

SVERIGES LAGAR OCH FÖRORDNINGAR 2015

ETT UTDRAG UR LAGRUMMET PÅ OMRÅDET CIVIL- OCH HANDELSRÄTT

Upplaga 1:2015

bildkälla: Kittisak, freedigitalphotos.net

Inledning

De Civil- och Handelsrättsliga lagrummen, här sammanställda i studiesyfte.

Sveriges Lagar och Förfordningar 2015 – Ett utdrag ur lagrummet på området för civil- och handelsrätt. (2015) av Mikael Jörgenstam publiceras under en [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Omslagslayout: Mikael Jörgenstam, bildkälla: *Kittisak*, FreeDigitalPhotos.net;
http://www.freedigitalphotos.net/images/Other_objects_g271-Gold_Scales_Of_injustice_p94648.html

Avseende upphovsrätten till författningar som utgör en väsentlig del av denna utgåva vill jag hänvisa läsaren till [URL – Lag \(1960:729\) om upphovsrätt 1 kap. 9§ punkten 1](#).

Detta dokument är inte en officiell rättskälla eller att betrakta som en ersättning av en sådan. Den utgör snarare ett utdrag ur befintliga rättskällor tillgängliga via Internet och är sammanställd med det enkla syftet att medge förenklade sökningar i lagtext på en lokal dator eller liknande utrustning för att senare verifieras mot gällande tryckta lagtexter. Vidare kan den verka som en förenklad läsning för den del av befolkningen som kan ha svårt att läsa det oerhört finstilla i en traditionell lagbok.

Texterna nedan är dessutom inte en uttömmande samling av samtliga lagar och förordningar tillgängliga via regeringskansliets sökformulär men samlingen omfattar huvuddelen av de lagrum som det kan krävas tillgång till för kurser på en grundnivå vid svenska universitetsutbildningar inom områdena Civil- och Handelsrätt.

Denna utgåva har sammanställts som ett led i mina egna studier i den fristående distanskursen, *Handelsrättslig Översiktskurs 15hp*, vid den företagsekonomiska institutionen, Uppsala Universitet under hösten 2015.

Av innehållsförteckningen framgår även de allmänt vedertagna förkortningarna för respektive lagrum för att förenkla sökningen vidare. Förhoppningsvis leder förekomsten av förkortningen och en naturlig användning av densamma till en förenklad inläring av dessa.

Viss stavningskorrigerering har genomförts. Förekomsten av ordet ”tillämpning” med tre gemena L har t.ex. ändrats till att återges med endast två gemena L i 52 fall. Liknande relevanta språkliga fel har undanröjts där uppenbara fel fastställts. Grammatiska avvikelser i övrigt har lämnats utan hänseende då svenska lagtexter ofta författats under vitt skilda perioder och att språket genomgått en naturlig evolution. Styckesindelning är återgiven efter original ur RKs (2015) hemsida. Viss indelning genom traditionell rubriksättning har genomförts för att skapa en funktionell och översiktlig indexering av lagtexten och därmed stödja läsaren i att ’hitta rätt’ utefter egen förmåga till juridiska tolkningar av förekommande hänvisningar i lagtexten.

Givetvis gäller sedvanliga förbehåll rörande tryckfel och att läsaren uppmanas verifiera innehållet mot tryckta officiella utgåvor av författningarnas innehåll och, framför allt kan en text eller sammanfattning aldrig tjäna som ett substitut för saklig och kompetent juridisk rådgivning.

Mikael Jörgenstam
Nybro, 2015

Innehåll

Inledning	2
ABL - Aktiebolagslag (2005:551)	88
1 kap. Inledande bestämmelser	88
Privata och publika aktiebolag	90
Aktiekapital	91
Förbud mot spridning av aktier m.m. i privata aktiebolag	91
Var det finns definitioner och förklaringar	92
Begreppet avstämningsbolag	95
Begreppen moderbolag, dotterföretag och koncern	95
Begreppet tillämplig lag om årsredovisning	97
Vissa bestämmelsers tillämpning när bolaget saknar revisor	98
Undertecknande med elektronisk signatur	98
Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	98
2 kap. Bildande av aktiebolag	98
Stiftare	98
Åtgärder som skall vidtas vid bolagsbildningen	99
När bolaget anses bildat	99
Stiftelseurkunden	100
Aktieteckning	103
Betaling av aktierna	103
Betalingens verkan mot aktietecknarens borgenärer	105
Registrering av bolaget	106
Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	108
3 kap. Bolagsordning	109
Bolagsordningens innehåll	109
Uppgift om redovisningsvaluta	110
Uppgift om verksamhetens syfte	110
Ändring av bolagsordningen	111
Uppgift om bolagskategori	112
4 kap. Aktierna	113
Aktieslag	113
Föreskrifter om olika aktieslag	113
Föreskrifter om rätt till fondaktie	114
Röstvärdesskillnader	114
Omvandlingsförbehåll	114
Aktiers överlåtbarhet	115

Samtyckesförbehåll.....	115
Innebörden av ett samtyckesförbehåll	115
Innehållet i ett samtyckesförbehåll	115
Samtyckesförbehålls tillämplighet på utmäta aktier.....	116
Ansökan om samtycke	116
Bolagets beslut i en fråga om samtycke	117
Talan angående samtycke	118
Jämkning.....	118
Verkan av ett beslut om samtycke	118
Överlåtelse i strid med ett samtyckesförbehåll.....	118
Förköpsförbehåll.....	119
Innebörden av ett förköpsförbehåll.....	119
Innehållet i ett förköpsförbehåll.....	119
Anmälan om överlåtelse av aktier som omfattas av förköpsförbehåll	120
Utövande av förköpsrätt m.m.	120
Talan angående förköp	120
Intyg om anteckningar i aktieboken	121
Jämkning.....	121
Verkan av att förköp inte har kommit till stånd.....	121
Överlåtelse i strid med ett förköpsförbehåll	121
Hembudsförbehåll.....	122
Innebörden av ett hembudsförbehåll	122
Innehållet i ett hembudsförbehåll	122
Tillämplighet av hembudsförbehåll vid dödsfall.....	123
Utövande av lösningsrätt m.m.	124
Talan i en fråga om hembud	124
Jämkning.....	125
Utövande av rättigheter som är knutna till aktierna.....	125
Aktierättigheternas anknytning till aktieboken m.m.	125
Utövande av vissa ekonomiska rättigheter i bolag som inte är avstämningsbolag.....	126
Utövande av vissa ekonomiska rättigheter i avstämningsbolag	126
Utlämnande eller utbetalning till fel mottagare	127
Om en aktie har flera ägare.....	128
Testamentarisk nyttjanderätt m.m.	128
Aktie som innehas av aktiebolaget självt.....	128
Uppdelning och sammanläggning av aktier	128
5 kap. Aktiebok.....	131

Gemensamma bestämmelser	131
Skyldighet att föra aktiebok.....	131
Aktiebokens form	131
Arkivering.....	131
Bolag som inte är avstämningsbolag	132
Aktiebokens innehåll	132
Ansaret för aktieboken.....	133
Upprättandet av aktieboken	134
Ändringar i aktieboken	134
Aktiebokens offentlighet	135
Avstämningsbolag	135
Innehållet i aktieboken.....	135
Ansaret för aktieboken m.m.	135
Införing av aktieägare i aktieboken	136
Införing av förvaltare i aktieboken	136
Rösträttsregistrering.....	137
Aktiebokens offentlighet	139
6 kap. Aktiebrev.....	139
Bolag som inte är avstämningsbolag	139
Bolagets skyldighet att utfärda aktiebrev	139
Uppgifter i aktiebrev.....	140
Undertecknande av aktiebrev	140
Utlämnande av aktiebrev	141
Anteckning på aktiebrevet	141
Utbyte av aktiebrev.....	142
Innehållande av utdelning eller emissionsbevis	142
Överlåtelse och pantsättning av aktiebrev m.m.....	143
Interimsbevis.....	143
Avstämningsbolag	144
7 kap. Bolagsstämma	144
Utövande av aktieägares beslutanderätt i bolaget.....	144
Rätt att delta i bolagsstämman som aktieägare.....	144
Ombud vid bolagsstämman	145
Insamling av fullmakter.....	145
Poströstning	146
Biträde vid bolagsstämman.....	146
Utomståendes närvaro vid bolagsstämman	147

Egna aktiers ställning vid bolagsstämman.....	147
Aktieägares rösträtt.....	147
Ordinarie bolagsstämma.....	147
Extra bolagsstämma.....	148
Fortsatt bolagsstämma.....	149
Ort för bolagsstämma.....	149
Aktieägares initiativrätt.....	149
Samman kallande av bolagsstämma.....	150
Tid för kallelse.....	150
Ordinarie bolagsstämma.....	150
Extra bolagsstämma där ändring av bolagsordningen kommer att behandlas.....	151
Annan extra bolagsstämma.....	151
Fortsatt bolagsstämma.....	151
Kallelse när beslut skall fattas vid två bolagsstämmor.....	152
Kallelsesätt.....	152
Kallelsens innehåll.....	153
Tillhandahållande av handlingar inför årsstämman.....	154
Fel i kallelse m.m.....	154
Bolagsstämmans öppnande.....	155
Tillhandahållande av aktiebok.....	155
Röstlängd.....	156
Hur bolagsstämmans ordförande utses.....	156
Dagordning.....	156
Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt.....	156
Vilka upplysningar som skall lämnas.....	157
Upplysningar som kan medföra väsentlig skada för bolaget.....	157
Aktieägares rätt till insyn i aktiebolag med högst tio aktieägare.....	158
Omröstning.....	159
Majoritetskrav vid andra beslut än val.....	159
Majoritetskrav vid val.....	160
Majoritetskrav vid beslut om ändring av bolagsordningen.....	160
Jäv.....	162
Generell inskränkning i bolagsstämmans beslutanderätt.....	162
Stämmoprotokoll.....	162
Talan mot bolagsstämmobeslut.....	163
Styrelsens talan mot bolaget.....	164
Skiljeförfarande.....	165

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	165
Fullmaktsformulär	165
Utomstående närvaro vid bolagsstämma	166
Tid för kallelse i vissa publika aktiebolag	166
Kallelsesätt.....	166
Kallelsesätt i vissa publika aktiebolag	166
Tillhandahållande av formulär inför bolagsstämman i vissa publika aktiebolag	168
Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt	168
Omröstning	169
Majoritetskrav	169
Ansvar för ersättningen till skiljemän.....	169
Beslut vid årsstämman i aktiemarknadsbolag.....	169
Kallelsens innehåll i vissa publika aktiebolag	170
Information till aktieägare i vissa publika aktiebolag.....	170
Stämmoprotokoll i vissa publika aktiebolag	171
8 kap. Bolagets ledning.....	172
Styrelsen	172
Styrelsesuppleanter	172
Styrelsens uppgifter	173
Huvuduppgifter.....	173
Instruktioner om rapportering till styrelsen	173
Hur styrelsen utses.....	174
Bosättningskrav	174
Hinder mot att vara styrelseledamot	174
Styrelseledamots mandattid	174
Styrelseledamots förtida avgång.....	175
Bolagsverkets beslut om ersättare för en styrelseledamot.....	176
Styrelsens ordförande	176
Styrelsens sammanträden.....	176
Styrelsens beslutförhet.....	177
Jäv för styrelseledamot	178
Arvoden och annan ersättning till styrelseledamot.....	178
Styrelseprotokoll.....	179
Verkställande direktör	179
Vice verkställande direktör.....	179
Den verkställande direktörens uppgifter.....	180
Bosättningskrav för den verkställande direktören	180

Hinder att vara verkställande direktör	180
Verkställande direktörs mandattid	181
Jäv för den verkställande direktören	181
Styrelsen som bolagets ställföreträdare	182
Särskild firmatecknare	182
Inskränkningar i firmateckningsrätt	183
Särskild delgivningsmottagare	183
Generella inskränkningar i ställföreträdares kompetens	183
Kompetensöverskridande	184
Registrering	184
Anmälan av aktieinnehav	185
Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	186
Antalet styrelseledamöter	186
Arbetsordning	186
Instruktioner om arbetsfördelningen mellan bolagsorganen	186
Vem som utser styrelseledamöter	186
Information inför styrelseval	187
Särskilt om styrelseordföranden	187
Revisionsutskott	187
Verkställande direktör	188
9 kap. Revision	190
Skyldighet att ha revisor	190
Revisorssuppleanter	191
Revisorns uppgifter	191
Hur en revisor utses	193
Minoritetsrevisor	194
Obehörighetsgrunder	194
Kompetenskrav	195
Jäv	197
Revisionsbolag	198
Revisor i dotterföretag	198
Revisorns mandattid	199
Avgång och entledigande i förtid	199
Bolagsverkets förordnande av revisor	200
Revisionsberättelsen	201
Koncernrevisionsberättelsen	205
Erinringar	206

Revisorns närvaro vid bolagsstämman	206
Revisorns tystnadsplikt.....	206
Åtgärder vid misstanke om brott	207
Revisorns upplysningsplikt gentemot bolagsstämman.....	208
Revisorns upplysningsplikt gentemot medrevisor m.fl.	209
Registrering.....	209
10 kap. Allmän och särskild granskning.....	210
Allmän granskning.....	210
När en lekmannarevisor får utses	210
Suppleant för lekmannarevisor	210
Lekmannarevisorns uppgifter	210
Tillhandahållande av upplysningar m.m.....	211
Hur en lekmannarevisor utses.....	211
Obehörighetsgrunder	212
Jäv	212
Avgång.....	213
Granskningsrapporten.....	213
Lekmannarevisorns närvaro vid bolagsstämma.....	214
Lekmannarevisorns tystnadsplikt	214
Lekmannarevisorns upplysningsplikt gentemot bolagsstämman	215
Lekmannarevisorns upplysningsplikt gentemot revisor m.fl.....	215
Registrering.....	215
Särskild granskning	216
11 kap. Ökning av aktiekapitalet, utgivande av nya aktier, upptagande av vissa penninglån, m.m.	217
Ökning av aktiekapitalet och utgivande av nya aktier.....	217
De olika formerna för ökning av aktiekapitalet.....	217
Beslutsordning	218
Definitioner.....	218
Utfärdande av emissionsbevis	219
Undertecknande av emissionsbevis m.m.....	220
Överlåtelse och pantsättning av emissionsbevis m.m.	220
Registrering av fondaktierätter och teckningsrätter i avstämningsbolag.....	221
Försäljning av överskjutande fondaktierätter och teckningsrätter.....	221
Rätt till utdelning på nya aktier	222
Vissa lån.....	222
12 kap. Fondemission	223

Innebörden av fondemission.....	223
Rätt till fondaktier.....	223
Hur en fondemission beslutas.....	224
Förslaget till beslut.....	224
Kompletterande information.....	226
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.	226
Bolagsstämman beslut.....	227
Registrering av emissionsbeslutet.....	227
Försäljning av fondaktie.....	227
13 kap. Nyemission av aktier.....	229
Företrädesrätt.....	229
Hur en nyemission beslutas.....	230
Upprättande av förslag.....	230
Förslagets innehåll.....	230
Kompletterande information.....	233
Uppgifter om apportegendom och kvittning.....	234
Revisorsgranskning.....	234
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.	235
Kallelsens innehåll.....	235
Bolagsstämman beslut.....	236
Underrättelse.....	236
Aktieteckning.....	236
Hur nya aktier ska tecknas.....	236
Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt.....	237
Verkan av att aktier har tecknats med avvikande villkor.....	237
Verkan av att villkor för aktieteckning inte har uppfyllts.....	238
Otillräcklig teckning m.m.	238
Tilldelning av aktier.....	238
Betalning av aktierna.....	239
Vad som lägst skall betalas för tecknade aktier.....	239
Hur aktierna skall betalas.....	239
Betalning i pengar.....	239
Betalning med apportegendom.....	240
Förverkande av rätt till aktie.....	240
Registrering av emissionsbeslutet.....	241
Registreringsanmälan.....	241
Förutsättningar för registrering.....	241

Verkan av registrering	242
Verkan av utebliven registrering	242
Styrelsebeslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande	242
Styrelsebeslut om emission enligt bolagsstämmans bemyndigande	244
Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	245
Uppgifter om kvittning i emissionsbeslut m.m.	245
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag.....	245
Betalning i pengar.....	246
Kvittning.....	246
Revisorsyttrande	246
14 kap. Emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier	246
Företrädesrätt	247
Hur en emission av teckningsoptioner beslutas	247
Upprättande av förslag.....	248
Förslagets innehåll	248
Kompletterande information.....	251
Uppgifter om apportegendom och kvittning.....	252
Revisorsgranskning.....	252
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.	253
Kallelsens innehåll.....	254
Bolagsstämmans beslut.....	254
Underrättelse.....	254
Teckning av teckningsoptioner.....	254
Hur teckningsoptioner ska tecknas	255
Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt.....	255
Verkan av att teckningsoptioner har tecknats med avvikande villkor	255
Otillräcklig teckning m.m.	256
Tilldelning av teckningsoptioner	256
Registrering av emissionsbeslutet.....	256
Registreringsanmälan	257
Förutsättningar för registrering.....	257
Verkan av utebliven registrering	257
Styrelsebeslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande	257
Styrelsebeslut om emission enligt bolagsstämmans bemyndigande	259
Aktieteckning med utnyttjande av optionsrätt	260
Hur aktier skall tecknas	260
Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt.....	261

Verkan av att aktier har tecknats med avvikande villkor	261
Verkan av att villkor för aktieteckningen inte har uppfyllts	261
Tilldelning av aktier.....	261
Betalning av aktier.....	262
Vad som lägst skall betalas för tecknade aktier	262
Hur aktierna skall betalas.....	262
Kvittning m.m.....	263
Förverkande av rätt till aktie.....	263
Registrering av aktieteckningen	263
Registreringsanmälan	263
Förutsättningar för registrering.....	264
Verkan av registrering	264
Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	264
Uppgifter om kvittning i emissionsbeslut m.m.	264
Betalning i pengar.....	265
Kvittning.....	265
Revisorsyttrande	266
15 kap. Emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier.....	266
Företrädesrätt	266
Hur en emission av konvertibler beslutas	267
Upprättande av förslag.....	267
Förslagets innehåll.....	267
Kompletterande information.....	271
Uppgifter om apportegendom och kvittning.....	271
Revisorsgranskning.....	272
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.	273
Kallelsens innehåll.....	273
Bolagsstämmans beslut.....	274
Underrättelse.....	274
Teckning av konvertibler.....	274
Hur konvertibler ska tecknas	274
Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt.....	275
Verkan av att konvertibler har tecknats med avvikande villkor	275
Verkan av att villkor för teckning av konvertibler inte har uppfyllts	275
Otillräcklig teckning m.m.....	275
Tilldelning av konvertibler	276
Betalning av konvertibler	276

Hur konvertiblerna skall betalas	276
Betalning i pengar.....	276
Betalning med apportegendom	277
Kvittning	277
Registrering av emissionsbeslutet.....	277
Registreringsanmälan	277
Förutsättningar för registrering.....	278
Verkan av utebliven registrering	278
Konvertering till aktier	281
Anteckning i aktiebok m.m.	281
Registreringsanmälan	281
Förutsättningar för registrering.....	282
Verkan av registrering	282
Särskilda bestämmelser för publika aktieföretag	282
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktieföretag.....	282
Betalning i pengar.....	283
Kvittning.....	283
Revisorsyttrande	283
16 kap. Vissa riktade emissioner m.m.	284
Tillämpningsområde	284
Nyemission av aktier m.m.	284
Överlåtelse av aktier, teckningsoptioner eller konvertibler	285
Vissa lån.....	286
Majoritetskrav.....	287
Information i förvaltningsberättelsen	287
17 kap. Värdeöverföringar från bolaget.....	288
Begreppet värdeöverföring	288
Tillåtna former för värdeöverföring.....	288
Skyddet för bolagets bundna egna kapital och försiktighetsregeln	289
Värdeöverföringar under löpande räkenskapsår	289
Gåva till allmännyttigt ändamål.....	290
Återbäringsskyldighet vid olaglig värdeöverföring.....	290
Bristtäckningsansvar vid olaglig värdeöverföring.....	291
18 kap. Vinstutdelning.....	291
Beslutsordning	291
Upprättande av förslag.....	292
Förslagets innehåll	292

Yttrande från styrelsen.....	293
Kompletterande information.....	293
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.	294
Handlingarna ska läggas fram på bolagsstämman.....	294
Kallelsens innehåll.....	294
Bolagsstämmans beslut.....	294
Registrering.....	295
Vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet	295
Betalningsdag för beslutad utdelning	296
Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag.....	296
19 kap. Förvärv av egna aktier m.m.	297
Teckning av egna aktier.....	297
Dotterföretags teckning av aktier i moderbolag	297
Egna aktier som pant	297
Förvärv av egna aktier	298
I vilka fall ett aktiebolag får förvärva egna aktier	298
Dotterföretags förvärv och innehav av aktier i moderbolag	299
Särskilda bestämmelser om vissa publika aktiebolags förvärv av egna aktier	300
Tillåtna förvärvsmetoder	300
Hur stor andel egna aktier som får förvärvas.....	301
Otillåtna förvärv.....	301
Beslutsordning	302
Majoritetskrav.....	302
Upprättande av förslag till beslut.....	302
Förslagets innehåll	302
Yttrande från styrelsen.....	303
Kompletterande information.....	304
Tillhandahållande av förslag till beslut, m.m.	304
Kallelsens innehåll.....	305
Bolagsstämmans beslut.....	305
Bemyndigande för styrelsen	305
Avyttringsskyldighet efter förvärv av egna aktier enligt 5 §	306
Särskilda bestämmelser om publika aktiebolags överlåtelse av egna aktier	306
20 kap. Minskning av aktiekapitalet och reservfonden	312
Minskningens ändamål.....	312
Metoder för minskning av aktiekapitalet.....	312

Minskning av aktiekapitalet genom beslut av bolagsstämman	313
Majoritetskrav	313
Upprättande av förslag.....	313
Förslagets innehåll	314
Kompletterande information.....	318
Revisorsgranskning.....	319
Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.	320
Kallelsens innehåll.....	321
Bolagsstämmans beslut.....	321
Underrättelse.....	321
Registrering m.m.	321
Minskingsbeslutet faller.....	322
Tillstånd från Bolagsverket eller allmän domstol.....	323
Tillstånd att verkställa beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna m.m.....	323
Underrättelse till bolagets kända borgenärer	323
Ansökan om tillstånd	323
Kallelse på bolagets borgenärer	324
När allmän domstol skall lämna tillstånd till minskning av aktiekapitalet.....	325
Registrering.....	325
Tillstånd till vinstutdelning efter beslut om minskning av aktiekapitalet.....	325
Minskning av aktiekapitalet enligt förbehåll i bolagsordningen	326
Inlösenförbehåll	326
Majoritetskrav	326
Registrering m.m.	327
Minskning av reservfonden	327
Minskingsändamål.....	327
Beslutsordning	327
Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag.....	328
21 kap. Lån från bolaget till aktieägare m.fl.....	328
Lån m.m. till närstående	328
Lån till aktieägare m.fl.....	328
Ställande av säkerhet	330
Innehav i värdepappersfond eller specialfond	330
Lån till förvärv av aktier	330
Lån till förvärv av aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern	330
Innehav i värdepappersfond eller specialfond	331

Dispens	332
Förteckning över lån m.m.....	332
Rättsföljderna vid olagligt lämnande av lån eller ställande av säkerhet.....	333
Särskilda bestämmelser om publika aktiebolag.....	333
22 kap. Inlösen av minoritetsaktier.....	333
Förutsättningar för inlösen.....	333
Lösenbeloppet.....	334
Lösenbeloppets storlek	334
Ränta på lösenbeloppet.....	335
Rätten till lösenbeloppet	335
Talan i inlösentvist.....	336
Begäran om prövning av skiljemän	336
Bolagets underrättelse till minoritetsaktieägarna.....	337
Ansökan om god man	337
Vem som utses till god man.....	337
Den gode mannens uppgifter	338
Förhandstillträde	338
Särskild dom i inlösentvist	340
Återkallelse av talan m.m.	340
Majoritetsaktieägarens skyldighet att fullfölja talan.....	340
Skyldighet för annan än majoritetsaktieägaren att fullfölja talan	341
Verknningar av en skiljedom avseende lösenbeloppet.....	341
Nedsättning av fastställt lösenbelopp	342
Utfärdande av nytt aktiebrev	342
Kostnaderna för skiljeförfarandet.....	343
Talan mot skiljedom	343
Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.	343
Rättegångskostnader i allmän domstol	344
Inlösen av teckningsoptioner och konvertibler.....	344
Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	345
23 kap. Fusion av aktiebolag	345
Gemensamma bestämmelser	345
Vad en fusion innebär.....	345
Fusionsvederlag	346
De deltagande bolagens redovisningsvaluta.....	346
Fusion när överlåtande bolag har gått i likvidation	346
Särskilda rättighetshavares ställning.....	347

Fusion enligt 1 § andra stycket	347
Upprättande av fusionsplan	347
Fusionsplanens innehåll.....	347
Kompletterande information.....	349
Revisorsgranskning av fusionsplanen.....	350
Registrering av fusionsplanen.....	351
När fusionsplanen skall underställas bolagsstämman.....	352
Tillhandahållande av fusionsplanen m.m.	352
Majoritetskrav m.m.....	353
Underrättelse till bolagets kända borgenärer	354
Kallelse på bolagens borgenärer	357
När Bolagsverket skall lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen	357
Registrering av fusionen	358
Fusionens rättsverkningar	359
Frågan om fusion faller.....	359
Absorption av helägt dotterbolag.....	360
Fusionsplan	360
Revisorsgranskning av fusionsplanen.....	361
Registrering av fusionsplanen.....	361
Bolagsstämmans godkännande av fusionsplanen	362
Underrättelse till bolagets kända borgenärer	362
Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen	362
Fusionens rättsverkningar	363
Frågan om fusion faller.....	364
Gränsöverskridande fusion	364
Tillämpliga bestämmelser.....	364
Fusionsplan m.m.....	366
Revisorsgranskning.....	368
Registrering av fusionsplanen.....	369
Tillhandahållande av fusionsplanen	370
Villkorat beslut om godkännande av fusionsplanen	371
Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen	371
Utfärdande av fusionsintyg.....	371
Registrering av fusionen när det övertagande bolaget ska ha sitt hemvist i annan stat än Sverige	371
Registrering av fusionen när det övertagande bolaget ska ha sitt hemvist i Sverige.....	372
Fusionens rättsverkningar	373

Särskilt bokslut	374
Absorption av helägt dotterbolag.....	374
Ogiltighet	375
Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag.....	375
24 kap. Delning av aktiebolag	376
Vad en delning innebär	376
Delning kan ske genom att	376
Delningsvederlag	376
De deltagande bolagens redovisningsvaluta	377
Delning när det överlåtande bolaget har gått i likvidation	377
Övertagande bolags betalningsansvar.....	377
Särskilda rättighetshavares ställning.....	378
Upprättande av delningsplan	378
Delningsplanens innehåll.....	378
Kompletterande information.....	381
Registrering av delningsplanen	383
När delningsplanen skall underställas bolagsstämman.....	383
Tillhandahållande av delningsplanen m.m.	384
Förenklad delning	385
Majoritetskrav m.m.....	385
Underrättelse till bolagets kända borgenärer	386
Ansökan om tillstånd att verkställa delningsplanen	387
Kallelse på bolagens borgenärer	389
När Bolagsverket skall lämna tillstånd till verkställande av delningsplanen	389
När allmän domstol skall lämna tillstånd till verkställande av delningsplanen.....	389
Registrering av delningen	390
Delningens rättsverkningar	390
Ogiltighet	392
Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag.....	392
25 kap. Likvidation och konkurs	392
Frivillig likvidation.....	392
Bolagsstämmans beslut om likvidation	392
Majoritetskrav	393
Förslag till beslut	393
Kallelsens innehåll.....	394
Tillhandahållande av förslaget till beslut.....	394

Innehållet i bolagsstämans beslut	395
Tidpunkt då beslutet om likvidation börjar gälla.....	395
Allmänt om tvångslikvidation	395
Tvångslikvidation på grund av Bolagsverkets beslut	396
Tvångslikvidation på grund av bestämmelse i bolagsordningen.....	397
Tvångslikvidation på grund av kapitalbrist, m.m.	397
Skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning.....	397
Kontrollbalansräkningens innehåll	398
Första kontrollstämman	399
Beslut om tvångslikvidation	400
Personligt betalningsansvar för bolagets företrädare.....	400
Personligt betalningsansvar för aktieägare	401
Ansvarsperiodens slut.....	402
Upphörande av det personliga betalningsansvaret	402
Tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk	403
Likvidation.....	403
Inlösen av aktier.....	403
Syssloman.....	403
Handläggningen av frågor om likvidation.....	404
Handläggning hos Bolagsverket.....	404
Handläggning hos allmän domstol	404
Avgift.....	405
Beslut om att utse eller entlediga en likvidator	406
Beslut att utse en likvidator	406
Beslut att entlediga en likvidator	406
Genomförandet av likvidationen	407
Likvidatorns ställning	407
Revision och annan granskning under likvidationen.....	408
Bolagsstämans ställning under likvidationen	408
Redovisning för tiden innan likvidator utsågs	408
Kallelse på okända borgenärer.....	409
Avvecklingen av rörelsen	409
Obestånd	409
Skifte.....	410
Talan mot skifte	411
Slutredovisning.....	411
Bolagets upplösning.....	412

Preskription av rätt till andel i tillgångarna	412
Skadeståndstalan.....	412
Fortsatt likvidation.....	413
Upphörande av likvidation	413
Konkurs.....	414
Registrering.....	414
Bolagets upplösning efter konkurs	415
Likvidation efter överskottskonkurs m.m.....	415
26 kap. Byte av bolagskategori.....	416
Byte från privat till publikt aktiebolag.....	416
Byte från publikt till privat aktiebolag.....	417
27 kap. Registrering.....	418
Aktiebolagsregistret.....	418
Handläggning av registreringsärenden	419
Kungörande i Post- och Inrikes Tidningar.....	420
Verkan av registrering och kungörande.....	420
Avregistrering av obehöriga företrädare.....	421
Avregistrering av firma.....	422
Ändring av aktiekapitalet m.m.	422
Bemyndiganden m.m.....	423
28 kap. Aktiebolags firma.....	423
Firma.....	423
Bifirma.....	423
Övriga bestämmelser om firma	424
Underskrifter.....	424
Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag	425
29 kap. Skadestånd	425
Stiftares, styrelseledamots och verkställande direktörs skadeståndsansvar	425
Revisors, lekmannarevisors och särskild granskares skadeståndsansvar	426
Aktieägares skadeståndsansvar.....	426
Aktieägares inlösenkyldighet vid missbruk	427
Jämkning av skadestånd	427
Gemensamt skadeståndsansvar.....	427
Tiden för att väcka talan	428
Konkursbos rätt att föra talan	429
30 kap. Straff och vite.....	430
Straff	430

Vite	431
31 kap. Överklagande	431
Överklagande av Bolagsverkets beslut	431
Överklagande av Skatteverkets beslut	433
Överklagande av Finansinspektionens beslut	433
Prövningstillstånd	433
32 kap. Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning	434
Tillämpningsområde	434
Bolagsordningens innehåll	434
Revision	434
Värdeöverföringar från bolaget	435
Vissa lån.....	435
Koncernförhållanden	436
Fusion	437
Delning	437
Likvidation.....	437
Byte av bolagskategori m.m.	438
Bolagets firma.....	439
Övergångsbestämmelser	439
AvtL - <i>Avtalslagen</i> - Lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.....	446
1 kap. Om slutande av avtal.....	446
2 kap. Om fullmakt.....	448
3 kap. Om rättshandlingars ogiltighet.....	453
4 kap. Allmänna bestämmelser.....	456
Övergångsbestämmelser	457
BL - lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag.....	458
1 kap. Inledande bestämmelser.....	458
2 kap. Handelsbolag.....	459
Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter	459
Bolagets och bolagsmännens förhållande till tredje man	462
Bolagets likvidation och upplösning	465
3 kap. Kommanditbolag.....	470
4 kap. Enkla bolag	472
Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter	472
Bolagsmännens förhållande till tredje man	473
Bolagets likvidation och upplösning	473

Övergångsbestämmelser	474
BrB - brottsbalken (1962:700).....	477
FÖRSTA AVDELNINGEN	477
Allmänna bestämmelser.....	477
1 kap. Om brott och brottspåföljder.....	477
2 kap. Om tillämpligheten av svensk lag.....	478
ANDRA AVDELNINGEN	485
Om brotten.....	485
3 kap. Om brott mot liv och hälsa.....	485
4 kap. Om brott mot frihet och frid.....	488
5 kap. Om ärekränkning	494
6 kap. Om sexualbrott.....	496
7 kap. Om brott mot familj	502
8 kap. Om stöld, rån och andra tillgreppsbrott	504
9 kap. Om bedrägeri och annan oredlighet.....	507
10 kap. Om förskingring, annan trolöshet och mutbrott.....	512
11 kap. Om brott mot borgenärer m.m.	516
12 kap. Om skadegörelsebrott	520
13 kap. Om allmänfarliga brott.....	521
14 kap. Om förfalskningsbrott.....	527
15 Kap. Om mened, falskt åtal och annan osann utsaga	531
16 kap. Om brott mot allmän ordning	536
17 kap. Om brott mot allmän verksamhet m.m.	544
18 kap. Om högmålsbrott	548
19 kap. Om brott mot Sveriges säkerhet.....	550
20 kap. Om tjänstefel m. m.....	556
21 kap. Om brott av krigsmän	559
22 kap. Om landsförräderi m. m.....	562
23 kap. Om försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott	568
24 kap. Om allmänna grunder för ansvarsfrihet	570
TREDJE AVDELNINGEN	572
Om påföljderna.....	572
25 kap. Om böter m.m.	572
26 kap. Om fängelse	574
27 kap. Om villkorlig dom	581
28 kap. Om skyddstillsyn	583
29 kap. Om straffmätning och påföljdseftergift	588

30 kap. Om val av påföljd.....	592
31 kap. Om överlämnande till särskild vård i vissa fall	596
32 kap. Om överlämnande till särskild vård för unga	597
33 kap. Om avräkning av anhållnings- och häktestid m. m.....	600
34 kap. Vissa bestämmelser om sammanträffande av brott och förändring av	601
35 kap. Om bortfallande av påföljd	608
36 kap. Om förverkande av egendom, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott ..	612
37 kap. Om nämnderna.....	621
38 kap. Rättegångsbestämmelser m.m.....	624
Övergångsbestämmelser	629
BRL - bostadsrättslag (1991:614).....	641
1 kap. Inledande bestämmelser.....	641
Grundregler om bostadsrättsföreningar och bostadsrätt	641
Förbud mot upplåtelse av andelsrätt	643
Undertecknande med elektronisk signatur.....	643
2 kap. Föreningens medlemmar m.m.	643
Allmänna bestämmelser om medlemskap	643
Rätt till medlemskap vid övergång av bostadsrätt.....	644
Rätt till medlemskap vid upplåtelse av bostadsrätt.....	645
Rätt till överprövning av frågan om inträde	646
Utträde ur föreningen m.m.	647
3 kap. Ekonomisk plan	648
Planens innehåll m.m.....	648
Ny plan.....	649
Planens offentlighet	649
4 kap. Upplåtelse av lägenheter med bostadsrätt.....	650
När upplåtelse får ske	650
Bolagsverket skall lämna tillstånd om.....	650
Upplåtelseavtalet.....	651
Skyldighet att upplåta bostadsrätt.....	651
Ogiltiga upplåtelse m.m.	651
Hyresvillkor vid ogiltiga upplåtelse och när bostadsrätten frånträds	653
Konkurrerande upplåtelse.....	653
Avsägelse.....	653
5 kap. Förhandsavtal.....	654
Rätt att ingå förhandsavtal och att ta emot förskott.....	654
Ett avtals upphörande	656

Rätt till ersättning	657
6 kap. Övergång av bostadsrätt.....	657
Rätt att utöva bostadsrätten efter övergång	657
Överlåtelse till juridisk person.....	658
Överlåtelseavtalet	659
Ogiltighet	659
Ansvaret för förpliktelser.....	660
Rätt att lösa bostadsrätt till lokal	661
Sidoavtal	661
Föreningens skyldighet till vidareöverlåtelse	661
7 kap. Bostadsrättshavarens rättigheter och skyldigheter.....	662
Föreningens ansvar för lägenhetens skick	662
Hur bostadsrättshavaren får använda lägenheten	663
Upplåtelse av lägenheten i andra hand	665
Bostadsrättshavarens ansvar för lägenhetens skick	666
Föreningens rätt att avhjälpa brist.....	667
Tillträde till lägenheten.....	668
Avgifter till föreningen	668
Rätt för bostadsrättshavaren att frånträda bostadsrätten vid avgiftshöjning.....	670
Förverkande	670
Förfarandet vid uppsägning	676
Underrättelse vid pantsättning av en bostadsrätt	677
Vissa övriga meddelanden.....	678
Upphörande av bostadsrätten i vissa fall	678
8 kap. Tvångsförsäljning	678
Inledande bestämmelser.....	679
Ansökan och beslut.....	679
Föreningens rätt till betalning.....	679
Följden av misslyckade försäljningsförsök	680
Kostnaderna för förfarandet.....	680
Sammanträffande av exekutiv försäljning och tvångsförsäljning	680
9 kap. Bestämmelser om föreningen m.m.	681
Allmänna bestämmelser om en bostadsrättsförening	681
Innehållet i föreningens stadgar.....	681
Firma.....	683
Medlems- och lägenhetsförteckning.....	683
Bostadsrättsföreningens ledning.....	684

Bestämmelser om föreningsstämma	685
Beslut om ombildning av hyresrätt till bostadsrätt	688
Ändring av stadgar.....	689
Revision och särskild granskning samt redovisning.....	690
Vinstutdelning m.m.	690
Likvidation och upplösning samt fusion	690
Registreringsmyndighet m.m.....	691
10 kap. Skadestånd, straff och vite m.m.	691
Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	694
DHL - Distans och hemförsäljningslag (2005:59).....	703
1 kap. Inledande bestämmelser.....	703
Lagens innehåll.....	703
Definitioner.....	703
Behörighet för näringsidkarens ombud	704
Avtalsvillkor som avviker från lagen	705
2 kap. Avtal om varor och icke finansiella tjänster	705
Tillämpningsområde	705
Information innan ett avtal ingås	706
Hur information ska ges vid distansavtal.....	709
Hur information ska ges vid avtal utanför affärslokaler	710
Påföljder vid utebliven information.....	710
Informationen som avtalsinnehåll.....	711
Beställning som görs på en webbplats.....	711
Undantag från ångerrätten	711
Ångerfristen	713
Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt	714
Anknytande avtal	716
3 kap. Avtal om finansiella tjänster och finansiella instrument.....	716
Tillämpningsområde	716
Information innan ett avtal ingås	718
Särskilda regler vid telefonförsäljning.....	720
Tillhandahållande av avtalsvillkoren under avtalstiden, m.m.	721
Påföljd vid utebliven information.....	722
Konsumentens ångerrätt	722
Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt	723
Anknytande avtal	724
Förhållandet till ångerrätten enligt konsumentkreditlagen	724

Lagval	724
4 kap. Har upphävts genom lag (2014:14).....	724
5 kap. Har upphävts genom lag (2014:14).....	724
Övergångsbestämmelser	724
FAL - försäkringsavtalslag, (2005:104)	726
FÖRSTA AVDELNINGEN	726
Inledande bestämmelser.....	726
1 kap. Tillämpningsområdet och den tvingande regleringen.....	726
Lagens tillämpningsområde	726
Definitioner.....	727
Tvingande bestämmelser	729
ANDRA AVDELNINGEN	730
Individuell skadeförsäkring	730
Konsumentförsäkring	730
2 kap. Information	730
Information innan en försäkring meddelas	731
Information när avtal har träffats	731
Information under försäkringstiden och i samband med förnyelse	732
Information om villkorsändring.....	732
Information om möjligheter till överprövning m.m.	733
Underlåtenhet att lämna information	733
3 kap. Försäkringsavtalet	734
Rätten till försäkring	734
Försäkringstid och ansvarstid	734
Uppsägning till försäkringstidens utgång	734
Förnyelse av försäkringen.....	735
Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen i samband med förnyelse.....	735
Försäkringstagarens rätt att säga upp försäkringen i förtid	735
Försäkringsbolagets rätt att säga upp försäkringen i förtid	736
Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen i förtid.....	737
Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.	737
4 kap. Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar.....	738
Upplivningsplikten	738
Riskökning.....	739
När ersättningen inte får sättas ned.....	740
Framkallande av försäkringsfall	740
Säkerhetsföreskrifter.....	740

Den försäkrades räddningsplikt	741
Identifikation med den försäkrade	742
Undantag från bestämmelserna om begränsning av försäkringsbolagets ansvar	742
Meddelande om att ansvarsbegränsning åberopas	743
Vissa fall av s.k. omfattningsvillkor	743
En personförsäkring som ingår i en konsumentförsäkring	743
5 kap. Premien	744
När premien behöver betalas	744
Uppsägning på grund av dröjsmål med premien	744
Premiebetalning som begäran om en ny försäkring	745
Tilläggspremie	745
Betalning genom betalningsförmedlare	745
Återbetalning av premie	746
Preskription av rätt till premie	746
6 kap. Försäkringsersättningen	746
Allmänt om ersättningen	746
Underförsäkring	747
Dubbförsäkring	747
Ersättning för räddningskostnader	747
7 kap. Regleringen av försäkringsfall, m.m.	748
Tiden för utbetalning av försäkringsersättning	748
Samtycke till att inhämta hälsouppgifter	748
Försummelse att anmäla försäkringsfall, m.m.	749
Preskription av rätt till försäkringsskydd	750
Risken för vissa meddelanden	750
Tvist om rätten att teckna eller behålla en försäkring	751
Regressrätt	752
Företagsförsäkring	752
8 kap. Företagsförsäkring	752
Information	752
Ansvarstid	753
Försäkringstagarens rätt att säga upp försäkringen i förtid	754
Försäkringsbolagets rätt att säga upp försäkringen i förtid	754
Upplyningsplikten	755
Riskökning	756
Framkallande av försäkringsfall	757
Säkerhetsföreskrifter	757

Den försäkrades räddningsplikt	758
Identifikation med den försäkrade	758
Undantag från bestämmelserna om begränsning av försäkringsbolagets ansvar	758
Meddelande om att ansvarsbegränsning åberopas, m.m.	758
Premien	759
Försäkringsersättningen	759
Regleringen av försäkringsfall, m.m.	760
En personförsäkring som ingår i en företagsförsäkring	761
Tredje mans rätt	761
9 kap. Tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet	761
Försäkring av tredje mans intresse	761
Direktkrav vid ansvarsförsäkring	764
Otillräckligt försäkringsbelopp vid ansvarsförsäkring	765
TREDJE AVDELNINGEN	765
Individuell personförsäkring	765
10 kap. Information	765
Försäkringsbolagets skyldighet att lämna information	765
Information innan en försäkring meddelas	766
Information när avtal har träffats	767
Information under försäkringstiden och i samband med förnyelse	767
Information om villkorsändring	768
Information vid försäkringsfall	768
Information om möjligheter till överprövning m.m.	769
Underlåtenhet att lämna information	769
11 kap. Försäkringsavtalet	770
Rätten till försäkring	770
Samtycke till att inhämta hälsouppgifter	771
Försäkringstid och ansvarstid	771
Uppsägning av en tidsbegränsad försäkring till försäkringstidens utgång	772
Förnyelse av försäkringen	772
Försäkringstagarens rätt att säga upp eller ändra försäkringen i förtid	773
Försäkringstagarens rätt till fortsatt försäkring efter återköp	773
Försäkringsbolagets rätt att säga upp eller ändra försäkringen i förtid	774
Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.	775
Rätten till försäkringens värde när försäkringen upphör att gälla, m.m.	775
12 kap. Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar	776
Upplysningsplikten	776

Symptomklausuler	778
Riskökning	779
Framkallande av försäkringsfall	779
Undantag från bestämmelserna om begränsning av försäkringsbolagets ansvar	780
Meddelande om att ansvarsbegränsning åberopas	780
Vissa fall av s.k. omfattningsvillkor	781
13 kap. Premien	781
När premien behöver betalas	781
Uppsägning på grund av dröjsmål med premien	782
Återupplivning	783
Underrättelse till annan om dröjsmål med premien	783
Betaling genom betalningsförmedlare	784
Riskpremie vid ansvarsfrihet	784
Preskription av rätt till premie	784
14 kap. Förfogande över försäkringen	784
Rätten att göra, ändra och återkalla ett förmånstagarförordnande	784
Formkrav för ett förmånstagarförordnande	785
Tolkning av ett förmånstagarförordnande	785
Förmånstagarförordnandes verkan mot dödsbodelägare	787
Förmånstagarens förfoganderätt	788
Verkan av förfogande till förmån för flera	788
När ett förmånstagarförordnande förfaller vid överlåtelse	789
Panthavarens rätt	789
Förfoganden som är utan verkan	790
Förlust av rätten till försäkring	790
15 kap. Förhållandet till borgenärerna	791
Inledande bestämmelse	791
Verkan av förmånstagarförordnande m.m.	791
Utmätning av livförsäkring för försäkringstagarens skulder	792
Återkrav vid försäkringstagarens konkurs, m.m.	794
Utmätning av en livförsäkring för den berättigades skulder	795
Utmätning av en sjuk- eller olycksfallsförsäkring	795
16 kap. Regleringen av försäkringsfall, m.m.	796
Tiden för utbetalning av försäkringsersättning	796
Samtycke till att inhämta hälsouppgifter	796
Utbetalning till annan än rätt förmånstagare	797
Försummelse att anmäla försäkringsfall, m.m.	797

Preskription av rätt till försäkringsskydd.....	798
Risken för vissa meddelanden	799
Tvist om rätten att teckna eller behålla en försäkring.....	799
Regressrätt	800
FJÄRDE AVDELNINGEN.....	800
Kollektiv försäkring.....	800
Kollektiv skadeförsäkring.....	800
17 kap. Gruppskadeförsäkring.....	800
Definitioner och tillämpningsområde	800
Parterna i avtalet	801
Information	802
Tiden för försäkringsbolagets ansvar, m.m.	803
Förnyelse av försäkringen och uppsägning till försäkringstidens utgång	804
En gruppmedlems rätt att säga upp eller avstå från försäkringen.....	805
Verkan av att en medlem lämnar gruppen	805
Verkan av att gruppavtalet upphör på grund av uppsägning från gruppens sida.....	805
Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen eller säga upp den i förtid.....	806
Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.	806
Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar	806
Premien.....	806
Försäkringsersättningen.....	808
Regleringen av försäkringsfall, m.m.	808
Tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet	808
Meddelanden till de försäkrade	809
18 kap. Kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring	809
Tillämpningsområde	809
Försäkringstagare och försäkrad.....	810
Information	810
Tiden för försäkringsbolagets ansvar.....	812
Uppsägning av försäkringen	812
Ändring av försäkringen	813
Efterskydd.....	813
Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar	813
Försäkringsersättningen.....	814
Regleringen av försäkringsfall, m.m.	814
Tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet	814
Förhållandet till borgenärerna.....	814

Kollektiv personförsäkring	814
19 kap. Grupppersonförsäkring	815
Definitioner och tillämpningsområde	815
Parterna i avtalet	815
Information	816
Tiden för försäkringsbolagets ansvar m.m.	818
Samtycke till att inhämta hälsouppgifter	819
Förnyelse av försäkringen och uppsägning till försäkringstidens utgång	819
En gruppledlems rätt att säga upp eller avstå från försäkringen.....	820
Verkan av att en medlem lämnar gruppen	820
Verkan av att gruppavtalet upphör på grund av uppsägning från gruppens sida.....	820
Rätten till fortsättningsförsäkring m.m. och till försäkringens värde	821
Undantag från rätten till efterskydd och fortsättningsförsäkring.....	821
Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen eller säga upp den i förtid.....	822
Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.	822
Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar	822
Premien	822
Förfogande över försäkringen.....	824
Förhållandet till borgenärerna.....	825
Regleringen av försäkringsfall, m.m.	825
Meddelanden till de försäkrade	825
20 kap. Kollektivavtalsgrundad personförsäkring	826
Tillämpningsområde	826
Försäkringstagare.....	827
Information	827
Tiden för försäkringsbolagets ansvar.....	828
Samtycke till att inhämta hälsouppgifter	829
Uppsägning av försäkringen	829
Ändring av försäkringen	830
Efterskydd m.m.....	830
Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar	831
Förfogande över försäkringen.....	831
Förhållandet till borgenärerna.....	831
Regleringen av försäkringsfall, m.m.	831
Övergångsbestämmelser	832
FB - föräldrabalken (1949:381)	836
1 kap. Om faderskapet och moderskapet till barn	836

2 kap. Om socialnämnds medverkan vid fastställande av faderskap.....	839
3 kap. Vissa bestämmelser om rättegången i mål om faderskap	842
4 kap. Om adoption.....	846
5 kap. Om barnets namn	850
6 kap. Om vårdnad, boende och umgänge.....	850
7 kap. Om underhållsskyldighet	866
8 kap. Har upphävts genom lag (1973:802).....	874
9 kap. Om underårigs omyndighet.....	874
10 kap. Om förmyndare	877
11 kap. Om god man och förvaltare	880
12 kap. Allmänna bestämmelser om förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet.....	892
13 kap. Föräldrars förmyndarförvaltning	898
14 kap. Förordnade förmyndares, gode mäns och förvaltares vård av egendom	908
15 kap. Vård av rätt i dödsbo, m.m.	917
16 kap. Tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet	920
17 kap. Har upphävts genom lag (1994:1433).....	927
18 kap. Har upphävts genom lag (1988:1251).....	927
19 kap. Om överförmyndare.....	927
20 kap. Vissa gemensamma bestämmelser om rättegången	932
21 kap. Om verkställighet av domar, beslut eller avtal om vårdnad, boende eller umgänge m.m.	935
Övergångsbestämmelser	941
FintL - Lag (2003:528) om företagsinteckning	952
FirmL - Firmalag (1974:156).....	953
Inledande bestämmelser.....	953
Rätt till firma m.m.	953
Registrering av firma	956
Överlåtelse av firma m.m.	959
Förbud mot användning av näringskännetecken	959
Hävande av registrering	961
Grunder för hävning	961
Tillvägagångssätt	962
Administrativ hävning	963
Avförande av registrering	967
Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.....	968
Firmateckning m.m.....	978
Överklagande.....	979

Bemyndigande	979
Övergångsbestämmelser	980
FML - fastighetsmäklarlag (2011:666).....	983
Lagens tillämpningsområde.....	983
Avtalsvillkor och lagens tvingande verkan.....	984
Registrering av fastighetsmäklare.....	984
God fastighetsmäklarsed.....	985
Allmän omsorgsplikt	986
Avtalet med uppdragsgivaren	986
Förbud mot viss förmedling och handel med fastigheter	987
Förbud mot förtroenderubbande verksamhet.....	988
Förbud mot att uppträda som ombud.....	988
Rådgivnings- och upplysningsskyldighet	988
Kontroll av förfoganderätts- och inskrivningsförhållanden	989
Tillhandahållande av en objektsbeskrivning	989
Upplysning om förfoganderätt.....	990
Förteckning över anbud och övrig dokumentation	990
Medverkan i samband med överlåtelsen.....	991
Upplysning om möjlig rätt till ersättning.....	991
Fastighetsmäklarens ersättning.....	991
Skadestånd	992
Underrättelse om skadeståndskrav	992
Preskription.....	993
Tillsyn.....	993
Överklagande.....	994
Straffansvar.....	994
Bemyndigande	994
Övergångsbestämmelser	994
Lag (2008:990) om företagshypotek	996
1 kap. Inledande bestämmelser.....	996
2 kap. Företagshypotek.....	997
Egendom som omfattas av företagshypotek	997
Förföljelse rätt.....	998
Borgenärens rätt till betalning på grund av företagshypotek.....	998
Företagshypotekets förhållande till kvarstad	1000
3 kap. Företagsinteckning.....	1000
Inteckningens omfattning	1000

Inteckningars företräde	1000
Inteckningars och inteckningsbrevs giltighet i vissa fall	1001
4 kap. Inskrivningsförfarandet	1001
Företagsinteckningsregister och inskrivningsmyndighet	1001
Handläggningen av inskrivningsärenden	1002
Inteckningsansökan	1004
Inteckningsåtgärder	1005
Anteckning och rättelse i företagsinteckningsregistret	1007
Överklagande	1009
5 kap. Rätt till ersättning i vissa fall	1010
Övergångsbestämmelser	1011
FörmL - förmånsrättslag (1970:979)	1013
Övergångsbestämmelser	1014
HB - handelsbalken (23 januari 1736)	1015
1 kap. Om köp och skifte	1015
11 § har upphävts genom förordning (1858:85)	1016
2 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)	1016
3 kap. Huru burskap vinnas må	1016
4 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)	1017
5 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)	1017
6 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)	1017
7 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)	1017
8 kap. har upphävts genom förordning (1858:85 s.1)	1017
9 kap. Om försträckningar i penningar, eller varor, och ränta därav	1017
10 kap. Om pant och borgen	1018
11 kap. Om lån	1020
12 kap. Om inlagsfä, eller nedsatt och förtrott gods	1020
13 kap. Om lega och hyra	1022
14 kap. Om legohjon	1022
15 kap. har upphävts genom lag (1895:64 s.1)	1022
16 kap. Huru gäldenär må gods sitt till dess borgenärer på en gång avstå; så ock om dem, som för gäld rymma	1023
17 kap. har upphävts genom lag (1970:979)	1023
18 kap. Om sysslomän eller ombudsmän	1023
JB - jordabalken (1970:994)	1026
Första avdelningen	1026
Rättsförhållanden rörande fast egendom	1026

1 kap. Fastighet och dess gränser	1026
2 kap. Tillhör till fastighet	1028
3 kap. Rättsförhållanden mellan grannar	1032
4 kap. Köp, byte och gåva	1037
Köpets form	1037
Villkorligt köp	1038
Köp av del av fastighet	1039
Byte.....	1045
Gåva.....	1045
5 kap. Verkan av att fast egendom frånvinnes någon efter klander m.m.	1046
6 kap. Panträtt	1048
Upplåtelse av panträtt	1048
Panträttens innebörd	1049
Upplåtelse av panträtt i vissa fall.....	1050
Ägarhypotekets innebörd.....	1051
Gemensamt intecknade fastigheters inbördes ansvar	1051
Vissa bestämmelser om intecknings och pantbrevs giltighet	1053
7 kap. Allmänna bestämmelser om nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft.....	1055
Bestämmelsernas tillämpningsområde	1055
Upplåtelsestiden	1056
Hinder mot andelsupplåtelse.....	1057
Rätt till inskrivning	1057
Rättighetens ställning vid fastighetens övergång till ny ägare	1057
Rättighetens inbördes ställning	1061
Rättighetens upphörande i vissa fall	1062
Verkan av ändring i fastighetsindelningen	1062
Vissa upplåtelser i andra hand	1064
8 kap. Arrende i allmänhet.....	1064
Inledande bestämmelser.....	1064
Arrendeavtals ingående	1065
Arrendeavtals upphörande vid uppsägning m.m.	1065
Sättet för uppsägning	1067
Betaling av arrendavgift.....	1068
Besiktning m.m.....	1070
Pant eller borgen	1070
Utmätning och konkurs.....	1070
Arrendatorns rätt att upplåta nyttjanderätt	1071

Bortförande av arrendatorn tillhörig egendom	1071
Arrenderättens förverkande	1072
Särskilda bestämmelser	1074
Förfarandet i vissa arrendetvister.....	1075
9 kap. Jordbruksarrende.....	1076
Inledande bestämmelse	1076
Arrendetid	1076
Rätt till förlängning av arrendeavtalet m.m.....	1078
Underhåll och nybyggnad m.m.	1083
Avräkning och syn.....	1087
Arrendeavgiften	1090
Arrendatorns konkurs	1091
Överlåtelse av arrenderätten och inlösen av investering	1091
Övriga rättigheter och skyldigheter vid nyttjandet av arrendestället.....	1093
Om arrendatorns rätt till jakt och fiske finns särskilda bestämmelser	1094
10 Kap. Bostadsarrende	1094
11 Kap. Anläggningsarrende	1099
12 kap. Hyra.....	1103
Inledande bestämmelser.....	1103
Hyresavtalet	1104
Hyrestid och uppsägning	1104
Upprustningsföreläggande.....	1114
Hyresvärdens informationsskyldighet	1118
Hyran	1118
Hyresgästens användning av lägenheten	1122
Pant eller borgen	1126
Utmätning och konkurs.....	1126
Överlåtelse av hyresrätten.....	1127
Upplåtelse av lägenheten i andra hand	1130
Tillstånd ska lämnas, om	1131
Hyresrättens förverkande.....	1131
Förlängning av hyresavtal för bostadslägenheter	1136
Prövning av hyran och andra hyresvillkor för bostadslägenheter	1142
Återbetalning av hyra vid upplåtelse av bostadslägenhet i vissa fall	1149
Vissa bestämmelser om lokaler	1150
Särskilda bestämmelser	1155
Förfarandet i hyrestvister	1158

13 kap. Tomträtt.....	1159
14 kap. Servitut.....	1167
15 kap. Rätt till elektrisk kraft	1169
16 kap. Hävd till fast egendom	1170
17 kap. Företräde på grund av inskrivning	1171
Företräde på grund av inteckning	1172
Övriga bestämmelser	1173
18 kap. Godtrosförvärv på grund av inskrivning och betydelse av inskrivning i vissa andra fall	1174
Andra avdelningen.....	1177
Inskrivningsväsendet	1177
19 kap. Handläggning av inskrivningsärenden m.m.	1178
Allmänna bestämmelser om inskrivning	1178
Inskrivning	1178
Inskrivningsärenden.....	1178
Handläggande myndighet	1178
Inskrivningsdag.....	1179
Ärenderegister och akter.....	1179
Ansökan	1180
Avvisning.....	1182
Uppskov	1182
Kommunicering m.m.....	1183
Vilandeförklaring.....	1184
Meddelande av beslut	1184
Underrättelse och bevis om beslut	1185
Rättelse	1185
Övriga regler för handläggningen.....	1186
Bemyndiganden	1187
Anteckningsärenden	1188
Överklagande.....	1190
Allmänt om överklagande.....	1190
Vissa begränsningar för när ett beslut kan överklagas	1191
Sätt och tid för överklagande	1191
Anteckning om överklagande	1191
Särskilda rättsmedel.....	1192
Skadestånd	1192
Inskrivningens inverkan på giltigheten av inskrivna förvärv	1193

20 kap. Lagfart.....	1193
21 kap. Inskrivning av tomträtt.....	1203
Inskrivning av upplåtelse m.m.....	1203
22 kap. Inteckning	1206
Inteckning i fast egendom.....	1206
Inteckning i tomträtt	1213
23 kap. Inskrivning av annan nyttjanderätt än tomträtt samt av servitut och rätt till elektrisk kraft.....	1213
Inskrivning i fast egendom	1213
Inskrivning i tomträtt	1216
Övriga bestämmelser	1217
24 kap. Inskrivning av förklaring om tillbehör till fastighet	1217
Övergångsbestämmelser	1218
KKL - konsumentköplag (1990:932).....	1237
Inledande bestämmelser.....	1237
Tillämpningsområde	1237
Avtalsvillkor som avviker från lagen	1238
Varans avlämnande.....	1238
Platsen för avlämnandet.....	1238
Tiden för avlämnandet.....	1238
Avlämnandet.....	1239
Kostnaderna för varan.....	1239
Risken för varan.....	1239
Säljarens dröjsmål.....	1239
Vad som avses med dröjsmål	1239
Påföljder vid dröjsmål.....	1240
Rätt att hålla inne betalningen	1240
Rätt att kräva att säljaren fullgör köpet.....	1240
Rätt att häva köpet	1240
Rätt till skadestånd.....	1241
Meddelande om hävning och skadestånd	1241
Fel på varan.....	1242
Vad som avses med fel	1242
Påföljder vid fel på varan.....	1246
Reklamation.....	1247
Rätt att hålla inne betalningen	1247
Avhjälpande och omleverans.....	1247

Rätt till prisavdrag eller hävning	1248
Skadestånd	1249
Prisskillnad	1250
Jämkning av skadestånd	1250
Priset m.m.	1250
Vilket pris köparen skall betala	1250
Tidpunkten för betalningen.....	1251
Avbeställning	1251
Köparens dröjsmål	1251
Vad som avses med dröjsmål	1251
Påföljder vid dröjsmål.....	1251
Hävning.....	1251
Skadestånd	1252
Gemensamma bestämmelser	1253
Begränsning av skadan	1253
Verkningar av hävning och omleverans	1253
Bortfall av rätt till hävning och omleverans	1254
Anspraak mot näringsidkare i tidigare säljled	1254
Vissa meddelanden	1255
Lagval	1255
Förhållandet till säljarens borgenärer	1255
Övergångsbestämmelser	1256
KKrL - konsumentkreditlag (2010:1846)	1257
Inledande bestämmelser.....	1257
God kreditgivningssed	1260
Information vid marknadsföring.....	1260
Information innan ett kreditavtal ingås.....	1261
Påföljd vid utebliven information	1265
Kreditprovning.....	1265
Dokumentation av kreditavtalet.....	1266
Betalningsplan	1267
Ränta och avgifter.....	1268
Kontoutdrag och underrättelser vid kontokrediter.....	1269
Konsumentens ångerrätt	1271
Kontantinsats vid kreditköp	1272
Konsumentens rättigheter vid överlåtelse av fordran	1272
Förbud mot löpande fordringshandlingar vid kreditköp.....	1273

Förbud mot viss avräkning	1273
Betalning av skulden i förtid.....	1274
Ränteskillnadsersättningen får	1276
Uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid.....	1277
Återtaganderätt vid kreditköp av vara	1278
Uppgörelse när en vara återtas.....	1279
Återlösande av en vara som återtagits	1280
Handräckning för återtagande av vara, m.m.....	1280
Förbud mot utmätning	1281
Lagval	1281
Vissa skyldigheter för kreditförmedlare	1282
Tillsyn	1282
Överklagande.....	1285
Övergångsbestämmelser	1285
KL - konkurrenslagen (2008:579)	1287
1 kap. Inledande bestämmelser.....	1287
Lagens ändamål m.m.	1287
Definitioner.....	1288
2 kap. Förbjudna konkurrensbegränsningar	1290
Konkurrensbegränsande samarbete mellan företag.....	1290
Ogiltighet	1294
Företags missbruk av en dominerande ställning.....	1294
3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar	1294
Åläggande	1294
Åtagande från företag	1295
Konkurrensskadeavgift.....	1296
Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift	1298
Avgiftsföreläggande	1300
Preskription.....	1301
Kvarstad.....	1302
Betalning av konkurrensskadeavgift m.m.	1302
Näringsförbud.....	1303
Skadestånd	1303
Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.....	1303
4 kap. Företagskoncentrationer.....	1305
Förbud mot företagskoncentrationer m.m.	1305
Anmälan om företagskoncentration.....	1307

Särskild undersökning av företagskoncentration.....	1308
Talan om åtgärd mot företagskoncentration.....	1309
Tillfälligt stopp av löptider för frister.....	1310
Förbud i väntan på slutlig prövning.....	1310
Rättskraft och omprövning.....	1311
5 kap. Utredning av konkurrensärenden.....	1312
Utredning initierad av Konkurrensverket.....	1312
Rättslig hjälp åt myndighet i annan stat.....	1319
6 kap. Vite.....	1320
Föreläggande av vite.....	1320
Utdömmande av vite.....	1321
7 kap. Överklagande.....	1321
8 kap. Handläggningen i domstol.....	1322
Tillämpligt regelsystem.....	1322
Gemensam handläggning.....	1324
Tingsrättens sammansättning.....	1324
Konkurrensverket som part.....	1326
Yttrande från annan än part.....	1326
Förhör i domstol.....	1326
Rättegångskostnader.....	1326
Övergångsbestämmelser.....	1327
KommL - lag (2009:865) om kommission,.....	1330
Lagens tillämpningsområde.....	1330
Avtalsfrihet och lagens tvingande verkan.....	1330
Kommissionsavtal genom passivitet.....	1331
Kommissionärens skyldigheter.....	1331
Kommittentens skyldigheter.....	1333
En handelskommissionärs rätt till provision.....	1333
Kommissionärens rätt till ersättning för fullgörelse av avtal och andra utgifter.....	1334
Kommissionärens säkerhetsrätt.....	1335
Kommissionärens stoppningsrätt.....	1336
Självintråde och kombination.....	1337
Redovisning av pris.....	1337
Kommittentens rätt att avvisa ett avtal.....	1339
Kommittentens äganderätt till kommissionsvarorna.....	1340
Tredje mans rätt på grund av avtalet med kommissionären.....	1340
Försäljning i strid mot kommissionsavtalet.....	1341

Kommittentens rätt att ta över kommissionärens anspråk mot tredje man.....	1341
Tredje mans rätt till kvittning	1343
Kommissionsavtalets upphörande	1344
En handelskommissionärs rätt till avgångsvederlag.....	1346
Skadestånd	1348
Meddelande om prisredovisning och avvisning	1348
Meddelande om uppsägning och skadestånd.....	1349
Risken för vissa meddelanden	1349
Preskription.....	1349
Konkurrensklausuler.....	1349
Övergångsbestämmelser	1350
KonkL - konkurslag (1987:672).....	1351
1 kap. Inledande bestämmelser.....	1351
2 kap. Konkursansökan och konkursbeslut m.m.	1352
Konkursansökan m.m.	1352
Bevisning om obestånd.....	1354
Konkurshinder	1355
Säkerhetsåtgärder.....	1356
Rätten får medge undantag från beviljad kvarstad.	1356
Prövning av konkursansökan m. m.....	1357
Åtgärder vid konkursbeslut m. m.	1360
Överflyttning av en konkurs	1361
3 kap. Verknningar av konkurs.....	1361
Gäldenärens förlust av sin rådighet	1361
Egendom som ingår i ett konkursbo	1362
Utmätning vid konkurs	1363
Rättegång vid konkurs m.m.....	1364
4 kap. Återvinning till konkursbo.....	1365
Inledande bestämmelser.....	1365
Förutsättningar för återvinning	1367
Verkan av återvinning.....	1371
Talan om återvinning m. m.....	1373
5 kap. Fordringar i konkurs	1374
Fordringar som kan göras gällande	1374
Fordringar med solidariskt betalningsansvar.....	1375
Vissa fordringar som är beroende av villkor	1377
Beräkning av ränta på fordringar under konkurs m. m.....	1377

Värdering av vissa fordringar	1378
Kvittning i konkurs	1379
Ett konkursbos ansvar för lönefordringar	1380
6 kap. Galdenärens skyldigheter m.m.....	1380
Förbud mot näringsverksamhet under konkurs	1380
Upplysnings- och närvaroplikt under konkurs	1381
Bouppteckningsed.....	1381
Tvångsmedel m.m.....	1383
Ersättning för inställelse	1386
7 kap. Förvaltning och tillsyn	1387
Förvaltare.....	1387
Entledigande av förvaltare m. m.....	1388
Rådgivare och förlikningsman.....	1389
Förvaltarens allmänna åligganden m. m.	1390
Förvaltarens medelsförvaltning m.m.	1394
Redovisning av medel till tredje man	1396
Tillsynen över förvaltningen.....	1397
Granskningsman	1398
8 kap. Försäljning av egendom.....	1398
Inledande bestämmelser.....	1398
Försäljning av fast egendom.....	1400
Försäljning av lös egendom	1401
Kungörande av auktion i vissa fall	1404
Indrivning av fordringar	1405
9 kap. Bevaknings- och anmärkningsförfarandet	1405
Bevakning	1405
Anmärkning	1407
Tvist angående en bevakad fordran	1409
Efterbevakning.....	1410
10 kap. Avskrivning av konkurs.....	1412
11 kap. Utdelning.....	1413
Inledande bestämmelser.....	1413
Utdelningsförfarandet	1413
Utbetalning av utdelningsmedel	1416
Förskottsbetalning.....	1418
När en konkurs anses avslutad m. m.	1419
Efterutdelning	1419

Viss anmälningsskyldighet m.m.	1420
12 kap. Ackord i konkurs m.m.	1421
Frivillig uppgörelse.....	1421
Ackordsförslag m. m.	1421
Sammanträde för prövning av ackordsförslag.....	1423
Borgenärsmajoritet vid ackord m. m.	1426
Fastställelse av ackord.....	1426
Verkan av ackord.....	1428
Tillsyn över ackord.....	1429
Förverkande av ackord.....	1430
13 kap. Förvaltarens slutredovisning.....	1430
Avgivande av slutredovisningen.....	1431
Granskning av slutredovisningen.....	1432
Klander av slutredovisningen.....	1432
14 kap. Konkurskostnader.....	1433
Allmänna bestämmelser.....	1433
Förvaltarens arvode.....	1434
Förskott på förvaltarens arvode.....	1437
Förvaltarens ersättning för kostnader.....	1437
Övriga konkurskostnader.....	1438
Fördelning av konkurskostnaderna på olika slag av egendom.....	1438
15 kap. Information om beslut och åtgärder under konkurs.....	1439
Formen för kungörande.....	1439
Utbyte av kungörelse mot skriftliga underrättelser till borgenärerna.....	1439
Utbyte av underrättelser och kallelser till borgenärerna mot kungörelse.....	1440
Formen för kallelser och underrättelser m.m.....	1440
Register över konkurser.....	1441
16 kap. Bestämmelser om handläggning och överklagande m.m.	1442
Handläggning av konkursärenden.....	1442
Rättens avgörande sker genom beslut.....	1443
Verkställighet av beslut i konkursärenden.....	1443
17 kap. Skadestånd och straff.....	1445
Skadestånd.....	1445
Straff m.m.....	1447
Övergångsbestämmelser.....	1447
KTjL - konsumenttjänstlagen (1985:716).....	1453
Inledande bestämmelser.....	1453

Uppdraget m.m.	1454
Utförande och material	1454
Säkerhet	1455
Näringsidkarens skyldighet att avråda.....	1455
Tilläggsarbete	1456
Fel hos tjänsten	1456
Vad som avses med fel	1457
Påföljder vid fel	1459
Reklamation.....	1460
Konsumentens rätt att hålla inne betalningen.....	1460
Avhjälpande.....	1460
Prisavdrag och hävning.....	1461
Prisavdragets storlek.....	1462
Verkningar av hävning	1462
Näringsidkarens dröjsmål	1463
Vad som avses med dröjsmål	1463
Påföljder vid dröjsmål.....	1463
Reklamation.....	1463
Konsumentens rätt att hålla inne betalningen.....	1464
Konsumentens rätt att få tjänsten utförd.....	1464
Hävning.....	1464
Verkningar av hävning	1465
Näringsidkarens skadeståndsskyldighet m. m.	1465
Skadeståndsskyldighet på grund av fel eller dröjsmål.....	1465
Skadeståndsskyldighet i övrigt	1466
Skadeståndsskyldighet för tredje man i vissa fall.....	1467
Jämkning av skadestånd	1467
Undantag för personskada	1468
Priset m.m.	1468
Priset	1468
Pristillägg.....	1468
Betalning efter olyckshändelse m.m.....	1469
Specificerad räkning	1469
Tid för betalning	1469
Avbeställning	1469
Konsumentens dröjsmål.....	1471
Näringsidkarens rätt att inställa arbetet	1471

Hävning.....	1471
Näringsidkarens rätt att hålla kvar föremålet för tjänsten m. m.	1472
Begränsning av skadan	1473
Särskilda bestämmelser om småhusentreprenad	1473
Övergångsbestämmelser	1477
KöpL - köplag (1990:931).....	1478
Inledande bestämmelser.....	1478
Tillämpningsområde	1478
Avtalsfrihet	1479
Konsumentköp.....	1479
Internationella köp	1479
Varans avlämnande.....	1479
Hämtningsköp.....	1479
Transportköp.....	1480
Tiden för avlämnandet.....	1480
Rätt att hålla inne varan	1481
Kostnaderna för varan.....	1481
Risken för varan.....	1481
Vad risken innebär	1481
Riskens övergång.....	1481
Varor under transport.....	1482
Öppet köp.....	1482
Varans beskaffenhet.....	1482
Överensstämmelse med avtalet m. m.	1482
Befintligt skick.....	1484
Undersökning av varan före köpet.....	1484
Påföljderna	1485
Fullgörelse	1485
Hävning.....	1486
Skadestånd	1486
Meddelande om hävning och skadestånd	1487
Påföljder vid fel i varan	1487
Påföljderna.....	1488
Undersökning av varan efter avlämnandet	1488
Reklamation.....	1488
Avhjälpan och omleverans.....	1489
Prisavdrag och hävning.....	1490

Skadestånd	1490
Påföljder vid rättsligt fel	1491
Gemensamma bestämmelser om påföljder vid säljarens avtalsbrott	1491
Rätt att hålla inne betalningen	1491
Partiellt avtalsbrott.....	1491
Hävning vid successiv leverans	1492
Köparens skyldigheter	1492
Prisets bestämmande.....	1492
Betalningen	1493
Köparens medverkan m. m.	1494
Påföljderna	1494
Krav på betalning och annan fullgörelse	1494
Hävning på grund av dröjsmål med betalningen	1495
Hävning på grund av bristande medverkan	1496
Hävning vid successiv leverans	1496
Skadestånd	1497
Meddelande om hävning och skadestånd	1497
Specifikation	1498
Befarat avtalsbrott.....	1498
Stoppningsrätt	1498
Hävning.....	1499
Konkurs m. m.	1499
Gemensamma bestämmelser om hävning och omleverans	1500
Verkningar av hävning och omleverans	1500
Bortfall av rätt till hävning och omleverans	1501
Skadeståndets omfattning	1501
Allmänt	1501
Prisskillnad	1502
Ränta	1503
Vård av varan.....	1503
Säljarens vårdplikt	1503
Köparens vårdplikt.....	1504
Förvaring hos tredje man	1504
Ersättning för vårdkostnader.....	1504
Försäljning av varan	1504
Avkastning	1505
Vissa meddelanden	1506

Övergångsbestämmelser	1506
LAS - lag (1982:80) om anställningsskydd	1507
Inledande bestämmelser.....	1507
Anställningsavtalet	1510
Uppsägning från arbetsgivarens sida	1515
Uppsägningstid	1516
Lön och andra förmåner under uppsägningstiden	1517
Avskedande.....	1519
Lön och andra förmåner under permittering.....	1520
Turordning vid uppsägning.....	1520
Företrädesrätt till återanställning m.m.	1521
Förhandlingar m.m.	1523
Rätt att kvarstå i anställningen till 67 år	1525
Tvister om giltigheten av uppsägningar eller avskedanden m.m.	1526
Skadestånd	1527
Preskription.....	1528
Rättegången	1530
Övergångsbestämmelser	1530
LEF - lag (1987:667) om ekonomiska föreningar	1536
1 kap. Inledande bestämmelser.....	1536
2 kap. Bildandet av en ekonomisk förening	1540
3 kap. Föreningens medlemmar m. m.	1542
4 kap. Återbetalning av medlemsinsatser	1545
5 kap. Förlagsinsatser	1547
6 kap. Föreningens ledning.....	1550
7 kap. Föreningsstämman	1558
8 kap. Revision och särskild granskning	1568
9 kap. Har upphävts genom lag (1999:1094).....	1582
10 kap. Överskottsutdelning och annan användning av föreningens egendom.....	1582
11 kap. Likvidation och upplösning	1585
12 kap. Fusion.....	1597
13 kap. Skadestånd m.m.	1620
14 kap. Föreningens firma	1623
15 kap. Registrering m.m.....	1624
16 kap. Straff och vite.....	1627
Ikraftträdandebestämmelse	1627
LOU - lag (2007:1091) om offentlig upphandling	1636

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser	1636
Lagens innehåll	1636
Lagens tillämpningsområde	1638
Undantag från lagens tillämpningsområde	1639
Teletjänster	1639
Upphandling enligt andra internationella regler	1640
Undantag på grund av sekretess m.m.	1640
Särskilda undantag	1640
Tjänstekontrakt som tilldelas på grund av ensamrätt	1641
Kompletterande byggtreprenadkontrakt i samband med byggkoncessioner	1641
Allmänna bestämmelser	1642
Principer för offentlig upphandling	1642
Rätten att få delta i en offentlig upphandling	1642
Beviljande av särskilda rättigheter eller ensamrätt att utöva offentlig tjänsteverksamhet	1643
2 kap. Definitioner	1644
Allmänna definitioner	1644
Definitioner som gäller endast 15 kap.	1649
3 kap. Tröskelvärden	1650
Tröskelvärdenas storlek	1650
Beräkning av värdet av ett kontrakt	1652
Förbud i vissa fall mot att dela upp en upphandling	1652
Upphandling av delkontrakt	1653
Byggtreprenadkontrakt	1653
Varukontrakt som löper på viss tid eller på obestämd tid	1654
Varu- eller tjänstekontrakt som regelbundet återkommer eller som skall förnyas	1654
Vissa tjänstekontrakt	1655
Ramavtal	1656
4 kap. Upphandlingsförfaranden	1656
Öppet, selektivt och förhandlat förfarande samt konkurrenspräglad dialog	1656
Förhandlat förfarande utan föregående annonsering	1658
Projekttävling	1661
Konkurrenspräglad dialog	1662
Förutsättningar	1662
Annonsering	1662
Inledande av dialog	1663
Genomförande av dialogen	1663

Uppmaning att lämna slutgiltiga anbud	1664
Klarläggande och precisering av anbud.....	1664
Värdering av anbud.....	1664
Precisering av anbud eller bekräftande av åtaganden.....	1664
Priser eller betalning till deltagare	1665
Inköpscentraler	1665
5 kap. Ramavtal	1665
Tillämpliga bestämmelser.....	1665
Tilldelning av kontrakt	1666
Ramavtalets löptid	1666
Ramavtal med en enda leverantör.....	1666
Ramavtal med flera leverantörer	1666
Vid tillämpning av första stycket skall	1667
5 a kap. Elektronisk auktion	1668
Tillämpningsområdet	1668
Förfrågningsunderlag.....	1669
Första utvärdering av anbud	1670
Inbjudan att lämna nya priser eller värden m.m.	1670
Upplysningar till anbudsgivarna.....	1671
Avslutande av en elektronisk auktion.....	1671
6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.	1672
Tekniska specifikationer.....	1672
Tekniska specifikationer som hänvisar till en standard.....	1673
Tekniska specifikationer i form av prestanda- eller funktionskrav	1673
Uppgifter om ursprung, tillverkning m.m.....	1674
Likvärdiga lösningar.....	1674
Miljömärken	1675
Erkända organ.....	1676
Underentreprenad	1677
Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt.....	1677
7 kap. Annonsering av upphandling	1678
Obligatorisk och icke-obligatorisk annonsering av upphandlingar	1678
Information om planerade upphandlingar (förhandsannonsering)	1678
Annonsering om resultatet av en upphandling (efterannonsering).....	1678
Annonsering vid förhandsinsyn.....	1678
8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.	1679

Förhållanden som skall beaktas när tidsfristernas längd bestäms	1679
Tidsfrist vid öppet förfarande	1679
Tidsfrister vid selektivt förfarande, konkurrenspräglad dialog och förhandlat förfarande med föregående annonsering	1679
Tidsfrist efter förhandsannonsering	1680
Förkortad tidsfrist vid användning av elektroniska medel	1680
Förlängning av tidsfrister.....	1681
Förkortade tidsfrister på grund av tidsbrist i vissa fall	1681
Tillhandahållande av förfrågningsunderlag vid öppet förfarande	1682
Inbjudan att komma in med anbud, att förhandla eller att föra dialog	1682
9 kap. Kommunikation, information och dokumentation.....	1684
Regler för kommunikation.....	1684
Skyldighet att lämna in intyg m.m.....	1686
Bekräftelse av ansökan om att få lämna anbud	1686
Öppnande av anbud	1686
Rättelse av fel, förtydligande och komplettering.....	1687
Information till leverantörer	1687
Underrättelse om beslut	1687
Upplysningar på begäran av en leverantör	1688
Protokoll	1689
Bevarande av handlingar	1689
10 kap. Uteslutning av leverantörer.....	1689
Omständigheter som skall medföra uteslutning av leverantörer	1690
Omständigheter som får medföra uteslutning av leverantörer	1691
Intyg och bevis angående leverantör	1692
11 kap. Kontroll av leverantörers lämplighet och val av deltagare m.m.	1693
Inledande bestämmelser.....	1693
Begränsning av antalet anbudssökande i upphandlingsförfaranden	1693
Krav på registrering	1694
Leverantörers ekonomiska ställning	1695
Bevis på den ekonomiska ställningen.....	1695
Teknisk och yrkesmässig kapacitet	1696
Bevis på teknisk kapacitet	1696
Tillgång till andra företags kapacitet	1698
Leverantörers yrkeskunnande.....	1699
Kvalitetssäkringsstandarder	1699
Standarder för miljöledning	1699

Officiella förteckningar	1700
Begränsad kontroll.....	1700
12 kap. Tilldelning av kontrakt.....	1701
Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt.....	1701
Viktning av kriterier	1702
Onormalt låga anbud.....	1702
13 kap. Byggkoncessioner	1704
Tillämpningsområdet	1704
Annonsering.....	1704
Underentreprenad	1704
Koncessionshavares skyldigheter	1705
Annonsering.....	1705
Företag som går samman och anknutna företag	1706
14 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet	1706
Tillämpningsområdet	1706
Tröskelvärden för projekttävlingar	1706
Val av deltagare	1707
Annonsering.....	1707
Kommunikation och information	1708
Juryn och dess sammansättning.....	1708
Juryns beslut	1708
Tjänstekontrakt som följer på en projekttävling.....	1709
15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet	1709
Tillämpningsområdet	1709
Tillämpliga bestämmelser.....	1709
Upphandlingsförfaranden	1711
Beräkning av värdet av ett kontrakt.....	1711
Annonsering.....	1712
Innehåll i en annons m.m.....	1712
Annonsering vid förhandsinsyn.....	1713
Kommunikationsmedel vid offentlig upphandling.....	1713
Tidsfrister för att lämna anbudsansökningar och anbud.....	1713
Mottagande och öppnande av anbud	1714
Rättelse av fel, förtydligande och komplettering.....	1714
Kontroll och uteslutning av leverantörer	1714
Begränsad kontroll.....	1715
Prövning av anbudsansökningar och anbud	1716

Tillgång till andra företags kapacitet	1716
Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt.....	1716
Onormalt låga anbud.....	1717
Dokumentation, underrättelse och förvaring av handlingar	1717
Meddelande till kommissionen om resultatet av en upphandling av B-tjänster.....	1718
Undantag vid upphandling som rör rikets säkerhet m.m.....	1718
Projekttävlingar.....	1718
16 kap. Avtalsspärr, överprövning och skadestånd	1719
Avtalsspärr.....	1719
Allmänna bestämmelser om avtalsspärr	1719
Undantag från avtalsspärr	1719
Avtalsspärr vid förhandsinsyn	1720
Överprövning	1720
Allmänna bestämmelser om överprövning.....	1720
Behörig domstol.....	1720
Överprövning av en upphandling	1721
Förlängd avtalsspärr.....	1721
Interimistiskt beslut vid överprövning av en upphandling	1721
Tiodagarsfrist.....	1722
Överprövning av ett avtals giltighet	1723
Interimistiskt beslut vid överprövning av ett avtals giltighet	1724
Tidsfrister för ansökan om överprövning av ett avtals giltighet.....	1724
Beräkning av vissa tider.....	1725
Förbud mot överklagande	1725
Skadestånd	1725
17 kap. Upphandlingsskadeavgift.....	1726
Allmänna bestämmelser om upphandlingsskadeavgift	1726
Behörig domstol.....	1727
Avgiftens storlek.....	1727
Tidsfrister för ansökan om avgift	1728
Betaling av avgift m.m.	1728
18 kap. Tillsyn	1729
Allmänna bestämmelser om tillsyn	1729
Föreläggande.....	1729
Behörig domstol.....	1730
Övergångsbestämmelser	1730
Bilaga 1	1731

Bilaga 2.....	1732
Bilaga 3.....	1734
Bilaga 4.....	1735
LOU(forts.) lag (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.....	1738
1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser	1738
Lagens innehåll.....	1738
Lagens tillämpningsområde.....	1740
Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.....	1741
Verksamheter som omfattas av lagen	1741
Gas, värme, el och dricksvatten.....	1741
Transporttjänster	1743
Posttjänster m.m.	1743
Undantag från lagens tillämpningsområde	1744
Byggekoncessioner och tjänstekoncessioner.....	1744
Kontrakt för återförsäljning eller uthyrning till tredje man	1744
Verksamhet i tredje land samt anmälan till kommissionen	1744
Undantag på grund av sekretess	1745
Upphandling enligt andra internationella regler	1745
Särskilda undantag.....	1747
Tjänstekontrakt som tilldelas på grund av ensamrätt	1748
Kontrakt som avser vatten, energi eller bränsle i vissa fall	1748
Vissa busstransporttjänster	1748
Direkt konkurrensutsatt verksamhet.....	1749
Allmänna bestämmelser.....	1749
Principer för upphandling	1749
Kontrakt som rör mer än en verksamhet.....	1749
Rätten att få delta i en upphandling	1750
2 kap. Definitioner	1751
Allmänna definitioner.....	1751
Definitioner som gäller endast 15 kap.	1758
3 kap. Tröskelvärden	1759
Tröskelvärdenas storlek.....	1759
Beräkning av värdet av ett kontrakt.....	1759
Förbud i vissa fall mot att dela upp en upphandling.....	1760
Kontrakt som omfattar både varor och tjänster	1760
Upphandling av delkontrakt	1760

Byggentreprenadkontrakt	1761
Varukontrakt som löper på viss tid eller på obestämd tid	1761
Varu- eller tjänstekontrakt som regelbundet återkommer eller som skall förnyas	1762
Vissa tjänstekontrakt.....	1762
Ramavtal	1763
4 kap. Upphandlingsförfaranden	1763
Öppet, selektivt och förhandlat förfarande	1763
Tilldelning av kontrakt utan föregående annonsering	1763
Projekttävling.....	1766
Inköpscentraler	1766
5 kap. Ramavtal	1767
Tillämpliga bestämmelser.....	1767
5 a kap. Elektronisk auktion	1767
Tillämpningsområdet	1767
Förfrågningsunderlag.....	1768
Första utvärdering av anbud	1769
Inbjudan att lämna nya priser eller värden m.m.	1769
Upplysningar till anbudsgivarna.....	1770
Avslutande av en elektronisk auktion.....	1770
6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.	1771
Tekniska specifikationer	1771
Tekniska specifikationer som hänvisar till en standard	1772
Tekniska specifikationer i form av prestanda- eller funktionskrav	1772
Uppgifter om ursprung, tillverkning m.m.....	1773
Likvärdiga lösningar	1773
Miljömärken	1774
Erkända organ	1775
Tillhandahållande av tekniska specifikationer.....	1775
Anbud med alternativa utföranden	1775
Underentreprenad	1776
Information om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd och arbetsvillkor	1776
Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt.....	1777
7 kap. Annonsering av upphandling	1777
Obligatorisk och icke-obligatorisk annonsering av upphandlingar	1777
Olika slag av annonsering.....	1777
Information om planerade upphandlingar (förhandsannonsering)	1778

Inbjudan genom förhandsannonsering att lämna intresseanmälan	1778
Annonsering om kvalificeringssystem	1779
Annonsering om resultatet av en upphandling (efterannonsering).....	1779
Annonsering vid förhandsinsyn.....	1779
8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.	1780
Förhållanden som skall beaktas när tidsfristernas längd bestäms	1780
Tidsfrist vid öppet förfarande	1780
Tidsfrister vid selektivt förfarande och förhandlat förfarande med föregående annonsering	1780
Tidsfrist för att komma in med anbud efter överenskommelse	1781
Tidsfrist efter förhandsannonsering	1781
Förkortad tidsfrist vid användning av elektroniska medel	1782
Minsta tillåtna tidsfrist.....	1782
Förlängning av tidsfrister.....	1783
Tillhandahållande av förfrågningsunderlag vid öppet förfarande	1783
Inbjudan att komma in med anbud eller att förhandla.....	1784
Tillhandahållande av kompletterande handlingar och upplysningar vid selektivt och förhandlat förfarande	1785
Inbjudan efter förhandsannonsering	1786
9 kap. Kommunikation, information och dokumentation.....	1787
Regler för kommunikation.....	1787
Skyldighet att lämna in intyg m.m.....	1788
Bekräftelse av ansökan om att få lämna anbud	1788
Öppnande av anbud	1789
Rättelse av fel, förtydligande och komplettering.....	1789
Information till leverantörer	1790
Underrättelse om beslut	1790
Upplysningar på begäran av en leverantör	1790
Beslut om kvalificering av leverantör.....	1791
Underrättelse om att uteslutning övervägs	1792
Bevarande av information.....	1792
10 kap. Uteslutning av leverantörer.....	1793
Omständigheter som skall medföra uteslutning av leverantörer	1793
Omständigheter som får medföra uteslutning av leverantörer	1794
Intyg och bevis angående leverantör	1795
11 kap. Kvalificering och urvalsbedömning.....	1796
Inledande bestämmelse.....	1796
Kvalificeringssystem	1796

Upprättande av ett kvalificeringssystem.....	1796
Fastställande av kriterier och regler för kvalificeringssystem.....	1797
Tekniska specifikationer.....	1797
Tillgång till andra företags kapacitet.....	1798
Förteckning över leverantörer.....	1798
Kvalificerad leverantör skall väljas.....	1798
Kvalitativa urvalskriterier.....	1798
Fastställande av urvalskriterier.....	1798
Val av anbudssökande vid selektivt eller förhandlat förfarande.....	1799
Begränsning av antalet anbudssökande vid selektivt och förhandlat förfarande.....	1799
Kvalitetssäkringsstandarder.....	1799
Standarder för miljöledning.....	1800
Begränsad kontroll.....	1801
12 kap. Tilldelning av kontrakt.....	1801
Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt.....	1801
Viktning av kriterier.....	1802
Onormalt låga anbud.....	1803
13 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet.....	1804
Tillämpningsområdet.....	1804
Tröskelvärden för projekttävlingar.....	1804
Val av deltagare.....	1805
Annonsering.....	1805
Kommunikation och information.....	1805
Juryn och dess sammansättning.....	1805
Juryns beslut.....	1806
14 kap. Anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land.....	1806
Tillämpningsområdet.....	1806
Företräde vid flera likvärdiga anbud.....	1807
15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet.....	1807
Tillämpningsområdet.....	1807
Tillämpliga bestämmelser.....	1808
Upphandlingsförfaranden.....	1809
Beräkning av värdet av ett kontrakt.....	1809
Annonsering.....	1810
Innehåll i en annons m.m.....	1810
Annonsering vid förhandsinsyn.....	1811
Kommunikationsmedel vid upphandling.....	1811

Tidsfrister för att lämna anbudsansökningar och anbud.....	1811
Mottagande och öppnande av anbud	1812
Rättelse av fel, förtydligande och komplettering.....	1812
Kontroll och uteslutning av leverantörer	1812
Begränsad kontroll.....	1813
Prövning av anbudsansökningar och anbud	1814
Tillgång till andra företags kapacitet	1814
Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt.....	1814
Onormalt låga anbud.....	1815
Dokumentation, underrättelse och förvaring av handlingar	1815
Meddelande till kommissionen om resultatet av en upphandling av B-tjänster.....	1816
Undantag vid upphandling som rör rikets säkerhet m.m.	1816
Projekttävlingar.....	1816
16 kap. Avtalsspärr, överprövning och skadestånd	1817
Avtalsspärr	1817
Allmänna bestämmelser om avtalsspärr	1817
Undantag från avtalsspärr	1817
Avtalsspärr vid förhandsinsyn	1818
Överprövning	1818
Allmänna bestämmelser om överprövning	1818
Behörig domstol.....	1818
Överprövning av en upphandling	1819
Förlängd avtalsspärr.....	1819
Interimistiskt beslut vid överprövning av en upphandling	1819
Tiodagarsfrist.....	1820
Tidsfrister för ansökan om överprövning av en upphandling.....	1820
Överprövning av ett avtals giltighet	1821
Interimistiskt beslut vid överprövning av ett avtals giltighet	1822
Tidsfrister för ansökan om överprövning av ett avtals giltighet.....	1822
Beräkning av vissa tider.....	1822
Förbud mot överklagande	1823
Skadestånd	1823
17 kap. Upphandlingsskadeavgift.....	1823
Allmänna bestämmelser om upphandlingsskadeavgift	1823
Behörig domstol.....	1824
Avgiftens storlek.....	1825
Tidsfrister för ansökan om avgift	1825

Betalning av avgift m.m.	1826
18 kap. Tillsyn	1826
Allmänna bestämmelser om tillsyn	1826
Föreläggande.....	1827
Behörig domstol.....	1827
Övergångsbestämmelser	1828
Bilaga 1 är inte med här. Bilagan införd genom lag (2011:1031).	1829
Bilaga 2	1829
Bilaga 3	1831
Bilaga 4	1832
MB - miljöbalk (1998:808).....	1835
FÖRSTA AVDELNINGEN	1835
ÖVERGRIPANDE BESTÄMMELSER	1835
1 kap. Miljöbalkens mål och tillämpningsområde.....	1835
2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m.	1837
Tillämpning och bevisbörda	1837
Hänsynsregler	1838
Val av plats	1839
Rimlighetsavvägning	1839
Ansvar för skadad miljö.....	1840
Slutavvägning	1841
3 kap. Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden.....	1842
4 kap. Särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa områden...	1844
Områden som i sin helhet är av riksintresse	1844
Havsområden	1851
5 kap. Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning	1851
Föreskrifter om miljökvalitet	1852
Åtgärdsprogram	1853
Kontroll.....	1855
Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	1855
6 kap. Miljökonsekvensbeskrivningar och annat beslutsunderlag	1857
När det krävs en miljökonsekvensbeskrivning	1857
Miljökonsekvensbeskrivningar och miljökonsekvensbedömningar av verksamheter och åtgärder	1858
Miljöbedömningar och miljökonsekvensbeskrivningar av planer och program	1864
Planer och planeringsunderlag	1868
Samordning.....	1869

ANDRA AVDELNINGEN	1869
SKYDD AV NATUREN.....	1870
7 kap. Skydd av områden.....	1870
Allemansrätt m.m.	1870
Nationalpark	1870
Naturreservat.....	1870
Kulturresevat	1872
Naturminne	1873
Biotopskyddsområde	1873
Djur- och växtskyddsområde.....	1874
Strandskyddsområde.....	1875
Miljöskyddsområde	1881
Vattenskyddsområde.....	1882
Marinvetenskaplig forskning	1882
Interimistiska förbud.....	1883
Intresseprövning	1883
Särskilda skyddade områden	1884
Ordningsföreskrifter	1886
8 kap. Särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter.....	1887
TREDJE AVDELNINGEN	1889
SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VISSA VERKSAMHETER	1889
9 kap. Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.....	1889
Definitioner.....	1889
Särskilda bestämmelser om hälsoskydd	1894
10 kap. Verksamheter som orsakar miljöskador.....	1896
Definitioner.....	1896
Verksamhetsutövares ansvar för avhjälpande	1897
Fastighetsägares ansvar för avhjälpande	1897
Avhjälpandeansvarets innebörd.....	1898
Återställande när en verksamhet upphör	1899
Ansvarsfördelning när flera är ansvariga.....	1900
Preskription.....	1901
Skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten	1901
Föreläggande om avhjälpande vid allvarliga miljöskador.....	1902
Miljöriskområden	1902
Undantag och ansvarsbegränsningar	1904
Bemyndiganden	1905

11 kap. Vattenverksamhet	1906
Kapitlets innehåll	1906
Definitioner.....	1906
Särskilda förutsättningar för vattenverksamhet	1908
Tillståndsplikt för vattenverksamhet	1909
Underhållsansvar	1912
Utrivning m.m.....	1913
Viss vattenverksamhet som har prövats i annan ordning	1914
Säkerhetsklassificering av dammar	1915
12 kap. Jordbruk och annan verksamhet.....	1916
Anmälan för samråd	1917
Miljöhänsyn i jordbruket	1918
Vilthägn	1919
Föreskrifter om tillståndsplikt.....	1919
13 kap. Genteknik.....	1920
Tillämpningsområde	1920
Definitioner.....	1920
Krav på utredning för bedömning av skaderisker.....	1921
Etiska hänsyn och försiktighetsmått	1921
Tillståndskrav och anmälningsskyldighet.....	1922
Märkning.....	1923
Gentekniknämnden	1923
14 kap. Kemiska produkter och biotekniska organismer.....	1923
Kapitlets innehåll	1923
Definitioner.....	1923
Hantering, införsel och utförsel m.m.....	1926
Godkännande av bekämpningsmedel	1929
Produktregister.....	1930
Produktinformation och uppgiftsskyldighet	1930
Dispenser från EU-förordningar	1932
15 kap. Avfall och producentansvar	1932
Definitioner.....	1932
Avfallsinnehavarens ansvar	1934
Producentansvar.....	1934
Den kommunala renhållningsskyldigheten.....	1937
Bemyndigande att meddela föreskrifter om hantering av avfall	1938
Kommunal renhållningsordning	1938

Hantering av avfall	1940
Bemyndigande att meddela föreskrifter om visst avfall	1941
Bemyndigande att meddela föreskrifter om tillståndsplikt m.m.	1943
Bemyndigande att meddela föreskrifter om avfall med anledning av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen	1944
Bemyndigande att meddela föreskrifter för försvaret.....	1944
Nedskräpning.....	1944
Dumpning	1944
Deponering av avfall.....	1946
Geologisk lagring av koldioxid	1946
FJÄRDE AVDELNINGEN.....	1946
PRÖVNINGEN AV MÅL OCH ÄRENDEN	1946
16 kap. Allmänt om prövningen	1946
Prövningsmyndigheter.....	1947
Tillstånd, godkännande och dispens	1947
Rätt att överklaga.....	1951
17 kap. Regeringens tillåtlighetsprövning	1953
Obligatorisk tillåtlighetsprövning.....	1953
Tillåtlighetsprövning efter förbehåll.....	1953
Underrättelse.....	1956
Förutsättningar för tillåtlighet.....	1956
Särskilda villkor.....	1958
Mindre avvikelse	1958
18 kap. Regeringens prövning av överklagade avgöranden m.m.....	1958
19 kap. Förvaltningsmyndigheternas och kommunernas prövning.....	1959
Allmänt om prövningen	1959
Statlig kontroll av strandskyddsdispenser	1960
Särskilt om prövningen av miljöfarlig verksamhet	1961
20 kap. Har upphävts genom lag (2010:923).....	1962
21 kap. Mål i mark- och miljödomstol	1962
22 kap. Förfarandet vid mark- och miljödomstolarna i ansökningsmål	1968
23 kap. Rättegången i Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen.....	1988
Rättegången i Mark- och miljööverdomstolen	1988
Rättegången i Högsta domstolen	1990
24 kap. Tillstånds giltighet, omprövning m.m.....	1991
Verkan av domar och beslut enligt miljöbalken	1991
Ändrade förhållanden i samfälligheter	1997

Oförutsedda olägenheter med vilthägn	1997
Oförutsedda skador	1998
Villkor om utsläpp av koldioxid	1999
25 kap. Rättegångskostnader och liknande kostnader	1999
Rättegångskostnader vid domstol m.m.	1999
Övriga kostnader	2002
FEMTE AVDELNINGEN	2003
TILLSYN M.M.	2003
26 kap. Tillsyn	2003
Allmänt om tillsynen	2003
Förelägganden och förbud	2006
Vite	2009
Verkställighet och rättelse på den felandes bekostnad	2010
Verksamhetsutövarens kontroll och miljörapport	2011
Upplysningar och undersökningar	2012
Naturvårdsvakter	2014
Övriga bestämmelser	2015
27 kap. Avgifter	2015
Avgift för myndigheters verksamhet	2016
Skyldighet att ersätta en myndighets kostnader	2016
Renhållningsavgift	2017
Producentavgift	2018
Bygdeavgift och fiskeavgift	2018
28 kap. Tillträde m.m.	2019
Tillträde för att fullgöra en myndighets uppgifter	2019
Tillträde för att utföra kompensationsåtgärder m.m.	2019
Tillträde för att utreda en verksamhets verkningar	2019
Tillträde för att utföra förebyggande och avhjälpande åtgärder	2020
Tillträde för avhjälpande	2020
Aktsamhetskrav	2021
Förbud mot att rubba utrustning	2021
Hjälp av Polismyndigheten	2021
Tillträde till vattenståndsmätare m.m.	2021
Särskild tvångsrätt för vattenverksamhet	2022
Tillträde för att underhålla en vattenanläggning	2023
Rätt att använda annans vattenanläggning	2023
Förbud mot fiske	2024

Skyldighet att upplåta plats för lagring av koldioxid.....	2024
SJÄTTE AVDELNINGEN	2025
PÅFÖLJDER	2025
29 kap. Straffbestämmelser och förverkande	2025
30 kap. Miljösanktionsavgifter	2050
SJUNDE AVDELNINGEN.....	2052
ERSÄTTNING OCH SKADESTÅND M.M.	2052
31 kap. Ersättning vid ingripanden av det allmänna och vid tillståndsprövning av vattenverksamhet m.m.	2053
Kapitlets innehåll m.m.....	2053
Ersättning och inlösen på grund av vissa föreskrifter, förelägganden och förbud	2053
Ersättning vid vissa undersökningar	2055
Ersättning vid förelägganden om stängselgenombrott	2056
Anmälan om ersättningsanspråk.....	2056
Ersättningstalan.....	2057
Återbetalning av ersättning.....	2057
Ersättning och inlösen vid tillstånd till vattenverksamhet.....	2058
Skada på egen fastighet vid tillstånd till vattenverksamhet.....	2059
Ersättning vid utrivning av en vattenanläggning	2059
Ersättning vid omprövning av vattenverksamhet	2060
Begränsning i ersättningsrätten vid omprövning av viss vattenverksamhet.....	2061
Betalningsanmälan som rör ersättning vid tillstånd till vattenverksamhet.....	2062
Betalningsfrist som rör ersättning vid tillstånd till vattenverksamhet	2063
Ersättning bestämd efter det att tillstånd till vattenverksamhet har tagits i anspråk	2063
Fullbordande av inlösen som rör tillstånd till vattenverksamhet.....	2064
Rätt att utnyttja tillståndet till vattenverksamhet	2064
Återbetalning av ersättning som rör tillstånd till vattenverksamhet.....	2065
Övriga bestämmelser	2065
32 kap. Skadestånd för vissa miljöskador och andra enskilda anspråk	2067
Inledande bestämmelser.....	2067
Förutsättningar för skadestånd.....	2067
Skadeståndsansvariga	2069
Ersättning för framtida skador på egendom.....	2070
Inlösen av fastighet.....	2071
Enskild talan och grupptalan	2071
33 kap. Har upphävts genom lag (2009:1210).....	2072
Övergångsbestämmelser	2072

MBL - lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.....	2081
Inledande bestämmelser.....	2081
Föreningsrätt.....	2083
Förhandlingsrätt.....	2084
Rätt till information.....	2087
Kollektivavtal.....	2088
Medbestämmanderätt genom kollektivavtal.....	2091
Bestämmanderätt om tvist om tolkning av avtal.....	2092
Facklig vetorätt i vissa fall.....	2094
Fredsplikt.....	2096
Varsel.....	2099
Medling.....	2100
Skadestånd och andra påföljder.....	2103
Varselavgift.....	2105
Tvisteförhandling och rättegång.....	2106
Övergångsbestämmelser.....	2107
MfL - marknadsföringslag (2008:486).....	2109
Inledande bestämmelse.....	2109
Lagens tillämpningsområde.....	2111
Definitioner.....	2112
Otillbörlig marknadsföring.....	2113
Direktivbilagan.....	2113
God marknadsföringssed.....	2113
Aggressiv marknadsföring.....	2114
Vilseledande marknadsföring.....	2114
Reklamidentifiering.....	2115
Förbud mot vilseledande marknadsföring.....	2115
Köperbudanden.....	2116
Vilseledande förpackningsstorlekar.....	2117
Vilseledande efterbildningar.....	2117
Konkursutförsäljningar.....	2118
Utförsäljningar.....	2118
Realisationer.....	2118
Jämförande reklam.....	2119
Obeställd reklam.....	2120
Information om garantier.....	2121
Information innan ett konsumentavtal ingås.....	2121

Förbud och ålägganden.....	2123
Förbud mot viss marknadsföring.....	2123
Åläggande att lämna information.....	2123
Åläggande att tillhandahålla tekniska hjälpmedel.....	2124
Vite.....	2124
Interimistiska beslut.....	2124
Förelägganden.....	2125
Marknadsstörningsavgift.....	2125
Förutsättningar för avgift.....	2125
Avgiftens storlek.....	2127
Betalning av avgiften.....	2127
Preskription.....	2128
Kvarstad.....	2128
Skadestånd.....	2128
Utplånande.....	2129
Utplånande m.m. av vilseledande framställningar.....	2129
Säkerhetsåtgärder.....	2129
Upplysningsskyldighet m.m.....	2130
Var och av vem talan får väckas.....	2131
Förbud och ålägganden.....	2131
Marknadsstörningsavgift.....	2132
Utdömmande av vite.....	2132
Skadestånd.....	2132
Överklagande.....	2132
Rättskraft.....	2133
Rättens sammansättning m.m.....	2133
Rättegångsbestämmelser.....	2135
Handläggningen vid Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen.....	2135
Kumulation.....	2136
Intervention.....	2136
Rättegångskostnader.....	2136
Utevaro.....	2136
Övriga bestämmelser.....	2137
Övergångsbestämmelser.....	2137
MönstL - mönsterskyddslag (1970:485).....	2139
Allmänna bestämmelser.....	2139
Mönsterregistrerings giltighetstid.....	2151

Licens, överlåtelse m.m.	2152
Uppgiftsskyldighet.....	2155
Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.	2156
Rättegångsbestämmelser.....	2168
Gemenskapsformgivning	2170
Övergångsbestämmelser	2171
Mönsterskyddsförordningen (1970:486)	2175
Registreringsansökan och diarium.....	2175
Delning	2179
Handläggning av registreringsansökan.....	2179
Mönsterregistret m.m.....	2179
Kungörelse om registrering	2184
Invändningsförfarande	2185
Avgifter.....	2186
Övriga bestämmelser	2188
Övergångsbestämmelser	2189
PatL - patentlag (1967:837)	2191
1 Kap. Allmänna bestämmelser	2191
2 Kap. Handläggning av svenska patentärenden	2206
3 Kap. Internationell patentansökan	2218
4 Kap. Patents omfattning och giltighetstid.....	2222
5 Kap. Betalning av årsavgifter	2226
6 Kap. Licens, överlåtelse m. m.	2227
7 Kap. Patents upphörande m. m.	2230
8 Kap. Uppgiftsskyldighet	2233
9 Kap. Ansvar och ersättningsskyldighet m. m.	2234
10 Kap. Särskilda bestämmelser.....	2252
11 Kap. Europeiskt patent.....	2257
12 kap. Pantsättning	2266
13 Kap. Tillägsskydd	2270
Övergångsbestämmelser	2271
PAL - produktansvarslag (1992:18)	2277
Förutsättningar för skadestånd.....	2277
Skadeståndsskyldiga	2278
Avräkning vid sakskada.....	2280
Skadelidandes medvållande.....	2280
Regressrätt	2280

Preskription.....	2280
Övergångsbestämmelser	2281
PBL - plan- och bygglag (2010:900)	2282
1 kap. Syfte, innehåll och definitioner	2282
2 kap. Allmänna och enskilda intressen	2286
3 kap. Översiktsplan	2290
Förslag till översiktsplan.....	2291
Samråd om kommunens förslag	2292
Utställning och granskning av kommunens förslag.....	2293
Antagande	2294
Ändringar.....	2295
Översyn av planens aktualitet.....	2297
4 kap. Reglering med detaljplan och områdesbestämmelser	2297
Krav på reglering med detaljplan	2297
Markreservat och allmänna platser	2299
Markytan.....	2300
Skydd mot störningar.....	2300
Parkering.....	2301
Bygglov, rivningslov och marklov	2301
Strandskydd	2302
Fastighetsindelning m.m.....	2303
Detaljplanens genomförandetid	2304
Tillfällig användning	2305
Detaljplanens omfattning och utformning	2305
Detaljplanens giltighet	2309
Områdesbestämmelser.....	2309
5 kap. Att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser.....	2311
Planbesked	2311
Processen innan en detaljplan antas.....	2312
Underlag för detaljplanarbetet	2313
Samråd och kungörelse.....	2314
Granskning.....	2318
Föreläggande om anspråk på ersättning eller inlösen.....	2321
Antagandet av en detaljplan.....	2322
Meddelanden till samfälligheter och bostadsrättshavare	2324
Meddelanden till ett stort antal personer	2324
Att ändra och upphäva detaljplaner	2325

Att anta, ändra och upphäva områdesbestämmelser	2326
Effekten av beslut enligt detta kapitel	2326
6 kap. Genomförandet av detaljplaner	2327
Kommunens rätt att lösa in fastigheter, mark och andra utrymmen	2328
Ordnandet av allmänna platser	2329
Underhållet av allmänna platser	2330
Fastighetsägares skyldighet att betala för gatukostnader m.m.	2331
Exploateringsavtal	2335
Kapitlets tillämpning på samfälligheter	2336
7 kap. Regionplanering	2337
8 kap. Krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser	2339
Byggnadsverks utformning	2340
Byggnadsverks tekniska egenskaper	2341
Undantag från utformnings- och egenskapskraven på byggnadsverk	2342
Tomter	2343
Allmänna platser och andra områden	2345
Förbud mot förvanskning	2345
Underhåll och varsamhet	2346
Byggprodukters lämplighet	2347
Utsläppande på marknaden	2347
Typgodkännande och tillverkningskontroll	2348
Hissar och linbaneanläggningar	2349
Ventilationssystem	2349
Dispens	2350
9 kap. Bygglov, rivningslov och marklov m.m.	2350
Bygglov	2351
Rivningslov	2357
Marklov	2358
Lov för åtgärder som inte kräver lov	2359
Åtgärder för totalförsvaret	2359
Anmälningsskyldighet	2359
Förhandsbesked	2359
Villkorsbesked	2360
Handläggningen av ärenden om lov och förhandsbesked	2360
Förutsättningar för bygglov	2362
Tidsbegränsade bygglov	2366
Förutsättningar för rivningslov	2367

Villkorade lov	2368
Beslutets innehåll.....	2368
Expediering och kungörelse	2369
Giltighetstiden för lov.....	2371
10 kap. Genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder.....	2371
Startbesked och slutbesked	2372
Byggherrens ansvar för kontrollen av genomförandet	2372
Kontrollplan.....	2372
Kontrollansvariga	2374
Tekniskt samråd.....	2376
Förfarandet när det inte behövs något tekniskt samråd	2379
Byggnadsnämndens startbesked	2379
Utstakning.....	2381
Arbetsplatsbesök.....	2381
Kompletterande villkor.....	2381
Slutsamråd	2382
11 kap. Tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder	2384
Allmänt om tillsynen	2385
Ingripandebesked	2386
Tillträde och upplysningar.....	2386
Tillsyn över kommunala beslut	2388
Tillsyn över regionplanebeslut	2389
Planförelägganden	2389
Lovförelägganden.....	2390
Åtgärdsförelägganden.....	2390
Rättelseförelägganden.....	2390
Rivningsförelägganden	2391
Förelägganden för ökad trafiksäkerhet	2391
Produktförelägganden.....	2392
Förbud mot fortsatt arbete eller åtgärd	2393
Förbud mot användning av byggnadsverk.....	2394
Vite	2395
Omedelbart genomförande	2395
Handräckning.....	2396
Anteckningar i fastighetsregistrets inskrivningsdel m.m.....	2396
Verkan av ett föreläggande eller förbud vid ägarbyte	2397
Byggsanktionsavgifter	2398

Överlåtelse av egendom efter en överträdelse	2401
Tystnadsplikt.....	2401
Avgift vid tillsyn.....	2402
12 kap. Byggnadsnämnden.....	2402
13 kap. Överklagande	2405
Överklagande av kommunala beslut.....	2405
Rätten att överklaga	2407
Överklagandetid m.m.	2409
Prövningen av ett överklagande.....	2409
14 kap. Skadeersättning och inlösen.....	2410
Ersättning vid vissa förelägganden	2411
Ersättning på grund av vägrat bygglov	2411
Ersättning på grund av vägrat marklov.....	2412
Ersättning när en detaljplan ändras eller upphävs	2412
Ersättning på grund av bestämmelser om skydd, placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter.....	2413
Ersättning på grund av områdesbestämmelser om vegetation och markyta.....	2413
Ersättning till innehavare av särskild rätt	2414
Inlösen.....	2414
Bedömningen av en skadas betydelse.....	2416
Ersättningens bestämmande.....	2417
Ersättning för kommunens kostnader enligt detta kapitel	2417
Förlorad rätt till ersättning eller inlösen	2418
15 kap. Domstolsprövning m.m.	2418
16 kap. Bemyndiganden	2421
Föreskrifter om planer och områdesbestämmelser	2421
Föreskrifter om byggnadsverk, tomter och allmänna platser m.m.	2422
Föreskrifter om byggprodukter.....	2423
Föreskrifter om bygglov	2424
Föreskrifter om anmälningsplikt.....	2424
Föreskrifter om kontroll.....	2425
Föreskrifter om tillsyn och byggsanktionsavgifter	2425
Föreskrifter i extraordinära situationer	2425
Övergångsbestämmelser	2426
PiL - prisinformationslag (2004:347)	2433
Lagens ändamål och tillämpningsområde	2433
Prisinformation	2434

Bemyndigande	2435
Påföljder.....	2435
Övergångsbestämmelser	2436
PreskL - preskriptionslagen (1981:130)	2437
Inledande bestämmelse	2437
Preskriptionstid	2437
Preskriptionsavbrott.....	2438
Verkan av preskriptionsavbrott.....	2439
Innebörden av preskription	2439
Särskilda bestämmelser	2440
PSL - produktsäkerhetslag (2004:451)	2441
Lagens syfte och tillämpningsområde	2441
Definitioner.....	2443
Det allmänna säkerhetskravet	2444
Säkra varor och tjänster	2444
Presumtion för att en vara är säker	2445
Näringsidkares övriga skyldigheter	2446
Säkerhetsinformation.....	2446
Varningsinformation.....	2447
Återkallelse	2447
Underrättelseskyldighet	2450
Tillsyn	2451
Tillsynsmyndigheter	2451
Befogenheter i samband med tillsyn.....	2451
Förelägganden och förbud	2452
Ingripande mot vissa gränsöverskridande tjänster.....	2453
Vite	2454
Frivilliga åtgärder	2454
Varningsinformation av tillsynsmyndigheten.....	2454
Ersättning	2455
Tystnadsplikt.....	2455
Föreskrifter om förbud.....	2455
Sanktionsavgifter	2456
Förutsättningar för avgift.....	2456
Avgiften tillfaller staten.....	2456
Var och av vem ansökan får göras.....	2456
Avgiftens storlek.....	2456

Preskription.....	2457
Betalning av sanktionsavgifter	2457
Överklagande m.m.....	2458
Övergångsbestämmelser	2458
RB - rättegångsbalken (1942:740).....	2460
FÖRSTA AVDELNINGEN	2460
Om domstolsväsendet.....	2460
1 Kap. Om allmän underrätt	2460
2 Kap. Om hovrätt	2465
3 Kap. Om Högsta domstolen.....	2467
4 Kap. Om domare.....	2471
5 Kap. Om offentlighet och ordning m.m. vid domstol.....	2478
6 kap. Om registrering av uppgifter och handlingar.....	2483
7 Kap. Om åklagare och om jäv mot anställda vid brottsbekämpande myndigheter	2486
8 Kap. Om advokater	2489
9 Kap. Om straff, vite och hämtning	2494
ANDRA AVDELNINGEN	2497
Om rättegången i allmänhet.....	2497
I. Om rättegången i tvistemål.....	2497
10 Kap. Om laga domstol	2497
11 Kap. Om part och ställföreträdare	2504
12 Kap. Om rättegångsombud	2505
13 Kap. Om föremål för talan och talans väckande.....	2511
14 Kap. Om förening av mål och tredje mans deltagande i rättegång.....	2514
15 kap. Om kvarstad m.m.....	2516
16 Kap. Om omröstning	2519
17 Kap. Om dom och beslut	2521
18 Kap. Om rättegångskostnad.....	2526
II. Om rättegången i brottmål	2531
19 Kap. Om laga domstol	2531
20 Kap. Om rätt till åtal och om målsägande	2535
21 Kap. Om den misstänkte och hans försvar	2540
22 Kap. Om enskilt anspråk i anledning av brott	2545
23 Kap. Om förundersökning	2547
24 Kap. Om häktning och anhållande.....	2557
25 Kap. Om reseförbud och anmälningskyldighet.....	2567
26 kap. Om kvarstad.....	2570

27 kap. Om beslag och hemliga tvångsmedel	2573
28 Kap. Om husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning	2598
29 Kap. Om omröstning	2604
30 Kap. Om dom och beslut	2606
31 Kap. Om rättegångskostnad.....	2612
III. Gemensamma bestämmelser	2617
32 Kap. Om frister och laga förfall.....	2617
33 Kap. Om inlaga i rättegång och om delgivning	2619
34 Kap. Om rättegångshinder	2625
TREDJE AVDELNINGEN	2626
Om bevisning.....	2626
35 Kap. Om bevisning i allmänhet	2626
36 Kap. Om vittne.....	2630
37 kap. Om förhör med part och med målsägande som inte för talan.....	2639
38 Kap. Om skriftligt bevis	2641
39 Kap. Om syn	2643
40 Kap. Om sakkunnig	2644
41 Kap. Om bevisning till framtida säkerhet.....	2649
FJÄRDE AVDELNINGEN.....	2650
Om rättegången i underrätt	2650
I. Om rättegången i tvistemål.....	2650
42 kap. Om stämning och förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling.....	2650
43 Kap. Om huvudförhandling	2658
44 kap. Om parts utevaro m. m.	2663
II. OM RÄTTEGÅNGEN I BROTTMÅL	2666
45 kap. Om väckande av allmänt åtal, om förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling.....	2667
46 Kap. Om huvudförhandling i mål, vari allmänt åtal föres	2675
47 Kap. Om väckande av enskilt åtal och huvudförhandling i mål, vari sådant åtal föres.....	2681
48 Kap. Om strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot	2688
FEMTE AVDELNINGEN	2695
Om rättegången i hovrätt	2695
49 kap. Om rätten att överklaga en tingsrätts domar och beslut och om prövningstillstånd	2695
50 kap. Om överklagande av domar i tvistemål	2701
51 kap. Om överklagande av domar i brottmål	2711
52 Kap. Om överklagande av beslut.....	2723
53 Kap. Om mål som tas upp omedelbart.....	2727

SJÄTTE AVDELNINGEN	2728
Om rättegången i Högsta domstolen	2728
54 kap. Om rätten att överklaga en hovrätts domar och beslut och om prövningstillstånd.....	2728
55 kap. Om överklagande av domar	2732
56 kap. Om överklagande av beslut och om hänskjutande av prejudikatfrågor	2738
SJUNDE AVDELNINGEN.....	2741
Om särskilda rättsmedel	2741
58 Kap. Om resning och återställande av försutten tid.....	2742
59 Kap. Om klagan över domvilla m.m.	2748
Övergångsbestämmelser	2751
RF - regeringsformen (1974:152).....	2764
1 kap. Statskicketts grunder	2764
2 kap. Grundläggande fri- och rättigheter.....	2766
3 kap. Riksdagen.....	2776
4 kap. Riksdagsarbetet	2780
5 kap. Statschefen	2784
6 kap. Regeringen	2785
7 kap. Regeringskansliet och dess uppgifter.....	2788
8 kap. Lagar och andra föreskrifter.....	2790
9 kap. Finansmakten	2797
10 kap. Internationella förhållanden	2800
11 kap. Rättskipningen	2805
12 kap. Förvaltningen	2808
13 kap. Kontrollmakten	2811
14 kap. Kommunerna.....	2814
15 kap. Krig och krigsfara	2814
Övergångsbestämmelser	2820
RO - riksdagsordningen (2014:801)	2824
1 KAP. INLEDANDE BESTÄMMELSER	2824
2 KAP. VAL TILL RIKSDAGEN	2826
3 KAP. RIKSMÖTEN	2827
4 KAP. LEDNING OCH PLANERING AV RIKSDAGSARBETET	2831
5 KAP. RIKSDAGENS LEDAMÖTER	2833
6 KAP. KAMMAREN	2836
7 KAP. UTSKOTTEN OCH EU-NÄMNDEN	2849
8 KAP. INTERPELLATIONER OCH FRÅGOR TILL STATSRAÅD	2858
9 KAP. ÄRENDENAS VÄCKANDE.....	2864

10 KAP. ÄRENDENAS BEREDNING	2879
11 KAP. ÄRENDENAS AVGÖRANDE.....	2884
12 KAP. VAL INOM RIKSDAGEN	2897
13 KAP. RIKSDAGSORGAN OCH NÄMNDER	2907
14 KAP. RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN	2922
SamägL - lag (1904:48 s.1) om samäganderätt	2936
SkbrL - lag (1936:81) om skuldebrev.....	2941
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	2941
2 kap. Om löpande skuldebrev	2943
3 kap. Om enkla skuldebrev	2949
4 kap. Särskilda bestämmelser angående vissa enkla skuldebrev	2951
SkL - skadeståndslag (1972:207).....	2953
1 kap. Inledande bestämmelser.....	2953
2 kap. Skadeståndsansvar på grund av eget vållande	2953
3 kap. Skadeståndsansvar för annans vållande och för det allmänna	2954
4 kap. Arbetstagares skadeståndsansvar	2957
5 kap. Skadeståndets bestämmande	2958
6 kap. Gemensamma bestämmelser.....	2961
Övergångsbestämmelser	2963
TF - tryckfrihetsförordningen (1949:105)	2964
1 kap. Om tryckfrihet.....	2964
2 kap. Om allmänna handlingars offentlighet.....	2969
3 kap. Om rätt till anonymitet.....	2976
4 kap. Om tryckta skrifers framställning	2979
5 kap. Om utgivning av periodisk skrift	2981
6 kap. Om tryckta skrifers spridning	2986
7 kap. Om tryckfrihetsbrott	2987
8 kap. Ansvarighetsregler	2994
9 kap. Om tillsyn och åtal	2997
10 kap. Om särskilda tvångsmedel	2999
11 kap. Om enskilt anspråk	3002
12 kap. Om rättegången i tryckfrihetsmål	3003
13 kap. Om utrikes tryckta skrifter m.m.....	3008
14 kap. Allmänna bestämmelser.....	3010
UB - Utsökningsbalk (1981:774).....	3012
1 kap. Inledande bestämmelser.....	3012
Tillämpningsområde	3012

Exekutiv myndighet.....	3012
Vissa föreskrifter om mål och parter m.m.	3013
2 kap. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten	3015
Ansökan m.m.....	3015
Förhör	3017
Tvångsmedel.....	3018
Beslut	3020
Prövning av tvist.....	3021
Ställande av säkerhet m.m.	3022
Fordran som ej är förfallen samt ränta.....	3023
Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål.....	3023
3 kap. Exekutionstitlar	3024
Inledande bestämmelser.....	3024
Dom	3025
Förlikning och medlingsöverenskommelse	3028
Strafföreläggande, föreläggande av ordningsbot och avgiftsföreläggande	3028
Skiljedom.....	3028
Förbindelse angående underhållsbidrag	3030
Annan exekutionstitel	3030
Invändningar mot verkställighet	3031
Upphävande av exekutionstitel.....	3031
Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål.....	3032
4 kap. Utmätning	3032
Inledande bestämmelser.....	3032
Utmätningsordningen	3033
Förfarandet.....	3034
Upplysningsplikt.....	3036
Förhållandet till tredje man vid utmätning av lös egendom	3037
Förhållandet till tredje man vid utmätning av fast egendom	3039
Utmätungsverkan av domstols beslut eller av betalning till kronofogdemyndigheten, m.m.	3039
Verkan av utmätning.....	3040
Hävande av utmätning och annan rättelse	3042
Särskilda bestämmelser om allmänna mål.....	3042
5 kap. Undantag från utmätning	3043
Undantag med hänsyn till gäldenärens behov	3043
Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift	3044

Pantsatt egendom m.m.....	3046
Förfarandet vid prövningen	3046
6 kap. Säkerställande av utmätning	3046
Lös egendom.....	3046
Överlåtaren skall underrättas om utmätningen.	3049
Provisorisk åtgärd	3050
Fast egendom	3051
7 kap. Utmätning av lön m.m.	3051
Allmänna bestämmelser.....	3051
Villkor för utmätning	3052
Förfarandet.....	3053
Företrädesordning	3055
Arbetsgivares skyldigheter	3057
Särskilda bestämmelser	3058
Straffbestämmelse.....	3059
8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m. m.	3059
Inledande bestämmelser.....	3059
Tidsfrist för försäljning och hinder mot försäljning	3059
Andel i egendom.....	3061
Tredje mans rätt till betalning.....	3062
Avbrytande av verkställigheten	3063
Handräckning efter försäljning	3064
Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål.....	3064
9 kap. Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m.	3064
Allmänna bestämmelser om försäljning	3064
Försäljning på auktion	3065
Försäljning under hand	3067
Indrivning av utmätt fordran.....	3068
Åtgärder efter utmätning av pantbrev m.m.....	3069
10 kap. Försäljning av registrerat skepp	3070
Inledande bestämmelser.....	3070
Tidsfrist för försäljning.....	3070
Utlösnings- och anslutningsrätt	3070
Åtgärder före auktion.....	3071
Förhandling och sakägarförteckning	3072
Villkor för försäljning.....	3074
Auktionen	3075

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål.....	3077
11 kap. Försäljning av registrerat luftfartyg m. m.	3077
12 kap. Försäljning av fast egendom	3081
Inledande bestämmelser.....	3081
Förberedande åtgärder	3081
Förvaltning av utmätt fastighet.....	3082
Tidsfrist för försäljning.....	3083
Utlösnings- och anslutningsrätt	3083
Försäljning av fastighetstillbehör	3084
Åtgärder före försäljning på auktion.....	3086
Bevakningssammanträde	3087
Sakägarförteckning	3087
Villkor för försäljning på auktion	3090
Auktion	3093
Vissa rättsföljder av auktion	3096
Gemensamt intecknade fastigheter	3098
Fortsatt inteckningsansvar	3102
Försäljning under hand	3103
Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål.....	3107
13 kap. Redovisning av influtna medel	3107
Allmänna bestämmelser om redovisning.....	3107
Fördelning.....	3108
Avräkning	3111
Utbetalning	3111
Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål.....	3113
14 kap. Verkan av exekutiv försäljning m. m.....	3114
15 kap. Har upphävts genom lag (1995:298).....	3115
16 kap. Annan verkställighet	3115
Avhysning.....	3116
Verkställighet i annat fall.....	3118
Särskilda bestämmelser om kvarstad.....	3119
17 kap. Kostnader	3121
Inledande bestämmelse	3121
Sökandens ansvar för förrättningskostnader.....	3121
Uttagande av förrättningskostnader	3122
Kostnader i tvist vid fördelning	3124
18 kap. Överklagande	3125

Inledande bestämmelser.....	3125
Överklagande av kronofogdemyndighetens beslut.....	3125
Vissa bestämmelser om förfarandet i tingsrätten.....	3128
Överklagande av tingsrättens beslut, m. m.	3129
Övergångsbestämmelser	3129
URL - lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.....	3136
1 Kap. Upphovsrättens föremål och innehåll	3136
2 Kap. Inskränkningar i upphovsrätten.....	3140
Allmänna bestämmelser om inskränkningar	3140
Framställning av tillfälliga exemplar.....	3141
Framställning av exemplar för privat bruk	3141
Framställning av exemplar för undervisningsändamål.....	3142
Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionshinder.....	3147
Framställning av samlingsverk för användning vid undervisning.....	3148
Spridning av exemplar.....	3149
Visning av exemplar.....	3149
Konstverk som ingår i en film, ett televisionsprogram eller en bild	3149
Offentliga framföranden	3150
Citat.....	3150
Återgivning av konstverk och byggnader.....	3151
Information om dagshändelser genom ljudradio och television m.m.....	3152
Offentliga debatter, allmänna handlingar m.m.	3152
Ändringar av byggnader och bruksföremål	3154
Särskilda bestämmelser om datorprogram m.m.	3155
Ersättning vid tillverkning och införsel av anordningar för ljud- eller bildupptagning ..	3157
Ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)	3159
3 Kap. Upphovsrättens övergång.....	3162
Allmänna bestämmelser om överlåtelse	3162
Avtal om offentligt framförande m.m.	3163
Förlagsavtal.....	3163
Avtal om filmning.....	3165
Datorprogram skapade i anställningsförhållanden	3165
Upphovsrättens övergång vid upphovsmannens död, m.m.	3166
Gemensamma bestämmelser om avtalslicenser.....	3166
Avtalslicens för myndigheter, företag och organisationer m.fl.	3167
Avtalslicens för undervisningsverksamhet.....	3167
Avtalslicens för vissa arkiv och bibliotek.....	3168

Avtalslicenser för radio och tv.....	3168
Generell avtalslicens.....	3169
4 Kap. Upphovsrättens giltighet.....	3170
5 Kap. Vissa upphovsrätten närstående rättigheter.....	3171
Utövande konstnärer.....	3171
Framställare av ljud- eller bildupptagningar.....	3174
Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m.....	3176
Radio- och tv-företag.....	3177
Framställare av kataloger m.m.	3179
Fotografer.....	3179
6 Kap. Särskilda bestämmelser.....	3180
Inledande bestämmelser.....	3181
Skydd för tekniska åtgärder.....	3183
Skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning.....	3184
Bestämmelsernas tillämplighet på närstående rättigheter.....	3185
7 Kap. Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.	3185
8 Kap. Lagens tillämpningsområde.....	3198
9 Kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	3201
Övergångsbestämmelser.....	3203
VmL - varumärkeslag (2010:1877).....	3215
1 kap. Grundläggande bestämmelser.....	3215
Lagens tillämpningsområde.....	3215
Varumärken och andra varukännetecken m.m.	3215
Kollektiv-, garanti- och kontrollmärken.....	3215
Gemenskapsvarumärken.....	3216
Vad som kan utgöra ett varumärke.....	3216
Särskiljningsförmåga.....	3216
Förvärv av ensamrätt.....	3217
Ensamrätt genom registrering.....	3217
Ensamrätt genom inarbetning.....	3217
Ensamrätt till näringskännetecken och namn som varukännetecken.....	3218
Kännetecken som inte kan omfattas av ensamrätt.....	3218
Ensamrättens innebörd.....	3218
Begränsning av ensamrätten.....	3219
Konsumtion av ensamrätten.....	3220
Kolliderande rättigheter.....	3220
Företrädesrätt.....	3221

Verkan av passivitet (registrerade varumärken)	3221
Verkan av passivitet (inarbetade varukännetecken)	3221
Samexistens	3221
Uppgiftsskyldighet.....	3222
2 kap. Nationell registrering av varumärken	3222
Ansökan om registrering.....	3222
Ansökans innehåll.....	3222
Ändring av ansökan	3223
Delning av ansökan.....	3223
Allmänna registreringsvillkor	3223
Hinder mot registrering på grund av hänsyn till allmänna intressen	3224
Hinder mot registrering på grund av andra rättigheter	3225
Undantag för en del av ett varumärke från skydd.....	3227
Varu- och tjänsteklasser.....	3227
Prioritet	3227
Handläggningen av en ansökan om registrering.....	3229
Prövningen av ansökan	3229
Avskrivning vid återkallelse	3230
Återupptagande av en avskriven ansökan.....	3230
Överföring av ansökan på grund av bättre rätt	3230
Registrering.....	3231
Invändning	3232
Tidsfrist för invändning och invändningens innehåll	3232
Brister i invändningen.....	3232
Underrättelse om invändningen.....	3232
Prövning av en återkallad invändning	3233
Beslut om invändningen	3233
Ändringar i ett registrerat varumärke	3233
Oväsentliga ändringar i ett registrerat varumärke	3233
Delning av en registrering	3234
Ändring av villkor för användning av kollektiv-, garanti- eller kontrollmärken.....	3234
Registreringens varaktighet	3234
Förnyelse av en registrering.....	3235
Avförande av registrering	3236
3 kap. Hävning av registrering.....	3236
Grunder för hävning	3236
Allmänna grunder	3236

Underlåten användning	3237
Kollektiv-, garanti- och kontrollmärken	3238
Partiell hävning	3238
Tillvägagångssätt	3238
Administrativ hävning	3239
Ansökans innehåll	3239
Brister i ansökan	3240
Avskrivning vid återkallelse	3240
Ogrundad ansökan	3240
Föreläggande för innehavaren att yttra sig	3240
Delgivning av föreläggandet	3241
Överlämnande till tingsrätt	3242
Hävning av registreringen	3243
Återvinning	3243
Underrättelser	3243
Rättskraft	3243
Den fortsatta handläggningen vid tingsrätten	3244
Avförande av registrering	3244
4 kap. Registrering såsom i hemlandet och ombud för utländska sökande och innehavare	3245
Registrering såsom i hemlandet	3245
Ombud och delgivning	3246
Ombud för den som ansöker om varumärkesregistrering	3246
Ombud för en innehavare av en varumärkesregistrering	3246
5 kap. Internationell varumärkesregistrering	3247
Vad som avses med internationell varumärkesregistrering	3247
Ansökan om internationell varumärkesregistrering	3247
Vem som får ansöka om internationell varumärkesregistrering	3247
Var ansökan ges in och dess innehåll	3248
Behandlingen av ansökan	3249
Återupptagande av en avskriven ansökan	3249
Ansökan om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige	3250
Prövningen av ansökan	3250
Beslut om att den internationella varumärkesregistreringen inte ska gälla i Sverige	3251
Införande av varumärket i varumärkesregistret	3251
Invändning	3251
Verkan av ett beslut om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige	3253

Utbyte av en nationell varumärkesregistrering mot en internationell varumärkesregistrering	3254
Följden av att en internationell varumärkesregistrering upphör	3255
Omvandling av en internationell varumärkesregistrering till en nationell varumärkesregistrering	3255
6 kap. Överlåtelse och licens	3256
Överlåtelse	3256
Allmänt om överlåtelse	3256
Anteckning om överlåtelse av ett registrerat varumärke	3257
Verkan av anteckning om innehavare	3257
Licens	3257
Allmänt om licens	3257
Anteckning om licens	3258
7 kap. Pantsättning av ett registrerat varumärke	3259
Om panträttens uppkomst	3259
Företrädesordning vid flera upplåtelser av panträtt	3259
Vem som får ansöka om registrering	3260
Hinder på grund av upplåtarens bristande behörighet	3260
När en upplåtelse av panträtt kan registreras	3260
Ogiltiga pantavtal	3261
Förfallen panträtt	3261
Avförande av en registrering	3261
Sakrättsligt skydd för pantsättningen	3261
Försäljning av panten	3262
8 kap. Straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m.	3262
Straffansvar	3262
Förverkande av egendom och av hjälpmedel vid brott	3263
Vitesförbud	3263
Skadestånd	3265
Begränsning av straffansvar och skadeståndsskyldighet i vissa fall	3265
Preskription av rätten till skadestånd	3265
Åtgärder med egendom och hjälpmedel	3266
9 kap. Informationsföreläggande och intrångsundersökning	3267
Informationsföreläggande	3267
Grundläggande bestämmelser	3267
Rätt till ersättning samt underrättelseskyldighet	3270
Intrångsundersökning	3270
Grundläggande bestämmelser	3270

Handläggningen av frågor om intrångsundersökning.....	3271
Ställande av säkerhet och överklagande av beslut.....	3271
Beslut om intrångsundersökning	3272
Verkställighet av ett beslut om intrångsundersökning.....	3272
Juridiskt biträde och rätt att närvara vid intrångsundersökningen.....	3273
Återgång av en åtgärd vid intrångsundersökning	3273
Hantering av material från intrångsundersökningen.....	3274
10 kap. Övriga bestämmelser	3274
Förbud att döma till påföljd m.m.....	3274
Invändning om ogiltighet.....	3274
Behandling av personuppgifter.....	3275
Särskilda bestämmelser om gemenskapsvarumärken.....	3275
Avgifter för vidarebefordrade ansökningar m.m.	3275
Bestämmelser som tillämpas för gemenskapsvarumärken	3275
Behörig domstol.....	3276
Särskilda beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel.....	3276
Skyldighet för licenstagare och andra att underrätta innehavaren.....	3277
Förbud mot utmätning av inarbetade varukännetecken.....	3278
Överklagande	3278
Bemyndigande	3280
Övergångsbestämmelser	3280
YGL - yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469).....	3281
1 kap. Grundläggande bestämmelser	3281
2 kap. Om rätt till anonymitet.....	3288
3 kap. Om sändning samt framställande och spridning.....	3291
Radioprogram	3291
Tekniska upptagningar.....	3294
Beställda exemplar av upptagningar, skrifter och bilder	3296
4 kap. Om utgivare	3297
5 kap. Om yttrandefrihetsbrott.....	3298
6 kap. Ansvarighetsregler	3301
7 kap. Om tillsyn, åtal och särskilda tvångsmedel.....	3302
8 kap. Om skadestånd	3305
9 kap. Om rättegången i yttrandefrihetsmål	3306
10 kap. Om radioprogram och tekniska upptagningar från utlandet m.m.	3307
11 kap. Allmänna bestämmelser.....	3308
Övergångsbestämmelser	3308

ÄB - ärvdabalk (1958:637).....	3313
1 kap. Om rätt att taga arv	3313
2 kap. Om skyldemans arvsrätt.....	3314
3 kap. Om makes arvsrätt; så ock om rätt för den först avlidne makens arvingar i boet efter den sist avlidne maken.....	3315
4 kap. (Om arvsrätt vid adoptivförhållande).....	3318
5 kap. Om allmänna arvsfondens rätt till arv.....	3319
6 kap. Om förskott å arv	3319
7 kap. Om laglott	3320
8 kap. har upphört att gälla genom lag (1978:855).....	3322
9 kap. Om rätt att göra eller taga testamente	3322
10 kap. Om upprättande och återkallelse av testamente.....	3323
11 kap. Om testamentes tolkning	3325
12 kap. Om testamentstagares rätt i vissa fall.....	3326
13 kap. Om testamentes ogiltighet.....	3329
14 kap. Om delgivning och klander av testamente.....	3329
15 kap. Om förverkande av rätt att taga arv eller testamente	3330
16 kap. Om preskription av rätt att taga arv eller testamente	3331
17 kap. Om arvsavtal	3334
18 kap. Allmänna bestämmelser om dödsbo	3335
19 kap. Om boutredningsman och testamentsexekutor	3338
20 kap. Om bouppteckning och dödsboanmälan	3346
21 kap. Om den dödes skulder.....	3352
22 kap. Om verkställighet av legat och ändamålsbestämmelser	3354
23 kap. Om arvskifte.....	3355
24 kap. Om avtal angående sammanlevnad i oskiftat dödsbo	3357
25 kap. Har upphävts genom lag (2005:131).....	3359
Övergångsbestämmelser	3359
ÄktB - äktenskapsbalk (1987:230)	3363
Första avdelningen.....	3363
Allmänna bestämmelser.....	3363
1 kap. Äktenskap	3363
Andra avdelningen.....	3364
Äktenskaps ingående och upplösning.....	3364
2 kap. Äktenskapshinder.....	3364
3 kap. Prövning av äktenskapshinder	3365
4 kap. Vigsel	3366

5 kap. Äktenskapsskillnad	3368
Tredje avdelningen	3369
Makars ekonomiska förhållanden	3369
6 kap. Underhåll.....	3369
7 kap. Makars egendom.....	3372
8 kap. Gåvor mellan makar.....	3376
9 kap. Allmänna bestämmelser om bodelning.....	3377
10 kap. Vad som skall ingå i bodelning.....	3380
11 kap. Andelar och lotter	3382
Makarnas andelar i boet.....	3382
Egendomens fördelning på lotter.....	3384
12 kap. Jämkning vid bodelning.....	3386
13 kap. Verkan av bodelning	3387
Fjärde avdelningen.....	3388
Rättegångsbestämmelser.....	3388
14 kap. Äktenskapsmål och mål om underhåll.....	3389
Äktenskapsmål.....	3389
Mål om underhåll.....	3392
Domstols sammansättning m.m.....	3393
15 kap. Ärenden om äktenskaps ingående.....	3394
16 kap. Registreringsärenden.....	3395
17 kap. Bodelningsförrättare	3396
18 kap. Gemensamma bestämmelser.....	3399
Övergångsbestämmelser	3401
Hänvisningar och Förkortningsregler	3406
Källreferenser	3408
Vidare Läsning: <i>förslag till fördjupningar</i>	3408
Webblänkar: <i>för information och vidare studier</i>	3408

ABL - Aktiebolagslag (2005:551)

SFS nr: 2005:551

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L1

Utfärdad: 2005-06-16

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:848

Övrigt: Rättelseblad 2008:88 har iakttagits.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om aktiebolag.

Bestämmelserna avser

- bildande av aktiebolag (2 kap.),
- bolagsordning (3 kap.),
- aktierna (4 kap.),
- aktiebok (5 kap.),
- aktiebrev (6 kap.),
- bolagsstämma (7 kap.),

- bolagets ledning (8 kap.),
- revision (9 kap.),
- allmän och särskild granskning (10 kap.),
- ökning av aktiekapitalet, utgivande av nya aktier, upptagande av vissa penninglån, m.m. (11 kap.),
- fondemission (12 kap.),
- nyemission av aktier (13 kap.),
- emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier (14 kap)
- emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier (15 kap.),
- vissa riktade emissioner m.m. (16 kap.),
- värdeöverföringar från bolaget (17 kap.),
- vinstutdelning (18 kap.),
- förvärv av egna aktier m.m. (19 kap.),
- minskning av aktiekapitalet och reservfonden (20 kap.),
- lån från bolaget till aktieägare m.fl. (21 kap.),
- inlösen av minoritetsaktier (22 kap.),
- fusion av aktiebolag (23 kap.),

- delning av aktiebolag (24 kap.),
 - likvidation och konkurs (25 kap.),
 - byte av bolagskategori (26 kap.),
 - registrering (27 kap.),
 - aktiebolags firma (28 kap.),
 - skadestånd (29 kap.),
 - straff och vite (30 kap.),
 - överklagande (31 kap.), samt
 - aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning (32 kap.).
- Lag (2005:812).

Privata och publika aktiebolag

2 § Ett aktiebolag är ett privat aktiebolag eller ett offentligt aktiebolag.

Ett privat aktiebolag kan vara ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning enligt bestämmelserna i 32 kap.

Lagen gäller alla aktiebolag, om inte annat föreskrivs.

Lag (2005:812).

Aktieägarnas betalningsansvar

3 § I ett aktiebolag har aktieägarna inte något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser.

I 25 kap. 19 § finns bestämmelser om personligt betalningsansvar för aktieägare i samband med likvidationsskyldighet på grund av kapitalbrist. Lag (2007:317).

Aktiekapital

4 § Ett aktiebolag skall ha ett aktiekapital. Aktiekapitalet skall vara bestämt i bolagets redovisningsvaluta. Av 4 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078) framgår att redovisningsvalutan får vara antingen svenska kronor eller euro.

5 § Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, ska det uppgå till minst 50 000 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, ska det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 50 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, ska det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 50 000 kr.

I fråga om publika aktiebolag gäller 14 § i stället för första och andra styckena. Lag (2010:89).

6 § Om aktiekapitalet är fördelat på flera aktier, representerar varje aktie en lika stor andel av aktiekapitalet. Aktiens andel i aktiekapitalet utgör aktiens kvotvärde.

Förbud mot spridning av aktier m.m. i privata aktiebolag

7 § Ett privat aktiebolag eller en aktieägare i ett sådant

bolag får inte genom annonsering försöka sprida aktier eller teckningsrätter i bolaget eller skuldebrev eller teckningsoptioner som bolaget har gett ut.

Ett privat aktiebolag eller en aktieägare i ett sådant bolag får inte heller på annat sätt försöka sprida i första stycket angivna värdepapper genom att erbjuda fler än 200 personer att teckna eller förvärva värdepapperen. Detta gäller dock inte om erbjudandet riktar sig enbart till en krets som i förväg har anmält intresse av sådana erbjudanden och antalet utbudna poster inte överstiger 200.

Förbuden i första och andra styckena gäller inte erbjudanden som avser överlåtelse till högst tio förvärvare. Förbuden gäller inte heller i fråga om aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Lag (2005:812).

8 § Sådana värdepapper som anges i 7 § får, så länge bolaget är privat, inte bli föremål för handel på en reglerad marknad, en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller någon annan organiserad marknadsplats. Lag (2007:566).

Var det finns definitioner och förklaringar

9 § Bestämmelser om betydelsen av följande begrepp, termer och uttryck finns i nedan angivna paragrafer:

absorption	23 kap. 1 §
apportegendom	2 kap. 6 §
avstämningsbolag	10 §
avstämningsförbehåll	10 §

byte av redovisningsvaluta	3 kap. 8 §
delning	24 kap. 1 §
delningsvederlag	24 kap. 2 §
dotterföretag	11 §
emissionsbeslut	11 kap. 2 §
emissionsbevis	11 kap. 4 §
fondaktie	11 kap. 4 §
fondaktierätt	11 kap. 4 §
fondaktierättsbevis	11 kap. 4 §
fondemission	12 kap. 1 §
fusion	23 kap. 1 §
fusionsvederlag	23 kap. 2 §
företrädesrätt	4 kap. 3 §
förförbehåll	4 kap. 18 §
gränsöverskridande fusion	23 kap. 36 §
hembudsförbehåll	4 kap. 27 §
inlösenförbehåll	20 kap. 31 §

interimsbevis	6 kap. 9 §
kombination	23 kap. 1 §
koncern	11 §
konvertering	11 kap. 4 §
konvertibel	11 kap. 4 §
kvotvärde	6 §
lekmannarevisor	10 kap. 1 §
lösenbevis	22 kap. 13 §
maximikapital	3 kap. 1 §
minimikapital	3 kap. 1 §
moderbolag	11 §
omvandlingsförbehåll	4 kap. 6 §
sammanläggning av aktier	4 kap. 46 §
samtyckesförbehåll	4 kap. 8 §
stiftare	2 kap. 1 §
stiftelseurkund	2 kap. 5 §
särskild delgivningsmottagare	8 kap. 40 §
särskild firmatecknare	8 kap. 37 §

särskild granskare	10 kap. 21 §
teckningsoption	11 kap. 4 §
teckningsoptionsbevis	11 kap. 4 §
teckningsrätt	11 kap. 4 §
teckningsrättsbevis	11 kap. 4 §
tillämplig lag om årsredovisning	12 a §
uppdelning av aktier	4 kap. 46 §
årsstämma	7 kap. 10 §
överskjutande aktier	4 kap. 47 §
Lag (2008:12).	

Begreppet avstämningsbolag

10 § Ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier skall vara registrerade i ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument (avstämningsförbehåll).

Begreppen moderbolag, dotterföretag och koncern

11 § Ett aktiebolag är moderbolag och en annan juridisk person är dotterföretag, om aktiebolaget

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i den juridiska personen,
2. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar,
3. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan, eller
4. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över denna på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

Vidare är en juridisk person dotterföretag till moderbolaget, om ett annat dotterföretag till moderbolaget eller moderbolaget tillsammans med ett eller flera andra dotterföretag eller flera andra dotterföretag tillsammans

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i den juridiska personen,
2. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, eller
3. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan.

Om ett dotterföretag äger aktier eller andelar i en juridisk person och på grund av avtal med den juridiska personen eller

på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över den juridiska personen, är även denna dotterföretag till moderbolaget.

Moderbolag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Med koncernföretag avses i denna lag företag i samma koncern.

12 § I de fall som avses i 11 § första stycket 1-3 och andra stycket skall sådana rättigheter som tillkommer någon som handlar i eget namn men för en annan fysisk eller juridisk persons räkning anses tillkomma den personen.

Vid bestämmandet av antalet röster i ett dotterföretag beaktas inte de aktier och andelar i dotterföretaget som innehas av dotterföretaget självt eller av dess dotterföretag. Detsamma gäller aktier och andelar som innehas av den som handlar i eget namn men för dotterföretagets eller dess dotterföretags räkning.

Begreppet tillämplig lag om årsredovisning

12 a § Med tillämplig lag om årsredovisning avses i denna lag årsredovisningslagen (1995:1554) eller, i fråga om aktiebolag som helt eller delvis omfattas av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, dessa respektive lagar och de föreskrifter som har meddelats med stöd av dem. I fråga om bolag som upprättar eller ska upprätta koncernredovisning enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder avses även, såvitt gäller koncernredovisningen, de redovisningsstandarder som har antagits med stöd av förordningen. Lag (2010:2071).

Vissa bestämmelsers tillämpning när bolaget saknar revisor

12 b § Bestämmelserna i denna lag om bolagets revisor och om den revisionsberättelse som bolagets revisor lämnar gäller endast om bolaget enligt lag ska ha revisor eller ändå har en revisor. Lag (2010:834).

Undertecknande med elektronisk signatur

13 § En handling enligt denna lag som skall vara undertecknad får, om något annat inte anges, undertecknas med avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. Lag (2006:486).

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

14 § Om aktiekapitalet i ett publikt aktiebolag är bestämt i kronor, skall det uppgå till minst 500 000 kr.

Om aktiekapitalet i ett publikt aktiebolag är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, skall det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 500 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, skall det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 500 000 kr.

2 kap. Bildande av aktiebolag

Stiftare

1 § Ett aktiebolag bildas av en eller flera fysiska eller

juridiska personer (stiftare). Lag (2014:539).

2 § Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:836) om näringsförbud. Lag (2014:848).

Åtgärder som skall vidtas vid bolagsbildningen

3 § Vid bolagsbildningen skall följande åtgärder vidtas:

1. Stiftarna skall upprätta ett utkast till en stiftelseurkund enligt bestämmelserna i 5-10 §§.
2. En eller flera bland stiftarna skall teckna sig för samtliga aktier i bolaget enligt bestämmelserna i 12 §.
3. Aktierna skall betalas enligt bestämmelserna i 15-19 §§.
4. Stiftarna skall färdigställa, datera och underteckna stiftelseurkunden.
5. Styrelsen skall anmäla bolaget för registrering enligt bestämmelserna i 22 och 23 §§.

När bolaget anses bildat

4 § Bolaget anses bildat när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Av 24 och 25 §§ framgår att frågan om bolagsbildning faller om registrering inte sker inom viss tid och att bolaget får rättshandlingsförmåga först i och med registreringen av bolaget.

Stiftelseurkunden

Stiftelseurkundens innehåll

5 § I stiftelseurkunden ska stiftarna ange

1. hur mycket som ska betalas för varje aktie (teckningskursen), och
2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum och postadress för styrelseledamot samt, i förekommande fall, revisor, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor. Om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, ska dess organisationsnummer anges.

I förekommande fall ska det även anges om

1. en aktie ska kunna tecknas med rätt eller skyldighet att betala aktien med annan egendom än pengar,
2. en aktie ska kunna tecknas med rätt eller skyldighet för bolaget att överta egendom mot någon annan ersättning än aktier,
3. en aktie ska kunna tecknas med andra villkor,
4. bolaget ska ersätta kostnader för bolagets bildande, och
5. någon på något annat sätt ska få särskilda rättigheter eller förmåner av bolaget.

En sådan bestämmelse som avses i andra stycket ska återges i sin helhet i stiftelseurkunden.

Teckningskursen enligt första stycket 1 får inte understiga aktiens kvotvärde. Kvotvärdet ska därvid beräknas på grundval av bolagsordningens uppgifter om aktiekapital och antal aktier. Om det i bolagsordningen föreskrivs ett minimikapital och ett maximikapital och ett lägsta och högsta antal aktier, ska beräkningen ske genom att det högsta angivna aktiekapitalet divideras med det högsta antalet aktier eller det lägsta angivna aktiekapitalet med det lägsta antalet aktier. Lag (2010:834).

6 § Endast egendom som är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet kan utgöra sådan egendom som avses i 5 § andra stycket 1 och 2 (apportegendom). Med apportegendom får inte jämföras åtagande att utföra arbete eller tillhandahålla tjänst. Värdet på apportegendom får inte sättas högre än det verkliga värdet för bolaget.

7 § Stiftelseurkunden skall innehålla en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av de bestämmelser som avses i 5 § andra stycket och för bedömningen av värdet på apportegendom. Av redogörelsen skall framgå hur värdet på apportegendomen har bestämts och vilka rättsliga och ekonomiska synpunkter som har beaktats vid värderingen. Följande uppgifter skall anges särskilt:

1. namn, person- eller organisationsnummer och hemvist beträffande den som avses med en bestämmelse,
2. det värde som apportegendomen beräknas komma att tas upp till i balansräkningen, och
3. antalet aktier i bolaget eller annan ersättning som skall lämnas för apportegendomen.

8 § Stiftelseurkunden skall innehålla uppgift om det högsta beräknade beloppet av de kostnader för bolagets bildande som enligt stiftelseurkunden skall betalas av bolaget. Om det inte uppkommer andra kostnader för bolagets bildande än allmänna avgifter och sedvanliga kostnader för upprättandet av stiftelseurkunden och liknande arbete, behöver dock uppgift om kostnaderna inte lämnas.

I fråga om publika aktiebolag gäller 28 §.

9 § Om ett skriftligt avtal har upprättats rörande en sådan bestämmelse som avses i 5 § andra stycket, skall avtalet eller en kopia av avtalet fogas till stiftelseurkunden eller i stiftelseurkunden göras en hänvisning till avtalet med uppgift om var det finns tillgängligt för aktietecknarna. Innehållet i ett muntligt avtal skall i sin helhet tas upp i stiftelseurkunden.

När en rörelse tillskjuts eller övertas, skall vad som sägs i första stycket om skriftliga avtal gälla även balans- och resultaträkningar för rörelsen under rörelsens senaste två räkenskapsår. I stiftelseurkunden skall det lämnas en upplysning om rörelsens resultat under tiden därefter. Om balans- och resultaträkningar inte har upprättats för rörelsen, skall det i stiftelseurkunden lämnas en upplysning om rörelsens resultat under de nämnda räkenskapsåren.

10 § Stiftelseurkunden skall innehålla en bolagsordning. Bestämmelser om bolagsordningens innehåll finns i 3 kap.

Verkan av att apportbestämmelser m.m. har redovisats på felaktigt sätt

11 § Om 5 § tredje stycket eller 7 eller 9 § inte har iakttagits beträffande en viss bestämmelse i stiftelseurkunden,

är bestämmelsen utan verkan mot bolaget.

Aktieteckning

Hur aktier skall tecknas

12 § Aktieteckning skall ske i stiftelseurkunden. En aktieteckning som har gjorts på annat sätt kan göras gällande endast om bolaget registreras utan att aktietecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Aktieteckningen blir bindande för aktietecknaren när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Verkan av att aktier har tecknats med avvikande villkor

13 § Om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med stiftelseurkunden, kan aktietecknaren inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för aktieteckning inte har uppfyllts

14 § Efter bolagets registrering kan en aktietecknare inte som grund för att aktieteckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i stiftelseurkunden inte har uppfyllts.

Betalning av aktierna

Vad som lägst skall betalas för en aktie

15 § Betalningen för en aktie får inte understiga aktiens kvotvärde. Kvotvärdet skall därvid beräknas på det sätt som anges i 5 § fjärde stycket.

Om en aktie har tecknats med villkor som strider mot första stycket, skall ett belopp som motsvarar aktiens kvotvärde ändå betalas. Lag (2007:317).

Hur aktierna skall betalas

16 § Aktierna skall betalas i pengar eller, om en bestämmelse om detta finns i stiftelseurkunden, med apportegendom.

Betalning i pengar

17 § Betalning i pengar skall ske genom insättning på ett särskilt konto som stiftarna har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Belopp som har satts in på kontot får lyftas först när hela det belopp som skall betalas i pengar har satts in på kontot och stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Betalning med apportegendom

18 § Betalning med apportegendom skall ske genom att apportegendomen avskiljs för att ingå i bolagets egendom.

19 § Om aktierna betalas med apportegendom eller om bolaget enligt villkor i stiftelseurkunden ska fullgöra förpliktelser efter bildandet, ska en revisor lämna ett skriftligt, undertecknat yttrande över betalningen. Av yttrandet ska det framgå att

1. all apportegendom har tillförts bolaget,
2. apportegendomen är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet, och

3. apportegendomen inte i stiftelseurkunden har tagits upp till högre värde än det verkliga värdet för bolaget.

I yttrandet ska revisorn beskriva apportegendomen och ange vilken metod som har använts vid värderingen. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen ska anmärkas. Av yttrandet ska det också framgå att förpliktelser som bolaget enligt villkor i stiftelseurkunden ska fullgöra efter bildandet har redovisats och värderats enligt god redovisningssed.

En revisor som avses i första stycket ska vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag.

Denna paragraf gäller inte om bolaget bildas genom fusion eller delning. Lag (2011:1046).

Betalningens verkan mot aktietecknarens borgenärer

20 § Betalning som har erlagts på det sätt som anges i 17 eller 18 § blir förbehållen bolaget mot aktietecknarens borgenärer när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Kvittning m.m.

21 § En skuld på grund av aktieteckning får inte kvittas mot en fordran hos bolaget.

Överlåts en aktie som ännu inte är fullt betald, är förvärvaren, så snart han eller hon har anmält sig för införelse i aktieboken, ansvarig för betalningen tillsammans med överlåtaren.

Registrering av bolaget

Registreringsanmälan

22 § Styrelsen skall inom sex månader från stiftelseurkundens undertecknande anmäla bolaget för registrering i aktiebolagsregistret.

Förutsättningar för registrering

23 § Bolaget får registreras endast om

1. summan av de belopp som enligt 5 § fjärde stycket lägst skall betalas för de tecknade aktierna (bolagets aktiekapital) motsvarar det aktiekapital som anges i bolagsordningen eller uppgår till minst minimikapitalet,
2. full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade aktier,
3. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 17 § angående betalning i pengar,
4. ett revisorsyttrande enligt 19 § visas upp angående sådan apportegendom och sådana förpliktelser för bolaget som anges i stiftelseurkunden, och
5. bolagsbildningen även i övrigt har skett i enlighet med denna lag och annan författning.

Verkan av att registrering inte sker

24 § Frågan om bolagsbildningen faller, om

1. någon anmälan för registrering av bolaget inte har gjorts

inom föreskriven tid, eller

2. Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller har vägrat registrering.

Om frågan om bolagets bildande har fallit eller om aktieteckningen av annat skäl inte är bindande, skall de belopp som har betalats för tecknade aktier samt uppkommen avkastning, med avdrag för kostnader på grund av åtgärd enligt 25 § tredje meningen, genast betalas tillbaka. Detsamma gäller i fråga om apportegendom. Stiftarna och, från den tidpunkt då samtliga stiftare har undertecknat stiftelseurkunden, styrelseledamöterna svarar solidariskt för återbetalningen.

Rättshandlingar som har företagits före bolagets registrering

25 § Innan bolaget har registrerats, kan det inte förvärva rättigheter eller åta sig skyldigheter. Det kan inte heller föra talan vid domstol eller någon annan myndighet. Styrelsen kan för bolagets räkning föra talan i mål som rör bolagsbildningen och vidta andra åtgärder för att kräva in tecknade aktiebelopp eller andra utfästa tillskott.

26 § Uppkommer en förpliktelse genom någon åtgärd som vidtas i bolagets namn före registreringen, svarar de som har deltagit i åtgärden eller i beslutet om den solidariskt för förpliktelsen. När bolaget har registrerats, övergår ansvaret på bolaget, om förpliktelsen följer av stiftelseurkunden eller har kommit till efter det att bolaget bildades.

27 § Om det har slutits avtal för bolaget före registreringen gäller följande. En avtalspart som inte kände till att bolaget inte var registrerat, kan frånträda avtalet till dess att bolaget har registrerats. En avtalspart som kände till att

bolaget inte var registrerat kan, om annat inte har avtalats, frånträda avtalet endast om frågan om bolagets bildande har fallit enligt 24 §.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgift i stiftelseurkunden om kostnader för bolagets bildande

28 § När ett publikt aktiebolag bildas, skall stiftelseurkunden innehålla uppgift om samtliga kostnader för bolagets bildande.

Uppskjuten apport

29 § Om ett publikt aktiebolag inom två år från registreringen i aktiebolagsregistret träffar avtal med en stiftare eller en aktieägare, som innebär att bolaget förvärvar egendom mot en ersättning som motsvarar minst en tiondel av aktiekapitalet, skall styrelsen inom sex månader underställa bolagsstämman avtalet för godkännande. Det gäller dock inte om förvärvet sker på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller som ett led i bolagets löpande affärsverksamhet. Lag (2007:566).

30 § Följande handlingar skall fogas till styrelsens förslag om godkännande av ett sådant avtal som avses i 29 §:

1. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för de omständigheter som kan vara av betydelse för en bedömning av värdet på egendomen och av avtalet i övrigt, upprättad med tillämpning av 7 och 9 §§,
2. ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag, över redogörelsen enligt 1, med sådana uppgifter som avses i 19 §.

Avtalet skall tillsammans med styrelsens redogörelse och revisorns yttrande hållas tillgängligt hos bolaget för aktieägarna under minst en vecka före den bolagsstämma där beslutet skall fattas.

31 § Bolagsstämmans beslut att godkänna ett sådant avtal som avses i 29 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

3 kap. Bolagsordning

Bolagsordningens innehåll

Obligatoriska uppgifter

1 § Bolagsordningen ska ange

1. bolagets firma,
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse ska ha sitt säte,
3. föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art,
4. aktiekapitalet eller, om detta utan ändring av bolagsordningen ska kunna bestämmas till ett lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet inte får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet,
5. antalet aktier eller, om det i bolagsordningen har angetts ett minimikapital och ett maximikapital, ett lägsta och högsta antal aktier, varvid relationen mellan minimikapitalet och det lägsta antalet aktier ska vara densamma som relationen mellan maximikapitalet och det högsta antalet

aktier,

6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter,

7. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelsesuppleanter, om sådana ska finnas,

8. antalet eller lägsta och högsta antalet revisorer, om revisor ska finnas enligt 9 kap. 1 §,

9. hur bolagsstämma ska sammankallas, och

10. den tid som bolagets räkenskapsår ska omfatta.

När antalet styrelseledamöter och styrelsesuppleanter anges enligt första stycket 6 och 7, ska arbetstagarrepresentanter som utses enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda inte räknas med.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 11 §.

Lag (2010:834).

Uppgift om redovisningsvaluta

2 § Om bolaget skall ha euro som redovisningsvaluta, skall detta anges i bolagsordningen. I så fall skall det i bolagsordningen också anges att aktiekapitalet skall vara bestämt i euro.

Uppgift om verksamhetens syfte

3 § Om bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna, skall detta anges i bolagsordningen. I så fall skall det också anges

hur bolagets vinst och behållna tillgångar vid bolagets likvidation skall användas.

Ändring av bolagsordningen

Vem som kan besluta om ändring av bolagsordningen

4 § Ändringar i bolagsordningen beslutas av bolagsstämman. Bestämmelser om bolagsstämmans beslut finns i 7 kap.

Anmälan och verkställighet av beslut om ändring av bolagsordningen

5 § Ett beslut om ändring av bolagsordningen skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret och får, utom i de fall som avses i 27 kap. 8 §, inte verkställas förrän det har registrerats.

Regeringens tillstånd till ändringar av bolagsordningen

6 § Om det i bolagsordningen på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande har tagits in en bestämmelse enligt vilken en annan bestämmelse i bolagsordningen inte får ändras utan att regeringen har lämnat tillstånd till det, får inte heller den förstnämnda bestämmelsen ändras utan regeringens tillstånd.

Panthavares samtycke till att avstämningsförbehåll tas bort ur bolagsordningen

7 § Ett beslut om ändring av bolagsordningen som innebär att avstämningsförbehåll tas bort blir giltigt endast om de som har panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.

Särskilda bestämmelser vid byte av redovisningsvaluta

8 § Ett beslut om att införa eller ändra en sådan bestämmelse i bolagsordningen som avses i 2 § (beslut om byte av redovisningsvaluta) får verkan från och med det räkenskapsår som börjar efter det att beslutet om ändring av bolagsordningen har registrerats.

9 § Om bolaget har fattat ett beslut om byte av redovisningsvaluta, får ändring av bolagsordningens uppgifter om aktiekapitalet eller minimikapitalet och maximikapitalet anstå till den första ordinarie bolagsstämman efter det att beslutet om byte av redovisningsvaluta fick verkan.

10 § Om Bolagsverket har registrerat ett beslut om byte av redovisningsvaluta, skall verket vid ingången av närmast följande räkenskapsår räkna om det registrerade aktiekapitalet till den nya valutan. Omräkningen skall göras enligt den växelkurs som har fastställts av Europeiska centralbanken den sista svenska bankdagen under föregående räkenskapsår.

Styrelsen skall senast till den första ordinarie bolagsstämman efter det att beslutet fick verkan lägga fram förslag om nödvändiga följdändringar av bolagsordningens föreskrifter om aktiekapitalets storlek.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgift om bolagskategori

11 § I fråga om publika aktiebolag, vars firma inte innehåller ordet publikt, skall i bolagsordningen anges beteckningen (publ) efter firman.

4 kap. Aktierna

Aktieslag

Likhetsprincipen

1 § Alla aktier har lika rätt i bolaget, om inte annat följer av 2-5 §§.

Föreskrifter om olika aktieslag

2 § I bolagsordningen får det föreskrivas att aktier av olika slag skall finnas eller kunna ges ut. En sådan föreskrift skall innehålla uppgift om

1. olikheterna mellan aktieslagen, och
2. antalet eller andelen aktier av varje slag.

I en uppgift enligt första stycket 2 får anges det högsta och det lägsta antalet eller den högsta och den lägsta andelen aktier av ett visst slag.

Föreskrifter om företrädesrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler

3 § Om en föreskrift enligt 2 § innebär att aktierna skall ge olika rätt till bolagets tillgångar eller vinst eller att aktierna skall ha olika röstvärde, skall det i föreskriften anges vilken företrädesrätt aktieägarna skall ha vid sådan nyemission av aktier eller sådan emission av teckningsoptioner eller konvertibler som inte sker mot betalning med apportegendom.

En föreskrift om företrädesrätt enligt första stycket skall innebära

1. att aktieägarna skall ha företrädesrätt i förhållande till deras andel i bolagets kapital, eller
2. att en gammal aktie skall ge företrädesrätt till ny aktie av samma slag, att aktier som inte tecknas av de i första hand berättigade aktieägarna skall erbjudas samtliga aktieägare och att, om inte hela antalet aktier som tecknas på grund av sistnämnda erbjudande kan ges ut, aktierna skall fördelas mellan tecknarna i förhållande till det antal aktier de äger och, i den mån detta inte kan ske, genom lottning.

En föreskrift enligt andra stycket 2 får tas in i bolagsordningen endast om skillnaderna mellan aktierna är av det slag som anges i första stycket.

Föreskrifter om rätt till fondaktie

4 § Om en föreskrift enligt 2 § innebär att aktierna i bolaget inte skall ge lika rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst, skall det i bolagsordningen också anges vilken rätt aktieägarna skall ha till nya aktier vid en ökning av aktiekapitalet genom fondemission.

Röstvärdesskillnader

5 § Ingen aktie får ha ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för någon annan aktie.

Omvandlingsförbehåll

6 § I bolagsordningen får det tas in ett förbehåll om att en

aktie av ett visst slag under vissa angivna förutsättningar och på närmare angivet sätt skall kunna omvandlas till en aktie av annat angivet slag (omvandlingsförbehåll).

Om en aktie omvandlas, skall detta genast anmälas för registrering i aktiebolags registret.

En omvandling är verkställd när den har registrerats i aktiebolagsregistret samt antecknats i aktieboken eller, om bolaget är avstämningsbolag, i avstämningsregistret.

Aktiers överlåtbarhet

7 § Aktier kan överlåtas och förvärvas fritt, om inte annat följer av ett sådant förbehåll i bolagsordningen som anges i 8, 18 eller 27 § eller annars av lag.

Finns det flera förbehåll i bolagsordningen som inskränker aktiers överlåtbarhet, skall de anges var för sig.

Samtyckesförbehåll

Innebörden av ett samtyckesförbehåll

8 § I bolagsordningen för ett bolag som inte är avstämningsbolag får det tas in ett förbehåll om att en eller flera aktier får överlåtas till en ny ägare endast med bolagets samtycke (samtyckesförbehåll).

Innehållet i ett samtyckesförbehåll

9 § Av ett samtyckesförbehåll skall det framgå

1. om bolagsstämman eller styrelsen skall pröva en fråga om samtycke,
2. vilka slag av överlåtelser som kräver bolagets samtycke,
3. om bolaget skall kunna ge eller vägra samtycke för ett mindre antal aktier än ansökan om samtycke omfattar,
4. villkoren för en annan förvärvares övertagande enligt 12 §,
5. den tid, minst en och högst tre månader från behörig ansökan enligt 11 §, inom vilken bolaget skall meddela beslut i frågan om samtycke,
6. den tid, minst en och högst två månader från det att bolaget avsände meddelande enligt 13 §, inom vilken talan enligt 14 § skall väckas, och
7. den tid, högst en månad från den tidpunkt då priset för aktierna blev bestämt, inom vilken aktier som har övertagits av en annan förvärvare enligt 12 § skall betalas.

En föreskrift enligt första stycket 4 behöver inte innehålla någon uppgift om priset för aktierna vid övertagande enligt 12 §. Om en sådan uppgift saknas, skall priset bestämmas så att det motsvarar det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

Samtyckesförbehålls tillämplighet på utmäta aktier

10 § Ett samtyckesförbehåll hindrar inte att utmäta aktier eller aktier som ingår i ett konkursbo överlåts.

Ansökan om samtycke

11 § Den som avser att överlåta en aktie som omfattas av ett samtyckesförbehåll skall före överlåtelsen ansöka om samtycke hos bolagets styrelse.

Av ansökan skall framgå vem den tilltänkte förvärvaren är. Vill överlåtaren att bolaget skall anvisa någon annan förvärvare om samtycke till överlåtelsen vägras, skall detta anges i ansökan. I så fall skall överlåtaren samtidigt ange samtliga villkor för överlåtelsen.

Bolagets beslut i en fråga om samtycke

12 § Vägrar bolaget samtycke till överlåtelsen, skall bolaget ange skälen för det. Om överlåtaren har begärt det, skall bolaget i beslutet att vägra samtycke också anvisa en annan förvärvare som är beredd att överta aktierna.

Om bolaget inte anvisar någon annan förvärvare trots att överlåtaren har begärt det, får samtycke inte vägras.

Om bolaget inte har fattat något beslut i frågan om samtycke inom den tid som har angetts i samtyckesförbehållet enligt 9 § första stycket 5, skall bolaget anses ha gett sitt samtycke till överlåtelsen.

13 § Bolagets beslut i frågan om samtycke skall skickas till överlåtaren på den adress som denne har uppgett i ärendet eller, om någon adressuppgift inte har lämnats, den adress som har antecknats i aktieboken.

Om bolagets beslut har fattats av styrelsen och innebär att samtycke lämnas, skall en kopia av beslutet också sändas till samtliga aktieägare med känd postadress.

Talan angående samtycke

14 § En aktieägare som är missnöjd med bolagets beslut att ge eller vägra samtycke eller med villkoren för övertagande enligt 12 § får väcka talan inom den tid som har angetts i samtyckesförbehållet. Detsamma gäller i fall som avses i 12 § tredje stycket.

I bolagsordningen får föreskrivas att en tvist enligt första stycket skall avgöras av en eller flera skiljemän. En sådan föreskrift har samma verkan som ett skiljeavtal.

Jämkning

15 § Om tillämpningen av en föreskrift enligt 9 § första stycket 4 om villkoren för ett övertagande av aktier skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel, kan villkoren jämkas.

Verkan av ett beslut om samtycke

16 § Bolagets samtycke till en överlåtelse gäller i sex månader från det att bolaget skickade meddelande om sitt beslut till överlåtaren eller, i fall som avses i 12 § tredje stycket, från utgången av den tid som har angetts i samtyckesförbehållet enligt 9 § första stycket 5. Om villkoren för överlåtelse har angetts i ansökan om samtycke, gäller samtycket endast om överlåtelsen sker på villkor som inte är förmånligare för förvärvaren än de villkor som har angetts i ansökan.

Överlåtelse i strid med ett samtyckesförbehåll

17 § En överlåtelse av aktier i strid med ett samtyckesförbehåll är ogiltig. Detsamma gäller en överlåtelse

som strider mot 16 §.

Förköpsförbehåll

Innebörden av ett förköpsförbehåll

18 § I bolagsordningen för ett bolag som inte är avstämningsbolag får det tas in ett förbehåll om att en aktieägare eller någon annan skall erbjudas att köpa en aktie innan den överläts till en ny ägare (förköpsförbehåll).

Innehållet i ett förköpsförbehåll

19 § Av ett förköpsförbehåll skall det framgå

1. vilka slag av överlåtelser som omfattas av förbehållet,
2. om ett erbjudande om förköp skall kunna utnyttjas för ett mindre antal aktier än erbjudandet omfattar,
3. vilka som skall ha förköpsrätt med uppgift om den ordning i vilken de inbördes skall erbjudas förköp eller hur förköpsrätten är fördelad mellan dem,
4. villkoren för förköp,
5. den tid, minst en och högst två månader från behörig anmälan enligt 20 §, inom vilken förköpsanspråk skall framställas hos bolaget,
6. den tid, minst en och högst två månader från behörig anmälan enligt 21 §, inom vilken talan enligt 22 § skall väckas, och
7. den tid, högst en månad från den tidpunkt då priset blev

bestämt, inom vilken förköpta aktier skall betalas.

En föreskrift enligt första stycket 4 behöver inte innehålla uppgift om priset för aktierna. Om en sådan uppgift saknas, skall priset bestämmas så att det motsvarar det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

Anmälan om överlåtelse av aktier som omfattas av förköpsförbehåll

20 § Den som avser att överlåta en aktie som enligt bolagsordningen skall erbjudas till förköp skall före överlåtelsen anmäla detta hos bolagets styrelse. I anmälan skall aktieägaren ange de villkor som han eller hon ställer för förköp.

När en anmälan enligt första stycket har gjorts, skall detta genast antecknas i aktieboken med uppgift om dagen för anmälan.

Bolaget skall lämna en underrättelse om erbjudandet till varje förköpsberättigad med känd postadress.

Utövande av förköpsrätt m.m.

21 § Den som vill utöva förköpsrätt skall anmäla detta till bolagets styrelse. En sådan anmälan skall genast antecknas i aktieboken med uppgift om dagen för anmälan.

Talan angående förköp

22 § Kommer aktieägaren och den som har begärt förköp inte överens i frågan om förköp, får den som har begärt förköp väcka talan inom den tid som anges i förköpsförbehållet.

I bolagsordningen får det föreskrivas att en tvist enligt

första stycket skall avgöras av en eller flera skiljemän. En sådan föreskrift har samma verkan som ett skiljeavtal.

Den som väcker talan enligt första stycket skall genast anmäla detta hos bolagets styrelse. En sådan anmälan skall genast antecknas i aktieboken med uppgift om dagen för anmälan.

Intyg om anteckningar i aktieboken

23 § Bolaget skall på begäran av en aktieägare utfärda intyg om sådana anteckningar enligt 20 § andra stycket, 21 § och 22 § tredje stycket som avser aktieägarens aktier.

Jämkning

24 § Om tillämpningen av en föreskrift enligt 19 § första stycket 4 om villkoren för förköp skulle ge någon en otilbörlig fördel eller nackdel, kan villkoren jämkas.

Verkan av att förköp inte har kommit till stånd

25 § Om aktier har erbjudits enligt 20 § utan att förköp har kommit till stånd, har aktieägaren rätt att utan nytt erbjudande överlåta aktierna. Denna rätt gäller dock endast under sex månader från utgången av den tid som har angetts i förköpsförbehållet enligt 19 § första stycket 5 respektive 7 eller, vid tvist om förköp, från den dag tiden för talan enligt 22 § löpte ut eller det blev slutligt fastställt att den som begärt förköp inte hade förköpsrätt. En sådan överlåtelse får inte ske på villkor som är förmånligare för förvärvaren än de villkor som aktieägaren uppgav i sin anmälan enligt 20 §.

Överlåtelse i strid med ett förköpsförbehåll

26 § En överlåtelse av aktier i strid med ett förköpsförbehåll är ogiltig. Detsamma gäller en överlåtelse som strider mot 25 §.

Hembudsförbehåll

Innebörden av ett hembudsförbehåll

27 § I bolagsordningen får det tas in ett förbehåll om att en aktieägare eller någon annan skall ha rätt att lösa en aktie som har övergått till en ny ägare (hembudsförbehåll).

I 6 kap. lagen (2006:451) om offentliga uppköpserbjudanden på aktiemarknaden finns bestämmelser om att det i bolagsordningen för vissa aktiebolag får tas in en bestämmelse som innebär att ett förbehåll enligt denna paragraf i vissa situationer skall sakna verkan. Lag (2006:457)

Innehållet i ett hembudsförbehåll

28 § Av ett hembudsförbehåll skall det framgå

1. vilka slag av förvärv som omfattas av förbehållet,
2. om ett erbjudande om hembud skall kunna utnyttjas för ett mindre antal aktier än erbjudandet omfattar,
3. vilka som skall ha lösningsrätt med uppgift om den inbördes ordning i vilken de skall erbjudas att lösa aktierna eller hur lösningsrätten är fördelad mellan dem,
4. villkoren för inlösen,

5. den tid, minst en och högst två månader från behörig anmälan enligt 30 § första stycket, inom vilken lösningsanspråk skall framställas hos bolaget,

6. den tid, minst en och högst två månader från den dag lösningsanspråket framställdes hos bolaget, inom vilken en talan enligt 33 § skall väckas, och

7. den tid, högst en månad från den tidpunkt då lösenbeloppet blev bestämt, inom vilken inlösta aktier skall betalas.

En föreskrift enligt första stycket 4 behöver inte innehålla uppgift om priset för aktierna. Om en sådan uppgift saknas, skall priset bestämmas så att det motsvarar det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

Tillämplighet av hembudsförbehåll vid dödsfall

29 § Avlider en aktieägare, vars aktier omfattas av ett hembudsförbehåll som är tillämpligt på äganderättsövergång genom arv, testamente eller bodelning, och övergår aktierna inte inom ett år från dödsfallet till en ny ägare, gäller förbehållet gentemot dödsboet.

Anmälan om förvärv av hembudspflichtiga aktier

30 § Den som förvärvar aktier som enligt bolagsordningen skall hembjudas skall snarast efter förvärvet anmäla aktieövergången till bolagets styrelse. Anmälan skall innehålla uppgift om den ersättning som har lämnats för aktierna och de villkor förvärvaren ställer för inlösen.

Övergår en hembudspflichtig aktie i ett avstämningsbolag till en ny ägare, skall den centrala värdepappersförvararen underrätta styrelsen om övergången i samband med att frågan om införande

av den nye ägaren i aktieboken prövas. Bolaget skall underrätta den nye ägaren om anmälningsskyldigheten enligt första stycket.

Anmälan enligt första stycket skall också göras när hembudsplikt inträder enligt 29 §.

31 § När en anmälan enligt 30 § har gjorts, skall detta genast antecknas hos bolaget med uppgift om dagen för anmälan. I bolag som inte är avstämningsbolag skall anteckningen göras i aktieboken. I avstämningsbolag skall anteckningen i stället göras i en särskild bok. Beträffande denna bok gäller vad som föreskrivs om aktiebok i 5 kap. 2 och 3 §§.

Bolaget skall lämna en underrättelse om hembudet till varje lösningsberättigad med känd postadress.

Utövande av lösningsrätt m.m.

32 § Den som vill utöva lösningsrätt skall anmäla detta till bolagets styrelse. En sådan anmälan skall genast antecknas med uppgift om dagen för anmälan. Anteckningen skall göras på det sätt som anges i 31 § första stycket.

Talan i en fråga om hembud

33 § Kommer förvärvaren och den som har begärt att få lösa in aktierna inte överens i frågan om inlösen, får den som har begärt inlösen väcka talan inom den tid som anges i hembudsförbehållet.

I bolagsordningen får det föreskrivas att en tvist enligt första stycket skall avgöras av en eller flera skiljemän. En sådan föreskrift har samma verkan som ett skiljeavtal.

Jämkning

34 § Om tillämpningen av en föreskrift enligt 28 § första stycket 4 om villkoren för inlösen skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel, kan villkoren jämkas.

Utövande av rättigheter under hembudstiden m.m.

35 § Den som har förvärvat en hembudspliktig aktie får inte föras in i aktieboken förrän det står klart att lösningsrätten inte utnyttjas. Under tiden från förvärvet till dess att den definitiva ägaren är införd i aktieboken (hembudstiden) får förvärvaren ändå, i den utsträckning som följer av andra stycket, utöva en aktieägares rättigheter gentemot bolaget.

Under hembudstiden har förvärvaren rätt till vinstutdelning och företrädesrätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler. I bolagsordningen får det föreskrivas att överlåtaren eller förvärvaren skall kunna utöva rösträtten och därmed sammanhängande rättigheter för aktier under denna tid.

Om lösningsrätten utnyttjas, övergår rättigheter och skyldigheter som har uppkommit genom teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler under hembudstiden till den som utnyttjar lösningsrätten.

36 § En överlåtare som med stöd av en föreskrift i bolagsordningen enligt 35 § andra stycket andra meningen utövar rösträtt för aktier ansvarar på samma sätt som en aktieägare för de beslut som han eller hon deltar i.

Utövande av rättigheter som är knutna till aktierna

Aktierättigheternas anknytning till aktieboken m.m.

37 § En aktieägare får inte utöva de rättigheter gentemot bolaget som aktierna ger förrän han eller hon är införd i aktieboken. I bolag som har utfärdat aktiebrev får dock de rättigheter som avses i 38 § utövas trots att aktieägaren inte är införd i aktieboken.

Om en aktie omfattas av en lösningsrätt enligt 27 §, gäller i fråga om rättigheternas utövande vad som föreskrivs i 35 §.

Utövande av vissa ekonomiska rättigheter i bolag som inte är avstämningsbolag

38 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall en aktieägare eller någon annan som visar upp eller avlämnar ett aktiebrev, en kupong eller något annat särskilt bevis som har getts ut av bolaget, med den begränsning som följer av 41 § tredje meningen, antas vara behörig att

1. ta emot fondaktierätsbevis eller nya aktier vid fondemission,
2. ta emot teckningsrättsbevis eller utöva företrädesrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
3. ta emot vinstutdelning,
4. ta emot betalning i samband med minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna, och
5. ta emot betalning i samband med utskiftning vid bolagets likvidation.

Utövande av vissa ekonomiska rättigheter i avstämningsbolag

39 § I avstämningsbolag skall en aktieägare eller förvaltare som på avstämningsdagen är införd i aktieboken och antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, med den begränsning som följer av 41 § tredje meningen, antas vara behörig att

1. ta emot nya aktier vid fondemission,
2. ta emot teckningsrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
3. ta emot vinstutdelning,
4. ta emot betalning i samband med minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna, och
5. ta emot betalning i samband med utskiftning vid bolagets likvidation.

40 § Den som är antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § första stycket 6-8 lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument skall i stället för aktieägaren antas vara behörig att utöva de rättigheter som avses i 39 §.

Utlämnande eller utbetalning till fel mottagare

41 § Om den som har tagit emot värdepapper eller betalning enligt 38, 39 eller 40 § inte var rätt mottagare, skall bolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock inte om bolaget eller, i fråga om avstämningsbolag, den centrala värdepappersförvararen insett eller bort inse att det var fel mottagare. Det gäller inte heller om mottagaren var omyndig eller hade en förvaltare enligt föräldrabalken med uppdrag att förvalta hans eller hennes aktier.

Om en aktie har flera ägare

42 § Om en aktie har flera ägare, kan dessa endast genom en gemensam företrädare utöva aktieägares rätt gentemot bolaget.

Testamentarisk nyttjanderätt m.m.

43 § Vad som sägs i denna lag om aktieägares rätt att företräda aktier skall gälla, förutom den som har förvärvat äganderätten till en aktie,

1. den som genom testamente har fått nyttjanderätten till en aktie tillsammans med rätten att företräda aktien, och
2. den som genom testamente har fått rätten till avkastning av en aktie som skall stå under särskild förvaltning tillsammans med rätten att företräda aktien.

Aktie som innehas av aktiebolaget självt

44 § En aktie som innehas av bolaget självt medför inte rätt till vinstutdelning eller återbetalning i samband med minskning av aktiekapitalet eller reservfonden.

45 § En aktie som innehas av aktiebolaget självt eller av dess dotterföretag skall inte räknas med när det i denna lag eller bolagsordningen för giltigt beslut eller för utövande av befogenhet föreskrivs samtycke av ägare till en viss andel av aktierna. En sådan aktie skall inte heller räknas med vid tillämpning av bestämmelser i denna lag eller bolagsordningen som förutsätter att någon eller några innehar en viss andel av aktierna eller rösterna i bolaget.

Uppdelning och sammanläggning av aktier

46 § I syfte att uppnå ett för bolaget ändamålsenligt antal aktier får bolagsstämman besluta att antalet aktier ökas genom att en eller flera aktier delas upp på ett större antal aktier (uppdelning av aktier) eller minskas genom att två eller flera aktier läggs samman till ett mindre antal aktier (sammanläggning av aktier).

I avstämningsbolag ska ett beslut enligt första stycket innehålla uppgift om avstämningsdag eller bemyndigande för styrelsen att fastställa en sådan dag. Avstämningsdagen får inte bestämmas så att den infaller innan beslutet om uppdelning eller sammanläggning har registrerats. Lag (2009:37).

47 § Ett beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier är giltigt endast om samtycke har lämnats av

1. samtliga aktieägare som på dagen för bolagsstämman eller, i avstämningsbolag, på den dag som avses i 7 kap. 28 § tredje stycket är införda i aktieboken som ägare till aktier av visst slag som inte motsvarar ett helt antal nya aktier (överskjutande aktier), och

2. i fråga om överskjutande aktier som är förvaltarregistrerade och vars ägare på den dag som avses i 1 inte är införda i aktieboken, förvaltaren.

Samtycke enligt första stycket krävs inte av aktieägare vars samtliga överskjutande aktier är föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Samtycke krävs inte heller av förvaltare, om samtliga överskjutande aktier som omfattas av förvaltningen är föremål för sådan handel.
Lag (2007:566).

48 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget. Detta gäller dock inte, om samtliga aktieägare har varit företrädade vid den bolagsstämma som har beslutat om uppdelningen eller sammanläggningen. Lag (2007:317).

49 § Ett beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier ska genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Antalet aktier ändras när beslutet registreras.

Efter registreringen ska nödvändiga ändringar genast göras i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att beslutet har registrerats. Lag (2009:37).

50 § Om en aktieägars innehav av aktier av visst slag inte motsvarar ett fullt antal nya aktier, övergår överskjutande aktier i bolagets ägo vid den tidpunkt då beslutet om uppdelning eller sammanläggning registreras eller, i avstämningsbolag, på avstämningsdagen.

Aktier som har tillförts bolaget på det sätt som anges i första stycket och som vid den tidpunkt som anges i 47 § första stycket var föremål för sådan handel som avses i andra stycket i samma paragraf ska säljas på bolagets bekostnad.

Försäljningen ska ske utan onödigt dröjsmål och verkställas genom ett värdepappersinstitut. Den betalning som flyter in vid försäljningen ska fördelas mellan dem som ägde aktierna vid tidpunkten då dessa övergick i bolagets ägo efter deras andel i de aktier som har sålts.

I fråga om aktier som vid den tidpunkt som anges i 47 § första stycket inte var föremål för sådan handel som avses i andra

stycket i samma paragraf tillämpas 19 kap. 6 §. Lag (2009:37).

5 kap. Aktiebok

Gemensamma bestämmelser

Skyldighet att föra aktiebok

1 § I ett aktiebolag skall det finnas en aktiebok. Aktieboken skall innehålla de uppgifter om aktier och aktieägare som föreskrivs i denna lag. Den skall ha till ändamål att

1. ligga till grund för utövandet av aktieägares rättigheter mot bolaget, och
2. ge bolaget, aktieägare och andra underlag för att bedöma ägarförhållandena i bolaget.

Aktiebokens form

2 § Aktieboken skall föras med automatiserad behandling. I bolag som inte är avstämningsbolag får aktieboken även föras i bunden bok eller i ett betryggande lösblads- eller kortsystem.

Arkivering

3 § Aktieboken skall bevaras så länge bolaget består och under minst tio år efter bolagets upplösning.

Om aktieboken förs i vanlig läsbar form, skall den bevaras i sin ursprungliga form. Övergår bolaget till att föra aktieboken med hjälp av automatiserad behandling, skall den gamla aktieboken bevaras under minst tio år efter det att uppgifter

om bolagets samtliga aktier fördes in i den nya aktieboken.

Om aktieboken förs med automatiserad behandling, skall uppgifter som har tagits bort ur aktieboken bevaras i minst tio år. Uppgifterna får bevaras i vanlig läsbar form eller i annan form som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas enbart med tekniskt hjälpmedel.

4 § I fråga om behandling av personuppgifter i aktiebok som förs med automatiserad behandling finns bestämmelser i personuppgiftslagen (1998:204). Bolaget är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som förändret av aktieboken innebär. I avstämningsbolag är det, sedan ett avstämningsregister har upprättats, i stället den centrala värdepappersförvararen som är personuppgiftsansvarig.

Bestämmelserna i personuppgiftslagen om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter i aktiebok och vid annan behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Bolag som inte är avstämningsbolag

Aktiebokens innehåll

5 § I ett bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieboken innehålla uppgift om

1. varje akties nummer,
2. aktieägarnas namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
3. vilket slag varje aktie tillhör, om det finns aktier av olika slag i bolaget,

4. huruvida aktiebrev har utfärdats, och

5. i förekommande fall, att aktien omfattas av förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 §.

Aktierna skall tas upp i nummerföljd.

6 § I de fall som avses i 4 kap. 43 § ska såväl aktieägaren som rättighetsinnehavaren föras in i aktieboken med uppgift om namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Dessutom ska i aktieboken antecknas vad som gäller om rättigheten. När det styrks att rättigheten har förändrats eller upphört, ska detta antecknas.

Om en god man på grund av ett förordnande enligt 11 kap. 3 § första stycket 5 föräldrabalken förvaltar aktier för en blivande aktieägares räkning, ska den blivande ägaren på anmälan av den gode mannen föras in i aktieboken som aktieägare med anteckning om förordnandet och grunden för detta.

Ingår aktier i en värdepappersfond enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller i en specialfond enligt lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder, ska fondens förvaltare föras in i aktieboken som aktieägare i stället för fondandelsägarna. Därvid ska även fondens beteckning antecknas. Lag (2013:576).

Ansvaret för aktieboken

7 § I bolag som inte är avstämningsbolag är styrelsen ansvarig för att aktieboken förs, bevaras och hålls tillgänglig enligt

denna lag.

Upprättandet av aktieboken

8 § Aktieboken skall upprättas så snart samtliga stiftare har undertecknat stiftelseurkunden. Uppgift om tecknade aktier skall genast föras in i aktieboken.

Om ändringar i aktieboken i samband med ökning och minskning av aktiekapitalet finns bestämmelser i 12 kap. 10 §, 13 kap. 18 §, 14 kap. 36 §, 15 kap. 37 § och 20 kap. 21 §.

Ändringar i aktieboken

9 § När någon visar upp ett aktiebrev och enligt 6 kap. 8 § eller på annat sätt styrker sitt förvärv, skall styrelsen eller den som styrelsen har bemyndigat genast föra in denne som aktieägare i aktieboken. Om den sista överlåtelsen på aktiebrevet är tecknad in blanco, skall namnet på förvärvaren sättas ut på aktiebrevet innan han eller hon förs in i aktieboken. På aktiebrevet skall det antecknas att aktieägaren har förts in i aktieboken en viss angiven dag.

Om en aktieägare eller någon annan behörig person anmäler att ett förhållande som har angetts i aktieboken har ändrats på annat sätt än som avses i första stycket, skall ändringen genast antecknas.

Införingar och anteckningar i aktieboken skall dateras, om inte tidpunkten för införingen eller anteckningen framgår av annat tillgängligt material.

Bestämmelser om anteckning i aktieboken av anmälan om förköp och hembud finns i 4 kap. 20-22, 31 och 32 §§.

Aktiebokens offentlighet

10 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieboken hållas tillgänglig hos bolaget för alla som vill ta del av den. Om aktieboken förs med automatiserad behandling, skall bolaget ge var och en som begär det tillfälle att hos bolaget ta del av en aktuell utskrift eller annan aktuell framställning av aktieboken.

Avstämningsbolag

Innehållet i aktieboken

11 § I avstämningsbolag skall aktieboken innehålla uppgift om

1. aktieägarnas namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
2. det antal aktier varje aktieägare innehar,
3. det antal aktier varje aktieägare innehar av olika aktieslag, om det finns aktier av olika slag i bolaget, och
4. i förekommande fall, att aktierna omfattas av förbehåll enligt 4 kap. 6 eller 27 § eller 20 kap. 31 §.

Bestämmelserna i 6 § gäller även i fråga om avstämningsbolag.

Ansvar för aktieboken m.m.

12 § Om ett avstämningsförbehåll tas in i bolagsordningen i samband med att bolaget bildas, skall 7-9 §§ tillämpas till

dess att bolaget har registrerats i aktiebolagsregistret och ett avstämningsregister har upprättats. Införs ett sådant förbehåll genom ändring av bolagsordningen, skall 7-9 §§ tillämpas till dess att förbehållet har registrerats i aktiebolagsregistret och avstämningsregister har upprättats.

När avstämningsregistret har upprättats, skall den centrala värdepappersförvararen

1. föra och bevara aktieboken,
2. pröva frågor om införande av aktieägare i aktieboken,
3. svara för utskrift av aktieboken, och
4. avstämma aktieboken.

Styrelsen ansvarar för att det träffas ett avtal med en central värdepappersförvarare.

Införing av aktieägare i aktieboken

13 § Den som har antecknats som aktieägare på ett avstämningskonto enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument skall genast föras in i aktieboken, om inte annat följer av denna lag.

Införing av förvaltare i aktieboken

14 § Har en aktieägare i ett avstämningsbolag lämnat sina aktier till någon annan för förvaltning, kan denne (förvaltaren) på aktieägarens uppdrag föras in i aktieboken i stället för aktieägaren. Detta förutsätter dock att förvaltaren

1. har fått medgivande av den centrala värdepappersförvararen till registrering som förvaltare, och

2. uppfyller de villkor som gäller för införeling av ägare i aktieboken.

I det fall som avses i första stycket skall det i aktieboken anmärkas att aktien innehas för någon annans räkning.

Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt 11 § skall föras in om aktieägare.

I lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument finns bestämmelser om

1. medgivande enligt första stycket,

2. förvaltares skyldigheter, och

3. skyldighet för bolaget och den centrala värdepappersförvararen att tillhandahålla en sammanställning av uppgifter från förvaltare om aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier.

Rösträttsregistrering

15 § Om den som äger förvaltarregistrerade aktier vill delta i en bolagsstämma, skall han eller hon på begäran av förvaltaren tillfälligt föras in i aktieboken. Efter den tidpunkt som avses i 7 kap. 28 § tredje stycket skall aktieägaren strykas från aktieboken.

Överföring av uppgifter från äldre aktiebok

16 § Har det införts ett avstämningsförbehåll genom en ändring av bolagsordningen och har ett dessförinnan utfärdat aktiebrev

inte visats upp enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, får uppgifter om aktien i den äldre aktieboken föras över till den aktiebok som förs av den centrala värdepappersförvararen. I samband med överföringen skall det anges att aktiebrevet inte har visats upp. Om uppgifterna inte förs över, utgör den äldre aktieboken fortfarande aktiebok i fråga om aktien.

17 § En ägare till en aktie för vilken det har utfärdats aktiebrev innan bolaget blev avstämningsbolag kan inte, i fråga om därefter beslutad utdelning eller emission, få utdelning, utöva aktieägares företrädesrätt att teckna nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler eller, vid fondemission, få ny aktie, förrän

1. anteckning på ett avstämningskonto har skett enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, och
2. aktieägaren har förts in i den aktiebok som förs av den centrala värdepappersförvararen.

18 § Om det har förflutit fem år sedan avstämningsförbehållet registrerades och ingen har förts in som ägare eller som förvaltare till en aktie som är införd i den aktiebok som förs av den centrala värdepappersförvararen, får bolaget uppmana aktiens ägare att anmäla sig till den centrala värdepappersförvararen. Uppmaningen skall innehålla en upplysning om att rätten till aktien går förlorad om någon anmälan inte görs. Uppmaningen skall ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer.

Om det inte har kommit in någon anmälan inom ett år från uppmaningen, får bolaget sälja aktien genom ett

värdepappersinstitut. Betalningen för aktien tillfaller bolaget men aktiens tidigare ägare har, om aktiebrevet lämnas in, rätt att av bolaget få ut samma belopp med avdrag för kostnaderna för uppmaningen och försäljningen. Det inlämnade aktiebrevet skall förstöras.

Aktiebokens offentlighet

19 § I ett avstämningsbolag skall en utskrift eller annan framställning av aktieboken hållas tillgänglig hos bolaget och hos den centrala värdepappersförvararen för alla som vill ta del av den. I en sådan utskrift eller framställning skall aktieägarna och förvaltarna tas upp i alfabetisk ordning. Utskriften eller framställningen får inte vara äldre än tre månader.

Var och en som begär det har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en aktuell utskrift av aktieboken eller del av den.

En aktieägare skall inte tas upp i en utskrift eller framställning enligt denna paragraf, om hans eller hennes aktieinnehav uppgår till högst 500 aktier. Om en aktieägare äger samtliga aktier i bolaget, skall dock hans eller hennes aktieinnehav alltid redovisas.

6 kap. Aktiebrev

Bolag som inte är avstämningsbolag

Bolagets skyldighet att utfärda aktiebrev

1 § Om en aktieägare i ett aktiebolag som inte är

avstämningsbolag begär det, skall bolaget utfärda aktiebrev för hans eller hennes aktier.

Uppgifter i aktiebrev

2 § Ett aktiebrev ska ange

1. bolagets firma, organisationsnummer och bolagskategori,
2. aktieägarens namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer,
3. nummer på de aktier som avses med brevet,
4. aktiernas slag, om det enligt bolagsordningen kan finnas aktier av olika slag,
5. förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 §, om aktierna omfattas av ett sådant förbehåll, och
6. vilken dag aktiebrevet lämnades ut.

I det fall som avses i 5 kap. 6 § tredje stycket ska aktiebrevet i stället för fondandelsägarna ange fondens förvaltare liksom fondens beteckning.

En uppgift som avses i första stycket 5 kan anges i förkortad form. Förkortningsformer fastställs av regeringen.

Lag (2013:576).

Undertecknande av aktiebrev

3 § Ett aktiebrev skall undertecknas av styrelsen eller, enligt styrelsens bemyndigande, av ett värdepappersinstitut.

Namnsteckningen får återges genom tryckning eller på annat liknande sätt. Bestämmelsen i 1 kap. 13 § skall inte tillämpas.

Utlämnande av aktiebrev

4 § Ett aktiebrev får lämnas ut endast till den aktieägare som enligt 2 § första stycket 2 har antecknats på aktiebrevet. För att aktiebrevet skall få lämnas ut krävs dessutom att

1. aktieägaren är införd i aktieboken som ägare till de aktier som avses med brevet,
2. aktierna har betalats,
3. bolaget har registrerats, om aktierna har tecknats vid bolagets bildande,
4. registrering har skett enligt 12 kap. 10 § eller 13 kap. 27 §, om aktierna har kommit till genom fondemission eller nyemission av aktier, samt
5. registrering har skett enligt 14 kap. 43 § eller 15 kap. 38 §, om aktierna har kommit till genom teckning med utnyttjande av optionsrätt eller genom konvertering.

Anteckning på aktiebrevet

5 § På ett aktiebrev skall i förekommande fall antecknas att aktieägaren har

1. utnyttjat sin rätt till nya aktier vid en fondemission,
2. utnyttjat sin företrädesrätt att delta i en nyemission av aktier eller en emission av teckningsoptioner eller

konvertibler,

3. tagit emot betalning i samband med minskning av aktiekapitalet eller inlösen av aktier som har skett i annan ordning, och

4. tagit emot betalning i samband med utskiftning vid bolagets likvidation.

Om en aktie har dragits in utan återbetalning, skall detta antecknas på aktiebrevet så snart som möjligt.

Bestämmelserna i första stycket 1-3 skall inte tillämpas om kuponger som hör till aktiebreven skall användas som emissionsbevis eller ges in vid en anmälan för inlösen.

Att ett aktiebrev skall förses med en anteckning om att aktieägaren har förts in i aktieboken framgår av 5 kap. 9 §.

Utbyte av aktiebrev

6 § Ett aktiebrev får bytas ut mot ett eller flera andra aktiebrev. I så fall ska det äldre aktiebrevet och de kuponger som hör till aktiebrevet förstöras.

Ett aktiebrev som ges ut i stället för ett annat i samband med utbyte enligt första stycket eller i samband med dödning enligt lagen (2011:900) om dödande av förkommen handling, ska innehålla uppgift om att det ersätter ett tidigare aktiebrev. Lag (2014:539).

Innehållande av utdelning eller emissionsbevis

7 § Bolaget får hålla inne utdelning och emissionsbevis som

avser en aktie till dess att aktiebrevet lämnas in för anteckning eller för utbyte, om

1. det enligt denna lag skall göras en anteckning på aktiebrevet, eller

2. aktiebrevet skall bytas ut därför att de aktier som aktiebrevet avser skall omvandlas till aktier av ett annat slag, delas upp eller läggas samman. Lag (2007:317).

Överlåtelse och pantsättning av aktiebrev m.m.

8 § Överlåts eller pantsätts ett aktiebrev, skall bestämmelserna om skuldebrev till viss man eller order i 13, 14 och 22 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev tillämpas. Den som innehar ett aktiebrev och enligt bolagets anteckning på brevet är införd som ägare i aktieboken skall då likställas med den som enligt 13 § andra stycket nämnda lag förmodas ha rätt att göra skuldebrevet gällande.

Bestämmelser om utdelningskuponger finns i 24 och 25 §§ lagen om skuldebrev.

Interimsbevis

9 § Innan ett aktiebrev utfärdas, får bolaget utfärda ett bevis om rätt till en eller flera aktier (interimsbevis). Beviset skall vara ställt till en viss person. Han eller hon skall vara införd i aktieboken som ägare till de aktier som avses med beviset. Beviset skall innehålla ett förbehåll om att aktiebrev lämnas ut endast om beviset lämnas tillbaka.

Om aktieägaren begär det, skall betalningar för de aktier som avses med interimsbeviset antecknas på beviset. Även

återbetalningar skall antecknas på beviset. I övrigt gäller bestämmelserna i denna lag om aktiebrev i tillämpliga delar för interimsbevis.

Avstämningsbolag

10 § Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument framgår att aktiebrev eller interimsbevis inte får utfärdas för aktier i avstämningsbolag.

7 kap. Bolagsstämma

Utövande av aktieägares beslutanderätt i bolaget

1 § Aktieägarnas rätt att besluta i bolagets angelägenheter utövas vid bolagsstämma.

Rätt att delta i bolagsstämman som aktieägare

2 § Rätt att delta i bolagsstämma har den aktieägare som på dagen för bolagsstämman är införd i aktieboken. I avstämningsbolag gäller i stället att rätten att delta i bolagsstämma tillkommer den som har tagits upp som aktieägare i en sådan utskrift eller annan framställning av aktieboken som avses i 28 § tredje stycket.

I bolagsordningen får föreskrivas att en aktieägare får delta i bolagsstämma endast om han eller hon anmäler detta till bolaget senast den dag som anges i kallelsen till bolagsstämman. Denna dag får inte vara söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton och inte infalla tidigare än femte vardagen före bolagsstämman.

I 4 kap. 35 § finns särskilda bestämmelser om rätt att rösta för aktier som omfattas av hembudsförbehåll.

Ombud vid bolagsstämman

3 § En aktieägare som inte är personligen närvarande vid bolagsstämman får utöva sin rätt vid stämman genom ett ombud med skriftlig, av aktieägaren undertecknad och daterad fullmakt. Om bolaget är ett avstämningsbolag, får aktieägaren utse två eller flera ombud, varvid varje ombud får utöva den rätt som hänför sig till en viss i fullmakten angiven andel av aktierna.

En fullmakt gäller högst ett år från utfärdandet. Om bolaget är ett avstämningsbolag, får det i fullmakten anges en längre giltighetstid, dock längst fem år från utfärdandet.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller även 54 a §. Lag (2010:1516).

Insamling av fullmakter

4 § Fullmakter får inte samlas in av bolaget. I bolagsordningen får det dock anges att styrelsen får samla in fullmakter enligt det förfarande som anges i andra stycket.

Innehåller bolagsordningen en sådan bestämmelse som anges i första stycket, får styrelsen i samband med kallelse till bolagsstämma tillhandahålla ett fullmaktsformulär åt aktieägarna. Formuläret ska kunna användas för att ge en person som anges i formuläret i uppdrag att företräda aktieägare vid bolagsstämman i de frågor som anges i formuläret. Det ska, med

hänvisning till de framlagda förslag till beslut som anges i förslaget till dagordning för bolagsstämman, innehålla två likvärdigt presenterade svarsalternativ med rubrikerna Ja och Nej. Av formuläret ska det framgå att aktieägaren inte kan instruera ombudet på annat sätt än genom att markera ett av de angivna svarsalternativen och att det inte är tillåtet att villkora svaren. Det ska också framgå av formuläret vilken dag fullmakten ska vara ombudet tillhanda samt hur aktieägaren ska gå till väga för att återkalla fullmakten. Ombudet får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget.

Om en aktieägare som lämnar fullmakt med hjälp av ett sådant formulär som anges i andra stycket har försett formuläret med särskilda instruktioner eller villkor, är fullmakten ogiltig. Lag (2010:1516).

Poströstning

4 a § I bolagsordningen får det anges att aktieägarna före bolagsstämman ska kunna utöva sin rösträtt per post eller att styrelsen inför en bolagsstämma får besluta att aktieägarna ska kunna göra detta.

Vid poströstning ska användas ett formulär som bolaget tillhandahåller. Formuläret ska, med hänvisning till de framlagda förslag till beslut som anges i förslaget till dagordning för bolagsstämman, innehålla två likvärdigt presenterade svarsalternativ med rubrikerna Ja och Nej. Lag (2010:1516).

Biträde vid bolagsstämman

5 § En aktieägare eller ett ombud får ha med sig högst två biträden vid bolagsstämman. Biträden får yttra sig vid bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att en aktieägare får ha med sig biträden vid bolagsstämman endast om han eller hon anmäler antalet biträden till bolaget på det sätt som anges i 2 § andra stycket.

Utomståendes närvaro vid bolagsstämman

6 § Bolagsstämman får besluta att den som inte är aktieägare skall ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid bolagsstämman. Ett sådant beslut är giltigt endast om det biträds av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att den som inte är aktieägare skall ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid bolagsstämman även om något sådant beslut som anges i första stycket inte fattas.

I fråga om publika aktiebolag gäller 55 § i stället för första stycket andra meningen.

Egna aktiers ställning vid bolagsstämman

7 § En aktie som innehas av bolaget självt eller av dess dotterföretag kan inte företrädas vid bolagsstämman.

Aktieägares rösträtt

8 § En aktieägare får rösta för samtliga aktier som han eller hon äger eller företräder, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

9 § Om två eller flera allmänna pensionsfonder enligt lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) och lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden förvaltar aktier i bolaget, får varje fond för sig utöva rösträtt för de aktier fonden förvaltar.

Ordinarie bolagsstämma

10 § Inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår skall aktieägarna hålla en ordinarie bolagsstämma där styrelsen skall lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen samt, i

moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, koncernredovisningen och koncern revisionsberättelsen (årsstämma).

11 § Vid årsstämman skall beslut fattas

1. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i ett moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,

2. om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,

3. om ansvarsfrihet gentemot bolaget för styrelseledamöterna och den verkställande direktören, och

4. i annat ärende som bolagsstämman enligt denna lag eller bolagsordningen skall behandla.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller även 61 §. Lag (2006:562).

12 § I bolagsordningen får det föreskrivas att aktieägarna varje år skall hålla ytterligare en eller flera ordinarie bolagsstämmor.

Extra bolagsstämma

13 § Om styrelsen anser att det finns skäl att hålla bolagsstämma före nästa ordinarie bolagsstämma, skall den kalla till extra bolagsstämma.

Styrelsen skall även kalla till extra bolagsstämma, om en revisor i bolaget eller ägare till minst en tiondel av samtliga

aktier i bolaget skriftligen begär att en sådan bolagsstämma sammankallas för att behandla ett angivet ärende. Kallelsen skall i så fall utfärdas inom två veckor från det att begäran kom in till bolaget.

Fortsatt bolagsstämma

14 § Vid en bolagsstämma får det beslutas att fortsatt bolagsstämma skall hållas en senare dag.

Ett beslut i en fråga som avses i 11 § 1-3 skall anstå till fortsatt bolagsstämma, om bolagsstämman beslutar om det eller ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget begär det. En sådan bolagsstämma skall hållas minst fyra veckor och högst åtta veckor därefter. Ytterligare uppskov är inte tillåtet.

Om ett beslut som avses i 11 § 1 eller 2 skall anstå till fortsatt bolagsstämma, skall styrelsen anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret. Anmälan skall göras inom fyra veckor efter det att beslut om fortsatt bolagsstämma fattades.

Ort för bolagsstämma

15 § Bolagsstämman skall hållas på den ort där styrelsen har sitt säte. I bolagsordningen får det dock föreskrivas att stämman skall eller kan hållas på annan angiven ort i Sverige.

Om extraordinära omständigheter kräver det, får bolagsstämman hållas på annan ort än som anges i första stycket.

Aktieägares initiativrätt

16 § En aktieägare som vill få ett ärende behandlat vid en bolagsstämma skall begära detta skriftligen hos styrelsen.

Ärendet skall tas upp vid bolagsstämman, om begäran har kommit in till styrelsen

1. senast en vecka före den tidpunkt då enligt 18-20 §§ kallelse tidigast får utfärdas, eller

2. efter den tidpunkt som anges i 1 men i sådan tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till bolagsstämman.

Samman kallande av bolagsstämma

17 § Styrelsen kallar till bolagsstämma.

Om en bolagsstämma som ska hållas enligt denna lag, bolagsordningen eller ett stämmobeslut inte sammankallas på föreskrivet sätt, ska Bolagsverket efter ansökan genast kalla till bolagsstämma i enlighet med 18–24 §§. Om kallelse inte kan ske på det sätt som anges i 23 §, får Bolagsverket kalla till bolagsstämma på något annat lämpligt sätt. En ansökan får göras av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor eller en aktieägare. Bolaget ska ersätta kostnaderna för kallelsen. Lag (2013:737).

Tid för kallelse

Ordinarie bolagsstämma

18 § Kallelse till ordinarie bolagsstämma skall utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att kallelse till en

ordinarie bolagsstämma får utfärdas senare än vad som anges i första stycket, dock senast två veckor före bolagsstämman.

Andra stycket gäller inte i fråga om publika aktiebolag.

Extra bolagsstämma där ändring av bolagsordningen kommer att behandlas

19 § Kallelse till extra bolagsstämma där en fråga om ändring av bolagsordningen kommer att behandlas skall utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att kallelse till en sådan bolagsstämma som avses i första stycket får utfärdas senare än vad som anges där, dock senast två veckor före bolagsstämman.

Andra stycket gäller inte i fråga om publika aktiebolag.

Annan extra bolagsstämma

20 § Kallelse till annan extra bolagsstämma än en sådan som avses i 19 § ska utfärdas tidigast sex veckor och senast två veckor före bolagsstämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 55 a § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Fortsatt bolagsstämma

21 § Om fortsatt bolagsstämma skall hållas fyra veckor eller senare räknat från och med bolagsstämmans första dag, skall det

utfärdas en särskild kallelse till den fortsatta bolagsstämman.
I så fall skall bestämmelserna i 19 och 20 §§ om tid för kallelse till extra bolagsstämma tillämpas.

Kallelse när beslut skall fattas vid två bolagsstämmor

22 § Om det enligt bolagsordningen krävs att ett bolagsstämmobeslut fattas vid två bolagsstämmor för att bli giltigt, får kallelse till den andra bolagsstämman inte utfärdas innan den första bolagsstämman har hållits. I kallelsen till den andra bolagsstämman skall styrelsen ange det beslut som den första bolagsstämman har fattat.

Kallelsesätt

23 § Aktieägarna ska kallas till bolagsstämma på det sätt som anges i bolagsordningen. Kallelse ska även skickas med post till varje aktieägare vars postadress är känd för bolaget, om

1. ordinarie bolagsstämma ska hållas på annan tid än som anges i bolagsordningen, eller
2. bolagsstämman ska
 - a) behandla en fråga om sådan ändring av bolagsordningen som avses i 43–45 §§,
 - b) ta ställning till om bolaget ska gå i likvidation,
 - c) granska likvidators slutredovisning, eller
 - d) behandla en fråga om att bolagets likvidation ska upphöra.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 56 §. I fråga om

publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 56 a § och 64–67 §§ i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll

24 § Kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för bolagsstämman samt uppgift om förutsättningarna enligt 2 § för aktieägares rätt att delta i stämman. Kallelsen ska också innehålla ett förslag till dagordning för bolagsstämman. I förslaget till dagordning ska styrelsen tydligt ange de ärenden som ska behandlas vid bolagsstämman. Ärendena ska vara numrerade.

Det huvudsakliga innehållet i varje framlagt förslag ska anges, om förslaget inte rör en fråga av mindre betydelse för bolaget. Avser ett ärende en ändring av bolagsordningen, ska det huvudsakliga innehållet i förslaget till ändring alltid anges.

Om aktieägarna ska kunna utöva rösträtt vid bolagsstämman med användning av en sådan fullmakt som avses i 4 § andra stycket, genom poströstning eller med användning av elektroniska hjälpmedel, ska det framgå av kallelsen hur de ska gå till väga.

Särskilda bestämmelser om innehållet i en kallelse finns i

2 § detta kapitel (deltagande i stämman),

13 kap. 10, 33 och 36 §§ (nyemission av aktier),

14 kap. 12, 26 och 29 §§ (emission av teckningsoptioner),

15 kap. 12, 31 och 34 §§ (emission av konvertibler),

16 kap. 3–5 och 7 §§ (vissa riktade emissioner m.m.),

18 kap. 8 § (vinstutdelning),

19 kap. 26 och 35 §§ (förvärv eller överlåtelse av egna aktier),

20 kap. 16 § (minskning av aktiekapitalet), och

25 kap. 5 § (likvidation).

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller även 63 §. Lag (2010:1516).

Tillhandahållande av handlingar inför årsstämman

25 § Styrelsen ska hålla redovisningshandlingar och revisionsberättelse eller kopior av dessa handlingar tillgängliga hos bolaget för aktieägarna under minst två veckor närmast före årsstämman. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på stämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 56 b § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Fel i kallelse m.m.

26 § Om en bestämmelse i denna lag eller bolagsordningen som rör kallelse till bolagsstämman eller tillhandahållande av handlingar har åsidosatts i något ärende, får bolagsstämman inte besluta i ärendet utan samtycke av de aktieägare som berörs av felet. Även utan sådant samtycke får dock bolagsstämman avgöra ett ärende som inte har tagits upp i kallelsen, om ärendet enligt lag eller bolagsordningen skall tas upp vid bolagsstämman eller omedelbart föränleds av ett annat ärende som skall avgöras. Den får också besluta att en extra bolagsstämma skall sammankallas för att behandla ärendet. Lag (2007:317).

Bolagsstämmans öppnande

27 § Bolagsstämman öppnas av styrelsens ordförande eller av den som styrelsen har utsett. Om det i bolagsordningen har föreskrivits vem som skall vara ordförande vid bolagsstämman, öppnas dock bolagsstämman alltid av denne.

Tillhandahållande av aktiebok

28 § Vid bolagsstämman ska innehållet i aktieboken hållas tillgängligt för aktieägarna enligt andra eller tredje stycket.

I bolag som inte är avstämningsbolag ska hela aktieboken hållas tillgänglig. Om aktieboken förs med automatiserad behandling, ska en utskrift eller annan framställning av hela aktieboken hållas tillgänglig. Framställningen ska avse förhållandena på dagen för stämman.

I avstämningsbolag ska en utskrift eller annan framställning av hela aktieboken hållas tillgänglig. Denna framställning ska avse förhållandena fem vardagar före bolagsstämman.

Lag (2010:1516).

Röstlängd

29 § Vid bolagsstämman ska det upprättas en förteckning över närvarande aktieägare, ombud och biträden (röstlängd). En aktieägare som har poströstat ska anses som närvarande. I röstlängden ska anges hur många aktier och röster varje aktieägare och ombud företräder vid bolagsstämman. Röstlängden ska upprättas av bolagsstämmans ordförande, om denne har valts av bolagsstämman utan omröstning. I annat fall ska röstlängden upprättas av den som har öppnat bolagsstämman.

Röstlängden ska godkännas av bolagsstämman. Den gäller till dess att bolagsstämman har beslutat att ändra den.

Om bolagsstämman skjuts upp till en senare dag än närmast följande vardag, ska en ny röstlängd upprättas.

Lag (2010:1516).

Hur bolagsstämmans ordförande utses

30 § Ordföranden vid bolagsstämman skall utses av bolagsstämman, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

Dagordning

31 § Det förslag till dagordning som har bifogats kallelsen skall läggas fram för bolagsstämmans godkännande. Ärendenas numrering får inte ändras.

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

Vilka upplysningar som skall lämnas

32 § Styrelsen och den verkställande direktören skall, om någon aktieägare begär det och styrelsen anser att det kan ske utan väsentlig skada för bolaget, vid bolagsstämman lämna upplysningar om

1. förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende på dagordningen, och
2. förhållanden som kan inverka på bedömningen av bolagets ekonomiska situation.

I bolag som ingår i en koncern avser upplysningsplikten även bolagets förhållande till annat koncernföretag. Om bolaget är moderbolag, avser upplysningsplikten också koncernredovisningen samt sådana förhållanden beträffande dotterföretag som avses i första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 57 §.

33 § Om en upplysning som har begärts enligt 32 § kan lämnas endast med stöd av uppgifter som inte är tillgängliga vid bolagsstämman, skall upplysningen inom två veckor därefter hållas tillgänglig i skriftlig form hos bolaget för aktieägarna samt sändas till den aktieägare som har begärt upplysningen.

Upplysningar som kan medföra väsentlig skada för bolaget

34 § Om styrelsen finner att en upplysning som har begärts enligt 32 § inte kan lämnas till aktieägarna utan väsentlig skada för bolaget, ska den aktieägare som har begärt upplysningen omedelbart underrättas om det.

Styrelsen ska lämna upplysningen till bolagets revisor, om

aktieägaren begär det inom två veckor från underrättelsen enligt första stycket. Upplysningen ska lämnas till revisorn inom två veckor efter aktieägarens begäran om det.

Om bolaget i fall som avses i 9 kap. 1 § andra stycket inte har någon revisor, ska styrelsen i stället informera aktieägaren om möjligheten att föreslå att en revisor utses enligt 9 kap. 9 a §. Om en revisor utses enligt 9 kap. 9 a §, ska styrelsen omedelbart lämna upplysningen till honom eller henne. Lag (2010:834).

35 § I det fall som avses i 34 § skall revisorn inom två veckor efter det att den begärda upplysningen lämnades till honom eller henne avge ett skriftligt yttrande till styrelsen. Av yttrandet skall det framgå om upplysningen enligt revisorns mening borde ha föranlett någon ändring i revisionsberättelsen eller, i förekommande fall, koncernrevisionsberättelsen eller på annat sätt ger anledning till erinran. Om så är fallet, skall ändringen eller erinran anges i yttrandet.

Styrelsen skall hålla revisorns yttrande tillgängligt för aktieägarna hos bolaget och sända en kopia av det till den aktieägare som har begärt upplysningen.

Aktieägares rätt till insyn i aktiebolag med högst tio aktieägare

36 § I ett aktiebolag med högst tio aktieägare gäller, utöver vad som följer av 32-35 §§, att varje aktieägare och ombud eller biträde som denne anlitar skall ges tillfälle att ta del av räkenskaper och andra handlingar som rör bolagets verksamhet, i den omfattning det behövs för att aktieägaren skall kunna bedöma bolagets ställning och resultat eller ett visst ärende som skall behandlas vid bolagsstämman.

Om det kan ske utan oskäligen kostnader eller besvär, skall

styrelsen och den verkställande direktören dessutom på begäran hjälpa aktieägaren med den utredning som behövs för ändamålet och tillhandahålla behövliga kopior.

Första och andra styckena gäller inte, om det skulle medföra en påtaglig risk för allvarlig skada för bolaget att aktieägaren får del av uppgifter om bolagets verksamhet.

Omröstning

37 § Omröstning skall ske om någon av aktieägarna begär det.

38 § Omröstning som avser andra beslut än val skall ske öppet, om bolagsstämman inte beslutar om sluten omröstning.

Om det uppkommer lika röstetal och ordföranden enligt 40 § har utslagsröst, är han eller hon skyldig att tillkännage vilken mening han eller hon biträder.

39 § Vid val skall omröstning ske öppet. Omröstningen skall dock vara sluten, om någon röstberättigad begär det.

I fråga om publika aktiebolag gäller 58 § i stället för första stycket andra mening.

Majoritetskrav vid andra beslut än val

40 § I ärenden som inte avser val utgörs bolagsstämmans beslut av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Första stycket gäller inte, om annat följer av denna lag eller föreskrivs i bolagsordningen. I fall som avses i 42-45 §§ detta kapitel, 13 kap. 2 §, 14 kap. 2 §, 15 kap. 2 §, 16 kap. 8 §, 19

kap. 18 och 33 §§, 20 kap. 5 §, 23 kap. 17 §, 24 kap. 19 § samt 26 kap. 1 och 6 §§ får dock i bolagsordningen endast föreskrivas längre gående villkor än som anges i nämnda bestämmelser.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 59 §.

Majoritetskrav vid val

41 § Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottdragning, om bolagsstämman inte före valet beslutar att en ny omröstning skall genomföras i händelse av lika röstetal.

Första stycket gäller inte om annat föreskrivs i bolagsordningen. I bolagsordningen får dock inte föreskrivas att det för giltigt val fordras fler röster än som anges i första stycket.

Majoritetskrav vid beslut om ändring av bolagsordningen

42 § Ett beslut om ändring av bolagsordningen är giltigt om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid bolagsstämman, om inte annat följer av 43-45 §§.

43 § I följande fall är ett beslut om ändring av bolagsordningen giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget, nämligen om beslutet när det gäller redan utgivna aktier innebär att

1. aktieägarnas rätt till bolagets vinst eller övriga

tillgångar minskas genom en föreskrift enligt 3 kap. 3 §,

2. rätten att överlåta eller förvärva aktier i bolaget
inskränks genom förbehåll enligt 4 kap. 8, 18 eller 27 §, eller

3. rättsförhållandet mellan aktier rubbas.

44 § I följande fall är ett beslut om ändring av
bolagsordningen giltigt endast om det har biträtts av
aktieägare med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och
nio tiondelar av de aktier som är företrädna vid bolagsstämman,
nämligen om beslutet innebär att

1. det antal aktier för vilka aktieägarna får rösta vid
bolagsstämman begränsas,

2. av nettovinsten för räkenskapsåret, efter avdrag för vad som
går åt för att täcka balanserad förlust, viss del skall
avsättas till en bunden fond, eller

3. användningen av bolagets vinst eller dess behållna
tillgångar vid dess upplösning begränsas på annat sätt än som
avses i 43 § 1 eller punkten 2 i denna paragraf.

45 § I följande fall är ett beslut om en sådan ändring av
bolagsordningen som avses i 43 och 44 §§, trots vad som sägs
där, giltigt, om det har biträtts av aktieägare med minst två
tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är
företrädna vid bolagsstämman, nämligen om

1. ändringen försämrar endast viss eller vissa aktiers rätt och
samtycke till ändringen lämnas av samtliga vid bolagsstämman
närvarande ägare av sådana aktier och dessa ägare tillsammans
företräder minst nio tiondelar av alla aktier vars rätt
försämras, eller

2. ändringen försämrar endast ett helt aktieslags rätt och ägare till hälften av alla aktier av detta slag och nio tiondelar av de vid bolagsstämman företrädde aktierna av detta slag samtycker till ändringen.

Jäv

46 § En aktieägare får inte själv eller genom ombud rösta i fråga om

1. talan mot honom eller henne,
2. hans eller hennes befrielse från skadeståndsansvar eller någon annan förpliktelse mot bolaget, eller
3. talan eller befrielse som avses i 1 och 2 och som gäller någon annan, om aktieägaren i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets.

Bestämmelserna i första stycket om aktieägare tillämpas också på ombud för aktieägare.

Generell inskränkning i bolagsstämmans beslutanderätt

47 § Bolagsstämman får inte fatta ett beslut som är ägnat att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.

Stämmoprotokoll

48 § Ordföranden ska se till att det förs protokoll vid bolagsstämman.

I protokollet ska det antecknas dag och ort för bolagsstämman samt vilka beslut som bolagsstämman har fattat. Om ett beslut har fattats genom omröstning, ska det i protokollet antecknas vad som har yrkats och utfallet av omröstningen. Röstlängden ska tas in i eller läggas som en bilaga till protokollet.

Protokollet ska undertecknas av protokollföraren. Det ska justeras av ordföranden, om han eller hon inte har fört protokollet, och av minst en justeringsman som bolagsstämman har utsett. Om ordföranden eller protokollföraren ensam eller de två tillsammans företräder samtliga aktier i bolaget, behövs inte någon justeringsman.

I fråga om publika aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet gäller även 68 § andra stycket. Lag (2014:539).

49 § Senast två veckor efter bolagsstämman ska protokollet hållas tillgängligt hos bolaget för aktieägarna. En kopia av protokollet ska sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Protokollen ska förvaras på ett betryggande sätt.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller även 68 § tredje stycket. Lag (2010:1516).

Talan mot bolagsstämmobeslut

50 § Om ett bolagsstämmobeslut inte har kommit till i behörig ordning eller på annat sätt strider mot denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, får en aktieägare,

styrelsen, en styrelseledamot eller den verkställande direktören föra talan mot bolaget vid allmän domstol om att beslutet skall upphävas eller ändras. Även den som styrelsen obehörigen har vägrat att föra in som aktieägare i aktieboken har rätt att föra en sådan talan.

51 § Talan enligt 50 § ska väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Talan får väckas senare än vad som anges i första stycket när

1. beslutet är sådant att det inte kan fattas ens med samtliga aktieägares samtycke,
2. samtycke till beslutet krävs av samtliga eller vissa aktieägare och något sådant samtycke inte har getts, eller
3. kallelse till bolagsstämman inte har skett eller de bestämmelser om kallelse som gäller för bolaget i väsentliga delar inte har följts.

Bestämmelserna i andra stycket om tiden för att väcka talan gäller inte i de fall som avses i 23 kap. 52 § första och tredje styckena och 24 kap. 30 § första stycket. Lag (2008:12).

52 § Om bolagsstämmans beslut upphävs eller ändras genom dom, gäller domen även för de aktieägare som inte har fört talan.

Domstolen får ändra bolagsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft.

Styrelsens talan mot bolaget

53 § Om styrelsen vill väcka talan mot bolaget, skall en

bolagsstämma sammankallas för val av ställföreträdare som skall föra bolagets talan i tvisten. Stämningen skall delges den valde ställföreträdaren.

Skiljeförfarande

54 § En föreskrift i bolagsordningen att en tvist mellan bolaget och styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en likvidator eller en aktieägare skall avgöras av en eller flera skiljemän har samma verkan som ett skiljeavtal.

Om styrelsen begär skiljeförfarande mot bolaget, tillämpas 53 §. Är det fråga om talan enligt 50 § av styrelsen mot bolagsstämmans beslut, är rätten till talan inte förlorad enligt 51 § första stycket, om styrelsen inom där angiven tid har kallat till bolagsstämma enligt 53 §.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 60 §.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Fullmaktsformulär

54 a § Ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, skall inför en bolagsstämma tillhandahålla aktieägarna ett fullmaktsformulär.

Formuläret skall tillhandahållas tillsammans med kallelsen till bolagsstämman, om kallelsen sänds till aktieägarna. Om kallelse sker på något annat sätt, skall fullmaktsformuläret tillhandahållas aktieägarna på begäran efter det att bolagsstämman har tillkännagetts.

Formuläret får inte innehålla namn på ombud eller ange hur ombudet skall rösta.

Bestämmelserna i denna paragraf hindrar inte bolaget att tillhandahålla sådana fullmaktsformulär som avses i 4 §. Lag (2007:566).

Utomståendes närvaro vid bolagsstämma

55 § I ett publikt aktiebolag skall ett beslut enligt 6 § första stycket fattas med tillämpning av 40 § första stycket.

Tid för kallelse i vissa publika aktiebolag

55 a § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska kallelse till annan extra bolagsstämma än en sådan som avses i 19 § utfärdas tidigast sex veckor och senast tre veckor före bolagsstämman. Lag (2010:1516).

Kallelsesätt

56 § I ett annat publikt aktiebolag än som avses i 56 a § ska kallelse till bolagsstämma, utöver vad som följer av 23 §, ske genom annonsering i Post- och Inrikes Tidningar och minst en i bolagsordningen angiven rikstäckande dagstidning.

I bolagsordningen får det anges att kallelse i stället ska ske på det sätt som avses i 56 a §. I så fall ska 56 b § tillämpas i stället för 25 §. Vidare ska 56 c § och 63 § andra stycket tillämpas. Lag (2010:1516).

Kallelsesätt i vissa publika aktiebolag

56 a § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till

handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska kallelse till bolagsstämma ske genom annonsering i Post- och Inrikes Tidningar och genom att kallelsen hålls tillgänglig på bolagets webbplats. Kallelse ska, i förekommande fall, också ske på annat i bolagsordningen angivet sätt.

Kallelsen ska genast och utan kostnad för mottagaren skickas med post till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress. Om ordinarie bolagsstämma ska hållas på annan tid än den som anges i bolagsordningen, ska kallelsen utan kostnad för mottagaren skickas med post till varje aktieägare vars postadress är känd för bolaget.

Samtidigt som kallelse sker ska bolaget genom annonsering i minst en i bolagsordningen angiven rikstäckande dagstidning upplysa om att kallelse har skett och då ange bolagets namn och organisationsnummer, vilket slag av bolagsstämma som ska hållas, tid och plats för stämman samt förutsättningarna enligt 2 § för aktieägarnas rätt att delta i stämman. I annonsen ska det anges hur en aktieägare kan ta del av kallelsen på bolagets webbplats eller få den skickad till sig.

Av annonsen ska det även framgå om bolagsstämman ska

1. behandla en fråga om sådan ändring av bolagsordningen som avses i 43–45 §§,
 2. ta ställning till om bolaget ska gå i likvidation,
 3. granska likvidators slutredovisning eller
 4. behandla en fråga om att bolagets likvidation ska upphöra.
- Lag (2010:1516).

Tillhandahållande av handlingar inför årsstämman i vissa publika aktiebolag

56 b § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla redovisningshandlingar och revisionsberättelse, eller kopior av dessa handlingar, tillgängliga hos bolaget för aktieägarna under minst tre veckor närmast före årsstämman. Detsamma gäller, i förekommande fall, revisorns yttrande enligt 8 kap. 54 §. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före årsstämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman.

Lag (2010:1516).

Tillhandahållande av formulär inför bolagsstämman i vissa publika aktiebolag

56 c § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska fullmaktsformulär och formulär för poströstning hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före bolagsstämman och dagen för stämman.

Lag (2010:1516).

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

57 § I ett publikt aktiebolag är styrelsen och den verkställande direktören skyldiga att lämna upplysningar enligt 32 § första stycket 2 endast vid en bolagsstämma där

årsredovisningen eller, i förekommande fall,
koncernredovisningen behandlas.

Omröstning

58 § I ett publikt aktiebolag skall omröstning som avser val
vara sluten enbart om bolagsstämman beslutar om detta.

Majoritetskrav

59 § I bolagsordningen för ett publikt aktiebolag får,
beträffande beslut om att entlediga en styrelseledamot som har
utsetts av bolagsstämman, inte förekomma längre gående villkor
än som anges i 40 § första stycket.

Ansvar för ersättningen till skiljemän

60 § Om bolaget är ett publikt aktiebolag, skall detta vid ett
skiljeförfarande enligt 54 § svara för ersättningen till
skiljemännen. Skiljemännen får dock på yrkande av bolaget
besluta att bolagets motpart helt eller delvis skall ersätta
bolaget för dessa kostnader, om det finns särskilda skäl för
det.

Beslut vid årsstämman i aktiemarknadsbolag

61 § I ett aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på
en reglerad marknad i Sverige, skall det vid årsstämman fattas
beslut om riktlinjer för ersättning till ledande
befattningshavare. Riktlinjerna skall ha det innehåll som anges
i 8 kap. 51 § första stycket och 52 § första stycket.

Lag (2007:566).

62 § Har upphävts genom lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll i vissa publika aktiebolag

63 § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska en kallelse till en bolagsstämma, utöver det som anges i 24 §, även innehålla uppgift om det totala antalet aktier och röster i bolaget samt, i förekommande fall, uppgift om bolagets innehav av egna aktier. Uppgifterna ska avse förhållandena vid den tidpunkt då kallelsen utfärdas och vara fördelade på aktieslag.

Kallelsen ska innehålla uppgift om på vilken webbplats som bolaget tillhandahåller de fullmaktsformulär och formulär för poströstning som ska hållas tillgängliga inför stämman och de handlingar som ska läggas fram på stämman. I kallelsen ska det också informeras om aktieägarnas rätt att begära upplysningar enligt 32 §. Lag (2010:1516).

Information till aktieägare i vissa publika aktiebolag

64 § Under de förutsättningar som anges i 65-67 §§ får ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, lämna information till aktieägare med elektroniska hjälpmedel även när det i lagen anges att informationen skall lämnas på något annat sätt. Lag (2007:566).

65 § Ett beslut om att använda elektroniska hjälpmedel för information till aktieägare fattas av bolagsstämman.

Elektroniska hjälpmedel får användas endast om bolaget har

tillförlitliga rutiner för att identifiera aktieägarna.

Lag (2007:373).

66 § Bolaget får informera en aktieägare med elektroniska hjälpmedel endast om aktieägaren efter en förfrågan som skickats med post har godtagit ett sådant förfarande. En aktieägare som inte inom två veckor från det att förfrågan sändes har motsatt sig användningen av elektroniska hjälpmedel skall anses ha godtagit förfarandet. Av förfrågan skall det framgå att framtida information kan komma att lämnas med elektroniska hjälpmedel, om inte aktieägaren uttryckligen motsätter sig detta.

En aktieägare som har godtagit att information lämnas med elektroniska hjälpmedel kan när som helst återta sitt godtagande. Lag (2007:373).

67 § Det som föreskrivs i fråga om aktieägare i 64-66 §§ skall också tillämpas på den som har rätt att utöva en aktieägars rättigheter i dennes ställe. Lag (2007:373).

Stämmoprotokoll i vissa publika aktiebolag

68 § Utöver det som anges i 48 och 49 §§, gäller i fråga om ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, följande.

Om en aktieägare begär det inför en omröstning, ska aktiebolaget i stämmoprotokollet eller i en bilaga till protokollet redovisa

1. antalet röster för och mot förslaget till beslut,
2. antalet röster som närvarande aktieägare har avstått från

att avge,

3. det antal aktier för vilka röster har avgetts och
4. den andel av aktiekapitalet som dessa röster representerar.

Protokollet, utom röstlängden, ska hållas tillgängligt på bolagets webbplats senast två veckor efter bolagsstämman och under minst tre år. Lag (2010:1516).

8 kap. Bolagets ledning

Styrelsen

1 § Ett aktiebolag skall ha en styrelse med en eller flera ledamöter. Av 3 kap. 1 § första stycket framgår att antalet styrelseledamöter eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter skall anges i bolagsordningen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 46 §.

2 § Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter i styrelsen finns i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda och i lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner. Om inte annat följer av dessa lagar eller föreskrivs i denna lag, ska arbetstagarrepresentanter vid tillämpningen av denna lag jämföras med styrelseledamöter. Lag (2008:14).

Styrelsesuppleanter

3 § För styrelseledamöter får utses suppleanter. Om styrelsen har färre än tre ledamöter, skall det finnas minst en suppleant. Av 3 kap. 1 § första stycket framgår att antalet

suppleanter eller lägsta och högsta antalet suppleanter skall anges i bolagsordningen.

Bestämmelserna i denna lag om styrelseledamot gäller i tillämpliga delar även suppleant.

Styrelsens uppgifter

Huvuduppgifter

4 § Styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter.

Styrelsen skall fortlöpande bedöma bolagets och, om bolaget är moderbolag i en koncern, koncernens ekonomiska situation.

Styrelsen skall se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Om vissa uppgifter delegeras till en eller flera av styrelsens ledamöter eller till andra, skall styrelsen handla med omsorg och fortlöpande kontrollera om delegationen kan upprätthållas.

Instruktioner om rapportering till styrelsen

5 § Styrelsen skall meddela skriftliga instruktioner för när och hur sådana uppgifter som behövs för styrelsens bedömning enligt 4 § andra stycket skall samlas in och rapporteras till styrelsen. Instruktioner behöver dock inte meddelas om dessa med hänsyn till bolagets begränsade storlek och verksamhet skulle sakna betydelse för rapporteringen till styrelsen.

6 § Har upphävts genom lag (2014:539).

7 § Har upphävts genom lag (2014:539).

Hur styrelsen utses

8 § Styrelsen skall utses av bolagsstämman. I bolagsordningen får det föreskrivas att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Styrelsen eller en styrelseledamot får inte ges rätt att utse styrelseledamöter.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 47 och 48 §§.

Bosättningskrav

9 § Minst hälften av styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. Lag (2014:539).

Hinder mot att vara styrelseledamot

10 § En juridisk person kan inte vara styrelseledamot.

11 § Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:836) om näringsförbud. Lag (2014:848).

12 § Till styrelseledamot får inte utan godtagbara skäl utses någon som inte avser att ta del i sådan verksamhet som enligt denna lag ankommer på styrelsen.

Styrelseledamots mandattid

13 § Ett uppdrag som styrelseledamot gäller till slutet av den första årsstämma som hålls efter det år då styrelseledamoten utsågs. Ändringar i styrelsens sammansättning har dock verkan först från den tidpunkt då anmälan om ändringen kom in till Bolagsverket eller från den senare tidpunkt som anges i det beslut som anmälan grundar sig på.

I bolagsordningen får föreskrivas att uppdraget som styrelseledamot skall gälla för en längre tid än som anges i första stycket första meningen. Uppdragstiden skall dock upphöra senast vid slutet av den årsstämma som hålls under det fjärde räkenskapsåret efter det då styrelseledamoten utsågs.

Styrelseledamots förtida avgång

14 § Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om styrelseledamoten eller den som har utsett honom eller henne anmäler att uppdraget skall upphöra. Anmälan skall göras hos styrelsen. Om en styrelseledamot som inte är vald av bolagsstämman vill avgå, skall anmälan också göras hos den som har utsett honom eller henne.

I fråga om verkan av styrelseledamotens avgång gäller 13 § första stycket andra meningen.

15 § Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller om bestämmelserna i 11 § hindrar honom eller henne att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan träda in i hans eller hennes ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot utses för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande styrelseledamoten var en arbetstagarrepresentant. Skall styrelseledamoten väljas av bolagsstämman, får valet anstå till nästa årsstämma, om

styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Bolagsverkets beslut om ersättare för en styrelseledamot

16 § Om en styrelseledamot som enligt bolagsordningen ska utses på ett annat sätt än genom val av bolagsstämman inte har utsetts, ska Bolagsverket på ansökan utse en ersättare.

Ansökan får göras av en styrelseledamot, en aktieägare, en borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget. Lag (2011:899).

Styrelsens ordförande

17 § I en styrelse som har mer än en ledamot ska en av ledamöterna vara ordförande. Ordföranden ska leda styrelsens arbete och bevaka att styrelsen fullgör de uppgifter som anges i 4 och 5 §§.

Om annat inte föreskrivs i bolagsordningen eller har beslutats av bolagsstämman, väljer styrelsen ordförande. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 49 §.
Lag (2014:539).

Styrelsens sammanträden

18 § Styrelsens ordförande skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Styrelsen skall alltid sammankallas om en styrelseledamot eller den verkställande direktören begär det.

19 § Den verkställande direktören har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden, om styrelsen inte i ett

särskilt fall bestämmer något annat.

20 § Om en styrelseledamot inte kan närvara vid ett sammanträde och det finns en suppleant som skall träda in i hans eller hennes ställe, skall denne ges tillfälle till det.

En sådan suppleant för arbetstagarledamot som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda skall alltid få underlag och ges tillfälle att delta i behandlingen av styrelsens ärenden på samma sätt som en styrelseledamot.

Styrelsens beslutförhet

21 § Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Vid bedömningen av om styrelsen är beslutför skall styrelseledamöter som är jäviga enligt 23 § anses som inte närvarande.

Beslut får inte fattas i ett ärende, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter har

1. fått tillfälle att delta i ärendets behandling, och
2. fått ett tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet.

Majoritetskrav vid styrelsebeslut

22 § Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen inte föreskriver särskild röstmajoritet, den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för vid sammanträdet. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat

föreskrivs i bolagsordningen.

Jäv för styrelseledamot

23 § En styrelseledamot får inte handlägga en fråga om

1. avtal mellan styrelseledamoten och bolaget,
2. avtal mellan bolaget och en tredje man, om styrelseledamoten i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets, eller
3. avtal mellan bolaget och en juridisk person som styrelseledamoten ensam eller tillsammans med någon annan får företräda.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om styrelseledamoten, direkt eller indirekt genom en juridisk person, äger samtliga aktier i bolaget. Bestämmelsen i första stycket 3 gäller inte heller om bolagets motpart är ett företag i samma koncern eller i en företagsgrupp av motsvarande slag.

Med avtal som avses i första stycket jämställs rättegång eller annan talan.

Arvoden och annan ersättning till styrelseledamot

23 a § Bolagsstämman skall besluta om arvode och annan ersättning för styrelseuppdrag till var och en av styrelseledamöterna.

Första stycket gäller inte sådana emissioner och överlåtelser som omfattas av 16 kap. Lag (2006:562).

Styrelseprotokoll

24 § Vid styrelsens sammanträden skall det föras protokoll. I protokollet skall de beslut som styrelsen har fattat antecknas.

Protokollet skall undertecknas av den som har varit protokollförare. Det skall justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet. Om styrelsen har flera ledamöter, skall det justeras även av en ledamot som utses av styrelsen.

Styrelseledamöterna och den verkställande direktören har rätt att få en avvikande mening antecknad till protokollet.

25 § Om ett bolag har endast en aktieägare, skall alla avtal mellan aktieägaren och bolaget, som inte avser löpande affärstransaktioner på sedvanliga villkor, antecknas i eller läggas till styrelsens protokoll.

26 § Styrelsens protokoll skall föras i nummerföljd och förvaras på ett betryggande sätt.

Verkställande direktör

27 § Styrelsen får utse en verkställande direktör att fullgöra de uppgifter som anges i 29 §.

För publika aktiebolag gäller även 50 §.

Vice verkställande direktör

28 § Om bolaget har en verkställande direktör, får styrelsen utse en eller flera vice verkställande direktörer.

Bestämmelserna i denna lag om den verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla även en vice verkställande

direktör.

Om styrelsen har utsett flera vice verkställande direktörer, skall den meddela skriftliga instruktioner om i vilken inbördes ordning dessa skall träda in i den verkställande direktörens ställe.

Den verkställande direktörens uppgifter

29 § Den verkställande direktören skall sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar.

Den verkställande direktören får dessutom utan styrelsens bemyndigande vidta åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av ovanligt slag eller av stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för bolagets verksamhet. I sådana fall skall styrelsen så snart som möjligt underrättas om åtgärden.

Den verkställande direktören skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring skall fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen skall skötas på ett betryggande sätt.

Bosättningskrav för den verkställande direktören

30 § Den verkställande direktören ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. Lag (2014:539).

Hinder att vara verkställande direktör

31 § Den som är underårig eller i konkurs eller som har en

förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:836) om näringsförbud. Lag (2014:848).

32 § Till verkställande direktör får inte utses någon som inte avser att ta del i sådan verksamhet som enligt denna lag ankommer på den verkställande direktören.

Verkställande direktörs mandattid

33 § Ett beslut att utse en verkställande direktör i bolaget samt beslut om den verkställande direktörens avgång eller entledigande har verkan från den tidpunkt då anmälan om registrering kom in till Bolagsverket eller från den senare tidpunkt som har angetts i beslutet.

Jäv för den verkställande direktören

34 § Den verkställande direktören får inte handlägga en fråga om

1. avtal mellan den verkställande direktören och bolaget,
2. avtal mellan bolaget och tredje man, om den verkställande direktören i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets, eller
3. avtal mellan bolaget och en juridisk person som den verkställande direktören ensam eller tillsammans med någon annan får företräda.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om den verkställande direktören, direkt eller indirekt genom en

juridisk person, äger samtliga aktier i bolaget. Bestämmelsen i första stycket 3 gäller inte heller om bolagets motpart är ett företag i samma koncern eller i en företagsgrupp av motsvarande slag.

Med sådana avtal som avses i första stycket jämställs rättegång eller annan talan.

Styrelsen som bolagets ställföreträdare

35 § Styrelsen företräder bolaget och tecknar dess firma.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

Den verkställande direktören som bolagets ställföreträdare

36 § Den verkställande direktören får alltid företräda bolaget och teckna dess firma beträffande uppgifter som han eller hon skall sköta enligt 29 §.

Särskild firmatecknare

37 § Styrelsen får bemyndiga en styrelseledamot, den verkställande direktören eller någon annan att företräda bolaget och teckna dess firma (särskild firmatecknare).

Minst en av de särskilda firmatecknarna ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. I övrigt ska bestämmelserna i 31, 32 och 34 §§ tillämpas på en firmatecknare som inte är styrelseledamot eller verkställande

direktör.

Styrelsen får när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i första stycket.

I bolagsordningen får det föreskrivas att styrelsen inte får lämna ett sådant bemyndigande som avses i första stycket eller att ett sådant bemyndigande får lämnas endast på vissa villkor. Lag (2014:539).

38 § Ett bemyndigande som avses i 37 § eller en återkallelse av ett sådant bemyndigande har verkan från den tidpunkt då anmälan om bemyndigandet eller återkallelsen kom in till Bolagsverket eller från den senare tidpunkt som har angetts i bemyndigandet eller beslutet om återkallelse.

Inskränkningar i firmateckningsrätt

39 § Styrelsen får föreskriva att rätten att företräda bolaget och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Någon annan inskränkning i en firmatecknares rätt att teckna bolagets firma får inte registreras.

Särskild delgivningsmottagare

40 § Om bolaget inte har någon behörig ställföreträdare som är bosatt i Sverige, skall styrelsen bemyndiga en person som är bosatt här att på bolagets vägnar ta emot delgivning (särskild delgivningsmottagare). Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Generella inskränkningar i ställföreträdares kompetens

41 § Styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget får inte företa en rättshandling eller någon annan åtgärd som är ägnad att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.

En ställföreträdare för bolaget får inte heller följa en anvisning av bolagsstämman eller något annat bolagsorgan, om anvisningen inte gäller därför att den strider mot denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Kompetensöverskridande

42 § Om styrelsen eller en särskild firmatecknare har företagit en rättshandling för bolaget och då har handlat i strid med bestämmelserna i denna lag om bolagsorganens behörighet, gäller rättshandlingen inte mot bolaget. Detsamma är fallet om en verkställande direktör när en rättshandling företogs överskred sin behörighet enligt 29 § och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse behörighetsöverskridandet.

En rättshandling gäller inte heller mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet. Detta gäller dock inte när styrelsen eller den verkställande direktören har överträtt en föreskrift om föremålet för bolagets verksamhet eller andra föreskrifter som har meddelats i bolagsordningen eller av ett annat bolagsorgan.

Registrering

43 § Bolaget ska för registrering i aktiebolagsregistret anmäla

1. bolagets postadress,
2. vem som har utsetts till styrelseledamot, styrelsesuppleant, styrelsens ordförande, verkställande direktör, vice verkställande direktör och särskild delgivningsmottagare,
3. av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan ska innehålla uppgift om postadress för de personer som anges i första stycket 2 och 3. Om postadressen avviker från personernas hemvist, ska även hemvistet anges. Anmälan ska vidare innehålla uppgift om de angivna personernas personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Om en styrelseledamot eller en styrelsesuppleant har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda eller lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner, ska detta anges.

Även den som anmälan gäller har rätt att göra anmälan enligt första stycket. Den som har utsetts till en sådan befattning som avses i första stycket 2 har även rätt att anmäla företrädarens avgång. Lag (2008:14).

44 § Anmälan enligt 43 § skall göras första gången när bolaget enligt 2 kap. 22 § anmäls för registrering och därefter genast när ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering har ändrats.

Anmälan av aktieinnehav

45 § En styrelseledamot och en verkställande direktör skall när de tillträder sitt uppdrag till bolaget anmäla sitt innehav av aktier i bolaget och i andra bolag inom samma koncern, om det inte har skett dessförinnan. Förändringar i aktieinnehavet

skall anmälas inom en månad. De anmälda uppgifterna skall antecknas i aktieboken.

Första stycket gäller inte i den utsträckning styrelseledamoten eller den verkställande direktören är anmälningsskyldig enligt lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument.

Särskilda bestämmelser för publika aktiefbolag

Antalet styrelseledamöter

46 § I ett publikt aktiefbolag skall styrelsen ha minst tre ledamöter.

Arbetsordning

46 a § Styrelsen i ett publikt aktiefbolag ska årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete. I arbetsordningen ska det anges hur arbetet i förekommande fall ska fördelas mellan styrelsens ledamöter, hur ofta styrelsen ska sammanträda och i vilken utsträckning suppleanterna ska delta i styrelsens arbete och kallas till dess sammanträden. Lag (2014:539).

Instruktioner om arbetsfördelningen mellan bolagsorganen

46 b § Styrelsen i ett publikt aktiefbolag ska i skriftliga instruktioner ange arbetsfördelningen mellan å ena sidan styrelsen och å andra sidan den verkställande direktören och de andra organ som styrelsen inrättar. Lag (2014:539).

Vem som utser styrelseledamöter

47 § I ett publikt aktiebolag skall mer än hälften av styrelseledamöterna utses av bolagsstämman.

Information inför styrelseval

48 § I ett publikt aktiebolag skall bolagsstämmans ordförande, innan styrelseval förrättas, lämna uppgift till bolagsstämman om vilka uppdrag den som valet gäller innehar i andra företag.

Särskilt om styrelseordföranden

49 § I ett publikt aktiebolag får styrelsens ordförande inte vara verkställande direktör i bolaget.

Styrelsens ordförande ska, utöver det som anges i 17 §, bevaka att styrelsen fullgör de uppgifter som anges i 46 a och 46 b §§. Lag (2014:539).

Revisionsutskott

49 a § I ett aktiebolag, vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad, ska styrelsen ha ett revisionsutskott. Utskottets ledamöter får inte vara anställda av bolaget. Minst en ledamot ska vara oberoende och ha redovisnings- eller revisionskompetens.

Bolaget får besluta att styrelsen inte ska ha något revisionsutskott, förutsatt att styrelsen

1. fullgör de uppgifter som anges i 49 b §, och
2. uppfyller det krav som anges i första stycket tredje meningen. Lag (2009:565).

49 b § Revisionsutskottet ska, utan att det påverkar styrelsens ansvar och uppgifter i övrigt,

1. övervaka bolagets finansiella rapportering,
2. med avseende på den finansiella rapporteringen övervaka effektiviteten i bolagets interna kontroll, internrevision och riskhantering,
3. hålla sig informerat om revisionen av årsredovisningen och koncernredovisningen,
4. granska och övervaka revisorns opartiskhet och självständighet och därvid särskilt uppmärksamma om revisorn tillhandahåller bolaget andra tjänster än revisionstjänster, och
5. biträda vid upprättandet av förslag till bolagsstämmans beslut om revisorsval. Lag (2009:565).

Verkställande direktör

50 § I ett publikt aktiebolag skall det alltid finnas en verkställande direktör som fullgör de uppgifter som anges i 29 §.

Hinder mot att vara styrelseledamot m.m. för tidigare revisor i vissa publika aktiebolag

50 a § Den som har varit revisor i ett bolag, vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad, får inte vara styrelseledamot, verkställande direktör eller annan ledande befattningshavare i bolaget, om inte minst två år har förflutit sedan han eller

hon lämnade revisionsuppdraget.

Första stycket gäller även den som har varit huvudansvarig för revisionen enligt 17 § revisorslagen (2001:883).

Lag (2009:565).

Riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare i aktiemarknadsbolag

51 § I ett aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad i Sverige, skall styrelsen varje år upprätta förslag till riktlinjer för bestämmande av lön och annan ersättning till den verkställande direktören och andra personer i bolagets ledning. Med ersättning jämföras överlåtelse av värdepapper och upplåtelse av rätt att i framtiden förvärva värdepapper från bolaget. Riktlinjerna skall avse tiden från nästa årsstämma.

Information om tidigare beslutade ersättningar som inte har förfallit till betalning skall fogas till förslaget.

Om, i fall som avses i 53 §, de riktlinjer som bolagsstämman har beslutat om inte har följts, skall även information om detta och om skälet till avvikelsen fogas till förslaget.

Första stycket gäller inte sådana emissioner och överlåtelser som omfattas av 16 kap. Det gäller inte heller ersättning som omfattas av 23 a § första stycket. Lag (2007:566).

52 § Om förslaget enligt 51 § ger utrymme för ersättning som inte på förhand är bestämd till ett visst belopp, skall det innehålla uppgift om ersättningens art och under vilka förutsättningar den skall lämnas eller kunna göras gällande.

I fall som avses i första stycket skall till förslaget fogas

uppgift om vad bolagets åtaganden gentemot de personer som omfattas sammanlagt kan beräknas kosta bolaget vid olika tänkbara utfall. Lag (2006:562).

53 § I de riktlinjer som avses i 51 § får det bestämmas att styrelsen får frångå riktlinjerna, om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl för det. Lag (2006:562).

54 § Bolagets revisor skall senast tre veckor före årsstämman lämna ett skriftligt, undertecknat yttrande till styrelsen om huruvida de riktlinjer som avses i 51 § och som har gällt sedan föregående årsstämma har följts. Om riktlinjerna enligt revisorns mening inte har följts, skall skälen för denna bedömning framgå. Lag (2006:562).

9 kap. Revision

Skyldighet att ha revisor

1 § Ett aktiebolag ska ha minst en revisor, om inte annat följer av denna paragraf.

I bolagsordningen för ett privat aktiebolag får det anges att bolaget inte ska ha någon revisor.

Andra stycket gäller inte om bolaget uppfyller mer än ett av följande villkor:

1. medelantalet anställda i bolaget har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 3,
2. bolagets redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 1,5 miljoner kronor,

3. bolagets redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 3 miljoner kronor.

Tredje stycket gäller även för moderbolag i en koncern, om koncernen uppfyller mer än ett av de villkor som anges där. Vid tillämpningen ska fordringar och skulder mellan koncernföretag, liksom internvinster, elimineras. Detsamma gäller för intäkter och kostnader som hänför sig till transaktioner mellan koncernföretag, liksom förändring av internvinst.

Om ett privat aktiebolag vid utgången av ett räkenskapsår har en revisor registrerad i aktiebolagsregistret, ska bolaget alltid ha en revisor som lämnar en revisionsberättelse för det räkenskapsåret. Lag (2010:834).

1 a § Även om bolaget i bolagsordningen har angett att bolaget inte ska ha någon revisor, får bolagsstämman besluta att utse en revisor. Lag (2010:834).

Revisorssuppleanter

2 § För en revisor får utses en eller flera suppleanter.

Bestämmelserna i denna lag om revisor gäller i tillämpliga delar även suppleant.

Revisorns uppgifter

3 § Revisorn skall granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning. Granskningen skall vara så ingående och omfattande

som god revisionsred kräver.

Om bolaget är moderbolag, skall revisorn även granska koncernredovisningen, om en sådan har upprättats, samt koncernföretagens inbördes förhållanden.

4 § Revisorn skall följa bolagsstämmans anvisningar, om de inte strider mot lag, bolagsordningen eller god revisionsred.

5 § Revisorn skall efter varje räkenskapsår lämna en revisionsberättelse till bolagsstämman. Bestämmelser om berättelsens innehåll och den tidpunkt då den skall lämnas till bolagets styrelse finns i 28-36 §§.

Om bolaget är ett moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, skall revisorn även lämna en koncernrevisionsberättelse enligt bestämmelserna i 38 §.

6 § I samband med revisionen skall revisorn till styrelsen och den verkställande direktören framställa de erinringar och göra de påpekanden som följer av god revisionsred. Bestämmelser om erinringar finns i 39 §.

6 a § Revisorn ska, utöver vad som följer av 6 §, rapportera till revisionsutskottet om viktiga omständigheter som framkommit vid revisionen. Detta gäller särskilt för brister i bolagets interna kontroll av den finansiella rapporteringen.

I fall som avses i 8 kap. 49 a § andra stycket ska revisorn i stället rapportera till styrelsen. Lag (2009:565).

6 b § Revisorn ska

1. om det finns någon omständighet som väsentligt kan rubba

förtroendet för hans eller hennes opartiskhet eller självständighet, rådgöra med revisionsutskottet om detta förhållande och vilka åtgärder som har vidtagits,

2. till revisionsutskottet årligen lämna en skriftlig försäkran om sin opartiskhet och självständighet, och

3. för revisionsutskottet årligen redovisa vilka andra tjänster än revisionstjänster som han eller hon har tillhandahållit bolaget.

I fall som avses i 8 kap. 49 a § andra stycket ska revisorn i stället vända sig till styrelsen. Lag (2009:565).

Tillhandahållande av upplysningar m.m.

7 § Styrelsen och den verkställande direktören skall ge revisorn tillfälle att genomföra granskningen i den omfattning revisorn anser är nödvändig. De skall lämna de upplysningar och den hjälp som revisorn begär.

Samma skyldigheter har styrelsen, den verkställande direktören och revisorn i ett dotterbolag gentemot en revisor i moderbolaget.

Hur en revisor utses

8 § En revisor väljs av bolagsstämman.

Om bolaget ska ha flera revisorer, får det i bolagsordningen föreskrivas att en eller flera av dem, dock inte alla, ska utses på annat sätt än genom val på bolagsstämma.

I ett bolag som avses i 2 § 4 lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. får Riksrevisionen utse en eller

flera revisorer att delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer.

I 9, 9 a, 25 och 26 §§ finns bestämmelser om att Bolagsverket i vissa fall ska utse en revisor. Lag (2013:737).

Minoritetsrevisor

9 § En aktieägare får föreslå att en revisor som utses av Bolagsverket ska delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer.

Förslaget ska framställas på en bolagsstämma där revisorsval ska ske eller förslaget enligt kallelsen till bolagsstämman ska behandlas. Om förslaget biträds av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget eller till minst en tredjedel av de aktier som är företrädna vid stämman och om någon aktieägare ansöker om det hos Bolagsverket, ska Bolagsverket utse en revisor.

Bolagsverket ska ge bolagets styrelse tillfälle att yttra sig innan verket utser en revisor. Beslutet ska avse tiden till och med nästa årsstämma. Lag (2013:737).

9 a § Om ett bolag i ett fall som avses i 1 § andra stycket inte har någon revisor, får en aktieägare föreslå att Bolagsverket ska utse en revisor. I så fall gäller 9 § andra och tredje styckena. Lag (2013:737).

Obehörighetsgrunder

10 § Den som är i konkurs eller har fått näringsförbud eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara revisor.

Kompetenskrav

11 § En revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfattningen av bolagets verksamhet fordras för att fullgöra uppdraget.

12 § Endast den som är auktoriserad eller godkänd revisor kan vara revisor.

Bestämmelser om auktoriserade och godkända revisorer finns i revisorslagen (2001:883).

13 § Minst en revisor som bolagsstämman utsett ska vara auktoriserad revisor, om

1. bolaget uppfyller mer än ett av följande villkor:

a) medelantalet anställda i bolaget har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 50,

b) bolagets redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 40 miljoner kronor,

c) bolagets redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 80 miljoner kronor, eller

2. bolagets aktier, teckningsoptioner eller skuldebrev är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lag (2013:218).

14 § Bestämmelserna i 13 § gäller även för moderbolag i en koncern, om koncernen uppfyller mer än ett av följande villkor:

1. medelantalet anställda i koncernen har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 50,
2. koncernföretagens redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 40 miljoner kronor,
3. koncernföretagens redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 80 miljoner kronor.

Vid tillämpningen av första stycket 2 och 3 ska fordringar och skulder mellan koncernföretag, liksom internvinster, elimineras. Detsamma gäller för intäkter och kostnader som hänförs till transaktioner mellan koncernföretag, liksom förändring av internvinst. Lag (2010:834).

15 § För ett bolag som omfattas av bestämmelserna i 13 eller 14 § får Bolagsverket besluta att bolaget i stället för en auktoriserad revisor får utse en viss godkänd revisor.

Ett beslut som avses i första stycket får meddelas om den godkända revisorn är revisor i bolaget och det finns särskilda skäl. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl ska revisorns kompetens och erfarenhet av bolaget beaktas särskilt. Beslutet gäller i högst fem år.

Lag (2014:539).

16 § I andra bolag än de som avses i 13 och 14 §§ ska en auktoriserad revisor utses till revisor, om ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget begär det vid den

bolagsstämma där revisorsval ska ske. Lag (2013:218).

Jäv

17 § Den får inte vara revisor som

1. äger aktie i bolaget eller annat bolag i samma koncern,
2. är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i bolaget eller dess dotterföretag eller biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver,
3. är anställd hos eller på annat sätt har en underordnad eller beroende ställning till bolaget eller någon som avses i 2,
4. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver,
5. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 2,
6. är besvägrad med en person som avses i 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
7. står i låneskuld till bolaget eller ett annat bolag i samma koncern eller har en förpliktelse som ett sådant bolag har ställt säkerhet för.

I fråga om aktiebolag som avses i 13 eller 14 § gäller, i stället för bestämmelsen i första stycket 4, att den inte får vara revisor som är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid bokföringen eller

medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver.

Den som enligt första eller andra stycket inte är behörig att vara revisor i ett moderbolag får inte heller vara revisor i dess dotterbolag. Lag (2006:399).

18 § En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt 17 § inte är behörig att vara revisor. Om bolaget eller dess moderbolag har anställda med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta den interna revisionen, får revisorn dock vid revisionen anlita sådana anställda i den utsträckning det är förenligt med god revisionssed.

Revisionsbolag

19 § Till revisor får även ett registrerat revisionsbolag utses.

Bestämmelser om vem som får vara huvudansvarig för revisionen när ett revisionsbolag utses att vara revisor och om lunderrättelseskyldighet finns i 17 § revisorslagen (2001:883). Följande bestämmelser i detta kapitel ska tillämpas på den huvudansvarige:

17 och 18 §§ om jäv,

21 a § om uppdragets längd och förbud under viss tid att delta i revisionen,

40 § om närvaro vid bolagsstämma och

47 och 48 §§ om registrering. Lag (2010:1516).

Revisor i dotterföretag

20 § Bland revisorerna i ett dotterföretag bör minst en också vara revisor i moderbolaget.

Revisorns mandattid

21 § Uppdraget som revisor gäller till slutet av den första årsstämma som hålls efter det år då revisorn utsågs.

I bolagsordningen får det anges att uppdraget som revisor ska gälla för en längre tid än som anges i första stycket. Uppdraget ska dock upphöra senast vid slutet av den årsstämma som hålls under det fjärde räkenskapsåret efter det då revisorn utsågs.

I de fall som avses i 24 § får en ny revisor utses för den tid som återstår av den tidigare revisorns mandattid.

Lag (2010:834).

21 a § Uppdraget som revisor för ett bolag, vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad, får gälla högst sju år i följd.

Den som har varit revisor i bolaget under sju år enligt första stycket får inte delta i revisionen, om inte minst två år har förflutit sedan han eller hon lämnade revisionsuppdraget. Lag (2009:565).

Avgång och entledigande i förtid

22 § Ett uppdrag som revisor upphör i förtid, om

1. revisorn anmäler att uppdraget ska upphöra, eller

2. den som har utsett revisorn entledigar honom eller henne på saklig grund och anmäler att uppdraget ska upphöra.

Anmälan enligt första stycket ska göras hos styrelsen. Om en revisor som inte är vald på bolagsstämman vill avgå, ska revisorn anmäla det också hos den som har utsett honom eller henne. Lag (2009:565).

23 § En revisor vars uppdrag upphör i förtid skall genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret. Han eller hon skall lämna en kopia av anmälan till bolagets styrelse.

Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för vad han eller hon har funnit vid den granskning som han eller hon har utfört under den del av löpande räkenskapsår som uppdraget har omfattat. För anmälan gäller vad som föreskrivs i 33 § andra stycket, 34 och 35 §§ om revisionsberättelse.

23 a § Om en revisors uppdrag upphör i förtid, ska revisorn och den som har utsett revisorn underrätta Bolagsverket om skälet till detta. Lag (2009:565).

24 § Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller om bestämmelserna i 10-17 §§ eller bestämmelser i bolagsordningen hindrar honom eller henne att vara revisor och det inte finns någon suppleant, skall styrelsen vidta åtgärder för att en ny revisor utses.

Bolagsverkets förordnande av revisor

25 § Efter ansökan ska Bolagsverket utse en revisor när

1. auktoriserad revisor eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 12, 13, 14 eller 15 §, trots att detta ska ske,

2. revisorn är obehörig enligt 10 eller 17 § och det inte finns någon behörig revisorssuppleant, eller

3. en bestämmelse i bolagsordningen om antalet revisorer eller om revisorns behörighet inte har följts.

En ansökan enligt första stycket får göras av var och en.

Styrelsen är skyldig att göra en ansökan, om det inte snarast möjligt utses en ny revisor genom den som enligt 8 § har rätt att utse revisor. Lag (2013:737).

26 § Om bolagsstämman, trots en begäran enligt 16 §, inte har utsett någon auktoriserad revisor och om en aktieägare inom en månad från bolagsstämman ansöker om det hos Bolagsverket, ska Bolagsverket utse en sådan revisor. Lag (2013:737).

27 § Bolagsverket ska ge bolagets styrelse tillfälle att yttra sig innan verket beslutar i ett ärende enligt 25 eller 26 §. Förordnandet ska avse tiden till dess en annan revisor har blivit utsedd på föreskrivet sätt.

Vid förordnande enligt 25 § första stycket 2 ska Bolagsverket entlediga den obehöriga revisorn. Lag (2013:737).

Revisionsberättelsen

28 § Revisionsberättelsen skall lämnas till bolagets styrelse senast tre veckor före årsstämman.

Revisorn skall på årsredovisningen göra en hänvisning till revisionsberättelsen.

29 § Revisionsberättelsens inledning skall innehålla uppgift om

1. bolagets firma och organisationsnummer,

2. vilken räkenskapsperiod som revisionsberättelsen avser, samt
3. vilket eller vilka normsystem för redovisning som bolaget har tillämpat.

Revisionsberättelsen skall vara undertecknad av revisorn och innehålla uppgift om vilken dag revisionen avslutades.

30 § I revisionsberättelsen skall det anges vilket eller vilka normsystem för revision som revisorn har tillämpat.

I förekommande fall skall det i revisionsberättelsen även anges

1. om revisorn i en fråga som behandlas i revisionsberättelsen har en mening som avviker från styrelsens eller annan revisors,
2. om revisionens inriktning eller omfattning är begränsad, eller
3. om revisorn anser sig sakna tillräckligt underlag för att göra något uttalande enligt 31-33 §§.

31 § Revisionsberättelsen ska innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har upprättats i överensstämmelse med tillämplig lag om årsredovisning. I uttalandet ska det särskilt anges

1. om årsredovisningen ger en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning, och
2. om förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Om det i årsredovisningen inte har lämnats sådana upplysningar som ska lämnas enligt tillämplig lag om årsredovisning, ska

revisorn ange detta och, om det är möjligt, lämna behövliga upplysningar i sin berättelse.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om revision av en sådan bolagsstyrningsrapport som avses i 6 kap. 6 § årsredovisningslagen (1995:1554). I den delen ska revisionsberättelsen i stället innehålla ett uttalande om huruvida en sådan rapport har upprättats eller inte. När det gäller sådana upplysningar i rapporten som avses i 6 kap. 6 § andra stycket 2–6 årsredovisningslagen ska berättelsen vidare innehålla ett uttalande om huruvida upplysningarna är förenliga med årsredovisningens övriga delar. Lag (2009:37).

32 § Revisionsberättelsen skall innehålla uttalanden om huruvida

1. bolagsstämman bör fastställa balansräkningen och resultaträkningen,
2. bolagsstämman bör besluta om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt förslaget i förvaltningsberättelsen, och
3. styrelsen och den verkställande direktören i förekommande fall har upprättat en förteckning enligt 21 kap. 10 § över vissa lån och säkerheter.

Om revisorn anser att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas, skall han eller hon anteckna det på årsredovisningen.

33 § Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida styrelseledamöterna och den verkställande direktören bör beviljas ansvarsfrihet gentemot bolaget.

Om revisorn vid sin granskning har funnit att en styrelseledamot eller den verkställande direktören har företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet, skall det anmärkas i berättelsen. Detsamma gäller om revisorn vid granskningen har funnit att en styrelseledamot eller den verkställande direktören på något annat sätt har handlat i strid med denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

34 § I revisionsberättelsen ska revisorn anmärka om han eller hon har funnit att bolaget inte har fullgjort sin skyldighet att

1. göra skatteavdrag enligt skatteförfarandelagen (2011:1244),
2. anmäla sig för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen,
3. lämna skattedeklaration enligt 26 kap. 2 § eller 37 kap. 4 § skatteförfarandelagen, eller
4. i rätt tid betala skatter och avgifter som omfattas av skatteförfarandelagen. Lag (2011:1417).

35 § Utöver vad som följer av 29-34 §§ får en revisor i revisionsberättelsen lämna sådana upplysningar som han eller hon anser att aktieägarna bör få kännedom om. Om årsredovisningen innehåller uppgifter som har betydelse för upplysningarna, skall revisorn hänvisa till uppgifterna.

36 § Om en tidigare revisor har gjort en anmälan enligt 23 §, ska en kopia av den fogas till revisionsberättelsen. Även kopior av de underrättelser som revisorn och den som har

utsett revisorn har lämnat enligt 23 a § ska fogas till revisionsberättelsen. Lag (2009:565).

37 § Revisorn skall genast sända en kopia av revisionsberättelsen till Skatteverket, om revisionsberättelsen innehåller

1. anmärkningar enligt 33 § andra stycket, eller

2. uttalanden om att

- årsredovisningen inte har upprättats i överensstämmelse med tillämplig lag om årsredovisning,

- sådana upplysningar som skall lämnas enligt tillämplig lag om årsredovisning inte har lämnats,

- styrelseledamöterna eller den verkställande direktören inte bör beviljas ansvarsfrihet gentemot bolaget, eller

- bolaget inte har fullgjort en skyldighet som avses i 34 § 1-3.

Koncernrevisionsberättelsen

38 § I fråga om koncernrevisionsberättelsen gäller 28 § första stycket om tidpunkten för lämnande av revisionsberättelsen samt 29 § första stycket 2 och andra stycket, 30 §, 31 § första och andra styckena, 32 § första stycket 1, 35 och 36 §§ om revisionsberättelsens innehåll.

Koncernrevisionsberättelsens inledning ska innehålla uppgift om moderbolagets firma och organisationsnummer samt om vilket eller vilka normsystem för koncernredovisning som moderbolaget har tillämpat.

På koncernredovisningen ska det göras en hänvisning till koncernrevisionsberättelsen. Om revisorn anser att koncernbalansräkningen eller koncernresultaträkningen inte bör fastställas, ska också detta antecknas på koncernredovisningen. Lag (2009:37).

Erinringar

39 § Om revisorn har framställt en erinran till styrelsen eller den verkställande direktören, skall den antecknas i ett protokoll eller i en annan handling. Handlingen skall lämnas till styrelsen och bolaget skall förvara den på ett betryggande sätt.

Styrelsen skall ta upp erinran till behandling vid ett sammanträde. Sammanträdet skall hållas inom fyra veckor från det att erinran har överlämnats. Om erinran framställs senast i samband med att revisionsberättelsen avlämnas till bolaget, skall ett sammanträde alltid hållas före den bolagsstämma där revisionsberättelsen läggs fram.

Revisorns närvaro vid bolagsstämman

40 § Revisorn har rätt att närvara vid bolagsstämman. Han eller hon är skyldig att närvara, om det med hänsyn till ärendena kan anses nödvändigt.

Revisorns tystnadsplikt

41 § Revisorn får inte till en enskild aktieägare eller till någon utom stående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som revisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för

bolaget.

Åtgärder vid misstanke om brott

42 § En revisor ska vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§, om han eller hon finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt någon av följande bestämmelser:

1. 9 kap. 1, 3 och 9 §§, 10 kap. 1, 3, 4 och 5 §§ samt 11 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ brottsbalken,

2. 2, 4, 5 och 10 §§ skattebrottslagen (1971:69), och

3. 3–5 §§ och, om brottet inte är ringa, 7 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

En revisor ska även vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§, om han eller hon finner att det kan misstänkas att någon inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt 10 kap. 5 a–5 e §§ brottsbalken.

Om revisorn finner att en misstanke av det slag som avses i första eller andra stycket bör föranleda honom eller henne att lämna uppgifter enligt 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, ska dock åtgärder enligt 43 och 44 §§ inte vidtas.

Lag (2014:313).

43 § En revisor som finner att det föreligger sådan brottsmisstanke som avses i 42 § ska utan oskäligt dröjsmål underrätta styrelsen om sina iakttagelser.

Någon underrättelse behöver dock inte lämnas, om det kan antas

att styrelsen inte skulle vidta några skadeförebyggande åtgärder med anledning av underrättelsen eller en underrättelse av annat skäl framstår som meningslös eller stridande mot syftet med underrättelseskyldigheten.

Lag (2009:76).

44 § Senast fyra veckor efter det att styrelsen har underrättats enligt 43 § första stycket ska revisorn i en särskild handling till åklagare redogöra för misstanken samt ange de omständigheter som misstanken grundar sig på.

Första stycket gäller inte om

1. den ekonomiska skadan av det misstänkta brottet har ersatts och övriga menliga verkningar av gärningen har avhjälpits,

2. det misstänkta brottet redan har anmälts till Polismyndigheten eller åklagare, eller

3. det misstänkta brottet är obetydligt.

I de fall som avses i 43 § andra stycket ska revisorn, om anmälan om det misstänkta brottet inte redan har lämnats till Polismyndigheten eller åklagare, utan oskäligt dröjsmål lämna en sådan handling som anges i första stycket.

När den handling som anges i första stycket har lämnats, ska revisorn genast pröva om han eller hon ska avgå från sitt uppdrag. Lag (2014:602).

Revisorns upplysningsplikt gentemot bolagsstämman

45 § Revisorn är skyldig att lämna bolagsstämman de upplysningar som stämman begär, i den mån det inte skulle vara

till väsentlig skada för bolaget.

Revisorns upplysningsplikt gentemot medrevisor m.fl.

46 § Revisorn är skyldig att lämna en medrevisor, en ny revisor, en lekmannarevisor, en särskild granskare och, om bolaget är försatt i konkurs, konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.

Revisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Revisorn i ett aktiebolag som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är även skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till de förtroendevalda revisorerna i kommunen, landstinget eller i sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget ingår i.

Revisorn i ett aktiebolag i vilket staten äger samtliga aktier är skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till Riksrevisionen. Lag (2009:511).

Registrering

47 § Bolaget ska för registrering i aktiebolagsregistret anmäla vem som har utsetts till revisor. Anmälan behöver inte göras om revisorn har utsetts av Bolagsverket.

Anmälan ska innehålla uppgift om revisorns postadress. Om postadressen avviker från revisorns hemvist, ska även hemvisten anges. Anmälan ska vidare innehålla uppgift om revisorns personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum.

Om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, ska anmälan även innehålla uppgift om bolagets organisationsnummer och om vem som är huvudansvarig för revisionen.

Rätt att göra anmälan har även den som anmälan gäller.

Lag (2013:737).

48 § Anmälan enligt 47 § skall göras första gången när bolaget enligt 2 kap. 22 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering.

10 kap. Allmän och särskild granskning

Allmän granskning

När en lekmannarevisor får utses

1 § Om inte annat föreskrivs i bolagsordningen, får det i ett aktiebolag utses en eller flera personer (lekmannarevisorer) att utföra sådan granskning som anges i 3 §.

Bestämmelserna i denna lag om revisorer är inte tillämpliga på lekmannarevisorer.

Suppleant för lekmannarevisor

2 § För en lekmannarevisor får utses en eller flera suppleanter. Bestämmelserna i denna lag om lekmannarevisor gäller i tillämpliga delar även suppleant.

Lekmannarevisorns uppgifter

3 § Lekmannarevisorn skall granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig. Granskningen skall vara så ingående och omfattande som god sed vid detta slag av granskning kräver.

4 § Lekmannarevisorn skall följa bolagsstämmans anvisningar, om de inte strider mot lag, bolagsordningen eller god sed.

5 § Lekmannarevisorn skall efter varje räkenskapsår lämna en granskningsrapport till bolagsstämman. Bestämmelser om rapportens innehåll och den tidpunkt då den skall lämnas till bolagets styrelse finns i 13 §.

6 § Lekmannarevisorn får inte underteckna en sådan revisionsberättelse som avses i 9 kap. 5 §.

Tillhandahållande av upplysningar m.m.

7 § Styrelsen och den verkställande direktören skall ge lekmannarevisorn tillfälle att genomföra granskningen i den omfattning lekmannarevisorn anser vara nödvändig. De skall lämna de upplysningar och den hjälp som lekmannarevisorn begär.

Samma skyldigheter har styrelsen, den verkställande direktören, revisorn och lekmannarevisorn i ett dotterbolag gentemot en lekmannarevisor i moderbolaget.

Hur en lekmannarevisor utses

8 § En lekmannarevisor väljs av bolagsstämman, om inte bolagsordningen innehåller bestämmelser om att lekmannarevisorn skall utses på något annat sätt.

Obehörighetsgrunder

9 § Den som är underårig eller i konkurs eller har fått näringsförbud eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara lekmannarevisor.

Jäv

10 § Den får inte vara lekmannarevisor som

1. äger aktie i bolaget eller annat bolag i samma koncern,
2. är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i bolaget eller dess dotterföretag eller biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver,
3. är anställd hos eller på annat sätt har en underordnad eller beroende ställning till bolaget eller någon som avses i 2,
4. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver,
5. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 2,
6. är besvägrad med en person som avses i 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
7. står i låneskuld till bolaget eller ett annat bolag i samma koncern eller har en förpliktelse som ett sådant bolag har ställt säkerhet för.

I fråga om aktiebolag som avses i 9 kap. 13 eller 14 § gäller, i stället för bestämmelsen i första stycket 4, att den inte får vara lekmannarevisor som är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid bokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver.

Den som enligt första eller andra stycket inte är behörig att vara lekmannarevisor i ett moderbolag får inte heller vara lekmannarevisor i dess dotterbolag. Lag (2006:399).

11 § En lekmannarevisor får vid granskningen av bolaget inte anlita någon som enligt 10 § inte är behörig att vara lekmannarevisor. Om bolaget eller dess moderbolag har anställda med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta den interna revisionen, får lekmannarevisorn dock vid granskningen anlita sådana anställda i den utsträckning det är förenligt med god sed.

Avgång

12 § Ett uppdrag som lekmannarevisor upphör, om lekmannarevisorn eller den som har utsett lekmannarevisorn anmäler att uppdraget skall upphöra. Anmälan skall göras hos styrelsen. Om en lekmannarevisor som inte är vald på bolagsstämma vill avgå, skall lekmannarevisorn anmäla det också hos den som har utsett honom eller henne.

Granskningsrapporten

13 § Granskningsrapporten skall lämnas till bolagets styrelse senast tre veckor före årsstämman.

I rapporten skall lekmannarevisorn uttala sig om sådana förhållanden som avses i 3 § och om sådana förhållanden som han

eller hon har varit skyldig att granska enligt 4 §. Om lekmannarevisorn finner anledning till anmärkning mot någon styrelseledamot eller mot den verkställande direktören, skall han eller hon upplysa om detta i rapporten och lämna uppgift om anledningen till anmärkningen.

Lekmannarevisorn får i granskningsrapporten även lämna andra upplysningar som han eller hon anser att aktieägarna bör få kännedom om.

14 § Granskningsrapporten skall hållas tillgänglig för och sändas till aktieägarna på det sätt som anges i 7 kap. 25 § samt läggas fram på årsstämman.

Om bolagets verksamhet är reglerad i lag eller annan författning eller om staten som ägare eller genom tillskott av anslagsmedel eller genom avtal eller på något annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, skall granskningsrapporten hållas tillgänglig hos bolaget för samtliga som vill ta del av den.

Lekmannarevisorns närvaro vid bolagsstämma

15 § Lekmannarevisorn har rätt att närvara vid bolagsstämma. Han eller hon är skyldig att närvara, om det med hänsyn till ärendena kan anses nödvändigt.

Lekmannarevisorns tystnadsplikt

16 § Lekmannarevisorn får inte till en enskild aktieägare eller till någon utomstående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som lekmannarevisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för bolaget.

Lekmannarevisorns upplysningsplikt gentemot bolagsstämman

17 § Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagsstämman de upplysningar som bolagsstämman begär, i den mån det inte skulle vara till väsentlig skada för bolaget.

Lekmannarevisorns upplysningsplikt gentemot revisor m.fl.

18 § Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagets revisor, en annan lekmannarevisor, en särskild granskare och, om bolaget är försatt i konkurs, konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.

Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Lekmannarevisorn i ett aktiebolag som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är även skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till de förtroendevalda revisorerna i kommunen, landstinget eller i sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget ingår i. Lag (2009:511).

Registrering

19 § Bolaget skall för registrering i aktiebolagsregistret anmäla vem som har utsetts till lekmannarevisor.

Anmälan skall innehålla uppgift om lekmannarevisorns postadress. Om postadressen avviker från lekmannarevisorns hemvist, skall även hemvistet anges. Anmälan skall vidare innehålla uppgift om lekmannarevisorns personnummer eller, om

sådant saknas, födelsedatum.

Rätt att göra anmälan har även den som anmälan gäller.

20 § Anmälan enligt 19 § skall göras så snart lekmannarevisorn har utsetts och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering.

Särskild granskning

21 § En aktieägare kan väcka förslag om granskning genom en särskild granskare. En sådan granskning kan avse

1. bolagets förvaltning och räkenskaper under en viss förfluten tid, eller
2. vissa åtgärder eller förhållanden i bolaget.

22 § Ett förslag enligt 21 § ska framställas på en ordinarie bolagsstämma eller på den bolagsstämma där ärendet enligt kallelsen till bolagsstämman ska behandlas. Om förslaget biträds av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget eller till minst en tredjedel av de aktier som är företrädda vid bolagsstämman, ska Bolagsverket efter ansökan av en aktieägare utse en eller flera särskilda granskare. Bolagsverket ska ge bolagets styrelse tillfälle att yttra sig innan någon särskild granskare utses.

Följande bestämmelser ska tillämpas på en särskild granskare:

7 § om tillhandhållande av upplysningar m.m.,

9 § om obehörighetsgrunder,

10 och 11 §§ om jäv,

15 § om närvaro vid bolagsstämma,

16 § om tystnadsplikt,

17 och 18 §§ om upplysningsplikt samt

9 kap. 19 § om revisionsbolag.

Lag (2013:737).

23 § Den särskilda granskaren skall avge ett yttrande över sin granskning. Yttrandet skall hållas tillgängligt för och sändas till aktieägarna på det sätt som anges i 7 kap. 25 § samt läggas fram på en bolagsstämma.

Samma rätt som en aktieägare har att ta del av yttrandet har den som inte längre är aktieägare men var upptagen i röstlängden för den bolagsstämma där frågan om utseende av särskild granskare behandlades.

11 kap. Ökning av aktiekapitalet, utgivande av nya aktier, upptagande av vissa penninglån, m.m.

Ökning av aktiekapitalet och utgivande av nya aktier

De olika formerna för ökning av aktiekapitalet

1 § Bolagets aktiekapital kan ökas på något av följande sätt.

1. Aktiekapitalet tillförs belopp genom fondemission.

Bestämmelser om detta finns i 12 kap.

2. Nya aktier tecknas mot betalning enligt beslut om nyemission av aktier. Bestämmelser om detta finns i 13 kap.

3. Nya aktier tecknas mot betalning med utnyttjande av teckningsoptioner som bolaget har gett ut. Bestämmelser om detta finns i 14 kap.

4. Nya aktier lämnas i utbyte mot konvertibler som bolaget har gett ut. Bestämmelser om detta finns i 15 kap.

Beslutsordning

2 § Beslut om fondemission, nyemission av aktier eller emission av tecknings optioner eller konvertibler (emissionsbeslut) fattas av bolagsstämman. Beslut om nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler kan dessutom fattas av styrelsen enligt 13 kap. 31-38 §§, 14 kap. 24-31 §§ och 15 kap. 29-36 §§.

Om ett förslag till emissionsbeslut inte skulle vara förenligt med bolagsordningen, skall beslut om nödvändiga ändringar av denna fattas innan stämman beslutar i frågan om emission.

3 § Ett emissionsbeslut får inte fattas förrän bolaget har registrerats.

Definitioner

4 § I denna lag betyder

emissionsbevis: fondaktierätsbevis och teckningsrättsbevis,

fondaktie: en ny aktie som ges ut i samband med en fondemission,

fondaktierätt: aktieägares rätt enligt 12 kap. 2 § till fondaktie,

fondaktierätsbevis: ett bevis om fondaktierätt,

teckningsrätt: aktieägares företrädesrätt enligt 13 kap. 1 §, 14 kap. 1 § och 15 kap. 1 § till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler,

teckningsrättsbevis: ett bevis om teckningsrätt,

konvertibel: en skuldförbindelse som har getts ut av ett aktiebolag mot vederlag och som ger innehavaren, viss man eller viss man eller order rätt eller skyldighet att helt eller delvis byta sin fordran mot aktier i bolaget,

konvertering: utbyte av konvertibel mot nya aktier,

teckningsoption: en utfästelse som har gjorts av ett aktiebolag om rätt att teckna nya aktier i bolaget mot betalning i pengar,

teckningsoptionsbevis: ett bevis som ger innehavaren, viss man eller viss man eller order rätt att teckna nya aktier i bolaget mot betalning i pengar.

Utfärdande av emissionsbevis

5 § I ett aktiebolag som inte är avstämningsbolag skall bolaget på begäran av en aktieägare med fondaktierätt eller teckningsrätt utfärda emissionsbevis för de gamla aktierna. I ett sådant bevis skall det anges hur många bevis som skall lämnas för varje ny aktie, konvertibel eller teckningsoption. Beviset skall lämnas ut till aktieägaren mot uppvisande av det aktiebrev på vilket fondaktierätten eller teckningsrätten

grundas. Det skall antecknas på aktiebrevet att emissionsbevis har utfärdats.

Emissionsbevis behöver inte utfärdas om

1. emissionen innebär att varje gammal aktie berättigar till en ny aktie, konvertibel eller teckningsoption, eller
2. en kupong som hör till ett aktiebrev får användas som emissionsbevis.

Första stycket tillämpas också när en innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler har rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler

Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument framgår att emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis inte får utfärdas för aktier eller andra finansiella instrument som har registrerats enligt den lagen. Lag (2007:317).

Undertecknande av emissionsbevis m.m.

6 § Emissionsbevis, konvertibler som har getts ut i form av skuldebrev samt teckningsoptionsbevis skall undertecknas av styrelsen eller, enligt styrelsens bemyndigande, av ett värdepappersinstitut. Namnteckningen får återges genom tryckning eller på annat liknande sätt. Bestämmelsen i 1 kap. 13 § skall inte tillämpas.

Överlåtelse och pantsättning av emissionsbevis m.m.

7 § Överlåts eller pantsätts emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis, skall bestämmelserna om skuldebrev i 13,

14 och 22 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev tillämpas. Härvid skall beviset anses vara ett skuldebrev ställt till innehavaren, om det har ställts till innehavaren, och i övrigt anses vara ett skuldebrev ställt till viss man eller order.

Registrering av fondaktierätter och teckningsrätter i avstämningsbolag

8 § I ett avstämningsbolag skall fondaktierätter och teckningsrätter registreras enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Om bolaget har tillförsäkrat innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler och teckningsoptionerna eller konvertiblerna har registrerats enligt lagen om kontoföring av finansiella instrument, skall också rätten till teckning registreras enligt samma lag. Lag (2007:317).

Försäljning av överskjutande fondaktierätter och teckningsrätter

9 § I ett emissionsbeslut får det bestämmas att överskjutande fondaktierätter och teckningsrätter skall säljas genom bolagets försorg. Vid fondemission skall försäljningen avse varje aktieägares fondaktierätt som inte motsvarar en hel fondaktie. Vid nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner och emission av konvertibler skall försäljningen avse varje aktieägares teckningsrätt som inte motsvarar en hel ny aktie, teckningsoption eller konvertibel.

Försäljningen skall verkställas av ett värdepappersinstitut. Betalningen för sålda fondaktierätter och teckningsrätter skall, efter avdrag för försäljningskostnaderna, fördelas mellan dem som enligt 12 kap. 2 §, 13 kap. 1 §, 14 kap. 1 § eller 15 kap. 1 § skulle ha varit berättigade att få respektive

teckna de nya aktierna, teckningsoptionerna eller konvertiblerna.

Rätt till utdelning på nya aktier

10 § Nya aktier medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts i emissionsbeslutet. Beslutet får dock inte innebära att rätten till utdelning inträder senare än för räkenskapsåret efter det år då ökningen av aktiekapitalet har registrerats.

Utdelning på nya aktier får inte betalas ut förrän ökningen av aktiekapitalet har registrerats.

Vissa lån

11 § Ett beslut om att bolaget skall ta upp ett lån skall fattas av bolagsstämman eller, efter bolagsstämmans bemyndigande, av styrelsen, om storleken av den ränta som skall löpa på lånet eller det belopp som skall återbetalas skall öka om bolagets vinst eller utdelningen till aktieägarna ökar.

Ett bemyndigande enligt första stycket får inte sträcka sig längre än till nästa årsstämma. Lag (2007:317).

12 § Har utgått genom lag (2005:836).

13 § Har utgått genom lag (2005:836).

14 § Har utgått genom lag (2005:836).

15 § Har utgått genom lag (2005:836).

16 § Har utgått genom lag (2005:836).

17 § Har utgått genom lag (2005:836).

18 § Har utgått genom lag (2005:836).

19 § Har utgått genom lag (2005:836).

20 § Har utgått genom lag (2005:836).

12 kap. Fondemission

Innebörden av fondemission

1 § Vid fondemission ökas aktiekapitalet genom att

1. belopp överförs från reservfonden, uppskrivningsfonden eller fritt eget kapital enligt den senast fastställda balansräkningen, eller
2. värdet av en anläggningstillgång skrivs upp.

Vid beräkning av utrymmet för fondemission enligt första stycket 1 skall ändringar i det bundna egna kapitalet och värdeöverföringar som har skett efter balansdagen beaktas.

En fondemission kan ske med eller utan utgivande av nya aktier.

Rätt till fondaktier

2 § Vid fondemission där nya aktier ges ut har aktieägarna rätt till dessa i förhållande till det antal aktier de förut äger, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om bolaget har aktier av olika slag som skiljer sig åt i fråga

om rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst, har aktieägarna rätt till nya aktier i enlighet med vad som anges i bolagsordningen enligt 4 kap. 4 §.

Om bolaget har aktier av olika slag utan sådan åtskillnad mellan aktieslagen som anges i andra stycket och de nya aktierna skall vara av samma slag som de befintliga aktierna, skall nya aktier ges ut i förhållande till det antal aktier av samma slag som finns sedan tidigare. Därvid skall de gamla aktierna ge rätt till nya aktier av samma slag i förhållande till sin andel i aktiekapitalet.

Hur en fondemission beslutas

Förslaget till beslut

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om fondemission, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4-7 §§.

4 § I förslaget till beslut om fondemission skall följande anges:

1. det belopp som aktiekapitalet skall ökas med,
2. om nya aktier skall ges ut i samband med ökningen av aktiekapitalet, och
3. i vilken utsträckning det belopp som aktiekapitalet skall ökas med skall tillföras aktiekapitalet
 - a. från fritt eget kapital,

b. från reservfonden,

c. från uppskrivningsfonden, eller

d. genom uppskrivning av värdet på en anläggningstillgång.

5 § Om nya aktier skall ges ut i samband med fondemissionen, skall förslaget till beslut om fondemission också innehålla uppgifter om

1. hur många nya aktier som varje gammal aktie skall ge rätt till,

2. från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning, och

3. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag.

6 § I förekommande fall skall förslaget till beslut om fondemission också innehålla uppgift om

1. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla även beträffande de nya aktierna,

2. att kuponger som hör till aktiebrevet skall användas som fondaktierättsbevis,

3. att överskjutande fondaktierätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §, och

4. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag.

Avstämningsdagen får inte bestämmas så att den infaller innan

beslutet om fondemission har registrerats.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges i förslaget.

Kompletterande information

7 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, samt
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

8 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 7 §, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om fondemission ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på stämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 14 § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Bolagsstämmans beslut

9 § Ett beslut om fondemission skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 §, 5 § och 6 § första stycket.

Registrering av emissionsbeslutet

10 § Beslutet om fondemission skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Aktiekapitalet är ökat när beslutet har registrerats.

Efter registreringen skall nya aktier genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att emissionen har registrerats.

Försäljning av fondaktie

11 § Om något behörigt anspråk på en fondaktie inte har framställts inom fem år från registreringen av emissionsbeslutet, får styrelsen sälja aktien enligt bestämmelserna i 12 och 13 §§.

12 § Styrelsen skall uppmana den som har rätt till en fondaktie att ta ut den inom ett år. Den berättigade skall underrättas om

att han eller hon annars förlorar aktien. Uppmaningen får inte göras förrän den tid som anges i 11 § har löpt ut.

Styrelsen skall anses ha uppfyllt sin skyldighet enligt första stycket om uppmaningen har skickats till den berättigades postadress med rekommenderat brev. Om den berättigades postadress inte är känd för bolaget, skall bolaget anses ha uppfyllt sin skyldighet, om uppmaningen har kungjorts i

1. Post- och Inrikes Tidningar, och

2. den eller de ortstidningar - eller, i publika aktiebolag, den rikstäckande dagstidning - som styrelsen bestämmer.

13 § Om det inte har kommit in någon anmälan inom ett år från uppmaningen enligt 12 §, får aktien säljas genom ett värdepappersinstitut. Den som visar upp ett aktiebrev eller lämnar ett fondaktierättsbevis eller på något annat sätt styrker sin rätt, skall få ut sin andel av försäljningssumman efter avdrag för kostnaderna för uppmaningen och försäljningen. Belopp som inte har lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

14 § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 7 §, tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om fondemission ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman.

Lag (2010:1516).

13 kap. Nyemission av aktier

Företrädesrätt

1 § Vid emission enligt detta kapitel har aktieägarna företrädesrätt till de nya aktierna i förhållande till det antal aktier de äger.

Första stycket gäller inte, om

1. aktierna skall betalas med apportegendom, eller
2. företrädesrätten skall regleras på annat sätt till följd av
 - a. sådana föreskrifter i bolagsordningen som avses i 4 kap. 3 §,
 - b. villkor som har meddelats vid en tidigare emission av teckningsoptioner eller vid en tidigare emission av konvertibler, eller
 - c. bestämmelser i emissionsbeslutet.

Aktier som bolaget självt eller dess dotterföretag innehar ger inte någon företrädesrätt.

2 § Ett beslut av bolagsstämman enligt 1 § andra stycket 2 c om att avvika från aktieägarnas företrädesrätt är giltigt endast

om det har biträttts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädda vid stämman.

Hur en nyemission beslutas

Upprättande av förslag

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om nyemission av aktier, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4-8 §§.

Förslagets innehåll

4 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges:

1. det belopp eller högsta belopp, som bolagets aktiekapital skall ökas med, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,
2. det antal aktier, högsta antal aktier eller lägsta och högsta antal aktier som skall ges ut,
3. det belopp som skall betalas för varje ny aktie (teckningskursen),
4. den rätt att teckna aktier som aktieägarna eller någon annan skall ha,
5. den tid inom vilken aktieteckning skall ske,
6. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa för aktier som inte tecknas med företrädesrätt,

7. den tid inom vilken aktierna skall betalas eller, i förekommande fall, att teckning skall ske genom betalning enligt 13 § tredje stycket, samt

8. från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning.

Uppgifter som avses i första stycket 1-3 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 3 får inte sättas lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde. I bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får dock teckningskursen vara lägre, om ett belopp som motsvarar skillnaden mellan teckningskursen och aktiernas kvotvärde tillförs aktiekapitalet genom överföring från bolagets eget kapital i övrigt eller genom uppskrivning av värdet av anläggningstillgångar. En sådan överföring eller uppskrivning skall ske innan beslutet om nyemission registreras.

Innebär förslaget enligt första stycket 4 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelsen samt grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 5 får inte understiga två veckor, om aktieägarna skall ha företrädesrätt till de nya aktierna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att underrättelse enligt 12 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädde på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag

räknas tiden från avstämningsdagen. Lag (2007:566).

5 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,

2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla för de nya aktierna,

3. att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis,

4. att överskjutande teckningsrätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §,

5. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen,

6. att nya aktier skall betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5 eller att en aktie skall tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för aktieteckning, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om vilket belopp som bolagets aktiekapital skall ökas med, det antal aktier som skall ges ut och vilket belopp som skall betalas för varje ny aktie.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

I fråga om apportegendom gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om aktierna skall tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, skall bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 39 §. Lag (2007:566).

Kompletterande information

6 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3,

undertecknat av bolagets revisor.

Uppgifter om apportegendom och kvittning

7 § Förslaget enligt 3 § skall kompletteras med en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av

1. värdet på apportegendom,
2. emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5, eller
3. emissionsvillkor om kvittningsrätt.

Redogörelsen skall ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

Innebär förslaget att en aktie skall kunna tecknas av någon som har en fordran på bolaget med rätt för denne att betala för vad han eller hon tecknar genom kvittning mot fordringen, skall det av redogörelsen framgå vem som är fordringsägare, fordringens belopp samt hur stort belopp av fordringen som får kvittas.

Revisorsgranskning

8 § Redogörelsen enligt 7 § ska granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av revisorn eller revisorerna, ska fogas till förslaget enligt 3 §. Yttrandet ska, såvitt gäller värdet på egendom och emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5, ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket. I förekommande fall ska revisorn lämna motsvarande upplysningar om emissionsvillkor om

kvittning.

En revisor som avses i första stycket ska vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, ska revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte är utsedd, ska granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

Denna paragraf gäller inte om aktiekapitalet ökas för att de nyemitterade aktierna ska användas som vederlag till aktieägarna i ett överlåtande bolag vid fusion eller delning. Lag (2011:1046).

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

9 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 6–8 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om nyemission ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på stämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 39 a § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll

10 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 3 § skall innehålla uppgift om den rätt att teckna aktier som aktieägarna eller annan skall ha. Om aktieägarna inte skall ha företrädesrätt i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, skall förslaget huvudsakligen innehålla anges. Lag (2007:317).

Bolagsstämmans beslut

11 § Bolagsstämmans beslut om nyemission av aktier skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 § första och andra styckena samt 5 § första stycket.

I fråga om publika aktieföretag gäller även 39 §.

Underrättelse

12 § I företag som inte är avstämningsföretag skall ett beslut enligt 11 § genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för företaget, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Detsamma gäller beslut som med stöd av stämmans bemyndigande har fattats av styrelsen eller den som styrelsen inom sig har utsett.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädare vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Aktieteckning

Hur nya aktier ska tecknas

13 § Teckning av nya aktier med anledning av ett beslut om nyemission av aktier ska ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. En kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 6–8 §§ ska vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på en plats som anges i listan.

Teckning får i stället ske i stämmans protokoll, om alla aktierna tecknas av dem som är berättigade till det vid den stämma där emissionsbeslutet fattas.

I emissionsbeslutet får det bestämmas att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället ska ske genom betalning. I så fall ska beslutet samt en kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 6–8 §§ hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget. Lag (2014:539).

Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt

14 § En aktieteckning som har gjorts på annat sätt än som anges i 13 § kan göras gällande endast om emissionsbeslutet registreras utan att aktietecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Verkan av att aktier har tecknats med avvikande villkor

15 § Om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket innan emissionsbeslutet har registrerats, är dock aktietecknaren bunden av teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för aktieteckning inte har uppfyllts

16 § Efter registreringen av emissionsbeslutet kan en aktietecknare inte som grund för att aktieteckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i beslutet inte har uppfyllts.

Otillräcklig teckning m.m.

17 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts ett visst belopp eller ett visst lägsta belopp som bolagets aktiekapital skall ökas med, upphör beslutet att gälla, om beloppet inte tecknas inom teckningstiden.

Om ett emissionsbeslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas.

Upphör emissionsbeslutet att gälla, skall belopp som har betalats för tecknade aktier genast betalas tillbaka jämte ränta enligt 2 § andra stycket och 5 § räntelagen (1975:635). Detsamma gäller om en aktieteckning av annat skäl inte är bindande.

Tilldelning av aktier

18 § När teckningen enligt 13 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning till aktietecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall tecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier skall genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala

värdepappersförvararen om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning.

Betalning av aktierna

Vad som lägst skall betalas för tecknade aktier

19 § Betalningen för en aktie får inte understiga de tidigare aktiernas kvotvärde, om inte annat följer av 4 § tredje stycket.

Om en aktie har tecknats med villkor som strider mot första stycket, skall ett belopp som motsvarar aktiens kvotvärde ändå betalas.

Hur aktierna skall betalas

20 § Tecknade aktier skall betalas i pengar eller, om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet, med apportegendom. I sådana fall som avses i 24 § får de även betalas genom kvittning.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

Betalning i pengar

21 § Betalning i pengar skall ske genom insättning på ett särskilt konto som bolaget har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 40 §.

Betalning med apportegendom

22 § Betalning med apportegendom skall ske genom att egendomen avskiljs för att ingå i bolagets egendom.

23 § Om aktierna skall betalas med apportegendom, skall en revisor avge ett skriftligt, undertecknat yttrande över betalningen. I fråga om yttrandets innehåll och revisorns kvalifikationer gäller 2 kap. 19 §.

Kvittning m.m.

24 § En skuld på grund av en aktieteckning enligt 13 § får kvittas mot en fordran hos bolaget endast om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

25 § Överlåts en aktie som ännu inte är till fullo betald, är förvärvaren, så snart han eller hon har anmält sig för införing i aktieboken, ansvarig för betalningen tillsammans med överlåtaren.

Förverkande av rätt till aktie

26 § Om en aktie inte betalas i rätt tid, får styrelsen förklara rätten till aktien förverkad för den betalningsskyldige.

Innan rätten till aktien förklaras förverkad, skall styrelsen uppmana den betalningsskyldige att betala och underrätta denne om att rätten till aktien annars kan förklaras förverkad. Styrelsen skall anses ha uppfyllt denna skyldighet om en skriftlig uppmaning har lämnats på det sätt som anges i 12 kap. 12 § andra stycket.

Så länge en aktie som avses i första stycket inte har blivit ogiltig enligt 29 § andra stycket kan styrelsen låta någon annan överta aktien och betalningsansvaret för det tecknade beloppet.

Registrering av emissionsbeslutet

Registreringsanmälan

27 § Styrelsen skall inom sex månader från beslutet om nyemission av aktier anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret, såvida beslutet inte har upphört att gälla enligt 17 §.

Förutsättningar för registrering

28 § Ett beslut om nyemission av aktier får registreras endast om

1. summan av de belopp som enligt 4 § tredje stycket första meningen lägst skall betalas för tecknade och tilldelade aktier uppgår till det belopp eller lägsta belopp som bolagets aktiekapital skall ökas med genom emissionen,
2. full och godtagbar betalning har erlagts för samtliga tecknade och tilldelade aktier,
3. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 21 § första stycket angående betalning i pengar, och
4. ett yttrande enligt 23 § visas upp angående apportegendom som anges i emissionsbeslutet.

En del av en emission får registreras, om bestämmelserna i

första stycket 1 och 2 inte hindrar det.

I fråga om publika aktiebolag gäller 42 § i stället för första stycket 3 och 4.

Verkan av registrering

29 § Genom registreringen av emissionsbeslutet fastställs ökningen av aktiekapitalet till summan av de belopp som enligt 4 § tredje stycket första meningen lägst skall betalas för tecknade och tilldelade aktier med avdrag för aktier till vilka rätten har förklarats förverkad och som inte har övertagits av någon annan.

Om rätten till en aktie har förverkats för den betalningsskyldige och aktien inte har övertagits av någon annan blir aktien ogiltig när emissionsbeslutet har registrerats.

Verkan av utebliven registrering

30 § Om någon anmälan för registrering enligt 27 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller vägrat registrering, skall 17 § tillämpas.

Styrelsebeslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande

31 § Styrelsen får besluta om nyemission av aktier under förutsättning av bolagsstämmans efterföljande godkännande och samtidigt med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas

företrädesrätt.

Innan styrelsen fattar ett beslut enligt första stycket, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3-7 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 8 § sker. I fråga om innehållet i styrelsens beslut skall 11 § tillämpas.

32 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieägare med företrädesrätt underrättas om styrelsens beslut enligt 31 § med tillämpning av 12 § första stycket.

När styrelsen har fattat ett beslut enligt 31 § och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning, tilldelning och betalning av aktier ägas enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. Nya aktier får dock inte föras in i aktieboken förrän bolagsstämman har godkänt emissionsbeslutet.

33 § När bolagsstämman skall pröva en fråga om godkännande av ett beslut enligt 31 §, skall beslutet och handlingar som avses i 6-8 §§ tillhandahållas aktieägarna enligt 9 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om beslutet som anges i 10 §.

Om styrelsens beslut innebär att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall 2 § tillämpas i fråga om bolagsstämmans godkännande av beslutet.

Lag (2007:317).

34 § Styrelsens beslut enligt 31 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret inom ett år från beslutet, om det inte har upphört att gälla enligt 17 §. Beslutet får inte registreras om det inte har godkänts av bolagsstämman. I övrigt skall 28-30 §§ tillämpas i fråga om registrering och verkan av registrering eller utebliven registrering.

Styrelsebeslut om emission enligt bolagsstämman bemyndigande

35 § Bolagsstämman får bemyndiga styrelsen att besluta om nyemission av aktier i den mån emissionen kan ske utan ändring av bolagsordningen. I ett sådant bemyndigande kan styrelsen ges rätt att med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Om bemyndigandet skall ha denna innebörd, skall 2 § tillämpas. Lag (2007:317).

36 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande enligt 35 §, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut. I förslaget skall det särskilt anges om styrelsen skall kunna besluta om emission med en sådan bestämmelse som avses i 5 § första stycket 6 eller med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. I förslaget skall vidare anges den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas.

Förslaget skall före den bolagsstämma som skall pröva frågan om bemyndigande tillhandahållas aktieägarna på det sätt som anges i 9 §. Om det föreslås att styrelsen skall bemyndigas att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall förslagets huvudsakliga innehåll framgå av kallelsen till bolagsstämman. Lag (2007:317).

37 § Bolagsstämman beslut om bemyndigande enligt 35 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Innan beslutet har registrerats, får styrelsen inte besluta om emission.

38 § Innan styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande enligt 35 §, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3-7 §§ samt se till att

revisorsgranskning enligt 8 § sker. För styrelsens beslut gäller 11 § om beslutets innehåll samt 12 § första stycket om underrättelse.

När beslutet har fattats och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats, får teckning, tilldelning och betalning av nya aktier äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. I fråga om registrering och verkan av registrering eller utebliven registrering tillämpas 27-30 §§.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgifter om kvittning i emissionsbeslut m.m.

39 § I ett publikt aktiebolag skall ett förslag enligt 3 § och ett beslut enligt 11 § i förekommande fall innehålla uppgift om de begränsningar som skall gälla i styrelsens rätt enligt 41 § att tillåta kvittning.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

39 a § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 6–8 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om nyemission ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman. Lag (2010:1516).

Betalning i pengar

40 § I ett publikt aktiebolag får, förutom på sätt som anges i 21 §, sådan betalning för tecknade aktier som skall lämnas i pengar ske direkt till bolaget.

Kvittning

41 § I ett publikt aktiebolag får, trots vad som sägs i 24 §, aktierna betalas genom kvittning, om

1. det inte strider mot emissionsbeslutet,
2. styrelsen finner det lämpligt, och
3. kvittning kan ske utan skada för bolaget eller dess borgenärer.

Revisorsyttrande

42 § I fråga om publika aktiebolag gäller, i stället för bestämmelserna i 28 § första stycket 3 och 4, att ett beslut om nyemission av aktier får registreras endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet ska framgå att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade aktier. Såvitt gäller apportegendom ska intyget ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 §. Lag (2009:37).

14 kap. Emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier

Företrädesrätt

1 § Vid emission enligt detta kapitel har aktieägarna företrädesrätt till teckningsoptionerna i förhållande till det antal aktier de äger.

Första stycket gäller inte, om

1. teckningsoptionerna skall betalas med apportegendom, eller
2. företrädesrätten skall regleras på annat sätt till följd av
 - a. sådana föreskrifter i bolagsordningen som avses i 4 kap. 3 §,
 - b. villkor som har meddelats vid en tidigare emission av teckningsoptioner eller vid en tidigare emission av konvertibler, eller
 - c. bestämmelser i emissionsbeslutet.

I de fall som avses i andra stycket 2 a har aktieägarna företrädesrätt till teckningsoptioner som om emissionen gällde de aktier som kan komma att nytecknas på grund av optionsrätten.

Aktier som bolaget självt eller dess dotterföretag innehar ger inte någon företrädesrätt.

2 § Ett beslut av bolagsstämman enligt 1 § andra stycket 2 c om att avvika från aktieägarnas företrädesrätt är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid stämman.

Hur en emission av teckningsoptioner beslutas

Upprättande av förslag

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om emission av tecknings optioner, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4-10 §§.

Förslagets innehåll

4 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges om emissionsvillkoren:

1. det antal teckningsoptioner eller högsta antal teckningsoptioner eller lägsta och högsta antal teckningsoptioner som skall ges ut,
2. den rätt att teckna teckningsoptioner som aktieägarna eller någon annan skall ha,
3. den tid inom vilken teckning av teckningsoptioner skall ske,
4. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa för teckningsoptioner som inte tecknas med företrädesrätt, samt
5. uppgift om huruvida teckningsoptionerna skall ges ut mot betalning.

Uppgifter som avses i första stycket 1 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Innebär förslaget enligt första stycket 2 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelsen samt,

om teckningsoptionerna ges ut mot betalning, grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 3 får inte understiga två veckor, om aktieägarna skall ha företrädesrätt till teckningsoptionerna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att en underrättelse enligt 14 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädna på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen. Lag (2007:317).

5 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis,
2. att överskjutande teckningsrätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §,
3. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen,
4. det belopp som skall betalas för varje teckningsoption,
5. den tid inom vilken teckningsoptionerna skall betalas eller att teckning skall ske genom betalning enligt 15 § tredje stycket,
6. att teckningsoptionerna skall betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5 eller att teckningsoptioner skall tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för tecknande av teckningsoptioner, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om det antal teckningsoptioner som skall ges ut, vilket belopp som skall betalas för varje teckningsoption, teckningskursen samt sådana villkor som avses i 7.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om teckningsoptionerna skall tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, skall bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen. Lag (2007:566).

6 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges i fråga om utnyttjande av optionsrätten:

1. det belopp som bolagets aktiekapital skall kunna ökas med,
2. det belopp som skall betalas för varje ny aktie (teckningskursen),
3. den tid inom vilken optionsrätten får utnyttjas, och
4. från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning.

Uppgift om teckningskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant

bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde.

7 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § i fråga om utnyttjande av optionsrätten även innehålla uppgift om

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,
2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla även för de nya aktierna, och
3. övriga särskilda villkor för utnyttjande av optionsrätten.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 46 §.

Kompletterande information

8 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,

3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och

4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Uppgifter om apportegendom och kvittning

9 § Förslaget enligt 3 § skall kompletteras med en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av

1. värdet på apportegendom,

2. emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5, eller

3. emissionsvillkor om kvittningsrätt.

Redogörelsen skall ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

Innebär förslaget att teckningsoptionen skall kunna tecknas av någon som har en fordran på bolaget med rätt för denne att betala för vad han eller hon tecknar genom kvittning mot fordringen, skall det av redogörelsen framgå vem som är fordringsägare, fordringens belopp samt hur stort belopp av fordringen som får kvittas.

Revisorsgranskning

10 § Redogörelsen enligt 9 § skall granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av

revisorn eller revisorerna, skall fogas till förslaget enligt 3 §. Yttrandet skall, såvitt gäller värdet på apportegendom och emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5, ha det innehåll som framgår av bestämmelserna i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket. I förekommande fall skall revisorn lämna motsvarande upplysningar om emissionsvillkor om kvittning.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

11 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 8–10 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om emission av teckningsoptioner ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på stämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 46 a § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll

12 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 3 § skall innehålla uppgift om den rätt att teckna teckningsoptioner som aktieägarna eller annan skall ha. Om aktieägarna inte skall ha företrädesrätt i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, skall förslagets huvudsakliga innehåll anges. Lag (2007:317).

Bolagsstämmans beslut

13 § Bolagsstämmans beslut om emission av teckningsoptioner skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första och andra styckena samt 7 § första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 46 §.

Underrättelse

14 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut enligt 13 § genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Detsamma gäller beslut som med stöd av stämmans bemyndigande har fattats av styrelsen eller den som styrelsen inom sig har utsett.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädade vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Teckning av teckningsoptioner

Hur teckningsoptioner ska tecknas

15 § Teckning av teckningsoptioner ska ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. En kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§ ska vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för tecknarna på en plats som anges i listan.

Teckning får i stället ske i stämmans protokoll, om alla teckningsoptionerna tecknas av dem som är berättigade till det vid den stämma där emissionsbeslutet fattas.

I emissionsbeslutet får det bestämmas att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället ska ske genom betalning. I så fall ska beslutet samt en kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§ hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget. Lag (2014:539).

Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt

16 § En teckning av teckningsoptioner som har gjorts på annat sätt än som anges i 15 § kan göras gällande endast om emissionsbeslutet registreras utan att tecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Verkan av att teckningsoptioner har tecknats med avvikande villkor

17 § Om en teckningsoption har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket innan emissionsbeslutet har registrerats, är dock tecknaren bunden av

teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för teckning av teckningsoptioner inte har uppfyllts

18 § Efter registreringen av emissionsbeslutet kan den som har tecknat en teckningsoption inte som grund för att teckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i beslutet om emission inte har uppfyllts.

Otillräcklig teckning m.m.

19 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts att ett visst antal teckningsoptioner skall ges ut, upphör beslutet att gälla, om det antalet inte tecknas inom teckningstiden.

Om ett emissionsbeslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas.

Upphör emissionsbeslutet att gälla, skall belopp som har betalats för tecknade teckningsoptioner genast betalas tillbaka jämte ränta enligt 2 § andra stycket och 5 § räntelagen (1975:635). Detsamma gäller om en teckning av teckningsoptioner av annat skäl inte är bindande.

Tilldelning av teckningsoptioner

20 § När teckningen enligt 15 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning till tecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall tecknaren genast underrättas om detta.

Registrering av emissionsbeslutet

Registreringsanmälan

21 § Styrelsen skall inom sex månader från beslutet om emission av tecknings optioner anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret, såvida beslutet inte har upphört att gälla enligt 19 §.

Förutsättningar för registrering

22 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts att ett visst antal teckningsoptioner skall ges ut, får beslutet registreras endast om det sammanlagda antalet teckningsoptioner som har tecknats och tilldelats uppgår till det antal som har angetts i beslutet.

En del av en emission får registreras, om bestämmelsen i första stycket inte hindrar det.

Verkan av utebliven registrering

23 § Om någon anmälan för registrering enligt 21 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller vägrat registrering, skall 19 § tillämpas.

Styrelsebeslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande

24 § Styrelsen får besluta om emission av teckningsoptioner under förutsättning av bolagsstämmans efterföljande godkännande och samtidigt med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att

emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

Innan styrelsen fattar ett beslut enligt första stycket, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3-9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. I fråga om innehållet i styrelsens beslut skall 13 § tillämpas.

25 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieägare med företrädesrätt underrättas om styrelsens beslut enligt 24 § med tillämpning av 14 § första stycket.

När styrelsen har fattat ett beslut enligt 24 § och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning och tilldelning av teckningsoptioner ägas rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel.

26 § När bolagsstämman skall pröva en fråga om godkännande av ett beslut enligt 24 §, skall beslutet och handlingar som avses i 8-10 §§ tillhandahållas aktieägarna enligt 11 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om beslutet som anges i 12 §.

Om styrelsens beslut innebär att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall 2 § tillämpas i fråga om bolagsstämmans godkännande av beslutet.

Lag (2007:317).

27 § Styrelsens beslut enligt 24 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret inom ett år från beslutet, om det inte har upphört att gälla enligt 19 §. Beslutet får inte registreras om det inte har godkänts av bolagsstämman. I övrigt skall 22 och 23 §§ tillämpas i fråga om registrering och verkan av utebliven registrering.

Styrelsebeslut om emission enligt bolagsstämman bemyndigande

28 § Bolagsstämman får bemyndiga styrelsen att besluta om emission av teckningsoptioner i den mån emissionen kan ske utan ändring av bolagsordningen. I ett sådant bemyndigande kan styrelsen ges rätt att med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Om bemyndigandet skall ha denna innebörd, skall 2 § tillämpas. Lag (2007:317).

29 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande enligt 28 §, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut. I förslaget skall det särskilt anges om styrelsen skall kunna besluta om emission med en sådan bestämmelse som avses i 5 § första stycket 6 eller med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. I förslaget skall vidare anges den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas.

Förslaget skall före den bolagsstämma som skall pröva frågan om bemyndigande tillhandahållas aktieägarna på det sätt som anges i 11 §. Om det föreslås att styrelsen skall bemyndigas att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall förslagets huvudsakliga innehåll framgå av kallelsen till bolagsstämman. Lag (2007:317).

30 § Bolagsstämman beslut om bemyndigande enligt 28 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Innan beslutet har registrerats, får styrelsen inte besluta om emission.

31 § Innan styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande enligt 28 §, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3-9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. För styrelsens beslut

gäller 13 § om beslutets innehåll samt 14 § första stycket om underrättelse.

När beslutet har fattats och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning och tilldelning av teckningsoptioner äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. I fråga om registrering och verkan av utebliven registrering tillämpas 21-23 §§.

Aktieteckning med utnyttjande av optionsrätt

Hur aktier skall tecknas

32 § Teckning av nya aktier med utnyttjande av optionsrätt skall ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. Följande handlingar skall vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på en plats som anges i listan:

1. en kopia av bolagsordningen,
2. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
3. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
4. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och
5. ett yttrande över den redogörelse som avses i 4,

undertecknat av bolagets revisor.

I avstämningsbolag får det bestämmas i emissionsbeslutet att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället skall ske genom betalning. I så fall skall de handlingar som anges i första stycket hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget.

Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt

33 § En aktieteckning som har gjorts på annat sätt än som anges i 32 § kan göras gällande endast om aktieteckningen registreras enligt 43 § utan att aktietecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Verkan av att aktier har tecknats med avvikande villkor

34 § Om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket före registreringen enligt 43 §, är dock aktietecknaren bunden av teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för aktieteckningen inte har uppfyllts

35 § Efter registreringen enligt 43 § kan en aktietecknare inte som grund för att aktieteckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i emissionsbeslutet inte har uppfyllts.

Tilldelning av aktier

36 § När aktieteckningen enligt 32 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning av aktier till aktietecknarna.

Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall aktietecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier skall genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning.

Om teckningsoptionsbevis har utfärdats, skall de förses med en anteckning om att optionsrätten har utnyttjats.

Betalning av aktier

Vad som lägst skall betalas för tecknade aktier

37 § Betalning för en aktie som har tecknats enligt 32 § får inte understiga de tidigare aktiernas kvotvärde.

Om en aktie har tecknats med villkor som strider mot första stycket, skall ett belopp som motsvarar aktiens kvotvärde ändå betalas.

Hur aktierna skall betalas

38 § Aktier som har tecknats enligt 32 § skall betalas i pengar.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 48 §.

39 § Betalning för aktier som har tecknats enligt 32 § skall ske genom insättning på ett särskilt konto som bolaget har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I fråga om publika aktieföretag gäller även 47 §.

Kvittning m.m.

40 § En skuld på grund av en aktieteckning enligt 32 § får inte kvittas mot en fordran hos företaget.

I fråga om publika aktieföretag gäller även 48 §.

41 § Överlåts en aktie som ännu inte är till fullo betald, är förvärvaren, så snart han eller hon har anmält sig för införelse i aktieboken, ansvarig för betalningen tillsammans med överlåtare.

Förverkande av rätt till aktie

42 § Om en aktie som har tecknats enligt 32 § inte betalas i rätt tid, skall 13 kap. 26 § om förverkande av rätt till aktie tillämpas.

Registrering av aktieteckningen

Registreringsanmälan

43 § Senast tre månader efter det att tiden för att utnyttja teckningsoptionen har gått ut skall styrelsen för registrering i aktieföretagsregistret anmäla hur många aktier som har tecknats och betalats till fullo. Om teckningstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket teckning har skett.

Förutsättningar för registrering

44 § En aktieteckning som har skett med utnyttjande av optionsrätt får registreras endast om

1. full och godtagbar betalning har erlagts för de nya aktierna, och
2. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 39 § första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller 49 § i stället för första stycket 2.

Verkan av registrering

45 § Genom registreringen fastställs ökningen av aktiekapitalet till summan av de belopp som enligt 37 § lägst skall betalas för tecknade och tilldelade aktier med avdrag för aktier som har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan.

Om rätten till en aktie har förverkats för den betalningsskyldige och aktien inte har övertagits av någon annan blir aktien ogiltig när aktieteckningen har registrerats.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgifter om kvittning i emissionsbeslut m.m.

46 § I ett offentligt aktiebolag skall ett förslag enligt 3 § och ett beslut enligt 13 § i förekommande fall innehålla uppgift om de begränsningar som skall gälla i styrelsens rätt enligt 48 § att tillåta kvittning.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

46 a § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 8–10 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om emission av teckningsoptioner ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman.

Lag (2010:1516).

Betalning i pengar

47 § I ett publikt aktiebolag får, förutom på sätt som anges i 39 §, sådan betalning för tecknade aktier som skall lämnas i pengar ske direkt till bolaget.

Kvittning

48 § I ett publikt aktiebolag får, trots vad som sägs i 40 §, aktierna betalas genom kvittning, om

1. det inte strider mot emissionsbeslutet,
2. styrelsen finner det lämpligt, och

3. kvittning kan ske utan skada för bolaget eller dess borgenärer.

Revisorsyttrande

49 § I fråga om publika aktiebolag gäller, i stället för bestämmelsen i 44 § första stycket 2, att aktieteckningen får registreras endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet skall framgå att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade aktier.

15 kap. Emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier

Företrädesrätt

1 § Vid emission enligt detta kapitel har aktieägarna företrädesrätt till konvertiblerna i förhållande till det antal aktier de äger.

Första stycket gäller inte, om

1. konvertiblerna skall betalas med apportegendom, eller
2. företrädesrätten skall regleras på annat sätt till följd av
 - a. sådana föreskrifter i bolagsordningen som avses i 4 kap. 3 §,
 - b. villkor som har meddelats vid en tidigare emission av teckningsoptioner eller vid en tidigare emission av konvertibler, eller

c. bestämmelser i emissionsbeslutet.

I de fall som avses i andra stycket 2 a har aktieägarna företrädesrätt till konvertibler som om emissionen gällde de aktier som konvertiblerna kan komma att bytas ut mot.

Aktier som bolaget självt eller dess dotterföretag innehar ger inte någon företrädesrätt.

2 § Ett beslut av bolagsstämman enligt 1 § andra stycket 2 c om att avvika från aktieägarnas företrädesrätt är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädda vid stämman.

Hur en emission av konvertibler beslutas

Upprättande av förslag

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om emission av konvertibler, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4-10 §§.

Förslagets innehåll

4 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges om det lån som bolaget tar genom emissionen:

1. det belopp eller högsta belopp som bolaget skall låna eller det lägsta och högsta lånebeloppet,
2. konvertiblernas nominella belopp,

3. det belopp som skall betalas för varje konvertibel (teckningskursen) och räntefot,
4. den rätt att teckna konvertibler som aktieägarna eller någon annan skall ha,
5. den tid inom vilken teckning av konvertibler skall ske,
6. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa för konvertibler som inte tecknas med företrädesrätt, och
7. den tid inom vilken konvertiblerna skall betalas eller, i förekommande fall, att teckning skall ske genom betalning enligt 15 § tredje stycket.

Uppgift som avses i första stycket 1 och 3 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 6.

Innebär förslaget enligt första stycket 4 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelsen samt grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 5 får inte understiga två veckor, om aktieägarna skall ha företrädesrätt till konvertiblerna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att underrättelse enligt 14 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädde på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.
Lag (2007:317).

5 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § innehålla

uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis,
2. att överskjutande teckningsrätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §,
3. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen,
4. att konvertiblerna skall betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5 eller att en konvertibel skall tecknas med kvittningsrätt,
5. övriga särskilda villkor för det lån som bolaget tar genom emissionen, och
6. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om lånebelopp, det belopp som skall betalas för varje konvertibel, räntefot, konverteringskursen samt sådana villkor som avses i 5.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från tidpunkten för beslutet.

I fråga om apportegendom gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 6 får lämnas endast om konvertiblerna skall tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen,

skall bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

Lag (2007:566).

6 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges i fråga om konvertering:

1. det belopp som bolagets aktiekapital skall kunna ökas med,
2. utbytesförhållandet mellan konvertiblerna och de nya aktierna (konverteringskursen),
3. den tid inom vilken konvertering får begäras, och
4. från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning.

Uppgift om konverteringskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 6.

Konverteringskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än att bolaget efter konvertering har tillförts ett vederlag som för varje aktie som lämnas i utbyte minst motsvarar tidigare aktiers kvotvärde. En lägre konverteringskurs får tillämpas om mellanskillnaden skall täckas genom betalning med pengar vid konverteringen.

7 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § även innehålla följande uppgifter om konverteringen:

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,

2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla även för de nya aktierna, och

3. övriga särskilda villkor för konvertering.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges.

Kompletterande information

8 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,

2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,

3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och

4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Uppgifter om apportegendom och kvittning

9 § Förslaget enligt 3 § skall kompletteras med en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen

av

1. värdet på apportegendom,
2. emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5, eller
3. emissionsvillkor om kvittningsrätt.

Redogörelsen skall ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

Innebär förslaget att en konvertibel skall kunna tecknas av någon som har en fordran på bolaget med rätt för denne att betala för vad han eller hon tecknar genom kvittning mot fordringen, skall det av redogörelsen framgå vem som är fordringsägare, fordringens belopp samt hur stort belopp av fordringen som får kvittas.

Revisorsgranskning

10 § Redogörelsen enligt 9 § skall granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av revisorn eller revisorerna, skall fogas till förslaget enligt 3 §. Yttrandet skall, såvitt gäller värdet på apportegendom och emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5, ha det innehåll som framgår av bestämmelserna i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket. I förekommande fall skall revisorn lämna motsvarande upplysningar om emissionsvillkor om kvittningsrätt.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte

är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

11 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 8–10 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om emission av konvertibler ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på stämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 41 a § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll

12 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 3 § skall innehålla uppgift om den rätt att teckna konvertibler som aktieägarna eller annan skall ha. Om aktieägarna inte skall ha företrädesrätt i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, skall det huvudsakliga innehållet i förslaget anges. Lag (2007:317).

Bolagsstämmans beslut

13 § Bolagsstämmans beslut om emission av konvertibler skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första och andra styckena samt 7 § första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

Underrättelse

14 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut enligt 13 § genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Detsamma gäller beslut som med stöd av stämmans bemyndigande har fattats av styrelsen eller den som styrelsen inom sig har utsett.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädare vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Teckning av konvertibler

Hur konvertibler ska tecknas

15 § Teckning av konvertibler ska ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. En kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§ ska vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för tecknarna på en plats som anges i listan.

Teckning får i stället ske i stämmans protokoll, om alla konvertiblerna tecknas av dem som är berättigade till det vid

den stämma där emissionsbeslutet fattas.

I emissionsbeslutet får det bestämmas att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället ska ske genom betalning. I så fall ska beslutet samt en kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§ hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget. Lag (2014:539).

Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt

16 § En teckning av konvertibler som har gjorts på annat sätt än som anges i 15 § kan göras gällande endast om emissionsbeslutet registreras utan att tecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Verkan av att konvertibler har tecknats med avvikande villkor

17 § Om en konvertibel har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket innan emissionsbeslutet har registrerats, är dock tecknaren bunden av teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för teckning av konvertibler inte har uppfyllts

18 § Efter registreringen av emissionsbeslutet kan en tecknare inte som grund för att teckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i beslutet inte har uppfyllts.

Otillräcklig teckning m.m.

19 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts ett visst belopp

eller ett visst lägsta belopp som bolaget skall låna, upphör beslutet att gälla, om det beloppet inte tecknas inom teckningstiden.

Om ett beslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas.

Upphör emissionsbeslutet att gälla, skall belopp som har betalats för tecknade konvertibler genast betalas tillbaka jämte ränta enligt 2 § andra stycket och 5 § räntelagen (1975:635). Detsamma gäller om en teckning av konvertibler av annat skäl inte är bindande.

Tilldelning av konvertibler

20 § När teckningen enligt 15 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning till tecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall tecknaren genast underrättas om detta.

Betalning av konvertibler

Hur konvertiblerna skall betalas

21 § De tecknade konvertiblerna skall betalas i pengar eller, om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet, med apportegendom. I sådana fall som avses i 25 § får de även betalas genom kvittning.

Betalning i pengar

22 § Betalning i pengar skall ske genom insättning på ett

särskilt konto som bolaget har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 42 §.

Betalning med apportegendom

23 § Betalning med apportegendom skall ske genom att egendomen avskiljs för att ingå i bolagets egendom.

24 § Om konvertiblerna skall betalas med apportegendom, skall en revisor avge ett skriftligt yttrande över betalningen. I fråga om yttrandets innehåll och revisorns kvalifikationer gäller 2 kap. 19 §.

Kvittning

25 § En skuld på grund av en teckning av en konvertibel får kvittas mot en fordran hos bolaget endast om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 43 §.

Registrering av emissionsbeslutet

Registreringsanmälan

26 § Styrelsen skall inom sex månader från beslutet om emission av konvertibler anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret, såvida beslutet inte har upphört att gälla enligt 19 §.

Förutsättningar för registrering

27 § Ett beslut om emission av konvertibler får registreras endast om

1. det sammanlagda beloppet som skall betalas för tecknade och tilldelade konvertibler uppgår till minst det belopp som har bestämts för emissionen,
2. full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade konvertibler,
3. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 22 § första stycket angående betalning i pengar, och
4. ett yttrande enligt 24 § visas upp angående apportegendom som anges i beslutet.

En del av en emission får registreras, om bestämmelserna i första stycket 1 och 2 inte hindrar det.

I fråga om publika aktiebolag gäller 44 § i stället för första stycket 3 och 4.

Verkan av utebliven registrering

28 § Om någon anmälan för registrering enligt 26 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller vägrat registrering, skall 19 § tillämpas.

Styrelsebeslut om emission under förutsättning av

bolagsstämman godkännande

29 § Styrelsen får besluta om emission av konvertibler under förutsättning av bolagsstämman efterföljande godkännande och samtidigt med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

Innan styrelsen fattar ett beslut enligt första stycket, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3-9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. I fråga om innehållet i styrelsens beslut skall 13 § tillämpas.

30 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieägare med företrädesrätt underrättas om styrelsens beslut enligt 29 § med tillämpning av 14 § första stycket.

När styrelsen har fattat ett beslut enligt 29 § och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning, tilldelning och betalning av konvertibler äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel.

31 § När bolagsstämman skall pröva en fråga om godkännande av ett beslut enligt 29 §, skall beslutet och handlingar som avses i 8-10 §§ tillhandahållas aktieägarna enligt 11 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om beslutet som anges i 12 §.

Om styrelsens beslut innebär att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall 2 § tillämpas i fråga om bolagsstämman godkännande av beslutet.

Lag (2007:317).

32 § Styrelsens beslut enligt 29 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret inom ett år från beslutet, om det inte har upphört att gälla enligt 19 §. Beslutet får

inte registreras, om det inte har godkänts av bolagsstämman. I övrigt skall 27 och 28 §§ tillämpas i fråga om registrering och verkan av utebliven registrering.

Styrelsebeslut om emission enligt bolagsstämmans bemyndigande

33 § Bolagsstämman får bemyndiga styrelsen att besluta om emission av konvertibler i den mån emissionen kan ske utan ändring av bolagsordningen. I ett sådant bemyndigande kan styrelsen ges rätt att med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. Om bemyndigandet skall ha denna innebörd, skall 2 § tillämpas. Lag (2007:317).

34 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande enligt 33 §, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut. I förslaget skall det särskilt anges om styrelsen skall kunna besluta om emission med en sådan bestämmelse som avses i 5 § första stycket 4 eller med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. I förslaget skall vidare anges den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas.

Förslaget skall före den bolagsstämma som skall pröva frågan om bemyndigande tillhandahållas aktieägarna på det sätt som anges i 11 §. Om det föreslås att styrelsen skall bemyndigas att besluta om avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall förslagets huvudsakliga innehåll framgå av kallelsen till bolagsstämman. Lag (2007:317).

35 § Bolagsstämmans beslut om bemyndigande enligt 33 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Innan beslutet har registrerats, får styrelsen inte besluta om emission.

36 § Innan styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande enligt 33 §, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3-9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. För styrelsens beslut gäller 13 § om beslutets innehåll samt 14 § första stycket om underrättelse.

När beslutet har fattats och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning, tilldelning och betalning av konvertibler äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. I fråga om registrering och verkan av utebliven registrering tillämpas 26-28 §§.

Konvertering till aktier

Anteckning i aktiebok m.m.

37 § Vid konvertering skall de nya aktierna genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att konvertering har skett.

Om konvertiblerna har getts ut i pappersform, skall de förses med en anteckning om konverteringen.

Registreringsanmälan

38 § Senast tre månader efter det att tiden för att utnyttja konverteringsrätt har gått ut skall styrelsen för registrering i aktiebolagsregistret anmäla hur många aktier som har tillkommit genom konvertering. Om konverteringstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter

utgången av varje räkenskapsår under vilket konvertering har skett.

Förutsättningar för registrering

39 § Konverteringen får registreras endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet skall det framgå att bolaget för varje aktie som har lämnats i utbyte har tillförts ett vederlag som minst motsvarar kvotvärdet av tidigare aktier.

Verkan av registrering

40 § Genom registreringen fastställs ökningen av aktiekapitalet till summan av de vederlag som bolaget enligt 39 § minst skall ha tillförts efter konverteringen för de aktier som lämnas i utbyte.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgift om kvittning i emissionsbeslut m.m.

41 § I ett publikt aktiebolag skall ett förslag enligt 3 § och ett beslut enligt 13 § i förekommande fall innehålla uppgift om de begränsningar som skall gälla i styrelsens rätt enligt 43 § att tillåta kvittning.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

41 a § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med

de handlingar som anges i 8–10 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om emission av konvertibler ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman.

Lag (2010:1516).

Betalning i pengar

42 § I ett publikt aktiebolag får, förutom på sätt som anges i 22 §, sådan betalning för konvertibler som skall lämnas i pengar ske direkt till bolaget.

Kvittning

43 § I ett publikt aktiebolag får, trots vad som sägs i 25 §, konvertibler betalas genom kvittning, om

1. det inte strider mot emissionsbeslutet,
2. styrelsen finner det lämpligt, och
3. kvittning kan ske utan skada för bolaget eller dess borgenärer.

Revisorsyttrande

44 § I fråga om publika aktiebolag gäller, i stället för bestämmelserna i 27 § första stycket 3 och 4, att registrering får ske endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av

en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet skall framgå att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade konvertibler. Såvitt gäller apportegendom skall intyget ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 §.

16 kap. Vissa riktade emissioner m.m.

Tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas när publika aktiebolag och dotterbolag till sådana bolag beslutar om

1. nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
2. överlåtelse av aktier, teckningsoptioner eller konvertibler som har getts ut av ett bolag inom samma koncern, eller
3. lån som avses i 11 kap 11 §. Lag (2007:317).

Nyemission av aktier m.m.

2 § Ett beslut om nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler skall alltid fattas eller godkännas av bolagsstämman i det emitterande bolaget om

1. aktieägarna i bolaget inte skall ha företrädesrätt till teckning i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, och
2. de som i stället skall ha rätt att teckna aktier, teckningsoptioner eller konvertibler tillhör någon eller några av följande kategorier:

- a. styrelseledamöter i det emitterande bolaget eller ett annat företag inom samma koncern,
- b. den verkställande direktören i det emitterande bolaget eller ett annat företag inom samma koncern,
- c. andra anställda hos det emitterande bolaget eller ett annat företag inom samma koncern,
- d. en make eller en sambo till någon som avses i a-c,
- e. den som står under vårdnad av någon som avses i a-c, eller
- f. en juridisk person över vilken någon som avses i a-e, ensam eller tillsammans med någon annan som avses där, har ett bestämmande inflytande.

Vid beslut om emission enligt första stycket får bemyndigande enligt 13 kap. 5 § första stycket 8, 14 kap. 5 § första stycket 8 eller 15 kap. 5 § första stycket 6 inte lämnas.

3 § Om ett bolag som är dotterbolag till ett publikt aktiebolag beslutar om en sådan emission som avses i 2 §, skall beslutet godkännas även på bolagsstämman i moderbolaget.

I fråga om moderbolagets godkännande gäller bestämmelserna i 13 kap. 9 och 10 §§, 14 kap. 11 och 12 §§ eller 15 kap. 11 och 12 §§ om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. samt om innehållet i kallelsen till bolagsstämma.

Överlåtelse av aktier, teckningsoptioner eller konvertibler

4 § Om ett publikt aktiebolag eller ett dotterbolag till ett sådant bolag har gett ut aktier, teckningsoptioner eller

konvertibler med rätt till teckning för ett annat aktiebolag inom samma koncern, får det senare bolaget inte överlåta aktierna, teckningsoptionerna eller konvertiblerna till någon som avses i 2 § första stycket 2 utan att beslut om detta har fattats av bolagsstämman i det bolaget.

Ett beslut om överlåtelse från ett dotterbolag enligt första stycket skall dessutom godkännas av bolagsstämman i det publika aktiebolag som är moderbolag i koncernen.

I kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva ett förslag till beslut som avses i denna paragraf skall förslagets huvudsakliga innehåll anges. Lag (2007:317).

5 § Ett publikt aktiebolag eller ett dotterbolag till ett sådant bolag får inte heller i andra fall än som avses i 4 § överlåta aktier i ett dotterbolag till det publika aktiebolaget eller teckningsoptioner eller konvertibler som har utfärdats av ett sådant bolag till någon som avses i 2 § första stycket 2 utan att överlåtelsen har godkänts av bolagsstämman i det publika bolaget.

Om det publika bolaget är dotterbolag till ett publikt aktiebolag, fordras för att överlåtelsen skall bli giltig dessutom att överlåtelsen godkännas av bolagsstämman i moderbolaget.

I kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva ett förslag till beslut som avses i denna paragraf skall förslagets huvudsakliga innehåll anges.

6 § Överlåtelser som sker i strid med 4 och 5 §§ är ogiltiga.

Vissa lån

7 § Beslut om att ta upp ett sådant lån som avses i 11 kap.
11 § skall alltid fattas av bolagsstämman om någon som avses i 2 § första stycket 2 skall ha rätt att teckna sig för lånet med förtur eller med särskilda villkor. Om lånet har tagits upp av ett bolag som är dotterbolag till ett publikt aktiebolag, skall beslutet dessutom godkännas av bolagsstämman i moderbolaget.

I kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva ett förslag till beslut som avses i denna paragraf skall förslagens huvudsakliga innehåll anges.

Majoritetskrav

8 § Ett beslut som enligt 2-5 eller 7 § skall fattas eller godkännas av bolagsstämma är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst nio tiondelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädde vid bolagsstämman.

9 § Om ett beslut enligt 2-5 eller 7 § skall godkännas av bolagsstämman i ett moderbolag och det finns flera moderbolag som är publika aktiebolag, skall godkännandet lämnas av bolagsstämman i det bolag bland dessa som är moderbolag i den största koncernen.

Information i förvaltningsberättelsen

10 § Ett aktiebolag som har genomfört en emission som avses i 2 §, skall i förvaltningsberättelsen lämna uppgift om emissionsbeslutets innehåll och om den tilldelning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler som har skett på grundval av beslutet. Har ett aktiebolag genomfört en sådan överlåtelse som avses i 4 eller 5 § eller tagit upp ett sådant lån som avses i 7 §, skall uppgift om överlåtelsen eller lånet lämnas i förvaltningsberättelsen.

Ingår ett aktiebolag som har beslutat om en emission, en överlåtelse eller ett lån av nu angivet slag i en koncern, skall uppgift om detta lämnas även i förvaltningsberättelsen för det publika aktiebolag som är moderbolag i koncernen. Finns det flera moderbolag som är publika aktiebolag, skall uppgiften lämnas i förvaltningsberättelsen för det bolag bland dessa som är moderbolag i den största koncernen.

17 kap. Värdeöverföringar från bolaget

Begreppet värdeöverföring

1 § Med värdeöverföring avses i denna lag

1. vinstutdelning,
2. förvärv av egna aktier, dock inte förvärv enligt 19 kap. 5 §,
3. minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
4. annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Om överföring av tillgångar i samband med fusion eller delning av aktiebolag och om utskiftning vid likvidation finns särskilda bestämmelser i 23-25 kap.

Tillåtna former för värdeöverföring

2 § Värdeöverföringar från bolaget får ske endast enligt bestämmelserna i denna lag om

1. vinstutdelning,
2. förvärv av egna aktier,
3. minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
4. gåva som avses i 5 §.

Skyddet för bolagets bundna egna kapital och försiktighetsregeln

3 § En värdeöverföring får inte äga rum om det inte efter överföringen finns full täckning för bolagets bundna egna kapital. Beräkningen skall grunda sig på den senast fastställda balansräkningen med beaktande av ändringar i det bundna egna kapitalet som har skett efter balansdagen.

Även om det inte finns något hinder enligt första stycket får bolaget genomföra en värdeöverföring till aktieägare eller annan endast om den framstår som försvarlig med hänsyn till

1. de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, och
2. bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Om bolaget är ett moderbolag, skall hänsyn tas även till de krav som koncernverksamhetens art, omfattning och risker ställer på koncernens egna kapital samt till koncernens konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Värdeöverföringar under löpande räkenskapsår

4 § Under tiden från och med den årsstämma där resultaträkningen och balansräkningen för ett räkenskapsår har fastställts fram till nästa årsstämma får värdeöverföringar ske med ett sammanlagt belopp som uppgår till högst det belopp som vid den första årsstämman var tillgängligt för värdeöverföring enligt 3 § första stycket. Vid beräkningen av utrymmet för värdeöverföring skall ändringar i det bundna egna kapitalet som har skett efter den senaste årsstämman beaktas.

Gåva till allmännyttigt ändamål

5 § Bolagsstämman eller, om saken med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse, styrelsen, får besluta om gåva till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, om det med hänsyn till ändamålets art, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt och gåvan inte strider mot 3 §.

Återbäringskyldighet vid olaglig värdeöverföring

6 § Om en värdeöverföring som avses i 1 § 1 eller 3 eller 5 § har skett i strid med bestämmelserna i detta kapitel eller i 18 eller 20 kap., skall mottagaren återbära vad han eller hon har uppburit, om bolaget visar att han eller hon insåg eller bort inse att värdeöverföringen stod i strid med denna lag. Har en värdeöverföring enligt 1 § 4, som inte avser gåva enligt 5 §, skett i strid med detta kapitel, är mottagaren återbäringskyldig om bolaget visar att han eller hon insåg eller bort inse att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget.

På värdet av den egendom som skall återbäras skall mottagaren betala ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att

värdeöverföringen ägde rum till dess att ränta skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

Bestämmelser om rättsföljderna vid olagliga förvärv av egna aktier finns i 19 kap.

Bristtäckningsansvar vid olaglig värdeöverföring

7 § Om det uppkommer någon brist vid återbäring enligt 6 §, är de personer som har medverkat till beslutet om värdeöverföringen ansvariga för denna. Detsamma gäller de som har medverkat till verkställandet av beslutet eller till upprättandet eller fastställandet av en oriktig balansräkning som har legat till grund för beslutet om värdeöverföring.

För ansvar enligt första stycket förutsätts i fråga om styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare, uppsåt eller oaktsamhet, och, i fråga om aktieägare och annan, uppsåt eller grov oaktsamhet.

För brist som uppkommer vid återbäringen ansvarar även den som har tagit emot egendom från en person som avses i 6 § första stycket med vetskap om att den härrör från en olaglig värdeöverföring.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i första-tredje styckena gäller 29 kap. 5 och 6 §§.

18 kap. Vinstutdelning

Beslutsordning

1 § Beslut om vinstutdelning fattas av bolagsstämman.

Stämman får besluta om utdelning av större belopp än vad styrelsen har föreslagit eller godkänt endast om

1. det finns en sådan skyldighet enligt bolagsordningen, eller
2. utdelningen beslutas på yrkande av en minoritet enligt 11 §.

Förslag till beslut om vinstutdelning

Upprättande av förslag

2 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om vinstutdelning, skall styrelsen, eller om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 3-6 §§. En fråga om vinstutdelning enligt 11 § får prövas även om något sådant förslag inte har upprättats.

Förslagets innehåll

3 § I förslaget om vinstutdelning skall följande anges:

1. beloppet av den utdelning som skall belöpa på varje aktie,
2. avstämningsdagen, om bolaget är ett avstämningsbolag, eller, i förekommande fall, bemyndigande för styrelsen att fastställa avstämningsdagen,
3. den tidpunkt då utdelningen skall betalas, om bolaget inte är ett avstämningsbolag, eller, i förekommande fall, bemyndigande för styrelsen att fastställa betalningsdag, och
4. om utdelningen skall avse annat än pengar, uppgift om arten av den egendom som skall delas ut.

Avstämningsdagen enligt första stycket 2 eller betalningsdagen enligt första stycket 3 får inte infalla senare än dagen före nästa årsstämma.

Yttrande från styrelsen

4 § Till förslaget om vinstutdelning skall fogas ett motiverat yttrande från styrelsen om huruvida den föreslagna vinstutdelningen är försvarlig med hänsyn till vad som anges i 17 kap. 3 § andra och tredje styckena. Om tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § årsredovisningslagen (1995:1554), skall det i yttrandet också anges hur stor del av det egna kapitalet som beror på att en sådan värdering har tillämpats.

Kompletterande information

5 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på den bolagsstämma som skall pröva förslaget om vinstutdelning, skall det i förslaget anges hur stor del av det enligt 17 kap. 3 § första stycket disponibla beloppet som finns kvar efter det senast fattade beslutet om värdeöverföring.

6 § I det fall som avses i 5 § skall följande handlingar fogas till förslaget:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av

väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades med uppgift om värdeöverföringar som har beslutats under samma tid och om förändringar i bolagets bundna egna kapital som har skett efter balansdagen, och

4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor, med uttalande om huruvida bolagsstämman bör besluta i enlighet med förslaget.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

7 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 2 § tillsammans med de handlingar som anges i 4 § och, i förekommande fall, 6 § tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om vinstutdelning ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på bolagsstämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 14 § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll

8 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 2 § skall ange förslagets huvudsakliga innehåll.

Bolagsstämmans beslut

9 § Beslutet om vinstutdelning skall innehålla de uppgifter som framgår av 3 § första stycket.

Registrering

10 § Om ett beslut om vinstutdelning har fattats av en annan bolagsstämma än årsstämman, skall beslutet genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

Vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet

11 § På begäran av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier skall årsstämman besluta om utdelning av hälften av vad som återstår av årets vinst enligt den fastställda balansräkningen sedan avdrag har gjorts för

1. balanserad förlust som överstiger fria fonder,
2. belopp som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital, och
3. belopp som enligt bolagsordningen skall användas för något annat ändamål än utdelning till aktieägarna.

I bolagsordningen får det föreskrivas att vinstutdelning får begäras av aktieägare med en mindre andel av bolagets aktier än vad som sägs i första stycket. Där får även föreskrivas att rätten till vinstutdelning skall avse ett högre belopp än vad som sägs i första stycket.

En begäran enligt första stycket skall framställas, innan bolagsstämman fattar beslut om disposition av vinsten.

Bolagsstämman är inte skyldig att besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital. Utdelningen får inte strida mot bestämmelserna i 17 kap. 3 §.

12 § I avstämningsbolag skall, vid en sådan vinstutdelning som avses i 11 §, avstämningsdagen infalla inom en månad från beslutet.

Betalningsdag för beslutad utdelning

13 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall den beslutade utdelningen betalas vid den tidpunkt som bolagsstämman eller, efter stämmans bemyndigande, styrelsen beslutar. I sådana fall som avses i 11 § skall utdelningen dock betalas genast.

I avstämningsbolag skall utdelningen utbetalas genast efter avstämningsdagen.

Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

14 § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla förslaget enligt 2 § tillsammans med de handlingar som anges i 4 § och, i förekommande fall, 6 § tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om vinstutdelning ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman.

Lag (2010:1516).

19 kap. Förvärv av egna aktier m.m.

Teckning av egna aktier

1 § Ett aktiebolag får inte teckna egna aktier.

Om ett aktiebolag trots bestämmelsen i första stycket har tecknat egna aktier, skall styrelsen och den verkställande direktören anses ha tecknat aktierna för egen räkning med solidariskt ansvar för betalningen. Det gäller dock inte en styrelseledamot eller en verkställande direktör som visar att han eller hon inte kände till eller bort känna till aktieteckningen.

Om aktier i ett bolag har tecknats av någon i eget namn men för bolagets räkning, skall aktietecknaren anses ha tecknat aktierna för egen räkning.

Dotterföretags teckning av aktier i moderbolag

2 § Bestämmelserna i 1 § gäller även i fråga om dotterföretags teckning av aktier i moderbolag.

Egna aktier som pant

3 § Ett aktiebolag får inte ta emot egna aktier som pant. Dotterföretag får inte heller ta emot aktier i moderbolag som pant.

Ett avtal i strid med första stycket är ogiltigt.

Förvärv av egna aktier

I vilka fall ett aktiebolag får förvärva egna aktier

4 § Ett aktiebolag får inte förvärva egna aktier utom i de fall som anges i 5 §. Ett avtal som strider mot detta är ogiltigt.

Bestämmelserna i första stycket samt i 5 och 6 §§ om förvärv av egna aktier gäller även förvärv som görs av någon annan som handlar i eget namn men för bolagets räkning.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller även 13-30 §§.

5 § Ett aktiebolag får

1. förvärva egna aktier för vilka ersättning inte ska betalas,
2. förvärva egna aktier som ingår i en affärsrörelse som bolaget övertar, om aktierna representerar en mindre andel av bolagets aktiekapital,
3. lösa in egna aktier enligt 25 kap. 22 §,
4. på auktion ropa in egna aktier som har utmätts för bolagets fordran, och
5. överta egna aktier enligt 4 kap. 50 § första stycket.
Lag (2009:565).

Avyttringsskyldighet efter förvärv enligt 5 §

6 § Aktier som har förvärvats enligt 5 § och som inte har dragits in genom minskning av aktiekapitalet skall avyttras så snart det kan ske utan förlust, dock senast tre år efter

förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid skall av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget skall i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning skall läggas fram på den första bolagsstämma som hålls sedan aktierna blev ogiltiga. Minskingsbeloppet skall föras över till reservfonden.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller även 30 §.

Dotterföretags förvärv och innehav av aktier i moderbolag

7 § Ett dotterföretag får inte förvärva aktier i moderbolag. Ett avtal som strider mot detta förbud är ogiltigt.

Trots bestämmelserna i första stycket får ett dotterföretag förvärva aktier i moderbolag i de fall som avses i 5 § 1, 2 och 4.

8 § Om ett dotterföretag har förvärvat aktier i moderbolaget med stöd av 7 § andra stycket, gäller bestämmelserna i 6 §.

9 § Om ett aktiebolag har blivit moderbolag och dess dotterföretag innehar aktier i moderbolaget, skall aktierna avyttras så snart det kan ske utan förlust, dock senast tre år efter det att koncernförhållandet uppstod. I övrigt gäller bestämmelserna i 6 §.

Förvärv och överlåtelse av egna teckningsoptioner och konvertibler

10 § Vid ett aktiebolags förvärv av egna teckningsoptioner eller konvertibler får det belopp som avser options- eller konverteringsrätten inte överstiga vad som är disponibelt enligt 17 kap. 3 och 4 §§.

11 § Om ett aktiebolag har förvärvat en egen konvertibel, upphör konvertibeln att gälla.

12 § Senast tre månader efter det att bolaget har förvärvat egna konvertibler skall styrelsen för registrering i aktiebolagsregistret anmäla hur många konvertibler som har upphört att gälla enligt 11 §. Om förvärv har skett på grund av ett erbjudande som gäller för längre tid än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av det räkenskapsår under vilket förvärvet har skett.

Särskilda bestämmelser om vissa publika aktiebolags förvärv av egna aktier

13 § Ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får, utöver det som följer av 5 §, förvärva egna aktier enligt bestämmelserna i 14 och 15 §§. Beslut om förvärv skall i så fall fattas med tillämpning av 18-29 §§. Om bolaget har förvärvat aktier i strid med 14 eller 15 § eller i strid med 17 kap. 3 eller 4 §, gäller bestämmelserna i 16 §. Lag (2007:566).

Tillåtna förvärvsmetoder

14 § Förvärv som avses i 13 § får ske endast

1. på en reglerad marknad,
2. på en marknad motsvarande en reglerad marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter tillstånd av Finansinspektionen, eller
3. i enlighet med ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett

visst slag.

Ett tillstånd enligt första stycket 2 skall ange på vilken marknad egna aktier får förvärvas samt under vilken tid tillståndet får utnyttjas. Tillstånd skall lämnas, om

1. det för verksamheten vid marknaden finns regler som motsvarar det som enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden gäller för verksamhet vid en reglerad marknad i Sverige, och

2. företaget som driver marknaden står under tillsyn av en myndighet eller något annat behörigt organ. Lag (2007:566).

Hur stor andel egna aktier som får förvärvas

15 § Ett publikt aktiebolag som avses i 13 § får inte förvärva egna aktier i den mån bolagets innehav av egna aktier efter förvärvet kommer att uppgå till mer än en tiondel av samtliga aktier i bolaget. Aktier i bolaget som innehas av dess dotterföretag skall vid beräkningen anses som bolagets.

Otillåtna förvärv

16 § Om ett förvärv som avses i 13 § har skett i strid med 17 kap. 3 eller 4 § eller någon av bestämmelserna i 14 och 15 §§, skall de förvärvade aktierna avyttras inom sex månader från förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid skall av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget skall i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning skall läggas fram på den första bolagsstämma som hålls sedan ogiltighet har inträtt. Minskningens belopp skall föras över till reservfonden.

Beslutsordning

17 § Ett beslut om förvärv av egna aktier i sådana fall som avses i 13 § skall fattas av bolagsstämman. Bolagsstämman kan bemyndiga styrelsen att fatta ett sådant beslut.

Majoritetskrav

18 § Ett beslut av bolagsstämman om förvärv av egna aktier enligt 13 § eller om bemyndigande för styrelsen att fatta ett sådant beslut är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädda vid stämman.

Upprättande av förslag till beslut

19 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om förvärv av egna aktier enligt 13 §, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 20-24 §§.

Förslagets innehåll

20 § I förslaget enligt 19 § skall det anges på vilket sätt aktierna skall förvärvas.

Om aktierna skall förvärvas i enlighet med ett erbjudande som riktas till samtliga aktieägare eller till samtliga ägare till aktier av ett visst slag, skall det i förslaget vidare anges

1. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bolagsstämmans beslut skall verkställas,
2. det antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag,

som erbjudandet skall avse,

3. den ersättning som skall lämnas för aktierna,
4. egendomens art och mängd, om ersättningen skall bestå av annan egendom än pengar, samt
5. övriga villkor för förvärvet.

21 § Om aktierna skall förvärvas på annat sätt än som avses 20 §, skall det i förslaget enligt 19 § anges

1. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bolagsstämmans beslut skall verkställas,
2. det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som får förvärvas,
3. det lägsta och högsta pris som får betalas för aktierna, samt
4. övriga villkor för förvärvet.

Yttrande från styrelsen

22 § Till förslaget enligt 19 § skall fogas ett motiverat yttrande från styrelsen om huruvida det föreslagna förvärvet är försvarligt med hänsyn till vad som anges i 17 kap. 3 § andra och tredje styckena. Om tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § årsredovisningslagen (1995:1554), skall det i yttrandet också anges hur stor del av det egna kapitalet som beror på att en sådan värdering har tillämpats.

Kompletterande information

23 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 19 §, skall det i förslaget även anges hur stor del av det enligt 17 kap. 3 § första stycket disponibla beloppet som finns kvar efter det senast fattade beslutet om värdeöverföring.

24 § I sådana fall som avses i 23 § skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 19 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, med uppgift om värdeöverföringar som har beslutats under samma tid och om förändringar i bolagets bundna egna kapital som har skett efter balansdagen, och
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor, med uttalande om huruvida bolagsstämman bör besluta i enlighet med förslaget.

Tillhandahållande av förslag till beslut, m.m.

25 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 19 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 24 §, tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om förvärv av egna aktier ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för

mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman. Lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll

26 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 19 § skall ange förslagets huvudsakliga innehåll samt syftet med förvärvet.

Bolagsstämmans beslut

27 § Bolagsstämmans beslut om förvärv av egna aktier skall innehålla de uppgifter som anges i 20 och 21 §§.

Bemyndigande för styrelsen

28 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande för styrelsen att fatta beslut om förvärv av egna aktier med stöd av 13 §, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut.

I förslaget skall det anges

1. det sätt som aktier får förvärvas på,
2. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas,
3. det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som får förvärvas,

4. det lägsta och högsta pris som får betalas för aktierna,
5. egendomens art och mängd, om ersättningen skall bestå av annan egendom än pengar, och
6. övriga villkor för förvärvet.

Bestämmelserna i 22-26 §§ skall tillämpas på förslaget.

Bolagsstämman beslut skall innehålla de uppgifter som anges i andra stycket. Lag (2007:317).

29 § Innan styrelsen beslutar att utnyttja ett sådant bemyndigande som avses i 28 §, skall den ta fram handlingar av det slag som anges i 22-24 §§.

Avyttringsskyldighet efter förvärv av egna aktier enligt 5 §

30 § Ett publikt aktiebolag som avses i 13 § behöver inte avyttra aktier enligt 6 §, om det skulle ha varit tillåtet att inneha dem vid en tillämpning av 15 §.

Särskilda bestämmelser om publika aktiebolags överlåtelse av egna aktier

31 § När ett publikt aktiebolag överlåter egna aktier, skall det ske med tillämpning av 32-34 §§ eller 35-37 §§.

Första stycket gäller inte vid avyttring som avses i 6 och 16 §§.

Överlåtelse av egna aktier på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

32 § Ett publikt aktiebolag får överlåta egna aktier

1. på en reglerad marknad, eller
2. på en marknad motsvarande en reglerad marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter tillstånd av Finansinspektionen.

Ett tillstånd enligt första stycket 2 skall ange på vilken marknad egna aktier får överlåtas samt under vilken tid tillståndet får utnyttjas. Tillstånd skall lämnas, om

1. det för verksamheten vid marknaden finns regler som motsvarar det som enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden gäller för verksamhet vid en reglerad marknad i Sverige, och
2. företaget som driver marknaden står under tillsyn av en myndighet eller något annat behörigt organ. Lag (2007:566).

33 § Ett beslut om överlåtelse av egna aktier enligt 32 § skall fattas av bolagsstämman. Bolagsstämman kan även bemyndiga styrelsen att fatta ett sådant beslut.

Ett beslut av bolagsstämman enligt första stycket är giltigt endast om det har biträttts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädda vid stämman.

34 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om överlåtelse av egna aktier enligt 32 § eller om bemyndigande för styrelsen att fatta ett sådant beslut, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut.

Förslaget skall innehålla uppgifter om

1. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bolagsstämmans beslut om överlåtelse skall verkställas eller styrelsens bemyndigande får utnyttjas,
- 2 det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som får överlåtas,
3. det lägsta pris som aktierna får överlåtas för, och
4. övriga villkor för överlåtelsen.

Bestämmelserna i 13 kap. 9 § skall tillämpas i fråga om förslaget till beslut enligt första stycket. I kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget skall förslagets huvudsakliga innehåll anges.

Bolagsstämmans beslut skall innehålla de uppgifter som anges i andra stycket. Lag (2007:317).

Överlåtelse av egna aktier som inte sker på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

35 § Vid ett publikt aktiebolags överlåtelse av egna aktier på annat sätt än som anges i 32 § tillämpas

1. vad som gäller vid nyemission av aktier enligt:

11 kap. 2 § första stycket om beslutanderätt,

11 kap. 5 § om emissionsbevis m.m.,

11 kap. 8 § om registrering av teckningsrätter m.m. i avstämningsbolag,

11 kap. 9 § om försäljning av överskjutande teckningsrätter,

13 kap. 1 § första och andra styckena om företrädesrätt,

13 kap. 2 § om beslut att avvika från aktieägarnas företrädesrätt,

13 kap. 3 § om upprättande av förslag till beslut,

13 kap. 6 § om kompletterande information,

13 kap. 7 § om apportegendom och kvittning,

13 kap. 8 § om revisorsgranskning,

13 kap. 9 § om tillhandahållande av förslag till beslut m.m.,

13 kap. 10 § om kallelsens innehåll,

13 kap. 12 § om underrättelse,

13 kap. 13 § om hur teckning skall ske,

13 kap. 18 § om tilldelning av aktier,

13 kap. 31 § första stycket om styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande,

13 kap. 35 § om styrelsebeslut enligt bolagsstämmans bemyndigande,

2. vad som gäller vid nyemission eller överlåtelse av aktier

enligt 16 kap., och

3. vad som enligt lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument gäller om prospekt vid erbjudanden om finansiella instrument till allmänheten.

I fråga om styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande gäller 13 kap. 31 § andra stycket, 32 och 33 §§ i tillämpliga delar. I fråga om styrelsebeslut enligt bemyndigande av bolagsstämman gäller 13 kap. 36 och 38 §§ i tillämpliga delar. Lag (2007:317).

36 § I sådana fall som anges i 35 § skall i förslaget till beslut följande anges:

1. det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som skall överlåtas,
2. den rätt att förvärva aktier som aktieägarna eller någon annan skall ha,
3. den tid inom vilken aktieägare eller annan kan utnyttja sin rätt att förvärva aktier,
4. den tid inom vilken aktierna skall betalas eller, i förekommande fall, att teckning skall ske genom betalning,
5. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa beträffande aktier som inte tecknas med företrädesrätt,
6. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt vid överlåtelsen,
7. det belopp som skall betalas för varje aktie,

8. villkor om apport eller att aktie skall tecknas med kvittningsrätt, och

9. övriga särskilda villkor för överlåtelsen.

Tiden som anges i första stycket 3 får inte understiga två veckor. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att underrättelse enligt 13 kap. 12 § har skett, eller, om samtliga aktieägare har varit företrädade på den stämma som har beslutat om överlåtelsen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

I stället för en sådan uppgift som anges i första stycket 7 får det anges att styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig skall bemyndigas att innan den tid som avses i första stycket 3 börjar löpa besluta vilket belopp som skall betalas för varje aktie. Ett sådant bemyndigande får lämnas endast om aktierna skall tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att förvärva aktier, skall bemyndigandet utformas så att beloppet bestäms senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

Lag (2007:566).

37 § Beslut om överlåtelse enligt 35 § skall innehålla de uppgifter som anges i 36 §.

I förekommande fall skall beslutet innehålla

1. ett förordnande som avses i 11 kap. 9 §,

2. ett förordnande om att kuponger som hör till aktiebrev
skall användas som teckningsrättsbevis,

3. upplysningar om att redogörelse och yttrande som avses i 13
kap. 7 och 8 §§ har lämnats.

20 kap. Minskning av aktiekapitalet och reservfonden

Minskningsändamål

1 § Aktiekapitalet får minskas för

1. täckning av förlust, om det inte finns fritt eget kapital
som motsvarar förlusten,

2. avsättning till fritt eget kapital, och

3. återbetalning till aktieägarna.

Aktiekapitalet får även minskas enligt förbehåll i
bolagsordningen. I så fall gäller 31–34 §§ i stället för
5–30 §§.

Av bestämmelserna i detta kapitel tillämpas endast 19–22 §§
vid sådan minskning av aktiekapitalet som avses i 19 kap. 6 §
första stycket tredje meningen och 16 §. Lag (2014:539).

Metoder för minskning av aktiekapitalet

2 § Minskning av aktiekapitalet kan genomföras med eller utan
indragning av aktier.

Beslutsordning

3 § Beslut om minskning av aktiekapitalet fattas av bolagsstämman, om inte, i sådana fall som avses i 31 §, annat föreskrivs i bolagsordningen.

Vid minskning för sådant ändamål som avses i 1 § första stycket 2 eller 3 får stämman inte besluta om minskning av aktiekapitalet med större belopp än vad styrelsen har föreslagit eller godkänt. Stämman får dock alltid besluta om sådan minskning som är föreskriven i bolagsordningen.

4 § Om ett förslag till beslut om minskning av aktiekapitalet inte skulle vara förenligt med bolagsordningen, skall beslut om nödvändiga ändringar av denna fattas innan bolagsstämman beslutar om minskningen.

Ett beslut om minskning av aktiekapitalet får inte fattas förrän bolaget har registrerats.

Minskning av aktiekapitalet genom beslut av bolagsstämman

Majoritetskrav

5 § Ett beslut av bolagsstämman om minskning av aktiekapitalet är giltigt endast om det har biträttats av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädna vid stämman.

Om det finns flera aktieslag i bolaget, skall vad som föreskrivs i första stycket även tillämpas inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman och för vilket aktiernas rätt försämras genom beslutet.

Upprättande av förslag

6 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om minskning av aktiekapitalet, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag enligt bestämmelserna i 7-14 §§.

Förslagets innehåll

7 § I förslaget om minskning av aktiekapitalet ska följande uppgifter anges:

1. minskningsändamålet,
2. det belopp eller högsta belopp som aktiekapitalet ska minskas med, eller det lägsta och högsta beloppet för minskningen,
3. om minskningen ska genomföras med eller utan indragning av aktier, och
4. i förekommande fall, vilka aktier som ska dras in.

Om minskningsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, ska också detta anges.

Uppgifter som avses i första stycket 2 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman ska besluta om ett bemyndigande som avses i 10 § första stycket 5 eller 10 b § första stycket 3. Lag (2014:539).

8 § Innebär förslaget att aktiekapitalet skall minskas för återbetalning till aktieägarna, skall det till förslaget fogas ett motiverat yttrande från styrelsen om huruvida den föreslagna återbetalningen är försvarlig med hänsyn till vad som anges i 17 kap. 3 § andra och tredje styckena. Om tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde

enligt 4 kap. 14 a § årsredovisningslagen (1995:1554), skall det i yttrandet också anges hur stor del av det egna kapitalet som beror på att en sådan värdering har tillämpats.

I fall som avses i första stycket skall det till förslaget också fogas ett yttrande, undertecknat av bolagets revisor, med uttalande om huruvida bolagsstämman bör besluta i enlighet med förslaget. Lag (2007:317).

9 § Innebär förslaget att aktiekapitalet skall minskas för återbetalning till aktieägarna genom att aktier dras in (inlösen) skall, utöver vad som följer av 7 och 8 §§, följande uppgifter anges i förslaget:

1. den rätt att få aktier inlösta som aktieägarna har,
2. den tid inom vilken anmälan för inlösen skall göras,
3. det belopp som skall betalas för varje aktie som löses in, i förekommande fall med uppgift om hur stor del av beloppet som överstiger aktiens kvotvärde,
4. den tid inom vilken de inlösta aktierna skall betalas eller, i förekommande fall, att betalning skall ske vid anmälan för inlösen mot ingivande av aktiebrevet.

Om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 10 § första stycket 5, får, i stället för uppgifter som avses i första stycket 3, anges det högsta belopp som får betalas för de aktier som löses in.

Anmälningstiden enligt första stycket 2 får inte understiga två veckor, om inte alla aktieägare som så önskar kan få sina aktier inlösta. I bolag som inte är avstämningsbolag skall anmälningstiden räknas från det att underrättelse enligt 18 §

skett, eller om samtliga aktieägare är företrädda på den bolagsstämma som beslutat om minskningen, från beslutet. I avstämningsbolag skall tiden räknas från avstämningsdagen.

10 § I förekommande fall skall, i fråga om sådan inlösen som avses i 9 §, förslaget om minskning av aktiekapitalet också innehålla uppgift om

1. att anmälan för inlösen skall ske genom att kuponger som hör till aktiebrevens ges in,
2. att inlösta aktier skall betalas med annan egendom än pengar eller i övrigt på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1-3 och 5 eller att inlösen skall ske genom kvittning av en fordran som bolaget har mot aktieägaren,
3. avstämningsdagen eller bemyndigande för styrelsen att fastställa avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag,
4. övriga särskilda villkor för inlösen, och
5. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan inlösen påbörjas bestämma det belopp som aktiekapitalet skall minskas med och det belopp som skall betalas för varje aktie som löses in.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 3 eller 5 får lämnas bara om aktierna är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I avstämningsbolag skall ett bemyndigande enligt första stycket 5 utformas så att minskningsbeloppet och det belopp som skall betalas för varje aktie som löses in bestäms senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

Avstämningsdagen enligt första stycket 3 får inte infalla senare än dagen före nästa årsstämma. Lag (2007:566).

10 a § Om förslaget innebär att aktiekapitalet ska minskas för återbetalning till aktieägarna utan att aktier dras in, ska, utöver det som följer av 7 och 8 §§, följande uppgifter anges i förslaget:

1. det belopp som ska återbetalas per aktie, och
2. den tid inom vilken återbetalning ska göras.

Om det föreslås att stämman ska besluta om ett bemyndigande som avses i 10 b § första stycket 3, får det, i stället för uppgifter som avses i första stycket 1, anges det högsta belopp som får återbetalas per aktie. Lag (2014:539).

10 b § I fråga om en sådan minskning av aktiekapitalet som avses i 10 a § ska förslaget om minskning av aktiekapitalet i förekommande fall också innehålla uppgift om

1. att återbetalning ska ske med annan egendom än pengar eller i övrigt på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att återbetalning ska ske genom kvittning av en fordran som bolaget har mot aktieägaren,
2. avstämningsdagen eller bemyndigande för styrelsen att fastställa avstämningsdagen, om bolaget är ett avstämningsbolag, och
3. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan återbetalning görs bestämma det belopp som aktiekapitalet ska minskas med och det belopp som ska återbetalas per aktie.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 2 eller 3 får lämnas bara om aktierna är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I avstämningsbolag ska ett bemyndigande enligt första stycket 3 utformas så, att minskningsbeloppet och det belopp som ska återbetalas per aktie bestäms senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

Avstämningsdagen enligt första stycket 2 får inte infalla senare än dagen före nästa årsstämma. Lag (2014:539).

Kompletterande information

11 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på den bolagsstämma där förslaget om minskning av aktiekapitalet skall prövas och minskningsbeloppet helt eller delvis skall användas för ändamål som avses i 1 § första stycket 3, skall det i förslaget anges hur stor del av det enligt 17 kap. 3 § första stycket disponibla beloppet som finns kvar efter det senast fattade beslutet om värdeöverföring. Lag (2007:317).

12 § I de fall som avses i 11 § skall följande handlingar fogas till förslaget:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades med uppgift om värdeöverföringar som har beslutats under samma tid och om förändringar i bolagets bundna egna kapital som har skett efter

balansdagen, och

4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor. Lag (2007:317).

Uppgifter om särskilda inlösen villkor m.m.

13 § Förslaget om minskning av aktiekapitalet ska i förekommande fall innehålla en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av

1. värdet på egendom som avses i 10 § första stycket 2 och 10 b § första stycket 1,

2. inlösen villkor av det slag som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5, eller

3. inlösen villkor om kvittning.

Redogörelsen ska ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

I de fall som avses i 9 § ska, om förslaget innebär att inte alla aktieägare kan få aktier inlösta, skälen för detta anges.

I de fall som avses i 23 § andra meningen ska redogörelsen innehålla uppgift om de övriga åtgärder som föreslås för att bolagets bundna egna kapital och dess aktiekapital inte ska minska. I redogörelsen ska det anges vilka effekter den föreslagna minskningen respektive övriga åtgärder var för sig har på bolagets bundna egna kapital och aktiekapital. Lag (2014:539).

Revisorsgranskning

14 § Redogörelsen enligt 13 § skall granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av revisorn eller revisorerna, skall fogas till förslaget enligt 6 §. Yttrandet skall, såvitt gäller sådana förhållanden som avses i 13 § första stycket, ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 och andra stycket. Därutöver skall revisorn eller revisorerna i förekommande fall yttra sig över ändamålsenligheten i de åtgärder som har föreslagits enligt 13 § fjärde stycket och riktigheten i de bedömningar som har gjorts om effekterna av dessa åtgärder.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

15 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 6 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 12 och 14 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om minskning av aktiekapitalet ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på stämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till

handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 37 § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Kallelsens innehåll

16 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget om minskning av aktiekapitalet skall ange förslagets huvudsakliga innehåll.

Bolagsstämmans beslut

17 § Bolagsstämmans beslut om minskning av aktiekapitalet ska innehålla de uppgifter som framgår av 7 § samt, i förekommande fall, 9 § första och andra styckena, 10 § första stycket, 10 a § och 10 b § första stycket. Lag (2014:539).

Underrättelse

18 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut om minskning av aktiekapitalet genast sändas till aktieägare vars postadress är känd för bolaget, om aktieägarens aktier kan eller skall dras in.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädade vid den bolagsstämma som har beslutat om minskningen av aktiekapitalet.

Registrering m.m.

19 § Styrelsen skall inom fyra månader från beslutet om minskning av aktiekapitalet anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret.

20 § Genom registreringen av minskningsbeslutet fastställs minskningen av aktiekapitalet till det belopp som har angetts i beslutet eller, om ett visst belopp inte har angetts, till summan av de indragna aktiernas kvotvärden.

Aktiekapitalet är minskat när minskningsbeslutet har registrerats eller, i sådana fall som avses i 23 §, när ett beslut enligt 27 eller 28 § har registrerats.

21 § Om minskningen av aktiekapitalet har genomförts med indragning av aktier, skall de indragna aktierna genast strykas ur aktieboken. I avstämningsbolag skall styrelsen genast anmäla till den centrala värdepappersförvararen att minskningen har registrerats.

Minskningsbeslutet faller

22 § Frågan om minskning av aktiekapitalet faller, om

1. någon anmälan enligt 19 § om registrering inte har gjorts inom föreskriven tid,
2. Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om registrering enligt 19 § eller har vägrat registrering, eller
3. någon ansökan enligt 25 § om tillstånd att verkställa minskningsbeslutet inte har gjorts inom föreskriven tid eller har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft.

Om ett minskningsbeslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet minskas.

Tillstånd från Bolagsverket eller allmän domstol

Tillstånd att verkställa beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna m.m.

23 § Skall minskningsbeloppet helt eller delvis användas för ändamål som avses i 1 § första stycket 2 eller 3, får bolaget inte verkställa minskningsbeslutet utan tillstånd av Bolagsverket eller, i tvistiga fall, allmän domstol. Tillstånd behövs dock inte om bolaget samtidigt vidtar åtgärder som medför att varken bolagets bundna egna kapital eller dess aktiekapital minskar.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

24 § Om tillstånd krävs enligt 23 §, skall bolaget skriftligen underrätta sina kända borgenärer om minskningsbeslutet. Underrättelserna skall innehålla uppgift om att bolaget avser att ansöka om tillstånd att verkställa minskningsbeslutet samt uppgift om borgenärernas rätt enligt 27 § att motsätta sig att beslutet verkställs.

Borgenärerna behöver inte underrättas om en revisor i ett skriftligt, undertecknat yttrande uttalar att han eller hon inte har funnit att minskningen medför någon fara för borgenärerna. Inte heller behöver underrättelse sändas till borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

För en revisor som avses i andra stycket gäller bestämmelserna i 14 § andra och tredje styckena. Lag (2007:317).

Ansökan om tillstånd

25 § Bolaget ska, i sådana fall som avses i 23 §, ansöka om tillstånd att verkställa minskningsbeslutet. Ansökan ska göras hos Bolagsverket. Den ska ges in samtidigt med anmälan enligt 19 § eller senast två månader efter det att minskningsbeslutet registrerades.

Till ansökan ska det bifogas ett intyg från bolagets styrelse eller verkställande direktör om att bolagets kända borgenärer har underrättats enligt 24 § första stycket. Om det finns ett yttrande som avses i 24 § andra stycket, ska i stället yttrandet bifogas ansökan. Om bolaget inte har bifogat vare sig ett sådant intyg eller ett sådant yttrande, ska Bolagsverket förelägga bolaget att avhjälpa bristen. Om bolaget inte gör detta, ska ansökan avvisas. Detsamma gäller om frågan om minskning av aktiekapitalet har fallit enligt 22 § första stycket 1 eller 2. Lag (2014:539).

Kallelse på bolagets borgenärer

26 § Om Bolagsverket finner att det inte finns något hinder mot ansökan enligt 25 §, ska verket kalla bolagets borgenärer. Verket ska dock inte kalla borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Kallelsen ska innehålla föreläggande för den som vill motsätta sig ansökan att senast viss dag skriftligen anmäla detta. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Bolagsverket ska skyndsamt kungöra kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar. Verket ska vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till Skatteverket. Lag (2008:12).

När Bolagsverket skall lämna tillstånd till minskning av aktiekapitalet

27 § Om inte någon av de borgenärer som har blivit kallade enligt 26 § motsätter sig ansökan inom förelagd tid, skall Bolagsverket ge bolaget tillstånd att verkställa minskningsbeslutet. Motsätter sig någon borgenär ansökan, skall verket överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

När allmän domstol skall lämna tillstånd till minskning av aktiekapitalet

28 § Om ett ärende om tillstånd att få verkställa minskningsbeslut har överlämnats till domstol, skall tillstånd lämnas om det visas att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

Registrering

29 § Ett beslut att lämna tillstånd enligt 27 eller 28 § skall registreras i aktiebolagsregistret när det har vunnit laga kraft.

Tillstånd till vinstutdelning efter beslut om minskning av aktiekapitalet

30 § Under tre år efter registreringen av ett beslut om minskning av aktiekapitalet för förlusttäckning får vinstutdelning inte beslutas utan tillstånd från Bolagsverket eller, i tvistiga fall, allmän domstol. Tillstånd behövs dock inte om aktiekapitalet efter eller i samband med minskningsbeslutet har ökats med minst minskningsbeloppet. I fråga om Bolagsverkets eller domstolens tillstånd gäller 25-29 §§ i tillämpliga delar.

Minskning av aktiekapitalet enligt förbehåll i bolagsordningen

Inlösenförbehåll

31 § I aktiebolag där aktiekapitalet kan bestämmas till ett lägre eller högre belopp utan ändring av bolagsordningen, kan det tas in förbehåll i bolagsordningen om att aktiekapitalet kan minskas genom inlösen av aktier (inlösenförbehåll). Förbehållet får inte utformas så att aktiekapitalet kan minskas under minimikapitalet.

Ett inlösenförbehåll skall ange dels ordningen för inlösen, dels inlösenbeloppet eller grunderna för dess beräkning.

Om förbehållet införs genom ändring av bolagsordningen, får det endast avse aktier som tecknas eller ges ut efter det att ändringen har registrerats.

Majoritetskrav

32 § Vid bolagsstämmans beslut om minskning av aktiekapitalet enligt inlösenförbehåll gäller 7 kap. 40 §.

Tillstånd till minskning av aktiekapitalet

33 § Bestämmelserna i 23-29 §§ skall tillämpas också vid sådan minskning av aktiekapitalet som sker med stöd av inlösenförbehåll.

Tillstånd till minskning behövs dock inte, om

1. minskningen genomförs genom inlösen med ett sammanlagt belopp som inte överstiger vad som är disponibelt enligt 17

kap. 3 § första stycket, och

2. ett belopp som motsvarar minskningsbeloppet avsätts till reservfonden.

Registrering m.m.

34 § Vid beslut om minskning enligt förbehåll i bolagsordningen skall 19-22 §§ tillämpas. I de fall som avses i 33 § andra stycket skall styrelsen dock, när beslut har fattats om inlösen av aktier och avsättning till reservfonden, genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret.

Minskning av reservfonden

Minskningsändamål

35 § Minskning av reservfonden får ske för

1. täckning av förlust, om det inte finns fritt eget kapital som motsvarar förlusten,
2. ökning av aktiekapitalet genom fondemission eller nyemission av aktier, och
3. återbetalning till aktieägarna eller annat ändamål, om Bolagsverket eller, i tvistiga fall, allmän domstol med tillämpning av 23-29 §§ ger tillstånd till minskningen.

Beslutsordning

36 § Beslut om minskning av reservfonden fattas av bolagsstämman.

Vid bolagsstämmans beslut gäller 7 kap. 40 §.

Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

37 § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla förslaget enligt 6 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 12 och 14 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om minskning av aktiekapitalet ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman. Lag (2010:1516).

21 kap. Lån från bolaget till aktieägare m.fl.

Lån m.m. till närstående

Lån till aktieägare m.fl.

1 § Om inte annat följer av 2 §, får ett aktiebolag inte lämna penninglån till

1. den som äger aktier i bolaget eller i annat bolag i samma koncern,

2. den som är styrelseledamot eller verkställande direktör i

bolaget eller i annat bolag i samma koncern,

3. den som är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till den som avses i 1 eller 2,

4. den som är besvägrad med den som avses i 1 eller 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

5. en juridisk person över vilken en person som avses i 1-4, ensam eller tillsammans med någon annan som avses där, har ett bestämmande inflytande.

2 § Bestämmelserna i 1 § gäller inte om

1. gäldenären är en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund,

2. gäldenären är ett företag i en koncern i vilken det långivande bolaget ingår,

3. lånet är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse och bolaget lämnar lånet av rent affärsmässiga skäl, eller

4. lånet har tagits upp av Riksgäldskontoret enligt 5 kap. budgetlagen (2011:203).

Med koncern som avses i första stycket 2 likställs annan företagsgrupp av motsvarande slag i vilken moderorganisationen är

1. en svensk juridisk person som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078),

2. en motsvarande utländsk juridisk person med hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller

3. kommun, landsting eller kommunalförbund.

Bestämmelserna i 1 § gäller inte heller lån till en aktieägare eller dennes närstående, om låntagarens och dennes närståendes sammanlagda aktieinnehav i bolaget inte uppgår till en procent av aktiekapitalet. Lag (2011:204).

Ställande av säkerhet

3 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ om penninglån tillämpas även i fråga om att ställa säkerhet för penninglån.

Innehav i värdepappersfond eller specialfond

4 § Den som innehar en andel i en värdepappersfond eller specialfond anses vid tillämpningen av 1 och 2 §§ inte som aktieägare. Lag (2013:576).

Lån till förvärv av aktier

Lån till förvärv av aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern

5 § Ett aktiebolag får inte ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet för lån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i 1 § skall förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern.

6 § Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot förskott, lån eller säkerhet enligt 5 §, om

1. värdet av det erbjudna förskottet, lånebeloppet eller säkerheten, tillsammans med tidigare förskott, lån och säkerheter enligt denna paragraf från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger två prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, och

2. erbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget samt, i fråga om förskott eller lån, innebär att det erbjudna beloppet ska återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar.

Förskott, lån eller säkerhet enligt första stycket får inte lämnas, om det inte därefter finns full täckning för det bundna egna kapitalet. Vid beräkningen av om det finns full täckning för det bundna egna kapitalet ska förskott och lån enligt första stycket behandlas som fordringar utan värde samt säkerheter enligt första stycket behandlas som bolagets skuld.

Även om det inte finns något hinder enligt andra stycket får förskott, lån eller säkerhet lämnas endast i den mån det framstår som försvarligt med hänsyn till

1. de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, och

2. bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt. Lag (2010:1295).

Innehav i värdepappersfond eller specialfond

7 § Den som förvärvar eller innehar en andel i en värdepappersfond eller specialfond anses vid tillämpningen av 5 § inte som förvärvare av aktier. Lag (2013:576).

Dispens

8 § Skatteverket får medge undantag från förbuden i 1, 3 och 5 §§. Undantag från 1 eller 3 § får medges endast om det finns synnerliga skäl. Undantag från 5 § får medges endast om det behövs på grund av särskilda omständigheter.

För aktiebolag som står under Finansinspektionens tillsyn prövas frågor om undantag enligt första stycket av inspektionen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 12 §.

9 § Bolagets kända borgenärer skall höras över en ansökan om undantag enligt 8 §. Om en borgenär begär det, skall hans eller hennes fordran betalas eller betryggande säkerhet ställas för den innan ansökan får bifallas.

Första stycket gäller inte, om borgenärernas ställning uppenbarligen inte påverkas av att undantag medges.

Förteckning över lån m.m.

10 § Styrelsen och den verkställande direktören skall varje räkenskapsår upprätta en särskild förteckning över

1. förskott, lån och säkerheter som har lämnats med stöd av undantag som har medgetts enligt 8 §, samt
2. lån och säkerheter som har lämnats med stöd av bestämmelsen i 2 § första stycket 3.

Förteckningen skall avse förskott, lån och säkerheter som har lämnats under räkenskapsåret eller som finns kvar från tidigare

räkenskapsår. I förteckningen skall anges namnen på de personer till vilka förskott eller lån har lämnats eller för vilka säkerhet har ställts.

Den myndighet som avses i 8 § får besluta att förskott, lån eller säkerhet som avses i första stycket inte behöver tas upp i förteckningen.

Förteckningen skall bevaras under minst tio år efter utgången av det räkenskapsår som förteckningen avser.

Rättsföljderna vid olagligt lämnande av lån eller ställande av säkerhet

11 § Om ett aktiebolag har gett förskott eller lämnat lån i strid med bestämmelserna i detta kapitel, skall mottagaren återbära vad han eller hon har uppburit. Har säkerhet ställts i strid med bestämmelserna i detta kapitel, gäller rättshandlingen inte mot bolaget, om bolaget visar att mottagaren av säkerheten insåg eller bort inse att den var olaglig.

Särskilda bestämmelser om publika aktiebolag

12 § I fråga om publika aktiebolag får undantag enligt 8 § inte medges för förvärv av aktier i det bolag som lämnar förskott eller lån eller ställer säkerhet.

22 kap. Inlösen av minoritetsaktier

Förutsättningar för inlösen

1 § En aktieägare som innehar mer än nio tiondelar av aktierna i ett aktiebolag (majoritetsaktieägaren) har rätt att av de

övriga aktieägarna i bolaget lösa in återstående aktier. Den vars aktier kan lösas in har rätt att få sina aktier inlösta av majoritetsaktieägaren.

Bestämmelserna i första stycket och i övrigt i detta kapitel om majoritetsaktieägare i ett aktiebolag gäller även den som tillsammans med ett eller flera dotterföretag innehar mer än nio tiondelar av aktierna i bolaget och den vars dotterföretag innehar mer än nio tiondelar av aktierna i bolaget. Finns det flera som uppfyller dessa förutsättningar, skall bestämmelserna i detta kapitel tillämpas enbart på den som är närmast överordnad bolaget.

Med dotterföretag som avses i andra stycket likställs juridisk person över vilken en majoritetsaktieägare som inte är ett svenskt aktiebolag utövar inflytande på det sätt som anges i 1 kap. 11 §.

Lösenbeloppet

Lösenbeloppets storlek

2 § Om frågan om lösenbeloppet för en aktie som skall lösas in enligt detta kapitel är tvistig, skall lösenbeloppet bestämmas med tillämpning av andra-fjärde styckena.

Lösenbeloppet för en aktie skall bestämmas så att det motsvarar det pris för aktien som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. För en aktie som är föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet skall lösenbeloppet motsvara det noterade värdet, om inte särskilda skäl motiverar något annat.

Lösenbeloppet skall bestämmas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då begäran om prövning av skiljemän enligt 5 § gjordes. Om det finns skäl för det, får beloppet i stället bestämmas med hänsyn till förhållandena vid en tidpunkt som infaller tidigare.

Har ett yrkande om inlösen av aktie enligt detta kapitel föregåtts av ett offentligt erbjudande att förvärva samtliga aktier som budgivaren inte redan innehar och har detta erbjudande antagits av ägare till mer än nio tiondelar av de aktier som erbjudandet avser, skall lösenbeloppet motsvara det erbjudna vederlaget, om inte särskilda skäl motiverar något annat. Lag (2007:566).

Ränta på lösenbeloppet

3 § En aktieägare har rätt till ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) på lösenbeloppet från den dag någon av parterna begärde att tvisten skulle prövas av skiljemän till dess att den dom, där lösenbeloppet har fastställts, har vunnit laga kraft. För tiden därefter fram till dess att lösenbeloppet betalas har aktieägaren rätt till ränta enligt 6 § samma lag. I fråga om bolag som inte är avstämningsbolag skall dock sådan ränta inte betalas för tiden innan aktiebrev med anteckning om överlåtelse eller lösenbevis har överlämnats till majoritetsaktieägaren.

Rätten till lösenbeloppet

4 § Rätten till lösenbeloppet skall antas tillkomma den som till majoritetsaktieägaren överlämnar ett aktiebrev med anteckning om överlåtelse eller ett lösenbevis enligt 13 § andra stycket. I avstämningsbolag skall rätten antas tillkomma den som enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella

instrument är

1. registrerad som ägare till aktierna, eller
2. antecknad på konto i avstämningsregister som berättigad till lösenbeloppet.

Talan i inlösentvist

5 § En tvist om huruvida det finns en rätt eller skyldighet till inlösen eller om lösenbeloppets storlek skall prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

Talan i en inlösentvist får tas upp till prövning om den avser

1. fastställelse av rätt eller skyldighet till inlösen,
2. fastställelse av lösenbeloppets storlek, eller
3. förpliktelse för majoritetsaktieägaren att betala fastställt lösenbelopp till aktieägare vars aktier löses in.

Bestämmelser om talan mot skiljedomen finns i 24 §.

Bestämmelserna i denna paragraf hindrar inte att talan mot en utländsk majoritetsaktieägare väcks vid en utländsk domstol.

Särskilda bestämmelser när majoritetsaktieägaren har begärt prövning av skiljemän

Begäran om prövning av skiljemän

6 § Om en majoritetsaktieägare vill lösa in aktier i ett bolag enligt 1 § och det inte kan träffas en överenskommelse om detta, skall han eller hon hos bolagets styrelse skriftligen begära att tvisten avgörs av skiljemän och uppge sin skiljeman.

Bolagets underrättelse till minoritetsaktieägarna

7 § Styrelsen skall genast efter det att den har mottagit en begäran enligt 6 § genom kungörelse underrätta de aktieägare, som lösningsanspråket riktas mot, om att inlösen har begärts. I underrättelsen skall aktieägarna ges tillfälle att senast två veckor från kungörelsen skriftligen uppge sin skiljeman till bolaget.

Underrättelsen skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar samt den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Underrättelsen skall även sändas med brev till varje aktieägare som lösningsanspråket riktas mot och vars postadress är känd för bolaget.

I fråga om publika aktiebolag gäller 28 § i stället för andra stycket första meningen.

Ansökan om god man

8 § Om inte samtliga i aktieboken införda aktieägare, som lösningsanspråket riktas mot, inom den tid som anges i underrättelsen enligt 7 § har uppgett en gemensam skiljeman, ska styrelsen hos Bolagsverket ansöka om att en god man utses.

En sådan ansökan ska prövas skyndsamt. Lag (2011:899).

Vem som kan utses till god man

9 § Den som utses till god man skall vara lämplig för uppdraget.

Den gode mannens uppgifter

10 § Den gode mannen skall

1. utse en gemensam skiljeman för minoritetsaktieägarna, och
2. i tvisten bevaka frånvarande aktieägars rätt.

Den gode mannen skall snarast underrätta bolagets styrelse om valet av skiljeman.

Utöver vad som anges i denna lag, gäller om den gode mannens behörighet vad som föreskrivs i 12 kap. 14 § första stycket 2-6 rättegångsbalken. Den gode mannen är vidare behörig att framställa yrkande om fullgörelse enligt 5 § andra stycket 3.

11 § Sedan skiljemännen har utsetts, skall de uppmana de aktieägare som själva önskar föra sin talan att inom två veckor anmäla detta till skiljenämndens ordförande. I fråga om denna uppmaning skall 7 § andra stycket tillämpas.

I fråga om publika aktiebolag gäller 28 § i stället för 7 § andra stycket första meningen.

Förhandstillträde

12 § Innan frågan om lösenbeloppet slutligt har prövats, får skiljemännen eller, sedan talan har väckts vid domstol enligt 24 §, domstolen på yrkande av majoritetsaktieägaren i en särskild dom besluta om förhandstillträde för majoritetsaktieägaren.

Ett avgörande enligt första stycket får meddelas endast om

1. parterna är ense om att det finns lösningsrätt eller lösningskyldighet eller det annars står klart att en sådan rätt eller skyldighet finns, och
2. majoritetsaktieägaren har ställt säkerhet för kommande lösenbelopp och ränta och säkerheten har godkänts av skiljemännen eller domstolen.

Om beslut om förhandstillträde har meddelats, får majoritetsaktieägaren utöva de rättigheter som aktierna ger från den tidpunkt då domen om förhandstillträde vinner laga kraft eller, om skiljemännen har beslutat enligt 24 § tredje stycket, från tidpunkten för det beslutet. Vid denna tidpunkt inträder också de rättsverkningar som anges i 13 och 14 §§. Lag (2007:317).

13 § Om det har beslutats om förhandstillträde till aktier i ett bolag som inte är avstämningsbolag, är ägarna till de aktier som skall lösas in skyldiga att till majoritetsaktieägaren överlämna sina aktiebrev med anteckning om överlåtelse. Aktiebrev, som ännu inte har överlämnats till majoritetsaktieägaren ger inte annan rätt för innehavaren än att mot överlämnandet av aktiebrevet få ut lösenbeloppet och ränta.

När en aktieägare överlämnar aktiebrev till majoritetsaktieägaren enligt första stycket är denne skyldig att till aktieägaren lämna ett skriftligt bevis om aktieägarens rätt till kommande lösenbelopp och ränta (lösenbevis). Av lösenbeviset skall framgå

1. att det har utställts av majoritetsaktieägaren, och

2. det antal aktier, i förekommande fall med uppgift om aktieslag, för vilka aktieägaren är berättigad till lösenbelopp.

I fråga om överlåtelse och pantsättning av lösenbevis skall bestämmelserna om emissionsbevis och teckningsoptionsbevis i 11 kap. 7 § tillämpas.

14 § Om det har beslutats om förhandstillträde till aktier i ett avstämningsbolag, skall aktierna, på begäran av majoritetsaktieägaren, registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. Samtidigt skall aktieägares rätt till kommande lösenbelopp och ränta registreras enligt samma lag.

Särskild dom i inlösentvist

15 § Är frågan om majoritetsaktieägarens rätt eller skyldighet till inlösen tvistig, får skiljemännen på yrkande av part eller den gode mannen avgöra frågan genom en särskild skiljedom.

Om ett avgörande om förhandstillträde enligt 12 § har vunnit laga kraft, får skiljemännen på yrkande av part eller den gode mannen meddela en särskild skiljedom över belopp som har medgetts av majoritetsaktieägaren.

Återkallelse av talan m.m.

Majoritetsaktieägarens skyldighet att fullfölja talan

16 § Om majoritetsaktieägaren återkallar sin talan om inlösen, är majoritetsaktieägaren ändå, om det finns förutsättningar för inlösen enligt 1 §, skyldig att på yrkande av

minoritetsaktieägare eller den gode mannen lösa in minoritetsaktieägares aktier.

17 § Om majoritetsaktieägarens lösningsrätt enligt 1 § har bortfallit på grund av majoritetsaktieägarens eller dennes dotterföretags överlåtelse av aktier, är majoritetsaktieägaren ändå på yrkande skyldig att lösa in motpartens aktier. Yrkande om inlösen får dock i så fall framställas endast beträffande aktie som ägdes av någon annan än majoritetsaktieägaren eller dotterföretag till denne den dag majoritetsaktieägaren begärde att tvisten skulle avgöras av skiljemän. Med dotterföretag likställs en sådan juridisk person som avses i 1 § tredje stycket.

18 § Om det har beslutats om förhandstillträde enligt 12 §, får majoritetsaktieägaren inte därefter återkalla sin talan.

Skyldighet för annan än majoritetsaktieägaren att fullfölja talan

19 § Har någon annan än majoritetsaktieägaren lämnat tvisten för avgörande av skiljemän och återkallar han eller hon sin talan, skall tvisten ändå prövas om majoritetsaktieägaren yrkar det.

Verkningar av en skiljedom avseende lösenbeloppet

20 § När en dom avseende lösenbeloppet har vunnit laga kraft gäller följande. I ett bolag som inte är avstämningsbolag skall ägarna till de aktier som skall lösas in till majoritetsaktieägaren överlämna sina aktiebrev med anteckning om överlåtelse. I ett avstämningsbolag skall, utom i fall som avses i 21 §, aktierna på begäran av majoritetsaktieägaren registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Nedsättning av fastställt lösenbelopp

21 § Har aktiebrev eller lösenbevis inte överlämnats till majoritetsaktieägaren inom en månad från den dag dom avseende lösenbeloppet vann laga kraft eller är, i fråga om avstämningsbolag, aktieägare i ett sådant bolag okänd, skall majoritetsaktieägaren utan dröjsmål låta nedsätta lösenbeloppet för en sådan aktie eller för aktie som avses med sådant lösenbevis enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Något förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet får inte göras.

Om nedsättning har skett enligt denna paragraf, får majoritetsaktieägaren utöva de rättigheter som aktierna ger från och med den tidpunkt då beloppet sätts ned hos länsstyrelsen.

Ett aktiebrev, som ännu inte har överlämnats till länsstyrelsen, ger inte annan rätt för innehavaren än att mot överlämnandet av aktiebrevet få ut lösenbeloppet och ränta. I avstämningsbolag skall, om nedsättning har skett, aktierna på begäran av majoritetsaktieägaren registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Utfärdande av nytt aktiebrev

22 § Har ett aktiebrev inte överlämnats inom en månad från det att majoritetsaktieägaren blev ägare till aktien, skall bolagets styrelse på majoritetsaktieägarens begäran utfärda ett nytt aktiebrev. Det nya aktiebrevet skall innehålla uppgift om att det ersätter ett tidigare aktiebrev. Om det tidigare

aktiebrevet därefter överlämnas till majoritetsaktieägaren, skall denne överlämna det till bolaget för makulering.

Kostnaderna för skiljeförfarandet

23 § Majoritetsaktieägaren skall svara för ersättningen till skiljemännen och gode mannen samt för andra aktieägares kostnader i skiljeförfarandet. Om det finns särskilda skäl, får skiljemännen ålägga annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Beträffande aktieägares och den gode mannens kostnader gäller 18 kap. 8 § rättegångsbalken.

Om den gode mannen begär det, får skiljemännen ålägga majoritetsaktieägaren att ställa säkerhet för den gode mannens arvode och kostnader. Lag (2007:317).

Talan mot skiljedom

24 § Part eller god man som är missnöjd med en skiljedom i en inlösentvist har rätt att väcka talan vid Stockholms tingsrätt inom sextio dagar från det att han eller hon fick del av skiljedomen i original eller bestyrkt kopia.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Skiljemännen får besluta att en skiljedom om förhandstillträde enligt 12 § gäller även om den inte har vunnit laga kraft. Ett sådant beslut får endast avse aktier vars ägare har medgett att förhandstillträde sker. Beslutet får meddelas även efter det att skiljedomen om förhandstillträde har meddelats. Lag (2007:317).

Rättegångskostnader i allmän domstol

25 § I allmän domstol svarar majoritetsaktieägaren för sina egna kostnader och för kostnader som har uppkommit för motpart eller god man genom att majoritetsaktieägaren har väckt talan, om inte annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken. I övrigt gäller vad som sägs i 18 kap. rättegångsbalken om skyldigheten att svara för kostnader i högre rätt.

Om minoritetsaktieägarna helt eller delvis skall svara för rättegångskostnader, skall dessa fördelas efter det antal aktier som var och en innehar. Om det finns särskilda skäl, får domstolen besluta om en annan fördelning. Bestämmelserna i 18 kap. 9 § rättegångsbalken skall inte tillämpas. Lag (2007:317).

Inlösen av teckningsoptioner och konvertibler

26 § En majoritetsaktieägare som utnyttjar sin rätt enligt 1 § att lösa in återstående aktier i bolaget har rätt att också lösa in teckningsoptioner och konvertibler som bolaget har gett ut. En innehavare av en sådan teckningsoption eller konvertibel har rätt att få denna inlöst av majoritetsaktieägaren, även om denne inte utnyttjar sin rätt till inlösen av aktier.

Har majoritetsaktieägaren enligt 6 § begärt att en tvist om inlösen skall avgöras av skiljemän, får teckningsoptionerna eller konvertiblerna inte utnyttjas för teckning eller konvertering förrän inlösentvisten har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft. Om den tid inom vilken optionsrätten får utnyttjas eller konvertering får ske löper ut dessförinnan eller inom tre månader därefter, har innehavaren av teckningsoptionen eller konvertibeln ändå rätt att utnyttja optionen eller konvertibeln under tre månader efter det att avgörandet vann laga kraft. Lag (2007:317).

27 § Har majoritetsaktieägaren begärt att såväl en tvist om inlösen av aktier som en tvist om inlösen av teckningsoptioner eller konvertibler skall avgöras av skiljemän, skall tvisterna handläggas i samma skiljeförfarande.

I en tvist om inlösen av teckningsoptioner eller konvertibler skall 1-11 §§ och 15-25 §§ tillämpas.

Om en tvist om inlösen avser såväl aktier som teckningsoptioner eller konvertibler och god man enligt 7 § har utsetts, är denne också behörig att företräda frånvarande innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

28 § I fråga om publika aktiebolag ska en underrättelse enligt 7 § och en uppmaning enligt 11 § kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i den rikstäckande dagstidning som har angetts i bolagsordningen i enlighet med 7 kap. 56 eller 56 a §. Lag (2010:1516).

23 kap. Fusion av aktiebolag

Gemensamma bestämmelser

Vad en fusion innebär

1 § Två eller flera aktiebolag kan gå samman genom att samtliga tillgångar och skulder i ett eller flera av bolagen övertas av ett annat aktiebolag mot vederlag till aktieägarna i det eller de överlåtande bolagen (fusion). Vid fusionen upplöses det eller de överlåtande bolagen utan likvidation.

Fusion kan ske

1. mellan det övertagande bolaget på ena sidan och ett eller flera överlåtande bolag på den andra (absorption), eller
2. mellan två eller flera överlåtande bolag genom att de bildar ett nytt, övertagande bolag (kombination).

Vid fusion genom absorption av helägt dotterbolag gäller 28-35 §§ i stället för 6-27 §§.

Fusionsvederlag

2 § Vederlaget till aktieägarna i det eller de överlåtande bolagen (fusionsvederlaget) ska bestå av aktier i det övertagande bolaget eller av pengar. Mer än hälften av vederlagets sammanlagda värde ska utgöras av aktier. Lag (2008:805).

De deltagande bolagens redovisningsvaluta

3 § Fusion får ske endast om överlåtande och övertagande bolag har samma redovisningsvaluta.

Fusion när överlåtande bolag har gått i likvidation

4 § Fusion får ske även om överlåtande bolag har gått i likvidation, under förutsättning att skifte av bolagets tillgångar inte har påbörjats.

Om överlåtande bolag har gått i likvidation, skall likvidatorerna, när en fusionsplan har upprättats enligt 6 eller 28 §, lämna slutredovisning över sin förvaltning. När fusionsplanen har blivit gällande i bolaget, skall

slutredovisningen läggas fram på en bolagsstämma. För slutredovisningen och dess granskning gäller i övrigt vad som föreskrivs i 25 kap. 40 §.

Likvidationen skall anses avslutad när anmälan om fusionen enligt 25 § har registrerats eller tillstånd att verkställa en fusionsplan har registrerats enligt 34 §.

Särskilda rättighetshavares ställning

5 § Innehavare av teckningsoptioner, konvertibler eller andra värdepapper med särskilda rättigheter i överlåtande bolag skall i det övertagande bolaget ha minst motsvarande rättigheter som i det överlåtande bolaget. Detta gäller dock inte om innehavarna enligt fusionsplanen har rätt att få sina värdepapper inlösta av det övertagande bolaget.

Fusion enligt 1 § andra stycket

Upprättande av fusionsplan

6 § Styrelserna för överlåtande och, vid absorption, övertagande bolag skall upprätta en gemensam, daterad fusionsplan enligt bestämmelserna i 7-13 §§. Planen skall undertecknas av styrelsen i vart och ett av bolagen.

Vid kombination utgör fusionsplanen stiftelseurkund för det övertagande bolaget.

Fusionsplanens innehåll

7 § I fusionsplanen skall det för varje bolag anges

1. firma, bolagskategori, organisationsnummer och den ort där styrelsen skall ha sitt säte,

2. hur många aktier i det övertagande bolaget som skall lämnas för ett angivet antal aktier i överlåtande bolag och vilken kontant ersättning som skall lämnas som fusionsvederlag,

3. den tidpunkt och de övriga villkor som skall gälla för utlämnandet av fusionsvederlaget,

4. från vilken tidpunkt och på vilka villkor de aktier som lämnas som fusionsvederlag medför rätt till utdelning i det övertagande bolaget,

5. den planerade tidpunkten för överlåtande bolags upplösning,

6. vilka rättigheter i det övertagande bolaget som skall tillkomma innehavare av aktier, teckningsoptioner, konvertibler och andra värdepapper med särskilda rättigheter i överlåtande bolag eller vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas till förmån för de nämnda innehavarna, och

7. arvode och annan särskild förmån som med anledning av fusionen skall lämnas till en styrelseledamot eller en verkställande direktör i överlåtande eller övertagande bolag eller till en revisor som utför granskning enligt 11 §.

8 § Vid kombination ska fusionsplanen även innehålla

1. en bolagsordning för det övertagande bolaget, och

2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum och postadress för styrelseledamot samt, i förekommande fall, revisor, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor. Lag (2010:834).

9 § I fusionsplanen ska det lämnas en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av fusionens lämplighet för bolagen. Av redogörelsen ska det framgå hur fusionsvederlaget har bestämts och vilka rättsliga och ekonomiska synpunkter som har beaktats. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen ska anmärkas.

Styrelsen ska underrätta styrelserna i övriga deltagande bolag, som inte har hållit bolagsstämma enligt 15 §, om väsentliga förändringar i bolagets tillgångar och skulder som har inträffat efter det att fusionsplanen upprättades.

Lag (2011:1046).

Kompletterande information

10 § Till fusionsplanen ska det fogas en kopia av bolagens årsredovisningar för de senaste tre räkenskapsåren.

Om fusionsplanen har upprättats senare än sex månader efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats, ska det vidare till planen fogas en översiktlig redogörelse för verksamheten och resultatutvecklingen samt för investeringar och förändringar i likviditet och finansiering sedan föregående räkenskapsårs utgång. I redogörelsen ska det också lämnas beloppsuppgifter om nettoomsättningen och resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden. Om det finns särskilda skäl, får en ungefärlig beloppsuppgift om resultatet lämnas. I fråga om bolag som omfattas av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag ska redogörelsen också innehålla uppgift om utvecklingen av bolagets inlåning och utlåning. Uppgifterna ska avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader innan fusionsplanen upprättas.

Om det inte finns något särskilt som hindrar det, ska det i redogörelsen enligt andra stycket även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det närmast föregående räkenskapsåret. Begrepp och termer ska så långt det är möjligt stämma överens med dem som har använts i den senast framlagda årsredovisningen eller, i förekommande fall, koncernredovisningen.

Andra och tredje styckena gäller inte om bolaget har lämnat en delårsrapport enligt 9 kap. årsredovisningslagen (1995:1554) och fogar en kopia av den till fusionsplanen. Delårsrapporten ska i så fall omfatta en period om sex månader närmast efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats. Lag (2011:1046).

Revisorsgranskning av fusionsplanen

11 § För vart och ett av de överlåtande bolagen och, vid absorption, det övertagande bolaget ska fusionsplanen granskas av en eller flera revisorer. Granskningen ska vara så omfattande och ingående som god revisionsredovisning kräver. För varje bolag ska revisorn eller revisorerna upprätta ett yttrande över granskningen. Av yttrandena ska det framgå huruvida fusionsvederlaget och grunderna för dess fördelning har bestämts på ett sakligt och korrekt sätt. Det ska också anges vilken eller vilka metoder som har använts vid värderingen av bolagens tillgångar och skulder, resultatet av de tillämpade värderingsmetoderna samt deras lämplighet och vilken vikt som har tillmätts dem vid den samlade bedömningen av värdet på vart och ett av bolagen. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen ska anmärkas.

I yttrandena ska det särskilt anges,

1. vid absorption, om revisorerna vid sin granskning har funnit att fusionen medför fara för att borgenärerna i det övertagande bolaget inte ska få sina fordringar betalda, och

2. vid kombination, om de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget uppgår till minst aktiekapitalet i detta.

Om samtliga aktieägare i de bolag som deltar i fusionen har samtyckt till det, får granskningen och yttrandena begränsas till de omständigheter som anges i andra stycket.

Revisorernas yttranden ska fogas till fusionsplanen.

Förordning (2008:1238).

12 § En revisor som avses i 11 § skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman i respektive bolag. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagens revisorer.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt

11 § gäller bestämmelserna i 9 kap. 40, 45 och 46 §§.

13 § Styrelsen, den verkställande direktören och revisorn i ett bolag som skall delta i fusionen skall ge varje revisor som utför granskning enligt 11 § tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som denne anser vara nödvändig. De skall också lämna de upplysningar och den hjälp som begärs. Samma skyldighet har en revisor som utför granskning enligt 11 § mot övriga sådana revisorer.

Registrering av fusionsplanen

14 § Inom en månad från upprättandet av fusionsplanen skall det övertagande bolaget eller, vid kombination, det äldsta av de överlåtande bolagen ge in planen med bifogade handlingar till Bolagsverket för registrering i aktiebolagsregistret. Uppgift om registreringen skall enligt 27 kap. 3 § kungöras. Om planen inte kungörs i sin helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgift om var den hålls tillgänglig.

Första stycket gäller inte vid fusion, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat fusionsplanen.

När fusionsplanen skall underställas bolagsstämman

15 § Fusionsplanen ska underställas bolagsstämman i samtliga överlåtande bolag.

Om ägare till minst fem procent av samtliga aktier i det övertagande bolaget begär det, ska fusionsplanen även underställas bolagsstämman i det bolaget. En sådan begäran ska göras inom två veckor från det att uppgift om att fusionsplanen har registrerats har kungjorts enligt 27 kap. 3 §.

Stämman får hållas tidigast en månad efter det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts. Om samtliga bolag som deltar i fusionen är privata aktiebolag, får stämman hållas tidigare, dock tidigast två veckor efter kungörelsen.

Första-tredje styckena gäller inte vid fusion där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat fusionsplanen. Lag (2008:12).

Tillhandahållande av fusionsplanen m.m.

16 § Om en fråga om godkännande av fusionsplan enligt 15 § ska underställas bolagsstämman, gäller följande.

Styrelsen ska hålla planen med bifogade handlingar tillgänglig för aktieägarna under minst en månad eller, om samtliga bolag som deltar i fusionen är privata aktiebolag, minst två veckor före den bolagsstämma där frågan ska behandlas. Handlingarna ska hållas tillgängliga hos bolaget på den ort där styrelsen har sitt säte. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Under förutsättning att handlingarna hålls tillgängliga på bolagets webbplats får styrelsen, trots andra stycket, välja mellan att hålla dem tillgängliga hos bolaget och att sända kopior av dem till aktieägarna.

Om det har inträffat väsentliga förändringar i något bolags tillgångar och skulder efter det att fusionsplanen upprättades, ska styrelsen lämna upplysningar om detta på bolagsstämman innan frågan om godkännande av fusionsplanen avgörs.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller även 53 §. Lag (2011:1046).

Majoritetskrav m.m.

17 § Ett bolagsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträttats av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädda vid stämman.

Om det finns flera aktieslag i bolaget, ska vad som föreskrivs i första stycket även tillämpas inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman.

Om något av de överlåtande bolagen är ett publikt aktiebolag och det övertagande bolaget är ett privat aktiebolag, är det publika aktiebolagets beslut om godkännande av fusionsplanen giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget. Detsamma gäller om något av de överlåtande bolagen är ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och det som fusionsvederlag ska lämnas aktier som vid den tidpunkt då vederlaget ska lämnas ut inte är upptagna till handel på en sådan marknad.

Vid beslut om godkännande av fusionsplanen i överlåtande bolag ska aktier som innehas av det övertagande bolaget eller av ett annat företag i samma koncern som det övertagande bolaget inte beaktas. Med koncern likställs i detta sammanhang annan företagsgrupp av motsvarande slag. Lag (2008:805).

18 § Om någon av de bolagsstämmor som skall godkänna fusionsplanen inte godkänner planen i dess helhet, faller frågan om fusion.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

19 § När fusionsplanen har blivit gällande i samtliga bolag som deltar i fusionen, skall vart och ett av dem skriftligen underrätta sina kända borgenärer om beslutet. Underrättelserna skall innehålla uppgift om att bolaget avser att ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen samt uppgift om

borgenärernas rätt att motsätta sig att fusionsplanen verkställs.

Borgenärerna i det övertagande bolaget behöver inte underrättas, om revisorerna i yttrande över fusionsplanen har uttalat att de inte har funnit att fusionen medför någon fara för dessa borgenärer. Inte heller behöver underrättelse sändas till borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen

20 § Det övertagande bolaget eller, vid kombination, det äldsta av de överlåtande bolagen skall ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen. Ansökan skall göras hos Bolagsverket. Den skall ges in inom en månad efter det att fusionsplanen har blivit gällande i samtliga bolag och, om fusionsplanen har registrerats enligt 14 § första stycket, senast två år efter det att uppgift om att planen har registrerats har kungjorts. Följande handlingar skall fogas till ansökan:

1. en kopia av fusionsplanen,
2. intyg från bolagens styrelser eller verkställande direktörer om att bolagens kända borgenärer har underrättats enligt 19 § och, i sådana fall som avses i 14 § andra stycket, att samtliga aktieägare har undertecknat fusionsplanen, och
3. i förekommande fall, en kopia av protokollet från en bolagsstämma som avses i 15 §.

Om sökanden inte har bifogat de handlingar som anges i andra stycket, skall Bolagsverket förelägga denne att avhjälpa bristen. Om sökanden inte gör detta, skall ansökan avvisas.

21 § Bolagsverket skall avslå en ansökan enligt 20 § om

1. fusionsplanen inte har godkänts i behörig ordning eller till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen,

2. fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (2008:579) eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer eller om prövning av fusionen pågår enligt konkurrenslagen eller den nämnda förordningen, eller

3. vid kombination, revisorsyttrandena enligt 11 § inte utvisar att de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget uppgår till minst aktiekapitalet i detta.

Om ansökan inte kan beviljas på grund av att prövning pågår enligt konkurrenslagen eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 och prövningen kan antas bli avslutad inom kort tid, får Bolagsverket förklara tillståndsfrågan vilande under högst sex månader. Lag (2008:603).

21 a § Under den tid som Bolagsverkets handläggning av en ansökan enligt 20 § pågår får Skatteverket besluta om att det under en viss tid om högst tolv månader föreligger hinder mot verkställande av fusionsplanen. Tiden får förlängas, om det finns särskilda skäl. Förlängning får endast ske med tre månader i taget. Så länge Skatteverkets beslut gäller, ska Bolagsverkets handläggning av ansökan enligt 20 § vila.

Skatteverket får besluta enligt första stycket endast om

1. det är motiverat av hänsyn till allmänintresset,

2. verket har beslutat om revision hos bolaget, och

3. det finns skäl att anta att revisionen skulle försvåras avsevärt av fusionen. Lag (2008:12).

Kallelse på bolagens borgenärer

22 § Om Bolagsverket finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 20 §, ska verket kalla bolagens borgenärer. Verket ska dock inte kalla

1. borgenärerna i det övertagande bolaget, om revisorerna i yttrande över fusionsplanen enligt 11 § har uttalat att de inte har funnit att fusionen medför någon fara för dessa borgenärer,
2. borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Kallelsen ska innehålla ett föreläggande för den som vill motsätta sig ansökan att senast viss dag skriftligen anmäla detta. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Bolagsverket ska skyndsamt kungöra kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar. Verket ska vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till Skatteverket. Lag (2008:12).

När Bolagsverket skall lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen

23 § Om inte någon av de borgenärer som har blivit kallade enligt 22 § motsätter sig ansökan inom förelagd tid, skall Bolagsverket ge bolagen tillstånd att verkställa fusionsplanen. Motsätter sig någon borgenär ansökan, skall verket överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där styrelsen i det

övertagande bolaget skall ha sitt säte.

När allmän domstol skall lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen

24 § Om ett ärende om tillstånd till verkställande av fusionsplan har överlämnats till domstol enligt 23 §, skall tillstånd lämnas om det visas att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

Registrering av fusionen

25 § Styrelsen för det övertagande bolaget ska anmäla fusionen för registrering i aktiebolagsregistret. Styrelsen ska även för registrering anmäla, vid absorption, aktiekapitalets ökning och, vid kombination, vilka som har utsetts till styrelseledamöter samt, i förekommande fall, revisorer och lekmannarevisorer i bolaget.

Anmälan ersätter teckningen av aktierna och ska göras senast två månader från Bolagsverkets tillstånd till verkställighet av fusionsplanen eller, när tillstånd lämnas av allmän domstol, från det att domstolens beslut har vunnit laga kraft. Till anmälan ska fogas ett intyg från en auktoriserad eller godkänd revisor om att överlåtande bolags tillgångar har överlämnats till det övertagande bolaget.

Bestämmelserna i 48 § tredje stycket ska tillämpas, om

1. något av de bolag som deltar i fusionen eller något annat företag som genom fusion har gått upp i något av dessa bolag tidigare har deltagit i en gränsöverskridande fusion,
2. den gränsöverskridande fusionen har registrerats inom tre

år före anmälan för registrering enligt första stycket, och

3. något av bolagen fortfarande omfattas av ett system för arbetstagares medverkan enligt lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner. Lag (2010:834).

Fusionens rättsverkningar

26 § När en anmälan om fusion enligt 25 § registreras, inträder följande rättsverkningar.

1. Överlåtande bolags tillgångar och skulder med undantag för skadeståndsanspråk enligt 29 kap. 1-3 §§ som har samband med fusionen övergår till det övertagande bolaget.

2. Aktieägare i överlåtande bolag blir aktieägare i det övertagande bolaget.

3. Överlåtande bolag upplöses.

4. Vid kombination: det övertagande bolaget anses bildat.

Trots bestämmelserna i första stycket kan ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i ett överlåtande bolag hos styrelsen begära att det hålls bolagsstämma för behandling av fråga om talan enligt 29 kap. 7 §. I så fall ska 7 kap. 17 § andra stycket tillämpas. Om en sådan talan väcks, gäller 25 kap. 44 § i tillämpliga delar. Lag (2008:805).

Frågan om fusion faller

27 § Bolagsverket skall förklara att frågan om fusion har fallit, om

1. ansökan enligt 20 § om tillstånd att verkställa fusionsplanen inte har gjorts inom föreskriven tid eller sådan ansökan har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft,
2. anmälan enligt 25 § inte har gjorts inom föreskriven tid, eller
3. Bolagsverket genom beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om registrering enligt 25 § eller har vägrat registrering.

Absorption av helägt dotterbolag

Fusionsplan

28 § Om ett moderbolag äger samtliga aktier i ett dotterbolag, kan bolagens styrelser fatta beslut om att dotterbolaget skall gå upp i moderbolaget. De skall därvid upprätta en fusionsplan. Planen skall för vart och ett av bolagen ange

1. firma, bolagskategori, organisationsnummer och den ort där styrelsen skall ha sitt säte,
2. den planerade tidpunkten för dotterbolagets upplösning,
3. vilka rättigheter i moderbolaget som skall tillkomma innehavare av teckningsoptioner, konvertibler och andra värdepapper med särskilda rättigheter i dotterbolaget eller vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas till förmån för de nämnda innehavarna,
4. arvode och annan särskild förmån som med anledning av fusionen skall lämnas till en styrelseledamot eller en

verkställande direktör eller till en revisor som utför granskning enligt 29 §.

I fusionsplanen skall det lämnas en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av fusionens lämplighet för bolagen.

Revisorsgranskning av fusionsplanen

29 § Fusionsplanen skall granskas av en eller flera revisorer. Granskningen skall vara så omfattande och ingående som god revisionsred kräver. Vid granskningen gäller bestämmelserna i 13 §.

För varje bolag skall revisorn eller revisorerna upprätta ett yttrande över granskningen. I yttrandena skall revisorerna särskilt ange om de vid sin granskning har funnit att fusionen medför någon fara för att borgenärerna i moderbolaget inte skall få sina fordringar betalda.

Revisorernas yttranden skall fogas till fusionsplanen.

För en revisor som utför granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 12 §.

Registrering av fusionsplanen

30 § Inom en månad från upprättandet av fusionsplanen skall moderbolaget ge in planen med bifogade yttranden för registrering i aktiebolagsregistret. Uppgift om registreringen skall enligt 27 kap. 3 § kungöras. Om planen inte kungörs i sin helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgift om var den hålls tillgänglig.

Första stycket gäller inte vid fusion, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i moderbolaget har undertecknat fusionsplanen.

Bolagsstämmans godkännande av fusionsplanen

31 § Om ägare till minst fem procent av samtliga aktier i moderbolaget begär det, skall fusionsplanen underställas bolagsstämman i detta bolag. En sådan begäran skall framställas inom två veckor från det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts enligt 27 kap. 3 §.

Stämman får hållas tidigast en månad eller, om samtliga bolag som deltar i fusionen är privata aktiebolag, tidigast två veckor efter det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts.

Första och andra styckena gäller inte vid fusion, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i moderbolaget har undertecknat fusionsplanen.

Om en fråga om godkännande av fusionsplan enligt första stycket skall underställas bolagsstämman, skall bestämmelserna i 16 §, 17 § första stycket och 18 § tillämpas.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

32 § Om fusionsplanen inte skall underställas bolagsstämman i moderbolaget enligt 31 § eller om planen godkänts av bolagsstämman, skall vart och ett av bolagen skriftligen underrätta sina kända borgenärer om att planen har blivit gällande. I så fall skall bestämmelserna i 19 § tillämpas.

Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen

33 § Moderbolaget skall ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen. Ansökan skall göras hos Bolagsverket. Den skall ges in inom en månad efter det att fusionsplanen har blivit gällande hos moderbolaget och, om fusionsplanen har registrerats enligt 30 § första stycket, senast två år efter det att uppgift om att planen har registrerats har kungjorts.

Följande handlingar skall fogas till ansökan:

1. en kopia av fusionsplanen,
2. intyg från bolagens styrelser eller verkställande direktörer om att bolagens kända borgenärer har underrättats enligt 32 § och, i sådana fall som avses i 30 § andra stycket, att samtliga aktieägare i moderbolaget har undertecknat fusionsplanen, och
3. i förekommande fall, en kopia av protokollet från bolagsstämma som avses i 31 §.

Vid handläggningen av tillståndsärendet gäller bestämmelserna i 20 § tredje stycket samt 21 § första stycket 1 och 22-24 §§. Därvid skall vad som sägs om överlåtande bolag avse dotterbolag och vad som sägs om övertagande bolag avse moderbolag.
Lag (2007:317).

Fusionens rättsverkningar

34 § Tillstånd att verkställa en fusionsplan skall registreras i aktiebolagsregistret.

När Bolagsverket registrerar beslutet om tillstånd att verkställa fusionsplanen, inträder följande rättsverkningar.

1. Dotterbolagets tillgångar och skulder övergår till moderbolaget.

2. Dotterbolaget upplöses.

Frågan om fusion faller

35 § Bolagsverket skall förklara att frågan om fusion har fallit, om

1. ansökan enligt 33 § om tillstånd att verkställa fusionsplanen inte har gjorts inom föreskriven tid, eller

2. en sådan ansökan har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft.

Gränsöverskridande fusion

Tillämpliga bestämmelser

36 § Ett svenskt aktiebolag får delta i en fusion med en motsvarande juridisk person med hemvist i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige (gränsöverskridande fusion). En juridisk person ska anses ha sådant hemvist, om den har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom detta område.

För en gränsöverskridande fusion gäller följande bestämmelser i detta kapitel:

1 § om vad en fusion innebär,

2 § om fusionsvederlag,

4 § om fusion när överlåtande bolag har gått i likvidation,

5 § om särskilda rättighetshavares ställning,

37 och 38 §§ om fusionsplanen,

39 § om styrelseredogörelse,

10 § om kompletterande information,

11–13, 40 och 41 §§ om revisorsgranskning av fusionsplanen,

14 § första stycket och 42 § om registrering av fusionsplanen,

15 § första och andra styckena samt tredje stycket första meningen om när fusionsplanen ska underställas bolagsstämman,

43 och 53 §§ om tillhandahållande av fusionsplanen,

17 § om majoritetskrav m.m.,

18 § om när frågan om fusion faller,

44 § om villkorat beslut om godkännande av fusionsplanen,

19 § om underrättelse till bolagets kända borgenärer,

20–21 a och 45 §§ om ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen,

22 § om kallelse på bolagens borgenärer,

23 § om när Bolagsverket ska lämna tillstånd till verkställande

av fusionsplanen,

24 § om när allmän domstol ska lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen,

46 § om utfärdande av fusionsintyg,

47 och 48 §§ om registrering av fusionen,

26 och 49 §§ om fusionens rättsverkningar,

27 § om när frågan om fusion faller, varvid vad som i den paragrafen sägs om 25 § ska avse 48 §,

50 § om särskilt bokslut, och

51 § om absorption av helägt dotterbolag.

Lag (2010:1516).

Fusionsplan m.m.

37 § Vid en gränsöverskridande fusion ska styrelsen i ett svenskt bolag som deltar i fusionen, tillsammans med motsvarande organ i de utländska bolag som deltar i fusionen, upprätta en fusionsplan. Styrelsen ska underteckna fusionsplanen.

Vid kombination utgör fusionsplanen stiftelseurkund, om det övertagande bolaget ska ha sitt säte i Sverige.

Lag (2008:12).

38 § Fusionsplanen ska innehålla uppgift om

1. de fusionerande bolagens form, firma och säte,

2. utbytesförhållanden mellan aktier och förekommande värdepapper i överlåtande respektive övertagande bolag och eventuell kontant betalning,
3. de villkor som ska gälla för tilldelning av aktier och förekommande värdepapper i det övertagande bolaget,
4. den gränsöverskridande fusionens sannolika följder för sysselsättningen,
5. från vilken tidpunkt och på vilka villkor aktier och förekommande värdepapper medför rätt till utdelning i det övertagande bolaget,
6. från vilken tidpunkt de fusionerande bolagens transaktioner bokföringsmässigt ska anses ingå i det övertagande bolaget,
7. vilka rättigheter i det övertagande bolaget som ska tillkomma innehavare av särskilda rättigheter i överlåtande bolag eller vilka åtgärder som i övrigt ska vidtas till förmån för de nämnda innehavarna,
8. arvode och annan särskild förmån som med anledning av fusionen ska lämnas till en styrelseledamot, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare eller till den som utför granskning enligt 11, 40 eller 41 §,
9. bolagsordning för det övertagande bolaget,
10. värdet av de tillgångar och skulder som ska överföras till det övertagande bolaget och de överväganden som har gjorts vid värderingen, och
11. datum för de räkenskaper som har legat till grund för fastställandet av villkoren för fusionen.

I förekommande fall ska fusionsplanen också innehålla uppgift om hur arbetstagarna deltar i den process genom vilken formerna för arbetstagarnas medverkan i det övertagande bolaget beslutas.

Vid kombination ska fusionsplanen också innehålla uppgift om det övertagande bolagets form, firma och säte. Lag (2008:12).

39 § Styrelsen i vart och ett av de bolag som deltar i fusionen ska upprätta en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av fusionens lämplighet för bolagen. Av redogörelsen ska framgå hur fusionsvederlaget har bestämts och vilka rättsliga och ekonomiska synpunkter som har beaktats. Redogörelsen ska även innehålla uppgift om fusionens sannolika konsekvenser för aktieägare, borgenärer och anställda. Om styrelsen i skälig tid får ett yttrande från arbetstagarnas företrädare, ska detta yttrande fogas till redogörelsen. Lag (2008:12).

Revisorsgranskning

40 § Vid en gränsöverskridande fusion ska revisorsgranskningen enligt 11 § omfatta även styrelsens redogörelse enligt 39 §.

Bestämmelserna i första stycket och 11-13 §§ ska inte tillämpas om Bolagsverket eller en utländsk behörig myndighet i en stat där något av de deltagande bolagen har sitt hemvist, efter gemensam begäran från de fusionerande bolagen, har utsett eller godkänt en eller flera oberoende sakkunniga att för samtliga bolags räkning granska fusionsplanen och upprätta en gemensam skriftlig rapport för alla bolag.

Vad som sägs i 13 § om revisors rätt till upplysningar och biträde gäller även för den som utses att utföra granskning

enligt andra stycket.

I fall som avses i andra stycket ska det till fusionsplanen fogas ett yttrande från en eller flera sådana revisorer som anges i 12 § med sådant innehåll som avses i 11 § andra stycket. Ett sådant yttrande ska vid tillämpningen av 19 §, 21 § första stycket 3 och 22 § anses som ett revisorsyttrande enligt 11 §. Förordning (2008:1238).

41 § Den som Bolagsverket utser att utföra granskning enligt 40 § andra stycket ska vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. I fråga om granskningen och innehållet i den rapport som upprättas gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 11–13 §§ och 40 § första stycket. Lag (2009:713).

Registrering av fusionsplanen

42 § Vid en gränsöverskridande fusion ska skyldigheten enligt 14 § att ge in fusionsplanen med bifogade handlingar för registrering fullgöras av det svenska bolag som deltar i fusionen. Om flera svenska bolag deltar ska skyldigheten fullgöras av det svenska bolag som är övertagande bolag eller, om det övertagande bolaget inte är ett svenskt bolag, av det äldsta av de överlåtande svenska bolagen.

Om fusionsplanen eller de handlingar som är fogade till planen är avfattade på annat språk än svenska, ska sökanden ge in en översättning till svenska. Översättningen ska vara gjord av en översättare som är auktoriserad eller har motsvarande utländsk behörighet. Bolagsverket får medge att någon översättning inte ges in.

I anmälan för registrering ska lämnas uppgift om

1. form, firma och säte för vart och ett av de fusionerande bolagen,
2. de register där bolagen är registrerade och de nummer som används för identifiering i registren,
3. hur borgenärer och, i förekommande fall, minoritetsaktieägare ska förfara för att utöva sina rättigheter samt de adresser där fullständig information om detta förfarande kostnadsfritt kan erhållas, och
4. bolagens adresser.

När registreringen kungörs enligt 27 kap. 3 §, ska kungörelsen innehålla de uppgifter som avses i tredje stycket 1-3.

Lag (2008:12).

Tillhandahållande av fusionsplanen

43 § Vid en gränsöverskridande fusion ska styrelsen i ett bolag som deltar i fusionen hålla fusionsplanen med bifogade handlingar och styrelsens redogörelse enligt 39 § tillgängliga för aktieägarna, för arbetstagarorganisationer som företräder arbetstagare hos bolaget och för arbetstagare som inte företräds av någon arbetstagarorganisation. Handlingarna ska, under minst en månad före den bolagsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas, hållas tillgängliga hos bolaget på den ort där styrelsen ska ha sitt säte. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller även

53 §. Lag (2010:1516).

Villkorat beslut om godkännande av fusionsplanen

44 § Bolagsstämman i ett bolag som deltar i en gränsöverskridande fusion får villkora beslutet om att godkänna fusionsplanen av att en senare stämma godkänner de former som beslutas för arbetstagarnas medverkan i det övertagande bolaget. Lag (2008:12).

Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen

45 § Vid en gränsöverskridande fusion ska ansökan enligt 20 § göras av det svenska bolag som deltar i fusionen. Om flera svenska bolag deltar, ska ansökan i förekommande fall göras av det svenska bolag som är övertagande bolag eller, om det övertagande bolaget inte är ett svenskt bolag, av det äldsta av de överlåtande svenska bolagen. Lag (2008:12).

Utfärdande av fusionsintyg

46 § Vid en gränsöverskridande fusion ska Bolagsverket, när det finns ett lagakraftvunnet beslut om tillstånd till verkställande av fusionsplanen enligt 23 eller 24 § och det eller de svenska bolag som deltar i fusionen i övrigt har fullgjort vad som krävs enligt denna lag, för varje sådant bolag utfärda ett intyg om att den del av förfarandet som regleras av svensk lag har skett på föreskrivet sätt. Ett sådant intyg får inte utfärdas om det har väckts talan mot bolagsstämmans beslut att godkänna fusionsplanen och målet inte har slutligt avgjorts. Lag (2008:12).

Registrering av fusionen när det övertagande bolaget ska ha sitt hemvist i annan stat än Sverige

47 § Om det övertagande bolaget har eller, vid kombination, ska ha sitt hemvist i en annan stat än Sverige, ska ett svenskt bolag som deltar i fusionen inför registreringen av fusionen ge in det intyg som avses i 46 §, tillsammans med en kopia av fusionsplanen, till den behöriga myndigheten i den staten. Intyget ska ges in inom sex månader från den tidpunkt då det utfärdades.

Efter underrättelse från den behöriga utländska myndigheten om att fusionen har ägt rum, ska Bolagsverket i aktiebolagsregistret föra in uppgift om att det eller de överlåtande svenska bolagen som deltagit i fusionen har upplösts. Lag (2008:12).

Registrering av fusionen när det övertagande bolaget ska ha sitt hemvist i Sverige

48 § Om det övertagande bolaget har eller, vid kombination, ska ha sitt hemvist i Sverige, ska Bolagsverket registrera den gränsöverskridande fusionen i aktiebolagsregistret. Anmälan för registrering ska göras av styrelsen i det övertagande bolaget inom sex månader från den tidpunkt då intyg enligt 46 § utfärdades. Vid kombination ska styrelsen även för registrering anmäla vilka som har utsetts till styrelseledamöter samt, i förekommande fall, revisorer och styrelsesuppleanter i det övertagande bolaget.

Bolagsverket får registrera fusionen endast om

1. verket har utfärdat ett intyg enligt 46 § för varje svenskt bolag som deltar i fusionen,
2. de utländska bolag som deltar i fusionen har gett in motsvarande intyg från behöriga myndigheter i de stater där

de är registrerade, tillsammans med en kopia av fusionsplanen, och

3. det inte heller i övrigt finns något hinder mot registrering av fusionen.

Om lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner är tillämplig, får fusionen registreras endast om

1. avtal har träffats eller beslut har fattats om medverkan enligt den lagen eller förhandlingsperioden har löpt ut utan att sådant avtal har träffats eller beslut har fattats, och

2. det övertagande bolagets bolagsordning inte strider mot den ordning för medverkan som ska gälla till följd av lagen.

Bolagsverket ska utan dröjsmål underrätta behöriga myndigheter i den eller de stater där överlåtande bolag har sitt hemvist om registreringen. Lag (2010:834).

Fusionens rättsverkningar

49 § Vid en gränsöverskridande fusion inträder de rättsverkningar som avses i 26 § vid den tidpunkt som har fastställts i den stat där det övertagande bolaget har sitt hemvist. Om det övertagande bolaget har sitt hemvist i Sverige, inträder rättsverkningarna vid den tidpunkt då fusionen registreras i aktiebolagsregistret enligt 48 §.

Utöver vad som anges i 26 § gäller att de fusionerande bolagens rättigheter och skyldigheter som härrör ur anställningsavtal eller anställningsförhållanden och som föreligger vid den tidpunkt då den gränsöverskridande fusionen får verkan överförs till det övertagande bolaget. Lag (2008:12).

Särskilt bokslut

50 § Om ett svenskt bolag deltar i en gränsöverskridande fusion och det övertagande bolaget får sitt hemvist i en annan stat än Sverige, ska styrelsen i det svenska bolaget upprätta ett särskilt bokslut. Det särskilda bokslutet ska omfatta den tid för vilken årsredovisning inte tidigare har upprättats fram till den dag då rättsverkningarna av fusionen inträdde enligt 49 §.

För det särskilda bokslutet gäller bestämmelserna om årsbokslut i 6 kap. 4, 5 och 8 §§ bokföringslagen (1999:1078). Bokslutet ska ges in till Bolagsverket inom en månad från utgången av den period som bokslutet omfattar. Lag (2010:1509).

Absorption av helägt dotterbolag

51 § Vid en gränsöverskridande fusion mellan ett moderbolag och ett helägt dotterbolag tillämpas bestämmelserna i 36-50 §§, dock med följande avvikelser.

1. Fusionsplanen behöver inte innehålla sådana uppgifter som avses i 38 § första stycket 2, 3 och 5.
2. Bestämmelserna om revisorsgranskning i 11-13, 40 och 41 §§ samt om bolagsstämmans godkännande av fusionsplanen i 15 § första stycket ska inte tillämpas.
3. I fråga om arten av fusionens rättsverkningar gäller vad som sägs i 34 § andra stycket 1 och 2 i stället för vad som sägs i 26 § första stycket 1-4.

Vid en fusion enligt denna paragraf ska det till fusionsplanen fogas ett yttrande från en eller flera sådana revisorer som anges i 12 § med sådant innehåll som avses i 11 § andra stycket 1. Lag (2008:12).

Ogiltighet

52 § Talan om upphävande av ett bolagsstämmobeslut om godkännande av fusionsplan ska i de fall som avses i 7 kap. 51 § andra stycket väckas inom sex månader från beslutet. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Om en allmän domstol genom dom eller beslut som har vunnit laga kraft har bifallit en talan om upphävande av ett stämmobeslut om att godkänna en fusionsplan, ska fusionen gå åter även om överlåtande bolag har upplösts. För förpliktelser som har uppkommit genom någon åtgärd på det övertagande bolagets vägnar efter det att överlåtande bolag har upplösts men innan domstolens avgörande har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar, svarar de överlåtande bolagen, eller vid absorption, det eller de överlåtande bolagen och det övertagande bolaget solidariskt.

I fråga om ett beslut att godkänna en fusionsplan som avser en gränsöverskridande fusion gäller, utöver vad som sägs i 7 kap. 51 § första stycket och i första stycket i denna paragraf, att talan inte får väckas efter det att Bolagsverket eller domstol genom ett beslut som har vunnit laga kraft har lämnat tillstånd till verkställande av fusionsplanen enligt 23 eller 24 §. Lag (2008:12).

Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

53 § Utöver det som anges i 16 respektive 43 §, ska i ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, fusionsplanen med bifogade handlingar hållas tillgänglig för aktieägarna på bolagets webbplats under minst en månad före den bolagsstämma där frågan om godkännande av planen ska behandlas och dagen för stämman. Lag (2010:1516).

24 kap. Delning av aktiebolag

Vad en delning innebär

1 § Ett aktiebolag kan delas genom att bolagets tillgångar och skulder övertas av ett eller flera andra aktiebolag mot vederlag till aktieägarna i det överlåtande bolaget (delning).

Delning kan ske genom att

1. det överlåtande bolagets samtliga tillgångar och skulder övertas av två eller flera andra bolag, varvid det överlåtande bolaget upplöses utan likvidation,
2. en del av det överlåtande bolagets tillgångar och skulder övertas av ett eller flera andra bolag utan att det överlåtande bolaget upplöses.

Övertagande bolag kan vara redan bildade aktiebolag eller aktiebolag som bildas genom delningen.

Delningsvederlag

2 § Vederlaget till aktieägarna i det överlåtande bolaget

(delningsvederlaget) ska bestå av aktier i det eller de övertagande bolagen eller av pengar. Mer än hälften av vederlagets sammanlagda värde ska utgöras av aktier. Lag (2008:805).

De deltagande bolagens redovisningsvaluta

3 § Delning får ske endast om överlåtande och övertagande bolag har samma redovisningsvaluta.

Delning när det överlåtande bolaget har gått i likvidation

4 § Delning får ske även om det överlåtande bolaget har gått i likvidation, under förutsättning att skifte av bolagets tillgångar inte har påbörjats.

Vid delning enligt 1 § andra stycket 1 skall likvidatorerna, när en delningsplan har upprättats enligt 7 §, lämna slutredovisning över sin förvaltning. När delningsplanen har blivit gällande i bolaget skall slutredovisningen läggas fram på en bolagsstämma. För slutredovisningen och dess granskning gäller i övrigt vad som föreskrivs i 25 kap. 40 §.

Likvidationen skall, i sådana fall som avses i andra stycket, anses avslutad när anmälan om delningen enligt 27 § har registrerats.

Övertagande bolags betalningsansvar

5 § Om enligt delningsplanen en skuld som åvilar det överlåtande bolaget genom delningen skall överföras till ett övertagande bolag, svarar det senare bolaget efter delningen för skulden utan någon begränsning. Förmår det övertagande bolaget inte betala skulden, svarar de övriga övertagande

bolagen solidariskt för skulden, dock högst med ett belopp som för varje bolag motsvarar det verkliga värdet av den nettobehållning som har tilldelats bolaget vid delningen. Vid delning enligt 1 § andra stycket 2 svarar dessutom det överlåtande bolaget, dock högst med ett belopp som motsvarar det verkliga värdet av vad som har behållits av bolaget vid delningen.

Om en skuld som åvilar det överlåtande bolaget inte behandlas i delningsplanen, svarar de övertagande bolagen eller, vid delning enligt 1 § andra stycket 2, det eller de övertagande bolagen och det överlåtande bolaget för skulden solidariskt och utan begränsning.

Särskilda rättighetshavares ställning

6 § Innehavare av teckningsoptioner, konvertibler eller andra värdepapper med särskilda rättigheter i det överlåtande bolaget skall i övertagande bolag ha minst motsvarande rättigheter som i det överlåtande bolaget. Detta gäller dock inte om de enligt delningsplanen har rätt att få sina värdepapper inlösta av övertagande bolag.

Upprättande av delningsplan

7 § Styrelserna för det överlåtande och det eller de övertagande bolagen skall upprätta en gemensam, daterad delningsplan enligt bestämmelserna i 8-15 §§. Planen skall undertecknas av styrelsen i vart och ett av bolagen.

Om de övertagande bolagen eller något av dem skall bildas i samband med delningen, utgör delningsplanen stiftelseurkund.

Delningsplanens innehåll

8 § I delningsplanen skall det för varje bolag anges

1. firma, bolagskategori, organisationsnummer och den ort där styrelsen skall ha sitt säte,
2. en noggrann beskrivning av de tillgångar och skulder som skall överföras till vart och ett av de övertagande bolagen eller, vid delning enligt 1 § andra stycket 2, behållas av det överlåtande bolaget med uppgift om tillgångarnas och skuldernas verkliga värde,
3. hur många aktier i övertagande bolag som skall lämnas för ett angivet antal aktier i det överlåtande bolaget och vilken kontant ersättning som skall lämnas som delningsvederlag,
4. den tidpunkt och de övriga villkor som skall gälla för utlämnandet av delningsvederlaget,
5. från vilken tidpunkt och på vilka villkor de aktier som lämnas som delningsvederlag medför rätt till utdelning i övertagande bolag,
6. den planerade tidpunkten för upplösningen av det överlåtande bolaget, om detta skall upplösas,
7. vilka rättigheter i övertagande bolag som skall tillkomma innehavare av aktier, teckningsoptioner, konvertibler och andra värdepapper med särskilda rättigheter i det överlåtande bolaget eller vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas till förmån för de nämnda innehavarna,
8. arvode och annan särskild förmån som med anledning av delningen skall lämnas till en styrelseledamot eller en verkställande direktör i överlåtande eller övertagande bolag

eller till en revisor som utför granskning enligt 13 §,

9. om någon på något annat sätt skall få särskilda rättigheter eller förmåner av övertagande bolag som bildas i samband med delningen, och

10. kostnaderna för delningen och hur dessa skall fördelas på deltagande bolag.

9 § Om ett skriftligt avtal har upprättats rörande en sådan bestämmelse som avses i 8 § 9 eller 10, skall avtalet eller en kopia av avtalet fogas till delningsplanen eller i delningsplanen göras en hänvisning till avtalet med uppgift om den plats där det hålls tillgängligt för aktieägarna.

Innehållet i ett muntligt avtal skall i sin helhet tas upp i delningsplanen.

10 § Om ett övertagande bolag ska bildas i samband med delningen, ska delningsplanen innehålla

1. en bolagsordning för det övertagande bolaget, och
2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum och postadress för styrelseledamot samt, i förekommande fall, revisor, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor. Lag (2010:834).

11 § I delningsplanen skall det lämnas en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av delningens lämplighet för bolagen. Av redogörelsen skall det framgå hur delningsvederlaget har bestämts och vilka rättsliga och ekonomiska synpunkter som har beaktats. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen skall anmärkas.

Styrelsen i det överlåtande bolaget skall underrätta styrelsen

i övertagande bolag, som inte har hållit bolagsstämma enligt 17 §, om väsentliga förändringar i det överlåtande bolagets tillgångar och skulder som har inträffat efter det att delningsplanen upprättades.

Kompletterande information

12 § Till delningsplanen ska det fogas en kopia av bolagens årsredovisningar för de senaste tre räkenskapsåren.

Om delningsplanen har upprättats senare än sex månader efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats, ska det vidare till planen fogas en redogörelse med sådant innehåll som anges i 23 kap. 10 § andra och tredje styckena. Uppgifterna i redogörelsen ska avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader innan delningsplanen upprättas.

Andra stycket gäller inte om bolaget har lämnat en delårsrapport enligt 9 kap. årsredovisningslagen (1995:1554) och fogar en kopia av den till delningsplanen. Delårsrapporten ska i så fall omfatta en period om sex månader närmast efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats. Lag (2011:1046).

Revisorsgranskning av delningsplanen

13 § För vart och ett av de deltagande bolagen ska delningsplanen granskas av en eller flera revisorer. Granskningen ska vara så omfattande och ingående som god revisionskedja kräver. För varje bolag ska revisorn eller revisorerna upprätta ett yttrande över granskningen. Av yttrandena ska det framgå huruvida delningsvederlaget och grunderna för dess fördelning har bestämts på ett sakligt och

korrekt sätt. Det ska också anges vilken eller vilka metoder som har använts vid värderingen av bolagens tillgångar och skulder, resultatet av de tillämpade värderingsmetoderna samt deras lämplighet och vilken vikt som har tillmätts dem vid den samlade bedömningen av värdet på vart och ett av bolagen. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen ska anmärkas.

I yttrandena ska det särskilt anges,

1. vid samtliga slag av delning: om revisorerna vid sin granskning har funnit att delningen medför fara för att borgenärerna i ett övertagande bolag inte ska få sina fordringar betalda,
2. vid delning som innebär att ett övertagande bolag nybildas: om den del av det överlåtande bolaget som ska övertas av det nybildade bolaget har ett verkligt värde för detta bolag som motsvarar minst dess aktiekapital, och
3. vid delning enligt 1 § andra stycket 2: om det efter delningen fortfarande finns full täckning för det bundna egna kapitalet i det överlåtande bolaget.

Om samtliga aktieägare i de bolag som deltar i delningen har samtyckt till det, får granskningen och yttrandena begränsas till de omständigheter som anges i andra stycket.

Revisorernas yttranden ska fogas till delningsplanen.

Förordning (2008:1238).

14 § För en revisor som utför granskning enligt 13 § gäller bestämmelserna i 23 kap. 12 §.

15 § Styrelsen, den verkställande direktören och revisorn i ett

bolag som skall delta i delningen skall ge varje revisor som utför granskning enligt 13 § tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som denne anser vara nödvändig. De skall också lämna de upplysningar och den hjälp som begärs. Samma skyldighet har en revisor som utför granskning enligt 13 § mot övriga sådana revisorer.

Registrering av delningsplanen

16 § Inom en månad från upprättandet av delningsplanen skall det överlåtande bolaget ge in planen med bifogade handlingar till Bolagsverket för registrering i aktiebolagsregistret. Uppgift om registreringen skall enligt 27 kap. 3 § kungöras. Om planen inte kungörs i sin helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgift om var den hålls tillgänglig.

Första stycket gäller inte vid delning, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat delningsplanen.

När delningsplanen skall underställas bolagsstämman

17 § Delningsplanen ska underställas bolagsstämman i det överlåtande bolaget.

Om ägare till minst fem procent av samtliga aktier i ett övertagande bolag begär det, ska delningsplanen underställas även bolagsstämman i det övertagande bolaget. En sådan begäran ska göras inom två veckor från det att uppgift att delningsplanen har registrerats har kungjorts enligt 27 kap. 3 §.

Stämman får hållas tidigast en månad eller, om samtliga bolag som deltar i delningen är privata aktiebolag, tidigast två

veckor efter det att uppgift om planens registrering har kungjorts.

Första stycket gäller inte om övertagande bolag äger samtliga aktier i det överlåtande bolaget.

Första-tredje styckena gäller inte vid delning, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat delningsplanen. Lag (2011:1046).

Tillhandahållande av delningsplanen m.m.

18 § Om en fråga om godkännande av en delningsplan enligt 17 § ska underställas bolagsstämman, gäller följande.

Styrelsen ska hålla planen med bifogade handlingar tillgänglig för aktieägarna under minst en månad eller, om samtliga bolag som deltar i delningen är privata aktiebolag, minst två veckor före den bolagsstämma där frågan ska behandlas. Handlingarna ska hållas tillgängliga hos bolaget på den ort där styrelsen har sitt säte. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Under förutsättning att handlingarna hålls tillgängliga på bolagets webbplats får styrelsen, trots andra stycket, välja mellan att hålla dem tillgängliga hos bolaget och att sända kopior av dem till aktieägarna.

Om det har inträffat väsentliga förändringar i det överlåtande bolagets tillgångar och skulder efter det att delningsplanen upprättades, ska styrelsen lämna upplysningar om detta på bolagsstämman innan frågan om godkännande av delningsplanen avgörs.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller även 31 §. Lag (2011:1046).

18 a § Om en fråga om godkännande av en delningsplan inte underställs bolagsstämman med stöd av 17 § fjärde stycket, ska styrelsen i övertagande bolag hålla delningsplanen med bifogade handlingar tillgänglig för aktieägarna under minst en månad eller, om samtliga bolag som deltar i delningen är privata aktiebolag, minst två veckor från det att uppgift om att planen har registrerats har kungjorts. I fråga om hur handlingarna ska hållas tillgängliga gäller 18 § andra och tredje styckena. Lag (2011:1046).

Förenklad delning

18 b § Om det överlåtande bolagets samtliga tillgångar och skulder övertas av två eller flera bolag som bildas genom delningen och aktierna i de övertagande bolagen tilldelas aktieägarna i det överlåtande bolaget i förhållande till deras andel av aktiekapitalet, gäller inte följande bestämmelser:

- 11 § om styrelseredogörelse,
- 12 § andra stycket om kompletterande information, och
- 18 § fjärde stycket om styrelsens upplysningsplikt.

Vidare får revisorernas granskning och yttranden avseende delningsplanen begränsas till de omständigheter som anges i 13 § andra stycket. Lag (2011:1046).

Majoritetskrav m.m.

19 § Ett bolagsstämmobeslut om godkännande av delningsplanen är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädda vid stämman.

Om det finns flera aktieslag i bolaget, ska vad som föreskrivs i första stycket även tillämpas inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman.

Om det överlåtande bolaget är ett publikt aktiebolag och något av de övertagande bolagen är ett privat aktiebolag, är det publika aktiebolagets beslut om godkännande av delningsplanen giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget. Detsamma gäller om det överlåtande bolaget är ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och det som delningsvederlag ska lämnas aktier som vid den tidpunkt då vederlaget ska lämnas ut inte är upptagna till handel på en sådan marknad.

Vid beslut om godkännande av delningsplanen i det överlåtande bolaget ska aktier som innehas av något av de övertagande bolagen eller av ett annat företag i samma koncern som något av de övertagande bolagen inte beaktas. Med koncern likställs i detta sammanhang annan företagsgrupp av motsvarande slag. Lag (2008:805).

20 § Om någon av de bolagsstämmor som skall godkänna delningsplanen inte godkänner planen i dess helhet, faller frågan om delning.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

21 § När delningsplanen har blivit gällande i samtliga bolag som deltar i delningen, skall vart och ett av dem skriftligen underrätta sina kända borgenärer om beslutet. Underrättelserna skall innehålla uppgift om att bolaget avser att ansöka om tillstånd att verkställa delningsplanen samt uppgift om borgenärernas rätt att motsätta sig att planen verkställs.

Borgenärerna i det övertagande bolaget behöver inte underrättas, om revisorerna i yttrande över delningsplanen har uttalat att de inte har funnit att delningen medför någon fara för dessa borgenärer. Inte heller behöver underrättelse sändas till borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Ansökan om tillstånd att verkställa delningsplanen

22 § Det överlåtande bolaget skall ansöka om tillstånd att verkställa delningsplanen. Ansökan skall göras hos Bolagsverket. Den skall ges in inom en månad efter det att delningsplanen har blivit gällande i samtliga bolag och, om delningsplanen har registrerats enligt 16 §, senast två år efter det att uppgift om att planen har registrerats har kungjorts.

Följande handlingar skall fogas till ansökan:

1. en kopia av delningsplanen,
2. intyg från bolagens styrelser eller verkställande direktörer om att bolagens kända borgenärer har underrättats enligt 21 § och, i sådana fall som avses i 16 § andra stycket, att samtliga aktieägare har undertecknat delningsplanen, och

3. i förekommande fall, en kopia av protokollet från bolagsstämma som avses i 17 §.

Om sökanden inte har bifogat de handlingar som anges i andra stycket, skall Bolagsverket förelägga denne att avhjälpa bristen. Om sökanden inte gör detta, skall ansökan avvisas.

23 § Bolagsverket skall avslå en ansökan enligt 22 §,

1. vid samtliga slag av delning: om delningsplanen inte har godkänts i behörig ordning eller till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen,

2. vid samtliga slag av delning: om delningen har förbjudits enligt konkurrenslagen (2008:579) eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer eller om prövning av delningen pågår enligt konkurrenslagen eller den nämnda förordningen,

3. vid delning som innebär att ett övertagande bolag nybildas: om revisorsyttrandena enligt 13 § inte utvisar att den del av det överlåtande bolaget som skall övertas av det nybildade bolaget har ett verkligt värde för detta bolag som uppgår till minst dess aktiekapital,

4. vid delning enligt 1 § andra stycket 2: om revisorsyttrandena enligt 13 § inte utvisar att det överlåtande bolaget har full täckning för det bundna egna kapitalet.

Om ansökan inte kan bifallas på grund av att prövning pågår enligt konkurrenslagen eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 och prövningen kan antas bli avslutad inom kort tid, får Bolagsverket förklara tillståndsfrågan vilande under högst sex månader. Lag (2008:603).

Kallelse på bolagens borgenärer

24 § Om Bolagsverket finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 22 §, ska verket kalla bolagens borgenärer.

Verket ska dock inte kalla

1. borgenärerna i övertagande bolag, om revisorerna i yttrande över delningsplanen enligt 13 § har uttalat att de inte har funnit att delningen medför någon fara för dessa borgenärer,

2. borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Kallelsen ska innehålla föreläggande för den som vill motsätta sig ansökan att senast viss dag skriftligen anmäla detta.

Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Bolagsverket ska skyndsamt kungöra kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar. Verket ska vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till Skatteverket.

Lag (2008:12).

När Bolagsverket skall lämna tillstånd till verkställande av delningsplanen

25 § Om inte någon av de borgenärer som har blivit kallade enligt 24 § motsätter sig ansökan inom förelagd tid, skall Bolagsverket ge bolagen till stånd att verkställa delningsplanen. Motsätter sig någon borgenär ansökan, skall verket överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där styrelsen i det överlåtande bolaget skall ha sitt säte.

När allmän domstol skall lämna tillstånd till verkställande av delningsplanen

26 § Om ett ärende om tillstånd till verkställande av delningsplan har överlämnats till allmän domstol enligt 25 §, skall tillstånd lämnas, om det visas att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

Registrering av delningen

27 § Styrelserna för de övertagande bolagen ska gemensamt anmäla delningen för registrering i aktiebolagsregistret. För bolag som tidigare är införda i aktiebolagsregistret, ska anmälan även innehålla uppgift om aktiekapitalets ökning. Om bolaget ska nybildas i samband med delningen, ska i anmälan även anges vilka som har utsetts till styrelseledamöter samt, i förekommande fall, revisorer och lekmannarevisorer i bolaget.

Anmälan ersätter teckningen av aktierna och ska göras senast två månader från Bolagsverkets tillstånd till verkställighet av delningsplanen eller, när tillstånd har lämnats av allmän domstol, från det att domstolens beslut har vunnit laga kraft. Till anmälan ska fogas ett intyg från en auktoriserad eller godkänd revisor om att det överlåtande bolagets tillgångar har överlämnats till övertagande bolag i enlighet med vad som har angetts i delningsplanen. Lag (2010:834).

Delningens rättsverkningar

28 § När en anmälan om delning enligt 27 § registreras, inträder följande rättsverkningar.

1. Det överlåtande bolagets tillgångar och skulder med undantag

för skadeståndsanspråk enligt 29 kap. 1-3 §§ som har samband med delningen övergår till det eller de övertagande bolagen i enlighet med vad som har angetts i delningsplanen.

2. Aktieägare i det överlåtande bolaget blir aktieägare i övertagande bolag.

3. Överlåtande bolag, som ska upplösas genom delningen, är upplöst.

4. Övertagande bolag, som ska bildas genom delningen, anses bildade.

Trots bestämmelserna i första stycket kan ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i överlåtande bolag som har upplösts genom delningen begära hos styrelsen att det hålls bolagsstämma för behandling av fråga om talan enligt 29 kap. 7 §. I så fall ska 7 kap. 17 § andra stycket tillämpas. Om en sådan talan väcks, gäller 25 kap. 44 § i tillämpliga delar. Lag (2008:805).
Frågan om delning faller

29 § Bolagsverket skall förklara att frågan om delning har fallit, om

1. ansökan enligt 22 § om tillstånd att verkställa delningsplanen inte har gjorts inom föreskriven tid eller en sådan ansökan har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft,

2. anmälan enligt 27 § inte har gjorts inom föreskriven tid, eller

3. Bolagsverket genom beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om registrering enligt 27 § eller har vägrat registrering.

Ogiltighet

30 § Talan om upphävande av ett bolagsstämmobeslut om godkännande av delningsplan skall i de fall som avses i 7 kap. 51 § andra stycket väckas inom sex månader från beslutet. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Om allmän domstol genom dom eller beslut som har vunnit laga kraft har bifallit en talan om upphävande av ett stämmobeslut om att godkänna en delningsplan, skall delningen gå åter även om det överlåtande bolaget har upplösts. För förpliktelse som har uppkommit genom någon åtgärd på övertagande bolags vägnar efter det att det överlåtande bolaget har upplösts men innan domstolens avgörande har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar, svarar det överlåtande bolaget och de övertagande bolagen solidariskt.

Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

31 § Utöver det som anges i 18 §, ska i ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, delningsplanen med bifogade handlingar hållas tillgänglig för aktieägarna på bolagets webbplats under minst en månad före den bolagsstämma där frågan om godkännande av planen ska behandlas och dagen för stämman. Lag (2010:1516).

25 kap. Likvidation och konkurs

Frivillig likvidation

Bolagsstämmans beslut om likvidation

1 § Bolagsstämman kan besluta att bolaget skall gå i likvidation.

Majoritetskrav

2 § Ett beslut av bolagsstämman om likvidation är giltigt, om det har biträttats av aktieägare med mer än hälften av de avgivna rösterna. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Första stycket gäller inte, om annat föreskrivs i bolagsordningen. Även om det i bolagsordningen föreskrivs kvalificerad majoritet för beslut om likvidation, fattas dock ett sådant beslut med sådan majoritet som anges i första stycket, när det finns grund för tvångslikvidation enligt 11, 12 eller 17 §.

Förslag till beslut

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om likvidation, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut.

I förslaget till beslut skall följande uppgifter anges:

1. skälen för att bolaget skall gå i likvidation och vilka alternativ till likvidation som finns,
2. från vilken dag beslutet om likvidation föreslås gälla,
3. den beräknade tidpunkten för skifte,
4. skifteslikvidens beräknade storlek, samt

5. i förekommande fall, vem som föreslås till likvidator.

4 § Om frågan om likvidation inte skall behandlas på årsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,

2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,

3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning som har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, samt

4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Kallelsens innehåll

5 § Kallelsen till bolagsstämman skall ange det huvudsakliga innehållet i förslaget till beslut om likvidation.

Tillhandahållande av förslaget till beslut

6 § Styrelsen ska hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 4 §, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om likvidation ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger

sin postadress.

Handlingarna ska läggas fram på stämman.

I fråga om publika aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gäller 52 § i stället för denna paragraf. Lag (2010:1516).

Innehållet i bolagsstämmans beslut

7 § Bolagsstämmans beslut om likvidation skall innehålla de uppgifter som framgår av 3 § andra stycket 2 och, i förekommande fall, 5.

Registrering

8 § Bolagsstämman skall vidta åtgärder för att beslutet om likvidation genast anmäls för registrering i aktiebolagsregistret.

Tidpunkt då beslutet om likvidation börjar gälla

9 § Bolagsstämmans beslut om likvidation gäller omedelbart eller från och med den senare dag bolagsstämman bestämmer. Om inte bolagsordningen föreskriver en senare dag, får dagen inte sättas senare än det närmast följande räkenskapsårets första dag. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 11, 12 eller 17 §, gäller beslutet alltid omedelbart.

Allmänt om tvångslikvidation

10 § I 11 § finns bestämmelser om att Bolagsverket i vissa fall skall besluta om likvidation. I 12, 17, 21, 50 och 51 §§ finns bestämmelser om att allmän domstol i vissa fall skall besluta

om likvidation.

Bolagsverkets och domstolens beslut skall registreras i aktiebolagsregistret.

Tvångslikvidation på grund av Bolagsverkets beslut

11 § Bolagsverket skall besluta att bolaget skall gå i likvidation, om

1. bolaget inte på föreskrivet sätt har kommit in med anmälan till Bolagsverket om sådan behörig styrelse, verkställande direktör, särskild delgivningsmottagare eller revisor som skall finnas enligt denna lag,
2. bolaget inte till Bolagsverket har kommit in med årsredovisning och revisionsberättelse enligt 8 kap. 3 § första stycket årsredovisningslagen (1995:1554) eller, i förekommande fall, koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse enligt 8 kap. 16 § samma lag inom elva månader från räkenskapsårets utgång,
3. bolaget efter beslut om att aktiekapitalet skall vara bestämt i kronor i stället för i euro har ett registrerat aktiekapital eller minimikapital som inte står i överensstämmelse med 1 kap. 5 § eller, i fråga om publika aktiebolag, 14 § och bolaget inte inom sex månader från det att beslutet fick verkan har anmält nödvändiga beslut om ändring i bolagsordningen och om ökning av aktiekapitalet för registrering, eller
4. bolaget på grund av bestämmelserna i 19 kap. 6 eller 16 § är skyldigt att minska aktiekapitalet till ett belopp som understiger lägsta tillåtna aktiekapital enligt 1 kap. 5 § eller, ifråga om publika aktiebolag, 14 §.

Beslut om likvidation skall dock inte meddelas, om likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning hos Bolagsverket och avgift som har påförts enligt 26 § har betalats.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas av Bolagsverket självmant eller på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en aktieägare, en borgenär eller, i sådana fall som avses i första stycket 1, någon annan vars rätt är beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

Tvångslikvidation på grund av bestämmelse i bolagsordningen

12 § Allmän domstol skall besluta att bolaget skall gå i likvidation, om bolaget enligt bolagsordningen är skyldigt att gå i likvidation.

En fråga om likvidation enligt första stycket tas upp av tingsrätten på anmälan av Bolagsverket eller på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören eller en aktieägare.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

Tvångslikvidation på grund av kapitalbrist, m.m.

Skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning

13 § Styrelsen skall genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning

1. när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, eller

2. när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsökningsbalken har visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen. Lag (2007:317).

Kontrollbalansräkningens innehåll

14 § En kontrollbalansräkning skall upprättas enligt tillämplig lag om årsredovisning. Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek får följande justeringar göras.

1. Tillgångar får tas upp till ett högre värde och avsättningar och skulder tas upp till ett lägre värde än i den ordinarie redovisningen, om de värderingsprinciper som används vid upprättande av kontrollbalansräkningen är förenliga med god redovisningssed. Pensionsåtaganden som enligt 8 a § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. har redovisats under en delpost under rubriken Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser får dock inte tas upp till lägre belopp än vad som är tillåtet enligt 7 § samma lag.

2. Tillgångar får redovisas till nettoförsäljningsvärdet.

3. Skulder på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av bolagets ekonomiska ställning behöver inte redovisas, om stödet, i händelse av konkurs eller likvidation, skall betalas tillbaka först sedan övriga skulder har betalats.

Obeskattade reserver skall delas upp på eget kapital och uppskjuten skatteskuld.

Justeringar enligt första och andra styckena skall redovisas särskilt.

Kontrollbalansräkningen skall undertecknas av styrelsen.

Första kontrollstämman

15 § Om kontrollbalansräkningen utvisar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen snarast möjligt utfärda kallelse till en bolagsstämma som skall pröva om bolaget skall gå i likvidation (första kontrollstämman). I fråga om beslutsunderlag och kallelse skall bestämmelserna i 3-6 §§ tillämpas.

Kontrollbalansräkningen och ett yttrande av revisorn över denna skall läggas fram på stämman.

Andra kontrollstämman

16 § Om den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den första kontrollstämman inte utvisar att det egna kapitalet, beräknat enligt 14 §, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget skall gå i likvidation, skall bolagsstämman inom åtta månader från den första kontrollstämman på nytt pröva frågan om bolaget skall gå i likvidation (andra kontrollstämman). I fråga om beslutsunderlag och kallelse skall bestämmelserna i 3-6 §§ tillämpas.

Styrelsen skall inför den andra kontrollstämman upprätta en ny kontrollbalansräkning enligt 14 § och låta bolagets revisor granska den. Den nya kontrollbalansräkningen och ett yttrande av bolagets revisor över denna skall läggas fram på stämman.

Beslut om tvångslikvidation

17 § Allmän domstol skall besluta att bolaget skall gå i likvidation, om

1. någon andra kontrollstämma inte hålls inom den tid som anges i 16 § första stycket, eller
2. den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den andra kontrollstämman inte har granskats av bolagets revisor eller inte utvisar att det egna kapitalet, beräknat enligt 14 §, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget skall gå i likvidation.

I sådana fall som avses i första stycket skall styrelsen ansöka hos tingsrätten om beslut om likvidation. Ansökan skall göras inom två veckor från den andra kontrollstämman eller, om en sådan inte har hållits, från den tid punkt då den senast skulle ha hållits. Frågan om likvidation kan även prövas på ansökan av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor i bolaget eller en aktieägare.

Beslut om likvidation skall inte meddelas, om det under ärendets handläggning vid tingsrätten visas att en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på en bolagsstämma.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

Personligt betalningsansvar för bolagets företrädare

18 § Om styrelsen har underlåtit att

1. i enlighet med 13 § upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning enligt 14 §,

2. i enlighet med 15 § sammankalla en första kontrollstämma, eller

3. i enlighet med 17 § ansöka hos tingsrätten om att bolaget skall gå i likvidation,

svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.

Den som med vetskap om styrelsens underlåtenhet handlar på bolagets vägnar svarar solidariskt med styrelsens ledamöter för de förpliktelser som därigenom uppkommer för bolaget.

Ansvaret enligt första och andra styckena gäller inte för den som visar att han eller hon inte har varit försumlig.

I sådana fall som avses i 13 § 1 gäller ansvaret enligt första stycket 1 endast om bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, understeg hälften av bolagets registrerade aktiekapital vid den tidpunkt då styrelsens skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning uppkom. Ansvaret gäller inte om bolagets eget kapital hade stigit över denna gräns efter den angivna tidpunkten men innan kontrollbalansräkningen senast skulle vara upprättad.

Personligt betalningsansvar för aktieägare

19 § En aktieägare som med vetskap om att bolaget är skyldigt att gå i likvidation enligt 17 § första stycket deltar i ett beslut att fortsätta bolagets verksamhet ansvarar solidariskt

med dem som svarar enligt 18 § för de förpliktelser som uppkommer för bolaget efter den tidpunkt som anges i 17 § andra stycket.

Ansvarsperiodens slut

20 § Ansvaret enligt 18 och 19 §§ omfattar inte förpliktelser som uppkommer sedan

1. en ansökan enligt 17 § andra stycket har gjorts,
2. en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, uppgår till det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på bolagsstämma, eller
3. bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om likvidation.

Upphörande av det personliga betalningsansvaret

20 a § Ansvaret enligt 18 och 19 §§ upphör, om inte en talan om sådant ansvar väcks inom tre år från uppkomsten av den förpliktelse som ansvaret avser eller inom ett år från det att förpliktelsen senast skulle ha fullgjorts.

Första stycket gäller inte det regressansvar som kan uppkomma genom att någon som är betalningsansvarig fullgör mer än sin andel av en förpliktelse som flera är betalningsansvariga för.

Preskriptionslagen (1981:130) gäller inte för ansvaret enligt 18 och 19 §§, utom i det fall som avses i andra stycket.
Lag (2013:143).

Tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk

Likvidation

21 § Om en aktieägare genom att missbruka sitt inflytande i bolaget uppsåtligen har medverkat till en överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, kan allmän domstol på talan av ägare till en tiondel av samtliga aktier besluta att bolaget skall gå i likvidation, om det finns särskilda skäl till det på grund av missbrukets långvarighet eller någon annan anledning.

Om en aktieägare, sedan en talan enligt första stycket har väckts, för sin del återkallar talan, kan övriga aktieägare som har väckt talan fullfölja denna.

Inlösen av aktier

22 § I det fall som avses i 21 § kan domstolen på yrkande av bolaget i stället för att besluta om likvidation ålägga bolaget att inom viss tid lösa in kärandens aktier. Om bolaget inte löser in aktierna inom den tid som domstolen har fastställt, skall domstolen på talan av den vars aktier skulle ha lösts in besluta att bolaget skall gå i likvidation.

När domstolen prövar bolagets yrkande skall den ta särskild hänsyn till de anställdas och borgenärernas intressen. Inlösen får inte ske om bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, efter inlösen skulle understiga hälften av det registrerade aktiekapitalet.

Syssloman

23 § Om talan har väckts enligt 21 § och det finns en påtaglig risk att fortsatt missbruk väsentligt skadar kärandens rätt, får domstolen utse en eller flera sysslomän att i styrelsens och den verkställande direktörens ställe förvalta bolaget till dess att domstolens beslut i frågan om likvidation har vunnit laga kraft. Beslutet att utse en syssloman gäller omedelbart. Beslutet skall registreras i aktiebolagsregistret.

Ett beslut i en fråga om utseende av syssloman får överklagas särskilt. En domstol som skall pröva ett överklagande får besluta att det överklagade beslutet tills vidare inte skall gälla. Lag (2007:317).

Handläggningen av frågor om likvidation

Handläggning hos Bolagsverket

24 § I ett ärende enligt 11 § ska Bolagsverket förelägga bolaget samt aktieägare och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att komma in med ett skriftligt yttrande eller efterfrågade handlingar till verket inom en viss tid. Föreläggandet ska delges bolaget, om det kan ske på annat sätt än enligt 38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932). Bolagsverket ska kungöra föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar minst en månad före utgången av den utsatta tiden. Lag (2010:1977).

Handläggning hos allmän domstol

25 § I ett ärende enligt 12 eller 17 § ska domstolen förelägga bolaget samt aktieägare och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att komma in med ett skriftligt yttrande till domstolen inom en viss tid. Föreläggandet ska delges bolaget, om det kan ske på annat sätt än enligt 38 och 47–51 §§ delgivningslagen

(2010:1932). Domstolen ska kungöra föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar minst en månad före utgången av den utsatta tiden. Lag (2010:1977).

Avgift

26 § Om Bolagsverket självmant meddelar bolaget ett likvidationsföreläggande som grundar sig på 11 § första stycket 1, skall bolaget förpliktas att betala en särskild avgift för kostnaderna i likvidationsärendet.

Bolaget får förpliktas att betala en avgift enligt första stycket endast om Bolagsverket senast sex veckor innan föreläggandet meddelades har skickat en påminnelse till bolaget på dess senast anmälda postadress om den brist som föreläggandet avser. Påminnelsen skall innehålla en upplysning om att bolaget kan bli skyldigt att betala en avgift om bristen inte avhjälpes.

Om det kommer fram i likvidationsärendet att det inte fanns grund för tvångslikvidation när föreläggandet meddelades, skall avgiftsbeslutet upphävas.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgiftens storlek.

27 § Bolaget skall befrias från avgiften enligt 26 § om den underlåtenhet som har föranlett avgiften framstår som ursäktlig med hänsyn till omständigheter som bolaget inte har kunnat råda över. Bolaget skall också befrias från avgiften om det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut den.

Bestämmelserna om befrielse från avgift skall beaktas även om något yrkande om detta inte har framställts, om det föranleds av vad som har förekommit i ärendet.

Om en avgift inte har betalats efter betalningsuppsmaning, skall avgiften lämnas för indrivning. Regeringen får föreskriva att indrivning inte behöver begäras för ringa belopp.

Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet enligt utsökningsbalken ske.

Beslut om att utse eller entlediga en likvidator

Beslut att utse en likvidator

28 § En domstol skall utse en eller flera likvidatorer när den beslutar om likvidation.

Bolagsverket skall utse en eller flera likvidatorer när

1. verket beslutar om likvidation,
2. verket har registrerat ett beslut om likvidation enligt 8 §, och
3. ett bolag i likvidation i annat fall saknar en till registret anmäld behörig likvidator.

Ett beslut att utse en likvidator skall registreras.

Den som utses till likvidator skall vara lämplig för uppdraget. Den som har ingått i bolagets ledning eller som genom aktieinnehav har utövat ett bestämmande inflytande över bolaget får utses till likvidator endast om det finns särskilda skäl.

Beslut att entlediga en likvidator

29 § Om en likvidator begär att få avgå och visar skäl till det, skall likvidatorn entledigas. En likvidator skall också entledigas om han eller hon inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget.

En likvidator entledigas av domstol eller, om likvidatorn har utsetts av Bolagsverket och själv begär att bli entledigad, av Bolagsverket.

En ansökan om att domstol skall besluta om entledigande kan göras av Bolagsverket, likvidatorn, en aktieägare eller någon annan vars rätt är beroende av likvidationen.

Den som entledigar en likvidator skall genast utse en ny. Detta gäller dock inte om det finns någon annan likvidator och det inte kan anses nödvändigt att utse en ny likvidator i den entledigades ställe.

Genomförandet av likvidationen

Likvidatorns ställning

30 § En likvidator träder i styrelsens och den verkställande direktörens ställe och har i uppdrag att genomföra likvidationen. Bestämmelserna om styrelse och styrelseledamöter i denna lag, med undantag för 8 kap. 9 §, och i tillämplig lag om årsredovisning gäller även i fråga om likvidatorn, om inte annat följer av detta kapitel.

Om bolagsstämman har beslutat att bolaget ska gå i likvidation, företräds bolaget av styrelsen och, i förekommande fall, den verkställande direktören till dess att en likvidator har utsetts. Lag (2014:539).

Revision och annan granskning under likvidationen

31 § Uppdrag att vara revisor, lekmannarevisor eller särskild granskare upphör inte genom att bolaget går i likvidation.

Bestämmelserna i 9 och 10 kap. skall tillämpas under likvidationen.

Revisorn skall i revisionsberättelsen uttala sig om huruvida likvidationen fördröjs i onödan.

Bolagsstämmans ställning under likvidationen

32 § Bestämmelserna i denna lag om bolagsstämma gäller även under likvidationen, om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel eller av ändamålet med likvidationen.

Redovisning för tiden innan likvidator utsågs

33 § När bolaget har gått i likvidation och en likvidator har utsetts, ska styrelsen och den verkställande direktören genast redovisa sin förvaltning av bolagets angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har lagts fram på bolagsstämma. Redovisningen ska upprättas enligt tillämplig lag om årsredovisning och granskas av bolagets revisor enligt bestämmelserna om revision i 9 kap. denna lag. Redovisningen och revisionsberättelsen ska läggas fram på bolagsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna i 7 kap. 11 § 3 och 25 § om stämmans behandling av frågan om ansvarsfrihet och om tillhandahållande av handlingar inför stämman ska tillämpas.

Om den tid som redovisningen ska avse omfattar även föregående räkenskapsår, ska det upprättas en särskild redovisning för det året och, om bolaget är ett moderbolag

som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, en särskild koncernredovisning. Lag (2010:834).

Kallelse på okända borgenärer

34 § Likvidatorn skall snarast efter det att han eller hon har tillträtt ansöka om kallelse på bolagets okända borgenärer enligt lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer.

Avvecklingen av rörelsen

35 § Så snart det kan ske skall likvidatorn genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla bolagets egendom till pengar, i den utsträckning det behövs för likvidationen, samt betala bolagets skulder. Bolagets rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid att skaffa sig ny anställning.

Obestånd

36 § Om bolaget är på obestånd, skall likvidatorn ansöka om att bolaget försätts i konkurs.

Redovisning under likvidationen

37 § Likvidatorn ska för varje räkenskapsår upprätta en årsredovisning, som ska läggas fram på årsstämman. I fråga om stämman och redovisningen ska följande bestämmelser inte tillämpas:

7 kap. 11 § 2 denna lag,

2 kap. 1 § andra stycket, 5 kap. 18–25 §§, 6 kap. 2 och 5 §§
årsredovisningslagen (1995:1554),

5 kap. 2 § 3 och 6 kap. 3 § lagen (1995:1559) om årsredovisning
i kreditinstitut och värdepappersbolag, samt

5 kap. 2 § 8 och 9 och 6 kap. 2 och 3 §§ lagen (1995:1560) om
årsredovisning i försäkringsföretag.

I balansräkningen får det egna kapitalet tas upp i en post.
Balansräkningen ska innehålla uppgift om aktiekapitalet, i
förekommande fall fördelat på olika aktieslag.

En tillgång får inte tas upp till högre värde än den beräknas
inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en
tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än
det värde som tas upp i balansräkningen, ska det beräknade
beloppet anges särskilt vid tillgångsposten. Om en skuld eller
likvidationskostnad kan beräknas kräva ett belopp som
väsentligt avviker från vad som har redovisats som skuld, ska
det beräknade beloppet anges vid skuldposten.

Bestämmelserna om koncernredovisning och om delårsrapport i
tillämplig lag om årsredovisning ska inte tillämpas på bolag i
likvidation. Lag (2010:2071).

Skifte

38 § När den anmälningstid som har satts ut i kallelsen på
okända borgenärer har löpt ut och alla kända skulder har
betalats, skall likvidatorn skifta bolagets återstående
tillgångar. Om det råder tvist om en skuld eller om en skuld
inte har förfallit till betalning eller av annan orsak inte kan
betalas, skall pengar sättas av till betalning av skulden och
återstoden skiftas.

Talan mot skifte

39 § En aktieägare som är missnöjd med skiftet får väcka talan mot bolaget senast tre månader efter det att slutredovisning enligt 40 § lades fram på bolagsstämma.

Om skiftet ändras till följd av en talan enligt första stycket, skall den som har uppburit för mycket återbära överskjutande del. På värdet av den egendom som skall återbäras skall mottagaren betala ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att egendomen lämnades ut till dess att ränta skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag. Om det uppkommer brist vid återbäringen, är de personer som har medverkat till skiftet ansvariga för denna enligt bestämmelserna i 17 kap. 7 §.

Slutredovisning

40 § När uppdraget som likvidator har fullgjorts, skall likvidatorn så snart som möjligt lämna slutredovisning för förvaltningen genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för skiftet. Tillsammans med berättelsen skall lämnas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden.

Berättelsen och redovisningshandlingarna skall lämnas till bolagets revisor. Revisorn skall inom en månad därefter lämna en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

När revisionsberättelsen har lämnats till likvidatorn, skall han eller hon genast kalla aktieägarna till en bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Förvaltningsberättelsen med

bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall under minst två veckor före bolagsstämman hållas tillgängliga hos bolaget för aktieägarna. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress. Handlingarna skall läggas fram på stämman.

Bolagsstämman skall fatta beslut angående ansvarsfrihet för likvidatorn. I fråga om beslutet gäller bestämmelserna i 7 kap. 14 § andra stycket. Lag (2007:317).

Bolagets upplösning

41 § När likvidatorn har lagt fram slutredovisningen, är bolaget upplöst. Likvidatorn skall genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret. Kopior av de handlingar som anges i 40 § tredje stycket skall bifogas anmälan.

Preskription av rätt till andel i tillgångarna

42 § En aktieägare som inte inom fem år efter det att slutredovisningen lades fram på bolagsstämman anmäler sig för att lyfta vad han eller hon har fått vid skiftet förlorar sin rätt till andel i de skiftade tillgångarna. Med tillämpning av 44 § ska kvarvarande tillgångar då skiftas mellan bolagets övriga aktieägare. Om tillgångarna är av obetydligt värde, kan Bolagsverket på anmälan av likvidatorn besluta att tillgångarna i stället ska tillfalla Allmänna arvsfonden. Lag (2011:899).

Skadeståndstalan

43 § Trots bestämmelserna i 41 § kan ägare till en tiondel av samtliga aktier hos likvidatorn begära bolagsstämman för

behandling av en fråga om talan om skadestånd till bolaget enligt 29 kap. 1-3 §§. I så fall skall bestämmelsen i 7 kap. 17 § andra stycket tillämpas.

Fortsatt likvidation

44 § Om en tillgång framkommer för bolaget efter dess upplösning enligt 41 § eller om talan väcks mot bolaget eller det av annat skäl uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, ska likvidationen fortsätta.

Likvidatorn ska genast anmäla den fortsatta likvidationen för registrering i aktiebolagsregistret. Kallelse till den första bolagsstämman efter återupptagandet ska ske enligt bolagsordningen. Dessutom ska skriftlig kallelse sändas till varje aktieägare vars postadress är införd i aktieboken eller på annat sätt känd för bolaget.

Om den tillgång som avses i första stycket är av obetydligt värde, kan Bolagsverket på anmälan av likvidatorn besluta att tillgången i stället ska tillfalla Allmänna arvsfonden.

Lag (2011:899).

Upphörande av likvidation

45 § Om bolaget har gått i likvidation på grund av bolagsstämmans beslut eller, i de fall som avses i 17 § och 51 § första stycket, på grund av domstols beslut, kan stämman sedan bolagets revisor har yttrat sig besluta att likvidationen skall upphöra och bolagets verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om

1. det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 eller 12 §,

2. bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, enligt revisorns yttrande inte uppgår till det registrerade aktiekapitalet, eller

3. utskiftning har ägt rum.

När bolagsstämman beslutar att likvidationen skall upphöra, skall den samtidigt välja styrelse.

Likvidatorn skall se till att beslutet om att likvidationen skall upphöra och valet av styrelse genast anmäls för registrering i aktiebolagsregistret. Beslutet får inte verkställas förrän det har registrerats.

46 § Om ett likvidationsbeslut som har gått i verkställighet har blivit upphävt genom en domstols dom eller beslut som har vunnit laga kraft, skall likvidatorn genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret samt, om det upphävda likvidationsbeslutet är sådant som avses i 11, 12, 17 eller 21 §, kalla till bolagsstämma för val av styrelse.

Lag (2005:812).

47 § När en likvidation har upphört enligt 45 eller 46 §, skall 40 § tillämpas. Kopior av de handlingar som anges i 40 § tredje stycket skall ges in till Bolagsverket.

Konkurs

Registrering

48 § Beslut om konkurs och beslut om företagsrekonstruktion skall registreras i aktiebolagsregistret.

Företrädare för bolaget i dess egenskap av konkursgäldenär

49 § Under konkursen företräds bolaget som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör eller de likvidatorer som fanns vid konkursens början. Bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning gäller dock även under konkursen.

Bolagets upplösning efter konkurs

50 § Om bolaget är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är bolaget upplöst när konkursen avslutas. Finns det efter konkursens avslutande tillgångar som inte omfattas av konkursen eller väcks talan mot bolaget eller uppkommer det av annat skäl behov av en likvidationsåtgärd, skall allmän domstol på ansökan av den som berörs besluta om likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart. Kallelse till den första bolagsstämman efter beslutet skall ske enligt 44 § andra stycket.

Likvidation efter överskottskonkurs m.m.

51 § Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ned efter frivillig uppgörelse eller om egendomen i konkursboet återställs till bolaget till följd av att ackord har fastställts, skall allmän domstol i samband med att konkursen avslutas besluta att bolaget skall gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Var bolaget i likvidation när det försattes i konkurs, skall likvidationen fortsätta enligt 44 §, om konkursen avslutas på det sätt som anges i första stycket.

Särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. i vissa publika aktiebolag

52 § I ett publikt aktiebolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska styrelsen hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med de handlingar som anges i 4 §, tillgängligt för aktieägarna under minst tre veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om likvidation ska prövas. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna ska hållas tillgängliga på bolagets webbplats under minst tre veckor närmast före stämman och dagen för stämman. De ska vidare läggas fram på stämman. Lag (2010:1516).

26 kap. Byte av bolagskategori

Byte från privat till publikt aktiebolag

1 § Ett beslut om att ett privat aktiebolag skall bli publikt fattas av bolagsstämman enligt bestämmelserna i 7 kap. om ändring av bolagsordningen.

2 § Om den bolagsstämma som skall besluta om byte enligt 1 § hålls senare än sex månader efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats, skall det på bolagsstämman läggas fram en redogörelse med sådant innehåll som anges i 23 kap. 10 § andra och tredje styckena. Uppgifterna i redogörelsen skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader före dagen för bolagsstämman. Lag (2007:373).

3 § Ett beslut enligt 1 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

Beslutet får registreras endast om

1. bolagets registrerade aktiekapital uppgår till minst det belopp som anges i 1 kap. 14 §,
2. ett yttrande visas upp, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag, av vilket det framgår att det finns täckning för det registrerade aktiekapitalet, och
3. bolagets firma inte strider mot föreskrifterna i 28 kap. 1 och 7 §§ om ett publikt aktiebolags firma.

4 § Ett privat aktiebolag skall anses ha blivit publikt när beslutet om att bolaget skall vara publikt har registrerats.

5 § Bestämmelserna i 2 kap. 29-31 §§ tillämpas också när ett aktiebolag som har blivit publikt enligt 4 § inom två år från registreringen av beslutet träffar avtal som avses i 2 kap. 29 §.

Byte från publikt till privat aktiebolag

6 § Ett beslut om att ett publikt aktiebolag skall bli privat fattas av bolagsstämman enligt bestämmelserna i 7 kap. om ändring av bolagsordningen. Beslutet är dock giltigt endast om det har biträttats av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget.

7 § Ett beslut enligt 6 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

Beslutet får registreras endast om bolagets firma inte strider mot föreskrifterna i 28 kap. 1 och 2 §§ om ett privat aktiebolags firma.

8 § Ett publikt aktiebolag skall anses ha blivit privat när beslutet om byte till privat aktiebolag har registrerats.

27 kap. Registrering

Aktiebolagsregistret

1 § Bolagsverket ska föra ett aktiebolagsregister för registrering enligt denna lag eller annan författning.

Av 13 kap. 1 § första stycket lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse framgår att bankaktiebolag ska registreras i bankregistret. Av 14 kap. 1 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) framgår att försäkringsaktiebolag ska registreras i försäkringsregistret. När det i denna lag hänvisas till aktiebolagsregistret, ska hänvisningen beträffande bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag avse bankregistret respektive försäkringsregistret.

I fråga om registrering i aktiebolagsregistret av redovisnings- och revisionshandlingar gäller bestämmelserna i tillämplig lag om årsredovisning i stället för bestämmelserna i detta kapitel. Lag (2010:2071).

1 a § En registrering i aktiebolagsregistret ska göras på svenska. Om det bolag som en registrering avser begär det, ska

registreringen dessutom göras på något annat officiellt språk inom Europeiska unionen eller på norska eller isländska.

Den som begär att en registrering ska göras på något annat språk än svenska ska, om inte Bolagsverket beslutar något annat, ge in en översättning till det språket av de uppgifter eller handlingar som ska registreras. Översättningen ska vara gjord av en översättare som är auktoriserad eller har motsvarande utländsk behörighet. Lag (2007:1466).

Handläggning av registreringsärenden

2 § Om den som har gjort en registreringsanmälan inte har följt vad som gäller om anmälan, skall Bolagsverket förelägga honom eller henne att yttra sig i frågan eller vidta rättelse inom viss tid. Detsamma gäller, om verket finner att det beslut som anmäls för registrering eller en handling som bifogas anmälan

1. inte har tillkommit i behörig ordning,
2. till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen, eller
3. i något viktigare hänseende är otydligt eller vilseledande formulerat.

Om den som har gjort anmälan inte följer ett föreläggande enligt första stycket, skall anmälan skrivas av. En upplysning om detta skall tas in i föreläggandet.

Om det även sedan anmälaren har yttrat sig finns hinder för registrering som anmälaren har haft tillfälle att yttra sig över, skall Bolagsverket vägra registrering. Om det finns skäl för det, får dock verket ge den som har gjort anmälan tillfälle att yttra sig på nytt innan beslut fattas i ärendet.

Trots bestämmelserna i första-tredje styckena får ett bolagsstämmobeslut registreras, om det enligt 7 kap. 51 § första stycket inte längre är möjligt att föra talan mot beslutet.

Kungörande i Post- och Inrikes Tidningar

3 § Bolagsverket skall genast kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som har registrerats i aktiebolagsregistret. Beslut om konkurs eller företagsrekonstruktion skall dock inte kungöras enligt denna lag.

En kungörelse som avser en ändring i ett förhållande som tidigare har förts in i registret skall endast ange ändringens art.

En kungörelse skall avfattas på samma språk som registreringen i aktiebolagsregistret. Lag (2006:486).

Verkan av registrering och kungörande

4 § Det som enligt denna lag eller särskilda bestämmelser har förts in i aktiebolagsregistret skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det enligt 3 § har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar. Detta gäller dock inte beträffande rättshandlingar eller andra åtgärder som har vidtagits före den sextonde dagen efter kungörandet, om tredje man visar att det var omöjligt för honom eller henne att känna till det som har kungjorts.

I fråga om rättshandlingar och andra åtgärder som har vidtagits innan sådant kungörande som avses i första stycket har skett, kan bolaget inte åberopa det förhållande som blivit eller bort

bli infört i registret mot någon annan än den som bolaget visar har känt till förhållandet. Lag (2006:486).

4 a § Om det som har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar inte stämmer överens med det som har införts i aktiebolagsregistret, kan bolaget inte åberopa kungörelsens innehåll mot tredje man. Tredje man kan dock åberopa kungörelsens innehåll mot bolaget, om bolaget inte visar att han eller hon kände till vad som har förts in i aktiebolagsregistret.

Om en uppgift har förts in i aktiebolagsregistret och kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar såväl på svenska som i översättning till ett främmande språk och översättningen avviker från den svenska språkversionen, kan bolaget inte åberopa översättningen mot tredje man. Tredje man kan dock åberopa översättningen mot bolaget, om bolaget inte visar att han eller hon kände till den svenska språkversionen.
Lag (2006:486).

5 § Om en anmälan om vem som har utsetts till styrelseledamot eller verkställande direktör har förts in i aktiebolagsregistret och kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 3 §, kan bolaget inte mot tredje man åberopa fel eller brister vid beslutet att utse den registrerade personen. Detta gäller dock inte, om bolaget visar att tredje man kände till felet eller bristen.

Avregistrering av obehöriga företrädare

6 § Om en styrelseledamot, verkställande direktör, särskild firmatecknare, annan ställföreträdare för bolaget, revisor eller lekmannarevisor har försatts i konkurs, fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken eller fått näringsförbud, skall Bolagsverket stryka ställföreträdaren, revisorn eller

lekmannarevisorn ur aktiebolagsregistret. Detsamma gäller om godkännandet eller auktorisationen för en revisor upphör att gälla.

Avregistreringen skall ske omedelbart

1. vid beslut om konkurs,
2. vid beslut om tillfälligt näringsförbud, eller
3. om det i samband med ett beslut att avslå ansökan om fortsatt godkännande eller auktorisation av revisor eller ett beslut att upphäva godkännande eller auktorisation av revisor har bestämts att beslutet skall gälla omedelbart.

I övrigt skall avregistrering ske när beslutet har vunnit laga kraft.

Avregistrering av firma

7 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om avregistrering av firma ur aktiebolagsregistret sedan en dom om hävande av firmaregistrering har vunnit laga kraft.

Ändring av aktiekapitalet m.m.

8 § Ett beslut om ändring av bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet, maximikapitalet, minimikapitalet eller antalet aktier skall registreras samtidigt med ett beslut om ökning eller minskning av aktiekapitalet eller ett beslut om sammanläggning eller uppdelning av aktier, om något av besluten är nödvändigt för att aktiekapitalet eller antalet aktier skall bli förenligt med bolagsordningen. Lag (2007:317).

Bemyndiganden m.m.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden om registrering enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ingivning av anmälningar i registreringsärenden. Lag (2006:486).

28 kap. Aktiebolags firma

Firma

1 § Ett aktiebolags firma skall innehålla ordet aktiebolag eller förkortningen AB.

Firman skall tydligt skilja sig från annan firma som tidigare har registrerats i aktiebolagsregistret eller filialregistret och ännu är bestående.

Om bolagets firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i bolagsordningen.

2 § Ett privat aktiebolags firma får inte innehålla ordet publikt.

I fråga om publika aktiebolags firma finns bestämmelser i 7 §.

Bifirma

3 § Bolagets styrelse kan anta bifirma. Bestämmelserna i 1 § om firma gäller även bifirma. Orden aktiebolag, privat eller publikt eller förkortningen AB får dock inte tas in i en

bifirma.

Övriga bestämmelser om firma

4 § För registrering av aktiebolags firma gäller, utöver vad som framgår av 1-3 §§, vad som föreskrivs i firmalagen (1974:156). I den lagen finns också bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering.

Uppgifter om firma m.m. i brev, fakturor och orderblanketter samt på webbplatser

5 § Ett aktiebolags brev, fakturor, orderblanketter och webbplatser skall ange bolagets firma, den ort där styrelsen har sitt säte samt bolagets organisationsnummer enligt lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl. Om bolaget har gått i likvidation, skall också detta anges.

Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket tillåta att ett aktiebolag inte lämnar uppgift om bolagets firma på sina webbplatser. I så fall skall uppgift i stället lämnas om att bolaget är ett aktiebolag och om bolagskategori. Ett sådant tillstånd skall begränsas till viss tid och får förenas med villkor. Lag (2006:486).

Underskrifter

6 § Skriftliga handlingar som utfärdas för ett aktiebolag skall undertecknas med bolagets firma, om firman inte framgår på något annat sätt.

Om styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget har utfärdat en handling utan firmateckning, är de som har undertecknat handlingen solidariskt ansvariga för förpliktelser

enligt handlingen som för egen skuld. Detta gäller dock inte, om det av handlingens innehåll framgår att den har utfärdats på bolagets vägnar. Det gäller inte heller, om

1. det av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick att den utfärdades för bolaget, och

2. mottagaren av handlingen får ett behörigen undertecknat godkännande av handlingen så snart som möjligt efter det att han eller hon har begärt det eller gjort personlig ansvarighet gällande mot undertecknarna av handlingen.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

7 § Ett publikt aktiebolags firma skall följas av beteckningen (publ), om det inte av bolagets firma framgår att bolaget är publikt. Firman får inte innehålla ordet privat.

29 kap. Skadestånd

Stiftares, styrelseledamots och verkställande direktörs skadeståndsansvar

1 § En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget ska ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en aktieägare eller någon annan genom överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Om bolaget har upprättat ett prospekt, en erbjudandehandling som avses i 2 a kap. lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument eller ett sådant dokument som avses i 2 b kap. 2 § eller 2 c kap. 2 § samma lag, gäller vad som sägs i första stycket andra meningen även skada som tillfogas genom

överträdelse av 2, 2 a, 2 b eller 2 c kap. nämnda lag eller kommissionens förordning (EG) nr 809/2004 av den 29 april 2004 om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/71/EG i fråga om informationen i prospekt, utformningen av dessa, införlivande genom hänvisning samt offentliggörande av prospekt och spridning av annonser. Lag (2012:380).

Revisors, lekmannarevisors och särskild granskares skadeståndsansvar

2 § En revisor, lekmannarevisor eller särskild granskare är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han eller hon ska även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av hans eller hennes medhjälpare. I de fall som avses i 9 kap. 44 § och 46 § andra stycket samt 10 kap. 18 § andra stycket denna lag samt 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn, lekmannarevisorn eller den särskilda granskaren endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som han eller hon eller en medhjälpare har haft skälig anledning att anta var oriktiga.

Om ett registrerat revisionsbolag är revisor eller särskild granskare, är det detta bolag och den som är huvudansvarig för revisionen eller granskningen som är ersättningsskyldiga. Lag (2010:834).

Aktieägares skadeståndsansvar

3 § En aktieägare skall ersätta skada som han eller hon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, en aktieägare eller någon annan genom att medverka till överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Aktieägares inlösen skyldighet vid missbruk

4 § Om det är motiverat med hänsyn till faran för fortsatt missbruk och förhållandena i övrigt, är en aktieägare som avses i 3 § också skyldig att lösa in skadelidande aktieägares aktier. Lösenbeloppet skall bestämmas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till bolagets ställning och övriga omständigheter.

Jämkning av skadestånd

5 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1-3 §§, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Gemensamt skadeståndsansvar

6 § Om flera skall ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt 5 §. Vad någon av dem har betalat i skadestånd får återkrävas av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Talan om skadestånd till bolaget

7 § Talan om skadestånd till bolaget enligt 1-3 §§ får väckas, om majoriteten eller en minoritet bestående av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget, vid bolagsstämma har biträtt ett förslag om att väcka en skadeståndstalan eller, när det gäller en styrelseledamot eller den verkställande direktören, har röstat mot ett förslag om ansvarsfrihet.

8 § En uppgörelse i fråga om skadeståndsskyldighet till bolaget enligt 1-3 §§ får träffas endast av bolagsstämman och endast under förutsättning att inte ägare till minst en tiondel av

samtliga aktier i bolaget röstar mot förslaget om uppgörelse.

Om en aktieägare för skadeståndstalan för bolagets räkning, får en uppgörelse inte träffas utan hans eller hennes samtycke.

9 § Ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget får i eget namn föra talan om skadestånd till bolaget enligt 1-3 §§. Om en aktieägare sedan talan har väckts avstår från talan, kan de övriga ändå fullfölja denna.

Den som har väckt talan svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av bolaget för kostnader som täcks av vad som har kommit bolaget till godo genom rättegången.

Tiden för att väcka talan

10 § Talan för bolagets räkning mot en styrelseledamot eller den verkställande direktören om skadestånd på grund av beslut eller åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas senast ett år från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bolagsstämman.

11 § Har bolagsstämman beslutat att bevilja ansvarsfrihet eller att inte föra en skadeståndstalan utan att aktieägare till sådant antal som anges i 7 § har röstat emot det eller har tiden för att väcka talan gått ut enligt 10 §, får talan enligt 7 eller 9 § ändå väckas, om det i årsredovisningen eller i revisionsberättelsen eller på annat sätt inte har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter till bolagsstämman om det beslut eller den åtgärd som talan grundas på.

Att tiden för att väcka talan kan vara begränsad även i sådana fall som avses i första stycket framgår av 13 §.

12 § Trots bestämmelserna i 7-11 §§ får styrelsen föra en skadeståndstalan som grundas på brott.

13 § Talan för bolagets räkning enligt 1-3 §§ som inte grundas på brott får inte väckas mot

1. en stiftare sedan fem år har förflutit från bolagets bildande,
2. en styrelseledamot eller den verkställande direktören sedan fem år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslut eller åtgärder som talan grundas på fattades eller vidtogs,
3. en revisor sedan fem år har förflutit från utgången av det räkenskapsår som revisionsberättelsen avser,
4. en lekmannarevisor sedan fem år har förflutit från utgången av det räkenskapsår som granskningsrapporten avser,
5. en särskild granskare sedan fem år har förflutit från den dag när yttrandet över den särskilda granskningen lades fram på bolagsstämman,
6. en aktieägare sedan två år har förflutit från beslut eller åtgärder som talan grundas på.

Konkursbos rätt att föra talan

14 § Om bolaget har försatts i konkurs efter en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 13 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1-3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 7, 8 eller 10 §. Efter utgången av den tid som anges i 13 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträde.

30 kap. Straff och vite

Straff

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen bryter mot 1 kap. 7 eller 8 §,
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok eller hålla aktiebok tillgänglig,
3. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 8 kap. 18 § andra meningen, 20 § första stycket eller 21 § andra stycket, eller
4. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 21 kap. 1, 3, 5 eller 10 §.

En central värdepappersförvarares underlåtenhet att fullgöra de uppgifter som anges i 5 kap. 12 § andra stycket skall inte medföra ansvar enligt första stycket 2.

Till straff som anges i första stycket döms också den som uppsåtligen medverkar till ett beslut att utse en styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör i strid med 8 kap. 12 eller 32 §, om åtgärden är ägnad att dölja vem eller vilka som utövar eller har utövat den faktiska ledningen av bolaget. Detsamma gäller den som uppsåtligen åtar sig ett sådant uppdrag i strid med 8 kap. 12 eller 32 §.

Trots vad som sägs i 35 kap. 1 § brottsbalken får påföljd för brott enligt första stycket 4 mot 21 kap. 1, 3 eller 5 § eller för brott enligt tredje stycket dömas ut, om den misstänkte har

häktats eller fått del av åtal för brottet inom fem år från brottet.

I de fall som avses i 9 kap. 41 § och 10 kap. 16 § skall det inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Lag (2007:317).

Vite

2 § Har upphävts genom lag (2013:442).

3 § Bolagsverket kan vid vite förelägga den verkställande direktören eller en styrelseledamot att fullgöra skyldighet enligt denna lag eller annan författning att

1. hos verket göra en behörig anmälan för registrering i aktiebolagsregistret,
2. på bolagets brev, fakturor, orderblanketter och webbplatser lämna sådana uppgifter som anges i 28 kap. 5 §.

Föreläggande enligt första stycket 1 får inte meddelas, om underlåtenheten att göra anmälan medför att den fråga som bolagsstämman eller styrelsen har beslutat om faller eller att bolaget blir skyldigt att gå i likvidation.

Frågor om utdömande av vite prövas av Bolagsverket.

Lag (2006:486).

31 kap. Överklagande

Överklagande av Bolagsverkets beslut

1 § Har upphävts genom lag (2014:539).

2 § Följande beslut av Bolagsverket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol:

1. beslut i ärenden enligt 7 kap. 17 §, 9 kap. 9, 9 a, 25, 26 eller 27 § eller 10 kap. 22 §,

2. beslut i tillståndsärenden enligt 8 kap. 9 §, 30 § eller 37 § andra stycket, 9 kap. 15 §, 20 kap. 23 §, 23 kap. 20 eller 33 § eller 24 kap. 22 §,

3. beslut enligt 23 kap. 27 eller 35 § eller 24 kap. 29 § att förklara att frågan om fusion eller delning har fallit,

4. beslut att vägra utfärda ett intyg enligt 23 kap. 46 §,

5. beslut enligt 27 kap. 2 § att skriva av en anmälan om registrering eller vägra registrering,

6. beslut att avregistrera företrädare enligt 27 kap. 6 §,

7. beslut i ärenden enligt 28 kap. 5 § andra stycket,

8. beslut att förelägga eller döma ut vite enligt 30 kap. 3 §.

Överklagandet ska ges in till Bolagsverket inom två månader från dagen för beslutet. Lag (2014:539).

3 § Bolagsverkets beslut i ärenden enligt 8 kap. 16 §, 25 kap. 11, 28, 29, 42 eller 44 § får överklagas till tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

Bolagsverkets beslut enligt 22 kap. 8 § får överklagas till Stockholms tingsrätt.

Överklagandet ska ges in till Bolagsverket inom tre veckor från dagen för beslutet.

Vid ett överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2011:899).

4 § Har upphävts genom lag (2013:737).

Överklagande av Skatteverkets beslut

5 § Skatteverkets beslut i ärenden enligt 21 kap. 8 § eller 10 § tredje stycket överklagas hos regeringen.

5 a § Skatteverkets beslut enligt 23 kap. 21 a § om hinder mot verkställande av fusionsplan får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Lag (2008:12).

Överklagande av Finansinspektionens beslut

6 § Finansinspektionens beslut i ärenden enligt 19 kap. 14 § första stycket 2 och 32 § första stycket 2 överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

7 § Finansinspektionens beslut i ärenden enligt 21 kap. 8 § eller 10 § tredje stycket överklagas hos regeringen.

Prövningstillstånd

8 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten i mål som avses i 2, 5 a eller 6 §. Lag (2013:737).

32 kap. Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning

Tillämpningsområde

1 § Vid bildandet av ett privat aktiebolag eller genom senare beslut enligt 16 § får bestämmas att bolaget skall vara ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. För ett sådant bolag gäller bestämmelserna i detta kapitel samt, om inte annat följer av detta kapitel, övriga bestämmelser i denna lag avseende privata aktiebolag. Lag (2005:812).

Bolagsordningens innehåll

2 § I bolagsordningen för ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning skall det anges att bolaget skall vara ett sådant aktiebolag. Lag (2005:812).

Revision

3 § Ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning ska ha minst en revisor.

Revisorn ska särskilt granska att bolaget inte har överträtt 5 eller 8 §. Om revisorn finner att bolaget har överträtt någon av dessa bestämmelser, ska det anmärkas i revisionsberättelsen.

Revisorn ska genast sända en kopia av revisionsberättelsen till Bolagsverket, om revisionsberättelsen innehåller anmärkning enligt andra stycket. Lag (2010:834).

4 § Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida styrelsen och den verkställande direktören i förekommande fall har upprättat en förteckning enligt 10 § över

vissa lån och säkerheter. Lag (2005:812).

Värdeöverföringar från bolaget

5 § I ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning gäller, utöver vad som sägs i 17 kap. 3 och 4 §§, följande.

Bolagets värdeöverföringar får, under den tid som avses i 17 kap. 4 §, inte överstiga summan av

1. ett belopp motsvarande räntan - beräknad som den statslåneränta som gällde vid föregående räkenskapsårs utgång med ett tillägg om en procentenhet - på det kapital som aktieägare vid föregående räkenskapsårs utgång har tillskjutit till bolaget som betalning för aktier, och

2. ett belopp, motsvarande vad som enligt 1 har varit tillgängligt för värdeöverföring vid årsstämma under vart och ett av de föregående fem räkenskapsåren med avdrag för den värdeöverföring som har skett.

När det i denna lag hänvisas till 17 kap. 3 §, skall för aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning hänvisningen anses gälla även bestämmelserna i denna paragraf.

Lag (2005:812).

6 § Bestämmelserna i 17 kap. 6 § om återbäringskyldighet och i 17 kap. 7 § om bristtäckningsansvar vid olaglig värdeöverföring gäller även när värdeöverföring har gjorts i strid med 5 §.

Lag (2005:812).

Vissa lån

7 § Ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning får inte ta upp ett sådant lån som avses i 11 kap. 11 §.

Lag (2007:317).

Koncernförhållanden

8 § Ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning som ingår i en koncern får inte heller i annat fall än som anges i 5 § föra över medel till ett annat företag i koncernen med belopp som - tillsammans med bolagets värdeöverföringar under den tid som avses i 17 kap. 4 § - överstiger högsta belopp för värdeöverföring enligt 5 §. Överföring får dock ske, om den har rent affärsmässig karaktär för bolaget. Lag (2005:812).

9 § Om en överföring till ett annat företag i koncernen har skett i strid med bestämmelserna i 8 §, skall mottagaren återbära vad som uppburits, om bolaget visar att mottagaren insåg eller bort inse att överföringen stod i strid med bestämmelserna i 8 §.

På värdet av den egendom som skall återbäras skall mottagaren betala ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att överföringen ägde rum till dess att ränta skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

Om det uppkommer någon brist vid återbäring enligt första eller andra stycket, skall bestämmelserna om bristtäckningsansvar i 17 kap. 7 § tillämpas. Lag (2005:812).

10 § Styrelsen och den verkställande direktören skall varje räkenskapsår upprätta en särskild förteckning över lån och säkerheter som har lämnats med stöd av bestämmelsen i 21 kap. 2 § första stycket 2. Beträffande förteckningen gäller i tillämpliga delar 21 kap. 10 § andra-fjärde styckena.

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot första stycket döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Lag (2005:812).

Fusion

11 § Ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning får delta i en fusion enligt 23 kap. som överlåtande bolag endast om det övertagande bolaget är ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Lag (2005:812).

Delning

12 § Ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning får delta i en delning enligt 24 kap. som överlåtande bolag endast om det eller de övertagande bolagen är aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Lag (2005:812).

Likvidation

13 § Allmän domstol skall besluta att ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning skall gå i likvidation, om bolaget har överträtt bestämmelserna i 5 eller 8 §.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av Bolagsverket eller på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor i bolaget eller en aktieägare.

Beslut om likvidation skall inte meddelas, om det under ärendets handläggning vid tingsrätten visas att värdet av det som har överförts i strid med bestämmelserna i 5 eller 8 § har återburits till bolaget.

Vid handläggningen hos allmän domstol skall 25 kap. 25 § tillämpas.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart. Lag (2005:812).

14 § Vid skifte i samband med likvidation av ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning skall aktieägarna tilldelas högst ett belopp som motsvarar

1. det kapital som har tillskjutits till bolaget som betalning för aktier, och
2. del av återstående tillgångar med den begränsning som framgår av 5 §.

Vad som därefter återstår skall tillfalla det eller de andra aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning som anges i bolagsordningen. Saknar bolagsordningen uppgift om ett sådant aktiebolag eller finns inte det eller de aktiebolag som anges i bolagsordningen, skall tillgångarna tillfalla Allmänna arvsfonden. Lag (2005:812).

Byte av bolagskategori m.m.

15 § I ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning får inte beslutas att bolaget inte längre skall vara ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Lag (2005:812).

16 § Ett beslut om att ett sådant privat aktiebolag som inte omfattas av bestämmelserna i detta kapitel skall bli ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning fattas av bolagsstämman enligt bestämmelserna i 7 kap. om ändring av bolagsordningen. Beslutet är dock giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar - eller den högre andel som föreskrivs i

bolagsordningen - av samtliga aktier i bolaget.

Ett beslut enligt första stycket skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

Aktiebolaget skall anses ha blivit ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning när beslutet om att bolaget skall vara ett sådant aktiebolag har blivit registrerat.

Lag (2005:812).

Bolagets firma

17 § Firman för ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning skall följas av beteckningen (svb), om det inte av bolagets firma framgår att det är ett sådant aktiebolag. Lag (2005:812).

18 § Andra aktiebolag än aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning får inte använda beteckningen (svb). Lag (2005:812).

Övergångsbestämmelser

2006:399

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.
2. Äldre bestämmelser gäller om det yrkesmässiga biträde som annars skulle föranleda jäv för en revisor eller en lekmannarevisor avser ett räkenskapsår som har inletts före den 1 januari 2007.

2006:877

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

2. Den som har utsetts till revisor i ett aktiebolag före ikraftträdandet och som enligt 9 kap. 13 eller 14 § inte längre ensam kan vara revisor i bolaget får ändå kvarstå som revisor under den resterande mandatperioden.

2007:317

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

2. Bestämmelserna i 4 kap. 46-50 §§ gäller inte i fråga om beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier som har fattats före den 1 juli 2007.

3. Om ett bolag före den 1 juli 2007 har beslutat om emission av teckningsoptioner eller konvertibler och det i emissionsvillkoren finns bestämmelser om hur dessa instrument skall behandlas i samband med inlösen enligt 22 kap., gäller dessa bestämmelser även efter den tidpunkten.

4. Om en fusionsplan har blivit gällande hos ett moderbolag före den 1 juli 2007, tillämpas 23 kap. 33 § i dess äldre lydelse även efter denna tidpunkt.

2008:12

Denna lag träder i kraft den 15 februari 2008. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om fusioner där fusionsplan har upprättats före ikraftträdandet.

2008:603

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner och delningar som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

2008:805

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. Har en fusionsplan eller delningsplan blivit gällande före den 1 januari 2009, gäller bestämmelserna i 23 kap. 2 och 26 §§ samt 24 kap. 2 och 28 §§ i sina äldre lydelse.

2008:1238

Denna lag träder i kraft den 31 december 2008. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om fusioner och delningar där fusionsplan respektive delningsplan har upprättats före ikraftträdandet.

2009:37

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2009.

2. I fråga om beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier som har fattats före den 1 mars 2009 gäller 4 kap. 46, 49 och 50 §§ i sina äldre lydelse även efter denna tidpunkt.

3. De nya bestämmelserna i 9 kap. 31 och 38 §§ tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 28 februari 2009.

2009:565

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

2. Bestämmelserna i 8 kap. 49 a § första stycket tredje meningen och andra stycket 2 tillämpas inte förrän efter den första ordinarie bolagsstämma som hålls efter ikraftträdandet.

3. Bestämmelserna i 8 kap. 50 a § tillämpas inte om den som har varit revisor har utsetts till den nya befattningen före ikraftträdandet.

4. För ett uppdrag som revisor som innehas vid ikraftträdandet räknas den tid som anges i 9 kap. 21 a § första stycket från den första ordinarie bolagsstämma som hålls efter ikraftträdandet.

2010:89

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2010.

2. Vid registrering av ett aktiebolag som har bildats före ikraftträdandet gäller det lägsta tillåtna aktiekapital som föreskrivs i äldre bestämmelser.

2010:834

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2010.

2. Bestämmelserna i 1 kap. 12 b §, 2 kap. 5 §, 3 kap. 1 §, 7 kap. 34 §, 9 kap. 1, 1 a, 8, 9 a, 13, 14 och 25 §§, 23 kap. 8, 25 och 48 §§, 24 kap. 10 och 27 §§ samt 32 kap. 3 § tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 oktober 2010.

3. Bolagsstämman får inte före den första dagen på det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 oktober 2010

besluta om ändring i bolagsordningen med tillämpning av 9 kap. 1 § andra stycket.

4. Vid tillämpningen av 9 kap. 1 § femte stycket ska bolaget anses sakna revisor registrerad i aktiebolagsregistret vid räkenskapsårets utgång, om anmälan för registrering av att bolaget entledigt revisorn eller att revisorn avgått och att bolaget beslutat om ändring av bolagsordningen av innebörd att bolaget inte ska ha någon revisor, har kommit in till Bolagsverket före räkenskapsårets utgång. Detta gäller till utgången av 2012.

5. Ett revisorsuppdrag som har getts före ikraftträdandet består till utgången av mandattiden, om inte uppdraget upphör i förtid enligt 9 kap. 22 § eller hinder som avses i 9 kap. 24 § uppkommer.

2010:1516

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om kallelse till bolagsstämma samt tillhandahållande av aktiebok och handlingar inför stämma, om kallelse till stämman har skett före ikraftträdandet.

3. Om en bolagsordning efter ikraftträdandet strider mot denna lag, ska styrelsen till den första bolagsstämman till vilken bolaget kallar efter ikraftträdandet lägga fram förslag till ändring av bolagsordningen i överensstämmelse med lagen. Äldre bestämmelser gäller i fråga om kallelse till den stämman.

2010:1977

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

2. Äldre bestämmelser gäller om en handling har skickats eller lämnats före den 1 april 2011.

2011:899

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller om en ansökan eller anmälan har kommit in till tingsrätten före ikraftträdandet.

2011:1046

Denna lag träder i kraft den 1 november 2011. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om fusioner och delningar där fusionsplanen respektive delningsplanen har upprättats före ikraftträdandet.

2011:1417

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om skyldigheter enligt skattebetalningslagen (1997:483).

2013:143

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2013.

2. I fråga om förpliktelser som uppkommit före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser till och med den 30 april 2014.

2013:737

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2013.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överklagande av beslut som länsstyrelsen har meddelat före ikraftträdandet.

2014:313

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

2. Äldre bestämmelser gäller avseende misstanke om brott som begåtts före ikraftträdandet.

2014:539

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.

2. För överklagande av beslut enligt 8 kap. 9 §, 30 § eller 37 § andra stycket eller 9 kap. 15 § som har meddelats före ikraftträdandet gäller fortfarande den upphävda 31 kap. 1 §.

3. Om ett förslag till beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna utan indragning av aktier har upprättats före ikraftträdandet, gäller 20 kap. 17 § i sin äldre lydelse.

-END

AvtL - Avtalslagen - Lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

SFS nr: 1915:218

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på
förmögenhetsrättens område

Utfärdad: 1915-06-11

Ändring införd: t.o.m. SFS 1994:1513

1 kap. Om slutande av avtal

1 § Anbud om slutande av avtal och svar å sådant anbud vare, efter ty här nedan i 2-9 §§ sägs, bindande för den, som avgivit anbudet eller svaret.

Vad i nämnda paragrafer stadgas skall lända till efter rättelse, så vitt ej annat följer av anbudet eller svaret eller av handelsbruk eller annan sedvänja.

I fråga om avtal, för vars giltighet enligt lag fordras iakttagande av viss form, gälle vad särskilt är stadgat.

2 § Har anbudsgivaren bestämt viss tid för svar, skall han anses hava föreskrivit, att svaret skall inom den tid komma honom till handa.

Är i brev eller telegram, vari anbud göres, viss tidrymd utsatt för svaret, skall denna räknas från den dag brevet är dagtecknat eller den tid på dagen telegrammet är inlämnat för befordran.

3 § Göres anbud i brev eller telegram utan att tid för svar däri utsättes, måste antagande svar komma anbudsgivaren till handa inom den tid, som vid anbudets avgivande skäligen kunde av honom beräknas åtgå. Vid beräkningen av nämnda tid äge anbudsgivaren, där ej annat föränledes av omständigheterna, förutsätta, att anbudet framkommer i rätt tid samt att svaret avsändes utan uppskov efter det anbudstagaren åtnjutit skälig betänketid och icke varder under vägen försenat; är anbudet gjort i telegram, äge anbudsgivaren tillika förutsätta att svaret befordras på enahanda sätt eller annorledes kommer honom lika tidigt till handa.

Anbud, som göres muntligen utan att anstånd med svaret medgives, måste omedelbart antagas.

4 § Antagande svar, som för sent kommer anbudsgivaren till handa, skall gälla såsom nytt anbud.

Vad nu är sagt äge dock icke tillämpning, där den, som avsänt svaret, utgår från att det framkommit i rätt tid och mottagaren måste inse detta. I ty fall åligger det denne, om han icke vill godtaga svaret, att utan oskäligt uppehåll giva avsändaren meddelande därom; underlåter han det, anses avtal hava genom svaret kommit till stånd.

5 § Avslås anbud, vare det förfallet, ändå att den tid, varunder det eljest skolat gälla, ej gått till ända.

6 § Svar, som innehåller, att anbud antages, men som på grund av tillägg, inskränkning eller förbehåll icke överensstämmer med anbudet, skall gälla såsom avslag i förening med nytt anbud.

Vad nu är sagt äge dock icke tillämpning, där den, som avgav svaret, anser det överensstämma med anbudet och mottagaren måste inse detta. I ty fall åligger det denne, om han icke vill godtaga svaret, att utan oskäligt uppehåll giva meddelande därom; underlåter han det, skall avtal i enlighet med svarets innehåll anses hava kommit till stånd.

7 § Anbud eller svar, som återkallas, vare ej gällande, där återkallelsen kommer den, till vilken anbudet eller svaret är riktat, till handa innan han tager del av detta eller samtidigt därmed.

8 § Har den, som avgivit anbud, förklarat sig icke påfordra uttryckligt svar därå, eller utvisa omständigheterna, att han ej förväntar sådant, vare anbudstagaren ändock pliktig att på förfrågan giva besked, om han vill antaga anbudet; underlåter han det, anses anbudet förfallet.

Angående vissa fall, då underlåtenhet att avböja anbud anses såsom antagande, är särskilt stadgat.

9 § Där någon i meddelande, som eljest vore att anse såsom anbud, använt orden "utan förbindelse", "utan obligo" eller liknande uttryck, anses meddelandet allenast såsom uppfordran att avgiva anbud av det innehåll meddelandet giver vid handen. Inkommer sådant anbud inom rimlig tid därefter från någon, vilken blivit sålunda uppfordrad att avgiva anbud, och måste mottagaren inse, att anbudet framkallats genom hans uppfordran, åligger det honom, där han icke vill antaga detsamma, att utan oskäligt uppehåll giva meddelande därom till anbudsgivaren; underlåter han det, skall han anses hava antagit anbudet.

2 kap. Om fullmakt

10 § Den, som åt annan givit fullmakt att sluta avtal eller eljest företaga rättshandlingar, varder omedelbart berättigad och förpliktad i förhållande till tredje man genom rättshandling, som fullmäktigen inom fullmaktens gränser företager i fullmaktsgivarens namn.

Där någon såsom anställd i annans tjänst eller eljest i följd av avtal med annan intager en ställning, varmed enligt lag eller sedvänja följer viss behörighet att handla å dennes vägnar, anses han hava fullmakt att företaga rättshandlingar, som falla inom gränserna för denna behörighet.

11 § Har fullmäktigen vid företagande av rättshandling handlat i strid mot särskilda inskränkande föreskrifter av fullmaktsgivaren, vare rättshandlingen ej gällande mot denne, såframt tredje man insåg eller bort inse, att fullmäktigen sålunda överskred sin befogenhet.

Är fullmakten av sådan beskaffenhet, som i 18 § avses, vare rättshandling, som fullmäktigen med överskridande av sin befogenhet företagit, icke gällande mot fullmaktsgivaren, ändå att tredje man var i god tro.

12 § Vill fullmaktsgivaren återkalla fullmakt, som avses i 13-16 §§, åligger det honom, även om han meddelat fullmäktigen, att han icke längre vill låta fullmakten gälla, att iakttaga vad i nämnda paragrafer för varje fall föreskrives; äro flera av dessa föreskrifter var för sig tillämpliga å samma fullmakt, skola de alla iakttagas.

Tredje man, hos vilken en fullmakt återkallats på det i 13 § angivna sätt, äge dock icke åberopa, att återkallelse ej skett på annat sätt.

13 § Fullmakt, som bragts till tredje mans kännedom genom ett till honom särskilt riktat meddelande från fullmaktsgivaren, är återkallad, när särskilt meddelande från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, kommit tredje man till handa.

14 § Fullmakt, som blivit av fullmaktsgivaren i tidning eller annorledes allmänneligen kungjord, återkallas genom tillkännagivande, som kungöres i enahanda ordning.

Möter hinder häremot, skall återkallelsen på annat lika verksamt sätt tillkännagivas. Fullmaktsgivaren äge, där han det äskar, hos myndighet, som i 17 § sägs, erhålla anvisning, huru han i sådant avseende har att förfara.

15 § Fullmakt, som avses i 10 § andra stycket, återkallas därigenom att fullmäktigen avlägsnas från tjänst eller annan ställning, i kraft varav

han varit befullmäktigad.

16 § Fullmakt, vilken innefattas i sådan skriftlig handling, som utgives till fullmäktigen för att av honom innehavas och företes för tredje man, återkallas därigenom att fullmaktsgivaren återtager eller låter förstöra handlingen.

Fullmäktigen är pliktig att på begäran av fullmaktsgivaren återställa fullmaktshandlingen.

17 § Visar fullmaktsgivaren sannolika skäl, att handling, som i 16 § omförmäles, förkommit eller att han av annan orsak icke utan dröjsmål kan få den åter, må handlingen, efter ty här nedan sägs, förklaras kraftlös.

Ansökan härom göres hos tingsrätten i den ort, inom vilken fullmaktsgivaren bor. Finnes ansökningsen kunna bifallas, skall tingsrätten utfärda och sökanden låta i Post- och Inrikes Tidningar införa kungörelse, att handlingen efter utgången av viss tid, som må bestämmas till högst fjorton dagar efter kungörelsens införande, skall vara kraftlös. Kungörelsen skall jämväl, där tingsrätten det föreskriver, införas i annan tidning, en eller flera gånger, innan den införes i Post- och Inrikes Tidningar. Lag (1981:799).

18 § Fullmakt, som grundar sig allenast å fullmaktsgivarens meddelande till fullmäktigen, är återkallad, när meddelande från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, kommit fullmäktigen till handa.

19 § I fall, då fullmaktsgivaren har särskild anledning att befara, att fullmäktigen, oaktat fullmakten återkallats eller fullmaktshandlingen förklarats kraftlös, kommer att på grund av fullmakten företaga rättshandling gent emot viss man, vilken kan antagas sakna vetskap om dess upphörande, åligger det honom att, där så ske kan, giva denne meddelande, att fullmakten icke vidare skall gälla. Underlåter han det, må han, såframt den, gent emot vilken rättshandlingen företagits, var i

god tro, icke mot denne åberopa fullmaktens upphörande.

20 § Har fullmaktsgivaren utan att i ovan stadgad ordning bringa fullmakten till upphörande tillsagt fullmäktigen att icke göra bruk av fullmakten eller annorledes givit till känna sin vilja, att fullmakten icke vidare skall gälla, vare rättshandling, som fullmäktigen företager, icke gällande mot fullmaktsgivaren, såframt tredje man ägde eller bort äga kännedom om förhållandet.

21 § Dör fullmaktsgivaren, vare fullmakten ändock gällande, för så vitt ej särskilda omständigheter föranleda, att den skall vara förfallen. Ändå att sådana omständigheter äro för handen, vare dock rättshandling, som fullmäktigen företager, gällande mot dödsboet, där tredje man varken ägde eller bort äga vetskap om dödsfallet och dess betydelse för fullmäktigens behörighet att företaga rättshandlingen; är fullmakten sådan, som i 18 § avses, erfordras för rättshandlingens giltighet, att ej heller fullmäktigen ägde eller bort äga sådan vetskap, då han företog rättshandlingen.

Rättshandling, som, efter vad nu sagts, är gällande mot dödsboet, äge, där den dödes egendom varder avträdd till konkurs, icke mot borgenärerna större verkan än den skulle haft, om den företagits av stärbhusdelägarne.

22 § Om fullmaktsgivaren får en förvaltare enligt föräldrabalken, har en rättshandling som fullmäktigen företar och som omfattas av förvaltarens uppdrag inte större verkan än den skulle ha haft, om fullmaktsgivaren själv hade företagit rättshandlingen. Lag (1988:1264).

23 § Varder fullmaktsgivarens egendom avträdd till konkurs, har rättshandling, som fullmäktigen företager, icke större verkan mot konkursboet än den skulle haft, om fullmaktsgivaren själv företagit den. Är fullmakten sådan som avses i 18 §, kan rättshandlingen ej göras gällande mot boet, om fullmäktigen ägde eller bort äga kännedom om konkursen när han företog rättshandlingen. Lag (1975:246).

24 § Utan hinder därav att fullmaktsgivaren icke vidare råder över sig och sitt gods, må fullmäktigen, intill dess erforderliga åtgärder kunna vidtagas av den, som enligt lag äger handla å fullmaktsgivarens vägnar, i kraft av fullmakten företaga sådana rättshandlingar, som äro nödiga för att skydda fullmaktsgivaren eller hans konkursbo mot förlust.

25 § Den, som uppträder såsom fullmäktig för annan, ansvarar för att han har erforderlig fullmakt och är förty, där han ej förmår styrka, att han handlat efter fullmakt eller att den rättshandling, varom fråga är, blivit godkänd av den uppgivne huvudmannen eller ändock är gällande mot honom, pliktig att ersätta tredje man all skada, som denne lider därigenom att han icke kan göra rättshandlingen gällande mot huvudmannen.

Vad sålunda är stadgat skall dock icke äga tillämpning, där tredje man insåg eller bort inse, att fullmakt ej förefanns eller att förefintlig fullmakt överskreds; ej heller där den, som företog rättshandlingen, handlade på grund av fullmakt, vilken i följd av någon särskild omständighet, varom han icke ägde kunskap och varom tredje man ej heller kunde med fog förutsätta, att han skulle hava kännedom, icke kan göras gällande mot huvudmannen.

26 § Vad här ovan i detta kapitel är stadgat om fullmakt att företaga rättshandlingar skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fullmakt att företräda fullmaktsgivaren vid rättshandlingar, som företagas gentemot honom.

27 § I fråga om återkallelse av prokura, som blivit till handelsregistret anmäld, skall vad i 13 och 19 §§ handelsregisterlagen (1974:157) är stadgat lända till efterrättelse. Har återkallelsen blivit införd i handelsregistret och kungjord i Post- och Inrikes Tidningar, är firmans innehavare icke pliktig att jämväl på annat sätt återkalla fullmakten.

Fullmakt att sluta avtal om köp, byte eller gåva av fast egendom skall vara skriftlig. Har sådan fullmakt blivit, efter ty i 16 och 17 §§ sägs, återkallad eller för kraftlös förklarad, vare fullmakten utan verkan.

Genom vad här ovan i detta kapitel stadgas därom, att rättshandling av fullmäktigen i vissa fall icke är gällande mot fullmaktsgivaren, sker ej ändring i vad 18 kap. 3 § handelsbalken innehåller angående verkan därav att vad som genom sådan rättshandling åtkommit blivit använt till fullmaktsgivarens nytta. Lag (1977:672).

3 kap. Om rättshandlingars ogiltighet

28 § Rättshandling, den någon blivit rättsstridigt tvungen att företaga, vare, där tvånget utövats genom våld å person eller genom hot, som innebär trängande fara, icke gällande mot den tvungne.

Har tvånget utövats av annan än den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, och var denne i god tro, åligger det dock den tvungne, där han vill mot honom åberopa tvånget, att utan oskäligen uppehåll efter det tvånget upphörde giva honom meddelande därom vid äventyr, om sådant underlåtes, att rättshandlingen varder gällande.

29 § Rättshandling, den någon utan användande av sådana tvångsmedel, som i 28 § avses, rättsstridigt tvungit en annan att företaga, vare ej gällande mot den tvungne, där den, gentemot vilken rättshandlingen företogs, själv utövat tvånget eller ock insett eller bort inse, att rättshandlingen framkallats genom rättsstridigt tvång från annans sida.

30 § Där den, gent emot vilken en rättshandling företagits, framkallat densamma genom svikligt förledande eller ock insett eller bort inse, att den, som företog rättshandlingen, blivit svikligen förledd därtill av annan, vare rättshandlingen icke gällande mot den förledd.

Har den, gentemot vilken rättshandlingen företogs, svikligen uppgivit eller förtegit omständigheter, som kunna antagas vara av betydelse för

rättshandlingen, skall han anses hava därigenom framkallat densamma, såframt det ej visas, att det svikliga förfarandet icke inverkat å rättshandlingen.

31 § Har någon begagnat sig av annans trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroende ställning till att taga eller betinga sig förmåner, vilka stå i uppenbart missförhållande till det vederlag, som må hava blivit erlagt eller utfäst, eller för vilka något vederlag icke skall utgå, vare rättshandling, som sålunda tillkommit, icke gällande mot den förfördelade.

Lag samma vare, där sådant otillbörligt förfarande, som i första stycket avses, ligger annan till last än den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, och denne ägde eller bort äga kunskap därom.

Om avtal rörande bärgning gälle vad särskilt är stadgat. Lag (1987:329).

32 § Den, som avgivit en viljeförklaring, vilken i följd av felskrivning eller annat misstag å hans sida fått annat innehåll än åsyftat varit, vare icke bunden av viljeförklaringens innehåll, där den, till vilken förklaringen är riktad, insåg eller bort inse misstaget.

Varder en avgiven viljeförklaring, som befordras genom telegram eller framföres muntligen genom bud, till följd av fel vid telegraferingen eller oriktigt återgivande genom budet till innehållet förvanskad, vare avsändaren, ändå att mottagaren var i god tro, icke bunden av förklaringen i det skick den framkommit. Vill avsändaren av anledning som nu sagts icke låta förklaringen gälla, åligger det honom dock att giva mottagaren meddelande därom utan oskäligt uppehåll efter det förvanskningen kommit till hans kunskap; underlåter han det, och var mottagaren i god tro, vare förklaringen gällande sådan den framkommit.

33 § Rättshandling, som eljest vore att såsom giltig anse, må ej göras gällande, där omständigheterna vid dess tillkomst voro sådana, att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dem åberopa

rättshandlingen, och den, gentemot vilken rättshandlingen företogs, måste antagas hava ägt sådan vetskap.

34 § Har skuldebrev, kontrakt eller annan skriftlig handling upprättats för skens skull, må utan hinder därav fordran eller rättighet, som den enligt handlingens innehåll berättigade på grund av densamma överlåtit å annan, göras gällande av förvärvaren, såframt denne var i god tro vid sitt förvärv.

35 § Har någon underskrivit skuldebrev eller annan handling, som är gällande i innehavarens hand eller eljest av löpande beskaffenhet, vare handlingen, ändå att den utan hans vilja kommit ur hans besittning, gällande mot honom, där den efter överlåtelse förvärvats av någon, som därvid var i god tro.

Är kvitto å ett penningbelopp utan borgenärens vilja kommet ur hans besittning, vare utan hinder därav betalning, som gäldenären, när fordringen är förfallen, i god tro erlägger mot bekommande av kvittot, gällande mot borgenären.

36 § Avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det icke skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende.

Vid prövning enligt första stycket skall särskild hänsyn tagas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intager en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning i fråga om villkor vid annan rättshandling än avtal.

I fråga om jämkning av vissa avtalsvillkor i konsumentförhållanden gäller dessutom 11 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Lag (1994:1513).

37 § Förbehåll att pant eller annan säkerhet skall vara förverkad, om den förpliktelse för vars fullgörande säkerheten ställts icke rätteligen fullgöres, är utan verkan. Lag (1976:185).

38 § Har någon för att förebygga konkurrens betingat sig av annan att denne icke skall bedriva verksamhet av visst slag eller icke taga anställning hos någon som bedriver sådan verksamhet, är den som gjort utfästelsen icke bunden därav i den mån utfästelsen sträcker sig längre än vad som kan anses skäligt. Lag (1976:185).

4 kap. Allmänna bestämmelser

39 § Är enligt denna lag giltigheten av avtal eller annan rättshandling beroende därav att den, gentemot vilken rättshandlingen företogs, icke ägde eller bort äga vetskap om visst förhållande eller eljest var i god tro, skall hänsyn tagas till vad han insåg eller bort inse vid den tidpunkt, då rättshandlingen blev honom kunnig. Dock må, där särskilda omständigheter sådant föranleda, hänsyn jämväl tagas till den insikt han vunnit eller bort vinna efter nämnda tidpunkt, men innan rättshandlingen inverkat bestämmande på hans handlingssätt.

40 § Skall någon enligt denna lag giva annan ett meddelande, vid äventyr att eljest avtal anses slutet eller anbud antaget eller rättshandling, som av honom eller å hans vägnar företagits, bliver mot honom gällande, och varder sådant meddelande inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, må ej den omständigheten, att meddelandet försenas eller icke kommer fram, föranleda därtill att avsändaren icke anses hava fullgjort vad honom åligger.

I fråga om återkallelse av anbud eller svar eller av fullmakt gäller vad

i 7, 13 och 18 §§ är stadgat.

41 § Genom denna lag upphävas 1 kap. 1 § och 9 kap. 9 § handelsbalken, 2 och 3 §§ i lagen d. 14 juni 1901 angående ocker samt vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stadgat stridande mot här ovan givna bestämmelser.

Övergångsbestämmelser

1987:329

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987. Har en rättshandling tillkommit före ikraftträdandet tillämpas 31 § i dess äldre lydelse.

1994:1513

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
2. Den nya bestämmelsen tillämpas även på rättshandlingar som har företagits före ikraftträdandet.
3. Mål som vid ikraftträdandet är anhängigt vid domstol prövas enligt äldre bestämmelser.

-END

BL - lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

Kan även förkortas HBL

SFS nr: 1980:1102

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L1

Rubrik: Lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

Utfärdad: 1980-12-11

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:540

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera har avtalat att gemensamt utöva näringsverksamhet i bolag och bolaget har förts in i handelsregistret.

Bestämmelser om firma för handelsbolag finns i firmalagen (1974:156) och handelsregisterlagen (1974:157). Lag (1993:760).

2 § Ett kommanditbolag är ett handelsbolag i vilket en eller flera bolagsmän har förbehållit sig att inte svara för bolagets förbindelser med mera än han har satt in eller åtagit sig att sätta in i bolaget. En sådan bolagsman kallas kommanditdelägare. Annan bolagsman i kommanditbolaget kallas komplementär.

2 a § En pensionsstiftelse enligt 9 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. får inte vara bolagsman i ett handelsbolag. Detsamma gäller för en personalstiftelse enligt 27 § samma lag. Lag (2005:247).

3 § Ett enkelt bolag föreligger, om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger enligt 1 §. Lag (1993:760).

4 § Ett handelsbolag men inte ett enkelt bolag kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

2 kap. Handelsbolag

Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter

1 § Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter under bolagets bestånd bestäms genom avtal.

I den mån bolagsmännen inte har träffat avtal om något annat skall 2-4 och 6-16 §§ tillämpas. Oavsett vad bolagsmännen har avtalat skall 5 § tillämpas.

2 § För att en ny bolagsman skall få inträda i bolaget fordras samtycke av samtliga bolagsmän.

3 § Varje bolagsman är berättigad att vidta åtgärder i förvaltningen av bolagets angelägenheter, om inte dessa åtgärder förbjuds av någon annan bolagsman som inte är utesluten från förvaltningen.

Åtgärder som är främmande för bolagets ändamål får vidtas endast med samtliga bolagsmäns samtycke. En bolagsman som är förvaltningsberättigad får dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång som med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse.

Skall förvaltningen eller en viss del av den på grund av avtal skötas av flera bolagsmän gemensamt, får en åtgärd som inte tål uppskov vidtas

fastän någon av bolagsmännen inte har deltagit i beslutet om åtgärden, om bolagsmannen inte har hunnit tillkallas eller om han till följd av sjukdom eller av annan anledning inte är i stånd att ta del i förvaltningen av bolagets angelägenheter.

3 a § I bokföringslagen (1999:1078) finns bestämmelser om när ett handelsbolag skall upprätta en årsredovisning eller ett årsbokslut. Lag (2006:867).

4 § Om ett bolagsavtal föreskriver att en bolagsman skall sköta förvaltningen eller viss del av den, får han skiljas från uppdraget eller avsäga sig detta endast om det finns en viktig grund.

5 § Även en bolagsman som är utesluten från förvaltningen har rätt att granska bolagets räkenskaper och att få kännedom om bolagets angelägenheter. Denna kontrollrätt får inte utövas vid en tidpunkt eller på ett sätt som innebär särskilda olägenheter för bolaget.

6 § För varje räkenskapsår skall en bolagsman tillgodoräknas dels ränta på den insats han hade kvar i bolaget vid räkenskapsårets början, dels ett skäligt arvode för sin förvaltning av bolagets angelägenheter. Räntan skall beräknas enligt den räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda referensränta enligt 9 § räntelagen (1975:635) som gällde vid räkenskapsårets början med ett tillägg av två procentenheter. Lag (2002:353).

7 § Det överskott eller den brist som finns sedan bolagsmännen har tillgodoräknats ränta och arvode enligt 6 § utgör räkenskapsårets resultat.

8 § Resultatet fördelas lika mellan bolagsmännen.

Är viss grund avtalad för fördelningen endast av vinsten eller endast av förlusten, gäller den grunden vid fördelningen av såväl vinst som

förlust.

9 § Sedan årsredovisningen eller årsbokslutet har upprättats, har bolagsmännen rätt att få ut vad som har tillgodoförts dem enligt 6 och 8 §§. Om en bolagsmans behållna insats är lägre än den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen, skall dock så mycket av vad som tillkommer honom hållas inne som behövs för att fylla bristen. Lag (1999:1089).

10 § Vad en bolagsman har rätt att lyfta för ett räkenskapsår skall läggas till hans insats, om han inte före utgången av följande räkenskapsår begagnar sig av lyftningsrätten. Hans behållna insats får dock inte mot någon annan bolagsmans bestridande ökas utöver vad den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen.

11 § En bolagsman är inte skyldig att på begäran av de övriga bolagsmännen öka sin behållna insats i bolaget utöver vad den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen.

12 § Under bolagets bestånd har en bolagsman inte rätt att mot någon annan bolagsman göra gällande fordran på grund av utgifter för bolagets räkning, fordran på förvaltningsarvode eller fordran på ränta på insats.

13 § Har en bolagsman haft nödvändig eller nyttig kostnad för bolagets räkning, är han berättigad till ränta på sin fordran från den dag fordringen kom till. Röntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden fram till dess ränta skall utgå enligt 6 § samma lag.

Försummar en bolagsman att göra avtalat tillskott eller att redovisa influtna medel, skall han betala ränta beräknad enligt 6 § räntelagen från den dag tillskottet eller redovisningen bort ske.

14 § En bolagsman som uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget när han fullgör sina uppgifter skall ersätta skadan. Skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet,

skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har betalat i skadestånd får sökas åter av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

15 § Talan för bolagets räkning mot en bolagsman om skadestånd på grund av beslut eller åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas, om talan förs i en bolagsmans namn, senast ett år från det årsredovisningen eller årsbokslutet blev tillgängligt för sistnämnde bolagsman eller, om talan förs i bolagets namn, senast ett år från det årsredovisningen eller årsbokslutet blev tillgängligt för samtliga bolagsmän.

Har tiden för talan försuttits eller har årsredovisning eller årsbokslut inte upprättats, kan talan ändå väckas, om det inte i årsredovisningen eller årsbokslutet eller på annat sätt till bolagsmännen har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan. Talan som avses i detta stycke kan dock inte väckas sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslutet fattades eller åtgärden vidtogs.

Utan hinder av första eller andra stycket kan skadeståndstalan som grundas på brott föras mot en bolagsman. Lag (1999:1089).

16 § En bolagsman som vill klandra en årsredovisning eller ett årsbokslut skall väcka talan senast ett år efter det att årsredovisningen eller årsbokslutet blev tillgängligt för honom. Lag (1999:1089).

Bolagets och bolagsmännens förhållande till tredje man

17 § Var och en av bolagsmännen företräder bolaget, om inte något annat

har avtalats eller följer av 31 §.

En bolagsman som har visat trolöshet i bolagets angelägenheter kan på talan av någon annan bolagsman av domstol skiljas från rätten att företräda bolaget. Domstolens avgörande får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

18 § Har en bolagsman överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för bolaget, gäller inte rättshandlingen mot bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att bolagsmannen överskred sin befogenhet.

19 § Prokura får meddelas endast av samtliga bolagsmän i förening. Varje bolagsman som är behörig att företräda bolaget kan återkalla prokuran.

Första stycket gäller inte, om något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

I övrigt finns bestämmelser om prokura i prokuralagen (1974:158).

20 § Bolagsmännen svarar solidariskt för bolagets förpliktelser.

I en bolagsmans konkurs skall utdelning för en bolagsborgenärs fordran beräknas på fordringens belopp efter avdrag för vad bolagsborgenären kan få ut av bolaget.

21 § Överlåter en bolagsman utan samtycke av de övriga bolagsmännen sin andel i bolaget till någon annan eller utmäts och försäljs andelen eller övergår annars en bolagsmans andel utan samtycke av de övriga bolagsmännen till någon annan, har överlåtelsen, försäljningen eller övergången följande verkan mot bolaget. Bolagsmannens rättsinnehavare har rätt att under bolagets bestånd få ut vad bolagsmannen enligt 9 § har haft rätt att lyfta och att vid bolagsskiftet få ut den del av behållna tillgångar som belöper på bolagsmannen. Rättsinnehavaren har samma rätt som bolagsmannen att säga upp bolaget eller att på annat sätt

kräva dess upplösning.

I bolagsavtalet kan intas förbehåll att en bolagsman eller någon annan skall ha rätt att lösa en rättighet som enligt första stycket övergår till ny innehavare. Förbehållet skall ange

1. vilka som är lösningsberättigade och, om lösningsrätt inte skall kunna utövas vid vissa fång, vilka slags fång som har undantagits,
2. den ordning i vilken lösningsrätten tillkommer de lösningsberättigade inbördes,
3. den tid, inte överstigande två månader från anmälan hos den uppgivne lösningsberättigade om en rättighets övergång, inom vilken lösningsanspråk skall framställas hos bolaget,
4. den tid inom vilken lösen skall erläggas, vilken tid inte får överstiga en månad räknat från den tidpunkt då lösenbeloppet blev bestämt.

Om tillämpningen av en föreskrift i bolagsavtalet rörande lösenbeloppet skulle bereda någon otillbörlig fördel, kan jämkning ske.

Tvister om lösningsrätt och om lösenbeloppets storlek prövas av tre skiljemän enligt lagen (1929:145) om skiljemän, om inte annat föreskrivs i bolagsavtalet.

Innan det visar sig att lösningsrätten inte begagnas, kan den till vilken rättigheterna enligt första stycket har övergått inte utöva annan av fångets härflytande rätt gentemot bolaget än rätt att få ut vad fångesmannen under bolagets bestånd skulle ha haft rätt att lyfta enligt 9 §.

22 § Inträder en ny bolagsman i bolaget, svarar han även för de förbindelser som bolaget har ingått dessförinnan. En bolagsman som avgår

svarar inte för de förbindelser av bolaget som uppkommer efter avgången, om bolagets medkontrahent kände till eller borde ha känt till att bolagsmannen avgått.

22 a § En fordran mot en bolagsman på grund av bolagsmannens ansvar enligt 20 eller 22 § preskriberas senast fem år efter det att bolagsmannens avgång registrerades i handelsregistret, om inte preskriptionen dessförinnan avbryts mot bolagsmannen. Lag (2014:540).

23 § Om ett handelsbolag försätts i konkurs, kan en fordran mot bolaget genast göras gällande mot bolagsmännen, även om fordringen annars inte är förfallen till betalning.

Bolagets likvidation och upplösning

24 § Ett bolagsavtal kan träffas för bestämd eller obestämd tid eller för en bolagsmans livstid.

Har ett bolagsavtal slutits för obestämd tid, kan en bolagsman säga upp avtalet när som helst. Bolaget skall då träda i likvidation sex månader efter uppsägningen, om inte någon annan uppsägningstid har avtalats.

Har ett bolagsavtal slutits för bestämd tid och fortsätts bolagets rörelse efter utgången av den tiden, anses avtal därefter slutet för obestämd tid.

25 § På begäran av en bolagsman skall ett bolag genast träda i likvidation, om någon annan bolagsman väsentligt åsidosätter sina skyldigheter enligt bolagsavtalet eller om det annars finns en viktig grund för bolagets upplösning.

26 § Dör en bolagsman, skall bolaget genast träda i likvidation, om inte något annat har avtalats eller följer av 29 eller 30 §.

27 § Försätts en bolagsman i konkurs, skall bolaget genast träda i likvidation, om inte något annat följer av 29 eller 30 §.

28 § Ett handelsbolag i vilket antalet bolagsmän har gått ned till en skall, när detta förhållande har bestått under sex månader, anses ha trätt i likvidation, om så ej skett tidigare.

29 § Bolagsmännen får avtala att, om det finns grund för likvidation enligt 24-27 §§, en bolagsman eller hans rättsinnehavare skall utträda ur bolaget i stället för att bolaget skall träda i likvidation. Ett sådant avtal gäller inte mot en bolagsmans konkursbo såvida inte konkursboet har biträtt avtalet.

30 § Om det finns grund för likvidation enligt 24-27 §§, kan i stället för att bolaget träder i likvidation uteslutning ske av den bolagsman till vilken likvidationsgrunden kan hänföras eller dennes rättsinnehavare. För att uteslutning skall få ske måste följande iakttas. De övriga bolagsmännen skall vara ense om uteslutningen. Den som begärs utesluten skall erhålla ett lösenbelopp som kan antas motsvara vad han skulle ha erhållit om bolagsskifte i stället hade ägt rum. Den som begärs utesluten har rätt att kräva att säkerhet ställs för att hans ansvar för bolagets förbindelser inte tas i anspråk i större omfattning än som kan antas ha blivit fallet om i stället för uteslutning bolagsskifte hade ägt rum.

Första stycket gäller inte, om något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

31 § Under likvidationen vidtas förvaltningsåtgärder av alla bolagsmännen i förening, om inte något annat har avtalats eller särskild likvidator har förordnats. Vad som nu sagts gäller även rätten att företräda bolaget.

En bolagsman har rätt att under likvidationen låta sig företrädas av ombud vid medverkan i bolagets angelägenheter, om inte något annat har

avtalats mellan bolagsmännen.

Under likvidationen får dödsboet efter en bolagsman företrädas av endast en ställföreträdare eller ett ombud, om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

32 § Bestämmelserna i 5 § gäller under likvidationen.

Om inte något annat har avtalats i fråga om bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter, gäller under likvidationen 2 §, 3 § tredje stycket, 4, 6, 8 och 12-16 §§. Bestämmelserna i 3 § tredje stycket och 4 § gäller dock inte, om särskild likvidator har förordnats.

När bolaget har trätt i likvidation, får kallelse på bolagets okända borgenärer sökas av bolagsman eller likvidator.

33 § När bolaget har trätt i likvidation, skall bolagets egendom i den mån det behövs för likvidationen så snart det kan ske förvandlas till pengar genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt. Bolagets rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid för att skaffa ny anställning.

34 § Om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen, får tillgångarna inte skiftas innan alla kända skulder har blivit betalda eller behövliga medel har avsatts för sådan betalning.

Varje bolagsman har rätt att ur de behållna tillgångarna få tillbaka sin behållna insats enligt den senaste årsredovisningen eller det senaste årsbokslutet. Om varken årsredovisning eller årsbokslut har upprättats, har varje bolagsman rätt att få ut vad han har betalat in till bolaget som insats. Om inte behållningen räcker till, räknas bristen som förlust. Uppstår ett överskott, utgör detta den slutliga vinsten. Lag (1999:1089).

35 § Om ett handelsbolag i vilket antalet bolagsmän har gått ned till en har trätt i likvidation, får bolagets rörelse fortsättas eller annars rättshandlingar eller andra åtgärder vidtas endast i den mån det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid för att skaffa ny anställning.

En rättshandling, som är otillåten enligt första stycket, får åberopas mot bolaget av den mot vilken rättshandlingen företogs endast om denne varken kände till eller borde ha känt till de omständigheter som medförde att rättshandlingen var otillåten.

36 § Bolagsskiftet som inte sker i skriftlig form är ogiltiga.

37 § Om det är sannolikt att likvidationen oskäligt uppehålls eller annars utförs på ett sådant sätt att en bolagsmans rätt därigenom äventyras, får en domstol på ansökan av bolagsmannen besluta att likvidationen ska verkställas av en eller flera likvidatorer som utses av domstolen.

Ansökan ska göras hos rätten i den ort där bolaget har sin hemvist. Ansökan ska innehålla uppgift om samtliga bolagsmäns namn och adress. De bolagsmän som inte har deltagit i ansökan ska delges denna på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. De ska ges tillfälle att yttra sig över ansökan.

En bolagsman får utses till likvidator.

En likvidator får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om bolaget inte har någon likvidator som är bosatt i Sverige, ska likvidatorerna bemyndiga en i Sverige bosatt person att ta emot delgivning på bolagets vägnar. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig

eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Lag (2014:540).

38 § Har flera likvidatorer blivit utsedda, skall de ha hand om uppdraget gemensamt, om inte rätten förordnar att uppdraget skall delas på visst sätt mellan dem.

En likvidator kan när som helst entledigas av rätten. Är bolagsmännen ense om att återta likvidationen, skall rätten återkalla förordnandet för likvidator.

Ett beslut om förordnande eller entledigande av likvidator skall gälla omedelbart även om det överklagas.

39 § En likvidator skall med iakttagande av 33 och 34 §§ genomföra likvidationen i bolagsmännens ställe.

En likvidator som inte är bolagsman får inte handlägga frågor om avtal mellan honom och bolaget. Inte heller får han handlägga frågor om avtal mellan bolaget och tredje man, om han har ett väsentligt intresse i frågan som kan strida mot bolagets. Vad som nu har sagts om avtal gäller även rättegång och annan talan.

40 § En likvidator har rätt till skäligt arvode och till ersättning för kostnader för att utföra uppdraget.

41 § Sedan en likvidator har fullgjort sitt uppdrag, skall han så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse rörande likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för bolagsskiftet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall av likvidatorn delges var och en av bolagsmännen.

42 § Bestämmelserna i 14 och 15 §§ gäller även i fråga om

skadeståndsskyldighet för likvidatorer. Bestämmelserna i 15 § om årsredovisning och årsbokslut skall i stället gälla slutredovisningen. Lag (1999:1089).

43 § Om ett bolagsskifte har förrättats av likvidator, har varje bolagsman rätt att klandra skiftet genom att väcka talan mot de övriga bolagsmännen inom tre månader från det slutredovisningen delgavs honom.

44 § Bolaget är upplöst när skifte har ägt rum eller, om en likvidator har haft hand om likvidationen, när slutredovisningen har delgivits var och en av bolagsmännen.

Om bolaget är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är bolaget upplöst när konkursen avslutas. Finns det överskott, skall bolaget träda i likvidation.

45 § Om det framkommer någon tillgång för bolaget efter dess upplösning eller om talan väcks mot bolaget eller om det på annat sätt uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

3 kap. Kommanditbolag

1 § I fråga om kommanditbolag gäller 2 kap., om inte något annat föreskrivs.

2 § Samtliga bolagsmän får inte vara kommanditdelägare. Stiftelser eller ideella föreningar får inte vara komplementärer. Åsidosätts dessa föreskrifter, anses bolaget som handelsbolag enligt 2 kap.

3 § Om inte något annat har avtalats, får en kommanditdelägare vid bolagets upplösning eller när han utträder ur bolaget inte påföras en förlust som överstiger vad han har satt in eller åtagit sig att sätta in i bolaget.

4 § Om inte något annat har avtalats, har en kommanditdelägare inte rätt

att ta del i förvaltningen av bolagets angelägenheter. I fråga om förvaltningsåtgärder under likvidation gäller dock 2 kap. 31 §.

5 § Om det inte genom avtal har bestämts efter vilken grund en kommanditdelägare skall ta del i vinst och förlust och bolagsmännen inte heller kan enas om det, ankommer det på rätten att avgöra denna fråga efter skälighet.

6 § Bolagsmännen får avtala att kommanditdelägare inte skall ha kontrollrätt som avses i 2 kap. 5 §.

7 § Kommanditdelägare är inte behöriga att företräda bolaget.

En rättshandling som en kommanditdelägare företar för bolaget blir dock bindande för bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs varken insåg eller borde ha insett att den som företog rättshandlingen var kommanditdelägare.

8 § En kommanditdelägare fullgör sin skyldighet att svara för bolagets förpliktelser genom att betala in sin utfästa insats till bolaget.

På begäran av den som har en fordran mot bolaget som är förfallen till betalning är en kommanditdelägare skyldig att betala in sin utfästa insats till bolaget.

En kommanditdelägarinsats anses som inte inbetald i den mån han har återtagit något av insatsen eller, innan en uppkommen brist i insatsen har blivit fylld, lyft vad som har tillgodoförts honom enligt 2 kap. 6 eller 8 §.

9 § Om kommanditbolaget ingår ett avtal med tredje man och denne vid avtalets ingående varken kände till eller borde ha känt till att förbehåll skett enligt 1 kap. 2 §, svarar den kommanditdelägare som förbehållet avser såsom komplementär för de förbindelser som uppkommit för bolaget genom avtalet.

Om ett avtal ingås för bolagets räkning och därvid med en kommanditdel ägares vetskap och vilja en firma används som inte innehåller ordet "kommanditbolag", svarar kommanditdelägaren såsom komplementär gentemot den med vilken avtalet ingicks, även om denne på grund av 19 § handelsregisterlagen (1974:157) skall anses ha haft vetskap om att förbehåll skett enligt 1 kap. 2 §.

10 § Nedsätts det belopp med vilket en kommanditdelägare svarar enligt 1 kap. 2 § på grund av överenskommelse mellan bolagsmännen, är nedsättningen utan verkan i fråga om förpliktelser vid vars tillkomst medkontrahenten varken kände till eller borde ha känt till nedsättningen.

11 § Om inte något annat har avtalats, medför en kommanditdelägarers död inte att bolaget skall träda i likvidation.

4 kap. Enkla bolag

Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter

1 § Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter under bolagets bestånd bestäms genom avtal.

I den mån bolagsmännen inte har träffat avtal om något annat skall 2-4 §§ tillämpas.

2 § Bestämmelserna i 2 kap. 2, 4, 5, 8, 9, 11, 13 och 14 §§ gäller för enkla bolag. Härvid skall det som föreskrivs i 2 kap. 14 § om skada för bolaget i stället gälla skada för någon annan bolagsman.

3 § Åtgärder i förvaltningen av bolagets angelägenheter får vidtas endast med samtliga bolagsmäns samtycke. Dock får en åtgärd som inte tål uppskov vidtas fastän en bolagsman inte har deltagit i beslutet om

åtgärden, om bolagsmannen inte har hunnit tillkallas eller om han till följd av sjukdom eller av annan anledning inte är i stånd att ta del i förvaltningen av bolagets angelägenheter.

Har bolagsmännen avtalat att en förvaltningsåtgärd får vidtas utan samtycke av samtliga bolagsmän, får åtgärden dock inte vidtas, om den förbjuds av en bolagsman som inte är utesluten från förvaltningen.

4 § Talan om skadestånd av en bolagsman mot någon annan bolagsman skall väckas senast tre år efter utgången av det år då det beslut fattades eller den åtgärd vidtogs som ligger till grund för talan.

Utan hinder av första stycket kan skadeståndstalan som grundas på brott föras mot en bolagsman.

Bolagsmännens förhållande till tredje man

5 § Genom ett avtal som sluts på bolagsmännens vägnar eller under en benämning varmed bolagsmännen samfällt betecknas blir endast den bolagsman som har deltagit i avtalet berättigad eller förpliktad i förhållande till medkontrahenten.

Har flera bolagsmän deltagit i avtalet, har de lika rätt i förhållande till medkontrahenten och svarar solidariskt för vad som har utfästs. Vad som nu har sagts gäller inte, om något annat har bestämts i avtalet.

6 § Används vid ingående av ett avtal en benämning varmed bolagsmännen samfällt betecknas, får benämningen inte innehålla något av orden "handelsbolag", "aktiebolag", "förening" eller "stiftelse". Om så ändå sker, svarar de bolagsmän med vilkas vetskap och vilja det har skett solidariskt för förbindelser gentemot den som varken insåg eller borde ha insett att benämningen avsåg ett enkelt bolag.

Bolagets likvidation och upplösning

7 § Under bolagets likvidation gäller i fråga om bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter 2 kap. 2, 4, 5, 8, 13 och 14 §§ samt 3 och 4 §§ i detta kapitel, om inte något annat har avtalats. Vad som nu har sagts om 2 kap. 4 § och 3 § i detta kapitel gäller dock inte, om särskild likvidator har förordnats.

I övrigt gäller i fråga om bolagets likvidation och upplösning 2 kap. 24-27, 29 och 30 §§, 31 § andra och tredje styckena, 33, 34 och 36 §§, 37 § första stycket, andra stycket andra-fjärde meningarna och tredje-femte styckena, 38-43 §§, 44 § första stycket samt 45 §.

8 § Ansökan om förordnande av likvidator skall göras hos rätten i den ort där någon av bolagsmännen har sitt hemvist. Föreligger sådana ansökningar vid skilda domstolar, skall den ansökan som kom in senare inte tas upp till prövning.

9 § En likvidator är behörig att företa rättshandlingar på bolagsmännens vägnar endast i den mån det behövs för att bolagsmännens för bolaget avsedda tillgångar skall kunna förvandlas till pengar enligt 2 kap. 33 §. Överskrider likvidatorn sin behörighet, är rättshandlingen dock bindande för bolagsmännen, om tredje man varken insåg eller borde ha insett att behörigheten överskreds.

Övergångsbestämmelser

1980:1102

4. Fråga huruvida handelsbolag eller enkelt bolag föreligger skall intill utgången av år 1994 bedömas enligt äldre lag. Enkelt bolag, som från och med den 1 januari 1995 blir handelsbolag, skall ansöka om registrering före nämnda dag. Lag (1992:1210).

1993:760

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
2. För handelsbolag och enkla bolag som har bildats enligt äldre lag gäller den nya lagen med det undantag som följer av punkten 3.
3. För handelsbolag som har bildats före den 1 januari 1995 gäller 1 kap. 1 § i sin äldre lydelse till utgången av år 1995. Om ett sådant bolag vid utgången av 1995 inte har förts in i handelsregistret är bolaget upplöst.

1999:1089

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 1999.

2000:184

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

2002:353

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002. I fråga om räkenskapsår som inleds före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2005:247

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.
2. Bestämmelserna i 1 kap. 2 a § gäller inte om pensions- eller personalstiftelsen har inträtt som bolagsman i handelsbolaget före lagens ikraftträdande och ansökan om registrering av

bolagsavtalet har kommit in till Bolagsverket före utgången av december 2005.

2006:867

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2006.

2014:540

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.
2. Bestämmelsen i 2 kap. 22 a § tillämpas också på fordringar som har kommit till före ikraftträdandet, om bolagsmannens avgång har registrerats i handelsregistret efter ikraftträdandet.

-END

BrB - brottsbalken (1962:700)

SFS nr: 1962:700

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L5

Rubrik: Brottsbalk (1962:700)

Utfärdad: 1962-12-21

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:97

FÖRSTA AVDELNINGEN

Allmänna bestämmelser

1 kap. Om brott och brottspåföljder

1 § Brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller författning och för vilken straff som sägs nedan är föreskrivet. Lag (1994:458).

2 § En gärning skall, om inte annat är särskilt föreskrivet, anses som brott endast då den begås uppsåtligen.

Har gärningen begåtts under självförvållat rus eller var gärningsmannen på annat vis genom eget vållande tillfälligt från sina sinnens bruk, skall detta inte föranleda att gärningen inte anses som brott. Lag (1994:458).

3 § Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård.

Lag (1988:942).

4 § Om användningen av straffen gäller vad i bestämmelserna om de särskilda brotten är stadgat samt vad därutöver är särskilt föreskrivet. Övriga påföljder får, enligt vad därom är föreskrivet, tillämpas trots att de inte är nämnda i bestämmelserna om de särskilda brotten. Lag (1988:942).

5 § Fängelse är att anse som ett svårare straff än böter.

Om förhållandet mellan fängelse samt villkorlig dom och skyddstillsyn föreskrivs i 30 kap. 1 §. Lag (1988:942).

6 § För brott som någon begått innan han fyllt femton år får inte dömas till påföljd. Lag (1988:942).

7 § har upphävts genom lag (1988:942).

8 § Förutom påföljd kan brott, enligt vad därom är stadgat, föranleda förverkande av egendom, företagsbot eller annan särskild rättsverkan, så ock medföra skyldighet att gälda skadestånd. Lag (1986:118).

2 kap. Om tillämpligheten av svensk lag

1 § För brott som begåtts här i riket dömes efter svensk lag och vid svensk domstol. Detsamma gäller, om det är ovisst var brott förövats men skäl finnes antaga att det är begånget inom riket. Lag (1972:812).

2 § För brott som begåtts utom riket döms efter svensk lag och vid svensk domstol, om brottet begåtts

1. av svensk medborgare eller av utlänning med hemvist i Sverige,

2. av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket

eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här, eller

3. av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader.

Första stycket gäller inte, om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten eller om den begåtts inom område som inte tillhör någon stat och enligt svensk lag svårare straff än böter inte kan följa på gärningen.

I fall som avses i denna paragraf får inte dömas till påföljd som är att anse som strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

De inskränkningar av svensk domsrätt som anges i andra och tredje styckena gäller inte för sådana brott eller försök till brott som avses i

1. 4 kap. 1 a och 4 c §§ och 16 kap. 10 a § första stycket 1 och femte stycket,

2. 4 kap. 4 § andra stycket varigenom någon förmåtts att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c §, eller

3. 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år. Lag (2014:381).

3 § För brott som begåtts utom riket döms även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats på svenskt fartyg eller luftfartyg, eller om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i Försvarsmakten och tjänstgör i en internationell militär insats eller som tillhör Polisens utlandsstyrka,

3 a. om brottet har begåtts i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen, som utför gränsöverskridande arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som inte tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatsabotage, penningförfalskning, försök till sådana brott, olovlig befattning med kemiska vapen, olovlig befattning med minor, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, försök till sådant brott, brott som avses i 5 § samma lag, brott enligt lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, uppvigling som bestått i en omedelbar och offentlig uppmaning att begå folkmord eller om brottet

riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning,
eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för
brottet är fängelse i fyra år eller däröver. Lag (2014:407).

3 a § Även i annat fall än som avses i 1--3 §§ dömes för brott efter
svensk lag och vid svensk domstol enligt vad som föreskrives i lagen
(1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott.
Lag (1976:20).

4 § Brott anses begånget där den brottsliga handlingen företogs, så ock
där brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle
hava fullbordats.

5 § Åtal för brott, som inom riket begåtts å utländskt fartyg
eller luftfartyg av utlänning som var befälhavare eller
tillhörde besättningen å fartyget eller eljest medföljde
detsamma mot sådan utlänning eller mot utländskt intresse, må
ej väckas utan att förordnande därom meddelas av regeringen
eller den regeringen bemyndigat därtill.

Åtal för brott, som förövats utom riket, får väckas endast
efter förordnande enligt första stycket. Åtal får dock väckas
utan ett sådant förordnande, om brottet är osann eller ovarsam
utsaga inför en internationell domstol eller om brottet
begåtts

1. å svenskt fartyg eller luftfartyg eller i tjänsten av
befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen å sådant
fartyg,

2. av någon som tillhör Försvarmakten på ett område där en
avdelning av Försvarmakten befann sig,

3. vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i Försvarsmakten och tjänstgör i en internationell militär insats eller som tillhör Polisens utlandsstyrka,

4. i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen som utför gränsöverskridande arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt,

5. i Danmark, Finland, Island eller Norge eller på fartyg eller luftfartyg i reguljär trafik mellan orter belägna i Sverige eller någon av nämnda stater, eller

6. av svensk, dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare mot svenskt intresse. Lag (2010:636).

5 a § Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,

1. om han har frikänts från ansvar,

2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,

3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller

4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den främmande

staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen överlämnats eller utlämnats från Sverige för lagföring.

Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en främmande stat och om det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den som regeringen bemyndigat.

De överenskommelser som avses i första stycket är

1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,
2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,
3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
6. konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet den 14 juni 1985,
7. konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska

gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring, och

8. andra protokollet den 19 juni 1997 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen.

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3-5 eller 8 eller om domen meddelats av stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 6 eller 7. Lag (2003:1157).

6 § Dömes någon här i riket till ansvar för gärning för vilken han utom riket har ådömts påföljd, skall vid bestämmande av påföljd skäligen hänsyn tagas till vad han undergått utom riket. Finnes böter eller fängelse böra ådömas och har han utom riket ådömts frihetsberövande påföljd, skall vad han undergått därav till fullo tillgodoräknas honom vid påföljdens bestämmande.

I fall som avses i första stycket må dömas till lindrigare straff än för gärningen är stadgat eller ock påföljd helt eftergivnas. Lag (1972:812).

7 § I fråga om svensk lags tillämplighet och svensk domstols behörighet skola, utöver vad i detta kapitel sägs, iakttagas de begränsningar som följa av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser eller, enligt vad därom är särskilt stadgat, av överenskommelse med främmande makt.

7 a § Har en utlänning begått brott i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattat allmän ställning hos annan stat eller mellanfolklig organisation, får åtal för brottet väckas endast efter förordnande av regeringen. Vad som nu har sagts gäller inte om gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädnad eller på annat

sätt sökt dölja i vilken egenskap han har handlat. Lag (1985:518).

7 b § En utlänning som saknar hemvist i Sverige men som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, får åtalas för brott som han eller hon har begått under sin vistelse här endast efter förordnande av regeringen.

Vad som sägs i första stycket gäller även för en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en främmande stats militära styrka. Lag (2004:1000).

7 c § I fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bestämmer. Lag (2009:1281).

8 § Det finns särskilda bestämmelser om överlämnande och utlämning för brott.

Villkor som uppställts vid överlämnande eller utlämning från en annan stat till Sverige skall gälla här. Lag (2003:1157).

ANDRA AVDELNINGEN

Om brotten

3 kap. Om brott mot liv och hälsa

1 § Den som berövar annan livet, döms för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller, om omständigheterna är försvårade, på livstid. Lag (2014:274).

2 § Är brott som i 1 § sägs med hänsyn till de omständigheter som föranlett gärningen eller eljest att anse som mindre grovt, dömes för dråp till fängelse, lägst sex och högst tio år.

3 § Dödar kvinna sitt barn vid födelsen eller eljest å tid då hon på grund av nedkomsten befinner sig i upprivet sinnestillstånd eller i svårt trångmål, dömes för barnadråp till fängelse i högst sex år.

4 § har upphört att gälla genom lag (1974:596).

5 § Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (1998:393).

6 § Är brott som avses i 5 § att anse som grovt, döms för grov misshandel till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Är brottet att anse som synnerligen grovt, döms dock till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är synnerligen grovt ska särskilt beaktas om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. Lag (2010:370).

7 § Den som av oaktsamhet orsakar annans död, döms för vållande till annans död till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst ett och högst

sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas

1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller

2. om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag. Lag (2010:370).

8 § Den som av oaktsamhet orsakar annan person sådan kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa, döms för vållande till kroppsskada eller sjukdom till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas

1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller

2. om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag. Lag (2001:348).

9 § Utsätter någon av grov oaktsamhet annan för livsfara eller fara för svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, döms för framkallande av fara för annan till böter eller fängelse i högst två år.

10 § Om brott, som i 7--9 §§ sägs, har begåtts genom att någon uppsåtligt eller av oaktsamhet åsidosatt vad som i enlighet med arbetsmiljölagen (1977:1160) ålegat honom till förebyggande av ohälsa eller olycksfall, döms för arbetsmiljöbrott till straff som i nämnda

lagrum sägs. Lag (1991:679).

11 § För försök eller förberedelse till mord, dråp, barnadrap eller sådan misshandel som ej är ringa, så ock för stämpling till mord, dråp eller grov misshandel eller underlåtenhet att avslöja sådant brott dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas. Lag (1991:679).

12 § Vållande till kroppsskada eller sjukdom får, om brottet inte är grovt, åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal och åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

Angivelse från målsäganden krävs dock inte om brottet riktar sig mot någon som inte har fyllt arton år. Lag (2003:408).

4 kap. Om brott mot frihet och frid

1 § Den som bemäktigar sig och för bort eller spärrar in ett barn eller någon annan med uppsåt att skada honom eller henne till liv eller hälsa eller att tvinga honom eller henne till tjänst eller att öva utpressning, döms för människorov till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Är brottet mindre grovt, döms till fängelse i högst sex år.
Lag (2009:396).

1 a § Den som, i annat fall än som avses i 1 §, genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Lag (2010:371).

2 § Den som i annat fall än som sägs i 1 eller 1 a § för bort eller spärrar in någon eller på annat sätt berövar honom eller henne friheten, döms för olaga frihetsberövande till fängelse, lägst ett och högst tio år.

Är brottet mindre grovt, döms till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2002:436).

3 § Har upphävts genom lag (2004:406).

4 § Den som genom misshandel eller eljest med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar annan att göra, tåla eller underlåta något, dömes för olaga tvång till böter eller fängelse i högst två år.

Om någon med sådan verkan övar tvång genom hot att åtala eller angiva annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande, dömes också för olaga tvång, såframt tvånget är otillbörligt.

Är brott som avses i första stycket grovt, dömes till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen innefattat pinande till beaktelse eller annan tortyr.

4 a § Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en

upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst nio månader och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff. Lag (2013:367).

4 b § Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
7. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
8. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
9. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller
10. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen

(1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år. Lag (2013:366).

4 c § Den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år.

Detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som

1. innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och

2. innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Lag (2014:381).

4 d § Den som genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen genom olaga tvång eller utnyttjande av hans eller hennes utsatta belägenhet ska förmås att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c §, döms för vilseledande till tvångsäktenskapsresa till fängelse i högst två år.

Lag (2014:381).

5 § Om någon lyfter vapen mot annan eller eljest hotar med brottslig gärning på sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig

fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Lag (1993:207).

6 § Den som olovligen intränger eller kvarstannar där annan har sin bostad, vare sig det är rum, hus, gård eller fartyg, dömes för hemfridsbrott till böter.

Intränger eller kvarstannar någon eljest obehörigen i kontor, fabrik, annan byggnad eller fartyg, på upplagsplats eller på annat dylikt ställe, dömes för olaga intrång till böter.

Är brott som i första eller andra stycket sägs grovt, dömes till fängelse i högst två år.

6 a § Den som olovligen med tekniskt hjälpmedel i hemlighet tar upp bild av någon som befinner sig inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme, döms för kränkande fotografering till böter eller fängelse i högst två år.

Till ansvar ska det inte dömas om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig.

Första stycket gäller inte den som med tekniskt hjälpmedel tar upp bild av någon som ett led i en myndighets verksamhet. Lag (2013:366).

7 § Den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år. Lag (1993:207).

8 § Den som olovligen bereder sig tillgång till ett meddelande, som ett post- eller telebefordringsföretag förmedlar som postförsändelse eller i ett elektroniskt kommunikationsnät, döms för brytande av post- eller telehemlighet till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2012:280).

9 § Den som, utan att fall är för handen som i 8 § sägs, olovligen bryter brev eller telegram eller eljest bereder sig tillgång till något som förvaras förseglat eller under lås eller eljest tillslutet, dömes för intrång i förvar till böter eller fängelse i högst två år.

9 a § Den som i annat fall än som sägs i 8 § olovligen medelst tekniskt hjälpmedel för återgivning av ljud i hemlighet avlyssnar eller upptager tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträde eller annan sammankomst, vartill allmänheten icke äger tillträde och som han själv icke deltar i eller som han obehörigen berett sig tillträde till, dömes för olovlig avlyssning till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1975:239).

9 b § Den som anbringat tekniskt hjälpmedel med uppsåt att bryta telehemlighet på sätt som anges i 8 § eller att utföra brott som anges i 6 a eller 9 a §, döms för förberedelse till sådant brott till böter eller fängelse i högst två år, om han eller hon inte gjort sig skyldig till fullbordat brott. Lag (2013:366).

9 c § Den som olovligen bereder sig tillgång till en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling eller olovligen ändrar, utplånar, blockerar eller i register för in en sådan uppgift döms för dataintrång till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som olovligen genom någon annan liknande åtgärd allvarligt stör eller hindrar användningen av en sådan uppgift.

Är brottet grovt, döms för grovt dataintrång till fängelse i

lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har orsakat allvarlig skada eller avsett ett stort antal uppgifter eller annars varit av särskilt farlig art. Lag (2014:302).

10 § För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel eller olaga frihetsberövande och för underlåtenhet att avslöja ett sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap. Detsamma gäller för försök eller förberedelse till olaga tvång som är grovt, äktenskapstvång, dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, eller grovt dataintrång. Lag (2014:382).

11 § Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott, ofredande som inte förövats på allmän plats eller intrång i förvar får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott. Lag (2013:366).

5 kap. Om ärekränkning

1 § Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, döms för förtal till böter.

Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försvarligt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skälig grund för den, skall ej dömas till ansvar.

2 § Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grovt förtal dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den blivit spridd eller eljest var ägnad att medföra allvarlig skada.

3 § Den som smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter.

Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

4 § Förtal av avlidne skall medföra ansvar enligt 1 eller 2 §, om gärningen är sårande för de efterlevande eller den eljest, med beaktande av den tid som förflutit sedan den avlidne var i livet samt omständigheterna i övrigt, kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne.

5 § Brott som avses i 1–3 §§ får inte åtalas av någon annan än målsäganden. Om brottet riktar sig mot någon som är under arton år eller om i annat fall målsäganden anger brottet till åtal, får dock åklagaren väcka åtal om detta anses påkallat från allmän synpunkt och åtalet avser

1. förtal och grovt förtal,
2. förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning,
3. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse, eller

4. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes sexuella läggning.

Har förtal riktats mot en avliden, får åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, förälder eller syskon och, om åtal av särskilda skäl anses påkallat från allmän synpunkt, av åklagare.

Innebär brott som avses i 1–3 §§ att någon genom att förgripa sig på en främmande makts statsöverhuvud som vistas i Sverige eller på en främmande makts representant i Sverige har kränkt den främmande makten, får brottet åtalas av åklagare utan hinder av första stycket. Åtal får dock inte ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat till detta. Lag (2014:222).

6 kap. Om sexualbrott

1 § Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket med

hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas, om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Lag (2013:365).

2 § Den som, i annat fall än som avses i 1 § första stycket, genom olaga tvång förmår en person att företa eller tåla en sexuell handling, döms för sexuellt tvång till fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 1 § andra stycket med en person under de förutsättningar i övrigt som anges där.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grovt sexuellt tvång till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Lag (2005:90).

3 § Den som förmår en person att företa eller tåla en sexuell handling genom att allvarligt missbruka att personen befinner sig i beroendeställning till gärningsmannen döms för sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms för grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen annars visat särskild hänsynslöshet. Lag (2005:90).

4 § Den som har samlag med ett barn under femton år eller som med ett sådant barn genomför en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som begår en gärning som avses i första stycket mot ett barn som fyllt femton men inte arton år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen ska svara på grund av en myndighets beslut.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt mot barn till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot om brottslig gärning eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Lag (2013:365).

5 § Är ett brott som avses i 4 § första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre allvarligt, döms för sexuellt utnyttjande av barn till fängelse i högst fyra år. Lag (2005:90).

6 § Den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§ med ett barn under femton år, eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, döms för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen är närstående till barnet eller i övrigt utnyttjat sin ställning eller missbrukat ett särskilt förtroende eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om brottet med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet. Lag (2013:365).

7 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med eget barn eller dess avkomling, döms för samlag med avkomling till fängelse i högst två år.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med sitt helsyskon, döms för samlag med syskon till fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i denna paragraf gäller inte den som förmåtts till gärningen genom olaga tvång eller på annat otillbörligt sätt. Lag (2005:90).

8 § Den som främjar eller utnyttjar att ett barn under femton år utför eller medverkar i sexuell posering, döms för utnyttjande av barn för sexuell posering till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som begår en sådan gärning mot ett barn som fyllt femton men inte arton år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling.

Är brottet grovt, döms för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet. Lag (2005:90).

9 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, förmår ett barn som inte fyllt arton år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för köp av sexuell handling av barn till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. Lag (2005:90).

10 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet. Lag (2005:90).

10 a § Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt därefter vidtar någon åtgärd som är

ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd, döms för kontakt med barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst ett år. Lag (2009:343).

11 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. Lag (2011:517).

12 § Den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, döms för koppleri till fängelse i högst fyra år.

Om en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet får veta att lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning och inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, skall han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt första stycket.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grovt koppleri till fängelse i lägst två och högst åtta år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan. Lag (2005:90).

13 § Till ansvar som i detta kapitel är föreskrivet för en gärning som begås mot någon under en viss ålder skall dömas även den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att

den andra personen inte uppnått den åldern. Lag (2005:90).

14 § Den som har begått en gärning enligt 5 § eller 6 § första stycket mot ett barn under femton år eller enligt 8 § första stycket eller 10 § första stycket, ska inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt.

Detsamma gäller den som har begått en gärning enligt 10 a § om den har syftat till en sådan gärning som anges i första stycket och som, om den hade fullbordats, enligt vad som anges där uppenbarligen inte skulle ha inneburit något övergrepp mot barnet. Lag (2009:343).

15 § För försök till våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt tvång, grovt sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, grovt sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, köp av sexuell handling av barn, köp av sexuell tjänst, koppleri och grovt koppleri döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap.

Detsamma gäller i fråga om förberedelse till koppleri samt förberedelse och stämpling till och underlåtenhet att avslöja våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering och grovt koppleri. Lag (2011:511).

7 kap. Om brott mot familj

1 § Ingår den som är gift nytt äktenskap eller ingår ogift äktenskap med den som är gift, dömes för tvegifte till böter eller fängelse i högst två år.

Om den som är partner i ett registrerat partnerskap ingår äktenskap, dömes för olovligt ingående av äktenskap till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1994:1119).

1 a § Har upphävts genom lag (2009:255).

2 § Den som, vid annans adoption av en person under arton år, genom olaga tvång eller vilseledande eller genom att utlova eller ge otillbörlig ersättning utverkar samtycke eller tillstånd till en sådan adoption, döms för otillbörligt utverkande av samtycke eller tillstånd till adoption av barn till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2006:274).

3 § Den som understicker eller förbyter barn eller eljest genom att avgiva oriktig anmälan till myndighet eller underlåta anmälan tillvällar sig eller annan falsk familjeställning eller berövar annan hans rätta familjeställning, dömes för förvanskande av familjeställning till böter eller fängelse i högst två år.

4 § Den som obehörigen skiljer ett barn under femton år från någon som har vårdnaden om barnet döms för egenmäktighet med barn till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte utgör brott mot frihet. Detsamma gäller, om den som gemensamt med någon annan har vårdnaden om ett barn under femton år utan beaktansvärt skäl egenmäktigt skiljer barnet från den andra vårdnadshavaren eller om den som ska ha vårdnaden obehörigen bemäktigar sig barnet och därigenom själv tar sig rätt.

Till ansvar enligt första stycket döms också den som obehörigen skiljer ett barn under femton år från någon som

vårdar barnet med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, om gärningen inte utgör brott mot frihet eller främjande av flykt.

Är brott som avses i första eller andra stycket grovt, ska gärningsmannen dömas till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2014:303).

5 § För försök till otillbörligt utverkande av samtycke eller tillstånd till adoption av barn, förvanskande av familjeställning eller egenmäktighet med barn som är grovt döms till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas. Lag (2006:274).

6 § Egenmäktighet med barn må ej åtalas av åklagare, med mindre åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt. Lag (1973:648).

8 kap. Om stöld, rån och andra tillgreppsbrott

1 § Den som olovligen tager vad annan tillhör med uppsåt att tillägna sig det, dömes, om tillgreppet innebär skada, för stöld till fängelse i högst två år.

2 § Är brott som i 1 § sägs med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för snatteri dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

3 § har upphävts genom lag (1987:791).

4 § Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grov stöld dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om tillgreppet skett efter intrång i bostad, om det avsett sak som någon bar på sig, om gärningsmannen varit försedd med vapen, sprängämne eller annat dylikt hjälpmedel eller om gärningen eljest varit av

särskilt farlig eller hänsynslös art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada. Lag (1988:2).

5 § Den som stjälar medelst våld å person eller medelst hot som innebär eller för den hotade framstår som trängande fara eller, sedan han begått stöld och anträffats på bar gärning, sätter sig med sådant våld eller hot till motvärn mot den som vill återtaga det tillgripna, dömes för rån till fängelse, lägst ett och högst sex år. Detsamma skall gälla om någon med sådant våld eller hot tvingar annan till handling eller underlåtenhet som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är. Lika med våld anses att försätta någon i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

Är förfarande som avses i första stycket med hänsyn till våldet, hotet eller omständigheterna i övrigt av mindre allvarlig art, dömes dock ej för rån utan för annat brott som förfarandet innefattar. Lag (1975:1395).

6 § Är brott som i 5 § sägs att anse som grovt, skall för grovt rån dömas till fängelse, lägst fyra och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om våldet var livsfarligt eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller om han eljest visat synnerlig råhet eller på ett hänsynslöst sätt utnyttjat den rånades skyddslösa eller utsatta ställning.

7 § Tager och brukar någon olovligen motorfordon eller annat motordrivet forskaffningsmedel, som tillhör annan, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt vad förut i detta kapitel är sagt, för tillgrepp av forskaffningsmedel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, dömes till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

8 § Den som, i annat fall än särskilt i detta kapitel omförmäles, olovligen tager och brukar eller eljest tillgriper något, dömes för egenmäktigt förfarande till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla om någon utan tillgrepp, genom att anbringa eller bryta lås eller annorledes, olovligen rubbar annans besittning eller ock med våld eller hot om våld hindrar annan i utövning av rätt att kvarhålla eller taga något.

Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst två år.

9 § Rubbar man olovligen annans besittning för att själv taga sig rätt, dömes för självtäkt till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 § Avleder någon olovligen elektrisk kraft, döms för olovlig kraftavledning till böter eller fängelse i högst ett år.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Lag (1993:207).

10 a § Leder någon olovligen värmeenergi ur ett rörledningssystem för uppvärmning eller leder någon olovligen värmeenergi till ett rörledningssystem för kylning, döms för olovlig avledning av värmeenergi till böter eller fängelse högst ett år. Vid ringa fall döms inte till ansvar.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2008:264).

11 § Tager någon i skog eller mark olovligen sådant som avses i 12 kap. 2 § andra stycket och är ej brottet enligt vad där sägs att anse som åverkan, skall vad i detta kapitel är stadgat angående tillgrepp äga tillämpning.

Gör någon intrång i annans besittning av fastighet, såsom genom att

olovligen anbringa eller bryta stängsel, bygga, gräva, plöja, upptaga väg eller låta kreatur beta, eller skiljer någon obehörigen annan från besittning av fastighet eller del därav, skall vad i 8 och 9 §§ sägs om egenmäktigt förfarande eller självtäkt äga tillämpning.

12 § För försök eller förberedelse till stöld, grov stöld, rån, grovt rån, tillgrepp av fortskaffningsmedel, olovlig kraftavledning eller olovlig avledning av värmeenergi, så ock för stämpling till eller underlåtenhet att avslöja rån eller grovt rån döms till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas. Skulle tillgrepp av fortskaffningsmedel eller olovlig avledning av värmeenergi, om brottet fullbordats, hava varit att anse som ringa, må dock ej dömas till ansvar som nu sagts.

Lag (2008:264).

13 § Har annat i detta kapitel angivet brott än grov stöld, rån eller grovt rån förövat mot

1. någon som inte endast tillfälligt sammanbodde med gärningsmannen,
2. make, den som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag, syskon, svåger eller svägerska eller
3. någon annan som på liknande sätt är närstående till gärningsmannen, får åklagaren väcka åtal endast om målsäganden har angett brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

Vid tillämpning av vad nu sagts skall med gärningsman likställas annan som medverkat vid brottet och den som gjort sig skyldig till häleri eller häleriförseelse. Lag (1987:791).

9 kap. Om bedrägeri och annan oredlighet

1 § Den som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för

den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för bedrägeri till fängelse i högst två år.

För bedrägeri döms också den som genom att lämna oriktig eller ofullständig uppgift, genom att ändra i program eller upptagning eller på annat sätt olovligen påverkar resultatet av en automatisk informationsbehandling eller någon annan liknande automatisk process, så att det innebär vinning för gärningsmannen och skada för någon annan. Lag (1986:123).

2 § Är brott som i 1 § sägs med hänsyn till skadans omfattning och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för bedrägligt beteende dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Begagnar sig någon av husrum, förtäring, transport, tillträde till föreställning eller annat dylikt, som tillhandahålles under förutsättning av kontant betalning, och gör han ej rätt för sig, dömes, vare sig han vilseleder någon eller ej, för bedrägligt beteende. Detta gäller dock icke, om gärningen avser värde, som ej är ringa, och om den i övrigt är sådan som sägs i 1 §. Lag (1976:1139).

3 § Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grovt bedrägeri dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen missbrukat allmänt förtroende eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada. Lag (1976:1139).

3 a § Den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder ett bidrag eller utnyttjar en förmån som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska unionens eller Europeiska atomenergigemenskapens budgetar för ett annat ändamål än det som bidraget eller förmånen har beviljats för,

döms för subventionsmissbruk till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall ska inte dömas till ansvar. Lag (2009:1283).

4 § Den som genom olaga tvång förmår någon till handling eller underlåtenhet som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är, döms, om inte brottet är att anse som rån eller grovt rån, för utpressning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen har innefattat våld eller hot av allvarligt slag eller om gärningsmannen har visat särskild hänsynslöshet. Lag (2010:370).

5 § Den som vid avtal eller någon annan rättshandling begagnar sig av någons trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroende ställning till att bereda sig förmån, som står i uppenbart missförhållande till vederlaget eller för vilken vederlag inte skall utgå, döms för ocker till böter eller fängelse i högst två år.

För ocker döms också den som vid kreditgivning i näringsverksamhet eller i annan verksamhet, som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning, bereder sig ränta eller annan ekonomisk förmån, som står i uppenbart missförhållande till motprestationen.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Lag (1986:123).

6 § Den som

1. på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som är frånhänt annan genom brott,

2. bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv, eller

3. genom krav, överlåtelse eller på annat liknande sätt hävdar genom brott tillkommen fordran

döms för häleri till fängelse i högst två år.

För häleri döms likaledes den som i näringsverksamhet eller såsom led i en verksamhet, som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning, på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvat eller mottar något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott.

Är brott som anges i första eller andra stycket grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Lag (1999:164).

6 a § har upphävts genom lag (2014:308).

7 § Är brott som avses i 6 § att anse som ringa, döms för häleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.

För häleriförseelse skall också dömas den som

1. i annat fall än som avses i 6 § andra stycket på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvat eller mottar något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott,

2. i fall som avses i 6 § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller

3. på sätt som anges i 6 § första stycket 1 medverkat vid det brott varigenom egendomen frånhändes annan och inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förövades. Lag (1991:451).

7 a § har upphävts genom lag (2014:308).

8 § Den som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, förfar oredligt i det han medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet och därigenom skadar den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för oredligt förfarande till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1970:414).

9 § Den som offentliggör eller eljest bland allmänheten sprider vilseledande uppgift för att påverka priset på vara, värdepapper eller annan egendom, döms för svindleri till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om någon, som medverkar vid bildande av aktiebolag eller annat företag eller på grund av sin ställning bör äga särskild kännedom om ett företag, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet offentliggör eller eljest bland allmänheten eller företagets intressenter sprider vilseledande uppgift ägnad att påverka bedömandet av företaget i ekonomiskt hänseende och därigenom medföra skada, döms såsom i första stycket sägs.

Är brott, som i denna paragraf sägs, grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Lag (1993:207).

10 § Mottager någon, för användning såsom påtryckningsmedel vid krav, handling som är falsk, upprättad för skens skull eller eljest oriktig eller ock check utan täckning, dömes för ockerpantning till böter eller fängelse i högst två år.

11 § För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, utpressning, ocker eller grovt häleri och för stämpling till grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla

i fråga om försök till utpressning.

Såsom för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med bedrägligt uppsåt skadar sig eller annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Lag (2014:308).

12 § Vad som föreskrivs i 8 kap. 13 § om inskränkning i åklagares åtalsrätt skall gälla även de brott som angetts i detta kapitel, dock inte grovt bedrägeri.

Bedrägeri eller bedrägligt beteende, som består i att någon gjort avtalsstridigt uttag på eget kredit- eller tillgångskonto, och bedrägligt beteende, som avses i 2 § andra stycket, får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Lag (1994:1411).

10 kap. Om förskingring, annan trolöshet och mutbrott

1 § Om någon, som på grund av avtal, allmän eller enskild tjänst eller dylik ställning fått egendom i besittning för annan med skyldighet att utgiva egendomen eller redovisa för denna, genom att tillägna sig egendomen eller annorledes åsidosätter vad han har att iakttaga för att kunna fullgöra sin skyldighet, dömes, om gärningen innebär vinning för honom och skada för den berättigade, för förskingring till fängelse i högst två år.

2 § Är brott som i 1 § sägs med hänsyn till det förskingrades värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för undandräkt dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

3 § Om brott som i 1 § sägs är att anse som grovt, skall för grov förskingring dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen missbrukat ansvarsfull ställning eller begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

4 § Den som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, med egendom, som han har i besittning men vartill ägande- eller säkerhetsrätt är förbehållen eller tillförsäkrad eller eljest tillkommer annan, vidtager åtgärd varigenom egendomen frånhändes den andre eller denne annorledes berövas sin rätt, dömes för olovligt förfogande till böter eller fängelse i högst två år.

5 § Om någon, som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift, missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, döms han för trolöshet mot huvudman till böter eller fängelse i högst två år. Vad som har sagts nu gäller inte, om gärningen är belagd med straff enligt 1--3 §§.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller tillfogat huvudmannen betydande eller synnerligen kännbar skada.

Missbrukar någon, som fått till uppgift att sköta rättslig angelägenhet för någon annan, till förfång för huvudmannen sin förtroendeställning, döms han enligt första stycket, även om angelägenheten inte är av ekonomisk eller teknisk art. Lag (1986:123).

5 a § Den som är arbetstagare eller utövar uppdrag och tar

emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för utövningen av anställningen eller uppdraget döms för tagande av muta till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som är deltagare eller funktionär i en tävling som är föremål för allmänt anordnad vadhållning och det är fråga om en otillbörlig förmån för hans eller hennes fullgörande av uppgifter vid tävlingen.

Första stycket gäller även om gärningen har begåtts innan gärningsmannen fått en sådan ställning som avses där eller efter det att den upphört.

För tagande av muta enligt första och andra styckena döms också den som tar emot, godtar ett löfte om eller begär förmånen för någon annan än sig själv. Lag (2012:301).

5 b § Den som lämnar, utlovar eller erbjuder en otillbörlig förmån i fall som avses i 5 a § döms för givande av muta till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2012:301).

5 c § Är brott som avses i 5 a eller 5 b § att anse som grovt, döms för grovt tagande av muta eller grovt givande av muta till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen innefattat missbruk av eller angrepp på särskilt ansvarsfull ställning, avsett betydande värde eller ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning eller annars varit av särskilt farlig art. Lag (2012:301).

5 d § För handel med inflytande döms till böter eller fängelse i högst två år den som i annat fall än som avses i 5 a eller 5 b §

1. tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för att påverka annans beslut eller åtgärd vid

myndighetsutövning eller offentlig upphandling, eller

2. lämnar, utlovar eller erbjuder någon en otillbörlig förmån för att han eller hon ska påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling.

Lag (2012:301).

5 e § En näringsidkare som tillhandahåller pengar eller andra tillgångar åt någon som företräder näringsidkaren i en viss angelägenhet och därigenom av grov oaktsamhet främjar givande av muta, grovt givande av muta eller handel med inflytande enligt 5 d § 2 i den angelägenheten döms för vårdslös finansiering av mutbrott till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2012:301).

6 § Den som, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, genom missbruk av behörighet att i annans ställe företaga rättshandling skadar denne eller med missbruk av behörighet att göra gällande skuldebrev eller dylik handling kräver vad annan tillkommer, dömes för behörighetsmissbruk till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om någon fordrar betalning jämlikt handling som ej blivit utgiven eller för gäld som redan är gulden eller ock kräver att utfå gods som han redan bekommit eller mot krav åberopar kvitto som icke utgivits.

7 § Om någon olovligen brukar någon annans sak och därigenom vållar skada eller olägenhet, döms han för olovligt brukande till böter eller fängelse i högst ett år.

Detsamma skall gälla, om innehavaren av en fastighet brukar denna till men för annans rätt till den genom att olovligen bygga, gräva, plöja, ta upp väg, låta kreatur beta eller vidta någon annan dylik åtgärd.

Är brott enligt första stycket grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Lag (1993:207).

8 § Fullgör man ej vad i lag är föreskrivet om skyldighet att tillkännagiva hittegoods eller annans sak som man av misstag eller tillfällighet fått i besittning, dömes för fyndförseelse till böter. Underlåter man att fullgöra sådan skyldighet med uppsåt att tillägna sig godset eller förfar man eljest med godset på sätt i 4 § sägs, skall gälla vad där är stadgat.

9 § För försök till förskingring eller trolöshet mot huvudman samt för försök eller förberedelse till grov förskingring döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. För förberedelse till grovt givande av muta döms också till ansvar enligt 23 kap. Lag (2012:301).

10 § Vad som föreskrivs i 8 kap. 13 § om inskränkning i åklagares åtalsrätt ska gälla även de brott som angetts i detta kapitel, dock inte grov förskingring och sådan trolöshet mot huvudman som är att anse som grov.

Undandräkt, olovligt förfogande eller olovligt brukande beträffande egendom som kommit i gärningsmannens besittning genom avtal om hyra av egendomen eller avtal enligt vilket äganderätten ska övergå först sedan betalning erlagts eller som gärningsmannen annars innehar på grund av kreditköp med förbehåll om återtaganderätt, får åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt.

Tagande av muta, givande av muta, handel med inflytande och vårdslös finansiering av mutbrott får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Att denna inskränkning i vissa fall inte gäller framgår dock av 20 kap. 5 §. Lag (2012:301).

11 kap. Om brott mot borgenärer m.m.

1 § Den som, när han är på obestånd eller när påtaglig fara föreligger för att han skall komma på obestånd, förstör eller genom gåva eller någon annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydande värde, döms för oredlighet mot borgenärer till fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla om någon genom sådant förfarande försätter sig på obestånd eller framkallar påtaglig fara för att han skall komma på obestånd.

För oredlighet mot borgenärer döms också en gäldenär som, då konkurs är förestående, ur riket bortför tillgång av betydande värde med uppsåt att hålla den undan konkursen, eller gäldenär som i konkurs undandrar eller undanhåller konkursförvaltningen tillgång. Detsamma skall gälla, om en gäldenär i otillbörligt syfte underlåter att, så långt möjligt, medverka till att tillgång i utlandet som ingår i konkursen ställs till konkursförvaltningens förfogande, trots att konkursförvaltaren uppmanat gäldenären att medverka.

Om brottet är grovt, döms för grov oredlighet mot borgenärer till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen beedigat oriktig uppgift eller använt falsk handling eller vilseledande bokföring eller om brottet varit av betydande omfattning eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art. Lag (2005:242).

2 § En gäldenär som vid konkurs, skuldsanering eller förhandling om offentligt ackord uppsåtligen eller av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppger obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift, döms, om uppgiften inte rättas innan den beedigas eller annars läggs till grund för förfarandet, för försvårande av konkurs eller exekutiv förrättning till fängelse i högst två år.

För försvårande av exekutiv förrättning döms också en gäldenär

som i samband med annan exekutiv förrättning uppsåtligen åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom genom förrättning tas i anspråk för att bereda borgenär betalning eller säkerhet.

Om ett förtigande eller en oriktig uppgift enligt första stycket är utan betydelse för saken, eller om gäldenären vid konkurs hade rätt att vägra yttra sig och omständigheterna innebär en skälig ursäkt för honom eller henne, skall han eller hon inte dömas till ansvar.

Om ett brott som avses i denna paragraf har begåtts uppsåtligen och är grovt, döms för grovt försvårande av konkurs eller exekutiv förrättning till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen beedigt oriktig uppgift eller använt falsk handling eller vilseledande bokföring eller om brottet varit av betydande omfattning. Lag (2006:549).

3 § Den som, när han är på obestånd eller när påtaglig fara föreligger för att han skall komma på obestånd, fortsätter rörelse under förbrukande av avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller lever slösaktigt eller inlåter sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse eller vidtar annan sådan åtgärd och därigenom uppsåtligen eller av grov oaktsamhet försämrar sin förmögenhetsställning i avsevärd mån, döms för vårdslöshet mot borgenärer till fängelse i högst två år. Vad som nu sagts skall gälla även om gärningsmannen inte insåg men hade skälig anledning anta att han var på obestånd eller att påtaglig fara förelåg för att han skulle komma på obestånd. Lag (2005:242).

4 § Den som, då han eller hon är på obestånd, gynnar en viss borgenär genom att betala skuld som inte är förfallen, betala med annat än sedvanliga betalningsmedel eller överlämna

säkerhet som inte var betingad vid skuldens tillkomst eller genom att vidta annan sådan åtgärd, döms, om åtgärden medför påtaglig fara för att en annan borgenärs rätt skall förringas avsevärt, för otillbörligt gynnande av borgenär till fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om någon som är på obestånd i otillbörligt syfte gynnar en viss borgenär på annat sätt än som nyss sagts och detta medför påtaglig fara för att en annan borgenärs rätt skall förringas avsevärt.

En gäldenär, som för att främja ackord i hemlighet lämnar eller utlovar betalning eller annan förmån, döms också för otillbörligt gynnande av borgenär. Lag (2005:242).

5 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078) genom att underlåta att bokföra affärshändelser eller bevara räkenskapsinformation eller genom att lämna oriktiga uppgifter i bokföringen eller på annat sätt, döms, om rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning till följd härav inte kan i huvudsak bedömas med ledning av bokföringen, för bokföringsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms för grovt bokföringsbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om åsidosättandet avsett mycket betydande belopp eller om gärningsmannen använt falsk handling eller om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Första och andra styckena gäller inte om bokföringsskyldigheten avser en juridisk person som anges i 2 kap. 2 § bokföringslagen och som inte bedriver näringsverksamhet. Lag (2005:242).

6 § För försök till oredlighet mot borgenärer enligt 1 § första stycket eller försök till sådan oredlighet enligt 1 § andra stycket som innebär att tillgång bortförs ur riket döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. Detsamma gäller i fall då sådant brott som nu har angetts ska bedömas som grov oredlighet mot borgenärer. För förberedelse till grovt bokföringsbrott döms också till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. Lag (2011:511).

7 § Begår den som är i en gäldenärs ställe en gärning, för vilken ansvar för gäldenär är föreskrivet i detta kapitel, skall han dömas såsom om han själv vore gäldenär.

Borgenär som i fall som avses i 4 § tar eller låter åt sig utlova betalning, säkerhet eller annan förmån, döms för medverkan till brottet endast om han brukar otillbörligt hot eller otillbörligt löfte om förmån eller handlar i hemligt samförstånd med gärningsmannen. Lag (1986:43).

8 § Vårdslöshet mot borgenärer får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Bokföringsbrott som är ringa får åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt. Lag (2013:216).

12 kap. Om skadegörelsebrott

1 § Den som förstör eller skadar egendom, fast eller lös, till men för annans rätt därtill, döms för skadegörelse till böter eller fängelse i högst ett år. Lag (2003:857).

2 § Är brott som i 1 § sägs med hänsyn till skadans obetydlighet och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, skall för åverkan dömas till böter.

Den som i skog eller mark olovligen tager växande träd eller gräs eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda eller ock vindfälle, sten, grus, torv eller annat sådant, som ej är berett till bruk, dömes för åverkan, om brottet med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter är att anse som ringa.

3 § Om brott som i 1 § sägs är att anse som grovt, skall för grov skadegörelse dömas till fängelse i högst fyra år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om av gärningen kommit synnerlig fara för någons liv eller hälsa eller skadan drabbat sak av stor kulturell eller ekonomisk betydelse eller om skadan eljest är synnerligen kännbar.

4 § Tager man olovlig väg över tomt eller plantering eller över annan äga, som kan skadas därav, dömes för tagande av olovlig väg till böter.

5 § För försök eller förberedelse till grov skadegörelse och försök till skadegörelse samt för underlåtenhet att avslöja grov skadegörelse, döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. Lag (2003:857).

6 § Åverkan eller tagande av olovlig väg må, om brottet endast förnärmar enskilds rätt, åtalas av åklagare allenast om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

13 kap. Om allmänfarliga brott

1 § Om någon anlägger brand, som innebär fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom, döms för mordbrand till fängelse, lägst två och högst åtta år.

Är brottet mindre allvarligt, döms till fängelse, lägst ett och högst tre år. Lag (1993:207).

2 § Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, döms för grov mordbrand till fängelse på viss tid, lägst sex och högst arton år, eller på livstid.

Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om branden anlagts i tätbebyggt samhälle, där den lätt kunde sprida sig, eller annars inneburit fara för flera människor eller för egendom av särskild betydelse. Lag (2009:396).

3 § Den som åstadkommer explosion, översvämning, ras, skeppsbrott, flyg- eller tågolycka eller annan sådan ofärd och därigenom framkallar fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom, döms för allmänfarlig ödeläggelse till fängelse, lägst två och högst åtta år.

Är brottet mindre allvarligt, döms till fängelse, lägst ett och högst tre år.

Är brottet grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst sex och högst arton år, eller på livstid. Lag (2009:396).

4 § Om någon förstör eller skadar egendom, som har avsevärd betydelse för rikets försvar, folkförsörjning, rättsskipning eller förvaltning eller för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i riket, eller genom annan åtgärd, som ej innefattar allenast undanhållande av arbetskraft eller uppmaning därtill, allvarligt stör eller hindrar användningen av sådan egendom, döms för sabotage till fängelse i högst fyra år. Detsamma skall gälla, om någon eljest, genom skadegörelse eller annan åtgärd som nyss sagts, allvarligt stör eller hindrar den allmänna samfärdseln eller användningen av telegraf, telefon, radio eller dylikt allmänt hjälpmedel eller av anläggning för allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

5 § Är brott som avses i 4 § att anse som grovt, döms för grovt sabotage till fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid.

Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om därigenom framkallats fara för rikets säkerhet, för flera människoliv eller för egendom av särskild betydelse.

Lag (2009:396).

5 a § Den som genom olaga tvång bemäktigar sig eller ingriper i manövreringen av

1. ett luftfartyg,

2. ett fartyg, som används i civil yrkesmässig sjöfart för befordran av gods eller passagerare, bogsering, bärgning, fiske eller annan fångst, eller

3. en buss, en tung lastbil eller ett maskindrivet spårfordon på järnväg, spårväg eller tunnelbana, som används i förvärvsverksamhet för befordran av gods eller passagerare,

döms för kapning till fängelse i högst fyra år. Detsamma gäller den som genom olaga tvång bemäktigar sig en plattform i havet som är avsedd för verksamhet för utforskning eller utvinning av naturtillgångar eller för något annat ekonomiskt ändamål.

Den som i annat fall

1. förstör eller allvarligt skadar ett sådant fartyg eller en sådan plattform som anges i första stycket eller ett luftfartyg i trafik, eller

2. vidtar en åtgärd som är ägnad att framkalla fara för

säkerheten för ett sådant fartyg eller en sådan plattform som anges i första stycket eller för ett luftfartygs säkerhet under flygning

döms för sjö- eller luftfartssabotage till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om därigenom framkallats fara för flera människoliv eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art. Lag (2009:396).

5 b § Den som

1. använder allvarligt våld eller hot om sådant våld mot någon som befinner sig på en flygplats som är öppen för internationell trafik,

2. förstör eller allvarligt skadar en anordning, som hör till en sådan flygplats eller som används för flygplatsens trafik, eller ett luftfartyg, som inte är i trafik men är uppställt på flygplatsen, eller

3. med användande av våld eller hot om våld omintetgör verksamhet som bedrivs på en sådan flygplats,

döms, om gärningen är ägnad att framkalla fara för flygplatsens funktion eller för säkerheten vid denna, för flygplats sabotage till fängelse i högst fyra år.

Är brottet att anse som grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om

däriigenom framkallats fara för flera människoliv eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Lag (2009:396).

6 § Den som av oaktsamhet, genom att umgås ovarsamt med eld eller sprängämne eller på annat sätt, vållar

1. brand eller ofärd som avses i 1, 2 eller 3 § eller framkallar fara för det,

2. skada eller hinder som avses i 4 § eller

3. skada som avses i 5 a § andra stycket 1 eller 5 b § första stycket 2 döms för allmänfarlig vårdslöshet till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst två år. Lag (1990:416).

7 § Om någon framkallar allmän fara för människors liv eller hälsa genom att förgifta eller infektera livsmedel, vatten eller annat, på annat sätt sprida gift eller dylikt eller överföra eller sprida allvarlig sjukdom, döms för spridande av gift eller smitta till fängelse i högst sex år.

Är brottet grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det skett med uppsåt att skada annan till liv eller hälsa eller om många människor utsatts för fara. Lag (2009:396).

8 § Framkallar någon allmän fara för djur eller växter medelst gift eller genom att överföra eller sprida elakartad sjukdom eller genom att sprida skadedjur eller ogräs eller på annat dylikt sätt, dömes för förgöring till böter eller fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det skett med uppsåt att skada eller om egendom av betydande värde utsatts för fara.

8 a § Har upphävts genom lag (1998:809).

9 § Begår någon av oaktsamhet en gärning som anges i 7 eller 8 §, skall han dömas för vårdslöshet med gift eller smittämne till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1998:809).

10 § Har någon, utan att vara förfallen till ansvar enligt vad förut i detta kapitel är sagt, vid handhavande av eld, sprängämne eller gift eller annorledes framkallat fara för brand eller ofärd som i 1, 2 eller 3 § sägs eller allmän fara som avses i 7 eller 8 § och underlåter han, efter att hava kommit till insikt därom, att till farans avvärjande göra vad skäligen kan begäras, dömes för underlåtenhet att avvärja allmänfara till böter eller fängelse i högst ett år.

11 § Om någon som har ådragit sig ansvar enligt 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9 eller 10 § eller enligt 5 a § andra stycket 2 eller 5 b § första stycket 2 eller 3, frivilligt har avvärjt en sådan fara eller verkan som anges där innan avsevärd olägenhet har uppkommit, får han dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen. Var faran ringa och är för gärningen ej föreskrivet svårare straff än fängelse i ett år, skall han ej dömas till ansvar. Lag (1998:809).

12 § För försök, förberedelse eller stämpling till mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, sabotage, grovt sabotage, kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage eller spridande av gift eller smitta eller till förgöring, så ock för underlåtenhet att avslöja sådant brott dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas. Lag (1990:416).

14 kap. Om förfalskningsbrott

1 § Den som obehörigen, genom att skriva eller på liknande sätt ange en annan persons namn eller på annat sätt, framställer en falsk urkund eller ändrar eller fyller ut en äkta urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till fängelse i högst två år.

Med urkund avses

1. en handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse och originalkaraktär,

2. en elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt, och

3. ett märke som ställts ut till bevis om en persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation och som har originalkaraktär (bevismärke). Lag (2013:425).

2 § Är brott som avses i 1 § att anse som ringa, döms för förvanskning av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid bedömning av om brottet är ringa ska det särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt eller om gärningen har begåtts för att hjälpa någon till hans eller hennes rätt.

Lag (2013:425).

3 § Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, döms för grov urkundsförfalskning till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om förfälskningen avsett en myndighets arkivhandling av vikt eller en urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art. Lag (2013:425).

4 § Den som utan att vid tillfället ha rätt till det förstör, gör obrukbar eller döljer en urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende och brottet inte är att anse som bokföringsbrott, för hindrande av urkunds bevisfunktion till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2013:425).

5 § Den som olovligen anbringa eller annars förfälskar någon annans namnteckning eller signatur på ett alster av konst eller brukskonst eller på annat sådant verk och därigenom ger sken av att den personen angett sig vara upphovsman till verket döms för signaturförfälskning till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2013:425).

6 § Den som eftergör eller på annat sätt förfälskar sedel eller mynt som gäller i Sverige eller utomlands eller som har beslutats för utgivning men ännu inte är gällande döms för

penningförfalskning till fängelse i högst fyra år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst två och högst åtta år. Lag (2013:425).

7 § Den som anskaffar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar eller tar annan liknande befattning med falsk sedel eller falskt mynt som avses i 6 §, med uppsåt att det förfalskade ska prånglas ut, döms för olovlig befattning med falska pengar till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2013:425).

8 § Den som eftergör gällande frimärke, beläggningsstämpel eller annat offentligt eller för allmänheten avsett svenskt eller utländskt värdemärke eller offentlig svensk eller utländsk kontrollmärkning på mått, vikt, vara, handling eller annat, eller anbringar falskt sådant märke eller obehörigen anbringar äkta märke eller annars förfalskar sådant märke eller det märkta, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för märkesförfalskning till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2013:425).

9 § Den som obehörigen anbringat ett märke eller annat föremål som kan förväxlas med gällande gränsmärke, vattenmärke, fixpunkt eller annat märke för plan- eller höjdmätning eller flyttar, tar bort, skadar eller förstör ett sådant märke döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förfalskning av fast märke till fängelse i högst fyra år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (2013:425).

10 § Den som återoppar falsk urkund, bjuder ut eller saluför verk med falsk signatur, prånglar ut falsk sedel eller falskt mynt, använder falskt värde- eller kontrollmärke, återoppar falskt fast märke eller annars brukar något som förfalskats på ett sätt som anges i detta kapitel, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av det förfalskade som om han eller hon själv hade gjort förfalskningen. Lag (2013:425).

11 § Den som i annat fall än som avses i 10 § bland allmänheten sprider något som lätt kan förväxlas med gällande sedel, mynt eller offentligt värdemärke döms för olaga spridande av efterbildning till böter. Lag (2013:425).

12 § Om någon har begått en sådan gärning som avses i detta kapitel men frivilligt och innan avsevärd olägenhet uppkommit har avvärjt den fara i bevishänseende som gärningen innebar, får han eller hon dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen. Var faran ringa och är det inte föreskrivet strängare straff än fängelse i sex månader för gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar. Lag (2013:425).

13 § För försök eller förberedelse till urkundsförfalskning, grov urkundsförfalskning, hindrande av urkunds bevisfunktion, signaturförfalskning, penningförfalskning, märkesförfalskning, förfalskning av fast märke eller brukande av vad som förfalskats och för underlåtenhet att avslöja penningförfalskning döms det till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. Detsamma gäller försök till olovlig befattning med falska pengar som består i försök till anskaffande eller mottagande av det förfalskade. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, ska gärningen dock inte medföra ansvar. Lag (2013:425).

15 Kap. Om mened, falskt åtal och annan osann utsaga

1 § Om någon under laga ed lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, dömes för mened till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse, lägst två och högst åtta år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det skett med uppsåt att oskyldig skulle fällas till ansvar för allvarligt brott eller eljest synnerlig skada tillfogas annan. Lag (1975:1292).

2 § Den som vid förhör under sanningsförsäkran i rättegång lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, dömes för osann partsutsaga till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

3 § Begår någon av grov oaktsamhet gärning som i 1 eller 2 § sägs, dömes för ovarsam utsaga till böter eller fängelse i högst sex månader.

4 § Prövas utsaga som avses i 1--3 §§ vara utan betydelse för saken, skall ej dömas till ansvar.

Vad nu sagts skall ock gälla, om någon lämnat osann uppgift eller förtigit sanningen angående sådant varom han ägt vägra att yttra sig och omständig- heterna innebära skälig ursäkt för honom.

4 a § Om någon under straffansvar inför domstol i Danmark, Finland, Island eller Norge lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, dömes han för osann utsaga inför nordisk domstol till påföljd enligt 1 §, om utsagan här i riket skulle ha avgivits under laga ed, och enligt 2 §, när fråga är om utsaga av part i tvistemål. Begås gärningen av grov oaktsamhet, dömes för ovarsam utsaga inför nordisk domstol till påföljd enligt 3 §.

Bestämmelserna i 4, 14 och 15 §§ äger motsvarande tillämpning på gärning som avses i första stycket. Lag (1975:1292).

4 b § Om ett vittne eller en sakkunnig under ed inför Europeiska unionens domstol, inför tribunalen vid denna domstol, inför Europeiska frihandelssammanslutningens domstol, EFTA-domstolen, eller inför Internationella brottmålsdomstolen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, döms för osann utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 1 §, om utsagan här i riket skulle ha avgetts under laga ed.

Begås gärning enligt första stycket av grov oaktsamhet, döms för ovarsam utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 3 §. Ansvar enligt detta stycke ska dock inte dömas ut om utsagan avgetts inför Internationella brottmålsdomstolen.

Bestämmelserna i 4, 14 och 15 §§ gäller i tillämpliga delar också gärning som avses i första och andra styckena. Lag (2009:1281).

5 § Väcker någon åtal mot oskyldig med uppsåt att denne må bliva fälld

till ansvar, dömes för falskt åtal till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om åtalet avsett allvarligt brott eller innefattat missbruk av tjänsteställning.

Den som väcker åtal ehuru han icke har sannolika skäl därtill, dömes för obefogat åtal till böter eller fängelse i högst sex månader.

6 § Angiver man oskyldig till åtal med uppsåt att denne må bliva fälld till ansvar, dömes för falsk angivelse till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om han icke insåg men hade skälig anledning antaga, att den angivne var oskyldig, dömes för obefogad angivelse till böter eller fängelse i högst sex månader.

7 § Den som, i annat fall än som avses i 6 §, hos åklagare, Polismyndigheten eller annan myndighet sanningslöst tillvitar någon annan en brottslig gärning, påstår besvärande omständighet eller förnekar friande eller mildrande omständighet, döms, om myndigheten ska ta upp anmälan i sådan sak, för falsk tillvitelse till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om han eller hon inte insåg men hade skälig anledning att anta att utsagan var sanningslös, döms för vårdslös tillvitelse till böter eller fängelse i högst sex månader.

Lag (2014:615).

8 § Förvanskar eller undanröjer någon bevis med uppsåt att oskyldig må

bliva fälld till ansvar eller åberopar någon med sådant uppsåt falskt bevis, dömes för bevisförvanskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, dömes till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

9 § Har någon, utan att vara förfallen till ansvar enligt vad förut i detta kapitel är sagt, genom åtgärd, varom där förmäles, framkallat fara för att annan skall bli utan laga skäl dömd eller eljest lida avsevärt förfång, och underlåter han, efter att hava kommit till insikt därom, att till farans avvärjande göra vad skäligen kan begäras, dömes för underlåtenhet att avvärja rättsfel till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 § Den som på annat sätt än muntligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, när uppgiften enligt lag eller annan författning lämnas på heder och samvete eller under annan liknande försäkran, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i första stycket döms för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (2013:425).

11 § Den som i ett intyg eller en annan urkund lämnar osann uppgift om vem han eller hon är eller om annat än egna angelägenheter eller för skens skull upprättar en urkund rörande rättshandling döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller annars att anse som grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som åberopar eller på annat sätt använder en sådan osann urkund som avses i första stycket döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund till straff som anges i första eller andra stycket.

Lag (2013:425).

12 § Den som sanningslöst åberopar pass, betyg, identitetshandling eller annan sådan för enskild person utställd urkund såsom gällande för sig eller annan person eller lämnar ut sådan urkund för att missbrukas på det sättet döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som sanningslöst utger en handling för att vara en riktig kopia av en viss urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av handling till straff som anges i första eller andra stycket. Lag (2013:425).

13 § Den som förnekar sin underskrift på en urkund eller sin utställarangivelse avseende en urkund, när angivelsen är sådan att den kan likställas med en underskrift, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förnekande av underskrift till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Lag (2013:425).

14 § Om någon har begått en sådan gärning som avses i detta kapitel men frivilligt och innan avsevärd olägenhet uppkommit

har rättat felet eller på annat sätt avvärvat fara för vidare olägenhet, får han eller hon dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen. Var faran ringa och är det inte föreskrivet strängare straff än fängelse i sex månader för gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar. Lag (2013:425).

15 § För förberedelse till mened eller stämpling till mened som innebär att någon söker anstifta sådan gärning och för försök till bevisförvanskning döms det till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, ska gärningen dock inte medföra ansvar. Lag (2013:425).

16 kap. Om brott mot allmän ordning

1 § Stör folksamling allmän ordning genom att ådagalägga uppsåt att med förenat våld sätta sig upp mot myndighet eller eljest framtvinga eller hindra viss åtgärd och skingrar den sig ej på myndighets befallning, dömes för upplopp, anstiftare och anförare till fängelse i högst fyra år och annan deltagare i folksamlingens förehavande till böter eller fängelse i högst två år.

Om folksamlingen skingrar sig på myndighets befallning, dömes anstiftare och anförare för upplopp till böter eller fängelse i högst två år.

2 § Har folksamling, med uppsåt som i 1 § sägs, gått till förenat våld å person eller egendom, dömes vare sig myndighet var tillstädes eller ej, för våldsamt upplopp, anstiftare och anförare till fängelse i högst tio år och annan deltagare i folksamlingens förehavande till böter eller fängelse i högst fyra år.

3 § Underlåter deltagare i folksamling som stör allmän ordning att efterkomma för ordningens upprätthållande meddelad befallning eller intränger han på område som blivit för sådant ändamål fridlyst eller

avspärrat, dömes, om ej upplopp föreligger, för ohörsamhet mot ordningsmakten till böter eller fängelse i högst sex månader.

4 § Om någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra allmän gudstjänst, annan allmän andaktsövning, vigsel eller begravning eller dylik akt, domstols förhandling eller annan statlig eller kommunal förrättning eller allmän sammankomst för överläggning, undervisning eller åhörande av föredrag, döms för störande av förrättning eller av allmän sammankomst till böter eller fängelse i högst sex månader.

För störande av förrättning eller av allmän sammankomst döms också den som genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen. Lag (2009:1281).

5 § Den som muntligen inför menighet eller folksamling, i skrift som sprides eller utlämnas för spridning eller i annat meddelande till allmänheten uppmanar eller eljest söker förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet, dömes för uppvigling till böter eller fängelse i högst sex månader.

För uppvigling skall dömas även den som muntligen inför en samling av krigsmän eller i annat meddelande till krigsmän uppmanar eller på annat sätt söker förleda dem till en handling eller underlåtenhet som innebär att de åsidosätter vad som åligger dem i tjänsten.

I ringa fall skall ej dömas till ansvar. Vid bedömande huruvida ringa fall föreligger skall särskilt beaktas, om det förelegat endast obetydlig fara för att uppmaningen eller försöket skulle leda till efterföljd.

Är brottet med hänsyn till att gärningsmannen sökt förleda till allvarligt brott eller eljest att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst fyra år. Lag (1986:645).

6 § Om en samling av krigsmän gemensamt hotar att med våld sätta sig upp mot förman, döms för myteri till böter eller fängelse i högst fyra år. Anstiftare och anförare döms dock till fängelse i högst sex år.

Har deltagarna i ett myteri gemensamt brukat våld mot person eller egendom, döms deltagarna till fängelse i högst sex år. Anstiftare och anförare döms dock till fängelse i högst arton år eller på livstid.

Om brottet annars är att anse som grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen har begåtts under strid eller då brott mot krigslydnaden annars medför särskild fara. Lag (2009:396).

7 § Har upphört att gälla genom lag (1970:225).

8 § Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet. Lag (2002:800).

9 § En näringsidkare som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller

etniska ursprung eller trosbekännelse genom att inte gå honom eller henne till handa på de villkor som näringsidkaren i sin verksamhet tillämpar i förhållande till andra, ska dömas för olaga diskriminering till böter eller fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i första stycket om en näringsidkare tillämpas också på den som är anställd i näringsverksamhet eller annars handlar på en näringsidkares vägnar samt på den som är anställd i allmän tjänst eller innehar allmänt uppdrag.

För olaga diskriminering döms även anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning och medhjälpare till sådan anordnare, om han eller hon diskriminerar någon på grund av hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att vägra honom eller henne tillträde till sammankomsten eller tillställningen på de villkor som gäller för andra.

Om någon som avses i första-tredje styckena på sätt som där sägs diskriminerar annan på grund av hans eller hennes sexuella läggning, döms likaledes för olaga diskriminering.

Lag (2008:569).

10 § Den som obehörigen flyttar, skadar eller skymfligen behandlar lik eller avlidens aska, öppnar grav eller eljest gör skada eller ofog på kista, urna, grav eller annat de dödas vilorum eller på gravvård, döms för brott mot griftefrid till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1993:207).

10 a § Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon

annan,

3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,

4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller

5. innehar en sådan bild av barn eller betraktar en sådan bild som han eller hon berett sig tillgång till

döms för barnpornografibrott till fängelse i högst två år.

Är ett brott som avses i första stycket ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. Är pubertetsutvecklingen fullbordad, ska ansvar för gärning enligt första stycket 2-5 dömas ut bara om det av bilden och omständigheterna kring den framgår att den avbildade personen är under arton år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaktsamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där eller i andra stycket.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt, döms för grovt barnpornografibrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder

eller avsett bilder där barnen är särskilt unga, utsätts för våld eller tvång eller utnyttjas på annat särskilt hänsynslöst sätt. Lag (2010:1357).

10 b § Förbuden i 10 a § mot skildring och innehav gäller inte den som enligt första eller andra stycket i den paragrafen framställer en pornografisk bild av barn, om skillnaden i ålder och utveckling mellan den avbildade personen och den som framställer bilden är ringa och omständigheterna i övrigt inte påkallar att ansvar döms ut.

Inte heller gäller förbuden den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra.

Även i andra fall ska en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Lag (2010:399).

10 c § Den som i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden eller bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring, döms, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig, för olaga våldsskildring till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som i rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur med uppsåt att bilderna sprids eller som sprider en sådan skildring.

Sprider någon av oaktsamhet en skildring som avses i första stycket och sker spridningen i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte, döms till ansvar enligt första stycket. Lag (2010:1881).

10 d § Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i

yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte till den som är under femton år lämnar ut en film, ett videogram eller en annan teknisk upptagning med rörliga bilder som innefattar ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur döms för otillåten utlämning av teknisk upptagning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Första stycket gäller inte filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med samma innehåll som en framställning som Statens medieråd har godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år. Första stycket gäller inte heller offentliga förevisningar av rörliga bilder i filmer eller videogram eller i en uppspelning ur en databas.

Har en teknisk upptagning med rörliga bilder försetts med ett intyg om att en framställning med samma innehåll har godkänts av Statens medieråd för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år, ska ansvar enligt första stycket inte dömas ut. Detta gäller dock inte om intyget var oriktigt och den som har lämnat ut upptagningen har insett eller borde ha insett det. Lag (2010:1881).

11 § Den som på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande förevisar pornografisk bild på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt döms för otillåtet förfarande med pornografisk bild till böter eller fängelse i högst sex månader. Det samma gäller den som med posten sänder eller på annat sätt tillställer någon pornografisk bild utan föregående beställning. Lag (1970:225).

12 § Den som bland barn eller ungdom sprider en skrift, bild eller teknisk upptagning som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas

sedliga fostran, döms för förledande av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (1998:1444).

13 § Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1972:629).

14 § Anordnar någon olovligen för allmänheten spel eller liknande verksamhet, vars utgång helt eller till väsentlig del beror på slumpen, och framstår verksamheten med hänsyn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter som äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning, dömes för dobbleri till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som tillåter en sådan verksamhet i en lägenhet eller ett annat utrymme som han upplåtit åt allmänheten. Lag (1986:1007).

14 a § Är brott som i 14 § första stycket sägs att anse som grovt, skall för grovt dobbleri dömas till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om verksamheten bedrivits yrkesmässigt, omfattat avsevärda belopp eller eljest varit av särskilt farlig art. Lag (1982:1061).

15 § Den som genom oriktig uppgift att det föreligger fara för en eller flera människors liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av egendom föranleder onödig säkerhetsåtgärd, döms för falskt larm till böter eller fängelse i högst ett år.

Är brott som avses i första stycket grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Den som genom missbruk av larm, nödsignal eller annan liknande anordning föranleder onödig utryckning av Polismyndigheten, kommunal organisation för räddningstjänst,

ambulans, militär, sjöräddning eller annat organ för allmän bevakningstjänst, döms för missbruk av larmanordning till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (2014:615).

16 § Den som för oljud på allmän plats eller annars offentligen betar sig på ett sätt som är ägnat att väcka förargelse hos allmänheten, döms för förargelseväckande beteende till penningböter. Lag (1991:240).

17 § För förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja myteri döms till ansvar enligt vad som sägs i 23 kap. Detsamma ska gälla försök eller förberedelse till grovt dobbleri, försök till sådant barnpornografibrott som avses i 10 a § första stycket och försök eller förberedelse till grovt barnpornografibrott. Lag (2010:399).

18 § Får den som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet vetskap om att lägenheten helt eller till väsentlig del används för dobbleri eller grovt dobbleri eller för försök eller förberedelse till grovt dobbleri och underlåter han att göra vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, skall han, om den brottsliga verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat denna och dömas till ansvar enligt vad som föreskrivs om medverkan i 23 kap. Lag (1980:892).

19 § Har upphävts genom lag (2010:1881).

17 kap. Om brott mot allmän verksamhet m.m.

1 § Den som med våld eller hot om våld förgriper sig å någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd, dömes för våld eller hot mot tjänsteman till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon sålunda förgriper sig mot den som tidigare har utövat myndighet för vad denne däri gjort eller underlåtit. Lag (1975:667).

2 § Den som, annorledes än i 1 § sägs, för att tvinga eller hindra någon i hans myndighetsutövning eller för att hämnas för åtgärd däri, otillbörligen företager gärning, som för honom medför lidande, skada eller annan olägenhet, eller hotar därmed, dömes för förgripelse mot tjänsteman till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst fyra år. Lag (1975:667).

3 § Har upphävts genom lag (1975:667).

4 § Den som, utan att fall är för handen som förut i detta kapitel är sagt, genom att sätta sig till motvärn eller eljest med våld söker hindra någon i hans myndighetsutövning, dömes för våldsamt motstånd till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (1975:667).

5 § Vad i 1, 2 och 4 §§ stadgas skall ock gälla, om någon på sätt som i nämnda paragrafer sägs förgriper sig mot eller hindrar den, som enligt särskilt föreskrift skall åtnjuta samma skydd som är förenad med myndighetsutövning eller som är eller har varit kallad att biträda förrättningsman vid åtgärd som omfattas av sådant skydd. Lag (1975:667).

6 § Tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen ska i sin tjänsteutövning vara skyddade enligt bestämmelserna i 1, 2 och 4 §§ på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning. För försök eller förberedelse till brott enligt 1 § mot en sådan person tillämpas 16 §. Lag (2009:1281).

7 § Har upphävts genom lag (2012:301).

8 § Den som vid val till allmän befattning eller vid annan utövning av rösträtt i allmänt ärende söker hindra omröstningen eller förvanska dess utgång eller annars otillbörligen inverka på omröstningen, döms för otillbörligt verkande vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas, om det förövats med våld eller hot om våld eller innefattat missbruk av tjänsteställning.

Den som tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för att i allmänt ärende rösta på visst sätt eller inte rösta, döms, om det inte är tagande av muta, för tagande av otillbörlig förmån vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (2012:301).

9 § Söker någon obehörigen skaffa sig kännedom om vad som angående utövning av rösträtt i allmänt ärende skall hållas hemligt, dömes för brott mot rösthemlighet till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 § Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för övergrepp i rättssak till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma ska gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom eller henne från att avge en sådan utsaga.

Med domstol eller annan myndighet i första stycket avses även en dömande kammare eller ett annat organ i Internationella brottmålsdomstolen.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst två och högst åtta år. Lag (2009:1281).

11 § Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom eller henne att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, döms för skyddande av brottsling till böter eller fängelse i högst ett år.

För skyddande av brottsling döms också den som undanröjer bevis om brott som är föremål för ett rättsligt förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andre var brottslig, döms till böter.

Ansvar ska inte dömas ut om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till gärningsmannens förhållande till den brottslige och övriga omständigheter. Lag (2009:1281).

12 § Hjälper man den som är intagen på kriminalvårdsanstalt eller som är häktad eller anhållen eller som annars är med laga rätt berövad friheten att komma lös eller främjar man, efter det han avvikit, hans flykt genom att dölja honom eller genom annan sådan åtgärd, döms för främjande av flykt till böter eller fängelse i högst ett år.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Till ansvar skall inte dömas om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till frihetsberövandets art och syfte, gärningsmannens tillvägagångssätt och hans förhållande till den vars flykt han har främjat. Lag (1993:207).

13 § Den som olovligen rubbar, skadar eller annars förfogar över egendom som

är föremål för utmätning, kvarstad, betalningssäkring, beslag eller annan liknande åtgärd skadar eller borttager myndighets anslag eller försegling eller eljest olovligen öppnar vad myndighet tillslutit eller ock överträder annat dylikt av myndighet meddelat förbud, dömes för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år.

Vägrar någon inträde som förrättningsman äger fordra, dömes för hindrande av förrättning till böter. Lag (1981:827).

14 § Har upphävts genom lag (1975:667).

15 § Giver någon sig obehörigen ut för att utöva myndighet, dömes för föregivande av allmän ställning till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om någon obehörigen bär uniform, märke eller annat tjänstetecken som giver honom sken av att tillhöra försvarsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst eller kår, vars verksamhet avser allmän samfärdsel eller allmänhetens förseende med vatten, ljus, värme eller kraft.

Är brottet med hänsyn till att det har medfört betydande men för det allmänna eller för någon enskild eller eljest att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år. Lag (1999:792).

16 § För försök eller förberedelse till våld eller hot mot tjänsteman döms till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap., såvida inte brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa. För försök eller förberedelse till främjande av flykt döms också till ansvar enligt vad som anges i 23 kap. Lag (2012:301).

17 § Har upphävts genom lag (2012:301).

18 kap. Om högmålsbrott

1 § Den som, med uppsåt att statskicket ska med vapenmakt eller annars med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten på så sätt ska framtvingas eller hindras, företar en handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, döms, om det inte är högförräderi, för uppror till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid eller, om faran var ringa, till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Lag (2009:396).

2 § Om gärning som avses i 3--5 kap. innebär förgripelse mot Konungen eller annan medlem av konungahuset eller mot den som i egenskap av riksföreståndare fullgör statschefens uppgifter, må dömas till fängelse i högst fyra år, om å brottet eljest kan följa fängelse i högst sex månader, och i högst sex år, om å brottet eljest kan följa fängelse i mer än sex månader men högst fyra år. Lag (1974:565).

3 § Den som, med uppsåt att brott skall förövas mot allmän säkerhet eller medborgares frihet, samlar eller anför väpnat manskap eller håller det samlat eller förser manskap med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning eller övar det i vapens bruk, dömes för väpnat hot mot laglig ordning till fängelse, lägst sex och högst tio år.

4 § Om någon bildar eller deltagar i sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra eller med hänsyn till sin beskaffenhet och det ändamål för vilket den är bildad lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten, eller ock för sådan sammanslutning tager befattning med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning, upplåter lokal eller mark för dess verksamhet eller understödjer den med penningar eller på annat sätt, dömes för olovlig kårverksamhet till böter eller fängelse i högst två år.

5 § Den som övar olaga tvång eller olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom politisk

organisation eller yrkes- eller näringsammanslutning och därigenom sätter yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten i fara, dömes för brott mot medborgerlig frihet till fängelse i högst sex år.

6 § Om någon genom stympning eller annorledes, för längre eller kortare tid, gör sig oduglig till tjänstgöring, som det ålegat honom att fullgöra vid krigsmakten eller eljest för rikets försvar, eller genom att föregiva sjukdom eller medelst annat vilseledande undan drager sig sådan tjänstgöringsskyldighet, dömes för svikande av försvarsplikt till böter eller fängelse i högst två år eller, om riket var i krig, till böter eller fängelse i högst fyra år.

7 § För försök, förberedelse eller stämpling till uppror eller väpnat hot mot laglig ordning, för underlåtenhet att avslöja sådant brott, så ock för försök till brott mot medborgerlig frihet eller svikande av försvarsplikt dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas.

8 § Gärning som avses i 3--5 kap. och innebär förgripelse mot Konungen eller annan som är nämnd i 2 § må ej utan regeringens förordnande åtalas av åklagare, med mindre någon avlidit till följd av gärningen. Detsamma skall gälla i fråga om försök, förberedelse eller stämpling till gärning som nu sagts eller underlåtenhet att avslöja sådan gärning. Lag (1974:565).

19 kap. Om brott mot Sveriges säkerhet

1 § Den som, med uppsåt att riket eller del därav ska, med våldsamma eller annars lagstridiga medel eller med utländskt bistånd, läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket på så sätt ska lösryckas, företar en handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, döms för högförräderi till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid eller, om faran var ringa, till fängelse i lägst fyra och högst tio år.

Om någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av statschefen,

regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska med utländskt bistånd framtvängas eller hindras, företar en handling som innebär fara för detta, döms också för högförräderi. Lag (2009:396).

2 § Den som med våldsamma medel eller utländskt bistånd framkallar fara för att riket skall invecklas i krig eller andra fientligheter, dömes, om det ej är högförräderi, för krigsanstiftan till fängelse, lägst två och högst åtta år.

3 § Om den, som fått i uppdrag att för riket förhandla med främmande makt eller annars bevaka rikets angelägenheter hos någon som företräder främmande makts intresse, missbrukar behörighet att företräda riket eller annars sin förtroendeställning och därigenom orsakar riket avsevärt men, döms för trolöshet vid förhandling med främmande makt till fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid. Lag (2009:396).

4 § Svensk medborgare, som utan tillstånd av regeringen eller den regeringen bemyndigat låter bruka sig såsom ombud för främmande makt i diplomatisk angelägenhet som rör riket, så ock envar, som i föregiven egenskap av behörigt ombud inlåter sig i underhandling om sådan angelägenhet med någon som företräder främmande makts intresse, dömes för egenmäktighet vid förhandling med främmande makt till fängelse i högst två år eller, om riket var i krig, högst fyra år.

Innebar brottet fara för rikets självbestämmanderätt eller dess fredliga förhållande till främmande makt, dömes till fängelse, lägst ett och högst sex år, eller, om riket var i krig, till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid. Lag (1976:509).

5 § Den som, för att gå främmande makt tillhanda, obehörigen anskaffar, befordrar, lämnar eller röjer uppgift om försvarsverk, vapen, förråd, import, export,

tillverkningssätt, underhandlingar, beslut eller något förhållande i övrigt vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet döms, vare sig uppgiften är riktig eller inte, för spioneri till fängelse i högst sex år.

Detsamma ska gälla, om någon i samma syfte obehörigen framställer eller tar befattning med skrift, teckning eller annat föremål som innefattar sådan uppgift. Lag (2014:383).

6 § Är brott som avses i 5 § att anse som grovt, döms för grovt spioneri till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrotts honom eller henne.

Lag (2009:396).

7 § Den som, utan syfte att gå främmande makt tillhanda, begår gärning som avses i 5 § döms, om uppgiften rör något förhållande av hemlig natur, för obehörig befattning med hemlig uppgift till böter eller fängelse i högst två år.

Lag (2014:383).

8 § Är brott som i 7 § sägs att anse som grovt, skall för grov obehörig befattning med hemlig uppgift dömas till fängelse i högst fyra år.

Vid bedömning huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen innefattade tillhandagående av främmande makt eller var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrotts honom. Lag (1976:509).

9 § Den som av grov oaktsamhet befordrar, lämnar eller röjer sådan uppgift som avses i 7 § döms för vårdslöshet med hemlig uppgift till böter eller fängelse i högst ett år eller, om Sverige var i krig, till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2014:383).

10 § Den som, för att gå främmande makt tillhanda, hemligen eller med användande av svikliga medel antingen bedriver verksamhet vars syfte är anskaffande av uppgifter om förhållanden vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet eller medverkar till sådan verksamhet mer än tillfälligt, döms för olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2014:383).

10 a § Den som, för att gå främmande makt tillhanda, här i landet antingen bedriver verksamhet vars syfte är anskaffande av uppgifter om förhållanden vars uppenbarande för den främmande makten kan medföra men för annan främmande makts säkerhet eller medverkar till sådan verksamhet mer än tillfälligt, döms för olovlig underrättelseverksamhet mot främmande makt till böter eller fängelse i högst ett år.

Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2014:383).

10 b § Den som, med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, här i landet hemligen eller med användande av svikliga eller otillbörliga medel antingen bedriver verksamhet vars syfte är anskaffande av uppgifter om någon annans personliga förhållanden eller medverkar till sådan verksamhet mer än tillfälligt, döms för olovlig underrättelseverksamhet mot

person till fängelse i högst ett år.

Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Lag (2014:383).

11 § Om gärning som avses i 3 eller 4 kap. innebär, att någon genom förgripelse å främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket kränker den främmande makten, må dömas till fängelse i högst två år, om å brottet eljest kan följa fängelse i högst sex månader, och i högst fyra år, om å brottet eljest kan följa fängelse i mer än sex månader men högst två år. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om främmande makt kränkes genom att någon gör intrång i lokal som innehaves av dess representation eller gör skada därå eller å egendom som där finnes. Lag (1970:225).

12 § Om någon utan regeringens tillstånd här i riket värvar folk till främmande krigstjänst eller därmed jämförlig tjänst eller förmår folk att olovligen begiva sig ur riket för att taga sådan tjänst, dömes för olovlig värvning till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om riket var i krig, till fängelse i högst två år. Lag (1974:565).

13 § Den som av främmande makt eller från utlandet av någon som handlar för att gå främmande makt tillhanda tar emot pengar eller annan egendom för att genom utgivande eller spridande av skrifter eller på annat sätt påverka den allmänna meningen i en fråga som gäller någon av grunderna för rikets statskicks eller i någon angelägenhet som har betydelse för rikets säkerhet och som det ankommer på riksdagen eller regeringen att besluta om, döms för tagande av utländskt understöd till fängelse i högst två år. Lag (1981:1165).

14 § För försök, förberedelse eller stämpling till högförräderi, trolöshet vid förhandling med främmande makt, spioneri, grovt spioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift, olovlig underrättelseverksamhet mot främmande makt eller olovlig underrättelseverksamhet mot person döms det

till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. Detsamma gäller för försök eller förberedelse till obehörig befattning med hemlig uppgift. Såsom stämpling till högförräderi ska även anses att träda i förbindelse med främmande makt för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att sådant brott kan begås.

Den som underlåter att avslöja högförräderi, trolöshet vid förhandling med främmande makt, spioneri, grovt spioneri eller grov obehörig befattning med hemlig uppgift, döms till ansvar enligt vad som anges i 23 kap. Detsamma gäller även om han eller hon inte insett men borde ha insett att brottet höll på att ske. Lag (2014:383).

15 § Om någon, som med hänsyn till vad honom är veterligt, på grund av meddelad varning eller eljest bort inse att högförräderi, trolöshet vid förhandling med främmande makt, spioneri, grovt spioneri eller grov obehörig befattning med hemlig uppgift är å färde, medverkar till gärningen, dömes till ansvar såsom för medhjälp därtill; dock må ej dömas till svårare straff än fängelse i två år. Lag (1976:509).

16 § Olovlig underrättelseverksamhet mot främmande makt, tagande av utländskt understöd eller olovlig värvning eller försök, förberedelse eller stämpling till olovlig underrättelseverksamhet mot främmande makt får inte utan regeringens förordnande åtalas av åklagare.

Gärning som avses i 3 eller 4 kap. och innebär sådan kränkning av främmande makt som anges i 11 § får inte heller åtalas av åklagare utan förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill. Detsamma gäller försök, förberedelse, stämpling eller underlåtenhet att avslöja sådan gärning. Lag (2014:383).

20 kap. Om tjänstefel m. m.

1 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften skall dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, skall inte dömas till ansvar.

Om ett brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, skall dömas för grovt tjänstefel till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.

Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling är inte underkastad ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han vidtar i denna egenskap.

Vad som sägs i första och andra styckena skall inte heller tillämpas, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse. Lag (1989:608).

2 § Har upphävts genom lag (2012:301).

3 § Röjer någon uppgift, som han är pliktig att hemlighålla enligt lag eller annan författning eller enligt förordnande eller förbehåll som har meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för brott mot tystnadsplikt till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som av oaktsamhet begår gärning som avses i första stycket, dömes till böter. I ringa fall skall dock ej dömas till ansvar. Lag (1980:102).

4 § Den som har valts till sådant uppdrag hos staten eller hos

en kommun med vilket följer myndighetsutövning får av rätten skiljas från uppdraget, om han har begått brott för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver och han genom brottet har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget.

Med uppdrag hos staten eller hos kommun likställs uppdrag hos styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting eller kommunalförbund. Lag (2012:625).

5 § Utan hinder av vad som annars är föreskrivet får åklagare åtala brott varigenom följande personer har åsidosatt vad som åligger dem i utövningen av anställningen eller uppdraget:

1. arbetstagare hos staten eller en kommun,
2. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting eller kommunalförbund,
3. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,
4. den som omfattas av lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. eller som annars fullgör lagstadgad tjänsteplikt,
5. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som avses i 1-4 utövar myndighet.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket ska dock gälla

1. vad som i denna balk föreskrivs om att åtal inte får ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är föreskrivet endast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som avses i första stycket.

Om det inte finns särskilda bestämmelser för ett visst fall, får åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av anställningen eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd eller innehavare av anställning eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gäller särskilda bestämmelser.

Lag (2012:301).

6 § Har upphävts genom lag (1975:667).

7 § Har upphävts genom lag (1975:667).

8 § Har upphävts genom lag (1975:667).

9 § Har upphävts genom lag (1975:667).

10 § Har upphävts genom lag (1975:667).

11 § Har upphävts genom lag (1975:667).

12 § Har upphävts genom lag (1975:667).

13 § Har upphävts genom lag (1975:667).

14 § Har upphävts genom lag (1975:667).

15 § Har upphävts genom lag (1975:667).

21 kap. Om brott av krigsmän

1 § Detta kapitel träder i tillämpning när riket kommer i krig.

Om riket är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i, får regeringen föreskriva att kapitlet skall tillämpas. Lag (1986:645).

2 § När det inte längre föreligger sådana förhållanden som avses i 1 §, skall regeringen föreskriva att tillämpningen av kapitlet skall upphöra. Lag (1986:645).

3 § Vid tillämpningen av detta kapitel avses med krigsmän alla som är tjänstgöringsskyldiga vid försvarsmakten.

Krigsmän är dessutom

1. polismän som utan att vara tjänstgöringsskyldiga vid försvarsmakten är skyldiga att delta i rikets försvar,

2. skyddsvakter som förordnats med stöd av skyddslagen (2010:305),

3. alla som annars vistas vid avdelningar av försvarsmakten, när avdelningarna är i fält eller verkar under liknande förhållanden,

4. medlemmar av den organiserade motståndsrörelsen.

Lag (2010:308).

4 § Föreskrifterna i detta kapitel om krigsmän skall också tillämpas på

1. krigsfångar,

2. krigsdeltagare som har internerats vid krig under vilket riket är neutralt,

3. utlänningar som vistas bland krigsfångar eller internerade krigsdeltagare för att utöva sjukvård eller andlig vård. Lag (1986:645).

5 § Vägrar eller underlåter en krigsman att lyda en förmans order eller dröjer han otillbörligen med att fullgöra ordern, skall dömas för lydnadsbrott till böter eller fängelse i högst två år. Till ansvar skall dock inte dömas, om det är uppenbart att ordern inte angår tjänsten. Lag (1986:645).

6 § Är ett brott som avses i 5 § att anse som grovt, skall dömas för grovt lydnadsbrott till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen har begåtts under strid eller då brott mot krigslydnaden annars medför särskild fara. Lag (1986:645).

7 § Avviker eller uteblir en krigsman olovligen från tjänstgöringen, skall dömas för rymning till böter eller fängelse i högst två år.

Är brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om krigsmannen avvikit under eller i anslutning till strid eller gått över till fienden eller annars överlämnat sig frivilligt till denne. Lag (1986:645).

8 § Förgriper sig en krigsman med våld eller hot om våld mot en förman i dennes tjänsteövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från att utföra en tjänsteåtgärd eller annars med anledning av hans tjänst, skall dömas för våld eller hot mot förman till böter eller fängelse i högst två år.

Med förmän likställs vaktposter och andra krigsmän som tjänstgör för bevakning eller upprätthållande av ordning.

Är brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst sex år. Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen

har begåtts under strid eller då brott mot krigslydnaden annars medför särskild fara. Lag (1986:645).

9 § Avsänder en krigsman obehörigen ett meddelande till eller träder han annars i förbindelse med någon som tillhör fiendens krigsmakt eller vistas på fiendens område, skall dömas för samröre med fienden till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1986:645).

10 § Råder en krigsman under strid eller då brott mot krigslydnaden annars medför särskild fara andra krigsmän att ge sig åt fienden eller företar han på annat sätt i andra krigsmäns närvaro obehörigen något som är ägnat att framkalla trolöshet eller modlöshet, skall dömas för undergrävande av stridsviljan till fängelse i högst tio år eller på livstid. Lag (1986:645).

11 § Underlåter en krigsman att, i vad på honom ankommer, sätta en försvarsanläggning i stridsberedskap, göra en avdelning stridsberedd, anskaffa egendom eller på annat sätt förbereda en krigshandling, skall dömas för försummande av krigsförberedelse till fängelse i högst tio år eller på livstid. Lag (1986:645).

12 § Om en krigsman under tjänstgöring som chef för en avdelning av försvarsmakten obehörigen till fienden överlämnar en stridsställning, krigsmateriel eller annat som har avsevärd betydelse för krigföringen eller ger sig och sin avdelning åt fienden, skall dömas för obehörig kapitulation till fängelse i högst tio år eller på livstid.
Lag (1986:645).

13 § Underlåter en krigsman under eller i anslutning till strid att till det yttersta uppfylla sin plikt att främja krigföringen, skall dömas för stridsförsumlighet till fängelse i högst tio år eller på livstid.
Lag (1986:645).

14 § Åsidosätter en krigsman uppsåtligen eller av grov oaktsamhet vad som åligger honom och är felet av allvarlig natur, skall dömas för tjänstebrott till fängelse i högst två år.

Till ansvar enligt första stycket skall inte dömas, om straff för gärningen är föreskrivet i någon annan bestämmelse i detta kapitel. Lag (1986:645).

15 § För försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja rymning samt för försök, förberedelse eller stämpling till våld eller hot mot förman skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

För medverkan till tjänstebrott får dömas endast den som därigenom åsidosatt tjänsteplikt. Lag (1986:645).

16 § Vid tillämpningen av 7, 9, 10 och 12 §§ skall med fienden likställas främmande makt som riket inte är i krig med, om det finns risk att riket kommer i krig med den makten. Lag (1986:645).

17 § har upphört att gälla enligt lag (1975:667).

18 § har upphävts genom lag (1986:645).

19 § har upphävts genom lag (1986:645).

20 § har upphävts genom lag (1986:645).

21 § har upphävts genom lag (1986:645).

22 § har upphävts genom lag (1986:645).

22 kap. Om landsförräderi m. m.

1 § Den som, då riket är i krig,

1. hindrar, missleder eller förräder dem som är verksamma för rikets försvar eller förleder dem till myteri, trolöshet eller modlöshet,

2. förräder, förstör eller skadar egendom som är av betydelse för

totalförsvaret,

3. åt fienden anskaffar krigsfolk, egendom eller tjänster, eller

4. begår annan liknande förrädisk gärning,

skall, om gärningen är ägnad att medföra avsevärt men för totalförsvaret eller innefattar avsevärt bistånd åt fienden, dömas för landsförräderi till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid.

Lag (1986:645).

2 § Begår någon en gärning som avses i 1 § och är den endast i mindre mån ägnad att medföra men för totalförsvaret eller innefattar den ringare bistånd åt fienden än som där sägs, skall dömas för landssvek till fängelse i högst sex år. Lag (1986:645).

2 a § har upphävts genom lag (1986:645).

3 § Den som av oaktsamhet begår en gärning som avses i 1 eller 2 § skall dömas för landsskadlig vårdslöshet till fängelse i högst fyra år.

Lag (1986:645).

4 § Innefattar en gärning som avses i 1--3 §§ anskaffande av egendom eller tjänster åt fienden inom ett område som är besatt av denne och kan gärningen med hänsyn till befolkningens behov, gärningsmannens försörjning eller andra särskilda förhållanden ej anses otillbörlig, skall ej dömas till ansvar.

Lag (1986:645).

5 § Om någon, då riket är i krig, bland allmänheten sprider eller till främmande makt framför eller låter framkomma falska rykten eller andra osanna påståenden som är ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, skall han dömas för ryktesspridning till fara för rikets säkerhet till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma skall gälla om någon då riket är i krig bland krigsmän sprider

falska rykten eller andra osanna påståenden som är ägnade att framkalla trolöshet eller modlöshet. Lag (1986:645).

6 § har uphävts genom lag (2014:407).

6 a § Den som

1. utvecklar, producerar eller på annat sätt förvärvar, lagrar eller bibehåller kemiska vapen eller överför, direkt eller indirekt, kemiska vapen till någon,

2. använder kemiska vapen,

3. deltar i militära förberedelser för användning av kemiska vapen, eller

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms för olovlig befattning med kemiska vapen till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Som kemiska vapen enligt första stycket 1–3 ska anses sådant som definieras som kemiska vapen i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller spridning av kemiska vapen eller till att sådana vapen används mot människor.

Lag (2014:407).

6 b § Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar,

innehär eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa. Lag (2014:407).

6 c § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprovsprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som krigsförbrytelse enligt lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild betydenhet. Lag (2014:408).

7 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske. Lag (1986:645).

7 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

För försök eller förberedelse till olovlig kärnsprängning skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Lag (1998:1703).

8 § har upphävts genom lag (2014:407).

9 § Om en gärning som avses i 21 kap. eller i detta kapitel förövas mot en stat som är förbunden med riket, mot en sådan stats krigsmakt eller

mot någon som tillhör denna, skall vad som föreskrivs om sådana gärningar mot riket, dess försvarsmakt eller krigsmän tillämpas. Lag (1986:645).

10 § Om riket är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i, får regeringen föreskriva att vad som sägs i 19 kap. och detta kapitel för den händelse att riket är i krig skall tillämpas.

Föreskriften skall av regeringen upphävas, när sådana förhållanden inte längre föreligger.

Om riket skulle komma att vara helt eller delvis ockuperat av främmande makt utan att militärt motstånd förekommer, skall vad som i de nämnda kapitlen samt i 21 kap. sägs om rikets försvar tillämpas på motståndsverksamheten och vad som sägs om fienden tillämpas på ockupationsmakten. Lag (1986:645).

11 § Med fiende likställs i detta kapitel främmande makt som riket inte är i krig med, om det finns risk att riket kommer i krig med den makten. Lag (1986:645).

12 § har upphävts genom lag (1986:645).

13 § har upphävts genom lag (1986:645).

14 § har upphävts genom lag (1986:645).

15 § har upphävts genom lag (1986:645).

16 § har upphävts genom lag (1986:645).

17 § har upphävts genom lag (1986:645).

18 § har upphävts genom lag (1986:645).

19 § har upphävts genom lag (1973:17).

23 kap. Om försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott

1 § Har någon påbörjat utförandet av visst brott utan att detta kommit till fullbordan, skall han i de fall särskilt stadgande givits därom dömas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

Straff för försök bestämmes högst till vad som gäller för fullbordat brott och må ej sättas under fängelse, om lägsta straff för det fullbordade brottet är fängelse i två år eller däröver.

2 § Den som, med uppsåt att utföra eller främja brott,

1. tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott, eller

2. skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott,

skall i de fall det särskilt anges dömas för förberedelse till brottet, om han inte gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök.

I de fall det särskilt anges döms för stämpling till brott. Med stämpling förstås, att någon i samråd med annan beslutar gärningen eller att någon söker anstifta annan eller åtar eller erbjuder sig att utföra den.

Straff för förberedelse eller stämpling skall bestämmas under den högsta och får sättas under den lägsta gräns som gäller för fullbordat brott. Högre straff än fängelse i två år får

bestämmas endast om fängelse i åtta år eller däröver kan följa på det fullbordade brottet. Om faran för att brottet skulle fullbordas var ringa, skall inte dömas till ansvar. Lag (2001:348).

3 § Ansvar för försök, förberedelse eller stämpling till brott skall ej ådömas den som frivilligt, genom att avbryta gärningens utförande eller annorledes, föranlett att brottet ej fullbordats. Ändå att brottet fullbordats må den som tagit olovlig befattning med hjälpmedel ej på den grund dömas till ansvar, om han frivilligt förebyggt den brottsliga användningen av hjälpmedlet.

4 § Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet.

Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han har förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det.

Varje medverkande bedöms efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. Ansvar som är föreskrivet för gärning av syssloman, gäldenär eller annan i särskild ställning skall ådömas även den som tillsammans med honom medverkat till gärningen.

Vad som sägs i denna paragraf skall inte gälla, om något annat följer av vad för särskilda fall är föreskrivet. Lag (1994:458).

5 § Har någon förmåtts att medverka till brott genom tvång, svek eller missbruk av hans ungdom, oförstånd eller beroende ställning eller ock medverkat allenast i mindre mån, må straffet för honom sättas under vad för brottet eljest är stadgat; i ringa fall skall ej dömas till ansvar. Detsamma skall gälla, då fråga är att ansvar som är stadgat för någon i särskild ställning skall ådömas annan medverkande.

6 § Underlåter någon att i tid anmäla eller eljest avslöja brott som är å färde, när det kan ske utan fara för honom själv eller någon av hans närmaste, skall han i de fall särskilt stadgande givits därom dömas för underlåtenhet att avslöja brottet enligt vad som är stadgat för den som allenast i mindre mån medverkat till sådant brott; dock må ej i något fall dömas till svårare straff än fängelse i två år. I de fall då det är särskilt föreskrivet skall för underlåtenhet att avslöja brott ansvar enligt vad nu sagts ådömas jämväl den som ej insett men bort inse att brottet var å färde.

Om föräldrar eller andra uppfostrare eller förmyndare, i annat fall än första stycket avser, underlåta att från brott hindra den som står under deras vård eller lydnad, när det kan ske utan fara för dem själva eller deras närmaste och utan anmälan till myndighet, dömes för underlåtenhet att hindra brottet enligt vad i första stycket är stadgat.

Ej må för underlåtenhet att avslöja eller hindra brott dömas, med mindre den gärning som var å färde så fortskridit att straff kan följa därå.

7 § Ansvar som i denna balk är stadgat för det fall att någon genom brott bereder sig vinning eller tillägnar sig något skall jämväl ådömas, då någon avsiktligen bereder annan vinning eller tillägnar annan något.

24 kap. Om allmänna grunder för ansvarsfrihet

1 § En gärning som någon begår i nödvärn utgör brott endast om den med hänsyn till angreppets beskaffenhet, det angripnas betydelse och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarlig.

Rätt till nödvärn föreligger mot

1. ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom,

2. den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendom återtas på bar gärning,
3. den som olovligen trängt in i eller försöker tränga in i rum, hus, gård eller fartyg, eller
4. den som vägrar att lämna en bostad efter tillsägelse. Lag (1994:458).

2 § Rymmer den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller som är häktad, anhållen eller annars berövad friheten eller sätter han sig med våld eller hot om våld till motvärn eller gör han på annat sätt motstånd mot någon under vars uppsikt han står, då denne skall hålla honom till ordningen, får det våld brukas som med hänsyn till omständigheterna är försvarligt för att rymningen skall hindras eller ordningen upprätthållas. Detsamma skall gälla, om någon annan än som nu har nämnts gör motstånd i ett sådant fall.

Om rätt för polismän och viss annan personal att bruka våld finns i övrigt föreskrifter i polislagen (1984:387). Lag (1994:458).

3 § Vid myteri eller under strid eller vid annat tillfälle, då brott mot lydningen medför särskild fara, får militär förman mot underlydande som inte lyder bruka det våld som är nödvändigt för att lydningen skall kunna upprätthållas. Lag (1994:458).

4 § En gärning som någon, i annat fall än som nämnts tidigare i detta kapitel, begår i nöd utgör brott endast om den med hänsyn till farans beskaffenhet, den skada som åsamkas annan och omständigheterna i övrigt är oförsvarlig.

Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse. Lag (1994:458).

5 § Om någon enligt 1--4 §§ detta kapitel eller enligt 10 § polislagen (1984:387) har rätt att begå en annars straffbelagd handling, har var och en som hjälper honom samma rätt. Lag (1994:458).

6 § Om någon i fall där 1--5 §§ detta kapitel eller 10 § polislagen (1984:387) är tillämplig har gjort mer än vad som är medgivet, skall han ändå vara fri från ansvar, om omständigheterna var sådana att han svårligen kunde besinna sig. Lag (1994:458).

7 § En gärning som någon begår med samtycke från den mot vilken den riktas utgör brott endast om gärningen, med hänsyn till den skada, kränkning eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter, är oförsvarlig. Lag (1994:458).

8 § En gärning som någon begår på order av den under vars lydnad han står skall inte medföra ansvar för honom, om han med hänsyn till lydadsförhållandets art, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt har att lyda ordern. Lag (1994:458).

9 § En gärning som någon begår i villfarelse rörande dess tillåtlighet (straffrättsvillfarelse) skall inte medföra ansvar för honom om villfarelsen på grund av att fel förekommit vid kungörandet av den straffrättsliga bestämmelsen eller av annan orsak var uppenbart ursäktlig. Lag (1994:458).

TREDJE AVDELNINGEN

Om påföljderna

25 kap. Om böter m.m.

1 § Böter skall dömas ut, enligt vad som är föreskrivet för brottet i fråga, i dagsböter, penningböter eller normerade böter. Är viss bötesform inte föreskriven för brottet, döms böter ut i dagsböter eller, om brottet bör föranleda lägre straff än trettio dagsböter, i penningböter. Lag (1993:201).

2 § Dagsböter skall bestämmas till ett antal av minst trettio

och högst etthundrafemtio.

Varje dagsbot fastställs till ett visst belopp från och med femtio till och med ettusen kronor, efter vad som bedöms som skäligt med hänsyn till den tilltalades inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Om det finns särskilda skäl, får dagsbotens belopp jämkas.

Minsta bötesbelopp är sjuhundrafemtio kronor. Lag (2006:574).

3 § Penningböter skall bestämmas till lägst tvåhundra kronor och högst fyratusen kronor. Om ett lägre högsta belopp är särskilt föreskrivet, gäller dock detta. Lag (2006:574).

4 § Normerade böter är böter som, enligt vad som är föreskrivet för brottet, skall bestämmas efter särskild beräkningsgrund.

Minsta bötesbelopp är etthundra kronor. Lag (1991:240).

5 § Böter får användas som gemensamt straff för flera brott, om böter kan följa på vart och ett av brotten.

Om det finns särskilda skäl, får rätten döma till penningböter för ett eller flera brott för vilka sådan påföljd är föreskriven och samtidigt döma till annan form av böter för brottsligheten i övrigt.

Gemensamt straff i böter får inte avse brott för vilket är föreskrivet normerade böter eller böter som inte får förvandlas till fängelse. Lag (1991:240).

6 § Böter som gemensamt straff för flera brott döms ut i dagsböter, om något av brotten bör föranleda dagsböter.

Som gemensamt straff får dagsböter bestämmas till ett antal av högst tvåhundra och penningböter till ett belopp av högst

tiotusen kronor.

Om det för något av brotten är föreskrivet ett visst lägsta bötesstraff, får detta inte underskridas. Lag (2006:574).

7 § Böter tillfaller staten. Lag (1991:240).

8 § Om uppbörd och indrivning av böter finns bestämmelser i bötesverkställighetslagen (1979:189).

Böter som inte betalas får, om inte annat är föreskrivet, förvandlas till fängelse i lägst fjorton dagar och högst tre månader enligt bestämmelserna i bötesverkställighetslagen. Lag (1991:240).

9 § Beträffande vite som blivit någon i särskilt fall förelagt genom beslut av domstol eller annan myndighet skall 7 och 8 §§ äga motsvarande tillämpning. I fråga om annat vite skall tillämpas vad i detta kapitel är föreskrivet om böter. Lag (1991:240).

26 kap. Om fängelse

1 § Fängelse döms ut på viss tid eller på livstid enligt vad som är föreskrivet för brottet.

Fängelse på viss tid får inte understiga fjorton dagar och inte överstiga tio år. Om fängelse på längre tid än tio år och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det följer av 2 eller 3 §, får dock fängelse på viss tid bestämmas till högst arton år. När fängelse i förening med skyddstillsyn döms ut enligt 28 kap. 3 § gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad som föreskrivs i den paragrafen.

Om fängelse som förvandlingsstraff för böter är särskilt föreskrivet. Lag (2009:396).

2 § Fängelse får användas som gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten.

Fängelse på viss tid får sättas över det svåraste av de högsta straff som kan följa på brotten men får inte överstiga vare sig de högsta straffen sammanlagda med varandra eller arton år. Det får inte heller överskrida det svåraste straffet med mer än

1. ett år, om det svåraste straffet är kortare än fängelse i fyra år,
2. två år, om det svåraste straffet är fängelse i fyra år eller längre men inte uppgår till fängelse i åtta år,
3. fyra år, om det svåraste straffet är fängelse i åtta år eller längre.

Vid tillämpningen av andra stycket ska bötesstraff anses motsvara fängelse i fjorton dagar.

Det svåraste av de lägsta straffen får inte underskridas.
Lag (2009:396).

3 § Har någon dömts till fängelse i lägst två år och begår han eller hon, sedan domen har vunnit laga kraft, brott som är belagt med fängelse i mer än sex år, får för återfallet dömas till fängelse på viss tid som med fyra år överstiger det högsta straff som kan följa på brottet eller, om det är fråga om flera brott, det högsta straff som med tillämpning av 2 § kan följa på brotten. Straffet får dock inte överstiga arton år.

Brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt tjuugoett år får inte läggas till grund för sådan förhöjning som anges i första stycket.

En utländsk dom får tillmätas samma verkan som en svensk.
Lag (2009:396).

4 § har upphävts genom lag (1988:942).

5 § Den som dömts till fängelse skall för verkställighet av straffet tas in i kriminalvårdsanstalt om inte annat är särskilt föreskrivet. Lag (1998:604).

6 § När två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst en månad, har avtjänats skall den dömde frigges villkorligt, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall den skjutas upp enligt vad som framgår av 7 §. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning skall det särskilt beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten.

Villkorlig frigivning får inte ske från fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller från ett förvandlingsstraff för böter. Lag (2006:431).

6 a § har upphävts genom lag (1998:604).

7 § Om den villkorliga frigivningen skjuts upp, skall det i beslutet anges en ny tidpunkt för när den dömde skall frigges villkorligt. Vid denna tidpunkt skall villkorlig frigivning

ske, om det inte även då finns sådana synnerliga skäl som avses i 6 § andra stycket.

När den nya tidpunkten för villkorlig frigivning bestäms skall arten och omfattningen av de överträdelser som föranleder att den villkorliga frigivningen skjuts upp särskilt beaktas. Den villkorliga frigivningen får skjutas upp högst sex månader åt gången. Lag (2006:431).

8 § Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, skall vid tillämpning av 6 § hänsyn tas till den sammanlagda fängelse tiden. Vad nu sagts gäller dock inte tid för fängelse som dömts ut enligt 28 kap. 3 § eller förvandlingsstraff för böter.

Såsom avtjänad tid räknas även tid varunder straffet skall anses verkställt enligt bestämmelserna i 33 kap. 6 och 7 §§ och lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. Lag (2000:175).

9 § Kriminalvården fattar beslut om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 6 och 7 §§. Sådana beslut gäller omedelbart om inte något annat förordnas. Lag (2006:431).

10 § Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst ett år. Lag (1998:604).

11 § Det kan i anslutning till att villkorlig frigivning äger rum eller senare beslutas att den villkorligt frigivne skall stå under övervakning, om det bedöms som påkallat. Beslut om övervakning meddelas av Kriminalvården. Har övervakning beslutats men bedöms därefter att övervakningen inte längre är påkallad, får övervakningsnämnden besluta att övervakningen skall upphöra. Övervakningen skall utan något särskilt beslut upphöra sedan ett år av prøvotiden har förflutit, om inte

annat följer av 18 §. Lag (2005:967).

12 § Övervakningen och kriminalvården i frihet i övrigt bedrivs under ledning av Kriminalvården. Myndigheten förordnar också övervakare och kan vid behov förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen. Lag (2005:967).

13 § Den frigivne skall, om han står under övervakning, hålla övervakaren underrättad om sin bostad, sin arbetsanställning och andra förhållanden av betydelse för övervakningen, på kallelse inställa sig hos övervakaren och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom. I den mån Kriminalvården har bestämt det, gäller vad som nyss har sagts om övervakaren även tjänsteman vid Kriminalvården eller annan person. Lag (2005:967).

14 § Den frigivne skall under prøvotiden vara skötsam, efter förmåga försöka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrifter eller anvisningar som meddelats med stöd av den. Han är skyldig att på kallelse inställa sig hos Kriminalvården. Har han förpliktats att ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad han kan för att fullgöra denna skyldighet.

När den frigivne står under övervakning, skall Kriminalvården genom tillsyn och förmedling av stöd och hjälp verka för att den frigivne inte återfaller i brott och för att hans anpassning i samhället även i övrigt främjas. Kriminalvården skall för detta ändamål fortlöpande hålla sig underrättad om den frigivnes livsföring och om hans förhållanden i övrigt. Lag (2005:967).

15 § När det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han eller hon ska iaktta under prøvotiden, får en sådan föreskrift meddelas för en viss tid eller tills vidare.

Särskild föreskrift får avse

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,
2. arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet eller utbildning,
3. läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utanför sjukhus eller annan dylik inrättning.

Om den frigivne ska få vård eller behandling enligt första stycket 3, får det föreskrivas att han eller hon ska vara skyldig att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol, andra beroendeframkallande medel, något sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Har den frigivne förpliktats att ersätta skada som uppkommit genom brottet, får föreskrifter meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den utsträckning sådana föreskrifter inte med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans eller hennes anpassning i samhället.

Om den frigivne står under övervakning, får särskild föreskrift meddelas om vad som ska gälla för övervakningen. I en sådan föreskrift får det anges på vilket sätt och i vilken omfattning den frigivne ska hålla kontakt med övervakaren eller Kriminalvården. Vidare får det föreskrivas skyldighet för den frigivne att lämna underrättelse till övervakaren eller Kriminalvården om att han eller hon uteblivit från en arbetsplats, skola eller annan i föreskriften angiven

verksamhet eller inrättning. Lag (2008:34).

16 § Föreskrift enligt 15 § meddelas av övervakningsnämnd. Kriminalvården får meddela sådan föreskrift för tiden intill dess nämnden har beslutat i frågan.

Om den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleder det, får övervakningsnämnden ändra eller upphäva meddelad föreskrift eller meddela ny föreskrift.

Lag (2005:967).

17 § Övervakaren må meddela anvisningar i fråga om verkställandet av föreskrift enligt 15 §, så ock medgiva tillfällig lättnad och vidtaga omedelbart erforderlig jämkning.

18 § Iakttar den frigivne inte vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, får övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning skall meddelas den frigivne, eller

2. besluta om övervakning av den frigivne under viss tid efter det att ett år av prøvotiden har förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

Lag (1983:240).

19 § Har den frigivne allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antas att han inte kommer att låta rätta sig genom någon annan åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta, får nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad till en tid av högst femton dagar varje gång. Lag (1998:604).

20 § Åtgärd som avses i 18 § må ej beslutas efter prøvotidens utgång. Beslut om åtgärd som avses i 19 § må meddelas även efter prøvotidens utgång, därest frågan av övervakningsnämnden upptagits dessförinnan.

Lag (1973:918).

21 § Om förverkande av villkorligt medgiven frihet och om vissa andra åtgärder, när den som dömts till fängelse finnes hava begått annat brott, stadgas i 34 kap.

22 § Uppkommer fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad eller att vidta åtgärd som avses i 18 § eller åtgärd för att den frigivne skall underkasta sig vård eller behandling, eller har den frigivne undandragit sig övervakningen, får övervakningsnämnden, om omständigheterna föranleder det, förordna att den frigivne skall på lämpligt sätt omhändertas i avvaktan på vidare förordnande. Ett sådant beslut skall omprövas så ofta anledning till det föreligger.

Den som sålunda omhändertas får inte kvarhållas längre än en vecka. Om synnerliga skäl föreligger, får dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka. Efter prövotidens utgång får den omhändertagne ej kvarhållas. Lag (1983:240).

23 § Förklaras villkorligt medgiven frihet helt eller delvis förverkad, skall med avseende på frågan om ny villkorlig frigivning vad som förverkats anses såsom straff genom ny dom. Lag (1983:240).

24 § Kan villkorligt medgiven frihet ej längre förklaras förverkad, skall straffet anses vara till fullo verkställt vid prövotidens utgång.

27 kap. Om villkorlig dom

1 § Rätten får döma till villkorlig dom för ett brott för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Lag (1988:942).

2 § Villkorlig dom får förenas med dagsböter, högst tvåhundra, vare sig böter har föreskrivits för brottet eller inte. Lag (1991:240).

2 a § Villkorlig dom får, om den tilltalade samtycker till det,

förenas med en föreskrift om samhällstjänst. En sådan föreskrift skall avse skyldighet att utföra oavlönat arbete i lägst fyrtio och högst tvåhundrafyrtio timmar.

När rätten meddelar en föreskrift om samhällstjänst skall den i domslutet ange hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut, om fängelse i stället hade valts som påföljd.

En föreskrift om samhällstjänst får ändras eller upphävas på talan av åklagare, när det finns skäl till det. Lag (1998:604).

3 § Den som erhåller villkorlig dom skall vara underkastad en prøvotid av två år.

Prövotiden räknas från den dag rättens avgörande i vad angår påföljd för brottet genom nöjdförklaring eller eljest vinner laga kraft mot den dömde.

4 § Den dömde skall under prøvotiden vara skötsam och efter förmåga försöka försörja sig.

Om den villkorliga domen har förenats med samhällstjänst skall den dömde fullgöra samhällstjänsten enligt en arbetsplan som upprättas av Kriminalvården. Lag (2005:967).

5 § Har den dömde förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra denna skyldighet. Rätten äger föreskriva att han under prøvotiden skall söka fullgöra skadeståndsskyldigheten eller del därav på tid och sätt som angivas i domen.

Om skada på egendom har uppkommit genom brottet och det bedöms vara ägnat att främja den dömdes anpassning i samhället, får rätten föreskriva att denne på tid och sätt som anges i domen skall biträda den skadelidande med visst arbete, som syftar till att avhjälpa eller begränsa skadan eller som annars i belysning av brottets och skadans art framstår som lämpligt. Sådan föreskrift får meddelas endast med den skadelidandes samtycke.

Föreskrift som avses i första eller andra stycket får ändras eller upphävas efter ansökan av åklagare eller den dömde, när det finns skäl till det.

Lag (1987:761).

6 § Om den dömde inte iakttar vad som åligger honom enligt den villkorliga domen, får domstolen, under förutsättning att en åklagare före prövotidens utgång anhängiggör talan om det, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den dömde,
2. meddela föreskrift enligt 5 § eller ändra tidigare meddelad föreskrift,
3. undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet.

Åtgärd enligt första stycket 1 eller 2 får inte beslutas efter prövotidens utgång.

Undanröjs den villkorliga domen, skall vid påföljdens bestämmande skälig hänsyn tas till böter som dömts ut enligt 2 § och 34 kap. 5 § samt till vad den dömde undergått till följd av föreskrift om samhällstjänst. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än som är föreskrivet för brottet. Har uppgift som avses i 2 a § andra stycket lämnats i domen skall, om fängelse döms ut, detta beaktas när straffets längd bestäms.

Lag (1998:604).

7 § Om undanröjande av villkorlig dom och om vissa andra åtgärder, när den dömde finnes hava begått annat brott, stadgas i 34 kap.

28 kap. Om skyddstillsyn

1 § Rätten får döma till skyddstillsyn för ett brott för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Lag (1988:942).

2 § Skyddstillsyn får förenas med dagsböter, högst tvåhundra, vare sig böter har föreskrivits för brottet eller inte. Lag (1991:240).

2 a § Skyddstillsyn får, om den tilltalade samtycker till det, förenas med en föreskrift om samhällstjänst. En sådan föreskrift skall avse skyldighet att utföra oavlönat arbete i lägst fyrtio och högst tvåhundrafyrtio timmar.

När rätten meddelar en föreskrift om samhällstjänst skall den i domslutet ange hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut, om fängelse i stället hade valts som påföljd.

Övervakningsnämnden får ändra eller upphäva en föreskrift om samhällstjänst, när det finns skäl till det. Lag (1998:604).

3 § Skyddstillsyn får förenas med fängelse i lägst fjorton dagar och högst tre månader.

Om rätten förenar skyddstillsyn med fängelse, får den inte samtidigt döma till böter enligt 2 § eller meddela föreskrift om samhällstjänst.

Om förhållandena kräver det, får rätten förordna att domen på fängelse skall gå i verkställighet trots att den inte har vunnit laga kraft. Lag (1998:604).

4 § Skyddstillsyn fortgår under en prøvotid av tre år från den dag då påföljden börjar verkställas. Lag (1983:240).

5 § Skyddstillsyn skall vara förenad med övervakning från dagen för domen. Rätten får dock förordna att övervakningen skall anstå till dess domen har vunnit laga kraft mot den

dömde. Om domen överklagas, kan högre rätt förordna att vidare verkställighet inte får äga rum.

Övervakningen skall upphöra utan något särskilt förordnande när ett år av prøvotiden har förflutit, om inte annat följer av fjärde stycket eller av 5 a, 7 eller 9 §.

Har verkställigheten avbrutits till följd av beslut av högre rätt men döms den tilltalade därefter ändå till skyddstillsyn, skall den tid under vilken verkställighet inte ägt rum inte räknas in i prøvotiden eller den tid som anges i andra stycket.

Har skyddstillsyn förenats med behandlingsplan som den dömde har åtagit sig att följa, får rätten i domen förordna om längre övervakningstid än vad som anges i andra stycket. Tiden får dock inte sättas längre än vad som behövs för att behandlingen skall kunna slutföras och får inte överstiga prøvotiden.

Lag (1998:604).

5 a § Har skyddstillsyn förenats med en föreskrift om samhällstjänst skall den dömde fullgöra samhällstjänsten enligt en arbetsplan som upprättas av Kriminalvården.

Om det behövs för att den dömde skall stå under övervakning till dess samhällstjänsten fullgjorts, får övervakningsnämnden besluta om övervakning av den dömde under viss tid efter det att ett år av prøvotiden har förflutit, dock längst till prøvotidens utgång. Lag (2005:967).

6 § Vad som föreskrivs i 26 kap. 12--17 §§ skall tillämpas på motsvarande sätt beträffande den som har dömts till skyddstillsyn. Rätten skall dock i domen förordna övervakare, om inte särskilda skäl talar mot det. Vidare får rätten i domen meddela föreskrifter enligt 26 kap. 15 § första--tredje styckena samt 27 kap. 5 § andra stycket. Övervakningsnämnden får ändra eller upphäva en föreskrift av sistnämnda slag när det finns skäl till det.

Lag (1993:209).

6 a § I fall som avses i 30 kap. 9 § andra stycket 3 skall rätten, om den planerade behandlingen är av avgörande betydelse för att döma till skyddstillsyn, i domslutet ange hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut, om fängelse i stället hade valts som påföljd.

I sådant fall skall vidare i domen alltid meddelas föreskrift om den behandlingsplan som den dömden har åtagit sig att följa.

I samband med en sådan behandlingsplan får föreskrivas att den som ansvarar för behandlingen skall anmäla till Kriminalvården och åklagaren, om den dömden allvarligt åsidosätter sina åligganden enligt planen. Lag (2005:967).

6 b § I fall som avses i 6 a § får rätten förordna att den dömden, om han är häktad i målet, i stället skall omhändertaras till dess han överförs till det behandlingshem eller den vårdgivare som anges i behandlingsplanen. Omhändertagandet får inte pågå längre än en vecka. Lag (1992:373).

7 § Iakttar den dömden inte vad som åligger honom till följd av domen på skyddstillsyn, får övervakningsnämnden, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning skall meddelas den dömden, eller
2. besluta om övervakning av den dömden under viss tid efter det att ett år av prövotiden har förflutit, dock längst till prövotidens utgång.

Har övervakning beslutats enligt första stycket 2 men bedöms denna inte längre vara påkallad, får övervakningsnämnden besluta att övervakningen skall upphöra. Samma gäller om rätten med stöd av 34 kap. 6 § beslutat om övervakning och denna pågått i ett år.

Åtgärd som avses i första stycket får inte beslutas av övervakningsnämnden efter prövotidens utgång. Lag (1988:942).

8 § Har den dömde allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antas att sådana åtgärder som övervakningsnämnden får vidta blir utan verkan, skall nämnden begära att åklagare vid domstol för talan om att skyddstillsynen skall undanröjas. Även utan framställning från nämnden får sådan talan väckas, om den dömde i fall som avses i 6 a § första stycket allvarligt har åsidosatt sina åligganden enligt den behandlingsplan som gäller för honom.

Talan skall anhängiggöras före prövotidens utgång. Lag (1988:942).

9 § Undanröjs skyddstillsynen, skall rätten bestämma annan påföljd för brottet. Därvid skall skälig hänsyn tas till vad den dömde har undergått till följd av domen på skyddstillsyn samt till böter eller fängelse som dömts ut enligt 2 eller 3 § eller 34 kap. 6 §. I fall som här avses får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. Har uppgift

som avses i 2 a § andra stycket eller 6 a § första stycket lämnats i domen skall rätten, om den dömer till fängelse, beakta detta när straffets längd bestäms.

Om det inte finns tillräckliga skäl för att undanröja skyddstillsynen, får rätten i stället besluta om åtgärd som avses i 7 §. En sådan åtgärd får inte beslutas efter prövotidens utgång. Lag (1998:604).

10 § Om undanröjande av skyddstillsyn och om vissa andra åtgärder, när den dömde finnes hava begått annat brott, stadgas i 34 kap.

11 § Uppkommer fråga om att undanröja skyddstillsynen eller att vidta åtgärd som avses i 7 § eller åtgärd för att den dömde skall underkasta sig vård eller behandling, eller har den dömde undandragit sig övervakningen,

får övervakningsnämnden eller domstol vid vilken föres talan enligt 8 §, om omständigheterna föranleder det, förordna att den dömde skall på lämpligt sätt omhändertas i avvaktan på vidare förordande. Ett sådant beslut skall omprövas så ofta anledning till det föreligger.

Den som sålunda omhändertas får inte kvarhållas längre än en vecka. Om det finns synnerliga skäl, får dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka.

Är den dömde omhändertagen när domstolen meddelar beslut att skyddstillsynen skall undanröjas, får den förordna att han skall vara omhändertagen till dess beslutet vinner laga kraft.

Efter prövotidens utgång får den omhändertagne inte kvarhållas.
Lag (1987:761).

29 kap. Om straffmätning och påföljdseftergift

1 § Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

Lag (2010:370).

2 § Som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet ska, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas

1. om den tilltalade avsett att brottet skulle få allvarigare följder än det faktiskt fått,
 2. om den tilltalade visat stor hänsynslöshet,
 3. om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig,
 4. om den tilltalade utnyttjat sin ställning eller i övrigt missbrukat ett särskilt förtroende,
 5. om den tilltalade förmått någon annan att medverka till brottet genom tvång, svek eller missbruk av hans eller hennes ungdom, oförstånd eller beroende ställning,
 6. om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering,
 7. om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet, eller
 8. om brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person.
- Lag (2010:370).

3 § Som förmildrande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet ska, vid sidan av vad som är föreskrivet för vissa fall, särskilt beaktas

1. om brottet föranletts av någon annans uppenbart kränkande beteende,

2. om den tilltalade till följd av en allvarlig psykisk störning haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande,

3. om den tilltalades handlande stått i samband med hans eller hennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga,

4. om brottet föranletts av stark mänsklig medkänsla, eller

5. om gärningen, utan att vara fri från ansvar, är sådan som avses i 24 kap.

Om det är påkallat med hänsyn till brottets straffvärde, får dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet. Lag (2010:370).

4 § Vid straffmätningen ska rätten, utöver brottets straffvärde, i skärpande riktning ta hänsyn till om den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott, om inte förhållandet beaktas genom påföljdsvalet eller i tillräcklig utsträckning genom förverkande av villkorligt medgiven frihet. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas vilken omfattning den tidigare brottsligheten haft, vilken tid som förflutit mellan brotten samt om den tidigare och den nya brottsligheten är likartade eller brottsligheten i båda fallen är särskilt allvarlig. Lag (2010:370).

5 § Vid straffmätningen ska rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta

1. om den tilltalade till följd av brottet drabbats av allvarlig kroppsskada,
2. om den tilltalade till följd av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde,
3. om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid förflutit sedan brottet begicks,
4. om den tilltalade efter förmåga försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa skadliga verkningar av brottet,
5. om den tilltalade frivilligt angett sig eller lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet,
6. om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet utvisas ur riket,
7. om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet blir eller kan antas bli avskedad eller uppsagd från anställning eller drabbas av annat hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning,
8. om ett straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet, eller
9. om någon annan omständighet påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.

Föreligger omständighet som avses i första stycket, får rätten, om särskilda skäl påkallar det, döma till lindrigare

straff än som är föreskrivet för brottet. Lag (2015:78).

6 § Är det med hänsyn till någon sådan omständighet som avses i 5 § uppenbart oskäligt att döma till påföljd, skall rätten meddela påföljdseftergift. Lag (1988:942).

7 § Har någon begått brott innan han eller hon fyllt tjugooett år, ska hans eller hennes ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen. Rätten får då döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt tjugooett år får inte dömas till svårare straff än fängelse i tio år. Om fängelse på längre tid och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det följer av 26 kap. 2 §, får dock dömas till fängelse i högst fjorton år.
Lag (2009:396).

30 kap. Om val av påföljd

1 § Vid val av påföljd är fängelse att anse som en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn.

Bestämmelser om användningen av överlämnande till särskild vård finns i 31 och 32 kap. Lag (2006:891).

2 § Ingen får dömas till flera påföljder för samma brott, om inte något annat är föreskrivet. Lag (1988:942).

3 § När någon döms för flera brott, skall rätten döma till gemensam påföljd för brotten, om inte något annat är föreskrivet.

Om det finns särskilda skäl, får rätten för ett eller flera brott döma till böter och samtidigt döma till annan påföljd för brottsligheten i övrigt. Vidare får rätten döma till fängelse för ett eller flera brott

samtidigt som den dömer till villkorlig dom eller skyddstillsyn för brottsligheten i övrigt. Lag (1988:942).

4 § Vid val av påföljd skall rätten fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Därvid skall rätten beakta sådana omständigheter som anges i 29 kap. 5 §.

Som skäl för fängelse får rätten, utöver brottslighetens straffvärde och art, beakta att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott. Lag (1988:942).

5 § För brott som någon begått innan han eller hon fyllt arton år får rätten döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Att rätten därvid i första hand skall bestämma påföljden till slutet ungdomsvård i stället för fängelse framgår av 32 kap. 5 §.

För brott som någon begått efter det att han eller hon fyllt arton men innan han eller hon fyllt tjugooett år får rätten döma till fängelse endast om det med hänsyn till gärningens straffvärde eller annars finns särskilda skäl för det. Lag (2006:891).

6 § Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,
2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,

3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, samt

4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till fängelse, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

Om rätten i fall som avses i första eller andra stycket finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd. Lag (2008:320).

7 § Vid val av påföljd skall rätten som skäl för villkorlig dom beakta om det saknas särskild anledning att befara att den tilltalade kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet.

Såsom särskilda skäl för villkorlig dom i stället för fängelse kan rätten beakta, om den tilltalade samtycker till att domen förenas med en föreskrift om samhällstjänst och en sådan föreskrift är lämplig med hänsyn till den tilltalades person och övriga omständigheter. Lag (1998:604).

8 § Villkorlig dom skall förenas med dagsböter, om inte ett bötesstraff med hänsyn till skyldighet att fullgöra samhällstjänst eller andra följder av brottet skulle drabba den tilltalade alltför hårt eller om det finns andra särskilda skäl mot att döma till böter. Lag (1998:604).

9 § Vid val av påföljd skall rätten som skäl för

skyddstillsyn beakta om det finns anledning att anta att denna påföljd kan bidra till att den tilltalade avhåller sig från fortsatt brottslighet.

Som särskilda skäl för skyddstillsyn i stället för fängelse kan rätten beakta

1. om en påtaglig förbättring skett av den tilltalades personliga eller sociala situation i något hänseende som kan antas ha haft samband med hans brottslighet,
2. om den tilltalade undergår behandling för missbruk eller annat förhållande som kan antas ha samband med hans brottslighet,
3. om missbruk av beroendeframkallande medel eller något annat särskilt förhållande som kräver vård eller annan behandling i väsentlig grad har bidragit till att brottet har begåtts och den tilltalade förklarar sig villig att gå igenom lämplig behandling som enligt en för honom uppgjord plan kan anordnas i samband med verkställigheten eller
4. om den tilltalade samtycker till att skyddstillsynen förenas med en föreskrift om samhällstjänst och en sådan föreskrift är lämplig med hänsyn till den tilltalades person och övriga omständigheter. Lag (1998:604).

10 § Vid bedömningen av frågan om skyddstillsyn bör förenas med dagsböter skall rätten beakta om detta är påkallat med hänsyn till brottslighetens straffvärde eller art eller den tilltalades tidigare brottslighet. Lag (1988:942).

11 § Skyddstillsyn får förenas med fängelse endast om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till brottslighetens straffvärde eller till den tilltalades tidigare brottslighet. Lag (1988:942).

31 kap. Om överlämnande till särskild vård i vissa fall

1 § Har upphävts genom lag (2006:891).

1 a § Har upphävts genom lag (2006:891).

2 § Kan den som har begått en brottslig gärning bli föremål för vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall får rätten överlämna åt socialnämnden eller, i fråga om den som redan är intagen i ett hem där sådan vård meddelas, åt den som förestår hemmet att föranstalta om behövlig vård. Innan rätten beslutar om överlämnande skall socialnämnden eller den som förestår hemmet höras.

Är för brottet stadgat strängare straff än fängelse i ett år, får överlämnande enligt första stycket ske endast om det föreligger särskilda skäl. Lag (2001:457).

3 § Lider den som har begått ett brott, för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter, av en allvarlig psykisk störning, får rätten överlämna honom till rättspsykiatrisk vård, om det med hänsyn till hans psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång.

Har brottet begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning, får rätten besluta att särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård skall äga rum vid vården, om det till följd av den psykiska störningen finns risk för att han återfaller i brottslighet, som är av allvarligt slag.

Om det med hänsyn till den tilltalades tidigare brottslighet eller av andra särskilda skäl är påkallat, får rätten i samband med överlämnande till

rättspsykiatrisk vård döma till annan påföljd, dock inte fängelse eller överlämnande till annan särskild vård. Lag (1991:1138).

4 § har upphävts genom lag (1991:1138).

32 kap. Om överlämnande till särskild vård för unga

1 § Den som är under tjuogoett år och som begått brott får dömas till ungdomsvård om han eller hon har ett särskilt behov av vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och sådan vård eller åtgärd kan beredas den unge. Vården och åtgärderna skall syfta till att motverka att den unge utvecklas ogynnsamt.

Ungdomsvård får dömas ut endast om socialtjänstens planerade åtgärder, i förekommande fall i förening med ungdomstjänst eller böter, kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet.

Skall åtgärderna vidtas med stöd av socialtjänstlagen, skall rätten meddela föreskrift om att den unge skall följa det ungdomskontrakt som upprättats av socialnämnden. Innehållet i kontraktet skall framgå av domen.

Skall åtgärderna vidtas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, skall den vårdplan som upprättats av socialnämnden fogas till domen.

Om skada på egendom har uppkommit genom brottet och det bedöms vara ägnat att främja den unges anpassning i samhället, får rätten, i samband med att den dömer till ungdomsvård, föreskriva att den unge på tid och sätt som anges i domen skall biträda den skadelidande med visst arbete, som syftar till att

avhjälpa eller begränsa skadan eller som annars i belysning av brottets och skadans art framstår som lämpligt. Sådan föreskrift får meddelas endast med den skadelidandes samtycke. Lag (2006:891).

2 § Den som är under tjugooett år och som begått brott får dömas till ungdomstjänst om påföljden är lämplig med hänsyn till hans eller hennes person och övriga omständigheter. Den som döms till ungdomstjänst ska åläggas att utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet i lägst tjugo och högst etthundrafemtio timmar.

Den som är över arton år får dömas till ungdomstjänst endast om det finns särskilda skäl för det.

Rätten får döma till ungdomstjänst om påföljden kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde och den unges tidigare brottslighet och det inte finns skäl för att döma till ungdomsvård. I valet mellan ungdomstjänst och böter ska ungdomstjänst väljas om den påföljden inte är alltför ingripande. Lag (2015:80).

3 § Om det behövs med hänsyn till brottslighetens straffvärde eller art eller den unges tidigare brottslighet, får rätten förena ungdomsvård med

1. ungdomstjänst enligt 2 § första och andra styckena, eller
2. dagsböter, högst tvåhundra, oavsett om böter har föreskrivits för brottet eller inte.

I valet mellan ungdomstjänst och böter skall ungdomstjänst väljas om den påföljden inte är alltför ingripande. Lag (2006:891).

4 § Om den dömde i väsentlig grad underlåter att göra vad som åligger honom eller henne enligt en föreskrift vid ungdomsvård om att han eller hon skall följa ett ungdomskontrakt eller enligt en dom på ungdomstjänst, får rätten på talan av åklagare undanröja annan påföljd än böter som dömts ut för brottet och bestämma ny påföljd för detta. I stället för att undanröja påföljden får dock rätten meddela den dömde en varning, om det är en tillräcklig åtgärd.

Om, av annat skäl än som anges i första stycket, den planerade vården eller de planerade åtgärderna enligt ett ungdomskontrakt eller en vårdplan inte kommer till stånd eller vården eller åtgärderna kommit att i väsentlig grad avvika från vad som planerats i kontraktet eller vårdplanen, får rätten på talan av åklagare undanröja annan påföljd än böter som dömts ut för brottet och bestämma ny påföljd för detta. Detsamma gäller om, av annat skäl än som anges i första stycket, en dom på ungdomstjänst inte till väsentlig del kan fullgöras inom skälig tid.

Om rätten beslutar om undanröjande enligt första eller andra stycket skall den, när den nya påföljden bestäms, ta skälig hänsyn till vad den dömde har undergått till följd av den undanröjda påföljden och till böter som har dömts ut enligt 3 § första stycket 2. Lag (2006:891).

5 § Har någon begått brott innan han eller hon fyllt arton år och finner rätten med tillämpning av 30 kap. att påföljden bör bestämmas till fängelse, skall den i stället bestämma påföljden till slutna ungdomsvård under viss tid. Detta gäller dock inte om det, med hänsyn till den tilltalades ålder vid lagföringen eller annan omständighet, finns särskilda skäl däremot.

Rätten får bestämma tiden för slutna ungdomsvård till lägst fjorton dagar och högst fyra år.

Bestämmelser om verkställighet finns i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Lag (2006:891).

33 kap. Om avräkning av anhållnings- och häktetid m. m.

1 § Har upphävts genom lag (1988:942).

2 § Har upphävts genom lag (1988:942).

3 § Har upphävts genom lag (1973:43).

4 § Har upphävts genom lag (1988:942).

5 § Bestämmelser om att frihetsberövande i vissa fall skall tillgodoräknas som tid för verkställighet av påföljd finns i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. och i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Lag (2000:175).

6 § Om någon döms till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård eller om rätten med tillämpning av 34 kap. 1 § 1 förordnar att sådan påföljd skall avse ytterligare brott, och den dömde med anledning av misstanke om brott som prövats genom dom i målet har varit berövad friheten på sätt som enligt 19 a § första stycket lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. får tillgodoräknas som tid under vilken påföljden verkställts i anstalt eller vid ett särskilt ungdomshem, får rätten förordna att påföljden skall anses helt verkställd genom frihetsberövandet. En förutsättning för ett sådant förordnande är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa.

Om rätten undanröjer en villkorlig dom eller en skyddstillsyn

och i stället dömer till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård, gäller första stycket även i fråga om sådana frihetsberövanden som anges i 19 a § andra stycket lagen om beräkning av strafftid m.m.

Om någon döms till böter eller ungdomstjänst och med anledning av misstanke om brott, som prövats genom dom i målet, har varit berövad friheten på sätt som enligt första stycket får tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten förordna att påföljden skall anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet. Lag (2006:891).

7 § Bestämmelserna om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd i 6 §, i 19 a § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. och i 10 a § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård skall tillämpas av rätten i fråga om frihetsberövande som ägt rum utom riket, om inte särskilda skäl talar mot detta. Lag (2003:1157).

8 § Vid prövning i högre rätt av ett överklagande angående utdömd påföljd får beslut i fråga som avses i 6 och 7 §§ ändras även om beslutet inte överklagats. Lag (2000:175).

9 § Har upphävts genom lag (1988:942).

34 kap. Vissa bestämmelser om sammanträffande av brott och förändring av påföljd

1 § Har den som för brott dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller sluten ungdomsvård begått annat brott före domen eller begår han nytt brott efter domen men innan påföljden till fullo verkställts eller annars upphört, får rätten, med iakttagande av vad för vissa fall är föreskrivet i

2-7 §§, efter omständigheterna

1. förordna att den tidigare utdömda påföljden skall avse också det andra brottet,

2. döma särskilt till påföljd för detta brott, eller

3. om den tidigare domen vunnit laga kraft, undanröja den utdömda påföljden och för brotten döma till påföljd av annan art.

Har en skyddstillsyn förenats med fängelse enligt 28 kap. 3 §, skall vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel den utdömda fängelsepåföljden anses som en del av skyddstillsynen. Lag (1998:604).

2 § Undergår den dömda fängelse på livstid, må allenast meddelas förordnande enligt 1 § 1.

3 § Är den tidigare ådömda påföljden fängelse på viss tid, må förordnande enligt 1 § 1 meddelas allenast om det är uppenbart, att det nya brottet i jämförelse med det förra är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse, eller eljest synnerliga skäl äro därtill.

Dömes med tillämpning av 1 § 2 till straff för brott som begåtts innan den tidigare domen börjat verkställas, skall i möjlig mån vid straffets bestämmande iakttagas, att straffen tillhopa icke överstiga vad som jämlikt 26 kap. 2 § kunnat ådömas för båda brotten, och må därvid dömas till lindrigare straff än för brottet är stadgat.

Undanröjande av fängelse enligt 1 § 3 må ske endast om dom meddelas innan straffet till fullo verkställts.

4 § Tillämpas 1 § 1 eller 2 i fråga om någon som villkorligt frigivits från fängelse, skall, om brottet begåtts under

prövotiden, den villkorligt medgivna friheten eller en del av denna förklaras förverkad om inte särskilda skäl talar mot det.

Såsom särskilda skäl för att inte förverka eller för att förverka endast en del av villkorligt medgiven frihet kan rätten beakta

1. om den nya brottsligheten i förhållande till den tidigare är av lindrig beskaffenhet,
2. om lång tid har förflutit mellan brotten, eller
3. om ett förverkande annars skulle framstå som oskäligt.

Beslutas inte förverkande enligt första stycket, får rätten besluta åtgärd som avses i 26 kap. 18 § eller förlänga prövotiden med högst ett år utöver den tid som följer av 26 kap. 10 §.

En åtgärd enligt tredje stycket får beslutas endast före prövotidens utgång. Förverkande får beslutas endast om fråga därom uppkommer i ett mål där den frigivne häktats eller fått del av åtal inom ett år från prövotidens utgång.

Lag (1998:604).

5 § Är den tidigare påföljden villkorlig dom, får förordnande enligt 1 § 1 meddelas endast för brott som begåtts före prövotidens början.

Meddelas förordnande enligt 1 § 1, får rätten, om den nya brottslighetens straffvärde eller art påkallar det, även döma till dagsböter, högst tvåhundra, vare sig böter har föreskrivits för brottet eller inte.

Om det behövs för att rätten skall kunna tillämpa 1 § 1 i

stället för att undanröja den villkorliga domen enligt 1 § 3 och döma till fängelse, får rätten, om det finns sådana särskilda skäl som anges i 30 kap. 7 § andra stycket, besluta att den villkorliga domen skall förenas med en föreskrift om samhällstjänst. Meddelas en sådan föreskrift skall rätten tillämpa 27 kap. 2 a § andra stycket.

Tillämpas 1 § 1 eller 2, får rätten besluta åtgärd enligt 27 kap. 6 § 1 eller 2 eller förlänga prövotiden till tre år, dock endast om fråga därom uppkommer i mål där den dömde häktats eller fått del av åtal före prövotidens utgång.

Undanröjs en villkorlig dom med stöd av 1 § 3 skall rätten, när den bestämmer ny påföljd, ta skälig hänsyn till böter som har dömts ut enligt andra stycket eller 27 kap. 2 § samt till vad den dömde undergått till följd av föreskrift om samhällstjänst. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. Har en uppgift som avses i 27 kap. 2 a § andra stycket lämnats skall, om fängelse döms ut, detta beaktas när straffets längd bestäms.

En villkorlig dom får undanröjas enligt 1 § 3 endast om fråga därom uppkommer i mål där den dömde häktats eller fått del av åtal inom ett år från prövotidens utgång. Lag (1998:604).

6 § Är den tidigare påföljden skyddstillsyn, får rätten vid tillämpning av 1 § 1, om den nya brottslighetens straffvärde eller art eller den tilltalades tidigare brottslighet kräver det, även döma till dagsböter, högst tvåhundra, oavsett om böter är föreskrivet för brottet eller inte.

Om det behövs för att rätten skall kunna tillämpa 1 § 1 i stället för att undanröja skyddstillsynen med stöd av 1 § 3 och döma till fängelse, får rätten, om det finns sådana särskilda skäl som anges i 30 kap. 9 § andra stycket 4, besluta att skyddstillsynen skall förenas med en föreskrift om

samhällstjänst. Meddelas en sådan föreskrift skall rätten tillämpa 28 kap. 2 a § andra stycket.

Är fängelse föreskrivet för det nya brottet och kan, med hänsyn till omständigheter som i 30 kap. 11 § sägs, 1 § 1 inte tillämpas utan att sådant förordnande förenas med frihetsberövande, får rätten i stället för att döma till böter enligt första stycket döma till fängelse enligt 28 kap. 3 §.

Tillämpas 1 § 1 eller 2 får rätten besluta åtgärd som avses i 28 kap. 9 § eller förlänga prövotiden till högst fem år. Har den dömda åtagit sig att följa en sådan behandlingsplan som avses i 30 kap. 9 § andra stycket 3, tillämpas bestämmelserna i 28 kap. 6 a §.

Döms den tilltalade med tillämpning av 1 § 3 till fängelse, skall, när straffets längd bestäms, skäligen hänsyn tas till vad han har undergått till följd av domen på skyddstillsyn och till vad han har avtjänat av fängelse som dömts ut enligt första stycket eller 28 kap. 3 § liksom till böter som dömts ut enligt första stycket eller 28 kap. 2 §. I fall som här avses får fängelse dömas ut på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. Har en uppgift som avses i 28 kap. 2 a § andra stycket eller 6 a § första stycket lämnats i domen skall, om fängelse döms ut, detta beaktas, när straffets längd bestäms.

Fängelse enligt tredje stycket får inte dömas ut och beslut om föreskrift enligt andra stycket, beslut enligt fjärde stycket eller beslut om undanröjande av skyddstillsyn får inte meddelas, i annat fall än när fråga därom uppkommer i mål varvid den dömda häktats eller fått del av åtal före prövotidens utgång. Lag (1998:604).

7 § Är den tidigare påföljden sluten ungdomsvård får förordnande enligt 1 § 1 meddelas endast om det är uppenbart,

att det nya brottet i jämförelse med det förra är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse, eller det annars finns särskilda skäl för det.

Döms med tillämpning av 1 § 2 till påföljd för brott som begåtts innan den tidigare domen börjat verkställas, skall vid påföljdens bestämmande iaktas att påföljderna tillsammans inte överstiger vad som skulle ha dömts ut för båda brotten. Rätten får därvid döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

Döms den tilltalade med tillämpning av 1 § 3 till fängelse, skall, när straffets längd bestäms, skälig hänsyn tas till vad han har undergått till följd av domen på slutet ungdomsvård. Beslut om undanröjande av slutet ungdomsvård får ske endast om dom meddelas innan den fastställda verkställighetstiden har löpt ut. Lag (1998:604).

8 § Har den som dömts till ungdomstjänst begått annat brott innan påföljden börjat verkställas, skall rätten, om påföljden även för detta brott bestäms till ungdomstjänst, vid bestämmande av antalet timmar ungdomstjänst, så långt möjligt, iaktta att detta antal tillsammans med det antal timmar som tidigare dömts ut inte överstiger det antal timmar som skulle ha bestämts som gemensam påföljd för brotten. Lag (2006:891).

9 § Har upphört att gälla enligt lag (1981:211).

10 § Har med tillämpning av 1 § 1 genom lagakraftvunnen dom förordnats, att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller slutet ungdomsvård som dömts ut i tidigare mål skall avse ytterligare brott, och ändras den tidigare påföljden av högre rätt genom dom som vinner laga kraft, skall frågan om påföljd för sagda brott efter anmälan av åklagare på nytt prövas av domstol. Detsamma skall gälla, när påföljd bestämts med

tillämpning av 3 § andra stycket eller 7 § andra stycket och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller på sluten ungdomsvård skall verkställas, att den dömda begått brottet innan en påföljd som han dömts till för något annat brott börjat verkställas, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, skall, sedan domarna vunnit laga kraft, domstol efter anmälan av åklagare med tillämpning av 3 § andra stycket eller 7 § andra stycket bestämma vad den dömda skall undergå till följd av den dom som sist skall verkställas. Lag (1998:604).

11 § Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomstjänst eller slutna ungdomsvård, skall livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år eller slutna ungdomsvård i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan de förstnämnda påföljderna har börjat verkställas, skall fängelsestraffet eller utdömd slutna ungdomsvård träda i stället för den andra påföljden. Lag (2006:891).

12 § Har upphört att gälla enligt lag (1979:680).

13 § Har upphört att gälla enligt lag (1981:211).

14 § Har upphört att gälla enligt lag (1975:667).

15 § Har upphört att gälla enligt lag (1975:667).

16 § Har upphört att gälla enligt lag (1975:667).

17 § Har upphört att gälla enligt lag (1975:667).

18 § Uppkommer fråga om överlämnande eller utlämning till Sverige för verkställighet av dom, varigenom någon dömts till fängelse som gemensam påföljd för två eller flera brott, och kan överlämnande eller utlämning enligt den andra statens lagstiftning inte ske för alla brotten, ska domstol, efter anmälan av åklagare, undanröja den gemensamt utdömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet för vilken överlämnande eller utlämning kan äga rum.

Vad som föreskrivs i första stycket ska även gälla då fråga uppkommer om att svensk brottmålsdom som avser två eller flera brott ska verkställas utomlands i enlighet med lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen eller lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet, men det finns hinder mot verkställighet enligt den andra statens lagstiftning i fråga om något eller några av brotten. Lag (2015:97).

35 kap. Om bortfallande av påföljd

1 § Påföljd må ej ådömas, med mindre den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom

1. två år, om å brottet ej kan följa svårare straff än fängelse i ett år,
2. fem år, om svåraste straffet är högre men icke över fängelse i två år,
3. tio år, om svåraste straffet är högre men icke över fängelse i åtta år,

4. femton år, om svåraste straffet är fängelse på viss tid över åtta år,
5. tjugofem år, om fängelse på livstid kan följa å brottet.

Innefattar en handling flera brott, må utan hinder av vad nu sagts påföljd ådömas för alla brotten, så länge påföljd kan ådömas för något av dem.

2 § Bestämmelserna i detta kapitel om bortfallande av påföljd gäller inte för

1. mord eller dråp enligt 3 kap. 1 eller 2 §,
2. folkmord, brott mot mänskligheten eller grov krigsförbrytelse enligt 1, 2 eller 11 § lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser,
3. terroristbrott enligt 3 § 1 eller 2 jämförd med 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller
4. försök till dessa brott.

Har någon begått brott som avses i första stycket innan han eller hon fyllt tjuogoett år, gäller dock bestämmelserna om bortfallande av påföljd i detta kapitel. Lag (2014:407).

3 § Frigives häktad utan att hava erhållit del av åtal eller avvisas eller avskrivs mål mot någon sedan han fått del av åtal, skall i fråga om möjligheten att ådöma påföljd så anses som hade häktningen eller delgivningen ej skett.

4 § De i 1 § bestämda tiderna ska räknas från den dag brottet begicks. Om det förutsätts att en viss verkan av handlingen ska ha inträtt innan en påföljd får dömas ut, ska tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

Vid brott som avses i följande bestämmelser ska de i 1 § bestämda tiderna räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt arton år:

1. 6 kap. 4–6, 8 och 9 §§ eller försök till sådana brott,
2. 6 kap. 1–3, 10 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1–3 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,
3. 16 kap. 10 a § första och femte styckena eller försök till sådana brott, om brottet avser skildring av barn i pornografisk bild och en tillämpning av första stycket inte leder till att möjligheten att döma ut påföljd bortfaller senare,
4. 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor eller försök till sådant brott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år.

Vid bokföringsbrott som inte är ringa ska tiden räknas från den dag då den bokföringsskyldige har försatts i konkurs, fått eller erbjudit ackord eller inställt sina betalningar, om detta skett inom fem år från brottet. Om den bokföringsskyldige inom fem år från brottet blivit föremål för revision av Skatteverket, ska tiden räknas från den dag då revisionen beslutades. Lag (2013:856).

5 § Har upphört att gälla genom lag (1971:964).

6 § I intet fall må påföljd ådömas sedan från dag som i 4 § sägs har förflutit

1. fem år, om å brottet ej kan följa svårare straff än böter och tid för

ådomande av påföljd för brottet bestämmes enligt 1 § 1,

2. femton år, om i annat fall än i 1 sägs å brottet ej kan följa fängelse över två år,

3. trettio år i övriga fall. Lag (1971:964).

7 § Ådömda böter bortfaller när fem år förflutit från det domen vann laga kraft. Detta gäller inte om vid utgången av den angivna tiden den dömde har delgivits en ansökan om böternas förvandling och denna ansökan inte har prövats slutligt. Föranleder ej ansökningen att böterna förvandlas, bortfaller de när rättens slutliga beslut i målet vinner laga kraft. Om bortfallande av ålagt förvandlingsstraff föreskrivs särskilt.

Dör den dömde, bortfaller ådömda böter. Har under den dömdes livstid domen vunnit laga kraft och lös egendom tagits i mät eller satts i allmänt förvar, för betalning av böterna, skall dock böterna betalas av den egendomen.

Vad nu sagts om böter gäller även utdömt vite. Lag (1983:351).

8 § Ådömt fängelse bortfaller, om domen ej börjat verkställas innan tid som nedan sägs förflutit från det domen vann laga kraft:

1. fem år, om fängelse ej över ett år ådömts,

2. tio år, om fängelse på längre tid än ett år men icke över fyra år ådömts,

3. femton år, om fängelse på längre tid än fyra år men icke över åtta år ådömts,

4. tjugo år, om fängelse på viss tid över åtta år ådömts,

5. trettio år, om fängelse på livstid ådömts. Lag (1971:964).

9 § Avbrytes verkställighet av fängelse som ådömts på viss tid, skall vad i

8 § sägs äga motsvarande tillämpning i fråga om den fortsatta verkställigheten; och skall därvid tiden beräknas med hänsyn till vad som återstår av det ådömda straffet. Tiden skall räknas från den dag avbrottet skedde eller, när villkorlig frigivning ägt rum men förklarats förverkad, från den dag beslutet därom vann laga kraft.

10 § Sluten ungdomsvård bortfaller, om domen inte börjat verkställas innan fem år förflutit från det att domen vann laga kraft.

Avbryts verkställigheten av dom på sluten ungdomsvård skall vad som sägs i första stycket tillämpas på motsvarande sätt i fråga om den fortsatta verkställigheten. Tiden skall räknas från dagen för avbrottet. Lag (1998:604).

11 § Ungdomstjänst bortfaller, om verkställighet inte påbörjats innan fem år förflutit från det att domen vann laga kraft.

Avbryts verkställigheten av ungdomstjänsten skall vad som sägs i första stycket tillämpas på motsvarande sätt i fråga om den fortsatta verkställigheten. Tiden skall räknas från dagen för avbrottet. Lag (2006:891).

36 kap. Om förverkande av egendom, företagsbot och annan särskild rättsverkan av brott

Om förverkande

Förverkande av utbyte

1 § Utbyte av ett brott enligt denna balk ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott, om mottagandet utgör brott enligt denna balk. I stället för det mottagna får dess värde förklaras förverkat.

Om inte annat är särskilt föreskrivet, ska bestämmelserna i första stycket också tillämpas i fråga om utbyte av ett brott och ersättning för kostnader i samband med ett brott enligt annan lag eller författning, om det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Lag (2008:370).

1 a § Vid bedömningen av om det är uppenbart oskäligt att förklara utbyte av ett brott förverkat ska bland andra omständigheter beaktas om det finns anledning att anta att skadeståndsskyldighet i anledning av brottet kommer att åläggas eller annars bli fullgjord. Lag (2008:370).

1 b § Döms någon för ett brott för vilket är föreskrivet fängelse i sex år eller mer och har brottet varit av beskaffenhet att kunna ge utbyte, ska även i annat fall än som avses i 1 § egendom förklaras förverkad, om det framstår som klart mera sannolikt att den utgör utbyte av brottslig verksamhet än att så inte är fallet. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Har brottet varit av beskaffenhet att kunna ge utbyte, gäller första stycket också om någon döms för

1. människohandel enligt 4 kap. 1 a § tredje stycket, koppleri, ocker som är grovt, olovlig befattning med falska pengar som är grovt, eller grovt dobbleri,
2. narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64) eller olovlig befattning med narkotikaprekursorer enligt 3 b § första stycket samma lag,
3. dopningsbrott enligt 3 § första stycket lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

4. narkotikasmuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller

5. människosmuggling enligt 20 kap. 8 § första stycket utlänningslagen (2005:716) eller organiserande av människosmuggling enligt 20 kap. 9 § första stycket samma lag.

Vad som sägs om förverkande i första och andra styckena gäller också om någon döms för försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses där.

Förverkande enligt denna paragraf får inte beslutas om det är oskäligt. Lag (2011:115).

1 c § Som utbyte av ett brott eller av brottslig verksamhet anses vid förverkande även egendom som har trätt i stället för utbyte, avkastning av utbyte samt avkastning av det som trätt i stället för utbyte. Lag (2008:370).

Förverkande av hjälpmedel, m.m.

2 § Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna balk får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna balk, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse eller stämpling.

Vad som har sagts i första stycket gäller även egendom som frambragts genom brott enligt denna balk, egendom vars användande utgör sådant brott samt egendom som någon annars tagit befattning med på ett sätt som utgör sådant brott.

I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Om inte annat är särskilt föreskrivet, skall bestämmelserna i första och tredje styckena också tillämpas i fråga om egendom som använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt annan lag eller författning, om det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Lag (2005:283).

3 § Förverkande får även i annat fall än som avses i 2 § beslutas i fråga om föremål

1. som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning,
2. som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och som har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att de skulle komma till sådan användning, eller
3. som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom och som har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att de skulle komma till sådan användning. Lag (1989:136).

4 § Har det till följd av ett brott som är begånget i utövningen av näringsverksamhet uppkommit ekonomiska fördelar för näringsidkaren, skall värdet därav förklaras förverkat även när det inte följer av 1 eller 2 § eller annars är särskilt föreskrivet.

Vad som har sagts i första stycket gäller ej, om förverkande är oskäligt. Vid bedömningen av om så är förhållandet skall bland andra omständigheter beaktas om det finns anledning att anta att annan betalningsskyldighet som svarar mot de ekonomiska fördelarna av brottet kommer att åläggas näringsidkaren eller annars fullgöras av denne.

Kan bevisning om vad som skall förklaras förverkat inte alls eller endast med svårighet föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Lag (1986:1007).

Hos vem förverkande får ske, m.m.

5 § Förverkande till följd av brott av egendom eller dess värde enligt 1 och 2-4 §§ får, om inte annat har föreskrivits, ske hos

a) gärningsmannen eller annan som medverkat till brottet,

b) den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var,

c) den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 4 §,

d) den som efter brottet förvärvat egendomen genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva eller som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och därvid haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet.

Tillhörde egendomen vid brottet inte någon av dem som anges i första stycket a-c, får den inte förklaras förverkad. Egendom som enligt 1 c § ska anses som utbyte får dock förklaras förverkad om den egendom, som den förverkade egendomen trätt i stället för, vid brottet tillhörde någon av dem som anges i första stycket a-c. Lag (2008:370).

5 a § Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 1 b § får ske hos

1. gärningsmannen eller annan som medverkat till det brott som förverkandet grundas på,

2. den som förvärvat egendomen genom bodelning eller på grund

av arv eller testamente eller genom gåva,

3. den som förvärvat egendomen på annat sätt och därvid haft vetskap om eller skälig anledning att anta att egendomen har samband med brottslig verksamhet.

Bestämmelser om förfarandet vid en talan om förverkande hos den som avses i första stycket 2 eller 3 finns i lagen (2008:369) om förfarandet vid förverkande av utbyte av brottslig verksamhet i vissa fall. Lag (2008:370).

5 b § Särskild rätt till egendom som förklaras förverkad består, om inte även den särskilda rätten förklaras förverkad.

Sådan rätt som har vunnits genom utmätning upphör, om egendomen förklaras förverkad, såvida det inte av särskild anledning förordnas att rätten ska bestå. Lag (2008:370).

6 § I stället för förverkande äger rätten föreskriva åtgärd till förebyggande av missbruk. Lag (1986:118)

Om företagsbot

7 § För brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamhet skall, på yrkande av allmän åklagare, näringsidkaren åläggas företagsbot, om det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och

1. näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten, eller

2. brottet har begåtts av

a) en person i ledande ställning grundad på befogenhet att företräda näringsidkaren eller att fatta beslut på

näringsidkarens vägnar, eller

b) en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten.

Första stycket gäller inte, om brottsligheten varit riktad mot näringsidkaren. Lag (2006:283).

8 § Företagsbot skall fastställas till lägst fem tusen kronor och högst tio miljoner kronor. Lag (2006:283).

9 § När storleken av företagsbot bestäms, skall, med beaktande av straffskalan för brottet, särskild hänsyn tas till den skada eller fara som brottsligheten inneburit samt till brottslighetens omfattning och förhållande till näringsverksamheten.

Skälig hänsyn skall också tas till om näringsidkaren tidigare ålagts att betala företagsbot. Lag (2006:283).

10 § Företagsbot får sättas lägre än vad som borde ha skett med tillämpning av 9 §,

1. om brottet medför annan betalningsskyldighet eller särskild rättsverkan för näringsidkaren och den samlade reaktionen på brottsligheten skulle bli oproportionerligt sträng,

2. om näringsidkaren efter förmåga försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa de skadliga verkningarna av brottet,

3. om näringsidkaren frivilligt angett brottet, eller

4. om det annars finns särskilda skäl för jämkning.

Om det är särskilt påkallat med hänsyn till något förhållande

som avses i första stycket får företagsbot efterges.

Lag (2006:283).

10 a § Om ett brott som kan föranleda talan om företagsbot

1. har begåtts av oaktsamhet, och

2. inte kan antas föranleda annan påföljd än böter

får brottet åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Lag (2006:283).

Gemensamma bestämmelser

11 § Vad i lag eller författning är föreskrivet om särskild rättsverkan av att någon dömes till straff skall gälla även då annan påföljd som omförmäles i 1 kap. 3 § ådömes.

Vid tillämpningen av första stycket skall villkorlig dom och skyddstillsyn samt, om ej i domen annorlunda förordnas, överlämnande till särskild vård anses lika med fängelse. Därvid skall, om så förordnas, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård anses motsvara fängelse i minst sex månader. Lag (1986:118).

12 § Förutsättes för förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan, som kan följa å brott, att någon dömts till påföljd, må rätten, om påföljd för brottet eftergives, i den mån omständigheterna föranleda därtill förordna, att sådan rättsverkan skall inträda. Lag (1986:118).

13 § Har brott begåtts av någon som inte fyllt femton år eller som handlat under påverkan av en allvarlig psykisk störning får rätten besluta om förverkande av egendom eller om annan särskild rättsverkan, som kan följa på brottet, endast om och i den mån det med hänsyn till hans psykiska tillstånd, gärningens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Lag (1991:1138).

14 § Kan på grund av den brottsliga död eller av annan orsak påföljd ej längre ådömas, får egendom förklarad förverkad eller företagsbot åläggas på grund av brottet eller åtgärd föreskrivas till förebyggande av missbruk, endast om stämning i mål därom delgivits inom fem år från det brottet begicks. Talan får i sådant fall väckas av åklagare endast om det är påkallat ur allmän synpunkt.

I fall som nu sagts skall vad i 35 kap. 3 § stadgas äga motsvarande tillämpning. Lag (1986:118).

15 § Beslut om förverkande eller om åtgärd till förebyggande av missbruk eller om företagsbot förfaller, i den mån verkställighet ej skett inom tio år från det beslutet vann laga kraft. Lag (1986:118).

16 § Är i lag eller författning föreskrivet att förklaring skall meddelas om förverkande eller annan sådan särskild rättsverkan av brott, må detta likväl underlåtas, om denna rättsverkan är uppenbart oskäligen. Lag (1986:1007).

17 § Förverkad egendom och företagsbot tillfaller staten, om ej annat är föreskrivet.

Har utbyte av brott som svarar mot

1. skada för enskild eller
2. medel som en enskild är berättigad att få tillbaka

förklarats förverkat hos någon, svarar staten i dennes ställe för ersättning åt den skadelidande eller ersättningsberättigade intill värdet av vad som har tillfallit staten på grund av beslutet om förverkande. Vid verkställighet av detta beslut har den hos vilken förverkandet skett rätt att räkna av vad han eller hon visar sig ha utgett som ersättning till den skadelidande eller ersättningsberättigade. Lag (2005:283).

37 kap. Om nämnderna

1 § Regeringen bestämmer om landets indelning i verksamhetsområden för övervakningsnämnderna.

En övervakningsnämnd består av ordförande, vice ordförande och tre andra ledamöter, om inte regeringen förordnar att en viss nämnd skall ha flera ledamöter. Nämnden är beslutför med ordförande och två ledamöter. I brådskande fall och i ärenden av mindre vikt får ordföranden ensam besluta på nämndens vägnar. Ett sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Regeringen äger förordna att övervakningsnämnd skall arbeta å avdelningar. Om sådan avdelning skall i tillämpliga delar gälla vad om nämnd är stadgat. Lag (1983:240).

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar ordförande och vice ordförande i övervakningsnämnderna. Vice ordföranden tjänstgör vid förfall för ordföranden i dennes ställe. Vid förfall för både ordföranden och vice ordföranden förordnas tillfällig ersättare av Kriminalvården. Ordföranden, vice ordföranden och tillfällig ersättare skall vara lagfarna och ha erfarenhet av tjänstgöring som domare.

Övriga ledamöter utses genom val. För dessa väljs lika många ersättare. Val förrättas av kommunfullmäktige, om övervakningsnämndens verksamhetsområde omfattar endast en kommun, och annars av landstingsfullmäktige. Om det inom nämndens verksamhetsområde även finns en kommun som ej ingår i ett landsting, förrättas valet av landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige med den fördelning dem emellan som länsstyrelsen bestämmer efter befolkningstalen. Ingår flera län eller delar av län i övervakningsnämnds verksamhetsområde,

fastställer regeringen efter samma grunder antalet ledamöter och ersättare för varje län eller del av län.

Landstingsfullmäktiges och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller ersättare skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många ledamöter i landstingsfullmäktige eller kommunfullmäktige som motsvarar den kvot, vilken erhålls om antalet närvarande ledamöter delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, skall den avrundas till närmast högre hela tal. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns bestämmelser i lagen (1992:339) om proportionellt valsätt. Om ersättarna inte väljs proportionellt, skall vid valet även den ordning bestämmas, i vilken de skall kallas till tjänstgöring.

Ledamot och annan än tillfällig ersättare utses för fyra år. Om en ledamot som har utsetts vid proportionellt val avgår före tidens utgång, inträder en ersättare enligt den ordning mellan ersättarna som har bestämts vid valet. Avgår en ledamot eller ersättare som inte har utsetts vid proportionellt val, utses en ny ledamot eller ersättare för återstoden av tiden. Tillfällig ersättare förordnas för högst sex månader.

Då ledamot eller ersättare skall utses skall övervakningsnämnden göra anmälan därom till den som skall utse honom. Lag (2005:967).

3 § Valbar till ledamot eller ersättare i en övervakningsnämnd är den som har rösträtt vid val av kommunfullmäktige och som är folkbokförd inom nämndens verksamhetsområde. Den som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte väljas till ledamot eller ersättare. Inte heller får en lagfaren domare, åklagare, polisman, kriminalvårdstjänsteman eller advokat eller den som annars har till yrke att föra andras talan inför rätta väljas till ledamot eller ersättare.

Övervakningsnämnden prövar självmant den valdes behörighet.

Upphör en ledamot att vara valbar, är uppdraget förfallet.

Lag (2010:612).

4 § Har upphävts genom lag (2010:612).

5 § En ledamot och en ersättare i en övervakningsnämnd ska ha avlagt domared. För ledamot och ersättare ska samma jävsregler gälla som för domare. Bestämmelsen i 4 kap. 13 § 7 rättegångsbalken ska dock inte tillämpas.

I fråga om beslut av en övervakningsnämnd gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om omröstning i brottmål i överrätt. Lag (2010:612).

6 § Om den dömde begär det, har han eller hon rätt att höras muntligen i ett ärende hos en övervakningsnämnd.

Lag (2010:612).

7 § Den som har dömts till fängelse får begära prövning av Kriminalvårdens beslut enligt 26 kap. 11 §, 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen hos den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårds kontor där den övervakade är inskriven är beläget. Nämnden får också självmant ta upp ett sådant beslut till omprövning eller själv meddela ett sådant beslut. Kriminalvården kan överlämna ett ärende enligt nämnda bestämmelser till nämnden för avgörande. Lag (2010:612).

8 § Bestämmelserna i 7 § tillämpas på motsvarande sätt i fråga om den som har dömts till skyddstillsyn. Lag (2010:612).

9 § I ärende angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. skall offentligt biträde förordnas för den som

åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.
Lag (1996:1623).

10 § Kriminalvårdens och övervakningsnämndens beslut som avses i 7, 8 och 11 §§ gäller omedelbart, om inte något annat förordnas. Lag (2011:422).

11 § Beslut av en övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 11, 15, 18, 19 och 22 §§ samt 28 kap. 5 a § andra stycket, 7 och 11 §§ får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden är belägen. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den klagande fick del av beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Övervakningsnämnden ska dock inte vara part i domstolen.

Beslut enligt denna balk av en övervakningsnämnd i andra frågor än som avses i första stycket får inte överklagas.
Lag (2010:612).

38 kap. Rättegångsbestämmelser m.m.

1 § Den som har dömts till villkorlig dom får före överklagandetidens utgång lämna förklaring, att han är nöjd med domen när det gäller den utdömda påföljden. En sådan förklaring skall avse även böter, som ådömts med stöd av 27 kap. 2 §. Förklaringen avges i den ordning regeringen föreskriver.

En förklaring som lämnats i föreskriven ordning får inte tas tillbaka. Har den dömda överklagat domen, skall hans talan när det gäller påföljden för brottet anses återkallad genom förklaringen.

Angående nöjdförklaring i fråga om dom på fängelse och dom på sluten ungdomsvård är särskilt stadgat. Lag (1998:604).

2 § Har domstol överlämnat någon till vård med stöd av 31 kap. 2 §, får efter ansökan av åklagare den rätt som först dömt i målet undanröja förordnandet om överlämnande till vård och döma till annan påföljd för brottet om den vård som socialnämnden i yttrande till domstolen har förklarat sig ämna föranstalta om visar sig inte kunna anordnas. Lag (2006:891).

2 a § Har vid straffmätning eller val av påföljd enligt vad som framgår av domen särskilt beaktats huruvida den tilltalade till följd av brottet kan komma att drabbas av avskedande eller uppsägning från arbetsanställning och har det antagande som i detta hänseende legat till grund för domen visat sig felaktigt, får den rätt som först dömt i målet efter ansökan av åklagaren eller den dömde undanröja den ådömda påföljden och döma till ny påföljd för brottet. Detta gäller dock endast om den tidigare ådömda påföljden inte har till fullo verkställts. Görs en sådan ansökan, får rätten förordna att den tidigare ådömda påföljden tills vidare inte får verkställas.

Är den tidigare påföljden villkorlig dom eller skyddstillsyn och bestäms den nya påföljden till fängelse, skall vid straffets bestämmande skälig hänsyn tas till vad den dömde undergått till följd av den villkorliga domen eller domen på skyddstillsyn. Härvid får dömas till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet. Undanröjs fängelse eller slutet ungdomsvård och dömer rätten till ny påföljd av nu angivet slag, skall den tid under vilken den tidigare påföljden verkställts anses som verkställighet av den nya påföljden.

Rätten skall i beslutet ange den redan verkställda tiden.

Lag (1998:604).

3 § Fråga om åtgärd enligt 27 kap. 2 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket eller 6 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där villkorlig dom meddelats. Fråga om åtgärd enligt 32

kap. 4 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där ungdomsvård eller ungdomstjänst dömts ut.

Talan enligt 28 kap. 8 § väcks vid den tingsrätt, inom vars område den övervakningsnämnd som har gjort framställning i ärendet är verksam, eller vid den rätt som först avgjort det mål där skyddstillsyn dömts ut.

Mål som avses i denna paragraf får också tas upp av en domstol, där brottmål mot den dömda är anhängigt, eller av rätten i den ort, där den dömda mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. Lag (2006:891).

4 § Anmälan jämlikt 34 kap. 10 § göres hos första domstol i något av målen.

Anmälan jämlikt 34 kap. 18 § göres hos den rätt som först dömt i målet. Lag (1981:211).

5 § Talan som avses i 27 kap. 6 § eller 28 kap. 8 § skall anses anhängiggjord, då ansökan om målets upptagande delgavs den dömda. Lag (1981:211).

6 § Nämndemän skall delta när en tingsrätt avgör en fråga, som avses i 2 eller 2 a § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 32 kap. 4 § eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 § samt åtgärd enligt 34 kap. 5 § tredje stycket eller 34 kap. 6 § andra stycket.

Vid avgörande av en fråga som avses i 27 kap. 2 a § tredje stycket eller 5 § tredje stycket eller 28 kap. 11 § första och andra styckena, är en tingsrätt domför med en lagfaren domare.

Lag (2006:891).

7 § Har upphört att gälla enligt lag (1981:211).

8 § I mål om åtgärd enligt 2 eller 2 a § eller 27 kap. 2 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket eller 6 §, 28 kap. 9 §, 32 kap. 4 § eller 34 kap. 10 § andra stycket skall tingsrätten ge den dömde tillfälle att yttra sig. Begär denne att bli hörd muntligen, skall han eller hon ges tillfälle till det. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 18 § skall den dömde ges tillfälle att yttra sig, om det är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

En åtgärd enligt 28 kap. 11 § första och andra styckena får beslutas utan att den dömde ges tillfälle att yttra sig.

Lag (2006:891).

9 § Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 2 a § tredje stycket eller 5 § tredje stycket, 28 kap. 11 § första och andra styckena eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 18 § gäller omedelbart, om inte något annat förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5 eller 6 § angående föreskrifter, övervakning eller provotid.

Lag (2006:891).

10 § Varning som beslutats av domstol eller övervakningsnämnd skall utan dröjsmål meddelas den dömde personligen. Kan varningen ej meddelas i samband med beslutet, må det överlämnas åt annan domstol eller övervakningsnämnd att meddela den.

11 § Har upphört att gälla genom lag (1973:918).

12 § Polismyndigheten ska lämna domstolar, övervakningsnämnder och Kriminalvården handräckning för den dömdes inställelse i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans eller hennes

omhändertagande enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 6 b § eller 11 §. Lag (2010:612).

13 § Kriminalvårdens beslut enligt denna balk kan inte överklagas annat än i de fall det är särskilt föreskrivet. Lag (2005:967).

14 § Kriminalvårdens beslut om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 och 7 §§ samt om avvisning enligt 38 kap. 17 § andra meningen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2006:431).

15 § Beslut som avses i 14 § får inte överklagas innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den som beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats skall anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt denna paragraf får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel. Lag (2005:967).

16 § En begäran om omprövning skall vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet. I begäran om omprövning skall den enskilde ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär. Lag (2005:967).

17 § Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent skall den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat den enskilde felaktig underrättelse om hur man begär omprövning. Lag (2005:967).

18 § Beslut som avses i 14 § överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt är belägen där den enskilde var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades. Lag (2009:776).

19 § Mål om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 och 7 §§ skall handläggas skyndsamt av domstolen.
Lag (2006:431).

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättning från staten för skador som har orsakats av den dömda vid sådant oavlönat arbete som avses i 27 kap. 2 a § första stycket, 28 kap. 2 a § första stycket samt 32 kap. 2 § eller 3 § första stycket 1.
Lag (2006:892).

Övergångsbestämmelser

1975:667

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Lagen (1948:491) om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall skall samtidigt upphöra att gälla.

Till suspension och avsättning får ej dömas efter ikraftträdandet. Är fråga om gärning, som har begåtts före ikraftträdandet och som är straffbelagd enligt såväl äldre bestämmelse i 20 kap. 1, 2, 3 eller 4 § som motsvarande bestämmelse i dess nya lydelse, dömes till det straff för gärningen som föreskrives i den nya bestämmelsen. Den äldre bestämmelsen skall dock tillämpas, om den leder till lindrigare allmänt straff. I övrigt skall 5 § första och andra styckena lagen (1964:163) om införande av brottsbalken äga motsvarande tillämpning.

Finns i författning som gäller när denna lag träder i kraft föreskrift om tystnadsplikt utan att straffansvar är föreskrivet för åsidosättande därav,

äger 20 kap. 3 § i dess nya lydelse ej tillämpning.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift, som har ersatts genom ny bestämmelse, skall hänvisningen i stället avse den nya bestämmelsen.

Har i författning, som tillkommit genom beslut av Kungl. Maj:t ensam, meddelats särskild föreskrift om straff eller åtal för åsidosättande av förbud att yppa eller utnyttja vad någon har erfarit i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt, får föreskriften upphävas eller ändras av regeringen, om upphävandet eller ändringen innebär att 20 kap. 3 § och 5 § tredje stycket i den nya lydelsen blir tillämpliga.
Lag (1985:740).

1984:275

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984. För dem som efter lagens ikraftträdande alltjämt är krigsplacerade för tjänstgöring inom tjänstegrenen ordnings- och bevakningstjänst gäller äldre bestämmelser fortfarande.

1986:118

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986. Bestämmelserna i 7--10 §§ gäller inte i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

1986:645

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1987.

I fråga om disciplinstraff som har ålagts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

När någon före ikraftträdandet har varit tagen i förvarsarrest, tillämpas 33 kap. 5 § första stycket i dess äldre lydelse.

1986:1007

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. I fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet gäller 36 kap. 1 och 17 §§ i deras äldre lydelse.

1988:942.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

2. Bestämmelsen i 38 kap. 2 a § gäller även i fråga om gärning som har begåtts före ikraftträdandet. Har påföljd ådömts dessförinnan får dock undanröjande endast ske i fall då antagande att den dömda till följd av brottet inte kommer att drabbas av avskedande eller uppsägning visat sig felaktigt.

1991:240

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

2. Är i äldre bestämmelser för böter utsatt ett visst högsta belopp som inte överstiger ettusen kronor skall böter dömas ut i penningböter till högst det utsatta beloppet. I fråga om brott för vilket det i en bestämmelse som har trätt i kraft före den 1 januari 1965 har utsatts ett högsta belopp för böter som överstiger femhundra kronor skall dock straffet dömas ut i dagsböter eller, om brottet förskyller lägre straff än trettio dagsböter, i penningböter.

3. Äldre bestämmelser om böter som skall tillfalla annan än staten, skall fortfarande tillämpas. Detsamma skall gälla beträffande äldre bestämmelser om viten, som blivit någon i särskilt fall förelagda av domstol eller annan myndighet och som skall tillfalla annan än staten.

1991:679

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991. I fråga om gärningar som begåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

1991:1138

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.
2. Beträffande en gärning som har begåtts före ikraftträdandet gäller 30 kap. 6 § och 36 kap. 13 § i deras äldre lydelse.
3. I mål, som avgörs efter ikraftträdandet men i vilket utlåtande över rättspsykiatrisk undersökning eller utlåtande av socialstyrelsen enligt 3 § andra stycket lagen (1966:301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål har avgetts före denna tidpunkt, skall 31 kap. 3 § i dess äldre lydelse tillämpas.
4. Förordnande enligt 31 kap. 4 § om överlämnande till öppen psykiatrisk vård som har meddelats före ikraftträdandet skall verkställas även om verkställigheten inte har påbörjats före den tidpunkten. Efter ikraftträdandet får sådant förordnande inte meddelas.

1993:201

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.
2. Bestämmelserna i 26 kap. 6--9 §§ i deras äldre lydelse skall fortfarande gälla för den som före ikraftträdandet dömts till fängelse på viss tid eller ålagts förvandlingsstraff för böter.

Verkställs gemensamt efter ikraftträdandet fängelse som ådömts dessförinnan och fängelse som ådömts därefter, skall första stycket tillämpas på det förra straffet.

3. Om det i en lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, tillämpas i stället den nya föreskriften.

1994:97

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994.
2. Vad i 38 kap. 2 § andra stycket i dess nya lydelse sägs om yttrande av socialnämnden skall även avse yttrande som före den 1 juli 1994 avgivits av länsstyrelse.

1994:458

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994.
2. Före den 1 juli 1999 skall, såvitt avser straffbestämmelse i annan lag eller författning än brottsbalken, 1 kap. 2 § första stycket i dess nya lydelse tillämpas endast på straffbestämmelse som trätt i kraft efter utgången av juni månad 1994 eller som ändrats i något avseende efter denna tidpunkt.

1994:1499

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet om inte möjligheten att ådöma påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

1994:1622

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2. Val enligt den nya bestämmelsen skall äga rum första gången år 1998.

3. Löpande tjänstgöringstid för dem som har valts enligt äldre bestämmelser skall vara fyra i stället för tre år.

1996:659

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996. Äldre bestämmelser tillämpas dock fortfarande i fråga om gärningar som begåtts före ikraftträdandet.

1998:604

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Bestämmelserna i 26 kap. 6, 6 a, och 9 §§ skall tillämpas i sina äldre lydelse i fråga om den som före ikraftträdandet dömts till fängelse på viss tid, lägst tre månader. Beslut som avses i 6 § femte stycket skall dock fattas av Kriminalvården.

Första stycket tillämpas även på fängelse som verkställs gemensamt med fängelse som dömts ut efter ikraftträdandet. Lag (2005:967).

3. Beslut enligt 26 kap. 7 § i dess nya lydelse får endast grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet.

4. Bestämmelserna i 26 kap. 10 § i sin äldre lydelse skall tillämpas i fall då en villkorlig frigivning har ägt rum före ikraftträdandet.

5. Bestämmelserna i 34 kap. 4 § om förverkande av villkorligt medgiven frihet i sin äldre lydelse skall tillämpas när

återfall i brott under prøvotiden har skett före ikraftträdandet.

6. Bestämmelserna i 31 kap. 1 och 1 a §§ i deras nya lydelse skall tillämpas också på gärningar som begåtts före ikraftträdandet.

7. Genom denna lag upphävs lagen (1989:928) om samhällstjänst. Bestämmelserna i 4 § lagen om samhällstjänst skall dock fortfarande gälla beträffande den som utför sådant arbete som där avses på grund av en föreskrift som meddelats med stöd av den lagen.

1998:1703

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1999 såvitt avser 2 kap. 3 § och 22 kap. 6 b § och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

1999:1081

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas första gången för de räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 1999.

2. I fråga om understödsföreningar som med stöd av punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1999:1114) om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag alltjämt tillämpar 29 och 30 §§ lagen (1972:262) om understödsföreningar gäller 11 kap. 5 § fortfarande i sin äldre lydelse.

2004:785

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005. Äldre bestämmelser

gäller beträffande gärningar som har begåtts före ikraftträdandet.

2005:45

Denna lag träder i kraft den 1 april 2005. Äldre föreskrifter gäller för beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2005:90

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2005, då lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster skall upphöra att gälla.

2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2005:967

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande dels i fråga om Kriminalvårdsstyrelsens prövning av annan kriminalvårdsmyndighets beslut som har fattats före ikraftträdandet, dels i fråga om överklagande av Kriminalvårdsstyrelsens beslut som har fattats före ikraftträdandet. Vad som i de äldre föreskrifterna sägs om Kriminalvårdsstyrelsen skall efter ikraftträdandet i stället gälla Kriminalvården.

2006:431

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

2. Beslut enligt 26 kap. 6 § andra stycket i dess nya lydelse får endast grundas på förhållanden som har inträffat efter ikraftträdandet.

3. Bestämmelserna i 26 kap. 7 § skall tillämpas i sin äldre lydelse i fråga om förhållanden som har inträffat före ikraftträdandet. I ett sådant fall skall 38 kap. 14 § tillämpas i sin äldre lydelse.

4. Den äldre lydelsen av 38 kap. 19 § skall fortfarande tillämpas för påföljd som före ikraftträdandet dömts ut enligt 31 kap. 1 § tredje stycket 2. Lag (2006:892).

2006:891

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

2. Bestämmelserna i 32 kap. 1-3 §§ i deras nya lydelse skall tillämpas också på gärningar som begåtts före ikraftträdandet.

3. Den upphävda bestämmelsen i 31 kap. 1 § fjärde stycket samt bestämmelserna i 38 kap. 2, 3, 6, 8 och 9 §§ i sina äldre lydelse skall fortfarande tillämpas för påföljd som före ikraftträdandet dömts ut enligt 31 kap. 1 §.

2006:320

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

2. För brott som har begåtts före ikraftträdandet gäller 30 kap. 6 § i sin äldre lydelse.

2008:370

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

2. För brott begångna före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser. Även om ett brott har begåtts efter ikraftträdandet, gäller dock äldre bestämmelser vid förverkande hos någon som avses i 5 a § första stycket 2 och vars förvärv har skett före ikraftträdandet.

2010:60

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2. De nya bestämmelserna tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2010:308

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2. Äldre föreskrifter gäller dock för skyddsområdesvakter till och med den 31 december 2011.

2010:399

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2010:612

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011. Ärenden som kommit

in till hovrätten före ikraftträdandet men ännu inte avgjorts handläggs enligt äldre bestämmelser.

2010:1881

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.
2. För filmer eller videogram som Statens biografbyrå har godkänt för visning före ikraftträdandet gäller 16 kap. 10 c § i sin äldre lydelse. Detsamma gäller tekniska upptagningar med rörliga bilder med samma innehåll som en film eller ett videogram som har godkänts av Statens biografbyrå.
3. De nya bestämmelserna i 16 kap. 10 d § andra och tredje styckena om filmer, videogram och andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med samma innehåll som en framställning som Statens medieråd har godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år gäller också för filmer och videogram som före ikraftträdandet godkänts av Statens biografbyrå för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år. Detsamma gäller tekniska upptagningar med rörliga bilder med samma innehåll som en film eller ett videogram som har godkänts av Statens biografbyrå.

2013:365

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket i sin nya lydelse tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2013:856

1. Denna lag träder i kraft den 18 december 2013.

2. Bestämmelsen i 35 kap. 4 § andra stycket i sin nya lydelse tillämpas även på brott som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2014:407

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

2. Bestämmelserna i 35 kap. 2 § tillämpas även på gärningar som utgör folkmord, försök till detta brott och grov krigsförbrytelse som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att döma till påföljd har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

2015:80

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

2. Bestämmelsen i den nya lydelsen ska tillämpas även på gärningar som begåtts före ikraftträdandet.

-END

BRL - bostadsrättslag (1991:614)

SFS nr: 1991:614

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L1

Rubrik: Bostadsrättslag (1991:614)

Utfärdad: 1991-05-30

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:336

1 kap. Inledande bestämmelser

Grundregler om bostadsrättsföreningar och bostadsrätt

1 § En bostadsrättsförening är en ekonomisk förening som har till ändamål att i föreningens hus upplåta lägenheter med bostadsrätt. En bostadsrättsförening skall vara registrerad.

Lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas på bostadsrättsföreningar i den utsträckning som anges i 9-10 kap.

2 § För registrering av en bostadsrättsförening fordras att föreningen har minst tre medlemmar. Dessutom skall föreningen ha antagit stadgar samt utsett styrelse och minst en revisor. Lag (1993:314).

3 § Upplåtelse av en lägenhet med bostadsrätt får endast ske till den som är medlem i bostadsrättsföreningen. Bostadsrätt är den rätt i föreningen som en medlem har på grund av upplåtelsen.

I 6 kap. finns bestämmelser om rätten att utöva bostadsrätten när den har övergått från en bostadsrättshavare till en ny innehavare. Lag (1995:1464).

4 § Upplåtelse av en lägenhet med bostadsrätt skall ske till nyttjande mot ersättning och utan tidsbegränsning. Endast bostadsrättsföreningar får upplåta sådan nyttjanderätt.

En upplåtelse med bostadsrätt får endast avse hus eller del av hus. En upplåtelse får dock även omfatta mark som ligger i anslutning till föreningens hus, om marken skall användas som komplement till nyttjandet av huset eller del av huset.

5 § Om upprättande och registrering av ekonomisk plan som förutsättning för upplåtelse finns bestämmelser i 3 kap.

För registrering av ekonomisk plan fordras att det i föreningens hus kommer att finnas minst tre lägenheter avsedda att upplåtas med bostadsrätt. Vid beräkningen av antalet lägenheter som avses bli upplåtna med bostadsrätt räknas som lägenhet varje avskild enhet som är inrättad att varaktigt och självständigt användas som bostad eller lokal. Garage, lager och andra lägenheter som i första hand används som förvaringsutrymmen skall man dock bortse från.

Om föreningen har fler än ett hus, fordras det för registrering också att husen ligger så nära varandra att en ändamålsenlig samverkan kan ske mellan bostadsrättshavarna. Lag (1993:314).

6 § Med bostadslägenhet avses i denna lag en lägenhet som är avsedd att helt eller till en inte oväsentlig del användas som bostad. Med lokal avses en annan lägenhet än bostadslägenhet.

7 § Bestämmelser som gäller ombildning av hyresrätt till bostadsrätt finns i denna lag och i lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt.

Lag (2002:100).

Förbud mot upplåtelse av andelsrätt

8 § En juridisk person får inte upplåta andelsrätt som ger rätt att för begränsad tid besitta eller nyttja en bostadslägenhet.

Ett förbehåll om förvärv av andelsrätt i strid med första stycket gäller inte mot den till vilken lägenheten har upplåtits. Lag (2002:100).

Undertecknande med elektronisk signatur

9 § Bestämmelsen i 1 kap. 7 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i fråga om bostadsrättsföreningar.
Lag (2008:84).

2 kap. Föreningens medlemmar m.m.

Allmänna bestämmelser om medlemskap

1 § Fråga om att anta en medlem i en bostadsrättsförening avgörs av föreningens styrelse med iakttagande av de villkor för medlemskap som anges i föreningens stadgar och bestämmelserna i detta kapitel.

I stadgarna får föreskrivas att ansökan om inträde i föreningen skall göras skriftligen och att ansökningshandlingen skall vara försedd med sökandens bevittnade namnunderskrift.

2 § Sådana stadgevillkor för medlemskap är utan verkan som innebär

1. att ett visst medborgarskap eller en viss inkomst eller förmögenhet

skall utgöra förutsättning för inträde i föreningen,

2. att den till vilken en bostadsrätt övergår skall utses av någon annan än bostadsrättshavaren eller godkännas enligt andra grunder än som gäller enligt denna lag för inträde i en bostadsrättsförening, eller

3. att villkoret annars med hänsyn till sitt innehåll eller på annat sätt är oskäligt mot den som vill vinna inträde i föreningen eller överlåta sin bostadsrätt.

Bestämmelsen i första stycket 2 hindrar inte att föreningen i sina stadgar förbehåller sig sådan lösningsrätt som avses i 6 kap. 9 §. Lag (1992:505).

Rätt till medlemskap vid övergång av bostadsrätt

3 § Den som en bostadsrätt har övergått till får inte vägras inträde i föreningen, om de villkor för medlemskap som föreskrivs i stadgarna är uppfyllda och föreningen skäligen bör godta honom som bostadsrättshavare.

För vissa särskilda fall av övergång gäller 4-7 §§.

4 § En juridisk person som har förvärvat bostadsrätt till en bostadslägenhet, som inte är avsedd för fritidsändamål, får vägras inträde i föreningen även om de i 3 § angivna förutsättningarna för medlemskap är uppfyllda.

En kommun eller ett landsting som har förvärvat bostadsrätt till en bostadslägenhet får inte vägras inträde i föreningen. Lag (1992:505).

5 § Om en bostadsrätt har övergått till bostadsrättshavarens make, får maken vägras inträde i föreningen endast om det som villkor för medlemskap i stadgarna föreskrivits att medlemmarna skall tillhöra en viss sammanslutning eller uppfylla liknande villkor och det skäligen

kan fordras att maken uppfyller villkoret. Detta gäller också när en bostadsrätt till en bostadslägenhet övergått till någon annan närstående person som varaktigt sammanbodde med bostadsrättshavaren.

6 § Den som har förvärvat en andel i en bostadsrätt får vägras inträde i föreningen, om annat inte bestämts i stadgarna. Bestämmelserna i 3 och 5 §§ skall dock gälla om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka sambolagen (2003:376) skall tillämpas. Lag (2003:383).

7 § Den som förvärvat en bostadsrätt vid exekutiv försäljning eller vid tvångsförsäljning enligt 8 kap. får inte vägras inträde som medlem av den anledningen att ersättning för bostadsrätten inte beräknats enligt de grunder som anges i stadgarna. Lag (1995:1464).

Rätt till medlemskap vid upplåtelse av bostadsrätt

8 § En bostadsrättsförening som har förvärvat eller avser att förvärva ett hus för ombildning av hyresrätt till bostadsrätt får inte vägra en hyresgäst i huset inträde i föreningen. Detta gäller dock inte om

1. hyresförhållandet avser en lokal och lokalen inte skall upplåtas med bostadsrätt,
2. hyresförhållandet beror av anställning och lägenheten inte skall upplåtas med bostadsrätt, eller
3. sådana omständigheter föreligger att en bostadsrättsförening enligt 3 eller 4 § kan vägra den som förvärvat bostadsrätt inträde i föreningen.

Föreningen får också efter det att den förvärvat huset vägra en hyresgäst inträde i föreningen, om

1. denne inte var hyresgäst i huset när bostadsrättsföreningen förvärvade det, eller

2. hyresgästen ansökt om medlemskap i föreningen senare än ett år efter föreningens förvärv av huset.

Medlemskap får inte vägras på grund av bestämmelsen i andra stycket 1, om hyresgästen var make eller på något annat sätt närstående till den som innehade hyresrätten när föreningen förvärvade huset och hyresrätten övergått till hyresgästen enligt 12 kap. 33 §, 34 § eller 47 § andra stycket jordabalken. Hyresgästen måste dock ha ansökt om medlemskap inom den tid som anges i andra stycket 2 eller, om det är förmånligare för hyresgästen, senast tre månader efter den dag då hyresrätten övertogs. Lag (1995:1464).

9 § Skall en bostadsrättsförening i annat fall än som avses i 8 § upplåta bostadsrätt till en lägenhet och ansöker någon om medlemskap i föreningen i syfte att erhålla lägenheten är föreningen skyldig att bevilja medlemskap endast om den sökande har tecknat förhandsavtal enligt 5 kap.

Medlemskap enligt första stycket behöver inte beviljas förrän den ekonomiska planen har registrerats enligt 3 kap. och lägenheten står klar för inflyttning. Lag (1993:411).

Rätt till överprövning av frågan om inträde

10 § Den som i annat fall än som sägs i 4 § första stycket förvärvat en bostadsrätt men vägrats inträde i föreningen kan inom en månad från den dag han fick del av beslutet om detta hänskjuta tvisten till hyresnämnden. Detsamma gäller hyresgäst som avses i 8 § och sådan sökande som sägs i 9 §.

En bestämmelse om ogiltighet av en överlåtelse när medlemskap vägras

finns i 6 kap. 5 §.

Utträde ur föreningen m.m.

11 § En medlem som inte har någon bostadsrätt i föreningen kan utträda ur föreningen och får av orsak som anges i stadgarna uteslutas ur denna.

En medlem som upphör att vara bostadsrättshavare skall anses ha utträtt ur föreningen, om inte styrelsen medgett att han får stå kvar som medlem. Detta gäller inte om bostadsrätten upphört på grund av att det hus i vilket lägenheten finns har övergått till en ny ägare.

12 § Om föreningen vägrar att upplåta bostadsrätt till någon som avses i 8 eller 9 § och som antagits som medlem i föreningen eller antar inte en sådan medlem ett erbjudande från föreningen om att få lägenheten upplåten med bostadsrätt, skall han anses ha utträtt ur föreningen. Detta gäller dock inte om

1. han inom sex månader från beslutet eller erbjudandet har hänskjutit frågan om upplåtelse till hyresnämnden enligt 4 kap. 6 § andra stycket, eller

2. styrelsen medgett att han får stå kvar i föreningen.

Medlemmen skall också anses ha utträtt ur föreningen när ett beslut har vunnit laga kraft som innebär avslag på hans begäran om upplåtelse av bostadsrätt.

13 § Har föreningen antagit en hyresgäst som avses i 8 § som medlem i föreningen men upphör denne att vara hyresgäst innan någon bostadsrätt upplåtits till honom, skall medlemmen anses ha utträtt ur föreningen den dag hyresförhållandet upphör. Dessa bestämmelser gäller dock inte, om föreningens styrelse medgett att medlemmen får stå kvar i föreningen.

14 § I stadgarna får föreskrivas att en anmälan om utträde ur föreningen

skall göras skriftligen och att handlingen skall vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift.

Fråga om uteslutning prövas av föreningsstämman, om inte något annat har bestämts i stadgarna.

3 kap. Ekonomisk plan

Planens innehåll m.m.

1 § Innan en bostadsrättsförening upplåter lägenheter med bostadsrätt, skall en ekonomisk plan upprättas av föreningens styrelse och registreras av Bolagsverket. Planen skall innehålla de upplysningar som är av betydelse för en bedömning av föreningens verksamhet. Av planen skall också framgå om förutsättningarna för registrering enligt 1 kap. 5 § är uppfyllda. Lag (2004:247).

2 § Den ekonomiska planen skall vara försedd med intyg av två personer. Av intyget skall framgå

1. att förutsättningarna för registrering enligt 1 kap. 5 § är uppfyllda,
2. att de i planen lämnade uppgifterna är riktiga och stämmer överens med tillgängliga handlingar, samt
3. att gjorda beräkningar är vederhäftiga och att den ekonomiska planen framstår som hållbar.

I intyget skall intygsgivarna också ange de huvudsakliga omständigheter som ligger till grund för deras bedömning och vilka handlingar som har varit tillgängliga för dem.

Lag (2003:31).

3 § Intygsgivare ska utses bland dem som

1. regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har förklarat behöriga att utfärda intyg, eller

2. i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) driver en i den staten etablerad verksamhet som omfattar utfärdandet av intyg av liknande slag som avses i 2 §.

Det är inte tillåtet att utse någon till intygsgivare, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för dennes opartiskhet. Ingen av intygsgivarna får vara anställd hos företag, organisation eller någon annan som har bildat bostadsrättsföreningen eller hjälpt till med föreningsbildningen eller med att upprätta den ekonomiska planen. Lag (2009:1080).

Ny plan

4 § Om det sedan den ekonomiska planen har upprättats inträffar något som är av väsentlig betydelse för bedömningen av föreningens verksamhet, får föreningen inte upplåta lägenheter med bostadsrätt förrän en ny ekonomisk plan har upprättats av föreningens styrelse och registrerats av Bolagsverket.

En förening får upplåta en lägenhet med bostadsrätt trots att den inte finns upptagen i en registrerad ekonomisk plan, om upplåtelsen inte har någon sådan betydelse som sägs i första stycket. Lag (2004:247).

Planens offentlighet

5 § Styrelsen skall hålla en registrerad ekonomisk plan tillgänglig för var och en som vill ta del av planen.

4 kap. Upplåtelse av lägenheter med bostadsrätt

När upplåtelse får ske

1 § Bestämmelser om medlemskap och ekonomisk plan som förutsättning för upplåtelse finns i 1 och 3 kap.

2 § Innan den slutliga kostnaden för föreningens hus har redovisats i en registrerad ekonomisk plan eller på en föreningsstämma, är det inte tillåtet att upplåta bostadslägenheter med bostadsrätt utan tillstånd av Bolagsverket.

Bolagsverket skall lämna tillstånd om

1. en ekonomisk plan har registrerats och
2. föreningen ställt betryggande säkerhet hos Bolagsverket för återbetalning av insatsen till bostadsrättshavarna jämte, i förekommande fall, upplåtelseavgift.

Bolagsverket skall på begäran av föreningen återställa säkerheten sedan ett år förflutit efter det att den slutliga kostnaden har redovisats på en föreningsstämma. Har talan om ersättning väckts före utgången av denna tid, får säkerheten dock inte återställas förrän målet är slutligt avgjort och föreningens betalningsskyldighet har fullgjorts. Lag (2004:247).

3 § En lägenhet som är upplåten med hyresrätt får inte upplåtas med bostadsrätt så länge ett hyresförhållande består. Lägenheten får dock upplåtas med bostadsrätt, om mindre än tre månader återstår av hyrestiden och hyresvärden och hyresgästen har kommit överens om att hyresförhållandet skall upphöra utan att hyresrätten överläts till någon

annan.

4 § I 5 kap. finns bestämmelser om när en bostadsrättsförening får ingå avtal om att i framtiden upplåta lägenheter med bostadsrätt.

Upplåtelseavtalet

5 § Upplåtelse av en lägenhet med bostadsrätt skall ske skriftligen, om inte något annat följer av lagen (1991:615) om omregistrering av vissa bostadsföreningar till bostadsrättsföreningar.

I upplåtelsehandlingen skall följande anges: parternas namn, den lägenhet upplåtelsen avser samt de belopp som skall betalas som insats och årsavgift samt i förekommande fall upplåtelseavgift. Lag (1993:411).

Skyldighet att upplåta bostadsrätt

6 § Om någon som avses i 2 kap. 8 § eller 9 § första stycket har antagits som medlem i föreningen, får föreningen inte vägra att upplåta den lägenhet som är avsedd för medlemmen med bostadsrätt eller erbjuda sådana villkor för upplåtelsen som medlemmen skäligen inte bör godta.

Hyresnämnden får på ansökan av medlemmen förelägga föreningen att upplåta lägenheten med bostadsrätt. Föreläggandet får förenas med vite. Nämnden får också fastställa villkoren för upplåtelsen.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte hyresgäst som avses i 2 kap. 8 §, om det är bestämt att hans hyresförhållande skall upphöra.

Om utträde ur föreningen när upplåtelse enligt denna paragraf inte kommit till stånd finns bestämmelser i 2 kap. 12 §.

Ogiltiga upplåtelse m.m.

7 § En upplåtelse som skett i strid med bestämmelserna i 3 kap. 1 § med krav på en registrerad ekonomisk plan eller formkravet i 5 § är ogiltig. Den som bostadsrätten upplåtits till har därvid rätt till ersättning för skada. Har lägenheten tillträtts, skall hyresavtal anses ingånget för tiden från tillträdet. Väcks inte talan om upplåtelsens ogiltighet inom två år från den dag då upplåtelsen skedde, är rätten till sådan talan förlorad.

Om en lägenhet som är upplåten med hyresrätt har upplåtits med bostadsrätt i strid med bestämmelserna i 3 §, är upplåtelsen ogiltig. I ett sådant fall gäller bestämmelserna om återbetalning och ersättning i 10 § andra stycket.

8 § Om en upplåtelse skett i strid med bestämmelserna i 3 kap. 4 § med krav på en registrerad ny ekonomisk plan, får bostadsrättshavaren efter uppsägning frånträda bostadsrätten, om han var i god tro när upplåtelsen skedde. Uppsägning skall ske inom tre månader från den dag då bostadsrättshavaren fick kännedom om det förhållande som bort föranleda upprättandet av en ny ekonomisk plan, dock inte senare än två år från upplåtelsen.

Om en upplåtelse skett i strid med bestämmelserna i 2 § med krav på tillstånd för upplåtelse av bostadsrätt, får bostadsrättshavaren efter uppsägning frånträda bostadsrätten. Uppsägning får dock inte ske sedan Bolagsverket lämnat tillstånd till upplåtelsen och inte heller efter utgången av den i 2 § tredje stycket angivna tiden.

Sker uppsägning enligt första eller andra stycket, övergår bostadsrätten genast till föreningen. Föreningen skall betala skälig ersättning för bostadsrätten. Bostadsrättshavaren har även rätt till ersättning för skada. Har lägenheten tillträtts, skall hyresavtal anses ingånget för tiden från uppsägningen, om

bostadsrättshavaren i uppsägningen begärt att få bo kvar i lägenheten. Lag (2004:247).

Hyresvillkor vid ogiltiga upplåtelser och när bostadsrätten frånträds

9 § Om parterna inte kommer överens om hyresvillkoren enligt 7 § första stycket eller 8 § sista stycket, fastställs dessa av hyresnämnden. I väntan på att hyresvillkoren för tiden från att hyresavtal skall anses ingånget blir slutligt bestämda skall hyra betalas enligt vad föreningen bestämt i fråga om årsavgift.

Konkurrerande upplåtelser

10 § Om en viss lägenhet upplåtits med bostadsrätt åt flera var för sig, gäller upplåtelseerna efter den tidsföljd i vilken de ägt rum. Är upplåtelseerna samtidiga eller går det inte att fastställa i vilken tidsföljd de skett, skall rätten på talan besluta om företrädet mellan dem efter vad som med hänsyn till omständigheterna är skäligt.

Den som inte får behålla bostadsrätten till följd av bestämmelserna i första stycket, har rätt att få tillbaka den insats och upplåtelseavgift som han betalat till föreningen. Han har även rätt till ersättning av föreningen för skada, om han vid upplåtelsen varken kände till eller borde ha känt till den andra upplåtelsen.

Avsägelse

11 § En bostadsrättshavare får avsäga sig bostadsrätten tidigast efter två år från upplåtelsen och därigenom bli fri från sina förpliktelser som bostadsrättshavare. Avsägelsen skall göras skriftligen hos styrelsen.

Vid en avsägelse övergår bostadsrätten till föreningen vid det månadsskifte som inträffar närmast efter tre månader från avsägelsen eller vid det senare månadsskifte som angetts i denna.

5 kap. Förhandsavtal

Rätt att ingå förhandsavtal och att ta emot förskott

1 § En bostadsrättsförening får ingå avtal om att i framtiden upplåta en lägenhet med bostadsrätt. Ett sådant avtal kallas förhandsavtal.

Ett förhandsavtal innebär att föreningen är skyldig att upplåta lägenheten med bostadsrätt åt den som tecknat sig för lägenheten. Förhandstecknaren är å sin sida skyldig att förvärva lägenheten med bostadsrätt.

2 § En bostadsrättsförening får ta emot förskott för en bostadsrätt endast av den som tecknat ett förhandsavtal och om Bolagsverket har lämnat föreningen tillstånd att ta emot förskott.

Ett förskott får avse ett belopp som motsvarar högst den beräknade insatsen för bostadsrätten.

Om föreningen har tagit emot ett belopp som överstiger vad som följer av andra stycket, har förhandstecknaren rätt att få tillbaka det överskjutande beloppet jämte ränta enligt 2 § räntelagen (1975:635). Lag (2004:247).

3 § Ett förhandsavtal skall upprättas skriftligen. I avtalet skall följande anges: parternas namn, den lägenhet som avses bli upplåten med bostadsrätt, beräknad tidpunkt för upplåtelsen, de beräknade avgifterna för bostadsrätten och, i förekommande fall, belopp som lämnas i förskott.

De beräknade avgifterna för bostadsrätten skall grundas på en kalkyl över kostnaderna för projektet. Kalkylen skall vara

försedd med ett intyg av två sådana intygsgivare som avses i 3 kap. 3 §. Av intyget skall framgå

1. att de i kalkylen lämnade uppgifterna är riktiga och stämmer överens med tillgängliga handlingar, samt
2. att gjorda beräkningar är vederhäftiga och att kalkylen framstår som hållbar.

I intyget skall intygsgivarna också ange de huvudsakliga omständigheter som ligger till grund för deras bedömning och vilka handlingar som har varit tillgängliga för dem. Styrelsen skall hålla kalkylen och intyget tillgängliga för förhandstecknaren innan avtalet ingås. Lag (2003:31).

4 § Ett förhandsavtal som ingås i strid med bestämmelserna i 3 § är ogiltigt.

5 § Bolagsverket skall lämna tillstånd till en förening att ta emot förskott, om

1. det finns en kalkyl över kostnaderna för projektet, granskad enligt 3 § andra och tredje styckena, och
2. föreningen ställt betryggande säkerhet hos Bolagsverket för återbetalning av förskott till förhandstecknarna.

Bolagsverket skall på begäran av föreningen återställa säkerheten efter det att bostadsrätterna upplåtits eller mottagna förskott har återbetalats. Lag (2004:247).

6 § Förhandstecknaren får inte sätta någon annan än sin make i sitt ställe eller pantsätta sin rätt enligt avtalet. Vad som sägs om make skall gälla även sådan sambo på vilken sambolagen (2003:376) skall tillämpas. En överlåtelse eller pantsättning i

strid med dessa bestämmelser är ogiltig. Lag (2003:383).

Ett avtals upphörande

7 § Ett förhandsavtal upphör att gälla, om avtalet avser en lägenhet i ett hus som föreningen har förvärvat eller avser att förvärva för ombildning till bostadsrätt och förhandstecknarens hyresrätt till lägenheten upphör innan bostadsrätten upplåtits.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om förhandstecknaren har satt sin make eller sambo i sitt ställe och denne övertagit hyresrätten till lägenheten. Lag (1995:1464).

8 § Förhandstecknaren får efter uppsägning genast frånträda avtalet, om

1. lägenheten inte upplåts med bostadsrätt senast vid inflyttningen,
2. upplåtelsen genom försummelse av föreningen inte sker inom skälig tid efter den beräknade tidpunkten för upplåtelsen, eller
3. de avgifter som skall betalas för bostadsrätten är väsentligt högre än som angavs i förhandsavtalet och förhandstecknaren av denna anledning säger upp avtalet inom tre månader från den dag då han fick kännedom om den högre avgiften.

Bestämmelserna i första stycket 1 gäller inte om förhandstecknaren innehar lägenheten med hyresrätt.

Om en förhandstecknare har biträtt ett beslut om förvärv av ett hus för ombildning till bostadsrätt enligt 9 kap. 19 §, upphör dock avtalet i de fall som avses i första stycket 3 att gälla endast om det dessutom inte är oskäligt mot föreningen eller medlemmarna att avtalet upphör. Lag (1995:1464).

Rätt till ersättning

9 § Om ett förhandsavtal upphör att gälla enligt bestämmelserna i 7 eller 8 §, har förhandstecknaren

1. rätt att få tillbaka belopp som han betalat i förskott jämte ränta enligt 2 § räntelagen (1975:635),
2. rätt till skälig ersättning för sådana kostnader som han med föreningens godkännande åtagit sig för lägenhetens inredning och utformning och som blivit onyttiga för honom, och
3. rätt till ersättning för annan skada som föreningen har förorsakat honom genom försumlighet.

Bestämmelserna i första stycket gäller också i de fall avtalet är ogiltigt eller föreningen har tagit emot förskott i strid med bestämmelserna i 2 § första stycket.

6 kap. Övergång av bostadsrätt

Rätt att utöva bostadsrätten efter övergång

1 § När en bostadsrätt har överlåtit från en bostadsrättshavare till en ny innehavare, får denne utöva bostadsrätten endast om han är eller antas till medlem i bostadsrättsföreningen.

En juridisk person får dock utöva bostadsrätten utan att vara medlem i föreningen, om den juridiska personen har förvärvat bostadsrätten vid exekutiv försäljning eller vid tvångsförsäljning enligt 8 kap. och då hade panträtt i bostadsrätten. Tre år efter förvärvet får föreningen uppmana den juridiska personen att inom sex månader från uppmaningen visa att någon som inte får vägras inträde i föreningen har förvärvat bostadsrätten och sökt medlemskap. Om uppmaningen inte

följs, får bostadsrätten tvångsförsäljas enligt 8 kap. för den juridiska personens räkning. En juridisk person kan i föreningens stadgar medges en mer vidsträckt rätt än som angetts här.

Lag (1995:1464).

1 a § Ett dödsbo efter en avliden bostadsrättshavare får utöva bostadsrätten trots att dödsboet inte är medlem i föreningen. Tre år efter dödsfallet får föreningen dock uppmana dödsboet att inom sex månader från uppmaningen visa att bostadsrätten har ingått i bodelning eller arvskifte med anledning av bostadsrättshavarens död eller att någon som inte får vägras inträde i föreningen har förvärvat bostadsrätten och sökt medlemskap. Om uppmaningen inte följs, får bostadsrätten tvångsförsäljas enligt 8 kap. för dödsboets räkning. Ett dödsbo kan i föreningens stadgar medges en mer vidsträckt rätt än som angetts här. Lag (1995:1464).

2 § Om en bostadsrätt övergått genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv och förvärvaren inte antagits till medlem, får föreningen uppmana förvärvaren att inom sex månader från uppmaningen eller den längre tid som kan vara bestämd i stadgarna visa att någon som inte får vägras inträde i föreningen har förvärvat bostadsrätten och sökt medlemskap. Om uppmaningen inte följs, får bostadsrätten tvångsförsäljas enligt 8 kap. för förvärvarens räkning. Lag (1995:1464).

Överlåtelse till juridisk person

3 § En juridisk person som är medlem i en bostadsrättsförening får inte utan samtycke av föreningens styrelse genom överlåtelse förvärva bostadsrätt till en bostadslägenhet som inte är avsedd för fritidsändamål.

Samtycke behövs dock inte vid

1. förvärv vid exekutiv försäljning eller tvångsförsäljning enligt

8 kap., om den juridiska personen hade panträtt i bostadsrätten, eller

2. förvärv som görs av en kommun eller ett landsting.

Lag (1995:1464).

Överlåtelseavtalet

4 § Ett avtal om överlåtelse av en bostadsrätt genom köp ska upprättas skriftligen och skrivas under av säljaren och köparen. Köpehandlingen ska innehålla uppgift om den lägenhet som överlåtelsen avser samt om ett pris. Motsvarande gäller vid byte eller gåva. Bestämmelsen i 1 kap. 7 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska inte tillämpas.

Om säljaren och köparen vid sidan av köpehandlingen har kommit överens om ett annat pris än det som anges i köpehandlingen, är den överenskommelsen ogiltig. Mellan säljaren och köparen gäller i stället det pris som anges i köpehandlingen. Priset får dock jämkas, om det är oskäligt att det ska vara bindande. Vid denna bedömning ska hänsyn tas till köpehandlingens innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Lag (2008:84).

Ogiltighet

5 § En överlåtelse är ogiltig, om den som en bostadsrätt övergått till vägras medlemskap i bostadsrättsföreningen. Detta gäller inte vid exekutiv försäljning eller vid tvångsförsäljning enligt 8 kap. Om förvärvaren i ett sådant fall inte antagits till medlem, skall föreningen lösa bostadsrätten mot skälig ersättning, utom i fall då en juridisk person enligt 1 § andra stycket får utöva bostadsrätten utan att vara medlem.

En överlåtelse som avses i 3 § första stycket är ogiltig om föreskrivet samtycke inte erhålls.

En överlåtelse som inte uppfyller formföreskrifterna i 4 § är också ogiltig. Väcks inte talan om överlåtelsens ogiltighet inom två år från den dag då överlåtelsen skedde, är rätten till sådan talan förlorad. Lag (1995:1464).

Ansvar för förpliktelser

6 § För tid efter det att föreningen underrättats om att bostadsrätten övergått till en medlem i föreningen, svarar den från vilken rätten övergått inte för de förpliktelser som åligger en innehavare av bostadsrätten.

Första stycket gäller också om en bostadsrätt övergått till någon som inte är medlem i föreningen genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv eller vid exekutiv försäljning eller tvångsförsäljning enligt 8 kap. Om bostadsrätten i annat fall har övergått till någon som inte är medlem, är den från vilken rätten övergått fri från förpliktelser enligt första stycket först efter det att förvärvaren antagits till medlem. Lag (1995:1464).

7 § Om bostadsrätten efter uppsägning enligt 7 kap. 18 § kan tvångsförsäljas enligt 8 kap., svarar bostadsrättshavaren inte för de förpliktelser som åligger en innehavare av bostadsrätten för längre tid än till det månadsskifte som inträffar närmast efter sex månader från den dag då bostadsrättshavaren blev skild från lägenheten. Lag (1995:1464).

8 § Den som förvärvar en bostadsrätt svarar inte för de betalningsförpliktelser som den från vilken bostadsrätten har övergått hade mot bostadsrättsföreningen. När en bostadsrätt har övergått genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller

liknande förvärv, svarar dock förvärvaren tillsammans med den från vilken bostadsrätten övergått för de förpliktelser som denne haft som innehavare av bostadsrätten. Lag (1995:1464).

Rätt att lösa bostadsrätt till lokal

9 § En bostadsrättsförening får i sina stadgar ta in ett förbehåll om att föreningen eller medlemmarna vid övergång av bostadsrätt till lokal skall ha rätt att lösa bostadsrätten. Stadgarna skall i så fall ange i vilken ordning lösningsrätten skall tillkomma föreningen eller medlemmarna, inom vilken tid lösningsrätten skall göras gällande hos förvärvaren samt efter vilka grunder ersättning för bostadsrätten skall bestämmas och inom vilken tid den skall betalas. Lag (1992:505)

Sidoavtal

10 § Finns det mellan föreningen och den från vilken bostadsrätten till en bostadslägenhet övergått ett annat avtal som avser en nyttighet som har ett omedelbart samband med användningen av lägenheten och som är av mindre betydelse i jämförelse med den användningen, upphör även det andra avtalet att gälla vid den tidpunkt som anges i 6 §. Har föreningen sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning enligt 7 kap. 18 §, skall dock det andra avtalet upphöra att gälla när bostadsrättshavaren enligt 7 kap. 24 § är skyldig att flytta.

Föreningens skyldighet till vidareöverlåtelse

11 § Har en bostadsrätt övergått till bostadsrättsföreningen, skall den överlåtas så snart det kan ske utan förlust, om inte föreningen på en föreningsstämma beslutar att bostadsrätten skall upphöra.

Om en bostadsrätt som har övergått till föreningen är pantsatt, får beslut om bostadsrättens upphörande meddelas endast om panthavaren har medgivit detta eller om bostadsrätten saknar värde för

panthavaren. Lag (1995:1464).

7 kap. Bostadsrättshavarens rättigheter och skyldigheter

Föreningens ansvar för lägenhetens skick

1 § När lägenheten skall tillträdas första gången efter en bostadsrättsupplåtelse, skall föreningen tillhandahålla lägenheten i sådant skick att den enligt den allmänna uppfattningen i orten är fullt brukbar för det avsedda ändamålet. Detta gäller om inte något annat har avtalats.

2 § Är lägenheten, när den skall tillträdas första gången efter bostadsrättsupplåtelsen, inte i det skick som bostadsrättshavaren har rätt att fordra enligt 1 §, får han avhjälpa bristen på föreningens bekostnad, om inte styrelsen på tillsägelse ombesörjer åtgärden så snart det kan ske. Kan bristen inte avhjälpas utan dröjsmål eller underlåter styrelsen att efter tillsägelse ombesörja åtgärden så snart det kan ske, får bostadsrättshavaren efter uppsägning frånträda bostadsrätten. Uppsägning får dock ske endast om bristen är av väsentlig betydelse. Sedan bristen blivit avhjälpd får uppsägning inte ske. För den tid lägenheten är i bristfälligt skick har bostadsrättshavaren rätt till skälig nedsättning av årsavgiften.

Bostadsrättshavaren har även rätt till ersättning för skada, om bristen beror på försummelse från föreningens sida.

3 § Om bostadsrättshavaren inte får tillträda lägenheten i rätt tid när lägenheten skall tillträdas första gången efter en bostadsrättsupplåtelse och beror inte dröjsmålet på honom, har han rätt till skälig nedsättning av årsavgiften för den tid han inte kan använda lägenheten eller del av den. Är hindret av väsentlig betydelse, får bostadsrättshavaren efter uppsägning frånträda bostadsrätten. Uppsägning får inte ske efter tillträdet.

Bostadsrättshavaren har även rätt till ersättning för skada, om dröjsmålet beror på försummelse från föreningens sida.

4 § Sedan tillträde medgetts är föreningen skyldig att hålla lägenheten, huset och marken i gott skick, i den mån ansvaret inte enligt 12 § vilar på bostadsrättshavaren. Bestämmelserna i 2 § tillämpas om föreningen åsidosätter sin reparationskyldighet eller om det på något annat sätt uppstår hinder eller men i nyttjanderätten genom föreningens vållande. Lag (1995:1464).

5 § Finns det ohyra i lägenheten till men för bostadsrättshavaren gäller 2 § i tillämpliga delar. Har ohyran kommit efter det att lägenheten tillträtts, gäller dock inte vad som sagts nu, om det skett genom vårdslöshet eller försummelse av bostadsrättshavaren eller någon som han eller hon svarar för enligt 12 § tredje stycket 2.

I fråga om bostadslägenhet som utgör en del av ett hus är styrelsen skyldig att vidta tjänliga åtgärder för att utrota ohyra, även om bostadsrättshavaren är ansvarig enligt första stycket för att sådan förekommer i lägenheten. Är bostadsrättshavaren utan ansvar för ohyran, har han rätt till ersättning för nödvändiga kostnader som han drabbats av genom åtgärder för att utrota ohyran. Lag (2003:31).

Hur bostadsrättshavaren får använda lägenheten

6 § Bostadsrättshavaren får inte använda lägenheten för något annat ändamål än det avsedda. Föreningen får dock endast åberopa avvikelse som är av avsevärd betydelse för föreningen eller någon annan medlem i föreningen.

Om en bostadslägenhet som inte är avsedd för fritidsändamål innehas med bostadsrätt av en juridisk person, får lägenheten endast användas

för att i sin helhet upplåtas i andra hand som permanentbostad, om inte något annat har avtalats.

7 § Bostadsrättshavaren får inte utan styrelsens tillstånd i lägenheten utföra åtgärd som innefattar

1. ingrepp i en bärande konstruktion,
2. ändring av befintliga ledningar för avlopp, värme, gas eller vatten, eller
3. annan väsentlig förändring av lägenheten.

Styrelsen får inte vägra att medge tillstånd till en åtgärd som avses i första stycket om inte åtgärden är till påtaglig skada eller olägenhet för föreningen.

I stadgarna får föreskrivas att styrelsens tillstånd inte behövs för att utföra en åtgärd som avses i första stycket.

Lag (2003:31).

8 § Bostadsrättshavaren får inte inrymma utomstående personer i lägenheten, om det kan medföra men för föreningen eller någon annan medlem i föreningen.

9 § När bostadsrättshavaren använder lägenheten skall han eller hon se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas. Bostadsrättshavaren skall även i övrigt vid sin användning av lägenheten iaktta allt som fordras för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom eller utanför huset. Han eller hon skall rätta sig efter de särskilda regler som föreningen i överensstämmelse med ortens sed meddelar. Bostadsrättshavaren skall hålla noggrann tillsyn över att dessa

åligganden fullgörs också av dem som han eller hon svarar för enligt 12 § tredje stycket 2.

Om det förekommer sådana störningar i boendet som avses i första stycket första meningen, skall föreningen

1. ge bostadsrättshavaren tillsägelse att se till att störningarna omedelbart upphör, och

2. om det är fråga om en bostadslägenhet, underrätta socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen om störningarna.

Andra stycket gäller inte om föreningen säger upp bostadsrättshavaren med anledning av att störningarna är särskilt allvarliga med hänsyn till deras art eller omfattning.

Om bostadsrättshavaren vet eller har anledning att misstänka att ett föremål är behäftat med ohyra får detta inte tas in i lägenheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till underrättelse som avses i andra stycket 2. Lag (2004:390).

Upplåtelse av lägenheten i andra hand

10 § En bostadsrättshavare får upplåta sin lägenhet i andra hand till annan för självständigt brukande endast om styrelsen ger sitt samtycke. Detta gäller även i de fall som avses i 6 § andra stycket.

Samtycke behövs dock inte,

1. om en bostadsrätt har förvärvats vid exekutiv försäljning

eller tvångsförsäljning enligt 8 kap. av en juridisk person som hade panträtt i bostadsrätten och som inte antagits till medlem i föreningen, eller

2. om lägenheten är avsedd för permanentboende och bostadsrätten till lägenheten innehas av en kommun eller ett landsting.

Styrelsen skall genast underrättas om en upplåtelse enligt andra stycket. Lag (2003:31).

11 § Vägrar styrelsen att ge sitt samtycke till en andrahandsupplåtelse får bostadsrättshavaren ändå upplåta sin lägenhet i andra hand, om hyresnämnden lämnar tillstånd till upplåtelsen. Tillstånd ska lämnas, om bostadsrättshavaren har skäl för upplåtelsen och föreningen inte har någon befogad anledning att vägra samtycke. Tillståndet ska begränsas till viss tid.

I fråga om en bostadslägenhet som innehas av en juridisk person krävs det för tillstånd endast att föreningen inte har någon befogad anledning att vägra samtycke. Tillståndet kan begränsas till viss tid.

Ett tillstånd till andrahandsupplåtelse kan förenas med villkor. Lag (2014:319).

Bostadsrättshavarens ansvar för lägenhetens skick

12 § Bostadsrättshavaren skall på egen bekostnad hålla lägenheten i gott skick, om inte något annat bestämts i stadgarna eller följer av andra-femte styckena. Detta gäller även mark, om sådan ingår i upplåtelsen.

Bostadsrättshavaren svarar inte för reparationer av ledningar

för avlopp, värme, gas, elektricitet och vatten, om föreningen har försett lägenheten med ledningarna och dessa tjänar fler än en lägenhet. Detsamma gäller ventilationskanaler.

För reparationer på grund av brand- eller vattenledningsskada svarar bostadsrättshavaren endast om skadan uppkommit genom

1. hans eller hennes egen vårdslöshet eller försummelse, eller
2. vårdslöshet eller försummelse av
 - a) någon som hör till hans eller hennes hushåll eller som besöker honom eller henne som gäst,
 - b) någon annan som han eller hon har inrymt i lägenheten, eller
 - c) någon som för hans eller hennes räkning utför arbete i lägenheten.

För reparation på grund av brandskada som uppkommit genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än bostadsrättshavaren själv är dock denne ansvarig endast om han eller hon brustit i omsorg och tillsyn.

Tredje stycket gäller i tillämpliga delar om det finns ohyra i lägenheten. Lag (2003:31).

Föreningens rätt att avhjälpa brist

12 a § Om bostadsrättshavaren försummar sitt ansvar för lägenhetens skick enligt 12 § i sådan utsträckning att annans säkerhet äventyras eller det finns risk för omfattande skador på annans egendom och inte efter uppmaning avhjälper bristen i lägenhetens skick så snart som möjligt, får föreningen avhjälpa bristen på bostadsrättshavarens bekostnad. Lag (2003:31).

Tillträde till lägenheten

13 § Företrädare för bostadsrättsföreningen har rätt att få komma in i lägenheten när det behövs för tillsyn eller för att utföra arbete som föreningen svarar för eller har rätt att utföra enligt 12 a §. När bostadsrättshavaren har av sagt sig bostadsrätten enligt 4 kap. 11 § eller när bostadsrätten skall tvångsförsäljas enligt 8 kap., är bostadsrättshavaren skyldig att låta lägenheten visas på lämplig tid. Föreningen skall se till att bostadsrättshavaren inte drabbas av större olägenhet än nödvändigt.

Bostadsrättshavaren är skyldig att tåla sådana inskränkningar i nyttjanderätten som föranleds av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i huset eller på marken, även om hans lägenhet inte besväras av ohyra. I så fall tillämpas 5 §.

Om bostadsrättshavaren inte lämnar tillträde till lägenheten när föreningen har rätt till det, får Kronofogdemyndigheten besluta om särskild handräckning. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Lag (2006:710).

Avgifter till föreningen

14 § Varje medlem ska betala en avgift till bostadsrättsföreningen i form av en insats när bostadsrätt upplåts till honom eller henne. Föreningen har dessutom rätt att ta ut en årsavgift för den löpande verksamheten samt, om det anges i stadgarna, upplåtelseavgift, överlåtelseavgift, pantsättningsavgift och avgift för andrahandsupplåtelse.

Om en kostnad som hänför sig till uppvärmning eller

nedkylning av medlemmens lägenhet eller dess förseende med varmvatten eller elektrisk ström kan påföras medlemmen efter individuell mätning, ska beräkningen av årsavgiften, till den del avgiften avser ersättning för sådan kostnad, ta sin utgångspunkt i den uppmätta förbrukningen.

En beslutad insats kan ändras enligt 9 kap. 13 och 16 §§.

Föreningen får i övrigt inte ta ut särskilda avgifter för åtgärder som föreningen ska vidta med anledning av denna lag eller någon annan författning.

Vid ombildning av hyresrätt till bostadsrätt får bostadsrättsföreningen inte ta ut upplåtelseavgift förrän efter en månad från den dag då föreningen erbjudit hyresgästen att få lägenheten upplåten med bostadsrätt. Intill dess sex månader förflutit räknat från dagen för erbjudandet, får avgiften högst motsvara ränta på insatsen enligt 5 § räntelagen (1975:635).

Avgiften för andrahandsupplåtelse får för en lägenhet årligen motsvara högst tio procent av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Om en lägenhet upplåts under en del av ett år, beräknas den högsta tillåtna avgiften efter det antal kalendermånader som lägenheten är upplåten. Lag (2014:336).

15 § Avgifter till föreningen skall betalas under föreningens adress eller annan adress som föreningen uppger. Betalning får alltid ske genom postanvisning, postgiro eller bankgiro.

Om bostadsrättshavaren betalar sin avgift på post- eller bankkontor, anses beloppet ha kommit föreningen till handa omedelbart vid betalningen. Lämnar bostadsrättshavaren ett betalningsuppdrag på avgiften till bank-, post- eller girokontor, anses beloppet ha kommit föreningen till handa när betalningsuppdraget togs emot av det

förmedlande kontoret.

16 § Om bostadsrättshavaren inte i rätt tid betalar insats eller upplåtelseavgift som skall betalas innan lägenheten får tillträdas och sker inte heller rättelse inom en månad från anmaning, får föreningen häva upplåtelseavtalet. Detta gäller inte om lägenheten tillträtts med styrelsens medgivande.

Om avtalet hävs, har föreningen rätt till ersättning för skada.

I 18--25 §§ finns bestämmelser om förverkande när avgifter betalas för sent efter tillträdet.

16 a § Föreningen har panträtt i bostadsrätten för sin fordran på sådana avgifter som avses i 14 § första stycket. Vid utmätning eller konkurs jämföras sådan panträtt med handpanträtt.

Sådan panträtt som avses i första stycket har företräde framför en panträtt som har upplåtits av en innehavare av bostadsrätten, om inte annat följer av 31 §. Lag (1995:1464).

Rätt för bostadsrättshavaren att frånträda bostadsrätten vid avgiftshöjning

17 § Har beslut fattats om en väsentlig avgiftshöjning för bostadsrätten, får bostadsrättshavaren efter uppsägning frånträda bostadsrätten, om det inte är oskäligt mot föreningen eller dess medlemmar att bostadsrätten frånträds. Uppsägning skall ske inom tre månader från den dag då bostadsrättshavaren fick kännedom om avgiftshöjningen.

Förverkande

18 § Nyttjanderätten till en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som tillträtts är, med de begränsningar som följer av 19 och 20 §§, förverkad och föreningen således

berättigad att säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning,

1. om bostadsrättshavaren dröjer med att betala insats eller upplåtelseavgift utöver två veckor eller den längre tid som kan vara bestämd i stadgarna från det att föreningen efter förfallodagen anmanat honom eller henne att fullgöra sin betalningsskyldighet,

1 a. om bostadsrättshavaren dröjer med att betala årsavgift eller avgift för andrahandsupplåtelse mer än en vecka efter förfallodagen när det gäller en bostadslägenhet eller mer än två vardagar efter förfallodagen när det gäller en lokal,

2. om bostadsrättshavaren utan behövligt samtycke eller tillstånd upplåter lägenheten i andra hand,

3. om lägenheten används i strid med 6 eller 8 §,

4. om bostadsrättshavaren eller den som lägenheten upplåtits till i andra hand genom vårdslöshet är vållande till att det finns ohyra i lägenheten eller om bostadsrättshavaren genom att inte utan oskäligt dröjsmål underrätta styrelsen om att det finns ohyra i lägenheten bidrar till att ohyran sprids i huset,

5. om lägenheten på annat sätt vanvårdas eller om bostadsrättshavaren åsidosätter sina skyldigheter enligt 9 § vid användning av lägenheten eller om den som lägenheten upplåtits till i andra hand vid användning av denna åsidosätter de skyldigheter som en bostadsrättshavare enligt samma paragraf har,

6. om bostadsrättshavaren inte lämnar tillträde till lägenheten enligt 13 § och han eller hon inte kan visa en giltig ursäkt för detta,

7. om bostadsrättshavaren inte fullgör en skyldighet som går utöver det han eller hon ska göra enligt denna lag, och det måste anses vara av synnerlig vikt för föreningen att skyldigheten fullgörs, samt

8. om lägenheten helt eller till väsentlig del används för näringsverksamhet eller därmed likartad verksamhet, vilken utgör eller i vilken till en inte oväsentlig del ingår brottsligt förfarande, eller för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Lag (2014:319).

19 § Nyttjanderätten är inte förverkad, om det som ligger bostadsrättshavaren till last är av ringa betydelse. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om det som ligger bostadsrättshavaren till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt bostadsrättshavaren eller någon i bostadsrättshavarens hushåll för brott.

Nyttjanderätten till en bostadslägenhet är inte förverkad på grund av att en skyldighet som avses i 18 § 7 inte fullgörs, om bostadsrättshavaren är en kommun eller ett landsting och skyldigheten inte kan fullgöras av en kommun eller ett landsting.

En skyldighet för bostadsrättshavaren att inneha anställning i ett visst företag eller någon liknande skyldighet får inte läggas till grund för förverkande. Lag (2014:334).

20 § Uppsägning på grund av förhållande som avses i 18 § 2, 3 eller 5-7 får ske om bostadsrättshavaren låter bli att efter tillsägelse vidta rättelse utan dröjsmål.

Uppsägning på grund av förhållande som avses i 18 § 2 får dock,

om det är fråga om en bostadslägenhet, inte ske om bostadsrättshavaren utan dröjsmål ansöker om tillstånd till upplåtelsen och får ansökan beviljad.

Uppsägning på grund av störningar i boendet enligt 18 § 5 får, om det är fråga om en bostadslägenhet, inte ske förrän socialnämnden har underrättats enligt 9 § andra stycket 2.

Är det fråga om särskilt allvarliga störningar i boendet gäller vad som sägs i 18 § 5 även om någon tillsägelse om rättelse inte har skett. Vid sådana störningar får uppsägning som gäller en bostadslägenhet ske utan föregående underrättelse till socialnämnden. En kopia av uppsägningen skall dock skickas till socialnämnden.

Fjärde stycket gäller inte om störningarna inträffat under tid då lägenheten varit upplåten i andra hand på sätt som anges i 10 eller 11 §. Lag (2004:390).

21 § Är nyttjanderätten förverkad på grund av förhållande, som avses i 18 § 1-3 eller 5-7 men sker rättelse innan föreningen har sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning, får han eller hon inte därefter skiljas från lägenheten på den grunden. Detta gäller dock inte om nyttjanderätten är förverkad på grund av sådana särskilt allvarliga störningar i boendet som avses i 9 § tredje stycket.

Bostadsrättshavaren får inte heller skiljas från lägenheten om föreningen inte har sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning inom tre månader från den dag då föreningen fick reda på förhållande som avses i 18 § 4 eller 7 eller inte inom två månader från den dag då föreningen fick reda på förhållande som avses i 18 § 2 sagt till bostadsrättshavaren att vidta rättelse. Lag (2003:31).

22 § En bostadsrättshavare kan skiljas från lägenheten på grund av förhållande som avses i 18 § 8 endast om föreningen har sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning inom två månader från det att föreningen fick reda på förhållandet. Om den brottsliga verksamheten har angetts till åtal eller om förundersökning har inletts inom samma tid, har föreningen dock kvar sin rätt till uppsägning intill dess att två månader har gått från det att domen i brottmålet har vunnit laga kraft eller det rättsliga förfarandet har avslutats på något annat sätt.

23 § Är nyttjanderätten enligt 18 § 1 a förverkad på grund av dröjsmål med betalning av årsavgift eller avgift för andrahandsupplåtelse, och har föreningen med anledning av detta sagt upp bostadsrättshavaren till avflyttning, får han eller hon på grund av dröjsmålet inte skiljas från lägenheten

1. om avgiften – när det är fråga om en bostadslägenhet – betalas inom tre veckor från det att

a) bostadsrättshavaren på sådant sätt som anges i 27 och 28 §§ har delgetts underrättelse om möjligheten att få tillbaka lägenheten genom att betala avgiften inom denna tid, och

b) meddelande om uppsägningen och anledningen till denna har lämnats till socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen, eller

2. om avgiften – när det är fråga om en lokal – betalas inom två veckor från det att bostadsrättshavaren på sådant sätt som anges i 27 och 28 §§ har delgetts underrättelse om möjligheten att få tillbaka lägenheten genom att betala avgiften inom denna tid.

Är det fråga om en bostadslägenhet får en bostadsrättshavare

inte heller skiljas från lägenheten om han eller hon har varit förhindrad att betala avgiften inom den tid som anges i första stycket 1 på grund av sjukdom eller liknande oförutsedd omständighet och avgiften har betalats så snart det var möjligt, dock senast när tvisten om avhysning avgörs i första instans.

Första stycket gäller inte om bostadsrättshavaren, genom att vid upprepade tillfällen inte betala avgiften inom den tid som anges i 18 § 1 a, har åsidosatt sina förpliktelser i så hög grad att han eller hon skäligen inte bör få behålla lägenheten.

Beslut om avhysning får meddelas tidigast tredje vardagen efter utgången av den tid som anges i första stycket 1 eller 2.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till underrättelse och meddelande som avses i första stycket. Lag (2014:319).

24 § Sägs bostadsrättshavaren upp till avflyttning av någon orsak som anges i 18 § 1, 4-6 eller 8, är han eller hon skyldig att flytta genast.

Sägs bostadsrättshavaren upp av någon orsak som anges i 18 § 2, 3 eller 7, får han eller hon bo kvar till det månadsskifte som inträffar närmast efter tre månader från uppsägningen, om inte rätten ålägger honom eller henne att flytta tidigare. Detsamma gäller om uppsägningen sker av orsak som anges i 18 § 1 a och bestämmelserna i 23 § tredje stycket är tillämpliga.

Vid uppsägning i andra fall av orsak som anges i 18 § 1 a tillämpas övriga bestämmelser i 23 §. Lag (2003:31).

25 § Om föreningen säger upp bostadsrättshavaren till avflyttning, har föreningen rätt till ersättning för skada.

Förfarandet vid uppsägning

26 § En uppsägning skall vara skriftlig. Om det är bostadsrättshavaren som gör uppsägningen, får den ske hos den som är behörig att ta emot årsavgiften på föreningens vägnar. Lag (2003:31).

27 § Skriftlig uppsägning ska delges den som söks för uppsägning. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 48 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Träffas inte den som söks för uppsägning i sitt hemvist, får uppsägningen sändas i rekommenderat brev under hans eller hennes vanliga adress. Ett exemplar av uppsägningen ska dessutom lämnas antingen i den söktes bostad till en vuxen medlem i det hushåll som han eller hon tillhör eller, om han eller hon driver rörelse med fast kontor, på kontoret till någon som är anställd där. Påträffas inte någon som angetts nu, ska uppsägningen i stället läggas i den söktes postlåda, om sådan finns. Uppsägningen har skett när vad som sagts nu blivit fullgjort.

Har den hos vilken uppsägning ska ske inte något känt hemvist i Sverige och finns det inte heller något känt ombud som har rätt att ta emot uppsägning för honom eller henne, får uppsägning ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Lag (2010:1959).

28 § Stämmningsansökan med yrkande om rätt att frånträda bostadsrätten eller om bostadsrättshavarens skiljande från lägenheten samt ansökan om avhysning av bostadsrättshavaren gäller som uppsägning när delgivning skett i behörig ordning.

29 § Om en bostadsrätt sägs upp av någon orsak som anges i 2-5 och 17 §§, övergår bostadsrätten genast till föreningen. Föreningen skall betala skälig ersättning för bostadsrätten.

Har bostadsrättshavaren tillträtt lägenheten, skall hyresavtal anses ingånget för tiden från uppsägningen, om bostadsrättshavaren i uppsägningen begärt att få bo kvar i lägenheten. I så fall gäller 4 kap. 9 §.

30 § Har bostadsrättshavaren blivit skild från lägenheten till följd av uppsägning i fall som avses i 18 §, skall bostadsrätten tvångsförsäljas enligt 8 kap. så snart som möjligt, om inte föreningen, bostadsrättshavaren och de kända borgenärer vars rätt berörs av försäljningen kommer överens om något annat. Försäljningen får dock skjutas upp till dess att brister som bostadsrättshavaren svarar för blivit åtgärdade. Lag (1995:1464).

Underrättelse vid pantsättning av en bostadsrätt

31 § Har föreningen underrättats om att en bostadsrätt är pantsatt, skall föreningen utan dröjsmål underrätta pantshavaren om bostadsrättshavaren har obetalda avgifter till föreningen till ett belopp som överstiger vad som av årsavgiften belöper på en månad och bostadsrättshavaren dröjer med betalningen mer än två veckor från förfallodagen.

Om föreningen försummar denna skyldighet, har föreningen vid exekutiv försäljning eller tvångsförsäljning enligt 8 kap. inte företräde till betalning framför pantshavaren i fråga om

1. de avgiftsbelopp som förfallit till betalning under den tid föreningens försummelse varat, samt
2. den del av årsavgiften som förfallit till betalning närmast efter

det att en underrättelse gjorts.

Andra stycket gäller inte i fråga om avgiftsbelopp som förfallit till betalning under den tid panthavaren haft kännedom om bostadsrättshavarens betalningsförsummelse. Lag (1995:1464).

Vissa övriga meddelanden

32 § Är ett sådant meddelande från föreningen som avses i 9 §, 12 a §, 16 §, 18 § 1, 20 § första stycket, 23 § första stycket 1 b eller 31 § första stycket eller 6 kap. 1 § andra stycket, 1 a § eller 2 § avsänt i rekommenderat brev under mottagarens vanliga adress, skall föreningen anses ha fullgjort vad som ankommer på den. Detsamma gäller beträffande sådant meddelande från bostadsrättshavaren som avses i 2 § och 6 kap. 6 §. Lag (2004:390).

Upphörande av bostadsrätten i vissa fall

33 § Överlåts det hus i vilket lägenheten finns eller säljs huset exekutivt, upphör bostadsrätten. Föreningen är därvid skyldig att betala skälig ersättning för bostadsrätten. Träder föreningen i likvidation inom tre månader från det frågan om föreningens ersättningsskyldighet blivit slutligt avgjord eller försätts föreningen inom samma tid i konkurs, skall dock bostadsrättshavarens rätt att få ersättning för bostadsrätten bedömas efter de regler som gäller för skifte av föreningens tillgångar.

Upphör bostadsrätten enligt första stycket och har lägenheten tillträtts, skall skriftligt hyresavtal anses ingånget. I så fall gäller 4 kap. 9 §.

8 kap. Tvångsförsäljning

Inledande bestämmelser

1 § Tvångsförsäljning genomförs av Kronofogdemyndigheten efter ansökan av bostadsrättsföreningen. Lag (2006:710).

2 § Vid tvångsförsäljning tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken om exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet, om inte annat följer av detta kapitel.

Försäljningen skall anses ske för uttagande av en sådan föreningens fordran som är förenad med panträtt enligt 7 kap. 16 a §. Detta gäller även om föreningen inte skulle ha någon sådan fordran. Lag (1995:1464).

Ansökan och beslut

3 § Ansökan om tvångsförsäljning skall göras hos Kronofogdemyndigheten. Lag (2006:710).

4 § Om Kronofogdemyndigheten finner att förutsättningarna för tvångsförsäljning är uppfyllda skall en sådan försäljning genomföras. I annat fall skall Kronofogdemyndigheten avslå ansökan. Lag (2006:710).

Föreningens rätt till betalning

5 § Föreningen har vid tvångsförsäljning rätt till betalning ur försäljningssumman för fordringar som är förenade med panträtt i bostadsrätten enligt 7 kap. 16 a §.

Föreningen har också rätt till betalning för andra fordringar mot bostadsrättshavaren som grundas på innehavet av bostadsrätten, om de anmäls hos Kronofogdemyndigheten innan bostadsrätten säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall

äga rum. Sådana fordringar tas ut efter alla andra fordringar som medför rätt till betalning ur bostadsrätten. Lag (2006:710).

Följden av misslyckade försäljningsförsök

6 § Om det har gjorts tre försäljningsförsök utan att bostadsrätten har blivit såld, övergår den genast till föreningen utan lösen och fri från panträtt. Bostadsrätten övergår dock till föreningen på detta sätt redan efter det andra försäljningsförsöket, om det vid detta inte har gjorts något inrop eller lämnats något anbud och det inte kan antas att bostadsrätten blir såld vid ytterligare ett försäljningsförsök. Lag (1995:1464).

Kostnaderna för förfarandet

7 § Vid tillämpning av 17 kap. utsökningsbalken skall mål om tvångsförsäljning anses som mål om utmätning. Bostadsrättshavaren skall slutligt svara för förrättningskostnaderna, i den mån de inte kan tas ut ur försäljningssumman. Lag (1995:1464).

Sammanträffande av exekutiv försäljning och tvångsförsäljning

8 § Om tvångsförsäljning enligt detta kapitel och exekutiv försäljning begärs beträffande samma bostadsrätt, skall den tvångsförsäljas.

Första stycket gäller inte om ansökan om tvångsförsäljning gjorts efter det att försäljning på exekutiv auktion kungjorts enligt 9 kap. 2 § utsökningsbalken eller det annars finns särskilda skäl för att en försäljning bör genomföras enligt utsökningsbalken. I ett sådant fall skall målet om tvångsförsäljning vila till dess målet om exekutiv försäljning avgjorts.

Frågan om tvångsförsäljning faller, om en bostadsrätt har sålts vid

exekutiv försäljning efter det att nyttjanderätten till den lägenhet som bostadsrätten avser har förverkats enligt 7 kap. 18 §. Lag (1995:1464).

9 kap. Bestämmelser om föreningen m.m.

Allmänna bestämmelser om en bostadsrättsförening

1 § I 1 kap. finns vissa inledande bestämmelser om bostadsrättsföreningar.

2 § Bestämmelserna i 2 kap. 3 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar om när en ekonomisk förening skall anmälas för registrering och om verkan av att anmälan gjorts för sent gäller i fråga om bostadsrättsföreningar.

3 § Sedan föreningen har registrerats kan den förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. Före registreringen gäller bestämmelserna i 2 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

4 § För en bostadsrättsförenings förpliktelser svarar endast föreningens tillgångar. I tillgångarna inräknas insatser och avgifter som har förfallit till betalning även om de ännu inte har betalats. Lag (2003:31).

Innehållet i föreningens stadgar

5 § Bostadsrättsföreningens stadgar ska ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse ska ha sitt säte,

3. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,

4. om upplåtelseavgift, överlåtelseavgift, pantsättningsavgift och avgift för andrahandsupplåtelse kan tas ut,

5. grunderna för beräkning av årsavgift, överlåtelseavgift, pantsättningsavgift och avgift för andrahandsupplåtelse,

6. i det fall rätten att bestämma ersättning för bostadsrätt vid överlåtelse ska vara inskränkt, grunderna för beräkning av ersättning,

7. grunderna för avsättning av medel för att säkerställa underhållet av föreningens hus,

8. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem ska utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det ska ske,

9. inom vilken tid och hur föreningsstämman ska sammankallas samt hur andra meddelanden ska komma till medlemmarnas kännedom,

10. vilka ärenden som ska förekomma på ordinarie stämma,

11. vilken tid föreningens räkenskapsår ska omfatta, samt

12. grunderna för fördelning av föreningens vinst samt hur man ska göra med föreningens behållna tillgångar när föreningen upplöses.

Första stycket 8 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda. Lag (2014:319).

Firma

6 § Bostadsrättsföreningens firma skall innehålla ordet "bostadsrättsförening".

I firman får inte ordet "bolag" eller något annat ord som betecknar ett bolagsförhållande tas in på så sätt att det kan leda till missförstånd att ett bolag innehar firman.

Firman skall tydligt skilja sig från andra hos Bolagsverket förut registrerade och ännu bestående föreningsfirmor med säte i samma län. För registrering av förenings firma gäller i övrigt bestämmelserna i firmalagen (1974:156).

Endast en bostadsrättsförening eller en sammanslutning av bostadsrättsföreningar får använda ordet "bostadsrätt" eller en sammansättning med detta ord i sin firma eller i övrigt vid beteckning av rörelsen. Lag (2004:247).

7 § Bestämmelserna om firmateckning i 14 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i fråga om bostadsrättsföreningar.

Medlems- och lägenhetsförteckning

8 § Styrelsen skall föra förteckning över bostadsrättsföreningens medlemmar (medlemsförteckning) samt förteckning över de lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt (lägenhetsförteckning). Förteckningarna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. De kan också föras med automatisk databehandling eller på annat liknande sätt.

9 § Medlemsförteckningen skall för varje medlem innehålla uppgift om hans namn och postadress samt om den bostadsrätt som han har.

Styrelsen skall hålla förteckningen tillgänglig för den som vill ta del av den.

10 § Lägenhetsförteckningen skall för varje lägenhet ange

1. lägenhetens beteckning, belägenhet, rumsantal och övriga utrymmen,
2. dagen för Bolagsverkets registrering av den ekonomiska plan som ligger till grund för upplåtelsen,
3. bostadsrättshavarens namn, samt
4. insatsen för bostadsrätten.

Uppgifterna skall genast föras in i förteckningen när en lägenhet upplåts med bostadsrätt.

Underrättas föreningen om att en bostadsrätt pantsatts eller ändras någon uppgift i förteckningen, skall detta genast antecknas. Vid överlåtelse av bostadsrätt skall en kopia av överlåtelseavtalet fogas till förteckningen på lämpligt sätt.

Dagen för anteckningen skall anges. Lag (2004:247).

11 § Bostadsrättshavaren har rätt att på begäran få utdrag ur lägenhetsförteckningen beträffande lägenhet som han innehar med bostadsrätt. Utdraget skall avse uppgifter som enligt 10 § skall anges i förteckningen. Dagen för utfärdandet skall anges i utdraget.

Bostadsrättsföreningens ledning

12 § Bestämmelserna om en förenings ledning i 6 kap. lagen (1987:667)

om ekonomiska föreningar gäller i fråga om bostadsrättsföreningar med följande undantag:

1. Av styrelsens ledamöter skall alltid minst två eller, om styrelsen består av mindre än fem ledamöter, minst en väljas på föreningsstämma.
2. Om inte något annat har bestämts i stadgarna, kan bostadsrätts-havarens make eller sambo vara styrelseledamot eller suppleant för styrelseledamot, även om maken eller sambon inte är medlem i föreningen.
3. Bestämmelserna om verkställande direktör gäller inte.

13 § Det är en uppgift för styrelsen att fastställa avgifterna till föreningen, om inte något annat har bestämts i stadgarna. Ändring av insatsen skall dock alltid beslutas av föreningsstämman.

Bestämmelser om föreningsstämma

14 § Bestämmelserna om föreningsstämman i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar för bostadsrätts-föreningar med följande undantag:

1. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt har de endast en röst, om inte något annat bestämts i stadgarna.
2. Föreningsstämmans befogenheter får inte överlämnas åt särskilt valda fullmäktige.
3. Bestämmelserna i 23--25 §§ gäller i stället för 7 kap. 14 och 15 §§ lagen om ekonomiska föreningar.

Särskilda villkor för vissa beslut

15 § Beslut som innebär väsentliga förändringar av föreningens hus eller mark skall fattas på en föreningsstämma, om inte något annat

har bestämts i stadgarna.

I fråga om sådana åtgärder som innebär en förändring av en bostadsrättshavares lägenhet gäller dock bestämmelserna i 7 kap. 7 § och bestämmelserna i 16 § första stycket 2 detta kapitel.

Lag (1995:1464).

16 § För att ett beslut i en fråga som anges i denna paragraf skall vara giltigt krävs att det har fattats på en föreningsstämma och att följande bestämmelser har iakttagits.

1. Om beslutet innebär ändring av någon insats och medför rubbning av det inbördes förhållandet mellan insatserna, skall samtliga bostadsrättshavare som berörs av ändringen ha gått med på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de berörda bostadsrättshavarna har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden.

1 a. Om beslutet innebär en ökning av samtliga insatser utan att förhållandet mellan de inbördes insatserna rubbas, skall alla bostadsrättshavarna ha gått med på beslutet. Om enighet inte uppnås, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts av hyresnämnden. Hyresnämnden skall godkänna beslutet om detta inte framstår som otillbörligt mot någon bostadsrättshavare.

2. Om beslutet innebär att en lägenhet som upplåtits med bostadsrätt kommer att förändras eller i sin helhet behöva tas i anspråk av föreningen med anledning av en om- eller tillbyggnad, skall bostadsrättshavaren ha gått med på beslutet. Om bostadsrättshavaren inte ger sitt samtycke till ändringen, blir beslutet ändå giltigt om minst två tredjedelar av de röstande har gått med på beslutet och det dessutom har godkänts

av hyresnämnden.

3. Om beslutet innebär utvidgning av föreningens verksamhet, skall minst två tredjedelar av de röstande ha gått med på beslutet.

4. Om beslutet innebär överlåtelse av ett hus som tillhör föreningen, i vilket det finns en eller flera lägenheter som är upplåtna med bostadsrätt, skall beslutet ha fattats på det sätt som gäller för beslut om likvidation enligt 11 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Minst två tredjedelar av bostadsrättshavarna i det hus som skall överlåtas skall dock alltid ha gått med på beslutet.

5. Om det i stadgarna finns ytterligare något villkor för att ett beslut enligt 1-4 skall vara giltigt, gäller även det.

Föreningen skall genast underrätta den som har pant i bostadsrätten och som är känd för föreningen om ett beslut enligt första stycket 2 eller 4. Lag (2003:31).

17 § Ett stämmobeslut enligt 16 § första stycket 2 skall på begäran av föreningen godkännas av hyresnämnden, om förändringen är angelägen och syftet med åtgärden inte skäligen kan tillgodoses på något annat sätt samt beslutet inte är oskäligt mot bostadsrättshavaren. Kan förändringen anses vara av liten betydelse för bostadsrättshavaren, får hyresnämnden dock lämna godkännande, om åtgärden inte skäligen kan tillgodoses på något annat sätt. Nämnden får förena ett beslut om godkännande med villkor.

Begär bostadsrättshavaren att föreningen skall lösa in bostadsrätten, får godkännande lämnas endast med villkor om inlösen, såvida inte bostadsrättshavaren skäligen bör kunna godta förändringen ändå. Innebär nämndens godkännande att lägenheten i sin helhet får tas i anspråk av föreningen, skall godkännandet lämnas med villkor att inlösen sker.

18 § Talan om ersättning vid inlösen eller för intrång eller för annan skada som en bostadsrättshavare orsakas med anledning av ett beslut om godkännande enligt 16 § första stycket 2 ska väckas vid mark- och miljödomstolen. I fråga om inlösen och ersättning gäller expropriationslagen (1972:719) i tillämpliga delar. Lag (2010:1001).

18 a § Ett beslut om nedsättning av samtliga insatser skall genast anmälas för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän ett år har förflutit efter registreringen. Lag (2003:31).

Beslut om ombildning av hyresrätt till bostadsrätt

19 § En bostadsrättsförenings beslut att förvärva ett hus för ombildning av hyresrätt till bostadsrätt skall fattas på en föreningsstämma. Beslutet är giltigt, om hyresgästerna i minst två tredjedelar av de uthyrda lägenheter som omfattas av förvärvet har gått med på beslutet. Dessa hyresgäster skall vara medlemmar i bostadsrättsföreningen och, vad gäller bostadshyresgäster, folkbokförda på fastigheten. Vid beräkningen av antalet lägenheter tillämpas 1 kap. 5 § andra stycket.

Protokollet från föreningsstämman skall innehålla uppgift om hur rösterna har beräknats och hållas tillgängligt för hyresgästerna och ägaren av huset. Lag (2003:31).

20 § Innan beslut om förvärv av ett hus fattas enligt 19 §, skall en sådan ekonomisk plan som avses i 3 kap. 1 § upprättas och hållas tillgänglig för hyresgästerna. Till planen skall fogas ett besiktningsprotokoll som visar husets skick. Planen skall även vara försedd med intyg enligt 3 kap. 2 §. Lag (1995:1464).

21 § Beslut om förvärv i strid med 19 § första stycket är ogiltiga. Detsamma gäller beslut om förvärv som fattas utan att ekonomisk plan

varit tillgänglig enligt 20 §. Det nu sagda skall dock inte gälla om förvärv ändå skett enligt beslutet och lagfart har meddelats.

22 § har upphävts genom lag (1992:505).

Ändring av stadgar

23 § Ett beslut om ändring av en bostadsrättsförenings stadgar är giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen är ense om det. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och minst två tredjedelar av de röstande på den senare stämman gått med på beslutet. Om beslutet avser ändring av de grunder enligt vilka årsavgifter skall beräknas, fordras dock att minst tre fjärdedelar av de röstande på den senare stämman gått med på beslutet. Om beslutet innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks, fordras att samtliga röstande på den senare stämman gått med på beslutet.

Ett beslut som innebär att en medlems rätt att överlåta sin bostadsrätt inskränks eller att förbehåll enligt 6 kap. 9 § införs, är giltigt endast om samtliga bostadsrättshavare vars rätt berörs av ändringen gått med på beslutet.

24 § Om det i stadgarna har tagits in något villkor utöver vad som följer av 23 § för ändring av stadgarna, gäller även det.

Om det finns en föreskrift i stadgarna om att en viss bestämmelse inte får ändras utan regeringens tillstånd, får inte heller föreskriften ändras utan regeringens tillstånd, om den har tagits in i stadgarna på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande.

25 § Ett beslut om ändring av stadgarna skall genast anmälas för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän registreringen har skett.

Revision och särskild granskning samt redovisning

26 § Bestämmelserna i 8 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar. Bestämmelser om bokföring och annan redovisning finns i bokföringslagen (1999:1078) och årsredovisningslagen (1995:1554). Lag (2006:869).

Vinstutdelning m.m.

27 § Utdelning får endast ske av vinst som redovisas i fastställd balansräkning för senaste räkenskapsåret.

Vinst får inte delas ut till andra än bostadsrättshavarna. Vinsten fördelas mellan dem efter insatserna för bostadsrätterna, om inte något annat har bestämts i stadgarna.

28 § Har vinstutdelning beslutats och verkstälts i strid med 27 § eller någon bestämmelse i föreningens stadgar, gäller bestämmelserna om återbetalning m.m. i 10 kap. 7 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Bestämmelserna om vissa gåvor i 10 kap. 8 § nämnda lag gäller i fråga om bostadsrättsföreningar.

Likvidation och upplösning samt fusion

29 § Bestämmelserna om likvidation och upplösning i 11 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar.

Vad som föreskrivs i 11 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar för det fall antalet föreningsmedlemmar går ned under ett lägsta antal, skall tillämpas i fråga om en bostadsrättsförening, om antalet

medlemmar eller antalet bostadsrättshavare går ned under tre. Om flera medlemmar har en bostadsrätt gemensamt skall de härvid räknas endast som en bostadsrättshavare.

Vidare skall vad som i 11 kap. 12 § lagen om ekonomiska föreningar sägs om insatskapital i stället gälla insats och upplåtelseavgift i bostadsrättsföreningen. Lag (1993:314).

30 § Bestämmelserna om fusion i 12 kap. 1-19 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också för bostadsrättsföreningar. Lag (2008:4).

Registreringsmyndighet m.m.

31 § Bestämmelserna om registrering m.m. i 15 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i fråga om bostadsrättsföreningar. Ett beslut om sådan ändring av stadgarna att styrelsens säte skall flyttas från ett län till ett annat får dock inte registreras, om bostadsrättsföreningens firma på grund av bestämmelserna i 6 § tredje stycket detta kapital inte får föras in i Bolagsverkets register. Lag (2004:247).

10 kap. Skadestånd, straff och vite m.m.

1 § Bestämmelserna om skadestånd m.m. i 13 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar.

1 a § Om en intygsgivare uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina åligganden enligt 3 kap. 2 § eller 5 kap. 3 §, skall han eller hon ersätta bostadsrättsföreningen eller en bostadsrättshavare den skada som därigenom uppkommit. Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort. Lag (2003:31).

2 § Bestämmelserna om straff och vite i 16 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom 1 § andra stycket 1 gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar. Lag (2013:433).

3 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. upplåter andelsrätt i strid med 1 kap. 8 §,
2. upplåter bostadsrätt i strid med 3 kap. 1 § eller 4 § eller 4 kap. 2 §,
3. tar emot förskott i strid med 5 kap. 2 §,
4. bryter mot 9 kap. 6 § sista stycket,
5. underlåter att föra medlemsförteckning eller inte håller en sådan förteckning tillgänglig enligt 9 kap. 9 §, eller
6. underlåter att föra lägenhetsförteckning eller meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i utdrag enligt 9 kap. 11 §.

11 kap. Förfarandet i bostadsrättstvister m.m.

1 § Tvister som rör störningar i boendet skall handläggas särskilt skyndsamt. Lag (2003:31).

2 § Vite som förelagts med stöd av denna lag utdöms av hyresnämnden. Nämnden kan självmant ta upp frågan om utdömande.

3 § Beslut av hyresnämnden i frågor angående inträde i föreningen enligt 2 kap. 10 §, skyldighet att upplåta bostadsrätt enligt 4 kap. 6 §, fastställande av hyresvillkor enligt 4 kap. 9 §, godkännande av stämmobeslut enligt 9 kap. 16 § första stycket 1, 1 a eller 2 eller utdömande av vite enligt

11 kap. 2 § får överklagas hos Svea hovrätt inom tre veckor från den dag beslutet meddelas. Överklagandet skall ges in till hyresnämnden.

Beslut av hyresnämnden i frågor enligt 7 kap. 11 § får inte överklagas. Lag (2003:31).

4 § I en tvist som avser fastställande av hyresvillkor enligt 4 kap. 9 § skall vardera parten svara för sin rättegångskostnad i hovrätten, om inte något annat anges i 18 kap. 6 § rättegångsbalken. Lag (1994:842).

5 § Beslut om behörighet som intygsgivare enligt 3 kap. 3 § om det meddelats av myndighet som regeringen bestämt, och beslut i ärende om tillstånd att upplåta bostadsrätt enligt 4 kap. 2 § eller om förskott enligt 5 kap. 5 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (1995:83).

6 § Förbehåll i stadgarna enligt 7 kap. 18 § andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som inte innehåller någon bestämmelse om rätt för parterna att klandra skiljedomen gäller inte

1. i fråga om en bostadsrättshavares rätt eller skyldighet att tillträda eller behålla lägenheten, eller

2. beträffande fastställande av hyresvillkor enligt 4 kap. 9 §.

I övrigt gäller förbehållet inte i fråga om tvist med anledning av upplåtelse av nyttjanderätt enligt denna lag, om man genom förbehållet utsett skiljemän eller meddelat bestämmelser om skiljemännens antal, sättet för deras utseende eller förfarandet vid skiljenämnden. I dessa hänseenden skall lagen (1929:145) om skiljemän tillämpas. Vad som sagts nu hindrar dock inte att föreningen i stadgarna utser hyresnämnden till

skiljenämnd eller bestämmer kortare tid för skiljemannaåtgärdens avslutande än den tid om sex månader som anges i nämnda lag.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1991:614

1. Denna lag (nya lagen) träder i kraft den 1 juli 1991, då bostadsrättslagen (1971:479) (gamla lagen) skall upphöra att gälla.
2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i den nya lagen tillämpas i stället den nya bestämmelsen.
3. I fråga om bostadsrättsföreningar som har registrerats före den 1 juli 1991 gäller den nya lagen med de undantag som anges i det följande.
4. Bestämmelsen i 1 kap. 4 § första stycket den nya lagen, att sådan nyttjanderätt som avses i paragrafen endast får upplåtas av bostadsrättsföreningar, hindrar inte den som före ikraftträdandet av den nya lagen haft rätt att driva verksamhet, i vilken ingår sådana upplåtelser, att fortsätta verksamheten.
5. Har upphört att gälla genom SFS 1993:314.
6. Bestämmelsen i 1 kap. 5 § tredje stycket den nya lagen, att det för registrering av en ekonomisk plan ställs vissa krav när det gäller belägenheten av föreningens hus, gäller vid registrering av en ny ekonomisk plan enligt 3 kap. 4 § den nya lagen endast i fråga om hus som föreningen förvärvar efter ikraftträdandet av den nya lagen.
7. Bestämmelserna i 1 kap. 8 § första stycket den nya lagen hindrar inte en juridisk person, som före ikraftträdandet av den nya lagen haft rätt att upplåta andelsrätt med vilken följer rätt att för begränsad tid

besitta eller nyttja lägenhet i hus som tillhör den juridiska personen, att upplåta sådan andelsrätt.

I annat fall än som avses i första stycket får förening eller aktiebolag, som före ikraftträdandet av den nya lagen drivit verksamhet i vilken ingår upplåtelse av andelsrätt som avses i 1 kap. 8 § första stycket den nya lagen, efter tillstånd av länsstyrelsen fortsätta sin verksamhet. Tillstånd som har meddelats enligt punkt 16 övergångsbestämmelserna till den gamla lagen gäller som tillstånd enligt första meningen.

8. Har en juridisk person före ikraftträdandet av den nya lagen förvärvat bostadsrätt till en bostadslägenhet, avsedd för annat än fritidsändamål, gäller 11 § första stycket första meningen den gamla lagen i stället för 2 kap. 4 § första stycket den nya lagen.

9. Har en bostadsrättsförenings fastighetsförvärv skett före ikraftträdandet av den nya lagen, skall den tid som anges i 2 kap. 8 § andra stycket 2 den nya lagen räknas från utgången av juni månad 1991.

10. Har en ekonomisk plan registrerats av länsstyrelsen enligt den gamla lagen eller tagits emot av länsstyrelsen enligt lagen (1930:115) om bostadsrättsföreningar, skall planen anses vara registrerad enligt den nya lagen.

11. Har före ikraftträdandet av den nya lagen träffats sådant avtal om framtida upplåtelse av bostadsrätt som avses i 9 § den gamla lagen gäller fortfarande den gamla lagen.

12. Har en hyresgäst före ikraftträdandet av den nya lagen enligt 60 a § den gamla lagen biträtt ett beslut om förvärv av en hyresfastighet för ombildning av hyresrätt till bostadsrätt och hade föreningen i sina stadgar föreskrivit att en sådan hyresgäst skall vara skyldig att teckna bostadsrätt till sin lägenhet efter förvärvet, gäller fortfarande 9 a § den gamla lagen.

13. Bestämmelsen i 7 kap. 6 § andra stycket den nya lagen, om begränsning av rätten för en juridisk person att använda en bostadslägenhet, gäller inte om den juridiska personen har förvärvat bostadsrätt till lägenheten före ikraftträdandet av den nya lagen.

14. Vid tillämpning av den nya lagen skall grundavgift enligt den gamla lagen anses utgöra insats. En bestämmelse i en förenings stadgar, om att årsavgift eller andel i vinst eller behållna tillgångar skall beräknas efter en lägenhets andelsvärde, skall anses innebära att en sådan avgift eller andel skall beräknas efter insatsen för bostadsrätten.

15. Finns det i en förenings stadgar sedan den 1 juli 1972, då den gamla lagen trädde i kraft, en bestämmelse om beräkning av ersättning för bostadsrätt vid överlåtelse, gäller bestämmelsen fortfarande, även om grunderna för beräkningen inte angetts i stadgarna enligt 9 kap. 6 § första stycket 6 i den nya lagen. En sådan bestämmelse skall anses innebära villkor för medlemskap, om inte något annat framgår av omständigheterna.

16. Har ett beslut på en föreningsstämma fattats före ikraftträdandet av den nya lagen, gäller den gamla lagen i fråga om beslutet.

17. Har ett beslut som avses i 4 § andra stycket den gamla lagen, om behörighet som intygsgivare, meddelats före ikraftträdandet av den nya lagen gäller 68 § första stycket den gamla lagen i fråga om överklagande.

18. Tvister, som före ikraftträdandet av den nya lagen har anhängiggjorts vid domstol eller hyresnämnd eller hänskjutits till avgörande av skiljemän, med stöd av den gamla lagen prövas enligt den gamla lagen.

1991:875

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om handräckning där talan väckts före ikraftträdandet.

1992:505

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.
2. Förbehåll om återköps- eller lösningsrätt enligt de äldre föreskrifterna i 6 kap. 9 § andra stycket gäller fortfarande om en förening före ikraftträdandet i sina stadgar har tagit in ett sådant förbehåll och registrerat en ekonomisk plan.

1992:1451

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
2. En länsstyrelse kan även efter ikraftträdandet vara registreringsmyndighet, dock längst fram till den 1 januari 1995. Regeringen bestämmer vid vilken tidpunkt varje länsstyrelses föreningsregister skall överföras till Patent- och registreringsverket. Fram till den tidpunkt då sådan överföring sker gäller 3 kap. 1 och 4 §§ samt 9 kap. 6, 10 och 31 §§ i sin äldre lydelse.

1993:314

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.
2. För sådana bostadsrättsföreningar som registrerats före den 1 juli 1991 skall följande gälla. Bestämmelsen i 1 kap. 5 § andra stycket första meningen, att det för registrering av en ekonomisk plan fordras att det i föreningens hus kommer att finnas minst tre lägenheter avsedda att upplåtas med bostadsrätt, hindrar inte registrering av en ny ekonomisk plan enligt 3 kap. 4 §, om föreningens hus den 1 juli 1991 hade mindre än tre sådana lägenheter och

antalet därefter inte gått ned.

1993:411

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om anvisning eller upplåtelse som har skett enligt lagen (1987:1274) om kommunal bostadsanvisningsrätt.

1995:83

Denna lag träder i kraft den 1 april 1995. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

1995:1464

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.
2. I fråga om förvärv av en bostadsrätt som har gjorts före ikraftträdandet gäller inte de nya bestämmelserna i 6 kap. 1 § andra stycket, 4 § andra stycket och 5 § tredje stycket samt 7 kap. 10 § andra stycket.
3. I fråga om förvärv av en bostadsrätt som har gjorts före ikraftträdandet gäller 6 kap. 8 § i sin äldre lydelse.
4. I fall då föreningen före ikraftträdandet har gjort sig skyldig till sådan försummelse som avses i 7 kap. 31 § gäller paragrafen i sin äldre lydelse.
5. Bestämmelserna i 7 kap. 16 a § tillämpas även i fråga om fordringar som har uppkommit före ikraftträdandet.
6. Om en god man har förordnats enligt de äldre bestämmelserna i 8

kap. 1 §, gäller äldre föreskrifter.

7. Ansökan om tvångsförsäljning enligt 8 kap. får, utom i fall som avses i punkten 6, göras hos kronofogdemyndigheten före ikraftträdandet. Kronofogdemyndigheten får före ikraftträdandet genomföra sådana förberedande åtgärder som behövs för att tvångsförsäljning skall kunna genomföras efter ikraftträdandet.

1999:1099

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 1999.

2003:31

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2003.

2. I fråga om ekonomiska planer och kostnads kalkyler som har getts in till Patent- och registreringsverket för registrering före ikraftträdandet tillämpas 3 kap. 2 och 3 §§ samt 5 kap. 3 § i sina äldre lydelse.

3. I fråga om störningar i boendet som har inträffat före ikraftträdandet tillämpas bestämmelserna i 7 kap. 18 § 5 samt 20 och 21 §§ i sina äldre lydelse.

4. I fråga om brister i en lägenhets skick som uppkommit före ikraftträdandet och för vilka bostadsrättshavaren är ansvarig enligt 7 kap. 12 § i dess äldre lydelse skall bestämmelsen i 7 kap. 12 a § om föreningens rätt att avhjälpa en brist på bostadsrättshavarens bekostnad tillämpas, under förutsättning att föreningen efter ikraftträdandet har uppmanat bostadsrättshavaren att avhjälpa bristen.

5. De nya bestämmelserna i 7 kap. 18 § 1 a och 23 § tillämpas endast på årsavgifter som förfaller till betalning efter ikraftträdandet.

6. I fråga om uppsägningar som har gjorts före ikraftträdandet tillämpas 7 kap. 26 § i sin äldre lydelse.

7. Den nya bestämmelsen i 9 kap. 18 a § tillämpas endast om beslut om nedsättning av samtliga insatser har fattats av föreningsstämman efter ikraftträdandet.

2003:867

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om ärenden enligt 4 kap. 2 § första stycket och 5 kap. 2 § som har inletts före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas.

3. Har tillstånd enligt 4 kap. 2 § eller 5 kap. 5 § lämnats av länsstyrelsen, skall länsstyrelsen också handlägga fråga om återställande av säkerhet enligt 4 kap. 2 § tredje stycket eller 5 kap. 5 § andra stycket.

4. Om länsstyrelsen har lämnat tillstånd enligt 4 kap. 2 § i dess äldre lydelse, skall vad som sägs i 4 kap. 8 § andra stycket om Patent- och registreringsverket i stället avse länsstyrelsen.

2004:247

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.

2. Ärenden som har kommit in till Patent- och registreringsverket men i vilka verket inte har fattat beslut

före ikraftträdandet skall överlämnas till Bolagsverket för fortsatt handläggning.

2004:390

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.
2. I fråga om störningar som har skett före ikraftträdandet tillämpas 7 kap. 9 och 20 §§ i sina äldre lydelse.
3. I fråga om årsavgifter som har förfallit till betalning före ikraftträdandet tillämpas 7 kap. 23 § i sin äldre lydelse.

2006:869

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.
2. Den som har utsetts till revisor i en bostadsrättsförening före ikraftträdandet och som enligt den nya lydelsen av 8 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar inte längre ensam kan vara revisor i föreningen får ändå kvarstå som revisor till utgången av den första föreningsstämma som hålls efter utgången av år 2008.

2008:4

Denna lag träder i kraft den 15 februari 2008. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om fusioner där fusionsavtal har upprättats före ikraftträdandet.

2010:828

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2010.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättning med

anledning av ett beslut om godkännande som har meddelats före ikraftträdandet. I ett sådant fall ska hänvisningen till expropriationslagen (1972:719) avse den lagens lydelse vid utgången av juli 2010.

2010:1959

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller om ett beslut om delgivning enligt 16 och 17 §§ delgivningslagen (1970:428) har fattats före den 1 april 2011 eller om en handling har skickats eller lämnats före denna tidpunkt.

2014:334

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
2. Den nya bestämmelsen tillämpas även i fråga om upplåtelser med bostadsrätt som har gjorts före ikraftträdandet. Den tillämpas dock inte i mål som har inletts före ikraftträdandet.

2014:336

1. Denna lag träder i kraft den 2 juli 2014.
2. I fråga om bostadsrättsföreningar som har bildats före ikraftträdandet gäller 7 kap. 14 § i sin äldre lydelse intill utgången av maj 2015.

-END

DHL - Distans och hemförsäljningslag (2005:59)

SFS nr: 2005:59

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Lag (2005:59) om distansavtal och avtal utanför
affärslokaler

Utfärdad: 2005-02-24

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:221

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om konsumentskydd vid distansavtal och avtal utanför affärslokaler. Lag (2014:14).

Definitioner

2 § I lagen avses med

distansavtal: avtal som ingås inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för att träffa avtal på distans, om kommunikationen uteslutande sker på distans,

avtal utanför affärslokaler: avtal som ingås

– då näringsidkaren och konsumenten samtidigt är närvarande på någon annan plats än i näringsidkarens fasta eller rörliga

affärslokal eller efter det att konsumenten lämnat ett anbud på en sådan plats,

– i näringsidkarens affärslokal eller med hjälp av ett medel för distanskommunikation i omedelbar anslutning till att konsumenten kontaktats av näringsidkaren på någon annan plats där de samtidigt varit närvarande, eller

– under en utflykt som har organiserats av näringsidkaren i marknadsförings- eller försäljningssyfte,

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten. Lag (2014:14).

Behörighet för näringsidkarens ombud

3 § Om näringsidkaren anlitar ett ombud, ska denne alltid anses behörig att handla på näringsidkarens vägnar när det gäller att

– ingå distansavtal eller avtal utanför affärslokaler,

– utfästa förmåner som är avsedda att ingå i ett sådant avtal, och

– ta emot betalning för näringsidkarens räkning.

Näringsidkaren får inte till nackdel för konsumenten inskränka denna behörighet. Lag (2014:14).

Avtalsvillkor som avviker från lagen

4 § Ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen. Lag (2014:14).

2 kap. Avtal om varor och icke finansiella tjänster

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för avtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför en tjänst åt en konsument. Med tjänst avses i detta kapitel också uthyrning av fast egendom. För avtal om finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument gäller i stället 3 kap.

Detta kapitel gäller inte för avtal som

1. avser uthyrning för varaktigt boende,
2. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,
3. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller i en automatiserad affärslokal,
4. ingås med en operatör genom användning av en offentlig telefonautomat,
5. avser en tjänst som fullgörs genom användning av en telefon-, internet- eller faxuppkoppling, om tjänsten utförs vid ett enda tillfälle,

6. avser vadhållning, kasinospel eller andra lotteritjänster,

7. avser försäljning av livsmedel eller andra dagligvaror för hushållet som levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning, eller

8. omfattas av lagen (1992:1672) om paketresor eller lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt.

Kapitlet gäller inte för avtal utanför affärslokaler, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor.

I fråga om avtal om transport av personer gäller endast 3 § tredje stycket och 9 §. Lag (2014:14).

Information innan ett avtal ingås

2 § Innan ett avtal ingås ska näringsidkaren ge konsumenten information om

1. sitt namn, organisationsnummer, telefonnummer och telefaxnummer samt sin adress och e-postadress, och, om näringsidkaren agerar för någon annans räkning, dennes motsvarande uppgifter,

2. varans eller tjänstens huvudsakliga egenskaper i den omfattning som är lämplig med hänsyn till varan eller tjänsten och till hur informationen ges,

3. varans eller tjänstens pris, inbegripet skatter och avgifter, eller, om priset inte kan anges i förväg, hur priset beräknas; om avtalet löper på obegränsad tid eller

avser en prenumeration, ska även kostnaderna per faktureringsperiod och per månad anges,

4. kostnader för leverans eller porto och andra tillkommande kostnader,

5. kostnaden för att ett medel för distanskommunikation används, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa,

6. villkoren för betalning samt för leverans eller fullgörande på något annat sätt och tidpunkt för leverans eller fullgörande; om avtalet ska ingås på näringsidkarens webbplats, ska det i början av beställningsprocessen anges vilka betalningssätt som godtas och om det finns några begränsningar för leveransen,

7. handpenning eller andra ekonomiska garantier som konsumenten ska lämna och de villkor som gäller för detta,

8. den rätt som konsumenten har att reklamera enligt lag, hur reklamation kan göras och gatuadressen till det verksamhetsställe dit konsumenten kan vända sig för att framställa klagomål,

9. huruvida och under vilka förutsättningar det finns en ångerrätt, tidsfristen och övriga villkor för ångerrätten, hur ångerrätten utövas samt att det finns ett standardformulär för utövande av ångerrätten och hur konsumenten kan ta del av det,

10. den skyldighet konsumenten vid utövande av ångerrätten kan ha att på egen bekostnad återsända varan samt, vid distansavtal, kostnaden för att återsända varan om den är sådan att den inte kan återsändas med post,

11. huruvida konsumenten är skyldig att ersätta näringsidkaren enligt 15 § 3 eller 4,
12. garantier eller liknande utfästelser samt den assistans och service som gäller efter försäljningen,
13. uppförandekoder som gäller för näringsidkaren och hur konsumenten kan ta del av dem,
14. avtalets löptid,
15. kortaste giltighetstid för konsumentens skyldigheter enligt avtalet,
16. villkoren för att säga upp avtalet, om det gäller tills vidare eller förnyas automatiskt,
17. funktionen hos digitalt innehåll, inbegripet tekniska skyddsåtgärder, och vilken maskin- och programvara som krävs för att använda det digitala innehållet, och
18. vilka möjligheter som finns att få en tvist med näringsidkaren prövad utanför domstol.

Vid en auktion får informationen enligt första stycket 1 ersättas med motsvarande uppgifter om auktionsförrättaren, om det är möjligt att delta i auktionen även på ett annat sätt än genom att använda ett medel för distanskommunikation. Under samma förutsättning får information enligt första stycket 8 om gatuadressen till det verksamhetsställe dit konsumenten kan framställa klagomål avse auktionsförrättarens verksamhetsställe.

Vid telefonförsäljning ska försäljaren i början av samtalet informera konsumenten om sitt namn, samtalets syfte,

näringsidkarens identitet och försäljarens relation till näringsidkaren. Lag (2014:14).

Hur information ska ges vid distansavtal

3 § I fråga om distansavtal ska informationen enligt 2 § första och andra styckena ges klart och begripligt och på ett sätt som är anpassat till det medel för distanskommunikation som används. Särskild hänsyn ska tas till behoven hos underåriga och andra särskilt utsatta personer.

Om avtalet ska ingås med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som gör att information endast kan ges i begränsad omfattning eller under begränsad tid, ska åtminstone information enligt 2 § första stycket 1, i fråga om näringsidkarens namn och organisationsnummer, 2–4, 14 och 16 ges med hjälp av det kommunikationsmedlet. Om det finns en ångerrätt, ska information enligt 2 § första stycket 9 också ges med hjälp av kommunikationsmedlet. Övrig information enligt 2 § första stycket ska ges på något annat lämpligt sätt i enlighet med kraven i första stycket i denna paragraf.

Om avtalet ska ingås på näringsidkarens webbplats, ska konsumenten särskilt uppmärksammas på innehållet i den information som ges enligt 2 § första stycket 2–4 och 14–16. Lag (2014:14).

4 § När ett distansavtal har ingåtts ska näringsidkaren inom rimlig tid ge konsumenten en bekräftelse på avtalet. Bekräftelsen ska ges senast när varan levereras eller tjänsten börjar utföras.

Bekräftelsen ska ges i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten och innehålla den information

enligt 2 § första och andra styckena som inte redan getts i sådan form. Om konsumenten i enlighet med 11 § 11 har gått med på att det inte finns någon ångerrätt vid köp av digitalt innehåll, ska det framgå av bekräftelsen. Lag (2014:14).

Hur information ska ges vid avtal utanför affärslokaler

5 § I fråga om avtal utanför affärslokaler ska informationen enligt 2 § första och andra styckena ges klart och begripligt i en handling eller, om konsumenten samtycker till det, i en annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Särskild hänsyn ska tas till behoven hos underåriga och andra särskilt utsatta personer.

När ett avtal har ingåtts ska näringsidkaren ge konsumenten en kopia av det undertecknade avtalet eller en bekräftelse på avtalet. Kopian eller bekräftelsen ska ges i en handling eller, om konsumenten samtycker till det, i en annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Om konsumenten i enlighet med 11 § 11 har gått med på att det inte finns någon ångerrätt vid köp av digitalt innehåll, ska det framgå av kopian eller bekräftelsen. Lag (2014:14).

Påföljder vid utebliven information

6 § Om näringsidkaren inte ger information i enlighet med 2–5 §§, ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag av bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen. Lag (2014:14).

7 § Om näringsidkaren inte före avtalets ingående och på det sätt som anges i 3 § eller 5 § första stycket har gett sådan

information om tillkommande kostnader som anges i 2 § första stycket 4, är konsumenten inte skyldig att betala dessa kostnader. Lag (2014:14).

Informationen som avtalsinnehåll

8 § Informationen enligt 2 § första och andra styckena är en del av avtalet, såvida parterna inte uttryckligen har kommit överens om något annat. Lag (2014:14).

Beställning som görs på en webbplats

9 § Vid distansavtal som ingås på en webbplats är konsumenten bunden av en beställning som medför en betalningsförpliktelse endast om förpliktelsen har tydliggjorts före beställningen och konsumenten uttryckligen har påtagit sig förpliktelsen. Lag (2014:14).

Konsumentens ångerrätt

10 § Konsumenten har rätt att frånträda avtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 12 § (ångerfrist). Om konsumenten lämnar meddelandet på näringsidkarens webbplats, ska näringsidkaren utan dröjsmål bekräfta mottagandet av meddelandet i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

Om konsumenten i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt har lämnat eller sänt ett meddelande enligt första stycket, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Lag (2014:14).

Undantag från ångerrätten

11 § Ångerrätt gäller inte för avtal som

1. avser en tjänst som har fullgjorts, om konsumenten uttryckligen har samtyckt till att tjänsten börjar utföras och gått med på att det inte finns någon ångerrätt när tjänsten har fullgjorts,
2. avser en vara eller tjänst vars pris beror på sådana svängningar på marknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen,
3. avser en vara som har tillverkats enligt konsumentens anvisningar eller som annars har fått en tydlig personlig prägel,
4. avser en vara som snabbt kan försämrats eller bli för gammal,
5. avser en vara som med bruten försegling inte lämpligen kan återlämnas på grund av hälso- eller hygienskäl och förseglingen har brutits av konsumenten,
6. avser en vara som till sin natur är sådan att den efter leverans sammanblandas med en annan vara på så sätt att varorna inte kan skiljas från varandra,
7. avser alkoholhaltig dryck till ett bestämt pris, när leverans inte kan ske inom 30 dagar och värdet på drycken vid leveransen beror på sådana svängningar på marknaden som näringsidkaren inte kan påverka,
8. avser en förseglad ljud- eller bildupptagning eller ett förseglat datorprogram och förseglingen har brutits av konsumenten,

9. avser lösnummer av en tidning eller en tidskrift,

10. ingås vid en auktion, om det är möjligt att delta i auktionen även på ett annat sätt än genom att använda ett medel för distanskommunikation,

11. avser digitalt innehåll som levereras på något annat sätt än på ett fysiskt medium, om konsumenten uttryckligen har samtyckt till leverans på detta sätt och gått med på att det inte finns någon ångerrätt,

12. avser kulturevenemang, idrottsevenemang eller någon annan liknande fritidsaktivitet, servering, catering eller någon annan liknande tjänst, inkvartering, varutransport eller biluthyrning, om näringsidkaren ska tillhandahålla tjänsten på en bestämd dag eller under en bestämd tidsperiod, eller

13. avser en brådskande reparations- eller underhållsåtgärd vid ett besök i konsumentens bostad, om besöket äger rum på konsumentens initiativ och uttryckliga begäran och reparations- eller underhållsåtgärden omfattas av konsumentens begäran eller har ett direkt samband med denna.
Lag (2014:14).

Ångerfristen

12 § Vid avtal om överlåtelse eller upplåtelse av en vara börjar ångerfristen löpa den dag då konsumenten får varan i sin besittning. Vid avtal om en tjänst börjar ångerfristen löpa den dag då avtalet ingås.

Om avtalet avser flera varor eller en vara som består av flera delar, börjar ångerfristen löpa den dag då konsumenten får den sista varan respektive den sista delen av varan i sin

besittning. I fråga om regelbunden leverans av varor under en viss tid börjar ångerfristen dock löpa när konsumenten får varorna från den första leveransen i sin besittning.

I fråga om avtal om leverans av vatten, gas eller el, när försäljningen inte sker i en begränsad volym eller en fastställd kvantitet, och i fråga om avtal om leverans av fjärrvärme, börjar ångerfristen löpa den dag då avtalet ingås. Detsamma gäller i fråga om avtal om digitalt innehåll som levereras på något annat sätt än på ett fysiskt medium.

Ångerfristen enligt första–tredje styckena börjar aldrig löpa förrän konsumenten har fått information om ångerrätten enligt 2 § första stycket 9 på det sätt som anges i 3 § eller 5 § första stycket. Rätten att ångra sig upphör dock senast ett år efter det att ångerfristen skulle ha löpt ut om information hade getts på föreskrivet sätt. Lag (2014:14).

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

13 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, ska konsumenten utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar på egen bekostnad lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren. Om näringsidkaren har gått med på att stå för kostnaden för återsändande av varan eller inte har gett konsumenten information enligt 2 § första stycket 10 på det sätt som anges i 3 § eller 5 § första stycket, ska kostnaden bäras av näringsidkaren.

Första stycket gäller inte, om näringsidkaren har erbjudit sig att hämta varan eller, vid avtal utanför affärslokaler, varan levererats till konsumentens bostad när avtalet ingicks och inte lämpligen kan återsändas med post. I sådana fall ska näringsidkaren på egen bekostnad hämta varan. Lag (2014:14).

14 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, ska näringsidkaren betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren. Återbetalning ska göras utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts.

Vid avtal om överlåtelse eller upplåtelse av en vara behöver återbetalning dock inte göras förrän näringsidkaren tagit emot varan från konsumenten eller konsumenten visat att varan sänts tillbaka. Detta gäller inte om näringsidkaren enligt 13 § andra stycket på egen bekostnad ska hämta varan.

Näringsidkaren ska använda samma betalningssätt som konsumenten, om inte konsumenten uttryckligen går med på något annat. Konsumenten får inte drabbas av några kostnader på grund av att ett annat betalningssätt används.

Lag (2014:14).

15 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, ska konsumenten ersätta näringsidkaren för

1. förhöjda leveranskostnader på grund av konsumentens val av leveransmetod,

2. en varas värdeminskning i den mån den beror på att konsumenten hanterat varan i större omfattning än som varit nödvändigt för att fastställa dess egenskaper eller funktion, under förutsättning att näringsidkaren har gett konsumenten information enligt 2 § första stycket 9 på det sätt som anges i 3 § eller 5 § första stycket,

3. en proportionell andel av det avtalade priset, i den mån priset är skäligt, för en tjänst som delvis utförts innan konsumenten utövade ångerrätten, under förutsättning att konsumenten uttryckligen har begärt att tjänsten skulle börja

utföras under ångerfristen och näringsidkaren har gett konsumenten information enligt 2 § första stycket 9 och 11 på det sätt som anges i 3 § eller 5 § första stycket, och

4. en proportionell andel av det avtalade priset, i den mån priset är skäligt, för vatten, gas eller el, när försäljningen inte skett i en begränsad volym eller en fastställd kvantitet, eller fjärrvärme, där leveransen påbörjats innan konsumenten utövade ångerrätten, allt under förutsättning att konsumenten uttryckligen har begärt att leverans skulle påbörjas under ångerfristen och näringsidkaren har gett konsumenten information enligt 2 § första stycket 9 och 11 på det sätt som anges i 3 § eller 5 § första stycket. Lag (2014:14).

Anknytande avtal

16 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och med anledning av avtalet har ingått ett anknytande avtal med näringsidkaren eller med någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren, ska det anknytande avtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta. Detsamma ska gälla om konsumenten utövar ångerrätten och det är fråga om ett sådant kreditköp som avses i konsumentkreditlagen (2010:1846). Lag (2014:14).

3 kap. Avtal om finansiella tjänster och finansiella instrument

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument.

Kapitlet gäller även för avtal utanför affärslokaler mellan en näringsidkare och en konsument om finansiella tjänster. Kapitlet gäller dock inte för ett sådant avtal, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor eller om avtalet omfattas av konsumentkreditlagen (2010:1846).

Bestämmelserna gäller inte för de enskilda tjänster eller överlåtelser som utförs inom ramen för ett avtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser.

Om parterna inom ett år ingår ett nytt avtal om samma slag av finansiella tjänster eller finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte på nytt lämna information enligt 3 och 4 §§ och 4 a § tredje stycket.

Med finansiella instrument avses detsamma som i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument. Det som sägs i detta kapitel om finansiella instrument gäller också andra finansiella produkter. Lag (2014:221).

2 § Bestämmelserna om ångerrätt i 7–12 §§ gäller inte avtal om

1. finansiell tjänst eller överlåtelse av finansiellt instrument, om priset beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen,

2. deltagande i emission eller annan likartad aktivitet, om priset för den rättighet som aktiviteten avser efter teckningstidens utgång kommer att bero på sådana svängningar på finansmarknaden som sägs i 1,

3. kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, eller

4. försäkring med en avtalad giltighetstid om en månad eller mindre.

Bestämmelserna om ångerrätt gäller inte heller om båda parter på konsumentens begäran har fullgjort sina förpliktelser enligt avtalet. Lag (2014:14).

Information innan ett avtal ingås

3 § I rimlig tid innan ett avtal ingås ska näringsidkaren ge information om

1. sitt namn och organisationsnummer, sin adress, sitt telefonnummer eller sin e-postadress och sin huvudsakliga verksamhet samt motsvarande uppgifter beträffande en mellanman som näringsidkaren anlitar, inklusive uppgift om dennes relation till näringsidkaren,

2. ansvarig tillsynsmyndighet, om verksamheten kräver tillstånd,

3. den finansiella tjänstens eller det finansiella instrumentets huvudsakliga egenskaper,

4. den finansiella tjänstens eller det finansiella instrumentets pris, inbegripet arvoden, skatter och avgifter,

5. att det med avtalet kan följa skatter, avgifter eller kostnader som varken betalas genom näringsidkaren eller

påförs av denne,

6. de särskilda risker som följer med det finansiella instrument som avtalet avser, inklusive uppgift om att den tidigare värdeutvecklingen och avkastningen inte ger någon säker vägledning i fråga om den framtida utvecklingen och avkastningen,

7. sättet för betalning och för fullgörande,

8. vad som gäller om ångerrätt enligt denna lag, inklusive uppgift om vad konsumenten enligt 11 § kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten,

9. kostnaden för att ett medel för distanskommunikation används, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa,

10. den tid under vilken erbjudandet gäller,

11. avtalets kortaste löptid, om avtalet avser en fortlöpande eller periodiskt återkommande finansiell tjänst,

12. vad som gäller om uppsägning av avtalet i förtid eller ensidigt,

13. vilket lands lag om marknadsföring som har följts,

14. avtalsvillkor om vilket lands lag som ska tillämpas på avtalet och om vilken domstol som är behörig,

15. på vilket språk avtalsvillkoren och informationen tillhandahålls och på vilket språk näringsidkaren åtar sig att kommunicera under avtalstiden,

16. hur klagomål i fråga om avtalet behandlas och vilka

möjligheter som finns att få en tvist med näringsidkaren
prövad utanför domstol, och

17. vilka garantifonder eller liknande ersättningssystem som
finns.

Informationen ska ges klart och begripligt och på ett sätt
som är anpassat till det medel för distanskommunikation som
används. Näringsidkaren ska ta särskild hänsyn till behovet
av skydd för underåriga.

I rimlig tid innan ett avtal ingås ska näringsidkaren också
tillhandahålla samtliga avtalsvillkor.

Informationen och avtalsvillkoren ska ges i en handling eller
i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för
konsumenten. Om avtalet ska ingås genom ett medel för
distanskommunikation som inte tillåter att informationen och
avtalsvillkoren ges i sådan form före avtalsslutet, ska
näringsidkaren ge konsumenten informationen i denna form
snarast efter det att avtalet har ingåtts.

Om avtalet avser en betaltjänst enligt lagen (2010:751) om
betaltjänster gäller inte första stycket 1–4, 11, 12 och
14–16. Lag (2014:14).

Särskilda regler vid telefonförsäljning

4 § Vid telefonförsäljning skall näringsidkaren i början av
varje samtal ge konsumenten information om sin identitet och
namnet på den person som är i kontakt med konsumenten och
dennes relation till näringsidkaren. Näringsidkaren skall då
också informera om samtalets syfte. Om konsumenten uttryckligen
samtycker till det, behöver näringsidkaren inte ge all den
information som anges i 3 § första stycket utan endast

information enligt 3 § första stycket 3-6, 8 och 15.

Näringsidkaren skall dock upplysa konsumenten om att ytterligare information finns tillgänglig på begäran samt ange vad denna information avser. Det som sägs i 3 § andra stycket gäller också vid telefonförsäljning.

Snarast efter det att avtalet har ingåtts skall näringsidkaren ge konsumenten all den information som avses i 3 § första stycket och samtliga avtalsvillkor i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

4 a § Vid telefonförsäljning av en förvaltningstjänst eller en rådgivningstjänst som avser premiepension ingås ett avtal genom att konsumenten skriftligen accepterar näringsidkarens anbud.

Ett avtal som inte har ingåtts enligt första stycket är ogiltigt. Konsumenten är då inte skyldig att betala för utförda tjänster.

I stället för 4 § andra stycket gäller att näringsidkaren i rimlig tid innan ett avtal som avses i första stycket ingås ska ge konsumenten all information enligt 3 § första stycket och samtliga avtalsvillkor i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Av informationen ska även innebörden av att konsumenten inte skriftligen accepterar näringsidkarens anbud framgå.
Lag (2014:221).

Tillhandahållande av avtalsvillkoren under avtalstiden, m.m.

5 § Konsumenten har rätt att när som helst under avtalstiden på begäran få del av avtalsvillkoren i en handling.

Konsumenten har rätt att under avtalstiden ändra det medel för distanskommunikation som används, om inte detta är oförenligt med avtalet eller den finansiella tjänstens beskaffenhet.

Påföljd vid utebliven information

6 § Om näringsidkaren inte ger information i enlighet med 3-5 §§ ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag av bestämmelserna i 29-36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen. Lag (2008:508).

Konsumentens ångerrätt

7 § Konsumenten har rätt att frånträda avtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 8 § (ångerfrist). Vid avtal om livförsäkring eller privat individuellt pensionssparande är ångerfristen dock 30 dagar.

Om konsumenten i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt har lämnat eller sänt ett meddelande enligt första stycket, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Lag (2014:14).

8 § Ångerfristen börjar löpa den dag då avtalet ingås. Vid avtal om livförsäkring börjar ångerfristen dock löpa den dag då konsumenten får kännedom om att försäkringsavtalet kommit till stånd.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då information och avtalsvillkor enligt 3 § fjärde stycket, 4 § andra stycket

eller 4 a § tredje stycket kommer konsumenten till handa.

Lag (2014:221).

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

9 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall konsumenten snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka de belopp och sända tillbaka det material som konsumenten har erhållit från näringsidkaren. Tiden skall räknas från den dag då konsumenten lämnade eller sände sitt meddelande om att avtalet frånträds.

10 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren, med avräkning för vad näringsidkaren får kräva enligt 11 §. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträds.

11 § Näringsidkaren har rätt till ersättning för den tjänst som har tillhandahållits enligt avtalet innan ångerrätten utövades. Ersättningen får inte överstiga ett belopp som står i proportion till omfattningen av den tillhandahållna tjänsten, jämförd med den fullständiga tjänsten enligt avtalet.

Näringsidkaren får inte kräva betalning enligt första stycket, om näringsidkaren

1. har underlåtit att lämna information enligt 3 § första stycket 8 om vad konsumenten kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten, eller

2. utan begäran från konsumenten har påbörjat fullgörandet av avtalet innan ångerfristen har löpt ut. Lag (2014:14).

Anknytande avtal

12 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och det med anledning av avtalet har ingåtts ett anknytande avtal om tjänster som tillhandahålls av näringsidkaren eller av någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren, ska det anknytande avtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

Lag (2014:14).

Förhållandet till ångerrätten enligt konsumentkreditlagen

13 § I fråga om kreditavtal enligt konsumentkreditlagen (2010:1846) tillämpas 21-25 §§ den lagen i stället för 7-12 §§. Lag (2010:1854).

Lagval

14 § Ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska tillämpas på avtalet gäller inte, om den lag som gäller med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd. Lag (2014:14).

4 kap. Har upphävts genom lag (2014:14).

5 kap. Har upphävts genom lag (2014:14).

Övergångsbestämmelser

2005:59

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2005, då lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal skall upphöra att gälla.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

3. I fråga om försäkringsavtal som har förnyats efter ikraftträdandet gäller den nya lagen.

2012:68

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2012.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2014:14

1. Denna lag träder i kraft den 13 juni 2014.

2. Äldre föreskrifter gäller för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

-END

FAL - försäkringsavtalslag, (2005:104)

SFS nr: 2005:104

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Försäkringsavtalslag (2005:104)

Utfärdad: 2005-03-10

Ändring införd: t.o.m. SFS 2013:1092

FÖRSTA AVDELNINGEN

Inledande bestämmelser

1 kap. Tillämpningsområdet och den tvingande regleringen

Lagens tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i 2-9 kap. i denna lag tillämpas på individuell försäkring mot ekonomisk förlust genom sakskada, ersättningsskyldighet eller ren förmögenhetsskada i övrigt (skadeförsäkring) som tecknas hos ett försäkringsbolag. I 2-7 kap. regleras konsumentförsäkring, i 8 kap. företagsförsäkring och i 9 kap. vissa gemensamma frågor om skadeförsäkring.

Bestämmelser om gruppskadeförsäkring finns i 17 kap. och bestämmelser om kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring i 18 kap.

2 § Bestämmelserna i 10-16 kap. tillämpas på individuell livförsäkring, sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring (personförsäkring) som tecknas hos ett försäkringsbolag.

En personförsäkring kan tecknas på försäkringstagarens eller någon annans liv eller hälsa. Som personförsäkring räknas inte sådan avbrottsförsäkring för näringsidkare där försäkringsersättningen helt eller till övervägande delen skall beräknas efter verkliga utgifter eller förluster.

Premiefrielseförsäkring räknas som sjukförsäkring, även om den ingår i ett liv- eller olycksfallsförsäkringsavtal.

Bestämmelser om grupppersonförsäkring finns i 19 kap. och bestämmelser om kollektivavtalsgrundad personförsäkring i 20 kap.

3 § Denna lag tillämpas inte på trafikförsäkringar eller patientförsäkringar till den del sådana försäkringar regleras av trafikskadelagen (1975:1410) respektive patientskadelagen (1996:799).

Lagen gäller inte för återförsäkring.

Definitioner

4 § I denna lag betyder

försäkringstagare: den som har ingått avtal om försäkring med ett försäkringsbolag,

försäkrad: vid skadeförsäkring den vars intresse är försäkrat mot skadan och vid personförsäkring den på vars liv eller hälsa en försäkring gäller,

förmånstagare: den som på grund av ett förmånstagarförordnande

enligt 14 kap. har rätt att få försäkringen eller ersättning som utfaller från den,

konsumentförsäkring: individuell skadeförsäkring som en fysisk person eller ett dödsbo tecknar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

företagsförsäkring: individuell skadeförsäkring som avser näringsverksamhet eller offentlig verksamhet och annan individuell skadeförsäkring som inte är konsumentförsäkring,

gruppavtal: avtal som sluts med ett försäkringsbolag för en bestämd grupp personer och som anger villkor för avtal om gruppförsäkring,

gruppskadeförsäkring: skadeförsäkring som meddelas enligt ett gruppavtal och som gäller under förutsättning att den försäkrade eller någon annan med särskild anknytning till denne tillhör gruppen,

grupppersonförsäkring: personförsäkring som meddelas enligt ett gruppavtal och som gäller under förutsättning att den försäkrade eller någon annan med särskild anknytning till denne tillhör gruppen.

Det som sägs om försäkringstagaren tillämpas också på den som vid personförsäkring har förvärvat försäkringstagarens rätt.

Det som sägs om försäkringsbolag gäller också i fråga om andra företag som meddelar försäkring. Det som sägs om näringsidkare gäller också andra som tecknar eller vill teckna en företagsförsäkring.

Personförsäkring som tecknas av en arbetsgivare till förmån för en anställd

5 § När en arbetsgivare tecknar en individuell personförsäkring till förmån för en anställd på dennes liv eller hälsa, anses den anställde som försäkringstagare vid tillämpning av bestämmelserna i 10 kap. om information till försäkringstagaren när ett försäkringsavtal har träffats, vid tillämpning av 14 och 15 kap. samt i fråga om rätten till försäkringsersättning i övrigt. En sådan anställd anses som konsument vid tillämpningen av 10 kap. 10 §.

Första stycket gäller inte om försäkringsavtalet föreskriver något annat.

Tvingande bestämmelser

6 § Försäkringsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för försäkringstagaren eller dennes rättsinnehavare eller för den försäkrade är utan verkan mot någon av dem, om inte annat anges i lagen.

Försäkringsvillkor som avviker från 9 kap. till nackdel för en ersättningsberättigad tredje man i andra fall än där anges är utan verkan mot denne. Detsamma gäller försäkringsvillkor vid ansvarsförsäkring som till nackdel för den skadelidande avviker från 4 kap. 9 § andra stycket eller 7 kap. 1-4 §§.

7 § Det som sägs i 6 § första stycket om tvingande bestämmelser gäller inte

1. sådan sjöförsäkring, annan transportförsäkring eller försäkring av luftfartyg som inte är konsumentförsäkring,
2. kreditförsäkring,
3. gruppskadeförsäkring som meddelas för en grupp

näringsidkare,

4. kollektivavtalsgrundad försäkring, om försäkringen följer en överenskommelse mellan en arbetsgivarorganisation och en central arbetstagarorganisation, och

5. sådan grupp-skadeförsäkring för fysiska personer som har meddelats huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet och grupp-personförsäkring för näringsidkare, studerande eller andra som i fråga om utformning och funktion kan jämföras med kollektivavtalsgrundad försäkring, om villkoren har godkänts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En personförsäkring som ingår i en skadeförsäkring

8 § Ingår en personförsäkring som en del i en skadeförsäkring, gäller bestämmelserna om skadeförsäkring även för personförsäkringen, om inte annat anges. Vidare tillämpas 14 och 15 kap. beträffande personförsäkringen.

ANDRA AVDELNINGEN

Individuell skadeförsäkring

Konsumentförsäkring

2 kap. Information

Försäkringsbolagets skyldighet att lämna information

1 § Försäkringsbolaget är skyldigt att lämna information enligt detta kapitel. Informationen skall, i den mån det är möjligt,

lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för mottagaren. Informationen skall vara klar och tydlig och avfattad på svenska. Den får lämnas på ett annat språk om mottagaren begär det.

Detta kapitel är inte tillämpligt på sådana ömsesidiga lokala bolag som bedriver annan försäkring än brandförsäkring.

Information innan en försäkring meddelas

2 § Innan en konsumentförsäkring meddelas skall försäkringsbolaget lämna information som underlättar kundens bedömning av försäkringsbehovet och val av försäkring. Informationen skall på ett enkelt sätt återge det huvudsakliga innehållet i de försäkringsvillkor som kunden behöver ha kännedom om för att kunna bedöma kostnaden för och omfattningen av försäkringen. Viktiga begränsningar av försäkringsskyddet skall tydligt framgå. Detsamma gäller om försäkringsbolagets ansvar inträder först när premien betalas.

Försäkringsbolaget skall också lämna information om försäkringstagarens möjligheter att förnya försäkringen.

3 § Information enligt 2 § behöver inte lämnas i den mån kunden avstår från den eller det möter hinder med hänsyn till förhållandena då försäkringsavtalet ingås.

Information när avtal har träffats

4 § Snarast efter avtalsslutet skall försäkringsbolaget tillställa försäkringstagaren en skriftlig bekräftelse på avtalet. Försäkringsbolaget skall också, om det inte skett tidigare, upplysa om försäkringsvilkorens innehåll och särskilt framhålla

1. villkor som med hänsyn till försäkringens beteckning eller övriga omständigheter utgör en oväntad och väsentlig begränsning av försäkringsskyddet,
2. förbehåll enligt 3 kap. 2 § tredje stycket om att försäkringsbolagets ansvar inte inträder förrän premien betalas,
3. villkor enligt 4 kap. 3 § om skyldighet att anmäla ändring av risken och följderna av en försummad anmälan, samt
4. viktiga säkerhetsföreskrifter och följderna av att de inte efterlevs.

Information under försäkringstiden och i samband med förnyelse

5 § Under försäkringstiden och i samband med att försäkringen förnyas skall försäkringsbolaget i skälig omfattning informera försäkringstagaren om sådana förhållanden rörande försäkringen som det är av betydelse för denne att känna till.

Försäkringsbolaget skall på försäkringstagarens begäran också i övrigt lämna information om premien och andra villkor för försäkringen.

Information om villkorsändring

6 § Om försäkringsbolaget ändrar försäkringen enligt 3 kap., skall det samtidigt tillstålla försäkringstagaren den information om ändringarna som denne kan behöva. Nya villkor som avses i 4 § skall särskilt framhållas.

Information om ändringar i försäkringen skall lämnas samtidigt

med premiekravet för den period då de nya villkoren skall börja gälla.

Information om möjligheter till överprövning m.m.

7 § I samband med att ett anspråk på försäkringsersättning regleras skall försäkringsbolaget, om det inte med hänsyn till omständigheterna är obehövt, upplysa den som har framställt anspråket om vilka möjligheter som finns att få en tvist om ersättningen prövad. Finns det en risk för att rätten till försäkringsersättning skall gå förlorad på grund av preskription, skall bolaget också erinra om detta.

Första stycket första meningen gäller även när en försäkring upphör i förtid eller ändras under försäkringstiden, om inte försäkringstagaren har begärt åtgärden.

Underlåtenhet att lämna information

8 § Om ett villkor av sådant slag som anges i 4 § inte har särskilt framhållits av försäkringsbolaget vare sig före eller efter avtalslutet, får det inte åberopas av bolaget. Detsamma gäller villkor som inte har särskilt framhållits enligt 6 §.

Det sagda gäller inte en sådan begränsning av försäkringsskyddet som framgår av lag.

9 § Om ett försäkringsbolag inte lämnar information enligt detta kapitel ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag av bestämmelserna i 29-36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen. Lag (2008:509).

3 kap. Försäkringsavtalet

Rätten till försäkring

1 § Ett försäkringsbolag får inte vägra en konsument att teckna en sådan försäkring som bolaget normalt tillhandahåller allmänheten när det har fått de uppgifter som behövs, om det inte finns särskilda skäl för vägran med hänsyn till risken för framtida försäkringsfall, den befarade skadans omfattning, den avsedda försäkringens art eller någon annan omständighet. Ett avslag får inte grundas på att ett försäkringsfall har inträffat efter det att en ansökan har avsänts eller lämnats till försäkringsbolaget.

Försäkringstid och ansvarstid

2 § Försäkringstiden får inte överstiga ett år, om det inte finns särskilda skäl för en längre försäkringstid.

Om inte annat har avtalats eller framgår av omständigheterna, inträder försäkringsbolagets ansvar enligt försäkringsavtalet dagen efter den dag då försäkringstagaren ansökte om försäkringen eller antog ett anbud från bolaget. Ansvaret gäller till och med försäkringstidens sista dag.

Om försäkringen skall tecknas genom att försäkringstagaren betalar premien, inträder försäkringsbolagets ansvar dagen efter den dag då premien betalades. Det gäller också om försäkringen i annat fall är giltig bara om premien betalas innan försäkringstiden börjar.

Uppsägning till försäkringstidens utgång

3 § Försäkringstagaren får när som helst säga upp försäkringen

att upphöra vid försäkringstidens utgång.

Försäkringsbolaget får säga upp försäkringen att upphöra vid försäkringstidens utgång. Uppsägningen skall göras skriftligen och sändas till försäkringstagaren senast en månad innan försäkringstiden går ut. Den skall för att få verkan innehålla en förfrågan om försäkringstagaren vill ha försäkringen förnyad. Begär försäkringstagaren att försäkringen förnyas, gäller uppsägningen bara om det finns särskilda skäl att vägra försäkring med hänsyn till sådana omständigheter som anges i 1 §.

Förnyelse av försäkringen

4 § Har inte en giltig uppsägning skett enligt 3 §, förnyas försäkringen för den vanligen tillämpade försäkringstid som närmast svarar mot den senast gällande försäkringstiden och på de villkor i övrigt som har gällt under denna tid, om inte försäkringstagaren då har tecknat en motsvarande försäkring hos ett annat försäkringsbolag. Detta gäller dock inte om annat har avtalats eller framgår av omständigheterna.

Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen i samband med förnyelse

5 § Vill försäkringsbolaget ändra försäkringen i samband med en förnyelse enligt 4 §, skall bolaget skriftligen ange ändringen senast samtidigt med kravet på premie för den förnyade försäkringen. Den förnyade försäkringen gäller då för den tid och på de villkor som försäkringsbolaget har angett.

I 2 kap. 6 § finns bestämmelser om information i samband med en ändring enligt första stycket.

Försäkringstagarens rätt att säga upp försäkringen i förtid

6 § Försäkringstagaren får säga upp försäkringen att upphöra före försäkringstidens utgång, om

1. försäkringsbolaget väsentligt åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt försäkringsavtalet,
2. försäkringsbehovet faller bort eller det inträffar någon annan liknande omständighet,
3. försäkringsbolaget har ändrat försäkringsvillkoren med stöd av 8 §,
4. försäkringen har förnyats enligt 4 § och försäkringstagaren ännu inte har betalat premie för den nya premieperioden, eller
5. det i annat fall föreligger en ny omständighet av väsentlig betydelse för försäkringsförhållandet.

Om inte annat anges, får uppsägningen verkan dagen efter den dag då den kom fram till försäkringsbolaget. Försäkringen kan också sägas upp med verkan från och med en viss dag i framtiden.

Om försäkringstagaren efter förnyelse enligt 4 § tecknar en motsvarande försäkring hos ett annat försäkringsbolag utan att betala premie för den förnyade försäkringen, anses denna uppsagd med omedelbar verkan.

Försäkringsbolagets rätt att säga upp försäkringen i förtid

7 § Försäkringsbolaget får säga upp försäkringen att upphöra före försäkringstidens utgång, bara om försäkringstagaren eller den försäkrade grovt har åsidosatt sina förpliktelser mot bolaget eller om det annars finns synnerliga skäl.

Uppsägningen skall göras skriftligen och med fjorton dagars uppsägningstid, räknat från det att försäkringsbolaget avsände den. Uppsägningen skall ske utan oskäligt dröjsmål från det att försäkringsbolaget fick kännedom om det förhållande som den grundas på. Annars förlorar försäkringsbolaget rätten att säga upp försäkringen på grund av förhållandet, om inte försäkringstagaren eller den försäkrade har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder.

I 5 kap. 2 § finns bestämmelser om uppsägning på grund av premiedröjsmål.

Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen i förtid

8 § Om försäkringstagaren eller den försäkrade grovt har åsidosatt sina förpliktelser mot försäkringsbolaget eller det annars finns synnerliga skäl, får bolaget ändra försäkringsvillkoren under försäkringstiden. Om en sådan ändring gäller det som sägs om uppsägning i 7 § andra stycket.

I 2 kap. 6 § finns bestämmelser om information i samband med en ändring enligt första stycket.

Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.

9 § Om försäkringsbolaget försätts i konkurs, har försäkringstagaren rätt att säga upp försäkringen att upphöra omedelbart. Konkursboet har rätt att säga upp försäkringen med fjorton dagars uppsägningstid.

Upphör försäkringen att gälla enligt första stycket, har försäkringstagaren och andra som lider skada på grund av detta rätt till skadestånd.

10 § Försäkringstagaren har också rätt att säga upp försäkringen att upphöra omedelbart, om

1. försäkringsbolaget vid en utmätning saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen, förklarar sig ställa in sina betalningar eller annars kommer på obestånd, eller

2. försäkringsbolagets rätt upphör att bedriva marknadsföring och att ingå nya försäkringsavtal om risker som är belägna i Sverige eller att alls driva försäkringsrörelse.

Första stycket gäller inte om försäkringsbolaget genast efter anmaning ställer betryggande säkerhet för avtalets fullgörande.

Upphör försäkringen att gälla enligt första stycket, har försäkringstagaren och andra som lider skada på grund av detta rätt till skadestånd.

11 § Om försäkringsbolaget har trätt i likvidation, tillämpas 9 §. Försäkringen upphör att gälla ett år efter likvidationens början, om inte försäkringstagaren har sagt upp den dessförinnan.

4 kap. Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar

Upplyningsplikten

1 § Den som vill teckna en konsumentförsäkring är skyldig att på försäkringsbolagets begäran lämna upplysningar som kan ha betydelse för frågan om försäkringen skall meddelas. Detsamma gäller om försäkringstagaren begär att få försäkringen utvidgad eller förnyad. Försäkringstagaren skall ge riktiga och fullständiga svar på försäkringsbolagets frågor.

En försäkringstagare som inser att försäkringsbolaget tidigare har fått oriktiga eller ofullständiga uppgifter om förhållanden av uppenbar betydelse för riskbedömningen är skyldig att utan oskäligt dröjsmål rätta uppgifterna.

2 § Om försäkringstagaren vid fullgörande av sin upplysningsplikt enligt 1 § har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder, är avtalet ogiltigt enligt vad som sägs i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område och försäkringsbolaget fritt från ansvar för försäkringsfall som inträffar därefter. I fråga om betald premie tillämpas 5 kap. 6 §.

Har försäkringstagaren annars uppsåtligen eller av oaktsamhet eftersatt sin upplysningsplikt enligt 1 §, kan ersättningen sättas ned i fråga om varje försäkrad efter vad som är skäligt med hänsyn till den betydelse förhållandet skulle ha haft för försäkringsbolagets bedömning av risken, det uppsåt eller den oaktsamhet som har förekommit och övriga omständigheter.

Riskökning

3 § Försäkringsbolaget får föreskriva i avtalsvillkoren att försäkringstagaren utan oskäligt dröjsmål skall anmäla till bolaget om ett förhållande som har angetts i avtalet och som är av väsentlig betydelse för risken ändras. Om försäkringstagaren försummar att göra en sådan anmälan, kan ersättningen från försäkringen sättas ned i fråga om varje försäkrad enligt vad som sägs i 2 § andra stycket.

Av 2 kap. 8 § framgår att ett villkor om anmälningsskyldighet enligt första stycket i vissa fall inte får åberopas av försäkringsbolaget om det inte särskilt har framhållits för försäkringstagaren.

När ersättningen inte får sättas ned

4 § Ersättningen får inte sättas ned enligt 2 § andra stycket eller enligt 3 § första stycket, om försäkringsbolaget när upplysningsplikten eftersattes insåg eller borde ha insett att lämnade uppgifter var oriktiga eller ofullständiga. Detsamma gäller om de oriktiga eller ofullständiga upplysningarna saknade eller senare har upphört att ha betydelse för avtalets innehåll.

Framkallande av försäkringsfall

5 § Om den försäkrade uppsåtligen har framkallat ett försäkringsfall, lämnas inte ersättning från försäkringen såvitt angår honom. Detsamma gäller i den mån den försäkrade uppsåtligen har förvärrat följderna av ett försäkringsfall.

Har den försäkrade genom grov vårdslöshet framkallat ett försäkringsfall eller förvärrat dess följder, kan ersättningen sättas ned såvitt angår honom efter vad som är skäligt med hänsyn till hans förhållanden och omständigheterna i övrigt. Detsamma gäller om den försäkrade annars måste antas ha handlat eller underlåtit att handla i vetskap om att detta innebar en betydande risk för att skadan skulle inträffa.

Om det finns särskilda skäl på grund av försäkringens art, får försäkringsbolaget göra förbehåll i villkoren om att ersättningen får sättas ned enligt andra stycket även vid sådan vårdslöshet som inte är grov.

Säkerhetsföreskrifter

6 § Om den försäkrade vid försäkringsfallet har försummat att

följa en säkerhetsföreskrift som framgår av försäkringsvillkoren eller av en författning som villkoren hänvisar till, kan ersättningen från försäkringen sättas ned såvitt angår honom efter vad som är skäligt med hänsyn till förhållandets samband med den inträffade skadan, det uppsåt eller den vårdslöshet som har förekommit och omständigheterna i övrigt.

Med säkerhetsföreskrift avses en föreskrift om vissa bestämda handlingsätt eller anordningar som är ägnade att förebygga eller begränsa skada eller om vissa bestämda kvalifikationer hos den försäkrade eller dennes anställda eller andra medhjälpare.

Av 2 kap. 8 § framgår att viktiga säkerhetsföreskrifter inte kan åberopas om de inte särskilt framhållits för försäkringstagaren.

Den försäkrades räddningsplikt

7 § När ett försäkringsfall inträffar eller kan befaras vara omedelbart förestående, skall den försäkrade efter förmåga vidta åtgärder för att hindra eller minska skadan och, om någon annan är ersättningskyldig, för att bevara den rätt försäkringsbolaget kan ha mot denne.

Har den försäkrade uppsåtligen åsidosatt sina skyldigheter enligt första stycket, kan ersättningen sättas ned såvitt angår honom efter vad som är skäligt med hänsyn till hans förhållanden och omständigheterna i övrigt. Detsamma gäller om den försäkrade har åsidosatt sina skyldigheter med vetskap om att det innebar en betydande risk för att skadan skulle inträffa eller annars genom grov vårdslöshet.

Identifikation med den försäkrade

8 § Om det anges i försäkringsvillkoren, skall i fall som avses i 5-7 §§ med den försäkrades handlande likställas handlande av

1. den som med den försäkrades samtycke har tillsyn över den försäkrade egendomen, och
2. den försäkrades make, sambo och annan familjemedlem, när den försäkrade egendomen utgör gemensam bostad eller bohag i en sådan bostad.

Första stycket tillämpas inte om det finns synnerliga skäl mot detta.

Undantag från bestämmelserna om begränsning av försäkringsbolagets ansvar

9 § Ersättning får inte sättas ned enligt detta kapitel på grund av

1. ringa oaktsamhet,
2. handlande av någon som var allvarligt psykiskt störd eller som var under tolv år, eller
3. handlande som avsåg att förebygga skada på person eller egendom i sådant nödläge att handlandet var försvarligt.

Vid försäkring mot skadeståndsansvar som kan uppkomma för den försäkrade (ansvarsförsäkring) tillämpas inte bestämmelserna om nedsättning av ersättning i 5 § andra stycket och 6 och 7 §§ i förhållande till den skadelidande. Om den försäkrade inte enligt någon författning är skyldig att ha ansvarsförsäkring som omfattar skadan, är försäkringsbolaget skyldigt att lämna ersättning bara i den utsträckning denna inte kan utges av den

försäkrade.

Meddelande om att ansvarsbegränsning åberopas

10 § När försäkringsbolaget får kännedom om ett förhållande som vid försäkringsfall kan föranleda ansvarsbegränsning enligt detta kapitel, skall bolaget, om det vill göra gällande att dess ansvar skall begränsas, utan oskäligt dröjsmål lämna ett skriftligt meddelande om detta till försäkringstagaren och till den som annars kan göra anspråk på ersättning. Annars förlorar bolaget rätten att åberopa förhållandet mot den som skulle ha fått meddelandet, om inte försäkringstagaren eller den försäkrade har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder.

Vissa fall av s.k. omfattningsvillkor

11 § Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas också om en försäkring innehåller försäkringsvillkor som enligt sin lydelse begränsar försäkringens omfattning, när begränsningen beror av om någon på den försäkrades sida på förhand har känt till de förhållanden som har orsakat försäkringsfallet eller uppsåtligen eller genom vårdslöshet har medverkat till detta eller på annat sätt åsidosatt sina skyldigheter enligt kapitlet.

En personförsäkring som ingår i en konsumentförsäkring

12 § Om en personförsäkring ingår som del i en konsumentförsäkring, tillämpas 12 kap. i stället för detta kapitel i fråga om personförsäkringen.

5 kap. Premien

När premien behöver betalas

1 § Den första premien för en konsumentförsäkring behöver inte betalas tidigare än fjorton dagar från den dag då försäkringsbolaget avsände ett krav på premien till försäkringstagaren. Detta gäller dock inte om försäkringen skall tecknas genom att försäkringstagaren betalar premien eller om försäkringen annars är giltig bara under förutsättning att premien betalas innan försäkringstiden börjar.

Premien för en senare premieperiod behöver inte betalas tidigare än en månad från den dag då försäkringsbolaget avsände krav på premien till försäkringstagaren. Om premieperioden är högst en månad, skall premien dock betalas på periodens första dag.

Andra stycket gäller också betalning av premien när en tidsbegränsad försäkring förnyas på grund av utebliven uppsägning.

Uppsägning på grund av dröjsmål med premien

2 § Betalas inte premien i rätt tid, får försäkringsbolaget säga upp försäkringen, om inte dröjsmålet är av ringa betydelse. Uppsägningen skall sändas till försäkringstagaren.

Uppsägningen får verkan fjorton dagar efter den dag då den avsändes, om inte premien betalas inom denna frist.

Uppsägningen skall innehålla en uppgift om detta. Saknas denna uppgift, får uppsägningen ingen verkan.

Om försäkringstagaren inte har kunnat betala premien inom den i

andra stycket angivna fristen på grund av svår sjukdom, frihetsberövande, utebliven pension eller utebliven lön från sin huvudsakliga anställning eller liknande hinder, får uppsägningen verkan tidigast en vecka efter det att hindret fallit bort, dock senast tre månader efter fristens utgång.

Premiebetalning som begäran om en ny försäkring

3 § Om försäkringstagaren betalar en premie efter det att försäkringen har upphört enligt 2 §, skall detta anses som en begäran om en ny försäkring på samma villkor från och med dagen efter den då premien betalades. Vill försäkringsbolaget inte meddela försäkring enligt försäkringstagarens begäran, skall en underrättelse om detta avsändas till försäkringstagaren inom fjorton dagar från den dag då premien betalades. Annars anses en ny försäkring ha tecknats i enlighet med försäkringstagarens begäran.

Tilläggspremie

4 § Höjs den avtalade premien under försäkringstiden, behöver tilläggspremien inte betalas tidigare än fjorton dagar från den dag då försäkringsbolaget avsände ett krav på tilläggspremien till försäkringstagaren.

Om en tilläggspremie inte betalas i rätt tid, får försäkringsbolaget räkna om försäkringstiden för den ändrade försäkringen med hänsyn till den premie som har betalats. En sådan ändring får verkan tidigast fjorton dagar efter det att en underrättelse om omräkningen har avsänts till försäkringstagaren.

Betalning genom betalningsförmedlare

5 § Försäkringstagaren anses ha betalat premien när han lämnat ett betalningsuppdrag avseende premien till en bank eller någon annan liknande betalningsförmedlare.

Återbetalning av premie

6 § Upphör försäkringen i förtid, har försäkringsbolaget rätt bara till den premie som skulle ha betalats om avtal hade slutits för den tid under vilken bolaget har varit ansvarigt. Har högre premie betalats, skall försäkringsbolaget betala tillbaka det överskjutande beloppet.

Är försäkringsavtalet ogiltigt enligt 4 kap. 2 § första stycket, får försäkringsbolaget ändå behålla betald premie för förfluten tid.

Preskription av rätt till premie

7 § Försäkringsbolaget förlorar rätten till en obetald premie när sex månader har förflutit från det att premien skulle ha betalats, om försäkringen inte dessförinnan har sagts upp av bolaget eller av någon annan anledning har upphört att gälla.

6 kap. Försäkringsersättningen

Allmänt om ersättningen

1 § Ersättning kan betalas för varje lagligt intresse som omfattas av försäkringen.

Om inte annat framgår av försäkringsavtalet, betalas vid försäkring av viss egendom ersättning bara för att själva värdet av egendomen har minskats eller gått förlorat.

2 § Avser försäkringen värdet av egendom, skall värdet anses motsvara återanskaffningspriset omedelbart före försäkringsfallet med avdrag för ålder och bruk samt, när skadan inte avser en byggnad, för nedsatt användbarhet och annan omständighet. Om återanskaffning inte kan ske, skall värdet i stället anses motsvara vad det skulle ha kostat att omedelbart före försäkringsfallet anskaffa likvärdig egendom. Kan egendomen repareras på ett godtagbart sätt, gäller det som sägs i första meningen om återanskaffningspriset i stället om reparationskostnaden.

Första stycket gäller inte om annat framgår av försäkringsavtalet.

Underförsäkring

3 § Skall försäkringsbeloppet enligt försäkringsvillkoren motsvara värdet av försäkrad egendom eller annat försäkrat intresse och understiger försäkringsbeloppet i betydande mån detta värde, kan ersättning från försäkringen sättas ned i förhållande till underförsäkringen.

Dubbelförsäkring

4 § Om samma intresse har försäkrats mot samma risk hos flera försäkringsbolag, är varje försäkringsbolag ansvarigt mot den försäkrade som om det bolaget ensamt hade meddelat försäkring. Den försäkrade har dock inte rätt till högre ersättning sammanlagt från bolagen än som svarar mot skadan. Överstiger summan av ansvarsbeloppen skadan, fördelas ansvarigheten mellan försäkringsbolagen efter förhållandet mellan ansvarsbeloppen.

Ersättning för räddningskostnader

5 § Även om ett avtalat försäkringsbelopp överskrids, ansvarar försäkringsbolaget för en kostnad som den försäkrade har till följd av åtgärder som avses i 4 kap. 7 §, i den mån dessa kan anses försvarliga.

7 kap. Regleringen av försäkringsfall, m.m.

Tiden för utbetalning av försäkringsersättning

1 § Ett försäkringsbolag som har fått underrättelse om ett försäkringsfall skall utan uppskov vidta de åtgärder som behövs för att skadan skall kunna regleras. Skaderegleringen skall ske skyndsamt och med beaktande av den försäkrades och annan skadelidandes behöriga intressen.

Försäkringsersättning som inte avser periodiska utbetalningar skall betalas senast en månad efter det att den ersättningsberättigade har anmält försäkringsfallet och lagt fram den utredning som skäligen kan begäras för att fastställa betalningsskyldigheten. Detta gäller dock inte när 9 kap. 9 § är tillämplig och inte heller i den mån rätten till ersättning är beroende av att egendom repareras eller återanskaffas, att en myndighet meddelar ett visst beslut eller att någon annan liknande händelse inträffar. Försäkringsbolaget skall betala ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635), om inte betalning sker i tid.

Om den som gör anspråk på försäkringsersättning uppenbarligen har rätt till åtminstone ett visst belopp, skall detta genast betalas ut i avräkning på den slutliga ersättningen.

Samtycke till att inhämta hälsouppgifter

1 a § Om det behövs för regleringen av försäkringsfallet, får försäkringsbolaget begära samtycke till att inhämta uppgifter om en enskild persons hälsotillstånd.

Samtycket ska lämnas på en av försäkringsbolaget särskilt upprättad handling. Det ska framgå av handlingen att samtycket är begränsat till att gälla under regleringen av försäkringsfallet.

Försäkringsbolaget ska i samband med att samtycke begärs informera om innebörden av att samtycke ges. Lag (2011:12).

Försummelse att anmäla försäkringsfall, m.m.

2 § Om den ersättningsberättigade har försummat att följa försäkringsvillkor om skyldighet att anmäla försäkringsfall till försäkringsbolaget inom viss tid eller villkor eller anvisningar enligt dessa om skyldighet att medverka till utredningen av försäkringsfallet eller av bolagets ansvar, och försummelsen har medfört skada för bolaget, kan den ersättning som annars skulle ha betalats till honom sättas ned efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Om den försäkrade vid ansvarsförsäkring har gjort sig skyldig till sådan försummelse som sägs i första meningen, har försäkringsbolaget i stället rätt att från den försäkrade återkräva en skälig del av vad bolaget har utgett till den skadelidande.

Första stycket tillämpas inte om oaktsamheten har varit ringa.

3 § Om den försäkrade eller någon annan som begär ersättning av försäkringsbolaget efter ett försäkringsfall uppsåtligen eller av grov vårdslöshet oriktigt har uppgett eller förtigit eller dolt något av betydelse för bedömningen av rätten till ersättning från försäkringen, kan den ersättning som annars

skulle ha betalats till honom sättas ned efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Preskription av rätt till försäkringsskydd

4 § Den som vill ha försäkringsersättning eller annat försäkringsskydd måste väcka talan inom tio år från tidpunkten när det förhållande som enligt försäkringsavtalet berättigar till sådant skydd inträdde.

Om den som vill ha försäkringsskydd har framställt anspråket till försäkringsbolaget inom den tid som anges i första stycket, är fristen att väcka talan alltid minst sex månader från det att bolaget har förklarat att det har tagit slutlig ställning till anspråket.

Vid återkrav mellan försäkringsbolag är fristen att väcka talan alltid minst ett år från den betalning som grundar återkravet.

Om talan inte väcks enligt denna paragraf, går rätten till försäkringsskydd förlorad.

I förhållanden mellan försäkringsbolag får annat avtalas om preskription än vad som följer av denna paragraf.

Lag (2013:1092).

Risken för vissa meddelanden

5 § Gör försäkringstagaren sannolikt att en uppsägning från försäkringsbolagets sida eller ett meddelande som avses i 3 kap. 8 § eller 7 kap. 6 § andra stycket har försenats eller inte kommit fram på grund av omständigheter som han inte har kunnat råda över, får uppsägningen eller meddelandet verkan

tidigast en vecka efter den dag då uppsägningen eller meddelandet kom fram. En uppsägning på grund av dröjsmål med premien får dock verkan senast tre månader efter den dag då försäkringsbolaget avsände den.

Tvist om rätten att teckna eller behålla en försäkring

6 § Har ett försäkringsbolag i strid mot 3 kap. 1 eller 3 § vägrat någon att teckna eller förnya en försäkring, skall domstol på yrkande av denne förklara att han har rätt att teckna eller förnya försäkringen.

Talan om förklaring enligt första stycket skall väckas inom sex månader från det att försäkringsbolaget till sökanden har avsänt meddelande om sitt beslut, uppgift om skälen för detta och upplysning om vad sökanden skall göra för att få beslutet prövat. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Domstolen får bestämma att försäkringstiden skall räknas från den tidpunkt som skulle ha gällt om försäkringsbolaget hade bifallit ansökan.

7 § Har ett försäkringsbolag sagt upp en försäkring i förtid i strid mot denna lag eller mot försäkringsavtalet, skall domstol på yrkande av försäkringstagaren förklara att uppsägningen är ogiltig.

Talan om förklaring enligt första stycket skall väckas inom sex månader från det att försäkringsbolaget till försäkringstagaren har avsänt uppsägningen, uppgift om skälen för denna och upplysning om vad försäkringstagaren skall göra för att få beslutet prövat. Talan behöver dock aldrig väckas före den tidpunkt när uppsägningen skulle få verkan. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

8 § Domstolen kan på yrkande meddela förklaring som avses i 6 eller 7 § att gälla för tiden intill dess att det föreligger ett avgörande som har vunnit laga kraft. En sådan förklaring får inte meddelas utan att försäkringsbolaget har beretts tillfälle att yttra sig över yrkandet.

Regressrätt

9 § Försäkringsbolaget inträder i den försäkrades rätt till skadestånd med anledning av skadan, i den mån denna omfattas av försäkringen och har ersatts av bolaget.

En personförsäkring som ingår i en konsumentförsäkring

10 § Om en personförsäkring ingår som del i en konsumentförsäkring, tillämpas 16 kap. i stället för detta kapitel i fråga om personförsäkringen.

Företagsförsäkring

8 kap. Företagsförsäkring

Information

1 § Det som sägs i 2 kap. 1-7 §§ om information tillämpas också vid företagsförsäkring, om det inte kan antas att kunden saknar behov av informationen.

2 § Om ett försäkringsbolag inte lämnar information enligt 1 §, får det åläggas att lämna informationen.

3 § Talan om åläggande enligt 2 § väcks vid Marknadsdomstolen.

En sådan talan får väckas

1. i fråga om information som avses i 2 kap. 2 §, av näringsidkare som berörs av marknadsföringen, och

2. i fråga om information som avses i 2 kap. 4-7 §§, av den näringsidkare som har ingått avtal om försäkring med försäkringsbolaget.

Talan får också väckas av en sammanslutning av näringsidkare.

I mål om åläggande enligt 2 § gäller i övrigt de bestämmelser i marknadsföringslagen (2008:486) som reglerar förfarandet i mål om åläggande att lämna information enligt 24 § den lagen.

Lag (2008:509).

Ansvarstid

4 § Försäkringsbolagets ansvar enligt försäkringsavtalet inträder när avtalet ingås. Saknas utredning om vilken tid på dygnet som avtalet har ingåtts, skall det anses ha skett klockan tolv på dagen. Ansvaret gäller till och med försäkringstidens sista dag.

Om försäkringen skall tecknas genom att försäkringstagaren betalar premien, inträder försäkringsbolagets ansvar dagen efter den dag då premien betalades. Det gäller också om försäkringen i annat fall är giltig bara om premien betalas innan försäkringstiden börjar.

Första och andra styckena gäller inte om annat har avtalats eller framgår av omständigheterna.

Försäkringstagarens rätt att säga upp försäkringen i förtid

5 § Har inte annat avtalats, får försäkringstagaren säga upp försäkringen att upphöra före försäkringstidens utgång, om

1. försäkringsbolaget väsentligt åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt försäkringsavtalet,
2. försäkringsbehovet faller bort eller det inträffar någon annan liknande omständighet av väsentlig betydelse för försäkringsförhållandet, eller
3. försäkringsbolaget har ändrat försäkringsvillkoren med stöd av 6 § tredje stycket.

Försäkringsbolagets rätt att säga upp försäkringen i förtid

6 § Försäkringsbolaget får säga upp försäkringen att upphöra före försäkringstidens utgång, bara om

1. försäkringstagaren eller den försäkrade har väsentligt åsidosatt sina förpliktelser mot bolaget, eller
2. ett i villkoren angivet förhållande av väsentlig betydelse för risken har ändrats på ett sätt som bolaget inte kan antas ha tagit i beräkning.

Uppsägningen skall göras skriftligen och med fjorton dagars uppsägningstid, räknat från det att försäkringsbolaget avsände den. Uppsägningen skall ske utan oskäligt dröjsmål från det att försäkringsbolaget fick kännedom om det förhållande som den grundas på. Annars förlorar försäkringsbolaget rätten att säga upp försäkringen på grund av förhållandet, om inte försäkringstagaren eller den försäkrade har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder.

I fall som avses i första stycket får försäkringsbolaget i stället ändra försäkringsvillkoren under försäkringstiden. Om en sådan ändring gäller det som sägs om uppsägning i andra stycket.

I 17 § finns bestämmelser om uppsägning på grund av premiedröjsmål.

Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.

7 § Det som sägs i 3 kap. 9-11 §§ om konkurs m.m. tillämpas också vid företagsförsäkring.

Upplyningsplikten

8 § Den som vill teckna en företagsförsäkring är skyldig att på försäkringsbolagets begäran lämna upplysningar som kan ha betydelse för frågan om försäkringen skall meddelas. Detsamma gäller om försäkringstagaren begär att få försäkringen utvidgad eller förnyad. Försäkringstagaren skall ge riktiga och fullständiga svar på försäkringsbolagets frågor. Även utan förfrågan skall försäkringstagaren lämna uppgift om förhållanden av uppenbar betydelse för riskbedömningen.

Under försäkringstiden skall försäkringstagaren på begäran ge försäkringsbolaget upplysningar om förhållanden som anges i första stycket.

En försäkringstagare som inser att försäkringsbolaget tidigare har fått oriktiga eller ofullständiga uppgifter om förhållanden av uppenbar betydelse för riskbedömningen är skyldig att utan oskäligt dröjsmål rätta uppgifterna.

9 § Om försäkringstagaren vid fullgörande av sin upplysningsplikt enligt 8 § har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder, är avtalet ogiltigt enligt vad som sägs i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område och försäkringsbolaget fritt från ansvar för försäkringsfall som inträffar därefter. I 17 § finns bestämmelser om betald premie.

Har försäkringstagaren annars uppsåtligen eller av oaktsamhet eftersatt sin upplysningsplikt enligt 8 § och kan försäkringsbolaget visa att det inte skulle ha meddelat försäkring om upplysningsplikten hade fullgjorts, är bolaget fritt från ansvar för inträffade försäkringsfall. Kan försäkringsbolaget visa att det skulle ha meddelat försäkring mot högre premie eller i övrigt på andra villkor än som avtalats, är dess ansvar begränsat till vad som svarar mot den premie och de villkor i övrigt som har avtalats. Har försäkringsbolaget inte tagit återförsäkring som annars skulle ha tecknats, skall ansvaret anpassas efter detta. I försäkringsvillkoren kan föreskrivas att försäkringsbolaget i stället för vad som sägs i andra och tredje meningarna ansvarar bara i den utsträckning som det visas att det oriktigt uppgivna förhållandet varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller för skadans omfattning.

Ansvaret kan inte falla bort eller begränsas enligt andra stycket, om försäkringsbolaget när upplysningsplikten eftersattes insåg eller borde ha insett att lämnade uppgifter var oriktiga eller ofullständiga. Detsamma gäller om de oriktiga eller ofullständiga upplysningarna saknade eller senare har upphört att ha betydelse för avtalets innehåll.

Riskökning

10 § Har risken för försäkringsfall ökat genom ändring av ett

sådant förhållande som angetts i försäkringsavtalet eller som försäkringstagaren uppgett för försäkringsbolaget i samband med avtalsslutet och har den försäkrade vidtagit eller samtyckt till den åtgärd som medfört riskökningen, är bolaget helt eller delvis fritt från ansvar enligt vad som sägs i 9 § andra och tredje styckena. Detsamma gäller om annars en sådan riskökning har förekommit och försäkringstagaren har försummat att anmäla detta enligt vad som föreskrivs i avtalet.

Framkallande av försäkringsfall

11 § Försäkringsbolaget är fritt från ansvar mot en försäkrad som har framkallat ett försäkringsfall uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet. Detsamma gäller om den försäkrade annars måste antas ha handlat eller underlåtit att handla i vetskap om att detta innebar en betydande risk för att skadan skulle inträffa.

Har en försäkrad förvärrat följderna av ett försäkringsfall på sätt som sägs i första stycket, är försäkringsbolaget fritt från ansvar mot den försäkrade i den utsträckning förhållandet har påverkat skadan.

I försäkringsavtalet får föreskrivas att första och andra styckena skall tillämpas också vid annan vårdslöshet än som anges där.

Säkerhetsföreskrifter

12 § Om den försäkrade vid försäkringsfallet har försummat att följa en säkerhetsföreskrift som framgår av försäkringsvillkoren eller av en författning som villkoren hänvisar till, betalas ersättning från försäkringen endast i den utsträckning skadan får antas ha inträffat även om

föreskriften hade iakttagits. Med den försäkrade likställs annan som har haft att tillse att föreskriften följdes.

Vad som avses med säkerhetsföreskrift anges i 4 kap. 6 § andra stycket.

Den försäkrades räddningsplikt

13 § Det som sägs i 4 kap. 7 § om räddningsplikt tillämpas också vid företagsförsäkring.

Identifikation med den försäkrade

14 § Om inte annat har avtalats, skall i fall som avses i 11 och 13 §§ med den försäkrades handlande likställas handlande av den försäkrades anställda i ledande ställning inom företaget eller på platsen.

Undantag från bestämmelserna om begränsning av försäkringsbolagets ansvar

15 § Försäkringsbolagets ansvar begränsas inte enligt 11-14 §§ på grund av

1. handlande av någon som var allvarligt psykiskt störd eller som var under femton år, eller
2. handlande som avsåg att förebygga skada på person eller egendom i sådant nödläge att handlandet var försvarligt.

Första stycket gäller inte om annat har avtalats.

Meddelande om att ansvarsbegränsning åberopas, m.m.

16 § Om försäkringsbolaget får kännedom om ett förhållande som vid försäkringsfall kan föranleda ansvarsbegränsning enligt 9–12 §§, tillämpas 4 kap. 10 §.

Det som sägs i 4 kap. 11 § om omfattningsvillkor tillämpas också i fråga om ansvarsbegränsning enligt 9–13 §§.
Lag (2013:1092).

Premien

17 § Betalas inte premien i rätt tid enligt avtalet, får försäkringsbolaget säga upp försäkringen, om inte dröjsmålet är av ringa betydelse. Uppsägningen skall sändas till försäkringstagaren och får verkan tre dagar efter den dag då den avsändes. Vid dröjsmål att betala premie för en senare premieperiod än den första upphör dock försäkringen att gälla först sju dagar efter det att försäkringsbolaget har avsänt en påminnelse om premiens förfallodag till försäkringstagaren.

Det som sägs i 5 kap. 5 § om betalning genom betalningsförmedlare tillämpas också vid företagsförsäkring. Om inte annat har avtalats, tillämpas det som sägs i 5 kap. 6 § om återbetalning av premie.

Försäkringsersättningen

18 § Det som sägs i 6 kap. 1 och 2 §§ om försäkringsersättningen tillämpas också vid företagsförsäkring.

Skall försäkringsbeloppet enligt försäkringsvillkoren motsvara värdet av försäkrad egendom eller annat försäkrat intresse och understiger beloppet detta värde, kan ersättning från försäkringen sättas ned i förhållande till underförsäkringen, om inte annat har avtalats.

Vid dubbelförsäkring tillämpas 6 kap. 4 §. I fråga om ersättning för räddningskostnader gäller 6 kap. 5 §, om inte annat har avtalats.

Regleringen av försäkringsfall, m.m.

19 § Det som sägs i 7 kap. 1 § om tiden för utbetalning av försäkringsersättning och i 7 kap. 9 § om regressrätt tillämpas också vid företagsförsäkring. Det som sägs i 7 kap. 5 § om risken för vissa meddelanden tillämpas vid företagsförsäkring när det gäller meddelanden enligt 8 kap. 6 och 17 §§.

Vid företagsförsäkring tillämpas också 7 kap. 1 a § om samtycke till att inhämta hälsouppgifter, 7 kap. 2 § första stycket och 3 § om försummelse att anmäla försäkringsfall m.m. samt 7 kap. 7 och 8 §§ om talan om ogiltigförklaring av uppsägning.

Första stycket gäller inte om annat har avtalats.

Lag (2013:1092).

20 § Det som sägs i 7 kap. 4 § om preskription av rätt till försäkringsersättning och annat försäkringsskydd tillämpas också vid företagsförsäkring.

Försäkringsbolaget får skriftligen förelägga den försäkrade att väcka talan inom en kortare tid än vad som följer av hänvisningen i första stycket. Fristen får inte vara kortare än ett år från det att den försäkrade har fått del av föreläggandet.

I försäkringsavtalet får föreskrivas att den som gör gällande anspråk på försäkringsersättning eller annat försäkringsskydd

måste anmäla detta inom viss tid. Fristen får inte vara kortare än ett år från tidpunkten när det förhållande som enligt försäkringsavtalet berättigar till försäkringsskyddet inträdde.

Andra och tredje styckena påverkar inte en skadelidandes rätt att rikta direktkrav mot försäkringsbolaget enligt 9 kap. 7 § första stycket 1. Lag (2013:1092).

En personförsäkring som ingår i en företagsförsäkring

21 § Om en personförsäkring ingår som del i en företagsförsäkring, tillämpas 12 kap. i stället för 8-16 §§ och 16 kap. i stället för 19 och 20 §§ i fråga om personförsäkringen.

Tredje mans rätt

9 kap. Tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet

Försäkring av tredje mans intresse

1 § En försäkring som avser värdet av en fastighet eller värdet av en fast eller lös sak gäller till förmån för

1. försäkringstagaren,
2. någon annan som har en mot försäkringstagarens borgenärer skyddad äganderätt, tomträtt eller säkerhetsrätt till egendomen, dock inte sjöpanträtt eller luftpanträtt, och
3. den som annars bär risken för egendomen i samband med dess överlåtelse.

Första stycket gäller inte om annat har föreskrivits i försäkringsavtalet. Oavsett vad som avtalats gäller dock försäkringen till förmån för den som har förmånsrätt i fast egendom eller tomträtt.

2 § Om det föreskrivs i försäkringsavtalet att en försäkring som avses i 1 § skall upphöra i händelse äganderätten övergår till någon annan, gäller försäkringen ändå under sju dagar efter riskens övergång till förmån för en fysisk person som har förvärvat egendomen huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet, i den mån dennes skada inte omfattas av någon annan försäkring på egendomen. Har försäkringen sagts upp av någon annan anledning än överlåtelsen, är dock uppsägningen giltig också mot den nye ägaren.

3 § Gäller försäkringen till förmån för en borgenär med förmånsrätt i fast egendom eller tomträtt, kan försäkringsbolaget inte åberopa mot borgenären att bolaget enligt 4 kap. 1-3 §§ eller 8 kap. 8-10 §§ är helt eller delvis fritt från ansvar på grund av att någon annan eftersatt sin upplysningsplikt eller anmälningsplikt. I den mån försäkringsbolaget är fritt från ansvar mot försäkringstagaren, kan det återkräva utgiven ersättning av denne med samma rätt som borgenären haft.

Om borgenärens namn och adress har anmälts hos försäkringsbolaget, skall första stycket gälla också bolagets rätt till ansvarsfrihet på grund av dröjsmål med premien, dock bara under fjorton dagar från det att bolaget avsände ett meddelande om dröjsmålet till borgenären. Detsamma gäller andra som anges i 1 § första stycket 2.

4 § Försäkringsbolaget kan med verkan mot en försäkrad avtala med försäkringstagaren om ändring eller uppsägning av

försäkringsavtalet och tillstålla denne en uppsägning eller något annat meddelande om försäkringen. Gäller försäkringen till förmån för borgenär med förmånsrätt i fast egendom eller tomträtt och har en sådan anmälan gjorts hos försäkringsbolaget som avses i 3 § andra stycket, får dock ett avtal eller en åtgärd som är av väsentlig betydelse för borgenärens säkerhet verkan mot borgenären först en månad efter det att bolaget har avsänt ett meddelande om detta till denne.

Första stycket första meningen gäller inte om annat följer av avtal eller särskilt rättsförhållande mellan försäkringstagaren och den försäkrade och försäkringsbolaget har insett eller bort inse detta.

5 § Gäller en försäkring till förmån för flera enligt 1 §, är en borgenär med förmånsrätt i fast egendom eller tomträtt framför andra berättigad att av försäkringsbolaget få ut försäkringsersättning motsvarande den fordran säkerhetsrätten avser, även om fordringen inte är förfallen till betalning. Om borgenärens säkerhet inte väsentligt minskar genom försäkringsfallet, har dock egendomens ägare rätt att framför borgenären få ersättningen, när inte annat har avtalats. Närmare bestämmelser om detta finns i lagen (2005:105) om säkerhetsrätt i försäkringsersättning.

Första stycket gäller också borgenär som avses i 1 § första stycket 2, om inte annat har föreskrivits i försäkringsavtalet.

Gör flera borgenärer med rätt enligt 1 § första stycket 2 anspråk på att få ut ersättning, gäller om deras inbördes företräde det som sägs i förmånsrättslagen (1970:979).

6 § Sedan ett försäkringsfall inträffat har varje försäkrad rätt att av försäkringsbolaget få försäkringsersättning enligt vad som sägs i 1-5 §§ eller enligt försäkringsavtalet. Försäkringsbolaget får dock till försäkringstagaren betala ett

försäkringsbelopp som någon annan kan ha rätt till, om det inte framgår av försäkringsavtalet vem detta är och den berättigade inte heller hos bolaget har anmält att han själv vill bevaka sin rätt.

Direktkrav vid ansvarsförsäkring

7 § Vid ansvarsförsäkring får den skadelidande rikta krav direkt mot försäkringsbolaget på ersättning enligt försäkringsavtalet, om

1. den försäkrade enligt lag eller annan författning är skyldig att ha ansvarsförsäkring som omfattar skadan,
2. konkurs har beslutats eller offentligt ackord har fastställts beträffande den försäkrade, eller
3. den försäkrade är en juridisk person som numera är upplöst.

I fall som avses i 4 kap. 9 § andra stycket andra meningen får den skadelidande rikta krav mot försäkringsbolaget i den utsträckning ersättning inte kan utges av den försäkrade.

Framställs krav enligt första stycket, skall försäkringsbolaget om möjligt snarast meddela den försäkrade om kravet. Dom mot försäkringsbolaget eller överenskommelse med bolaget inverkar inte på skadeståndsskyldighet som inte omfattas av försäkringsavtalet.

Den försäkrade och försäkringsbolaget är skyldiga att på den skadelidandes begäran lämna honom upplysning om försäkringen.

8 § Har försäkringsbolaget vid en ansvarsförsäkring betalat ut försäkringsersättningen till den försäkrade och kan sedan den skadelidande inte av denne få ut det skadestånd som han har

rätt till, är bolaget skyldigt att ersätta den skadelidande för vad som fattas, dock inte med högre belopp än bolaget betalat till den försäkrade.

Otillräckligt försäkringsbelopp vid ansvarsförsäkring

9 § Om flera skadelidande har rätt till skadestånd för en skada som omfattas av en ansvarsförsäkring men försäkringsbeloppet inte är tillräckligt för att tillgodose allas skadeståndsanspråk, skall försäkringsersättningen beräknas i förhållande till varje skadelidandes berättigade anspråk.

Finns särskild anledning att anta att flera skadeståndsanspråk som omfattas av samma försäkringsbelopp är att vänta, behöver försäkringsbolaget inte betala ut högre ersättning än vad som följer av första stycket. Detta gäller dock inte om det saknas anledning att befara att någon skadelidande själv måste svara för sin skada eller om det har gått två år sedan det första anspråket anmäldes.

I den mån försäkringsbolaget har betalat mer än som ålåg bolaget, ansvarar det för senare anmälda skador upp till det belopp som följer av första stycket. Vad försäkringsbolaget utger utöver försäkringsbeloppet får det kräva tillbaka av den försäkrade.

TREDJE AVDELNINGEN

Individuell personförsäkring

10 kap. Information

Försäkringsbolagets skyldighet att lämna information

1 § Försäkringsbolaget är skyldigt att lämna information enligt detta kapitel. Informationen ska, i den mån det är möjligt, lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för mottagaren. Informationen ska vara klar och tydlig och avfattad på svenska. Den får lämnas på ett annat språk om mottagaren begär det.

Detta kapitel gäller inte i fråga om personförsäkring som tecknas av en näringsidkare till förmån för sitt företag, om det kan antas att näringsidkaren saknar behov av informationen. Kapitlet är inte heller tillämpligt på sådana försäkringsföreningar som har medgetts undantag enligt 1 kap. 19 § 1 eller 20 § försäkringsrörelselagen (2010:2043). Lag (2010:2069).

Information innan en försäkring meddelas

2 § Innan en personförsäkring meddelas skall försäkringsbolaget lämna information som underlättar kundens bedömning av försäkringsbehovet och val av försäkring. Informationen skall på ett enkelt sätt återge det huvudsakliga innehållet i de försäkringsvillkor som kunden behöver ha kännedom om för att kunna bedöma kostnaden för och omfattningen av försäkringen. Viktiga begränsningar av försäkringsskyddet skall tydligt framgå. Detsamma gäller om försäkringsbolagets ansvar inträder först när premien betalas.

Vid tidsbegränsad försäkring skall försäkringsbolaget också lämna information om försäkringstagarens möjligheter att förnya försäkringen.

3 § Information enligt 2 § behöver inte lämnas i den mån kunden avstår från den eller det möter hinder med hänsyn till förhållandena då försäkringsavtalet ingås.

Information när avtal har träffats

4 § Snarast efter avtalsslutet skall försäkringsbolaget tillstålla försäkringstagaren en skriftlig bekräftelse på avtalet. Försäkringsbolaget skall också, om det inte skett tidigare, upplysa om försäkringsvilkorens innehåll och särskilt framhålla

1. villkor som med hänsyn till försäkringens beteckning eller övriga omständigheter utgör en oväntad och väsentlig begränsning av försäkringsskyddet,
2. förbehåll enligt 11 kap. 2 § andra stycket om att försäkringsbolagets ansvar inte inträder förrän premien betalas,
3. försäkringsbolagets rätt att säga upp försäkringen att upphöra i förtid eller att ändra den under försäkringstiden, om bolaget har förbehållit sig en sådan rätt,
4. villkor enligt 12 kap. 7 § om skyldighet att anmäla ändring av risken och följderna av en försummad anmälan, samt
5. utfallande försäkringsbelopp eller de huvudsakliga principerna för hur beloppet beräknas.

Information under försäkringstiden och i samband med förnyelse

5 § Årligen under försäkringstiden och i samband med att försäkringen förnyas skall försäkringsbolaget i skälig omfattning informera försäkringstagaren om sådana förhållanden rörande försäkringen som det är av betydelse för denne att känna till.

Försäkringsbolaget skall på försäkringstagarens begäran också i övrigt lämna information om premien och andra villkor för försäkringen.

Information om villkorsändring

6 § Om försäkringsbolaget ändrar försäkringen enligt 11 kap., skall det samtidigt tillstålla försäkringstagaren den information om ändringarna som denne kan behöva. Nya begränsningar av försäkringsskyddet skall särskilt framhållas.

Information om ändringar i försäkringen skall lämnas samtidigt med premiekravet för den period då de nya villkoren skall börja gälla.

Information vid försäkringsfall

7 § När ett försäkringsfall har inträffat, ska försäkringsbolaget i skälig omfattning informera försäkringstagaren och andra som har anspråk mot bolaget om sådana förhållanden rörande försäkringen som det är av betydelse för dem att känna till.

Försäkringsbolaget ska på ett ändamålsenligt sätt kontrollera om det inträffar dödsfall som utgör försäkringsfall. Om bolaget får kännedom om ett sådant försäkringsfall, ska bolaget genast underrätta dödsboet och kända förmånstagare.

Om försäkringsbolaget försummar vad som föreskrivs i andra stycket och detta medför att dödsboet eller en förmånstagare inte inom den tid som anges i 16 kap. 5 § framställer anspråk till försäkringsbolaget på grund av försäkringen, får talan väckas upp till trettio år efter dödsfallet.

Om försäkringstagaren har förenat ett förmånstagarförordnande med villkor om att försäkringsbeloppet eller försäkringen ska vara mottagarens enskilda egendom, ska försäkringsbolaget underrätta förmånstagararen om det när ett försäkringsbelopp första gången betalas ut. Lag (2013:1092).

Information om möjligheter till överprövning m.m.

8 § I samband med att ett anspråk på försäkringsersättning regleras skall försäkringsbolaget, om det inte med hänsyn till omständigheterna är obehövt, upplysa den som har framställt anspråket om vilka möjligheter som finns att få en tvist om ersättningen prövad. Finns det en risk för att rätten till försäkringsersättning skall gå förlorad på grund av preskription, skall bolaget också erinra om detta.

Första stycket första meningen gäller även när en försäkring upphör i förtid eller ändras under försäkringstiden, om inte försäkringstagaren har begärt åtgärden.

Underlåtenhet att lämna information

9 § Om ett villkor av sådant slag som anges i 4 § 1-4 inte har särskilt framhållits av försäkringsbolaget vare sig före eller efter avtalsslutet, får det inte åberopas av bolaget. Detsamma gäller villkor som inte har särskilt framhållits enligt 6 §.

Det sagda gäller inte en sådan begränsning av försäkringsskyddet som framgår av lag.

10 § Om ett försäkringsbolag vid försäkring som tecknas av en konsument eller ett dödsbo inte lämnar information enligt detta kapitel ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag av bestämmelserna i 29-36 §§ om

marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen. Lag (2008:509).

11 § Om ett försäkringsbolag i fråga om annan försäkring än som avses i 10 § inte lämnar information enligt detta kapitel, får det åläggas att lämna informationen.

12 § Talan om åläggande enligt 11 § väcks vid Marknadsdomstolen.

En sådan talan får väckas

1. i fråga om information som avses i 2 §, av näringsidkare som berörs av marknadsföringen, och

2. i fråga om information som avses i 4-8 §§, av den näringsidkare som har ingått avtal om försäkring med försäkringsbolaget.

Talan får också väckas av en sammanslutning av näringsidkare.

I mål om åläggande enligt 11 § gäller i övrigt de bestämmelser i marknadsföringslagen (2008:486) som reglerar förfarandet i mål om åläggande att lämna information enligt 24 § den lagen. Lag (2008:509).

11 kap. Försäkringsavtalet

Rätten till försäkring

1 § Ett försäkringsbolag får inte vägra någon att teckna en sådan personförsäkring som bolaget normalt tillhandahåller allmänheten när det har fått de uppgifter som behövs, om det

inte finns särskilda skäl för vägran med hänsyn till risken för framtida försäkringsfall, den avsedda försäkringens art eller någon annan omständighet. Ett avslag får inte grundas på att ett försäkringsfall har inträffat eller den försäkrades hälsotillstånd har försämrats efter det att en ansökan har avsänts eller lämnats till försäkringsbolaget. Sådana försäkringsvillkor som beror av den försäkrades hälsotillstånd skall bestämmas på grundval av hälsotillståndet vid ansökan.

Första stycket gäller inte i fråga om en försäkring som någon tecknar i egenskap av näringsidkare till förmån för sitt företag.

Samtycke till att inhämta hälsouppgifter

1 a § Ett försäkringsbolag får begära samtycke till att inhämta uppgifter om en enskild persons hälsotillstånd endast om det är nödvändigt för prövningen av försäkringsansökan.

Samtycket ska lämnas på en av försäkringsbolaget särskilt upprättad handling. Det ska framgå av handlingen att samtycket är begränsat till att gälla under prövningen av ansökan.

Försäkringsbolaget ska i samband med att samtycke begärs informera om innebörden och betydelsen för prövningen av att samtycke ges. Lag (2011:12).

Försäkringstid och ansvarstid

2 § En försäkring får avtalas på bestämd tid eller på den försäkrades livstid. Har ingen tid angetts, är försäkringstiden ett år.

Om en försäkring meddelas på normala villkor eller på sådana

särskilda villkor som har angetts i ansökan om försäkringen, inträder försäkringsbolagets ansvar dagen efter den dag då försäkringstagaren ansökte om försäkringen eller antog ett anbud från bolaget. Detta gäller dock inte om försäkringstagaren har begärt att försäkringen skall träda i kraft först senare. Försäkringsbolaget får också förbehålla sig att ansvaret inte skall inträda förrän dagen efter den dag då försäkringstagaren betalar premie för försäkringen. Skall återförsäkring ske, får försäkringsbolaget förbehålla sig att ansvaret i den delen skall inträda först när återförsäkringen börjar gälla.

Ansvaret gäller till och med försäkringstidens sista dag.

Uppsägning av en tidsbegränsad försäkring till försäkringstidens utgång

3 § Försäkringstagaren får när som helst säga upp en tidsbegränsad försäkring att upphöra vid försäkringstidens utgång.

Försäkringsbolaget får säga upp en tidsbegränsad försäkring till försäkringstidens utgång. Uppsägningen ska göras skriftligen och sändas till försäkringstagaren tidigast sex månader och senast en månad innan försäkringstiden går ut. Den ska för att få verkan innehålla en förfrågan om försäkringstagaren vill ha försäkringen förnyad. Begär försäkringstagaren att försäkringen förnyas, gäller uppsägningen bara om det finns särskilda skäl att vägra försäkring med hänsyn till sådana omständigheter som anges i 1 § första stycket. Bestämmelserna i 1 a § gäller även vid förnyelse av försäkring. Lag (2011:12).

Förnyelse av försäkringen

4 § Har inte en giltig uppsägning skett enligt 3 §, förnyas en tidsbegränsad försäkring för en tid av ett år, om inte annat har avtalats. Försäkringsbolaget får ändra villkoren i den utsträckning som följer av 1 och 3 §§.

Försäkringstagarens rätt att säga upp eller ändra försäkringen i förtid

5 § Försäkringstagaren får när som helst säga upp försäkringen att upphöra omedelbart eller vid viss framtida tidpunkt. Om inte annat anges, får uppsägningen verkan dagen efter den dag då den kom fram till försäkringsbolaget.

Om inte annat följer av försäkringens art, har försäkringstagaren rätt att i samband med uppsägningen få försäkringen ändrad till premiefri försäkring (fribrev) eller på sätt som närmare anges i försäkringsvillkoren få den återköpt av försäkringsbolaget eller försäkringens hela värde överfört till en annan försäkring, i den mån inte rätt till återköp eller överföring saknas enligt inkomstskattelagen (1999:1229). För en försäkring som omfattas av 2 § lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel gäller dock att återköp eller överföring tidigast får ske efter ett år.

I 13 kap. 3 § finns bestämmelser om återupplivning av en försäkring som blivit premiefri. Lag (2007:123).

Försäkringstagarens rätt till fortsatt försäkring efter återköp

6 § Om försäkringsbolaget har återköpt en livförsäkring med sparmoment, har försäkringstagaren rätt att utan ny hälsoprövning fortsätta försäkringen som ren riskförsäkring. Detta gäller dock inte om annat har avtalats.

Försäkringsbolaget skall senast när återköpsbeloppet betalats

ut avsända en underrättelse till försäkringstagaren om rätten till fortsatt försäkring enligt första stycket. Försummar försäkringsbolaget detta, ansvarar bolaget under sex månader från utbetalningen som om en sådan försäkring hade begärts. Om försäkringsbolaget under denna tid avsänder en underrättelse, upphör dock ansvaret när underrättelsen avsänds.

Begäran om fortsatt försäkring skall framställas inom sex månader från det att försäkringsbolaget har avsänt en underrättelse enligt andra stycket, dock senast inom ett år från det att återköpsbeloppet betalades ut.

Försäkringsbolagets rätt att säga upp eller ändra försäkringen i förtid

7 § Försäkringsbolaget får göra förbehåll om rätt att säga upp eller ändra en sjuk- eller olycksfallsförsäkring vid slutet av en premieperiod, om förbehållet behövs på grund av försäkringens art eller någon annan särskild omständighet. Under samma förutsättning får bolaget göra förbehåll om rätt att ändra en livförsäkring vid slutet av en premieperiod.

Ett förbehåll enligt första stycket får inte innebära att försäkringen får sägas upp eller ändras därför att ett försäkringsfall har inträffat eller den försäkrades hälsa har försämrats. En uppsägning eller ett meddelande om ändring med stöd av förbehållet får verkan en månad efter det att försäkringsbolaget avsänder uppsägningen eller meddelandet.

Första och andra styckena tillämpas också på förbehåll om att försäkringen utan uppsägning eller annan åtgärd från försäkringsbolagets sida skall upphöra eller ändras vid slutet av en premieperiod om en viss händelse inträffar. En förutsättning för att ett sådant förbehåll skall få verkan är att bolaget i samband med krav på premien har påmint försäkringstagaren om förbehållet.

Ytterligare bestämmelser om uppsägning av en försäkring i förtid finns i 12 kap. 3 § och 13 kap. 2 §.

Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.

8 § Om försäkringsbolaget försätts i konkurs, har konkursboet rätt att säga upp en sjuk- eller olycksfallsförsäkring med fjorton dagars uppsägningstid. Av 5 § framgår att försäkringstagaren alltid har rätt att säga upp en personförsäkring att upphöra omedelbart.

Upphör en personförsäkring att gälla på grund av konkurs, har försäkringstagaren och andra som lider skada på grund av detta rätt till skadestånd.

9 § Försäkringstagaren och andra som lider skada har rätt till skadestånd om en personförsäkring upphör att gälla på grund av att

1. försäkringsbolaget vid en utmätning saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen, förklarar sig ställa in sina betalningar eller annars kommer på obestånd, eller
2. försäkringsbolagets rätt upphör att bedriva marknadsföring och att ingå nya försäkringsavtal om risker som är belägna i Sverige eller att alls driva försäkringsrörelse.

10 § Om försäkringsbolaget har trätt i likvidation, tillämpas 8 §. En sjuk- eller olycksfallsförsäkring upphör att gälla ett år efter likvidationens början, om inte försäkringstagaren har sagt upp den dessförinnan.

Rätten till försäkringens värde när försäkringen upphör att gälla, m.m.

11 § När en personförsäkring upphör att gälla, skall försäkringsbolaget ställa försäkringens värde till försäkringstagarens förfogande, även om bolaget i övrigt är fritt från ansvar. Om försäkringsbolaget i annat fall, på grund av dröjsmål med premiebetalningen, har varit helt eller delvis fritt från ansvar under någon del av försäkringstiden, skall premien eller återbäringen anpassas efter detta.

12 kap. Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar

Upplyningsplikten

1 § Försäkringstagaren och den försäkrade är skyldiga att på försäkringsbolagets begäran lämna upplysningar som kan ha betydelse för frågan om en personförsäkring skall meddelas, utvidgas eller förnyas. Försäkringsbolaget får också under försäkringstiden begära sådana upplysningar om den försäkrades ekonomiska förhållanden som är av betydelse för försäkringens utformning. Försäkringstagaren och den försäkrade skall ge riktiga och fullständiga svar på försäkringsbolagets frågor.

Om begränsningar i försäkringsbolagets rätt att efterforska eller använda genetisk information finns bestämmelser i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. Lag (2006:357).

2 § Om försäkringstagaren vid fullgörande av sin upplysningsplikt enligt 1 § har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder, är avtalet ogiltigt enligt vad som sägs i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område och försäkringsbolaget fritt från ansvar för försäkringsfall som inträffar därefter. I fråga om betald riskpremie tillämpas 13 kap. 6 §.

Har försäkringstagaren eller den försäkrade annars uppsåtligt eller av oaktsamhet som inte är ringa lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter av betydelse för riskbedömningen och kan försäkringsbolaget visa att det inte skulle ha meddelat försäkring om upplysningsplikten hade fullgjorts, är bolaget fritt från ansvar för inträffade försäkringsfall. Kan försäkringsbolaget visa att det skulle ha meddelat försäkring mot högre premie eller i övrigt på andra villkor än som avtalats, är dess ansvar begränsat till vad som svarar mot den premie och de villkor i övrigt som har avtalats. Har försäkringsbolaget inte tagit återförsäkring som annars skulle ha tecknats, skall ansvaret anpassas efter detta.

Andra stycket får inte tillämpas i den mån detta skulle leda till resultat som är oskäligt mot försäkringstagaren eller hans rättsinnehavare.

3 § Om försäkringsbolaget under försäkringstiden får kännedom om att upplysningsplikten har åsidosatts på det sätt som sägs i 2 § andra stycket, får bolaget säga upp försäkringen för upphörande eller ändring. Uppsägningen skall göras skriftligen och med tre månaders uppsägningstid, räknat från det att försäkringsbolaget avsände den.

Skulle försäkringsbolaget, om upplysningsplikten hade fullgjorts, ha meddelat försäkring mot högre premie eller i övrigt på andra villkor än som avtalats, har försäkringstagaren rätt till fortsatt försäkring med det försäkringsbelopp som svarar mot den premie och de villkor i övrigt som avtalats. Begäran om fortsatt försäkring skall framställas före uppsägningstidens utgång.

I uppsägningen skall anges under vilka förutsättningar en försäkringstagare enligt andra stycket har rätt till fortsatt försäkring. Saknas denna uppgift, får uppsägningen ingen

verkan.

4 § Försäkringsbolaget får inte åberopa att upplysningsplikten har åsidosatts, om det då insåg eller borde ha insett att upplysningarna var oriktiga eller ofullständiga. Detsamma gäller om upplysningarna saknade eller senare har upphört att ha betydelse för avtalets innehåll.

Vid livförsäkring för dödsfall får försäkringsbolaget åberopa att upplysningsplikten har åsidosatts, bara om dödsfallet har inträffat inom fem år från det att upplysningarna lämnades eller om försäkringsbolaget har lämnat meddelande enligt 11 § inom samma tid.

Första stycket första meningen och andra stycket gäller inte om den försäkrade har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder.

Symtomklausuler

5 § Gäller försäkringen för följder av sjukdom eller kroppsfel, får försäkringsbolaget göra särskilt undantag för sådana sjukdomar och kroppsfel som den försäkrade hade när avtalet ingicks, bara om undantaget

1. grundar sig på upplysningar om den försäkrade som bolaget har inhämtat, eller
2. behövs på grund av försäkringens art eller någon annan särskild omständighet.

Om en tidsbegränsad försäkring förnyas, får ett undantag enligt första stycket 2 bara avse en sjukdom eller ett kroppsfel som den försäkrade hade när det första avtalet ingicks. Om försäkringsskyddet utvidgas, gäller dock första stycket i denna del.

Riskökning

6 § Om försäkringsbolaget har förbehållit sig ansvarsfrihet när den försäkrade deltar i särskilt angivna verksamheter eller är utsatt för särskilt angivna risker, ansvarar det ändå för försäkringsfall som inträffar under sådana omständigheter men som inte sammanhänger med den särskilda verksamheten eller risken.

7 § Försäkringsbolaget får göra försäkringens giltighet och utformning beroende av den försäkrades levnadsförhållanden, såsom hans yrkesverksamhet, bostadsort eller liknande, under de förutsättningar som anges i 11 kap. 7 § och ålägga försäkringstagaren att anmäla ändringar i sådana förhållanden till bolaget. Underlåter försäkringstagaren uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa att göra en sådan anmälan senast vid första premiebetalningen efter ändringen, är bolagets ansvar vid försäkringsfall begränsat enligt vad som sägs i 2 § andra och tredje styckena. En förutsättning är dock att bolaget i samband med krav på premien har upplyst försäkringstagaren om hans anmälningsskyldighet och om följderna av att denna inte fullgörs.

Försäkringsbolaget får inte göra sitt ansvar beroende av att den försäkrades hälsotillstånd inte försämras.

Framkallande av försäkringsfall

8 § Om den försäkrade uppsåtligen har framkallat ett försäkringsfall, är försäkringsbolaget fritt från ansvar.

Har den försäkrade begått självmord, ansvarar försäkringsbolaget dock vid livförsäkring, om det har gått mer

än ett år från det att försäkringsavtalet ingicks eller, vid kortare tid, om det måste antas att försäkringen tecknades utan tanke på självmordet. Om en tidsbegränsad försäkring som endast avser dödsfall har förnyats, räknas ettårstiden från dagen för det första avtalet.

Vid sjukförsäkring gäller inte första stycket om den försäkrade var under femton år eller allvarligt psykiskt störd.

9 § Har den försäkrade vid sjuk- eller olycksfallsförsäkring genom grov vårdslöshet framkallat ett försäkringsfall eller förvärrat dess följder, kan ersättningen sättas ned såvitt angår honom efter vad som är skäligt med hänsyn till hans förhållanden och omständigheterna i övrigt. Detsamma gäller om den försäkrade annars måste antas ha handlat eller underlåtit att handla i vetskap om att detta innebar en betydande risk för att skadan skulle inträffa.

Första stycket gäller inte om den försäkrade var under femton år eller allvarligt psykiskt störd.

Undantag från bestämmelserna om begränsning av försäkringsbolagets ansvar

10 § Försäkringsbolaget kan inte åberopa ett sådant förbehåll som avses i 6 § eller bestämmelserna i 8 eller 9 §, om den försäkrade handlade för att förebygga skada på person eller egendom under sådana omständigheter att handlingen kan anses försvarlig.

Meddelande om att ansvarsbegränsning åberopas

11 § När försäkringsbolaget får kännedom om ett förhållande som enligt detta kapitel kan medföra ansvarsfrihet vid försäkringsfall eller uppsägningsrätt, skall bolaget, om det

vill göra gällande att dess ansvar skall begränsas eller att det har rätt till uppsägning, utan oskäligt dröjsmål lämna ett skriftligt meddelande om detta till försäkringstagaren.

Meddelande enligt första stycket skall lämnas också till den försäkrade och till den som har fått försäkringen i pant eller är förmånstagare enligt ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande, om hans rätt är känd för försäkringsbolaget.

Försummar försäkringsbolaget att lämna ett meddelande enligt första eller andra stycket, får det inte åberopa förhållandet mot den som skulle ha fått meddelandet, om inte försäkringstagaren eller den försäkrade har förfarit svikligt eller i strid mot tro och heder.

Vissa fall av s.k. omfattningsvillkor

12 § Bestämmelserna i 1-4 §§ och 8-11 §§ tillämpas också om en försäkring innehåller försäkringsvillkor som enligt sin lydelse begränsar försäkringens omfattning, när begränsningen beror av om någon på den försäkrades sida på förhand har känt till de förhållanden som har orsakat försäkringsfallet eller uppsåtligt eller genom vårdslöshet har medverkat till detta eller på annat sätt åsidosatt sina skyldigheter enligt dessa bestämmelser.

13 kap. Premien

När premien behöver betalas

1 § Den första premien för en personförsäkring behöver inte betalas tidigare än fjorton dagar från den dag då försäkringsbolaget avsände ett krav på premien till

försäkringstagaren. Detta gäller dock inte om försäkringen skall tecknas genom att försäkringstagaren betalar premien eller om försäkringen annars är giltig bara under förutsättning att premien betalas innan försäkringstiden börjar.

Premien för en senare premieperiod behöver inte betalas tidigare än en månad från den dag då försäkringsbolaget avsände krav på premien till försäkringstagaren. Om premieperioden är högst en månad, skall premien dock betalas på periodens första dag. Om särskilda premieperioder inte har avtalats, skall senare premie för försäkringen betalas inom en månad från den dag då försäkringsbolaget avsände krav på premien till försäkringstagaren.

Andra stycket gäller också betalning av premien när en tidsbegränsad försäkring förnyas på grund av utebliven uppsägning.

Uppsägning på grund av dröjsmål med premien

2 § Betalas inte premien i rätt tid och är dröjsmålet inte av ringa betydelse, får försäkringsbolaget säga upp försäkringen för upphörande eller begränsning av ansvaret enligt vad villkoren närmare föreskriver. Uppsägningen skall sändas till försäkringstagaren.

Uppsägningen får verkan fjorton dagar efter den dag då den avsändes, om inte premien betalas inom denna frist.

Uppsägningen skall innehålla uppgift om detta och om möjligheten att få försäkringen återupplivad enligt 3 §. Saknas någon av dessa uppgifter, får uppsägningen ingen verkan.

Om försäkringstagaren inte har kunnat betala premien inom den i andra stycket angivna fristen på grund av svår sjukdom, frihetsberövande, utebliven pension eller utebliven lön från

sin huvudsakliga anställning eller liknande hinder, får uppsägningen verkan tidigast en vecka efter det att hindret har fallit bort, dock senast tre månader efter fristens utgång.

Återupplivning

3 § Har en uppsägning enligt 2 § fått verkan och avser dröjsmålet inte första premien för försäkringen, återupplivas försäkringen till sin tidigare omfattning, om utestående premiebelopp betalas inom tre månader från utgången av den frist som anges i 2 § andra stycket.

En försäkring som har ändrats till premiefri försäkring (fribrev) eller till en försäkring mot lägre premie, utan att en uppsägning enligt 2 § dessförinnan fått verkan, återupplivas till sin tidigare omfattning, om försäkringstagaren inom tre månader från den dag då försäkringsbolaget avsände ett meddelande om ändringen till honom betalar det premiebelopp som skulle ha betalats om försäkringen inte hade ändrats. Meddelandet skall innehålla en uppgift om rätten att få försäkringen återupplivad.

Återupplivas försäkringen, ansvarar försäkringsbolaget från och med dagen efter den dag då premiebeloppet betalas.

Underrättelse till annan om dröjsmål med premien

4 § Om det har begärts skall försäkringsbolaget sända ett meddelande om uppsägning enligt 2 § också till den försäkrade och till den som har fått försäkringen i pant eller är förmånstagare enligt ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande, när personen i fråga är känd. Så länge försäkringsbolaget inte har sänt meddelande till en sådan person, får bolaget inte mot honom åberopa att premien inte har

betalats.

Betalning genom betalningsförmedlare

5 § Försäkringstagaren anses ha betalat premien när han lämnat ett betalningsuppdrag avseende premien till en bank eller någon annan liknande betalningsförmedlare.

Riskpremie vid ansvarsfrihet

6 § Är försäkringsavtalet ogiltigt enligt 12 kap. 2 § första stycket, får försäkringsbolaget ändå behålla betald riskpremie för förfluten tid.

Preskription av rätt till premie

7 § Försäkringsbolaget förlorar rätten till en obetald premie när ett år har förflutit från det att premien skulle ha betalats, om försäkringen inte dessförinnan har sagts upp av bolaget eller av någon annan anledning har upphört att gälla.

14 kap. Förfogande över försäkringen

Rätten att göra, ändra och återkalla ett förmånstagarförordnande

1 § Försäkringstagaren har rätt att själv förfoga över en personförsäkring genom förmånstagarförordnande.

Det som sägs i 9 kap. 1 § och 13 kap. 2 och 3 §§ ärvdabalken om rätt att göra testamente och om testamentes ogiltighet gäller också i fråga om förmånstagarförordnande.

För förmånstagarförordnande till den som inte är född eller

avlad när förordnandet skall tillämpas första gången gäller lagen (1930:106) om vissa rättshandlingar till förmån för ofödda.

2 § Försäkringstagaren kan, innan försäkringsersättningen skall betalas, ändra eller återkalla ett förmånstagarförordnande. Detta gäller dock inte om han gentemot förmånstagaren har utlovat att förordnandet skall stå fast (oåterkalleligt förmånstagarförordnande).

Formkrav för ett förmånstagarförordnande

3 § Ett förmånstagarförordnande och en återkallelse eller ändring av ett sådant förordnande skall för att vara gällande göras genom ett egenhändigt undertecknat meddelande till försäkringsbolaget.

Ett förmånstagarförordnande kan också göras genom att det tas in i försäkringsvillkoren. Ett sådant förordnande förlorar sin verkan om ett nytt förordnande görs enligt första stycket.

Första och andra styckena gäller också ett villkor enligt 7 kap. 2 § 5 äktenskapsbalken om att ett försäkringsbelopp eller en försäkring skall vara förmånstagarens enskilda egendom och en återkallelse eller ändring av sådant villkor.

Tolkning av ett förmånstagarförordnande

4 § Vid tolkningen av ett förmånstagarförordnande gäller det som sägs i 5 och 6 §§, om inte annat med hänsyn till omständigheterna får anses framgå av förordnandet.

5 § Vid försäkring på försäkringstagarens liv eller hälsa gäller ett förmånstagarförordnande bara för försäkringstagarens

död.

Om vid försäkring på annans liv försäkringstagaren avlider före försäkringsfallet, övergår försäkringstagarens rätt till försäkringen genast till förmånstagaren. Detsamma gäller när annans försäkringsbeloppets utbetalande enligt villkoren beror av annat än försäkringstagarens död.

Kan ett förmånstagarförordnande inte verkställas såvitt angår en viss förmånstagare, gäller förordnandet till förmån för hans avkomlingar, om de i fråga om arv efter försäkringstagaren eller den försäkrade hade haft rätt att träda i förmånstagarens ställe. Om sådana avkomlingar saknas men det finns andra förmånstagare, tillfaller hela försäkringen dem.

Tredje stycket gäller inte vid en sådan pensionsförsäkring som avses i 58 kap. 2 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229). Kan ett förmånstagarförordnande i ett sådant fall inte verkställas såvitt angår en förmånstagare men det finns andra förmånstagare, tillfaller hela försäkringen dem.

6 § Har försäkringstagaren till en försäkring som gäller på hans liv eller hälsa utan att namnge förmånstagaren använt någon av nedan angivna beteckningar, anses detta innebära följande:

make: den som är gift med försäkringstagaren när förordnandet tillämpas; om det pågår mål om äktenskapsskillnad mellan makarna, gäller inte förordnandet,

registrerad partner: den som är registrerad partner med försäkringstagaren när förordnandet tillämpas; om det pågår mål om upplösning av partnerskapet, gäller inte förordnandet,

sambo: den som är sambo med försäkringstagaren när förordnandet

tillämpas,

barn: försäkringstagarens bröstarvingar, med fördelning av försäkringen efter vad som gäller i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren,

make och barn: försäkringstagarens make är förmånstagare till halva försäkringen och hans bröstarvingar till återstoden; om försäkringstagaren efterlämnar bara make eller bara bröstarvingar, tillfaller hela försäkringen maken eller bröstarvingarna,

arvingar: de som har arvsrätt efter försäkringstagaren, med fördelning av försäkringen efter vad som gäller för arvsrätten.

Förmånstagarförordnandes verkan mot dödsbodelägare

7 § Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp som utfaller efter försäkringstagarens död inte ingå i dennes kvarlåtenskap.

Om tillämpningen av ett förmånstagarförordnande som gäller för försäkringstagarens död skulle leda till ett resultat som är oskäligt mot en make eller bröstarvinge efter försäkringstagaren, kan förordnandet jämkas så att försäkringen helt eller delvis tillfaller maken eller bröstarvingen. Vid prövningen skall särskilt beaktas skälen för förordnandet samt förmånstagarens och makens eller bröstarvingens ekonomiska förhållanden.

Har dödsfallet inträffat sedan det har dömts till äktenskapsskillnad mellan försäkringstagaren och hans make eller sedan talan om äktenskapsskillnad väckts men innan bodelning har förrättats, gäller i stället för det som sägs i andra stycket att, om maken inte vid bodelningen kan få ut sin

andel därför att försäkringen tillfaller någon annan som förmånstagare, denne är skyldig att avstå vad som fattas.

Den som vill begära jämkning enligt andra eller tredje stycket skall väcka talan mot förmånstagaren inom ett år från det att bouppteckning efter försäkringstagaren avslutades eller dödsboanmälan gjordes. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten till jämkning förlorad.

Angående förordnandets verkan mot försäkringstagarens borgenärer finns bestämmelser i 15 kap. Lag (2006:464).

Förmånstagarens förfoganderätt

8 § Innan förmånstagarens rätt har inträtt får han inte genom överlåtelse, pantsättning eller på annat sätt förfoga över den rätt som förordnandet medför.

Försäkringstagarens rätt att förfoga över försäkringen på annat sätt än genom förmånstagarförordnande

9 § Försäkringstagaren har rätt att förfoga över försäkringen genom överlåtelse, pantsättning eller annars på annat sätt än genom förmånstagarförordnande. Försäkringsbolaget får dock i försäkringsvillkoren föreskriva att ett förfogande som avser enbart försäkringens riskdel eller enbart försäkringens spardel är utan verkan mot bolaget.

Om ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande gäller för försäkringen, skall försäkringstagaren anses ha utfäst sig att inte utan förmånstagarens samtycke förfoga över försäkringen på ett sätt som inskränker dennes rätt.

Verkan av förfogande till förmån för flera

10 § Förfogar försäkringstagaren genom överlåtelse, pantsättning eller oåterkalleligt förmånstagarförordnande över försäkringen till förmån för flera, gäller ett tidigare förfogande framför ett senare. Ett senare förfogande gäller dock framför ett tidigare, om meddelande om det senare förfogandet kommer in till försäkringsbolaget först och den till vars förmån förfogandet skett då är i god tro. Avser förfogandet ett försäkringsbrev som innehavaren måste förete för att få ut försäkringsersättning, gäller det senare förfogandet framför ett tidigare, om den till vars förmån förfogandet sker i god tro har fått försäkringsbrevet i sin besittning.

11 § I fråga om försäkringsbrev som måste företes för att innehavaren skall få försäkringsersättning gäller följande. Om någon begär utbetalning av ett försäkringsbelopp eller återköp av en försäkring eller vill träffa överenskommelse om ändring av försäkringsavtalet, skall försäkringsbolaget göra anteckning på försäkringsbrevet om den åtgärd som vidtas. Annars är åtgärden utan verkan mot innehavare av försäkringsbrevet som i god tro förvärvat rätt till försäkringen och fått försäkringsbrevet i sin besittning.

När ett förmånstagarförordnande förfaller vid överlåtelse

12 § Överlåts försäkringen, förfaller ett tidigare förmånstagarförordnande som inte är oåterkalleligt, om inte annat har avtalats eller får anses förutsatt vid överlåtelsen.

En pantsättning av försäkringen medför inte att ett förmånstagarförordnande förfaller.

Panthavarens rätt

13 § Pantsättning av försäkringen medför rätt för panthavaren att få så mycket av utfallande försäkringsersättning, inbegripet återbäring, som svarar mot pantfordringen. Detta gäller även om pantfordringen inte är förfallen till betalning.

Om försäkringen är förenad med återköpsrätt, får panthavaren också kräva återköp av försäkringen. Återköp får dock ske bara om panthavaren har underrättat försäkringstagaren och denne inte inom två månader har återlöst panten genom att betala det belopp som panthavaren kan få ut från försäkringsbolaget.

Ett förbehåll om rätt att göra panträtten gällande på annat sätt än som sägs i första och andra styckena är ogiltigt mot försäkringstagaren.

Förfoganden som är utan verkan

14 § Ett förfogande över försäkringen är utan verkan i den mån förfogandet är förbjudet enligt ett försäkringsvillkor som enligt inkomstskattelagen (1999:1229) skall tas in i försäkringsavtalet. Ett förbud mot överlåtelse hindrar dock inte utmätning eller överlåtelse vid ackord eller i konkurs i vidare utsträckning än detta följer av vad som annars föreskrivs i lag eller annan författning.

Förlust av rätten till försäkring

15 § Om någon genom brott som avses i 15 kap. ärvdabalken har dödat försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare, eller medverkat till sådant brott, gäller det som där sägs om förlust av rätt att ta arv eller testamente beträffande rätten till försäkringen eller försäkringsersättningen.

15 kap. Förhållandet till borgenärerna

Inledande bestämmelse

1 § En försäkring och ersättning som utfaller från den får tas i anspråk för försäkringstagarens och någon annan berättigads skulder i enlighet med detta kapitel och lagstiftningen i övrigt.

Verkan av förmånstagarförordnande m.m.

2 § En försäkring eller ett försäkringsbelopp, som tillfaller en förmånstagar till följd av ett förordnande som har kunnat återkallas, får tas i anspråk för försäkringstagarens skulder, om fordringen har uppkommit före försäkringsfallet och inte kan betalas ur försäkringstagarens förmögenhet eller kvarlåtenskap.

En försäkring eller ett försäkringsbelopp, som tillfaller en förvärvare eller panthavare eller en förmånstagar till följd av ett oåterkalleligt förordnande, får inte tas i anspråk för försäkringstagarens skulder efter det att ett meddelande om förfogandet har kommit in till försäkringsbolaget. Om förfogandet avser ett försäkringsbrev som innehavaren måste förete för att få ut försäkringsersättning, blir förfogandet gällande mot försäkringstagarens borgenärer när den till vars förmån förfogandet äger rum får försäkringsbrevet i sin besittning.

En försäkring eller ett försäkringsbelopp som tillfaller en förmånstagar får aldrig utmätas för försäkringstagarens skulder, om ansökan görs mer än tre år från det att förmånstagarens rätt inträdde. Lag (2013:1092).

Utmätning av livförsäkring för försäkringstagarens skulder

3 § Innan något försäkringsfall har inträffat får en livförsäkring som gäller på försäkringstagarens eller försäkringstagarens makes liv utmätas för försäkringstagarens skulder bara i den mån det under något av de senaste tio åren har betalats premie för försäkringen med belopp som överstiger

1. för tidsbegränsad försäkring som endast avser dödsfall: fem gånger den premie som beräknas belöpa på det året,

2. för livförsäkring där försäkringsbolagets betalningsskyldighet efter försäkringsfall inte längre är beroende av att en viss person lever, om den inte omfattas av 1: dubbla genomsnittet av de premier som betalats under perioden eller den kortare tid under vilken försäkringen gällt,

3. för försäkring med periodisk utbetalning där försäkringsbolagets betalningsskyldighet är beroende av att en eller flera personer lever, om den inte omfattas av 1: femton procent av den premie som skulle ha betalats om försäkringen hade tecknats mot engångspremie vid början av det året.

I fråga om fondförsäkring ska alltid gälla det som sägs i första stycket 2.

Om prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken ändrats efter premiebetalningen, ändras det belopp som får utmätas i proportion till ändringen av prisbasbeloppet. Lag (2010:1292).

4 § Om värdet av en försäkring, som enligt 3 § inte får utmätas, förs över till en annan försäkring på sätt som anges i 58 kap. 18 § tredje stycket inkomstskattelagen (1999:1229), anses den nya försäkringen som samma försäkring vid tillämpningen av 3 §.

5 § Sedan ett försäkringsfall har inträffat får en livförsäkring och ersättning som utfaller från den inte utmätas för försäkringstagarens skulder i den mån ersättningen tillfaller någon som själv behöver den för sin försörjning eller för en underhållsskyldighet. Om ersättningen tillfaller någon annan än den försäkrade, gäller dock detta förbud bara om den försäkrade har försörjt eller varit skyldig att försörja den berättigade. När ersättningen betalas i form av livränta, gäller förbudet bara rätten till livräntan.

Från vad som efter den försäkrades död på grund av förmånstagarförordnande tillfaller den försäkrades make eller den försäkrades eller makens barn som vid dödsfallet inte fyllt 25 år ska för varje berättigad alltid undantas från utmätning ett sammanlagt försäkringsbelopp som motsvarar sex gånger det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för dödsåret. Lag (2010:1292).

6 § Det som sägs i 3 § om make gäller också sambo samt tidigare make och tidigare sambo. Det som sägs i 5 § om make gäller också sambo.

7 § Om en försäkring som en arbetsgivare har tecknat på en anställds liv inte gäller till förmån för arbetsgivaren själv, får försäkringen och ersättning som utfaller från den inte tas i anspråk för arbetsgivarens skulder på något annat sätt än som sägs i 8 §. Detta gäller också om den försäkrade inte är

anställd hos arbetsgivaren men har någon annan anknytning till dennes verksamhet eller är medförsäkrad som närstående till någon annan försäkrad.

Återkrav vid försäkringstagarens konkurs, m.m.

8 § Om vid livförsäkring försäkringstagaren eller dödsboet efter honom försätts i konkurs och försäkringstagaren senare än tre år före den fristdag som anges i 4 kap. 2 § konkurslagen (1987:672) har betalat premie för försäkringen med belopp som vid betalningstillfället inte stod i skäligt förhållande till hans villkor, får konkursboet av tillgodohavandet hos försäkringsbolaget kräva åter vad han har betalat för mycket. Om försäkringstagaren eller en panthavare inte har lämnat sitt samtycke till återbetalningen, skall konkursboet för prövning av dess rätt väcka talan mot honom. Vid en sådan talan tillämpas 4 kap. 19 och 20 §§ konkurslagen.

Har försäkringsbeloppet betalats ut, är den som har uppburit beloppet skyldig att till konkursboet betala tillbaka det belopp som konkursboet annars hade kunnat kräva åter av försäkringsbolaget. Har beloppet uppburits av en förmånstagare, gäller detta dock bara om utbetalningen har skett senare än sex månader före fristdagen. Återbetalningsskyldigheten kan jämkas om det finns synnerliga skäl. Också vid en talan mot den som har uppburit försäkringsbeloppet tillämpas 4 kap. 19 och 20 §§ konkurslagen.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om offentligt ackord vid företagsrekonstruktion. Vid en talan med anledning av ackordsförhandling tillämpas 3 kap. 6 och 7 §§ lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.

Vid sådan försäkring som avses i 7 § får krav enligt denna paragraf göras gällande bara om den försäkrade eller den till

vars förmån försäkringen annars gäller är närstående till arbetsgivaren på det sätt som anges i 4 kap. 3 § konkurslagen.

Krav enligt denna paragraf får inte göras gällande till nackdel för förmånstagare med oåterkalleligt förordnande.

Utmätning av en livförsäkring för den berättigades skulder

9 § Sedan ett försäkringsfall har inträffat får en livförsäkring och ersättning som utfaller från den inte utmätas för den berättigades skulder utom i fall som framgår av 5 §.

Trots det som sägs i 5 § får ett ersättningsbelopp som inte hålls avskilt efter utbetalningen utmätas för den berättigades skulder. När två år har gått från det att beloppet skulle betalas, får också det som hålls avskilt utmätas till den del beloppet inte behövs för den berättigades försörjning eller för att fullgöra underhållsskyldighet som åvilar honom.

Utmätning av en sjuk- eller olycksfallsförsäkring

10 § Om ersättningen från en sjuk- eller olycksfallsförsäkring skall tillfalla den försäkrade, får försäkringen och ersättning som utfaller från den inte utmätas för försäkringstagarens eller den försäkrades skulder. När ersättning betalas i form av livränta, gäller förbudet mot utmätning för den berättigades skulder bara rätten till livräntan.

Trots det som sägs i första stycket får ett ersättningsbelopp som har tillfallit den försäkrade och som inte hålls avskilt efter utbetalningen utmätas för den försäkrades skulder. När två år har gått sedan beloppet skulle betalas, får också det som hålls avskilt utmätas till den del beloppet inte behövs för den försäkrades försörjning eller för att fullgöra underhållsskyldighet som åvilar honom.

Om ersättning skall tillfalla någon annan än den försäkrade, tillämpas vad som gäller enligt 3-7 och 9 §§ om utmätning av tidsbegränsad livförsäkring som bara avser dödsfall och av ersättning som utfaller från livförsäkring.

16 kap. Regleringen av försäkringsfall, m.m.

Tiden för utbetalning av försäkringsersättning

1 § Ett försäkringsbolag som har fått underrättelse om ett försäkringsfall skall utan uppskov vidta de åtgärder som behövs för att försäkringsfallet skall kunna regleras. Regleringen skall ske skyndsamt och med beaktande av den ersättningsberättigades behöriga intressen.

Försäkringsersättning som inte avser periodiska utbetalningar skall betalas senast en månad efter det att rätten till ersättningen inträtt och sådan utredning som skäligen kan begäras för att fastställa betalningsskyldigheten och mot vem denna skall fullgöras har lagts fram för försäkringsbolaget. Försäkringsbolaget skall betala ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635), om inte betalning sker i tid.

Om den som gör anspråk på försäkringsersättning uppenbarligen har rätt till åtminstone ett visst belopp, skall detta genast betalas ut i avräkning på den slutliga ersättningen.

Samtycke till att inhämta hälsouppgifter

1 a § Om det behövs för regleringen av försäkringsfallet, får försäkringsbolaget begära samtycke till att inhämta uppgifter om en enskild persons hälsotillstånd.

Ett samtycke som är begränsat till att gälla under en skadereglering i anledning av den försäkrades död får begäras redan innan försäkringsfallet har inträffat.

Samtycket ska lämnas på en av försäkringsbolaget särskilt upprättad handling. Det ska framgå av handlingen att samtycket är begränsat till att gälla under regleringen av försäkringsfallet.

Försäkringsbolaget ska i samband med att samtycke begärs informera om innebörden av att samtycke ges. Lag (2011:12).

Utbetalning till annan än rätt förmånstagare

2 § Har försäkringsbolaget betalat ut försäkringsersättning till någon annan än den som i egenskap av förmånstagare har rätt till ersättningen och därvid iakttagit skälig aktsamhet, är bolaget befriat från sin skuld. Detta gäller dock inte om utbetalningen grundats på en handling som är förfalskad eller som är ogiltig på grund av att den har tillkommit under tvång som avses i 28 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område eller som har utfärdats under sådana omständigheter som anges i 17 § andra stycket lagen (1936:81) om skuldebrev.

Försummelse att anmäla försäkringsfall, m.m.

3 § Om den ersättningsberättigade har försummat att följa försäkringsvillkor om skyldighet att anmäla försäkringsfall till försäkringsbolaget inom viss tid eller villkor eller anvisningar enligt dessa om skyldighet att medverka till utredningen av försäkringsfallet eller av bolagets ansvar, och försummelsen har medfört skada för bolaget, kan den ersättning som annars skulle ha betalats till honom sättas ned efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Första stycket tillämpas inte om oaktsamheten har varit ringa.

4 § Om den försäkrade eller någon annan som begär ersättning av försäkringsbolaget efter ett försäkringsfall uppsåtligen eller av grov vårdslöshet oriktigt har uppgett eller förtigit eller dolt något av betydelse för bedömningen av rätten till ersättning från försäkringen, kan den ersättning som annars skulle ha betalats till honom sättas ned efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Preskription av rätt till försäkringsskydd

5 § Den som vill ha försäkringsersättning eller annat försäkringsskydd måste väcka talan inom tio år från tidpunkten när det förhållande som enligt försäkringsavtalet berättigar till sådant skydd inträdde.

Om den som vill ha försäkringsskydd har framställt anspråket till försäkringsbolaget inom den tid som anges i första stycket, är fristen att väcka talan alltid minst sex månader från det att bolaget har förklarat att det har tagit slutlig ställning till anspråket.

Vid återkrav mellan försäkringsbolag är fristen att väcka talan alltid minst ett år från den betalning som grundar återkravet.

Om talan inte väcks enligt denna paragraf, går rätten till försäkringsskydd förlorad.

I förhållanden mellan försäkringsbolag får annat avtalas om preskription än vad som följer av denna paragraf.

Lag (2013:1092).

Risken för vissa meddelanden

6 § Gör försäkringstagaren sannolikt att en uppsägning från försäkringsbolagets sida eller ett meddelande som avses i 11 kap. 7 § eller 16 kap. 7 § andra stycket har försenats eller inte kommit fram på grund av omständigheter som han inte har kunnat råda över, får uppsägningen eller meddelandet verkan tidigast en vecka efter den dag då uppsägningen eller meddelandet kom fram. En uppsägning på grund av dröjsmål med premien får dock verkan senast tre månader efter den dag då försäkringsbolaget avsände den.

Tvist om rätten att teckna eller behålla en försäkring

7 § Har ett försäkringsbolag i strid mot 11 kap. 1 eller 3 § vägrat någon att teckna eller förnya en försäkring, skall domstol på yrkande av denne förklara att han har rätt att teckna eller förnya försäkringen.

Talan om förklaring enligt första stycket skall väckas inom sex månader från det att försäkringsbolaget till sökanden har avsänt meddelande om sitt beslut, uppgift om skälen för detta och upplysning om vad sökanden skall göra för att få beslutet prövat. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Domstolen får bestämma att försäkringstiden skall räknas från den tidpunkt som skulle ha gällt om försäkringsbolaget hade bifallit ansökan.

8 § Har ett försäkringsbolag sagt upp en försäkring i förtid i strid mot denna lag eller mot försäkringsavtalet, skall domstol på yrkande av försäkringstagaren förklara att uppsägningen är ogiltig.

Talan om förklaring enligt första stycket skall väckas inom sex månader från det att försäkringsbolaget till försäkringstagaren har avsänt uppsägningen, uppgift om skälen för denna och upplysning om vad försäkringstagaren skall göra för att få beslutet prövat. Talan behöver dock aldrig väckas före den tidpunkt när uppsägningen skulle få verkan. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

9 § Domstolen kan på yrkande meddela förklaring som avses i 7 eller 8 § att gälla för tiden intill dess att det föreligger ett avgörande som har vunnit laga kraft. En sådan förklaring får inte meddelas utan att försäkringsbolaget har beretts tillfälle att yttra sig över yrkandet.

Regressrätt

10 § Försäkringsbolaget inträder i den försäkrades rätt till skadestånd i fråga om ersättning för sjukvårdskostnader och andra utgifter och förluster som bolaget har ersatt enligt försäkringsavtalet. Försäkringsvillkor som ger bolaget större rätt till återkrav är utan verkan mot den skadeståndsskyldige.

FJÄRDE AVDELNINGEN

Kollektiv försäkring

Kollektiv skadeförsäkring

17 kap. Gruppskadeförsäkring

Definitioner och tillämpningsområde

1 § I detta kapitel betyder

frivillig gruppskadeförsäkring: gruppskadeförsäkring som gruppmedlemmarna ansluter sig till genom egen anmälan eller genom att inte avböja försäkringen,

obligatorisk gruppskadeförsäkring: gruppskadeförsäkring som varje medlem i gruppen är direkt ansluten till på grund av gruppavtalet.

Bestämmelserna tillämpas också om flera försäkringsbolag meddelar gruppörsäkring för olika medlemmar i samma grupp. Varje försäkringsbolag har då de skyldigheter och rättigheter som bestämmelserna anger i förhållande till dem som bolaget meddelar försäkring för.

Om försäkringsbolaget avtalar med en gruppmedlem om en särskild utformning av medlemmens försäkringsskydd, anses avtalet som en del av gruppörsäkringen för medlemmen.

2 § Bestämmelserna i 6, 7, 11-14 §§, 19 § andra och tredje styckena samt 20 § tillämpas inte på en försäkring som gäller under högst en månad.

Parterna i avtalet

3 § Avtal om frivillig gruppskadeförsäkring anses ingånget mellan försäkringsbolaget och gruppmedlemmen på grundval av gruppavtalet. Ett sådant avtal kan ingås också genom att gruppmedlemmen låter bli att avböja försäkringen inom viss tid, om detta föreskrivs i gruppavtalet.

Avtal om obligatorisk gruppskadeförsäkring anses ingånget mellan försäkringsbolaget och företrädare för gruppen genom gruppavtalet. Genom ett sådant avtal uppkommer ingen betalningsskyldighet för gruppmedlemmen mot försäkringsbolaget.

Den som enligt första eller andra stycket anses ingå avtal om gruppskadeförsäkring med försäkringsbolaget är försäkringstagare. Om en personförsäkring ingår som en del i en skadeförsäkring, tillämpas dock i stället 19 kap. 3 § tredje stycket i fråga om personförsäkringen.

4 § Om försäkringsbolaget ger en företrädare för gruppen i uppdrag att fullgöra en skyldighet mot gruppmedlemmarna som föreskrivs i detta kapitel, ansvarar bolaget mot dem för företrädarens utförande av uppdraget, där inte annat särskilt anges i kapitlet.

Information

5 § Innan ett gruppavtal ingås skall försäkringsbolaget lämna gruppen information som är utformad så att den underlättar bedömningen av gruppmedlemmarnas försäkringsbehov och valet av försäkring. Informationen skall på ett enkelt sätt återge det huvudsakliga innehållet i de försäkringsvillkor som gruppen behöver ha kännedom om för att kunna bedöma kostnaden för och omfattningen av försäkringen. Viktiga begränsningar av försäkringsskyddet skall tydligt framgå. Detsamma gäller om försäkringsbolagets ansvar inträder först när premien betalas.

Innan ett avtal om frivillig gruppskadeförsäkring ingås skall försäkringsbolaget också på ett ändamålsenligt sätt ge gruppmedlemmarna information för bedömning av frågan om de bör ansluta sig till försäkringen.

Innebär ett gruppavtal om frivillig gruppskadeförsäkring att gruppmedlemmarna kan bli anslutna genom att inte avböja försäkringen, skall försäkringsbolaget sända meddelande till dem om detta förhållande och om deras möjlighet att enligt 12 § säga upp försäkringen för omedelbart upphörande.

6 § När en försäkring har meddelats skall försäkringsbolaget snarast på ett ändamålsenligt sätt avsända försäkringsbesked för de försäkrades kännedom. Beskeden skall innehålla upplysningar om de väsentliga rättigheter och skyldigheter som följer av försäkringen samt om viktiga begränsningar av försäkringsskyddet. Detsamma gäller när försäkringen har ändrats eller förnyats, om de nya försäkringsvillkoren innebär en begränsning av försäkringsskyddet eller en väsentlig ändring av försäkringen.

Om en uppgift i ett försäkringsbesked avviker från försäkringsavtalet och avvikelsen inte är till nackdel för den som beskedet är riktat till, gäller uppgiften i försäkringsbeskedet. Uppgiften kan dock inte åberopas om den som försäkringsbeskedet är riktat till har insett eller bort inse att uppgiften är oriktig eller inte längre är giltig.

7 § Under försäkringstiden och i samband med att försäkringen förnyas skall försäkringsbolaget i skälig omfattning informera de försäkrade om sådana förhållanden rörande försäkringen som det är av betydelse för dem att känna till. Efter ett försäkringsfall gäller informationsskyldigheten också mot andra som har anspråk mot försäkringsbolaget. Det som sägs i 2 kap. 7 § om information om möjligheter till överprövning m.m. tillämpas också vid gruppskedeförsäkring.

8 § Om ett försäkringsbolag inte lämnar information enligt 5-7 §§, tillämpas 2 kap. 9 § vid gruppskedeförsäkring som tecknas av en konsument eller ett dödsbo och 8 kap. 2 och 3 §§ vid annan gruppskedeförsäkring.

Tiden för försäkringsbolagets ansvar, m.m.

9 § När ett gruppavtal om frivillig gruppskedeförsäkring har

ingåtts, räknas tiden för försäkringsbolagets ansvar från den tidpunkt som anges i gruppavtalet. Ansvaret omfattar alla gruppmedlemmar som då uppfyller anslutningskraven enligt avtalet och som har anslutit sig till försäkringen samt dem som har anslutits tillsammans med en gruppmedlem. Ansluter sig en gruppmedlem senare, räknas ansvaret från och med dagen efter anslutningen, om inte annat anges i gruppavtalet.

Anslutning enligt första stycket anses ske när medlemmen gör anmälan till försäkringsbolaget eller till någon som tar emot anmälningar för dess räkning. Om medlemmen ansluter sig genom att inte avböja försäkringen, anses anslutning ske när tiden för avböjande går ut.

Om ingen annan tidpunkt har avtalats, räknas vid obligatorisk gruppskadeförsäkring tiden för försäkringsbolagets ansvar mot medlemmarna från och med dagen efter den då gruppavtalet ingicks eller, om någon inträder i gruppen senare, från och med dagen efter inträdet. Lag (2013:1092).

10 § Om ett försäkringsfall inträffar efter det att försäkringsbolagets ansvar inträtt men innan avtal träffats enligt 1 § tredje stycket om utformningen av en gruppmedlems försäkringsskydd, bestäms ansvaret efter vad som är skäligt med hänsyn till medlemmens förhållanden och de villkor som gäller för gruppen i övrigt.

Förnyelse av försäkringen och uppsägning till försäkringstidens utgång

11 § Ett avtal om gruppskadeförsäkring förnyas för en tid av ett år, om det inte har sagts upp för att upphöra vid försäkringstidens slut. I 6 och 7 §§ finns bestämmelser om information i samband med förnyelse.

Om försäkringsbolaget säger upp försäkringen till

försäkringstidens utgång, skall det skriftligt meddela den som har ingått gruppavtalet och berörda gruppmedlemmar om uppsägningen. Uppsägningen får verkan en månad efter det att meddelandena avsändes.

Första stycket första meningen gäller inte om annat framgår av avtalet eller omständigheterna i övrigt.

En gruppmedlems rätt att säga upp eller avstå från försäkringen

12 § Vid frivillig försäkring har en försäkrad gruppmedlem rätt att när som helst säga upp försäkringen att genast upphöra.

Vid obligatorisk försäkring kan en medlem i gruppen när som helst genom anmälan förklara sig avstå från försäkringen. Sådan anmälan kan även ske hos gruppföreträdaren.

Verkan av att en medlem lämnar gruppen

13 § Om en försäkrad gruppmedlem utträder ur gruppen av någon annan anledning än att han uppnår en viss ålder, upphör försäkringsbolagets ansvar en månad efter utträdet (efterskydd).

Det som sägs i första stycket om efterskydd gäller inte om den försäkrade på något annat sätt har fått eller uppenbarligen kan få skydd av samma slag som tidigare. Behövs det på grund av försäkringens art, får försäkringsbolaget göra förbehåll om att första stycket inte heller annars skall tillämpas.

Verkan av att gruppavtalet upphör på grund av uppsägning från gruppens sida

14 § Om gruppavtalet upphör på grund av uppsägning från gruppens sida, upphör försäkringen för samtliga försäkrade vid

den tidpunkt som anges i uppsägningen, dock tidigast en månad efter det att uppsägningen kom till försäkringsbolaget. När försäkringsbolaget har tagit emot en uppsägning, skall det genast sända ett meddelande om denna till de försäkrade gruppmedlemmarna.

Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen eller säga upp den i förtid

15 § Utom i de fall som anges i lagen får försäkringsbolaget säga upp en försäkring att upphöra i förtid eller ändras under försäkringstiden bara i fråga om en gruppmedlem eller någon annan försäkrad som grovt åsidosatt sina förpliktelser mot försäkringsbolaget. Om uppsägningen gäller 3 kap. 7 § andra stycket.

Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.

16 § Det som sägs i 3 kap. 9-11 §§ om konkurs m.m. tillämpas också vid gruppskadeförsäkring.

Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar

17 § Det som sägs i 4 kap. om begränsningar av försäkringsbolagets ansvar tillämpas också vid gruppskadeförsäkring som tecknas av en konsument eller ett dödsbo. Vid annan gruppskadeförsäkring tillämpas 8 kap. 8-16 §§.

Försäkringsbolaget får inte mot en gruppmedlem åberopa att någon annan än denne själv eller någon som är försäkrad tillsammans med honom har eftersatt sina skyldigheter enligt 4 kap. 1-3 §§ eller 8 kap. 8-10 §§ eller haft vetskap om detta.

Premien

18 § Den första premien skall betalas inom fjorton dagar från den dag då försäkringsbolaget avsände ett krav på premien till den som enligt försäkringsavtalet skall betala denna till bolaget. Detta gäller dock inte om försäkringen skall tecknas genom att försäkringstagaren betalar premien eller om försäkringen annars är giltig bara under förutsättning att premien betalas innan försäkringstiden börjar. I fall som avses i 5 § tredje stycket får premiekravet verkan först fjorton dagar efter det att försäkringsbolaget avsänt föreskrivet meddelande till gruppmedlemmen.

Premien för en senare premieperiod och första premien för en försäkring som har förnyats enligt 11 § skall betalas senast på periodens första dag. En premie som avser längre tid än en månad behöver dock inte betalas tidigare än en månad från den dag då försäkringsbolaget avsände ett krav på premien till den som enligt försäkringsavtalet skall betala denna till bolaget.

Det som sägs i 5 kap. 5-7 §§ tillämpas också vid gruppskadeförsäkring.

19 § Betalas inte premien i rätt tid, får försäkringsbolaget säga upp försäkringen, om inte dröjsmålet är av ringa betydelse.

Ett meddelande om uppsägningen skall vid frivillig försäkring sändas till gruppmedlem som inte har betalat i tid samt till gruppföreträdaren, om denne skulle ha förmedlat premiebetalningen. Vid obligatorisk försäkring skall meddelande om uppsägningen sändas till den som skulle ha betalat premien och till alla försäkrade gruppmedlemmar.

Uppsägningen får verkan fjorton dagar efter det att meddelandena avsändes, om inte premien betalas inom denna tid.

Meddelandena skall innehålla uppgift om detta. Saknas denna uppgift, får uppsägningen ingen verkan.

20 § Har premien för en frivillig gruppskadeförsäkring inte kunnat betalas inom den frist som anges i 19 § tredje stycket därför att den försäkrade gruppmedlemmen blivit svårt sjuk eller berövats friheten eller inte fått ut pension eller lön från sin huvudsakliga anställning, eller därför att något liknande oväntat hinder inträffat för honom, får en uppsägning enligt 19 § verkan först en vecka efter det att hindret har fallit bort, dock senast tre månader efter fristens utgång.

Om vid frivillig gruppskadeförsäkring ett dröjsmål med premien beror på försummelse av någon som på grund av gruppavtalet förmedlar premien, får uppsägningen verkan för den försäkrade gruppmedlemmen och försäkrade som har anslutits tillsammans med honom först en vecka efter det att medlemmen själv har fått kännedom om dröjsmålet.

Försäkringsersättningen

21 § Det som sägs i 6 kap. om försäkringsersättningen tillämpas också vid gruppskadeförsäkring.

Regleringen av försäkringsfall, m.m.

22 § Det som sägs i 7 kap. 1-4 och 7-9 §§ om regleringen av försäkringsfall m.m. tillämpas också vid gruppskadeförsäkring. I fråga om uppsägning av viss gruppmedlem tillämpas 7 kap. 5 § första meningen.

Tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet

23 § Det som sägs i 9 kap. om tredje mans rätt enligt

försäkringsavtalet tillämpas också vid gruppskadeförsäkring.

Meddelanden till de försäkrade

24 § Skall försäkringsbolaget enligt någon bestämmelse i detta kapitel eller i gruppavtalet tillställa en försäkrad eller den som är försäkrad tillsammans med honom ett meddelande, skall bolaget, om inte annat föreskrivs, på ändamålsenligt sätt sända detta för deras kännedom. Ett meddelande som avser bestämda gruppmedlemmar skall sändas till dessa personligen.

18 kap. Kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring

Tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna om kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring tillämpas på skadeförsäkringar som

1. tecknas av arbetsgivare för att ge skydd åt anställda,
2. meddelas enligt ett i försäkringsvillkoren angivet kollektivavtal som har slutits mellan en arbetsgivarorganisation och en arbetstagarorganisation och
3. tecknas hos ett försäkringsbolag enligt kollektivavtalet.

En kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring kan omfatta också arbetsgivaren själv och andra som har anknytning till arbetsgivarens verksamhet. Närstående till anställda eller andra försäkrade kan också omfattas av försäkringen. Det som sägs om anställda i 3-6 och 12 §§ gäller också andra som omfattas av försäkringen.

Om försäkringsskyddet enligt ett kollektivavtal som avses i

första stycket skall gälla också för anställda hos sådana arbetsgivare som inte har tecknat försäkring trots att de har varit skyldiga att göra det, skall utbetalad ersättning anses som ersättning från en kollektivavtalsgrundad försäkring.

Bestämmelserna tillämpas också om flera försäkringsbolag meddelar kollektivavtalsgrundad försäkring för olika anställda hos samma arbetsgivare. Varje försäkringsbolag har då de skyldigheter och rättigheter som bestämmelserna anger i förhållande till dem som bolaget meddelar försäkring för.

Om en försäkrad enligt kollektivavtalet får överenskomma med försäkringsbolaget om en särskild utformning av försäkringsskyddet, anses en sådan överenskommelse som en del av den kollektivavtalsgrundade försäkringen.

Försäkringstagare och försäkrad

2 § En arbetsgivare som ingår avtal om kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring med försäkringsbolaget är försäkringstagare. Ingår en personförsäkring som del i försäkringen, tillämpas dock i stället 20 kap. 2 § andra meningen i fråga om personförsäkringen.

En anställd eller annan som försäkringen avser att skydda anses som försäkrad, även när försäkringen gäller ersättningsskyldighet för arbetsgivaren.

Information

3 § När en överenskommelse som medför skyldighet för en arbetsgivare att teckna en kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring har ingåtts, skall försäkringsbolaget och de arbetsmarknadsparter som har slutit det kollektivavtal som

försäkringsvillkoren anger på lämpligt sätt informera de arbetsgivare och anställda som berörs av överenskommelsen. Informationen skall avse arbetsgivarens skyldighet att teckna försäkring, kostnaderna för försäkringen och omfattningen av den.

4 § När en försäkring har meddelats skall försäkringsbolaget snarast på ett ändamålsenligt sätt avsända försäkringsbesked för de anställdas kännedom. Beskeden skall innehålla upplysningar om de väsentliga rättigheter och skyldigheter som följer av försäkringen samt om viktiga begränsningar av försäkringsskyddet. Detsamma gäller när försäkringen har ändrats eller förnyats, om de nya försäkringsvillkoren innebär en begränsning av försäkringsskyddet eller en väsentlig ändring av försäkringen.

Om en uppgift i ett försäkringsbesked avviker från försäkringsavtalet och avvikelsen inte är till nackdel för den som beskedet är riktat till, gäller uppgiften i försäkringsbeskedet. Uppgiften kan dock inte åberopas om den som försäkringsbeskedet är riktat till har insett eller bort inse att uppgiften är oriktig eller inte längre är giltig.

5 § Under försäkringstiden skall försäkringsbolaget och arbetsmarknadsparterna i skälig omfattning informera arbetsgivare, anställda och andra som omfattas av försäkringen om sådana förhållanden rörande denna som det är av betydelse för dem att känna till. Försäkringsbolaget har informationsskyldigheten med anledning av försäkringsfall, och skyldigheten gäller också mot andra som har anspråk mot bolaget. Det som sägs i 2 kap. 7 § om information om möjligheter till överprövning m.m. tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring.

6 § Om ett försäkringsbolag inte lämnar information enligt 3-

5 §§, tillämpas 2 kap. 9 § vid kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring med en anställd som försäkrad och 8 kap. 2 och 3 §§ vid annan kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring. En anställd som omfattas av försäkringsskyddet skall då anses som en konsument som tecknat individuell försäkring.

Tiden för försäkringsbolagets ansvar

7 § När en arbetsgivare tecknar en skadeförsäkring som han enligt kollektivavtal är skyldig att teckna, räknas tiden för försäkringsbolagets ansvar från och med den dag då han blev bunden av kollektivavtalet eller den dag som anges i kollektivavtalet. I annat fall räknas tiden från och med dagen efter den då ansökan om försäkring avgavs till försäkringsbolaget, om inte annat har avtalats eller framgår av omständigheterna.

Om försäkringsfall inträffar innan avtal träffats om en särskild utformning av försäkringsskyddet, bestäms ansvaret efter vad som är skäligt med hänsyn till den försäkrades förhållanden och de villkor som gäller för övriga försäkrade.

Uppsägning av försäkringen

8 § Försäkringsvillkoren får innehålla att försäkringen inte kan upphöra på grund av uppsägning, så länge arbetsgivaren enligt kollektivavtal är skyldig att hålla försäkringen. Om ett sådant villkor inte gäller, tillämpas andra stycket.

En försäkring som gäller tills vidare kan sägas upp till utgången av månaden efter den då uppsägning sker. Om försäkringen gäller för viss tid, kan försäkringsbolaget säga upp den för upphörande i förtid bara om premien inte betalas i rätt tid och dröjsmålet inte är av ringa betydelse.

Uppsägningstiden vid dröjsmål med premie för senare premieperiod än den första skall vara minst en månad, räknat från det att försäkringsbolaget avsände uppsägningen till arbetsgivaren.

Ändring av försäkringen

9 § Försäkringsbolaget får i försäkringsvillkoren förbehålla sig rätt att ändra försäkringen under försäkringstiden. En ändring till de försäkrades nackdel får dock göras bara med godkännande av de arbetsmarknadsparter som har slutit det kollektivavtal som försäkringen följer.

Försäkringsvillkor som har utformats genom en särskild överenskommelse mellan försäkringsbolaget och den anställde får inte ändras till den anställdes nackdel utan dennes samtycke.

Efterskydd

10 § En försäkrad som lämnar sin anställning har rätt till efterskydd enligt vad som föreskrivs i försäkringsvillkoren. Detsamma gäller när en anställd av någon annan anledning inte längre uppfyller kraven för att omfattas av försäkringen.

Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.

11 § Det som sägs i 3 kap. 9-11 §§ om konkurs m.m. tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring.

Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar

12 § Det som sägs i 4 kap. om begränsningar av försäkringsbolagets ansvar tillämpas också vid

kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring. Också den försäkrade har upplysnings- och anmälningsskyldighet enligt 4 kap. 1-3 §§. Försäkringsbolaget får dock inte vid tillämpning av dessa bestämmelser mot den som kräver ersättning åberopa att någon annan än den anställde eller någon som är försäkrad tillsammans med honom har eftersatt sin upplysnings- eller anmälningsskyldighet eller haft vetskap om detta.

Försäkringsersättningen

13 § Det som sägs i 6 kap. om försäkringsersättningen tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring.

Regleringen av försäkringsfall, m.m.

14 § Det som sägs i 7 kap. 1-4 och 9 §§ om regleringen av försäkringsfall m.m. tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring.

Tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet

15 § Det som sägs i 9 kap. 1-3 och 5-9 §§ om tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad skadeförsäkring.

Förhållandet till borgenärerna

16 § Det som sägs i 15 kap. 10 § tillämpas också på ersättning för personskada som utgår till en anställd på grund av kollektivavtalsgrundad ansvarsförsäkring som arbetsgivaren har tecknat.

Kollektiv personförsäkring

19 kap. Grupppersonförsäkring

Definitioner och tillämpningsområde

1 § I detta kapitel betyder

frivillig grupppersonförsäkring: grupppersonförsäkring som gruppmedlemmarna ansluter sig till genom egen anmälan eller genom att inte avböja försäkringen,

obligatorisk grupppersonförsäkring: grupppersonförsäkring som varje medlem i gruppen är direkt ansluten till på grund av gruppavtalet.

Bestämmelserna tillämpas också om flera försäkringsbolag meddelar gruppförsäkring för olika medlemmar i samma grupp. Varje försäkringsbolag har då de skyldigheter och rättigheter som bestämmelserna anger i förhållande till dem som bolaget meddelar försäkring för.

Om försäkringsbolaget avtalar med en gruppmedlem om en särskild utformning av medlemmens försäkringsskydd, anses avtalet som en del av gruppförsäkringen för medlemmen.

2 § Bestämmelserna i 6, 7, 11-16 §§, 21 § andra och tredje styckena samt 22 och 23 §§ tillämpas inte på en försäkring som gäller under högst en månad.

Parterna i avtalet

3 § Avtal om frivillig grupppersonförsäkring anses ingånget mellan försäkringsbolaget och gruppmedlemmen på grundval av gruppavtalet. Ett sådant avtal kan ingås också genom att

gruppmedlemmen låter bli att avböja försäkringen inom viss tid, om detta föreskrivs i gruppavtalet.

Avtal om obligatorisk grupppersonförsäkring anses ingånget mellan försäkringsbolaget och företrädare för gruppen genom gruppavtalet. Genom ett sådant avtal uppkommer ingen betalningsskyldighet för gruppmedlemmen mot försäkringsbolaget.

Den som enligt första eller andra stycket anses ingå avtal om grupppersonförsäkring med försäkringsbolaget är försäkringstagare. Vid tillämpning av 14 och 15 kap. och i fråga om rätten till försäkringsersättning i övrigt anses dock varje försäkrad som försäkringstagare, om försäkringen gäller på hans liv eller hälsa till förmån för honom själv eller hans rättsinnehavare. Om en gruppmedlem är försäkringstagare utan att själv vara försäkrad, gäller för honom det som sägs om försäkrad gruppmedlem.

4 § Om försäkringsbolaget ger en företrädare för gruppen i uppdrag att fullgöra en skyldighet mot gruppmedlemmarna som föreskrivs i detta kapitel, ansvarar bolaget mot dem för företrädarens utförande av uppdraget, där inte annat särskilt anges i kapitlet.

Information

5 § Innan ett gruppavtal ingås skall försäkringsbolaget lämna gruppen information som är utformad så att den underlättar bedömningen av gruppmedlemmarnas försäkringsbehov och valet av försäkring. Informationen skall på ett enkelt sätt återge det huvudsakliga innehållet i de försäkringsvillkor som gruppen behöver ha kännedom om för att kunna bedöma kostnaden för och omfattningen av försäkringen. Viktiga begränsningar av försäkringsskyddet skall tydligt framgå. Detsamma gäller om försäkringsbolagets ansvar inträder först när premien betalas.

Innan ett avtal om frivillig grupppersonförsäkring ingås skall försäkringsbolaget också på ett ändamålsenligt sätt ge gruppmedlemmarna information för bedömning av frågan om de bör ansluta sig till försäkringen.

Innebär ett gruppavtal om frivillig grupppersonförsäkring att gruppmedlemmarna kan bli anslutna genom att inte avböja försäkringen, skall försäkringsbolaget sända ett meddelande till dem om detta förhållande och om deras möjlighet att enligt 12 § säga upp försäkringen för omedelbart upphörande.

6 § När en försäkring har meddelats skall försäkringsbolaget snarast på ett ändamålsenligt sätt avsända försäkringsbesked för de försäkrades kännedom. Beskeden skall innehålla upplysningar om de väsentliga rättigheter och skyldigheter som följer av försäkringen samt om viktiga begränsningar av försäkringsskyddet. Detsamma gäller när försäkringen har ändrats eller förnyats, om de nya försäkringsvillkoren innebär en begränsning av försäkringsskyddet eller en väsentlig ändring av försäkringen.

Om en uppgift i ett försäkringsbesked avviker från försäkringsavtalet och avvikelsen inte är till nackdel för den som beskedet är riktat till, gäller uppgiften i försäkringsbeskedet. Uppgiften kan dock inte åberopas om den som försäkringsbeskedet är riktat till har insett eller bort inse att uppgiften är oriktig eller inte längre är giltig.

7 § Under försäkringstiden och i samband med att försäkringen förnyas ska försäkringsbolaget i skälig omfattning informera de försäkrade om sådana förhållanden rörande försäkringen som det är av betydelse för dem att känna till. Efter ett försäkringsfall gäller informationsskyldigheten också mot andra som har anspråk mot försäkringsbolaget. Det som sägs i

10 kap. 7 § andra–fjärde styckena om information vid försäkringsfall och i 10 kap. 8 § om möjligheter till överprövning m.m. tillämpas också vid grupppersonförsäkring. Lag (2013:1092).

8 § Om ett försäkringsbolag inte lämnar information enligt 5-7 §§, tillämpas 10 kap. 10-12 §§.

Tiden för försäkringsbolagets ansvar m.m.

9 § När ett gruppavtal om frivillig grupppersonförsäkring har ingåtts, räknas tiden för försäkringsbolagets ansvar från den tidpunkt som anges i gruppavtalet. Ansvaret omfattar alla gruppmedlemmar som då uppfyller anslutningskraven enligt avtalet och som har anslutit sig till försäkringen samt dem som har anslutits som medförsäkrade till en gruppmedlem. Ansluter sig en gruppmedlem senare, räknas ansvaret från och med dagen efter anslutningen, om inte annat anges i gruppavtalet.

Anslutning enligt första stycket anses ske när medlemmen gör anmälan till försäkringsbolaget eller till någon som tar emot anmälningar för dess räkning. Om medlemmen ansluter sig genom att inte avböja försäkringen, anses anslutning ske när tiden för avböjande går ut.

Om ingen annan tidpunkt har avtalats, räknas vid obligatorisk grupppersonförsäkring tiden för försäkringsbolagets ansvar mot medlemmarna från och med dagen efter den då gruppavtalet ingicks eller, om någon inträder i gruppen senare, från och med dagen efter inträdet. Lag (2013:1092).

10 § Om ett försäkringsfall inträffar efter det att försäkringsbolagets ansvar har inträtt men innan avtal har träffats enligt 1 § tredje stycket om utformningen av en

gruppmedlems försäkringsskydd, bestäms ansvaret efter vad som är skäligt med hänsyn till medlemmens förhållanden och de villkor som gäller för gruppen i övrigt.

Samtycke till att inhämta hälsouppgifter

10 a § Om det behövs för att pröva om uppställda hälsokrav är uppfyllda, får försäkringsbolaget begära samtycke till att inhämta uppgifter om en enskild persons hälsotillstånd.

Samtycket ska lämnas på en av försäkringsbolaget särskilt upprättad handling. Det ska framgå av handlingen att samtycket är begränsat till att gälla under prövningen av om hälsokraven är uppfyllda.

Försäkringsbolaget ska i samband med att samtycke begärs informera om innebörden av att samtycke ges. Lag (2011:12).

Förnyelse av försäkringen och uppsägning till försäkringstidens utgång

11 § Ett avtal om grupppersonförsäkring förnyas för en tid av ett år, om det inte har sagts upp för att upphöra vid försäkringstidens slut. I 6 och 7 §§ finns bestämmelser om information i samband med förnyelse.

Om försäkringsbolaget säger upp försäkringen till försäkringstidens utgång, skall det skriftligt meddela den som har ingått gruppavtalet och berörda gruppmedlemmar om uppsägningen. Uppsägningen får verkan en månad efter det att meddelandena avsändes. Om de försäkrade har rätt till fortsättningsförsäkring enligt 15 §, skall detta anges i meddelandet till gruppmedlemmen. Saknas denna uppgift, får uppsägningen ingen verkan.

Första stycket första meningen gäller inte om annat framgår av avtalet eller av omständigheterna i övrigt.

En gruppmedlems rätt att säga upp eller avstå från försäkringen

12 § Vid frivillig försäkring har en försäkrad gruppmedlem rätt att när som helst säga upp försäkringen att genast upphöra.

Vid obligatorisk försäkring kan en medlem i gruppen när som helst genom anmälan förklara sig avstå från försäkringen. Sådan anmälan kan även ske hos gruppföreträdaren.

Verkan av att en medlem lämnar gruppen

13 § Om en försäkrad gruppmedlem utträder ur gruppen av någon annan anledning än att han uppnår en viss ålder, upphör försäkringsbolagets ansvar mot honom och hans medförsäkrade tre månader efter utträdet (efterskydd). Om en make är medförsäkrad och äktenskapet upplöses, upphör ansvaret mot den medförsäkrade tre månader efter äktenskapets upplösning. Ansvaret mot en medförsäkrad sambo upphör tre månader efter det att samboförhållandet har upphört.

Verkan av att gruppavtalet upphör på grund av uppsägning från gruppens sida

14 § Om gruppavtalet upphör på grund av uppsägning från gruppens sida, upphör försäkringen för samtliga försäkrade vid den tidpunkt som anges i uppsägningen, dock tidigast en månad efter det att uppsägningen kom till försäkringsbolaget. När försäkringsbolaget har tagit emot en uppsägning, skall det genast sända ett meddelande om denna till de försäkrade gruppmedlemmarna. I meddelandet skall det anges om de försäkrade har rätt till fortsättningsförsäkring enligt 15 §.

Rätten till fortsättningsförsäkring m.m. och till försäkringens värde

15 § Upphör försäkringsbolagets ansvar enligt 11 § andra stycket eller 14 §, har varje försäkrad rätt att utan hälsoprövning få ett likvärdigt skydd genom fortsättningsförsäkring, som tecknas hos försäkringsbolaget eller ett annat försäkringsbolag som bolaget anvisar. Ansökan om fortsättningsförsäkring skall göras inom tre månader från det att försäkringen upphörde.

Om efter uppsägning enligt 11 § andra stycket eller 14 § ett nytt gruppavtal träffas om samma typ av försäkring för väsentligen samma grupp, har varje gruppmedlem som har skyddats av den uppsagda försäkringen rätt till försäkring på grund av det nya gruppavtalet enligt samma villkor som gäller för gruppen i övrigt.

När en försäkring upphör att gälla, skall försäkringsbolaget ställa försäkringens värde till försäkringstagarens förfogande enligt vad som anges i försäkringsvillkoren.

Undantag från rätten till efterskydd och fortsättningsförsäkring

16 § Bestämmelserna i 13 § om efterskydd i tre månader och 15 § om rätt till fortsättningsförsäkring gäller inte, i den utsträckning den försäkrade på annat sätt har fått eller uppenbarligen kan få skydd av samma slag som tidigare. Förbehåll kan göras om att bestämmelserna inte heller skall tillämpas när den försäkrade varit försäkrad under kortare tid än sex månader.

Om det behövs på grund av försäkringens art, får försäkringsbolaget göra förbehåll om att 13 eller 15 § inte heller annars skall tillämpas.

Försäkringsbolagets rätt att ändra försäkringen eller säga upp den i förtid

17 § Försäkringsbolaget får inte göra förbehåll om att en försäkring skall kunna upphöra i förtid eller ändras under försäkringstiden i andra fall än som anges i denna lag.

Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.

18 § Det som sägs i 11 kap. 8-10 §§ om konkurs m.m. tillämpas också vid grupppersonförsäkring. I fall som avses där har försäkringstagaren alltid rätt att säga upp en grupppersonförsäkring att upphöra omedelbart.

Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar

19 § Det som sägs i 12 kap. 1-4 och 6-12 §§ om begränsningar av försäkringsbolagets ansvar tillämpas också vid grupppersonförsäkring. Försäkringsbolaget får dock inte vid tillämpning av 12 kap. 1-3 §§ mot den försäkrade åberopa att någon annan än denne själv eller en medförsäkrad har eftersatt sin upplysningsplikt eller haft vetskap om detta.

Premien

20 § Den första premien skall betalas inom fjorton dagar från den dag då försäkringsbolaget avsände ett krav på premien till den som enligt försäkringsavtalet skall betala denna till bolaget. Detta gäller dock inte om försäkringen skall tecknas genom att försäkringstagaren betalar premien eller om försäkringen annars är giltig bara under förutsättning att premien betalas innan försäkringstiden börjar. I fall som avses i 5 § tredje stycket får premiekravet verkan först fjorton dagar efter det att försäkringsbolaget har avsänt föreskrivet meddelande till gruppmedlemmen.

Premien för en senare premieperiod och första premien för en försäkring som har förnyats enligt 11 § skall betalas senast på periodens första dag. En premie som avser längre tid än en månad behöver dock inte betalas tidigare än en månad från den dag då försäkringsbolaget avsände ett krav på premien till den som enligt försäkringsavtalet skall betala denna till bolaget.

Det som sägs i 13 kap. 5-7 §§ tillämpas också vid grupppersonförsäkring.

21 § Betalas inte premien i rätt tid och är inte dröjsmålet av ringa betydelse, får försäkringsbolaget säga upp försäkringen eller begränsa sitt ansvar enligt vad som sägs i villkoren.

Ett meddelande om uppsägningen skall vid frivillig försäkring sändas till gruppmedlem som inte har betalat i tid samt till gruppföreträdaren, om denne skulle ha förmedlat premiebetalningen. Vid obligatorisk försäkring skall meddelande om uppsägningen sändas till den som skulle ha betalat premien och till alla försäkrade gruppmedlemmar.

Uppsägningen får verkan fjorton dagar efter det att meddelandena avsändes, om inte premien betalas inom denna tid. Meddelandena skall innehålla uppgift om detta. Om försäkringen kan återupplivas enligt 23 §, skall också detta anges. Saknas någon av dessa uppgifter, får uppsägningen ingen verkan.

22 § Har premien för en frivillig grupppersonförsäkring inte kunnat betalas inom den frist som anges i 21 § tredje stycket därför att den försäkrade gruppmedlemmen blivit svårt sjuk eller berövats friheten eller inte fått ut pension eller lön från sin huvudsakliga anställning, eller därför att något liknande oväntat hinder inträffat för honom, får en uppsägning enligt 21 § verkan först en vecka efter det att hindret har

fallit bort, dock senast tre månader efter fristens utgång.

Om vid frivillig grupppersonförsäkring ett dröjsmål med premien beror på försummelse av någon som på grund av gruppavtalet förmedlar premien, får uppsägningen verkan för den försäkrade gruppmedlemmen och hans medförsäkrade först en vecka efter det att medlemmen själv har fått kännedom om dröjsmålet.

Vid obligatorisk grupppersonförsäkring har varje försäkrad rätt till fortsättningsförsäkring enligt 15 och 16 §§, om ansvaret upphör enligt 21 §. Detsamma gäller medförsäkrad vid frivillig gruppförsäkring.

23 § Har en uppsägning enligt 21 § fått verkan och avser dröjsmålet inte första premien för försäkringen, återupplivas en frivillig försäkring till sin tidigare omfattning, om det utestående premiebelopp som belöper på den försäkrade betalas inom tre månader från utgången av den frist som anges i 21 § tredje stycket. Återupplivas försäkringen, ansvarar försäkringsbolaget från och med dagen efter den då premiebeloppet betalades. Återupplivning kan inte ske bara för medförsäkrade.

Första stycket gäller också för obligatorisk försäkring. En sådan försäkring kan dock återupplivas bara för hela gruppen.

Försäkringsbolaget får i försäkringsvillkoren göra förbehåll om att återupplivning inte kan ske, om förbehållet behövs på grund av försäkringens art eller någon annan särskild omständighet.

Förfogande över försäkringen

24 § Det som sägs i 14 kap. om förfogande över försäkringen tillämpas också vid grupppersonförsäkring, om inte annat sägs i andra stycket.

Försäkringsbolaget kan i försäkringsvillkoren bestämma att den försäkrade inte får överlåta eller pantsätta sin rätt enligt försäkringen. Ett förfogande i strid mot en sådan bestämmelse är utan verkan. Ett förbud mot överlåtelse hindrar dock inte utmätning eller överlåtelse vid ackord eller i konkurs i vidare mån än detta följer av vad som annars föreskrivs i lag eller annan författning.

Förhållandet till borgenärerna

25 § Det som sägs i 15 kap. om förhållandet till borgenärerna tillämpas också vid grupppersonförsäkring.

Regleringen av försäkringsfall, m.m.

26 § Det som sägs i 16 kap. 1-5 och 8-10 §§ om reglering av försäkringsfall m.m. tillämpas också vid grupppersonförsäkring. I fråga om uppsägning av viss gruppmedlem tillämpas 16 kap. 6 § första meningen. Bestämmelserna i 16 kap. 7 och 9 §§ tillämpas om försäkringsbolaget vägrar försäkring i fall som avses i 15 § andra stycket.

Meddelanden till de försäkrade

27 § Skall försäkringsbolaget enligt någon bestämmelse i detta kapitel eller i gruppavtalet tillstålla en försäkrad eller en medförsäkrad ett meddelande, skall bolaget, om inte annat föreskrivs, på ändamålsenligt sätt sända detta för deras kännedom. Ett meddelande som avser bestämda gruppmedlemmar skall sändas till dessa personligen.

20 kap. Kollektivavtalsgrundad personförsäkring

Tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna om kollektivavtalsgrundad personförsäkring tillämpas på personförsäkringar som

1. tecknas av arbetsgivare för att ge skydd åt anställda,
2. meddelas enligt ett i försäkringsvillkoren angivet kollektivavtal som har slutits mellan en arbetsgivarorganisation och en arbetstagarorganisation och
3. tecknas hos ett försäkringsbolag enligt kollektivavtalet.

En kollektivavtalsgrundad personförsäkring kan omfatta även arbetsgivaren själv och andra som har anknytning till arbetsgivarens verksamhet. Närstående till anställda eller till andra försäkrade kan också omfattas av försäkringen. Det som sägs om anställda i 3-6 §§ gäller också andra som omfattas av försäkringen.

Om försäkringsskyddet enligt ett kollektivavtal som avses i första stycket skall gälla också för anställda hos sådana arbetsgivare som inte har tecknat försäkring trots att de har varit skyldiga att göra det, skall utbetalad ersättning anses som ersättning från en kollektivavtalsgrundad försäkring.

Bestämmelserna tillämpas också om flera försäkringsbolag meddelar kollektivavtalsgrundad försäkring för olika anställda hos samma arbetsgivare. Varje försäkringsbolag har då de skyldigheter och rättigheter som bestämmelserna anger i förhållande till dem som bolaget meddelar försäkring för.

Om en försäkrad enligt kollektivavtalet får överenskomma med

försäkringsbolaget om en särskild utformning av försäkringsskyddet, anses en sådan överenskommelse som en del av den kollektivavtalsgrundade försäkringen.

Försäkringstagare

2 § En arbetsgivare som ingår avtal om kollektivavtalsgrundad försäkring med försäkringsbolaget är försäkringstagare. Vid tillämpning av 14 och 15 kap. och i fråga om rätten till försäkringsersättning i övrigt anses dock varje försäkrad som försäkringstagare, om försäkringen gäller på hans liv eller hälsa.

Information

3 § När en överenskommelse som medför skyldighet för en arbetsgivare att teckna en kollektivavtalsgrundad personförsäkring har ingåtts, skall försäkringsbolaget och de arbetsmarknadsparter som har slutit det kollektivavtal som försäkringsvillkoren anger på lämpligt sätt informera de arbetsgivare och anställda som berörs av överenskommelsen. Informationen skall avse arbetsgivarens skyldighet att teckna försäkring, kostnaderna för försäkringen och omfattningen av den.

4 § När en försäkring har meddelats skall försäkringsbolaget snarast på ett ändamålsenligt sätt avsända försäkringsbesked för de anställdas kännedom. Beskeden skall innehålla upplysningar om de väsentliga rättigheter och skyldigheter som följer av försäkringen samt om viktiga begränsningar av försäkringsskyddet. Detsamma gäller när försäkringen har ändrats eller förnyats, om de nya försäkringsvillkoren innebär en begränsning av försäkringsskyddet eller en väsentlig ändring av försäkringen.

Om en uppgift i ett försäkringsbesked avviker från försäkringsavtalet och avvikelsen inte är till nackdel för den som beskedet är riktat till, gäller uppgiften i försäkringsbeskedet. Uppgiften kan dock inte åberopas om den som försäkringsbeskedet är riktat till har insett eller bort inse att uppgiften är oriktig eller inte längre är giltig.

5 § Under försäkringstiden ska försäkringsbolaget och arbetsmarknadsparterna i skälig omfattning informera arbetsgivare, anställda och andra som omfattas av försäkringen om sådana förhållanden rörande denna som det är av betydelse för dem att känna till. Försäkringsbolaget har informationskyldigheten med anledning av försäkringsfall, och skyldigheten gäller också mot andra som har anspråk mot bolaget. Det som sägs i 10 kap. 7 § andra–fjärde styckena om information vid försäkringsfall och i 10 kap. 8 § om möjligheter till överprövning m.m. tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad personförsäkring. Lag (2013:1092).

6 § Om ett försäkringsbolag inte lämnar information enligt 3-5 §§, tillämpas 10 kap. 10-12 §§. En anställd som omfattas av försäkringsskyddet skall då anses som en konsument som tecknat individuell försäkring.

Tiden för försäkringsbolagets ansvar

7 § När en arbetsgivare tecknar en personförsäkring som han enligt kollektivavtal är skyldig att teckna, räknas tiden för försäkringsbolagets ansvar från och med den dag då han blev bunden av kollektivavtalet eller den dag som anges i kollektivavtalet. I annat fall räknas tiden från och med dagen efter den då ansökan om försäkring avgavs till försäkringsbolaget, om inte annat har avtalats eller framgår av omständigheterna.

Om ett försäkringsfall inträffar innan avtal träffats om en särskild utformning av försäkringsskyddet, bestäms ansvaret efter vad som är skäligt med hänsyn till den försäkrades förhållanden och de villkor som gäller för övriga försäkrade.

Samtycke till att inhämta hälsouppgifter

7 a § Om det behövs för att pröva om uppställda hälsokrav är uppfyllda, får försäkringsbolaget begära samtycke till att inhämta uppgifter om en enskild persons hälsotillstånd.

Samtycket ska lämnas på en av försäkringsbolaget särskilt upprättad handling. Det ska framgå av handlingen att samtycket är begränsat till att gälla under prövningen av om hälsokraven är uppfyllda.

Försäkringsbolaget ska i samband med att samtycke begärs informera om innebörden av att samtycke ges. Lag (2011:12).

Uppsägning av försäkringen

8 § Försäkringsvillkoren får innehålla att försäkringen inte kan upphöra på grund av uppsägning, så länge arbetsgivaren enligt kollektivavtal är skyldig att hålla försäkringen. Om ett sådant villkor inte gäller, tillämpas andra stycket.

En försäkring som gäller tills vidare kan sägas upp till utgången av månaden efter den då uppsägning sker. Om försäkringen gäller för viss tid, kan försäkringsbolaget säga upp den för upphörande i förtid bara om premien inte betalas i rätt tid och dröjsmålet inte är av ringa betydelse.

Uppsägningstiden vid dröjsmål med premie för senare

premieperiod än den första skall vara minst en månad, räknat från det att försäkringsbolaget avsände uppsägningen till arbetsgivaren.

Ändring av försäkringen

9 § Försäkringsbolaget får i försäkringsvillkoren förbehålla sig rätt att ändra försäkringen under försäkringstiden. En ändring till de försäkrades nackdel får dock göras bara med godkännande av de arbetsmarknadsparter som har slutit det kollektivavtal som försäkringen följer.

Försäkringsvillkor som har utformats genom en särskild överenskommelse mellan försäkringsbolaget och den anställde får inte ändras till den anställdes nackdel utan dennes samtycke.

Efterskydd m.m.

10 § En försäkrad som lämnar sin anställning har rätt till efterskydd, premiefri försäkring (fribrev) eller fortsättningsförsäkring enligt vad som föreskrivs i försäkringsvillkoren. Detsamma gäller när någon av annan anledning inte längre uppfyller kraven för att omfattas av försäkringen.

Fortsättningsförsäkring anses som kollektivavtalsgrundad försäkring. I stället för 7-9 §§ tillämpas dock 11 kap. 2-7 §§ och 13 kap. vid fortsättningsförsäkring.

Försäkringens upphörande på grund av försäkringsbolagets konkurs, m.m.

11 § Det som sägs i 11 kap. 8-10 §§ om konkurs m.m. tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad personförsäkring. I fall som avses där har försäkringstagaren alltid rätt att säga upp en

kollektivavtalsgrundad personförsäkring att upphöra omedelbart.

Begränsningar av försäkringsbolagets ansvar

12 § Det som sägs i 12 kap. 1-4 och 6-12 §§ om begränsningar av försäkringsbolagets ansvar tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad personförsäkring. Försäkringsbolaget får dock inte vid tillämpning av 12 kap. 1-3 §§ mot den försäkrade åberopa att någon annan än denne eller någon medförsäkrad har eftersatt sin upplysningsplikt eller haft vetskap om detta.

Förfogande över försäkringen

13 § Det som sägs i 14 kap. om förfogande över försäkringen tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad personförsäkring, om inte annat sägs i andra stycket.

Försäkringsbolaget kan i försäkringsvillkoren bestämma att den försäkrade inte får överlåta eller pantsätta sin rätt enligt försäkringen. Ett förfogande i strid mot en sådan bestämmelse är utan verkan. Ett förbud mot överlåtelse hindrar dock inte utmätning eller överlåtelse vid ackord eller i konkurs i vidare mån än detta följer av vad som annars föreskrivs i lag eller annan författning.

Förhållandet till borgenärerna

14 § Det som sägs i 15 kap. om förhållandet till borgenärerna tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad personförsäkring.

Regleringen av försäkringsfall, m.m.

15 § Det som sägs i 16 kap. 1-5 och 10 §§ om regleringen av

försäkringsfall m.m. tillämpas också vid kollektivavtalsgrundad personförsäkring.

Övergångsbestämmelser

2005:104

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006. Genom lagen upphävs lagen (1927:77) om försäkringsavtal, lagen (1927:78) angående införande av lagen om försäkringsavtal och konsumentförsäkringslagen (1980:38).
2. För försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter (äldre försäkringar) gäller äldre bestämmelser, om inte annat följer av 3–10. Har förnyelse skett efter ikraftträdandet, gäller den nya lagen.
Förordning (2005:954).
3. Bestämmelserna i 10 kap. 5-8 och 10-12 §§ tillämpas på äldre personförsäkringar. Detsamma gäller 10 kap. 9 §, om villkoren har ändrats efter ikraftträdandet och information inte har lämnats enligt 6 §.
4. Bestämmelserna i 12 kap. tillämpas på äldre personförsäkringar, om tillämpning av äldre rätt skulle leda till ett resultat som är uppenbart oskäligt mot försäkringstagaren eller dennes rättsinnehavare.
5. Bestämmelserna i 13 kap. tillämpas på äldre personförsäkringar när en premie enligt försäkringsavtalet skall betalas efter ikraftträdandet. Bestämmelserna i 13 kap. 4 § tillämpas dock bara om meddelande har begärts efter ikraftträdandet.
6. Bestämmelserna i 14 kap. 1-14 §§ tillämpas på äldre

personförsäkringar i fråga om förfoganden över försäkringarna som sker efter ikraftträdandet.

Om en händelse som avses i 14 kap. 15 § inträffar efter ikraftträdandet, tillämpas även den bestämmelsen på äldre personförsäkringar.

7. Bestämmelserna i 15 kap. tillämpas på äldre personförsäkringar, om ett beslut om utmätning, konkurs eller offentligt ackord meddelas efter ikraftträdandet. En äldre livförsäkring får dock inte utmätas med stöd av 15 kap. 3 §, om den skulle ha undantagits från utmätning enligt 116 § första stycket lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

8. Bestämmelserna i 16 kap. 1-4 och 10 §§ tillämpas på äldre personförsäkringar, om försäkringsfallet inträffar efter ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 16 kap. 6-9 §§ tillämpas på äldre personförsäkringar, om uppsägningen eller meddelandet om vägran att teckna eller förnya en försäkring har avsänts efter ikraftträdandet eller om 11 kap. 1 eller 3 § annars är tillämplig.

9. När bestämmelser i denna lag är tillämpliga på äldre försäkringar, gäller också 1 kap. 6 och 7 §§.

Om en äldre personförsäkring ingår som del i en skadeförsäkring, tillämpas 3-9 bara i den utsträckning som följer av 1 kap. 8 §.

10. Lagen tillämpas på äldre kollektivavtalsgrundade försäkringar, med de undantag som anges i det följande.

I fråga om förfoganden som har gjorts före ikraftträdandet

tillämpas äldre rätt. Detsamma gäller i fråga om förhållandet till borgenärerna, när ett beslut om utmätning, konkurs eller offentligt ackord har meddelats före ikraftträdandet. Likaså gäller att en äldre livförsäkring inte får utmätas med stöd av 15 kap. 3 §, om den skulle ha undantagits från utmätning enligt 116 § första stycket lagen (1927:77) om försäkringsavtal.

I fråga om försäkringsfall som har inträffat före ikraftträdandet tillämpas äldre rätt. Förordning (2005:954).

2007:123

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
2. För försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter gäller 11 kap. 5 § i äldre lydelse.

2010:2069

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.
2. En understödsförening som vid lagens ikraftträdande inte omfattas av skyldigheten att lämna information får tillämpa äldre bestämmelser till utgången av år 2014 eller, om en ansökan om tillstånd enligt 2 kap. försäkringsrörelselagen (2010:2043) då har getts in, till dess att ett beslut med anledning en sådan ansökan har vunnit laga kraft.

2011:12

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.
2. Ett försäkringsbolag får efter den 31 december 2011 inte inhämta hälsouppgifter med stöd av ett samtycke som har lämnats före lagens ikraftträdande och som inte uppfyller

kraven i de nya bestämmelserna.

2013:1092

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.
2. Äldre bestämmelser gäller för försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter (äldre försäkringar), om inte annat följer av 3 eller 4.
3. De nya bestämmelserna i 10 kap. 7 § andra stycket tillämpas även på äldre försäkringar.
4. De nya bestämmelserna i 7 kap. 4 §, 10 kap. 7 § tredje stycket och 16 kap. 5 § tillämpas på äldre försäkringar, om det förhållande som enligt försäkringsavtalet berättigar till försäkringsersättning eller annat försäkringsskydd inträder efter ikraftträdandet.

-END

FB - föräldrabalken (1949:381)

SFS nr: 1949:381

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Föräldrabalk (1949:381)

Utfärdad: 1949-06-10

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:886

Omtryck: SFS 1995:974

1 kap. Om faderskapet och moderskapet till barn

1 § Är vid barns födelse modern gift med en man, ska denne anses som barnets far, om inte annat följer av 2 §. Detsamma gäller, om modern är änka och barnet föds inom sådan tid efter mannens död att barnet kan vara avlat dessförinnan.
Lag (2009:254).

2 § Rätten skall förklara att mannen i äktenskapet ej är fader till barnet, om

1. det är utrett att modern har haft samlag med annan än mannen under tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av den andre,
2. det på grund av barnets arvsanlag eller annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen ej är barnets fader, eller

3. barnet har avlats före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det ej är sannolikt att makarna ha haft samlag med varandra under tid då barnet kan vara avlat.

Godkänner mannen i äktenskapet skriftligen annan mans bekräftelse av faderskapet och har i fråga om bekräftelsen iakttagits bestämmelserna i 4 §, skall därigenom anses fastställt att mannen i äktenskapet ej är barnets fader. Bekräftelsen skall dock i detta fall alltid vara skriftligen godkänd av modern. Lag (1990:1526).

3 § Föreligger inte fall som avses i 1 § eller har rätten meddelat förklaring enligt 2 § första stycket, fastställs faderskapet genom bekräftelse eller dom. I fall som avses i 9 § fastställs i stället föräldraskapet för en kvinna.
Lag (2005:434).

4 § En bekräftelse av faderskap görs skriftligen och ska bevittnas av två personer. Bekräftelsen ska skriftligen godkännas av socialnämnden och av modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. Är barnet myndigt ska bekräftelsen i stället godkännas av barnet självt.
Socialnämnden får lämna sitt godkännande endast om det kan antas att mannen är far till barnet.

Bekräftelsen får göras även före barnets födelse.

Om det senare visar sig att den som har lämnat bekräftelsen inte är far till barnet, ska rätten förklara att bekräftelsen saknar verkan mot honom. Lag (2014:377).

5 § Skall faderskap fastställas genom dom, skall rätten förklara en man vara far, om det genom en genetisk undersökning är utrett att han är barnets far. Rätten skall också förklara en man vara far, om det är utrett att han har haft samlag med

barnets mor eller att en insemination eller befruktning utanför moderns kropp har skett med hans spermier under den tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av honom.

Faderskapet kan inte fastställas genom dom för en man som är spermiegivare enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. Lag (2006:352).

6 § Har insemination utförts på modern med samtycke av en man som var hennes make eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen, skall vid tillämpning av 2-5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets far. Lag (2005:434).

7 § Om en kvinna föder ett barn som tillkommit genom att ett ägg från en annan kvinna efter befruktning utanför kroppen har förts in i hennes kropp, skall hon anses som barnets moder. Lag (2002:251).

8 § Har befruktning av moderns ägg utförts utanför hennes kropp med samtycke av en man som var hennes make eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, skall vid tillämpningen av 2-5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets far. Detsamma skall gälla när befruktning utanför en kvinnas kropp har skett av ett ägg som kommer från en annan kvinna. Lag (2005:434).

9 § Har insemination utförts på modern enligt 6 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. eller har befruktning av moderns ägg utförts enligt 7 kap. samma lag med samtycke av en kvinna som var moderns maka, registrerade partner eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen eller

befruktningen, ska den som har lämnat samtycket anses som barnets förälder.

Ett föräldraskap enligt första stycket fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4 § om bekräftelse av faderskap tillämpas också i fråga om bekräftelse av ett sådant föräldraskap. Lag (2009:254).

2 kap. Om socialnämnds medverkan vid fastställande av faderskap

1 § Skall inte enligt 1 kap. 1 § en viss man anses som far till ett barn som står under någons vårdnad, är socialnämnden skyldig att försöka utreda vem som är far till barnet och se till att faderskapet fastställs, om barnet har hemvist i Sverige. Lag (1985:368).

2 § Uppgifterna enligt 1 § åligger socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört. Lag (1991:487).

3 § Ändras förhållande som anges i 2 § sedan socialnämnden inlett sin utredning, är nämnden ändå skyldig att slutföra sin uppgift.

Socialnämnden kan flytta över ärendet till socialnämnden i annan kommun, om det skulle avsevärt underlätta utredningen. Om sådant beslut skall den andra socialnämnden genast underrättas.

Socialnämndens beslut enligt andra stycket får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (1994:1433).

4 § Socialnämnden skall vid sin utredning inhämta upplysningar från modern och andra personer som kunna lämna uppgifter av betydelse för utredningen.

På nämndens begäran skall socialnämnden i annan kommun lämna biträde

vid utredningen. Lag (1981:26).

5 § Om faderskapsfrågan kan bedömas med tillräcklig säkerhet på grund av socialnämndens utredning, bör nämnden bereda den som antas vara fader till barnet tillfälle att bekräfta faderskapet. Lag (1990:1526).

6 § Socialnämnden bör verka för att blodundersökning äger rum beträffande modern, barnet och den som kan vara fader till barnet, om denne begär det eller anledning finns till antagande att modern haft samlag med mer än en man under tid då barnet kan vara avlat. Lag (1981:26).

7 § Socialnämnden får lägga ned en påbörjad utredning om faderskapet, om det

1. visar sig omöjligt att få erforderliga upplysningar för bedömning av faderskapsfrågan,
2. framstår som utsiktslöst att försöka få faderskapet fastställt av domstol,
3. har lämnats samtycke av modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt 4 kap. 5 a § till adoption av barnet, eller
4. av särskilda skäl finns anledning att anta att fortsatt utredning eller rättegång skulle vara till men för barnet eller utsätta modern för påfrestningar som innebär fara för hennes psykiska hälsa.

Socialnämndens beslut att lägga ned en påbörjad faderskapsutredning får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (1994:1433).

8 § Vid socialnämnden skall föras protokoll över vad som förekommer

vid utredningen av betydelse för faderskapsfrågan. I protokollet antecknas även sådana uppgifter som kunna ha betydelse för skyldigheten att utge bidrag till barnets underhåll.

Utredningen bör bedrivas skyndsamt. Den skall vara slutförd inom ett år från barnets födelse, om ej särskilda skäl föranleda annat. Lag (1981:26).

8 a § Om det kan antas att en kvinna skall anses som förälder enligt 1 kap. 9 § till ett barn som står under någons vårdnad och som har hemvist i Sverige, är socialnämnden skyldig att försöka utreda om sådant föräldraskap föreligger och, om så är fallet, se till att detta fastställs i stället för faderskapet.

Det som sägs i 2-5, 7 och 8 §§ om utredning av faderskap tillämpas också i fråga om föräldraskapet för en kvinna. Lag (2005:434).

9 § Skall en viss man enligt 1 kap. 1 § anses som far till ett barn som står under någons vårdnad och har barnet hemvist i Sverige, skall socialnämnden, om vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna eller mannen begär det och det är lämpligt, utreda om någon annan man kan vara far till barnet eller om en kvinna skall anses som barnets förälder enligt 1 kap. 9 §.

I fråga om utredningen tillämpas 2-6 och 8 §§. Utredningen får läggas ned, om det finns skäl som anges i 7 § första stycket 1 eller 4 eller om det annars är lämpligt. Vid utredning av en kvinnas föräldraskap tillämpas dock inte 6 §.

Socialnämndens beslut att inte påbörja en utredning enligt denna paragraf eller att lägga ned en påbörjad utredning får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2005:434).

3 kap. Vissa bestämmelser om rättegången i mål om faderskap

Mål om hävande av faderskap

1 § Vill man som enligt 1 kap. 1 § skall anses som barns fader vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att han icke är fader till barnet, skall han väcka talan härom mot barnet eller, om barnet har avlidit, dess arvingar.

Är mannen död och har han inte varaktigt sammanbott med barnet och inte heller efter barnets födelse bekräftat att barnet är hans, har den avlidnes maka och var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen rätt att väcka talan om att mannen ej är fader till barnet. Efterlämnar den avlidne förutom maka sådana arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, har var och en av dem rätt att väcka talan under här angivna förutsättningar.

Rätt att väcka talan föreligger ej, om vid mannens död mer än ett år har förflutit från det att talan, som grundats på att mannen är fader till barnet, väckts mot honom och han fått del därav eller om mer än ett år har förflutit sedan anspråk på samma grund framställts mot mannens dödsbo. Lag (1990:1526).

2 § Vill barn vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att viss man inte är dess fader, skall barnet väcka talan härom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen förutom maka sådana arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, skall talan, såvitt angår dessa, riktas mot den eller dem som har den bästa arvsrätten efter mannen när talan väcks. Lag (1987:790).

3 § Talan som avses i 1 eller 2 § får väckas vid rätten i den ort där barnet har sitt hemvist eller, om det har avlidit, vid den rätt som har att ta upp tvist om arv efter barnet. Finns det inte någon annan behörig domstol, skall målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

Detsamma gäller talan enligt 1 kap. 4 § tredje stycket om att en faderskapsbekräftelse saknar verkan mot den som har lämnat den. Lag (1990:1526).

4 § Är part i mål som avses i 1 eller 2 § underårig, får förmyndaren eller god man, om sådan enligt 11 kap. skall förordnas, föra talan för honom.

Modern skall höras i målet, om det kan ske. Lag (1988:1251).

Mål om fastställande av faderskap

5 § Talan om fastställande av faderskap väcks av barnet.

I fall som avses i 2 kap. 1 § förs barnets talan av socialnämnden. Har modern vårdnaden om barnet, får hon alltid föra barnets talan, även om hon inte har uppnått myndig ålder. Talan får vidare alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. Lag (1994:1433).

6 § Är mål om fastställande av faderskap anhängigt, kan frågan om faderskapet till barnet prövas endast i det målet. Talan får i målet föras mot flera män. I avliden mans ställe stämmas de arvingar till den döde som anges i 2 §.

I fall då socialnämnd har att sörja för att faderskap fastställs skall nämnden föra talan mot den man eller de män som enligt nämndens utredning eller vad som framkommit under målets handläggning skäligen kunna komma i fråga som fader till barnet.

På ansökan av svarande skall rätten utfärda stämning på man, som ej redan är instämmd i målet, och pröva om mannen är fader till barnet. Om sådan ansökan gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om stämningsansökan. Lag (1981:26).

7 § I fall då socialnämnd har att sörja för att faderskap fastställs väckes talan vid rätten i den ort där socialnämnden finns. Rätten kan flytta över målet till annan domstol, om det skulle avsevärt underlätta handläggningen av målet.

I andra fall än som avses i första stycket väckes talan om fastställande av faderskap vid den rätt där mannen skall svara i tvistemål i allmänhet eller, om talan föres mot flera män, en av dem har att svara. Talan mot avliden mans arvingar får väckas vid den rätt där dödsboet svarar. Finns ej behörig domstol enligt vad som nu har sagts, upptages målet av Stockholms tingsrätt. Lag (1981:26).

8 § I samband med att socialnämnden väcker talan skall protokollet över nämndens utredning ges in till rätten. Väckes talan av annan och har socialnämnden gjort utredning i frågan, skall rätten infordra socialnämndens protokoll.

Svarande skall delges protokollet i samband med stämningen.

Rätten kan förelägga socialnämnden att fullständiga utredningen om faderskapet. Lag (1981:26).

9 § Rätten skall se till att frågan om faderskapet till barnet blir tillbörligen utredd. Var och en som kan föra talan på barnets vägnar skall beredas tillfälle att yttra sig i målet.

Vittnesförhör får ej äga rum i syfte att styrka att vittnet har haft samlag med modern under tid då barnet kan antagas vara avlat.

Talan får ej prövas slutligt före barnets födelse. Lag (1976:612).

10 § Återkallas talan mot en av flera män, får målet avskrivas i den delen endast om alla samtycka. Avser återkallelse den som har stämts enligt 6 § tredje stycket, krävs samtycke även från barnet.

Samtidigt med att målet avskrivs i viss del skall rätten fatta beslut om rättegångskostnaden i den delen. Lag (1976:612).

11 § I fall då socialnämnd för talan om fastställande av faderskap gälla i fråga om rättegångskostnad andra och tredje styckena i stället för 18 kap. 1-7 §§ rättegångsbalken.

Part skall bära sin rättegångskostnad. Svarande kan dock förpliktas att helt eller delvis ersätta annan part dennes rättegångskostnad, om han har förfarit på sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken eller om annars särskilda skäl föreligga.

Har parts ställföreträdare, ombud eller biträde förfarit på sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken, kan han förpliktas ersätta kostnad som därigenom vållats annan part. Rätten kan besluta härom även utan yrkande. Lag (1981:26).

12 § Fullföljes talan, skall den högre rätten pröva faderskapsfrågan i hela dess vidd. Erinran härom skall intagas i föreläggande att inkomma med genmäle.

Finner högre rätt att någon som icke är part i målet skäligen kan komma i fråga som fader till barnet, skall domen på yrkande av part undanröjas och målet i dess helhet visas åter till den domstol som först har dömt i målet.

Bestämmelserna i 9 och 10 §§ äga motsvarande tillämpning vid målets handläggning i högre rätt. I fall då socialnämnd för talan äga även 8 § tredje stycket och 11 § motsvarande tillämpning i högre rätt. Lag (1981:26).

Förening av mål

13 § Utan hinder av att viss man enligt 1 kap. 1 § skall anses som

barns fader får, under förutsättning att talan som avses i 1 kap. 2 § första stycket har anhängiggjorts och ännu ej prövats, vid samma domstol väckas talan om fastställande av att annan man är barnets fader. Om så sker, skola målen handläggas i en rättegång.

Bifalles såväl talan om förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket som talan om fastställande av faderskapet och fullföljes talan beträffande den förstnämnda frågan, skall den högre rätten pröva också den andra frågan, även om talan ej har fullföljts i den delen. Lag (1976:612).

Mål om föräldraskap enligt 1 kap. 9 §

14 § Talan om att en bekräftelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § saknar verkan mot den som har lämnat bekräftelsen får väckas vid rätten i den ort där barnet har sitt hemvist eller, om barnet har avlidit, vid den rätt som skall ta upp en tvist om arv efter barnet. Finns det inte någon annan behörig domstol, skall målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

Talan om fastställande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § väcks av barnet. I fall som avses i 2 kap. 8 a § förs barnets talan av socialnämnden. Har modern vårdnaden om barnet, får hon alltid föra barnets talan, även om hon inte har uppnått myndig ålder. Talan får vidare alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. Det som sägs i 6-13 §§ om fastställande av faderskap tillämpas också i fråga om fastställande av föräldraskap. Lag (2005:434).

4 kap. Om adoption

1 § Man eller kvinna, som fyllt tjugufem år, må med rättens tillstånd antaga adoptivbarn. Rätt att antaga adoptivbarn tillkommer även den som fyllt aderton men ej tjugufem år, om adoptionen avser eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn eller om synnerliga

skäl eljest föreligga. Lag (1974:236).

2 § har upphävts genom lag (1988:1251).

3 § Makar får inte adoptera annat än gemensamt. Den ena maken får dock ensam anta adoptivbarn, om den andre vistas på okänd ort eller lider av en allvarlig psykisk störning. Den ena maken får också annars med den andres samtycke adoptera dennes barn eller adoptivbarn eller eget barn. Lag (1991:1546).

4 § Andra än makar må ej gemensamt antaga adoptivbarn. Lag (1970:840).

5 § Den som har fyllt tolv år får inte adopteras utan eget samtycke.

Sådant samtycke behövs dock inte, om den som skall adopteras

1. är under sexton år och det skulle skada honom eller henne att bli tillfrågad, eller

2. är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande. Lag (1991:1546).

5 a § Den som inte har fyllt arton år får ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Moderns samtycke skall ha lämnats sedan hon har återhämtat sig tillräckligt efter nedkomsten. Vid adoption av någon annans adoptivbarn skall i stället samtycke inhämtas från barnets adoptivföräldrar eller, om en adoptivförälder är gift med någon av barnets föräldrar, från båda dessa makar.

Samtycke enligt första stycket behövs inte av den som lider av en allvarlig psykisk störning, är utan del i vårdnaden eller befinner sig på okänd ort. Är detta fallet i fråga om var och en av dem som enligt första stycket skall samtycka till adoptionen, skall i stället

samtycke inhämtas från särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet.
Lag (1994:1433).

6 § Rätten skall pröva om det är lämpligt att adoptionen äger rum. Tillstånd får ges endast om adoptionen är till fördel för barnet samt sökanden har uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen. Vid bedömningen av om det är lämpligt att adoptionen äger rum skall rätten, även när barnets samtycke inte behövs, ta hänsyn till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

Ansökningen får inte bifallas, om det från någon sida har getts eller utlovats ersättning eller om det har avtalats om bidrag till barnets underhåll. Underhållsbidrag i form av engångsbelopp är dock inte hinder för tillstånd till adoptionen, om beloppet har inbetalts till socialnämnden i den kommun där adoptanten är folkbokförd eller om det till nämnden har utfärdats en förbindelse på beloppet, vilken har godkänts av sökanden och nämnden. För det belopp som har inbetalts till nämnden skall genom dess försorg hos en försäkringsgivare inköpas en efter underhållsskyldigheten anpassad livränta åt barnet, om inte avtalet hindrar det eller nämnden finner att beloppet kan användas på något annat lämpligt sätt för barnets underhåll.

Ett avtal om ersättning eller underhåll, som borde ha medfört att ansökningen avslogs om rätten hade känt till avtalet, är utan verkan även om ansökningen bifalls. Lag (1995:1242).

7 § När det gäller adoptivbarnets ställning i förhållande till adoptanten och dennes släktingar upphör all verkan av adoptionen, om adoptivbarnet adopteras av annan än adoptantens make. Lag (2004:764).

8 § Vid tillämpning av bestämmelse i lag eller annan författning som

tillägger släktskap eller svågerlag rättslig betydelse skall adoptivbarn anses som adoptantens barn och icke som barn till sina biologiska föräldrar. Har make adopterat andre makens barn eller adoptivbarn, skall dock barnet anses som makarnas gemensamma.

Första stycket gäller ej, om annat är särskilt föreskrivet eller följer av rättsförhållandets natur. Lag (1976:612).

9 § Laga domstol i ärende om antagande av adoptivbarn är rätten i den ort där adoptanten har sitt hemvist. Finns ej behörig domstol enligt vad som nu har sagts, upptages ärendet av Stockholms tingsrätt. Lag (1976:612).

10 § I ärenden om adoption skall rätten inhämta upplysningar om barnet och sökanden samt huruvida ersättning eller bidrag till barnets underhåll har lämnats eller utlovats. Har barnet inte fyllt arton år, skall yttrande inhämtas från socialnämnden i den kommun där sökanden är folkbokförd och från socialnämnden i den kommun där den som har vårdnaden om barnet är folkbokförd.

Socialnämnden i den kommun där sökanden är folkbokförd skall, om det inte är olämpligt, söka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen inte krävs, skall ändå höras, om det kan ske. Vid adoption av adoptivbarn skall vad nu sagts i stället gälla adoptanten eller, om en make adopterat den andra makens barn, var och en av makarna. Finns en särskild förmyndare vars samtycke inte krävs, skall även han eller hon höras. Lag (1995:1242).

11 § Mot rättens beslut i ärende om antagande av adoptivbarn får talan fullföljas av sökanden eller den som skall höras i ärendet. Lag (1976:612).

12 § Har upphävts genom lag (1970:840).

13 § Har upphävts genom lag (1970:840).

5 kap. Om barnets namn

1 § Om barnets namn är särskilt stadgat. Lag (1963:523).

2 § Har upphävts genom lag (1963:523).

3 § Har upphävts genom lag (1963:523).

6 kap. Om vårdnad, boende och umgänge

Inledande bestämmelser

1 § Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Lag (1983:47).

2 § Ett barn står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Vårdnaden om ett barn består till dess att barnet fyller 18 år.

Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov enligt 1 § blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. I syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan ska vårdnadshavaren vidare svara för att barnet

står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas.

Om ansvaret i frågor som gäller barnets ekonomiska förhållanden finns bestämmelser i 9–15 kap. Lag (2014:377).

2 a § Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.

Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall det fästas avseende särskilt vid

- risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, och

- barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Lag (2006:458).

2 b § Har upphävts genom lag (2006:458).

Vårdnadshavare

3 § Barnet står från födelsen under vårdnad av båda föräldrarna, om dessa är gifta med varandra, och i annat fall av modern ensam. Ingår föräldrarna senare äktenskap med varandra, står barnet från den tidpunkten under vårdnad av dem båda, om inte rätten dessförinnan har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Om det döms till äktenskapsskillnad mellan föräldrarna står barnet även därefter under båda föräldrarnas vårdnad, om inte den gemensamma

vårdnaden upplöses enligt 5, 7 eller 8 §. Skall barnet även efter domen på äktenskapsskillnad stå under båda föräldrarnas vårdnad, skall rätten i domen erinra om att vårdnaden alltjämt är gemensam. Lag (1994:1433).

4 § Står barnet under vårdnad av endast en av föräldrarna och vill föräldrarna gemensamt utöva vårdnaden, ska rätten på talan av dem båda besluta i enlighet med deras begäran, om det inte är uppenbart att gemensam vårdnad är oförenlig med barnets bästa.

Om barnet är folkbokfört här i landet, kan föräldrarna få gemensam vårdnad också genom registrering hos Skatteverket efter anmälan av dem båda

1. till socialnämnden i samband med att nämnden ska godkänna en faderskapsbekräftelse eller en bekräftelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 §, eller

2. till Skatteverket under förutsättning att beslut om vårdnaden inte har meddelats tidigare. Lag (2012:319).

5 § Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem och vill någon av dem få ändring i vårdnaden, skall rätten besluta att vårdnaden skall vara gemensam eller anförtro vårdnaden åt en av föräldrarna.

Vid bedömningen av om vårdnaden skall vara gemensam eller anförtros åt en av föräldrarna skall rätten fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet. Rätten får inte besluta om gemensam vårdnad, om båda föräldrarna motsätter sig det.

Frågor om ändring i vårdnaden enligt första stycket prövas på talan av en av föräldrarna eller båda. I mål om

äktenskapsskillnad får rätten utan yrkande anförtro vårdnaden om barnet åt en av föräldrarna, om det är uppenbart att gemensam vårdnad är oförenlig med barnets bästa.

Lag (2006:458).

6 § Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, får de avtala att vårdnaden skall vara gemensam eller att en av dem skall ha vårdnaden om barnet. Avtalet skall gälla, om det är skriftligt och socialnämnden godkänner det.

Har föräldrarna avtalat om gemensam vårdnad, skall socialnämnden godkänna avtalet, om det inte är uppenbart att avtalet är oförenligt med barnets bästa. Lag (2006:458).

6 a § Har upphävts genom lag (1998:319).

7 § Om en förälder vid utövandet av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling, skall rätten besluta om ändring i vårdnaden.

Står barnet under båda föräldrarnas vårdnad och gäller vad som sägs i första stycket en av dem, skall rätten anförtro vårdnaden åt den andra föräldern ensam. Brister också den föräldern i omsorgen om barnet på det sätt som sägs i första stycket, skall rätten flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Står barnet under endast en förälders vårdnad, skall rätten i fall som avses i första stycket flytta över vårdnaden till den andra föräldern eller, om det är lämpligare, till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Frågor om ändring i vårdnaden enligt denna paragraf prövas på

talans av socialnämnden eller, utan särskilt yrkande, i mål om äktenskapsskillnad mellan föräldrarna eller i andra mål enligt 5 §. Lag (1998:319).

8 § Har ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett annat enskilt hem än föräldrahemmet och är det uppenbart att det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå och att vårdnaden flyttas över till den eller dem som har tagit emot barnet eller någon av dem, skall rätten utse denne eller dessa att såsom särskilt förordnade vårdnadshavare utöva vårdnaden om barnet.

Frågor om överflyttning av vårdnaden enligt första stycket prövas på talan av socialnämnden. Lag (2006:458).

8 a § Står barnet under båda föräldrarnas vårdnad och är en av dem varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden, skall rätten anförtro vårdnaden åt den andra föräldern ensam. Om hindret gäller båda föräldrarna, skall rätten flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Står barnet under endast en förälders vårdnad och är denne varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden, skall rätten flytta över vårdnaden till den andra föräldern eller, om det är lämpligare, till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Frågor om ändring i vårdnaden enligt denna paragraf prövas på talan av socialnämnden eller, utan särskilt yrkande, i mål om äktenskapsskillnad mellan föräldrarna eller i andra mål enligt 5 §. Lag (2005:430).

9 § Om barnet står under vårdnad av båda föräldrarna och en av dem dör, skall den andra föräldern ensam ha vårdnaden. Om båda föräldrarna dör, skall rätten på anmälan av socialnämnden eller när

förhållandet annars blir känt anförtro vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Om barnet står under vårdnad av endast en av föräldrarna och den föräldern dör, skall rätten på ansökan av den andra föräldern eller på anmälan av socialnämnden anförtro vårdnaden åt den andra föräldern eller, om det är lämpligare, åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Lag (1994:1433).

10 § Står barnet under vårdnad av en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare och vill någon av barnets föräldrar eller båda få vårdnaden överflyttad till sig, får rätten besluta om detta. Rätten får inte flytta över vårdnaden till föräldrarna gemensamt, om båda föräldrarna motsätter sig det.

Frågor om överflyttning av vårdnaden enligt första stycket prövas på talan av båda föräldrarna eller en av dem eller på talan av socialnämnden. Lag (2006:458).

10 a § Om vårdnadshavare skall förordnas särskilt, utses någon som är lämpad att ge barnet omvårdnad, trygghet och en god fostran. Den som är underårig får inte förordnas till vårdnadshavare.

Två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden, om de är gifta med varandra eller är sambor.

För syskon skall samma person utses till vårdnadshavare, om inte särskilda skäl talar mot det.

Om vårdnadshavare skall förordnas efter föräldrarnas död och föräldrarna eller en av dem har gett till känna vem de önskar till vårdnadshavare, skall denna person förordnas, om det inte är olämpligt. Lag (2005:434).

10 b § En särskilt förordnad vårdnadshavare har rätt att på begäran bli entledigad från uppdraget.

Om barnet har två särskilt förordnade vårdnadshavare och någon av dem vill att vårdnaden inte längre skall vara gemensam, skall rätten på talan av en av dem eller båda anförtro vårdnaden åt en av dem. Rätten kan också i mål om äktenskapsskillnad mellan vårdnadshavarna utan yrkande besluta om vårdnaden enligt vad som nu har sagts, om det är uppenbart att gemensam vårdnad är oförenlig med barnets bästa.
Lag (2006:458).

10 c § En särskilt förordnad vårdnadshavare skall entledigas, om han eller hon vid utövandet av vårdnaden gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller av någon annan orsak inte längre är lämplig som vårdnadshavare.

Om barnet har två särskilt förordnade vårdnadshavare och den ena entledigas eller dör, skall den andra ensam ha vårdnaden. Om båda vårdnadshavarna entledigas eller dör, skall rätten utse en eller två andra personer att vara särskilt förordnade vårdnadshavare.

Frågor om ändring i vårdnaden enligt denna paragraf prövas efter ansökan av socialnämnden. Lag (1994:1433).

10 d § har upphävts genom lag (1998:319).

Vårdnadens utövande

11 § Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren skall därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Lag (1983:47).

12 § Barnet ingår självt avtal om anställning eller annat arbete,

men endast om vårdnadshavaren samtycker till avtalet. Barnet får självt säga upp avtalet och, om barnet har fyllt sexton år, utan nytt samtycke avtala om annat arbete av liknande art.

Barnet eller vårdnadshavaren får säga upp avtalet med omedelbar verkan, om det behövs med hänsyn till barnets hälsa, utveckling eller skolgång. Har vårdnadshavaren sagt upp avtalet av detta skäl, får barnet inte därefter träffa nytt avtal utan vårdnadshavarens samtycke.

Om verkan av att barnet ensamt har träffat avtal om arbete utan att ha rätt till det finns bestämmelser i 9 kap. 6 och 7 §§. Lag (1983:47).

13 § Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare, skall vad som sägs i 11 eller 12 § gälla dem tillsammans.

Är en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak förhindrad att ta del i sådana beslut rörande vårdnaden som inte utan olägenhet kan uppskjutas, bestämmer den andre ensam. Denne får dock inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det.

I 8 a § finns bestämmelser om ändring i vårdnaden när den ena föräldern är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden.

Lag (2005:430).

13 a § Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling

som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft. Lag (2012:779).

14 § Om rätten för barn och vårdnadshavare att få stöd och hjälp hos socialnämnden finns bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453). Socialnämnden förmedlar kontakter med andra rådgivande samhällsorgan. Lag (2001:456).

Barnets boende

14 a § Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna, får rätten på talan av en av dem eller båda besluta vem av föräldrarna barnet skall bo tillsammans med.

Föräldrarna får avtala om barnets boende. Avtalet skall gälla, om det är skriftligt och socialnämnden godkänner det. Lag (2006:458).

Umgänge

15 § Barnet skall ha rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern träffar varandra eller genom att de har annan kontakt.

Barnets föräldrar har ett gemensamt ansvar för att barnets behov av umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med så långt möjligt tillgodoses. Särskilt förordnade vårdnadshavare har ett motsvarande ansvar.

Barnets vårdnadshavare har ett ansvar för att barnets behov av umgänge med någon annan som står det särskilt nära så långt möjligt tillgodoses.

Om barnet står under vårdnad av båda föräldrarna och skall umgås med en förälder som det inte bor tillsammans med, skall den andra föräldern lämna sådana upplysningar om barnet som kan främja umgänget, om inte särskilda skäl talar mot det. Om barnet skall umgås med en förälder som inte är vårdnadshavare eller med någon annan som står barnet särskilt nära, skall upplysningar enligt första meningen lämnas av vårdnadshavaren. Lag (2006:458).

15 a § På talan av en förälder som vill umgås med sitt barn får rätten besluta om umgänge mellan barnet och den föräldern. En sådan talan får också föras av socialnämnden.

På talan av socialnämnden får rätten besluta om umgänge mellan barnet och någon annan än en förälder. Vid bedömningen av om en sådan talan skall föras skall socialnämnden särskilt beakta barnets behov av umgänge med sina morföräldrar och farföräldrar och andra som står barnet särskilt nära.

Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem,

får de avtala om barnets umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med. Avtalet skall gälla, om det är skriftligt och socialnämnden godkänner det.

Lag (2006:458).

15 b § Om barnet bor tillsammans med endast en förälder, skall den föräldern ta del i kostnaderna för de resor som föräleds av barnets behov av umgänge med den andra föräldern. Det skall ske efter vad som är skäligt med hänsyn till föräldrarnas ekonomiska förmåga och övriga omständigheter.

En dom eller ett avtal om kostnaderna för resor kan jämkas av rätten för tiden efter det att talan har väckts, om ändring i förhållandena föranleder det. Lag (1998:319).

15 c § När rätten beslutar om umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med, får rätten, om barnet har behov av det, besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget (umgängesstöd). Ett beslut om umgängesstöd ska gälla för en viss tid.

Innan ett beslut om umgängesstöd meddelas ska rätten inhämta yttrande från socialnämnden.

Socialnämnden ska efter rättens beslut om umgängesstöd utse en viss person att medverka vid umgänget.

Socialnämnden ska följa upp hur umgänget fungerar och verka för att stödet inte består längre än nödvändigt. Lag (2010:740).

Förfarandet i mål och ärenden om vårdnad m.m.

16 § Anmälan enligt 4 § andra stycket om gemensam vårdnad för föräldrar som inte är gifta med varandra prövas av Skatteverket. Anmälan skall göras skriftligen av båda

föräldrarna.

Anmälan enligt 4 § andra stycket 2 görs hos Skatteverket eller Försäkringskassan.

Beslut av Skatteverket får överklagas hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets barnet är folkbokfört vid tidpunkten för beslutet.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
Lag (2009:775).

17 § Frågor om vårdnad, boende eller umgänge tas upp av rätten i den ort där barnet har sitt hemvist. Sådana frågor kan tas upp även i samband med äktenskapsmål. Om det inte finns någon behörig domstol, tas frågorna upp av Stockholms tingsrätt.

Frågor om vårdnad som avses i 4, 5, 7-8 a och 10 §§ samt 10 b § andra stycket samt frågor om boende och umgänge handläggs i den ordning som är föreskriven för tvistemål. Frågan om fördelning av resekostnader enligt 15 b § skall anses som en del av frågan om umgänge. Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem och är föräldrarna överens i saken, får de väcka talan genom gemensam ansökan.

Övriga frågor om vårdnad handläggs i den ordning som gäller för domstolsärenden.

I mål om vårdnad och boende kan underhållsbidrag för barnet yrkas utan stämning. Lag (2005:430).

17 a § Föräldrar kan enligt 5 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) få hjälp att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge.

Socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört prövar om ett avtal mellan föräldrarna enligt 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket ska godkännas.

Vid sin prövning av föräldrarnas avtal ska socialnämnden se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda. Utan hinder av sekretess enligt 26 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är en annan socialnämnd som har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning skyldig att lämna sådana upplysningar på begäran av den socialnämnd som ska pröva avtalet.

Socialnämndens beslut enligt andra stycket får inte överklagas. Lag (2009:404).

17 b § Har en socialnämnd godkänt ett avtal om vårdnad, skall ett meddelande om avtalets innehåll sändas samma dag till

1. Skatteverket,
2. om avtalet gäller ett barn som har fyllt 15 år: Centrala studiestödsnämnden,
3. Försäkringskassan. Lag (2004:797).

18 § Föräldrar kan enligt 5 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453) genom samarbetsamtal få hjälp att nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

I mål om vårdnad, boende eller umgänge får rätten uppdra åt socialnämnden eller något annat organ att i barnets intresse anordna samarbetsamtal i syfte att nå enighet mellan föräldrarna.

Om rätten lämnar uppdrag enligt andra stycket, kan den förklara att målet skall vila under en viss tid. Detsamma gäller om samarbetsamtal redan har inletts och fortsatta samtal kan antas vara till nytta. Om det finns särskilda skäl, kan rätten förlänga den utsatta tiden. Lag (2001:456).

18 a § Rätten får uppdra åt en medlare att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa. Rätten kan lämna medlaren närmare anvisningar om vad han eller hon skall iaktta när uppdraget fullgörs.

Medlaren skall inom den tid som rätten bestämmer lämna en redogörelse för de åtgärder som har vidtagits. Tiden får inte sättas längre än fyra veckor. Rätten får dock förlänga tiden, om det finns förutsättningar att nå en samförståndslösning.

Medlaren har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget krävt. Rätten beslutar om ersättningen. Ersättningen betalas av allmänna medel. Lag (2006:458).

19 § Rätten ska se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda.

Innan rätten avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge ska socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar. Har nämnden tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning är nämnden skyldig att lämna rätten sådana upplysningar.

Om det behövs utredning utöver vad som sägs i andra stycket, får rätten uppdra åt socialnämnden eller något annat organ att utse någon att verkställa den. Rätten får fastställa riktlinjer för utredningen och bestämma en viss tid inom

vilken utredningen ska vara slutförd. Om det behövs, får rätten förlänga denna tid. Rätten ska se till att utredningen bedrivs skyndsamt.

Om det inte är olämpligt, ska den som verkställer utredningen försöka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten samt lämna förslag till beslut.

Utan hinder av sekretess enligt 26 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är en socialnämnd som har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för utredningen skyldig att lämna sådana upplysningar på begäran av den socialnämnd som avses i tredje stycket. Detsamma gäller när uppgifterna begärs av den som socialnämnden utsett att verkställa utredningen.

Barnet får höras inför rätten, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras. Lag (2009:404).

20 § I mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge får rätten, om det behövs, besluta om vårdnad, boende eller umgänge för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och avtalet har godkänts av socialnämnden.

Innan ett beslut enligt första stycket meddelas skall motparten få tillfälle att yttra sig i frågan. Rätten kan inhämta upplysningar från socialnämnden i frågan. Innan socialnämnden lämnar upplysningar skall den, om det är lämpligt, höra föräldrarna och barnet. Har rätten meddelat ett beslut som ännu gäller när målet eller ärendet skall avgöras, skall rätten ompröva beslutet.

Ett beslut enligt denna paragraf får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av rätten. Lag (2006:458).

21 § I mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge kan rätten, i samband med att den meddelar dom eller beslut i saken och om det finns särskilda skäl, på yrkande av en part förelägga motparten vid vite att lämna ifrån sig barnet. Har vite förelagts i samband med beslut som avses i 20 § första stycket, kan rätten förordna att föreläggandet skall gälla omedelbart.

Beslut om föreläggande enligt första stycket får överklagas endast i samband med överklagande av domen eller beslutet om vårdnad, boende eller umgänge.

En fråga om utdömande av förelagt vite prövas av rätten på ansökan av den part som har begärt föreläggandet. Ärendet handläggs enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2006:458).

22 § I mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge gäller i fråga om rättegångskostnader andra och tredje styckena i stället för 18 kap. 1-7 §§ rättegångsbalken.

Vardera parten skall bära sin rättegångskostnad. En part kan dock förpliktas att helt eller delvis ersätta motparten dennes rättegångskostnad, om han eller hon har förfarit på ett sådant sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken eller om det annars finns särskilda skäl.

Skall en part enligt andra stycket helt eller delvis ersätta motpartens rättegångskostnad och har partens ställföreträdare, ombud eller biträde förfarit på ett sådant sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken och därigenom vållat

kostnaden helt eller delvis, kan han eller hon förpliktas att tillsammans med parten ersätta kostnaden. Rätten kan besluta om detta även om någon part inte yrkar det.

Denna paragraf tillämpas också när målet eller ärendet handläggs i högre rätt. Lag (1998:319).

7 kap. Om underhållsskyldighet

1 § Föräldrarna skall svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. När föräldrarnas underhållsskyldighet bestäms skall hänsyn tas till barnets egna inkomster och tillgångar samt till barnets sociala förmåner under beaktande av vad som följer av föreskrifterna om dessa.

Underhållsskyldigheten upphör när barnet fyller arton år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt, är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst intill dess barnet fyller tjugooett år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

I kostnaderna för barnets underhåll skall föräldrarna sinsemellan ta del var och en efter sin förmåga. Lag (2001:1136).

2 § En förälder skall fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag till barnet, om föräldern

1. inte har vårdnaden om barnet och inte heller varaktigt bor tillsammans med barnet, eller
2. har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern men barnet varaktigt bor tillsammans med endast den andra föräldern.

Underhållsbidrag fastställs genom dom eller avtal.

Vårdnadshavaren får företräda barnet i frågor om underhållsbidrag, även om vårdnadshavaren inte har uppnått myndig ålder. Också förmyndare har rätt att företräda barnet. Avtal om underhållsbidrag kan slutas även före barnets födelse.

I mål om underhåll till barnet skall var och en som enligt tredje stycket får företräda barnet ges tillfälle att yttra sig.

Lag (1996:1031).

2 a § En förälder som är betalningsskyldig för underhållsstöd enligt 19 kap. socialförsäkringsbalken anses ha fullgjort sin underhållsskyldighet intill det belopp som lämnas i underhållsstöd till barnet. Lag (2010:1203).

3 § När underhållsbidrag bestäms enligt 2 § får den bidragsskyldige förbehålla sig ett belopp för eget eller annans underhåll enligt andra–fjärde styckena.

Förbehållsbelopp för den bidragsskyldiges eget underhåll innefattar alla vanliga levnadskostnader. Bostadskostnaden beräknas för sig efter vad som är skäligt. De andra levnadskostnaderna beräknas med ledning av ett normalbelopp. För år räknat utgör normalbeloppet 120 procent av gällande prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Om det finns särskilda skäl får ett belopp förbehållas för underhåll åt make som den bidragsskyldige varaktigt bor tillsammans med. Med make jämställs annan som den bidragsskyldige varaktigt bor tillsammans med, om de har barn gemensamt. Förbehållsbeloppet bestäms enligt andra stycket. Normalbeloppet utgör dock 60 procent av prisbasbeloppet.

Oberoende av vad som annars gäller om en förälders underhållsskyldighet mot två eller flera barn får den bidragsskyldige för underhåll åt varje hemmavarande barn förbehålla sig ett belopp som, tillsammans med vad som utges till barnet av den andra föräldern eller för dennas räkning, för år utgör 40 procent av gällande prisbasbelopp. Rätten kan dock bestämma ett annat förbehållsbelopp om det föränleds av omständigheterna i det särskilda fallet.

Lag (2010:1203).

4 § Har en förälder som enligt 2 § skall betala underhållsbidrag haft barnet hos sig under en sammanhängande tid av minst fem hela dygn eller under en kalendermånad haft barnet hos sig i minst sex hela dygn, får föräldern vid fullgörande av sin bidragsskyldighet tillgodoräkna sig ett avdrag för varje helt dygn av barnets vistelse med 1/40 av det underhållsbidrag som räknat för kalendermånad gäller under tiden för vistelsen. Något sådant avdrag får dock inte göras på underhållsbidrag som belöper på senare tid än sex månader från utgången av den kalendermånad då vistelsen upphörde. Det sammanlagda avdragsbelopp som tillgodoräknas föräldern vid ett tillfälle skall, om det slutar på örestal, avrundas till närmast lägre krontal.

Vid beräkning av antalet hela dygn enligt första stycket räknas det dygn då barnets vistelse upphör som ett helt dygn. Detta gäller dock inte om vistelsen börjar och upphör under samma dygn.

Om det finns särskilda skäl kan rätten förordna om andra villkor för avdragsrätten än som anges i första och andra styckena. Mot en parts bestridande får ett sådant förordnande dock inte meddelas för tiden innan talan har väckts.

Den bidragsskyldiga föräldern har inte rätt till avdrag när underhållsbidraget har fastställts med beaktande av att han eller hon i väsentlig mån fullgör sin underhållsskyldighet genom att ha barnet hos sig. Lag (2005:464).

5 § Den som varaktigt bor tillsammans med annans barn och med förälder som har vårdnaden om barnet är underhållsskyldig mot barnet, om han eller hon är gift med föräldern eller har eget barn tillsammans med föräldern. Om det finns särskilda skäl, kvarstår underhållsskyldigheten även sedan barnet har flyttat hemifrån.

Underhållsskyldigheten bestäms på samma sätt som för förälder enligt 1 § men gäller ej till den del barnet kan få underhåll från den förälder som den underhållsskyldige ej bor tillsammans med. Lag (1978:853).

6 § Om annan än den som enligt 2 § har att betala underhållsbidrag försummar sin underhållsskyldighet, kan rätten ålägga den försumlige att betala underhållsbidrag till barnet. Lag (1978:853).

7 § Underhållsbidrag betalas i förskott för kalendermånad.

Avtal om att underhållsbidrag för framtiden skall betalas med ett engångsbelopp eller för längre perioder än tre månader är giltigt endast om avtalet är skriftligt och bevittnat av två personer. Är barnet under arton år skall avtalet dessutom vara godkänt av socialnämnden i kommun där barnet eller dess vårdnadshavare är varaktigt bosatt eller, om ingen av dem är varaktigt bosatt i riket, av socialnämnden i Stockholm.

Rätten får bestämma annat betalningssätt än som anges i första stycket, om det finns särskilda skäl.

Underhållsbidrag i form av ett engångsbelopp skall betalas till socialnämnden om barnet är under arton år. I fråga om sådan betalning

tillämpas 4 kap. 6 § andra stycket tredje meningen.

Betalning i strid mot denna paragraf medför inte befrielse från skyldigheten att betala underhållsbidrag på föreskrivet sätt. Lag (1983:397).

8 § Talan om att underhållsbidrag skall fastställas får inte bifallas för längre tid tillbaka än tre år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det. Lag (1978:853).

9 § Rätten att kräva ut fastställt underhållsbidrag går förlorad fem år efter den ursprungligen gällande förfallodagen, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Har utmätning för underhållsbidraget skett före den tidpunkt som anges i första stycket eller har den bidragsskyldige blivit försatt i konkurs på grund av ansökan som har gjorts före denna tidpunkt, får betalning för fordringen tas ut ur den utmäta egendomen eller erhållas i konkursen även därefter.

Har före den tidpunkt som anges i första stycket ansökan gjorts om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, får underhållsbidraget krävas ut inom tre månader från det att beslut om företagsrekonstruktionens upphörande meddelades. Kommer ackord till stånd, får fordringen krävas ut inom tre månader från det att ackordet skulle ha fullgjorts. Har utmätning skett för underhållsbidraget eller konkursansökan gjorts inom tid som nu har angetts, gäller vad som föreskrivs i andra stycket.

Avtal i strid mot denna paragraf är ogiltigt. Lag (1996:766).

10 § Dom eller avtal om underhåll kan jämkas av rätten, om ändring i förhållandena föranleder det. För tiden innan talan har väckts får jämkning dock mot parts bestridande göras endast på så sätt att obetalda bidrag sätts ned eller tas bort.

Avtal om underhåll kan också jämkas av rätten, om avtalet är oskäligt med hänsyn till omständigheterna vid dess tillkomst och förhållandena i övrigt. Beslut om att erhållna bidrag skall betalas tillbaka får dock meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Har fastställt underhållsbidrag, som utges fortlöpande, under en tid av sex år inte ändrats till beloppet på annat sätt än som avses i 1 § lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag, kan rätten för tiden efter det att talan har väckts ompröva vad som har bestämts om underhållet, utan att anledning till jämkning enligt första eller andra stycket behöver åberopas.

Dom eller avtal om underhållsbidrag för tid intill dess barnet har nått en viss ålder utgör inte hinder att pröva frågan om bidrag för tiden därefter. Lag (1978:853).

11 § har upphävts genom lag (1996:1031).

12 § Talan om underhåll till barn tas upp av rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist. En sådan fråga kan väckas även i samband med mål om fastställande av faderskapet till barn, äktenskapsmål, mål om vårdnaden om barn eller mål om barns boende.

Finns det inte någon behörig domstol enligt första stycket, tas målet upp av Stockholms tingsrätt. Lag (1998:319).

13 § Två eller flera mål om skyldighet för någon att utge underhållsbidrag till barn får handläggas i en rättegång, om det är till nytta för utredningen eller prövningen. I sådant fall får domstol som enligt 12 § är behörig att uppta ett av målen utan hinder av nämnda paragraf uppta även det eller de andra, om talan i målen väcks vid domstolen och det är lämpligt att målen handläggs där.

Rätten kan besluta att åter särskilja mål som har förenats enligt första stycket.

Har rätten att avgöra vilken av flera män som är far till ett barn, får talan om underhållsbidrag ej prövas slutligt innan faderskapsfrågan har avgjorts genom dom som vunnit laga kraft. Lag (1978:853).

14 § Underhållsbidrag får bestämmas till olika belopp för särskilda delar av underhållstiden.

Underhåll till barn får ej mot den underhållsskyldiges bestridande bestämmas för tid efter det barnet fyllt arton år, innan det kan tillförlitligt bedömas om underhållsskyldighet föreligger därefter. Lag (1996:1031).

15 § I mål om underhåll till barn får rätten, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft, besluta om underhållet efter vad som är skäligt. Skyldighet att utge bidrag får dock åläggas någon endast om det finns sannolika skäl för att bidragsskyldighet föreligger. Har fråga om underhåll väckts i samband med mål om fastställande av faderskap till barn, får beslut om skyldighet att utge bidrag inte meddelas, om flera män är instämnda i målet.

Innan beslut enligt första stycket meddelas, skall motparten få tillfälle att yttra sig i frågan. Har rätten meddelat ett beslut, skall den ompröva det när målet avgörs.

Ett beslut enligt denna paragraf får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av rätten. Lag (2000:174).

16 § Har någon genom skriftlig, av två personer bevittnad handling

åtagit sig att till barn för vilket faderskapet skall fastställas utge underhållsbidrag för tid intill dess resultatet av blodundersökning om faderskapet föreligger, gäller i fråga om verkställighet på grund av handlingen vad som är föreskrivet om verkställighet på grund av förbindelse att utge underhåll enligt denna balk.

Beträffande åtagande enligt första stycket skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad som i lag eller annan författning är föreskrivet för fall då rätten enligt 15 § har meddelat förordnande om underhållsbidrag till barn. Lag (1979:339).

17 § Om rätt för den som har betalt underhållsbidrag att få ersättning av allmänna medel finns bestämmelser i lagen (1969:620) om ersättning i vissa fall för utgivna underhållsbidrag. Lag (1979:339).

18 § Har en man haft kostnader för ett barns försörjning därför att han har varit att anse som eller antagits vara barnets far, men fastställs att en annan man är far till barnet, har den förstnämnde endast om det finns särskilda skäl rätt till ersättning av den andre för kostnaderna. Lag (1979:339).

19 § I mål om underhåll till barn gäller följande avvikelser från 18 kap. rättegångsbalken, om barnet förlorar målet.

Om det finns särskilda skäl, får förordnas att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad. Finns det inte sådana skäl och har barnet i rättegången företrätts av en förälder som varaktigt bor tillsammans med barnet, skall föräldern i stället för barnet åläggas att ersätta motparten dennes rättegångskostnad. Lag (1985:358).

20 § Det som sägs i 12, 15 och 16 §§ om fastställande av faderskap gäller även fastställande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 §. Det som sägs i 18 § om en man tillämpas också i fråga om en kvinna som skall anses som förälder enligt 1 kap. 9 §.

Lag (2005:434).

8 kap. Har upphävts genom lag (1973:802).

9 kap. Om underårigs omyndighet

1 § Den som är under arton år (underårig) är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser i vidare mån än som följer av vad som skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande. Lag (1994:1433).

2 § Om rätt för underårig att själv taga tjänst eller annat arbete stadgas i 6 kap. Lag (1974:236).

2 a § Underårig med eget hushåll får för den dagliga hushållningen eller uppfostran av barn, som tillhör hushållet, själv ingå sådana rättshandlingar, som sedvanligen företagas för dessa ändamål.

Rättshandling som avses i första stycket är dock ej bindande för den underårige, om den med vilken rättshandlingen slöts insåg eller bort inse, att det som anskaffades genom rättshandlingen ej var erforderligt.

Missbrukar den underårige behörighet, som tillkommer honom enligt första stycket, kan rätten på ansökan av förmyndaren fränkänna honom behörigheten. Sådant beslut kan upphävas på ansökan av förmyndaren eller den omyndige, om ändrade förhållanden inträtt.

Rättens beslut enligt tredje stycket skall ofördröjligen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning. Lag (1977:658).

3 § Underårig äge själv råda över vad han genom eget arbete

förvärvat efter det han fyllt sexton år. Detsamma gäller avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe.

Förmyndaren må med överförmyndarens samtycke omhändertaga egendom, varom i första stycket sägs, såvitt det må anses erforderligt med hänsyn till myndlingens uppfostran eller välfärd. Innan samtycke meddelas, skall överförmyndaren bereda myndlingen tillfälle att yttra sig.

3 a § har upphävts genom lag (1974:236).

4 § Om en underårig har fått egendom genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande under villkor att den underårige själv skall få råda över egendomen, skall 3 § andra stycket tillämpas också beträffande sådan egendom. Överförmyndarens samtycke krävs dock bara om den underårige har fyllt sexton år. Innan samtycke lämnas skall överförmyndaren ge fångesmannen eller hans arvingar tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan påtagligt besvär eller större tidsförlust. Lag (1994:1433).

5 § En underårig som driver rörelse med samtycke enligt 13 kap. 13 § eller 14 kap. 14 § andra stycket, får ingå sådana rättshandlingar som faller inom området för rörelsen. Vad som nu har sagts gäller dock inte i fråga om rättshandlingar som avses i 13 kap. 10 §. Lag (1994:1433).

6 § Har underårig utan erforderligt samtycke ingått avtal, äge den, med vilken avtalet slöts, frånträda avtalet, så länge det ej blivit godkänt eller behörigen fullgjort. Visste han att avtalet slöts med underårig, må han dock ej, med mindre han hade anledning antaga att den underårige ägde behörighet att sluta avtalet, frånträda detta under den tid som vid dess ingående må hava blivit bestämd för godkännande eller eljest skäligen kunde beräknas åtgå därför. Ej må

den, hos vilken underårig tagit tjänst eller annat arbete, frånträda avtalet härom, så länge detta fullgöres av den underårige.

Meddelande, varigenom avtalet frånträdes, må ske jämväl till den underårige själv.

7 § Varder avtal, som underårig ingått utan erforderligt samtycke, ej gällande, bäre envar åter vad han mottagit eller utgive, om det ej kan ske, ersättning för dess värde. Dock vare den underårige, där ej i andra stycket annorlunda stadgas, icke pliktig att utgiva sådan ersättning i vidare mån än vad han mottagit använts till skäligt underhåll eller eljest finnes hava för honom medfört nytta.

Har den underårige vid avtals ingående genom falska uppgifter om sin behörighet vilselett den, med vilken avtalet slöts, vare han, om avtalet ej blir gällande, pliktig att i den omfattning som prövas skälig utgiva ersättning för den förlust som föranletts av avtalet. Var förfarandet straffbart, skall ersättning gäldas efter vad i allmänhet gäller om skadestånd på grund av brott.

8 § Pengar som en omyndig efter det att han eller hon har fyllt sexton år själv har satt in hos en bank får betalas ut till den omyndige. Banken får inte utan den omyndiges samtycke betala ut pengarna till förmyndaren.

Om förmyndaren har fått överförmyndarens tillstånd att omhänderta pengar som avses i första stycket och visat upp bevis på det, får banken betala ut pengarna till förmyndaren men inte till den omyndige.

Första och andra styckena gäller också pengar som har satts in hos ett kreditmarknadsföretag, ett företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet och ett utländskt företag som driver bankrörelse, finansieringsrörelse eller inlåningsverksamhet från en filial i

Sverige. Lag (2008:910).

10 kap. Om förmyndare

1 § Den som är underårig eller som har förvaltare får inte vara förmyndare. Lag (1988:1251).

2 § För barn som står under vårdnad av bägge föräldrarna är dessa förmyndare. Om någon av föräldrarna inte får vara förmyndare enligt 1 § eller blir entledigad från förmynderskapet, är den andre barnets förmyndare.

För barn som står under vårdnad av endast den ene av sina föräldrar är denne ensam förmyndare. Lag (1988:1251).

3 § Den eller de som har förordnats särskilt till vårdnadshavare är också förmyndare för den underårige.

Om särskilda skäl talar för det, skall dock någon annan än den särskilt förordnade vårdnadshavaren förordnas till förmyndare. I ett sådant fall tillämpas 6 och 7 §§.

Vad som sägs i denna balk om särskilt förordnade förmyndare skall gälla även den som är förmyndare enligt första stycket. Lag (1994:1433).

4 § har upphävts genom lag (2014:377).

5 § Har en underårig inte någon förmyndare, skall rätten förordna en sådan.

Har förmyndare förordnats enligt första stycket på grund av att fadern eller modern är underårig, gäller förordnandet till dess fadern eller modern har uppnått myndig ålder. Lag (1994:1433).

6 § Till förmyndare skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

För underåriga syskon skall samma person utses till förmyndare, om inte särskilda skäl talar mot det. Lag (1994:1433).

7 § Skall efter föräldrarnas död förmyndare förordnas för en underårig och har föräldrarna eller en av dem gett till känna vem de önskar till förmyndare, skall denna person förordnas om det inte är olämpligt. Lag (1994:1433).

8 § När omständigheterna påkallar det, får flera förmyndare förordnas för den underårige.

Kan den eller de som på grund av lag skall vara förmyndare inte lämpligen handha förmynderskapet allena, skall medförmyndare förordnas. Lag (1988:1251).

9 § En förmyndare har rätt att på begäran bli entledigad från förmynderskapet. Detta gäller dock inte, om förmynderskapet utövas av föräldrarna eller en av dem och särskilda skäl talar mot att förmyndaren entledigas. Lag (1994:1433).

10 § En förmyndare skall entledigas, om förmyndaren vid utövandet av förmynderskapet gör sig skyldig till missbruk eller försummelse, om förmyndaren kommer på ekonomiskt obestånd och på grund därav är olämplig att vara förmyndare eller om förmyndaren av någon annan orsak inte längre är lämplig som förmyndare. Lag (1988:1251).

11 § Dör förmyndaren och finns det inte någon som på grund av lag skall vara förmyndare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhållandet till överförmyndaren för den kommun där den omyndige har sitt hemvist. Lag (1994:1433).

12 § Har upphävts genom lag (1994:1433).

13 § Frågor om förordnande eller entledigande av förmyndare tas upp av tingsrätten i den ort där den underårige är folkbokförd. Om den underårige inte är folkbokförd i Sverige, är tingsrätten i den ort där den underårige vistas behörig domstol.

Om det inte finns någon domstol som är behörig enligt första stycket, är Stockholms tingsrätt behörig. Lag (2006:557).

14 § I ärende om förordnande av förmyndare skall rätten bereda överförmyndaren tillfälle att lämna förslag på person som är lämplig för uppdraget. Lag (1988:1251).

15 § Ingen får förordnas till förmyndare eller entledigas från ett förmynderskap utan att ha fått tillfälle att yttra sig. Lag (1988:1251).

16 § Kan slutligt beslut ej ges omedelbart i ärende om förordnande av förmyndare, får rätten, om den omyndiges angelägenheter kräver omedelbar vård, förordna förmyndare för tiden till dess ärendet avgörs. Lag (1988:1251).

17 § Uppkommer fråga om att enligt 10 § entlediga en förmyndare och kan slutligt beslut ej ges omedelbart, får rätten, om dröjsmål skulle medföra fara för den underårige, besluta att förmyndaren skall skiljas från sitt uppdrag för tiden till dess ärendet avgörs.

Innan rätten meddelar beslut enligt första stycket, skall förmyndaren beredas tillfälle att yttra sig, om det inte är fara i dröjsmål. Lag (1988:1251).

18 § Ansökan om förordnande eller entledigande av en förmyndare får göras av överförmyndaren, förmyndare, vårdnadshavare, den underårige själv, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar. Frågor som avses i

denna paragraf skall rätten också ta upp självmant, när det finns anledning till det.

I ett ärende som avses i första stycket skall rätten ge en underårig som fyllt sexton år tillfälle att yttra sig, om det kan ske. Lag (1994:1433).

11 kap. Om god man och förvaltare

Om god man

1 § Kan en förmyndare på grund av sjukdom eller av någon annan orsak inte utöva förmynderskapet eller blir förmyndaren enligt 10 kap. 17 § skild från utövningen av det, skall överförmyndaren förordna god man att i förmyndarens ställe vårda den underåriges angelägenheter.

När rätten enligt 10 kap. 17 § skiljer en förmyndare från utövningen av förmynderskapet får rätten förordna god man enligt första stycket.

Om god man för underåriga utländska medborgare och underåriga statslösa personer finns bestämmelser i 4 kap. 3 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap samt i lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn. Lag (2005:430).

2 § Har en förmyndare eller förmyndarens make eller sambo och den underåriga del i ett oskiftat dödsbo, skall överförmyndaren förordna god man att vårda den underåriges rätt i boet vid boutredningen liksom vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo.

Överförmyndaren skall också förordna god man när den som har en förmyndare, god man eller förvaltare skall företa en rättshandling

eller vara part i en rättegång och behöver hjälp men enligt 12 kap. 8 § inte kan företrädas av förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren. Om talan har väckts får rätten förordna god man.

Överförmyndaren skall också i andra fall än som avses i första eller andra stycket förordna god man för den som har vårdnadshavare, förmyndare, god man eller förvaltare, i angelägenheter där den enskilde har ett intresse som strider mot en sådan företrädares eller dennes makes eller sambos intresse. Överförmyndaren skall meddela ett sådant förordnande, om det begärs av vårdnadshavaren, förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren eller den som denne i sådan egenskap företräder eller om det annars är lämpligt. Lag (1994:1433).

3 § Överförmyndaren skall förordna god man,

1. om det vid ett dödsfall finns en till namnet känd arvinge som vistas på okänd eller avlägsen ort och därför inte kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott i det,
2. om det vid ett dödsfall inte kan utredas, huruvida den döde har efterlämnat någon arvinge som är arvsberättigad före Allmänna arvsfonden eller före eller tillsammans med någon annan känd arvinge, eller också kännedom finns om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, och det på grund av sådan omständighet krävs att okänd arvinges rätt bevakas och hans eller hennes lott i boet förvaltas,
3. om en testamentstagare vistas på okänd eller avlägsen ort eller är okänd och hans eller hennes rätt därför behöver iakttas enligt vad som föreskrivs om arvinge,
4. om det i övrigt krävs att en bortavarandes rätt bevakas eller en bortavarandes egendom förvaltas,
5. om det enligt förordnande i testamente eller annan rättshandling

beror av en framtida händelse, vem egendom skall tillfalla eller egendom först senare skall tillträdas med äganderätt och det krävs att den blivande ägarens rätt bevakas eller egendomen förvaltas för den blivande ägarens räkning, eller

6. om egendom, enligt vad som särskilt föreskrivs, skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i detta kapitel.

Överförmyndaren skall förordna god man enligt första stycket efter anmälan eller när behovet blir känt på annat sätt. Krävs en god man för den som har rätt i ett dödsbo, skall det anmälas hos överförmyndaren av den som har boet i sin vård.

Rättshandlingar som en god man har företagit med stöd av ett förordnande enligt denna paragraf gäller, även om den egendom som förordnandet avsåg tillfaller någon som den gode mannen inte var förordnad att företräda. Lag (1994:1433).

3 a § I de fall som anges i 18 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken och 20 kap. 2 § första stycket denna balk skall god man förordnas av rätten. Lag (1994:1433).

4 § Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

När rätten meddelar ett beslut enligt första stycket, skall rätten samtidigt förordna en god man att utföra uppdraget. Om en god man i något annat fall skall förordnas på grund av ett beslut enligt första stycket, skall förordnandet meddelas av överförmyndaren. Lag (1994:1433).

5 § En rättshandling som en god man har företagit utanför sitt förordnande är inte bindande för den som förordnandet avser. En rättshandling som utan dennes samtycke företagits inom ramen för förordnandet är inte heller bindande för den som förordnandet avser, såvida inte denne på grund av sitt tillstånd varit ur stånd att ge uttryck för sin mening eller denna av annan orsak inte har kunnat inhämtas.

Har den gode mannen inom ramen för förordnandet ingått en rättshandling som sedvanligen företas för den dagliga hushållningen, skall samtycke från den som han företräder anses föreligga, om denne inte före rättshandlingen har gett uttryck för annat till den mot vilken rättshandlingen riktade sig. Lag (1988:1251).

6 § Om en rättshandling som en god man har företagit inte blir bindande enligt 5 §, är den gode mannen skyldig att ersätta godtroende tredje man skada som denne har tillfogats. Detta gäller dock inte, om rättshandlingen saknar bindande verkan mot den för vars räkning den har företagits till följd av någon särskild omständighet, som den gode mannen inte kände till och som tredje man inte med fog kunde förutsätta att den gode mannen skulle känna till. Lag (1988:1251).

Om förvaltare

7 § Om någon som befinner sig i en sådan situation som anges i 4 § är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten besluta att anordna förvaltarskap för honom eller henne. Förvaltarskap får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp.

Förvaltaruppdraget skall anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde.

Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma uppdragets omfattning.

När rätten meddelar ett beslut enligt första stycket, skall rätten samtidigt förordna en förvaltare att utföra uppdraget. Om en förvaltare i något annat fall skall förordnas på grund av ett beslut enligt första stycket, skall förordnandet meddelas av överförmyndaren. Lag (1994:1433).

8 § Trots ett förvaltarförordnande enligt 7 § har den som avses med förordnandet rätt att själv

1. sluta avtal om tjänst eller annat arbete,
2. förfoga över vad han eller hon genom eget arbete har förvärvat efter det att förvaltare har förordnats, liksom avkastningen av sådan egendom och vad som har trätt i egendomens ställe samt
3. förfoga över vad han eller hon efter det att förvaltare har förordnats får genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande under villkor att egendomen inte skall omfattas av förvaltarens rådighet.

Om det finns särskilda skäl för det, får dock rätten föreskriva att förvaltaruppdraget skall omfatta även förhållanden som avses i första stycket. Lag (1994:1433).

9 § Förvaltaren har inom ramen för förvaltaruppdraget ensam rådighet över den enskildes egendom och företräder denne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget.

Den som har förvaltare är inte behörig att företa rättshandlingar för annans räkning. Lag (1988:1251).

10 § Med förvaltarens samtycke får den enskilde själv företa rättshandlingar även i en angelägenhet som omfattas av förvaltaruppdraget. Om verkan av avtal som den enskilde har ingått utan samtycke gäller vad som föreskrivs i 9 kap. 6 och 7 §§ för underåriga. Lag (1988:1251).

11 § Den enskilde är inte bunden av en rättshandling som en förvaltare har företagit utanför sitt förordnande. Förvaltaren är i sådant fall skyldig att ersätta godtroende tredje man skada som denne har tillfogats. Lag (1988:1251).

Gemensamma bestämmelser

12 § Till god man eller förvaltare ska utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig person. Föreslår den enskilde en viss person som god man eller förvaltare, ska den personen förordnas, om han eller hon är lämplig och vill åta sig uppdraget. Detsamma gäller om en god man ska förordnas att bevaka en underårigs eller bortavarandes rätt i ett dödsbo och den avlidne har gett till känna vem den avlidne önskar till god man.

Innan någon förordnas till god man eller förvaltare ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs.

Den som är underårig eller som själv har förvaltare får inte vara god man eller förvaltare. Lag (2014:886).

13 § När omständigheterna motiverar det, kan flera gode män eller förvaltare förordnas för den enskilde. Lag (1994:1433).

14 § Om flera gode män eller förvaltare är ansvariga för en skada som har tillfogats tredje man, svarar de solidariskt för

ersättningen. Ersättningsansvaret skall slutligt fördelas mellan de ansvariga efter vars och ens grad av vållande. Om någon saknar tillgångar att betala sin andel med, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas enligt samma grunder. Lag (1994:1433).

15 § Ansökan om förordnande av god man enligt 1-4 §§ eller förvaltare får göras av förmyndare, den som ansökningen avser, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar. Ansökan om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap får göras av dem som nu har nämnts och av överförmyndaren.

Ansökan om anordnande av förvaltarskap får också göras av god man som avses i 4 §.

När det finns anledning till det skall rätten självmant ta upp frågor om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap. Överförmyndaren har samma skyldighet när det gäller förordnande av god man eller förvaltare. Lag (1994:1433).

16 § I ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt 16 år ska rätten eller överförmyndaren ge denna person tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

I ärenden om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap ska rätten också inhämta yttranden från den enskildes make eller sambo och barn, överförmyndaren och vårdinrättning, om det inte är obehövligt. Yttranden ska också, om det behövs, inhämtas från andra närstående samt från den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och den eller de nämnder som utövar landstingets ledning av omsorgsverksamheten. Den som ansökan avser ska höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon

inte förstår vad saken gäller. Rätten får dock avstå från att höra den enskilde muntligen om han eller hon själv har gjort ansökan eller medgett förordnandet eller det annars finns särskilda skäl.

Andra stycket gäller även i ärenden hos överförmyndaren om förordnande av god man enligt 4 § eller förvaltare.

Myndigheter och inrättningar som anges i andra stycket är skyldiga att lämna sådana uppgifter som kan vara av betydelse i ärendet. Lag (2014:886).

17 § Innan rätten anordnar förvaltarskap skall den inhämta läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd. Detta gäller även i ärenden om anordnande av godmanskap enligt 4 §, när den enskilde inte har lämnat sitt samtycke.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan utredning som avses i första stycket. Lag (1994:1433).

17 a § Rätten får uppdra åt överförmyndaren att inhämta yttranden enligt 16 § andra stycket och utredning enligt 17 §.

På begäran av rätten ska överförmyndaren lämna förslag på god man eller förvaltare, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Om en fråga om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap uppkommer hos överförmyndaren, får överförmyndaren inhämta yttranden enligt 16 § andra stycket och utredning enligt 17 §. Om överförmyndaren ansöker om ett sådant anordnande, ska vad som inhämtats ges in till rätten tillsammans med ansökan. Överförmyndaren ska då också lämna

förslag på god man eller förvaltare. Lag (2014:886).

18 § Kan ett slutligt beslut inte ges omedelbart i ett ärende om anordnande av godmanskaper enligt 4 § eller förvaltarskap, får rätten besluta att anordna godmanskaper eller förvaltarskap för tiden till dess ärendet slutligt avgörs, om den enskildes angelägenheter kräver omedelbar vård eller ett dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för den enskildes person eller egendom. Ett sådant beslut kan meddelas även för den som är underårig att gälla från och med den dag då han eller hon fyller arton år.

Kan ett slutligt beslut inte ges omedelbart i ett ärende om förordnande av god man eller förvaltare, får överförmyndaren förordna god man eller förvaltare för tiden till dess ärendet slutligt avgörs, om ärendet brådskar av sådan anledning som anges i första stycket.

Innan beslut enligt första eller andra stycket meddelas skall den som ansökningen avser ha fått tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan större tidsförlust och utan skada för honom eller henne.

Ett beslut enligt första stycket får när som helst ändras av rätten. Överförmyndaren får när som helst ändra ett beslut enligt andra stycket. Lag (1994:1433).

19 § Om en god man eller förvaltare inte längre behövs, ska godmanskapet eller förvaltarskapet upphöra. En god man som har förordnats enligt 3 § 1–5 ska entledigas så snart den som förordnandet avser begär det. När en god man eller förvaltare har slutfört sitt uppdrag, ska han eller hon genast anmäla det till överförmyndaren.

En god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Om godmanskapet eller förvaltarskapet ska fortsätta, är den gode mannen eller förvaltaren dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man

eller förvaltare har utsetts, om inte annat föreskrivs i 19 a §. Lag (2014:886).

19 a § Skyldigheten enligt 19 § andra stycket att kvarstå som god man eller förvaltare gäller inte om en god man som har förordnats enligt 4 § eller en förvaltare har skälig orsak att bli entledigad innan en ny god man eller förvaltare har utsetts.

Sker ett entledigande med stöd av första stycket, ska godmanskapet eller förvaltarskapet upphöra, om överförmyndaren har vidtagit alla rimliga åtgärder för att finna någon annan som är lämplig och som vill åta sig uppdraget. Lag (2014:886).

19 b § Ett beslut om att ett godmanskap enligt 4 § eller ett förvaltarskap ska upphöra och ett beslut om att entlediga en god man eller förvaltare med stöd av 19 a § fattas av rätten. I övriga fall fattar överförmyndaren beslut om upphörande av ett godmanskap eller förvaltarskap och om entledigande av en god man eller förvaltare. Lag (2014:886).

20 § En god man eller förvaltare som gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sitt uppdrag eller som kommer på ekonomiskt obestånd och på grund av detta är olämplig för uppdraget eller som av någon annan orsak inte längre är lämplig att inneha uppdraget, skall entledigas. Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren.

Uppkommer en fråga om att enligt första stycket entlediga en god man eller förvaltare och kan slutligt beslut inte ges omedelbart, får överförmyndaren besluta att den gode mannen eller förvaltaren skall skiljas från sitt uppdrag för tiden till dess ärendet avgörs, om dröjsmål skulle medföra fara för den som godmanskapet eller förvaltarskapet avser. Lag (1994:1433).

21 § Ansökan om entledigande av en god man eller förvaltare och om upphörande av godmanskap eller förvaltarskap får göras av någon av dem som avses i 15 § första stycket eller av den gode mannen eller förvaltaren.

Rätten eller överförmyndaren får också självmant ta upp frågor som avses i första stycket och som de är behöriga att avgöra.

I ett ärende enligt denna paragraf skall rätten eller överförmyndaren ge den enskilde tillfälle att yttra sig, om det kan ske. Lag (1994:1433).

22 § Dör en god man eller förvaltare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhållandet till den överförmyndare som har tillsyn över godmanskapet eller förvaltarskapet. Lag (1994:1433).

23 § Rätten är skyldig att pröva om omfattningen av ett godmanskap enligt 4 § eller ett förvaltarskap bör jämkas, om någon av dem som anges i 15 § första stycket eller den gode mannen eller förvaltaren ansöker om det. Rätten kan också utan ansökan göra en sådan prövning.

Innan rätten meddelar beslut enligt första stycket, skall den gode mannen eller förvaltaren samt överförmyndaren och den enskilde ges tillfälle att yttra sig.

Kan ett slutligt beslut inte ges omedelbart, får rätten meddela beslut i frågan för tiden till dess ärendet avgörs, om dröjsmål skulle medföra fara för den enskilde. I fråga om ett sådant beslut tillämpas bestämmelserna i 18 § tredje och fjärde styckena.

I fråga om godmanskap enligt 1-3 §§ skall överförmyndaren pröva om godmanskapets omfattning bör jämkas. Bestämmelserna i första tredje styckena skall också tillämpas vid handläggningen hos överförmyndaren

av frågor om sådan jämkning. Lag (1994:1433).

24 § Innan rätten eller överförmyndaren förordnar någon till god man eller förvaltare eller entledigar någon från ett sådant uppdrag, skall han eller hon ges tillfälle att yttra sig. Är det fråga om beslut enligt 20 § andra stycket, skall den gode mannen eller förvaltaren ges tillfälle att yttra sig, om det inte är fara i dröjsmål. Lag (1994:1433).

25 § Behörig domstol i frågor som gäller godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap är tingsrätten i den ort där den enskilde är folkbokförd. Om den enskilde inte är folkbokförd i Sverige, är tingsrätten i den ort där den enskilde vistas behörig domstol.

Behörig överförmyndare i frågor om godmanskap enligt 1, 2 och 4 §§ eller lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn samt i frågor om förvaltarskap är överförmyndaren för den kommun där den enskilde är folkbokförd. Om den enskilde inte är folkbokförd i Sverige, är överförmyndaren för den kommun där den enskilde vistas behörig överförmyndare.

Om det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket eller behörig överförmyndare enligt andra stycket, är Stockholms tingsrätt och överförmyndaren för Stockholms kommun behörig domstol respektive behörig överförmyndare. Lag (2006:557).

26 § Uppkommer vid utredning av ett dödsbo frågan om förordnande av god man enligt 3 §, hör ärendet till överförmyndaren för den kommun där den döde hade sitt hemvist eller, om den döde inte hade hemvist i Sverige, till överförmyndaren för Stockholms kommun. Skall god man annars förordnas enligt 3 §, tas ärendet upp av överförmyndaren för den kommun där den för vilken god man skall förordnas har egendom eller där annars behov av god man har visat sig.

Andra frågor som gäller godmanskap enligt 3 § tas upp av den överförmyndare som har förordnat god man. Lag (1994:1433).

27 § Rätten skall genast kungöra beslut om anordnande eller upphörande av förvaltarskap i Post- och Inrikes Tidningar. Sådan kungörelse skall också ske av beslut om jämkning av förvaltarskaps omfattning enligt 23 §. Lag (1994:1433).

12 kap. Allmänna bestämmelser om förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet

Förmyndares skyldigheter

1 § Förmyndare skall förvalta omyndigas tillgångar och företräda dem i angelägenheter som rör tillgångarna.

Detta gäller inte i fråga om tillgångar som omyndiga enligt lag själva råder över eller som de har förvärvat genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande med villkor att egendomen skall stå under förvaltning av någon annan än förmyndaren, utan bestämmanderätt för förmyndaren, och med angivande av vem som skall utöva förvaltningen (särskild förvaltning). Är särskild förvaltning anordnad, skall den som utövar förvaltningen årligen lämna redovisning över förvaltningen till förmyndaren.

Förmyndaren företräder i övrigt den omyndige när detta inte enligt lag skall göras av någon annan. Lag (1994:1433).

Gode mäns och förvaltares skyldigheter

2 § Gode män och förvaltare skall, i den mån det följer av deras förordnande, bevaka rätten för de personer som de företräder, förvalta deras tillgångar och sörja för deras person.

Även om det inte framgår av förordnandet, omfattar den gode mannens eller förvaltarens uppdrag inte sådana tillgångar som har ställts under särskild förvaltning. Är särskild förvaltning anordnad, skall den som utövar förvaltningen årligen lämna redovisning över förvaltningen till den gode mannen eller förvaltaren, om det faller inom ramen för den gode mannens eller förvaltarens uppdrag att ta emot en sådan redovisning. Lag (1994:1433).

Gemensamma bestämmelser

3 § Förmyndare, gode män och förvaltare skall omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde. Lag (1994:1433).

4 § Den enskildes medel skall i skälig omfattning användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål skall placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning.

Närmare bestämmelser om hur förvaltningen skall skötas finns i 13-15 kap. Lag (1994:1433).

5 § Förmyndare, gode män och förvaltare skall fortlöpande föra räkenskaper över sin förvaltning och göra anteckningar om sina åtgärder i övrigt. Föräldrar är dock skyldiga att föra räkenskaper och göra anteckningar endast i den utsträckning som kan anses behövlig med hänsyn till egendomens omfattning och omständigheterna i övrigt. Lag (1994:1433).

6 § Förmyndare, gode män och förvaltare skall se till att pengar och värdepapper som tillhör den enskilde förvaras så att de inte sammanblandas med tillgångar som ställföreträdaren annars förvaltar.

Om den enskilde äger värdehandlingar eller annars har rättigheter på

grund av sådana handlingar, svarar förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren för att behövliga registreringar och anmälningar görs.

Lag (1994:1433).

7 § I viktiga frågor ska förmyndaren, om det lämpligen kan ske, höra den omyndige, om han eller hon har fyllt 16 år, och den omyndiges sambo.

Gode män och förvaltare har motsvarande skyldigheter i förhållande till den enskilde samt den enskildes make eller sambo. Om betydelsen av samtycke i vissa fall från den som har god man finns bestämmelser i 11 kap. 5 §. Lag (2014:377).

8 § Uppstår fråga om rättshandling eller rättegång mellan en omyndig och förmyndaren, förmyndarens make eller sambo eller någon som förmyndaren företräder, har förmyndaren inte rätt att företräda den omyndige. Har syskon samma förmyndare, får förmyndaren dock företräda de omyndiga vid arvskifte mellan dem, om de inte har inbördes stridande intressen.

En god man eller förvaltare har inte rätt att företräda den enskilde, om det uppstår en fråga om rättshandling eller rättegång mellan den enskilde å ena sidan och den gode mannen eller förvaltaren, hans eller hennes make eller sambo eller någon som han eller hon företräder å den andra sidan.

Om en förmyndare, god man eller förvaltare har slutit avtal i strid med första eller andra stycket, tillämpas 9 kap. 7 § första stycket i fråga om återbärings- och ersättningsskyldighet. Lag (1994:1433).

Överförmyndarens tillsyn

9 § Förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet står under överförmyndarens tillsyn.

Förmyndare, gode män och förvaltare är skyldiga att lämna överförmyndaren de upplysningar om sin verksamhet som överförmyndaren begär. Lag (1994:1433).

Avtal utan överförmyndarens samtycke

10 § Om en förmyndare, god man eller förvaltare har ingått avtal för den enskildes räkning utan att inhämta samtycke från överförmyndaren, trots att samtycke krävs enligt 13-15 kap., får motparten inte frånträda avtalet, om förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren begär överförmyndarens samtycke inom en månad från det att avtalet ingicks och något annat förbehåll inte har gjorts. Om överförmyndaren inte lämnar sitt samtycke, får motparten frånträda avtalet, om inte något annat har överenskommit.

Om en förmyndare, god man eller förvaltare har ingått ett avtal som innebär skuldsättning för den enskilde utan att inhämta samtycke som krävs enligt 13 kap. 12 § första stycket 1 eller 14 kap. 13 § första stycket 1, får motparten inte heller frånträda avtalet sedan det har blivit fullgjort.
Lag (2008:910).

11 § Om ett avtal som avses i 10 § inte blir gällande, tillämpas 9 kap. 7 § första stycket i fråga om återbärings- och ersättningsskyldighet. Lag (1994:1433).

Flera förmyndare, gode män eller förvaltare

12 § Om en persons egendom skall förvaltas av fler än en förmyndare, god man eller förvaltare, skall ställföreträdarna utöva förvaltningen gemensamt. Överförmyndaren kan dock besluta att förvaltningen av tillgångarna skall fördelas på visst sätt mellan ställföreträdarna eller att vissa tillgångar skall förvaltas av en av dem ensam. I samband med att rätten förordnar en ställföreträdare kan även rätten

meddela ett sådant beslut.

Om de som utövar förvaltningen gemensamt inte kan enas om en viss åtgärd, gäller den mening som överförmyndaren biträder. Om det är fråga om en åtgärd som kräver överförmyndarens samtycke, kan samtycke ges till åtgärden även om det finns delade meningar. Överförmyndaren skall dock ge alla dem som har del i förvaltningen tillfälle att yttra sig innan överförmyndaren beslutar i saken. Lag (1994:1433).

Ställande av säkerhet

13 § Om överförmyndaren finner skäl till det, skall förmyndare, gode män eller förvaltare ställa säkerhet för den förvaltade egendomen. Överförmyndaren prövar säkerheten och bestämmer hur den skall förvaras. I övrigt tillämpas 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Lag (1994:1433).

Skadestånd

14 § Förmyndare, gode män och förvaltare är skyldiga att ersätta skada som de uppsåtligen eller av vårdslöshet har orsakat den enskilde.

Om flera förmyndare, gode män eller förvaltare är ansvariga, svarar de solidariskt för ersättningen. Ersättningsansvaret skall slutligt fördelas mellan de ansvariga efter vars och ens grad av vållande. Om någon saknar tillgångar att betala sin andel med, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas enligt samma grunder. Lag (1994:1433).

15 § Talan om ersättning enligt 14 § ska väckas inom tre år från det att handlingar som anges i 16 kap. 8 § har lämnats över till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen. Om talan inte väcks inom nämnda tid, är talerätten förlorad. Detta gäller inte, om ställföreträdaren

har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande.

Lag (2008:910).

Arvode och ersättning för utgifter

16 § Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande.

Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren. Överförmyndaren bestämmer dessutom i vad mån arvode och ersättning för utgifter ska betalas med medel som tillhör den enskilde.

Om det inte finns särskilda skäl för något annat, ska arvode och ersättning för utgifter, inklusive de avgifter och skatter som utgår på dem, betalas med den enskildes medel i den mån hans eller hennes beräknade inkomst under det år när uppdraget utförs överstiger 2,65 gånger prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken eller hans eller hennes tillgångar under samma år överstiger två gånger prisbasbeloppet.

Arvode och ersättning för utgifter som avser vård av någons rätt i oskiftat dödsbo ska betalas med dödsboets medel, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Arvode och ersättning för utgifter som inte ska betalas med den enskildes eller dödsboets medel ska betalas av kommunen. Lag (2010:1203).

17 § Föräldrar som är förmyndare har, om det finns särskilda skäl, rätt till arvode med anledning av förvaltningen av den omyndiges egendom. De har också rätt till ersättning för utgifter som har varit

skäligen påkallade av förvaltningen.

Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren. Beloppen skall betalas med den omyndiges medel eller, om det gäller dödsboförvaltning, med dödsboets tillgångar. Lag (1994:1433).

13 kap. Föräldrars förmyndarförvaltning

Föräldrars rådighet

1 § När en omyndigs föräldrar är förmyndare, bestämmer de hur tillgångar som står under deras förvaltning skall användas eller placeras, om inte annat följer av denna balk eller annan författning.

Om en av föräldrarna till följd av frånvaro eller sjukdom eller av någon annan orsak är förhindrad att ta del i sådana beslut om förvaltningen som inte kan skjutas upp utan olägenhet, bestämmer den andra föräldern ensam. Denna förälder får dock inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse, om inte den omyndiges bästa uppenbarligen kräver det.

Om endast en av föräldrarna är förmyndare, gäller bestämmelserna om föräldrar honom eller henne.

I fråga om vård av en omyndigs rätt i dödsbo eller annat oskiftat bo gäller bestämmelserna i 15 kap. Lag (1994:1433).

Kontroll av förvaltningen av viss egendom

2 § När värdet på en omyndigs tillgångar, som ska förvaltas av föräldrarna, genom arv, gåva, värdestegring eller på något annat sätt har kommit att överstiga åtta gånger gällande prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, tillämpas bestämmelserna i 3–7 §§

för förvaltningen.

Dessa bestämmelser gäller även egendom som, under villkor om att förvaltningen av den ska stå under överförmyndarens kontroll (särskild överförmyndarkontroll), har tillfallit den omyndige

1. genom arv eller testamente,
2. genom gåva, under förutsättning att givaren skriftligen har anmält gåvan till överförmyndaren, eller
3. genom förmånstagarförordnande vid försäkring med anledning av dödsfall eller vid pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande.

Med egendom som anges i andra stycket jämställs egendom som har trätt i stället för sådan egendom samt avkastning av egendomen. Lag (2010:1203).

3 § Inom en månad efter det att värdet på en omyndigs tillgångar överstigit det belopp som anges i 2 § första stycket skall föräldrarna ge in en förteckning över den omyndiges egendom till överförmyndaren.

Har egendom tillfallit en omyndig med villkor om särskild överförmyndarkontroll enligt 2 § andra stycket, skall föräldrarna ge in en förteckning över egendomen till överförmyndaren inom en månad därefter.

Förteckningarna skall avges på heder och samvete. Lag (1994:1433).

4 § Andra värdehandlingar än sådana som nämns i 5 § första stycket skall säljas och fordringar drivas in så snart det lämpligen kan ske, om det inte är till fördel för den omyndige att värdehandlingarna

behålls eller att fordringarna förblir utestående.

Annan lös egendom än som nu har nämnts och som inte omfattas av 10 § skall säljas vid en lämplig tidpunkt, om inte egendomen är till nytta eller har särskilt värde för den omyndige eller den omyndiges familj eller egendomen av någon annan särskild anledning bör behållas. Lag (1994:1433).

5 § Den omyndiges tillgångar får utan samtycke av överförmyndaren placeras i

1. skuldförbindelser som har utfärdats eller garanterats av stat eller kommun,

2. skuldförbindelser som har utfärdats av Svenska skeppshypotekskassan eller av en bank eller av ett kreditmarknadsföretag enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller av ett utländskt bankföretag eller ett annat utländskt kreditinstitut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för banker eller andra kreditinstitut här i landet, med undantag för förlagsbevis eller andra skuldförbindelser som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare, eller

3. andelar i en värdepappersfond som avses i lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller i ett utländskt fondföretag som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersfonder här i landet.

Den omyndiges tillgångar får vidare utan överförmyndarens samtycke lånas ut mot säkerhet av panträtt på grundval av inteckning i fast egendom inom sextio procent av det senast fastställda taxeringsvärdet. Lag (2013:562).

6 § Om överförmyndaren samtycker till det, får den omyndiges tillgångar placeras i aktier och även i övrigt placeras på något annat sätt än som anges i 5 §.

I fråga om köp av fast egendom m.m. finns bestämmelser i 10 §. Lag (1994:1433).

7 § Pengar som inte placeras enligt 5, 6 eller 10 § och som inte heller omedelbart behöver användas ska göras räntebärande genom att sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag. I anslutning till en placering enligt 5 eller 6 § får pengar dock föras över till ett konto hos ett värdepappersbolag, även om någon ränta inte är avtalad. Lag (2008:910).

Bankmedel

8 § Pengar som har satts in hos bank eller kreditmarknadsföretag enligt 16 kap. 11 § eller med uppgift till banken eller kreditmarknadsföretaget om att de skall stå under särskild överförmyndarkontroll får inte tas ut utan överförmyndarens samtycke. Lag (2004:422).

Upphävande av eller lättnader i kontrollen

9 § Överförmyndaren ska besluta att bestämmelserna i 4–7 §§ inte längre ska tillämpas, om värdet på den omyndiges tillgångar har kommit att sjunka till ett belopp som understiger fyra gånger gällande prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken och det inte finns särskild anledning att låta kontrollen fortgå.

Ett beslut enligt första stycket gäller inte egendom som har tillfallit den omyndige under villkor om särskild överförmyndarkontroll.

Om det med hänsyn till föräldrarnas och den omyndiges förhållanden eller i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren helt eller delvis besluta om undantag från 3–7 §§. Lag (2010:1203).

Fast egendom m.m.

10 § För den omyndiges räkning får föräldrar endast med överförmyndarens samtycke

1. genom köp, byte eller gåva förvärva fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller övertagande av hyresrätt till en bostadslägenhet,
2. ingå avtal om nyttjanderätt till någon annans fasta egendom, om det inte gäller hyra av en bostadslägenhet eller en tillfällig upplåtelse av ringa ekonomisk betydelse,
3. sälja eller byta bort fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller byte av en bostadslägenhet, eller
4. låta inteckna, hyra ut eller på något annat sätt med nyttjanderätt upplåta fast egendom eller tomträtt.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 1 eller 2 skall lämnas, om inte förvärvet eller avtalet kan anses olämpligt med hänsyn till egendomens natur, den omyndiges ålder och framtida behov eller andra omständigheter.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 3 eller 4 får lämnas endast om åtgärden är lämplig med hänsyn till egendomens natur samt den omyndiges ålder, framtida behov och samlade tillgångar.

Bestämmelserna om nyttjanderätt gäller även i fråga om servitut

och rätt till elektrisk kraft, om rättigheten har upplåtits genom avtal.

Samtycke enligt denna paragraf gäller under sex månader från det att samtycket lämnades. Lag (1994:1433).

Bortgivande av egendom

11 § Föräldrar får inte ge bort den omyndiges egendom, om det inte är fråga om personliga presenter vars värde inte står i missförhållande till den omyndiges ekonomiska villkor.

Med överförmyndarens samtycke får föräldrar använda den omyndiges inkomster till understöd åt anhöriga eller andra som står den omyndige nära. Lag (1994:1433).

Upptagande av lån m.m.

12 § För den omyndiges räkning får föräldrar endast med överförmyndarens samtycke

1. ta upp lån eller företa någon annan rättshandling som innebär att den omyndige sätts i skuld,
2. ingå borgensförbindelse, eller
3. ställa den omyndiges egendom som säkerhet för den omyndiges eller någon annans förbindelse.

Är det fråga om åtgärder enligt första stycket som faller inom ramen för en rörelse som föräldrarna med överförmyndarens samtycke driver för den omyndiges räkning, behövs samtycke endast i fråga om pantsättning av fast egendom eller tomträtt. Samtycke behövs inte i fråga om statliga lån som tas upp för att ge den omyndige hjälp till utbildning eller bosättning.

Samtycke får lämnas endast om åtgärden behövs för att trygga den omyndiges övriga egendom eller kan anses nödvändig för den omyndiges utbildning eller uppehälle eller om det annars finns särskilda skäl för åtgärden. Lag (2008:910).

Rörelse

13 § Föräldrar får inte låta den som är under sexton år driva rörelse.

Om den omyndige har fyllt sexton år, får föräldrarna endast med överförmyndarens samtycke låta honom eller henne driva en rörelse som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078). Utan överförmyndarens samtycke får föräldrarna inte själva driva en sådan rörelse för den omyndiges räkning. Samtycke får lämnas endast om den omyndiges ekonomiska och personliga förhållanden är sådana att det med beaktande av rörelsens art är lämpligt att samtycke ges. Lag (1999:1080).

Redovisning av viss egendom

14 § Föräldrar skall före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndaren redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som avses i 2 § samt sådan egendom som omfattas av bestämmelserna om samtycke enligt 10 §. Årsräkningen skall avges på heder och samvete.

I årsräkningen skall anges

1. egendomen och dess värde vid början och slutet av den tid som räkningen avser,
2. skulder som hänför sig till egendomen vid samma tidpunkter, och

3. inkomster av egendomen och utgifter som har betalats med egendomen eller dess avkastning. Lag (1994:1433).

15 § Har den omyndige fyllt arton år eller har föräldrarna dessförinnan entledigats som förmyndare, skall de inom en månad därefter lämna en sluträkning till överförmyndaren beträffande egendom som avses i 2 § samt sådan egendom som omfattas av bestämmelserna om samtycke enligt 10 §. Sluträkning skall vidare lämnas inom en månad när ett villkor enligt 2 § andra stycket om särskild överförmyndarkontroll återkallats eller överförmyndaren enligt 9 § första stycket beslutat att överförmyndarkontrollen skall upphöra.

Sluträkningen skall innehålla en redogörelse för förvaltningen under det löpande året fram till dess att förmynderskapet upphörde, villkoret om särskild överförmyndarkontroll återkallades eller överförmyndaren beslutade att kontrollen skulle upphöra. Räkningen skall avges på heder och samvete.

Vad som sägs om årsräkning i 14 § andra stycket gäller också i fråga om sluträkning. Lag (1994:1433).

16 § Om det med hänsyn till föräldrarnas och den omyndiges förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren befria föräldrarna från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning eller besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form. I fråga om årsräkning får beslut meddelas för ett visst år eller tills vidare. Lag (1994:1433).

17 § Anmäler föräldrarna att de är förhindrade att inom föreskriven tid lämna förteckning enligt 3 §, årsräkning eller sluträkning till överförmyndaren, kan överförmyndaren bestämma ny tid för avlämnandet. Lag (1994:1433).

Särskilda beslut av överförmyndaren i vissa fall

18 § Överförmyndaren får förelägga föräldrarna att i årsräkning eller på annat sätt redogöra för sin förvaltning utöver vad som följer av 14 och 15 §§, om den omyndige begär det eller om det annars finns särskilda skäl. Lag (1994:1433).

19 § Om det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren

1. besluta att 3–7 §§ ska tillämpas även i andra fall än som följer av 2 §,
2. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersbolag, utöver vad som följer av 8 §,
3. besluta att värdehandlingar ska förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut i Sverige,
4. genom meddelande till en central värdepappersförvarare, den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa föräldrars möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder, och

5. genom meddelande till den som ska betala pengar till den omyndige besluta att pengarna ska sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag.

Meddelas beslut enligt första stycket 3, ska föräldrarna träffa avtal med ett värdepappersinstitut på villkor som överförmyndaren har godkänt.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal. Lag (2013:562).

Vissa åtgärder vid förvaltningens upphörande

20 § Om föräldrarnas förvaltning upphör därför att barnet har blivit myndigt, skall föräldrarna genast överlämna de förvaltade tillgångarna till honom eller henne. Om föräldrarnas förvaltning upphör därför att någon annan skall överta förvaltningen, skall föräldrarna genast överlämna de förvaltade tillgångarna till denna person. Lag (1994:1433).

21 § När föräldrarnas förvaltning upphör, skall de hålla sina räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen tillgängliga för granskning. Om det behövs, skall överförmyndaren bestämma tid och plats för en sådan granskning.

Sedan tiden för att väcka talan enligt 12 kap. 15 § har gått ut eller, om talan har väckts, det finns en dom i ersättningsfrågan som vunnit laga kraft, skall räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen lämnas över till den som är behörig att ta emot redovisning över förvaltningen. Lag (1994:1433).

Föräldrars död eller konkurs

22 § Dör en av föräldrarna, skall dödsboet svara för att den omyndiges egendom redovisas och åtgärder vid förvaltningens upphörande vidtas enligt detta kapitel, om inte förvaltningen skall skötas av den andra föräldern. Vad som nu har sagts om dödsbo gäller konkursförvaltaren, om en av föräldrarna försätts i konkurs. Lag (1994:1433).

14 kap. Förordnade förmyndares, gode mäns och förvaltares vård av egendom

Förteckningar över egendom

1 § Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare skall inom två månader efter förordnandet lämna en förteckning till överförmyndaren över den egendom som de förvaltar. Förteckningen skall avges på heder och samvete.

En förteckning som lämnas av en god man som har förordnats enligt 11 kap. 1 § behöver endast ta upp den lösa egendom som den gode mannen har tagit hand om.

Skyldigheten att lämna en förteckning gäller inte vid byte av förordnad förmyndare, god man eller förvaltare.

I fråga om bevakning av någons rätt i dödsbo eller annat oskiftat bo gäller bestämmelserna i 15 kap. Lag (1994:1433).

2 § Har rätten beslutat att utvidga omfattningen av en god mans eller förvaltares uppdrag, skall den gode mannen eller förvaltaren inom en månad från beslutet lämna en förteckning till överförmyndaren över den egendom som omfattas av det utvidgade uppdraget. Förteckningen skall avges på heder och samvete. Lag (1994:1433).

Förvaltning av egendom

3 § I fråga om egendom som står under en förordnad förmyndares, godmans eller förvaltares förvaltning gäller 4 11 §§. Lag (1994:1433).

4 § Andra värdehandlingar än sådana som nämns i 5 § första stycket ska säljas och fordringar drivas in så snart det lämpligen kan ske, om det inte är till fördel för den enskilde att värdehandlingarna behålls eller att fordringarna förblir utestående.

Annan lös egendom som inte omfattas av 11 § ska säljas vid en lämplig tidpunkt, om inte egendomen är till nytta eller har särskilt värde för den enskilde eller den enskildes familj eller egendomen av någon annan särskild anledning bör behållas. Lag (2008:910).

5 § Den enskildes tillgångar får utan samtycke av överförmyndaren placeras i

1. skuldförbindelser som har utfärdats eller garanterats av stat eller kommun,
2. skuldförbindelser som har utfärdats av Svenska Skeppshypotekskassan eller av en bank eller av ett kreditmarknadsföretag enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller av ett utländskt bankföretag eller ett annat utländskt kreditinstitut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för banker eller andra kreditinstitut här i landet, med undantag för förlagsbevis eller andra skuldförbindelser som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare, eller
3. andelar i en värdepappersfond som avses i lagen (2004:46)

om värdepappersfonder eller i ett utländskt fondföretag som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersfonder här i landet.

Den enskildes tillgångar får vidare utan överförmyndarens samtycke lånas ut mot säkerhet av panträtt på grundval av inteckning i fast egendom inom sextio procent av det senast fastställda taxeringsvärdet. Lag (2013:562).

6 § Om överförmyndaren samtycker till det, får den enskildes tillgångar placeras i aktier och även i övrigt placeras på något annat sätt än som anges i 5 §.

I fråga om köp av fast egendom m.m. finns bestämmelser i 11 §. Lag (1994:1433).

7 § Pengar som inte placeras enligt 5, 6 eller 11 § och inte heller omedelbart behöver användas ska göras räntebärande genom att sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag. I anslutning till en placering enligt 5 eller 6 § får pengar dock föras över till ett konto hos ett värdepappersbolag, även om någon ränta inte är avtalad. Lag (2008:910).

8 § Pengar som har satts in hos bank eller kreditmarknadsföretag får tas ut endast efter samtycke från överförmyndaren.

Samtycke krävs dock inte vid uttag av

1. ränta som är upplupen under innevarande och föregående år, eller

2. pengar som behöver hållas tillgängliga för den enskildes uppehälle eller vården av hans eller hennes egendom om den

förordnade förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren vid insättningen gjort förbehåll om att de får tas ut utan överförmyndarens samtycke. Lag (2008:910).

9 § Har upphävts genom lag (2008:910).

10 § Om det finns särskilda skäl, får överförmyndaren helt eller delvis besluta om undantag från 4-8 §§.

Lag (2008:910).

Fast egendom m.m.

11 § För den enskildes räkning får en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare endast med överförmyndarens samtycke

1. genom köp, byte eller gåva förvärva fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller övertagande av hyresrätt till en bostadslägenhet,
2. ingå avtal om nyttjanderätt till någon annans fasta egendom, om det inte gäller hyra av en bostadslägenhet eller en tillfällig upplåtelse av ringa ekonomisk betydelse,
3. sälja eller byta bort fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller byte av en bostadslägenhet, eller
4. låta inteckna, hyra ut eller på något annat sätt med nyttjanderätt upplåta fast egendom eller tomträtt.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 1 eller 2 skall lämnas, om inte förvärvet eller avtalet kan anses olämpligt med hänsyn till egendomens natur eller andra omständigheter.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 3 eller 4 får lämnas endast om åtgärden är lämplig med hänsyn till egendomens natur

samt den enskildes behov och samlade tillgångar.

Bestämmelserna om nyttjanderätt gäller även i fråga om servitut och rätt till elektrisk kraft, om rättigheten har upplåtits genom avtal.

Samtycke enligt denna paragraf gäller under sex månader från det att samtycket lämnades. Lag (1994:1433).

Bortgivande av egendom

12 § En förordnad förmyndare, god man eller förvaltare får inte ge bort den enskildes egendom, om det inte är fråga om personliga presenter vars värde inte står i missförhållande till den enskildes ekonomiska villkor.

Med överförmyndarens samtycke får den enskildes inkomster användas till understöd åt anhöriga eller andra som står den enskilde nära.

Lag (1994:1433).

Upptagande av lån m.m.

13 § För den enskildes räkning får en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare endast med överförmyndarens samtycke

1. ta upp lån eller företa någon annan rättshandling som innebär att den enskilde sätts i skuld,

2. ingå borgensförbindelse, eller

3. ställa den enskildes egendom som säkerhet för den enskildes eller någon annans förbindelse.

Är det fråga om åtgärder enligt första stycket som faller inom ramen för en rörelse som ställföreträdaren med överförmyndarens

samtycke driver för den enskildes räkning, behövs samtycke endast i fråga om pantsättning av fast egendom eller tomträtt. Samtycke behövs inte i fråga om statliga lån som tas upp för att ge den enskilde hjälp till utbildning eller bosättning.

Samtycke får lämnas endast om åtgärden behövs för att trygga den enskildes övriga egendom eller kan anses nödvändig för hans eller hennes utbildning eller uppehälle eller om det annars finns särskilda skäl för åtgärden. Lag (2008:910).

Rörelse

14 § En god man eller förvaltare får endast med överförmyndarens samtycke låta den enskilde driva en rörelse som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078). Utan överförmyndarens samtycke får den gode mannen eller förvaltaren inte driva en sådan rörelse för den enskildes räkning. Samtycke får lämnas endast om den enskildes ekonomiska och personliga förhållanden är sådana att det med beaktande av rörelsens art är lämpligt att samtycke ges.

I fråga om förordnade förmyndare tillämpas 13 kap. 13 §. Lag (1999:1080).

Redovisning av förvaltd egendom

15 § Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare skall före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndaren redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som har stått under ställföreträdarens förvaltning. Årsräkningen skall avges på heder och samvete.

I årsräkningen skall anges den enskildes tillgångar och skulder vid början och slutet av den tid som räkningen avser. Vidare skall en sammanställning göras av inkomster och utgifter under nämnda tid. Av

årsräkningen skall särskilt framgå hur mycket som har använts för den enskildes uppehälle eller nytta i övrigt. Lag (1994:1433).

16 § Överförmyndaren får besluta att en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare i särskild ordning skall redogöra för den del av den enskildes tillgångar och skulder som inte omfattas av ställföreträdarens förvaltning, i den mån tillgångarna och skulderna är kända för ställföreträdaren. Lag (1994:1433).

17 § En god man skall hålla överförmyndaren underrättad om sådana åtgärder från den enskildes sida som kan påverka den gode mannens förvaltningsansvar i mera betydande omfattning. Lag (1994:1433).

18 § Om en förordnad förmyndares, god mans eller förvaltares uppdrag har upphört, skall den som frånträder uppdraget inom en månad därefter lämna en sluträkning till överförmyndaren beträffande egendom som har stått under hans eller hennes förvaltning. Sluträkningen skall innehålla en redogörelse för förvaltningen under det löpande året fram till dess att ställföreträdarskapet upphörde. Räkningen skall avges på heder och samvete.

Vad som sägs om årsräkning i 15 § andra stycket gäller också i fråga om sluträkning.

Om rätten har inskränkt omfattningen av en god mans eller förvaltares uppdrag, skall sluträkning lämnas för den egendom som inte längre omfattas av uppdraget.

Om ett godmanskap enligt 11 kap. 1 § upphör innan tiden för avgivande av årsräkning eller sluträkning som rör förmynderskapet för den omyndige inträffar, får sluträkning rörande godmanskapat begränsas till att avse en redogörelse endast för de åtgärder som har vidtagits av den gode mannen. I övrigt skall redogörelse för förvaltningen lämnas av förmyndaren även för den tid godmanskapat har varat. Lag (1994:1433).

19 § Om det med hänsyn till ställföreträdarens och den enskildes förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren befria ställföreträdaren från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning eller besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form. I fråga om årsräkning får beslut meddelas för ett visst år eller tills vidare. Lag (1994:1433).

20 § Anmäler en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare att han eller hon är förhindrad att inom föreskriven tid lämna förteckning enligt 1 eller 2 §, årsräkning eller sluträkning till överförmyndaren, kan överförmyndaren bestämma ny tid för avlämnandet. Lag (1994:1433).

Särskilda beslut av överförmyndaren i vissa fall

21 § Om det behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren

1. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersbolag, utöver vad som följer av 8 §,
2. besluta att värdehandlingar ska förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut i Sverige,
3. genom meddelande till den som ska betala pengar till den enskilde besluta att pengarna ska sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag, och

4. genom meddelande till en central värdepappersförvarare, den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa ställföreträdarens möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Meddelas beslut enligt första stycket 2, ska ställföreträdaren träffa avtal med ett värdepappersinstitut på villkor som överförmyndaren har godkänt.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal. Lag (2013:562).

Vissa åtgärder vid förvaltningens upphörande

22 § När en förordnad förmyndares, god mans eller förvaltares uppdrag upphör, skall han eller hon genast lämna över de förvaltade tillgångarna till den enskilde eller, om någon annan skall överta förvaltningen, till denna person. Lag (1994:1433).

23 § När en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare frånträder sitt uppdrag, skall han eller hon hålla sina räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen tillgängliga för granskning. Om det behövs, skall överförmyndaren bestämma tid och plats för en sådan granskning.

Sedan tiden för att väcka talan enligt 12 kap. 15 § har gått ut eller, om talan har väckts, det finns en dom i ersättningsfrågan som vunnit laga kraft, skall räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen lämnas över till den som är behörig att ta emot redovisning över förvaltningen. Lag (1994:1433).

Ställföreträdarens död eller konkurs

24 § Om en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare dör, ska dödsboet svara för att den enskildes egendom redovisas och åtgärder vid förvaltningens upphörande vidtas enligt detta kapitel. Om ställföreträdaren försätts i konkurs, ska konkursförvaltaren fullgöra dessa uppgifter.

Om det med hänsyn till dödsboets och den enskildes förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren befria dödsboet från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning eller besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form. Lag (2014:886).

25 § Dödsboet efter en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare har rätt till ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för att fullgöra de uppgifter som anges i 24 §. För sådan ersättning gäller i övrigt vad som föreskrivs i 12 kap. 16 §. Lag (2014:886).

15 kap. Vård av rätt i dödsbo, m.m.

Allmänna bestämmelser

1 § Har en omyndig del i ett dödsbo eller något annat oskiftat bo, skall förmyndaren vårda den omyndiges rätt i boet enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Bestämmelserna gäller också i fråga om god man och förvaltare, om den som han eller hon företräder har del i ett bo och vården av den enskildes rätt som delägare omfattas av uppdraget.

Är den enskilde ensam delägare eller har samtliga delägare samma förmyndare, god man eller förvaltare och förvaltas boet av ställ-företrädaren, gäller i stället 13 eller 14 kap. Lag (1994:1433).

Tidpunkt för bodelning och skifte

2 § Ingås inte avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo eller upphör ett sådant avtal att gälla, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren se till att bodelning och skifte med anledning av dödsfall förrättas så snart som möjligt.

Skall bodelning ske av någon annan anledning än dödsfall, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren se till att bodelning förrättas så snart som möjligt. Lag (1994:1433).

3 § Skiftas inte ett dödsbo inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades och har avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo inte heller ingåtts, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren inom denna tid lämna en redogörelse till överförmyndaren om anledningen till att dödsboet inte har skiftats. En sådan redogörelse skall därefter och till dess att dödsboet har skiftats eller ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts lämnas var sjätte månad, om inte överförmyndaren bestämmer någon annan tid. Lag (1994:1433).

Ställföreträdares deltagande i förvaltningen

4 § En förmyndare, god man eller förvaltare som för den enskildes räkning deltar i en rättshandling vid dödsboförvaltning skall inhämta överförmyndarens samtycke till rättshandlingen i den utsträckning som

gäller vid förvaltning enligt 13 eller 14 kap.

Mot borgenärer i dödsboet och andra vars rätt är beroende av utredningen är ställföreträdaren ansvarig enligt ärvdabalkens regler om dödsbodelägares ansvar. Lag (1994:1433).

Fördelning av egendom vid bodelning och skifte

5 § En förmyndare, god man eller förvaltare som tar del i en bodelning eller ett skifte för den enskildes räkning skall inhämta överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning.

En förmyndare, god man eller förvaltare får endast med överförmyndarens samtycke överlåta den enskildes andel i boet. Lag (1994:1433).

Avstående från arv eller testamente

6 § En förmyndare, god man eller förvaltare får inte för den enskildes räkning avstå från arv eller testamente.

Om överförmyndaren samtycker till åtgärden, får dock arv avstås enligt 3 kap. 9 § ärvdabalken. Lag (1994:1433).

Avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo

7 § Avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo får ingås endast med överförmyndarens samtycke.

Överförmyndaren får häva ett avtal enligt första stycket, om det är påkallat för att ta till vara den enskildes intressen. Om efterlevande make som själv har deltagit i avtalet och som samtidigt är ställföreträdare för den enskilde gifter om sig, skall han eller hon genast anmäla det till överförmyndaren. Lag (1994:1433).

8 § Ingås avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren före den 1 mars varje år i en årsuppgift till överförmyndaren redogöra för förvaltningen av boet under föregående år. Av årsuppgiften skall framgå boets behållna inkomst och dess sammanlagda tillgångar och skulder vid årets slut.

Anmäler förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren att det finns hinder mot att inom föreskriven tid lämna årsuppgift till överförmyndaren, kan överförmyndaren bestämma ny tid för avlämnandet. Lag (1994:1433).

Förrättande av bouppteckning i vissa fall

9 § Skall bodelning ske av annan anledning än dödsfall, är förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren skyldig att se till att bouppteckning förrättas så snart som möjligt. Kopia av bouppteckningen skall genast lämnas till överförmyndaren. Lag (1994:1433).

Försäljning av viss egendom

10 § Har egendom i dödsbo vilken har förvaltats av en god man som avses i 11 kap. 3 § tillfallit Allmänna arvsfonden, gäller i fråga om egendomens försäljning lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Lag (1994:1433).

16 kap. Tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet

Allmänna bestämmelser

1 § Överförmyndaren skall enligt bestämmelserna i detta kapitel utöva tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet.

Vid tillsynen skall överförmyndaren särskilt se till att den

enskildes tillgångar i skälig omfattning används för hans eller hennes nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning.

Bestämmelser om val av överförmyndare m.m. finns i 19 kap. Lag (1994:1433).

Behörig överförmyndare

2 § Tillsynen utövas av överförmyndaren för den kommun där den som har förmyndare, god man eller förvaltare är folkbokförd. Om den enskilde inte är folkbokförd i Sverige, utövas tillsynen av överförmyndaren för den kommun där den enskilde vistas.

Om god man har förordnats enligt 11 kap. 3 § vid utredning av ett dödsbo, utövas tillsynen av överförmyndaren för den kommun där den avlidne hade sitt hemvist. Är det i övrigt fråga om godmanskap enligt 11 kap. 3 §, utövas tillsynen av överförmyndaren för den kommun där den gode mannen är folkbokförd.

Om det inte finns någon behörig överförmyndare enligt första och andra styckena, utövas tillsynen av överförmyndaren för Stockholms kommun. Lag (2006:557).

Granskning av förvaltningen

3 § Överförmyndaren skall granska förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet med ledning av de förteckningar, årsräkningar, sluträkningar samt andra handlingar och uppgifter angående förvaltningen som har lämnats.

Överförmyndaren eller den som överförmyndaren utser har rätt att gå igenom de räkenskaper och anteckningar som avses i 12 kap. 5 § samt

de värdehandlingar som ställföreträdaren förvarar med anledning av sitt uppdrag. Ställföreträdaren skall hålla dessa handlingar tillgängliga på tid och plats som överförmyndaren bestämmer. Lag (1994:1433).

4 § Överförmyndaren skall göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§. Lag (1994:1433).

Anmärkning mot förvaltningen

5 § Om överförmyndaren vid granskningen eller annars finner anledning att rikta anmärkning mot förvaltningen, skall ställföreträdaren ges tillfälle att yttra sig inom den tid som överförmyndaren bestämmer.

Om ett yttrande inte lämnas inom förelagd tid eller om överförmyndaren anser att yttrandet inte är tillfredsställande, skall anteckning om anmärkningen göras på den granskade handlingen. Överförmyndaren skall även genast pröva om beslut enligt någon bestämmelse i 13 eller 14 kap. behöver meddelas eller om ställföreträdaren bör entledigas eller någon annan åtgärd vidtas. Ställföreträdaren skall underrättas om en sådan anteckning och om vidtagen åtgärd. Lag (1994:1433).

6 § Om en anmärkning som har antecknats enligt 5 § innebär att ställföreträdaren kan bli skadeståndsskyldig gentemot den omyndige eller den som uppdraget avser, har ställföreträdaren rätt att väcka talan mot den enskilde om frihet från skadeståndsskyldighet. Lag (1994:1433).

Rätt att ta del av handlingar

7 § En omyndig som har fyllt sexton år och den som har god man eller förvaltare har rätt att ta del av de handlingar som rör

ställföreträderskapet och som förvaras hos överförmyndaren. En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar. Lag (1994:1433).

Överlämnande av handlingar vid granskningens slut

8 § Sedan överförmyndaren har granskat förmyndarens, gode mannens eller förvaltarens sluträkning, skall räkningen samt de förteckningar, årsräkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ som förvaras hos överförmyndaren lämnas över till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen.

Om ställföreträdaren inte är skyldig att lämna sluträkning när ställföreträderskapet upphör, skall överförmyndaren lämna över de övriga handlingar som anges i första stycket till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen, om denna person eller den avgående ställföreträdaren begär det eller överförmyndaren har gjort anteckning om anmärkning enligt 5 § på handlingen.

Om handlingar som avses i första eller andra stycket har lämnats till en ny ställföreträdare, skall denne inom två månader därefter återlämna handlingarna till överförmyndaren. Överförmyndaren skall skriftligen upplysa ställföreträdaren om denna skyldighet när handlingarna lämnas ut.

Om en ställföreträdarens förvaltning har godkänts av den enskilde eller av en ny ställföreträdare innan han eller hon har fått del av de handlingar som avses i första eller andra stycket, är godkännandet utan verkan. Lag (1994:1433).

Inhämtande av yttrande m.m.

9 § Innan överförmyndaren tar ställning till om samtycke skall lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, skall den omyndige, om han eller hon har fyllt sexton år, eller den som har god man eller

förvaltare samt den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust.

Överförmyndaren får återkalla ett samtycke, om förutsättningar för samtycket inte längre finns. Lag (1994:1433).

10 § Socialnämnder och andra myndigheter är skyldiga att på begäran lämna överförmyndaren de uppgifter som behövs för överförmyndarens tillsynsverksamhet.

I lag och förordning finns särskilda bestämmelser om skyldighet för myndigheter att underrätta överförmyndaren om förhållanden av betydelse för dennes tillsynsverksamhet.

Lag (2008:910).

10 a § En bank är skyldig att på begäran lämna överförmyndaren de uppgifter som behövs för överförmyndarens tillsynsverksamhet.

Första stycket gäller också kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag, centrala värdepappersförvarare, kontoförande institut, fondbolag, AIF-förvaltare, förvaringsinstitut, företag som driver inlåningsverksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet och utländska företag som driver motsvarande verksamhet från en filial i Sverige. Lag (2013:562).

Utbetalning till bank och underrättelse till överförmyndaren i vissa fall

11 § När en omyndig på grund av arv eller testamente har fått pengar till ett värde överstigande ett prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken eller med villkor om särskild överförmyndarkontroll, ska den som ombesörjer

utbetalningen från dödsboet för den omyndiges räkning sätta in medlen hos bank eller kreditmarknadsföretag, med uppgift om att medlen inte får tas ut utan överförmyndarens tillstånd.

Vad som nu sagts om skyldighet att betala till bank eller kreditmarknadsföretag ska även gälla

1. försäkringsgivare vid utbetalning av försäkringsbelopp som den omyndige har rätt till,
2. pensionssparinstitut vid utbetalning enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande,
3. Brottsoffermyndigheten vid utbetalning av ersättning enligt brottsskadelagen (2014:322),
4. huvudman vid utbetalning av skadestånd enligt 6 kap. 12 § skollagen (2010:800), och
5. myndighet som betalar ut ersättning med anledning av skadeståndsanspråk mot staten.

Om betalningen avser en periodisk förmån, gäller skyldigheten att betala till bank eller kreditmarknadsföretag endast när den första utbetalningen görs.

När utbetalning enligt första eller andra stycket görs, ska den som ombesörjer utbetalningen genast göra anmälan till förmyndaren och överförmyndaren. En sådan anmälan ska också göras om en omyndig på grund av arv eller testamente har fått värdehandlingar till ett värde som överstiger i första stycket nämnt belopp eller med villkor om att värdehandlingarna ska stå under särskild överförmyndarkontroll.

Bestämmelserna i första–fjärde styckena gäller inte vid utbetalning av medel som den omyndige får förvalta själv. Andra–fjärde styckena gäller inte heller om utbetalning görs från försäkring som har tagits inom ramen för en rörelse.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller också vid betalning eller utgivande av värdehandlingar till någon för vilken det har förordnats god man med uppgift att förvalta egendom eller för vilken det har förordnats förvaltare. Lag (2014:323).

Överförmyndarens handläggning

12 § Överförmyndaren är skyldig att föra förteckningar och lägga upp akter samt expediera handlingar enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Lag (1994:1433).

Vite

13 § Överförmyndaren får vid vite förelägga en förmyndare, god man eller förvaltare att fullgöra sina skyldigheter enligt 3 § andra stycket eller 8 § tredje stycket i detta kapitel eller enligt 12 kap.

13 §, 13 kap. 3, 14, 15 eller 18 21 §, 14 kap. 1, 2, 15, 16, 18 eller 21 23 § eller 15 kap. 3 eller 8 §. Innan vitesföreläggande beslutas, skall överförmyndaren skriftligen erinra ställföreträdaren om den skyldighet och de bestämmelser som finns och ge ställföreträdaren skälig tid att lämna en angiven handling eller rätta sig efter ett beslut.

Frågor om utdömande av vite prövas av tingsrätt. I fråga om föreläggande och utdömande av vite gäller i övrigt lagen (1985:206) om viten.

I anslutning till att vite döms ut får rätten förelägga nytt vite. Lag (1994:1433).

Utformning av förteckningar

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den närmare utformningen av ställföreträdarens förteckningar, årsräkningar och sluträkningar samt handlingar som avses i 15 kap. 3 och 8 §§. Lag (1994:1433).

17 kap. Har upphävts genom lag (1994:1433).

18 kap. Har upphävts genom lag (1988:1251).

19 kap. Om överförmyndare

1 § Överförmyndare väljas en för varje kommun, där ej annat följer av vad nedan stadgas.

2 § En kommun kan besluta att det i stället för överförmyndare skall finnas en överförmyndarnämnd. Vad som någon annanstans än i detta kapitel är föreskrivet om överförmyndare skall tillämpas på en sådan nämnd.

I 16 § finns bestämmelser om gemensam överförmyndarnämnd för flera kommuner. Lag (2006:557).

3 § Har upphävts genom lag (1974:1038).

4 § Har upphävts genom lag (1974:1038).

5 § Överförmyndare skall väljas av kommunfullmäktige. För överförmyndare skall väljas en ersättare.

Ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnden skall väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer. Antalet

ledamöter får dock inte understiga tre.

Valet av ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnden skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande, som motsvarar det tal som erhålls, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid ett sådant proportionellt val finns särskilda bestämmelser.

Om ersättarna i överförmyndarnämnden inte utses genom proportionellt val, skall också den ordning bestämmas i vilken ersättarna skall kallas till tjänstgöring.

Då valet av överförmyndare, ledamöter av överförmyndarnämnden eller ersättare förrättats, skall det genast anmälas till länsstyrelsen.

Har val inte hållits i behörig tid, skall länsstyrelsen se till att valet hålls så snart det kan ske. Lag (1994:1433).

6 § Har upphävts genom lag (1974:1038).

7 § Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året efter det, då val i hela riket av kommunfullmäktige ägt rum.

Avgår sådan ledamot i överförmyndarnämnd som har utsetts vid proportionellt val under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, inkallas till ledamot den ersättare som enligt den mellan ersättarna bestämda ordningen bör inträda. Den ersättare som sålunda har inkallats tjänstgör under den tid som återstår för den avgångne.

Avgår överförmyndare, ersättare för överförmyndare eller ledamot som ej har utsetts vid proportionellt val, anställs fyllnadsval för den återstående delen av tjänstgöringstiden. Lag (1994:1621).

8 § Överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och ersättare skall ha rösträtt vid val av kommunfullmäktige och vara folkbokförda i kommunen och får inte vara i konkurs eller ha förvaltare.

Lagfaren tjänsteman vid tingsrätt får ej vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare inom domsagan, om ej regeringen för särskilt fall meddelat tillstånd därtill.

Ej må annan avsäga sig uppdrag att vara överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd eller ersättare än den som under de fyra senast förflutna åren fullgjort sådant uppdrag, den som uppnått sextio års ålder eller den som eljest uppger förhinder, vilket godkännes av kommunfullmäktige. Lag (1994:1621).

9 § En överförmyndare, en ledamot i överförmyndarnämnden eller en ersättare kan efter anmälan av länsstyrelsen entledigas av rätten, om det visar sig att han eller hon inte är lämplig. Lag (1994:1433).

10 § Om såväl överförmyndare som hans eller hennes ersättare är förhindrade att fullgöra sitt uppdrag, får länsstyrelsen förordna tillfällig vikarie. Lag (1994:1433).

11 § Bland ledamöterna i överförmyndarnämnd utse kommunfullmäktige en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra under den tid för vilken de blivit valda som ledamöter.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig till sammanträde med överförmyndarnämnden, skall nämnden utse annan ledamot att för tillfället föra ordet. Lag (1974:1038).

12 § Har upphävts genom lag (1986:1143).

13 § Om det framkommer skiljaktiga meningar i en överförmyndarnämnd i ett ärende enligt denna balk, tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken om omröstning i tvistemål. I 19 § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om rätt att få en skiljaktig mening antecknad.

För varje beslut av en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd i ett ärende enligt denna balk skall finnas en handling av vilken framgår vem som har fattat beslutet, vem som har varit föredragande samt beslutets dag och dess innehåll.

Protokoll hos överförmyndare eller överförmyndarnämnd i annat ärende än enligt denna balk behöver ej upptaga annat än förteckning över dem som har deltagit i handläggningen samt beslutet i ärendet. Lag (1986:1143).

14 § Överförmyndarnämnden får uppdra åt en ledamot, en ersättare som har kallats till tjänstgöring eller en kommunal tjänsteman med den kompetens som behövs att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden. Nämnden skall i sitt beslut ange vilka slag av ärenden som uppdraget omfattar. Överförmyndaren får på motsvarande sätt uppdra åt en kommunal tjänsteman med den kompetens som behövs att avgöra ärenden på överförmyndarens vägnar.

En framställning eller ett yttrande till kommunfullmäktige får dock inte beslutas på något annat sätt än av nämnden samfällt eller av överförmyndaren själv. Detsamma gäller beslut enligt 11 kap. 20 § att entlediga eller skilja en god man eller förvaltare från uppdraget och beslut att häva avtal om sammanlevnad i oskiftat bo eller att förelägga vite.

Finner den som fått ett uppdrag som avses i första stycket att samtycke, tillstånd, förordnande, upphörande eller entledigande i ett visst fall inte bör meddelas eller beslutas, eller anser han eller hon frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till nämnden eller överförmyndaren. Beslut i ett ärende enligt denna balk vilket har fattats på grund av ett uppdrag som avses i första stycket behöver inte anmälas för nämnden eller för överförmyndaren. Lag (1995:1362).

15 § I fråga om ersättning, arvode, pension och andra ekonomiska förmåner till överförmyndare, ledamot i överförmyndarnämnd och

ersättare tillämpas föreskrifterna i 4 kap. 12 15 §§ kommunallagen (1991:900). Lag (1991:1649).

16 § Vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (1991:900) gäller, med de avvikelser som följer av detta kapitel, också överförmyndarnämnd och i tillämpliga delar överförmyndare.

Kommuner får besluta att de skall ha en gemensam överförmyndarnämnd. Föreskrifter om en gemensam nämnd i kommunallagen gäller också en gemensam överförmyndarnämnd. Lag (2006:557).

17 § Länsstyrelsen ska utöva tillsyn över överförmyndares och överförmyndarnämnders verksamhet.

Länsstyrelsen ska

- med råd stödja överförmyndarna och överförmyndarnämnderna i deras verksamhet och därvid främja en enhetlig rättstillämpning, och

- se till att utbildningen av överförmyndarna, ledamöterna i överförmyndarnämnderna och ersättare är tillfredsställande. Lag (2008:910).

18 § Överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ansvarar för att gode män och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs. Lag (2014:886).

19 § Överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ska till länsstyrelsen lämna de uppgifter som är nödvändiga för att länsstyrelsen ska kunna föra statistik över överförmyndarnas och överförmyndarnämndernas verksamhet. Lag (2014:886).

20 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilken eller vilka länsstyrelser som ansvarar för uppgifter enligt detta kapitel. Regeringen meddelar även närmare föreskrifter om vilka uppgifter överförmyndaren eller överförmyndarnämnden ska lämna för att länsstyrelsen ska kunna föra statistik och vilken statistik länsstyrelsen ska föra. Lag (2014:886).

20 kap. Vissa gemensamma bestämmelser om rättegången

1 § I mål om faderskap, föräldraskap enligt 1 kap. 9 §, vårdnad, boende, umgänge och underhåll tillämpas 14 kap. 17 och 18 §§ äktenskapsbalken.

Vid handläggning som sker enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Lag (2005:434).

2 § Vistas den, mot vilken talan enligt denna balk riktas, på okänd ort, skall hans rätt i saken bevakas av god man enligt 11 kap. Detsamma gäller, om han vistas på känd ort utom riket men stämningen eller andra handlingar i målet ej kan delges honom eller han underlåter att ställa ombud för sig och särskilda skäl föreligger att förordna god man.

I ett ärende om anordnande av förvaltarskap eller utvidgning av ett förvaltarskaps omfattning, där den enskilde uppenbarligen inte förstår vad saken gäller eller skulle lida skada av att få del av handlingarna i ärendet, skall rätten förordna en god man enligt 11 kap. att företräda den enskilde i ärendet och bevaka hans eller hennes rätt.

En god man som avses i första eller andra stycket skall samråda med den för vilken han har förordnats, i den mån det kan ske. Lag

(1994:1433).

2 a § I ett ärende om anordnande av förvaltarskap eller utvidgning av ett förvaltarskaps omfattning, där det inte förordnats god man enligt 2 § andra stycket, skall rätten förordna ett biträde att bevaka den enskildes rätt i ärendet. Ett rättegångsbiträde skall också förordnas, om den som har förvaltare begär att förvaltarskapet skall upphöra eller att dess omfattning skall inskränkas.

Rättegångsbiträde skall inte förordnas, om det är uppenbart att ett biträde inte behövs. Lag (1994:1433).

2 b § Den som har förordnats till god man enligt 2 § eller rättegångsbiträde enligt 2 a § har efter rättens prövning rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Kostnaden skall stanna på staten, såvida inte motparten till den, för vilken god man eller rättegångsbiträde har förordnats, skäligen bör åläggas att ersätta staten kostnaden. Lag (1988:1251).

2 c § Rättegångsbalkens bestämmelser om hämtning av part tillämpas också på den som i annan egenskap än vittne eller sakkunnig skall höras i mål eller ärende som avses i denna balk. Lag (1988:1251).

3 § Rättens beslut angående förmyndarskap, godmanskap eller förvaltarskap får överklagas, förutom av den som beslutet särskilt rör, av var och en som har rätt att göra ansökan i saken. Den i vars ställe god man har förordnats enligt 11 kap. 2 § första eller andra stycket får dock inte överklaga ett beslut om ett sådant förordnande.

Rättens beslut att förelägga vite enligt 16 kap. 13 § tredje stycket får överklagas endast i samband med klagan över beslutet att döma ut vitet. Lag (1994:1433).

4 § Överförmyndarens samtycke till åtgärd beträffande en enskilds

egendom får begäras endast av förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren. Överförmyndarens beslut i ett sådant ärende får överklagas endast av ställföreträdaren. Överförmyndarens beslut enligt 9 kap. 3 eller 4 §, 13 kap. 18 eller 19 § eller 14 kap. 21 § får överklagas endast av ställföreträdaren eller av den enskilde, om han eller hon har fyllt sexton år.

Överförmyndarens beslut i sådana fall som avses i 12 kap. 12 § andra stycket får inte överklagas.

Överförmyndarens beslut att förelägga vite enligt 16 kap. 13 § får överklagas endast i samband med klagan över rättsens beslut att döma ut vitet. Lag (1994:1433).

5 § Har upphävts genom lag (1994:1433).

6 § Överförmyndarens beslut i ett ärende enligt denna balk överklagas hos rätten. Lag (1994:1433).

7 § I mål eller ärende, där överförmyndaren fört talan, får rätten, när skäl föreligger, vid målets eller ärendets avgörande tillerkänna överförmyndaren ersättning av allmänna medel för det arbete han nedlagt på målets eller ärendets utförande samt för nödiga utgifter. Rätten prövar också huruvida ersättningen skall återgäldas av överförmyndarens motpart eller stanna på statsverket.

Överförmyndaren får anlita ombud i mål eller ärende där han för talan. Lag (1976:612).

8 § Ett beslut som överförmyndaren eller rätten meddelar i ett ärende om förmyndarskap, godmanskap eller förvaltarskap enligt denna balk gäller omedelbart även om beslutet överklagas. Detta gäller dock inte överförmyndarens beslut att häva avtal om sammanlevnad i oskiftat bo eller rättsens beslut att döma ut vite. Lag (1994:1433).

9 § Har upphävts genom lag (2006:557).

10 § Har upphävts genom lag (1980:159).

11 § Beslut som tingsrätten har meddelat under rättegången i frågor som avses i 6 kap. 18 a § tredje stycket eller 20 §, 7 kap. 15 §, 10 kap. 16 eller 17 § eller 11 kap. 18 § eller 23 § tredje stycket skall överklagas särskilt. Lag (2006:458).

12 § Hovrättens dom eller slutliga beslut i mål om underhåll enligt 7 kap. får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att domen eller beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Första stycket första meningen gäller inte, om någon annan del av domen överklagas.

Hovrättens beslut i frågor som avses i 11 § får aldrig överklagas. Detsamma gäller ärenden som först har handlagts av överförmyndaren. Lag (1989:354).

13-41 §§ har upphävts genom lag (1976:612).

21 kap. Om verkställighet av domar, beslut eller avtal om vårdnad, boende eller umgänge m.m.

Verkställighet av domar, beslut eller avtal

1 § Vid verkställighet skall barnets bästa komma i främsta rummet. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

Verkställighet av en dom eller ett beslut om vårdnad, boende,

umgänge eller överlämnande av barn söks hos tingsrätten i den ort där barnet har sitt hemvist. Har domen eller beslutet inte vunnit laga kraft och är det inte särskilt medgivet att verkställighet ändå får ske, får rätten inte vidta åtgärder enligt 2-4 §§.

Verkställighet av avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § tredje stycket söks hos tingsrätten i den ort där barnet har sitt hemvist. Vad som i detta kapitel föreskrivs om verkställighet av en dom eller ett beslut som vunnit laga kraft gäller även ett sådant avtal.

Om en annan tingsrätt handlägger ett mål mellan samma parter om vårdnaden, boendet eller umgänget, får verkställighet också sökas hos den tingsrätten.

Om det inte finns någon annan behörig domstol, tas frågan om verkställighet upp av Stockholms tingsrätt. Lag (2006:458).

2 § Innan rätten beslutar om verkställighet, får den uppdra åt en ledamot eller suppleant i socialnämnden eller en tjänsteman inom socialtjänsten att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom eller henne. Ett sådant uppdrag får även lämnas åt någon annan lämplig person.

Den som har fått ett uppdrag enligt första stycket skall inom den tid som rätten bestämmer lämna en redogörelse för de åtgärder som har vidtagits och vad som i övrigt har kommit fram. Tiden får inte sättas längre än två veckor. Rätten får dock förlänga tiden, om det finns förutsättningar för att nå en frivillig fullgörelse. Lag (2006:458).

3 § Beslutar rätten om verkställighet, får den även utan yrkande förelägga vite eller besluta att barnet ska hämtas

genom Polismyndighetens försorg. Hämtning får dock beslutas endast i de fall och under de förutsättningar som anges i andra och tredje styckena.

Är det fråga om en dom eller ett beslut om vårdnad, boende eller överlämnande av barn, får rätten besluta om hämtning av barnet, om verkställighet annars inte kan ske eller om hämtning är nödvändig för att undvika att barnet lider allvarlig skada.

Är det fråga om en dom eller ett beslut om umgänge mellan barnet och en förälder som barnet inte bor tillsammans med, får rätten besluta om hämtning av barnet, om verkställighet annars inte kan ske och barnet har ett särskilt starkt behov av umgänge med föräldern.

Frågor om utdömande av förelagt vite prövas av rätten på ansökan av den part som har begärt verkställigheten.

Lag (2014:603).

4 § Beslutar rätten om verkställighet, kan den även lämna uppdrag enligt 2 §. Har rätten beslutat att barnet ska hämtas genom Polismyndighetens försorg, ska ett uppdrag enligt 2 § lämnas, om inte särskilda skäl talar mot det.

Om det finns särskilda skäl, får rätten för att underlätta att barnet överflyttas besluta att barnet tillfälligt ska tas om hand av socialnämnden eller på annat lämpligt sätt. Rätten får besluta att omhändertagandet ska verkställas genom Polismyndighetens försorg.

Beslutar rätten om verkställighet av en dom eller ett beslut om umgänge som har vunnit laga kraft, kan rätten komplettera eller ändra vad som har bestämts om de praktiska arrangemangen för utövandet av umgänget, om det är nödvändigt

för att umgänget ska kunna ske. Lag (2014:603).

5 § Har barnet nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, får verkställighet inte ske mot barnets vilja utom då rätten finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Lag (2006:458).

6 § Rätten skall vägra verkställighet, om det är uppenbart att verkställigheten är oförenlig med barnets bästa. Lag (2006:458).

Överflyttning av barn i andra fall

7 § Även om en dom eller ett beslut som avses i 1 § inte finns, kan barnets vårdnadshavare, när barnet vistas hos någon annan, begära att rätten beslutar om åtgärd för att barnet skall överflyttas till vårdnadshavaren.

Rätten kan vägra att vidta den begärda åtgärden, om det av hänsyn till barnets bästa behövs en prövning av frågan om vårdnaden.

En åtgärd enligt första stycket får inte beslutas, om ett flyttningsförbud enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga gäller i fråga om barnet.

I övrigt gäller 1-6 §§. Lag (2006:458).

8 § Bestämmelserna i 7 § gäller också när föräldrar, adoptivföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare gemensamt har vårdnaden och en av dem utan något beaktansvärt skäl egenmäktigt fört bort eller håller kvar barnet samt den andra begär rättelse. Lag (1994:1433).

Gemensamma bestämmelser

9 § Hämtning, omhändertagande och andra åtgärder som rör barnet skall utföras på ett sätt som är så skonsamt som möjligt för barnet.

Om barnet på grund av sjukdom inte bör flyttas eller om det finns något annat särskilt hinder, skall åtgärden skjutas upp. Lag (2006:458).

10 § Om det är fara för att barnet förs ur landet eller om saken av annan anledning är brådskande, kan rätten omedelbart besluta att barnet ska tas om hand av socialnämnden eller på annat lämpligt sätt. Rätten får besluta att omhändertagandet ska verkställas genom Polismyndighetens försorg.

Kan ett beslut enligt första stycket inte avvaktas, får Polismyndigheten, oavsett om något ärende är anhängigt, vidta sådana omedelbara åtgärder som kan ske utan skada för barnet. Åtgärden ska genast anmälas till rätten, som utan dröjsmål prövar om den ska bestå.

Har rätten meddelat ett beslut om omhändertagande enligt första eller andra stycket som ännu gäller när ärendet ska avgöras, ska rätten ompröva beslutet. Lag (2014:603).

11 § Vid hämtning och omhändertagande skall någon som kan vara till stöd för barnet närvara. Finns det en sådan kontaktperson för barnet som avses i socialtjänstlagen (2001:453), bör han eller hon anlitas. I brådskande fall får en åtgärd som krävs för skydd av barnet vidtas utan att en person till stöd för barnet är närvarande.

Om det är möjligt skall en barnläkare, barnpsykiater eller barnpsykolog medverka vid hämtning och omhändertagande. Lag (2006:458).

12 § Vid avgörande av ett ärende enligt detta kapitel skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Om rätten anser det tillräckligt att en domare sitter i rätten och parterna samtycker till det eller ärendet är av enkel beskaffenhet, kan det avgöras av en lagfaren domare.

Vid sammanträde får barnet höras inför rätten, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras.

Uteblir en part från ett sammanträde till vilket han eller hon har kallats vid vite att inställa sig personligen, får rätten besluta att parten skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Lag (2006:458).

13 § I fråga om rättegångskostnader skall 18 kap. rättegångsbalken tillämpas. Avskrivs ärendet på grund av att parterna har nått en samförståndslösning, får rätten besluta att vardera parten skall bära sin kostnad.

Kostnader för utförande av uppdrag enligt 2 § första stycket andra meningen, för hämtning av en part till sammanträde och för hämtning eller omhändertagande av barn betalas av allmänna medel efter beslut av rätten. Rätten får efter vad som är skäligt besluta att en part som har föranlett kostnad för hämtning eller för omhändertagande av barn skall helt eller delvis betala kostnaden till staten. Lag (2006:458).

14 § Beslut som inte avser utdömande av vite, ersättning för parts kostnader eller parts skyldighet att betala kostnader till staten gäller omedelbart, om inte annat beslutas.
Lag (2006:458).

15 § Beslut enligt detta kapitel om överflyttning av barn hindrar inte att den fråga som har avgjorts prövas på nytt, när ändrade förhållanden eller något annat särskilt skäl föranleder det. Lag (1983:485).

16 § Vid rättens handläggning av ärenden enligt detta kapitel tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2008:646).

Övergångsbestämmelser

1976:612

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977, då lagen (1969:618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap skall upphöra att gälla.

2. Talan som avses i 3 kap. 1 § får icke väckas, om rätten till motsvarande talan på grund av äldre bestämmelser har gått förlorad före ikraftträdandet av denna lag.

5. I mål om fastställande av faderskap till barn kan talan om barnets egenskap av trolovningsbarn enligt äldre rätt upptagas till prövning, om barnet är fött före utgången av år 1969 eller den uppgivne fadern har avlidit dessförinnan.

1978:853

1. Denna lag träder i kraft, såvitt avser 6 kap. 7 9, 10 a och 12 §§ samt 20 kap. 9 § den 1 januari 1979, såvitt avser 7 kap. 4 § den 1 januari 1980, och i övrigt den 1 juli 1979.

5. Bidragsskyldighet som har bestämts enligt äldre bestämmelser skall bestå enligt vad som följer av domen eller avtalet.

6. Bidragsskyldighet som har bestäms enligt äldre bestämmelser skall fullgöras enligt de nya bestämmelserna.

7. För bidragsskyldighet som har bestämts enligt äldre bestämmelser gäller i fråga om jämkning och omprövning de nya bestämmelserna.

Har någon enligt 7 kap. 7 § andra stycket i dess äldre lydelse slutit avtal om att betala engångsbelopp till barnet, får talan om jämkning enligt 7 kap. 10 § första stycket i dess nya lydelse dock inte föras i fråga om avtalet.

8. Bestämmelserna i 15 kap. 12 § andra stycket i äldre lydelse tillämpas fortfarande om arvlåtaren har avlidit före ikraftträdandet.

1984:1139

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1985. Lagen skall dock inte gälla i fråga om inseminationer som har utförts före ikraftträdandet.

Har insemination utförts före lagens ikraftträdande på en kvinna med samtycke av hennes make eller av annan man som bodde tillsammans med henne under äktenskapsliknande förhållanden och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen, får efter utgången av februari månad år 1986 talan inte väckas om förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket om att mannen inte är far till barnet eller enligt 1 kap. 4 § tredje stycket om att ett erkännande av faderskapet som mannen har lämnat saknar

verkan mot honom.

1987:790

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.
2. Har mannen avlidit före ikraftträdandet, skall 3 kap. 1 och 2 §§ i deras äldre lydelse fortfarande tillämpas.

1988:712

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989. Lagen skall dock inte gälla i fråga om befruktning utanför kroppen som har utförts före ikraftträdandet.

Har befruktning av moderns ägg utanför hennes kropp utförts före lagens ikraftträdande med samtycke av hennes make eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, får efter utgången av år 1989 talan inte väckas om förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket om att mannen inte är far till barnet eller enligt 1 kap. 4 § tredje stycket om att ett erkännande av faderskapet som mannen har lämnat saknar verkan mot honom.

1988:1251

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.
2. Den som vid ikraftträdandet är omyndigförklarad enligt äldre bestämmelser skall tills vidare anses ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § i dess nya lydelse. Härvid skall förmyndaren anses vara förvaltare med uppdrag att vårda den enskildes angelägenheter utan begränsning av uppdraget.
3. Förordnande av god man som har skett enligt äldre bestämmelser

skall anses ha meddelats enligt motsvarande nya bestämmelser i 11 kap.

1989:354

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre bestämmelser tillämpas dock i fråga om avgöranden av hovrätt som har meddelats före ikraftträdandet.

1991:487

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.
2. Anmälan om gemensam vårdnad hos pastorsämbetet som inte har registrerats före ikraftträdandet skall prövas av skattemyndigheten. I fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1992:1621

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. (I kraft den 1 januari 1994, 1993:1646).
2. I fråga om förvärv som gjorts före ikraftträdandet gäller paragrafen i sin äldre lydelse.

1994:1621

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
2. Den nya lydelsen av 19 kap. 8 § skall dock tillämpas första gången efter valet år 1998.

3. Val enligt den nya lydelsen av 19 kap. 7 § skall äga rum första gången år 1998.

4. Löpande tjänstgöringstid för dem som har valts enligt äldre bestämmelser skall vara fyra i stället för tre år.

1994:1963

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995 och tillämpas på underhållsbidrag för vilka den ursprungliga förfallodagen inträtt den 31 december 1991 eller senare.

1994:1433

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2. Den som före ikraftträdandet har förordnats som förmyndare för en omyndig skall, om vårdnad ingår i uppdraget, anses som enligt 6 kap. särskilt förordnad vårdnadshavare.

3. Har en omyndig före ikraftträdandet fått en gåva som står under förvaltning av föräldrarna eller en av dem, skall gåvomedlen vid tillämpningen av de nya bestämmelserna jämföras med en sådan gåva som avses i 13 kap. 2 § andra stycket 2, om givaren före ikraftträdandet har gjort skriftlig anmälan om gåvan till överförmyndaren.

4. Överförmyndaren får före ikraftträdandet, med verkan från den tidpunkten, meddela beslut som avses i 13 kap. 19 § och 14 kap. 21 §. Har överförmyndaren meddelat ett sådant beslut är ställföreträdaren och värdepappersinstitutet även före ikraftträdandet skyldiga att enligt angivna bestämmelser träffa avtal om förvaring och förvaltning med verkan från ikraftträdandet.

5. Mål eller ärenden enligt föräldrabalken som vid ikraftträdandet

är anhängigt vid en domstol eller annan myndighet som var behörig enligt äldre bestämmelser skall även efter ikraftträdandet handläggas där.

6. Äldre föreskrifter om redovisning och om arvode tillämpas även efter ikraftträdandet, såvitt gäller tiden dessförinnan.

7. Om det i en lag eller en författning som har beslutats av regeringen hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, tillämpas i stället den nya föreskriften.

1996:766

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1996.

2. Har god man förordnats enligt ackordslagen (1970:847) före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

1996:1031

1. Denna lag träder i kraft den 1 februari 1997.

2. Har talan om underhållsbidrag väckts före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser i fråga om socialnämnds rätt att föra talan för barnet.

1997:353

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997. Ärenden som före ikraftträdandet har inletts hos överförmyndaren för Stockholms kommun enligt bestämmelserna i 11 kap. 25 § andra stycket föräldrabalken i dess äldre lydelse skall handläggas där även efter ikraftträdandet.

1997:990

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

1999:1080

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000. Vad som sägs i 13 kap. 13 § och 14 kap. 14 § i deras äldre lydelse om drivande av rörelse som medför bokföringsskyldighet enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) gäller dock även därefter till och med utgången av år 2000.

2001:1136

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för underhållsskyldighet som har upphört slutgiltigt före ikraftträdandet.

2002:251

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Lagen skall dock inte gälla i fråga om befruktning utanför kroppen som har utförts före ikraftträdandet.
2. Har befruktning utanför en kvinnas kropp av ett ägg som kommer från en annan kvinna utförts före lagens ikraftträdande med samtycke av hennes make eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, får efter utgången av år 2003 talan inte väckas om förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket om att

mannen inte är far till barnet eller enligt 1 kap. 4 § tredje stycket om att en bekräftelse av faderskapet som mannen har lämnat saknar verkan mot honom.

2003:645

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004. Äldre föreskrifter i 6 kap. 16 § gäller fortfarande för överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet. I dessa fall skall dock Skatteverket föra det allmännas talan.

2004:49

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2004.
2. Vad som sägs i 13 kap. 5 § och 14 kap. 5 § om andelar i en värdepappersfond skall också gälla andelar i en sådan värdepappersfond som förvaltas av fondbolag som med stöd av 3 § lagen (2004:47) om införande av lagen (2004:46) om investeringsfonder driver verksamhet enligt lagen (1990:1114) om värdepappersfonder.

2004:764

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, om äktenskap ingåtts efter hindersprövning som begärts före den 1 januari 2005.

2005:430

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.
2. Den som vid utgången av juni 2005 var utsedd till särskilt förordnad vårdnadshavare för ett barn som omfattas av lagen

(2005:429) om god man för ensamkommande barn skall även anses vara förmyndare för barnet.

2005:434

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.
2. För barn som har avlats före ikraftträdandet gäller 1 kap. 5 § föräldrabalken i sin äldre lydelse.

2006:458

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.
2. Äldre bestämmelser i 21 kap. tillämpas i fråga om mål om verkställighet eller överflyttning av barn i annat fall som vid ikraftträdandet är anhängigt vid domstol.

2006:557

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.
2. Ärenden om förmyndarskap, godmanskap och förvaltarskap som vid ikraftträdandet är anhängiga vid en domstol eller hos en överförmyndare som var behörig enligt äldre bestämmelser skall handläggas där även efter ikraftträdandet.
3. Ärenden inom ramen för en överförmyndares tillsyn som före ikraftträdandet inletts av en överförmyndare som var behörig enligt äldre bestämmelser skall handläggas där även efter ikraftträdandet.
4. Den nya lydelsen av 12 kap. 16 § skall tillämpas vid beslut om i vad mån arvode och ersättning för utgifter som är hänförliga till år 2006 skall betalas med medel som tillhör den

enskilde.

2008:910

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller 12 kap. 10 § i dess äldre lydelse.
3. Äldre bestämmelser i 12 kap. 15 § om tid för att väcka talan om ersättning ska gälla när handlingar som anges i 16 kap. 8 § har lämnats över till den som är behörig att ta emot redovisningen före ikraftträdandet.

2010:862

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.
2. När det gäller huvudmans utbetalning av skadestånd som hänför sig till kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda och svenskundervisning för invandrare gäller 16 kap. 11 § i dess äldre lydelse till utgången av juni 2012.

2014:377

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
2. Äldre bestämmelser gäller när den omyndige har ingått äktenskap med stöd av ett tillstånd enligt 15 kap. 1 § äktenskapsbalken i dess lydelse före den 1 juli 2014.

2014:886

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.
2. Den nya bestämmelsen i 11 kap. 17 a § första stycket ska

endast gälla i ärenden som inleds vid tingsrätten efter ikraftträdandet.

-END

FintL - Lag (2003:528) om företagsinteckning

Har ersatts av [Lag \(2008:990\) om företagshypotek](#)

-END

FirmL - Firmalag (1974:156)

SFS nr: 1974:156

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L3

Rubrik: Firmalag (1974:156)

Utfärdad: 1974-03-29

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:1338

Inledande bestämmelser

1 § Firma är den benämning under vilken näringsidkare driver sin verksamhet. Drives del av verksamheten under särskild benämning, utgör denna bifirma. Vad i denna lag sägs om firma gäller även bifirma.

Annat kännetecken som näringsidkare jämte firma använder för sin verksamhet benämnes sekundärt kännetecken.

Firma och sekundärt kännetecken kallas gemensamt näringskännetecken.

Rätt till firma m.m.

2 § Näringsidkare förvärvar ensamrätt till firma genom registrering eller inarbetning. Ensamrätt till sekundärt kännetecken förvärvas genom inarbetning.

Firma registreras enligt bestämmelserna i denna lag och vad som föreskrivs i annan författning om registrering av visst slags

firma. Ensamrätten till en registrerad firma gäller inom det område som registreringen omfattar.

Ett näringskännetecken ska anses inarbetat om det här i landet inom en betydande del av den krets till vilken det riktar sig (omsättningskretsen) är känt som beteckning för den verksamhet som bedrivs under kännetecknet. Om näringskännetecknet är inarbetat endast inom en del av landet, gäller ensamrätten endast inom det området. Lag (2010:1889).

2 a § Den som innehar ett varumärke eller ett annat varukännetecken har ensamrätt till kännetecknet som näringskännetecken. Om varukännetecknet är skyddat endast inom en del av landet, gäller ensamrätten endast inom det området.

Den som använder sitt namn som näringskännetecken har ensamrätt till kännetecknet som näringskännetecken, om namnet har särskiljningsförmåga för den verksamhet som det används för. Om namnet används endast inom en del av landet, gäller ensamrätten endast inom det området. Lag (2010:1889).

3 § Ensamrätten till ett näringskännetecken enligt 2 och 2 a §§ innebär att ingen annan än innehavaren, utan dennes tillstånd, i näringsverksamhet får använda ett tecken som är

1. identiskt med näringskännetecknet för verksamhet av samma slag,

2. identiskt med eller liknar näringskännetecknet för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av tecknet leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder tecknet och innehavaren av näringskännetecknet, eller

3. identiskt med eller liknar ett näringskännetecken som här i landet är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, om användningen drar otillbörlig fördel av eller utan skälig anledning är till skada för näringskännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende.

Ensamrätten till en registrerad firma hindrar inte att någon annan i näringsverksamhet använder ett tecken som avses i första stycket inom det område där firman är skyddad, om det visas att innehavaren av firman inte kan lida skada av detta.
Lag (2010:1889).

4 § Ensamrätten till ett näringskännetecken ger inte något självständigt skydd för en del av kännetecknet som saknar särskiljningsförmåga.

Ensamrätten till ett näringskännetecken hindrar inte att någon annan, när det sker i enlighet med god affärssed, i näringsverksamhet använder

1. sitt namn eller sin adress,

2. uppgifter om verksamhetens art eller en i verksamheten utbjuden varas eller tjänsts art, kvalitet, kvantitet, avsedda användning, värde, geografiska ursprung eller andra egenskaper eller tidpunkten för när varan eller tjänsten är framställd, eller

3. ett allmänt brukat Ortsnamn. Lag (2010:1889).

5 § Har upphävts genom lag (2010:1889).

6 § Har upphävts genom lag (2010:1889).

7 § Gör flera anspråk på ensamrätt till näringskännetecken som

är identiska eller liknar varandra på det sätt som anges i 3 §, ska den ha företräde som har tidigaste grund för sitt anspråk, om inte annat följer av 8 §. Lag (2010:1889).

8 § Rätten till ett inarbetat näringskännetecken ska gälla vid sidan av en äldre rätt till ett näringskännetecken som är identiskt eller likartat på det sätt som anges i 3 §, om innehavaren av den äldre rätten inte inom rimlig tid vidtagit åtgärder för att hindra användningen av det yngre kännetecknet. I dessa fall hindrar inte rätten till det yngre näringskännetecknet användningen av det äldre.

På yrkande av någon av parterna, får en domstol i de fall som avses i första stycket om det är skäligt besluta att ett av kännetecknen, eller båda, endast får användas på särskilt sätt, såsom i ett visst utförande eller med tillägg av ortsangivelse eller innehavarens namn. Lag (2010:1889).

Registrering av firma

9 § Firma registreras endast om den är ägnad att särskilja innehavarens verksamhet från andras.

Vid bedömning av om firma har särskiljningsförmåga skall hänsyn tagas till den tid och omfattning firman varit i bruk. Består firma av enbart allmän benämning på verksamhetens art eller på däri utbudet vara eller tjänst eller utgöres den enbart av allmänt brukat Ortsnamn eller annat sådant namn, skall firman i och för sig ej anses ha särskiljningsförmåga. Ingår i firma sådan beteckning som aktieföretag, handelsbolag eller ekonomisk förening eller förkortning därför, skall vid bedömningen bortses från denna. Lag (1994:1509).

10 § En firma får inte registreras om den

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda

steder eller allmän ordning,

2. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som firma, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning,

3. utan tillstånd innehåller ett sådant kännetecken som enligt lagen (2014:812) om skydd för kännetecken i den internationella humanitära rätten inte får användas obehörigen som firma, eller något som kan förväxlas med ett sådant kännetecken,

4. i annat fall är ägnad att vilseleda allmänheten,

5. är identisk med ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma slag,

6. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av firman leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder firman och innehavaren av näringskännetecknet,

7. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, om användningen av firman skulle dra otillbörlig fördel av eller utan skälig anledning vara till skada för näringskännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende,

8. kan förväxlas med ett kännetecken som användes här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan,

9. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans egenartade efternamn, allmänt kända konstnärsnamn eller likartat namn, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

10. innehåller något som kränker annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk, eller

11. innehåller något som är ägnat att uppfattas som benämning på en stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning.

De hinder för registrering som anges i första stycket 5–7 gäller på motsvarande sätt för

1. ett varumärke som är registrerat enligt 2 kap. varumärkeslagen (2010:1877) eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige,

2. ett gemenskapsvarumärke som är registrerat enligt rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om gemenskapsvarumärken eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Europeiska unionen, samt

3. ett inarbetat varukännetecken.

Om den firma som ansökan om registrering avser ska gälla i hela landet och den äldre rättigheten utgörs av ett inarbetat näringskännetecken eller av ett sådant namn eller inarbetat varukännetecken som är skyddat enligt 2 a §, finns det hinder mot registrering endast om skyddet för den äldre rättigheten gäller inom en väsentlig del av landet.

Trots första stycket 5–11 och andra stycket får registrering ske, om den vars rätt är i fråga medger det och hinder inte finns enligt första stycket 1–4. Lag (2014:813).

11 § Firma får registreras på två eller flera språk, under förutsättning att lydelserna överensstämmer till sitt innehåll. Vad i denna lag sägs om firma skall äga tillämpning på envar av lydelserna.

12 § Registrering gäller från den dag då ansökan kom in till registreringsmyndigheten.

Överlåtelse av firma m.m.

13 § Firma får överlätas endast i samband med överlåtelse av den näringsverksamhet i vilken firman användes.

Överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om ej annat avtalats. Detta gäller dock ej om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av handelsbolags verksamhet, bolagsmans släktnamn.

Ingår i dödsbo firma som innehåller den avlidnes släktnamn, får boutredningsman ej överlåta firman utan samtycke av dödsbodelägarna.

14 § Firma får ej tagas i mät. Försättes innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om ej firman innehåller gäldenärens eller, vid handelsbolags konkurs, bolagsmans släktnamn. Firma som ej ingår i konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten fortsättes för boets räkning.

Förbud mot användning av näringskännetecken

15 § På yrkande av den som har lidit firmaintrång får domstolen vid vite förbjuda den som gör eller medverkar till intrånget

att fortsätta med det.

Om käranden visar sannolika skäl för att firmaintrång, eller medverkan till intrång, förekommer och om det skäligen kan befaras att svaranden genom att fortsätta intrånget, eller medverkan till det, förringar värdet av ensamrätten till näringskännetecknet, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har beslutats. Innan ett sådant förbud meddelas ska svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Förbud enligt andra stycket får meddelas endast om käranden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas svaranden. Saknar käranden förmåga att ställa sådan säkerhet, får domstolen befria honom eller henne från detta. I fråga om slaget av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av svaranden.

När målet avgörs ska domstolen pröva om förbud som har meddelats enligt andra stycket fortfarande ska bestå.

I fråga om överklagande av beslut enligt andra eller fjärde stycket samt i fråga om handläggningen i högre domstol gäller rättegångsbalkens bestämmelser om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Talan om utdömning av vite förs av den som har ansökt om förbudet. Talan ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med sådan talan får talan

föras om nytt vitesförbud. Lag (2010:1889).

Hävande av registrering

Grunder för hävning

16 § En registrering av en firma får hävas om

1. firman har registrerats i strid mot denna lag eller mot vad i annan författning är föreskrivet om firma,
2. registreringen fortfarande strider mot lagen, och
3. rätten till firman ändå inte får bestå enligt 8 §.

En registrering får vidare hävas om

1. innehavaren har upphört att vara näringsidkare,
2. firman har förlorat sin särskiljningsförmåga,
3. firman har kommit att strida mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning, eller
4. firman har blivit vilseledande.

I de fall som avses i första stycket får registreringen inte hävas på den grunden att det enligt 10 § första stycket 5–8 finns ett hinder mot den, om hindret utgörs av en äldre registrerad firma och den äldre firman inte uppfyller kraven på användning enligt 16 a §. Lag (2014:813).

16 a § En registrering av en firma får hävas om innehavaren inte har gjort verkligt bruk av firman i Sverige för den

verksamhet som den registrerats för inom fem år från den dag då frågan om registrering slutligt har avgjorts eller inom en period av fem år i följd. Registreringen får dock inte hävas på grund av underlåten användning om det finns giltiga skäl till att firman inte har använts.

Med sådant bruk som avses i första stycket likställs att firman används

1. i en annan form än den registrerade, om avvikelsen avser endast detaljer som inte förändrar firmans särskiljningsförmåga, och

2. av någon annan med innehavarens samtycke.

Registreringen får inte hävas om firman har använts under tiden mellan utgången av femårsperioden och ingivandet av ansökan om hävning av registreringen. Användning som påbörjas eller återupptas efter femårsperiodens utgång och inom tre månader före ingivandet av ansökan om hävning ska dock lämnas utan avseende, om förberedelserna för att påbörja eller återuppta användningen vidtogs efter det att innehavaren fått kännedom om att en ansökan om hävning kunde komma att göras.

Lag (2010:1889).

Tillvägagångssätt

16 b § Den som vill inleda ett förfarande för att häva en registrering kan föra talan vid domstol, eller ansöka om hävning av registreringen hos berörd registreringsmyndighet enligt 16 c–16 q §§ (administrativ hävning).

Ett förfarande för att häva en registrering med stöd av 9 §, 10 § första stycket 1–4, 16 § andra stycket eller 16 a § får också inledas av en myndighet. Regeringen meddelar

föreskrifter om vilken myndighet som får göra detta.

Lag (2014:813).

Administrativ hävning

16 c § En ansökan om administrativ hävning ska innehålla

1. uppgifter om parterna i den utsträckning som anges i 33 kap.

1 § rättegångsbalken,

2. ett yrkande om hävning och uppgift om den registrering som yrkandet avser, och

3. en redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet om hävning.

En sökande ska betala föreskriven ansökningsavgift.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad ansökan i övrigt ska innehålla. Lag (2010:1889).

16 d § Är ansökan så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av ärendet, ska registreringsmyndigheten förelägga sökanden att avhjälpa bristerna inom en viss tid.

Detsamma gäller om sökanden inte har betalat ansökningsavgiften.

Följer sökanden inte föreläggandet, ska ansökan avvisas.

Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

Ansökan ska också avvisas om den avser någon annan åtgärd än hävning av en registrering eller om det finns något annat hinder mot att den tas upp till prövning. Lag (2010:1889).

16 e § Återkallar sökanden ansökan, ska ärendet avskrivast.
Lag (2010:1889).

16 f § Om det kan antas att ansökan är ogrundad, ska ansökan behandlas som om innehavaren har bestritt den. I sådant fall ska 16 j § tillämpas. Lag (2010:1889).

16 g § Tar registreringsmyndigheten upp ansökan till prövning, ska myndigheten förelägga innehavaren av registreringen att yttra sig inom en viss tid från det att ansökan delgavs innehavaren.

I föreläggandet ska innehavaren uppmanas att

1. ange om ansökan medges eller bestrids och, om ansökan bestrids, skälen för bestridandet, och
2. lämna de uppgifter om sig själv som avses i 33 kap. 1 § första–tredje styckena rättegångsbalken, i den utsträckning uppgifterna i ansökan är ofullständiga eller felaktiga.

I föreläggandet ska det upplysas om att ärendet kan komma att avgöras även om innehavaren inte svarar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad föreläggandet i övrigt ska innehålla.
Lag (2010:1889).

16 h § Föreläggandet enligt 16 g § ska delges innehavaren. Delgivningen ska ske på det sätt som enligt rättegångsbalken gäller för delgivning av stämning i tvistemål.

En kopia av ansökningshandlingarna ska fogas till föreläggandet när handlingarna innehåller något utöver vad som framgår av föreläggandet.

Ska sökanden se till att delgivning sker, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken. Lag (2010:1889).

16 i § Har registreringsmyndigheten inte kunnat delge föreläggandet, ska myndigheten pröva om försöken till delgivning ska fortsätta eller om sökanden ska erbjudas att själv se till att delgivning sker. Hänsyn ska tas till det arbete och den kostnad som dittills har lagts ned på delgivningen, förutsättningarna för att fortsatta försök ska lyckas samt omständigheterna i övrigt. Antar sökanden inte erbjudandet, ska ansökan avvisas.

Ska sökanden se till att delgivning sker, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken. Lag (2010:1889).

16 j § Om innehavaren i rätt tid bestrider ansökan, ska registreringsmyndigheten underrätta sökanden om detta. Vill sökanden vidhålla sitt yrkande, kan han eller hon begära att ärendet ska överlämnas till tingsrätt.

En begäran om överlämnande ska ha kommit in till registreringsmyndigheten inom en månad från den dag då underrättelsen om bestridandet sändes till sökanden. I sin begäran ska sökanden ange de omständigheter och de bevis som åberopas, samt ange vad som ska styrkas med varje bevis. Sökanden ska samtidigt ge in de skriftliga bevis och andra handlingar som åberopas.

Har sökanden begärt överlämnande i rätt tid, ska registreringsmyndigheten överlämna ärendet till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig. Har sökanden inte begärt överlämnande i rätt tid, ska ärendet avskrivas.
Lag (2010:1889).

16 k § En underrättelse om att innehavaren har bestritt ansökan

enligt 16 j § första stycket ska innehålla en upplysning om

1. att sökanden kan begära överlämnande till tingsrätt,
2. inom vilken tid en sådan begäran ska ges in,
3. vad en sådan begäran ska innehålla, och
4. vad som i övrigt anges i 16 j §. Lag (2010:1889).

16 l § Har innehavaren inte bestritt ansökan i rätt tid, ska registreringsmyndigheten häva registreringen i enlighet med ansökan. Lag (2010:1889).

16 m § Innehavaren av en registrering som hävts enligt 16 l § får ansöka om återvinning. En sådan ansökan ska ha kommit in till registreringsmyndigheten inom en månad från dagen för beslutet.

Har innehavaren ansökt om återvinning i rätt tid, ska registreringsmyndigheten överlämna ärendet till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig. I annat fall ska registreringsmyndigheten avvisa ansökan. Lag (2010:1889).

16 n § Underrättelse om hävning ska sändas till sökanden och innehavaren.

Avvisas en ansökan om hävning, ska registreringsmyndigheten underrätta sökanden om detta. Avvisas en ansökan om återvinning, ska myndigheten underrätta innehavaren om detta. Meddelar myndigheten något annat beslut som innebär att ärendet avgörs, ska både sökanden och innehavaren underrättas om beslutet, om det inte är uppenbart onödigt. Lag (2010:1889).

16 o § Sedan tiden för ansökan om återvinning löpt ut, har ett

beslut om hävning enligt 16 l § rättskraft i enlighet med vad som gäller för en dom i ett tvistemål som har vunnit laga kraft. Lag (2010:1889).

16 p § Om ett ärende har överlämnats till en tingsrätt, ska talan anses väckt när ansökan om administrativ hävning kom in till registreringsmyndigheten. De handlingar som sökanden gett in ska anses som stämningsansökan. Stämning ska anses utfärdad när rätten beslutar om målets handläggning. Lag (2010:1889).

16 q § Om en tingsrätt, som får ett mål från en registreringsmyndighet eller från en annan tingsrätt, finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten är behörig att handlägga målet, ska rätten överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Tingsrättens beslut om överlämnande får inte överklagas. Lag (2010:1889).

16 r § Om ett ärende har överlämnats till en tingsrätt ska käranden betala föreskriven tilläggsavgift. I ett sådant fall ska det som anges i 42 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken om ansökningsavgift gälla tilläggsavgiften.

Om ett mål där registreringsmyndigheten har beslutat om hävning avvisas av tingsrätten på grund av att tilläggsavgiften inte har betalats, ska tingsrätten samtidigt undanröja registreringsmyndighetens beslut. Lag (2014:250).

Avförande av registrering

17 § Om registreringen av en firma har hävts av registreringsmyndigheten enligt 16 l § eller av en domstol, ska registreringen avföras ur registret när avgörandet har vunnit laga kraft. Beslutet ska kungöras.

Om en registrering hävs, kan beslutas att firmaregistreringen

får stå kvar i registret under viss tid som skäligen behövs för att anta en ny firma och ansöka om dess registrering.

Lag (2010:1889).

Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.

18 § Gör någon firmaintrång och sker det uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, ska han eller hon dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För försök eller förberedelse till brott enligt första stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Avser intrånget en firma som är skyddad enbart på grund av registrering, ska inte dömas till ansvar för det intrång som gjorts före registreringsdagen.

Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 15 § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

Åklagaren får väcka åtal för brott som avses i första eller andra stycket endast om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

Lag (2010:1889).

18 a § Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 18 § skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 18 §.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 18 §

får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 18 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Avser intrånget en firma som är skyddad enbart på grund av registrering, får förverkande inte avse det intrång som gjorts före registreringsdagen. Lag (2005:293).

18 b § Om sökanden visar sannolika skäl för att någon har gjort ett firmaintrång får domstolen vid vite besluta att någon eller några av dem som anges i andra stycket ska ge sökanden information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget gäller (informationsföreläggande). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av den som har lidit intrånget. Det får bara meddelas om informationen kan antas underlätta utredning av ett intrång som avser varorna eller tjänsterna.

Skyldigheten att lämna information omfattar den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget,
2. i kommersiell skala har förfogat över en vara som intrånget gäller,
3. i kommersiell skala har använt en tjänst som intrånget gäller,
4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget, eller

5. har identifierats av någon som anges i 2–4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget gäller.

Information om varors eller tjänsters ursprung och distributionsnät kan särskilt avse

1. namn på och adress till producenter, distributörer, leverantörer och andra som har innehaft varorna eller tillhandahållit tjänsterna,

2. namn på och adress till avsedda grossister och detaljister, och

3. uppgifter om hur mycket som har producerats, levererats, mottagits eller beställts och om vilket pris som har bestämts för varorna eller tjänsterna.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Lag (2009:113).

18 c § Ett informationsföreläggande får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Skyldigheten att lämna information enligt 18 b § omfattar inte uppgifter vars yppande skulle röja att uppgiftslämnaren eller någon honom eller henne närstående som avses i 36 kap. 3 § rättegångsbalken har begått en brottslig handling.

I personuppgiftslagen (1998:204) finns bestämmelser som begränsar hur mottagna personuppgifter får behandlas.

Lag (2009:113).

18 d § Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av den domstol där rättegång om intrånget pågår. I övrigt gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 24 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömande av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om nytt informationsföreläggande.

Lag (2009:113).

18 e § Den som på grund av bestämmelserna i 18 b § andra stycket 2–5 har förelagts att enligt första stycket samma paragraf lämna information har rätt till skälig ersättning för kostnader och besvär. Ersättningen ska betalas av den som

har framställt yrkandet om informationsföreläggande.

Den som tillhandahåller en elektronisk kommunikationstjänst och som till följd av ett informationsföreläggande har lämnat ut information som avses i 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska sända en skriftlig underrättelse om detta till den som uppgifterna gäller tidigast efter en månad och senast efter tre månader från det att informationen lämnades ut. Kostnaden för underrättelsen ersätts enligt första stycket. Lag (2009:113).

18 f § Trots förbudet i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott enligt 18 § behandlas om detta är nödvändigt för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras. Lag (2009:113).

18 g § På yrkande av käranden får domstolen, i mål om intrång, ålägga den som har gjort eller medverkat till intrånget att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång. Lag (2009:113).

19 § Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet gör firmaintrång ska betala skälig ersättning för utnyttjandet av näringskännetecknet samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget har medfört. När ersättningens storlek bestäms ska hänsyn särskilt tas till

1. utebliven vinst,
2. vinst som den som har begått intrånget har gjort,

3. skada på näringskännetecknets anseende,
4. ideell skada, och
5. rättighetshavarens intresse av att intrång inte begås.

Den som gör firmaintrång utan uppsåt eller oaktsamhet, ska betala ersättning för utnyttjandet av näringskännetecknet, om och i den mån det är skäligt.

Avser intrånget en firma som är skyddad enbart på grund av registrering, ska ersättning för det intrång som skett före registreringsdagen betalas endast om intrånget gjorts uppsåtligen.

Rätten till ersättning för skada preskriberas, om talan inte väcks inom fem år från det skadan uppkom. Rätten till ersättning med anledning av intrång i firma som är skyddad enbart på grund av registrering preskriberas dock inte i något fall tidigare än ett år från registreringsdagen.

Lag (2009:113).

20 § På yrkande av den som har lidit firmaintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom på vilken näringskännetecknen olovligen förekommer ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag om det skäligen kan antas att ett brott enligt 18 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit firmaintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd till förebyggande av missbruk ska beslutas enligt 18 a § eller enligt brottsbalken.

Lag (2010:1889).

20 a § Om det skäligen kan antas att någon har gjort eller medverkat till ett intrång, får domstolen för att bevisning ska kunna säkras om intrånget besluta att en undersökning får göras hos denne för att söka efter föremål eller handlingar som kan antas ha betydelse för en utredning om intrånget (intrångsundersökning).

Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Lag (2009:113).

20 b § Ett beslut om intrångsundersökning meddelas av den domstol där rättegång som rör intrånget pågår. Om rättegång inte är inledd, gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 24 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken

om tvistemål för andra fall som rör intrång. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

En fråga om intrångsundersökning får tas upp endast på yrkande av den som lider skada av kännetecknet eller dess användning. Om rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan uppkommit under rättegång. Lag (2009:113).

20 c § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet, får domstolen befria sökanden från det. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Säkerheten skall prövas av domstolen, om den inte har godkänts av motparten.

I fråga om överklagande av domstolens beslut om intrångsundersökning och i fråga om handläggningen i högre domstol gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken. Lag (1998:1458).

20 d § Ett beslut om intrångsundersökning skall innehålla uppgifter om

1. vilket ändamål undersökningen skall ha,
2. vilka föremål och handlingar som det får sökas efter, och
3. vilka utrymmen som får genomsökas.

Om det behövs, skall domstolen även förordna om andra villkor för verkställandet. Lag (1998:1458).

20 e § Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ansökan om verkställighet inte har gjorts inom en månad från beslutet, förfaller det.

Om sökanden inte inom en månad från det att verkställigheten avslutats väcker talan eller på något annat sätt inleder ett förfarande om saken, skall en åtgärd som företagits vid verkställigheten av intrångsundersökningen omedelbart gå åter, i den utsträckning det är möjligt. Detsamma gäller om ett beslut om intrångsundersökning upphävs sedan verkställighet genomförts. Lag (1998:1458).

20 f § Ett beslut om intrångsundersökning verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt de villkor som domstolen har föreskrivit och med tillämpning av 1-3 kap., 17 kap. 1-5 §§ samt 18 kap. utsökningsbalken. Sökandens motpart skall underrättas om verkställigheten endast om beslutet om intrångsundersökning har tillkommit efter motpartens hörande. Myndigheten har rätt att ta fotografier och göra film- och ljudupptagningar av sådana föremål som den får söka efter. Myndigheten har också rätt att ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som den får söka efter.

En inråningsundersökning får inte omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Lag (2006:689).

20 g § När ett beslut om inråningsundersökning skall verkställas har motparten rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att biträdet inställer sig får verkställigheten inte påbörjas. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen därigenom onödigt fördröjs, eller
2. det finns en risk att ändamålet med åtgärden annars inte uppnås.

Vid verkställigheten får Kronofogdemyndigheten anlita det biträde av en sakkunnig som behövs.

Myndigheten får tillåta att sökanden eller ett ombud för sökanden är närvarande vid undersökningen för att bistå med upplysningar. Om ett sådant tillstånd ges, skall myndigheten se till att sökanden eller ombudet inte i större utsträckning än som kan motiveras av verkställigheten får kännedom om förhållanden som kommer fram. Lag (2006:689).

20 h § Fotografier och film- och ljudupptagningar av föremål samt kopior av och utdrag ur handlingar skall förtecknas och hållas tillgängliga för sökanden och motparten.
Lag (1998:1458).

21 § För intrång i firma som är skyddad enbart på grund av registrering får ej dömas till straff, ersättning eller annan åtgärd enligt 18-20 a § sedan registreringen hävts genom dom som vunnit laga kraft. Lag (1998:1458).

22 § Förs talan om intrång i en registrerad firma och gör den mot vilken talan förs gällande att registreringen är ogiltig,

får frågan om ogiltighet prövas endast sedan talan om hävning har väckts. Domstolen får förelägga den som gör gällande att registreringen är ogiltig att inom viss tid väcka sådan talan.

Första stycket ska också tillämpas om det i ett mål som gäller fastställsetalan avseende en registrerad firma görs gällande att registreringen är ogiltig. Lag (2010:1889).

23 § Har upphävts genom lag (2010:1889).

24 § Om det inte finns någon domstol som enligt rättegångsbalken är behörig att ta upp ett mål om hävning av registreringen av en firma, om firmaintrång eller om fastställsetala, väcks talan vid Stockholms tingsrätt. Lag (2010:1889).

25 § En domstol ska underrätta registreringsmyndigheten om en dom som gäller

1. hävning av en registrering av en firma, eller
2. intrång i en registrerad firma.

Domstolen ska även underrätta registreringsmyndigheten om en dom i ett mål i vilket förts fastställsetalan avseende en registrerad firma. Lag (2010:1889).

Firmateckning m.m.

26 § Firmateckning sker genom tydlig angivelse av den fullständiga firman och underskrift med namn av firmatecknare. Vid teckning av bifirma anges även firman för hela verksamheten.

Under likvidation eller konkurs skall firma tecknas med tillägg som anger det ändrade förhållandet.

Om firmateckning gäller i övrigt vad i andra författningar är särskilt föreskrivet för olika slag av firma.

27 § Sveriges riksbank, Svenska Skeppshypotekskassan samt annan inrättning eller sammanslutning för vilken Konungen fastställt firma har ensamrätt till denna som om firman blivit registrerad enligt denna lag. Lag (2011:455).

Överklagande

28 § Ett beslut enligt 16 l § om administrativ hävning av en registrering av en firma får inte överklagas. Detsamma gäller ett beslut genom vilket ett ärende har överlämnats till tingsrätt eller avskrivits enligt 16 j § tredje stycket. Andra beslut i ärenden om administrativ hävning får överklagas till tingsrätt inom tre veckor från dagen för beslutet. Beslut under handläggningen av ett sådant ärende får inte överklagas särskilt. Lag (2010:1889).

29 § Ett överklagande enligt 28 § görs till den tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken att pröva frågan om hävning av registrering. Om det inte finns någon domstol som enligt rättegångsbalken är behörig att pröva överklagandet, ska beslutet överklagas till Stockholms tingsrätt.

Överklagandet ges in till registreringsmyndigheten.

Vid handläggningen i domstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden. Registreringsmyndigheten ska dock inte vara part i domstolen. Lag (2010:1889).

Bemyndigande

30 § Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden om administrativ hävning av firmaregistring enligt denna lag. Lag (2010:1889).

Övergångsbestämmelser

1974:156

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.
2. Ansökan om registrering som gjorts före ikraftträdandet avgöres enligt äldre lag, om ej sökanden begär att den nya lagen tillämpas.
3. Den nya lagen äger tillämpning även på firma som registrerats enligt äldre lag. I fråga om sådan firma gäller dock punkterna 4 och 6 nedan.
4. Registrering som skett före ikraftträdandet får hävas enligt 16 § första stycket endast om förbud mot firmans användning kunnat meddelas enligt äldre lag.
5. Ensamrätt som grundas på att näringskännetecken tagits i bruk före den nya lagens ikraftträdande upphör vid utgången av juni 1976, om kännetecknet ej registrerats eller blivit inarbetat dessförinnan. Detta gäller dock ej firma som består av innehavarens släktnamn eller firma för försäkringsbolag som avses i 349 § d lagen (1948:433) om försäkringsrörelse.
6. Beträffande rätt till ersättning för firmaintrång som har skett före den nya lagens ikraftträdande gäller, förutom bestämmelserna i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer, att rätten är förlorad, om talan ej väckes före utgången av juni 1979 eller vid den senare tidpunkt som kan följa av 19 § tredje stycket andra punkten nya lagen.

7. Bestämmelserna i 21 § nya lagen äger motsvarande tillämpning i fråga om intrång som har skett före ikraftträdandet.

1994:237

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994. Den gäller inte i fråga om intrång som har gjorts innan dess.

2009:113

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2009.

2. Bestämmelserna i 18 b–18 e och 18 g §§ ska inte tillämpas när intrånget, eller försöket eller förberedelsen till intrånget, har begåtts före ikraftträdandet.

2010:1889

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2. De nya bestämmelserna ska tillämpas även på näringskännetecken som har inarbetats, firmor som har registrerats eller firmaregistreringar som har sökts före ikraftträdandet, om inte annat följer av 3.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

4. Nationella och internationella varumärken som genom registrering har beviljats skydd i Sverige enligt äldre föreskrifter ska anses utgöra sådana varumärken som avses i 10 § andra stycket 1.

-END

FML - fastighetsmäklarlag (2011:666)

-> (ersätter 1995:400)

SFS nr: 2011:666

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Fastighetsmäklarlag (2011:666)

Utfärdad: 2011-05-19

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:1455

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller en fysisk persons yrkesmässiga förmedling av fastigheter, delar av fastigheter, bostadsrätter, byggnader på annans mark, tomträtter, andelsrätter avseende lägenhet, arrenderätter eller hyresrätter. Den som bedriver sådan verksamhet kallas fastighetsmäklare.

Med förmedling avses en verksamhet som grundar sig på ett uppdragsavtal och som syftar till att anvisa en motpart med vilken uppdragsgivaren kan träffa avtal om överlåtelse eller upplåtelse.

2 § Vad som föreskrivs om fastigheter i denna lag tillämpas också på den övriga egendom som anges i 1 §.

Vid förmedling av arrenderätt eller hyresrätt tillämpas inte 18 §, 22 § och 23 § första–fjärde styckena.

Vid förmedling av nyttjanderätt ska vad som föreskrivs om säljare avse den som överlåter eller upplåter nyttjanderätten och vad som föreskrivs om köpare avse motparten.

3 § Lagen tillämpas oavsett var fastigheten är belägen, om en väsentlig del av fastighetsmäklarens uppdrag utförs i Sverige. Detta gäller inte i den utsträckning något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I). Lag (2014:1455).

Avtalsvillkor och lagens tvingande verkan

4 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för en konsument är utan verkan mot honom eller henne, om inte annat anges i lagen.

Med konsument avses en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Registrering av fastighetsmäklare

5 § Varje fastighetsmäklare ska vara registrerad hos Fastighetsmäklarinspektionen.

Skyldigheten att vara registrerad gäller inte advokater och inte heller sådana fastighetsmäklare som ägnar sig åt enbart

1. kommunal förmedling av hyresrätter,
2. kostnadsfri förmedling av hyresrätter till studerande,
3. förmedling av hyresrätter för fritidsändamål,

4. förmedling av hyresrätter till lokaler eller

5. förmedling av hyresrätter till rum där hyrestiden uppgår till högst två veckor.

Registreringen ska avse antingen yrkesmässig förmedling av all den egendom som anges i 1 § (fullständig registrering) eller yrkesmässig förmedling av enbart hyresrätter (registrering för hyresförmedlare).

Mäklaren ska betala registreringsavgift i form av ansökningsavgift och årlig avgift. Lag (2012:19).

6 § För att en fastighetsmäklare ska registreras krävs att mäklaren

1. inte är underårig, försatt i konkurs, underkastad näringsförbud eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,

2. har försäkring för skadeståndsansvar enligt 25 §,

3. har tillfredsställande utbildning,

4. har för avsikt att vara yrkesverksam som fastighetsmäklare samt

5. är redbar och i övrigt lämplig som fastighetsmäklare.

7 § Bestämmelser om vissa skyldigheter för den som driver verksamhet som fastighetsmäklare med fullständig registrering finns i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

God fastighetsmäklarsed

Allmän omsorgsplikt

8 § Fastighetsmäklaren ska utföra sitt uppdrag omsorgsfullt och i allt iaktta god fastighetsmäklarsed.

Mäklaren ska ta till vara både säljarens och köparens intresse. Inom ramen för de krav som god fastighetsmäklarsed ställer ska mäklaren särskilt beakta uppdragsgivarens ekonomiska intressen.

Avtalet med uppdragsgivaren

9 § Uppdragsavtalet ska upprättas skriftligen och skrivas under av parterna. Fastighetsmäklaren får inte åberopa ett avtalsvillkor som inte har tagits in i uppdragsavtalet eller på annat sätt har avtalats skriftligen. Detta gäller dock inte överenskommelser om ändring av egendomens pris och andra villkor för överlåtelsen eller upplåtelsen.

Om uppdraget är förenat med ensamrätt, får tiden för ensamrätten bestämmas till högst tre månader åt gången. En överenskommelse om förlängning av ensamrätten får träffas tidigast en månad innan ensamrätten ska upphöra att gälla.

Om mäklaren har sagt upp uppdragsavtalet muntligen, ska mäklaren snarast också skriftligen underrätta uppdragsgivaren om uppsägningen. Om uppdragsgivaren har sagt upp avtalet, ska mäklaren snarast skriftligen bekräfta uppsägningen.

Handpenning och deposition av mottagna tillgångar

10 § Handpenning som fastighetsmäklaren har tagit emot ska snarast överlämnas till säljaren, om inte annat har

överenskommit genom ett depositionsavtal.

Pengar och andra tillgångar som mäklaren får hand om för någon annans räkning ska hållas skilda från egna tillgångar.

Ett depositionsavtal ska upprättas skriftligen och skrivas under av parterna.

Förbud mot viss förmedling och handel med fastigheter

11 § En fastighetsmäklare får inte i anslutning till sitt förmedlingsuppdrag köpa en fastighet som han eller hon har eller har haft i uppdrag att förmedla.

12 § En fastighetsmäklare får inte förmedla en fastighet till eller från

1. sin make eller sambo,
2. sitt syskon eller sin släkting i rätt upp- eller nedstigande led,
3. någon som mäklaren är besvägrad med i rätt upp- eller nedstigande led eller på sådant sätt att den ene är gift med den andres syskon eller
4. någon annan sådan närstående som avses i 4 kap. 3 § konkurslagen (1987:672).

Om någon som är mäklaren närstående förvärvar en fastighet som mäklaren före förvärvet har haft i uppdrag att förmedla, ska mäklaren genast anmäla förvärvet till Fastighetsmäklarinspektionen. Lag (2012:19).

13 § En fastighetsmäklare får inte bedriva handel med

fastigheter.

Förbud mot förtroenderubbande verksamhet

14 § En fastighetsmäklare får inte ägna sig åt verksamhet som är ägnad att rubba förtroendet för honom eller henne som mäklare.

Enbart det förhållandet att mäklaren får ersättning för en annan verksamhet än förmedling av fastigheter ska inte anses rubba förtroendet för mäklaren, under förutsättning att ersättningen är endast obetydlig. Mäklaren ska tydligt upplysa tilltänkta säljare och köpare om verksamheten samt om den ersättning som mäklaren får för den. Upplysningen ska lämnas till uppdragsgivaren innan uppdragsavtalet ingås och i övrigt snarast.

Förbud mot att uppträda som ombud

15 § En fastighetsmäklare får inte som ombud företräda säljare gentemot köpare eller köpare gentemot säljare. Mäklaren får dock åta sig begränsade uppgifter.

Rådgivnings- och upplysningsskyldighet

16 § Fastighetsmäklaren ska, i den utsträckning som god fastighetsmäklarsed kräver det, ge tilltänkta köpare och säljare de råd och upplysningar som de kan behöva om fastigheten och andra förhållanden som har samband med överlåtelsen. Mäklaren ska i förväg upplysa tilltänkta köpare om hur säljaren avser att genomföra försäljningen.

Mäklaren ska verka för att säljaren före överlåtelsen lämnar de uppgifter om fastigheten som kan antas vara av betydelse

för en köpare. Mäklaren ska skriftligen upplysa en köpare om det ansvar som denne har för att undersöka fastigheten och ska verka för att han eller hon före köpet gör eller låter göra en sådan undersökning.

Om mäklaren har iakttagit eller annars känner till eller med hänsyn till omständigheterna har särskild anledning att misstänka något om fastighetens skick som kan antas ha betydelse för en köpare, ska mäklaren särskilt upplysa denne om detta.

Kontroll av förfoganderätts- och inskrivningsförhållanden

17 § Fastighetsmäklaren ska kontrollera vem som har rätt att förfoga över fastigheten och vilka inteckningar, servitut och andra rättigheter som belastar den. Mäklaren ska också kontrollera om fastigheten har del i en eller flera gemensamhetsanläggningar.

Avser förmedlingen en bostadsrätt, ska mäklaren kontrollera vem som har rätt att förfoga över bostadsrätten och om den är pantsatt.

Tillhandahållande av en objektsbeskrivning

18 § Fastighetsmäklaren ska tillhandahålla en tilltänkt köpare som är konsument en skriftlig beskrivning av fastigheten (objektsbeskrivning).

Objektsbeskrivningen ska innehålla uppgift om fastighetens beteckning, taxeringsvärde, areal och driftskostnader och om vilka inteckningar, servitut och andra rättigheter som belastar den, liksom uppgift om gemensamhetsanläggningar. Objektsbeskrivningen ska också innehålla uppgift om byggnadens

ålder, storlek och byggnadssätt.

Avser förmedlingen en bostadsrätt, ska objektsbeskrivningen innehålla uppgift om bostadsrättsföreningens namn, pantsättning av bostadsrätten, andelstal och upplåten mark. Objektsbeskrivningen ska också innehålla uppgift om lägenhetens nummer, storlek, årsavgift och beslutade ändringar av denna samt driftskostnader. Mäklaren ska även tillhandahålla den senast tillgängliga årsredovisningen för bostadsrättsföreningen och föreningens registrerade stadgar. Om det inte finns någon årsredovisning, ska föreningens ekonomiska plan tillhandahållas.

Mäklaren ska erbjuda en skriftlig beräkning av boendekostnaderna.

Upplysning om förfoganderätt

19 § Innan en fastighet överläts ska fastighetsmäklaren upplysa köparen om vem som har rätt att förfoga över fastigheten.

Förteckning över anbud och övrig dokumentation

20 § Fastighetsmäklaren ska föra anteckningar över förmedlingsuppdraget. Mäklaren ska också upprätta en förteckning över de anbud som lämnas på fastigheten med angivande av anbudsgivarens namn, kontaktuppgifter, det belopp som bjudits och tidpunkt för när anbudet lämnades samt villkor för anbudet.

Dokumentationen ska överlämnas till uppdragsgivaren när uppdraget slutförts. Om ett överlåtelseavtal ingås, ska även den som köpt eller sålt fastigheten få dokumentationen när

uppdraget slutförts.

Medverkan i samband med överlåtelsen

21 § Fastighetsmäklaren ska verka för att köparen och säljaren träffar överenskommelse i frågor som behöver lösas i samband med överlåtelsen. Om inte annat har avtalats, ska mäklaren hjälpa köparen och säljaren att upprätta de handlingar som behövs för överlåtelsen.

Upplysning om möjlig rätt till ersättning

22 § Upphör uppdragsavtalet utan att fastigheten överlåtit, ska fastighetsmäklaren upplysa säljaren om att en senare överlåtelse kan ge mäklaren rätt till ersättning.

Fastighetsmäklarens ersättning

23 § Om inte annat har avtalats, ska fastighetsmäklarens ersättning beräknas efter viss procent på köpeskillingen (provision).

Mäklaren har rätt till provision endast om avtalet om överlåtelse har träffats genom mäklarens förmedling mellan uppdragsgivaren och någon som har anvisats av mäklaren.

Har mäklaren fått uppdraget med ensamrätt och träffas utan mäklarens förmedling avtal om överlåtelse inom den tid som ensamrätten gäller, har mäklaren rätt till provision som om avtalet förmedlats av honom eller henne.

Ska mäklaren ersättas i form av provision, har mäklaren rätt till ersättning för utlägg endast om en särskild överenskommelse har träffats om detta.

I 12 kap. 65 a § första stycket jordabalken finns bestämmelser om ersättning vid förmedling av hyreslägenheter för bostadsändamål.

24 § Fastighetsmäklarens ersättning kan sättas ned om mäklaren vid uppdragets utförande har åsidosatt sina skyldigheter mot köparen eller säljaren. Detta gäller dock inte om åsidosättandet är av ringa betydelse.

Skadestånd

25 § Om fastighetsmäklaren uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter enligt 8–22 §§, ska han eller hon ersätta den skada som till följd av detta drabbar köparen eller säljaren. Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Om mäklaren har betalat skadestånd till köparen på grund av skada som köparen har tillfogats genom att fastigheten avviker från vad köparen har haft anledning att räkna med, kan mäklaren kräva tillbaka skadeståndet från säljaren i den mån också säljaren är ansvarig för skadan och det inte är oskäligt att säljaren i sista hand får bära detta ansvar ensam.

Underrättelse om skadeståndskrav

26 § En köpare eller säljare som vill kräva skadestånd enligt 25 § ska underrätta fastighetsmäklaren om detta inom skälig tid efter det att han eller hon insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för kravet. Om köparen eller säljaren inte underrättar mäklaren inom denna tid, faller rätten till skadestånd enligt denna lag bort.

Första stycket gäller inte om mäklaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Preskription

27 § I fråga om preskription tillämpas preskriptionslagen (1981:130).

Tillsyn

28 § Fastighetsmäklarinspektionen utövar tillsyn över de fastighetsmäklare som är registrerade enligt 5 §.

Inspektionen ska se till att fastighetsmäklarna i sin verksamhet uppfyller sina skyldigheter enligt denna lag.

Inspektionen ska inom sitt verksamhetsområde utöva tillsyn även enligt lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

En registrerad mäklare är skyldig att låta

Fastighetsmäklarinspektionen granska akter, bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten samt att lämna de uppgifter som begärs för tillsynen. Lag (2012:19).

29 § Fastighetsmäklarinspektionen ska återkalla registreringen för den fastighetsmäklare som

1. inte längre uppfyller kraven enligt 6 §,
2. inte betalar registreringsavgift eller
3. handlar i strid mot sina skyldigheter enligt denna lag.

Om det kan anses tillräckligt, får Fastighetsmäklarinspektionen

i stället meddela varning eller erinran. Är förseelsen ringa, får påföljd underlåtas.

Fastighetsmäklarinspektionen eller, efter överklagande, domstol får besluta att en återkallelse av registrering ska gälla omedelbart. Lag (2012:19).

Överklagande

30 § Fastighetsmäklarinspektionens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2012:19).

Straffansvar

31 § Den som uppsåtligen yrkesmässigt förmedlar fastigheter i strid mot vad som föreskrivs om registrering i 5 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Bemyndigande

32 § Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter enligt denna lag.

Övergångsbestämmelser

2011:666

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011, då fastighetsmäklarlagen (1995:400) ska upphöra att gälla.

2. Den upphävda lagen gäller fortfarande i fråga om uppdragsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

-END

Lag (2008:990) om företagshypotek

SFS nr: 2008:990

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L1

Rubrik: Lag (2008:990) om företagshypotek

Utfärdad: 2008-11-20

Ändring införd: t.o.m. SFS 2008:1079

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Med företagshypotek avses en säkerhetsrätt enligt bestämmelserna i denna lag.

2 § En näringsidkare som vill upplåta företagshypotek i sin näringsverksamhet har rätt att få inskrivning av ett visst belopp i verksamheten (företagsinteckning). Bevis om inteckningen kallas företagsinteckningsbrev.

Ett företagsinteckningsbrev utfärdas antingen i skriftlig form (skriftligt företagsinteckningsbrev) eller genom registrering i inteckningsbrevsregistret enligt lagen (2008:1075) om inteckningsbrevsregister (elektroniskt företagsinteckningsbrev).

Det som sägs om näringsidkare i denna lag gäller även den som avser att utöva näringsverksamhet men som ännu inte har påbörjat verksamheten. Om en näringsidkare avlider, träder dödsboet i näringsidkarens ställe. Lag (2008:1079).

3 § Ett företagshypotek upplåts genom att näringsidkaren överlämnar företagsinteckningsbrevet som säkerhet för en fordran.

Ett elektroniskt företagsinteckningsbrev ska anses ha överlämnats till borgenären, när borgenären eller någon som företräder honom eller henne har registrerats som inteckningsbrevshavare i inteckningsbrevsregistret.
Lag (2008:1079).

4 § Ett konkursbo kan inte beviljas företagsinteckning och kan inte heller upplåta företagshypotek.

2 kap. Företagshypotek

Egendom som omfattas av företagshypotek

1 § Ett företagshypotek omfattar näringsidkarens lösa egendom i den mån egendomen hör till den intecknade verksamheten.

Företagshypoteket omfattar inte

1. kassa- och bankmedel,
2. aktier och andra finansiella instrument, avsedda för allmän omsättning,
3. egendom som kan vara föremål för panträtt på grund av inteckning, eller
4. egendom som varken kan utmätas eller ingå i konkurs.

2 § Om en intecknad verksamhet överlåts, omfattar företagshypoteket överlåtarens fordran på ersättning till den

del denna avser egendom som omfattades av hypoteket vid överlåtelsen.

Förföljelse rätt

3 § Om en intecknad verksamhet överläts och det i överlåtelsen ingår egendom som omfattas av företagshypoteket, gäller hypoteket i egendomen hos förvärvaren. Om förvärvaren överlåter egendomen eller upplåter särskild rätt i den eller om egendomen skadas eller tas i anspråk genom expropriation eller liknande förfarande, omfattar företagshypoteket förvärvarens fordran på ersättning. Företagshypoteket ger företräde till betalning framför ett hypotek i samma egendom som grundar sig på upplåtelse av förvärvaren.

Borgenären förlorar sin rätt enligt första stycket, om han eller hon inte inom sex månader från det att överlåtaren eller förvärvaren har underrättat honom eller henne om överlåtelsen och senast inom arton månader från det att verksamheten frånträdde väcker talan mot förvärvaren om betalning ur egendomen och anmäler det till inskrivningsmyndigheten.

Det som sägs i denna paragraf om förvärvaren gäller också förvärvarens dödsbo.

4 § Bestämmelserna i 3 § ska tillämpas också när den intecknade verksamheten och egendom som omfattas av ett företagshypotek övergår till någon annan genom skifte av handelsbolags tillgångar eller genom bodelning av någon annan anledning än näringsidkarens död.

Borgenärens rätt till betalning på grund av företagshypotek

5 § En borgenär som har företagshypotek för sin fordran har

rätt att vid utmätning eller i konkurs, med den företrädesrätt
inteckningen medför enligt lag, få betalt för fordringen ur
egendom som omfattas av hypoteket upp till
företagsinteckningsbrevets belopp.

I den mån inteckningsbrevets belopp inte räcker till betalning,
har borgenären rätt att få betalt ur egendomen genom ett
tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av
inteckningsbrevets belopp samt ränta på detta belopp från den
dag då egendomen utmättes eller konkursansökningen gjordes.
Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar den av
Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande referensräntan
enligt 9 § räntelagen (1975:635), ökad med fyra procentenheter.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om
inteckningsbrevet utgör säkerhet för borgenären i andra hand.

6 § Överlämnas flera företagsinteckningsbrev som säkerhet för
en fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller
gäller de omedelbart efter varandra, ska bestämmelserna i 5 §
om inteckningsbrevets belopp avse inteckningsbrevens
sammanlagda belopp.

7 § Borgenärens rätt till betalning ur egendomen gäller även om
fordringen har preskriberats eller inte har anmälts av
borgenären efter kallelse på okända borgenärer.

8 § En borgenär som har företagshypotek som säkerhet för sin
fordran har rätt att söka betalning ur egendom som omfattas av
företagshypoteket trots att fordringen inte är förfallen till
betalning, om

1. den intecknade verksamheten eller en väsentlig del av den
överläts, upphör eller övergår till någon annan genom skifte av
handelsbolags tillgångar eller genom bodelning av någon annan

anledning än näringsidkarens död, eller

2. egendomen till följd av vanvård, naturhändelse eller av någon annan därmed jämförlig orsak försämras eller minskas så att säkerhetens värde går ned väsentligt.

Vid utmätning av egendom som omfattas av företagshypotek har inteckningsborgenären rätt till betalning ur egendomen enligt 8 kap. utsökningsbalken även om fordringen inte är förfallen till betalning.

Företagshypotekets förhållande till kvarstad

9 § Företagshypotek omfattar inte kvarstadsbelagd egendom, om inteckningen söks samma dag som kvarstadsbeslutet meddelas eller senare. Hävs kvarstaden, gäller dock företagshypoteket även i den egendomen såvida den inte är utmätt eller tagen i anspråk genom betalningssäkring.

3 kap. Företagsinteckning

Inteckningens omfattning

1 § En företagsinteckning beviljas i all den näringsverksamhet som näringsidkaren vid varje tid utövar i Sverige.

Inteckningars företräde

2 § Bestämmelser om den förmånsrätt som följer med företagsinteckning finns i förmånsrättslagen (1970:979).

3 § En företagsinteckning ger företräde i förhållande till annan företagsinteckning i den tidsföljd i vilken

inteckningarna söks. Inteckningar som söks på samma inskrivningsdag ger lika rätt, om inte annat följer av 4 kap. 13 §.

Inteckningars och inteckningsbrevs giltighet i vissa fall

4 § Om egendom som omfattas av företagshypotek har blivit utmätt och inteckningsborgenären har tillerkänts betalning ur egendomen, är företagsinteckningen utan verkan till ett belopp som motsvarar vad som har erhållits på företagsinteckningsbrevets belopp. Detsamma gäller om borgenären har tillerkänts betalning ur sådan egendom i konkurs.

5 § Om en företagsinteckning blir utan verkan, är även företagsinteckningsbrevet utan verkan. Ändras i annat fall en inteckning, får inteckningsbrevet verkan i enlighet med inteckningens ändrade innehåll.

Dödning av förkommet inteckningsbrev medför inte att inteckningen blir utan verkan.

4 kap. Inskrivningsförfarandet

Företagsinteckningsregister och inskrivningsmyndighet

1 § För inskrivning enligt denna lag ska det föras ett register med hjälp av automatiserad behandling, benämnt företagsinteckningsregistret. Detta ska ge offentlighet åt den information som ingår i registret.

Regeringen meddelar föreskrifter om registrets innehåll, närmare ändamål och behandling av uppgifter samt om personuppgiftsansvar enligt personuppgiftslagen (1998:204).

Regeringen får meddela föreskrifter om expeditonsavgifter för bevis om inskrivningsåtgärd.

2 § Ärenden om företagsinteckning eller annan införing i företagsinteckningsregistret på grund av bestämmelse i denna lag eller annan författning (inskrivningsärenden) handläggs av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet. Regeringen bestämmer vilken myndighet som ska vara inskrivningsmyndighet.

Handläggningen av inskrivningsärenden

3 § Vid behandlingen hos inskrivningsmyndigheten av inskrivningsärenden tillämpas inte bestämmelserna i 10 § andra stycket, 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223). Av 37 a och 37 b §§ lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter framgår att inskrivningsmyndigheten ska ompröva beslut om stämpelskatt i vissa fall.

Ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden ska vara skriftliga.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om ingivning av ansökningar och anmälningar i inskrivningsärenden. Lag (2008:1079).

3 a § I inskrivningsärenden behöver ombud inte visa upp skriftlig fullmakt annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs. Lag (2008:1079).

4 § Inskrivningsärenden tas upp på en inskrivningsdag. Inskrivningsdag hålls till klockan tolv varje måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag som inte är helgdag. Med helgdag avses även midsommarafton, julafton och nyårsafton. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att en

inskrivningsdag ska ställas in, om det finns särskilda skäl till det.

En ansökan eller anmälan som har kommit in efter klockan tolv en viss dag anses gjord på nästföljande inskrivningsdag.

5 § Hos inskrivningsmyndigheten förs dagbok över inskrivningsärendena. Handlingarna i sådana ärenden förs samman i akter.

Har sökanden eller någon annan lämnat en uppgift eller förklaring av betydelse för ärendets prövning eller har en särskild utredning gjorts i ärendet, ska detta antecknas i akten. I akten tas även upp förelägganden och andra beslut som inte ska föras in i företagsinteckningsregistret.

6 § Om det är nödvändigt för utredningen, får ett inskrivningsärende skjutas upp till en viss senare inskrivningsdag.

Om ett ärende skjuts upp, får sökanden föreläggas att lägga fram den utredning eller de uppgifter som behövs. Ansökningen får förklaras förfallen, om sökanden inte följer föreläggandet. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om detta.

Ett inskrivningsärende får vidare skjutas upp till en viss senare inskrivningsdag, om ärendet med hänsyn till beskaffenhet eller omfattning inte lämpligen kan prövas omedelbart. Ett ärende som har skjutits upp av denna anledning ska tas upp till prövning senast på femte inskrivningsdagen efter den inskrivningsdag då ansökningen gjordes.

7 § Ett beslut ska föras in i företagsinteckningsregistret, om beslutet innebär att en ansökan i ett inskrivningsärende

bifalls, avslås eller förklaras förfallen eller att ett ärende skjuts upp. Skälen för beslutet ska antecknas i akten eller i dagboken, om beslutet innebär att ansökningsärendet inte bifalls.

Ett beslut som ska föras in i registret meddelas genom införandet och ska anses ha det innehåll som framgår av registret.

8 § Om ett beslut i ett inskrivningsärende har gått emot sökanden eller någon annan, ska denne genast underrättas om beslutet. I underrättelsen ska anges de skäl för beslutet som har antecknats i akten eller i dagboken och vad den som vill överklaga beslutet ska göra.

9 § Om ett inskrivningsärende enligt beslut av domstol ska tas upp till ny handläggning av inskrivningsmyndigheten, ska det ske genast efter det att beslutet har kommit myndigheten till handa.

Inteckningsansökan

10 § En ansökan om företagsinteckning ska innehålla uppgift om det belopp på vilket inteckningen ska lyda.

Inteckningens belopp ska anges i svenska kronor eller i sådan utländsk valuta för vilken det löpande finns tillgång till en tillförlitlig kurs för växling mellan den aktuella valutan och svenska kronor.

Sökanden ska lämna styrkt uppgift om namn eller firma och person- eller organisationsnummer. Om uppgifterna redan finns registrerade hos inskrivningsmyndigheten behöver sökanden inte styrka dessa.

11 § En ansökan om företagsinteckning ska avslås, om

1. bestämmelserna i 3 § andra stycket eller 10 § inte har följts, eller

2. sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den inskrivningsdag då inteckningen söks.

12 § Om det inte finns något som hindrar det, ska företagsinteckning beviljas och företagsinteckningsbrev utfärdas på grund av inteckningen.

Om ett elektroniskt företagsinteckningsbrev utfärdas i stället för ett tidigare utfärdat skriftligt företagsinteckningsbrev, förlorar det skriftliga företagsinteckningsbrevet sin giltighet. Utfärdas ett skriftligt företagsinteckningsbrev i stället för ett tidigare utfärdat elektroniskt företagsinteckningsbrev, förlorar det elektroniska företagsinteckningsbrevet sin giltighet.

Bestämmelser om utfärdande av nytt inteckningsbrev i stället för inteckningsbrev som har dödats finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling. Lag (2008:1079).

13 § En företagsinteckning som skulle medföra lika företrädesrätt som en annan inteckning ska vid inskrivningen förklaras gälla efter den andra inteckningen, om sökanden begär det. En inteckning som sätts efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

Inteckningsåtgärder

14 § Ett företagsinteckningsbrev får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av inteckningsbrevets innehavare bytas ut mot två eller flera nya inteckningsbrev

(utbyte). I fråga om de nya inteckningsbrevens inbördes företrädesrätt gäller 13 §.

15 § Företagsinteckningar som har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevens innehavare föras samman till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning ska gälla med den förmånsrätt som tillkommer den av de sammanförda inteckningarna som har sämsta rätt. Sammanföring får ske endast om inteckningarna är bestämda i samma valuta.

Inteckningar som är införda i inteckningsbrevsregistret får sammanföras endast om samtliga inteckningar som omfattas av åtgärden är införda i registret och har samma inteckningsbrevshavare.

En inteckning som avses i första stycket ska förklaras gälla för ett lägre belopp än det som de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår till, om sökanden begär det och inteckningsbrevens innehavare medger det. Lag (2008:1079).

16 § En företagsinteckning får på ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare sättas ned efter en annan inteckning (nedsättning). En inteckning som sätts ned efter en annan inteckning gäller också efter en inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än den andra inteckningen, även om detta inte anges i beslutet.

17 § På ansökan av den vars egendom intecknats och efter medgivande av företagsinteckningsbrevets innehavare får en företagsinteckning dödas (dödning).

Bestämmelser om dödning av inteckning när inteckningsbrevet har förkommit finns i lagen (1927:85) om dödande av förkommen

handling.

18 § I fall då medgivande krävs enligt 14-17 §§ fordras att företagsinteckningsbrevet lämnas in till inskrivningsmyndigheten eller, i fråga om elektroniskt företagsinteckningsbrev, att det finns hinder mot avregistrering enligt 9 § lagen (2008:1075) om inteckningsbrevsregister och att någon begäran om att hindret ska hävas inte har framställts. Lag (2008:1079).

Anteckning och rättelse i företagsinteckningsregistret

19 § På ansökan av den som innehar ett företagsinteckningsbrev ska innehavet antecknas i företagsinteckningsregistret. Om sökanden åberopar ett skriftligt företagsinteckningsbrev och det finns anledning att anta att sökanden inte innehar detta, ska han eller hon föreläggas att visa upp brevet. Om någon annan redan är antecknad som innehavare, ska inskrivningsmyndigheten sedan det nya innehavet har antecknats ta bort den tidigare anteckningen och underrätta den vars innehav var antecknat.

En anteckning om innehav ska tas bort, om

1. den vars innehav har antecknats anmäler att innehavet har upphört, eller
2. den som innehar ett skriftligt företagsinteckningsbrev, den som är registrerad som inteckningsbrevshavare enligt lagen (2008:1075) om inteckningsbrevsregister eller som är att anse som inteckningsbrevshavare enligt 2 § andra stycket samma lag begär det. Lag (2008:1079).

20 § I företagsinteckningsregistret ska det antecknas när

1. en borgenär enligt 2 kap. 3 § andra stycket har anmält att han eller hon väckt talan om betalning ur egendom som omfattas av företagshypotek, eller

2. det har anmälts till inskrivningsmyndigheten att betalning vid utmätning eller i konkurs har utfallit på ett företagsinteckningsbrevs belopp.

Det kan även i andra fall följa av lag eller annan författning att ett visst förhållande ska antecknas i registret.

En anteckning i registret ska tas bort, om den uppenbarligen inte längre har någon betydelse.

21 § En uppgift som har förts in i företagsinteckningsregistret ska rättas, om uppgiften innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av inskrivningsmyndighetens eller någon annans skrivfel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel. Det inbördes företrädet mellan inteckningar som berörs av en rättelse ska bestämmas efter vad som är skäligt, om rättelsen kan skada den vars egendom har intecknats eller någon innehavare av företagsinteckningsbrev.

Innan rättelse sker, ska inskrivningsmyndigheten ge den som berörs av åtgärden, om han eller hon är känd, tillfälle att yttra sig. Även den myndighet som avses i 5 kap. 3 § ska ges tillfälle att yttra sig. Något yttrande behöver dock inte inhämtas, om det är uppenbart obehövligt.

En anteckning om ärendet ska göras i registret, om inte beslut meddelas samma dag som ärendet har tagits upp.

Denna paragraf gäller i stället för 28 § personuppgiftslagen (1998:204).

22 § Ett beslut i ett ärende om rättelse meddelas genom att beslutet förs in i registret. Skälen för beslutet antecknas i akten eller i dagboken. I stället för bevis eller handling som har utfärdats i enlighet med den uppgift som tidigare förts in ska en ny sådan handling utfärdas.

Den tidigare handlingen ska krävas in, göras obrukbar och behållas av inskrivningsmyndigheten. Den som innehar handlingen är skyldig att lämna in den för detta ändamål. I föreläggande att fullgöra en sådan skyldighet får vite sättas ut. Vitet döms ut av inskrivningsmyndigheten.

Överklagande

23 § Ett beslut av inskrivningsmyndigheten i ett inskrivningsärende får överklagas till tingsrätten av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot. Ett beslut som inte är slutligt får överklagas endast i de fall som avses i 37 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Behörig domstol är den tingsrätt inom vars domkrets inskrivningsmyndigheten är belägen.

Vid överklagande tillämpas lagen om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

24 § Den som vill överklaga ett beslut av inskrivningsmyndigheten ska göra det skriftligen. Skrivelsen ska lämnas in till inskrivningsmyndigheten.

Om överklagandet avser ett slutligt beslut, ska skrivelsen ha kommit in till inskrivningsmyndigheten inom tre veckor från den dag då en underrättelse eller ett bevis om beslutet hölls tillgängligt för sökanden. Skrivelsen får dock alltid lämnas in

inom fyra veckor från den inskrivningsdag då beslutet meddelades.

I fråga om klagotid för överklagande av ett beslut som avses i 37 § lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas bestämmelserna i 38 § första och andra styckena samma lag.

25 § Om det överklagade beslutet har antecknats i företagsinteckningsregistret, ska uppgift om överklagandet föras in i registret. När det finns ett lagakraftvunnet beslut med anledning av överklagandet, ska beslutets innehåll antecknas i registret.

26 § Ett beslut i ett ärende om rättelse får överklagas även av den myndighet som avses i 5 kap. 3 §.

5 kap. Rätt till ersättning i vissa fall

1 § Om någon lider skada till följd av ett tekniskt fel i företagsinteckningsregistret eller i någon anordning som hos inskrivningsmyndigheten eller annan statlig myndighet är ansluten till registret, har han eller hon rätt till ersättning av staten.

Ersättningen ska efter skälighet sättas ned eller helt falla bort, om den skadelidande har medverkat till förlusten genom eget vållande.

Om personuppgifter i företagsinteckningsregistret har behandlats i strid med denna lag eller andra föreskrifter om registret, är också 48 § personuppgiftslagen (1998:204) tillämplig.

2 § En rättsägare som avses i 4 kap. 21 § har rätt till ersättning av staten, om han eller hon lider skada till följd

av ett beslut i ett ärende om rättelse. Ersättning betalas dock inte, om den skadelidande med hänsyn till felets beskaffenhet eller andra omständigheter borde ha insett att fel förekommit.

3 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som företräder staten i ärenden om ersättning enligt 1 eller 2 §.

4 § Om den som enligt 1 eller 2 § är berättigad till ersättning av staten har haft rätt att kräva beloppet som skadestånd av någon annan, träder staten in i rätten mot denne.

Ersättning enligt 1 eller 2 § på grund av domstols dom betalas ut sedan domen har vunnit laga kraft.

5 § Den som genom oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i ett inskrivningsärende uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada ska ersätta skadan.

Om skadan vållas i tjänsten av en arbetstagare, ska skadan ersättas av arbetsgivaren.

Rätten till skadestånd faller bort om talan inte väcks inom tio år från det att inskrivningsärendet avgjordes.

Bestämmelserna i första-tredje styckena får inte frångås om det är till nackdel för en skadelidande. Lag (2008:1079).

Övergångsbestämmelser

2008:990

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009, då lagen (2003:528) om företagsinteckning ska upphöra att gälla.

2. I fråga om en företagsinteckning som beviljats före ikraftträdandet gäller lagen (2003:528) om företagsinteckning fram till den 1 januari 2010. Under år 2009 gäller den upphävda lagen också i övrigt i frågor som berör den vars egendom omfattas av en företagsinteckning enligt den lagen.

3. Om lagen (2003:528) om företagsinteckning gäller för en företagsinteckning när en ansökan om konkurs, företagsrekonstruktion eller utmätning inkommer till domstolen eller Kronofogdemyndigheten, tillämpas lagen under hela förfarandet.

4. Om en borgenär har väckt talan enligt punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (2008:988) om ändring i förmånsrättslagen (1970:979) gäller, i stället för vad som sägs i punkten 2 ovan, lagen (2003:528) om företagsinteckning till dess att tre månader förflutit från det att domstolen skilt sig från målet genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

5. När lagen (2003:528) om företagsinteckning inte längre gäller för en företagsinteckning, ska företagsinteckningen anses som en företagsinteckning enligt denna lag. En upplåten företagsinteckning ska anses vara ett företagshypotek.

6. En inteckning som är begränsad enligt 3 kap. 1 § andra stycket lagen (1984:649) om företagshypotek, en regional inteckning enligt 13 § lagen (1984:650) om införande av lagen om företagshypotek och en inteckning i näringsverksamhet som flera utövar gemensamt behåller sitt tillämpningsområde.

-END

FörmL - förmånsrättslag (1970:979)

SFS nr: 1970:990

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L1

Rubrik: Lag (1970:990) om förmånsrätt för fordran på grund av fastighetsbildning

Utfärdad: 1970-12-17

Ändring införd: t.o.m. SFS 2012:182

1 § Har vid en förrättning enligt fastighetsbildningslagen (1970:988) bestämts att en ägare eller en tidigare ägare av en fastighet ska betala ersättning till en annan sakägare och har fordran på ersättning inte förfallit till betalning tidigare än ett år före utmätning eller konkursansökan, ska med fordringen följa förmånsrätt enligt 6 § 1 förmånsrättslagen (1970:979).

Samma förmånsrätt tillkommer fordran på ersättning i pengar enligt 5 kap. 31 § tredje stycket fastighetsbildningslagen för skog som inte kunnat tas ut inom föreskriven tid.

Lag (2012:182).

2 § Följande beslut skall antecknas i fastighetsregistrets inskrivningsdel när de har vunnit laga kraft:

1. beslut om att en ägare eller en tidigare ägare skall betala ersättning enligt 1 § första stycket,

2. beslut om rätt enligt 5 kap. 31 § tredje stycket fastighetsbildningslagen (1970:988) att ta ut skog, samt

3. beslut enligt 5 kap. 12 a § första stycket fastighetsbildningslagen.

Beslut som anges i första stycket 1 och 2 skall dock inte antecknas, om det sammanlagda kapitalbeloppet av de ersättningar för vilka en fastighet enligt 1 § första stycket svarar inte uppgår till ettusen kronor. Lag (2000:235).

3 § Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av konungen eller av myndighet som Konungen bestämmer.

Övergångsbestämmelser

1970:990

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1972, då lagen (1926:335) om säkerhet för utbekommande av vissa ersättningar i anledning av laga skifte eller annan jorddelningsförrättning och lagen (1965:194) angående säkerhet för ersättning enligt lagen om sammanföring av samfällid vägmark och av järnvägsmark med angränsande fastighet m.m. skall upphöra att gälla. De upphävda lagarna gäller dock alltjämt i fråga om ersättning som bestämts enligt äldre lagstiftning om fastighetsbildning.

2012:182

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättning som beslutats enligt lagen (1987:11) om exploateringssamverkan.

-END

HB - handelsbalken (23 januari 1736)

SFS nr: 1736:0123 2

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Handelsbalk (1736:0123 2)

Utfärdad: 1736-01-23

Ändring införd: t.o.m. SFS1986:798

1 kap. Om köp och skifte

1 § har upphävts genom lag (1915:218).

2 § har upphävts genom lag (1905:38 s.1).

3 § har upphävts genom lag (1905:38 s.1).

4 § har upphävts genom lag (1905:38 s.1).

5 § Säljer man tvem ett; gälde skadan åter, (och böte tio daler,) och den behålle godset, som först köpte.

6 § har upphävts genom lag (1905:38 s.1).

7 § har upphävts genom lag (1905:38 s.1).

8 § har upphävts genom lag (1924:321).

9 § har upphävts genom förordning (1858:85).

10 § De varor, som av stadens vräkare böra skådas och prövas, må köparen ej taga till sig, förr än det skett är; eller böte köparen och säljaren, vardera tio daler.

11 § har upphävts genom förordning (1858:85).

2 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)

3 kap. Huru burskap vinnas må

1 § Vill någon burskap vinna, evad han är inländsk (eller utländsk) man; söke det hos (borgmästare och råd), och höre de stadens borgerskap där över: varder det honom då av (borgmästare och råd) beviljat; sätte där borgen, att han skall till det minsta sex år i staden bo, och all stadens rätt och rättighet efter makt sin uppehålla; nämne ock den handel och näring, eller det hantverk, där han i stadens bok må inskrivas före, (och göre så vanlig borgare ed;) sedan gives honom burbrev där å.

2 § Den, som haver sitt hemvist utrikes, må ej vinna burskap här i riket, så länge han står i lydno under annan överhet.

3 § Ej må någon vara borgare i tvenne städer tillika. Varder någon där med funnen, böte femtio daler. (Vill någon bruka flere hantverk än ett, eller idka både köpenskap och hantverk; söke där lov till.) Förordning (1857:62 s.8).

4 § har upphävts genom förordning (1857:62 s.8).

5 § Vill man säga upp burskap; göre det inför (borgmästare och råd), sex månader förr, än han sin borgerliga näring avträder, eller ifrån orten flyttar, och vise, att han sin borgareplikt fullgjort haver, som sagt

är. Flyttar han utrikes; give ut sjätte penningen av all sin egendom, Konungen och staden till tveskiftes, där ej annorlunda emellan bägge riken slutet är. Förer han egendomen ut, eller bjuder han till att skaffa den bort, förr än avgiften betald är; have då förverkat hälften därav. (Viker han ock själv av, innan han i detta fall rätt för sig gjort; varde för menedare förklarad.) Flyttar han till annan ort inrikes; vare för avgift fri, där ej annorlunda särskilt stadgat är. Flyttar han förr, än han burskap uppsagt, och bevis undfått, att han sin borgareplikt fullgjort; böte femtio daler, och njute dessförinnan ej burskap i annan stad. Förordning (1844:41 s.3).

4 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)

5 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)

6 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)

7 kap. har upphävts genom förordning (1864:41 s.1)

8 kap. har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

9 kap. Om försträckningar i penningar, eller varor, och ränta därav

1 § har upphävts genom lag (1936:82).

2 § har upphävts genom lag (1936:82).

3 § har upphävts genom lag (1936:82).

4 § har upphävts genom lag (1936:82).

5 § Haver någon av samma man fått flera lån, än ett, och förbundit sig, att för det ena giva större ränta, och för det andra mindre, eller

ingen; där må skuldenär avräkna det, som betalas, å vilketdera lån han helst vill; dock ej förr, än förfallodagen inne är. Ej må något på huvudstolen avräknas, förr än räntan gulden är.

6 § har upphävts genom lag (1907:71 s.2).

7 § har upphävts genom lag (1907:71 s.2).

8 § har upphävts genom lag (1905:38 s.16).

9 § har upphävts genom lag (1915:218).

10 § har upphävts genom lag (1975:636).

11 § har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

12 § har upphävts genom förordning (1862:10 s.1).

10 kap. Om pant och borgen

1 § Sätter man i pant guld, silver, eller vad det helst är i lösören; göre det med tvenne vittnen, eller tage där å handskrift av honom, som panten i händer får.

2 § Nu är dag ute, och löses ej panten åter; have då panthavaren våld, att den å häradstinget en gång, och i staden å tre måndagar, uppbjuda och sedan lagligen värdera och mäta låta. Vill då ägaren lösa panten åter; göre det, i staden inom fjorton dagar, och å landet inom en månad, sedan det honom kungjort var, och gälde därtill den ränta, som han utfäst haver. Vill eller gitter han ej; stånde honom fritt, vad han hellre vill låta panten under offentligt utrop till salu gå, eller låta borgenären den behålla efter värderingen. Varder panten högre värderad, eller försåld, än gällden är; njute då gälldenären det över är: är panten mindre; fülle han bristen.

3 § Pant bör väl gömmas och vårdas, och ej utan ägarens lov och minne brukas, eller utlånas, (vid sex dalers bot,) och skadan åter.

4 § Kommer skada å pant, förty, att den, som panten hade, den ej rätteligen vårdat; gälde han fullt åter. Sker det av våda, och ej av vangömmo; vare skadan ägarens, och gälde ej dess mindre, vad panten stod före.

5 § har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

6 § Vill någon sätta ut till annan den pant, som han i händer haver; säge då först ägaren därom till, eller, där han ej när är, give det rätten eller Konungens befallningshavande tillkänna, och sätte panten ej högre ut, eller med andra villkor, än den hos honom häftar före, eller böte en sjätte del av pantens värde, och skadan åter. Nekar någon emot bättre vetande, till den pant han emottagit haver (; böte hälften av det panten värd är).

7 § Skepp och skeppsbygge må ej med laga verkan sättas i pant efter ty nu är sagt. Ej heller må luftfartyg sålunda pantsättas. Lag (1973:1066).

8 § Går någon i löfte för annan mans gäld; betale han det gäldenär själv ej gällda gitter. Håller gäldenär sig undan, när tiden till betalningen inne är, eller är han utrikes faren, och finnes ej gods hans; lägge då (Konungens befallningshavande) löftesmannen dag före, att skulden betala.

9 § Nu haver löftesman sig åtagit annan mans gäld, som sin egen, och utfäst betalning å viss tid, eller ort, eller ock sig lika med gäldenären där till förbundet; söke då borgenär vilkendera han helst vill.

10 § Dör gäldenär; svare då dess arvingar, så långt gods hans räcker, och gälde löftesman det som brister. Dör löftesman, medan han under borgen står; vare då borgenär skyldig, att strax fordra ny borgen av

gäldenären: gitter han den skaffa; vare den förra löftesmannens arvingar
frie: gitter han ej; söke borgenär betalningen genast ut av gäldenären,
och bristen av löftesmannens gods.

11 § Hava två eller flere gått i borgen utan förbehåll om delad
ansvarighet, svare de en för alla och alla för en för sin förbindelse.
Lag (1936:87).

12 § Nu haver man borgat för själva personen, och ej för hans gäld;
skaffe honom fram, och vare saklös. Kommer ej personen fram; betale då
löftesman gälden.

13 § har upphävts genom lag (1924:321).

11 kap. Om lån

1 § Lånar man något av annan, dött eller kvickt; give åter så gott, som
han det tog. Ej må lån missfaras.

2 § har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

3 § Ingen må, för egen, eller annans skuldfordran, hålla det inne, som
han till låns fått, utan han däri panträtt haver, eller med ägarens
vilja nödig kostnad där å gjort. Sker det; (böte tio daler) och give det
lånta åter.

4 § har upphävts genom lag (1986:798).

12 kap. Om inlagsfä, eller nedsatt och förtrott gods

1 § Lägger man in hos annan i förvar guld, silver, penningar, eller
annat löst gods; lägge in med vittnen, eller tage brev där å.

2 § Inlagsfä, och förtrott gods, bör man vårda som sitt eget. Missfares,

eller förkommer det, av hans vangömmo, eller vållande; gälde fullt åter.
Sker det av våda; vare saklös.

3 § Sätter man under annans förvar tillslutna eller förseglade kistor, skåp eller packor, och vet ej den, som anammade, vad där i är; eller är det honom ej, stycke från stycke, till vikt, mått eller antal, i händer givet; påstår sedan den, som inlade, mera under förvar givet vara, än han åter fick;

; vare den, som emottog, fri, där han allt obrutet och oskatt utgiver, som han det anammade. Finnes det vara brutet, och saknar ägaren något; fulltyge då med vittnen, (eller ed sin,) huru mycket han inlagt haver. Gitter han det; svare den godset under sin vård hade, för all skada, eller vise med goda skäl (eller svärje,) att det av hans vangömmo och vållande ej skett är, eller att han ej därav, kunskap och nytta haft. (Varder han övertyga, att han med vilja det försnillat; stånde tjuvs rätt).

4 § har upphävts genom lag (1986:798).

5 § Hava flere satt gods under annans vård, där i de alle del äga; det må ej å enderas begäran givas åter, utan han allas fullmakt där å visar. Giver den godset i vård hade det annorlunda ut; svare han vardera för dess del, och söke sin man.

6 § Nu vill ej den, som godset emottog, hava det längre i förvar; säge då honom till, som insatte, att han må hämta det åter, och tage bevis där å. Tager ägaren det ej åter; stånde själv all fara.

7 § Dör den, som inlagsfä om händer hade; då böra hans arvingar där svara före, och giva fullt åter.

8 § Haver man å nedsatt gods nödig kostnad gjort, eller betalt hyra för det rum, där i godset förvaras; då bör ägaren det gällda, förr än godset återgives.

9 § har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

10 § har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

11 § Dömes gods under tredje mans förvar, det bör vårdas, som annat inlagsfä, och ej givas ut, förr än domaren eller befallningshavanden det tillåter.

12 § har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

13 kap. Om lega och hyra

1 § Leger man till annan (hus, gård, tomt), eller vad det är, för hyra i penningar eller varor, med vissa villkor, eller utan; det bör fast stånda, evad fästepenning där å given är, eller ej.

2 § Leger man tvem ett; behålle den, som först hyrde, evad den senare mera utlovat haver, eller ej; och (böte) den, som utlegde (, tio daler), och skadan åter. Samma lag vare om den, som hyrer det han visste till annan uthyrt vara.

3 § har upphävts genom förordning (1858:85 s.1).

4 § Hur gods å landet, så ock hus, gårdar, och tomter i staden, legas och hyras må, urskils i jordabalken. (Om hästars, vagnars, och båtars lega av gästgivare, och vad lag är, då de spillas och missfaras, är stadgat i byggningabalken.)

14 kap. Om legohjon

15 kap. har upphävts genom lag (1895:64 s.1)

16 kap. Huru gäldenär må gods sitt till dess borgenärer på en gång avstå; så ock om dem, som för gäld rymma

17 kap. har upphävts genom lag (1970:979).

18 kap. Om sysslomän eller ombudsmän

1 § Varder man av annan ombuden, att å dess vägnar något syssla och utträta, och säger där ja till; tage fullmakt, och ligge där sedan hans vårdnad å; göre ock redo och besked för det han om händer får.

2 § Vad ombudsman eller fullmakt gör och sluter, det vare så gillt, som huvudman det själv gjort och slutit hade. Går ombudsman vidare, än honom betrott är; rätte själv upp all skada, (och böte tjugu daler), och huvudmannen vare saklös.

3 § Handlar syssloman oredligt, brukar list emot honom, som fullmakt gav, vänder sig hans gods till nytta, lånar hans penningar ut, eller tager penningar upp i hans namn; svare till all skada (och plikte efter omständigheterna). Vare ock den, som fullmakt gav, saklös i allt, vad syssloman, utom hans ombud eller vilja, av annan lånt, eller med någon slutit haver; utan det vises, att det honom till nytta använt är.

4 § Haver någon fått fullmakt, att för annan göra och låta, och tager den skada därav, som fullmakt gav; skylle sig själv, som sig ej bättre föresåg. Är ombudsman av försummelse, eller svek, vållande till skadan; plikte då han, som sagt är.

5 § Syssloman njute skälig arvodes lön, så ock vedergällning för det, som han å annans ärender rätteligen kostat haver. Är ej avtal därom gjort, eller åsämjer dem ej; ligge det då till rätten.

6 § Haver syssloman borgat sin huvudmans gods och varor ut till den, som för ärlig och riktig man känd var, men finnes sedan så fattig, att han

ej gitter det återgälda; vare då syssloman ej skyldig det att fylla, utan han särskild vedergällning njuter för det, han slikt äventyr stånda må.

7 § Nu haver man sig åtagit, att inom viss tid något å annans vägnar syssla och beställa, eller lovat det till slut driva, och varder där ifrån hindrad av Konungens tjänst, eller sjukdom, egna sysslor, eller annan skälig orsak; låte då sin huvudman det så tidigt veta, att han må kunna någon annan i stället taga; sedan vare ombudsman saklös, när han för den tid räkenskap gör, som han sysslan haft haver.

8 § Dör huvudman; göre då syssloman redo och räkning för hans arvingar, och vare sedan vid sysslan skild, där dem ej annorlunda åsämjer. Dör syssloman, och varder något skyldig; svare hans arvingar så långt gods hans räcker.

9 § Var som å sysslomans förättning tala vill; göre det lagligen inom natt och år, sedan han vid sysslan skildes, och redo och räkning gjord är av honom, eller av hans arvingar, där han död är. Haver man laga förfall; njute samma tid därefter.

10 § Är någon frånvarande, och förefaller något, där i han ej kunnat syssloman nämna; då må skyldeman, eller vän hans, för honom tala och svara, sedan han, där så fordras, borgen satt, att den frånvarande skall för gott känna det han gjort haver. Gillar frånvarande det ej; fyller han, som utan fullmakt annans talan sig tagit, eller dess löftesmän, all skada, som därav timat.

KF (1855:82 s. 1) ang. löftesmans rätt att uppsäga och betala gäld m.m.

Skall förfallotid för gäld efter uppsägning beräknas; have löftesman lika rätt, som gäldenär, att uppsägning göra och gälden å förfallodagen betala. Är ej avtal om förfallotid gjort, äge ock gäldenär eller löftesman rätt att betala när han vill, ändå att borgenär det ej fordrat.

KF 1851:55 s. 4 ang. sättet för uppsägning av förbindelser, för vilka flera äro ansvariga.

Hava flera förbundit sig att, en för alla och alla för en, betala gäld och skall förfallotid efter uppsägning beräknas; vare uppsägning, som hos endera sker, ej mot de andra gällande. Har löftesman åtagit sig annans gäld, som sin egen, må, där förfallotiden efter uppsägning jämväl beräknas skall, uppsägning som hos endera sker, ej eller mot den andra gälla. Lag samma vare ock där flera, en för alla och alla för en, ingått sådan borgen, nyss sagd är, för gäld, som efter uppsägning betalas bör.

-END

JB - jordabalken (1970:994)

SFS nr: 1970:994

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L1

Rubrik: Jordabalk (1970:994)

Utfärdad: 1970-12-17

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:419

Omtryck: SFS 1971:1209

Övrigt: Rättelseblad 2000:226 har iakttagits.

Första avdelningen

Rättsförhållanden rörande fast egendom

1 kap. Fastighet och dess gränser

1 § Fast egendom är jord. Denna är indelad i fastigheter. En fastighet avgränsas antingen horisontellt eller både horisontellt och vertikalt. Om fastighetsbildning finns särskilda bestämmelser.

Sämjedelning är utan verkan. Lag (2003:626).

1 a § I denna balk betyder

1. tredimensionell fastighet: en fastighet som i sin helhet

är avgränsad både horisontellt och vertikalt,

2. tredimensionellt fastighetsutrymme: ett utrymme som ingår i en annan fastighet än en tredimensionell fastighet och som är avgränsat både horisontellt och vertikalt,

3. ägarlägenhetsfastighet: en tredimensionell fastighet som inte är avsedd att rymma annat än en enda bostadslägenhet.

Vad som sägs i denna balk om mark gäller också annat utrymme som ingår i en fastighet eller är samfällt för flera fastigheter. Lag (2009:180).

2 § Om allmänt vattenområde och fastighets gräns mot sådant område finns särskilda bestämmelser.

3 § Gräns som blivit lagligen bestämd har den sträckning som utmärkts på marken i laga ordning. Kan utmärkningen ej längre fastställas med säkerhet, har gränsen den sträckning som med ledning av förrättningskarta jämte handlingar, innehav och andra omständigheter kan antagas ha varit åsyftad. Om gränsens sträckning ej utmärkts på marken i laga ordning, har gränsen den sträckning som framgår av karta och handlingar.

4 § Har gräns ej blivit lagligen bestämd, gäller de rå och rör eller andra märken som av ålder ansetts utmärka gränsen.

Om gränsen tillkommit genom expropriation eller liknande tvångsförvärv, har gränsen den sträckning som med ledning av fångeshandling, innehav och andra omständigheter kan antagas ha varit åsyftad.

5 § Om gräns i vattenområde ej kan bestämmas med ledning av 3 eller 4 §, har gränsen sådan sträckning att till varje fastighet föres den del av vattenområdet som är närmast fastighetens strand. För mindre holme eller skär föres dock ej någon del av vattenområdet till fastigheten. Har

stranden förskjutits, är dess tidigare läge, om det kan fastställas, avgörande för gränsens sträckning.

Sträckning av gräns i vattenområde bestämmes efter normalt medelvattenstånd. I Vänern, Vättern och Hjälmaren samt i Storsjön i Jämtland fastställs dock sträckningen efter ett vattenstånd av

i Vänern 3,60 meter över nedre slusströskeln vid Sjötorp,

i Vättern 2,97 meter över västra slusströskeln vid Motala,

i Hjälmaren 2,77 meter över södra slusströskeln vid Notholmen och

i Storsjön 292,45 meter över nollplanet i det höjdsystem som ligger till grund för sjöns reglering.

6 § Har fastighet blivit skild från angränsande vattenområde genom att stranden förskjutits, har fastighetens ägare rätt att nyttja området mellan fastigheten och vattnet under förutsättning att området är av ringa omfattning och att dess ägare icke lider skada eller olägenhet av betydelse.

Fastighetens ägare har därvid samma rätt som enligt 2 kap. 7 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet tillkommer strandägare. Lag (1998:861).

2 kap. Tillbehör till fastighet

1 § Till en fastighet hör

byggnader, ledningar, stängsel och andra anläggningar som har anbragts inom fastigheten för stadigvarande bruk,

på rot stående träd och andra växter,

naturlig gödsel.

Till en fastighet hör även en sådan byggnad eller annan anläggning som är uppförd utanför fastigheten, om den är avsedd för stadigvarande bruk vid utövandet av ett servitut till förmån för fastigheten och inte hör till den fastighet där den finns. Detsamma gäller i fråga om en ledning eller annan anordning för vilken ledningsrätt har beviljats, om det vid en förrättning enligt ledningsrättslagen (1973:1144) har förordnats att rätten skall hör till fastigheten.

Lag (2006:42).

2 § Till byggnad hör fast inredning och annat varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna, såsom fast avbalkning, hiss, ledstång, ledning för vatten, värme, ljus eller annat med kranar, kontakter och annan sådan utrustning, värmepanna, element till värmeledning, kamin, kakelugn, innanfönster, markis, brandredskap, civilförsvarsmateriel och nyckel.

I enlighet med vad som sägs i första stycket hör därjämte i regel till byggnad, såvitt angår

1. bostad: badkar och annan sanitetsanläggning, spis, värmeskåp och kylskåp samt maskin för tvätt eller mangling,
2. butikslokal: hylla, disk och skyltfönsteranordning,
3. samlingslokal: estrad och sittplatsanordning,
4. ekonomibygnad till jordbruk: anordning för utfodring av djur och anläggning för maskinmjölkning,
5. fabrikslokal: kylsystem och fläktmaskineri.

Reservdel och dubblett till föremål som avses i första eller

andra stycket hör ej till byggnaden.

Om olika delar av en byggnad hör till skilda fastigheter, hör ett sådant föremål som avses i första eller andra stycket till den del av byggnaden där det finns. Lag (2003:626).

3 § Till fastighet som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet hör, utöver vad som följer av 1 och 2 §§, maskiner och annan utrustning som tillförts fastigheten för att användas i verksamheten huvudsakligen på denna. Sådan egendom hör dock inte till fastigheten, om ägaren har avgett förklaring härom och förklaringen är inskriven i fastighetsregistrets inskrivningsdel enligt 24 kap. Fordon, kontorsutrustning och handverktyg hör inte i något fall till fastigheten. Lag (2000:226).

4 § Föremål som nyttjanderättshavare eller annan än fastighetsägaren tillfört fastigheten hör inte till denna, om inte föremålet och fastigheten kommit i samme ägares hand. Detsamma gäller i fråga om föremål som enligt 3 § kan hör till fastigheten och tillförts denna av fastighetsägaren utan att han eller hon ägde föremålet. Har fastighetsägaren tillfört fastigheten föremål som enligt 3 § kan hör till fastigheten och som han eller hon förvärvat under villkor att överlåtaren har rätt att återta föremålet om förvärvaren åsidosätter vad som åligger honom eller henne enligt överlåtelseavtalet, hör föremålet inte till fastigheten så länge villkoret gäller.

Ett föremål som omfattas av företagshypotek och som tillförts fastigheten av annan än fastighetsägaren hör till fastigheten, sedan föremålet och fastigheten kommit i samma ägares hand

1. om föremålet upphört att omfattas av företagshypoteket, eller

2. i det fall näringsidkaren förvärvat fastigheten, om sex

månader har förflutit från det att han eller hon sökte lagfart på sitt fång.

Har inteckningsborgenären före utgången av den tid som anges i andra stycket 2 väckt talan om betalning och anmält detta till den inskrivningsmyndighet som avses i 19 kap. 3 §, hör föremålet inte till fastigheten, om inte två månader förflutit från det att talan avgjordes genom dom eller beslut som vunnit laga kraft.

I lagen (1992:1461) om verkan av vissa förbehåll vid överlåtelse av fastighet som tillhör staten, m.m. finns särskilda bestämmelser om att föremål som tillhör staten upphör att höra till fastigheten. Lag (2008:989).

5 § Förvärvar fastighetsägaren föremål under villkor att överlåtaren har rätt att återtaga föremålet, om förvärvaren åsidosätter vad som åligger honom enligt överlåtelseavtalet, eller att äganderätten till föremålet skall förbli hos överlåtaren till dess betalning erlagts eller annan förutsättning uppfyllts, får villkoret ej göras gällande sedan fastighetsägaren tillfört fastigheten föremålet så att det enligt 1 eller 2 § hör till fastigheten.

I fråga om möjligheten att göra avtalet gällande äger första stycket motsvarande tillämpning för det fall att avtalet betecknats som hyresavtal eller betalningen erlagts som vederlag för föremålets bruk och nyttjande, om det är åsyftat att den som fått föremålet utgivet till sig skall bli ägare av detta.

6 § Byggnad, stängsel och annan anläggning på område, som besväras av inskriven tomträtt, samt anläggning för gruvdrift hör ej till fastigheten även om de tillhör fastighetens ägare.

7 § En överlåtelse av ett föremål som hör till en fastighet gäller inte mot tredje man, förrän

1. föremålet skiljs från fastigheten på ett sådant sätt att det inte längre kan anses höra till denna, eller

2. ett beslut enligt fastighetsbildningslagen (1970:988), ledningsrättslagen (1973:1144) eller anläggningslagen (1973:1149) om att föremålet inte längre skall höra till fastigheten har införts i fastighetsregistrets allmänna del.

Om verkan av vissa överlåtelse från staten, av exekutiv försäljning av föremål som hör till en fastighet och av ianspråktagande av sådana föremål genom expropriation finns särskilda bestämmelser. Lag (2001:889).

3 kap. Rättsförhållanden mellan grannar

1 § Var och en skall vid nyttjande av sin eller annans fasta egendom taga skälig hänsyn till omgivningen.

2 § Tränger rot eller gren in på fastighet från område intill denna och medför detta olägenhet för fastighetens ägare, får denne taga bort roten eller grenen. Områdets ägare skall dock beredas tillfälle att själv utföra åtgärden, om denna kan befaras medföra skada av betydelse för honom.

Om en fastighet är upplåten med tomträtt, skall vad som i första stycket sägs om fastighetens eller områdets ägare i stället gälla tomträttsinnehavaren. Lag (1992:1209).

3 § Den som avser att utföra eller låta utföra grävning eller liknande arbete på sin fastighet skall vidta varje skyddsåtgärd som kan anses nödvändig för att förebygga skada på angränsande fastigheter. Bestämmelser om ersättning för skador till följd av grävning eller liknande arbete finns i 32 kap. miljöbalken.

Medför skyddsåtgärd uppenbarligen högre kostnad än den skada som åtgärden avser att förebygga, får åtgärden underlåtas. Skadan skall dock ersättas enligt bestämmelserna i 32 kap. miljöbalken. Om det begärs, skall säkerhet enligt vad som sägs i 2 kap. utsökningsbalken ställas hos länsstyrelsen för ersättningen innan arbetet börjar.

Om en byggnad eller någon annan anläggning som hör till en angränsande fastighet, till följd av vårdslöshet vid uppförandet eller brist i underhållet, är av sådan beskaffenhet att särskild skyddsåtgärd är nödvändig för att förebygga skada med anledning av arbete som inte sträcks nedanför vanligt källardjup, skall åtgärden bekostas av den angränsande fastighetens ägare. Om anläggningen hör till en tomträtt, skall åtgärden i stället bekostas av tomträtthavaren. Lag (2003:626).

4 § Åtgärder för att förebygga skada till följd av grävning eller liknande arbete får vidtas på annans fastighet, om det är nödvändigt för att undvika oskäligen kostnad eller annan synnerligen olägenhet. Skada och intrång skall ersättas. Den som enligt 3 § tredje stycket skall bekosta arbetet är dock inte berättigad till ersättning. Om det begärs, skall säkerhet enligt vad som sägs i 2 kap. utsökningsbalken ställas hos länsstyrelsen för ersättningen innan arbetet börjar. Lag (2003:626).

5 § Bestämmelserna i 6–11 §§ tillämpas i fråga om byggnader och andra anläggningar som uppfyller följande villkor:

1. olika delar av anläggningen hör till skilda fastigheter, och

2. minst en del av anläggningen hör till en tredimensionell fastighet eller ett tredimensionellt fastighetsutrymme.

Om en anläggning eller en del av denna hör till en tomträtt,

gäller vad som sägs om fastigheten i stället tomträten.

Lag (2009:180).

6 § Bestämmelserna i 3 § första och andra styckena och 4 § tillämpas också vid byggnadsarbete på en del av en sådan anläggning som avses i 5 §, om arbetet medför risk för skada på någon annans del av anläggningen.

Skyddsåtgärder på någon annans del av anläggningen skall dock bekostas av den anläggningsdelens ägare, om

1. risken för skada på anläggningsdelen beror på att denna är vårdslöst uppförd eller bristfälligt underhållen, och
2. arbetet varken är särskilt ingripande eller av annan anledning medför särskild risk.

I fall som avses i andra stycket är ägaren av den anläggningsdel som riskerar att skadas inte berättigad till ersättning enligt 4 §. Lag (2003:626).

7 § Den som äger en del av en sådan anläggning som avses i 5 § har rätt att för utförande av byggnadsarbete på sin del av anläggningen få tillträde till andra delar av anläggningen, om behovet av tillträde klart överväger den skada och olägenhet som tillträdet kan antas medföra.

Skada och intrång till följd av tillträdet skall ersättas. Om det begärs, skall säkerhet för ersättningen ställas hos länsstyrelsen innan arbetet börjar. Därvid tillämpas 2 kap. utökningsbalken. Lag (2003:626).

8 § Om en del av en sådan anläggning som avses i 5 § är så vårdslöst uppförd eller bristfälligt underhållen att det finns risk för att en inte obetydlig skada drabbar någon annans del

av anläggningen, är ägaren till den bristfälliga delen av anläggningen skyldig att åtgärda bristen.

Ägaren av den del av anläggningen som riskerar att skadas har rätt till skälig ersättning för kostnader som har uppkommit för att undanröja risken för skada.

Första och andra styckena gäller inte om anläggningen redan när risken uppkom var skadad eller försliten i sådan utsträckning att den måste ersättas med en ny för att tjäna sitt ändamål.

Lag (2003:626).

9 § I mål som avser skyldighet att åtgärda en sådan brist som avses i 8 § första stycket får domstolen för tiden till dess frågan har avgjorts genom dom eller beslut som har vunnit laga kraft förplikta ägaren till den bristfälliga delen av anläggningen att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att undvika skador på någon annans del av anläggningen.

Ett beslut enligt första stycket får meddelas endast om käranden yrkar det och han eller hon gör sannolikt

1. att svaranden är skyldig att vidta skadeförebyggande åtgärder enligt 8 §, och

2. att saken inte tål uppskov. Lag (2003:626).

10 § Vid prövningen av en fråga som avses i 9 § första stycket tillämpas 15 kap. 5 § tredje stycket, 6, 8 och 10 §§ rättegångsbalken.

Ett beslut enligt 9 § första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft.

Beslutet får överklagas särskilt. Lag (2003:626).

11 § Den som äger en del av en sådan anläggning som avses i 5 § ska vid användandet av sin del av anläggningen

1. se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att störningarna inte skäligen bör tålas, och

2. iaktta allt som fordras för att även i övrigt bevara sundhet, ordning och gott skick inom eller utanför anläggningen.

Ägaren ska hålla noggrann tillsyn över att det som sägs i första stycket fullgörs också av

1. personer som hör till ägarens hushåll eller som besöker honom eller henne som gäster,

2. personer som ägaren har inrymt i sin del av anläggningen, eller

3. personer som för ägarens räkning utför arbete i ägarens del av anläggningen.

Om en ägare åsidosätter sina skyldigheter enligt första eller andra stycket eller om en nyttjanderättshavare åsidosätter de skyldigheter som enligt samma stycken åligger en ägare, får ägaren till en annan del av anläggningen föra talan mot den förstnämnde ägaren. Om en del av anläggningen ingår i en samfällighet som förvaltas av en samfällighetsförening, får även föreningen föra talan. Lag (2009:180).

12 § Har byggnad eller annan anläggning uppförts så att den skjuter in på angränsande mark, och skulle anläggningens

borttagande eller förändring medföra betydande kostnad eller olägenhet för anläggningens ägare, är denne ej skyldig att avträda den mark som sålunda tagits i anspråk, förrän anläggningen avlägsnas eller blir obrukbar. Vad som sagts nu gäller dock ej, om den som uppförde anläggningen inkräktade på den angränsande marken med avsikt eller av grov vårds löshet och, när anläggningen överlåtits till annan, denne ägde kännedom därom vid sitt förvärv.

Den angränsande markens ägare är berättigad till ersättning för det intrång som anläggningen medför för honom. Om marken före intrånget har upplåtits med tomträtt, är tomträttshavaren berättigad till ersättning för det intrång som anläggningen medför för honom. Lag (2009:180).

4 kap. Köp, byte och gåva

Köpets form

1 § Köp av fast egendom slutes genom upprättande av köpehandling som underskrives av säljaren och köparen. Handlingen skall innehålla en uppgift om köpeskillning och förklaring av säljaren att egendomen överlåtes på köparen. Köpes utom fast egendom även annat mot en gemensam köpeskillning, är det tillräckligt att köpehandlingen innehåller en uppgift om gemensam köpeskillning.

Om säljaren och köparen vid sidan av köpehandlingen har träffat överenskommelse om annan köpeskillning än den som anges i köpehandlingen, är den överenskommelsen ogiltig. Mellan säljaren och köparen gäller i stället den köpeskillning som anges i köpehandlingen. Denna köpeskillning får dock jämkas om det med hänsyn till köpehandlingens innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och

omständigheterna i övrigt är oskäligt att den köpeskillingen skall vara bindande.

Köp som inte uppfyller föreskrifterna i första stycket är ogiltiga. Dock är förvärv, som har gjorts enligt lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt eller lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället, giltiga även om föreskrifterna i första stycket inte har iakttagits.

Lag (2002:94).

2 § Har köp slutits och upprättas därefter köpebrev eller annan ytterligare köpehandling angående samma förvärv, äger 1 § första och andra styckena tillämpning även i fråga om den senare handlingen. Handling som icke uppfyller föreskrifterna i 1 § första stycket är utan verkan som köpehandling. Lag (1992:448).

3 § Bestämmelse vid köp som ej intages i köpehandlingen är ogiltig, om den innebär att

1. förvärvets fullbordan eller bestånd är beroende av villkor,
2. säljaren ej skall bära sådant ansvar som avses i 21 §,
3. köparens rätt att överlåta fastigheten eller att söka inteckning eller upplåta rättighet i fastigheten inskränkes.

Villkorligt köp

4 § Köps fullbordan eller bestånd får ej göras beroende av villkor under mer än två år från den dag då köpehandlingen upprättades. Har längre tid avtalats, är köpet ogiltigt. Om tiden ej bestämts, skall den anses vara två år.

Första stycket äger icke tillämpning på villkor, varigenom förvärvets

fullbordan eller bestånd göres beroende av att köpeskillingen erlägges eller att i 7-9 §§ avsedd fastighetsbildning sker, och utgör ej heller hinder att uppställa villkor som grundas på bestämmelse i lag.

5 § Har i köpehandlingen föreskrivits att köpebrev skall upprättas, skall det anses som om förvärvets fullbordan eller bestånd gjorts beroende av köpeskillingens erläggande.

6 § Har enligt köpehandlingen förvärvets fullbordan eller bestånd gjorts beroende av villkor och upprättas därefter köpebrev eller annan ytterligare köpehandling angående förvärvet, beror förvärvets fullbordan eller bestånd ej längre av villkoret, om icke detta intages även i den senare handlingen.

Köp av del av fastighet

7 § Köp, som innebär att visst område av fastighet kommer i särskild ägares hand, är giltigt endast om fastighetsbildning sker i överensstämmelse med köpet genom förrättning, som är sökt senast sex månader efter den dag då köpehandlingen upprättades och, om förrättningen ej är avslutad vid utgången av nämnda tid, skall verkställas på grundval av köpet.

8 § Den som köpt andel i fastighet utan villkor att andelen skall utbrytas genom fastighetsbildning innehar fastigheten under samäganderätt med den eller de andra delägarna.

Har i köpehandlingen föreskrivits att andelen skall utbrytas äger 7 § motsvarande tillämpning.

9 § I fråga om köp av mark som är samfälld för flera fastigheter eller av fastighets andel i sådan mark äger 7 § motsvarande tillämpning.

Säljarens och köparens rättigheter och förpliktelser

10 § Avkastning, som fastigheten frambringar före den dag då tillträde skall ske, tillkommer säljaren. Denne får dock icke avverka skog annat än till husbehov och ej heller avhända fastigheten annat än dess vanliga avkastning.

Arrendeavgift, hyra och annan inkomst av fastigheten, som belöper på tiden före tillträdesdagen, tillkommer säljaren.

Avgift som utgår för fastigheten och belöper på tiden från och med tillträdesdagen bäres av köparen. I förhållande till säljaren svarar köparen för stämpelskatt för förvärvet.

11 § Säljaren står faran för att fastigheten av våda skadas eller försämras medan den fortfarande är i säljarens besittning. Faran ligger dock på köparen, om fastigheten ej tillträts till följd av dröjsmål på köparens sida.

Har fastigheten skadats eller försämrats på grund av händelse för vilken säljaren står faran, får köparen göra avdrag på köpeskillingen eller, om skadan är av väsentlig betydelse, häva köpet. Väcket ej talan om hävning inom ett år från det tillträde skedde, är rätten till sådan talan förlorad. Lag (1990:936).

12 § Har fastigheten efter köpet skadats eller försämrats genom säljarens vanvård eller vållande, får köparen göra avdrag på köpeskillingen eller, om skadan är av väsentlig betydelse, häva köpet. Han har dessutom rätt till ersättning för skada.

Väcket ej talan om hävning inom ett år från det tillträdet skedde, är rätten till sådan talan förlorad, om ej säljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder. Lag (1990:936).

13 § Underlåter säljaren utan skäl att avträda fastigheten i rätt tid, skall han ersätta köparen dennes skada. Köparen får även häva köpet, om dröjsmålet är av väsentlig betydelse. Lag (1990:936).

14 § Undandrager sig säljaren utan skäl att enligt föreskrift i köpehandling medverka till upprättande av köpebrev eller annan ytterligare köpehandling angående förvärvet eller att fullgöra annat som ankommer på honom för att bereda köparen möjlighet till lagfart, äger 13 § motsvarande tillämpning.

15 § Kan köparen i annat fall än som avses i 14 § icke erhålla lagfart, har han rätt att häva köpet och få ersättning för skada, om ej hindret mot lagfart beror av köparen eller var känt för honom när köpet slöts. Köpet får dock hävas endast om skadan är av väsentlig betydelse.

Väckes ej talan om hävning inom ett år från den dag då tiden för sökande av lagfart utgick eller, om lagfart då var sökt, den dag då slutligt beslut i lagfartsärendet vann laga kraft, är rätten till sådan talan förlorad, om ej säljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder. Lag (1990:936).

16 § Svarar fastigheten på grund av in-teckning eller upplåtelse av panträtt för högre belopp än som förutsattes vid köpet, får köparen av köpeskillingen innehålla vad som på grund härav kan komma att utgå ur fastigheten. Om ej så mycket av köpeskillingen återstår att betala och säljaren icke erlägger skillnaden inom en månad efter tillsägelse, har köparen rätt att häva köpet och få ersättning för skada.

Avser in-teckning i den överlåt-na fastigheten även annan fastighet och förutsattes ej detta vid köpet, har köparen rätt att häva köpet och erhålla ersättning för skada, om ej säljaren inom en månad efter tillsägelse ombesörjt, att det gemensamma ansvaret upplösts.

17 § Besväras fastigheten av annan rättighet än som avses i 16 § utan att köparen vid köpet ägde eller bort äga kännedom därom, äger 12 § motsvarande tillämpning.

Första stycket gäller även när annan än säljaren ägde byggnad eller

annat som, om det är i samme ägares hand som fastigheten, enligt lag hör till denna samt köparen var i god tro vid köpet.

18 § Medför offentlig myndighets beslut att köparen icke förvärvat den rådighet över fastigheten som han vid köpet hade skäl att förutsätta, äger 12 § motsvarande tillämpning.

19 § Om fastigheten inte stämmer överens med vad som följer av avtalet eller om den annars avviker från vad köparen med fog kunnat förutsätta vid köpet, tillämpas vad som sägs i 12 § om köparens rätt att göra avdrag på köpeskillingen eller häva köpet. Köparen har dessutom rätt till ersättning för skada, om felet eller förlusten beror på försummelse på säljarens sida eller om fastigheten vid köpet avvek från vad säljaren får anses ha utfäst.

Som fel får inte åberopas en avvikelse som köparen borde ha upptäckt vid en sådan undersökning av fastigheten som varit påkallad med hänsyn till fastighetens skick, den normala beskaffenheten hos jämförliga fastigheter samt omständigheterna vid köpet. Lag (1990:936).

19 a § Köparen får inte åberopa att fastigheten är felaktig enligt 11, 12 och 17--19 §§, om han inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet (reklamation).

Utan hinder av första stycket får köparen åberopa att fastigheten är felaktig, om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Har köparen avsänt ett meddelande som anges i första stycket på ett ändamålsenligt sätt, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Lag (1990:936).

19 b § Köparens fordran på grund av fel i fastigheten preskriberas tio år efter det att han har tillträtt fastigheten, om inte preskriptionen

avbryts dessförinnan. Lag (1990:936).

19 c § Ett avdrag på köpeskillingen skall beräknas så att förhållandet mellan det nedsatta och det avtalsenliga priset svarar mot förhållandet vid tidpunkten för tillträdet mellan fastighetens värde i felaktigt och i avtalsenligt skick. Lag (1990:936).

19 d § En näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet sålt en fastighet till en konsument huvudsakligen för enskilt ändamål får inte mot konsumenten åberopa ett köpevillkor som i jämförelse med bestämmelserna i 11-19 c §§ är till nackdel för denne.

Trots första stycket kan näringsidkaren och konsumenten träffa avtal om att ersättning för skada enligt bestämmelserna i 12-19 §§ inte skall omfatta förlust i näringsverksamhet. Lag (2004:555).

20 § Säljaren skall till köparen överlämna honom tillhöriga kartor och andra handlingar angående fastigheten vilka är av betydelse för köparen som ägare av denna. Om handlingarna angår även annan egendom, skall de efter tillsägelse tillhandahållas köparen.

21 § Om fastigheten kan frånvinnas köparen efter klander, skall säljaren återbära köpeskillingen och, om köparen var i god tro vid köpet, ersätta köparen dennes skada.

Är första stycket tillämpligt beträffande endast en del av fastigheten, får köparen, om han var i god tro vid köpet, häva detta såvitt angår fastigheten i övrigt. Bestämmelserna i 12 § äger därvid motsvarande tillämpning. Den tid inom vilken talan om hävning skall väckas räknas dock från det fastighetsdelen frångick köparen.

22 § Kan säljaren ej erlagga vad som åligger honom enligt 21 §, får köparen kräva säljarens fångesmän i tur och ordning i den mån de ej är

fria från ansvar enligt 21 §.

23 § Har köparen icke erlagt hela köpeskillingen när klandertalan väckes, får han innehålla återstoden till dess betryggande säkerhet ställes för vad som säljaren kan åläggas att utge, om talan bifalles.

24 § Blir köp av fastighet ej bestående på den grund att fastigheten överlåtits även till annan och denna överlåtelse skall åtnjuta företräde äger 21 § motsvarande tillämpning. Talan om hävning skall dock väckas inom den tid som anges i 15 §.

Sedan talan om företräde mellan överlåtelseerna väckts, äger även 23 § motsvarande tillämpning.

25 § I fråga om säljarens rätt till ränta på köpeskillingen gäller bestämmelserna i räntelagen (1975:635).

Om köpet enligt förbehåll i köpehandlingen häves på grund av utebliven betalning av köpeskillingen, skall köparen ersätta säljaren dennes skada. Lag (1975:641).

26 § Är förvärvets fullbordan eller bestånd enligt köpehandlingen beroende av att köpeskillingen betalas och har köparen sedan köpet slöts

blivit försatt i konkurs,

fått till stånd offentlig ackordsförhandling utan konkurs,

vid utmätning funnits sakna tillgång att betala sina skulder,

om han är köpman, inställt sina betalningar eller

i annat fall funnits vara på sådant obestånd att han måste antagas icke kunna fullgöra sin betalningsskyldighet mot säljaren,

har säljaren rätt att häva köpet, om ej utan oskäligt uppehåll efter tillsägelse betryggande säkerhet ställes för köpeskillingen. Häves köpet, skall köparen ersätta säljaren dennes skada.

27 § Har köparen erhållit inteckning eller upplåtit panträtt i fastigheten, får han häva köpet endast när han erlagt så mycket av köpeskillingen att säljaren kan innehålla belopp som svarar mot vad som kan komma att utgå ur fastigheten på grund av inteckningen eller pantsättningen. Om vad som köparen erlagt av köpeskillingen ej förslår, får han häva köpet endast om han betalar skillnaden. Avser inteckningen även fastighet som icke ingick i köpet, får köparen häva köpet endast om han dessutom ombesörjt, att det gemensamma ansvaret upplösts.

Om köparen upplåtit annan rättighet och denna väsentligt minskar fastighetens värde eller dess användbarhet i säljarens hand eller om eljest fastigheten väsentligt försämrats eller på annat sätt nedgått i värde på grund av åtgärd eller annan omständighet, som är att hänföra till köparen eller beror av denne, får köparen häva köpet endast om säljaren får ersättning för värdeminskningen. Lag (1990:936).

Byte

28 § Bestämmelserna i 1-27 §§ gäller i tillämpliga delar i fråga om byte. Om fastighet som gått i byte mot annan fastighet kan frånvinnas förvärvaren efter klander eller frångår honom till följd av omständighet som anges i 24 §, får han dock icke återtaga den fastighet han lämnade i byte. I stället har han rätt till ersättning i pengar.

Gåva

29 § Bestämmelserna i 1-3 och 7-9 §§ äger motsvarande tillämpning i fråga om gåva.

30 § Är gåvas fullbordan eller bestånd beroende av villkor under viss

tid utöver två år från den dag då gåvohandlingen upprättades eller under obestämd tid, gäller villkoret icke mot den till vilken gåvotagaren överlätit fastigheten, såvida icke talan om återgång av gåvan blivit väckt före överlåtelsen. Kan till följd av att villkoret sålunda icke blir gällande givaren ej återfå gåvan, har gåvotagaren att till givaren utge gåvans värde.

Om gåva till förmån för ofödda finns särskilda bestämmelser.

31 § Återgår gåva på grund av villkor som avses i 30 § och skall panträtt eller annan rättighet som tillkommit efter upplåtelse av gåvotagaren alltjämt bestå, skall gåvotagaren ersätta givaren dennes förlust.

5 kap. Verkan av att fast egendom frånvinnes någon efter klander m.m.

1 § Avträder någon fast egendom efter klander, skall han dessutom utge ersättning för avkastning, som egendomen frambringat under tid efter det att han fick kännedom om att annan ägde bättre rätt till egendomen eller stämning delgavs honom. Ersättning skall också utges för arrendavgift, hyra och annan inkomst av egendomen, som belöper på nämnda tid. Han får dock tillgodoräkna sig skälig ersättning för de kostnader han haft för att erhålla avkastningen och inkomsten samt för att under angivna tid underhålla egendomen.

Om avkastningen eller inkomsten på grund av den avträdandes försumlighet understigit vad som skäligen kunnat erhållas, skall han ersätta skillnaden.

2 § Har egendomen skadats eller på annat sätt minskats i värde till följd av åtgärd eller annan omständighet som är att hänföra till den som avträder egendomen, skall denne ersätta värdeminskningen, om och i den mån det med hänsyn till beskaffenheten av hans förfarande och omständigheterna i övrigt ej kan anses obilligt.

3 § Den som vinner egendomen är skyldig att ersätta den som avträder egendomen nödvändig kostnad som denne haft utöver vad som fordrats för egendomens underhåll under den tid han innehaft denna. Även nyttig kostnad skall ersättas, om den ej gjorts under tid som anges i 1 §. Ersättning för nyttig kostnad utgår dock med högst det belopp varmed egendomens värde höjts genom den åtgärd som kostnaden avser.

4 § Den som vill framställa anspråk på ersättning enligt 1-3 §§ skall väcka talan inom två år från det egendomen avträdes. Iakttages ej tiden, är rätten till talan förlorad. Om den ena parten väckt talan i rätt tid, har den andra parten rätt till kvittning, fastän hans rätt till talan är förlorad.

5 § Har den som avträder egendomen haft annan än nödvändig kostnad för denna och kan vad som sålunda påkostats skiljas från egendomen, får han föra bort det, om icke den vinnande vill lösa det enligt vad som sägs nedan.

Vill den som avträder egendomen begagna sin rätt enligt första stycket, skall han inom en månad från den dag då egendomen avträddes eller, om han före utgången av denna tid väckt talan om ersättning enligt 3 §, från den dag då dom, varigenom hans talan helt eller delvis lämnats utan bifall, vann laga kraft, erbjuda den som vunnit egendomen att lösa vad han önskar föra bort. Vill den vinnande begagna sig av erbjudandet, skall han inom en månad från erbjudandet underrätta den som avträder egendomen därom samt dessutom, om samtidigt med erbjudandet krävts säkerhet för lösesumman, ställa betryggande säkerhet för den. Försummar den vinnande något av vad som sålunda föreskrives, är hans rätt att lösa förlorad.

6 § Det som ej förts bort inom tre månader efter det att erbjudandet om inlösen avvisades eller tiden för dess antagande utgick, tillfaller den vinnande utan ersättning.

Den som avträder egendomen får ej utan den vinnandes samtycke föra bort

något från egendomen, innan han ställt betryggande säkerhet för vad han enligt 1 eller 2 § kan vara skyldig att utge eller, om ersättningen blivit bestämd till beloppet, han betalat detta.

Om den som avträder egendomen fört bort något från denna, skall han återställa egendomen i dess tidigare skick.

7 § Bestämmelserna i 1-6 §§ äger motsvarande tillämpning när fast egendom överlåts till flera och tvist om företrädet uppstår mellan dem.

6 kap. Panträtt

Upplåtelse av pant

1 § Ägare av en fastighet, som vill upplåta pant i denna till säkerhet för fordran, har rätt att i den ordning som anges i 22 kap. hos inskrivningsmyndigheten erhålla inskrivning i fastigheten av visst penningbelopp (inteckning). Bevis om inteckningen kallas pantbrev. Ett pantbrev utfärdas antingen i skriftlig form (skriftligt pantbrev) eller genom registrering i pantbrevsregistret enligt lagen (1994:448) om pantbrevsregister (datapantbrev).

Inteckning kan enligt 22 kap. beviljas i flera fastigheter (gemensam inteckning). Gemensam inteckning kan också uppkomma genom att intecknad fastighet delas. Lag (1994:449).

2 § Pantträten upplåtes genom att fastighetens ägare överlämnar pantbrevet som pant för fordringen.

Ett datapantbrev skall anses ha överlämnats till borgenären, när denne eller någon som företräder honom har registrerats som pantbrevshavare i pantbrevsregistret.

Bestämmelser om fastighetsägarens rätt när pantbrev icke alls eller delvis utnyttjats för pantsättning (ägarhypotek) finns i 9 §. Lag (1994:449).

Panträttens innebörd

3 § När en myndighet vid utsökning eller i annat fall fördelar medel mellan rättsägare i fastighet, har en borgenär rätt att för fordran, som är förenad med panträtt i fastigheten, med den företrädesrätt inteckningen medför enligt lag få betalning ur medlen intill pantbrevets belopp. I den mån detta inte räcker till, erhåller borgenären betalning ur medlen genom ett tillägg. Detta får inte överstiga femton procent av pantbrevets belopp jämte ränta på detta belopp från den dag då fastigheten utmättes, konkursansökan gjordes eller de medel nedsattes som i övrigt skall fördelas. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) ökad med fyra procentenheter. Förändringar i referensräntan som inträffar efter upprättandet av en sakägarförteckning skall inte beaktas.

Har flera pantbrev överlämnats som pant för fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller gäller de omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i första stycket om pantbrevets belopp avse pantbrevens sammanlagda belopp.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om pantbrevet har utmätts på ansökan av borgenären eller om pantbrevet är pantförskrivet till honom i andra hand.

Lag (2002:351).

4 § Borgenär har rätt att få betalning enligt 3 § även om fordringen preskriberats eller icke blivit anmäld efter kallelse på okända borgenärer.

5 § Om skyldighet för borgnär att, fastän fordringen ej är förfallen till betalning mottaga betalning ur medel som myndighet skall fördela mellan rättsägare i fastigheten finns särskilda bestämmelser.

6 § Försämras fastigheten till följd av vanvård eller naturhändelse eller av annan därmed jämförlig orsak så att panträttens värde väsentligt minskas, får borgenären söka betalning ur fastigheten fastän fordringen ej är förfallen till betalning.

Upplåtelse av panträtt i vissa fall

7 § Har fastighet överlåtits och har därefter förre ägaren upplåtit panträtt i fastigheten, gäller upplåtelsen, om borgenären vid upplåtelsen eller, när fordringen därefter överlåtits till annan, denne vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om äganderättsöverlåtelsen. Om fastigheten överlåtits även till annan, äger vad som sagts nu tillämpning i fråga om upplåtelse som den senare förvärvaren gjort.

Första stycket äger tillämpning även när fastigheten övergått genom sådant förvärv som avses i 17 kap. 11 §.

Vid tillämpning av första stycket skall den som har förlitat sig på ett högst en månad gammalt gravationsbevis anses ha varit i god tro, om det inte framgår av omständigheterna att han eller hon på annat sätt har fått eller borde ha fått kännedom om äganderättsöverlåtelsen. Lag (2000:226).

7 a § Har panträtt upplåtits till säkerhet för en fordran som ännu inte har uppkommit och var upplåtaren vid överlämnandet av pantbrevet behörig att upplåta panträtten eller var borgenären då i god tro på sätt anges i 7 §, gäller panträtten till säkerhet för fordringen även om upplåtaren inte längre är ägare till fastigheten när fordringen uppkommer. Vad nu sagts gäller dock inte, om borgenären före fordringens uppkomst har fått

kännedom om att upplåtaren inte längre är ägare till fastigheten.

Vad som sägs i första stycket gäller även när ett pantbrev utgör säkerhet för en fordran och fordringen därefter byts ut mot en annan fordran utan några andra ändringar än sådana som normalt förekommer vid fordringsutbyten av det slag som det är fråga om. Lag (1985:172).

8 § Frångår fastighet innehavaren efter klander, är upplåtelse av panträtt som skett efter det att fastigheten kom ur rätte ägarens hand utan verkan, om annat ej följer av 18 kap. eller av annan bestämmelse.

Första stycket äger motsvarande tillämpning när förvärv av fastighet återgår som ogiltigt eller avtal om sådant förvärv häves av överlåtaren. Om gåva på talan av givaren återgår till denne på grund av villkor, varav gåvans fullbordan eller bestånd gjorts beroende under viss tid utöver två år från den dag då gåvohandlingen upprättades eller under obestämd tid, gäller dock upplåtelsen, såvida den icke skett efter det att talan väcktes.

Ägarhypotekets innebörd

9 § Om pantbrev icke överlämnats som pant för fordran, är fastighetens ägare berättigad att vid sådan fördelning som avses i 3 § med den företrädesrätt inteckningen medför enligt lag erhålla tilldelning ur medlen med pantbrevets belopp. Har pantbrev överlämnats som pant för fordran men understiger fordringen pantbrevets belopp, är fastighetsägaren berättigad att ur medlen erhålla skillnaden.

Gemensamt intecknade fastigheters inbördes ansvar

10 § Ansvar för inteckning som beviljats i flera fastigheter vilar på var och en av fastigheterna till det belopp som faller på fastigheten efter förhållandet mellan dennas särskilda värde och sammanlagda värdet av alla fastigheterna. Som fastighets värde gäller därvid

taxeringsvärdet för året innan inteckningen söktes eller, om särskilt taxeringsvärde då ej fanns för fastigheten, det taxeringsvärde som därefter först fastställs. Om någon av fastigheterna skall säljas utmättningsvis och taxeringsvärde som angivits nu icke finns för var och en av fastigheterna, gäller de värden som åsätts fastigheterna enligt 12 kap. utsökningsbalken.

Kan borgenär ej erhålla betalning ur köpeskillingen för intecknad fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar enligt första stycket, svarar de övriga fastigheterna för återstoden av beloppet med fördelning efter där angivna grunder. Kan ur någon av dessa fastigheter betalning ej erhållas för dess andel i återstoden, fördelas bristen på samma sätt mellan de återstående fastigheterna. Lag (1981:784).

11 § Har intecknad fastighet delats, fördelas ansvaret mellan de särskilda delarna enligt 10 §, om annat ej anges i andra stycket.

Delades fastigheten genom avstyckning och är stamfastigheten och den avstyckade fastigheten icke längre i samme ägares hand, svarar stamfastigheten för hela inteckningen och den avstyckade fastigheten endast för vad som icke kan utgå ur stamfastigheten. Om flera fastigheter avstyckats från stamfastigheten, svarar fastighet, på vilken lagfart icke söktes, före fastighet, på vilken lagfart söktes, och fastighet, på vilken lagfart söktes senare, före fastighet, på vilken lagfart söktes tidigare. Har lagfart söktes på samma inskrivningsdag eller har lagfart icke söktes på någon av fastigheterna, svarar fastighet som senare övergått till ny ägare före fastighet som tidigare övergått till ny ägare. Mellan fastigheter som övergått samma dag fördelas ansvaret efter de grunder som anges i 10 §.

Andra stycket hindrar icke att borgenären söker betalning samtidigt ur stamfastighet och avstyckad fastighet.

Bestämmelse om att avstyckad fastighet i vissa fall icke svarar för inteckning i stamfastighet finns i 16 § andra stycket.

Vissa bestämmelser om intecknings och pantbrevs giltighet

12 § Avser inteckning endast en fastighet och säljs denna exekutivt, är inteckningen, sedan försäljningen vunnit laga kraft och köpeskillingen betalats, utan verkan till belopp som enligt sakägarförteckningen inte täcks av köpeskillingen, behållen avkastning eller andra influtna medel, om inte kronofogdemyndigheten förordnat om fortsatt inteckningsansvar. Har medel influtit genom särskild försäljning av tillbehör, är inteckning utan verkan till belopp som ur medlen utfallit på pantbrevets belopp.

Avser inteckning flera fastigheter gemensamt och säljes dessa på exekutiv auktion enligt gemensam sakägarförteckning, äger första stycket motsvarande tillämpning. Sker försäljningen enligt särskilda sakägarförteckningar, förlorar inteckningen sin verkan, om ej kronofogdemyndigheten förordnat om fortsatt inteckningsansvar. Säljes endast någon eller några av fastigheterna, blir inteckningen såvitt angår försåld fastighet helt utan verkan, om ej kronofogdemyndigheten förordnat om fortsatt inteckningsansvar, och såvitt angår annan fastighet utan verkan till den del medel utfallit på pantbrevets belopp. Lag (1994:445).

13 § Fördelas medel som är att tillgå vid utsökning utan att fastigheten sålts, är inteckning utan verkan till den del medlen utfallit på pantbrevets belopp.

Första stycket gäller ej, om innehavaren av pantbrevet avstått från sin rätt till betalning och, när fråga är om gemensam inteckning, samtycke till avståendet lämnats av såväl ägare till övriga av inteckningen besvärade fastigheter som innehavare av panträtt, vilken gäller i en eller flera av fastigheterna med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen.

14 § Avstås intecknad fastighet eller område av sådan fastighet på grund av expropriation eller liknande tvångsförvärv, är inteckningen utan verkan i den inlösta egendomen, sedan inlösen fullbordats. Såvitt angår annan av inteckningen besvärad egendom är inteckningen utan verkan till belopp som vid fördelning av medel med anledning av tvångsförvärvet utfallit på pantbrevets belopp. Härvid äger 13 § andra stycket motsvarande tillämpning.

15 § Har myndighet i annat fall än som avses i 12-14 §§ fördelat medel mellan rättsägare i intecknad fastighet, är inteckningen utan verkan till den del medlen utfallit på pantbrevets belopp. Härvid äger 13 § andra stycket motsvarande tillämpning.

16 § Sammanlägges fastighet eller del av fastighet med annan fastighet eller fastighetsdel, omfattar inteckning som besvärar någon av de i sammanläggningen ingående fastigheterna eller fastighetsdelarna hela den nybildade fastigheten.

En fastighet som har bildats genom avstyckning ansvarar inte för inteckningar i stamfastigheten eller stamfastigheterna, om

1. lantmäterimyndigheten har meddelat ett beslut om inteckningsfrihet enligt 10 kap. 8 a § fastighetsbildningslagen (1970:988), eller

2. fastigheten har bildats genom avstyckning av en samfällighet eller en viss ägovidd av en samfällighet. Lag (2004:395).

17 § Om inteckning blir utan verkan, är även pantbrevet utan verkan. Ändras i annat fall inteckning till belopp eller omfattning erhåller pantbrevet verkan i enlighet med inteckningens ändrade innehåll.

Dödning av förkommet pantbrev medför ej att inteckningen blir utan verkan.

7 kap. Allmänna bestämmelser om nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft

Bestämmelsernas tillämpningsområde

1 § Detta kapitel avser arrende, hyra, tomträtt och annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft, om rättigheten upplåtits genom avtal.

Om vissa rättigheter som anges i första stycket finns bestämmelser även i 8-15 kap.

Förekommer eljest i lag eller annan författning särskilda bestämmelser om rättighet som avses i detta kapitel, äger de tillämpning.

2 § Detta kapitel gäller i tillämpliga delar även hyresrätt i hus, som ej hör till fastighet.

3 § Av fastighetsägaren åt annan upplåten rätt att avverka skog på fastigheten eller att tillgodogöra sig andra alster av fastigheten eller dennas naturtillgångar eller att jaga eller fiska på fastigheten är att anse som nyttjanderätt, även om med rättigheten icke är förenad rätt att i övrigt nyttja fastigheten.

Vad fastighetsägaren enligt en skriftlig överenskommelse med staten eller en kommun angående naturvården inom ett visst område (naturvårdsavtal) förbundit sig att tillåta eller tåla skall vid tillämpningen av denna balk och andra författningar i sin helhet anses som en nyttjanderätt. Lag (1998:861).

4 § Bestämmelserna i denna balk om nyttjanderätt avser icke gravrätt, vägrätt eller bostadsrätt.

Upplåtelseiden

5 § Avtal om upplåtelse av annan nyttjanderätt än tomträtt är inte bindande längre än femtio år från det avtalet slöts. Upplåtelse av fast egendom inom detaljplan och upplåtelse av jordbruksarrende är dock inte bindande längre än tjugofem år. Upplåtelse av annan nyttjanderätt än jordbruksarrende för någons livstid gäller utan begränsning till viss tid.

Avser upplåtelsen endast eller huvudsakligen rätt att avverka skog för annat ändamål än husbehov, är avtalet ej bindande längre än fem år.

Första och andra styckena gäller ej nyttjanderätt som upplåtes av staten. Första stycket inverkar ej på nyttjanderättshavares rätt till förlängning av avtal på grund av lag.

Har arrende eller hyra upplåtits på längre tid än den i första stycket föreskrivna längsta tiden för nyttjanderätts bestånd och vill fastighetsägaren eller nyttjanderättshavaren frånträda avtalet sedan denna tid gått ut, skall uppsägning ske. Lag (1987:132).

6 § Upplåtelse av servitut eller rätt till elektrisk kraft får ske utan begränsning till tiden.

Förlängning av tiden för upplåtelsen samt ändringar i och tillägg till upplåtelseavtalet

7 § Överenskommelse om förlängning av upplåtelseiden gäller som ny upplåtelse.

Förlängning på grund av lag eller med tillämpning av bestämmelse i upplåtelseavtalet innebär ej att ny upplåtelse kommer till stånd.

8 § Överenskommelse om ändring i eller tillägg till upplåtelseavtalet gäller som ny upplåtelse i förhållande till ny ägare av fastigheten

eller innehavare av rättighet i denna, om ej annat följer av andra stycket.

Ändring i eller tillägg till nyttjanderättsavtal med tillämpning av bestämmelse i lag om rätt till förlängning av sådant avtal innebär ej att ny upplåtelse kommer till stånd.

Sker ändring i eller tillägg till upplåtelseavtal som upprättats skriftligen, skall detta anmärkas på handlingen, om fastighetsägaren eller rättighetshavaren begär det.

Hinder mot andelsupplåtelse

9 § Avtal som innebär att i detta kapitel avsedd rättighet skall gälla i andel i fastighet eller i fastighets andel i mark, som är samfälld för flera fastigheter, har ej verkan som upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft.

Rätt till inskrivning

10 § Nyttjanderätt som upplåtits genom skriftlig handling samt servitut får inskrivas. Förbehåll som strider häremot är utan verkan utom i fråga om arrende eller hyra.

Rätt till elektrisk kraft får inskrivas, om ägaren av den fastighet i vilken rättigheten upplåtits medgivit skriftligen att inskrivning får ske.

Rättighetens ställning vid fastighetens övergång till ny ägare

11 § Överlåtes fastighet, som besväras av nyttjanderätt eller servitut, åligger det överlåtaren i förhållande till rättighetshavaren att vid överlåtelsen göra förbehåll om upplåtelsen, om ej inskrivning av rättigheten är beviljad. Sådant förbehåll medför att upplåtelsen gäller

mot den till vilken fastigheten överlåtes.

Överlåtes fastighet, som besväras av rätt till elektrisk kraft, gäller upplåtelsen mot den nye ägaren oberoende av förbehåll.

12 § Har beträffande skriftlig upplåtelse, som skall äga bestånd mot ny ägare av fastigheten, träffats överenskommelse som avses i 7 § första stycket eller 8 § första stycket och är överenskommelsen anmärkt på fastighetsägarens exemplar av upplåtelsehandlingen, gäller överenskommelsen mot den nye ägaren som om förbehåll skett.

13 § Även om förbehåll ej skett, gäller upplåtelse som avser arrende eller hyra mot ny ägare av fastigheten, om upplåtelsen skett genom skriftligt avtal och tillträde ägt rum före överlåtelsen.

Första stycket gäller ej i fråga om överenskommelse som avses i 8 §. I fråga om överenskommelse som avses i 7 § gäller första stycket endast om den förut gällande upplåtelsestiden utgått före överlåtelsen, varvid tillträde ej skall anses ha ägt rum innan överenskommelsen trätt i tillämpning.

Om giltighet av avtal om förhandlingsordning mot ny hyresvärd finns bestämmelser i hyresförhandlingslagen (1978:304). Lag (1978:305).

14 § I annat fall än som avses i 11-13 §§ gäller upplåtelsen mot den till vilken fastigheten överlåtits endast om upplåtelsen enligt 17 kap. äger företräde framför överlåtelsen på grund av inskrivning eller den nye ägaren vid överlåtelsen ägde eller bort äga kännedom om upplåtelsen.

Överlåtes vid arrende eller hyra fastigheten efter rättighetshavarens tillträde och gäller enligt 11-13 §§ upplåtelsen ej mot den nye ägaren, skall upplåtelsen likväl bestå mot honom, om han ej uppsäger avtalet inom tre månader från överlåtelsen.

15 § Förbehåll som strider mot bestämmelserna i 11-14 §§ om rättighetens

bestånd mot ny ägare av fastigheten är utan verkan.

16 § Efter exekutiv försäljning av fastighet gäller upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft mot den nye ägaren endast om försäljningen skett under förbehåll om rättighetens bestånd enligt 12 kap. utsökningsbalken eller rättigheten enligt samma kapitel är skyddad utan förbehåll. Är fastigheten taxerad som hyreshusenhet, gäller dock upplåtelser som avser hyra av en bostadslägenhet med obestämd hyrestid och som grundar sig på en skriftlig handling alltid mot den nye ägaren, om hyresgästen har tillträtt lägenheten före den exekutiva försäljningen.

Bestämmelser om verkan av underlåtenhet att uppsäga arrende- eller hyresavtal som enligt första stycket ej gäller mot ny ägare finns i 12 kap. utsökningsbalken. Lag (1990:1387).

17 § Överlåtes fastigheten och skall upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft gälla mot den nye ägaren, är denne berättigad att uppbära arrendeavgift, hyra eller annat vederlag för rättigheten i den mån vederlaget förfaller till betalning efter det att han tillträtt fastigheten. Efter nämnda tidpunkt får han även i övrigt utöva de befogenheter som på grund av upplåtelseavtalet tillkommer fastighetens ägare. På belopp, som förfaller till betalning mer än sex månader eller, i fråga om arrende, mer än ett år efter det att rättighetshavaren erhöll kännedom om överlåtelsen eller fick skälig anledning till förmodan därom, får rättighetshavaren icke avräkna fordran hos den förre ägaren. I fråga om sådant belopp gäller ej heller betalning som rättighetshavaren erlagt till den förre ägaren eller annan uppgörelse med denne, om icke den nye ägaren ägde eller bort äga kännedom därom vid överlåtelsen.

Den nye ägaren har att uppfylla tidigare ägares åligganden i den mån de skall fullgöras efter det att han tillträtt fastigheten.

Efter exekutiv försäljning av fastighet gäller 12 kap. utsökningsbalken

om exekutiv försäljning av fast egendom i fråga som avses i första och andra styckena. Lag (1981:784).

18 § Har den som överlåtitt fastigheten försummat att göra förbehåll enligt 11 § första stycket och kommer upplåtelse av nyttjanderätt eller servitut till följd därav ej att gälla mot den nye ägaren, skall överlåtaren ersätta rättighetshavaren dennes skada. Rätt till ersättning tillkommer dock ej rättighetshavaren, om han låtit inskrivning av rättigheten dödas utan överlåtarens samtycke. Lag (1975:1085).

19 § Kommer till följd av exekutiv försäljning av fastighet upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft ej att gälla mot den nye ägaren, skall den från vilken försäljningen ägt rum ersätta rättighetshavaren dennes skada. Har rättigheten bevarats genom att rättighetshavaren tillskjutit medel enligt 12 kap. utsökningsbalken om exekutiv försäljning av fast egendom, har rättighetshavaren såsom skadestånd rätt till ersättning för tillskott i den mån detta ej överstiger värdet av rättigheten. Om upplåtelsen skett utan vederlag, äger vad som sagts förut tillämpning endast om fastigheten sålts för annat ändamål än till betalning av fordran för vilken den på grund av utmätning eller eljest svarar.

Rätt till ersättning enligt första stycket tillkommer ej rättighetshavare, om han låtit inskrivning av rättigheten dödas utan fastighetsägarens samtycke eller om han genom överenskommelse vid exekutiv auktion låtit rättighetens företrädesläge försämrats. Är det uppenbart att rättigheten ändå skulle ha gått förlorad, äger vad som sagts nu icke tillämpning. Lag (1981:784).

20 § Underlåter den nye ägaren att fullgöra vad som anges i 17 § andra stycket, är överlåtaren skyldig att ersätta rättighetshavaren dennes skada. För ersättningen svarar även sådan tidigare ägare av fastigheten mot vilken upplåtelsen varit gällande.

För ersättning som den från vilken fastigheten övergått har att utgiva

till rättighetshavare enligt 18 eller 19 §, svarar även sådan tidigare ägare av fastigheten mot vilken upplåtelsen varit gällande. Rätt till ersättning tillkommer dock ej rättighetshavare mot sådan tidigare ägare utan vars samtycke han låtit inskrivning av rättigheten dödas eller nedsättas, om det ej, när fråga är om exekutiv försäljning, är uppenbart att rättigheten ändå skulle ha gått förlorad.

Den som är ersättningsskyldig enligt första eller andra stycket blir fri från ansvar, om ej rättighetshavaren inom sex månader från det han fick kännedom om att fastigheten övergått från denne skriftligen anmält att han vill kunna hålla sig till honom.

21 § Förbehåll som upphäver eller inskränker rättighetshavarens rätt till ersättning enligt 18-20 §§ är utan verkan.

Rättigheters inbördes ställning

22 § Finns i samma fastighet flera rättigheter som ej är inskrivna och kan de ej utan förfång för någondera utövas vid sidan av varandra, äger de sinsemellan företräde efter den tidsföljd i vilken de upplåtits.

Är upplåtelserna samtidiga eller kan det ej utrönas i vilken tidsföljd de skett, skall rätten på talan förordna om företrädet mellan dem efter vad som med hänsyn till omständigheterna är skäligt.

23 § Vid exekutiv auktion äger rättigheter som ej är inskrivna sinsemellan företräde efter den tidsföljd i vilken de upplåtits.

Är upplåtelserna samtidiga eller kan det ej utrönas i vilken tidsföljd de skett, äger de lika rätt, om ej annat blivit bestämt enligt 22 § andra stycket.

Första stycket gäller i tillämpliga delar när myndighet i annat fall än med anledning av exekutiv auktion fördelar medel mellan rättsägare i den ordning som gäller vid fördelning av köpeskillning för exekutivt försåld

fast egendom.

24 § När rättighet, som ej utan förfång för annan rättighet kan utövas vid sidan av denna, skall vika, har rättighetshavaren rätt till ersättning av upplåtaren för skada, om han vid upplåtelsen varken ägde eller bort äga kännedom om den andra upplåtelsen.

Rättighetens upphörande i vissa fall

25 § Bestämmelserna i 6 kap. 8 § äger motsvarande tillämpning i fråga om nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft.

Är rättighet som upplåtits mot vederlag utan verkan enligt första stycket, har rättighetshavaren rätt till ersättning av upplåtaren för skada, om han var i god tro när upplåtelsen ägde rum. Bestämmelser om att rättighetshavaren i vissa fall kan få ersättning av staten finns i 18 kap.

26 § Om rättighetens upphörande eller inskränkning på grund av expropriation eller liknande tvångsförvärv samt om rättighetshavarens rätt till ersättning med anledning därav finns särskilda bestämmelser.

Verkan av ändring i fastighetsindelningen

27 § Delas fastighet som besväras av nyttjanderätt eller servitut, gäller rättigheten i var och en av de nya fastigheterna. Är rättighetens utövning genom upplåtelseavtalet begränsad till visst område, upphör rättigheten dock att besvära fastighet som icke omfattar någon del av området.

Delas fastighet, i vilken upplåtits rätt till elektrisk kraft, gäller rättigheten i den fastighet till vilken den elektriska kraftstationen hör efter delningen.

28 § Gäller nyttjanderätt eller servitut efter fastighetsbildning i flera fastigheter, skall vederlag som utgår för rättigheten tillkomma ägarna av dessa i förhållande till belastningen på varje fastighet. Lag (1989:722).

29 § Om fastighet som besväras av nyttjanderätt eller servitut undergår fastighetsreglering, får rättigheten därefter utövas på område, som genom regleringen överföres till fastigheten. Detta gäller dock icke, om rättighetens utövning genom upplåtelseavtalet är begränsad till viss del av fastigheten eller om utövning av rättigheten på det överförda området eljest måste anses strida mot upplåtelsen eller är oförenlig med sådant förordnande som avses i tredje stycket. Föreskrift om rätt för lantmäterimyndigheten att bestämma nytt område för utövning av nyttjanderätt finns i fastighetsbildningslagen (1970:988).

Nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft gäller ej vidare i mark eller byggnad som genom fastighetsreglering frångår fastighet vari rättigheten upplåtits. Det åligger den som tillträder sådan byggnad att inom en månad från tillträdet uppsäga hyresavtal som gällde mot avträdaren. I annat fall gäller avtalet mot honom.

Att lantmäterimyndigheten kan förordna att en rättighet skall fortsätta att gälla i mark eller byggnad som genom fastighetsreglering frångår den fastighet vari rättigheten upplåtits föreskrivs i 5 kap. 33 a § och 7 kap. 13 § fastighetsbildningslagen. En sådan rättighet skall vid tillämpningen av 22 § äga företräde framför en rättighet som enligt första stycket skulle få utövas i marken eller byggnaden. Lag (1995:1397).

30 § Har fastighet som besväras av tomträtt eller servitut genom fastighetsreglering undergått förändring av betydelse för rättighetens utövning, skall vederlag som utgår för rättigheten jämkas.

Om fastighet genom fastighetsreglering undergått förändring som medfört att värdet av annan nyttjanderätt än tomträtt minskats, skall vederlaget

ned sättas med skäligt belopp. Vill nyttjanderättshavaren hellre uppsäga avtalet, får han göra det, om förändringen ej är av ringa betydelse. Innebär förändringen att nyttjanderättens värde ökas, får fastighetsägaren uppsäga avtalet, om nyttjanderättshavaren icke medger skälig höjning av vederlaget.

Talan om jämkning av vederlaget enligt första stycket eller om nedsättning därav enligt andra stycket skall väckas inom två månader från det fastighetsbildningsbeslutet vann laga kraft. För uppsägning enligt andra stycket gäller samma tid. Iakttages ej tiden, är rätten till talan eller uppsägning förlorad.

Om rättighetshavares rätt till ersättning i vissa fall vid fastighetsreglering finns särskilda bestämmelser.

Vissa upplåtelser i andra hand

31 § Om en fastighetsägare har upplåtit en nyttjanderätt till någon som i sin tur har upplåtit arrende eller hyra gäller följande. Om det råder intressegemenskap mellan fastighetsägaren och upplåtaren och det med hänsyn härtill och till omständigheterna i övrigt kan antas att rättsförhållandet utnyttjas för att kringgå någon bestämmelse i lag som är till förmån för en nyttjanderättshavare, har arrendatorn och hyresgästen samma rätt i förhållande till fastighetsägaren som de skulle ha haft om fastighetsägaren hade upplåtit deras nyttjanderätt. Lag (1985:278).

8 kap. Arrende i allmänhet

Inledande bestämmelser

1 § Upplåtelse av jord till nyttjande mot vederlag kan enligt bestämmelserna i detta kapitel och 9-11 kap. ske som jordbruksarrende, bostadsarrende, anläggningsarrende eller lägenhetsarrende.

Lägenhetsarrende föreligger när jord upplåtits på arrende för annat ändamål än jordbruk och upplåtelsen icke är att anse som bostadsarrende eller anläggningsarrende.

2 § Förbehåll som strider mot bestämmelse i detta kapitel eller i 9--11 kap. är utan verkan mot arrendatorn eller den som har rätt att träda i hans ställe, om ej annat anges.

I de fall då enligt vad därom är föreskrivet arrendenämndens godkännande fordras för giltighet av förbehåll som avses i första stycket eller annat avtalsvillkor, får godkännande sökas endast om detta angivits i avtalet. Ansökan får inte prövas om den kommer in till arrendenämnden senare än en månad efter det att avtalet ingicks. Leder en prövning till att godkännande vägras, förfaller avtalet, om inte något annat har överenskommit. Lag (1984:678).

Arrendeavtals ingående

3 § Avtal om jordbruksarrende, bostadsarrende och anläggningsarrende skall upprättas skriftligen. I handlingen skall samtliga avtalsvillkor anges. Ändring eller tillägg som ej avfattas skriftligen är utan verkan.

Har arrendatorn tillträtt arrendestället utan att skriftligt avtal blivit upprättat och har det ej berott på honom att giltigt arrendeavtal sedermera icke kommit till stånd, har han rätt till ersättning för skada. Väcker ej talan om ersättning inom ett år från det jorden avträdde, är rätten till sådan talan förlorad.

Avtal om lägenhetsarrende skall upprättas skriftligen, om ej annat överenskommes.

Arrendeavtals upphörande vid uppsägning m.m.

4 § Uppsäges arrendeavtal med anledning av att arrenderätten är förverkad, upphör avtalet att gälla på den fardag som inträffar närmast efter uppsägningen, om ej rätten finner skäligt ålägga arrendatorn att avflytta tidigare eller annat följer av 25 §.

Om arrendeavtal uppsäges av annan orsak som ger jordägare eller arrendator rätt att frånträda avtalet, upphör avtalet att gälla på den fardag som inträffar närmast efter sex månader från uppsägningen. Frånträder arrendatorn avtalet med stöd av 7 kap. 30 § andra stycket, skall avtalet, om arrendatorn begär det i uppsägningen, i stället upphöra att gälla den dag då arrendatorn till följd av fastighetsregleringen är skyldig att avträda mark. Sker uppsägningen innan arrendatorn tillträtt arrendestället, upphör avtalet genast att gälla.

Fardag är den 14 mars. Lag (1989:722).

5 § Är vid lägenhetsarrende arrendetiden ej bestämd, upphör avtalet att gälla på den fardag som inträffar närmast efter sex månader från det uppsägning skedde. Sker uppsägningen innan arrendatorn tillträtt arrendestället, upphör avtalet dock genast att gälla. Vad som sagts nu gäller ej, om uppsägningstid avtalats.

6 § Är jordbruksarrende, bostadsarrende eller lägenhetsarrende upplåtet för arrendatorns livstid, har vid dennes död hans make rätt att inträda som arrendator under sin livstid, om äktenskapet ingåtts innan avtalet träffades. Ingår den efterlevande maken nytt äktenskap får jordägaren dock uppsäga avtalet. När avtalet upphör att gälla på grund av arrendatorns eller den efterlevande makens död, skall arrendestället avträdas på den fardag som inträffar närmast efter sex månader från dödsfallet.

7 § Infaller dag då arrendestället enligt lag eller avtal skall tillträdas eller avträdas på söndag eller annan allmän helgdag, skall

tillträde eller avträde i stället ske nästa vardag, om ej annat avtalats.

Sättet för uppsägning

8 § Uppsägning ska vara skriftlig, om inte skriftligt erkännande av uppsägningen lämnas. I fall som avses i 11 kap. 6 och 6 a §§ ska uppsägningen dock alltid ske skriftligen. Uppsägning får ske hos den som är behörig att ta emot arrendeavgift på jordägarens vägnar.

Skriftlig uppsägning ska delges den som söks för uppsägning. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 48 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Träffas inte den som söks i sitt hemvist, får uppsägningen sändas i rekommenderat brev under hans eller hennes vanliga adress. Ett exemplar av uppsägningen ska dessutom lämnas antingen i den söktes bostad till vuxen medlem i det hushåll som han eller hon tillhör eller, om han eller hon driver rörelse med fast kontor, på kontoret till någon som är anställd där. Påträffas inte någon som angivits nu, ska uppsägningen i stället läggas i den söktes postlåda, om sådan finns.

Uppsägning har skett när vad som sagts nu blivit fullgjort.

Har jordägare eller arrendator, hos vilken uppsägning ska ske, inte känt hemvist här i riket och finns inte heller känt ombud som har rätt att ta emot uppsägning för honom eller henne, får uppsägningen ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

En ansökan hos domstol med yrkande att arrendeförhållande ska upphöra eller att arrendator ska avhysas gäller som uppsägning när delgivning skett i behörig ordning. Detsamma gäller en ansökan enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och

handräckning om att arrendator ska avhysas.

Särskilda bestämmelser om innehållet i uppsägning av avtal om anläggningsarrende finns i 11 kap. 6 §. Lag (2010:1935).

9 § Har jordägaren i arrendeavtalet uppgivit att arrendeställets ägovidd är större än den är eller har han i avtalet lämnat liknande oriktig uppgift, har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften och ersättning för skada. Han får även uppsäga avtalet. Är bristen av ringa betydelse eller har mer än ett år gått från tillträdet, får uppsägning ske endast om jordägaren förfarit svikligt.

10 § Minkas eller försämras arrendeställets ägor genom vattenflöde, jordras eller annan sådan händelse och är ej arrendatorn vållande till skadan, har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften. Han får även uppsäga avtalet, om ej förändringen är av ringa betydelse. Uppsägning får ej ske sedan mer än ett år gått från förändringen eller, om denna inträffade innan arrendatorn tillträdde arrendestället, från tillträdet.

11 § Om någon del av arrendestället frångår arrendatorn på grund av att annat förvärv äger företräde eller till följd av omständighet som avses i 7 kap. 25 §, har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften. Arrendatorn har även rätt att uppsäga avtalet enligt reglerna i 10 §, om han var i god tro när avtalet träffades. Bestämmelser om ersättning för skada finns i 7 kap.

Betalning av arrendeavgift

12 § Arrendeavgift skall betalas senast tre månader före varje arrendeårs utgång, om ej annat avtalats.

12 a § Anser arrendatorn att han enligt en bestämmelse i denna balk har rätt till nedsättning av arrendeavgiften eller till ersättning för skada eller för avhjälpande av brist eller att han har någon

annan motfordran hos jordägaren, och vill arrendatorn dra av motsvarande belopp från en arrendeavgift som utgår i pengar, får han deponera beloppet hos länsstyrelsen. Detta gäller också när parterna är oense om storleken på en arrendeavgift som skall utgå i pengar men vars belopp inte framgår av avtalet.

Bestämmelser om deposition i vissa andra fall finns i lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

När arrendatorn vill deponera ett belopp hos länsstyrelsen enligt första stycket, skall han lämna skriftliga uppgifter i två exemplar om arrendeförhållandet, förfallodagen och grunden för avdraget eller tvistens beskaffenhet samt ställa pant eller borgen, som länsstyrelsen finner skälig, för den kostnad jordägaren kan få för att få ut beloppet och för ränta på beloppet.

Har arrendatorn deponerat en arrendeavgift hos länsstyrelsen, får jordägaren inte göra gällande att arrenderätten blivit förverkad på grund av att det deponerade beloppet inte har betalats till honom.

Länsstyrelsens beslut i ett ärende om deposition får överklagas till tingsrätten på den ort där länsstyrelsen finns. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (1996:246).

12 b § Länsstyrelsen skall genast underrätta jordägaren i rekommenderat brev om en deposition enligt 12 a §.

Ett deponerat belopp skall genast sättas in på ett räntebärande konto. Räntan skall betalas till den som får lyfta beloppet.

Om jordägaren inte inom tre månader från det att beloppet har förfallit till betalning och underrättelse om depositionen har sänts till honom visar att han kommit överens med arrendatorn om att han skall få lyfta beloppet eller att han väckt talan om detta mot arrendatorn, har arrendatorn rätt att få tillbaka det deponerade

beloppet. Om jordägaren har väckt talan inom den angivna tiden, får beloppet inte lyftas förrän denna talan har blivit slutligt avgjord. Lag (1995:1474).

Besiktning m.m.

13 § Jordägaren har rätt att erhålla tillträde till arrendestället för besiktning. Skall arrendestället avträdas, är arrendatorn skyldig att låta det visas på lämplig tid. Jordägaren skall i god tid underrätta arrendatorn om dagen för besiktningen eller visningen.

Pant eller borgen

14 § Är pant eller borgen ställd för arrendeavtalets fullgörande och försämras säkerheten, är arrendatorn skyldig att på anfordran ställa ny säkerhet med vilken jordägaren skäligen kan nöjas. Gör han det ej inom tre månader, får jordägaren uppsäga avtalet. Uppsäges avtalet, har jordägaren rätt till ersättning för skada.

Utmätning och konkurs

15 § Om fastigheten blivit utmätt före tillträdesdagen, får arrendatorn uppsäga avtalet. Han har även rätt till ersättning för skada. Uppsägning skall dock ske inom en månad från det arrendatorn fick kännedom om att fastigheten blivit utmätt. Upphäves utmätningen eller förfaller eljest frågan om fastighetens försäljning, får ej uppsägning ske därefter. Lag (1971:503).

16 § Bestämmelserna i 15 § äger motsvarande tillämpning, om jordägaren försättes i konkurs före tillträdesdagen.

17 § Försättes arrendatorn i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Jordägaren har därvid rätt till ersättning för skada.

18 § Försättes vid bostadsarrende, anläggningsarrende eller lägenhetsarrende arrendatorn i konkurs innan han tillträtt arrendestället och har ej jordägaren säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får jordägaren uppsäga avtalet, om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Uppsäger jordägaren avtalet och är detta träffat för viss tid som ej understiger tio år, skall jordägaren utge skälig ersättning för arrenderättens värde, om ej annat avtalats. I annat fall än då avtalet träffats för viss tid som ej understiger tio år har jordägaren, om han uppsäger avtalet, rätt till ersättning för skada.

Om jordbruksarrende finns särskilda bestämmelser i 9 kap.

Arrendatorns rätt att upplåta nyttjanderätt

19 § Arrendatorn får ej utan jordägarens samtycket upplåta nyttjanderätt till arrendestället eller del av detta. Han får dock, om ej annat avtalats, hyra ut ledigt utrymme i byggnad eller upplåta område av ouppodlad mark till upplagsplats eller för liknande ändamål, om det kan ske utan olägenhet för jordägaren.

20 § Arrendatorn får hyra ut egen byggnad på arrendestället, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för jordägaren och ej annat avtalats.

Bortförande av arrendatorn tillhörig egendom

21 § Har arrendatorn uppfört egen byggnad på arrendestället eller har han i övrigt nedlagt kostnad på detta utöver vad som ålegat honom, skall byggnaden eller vad som eljest utförts erbjudas jordägaren till inlösen, när arrendatorn frånträder arrendet. Har jordägaren ej inom en månad från det erbjudandet gjordes förklarat sig villig att antaga detta, får arrendatorn föra bort egendomen eller överlåta den till en tillträdande arrendator. Om han för bort

egendomen, skall han dock återställa arrendestället i tjänligt skick.

Är ej vad som arrendatorn enligt första stycket får skilja från arrendestället bortfört eller överlåtet till den tillträdande arrendatorn inom tre månader från det arrendestället avträddes eller anspråk på lösen slutligen ogillades, tillfaller det jordägaren utan lösen.

Har ämnen hämtats från jordägarens fastighet till byggnad eller annan anläggning, får anläggningen ej tagas bort, innan arrendatorn ersatt jordägaren värdet av vad som tagits från fastigheten.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller även sådan egendom som arrendatorn i enlighet med första stycket förvärvat av en tidigare arrendator.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller ej, om annat avtalats.

Lag (1995:567).

22 § Har avträdande arrendator på arrendestället lämnat kvar annan honom tillhörig egendom än som avses i 21 § och försummar han att inom tre månader efter anmaning föra bort egendomen, tillfaller den jordägaren utan lösen.

Arrenderättens förverkande

23 § Arrenderätten är förverkad och jordägaren således berättigad att uppsäga avtalet,

1. om arrendatorn dröjer med betalning av arrendeavgiften utöver en månad efter förfallodagen,
2. om arrendatorn vanvårdar arrendestället eller om han eftersätter vad som åligger honom enligt 9 kap. 35 § och icke efter tillsägelse vidtager rättelse,

3. om arrendatorn nyttjar arrendestället för annat ändamål än som förutsatts vid upplåtelsen eller, om viss odlingsplan är fastställd i avtalet eller detta innehåller annan bestämmelse om hävden, avviker från vad som sålunda bestämts och icke efter tillsägelse vidtager rättelse,

4. om arrendatorn i strid med bestämmelserna i denna balk överlåter arrenderätten eller eljest sätter annan i sitt ställe eller upplåter nyttjanderätt,

5. om arrendatorn åsidosätter avtalsenlig skyldighet, som går utöver hans åligganden enligt denna balk, och det måste anses vara av synnerlig vikt för jordägaren att skyldigheten fullgöres.

Arrenderätten är icke förverkad, om det som ligger arrendatorn till last är av ringa betydelse.

Uppsäges avtalet, har jordägaren rätt till ersättning för skada. Lag (1984:678).

24 § Är arrenderätten förverkad på grund av förhållande som avses i 23 § första stycket 1--3 men sker rättelse innan jordägaren gjort bruk av sin rätt att säga upp avtalet, kan arrendatorn inte därefter skiljas från arrendestället på den grunden. Detsamma gäller, om jordägaren inte har sagt upp avtalet inom sex månader från det han fick kännedom om förhållande som avses i 23 § första stycket 4 eller 5. Lag (1984:678).

25 § Är arrenderätten enligt 23 § första stycket 1 förverkad på grund av dröjsmål med betalning av arrendeavgift och har jordägaren med anledning därav uppsagt avtalet, får arrendatorn ej på grund av dröjsmålet skiljas från arrendestället, om arrendeavgiften betalas senast tolfte vardagen från uppsägningen. I avvaktan på att arrendatorn visar sig ha fullgjort vad som sålunda fordras för att återvinna arrenderätten, får beslut om vräkning icke meddelas förrän fjorton vardagar förflutit från uppsägningen.

Särskilda bestämmelser

26 § Jordägare eller arrendator, som vill framställa fordringsanspråk på grund av arrendeförhållande, skall väcka talan därom inom två år från det arrendatorn avträdde arrendestället. Om vid jordbruksarrende syn som skall ligga till grund för avräkning, klandras före utgången av tid som angivits nu, får talan väckas inom två år från det klandret slutligt avgjordes. Iakttages ej tiden, är rätten till talan förlorad, om ej annat avtalats. Om den ena parten väckt talan i rätt tid, har den andra parten rätt till kvittning, fastän hans rätt till talan är förlorad.

27 § Vid jordbruksarrende och bostadsarrende har arrendatorn i vissa fall rätt att förvärva arrendestället enligt lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället. Lag (1985:659).

28 § Vid jordbruksarrende och bostadsarrende får avtal mellan jordägare och arrendator, att framtida tvist med anledning av arrendeförhållandet skall hänskjutas till avgörande av skiljemän utan förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen, inte göras gällande i fråga om arrendatorns rätt eller skyldighet att tillträda eller kvarsitta på arrendestället, fastställande av arrendevillkor i fall som avses i 9 kap. 12 eller 13 § eller 10 kap. 6 a § eller bestämmande av ersättning enligt 9 kap. 14 §. I övrigt gäller skiljeavtalet inte såvitt därigenom skiljemän utsetts eller bestämmelse meddelats om skiljemännens antal, sättet för deras utseende eller förfarandet vid skiljenämnden. I berörda hänseenden skall lagen (1999:116) om skiljeförfarande tillämpas. Vad som sagts nu utgör dock inte hinder för att i skiljeavtalet utse arrendenämnden till skiljenämnd eller bestämma viss tid för meddelande av skiljedom. Lag (1999:119).

Förfarandet i vissa arrendetvister

29 § I varje län skall finnas en arrendenämnd. regeringen kan dock bestämma, att annat område än län skall utgöra verksamhetsområde för arrendenämnd. Lag (1974:820).

30 § Arrendenämnd har till uppgift att medla i arrendetvister och att pröva frågor om förlängning av arrendeavtal vid jordbruksarrende eller bostadsarrende, fastställande av villkoren för sådan förlängning och bestämmande av ersättning enligt 9 kap. 14 § samt övriga frågor som enligt denna balk ankommer på nämnden. Nämnden kan även vara skiljenämnd i arrendetvister. Närmare bestämmelser om arrendenämnd meddelas i särskild lag.

31 § Beslut av arrendenämnden i fråga om förlängning av arrendeavtal, fastställande av villkoren för sådan förlängning, uppskov med avträde enligt 9 kap. 12 b eller 13 § eller 10 kap. 6 a § eller bestämmande av ersättning enligt 9 kap. 14 § eller i fråga som avses i 9 kap. 17 a, 18, 21, 21 a, 31 eller 31 b § eller 11 kap. 6 b § får överklagas till den hovrätt inom vars domkrets arrendenämnden är belägen.

Arrendenämndens beslut i ett ärende enligt 9 kap. 2, 3, 7 eller 17 §, 10 kap. 2, 3, 4 eller 7 § eller 11 kap. 2 § får inte överklagas. Lag (2005:1058).

31 a § Vid överklagande av arrendenämndens beslut tillämpas, om inte annat sägs, de regler i lagen (1996:242) om domstolsärenden som gäller vid överklagande av en tingsrätts beslut.

Prövningstillstånd krävs inte för att hovrätten skall pröva arrendenämndens beslut. Lag (2005:1058).

31 b § I hovrätten får utöver lagfarna ledamöter ingå ett

tekniskt råd, om målets beskaffenhet eller något annat särskilt skäl föranleder det.

I fråga om kvalifikationskrav för det tekniska rådet, möjligheten för hovrätten att låta en ledamot verkställa en undersökning på platsen och i fråga om den utredning som en ledamot verkställt tillämpas 2 kap. 2 § och 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Lag (2010:993).

31 c § Vid sammanträde i domstol får förhör med part hållas under sanningsförsäkran. Vid ett sådant förhör gäller 37 kap. rättegångsbalken. Lag (2005:1058).

31 d § Ett beslut av hovrätten i fråga om uppskov med avträde enligt 9 kap. 12 b § eller 10 kap. 6 a §, såvitt avser hänvisningen till 9 kap. 12 b §, eller i fråga som avses i 9 kap. 17 a, 18, 21 eller 21 a § eller 11 kap. 6 b § får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning av om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken. Lag (2005:1058).

32 § Har upphävts genom lag (2010:993).

33 § Har upphävts genom lag (2005:1058).

9 kap. Jordbruksarrende

Inledande bestämmelse

1 § Detta kapitel avser arrendeavtal, varigenom jord upplåtes till brukande.

Arrendetid

2 § Avtal om jordbruksarrende skall träffas för viss tid. Avser upplåtelsen jord, varöver upplåtaren inte kan förfoga utöver sin egen besittningstid, får avtal träffas även för sådan tid. Staten får upplåta arrende för arrendatorns livstid. Är arrendetiden inte bestämd enligt vad som sagts nu, gäller avtalet för fem år.

Omfattar arrende för viss tid bostad för arrendatorn, skall arrendetiden utgöra minst fem år. Har avtal träffats för kortare tid, gäller det för den nu angivna minsta tiden. Om arrendenämnden godkänt avtalet i denna del, gäller det dock för den överenskomna tiden.

Förbehåll om rätt för jordägaren att i annat fall än som anges i 7 kap. 5 och 30 §§, 8 kap. 6, 14 och 23 §§ samt 30, 32 och 33 §§ detta kapitel återtaga arrendestället eller del därav före arrendetidens utgång gäller endast om det godkänts av arrendenämnden. Lag (1984:678).

3 § Vid arrende för viss tid som ej understiger ett år skall uppsägning alltid ske för att avtalet skall upphöra att gälla vid arrendetidens utgång. Vill jordägaren eller arrendatorn att arrendevillkoren ändras för en ny arrendeperiod, skall han meddela motparten detta i den ordning som enligt 8 kap. 8 § gäller för uppsägning. Uppsägning och begäran om villkorsändring skall ske senast ett år före arrendetidens utgång, om avtalet träffats för minst fem år, och i annat fall senast åtta månader dessförinnan.

Om avtalet inte sägs upp inom rätt tid, anses det förlängt på en tid som motsvarar arrendetiden, dock längs fem år, eller, om begäran om villkorsändring har gjorts, på den tid och de villkor i övrigt som bestäms enligt 9 §.

Förbehåll som strider mot första eller andra stycket gäller mot arrendatorn, om det godkänts av arrendenämnden. Förbehåll om längre tid för förlängning av avtalet än som anges i andra stycket gäller utan sådant godkännande. Lag (1984:678).

4 § Gäller arrendeavtal för viss tid som understiger ett år och har ej förbehåll gjorts om uppsägning, anses avtalet förlängt på tid som motsvarar arrendetiden, om arrendatorn fortsatt med brukandet två månader efter arrendetidens utgång utan att jordägaren anmodat honom att lämna arrendestället. Vad som sagts nu gäller ej, om annat avtalats.

5 § Avlider arrendatorn före arrendetidens utgång, får dödsboet uppsäga avtalet inom sex månader från dödsfallet, om ej annat avtalats.

6 § Den som skall tillträda arrendeställe har rätt att fjorton dagar före tillträdesdagen få åt sig upplåten hälften i arrendeställets hus, om ej annat avtalats.

Rätt till förlängning av arrendeavtalet m.m.

7 § Bestämmelserna i 8--13 §§ gäller vid arrende för viss tid, utom när

1. arrendetiden uppgår till högst ett år och arrendet icke omfattar bostad för arrendatorn, eller

2. jordägaren säger upp arrendeavtalet på den grund att arrenderätten är förverkad eller förhållande som avses i 8 kap. 14 § föreligger, dock inte om i uppsägningen anges att den sker till arrendetidens utgång.

Förbehåll att arrenderätten icke skall vara förenad med rätt till förlängning gäller, om det godkänts av arrendenämnden. Lag (1984:678).

8 § Om jordägaren har sagt upp arrendeavtalet, har arrendatorn rätt till förlängning av detta, utom när

1. arrenderätten är förverkad eller förhållande som avses i 8 kap. 14 § föreligger,

2. arrendatorn i annat fall åsidosatt sina förpliktelser i sådan mån att

avtalet skäligen icke bör förlängas,

3. jordägaren gör sannolikt, att han själv, hans make eller avkomling skall bruka arrendestället, och det ej är obilligt mot arrendatorn att arrendeförhållandet upphör,

4. jordägaren gör sannolikt, att arrendestället behövs för en mera ändamålsenlig indelning i brukningsenheter, och det ej av särskilda skäl är obilligt mot arrendatorn att arrendeförhållandet upphör,

5. jordägaren gör sannolikt, att arrendestället skall användas i enlighet med en detaljplan,

6. jordägaren i annat fall gör sannolikt, att arrendestället skall användas för annat ändamål än jordbruk, och det ej är obilligt mot arrendatorn att arrendeförhållandet upphör.

Om jordägarens intresse blir tillgodosett genom att arrendatorn avträder endast en del av arrendestället och avtalet lämpligen kan förlängas såvitt avser arrendestället i övrigt, har arrendatorn utan hinder av första stycket rätt till sådan förlängning. Lag (1987:132).

9 § Vid förlängning av arrendeavtal utgår arrendeavgiften med skäligt belopp. Kan jordägaren och arrendatorn inte enas om hur stor arrendeavgiften bör vara, skall avgiften bestämmas så att den kan antas motsvara arrenderättens värde med hänsyn till arrendeställets avkastningsförmåga, arrendeavtalets innehåll och omständigheterna i övrigt.

Förlängning skall ske för tid som motsvarar arrendetiden, om denna ej överstiger fem år, och i annat fall för fem år. Förlängning kan även ske för annan tid än som sagts nu, om detta av särskild anledning är lämpligare.

Annat av jordägaren eller arrendatorn uppställt villkor skall gälla i

den mån det är skäligt med hänsyn till arrendeavtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt.

I den mån ändring av arrendevillkoren ej påkallas, skall samma villkor som förut gälla.

Träffas vid förlängning av arrendeavtal överenskommelse om villkoren för det fortsatta arrendet, skall överenskommelsen, oavsett bestämmelserna i första och andra styckena, lända till efterrättelse i den mån ej annat följer av bestämmelserna i övrigt i denna balk. Lag (1979:371).

9 a § Avlider arrendatorn under arrendetiden, skall vid tillämpningen av 9 § andra stycket första och andra meningarna dödsboet ha rätt till förlängning för samma tid som den avlidne skulle ha haft. Detta gäller dock endast när avtalet förlängs vid utgången av den arrendeperiod under vilken dödsfallet har inträffat. Förlängs i annat fall arrendeavtal sedan arrenderätten har övergått på arrendatorns dödsbo, skall arrendetiden utgöra ett år i den mån ej annat följer av 9 § fjärde stycket. Föreligger synnerliga skäl, får dock förlängning ske för längre tid än ett år. Lag (1979:371).

10 § Har jordägaren sagt upp avtalet och föreligger tvist om förlängning av detta eller om villkoren för en sådan förlängning, skall jordägaren hänskjuta tvisten till arrendenämnden senast två månader från den dag då uppsägning senast kunde ske eller, om uppsägningstid inte är föreskriven, från den dag då uppsägning har skett. Rör tvisten endast villkoren för en ny arrendeperiod får tvisten dock hänskjutas inom den tid som anges i andra stycket.

Har villkorsändring begärts och föreligger tvist om villkoren för den nya arrendeperioden, skall den som har begärt villkorsändring senast två månader före den löpande arrendeperiodens utgång hänskjuta tvisten till arrendenämnden.

Om en tvist inte har hänskjutits till arrendenämnden inom de tider som anges i första eller andra stycket, är uppsägningen eller begäran om villkorsändring utan verkan. Lag (1984:678).

11 § Är fråga om förlängning av arrendeavtalet ännu ej avgjord när arrendetiden går ut, har arrendatorn rätt att kvarsitta på arrendestället till dess frågan är slutligt avgjord. För tid som arrendatorn sålunda kvarsitter skall de förut gällande arrendevillkoren tillämpas till dess villkor för samma tid blir slutligt bestämda.

Är en tvist om villkor ännu inte avgjord när arrendetiden går ut, skall de förut gällande villkoren tillämpas till dess villkor för den nya arrendeperioden blir slutligt bestämda. Lag (1984:678).

12 § Ogillas jordägarens begäran om att arrendeavtalet skall upphöra att gälla, skall villkoren för det fortsatta arrendet fastställas enligt 9 §. Detsamma gäller vid avgörande av en villkorstvist som hänskjutits till arrendenämnden.

Beslut om förlängning anses som avtal om fortsatt arrende. Mot arrendeförhållandet får inte åberopas någon omständighet som kunnat åberopas i ärendet.

Beslut i villkorstvist anses som avtal om villkoren för det fortsatta arrendet. Lag (2005:1058).

12 a § Skall arrendatorn enligt beslut betala högre arrendeavgift än förut för förfluten tid, skall arrendatorn betala ränta på det överskjutande beloppet som om detta hade förfallit till betalning samtidigt med den förut utgående arrendeavgiften. Skall arrendatorn betala lägre belopp, skall jordägaren betala ränta på det belopp som jordägaren har mottagit för mycket från den dag då beloppet togs emot.

Räntan skall beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för

tiden innan beslutet har vunnit laga kraft och enligt 6 § rättelagen för tiden därefter. Lag (2005:1058).

12 b § Om villkor för det fortsatta arrendet har fastställts enligt 12 §, har arrendatorn rätt att säga upp avtalet senast två månader efter den dag då beslutet vann laga kraft.

Har arrendatorn sagt upp avtalet enligt första stycket, får arrendenämnden på ansökan av jordägaren eller arrendatorn medge skäligt uppskov med avträdet. En sådan ansökan får inte göras senare än två månader från den dag då uppsägning skedde. Lag (2005:1058).

13 § Bifalls jordägarens begäran om att arrendeavtalet skall upphöra att gälla, får i beslutet skäligt uppskov med avträdet medges, om jordägaren eller arrendatorn begär det.

Avgörs tvisten efter arrendetidens utgång eller medges uppskov med avträdet, skall arrendevillkoren för tiden från avtalets upphörande till avträdet fastställas enligt 9 §. Lag (2005:1058).

14 § Kommer förlängning av arrendeavtal som omfattar bostad för arrendatorn ej till stånd på grund av att förhållande som avses i 8 § första stycket 5 eller 6 föreligger och skall marken efter avtalets upphörande användas för ändamål som kan antagas lämna väsentligt högre avkastning eller som kan tillgodoses genom expropriation eller liknande tvångsförvärv, skall jordägaren till arrendatorn utge ett belopp som motsvarar den genomsnittliga arrendeavgiften för ett år under den senaste arrendeperioden. Uppgår arrendatorns förlust på grund av att arrendeförhållandet upphör till högre belopp, skall jordägaren i stället i skälig omfattning ersätta förlusten, dock högst med belopp som motsvarar tre års arrendeavgifter, beräknade så som nyss angivits.

Första stycket gäller ej, om det av särskilda skäl är obilligt mot

jordägaren att han ålägges ersättningsskyldighet.

Underhåll och nybyggnad m.m.

15 § Arrendatorn skall vårda och underhålla arrendestället. Försämras det genom att arrendatorn eftersätter vad som sålunda åligger honom, har jordägaren rätt till ersättning vid avräkning enligt 23 §.

16 § Avhjälper arrendatorn brist som förelegat vid tillträdet och har han ej enligt 17 § rätt till ersättning för arbetet så snart det fullbordats, är han berättigad till ersättning vid avräkning enligt 23 §. Detta gäller dock ej sådan del av arrendestället beträffande vilken arrendatorn enligt avtalet är fritagen från underhållsskyldighet.

17 § Omfattar arrende bostad för arrendatorn eller hans anställda, skall jordägaren vid tillträdet avlämna bostaden i det skick som föreskrivs i gällande hälsoskyddslagstiftning.

Fråga huruvida bostad vid tillträdet är i sådant skick som anges i första stycket skall prövas vid syn enligt 24--28 §§. Finnes brist föreligga i detta hänseende, skall synemännen föreskriva vilka åtgärder som skall vidtagas för bristens avhjälpande samt fastställa beräknad kostnad för dessa. De skall även utsätta viss tid inom vilken åtgärderna skall vara vidtagna.

Underlåter jordägaren att inom utsatt tid vidtaga föreskriven åtgärd, får arrendatorn utföra åtgärden i jordägarens ställe. Sedan arbetet fullbordats, har arrendatorn rätt till ersättning av jordägaren med det vid synen fastställda beloppet. Vill arrendatorn hellre uppsäga avtalet, får han göra det, om icke bristen är av ringa betydelse. För den tid arrendestället är i bristfälligt skick har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften och ersättning för skada.

Förbehåll som strider mot första--tredje stycket gäller mot arrendatorn, om det godkänts av arrendenämnden. Lag (1984:678).

17 a § Meddelar en myndighet ett beslut som innebär att arrendestället inte får användas på avsett sätt utan att en befintlig anläggning byggs om eller en nyanläggning sker, skall jordägaren utföra arbetet, om anläggningen behövs med hänsyn till en ändamålsenlig planläggning av jordbruket på arrendestället. Vad som nu har sagts gäller dock inte om arbetet ingår i arrendatorns underhållsskyldighet enligt 15 § eller om arbetet avser en sådan del av arrendestället beträffande vilken arrendatorn enligt avtalet är fritagen från underhållsskyldighet.

Utför jordägaren inte inom skälig tid efter anmaning ett arbete som åligger honom enligt första stycket, får arrendatorn utföra det i hans ställe. Har kostnad för arbetet fastställts av arrendenämnden enligt tredje stycket, är arrendatorn berättigad till ersättning av jordägaren med det fastställda beloppet sedan arbetet har fullbordats. Vill arrendatorn hellre säga upp avtalet, får han göra det, om inte jordägarens underlåtenhet är av ringa betydelse. För den tid under vilken egendomen inte kan användas för det avsedda ändamålet har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften. Han har även rätt till ersättning för skada.

Frågan om jordägarens byggnadsskyldighet enligt första stycket prövas av arrendenämnden på begäran av endera parten. Om arrendatorn begär det, skall nämnden även fastställa en beräknad kostnad för det arbete som arrendatorn kan komma att utföra i jordägarens ställe.

Är jordägaren enligt första stycket första meningen inte skyldig att utföra ett arbete därför att anläggningen inte behövs, har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften. Han får även säga upp avtalet, om inte arbetet är av ringa betydelse för hans verksamhet. Om inte annat har avtalats, gäller vad som har sagts nu även för det fall att jordägaren inte är skyldig att utföra ett arbete därför att arrendatorn är fritagen från underhållsskyldighet. Lag (1984:678).

18 § Har byggnad, täckdikning eller annan anläggning utan arrendatorns

vållande så skadats eller förslitits att anläggningen för att tjäna sitt ändamål måste byggas om eller ersättas med en ny, skall jordägaren utföra arbetet. Sådan skyldighet åvilar dock jordägaren endast om anläggningen behövs med hänsyn till en ändamålsenlig planläggning av jordbruket på arrendestället.

Om jordägaren ej inom skälig tid efter anmaning avhjälper brist som avses i första stycket, får arrendatorn utföra arbetet i hans ställe. Har kostnaden för arbetet fastställts av arrendenämnden på sätt som anges i tredje stycket, är arrendatorn, sedan arbetet fullbordats, berättigad till ersättning av jordägaren med det fastställda beloppet. Vill arrendatorn hellre uppsäga avtalet, får han göra det, om ej bristen är av ringa betydelse. För den tid arrendestället är i bristfälligt skick har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften och ersättning för skada.

Fråga om jordägarens byggnadsskyldighet enligt första stycket prövas av arrendenämnden. Prövning kan påkallas av såväl jordägaren som arrendatorn. På begäran av arrendatorn skall nämnden även fastställa beräknad kostnad för arbete som arrendatorn kan komma att utföra i jordägarens ställe.

Första--tredje styckena tillämpas inte beträffande hägnad eller annan anläggning av sådan art, att ett fullständigt istandsättande ingår i arrendatorns underhållsskyldighet enligt 15 §, och inte heller beträffande annan anläggning än täckdikning om anläggningen enligt avtalet är undantagen från hans underhållsskyldighet.

Är jordägaren på grund av första stycket andra punkten ej skyldig att avhjälpa brist som avses i nämnda stycke, har arrendatorn rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften. Han får även uppsäga avtalet, om ej bristen är av ringa betydelse. Har ej annat avtalats, äger vad som sagts nu motsvarande tillämpning, om anläggning som enligt avtalet är undantagen från arrendatorns underhållsskyldighet genom brand eller på liknande sätt utan arrendatorns vållande drabbas av sådan skada som

anges i första stycket. Lag (1984:678).

19 § Skadas anläggning som avses i 18 § och är skadan inte sådan att anläggningen måste byggas om eller ersättas med en ny för att kunna användas för sitt ändamål, skall arrendatorn avhjälpa skadan. Om han inte själv har vållat skadan, har han efter det att arbetet fullbordats rätt att få ersättning av jordägaren för den nödvändiga kostnaden för arbetet. Lag (1995:1474).

20 § Har arrendatorn uppfört ny byggnad i stället för byggnad som han mottagit och är han icke enligt 17, 17 a eller 18 § berättigad till ersättning därför, har han vid avräkning enligt 23 § rätt till ersättning för brist som vid tillträdet fanns på den mottagna byggnaden, om den nya byggnaden är lämplig för sitt ändamål eller uppförts enligt plan som godkänts av jordägaren. Avdrag skall dock göras med kostnaden för avhjälpande av brist på den nya byggnaden.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om annan anläggning som ingår i arrendet. Lag (1984:678).

21 § Utför arrendatorn ny täckdikning, som arrendenämnden funnit behövlig med hänsyn till en ändamålsenlig planläggning av jordbruket på arrendestället, är han efter arbetets fullbordande berättigad till ersättning av jordägaren med belopp vartill arrendenämnden fastställt beräknad kostnad för arbetet.

Har arrendatorn anlagt markväg, förbättrat ägoanordningen eller vidtagit annan åtgärd som medfört varaktig nytta för jordbruket och ej är att hänföra till uppförande av byggnad eller till täckdikning, är han vid avräkning enligt 23 § berättigad till ersättning motsvarande vad arrendestället ökat i värde, om ej annat avtalats. Ersättning får dock ej utgå med högre belopp än som motsvarar den nödvändiga kostnaden. Lag (1984:678).

21 a § På ansökan av arrendatorn kan arrendenämnden lämna tillstånd

till en investering som innebär att en åtgärd avseende byggnader, markanläggningar eller jord på arrendestället skall vidtas och som inte omfattas av arrendatorns underhållsskyldighet enligt 15 §.

Tillstånd skall lämnas om investeringen kan antas bli lönsam på lång sikt för jordbruket på arrendestället och intresset av investeringen överväger jordägarens intresse av att den inte kommer till stånd.

Tillstånd enligt första stycket kan förenas med villkor.

Denna paragraf gäller inte när arrendetiden uppgår till högst ett år och arrendet inte omfattar bostad för arrendatorn. Lag (1995:567).

22 § Har jordägaren enligt avtal med arrendatorn helt eller delvis bekostat en investering på arrendestället och har arrenderättens värde ökat genom investeringen, är arrendatorn skyldig att godta en skälig höjning av arrendeavgiften.

Sådan skyldighet föreligger också, om arrenderätten ökat i värde till följd av att jordägaren

1. utfört arbete som avses i 17 a eller 18 §,
2. betalat ersättning enligt 17 a § andra stycket, 18 § andra stycket eller 21 § första stycket för arbete som arrendatorn utfört, eller
3. löst in en investering. Lag (1995:567).

Avräkning och syn

23 § Avräkning mellan jordägaren och arrendatorn skall ske, när arrendestället avträdes. Avräkning skall även ske vid tidigare tidpunkt i den mån avtal därom träffats. I samband med förlängning av arrendeavtalet skall avräkning alltid ske, om mer än nio år förflutit

från tillträdet eller från närmast föregående avräkning.

Avräkning skall också ske i samband med ett förordnande enligt 5 kap. 33 a § fastighetsbildningslagen (1970:988).

Om ej annat avtalats, skall avräkning grundas på syn vid avräkningsperiodens början och slut.

Vid avräkningen skall beaktas om kostnaderna för att avhjälpa de brister som förelåg vid avräkningsperiodens början har förändrats under perioden. Lag (1989:722).

24 § Syn ska förrättas av minst två med ortens jordbruksförhållanden förtrogna synemän, vilka utses bland personer som av länsstyrelse förklarats behöriga att hålla syn. Synemännen ska utses av jordägaren och arrendatorn gemensamt. Enas inte parterna om valet, ska länsstyrelsen utse synemän. Mot syneman gäller samma jäv som mot domare.

Har synemännen olika meningar, ska flertalets mening gälla. Kan beslut inte åstadkommas på sådant sätt ska, om synemännen är fler än två samt parterna eller länsstyrelsen utsett en av synemännen att vara ordförande, dennes mening gälla som synemännens beslut. Kan inte heller på detta sätt beslut åstadkommas, ska synemännen välja ytterligare en syneman, som då blir ordförande. Enas inte synemännen om valet, ska länsstyrelsen utse synemannen.

Syn får inte påbörjas tidigare än sex månader före den dag till vilken synen hänför sig och ska vara avslutad inom fyra månader från nämnda dag, om inte länsstyrelsen på begäran av synemännen medger att synen får avslutas senare. Sådant medgivande behövs dock inte för syn som äger rum inom två månader efter fristens utgång för att undersöka förekomsten av ogräs. Lag (2011:893).

24 a § Länsstyrelsens beslut enligt 24 § får överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten ligger.

Vid ett överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2011:893).

25 § Synemännen skall utsätta synen till tid då marken är tjänlig samt underrätta partena om dagen. Uteblir part, får synen hållas endast om parten bevisligen underrättats i god tid före synens påbörjande.

Menar part att syneman är jävig eller icke förtrogen med ortens jordbruksförhållanden, skall parten framställa invändning därom innan synegången börjar. Synemännen skall så snart det kan ske besluta över invändningen. Senare får invändning framställas endast i samband med klander av synen och då endast under förutsättning att parten icke varit närvarande vid synen innan synegången börjat eller först efter synegångens början fått vetskap om det förhållande på vilket invändningen grundas. I fråga om parts rätt att i målet om klander åberopa sådant förhållande äger dessutom bestämmelserna i rättegångsbalken om jäv mot domare motsvarande tillämpning.

26 § Vid synen skall undersökas allt som hör till arrendestället, såsom byggnader, trädgård, åker och äng, beteshagar, hägnader, diken, vägar, broar, brunnar och ledningar. Från synen får dock undantagas viss del av arrendestället, om jordägaren och arrendatorn kommer överens om i vad mån brist skall tagas i beräkning och anteckning om överenskommelsen göres av synemännen.

Kan överenskommelse ej träffas om ersättning enligt 21 § andra stycket, 30 § andra stycket eller 31 §, skall synemännen bestämma ersättningen.

Synemännen får anlita sakkunnig eller biträde.

Över allt som förekommer vid synen skall upprättas skriftlig handling,

som undertecknas av synemännen. Om brist föreligger, skall anteckning göras om bristens beskaffenhet, de åtgärder som behövs för dess avhjälpande samt kostnaden för detta. Tydlig hänvisning skall lämnas om vad den har att iakttaga som vill klandra synen. Synehandlingen skall inom tre månader från synens avslutande genom synemännens försorg delges parterna i den ordning som enligt 8 kap. 8 § gäller för uppsägning. Bestämmelsen i 8 kap. 8 § tredje stycket tredje punkten gäller dock ej.

27 § Parterna svarar solidariskt för synekostnaden. Sinsemellan svarar de för hälften var.

28 § Om en part inte godtar en syn, som har hållits på det sätt och inom den tid som anges i 24 §, får parten klandra synen genom att väcka talan mot den andra parten inom en månad från det att synehandlingen delgavs honom. Om synen inte klandras, gäller den som fullt bevis för arrendeställets skick den dag till vilken synen hänför sig. Motbevisning mot synen är inte tillåten i ett sådant fall.

Om den ena parten har klandrat synen, får också motparten klandra synen, trots att den för honom gällande tiden för klander har gått ut. En sådan klandertalan skall väckas inom en månad från det att parten delgavs stämning med anledning av den första klandertalan. Om den första klandertalan återkallas eller förfaller av något annat skäl, förfaller också den senare talan.

Synemännen skall yttra sig skriftligen i ett mål om klander, om domstolen begär det. Lag (1995:1474).

Arrendeavgiften

29 § Arrendeavgiften skall bestämmas i pengar. Har avtal träffats i strid med vad som sagts nu, skall arrendeavgiften utgå med belopp, som är skäligt med hänsyn främst till parternas avsikter och övriga förhållanden när avtalet träffades. Lag (1984:678).

Arrendatorns konkurs

30 § Försättes arrendatorn i konkurs innan han tillträtt arrendestället, får jordägaren uppsäga avtalet. Inträffar konkursen efter tillträdet och har ej jordägaren säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får jordägaren uppsäga avtalet, om ej sådan säkerhet ställes inom en månad efter anfordran eller inom samma tid konkursboet förklarar sig vilja svara för arrendatorns skyldigheter under arrendetiden eller, när arrenderätten får överlätas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Har arrendeavtalet träffats för viss tid som ej understiger tio år, har arrendatorn, i fall då jordägaren uppsäger avtalet, vid avräkning enligt 23 § rätt till skälig ersättning för arrenderättens värde, om ej annat avtalats.

I annat fall än då arrendeavtalet träffats för viss tid som ej understiger tio år har jordägaren, om han uppsäger avtalet, rätt till ersättning för skada.

Överlåtelse av arrenderätten och inlösen av investering

31 § Arrendatorn får inte överlåta arrenderätten utan jordägarens samtycke, om ej annat följer av andra-fjärde styckena eller av 31 a §.

Är arrendeavtalet slutet för viss tid som ej understiger tio år, får arrendatorn, om ej annat avtalats, överlåta arrenderätten till annan med vilken jordägaren skäligen kan nöjas. Han skall dock först erbjuda jordägaren att återtaga arrendestället mot skyldighet att vid avräkning enligt 23 § utge skälig ersättning för arrenderättens värde. Vill jordägaren antaga erbjudandet, skall han lämna besked därom inom en månad.

Vidare gäller beträffande arrenden för viss tid att arrendatorn, även om annat avtalats, får överlåta arrenderätten, om den avser ett utvecklat eller utvecklingsbart lantbruksföretag, till sin make eller avkomling, om arrendenämnden tillåter det. Sådant tillstånd skall lämnas, om inte jordägaren har befogad anledning att motsätta sig överlåtelser. Innehas arrenderätten av flera personer gemensamt, får var och en av dem under samma förutsättningar överlåta sin rätt till en medarrendator som är make eller avkomling till överlåtaren.

Avlider arrendatorn under arrendetiden, har dödsboet, oavsett för vilken tid avtalet är ingånget, samma rätt som enligt andra stycket tillkommer arrendator för där avsett fall, om ej annat avtalats. Erbjudandet till jordägaren skall göras inom sex månader efter dödsfallet. Dödsboet har vidare samma rätt som enligt tredje stycket tillkommer arrendator för fall som avses där.

Första tredje styckena äger motsvarande tillämpning på arrenderättens övergång genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv. Lag (1995:1474).

31 a § En arrendator som har utfört en sådan investering som avses i 21 a § får överlåta arrenderätten, om

1. arrendatorn skriftligen har erbjudit jordägaren att lösa in investeringen, samt
2. jordägaren inte inom tre månader från erbjudandet har åtagit sig sådan inlösen.

Har en arrendator utfört en investering som avses i 21 a § och upphör arrendeförhållandet på grund av en omständighet som avses i 8 §, är jordägaren skyldig att lösa in investeringen.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller även en arrendator till vilken överlåtits arrenderätt omfattande en investering som

avses i 21 a §.

Inlösenbeloppet skall, om inte annat avtalats, motsvara vad arrendestället har ökat i värde genom investeringen.

Lag (1995:567).

31 b § Arrendatorns överlåtelse rätt enligt 31 a § innebär att arrendatorn får överlåta arrenderätten till någon annan med vilken jordägaren skäligen kan nöjas.

Om jordägaren inte som ny arrendator godtar en person som arrendatorn anvisar, får arrenderätten överlåtas till denne endast om arrendenämnden eller domstolen funnit att jordägaren skäligen kan nöjas med honom eller henne. En sådan prövning kan ske samtidigt beträffande flera tänkbara förvärvare.

Har överlåtelsen inte fullbordats inom tre år från arrendatorns erbjudande om inlösen, får överlåtelse inte ske utan att jordägaren på nytt erbjudits att lösa investeringen enligt 31 a §. Överlåtelse till den som genom beslut av arrendenämnden eller domstolen godtagits som ny arrendator får dock alltid ske inom tre månader från den tidpunkt då beslutet inte längre kan överklagas, om förfarandet i arrendenämnden inletts före treårsfristens utgång. Lag (2005:1058).

Övriga rättigheter och skyldigheter vid nyttjandet av arrendestället

32 § Överger arrendatorn arrendestället och lämnar det obrukat eller utan vård, får jordägaren genast återtaga det. Jordägaren har även rätt till ersättning för skada.

33 § Har jordägaren utgivit ersättning för markavvattning enligt miljöbalken eller lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet eller för byggande av enskild väg enligt anläggningslagen (1973:1149), får jordägaren uppsäga

avtalet, om arrendatorn icke medger skälig höjning av arrendeavgiften. Uppsägning skall ske inom ett år från det företaget fullbordades. Lag (1998:861).

34 § Arrendatorn får ej avverka skog eller eljest nyttja skogsmark eller taga torv från torvmosse som finns på arrendestället. Han får ej heller avhända arrendestället annat, som ej är att hänföra till den årliga avkastningen.

34 a § Har jordägaren förbehållit sig jakträtten, är han skyldig att ersätta arrendatorn för förluster på grund av viltskador på arrendestället eller på arrendatorns egendom. Detta gäller dock inte om jordägaren visar att skadan inte kunnat förhindras trots rimliga ansträngningar från hans sida. Lag (1995:1474).

Om arrendatorns rätt till jakt och fiske finns särskilda bestämmelser.

35 § Har jordägaren lämnat arrendatorn kreatur eller redskap för att användas på arrendestället och är visst värde bestämt för det som lämnats, skall arrendatorn hålla sådan egendom på arrendestället under arrendetiden. Egendomen skall för vardera slaget i värde motsvara det som han mottagit. Vad som sättes i stället för det som lämnats tillhör jordägaren utan särskilt förbehåll.

36 § har upphävts genom lag (1984:678).

37 § har upphävts genom lag (1984:678).

38 § har upphävts genom lag (1984:678).

39 § har upphävts genom lag (1984:678).

10 Kap. Bostadsarrende

1 § Bostadsarrende föreligger när jord upplåtes på arrende för annat ändamål än jordbruk samt arrendatorn enligt arrendeupplåtelsen har rätt att på arrendestället uppföra eller bibehålla bostadshus och det ej är uppenbart att upplåtelsens huvudsakliga syfte är att tillgodose annat ändamål än att bereda bostad åt arrendatorn och honom närstående.

Vad som föreskrivs i denna balk om bostadsarrende gäller också i tillämpliga delar när jord upplåts på arrende till en förening som har till huvudsakligt ändamål att i sin tur upplåta arrende som avses i första stycket till sina medlemmar. Bestämmelsen i 4 § första stycket 1 skall i sådant fall avse bostadshus på arrendestället som ägs av någon till vilken föreningen har upplåtit arrende. Vad som har sagts nu medför dock inte att föreningen får sätta någon annan i sitt ställe utan jordägarens samtycke. Lag (1985:279).

2 § Avtal om bostadsarrende skall träffas för viss tid, minst fem år, eller för arrendatorns livstid.

Är arrendetiden icke bestämd enligt vad som sagts nu, gäller avtalet för fem år. Har avtal träffats för kortare tid, gäller det dock för den överenskomna tiden, om arrendenämnden godkänt avtalet i denna del.

Förbehåll om rätt för jordägaren att i annat fall än som anges i 7 kap. 5 och 30 §§ samt 8 kap. 6, 14, 18 och 23 §§ återtaga arrendestället eller del därav före arrendetidens utgång gäller endast om det godkänts av arrendenämnden.

3 § Vid arrende för viss tid skall uppsägning alltid ske för att avtalet skall upphöra att gälla vid arrendetidens utgång. Vill jordägaren eller arrendatorn att arrendevillkoren ändras för en ny arrendeperiod, skall han meddela motparten detta i den ordning som enligt 8 kap. 8 § gäller för uppsägning. Uppsägning och begäran om villkorsändring skall ske senast ett år före arrendetidens utgång.

Om avtalet inte sägs upp inom rätt tid, anses det förlängt på fem år

eller, om begäran om villkorsändring har gjorts, på den tid och de villkor i övrigt som bestäms enligt 6 a §.

Förbehåll som strider mot första eller andra stycket gäller mot arrendatorn, om det godkänts av arrendenämnden. Förbehåll om längre tid för förlängning av avtalet än som anges i andra stycket gäller dock utan sådant godkännande. Lag (1984:678).

4 § Bestämmelserna i 5 och 6 §§ om förlängning av arrendeavtal gäller vid arrende för viss tid, utom när

1. hus som avses i 1 § ej finns på arrendestället då avtalet senast kan uppsägas från jordägarens sida, eller

2. jordägaren säger upp arrendeavtalet på den grund att arrenderätten är förverkad eller förhållande som avses i 8 kap. 14 § föreligger, dock inte om i uppsägningen anges att den sker till arrendetidens utgång.

Förbehåll att arrenderätten icke skall vara förenad med rätt till förlängning gäller, om det godkänts av arrendenämnden.
Lag (1995:1474).

5 § Om jordägaren har sagt upp arrendeavtalet, har arrendatorn rätt till förlängning av detta, utom när

1. arrenderätten är förverkad eller förhållande som avses i 8 kap. 14 § föreligger,

2. arrendatorn i annat fall åsidosatt sina förpliktelser i sådan mån att avtalet skäligen icke bör förlängas,

3. byggnad på arrendestället uppförts utan bygglov i fall då sådant erfordrats eller i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser eller därmed jämförligt beslut av myndighet

angående markens bebyggande eller användning,

4. i annat fall byggnad på arrendestället inte står i överensstämmelse med en detaljplan eller områdesbestämmelser och jordägaren gör sannolikt, att han skall använda arrendestället i enlighet med planen eller bestämmelserna,

5. jordägaren gör sannolikt, att arrendestället skall användas för bebyggelse av annat slag än det som avses med upplåtelsen eller för jordbruk, industri eller annan ekonomisk verksamhet, samt jordägarens intresse att kunna förfoga över arrendestället för sådant ändamål påtagligt överväger arrendatorns intresse av fortsatt arrende,

6. jordägaren i annat fall har befogad anledning att upplösa arrendeförhållandet.

Om jordägarens intresse blir tillgodosett genom att arrendatorn avträder endast en del av arrendestället och avtalet lämpligen kan förlängas såvitt avser arrendestället i övrigt, har arrendatorn utan hinder av första stycket rätt till sådan förlängning. Lag (2003:626).

6 § Vid förlängning av arrendeavtal utgår arrendeavgiften med skäligt belopp. Kan jordägaren och arrendatorn inte enas om hur stor arrendeavgiften bör vara, skall avgiften bestämmas så att den kan antas motsvara arrenderättens värde med hänsyn till arrendeavtalets innehåll och omständigheterna i övrigt.

Förlängning skall ske för tid som motsvarar arrendetiden, om denna ej överstiger fem år, och i annat fall för fem år. Förlängning kan även ske för annan tid än som sagts nu, om detta av särskild anledning är lämpligare. Annat av jordägaren eller arrendatorn uppställt villkor skall gälla i den mån det är skäligt med hänsyn till arrendeavtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade

förhållanden och omständigheterna i övrigt.

I den mån ändring av arrendevillkoren ej påkallas, skall samma villkor som förut gälla.

Träffas vid förlängning av arrendeavtal överenskommelse om villkoren för det fortsatta arrendet, skall överenskommelsen, oavsett bestämmelserna i första och andra styckena, lända till efterrättelse i den mån ej annat följer av bestämmelserna i övrigt i denna balk. Lag (1979:371).

6 a § I fråga om förlängning av arrendeavtal och om villkorstvist tillämpas i övrigt 9 kap. 9 a--13 §§. Hänvisningarna till 9 kap. 9 § skall dock i stället avse 6 § detta kapitel. Lag (1984:678).

7 § Utan jordägarens samtycke får arrendatorn ej sätta annan i sitt ställe, om ej annat följer av andra och tredje styckena.

Är arrendeavtalet slutet för viss tid, får arrendatorn överlåta arrenderätten till annan med vilken jordägaren skäligen kan nöjas. Han skall dock först erbjuda jordägaren att återtaga arrendestället mot erläggande av skälig ersättning för arrenderättens värde. Har arrendatorn uppfört byggnad på arrendestället eller har han i övrigt nedlagt kostnad på detta och önskar han att jordägaren skall övertaga vad han utfört, skall även det erbjudas jordägaren till inlösen. Vill jordägaren antaga erbjudande som sagts nu skall han lämna besked därom inom en månad.

Genom bodelning, arv eller testamente eller genom exekutiv försäljning eller i arrendatorns konkurs kan arrenderätten övergå till annan med vilken jordägaren skäligen kan nöjas, utan att erbjudande enligt andra stycket lämnats.

Förbehåll som strider mot andra eller tredje stycket gäller mot arrendatorn, om det godkänts av arrendenämnden.

11 Kap. Anläggningsarrende

1 § Anläggningsarrende föreligger när jord upplåtes på arrende för annat ändamål än jordbruk samt arrendatorn enligt arrendeupplåtelsen har rätt att för förvärvsverksamhet på arrendestället uppföra eller bibehålla byggnad, som ej är av endast ringa betydelse för verksamhetens bedrivande. Har upplåtelsen skett för arrendatorns livstid eller för viss tid som understiger ett år, föreligger dock icke anläggningsarrende.

2 § Avtal om anläggningsarrende skall träffas för viss tid. Är arrendetiden icke bestämd enligt vad som sagts nu, gäller avtalet för fem år.

Förbehåll om rätt för jordägaren att i annat fall än som anges i 7 kap. 5 och 30 §§ samt 8 kap. 14, 18 och 23 §§ återtaga arrendestället eller del därav före arrendetidens utgång gäller endast om det godkänts av arrendenämnden.

3 § Har ej annat avtalats, anses arrendeavtal innefatta villkor att, om uppsägning ej sker inom rätt tid, avtalet skall anses förlängt på tid som motsvarar arrendetiden, dock längst fem år.

Uppsägning skall ske senast sex månader före arrendetidens utgång, om ej annan tid avtalats.

4 § Bestämmelserna i 5 - 6 §§ om rätt till ersättning för arrendatorn med anledning av arrendets upphörande gäller, om ej annat avtalats och ej heller arrendeförhållandet upphör på den grund att arrenderätten är förverkad eller förhållande som avses i 8 kap. 14 § föreligger. Lag (1973:187).

5 § Har jordägaren uppsagt arrendeavtalet och vägrar han att förlänga arrendeförhållandet eller kommer förlängning i annat fall ej till stånd på den grund att jordägaren för förlängning

kräver arrendeavgift som ej är skälig eller uppställer annat villkor som strider mot god sed i arrendeförhållanden eller eljest är obilligt, skall han i skälig omfattning ersätta arrendatorn dennes förlust på grund av arrendeförhållandets upphörande, om ej

1. arrendatorn åsidosatt sina förpliktelser i sådan mån att det icke skäligen kan fordras att jordägaren förlänger arrendeförhållandet,

2. jordägaren gör sannolikt, att arrendestället skall användas för annat ändamål än det med upplåtelsen avsedda, och jordägarens intresse att kunna förfoga över arrendestället för sådant ändamål påtagligt överväger arrendatorns intresse av fortsatt arrende, eller

3. jordägaren i annat fall har befogad anledning att upplösa arrendeförhållandet.

Första stycket äger motsvarande tillämpning, om arrendatorn har uppsagt avtalet enligt 3 § och i uppsägningen begärt förlängning av avtalet på ändrade villkor.

Förlust för arrendatorn som har samband med att denne bekostat uppförande av byggnad eller utförande av annat arbete på arrendestället skall beaktas vid ersättningens bestämmande endast om åtgärden vidtagits i enlighet med arrendeavtalet. Lag (2003:626).

5 a § Vid tillämpningen av 5 § är arrendeavgift som jordägaren kräver för förlängning inte att anse som skälig, om den överstiger den arrendeavgift som arrendestället vid arrendetidens utgång kan antas betinga på öppna marknaden. Därvid skall dock bortses från anbud eller arrendeavtal som inte är rimliga med hänsyn till det allmänna prisläget i orten för närmast jämförliga arrendeställen. Endast om särskilda skäl

föreligger får hänsyn tas till en sådan ökning av arrendeställets värde som en arrendator har åstadkommit.

I tvist om ersättning enligt 5 § får ett yttrande som arrendenämnden avgett rörande arrendeavgiften frångås endast om det visas eller annars är uppenbart att den arrendeavgift som arrendestället kan antas betinga på öppna marknaden är påtagligt högre eller lägre än arrendenämnden har angett.

Har i fall som avses i andra stycket jordägaren vid tiden för arrendenämndens yttrande fått anbud eller träffat avtal om arrende av arrendestället utan att han under medlingen lämnat uppgift om detta, får anbudet eller avtalet beaktas vid prövningen endast om det föreligger synnerliga skäl. Lag (1984:678).

6 § Vill jordägaren säga upp avtalet, skall han i uppsägningen underrätta arrendatorn om de villkor han uppställer för att förlänga arrendeförhållandet eller om orsaken till att han vägrar medge förlängning. Uppsägningen skall dessutom innehålla underrättelse att arrendatorn, om han icke går med på att lämna arrendestället utan att få ersättning enligt 5 §, har att inom två månader från uppsägningen hänskjuta tvisten till arrendenämnden för medling.

Underlåter jordägaren att fullgöra vad som åligger honom enligt första stycket, är uppsägningen utan verkan.

Har jordägaren fullgjort vad som åligger honom enligt första stycket och vill arrendatorn icke lämna arrendestället utan att få ersättning enligt 5 §, har arrendatorn att hänskjuta tvisten till arrendenämnden inom den i första stycket angivna tiden. Iakttages ej denna, förfaller rätten till ersättning. Vad som har sagts nu gäller ej, om inom samma tid hänskjutande sker enligt 6 a § första stycket.

Innan medlingen har avslutats får jordägaren för förlängning av arrendeförhållandet inte kräva högre arrendeavgift eller något annat

villkor som är oförmånligare för arrendatorn än vad han har angett i uppsägningen. Gör han det och kommer förlängning inte till stånd, har arrendatorn alltid rätt till ersättning enligt 5 §. Lag (1984:678).

6 a § Har arrendatorn uppsagt avtalet och i uppsägningen begärt förlängning av avtalet på ändrade villkor, skall han inom två månader från uppsägningen hänskjuta tvisten till arrendenämnden för medling och därvid ange den ändring han önskar i de avtalade villkoren.

Underlåter arrendatorn att hänskjuta tvisten till arrendenämnden inom den i första stycket angivna tiden eller återkallar han före arrendetidens utgång sin ansökan om medling, är uppsägningen utan verkan. Har han ej angett de ändringar han önskar i de avtalade villkoren, skall nämnden förelägga honom att avhjälpa bristen inom viss tid. Efterkommes ej föreläggandet, skall ansökan om medling avvisas.

Har arrendatorn fullgjort vad som åligger honom enligt första stycket, skall arrendenämnden förelägga jordägaren att uppge de villkor han uppställer för att förlänga arrendeförhållandet eller orsaken till att han vägrar medge förlängning. Iakttagar jordägaren ej föreläggandet och är avtalet ej uppsagt enligt 5 § första stycket, skall avtalet anses förlängt på de av arrendatorn önskade villkoren. Erinran härom skall intagas i föreläggandet. Förlängningen anses som avtal om fortsatt arrende. Lag (1984:678).

6 b § Skall arrendeförhållandet upphöra efter uppsägning enligt 6 eller 6 a §, får arrendenämnden på begäran av jordägaren eller arrendatorn medge uppskov med avträdet under skälig tid, dock högst ett år från arrendetidens utgång. Medges uppskov, skall arrendenämnden fastställa skäliga arrendevillkor för tiden från avtalets upphörande till avflyttningen. Lag (1984:678).

7 § Har ej annat avtalats, får arrendatorn överlåta arrenderätten till annan med vilken jordägaren skäligen kan nöjas. Förbehåll varigenom denna rätt begränsas får ej göras gällande, när överlåtelse sker genom

exekutiv försäljning eller i arrendatorns konkurs.

Första stycket första punkten äger motsvarande tillämpning på arrenderättens övergång genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv.

12 kap. Hyra

Inledande bestämmelser

1 § Detta kapitel avser avtal, genom vilka hus eller delar av hus upplåts till nyttjande mot ersättning. Detta gäller även om lägenheten upplåtits genom tjänsteavtal eller avtal i anslutning till sådant avtal.

Innefattar avtalet även upplåtelse av jord att nyttjas tillsammans med lägenheten, ska detta kapitel tillämpas på avtalet, om jorden ska användas för trädgårdsodling i mindre omfattning eller för annat ändamål än jordbruk. Förenas ett tjänsteavtal, som inte är av ringa betydelse, med upplåtelse av såväl lägenhet för bostadsändamål som jord, ska kapitlet tillämpas, om upplåtelsen av lägenheten är mera betydelsefull än upplåtelsen av jorden.

Med bostadslägenhet avses lägenhet som upplåtits för att helt eller till en inte oväsentlig del användas som bostad. Med lokal avses annan lägenhet än bostadslägenhet.

Det som föreskrivs i detta kapitel om sambor gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

Förbehåll som strider mot en bestämmelse i detta kapitel är utan verkan mot hyresgästen eller den som har rätt att träda i hans eller hennes ställe, om inte annat anges.

Omfattar hyresavtalet minst tre bostadslägenheter, som hyresgästen ska hyra ut i andra hand eller upplåta med kooperativ hyresrätt, får parterna avtala om förbehåll som strider mot vad som sägs i detta kapitel om sådana lägenheter, under förutsättning att förbehållet inte strider mot bestämmelserna om lokaler och inte heller avser rätten till förlängning av avtalet eller grunderna för fastställande av hyresvillkoren i samband med sådan förlängning. Ett sådant förbehåll gäller endast om det godkänts av hyresnämnden. Godkännande behövs dock inte om staten, kommun, landsting eller kommunalförbund är hyresvärd.

I lagen (2012:978) om uthyrning av egen bostad finns särskilda bestämmelser om upplåtelse av bostadslägenhet i vissa fall. Lag (2012:979).

Hyresavtalet

2 § Hyresavtal skall upprättas skriftligen, om hyresvärden eller hyresgästen begär det.

Har hyresavtal upprättats skriftligen och träder någon i laga ordning i hyresgästens ställe, skall detta på begäran antecknas på avtalet.

Följer av ett hyresförhållande en rätt att använda utrymmen som är avsedda att användas gemensamt av hyresgästerna, får en sådan rätt inte upphävas eller ändras i annan ordning än som gäller för ändring av hyresvillkor, även om rätten inte är särskilt reglerad i avtalet mellan parterna. Lag (1984:694).

Hyrestid och uppsägning

3 § Hyresavtal gäller för obestämd tid, om inte annat följer av andra

stycket. Hyresavtal som gäller för obestämd tid skall sägas upp för att upphöra att gälla.

Hyresavtal kan även ingås för bestämd tid. Sådana avtal upphör att gälla vid hyrestidens utgång, om inte annat har avtalats. Har hyresförhållandet varat mer än nio månader i följd, skall dock avtalet alltid sägas upp för att upphöra att gälla.

Ett hyresavtal, som är ingånget för bestämd tid, anses förlängt på obestämd tid.

1. om avtalet saknar bestämmelser om verkan av utebliven uppsägning och inte sägs upp till hyrestidens utgång trots att uppsägning skall ske, eller

2. om hyresgästen, trots att avtalet upphört att gälla utan uppsägning, fortsatt att använda lägenheten en månad efter hyrestidens utgång utan att hyresvärden anmodat honom att flytta.

För anmodan enligt tredje stycket 2 gäller vad som föreskrivs om uppsägning i 8 §. Ytterligare bestämmelser om sådan anmodan finns i 49 § tredje stycket. Lag (1984:694).

4 § Hyresavtal som gäller för obestämd tid kan, om inte längre uppsägningstid har avtalats, sägas upp för att upphöra att gälla

1. vid det månadsskifte som inträffar närmast efter tre månader från uppsägningen, när avtalet avser en bostadslägenhet, eller

2. vid det månadsskifte som inträffar närmast efter nio månader från uppsägningen, när avtalet avser en lokal.

Skall ett hyresavtal för bestämd tid sägas upp för att upphöra att gälla och är inte längre uppsägningstid avtalad, skall uppsägningen ske senast

1. en dag i förväg om hyrestiden är längst två veckor,
2. en vecka i förväg om hyrestiden är längre än två veckor men längst tre månader,
3. tre månader i förväg om hyrestiden är längre än tre månader och det är fråga om en bostadslägenhet,
4. tre månader i förväg om hyrestiden är längre än tre månader men längst nio månader och det är fråga om en lokal,
5. nio månader i förväg om hyrestiden är längre än nio månader och det är fråga om en lokal. Lag (1984:694).

5 § Avser ett hyresavtal en bostadslägenhet, får hyresgästen alltid säga upp hyresavtalet att upphöra att gälla vid månadsskifte som inträffar tidigast efter tre månader från uppsägningen.

Om hyresgästen har avlidit, får dödsboet också inom en månad från dödsfallet säga upp avtalet att upphöra att gälla vid månadsskifte som inträffar tidigast efter en månad från uppsägningen. Har bostadslägenhet hyrts av makar eller sambor gemensamt och avlider den ena av dem, tillkommer den rätt som angivits nu dödsboet och efterlevande maken eller sambon i förening. Lag (1987:816).

6 § Sägs ett hyresavtal upp av en orsak som anges i 11--14 eller 16--18 §§, upphör det genast att gälla. Detsamma gäller i fall som anges i 42 §, om ej annat följer av 44 §.

Sägs ett hyresavtal upp av någon annan orsak som ger hyresvärd eller hyresgäst rätt att frånträda avtalet och är det inte fråga om fall som avses i 5 § andra stycket gäller, oavsett vad som har avtalats om uppsägningstid, den uppsägningstid som för varje särskilt fall anges i 4 § första stycket, om hyresavtalet gäller för obestämd tid, eller i 4 § andra stycket, om hyresavtalet gäller för bestämd tid. Sker uppsägning

innan hyresgästen tillträtt lägenheten, upphör avtalet dock genast att gälla.

Upphör ett avtal om hyra av bostadslägenhet att gälla och finns förutom hyresavtalet ett annat avtal mellan hyresvärden och hyresgästen som avser en nytthet som har ett omedelbart samband med användningen av lägenheten och som är av mindre betydelse i jämförelse med den användningen, upphör även det andra avtalet samtidigt att gälla. Lag (1984:694).

7 § När hyrestiden har löpt ut skall hyresgästen senast påföljande dag lämna lägenheten och senast klockan 12 den dagen hålla lägenheten tillgänglig för den som skall tillträda den.

Infaller den dag då lägenheten skall tillträdas eller lämnas på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, skall det i stället ske nästa vardag.

Första och andra styckena gäller ej, om annat avtalats. Lag (1984:694).

8 § En uppsägning skall vara skriftlig, om hyresförhållandet har varat längre än tre månader i följd vid den tidpunkt till vilken uppsägningen sker. Uppsägningen får dock, utom i fall som avses i 58 a §, vara muntlig, om det är hyresgästen som säger upp avtalet för upphörande och hyresvärden lämnar ett skriftligt erkännande av uppsägningen. Uppsägningen får ske hos den som är behörig att ta emot hyra på hyresvärdens vägnar.

Säger hyresvärden upp ett bostadshyresavtal och måste uppsägningen enligt första stycket vara skriftlig, bör hyresvärden, om inte hyresgästen saknar rätt till förlängning enligt 45 § första stycket 1--3, i uppsägningen ange orsaken till att avtalet skall upphöra.

Skriftliga uppsägningar skall delges den som söks för uppsägning i

den ordning som anges i 8 kap. 8 § andra och tredje styckena, om inte annat följer av fjärde eller femte styckena i denna paragraf.

Har den som söks för uppsägning hemvist här i landet och är det inte fråga om en uppsägning i förtid enligt 42 § eller en sådan uppsägning som avses i 58 §, får uppsägningen sändas i rekommenderat brev. Uppsägningen anses då ha skett när den har avlämnats för postbefordran under den söktes vanliga adress. Har hyresgästen lämnat hyresvärden uppgift om en adress, under vilken meddelanden till honom skall sändas, anses den som hans vanliga adress. I annat fall anses den uthyrda lägenhetens adress som hyresgästens vanliga adress.

Om en hyresvärd eller en hyresgäst, vars avtal skall sägas upp, inte har något känt hemvist här i landet och om det inte heller finns något känt ombud som har rätt att ta emot uppsägning för honom, får uppsägning ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

En ansökan hos domstol med yrkande att hyresförhållandet skall upphöra eller att hyresgäst skall avhysas gäller som uppsägning när delgivning skett i behörig ordning. Detsamma gäller en ansökan enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning om att hyresgäst skall avhysas.

Särskilda bestämmelser om innehållet i uppsägning av hyresavtal som gäller lokaler finns i 58 och 58 a §§. Lag (1994:817).

9 § På tillträdesdagen skall hyresvärden, om inte bättre skick har avtalats, tillhandahålla lägenheten i sådant skick att den enligt den allmänna uppfattningen i orten är fullt brukbar för det avsedda ändamålet.

Avtal får dock träffas om att lägenheten skall vara i sämre skick, om

1. upplåtelsen avser en bostadslägenhet för fritidsändamål eller en

lokal, eller

2. hyresavtalet innehåller förhandlingsklausul enligt hyresförhandlingslagen (1978:304) och bestämmelserna om lägenhetens skick har tagits in i en förhandlingsöverenskommelse enligt nämnda lag. Lag (1984:694).

10 § Blir lägenheten före tillträdesdagen så förstörd att den inte kan användas för det avsedda ändamålet, förfaller avtalet. Är hyresvärden vållande till händelsen eller lämnar han ej utan dröjsmål hyresgästen meddelande om denna, har hyresgästen rätt till ersättning för skada.

Meddelar en myndighet före tillträdesdagen på grund av lägenhetens beskaffenhet förbud mot att använda lägenheten för det avsedda ändamålet, upphör avtalet att gälla, även om beslutet ej vunnit laga kraft. Om det förhållande som föranlett beslutet beror på försummelse av hyresvärden eller om denne ej utan dröjsmål lämnar hyresgästen meddelande om beslutet, har hyresgästen rätt till ersättning för skada. Lag (1984:694).

11 § Uppkommer före hyrestidens början ringare skada på lägenheten än som anges i 10 § första stycket och är skadan inte avhjälpt när lägenheten skall tillträdas eller är lägenheten i övrigt, i annat fall än som avses i 13 §, på tillträdesdagen inte i det skick som hyresgästen har rätt att fordra, gäller följande:

1. Hyresgästen får avhjälpa bristen på hyresvärdens bekostnad, om hyresvärden underlåter att efter tillsägelse ombesörja åtgärden så snart det kan ske.

2. Kan bristen inte avhjälpas utan dröjsmål eller underlåter hyresvärden att efter tillsägelse ombesörja åtgärden så snart det kan ske, får hyresgästen säga upp avtalet. Uppsägning får dock ske endast om bristen är av väsentlig betydelse. Sedan

bristen har blivit avhjälp av hyresvärden, får avtalet inte sägas upp.

3. För den tid lägenheten är i bristfälligt skick har hyresgästen rätt till skälig nedsättning av hyran.

4. Hyresgästen har rätt till ersättning för skada, om hyresvärden inte visar att bristen inte beror på hans försummelse.

5. Om hyresavtalet avser en bostadslägenhet, får hyresvärden föreläggas att avhjälpa bristen (åtgärdsföreläggande).

Åtgärdsföreläggande meddelas av hyresnämnden efter ansökan av hyresgästen. I fråga om åtgärdsföreläggande gäller i övrigt vad som föreskrivs i 16 § andra och fjärde-sjätte styckena.

Har en bostadslägenhet för fritidsändamål eller en lokal hyrts ut i befintligt skick gäller

1. för bostadslägenheten första stycket och

2. för lokalen första stycket 1-4, endast om lägenheten enligt den allmänna uppfattningen på orten inte är fullt brukbar för sitt ändamål och hyresgästen när han ingick avtalet inte kände till bristen eller kunde upptäcka den med vanlig uppmärksamhet.

Lag (1998:146).

12 § Meddelar en myndighet före tillträdesdagen på grund av lägenhetens beskaffenhet beslut som leder till att hyresgästen måste avstå från en del av lägenheten eller att hyresgästen på annat sätt lider intrång i sin nyttjanderätt, har han rätt till skälig nedsättning av hyran.

Innebär beslutet en väsentlig inskränkning i nyttjanderätten, får hyresgästen säga upp avtalet, även om beslutet inte har vunnit laga kraft. I fråga om ersättning för skada gäller 10 § andra stycket andra meningen. Lag (1984:694).

13 § Avser hyresavtalet en lägenhet som inte färdigställts när avtalet ingicks och är lägenheten ännu ej i färdigt skick när tillträde skall ske, har hyresgästen rätt till skälig nedsättning av hyran och sådan rätt att säga upp avtalet som anges i 11 §. Uppsägning får ske även före den avtalade tillträdesdagen, om det är uppenbart att lägenheten då inte kan användas för avsett ändamål.

Hyresgästen har även rätt till ersättning för skada, om hyresvärden inte visar att dröjsmålet inte beror på hans försummelse. Lag (1984:694).

14 § Är lägenheten ej utrymd i rätt tid av den som skall flytta, har hyresgästen rätt till skälig nedsättning av hyran för den tid han inte kan använda lägenheten eller en del av den. Om hindret inte undanröjs genast efter det att hyresvärden har underrättats om förhållandet, gäller bestämmelserna i 11 § om rätt för hyresgästen att säga upp avtalet på grund av brist i lägenheten.

Hyresgästen har även rätt till ersättning för skada, om hyresvärden inte visar att hindret inte beror på hans försummelse. Lag (1984:694).

15 § Under hyrestiden ska hyresvärden hålla lägenheten i sådant skick som anges i 9 § första stycket, om inte något annat har avtalats eller följer av andra stycket.

Om lägenheten helt eller delvis är uthyrd till bostad, ska hyresvärden i bostadsdelen med skäliga tidsmellanrum ombesörja tapetsering, målning och andra sedvanliga reparationer med anledning av lägenhetens försämring genom ålder och bruk. Detta gäller dock inte, om något annat har avtalats och

1. hyresavtalet avser ett enfamiljshus eller en lägenhet inom en ägarlägenhetsfastighet, eller

2. hyresavtalet innehåller förhandlingsklausul enligt hyresförhandlingslagen (1978:304) och de avvikande bestämmelserna har tagits in i en förhandlingsöverenskommelse enligt nämnda lag.

Följer av ett hyresförhållande en rätt att använda utrymmen som är avsedda att användas gemensamt av hyresgästerna, ska hyresvärden hålla utrymmena i sådant skick som anges i 9 § första stycket, om inte något annat har avtalats.

Lag (2009:180).

16 § Bestämmelserna i 10--12 §§ gäller också, om

1. lägenheten skadas under hyrestiden utan att hyresgästen är ansvarig för skadan,

2. hyresvärden brister i sin underhållsskyldighet enligt 15 § andra stycket,

3. hinder eller men på annat sätt uppstår i nyttjanderätten utan hyresgästens vållande, eller

4. myndighet under hyrestiden meddelar beslut som avses i 10 § andra stycket eller 12 § utan att hyresgästen givit anledning till det, dock ej förrän beslutet länder till efterrättelse.

Avser hyresavtalet en bostadslägenhet, får hyresnämnden i fall som avses i första stycket 1--3 eller om hyresvärden inte fullgör sin underhållsskyldighet enligt 15 § tredje stycket på ansökan av hyresgästen ålägga hyresvärden att avhjälpa bristen (åtgärdsföreläggande). I föreläggandet, som får förenas med vite, skall bestämmas viss tid inom vilken den eller de åtgärder som avses med föreläggandet skall ha vidtagits. Föreligger särskilda skäl, får tiden förlängas, om ansökan om det görs före utgången av den löpande tidsfristen.

Hyresvärden och hyresgästen kan med bindande verkan träffa avtal om inskränkning i rätten att enligt första stycket erhålla nedsättning av hyran för hinder eller men i nyttjanderätten till följd av att hyresvärden låter utföra arbete för att sätta lägenheten i avtalat skick eller för att utföra sedvanligt underhåll av lägenheten eller fastigheten i övrigt eller annat arbete som särskilt anges i avtalet.

Ansökan om åtgärdsföreläggande kan riktas mot den för vilken lagfart senast är beviljad eller sökt, även om denne har överlåtit fastigheten innan ansökan görs.

Överlåts fastigheten sedan ansökan har gjorts eller föreligger fall som avses i fjärde stycket, gäller rättegångsbalkens bestämmelser om verkan av att tvisteföremålet överlåts och om tredje mans deltagande i rättegång.

Om tvist angående äganderätten är antecknad i fastighetsregistrets inskrivningsdel, kan ansökan om åtgärdsföreläggande riktas mot den som innehar fastigheten med äganderättsanspråk. Lag (2000:226).

17 § Bestämmelserna om skada eller brist i lägenheten gäller också om ohyra förekommer i lägenheten till men för hyresgästen.

I fråga om en bostadslägenhet som utgör en del av ett hus är hyresvärden skyldig att vidta lämpliga åtgärder för att utrota ohyra, även om hyresgästen är ansvarig för att sådan förekommer i lägenheten. Är hyresgästen utan ansvar för ohyran, har han rätt till ersättning för nödvändiga kostnader som han får genom åtgärder för att utrota ohyran. Lag (1984:694).

18 § Om hyresgästen måste avstå någon del av lägenheten på grund av att ett annat förvärv äger företräde eller till följd av omständighet som avses i 7 kap. 25 §, har hyresgästen rätt till skälig nedsättning av hyran. Hyresgästen har även sådan rätt att säga upp avtalet som anges i

11 §, om han var i god tro när avtalet träffades. Bestämmelser om ersättning för skada finns i 7 kap. Lag (1984:694).

Upprustningsföreläggande

18 a § Om en bostadslägenhet, som hyrs ut av fastighetsägaren till en hyresgäst för annat än fritidsändamål och som inte utgör del av hyresvärdens egen bostad, inte har lägsta godtagbara standard enligt sjätte och sjunde styckena, får hyresnämnden på hyresgästens ansökan förelägga hyresvärden att vidta åtgärd som behövs för att lägenheten skall uppnå sådan standard (upprustningsföreläggande).

I föreläggandet skall bestämmas inom vilken tid den åtgärd som avses med föreläggandet skall ha vidtagits. Vite får sättas ut i föreläggandet. Tiden i föreläggandet får förlängas, om det finns särskilda skäl för det och ansökan om förlängd tid görs före utgången av den tidsfrist som gäller.

Föreläggande får meddelas endast om åtgärden med hänsyn till kostnaden för denna kan beräknas ge skäligt ekonomiskt utbyte. Om den begärda åtgärden innebär att ingrepp måste göras i andra lägenheter i huset, får ett föreläggande meddelas endast om hyresgästerna i dessa lägenheter samtycker till åtgärden.

Bestämmelserna i 16 § fjärde-sjätte styckena tillämpas också i fråga om upprustningsförelägganden.

Med fastighetsägare jämställs innehavare av tomträtt och ägare av byggnad som tillhör annan än fastighetsägaren.

En bostadslägenhet skall anses ha lägsta godtagbara standard, om den är försedd med anordning inom lägenheten för

1. kontinuerlig uppvärmning,

2. kontinuerlig tillgång till varmt och kallt vatten för hushåll och hygien,
3. avlopp för spillvatten,
4. personlig hygien, omfattande toalett och tvättställ samt badkar eller dusch,
5. försörjning med elektrisk ström för normal hushållsförbrukning,
6. matlagning, omfattande spis, diskho, kylskåp, förvaringsutrymmen och avställningsytor.

Utöver vad som anges i sjätte stycket krävs det för att lägsta godtagbara standard skall uppnås

1. att det finns tillgång både till förrådsutrymmen inom fastigheten och till anordning för hushållstvätt inom fastigheten eller inom rimligt avstånd från den, och
2. att huset inte har sådana brister i fråga om hållfasthet, brandsäkerhet eller sanitära förhållanden som inte skäligen kan godtas. Lag (2003:626).

18 b § Står huset under tvångsförvaltning enligt bostadsförvaltningslagen (1977:792) skall hyresnämnden, i stället för att meddela upprustningsföreläggande, bestämma att det i förvaltningen skall ingå att vidta den begärda åtgärden. Beträffande en sådan föreskrift gäller i övrigt bestämmelserna om upprustningsföreläggande. Lag (1994:817).

18 c § Ett upprustningsföreläggande är förfallet om

1. bygglov, när sådant behövs, inte beviljas för den åtgärd som avses med föreläggandet eller

2. den byggnad där den lägenhet finns som avses med upprustningsföreläggandet har rivits eller av annan orsak inte längre finns i behåll. Lag (1994:817).

Hyresgästinflytande vid förbättrings- och ändringsarbete

18 d § En fastighetsägare får endast under de förutsättningar som anges i andra stycket

1. utföra sådana standardhöjande åtgärder på fastigheten som har en inte obetydlig inverkan på en bostadslägenhets bruksvärde, eller

2. utföra åtgärder som medför en inte oväsentlig ändring av en bostadslägenhet eller av de gemensamma delarna av fastigheten.

För att sådana åtgärder skall få vidtas krävs det att de har godkänts av de berörda bostadshyresgästerna eller att hyresnämnden har lämnat tillstånd till åtgärderna. Om åtgärderna avser de gemensamma delarna av fastigheten, krävs det att de har godkänts av hyresgästerna i mer än hälften av de berörda bostadslägenheterna eller att hyresnämnden har lämnat tillstånd till åtgärderna. Godkännande eller tillstånd behövs inte, om åtgärderna vidtas för att en bostadslägenhet skall uppnå lägsta godtagbara standard enligt 18 a § sjätte och sjunde styckena.

Med fastighetsägare jämställs innehavare av tomträtt och ägare av byggnad som tillhör någon annan än fastighetsägaren. Med hyresgäst avses i 18 d-h §§ även den som tidigare varit hyresgäst, om hans hyresavtal har upphört med anledning av en större ombyggnad och han har rätt att flytta tillbaka till en

lägenhet i fastigheten efter ombyggnaden och kan anses vara berörd av den åtgärd det är fråga om. Lag (2003:626).

18 e § Om hyresvärden vill utföra sådana åtgärder som avses i 18 d §, skall han skriftligen meddela de berörda bostadshyresgästerna detta.

Om en berörd bostadshyresgäst inte godkänner åtgärden, får hyresvärden ansöka hos hyresnämnden om tillstånd att utföra åtgärden. Ansökan får göras tidigast två månader efter det att meddelandet lämnats till hyresgästen.

Bestämmelsen i 16 § femte stycket tillämpas också när ansökan enligt andra stycket har gjorts. Lag (2002:29).

18 f § En ansökan enligt 18 e § andra stycket skall bifallas, om hyresvärden har ett beaktansvärt intresse av att åtgärden genomförs och det inte är oskäligt mot hyresgästen att den genomförs.

Vid prövningen av om det är oskäligt mot hyresgästen att åtgärden genomförs skall hyresvärdens intresse av att åtgärden genomförs vägas mot de skilda intressen som hyresgäster i allmänhet kan antas ha av att åtgärden inte vidtas. Om det finns särskilda skäl, får även omständigheter som hänför sig endast till den enskilde hyresgästen beaktas. Lag (2002:29).

18 g § Bestämmelserna i 18 d–18 f §§ tillämpas inte i fråga om hyresavtal som avser endast

1. ett möblerat rum eller en lägenhet för fritidsändamål,
2. en lägenhet i ett en- eller tvåfamiljshus eller inom en ägarlägenhetsfastighet, när upplåtelsen inte ingår i en affärsmässigt bedriven uthyrningsverksamhet, eller

3. en lägenhet som utgör en del av hyresvärdens egen bostad.
Lag (2009:180).

18 h § Om en förbättrings- eller ändringsåtgärd som avses i
18 d § påbörjas eller av särskild anledning kan antas bli påbörjad
utan godkännande eller tillstånd, skall hyresnämnden förbjuda
hyresvärden att utföra åtgärden. Förbudet får förenas med vite.

En fråga om förbud prövas på ansökan av en berörd
bostadshyresgäst.

På ansökan av hyresvärden får hyresnämnden upphäva ett förbud.

Bestämmelserna i 16 § fjärde-sjätte styckena tillämpas också
när ansökan enligt andra stycket har gjorts. Lag (2002:29).

Hyresvärdens informationsskyldighet

18 i § Hyresvärden är skyldig att lämna hyresgästen uppgift om
sitt namn och en adress där hyresvärden kan anträffas. Om
hyresvärden är en juridisk person, skall motsvarande uppgifter
lämnas även om ställföreträdare för den juridiska personen.

Finns hyresvärden eller, om hyresvärden är en juridisk person,
ställföreträdaren inte i landet, skall uppgift lämnas om namn
och adress på en i Sverige bosatt person som är behörig att på
hyresvärdens vägnar ta emot delgivning.

Uppgifterna skall anges i ett skriftligt meddelande som skall
anslås på väl synlig plats i huset. Lag (1998:146).

Hyran

19 § Hyran för bostadslägenheter ska vara till beloppet bestämd i hyresavtalet eller, om avtalet innehåller förhandlingsklausul enligt hyresförhandlingslagen (1978:304), i förhandlingsöverenskommelse. Detta gäller dock inte ersättning för kostnader som hänför sig till lägenhetens uppvärmning, nedkylning, förseende med varmvatten eller elektrisk ström eller avgifter för vatten och avlopp

1. om hyresavtalet innehåller förhandlingsklausul och beräkningsgrunden för ersättningens storlek har fastställts genom en förhandlingsöverenskommelse eller genom ett beslut enligt 22 eller 25 § hyresförhandlingslagen,

2. om lägenheten är belägen i ett en- eller tvåfamiljshus eller inom en ägarlägenhetsfastighet, eller

3. i fråga om avgifter för vatten och avlopp, om avgiften påförs hyresgästen efter individuell mätning.

I fråga om bostadslägenheter som hyrs ut i andra hand eller som upplåtaren innehar med bostadsrätt får det trots första stycket avtalas att hyran ska anknytas till den hyra, årsavgift eller avgift för andrahandsupplåtelse som upplåtaren betalar.

Hyran för lokaler ska också vara till beloppet bestämd i avtalet till den del den inte omfattar ersättning som avses i första stycket andra meningen. Trots detta gäller dock förbehåll i avtalet om att hyran ska utgå med ett belopp som står i visst förhållande till hyresgästens rörelseintäkter eller som bestäms enligt en skriftlig överenskommelse mellan å ena sidan hyresvärden eller hyresvärden och en organisation av fastighetsägare, i vilken hyresvärden är medlem, och å andra sidan en organisation av hyresgäster. Om avtalet är träffat för bestämd tid och hyrestiden är minst tre år,

gäller dessutom förbehåll om att hyran ska utgå med belopp som bestäms enligt en annan beräkningsgrund än som nu har angetts.

Om en kostnad som hänför sig till lägenhetens uppvärmning, nedkylning eller förseende med varmvatten eller elektrisk ström kan påföras hyresgästen efter individuell mätning, ska beräkningen av ersättning för kostnaden, trots första och tredje styckena, ta sin utgångspunkt i den uppmätta förbrukningen.

Har avtal träffats i strid med första, tredje eller fjärde stycket, ska hyran utgå med ett belopp som är skäligt med hänsyn främst till parternas avsikter och övriga förhållanden när avtalet träffades.

Om ogiltighet av avtal om hyra för bostadslägenhet i vissa fall när förhandlingsordning gäller finns bestämmelser i hyresförhandlingslagen. Lag (2014:337).

20 § Har avtal ej träffats om tiden för betalning av hyra som skall utgå i pengar, skall hyran betalas senast sista vardagen före varje kalendermånads början eller, om hyran beräknas för kortare tid än en månad, senast sista vardagen före början av den tid för vilken hyran beräknas. För bostadslägenhet får dock den hyra som belöper på en annan kalendermånad än den första betalas senast sista vardagen före månadens början, även om avtal träffats om tidigare förfallodag.

Hyran skall betalas i hyresvärdens hemvist eller under annan adress som anvisas av honom. Betalning får alltid ske genom postanvisning, postgiro eller bankgiro. Skall hyran betalas på en ort utom riket, är hyresvärden skyldig att svara för de särskilda kostnader detta medför.

Om hyresgästen betalar hyran på post- eller bankkontor, anses beloppet ha kommit hyresvärden till handa omedelbart vid betalningen. Lämnar

hyresgästen ett betalningsuppdrag på hyran till bank-, post- eller girokontor anses beloppet ha kommit hyresvärden till handa när betalningsuppdraget togs emot av det förmedlande kontoret. Lag (1984:694).

21 § Anser hyresgästen att han enligt 11 14, 16 18 eller 26 § har rätt till nedsättning av hyran eller till ersättning för skada eller för avhjälpande av brist eller att han har någon annan motfordran hos hyresvärden, och vill hyresgästen dra av motsvarande belopp på hyra som utgår i pengar, får han deponera beloppet hos länsstyrelsen. Vad som sagts nu gäller också när det råder tvist om storleken av hyra som skall utgå i pengar men som ej är till beloppet bestämd i avtalet.

När hyresgästen enligt första stycket deponerar belopp hos länsstyrelsen, skall han lämna skriftlig uppgift i två exemplar om hyresförhållandet, förfallodagen och grunden för avdraget eller tvistens beskaffenhet samt ställa pant eller borgen, som länsstyrelsen finner skälig, för den kostnad hyresvärden kan få för att få ut beloppet och för ränta på beloppet.

Har hyresgästen deponerat hyra hos länsstyrelsen, får hyresvärden icke göra gällande, att hyresrätten blivit förverkad på grund av att det deponerade beloppet ej betalats till honom.

Ett beslut av länsstyrelsen med anledning av deposition får överklagas till tingsrätten på den ort där länsstyrelsen finns. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (1996:246).

22 § Länsstyrelsen skall ofördröjligen underrätta hyresvärden i rekommenderat brev om deposition enligt 21 §.

Visar hyresvärden ej inom tre månader från det beloppet förfallit till betalning och underrättelse om depositionen sänts till honom

att han träffat överenskommelse med hyresgästen om att få lyfta beloppet eller att han väckt talan därom mot hyresgästen, har denne rätt att återfå beloppet. Har hyresvärden väckt talan inom angiven tid, får beloppet ej lyftas, förrän hyresvärdens talan blivit slutligt avgjord.

Deponerat belopp skall genast placeras på ett räntebärande konto. Räntan skall betalas till den som får lyfta beloppet. Lag (1994:509).

Hyresgästens användning av lägenheten

23 § Bostadshyresgästen får inte använda lägenheten för något annat ändamål än det avsedda. Hyresvärden får dock inte åberopa avvikelser som är utan betydelse för honom.

Lokalhyresgästen får inte använda lokalen för något annat ändamål än det avsedda, om inte hyresnämnden lämnar tillstånd till det. Sådant tillstånd skall lämnas, om hyresgästen innehaft lokalen längre tid än två år och har beaktansvärda skäl för en ändrad användning samt hyresvärden inte har befogad anledning att motsätta sig den. Tillståndet kan förenas med villkor. Lag (1988:927).

24 § Hyresgästen skall under hyrestiden väl vårda lägenheten med vad därtill hör. Han är skyldig att ersätta all skada som uppkommer genom hans vållande eller genom vårdslöshet eller försummelse av någon som hör till hans hushåll eller gästar honom eller av annan som han inrymt i lägenheten eller som där utför arbete för hans räkning. För brandskada som han själv icke vållat är han dock ansvarig endast om han brustit i den omsorg och tillsyn som han bort iakttaga.

Uppkommer skada eller visar sig brist som ofördröjligen måste avhjälpas för att allvarlig olägenhet icke skall uppstå, är hyresgästen skyldig att genast lämna hyresvärden meddelande om skadan eller bristen. Är hyresgästen och medlemmarna i hans hushåll borta när skadan uppkommer eller bristen visar sig och har hyresgästen berett hyresvärden tillfälle

att vid behov komma in i lägenheten under bortovaron, är det dock, om lägenheten utgör del av hus, tillräckligt att hyresgästen omedelbart efter återkomsten lämnar hyresvärden meddelande om skadan eller bristen. Meddelande om annan skada eller brist än sådan som angivits förut i detta stycke skall lämnas hyresvärden utan oskäligt dröjsmål. Försummar hyresgästen att underrätta hyresvärden enligt vad som föreskrivits i detta stycke, är han ansvarig för skada som föranledes av hans försummelse.

Bestämmelserna i första och andra styckena om skada eller brist gäller också om det finns ohyra i lägenheten.

Har hyresgästen utan behövt samtycke eller tillstånd överlåtit hyresrätten eller åt någon annan upplåtit rätt att begagna lägenheten, är hyresgästen ansvarig för skada som den nye innehavaren skulle ha ersatt enligt första, andra eller tredje stycket, om lägenheten hade varit hyrd av honom.

Har i fråga om lägenhet, som upplåtits för att helt eller delvis användas för annat ändamål än bostad, träffats avtal, varigenom hyresgästens ansvar utsträcks utöver vad som föreskrives i första--fjärde styckena, gäller avtalet. Lag (1984:694).

24 a § Bostadshyresgäster har rätt att på egen bekostnad i lägenheten utföra målning, tapetsering och därmed jämförliga åtgärder. Minskar därigenom lägenhetens bruksvärde, har hyresvärden rätt till ersättning för skadan.

Parterna får träffa avtal om att bestämmelserna i första stycket helt eller delvis inte ska gälla, om

1. hyresavtalet avser ett enfamiljshus som inte är avsett att hyras ut varaktigt eller en lägenhet inom en ägarlägenhetsfastighet som inte är avsedd att hyras ut varaktigt, eller

2. lägenheten har upplåtits av någon som innehade den med bostadsrätt och lägenheten alltjämt innehas med sådan rätt.

Frågan om skyldighet för hyresgästen att betala ersättning enligt första stycket prövas av hyresnämnden.

Lag (2009:180).

25 § När hyresgästen använder lägenheten skall han se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas (störningar i boendet). Hyresgästen skall vid sin användning av lägenheten också i övrigt iaktta allt som fordras för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten. Hyresgästen skall hålla noggrann tillsyn över att detta också iaktas av dem för vilka han svarar enligt 24 § första stycket.

Om det förekommer störningar i boendet, skall hyresvärden ge hyresgästen tillsägelse att se till att störningarna omedelbart upphör samt, om denne är en bostadshyresgäst, underrätta socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen om störningarna.

Andra stycket gäller inte om hyresvärden säger upp hyresavtalet med anledning av att störningarna är särskilt allvarliga med hänsyn till deras art eller omfattning (särskilt allvarliga störningar i boendet).

Om hyresgästen vet eller har anledning att misstänka att ett föremål är behäftat med ohyra får detta inte tas in i lägenheten.

Lag (1993:400).

26 § Hyresvärden har rätt att utan uppskov få tillträde till lägenheten för att utöva nödvändig tillsyn eller utföra förbättringsarbeten som inte kan uppskjutas utan skada. När lägenheten är ledig till uthyrning,

är hyresgästen skyldig att låta den visas på lämplig tid.

Efter tillsägelse minst en månad i förväg får hyresvärden i lägenheten låta utföra mindre brådskande förbättringsarbeten som inte vållar väsentligt hinder eller men i nyttjanderätten. Sådana arbeten får dock inte utan hyresgästens medgivande utföras under den sista månad som hyresförhållandet består. Vill hyresvärden utföra annat arbete i lägenheten, får hyresgästen inom en vecka från det att han fick meddelande om detta säga upp avtalet till upphörande. Sådant arbete får inte utan hyresgästens medgivande påbörjas förrän avtalet sålunda kunnat bringas att upphöra. Bestämmelserna i detta stycke gäller inte arbete som hyresvärden har utfäst sig att utföra åt hyresgästen eller som han genom ett åtgärdsföreläggande har ålagts att utföra.

I fall som anges i första eller andra stycket skall hyresvärden tillse att hyresgästen ej förorsakas större olägenhet än nödvändigt. Skada som förorsakas hyresgästen genom arbete som avses i andra stycket skall ersättas av hyresvärden, även om skadan icke beror på hans försummelse.

Hyresgästen är skyldig att tåla inskränkningar i nyttjanderätten, som föranleds av nödvändiga åtgärder för att utrota ohyra i fastigheten, även om den av honom hyrda lägenheten inte besväras av ohyra. Därvid gäller 17 § andra stycket.

Underlåter hyresgästen att bereda hyresvärden tillträde till lägenheten när denne har rätt till det, får kronofogdemyndigheten meddela särskild handräckning. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Lag (1991:850).

27 § Om hyresgästen överger lägenheten, får hyresvärden genast återta den.

Om det i en lägenhet som hyresgästen har lämnat eller från vilken han avhysts eller i ett utrymme som hör till lägenheten finns egendom, som kan antas tillhöra honom eller någon i hans hushåll, och om han inte

inom tre månader från anmaning eller inom sex månader från det han lämnade eller avhystes från lägenheten har avhämtat egendomen, tillfaller den hyresvärden utan lösen. Lag (1984:694).

Pant eller borgen

28 § Är pant eller borgen ställd till säkerhet för att ett avtal om hyra av en lokal fullgörs och försämras säkerheten, är hyresgästen skyldig att på anfordran ställa ny säkerhet med vilken hyresvärden skäligen kan nöja sig. Gör han det ej inom en månad, får hyresvärden säga upp avtalet. Lag (1984:694).

28 a § Är pant eller borgen ställd till säkerhet för att ett avtal om hyra av en bostadslägenhet fullgörs, får pantsättaren eller borgensmannen säga upp sitt åtagande att upphöra att gälla vid det månadsskifte som inträffar närmast efter nio månader från uppsägningen, dock tidigast till en tidpunkt som infaller två år från det att åtagandet började att gälla.

Ett villkor som inskränker pantsättarens eller borgensmannens rätt enligt denna paragraf är ogiltigt. Lag (1998:146).

Utmätning och konkurs

29 § Om fastigheten blivit utmätt före tillträdesdagen, får hyresgästen säga upp avtalet. Han har även rätt till ersättning för skada.

Uppsägning skall dock ske inom en månad från det hyresgästen fick kännedom om att fastigheten blivit utmätt. Upphävs utmätningen eller blir i annat fall frågan om fastighetens försäljning inaktuell får inte uppsägning ske därefter. Lag (1984:694).

30 § Bestämmelserna i 29 § gäller också, om hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen. Lag (1984:694).

31 § Om hyresgästen försätts i konkurs, får konkursboet säga upp avtalet. Beträffande bostadslägenheter fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen.

Har lägenheten ej tillträtts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om en lokal konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet,

1. om inte sådan säkerhet ställs inom en månad efter anfordran,
2. om inte konkursboet inom samma tid förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden, eller
3. om inte, när hyresrätten får överlåtas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Sägs avtalet upp enligt första, andra eller tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Om en hyresvärd uppmanar ett konkursbo att ställa en lokal till hyresvärdens förfogande och konkursboet inte inom en månad gör detta, ansvarar konkursboet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen ställs till hyresvärdens förfogande. Lag (2003:530).

Överlåtelse av hyresrätten

32 § Hyresgästen får inte överlåta hyresrätten utan hyresvärdens samtycke, om ej annat följer av 34--37 §§.

Vägras samtycke utan skäl原因 eller lämnar hyresvärden

ej besked inom tre veckor efter det att samtycke begärdes, får hyresgästen säga upp hyresavtalet. Lag (1993:407).

33 § Bestämmelserna i 32 § om överlåtelse av hyresrätten gäller också i fråga om övergång genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv.

Har hyresrätten till lägenhet, som varit avsedd att uteslutande eller huvudsakligen användas som gemensam bostad för hyresgästen och hans make eller sambo, tillagts maken genom bodelning eller arvskifte eller tillagts sambon genom bodelning eller övertagits av denne enligt 22 § sambolagen (2003:376), får dock maken eller sambon träda i hyresgästens eller dödsboets ställe. Sådan rätt tillkommer även efterlevande make som är ensam arvinge efter hyresgästen.

För tid efter det att hyresvärden underrättats om att hyresrätten tillagts hyresgästens make eller sambo enligt andra stycket svarar hyresgästen eller hans dödsbo ej för sina förpliktelser enligt hyresavtalet. Hyresgästens make eller sambo svarar jämte hyresgästen eller hans dödsbo för sådana förpliktelser enligt avtalet som hänför sig till tiden före underrättelsen.

Andra och tredje styckena gäller också när lägenheten har hyrts av makar eller sambor gemensamt. Lag (2003:378).

34 § En hyresgäst, som ej avser att använda sin bostadslägenhet, får överlåta hyresrätten till en närstående som varaktigt sammanbor med honom, om hyresnämnden lämnar tillstånd till överlåtelsen. Sådant tillstånd skall lämnas, om hyresvärden skäligen kan nöja sig med förändringen. Tillståndet kan förenas med villkor.

Första stycket gäller också om hyresgästen avlider under hyrestiden och dödsboet vill överlåta hyresrätten till sådan dödsbodelägare eller annan

hyresgästen närstående som varaktigt sammanbodde med honom. Lag (1984:694).

35 § Hyresgästen får överlåta hyresrätten till sin bostadslägenhet för att genom byte få en annan bostad, om hyresnämnden lämnar tillstånd till överlåtelsen. Tillstånd ska lämnas, om hyresgästen har beaktansvärda skäl för bytet och detta kan äga rum utan påtaglig olägenhet för hyresvärden samt inte heller andra särskilda skäl talar emot bytet. Tillståndet kan förenas med villkor.

Första stycket gäller inte, om

1. lägenheten hyrs i andra hand,
2. lägenheten utgör en del av upplåtarens bostad,
3. lägenheten är belägen i ett enfamiljshus som inte är avsett att hyras ut varaktigt, inom en ägarlägenhetsfastighet som inte är avsedd att hyras ut varaktigt eller i ett tvåfamiljshus,
4. lägenheten har upplåtits av någon som innehade den med bostadsrätt och lägenheten alltjämt innehas med sådan rätt, eller
5. hyresavtalet avser ett möblerat rum eller en lägenhet för fritidsändamål och hyresförhållandet inte har varat längre än nio månader i följd.

Medverkar en kommun till att hyresgästen får en annan bostad genom att förmedla denna, får kommunen ansöka hos hyresnämnden om tillstånd som avses i första stycket. Lag (2009:180).

36 § Den som hyr en lägenhet för att helt eller till väsentlig del använda den för handel, hantverk, industri eller annan förvärvsverksamhet, får överlåta hyresrätten till den som skall överta verksamheten, om hyresnämnden lämnar tillstånd till överlåtelsen. Sådant tillstånd skall lämnas, om hyresvärden ej har befogad anledning att motsätta sig att hyresrätten överlåts. Har hyresgästen innehaft lägenheten mindre än tre år, får tillstånd dock lämnas endast om synnerliga skäl föreligger. Tillståndet kan förenas med villkor. Lag (1984:694).

37 § Har en bostadslägenhet upplåtits till en kommun, får kommunen överlåta hyresrätten till lägenheten, om hyresnämnden lämnar tillstånd till överlåtelsen. Sådant tillstånd skall lämnas, om överlåtelsen kan ske utan påtaglig olägenhet för hyresvärden. Tillståndet kan förenas med villkor. Lag (1984:694).

38 § Överlåter hyresgästen hyresrätten med samtycke av hyresvärden eller med tillstånd av hyresnämnden, är han fri från de skyldigheter som hyresavtalet innebär för honom för tiden efter överlåtelsen. Detta gäller endast om inte annat villkor ställts upp i samband med samtycket eller tillståndet.

Den nye hyresgästen svarar tillsammans med överlåtaren för skyldigheterna enligt avtalet för tiden före överlåtelsen, om inte något annat avtalats med hyresvärden. Vid ett lägenhetsbyte har en ny bostadshyresgäst dock ett sådant ansvar endast om han gentemot hyresvärden i en särskilt upprättad handling har åtagit sig det. Ett sådant åtagande medför inte skyldighet att betala något annat än hyresskulder och inte heller skyldighet att betala sådana skulder till ett högre belopp än som motsvarar hyran för de tre kalendermånaderna närmast före överlåtelsen. Lag (1993:400).

Upplåtelse av lägenheten i andra hand

39 § Hyresgästen får inte utan hyresvärdens samtycke hyra ut

eller på annat sätt upplåta lägenheten i andra hand till annan för självständigt brukande utom i fall som avses i andra stycket eller i 40 §.

Har en bostadslägenhet upplåtits till en kommun, får kommunen upplåta lägenheten i andra hand till annan för självständigt brukande. Hyresvärden ska genast underrättas om upplåtelsen. Lag (2008:1074).

40 § En hyresgäst får hyra ut eller på annat sätt upplåta lägenheten i andra hand till annan för självständigt brukande, om hyresnämnden lämnar tillstånd till det.

Tillstånd ska lämnas, om

1. hyresgästen på grund av ålder, sjukdom, tillfälligt arbete eller studier på annan ort, längre utlandsvistelse, särskilda familjeförhållanden eller därmed jämförbara förhållanden har beaktansvärda skäl för upplåtelsen, och
2. hyresvärden inte har befogad anledning att vägra samtycke.

Tillstånd enligt första stycket ska begränsas till viss tid och kan förenas med villkor. Lag (2008:1074).

41 § Hyresgästen får inte inrymma utomstående personer i lägenheten, om det kan medföra men för hyresvärden. Lag (1984:694).

Hyresrättens förverkande

42 § Hyresrätten är förverkad och hyresvärden berättigad att säga upp avtalet att upphöra i förtid,

1. om hyresgästen, när det gäller en bostadslägenhet, dröjer

med att betala hyran mer än en vecka efter förfallodagen och annat inte följer av 55 d § femte–sjunde styckena,

2. om hyresgästen, när det gäller en lokal, dröjer med att betala hyran mer än två vardagar efter förfallodagen,

3. om hyresgästen utan behövligt samtycke eller tillstånd överlåter hyresrätten eller annars sätter någon annan i sitt ställe eller upplåter lägenheten i andra hand och inte efter tillsägelse utan dröjsmål antingen vidtar rättelse eller ansöker om tillstånd och får ansökan beviljad,

4. om lägenheten används i strid med 23 eller 41 § och hyresgästen inte efter tillsägelse vidtar rättelse utan dröjsmål,

5. om hyresgästen eller någon annan, till vilken hyresrätten överlåtits eller lägenheten upplåtits, genom vårdslöshet är vållande till att ohyra förekommer i lägenheten eller genom att inte underrätta hyresvärden om detta bidrar till att ohyran sprids i fastigheten,

6. om lägenheten på annat sätt vanvårdas eller hyresgästen eller någon annan, till vilken hyresrätten överlåtits eller lägenheten upplåtits, åsidosätter något av det som ska iakttas enligt 25 § vid användning av lägenheten eller inte håller den tillsyn som krävs enligt nämnda paragraf och rättelse inte utan dröjsmål sker efter tillsägelse,

7. om i strid med 26 § tillträde till lägenheten vägras och hyresgästen inte kan visa giltig ursäkt,

8. om hyresgästen åsidosätter en avtalsenlig skyldighet som går utöver hyresgästens skyldigheter enligt detta kapitel och det måste anses vara av synnerlig vikt för hyresvärden att

skyldigheten fullgörs, eller

9. om lägenheten helt eller till väsentlig del används för sådan näringsverksamhet eller liknande verksamhet som är brottslig eller där brottsligt förfarande ingår till en inte oväsentlig del eller används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning.

I fall då hyran ska betalas i förskott för längre tid än en månad gäller första stycket 2 endast om hyresgästen dröjer med att betala den på kalendermånaden belöpande hyran mer än två vardagar efter månadens början eller, i fråga om hyran för första kalendermånaden under hyresförhållandet, efter förfallodagen.

Uppsägning av ett hyresavtal som gäller bostadslägenhet enligt första stycket 6 på grund av störningar i boendet får inte ske förrän socialnämnden underrättas enligt 25 § andra stycket.

Om det är fråga om särskilt allvarliga störningar i boendet gäller första stycket 6 även om någon tillsägelse om rättelse inte har skett. Vid sådana störningar får uppsägning av ett hyresavtal som gäller bostadslägenhet ske utan föregående underrättelse till socialnämnden. En kopia av uppsägningen ska dock skickas till socialnämnden. Det som nu har föreskrivits om särskilt allvarliga störningar gäller inte om det är någon till vilken lägenheten har upplåtits i andra hand med hyresvärdens samtycke eller hyresnämndens tillstånd som åsidosätter något av det som ska iakttas enligt 25 § vid användning av lägenheten eller inte håller den tillsyn som krävs enligt nämnda paragraf.

Hyresrätten är inte förverkad, om det som ligger hyresgästen till last är av ringa betydelse. Vid bedömningen ska det

särskilt beaktas om det som ligger hyresgästen till last har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt hyresgästen eller någon i hyresgästens hushåll för brott.

Sägs avtalet upp på grund av förverkande, har hyresvärden rätt till skadestånd. Lag (2014:335).

43 § Är hyresrätten förverkad på grund av förhållande som avses i 42 § första stycket 1--4, 6 eller 7 men sker rättelse innan hyresvärden har sagt upp avtalet, kan hyresgästen inte skiljas från lägenheten på den grunden. Detta gäller dock inte om hyresrätten är förverkad på grund av särskilt allvarliga störningar i boendet. Hyresgästen får inte heller skiljas från lägenheten om hyresvärden inte har sagt upp avtalet inom två månader från det han fick kännedom om förhållande som avses i 42 § första stycket 5 eller 8 eller hyresvärden inte inom två månader från det han erhöll vetskap om förhållande som avses i nämnda stycke under 3 sagt till hyresgästen att vidta rättelse.

En hyresgäst kan skiljas från lägenheten på grund av förhållande som avses i 42 § första stycket 9 endast om hyresvärden har sagt upp avtalet inom två månader från det att han fick kännedom om förhållandet. Om den brottsliga verksamheten har angetts till åtal eller förundersökning har inletts inom samma tid, har hyresvärden dock kvar sin rätt att säga upp avtalet intill dess att två månader har gått från det att domen i brottmålet vann laga kraft eller det rättsliga förfarandet avslutades på annat sätt. Lag (1993:400).

44 § Är hyresrätten enligt 42 § första stycket 1 eller 2 förverkad på grund av dröjsmål med betalning av hyran och har hyresvärden med anledning därav sagt upp avtalet, får hyresgästen inte på grund av dröjsmålet skiljas från lägenheten, om hyran betalas på det sätt som anges i 20 § andra eller tredje stycket eller deponeras hos länsstyrelsen enligt 21 §

1. inom tre veckor från det att en hyresgäst, när det är fråga om en bostadslägenhet, har delgetts underrättelse om att han genom att betala hyran på angivet sätt får tillbaka hyresrätten samt meddelande om uppsägningen och anledningen till denna lämnats till socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen, eller

2. inom två veckor från det att en hyresgäst, när det är fråga om en lokal, har delgetts underrättelse om att han genom att betala hyran på angivet sätt får tillbaka hyresrätten.

I avvaktan på att hyresgästen visar sig ha gjort vad som fordras enligt första stycket för att få tillbaka hyresrätten får beslut om avhysning inte meddelas förrän det efter utgången av den tid som anges i det stycket har gått ytterligare två vardagar.

En hyresgäst får inte, när det är fråga om en bostadslägenhet, skiljas från lägenheten, om dröjsmålet endast har avsett sådan höjning av hyran som blivit gällande enligt 54 a § och hyran kan prövas med tillämpning av 55 d § tredje stycket. Vad som sagts nu skall gälla till dess att en månad förflutit från det att hyresnämndens eller Svea hovrätts beslut har vunnit laga kraft.

En hyresgäst får inte heller, när det är fråga om en bostadslägenhet, skiljas från lägenheten om

1. socialnämnden inom den tid som anges i första stycket 1 skriftligen har meddelat hyresvärden att nämnden åtar sig betalningsansvaret för hyran, eller

2. hyresgästen har varit förhindrad att betala hyran inom den tid som anges i första stycket 1 på grund av sjukdom eller liknande oförutsedd omständighet och hyran har betalats så snart det var möjligt, dock senast när tvisten om avhysning avgörs i första instans.

Första-fjärde styckena gäller inte, om hyresgästen ändå är skyldig att flytta inom kortare tid än en månad efter det att hyresrätten förverkats.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till underrättelse och meddelande som avses i första stycket. Lag (2006:928).

Förlängning av hyresavtal för bostadslägenheter

45 § Bestämmelserna i 46-52 §§ gäller vid upplåtelser av bostadslägenheter, om inte

1. hyresavtalet avser upplåtelse av en lägenhet i andra hand till annan för självständigt brukande och hyresförhållandet upphör innan det har varat längre än två år i följd,
2. hyresavtalet i annat fall än som sägs i 1 avser ett möblerat rum eller en lägenhet för fritidsändamål och hyresförhållandet upphör innan det har varat längre än nio månader i följd,
3. lägenheten utgör en del av upplåtarens egen bostad,
4. hyresvärden säger upp hyresförhållandet att upphöra i förtid på den grunden att hyresrätten är förverkad och annat inte följer av 47 §, eller
5. annat följer av en sådan överenskommelse som avses i 45 a §.

Bestämmelsen i första stycket 1 gäller inte om upplåtaren har hyrt lägenheten tillsammans med minst två lägenheter till för att hyra ut dem i andra hand. Lag (2008:1074).

45 a § Om hyresvärden och hyresgästen i en särskilt

upprättad handling har kommit överens om att hyresrätten inte ska vara förenad med rätt till förlängning, gäller överenskommelsen om den har godkänts av hyresnämnden. I följande fall gäller överenskommelsen även utan sådant godkännande.

1. Överenskommelsen träffas efter det att hyresförhållandet har inletts och avser en hyresrätt som är förenad med rätt till förlängning.

2. Överenskommelsen träffas för en tid om högst fyra år från det att hyresförhållandet inleds och innebörden i överenskommelsen är att hyresgästen inte ska ha rätt till förlängning, om

a) i fråga om en bostadslägenhet i ett en- eller tvåfamiljshus som inte ingår i en affärsmässigt bedriven uthyrningsverksamhet, hyresvärden ska bosätta sig i lägenheten eller överlåta huset,

b) i fråga om en bostadslägenhet som upplåts i andra hand, hyresvärden ska bosätta sig i lägenheten eller, när hyresvärden innehar lägenheten med bostadsrätt, bosätta sig i den eller överlåta bostadsrätten, eller

c) i fråga om en bostadslägenhet inom en ägarlägenhetsfastighet som inte ingår i en affärsmässigt bedriven uthyrningsverksamhet, hyresvärden ska bosätta sig i eller överlåta fastigheten.

Om en make eller en sambo som inte har del i hyresrätten hade sin bostad i lägenheten när överenskommelsen träffades, gäller överenskommelsen mot den maken eller den sambon endast om han eller hon har godtagit den.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till överenskommelser som avses i första stycket 2. Lag (2009:180).

46 § Om hyresvärden har sagt upp hyresavtalet eller, i ett fall som avses i 3 § tredje stycket 2, anmodat hyresgästen att flytta, har hyresgästen rätt till förlängning av avtalet, utom när

1. hyresrätten är förverkad utan att hyresvärden har sagt upp avtalet att upphöra i förtid,
2. hyresgästen i annat fall har åsidosatt sina förpliktelser i så hög grad att avtalet skäligen inte bör förlängas,
3. huset ska rivas och det inte är oskäligt mot hyresgästen att hyresförhållandet upphör,
4. huset ska genomgå en större ombyggnad och det inte är uppenbart att hyresgästen kan sitta kvar i lägenheten utan nämnvärd olägenhet för genomförandet av ombyggnaden samt det inte är oskäligt mot hyresgästen att hyresförhållandet upphör,
5. lägenheten inte vidare ska användas som bostad och det inte är oskäligt mot hyresgästen att hyresförhållandet upphör,
6. avtalet avser en lägenhet i ett en- eller tvåfamiljshus eller inom en ägarlägenhetsfastighet och upplåtelsen inte ingår i en affärsmässigt bedriven uthyrningsverksamhet samt upplåtaren har sådant intresse att förfoga över lägenheten att hyresgästen skäligen bör flytta,
7. avtalet avser en lägenhet som upplåtits av någon som

innehade den med bostadsrätt och lägenheten fortfarande innehas med sådan rätt samt bostadsrättshavaren har sådant intresse att förfoga över lägenheten att hyresgästen skäligen bör flytta,

8. hyresförhållandet beror av en anställning i statlig eller kommunal verksamhet som är förenad med bostadstvång eller av en anställning inom lantbruket eller av en annan anställning, om den är av sådan art att det är nödvändigt för arbetsgivaren att förfoga över lägenheten för upplåtelse åt anställningens innehavare, samt anställningen har upphört,

9. hyresförhållandet beror av en annan anställning än som avses i 8 och som upphört och det inte är oskäligt mot hyresgästen att även hyresförhållandet upphör samt, om hyresförhållandet har varat längre än tre år, hyresvärden har synnerliga skäl för att upplösa hyresförhållandet, eller

10. det i annat fall inte strider mot god sed i hyresförhållanden eller av någon annan anledning är oskäligt mot hyresgästen att hyresförhållandet upphör.

Om hyresvärden inte har meddelat hyresgästen att avtalet kan sägas upp för det fall rättelse inte sker eller om hyresgästens åsidosättande har sin grund i att en närstående eller tidigare närstående har utsatt hyresgästen eller någon i hyresgästens hushåll för brott, ska detta vid skälighetsbedömningen enligt första stycket 2 beaktas som skäl för en förlängning av avtalet.

Om hyresvärdens intresse blir tillgodosett genom att hyresgästen lämnar endast en del av lägenheten och avtalet lämpligen kan förlängas för lägenheten i övrigt, har hyresgästen trots första stycket rätt till sådan förlängning.

Om en bostadshyresgäst lämnar sin lägenhet eller en del av den med anledning av att huset ska genomgå en större ombyggnad, ska hyresgästen om möjligt ges tillfälle att efter ombyggnaden hyra en likvärdig lägenhet i huset.

Lag (2014:335).

47 § Har lägenheten hyrts av flera gemensamt och har de på grund av att en av dem sagt upp hyresavtalet eller till följd av annan omständighet, som hänför sig till endast en av dem, ej gemensamt rätt till förlängning av hyresavtalet, är en medhyresgäst berättigad att få hyresavtalet förlängt för egen del, om hyresvärden skäligen kan nöja sig med honom som hyresgäst. Vad som sagts nu gäller ej när hyresrätten är förverkad utan att hyresvärden har sagt upp avtalet att upphöra i förtid. Är medhyresgästen make eller sambo till den som sagt upp avtalet eller eljest föranlett att hyresgästerna ej gemensamt har rätt till förlängning av avtalet, har maken eller sambon en sådan rätt till förlängning även när hyresrätten är förverkad på annan grund än dröjsmål med betalning av hyran. Detta gäller också när hyresvärden har sagt upp hyresavtalet att upphöra i förtid på grund av förverkandet.

Om en hyresgäst, som är gift eller samboende och vars make eller sambo ej har del i hyresrätten, säger upp hyresavtalet eller vidtar någon annan åtgärd för att få det att upphöra eller om han eller hon i annat fall inte har rätt till förlängning av avtalet, har maken eller sambon, om han eller hon har sin bostad i lägenheten, rätt att överta hyresrätten och få hyresavtalet förlängt för egen del, såvida hyresvärden skäligen kan nöja sig med honom eller henne som hyresgäst. Vad som sagts nu gäller också när hyresvärden har sagt upp hyresavtalet på grund av förverkande. Har hyresgästen avlidit, tillkommer samma rätt hans eller hennes efterlevande make eller sambo, om dödsboet saknar rätt till förlängning och detta inte har föranletts av den efterlevande maken eller sambon.

Bestämmelserna i 49-52 §§, 55 § samt 55 d § femte-sjunde styckena om hyresgäst gäller även i fråga om hyresgästs make och sambo.

Förlängs ett hyresavtal i fall som avses i andra stycket, svarar båda makarna eller samborna respektive den efterlevande maken eller sambon och den avlidne makens eller sambons dödsbo för förpliktelseerna enligt avtalet för tiden före förlängningen, om ej annat har avtalats med hyresvärden. Lag (2006:928).

48 § har upphävts genom lag (1987:816).

49 § Har hyresvärden sagt upp hyresavtalet och föreligger tvist om förlängning av avtalet enligt 46 § eller 47 § första stycket, är uppsägningen utan verkan, om inte hyresvärden senast en månad efter hyrestidens utgång hänskjuter tvisten till hyresnämnden eller hyresgästen ändå flyttat senast vid hyrestidens utgång.

Vill hyresvärden inte samtycka till förlängning av hyresavtalet enligt 47 §, skall han senast inom en månad efter det att hyresförhållandet med hyresgästen upphörde anmoda den som enligt nämnda paragraf kan ha rätt till förlängning att flytta. För anmodan gäller vad som föreskrivs om uppsägning i 8 §. En sådan anmodan är utan verkan, om inte hyresvärden inom en månad därefter hänskjuter tvisten till hyresnämnden eller den som har anmodats ändå flyttar innan tiden för hänskjutande gått ut. Har anmodan skett tidigare än en månad före hyrestidens utgång, får hänskjutande dock ske fram till hyrestidens utgång.

Andra stycket tredje och fjärde meningarna gäller också i fall som avses i 3 § tredje stycket 2. Lag (1987:816).

50 § Är frågan om förlängning av hyresavtalet ännu inte avgjord när hyrestiden går ut, har hyresgästen rätt att bo kvar i lägenheten till dess frågan är slutligt avgjord.

Bestämmelsen i första stycket gäller inte om hyresnämnden enligt 13 a § andra stycket lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder har bestämt att ett beslut om åläggande för

hyresgästen att flytta enligt den paragrafens första stycke får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft.

För den tid som hyresgästen bor kvar i lägenheten skall de förut gällande hyresvillkoren tillämpas till dess hyresvillkoren för samma tid blir slutligt bestämda.
Lag (2002:29).

51 § Bifalls inte hyresvärdens talan om att hyresavtalet skall upphöra att gälla, skall för den fortsatta uthyrningen fastställas samma villkor som förut tillämpats, om inte parterna kommer överens om att andra villkor skall gälla. Önskar hyresvärden ändring av hyresvillkoren för det fall att hans talan inte bifalls, skall han samtidigt som han hänskjuter förlängningstvisten till hyresnämnden ansöka om ändring av hyresvillkoren.

Beslut om förlängning anses som avtal om fortsatt uthyrning. Mot hyresförhållandet får ej åberopas omständighet som kunnat åberopas i målet eller ärendet. Lag (1984:694).

52 § Bifalls hyresvärdens talan om att hyresavtalet skall upphöra att gälla, får i beslutet skäligt uppskov medges med avflyttningen, om hyresvärden eller hyresgästen begär det. Är hyresrätten förverkad utan att hyresvärden har sagt upp avtalet att upphöra i förtid, får på begäran av hyresgästen uppskov dock medges endast om hyresvärden samtycker till det.

Avgörs förlängningstvisten efter hyrestidens utgång eller medges uppskov med avflyttningen, gäller 51 § första stycket i fråga om hyresvillkoren för tiden från det avtalet upphörde till avflyttningen. Lag (1984:694).

Prövning av hyran och andra hyresvillkor för bostadslägenheter

53 § Bestämmelserna i 54-55 d §§ gäller vid upplåtelse av bostadslägenheter, om inte

1. hyresavtalet avser ett möblerat rum eller en lägenhet för fritidsändamål och ansökan till hyresnämnden enligt 54 § görs innan hyresförhållandet har varat nio månader i följd, eller

2. lägenheten utgör en del av upplåtarens egen bostad.

Om en förhandlingsordning enligt hyresförhandlingslagen (1978:304) gäller för lägenheten, tillämpas 54 och 55-55 d §§ endast om det följer av nämnda lag. Lag (2006:408).

54 § Vill hyresvärden eller hyresgästen att hyresvillkoren skall ändras, skall han skriftligen meddela detta till motparten. Om överenskommelse inte kan träffas, har han rätt att hos hyresnämnden ansöka om ändring av hyresvillkoren. Ansökan får göras tidigast en månad efter det att meddelandet lämnats till motparten.

Om det finns särskilda skäl, får hyresnämnden pröva även hyresvillkor som har samband med villkor som angetts i ansökningen.

Beslut om ändring av hyresvillkoren anses som avtal om villkor för fortsatt uthyrning. Lag (1984:694).

54 a § Bestämmelserna i andra och tredje styckena tillämpas i fråga om hyresavtal som

1. gäller för obestämd tid, och

2. avser en sådan lägenhet i ett hus med förhandlingsordning som till följd av bestämmelserna i 3 § hyresförhandlingslagen (1978:304), inte omfattas av förhandlingsordningen.

Vill hyresvärden att ett skriftligt meddelande enligt 54 § första stycket om hyreshöjning skall få den verkan som anges i tredje stycket nedan, skall meddelandet innehålla uppgift i

kronor om den hyreshöjning som begärs och om det totala hyresbeloppet samt uppgift om den dag då den nya hyran skall börja gälla. I meddelandet skall vidare anges att hyresgästen blir skyldig att betala den högre hyran, om han inte senast en viss angiven dag, tidigast två månader efter det att meddelandet lämnades, ger hyresvärden besked om att han motsätter sig hyresvärdens begäran. Meddelandet skall också innehålla uppgift om hyresvärdens adress, en upplysning om att hyresnämnden kan pröva skäligheten av den begärda hyran samt en uppgift om vad hyresgästen behöver göra för att en sådan prövning skall komma till stånd.

Innehåller meddelandet från hyresvärden sådana uppgifter som anges i andra stycket och har hyresgästen inte inom den i meddelandet utsatta tiden gett hyresvärden besked om att han motsätter sig hyresvärdens begäran om hyreshöjning, skall hyresgästen anses ha ingått avtal med hyresvärden om att betala den hyra som hyresvärden har begärt. Den högre hyran får börja att gälla först efter den dag som i hyresvärdens meddelande angetts som sista dag för att motsätta sig hyreshöjningen.

Lag (1997:62).

55 § Om hyresvärden och hyresgästen tvistar om hyrans storlek, ska hyran fastställas till skäligt belopp. Hyran är härvid inte att anse som skälig, om den är påtagligt högre än hyran för lägenheter som med hänsyn till bruksvärdet är likvärdiga.

Vid prövning enligt första stycket ska främst beaktas sådan hyra för lägenheter som har bestämts i förhandlingsöverenskommelser enligt hyresförhandlingslagen (1978:304). Om en jämförelse inte kan ske med lägenheter på orten, får i stället beaktas hyran för lägenheter på en annan ort med jämförbart hyresläge och i övrigt likartade förhållanden på hyresmarknaden.

Vid en prövning enligt första stycket får den hyra för en lägenhet som ska anses som skälig enligt 55 c § inte beaktas.

Vid en prövning enligt första stycket ska även 55 a–55 c §§ iakttas.

Om den hyra som är att anse som skälig vid en prövning enligt första stycket är väsentligt högre än den tidigare hyran i hyresförhållandet, ska hyresnämnden, om hyresgästen begär det och inte särskilda skäl talar emot det, bestämma att hyra ska betalas med lägre belopp under en skälig tid. Detta gäller inte om hyran bestäms enligt 55 c §.

Om en förhandlingsklausul i ett hyresavtal har slopats och det ingår förhandlingsersättning i hyran enligt 20 § hyresförhandlingslagen, har hyresgästen trots första, andra och fjärde styckena rätt att få hyran sänkt med ett belopp som motsvarar ersättningen.

Om tvisten gäller något annat villkor än hyran, ska villkor som hyresvärden eller hyresgästen har ställt upp gälla i den mån det är skäligt med hänsyn till hyresavtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Hyrestiden ska vara obestämd, om inte bestämd hyrestid av särskild anledning är lämpligare.

Om hyresvärden och hyresgästen kommer överens om villkoren för fortsatt uthyrning i en tvist enligt första eller sjunde stycket, gäller de överenskomna villkoren, oavsett vad som föreskrivs i nämnda stycken, i den mån inte annat följer av bestämmelserna i övrigt i denna balk. Lag (2010:811).

55 a § Vid prövning av hyran skall en åtgärd som avses i 18 d §

och som har höjt lägenhetens bruksvärde inte beaktas, om

1. godkännande eller tillstånd krävdes för att åtgärden skulle få vidtas och sådant godkännande eller tillstånd inte har lämnats,

2. lägenheten är upplåten till den hyresgäst som skulle ha godkänt åtgärden eller till en hyresgäst som har övertagit hyresrätten från denne enligt 33 § andra stycket, 34 § eller 47 § andra stycket, och

3. det vid tidpunkten för ändringen av hyran har förflutit högst fem år sedan åtgärden slutfördes. Lag (2002:29).

55 b § Har en hyresgäst bekostat ombyggnads-, ändrings- eller underhållsarbeten eller åtgärder av därmed jämförlig betydelse i sin lägenhet, får vid prövningen av hyran för lägenheten hyresvärden tillgodoräknas den förbättringen endast om det finns särskilda skäl för det. Lag (1994:817).

55 c § Vid prövning av hyran ska hyra för lägenheten som har bestämts i en förhandlingsöverenskommelse enligt hyresförhandlingslagen (1978:304) anses som skälig, om

1. den organisation av hyresgäster som är part i överenskommelsen var etablerad på orten när överenskommelsen ingicks,

2. det i överenskommelsen har bestämts att hyran ska fastställas enligt denna paragraf,

3. överenskommelsen omfattar samtliga bostadslägenheter i huset och har träffats innan det har träffats hyresavtal för någon av lägenheterna, och

4. det inte har förflutit mer än femton år sedan den första bostadshyresgästen tillträdde lägenheten.

Vid ombyggnad av del av hus eller tillbyggnad av hus ska vad som sägs i första stycket 3 om samtliga bostadslägenheter i stället avse samtliga bostadslägenheter som bildats av utrymmen som tidigare inte till någon del använts som bostadslägenhet.

Det som sägs i första stycket gäller inte om det finns synnerliga skäl att inte anse hyran i förhandlingsöverenskommelsen som skälig. Det gäller inte heller den del av hyran som avser ersättning enligt 20 § hyresförhandlingslagen.

Trots första stycket får hyran ändras i den mån det är skäligt med hänsyn till den allmänna hyresutvecklingen på orten sedan överenskommelsen träffades. Lag (2012:819).

55 d § Gäller hyresavtalet för obestämd tid och har avtalet sagts upp, får beslut om ändring av hyresvillkoren inte avse tiden före den tidpunkt till vilken uppsägning skett. Har frågan om villkorsändring utan uppsägning hänskjutits till hyresnämnden, får beslutet inte avse tiden före det månadskifte som inträffar närmast efter tre månader från dagen för ansökningen. Beslut om ändring av hyresvillkoren får dock inte i något av de fall som nu angetts avse tiden innan sex månader förflutit efter det att de förut gällande villkoren började tillämpas.

Är hyresavtalet ingånget för bestämd tid och har avtalet sagts upp, får beslut om ändring av hyresvillkoren inte avse tiden före den tidpunkt till vilken uppsägning skett. Har frågan om villkorsändring utan uppsägning hänskjutits till hyresnämnden, får beslut om ändring av hyresvillkoren inte avse tiden före

den tidpunkt till vilken avtalet tidigast hade kunnat sägas upp, om uppsägning skett när ansökningen ingavs till hyresnämnden. Är hyrestiden längre än ett år och sker ändring av hyresvillkoren på grund av ansökan av hyresgästen, får beslutet likväl avse tiden efter det månadsskifte som inträffar närmast efter tre månader från dagen för ansökningen, dock tidigast sedan hyresförhållandet varat ett år i följd.

Har den hyra som prövats blivit gällande enligt 54 a §, får beslut om hyran, trots vad som sägs i första stycket, avse tid från den dag då hyran började gälla, om ansökningen har gjorts inom tre månader därefter.

Hyresnämnden får, när det finns skäl till det, förordna att beslut om villkorsändring skall gälla från en tidigare tidpunkt än vad som sägs i första och andra styckena. Om det finns särskilda skäl får hyresnämnden också förordna att beslut om villkorsändring får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft.

Skall hyresgästen enligt hyresnämndens eller hovrättens beslut betala högre hyra för förfluten tid än som skolat utgå förut, är hyresrätten inte förverkad på grund av dröjsmål med betalningen av det överskjutande beloppet, om betalningen sker inom en månad från den dag då beslutet vann laga kraft. Vad som sagts nu gäller inte, om skyldighet att flytta inträder för hyresgästen inom kortare tid än två månader efter nämnda dag.

På överskjutande belopp skall hyresgästen betala ränta som om beloppet förfallit till betalning samtidigt med den förut utgående hyran. Röntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden innan beslutet vunnit laga kraft och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter.

I beslutet får anstånd medges med betalningen av det

överskjutande belopp jämte ränta som avses i sjätte stycket. Medges anstånd, får det bestämmas att ränta till förfallodagen skall beräknas enligt 5 § räntelagen.

Om hyran sänks för förfluten tid genom hyresnämndens eller hovrättens beslut, skall hyresvärden samtidigt åläggas att till hyresgästen betala tillbaka vad han till följd därav har uppburit för mycket jämte ränta. Räntan skall beräknas enligt 5 § räntelagen för tiden från dagen för beloppets mottagande till dess beslutet vunnit laga kraft och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. Lag (2006:408).

Återbetalning av hyra vid upplåtelse av bostadslägenhet i vissa fall

55 e § Denna paragraf gäller vid upplåtelse av möblerat eller omöblerat rum och vid upplåtelse i andra hand av annan bostadslägenhet. Paragrafen gäller dock inte upplåtelser för fritidsändamål.

Om hyresvärden har tagit emot en hyra som inte är skälig enligt 55 § första–tredje styckena och 55 c §, ska hyresnämnden på ansökan av hyresgästen besluta att hyresvärden ska betala tillbaka vad han eller hon har tagit emot utöver skäligt belopp tillsammans med ränta. Vid bedömningen av om den mottagna hyran är skälig ska hyresnämnden även beakta sådan nedsättning av hyresvärdens egen hyra som har skett med tillämpning av 55 § femte stycket. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från dagen då hyresvärden tog emot beloppet till dess att återbetalningsskyldigheten blivit slutligt bestämd genom beslut som vunnit laga kraft och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. Ett beslut om återbetalning av hyra får inte avse längre tid tillbaka än ett år före dagen för ansökan.

I ett ärende om återbetalning enligt andra stycket ska

hyresnämnden, om hyresgästen begär det, också fastställa hyran för den fortsatta uthyrningen från och med dagen för ansökan. Vid denna prövning tillämpas 55 § första–tredje styckena och 55 c §. Vid prövningen ska hyresnämnden även beakta sådan nedsättning av hyresvärdens egen hyra som har skett med tillämpning av 55 § femte stycket. Beslut om ändring av hyresvillkoren anses som avtal om villkor för fortsatt uthyrning. När det finns skäl till det, får hyresnämnden bestämma att beslutet ska gälla omedelbart. Om hyran höjs eller sänks retroaktivt, tillämpas 55 d § femte–åttonde styckena.

För att hyresnämnden ska kunna pröva en ansökan enligt andra stycket ska ansökan ha kommit in till hyresnämnden inom tre månader från det att hyresgästen lämnade lägenheten.

Lag (2010:811).

Vissa bestämmelser om lokaler

56 § Bestämmelserna i 57-60 §§ gäller för upplåtelser av lokaler, om inte

1. hyresförhållandet upphör innan det varat längre än nio månader i följd, eller
2. hyresförhållandet upphör på den grund att hyresrätten är förverkad eller förhållande som avses i 28 § föreligger.

Om hyresvärdens och hyresgästens i en särskilt upprättad handling har kommit överens om villkor som strider mot 57-60 §§, gäller överenskommelsen. Har överenskommelsen träffats innan hyresförhållandet har varat längre än nio månader i följd, gäller den endast om den har godkänts av hyresnämnden. Överenskommelsen gäller även utan sådant godkännande, om den träffas för en tid om högst fem år från det att

hyresförhållandet inleds och innebörden i överenskommelsen är att bestämmelserna i 57-60 §§ inte skall gälla, om

1. i fråga om samtliga slag av lokaler, hyresvärden skall bedriva egen verksamhet i lokalen, eller

2. i fråga om lokal som upplåts i andra hand, hyresförhållandet mellan fastighetsägaren och dennes hyresgäst skall upphöra.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer formulär till överenskommelser som avses i andra stycket 1 och 2. Lag (2005:947).

57 § Har hyresvärden sagt upp hyresavtalet och vägrar han att förlänga hyresförhållandet eller kommer förlängning i annat fall inte till stånd på grund av att hyresgästen inte godtar de hyresvillkor som hyresvärden kräver för förlängning, har hyresgästen rätt till ersättning enligt 58 b §, om inte

1. hyresgästen åsidosatt sina förpliktelser i så hög grad att det icke skäligen kan fordras att hyresvärden förlänger hyresförhållandet,

2. huset skall rivras och hyresvärden anvisar en annan lokal som är godtagbar för hyresgästen eller hyresavtalet innehåller villkor om att hyresförhållandet skall upphöra på grund av rivning och rivningen skall påbörjas inom fem år från villkorets tillkomst,

3. huset skall undergå sådan större ombyggnad att hyresgästen uppenbarligen inte kan sitta kvar i lokalen utan nämnvärd olägenhet för genomförandet av ombyggnaden samt hyresvärden anvisar en annan lokal som är godtagbar för hyresgästen eller hyresavtalet innehåller villkor om att hyresförhållandet skall upphöra på grund av ombyggnad och ombyggnaden skall påbörjas inom fem år från villkorets tillkomst,

4. hyresvärden i annat fall har befogad anledning att upplösa

hyresförhållandet, eller

5. de hyresvillkor som hyresvärden kräver för förlängning är skäliga och överensstämmer med god sed i hyresförhållanden.

Första stycket gäller också, om hyresgästen har sagt upp avtalet enligt 58 a §. Lag (1988:927).

57 a § Vid tillämpningen av 57 § första stycket 5 skall en krävd hyra inte anses som skälig, om den överstiger den hyra som lokalen vid hyrestidens utgång kan antas betinga på öppna marknaden (marknadshyra). Marknadshyran skall i första hand bestämmas med utgångspunkt i en jämförelse med hyran för andra liknande lokaler på orten. Endast om det finns särskilda skäl får hänsyn tas till ökning av lokalens värde, som en hyresgäst har åstadkommit.

I tvist om ersättning enligt 57 § får yttrande av hyresnämnden frångås endast om det är uppenbart

1. när yttrandet avser marknadshyran, att denna är påtagligt högre eller lägre än hyresnämnden angett,

2. när yttrandet avser anvisad lokal, att hyresnämndens bedömning inte varit riktig.

I fall som avses i andra stycket 1 får utredning som inte har lagts fram under medlingen, beaktas vid prövningen endast om det finns synnerliga skäl. Lag (2002:29).

58 § Vill hyresvärden säga upp avtalet skall han i uppsägningen underrätta hyresgästen om de villkor som han kräver för att förlänga hyresförhållandet eller om orsaken till att han vägrar medge förlängning. Uppsägningen skall dessutom innehålla underrättelse att hyresgästen, om han inte går med på att flytta utan att få ersättning

enligt 58 b §, har att inom två månader från uppsägningen hänskjuta tvisten till hyresnämnden för medling.

Underlåter hyresvärden att fullgöra vad som åligger honom enligt första stycket, är uppsägningen utan verkan.

Har hyresvärden fullgjort vad som åligger honom enligt första stycket och vill hyresgästen inte lämna lägenheten utan att få ersättning enligt 58 b §, har hyresgästen att hänskjuta tvisten till hyresnämnden inom den i första stycket angivna tiden. Gör han inte det, förfaller rätten till ersättning. Vad som har sagts nu gäller inte, om inom samma tid tvist hänskjuts till nämnden enligt 58 a § första stycket.

Innan medlingen har avslutats får hyresvärden för förlängning av hyresförhållandet inte kräva högre hyra eller något annat villkor som är oförmånligare för hyresgästen än vad han har angett i uppsägningen. Gör han det och kommer förlängning inte till stånd, har hyresgästen alltid rätt till ersättning enligt 58 b §. Lag (1988:927).

58 a § Vill hyresgästen säga upp avtalet för förlängning på ändrade villkor, skall han i uppsägningen underrätta hyresvärden om den ändring i de avtalade villkoren som han begär. Om överenskommelse inte träffas mellan parterna, skall hyresgästen inom två månader från uppsägningen hänskjuta tvisten till hyresnämnden för medling.

Underlåter hyresgästen att fullgöra vad som åligger honom enligt första stycket eller återkallar han före hyrestidens utgång sin ansökan om medling, är uppsägningen utan verkan.

Om inte hyresvärden själv har sagt upp avtalet, får han innan medlingen har avslutats inte vägra förlängning av hyresförhållandet eller för förlängning kräva högre hyra eller något annat villkor som är oförmånligare för hyresgästen än vad som följer av det uppsagda avtalet. Gör han det och kommer förlängning inte till stånd, har hyresgästen alltid rätt till ersättning enligt 58 b §. Lag (1988:927).

58 b § Om hyresgästen har rätt till ersättning enligt 57 §, 58 § fjärde stycket eller 58 a § tredje stycket, skall hyresvärden alltid betala ersättning till hyresgästen med ett belopp som motsvarar en årshyra för lokalen enligt det uppsagda hyresavtalet.

Om hyresgästen på grund av att hyresförhållandet har upphört har förorsakats en förlust som inte täcks av ersättning enligt första stycket, skall hyresvärden i skälig omfattning ersätta hyresgästen för denna förlust. Om förlusten har samband med att hyresgästen har bekostat ändring av lokalen, skall förlusten beaktas endast om hyresvärden har samtyckt till ändringen eller om hyresgästen har träffat hyresavtalet under förutsättning att han skulle få utföra ändringen. Lag (2002:29).

59 § Skall hyresförhållandet upphöra efter uppsägning som gjorts av hyresvärden eller, i fall som avses i 58 a §, av hyresgästen, får hyresnämnden på ansökan av hyresvärden eller hyresgästen medge skäligt uppskov med avflyttningen, dock högst två år från hyrestidens utgång. Ansökan om uppskov skall ha kommit in till hyresnämnden före hyrestidens utgång.

Medges uppskov, skall hyresnämnden fastställa skäliga hyresvillkor för tiden från det att avtalet upphört till dess hyresgästen skall flytta. Lag (1988:927).

60 § I mål om ersättning enligt 58 b § skall rätten på yrkande av hyresgästen, om hyresvärden medger skyldighet att betala ersättning eller sådan skyldighet fastställts genom dom som vunnit laga kraft, förplikta hyresvärden att betala förskott i avräkning på den ersättning som kan komma att bestämmas.

Första stycket gäller inte, om det är uppenbart att förskottet blir obetydligt. Har beslut i fråga om förskott meddelats, får nytt yrkande

om förskott inte tas upp till prövning förrän tre månader förflutit sedan det föregående beslutet vann laga kraft.

Beslut i fråga om förskott får meddelas utan huvudförhandling. Innan beslut meddelas, skall parterna beredas tillfälle att yttra sig. Beslut som meddelats under rättegången skall överklagas särskilt. Hovrättens beslut får inte överklagas.

Har hyresgästen uppburit förskott som överstiger den slutligt bestämda ersättningen, är han skyldig att till hyresvärden betala tillbaka det överskjutande beloppet jämte ränta. Röntan beräknas enligt 5 § rättelagen (1975:635) för tiden från dagen för beloppets mottagande till dess ersättningen blivit slutligt bestämd genom dom som vunnit laga kraft och enligt 6 § rättelagen för tiden därefter. Lag (1988:927).

Särskilda bestämmelser

61 § Hyresvärd eller hyresgäst, som vill framställa fordringsanspråk på grund av hyresförhållande, skall väcka talan därom inom två år från det hyresgästen lämnade lägenheten. Iaktas ej denna tid, är rätten till talan förlorad, om ej annat avtalats. Har den ena parten väckt talan i rätt tid, har den andra parten rätt till kvittning, fastän hans rätt till talan är förlorad. Lag (1984:694).

62 § Vite som förelagts med stöd av detta kapitel utdömes av hyresnämnden. Nämnden skall självant ta upp frågan om utdömande. Har ändamålet med vitet förfallit, får vitet inte dömas ut.

Vite som förelagts med stöd av detta kapitel får inte förvandlas till fängelse. Lag (1984:694).

63 § Ett meddelande som avses i 10 §, 11 §, 14 §, 18 e §, 24 §, 25 § andra stycket, 33 §, 42 § första stycket 3, 4 eller 6, 44 §, 46 § andra stycket, 54 § eller 54 a § ska anses lämnat när det har avsänts i ett rekommenderat brev till

mottagarens vanliga adress. I fall som avses i 24 § är det dock tillräckligt att meddelandet är avsänt på något annat ändamålsenligt sätt.

Om hyresgästen eller hyresvärden har lämnat uppgift om en adress dit meddelanden ska sändas, anses den som hans eller hennes vanliga adress. Hyresgästen får dock alltid sända meddelanden till den som är behörig att ta emot hyra på hyresvärdens vägnar. Har hyresgästen inte lämnat någon särskild adressuppgift, får hyresvärden sända meddelanden till den uthyrda lägenhetens adress. Lag (2014:335).

64 § Om en hyresvärd inte på begäran lämnar ut de uppgifter om hyran för hans lägenheter som kan behövas för en prövning enligt 55 § första stycket, får hyresnämnden efter ansökan förelägga hyresvärden att lämna uppgifterna till nämnden. I föreläggandet, som får förenas med vite, skall bestämmas en viss tid, inom vilken uppgifterna skall ha kommit in till nämnden.

Har hyresvärden lämnat uppgifter till hyresnämnden enligt första stycket, får inom ett år efter avlämnandet något nytt föreläggande inte meddelas beträffande de lägenheter som avsågs med de lämnade uppgifterna. Lag (1984:694).

65 § Uppställer någon uppsåtliga villkor om särskild ersättning för upplåtelse av bostadslägenhet eller för överlåtelse av hyresrätten till sådan lägenhet, skall han dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall skall dock ej dömas till straff.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller om gärningsmannen eljest i avsevärd mån har missbrukat sin ställning som ägare eller förvaltare av fastighet.

Villkor som avses i första stycket är ogiltiga. Den som har ställt upp villkoret är skyldig att lämna tillbaka vad han tagit emot. Lag (1984:694).

65 a § Ingen får ta emot, träffa avtal om eller begära ersättning av hyressökande för förmedling av bostadslägenhet för annat ändamål än fritidsändamål. Sådan ersättning får dock utgå vid yrkesmässig bostadsförmedling enligt grunder som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

I fråga om köavgift vid kommunal bostadsförmedling gäller särskilda bestämmelser i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Den som uppsåtligen bryter mot första stycket döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som har uppburit otillåten ersättning är skyldig att betala tillbaka den. Lag (2000:1384).

66 § Avtal mellan hyresvärd och hyresgäst, att framtida tvist med anledning av hyresförhållandet skall hänskjutas till avgörande av skiljemän utan förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen, får inte göras gällande i fråga om hyresgästens rätt eller skyldighet att tillträda eller behålla lägenheten, fastställande av hyresvillkor i fall som avses i 51, 52 eller 55 §, återbetalning av hyra och fastställande av hyra enligt 55 e § eller bestämmande av ersättning enligt 58 b §. I övrigt gäller skiljeavtalet inte såvitt därigenom skiljemän utsetts eller bestämmelse meddelats om skiljemännens antal, sättet för deras utseende eller förfarandet vid skiljenämnden. I berörda hänseenden skall lagen (1999:116) om skiljeförfarande tillämpas. Vad som sagts nu utgör dock inte

hinder för att i skiljeavtalet utse hyresnämnden till skiljenämnd eller bestämma viss tid för meddelande av skiljedomen. Lag (2006:408).

67 § Överenskommelse om villkor i fråga om hyresförhållande som beror av anställning gäller mot hyresgästen eller den som har rätt att träda i hyresgästens ställe även om överenskommelsen strider mot bestämmelse i 4, 33-35, 40, 46, 47, 49-54, 55 d, 55 e eller 66 §, såvida överenskommelsen har formen av kollektivavtal och på arbetstagersidan har slutits eller godkänts av organisation som enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet är att anse såsom central arbetstagarorganisation.

Sådana hyresvillkor i kollektivavtal som avses i första stycket får tillämpas även när en hyresgäst som inte är medlem av den avtalsslutande arbetstagarorganisationen sysselsätts i arbete som avses med avtalet, om

1. arbetsgivaren är bunden av kollektivavtalet,
2. hyresvärden och hyresgästen är överens om att villkoren skall tillämpas eller villkoren ingår i hyresavtalet på grund av beslut om villkorsändring enligt 54 och 55 §§.

Lag (2006:408).

Förfarandet i hyrestvister

68 § I varje län skall finnas en hyresnämnd. Regeringen får dock bestämma, att annat område än ett län skall utgöra verksamhetsområde för hyresnämnden. Lag (1984:694).

69 § Hyresnämnden har till uppgift att medla i hyrestvister samt att pröva frågor som enligt detta kapitel ankommer på nämnden. Nämnden kan även vara skiljenämnd i hyresvister. Närmare bestämmelser om hyresnämnd

meddelas i särskild lag. Lag (1984:694).

70 § Beslut av hyresnämnden i frågor som avses i 11 § första stycket 5, 16 § andra stycket, 18 a-f §§, 18 h §, 23 § andra stycket, 24 a, 34, 36, 37, 49, 52, 54, 55 e, 62 eller 64 § får överklagas inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

Beslut av hyresnämnden i frågor som avses i 1 § sjätte stycket, 35, 40, 45 a, 56 eller 59 § får inte överklagas.

Lag (2006:408).

71 § Ett överklagande som avses i 70 § tas upp av Svea hovrätt. Överklagandet skall ges in till hyresnämnden. Lag (1994:841).

72 § Hyrestvister som rör störningar i boendet skall handläggas särskilt skyndsamt. Lag (1993:400).

73 § I hyrestvister som avses i 49, 54 eller 55 e § och i mål om åtgärdsföreläggande enligt 11 § första stycket 5 eller 16 § andra stycket, om upprustningsföreläggande enligt 18 a-c §§, om tillstånd till förbättrings- och ändringsåtgärder enligt 18 d-f §§, om förbud mot sådana åtgärder enligt 18 h § eller om utdömmande av vite enligt 62 § skall vardera parten svara för sin rättegångskostnad i hovrätten, om inte annat följer av 18 kap. 6 § rättegångsbalken. Lag (2006:408).

13 kap. Tomträtt

1 § Nyttjanderätt till fastighet under obestämd tid kan för visst ändamål mot årlig avgäld i pengar upplåtas som tomträtt enligt detta kapitel.

I tomträtt får upplåtas panträtt och annan nyttjanderätt än tomträtt samt servitut och rätt till elektrisk kraft. Till förmån för tomträtt får upplåtas servitut.

2 § Tomträtt får upplåtas i en fastighet som tillhör staten eller en kommun eller som annars är i allmän ägo. Om regeringen för ett särskilt fall medger det, får tomträtt upplåtas även i en fastighet som tillhör en stiftelse.

Tomträtt får inte upplåtas

1. i del av fastighet,
2. i flera fastigheter gemensamt, eller
3. i en ägarlägenhetsfastighet. Lag (2009:180).

3 § Avtal varigenom tomträtt upplåtes skall upprättas skriftligen. I handlingen skall uttryckligen anges att upplåtelsen avser tomträtt. Ändring eller tillägg som ej avfattas skriftligen är utan verkan.

4 § I upplåtelsehandlingen skall anges ändamålet med upplåtelsen och det belopp varmed avgälden skall utgå till dess annat bestämmes. Handlingen skall dessutom innehålla de närmare föreskrifter rörande fastighetens användning och bebyggelse samt de bestämmelser i övrigt som skall gälla i fråga om tomträten.

Finns vid tiden för upplåtelsen särskilda byggnadsbestämmelser rörande fastigheten i en detaljplan eller eljest, anses de ingå i upplåtelsen, om ej annat avtalats. Lag (1987:132).

5 § Tomträtsupplåtelse innefattar överlåtelse på tomträttshavaren av byggnad och annan egendom som vid upplåtelsen hör till fastigheten enligt lag. Vill fastighetsägaren betinga sig ersättning för den överlåtna egendomen, skall den bestämmas särskilt.

6 § Tomträttens inträde eller bestånd får ej göras beroende av villkor. Ej heller får inskränkning ske i tomträttshavarens rätt att överlåta

tomträten eller att upplåta panträtt eller nyttjanderätt i denna.

7 § Om överlåtelse av tomträtt och om rättighet i eller till förmån för tomträtt samt om rättsförhållanden i övrigt angående tomträtt äger bestämmelserna rörande fast egendom i första avdelningen av denna balk motsvarande tillämpning, om ej annat följer av särskilda bestämmelser om tomträtt.

8 § Har fastighetsägaren eller tomträttshavaren överskridit sin rätt eller åsidosatt sin skyldighet på grund av upplåtelsen, åligger det honom att återställa vad som rubbats eller fullgöra vad som eftersatts och att ersätta skada. Avtalet får ej hävas med anledning av vad som någondera sidan låtit komma sig till last.

9 § Tomträtt får ej uppdelas på särskilda områden av den fastighet i vilken den upplåtits.

Bestämmelserna om tillbehör till fastighet äger motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt som inskrivits.

10 § Avgälden skall utgå med oförändrat belopp under vissa tidsperioder. Om ej längre tid överenskommits, utgör varje period tio år, den första räknad från upplåtelsen eller den senare dag som angivits i upplåtelsehandlingen.

11 § Överenskommelse om ändring av avgälden för den kommande tidsperioden får ej träffas senare än ett år före utgången av den löpande perioden.

Väcker fastighetsägaren eller tomträttshavaren under näst sista året av den löpande perioden talan om omprövning av avgälden, skall rätten på grundval av det värde marken äger vid tiden för omprövningen bestämma avgälden för den kommande perioden. Vid bedömning av markvärdet skall hänsyn tagas till ändamålet med upplåtelsen och de närmare föreskrifter som skall tillämpas i fråga om fastighetens användning och bebyggelse.

Har avgälden för den kommande perioden ej bestämts enligt första eller andra stycket, skall den utgå med samma belopp som förut.

12 § Utan hinder av 10 § får fastighetsägaren och tomträttshavaren överenskomma om sådan jämkning i avgäldens belopp som påkallas av ändrade förhållanden rörande tomträttens utövning.

Kommer tomträttens värde att avsevärt minskas till följd av nya eller ändrade byggnadsbestämmelser eller av annan särskild omständighet som icke är att hänföra till tomträttshavaren eller beror av denne, får tomträttshavaren påkalla därav föranledd jämkning i avgäldens belopp.

13 § Tomträttsavtal får ej uppsägas av tomträttshavaren.

14 § Genom uppsägning från fastighetsägarens sida kan tomträtt bringas att upphöra endast vid utgången av vissa tidsperioder. Om ej längre tid överenskommits, utgör den första perioden sextio år, räknat från upplåtelsen eller den senare dag som angivits i upplåtelsehandlingen, samt varje följande period fyrtio år från utgången av närmast föregående period.

Upplåtes tomträtt väsentligen för annat ändamål än bostadsbebyggelse, får överenskommelse träffas om kortare tidsperioder. Period får dock ej vara kortare än tjugo år.

Uppsägning får ske endast om det är av vikt för ägaren att fastigheten användes för bebyggelse av annan art eller eljest på annat sätt än tidigare.

15 § Uppsägning av tomträttsavtal skall ske minst två år före periodens utgång, om ej längre uppsägningstid överenskommits. Uppsägning som sker tidigare än fem år före periodens utgång är utan verkan. Det åligger fastighetsägaren att inom samma tid som gäller för uppsägningen anmäla denna till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets

inskrivningsdel. Om sådan anteckning ej skett, är uppsägningen ogiltig.

Uppsägning skall ske skriftligen. Därvid bör skälen för uppsägningen anges. Angående sättet för uppsägning gäller i övrigt 8 kap. 8 § i tillämpliga delar. Lag (2000:226).

16 § Anser tomträttshavaren att det inte finns skäl för uppsägning, får han eller hon klandra uppsägningen. Om tomträttshavaren inte väcker talan inom tre månader efter det att uppsägningen antecknades i fastighetsregistrets inskrivningsdel, är rätten till talan förlorad. Lag (2000:226).

17 § Upphör tomträten på grund av uppsägning, åligger det fastighetsägaren att lösa byggnad och annan egendom som utgör tillbehör till tomträten. Lösesumman skall motsvara egendomens värde vid tomträttsens upphörande under antagande av att tomträten alltjämt skulle bestå med samma ändamål och i övrigt oförändrade föreskrifter angående fastighetens användning och bebyggelse.

Har kostnad som icke varit nödvändig nedlagts på tomträten efter uppsägningen, får värdeökningen som uppkommit därigenom icke tagas i beräkning vid bestämmande av lösesumman.

Upplåtes tomträtt väsentligen för annat ändamål än bostadsbebyggelse, får parterna överenskomma att det icke alls eller endast i begränsad omfattning skall åligga fastighetsägaren att lösa egendomen.

18 § När fastighetsägaren är skyldig att lösa egendom, skall talan om lösesumman väckas inom ett år efter det att uppsägningen antecknades i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Om tomträttshavaren har klandrat uppsägningen enligt 16 §, får talan om lösesumman i stället väckas inom ett år efter det att domen i målet om klander vann laga kraft. Om tiden inte iakttas, förfaller uppsägningen. Talan får väckas av

såväl fastighetsägaren som tomträttshavaren.

Sedan domen om lösesumman har vunnit laga kraft, skall lösesumman inom en månad deponeras hos länsstyrelsen. Lösesumman behöver dock inte deponeras tidigare än en månad före den dag till vilken uppsägningen har ägt rum. Om lösesumman inte deponeras inom föreskriven tid, skall länsstyrelsen efter ansökan ta ut beloppet som om betalningsskyldighet hade ålagts genom domen. När lösesumman har deponerats, skall länsstyrelsen genast anmäla detta till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

Medel som har deponerats skall genast sättas in i bank eller kreditmarknadsföretag mot ränta. Lag (2004:424).

19 § När den genom uppsägningen bestämda tillträdesdagen är inne och lösesumman nedsatts enligt 18 §, upphör tomträtten med däri upplåtna rättigheter och blir inskrivningar i denna utan verkan. Innan nedsättning skett, får tillträde ej äga rum utan tomträttshavarens medgivande.

Har tomträtten frånträts på den genom uppsägningen bestämda tillträdesdagen men är lösesumman då ännu icke nedsatt, är fastighetsägaren skyldig att betala ränta till tomträttshavaren. Röntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden från tillträdesdagen till dess nedsättning skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. Lag (1975:641).

20 § Det nedsatta beloppet jämte upplupen ränta skall av länsstyrelsen utbetalas till den som är berättigad därtill. Utan fastighetsägarens medgivande får utbetalning dock ej ske före tillträdesdagen. Ränta som upplupit före tillträdesdagen tillfaller fastighetsägaren.

Svarar tomträten för beviljad eller sökt inteckning, äger bestämmelserna om fördelning av köpeskilling för exekutivt försåld fast egendom motsvarande tillämpning. Har rätten bestämt lösesumman till högre belopp än tomträttshavaren yrkat och uppstår, efter betalning av de fordringar som skall utgå ur denna, överskott som ej faller inom det yrkade beloppet, återställes överskottet till fastighetsägaren.

Sammanträde för fördelningen hålls så snart det kan ske. Kallelse till sammanträdet sänds genom länsstyrelsens försorg minst två veckor i förväg till tomträttshavaren och kända borgenärer som har panträtt i tomträten. Om borgenär är okänd, införs kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar.

De med fördelningen förenade kostnaderna betalas av fastighetsägaren.
Lag (1993:1418).

21 § Har fastighetsägaren och tomträttshavaren sedan tomträten upplåtits slutit avtal om utvidgning eller inskränkning av det område tomt rätten avser eller om ändring av ändamålet med tomträten eller av de föreskrifter som i övrigt gäller angående tomträttens utövning eller i fråga varom överenskommelse är tillåten enligt 11, 12, 14, 15 eller 17 §, gäller ändringsavtalet mot den som har rättigheten i tomträten endast om inskrivning av avtalet är beviljad eller ansökan därom förklarad vilande i avvaktan på att annat hinder än som avses i 21 kap. 5 § andra stycket undanröjes. Angår avtalet utvidgning eller inskränkning av det område tomträten avser, är avtalet för sin giltighet beroende av att fastighetsbildning kommer till stånd i enlighet med avtalet.

Angående avtal som avses i första stycket gäller i övrigt bestämmelserna i detta kapitel om upplåtelse av tomträtt i tillämpliga delar.

22 § Överenskommer fastighetsägaren och tomträttshavaren om tomträttens upphörande eller kommer tomträtten i fastighetsägarens hand eller övergår äganderätten till fastigheten på tomträttshavaren och är tomträtten inskriven, gäller dock tomträtten till dess inskrivningen dödas. Även om inskrivningen av tomträtten dödas, svarar fastighetsägaren för rättighet som gäller i tomträtten oberoende av inskrivning.

23 § Mål angående omprövning eller jämkning av avgäld, klander av uppsägning eller bestämmande av lösesumma upptages av mark- och miljödomstol. Lag (2010:993)

24 § Angående rättegången i mål som avses i 23 § gäller i tillämpliga delar expropriationslagen (1972:719).

Bestämmelserna om utredningsbeslut äger dock tillämpning endast i den mån målet avser bestämmande av lösesumma. Rör tvisten fråga som kan inverka på den rätt som tillkommer innehavare av panträtt eller rättighet som är inskriven, är rätten ej bunden av parts yrkande eller medgivande.

I mål angående bestämmande av lösesumma skall fastighetsägaren vidkännas på ömse sidor uppkomna rättegångskostnader vid mark- och miljödomstolen, i den mån ej annat föränledes av 18 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken. Har motpart förebringat utredning i strid med utredningsbeslut som mark- och miljödomstolen meddelat, ersättes dock kostnaden för sådan utredning endast i den mån utredningen haft betydelse för utgången i målet. Beträffande skyldigheten att svara för kostnad i högre rätt gäller med tillämpning i övrigt av 18 kap. rättegångsbalken, att fastighetsägaren, om ej annat föränledes av 18 kap. 6 och 8 §§ samma balk, alltid själv skall vidkännas såväl sina egna kostnader som kostnad som åsamkas motpart genom att fastighetsägaren fullföljt talan. Lag (2010:993).

25 § När talan väckes angående omprövning eller jämkning av avgäld eller

om klander av uppsägning, skall rätten genast göra anmälan därom till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Detsamma gäller när dom eller slutligt beslut i sådant mål vunnit laga kraft. Lag (2000:226).

26 § Bestämmelserna i utsökningsbalken, konkurslagen (1987:672) och lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning angående fast egendom och rättighet däri tillämpas också i fråga om tomträtt.

Vid expropriation eller liknande tvångsförvärv som avser tomträtt är denna likställd med fast egendom. Lag (1991:850).

14 kap. Servitut

1 § Om det är ägnat att främja en ändamålsenlig markanvändning, får i fastighet (den tjänande fastigheten) upplåtas rätt för ägaren av annan fastighet (den härskande fastigheten) att i visst hänseende nyttja eller på annat sätt taga i anspråk den tjänande fastigheten eller byggnad eller annan anläggning som hör till denna eller att råda över den tjänande fastigheten i fråga om dess användning i visst hänseende (servitut).

Servitut får avse endast ändamål som är av stadigvarande betydelse för den härskande fastigheten och får icke förenas med skyldighet för ägaren av den tjänande fastigheten att fullgöra annat än underhåll av väg, byggnad eller annan anläggning som avses med servitutet.

Bestämmelserna i detta kapitel avser icke servitut som tillkommit genom förrättning enligt fastighetsbildningslagen (1970:988) eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv.

2 § Servitut får upplåtas till förmån även för gruvegendom. I fråga om sådan upplåtelse äger bestämmelserna i detta kapitel om servitut till förmån för fastighet motsvarande tillämpning.

3 § Servitut är förenat med äganderätten till den härskande fastigheten och får ej överlätas särskilt.

4 § Servitut får ej avse rätt till skogsfång eller bete.

5 § Servitut upplåtes skriftligen av den tjänande fastighetens ägare. I upplåtelsehandlingen skall anges den härskande och den tjänande fastigheten samt ändamålet med upplåtelsen. Upplåtelse som icke uppfyller dessa föreskrifter har ej verkan som upplåtelse av servitut.

6 § Ägaren av den härskande fastigheten skall vid servitutets utövning förfara så, att den tjänande fastigheten icke betungas mer än nödvändigt.

Har den härskande fastighetens ägare på den tjänande fastigheten väg, byggnad eller annan anläggning, åligger det honom att hålla den i sådant skick att skada eller olägenhet icke vållas onödigtvis.

7 § Har den härskande fastighetens ägare överskridit sin rätt eller ägaren av någondera fastigheten åsidosatt sin skyldighet, åligger det honom att återställa vad som rubbats eller fullgöra vad som eftersatts och att ersätta skada.

8 § Är i fall som avses i 7 § vad den ene fastighetsägaren låtit komma sig till last av väsentlig betydelse för den andre och sker ej rättelse inom skälig tid efter anmaning, har denne rätt att häva servitutet och att erhålla ersättning för skada.

9 § Skall vederlag utgå för servitut och betalas ej vederlaget inom en månad efter förfallodagen, har den tjänande fastighetens ägare rätt att häva servitutet och att erhålla ersättning för skada, om försummelsen icke är av ringa betydelse.

10 § Fastighetsägare som vill häva servitutet enligt 8 eller 9 § skall underrätta den andre fastighetsägaren därom utan oskäligt dröjsmål. Sker

det ej, är rätten att häva förlorad.

Servitut får ej hävas, sedan vederlag betalats eller annan rättelse skett.

11 § Den fasta egendom som servitutet avser får ej belastas utöver vad som följer av upplåtelsen till följd av ändring i fastighetsindelningen eller annan ändring i förhållandena.

12 § Sammanlægges den härskande fastigheten med den tjänande, upphör servitutet att gälla.

13 § Bortför den härskande fastighetens ägare byggnad eller annan anläggning som är avsedd för servitutet och som tillhör honom men finns på den tjänande fastigheten, åligger det honom att återställa marken i tjänligt skick. Upphör servitutet, är han skyldig att föra bort sådan anläggning inom ett år därefter. Sker det ej, tillfaller anläggningen den tjänande fastighetens ägare utan lösen.

14 § Om ändring och upphävande av servitut i fastighet genom fastighetsreglering finns bestämmelser i fastighetsbildningslagen (1970:988). De äger motsvarande tillämpning i fråga om ändring och upphävande av servitut i tomträtt.

15 kap. Rätt till elektrisk kraft

1 § Rätt till elektrisk kraft för belysning, drivkraft eller annat sådant ändamål får upplåtas i fastighet till vilken elektrisk kraftstation hör. Med elektrisk kraftstation avses generator-, transformator-, omformare-, ackumulator- eller kopplingsstation.

2 § Avtal om rätt till elektrisk kraft skall upprättas skriftligen. I upplåtelsehandlingen skall anges den kraftstation från vilken kraften skall tillhandahållas samt den fastighet till vilken stationen hör. Upplåtelse som icke uppfyller dessa föreskrifter har ej verkan som

upplåtelse av rätt till elektrisk kraft.

3 § Rätt till elektrisk kraft får överlåtas. Överlåtaren svarar dock för de skyldigheter som enligt upplåtelseavtalet åligger honom, om ej upplåtaren godtager den till vilken rättigheten överlåts.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på rättighetens övergång genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärv.

16 kap. Hävd till fast egendom

1 § Om någon erhållit lagfart på fast egendom, som kommit ur rätte ägarens hand, och därefter under tjugo år i följd med äganderättsanspråk innehaft egendomen utan att talan om bättre rätt till egendomen väckts mot honom, har han på grund av hävden rätt till egendomen framför den andre.

Om innehavet grundas på överlåtelse och innehavaren varken ägde eller bort äga kännedom om att överlåtaren icke var rätt ägare, gäller första stycket fastän tiden för innehavet uppgår till endast tio år.

Om egendomen under hävdetiden innehafts av flera efter varandra, äger första och andra styckena motsvarande tillämpning, varvid kravet på lagfart gäller endast den förste innehavarens förvärv. Vid tillämpning av andra stycket gäller villkoren om att innehavet grundas på överlåtelse och att innehavaren var i god tro endast den förste innehavaren.

2 § Vad som följer av lag eller annan författning om verkan av underlåtenhet att inom viss tid väcka talan om bättre rätt till fast egendom äger tillämpning endast om det innebär att frihet från rätte ägarens anspråk på egendomen vinnes tidigare än enligt 1 §.

Om skyldighet att återbära egendom som tillträtts till följd av dödförklaring finns särskilda bestämmelser.

17 kap. Företräde på grund av inskrivning

Företräde mellan förvärv som grundas på överlåtelse eller på upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft.

1 § Har fast egendom överlåtits eller nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft upplåtits i egendomen till flera var för sig, har det förvärv för vilket inskrivning först sökes företräde, om ej annat följer av 2 och 3 §§.

2 § Inskrivning av överlåtelse av fast egendom ger ej företräde framför tidigare överlåtelse av egendomen, om förvärvaren vid förvärvet ägde eller bort äga kännedom om den tidigare överlåtelsen.

Första stycket gäller ej, om förvärvaren i sin tur överlätit egendomen till annan och denne vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om den första överlåtelsen. Har förvärvaren upplåtit nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft i egendomen och var den till vilken upplåtelsen skedde därvid i god tro beträffande den tidigare överlåtelsen, medför förvärvet, utan hinder av första stycket, den verkan att upplåtelsen har företräde framför överlåtelsen.

Överlåtelse har ej på grund av inskrivning företräde framför sådan upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som enligt 7 kap. gäller mot förvärvaren.

3 § Upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft i fast egendom har ej på grund av inskrivning företräde framför tidigare överlåtelse eller upplåtelse, om rättighetshavaren vid upplåtelsen ägde eller bort äga kännedom om denna. Vad som sagts nu med avseende på företräde mellan upplåtelse av rättigheter gäller endast om dessa ej utan förfång för någondera kan utövas vid sidan av varandra.

4 § Sökes på samma inskrivningsdag inskrivning av flera förvärv, har de

sinsemellan företräde efter den tidsföljd i vilken de ägt rum.
Överlåtelse av fast egendom har dock företräde framför upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft, om ej annat följer av 7 kap.

Är förvärv avseende överlåtelse av fast egendom samtida eller kan det ej utrönas i vilken tidsföljd de skett, skall rätten på talan av endera förvärvaren förordna om företrädet mellan dem efter vad som med hänsyn till omständigheterna är skäligt. Motsvarande gäller i fråga om företrädet mellan förvärv som avser upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft, om rättigheterna ej utan förfång för någondera kan utövas vid sidan av varandra.

5 § Har överlåtelse av fast egendom företräde framför annat förvärv, medför det andra förvärvet icke någon rätt till egendomen. Om företräde tillkommer nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft, får rätten enligt det andra förvärvet utövas endast i den mån det kan ske utan förfång för det förvärv som har företräde.

Företräde på grund av inteckning

6 § Inteckning ger företräde i förhållande till annan inteckning efter den tidsföljd i vilken inteckningarna sökes. Inteckningar som sökes på samma inskrivningsdag ger lika rätt.

I förhållande till nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft ger inteckning företräde, om den sökes innan inskrivning av rättigheten sökes. Inskrivning av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft ger företräde framför inteckning som sökes på samma inskrivningsdag.

7 § Om rätt att göra gällande det företräde som inteckning ger finns bestämmelser i 6 kap.

Övriga bestämmelser

8 § Om möjlighet att bestämma företrädet mellan flera inskrivningar som sökes på samma inskrivningsdag på annat sätt än som angivits förut samt om ändring i företrädesordningen genom sammanföring eller nedsättning finns bestämmelser i 22 och 23 kap. Lag (1977:160).

9 § Det företräde som ansökan om inskrivning ger enligt detta kapitel förfaller, om ansökningen avslås. Visar sig inskrivet förvärv vara ogiltigt eller kan det av annan anledning än som avses i detta kapitel ej göras gällande av förvärvaren, förfaller rätten till företräde.

10 § Detta kapitel äger icke tillämpning beträffande företräde mellan å ena sidan förvärv av fast egendom, som skett vid exekutiv försäljning, och å andra sidan upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft samt ej heller beträffande företräde mellan förvärv som skett vid exekutiv försäljning och annan överlåtelse.

I fråga om företräde mellan upplåtelser av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft vid exekutiv auktion gäller ej 3 §. I fall då inskrivning av rättigheterna sökts samma inskrivningsdag har förvärven lika rätt, om ej annan företrädesordning fastställts.

Andra stycket gäller i tillämpliga delar, när myndighet i annat fall än med anledning av exekutiv auktion fördelar medel mellan rättsägare i den ordning som gäller vid fördelning av köpeskillning för exekutivt försåld fast egendom. Lag (1973:1133).

11 § Bestämmelserna i 1-10 §§ om överlåtelse och upplåtelse äger motsvarande tillämpning på förvärv genom bodelning, arv, testamente eller bolagsskifte och på liknande förvärv, när fråga uppkommer om företräde mellan sådant förvärv och senare förvärv som avses i 1 § eller om företräde på grund av inteckning.

18 kap. Godtrosförvärv på grund av inskrivning och betydelse av inskrivning i vissa andra fall

1 § Har fast egendom förvärvats genom överlåtelse och var överlåtaren ej rätt ägare till egendomen på den grund att hans eller någon hans företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätte ägaren, är förvärvet likväl giltigt, om lagfart på egendomen vid överlåtelsen var beviljad för överlåtaren och om förvärvaren vid överlåtelsen eller, när egendomen därefter överlåtits till annan, denne vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att överlåtaren ej var rätt ägare. Vad nu sagts gäller ej förvärv som skett vid exekutiv försäljning.

I fråga om upplåtelse av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft, vilken gjorts av den som ej var rätt ägare till egendomen på den grund att hans eller någon hans företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätte ägaren, äger första stycket motsvarande tillämpning, dock endast om den till vilken rättigheten uppläts vid upplåtelsen varken ägde eller bort äga kännedom om att upplåtaren ej var rätt ägare.

Om företräde på grund av inskrivning finns bestämmelser i 17 kap. Lag (1973:1133).

2 § Har panträtt i fast egendom upplåtits och var upplåtaren ej rätt ägare till egendomen på den grund att hans eller någon hans företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätte ägaren, är upplåtelsen likväl giltig, om lagfart på egendomen var beviljad för upplåtaren vid upplåtelsen eller därefter beviljas för honom och om borgenären vid upplåtelsen eller, när fordringen därefter överlåtits till annan, denne vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att upplåtaren ej var rätt ägare.

3 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ äger ej tillämpning, om

1. handling på vilken äganderätten grundats är förfalskad eller på rätte ägarens vägnar utfärdad av någon som saknade behörighet därtill eller är ogiltig såsom tillkommen under sådant tvång som avses i 28 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område,

2. rätte ägaren, när han utfärdade den handling på vilken äganderätten grundats, var i konkurs eller omyndig eller handlade under påverkan av en psykisk störning eller inte hade rådighet över den fasta egendomen på grund av att en förvaltare enligt föräldrabalken var förordnad för honom,

3. förvärvet enligt lag är ogiltigt, enär det icke skett i föreskriven form eller med iakttagande av andra föreskrivna villkor eller med samtycke av någon vars rätt beröres eller med stöd av tillstånd eller annan åtgärd av domstol eller annan myndighet. Lag (1991:1548).

4 § Kommer till följd av 1 eller 2 § förvärv som avses där att gälla mot rätte ägaren, har denne rätt till ersättning av staten för sin förlust. Har den skadelidande medverkat till förlusten genom att utan skälig anledning underlåta att vidtaga åtgärd för bevarande av sin rätt eller har han på annat sätt medverkat till förlusten genom eget vållande, skall ersättningen efter vad som finnes skäligt nedsättas eller helt bortfalla.

Även den vars förvärv till följd av 3 § icke skall gälla har rätt till ersättning enligt första stycket, om han vid förvärvet varken ägde eller bort äga kännedom om att överlåtaren eller upplåtaren icke var rätt ägare.

4 a § Om lagfart har beviljats med stöd av en förfalskad fångeshandling, har rätte ägaren rätt till skälig ersättning av staten för sina kostnader för att få denna och senare beviljade lagfarter undanröjda. Detsamma gäller om lagfart har beviljats trots att rätte ägaren, när han eller hon utfärdade

fångeshandlingen, inte hade rådighet över den fasta egendomen på grund av att en förvaltare enligt föräldrabalken var förordnad för honom eller henne.

Om en godtroende förvärvare i de fall som avses i första stycket förpliktas att betala ersättning för rättegångskostnader till rätte ägaren, har han eller hon rätt till skälig ersättning för kostnaderna av staten. Lag (2001:170).

5 § Staten företräds i ärenden om ersättning enligt 4 eller 4 a § av den myndighet som regeringen bestämmer.

I mål om ersättning enligt 4 eller 4 a § tillämpas rättegångsbalkens bestämmelser om laga domstol i tvister om äganderätten till fast egendom. Lag (2001:170).

6 § Vill den som är part i mål om äganderätten till fast egendom eller om beståndet av rättighet i sådan egendom framställa anspråk att, om han förlorar målet, erhålla ersättning enligt 4 §, skall han antingen till gemensam handläggning med målet väcka talan mot staten om sitt ersättningsanspråk eller på sätt regeringen bestämmer lämna underrättelse om rättegången för att staten skall kunna inträda i denna. Har förberedelsen i övrigt slutförts utan att talan om ersättningsanspråket väckts eller underrättelse om rättegången lämnats, skall rätten förelägga parten att vidtaga endera åtgärden inom viss tid. Iakttages ej tiden, är ersättningsanspråket förfallet. Erinran därom skall intagas i föreläggandet. Lag (1974:820).

7 § Om den som fått ersättning enligt 4 eller 4 a § har haft rätt att utkräva beloppet av någon annan i form av skadestånd, inträder staten i denna rätt.

Ersättning enligt 4 eller 4 a § på grund av en domstols dom betalas ut sedan domen har vunnit laga kraft. Lag (2001:170).

8 § Sedan ett ärende om anteckning enligt 19 kap. 29 § första stycket, 20 kap. 14 § eller 21 kap. 4 § denna balk har tagits upp på en inskrivningsdag, får den som därefter har förvärvat egendomen eller någon annan rättighet i denna än panträtt inte till stöd för beståndet av förvärvet eller rätten till ersättning enligt 4 § andra stycket åberopa att han eller hon vid förvärvet varken ägde eller bort äga kännedom om den omständighet som har antecknats.

Bestämmelserna i 6 kap. 7 § tredje stycket och 7 a § gäller också vid bedömningen av om vid förvärv av panträtt god tro föreligger i fråga om en omständighet som avses med anteckning enligt första stycket. Lag (2010:238).

9 § Talan om bättre rätt till fast egendom kan med laga verkan riktas mot den för vilken lagfart senast är beviljad eller sökt även om denne före talans väckande överlätit egendomen. Den till vilken egendomen sålunda överlåtits har i rättegången samma ställning som om överlåtelsen skett under rättegången.

10 § Bestämmelserna i 9 § äger motsvarande tillämpning när någon vill söka betalning ur fast egendom för fordran för vilken panträtt upplåtits eller fordran som enligt lag utgår med förmånsrätt framför panträtt. Om tvist angående äganderätten är antecknad i fastighetsregistrets inskrivningsdel, kan talan om betalning i stället riktas mot den som innehar egendomen med äganderättsanspråk.

I fråga om tomträtt gäller första stycket även när fastighetsägaren vill uppsäga tomträttsavtalet eller väcka talan som avses i 13 kap. 11 eller 18 §. Lag (2000:226).

Andra avdelningen

Inskrivningsväsendet

19 kap. Handläggning av inskrivningsärenden m.m.

Allmänna bestämmelser om inskrivning

Inskrivning

1 § Inskrivning enligt denna balk ska göras i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Regeringen får meddela föreskrifter om expeditionsavgifter för bevis eller andra handlingar som utvisar inskrivningsåtgärd.

Bestämmelser om fastighetsregistret finns i lagen (2000:224) om fastighetsregister. Lag (2008:153).

Inskrivningsärenden

2 § Inskrivningsärenden är ärenden om lagfart, in-teckning eller annan inskrivning enligt 20-24 kap. samt ärenden om anteckning enligt 29 och 30 §§ i detta kapitel. Lag (2000:226).

Handläggande myndighet

3 § Inskrivningsärenden ska handläggas av en för landet gemensam inskrivningsmyndighet, om inte regeringen med stöd av 27 § har bestämt något annat. Den statliga lantmäterimyndigheten ska vara inskrivningsmyndighet. Verksamheten ska bedrivas vid inskrivningskontor. Regeringen meddelar föreskrifter om myndighetens inskrivningskontor och deras verksamhetsområden. Lag (2008:541).

4 § Har upphävts genom lag (2008:153).

5 § Har upphävts genom lag (2008:153).

Inskrivningsdag

6 § Ett inskrivningsärende skall tas upp på en inskrivningsdag.

Inskrivningsdag skall hållas varje måndag, tisdag, onsdag, torsdag och fredag, dock inte på helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton.

Inskrivningsdagen skall avslutas klockan tolv. En ansökan om inskrivning enligt 20-24 kap. eller en anmälan om anteckning enligt 29 och 30 §§ i detta kapitel som kommer in till inskrivningsmyndigheten efter denna tidpunkt anses gjord följande inskrivningsdag.

Om det samma dag som en ansökan eller anmälan tas upp görs en registrering i fastighetsregistrets allmänna del avseende den fastighet som ansökan eller anmälan avser, skall ansökan eller anmälan anses ha gjorts efter registreringen. Lag (2000:226).

7 § Om ett inskrivningsärende enligt beslut av domstol ska tas upp till ny handläggning hos inskrivningsmyndigheten, ska ärendet tas upp på den inskrivningsdag då beslutet kommer in till myndigheten. Lag (2008:153).

Ärenderegister och akter

8 § Inskrivningsmyndigheten skall föra ett register (ärenderegister) över de inskrivningsärenden som handläggs av myndigheten. Lag (2011:62).

9 § Inskrivningsmyndigheten skall sammanföra handlingarna i inskrivningsärendena i akter. Regeringen eller den myndighet

som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att akterna skall utgöra en del av ärenderegistret, om de är i elektronisk form.

Om sökanden eller någon annan har lämnat någon uppgift eller förklaring av betydelse för ärendet, skall en anteckning om detta göras i akten. Detsamma gäller om en särskild utredning har gjorts i ärendet. I akten skall även tas in protokoll samt kallelser, förelägganden och andra beslut som inte skall antecknas i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

Att skälen för vissa beslut skall antecknas i akten framgår av 19 och 25 §§. Lag (2011:62).

Ansökan

10 § Den som vill ansöka om inskrivning enligt 20-24 kap. skall göra detta i pappersform. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att en ansökan om inskrivning får ges in i form av ett elektroniskt dokument.

Med ett elektroniskt dokument avses en upptagning som har gjorts med hjälp av automatiserad behandling och vars innehåll och utställare kan verifieras genom ett visst tekniskt förfarande, enligt vad som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Sökanden skall ge in de handlingar som åberopas till stöd för ansökan. Lag (2006:142).

10 a § Om en ansökan om inskrivning ges in i form av ett elektroniskt dokument, skall den lämnas till ett mottagningsställe för elektroniska dokument som inskrivningsmyndigheten har anvisat. Ansökan skall anses ha kommit in till inskrivningsmyndigheten när den har anlänt till

ett sådant mottagningsställe. Lag (2006:142).

11 § En ansökan skall innehålla uppgifter om sökandens namn, personnummer och postadress. Ansökan skall också innehålla uppgift om sökandens telefonnummer till bostaden eller arbetsplatsen. Om sökanden företräds av ställföreträdare eller ombud, behöver telefonnummer dock inte anges. Nummer som avser ett hemligt telefonabonnemang behöver anges endast om inskrivningsmyndigheten begär det.

Om sökanden har en ställföreträdare, skall motsvarande uppgifter lämnas även om ställföreträdaren. Har sökanden utsett ombud, skall ombudets namn, postadress och telefonnummer anges.

Avser en ansökan något annat än inteckning, skall den även innehålla uppgift om överlåtarens, upplåtarens eller förvärvarens namn och, där sådant finns, person- eller organisationsnummer. Lag (2000:226).

11 a § Om en ansökan om inskrivning ges in i form av ett elektroniskt dokument, får en fångeshandling eller annan handling som avses i 20 kap. 6 § 1, 21 kap. 2 § första stycket 1 eller 23 kap. 2 § första stycket 1 eller en handling som avses i 7 kap. 5 § fjärde stycket äktenskapsbalken eller 23 § andra stycket sambolagen (2003:376) ges in elektroniskt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

Om en fångeshandling eller annan handling som avses i första stycket ges in elektroniskt, ska den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela. Lag (2013:426).

Avvisning

12 § En ansökan ska omedelbart avvisas, om

1. den inte har gjorts på det sätt som anges i 10 § första stycket, eller
2. det förvärv som sökanden åberopar uppenbarligen är sådant att det inte kan skrivas in i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Lag (2008:153).

Uppskov

13 § Om en ansökan avser en fastighet eller en del av en fastighet som ingår i en beslutad men inte fullbordad sammanläggning, skall inskrivningsmyndigheten besluta om uppskov i ärendet. Uppskov får dock inte beslutas om ansökan omedelbart skall avvisas enligt 12 § eller omedelbart avslås enligt någon bestämmelse i 20-24 kap.

Ärendet skall tas upp på nytt på den inskrivningsdag då ett meddelande har kommit in till inskrivningsmyndigheten om att sammanläggningen har fullbordats eller frågan om sammanläggning inte längre är aktuell. Lag (2000:226).

14 § Om det är nödvändigt för utredningen, får inskrivningsmyndigheten besluta om uppskov i ett ärende till en viss senare inskrivningsdag. Detsamma gäller om en ansökan inte innehåller de uppgifter som anges i 11 § och ansökan på grund av detta inte kan tas upp till prövning utan väsentlig olägenhet.

Om uppskov beslutas enligt första stycket, får sökanden föreläggas att ge in den utredning eller de uppgifter som behövs. I fall som avses i 16 § får sökanden även kallas till

ett sammanträde. I fråga om ett sådant sammanträde gäller 16 § andra stycket. Lag (2015:369).

15 § Har upphävts genom lag (2011:62).

Kommunicering m.m.

16 § Om det på grund av någon särskild omständighet finns anledning att anta att det förvärv som sökanden åberopar är ogiltigt eller inte kan göras gällande eller att den sökta åtgärden på annat sätt skulle kränka någon annans rätt, ska inskrivningsmyndigheten ge den vars rätt berörs tillfälle att yttra sig skriftligen. I samband med detta får även sökanden eller någon annan ges tillfälle att yttra sig skriftligen.

Om det behövs, ska inskrivningsmyndigheten hålla ett sammanträde. Inskrivningsmyndigheten får förelägga sökanden eller någon annan som ska yttra sig att inställa sig personligen eller genom ombud. Föreläggandet får förenas med vite. Om sökanden inte följer föreläggandet, får ansökan avvisas. Om någon annan än sökanden inte följer föreläggandet, får ärendet ändå avgöras. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om följderna av att föreläggandet inte följs. Sökanden och andra som ska delta i sammanträdet får göra det genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring under samma förutsättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Protokoll ska föras över det som kommer fram vid sammanträdet.

Om inskrivningsmyndigheten anser att det råder tvist om sökandens rätt, får myndigheten förelägga sökanden att inom viss tid väcka talan vid domstol. Om sökanden inte följer föreläggandet, får inskrivningsmyndigheten avvisa ansökan. En upplysning om detta ska tas in i föreläggandet.

Lag (2015:369).

Vilandeförklaring

17 § Av 20 kap. 7 §, 21 kap. 3 §, 22 kap. 4 § och 23 kap. 3 § följer att inskrivningsmyndigheten i vissa fall skall förklara en ansökan vilande.

I samband med att en ansökan förklaras vilande får inskrivningsmyndigheten förelägga sökanden att visa om det hinder som har föranlett vilandeförklaringen har blivit undanröjt. Föreläggandet får förenas med vite. Om sökanden inte följer föreläggandet, kan ansökan avvisas. En upplysning om detta skall tas in i föreläggandet. Lag (2000:226).

18 § Om en ansökan har förklarats vilande, skall inskrivningsmyndigheten ta upp den till ny prövning så snart det finns anledning till det. Ansökan får dock inte avslås utan att sökanden har fått tillfälle att yttra sig.

Inskrivningsmyndigheten får i ett ärende som avses i första stycket meddela ett sådant föreläggande som anges i 17 § andra stycket. Lag (2000:226).

Meddelande av beslut

19 § Ett sådant beslut i ärende enligt 20-24 kap. som enligt lag eller annan författning skall föras in i fastighetsregistrets inskrivningsdel meddelas genom att beslutet förs in i denna del av registret. Beslutet skall anses ha det innehåll som framgår av registret.

Om beslutet innebär att en ansökan inte bifalls, skall skälen för beslutet antecknas i akten. Lag (2000:226).

Underrättelse och bevis om beslut

20 § Inskrivningsmyndigheten skall underrätta sökanden om beslutet i ärendet. Om det i lag eller annan författning anges att bevis om beslutet skall utfärdas, utgör beviset underrättelse om beslutet. Särskild underrättelse behövs inte om bevis om beslutet utfärdas genom registrering i pantbrevsregistret enligt lagen (1994:448) om pantbrevsregister.

Om beslutet har gått sökanden emot, skall underrättelsen innehålla de skäl för beslutet som har antecknats i akten. Om beslutet kan överklagas, skall upplysning lämnas om detta och om vad sökanden skall iaktta vid ett överklagande.

Om beslutet har gått emot någon annan som har hörts i ärendet, skall även denne underrättas om beslutet enligt andra stycket. Lag (2006:142).

21 § Om innehållet i ett bevis som inskrivningsmyndigheten tidigare har utfärdat till följd av senare beslut om rättelse inte längre stämmer överens med uppgift i fastighetsregistrets inskrivningsdel, skall myndigheten utfärda ett nytt bevis. I samband därmed skall det tidigare utfärdade beviset förstöras. Inskrivningsmyndigheten får förelägga den som innehar ett sådant bevis att ge in det till myndigheten. Föreläggandet får förenas med vite. Lag (2000:226).

Rättelse

22 § Om fastighetsregistrets inskrivningsdel innehåller någon uppenbar oriktighet som beror på inskrivningsmyndighetens eller någon annans skrivfel, på något liknande förbiseende eller på ett tekniskt fel, ska inskrivningsmyndigheten rätta uppgiften.

Om åtgärden kan bli till skada för en ägare eller en innehavare av en panträtt eller en innehavare av en rättighet för vilken inskrivning är beviljad eller sökt, ska det inbördes företrädet mellan de berörda förvärven bestämmas efter vad som är skäligt.

I fall som avses i första stycket ska 26 § förvaltningslagen (1986:223) inte tillämpas. Lag (2008:153).

23 § När inskrivningsmyndigheten har tagit upp ett ärende om rättelse, skall detta antecknas i fastighetsregistrets inskrivningsdel, om beslut i ärendet inte meddelas samma dag. Lag (2000:226).

24 § Innan rättelse sker, skall inskrivningsmyndigheten ge den som berörs av åtgärden, om han eller hon är känd, tillfälle att yttra sig. Även den myndighet som avses i 18 kap. 5 § första stycket skall ges tillfälle att yttra sig. Något yttrande behöver dock inte inhämtas, om det är uppenbart obehövligt. Lag (2000:226).

25 § Beslut om rättelse enligt 22 § meddelas genom att uppgiften i registret ändras eller tas bort med uppgift om att rättelse har gjorts. Skälen för beslutet skall antecknas i akten.

Att inskrivningsmyndigheten i vissa fall även skall utfärda ett nytt bevis om inskrivning framgår av 21 §. Lag (2000:226).

Övriga regler för handläggningen

26 § Sökanden eller någon annan som yttrar sig får anlita ombud eller biträde. I fråga om fullmakt för ombud ska bestämmelserna i 12 kap. 8-19 §§ rättegångsbalken tillämpas. En skriftlig fullmakt behöver dock inte visas upp annat än om inskrivningsmyndigheten anser att det behövs. Lag (2008:153).

26 a § Den som har kallats till sammanträde men inte kan inställa sig ska omedelbart anmäla det till inskrivningsmyndigheten.

I fråga om laga förfall ska bestämmelserna i 32 kap. 6-8 §§ rättegångsbalken tillämpas. Lag (2008:153).

26 b § Vid behandlingen av inskrivningsärenden hos inskrivningsmyndigheten ska bestämmelsen i 10 § andra stycket förvaltningslagen (1986:223) om inkommande handlingar inte tillämpas.

Om inskrivningsmyndigheten har begärt men inte fått en sådan bekräftelse som avses i 10 § tredje stycket förvaltningslagen på ett meddelande som inte är underskrivet, får myndigheten bortse från meddelandet. Lag (2008:153).

26 c § Frågor om utdömande av vite som har förelagts med stöd av 19, 20, 21 eller 23 kap. prövas av inskrivningsmyndigheten. Lag (2013:489).

26 d § Vid behandlingen av inskrivningsärenden hos inskrivningsmyndigheten ska bestämmelserna i 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223) om omprövning inte tillämpas.

Av 37 a och 37 b §§ lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter framgår att inskrivningsmyndigheten ska ompröva beslut om stämpelskatt i vissa fall. Lag (2008:153).

Bemyndiganden

27 § Regeringen får i fråga om inteckningar som är registrerade i pantbrevsregistret enligt lagen (1994:448) om pantbrevsregister föreskriva att anteckningar om innehav av

pantbrev får tas bort från fastighetsregistrets inskrivningsdel på annat sätt än som följer av övriga bestämmelser i detta kapitel.

Regeringen får vidare föreskriva att ändring av namn och adressuppgifter får införas i fastighetsregistrets inskrivningsdel på annat sätt än som följer av övriga bestämmelser i detta kapitel. Lag (2006:142).

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om handläggningen av ärenden enligt 20-24 kap. Lag (2000:226).

Anteckningsärenden

29 § Inskrivningsmyndigheten ska anteckna följande uppgifter i fastighetsregistrets inskrivningsdel:

1. uppgift om exekutiv försäljning eller expropriation eller liknande tvångsförvärv som inverkat på en inteckning eller en inskriven rättighet,
2. uppgift om en myndighets fördelning av medel som inverkar på en inteckning eller en inskriven rättighet,
3. uppgift om att talan har väckts om hävning eller återgång av förvärv av fast egendom eller tomträtt eller om bättre rätt till sådan egendom,
4. uppgift om att talan har väckts i tvist om upplåtelse av tomträtt,
5. uppgift om dom eller beslut som har vunnit laga kraft i mål som avses i 3 eller 4 eller i annat mål som angår inskrivning,

6. uppgift om att fast egendom eller tomträtt har utmätts,
7. uppgift om att konkursförvaltare har begärt att fast egendom eller tomträtt som ingår i konkursbo ska säljas exekutivt,
8. uppgift om att utmätt fast egendom eller tomträtt har sålts,
9. uppgift om att fast egendom eller tomträtt har belagts med kvarstad eller tagits i förvar eller tagits i anspråk genom betalningssäkring, och
10. annan uppgift som enligt lag eller annan författning ska antecknas i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

Anteckning ska göras när anmälan, bevis eller utdelningslängd som utvisar förhållandet har kommit in till inskrivningsmyndigheten.

Domstol ska genast till inskrivningsmyndigheten anmäla sådana förhållanden som avses i första stycket 3-5. Lag (2008:377).

30 § Om inskrivningsmyndigheten får uppgift om att en åtgärd som avses i 29 § första stycket 6 eller 9 har upphävts eller återgått eller att en fråga som sägs i 29 § första stycket 7 har förfallit, skall anteckningen om åtgärden tas bort.

Om inskrivningsmyndigheten i annat fall har fått en i lag eller annan författning föreskriven underrättelse om att ett tidigare antecknat förhållande har upphört, skall myndigheten ta bort anteckningen.

Även om någon underrättelse enligt första eller andra stycket inte har lämnats, skall inskrivningsmyndigheten ta bort anteckning som uppenbarligen inte längre har någon betydelse. Lag (2000:226).

31 § I ärende enligt 29 eller 30 § skall bestämmelserna i 10 §, 10 a §, 11 § första och andra styckena, 12 § 1 och 2 samt 14-16, 19 och 22-26 §§ tillämpas. Därvid skall vad som där sägs om ansökan även avse anmälan. Om inskrivningsmyndigheten avslår eller avvisar en begäran om anteckning, skall 20 § andra och tredje styckena tillämpas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om handläggningen av ärenden enligt 29 och 30 §§.

Om regeringen eller en myndighet med stöd av andra stycket har meddelat föreskrifter om utfärdande av bevis om beslut i ärende om anteckning, skall bestämmelsen i 21 § tillämpas även på sådant bevis. Lag (2006:142).

Överklagande

Allmänt om överklagande

32 § Ett beslut av inskrivningsmyndigheten i ett inskrivningsärende får överklagas av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot. Ett beslut om rättelse enligt 22 § får överklagas även av den myndighet som avses i 18 kap. 5 § första stycket.

Beslutet överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten ligger.

Vid överklagande tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna balk. Ett beslut om att förklara en ansökan vilande får alltid överklagas särskilt.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Bestämmelser om överklagande av beslut om stämpelskatt finns i lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter. Lag (2008:153).

Vissa begränsningar för när ett beslut kan överklagas

33 § Har upphävts genom lag (2008:153).

Sätt och tid för överklagande

34 § Den som vill överklaga ett beslut av inskrivningsmyndigheten ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska ges in till inskrivningsmyndigheten.

Om överklagandet avser ett slutligt beslut eller ett beslut om att förklara en ansökan vilande, ska skrivelsen ha kommit in till inskrivningsmyndigheten inom tre veckor från den dag en underrättelse eller ett bevis om beslutet hölls tillgängligt för sökanden. Skrivelsen får dock alltid ges in inom fyra veckor från den inskrivningsdag då beslutet meddelades.

I fråga om andra beslut som kan överklagas gäller bestämmelserna om klagotid i 38 § första och andra styckena lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2008:153).

Anteckning om överklagande

35 § Om det överklagade beslutet har förts in i fastighetsregistrets inskrivningsdel, skall uppgift om överklagandet föras in i registret. När det finns ett lagakraftvunnet beslut med anledning av överklagandet, skall beslutets innehåll antecknas i registret. Lag (2000:226).

Särskilda rättsmedel

36 § I fråga om särskilda rättsmedel gäller 42 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2000:226).

Skadestånd

37 § Rätt till ersättning av staten har den som lider skada på grund av ett tekniskt fel i fastighetsregistrets inskrivningsdel eller i en anordning som är ansluten till registrets inskrivningsdel hos den statliga lantmäterimyndigheten, en kommunal lantmäterimyndighet eller en myndighet som avses i 4 kap. 34 a § fastighetsbildningslagen (1970:988).

Ersättningen ska efter skälighet sättas ned eller helt falla bort om den skadelidande har medverkat till skadan genom att utan skälig anledning låta bli att vidta åtgärder för att bevara sin rätt eller om den skadelidande på något annat sätt har medverkat till skadan genom eget vållande. Lag (2008:541).

38 § En ägare eller rättighetshavare, som drabbas av skada till följd av ett beslut om rättelse enligt 22 §, har rätt till ersättning av staten. Ersättning lämnas dock inte, om den skadelidande med hänsyn till felets art eller andra omständigheter hade bort inse att fel förekommit. Lag (2000:226).

39 § Bestämmelserna i 18 kap. 5 och 7 §§ gäller även i fråga om ersättning som avses i 37 och 38 §§. Lag (2000:226).

39 a § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada skall ersätta skadan, om skadan orsakas genom

1. oriktigt bestyrkande enligt 11 a §, eller
2. oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i ett inskrivningsärende.

Om skadan vållas i tjänsten av en arbetstagare, skall skadan ersättas av arbetsgivaren. Lag (2006:142).

39 b § Rätten till skadestånd enligt 39 a § faller bort om talan inte väcks inom tio år från det att inskrivningsärendet avgjordes. Lag (2006:142).

39 c § Bestämmelserna om rätt till ersättning enligt 39 a och b §§ får inte frångås till nackdel för en skadelidande.
Lag (2006:142).

Inskrivningens inverkan på giltigheten av inskrivna förvärv

40 § En fråga om ett förvärv är ogiltigt eller av någon annan anledning inte kan göras gällande får prövas även om förvärvet har blivit inskrivet. Inskrivningen hindrar inte heller en prövning av frågan om inskrivningen av andra skäl kränker någons rätt.

Om det finns särskilda föreskrifter om att inskrivningen har rättsverkan eller om att talan skall väckas inom viss tid från inskrivningen, gäller dock dessa. Lag (2000:226).

20 kap. Lagfart

1 § Den som med äganderätt förvärvat fast egendom skall söka inskrivning av förvärvet (lagfart) inom tid som anges i 2 §.

Dödsbo är icke skyldigt att söka lagfart på förvärv av egendom från den döde i annat fall än när dödsboet överlåter egendomen. Make eller sambo som tillskiftats egendom vid bodelning är ej skyldig att söka lagfart på förvärvet utom när egendomen förut tillhört den andra maken eller sambon. Lag (1987:816).

2 § Lagfart ska sökas inom tre månader efter det att den handling som förvärvet grundas på (fångeshandlingen) upprättades.

Tiden för sökande av lagfart räknas dock

1. för förvärv som beror av villkor, myndighets tillstånd eller annan sådan omständighet, från det förvärvet fullbordades,
2. för dödsbo, i fall som avses i 1 § andra stycket, från det egendomen överläts eller, om bouppteckning inte hade registrerats då, från det registreringen skedde,
3. för den som är ensam delägare i dödsbo, från det bouppteckningen registrerades eller, om han eller hon först därefter blivit ensam delägare, från det så skedde, dock, om boets förvaltning omhänders av boudredningsman eller testamentsexekutor eller om boet är avträtt till konkurs, inte i något fall tidigare än från det egendomen utgavs till delägaren,
4. för testamentstagare som tilldelats egendom i legat, från det testamentet fick laga kraft och legatet utgavs eller, om bouppteckning inte hade registrerats då, från det registreringen skedde,
5. när talan väckts om återgång eller hävande av förvärv innan tiden för sökande av lagfart gick ut, från det dom som

innebär att talan ogillades fick laga kraft.

Om lagfart ska sökas på grund av ett förvärv med anledning av ett arv som utländsk rätt är tillämplig på, och det inte finns någon handling som förvärvet grundas på, ska tiden för att söka lagfart i stället räknas från den tidpunkt då den omständighet som ligger till grund för förvärvet inträffade. Lag (2015:419).

3 § Sökes ej lagfart inom föreskriven tid, får inskrivningsmyndigheten förelägga vite för lagfartsskyldighetens fullgörande.

4 § Är bifall till förvärvarens lagfartsansökan beroende av att föregående ägares förvärv lagfares och har tiden för sökande av lagfart på dennes förvärv börjat löpa, får förvärvaren söka lagfart även på detta förvärv. Företrädaren i äganderätten är skyldig att för sådant ändamål tillhandahålla erforderliga handlingar som han innehar.

Har fast egendom på grund av förordnande i testamente eller annan rättshandling tills vidare ställts utan ägare, kan god man eller annan som har att företräda den blivande ägaren söka lagfart på egendomen för dennes räkning. Sedan ägaren blivit bestämd, får anteckning om denne göras i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Lag (2000:226).

5 § Den som söker lagfart ska ge in fångeshandlingen och de övriga handlingar som är nödvändiga för att styrka förvärvet. Om ett dödsbo eller en arvinge som är ensam delägare i ett dödsbo söker lagfart på förvärv av egendom från den döde, anses en inregistrerad bouppteckning efter denne som fångeshandling. Som fångeshandling anses även ett europeiskt arvsintyg.

Om en ansökan om lagfart görs av flera sökande gemensamt, ska den innehålla uppgift om hur stor andel av fastigheten som varje sökande har förvärvat. Om det saknas sådana uppgifter

och sökandena inte följer ett föreläggande att komplettera ansökan, ska den anses avse andelar efter huvudtalet.

Lag (2015:419).

6 § En lagfartsansökan ska avslås, om

1. fångeshandlingen inte har kommit in eller, om den har lämnats elektroniskt, det inte har skett på det sätt som anges i 19 kap. 11 a § eller enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av den paragrafen,

2. fångeshandlingen inte är upprättad på det sätt som föreskrivs i lag,

3. förvärvet avser köp eller byte och fångeshandlingen innehåller villkor, som enligt 4 kap. 4 eller 28 § medför att förvärvet är ogiltigt,

4. förvärvet avser en del av en fastighet och tiden för att ansöka om fastighetsbildning enligt 4 kap. 7–9, 28 eller 29 § eller enligt någon annan bestämmelse i lag har gått ut eller ansökan om fastighetsbildning har avslagits eller ett sådant förvärv annars enligt lag är ogiltigt,

5. överlåtelsen står i strid med en mot överlåtaren gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen och, när överlåtelsen skedde, lagfart inte var beviljad för överlåtaren eller, om så var fallet, ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av inskränkningen var upptaget på inskrivningsdag,

6. fastigheten tidigare överlåtits till någon vars förvärv enligt 17 kap. 1 eller 4 § äger företräde framför sökandens förvärv,

7. fastigheten sålts exekutivt till annan än sökanden och försäljningen enligt 14 kap. utsökningsbalken äger företräde framför dennes förvärv,

8. för sökandens rätt att förvärva fastigheten fordras myndighets tillstånd och i lag föreskriven tid för sökande av sådant tillstånd har gått ut eller ansökan om tillstånd har avslagits,

9. det är uppenbart att förvärvet av annan grund är ogiltigt eller inte kan göras gällande. Lag (2010:2048).

7 § Förekommer inte omständigheter som avses i 6 §, ska lagfartsansökan förklaras vilande, om

1. vid köp, byte eller gåva överlåtarens underskrift på fångeshandlingen inte är styrkt av två vittnen och överlåtelsen inte skett genom statlig myndighet,

2. fångesmannen inte har lagfart och fall som avses i 9 § inte föreligger,

3. rättegång pågår om hävning eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

4. lagfart söks på grund av testamente, dom eller förrättning som ännu inte vunnit laga kraft,

5. vid förvärv genom legat detta inte utgivits,

6. vid förvärv på exekutiv försäljning köpebrev inte utfärdats eller vid expropriation eller liknande tvångsförvärv inlösen inte fullbordats,

7. vid överlåtelse överlåtaren är gift och förvärvet enligt

äktenskapsbalkens bestämmelser är beroende av den andre makens samtycke,

8. vid överlåtelse överlåtaren är sambo och förvärvet enligt bestämmelserna i sambolagen (2003:376) är beroende av den andra sambons samtycke, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket den lagen var upptaget på inskrivningsdag när överlåtelsen skedde,

9. vid överlåtelse genom boutredningsman förvärvet enligt ärvdabalkens bestämmelser är beroende av dödsbodelägares samtycke,

10. förvärvet har skett genom en sådan gåva mellan makar som inte har registrerats enligt 16 kap. äktenskapsbalken,

11. förvärvet avser del av fastighet och är beroende av fastighetsbildning,

12. förvärvet i annat fall enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd, eller

13. förvärvet är beroende av villkor och, i fråga om gåva, villkoret avser viss tid som inte överstiger två år från den dag då gåvohandlingen upprättades. Lag (2010:2048).

8 § Har lagfartsansökan förklarats vilande på den grund att överlåtarens underskrift på fångeshandlingen icke är styrkt av två vittnen, skall överlåtaren föreläggas att inom viss tid väcka talan vid domstol, om han anser att förvärvet är ogiltigt. Efterkommes ej föreläggandet, utgör bristen i fråga om bevittning icke hinder mot lagfart. Erinran om detta skall intagas i föreläggandet.

9 § Har fastighet förvärvats genom expropriation eller liknande

tvångsförvärv eller sålts exekutivt till betalning av fordran för vilken den till följd av upplåtelse av panträtt eller på annan grund svarar oavsett vem den tillhör, har förvärvaren rätt att erhålla lagfart utan hinder av att den föregående ägaren ej har lagfart. Detsamma gäller samfällighetsförenings förvärv enligt 5 § lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Lag (1973:1163).

10 § Kan den som påstår sig ha förvärvat fast egendom inte ge in sin fångeshandling eller är hans eller hennes fångeshandling bristfällig, ska inskrivningsmyndigheten på hans eller hennes begäran sätta ut ett sammanträde för utredning av äganderätten till fastigheten (lagfartssammanträde). Ett sådant sammanträde ska även sättas ut, om det begärs av den som enligt 4 § får söka lagfart på föregående ägares förvärv och dennes fångeshandling inte kan ges in eller är bristfällig.

En ansökan om lagfartssammanträde ska vara skriftlig och innehålla en redogörelse för vad som sökanden vet om förvärvet och om anledningen till att fångeshandlingen inte kan ges in eller att den är bristfällig. I sist angivna fall ska fångeshandlingen ges in. Sökanden ska vidare ge in intyg om vad Skatteverkets beslut om fastighetstaxering utvisar om äganderätten under de tio åren närmast före ansökan och den skriftliga utredning i övrigt som kan finnas tillgänglig. I 10 a § finns bestämmelser om särskilda åtgärder för att inhämta utredning. Lag (2008:153).

10 a § Om det är befogat med hänsyn till utredningen, får inskrivningsmyndigheten ansöka hos tingsrätten om att ett vittne eller en sakkunnig ska höras under ed eller att den som innehar en skriftlig handling eller ett föremål ska föreläggas att tillhandahålla handlingen eller föremålet. Ansökan ska göras hos den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten ligger.

Om det finns lagliga förutsättningar för åtgärden, ska

tingsrätten bifalla ansökan. I fråga om sådan åtgärd som avses i första stycket gäller bestämmelserna i 35 kap. 11 §, 36 kap. 1-11, 13-18 och 20-23 §§, 38 kap. 1-5, 8 och 9 §§, 39 kap. 5 § samt 40 kap. 19 § rättegångsbalken. Tingsrätten ska dock inte pröva vilken betydelse förhöret, handlingen eller föremålet kan antas ha som bevis.

Företrädare för inskrivningsmyndigheten, sökanden och annan som ärendet kan antas angå ska kallas till förhör med ett vittne eller en sakkunnig och ges tillfälle att ställa frågor. Om sökanden eller någon annan enskild person som har kallats uteblir från förhöret, får förhöret ändå genomföras.

Lag (2008:153).

10 b § Ett vittne eller en sakkunnig som hörs under ed efter en ansökan enligt 10 a § har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för nödvändiga kostnader för resa, uppehälle och tidsspillan enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Ersättningen fastställs av tingsrätten.

Den som föreläggs att tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål har, om han eller hon inte är part, rätt till skälig ersättning av allmänna medel för kostnader. Ersättningen fastställs av inskrivningsmyndigheten.

Bestämmelser om sökandens skyldighet att ersätta staten för sådana kostnader som avses i första och andra styckena finns i 12 a §. Lag (2008:153).

11 § Till ett lagfartssammanträde ska inskrivningsmyndigheten kalla sökanden och andra som ärendet kan antas gälla. Inskrivningsmyndigheten får vid vite förelägga sökanden eller andra att infinna sig personligen eller genom ombud. Sökanden och andra som ska delta i sammanträdet får göra det genom

Ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring under samma förutsättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Sammanträdet får hållas även om sökanden eller någon annan som kallats uteblir.

Sammanträdet ska kungöras i ortstidning och i Post- och Inrikes Tidningar. Kungörelsen ska innehålla uppgift om sökandens namn och adress samt fastighetens beteckning. Kungörelsen ska även innehålla en upplysning om att sammanträdet syftar till att utreda äganderätten till fastigheten och att lagfart på denna kan komma att meddelas med stöd av det som kommer fram vid sammanträdet.

Sammanträdet ska sättas ut så att det går minst tre månader mellan kungörandet och dagen för sammanträdet. Lag (2015:369).

12 § Vid lagfartssammanträde ska upplysningar om förvärvet inhämtas genom förhör med sökanden eller på annat lämpligt sätt. Om det är möjligt ska det även utredas vem eller vilka som under de tio åren närmast före ansökan innehåft fastigheten med äganderättsanspråk. Protokoll ska föras över vad som förekommit vid sammanträdet och i övrigt kommit fram i ärendet.

Sedan protokollet uppsatts, ska ansökan om lagfart på egendomen, under åberopande av protokollet såsom fångeshandling, anses gjord på den inskrivningsdag som infaller närmast därefter. Lag (2008:153).

12 a § Sökanden ska ersätta staten för kostnader för lagfartssammanträde och kostnader som avses i 10 b §. Sökanden ska dock inte ersätta kostnader för kungörelse eller andra kostnader för syn än sådana som avses i 10 b § andra stycket.

Om sökanden har förpliktats av inskrivningsmyndigheten att ersätta sådana kostnader som avses i första stycket första

meningen och dessa kostnader inte har betalats inom den tid som inskrivningsmyndigheten har bestämt, ska inskrivningsmyndigheten begära indrivning. Regeringen får meddela föreskrifter om att indrivning inte behöver begäras för ett ringa belopp. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet enligt utsökningsbalken ske. Lag (2008:153).

13 § Om det på grund av innehållet i protokollet och vad som i övrigt framkommit måste antagas att det påstådda förvärvet ägt rum samt sökanden med hänsyn till vad som framkommit bör anses som ägare, skall den omständigheten att endast protokollet åberopas som fångeshandling ej utgöra hinder mot lagfart. Ett förvärv för vilket tillstånd av myndighet fordras får dock inte läggas till grund för lagfart förrän tillstånd har lämnats.

Har i fall som avses i första stycket förvärvaren eller någon som härleder sin rätt från honom innehaft fastigheten med äganderättsanspråk under de tio åren närmast före det år då lagfartsansökan företages till prövning, utgör omständighet som avses i 7 § 2 hinder mot lagfart endast om inskrivning eller anteckning, som grundar sig på annans äganderätt till fastigheten eller anspråk därpå, skett i fastighetsregistrets inskrivningsdel under nämnda tid.

I ärende om lagfart som avses i denne paragraf skall, om så finnes erforderligt, inhämtas yttrande från kammarkollegiet. Kollegiet får föra talan mot beslut, varigenom lagfart beviljats. Lag (2000:226).

14 § Är sökandens förvärv förenat med förbehåll, som inskränker hans rätt att överlåta egendomen eller söka inteckning eller upplåta rättighet i denna, eller är hans behörighet i sådant avseende inskränkt genom annans rätt att nyttja egendomen på grund av testamente, skall anteckning om inskränkningen göras i fastighetsregistrets inskrivningsdel när lagfart sökes eller när upplysning om inskränkningar därefter

vinnes. Lag (2000:226).

21 kap. Inskrivning av tomträtt

Inskrivning av upplåtelse m.m.

1 § Den som fått tomträtt upplåten till sig skall söka inskrivning av tomträten inom tre månader efter det att tomträten uppläts eller, om lagfart då icke är sökt för upplåtaren, efter det att lagfart söktes. Inskrivning får sökas även av fastighetsägaren.

Sökes ej inskrivning inom föreskriven tid, får inskrivningsmyndigheten förelägga vite för inskrivningsskyldighetens fullgörande.

2 § En ansökan om inskrivning enligt 1 § ska avslås, om

1. upplåtelsehandlingen inte har kommit in eller, om den har lämnats elektroniskt, det inte har skett på det sätt som anges i 19 kap. 11 a § eller enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av den paragrafen,
2. föreskrifterna i 13 kap. 1-4 och 6 §§ inte har följts,
3. lagfart inte har sökts för upplåtaren,
4. inskrivning i fastigheten har beviljats eller sökts,
5. fastigheten har utmätts, belagts med kvarstad eller tagits i förvar eller tagits i anspråk genom betalningssäkring och ett ärende angående anteckning om åtgärden har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning söks,
6. det är uppenbart att upplåtelsen på annan grund är ogiltig eller inte kan göras gällande.

Har ärende angående lagfart för upplåtaren uppskjutits till senare inskrivningsdag, ska behandlingen av ansökan om inskrivning av tomträten uppskjutas till samma dag.

Lag (2008:377).

3 § Förekommer icke omständighet som avses i 2 §, skall ansökan om inskrivning förklaras vilande, om

1. ansökan om lagfart för upplåtaren är vilandeförklarad,
2. rättegång pågår om upplåtelsens giltighet eller om hävning eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna eller
3. upplåtelsens giltighet enligt lag är beroende av myndighets tillstånd. Lag (1975:367).

4 § Framgår av upplåtelsehandlingen att tomträttshavarens rätt att upplåta servitut eller rätt till elektrisk kraft i tomträten är inskränkt, skall anteckning om detta göras i fastighetsregistrets inskrivningsdel när inskrivning sökes. Lag (2000:226).

5 § Ansökan om inskrivning av avtal om sådan ändring i tomträttens innehåll som avses i 13 kap. 21 § får göras av fastighetsägaren eller tomträttshavaren sedan tomträten inskrivits. Om sådan inskrivning gäller i tillämpliga delar 2-4 §§ med följande avvikelser.

Är inteckning förut beviljad eller sökt i tomträten eller är inskrivning av nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft förut beviljad eller sökt i denna eller söks sådan inskrivning samma dag, får ansökan om inskrivning av avtal som avses i första stycket bifallas endast om rättighetshavaren medgett inskrivning av ändringsavtalet eller

detta är väsentligen utan betydelse för rättighetshavarens säkerhet. Om fastigheten eller tomträten har utmätts, belagts med kvarstad eller tagits i förvar eller tagits i anspråk genom betalningssäkring och ett ärende angående anteckning om åtgärden har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning söks, gäller vad som sagts nu om rättighetshavaren även utmätningssökanden eller den för vars anspråk kvarstad eller förvar eller betalningssäkring ägt rum.

Är avtal som avses i första stycket beroende av att fastighetsbildning äger rum, får ansökan bifallas endast om nämnda åtgärd kommit till stånd.

I avvaktan på att hinder som anges i andra eller tredje stycket undanröjs ska ansökan förklaras vilande. Lag (2008:377).

6 § Om det framgår av en anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel eller upplyses på annat sätt att tomträten har upphört enligt 13 kap. 19 §, ska det i fastighetsregistrets inskrivningsdel antecknas att tomträten har upphört.

Ansökan om dödning av tomträtsinskrivning i fall som anges i 13 kap. 22 § får inte bifallas, om inskrivning i tomträten är beviljad eller sökt eller om tomträten har utmätts, belagts med kvarstad eller tagits i förvar eller tagits i anspråk genom betalningssäkring och ett ärende angående anteckning om åtgärden har tagits upp senast på den inskrivningsdag då dödning söks. Lag (2008:377).

7 § Övergår tomträtt till ny innehavare, skall denne söka inskrivning av sitt förvärv. Om inskrivningen gäller i tillämpliga delar 20 kap. med följande avvikelser.

Ansökningen skall avslås, om inskrivning av upplåtelsen ej är beviljad eller sökt eller om förvärvet strider mot 13 kap. 9 § första stycket.

Den tid inom vilken inskrivning skall sökas börjar icke löpa förrän inskrivning av upplåtelsen blivit sökt. Bestämmelserna i 20 kap. 13 § tredje stycket gäller ej.

22 kap. Inteckning

Inteckning i fast egendom

1 § Som fastighetsägare anses i detta kapitel den för vilken lagfart senast är sökt.

2 § En ansökan om inteckning ska göras av fastighetsägaren. Den ska innehålla uppgift om dels det belopp på vilket inteckningen ska lyda, dels den eller de fastigheter som avses.

Inteckningens belopp ska anges i svenska kronor eller i sådan utländsk valuta för vilken det löpande finns tillgång till en tillförlitlig kurs för växling mellan den aktuella valutan och svenska kronor.

Ansökan får inte avse del av fastighet. Den får avse flera fastigheter gemensamt endast om dessa ägs av samma person och ligger inom samma inskrivningskontors verksamhetsområde. En ansökan som avser en fastighet som svarar för beviljad eller sökt inteckning måste avse samma fasta egendom som inteckningen och får inte också avse en fastighet som inte svarar för inteckningen. Lag (2008:153).

3 § Ansökan om inteckning ska avslås, om

1. föreskrifterna i 2 § inte iakttagits,
2. på grund av särskild föreskrift eller enligt anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel inteckning inte får

beviljas i fastigheten,

3. inskrivning av tomträtt i fastigheten är beviljad eller sökt,

4. fastigheten frångått sökanden på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv,

5. sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den dag då inteckningen söks samt fastigheten hör till konkursboet, eller

6. en del av fastigheten har utmätts eller tagits i anspråk genom betalningssäkring eller fastigheten eller en del av fastigheten har belagts med kvarstad eller tagits i förvar och ett ärende angående anteckning om åtgärden har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckningen söks, om inte ansökningen har medgetts av Kronofogdemyndigheten.

Har ärende angående lagfart för sökanden uppskjutits till senare inskrivningsdag, ska behandlingen av ansökan om inteckning uppskjutas till samma dag. Lag (2010:238).

4 § Förekommer icke omständighet som avses i 3 §, skall ansökan om inteckning förklaras vilande, om

1. ansökan om lagfart för sökanden är vilandeförklarad samt inteckningsansökningen ej medgivits av den som har lagfart,

2. rättegång pågår om hävande eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,

3. sökanden är gift samt den andra makens samtycke fordras enligt äktenskapsbalkens bestämmelser och samtycke eller annan

tillåtelse enligt nämnda balk inte har givits,

4. sökanden är sambo samt den andra sambons samtycke fordras enligt bestämmelserna i sambolagen (2003:376) och samtycke eller annan tillåtelse enligt nämnda lag inte har givits, dock endast om ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av anmälan enligt 5 § andra stycket den lagen har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inteckning söks,

5. ansökningen enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd.

Förklaras ansökan vilande, skall inskrivningsmyndigheten utfärda bevis om detta (vilandebevis). Lag (2003:378).

5 § Om det inte finns hinder enligt 3 eller 4 §, skall inskrivningsmyndigheten bevilja inteckning. Om ansökningen tidigare har förklarats vilande, får den dock inte beviljas förrän vilandebeviset har givits in. Lag (1994:449).

5 a § När en inteckning har beviljats, ska ett pantbrev utfärdas på grundval av inteckningen. Skriftliga pantbrev utfärdas av inskrivningsmyndigheten, om inte annat följer av lagen (1994:448) om pantbrevsregister. Datapantbrev utfärdas av den statliga lantmäterimyndigheten.

Om ett datapantbrev utfärdas i stället för ett tidigare utfärdat skriftligt pantbrev, förlorar det skriftliga pantbrevet sin giltighet. Utfärdas ett skriftligt pantbrev i stället för ett tidigare utfärdat datapantbrev, förlorar datapantbrevet sin giltighet.

Det finns särskilda bestämmelser om skyldighet för

inskrivningsmyndigheten att utfärda nytt pantbrev eller vilandebevis i stället för dödad sådan handling samt att i visst fall bevilja inteckning och utfärda pantbrev när ersättning på grund av brandförsäkringsavtal tillfallit borgenär som har panträtt för sin fordran. Lag (2008:541).

5 b § Om det efter en exekutiv försäljning har deponerats medel som motsvarar pantbrevs belopp, skall inskrivningsmyndigheten på ansökan av fastighetens nya ägare utfärda nytt pantbrev på grundval av inteckningen. Det förra pantbrevet gäller därefter endast rätten till de deponerade medlen. Lag (1994:449).

6 § Inteckning som skulle medföra lika företrädesrätt som annan inteckning skall vid inskrivningen förklaras gälla efter den andra inteckningen, om sökanden begär det. Inteckning som sättes efter annan gäller efter inteckning med lika rätt som eller bättre rätt än denna, även om detta ej anges i beslutet.

7 § Inteckning får på ansökan av fastighetsägaren och efter medgivande av pantbrevets innehavare utsträckas till att avse ytterligare en eller flera fastigheter (utsträckning). Om sådan ansökan gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i detta kapitel angående ansökan om inteckning i flera fastigheter.

8 § Pantbrev får på ansökan av fastighetsägaren och efter medgivande av pantbrevets innehavare utbytas mot två eller flera nya pantbrev (utbyte). På begäran skall därvid bestämmas i vilken ordning pantbreven sinsemellan skall medföra företrädesrätt. Härom gäller i övrigt 6 § andra punkten.

8 a § Inteckningar som besvärar endast en fastighet får på ansökan av fastighetsägaren och efter medgivande av pantbrevens innehavare sammanföras till en inteckning (sammanföring). Denna inteckning skall gälla med den företrädesrätt som tillkommer den av de i sammanföringen ingående inteckningarna som gäller

med sämsta rätt.

Sammanföring får ske endast om inteckningarna

1. besvärar hela fastigheten,
2. är bestämda i samma valuta, och
3. har inbördes lika rätt eller gäller omedelbart efter varandra eller efter varandra med avbrott endast för inskrivning av rättighet.

Inteckningar som är införda i pantbrevsregistret får sammanföras endast om samtliga inteckningar som omfattas av åtgärden är införda i registret och har samma pantbrevshavare.

Inteckning som avses i första stycket skall förklaras gälla för ett lägre belopp än det vartill de sammanförda inteckningarna sammanlagt uppgår, om sökanden begär det och pantbrevens innehavare medger det. Lag (2004:449).

9 § Inteckning som besvärar endast en fastighet får på ansökan av fastighetsägaren och efter medgivande av pantbrevets innehavare nedsättas efter annan inteckning eller inskrivning av rättighet (nedsättning). Inteckning som nedsättes efter annan inskrivning gäller efter inskrivning med lika rätt som eller bättre rätt än denna, även om detta ej anges i beslutet.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om gemensam inteckning med följande avvikelser.

Nedsättning efter annan inteckning får ske endast om inteckningarna besvärar samma fastigheter och nedsättningen skall genomföras på samma sätt i samtliga dessa. Svarar fastighet endast enligt 6 kap. 11 § andra stycket fordras ej att den fastighetens ägare biträtt ansökningen.

För nedsättning efter inskrivning av rättighet som besväras endast en av fastigheterna fordras medgivande även av innehavare av sådan inskriven rättighet i annan av inteckningen besvärad fastighet som efter nedsättningen kommer att gälla med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen. Svarar fastigheten endast enligt 6 kap. 11 § andra stycket, får nedsättning ske utan att den biträts eller medgivits av den fastighetens ägare eller av ägaren av eller rättighetshavare i stamfastigheten eller fastighet som före den ifrågavarande svarar för brist i stamfastigheten. Fordras ej fastighetsägares medverkan till nedsättningen, får nedsättning ske på ansökan av pantbrevets innehavare.

Är fråga om nedsättning efter inskrivning av rättighet som besväras flera av fastigheterna, äger fjärde stycket tillämpning beträffande var och en av dem.

10 § Inteckning får på ansökan av fastighetsägaren och efter medgivande av pantbrevets innehavare dödas (dödning). För dödning av gemensam inteckning kräves dock icke att ägare av fastighet som svarar endast enligt 6 kap. 11 § andra stycket biträtt ansökningen.

Om dödning av inteckning när pantbrevet eller vilandebeviset förkommit finns särskilda bestämmelser.

11 § Gemensam inteckning får på ansökan av fastigheternas ägare och efter medgivande av pantbrevets innehavare avlyftas från någon eller några av fastigheterna (relaxation). Besväras fastighet, i vilken inteckningen skall kvarstå, av panträtt eller annan rättighet som är inskriven och äger rättigheten lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen, fordras att innehavaren av sådan rättighet medger relaxationen. Svarar fastighet, från vilken inteckningen skall avlyftas, endast enligt 6 kap. 11 § andra stycket, får relaxation ske utan att den biträts eller medgivits av den fastighetens ägare eller av ägaren av eller rättighetshavare i stamfastigheten eller fastighet som före den

ifrågavarande svarar för brist i stamfastigheten. Fordras ej fastighetsägarens medverkan till relaxationen, får relaxation ske på ansökan av pantbrevets innehavare.

Svarar fastigheterna för flera gemensamma inteckningar, får en av inteckningarna icke avlyftas från en fastighet utan att sådana åtgärder vidtages med de övriga inteckningarna att fastigheten icke vidare svarar för dem gemensamt med någon av de andra fastigheterna.

I fastighet, som bildats genom avstyckning av område vilket förvärvats av kommun för att ingå i allmän plats inom detaljplan, får på begäran av kommunen relaxation ske utan hinder av bestämmelserna i första stycket om att för relaxation fordras medgivande av fastighetsägare och rättighetshavare, om sannolika skäl föreligger för att områdets värde uppgår till högst två procent av den odelade fastighetens värde och relaxationen är väsentligen utan betydelse för fastighetsägarnas och rättighetshavarnas rätt. Lag (1987:132).

12 § På ansökan av innehavare av pantbrev eller vilandebevis skall anteckning göras i fastighetsregistrets inskrivningsdel om innehavet. Är annan förut antecknad som innehavare, skall inskrivningsmyndigheten sedan anteckning om det nya innehavet skett avföra den tidigare anteckningen och skriftligen underrätta den som tidigare var antecknad som innehavare om åtgärden. Skyldighet att underrätta tidigare antecknad innehavare föreligger dock icke, om det är uppenbart att underrättelsen saknar betydelse för honom. Föreligger anledning till antagande att sökanden icke innehar pantbrevet eller beviset, skall föreläggande meddelas honom att uppvisa detta.

Anmäler den som antecknats som innehavare att innehavet upphört, skall anteckningen avföras. Lag (2000:226).

13 § När en innehavare av pantbrev lämnar sitt medgivande till sådana åtgärder som anges i 7--11 §§, fordras att pantbrevet ges in eller, i fråga om datapantbrev, att det finns hinder mot

avregistrering enligt 10 § lagen (1994:448) om pantbrevsregister och att någon begäran om att hindret skall hävas inte har framställts.

Lag (1994:449).

14 § Om åtgärd som anges i 7 - 11 § berör vilandeförklarad ansökan om inteckning, gäller vad som för sådan åtgärd är föreskrivet om pantbrevet och dess innehavare i stället vilandebeviset och innehavaren av detta.

Inteckning i tomträtt

15 § Bestämmelserna i 1 - 14 §§, utom i vad avser gemensam inteckning, äger motsvarande tillämpning i fråga om inteckning i tomträtt, varvid med lagfart likställes inskrivning av tomträtt.

23 kap. Inskrivning av annan nyttjanderätt än tomträtt samt av servitut och rätt till elektrisk kraft

Inskrivning i fast egendom

1 § Vill innehavaren av annan genom avtal upplåten nyttjanderätt än tomträtt eller av servitut eller rätt till elektrisk kraft, som upplåtits genom avtal, söka inskrivning, skall han inge den handling på vilken rättigheten grundas. Inskrivning får sökas även av fastighetsägaren.

2 § En ansökan om inskrivning enligt 1 § ska avslås, om

1. den handling som rättigheten grundas på inte har kommit in eller, om den har lämnats elektroniskt, det inte har skett på det sätt som anges i 19 kap. 11 a § eller enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av den paragrafen,
2. föreskrift i lag beträffande sådan upplåtelse som ansökan angår inte har iakttagits och föreskriften inte avser

giltigheten av endast visst förbehåll,

3. upplåtelsen står i strid med en mot upplåtaren gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen och, när upplåtelsen skedde, lagfart inte var beviljad för upplåtaren eller, om så var fallet, ärende om anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av inskränkningen var upptaget på inskrivningsdag,

4. inskrivning av tomträtt i fastigheten är beviljad eller sökt,

5. fastigheten före upplåtelsen överlåtits till någon vars förvärv enligt 17 kap. 1 eller 4 § äger företräde framför upplåtelsen,

6. fastigheten före upplåtelsen frångått upplåtaren på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv,

7. fastigheten har belagts med kvarstad eller tagits i förvar och ett ärende angående anteckning om åtgärden har tagits upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning söks,

8. upplåtelsen avser arrende eller hyra som enligt förbehåll i upplåtelsehandlingen inte får inskrivas,

9. upplåtelsen avser rätt till elektrisk kraft och skriftligt medgivande till inskrivning inte föreligger,

10. det är uppenbart att upplåtelsen av annan grund är ogiltig eller att rättigheten upphört eller av annat skäl inte kan göras gällande.

Har ärende angående lagfart för upplåtaren uppskjutits till

senare inskrivningsdag, ska behandlingen av ansökan om inskrivning uppskjutas till samma dag. Lag (2008:377).

3 § Förekommer icke omständighet som avses i 2 §, skall ansökan om inskrivning förklaras vilande, om

1. upplåtaren ej har lagfart,
2. rättegång pågår om upplåtelsens giltighet eller om hävande eller återgång av förvärv av fastigheten eller om bättre rätt till denna,
3. rättigheten är upplåten i del av fastighet, vilken återstår efter förvärv av område eller av andel som enligt fångeshandlingen skall utbrytas, och frågan om fastighetsbildning icke blivit slutligen avgjord,
4. upplåtelsen enligt lag är beroende av domstols eller annan myndighets tillstånd.

Kommer i fall som anges i första stycket 3 fastighetsbildning ej till stånd, anses ansökningen avse den odelade fastigheten.

4 § Rättighet, som skulle ha företräde framför annan rättighet som avses i detta kapitel eller utgöres av in-teckning, skall vid inskrivningen förklaras gälla efter den andra rättigheten, om sökanden begär det.

Rättighet som sättes efter annan rättighet gäller efter rättighet med lika rätt som eller bättre rätt än denna även om detta ej anges i beslutet.

5 § Inskreven rättighet får på ansökan av rättighetshavaren med fastighetsägarens samtycke nedsättas efter annan inskriven rättighet (nedsättning). Bestämmelsen i 4 § andra stycket äger därvid motsvarande tillämpning.

6 § En inskrivning får på ansökan av rättighetshavaren dödas helt eller till viss del (dödning). Om rättigheten har upphört helt eller till viss del, ska rättighetshavaren göra en sådan ansökan inom tre månader. Får inskrivningsmyndigheten uppgift om att en rättighet har upphört, får myndigheten förelägga rättighetshavaren vid vite att ansöka om dödning eller visa att rättigheten inte har upphört.

Om rättigheten har upphört helt eller till viss del, får inskrivningen dödas till motsvarande del även på ansökan av fastighetsägaren.

En inskrivning får tas bort, om det är uppenbart att den inskrivna rättigheten inte gäller i fastigheten.

Lag (2013:489).

7 § Bestämmelserna i 1 - 6 §§ äger med följande avvikelser motsvarande tillämpning i fråga om rättighet som grundar sig på förvärv som anges i 17 kap. 11 § och i övrigt är av den beskaffenhet som avses i detta kapitel.

Nyttjanderätt som anges i 12 kap. 2 § ärvdabalken får ej inskrivas. Ansökan om inskrivning på grund av testamente eller förrättning får ej bifallas innan testamentet eller förrättningen vunnit laga kraft. I avvaktan på att hindret undanröjes skall ansökningen förklaras vilande.

Inskrivning i tomträtt

8 § Bestämmelserna i 1 - 7 §§ äger motsvarande tillämpning i fråga om inskrivning i tomträtt, varvid med lagfart likställes inskrivning av tomträtt. Ansökan om inskrivning i tomträtt skall dock avslås, om inskrivning av tomträtsupplåtelsen ej är beviljad eller sökt.

Övriga bestämmelser

9 § Kommer en inskriven rättighet till följd av ett förordnande enligt 5 kap. 33 a § eller 7 kap. 13 § fastighetsbildningslagen (1970:988) att gälla i en annan fastighet än den i vilken den har blivit inskriven, skall rättigheten inskrivas i den andra fastigheten. En sådan inskrivning ger samma rätt till företräde som om den verkställts efter ansökan. Lag (1989:722).

24 kap. Inskrivning av förklaring om tillbehör till fastighet

1 § En fastighetsägare har rätt att ansöka om inskrivning i fastighetsregistrets inskrivningsdel av en förklaring som avses i 2 kap. 3 §. Som fastighetsägare anses i detta kapitel den för vilken lagfart senast är sökt.

Ansökan ska avslås, om

1. ansökan om lagfart för sökanden är vilandeförklarad och inskrivningsansökan inte har medgetts av den som har lagfart,
2. en eller flera inteckningar gäller i fastigheten och varje borgenär för vars fordran pantbrev på grund av sådan inteckning utgör säkerhet inte med ingivande av pantbrevet har medgett ansökan,
3. fastigheten har frångått sökanden på grund av exekutiv försäljning eller genom expropriation eller liknande tvångsförvärv,
4. sökanden är i konkurs eller försätts i konkurs den dag då inskrivningen söks samt fastigheten hör till konkursboet,
5. fastigheten eller en del därav är utmätt eller utmäts den dag då inskrivningen söks och Kronofogdemyndigheten inte har

medgett ansökan,

6. fastigheten eller en del därav har tagits i anspråk genom betalningssäkring eller tas i anspråk den dag då inskrivningen söks och Kronofogdemyndigheten inte har medgett ansökan,

7. fastigheten eller en del därav är belagd med kvarstad eller tagen i förvar eller beläggs med kvarstad eller tas i förvar den dag då inskrivningen söks och Kronofogdemyndigheten inte har medgett ansökan.

Om ett ärende angående lagfart för sökanden har skjutits upp till en senare inskrivningsdag, ska behandlingen av inskrivningsansökan skjutas upp till samma dag. Lag (2008:377).

2 § En inskrivning av förklaring som avses i 2 kap. 3 § ska tas bort på ansökan av fastighetsägaren.

För en ansökan enligt första stycket gäller 1 § andra och tredje styckena. I stället för vad som föreskrivs i 1 § andra stycket 2 gäller dock att ansökan ska avslås, om inte varje borgenär som har företagshypotek i fastighetsägarens näringsverksamhet har medgett ansökan genom att ge in företagsinteckningsbrevet till inskrivningsmyndigheten. Lag (2008:989).

3 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ tillämpas också på tomträtt som har inskrivits. Därvid likställs inskrivning av tomträtt med lagfart. Lag (1984:651).

Övergångsbestämmelser

1983:657

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. 9 kap. 33 § gäller också i

fall då jordägaren utgivit ersättning för torrläggning av mark enligt vattenlagen (1918:523).

1984:401

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984 och tillämpas även på avtal som har slutits före lagens ikraftträdande. Till grund för förverkande enligt första stycket 8 i dess nya lydelse får läggas endast förfarande efter lagens ikraftträdande.

1984:678

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

2. Bestämmelserna i 9 kap. 12 a § och 11 kap. 6 b § skall inte tillämpas i en tvist, som har anhängiggjorts vid domstol eller arrendenämnd före ikraftträdandet.

3. Om ett avtal har sagts upp före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser om uppsägning och hänskjutande av tvist till arrendenämnd tillämpas. I sådant fall gäller inte heller de nya bestämmelserna i 9 kap. 12 b § samt 11 kap. 5 a §, 6 § fjärde stycket och 6 a §.

4. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 5 §, 8 kap. 23 § och 9 kap. 2, 18, 21, 29, 31 samt 36--39 §§ i deras äldre lydelse fram till den tidpunkt till vilken jordägaren tidigast kan säga upp avtalet genom uppsägning efter ikraftträdandet. 9 kap. 31 § skall dock tillämpas i sin nya lydelse redan tidigare, om antingen arrendatorn ensam eller arrendatorn och före honom hans make eller någon av hans föräldrar har brukat arrendestället under sammanlagt minst tio år när tillstånd söks.

5. Om ett avtal som har ingåtts före ikraftträdandet innehåller villkor som fordrar arrendenämndens godkännande, skall den i 8 kap. 2 § andra stycket andra meningen föreskrivna tiden räknas från utgången av år

1984.

1984:694

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.
2. Äldre bestämmelser tillämpas i fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet, om inte något annat föreskrivs i det följande.
3. Om inte något annat följer av punkterna 4--9, tillämpas den nya lydelsen av 7 kap. 16 § samt 12 kap. 1 och 2 §§, 3 § andra--fjärde styckena, 4--8 §§, 15 § fjärde stycket, 16, 20, 26, 28, 35, 42, 45--55 a, 63 och 67 §§ även i fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Om ett hyresavtal har sagts upp före ikraftträdandet, tillämpas fortfarande äldre bestämmelser om uppsägningstid och tid för hyresavtals upphörande samt hänskjutande av tvist till hyresnämnd även om hyrestiden går ut först efter ikraftträdandet. Äldre bestämmelser om uppsägningstid tillämpas också för hyresavtal, som har ingåtts för bestämd tid, om uppsägningstiden är längre enligt de nya bestämmelserna och uppsägning sker före utgången av januari 1985.

Innehåller ett hyresavtal, som har ingåtts före ikraftträdandet, villkor som strider mot bestämmelserna i 12 kap. 19 § i dess nya lydelse, gäller villkoret mot hyresgästen till utgången av år 1986 eller, om avtalet inte kan sägas upp till upphörande vid den tidpunkten, till den senare tidpunkt då avtalet på grund av uppsägning tidigast kan frånträdas av båda parter.

4. Har ett avtal om hyra av en bostadslägenhet ingåtts för bestämd tid före ikraftträdandet, skall hyrestiden ändå anses vara obestämd, om inte parterna har kommit överens om något annat senast vid den tidpunkt till vilken avtalet efter ikraftträdandet tidigast kan sägas upp av båda parter. En sådan överenskommelse gäller mot en ny ägare av fastigheten,

om hyresavtalet har upprättats skriftligen och överenskommelsen har antecknats på hyresvärdens exemplar av handlingen.

5. Bestämmelsen i punkten 3 andra stycket första meningen om verkan av att hyresavtalet har sagts upp före ikraftträdandet gäller inte om avtalet efter uppsägningen har förlängts för tid efter ikraftträdandet.

6. Om ett hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet är träffat på obestämd tid eller med förbehåll för såväl hyresvärden som hyresgästen att säga upp avtalet och en uppsägning, sedan lagen har trätt i kraft, inte sker till den tidpunkt avtalet på grund av sådan uppsägning tidigast kan frånträdas, skall de nya bestämmelserna med undantag av 12 kap. 19 § tillämpas på avtalet från den tidpunkten, även om det inte följer av någon annan övergångsbestämmelse. Detta gäller även om uppsägning sker men avtalet förlängs.

7. Om det finns särskilda skäl, kan länsstyrelsen ge en förening eller ett aktiebolag som avses i punkt 7 övergångsbestämmelserna till bostadsrättslagen (1991:614) tillstånd att tillämpa avtalsklausul som strider mot 12 kap. 15 § andra stycket första meningen eller 19 §. Tillstånd som har meddelats enligt äldre bestämmelser gäller även efter ikraftträdandet. Lag (1991:617).

8. Hyrestvister som har anhängiggjorts vid domstol eller hyresnämnd före ikraftträdandet prövas enligt äldre bestämmelser.

9. Vid tillämpning av bestämmelsen om fardag i 11 § lagen (1963:583) om avveckling av fideikommiss gäller, såvitt angår hyra, 12 kap. 4 § tredje stycket i dess äldre lydelse även efter ikraftträdandet.

1985:172

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

2. Äldre bestämmelser i 6 kap. 3 § första stycket skall tillämpas på

pantbrev, som gäller på grund av inteckning som har sökts före ikraftträdandet av denna lag, om fastigheten har utmätts, konkursansökan har gjorts eller de medel som i övrigt skall fördelas har nedsatts före ikraftträdandet.

3. Vad som sägs i 6 kap. 3 § tredje stycket gäller inte, om utmätningen eller pantförskrivningen i andra hand har skett före ikraftträdandet.

1985:279

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

2. I fråga om arrendeavtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller 10 kap. 1 § i sin nya lydelse först efter den tidpunkt till vilken jordägaren tidigast kan säga upp avtalet genom uppsägning efter ikraftträdandet. Om arrendeförhållandet vid arrendetidens utgång varat minst tio år tillämpas dock 10 kap. 1 § i den nya lydelsen från och med ikraftträdandet. Detsamma gäller, om den arrendetid som löper vid ikraftträdandet enligt avtalet utgår först sedan arrendeförhållandet varat minst tio år.

3. Har arrendeavtal uppsagts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1985:928

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2. Den nya bestämmelsen i 9 kap. 23 § tredje stycket skall tillämpas också beträffande avräkningsperioder som löper vid ikraftträdandet. Detta gäller dock inte, om parterna i arrendeavtalet har reglerat hur kostnadsförändringar skall beaktas eller om det med hänsyn till arrendevillkoren och omständigheterna vid arrendevillkorens tillkomst skulle vara oskäligt att tillämpa den nya bestämmelsen.

1986:1240

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.
2. Den äldre lydelsen av 71 § tredje stycket sista meningen skall tillämpas i fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

1987:242

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.
2. Den nya lydelsen av 12 kap. 46 och 67 §§ skall tillämpas även i fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet. När frågan om rätt till förlängning av ett hyresavtal prövas i anledning av en uppsägning som har skett före ikraftträdandet tillämpas dock den äldre lydelsen av 46 §.

1987:816

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.
2. Föreskrifterna i 12 kap. i deras nya lydelse tillämpas även i fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet. Föreskrifterna i 12 kap. 33 § skall tillämpas i deras äldre lydelse dels i fråga om bodelning med anledning av boskillnad samt skifte med anledning av boskillnad eller äktenskapsskillnad, dels i fall då ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet.
3. I fråga om överlåtelser som har gjorts före ikraftträdandet skall 20 kap. 7 § tillämpas i dess äldre lydelse.
4. Har en ansökan om inteckning gjorts före ikraftträdandet, skall 22 kap. 4 § i dess äldre lydelse fortfarande tillämpas i ärendet.

1988:408

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

2. De nya bestämmelserna i 12 kap. 55 b, 66 och 67 §§ skall tillämpas även i fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet. Ett beslut om återbetalning av hyra enligt 55 b § får dock inte avse tid före ikraftträdandet.

1988:927

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

2. De nya bestämmelserna i 12 kap. 23 och 40 §§ gäller även i fråga om hyresavtal som har ingåtts före den 1 januari 1989, dock först från den tidpunkt till vilken avtalet tidigast kan sägas upp av hyresvärden genom uppsägning efter utgången av år 1988. Intill dess tillämpas fortfarande äldre bestämmelser.

3. De nya bestämmelserna i 12 kap. 8, 57--60 och 66 §§ gäller även i fråga om hyresavtal som har ingåtts före den 1 januari 1989. Om ett hyresavtal har sagts upp dessförinnan, tillämpas dock fortfarande äldre bestämmelser.

4. Innehåller ett hyresavtal, som har ingåtts före den 1 januari 1989, villkor som strider mot de nya bestämmelserna i 12 kap. 19 §, gäller villkoret mot hyresgästen till utgången av juni 1990 eller, om avtalet inte kan sägas upp till upphörande vid den tidpunkten, till den senare tidpunkt då avtalet på grund av uppsägning tidigast kan frånträdas.

1990:936

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

1990:1127

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i mål

1. där talan väckts vid fastighetsdomstol före ikraftträdandet,
2. som efter återvinning överlämnats till fastighetsdomstol före ikraftträdandet, eller
3. som enligt lagsökningslagen (1946:808) hänskjutits till rättegång vid fastighetsdomstol före ikraftträdandet.

1991:850

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning där talan väckts före ikraftträdandet.

1992:126

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992. Mål som före ikraftträdandet kommit in till arbetsdomstolen men ännu inte avgjorts handläggs enligt äldre föreskrifter.

1992:448

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992. Äldre lydelse av 4 kap. 1 och 2 §§ gäller dock i fråga om rättshandlingar som har företagits före ikraftträdandet.

1992:1209

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

2. Har intrång som avses i 3 kap. 7 § inletts före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser om rätten till ersättning.

1993:400

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

2. Bestämmelserna i 12 kap. 35 § skall tillämpas i sin nya lydelse när hyresnämnden efter ikraftträdandet prövar frågor om tillstånd till överlåtelse av hyresrätt.

3. Beträffande överlåtelser av hyresrätter till bostadslägenheter som äger rum före ikraftträdandet skall 12 kap. 38 § tillämpas i sin äldre lydelse.

4. I fråga om störningar i boendet som inträffat före ikraftträdandet tillämpas de nya bestämmelserna i 12 kap. 25 § samt 42 § första stycket 6 och tredje stycket i fall då hyresvärden efter ikraftträdandet givit en hyresgäst tillsägelse att se till att störningarna upphör. I annat fall tillämpas äldre bestämmelser.

De nya bestämmelserna om särskilt allvarliga störningar i boendet får bara tillämpas i fråga om störningar som inträffat sedan lagen trätt i kraft.

5. De nya bestämmelserna i 12 kap. 42 §, såvitt avser hyror, och 44 § tillämpas på hyror som förfaller till betalning sedan lagen trätt i kraft. Beträffande hyror som dessförinnan förfallit till betalning tillämpas äldre bestämmelser.

6. I fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet tillämpas bestämmelserna i 12 kap. 45 § första stycket i sin äldre lydelse.

Ett avtal om avstående från besittningsskydd till en

bostadslägenhet har verkan enligt äldre bestämmelser om avtalet har ingåtts före ikraftträdandet.

1994:817

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994.
2. De nya föreskrifterna gäller även hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet. De äldre föreskrifterna i 12 kap. 1 § tillämpas dock på avtal som ingåtts före ikraftträdandet.
3. De äldre föreskrifterna i 12 kap. 55 a § tillämpas beträffande åtgärd för vilken det har meddelats bygglov med stöd av 8 kap. 31 § plan- och bygglagen (1987:10).

1995:567

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.
2. I fråga om arrendeavtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller den nya lydelsen av 8 kap. 21 § samt de nya bestämmelserna i 9 kap. 21 a, 31 a och 31 b §§ först efter den tidpunkt till vilken jordägaren tidigast kan säga upp avtalet genom uppsägning efter ikraftträdandet.

1995:1397

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.
2. Den äldre lydelsen av 7 kap. 29 § gäller fortfarande i fråga om fastighetsbildningsmyndigheter som inrättats enligt lagen (1971:133) om kommunal fastighetsbildningsmyndighet och fastighetsregistermyndighet.

1995:1474

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.
2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller, såvitt avser 8 kap. 12 a och 12 b samt 9 kap. 19, 31 och 34 a §§, äldre regler fram till den tidpunkt till vilken avtalet tidigast kan sägas upp genom uppsägning efter ikraftträdandet.
3. I fall då tid för klander av arrendesyn har börjat löpa före ikraftträdandet gäller 9 kap. 28 § första stycket i sin äldre lydelse.
4. Beträffande arrendeställen på vilka det vid ikraftträdandet finns hus för vilket det då inte har bestämts något taxeringsvärde gäller 10 kap. 4 § i dess tidigare lydelse fram till den tidpunkt till vilken avtalet tidigast kan sägas upp genom uppsägning efter ikraftträdandet.

1996:246

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1996. Har ett beslut meddelats före lagens ikraftträdande tillämpas fortfarande äldre bestämmelser, om beslutet överklagas.

1997:62

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1997.
2. Bestämmelserna i 12 kap. 18 d - h §§ skall inte tillämpas i fråga om åtgärder som har påbörjats före lagens ikraftträdande. Dessa bestämmelser skall inte heller tillämpas beträffande åtgärder som genom bindande avtal upphandlats av fastighetsägaren före den 1 december 1996. I fråga om åtgärder för vilka de nya bestämmelserna inte gäller tillämpas fortfarande de upphävda föreskrifterna i 12 kap. 55 a §. Härvid skall 12 kap. 70 och 73 §§ tillämpas i sin äldre lydelse.

3. Om det finns särskilda skäl, kan länsstyrelsen medge undantag från tillämpningen av bestämmelserna i 12 kap. 18 d - h §§ i fråga om hus som ägs av förening eller aktiebolag som avses i punkt 7 övergångsbestämmelserna till bostadsrättslagen (1991:614).

4. Vid tvist om hyra som blivit gällande enligt 12 kap. 54 a § i dess äldre lydelse tillämpas 12 kap. 55 c § tredje stycket i sin äldre lydelse.

1997:617

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

2. 9 kap. 33 § i dess äldre lydelse skall fortfarande gälla i fall då en jordägare har utgivit ersättning för byggande av enskild väg enligt lagen (1939:608) om enskilda vägar.

1998:146

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 1998.

2. Vid tillämpningen av 28 a § skall ett åtagande att ställa pant eller borgen som har ingåtts före ikraftträdandet anses ha börjat gälla vid ikraftträdandet.

1998:861

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. Vad som stadgas om naturvårdsavtal i 7 kap. 3 § andra stycket skall inte gälla i fråga om avtal som har ingåtts före denna lags ikraftträdande.

2000:182

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

2000:226

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Genom lagen upphävs lagen (1932:169) om uppläggande av nya fastighetsböcker och lagen (1973:98) om inskrivningsregister.

2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fastigheter eller tomträtter för vilka inskrivningsmyndigheten enligt 10 § lagen (1973:98) om inskrivningsregister har beslutat att de skall stå kvar i fastighetsbok eller tomträttsbok. För sådana fastigheter eller tomträtter skall vad som i lag eller annan författning sägs om inskrivning eller anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel i stället avse anteckning i fastighetsbok eller tomträttsbok.

2001:170

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

De nya bestämmelserna gäller endast i fråga om kostnader som har uppkommit efter ikraftträdandet.

2002:29

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2002.

2. I fråga om åtgärder som har påbörjats före ikraftträdandet skall 12 kap. 55 a § inte tillämpas samt 12 kap. 18 d § och 55 § tredje stycket tillämpas i sina äldre lydelse. Om ett

meddelande enligt 12 kap. 18 e § har lämnats till hyresgästen före ikraftträdandet, skall denna paragraf tillämpas i sin äldre lydelse. 12 kap. 18 f § skall tillämpas i sin äldre lydelse om ansökan om tillstånd till åtgärden har kommit in till hyresnämnden före ikraftträdandet.

3. I fråga om hyresavtal som avser upplåtelse i andra hand och har ingåtts före ikraftträdandet gäller 12 kap. 45 § i sin äldre lydelse.

4. I fråga om hyresavtal som har sagts upp före ikraftträdandet skall 12 kap. 50, 57 a och 58 b §§ tillämpas i sina äldre lydelse.

5. I hyrestvister som har anhängiggjorts före ikraftträdandet skall 12 kap. 55 § andra stycket tillämpas i sin äldre lydelse. Lag (2002:103).

2002:351

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

2. För beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser. Har en sakägarförteckning upprättats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser.

2003:378

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

2003:530

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

3. Vid en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas alltid äldre bestämmelser.

2004:555

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005. Äldre föreskrifter tillämpas på avtal som har ingåtts dessförinnan.

2005:902

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. Om lagfart söks för ett förvärv som är utan verkan till följd av 2 kap. 9 b § aktiebolagslagen (1975:1385), tillämpas 20 kap. 6 § i sin äldre lydelse.

2005:947

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. Om överenskommelser som avses i 12 kap. 45 § tredje stycket och 56 § andra stycket i paragrafernas äldre lydelse har ingåtts före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser.

2005:1058

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2. I fråga om ärenden som en arrendenämnd avgjort före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2006:408

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2. I fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet, skall 12 kap. tillämpas i sin äldre lydelse.

2006:928

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2. I fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet, skall bestämmelserna tillämpas i sina äldre lydelse.

2008:153

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2008.

2. Vid överklagande av ett beslut som har meddelats före ikraftträdandet ska äldre föreskrifter tillämpas.

2008:989

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. I fråga om en företagsinteckning enligt den upphävda lagen (2003:528) om företagsinteckning tillämpas äldre bestämmelser.

2008:1074

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. I fråga om en ansökan om återbetalning enligt 12 kap. 55 e § som har kommit in till hyresnämnden före ikraftträdandet ska paragrafen i sin äldre lydelse tillämpas.

2010:238

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2010.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fall där kommunen före den 1 maj 2010 har gjort en anmälan till inskrivningsmyndigheten enligt 7 § förköpslagen (1967:868).

2010:811

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2. Hyrestvister enligt 12 kap. 55 § som har inletts hos hyresnämnden före ikraftträdandet prövas enligt äldre bestämmelser.

2010:993

1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.

2. Mål som vid ikraftträdandet handläggs i en fastighetsdomstol ska lämnas över till den tingsrätt som skulle ha varit behörig om målet hade inletts efter ikraftträdandet. Detta gäller dock inte mål där huvudförhandling har inletts före ikraftträdandet. För ett sådant mål ska äldre bestämmelser gälla. Förordnanden för dem som ingår i rätten ska därvid anses ha fortsatt giltighet såvitt avser det pågående målet.

3. Ett avgörande som meddelas av en fastighetsdomstol överklagas till hovrätt och handläggs efter överklagandet

enligt äldre bestämmelser.

2010:1935

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller om ett beslut om delgivning enligt 16 och 17 §§ delgivningslagen (1970:428) har fattats före den 1 april 2011 eller om en handling har skickats eller lämnats före denna tidpunkt.

2011:893

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.
2. Äldre föreskrifter gäller om en ansökan har kommit in till tingsrätten före ikraftträdandet.

2012:819

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.
2. I fråga om hyra som bestämts i en förhandlingsöverenskommelse som ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2013:489

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för inskrivningar av rättigheter som har upphört före den 1 juli 2013.

2014:335

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

2. De nya bestämmelserna tillämpas även i fråga om hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet. De tillämpas dock inte i mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

2014:337

1. Denna lag träder i kraft den 2 juli 2014.

2. Innehåller ett hyresavtal som har ingåtts före ikraftträdandet villkor som strider mot 12 kap. 19 § i dess nya lydelse, gäller villkoret mot hyresgästen till utgången av år 2016 eller, om avtalet inte kan sägas upp till upphörande vid den tidpunkten, till den senare tidpunkt då avtalet på grund av uppsägning tidigast kan frånträdas av båda parter.

-END

KKL - konsumentköplag (1990:932)

SFS nr: 1990:932

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Konsumentköplag (1990:932)

Utfärdad: 1990-09-06

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:11

Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller köp av lösa saker som en näringsidkare säljer till en konsument.

Lagen gäller även i fall då säljaren inte är en näringsidkare, om köpet förmedlas för säljaren av en näringsidkare. I sådana fall svarar både näringsidkaren och säljaren för säljarens skyldigheter enligt lagen.

Lagen gäller i tillämpliga delar även byte av lösa saker.

I denna paragraf avses med

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för

ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten.
Lag (2002:587).

2 § Lagen gäller även beställning av en vara som skall tillverkas. Om beställaren skall tillhandahålla en väsentlig del av materialet, gäller därutöver 4 § första stycket samt 6 och 7 §§ konsumenttjänstlagen (1985:716).

Lagen gäller inte avtal som innebär att den som skall leverera en vara även skall utföra arbete eller någon annan tjänst, om tjänsten utgör den övervägande delen av hans förpliktelse.
Lag (2002:587).

Avtalsvillkor som avviker från lagen

3 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för köparen är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen.

Första stycket gäller inte vid köp av gas, som levereras i ledning, om de allmänna avtalsvillkor som tillämpas vid sådana leveranser har godkänts av Konsumentverket. Lag (2002:587).

Varans avlämnande

Platsen för avlämnandet

4 § Om inte annat följer av avtalet, skall varan hållas tillgänglig för avhämtning där säljaren vid köpet hade sitt affärsställe.

Tiden för avlämnandet

5 § Om det inte följer av avtalet när varan ska avlämnas, ska

den avlämnas utan onödigt dröjsmål och senast 30 dagar efter det att avtalet ingicks.

Om köparen inte har fått kredit, är säljaren inte skyldig att lämna ut varan förrän den betalas. Lag (2014:11).

Avlämnandet

6 § Varan är avlämnad när den har kommit i köparens besittning.

Kostnaderna för varan

7 § Om inte annat följer av avtalet, skall säljaren svara för transportkostnader och andra kostnader för varan som uppkommer före avlämnandet och som inte beror på att avlämnandet har försenats till följd av något förhållande på köparens sida.

Risken för varan

8 § Om köparen bär risken för varan är han skyldig att betala varan även om den har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat genom en händelse som inte beror på säljaren.

Risken för varan går över på köparen när varan avlämnas.

Om öppet köp har avtalats och varan avlämnats, bär köparen risken för varan till dess den lämnas tillbaka.

Säljarens dröjsmål

Vad som avses med dröjsmål

9 § Dröjsmål på säljarens sida föreligger om varan inte avlämnas eller

avlämnas för sent och detta inte beror på köparen eller något förhållande på hans sida.

Påföljder vid dröjsmål

10 § Vid dröjsmål på säljarens sida får köparen hålla inne betalningen enligt 11 §. Han får välja mellan att kräva att säljaren fullgör köpet enligt 12 § och att häva köpet enligt 13 §. Dessutom får köparen kräva skadestånd av säljaren enligt 14 §.

Rätt att hålla inne betalningen

11 § Köparen får hålla inne så mycket av betalningen som fordras för att ge honom säkerhet för hans krav på grund av dröjsmålet.

Rätt att kräva att säljaren fullgör köpet

12 § Köparen får hålla fast vid köpet och kräva att säljaren fullgör köpet.

Säljaren är dock inte skyldig att fullgöra köpet, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om fullgörelsen skulle förutsätta uppoffringar som inte är rimliga med hänsyn till köparens intresse av att säljaren fullgör köpet. Om ett förhållande som nyss nämnts upphör inom rimlig tid, får köparen dock kräva att säljaren fullgör köpet.

Köparen förlorar rätten att kräva att säljaren fullgör köpet, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

Rätt att häva köpet

13 § Köparen får häva köpet, om säljarens dröjsmål är av

väsentlig betydelse för köparen eller om köparen före avtalets ingående har meddelat säljaren att avlämnande av varan senast en viss dag är avgörande för att han eller hon ska ingå avtalet. Köparen får också häva köpet, om säljaren meddelar att han eller hon inte kommer att avlämna varan.

Om köparen har krävt att säljaren avlämnar varan inom en bestämd tilläggstid och om tilläggsstiden inte är oskäligt kort, får köparen även häva köpet om varan inte avlämnas inom tilläggsstiden. Medan tilläggsstiden löper får köparen häva köpet endast om säljaren meddelar att han eller hon inte kommer att fullgöra köpet inom denna tid.

Om köparen har krävt fullgörelse av köpet utan att ange någon tilläggstid, får köparen häva köpet om varan inte avlämnas inom en skälig tid efter det att kravet framställdes.

Lag (2014:11).

Rätt till skadestånd

14 § Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom säljarens dröjsmål, om inte säljaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror dröjsmålet på någon som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, är säljaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket. Detsamma gäller om dröjsmålet beror på en leverantör som säljaren har anlitat eller någon annan i tidigare säljled.

Meddelande om hävning och skadestånd

15 § Har varan avlämnats för sent, får köparen inte häva köpet eller kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, om han inte inom skälig tid efter det att han fick kännedom om avlämnandet meddelar säljaren att han häver köpet eller vill kräva skadestånd. Om köparen häver köpet, behöver han dock inte lämna särskilt meddelande om att han dessutom vill kräva skadestånd.

Meddelande om hävning eller skadestånd kan, i fall som avses i 1 § andra stycket, i stället lämnas till näringsidkaren.

Fel på varan

Vad som avses med fel

16 § Varan skall i fråga om art, mängd, kvalitet, andra egenskaper och förpackning stämma överens med vad som följer av avtalet. Den skall vara åtföljd av de anvisningar som behövs för dess installation, montering, användning, förvaring och skötsel.

Om inte annat följer av avtalet, skall varan

1. vara ägnad för de ändamål för vilka varor av samma slag i allmänhet används,
2. vara ägnad för det särskilda ändamål för vilket köparen avsåg att varan skulle användas, om säljaren vid köpet måste ha insett detta särskilda ändamål,
3. stämma överens med den beskrivning som säljaren har lämnat och ha de egenskaper som säljaren har hänvisat till genom att lägga fram prov eller modell, och
4. vara förpackad på vanligt eller annars försvarligt sätt, om

förpackning behövs för att bevara eller skydda varan.

Varan skall anses felaktig,

1. om den avviker från vad som föreskrivs i första eller andra stycket,
2. om säljaren före köpet har underlåtit att upplysa köparen om ett sådant förhållande rörande varans egenskaper eller användning som han kände till eller borde ha känt till och som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om, under förutsättning att underlåtenheten kan antas ha inverkat på köpet eller,
3. om varan i något annat avseende avviker från vad köparen med fog kunnat förutsätta. Lag (2002:587).

16 a § Har säljaren som ett led i fullgörelsen av köpet åtagit sig att installera varan och har sådan installation utförts av säljaren eller av någon annan för dennes räkning, skall varan anses felaktig, om den på grund av brister i installationen avviker från vad som föreskrivs i 16 § första eller andra stycket eller i något annat avseende avviker från vad köparen med fog kunnat förutsätta. Lag (2002:587).

17 § Även om en vara har sålts i "befintligt skick" eller med ett liknande allmänt förbehåll, skall den anses felaktig, om den är i sämre skick än köparen med hänsyn till varans pris och övriga omständigheter med fog har kunnat förutsätta.

När en begagnad vara har sålts på en auktion, där köpare har möjlighet att personligen närvara vid försäljningen, anses den såld i "befintligt skick". Vid tillämpning av första stycket skall hänsyn i så fall tas till utropspriset. Lag (2002:587).

18 § Varan är felaktig om den

1. säljs i strid mot ett förbud som har meddelats med stöd av 27 eller 36 § produktsäkerhetslagen (2004:451) eller mot ett annat försäljningsförbud som har meddelats i författning eller av en myndighet väsentligen i syfte att förebygga att den som använder varan drabbas av ohälsa eller olycksfall eller för att annars hindra användning av en vara som inte är tillförlitlig från säkerhetssynpunkt, eller

2. är så bristfällig att dess användning medför påtaglig fara för liv eller hälsa. Lag (2008:492).

19 § Fel föreligger även om varan inte överensstämmer med sådana uppgifter om varans egenskaper eller användning som säljaren har lämnat vid marknadsföringen av varan eller annars före köpet.

Varan ska vidare anses felaktig, om den inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess egenskaper eller användning som någon annan än säljaren, i tidigare säljled eller för säljarens räkning, har lämnat vid marknadsföringen av varan eller annars före köpet.

Första och andra styckena gäller inte, om säljaren visar att uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt eller att uppgifterna inte har inverkat på köpet. Andra stycket gäller inte heller, om säljaren visar att han varken kände till eller borde ha känt till uppgifterna.

Varan är felaktig också om säljaren har underlåtit att efter föreläggande enligt produktsäkerhetslagen (2004:451) lämna säkerhetsinformation om varan eller underlåtit att lämna sådan information om varans egenskaper eller användning som säljaren enligt marknadsföringslagen (2008:486) har ålagts att lämna.

Detsamma gäller om föreläggandet eller åläggandet har meddelats varans tillverkare eller någon annan som i tidigare säljled tagit befattning med varan och säljaren har känt till eller borde ha känt till underlåtenheten att fullgöra föreläggandet eller åläggandet. En förutsättning för att varan ska anses felaktig enligt detta stycke är dock att underlåtenheten kan antas ha inverkat på köpet. Lag (2008:492).

20 § Frågan om varan är felaktig skall bedömas med hänsyn till dess beskaffenhet när den avlämnas. Säljaren svarar för fel som har funnits vid denna tidpunkt, även om felet visar sig först senare.

Om köparen underlåter att i rätt tid hämta eller ta emot en vara som hålls tillgänglig för hans räkning, svarar säljaren dock inte för försämring som inträder därefter och som beror enbart på varans egen beskaffenhet.

Uppkommer en försämring av varan efter avlämnandet, skall varan anses felaktig om försämringen är en följd av säljarens avtalsbrott.

20 a § Ett fel som visar sig inom sex månader efter det att varan avlämnades skall anses ha funnits vid avlämnandet, om inte annat visas eller detta är oförenligt med varans eller felets art.

Vid köp av byggnadsdelar som är avsedda att utgöra en huvudsaklig del av ett en- eller tvåbostadshus gäller vad som sägs i första stycket fel som visar sig inom två år efter avlämnandet. Lag (2004:553).

21 § Har säljaren eller någon annan för hans räkning genom en garanti eller liknande utfästelse åtagit sig att under en viss tid svara för varan eller en del därav eller för en egenskap hos varan, skall fel anses föreligga, om varan under den angivna tiden försämras i det avseende som utfästelsen omfattar.

Första stycket gäller inte, om det görs sannolikt att försämringen beror på en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse eller på vanvård, onormalt brukande eller något liknande förhållande på köparens sida.

21 a § Varan har ett rättsligt fel, om tredje man har äganderätt till varan eller har panträtt eller annan liknande rätt i den och det inte följer av avtalet att köparen skall överta varan med den begränsning som tredje mans rätt medför. Lag (2003:162).

Påföljder vid fel på varan

22 § Är varan felaktig enligt 16-21 §§, får köparen enligt 23, 24 och 26-29 §§ kräva avhjälpande, omleverans, prisavdrag eller ersättning för att avhjälpa felet eller häva köpet. Dessutom får han kräva skadestånd enligt 30-32 §§. Han får även hålla inne betalningen enligt 25 §. Lag (2003:162).

22 a § Har varan ett rättsligt fel enligt 21 a §, får köparen enligt 23 § första och andra styckena samt enligt 24 och 26-29 §§ kräva avhjälpande, omleverans, prisavdrag eller ersättning för att avhjälpa felet eller häva köpet. Dessutom får han kräva skadestånd enligt 30-32 §§. Han får även hålla inne betalningen enligt 25 §.

Utan hinder av 30 § första och andra styckena har köparen rätt till ersättning enligt 32 § för den skada han lider genom ett rättsligt fel som fanns vid köpet, om han varken kände till eller borde ha känt till felet.

Påföljder av ett rättsligt fel får även göras gällande, om tredje man påstår att han har en sådan rätt som avses i 21 a § och det finns sannolika skäl för påståendet. Lag (2003:162).

Reklamation

23 § Köparen får inte åberopa att varan är felaktig, om han inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet (reklamation).

Meddelande som lämnas inom två månader efter det att köparen märkt felet skall alltid anses ha lämnats i rätt tid. I fall som avses i 1 § andra stycket kan meddelande om felet i stället lämnas till näringsidkaren.

Har någon annan än säljaren åtagit sig att för dennes räkning avhjälpa fel i en vara, kan reklamationen i stället göras hos honom.

Reklamerar köparen inte inom tre år från det att han har tagit emot varan, förlorar han rätten att åberopa felet, om inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse.

Lag (2005:62).

24 § Utan hinder av 23 § får köparen åberopa att varan är felaktig, om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder eller om felet är sådant som avses i 18 §.

Rätt att hålla inne betalningen

25 § Köparen får hålla inne så mycket av betalningen som fordras för att ge honom säkerhet för hans krav på grund av att varan är felaktig.

Avhjälpan och omleverans

26 § Köparen har rätt att kräva att säljaren avhjälper felet eller företar omleverans, om detta kan ske utan oskälig kostnad för säljaren.

Vid bedömningen av om någon av påföljderna avhjälpande eller omleverans skulle medföra oskälig kostnad för säljaren skall särskild hänsyn tas till vilken betydelse felet har, vilket värde varan skulle ha haft om den varit felfri och om den andra påföljden skulle kunna fullgöras till väsentligt lägre kostnad för säljaren och utan väsentlig olägenhet för köparen.

Avhjälpande eller omleverans skall ske inom skälig tid efter det att köparen framställde sitt krav och utan kostnad eller väsentlig olägenhet för denne. Lag (2002:587).

27 § Kräver köparen en annan påföljd än avhjälpande eller omleverans, har säljaren trots detta rätt att på egen bekostnad vidta sådan åtgärd, om han efter det att reklamation har kommit honom tillhanda utan uppskov erbjuder sig att göra detta samt åtgärden kan ske inom skälig tid därefter och utan kostnad eller väsentlig olägenhet för köparen.

Säljaren får ej åberopa att han inte har beretts tillfälle att avhjälpa felet eller företa omleverans, om köparen har avhjälpt felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kunde krävas att köparen skulle avvakta avhjälpande eller omleverans från säljarens sida. Lag (2005:62).

Rätt till prisavdrag eller hävning

28 § Om avhjälpande eller omleverans inte kommer i fråga eller inte sker inom skälig tid efter reklamationen eller inte kan ske utan väsentlig olägenhet för köparen, får köparen kräva prisavdrag som svarar mot felet eller häva köpet enligt 29 §.

Köparen har vidare rätt till ersättning för vad det kostar att avhjälpa felet, till den del denna kostnad inte är oskäligt hög eller täcks genom att köparen erhåller ett prisavdrag.

Köparen har dock inte rätt till prisavdrag vid köp av begagnade varor på en auktion där köpare har möjlighet att personligen närvara vid försäljningen. Lag (2002:587).

29 § Köparen får häva köpet, om felet är av väsentlig betydelse för honom.

Skadestånd

30 § Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom att varan är felaktig, om inte säljaren visar att underlåtenheten att avlämna en felfri vara beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror underlåtenheten att avlämna en felfri vara på någon som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, är säljaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket. Detsamma gäller om felet beror på en leverantör som säljaren har anlitat eller någon annan i tidigare säljled.

Köparen har alltid rätt till ersättning om varan vid köpet avvek från vad säljaren särskilt utfäst.

31 § Säljarens skadeståndsskyldighet enligt 30 § omfattar även skada som på grund av fel på den sålda varan uppkommer på annan egendom som tillhör köparen eller någon medlem i hans hushåll och egendomen är avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Lag (2005:62).

Skadeståndets omfattning vid säljarens dröjsmål och vid fel på varan

32 § Skadestånd på grund av säljarens dröjsmål eller fel på varan

omfattar ersättning för utgifter, inkomstförlust, sådan prisskillnad som avses i 33 § samt annan förlust på grund av dröjsmålet eller felet.

Skadestånd enligt denna lag omfattar inte i andra fall än som avses i 31 § ersättning för förlust som köparen tillfogas genom skada på annat än den sålda varan.

Säljaren och köparen kan träffa avtal om att ersättning enligt första eller andra stycket inte skall omfatta förlust i näringsverksamhet.

Prisskillnad

33 § Har köpet hävts och köparen gjort ett täckningsköp till högre pris, omfattar skadeståndet ersättning för prisskillnaden mellan de båda köpen, om täckningsköpet gjorts med tillräcklig omsorg och inom skälig tid efter det att köpet hävdades. I annat fall omfattar, om gängse pris för en sådan vara som köpet avser vid tiden för hävningen överstiger priset enligt köpet, skadeståndet denna prisskillnad.

Jämkning av skadestånd

34 § Om skyldigheten att utge skadestånd på grund av säljarens dröjsmål eller fel på varan skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt. Härvid skall även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter på köparens sida, den skadeståndsskyldiges möjligheter att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.

Priset m.m.

Vilket pris köparen skall betala

35 § Om ett bestämt pris inte följer av avtalet, skall köparen betala vad som är skäligt med hänsyn till varans art och beskaffenhet, gängse pris vid tiden för köpet samt omständigheterna i övrigt.

Tidpunkten för betalningen

36 § Om tidpunkten för betalningen inte följer av avtalet skall köparen betala när säljaren kräver det, dock inte förrän varan hålls köparen till handa.

Avbeställning

37 § Om köparen avbeställer varan innan den har avlämnats, har säljaren inte rätt att hålla fast vid köpet och kräva betalning. I stället har han rätt till ersättning enligt 41 §.

Köparens dröjsmål

Vad som avses med dröjsmål

38 § Dröjsmål på köparens sida föreligger om priset inte betalas i rätt tid och detta inte beror på säljaren eller något förhållande på dennes sida.

Påföljder vid dröjsmål

39 § Vid dröjsmål på köparens sida får säljaren hålla inne varan enligt 5 §. Han får välja mellan att kräva att köparen betalar priset eller, enligt 40 §, häva köpet. Om säljaren häver köpet får han dessutom kräva skadestånd av köparen enligt 41 §.

Hävning

40 § Säljaren får häva köpet om köparens dröjsmål med betalningen utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Har säljaren förelagt köparen en bestämd tilläggstid för betalningen och är den inte oskäligt kort, får köpet även hävas om köparen inte betalar inom tilläggstiden. Medan tilläggstiden löper får säljaren häva köpet endast om köparen meddelar att han inte kommer att betala inom denna tid.

Har varan kommit i köparens besittning, får säljaren häva köpet endast om han har förbehållit sig rätt till detta eller om köparen avvisar varan. Sedan priset i sin helhet har betalats, får säljaren inte häva köpet.

Skadestånd

41 § Häver säljaren köpet eller avbeställer köparen varan enligt 37 § har säljaren rätt till ersättning för

1. särskilda kostnader som han har haft för att ingå och fullgöra avtalet till den del han inte kan tillgodogöra sig dessa på annat sätt,
2. särskilda kostnader till följd av hävningen eller avbeställningen, samt
3. förlust i övrigt med ett belopp som är skäligt med hänsyn till priset för varan, tidpunkten för hävningen eller avbeställningen, omfattningen av nedlagt arbete och omständigheterna i övrigt.

Säljaren får förbehålla sig en på förhand bestämd ersättning vid hävning eller avbeställning, om den är skälig med hänsyn till vad som normalt kan antas tillkomma en säljare som ersättning enligt första stycket.

Säljaren har inte rätt till ersättning enligt första eller andra stycket om köparen avbeställer en vara innan säljaren har accepterat ett anbud

som köparen har lämnat till säljaren. Säljaren har inte heller rätt till ersättning om köparen visar att dröjsmålet eller avbeställningen beror på lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsförmedlingen eller annat liknande hinder som köparen inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Gemensamma bestämmelser

Begränsning av skadan

42 § Den skadelidande parten skall vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada. Försummar han det, får han själv bära en motsvarande del av förlusten.

Verkningar av hävning och omleverans

43 § Om köpet hävs, bortfaller säljarens skyldighet att överlämna varan och köparens skyldighet att betala köpesumman.

I den mån köpet har fullgjorts får vardera parten kräva att motparten utan onödigt dröjsmål lämnar tillbaka vad han eller hon har tagit emot. Var och en får då hålla inne vad som tagits emot till dess att den andre ger ut vad som ska lämnas tillbaka samt betalar eller ställer godtagbar säkerhet för skadestånd och ränta som han eller hon kan vara skyldig att betala.

Om säljaren ska företa omleverans, får köparen hålla inne vad han eller hon har tagit emot till dess att omleverans sker.

Lag (2014:11).

44 § Hävs köpet, skall köparen ge ut den avkastning av varan som han har

fått samt betala skälig ersättning, om han har haft annan nytta av varan.

Om säljaren skall lämna tillbaka betalningen, skall han betala ränta från den dag han tog emot betalningen.

Bortfall av rätt till hävning och omleverans

45 § Köparen får häva köpet eller kräva omleverans endast om han kan lämna tillbaka varan väsentligen oförändrad och oförminskad.

Rätten att häva köpet eller kräva omleverans går dock inte förlorad, om

1. varan har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat genom sin egen beskaffenhet eller något annat förhållande som inte beror på köparen,
2. varan har förstörts, försämrats eller minskat till följd av en åtgärd som har varit behövlig för att undersöka om varan är felfri,
3. varan har använts av köparen för förutsatt bruk innan han insåg eller borde ha insett att det förelåg ett fel som ger honom rätt att häva köpet eller kräva omleverans.

Rätten att häva köpet eller kräva omleverans går inte heller förlorad, om köparen ersätter säljaren den minskning i varans värde som är en följd av att varan har försämrats eller minskat.

Anspråk mot näringsidkare i tidigare säljled

46 § Om säljaren är på obestånd, har upphört med sin näringsverksamhet eller inte kan anträffas, har köparen rätt att rikta anspråk på grund av fel på varan mot en näringsidkare i tidigare säljled som har överlåtit varan för vidareförsäljning.

Första stycket gäller endast i den utsträckning motsvarande anspråk på grund av felet hade kunnat göras gällande mot näringsidkaren i tidigare säljled av den som förvärvat varan från honom. Avtal som inskränker rätten att göra anspråk gällande får dock åberopas mot köparen endast om en sådan inskränkning med bindande verkan hade kunnat avtalas mellan denne och säljaren. Bristande reklamation i tidigare led är utan betydelse för köparens rätt.

Om köparen vill rikta anspråk enligt denna paragraf mot en näringsidkare i tidigare säljled, kan reklamation enligt 23 § göras hos denne eller hos säljaren. Har reklamation inte gjorts hos näringsidkaren i tidigare säljled, förlorar köparen sin rätt mot denne, om han inte underrättar näringsidkaren om sitt anspråk inom skälig tid efter det att han insett eller borde ha insett att han hade anledning att framställa anspråket.

Vissa meddelanden

47 § Har ett meddelande som köparen skall lämna säljaren eller någon annan enligt 15, 23, 26 eller 46 § avsänts på ett ändamålsenligt sätt, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Detsamma gäller ett sådant meddelande med föreläggande av tilläggstid som säljaren kan lämna köparen enligt 40 §.

Lagval

48 § Ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet skall tillämpas på avtalet gäller inte i fråga om köp enligt denna lag, om den lag som gäller med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och den lagen ger köparen ett bättre skydd. Lag (2002:587).

Förhållandet till säljarens borgenärer

49 § Köp enligt denna lag gäller mot säljarens borgenärer i och med avtalet. När köp inte avser en bestämd vara, blir köpet dock inte gällande mot borgenärerna förrän åtgärd har vidtagits genom avskiljande eller märkning av varan, anteckning om varan i en bokföringshandling eller på något annat sätt så att det framgår att varan är avsedd för köparen. Lag (2002:587).

Övergångsbestämmelser

1990:932

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Genom lagen upphävs konsumentköplagen (1973:877).

I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

2002:587

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2003:162

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2004:553

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005. Äldre föreskrifter tillämpas på avtal som har ingåtts dessförinnan.

2005:62

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2005.
2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2014:11

1. Denna lag träder i kraft den 13 juni 2014.
2. Äldre föreskrifter gäller för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

-END

KKrL - konsumentkreditlag (2010:1846)

SFS nr: 2010:1846

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Konsumentkreditlag (2010:1846)

Utfärdad: 2010-12-09

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:276

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller kredit som en näringsidkare lämnar eller erbjuder en konsument. Lagen gäller också kredit som lämnas eller erbjuds en konsument av någon annan än en näringsidkare, om krediten förmedlas av en näringsidkare som ombud för kreditgivaren.

Lagen innehåller också bestämmelser om vissa skyldigheter för kreditförmedlare (48 §).

2 § I lagen avses med

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,

kreditgivare: den som lämnar krediten eller övertar den ursprungliga kreditgivarens fordran,

kreditavtal: ett avtal om lån, kontokredit, betalningsanstånd eller liknande,

kontokredit: ett kreditavtal som innebär en fortlöpande rätt att utnyttja ett kreditutrymme,

kreditköp: ett köp av en vara eller tjänst som finansieras genom en kredit som lämnas av

– säljaren, eller

– annan kreditgivare, om det görs på grund av en överenskommelse mellan denne och säljaren eller om varan eller tjänsten anges i kreditavtalet,

kontantpris: det pris till vilket en vara eller tjänst vanligen erbjuds konsumenterna mot kontant betalning,

kreditkostnad: det sammanlagda beloppet av räntor, avgifter och andra kostnader som konsumenten ska betala med anledning av krediten, dock med undantag för notariatsavgifter,

kreditfordran: summan av kreditbeloppet och kreditkostnaden,

kreditränta: räntekostnaden per år för den vid varje tid obetalda delen av skulden angiven som en ränta,

effektiv ränta: kreditkostnaden angiven som en årlig ränta beräknad på kreditbeloppet, i förekommande fall med hänsyn tagen till att delbetalningar ska göras under den löpande kredittiden.

3 § Lagen gäller inte författningsreglerade lån som lämnas av statsmedel och inte heller lån som lämnas i pantbanksverksamhet enligt pantbankslagen (1995:1000).

4 § För en annan räntefri kredit än kontokredit som inte är förbunden med mer än en obetydlig avgift och som ska betalas tillbaka inom tre månader gäller inte bestämmelserna om information i 7–10 §§, om kreditprövning i 12 och 13 §§, om dokumentation av kreditavtalet i 14 §, om ångerrätt i 21–25 §§, om underrättelse vid en överlåtelse i 28 § andra stycket eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

För en räntefri kontokredit som inte är förbunden med mer än en obetydlig avgift och som ska betalas tillbaka inom tre månader gäller inte bestämmelserna om information i 7–10 §§ och 14 § andra och tredje styckena, om ångerrätt i 21–25 §§ eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

För en kontokredit som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader gäller inte bestämmelserna om information vid marknadsföring i 7 § andra stycket 4–6 och tredje stycket, om information i kreditavtalet i 14 § andra stycket, om ångerrätt i 21–25 §§, om betalning av skulden i förtid i 32–36 §§ eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

För en kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet gäller inte bestämmelserna om betalningsplan i 16 §, om ångerrätt i 21–25 §§ eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

För en kredit som lämnas av ett kreditinstitut eller värdepappersbolag för finansiering av ett avtal med institutet eller bolaget om köp av finansiella instrument gäller inte bestämmelserna om information i 8–10 §§ och 14 § andra och tredje styckena eller om uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid i 37 §.

5 § Ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen.

God kreditgivningssed

6 § Näringsidkaren ska i sitt förhållande till konsumenten iakttä god kreditgivningssed. Näringsidkaren ska därvid ta till vara konsumentens intressen med tillbörlig omsorg och ge de förklaringar som konsumenten behöver.

Information vid marknadsföring

7 § Näringsidkaren ska vid marknadsföring av kreditavtal, med angivande av ett representativt exempel, lämna information om den effektiva räntan för krediten.

Om någon annan räntesats eller sifferuppgift än den effektiva räntan anges i marknadsföringen, ska näringsidkaren dessutom, med angivande av ett representativt exempel, lämna information om

1. krediträntan, med angivande av om den är bunden eller rörlig,
2. avgifter och andra kostnader som utgör en del av kreditkostnaden,
3. kreditbeloppet,
4. kreditavtalets löptid,
5. det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten och storleken på avbetalningar, och
6. kontantpriset och den kontantinsats som krävs vid kreditköp.

Om konsumenten är skyldig att ingå ett avtal om en kompletterande tjänst till kreditavtalet, och kostnaderna för tjänsten inte kan fastställas i förväg, ska skyldigheten anges i marknadsföringen i anslutning till informationen om den effektiva räntan.

Informationen ska lämnas på ett klart, kortfattat och framträdande sätt.

Information innan ett kreditavtal ingås

8 § Näringsidkaren ska i rimlig tid innan ett kreditavtal ingås ge konsumenten information om

1. vilket slags kredit det rör sig om,
2. kreditgivarens och kreditförmedlarens namn, organisationsnummer och adress,
3. kreditbeloppet och villkoren för utnyttjandet av krediten,
4. kreditavtalets löptid,
5. varan eller tjänsten och dess kontantpris vid kreditköp,
6. krediträntan, villkoren för krediträntan med angivande av referensindex eller referensräntor samt tidpunkter, förfaranden och andra villkor för ändring av krediträntan,
7. den effektiva räntan, med angivande av ett representativt exempel, och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten,
8. avbetalningarnas storlek, antal och förfallotidpunkter samt den ordning enligt vilken betalningarna ska fördelas på krediter med olika krediträntor; om en betalning inte avräknas utan sparas eller investeras för konsumentens räkning, ska det anges,
9. avgifter med anledning av kreditavtalet och villkoren för ändring av avgifterna,
10. notariatsavgifter,
11. skyldighet att ingå ett avtal om en kompletterande tjänst till kreditavtalet,

12. dröjsmålsräntan och villkoren för ändring av den samt avgifter som ska betalas när avtalsförpliktelser inte fullgörs,
13. påföljder vid dröjsmål med betalning,
14. begärda säkerheter,
15. förekomst eller avsaknad av ångerrätt,
16. konsumentens rätt till förtidsbetalning samt kreditgivarens rätt till ränteskillnadsersättning och hur denna ersättning ska beräknas,
17. konsumentens rätt att få information om att en kredit inte beviljats,
18. konsumentens rätt att få ett utkast till ett kreditavtal, och
19. den tid under vilken erbjudandet gäller.

Informationen ska ges i formuläret ”Standardiserad europeisk konsumentkreditinformation”. Formuläret ska tillhandahållas konsumenten i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Om avtalet på konsumentens begäran ska ingås genom ett medel för distanskommunikation som inte tillåter att informationen ges i sådan form före avtalsslutet, ska näringsidkaren ge konsumenten informationen i denna form snarast efter det att avtalet har ingåtts. Informationen i formuläret ska begränsas till det som anges i första stycket.

Om konsumenten begär det, ska näringsidkaren utan kostnad ge honom eller henne ett utkast till ett kreditavtal.

Om det är fråga om kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, behöver näringsidkaren bara ge den information som anges i 7 § första stycket och andra stycket 1–4. Informationen ska lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

9 § I fråga om en kontokredit som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader behöver näringsidkaren bara lämna den information som anges i 8 § första stycket 1, 2, 4, 6, 9, 12, 17 och 19. Näringsidkaren ska därutöver lämna information om kreditbeloppet, den effektiva räntan med angivande av ett representativt exempel samt villkor och förfarandet för att säga upp kreditavtalet. Om avtalet innebär att konsumenten kan uppmanas att betala tillbaka hela den utestående krediten, ska information lämnas även om det.

Alla uppgifter ska vara lika framträdande men de behöver inte lämnas i ett särskilt formulär.

10 § Vid telefonförsäljning av en kredit tillämpas i stället för 8 § första stycket och 9 § första stycket det som föreskrivs i 3 kap. 4 § första stycket lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler. Den beskrivning av den finansiella tjänstens huvudsakliga egenskaper som ska ges enligt det stycket ska innehålla information om

1. kreditbeloppet och villkoren för utnyttjande av krediten,
2. kreditavtalets löptid,
3. varan eller tjänsten och dess kontantpris vid kreditköp,

4. krediträntan, villkoren för krediträntan med angivande av referensindex eller referensräntor samt tidpunkter, förfaranden och andra villkor för ändring av krediträntan,

5. den effektiva räntan, med angivande av ett representativt exempel, och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten, och

6. avbetalningarnas storlek, antal och förfallotidpunkter samt den ordning enligt vilken betalningarna ska fördelas på krediter med olika krediträntor.

Om det är fråga om en kredit som avses i 9 §, ska beskrivningen innehålla information om kreditbeloppet, krediträntan med villkor för den och angivande av referensindex eller referensräntor samt den effektiva räntan med angivande av ett representativt exempel. Om avtalet innebär att konsumenten kan uppmanas att betala tillbaka hela den utestående krediten, ska också det anges. Lag (2014:17).

Påföljd vid utebliven information

11 § Om information som anges i 7–10 §§ inte lämnas, ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas med undantag av bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket den lagen.

Kreditprovning

12 § Näringsidkaren ska pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtar sig enligt kreditavtalet. Kreditprovningen ska grundas på tillräckliga

uppgifter om konsumentens ekonomiska förhållanden. Krediten får beviljas endast om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra sitt åtagande.

Vid en ökning av krediten som är väsentlig ska en ny kreditprövning göras.

13 § Beviljas inte krediten, ska näringsidkaren underrätta konsumenten om orsaken till det. Beror det på uppgifter som härrör från en extern databas, ska konsumenten snarast och utan kostnad underrättas om uppgifterna och vilken databas som använts.

Dokumentation av kreditavtalet

14 § Näringsidkaren ska dokumentera kreditavtalet genom att nedteckna avtalet i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

Dokumentet ska, förutom avtalsvillkoren, innehålla de uppgifter som anges i 8 § första stycket 1–6, 8–10, 12–14 och 16.

Dokumentet ska därutöver innehålla uppgifter om

1. konsumentens namn, personnummer och adress,
2. den effektiva räntan med de antaganden som ligger till grund för beräkningen av räntan samt det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten,
3. konsumentens rätt att få en betalningsplan,
4. begärda försäkringar,
5. förekomst eller avsaknad av ångerrätt, ångerfristens längd och andra villkor för utövande av ångerrätten, inbegripet

skyldigheten att betala kapital och ränta, samt räntebeloppet per dag,

6. konsumentens rätt att framställa invändningar enligt 29 § vid kreditköp,

7. förfarandet för att säga upp kreditavtalet,

8. vilka möjligheter som finns att få en tvist med näringsidkaren prövad utanför domstol och hur konsumenten i så fall ska gå till väga, och

9. tillsynsmyndigheten med angivande av adress.

Uppgifterna ska lämnas på ett klart och kortfattat sätt.

Konsumenten ska utan kostnad få en kopia av dokumentet.

15 § I fråga om en kontokredit som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom tre månader ska det i 14 § avsedda dokumentet, förutom avtalsvillkoren, innehålla de uppgifter som anges i 8 § första stycket 1–4 och 6. Dokumentet ska därutöver innehålla uppgifter om konsumentens namn, personnummer och adress, den effektiva räntan med de antaganden som ligger till grund för beräkningen av räntan och det sammanlagda belopp som ska betalas av konsumenten, förfarandet för att säga upp kreditavtalet samt avgifter och villkoren för ändring av avgifterna. Om avtalet innebär att konsumenten kan uppmanas att betala tillbaka hela den utestående krediten, ska också det anges.

Betalningsplan

16 § Konsumenten har rätt att utan kostnad få en sammanställning som visar när kapital, ränta och avgifter ska betalas. Om räntan inte är bunden eller om avgifter kan ändras,

ska sammanställningen innehålla en upplysning om att den gäller till dess att räntan eller avgifterna ändras.

Ränta och avgifter

17 § Räntesatsen får ändras endast om det har avtalats.

Räntesatsen får ändras till konsumentens nackdel endast i den utsträckning som det motiveras av kreditpolitiska beslut, ökade upplåningskostnader för kreditgivaren eller andra kostnadsökningar som kreditgivaren inte skäligen kunde förutse när avtalet ingicks. Vid kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet med en sammanlagd löptid om minst 30 år och med en ränta som är bunden under viss del av avtalstiden, minst tre månader, har dock kreditgivaren, om det finns förbehåll om det i avtalet, rätt att vid utgången av en sådan del av avtalstiden ändra räntan så att den motsvarar den ränta som kreditgivaren vid den tidpunkten allmänt tillämpar för nya krediter av motsvarande slag.

Utan hinder av andra stycket får räntesatsen ändras på visst sätt i anslutning till ändringar i en referensränta som kreditgivaren inte har något betydande inflytande över. Ett avtalsvillkor om detta får förenas med ett undantag om att räntesatsen under särskilda förutsättningar ska ändras mer eller mindre än som följer av anknytningen till referensräntan. Undantaget ska bestämmas så att det inte blir mindre förmånligt för konsumenten än för kreditgivaren. Det ska uppfylla kraven i andra stycket.

Kreditgivaren är skyldig att tillämpa ett avtalsvillkor om ränteändringar på samma sätt till konsumentens förmån som till hans eller hennes nackdel.

18 § Kredittagaren är skyldig att, utöver eller i stället för ränta, betala särskild ersättning för krediten (avgift) endast om det har avtalats och om sådan ersättning avser kostnader som kreditgivaren har för krediten. Om kostnader kan särskiljas, får avgift tas ut särskilt för varje sådan kostnad.

Avgifter för krediten får ändras till konsumentens nackdel endast om det har avtalats och i den utsträckning som det motiveras av ökning av de kostnader som ska täckas av avgifterna.

19 § Kreditgivaren ska underrätta konsumenten om en ränteändring innan den börjar gälla. Underrättelsen ska lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. I fråga om kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, får kreditgivaren i stället underrätta konsumenten om en ränteändring genom annonsering i dagspress. Sker underrättelsen genom annonsering, ska konsumenten underrättas personligen senast i samband med nästa avisering eller kontoutdrag.

Beror en ränteändring enbart på en ändring i en referensränta som kreditgivaren inte har något bestämmande inflytande över, får konsumenten i stället underrättas periodvis, under förutsättning att parterna har avtalat om det och den nya referensräntan har offentliggjorts och är tillgänglig hos kreditgivaren.

Kontoutdrag och underrättelser vid kontokrediter

20 § Vid kontokrediter ska kreditgivaren regelbundet tillhandahålla konsumenten kontoutdrag. Ett kontoutdrag ska

innehålla uppgift om

1. vilken period det avser,
2. föregående kontoutdrags utgående datum och saldo,
3. uttag och datum för uttagen,
4. betalningar och datum för betalningarna,
5. det nya saldot,
6. den kreditränta och de avgifter som tillämpats för perioden,
och
7. det belopp som konsumenten är skyldig att betala.

Kreditgivaren ska underrätta konsumenten om en avgiftshöjning innan den börjar gälla.

Om det enligt avtalet är möjligt för konsumenten att överskrida en kreditgräns, ska kreditgivaren regelbundet underrätta konsumenten om krediträntan och villkoren för krediträntan med angivande av referensindex eller referensräntor samt avgifter och villkoren för ändring av avgifterna. Har överskridandet varat i en månad, ska kreditgivaren snarast underrätta konsumenten om den överskjutande skulden och krediträntan på den skulden samt om avgift eller dröjsmålsränta på grund av överskridandet.

Kontoutdrag enligt första stycket och underrättelser enligt andra och tredje styckena ska lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

Konsumentens ångerrätt

21 § Konsumenten har rätt att frånträda kreditavtalet (ångerrätt) genom att till kreditgivaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 22 § (ångerfrist).

22 § Ångerfristen börjar löpa den dag då kreditavtalet ingås, dock tidigast den dag då dokumentationen enligt 14 § kommer konsumenten till handa.

23 § Har konsumenten i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt lämnat eller sänt ett meddelande om att han eller hon frånträder kreditavtalet, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram.

24 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, ska han eller hon snarast och senast inom 30 dagar från den dag då konsumenten lämnade eller sände sitt meddelande betala tillbaka det belopp som erhöles från kreditgivaren, med tillägg för upplupen ränta på beloppet. Räntan ska utgå från och med den dag då konsumenten fick tillgång till krediten till och med den dag då den återbetalas. Om kreditgivaren med anledning av kreditavtalet har betalat en avgift till det allmänna som inte återbetalas, är konsumenten skyldig att ersätta kreditgivaren för denna.

Kreditgivaren ska snarast och senast inom 30 dagar från den dag då kreditgivaren tog emot konsumentens meddelande om att kreditavtalet frånträds betala tillbaka de avgifter som konsumenten har betalat med anledning av krediten.

25 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och det med anledning av kreditavtalet har ingåtts ett anknytande avtal om tjänster som tillhandahålls av kreditgivaren eller av någon annan på

grund av en överenskommelse mellan denne och kreditgivaren, ska det anknytande avtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

Kontantinsats vid kreditköp

26 § Vid kreditköp av en vara ska säljaren ta ut en kontantinsats av köparen i enlighet med god kreditgivningssed. Kontantinsatsen ska motsvara minst 20 procent av varans kontantpris, om inte särskilda förhållanden föranleder annat.

Som kontantinsats anses inte betalning med medel som köparen får låna av säljaren eller av någon annan kreditgivare på grund av en överenskommelse mellan denne och säljaren.

27 § Om en näringsidkare för sin egen eller någon annans räkning säljer en vara utan att iaktta 26 §, ska det anses utgöra en åtgärd i strid mot 5 § marknadsföringslagen (2008:486).

Konsumentens rättigheter vid överlåtelse av fordran

28 § Om kreditgivaren har överlåtit sina rättigheter enligt kreditavtalet, får konsumenten mot den nye kreditgivaren göra samma invändningar som han eller hon vid överlåtelsen kunde göra mot överlåtaren. Detsamma gäller när kreditgivaren har pantsatt sina rättigheter enligt kreditavtalet.

Överlåtaren ska underrätta konsumenten om överlåtelsen, om inte överlåtaren har åtagit sig att även fortsättningsvis fullgöra de skyldigheter som följer av kreditavtalet.

Köparens rätt att framställa invändningar vid kreditköp

29 § Vid kreditköp får köparen mot kreditgivarens krav på betalning framställa samma invändningar på grund av köpet som han eller hon kan göra mot säljaren. Köparen får också invända att han eller hon har betalat till säljaren eller har en överenskommelse med denne. Detta gäller dock inte om köparen visste att säljaren saknade rätt att ta emot betalningen eller ingå överenskommelsen och inte heller om köparen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet underlät att skaffa sig kunskap om detta.

Om köparen på grund av köpet har anspråk på återbetalning, skadestånd eller annan penningprestation, svarar kreditgivaren lika med säljaren för att anspråket fullgörs. Kreditgivaren är dock inte skyldig att betala mer än vad som har mottagits av köparen med anledning av krediten.

Förbud mot löpande fordringshandlingar vid kreditköp

30 § Vid kreditköp får kreditgivaren inte ta emot en av köparen ingången växelförbindelse som avser en fordran på grund av kreditköpet. Kreditgivaren får inte heller till bevis för sin fordran ta emot ett av köparen utfärdat löpande skuldebrev eller någon annan av denne ingången skuldförbindelse som är av ett sådant slag att köparens rätt att framställa invändningar på grund av köpet inskränks om skuldförbindelsen överläts eller pantsätts till en borgenär som är i god tro.

Första stycket första meningen gäller inte egna växlar som är utställda av banker.

Den som uppsåtligen bryter mot förbud enligt denna paragraf döms till böter.

Förbud mot viss avräkning

31 § Belopp som konsumenten erlägger för avräkning på viss fordran på grund av krediten får kreditgivaren inte först avräkna på annan fordran.

Betalning av skulden i förtid

32 § Konsumenten har rätt att betala sin skuld till kreditgivaren före den avtalade förfallotiden. Om skulden betalas i förtid, har kreditgivaren rätt till ersättning i den omfattning som anges i 36 §.

33 § Kreditgivaren har rätt att få betalning i förtid endast om det har gjorts förbehåll om detta i avtalet och

1. konsumenten sedan mer än en månad är i dröjsmål med betalning av ett belopp som överstiger tio procent av kreditfordran,
2. konsumenten sedan mer än en månad är i dröjsmål med betalning av ett belopp som överstiger fem procent av kreditfordran och dröjsmålet avser två eller flera poster som förfallit vid olika tidpunkter,
3. konsumenten på något annat sätt är i väsentligt dröjsmål med betalning,
4. säkerhet som ställts för krediten har avsevärt försämrats, eller
5. det står klart att konsumenten genom att avvika, skaffa undan egendom eller förfara på något annat sätt undandrar sig att betala sin skuld.

Om säkerhet som ställts för krediten utgörs av förbehåll om

återtaganderätt, har kreditgivaren rätt till betalning i förtid på grund av försämrad säkerhet endast om konsumenten uppsåtligt eller genom grov vårdslöshet har orsakat att säkerheten avsevärt försämrats.

Om en kredit är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, har kreditgivaren rätt till betalning i förtid på grund av försämrad säkerhet endast om säkerheten har avsevärt försämrats till följd av någon annan orsak än en allmän prisnedgång på den relevanta marknaden.

I fråga om kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet och räntan för krediten är bunden för hela eller en del av avtalstiden, dock minst tre månader, har kreditgivaren trots första–tredje styckena rätt att få betalning i förtid på den dag då den tid för vilken räntan är bunden löper ut. Detta gäller dock endast om det har gjorts förbehåll om det i avtalet och det finns synnerliga skäl. Lag (2014:201).

34 § Om kreditgivaren vill få betalt i förtid enligt 33 § första stycket 1–3 eller fjärde stycket, gäller en uppsägningstid av minst fyra veckor räknat från den tidpunkt då kreditgivaren sänder ett meddelande om uppsägningen i rekommenderat brev till konsumenten under dennes vanliga adress eller uppsägningen utan en sådan åtgärd kommer konsumenten till handa.

Om kreditgivaren har krävt betalning i förtid enligt 33 § första stycket 1–3, är konsumenten ändå inte skyldig att betala i förtid, om han eller hon före utgången av uppsägningstiden betalar det belopp som förfallit jämte

dröjsmålsränta. Detsamma gäller om konsumenten vid uppsägning enligt 33 § första stycket 4 eller 5 eller enligt andra eller tredje stycket i samma paragraf genast efter uppsägningen eller inom medgiven uppsägningstid ställer godtagbar säkerhet för fordran.

Om konsumenten tidigare med stöd av andra stycket har befriats från skyldigheten att betala skulden i förtid, gäller inte det stycket. Lag (2014:201).

35 § Utan hinder av 33 § första stycket 4 får kreditgivaren åberopa föreskrifter i annan lag om rätt till betalning i förtid på grund av att en säkerhet som ställts för krediten har försämrats.

36 § Vid förtidsbetalning enligt 32–35 §§ ska konsumenten betala ränta och andra kostnader för krediten för tiden fram till förtidsbetalningen men inte för tiden därefter. När kreditgivarens fordran beräknas ska de grunder som står i överensstämmelse med god kreditgivningssed tillämpas.

Kreditgivaren får inte tillgodoräkna sig någon ersättning för att skulden betalas i förtid. Om krediträntan är bunden när förtidsbetalningen sker, har kreditgivaren dock rätt att ta ut ränteskillnadsersättning av kredittagaren för den tid som återstår, om förbehåll har gjorts om detta och i den utsträckning som det överensstämmer med god kreditgivningssed.

Ränteskillnadsersättningen får

1. för kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller liknande rätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet högst motsvara skillnaden mellan räntan på krediten

och den ränta som vid betalningstillfället i allmänhet gäller för bostadsobligationer med en löptid som motsvarar återstående räntebindningstid ökad med en procentenhet, och

2. för annan kredit högst motsvara en procent av det förtidsbetalade beloppet eller, om det vid tidpunkten för förtidsbetalningen är kortare tid än ett år kvar av kreditavtalets löptid, en halv procent av det förtidsbetalade beloppet. Ersättningen får dock inte vara större än det belopp som konsumenten skulle ha betalat i ränta under den återstående löptiden enligt kreditavtalet.

Ränteskillnadsersättning får inte tas ut för den del av räntan som motsvaras av en kreditgarantiavgift, när statlig kreditgaranti har lämnats och avgift tas ut för garantin.

Ersättning får inte heller tas ut vid en betalning av en kontokredit eller vid en betalning från en försäkring som garanterar återbetalning av krediten.

Om kreditgivaren utnyttjar en rätt att återta varan enligt 38 §, tillämpas 40 och 41 §§ vid den uppgörelse som då ska ske mellan parterna. Lag (2014:201).

Uppsägning av kreditavtal med obestämd löptid

37 § Konsumenten får när som helst säga upp ett kreditavtal med obestämd löptid. Om någon uppsägningstid inte har avtalats, upphör avtalet att gälla omedelbart. Om en uppsägningstid har avtalats, upphör avtalet att gälla den dag då uppsägningstiden löper ut. Uppsägningstiden får inte vara längre än en månad.

Kreditgivaren får säga upp ett kreditavtal med obestämd löptid endast om det har avtalats. Uppsägningstiden ska vara minst två månader. Har konsumenten inte utnyttjat krediten, får kreditgivaren säga upp kreditavtalet att upphöra omedelbart, om

det har avtalats och är skäligt. Konsumenten ska innan han eller hon förlorar rätten till krediten underrättas om uppsägningen och om skälen för den. Om det finns särskilda skäl, får underrättelse i stället lämnas omedelbart därefter.

En uppsägning eller en underrättelse enligt andra stycket ska lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten.

Återtaganderätt vid kreditköp av vara

38 § Med förbehåll om återtaganderätt avses ett avtalsvillkor som ger kreditgivaren möjlighet att återta en vara, om köparen inte fullgör sin del av kreditköpsavtalet.

Ett förbehåll om återtaganderätt får göras gällande endast under förutsättning

1. att säljaren har gjort förbehållet i samband med köpet för att trygga sin rätt till betalning, samt
2. att den tidpunkt har inträtt då konsumenten enligt 33 och 34 §§ ska fullgöra sin skyldighet att betala i förtid.

Om köparen, innan varan återtas, betalar vad som förfallit till betalning jämte dröjsmålsränta och kostnader enligt de grunder som anges i 40 § tredje–femte styckena, får kreditgivaren inte återta varan på grund av dröjsmål med betalningen. Grundas återtaganderätten på att säkerhet för krediten har försämrats eller att köparen undandrar sig att betala sin skuld, får kreditgivaren inte återta varan om köparen innan varan återtas ställer godtagbar säkerhet för fordran.

39 § Använder näringsidkare förbehåll om återtagande vid försäljning av en vara som med hänsyn till sin beskaffenhet

eller sitt värde eller på grund av förhållandena på marknaden inte är lämpad som kreditsäkerhet, kan näringsidkaren förbjudas att i framtiden i liknande fall använda sådana förbehåll. I fråga om förbud gäller i övrigt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Uppgörelse när en vara återtas

40 § Om kreditgivaren vill utnyttja en rätt att återta varan, ska avräkning göras mellan kreditgivaren och köparen.

Vid avräkningen ska köparen tillgodoräknas varans värde vid återtagandet. Värdet beräknas efter vad kreditgivaren kan antas få ut genom att på lämpligt sätt sälja varan.

Kreditgivaren får tillgodoräkna sig den obetalda delen av kreditfordran efter avräkning enligt 36 § samt i förekommande fall dröjsmålsränta, dock inte enligt högre räntesats än som anges i 6 § räntelagen (1975:635).

Kreditgivaren får dessutom tillgodoräkna sig ersättning för utökningsavgift, skälig kostnad för transport av varan samt utgift för inställelse vid förrättning för återtagande, om kreditgivaren har behövt inställa sig för att tillvarata sin rätt. När ersättning bestäms för utgift för inställelse tillämpas bestämmelserna om beräkning av ersättning av allmänna medel till vittne.

I mål om handräckning för återtagande får kreditgivaren tillgodoräkna sig även skälig ersättning för eget arbete med anledning av målet samt arvode till ombud eller biträde.

41 § Om köparen vid avräkningen tillgodoräknas ett större belopp än kreditgivaren, får varan återtas endast om kreditgivaren betalar mellanskillnaden till köparen eller, när

varan värderats av Kronofogdemyndigheten, nedsätter mellanskillnaden hos myndigheten.

Har kreditgivaren för att kunna återta varan varit tvungen att betala en skuld som köparen har, får kreditgivaren när första stycket tillämpas avräkna sådan betalning mot mellanskillnad till köparens förmån. Detsamma gäller om kreditgivaren för att varan efter återtagande ska kunna användas på avsett sätt har varit tvungen att betala en sådan skuld.

Tillgodoräknas kreditgivaren ett större belopp än köparen, får kreditgivaren inte kräva ut mellanskillnaden (restskulden) i annat fall än då varan har minskat väsentligt i värde genom att köparen vanvårdat varan.

Återlösande av en vara som återtagits

42 § Köparen får inom fjorton dagar återlösa en vara som har återtagits. Vill köparen återlösa varan, ska han eller hon betala kreditgivaren varans värde vid återtagandet samt den restskuld som kan finnas enligt avräkningen.

Handräckning för återtagande av vara, m.m.

43 § Kreditgivaren får hos Kronofogdemyndigheten söka handräckning för att återta varan under förutsättning att det rörande kreditköpet i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för köparen har dokumenterats uppgifter om förbehållet om återtaganderätt, kontantpriset, kreditbeloppet, kreditavtalets löptid, kreditfordran och tidpunkterna för betalning. Dokumentet ska ha undertecknats av köparen eller signerats av denne med en sådan avancerad elektronisk signatur som avses i 2 § lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer.

En ansökan om handräckning ska göras skriftligen. Det ska anges i ansökan hur stor del av kreditfordran som är obetald. Om kreditgivaren gör anspråk på dröjsmålsränta, ska det också uppges i ansökan vad kreditgivaren fordrar i den delen. En styrkt kopia av det dokument som anges i första stycket ska fogas till ansökan. Lag (2012:69).

44 § Handräckning får beviljas endast om det är uppenbart att de förutsättningar för återtagande som anges i 38 § andra och tredje styckena föreligger.

Om ett förbehåll om återtaganderätt har använts i strid mot förbud enligt 39 §, får handräckning inte beviljas.

Handräckning eller verkställighet av dom, varigenom köparen har förpliktats att lämna tillbaka en vara som har sålts med förbehåll om återtaganderätt, får inte beviljas i fråga om sådana varor som enligt 5 kap. 1–3 §§ utsökningsbalken ska undantas från utmätning.

45 § I fråga om handräckning och verkställighet av dom, som anges i 44 § tredje stycket, tillämpas i övrigt 12 § andra och tredje styckena samt 15–18 §§ lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl., varvid hänvisningen i 16 § tredje stycket till 10 § första stycket ska avse 41 § första stycket denna lag.

Förbud mot utmätning

46 § En vara som har sålts med förbehåll om återtaganderätt får inte utmätas för en fordran som grundar sig på kreditköpet.

Lagval

47 § Ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska tillämpas på kreditavtalet gäller inte i fråga om regler om kreditavtal, om den lag som gäller med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd.

Vissa skyldigheter för kreditförmedlare

48 § En näringsidkare som, utan att vara kreditgivare och mot ersättning, erbjuder ett kreditavtal, bistår en konsument innan ett kreditavtal ingås eller ingår ett kreditavtal som ombud för kreditgivaren (kreditförmedlare) ska vid marknadsföring som riktas mot konsumenter lämna information om huruvida förmedlingen sker i samarbete med viss kreditgivare eller är oberoende.

Kreditförmedlaren ska informera konsumenten om avgifter som konsumenten ska betala till kreditförmedlaren för dennes tjänster. Sådana avgifter får tas ut endast om informationen har getts samt kreditförmedlaren och konsumenten innan kreditavtalet ingås har avtalat om det i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Kreditförmedlaren ska också informera kreditgivaren om avgifterna.

Om informationen inte lämnas, ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas med undantag av bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Den information som ska lämnas till konsumenten ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

Tillsyn

49 § Konsumentverket utövar tillsyn över att denna lag följs. Verkets tillsyn omfattar dock inte Sveriges riksbank, verksamhet som står under tillsyn av Finansinspektionen eller verksamhet hos Kronofogdemyndigheten. Med verksamhet som står under tillsyn av Finansinspektionen avses inte verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn enligt lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter.

Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt. Lag (2014:276).

50 § För tillsynen har Konsumentverket eller den som verket förordnar rätt att företa inspektion hos näringsidkare som bedriver varuförsäljning eller som i sin yrkesmässiga verksamhet lämnar, förmedlar eller övertar kredit som avses i denna lag och att ta del av samtliga handlingar som behövs för tillsynen. Näringsidkaren ska lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen.

Om en näringsidkare inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar i ett sådant fall som avses i första stycket, får Konsumentverket förelägga näringsidkaren att fullgöra sin skyldighet. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

51 § Om näringsidkaren inte följer 12 §, får Konsumentverket meddela näringsidkaren en varning. En varning ska förenas med en sanktionsavgift, om överträdelsen inte är ringa. Avgiften tillfaller staten.

Om näringsidkaren tidigare har meddelats en varning eller om överträdelsen är särskilt allvarlig, får Konsumentverket förelägga näringsidkaren att upphöra med att lämna krediter. Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Vid bedömningen av om en överträdelse är särskilt allvarlig ska särskild hänsyn tas till om näringsidkaren vid upprepade tillfällen har brustit i sin skyldighet enligt 12 § och om bristerna är systematiska. Lag (2014:83).

52 § Sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst femtusen kronor och högst tio miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under näringsidkarens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

När avgiftens storlek bestäms ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse är som föranlett varningen.

Avgiften får efterges helt eller delvis, om det finns särskilda skäl. Lag (2014:83).

53 § Sanktionsavgiften ska betalas till Konsumentverket inom trettio dagar från det att beslutet vann laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket, ska Konsumentverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet ske enligt utsökningsbalken.

Avgiften faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet vann laga kraft. Lag (2014:83).

Överklagande

54 § Konsumentverkets beslut enligt 50 § andra stycket, 51 och 52 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Andra beslut av Konsumentverket enligt 50 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2014:83).

Övergångsbestämmelser

2010:1846

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011, då konsumentkreditlagen (1992:830) ska upphöra att gälla.

2. I fråga om kreditavtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller den upphävda lagen. För kreditavtal med obestämd löptid gäller dock 19, 20, 28 och 37 §§ från ikraftträdandet.

2014:83

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2014.

2. De nya bestämmelserna tillämpas endast vid brister i kreditprövningen för krediter som har beviljats efter ikraftträdandet.

2014:201

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

2. De nya bestämmelserna gäller även för kreditavtal som har ingåtts före ikraftträdandet. För kreditavtal med en

kreditränta som är bunden vid ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser om ränteskillnadsersättning till dess räntebindningstiden löper ut.

-END

KL - konkurrenslagen (2008:579)

SFS nr: 2008:579

Departement/

myndighet: Näringsdepartementet RS N

Rubrik: Konkurrenslag (2008:579)

Utfärdad: 2008-06-18

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:402

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål m.m.

1 § Denna lag har till ändamål att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.

2 § Lagen är inte tillämplig på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.

3 § I rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget och rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer finns bestämmelser av betydelse för tillämpningen av denna lag.

4 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilka domstolar och andra myndigheter som är konkurrensmyndigheter enligt rådets

förordning (EG) nr 1/2003, om det inte följer av denna lag.

Definitioner

5 § I denna lag avses med företag en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.

6 § Det som i lagen sägs om avtal ska tillämpas även på

1. beslut av en sammanslutning av företag, och
2. samordnade förfaranden av företag.

7 § Med primär lantbruksförening avses i denna lag en ekonomisk förening vars medlemmar är enskilda lantbrukare eller andra företag som bedriver jordbruk, trädgårdsverksamhet eller skogsbruk. Om sammanslutningar av sådana företag är medlemmar i föreningen, anses den dock vara primär lantbruksförening endast om sammanslutningarna bara utgörs av lokala sammanslutningar av företag med verksamhet av angivet slag.

I lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (2008:579) finns bestämmelser om vad som avses med sådana produkter.

8 § Med taxiföretag avses i denna lag ett företag som tillhandahåller eller utför taxitjänster eller därmed jämförbara transporttjänster.

Med beställningscentral avses en gemensam eller fristående funktion som tar emot beställningar och fördelar

transportuppdrag mellan taxiföretag. Funktionen kan även utföra sådan verksamhet som har samband därmed.

9 § En företagskoncentration enligt denna lag ska anses uppstå om kontrollen av företag varaktigt förändras till följd av

1. att två eller flera tidigare självständiga företag slås samman, eller

2. att antingen en eller flera personer, som redan kontrollerar minst ett företag, eller också ett eller flera företag genom förvärv av värdepapper eller tillgångar, genom avtal eller på annat sätt direkt eller indirekt får kontroll över ett eller flera företag eller delar därav.

Bildandet av ett gemensamt företag som på varaktig basis fyller en självständig ekonomisk enhets samtliga funktioner utgör en företagskoncentration enligt första stycket 2.

Lagens disposition

10 § Lagen innehåller bestämmelser om

- förbjudna konkurrensbegränsningar (2 kap.),
- åtgärder mot konkurrensbegränsningar (3 kap.),
- företagskoncentrationer (4 kap.),
- utredning av konkurrensärenden (5 kap.),
- vite (6 kap.),
- överklagande (7 kap.), och

- handläggningen i domstol (8 kap.).

2 kap. Förbjudna konkurrensbegränsningar

Konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

1 § Sådana avtal mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt är förbjudna, om inte annat följer av denna lag.

Detta gäller särskilt sådana avtal som innebär att

1. inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
2. produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
3. marknader eller inköpskällor delas upp,
4. olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
5. det ställs som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

2 § Förbudet i 1 § gäller inte för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,
2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,
3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och
4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

3 § Från förbudet i 1 § gäller undantag för sådana grupper av avtal (gruppundantag) som avses i

1. lagen (2008:580) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om viss taxisamverkan,
2. lagen (2008:581) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal,
3. lagen (2008:582) om gruppundantag för konkurrensbegränsande specialiseringsavtal,
4. lagen (2008:583) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om forskning och utveckling,
5. lagen (2008:584) om gruppundantag för vertikala konkurrensbegränsande avtal inom motorfordonssektorn,
6. lagen (2008:585) om gruppundantag för vissa konkurrensbegränsande avtal inom försäkringssektorn, och

7. lagen (2008:586) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring.

Om ett enskilt avtal enligt lag som sägs i första stycket är undantaget från förbudet i 1 § men avtalet har följder som är oförenliga med 2 §, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundantaget.

4 § Förbudet i 1 § gäller inte för sådana avtal inom en primär lantbruksförening eller dess dotterföretag som avser samverkan mellan föreningens medlemmar om

1. produktion, insamling, förädling, försäljning eller därmed sammanhängande verksamhet såsom användandet av gemensamma anläggningar, lagring, beredning, distribution eller marknadsföring i fråga om jordbruksprodukter, trädgårdsprodukter eller skogsprodukter, eller

2. inköp av varor eller tjänster för sådan verksamhet som avses i 1.

Första stycket gäller dock inte avtal som har till syfte eller ger till resultat

1. att en medlems fria rörlighet på marknaden förhindras eller försvåras

a) i fråga om valet av avnämare eller leverantör,

b) i fråga om möjligheten att lämna föreningen, eller

c) i annat avseende av motsvarande betydelse, eller

2. att försäljningspriser direkt eller indirekt fastställs på varor när försäljningen sker direkt mellan medlemmen och tredje

man.

5 § Förbudet i 1 § gäller inte för ett skriftligt avtal mellan taxiföretag eller mellan en beställningscentral och taxiföretag om avtalet

1. avser gemensam transportverksamhet genom samverkan i en beställningscentral eller på något annat sätt i syfte att uppnå effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar,
2. behövs för att tillgodose det samhällsliga intresset av tillgång till taxiservice, och
3. omfattar högst 40 taxifordon.

Undantag enligt första stycket gäller inte

1. till den del samarbetet avser förfarande eller villkor som innebär eller omfattar

a) fastställande av gemensamma priser,

b) uppdelning av marknader,

c) en uppsägningstid för anslutet taxiföretag som överstiger sex månader från uppsägningstillfället eller, i fråga om en ekonomisk förening, villkor att uppsägning inte får göras förrän tidigast efter sex månader eller längre tid från inträdet, eller

d) förbud för anslutet taxiföretag att efter avtalstidens utgång konkurrera med den gemensamma transportverksamheten, och

2. till den del det är uppenbart att syftet med den gemensamma transportverksamheten eller intresset av tillgång till

taxiservice enligt första stycket 1 och 2 kan tillgodoses utan att samarbetet omfattar ett sådant förfarande eller villkor som avses i 1.

Ogiltighet

6 § Avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 1 § är ogiltiga.

Företags missbruk av en dominerande ställning

7 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning på marknaden är förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

1. direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,
2. begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
3. tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
4. ställa som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Åläggande

1 § Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms. Lag (2010:642).

2 § Om Konkurrensverket i ett visst fall beslutar att inte meddela ett åläggande enligt 1 §, får Marknadsdomstolen göra det på talan av ett företag som berörs av överträdelsen. En sådan talerätt gäller dock inte i de fall verket har tillämpat artikel 13 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

3 § Om det finns särskilda skäl, får ett åläggande enligt 1 § meddelas för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts. Marknadsdomstolen får meddela ett sådant åläggande bara sedan rättegång inletts.

Åtagande från företag

4 § Har fråga uppkommit om ett företag överträder något av förbudet i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,

2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller

3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna har lämnat.

Lag (2010:642).

Konkurrensskadeavgift

5 § Stockholms tingsrätt får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (konkurrensskadeavgift), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket väcker talan om konkurrensskadeavgift mot ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till stämningsansökan. Lag (2010:642).

6 § Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Om talan riktas mot flera företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

7 § Konkurrensskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § eller ett förbud enligt 27 eller 30 § som har meddelats vid vite enligt denna lag,

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut

om att godta åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet, eller

3. i ringa fall.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrensskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3. Lag (2009:1280).

8 § Konkurrensskadeavgiften ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde.

Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

Vid bedömningen av överträdelsens allvar ska särskilt följande beaktas:

1. överträdelsens art,
2. marknadens omfattning och betydelse, och
3. överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden.

9 § Som försvårande omständigheter vid bedömningen av företagets överträdelse ska det särskilt beaktas:

1. om företaget har förmått annat företag att medverka i överträdelsen, eller
2. om företaget har haft en ledande roll i överträdelsen.

10 § Som förmildrande omständighet vid bedömningen av företagets överträdelse ska det särskilt beaktas om företagets

medverkan i överträdelsen har varit begränsad.

11 § När konkurrensskadeavgiftens storlek bestäms ska, förutom omständigheter hänförliga till själva överträdelsen, särskilt följande beaktas:

1. om företaget tidigare har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget,
2. om företaget snabbt har upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket, eller
3. företagets ekonomiska situation. Lag (2010:642).

Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift

12 § Konkurrensskadeavgift får efterges för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget är det första att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen, får konkurrensskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om

1. företaget är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen förekommit, eller
2. företaget på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen.

Konkurrensskadeavgift får inte efterges för ett företag som

har tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen. I fall som avses i andra stycket får konkurrensskadeavgift inte heller efterges om

1. ett annat företag har fått anstånd enligt 14 a § första stycket och sådana uppgifter som krävs för eftergift har lämnats innan anståndstiden löpt ut, eller

2. förklaring enligt 15 § har meddelats.

Lag (2014:443).

13 § Konkurrensskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som bort ske med tillämpning av 8–11 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget till Konkurrensverket lämnar uppgifter som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Vid bedömning av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen. Lag (2010:642).

14 § För att komma i fråga för eftergift enligt 12 § eller nedsättning enligt 13 § ska företaget utöver vad som anges där

1. lämna Konkurrensverket all den information och bevisning om överträdelsen som det har eller får tillgång till,

2. aktivt samarbeta med Konkurrensverket under utredningen av överträdelsen,

3. inte förstöra bevis eller på något annat sätt försvåra framtida eller pågående utredning av överträdelsen, och

4. när anmälan görs eller uppgifter lämnas ha upphört eller

snarast därefter upphöra med sitt deltagande i överträdelsen.

14 a § Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § första stycket om anmälan innehåller information om vilken produkt överträdelsen avser, vilka andra företag som deltar i överträdelsen och vad överträdelsen syftar till. Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anmälan gjordes.

Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § andra stycket 1. Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anstånd begärdes. Lag (2014:443).

15 § På ansökan av ett företag som anmäler en överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget ska Konkurrensverket i ett beslut förklara om förutsättningarna för eftergift enligt 12 § första stycket är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för verket samt för Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen. Lag (2010:642).

Avgiftsföreläggande

16 § I stället för att väcka talan om konkurrensskadeavgift enligt 5 § får Konkurrensverket förelägga ett företag att betala en sådan avgift (avgiftsföreläggande).

Ett sådant föreläggande får meddelas endast om Konkurrensverket bedömer att sakomständigheterna rörande överträdelsen är klara.

17 § Ett avgiftsföreläggande ska innehålla uppgift om

1. det företag som föreläggandet avser,
2. överträdelsen och de omständigheter som är nödvändiga för att känneteckna den,
3. de bestämmelser som är tillämpliga på överträdelsen, och
4. den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget.

Företaget ska i föreläggandet upplysas om att talan om konkurrensskadeavgift kan väckas, om företaget inte godkänner föreläggandet inom den tid som Konkurrensverket anger.

18 § Om ett avgiftsföreläggande godkänns skriftligen av företaget inom den tid som Konkurrensverket anger, får talan enligt 5 § inte väckas. Ett godkännande som inte sker på detta sätt saknar verkan.

19 § Ett avgiftsföreläggande som har godkänts ska efter klagan undanröjas under de förutsättningar som anges i 59 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken. Vad som där sägs om strafföreläggande och den misstänkte gäller därvid i stället avgiftsföreläggande respektive företag.

Den som vill klaga ska göra det skriftligen hos Stockholms tingsrätt inom ett år från det att föreläggandet godkändes. I mål om klagan på ett avgiftsföreläggande är Konkurrensverket motpart.

Har ett avgiftsföreläggande undanröjts, får företaget inte därefter åläggas skyldighet att betala en högre konkurrensskadeavgift för samma överträdelse.

Preskription

20 § Konkurrensskadeavgift får påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om den som anspråket riktas mot har delgetts stämningsansökan inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

Kvarstad

21 § För att säkerställa ett anspråk på konkurrensskadeavgift får rätten besluta om kvarstad. Därvid gäller föreskrifterna i 15 kap. rättegångsbalken om kvarstad för fordran. Om talan om konkurrensskadeavgift ännu inte har väckts, ska en ansökan om kvarstad dock prövas av Stockholms tingsrätt.

Betalning av konkurrensskadeavgift m.m.

22 § Konkurrensskadeavgift ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes eller inom den längre tid som anges i domen eller föreläggandet.

Om konkurrensskadeavgiften inte betalas i tid, ska Konkurrensverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Verkställighet får ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

23 § En påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån verkställighet inte har skett inom fem år från det att domen

vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes.

Näringsförbud

24 § I lagen (2014:836) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget. Lag (2014:850).

Skadestånd

25 § Om ett företag uppsåtligt eller av oaktsamhet överträder förbudet i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, ska företaget ersätta den skada som därigenom uppkommer.

Rätten till ersättning faller bort, om talan inte väcks inom tio år från det att skadan uppkom. Lag (2010:642).

26 § Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva frågor om skadestånd enligt 25 §.

Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet

27 § Staten, en kommun eller ett landsting får förbjudas att i en säljverksamhet som omfattas av 1 kap. 5 § första stycket tillämpa ett visst förfarande, om detta

1. snedvrider, eller är ägnat att snedvrída, förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, eller

2. hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens.

Förbud får inte meddelas för förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt.

En kommun eller ett landsting får även förbjudas att bedriva en viss säljverksamhet i fall som avses i första stycket. En sådan verksamhet får dock inte förbjudas, om den är förenlig med lag.

Ett förbud gäller omedelbart, om något annat inte bestäms. Lag (2009:1280).

28 § Det som sägs i 27 § gäller även ett förfarande eller en verksamhet i en annan juridisk person om staten, en kommun eller ett landsting direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande över den juridiska personen genom ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på annat sätt. Det som sägs om staten, en kommun eller ett landsting tillämpas då på den juridiska personen. Lag (2009:1280).

29 § Ett förbud enligt 27 § får även omfatta ett förfarande eller en verksamhet som väsentligen överensstämmer med det förfarande eller den verksamhet som förbjuds. Lag (2009:1280).

30 § Om det finns särskilda skäl för det, får ett förbud enligt 27 § meddelas för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts. Ett sådant förbud får meddelas bara sedan rättegång inletts. Lag (2009:1280).

31 § Har rätten lämnat en talan om förbud enligt 27 § utan bifall, får frågan prövas på nytt, om de omständigheter som låg till grund för avgörandet har förändrats i något väsentligt avseende.

Ett förbud enligt 27 § får omprövas, om det finns särskilda

skäl för att upphäva eller mildra förbudet. Lag (2009:1280).

32 § Frågor om förbud enligt 27 § eller omprövning enligt 31 § andra stycket prövas av Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket. Talan om omprövning av ett meddelat förbud får också väckas av den som förbudet riktar sig mot.

Om Konkurrensverket för ett visst fall beslutar att inte väcka en talan om förbud enligt 27 §, får talan väckas av ett företag som berörs av förfarandet eller av verksamheten. Lag (2009:1280).

4 kap. Företagskoncentrationer

Förbud mot företagskoncentrationer m.m.

1 § En företagskoncentration som prövas enligt denna lag ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. Vid prövningen av om en företagskoncentration ska förbjudas ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

Ett förbud får meddelas endast om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen därigenom åsidosätts.

I den utsträckning som bildandet av ett gemensamt företag, som utgör en företagskoncentration enligt 1 kap. 9 § andra stycket, har till syfte eller får till resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir självständiga, ska vid prövningen av fråga om förbud mot företagskoncentrationen samordningen bedömas enligt 2 kap. 1 och 2 §§.

2 § Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en företagskoncentration, får en part i koncentrationen i stället för förbud enligt 1 § åläggas att

1. avyttra ett företag eller en del av ett företag, eller
2. genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd.

Ett åläggande enligt första stycket får inte vara mer långtgående än vad som krävs för att de skadliga effekterna av konkurrensbegränsningen ska undanröjas.

3 § Ett förbud mot en företagskoncentration innebär att en rättshandling som utgör en del i företagskoncentrationen eller som har till syfte att genomföra koncentrationen därefter blir ogiltig. Detta gäller dock inte sådana rättshandlingar som utgörs av förvärv som har skett på en reglerad marknad som avses i 1 kap. 5 § 20 lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller en handelsplattform som avses i 1 kap. 5 § 12 lagen om värdepappersmarknaden eller genom inrop på exekutiv auktion. I sådana fall får förvärvaren i stället åläggas att avyttra det som har förvärvats.

4 § Har fråga uppkommit om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §, kan ett åtagande från en part i företagskoncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd.

5 § Ett beslut av Konkurrensverket att lämna en företagskoncentration utan åtgärd ska även omfatta sådana begränsningar som har direkt anknytning till och är nödvändiga för genomförandet av den anmälda företagskoncentrationen.

Anmälan om företagskoncentration

6 § En företagskoncentration ska anmälas till Konkurrensverket, om

1. de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning föregående räkenskapsår i Sverige som överstiger en miljard kronor, och
2. minst två av de berörda företagen har haft en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen.

7 § Om omsättningskravet enligt 6 § 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i 6 § 2, får

1. Konkurrensverket ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen, när det är påkallat av särskilda skäl, eller
2. part eller annan medverkande i en koncentration frivilligt anmäla koncentrationen.

8 § Om en företagskoncentration består av flera transaktioner mellan samma personer eller företag, varigenom delar av ett eller flera företag förvärvas, ska vid beräkningen av omsättningen de transaktioner som ägt rum inom en tvåårsperiod behandlas som endast en koncentration.

9 § Om anmälningskyldighet gäller enligt 6 §, ska anmälan göras av den eller dem som förvärvar kontrollen över ett företag eller en del av det. Om koncentrationen innebär att två eller flera företag slås samman, ska koncentrationen anmälas av dessa företag.

10 § En anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller någon annan medverkande kan visa att de avser att genomföra en koncentration.

En anmälan om företagskoncentration ska göras innan koncentrationen genomförs.

Särskild undersökning av företagskoncentration

11 § Konkurrensverket ska inom tjugofem arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om företagskoncentration har kommit in till verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller lämna koncentrationen utan åtgärd.

Om Konkurrensverket inom fristen i första stycket har mottagit ett åtagande från en part i företagskoncentrationen som syftar till att verket ska lämna koncentrationen utan åtgärd, förlängs fristen till trettiofem arbetsdagar.

12 § Innan fristen enligt 11 § har löpt ut, får en part och någon annan medverkande i en företagskoncentration inte vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen. Förbudet gäller inte om Konkurrensverket före fristens utgång beslutar att lämna koncentrationen utan åtgärd.

Om det finns särskilda skäl, får Konkurrensverket besluta om undantag från förbudet i första stycket.

Om det är nödvändigt för att säkerställa att förbudet i första stycket följs, får Konkurrensverket meddela förbud eller åläggande för parterna eller andra medverkande i företagskoncentrationen. Lag (2014:443).

Talan om åtgärd mot företagskoncentration

13 § Om Konkurrensverket inom den i 11 § angivna fristen har beslutat om särskild undersökning, får verket väcka talan vid Stockholms tingsrätt om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §.

Talan ska väckas inom tre månader från ett beslut om särskild undersökning. Innan Konkurrensverket väcker talan, ska den som avses med talan ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till stämningsansökan.

Har Konkurrensverket beslutat att lämna en företagskoncentration utan åtgärd, får talan enligt första stycket väckas endast om verkets beslut har grundat sig på oriktig uppgift som lämnats av part eller annan medverkande i koncentrationen.

14 § På begäran av Konkurrensverket får Stockholms tingsrätt förlänga fristen i 13 § andra stycket med högst en månad i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

15 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får inte meddelas senare än sex månader efter det att talan väckts vid Stockholms tingsrätt.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas under samma förutsättningar som anges i 14 §. Ett förbud enligt 1 § eller

ett åläggande enligt 2 § får dock inte meddelas senare än två år efter det att företagskoncentrationen uppkom.

16 § Om Stockholms tingsrätts dom överklagas, ska Marknadsdomstolen avgöra målet inom tre månader från det att tiden för överklagande gick ut. Bestämmelserna i 15 § andra stycket gäller också för Marknadsdomstolens prövning.

Tillfälligt stopp av löptider för frister

16 a § Konkurrensverket får tillfälligt stoppa löptiden för en frist som anges i 11 § eller 13 § andra stycket, om en part i företagskoncentrationen inte har följt ett åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1. Fristen börjar löpa igen första arbetsdagen efter det att åläggandet har följts.

På begäran av en part i företagskoncentrationen får Konkurrensverket tillfälligt stoppa löptiden för den tidsfrist som anges i 11 § under så många arbetsdagar som verket bestämmer.

Konkurrensverkets beslut enligt första stycket kan prövas i ett mål enligt 13 §. Lag (2014:443).

Förbud i väntan på slutlig prövning

17 § Innan frågan om förbud eller åläggande slutligt har avgjorts får rätten på yrkande av Konkurrensverket förbjuda part och annan medverkande i en företagskoncentration att vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen. Ett sådant beslut förutsätter dock att ett förbud är motiverat av ett allmänt intresse som väger tyngre än den olägenhet som åtgärden medför.

18 § Ett yrkande om förbud enligt 17 § får inte bifallas utan att den som beslutet gäller och den som gjort anmälan enligt 7 § 2 fått tillfälle att yttra sig. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är det tillräckligt att förvärvaren har fått tillfälle att yttra sig.

Finns det synnerliga skäl, får ett förbud enligt 17 § meddelas omedelbart att gälla till dess att något annat beslutas, utan att de som avses i första stycket fått tillfälle att yttra sig.

Om rättegång inte pågår, ska ett yrkande om förbud enligt 17 § framställas skriftligen.

19 § Ett förbud enligt 17 § som har beslutats då rättegång inte pågår ska omedelbart hävas om Konkurrensverket inte väcker talan enligt 13 §. Detsamma gäller om verket beslutar att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

Rättskraft och omprövning

20 § Har rätten lämnat en talan om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 § utan bifall, får frågan prövas på nytt, om part eller annan medverkande i företagskoncentrationen har lämnat oriktiga uppgifter om sakförhållanden av väsentlig betydelse för avgörandet. Talan ska väckas inom ett år från det att saken slutligt har avgjorts.

21 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får omprövas, om det finns anledning att upphäva eller mildra förbudet eller åläggandet därför att detta inte längre behövs eller inte längre är lämpligt.

Talan om omprövning ska väckas vid Stockholms tingsrätt av Konkurrensverket eller av någon som berörs av avgörandet.

5 kap. Utredning av konkurrensärenden

Utredning initierad av Konkurrensverket

1 § Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag, får verket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,
2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller
3. en kommun eller ett landsting som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

2 § Vid förhör enligt 1 § första stycket 2 ska utsaga av den som förhörs upptecknas. Utsagan ska läsas upp eller tillfälle ges den förhörde att på annat sätt granska uppteckningen.

Uppteckning och granskning ska ske innan förhöret avslutats eller, om förhöret är särskilt omfattande eller behandlar komplicerade sakförhållanden, så snart som möjligt därefter.

Den förhörde ska tillfrågas om han eller hon har något att invända mot innehållet i uppteckningen. En invändning som inte medför någon ändring ska antecknas. Efter granskningen får uppteckningen inte ändras.

3 § Stockholms tingsrätt får på ansökan av Konkurrensverket

besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, om

1. det finns anledning att anta att en överträdelse har skett,
2. företaget inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och
3. vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden. Lag (2010:642).

4 § Ett beslut enligt 3 § får avse även ett annat företag än det som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § första stycket 1 och 3 är uppfyllt,
2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos företaget, och
3. företaget inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas.

5 § Ett beslut enligt 3 § får avse även bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § 1 och 3 är uppfyllt,
2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan avser,

3. den som ansökan avser inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och

4. utredningen avser en allvarlig överträdelse.

6 § /Upphör att gälla U:2016-01-01/

När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. granska bokföring och andra affärshandlingar,

2. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,

3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen, och

4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

6 § /Träder i kraft I:2016-01-01/

När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. granska bokföring och andra affärshandlingar,

2. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,

3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen, och

4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

I fråga om elektroniskt lagrad information får åtgärderna i

första stycket 1 och 2 genomförs hos Konkurrensverket, om den som undersökningen genomförs hos samtycker till att informationen flyttas till verkets lokaler. Denne har rätt att följa de åtgärder som verket vidtar. Lag (2015:402).

7 § Ett beslut om undersökning får meddelas utan att den som ansökan avser får tillfälle att yttra sig, om det kan befaras att undersökningen annars skulle förlora i betydelse.

Beslut enligt första stycket ska sändas endast till Konkurrensverket. När undersökningen börjar ska verket överlämna ett exemplar av beslutet till den hos vilken undersökningen ska genomföras.

8 § /Upphör att gälla U:2016-01-01/

Ett beslut om undersökning ska innehålla uppgifter om

1. föremålet för och syftet med undersökningen,
2. tidpunkten när undersökningen ska börja, och
3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 §.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

8 § /Träder i kraft I:2016-01-01/

Ett beslut om undersökning ska innehålla uppgifter om

1. föremålet för och syftet med undersökningen,
2. tidpunkten när undersökningen ska börja, och
3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 § första stycket.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat. Lag (2015:402).

9 § Den som Konkurrensverket ska genomföra en undersökning hos har rätt att tillkalla ett juridiskt biträde.

I avvaktan på att ett sådant biträde inställer sig får Konkurrensverket inte påbörja undersökningen. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen härigenom onödigt fördröjs, eller
2. undersökningen har beslutats enligt 7 § första stycket.

10 § /Upphör att gälla U:2016-01-01/
Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § 1, 2 eller 4.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den hos vilken undersökningen ska genomföras innan verkställighet sker.

10 § /Träder i kraft I:2016-01-01/
Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § första stycket 1, 2 eller 4.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som undersökningen ska

genomföras hos innan verkställighet sker. Lag (2015:402).

11 § /Upphör att gälla U:2016-01-01/

Åtgärder enligt 1 eller 6 § får inte avse en skriftlig handling

1. vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet, och

2. som innehas av advokaten eller biträdet eller av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är skyddad enligt första stycket, ska handlingen omedelbart förseglas och skyndsamt överlämnas till Stockholms tingsrätt av Konkurrensverket.

Tingsrätten ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

11 § /Träder i kraft I:2016-01-01/

Åtgärder enligt 1 eller 6 § första stycket får inte avse en skriftlig handling

1. vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet, och

2. som innehas av advokaten eller biträdet eller av den som tystnadsplikten gäller till förmån för.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är skyddad enligt första stycket, ska handlingen

omedelbart förseglas och skyndsamt överlämnas till Stockholms tingsrätt av Konkurrensverket.

Tingsrätten ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

Lag (2015:402).

12 § /Upphör att gälla U:2016-01-01/

Vid åtgärder som Konkurrensverket vidtar enligt 1 eller 6 § finns det inte någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur.

12 § /Träder i kraft I:2016-01-01/

Vid åtgärder som Konkurrensverket vidtar enligt 1 eller 6 § första stycket finns det inte någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur. Lag (2015:402).

13 § Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt.

Utredning på begäran av EU-kommissionen eller myndighet i annan medlemsstat

14 § Bestämmelserna i 1 och 11-13 §§ om inhämtande av uppgifter gäller även när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

15 § Bestämmelserna i 3-13 §§ om undersökningar gäller även när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

16 § Bestämmelserna i 6 och 9–13 §§ gäller även när Konkurrensverket, på begäran av Europeiska kommissionen,

genomför en sådan undersökning som avses i artikel 22.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Bestämmelsen i 9 § andra stycket första meningen gäller dock inte om det kan befaras att undersökningen skulle förlora i betydelse, om den inte påbörjas omedelbart.

Första stycket gäller även när Konkurrensverket på begäran av kommissionen genomför en sådan undersökning som avses i artikel 12.1 i rådets förordning (EG) nr 139/2004.

Lag (2011:872).

17 § När Europeiska kommissionen har beslutat om en undersökning enligt artikel 20.4 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 eller enligt artikel 13.4 i rådets förordning (EG) nr 139/2004, får Kronofogdemyndigheten på ansökan av Konkurrensverket besluta om handräckning för att undersökningen ska kunna genomföras.

Vid handräckning enligt första stycket tillämpas 10 § andra stycket. Lag (2010:642).

18 § Frågor om förhandsgodkännande enligt artikel 21.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 prövas av Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket.

Om beslut om förhandsgodkännande meddelats enligt första stycket, gäller bestämmelserna i 17 § om handräckning.

Rättslig hjälp åt myndighet i annan stat

19 § Konkurrensverket får meddela ett åläggande enligt 1 §, om det begärs av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden. Om åläggande meddelas ska bestämmelserna i 11-13 §§ gälla.

20 § Efter begäran av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden får Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag eller någon annan för att bistå den andra staten med att utreda om någon har överträtt den statens konkurrensregler, om

1. det som föreskrivs i 5 § 1–3 är uppfyllt, och
2. det förfarande som utreds är av ett slag som vid tillämpningen av denna lag eller Europeiska unionens konkurrensregler skulle ha innefattat en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, om något av dessa regelverk hade tillämpats på förfarandet.

I fall som avses i första stycket gäller bestämmelserna i 6–13 §§. Lag (2010:642).

6 kap. Vite

Föreläggande av vite

1 § Följande ålägganden eller förbud får förenas med vite:

1. åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §,
2. förbud enligt 3 kap. 27 eller 30 §,
3. förbud enligt 4 kap. 1 §,
4. åläggande enligt 4 kap. 2 eller 3 §,

5. förbud eller åläggande enligt 4 kap. 12 § tredje stycket,

6. förbud enligt 4 kap. 17 §, och

7. åläggande enligt 5 kap. 1 §.

Ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 eller 20 § får förenas med vite. Konkurrensverket får förena ett beslut om fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 § eller 7 § 1 med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut att godta ett åtagande som har lämnats enligt 3 kap. 4 § första stycket eller enligt 4 kap. 4 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte bestäms. Lag (2009:1280).

Utdömmande av vite

2 § Talan om att döma ut vite som förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket vid tingsrätt. I fråga om vite som Marknadsdomstolen har förelagt på talan av ett företag får talan om att döma ut vitet föras även av det företaget.

Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva en talan enligt första stycket.

7 kap. Överklagande

1 § Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas hos Marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § andra stycket,

2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,

3. beslut enligt 3 kap. 4 § andra stycket,

4. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 12 § tredje stycket,

5. ålägganden enligt 5 kap. 1 §, och

6. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Domar och beslut av Stockholms tingsrätt i mål och ärenden enligt denna lag överklagas hos Marknadsdomstolen. För domar och beslut i mål om skadestånd gäller detta dock endast när ett sådant mål handlagts gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 8 kap. 7 §.

Första stycket gäller inte i mål där talan förs om att döma ut vite enligt 6 kap. 2 §.

Beslut av tingsrätten i frågor som avses i 3 kap. 30 § och 4 kap. 17 § får överklagas särskilt. Lag (2009:1280).

8 kap. Handläggningen i domstol

Tillämpligt regelsystem

1 § Om något annat inte följer av denna lag tillämpas i domstol de bestämmelser som anges i 2-4 §§.

I andra fall än som avses i första stycket tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.

2 § Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i

– 3 kap. 2, 5, 27 och 31 §§ samt 32 § andra stycket,

– 3 kap. 21 § och 4 kap. 17 §, även om någon talan inte väckts, och

– 4 kap. 13 och 20 §§ samt 21 § andra stycket.

Lag (2009:1280).

3 § I mål om undanröjande av godkänt avgiftsföreläggande enligt 3 kap. 19 § tillämpas följande bestämmelser.

Vid handläggningen i Stockholms tingsrätt tillämpas 52 kap. 2, 3 och 5-12 §§ rättegångsbalken. Bestämmelser som avser hovrätt gäller därvid i stället för tingsrätten.

I fråga om överklagande av tingsrättens beslut med anledning av klagan på avgiftsföreläggande gäller 49 och 52 kap. rättegångsbalken. Det som där sägs om hovrätten gäller i stället Marknadsdomstolen.

Tingsrätten och Marknadsdomstolen får besluta att ett avgiftsföreläggande tills vidare inte får verkställas.

4 § I mål om utdömning av vite enligt 6 kap. 2 § tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om brottmål.

5 § I mål och ärenden enligt 7 kap. 2 § ska det som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 §

första stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen.

Gemensam handläggning

6 § Mål och ärende enligt denna lag som handläggs av samma domstol får handläggas gemensamt, om det är till fördel för utredningen. Handläggningen ska ske enligt 2 §.

Första stycket gäller inte för mål enligt 6 kap. 2 §. Detsamma gäller mål om skadestånd, om inte sådant mål handläggs gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift enligt 7 §.

Vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen av mål som avses i 3 kap. 2 § och ärende enligt denna lag ska bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tingsrätt tillämpas. I andra fall tillämpas vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen rättegångsbalkens regler om rättegången i hovrätt.

7 § Stockholms tingsrätt får, om det är lämpligt, besluta att ett mål om skadestånd ska handläggas gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift. Om en fortsatt gemensam handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter, får tingsrätten besluta att särskilja målen.

Tingsrättens sammansättning

8 § Vid huvudförhandling i sådana mål som avses i 7 kap. 2 § första stycket och som inte gäller vite ska tingsrätten bestå av fyra ledamöter, av vilka två ska vara lagfarna domare och två ekonomiska experter. En av de lagfarna domarna ska vara rättens ordförande.

Om någon av ledamöterna får förhinder efter det att

huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten ändå domför.

Vid huvudförhandling i fall som avses i 1 kap. 3 a § andra eller tredje stycket rättegångsbalken ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta.

9 § När mål avgörs utan huvudförhandling och när frågor som hör till rättegången prövas består tingsrätten av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet, får tingsrätten ha den sammansättning som anges i 8 § första stycket.

10 § När tingsrätten prövar ärenden enligt 5 kap. 3 §, 11 § tredje stycket, 18 eller 20 § i sak ska tingsrätten ha den sammansättning som anges i 8 § första stycket. Om det är tillräckligt med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

Vid annan handläggning av ärenden ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som ekonomiska experter i Stockholms tingsrätt.

Om det medan en ekonomisk expert deltar i behandlingen av ett mål eller ärende inträffar en omständighet som medför att förordnandet upphör att gälla, ska förordnandet ändå gälla i det pågående målet eller ärendet.

Den som ska tjänstgöra som ekonomisk expert ska vara svensk

medborgare och får inte vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Lag (2013:113).

Konkurrensverket som part

12 § För Konkurrensverket som part i mål enligt denna lag gäller i fråga om föreläggande för part och parts utevaro det som i rättegångsbalken är föreskrivet för åklagare.

Yttrande från annan än part

13 § Ett yttrande som har lämnats av Europeiska kommissionen eller Konkurrensverket med tillämpning av artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 får beaktas av rätten utan att det åberopas av part. Parterna ska ges tillfälle att yttra sig över yttrandet. Lag (2010:642).

Förhör i domstol

14 § Vid förhör i domstol med en part eller någon annan ska 36 kap. 16 § andra stycket rättegångsbalken tillämpas i fråga om det som han eller hon har berättat vid ett förhör enligt 5 kap. 1 § hos Konkurrensverket.

Rättegångskostnader

15 § I mål och ärenden enligt denna lag tillämpas i fråga om rättegångskostnader 31 kap. rättegångsbalken, om inte något annat anges i denna lag.

I mål som avses i 3 kap. 2 § och 32 § andra stycket samt i mål om skadestånd tillämpas 18 kap. rättegångsbalken. Om det

finns särskilda skäl, får rätten i ett mål som avses i 3 kap.

2 § eller 32 § andra stycket besluta att var och en av parterna ska svara för sina rättegångskostnader.

Lag (2009:1280).

16 § I mål enligt 3 kap. 5 § får ersättning för rättegångskostnad utgå för skälig kostnad som uppkommit efter det att part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. I ett sådant mål får ersättning till staten utgå för Konkurrensverkets kostnader som därefter uppstått på grund av att part uppsåtligen eller genom vårdslöshet orsakat onödig rättegång.

17 § I mål enligt 4 kap. 13 § får ersättning för rättegångskostnad utgå för skälig kostnad som uppkommit efter det att part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. Avskrivs ett sådant mål på grund av att Konkurrensverket har återkallat sin talan, svarar inte staten för parternas rättegångskostnader. Detta gäller endast när återkallelsen beror på att parterna i företagskoncentrationen återkallat sin anmälan till Konkurrensverket.

18 § Har mål om skadestånd handlagts gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift svarar den som fört talan om skadestånd endast för den särskilda kostnad som denne orsakat. För sådan kostnad svarar inte part som yrkat konkurrensskadeavgift.

Övergångsbestämmelser

2008:579

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008, då konkurrenslagen (1993:20) ska upphöra att gälla samt lagen (2005:702) om ändring i konkurrenslagen (1993:20) utgå.

2. Förbuden i 2 kap. 1 och 7 §§ gäller även i fråga om avtal som föreligger eller förfaranden som tillämpas när denna lag träder i kraft, om inte avtalet eller förfarandet är tillåtet enligt äldre bestämmelser. Detsamma gäller i fråga om avtal som förelegat eller förfaranden som tillämpats före ikraftträdande av denna lag.

3. Domar och beslut som har meddelats enligt den äldre lagen ska fortfarande gälla, om inte annat föreskrivs i punkt 4-6.

4. I fråga om undantag som har beslutats enligt 8 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser så länge undantaget gäller enligt beslutet om detta. Ett beslut om undantag ska dock efter ikraftträdandet inte kunna förnyas enligt 11 eller 16 § i den äldre lagens lydelse före den 1 juli 2004.

5. I fråga om undantag som gäller till följd av bestämmelsen i 13 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser.

6. I fråga om icke-ingripandebesked som har beslutats före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser i konkurrenslagen (1993:20).

7. Konkurrensskadeavgift får påföras för överträdelser av förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget såvitt avser tid efter den 1 januari 2001. Lag (2010:642).

8. För överträdelser som begåtts före den 1 augusti 2005 ska vid bestämmande av konkurrensskadeavgiften inte beaktas att företaget tidigare överträtt förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Lag (2010:642).

9. Bestämmelsen i 3 kap. 20 § tillämpas även på överträdelser som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

10. För fordringar på skadestånd som har uppkommit före den 1 augusti 2005 ska rätten till ersättning anses ha fallit bort om talan inte väcks inom fem år från det att skadan uppkom.

11. Beträffande företagskoncentrationer som har uppstått före ikraftträdandet gäller den äldre konkurrenslagen.

12. I fråga om mål och ärenden som före ikraftträdandet är anhängiggjorda vid domstol ska äldre bestämmelser tillämpas.

2014:443

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för företagskoncentrationer som har anmälts före ikraftträdandet.

-END

KommL - lag (2009:865) om kommission,

[- ersätter 1914:45]

SFS nr: 2009:865

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Kommissionslag (2009:865)

Utfärdad: 2009-06-25

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller uppdrag att för en annan persons räkning men i eget namn sälja eller köpa lös egendom.

Den som har åtagit sig uppdraget kallas kommissionär. Den för vars räkning försäljningen eller köpet ska ske kallas kommittent. Om uppdraget faller inom området för en av kommissionären bedriven näringsverksamhet, kallas kommissionären handelskommissionär. Kommissionärens och kommittentens avtal kallas kommissionsavtal.

Avser uppdraget handel med finansiella instrument, gäller inte 10, 12, 33, 34 och 39–42 §§.

Avtalsfrihet och lagens tvingande verkan

2 § Om kommittenten är konsument och kommissionären är handelskommissionär, är avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte uppdrag där

kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden. Med konsument avses en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

I andra fall än de som omfattas av första stycket gäller avtalsvillkor framför bestämmelserna i denna lag, om inte annat anges i lagen.

Med avtalsvillkor jämföras, vid tillämpningen av första och andra styckena, praxis som har utbildats mellan parterna och handelsbruk eller annan sedvänja som måste anses bindande för parterna.

Kommissionsavtal genom passivitet

3 § En handelskommissionär, som får en begäran om att utföra ett uppdrag som faller inom området för kommissionsverksamheten från någon som kommissionären redan står i affärsförbindelse med, ska utan dröjsmål meddela denne om kommissionären inte vill utföra uppdraget. I annat fall ska kommissionären anses ha åtagit sig uppdraget.

Kommissionärens skyldigheter

4 § En kommissionär ska när uppdraget fullgörs ta till vara kommittentens intresse. Kommissionären ska följa kommittentens instruktioner, i rimlig omfattning informera denne om sådana omständigheter som kan vara av betydelse för uppdraget och utan dröjsmål lämna meddelande om de avtal som har ingåtts med tredje man för kommittentens räkning.

En handelskommissionär behöver inte uppge med vem avtal har ingåtts, utom när kommittenten enligt 27 § har rätt att ta

över kommissionärens anspråk mot tredje man.

5 § Om kommittenten har angett ett lägsta pris vid försäljning eller ett högsta pris vid köp eller gett andra instruktioner för uppdraget och förhållandena är sådana att instruktionerna inte kan eller bör följas, ska kommissionären när det framstår som rimligt begära nya instruktioner.

En kommissionär som i sådana fall som avses i första stycket inte kan få nya instruktioner i tid ska avbryta utförandet av uppdraget. Finns det särskilda skäl att anta att kommittenten ändå skulle vilja att uppdraget utförs, ska kommissionären dock utföra det på ett sätt som är lämpligt.

6 § En kommissionär ska vårda kommittentens egendom väl. En handelskommissionär ska, om det behövs, ha en skadeförsäkring.

Är kommittentens varor inte individualiserade, ska kommissionären hålla dem avskilda från andra varor av samma slag, om inte kommittenten uttryckligen har godkänt att de sammanblandas. Detsamma gäller om en handelskommissionär tar emot kommittentens pengar.

Kommissionären ska avge redovisning för sitt uppdrag.

7 § En handelskommissionär som i sitt meddelande enligt 4 § om ingångna avtal inte uppgett med vem ett avtal har ingåtts ansvarar i förhållande till kommittenten för att avtalet fullgörs.

8 § En kommissionär som i sitt meddelande enligt 4 § felaktigt uppgett att ett avtal har ingåtts ansvarar i förhållande till kommittenten för att det uppgivna avtalet fullgörs. Detsamma gäller en kommissionär som utan fog

medgett tredje man anstånd med att fullgöra ett avtal.

Kommittentens skyldigheter

9 § En kommittent ska i förskott tillhandahålla den egendom med vilken kommissionären ska fullgöra ett avtal med tredje man.

10 § Är ett kommissionsuppdrag varaktigt, ska en kommittent som förutser att uppdragets omfattning kommer att bli väsentligt mindre än vad kommissionären haft skäl att förvänta sig utan dröjsmål underrätta denne.

En handelskommissionärs rätt till provision

11 § En handelskommissionär som under uppdragstiden ingår avtal med tredje man för kommittentens räkning har rätt till provision på avtalen.

En handelskommissionär som har tilldelats ett visst område eller en viss kundkrets har rätt till provision även på avtal som kommittenten under uppdragstiden har ingått med en tredje man som hör till området eller kundkretsen. Detsamma gäller avtal som har ingåtts av en annan kommissionär som fått sitt uppdrag av kommittenten.

Om provisionens storlek inte har bestämts i avtalet, uppgår den till ett skäligt belopp.

Fullgör en handelskommissionär efter självinträde enligt 19 § eller av annan anledning själv i förhållande till kommittenten en prestation, har kommissionären samma rätt till provision som om prestationen hade fullgjorts av tredje man.

12 § En handelskommissionär som har haft ett varaktigt uppdrag har rätt till provision även på avtal som har ingåtts efter det att uppdraget upphörde, om

1. avtalet har ingåtts under sådana omständigheter som sägs i 11 § och kommissionären eller kommittenten har tagit emot tredje mans anbud under uppdragstiden, eller

2. avtalet har kommit till stånd huvudsakligen genom kommissionärens medverkan under uppdragstiden och har ingåtts inom skälig tid efter det att uppdraget upphörde.

13 § En handelskommissionär har rätt till provision endast i den mån tredje man har fullgjort avtalet. Om tredje mans underlåtenhet att fullgöra avtalet beror på kommittenten eller något förhållande på dennes sida, påverkar underlåtenheten dock inte kommissionärens rätt till provision.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

Kommissionärens rätt till ersättning för fullgörelse av avtal och andra utgifter

14 § Om en kommissionär själv har fått fullgöra det avtal med tredje man som kommissionären har ingått för kommittentens räkning, har kommissionären rätt till ersättning från kommittenten för detta. Har kommissionären fullgjort avtalet i förskott utan kommittentens samtycke, har kommissionären dock rätt till ersättning endast om tredje man i motsvarande mån har fullgjort avtalet.

Om provision inte ska betalas eller inte är avsedd att innefatta ersättning för utgifter, har kommissionären rätt

till ersättning för sådana utgifter som har rört uppdraget och varit skäligen.

Kommissionärens säkerhetsrätt

15 § Till säkerhet för en fordran på provision eller annan ersättning hos kommittenten har en kommissionär panträtt i kommittentens varor som kommissionären med anledning av uppdraget har köpt in eller tagit emot för försäljning, om kommissionären har varorna i sin besittning eller under motsvarande kontroll.

En handelskommissionär har även panträtt för en fordran enligt första stycket i varor som kommissionären köpt in eller tagit emot för försäljning med anledning av ett annat kommissionsuppdrag för kommittenten än det där fordran har uppkommit, om uppdraget faller inom området för en näringsverksamhet som kommittenten bedriver.

En kommissionär som sålt kommittentens varor har panträtt i fordran hos tredje man, såvida kommissionären skulle ha haft panträtt i varorna om de inte hade sålts. Motsvarande gäller i fråga om en fordran hos tredje man på leverans av köpta varor.

Kommissionärens panträtt upphör, om kommittenten ställer godtagbar säkerhet för fordran.

16 § Kommissionären får realisera sin pant enligt 15 § för att täcka sina säkrade fordringar, när den fordran som panten utgör säkerhet för har förfallit till betalning eller när en annan händelse har inträffat som enligt avtal mellan parterna medför rätt att realisera panten.

Om panträtten gäller i varor som är utsatta för snabb

förstörelse eller försämring eller som kräver alltför kostsam vård, får de realiseras tidigare än vad som framgår av första stycket.

Panten ska säljas på auktion. Finansiella instrument och valuta får också säljas på annat sätt eller realiseras genom avräkning, om det sker på ett affärsmässigt rimligt sätt. En fordran hos tredje man ska om möjligt drivas in, om den är förfallen till betalning.

Kommissionären ska, om det är möjligt, underrätta kommittenten före realisationen. Detta gäller dock inte i de fall som avses i tredje stycket andra meningen.

Om kommittenten är i konkurs, gäller 8 kap. 10 § konkurslagen (1987:672) i stället för denna paragraf.

17 § Om en kommissionär inte i rätt tid har fått provision eller annan ersättning av kommittenten eller om det finns starka skäl att anta att någon ersättning inte kommer att lämnas, har kommissionären rätt att till säkerhet för sin fordran hålla inne material och handlingar som tillhör kommittenten och som kommissionären har tagit emot för att fullgöra uppdraget. Fullmakter och andra handlingar av synnerlig betydelse för kommittenten får dock inte hållas inne.

Kommissionärens rätt att hålla inne material och handlingar upphör, om kommittenten ställer godtagbar säkerhet för fordran.

Kommissionärens stoppningsrätt

18 § En kommissionär som har köpt varor för kommittentens räkning och sänt dem vidare till kommittenten får för att

säkerställa sin rätt enligt 15 § första stycket hindra att varorna lämnas ut till kommittenten. Detsamma gäller varor som kommissionären har innehaft för försäljning och som sänts tillbaka till kommittenten.

Första stycket gäller även om kommittenten har tagit emot transportdokument som avser varorna.

Självinträde och kombination

19 § Utförs ett kommissionsuppdrag i konkurrens med flera köpare eller säljare, har kommissionären rätt att för egen räkning träda in som köpare eller säljare av varan (självinträde) eller att utföra två eller flera kommittenters uppdrag mot varandra (kombination). I annat fall får självinträde eller kombination ske endast om kommittenten uttryckligen godkänt detta. Ett sådant godkännande behövs dock inte om kommittenten är en jämbördig motpart enligt 8 kap. 19 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

Om självinträde eller kombination har skett enligt första stycket, ska kommissionären informera kommittenten om detta i sitt meddelande enligt 4 § om ingångna avtal.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen om värdepappersmarknaden.

Redovisning av pris

20 § En kommissionär ska för kommittenten redovisa det pris som har avtalats med tredje man eller, vid självinträde eller kombination, det pris som kommissionären har godkänt eller bestämt.

Har kommissionären efter det att kommissionsuppdraget togs emot ingått ett avtal som skulle duga som utförande av uppdraget, får det redovisade priset inte vara mindre förmånligt för kommittenten än priset i detta avtal. Detta gäller dock inte om kommissionären visar att det avtalet inte har ingåtts med anledning av kommittentens uppdrag.

Avser uppdraget finansiella instrument eller andra varor som växlar hastigt i pris, får det redovisade priset inte vara mindre förmånligt för kommittenten än vad som var gängse pris när kommissionären lämnade sitt meddelande enligt 4 § om ingångna avtal eller när det på ett betryggande sätt dokumenterades att uppdraget utförts. Av meddelandet eller dokumentationen ska det framgå på vilken dag och vid vilket klockslag som meddelandet avlämnats eller dokumentationen upprättats.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

I 44 § finns bestämmelser om att en kommittent som vill kräva att ett annat pris redovisas ska meddela kommissionären detta inom viss tid.

21 § Kommittenten har rätt att av kommissionären få

upplysningar om priser som kan ha betydelse vid en prövning enligt 20 § andra stycket.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

Kommittentens rätt att avvisa ett avtal

22 § En kommittent får avvisa ett avtal som kommissionären har ingått, om

1. kommissionären har handlat oredligt mot kommittenten,
2. kommissionären har varit vårdslös vid avtalets ingående eller därefter och kommittentens intresse till följd av detta har eftersatts väsentligt, eller
3. kommissionären har självinträtt enligt 19 § utan att kommittenten lämnat nödvändigt godkännande.

Om kommittenten är näringsidkare och uppdraget inte faller inom ett område som utgör en väsentlig del av näringsverksamheten, är avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommittenten utan verkan mot denne. Detta gäller dock inte om kommittenten är en professionell kund enligt 8 kap. 16 eller 17 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

I 44 § finns bestämmelser om att avvisning av avtal ska meddelas kommissionären inom viss tid.

Kommittentens äganderätt till kommissionsvarorna

23 § En kommittent förblir ägare till varor som har lämnats till kommissionären för försäljning till dess att äganderätten övergår till tredje man eller, vid självinträde, till kommissionären.

Kommittenten blir omedelbart ägare till varor som kommissionären har köpt in för kommittentens räkning.

En fordran på tredje man på grund av dennes avtal med kommissionären är förbehållen kommittenten framför kommissionärens borgenärer.

Tredje mans rätt på grund av avtalet med kommissionären

24 § Genom avtalet mellan kommissionären och tredje man förvärvar tredje man rätt mot kommissionären men inte mot kommittenten.

Förvärvar tredje man en viss vara, är varan i och med avtalet förbehållen tredje man framför kommissionärens borgenärer.

25 § Har tredje man i egenskap av konsument köpt en vara av en kommissionär, har tredje man rätt att mot kommittenten rikta samma anspråk på grund av fel i varan som han eller hon kan göra gällande mot kommissionären, om både kommissionären och kommittenten är näringsidkare och förhållandena i övrigt är sådana som sägs i 46 § första stycket konsumentköplagen (1990:932). Det som sägs i 46 § andra stycket konsumentköplagen gäller inte i ett sådant fall.

En tredje man som med stöd av 46 § konsumentköplagen har rätt

att rikta anspråk mot en kommissionär i tidigare säljled får göra samma anspråk gällande mot dennes kommittent, om kommittenten är näringsidkare.

Bestämmelserna i 46 § tredje stycket konsumentköplagen om reklamation med anledning av anspråk mot näringsidkare i tidigare säljled gäller också när tredje man vill rikta anspråk mot någon som är kommittent.

Försäljning i strid mot kommissionsavtalet

26 § Har kommissionären till tredje man sålt en vara som kommissionären hade för försäljning på villkor som väsentligt stred mot kommittentens intresse, eller har kommissionären vid försäljningen handlat oredligt mot kommittenten, får tredje man ändå rätt till varan, om tredje man vid försäljningen varken insåg eller borde ha insett detta.

Detsamma gäller om kommissionären har sålt en vara som kommissionären hade för kommittentens räkning, trots att kommissionärens uppdrag hade upphört och kommissionären därför inte fick sälja varan.

Om kommissionsavtalet har upphört till följd av att kommittenten försatts i konkurs, ska en försäljning som kommissionären företar inte på grund av första stycket andra meningen ha större verkan mot konkursboet än den skulle ha haft om kommittenten själv företagit den. Har avtalet upphört till följd av att kommissionären försatts i konkurs, får tredje man inte åberopa bristande kännedom om konkursen i vidare mån än vad som varit möjligt om varan hade tillhört kommissionären.

Kommittentens rätt att ta över kommissionärens anspråk mot tredje man

27 § En kommittent får ta över anspråket mot tredje man på grund av avtal som kommissionären har ingått med tredje man för kommittentens räkning. Vid handelskommission får kommittenten dock ta över anspråket endast om tredje man är i dröjsmål med sin betalning eller leverans eller om kommissionären har brustit i sin redovisningsskyldighet, handlat oredligt mot kommittenten eller försatts i konkurs.

Innan kommittenten får ta över anspråket mot tredje man ska kommissionären underrättas. Om kommissionären begär det, ska kommittenten också först betala eller ställa säkerhet för sådan fordran som kommissionären har panträtt i enligt 15 § tredje stycket.

Om kommissionären själv har fullgjort tredje mans betalning eller leverans till kommittenten, får kommittenten inte ta över anspråket mot tredje man.

28 § En kommittent som gör gällande ett anspråk mot tredje man ska ställa säkerhet för vad tredje man kan bli skyldig att betala eller leverera till kommissionären enligt 30 § första stycket, om tredje man begär en sådan säkerhet.

Säkerhet enligt första stycket behöver inte ställas, om kommittenten visar ett skriftligt medgivande från kommissionären om att kommittenten har rätt att göra anspråket gällande eller om kommissionären har underrättat tredje man om detta.

29 § Har tredje man betalat eller levererat till kommissionären för att fullgöra avtalet med denne, trots att kommittenten enligt 27 § hade tagit över kommissionärens anspråk, gäller betalningen eller leveransen ändå mot kommittenten, om tredje man varken insåg eller hade skälig anledning att misstänka att kommissionären inte längre fick

göra anspråket gällande.

30 § Har tredje man betalat eller levererat till kommittenten för att fullgöra avtalet med kommissionären, trots att kommissionären hade kvar rätten att göra anspråket gällande, gäller betalningen eller leveransen ändå mot kommissionären, i den mån denne inte har lidit skada av att betalningen eller leveransen har skett till kommittenten.

Har kommittenten åberopat ett skriftligt medgivande från kommissionären om att kommittenten har rätt att göra anspråket gällande eller har kommissionären lämnat ett meddelande om detta till tredje man, och visar det sig sedan att medgivandet eller meddelandet var ogiltigt, gäller tredje mans betalning eller leverans ändå mot kommissionären, om tredje man varken insåg eller hade skälig anledning att misstänka den omständighet som medförde ogiltigheten. Det gäller dock inte om rättshandlingen var ogiltig på grund av någon omständighet som anges i 17 § lagen (1936:81) om skuldebrev.

Tredje mans rätt till kvittning

31 § Mot krav från kommissionären på betalning för sålda varor får tredje man kvitta med en motfordran hos kommissionären även om tredje man när motfordringen uppkom visste att kommissionären handlade för annans räkning. Kvittning får också ske med en motfordran hos kommittenten i den mån kommissionären inte lider skada av en sådan kvittning.

Mot krav från kommittenten på betalning av en fordran på köpeskilling får tredje man kvitta med en motfordran hos kommittenten. Kvittning får också ske med en motfordran hos kommissionären, om motfordran förvärvades innan tredje man

insåg eller hade skälig anledning att misstänka att kommissionären inte längre fick göra gällande fordringen. Om motfordran förföll till betalning efter denna tidpunkt och efter den tidpunkt då fordran mot tredje man förföll, får kvittning dock inte ske.

Kommissionsavtalets upphörande

32 § Om kommittenten återkallar eller kommissionären avsäger sig uppdraget, upphör kommissionsavtalet, även om återkallelsen eller avsägelsen sker utan fog.

I 43 § finns bestämmelser om skadestånd.

33 § Om ett varaktigt kommissionsavtal inte har ingåtts för viss tid, får kommissionären eller kommittenten säga upp avtalet att upphöra efter den uppsägningstid som anges i andra stycket.

Under det första året av uppdragstiden är uppsägningstiden en månad. Uppsägningstiden förlängs sedan med en månad för varje påbörjat år av uppdragstiden till dess att uppsägningstiden uppgår till sex månader. Parterna får dock avtala att uppsägning från kommissionärens sida får ske med tre månaders uppsägningstid även om uppdragstiden har varat tre år eller längre.

Parterna får, efter det att uppsägning har skett, avtala om kortare uppsägningstid än vad som sägs i andra stycket.

Om parterna avtalar om längre uppsägningstid än vad som sägs i andra stycket, får uppsägningstiden inte vara kortare vid uppsägning från kommittentens sida än vid uppsägning från kommissionärens sida.

Uppsägningstiden räknas från utgången av den kalendermånad då uppsägningen skedde.

34 § Ett kommissionsavtal som har ingåtts för viss tid upphör vid avtalstidens slut.

Om parterna fortsätter kommissionsförhållandet efter avtalstidens slut, ska avtalet därefter anses vara ett icke tidsbestämt avtal. Vid beräkningen av uppsägningstiden enligt 33 § för ett sådant avtal ska hänsyn tas till hela den tid som kommissionsförhållandet har varat.

Avtalsvillkor som i jämförelse med andra stycket är till nackdel för någon av parterna är utan verkan mot denne.

35 § Kommissionären eller kommittenten får säga upp kommissionsavtalet med omedelbar verkan, om

1. motparten inte har fullgjort sina skyldigheter enligt avtalet eller denna lag och detta är av väsentlig betydelse för den andre, samt motparten insåg eller borde ha insett detta, eller

2. det annars finns en viktig grund för att frånträda avtalet i förtid.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

I 45 § finns bestämmelser om meddelande om uppsägning enligt första stycket.

36 § Om kommissionären eller kommittenten försätts i konkurs, upphör kommissionsavtalet att gälla.

Trots kommittentens konkurs får kommissionären göra uppdraget gällande för tiden fram till utgången av dagen efter den då konkursbeslutet kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, om kommissionären inte tidigare kände till eller borde ha känt till konkursen.

37 § Har kommissionsavtalet upphört, ska kommissionären, intill dess kommittenten själv kan bevaka sina intressen, vidta sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda kommittenten mot förlust, om det inte av detta uppkommer betydande kostnader eller olägenheter för kommissionären. Kommissionären har rätt till skälig ersättning för åtgärderna.

38 § När kommissionsavtalet har upphört, ska egendom som kommissionären har tagit emot i anledning av uppdraget lämnas till kommittenten. Kommissionären får dock göra gällande sin säkerhetsrätt och stoppningsrätt enligt 15–18 §§.

En handelskommissionärs rätt till avgångsvederlag

39 § När ett varaktigt kommissionsavtal har upphört, har en handelskommissionär rätt till avgångsvederlag, i den mån

1. kommissionären har tillfört kommittenten nya kunder eller väsentligt ökat handeln med den befintliga kundkretsen och kommittenten kommer att ha väsentlig fördel av detta, och

2. ett avgångsvederlag är skäligt med hänsyn till omständigheterna, särskilt kommissionärens förlust av provision på avtal med de i 1 angivna kunderna.

Avgångsvederlaget ska uppgå till högst ett belopp som motsvarar ett års provision, beräknad efter ett genomsnitt under de senaste fem åren eller den kortare tid som uppdraget

har varat.

Avtalsvillkor som i jämförelse med denna paragraf är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

40 § En handelskommissionär har inte rätt till avgångsvederlag enligt 39 §, om

1. kommittenten har sagt upp kommissionsavtalet på grund av att kommissionären uppsåtligen eller av vårdslöshet allvarligt har åsidosatt sina skyldigheter mot kommittenten och åsidosättandet ger kommittenten rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan enligt 35 § första stycket 1, eller
2. kommissionären i samförstånd med kommittenten har överlåtit kommissionsuppdraget till någon annan.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

41 § En handelskommissionär som har sagt upp ett kommissionsavtal har rätt till avgångsvederlag enligt 39 §, endast om

1. uppsägningen grundas på en omständighet på kommittentens sida som ger kommissionären rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan enligt 35 §, eller
2. det på grund av kommissionärens ålder eller sjukdom eller liknande förhållanden inte skäligen kan krävas att kommissionsverksamheten drivs vidare.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

42 § En handelskommissionär som inte inom ett år från det att kommissionsavtalet upphörde i ett meddelande till kommittenten gör gällande rätt till avgångsvederlag förlorar sin rätt till sådan ersättning.

Avtalsvillkor som i jämförelse med första stycket är till nackdel för kommissionären är utan verkan mot denne.

Skadestånd

43 § En kommittent eller kommissionär som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt kommissionsavtalet eller denna lag ska ersätta den andre parten den skada som därigenom uppstår, om inte han visar att detta inte berott på vårdslöshet på hans sida.

Har kommissionsavtalet upphört att gälla till följd av den ena partens konkurs, har den andre parten rätt till ersättning för den skada som därigenom uppstår.

I 45 § finns bestämmelser om att krav på skadestånd ska meddelas den andre parten inom viss tid.

Meddelande om prisredovisning och avvisning

44 § En kommittent som vill kräva ett annat pris än det som kommissionären har redovisat ska meddela kommissionären detta inom skälig tid och senast två år efter det att kommittenten insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för kravet.

En kommittent som vill avvisa ett avtal ska meddela kommissionären detta utan dröjsmål efter det att kommittenten insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till

grund för avvisningen.

Första och andra styckena gäller inte om kommissionären har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Meddelande om uppsägning och skadestånd

45 § En kommissionär eller kommittent som enligt 35 § vill säga upp kommissionsavtalet med omedelbar verkan eller enligt 43 § kräva skadestånd ska meddela den andre parten detta inom skälig tid och senast två år efter det att han insåg eller borde ha insett de omständigheter som ligger till grund för uppsägningen eller kravet. Detta gäller dock inte om den andre parten har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Risken för vissa meddelanden

46 § Har ett meddelande från kommissionären enligt 3, 42 eller 45 § eller ett meddelande från kommittenten enligt 44 eller 45 § avsänts på ett ändamålsenligt sätt, får meddelandet åberopas även om det har försenats, förvanskats eller inte kommit fram.

Preskription

47 § I fråga om preskription gäller preskriptionslagen (1981:130).

Konkurrensklausuler

48 § Ett avtal mellan kommissionären och kommittenten om att kommissionären inte ska bedriva verksamhet efter det att

kommissionsavtalet har upphört (konkurrensklausul) är bindande för kommissionären, bara

1. om konkurrensklausulen har upprättats skriftligen, och
2. i den mån konkurrensklausulen avser det område eller den kundkrets som har tilldelats kommissionären och det slag av varor som kommissionsavtalet gäller.

Utan hinder av första stycket 1 får kommissionären åberopa en muntlig överenskommelse om lättnader i en konkurrensklausul.

Kommissionären är inte bunden av en konkurrensklausul längre än två år från det att kommissionsavtalet har upphört.

Denna paragraf hindrar inte att lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område tillämpas på en konkurrensklausul.

Övergångsbestämmelser

2009:865

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2009, då lagen (1914:45) om kommission ska upphöra att gälla.
2. I fråga om kommissionsavtal som har ingåtts och förfoganden som har skett före lagens ikraftträdande tillämpas äldre bestämmelser.

-END

KonkL - konkurslag (1987:672)

SFS nr: 1987:672

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Konkurslag (1987:672)

Utfärdad: 1987-06-11

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:1456

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Genom konkurs tar en gäldenärs samtliga borgenärer i ett sammanhang tvångsvis i anspråk gäldenärens samlade tillgångar för betalning av sina fordringar. Under konkurs omhändertas tillgångarna för borgenärernas räkning av konkursboet.

2 § En gäldenär som är på obestånd skall efter egen eller en borgenärs ansökan försättas i konkurs, om inte annat är föreskrivet.

Med obestånd (insolvens) avses att gäldenären inte kan rätteligen betala sina skulder och att denna oförmåga inte är endast tillfällig.

3 § Förvaltningen av ett konkursbo handhas av en eller flera förvaltare.

Förvaltningen av boet står under tillsyn av tillsynsmyndigheten.

Lag (2006:706).

4 § Ett konkursbo som är på obestånd kan försättas i konkurs. Vad som är föreskrivet i denna lag om gäldenär skall i sådana fall gälla

konkursboet.

5 § Med panträtt i fast egendom jämställs vid tillämpningen av denna lag annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och inte grundas på utmätning.

Vad som sägs om borgenär med handpanträtt i lös egendom tillämpas också i fråga om borgenär med rätt att hålla kvar lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt). Lag (1994:481).

6 § Om det i någon annan lag har meddelats någon bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Angående tillämpligheten av rättegångsbalken ges bestämmelser i det följande.

2 kap. Konkursansökan och konkursbeslut m.m.

Konkursansökan m.m.

1 § Ansökan om konkurs görs skriftligen hos den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål som angår betalningsskyldighet i allmänhet. Ansökningshandlingen skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.

Sökanden skall ange och styrka de omständigheter som gör rätten behörig, om de inte är kända.

En ansökan skall avvisas, om det inte av den framgår vilken tingsrätt som är behörig och sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen.

I 2 § lagen (2005:1046) med kompletterande bestämmelser till insolvensförordningen finns ytterligare bestämmelser om

ansökans innehåll. Lag (2005:1052).

2 § Har en konkursansökan gjorts hos en tingsrätt som inte är behörig, skall rätten genast sända handlingarna i ärendet till den tingsrätt som enligt vad dessa visar är behörig och underrätta sökanden. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen kom in till den förra tingsrätten.

3 § Görs ansökningen av gäldenären, bör till ansökningshandlingen bifogas en av gäldenären underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och postadress samt om det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet.

Ansöker ett dödsbo eller en dödsbodeläggare om att boet skall försättas i konkurs, skall till ansökningshandlingen fogas en bestyrkt kopia av bouppteckningen efter den döde och, om bouppteckningen har registrerats, bevis om detta. Har inte bouppteckning förrättats, skall uppgift om varje deläggares namn och postadress lämnas. Lag (2001:97).

4 § Görs ansökningen av en borgenär, skall han vid ansökningen lämna uppgift om sin fordran och de omständigheter i övrigt på vilka han grundar yrkandet. Han skall även i original eller kopia bifoga de handlingar som han vill åberopa. Ansökningshandlingen och de handlingar som har bifogats denna skall ges in i två exemplar.

5 § En ansökan skall avvisas, om den i de avseenden som avses i 3 eller 4 § eller i övrigt är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen.

6 § Har en borgenärs fordran fastställts av domstol eller av Kronofogdemyndigheten med stöd av lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning, skall detta godtas som stöd för behörighet att begära gäldenären i konkurs, även om

avgörandet inte har vunnit laga kraft. Detta gäller dock inte, om en domstol har förordnat att avgörandet inte får verkställas.

En fordran som har fastställts genom en giltig skiljedom skall också godtas, om skiljedomen får verkställas enligt 3 kap. 15 eller 17 § utsökningsbalken och en domstol inte efter talan mot skiljedomen har bestämt annat.

I andra fall än de som avses i första och andra styckena skall borgenären styrka sin behörighet att begära gäldenären i konkurs. Lag (2006:706).

Bevisning om obestånd

7 § En uppgift av gäldenären att han är insolvent skall godtas, om det inte finns särskilda skäl att inte göra det.

8 § Om inte annat visas, anses en gäldenär vara insolvent, när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsökningsbalken inom de senaste sex månaderna före konkursansökningen har framgått att han saknat tillgångar till full betalning av utmättningsfordringen. Detsamma gäller, om gäldenären har förklarat sig ställa in sina betalningar.

9 § En gäldenär, som är eller senare än ett år före konkursansökningen har varit bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078), ska om inte annat visas anses insolvent, om

1. gäldenären har uppmanats av en borgenär att betala klar och förfallen skuld men underlåtit att göra detta inom en vecka och
2. borgenären begär gäldenären i konkurs inom tre veckor därefter och skulden då ännu inte är betald.

Borgenärens uppmaning ska innehålla en upplysning om att en konkursansökan kan följa. Uppmaningen ska delges gäldenären. Delgivning enligt 34–37 §§ delgivningslagen (2010:1932) får ske endast om det med beaktande av vad som har framkommit i det aktuella delgivningsärendet eller vid andra delgivningsförsök med gäldenären finns anledning att anta att denne har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Första och andra styckena gäller inte sådana juridiska personer som anges i 2 kap. 2 § bokföringslagen och som inte driver näringsverksamhet. Lag (2010:1951).

Konkurshinder

10 § En borgenär har inte rätt att få gäldenären försatt i konkurs, om

1. borgenären har betryggande pant eller därmed jämförlig säkerhet i egendom som tillhör gäldenären,
2. tredje man har ställt betryggande säkerhet för borgenärens fordran och konkursansökningen strider mot villkoren för säkerhetens ställande,
3. borgenärens fordran inte är förfallen till betalning och betryggande säkerhet erbjuds av tredje man.

Med säkerhet som har ställts eller erbjuds av tredje man avses även borgen, om borgensmannen svarar som för egen skuld.

10 a § Om företagsrekonstruktion pågår enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, skall en borgenärs ansökan om konkurs, i fall gäldenären begär det, förklaras vilande i avvaktan på att företagsrekonstruktionen upphör.

Finns det särskilda skäl att anta att borgenärens rätt allvarligt äventyras, får dock rätten besluta att försätta

gäldenären i konkurs. Innan ett sådant beslut meddelas skall rekonstruktören beredas tillfälle att yttra sig.

Lag (2003:538).

Säkerhetsåtgärder

11 § Finns det sannolika skäl för bifall till en konkursansökan och kan det med skäl befaras att gäldenären skaffar undan egendom, får rätten, om det finns särskild anledning, förordna om kvarstad på gäldenärens egendom i avvaktan på att ansökningen prövas.

I fråga om en sådan säkerhetsåtgärd tillämpas vad som gäller om kvarstad för fordran som beviljas enligt 15 kap. rättegångsbalken, om inte något annat följer av denna lag. Detta gäller dock inte bestämmelsen i 16 kap. 15 § andra stycket utsökningsbalken.

Rätten får medge undantag från beviljad kvarstad.

12 § Finns det sannolika skäl för bifall till en konkursansökan och kan det med skäl befaras att gäldenären genom att resa utomlands undandrar sig en skyldighet eller överträder ett förbud som enligt denna lag gäller i konkurs, får rätten, om det finns särskild anledning till det, förbjuda gäldenären att resa utomlands i avvaktan på att ansökningen prövas. Om ett sådant reseförbud meddelas, får i samband därmed eller senare gäldenären åläggas att lämna ifrån sig sitt pass till Kronofogdemyndigheten. Om gäldenären inte har något pass, får förbud att utfärda pass för honom meddelas. Gäldenären får häktas, om det är uppenbart otillräckligt med ett reseförbud.

Om gäldenären är en juridisk person, tillämpas första stycket även på den styrelseledamot, verkställande direktör, bolagsman och likvidator som har avgått eller entledigats senare än ett år före den dag då konkursansökningen kom in till tingsrätten.

Beträffande en sådan säkerhetsåtgärd som avses i denna paragraf tillämpas bestämmelserna i 15 kap. 5, 6 och 8 §§ rättegångsbalken, om inte något annat följer av denna lag. En säkerhetsåtgärd kan inte hindras av att säkerhet ställs. Inte heller kan en beviljad säkerhetsåtgärd hävas av denna anledning. Kostnaden för häktning betalas av staten.
Lag (2006:706).

13 § Frågor om säkerhetsåtgärder enligt 11 eller 12 § tas upp på begäran av en borgenär. Innan rätten meddelar beslut i frågan skall gäldenären ges tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske.

Rätten får hålla förhandling för prövning av fråga om säkerhetsåtgärd. Till förhandlingen skall gäldenären och borgenären kallas. Kallelserna bör delges.

Beträffande häktning tillämpas vad som sägs i 6 kap. 10 § tredje stycket och 11 §.

Ett beslut om reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass skall delges gäldenären.

Prövning av konkursansökan m. m.

14 § Upptas en gäldenärs konkursansökan, skall rätten genast pröva ansökningen.

Gäldenärens konkursansökan skall dock prövas vid en förhandling, om

1. det med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning finns särskilda skäl att inte godta uppgiften om gäldenärens insolvens eller

2. ansökningen avser ett dödsbo som inte står under förvaltning av

boutredningsman och ansökningen inte har gjorts av samtliga delägare.

Förhandlingen skall hållas inom två veckor från det att ansökningen kom in till rätten. Om det finns särskilda skäl, får den hållas senare, dock senast inom en månad. Till förhandlingen skall gäldenären kallas. I fall som avses i andra stycket 2 skall även de dödsbodelägare som inte har biträtt ansökningen kallas. Ansökningen kan prövas slutligt även om gäldenären uteblir från förhandlingen. I kallelsen skall han upplysas om detta.

En konkursansökan som avses i andra stycket 2 skall förklaras vilande, om det görs en framställning om att dödsboets egendom skall avträdas till förvaltning av boutredningsman. Om dödsboets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman, förfaller konkursansökningen.

15 § En kallelse som avses i 14 § tredje stycket ska delges.

Kallelsen får delges enligt 34–37 §§ delgivningslagen (2010:1932) endast om det med beaktande av vad som har framkommit i det aktuella delgivningsärendet eller vid andra delgivningsförsök med gäldenären finns anledning att anta att denne har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Kungörelsedelgivning enligt 48 § första stycket 1

delgivningslagen får ske även när gäldenären vistas på känd ort utomlands, om delgivning annars inte kan ske här i landet och rätten med hänsyn till omständigheterna finner att det inte är skäligt att kräva att delgivningen verkställs utomlands.

Lag (2010:1951).

16 § Upptas en borgenärs konkursansökan, skall rätten sätta ut en förhandling för prövning av ansökningen.

Förhandlingen skall hållas inom två veckor från det att ansökningen kom in till rätten. Om det finns särskilda skäl, får den hållas senare, dock senast inom sex veckor. Till förhandlingen skall parterna kallas.

Parterna skall i kallelsen upplysas om den i 19 § föreskrivna påföljden

av att part uteblir.

I kallelsen till gäldenären skall denne föreläggas att svara på konkursansökningen vid förhandlingen. I kallelsen skall även anges att gäldenären inte behöver inställa sig, om han före förhandlingen skriftligen medger ansökningen och rätten inte särskilt underrättar honom om att förhandlingen ändå skall hållas.

17 § I fråga om kallelser enligt 16 § tillämpas 15 §.

Gäldenären ska samtidigt med kallelsen delges de av borgenären ingivna handlingarna.

Om delgivning med gäldenären sker enligt 38 eller 48 § delgivningslagen (2010:1932), får rätten förordna att gäldenärens egendom sätts under särskild vård. Kostnaden för vården ska betalas av borgenären. Lag (2010:1951).

18 § Om gäldenären före förhandlingen medger en borgenärs konkursansökan, skall rätten genast pröva ansökningen.

Om rätten med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning finner att det finns särskilda skäl mot antagandet att gäldenären är insolvent, skall konkursansökningen dock prövas vid förhandlingen. Rätten skall genast underrätta gäldenären om detta.

Behöver frågan om att försätta gäldenären i konkurs inte prövas vid förhandlingen, skall denna ställas in och borgenären genast underrättas om detta.

19 § Uteblir borgenären från förhandlingen, skall ärendet avskrivas, om inte gäldenären medger ansökningen.

Ansökningen får prövas slutligt även om gäldenären uteblir från förhandlingen.

20 § En förhandling där frågan om att försätta gäldenären i konkurs skall prövas får skjutas upp på en parts begäran när det finns särskilda omständigheter. Uppskov får dock inte utan synnerliga skäl meddelas, om sökanden motsätter sig det. Endast om det är nödvändigt får uppskovet göras längre än fyra veckor.

21 § Om flera konkursansökningar mot samme gäldenär är anhängiga samtidigt och om en annan ansökan bifalls än den som kom in först, skall det vad gäller frågor som är beroende av tiden för konkursansökan anses som om konkursbeslutet har grundats på den ansökan som kom in först.

22 § En konkursansökan får inte återkallas sedan beslut om konkurs har meddelats. Även om gäldenären själv har ansökt om konkursen eller medgett en borgenärs konkursansökan, skall dock högre rätt upphäva beslutet, om gäldenären efter att ha överklagat visar att han är solvent.

23 § I fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan gäller 18 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar. Bestämmelsen i 18 kap. 2 § skall dock inte tillämpas. Borgenären får utan hinder av 14 § samma kapitel i konkursen göra gällande fordran på ersättning för sådana kostnader i den ordning som gäller för andra fordringar.

Åtgärder vid konkursbeslut m. m.

24 § När ett beslut om konkurs meddelas, skall tingsrätten

1. genast bestämma tidpunkt för det sammanträde vid vilket gäldenären skall avlägga bouppteckningsed (edgångssammanträde),
2. snarast utse förvaltare,
3. kalla gäldenären, förvaltaren, tillsynsmyndigheten och den borgenär som har gjort konkursansökningen till edgångssammanträdet.

Konkursbeslutet skall genast kungöras. Genom kungörelsen kallas övriga borgenärer till edgångssammanträdet.

Kallelsen till gäldenären enligt första stycket 3 skall delges.

25 § Om högre rätt upphäver ett beslut om konkurs, skall tingsrätten genast kungöra den högre rättens beslut. Egendomen i boet skall återställas till gäldenären i den mån den inte behövs för betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig.

Överflyttning av en konkurs

26 § Om det sedan ett beslut om konkurs har meddelats finns synnerliga skäl för att handlägga konkursen på någon annan ort, kan rätten efter samråd med tingsrätten på den andra orten bestämma att konkursen skall handläggas av den senare domstolen.

3 kap. Verknningar av konkurs

Gäldenärens förlust av sin rådighet

1 § Sedan ett beslut om konkurs har meddelats, får gäldenären inte råda över egendom som hör till konkursboet. Han får inte heller åta sig sådana förbindelser som kan göras gällande i konkursen.

2 § En rättshandling mellan gäldenären och någon annan som företas senast dagen efter den då kungörelsen om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar ska trots 1 § gälla, om det inte visas att den andre kände till beslutet eller att det fanns omständigheter som gav honom eller henne skälig anledning att anta att gäldenären var försatt i konkurs. En överlåtelse av eller ett annat förfogande över egendom som på grund av detta ska gälla, ska dock, om konkursboet utan oskäligt uppehåll begär det, gå

åter mot att boet ersätter den andre vad han eller hon har betalat jämte nödvändig eller nyttig kostnad.

Första stycket andra meningen gäller inte egendom som anges i 8 kap. 10 § andra stycket.

Infriar någon en förpliktelse mot gäldenären efter den tidpunkt som anges i första stycket, ska det tillgodoräknas honom eller henne, om det av omständigheterna framgår att han eller hon var i god tro. En uppsägning eller en annan liknande rättshandling som företas mot eller av gäldenären efter sagda tidpunkt ska gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro och det är uppenbart oskäligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Det finns särskilda bestämmelser om verkan av gäldenärens överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev, aktiebrev eller vissa andra jämförbara värdehandlingar. Lag (2014:1456).

Egendom som ingår i ett konkursbo

3 § Till ett konkursbo räknas, i den mån inte något annat följer av 2 §, all egendom som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom under konkursen och som är sådan att den kan utmätas.

Till konkursboet räknas även den egendom som kan tillföras boet genom återvinning enligt 4 kap.

4 § För att ta i anspråk gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner som överstiger förbehållsbeloppet får förvaltaren för konkursboets räkning hos kronofogdemyndigheten begära utmätning enligt 7 kap. utsökningsbalken.

Att utmätning av lön som pågår vid konkursens början kan fortsätta

för konkursboets räkning följer av 7 kap. 19 § andra stycket utsökningsbalken. Lag (1995:308).

5 § Gälldenären har rätt att av konkursboet få ut sådan egendom som enligt 5 kap. 1, 2 och 4 §§ utsökningsbalken undantas från utmätning.

I stället för 5 kap. 1 § 7 utsökningsbalken gäller att, om någon annan utväg till försörjning saknas, nödvändigt underhåll får betalas av konkursboet till gälldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag då beslutet om konkurs meddelades eller, om det finns synnerliga skäl för det, under längre tid.

I ett dödsbos konkurs tillkommer en sådan förmån som avses i första stycket den dödes efterlevande familj. I stället för andra stycket gäller 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

6 § Tvister mellan förvaltaren och gälldenären eller annan i frågor som avses i 4 och 5 §§ skall prövas av tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren, en borgenär, gälldenären eller en underhållsberättigad. Myndigheten skall inhämta yttranden i den omfattning som behövs för prövningen. Myndighetens beslut gäller omedelbart, även om det överklagas. Beslutet skall efter ansökan ändras, om senare upplysta omständigheter eller ändrade förhållanden motiverar det.

Tillsynsmyndighetens beslut i ett ärende som avses i första stycket får överklagas av den vars rätt berörs av beslutet. I fråga om ett sådant överklagande tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken om överklagande av beslut om utmätning av lön. Lag (1995:793).

Utmätning vid konkurs

7 § Sedan beslut om konkurs har meddelats, får egendom som hör till konkursboet inte utmätas för fordran hos gälldenären, om inte något annat följer av 7 kap. 19 § första stycket utsökningsbalken. En utmätning som sker i strid mot detta är utan verkan.

Utan hinder av konkurs får ändå egendom, i vilken panträtt för viss fordran gäller, utmätas för fordringen. Lag (1996:132).

8 § Har utmätning hos gäldenären skett innan beslut om konkurs meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om inte något annat följer av andra eller tredje stycket. Om utmätningssökanden inte hade panträtt och om den förmånsrätt som han har vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt utsökningsbalken skulle ha betalats till utmätningssökanden eller annan borgenär som inte hade panträtt, i stället redovisas till förvaltaren.

Verkställigheten skall på begäran av förvaltaren uppskjutas, om det behövs för att borgenärs rätt skall kunna tas till vara eller om det finns några andra synnerliga skäl för det. Uppskov får begäras även av en borgenär vars rätt kan bero därav. Om en auktion är utsatt, skall konkursboet betala den kostnad som blir onyttig genom uppskovet.

Hade utmätningssökanden inte panträtt och skall den förmånsrätt som han har vunnit genom utmätningen gå åter, skall även utmätningen gå åter om förvaltaren begär det innan egendomen har blivit såld.

Rättegång vid konkurs m.m.

9 § Pågår en rättegång mellan gäldenären och någon annan om sådan egendom som hör till konkursboet, får konkursboet överta gäldenärens talan. Om boet, trots att det har underrättats om rättegången, inte övertar gäldenärens talan, skall egendomen anses inte tillhöra konkursboet. Egendomen får inte så länge konkursen pågår utmätas för en fordran som kan göras gällande i konkursen. Om konkursboet övertar gäldenärens talan, tillämpas beträffande boets skyldighet att svara för rättegångskostnad vad som i rättegångsbalken föreskrivs om den till vilken överlåtelse har ägt rum enligt 13 kap. 7 § samma balk.

Förs talan mot gäldenären angående en fordran som kan göras gällande i

konkursen, får konkursboet inträda i rättegången vid sidan av gäldenären.

Gäldenären skall underrätta domstolen om konkursen i de fall som avses i första och andra styckena. Domstolen skall lämna konkursboet meddelande om rättegången. I mål om betalningsföreläggande eller handräckning gäller vad som nu sagts om domstolen i stället kronofogdemyndigheten. Lag (1991:857).

10 § Anser förvaltaren att ett förlikningsanbud angående en osäker eller tvistig tillgång bör antas, får gäldenären själv med skyldighet att lämna redovisning till konkursboet utföra tvisten, om han ställer säkerhet för vad som bjuds genom förlikningen.

4 kap. Återvinning till konkursbo

Inledande bestämmelser

1 § Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel.

Återvinning får dock inte ske av

1. betalning av

a) skatt eller avgift som omfattas av skatteförfarandelagen (2011:1244),

b) skatt enligt vägtrafikskattelagen (2006:227) eller lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt,

c) tull och

d) ränta på belopp som avses i a–c, om beloppet var förfallet till betalning,

2. betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt äktenskaps- eller föräldrabalken, om bidragsbeloppet var förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte har gynnats på ett otillbörligt sätt. Lag (2011:1328).

2 § Med fristdag avses dagen då ansökningen om gäldenärens försättande i konkurs kom in till tingsrätten.

Har beslut meddelats om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion avses med fristdag i stället dagen för ansökan om företagsrekonstruktion, såvida konkursansökningen har gjorts under företagsrekonstruktionen eller inom tre veckor från det att rätten beslutat att företagsrekonstruktionen skall upphöra.

Har ansökan om skuldsanering gjorts avses med fristdag i stället dagen för denna ansökan, såvida konkursansökningen har gjorts inom tre veckor från det att frågan om skuldsanering avgjordes.

Har ett dödsbo avträtts till förvaltning av boutredningsman avses med fristdag dagen för ansökningen om detta, såvida boutredningsman har förordnats senare än tre månader före den dag som annars skulle anses som fristdag. Lag (2006:551).

3 § Som närstående till gäldenären anses den som är gift med gäldenären eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till gäldenären eller är besvägrad med honom i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon samt den som på annat sätt står gäldenären personligen särskilt nära.

Som närstående till en näringsidkare eller en juridisk person anses vidare

1. den som har en väsentlig gemenskap med näringsidkaren eller den juridiska personen som är grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse,
2. den som inte ensam men tillsammans med en närstående till honom har sådan gemenskap med näringsidkaren eller den juridiska personen som sägs under 1,
3. den som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamhet som näringsidkaren eller den juridiska personen bedriver,
4. den som är närstående till någon som enligt 1--3 är närstående.

4 § Avhändelse av fast egendom anses inte ha ägt rum förrän lagfart har sökts.

Förutsättningar för återvinning

5 § En rättshandling, varigenom på ett otillbörligt sätt en viss borgenär har gynnats framför andra eller gäldenärens egendom har undandragits borgenärerna eller hans skulder har ökats, går åter, om gäldenären var eller genom förfarandet, ensamt eller i förening med annan omständighet, blev insolvent samt den andre kände till eller borde ha känt till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig.

Närstående till gäldenären skall anses ha sådan kännedom som anges i första stycket, om det inte görs sannolikt att han varken hade eller borde ha haft sådan kännedom.

Om rättshandlingen ägde rum mer än fem år före fristdagen, går den åter endast när den har gällt någon närstående till gäldenären.

6 § En gåva går åter, om den har fullbordats senare än sex månader före fristdagen. En gåva som har fullbordats dessförinnan men senare än ett år

eller, när den har skett till någon som är närstående till gäldenären, tre år före fristdagen går åter, om det inte visas att gäldenären efter gåvan hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.

Första stycket gäller även köp, byte eller annat avtal, om det med hänsyn till missförhållandet mellan utfästelserna på ömse sidor är uppenbart, att avtalet delvis har egenskap av gåva.

Understöd och sedvanliga gåvor som inte stod i missförhållande till gäldenärens ekonomiska förhållanden är undantagna från återvinning enligt denna paragraf.

7 § Bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes dödsbo, vid vilken gäldenären har eftergett sin rätt i avsevärd mån eller avstått från egendom mot att en fordran mot honom har lagts ut på hans lott, går i motsvarande mån åter, om bodelningshandlingen har kommit in till rätten senare än tre år före fristdagen och det inte visas att gäldenären efter bodelningen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.

Vad som sägs i första stycket om det fallet att gäldenären har avstått från egendom mot att en fordran mot honom har lagts ut på hans lott gäller inte, om egendomen utgjorde makarnas gemensamma bostad eller bohag och övertogs av den andra maken med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 8 § äktenskapsbalken.

8 § Betalning av lön, arvode eller pension, som har skett senare än sex månader före fristdagen och som uppenbart översteg vad som kunde anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt, går åter till belopp motsvarande överskottet.

Har betalningen skett dessförinnan men senare än ett år eller, när den skett till någon som är närstående till gäldenären, tre år före fristdagen, går den åter i motsvarande mån, om det inte visas att

gäldenären efter betalningen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.

9 § Överföring av medel till pensionsstiftelse, som har skett senare än sex månader före fristdagen och som har medfört att stiftelsen fått överskott på kapitalet, går åter till belopp motsvarande överskottet. Har överföringen skett dessförinnan men senare än ett år eller, när åtgärden väsentligen har gynnat gäldenären eller närstående till honom, tre år före fristdagen, går den åter i motsvarande mån, om det inte visas att gäldenären efter överföringen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.

Överföring till pensionsstiftelse i annat fall än som sägs i första stycket går åter, om överföringen har skett senare än tre månader före fristdagen. Har överföringen väsentligen gynnat gäldenären eller närstående till honom, går den också åter, om åtgärden har skett dessförinnan men senare än två år före fristdagen och det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Överföring av medel till personalstiftelse går åter, om överföringen har skett senare än sex månader före fristdagen. Har överföringen skett dessförinnan men senare än ett år eller, när åtgärden väsentligen har gynnat gäldenären eller närstående till honom, tre år före fristdagen, går den åter, om det inte visas att gäldenären efter överföringen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.

Om rätt att i särskilda fall återkräva försäkringspremier m.m. finns det bestämmelser i 15 kap. 8 § försäkringsavtalslagen (2005:104). Lag (2005:115).

10 § Betalning av en skuld, som har skett senare än tre månader före fristdagen och som har gjorts med annat än sedvanliga betalningsmedel, i

förtid eller med belopp som avsevärt har försämrat gäldenärens ekonomiska ställning, går åter, om den inte med hänsyn till omständigheterna ändå kan anses som ordinär. Har betalningen skett till någon som är närstående till gäldenären dessförinnan men senare än två år före fristdagen, går den åter, om det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad som i första stycket sägs om återvinning av betalning tillämpas också när kvittning har skett, om borgenären enligt 5 kap. 15 eller 16 § inte hade varit berättigad att kvitta i konkursen.

11 § Betalning för en växel eller en check går åter i de fall som avses i 10 § endast i den mån den som mottog betalningen hade kunnat vägra att göra det utan att förlora växel- eller checkrätt mot någon annan hos vilken han kunde erhålla täckning.

Om återvinning av en betalning är utesluten till följd av vad som sägs i första stycket, är den som skulle ha burit den slutliga förlusten om betalningen hade uteblivit skyldig att utge ersättning under samma förutsättningar som hade gällt för återvinning, om betalningen hade skett till honom som borgenär.

12 § Säkerhet som gäldenären har överlämnat senare än tre månader före fristdagen och som inte var betingad vid skuldens tillkomst eller inte har överlämnats utan dröjsmål efter skuldens tillkomst går åter, om inte säkerställandet med hänsyn till omständigheterna ändå kan anses som ordinärt. Har säkerheten överlämnats till någon som är närstående till gäldenären dessförinnan men senare än två år före fristdagen, går den åter under angivna förutsättningar, om det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Med överlämnande av säkerhet jämställs annan åtgärd av gäldenären eller borgenären som är avsedd att trygga borgenärens rätt.

När säkerheten förutsätter inskrivning, skall dröjsmål som sägs i första stycket anses föreligga om ansökan har gjorts senare än på den inskrivningsdag som inträffar näst efter två veckor från skuldens tillkomst. Lag (2002:266).

13 § Förmånsrätt eller betalning som en borgenär har vunnit genom utmätning går åter, om förmånsrätten har inträtt senare än tre månader före fristdagen. Har utmätningen skett till förmån för någon som är närstående till gäldenären, går förmånsrätten eller betalningen också åter om förmånsrätten har inträtt dessförinnan men senare än två år före fristdagen och det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad som sägs i första stycket gäller inte om förmånsrätten har inträtt vid utbyte mot egendom som har utmätts tidigare än tre månader före fristdagen eller, i fall som avses i första stycket andra meningen, två år före fristdagen. Lag (1994:481).

Verkan av återvinning

14 § Vid återvinning skall den egendom som gäldenären har utgett återbäras till konkursboet.

Den som har lämnat gäldenären något vederlag för egendomen har rätt att återfå vad han har utgett. Detta gäller dock inte ett sådant vederlag som inte har kommit boet till godo, om den som lämnade vederlaget hade eller borde ha haft kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla borgenärerna detta.

Finns den egendom som skall återbäras enligt första eller andra stycket inte i behåll, skall ersättning för dess värde utges. Är återbäring av viss egendom förenad med särskild olägenhet för den förpliktade, kan det medges honom att utge ersättning i egendomens ställe.

15 § Den som är skyldig att återbära egendom skall även utge den avkastning som belöper på tiden efter det att återvinning påkallades. Utgörs egendomen av ett penningbelopp eller skall ersättning utges för egendomens värde, utgår ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) till och med den dag då skyldighet att återbära beloppet eller utge ersättningen inträder och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter.

Skall någon återbära egendom vid återvinning enligt 5 §, kan han förklaras skyldig att utge även avkastning som belöper på tiden från det att han mottog egendomen till dess att återvinning påkallades. Ränta för sådan tid beräknas enligt 5 § räntelagen.

Den som har lagt ned nödvändig eller nyttig kostnad på egendom som återbärs har rätt till ersättning för denna, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Återvinns en säkerhet som grundas på inteckning, skall inteckningshandlingen återställas eller, om den behövs som bevis för fordringen, tillhandahållas för utbyte eller dödning av inteckningen. Kan det inte ske, skall ersättning utges.

16 § Har tredje man ställt egendom som säkerhet för en förpliktelse av gäldenären och återfått säkerheten sedan gäldenären har fullgjort förpliktelsen, är den som har återställt säkerheten inte skyldig att vid återvinning återbära mer än vad som överstiger säkerhetens värde, om han inte kan återfå denna och inte heller, när han återställde säkerheten, kände till eller borde ha känt till gäldenärens insolvens.

Tredje man är skyldig att till borgenären eller, om konkursboet begär det, direkt till boet på nytt utge säkerheten eller ersätta dess värde under samma förutsättningar som skulle ha gällt för återvinning av fullgörelsen, om den i stället hade skett till honom.

Första och andra styckena tillämpas också när tredje man har ingått borgen för gäldenärens förpliktelse och gäldenären har fullgjort

förpliktelsen.

17 § Skyldighet för någon annan än konkursboet att enligt 14, 15 eller 16 § utge egendom eller ersättning, återställa eller tillhandahålla en inteckningshandling eller på nytt ställa säkerhet eller borgen kan jämkas, om det finns synnerliga skäl.

18 § Om egendom som kan återvinnas har överlåtit till annan, har konkursboet samma rätt till återvinning mot denne, om han kände till eller borde ha känt till de omständigheter som grundar denna rätt.

Talan om återvinning m. m.

19 § Förvaltaren får påkalla återvinning

1. genom att väcka talan vid allmän domstol,
2. genom att göra anmärkning mot bevakning eller i samband med utdelningsförfarandet bestrida yrkande i annan ordning om betalnings- eller förmånsrätt i konkursen eller
3. genom att göra invändning mot annat yrkande som i rättegång framställs mot konkursboet.

Om förvaltaren inte vill påkalla återvinning och inte heller ingår förlikning i saken, får en borgenär påkalla återvinning genom att väcka talan vid allmän domstol.

För återgång av förmånsrätt som har vunnits genom utmätning behövs inte någon särskild åtgärd. Lag (1994:481).

20 § Talan vid allmän domstol om återvinning får väckas inom ett år från dagen för konkursbeslutet. Talan får även väckas inom sex månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är det fråga om återgång av en bodelning,

får talan även väckas inom sex månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen gavs in till rätten.

En borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning för denna av boet, i den mån kostnaden täcks av vad som har kommit boet till godo genom rättegången.

21 § Den som med anledning av återvinning får en fordran i konkursen behöver inte bevaka fordringen. Om utdelning har ägt rum, är han vid återbäring till boet berättigad att avräkna vad som borde ha tillkommit honom som utdelning enligt tidigare utdelningsförslag, om fordringen då hade varit känd. Vid senare utdelning skall utdelning beräknas för vad som kan återstå av en sådan fordran.

5 kap. Fordringar i konkurs

Fordringar som kan göras gällande

1 § I konkurs får endast en fordran som har uppkommit innan konkursbeslutet meddelades göras gällande, om inte något annat följer av 3 kap. 2 § eller bestämmelser i annan lag.

En fordran får göras gällande i konkurs även om den är beroende av villkor eller inte är förfallen till betalning.

Lag (2000:504).

2 § I konkurs får inte fordran på lön, arvode eller pension göras gällande i den mån fordringen uppenbart överstiger vad som kan anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt.

Den som enligt 4 kap. 3 § skall anses som närstående till gäldenären får inte göra gällande sådan fordran i vidare mån än som kan anses skäligt med hänsyn till vad som angetts i första stycket och inte i något fall

för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen kom in till tingsrätten.

3 § En fordran på pension får i konkurs inte göras gällande till den del den betalas av en pensionsstiftelse.

Fordringar med solidariskt betalningsansvar

4 § Har flera utfäst eller på något annat sätt ådragit sig solidariskt betalningsansvar och är skulden delvis betald, skall utdelning för borgenärens återstående fordran i en solidariskt ansvarig gäldenärs konkurs beräknas på fordringens belopp utan avdrag för avbetalning som en medgäldenär har gjort,

1. om avbetalningen har skett genom ackord, konkurs eller annan fördelning av en insolvent medgäldenärs bo,
2. om den har skett senare än tre månader före den i 4 kap. 2 § angivna fristdagen eller
3. om och i den mån avbetalningen har medfört rätt för medgäldenären att söka tillbaka beloppet av konkursgäldenären (regressrätt).

Har konkursgäldenären infriat en medgäldenärs regressfordran och äger återvinning därav inte rum, skall dock avdrag göras.

Om utdelningen överstiger borgenärens återstående fordran, skall överskottet fördelas enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet för fordringen.

Hur utdelning för en fordran hos ett handelsbolag beräknas i en bolagsmans konkurs är föreskrivet i 2 kap. 20 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag.

5 § När avbetalning har skett på en fordran för vilken flera är

solidariskt ansvariga och utdelning till borgenären enligt 4 § skall beräknas på ett högre belopp än den återstående fordringen, skall utdelningen beräknas gemensamt för borgenären och en medgäldenär som har en regressfordran. Borgenären har företräde till betalning framför medgäldenären. Om flera medgäldenärer har rätt till betalning av det som återstår sedan borgenären har fått sitt, skall överskottet fördelas mellan dem enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet för fordringen.

Första stycket gäller i tillämpliga delar även när en medgäldenär gör gällande en regressfordran med anledning av vad han senare kan komma att betala utöver vad som bör belöpa på honom.

6 § Om en borgenär uppbär utdelning i fall då konkursgäldenären har ställt säkerhet i sin egendom för en regressfordran som en solidariskt ansvarig medgäldenär kan få mot honom, minskas medgäldenärens rätt att utnyttja säkerheten med utdelningens belopp, i den mån utdelningen har beräknats på belopp som svarar mot säkerhetens värde.

Första stycket tillämpas också när konkursgäldenären har en fordran hos medgäldenären som denne hade kunnat använda till kvittning.

7 § Om en solidariskt ansvarig medgäldenär har betalt skulden senare än tre månader före den i 4 kap. 2 § angivna fristdagen, skall utdelning för den regressfordran som han därigenom har fått beräknas på samma belopp som skulle ha tillämpats i fråga om utdelning till borgenären om skulden inte hade betalats. Har någon annan solidariskt ansvarig medgäldenär en regressfordran med anledning av en tidigare avbetalning, skall dock utdelningen fördelas mellan medgäldenärerna enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet för fordringen.

8 § Om en solidariskt ansvarig gäldenär har försatts i konkurs och om den konkursen inte har avslutats innan en medgäldenär försatts i konkurs, har den förres konkursbo rätt till andel i överskott enligt 4 § tredje stycket även om regressfordringen inte har bevakats i medgäldenärens

konkurs.

9 § Vad som sägs i 4--8 §§ om solidariskt betalningsansvar tillämpas också i de fall där borgenären har fått pant eller annan säkerhet i tredje mans egendom.

Vissa fordringar som är beroende av villkor

10 § Är en fordran beroende av ett villkor som innebär att borgenären inte har rätt att utfå fordringsbeloppet om inte viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen inte beräknas i ett utdelningsförslag, om det saknas anledning att anta att villkoret kommer att uppfyllas.

Beräkning av ränta på fordringar under konkurs m. m.

11 § För en fordran som är förenad med förmånsrätt och som löper med ränta skall ränta beräknas till den dag då utdelningsförslaget upprättas eller, om medlen betalas ut i förskott, dagen för utbetalningen.

Om en fordran som är förenad med förmånsrätt men som inte löper med ränta hade kunnat göras räntebärande genom delgivning av stämning eller av ansökan om betalningsföreläggande, skall ränta för den beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från dagen för konkursbeslutet, om fordringen då var förfallen till betalning och annars från den senare dag då fordringen förfaller till betalning. Räntan skall beräknas till dag som avses i första stycket.

För fordringar utan förmånsrätt beräknas från dagen för konkursbeslutet ränta mellan borgenärerna endast om boet räcker till betalning av mer än beloppet av alla fordringar i konkursen utan förmånsrätt, i förekommande fall inberäknat vid konkursbeslutet upplupen ränta. Räntan bestäms med tillämpning av första och andra styckena. Lag (1991:857).

12 § För en fordran som inte löper med ränta före förfallodagen skall utdelning beräknas endast på det belopp som efter fem procents årlig ränta utgör fordringens värde nedan angiven dag, om fordringen då inte var förfallen, nämligen

1. om fordringen utgår fullt eller med förmånsrätt, den dag då utdelningsförslaget upprättas,
2. om fordringen inte är förenad med förmånsrätt och inte utgår fullt, dagen för konkursbeslutet.

Betalas medel ut i förskott till borgenären för en fordran som avses i första stycket 1 och var fordringen då inte förfallen, skall utdelningen i stället beräknas efter fordringens värde på betalningsdagen.

Värdering av vissa fordringar

13 § En fordran avseende en förmån som inte utgår i pengar skall vid utdelning uppskattas till skäligt belopp.

En fordran på pension som inte är förfallen till betalning den dag då utdelningsförslaget upprättas skall uppskattas till det belopp som motsvarar upplupen del av pensionsutfästelsen den dagen. Uppskattningen sker med ledning av 2 och 3 §§ lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m. En fordran på ränta eller annan förmån som skall utgå under någons livstid och som inte är förfallen till betalning den dag då utdelningsförslaget upprättades skall uppskattas med ledning av 3 § angivna lag.

En fordran i utländskt myntslag skall beräknas efter den kurs som gäller den dag då utdelningsförslaget upprättas. Betalas medel ut i förskott till borgenären, sker beräkningen efter kursen på betalningsdagen.

14 § Om en gäldenär som i en konkurs har fått ackord återigen blir försatt i konkurs innan ackordet har fullgjorts, har en borgenär vars

fordran har satts ned genom ackordet rätt till utdelning för fordringens hela ursprungliga belopp med avdrag för vad han redan har uppburit. Han får dock inte uppbära mer än vad han har rätt till enligt ackordet.

Första stycket tillämpas också när gäldenären har fått ackord enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion. Lag (1996:1056).

Kvittning i konkurs

15 § En fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock inte om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet.

Är en fordran beroende av ett villkor som innebär att borgenären har rätt att få ut fordringsbeloppet endast om viss omständighet inträffar, skall borgenären fullgöra sin förpliktelse trots att han annars hade haft rätt att kvitta. Om han före den dag då utdelningsförslaget upprättas visar att villkoret har uppfyllts, har han emellertid rätt att återfå motsvarande belopp i den mån det inte överstiger vad han har att fordra. Finns det anledning att anta att villkoret kommer att uppfyllas senare, skall ett för borgenären beräknat belopp avsättas när utdelningsförslaget upprättas.

16 § En fordran mot gäldenären som har förvärvats genom en överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 4 kap. 2 § angivna fristdagen får inte användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran, om förvärvet inte med hänsyn till omständigheterna kan anses som ordinärt. En fordran mot gäldenären får inte heller användas till kvittning, om den har förvärvats genom sådan överlåtelse och borgenären då hade skälig anledning att anta att gäldenären var insolvent.

En borgenär som har satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med en betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel får inte kvitta i den mån en sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning. Lag (2005:196).

17 § En fordran på ersättning som tillkommer en borgensman eller någon annan med anledning av en förpliktelse som han har infriat (regressfordran) anses vid tillämpningen av 15 och 16 §§ ha förvärvats när hans förpliktelse grundades.

Även om bevakningsförfarande äger rum i konkursen, behöver en borgenär som har rätt att kvitta inte bevaka sin fordran i den mån den täcks av gäldenärens fordran. När kvittning inte får ske, får borgenären trots det på sin skuld avräkna vad som borde ha tillkommit honom som utdelning i konkursen, om hans fordran intill skuldbeloppet hade bevakats i rätt tid.

Överlåter boet en fordran så att en borgenär därigenom förlorar rätten till kvittning, skall boet gottgöra borgenären för detta.

Ett konkursbos ansvar för lönefordringar

18 § Om en arbetstagarare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet, ansvarar konkursboet för arbetstagararens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som belöper på tid efter en månad från konkursbeslutet. Lag (2003:538).

6 kap. Gäldenärens skyldigheter m.m.

Förbud mot näringsverksamhet under konkurs

1 § En gäldenär som är en fysisk person får inte under

konkursen driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078). Verksamhet som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen omfattas dock inte av förbudet. Inte heller omfattas jordbruksverksamhet.

Om näringsförbud efter särskild prövning finns det bestämmelser i lagen (2014:836) om näringsförbud. Lag (2014:841).

Upplysnings- och närvaroplikt under konkurs

2 § Gälldenären skall ge rätten, tillsynsmyndigheten, förvaltare och granskningsmän de upplysningar av betydelse för konkursutredningen som de begär. Upplysningskyldigheten omfattar även egendom, som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.

Gälldenären skall på begäran av förvaltaren närvara vid bouppteckningsförrättningen. Är gälldenären en juridisk person och finns det flera ställföreträdare, gäller denna skyldighet dock inte för en sådan ställföreträdare vars närvaro förvaltaren anser sakna betydelse för boudredningen.

Vid förlikningssammanträde och sammanträde för prövning av ackordsförslag skall gälldenären närvara, om han inte har laga förfall eller rätten medger att han uteblir. Att gälldenären uteblir från ett sammanträde hindrar inte att de ärenden som skall förekomma på sammanträdet handläggs. Lag (1995:793).

Bouppteckningsed

3 § Gälldenären skall inför rätten avlägga bouppteckningsed. Han skall göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han anser behövs och med ed betyga att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsmaterial med gjorda tillägg eller ändringar är riktiga och att det inte enligt hans vetskap har oriktigt utelämnats eller tagits upp någon tillgång eller skuld.

Är gälldenären en juridisk person och finns flera ställföreträdare, behöver bouppteckningsed inte avläggas av en sådan ställföreträdare vars edgång förvaltaren anser sakna betydelse för boudredningen.
Lag (1995:793).

4 § Bouppteckningseden skall avläggas vid ett edgångssammanträde. Edgångssammanträdet skall hållas tidigast en och senast två månader efter konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Om gälldenären är förhindrad av laga förfall att avlägga eden vid edgångssammanträdet eller om bouppteckningen då ännu inte har kommit in till rätten, skall rätten så snart förfallet upphör eller bouppteckningen kommer in genom delgivning kalla gälldenären att fullgöra edgången. Edgångssammanträdet skall trots det hållas på utsatt tid.

När det finns anledning till det får rätten besluta att gälldenären skall avlägga eden inför en annan tingsrätt. Är gälldenären sjuk får eden avläggas där han vistas. Edgången får inte fullgöras före edgångssammanträdet.

5 § När det åligger en förmyndare att avlägga bouppteckningsed är även den omyndige, om han har fyllt femton år, skyldig att på yrkande av förvaltaren eller en borgenär avlägga eden. Detta gäller dock inte om det finns sådana särskilda omständigheter att anledning till edgången saknas.

Annan än gälldenären är skyldig att på yrkande av förvaltaren eller en borgenär avlägga bouppteckningsed eller beediga viss uppgift i

bouppteckningen, om det kan antas att sådan edgång är av betydelse för boutredningen. Detta gäller inte den som avses i 36 kap. 5 § rättegångsbalken såvitt gäller uppgift beträffande vilken han inte får höras som vittne, såvida han inte är närstående till gäldenären.

När ett yrkande om edgång enligt denna paragraf har framställts, skall rätten kalla förvaltaren, tillsynsmyndigheten och den som avses med yrkandet till förhandling inför rätten. Har yrkandet framställts av en borgenär, skall även denne kallas. Kallelsen till den som avses med yrkandet skall delges.

Bifalls yrkandet, skall edgången fullgöras genast om det lämpligen kan ske eller vid den senare tidpunkt som rätten bestämmer. I fråga om edgångens fullgörande gäller 4 § andra stycket. Lag (1995:793).

Tvångsmedel m.m.

6 § Gäldenären får inte efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han har avlagt bouppteckningsed bege sig utomlands utan rättens medgivande. Om det senare under konkursen finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna landet undandrar sig skyldighet som föreskrivs i denna lag, får förbud meddelas honom att resa utomlands. Byter gäldenären vistelseort, skall han meddela förvaltaren var han vistas.

Om det finns skäl att befara att gäldenären åsidosätter ett förbud att resa utomlands, får gäldenären åläggas att lämna ifrån sig sitt pass till tillsynsmyndigheten. Om gäldenären inte har något pass, får förbud att utfärda pass för honom meddelas.

Om det finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna den ort där han är bosatt undandrar sig skyldighet som föreskrivs i denna lag, får förbud meddelas honom att lämna orten.

7 § Ett beslut om reseförbud eller om åläggande för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass eller om förbud att utfärda pass meddelas av rätten

på begäran av förvaltaren eller tillsynsmyndigheten. När det inte längre finns skäl för ett sådant beslut, skall beslutet omedelbart hävas.

Innan rätten meddelar beslut i en fråga som avses i denna paragraf, skall rätten ge gäldenären, förvaltaren och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse. Rätten får också hålla förhandling i frågan. Till en sådan förhandling skall tillsynsmyndigheten, förvaltaren och gäldenären kallas. Kallelsen till gäldenären bör delges.

Ett beslut om reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass skall delges gäldenären.

8 § Har gäldenären med anledning av ett beslut enligt 2 kap. 12 § lämnat ifrån sig sitt pass, skall rätten omedelbart efter konkursbeslutet pröva om gäldenären skall återfå passet. Om det finns skäl att befara att gäldenären åsidosätter ett förbud att bege sig utomlands, har han inte rätt att återfå passet. En motsvarande omprövning skall ske, om förbud att utfärda pass har meddelats.

9 § Om gäldenären undandrar sig att fullgöra vad som åligger honom enligt 2, 3, 5 eller 6 § eller överträder ett reseförbud enligt 6 §, kan han efter omständigheterna antingen hämtas eller häktas. Detsamma gäller om det finns skäl att befara att gäldenären kommer att undandra sig en skyldighet eller överträda ett förbud som här har angetts.

Om någon annan än gäldenären undandrar sig att fullgöra edgång som har förelagts honom enligt 5 §, kan han efter omständigheterna föreläggas vite, hämtas eller häktas.

Häktning i de fall som avses i första och andra styckena får ske endast om det finns synnerliga skäl till det. Har gäldenären överträtt ett reseförbud enligt 6 §, skall han dock häktas om det inte är uppenbart att det är onödigt.

Kostnaden för hämtning eller häktning betalas av staten.

10 § Frågor om åtgärder enligt 9 § eller om utdömande av förelagt vite prövas av rätten på begäran av förvaltaren eller tillsynsmyndigheten.

Innan rätten beslutar i en fråga som avses i denna paragraf, skall rätten ge den som avses med åtgärden, förvaltaren och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse.

Begärs någon häktad, skall rätten på yrkande förordna biträde åt honom, om det inte är uppenbart att sådant inte behövs. Biträdet har rätt till ersättning av staten för arbete, tidsspillan och utlägg. Rätten kan ålägga den som häktningsyrkandet riktas mot att såsom förlorande part helt eller delvis ersätta statens kostnader för biträdet. Ogillas häktningsyrkandet och beror detta på att sökanden inte har haft godtagbara skäl för yrkandet, skall sökanden ersätta statens kostnader för biträdet.

11 §* Rätten får hålla förhandling för att pröva en fråga som avses i 10 §. Har häktning begärts, skall förhandling hållas, om det inte är fara i dröjsmål.

Till förhandlingen skall tillsynsmyndigheten, förvaltaren och, om möjligt, den som avses med åtgärden kallas. Den sistnämndes kallelse skall delges. Han får hämtas till förhandlingen, om det finns skäl till det. Har han kallats till förhandlingen eller kan det antas att han har avvikit eller på annat sätt håller sig undan, hindrar hans utevaro inte att yrkandet prövas.

Har rätten beslutat om häktning av någon som inte var närvarande vid rätten, skall, så snart beslutet har verkställts, anmälan om detta göras hos rätten. När en sådan anmälan har gjorts, skall förhandling i häktningsfrågan hållas snarast och senast fyra dagar efter det att häktningsbeslutet verkställdes.

Rätten skall med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för att pröva om den som är intagen i häkte fortfarande skall vara häktad. Finns det inte längre skäl för häktning, skall rätten omedelbart förordna att den häktade skall frigges. Ingen får under konkursen hållas häktad längre tid än tre månader.

12 § Om någon är häktad med stöd av 2 kap. 12 §, skall rätten i samband med konkursbeslutet pröva om denne fortfarande skall vara häktad. Föreligger skäl till häktning enligt 9 §, skall häktningen bestå. Vid tillämpning av 11 § fjärde stycket inräknas även tid under vilken gäldenären hållits häktad med stöd av 2 kap. 12 §.

13 § Om gäldenären är en juridisk person, tillämpas 2 § första stycket, 6--8 §§ samt 9 § första, tredje och fjärde styckena även på en styrelseledamot, en verkställande direktör, en bolagsman och en likvidator som har avgått eller entledigats senare än ett år före den dag då konkursansökningen kom in till tingsrätten.

Ersättning för inställelse

14 § Om gäldenären är i behov av det, är han berättigad till skälig ersättning av konkursboet för resa och uppehälle inom landet, när han till följd av bestämmelserna i 2--5 §§ inställer sig hos rätten eller någon annanstans. Vad som har sagts nu gäller även för en sådan person som avses i 13 §.

Har ett yrkande enligt 5 § andra stycket riktats mot någon annan än den som avses i 13 §, är han berättigad till skälig ersättning av boet för inställelse enligt 5 § tredje eller fjärde stycket.

Beslut om ersättning meddelas av rätten.

7 kap. Förvaltning och tillsyn

Förvaltare

1 § En förvaltare skall ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver samt även i övrigt vara lämplig för uppdraget.

Den som är anställd vid en domstol får inte vara förvaltare.

Den som står i ett sådant förhållande till gäldenären, en borgenär eller någon annan att det är ägnat att rubba förtroendet för hans opartiskhet i konkursen får inte vara förvaltare. Detsamma gäller om det i övrigt finns någon omständighet som medför att förtroendet för hans opartiskhet kan rubbas.

Förvaltaren skall omedelbart underrätta tillsynsmyndigheten om omständigheter som kan medföra jäv för honom. Lag (1988:1371).

2 § Förvaltare utses av rätten.

Rätten bestämmer också antalet förvaltare. Flera än en förvaltare får utses om det med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet är behövt att förvaltningen delas eller att den handhas odelad av flera. Om en förvaltare är jävig men det med hänsyn till förhållandena i konkursen är olämpligt att entlediga honom, får rätten utse någon annan att sköta förvaltningen i den del förvaltaren är jävig.

Om boets förvaltning ska vara delad, ska en förvaltare utses för varje del av förvaltningen. Rätten bestämmer efter vilka grunder delningen ska ske.

Särskilda bestämmelser om att ett allmänt ombud ska delta i konkursförvaltningen finns i försäkringsrörelselagen (2010:2043) och lagen (2004:297) om bank- och

finansieringsrörelse. Lag (2011:762).

3 § Innan rätten utser förvaltare eller fattar beslut om att flera förvaltare skall finnas, skall tillsynsmyndigheten höras.

Frågor om att utse flera förvaltare eller att dela förvaltningen mellan flera förvaltare tas upp på begäran av tillsynsmyndigheten, förvaltare, en granskningsman eller en borgenär. Tillsynsmyndigheten och förvaltaren skall höras. Rätten får, om det behövs, pröva frågan vid en förhandling. Till förhandlingen skall tillsynsmyndigheten, förvaltaren och, om frågan har väckts av någon annan, denne kallas.

4 § Om flera förvaltare handhar förvaltningen odelad, får de endast gemensamt avhända boet någon rättighet eller vidta en åtgärd som kan medföra en förpliktelse för boet.

Finns det två förvaltare och kan de inte enas beträffande en åtgärd eller ett beslut som enligt denna lag ankommer på dem eller är förvaltarna flera än två och finns det inte majoritet för en viss mening, skall den mening gälla som tillsynsmyndigheten biträder.

Entledigande av förvaltare m. m.

5 § Om en förvaltare begär att få avgå och visar skäl till det, skall rätten entlediga honom.

En förvaltare som inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget skall entledigas av rätten. Frågor om entledigande tas upp på begäran av tillsynsmyndigheten, en granskningsman, en borgenär eller gäldenären.

En förvaltare får inte entledigas utan att tillsynsmyndigheten har hörts. Om någon annan än förvaltaren själv har begärt att förvaltaren skall entledigas, skall rätten, om det inte av särskilda skäl är onödigt, pröva frågan vid en förhandling. Till förhandlingen skall tillsynsmyndigheten,

förvaltaren och, om frågan har väckts av någon annan, denne kallas. Om det är av särskilt intresse att borgenärerna hörs, skall de kallas till förhandlingen genom kungörelse.

Rätten får, om den finner skäl till det, i avvaktan på förhandlingen försätta en förvaltare ur tjänstgöring. Innan det sker skall tillsynsmyndigheten höras. Om en förvaltare försätts ur tjänstgöring, kan rätten utse någon annan att under tiden fullgöra hans åligganden.

6 § Om en förvaltare entledigas, skall rätten genast utse en ny förvaltare.

Första stycket gäller inte om det finns flera förvaltare och någon av dem entledigas samt rätten, efter att ha hört tillsynsmyndigheten, finner att det inte är nödvändigt att utse någon annan i den entledigades ställe.

Rådgivare och förlikningsman

7 § Om rätten av särskilda skäl finner det behövt, får den, efter att ha hört tillsynsmyndigheten, uppdra åt en lämplig person att vara rådgivare åt förvaltaren vid förvaltningen av boet eller att som förlikningsman biträda rätten med utredning och förlikning i en tvistefråga som har uppkommit genom anmärkning mot en bevakning eller att fullgöra båda dessa uppgifter.

Den som är anställd vid en domstol får inte vara rådgivare eller förlikningsman.

När uppdraget är slutfört skall det genast anmälas till rätten. Samtidigt skall en redogörelse lämnas för det arbete som uppdraget har medfört.

Rätten skall återkalla uppdraget när anmälan har gjorts eller när det annars finns skäl till återkallelse.

Förvaltarens allmänna åligganden m. m.

8 § Det åligger förvaltaren att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet.

Första stycket hindrar inte att förvaltaren vid avvecklingen av boet beaktar vad som är ägnat att långsiktigt främja sysselsättningen, om det kan ske utan att borgenärernas rätt nämnvärt förringas.

9 § Förvaltaren är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän, gäldenären eller tillsynsmyndigheten.

Förvaltaren är dock inte skyldig att lämna borgenärer, granskningsmän eller gäldenärer upplysningar om en anmälan enligt 16 § innan han avger slutredovisning. Lag (2002:1125).

10 § I viktigare frågor skall förvaltaren höra tillsynsmyndigheten och särskilt berörda borgenärer, om det inte föreligger hinder mot det. Förvaltaren skall i sådana frågor höra även gäldenären, om det lämpligen kan ske.

11 § Om förvaltaren finner det nödvändigt, får han anlita ett sakkunnigt biträde för viss förvaltningsåtgärd.

12 § Förvaltaren skall snarast ta hand om gäldenärens bo med det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet. Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen har varit bokföringsskyldig, skall förvaltaren i det omhändertagna räkenskapsmaterialet på lämpligt sätt ange dagen för omhändertagandet.

Den som på uppdrag av gäldenären har upprättat räkenskapsmaterial rörande gäldenärens bo är skyldig att lämna ut materialet till

förvaltaren i gäldenärens konkurs. Lag (1995:793).

13 § Förvaltaren skall upprätta en bouppteckning. I denna skall boets tillgångar tas upp till noggrant uppskattade värden. Bouppteckningen skall vidare innehålla uppgift om varje borgenärs namn och postadress.

Om det finns anledning, skall bouppteckningen också innehålla uppgift om egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands. Har gäldenären uppgivit att sådan egendom saknas skall bouppteckningen innehålla uppgift om detta.

I den utsträckning det behövs skall bouppteckningen också innehålla en förteckning över dels räkenskapsmaterial, dels andra handlingar som rör boet.

Bouppteckningen skall av förvaltaren ges in till rätten och tillsynsmyndigheten så snart som möjligt och senast en vecka före edgångssammanträdet.

Har en av gäldenären underskriven bouppteckning förut getts in till rätten, behöver någon ny bouppteckning inte upprättas, om förvaltaren anser att denna är tillförlitlig. I så fall skall han snarast anmäla det till rätten och tillsynsmyndigheten.

Skall bevakningsförfarande äga rum och har någon bouppteckning ännu inte getts in till rätten, skall förvaltaren så snart som möjligt och senast en vecka från beslutet om bevakningsförfarandet skicka en förteckning över borgenärerna med uppgift om varje borgenärs postadress till rätten och tillsynsmyndigheten. I konkurs hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet skall till bouppteckningen eller borgenärsförteckningen bifogas uppgift om insättningsborgenärerna och deras fordringsbelopp med upplupen

ränta. Detsamma gäller i ett värdepappersbolags konkurs om bolaget har tillstånd att ta emot insättningar på konto. I ett livförsäkringsbolags konkurs skall på motsvarande sätt bifogas uppgift om försäkringstagarna och deras fordringar.

Lag (2004:431).

14 § Förvaltaren får, om det behövs, begära handräckning av kronofogdemyndigheten för att kunna omhänderta eller annars få tillgång till gäldenärens bo med det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet. Detsamma gäller sådant räkenskapsmaterial som avses i 12 § andra stycket. Kronofogdemyndigheten får då genomsöka hus, rum eller förvaringsställen och, om tillträde behövs till något utrymme som är tillslutet, låta öppna lås eller ta sig in på annat sätt. Kronofogdemyndigheten får även i övrigt använda tvång i den mån det behövs för det avsedda ändamålet och det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Våld mot person får dock brukas endast om kronofogdemyndigheten möter motstånd och i den mån det med hänsyn till ändamålet med ingripandet kan anses försvarligt.

I fråga om överklagande av kronofogdemyndighetens beslut eller åtgärd enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i utsökningensbalken om talan mot utmätning i allmänhet. Lag (1995:793).

14 a § Att förvaltaren hos kronofogdemyndigheten kan begära utmätning av lön och därmed jämställda förmåner framgår av 3 kap. 4 §. Lag (1995:308).

15 § Förvaltaren skall snarast upprätta en skriftlig berättelse om boets tillstånd och om orsakerna till gäldenärens obestånd, såvitt de har kunnat utrönas, och om möjligt ange vid vilken tidpunkt obeståndet kan antas ha inträtt. Berättelsen skall vidare innehålla

1. en översikt över tillgångar och skulder av olika slag,

2. en uppgift om huruvida det har förekommit något sådant förhållande som kan föranleda återvinning till konkursboet,
3. en uppgift om huruvida det finns skälig anledning att anta att någon enligt bestämmelserna i aktiebolagslagen (2005:551) eller lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar är skyldig att återbära olovlig vinstutdelning eller annan olovlig utbetalning eller att enligt dessa lagar eller lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag utge skadestånd till aktiebolag, ekonomisk förening eller handelsbolag,
4. en uppgift i förekommande fall om vid vilken tidpunkt skyldighet enligt 25 kap. 13 § aktiebolagslagen att upprätta en kontrollbalansräkning kan antas ha inträtt, om denna tidpunkt kan utrönas,
5. en uppgift om vilket bokföringssystem en gäldenär som är eller under det senaste året före konkursansökningen har varit bokföringsskyldig har tillämpat och hur bokföringsskyldigheten har fullgjorts.

Berättelsen skall snarast och senast sex månader från konkursbeslutet skickas till rätten, tillsynsmyndigheten och varje borgenär som begär det. När det finns särskilda omständigheter får rätten medge anstånd med avlämnandet av berättelsen. Har gäldenären varit bokföringsskyldig, skall den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen bifogas berättelsen. Lag (2005:909).

16 § Om förvaltaren finner att gäldenären kan misstänkas för något brott som avses i 11 kap. brottsbalken, ska han omedelbart underrätta allmän åklagare om det och ange grunden för misstanken. Detsamma gäller om gäldenären har drivit näringsverksamhet och det under konkursförvaltningen kommer fram att gäldenären kan misstänkas för något annat brott av

inte ringa beskaffenhet som har samband med verksamheten.

Kan det misstänkas att gäldenären eller, om denne är en juridisk person, någon sådan företrädare som avses i 3 § lagen (2014:836) om näringsförbud har förfarit på ett sådant sätt att näringsförbud kan komma i fråga, ska förvaltaren omedelbart underrätta åklagaren om detta och ange grunden för misstanken. Lag (2014:841).

16 a § Förvaltaren skall till den myndighet som enligt 26 kap. miljöbalken har att utöva tillsyn anmäla om han har anledning att anta att konkursgäldenären har lämnat kvar kemiska produkter, biotekniska organismer eller farligt avfall som behöver omhändertas. Detsamma gäller vid misstanke om mark- eller vattenföroreningar. Lag (1998:810).

17 § Förvaltaren skall till sin slutredovisning bifoga en redogörelse för de åtgärder som han har vidtagit för att efterforska sådan brottslig gärning som avses i 16 § första stycket och sådant förfarande som avses i andra stycket samma paragraf samt resultatet av dessa efterforskningar.

Förvaltarens medelsförvaltning m.m.

18 § Pengar som flyter in under förvaltningen av ett konkursbo skall snarast göras räntebärande genom insättning på boets räkning i bank eller kreditmarknadsföretag. Detta behöver dock inte ske i den mån medlen behövs till betalning av löpande utgifter.

Även sedan konkursen har avslutats skall förvaltaren ha boets medel insatta i bank eller kreditmarknadsföretag mot ränta till dess medlen betalas ut enligt 11 kap. Förvaltaren skall underrätta tillsynsmyndigheten om var medlen står inne. Lag (2004:431).

19 § Förvaltaren ska, oavsett vad som gäller i fråga om bokföringsskyldighet för gäldenären, löpande bokföra in- och utbetalningar, om inte god redovisningssed kräver att bokföringen sker på något annat sätt.

Förvaltaren ska bevara räkenskapsmaterialet under minst sju år från utgången av det kalenderår då konkursen avslutades. I övrigt tillämpas 7 kap. bokföringslagen (1999:1078).

Första stycket medför inte någon inskränkning i den bokföringsskyldighet som kan vara särskilt föreskriven för att möjliggöra kontroll över viss verksamhet.

Beträffande skyldighet att sörja för underlag för deklara-tions- och uppgiftsskyldighet och för kontroll därav finns särskilda bestämmelser. Lag (2010:1512).

20 § Om konkursen inte är avslutad då sex månader har förflutit efter edgångssammanträdet, skall förvaltaren inom en månad därefter till tillsynsmyndigheten avlämna en berättelse, i vilken alla de åtgärder som har vidtagits för att avsluta konkursen skall anges noggrant. Berättelsen skall innehålla uppgifter om in- och utbetalningar under den gångna perioden eller en kronologisk och systematisk sammanställning av boets affärshändelser. Har pengar under någon del av denna period stått inne i bank eller kreditmarknadsföretag, skall till berättelsen bifogas en av banken eller kreditmarknadsföretaget bestyrkt uppgift på de insättningar och uttag som har förekommit.

Senare under konkursen skall förvaltaren inom en månad från utgången av varje sexmånadersperiod avge en sådan berättelse som sägs i första stycket för den senaste perioden. Denna skall även innehålla fullständiga upplysningar om orsakerna till att konkursen inte har avslutats.

Förvaltaren skall snarast skicka en kopia av berättelsen till rätten. Lag (2004:431).

21 § Också sedan konkursen har avslutats skall förvaltaren, så länge boets medel är insatta i bank eller kreditmarknadsföretag, inom en månad från utgången av varje kalenderår till tillsynsmyndigheten lämna sådana uppgifter som sägs i 20 § första stycket andra och tredje meningarna. När några medel inte längre finns att lyfta, skall förvaltaren anmäla det till myndigheten. Förvaltaren skall samtidigt redovisa i vad mån utbetalning av utdelningsmedel skett med stöd av 11 kap. 13 a §. Lag (2004:431).

22 § Om det vid konkursens avslutande finns några hinder mot att det räkenskapsmaterial och de andra handlingar rörande boet som förvaltaren har tagit hand om återställs till gäldenären, skall de överlämnas till tillsynsmyndigheten, om inte förvaltaren anser att han bör bevara dem. Handlingarna skall bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering. Lag (1995:793).

Redovisning av medel till tredje man

23 § Särskilda bestämmelser finns om en kommittents rätt att, när gäldenären såsom kommissionär för kommittentens räkning i eget namn har ingått avtal, mot tredje man göra gällande fordringsrätt på grund av avtalet. Detsamma är fallet i fråga om en kommittents rätt till redovisning för sådana belopp som flutit in till kommissionärens konkursbo för sålt gods.

Om gäldenären i något annat fall före konkursbeslutet har sålt någon annans egendom, har den vars egendom sålts rätt att, om betalningen helt eller delvis flutit in till konkursboet efter konkursbeslutet, av förvaltaren få redovisning för vad som har flutit in. I den mån betalningen inte har erlagts av köparen har han dessutom rätt att själv

göra fordringsrätten gällande gentemot köparen, om inte köparens rätt därigenom skulle åsidosättas.

Vad som har sagts nu om rätt att få redovisning av förvaltaren skall också gälla om det i något annat fall till konkursboet flyter in medel för vilka gäldenären skulle haft skyldighet att redovisa till annan.

24 § Om gäldenären vid konkursbeslutet innehade redovisningsmedel som skall vara förbehållna någon annan, skall förvaltaren ta hand om medlen och sedan redovisa dem tillsammans med den ränta som har upplupit från dagen för konkursbeslutet. När det gäller att fastställa vad som sålunda skall tillkomma en redovisningsborgenär, dennes rätt i övrigt i konkursen samt skyldigheten att svara för kostnad med anledning av förfarandet, tillämpas vad som i denna lag sägs om borgenär som till säkerhet för sin fordran har panträtt. Ansvar för sådan kostnad skall dock vila på redovisningsborgenären endast i den mån boet annars inte lämnar tillgång till betalning av kostnaden.

Tillsynen över förvaltningen

25 § Kronofogdemyndigheten är tillsynsmyndighet. Lag (2006:706).

26 § I fråga om jäv mot en tjänsteman vid tillsynsmyndigheten gäller utöver vad som följer av 11 § förvaltningslagen (1986:223) att den som i allmänt mål har tagit befattning med indrivning av en fordran som görs gällande i konkursen inte får fullgöra någon tillsynsuppgift i konkursen.

27 § Tillsynsmyndigheten skall övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt i överensstämmelse med denna lag och andra författningar. Den skall då särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan. Myndigheten får, när den finner det lämpligt, inventera konkursboets kassa och övriga tillgångar samt begära redovisning av förvaltaren. Om särskilda omständigheter motiverar det, får myndigheten utse en eller flera revisorer för granskning av boets räkenskaper och förvaltningen i övrigt.

28 § Tillsynsmyndigheten skall ha tillgång till det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet.

Tillsynsmyndigheten är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän eller gäldenären. Lag (1995:793).

29 § Tillsynsmyndighetens beslut enligt denna lag får inte överklagas i andra fall än de som avses i 3 kap. 6 §.

Granskningsman

30 § Om en borgenär begär det, skall rätten förordna en granskningsman att med de befogenheter som anges i denna lag övervaka förvaltningen på borgenärens vägnar. Till granskningsman skall utses den som borgenären föreslår, om han är lämplig.

Granskningsmannen skall ha tillgång till det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet.

Om borgenären begär det, skall även en ersättare för granskningsmannen utses. Bestämmelserna om granskningsman gäller även för ersättaren.

Granskningsmannen skall entledigas om han eller borgenären gör framställning om det eller om han visar sig inte vara lämplig.

Ersättningen till granskningsmannen skall betalas av borgenären. Lag (1995:793).

8 kap. Försäljning av egendom

Inledande bestämmelser

1 § Boets egendom skall säljas så snart det lämpligen kan ske, om inte något annat följer av bestämmelserna i 2--5 §§, 6 § andra stycket, 8 § andra stycket, 14 § samt 12 kap. 1 § tredje stycket.

2 § Har gäldenären drivit en rörelse, får förvaltaren, om det lagligen kan ske, fortsätta rörelsen för konkursboets räkning i den mån det är ändamålsenligt. Detsamma gäller om förvaltaren sedan rörelsen har lagts ned vill återuppta denna. Rörelsen får dock fortsättas längre tid än ett år från edgångssammanträdet endast om det finns särskilda skäl för det.

3 § Har gäldenären överklagat konkursbeslutet, får inte mot hans vilja någon egendom i boet säljas förrän hovrätten har prövat överklagandet.

Första stycket utgör inte hinder mot

1. sådan försäljning som föranleds av bestämmelserna i 3 kap. 7 och 8 §§ samt 2 och 10 §§ i detta kapitel,

2. försäljning av sådan lös egendom som är utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård,

3. försäljning i annat fall av lös egendom, i den mån medel annars skulle saknas till betalning av utgifter för boet. Lag (1995:793).

4 § Om gäldenären ger in ett ackordsförslag, får egendomen i boet inte säljas innan ackordsfrågan har avgjorts. Vad som nu har sagts utgör inte hinder mot en försäljning om

1. den är förenlig med ackordsförslaget,

2. den föranleds av skäl som sägs i 3 § andra stycket 1 och 2,

3. den behövs för ändamål som anges i 12 kap. 24 § eller

4. det finns andra särskilda skäl.

5 § Om en inteckningshavare eller någon annan borgenär som för sin fordran har förmånsrätt i viss egendom yrkar att den egendomen skall säljas genom förvaltarens försorg och om hans rätt till betalning ur egendomen har lämnats obestridd eller fastställts genom ett lagakraftvunnet avgörande, får försäljning av egendomen inte uppskjutas. Detta gäller dock inte i fråga om egendom som behövs för en rörelse under tid då denna fortsätts med stöd av 2 § och inte heller om förvaltaren anser att anstånd är nödvändigt för att förhindra att konkursboet tillfogas avsevärd förlust eller att genomförandet av ett ackord väsentligt försvåras samt anstånd inte är oskäligt mot borgenären.

Försäljning av fast egendom

6 § Om fast egendom finns i boet, får förvaltaren begära att den säljs exekutivt. Egendomen får också säljas på annat sätt, om förvaltaren anser att det är fördelaktigare för boet. Om egendom säljs till konkursgäldenären eller någon denne sådan närstående person som anges i 4 kap. 3 § skall försäljningen ha föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande, om särskilda skäl inte gör det obehövligt.

Har en exekutiv auktion hållits på fast egendom som hör till boet utan att någon försäljning har kommit till stånd, behöver förvaltaren inte vidta ytterligare åtgärder för egendomens försäljning. Har någon exekutiv auktion inte ägt rum men finns det anledning att anta att en sådan auktion inte kommer att leda till försäljning, behöver förvaltaren inte vidta någon åtgärd för att sälja egendomen, om samtycke till det har lämnats av de borgenärer som i konkursen kan göra gällande fordringar som skall utgå med särskild förmånsrätt ur egendomen.

Har en exekutiv auktion blivit utlyst på boets fasta egendom, skall förvaltaren före bevakningssammanträdet avlämna den behållning som under konkursen uppkommit av egendomen. Behållning som inte avlämnas före bevakningssammanträdet skall, om egendom säljs, avlämnas före tillträdesdagen och i annat fall innan utdelning sker i konkursen. Vid försäljning under hand skall behållningen avlämnas före tillträdesdagen.

Förvaltaren skall även senast vid bevakningssammanträdet anmäla arvode, andra kostnader och sådana fordringar som kan göras gällande i konkursen och som bör beaktas vid försäljning av egendomen. När förvaltaren gör en anmälan på en borgenärs vägnar, skall han skriftligen underrätta denne om det. Lag (1995:793).

Försäljning av lös egendom

7 § Försäljning av lös egendom som inte sker genom fortsättande av gäldenärens rörelse ska ske på auktion eller på annat sätt efter vad förvaltaren anser vara mest fördelaktigt för boet. Om egendom säljs till konkursgäldenären eller någon denne sådan närstående person som anges i 4 kap. 3 § ska försäljningen ha föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande, om särskilda skäl inte gör det obehövligt.

Lös egendom i vilken en borgenär har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt får inte utan hans samtycke säljas på annat sätt än på auktion, om hans rätt är beroende av försäljningen. Även om samtycke inte lämnas, får egendomen säljas på annat sätt än på auktion, om det är sannolikt att högre pris uppnås därigenom och om tillsynsmyndigheten medger det.

Samtycke enligt andra stycket krävs inte när förvaltaren säljer finansiella instrument, upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska

ekonomiska samarbetsområdet, eller valuta till gällande marknadspris eller när det är fråga om försäljning av lös egendom genom fortsättande av gäldenärens rörelse.

Särskilda bestämmelser om överlåtelse av försäkringsbestånd finns i 10 kap. 16 § försäkringsrörelselagen (2010:2043).
Lag (2010:2052).

8 § När ett fartyg som inte är infört i fartygsregistrets skeppsdel eller i motsvarande utländska register, ett luftfartyg som inte är registrerat, gods i fartyg eller gods i luftfartyg skall säljas, får förvaltaren, om egendomen finns inom landet, begära att den säljs exekutivt.

Uppkommer fråga om att sälja ett registrerat skepp, ett registrerat luftfartyg eller in-tecknade reservdelar till luftfartyg och finns egendomen inom landet, tillämpas 6 § första och andra styckena.

Skall gäldenärens rätt till andel i in-teckning som belastar hans luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg säljas, skall förvaltaren före försäljningen skaffa en särskild in-teckningshandling på det belopp som tillkommer gäldenären, om det inte finns laga hinder mot det. Skall en in-teckningshandling som innehas av gäldenären och för vilken han är personligen ansvarig säljas, är förvaltaren skyldig att, om inte gäldenären medger att handlingen får säljas med bibehållen ansvarighet, förse handlingen med en påskrift som befriar gäldenären från ansvarighet. Något medgivande av gäldenären krävs dock inte, om denne har avvikit eller på något annat sätt håller sig undan.

Med fartyg likställs i denna lag ett fartyg under byggnad. Vad som sägs om fartygsregistrets skeppsdel skall då i stället gälla fartygsregistrets skeppsbyggnadsdel. Lag (2001:383).

9 § Bestämmelserna i 6 § fjärde stycket tillämpas även när lös egendom som tillhör gäldenären skall säljas exekutivt under konkursen. I ett sådant fall skall förvaltaren dessutom, i den mån det behövs, i ärendet

föra talan för de borgenärer som har förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979) och skriftligen underrätta sådan borgenär om ett yrkande som han framställer på dennes vägnar.

10 § En borgenär som innehar lös egendom med handpanträtt får själv ombesörja att egendomen säljs på auktion. En sådan försäljning får dock inte utan förvaltarens samtycke äga rum tidigare än fyra veckor efter edgångssammanträdet. Borgenären ska minst en vecka innan han vidtar åtgärd för egendomens försäljning ge förvaltaren tillfälle att lösa in egendomen. Om det är fråga om ett fartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg, ska egendomen säljas exekutivt.

Finansiella instrument, valuta och sådant guld som har ställts som säkerhet till en central motpart och som uppfyller kraven i kommissionens delegerade förordning (EU) nr 153/2013 av den 19 december 2012 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 med avseende på tekniska tillsynsstandarder för krav på centrala motparter får omedelbart säljas eller realiseras genom avräkning av en borgenär som har egendomen som säkerhet, om det sker på ett affärsmässigt rimligt sätt. Detsamma gäller fordringar som uppkommit på grund av att ett kreditinstitut, eller ett motsvarande utländskt institut, har beviljat ett penninglån. Består säkerheten av onoterade aktier i konkursgäldenärens dotterbolag, ska borgenären dock först fråga förvaltaren om konkursboet vill lösa in aktierna.

Borgenären ska minst tre veckor i förväg underrätta förvaltaren om tid och plats för en auktion som inte hålls i exekutiv ordning.

Har egendomen sålts på annat sätt än exekutivt, ska borgenären för förvaltaren redovisa vad som har flutit in.

Vill inte borgenären själv sälja egendomen, får förvaltaren ombesörja försäljningen. En inteckning i luftfartyg eller i reservdelar till luftfartyg som har lämnats som pant av den intecknade egendomens ägare får dock inte säljas av förvaltaren. Han får bara låta sälja den rätt till andel i inteckningen som enligt vad som är särskilt föreskrivet kan tillkomma gäldenären. Lag (2014:513).

Kungörande av auktion i vissa fall

11 § Om konkursboets egendom ska säljas på auktion genom förvaltarens försorg, ska förvaltaren låta kungöra auktionen på det sätt och inom den tid som föreskrivs för kungörande av exekutiv auktion på sådan egendom som det är fråga om.

Första stycket tillämpas också beträffande en auktion som enligt 10 § ombesörjs av en borgenär. Lag (2014:152).

12 § Förvaltaren får kungöra en av honom utsatt auktion i mindre utsträckning än som följer av 11 § första stycket, om han anser att det är tillräckligt. Detta gäller dock inte i fråga om kungörande av

1. auktion på fast egendom, registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg, om inte gäldenären samtycker till det,
2. auktion på någon annan lös egendom i vilken en borgenär har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt, om inte borgenären samtycker till det.

Sådant samtycke av gäldenären som sägs i första stycket 1 krävs inte, om gäldenären har avvikit eller på något annat sätt håller sig undan.

13 § Förvaltaren bör i god tid före en av honom utsatt auktion på lös

egendom särskilt underrätta varje känd borgenär som har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt i egendomen om auktionen.

Indrivning av fordringar

14 § Förvaltaren skall så snart det lämpligen kan ske vidta åtgärder för att driva in utestående fordringar. Kan en fordran inte drivas in inom rimlig tid, får den säljas som annan lös egendom.

9 kap. Bevaknings- och anmärkningsförfarandet

Bevakning

1 § Rätten får efter framställning från förvaltaren besluta att bevakningsförfarande skall äga rum i konkursen. Bevakning bör äga rum, om fordringar utan förmånsrätt kan antas erhålla utdelning i konkursen.

Utöver vad som följer av första stycket bör under tiden den 1 januari--den 30 juni 1988 bevakningsförfarande äga rum om det med hänsyn till handläggningen av ärenden enligt lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs finns skäl för det. Lag (1987:1135).

2 § Beslutar rätten att bevakningsförfarande skall äga rum, skall rätten bestämma inom vilken tid bevakning skall ske. Tiden för bevakning skall utgöra minst fyra och högst tio veckor från dagen för beslutet att anordna bevakningsförfarandet.

3 § Rätten skall genast kungöra vad som har beslutats enligt 1 och 2 §§.

4 § En borgenär skall inom den tid som har bestämts för bevakning av fordringar skriftligen hos rätten anmäla sin fordran och den förmånsrätt han vill göra gällande. Undantag från denna skyldighet följer dock av 4 kap. 21 §, 5 kap. 8 § och 17 § andra stycket samt 5 § i detta kapitel.

Att en fordran som omfattas av lönegarantilagen (1992:497) i vissa fall bevakas genom förvaltaren följer av den lagen. Lag (1992:498).

5 § En borgenär som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom behöver inte bevaka fordringen för att få rätt till betalning ur den pantsatta egendomen.

En borgenär som har en fordran hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet på grund av en insättning på räkning behöver inte bevaka sin fordran i ett sådant instituts konkurs, om uppgift om fordringen har lämnats enligt 7 kap. 13 § sjätte stycket. Detsamma gäller beträffande värdepappersbolag som har tillstånd att ta emot insättningar på konto. En försäkringstagare behöver inte bevaka sin fordran i ett livförsäkringsbolags konkurs, om uppgift om fordringen lämnats enligt det angivna lagrummet. Lag (2004:431).

6 § I bevakningsinlagen skall fordringens belopp anges, om det är möjligt. Grunden för fordringen skall framgå tydligt. Om förmånsrätt yrkas, skall borgenären också tydligt ange grunden för den. Inlagen skall vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller borgenärens ombud.

Vid bevakningsinlagen skall borgenären i original eller bestyrkt kopia bifoga de handlingar som han vill åberopa till stöd för sitt anspråk.

Bevakningsinlagen och de handlingar som har bifogats denna skall ges in i två exemplar.

7 § Genast efter bevakningstidens utgång skall rätten överlämna det ena exemplaret av de inkomna bevakningshandlingarna till förvaltaren.

Förvaltaren skall skyndsamt upprätta en förteckning över de fordringar som har bevakats. För varje fordran anges dess belopp och, om förmånsrätt har yrkats, den åberopade grunden därför samt den plats i

förmånsrättsordningen som fordringen får enligt borgenärens yrkande. Kopior av förteckningen skall skickas till rätten och tillsynsmyndigheten.

Anmärkning

8 § När rätten beslutar att bevakning skall äga rum, skall rätten samtidigt, efter samråd med förvaltaren, bestämma

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningarna,
2. var de till förvaltaren överlämnade bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,
3. tidpunkten för det förlikningssammanträde som skall hållas inför rätten om anmärkningar framställs.

Om det visar sig vara lämpligare, får ett beslut enligt första stycket fattas senare, dock senast vid bevakningstidens utgång.

Anmärkningstiden skall bestämmas så att den utgör minst två och högst fyra veckor räknat från bevakningstidens utgång. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får en längre anmärkningstid fastställas. Förlikningssammanträdet får inte hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Underrättelser om vad rätten har bestämt enligt denna paragraf skall tillställas förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

9 § Förvaltaren skall granska bevakningshandlingarna och, om han finner anledning till anmärkning mot något yrkande om betalnings- eller förmånsrätt, skriftligen anmäla det till rätten inom den tid som har bestämts enligt 8 § första stycket 1. I anmärkningsskriften skall grunden för anmärkningen anges tydligt. Skriften skall vara egenhändigt

undertecknad av förvaltaren eller dennes ombud.

Även en borgenär som har bevakat en fordran i konkursen och gäldenären får framställa anmärkning mot en bevakning. En sådan anmärkning skall framställas inom den tid och på det sätt som anges i första stycket.

Anmärkningsskriften och de handlingar som åberopas till stöd för anmärkningen skall ges in i två exemplar.

10 § Om en anmärkning görs av någon av dem som har rätt till det, gäller den också för de andra, även om de inte har tagit del i anmärkningen.

11 § Den som har rätt att framställa anmärkning mot en bevakning får efter anmärkningstidens utgång till stöd för en gjord anmärkning åberopa även en annan omständighet än sådan som har angetts i anmärkningsskriften. Efter förlikningssammanträdet får dock en ny omständighet som innebär att grunden för anmärkningen ändras åberopas endast om omständigheten varken var eller borde ha varit känd för den anmärkningsberättigade eller om det i övrigt finns särskilda skäl för att ändå tillåta att omständigheten åberopas.

Om en ny omständighet åberopas i ett annat sammanhang än vid förlikningssammanträdet eller vid en förhandling, gäller i fråga om formen för åberopandet vad som föreskrivs om anmärkning i 9 § första stycket.

12 § En borgenär får den betalnings- och förmånsrätt som han har yrkat i sin bevakning, om det inte på rätt sätt och i rätt tid har framställts någon anmärkning mot den. Att anmärkning inte har framställts hindrar dock inte att talan om återvinning väcks vid domstol.

Har ett yrkande om förmånsrätt lämnats utan anmärkning, får det inte gå ut över dem som enligt lag har företräde till betalning ur viss egendom. Ett yrkande om förmånsrätt som inte avser någon i lag föreskriven förmånsrätt är utan verkan, även om någon anmärkning inte har framställts

mot yrkandet.

Twist angående en bevakad fordran

13 § Twistefrågor som har uppkommit genom framställda anmärkningar och som inte har förlikts skall handläggas vid ett förlikningssammanträde inför rätten. Vid detta får förvaltaren, borgenärerna och gäldenären föra talan. Till sammanträdet skall förvaltaren, de borgenärer mot vars bevakningar anmärkningar riktats och de som framställt anmärkningarna kallas.

Förvaltaren skall närvara vid sammanträdet. Att han uteblir hindrar dock inte att sammanträdet genomförs. Tillsynsmyndigheten har rätt att delta vid sammanträdet.

Rätten skall vid sammanträdet utreda twistefrågorna och söka åstadkomma förlikning. De närvarande som har rätt att föra talan får med bindande verkan för dem som har uteblivit medge att en anmärkning förfaller eller inskränks eller uppdra åt förvaltaren att ingå förlikning med en borgenär mot vars bevakning en anmärkning har gjorts. Är både en borgenär och en borgensman eller någon annan som förutom gäldenären ansvarar för borgenärens fordran närvarande och kan de inte enas, gäller borgenärens mening om inte de andra löser ut honom eller ställer betryggande säkerhet för fordringen.

14 § Beslut enligt 13 § tredje stycket får överklagas av den som enligt 13 § första stycket är taleberättigad, om han anser att beslutet inte har tillkommit på lagligt sätt. Beslutet överklagas till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet. Om inte hovrätten förordnar annat, skall beslutet gälla omedelbart. Lag (1995:793).

15 § Twistefrågor som inte har blivit förlikta skall prövas av rätten vid en förhandling. Rätten skall vid förlikningssammanträdet förbereda de återstående twistefrågorna så att de kan behandlas slutligt vid

förhandlingen.

Förhandlingen skall om möjligt hållas i omedelbar anslutning till förlikningssammanträdet. Om det inte sker, skall rätten sätta ut förhandlingen till en dag inom fyra veckor efter sammanträdet eller, om det finns särskilda skäl för det, senare dag. Till en sådan förhandling skall förvaltaren, de borgenärer mot vars bevakningar anmärkningarna riktats och de som framställt anmärkningarna kallas.

16 § Tvistefrågor angående fordringar som har bevakats skall prövas snarast och om möjligt avgöras på en gång. Kräver vissa fordringar längre tid för att utredas och prövas, skall rätten besluta särskilt över de tvistefrågor som kan avgöras tidigare. Beror någon borgenärs anspråk på prövningen i en särskild rättegång, får det inte fördröja avgörandet. I sådant fall skall rätten fastställa hans rätt i konkursen för det belopp som kan bli bestämt genom dom i den rättegången.

Har ett ackordsförslag tagits upp, får rättens prövning av en tvistefråga skjutas upp till dess ackordsfrågan har avgjorts, om det är ändamålsenligt.

17 § Förlikning angående en anmärkning som har framställts mot en fordran får inte ingås på något annat sätt än som sägs i 13 §, om inte alla vars rätt är beroende av förlikningen samtycker till det.

18 § Om ett beslut varigenom en anmärkning mot en fordran har ogillats ändras av högre rätt, gäller det även för dem som inte har sökt ändring i beslutet.

19 § Genom ett beslut i en tvist angående en bevakad fordran avgörs endast vilken rätt som tillkommer fordringen i konkursen.

Efterbevakning

20 § Om bevakningsförfarande har ägt rum, får en borgenär som

efter bevakningstidens utgång vill anmäla en fordran eller yrka förmånsrätt skriftligen göra det på det sätt som föreskrivs i 6 §.

Som ersättning för de kostnader för kungörelse, kallelser och underrättelser som föranleds av efterbevakningen ska borgenären till staten i förskott erlägga en avgift motsvarande tre procent av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Lag (2010:1239).

21 § När en fordran har efterbevakats, skall rätten så snart som avgiften enligt 20 § andra stycket har betalats överlämna det ena exemplaret av bevakningshandlingarna till förvaltaren och, efter samråd med denne, bestämma

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningen,
2. var de till förvaltaren överlämnade bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,
3. tidpunkten för det förlikningssammanträde som skall hållas inför rätten om anmärkningar framställs.

Anmärkningstiden skall bestämmas så att den utgör minst två och högst fem veckor räknat från den dag då avgiften enligt 20 § andra stycket betalades. Förlikningssammanträdet inför rätten skall hållas inom fyra veckor från anmärkningstidens utgång.

Underrättelser om att en fordran har efterbevakats och vad rätten har bestämt enligt första stycket skall tillställas förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

22 § Utöver bestämmelserna i 20 och 21 §§ gäller beträffande efterbevakning i tillämpliga delar vad som föreskrivs om bevakning.

Om flera efterbevakningar har gjorts, skall de om möjligt handläggas gemensamt.

10 kap. Avskrivning av konkurs

1 § Om rätten efter att ha hört förvaltaren finner att konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig, skall rätten besluta om avskrivning av konkursen.

2 § Konkursen får inte avskrivas enligt 1 § förrän bouppteckningen har beedigats och förvaltaren har fullgjort vad som åligger honom enligt 7 kap. 15 §.

Om det finns något hinder mot att bouppteckningsed avläggs av gäldenären eller någon annan inom skälig tid och om det saknas anledning att anta att det genom edgången skulle visa sig att tillgångar finns till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, får konkursen avskrivas trots att edgången inte har fullgjorts.

3 § Om någon fordran inte görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, skall rätten efter anmälan av förvaltaren genast besluta om avskrivning av konkursen. Om rätten har beslutat att bevakningsförfarande skall äga rum, får konkursen avskrivas först efter bevakningstidens utgång.

4 § Om det återstår tillgångar i boet när förvaltaren har betalt konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, skall han

1. om det i fall som avses i 1 § står klart hur kvarvarande tillgångar skall fördelas och om tillsynsmyndigheten medger det, tillställa berättigad borgenär vad som tillkommer denne,

2. i övriga fall återställa egendomen till gäldenären.

5 § Om ny tillgång blir känd efter det att konkursen har avskrivits enligt 1 §, skall 11 kap. 19--21 §§ gälla i tillämpliga delar.

11 kap. Utdelning

Inledande bestämmelser

1 § Om konkursen inte avskrivs, skall boets pengar, i den mån medlen inte går åt till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, delas ut till borgenärerna i den ordning som föreskrivs i detta kapitel. Utdelningen skall äga rum i enlighet med den rätt till betalning som tillkommer borgenärerna.

2 § Utdelning skall ske så snart som all tillgänglig egendom har förvandlats till pengar. Om egendom i sådana fall som avses i 8 kap. 6 § andra stycket eller 8 § andra stycket inte har blivit såld, utgör det inte hinder för utdelning. Har bevakningsförfarande ägt rum, får utdelning inte ske förrän den enligt 9 kap. 8 § bestämda anmärkningstiden har gått ut och, om anmärkning har framställts, förlikningssammanträde har hållits.

3 § När ett ackordsförslag är under prövning, får förvaltaren vänta med utdelning till dess ackordsfrågan har avgjorts, om det motiveras av förslaget.

Utdelningsförfarandet

4 § När utdelning skall ske, skall förvaltaren upprätta ett förslag till utdelning. Förvaltaren skall då beakta alla de fordringar och förmånsrätter som dittills har bevakats eller efterbevakats i konkursen eller, när bevakning inte har behövts, de fordringar och förmånsrätter som dittills har gjorts gällande eller annars är kända för förvaltaren.

Förslaget skall för varje däri upptagen borgenär ange

1. beloppet av hans fordran med den ränta varpå utdelningen skall beräknas,
2. den förmånsrätt som följer med fordringen och
3. den utdelning som belöper på fordringen.

I förslaget skall också anges om det föreligger någon sådan omständighet som enligt 10 § andra eller tredje stycket medför inskränkning i borgenärens rätt att lyfta den utdelning som belöper på fordringen eller om det har betalats ut medel i förskott.

Till förslaget skall bifogas en redogörelse för förvaltningen av den egendom för vilken medel avsedda till utdelning har flutit in. Av redogörelsen skall framgå hur mycket som genom försäljning eller på annat sätt har flutit in för egendomen samt, om inte hela detta belopp enligt förslaget delas ut, för vilka andra ändamål återstoden har tagits i anspråk. Om medel som delas ut har flutit in för egendom vari särskild förmånsrätt har funnits, skall uppgifterna lämnas särskilt för den egendomen.

5 § När ett utdelningsförslag har upprättats, skall förvaltaren genast skicka förslaget med bifogad förvaltningsredogörelse till rätten och tillsynsmyndigheten.

6 § Rätten skall kungöra att ett utdelningsförslag har upprättats, så snart det utlåtande som tillsynsmyndigheten enligt 13 kap. 5 § skall avge över förvaltarens slutredovisning har kommit in till rätten.

Utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen skall hållas tillgängliga hos rätten och tillsynsmyndigheten för den som vill ta del av handlingarna. En uppgift om detta skall tas in i kungörelsen.

Den som vill framställa invändning mot utdelningsförslaget skall göra det hos rätten senast den dag som rätten bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre veckor förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar.

7 § När tiden för invändning har gått ut, skall rätten fastställa utdelningen i konkursen i enlighet med utdelningsförslaget, om det inte genom invändning eller på något annat sätt framgår att fel eller brist som inverkar på någons rätt föreligger.

Om en fordran eller en förmånsrätt inte har bevakats eller efterbevakats senast då utdelningsförslaget upprättades, fastän bevakningsskyldighet har förelegat, är en invändning att fordringen eller förmånsrätten borde ha tagits upp i utdelningsförslaget utan verkan.

Om rätten finner att utdelning inte bör fastställas enligt förslaget, skall rätten antingen göra behövliga ändringar i det och fastställa det sålunda ändrade förslaget eller återförvisa ärendet till förvaltaren. Att ett nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om det finns skäl till det. Om kungörelse inte utfärdas, skall de borgenärer som berörs av ändringarna i utdelningsförslaget underrättas om det. I sådant fall skall invändning mot förslaget framställas inom tre veckor från dagen efter den då underrättelserna sändes ut. Slutdagen skall anges i underrättelserna.

8 § Om rätten anser att det finns anledning att inte fastställa utdelning enligt förslaget, skall den genom underrättelser bereda förvaltaren och den för vilken en ifrågasatt ändring skulle vara till nackdel tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Den som har framställt invändning mot utdelningsförslaget skall få tillfälle att ta del av ett yttrande, om det inte är obehövt.

Rätten får hålla förhandling för att pröva en fråga om att fastställa utdelningsförslaget. Förhandling skall hållas, om det begärs av den som har framställt invändning mot förslaget, den för vilken en ifrågasatt

ändring skulle vara till nackdel eller, i fråga om återvinning, förvaltaren. Till förhandlingen skall nu nämnda personer alltid kallas.

Utbetalning av utdelningsmedel

9 § När beslutet att fastställa utdelningen och beslut att bestämma arvode till förvaltaren har vunnit laga kraft, skall förvaltaren snarast till borgenärerna skicka de medel som tillkommer dem, om inte hinder mot utbetalning enligt 10 § andra eller tredje stycket föreligger.

Har förvaltaren skickat medlen till en borgenär under dennes senast kända adress, behöver förvaltaren inte vidta någon ytterligare åtgärd för att verkställa betalningen. När medlen har skickats till borgenärerna, skall förvaltaren anmäla det till rätten och tillsynsmyndigheten.

10 § Innan besluten att fastställa utdelning och att bestämma arvode till förvaltaren har vunnit laga kraft, får medel som tillagts en borgenär betalas ut endast om borgenären ställer säkerhet. Har tiden för överklagande av besluten löpt ut, får dock, utan att säkerhet ställs, utbetalning ske till borgenär som inte till sin nackdel berörs av ett överklagande av något av besluten.

Är en fordran beroende av något sådant villkor som avses i 5 kap. 10 §, får utdelningen för fordringen inte betalas ut förrän villkoret uppfyllts. Detsamma gäller i fråga om en tvistig fordran innan den har fastställts av domstol. När fordringen har fastställts men innan fastställelsebeslutet har vunnit laga kraft, får medlen betalas ut endast om borgenären ställer säkerhet.

Om bevakningsförfarande har ägt rum, får utdelning för en fordran som har efterbevakats inte betalas ut under den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot efterbevakningen.

Om en borgenär som har lyft utdelning blir skyldig att till konkursboet betala tillbaka vad han har fått, skall han betala ränta

på beloppet. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag då medlen betalades ut till och med den dag då skyldigheten att återbära medlen inträder och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. Lag (1995:793).

11 § Säkerhet enligt 10 § skall bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld och, om den ingås av två eller flera personer gemensamt, vara solidarisk.

Om en bank eller något annat jämförbart kreditinstitut skall ställa säkerhet, får förvaltaren godta en utfästelse av institutet att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

12 § En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om han inte gör anspråk på medlen inom två år räknat från

1. dagen då beslutet att fastställa utdelningen vann laga kraft, eller
2. den senare dag då borgenären blev berättigad att lyfta medlen utan att ställa säkerhet.

De medel som borgenär har förlorat sin rätt till skall fördelas mellan de borgenärer som har bevarat sin rätt och i andra hand överlämnas till gäldenären.

13 § När medel som har tillagts en borgenär i ett förslag till utdelning betalas ut, har borgenären rätt också till den ränta som har upplupit på medlen från den dag då utdelningsförslaget upprättades.

13 a § Om det sammanlagda belopp som tillkommer en borgenär understiger 100 kronor skall, såvida särskilda skäl inte föranleder annat, beloppet inte betalas ut till honom, utan fördelas på övriga utdelningsberättigade

som inte tillgodosetts fullt ut. Lag (1990:1072).

Förskottsbetalning

14 § Innan utdelning äger rum, får förvaltaren självmant eller på begäran av en borgenär betala ut utdelningsmedel i förskott i enlighet med vad som föreskrivs i 15 §.

Även om en borgenär har fått betalt i förskott för sin fordran, skall den tas upp i utdelningsförslaget.

15 § Förskottsbetalning skall utgå för en fordran med förmånsrätt, om det lämpligen kan ske.

Förskottsbetalning skall utgå för en fordran utan förmånsrätt, om det är uppenbart att tillgångarna räcker till betalning av tio procent av sådana fordringar och det inte finns särskilda skäl mot det.

Förskottsbetalning för en fordran utgår endast i den mån det kan antas att utdelning kommer att belöpa på denna. Är fordringen beroende av villkor eller tvistig, får förskott inte betalas ut. När bevakningsskyldighet föreligger, får förskottsbetalning ske endast till en borgenär som har bevakat sin fordran i konkursen.

16 § Har en borgenär begärt förskottsbetalning, kan förvaltaren kräva att borgenären ställer säkerhet för att medlen återbetalas, om det visar sig att borgenären saknar rätt att behålla vad som betalas till honom. I fråga om sådan säkerhet gäller 11 §.

Vad som föreskrivs i 10 § fjärde stycket om skyldighet att betala ränta skall tillämpas även vid återbetalning av medel som har betalats ut i förskott.

17 § Om förvaltaren vägrar förskottsbetalning med begärt belopp, får borgenären hänskjuta frågan till rättens prövning.

När en konkurs anses avslutad m. m.

18 § En konkurs anses avslutad när tingsrätten har fastställt utdelning enligt 7 §. Detta gäller även om en tvist angående en fordran som har gjorts gällande i konkursen eller en fråga om underhåll åt gäldenären ännu inte är slutligt avgjord eller någon ytterligare tillgång till följd av rättegång eller på något annat sätt senare kan komma att tillföras konkursboet.

Även om konkursen är avslutad, får ett ackordsförslag som har getts in tidigare prövas enligt 12 kap.

Efterutdelning

19 § Blir medel tillgängliga för utdelning efter det att utdelningsförslag enligt 4 § har upprättats, skall förvaltaren dela ut dem till borgenärerna.

20 § Om det är oklart hur medlen skall fördelas, skall ett förslag till efterutdelning upprättas. I sådant fall tillämpas bestämmelserna i detta kapitel om utdelning, utbetalning av utdelningsmedel och förskottsbetalning.

I förslaget till efterutdelning kan utdelning beräknas även för en fordran som har blivit känd efter det att utdelningsförslag enligt 4 § upprättades. En fordran får beaktas utan bevakning trots att bevakningsförfarande förut har varit anordnat i konkursen. Har så inte varit fallet, får rätten emellertid besluta om bevakningsförfarande inför efterutdelningen.

Av nytillkomna medel skall en borgenär för en fordran som inte har tagits upp i utdelningsförslag enligt 4 § först så långt medlen räcker tilldelas så mycket som skulle ha tillagts fordringen, om denna hade beaktats i

utdelningsförslaget. Därefter får han tillsammans med övriga borgenärer ta del i vad som kan återstå.

21 § Om förvaltaren anser att de nytillkomna medlen kan fördelas utan att förslag till efterutdelning upprättas och om tillsynsmyndigheten medger det, får han dela ut medlen till berättigade borgenärer utan att föreskrifterna i det föregående i detta kapitel iakttas. För utbetalningen gäller dock 9 § andra stycket och 13 a §. En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om han inte gör anspråk på medlen inom två år räknat från det att förvaltaren har anmält till rätten att han har skickat medlen till borgenären.

Första stycket tillämpas också för det fall att det finns skäl att upprätta ett utdelningsförslag men medlen inte förslår till betalning av de därmed förenade kostnaderna. Lag (1990:1072).

Viss anmälningsskyldighet m.m.

22 § Om utdelning eller efterutdelning har utfallit på ett företagsinteckningsbrevs belopp, ska förvaltaren anmäla detta till inskrivningsmyndigheten. Anmälan ska göras sedan beslutet att fastställa utdelningen eller efterutdelningen har vunnit laga kraft eller, i fall som avses i 21 §, när utbetalningen har ägt rum. Tillsammans med anmälningen ska förvaltaren sända in utdelningsförslaget eller någon annan handling som visar fördelningen.

När inteckningsborgenären lyfter betalning, ska detta antecknas på företagsinteckningsbrevet. Om företagsinteckningsbrevet är elektroniskt, ska förvaltaren i stället anmäla betalningen till Bolagsverket för registrering i inteckningsbrevsregistret. Lag (2008:1077).

12 kap. Ackord i konkurs m.m.

Frivillig uppgörelse

1 § Visar gäldenären att han har kommit överens om betalningen av sina skulder eller på annat sätt träffat uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller, när bevakning inte behövs, vars fordringar är kända för förvaltaren, skall rätten på ansökan av gäldenären besluta om nedläggning av konkursen. Innan beslut meddelas skall förvaltaren höras.

Om bevakningsförfarande äger rum, får beslut om att lägga ned konkursen inte meddelas före bevakningstidens utgång.

Rätten kan förordna att boets egendom inte får säljas innan ansökningen har prövats, om egendomen inte behöver säljas av någon sådan anledning som avses i 8 kap. 3 § andra stycket 2 och 3.

2 § Ett beslut att lägga ned konkursen skall kungöras.

Innan egendomen i boet återställs till gäldenären, skall konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig tas ut ur egendomen.

Är någon kostnad eller skuld tvistig, skall förvaltaren sätta in behövliga medel till betalning av kostnaden eller skulden i den bank eller det kreditmarknadsföretag som parterna enas om. Räntan skall tillkomma den som slutligen blir berättigad till medlen. Lag (2004:431).

Ackordsförslag m. m.

3 § Reglerna i 4--28 §§ om ackord är tillämpliga endast i en konkurs i vilken det har beslutats att bevakningsförfarande skall äga rum.

4 § Om gäldenären vill bjuda ackord, skall han tillstålla rätten ett ackordsförslag. I förslaget skall anges

1. hur mycket gäldenären bjuder i betalning,
2. när betalningen skall ske,
3. om säkerhet har ställts för ackordet och vari säkerheten i så fall består.

5 § Ett ackord får avse att fordringar som tillkommer de borgenärer som enligt 11 § har rätt att rösta om förslaget sätts ned och betalas på närmare angivet sätt. Ackordet skall ge likaberättigade borgenärer lika rätt och minst tjugofem procent av fordringarnas belopp, om inte en lägre ackordsprocent godkänns av samtliga kända borgenärer som har bevakat fordran och skulle omfattas av ackordet eller om det finns synnerliga skäl för lägre utdelning. Betalning av föreskriven minsta utdelning skall ske inom ett år efter det att ackordet har fastställts, om inte samtliga nämnda borgenärer godkänner en längre betalningstid.

Ett ackord får innehålla villkor att borgenärer får full betalning intill ett visst belopp, om avvikelserna kan anses skäliga med hänsyn till omfattningen av boet och övriga omständigheter. Avvikelse till nackdel för en viss borgenär får också äga rum, om han medger det.

Ett ackord får även avse att gäldenären endast får anstånd med betalningen eller annan särskild eftergift. Första och andra styckena gäller i tillämplig utsträckning.

6 § Ett ackordsförslag får tas upp endast om det kommer in till rätten före den dag då kungörelsen om utdelningsförslaget i konkursen är införd i Post- och Inrikes Tidningar eller, när utbyte enligt 15 kap. 2 § sker, före den dag då underrättelserna sändes ut.

Om ackordsförslaget har kommit in i rätt tid, skall rätten inhämta yttrande av förvaltaren huruvida förslaget bör föreläggas borgenärerna. Avstyrker förvaltaren att det sker, får förslaget tas upp endast om rätten finner synnerliga skäl till det.

7 § Möter enligt 4--6 §§ hinder mot att ackordsförslaget tas upp, skall det avvisas.

Sammanträde för prövning av ackordsförslag

8 § Om ackordsförslaget tas upp, skall borgenärerna genast kallas till ett sammanträde inför rätten för att pröva förslaget. Innan gäldenären har avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, får kallelse utfärdas endast om det finns synnerliga skäl för det. Kallelsen till sammanträdet skall kungöras.

Sammanträdet får inte hållas tidigare än tre veckor efter det att ackordsförslaget togs upp och inte heller innan tvistefrågor som har uppkommit genom anmärkningar mot bevakade fordringar har handlagts vid förlikningssammanträdet.

9 § Förvaltaren skall snarast till rätten inkomma med yttrande huruvida han anser att ackordsförslaget bör antas av borgenärerna. Yttrandet skall hållas tillgängligt för borgenärerna vid sammanträdet för prövning av ackordsförslaget, om det inte har sänts till dem tidigare.

10 § Vid sammanträdet för prövning av ackordsförslaget bör förvaltaren närvara. Om gäldenären inte kan infinna sig personligen, bör han skicka ett ombud.

Förvaltaren skall tillhandahålla en förteckning över de borgenärer som har rätt att rösta i ackordsfrågan, med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas. Har det mot någon av dessa fordringar framställts anmärkning som inte har prövats eller har, om efterbevakning har skett, anmärkningstiden ännu inte gått ut, skall det särskilt anges i

förteckningen.

Om gäldenären inte har avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, skall anledningen till det uppges vid sammanträdet.

11 § Vid omröstning i ackordsfrågan får rösträtt utövas endast för bevakade fordringar. En borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt deltar dock inte i omröstningen. En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, deltar inte heller i omröstningen, såvida inte de övriga borgenärerna medger det.

Om en borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltar han eller hon i motsvarande mån. Kan en borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning, eller understiger värdet av den egendom i vilken borgenären har särskild förmånsrätt borgenärens fordran, deltar han eller hon med återstående del av fordringen.

En svarande som med anledning av en återvinningstalan har fått eller kan få en fordran mot gäldenären, får utan bevakning delta med fordringen i omröstningen.

Innebär ackordsförslaget att borgenärer som inte har förmånsrätt ska få full betalning intill visst belopp, får rösträtt inte utövas för de fordringar som därigenom får full betalning.

Med borgenärer som har förmånsrätt likställs en borgenär som till säkerhet för sin fordran har gjort förbehåll om återtaganderätt. Lag (2008:993).

12 § En anmärkning som har framställts mot en fordran utgör inte hinder mot att borgenären deltar med fordringen i omröstningen. Är utgången av

omröstningen beroende av om fordringen skall beaktas eller inte, skall rätten vid sammanträdet utreda tvistefrågan och söka åstadkomma förlikning. De närvarande får med bindande verkan för dem som har uteblivit medge att en anmärkning förfaller eller inskränks eller uppdra åt förvaltaren att ingå förlikning med borgenären. Kan förlikning inte träffas, skall frågan handläggas enligt vad som sägs i 17 § första stycket för bestämmande av omröstningens utgång. Har en anmärkning mot någon yrkad fordran eller förmånsrätt prövats enligt 9 kap. 16 §, skall rättens avgörande dock tillämpas vid omröstningen i ackordsfrågan, om det inte före omröstningen visas att avgörandet har ändrats av högre rätt.

Förlikning angående en anmärkning som har framställts mot en fordran får inte ingås på något annat sätt än som har nämnts nu, om inte alla vars rätt är beroende av förlikningen samtycker till det.

13 § Om både en borgenär och en borgensman eller någon annan som förutom gäldenären ansvarar för borgenärens fordran vill rösta för denna i ackordsfrågan, har de tillsammans en röst, vilken beräknas efter borgenärens fordran. Kan de inte enas, gäller borgenärens mening, om inte de andra löser ut honom eller ställer betryggande säkerhet för fordringen.

14 § Gäldenären får inte återta eller ändra ackordsförslaget utan rättens medgivande. Ett yrkande om detta skall framställas senast vid sammanträdet och innan omröstningen sker.

Om en ändring i ackordsförslaget medges, får prövningen av ackordsförslaget skjutas upp till ett fortsatt sammanträde inom tre veckor. Om ändringen inte medför att förslaget blir sämre för borgenärerna, får prövningen skjutas upp endast om det finns särskilda skäl till det.

Om rätten i något annat fall än som avses i andra stycket, efter att ha hört förvaltaren och de närvarande borgenärerna, anser att det finns särskilda skäl för att borgenärernas prövning av ackordsförslaget skjuts

upp, får rätten besluta om uppskov till ett fortsatt sammanträde inom tre veckor.

Borgenärsmajoritet vid ackord m. m.

15 § Ett ackordsförslag som ger minst femtio procent av fordringsbeloppen skall anses antaget av borgenärerna, om tre femtedelar av de röstande har godtagit förslaget och deras fordringar uppgår till tre femtedelar av de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp. Är ackordsprocenten lägre, skall ackordsförslaget anses antaget om tre fjärdedelar av de röstande har enats om förslaget och deras fordringar uppgår till tre fjärdedelar av de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp.

16 § Anser en borgenär eller gäldenären att ett beslut genom vilket ett ackordsförslag har förkastats av borgenärerna inte har tillkommit på lagligt sätt, får han överklaga beslutet i hovrätten inom tre veckor från beslutet. Gäldenären får dock överklaga beslutet endast om hans rätt kan vara beroende av det. Beslutet tillämpas omedelbart, om inte något annat förordnas. Lag (1990:1072).

Fastställelse av ackord

17 § Har ett ackordsförslag antagits vid sammanträdet men finns det enligt 19 § anledning att inte fastställa ackordet, skall ackordsfrågan prövas av rätten vid en förhandling. Detsamma gäller, om det vid sammanträdet inte kan avgöras om förslaget har antagits eller förkastats av borgenärerna.

Om ackordsfrågan inte skall prövas vid en förhandling, skall rätten fastställa ackordet.

Beslut i ackordsfrågan skall meddelas inom en vecka, om inte längre rådrum är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter.

18 § Är utgången av omröstningen över ackordsförslaget beroende av om kvarstående anmärkningar godkänns eller inte och finns det i övrigt skäl att fastställa ackordet, skall rätten vid förhandlingen först pröva anmärkningarna eller så många av dem att utgången av omröstningen blir densamma vare sig övriga anmärkningar godkänns eller inte.

19 § Ett ackord får inte fastställas, om

1. ärendet inte har handlagts på föreskrivet sätt och felet kan ha inverkat på ackordsfrågans utgång,
2. ackordet inte uppfyller de villkor som anges i 5 §,
3. det finns skälig anledning att anta att gäldenären i hemlighet har gynnat någon borgenär i avsikt att inverka på ackordsfrågan eller att något annat svek har ägt rum vid ackordet eller
4. ackordet uppenbart är till skada för borgenärerna.

Även om första stycket inte är tillämpligt får rätten efter omständigheterna vägra att fastställa ackordet, om en borgenär eller en borgensman eller någon annan som förutom gäldenären svarar för fordringen har bestritt fastställelse på grund av att

1. betryggande säkerhet för ackordets fullgörande inte finns,
2. ackordet är till skada för borgenärerna eller
3. ackordet av någon annan särskild anledning inte bör medges.

Vägras fastställelse enligt första stycket 1 och är inte förslaget förkastat av borgenärerna eller förfallet, skall borgenärerna på nytt pröva ackordsförslaget och ett sammanträde sättas ut för detta. Ett sådant sammanträde får hållas tidigast tio dagar efter beslutet om vägrad fastställelse. Borgenärerna skall kallas till sammanträdet. Kallelsen

skall kungöras.

20 § En förhandling enligt 17 § skall äga rum så snart som möjligt. Till förhandlingen skall förvaltaren, gäldenären och de borgenärer som var närvarande vid sammanträde som avses i 8 § kallas.

Verkan av ackord

21 § Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, kända och okända, som har haft rätt att efter bevakning rösta om ackordsförslaget.

En borgenär, som har rätt till betalning först efter övriga borgenärer, förlorar sin rätt till betalning av gäldenären, om inte alla borgenärer som enligt 11 § hade rätt att rösta om ackordsförslaget tillgodoses fullt ut genom ackordet.

Den som har förmånsrätt i viss egendom är bunden av ackordet i fråga om belopp som inte kan tas ut ur egendomen.

En borgenär har, utan hinder av ackordet, den rätt till kvittning som följer av 5 kap. 15 och 16 §§. Lag (2008:993).

22 § En borgenär som har godkänt ett ackordsförslag förlorar inte genom godkännandet sin rätt mot borgensmän eller andra som förutom gäldenären svarar för fordringen.

23 § En anmärkning mot en bevakning skall, om förmånsrätt yrkas för den bevakade fordringen, prövas på det sätt som föreskrivs i denna lag även om ackord har kommit till stånd.

24 § Innan egendomen i boet till följd av att ett ackord har fastställts återställs till gäldenären, skall konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig tas ut ur egendomen. Förvaltaren skall dessutom se till att de borgenärer som har förmånsrätt för sina bevakade

fordringar av egendomen, så långt den räcker, får den betalning som tillkommer dem på grund av förmånsrätten.

Är någon kostnad eller skuld tvistig, tillämpas 2 § tredje stycket.

25 § När ackord har fastställts, får talan om återvinning inte väckas av någon borgenär som omfattas av ackordet. Talan som har väckts på behörigt sätt får trots det prövas.

Vad som vinnas genom återvinningstalan och inte behövs för något sådant ändamål som avses i 24 § skall, sedan kärandens kostnader har ersatts, tillkomma de borgenärer som omfattas av ackordet. En svarande som med anledning av kärandens talan får en fordran mot gäldenären har rätt att på vad han annars skulle ha fått betala avräkna den utdelning som tillkommer honom.

Tillsyn över ackord

26 § På begäran av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan rätten, om det finns skäl till det, förordna förvaltaren eller någon annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ackordet. Om det behövs, skall även en ersättare för tillsynsmannen förordnas.

Gäldenären skall ge tillsynsmannen de uppgifter som denne begär och följa de anvisningar som tillsynsmannen lämnar.

Tillsynsmannen skall entledigas av rätten, om det visar sig att han inte är lämplig eller att han av någon annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget.

27 § Arvode till tillsynsmannen och ersättning för de kostnader som uppdraget har medfört skall prövas av rätten, om tillsynsmannen eller gäldenären begär det. Så länge ackordet inte har fullgjorts, får en sådan begäran framställas också av en borgenär vars fordran omfattas av

ackordet.

Förverkande av ackord

28 § På ansökan av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan rätten förklara att den eftergift som genom ackordet har medgetts gäldenären förfaller, om

1. gäldenären

a) har gjort sig skyldig till oredlighet mot borgenärer,

b) har gjort sig skyldig till uppsåtligt försvårande av konkurs eller exekutiv förrättning, eller

c) i hemlighet har gynnat någon borgenär i syfte att inverka på ackordsfrågan,

2. gäldenären har åsidosatt vad som åligger honom enligt 26 § andra stycket, eller

3. gäldenären på något annat sätt uppenbart har försummat sina åtaganden enligt ackordet.

Förlikning är inte tillåten i en fråga som avses i första stycket.

Även om den eftergift som har medgetts gäldenären förklaras förfallen, får borgenärerna göra ackordet i övrigt gällande mot gäldenären eller mot den som har gått i borgen för ackordet.

Lag (2005:243).

13 kap. Förvaltarens slutredovisning

Avgivande av slutredovisningen

1 § Förvaltaren skall avge slutredovisning för sin förvaltning i enlighet med vad som föreskrivs i detta kapitel. En förvaltare som avgår innan konkursen är avslutad skall avge slutredovisning, även om han har haft hand om förvaltningen tillsammans med andra förvaltare. Har förvaltningen varit delad, behöver redovisningen omfatta endast den del av förvaltningen som har ankommit på den avgående förvaltaren ensam.

Om förvaltarens skyldighet att under konkursen redovisa medelsförvaltningen m. m. finns det bestämmelser i 7 kap. 18--21 §§.

2 § Slutredovisning skall avges

1. om konkursbeslutet hävs av högre rätt,
2. om förvaltaren avgår före konkursens slut,
3. om konkursen avskrivs på grund av otillräckliga tillgångar,
4. om konkursen avskrivs därför att ingen fordran har gjorts gällande i konkursen,
5. vid utdelning och vid efterutdelning enligt 11 kap. 20 §,
6. vid efterutdelning enligt 11 kap. 21 §,
7. om konkursen läggs ned efter frivillig uppgörelse,
8. om egendomen i boet återställs till gäldenären till följd av att ackord har fastställts.

3 § Slutredovisningen skall avges till tillsynsmyndigheten. Till slutredovisningen skall förvaltaren bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen. Förvaltaren skall ge in en kopia

av redovisningen till rätten. I fall som avses i 2 § 1, 4 och 7 skall en kopia samtidigt lämnas till gäldenären.

4 § I fall som avses i 2 § 5 skall slutredovisningen avges samtidigt som utdelningsförslaget ges in till rätten. I övriga i 2 § avsedda fall skall förvaltaren avge redovisningen så snart som möjligt.

Granskning av slutredovisningen

5 § Tillsynsmyndigheten skall i de fall som avses i 2 § 2, 3, 5, 6 och 8 granska slutredovisningen samt i de fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 avge utlåtande över densamma. Tillsynsmyndigheten skall skicka utlåtandet till rätten. Redovisningen och utlåtandet skall hållas tillgängliga hos rätten och tillsynsmyndigheten för dem som vill ta del av handlingarna.

6 § I fall som avses i 2 § 5 skall av den kungörelse som rätten utfärdar enligt 11 kap. 6 § framgå att slutredovisningen och utlåtandet är tillgängliga för granskning och var handlingarna finns.

I fall som avses i 2 § 2 och 8 skall rätten, när tillsynsmyndigheten har lämnat sitt utlåtande, kungöra att slutredovisningen och utlåtandet har avgetts samt var handlingarna är tillgängliga för granskning.

I de kungörelser som nämns i första och andra styckena skall det anges vad den som vill klandra redovisningen måste göra.

Klander av slutredovisningen

7 § Förvaltarens slutredovisning får klandras av tillsynsmyndigheten och gäldenären. Även en borgenär får klandra redovisningen, om hans rätt kan vara beroende av den.

Talan om klander av slutredovisning väcks genom stämning vid den tingsrätt där konkursen är eller har varit anhängig.

I fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 skall talan väckas senast den dag som rätten bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre månader förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar. I övriga fall skall talan väckas inom tre månader från den dag då kopian av redovisningen kom in till rätten.

8 § Har upphävts genom lag (2006:706).

9 § En borgenär som har väckt klandertalan har rätt att av konkursboet få ersättning för sina rättegångskostnader i den mån de täcks av vad som genom rättegången har kommit boet till godo.

14 kap. Konkurskostnader

Allmänna bestämmelser

1 § Med konkurskostnad avses

1. arvode och kostnadsersättning till förvaltare,
2. arvode och kostnadsersättning till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 §,
3. ersättning till ett sakkunnigt biträde som förvaltare har anlitat med stöd av 7 kap. 11 §,
4. ersättning till staten för tillsynen över förvaltningen,
5. kostnad för kungörande av beslut eller åtgärd rörande konkursen,
6. kostnad för de skriftliga kallelser och underrättelser till borgenärerna som utfärdas i konkursen,

7. ersättning enligt 6 kap. 14 § till gäldenären eller någon annan för inställelse.

Som konkurskostnad anses inte de kostnader för kungörelsen, kallelser och underrättelser som föranleds av efterbevakning.

2 § Konkurskostnaderna skall utgå ur konkursboet framför andra skulder som boet har ådragit sig. I den mån konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet, skall de betalas av staten, om inte något annat följer av 3 §.

Om förvaltaren har haft kostnader för försäljning av fast egendom och de inte kan tas ut ur egendomens avkastning och köpeskillning eller annars ur boet, skall de betalas av staten.

Lag (2005:190).

3 § Om en konkurs har uppstått på ansökan av någon annan borgenär än staten och om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §, ska, i den mån konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet, borgenären svara för dessa, dock högst med ett belopp som motsvarar en tiondel av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Är flera borgenärer betalningsskyldiga, svarar de solidariskt. I beslutet om avskrivning ska ansvarig borgenär åläggas att betala konkurskostnaderna med den angivna begränsningen. Kan kostnaderna inte heller tas ut av borgenären, ska de betalas av staten. Lag (2010:1239).

Förvaltarens arvode

4 § Arvodet till förvaltaren bestäms av rätten. Om det har utsetts flera förvaltare, skall särskilt arvode bestämmas för var och en av dem.

Arvodet får inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete som uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning kan anses utgöra skäligen ersättning för uppdraget.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som skall tillämpas vid bestämmande av arvode till förvaltaren om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §.

5 § Arvodet skall bestämmas till ett visst belopp i ett för allt, om inte enligt 18 § ett särskilt arvode behöver beräknas för egendom som avses där. Ett sådant särskilt arvode får bestämmas innan arvodesfrågan i övrigt avgörs.

När ett särskilt arvode bestäms för viss egendom, tillämpas de grunder för arvodesberäkningen som anges i 4 §.

6 § Arvodet bestäms efter framställning av förvaltaren. Har det utsetts flera förvaltare, bör deras arvoden bestämmas på en gång, om det lämpligen kan ske.

I arvodesframställningen skall förvaltaren ange det belopp som han begär och, om det kan komma i fråga att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, även det beloppet. Till framställningen skall bifogas en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört med en specificerad räkning, som utvisar det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Har förvaltaren anlitat ett sådant biträde som avses i 7 kap. 11 § och har biträdet erhållit gottgörelse eller har förvaltaren tillgodoförts ersättning för utgifter, skall det anges i redogörelsen.

Om det finns anledning att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, skall förvaltaren tillhandahålla rätten en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.

7 § Avser en arvodesframställning endast att ett särskilt arvode skall bestämmas för viss egendom, får rätten avgöra om det finns skäl att ta upp yrkandet till prövning innan arvode i övrigt bestäms.

8 § I andra fall än de som avses i 9 § tredje stycket och 10 § skall rätten, innan arvodesframställningen prövas, inhämta yttrande i arvodesfrågan av tillsynsmyndigheten samt ge gäldenären och de borgenärer som hos rätten har begärt det tillfälle att yttra sig över framställningen inom viss tid, minst två och högst fyra veckor. I fall som sägs i 6 § tredje stycket skall varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över framställningen. Om ett konkursbeslut upphävts, skall den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet ges tillfälle att yttra sig över framställningen.

Rätten får hålla förhandling i arvodesfrågan, om den finner skäl till det. Till förhandlingen skall förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har begärt att få yttra sig över arvodesframställningen kallas. I fall som avses i 6 § tredje stycket skall varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen kallas. Om ett konkursbeslut upphävts, skall den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet kallas. Lag (2005:190).

9 § I fall då tingsrätten har att fastställa utdelning eller efterutdelning i konkursen skall beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt med beslutet om fastställelse, när inte något annat följer av 7 §.

Oberoende av om talan har förts mot ett beslut om att fastställa utdelning eller efterutdelning får högre rätt som ändrar lägre rätts beslut i arvodesfrågan göra den ändring i beslutet om fastställelse som föranleds därav eller, om det behövs, återförvisa utdelningsfrågan till förvaltaren.

Den domstol som har att pröva en fråga om utdelning eller efterutdelning får bestämma tilläggsarvode till förvaltaren för arbete i anledning av handläggningen av frågan vid domstolen.

10 § Om konkursen avskrivs eller läggs ned eller om efterutdelning enligt 11 kap. 21 § äger rum, skall rätten höra tillsynsmyndigheten innan arvode till förvaltaren bestäms.
Lag (2005:190).

11 § En förvaltare får inte lyfta sitt arvode förrän han har avgett slutredovisningen för sin förvaltning. När arvodesframställningen lämnats in till rätten får dock förvaltaren, utan särskilt beslut av rätten, lyfta den del av det begärda arvodet som motsvarar den mervärdesskatt som beräknats för arvodet. Lag (2003:893).

Förskott på förvaltarens arvode

12 § Rätten får tillerkänna förvaltaren skäligt belopp att utgå i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga förhållanden.

En framställning om förskott skall ange det belopp som begärs och de skäl som åberopas för förskottsbetalningen. Till framställningen skall bifogas en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört och en uppgift om boets ekonomiska ställning. Rätten skall inhämta yttrande i förskottsfrågan av tillsynsmyndigheten.

Förvaltarens ersättning för kostnader

13 § Förvaltaren får under förvaltningens gång ur konkursboet ta ut medel

för att betala de kostnader som uppdraget medför. Uttagen skall anges i förvaltarens slutredovisning.

14 § Avskrivs konkursen enligt 10 kap. 1 §, skall rätten bestämma kostnadsersättningen och ersättningen enligt 2 § andra stycket till förvaltaren samtidigt som arvodet bestäms. Tillsynsmyndigheten skall höras också över begäran om ersättning för kostnader. Lag (2005:190).

Övriga konkurskostnader

15 § Rätten bestämmer arvodet till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 § efter att ha hört tillsynsmyndigheten och förvaltaren. Härvid tillämpas 4 § andra stycket och 5 §.

16 § Ersättningen till ett sakkunnigt biträde som har anlitats med stöd av 7 kap. 11 § bestäms av förvaltaren.

17 § Ersättningen till staten för tillsynen över förvaltningen utgår enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

Ersättningen till staten för sådana konkurskostnader som avses i 1 § första stycket 6 utgår enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Fördelning av konkurskostnaderna på olika slag av egendom

18 § Av arvodet till förvaltaren eller sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 § ska, om det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller och i den mån det inverkar på de borgenärers rätt som inte har sådan förmånsrätt i egendomen eller på statens ansvar för konkurskostnaderna, den del som avser egendomen i fråga

fastställas att betalas ur egendomens avkastning och köpeskillning.

Då särskild förmånsrätt gäller i boet tillhörig egendom, får inte till skada för någon med samma eller bättre förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskillning betalas någon annan konkurskostnad än som har sagts i första stycket. Särskild förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979), hindrar dock inte att egendomen används till betalning också av övriga konkurskostnader, i den mån det inte finns annan egendom i boet som kan användas till betalning.

Med arvode som sägs i första stycket jämföras vid tillämpningen av denna paragraf konkursboets kostnader för vård och försäljning av egendomen i fråga. Lag (2008:993).

15 kap. Information om beslut och åtgärder under konkurs

Formen för kungörande

1 § Kungörelsen om konkursbeslutet skall införas i Post- och Inrikes Tidningar och, enligt vad som föreskrivs i 3 § lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m. m., i ortstidning.

När ett beslut eller en åtgärd i något annat fall än som sägs i första stycket eller i 8 kap. 11 § skall kungöras enligt denna lag, skall kungörelsen införas i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som rätten bestämmer.

Utbyte av kungörelse mot skriftliga underrättelser till borgenärerna

2 § I en konkurs vari bevakningsförfarande har ägt rum skall följande kungörelser ersättas med skriftliga underrättelser till borgenärerna, om det saknas anledning att anta att kostnaden för tillkännagivandet med

kungörelse blir lägre eller att kungörelse i övrigt är lämpligare,
nämligen

1. kungörelse med kallelse till förhandling angående entledigande av förvaltare,

2. kungörelse med information om att ett förslag till utdelning eller efterutdelning har upprättats samt att slutredovisningen och tillsynsmyndighetens utlåtande över den finns tillgängliga för granskning,

3. kungörelse av beslut om att lägga ned konkursen på grund av frivillig uppgörelse,

4. kungörelse med information om att slutredovisningen och tillsynsmyndighetens utlåtande över den finns tillgängliga för granskning i fall då förvaltare avgår före konkursens slut.

Om utbyte sker i de fall som anges i första stycket 2, 3 eller 4 skall tid som avses i 11 kap. 6 § tredje stycket, 13 kap. 7 § tredje stycket och 16 kap. 9 § första stycket i stället räknas från dagen efter den då underrättelserna sändes ut.

Utbyte av underrättelser och kallelser till borgenärerna mot kungörelse

3 § Om antalet borgenärer med fordringar utan förmånsrätt är mycket stort, får underrättelser till dessa borgenärer och sådana kallelser till dem som inte behöver delges ersättas av ett tillkännagivande genom kungörelse.

Formen för kallelser och underrättelser m.m.

4 § Skriftliga kallelser och underrättelser enligt denna lag sänds med posten i vanligt brev till mottagaren under hans senaste kända

postadress, om inte något annat följer av särskilda föreskrifter om delgivning.

Skall någon enligt en föreskrift i lagen beredas tillfälle att yttra sig i en viss fråga, får delgivning äga rum.

Register över konkurser

5 § Hos Bolagsverket skall, för de ändamål som anges i 6 §, med hjälp av automatisk databehandling föras ett för hela landet gemensamt register över fysiska personers och dödsbors konkurser.

I handelsregisterlagen (1974:157), aktiebolagslagen (2005:551) och lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar finns bestämmelser om registrering av juridiska personers konkurser. Lag (2005:909).

6 § Det register som avses i 5 § första stycket får användas för upplysningar till den som begär uppgifter om fysiska personers och dödsbors konkurser. Bolagsverket får använda registret för uppföljning av och tillsyn över de övriga register som förs hos verket samt för utfärdande av bevis om att en person eller ett dödsbo inte är försatt i konkurs vid någon domstol i landet. Lag (2004:241).

7 § Registret får innehålla uppgifter om:

1. konkursgäldenärens namn, personnummer och adress,
2. datum för konkursbeslutet,
3. datum för konkursens avslutande,
4. den domstol som fattat beslutet om konkursen och domstolens målnummer,

5. beslut genom vilket högre rätt har upphävt konkursbeslutet,
6. konkursförvaltarens namn och adress samt
7. namn och adress på den tillsynsmyndighet som utövar tillsyn över förvaltningen.

Uppgifterna i registret skall gallras fem år efter utgången av det kalenderår då konkursen avslutades. Lag (1995:793).

8 § Om en fysisk person eller ett dödsbo försätts i konkurs, skall tingsrätten samma dag till Bolagsverket sända en underrättelse om beslutet. Underrättelsen skall innehålla de uppgifter som anges i 7 § 1, 2, 4, 6 och 7. Tingsrätten skall även underrätta verket när en sådan konkurs har avslutats eller när högre rätt har upphävt ett konkursbeslut. Lag (2004:241).

16 kap. Bestämmelser om handläggning och överklagande m.m.

Handläggning av konkursärenden

1 § Prövningen av en konkursansökan och handläggningen av konkursen sker som ett konkursärende hos tingsrätten. Som konkursärende handläggs inte sådan talan enligt denna lag som skall väckas genom stämning.

2 § I konkursärenden gäller rättegångsbalkens bestämmelser om tvistemål i tillämpliga delar, om inte något annat sägs i denna lag. Sker handläggningen vid förhandling, tillämpas bestämmelserna om huvudförhandling i tvistemål, om inte sakens beskaffenhet motiverar avsteg därifrån.

Om den som har kallats till en förhandling uteblir, hindrar det inte att den fråga som förhandlingen gäller prövas och avgörs.

Rättens avgörande sker genom beslut.

3 § En tingsrätt skall vid handläggningen av ett konkursärende bestå av en lagfaren domare. Vid en förhandling får dock rätten bestå av tre lagfarna domare.

Verkställighet av beslut i konkursärenden

4 § Ett beslut om konkurs och om upphävande av ett konkursbeslut går i verkställighet omedelbart. Detsamma gäller andra beslut av rätten under handläggningen av ett konkursärende i en fråga som enligt denna lag skall prövas av rätten, om inte något annat förordnas eller följer av andra stycket.

Beslut under handläggningen av ett konkursärende går i verkställighet först sedan det har vunnit laga kraft, om beslutet avser

1. arvode eller kostnadsersättning till förvaltare,
2. arvode till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 §,
3. arvode eller kostnadsersättning till en sådan tillsynsman som har utsetts enligt 12 kap. 26 §,
4. utdömande av förelagt vite.

Angående verkställighet av beslut att fastställa utdelning finns det bestämmelser i 11 kap. 9 och 10 §§.

Överklagande av rättens beslut i konkursärenden m.m.

5 § Varje tingsrättens beslut i ett konkursärende i en fråga som enligt denna lag skall prövas av rätten får överklagas för sig, om inte något annat följer av 6 eller 7 §.

Har ett beslut meddelats utan att förhandling har hållits, skall de som beslutet har gått emot genast underrättas om tiden för beslutet, i den mån det med hänsyn till omständigheterna är motiverat. När det är lämpligt, bör i underrättelsen ges besked om utgången av den prövade frågan.

6 § Ett beslut enligt 9 kap. 1 § att bevakning skall äga rum får inte överklagas. Inte heller får ett beslut av tingsrätten enligt 11 kap. 7 § tredje stycket som innefattar återförvisning av ett utdelningsförslag till förvaltaren överklagas.

Rättens beslut i fråga om utdelning får överklagas endast av den som i rätt tid har framställt invändning mot utdelningsförslaget eller, om rätten beslutar fastställa utdelning som avviker från förslaget, den vars rätt påverkas av ändringen. Förvaltaren får fullfölja talan i en fråga som gäller återvinning.

7 § Mot beslut enligt 12 kap. 18 § med anledning av en framställd anmärkning får talan inte föras.

Mot följande beslut får talan inte föras särskilt, nämligen

1. beslut i fråga om vägrat återtagande eller om ändring i ett ackordsförslag enligt 12 kap. 14 §,
2. beslut enligt 12 kap. 19 § att borgenärerna på nytt skall pröva ackordsfrågan.

8 § Tillsynsmyndigheten får överklaga tingsrättens beslut, om beslutet rör

1. utseende eller entledigande av förvaltare, antalet förvaltare eller delning av förvaltningen mellan flera förvaltare,

2. arvode, kostnadsersättning eller förskott till förvaltare,
3. reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, förbud att utfärda pass, hämtning eller häktning eller föreläggande eller utdömande av vite,
4. uppdrag som eller arvode till rådgivare eller förlikningsman,
5. avslag på en framställning om att inleda bevakningsförfarande,
6. avskrivning av konkurs enligt 10 kap. 1 §. Lag (2006:706).

9 § Ett sådant beslut av tingsrätten som avses i 5 § får överklagas hos hovrätten. Överklagandet skall ske inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Är det fråga om ett konkursbeslut eller ett beslut om nedläggning av en konkurs på grund av frivillig uppgörelse, räknas dock tiden för överklagande från den dag då kungörelsen om beslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Beslut om åläggande av reseförbud, om skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, om förbud att utfärda pass samt om någons häktande eller kvarhållande i häkte får överklagas utan inskränkning till viss tid. Detsamma gäller klagan mot ett beslut på den grunden att förfarandet onödigt uppehålls genom beslutet. Lag (1994:1050).

17 kap. Skadestånd och straff

Skadestånd

1 § En förvaltare skall ersätta de skador som han vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet tillfogar boet, en konkursborgenär eller gäldenären. Skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera förvaltare ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har betalt i skadestånd får sökas åter av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

2 § Talan om skadestånd enligt 1 § som inte grundas på brott skall föras genom klander av förvaltarens slutredovisning.

3 § Om en borgenärs konkursansökan inte bifalls och om borgenären när han gav in sin ansökan saknade skälig anledning att anta att gäldenären var på obestånd, skall borgenären ersätta gäldenären den skada som skäligen kan anses ha orsakats denne genom ansökningen och dess handläggning.

Om ett beslut om konkurs upphävs, skall den borgenär vars ansökan lagts till grund för konkursbeslutet ersätta gäldenären för konkurskostnader som utgått ur konkursboet. Detta gäller dock inte om konkursen upphävs på grund av att gäldenären har åberopat en ny omständighet eller ett nytt bevis. Borgenären svarar inte heller för kostnader i konkursen som gäldenären har orsakat av vårdslöshet. Om flera borgenärer är ersättningsskyldiga, svarar de solidariskt för ersättningen.

Talan om skadestånd enligt första eller ersättning enligt andra stycket skall väckas vid den tingsrätt där ärendet om gäldenärens försättande i konkurs är eller har varit anhängigt.

I detta ärende får sådan talan väckas utan stämning.

Lag (2005:190).

Straff m.m.

4 § En gäldenär som i strid mot förbudet i 6 kap. 1 § första stycket driver näringsverksamhet under konkursen döms till böter.

5 § En borgenär som för sin röst vid ett sammanträde i samband med ackord i konkurs har betingat sig någon särskild förmån av gäldenären döms till böter eller fängelse i högst ett år.

6 § Åtal mot en gäldenär för brott som avses i 11 kap. brottsbalken och åtal mot en borgenär för brott som sägs i 5 § får väckas vid den tingsrätt där konkursen är eller har varit anhängig.

7 § Allmän åklagare och Polismyndigheten ska ha tillgång till alla handlingar som rör boet och som kan lämna upplysning om huruvida gäldenären har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande mot sina borgenärer. Lag (2014:610).

Övergångsbestämmelser

1987:672

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988. Genom lagen upphävs, med de begränsningar som anges under 2, 3, 5 och 6, konkurslagen (1921:225), lagen (1921:226) om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttas samt lagen (1956:217) om vissa kreditinrättnings konkurs.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om en konkurs, i vilken konkursbeslutet har meddelats före ikraftträdandet. Vad som i dessa föreskrifter sägs om konkursdomaren skall dock i stället avse tingsrätten. Vid fullgörandet av en uppgift som enligt äldre lag ankommer på konkursdomaren består rätten av en lagfaren domare. Skall efter

ikraftträdandet av den nya lagen en fråga hänskjutas till rätten enligt 93 § tredje stycket, 108 § fjärde stycket eller 164 § första stycket konkurslagen (1921:225), handläggs frågan i den ordning som är föreskriven i den nya lagen för motsvarande fall.

3. Är en konkursansökan anhängig vid ikraftträdandet, tillämpas äldre föreskrifter vid prövningen av ansökningen.

4. Sådana underrättelser med anledning av en konkurs som enligt någon föreskrift i lag eller annan författning ankommer på konkursdomaren skall i stället lämnas av tingsrätten.

5. I fråga om återvinning av en rättshandling eller åtgärd som avses i 4 kap. 5--9 §§ och som har ägt rum före lagens ikraftträdande gäller 30--34 §§ konkurslagen (1921:225).

6. I fråga om rätten att göra gällande fordran på lön, arvode eller pension för tiden före lagens ikraftträdande gäller 100 a § konkurslagen (1921:225).

7. Förekommer i lag eller annan författning någon föreskrift om att en åtgärd skall ha vidtagits viss tid efter första borgenärssammanträdet i konkurs eller att en viss rättsverkan skall inträda viss tid efter detta sammanträde, skall fristen i stället räknas från edgångssammanträdet.

8. En fordran som har fastställts genom en sådan skiljedom som avses i 12 § lagen (1981:775) om införande av utsökningsbalken skall godtas som stöd för borgenärs behörighet att begära gäldenären i konkurs, om skiljedomen får verkställas enligt första meningen i nämnda paragraf och en domstol inte har meddelat ett sådant förordnande som avses i 3 kap. 18 § utsökningsbalken.

9. Vad som sägs i den nya lagen om registrerat skepp gäller även i fråga om båt som enligt punkt 5 övergångsbestämmelserna till lagen (1973:1064) om ändring i sjölagen (1891:35 s.1) är upptagen i skeppsregistret.

10. Förekommer i lag eller annan författning någon hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, tillämpas i stället den nya föreskriften.

1989:1084

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1990. Äldre bestämmelser tillämpas dock om konkursförfarande har inletts före ikraftträdandet.

1990:1072

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om tid för besvär över beslut som meddelats före ikraftträdandet.

1991:857

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning där talan väckts före ikraftträdandet.

1991:999

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1991.

2. Vad som i 8 kap. 7 och 10 §§ sägs om värdepappersinstitut skall också gälla sådan fondkommissionär som med stöd av punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1991:981) om värdepappersrörelse driver rörelse enligt fondkommissionslagen (1979:748).

1994:481

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994. Äldre föreskrifter tillämpas

i fråga om betalningssäkring som verkställts före ikraftträdandet.

1995:308

Denna lag träder i kraft den 1 april 1996. Föreskrifterna i 3 kap. 4 § tredje stycket gäller i sin äldre lydelse om en förvaltare före ikraftträdandet har gjort anspråk på en förmån som avses i den paragrafen.

1995:793

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1995 såvitt avser 15 kap. 5-8 §§ och i övrigt den 1 juli 1995.

1996:775

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1996.
2. I fråga om återvinning av en rättshandling som avses i 4 kap. 1 § 1 i dess äldre lydelse och som har ägt rum före ikraftträdandet gäller bestämmelsen i dess äldre lydelse.
3. Har konkursansökan föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847), gäller 4 kap. 2 § i dess äldre lydelse.

1999:1095

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 1999.

2003:538

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

3. Vid en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas alltid äldre bestämmelser.

2005:190

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2005. Om beslut om konkurs har fattats före ikraftträdandet, gäller 14 kap. 8 och 10 §§ samt 17 kap. 3 § i paragrafernas äldre lydelse.

2005:196

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2005.

2. Vid konkurs som beslutats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2008:993

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. I fråga om en företagsinteckning enligt den upphävda lagen (2003:528) om företagsinteckning tillämpas äldre bestämmelser.

2010:1951

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

2. Äldre bestämmelser gäller om ett beslut om delgivning enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428) har fattats före den 1 april 2011 eller om en handling har skickats eller lämnats före

denna tidpunkt.

2011:731

1. Denna lag träder i kraft den 30 juni 2011.
2. Vid konkurs som beslutats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2011:1328

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om skatt eller avgift enligt skattebetalningslagen (1997:483).

2014:513

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.
2. Vid konkurs som beslutats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2014:1456

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2015.
2. Vid en konkurs som beslutats före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.
-END

KTjL - konsumenttjänstlagen (1985:716)

SFS nr: 1985:716

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Konsumenttjänstlag (1985:716)

Utfärdad: 1985-07-11

Ändring införd: t.o.m. SFS 2010:1006

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller avtal om tjänster som näringsidkare utför åt konsumenter i fall då tjänsten avser

1. arbete på lösa saker, dock ej behandling av levande djur,
2. arbete på fast egendom, på byggnader eller andra anläggningar på mark eller i vatten eller på andra fasta saker,
3. förvaring av lösa saker, dock ej förvaring av levande djur.

I 51-61 §§ finns särskilda bestämmelser om tjänster som avser uppförande eller tillbyggnad av en- eller tvåbostadshus (småhusentreprenader). Om det i ett avtal om en sådan tjänst ingår uppförande eller tillbyggnad av en komplementbyggnad, anses också den tjänsten som en småhusentreprenad.

I den mån annat inte framgår av 51-61 §§ är lagens allmänna bestämmelser tillämpliga även på småhusentreprenader.

Lag (2004:554).

1 a § I lagen avses med

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten.

Lag (2002:588).

2 § Lagen gäller inte

1. tillverkning av lösa saker,

2. installation, montering eller annat arbete som en näringsidkare utför för att fullgöra ett avtal om köp av en lös sak,

3. arbete som till fullgörande av ett avtal om köp utförs för att avhjälpa fel i den sålda egendomen. Lag (2002:588).

3 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen. Lag (2004:554).

Uppdraget m.m.

Utförande och material

4 § Näringsidkaren skall utföra tjänsten fackmässigt. Han skall vidare med tillbörlig omsorg ta till vara konsumentens intressen och samråda med denne i den utsträckning som det behövs och är möjligt.

Om inte annat får anses avtalat, ingår det i tjänsten att näringsidkaren skall tillhandahålla behövligt material.

Säkerhet

5 § Näringsidkaren ska särskilt iaktta att tjänsten inte utförs

1. i strid mot sådana författningsföreskrifter eller myndighetsbeslut som väsentligen syftar till att säkerställa att föremålet för tjänsten är tillförlitligt från säkerhetssynpunkt, eller

2. i strid mot förbud enligt 27 § produktsäkerhetslagen (2004:451). Lag (2008:491).

Näringsidkarens skyldighet att avråda

6 § Om en tjänst med hänsyn till priset, värdet av föremålet för tjänsten eller andra särskilda omständigheter inte kan anses vara till rimlig nytta för konsumenten, skall näringsidkaren avråda honom från att låta utföra tjänsten.

Om det först sedan tjänsten har börjat utföras visar sig att den inte kan anses vara till rimlig nytta för konsumenten eller att priset för tjänsten kan bli betydligt högre än konsumenten hade kunnat räkna med, skall näringsidkaren underrätta konsumenten om förhållandet och begära hans anvisningar.

Kan konsumenten inte anträffas eller får näringsidkaren av annan orsak inte anvisningar av honom inom rimlig tid, skall näringsidkaren avbryta påbörjat arbete. Detta gäller dock ej, om det finns särskilda skäl att anta att konsumenten ändå önskar få tjänsten utförd.

7 § Har näringsidkaren åsidosatt vad som åligger honom enligt 6 § och

finns det starka skäl att anta att konsumenten i annat fall hade avstått från att beställa tjänsten eller hade avbeställt den, har näringsidkaren inte större rätt till ersättning än han skulle ha haft, om konsumenten hade avstått från att beställa tjänsten eller hade avbeställt den.

För kostnader som inte ersätts enligt första stycket har näringsidkaren dock rätt till ersättning i den mån konsumenten annars skulle gynnas på ett oskäligt sätt.

Tilläggsarbete

8 § Om det när tjänsten utförs framkommer behov av arbete som på grund av sitt samband med uppdraget lämpligen bör utföras samtidigt med detta (tilläggsarbete), skall näringsidkaren underrätta konsumenten och begära dennes anvisningar.

Kan konsumenten inte anträffas eller får näringsidkaren av annan orsak inte anvisningar av honom inom rimlig tid, får näringsidkaren utföra tilläggsarbetet

1. om priset för detta är obetydligt eller om det är lågt i förhållande till priset för den avtalade tjänsten, eller
2. om det finns särskilda skäl att anta att konsumenten önskar få tilläggsarbetet utfört i samband med uppdraget.

Näringsidkaren är skyldig att utföra sådant tilläggsarbete som inte kan uppskjutas utan fara för allvarlig skada för konsumenten, om konsumentens anvisningar inte kan inhämtas eller om konsumenten begär det.

I fråga om pristillägg för tilläggsarbete gäller 38 §.

Fel hos tjänsten

Vad som avses med fel

9 § Tjänsten ska anses felaktig, om resultatet avviker från

1. vad konsumenten med hänsyn till 4 § har rätt att kräva, även om avvikelser beror på en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse,
2. sådana föreskrifter eller myndighetsbeslut som väsentligen syftar till att säkerställa att föremålet för tjänsten är tillförlitligt från säkerhetssynpunkt, eller
3. vad som därutöver får anses avtalat.

Tjänsten ska också anses felaktig, om den har utförts i strid mot förbud enligt 27 § produktsäkerhetslagen (2004:451) eller om näringsidkaren inte har utfört sådant tilläggsarbete som han är skyldig att utföra enligt 8 § tredje stycket.

Lag (2008:491).

10 § Tjänsten skall vidare anses felaktig, om resultatet avviker från sådana uppgifter av betydelse för bedömningen av tjänstens beskaffenhet eller ändamålsenlighet som kan antas ha inverkat på avtalet och som i samband med avtalets ingående eller annars vid marknadsföring har lämnats

1. av näringsidkaren,
2. av någon annan näringsidkare eller av en branschförening eller liknande organisation för näringsidkarens räkning, eller
3. av en leverantör av material till tjänsten eller av någon annan i tidigare led.

Första stycket gäller inte i fråga om uppgifter som i tid har rättats på

ett tydligt sätt och inte heller om näringsidkaren varken kände till eller borde ha känt till uppgifterna. Lag (1990:935).

11 § Tjänsten skall slutligen anses felaktig, om näringsidkaren i annat fall än som avses i 6 § första stycket före avtalets ingående har underlåtit att upplysa konsumenten om ett sådant förhållande rörande tjänstens beskaffenhet eller ändamålsenlighet som näringsidkaren kände till eller borde ha känt till och som han insåg eller borde ha insett vara av betydelse för konsumenten. En förutsättning för att tjänsten skall anses felaktig är dock att underlåtenheten kan antas ha inverkat på avtalet.

12 § Frågan om tjänsten är felaktig skall bedömas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då uppdraget avslutades. Avser tjänsten en sak som har överlämnats till näringsidkaren eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning, anses uppdraget avslutat först när saken har kommit i konsumentens besittning.

Om näringsidkaren har utfört tjänsten men uppdraget inte kan avslutas i rätt tid på grund av något förhållande på konsumentens sida, är den avgörande tidpunkten i stället den då uppdraget skulle ha avslutats.

13 § Försämras resultatet efter den tidpunkt som anges i 12 §, skall tjänsten anses felaktig om försämringen är en följd av att näringsidkaren har åsidosatt vad som ålegat honom enligt avtalet eller denna lag.

14 § Har näringsidkaren genom en garanti eller liknande utfästelse åtagit sig att under en viss tid efter den tidpunkt som anges i 12 § svara för resultatet av tjänsten och försämras det utfästa resultatet under den angivna tiden, skall tjänsten anses felaktig.

Första stycket gäller ej, om näringsidkaren gör sannolikt att försämringen beror på en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse eller på vanvård, onormalt brukande eller något liknande förhållande på

konsumentens sida.

15 § Avser tjänsten förvaring av en lös sak gäller i stället för vad som sägs i 9, 10 och 12-14 §§ att tjänsten ska anses felaktig, om förvaringen anordnas på ett sätt som avviker från

1. vad konsumenten med hänsyn till 4 § har rätt att kräva, även om avvikelsen beror på en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse,

2. sådana föreskrifter eller myndighetsbeslut som väsentligen syftar till att säkerställa att föremålet för tjänsten är tillförlitligt från säkerhetssynpunkt, eller

3. vad som därutöver får anses avtalat.

Tjänsten ska också anses felaktig, om förvaringen anordnas i strid mot förbud enligt 27 § produktsäkerhetslagen (2004:451) eller på ett sätt som avviker från sådana uppgifter enligt 10 § som inte har rättats på ett tydligt sätt. Lag (2008:491).

Påföljder vid fel

16 § Är tjänsten felaktig utan att det beror på något förhållande på konsumentens sida, får konsumenten hålla inne betalningen enligt 19 §. Han får vidare kräva att felet avhjälps enligt 20 § första stycket eller också göra avdrag på priset eller häva avtalet enligt 21 §.

Dessutom får konsumenten kräva skadestånd av näringsidkaren enligt vad som sägs i 31 §.

I fråga om konsumentens rätt till skadestånd av någon annan än näringsidkaren finns bestämmelser i 33 §.

Reklamation

17 § Vill konsumenten åberopa att tjänsten är felaktig, skall han underrätta näringsidkaren om detta inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet (reklamation).

Underrättelse som sker inom två månader efter det att konsumenten märkt felet skall alltid anses ha skett i rätt tid. Reklamation får dock inte ske senare än tre år eller, i fråga om arbete på mark eller på byggnader eller andra anläggningar på mark eller i vatten eller på andra fasta saker, tio år efter det att uppdraget avslutades, såvida inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse.

Har näringsidkaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder, får reklamation alltid ske inom tio år efter det att uppdraget avslutades.

Har meddelande om reklamation lämnats in för befordran med post eller avsänts på annat ändamålsenligt sätt, anses reklamation ha skett när detta gjordes. Lag (2005:61).

18 § Reklamerar konsumenten inte inom den tid som följer av 17 §, förlorar han rätten att åberopa felet.

Konsumentens rätt att hålla inne betalningen

19 § Konsumenten får hålla inne så mycket av betalningen som fordras för att ge honom säkerhet för hans krav på grund av ett fel hos tjänsten.

Avhjälpande

20 § Konsumenten har rätt att kräva att näringsidkaren avhjälpes felet, om det inte medför olägenheter eller kostnader för näringsidkaren som är oskäligt stora i förhållande till

felets betydelse för konsumenten.

Även om konsumenten inte kräver det får näringsidkaren avhjälpa felet, om han efter det att reklamation har kommit honom tillhanda utan uppskov erbjuder sig att göra detta och konsumenten inte har något särskilt skäl att avvisa erbjudandet.

Avhjälpan skall ske inom skälig tid efter det att konsumenten har gett näringsidkaren tillfälle till det.

Avhjälpan skall ske utan kostnad för konsumenten. Detta gäller dock inte kostnader som skulle ha uppkommit även om tjänsten hade utförts felfritt eller, om felet beror på en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse, kostnader för att ersätta material som konsumenten enligt avtalet om tjänsten har tillhandahållit och bekostat. Lag (2005:61).

Prisavdrag och hävning

21 § Avhjälps inte felet enligt vad som sägs i 20 §, får konsumenten göra avdrag på priset.

Om syftet med tjänsten i huvudsak är förfelat och näringsidkaren insett eller bort inse detta, får konsumenten i stället häva avtalet. Detsamma gäller, om tjänsten har utförts i strid mot förbud enligt 27 § produktsäkerhetslagen (2004:451).

Har tjänsten utförts till en del och finns det starka skäl att anta att den inte kommer att fullföljas utan fel av väsentlig betydelse för konsumenten får denne häva avtalet beträffande återstående del. Är felet sådant att syftet med tjänsten i huvudsak är förfelat och näringsidkaren insett eller bort inse detta eller utförs tjänsten i strid mot förbud enligt 27 §

produktsäkerhetslagen får konsumenten i stället häva avtalet i dess helhet.

Om det redan innan tjänsten har påbörjats finns starka skäl att anta att den inte kommer att utföras utan fel av väsentlig betydelse för konsumenten, får denne häva avtalet.
Lag (2008:491).

Prisavdragets storlek

22 § Ett prisavdrag skall motsvara vad det kostar konsumenten att få felet avhjälp, bortsett från sådana kostnader som avses i 20 § fjärde stycket andra meningen. Om ett på detta sätt beräknat prisavdrag är oskäligt stort i förhållande till den betydelse som felet har för konsumenten, skall prisavdraget i stället svara mot felets betydelse för konsumenten.

Avser tjänsten förvaring, skall prisavdraget alltid svara mot felets betydelse för konsumenten.

Verkningar av hävning

23 § Häver konsumenten avtalet, har näringsidkaren inte rätt till betalning för tjänsten. Näringsidkaren har rätt att återfå det material som han har tillhandahållit, om det kan ske utan att konsumenten åsamkas olägenheter eller kostnader av betydelse. I den mån det är skäligt skall konsumenten ersätta näringsidkarens kostnader för vad som ej kan återlämnas, dock högst med ett belopp som motsvarar dettas värde för konsumenten.

Har tjänsten utförts till en del och häver konsumenten avtalet beträffande återstående del, har näringsidkaren rätt till betalning med ett belopp som motsvarar priset för tjänsten i dess helhet med avdrag för vad det kostar konsumenten att få den återstående delen utförd.

Näringsidkarens dröjsmål

Vad som avses med dröjsmål

24 § Dröjsmål på näringsidkarens sida föreligger om uppdraget, utan att det beror på något förhållande på konsumentens sida, inte har avslutats inom den tid som har avtalats eller, om någon tid inte har avtalats, inom den tid som är skälig med hänsyn särskilt till vad som är normalt för en tjänst av samma art och omfattning.

Dröjsmål på näringsidkarens sida föreligger också, om näringsidkaren inte iakttar en överenskommen tid för påbörjande av tjänsten eller för ett arbetes framskridande.

Påföljder vid dröjsmål

25 § Vid dröjsmål på näringsidkarens sida får konsumenten hålla inne betalningen enligt 27 §. Han får välja mellan att kräva att näringsidkaren utför tjänsten enligt 28 § och att häva avtalet enligt 29 §. Dessutom får konsumenten kräva skadestånd av näringsidkaren enligt vad som sägs i 31 §.

Reklamation

26 § Har uppdraget avslutats, får konsumenten häva avtalet eller fordra skadestånd på grund av ett dröjsmål endast under förutsättning att han senast inom skälig tid efter uppdragets avslutande har underrättat näringsidkaren om att han vill åberopa dröjsmålet (reklamation).

Har meddelande om reklamation lämnats in för befordran med post eller avsänts på annat ändamålsenligt sätt, anses reklamation ha skett när detta gjordes.

Konsumentens rätt att hålla inne betalningen

27 § Konsumenten får hålla inne så mycket av betalningen som fordras för att ge honom säkerhet för hans krav på grund av dröjsmål på näringsidkarens sida.

Om betalning enligt avtalet skall ske vid arbetets påbörjande eller under arbetets fortskridande, får konsumenten, även om det inte följer av första stycket, intill dess att arbetet påbörjas eller fortskrider hålla inne den del av betalningen som har förfallit efter dröjsmålets inträde. I fråga om betalning för sådan del av tjänsten som har utförts får konsumenten dock inte hålla inne mer än som följer av första stycket.

Konsumentens rätt att få tjänsten utförd

28 § Konsumenten får kräva att näringsidkaren utför tjänsten.

Näringsidkaren är inte skyldig att utföra tjänsten, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om utförandet skulle medföra olägenheter eller kostnader för näringsidkaren som är oskäligt stora i förhållande till konsumentens intresse av att avtalet fullföljs. Om ett förhållande som nu nämnts upphör inom rimlig tid, får konsumenten dock kräva att näringsidkaren utför tjänsten.

Konsumenten förlorar rätten att kräva att näringsidkaren utför tjänsten, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet. Lag (2005:61).

Hävning

29 § Är dröjsmålet av väsentlig betydelse för konsumenten, får han häva

avtalet. Har mer än en obetydlig del av tjänsten utförts, får konsumenten dock häva avtalet endast beträffande den del som återstår. Även i ett sådant fall får avtalet hävas i sin helhet, om syftet med tjänsten i huvudsak är förfelat på grund av dröjsmålet och näringsidkaren insett eller bort inse detta.

Om det finns starka skäl att anta att det kommer att inträffa dröjsmål av väsentlig betydelse för konsumenten, får han häva avtalet i enlighet med vad som sägs i första stycket. Lag (1990:935).

Verkningar av hävning

30 § I fråga om verkningarna av hävning tillämpas 23 §.

Näringsidkarens skadeståndsskyldighet m. m.

Skadeståndsskyldighet på grund av fel eller dröjsmål

31 § Näringsidkaren är skyldig att ersätta konsumenten skada som denne tillfogas på grund av dröjsmål, om inte näringsidkaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid avtalets ingående och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror dröjsmålet på någon som näringsidkaren har anlitat för att helt eller delvis utföra tjänsten, är näringsidkaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket. Detsamma gäller om dröjsmålet beror på en leverantör som näringsidkaren har anlitat eller någon annan i tidigare led.

Näringsidkaren är skyldig att ersätta konsumenten skada som denne tillfogas på grund av fel, om inte näringsidkaren visar

att det har förelegat ett sådant hinder som avses i första eller andra stycket för en felfri tjänst. Näringsidkaren är alltid skyldig att ersätta skadan, om resultatet av tjänsten avviker från vad han särskilt har utfäst.

Näringsidkarens skadeståndsskyldighet på grund av fel eller dröjsmål omfattar även ersättning för skada på föremålet för tjänsten eller annan egendom som tillhör konsumenten eller någon medlem av hans hushåll och egendomen är avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Näringsidkaren och konsumenten kan träffa avtal om att ersättning enligt denna paragraf inte skall omfatta förlust i näringsverksamhet. Lag (2005:61).

Skadeståndsskyldighet i övrigt

32 § Om föremålet för tjänsten eller annan egendom som tillhör konsumenten eller någon medlem av hans hushåll skadas medan egendomen är i näringsidkarens besittning eller annars under dennes kontroll, är näringsidkaren även i annat fall än som sägs i 31 § skyldig att ersätta skadan, om inte näringsidkaren visar att skadan ej beror på försummelse av honom eller någon som på hans sida har anlitats för att utföra tjänsten.

Näringsidkaren är i övrigt skyldig att ersätta skada som tillfogas konsumenten, om skadan har vållats genom försummelse på näringsidkarens sida. Detsamma gäller i fråga om skada på egendom som tillhör någon medlem av konsumentens hushåll.

Näringsidkaren och konsumenten kan träffa avtal om att ersättning enligt första eller andra stycket på grund av skada på egendom ej skall omfatta förlust i näringsverksamhet.

Skadeståndsskyldighet för tredje man i vissa fall

33 § Har någon som avses i 10 § första stycket 2 eller 3 uppsåtligt eller av vårdslöshet lämnat vilseledande uppgifter av betydelse för bedömningen av tjänstens beskaffenhet eller ändamålsenlighet och är tjänsten på grund därav felaktig enligt 10 § eller 15 § andra stycket, är han skyldig att ersätta konsumenten skada som denne därigenom tillfogas.

Har någon som avses i 10 § första stycket 2 eller 3 underlåtit att lämna säkerhetsinformation som han enligt 27 § produktsäkerhetslagen (2004:451) har förelagts att lämna eller sådan information av betydelse för bedömningen av tjänstens beskaffenhet eller ändamålsenlighet som han enligt marknadsföringslagen (2008:486) har ålagts att lämna och kan underlåtenheten antas ha inverkat på avtalet om tjänsten, är han skyldig att ersätta konsumenten skada som denne därigenom tillfogas.

Skadeståndsskyldigheten enligt första eller andra stycket omfattar även ersättning för skada på föremålet för tjänsten eller på annan egendom som tillhör konsumenten eller någon medlem av hans hushåll och egendomen är avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Lag (2008:491).

Jämkning av skadestånd

34 § Om skyldigheten att utge skadestånd skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt. Härvid skall även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter på den skadelidandes sida, den skadeståndsskyldiges möjligheter att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.

Undantag för personskada

35 § Bestämmelserna i 31--34 §§ gäller inte ersättning för personskada.

Priset m.m.

Priset

36 § I den mån priset inte följer av avtalet, skall konsumenten betala vad som är skäligt med hänsyn till tjänstens art, omfattning och utförande, gängse pris eller prisberäkningssätt för motsvarande tjänster vid avtalstillfället samt omständigheterna i övrigt.

Har näringsidkaren lämnat en ungefärlig prisuppgift får det uppgivna priset dock inte överskridas med mer än 15 procent, såvida inte någon annan prisgräns har avtalats eller näringsidkaren har rätt till pristillägg enligt 38 §.

37 § Har konsumenten uppdragit åt näringsidkaren att företa enbart förberedande undersökning för att utreda omfattningen av eller kostnaden för en tjänst, är konsumenten inte skyldig att betala för undersökningen, om han på grund av sedvana inom branschen eller i övrigt har haft skäl att anta att undersökningen skulle göras utan ersättning.

Pristillägg

38 § Näringsidkaren har rätt till pristillägg

1. om han har utfört tilläggarbete i enlighet med bestämmelserna i 8 §, eller
2. om tjänsten har fördyrats på grund av omständigheter som är att hänföra till konsumenten och som näringsidkaren inte bort förutse när avtalet träffades.

I fråga om pristilläggets storlek gäller bestämmelserna i 36 §.

Betalning efter olyckshändelse m.m.

39 § Konsumenten är inte skyldig att betala för arbete som näringsidkaren har utfört eller material som denne har tillhandahållit i den mån arbetet eller materialet försämras eller går förlorat genom en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse som inträffar före den tidpunkt som anges i 12 §.

Specificerad räkning

40 § Näringsidkaren är skyldig att på konsumentens begäran ställa ut en specificerad räkning för tjänsten. Räkningen skall göra det möjligt för konsumenten att bedöma det utförda arbetets art och omfattning. I den mån tjänsten inte har utförts mot fast pris skall det även framgå av räkningen hur priset har beräknats.

Tid för betalning

41 § Om inte annat följer av avtalet, är konsumenten skyldig att betala vid anfordran sedan näringsidkaren har utfört tjänsten.

Har konsumenten i tid begärt en specificerad räkning, är han inte skyldig att betala förrän en sådan räkning har kommit honom till handa.

Avbeställning

42 § Avbeställer konsumenten tjänsten innan den har slutförts, har näringsidkaren rätt till ersättning för den del av tjänsten som redan har utförts samt för arbete som måste utföras trots avbeställningen. Ersättningen skall motsvara det pris som skulle ha gällt, om avtalet

endast hade avsett vad som har utförts.

Näringsidkaren har vidare rätt till ersättning för förluster i form av kostnader för den återstående delen av tjänsten samt ersättning för förluster i övrigt på grund av att han har underlåtit att ta på sig annat arbete eller på grund av att han på annat sätt har inrättat sig efter uppdraget. Näringsidkaren har dock inte rätt till sådan ersättning, om konsumentens syfte med tjänsten har blivit förfelat på grund av att

1. föremålet för tjänsten har skadats eller gått förlorat utan att detta har berott på försummelse på konsumentens sida, eller
2. konsumenten har hindrats att dra nytta av tjänsten till följd av författningsföreskrifter, myndighetsbeslut eller andra liknande omständigheter utanför hans kontroll.

Ersättning till näringsidkaren enligt andra stycket får inte överstiga hans förlust till följd av avbeställningen.

43 § Näringsidkaren får förbehålla sig en på förhand bestämd ersättning vid avbeställning, om den är skälig med hänsyn till vad som vid avbeställning normalt kan antas tillkomma en näringsidkare som ersättning enligt 42 §.

44 § Om den avbeställda tjänsten avser arbete på en sak som har överlämnats till näringsidkaren eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning och konsumenten inte i rätt tid betalar vad han enligt 42 eller 43 § är skyldig för tjänsten eller ställer säkerhet för näringsidkarens fordran på denna ersättning, får näringsidkaren fullfölja tjänsten och kräva fullt pris för denna.

Första stycket gäller ej, om det är uppenbart att näringsidkaren vid en sådan försäljning av saken som avses i 50 § andra stycket ändå kommer att få betalning för sin fordran, sedan kostnaderna för försäljningen

och vad näringsidkaren har att fordra enligt 50 § första stycket har dragits av från köpeskillingen.

Konsumentens dröjsmål

Näringsidkarens rätt att inställa arbetet

45 § Skall betalning enligt avtalet ske helt eller delvis innan tjänsten har utförts och betalar inte konsumenten i rätt tid, får näringsidkaren inställa arbetet till dess att konsumenten betalar. Om det följer av avtalet att konsumenten skall medverka till tjänstens utförande och han inte i rätt tid lämnar sådan medverkan som utgör en väsentlig förutsättning för utförandet, får näringsidkaren inställa arbetet till dess att konsumenten lämnar sin medverkan.

Har tjänsten påbörjats, är näringsidkaren dock skyldig att såvitt möjligt utföra arbete som inte kan uppskjutas utan risk för allvarlig skada för konsumenten, om inte arbetet medför väsentliga kostnader eller olägenheter för näringsidkaren.

Inställer näringsidkaren arbetet enligt första stycket, har han rätt till ersättning för kostnader och andra förluster som detta åsamkar honom, om konsumenten inte visar att dröjsmålet ej beror på försummelse på hans sida. Lag (1990:935).

Hävning

46 § Om konsumenten i fall som avses i 45 § inte betalar eller lämnar sin medverkan i rätt tid och dröjsmålet är av väsentlig betydelse för näringsidkaren, får denne häva avtalet beträffande återstående del av tjänsten. Detsamma gäller om näringsidkaren enligt 6 § tredje stycket har avbrutit påbörjat arbete för att få anvisningar av konsumenten och avbrottet medför väsentlig olägenhet för honom.

Vill näringsidkaren häva avtalet enligt första stycket skall han först påminna konsumenten om att denne skall betala, medverka eller lämna anvisningar samt ge konsumenten skälig tid att göra detta.

Har en påminnelse lämnats in för befordran med post eller avsänts på annat ändamålsenligt sätt, anses påminnelse ha skett när detta gjordes.

47 § Näringsidkaren får också häva avtalet beträffande återstående del av tjänsten, om det redan på förhand finns starka skäl att anta att konsumenten inte i rätt tid kommer att betala eller lämna medverkan enligt 45 § och att dröjsmålet blir av väsentlig betydelse för näringsidkaren.

48 § Häver näringsidkaren avtalet, är konsumenten skyldig att betala som om han hade avbeställt tjänsten den dag då hävningen skedde.

Näringsidkarens rätt att hålla kvar föremålet för tjänsten m. m.

49 § Avser tjänsten en sak som har överlämnats till näringsidkaren eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning och betalar inte konsumenten i rätt tid vad näringsidkaren har att fordra på grund av uppdraget, får näringsidkaren hålla kvar saken till dess att han har fått betalt eller, vid tvist om betalningen, till dess att konsumenten har ställt godtagbar säkerhet för det belopp som näringsidkaren har krävt.

50 § Näringsidkaren skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas av honom för att vårda en sak som han håller kvar enligt 49 § eller som inte har hämtats i rätt tid. Han har rätt till skälig ersättning för vården.

I fråga om näringsidkarens rätt att sälja en sak som har överlämnats till honom eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning finns bestämmelser i lagen (1985:982) om näringsidkarens rätt att sälja saker som inte har hämtats. Lag (1985:987).

Begränsning av skadan

50 a § Den skadelidande parten skall vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada. Försummar han det, får han själv bära en motsvarande del av förlusten. Lag (2005:61).

Särskilda bestämmelser om småhusentreprenad

51 § Vid småhusentreprenad gäller vad konsumenten påstår har avtalats om

1. arbetets omfattning,
2. priset eller grunderna för hur priset bestäms,
3. tiden för betalning, och
4. tiden för arbetets avslutande,

om inte annat framgår av ett skriftligt avtal eller av omständigheterna i övrigt. Lag (2004:554).

52 § Vid småhusentreprenad är konsumenten inte skyldig att betala för annat än utförd del av entreprenaden.

Om det enligt 53 § skall göras en slutbesiktning, har konsumenten, trots 41 § första stycket, rätt att hålla inne tio procent av det avtalade priset till dess att småhusentreprenaden har godkänts enligt 56 § andra stycket. Lag (2004:554).

53 § Vid småhusentreprenad skall slutbesiktning göras, om någon av parterna begär det.

Slutbesiktning görs efter det att arbetet har avslutats. Om flera näringsidkare utför arbeten i anslutning till varandra kan, om parterna är ense om det, slutbesiktning i stället göras när samtliga arbeten har avslutats. Lag (2004:554).

54 § Näringsidkaren ska i god tid underrätta konsumenten om när arbetet beräknas vara avslutat och slutbesiktning kan göras. Konsumenten ska därefter utan dröjsmål meddela näringsidkaren om han eller hon begär besiktning och, om så är fallet, utse en person att utföra besiktningen (besiktningsman).

Om konsumenten inte utser någon besiktningsman, får näringsidkaren göra det. Parterna kan också utse en besiktningsman gemensamt.

Besiktningsmannen ska så snart som möjligt kalla parterna samt den kontrollansvarige enligt 10 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900) till slutbesiktningen. Lag (2010:1006).

55 § En besiktningsman som avses i 54 § skall ha den erfarenhet och kunskap som krävs för uppdraget. Han eller hon skall utföra sitt uppdrag med opartiskhet och självständighet.

Besiktningsmannen har rätt till skälig ersättning för arbete, tidspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Lag (2004:554).

56 § Vid en slutbesiktning enligt 53 § skall besiktningsmannen undersöka om småhusentreprenaden är felaktig enligt 9 §. Resultatet av slutbesiktningen skall snarast redovisas skriftligen till parterna och innehålla uppgift om de förhållanden som besiktningsmannen anser utgöra fel. Utlåtandet skall också innehålla uppgift om förhållanden som konsumenten anser utgöra fel enligt 9, 10 eller 11 §.

Om småhusentreprenaden inte är felaktig enligt 9 § eller de konstaterade felen är av mindre betydelse, skall besiktningsmannen godkänna entreprenaden. Om småhusentreprenaden inte godkänns och parterna inte bestämmer annat, skall en ny slutbesiktning göras vid ett senare tillfälle. Näringsidkaren skall i god tid underrätta besiktningsmannen om när en ny slutbesiktning kan göras.

Allmän domstol får på talan av konsumenten eller näringsidkaren pröva de frågor som besiktningsutlåtandet behandlar.
Lag (2004:554).

57 § Om inte annat har avtalats, är konsumenten skyldig att slutligt svara för ersättningen till besiktningsmannen vid en slutbesiktning enligt 53 §. Om det görs en sådan ny slutbesiktning som anges i 56 § andra stycket, skall näringsidkaren svara för den del av ersättningen som hänför sig till den nya besiktningen. Lag (2004:554).

58 § Om slutbesiktning görs enligt 53 §, gäller följande i stället för 12 §.

Bedömningen av om småhusentreprenaden är felaktig skall göras med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då entreprenaden godkändes vid slutbesiktning.

Vid tillämpningen av 39 § skall vad som där sägs om händelse som har inträffat före den tidpunkt som avses i 12 § i stället tillämpas på händelse som har inträffat före den tidpunkt då entreprenaden godkändes vid slutbesiktning. Lag (2004:554).

59 § Oavsett vad som föreskrivs i 12 § första stycket och 58 § andra stycket skall småhusentreprenaden alltid anses felaktig om ett förhållande som avses i 9, 10 eller 11 § visar sig inom två år efter det att entreprenaden godkändes vid slutbesiktning

eller, om slutbesiktning inte har gjorts, inom två år efter det att arbetena avslutades. Detta gäller dock inte om näringsidkaren gör sannolikt att förhållandet beror på en olyckshändelse eller därmed jämförlig händelse eller på vanvård, onormalt brukande eller något liknande förhållande på konsumentens sida. Lag (2004:554).

60 § Sedan en småhusentreprenad har godkänts vid en slutbesiktning enligt 53 §, får konsumenten endast åberopa fel som har antecknats i besiktningsutlåtandet.

Trots första stycket får konsumenten åberopa fel som

1. konsumenten har påtalat vid slutbesiktningen men som besiktningsmannen inte har ansett utgöra fel,
2. besiktningsmannen varken har märkt eller borde ha märkt vid slutbesiktningen, eller
3. har påtalats av konsumenten för näringsidkaren inom sex månader från slutbesiktningen. Lag (2004:554).

61 § Av 17 § framgår att en konsument som vill åberopa att tjänsten är felaktig skall underrätta näringsidkaren om detta (reklamation).

Vid en småhusentreprenad gäller att reklamation inte behöver göras i fråga om fel som

1. har antecknats i ett besiktningsutlåtande enligt 56 §, eller
2. har påtalats av konsumenten enligt 60 § 3.

Om det vid småhusentreprenad har gjorts en slutbesiktning enligt 53 §, får reklamation enligt 17 § första stycket inte

göras senare än tio år efter det att småhusentreprenaden har godkänts enligt 56 § andra stycket, såvida inte annat följer av garanti eller liknande utfästelse. Lag (2004:554).

Övergångsbestämmelser

1990:935

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

2002:588

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2004:554

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005. Äldre föreskrifter tillämpas på avtal som har ingåtts dessförinnan.

2005:61

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2005.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

-END

KöpL - köplag (1990:931)

SFS nr: 1990:931

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Köplag (1990:931)

Utfärdad: 1990-09-06

Ändring införd: t.o.m. SFS 1996:776

Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller köp av lös egendom.

Lagen gäller i tillämpliga delar även byte av lös egendom.

Lagen gäller inte överlåtelse av tomträtt.

Vid köp av byggnad som uppförts för stadigvarande bruk gäller i stället för bestämmelserna i 3, 13, 17--21 samt 30--40 §§ vad som föreskrivs i 4 kap. 11, 12 och 18--19d §§ jordabalken. Om en tomträttsupplåtelse enligt 13 kap. 5 § jordabalken har innefattat överlåtelse av en byggnad, gäller de nämnda bestämmelserna i jordabalken dock inte om något annat följer av 13 kap. 8 § jordabalken.

2 § Lagen gäller beställning av en vara som skall tillverkas utom när beställaren skall tillhandahålla en väsentlig del av materialet. Lagen

gäller inte avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten.

Lagen gäller inte avtal som innebär att den som skall leverera en vara även skall utföra arbete eller någon annan tjänst, om tjänsten utgör den övervägande delen av hans förpliktelse.

Avtalsfrihet

3 § Lagens bestämmelser tillämpas inte i den mån annat följer av avtalet, av praxis som har utbildats mellan parterna eller av handelsbruk eller annan sedvänja som måste anses bindande för parterna.

Konsumentköp

4 § Lagen gäller inte i fall då konsumentköplagen (1990:932) är tillämplig.

Internationella köp

5 § Lagen gäller inte i fall då lagen (1987:822) om internationella köp är tillämplig.

Varans avlämnande

Hämtningsköp

6 § Varan skall hållas tillgänglig för avhämtning där säljaren vid köpet hade sitt affärsställe eller, om han saknade affärsställe som hade samband med köpet, sitt hemvist. Visste parterna vid köpet att varan eller det parti ur vilket den skall tas fanns på en annan plats, skall varan hållas tillgänglig för avhämtning på denna plats.

Varan är avlämnad när köparen har tagit hand om den.

Transportköp

7 § Skall varan transporteras till köparen inom en och samma ort eller inom ett område där säljaren vanligen ombesörjer transporten av liknande varor, sker avlämnandet när varan överlämnas till köparen.

Om varan i annat fall skall transporteras till köparen och annat inte följer av en leveransklausul eller av avtalet i övrigt, sker avlämnandet när varan överlämnas till den transportör som har åtagit sig transporten från avsändningsorten. Om säljaren själv utför transporten, sker avlämnandet först när varan överlämnas till köparen.

Har varan sålts "fritt", "levererad" eller "fritt levererad" med angivande av en viss ort, anses den inte avlämnad förrän den har kommit fram till denna ort.

8 § Skall säljaren ordna transporten av varan, skall han ingå avtal om transporten till bestämmelseorten med lämpligt transportmedel och på sedvanliga villkor för en sådan transport.

Tiden för avlämnandet

9 § Skall varan inte avlämnas efter anfordran eller utan uppskov och följer tiden för avlämnandet inte heller annars av avtalet, skall varan avlämnas inom skälig tid från köpet.

Skall varan avlämnas inom en viss tidrymd och framgår det inte av omständigheterna att det ankommer på köparen att bestämma tidpunkten för avlämnandet, skall denna bestämmas av säljaren.

Om säljaren vid hämtningsköp skall bestämma tidpunkten för avlämnandet, skall han i tid underrätta köparen om när varan finns tillgänglig för

avhämtning.

Rätt att hålla inne varan

10 § Har säljaren inte gett kredit eller anstånd med betalningen, är han inte skyldig att lämna ut varan eller, genom överlåtelse av dokument eller på annat sätt, frånhända sig förfoganderätten över den förrän betalning sker.

Skall säljaren sända varan från den ort där den skall avlämnas, får han inte med stöd av första stycket underlåta att avsända den. Han får dock hindra att varan eller dokument avseende varan lämnas ut till köparen innan betalning sker.

Kostnaderna för varan

11 § Säljaren svarar för sådana kostnader för varan som uppkommer före avlämnandet och som inte beror på att avlämnandet har försenats till följd av något förhållande på köparens sida.

Risken för varan

Vad risken innebär

12 § Bär köparen risken för varan, är han skyldig att betala varan även om den har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat genom en händelse som inte beror på säljaren.

Risken övergång

13 § Risken går över på köparen, när varan avlämnas enligt avtalet eller enligt 6 eller 7 §.

Avlämnas varan inte i rätt tid och beror det på köparen eller något förhållande på hans sida, går risken över på köparen när säljaren har gjort vad som ankommer på honom för att avlämnandet skall kunna ske.

Skall köparen hämta varan på en annan plats än hos säljaren, går risken över när tiden för avlämnandet är inne och köparen har fått veta att varan finns tillgänglig för avhämtning.

14 § Risken går aldrig över på köparen förrän det genom märkning, anteckning i transportdokument eller på annat sätt har gjorts klart att varan är avsedd för köparen.

Varor under transport

15 § Avser köpet en vara under transport, går risken över på köparen vid köpet, om det inte framgår av omständigheterna att köparen har åtagit sig att bära risken från den tidpunkt då varan överlämnades till den transportör som har utfärdat transportdokumentet. Säljaren bär dock alltid risken för att varan vid köpet har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat, om han kände till eller borde ha känt till detta men inte har upplyst köparen om det.

Öppet köp

16 § Har öppet köp avtalats och varan avlämnats, bär köparen risken till dess att varan lämnas tillbaka.

Varans beskaffenhet

Överensstämmelse med avtalet m. m.

17 § Varan skall i fråga om art, mängd, kvalitet, andra egenskaper och förpackning stämma överens med vad som följer av avtalet.

Om inte annat följer av avtalet, skall varan

1. vara ägnad för det ändamål för vilket varor av samma slag i allmänhet används,
2. vara ägnad för det särskilda ändamål för vilket varan var avsedd att användas, om säljaren vid köpet måste ha insett detta särskilda ändamål och köparen har haft rimlig anledning att förlita sig på säljarens sakkunskap och bedömning,
3. ha egenskaper som säljaren har hänvisat till genom att lägga fram prov eller modell, och
4. vara förpackad på vanligt eller annars försvarligt sätt, om förpackning behövs för att bevara eller skydda varan.

Om varan avviker från vad som föreskrivs i första eller andra stycket eller i något annat avseende avviker från vad köparen med fog kunnat förutsätta, är varan att anse som felaktig.

18 § Fel föreligger även om varan inte överensstämmer med sådana uppgifter om varans egenskaper eller användning som säljaren har lämnat vid marknadsföringen av varan eller annars före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet.

Varan skall vidare anses felaktig, om den inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess egenskaper eller användning som någon annan än säljaren, i tidigare säljled eller för säljarens räkning, före köpet har lämnat vid marknadsföringen av varan och som kan antas ha inverkat på köpet. Varan skall dock inte anses felaktig, om säljaren varken kände till eller borde ha känt till uppgifterna.

Första och andra styckena gäller inte, om uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt.

Befintligt skick

19 § Även om varan har sålts i "befintligt skick" eller med ett liknande allmänt förbehåll skall den anses felaktig, om

1. varan inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess egenskaper eller användning som säljaren har lämnat före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet,
2. säljaren före köpet har underlåtit att upplysa köparen om ett sådant väsentligt förhållande rörande varans egenskaper eller användning som han måste antas ha känt till och som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om, under förutsättning att underlåtenheten kan antas ha inverkat på köpet, eller
3. varan är i väsentligt sämre skick än köparen med hänsyn till varans pris och övriga omständigheter med fog har kunnat förutsätta.

När en begagnad vara har sålts på auktion, anses den såld "i befintligt skick". Vid tillämpning av första stycket 3 skall hänsyn i så fall tas till utropspriset.

Undersökning av varan före köpet

20 § Köparen får inte såsom fel åberopa vad han måste antas ha känt till vid köpet.

Har köparen före köpet undersökt varan eller utan godtagbar anledning underlåtit att följa säljarens uppmaning att undersöka den, får han inte såsom fel åberopa vad han borde ha märkt vid undersökningen, om inte säljaren har handlat i strid mot tro och heder.

Andra stycket gäller även när köparen före köpet har fått tillfälle att

undersöka prov på varan och felet gäller en egenskap som skulle framgå av provet.

Avgörande tidpunkt för bedömningen av om fel föreligger

21 § Frågan om varan är felaktig skall bedömas med hänsyn till dess beskaffenhet när risken för varan går över på köparen. Säljaren svarar för fel som har funnits vid denna tidpunkt även om felet visar sig först senare.

Uppkommer en försämring av varan efter det att risken har gått över på köparen, skall varan anses felaktig, om försämringen är en följd av säljarens avtalsbrott. Detsamma gäller om säljaren genom en garanti eller liknande utfästelse har åtagit sig att under en viss tid svara för varans användbarhet eller andra egenskaper och försämringen avser en egenskap som omfattas av utfästelsen.

Påföljder vid dröjsmål med varans avlämnande

Påföljderna

22 § Avlämnas inte varan eller avlämnas den för sent och beror det inte på köparen eller något förhållande på hans sida, får köparen enligt 23--29 §§ kräva fullgörelse eller häva köpet samt dessutom kräva skadestånd. Han får även hålla inne betalningen enligt 42 §.

Fullgörelse

23 § Köparen får hålla fast vid köpet och kräva fullgörelse. Säljaren är dock inte skyldig att fullgöra köpet, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om fullgörelsen skulle förutsätta uppoffringar som inte är rimliga med hänsyn till köparens intresse av att säljaren fullgör köpet.

Om ett förhållande som nyss nämnts upphör inom rimlig tid, får köparen dock kräva att säljaren fullgör köpet.

Köparen förlorar rätten att kräva att säljaren fullgör köpet, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

24 § Frågar säljaren om köparen trots dröjsmålet godtar avlämnande inom en viss tid eller meddelar säljaren att han kommer att fullgöra köpet inom en viss tid och svarar köparen inte inom skälig tid efter det att han har fått frågan eller meddelandet, får köparen inte häva köpet om säljaren fullgör det inom den tid som han har angett.

Hävning

25 § Köparen får häva köpet på grund av säljarens dröjsmål, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för köparen och säljaren insåg eller borde ha insett detta.

Har köparen förelagt säljaren en bestämd tilläggstid för varans avlämnande och är den inte oskäligt kort, får köparen även häva köpet om varan inte avlämnas inom tilläggstiden.

Medan tilläggstiden löper får köparen häva köpet endast om säljaren meddelar att han inte kommer att fullgöra köpet inom denna tid.

26 § Avser köpet en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen efter dennes anvisningar eller önskemål och kan säljaren inte utan väsentlig förlust tillgodogöra sig varan på annat sätt, får köparen häva köpet på grund av säljarens dröjsmål endast om hans syfte med köpet är väsentligen förfelat genom dröjsmålet.

Skadestånd

27 § Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom

säljarens dröjsmål, om inte säljaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror dröjsmålet på någon som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, är säljaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket. Detsamma gäller om dröjsmålet beror på en leverantör som säljaren har anlitat eller någon annan i tidigare säljled.

Enligt första och andra styckena ersätts inte sådan indirekt förlust som avses i 67 § andra stycket.

Köparen har alltid rätt till ersättning, om dröjsmålet eller förlusten beror på försummelse på säljarens sida.

28 § Hindras säljaren att fullgöra köpet i rätt tid, skall han lämna köparen meddelande om hindret och dess inverkan på möjligheterna till fullgörelse. Om köparen inte får ett sådant meddelande inom skälig tid efter det att säljaren har fått eller borde ha fått kännedom om hindret, har köparen rätt till ersättning för den skada som kunde ha undvikits om han hade fått meddelandet i tid.

Meddelande om hävning och skadestånd

29 § Har varan avlämnats för sent, får köparen inte häva köpet eller kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, om han inte inom skälig tid efter det att han fick kännedom om avlämnandet meddelar säljaren att han häver eller vill kräva skadestånd. Om köparen häver köpet, behöver han dock inte lämna särskilt meddelande om att han vill kräva skadestånd.

Påföljder vid fel i varan

Påföljderna

30 § Är varan felaktig och beror det inte på köparen eller något förhållande på hans sida, får köparen enligt 31--40 §§ kräva avhjälpande, omleverans eller prisavdrag eller häva köpet samt dessutom kräva skadestånd. Han får även hålla inne betalningen enligt 42 §.

Undersökning av varan efter avlämnandet

31 § När varan har avlämnats skall köparen så snart omständigheterna medger det undersöka den i enlighet med god affärssed.

Framgår det att varan skall transporteras från platsen för avlämnandet, får köparen vänta med undersökningen till dess att varan har kommit fram.

Om köparen ändrar bestämmelseorten medan varan är på väg eller sänder varan vidare utan att ha haft skälig möjlighet att undersöka den och säljaren vid köpet kände till eller borde ha känt till möjligheten av en sådan omdestinering eller vidareändring, får undersökningen uppskjutas till dess att varan har kommit fram till den nya bestämmelseorten.

Reklamation

32 § Köparen får inte åberopa att varan är felaktig, om han inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet (reklamation).

Reklamerar köparen inte inom två år från det att han har tagit emot varan, förlorar han rätten att åberopa felet, om inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse.

33 § Utan hinder av 31 och 32 §§ får köparen åberopa att varan är felaktig, om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro

och heder.

Avhjälpan och omleverans

34 § Köparen har rätt att kräva att säljaren avhjälper felet utan kostnad för köparen, om avhjälpan kan ske utan oskäligen kostnad eller olägenhet för säljaren. I stället för att avhjälpa felet får säljaren företa omleverans enligt 36 §.

Köparen har rätt att kräva omleverans, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för honom och säljaren insåg eller borde ha insett detta.

Köparen har dock inte rätt att kräva omleverans, om det föreligger ett sådant förhållande som avses i 23 §. Köparen har inte heller rätt att kräva omleverans, om det är fråga om en vara som fanns vid köpet och som, med hänsyn till sina egenskaper och till vad parterna måste antas ha förutsatt, inte kan ersättas med någon annan vara.

Om säljaren inte fullgör sin skyldighet att avhjälpa felet, har köparen rätt till ersättning för försvarliga kostnader för att avhjälpa det.

35 § Köparen får inte kräva avhjälpan av fel eller omleverans, om han inte lämnar säljaren meddelande om kravet i samband med att han reklamerar eller inom skälig tid därefter. Detta gäller dock inte om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

36 § Även om köparen inte kräver det, har säljaren rätt att på egen bekostnad avhjälpa felet eller företa omleverans, om detta kan ske utan väsentlig olägenhet för köparen och utan risk för att köparen inte får sina egna kostnader ersatta av säljaren.

Säljaren får ej åberopa att han inte har beretts tillfälle att avhjälpa felet eller företa omleverans, om köparen har avhjälpt felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kunde krävas att köparen skulle avvakta avhjälpan eller omleverans från säljarens sida.

Prisavdrag och hävning

37 § Om avhjälpande eller omleverans inte kommer i fråga eller inte sker inom skälig tid efter reklamationen, får köparen kräva prisavdrag beräknat enligt 38 § eller häva köpet enligt 39 §.

Köparen har dock inte rätt till prisavdrag vid köp av begagnade varor på auktion.

38 § Kräver köparen prisavdrag, skall det beräknas så att förhållandet mellan det nedsatta och det avtalsenliga priset svarar mot förhållandet vid tidpunkten för avlämnandet mellan varans värde i felaktigt och i avtalsenligt skick.

39 § Köparen får häva köpet på grund av fel, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för honom och säljaren insåg eller borde ha insett detta.

Köparen får inte häva köpet på grund av felet, om han inte inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet, eller efter den tid för avhjälpande eller omleverans som kan följa av 37 §, meddelar säljaren att han häver köpet. Detta gäller dock inte om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Skadestånd

40 § Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom att varan är felaktig, om inte säljaren visar att det har förelegat ett sådant hinder som avses i 27 § första eller andra stycket för att avlämna felfri vara. Vad som sägs i 28 § om säljarens skyldighet att lämna köparen meddelande om hinder för att fullgöra köpet i tid gäller på motsvarande sätt, om det föreligger hinder för att avlämna felfri vara.

Enligt första stycket ersätts inte sådan indirekt förlust som avses i 67

§ andra stycket.

Köparen har alltid rätt till ersättning, om felet eller förlusten beror på försummelse på säljarens sida eller om varan vid köpet avvek från vad säljaren särskilt har utfäst.

Påföljder vid rättsligt fel

41 § Om tredje man har äganderätt till varan eller har panträtt eller annan liknande rätt i den (rättsligt fel) och det inte följer av avtalet att köparen skall överta varan med den begränsning som tredje mans rätt medför, gäller bestämmelserna om reklamation i 32 § första stycket och 33 §, om avhjälpande och omleverans i 34--36 §§, om prisavdrag och hävning i 37--39 §§, om skadestånd i 40 § samt om köparens rätt att hålla inne betalningen i 42 §.

Köparen har alltid rätt till ersättning för den skada han lider genom ett rättsligt fel som förelåg vid köpet, om han varken kände till eller borde ha känt till felet.

Påföljder av rättsligt fel får även göras gällande, om tredje man påstår att han har en sådan rätt som avses i första stycket och det finns sannolika skäl för påståendet.

Gemensamma bestämmelser om påföljder vid säljarens avtalsbrott

Rätt att hålla inne betalningen

42 § Har köparen krav på grund av säljarens dröjsmål eller på grund av att varan är felaktig, får köparen hålla inne så mycket av betalningen som motsvarar kravet.

Partiellt avtalsbrott

43 § Är endast en del av leveransen försenad eller felaktig, tillämpas bestämmelserna om ifrågavarande avtalsbrott på denna del. Köparen får häva köpet i dess helhet, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för honom i fråga om hela köpet och säljaren insåg eller borde ha insett detta.

Om det kan antas att säljaren anser sig ha fullgjort köpet i dess helhet trots att allt inte har avlämnats, tillämpas bestämmelserna om fel.

Hävning vid successiv leverans

44 § Skall avlämnande ske efter hand och är någon delleverans försenad eller felaktig, får köparen häva köpet i fråga om denna enligt de bestämmelser som i övrigt gäller för hävning.

Om dröjsmålet eller felet ger anledning att anta att ett avtalsbrott som ger rätt till hävning kommer att inträffa beträffande någon senare delleverans, får köparen på denna grund häva köpet i fråga om en sådan senare leverans, om det sker inom skälig tid.

Häver köparen i fråga om en delleverans, får han samtidigt häva i fråga om tidigare eller senare leveranser om han på grund av sammanhanget mellan dem skulle ha betydande olägenhet av att stå fast vid köpet beträffande dessa leveranser.

Köparens skyldigheter

Prisets bestämmande

45 § Följer priset inte av avtalet, skall köparen betala vad som är skäligt med hänsyn till varans art och beskaffenhet, gängse pris vid tiden för köpet samt omständigheterna i övrigt.

46 § Skall priset beräknas efter antal, mått eller vikt, skall varans mängd vid den tidpunkt då risken för varan går över på köparen läggas till grund för beräkningen.

Om priset skall beräknas efter varans vikt, avräknas först förpackningens vikt.

47 § Har köparen fått en räkning, är han bunden av det pris som har angetts i räkningen. Detta gäller dock inte, om han inom skälig tid meddelar säljaren att han inte godkänner priset, om ett lägre pris följer av avtalet eller om det fordrade beloppet är oskäligt.

Betalningen

48 § Betalning skall ske hos säljaren. Om betalning skall ske mot överlämnande av varan eller dokument avseende varan, skall den dock ske där överlämnandet äger rum.

Skyldigheten att betala omfattar även skyldighet att i enlighet med avtalet acceptera växel och ställa remburs, bankgaranti eller annan säkerhet samt att vidta de andra åtgärder som behövs för att möjliggöra betalning.

49 § Följer tidpunkten för betalningen inte av avtalet, skall köparen betala när säljaren kräver det. Köparen är dock inte skyldig att betala förrän varan hålls honom till handa eller ställs till hans förfogande i enlighet med avtalet.

Innan köparen betalar har han rätt att undersöka varan på det sätt som följer av sedvänja eller bör medges med hänsyn till omständigheterna, om inte det avtalade sättet för avlämnandet och betalningen är oförenligt med en sådan undersökning.

Har konossement utfärdats för varans transport till bestämmelseorten eller transporteras varan i övrigt på sådana villkor att säljaren inte

sedan betalning har skett får förfoga över varan, får utan hinder av första eller andra stycket betalning krävas mot konossement eller när köparen har tagit emot fraktsedel eller annat bevis för att varan transporteras på sådana villkor.

Köparens medverkan m. m.

50 § Köparen skall

1. medverka till köpet på ett sådant sätt som skäligen kan förväntas av honom för att säljaren skall kunna fullgöra köpet, och
2. hämta eller ta emot varan.

Påföljder vid köparens avtalsbrott

Påföljderna

51 § Betalar köparen inte i rätt tid eller medverkar han inte till köpet enligt 50 § 1 och beror detta inte på säljaren eller något förhållande på dennes sida, får säljaren enligt 52--59 §§ kräva betalning eller annan fullgörelse eller häva köpet samt dessutom kräva skadestånd. Han får även hålla inne varan enligt 10 § och kräva ränta enligt 71 §.

Uppfyller köparen inte sin skyldighet att hämta eller ta emot varan och beror detta inte på säljaren eller något förhållande på dennes sida, gäller 55 §, 57 § andra--fjärde styckena och 58 §.

Krav på betalning och annan fullgörelse

52 § Säljaren får hålla fast vid köpet och kräva betalning.

Om köparen avbeställer en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för honom, får säljaren dock inte hålla fast vid köpet genom

att fullfölja tillverkningen, vidta andra förberedelser för avlämnandet och kräva betalning. Detta gäller dock inte, om ett avbrott skulle medföra en väsentlig olägenhet för säljaren eller risk för att hans förlust till följd av avbeställningen inte blir ersatt. Skadestånd på grund av avbeställningen beräknas enligt 67--70 §§.

Har varan ännu inte avlämnats, förlorar säljaren rätten att kräva betalning, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

53 § Säljaren får hålla fast vid köpet och kräva att köparen medverkar till köpet enligt 50 § 1. Köparen är dock inte skyldig att medverka till köpet, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om hans medverkan skulle förutsätta uppoffringar som inte är rimliga med hänsyn till säljarens intresse av köparens medverkan.

Om ett förhållande som nyss nämnts upphör inom rimlig tid, får säljaren dock kräva att köparen medverkar till köpet.

Säljaren förlorar rätten att kräva att köparen medverkar till köpet, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

Hävning på grund av dröjsmål med betalningen

54 § Säljaren får häva köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen, om dröjsmålet utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Har säljaren förelagt köparen en bestämd tilläggstid för betalningen och är den inte oskäligt kort, får köpet även hävas om köparen inte betalar inom tilläggstiden.

Medan tilläggstiden löper får säljaren häva köpet endast om köparen meddelar att han inte kommer att betala inom denna tid.

Har varan kommit i köparens besittning, får säljaren häva köpet endast om han har förbehållit sig rätt till detta eller köparen avvisar varan.

Hävning på grund av bristande medverkan

55 § Säljaren får häva köpet, om köparen inte medverkar till köpet enligt 50 § 1 och avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för säljaren samt köparen insåg eller borde ha insett detta. Säljaren får under samma förutsättningar häva köpet, om köparen inte i rätt tid hämtar eller tar emot varan i fall då det framgår av avtalet eller omständigheterna att säljaren har ett särskilt intresse av att bli av med det som han har sålt.

Säljaren får vidare häva köpet, om köparen inte inom en bestämd tilläggstid som säljaren har förelagt köparen och som inte är oskäligt kort

1. medverkar till köpet enligt 50 § 1, eller
2. hämtar eller tar emot varan i fall då det framgår av avtalet eller omständigheterna att säljaren har ett särskilt intresse av att bli av med det som han har sålt.

Medan en tilläggstid löper får säljaren häva köpet endast om köparen meddelar att han inte kommer att fullgöra sina skyldigheter inom tilläggstiden.

Hävning vid successiv leverans

56 § Skall betalning ske efter hand i särskilda poster allteftersom avlämnande sker och föreligger det dröjsmål med betalningen av någon delleverans, får säljaren häva köpet i fråga om denna delleverans enligt de bestämmelser som i övrigt gäller för hävning.

Säljaren får häva köpet även i fråga om en senare delleverans, om det inte saknas anledning att anta att dröjsmål med betalningen som ger rätt

till hävning kommer att upprepas.

Skadestånd

57 § Säljaren har rätt till ersättning för den skada han lider genom köparens dröjsmål med betalningen, om inte köparen visar att dröjsmålet beror på lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsförmedlingen eller annat liknande hinder som köparen inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Säljaren har också rätt till ersättning för den skada han lider genom att köparen inte medverkar till köpet enligt 50 § 1 eller genom att köparen inte i rätt tid hämtar eller tar emot varan i fall då det framgår av avtalet eller omständigheterna att säljaren har ett särskilt intresse av att bli av med det som han har sålt. Rätt till ersättning i dessa fall föreligger dock inte, om köparen visar att det har funnits ett hinder av det slag som anges i 27 § första eller andra stycket för att medverka till köpet eller för att hämta eller ta emot varan.

Enligt andra stycket ersätts inte sådan indirekt förlust som avses i 67 § andra stycket.

Säljaren har alltid rätt till ersättning, om avtalsbrottet eller förlusten beror på försummelse på köparens sida.

58 § Hindras köparen att fullgöra köpet i rätt tid, skall han lämna säljaren meddelande om hindret och dess inverkan på möjligheterna till fullgörelse. Om säljaren inte får ett sådant meddelande inom skälig tid efter det att köparen har fått eller borde ha fått kännedom om hindret, har säljaren rätt till ersättning för den skada som kunde ha undvikits om han hade fått meddelandet i tid.

Meddelande om hävning och skadestånd

59 § Säljaren får inte häva köpet på grund av köparens dröjsmål med att betala eller med att hämta eller ta emot varan, om han inte innan fullgörelse har skett meddelar köparen att han häver.

Om köparen har lämnat medverkan enligt 50 § 1 men detta har skett för sent, får säljaren inte häva köpet eller kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, om han inte inom skälig tid efter det att han fick kännedom om att medverkan har lämnats meddelar köparen att han häver eller vill kräva skadestånd. Om säljaren häver köpet, behöver han dock inte lämna särskilt meddelande om att han vill kräva skadestånd.

Specifikation

60 § Skall köparen specificera varans form, mått eller andra egenskaper och underlåter han att göra det vid avtalad tid eller inom skälig tid efter det han har fått begäran om detta från säljaren, får säljaren göra specifikationen i överensstämmelse med vad som kan antas vara i köparens intresse. Detta hindrar inte säljaren från att göra gällande andra påföljder.

Säljaren skall underrätta köparen om den specifikation han gör och förelägga köparen en skälig tid inom vilken denne kan ändra specifikationen. Ändrar köparen inte specifikationen inom den tid som har förelagts honom, blir säljarens specifikation bindande.

Befarat avtalsbrott

Stoppningsrätt

61 § Visar det sig efter köpet att en parts handlingssätt eller ekonomiska förhållanden är sådana, att det finns starka skäl att anta att han inte kommer att uppfylla en väsentlig del av sina förpliktelser, får motparten för sin del inställa fullgörelsen och hålla inne sin

prestation.

Har säljaren redan avsänt varan och visar det sig att sådana förhållanden som avses i första stycket föreligger på köparens sida, får säljaren hindra att varan lämnas ut till köparen. Detta gäller även om köparen har tagit emot transportdokument avseende varan.

Den som inställer fullgörelsen eller hindrar att varan lämnas ut skall genast meddela motparten detta. Om han inte gör det, har motparten rätt till ersättning för den skada som han lider genom att ett sådant meddelande inte har lämnats i tid.

Den som har inställt sin fullgörelse eller hindrat att varan lämnas ut skall fortsätta fullgörelsen, om motparten ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.

Hävning

62 § Står det klart att det kommer att inträffa ett avtalsbrott som ger en part rätt att häva köpet, får denne häva redan före tiden för fullgörelsen. Hävningen är dock utan verkan, om motparten genast ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.

Konkurs m. m.

63 § Har en part försatts i konkurs, får konkursboet inträda i avtalet. Motparten får kräva att boet inom skälig tid ger besked om det vill inträda.

Inträder konkursboet i avtalet och är tiden för motpartens fullgörelse inne, får denne kräva att boet fullgör sin prestation eller, om anstånd har medgetts, utan oskäligt uppehåll ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse. Är tiden för motpartens fullgörelse inte inne, får denne kräva säkerhet om det av särskild

anledning är nödvändigt för att skydda honom mot förlust.

Om boet inte inom skälig tid efter motpartens krav enligt första stycket inträder i avtalet eller inte efterkommer motpartens krav enligt andra stycket, får motparten häva köpet.

Överlämnas varan till köparen eller hans konkursbo efter det att ansökan om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion har gjorts beträffande köparen eller denne försatts i konkurs och har betalning inte skett, får säljaren kräva att varan lämnas tillbaka. Varan behöver dock inte lämnas tillbaka, om betalning sker genast eller, i fall då köpesumman inte ännu har förfallit till betalning, köparen eller konkursboet inom skälig tid efter uppmaning ställer godtagbar säkerhet för betalningen.

Om konkursboet har sålt varan eller på annat sätt har förfogat över den så att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad och oförminskad, skall konkursboet anses ha inträtt i avtalet.

Lag (1996:776).

Gemensamma bestämmelser om hävning och omleverans

Verkningar av hävning och omleverans

64 § Hävs köpet, bortfaller säljarens skyldighet att överlämna varan och köparens skyldighet att betala och medverka till köpet.

I den mån köpet har fullgjorts får vardera parten kräva att motparten lämnar tillbaka vad han har tagit emot. Var och en får därvid hålla inne vad han har tagit emot till dess att den andre ger ut vad han skall lämna tillbaka samt betalar eller ställer godtagbar säkerhet för skadestånd och ränta som han kan vara skyldig att erlægga.

Om säljaren skall företa omleverans, får köparen hålla inne vad han har

tagit emot till dess att omleverans sker.

65 § Hävs köpet, skall köparen ge ut den avkastning av varan som han har fått samt betala skälig ersättning om han har haft annan nytta av varan.

Om säljaren skall lämna tillbaka betalningen, skall han betala ränta från den dag han tog emot betalningen.

Bortfall av rätt till hävning och omleverans

66 § Köparen får häva köpet eller kräva omleverans endast om han kan lämna tillbaka varan väsentligen oförändrad och oförminskad.

Rätten att häva köpet eller kräva omleverans går dock inte förlorad, om

1. varan har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat genom sin egen beskaffenhet eller något annat förhållande som inte beror på köparen,
2. varan har förstörts, försämrats eller minskat till följd av en åtgärd som har varit behövlig för att undersöka om varan är felfri, eller
3. varan helt eller delvis har sålts vidare i vanlig ordning eller använts av köparen för förutsatt bruk innan han märkte eller borde ha märkt det fel på grund av vilket han vill häva köpet eller kräva omleverans.

Rätten att häva köpet eller kräva omleverans går inte heller förlorad, om köparen ersätter säljaren den minskning i varans värde som är en följd av att varan har försämrats eller minskat.

Skadeståndets omfattning

Allmänt

67 § Skadestånd på grund av avtalsbrott omfattar ersättning för utgifter, prisskillnad, utebliven vinst och annan direkt eller indirekt förlust med anledning av avtalsbrottet. Skadestånd enligt denna lag omfattar dock inte ersättning för förlust som köparen tillfogas genom skada på annat än den sålda varan.

Som indirekt förlust anses

1. förlust till följd av minskning eller bortfall av produktion eller omsättning,
2. annan förlust till följd av att varan inte kan utnyttjas på avsett sätt,
3. utebliven vinst till följd av att ett avtal med tredje man har fallit bort eller inte har blivit riktigt uppfyllt, och
4. annan liknande förlust, om den varit svår att förutse.

Som indirekt förlust enligt andra stycket anses dock inte en sådan förlust som den skadelidande har haft för att begränsa en förlust av annat slag än som anges i andra stycket.

Prisskillnad

68 § Har köpet hävts och köparen gjort ett täckningsköp eller säljaren sålt varan på nytt, och har åtgärden vidtagits med omsorg och inom skälig tid efter det att köpet hävdes, läggs priset enligt köpet och priset vid täckningsköpet eller försäljningen till grund för beräkningen av prisskillnaden.

69 § Har köpet hävts utan att täckningsköp eller försäljning enligt 68 § har skett och finns det ett gängse pris för sådana varor som köpet avser, läggs priset enligt köpet och varans gängse pris vid tiden för

hävningen till grund för beräkning av prisskillnaden.

Begränsning av skadan och nedsättning av skadeståndet

70 § Den skadelidande parten skall vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada. Försummar han det, får han själv bära en motsvarande del av förlusten.

Om skadeståndet är oskäligt med hänsyn till den skadeståndsskyldiges möjligheter att förutse och hindra skadans uppkomst samt omständigheterna i övrigt, kan skadeståndet jämkas.

Ränta

71 § I fråga om ränta på priset och andra fordringar som inte betalas i tid gäller räntelagen (1975:635).

I fall då säljaren får kräva betalning mot tillhandahållande av varan utgår dock ränta enligt 6 § räntelagen redan från den dag säljaren framställer ett sådant krav även om förfallodagen ej är bestämd i förväg. Detsamma gäller i fall då säljaren får kräva betalning mot sådant dokument eller bevis som innebär att säljaren inte får förfoga över varan när det har lämnats ut till köparen.

Andra stycket gäller dock inte om säljaren ger ut varan, dokumentet eller beviset trots att betalning inte sker.

Vård av varan

Säljarens vårdplikt

72 § Om varan inte hämtas eller tas emot i rätt tid eller om den inte överlämnas till köparen till följd av något annat förhållande på hans sida, skall säljaren för köparens räkning vidta skäliga åtgärder för

vård av varan, om han har den i sin besittning eller annars kan ta hand om den.

Köparens vårdplikt

73 § Vill köparen avvisa en vara som han har tagit emot, skall han för säljarens räkning vidta skäliga åtgärder för vård av varan.

Vill köparen avvisa en vara som har sänts till honom och hålls honom tillhanda på bestämmelseorten, skall han ta hand om den för säljarens räkning, om det kan ske utan att betalning sker och utan oskälig kostnad eller olägenhet. Sådan skyldighet föreligger dock inte, om säljaren eller någon som på hans vägnar kan ta hand om varan finns på bestämmelseorten.

Förvaring hos tredje man

74 § Har den part som skall ta vård om varan överlämnat den till tredje man för förvaring för motpartens räkning och har förvararen valts med omsorg, är den vårdpliktige parten fri från ansvar för varan när förvararen har tagit emot den.

Ersättning för vårdkostnader

75 § Den part som skall ta vård om varan för motpartens räkning har rätt till ersättning för försvarliga utgifter och kostnader på grund av vården. Han får hålla inne varan till dess att ersättning betalas eller godtagbar säkerhet ställs för den.

Försäljning av varan

76 § Den part som skall ta vård om varan får sälja den, om han inte utan väsentlig kostnad eller olägenhet kan fortsätta med vården eller om

motparten dröjer oskäligt länge med att ta hand om varan eller med att betala varan eller ersätta kostnader för vården.

Om varan är utsatt för snabb förstörelse eller försämring eller om den fordrar alltför kostsam vård, skall den säljas om det kan ske.

Varan skall säljas med omsorg. Motparten skall om möjligt underrättas före försäljningen.

77 § Har en part rätt att sälja varan enligt 76 § men kan den inte säljas eller är det uppenbart att priset inte skulle täcka kostnaderna för en försäljning, får parten förfoga över varan på annat sätt som är försvarligt. Innan det sker, skall motparten om möjligt underrättas.

78 § Vad en försäljning har inbringat och vad en part på annat sätt har fått ut av varan skall, liksom uppkomna kostnader, redovisas för motparten. Överskott tillfaller motparten.

Avkastning

79 § Avkastning som varan ger före avtalad tid för avlämnandet tillfaller säljaren, om det inte med fog kunde beräknas att den skulle utfalla senare. Avkastning som varan ger efter det att den skall avlämnas tillfaller köparen, om det inte med fog kunde beräknas att den skulle utfalla tidigare.

80 § I köp av aktier ingår utdelning som inte har förfallit till betalning före köpet och sådan företrädesrätt för aktieägare att delta i emission som inte har kunnat utövas före köpet.

81 § I köp av räntebärande fordringar ingår ränta som är upplupen men ännu inte förfallen till betalning vid den tidpunkt som har avtalats för avlämnandet. Vad som svarar mot sådan ränta skall köparen betala till säljaren utöver priset, om inte fordringen har sålts som osäker.

Vissa meddelanden

82 § Har ett meddelande som köparen skall lämna säljaren enligt 23, 24, 29, 32, 35, 39, 47 eller 61 § avsänts på ett ändamålsenligt sätt, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Detsamma gäller beträffande ett meddelande som säljaren skall lämna köparen enligt 52, 53, 59 eller 61 §.

Övergångsbestämmelser

1990:931

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Genom lagen upphävs lagen (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom med den begränsningen att de hänvisningar till den lagen som finns i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande skall fortsätta att gälla.

I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

1996:776

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1996.

2. Har god man förordnats enligt ackordslagen (1970:847) före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

-END

LAS - lag (1982:80) om anställningsskydd

SFS nr: 1982:80

Departement/

myndighet: Arbetsmarknadsdepartementet ARM

Rubrik: Lag (1982:80) om anställningsskydd

Utfärdad: 1982-02-24

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:423

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller arbetstagare i allmän eller enskild tjänst.

Från lagens tillämpning undantas dock

1. arbetstagare som med hänsyn till arbetsuppgifter och anställningsvillkor får anses ha företagsledande eller därmed jämförlig ställning,
2. arbetstagare som tillhör arbetsgivarens familj,
3. arbetstagare som är anställda för arbete i arbetsgivarens hushåll,
4. arbetstagare som är anställda med särskilt anställningsstöd, i skyddat arbete eller i utvecklingsanställning, och

5. arbetstagare som är anställda i gymnasial
lärlingsanställning. Lag (2014:423).

2 § Om det i en annan lag eller i en förordning som har
meddelats med stöd av en lag finns särskilda föreskrifter som
avviker från denna lag, skall dessa föreskrifter gälla.

Ett avtal är ogiltigt i den mån det upphäver eller inskränker
arbetstagarnas rättigheter enligt denna lag.

Genom ett kollektivavtal får det göras avvikelser från 5, 6, 22
och 25-27 §§. Har avtalet inte slutits eller godkänts av en
central arbetstagarorganisation, krävs dock att det mellan
parterna i andra frågor gäller ett kollektivavtal som har
slutits eller godkänts av en sådan organisation eller att ett
sådant kollektivavtal tillfälligt inte gäller. Under samma
förutsättning är det också tillåtet att genom ett
kollektivavtal bestämma den närmare beräkningen av förmåner som
avses i 12 §.

Genom ett kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en
central arbetstagarorganisation får det även göras avvikelser
från 11, 15, 21, 28, 32, 33, 40 och 41 §§. Det är också
tillåtet att genom ett sådant kollektivavtal göra avvikelser

1. från 6 b-6 e §§ under förutsättning att avtalet inte innebär
att mindre förmånliga regler skall tillämpas för arbetstagarna
än som följer av

- rådets direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om
tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för
arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag,
verksamheter eller delar av verksamheter, eller

- rådets direktiv 91/533/EEG av den 14 oktober 1991 om

arbetsgivares skyldighet att upplysa arbetstagarna om de regler som är tillämpliga på anställningsavtalet eller anställningsförhållandet,

2. från 30 a §, såvitt gäller besked enligt 15 §, och

3. från 30, 30 a och 31 §§, såvitt gäller den lokala arbetstagarorganisationens rättigheter.

Avtal om avvikelser från 21 § får träffas även utanför kollektivavtalsförhållanden, om avtalet innebär att kollektivavtal som med stöd av fjärde stycket har träffats för verksamhetsområdet skall tillämpas.

En arbetsgivare som är bunden av ett kollektivavtal enligt tredje eller fjärde stycket får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte är medlemmar av den avtalsslutande arbetstagarorganisationen men sysselsätts i arbete som avses med avtalet. Lag (2006:440).

3 § Vid tillämpning av 5 § andra stycket, 11, 15, 22, 25, 26 och 39 §§ gäller följande särskilda bestämmelser om beräkning av anställningstid:

1. En arbetstagare, som byter anställning genom att övergå från en arbetsgivare till en annan, får i den senare anställningen tillgodoräkna sig också tiden i den förra, om arbetsgivarna vid tidpunkten för övergången tillhör samma koncern.

2. En arbetstagare, som byter anställning i samband med att ett företag, en verksamhet eller en del av en verksamhet övergår från en arbetsgivare till en annan genom en sådan övergång som omfattas av 6 b §, får tillgodoräkna sig tiden hos den förra arbetsgivaren när anställningstid skall beräknas hos den senare. Detta gäller även vid byte av anställning i samband med

konkurs.

3. Om det sker flera sådana byten av anställning som avses i 1-2, får arbetstagaren räkna samman anställningstiderna hos alla arbetsgivarna.

Arbetstagare som har fått återanställning enligt 25 § skall anses ha uppnått den anställningstid som fordras för besked enligt 15 § och företrädesrätt enligt 25 §. Lag (2007:389).

Anställningsavtalet

4 § Anställningsavtal gäller tills vidare. Avtal om tidsbegränsad anställning får dock träffas i de fall som anges i 5 och 6 §§. Träffas i annat fall ett sådant avtal, kan arbetstagaren på det sätt som anges i 36 § få domstols förklaring att avtalet ska gälla tills vidare.

Anställningsavtal som gäller tills vidare kan sägas upp av arbetsgivaren eller arbetstagaren för att upphöra efter en viss uppsägningstid. En tidsbegränsad anställning upphör utan föregående uppsägning vid anställningstidens utgång eller när arbetet är slutfört, om inte annat har avtalats eller följer av 5 § andra stycket eller 6 §. I 33 § finns särskilda regler om skyldighet att lämna anställningen vid 67 års ålder och i samband med att arbetstagaren får rätt till hel sjukersättning enligt socialförsäkringsbalken.

En arbetstagare får med omedelbar verkan frånträda sin anställning, om arbetsgivaren i väsentlig mån har åsidosatt sina åligganden mot arbetstagaren.

I de fall som avses i 18 § kan en arbetsgivare genom avskedande avbryta anställningen med omedelbar verkan.

Att arbetsgivaren i vissa fall är skyldig att informera och överlägga med arbetstagaren och berörd arbetstagarorganisation samt att tillämpa ett visst förfarande i samband med att ett anställningsavtal ingås eller upphör följer av 6, 8-10, 15, 16, 19, 20 och 28-33 §§. Lag (2010:1230).

5 § Avtal om tidsbegränsad anställning får träffas

1. för allmän visstidsanställning,

2. för vikariat,

3. för säsongarbete, och

4. när arbetstagaren har fyllt 67 år.

Om en arbetstagarare under en femårsperiod har varit anställd hos arbetsgivaren antingen i allmän visstidsanställning i sammanlagt mer än två år, eller som vikarie i sammanlagt mer än två år, övergår anställningen till en tillsvidareanställning. Lag (2007:391).

5 a § Har upphävts genom lag (2006:440).

6 § Avtal får även träffas om tidsbegränsad provanställning, om prøvotiden är högst sex månader.

Vill inte arbetsgivaren eller arbetstagaren att anställningen skall fortsätta efter det att prøvotiden har löpt ut, skall besked om detta lämnas till motparten senast vid prøvotidens utgång. Görs inte detta, övergår provanställningen i en tillsvidareanställning.

Om inte annat har avtalats, får en provanställning avbrytas även före prøvotidens utgång. Lag (1994:1685).

6 a § Har upphävts genom lag (2006:439).

6 b § Vid övergång av ett företag, en verksamhet eller en del av en verksamhet från en arbetsgivare till en annan, övergår också de rättigheter och skyldigheter på grund av de anställningsavtal och de anställningsförhållanden som gäller vid tidpunkten för övergången på den nya arbetsgivaren. Den tidigare arbetsgivaren är dock också ansvarig gentemot arbetstagaren för ekonomiska förpliktelser som hänför sig till tiden före övergången. Detta stycke gäller även arbetstagare i allmän tjänst och på sjögående fartyg.

Första stycket gäller inte vid övergång i samband med konkurs.

Första stycket gäller inte heller ålders-, invaliditets- eller efterlevandeförmåner.

Trots bestämmelserna i första stycket skall anställningsavtalet och anställningsförhållandet inte övergå till en ny arbetsgivare, om arbetstagaren motsätter sig detta. Lag (1994:1685).

6 c § Senast en månad efter det att arbetstagaren har börjat arbeta skall arbetsgivaren lämna skriftlig information till arbetstagaren om alla villkor som är av väsentlig betydelse för anställningsavtalet eller anställningsförhållandet. Om anställningstiden är kortare än tre veckor, är arbetsgivaren inte skyldig att lämna sådan information.

Informationen skall innehålla åtminstone följande uppgifter:

1. Arbetsgivarens och arbetstagarens namn och adress, anställningens tillträdesdag samt arbetsplatsen.
2. En kort specificering eller beskrivning av arbetstagarens arbetsuppgifter och yrkesbenämning eller tjänstetitel.

3. Om anställningen gäller tills vidare eller för begränsad tid eller om den är en provanställning samt

a) vid anställning tills vidare: de uppsägningstider som gäller,

b) vid anställning för begränsad tid: anställningens slutdag eller de förutsättningar som gäller för att anställningen skall upphöra och vilken form av tidsbegränsad anställning som anställningen avser,

c) vid provanställning: provotidens längd.

4. Begynnelselön, andra löneförmåner och hur ofta lönen skall betalas ut.

5. Längden på arbetstagarens betalda semester och längden på arbetstagarens normala arbetsdag eller arbetsvecka.

6. Tillämpligt kollektivavtal, i förekommande fall.

De uppgifter som avses i andra stycket 3 a, 3 b i fråga om förutsättningarna för anställningens upphörande, 4 och 5 får, om det är lämpligt, lämnas i form av hänvisningar till lagar, andra författningar eller kollektivavtal som reglerar dessa frågor. Lag (2006:440).

6 d § I fråga om arbetstagare som stationeras utomlands skall arbetsgivaren, om stationeringen avses pågå längre tid än en månad, före avresan lämna skriftlig information till arbetstagaren enligt 6 c §, om det inte redan har skett.

Arbetsgivaren skall före avresan även lämna skriftlig information till arbetstagaren om åtminstone

1. anställningstiden utomlands,
2. den valuta i vilken lönen skall betalas,
3. i förekommande fall, de kontantersättningar och naturaförmåner som följer av utstationeringen,
4. i förekommande fall, villkoren för hemresa, samt
5. i förekommande fall, de villkor som blir tillämpliga enligt 8 § lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare.

De uppgifter som avses i 2 och 3 får, om det är lämpligt, lämnas i form av hänvisningar till lagar, andra författningar eller kollektivavtal som reglerar dessa frågor.

Lag (2006:439).

6 e § Om förutsättningarna för anställningen ändras genom ett beslut av arbetsgivaren eller genom en överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren och ändringen gäller någon av de uppgifter som arbetsgivaren informerat om, eller skulle ha informerat om, skall arbetsgivaren lämna skriftlig information om ändringen inom en månad. Lag (2006:439).

6 f § Arbetsgivaren skall informera arbetstagare med tidsbegränsad anställning om lediga tillsvidareanställningar och provanställningar. Informationen får lämnas genom att den görs allmänt tillgänglig på arbetsplatsen.

Till föräldralediga arbetstagare med tidsbegränsad anställning skall informationen, om arbetstagaren begärt det, lämnas direkt till honom eller henne. Lag (2007:389).

6 g § Arbetsgivaren skall inom tre veckor efter en

arbetstagares begäran lämna skriftlig information om arbetstagarens sammanlagda anställningstid.

Vid beräkning av anställningstiden skall de särskilda bestämmelserna i 3 § första stycket tillämpas.

Lag (2006:440).

Uppsägning från arbetsgivarens sida

7 § Uppsägning från arbetsgivarens sida skall vara sakligt grundad.

En uppsägning är inte sakligt grundad om det är skäligt att kräva att arbetsgivaren bereder arbetstagaren annat arbete hos sig.

Vid en sådan övergång av ett företag, en verksamhet eller en del av en verksamhet som sägs i 6 b § skall övergången i sig inte utgöra saklig grund för att säga upp arbetstagaren. Detta förbud skall dock inte hindra uppsägningar som sker av ekonomiska, tekniska eller organisatoriska skäl där förändringar i arbetsstyrkan ingår.

Om uppsägningen beror på förhållanden som hänför sig till arbetstagaren personligen, får den inte grundas enbart på omständigheter som arbetsgivaren har känt till antingen mer än två månader innan underrättelse lämnades enligt 30 § eller, om någon sådan underrättelse inte lämnats, två månader före tidpunkten för uppsägningen. Arbetsgivaren får dock grunda uppsägningen enbart på omständigheter som han har känt till mer än två månader, om tidsöverdraget berott på att han på arbetstagarens begäran eller med dennes medgivande dröjt med underrättelsen eller uppsägningen eller om det finns synnerliga skäl för att omständigheterna får åberopas. Lag (1994:1685).

8 § Uppsägning från arbetsgivarens sida skall vara skriftlig.

I uppsägningsbeskedet skall arbetsgivaren ange vad arbetstagaren skall iaktta för det fall att arbetstagaren vill göra gällande att uppsägningen är ogiltig eller yrka skadestånd med anledning av uppsägningen. I beskedet skall vidare anges om arbetstagaren har företrädesrätt till återanställning eller ej. Har arbetstagaren företrädesrätt och krävs det anmälan för att företrädesrätten skall kunna göras gällande, skall det också anges.

9 § Arbetsgivaren är skyldig att på arbetstagarens begäran uppge de omständigheter som åberopas som grund för uppsägningen. Uppgiften skall vara skriftlig, om arbetstagaren begär det.

10 § Uppsägningsbeskedet skall lämnas till arbetstagaren personligen. Är det inte skäligt att kräva detta, får beskedet i stället sändas i rekommenderat brev till arbetstagarens senast kända adress.

Uppsägning anses ske när arbetstagaren får del av uppsägningen. Om arbetstagaren inte kan anträffas och ett uppsägningsbesked har sänts i brev enligt första stycket, anses uppsägning ha skett tio dagar efter det att brevet lämnades till posten för befordran. Har arbetstagaren semester, anses uppsägning ha skett tidigast dagen efter den då semestern upphörde.

Uppsägningstid

11 § För både arbetsgivare och arbetstagare gäller en minsta uppsägningstid av en månad.

Arbetstagaren har rätt till en uppsägningstid av

- två månader, om den sammanlagda anställningstiden hos arbetsgivaren är minst två år men kortare än fyra år,

- tre månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst fyra år men kortare än sex år,

- fyra månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst sex år men kortare än åtta år,

- fem månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst åtta år men kortare än tio år, och

- sex månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst tio år.

Om en arbetstagare som är föräldraledig enligt 4 eller 5 § eller helt ledig enligt 9 § föräldraledighetslagen (1995:584) sägs upp på grund av arbetsbrist, börjar uppsägningstiden löpa

- när arbetstagaren helt eller delvis återupptar arbetet, eller

- när arbetstagaren skulle ha återupptagit sitt arbete enligt den anmälan om föräldraledighet som gäller när uppsägningen sker. Lag (2008:564).

Lön och andra förmåner under uppsägningstiden

12 § En arbetstagare som har blivit uppsagd har rätt att under uppsägningstiden behålla sin lön och andra anställningsförmåner även om arbetstagaren inte får några arbetsuppgifter alls eller får andra arbetsuppgifter än tidigare. Lag (1984:1008).

13 § Om arbetsgivaren har förklarat att arbetstagaren inte behöver stå till förfogande under uppsägningstiden eller en del därav, får arbetsgivaren från förmåner enligt 12 § första stycket avräkna inkomster som arbetstagaren under samma tid har förvärvat i annan anställning. Arbetsgivaren har också rätt att avräkna inkomster som arbetstagaren under denna tid uppenbarligen kunde ha förvärvat i annan godtagbar anställning. Lag (1993:718).

14 § En uppsagd arbetstagare får inte förflyttas till annan ort under uppsägningstiden, om arbetstagarens möjligheter att söka nytt arbete därigenom skulle icke obetydligt försämrats.

Under uppsägningstiden har en uppsagd arbetstagare också rätt till skälig ledighet från anställningen med bibehållna anställningsförmåner för att besöka arbetsförmedlingen eller på annat sätt söka arbete.

Besked om att tidsbegränsad anställning inte kommer att fortsätta

15 § En arbetstagare som är anställd för begränsad tid enligt 5 § och som inte kommer att få fortsatt anställning när anställningen upphör, skall få besked av arbetsgivaren om detta minst en månad före anställningstidens utgång. En förutsättning för rätt till sådant besked är dock att arbetstagaren, när anställningen upphör, har varit anställd hos arbetsgivaren mer än tolv månader under de senaste tre åren. Är anställningstiden så kort att besked inte kan lämnas en månad i förväg, skall beskedet i stället lämnas när anställningen börjar.

Om en säsonganställd arbetstagare, som när anställningen upphör har varit säsonganställd hos arbetsgivaren mer än sex månader under de senaste två åren, inte kommer att få fortsatt säsonganställning vid den nya säsongens början, skall arbetsgivaren ge arbetstagaren besked om detta minst en månad innan den nya säsongen börjar. Lag (2007:390).

16 § Besked enligt 15 § skall vara skriftligt.

I beskedet skall arbetsgivaren ange vad arbetstagaren skall iaktta för det fall att arbetstagaren vill föra talan om att anställningsavtalet skall förklaras gälla tills vidare eller yrka skadestånd för brott mot 4 § första stycket. I beskedet skall vidare anges om arbetstagaren har företrädesrätt till återanställning eller ej. Har arbetstagaren företrädesrätt och krävs det anmälan för att företrädesrätten skall

kunna göras gällande, skall det också anges.

Beskedet skall lämnas till arbetstagaren personligen. Är det inte skäligt att kräva detta, får beskedet i stället sändas i rekommenderat brev till arbetstagarens senast kända adress.

17 § En arbetstagare som har fått besked enligt 15 § första stycket har rätt till skälig ledighet från anställningen med bibehållna anställningsförmåner för att besöka arbetsförmedlingen eller på annat sätt söka arbete.

Avskedande

18 § Avskedande får ske, om arbetstagaren grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren.

Avskedandet får inte grundas enbart på omständigheter som arbetsgivaren har känt till antingen mer än två månader innan underrättelse lämnades enligt 30 § eller, om någon sådan underrättelse inte lämnats, två månader före tidpunkten för avskedandet. Arbetsgivaren får dock grunda avskedandet enbart på omständigheter som han har känt till mer än två månader, om tidsöverdraget berott på att han på arbetstagarens begäran eller med dennes medgivande dröjt med underrättelsen eller avskedandet eller om det finns synnerliga skäl för att omständigheterna får åberopas. Lag (1993:1496).

19 § Avskedande skall vara skriftligt.

I beskedet om avskedande skall arbetsgivaren ange vad arbetstagaren skall iaktta för det fall att arbetstagaren vill göra gällande att avskedandet är ogiltigt eller yrka skadestånd med anledning av avskedandet.

Arbetsgivaren är skyldig att på arbetstagarens begäran uppge de

omständigheter som åberopas som grund för avskedandet. Uppgiften skall vara skriftlig, om arbetstagaren begär det.

20 § Beskedet om avskedande skall lämnas till arbetstagaren personligen.

Är det inte skäligt att kräva detta, får beskedet i stället sändas i rekommenderat brev till arbetstagarens senast kända adress.

Avskedande anses ske när arbetstagaren får del av avskedandet. Om arbetstagaren inte kan anträffas och ett besked om avskedande har sänts i brev enligt första stycket, anses avskedande ha skett tio dagar efter det att brevet lämnades till posten för befordran. Har arbetstagaren semester, anses avskedande ha skett tidigast dagen efter den då semestern upphörde.

Lön och andra förmåner under permittering

21 § En arbetstagare som permitteras har rätt till samma lön och andra anställningsförmåner som om arbetstagaren hade fått behålla sina arbetsuppgifter. Detta gäller dock inte om permitteringen är en följd av att arbetet är säsongbetonat eller av andra skäl inte är sammanhängande till sin natur. Lag (1984:1008).

Turordning vid uppsägning

22 § Vid uppsägning på grund av arbetsbrist skall arbetsgivaren iaktta följande turordningsregler.

Innan turordningen fastställs får en arbetsgivare med högst tio arbetstagare oavsett antalet turordningskretsar undanta högst två arbetstagare som enligt arbetsgivarens bedömning är av särskild betydelse för den fortsatta verksamheten. Vid beräkningen av antalet arbetstagare hos arbetsgivaren bortses från arbetstagare som avses i 1 §. Den eller de arbetstagare som undantas har företräde till fortsatt anställning.

Har arbetsgivaren flera driftsenheter, fastställs en turordning för varje enhet för sig. Enbart den omständigheten att en arbetstagare har sin arbetsplats i sin bostad medför inte att den arbetsplatsen utgör en egen driftsenhet. Om arbetsgivaren är eller brukar vara bunden av kollektivavtal, fastställs en särskild turordning för varje avtalsområde. Finns det i ett sådant fall flera driftsenheter på samma ort, skall inom en arbetstagarorganisations avtalsområde fastställas en gemensam turordning för samtliga enheter på orten, om organisationen begär det senast vid förhandlingar enligt 29 §.

Turordningen för de arbetstagare som inte undantagits bestäms med utgångspunkt i varje arbetstagares sammanlagda anställningstid hos arbetsgivaren. Arbetstagare med längre anställningstid har företräde framför arbetstagare med kortare anställningstid. Vid lika anställningstid ger högre ålder företräde. Kan en arbetstagare endast efter omplacering beredas fortsatt arbete hos arbetsgivaren, gäller som förutsättning för företräde enligt turordningen att arbetstagaren har tillräckliga kvalifikationer för det fortsatta arbetet.
Lag (2000:763).

23 § Arbetstagare som har nedsatt arbetsförmåga och som på grund därav har beretts särskild sysselsättning hos arbetsgivaren skall, om det kan ske utan allvarliga olägenheter, få företräde till fortsatt arbete oberoende av turordningen.

24 § har upphävts genom lag (1984:1008).

Företrädesrätt till återanställning m.m.

25 § Arbetstagare som har sagts upp på grund av arbetsbrist har företrädesrätt till återanställning i den verksamhet där de tidigare har varit sysselsatta. Detsamma gäller arbetstagare

som har anställts för begränsad tid enligt 5 § och som på grund av arbetsbrist inte har fått fortsatt anställning. En förutsättning för företrädesrätt är dock att arbetstagaren har varit anställd hos arbetsgivaren sammanlagt mer än tolv månader under de senaste tre åren eller, när det gäller företrädesrätt till ny säsongsanställning för en tidigare säsongsanställd arbetstagare, sex månader under de senaste två åren och att arbetstagaren har tillräckliga kvalifikationer för den nya anställningen.

Företrädesrätten gäller från den tidpunkt då uppsägning skedde eller besked lämnades eller skulle ha lämnats enligt 15 § första stycket och därefter till dess nio månader har förflutit från den dag då anställningen upphörde. Vid säsongsanställning gäller företrädesrätten i stället från tidpunkten då besked lämnades eller skulle ha lämnats enligt 15 § andra stycket och därefter till dess nio månader har förflutit från den nya säsongens början. Har under de nu nämnda tidsperioderna företaget, verksamheten eller en del av verksamheten övergått till en ny arbetsgivare genom en sådan övergång som omfattas av 6 b §, gäller företrädesrätten mot den nya arbetsgivaren. Företrädesrätten gäller även i de fall att den tidigare arbetsgivaren försatts i konkurs.

Om arbetsgivaren har flera driftsenheter eller om det i arbetsgivarens verksamhet finns olika kollektivavtalsområden, gäller företrädesrätten anställning inom den enhet och det avtalsområde där arbetstagaren var sysselsatt när den tidigare anställningen upphörde. Finns det i ett sådant fall flera driftsenheter på samma ort, skall inom en arbetstagarorganisationens avtalsområde företrädesrätten gälla arbetsgivarens samtliga enheter på orten, om organisationen begär det senast vid förhandlingar enligt 32 §. Lag (2007:390).

25 a § En deltidsanställd arbetstagare som har anmält till sin

arbetsgivare att han eller hon vill ha en anställning med högre sysselsättningsgrad, dock högst heltid, har trots 25 § företrädesrätt till sådan anställning. Som förutsättning för företrädesrätten gäller att arbetsgivarens behov av arbetskraft tillgodoses genom att den deltidsanställda anställs med en högre sysselsättningsgrad och att den deltidsanställda har tillräckliga kvalifikationer för de nya arbetsuppgifterna.

Om arbetsgivaren har flera driftsenheter, gäller företrädesrätten anställning inom den enhet där arbetstagaren är sysselsatt på deltid.

Företrädesrätten gäller inte mot den som har rätt till omplacering enligt 7 § andra stycket. Lag (2006:440).

26 § Om flera arbetstagare har företrädesrätt till återanställning enligt 25 § eller företrädesrätt till en anställning med högre sysselsättningsgrad enligt 25 a §, bestäms turordningen dem emellan med utgångspunkt i varje arbetstagares sammanlagda anställningstid hos arbetsgivaren. Arbetstagare med längre anställningstid har företräde framför arbetstagare med kortare anställningstid. Vid lika anställningstid ger högre ålder företräde. Lag (1996:1424).

27 § Har besked om företrädesrätt till återanställning lämnats enligt 8 § andra stycket eller 16 § andra stycket, kan företrädesrätt inte göras gällande innan arbetstagaren har anmält anspråk på företrädesrätt hos arbetsgivaren.

En arbetstagare som antar ett erbjudande om återanställning behöver inte tillträda den nya anställningen förrän efter skälig övergångstid.

Om arbetstagaren avvisar ett erbjudande om återanställning som skäligen borde ha godtagits, har arbetstagaren förlorat sin företrädesrätt.

Förhandlingar m.m.

28 § En arbetsgivare som är bunden av kollektivavtal och som träffar avtal om tidsbegränsad anställning för arbete som avses med kollektivavtalet, skall snarast underrätta den berörda lokala arbetstagarorganisationen om anställningsavtalet. Underrättelse skall lämnas även när kollektivavtal tillfälligt inte gäller.

Någon underrättelse behöver dock inte lämnas, om anställningstiden är högst en månad.

29 § I fråga om en arbetsgivares skyldighet att förhandla före beslut om uppsägning på grund av arbetsbrist, permittering eller återintagning efter permittering gäller 11-14 §§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

30 § En arbetsgivare som vill avskeda eller säga upp en arbetstagare på grund av omständigheter som hänför sig till arbetstagaren personligen skall underrätta arbetstagaren om detta i förväg. Gäller underrättelsen uppsägning skall den lämnas minst två veckor i förväg. Gäller den avskedande skall den lämnas minst en vecka i förväg. Är arbetstagaren fackligt organiserad, skall arbetsgivaren samtidigt med underrättelsen varsla den lokala arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör.

Arbetstagaren och den lokala arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör har rätt till överläggning med arbetsgivaren om den åtgärd som underrättelsen och varslet avser. En förutsättning är dock att överläggning begärs senast en vecka efter det att underrättelsen eller varslet lämnades.

Har överläggning begärts, får arbetsgivaren inte verkställa uppsägning eller avskedande förrän överläggningen har avslutats. Lag (1989:963).

30 a § En arbetsgivare som ger en arbetstagare besked enligt 15 § om att en tidsbegränsad anställning skall upphöra skall samtidigt varsla den lokala arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör.

Arbetstagaren och den lokala arbetstagarorganisationen har rätt till överläggning med arbetsgivaren om beskedet. Lag (1989:963).

31 § En arbetsgivare som avser att ge en arbetstagare besked om att en provanställning skall avbrytas i förtid eller avslutas utan att övergå i en tillsvidareanställning skall underrätta arbetstagaren om detta minst två veckor i förväg. Är arbetstagaren fackligt organiserad, skall arbetsgivaren samtidigt med underrättelsen varsla den lokala arbetstagarorganisation som arbetstagaren tillhör.

Arbetstagaren och den lokala arbetstagarorganisationen har rätt till överläggning med arbetsgivaren om beskedet.

32 § En arbetsgivare som avser att anställa en arbetstagare, när någon annan har företrädesrätt till återanställning i verksamheten eller företrädesrätt till en anställning med högre sysselsättningsgrad, skall först förhandla med den berörda arbetstagarorganisationen på det sätt som anges i 11-14 §§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Detsamma gäller när fråga uppkommer om vem av flera företrädesberättigade som skall få återanställning eller en anställning med högre sysselsättningsgrad. Lag (1996:1424).

Rätt att kvarstå i anställningen till 67 år

32 a § En arbetstagare har rätt att kvarstå i anställningen till utgången av den månad då han eller hon fyller 67 år, om inte annat följer av denna lag. Lag (2001:298).

33 § Om en arbetsgivare vill att en arbetstagare ska lämna sin anställning vid utgången av den månad då han eller hon fyller 67 år ska arbetsgivaren skriftligen ge arbetstagaren besked om detta minst en månad i förväg.

Om en arbetsgivare vill att en arbetstagare ska lämna sin anställning i samband med att arbetstagaren enligt socialförsäkringsbalken får rätt till hel sjukersättning, ska arbetsgivaren skriftligen ge arbetstagaren besked om detta så snart arbetsgivaren har fått kännedom om beslutet om sjukersättning.

En arbetstagare som har fyllt 67 år har inte rätt till längre uppsägningstid än en månad och har inte heller företrädesrätt enligt 22, 23, 25 eller 25 a §. Lag (2010:1230).

Tvister om giltigheten av uppsägningar eller avskedanden m.m.

34 § Om en arbetstagare sägs upp utan saklig grund, skall uppsägningen förklaras ogiltig på yrkande av arbetstagaren. Detta gäller dock ej, om uppsägningen angrips endast därför att den strider mot turordningsregler.

Uppkommer tvist om en uppsägnings giltighet, upphör ej anställningen till följd av uppsägningen förrän tvisten har slutligt avgjorts. Arbetstagaren får inte heller avstängas från arbete på grund av de omständigheter som har föranlett uppsägningen annat än om det finns särskilda skäl. Arbetstagaren har rätt till lön och andra förmåner enligt 12-14 §§ så länge anställningen består.

Domstol kan för tiden intill det slutliga avgörandet besluta att anställningen skall upphöra vid uppsägningstidens utgång eller vid den senare tidpunkt som domstolen bestämmer eller att en pågående avstängning skall upphöra.

35 § Har en arbetstagare blivit avskedad under omständigheter som inte ens skulle ha räckt till för en giltig uppsägning, skall avskedandet förklaras ogiltigt på yrkande av arbetstagaren.

Om ett sådant yrkande framställs, kan domstol besluta att anställningen

trots avskedandet skall bestå tills tvisten har slutligt avgjorts.

Har en domstol meddelat beslut enligt andra stycket, får arbetsgivaren inte avstänga arbetstagaren från arbete på grund av de omständigheter som har föranlett avskedandet. Arbetstagaren har rätt till lön och andra förmåner enligt 12-14 §§ så länge anställningen består.

36 § Ett anställningsavtal, som har tidsbegränsats i strid mot 4 § första stycket, skall förklaras gälla tills vidare på yrkande av arbetstagaren.

Om ett sådant yrkande framställs, kan domstol besluta att anställningen trots avtalet skall bestå tills tvisten har slutligt avgjorts.

Arbetstagaren har rätt till lön och andra förmåner enligt 12-14 §§ så länge anställningen består.

37 § Om en domstol genom lagakraftvunnen dom har ogiltigförklarat en uppsägning eller ett avskedande, får arbetsgivaren inte avstänga arbetstagaren från arbete på grund av de omständigheter som har föranlett uppsägningen eller avskedandet.

Skadestånd

38 § En arbetsgivare som bryter mot denna lag skall betala inte bara lön och andra anställningsförmåner som arbetstagaren kan ha rätt till utan även ersättning för skada som uppkommer. En arbetstagare är skadeståndsskyldig om han eller hon inte iakttar den uppsägningstid som anges i 11 § första stycket.

Skadestånd enligt första stycket kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär. Ersättning för förlust som avser tid efter anställningens upphörande får under alla förhållanden bestämmas till högst det belopp som anges i 39 §.

Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

39 § Om en arbetsgivare vägrar att rätta sig efter en dom, varigenom en domstol har ogiltigförklarat en uppsägning eller ett avskedande eller har förklarat att en tidsbegränsad anställning skall gälla tills vidare, skall anställningsförhållandet anses som upplöst. Arbetsgivaren skall för sin vägran betala skadestånd till arbetstagaren enligt följande bestämmelser.

Skadeståndet beräknas med utgångspunkt i arbetstagarens sammanlagda anställningstid hos arbetsgivaren när anställningsförhållandet upplöses och bestäms till ett belopp motsvarande

16 månadslöner vid mindre än fem års anställningstid,

24 månadslöner vid minst fem men mindre än tio års anställningstid,

32 månadslöner vid minst tio års anställningstid.

Skadeståndet får dock inte bestämmas så att beloppet beräknas efter flera månadslöner än som motsvarar antalet påbörjade anställningsmånader hos arbetsgivaren. Har arbetstagaren varit anställd mindre än sex månader, skall beloppet likväl motsvara sex månadslöner. Lag (2007:389).

Preskription

40 § En arbetstagare som avser att yrka ogiltigförklaring av en uppsägning eller ett avskedande, skall underrätta arbetsgivaren om detta senast två veckor efter det att uppsägningen eller avskedandet skedde. Har arbetstagaren inte fått något sådant besked om ogiltighetstalan som avses i 8 § andra stycket eller 19 § andra stycket, uppgår dock

tidsfristen till en månad och räknas från den dag då anställningen upphörde.

Om en arbetstagare gör gällande att ett anställningsavtal har tidsbegränsats i strid mot 4 § första stycket och avser att yrka förklaring att avtalet skall gälla tills vidare, skall arbetstagaren underrätta arbetsgivaren om detta senast en månad efter anställningstidens utgång.

Har inom underrättelsetiden påkallats förhandling rörande tvistefrågan enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom två veckor efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom två veckor efter det att tiden för underrättelse gick ut.

41 § Den som vill kräva skadestånd eller framställa annat fordringsanspråk som grundar sig på bestämmelserna i denna lag skall underrätta motparten om detta inom fyra månader från den tidpunkt då den skadegörande handlingen företogs eller fordringen förföll till betalning. Har en arbetstagare inte fått något sådant besked om skadeståndstalan som avses i 8 § andra stycket eller 19 § andra stycket, räknas tiden i stället från den dag då anställningen upphörde. Avser arbetstagarens yrkande brott mot 4 § första stycket, räknas tidsfristen från anställningstidens utgång. Avser arbetstagarens yrkande brott mot 6 f § räknas tidsfristen från den dag då någon anställdes på den lediga anställningen.

Har inom underrättelsetiden påkallats förhandling rörande tvistefrågan enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom fyra månader efter det att tiden för underrättelse gick ut. Lag (2006:439).

42 § Lämnas inte underrättelse eller väcks inte talan inom den tid som föreskrivs i 40 eller 41 §, har parten förlorat sin talan.

Rättegången

43 § Mål om tillämpning av denna lag handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Mål som avses i 34--36 §§ skall handläggas skyndsamt.

Ett yrkande om beslut enligt 34 § tredje stycket, 35 § andra stycket eller 36 § andra stycket får inte bifallas utan att motparten har beretts tillfälle att yttra sig. Om ett dröjsmål skulle medföra risk för skada, får dock domstolen omedelbart bifalla yrkandet att gälla till dess annat beslutas. Beslut som en tingsrätt har meddelat under rättegången får överklagas särskilt. Lag (1994:1046).

Övergångsbestämmelser

1984:510

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984 och tillämpas på lokala kollektivavtal som träffas därefter.

1984:1008

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985. Avtal om permittering, som har ingåtts före lagens ikraftträdande, är utan verkan i den mån avtalet innefattar avvikelser från den nya lagen.

1989:428

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om dem som efter ikraftträdandet kvarstår i arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare.

1989:963

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Har underrättelse eller varsel lämnats före ikraftträdandet om att en tidsbegränsad anställning skall upphöra, tillämpas även efter ikraftträdandet äldre föreskrifter.

1990:1357

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1991.

2. Den nya bestämmelsen i 5 § gäller endast anställningsavtal som har ingåtts efter lagens ikraftträdande. Beträffande tidigare sådana anställningsavtal tillämpas även efter ikraftträdandet den äldre bestämmelsen.

3. I fråga om arbetstagare som fyller 65 år före den 1 maj 1991 tillämpas 33 § första stycket i den äldre lydelsen.

1993:718

Denna lag träder i kraft 1 juli 1993. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande om uppsägningstiden har börjat löpa före ikraftträdandet.

1993:1496

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

2. har upphävts genom lag (1994:1685).

3. Såvitt avser anställningsförhållanden som råder när denna lag träder i kraft skall arbetsgivaren, om arbetstagaren begär det, inom

två månader därefter lämna sådan information som avses i 6 a §.

4. Bestämmelserna i 7 § tredje stycket och 18 § andra stycket i deras nya lydelse skall bara tillämpas i fråga om omständigheter som arbetsgivaren har fått kännedom om efter det att den nya lydelsen har trätt i kraft. I annat fall tillämpas bestämmelserna enligt den äldre lydelsen.

5. Äldre föreskrifter om turordning enligt 22 § skall tillämpas i samband med förhandling enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet i fråga om uppsägning på grund av arbetsbrist, om förhandlingen har begärts före lagens ikraftträdande.

1994:1685

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2. Lagen skall dock inte tillämpas beträffande en övergång av ett företag, en verksamhet eller en del av en verksamhet som inträffat före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter om turordning enligt 22 § skall tillämpas i samband med förhandling enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet i fråga om uppsägning på grund av arbetsbrist, om förhandlingen har begärts före lagens ikraftträdande.

1996:1424

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 2 § den 1 juli 1997, i fråga om 5 § andra stycket den 1 januari 2000, och i övrigt den 1 januari 1997.

2. För anställningsavtal som har ingåtts före den 1 januari 1997 gäller 11 § i sin äldre lydelse.

3. För den som har förvärvat företrädesrätt till återanställning enligt 25 § före den 1 januari 1997 gäller 25 § i sin äldre lydelse.

4. Vid tillämpning av bestämmelserna om anställningstid i 15 § första stycket och 25 § första stycket bortses från anställningstid före den 1 januari 1995.

2001:298

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2001.

2. Kollektivavtal, som har ingåtts före lagens ikraftträdande, gäller utan hinder av 32 a § till dess avtalet löpt ut, dock längst till och med utgången av år 2002.

3. Föreskrifter av vilka avgångsskyldighet följer enligt förordningen (1991:1427) om tjänstepension och tjänstegrupplivförsäkring för vissa arbetstagare med icke-statlig anställning, i dess lydelse den 1 januari 2001, tillämpas utan hinder av 32 a § till dess Pensionsplanen för arbetstagare hos staten m.fl. löpt ut, dock längst till och med utgången av år 2002.

2002:195

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande beträffande pension som avser tid före ikraftträdandet.

2006:439

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2. För anställningsavtal som ingåtts före den 1 juli 2006 skall

bestämmelserna i den upphävda 6 a § tillämpas i stället för bestämmelserna i 6 c-e §§.

2006:440

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
2. För anställningsavtal som ingåtts före den 1 juli 2007 gäller 2, 4, 5, 5 a, 6 c, 15, 25 och 25 a §§ i den äldre lydelsen.
3. Vid beräkning av anställningstid som vikarie enligt 5 § andra stycket skall även anställningstid som vikarie före den 1 juli 2007 beaktas.
4. Utgår genom lag (2007:390).

2007:389

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
2. För arbetstagare som har sagts upp före den 1 juli 2007 gäller 3 § i äldre lydelse.
3. Vid bestämmande av skadestånd med anledning av en dom som har meddelats före den 1 juli 2007 gäller 3 och 39 §§ i äldre lydelse.

2007:391

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.
2. För anställningsavtal som ingåtts före den 1 januari 2008 gäller 5 § i sin äldre lydelse.

3. Vid beräkning av anställningstid som vikarie skall även anställningstid som vikarie före den 1 januari 2008 beaktas.
-END

LEF - lag (1987:667) om ekonomiska föreningar

SFS nr: 1987:667

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L1

Rubrik: Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar

Utfärdad: 1987-06-11

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:840

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § En ekonomisk förening har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet i vilken medlemmarna deltar

1. som konsumenter eller andra förbrukare,
2. som leverantörer,
3. med egen arbetsinsats,
4. genom att begagna föreningens tjänster, eller
5. på annat liknande sätt.

Vid bedömning av om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda skall, utöver föreningens egna medlemmar, beaktas även medlemmarna i en annan ekonomisk förening som är medlem i den förstnämnda föreningen.

Vidare skall en förening anses som ekonomisk förening, om

1. föreningen har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att verka för att de deltar på det sätt som anges i första stycket i ekonomisk verksamhet som en eller flera andra föreningar bedriver,
2. föreningens tillgångar till övervägande del består av andelar i den eller de andra föreningarna, och
3. den eller de andra föreningarna enligt första stycket utgör ekonomiska föreningar.

En ekonomisk förenings verksamhet får bedrivas

1. i ett av föreningen helägt dotterföretag,
2. i ett av föreningen delägt företag, om även övriga delägare är ekonomiska föreningar eller motsvarande utländska juridiska personer med hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller
3. i ett helägt dotterföretag till ett sådant företag som avses i 2.

För en ekonomisk förening är utmärkande att den uppfyller särskilda villkor i fråga om rätten till medlemskap, rösträtt och överskottsutdelning. Om detta föreskrivs i 3, 7 och 10 kap. Lag (2006:293).

2 § En ekonomisk förening skall registreras.

Sedan föreningen har registrerats kan den förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

En förening som har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom annan ekonomisk verksamhet än som avses i 1 § första stycket kan inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter eller föra talan inför domstolar eller andra myndigheter, om inte annan lag medger det.

3 § För en ekonomisk förenings förpliktelser svarar endast föreningens tillgångar. I tillgångarna inräknas insatser och avgifter som har förfallit till betalning, även om de ännu inte har betalats.

4 § En ekonomisk förening är moderförening och en annan juridisk person är dotterföretag, om föreningen

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i den juridiska personen,

2. äger andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga andelar,

3. äger andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan, eller

4. äger andelar i den juridiska personen och har rätt att ensam utöva ett bestämmande inflytande över denna på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

Vidare är en juridisk person dotterföretag till moderföreningen, om ett annat dotterföretag till moderföreningen eller moderföreningen tillsammans med ett eller flera andra dotterföretag eller flera andra dotterföretag tillsammans

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i den

juridiska personen,

2. äger andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga andelar, eller

3. äger andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan.

Om ett dotterföretag äger andelar i en juridisk person och på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över den juridiska personen, är även denna dotterföretag till moderföreningen.

Moderförening och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Med koncernföretag avses i denna lag företag i samma koncern.
Lag (1996:1142).

5 § I de fall som avses i 4 § första stycket 1-3 och andra stycket skall sådana rättigheter som tillkommer någon som handlar i eget namn men för en annan fysisk eller juridisk persons räkning anses tillkomma den personen.

Vid bestämmandet av antalet röster i ett dotterföretag beaktas inte de andelar i dotterföretaget som innehas av företaget självt eller av dess dotterföretag. Detsamma gäller andelar som innehas av den som handlar i eget namn men för dotterföretagets eller dess dotterföretags räkning. Lag (1996:1142).

6 § Vid tillämpningen av 4 och 5 §§ avses med andelar aktier och andra andelar i juridiska personer. Lag (1996:1142).

7 § En handling enligt denna lag som ska vara undertecknad får, om något annat inte anges, undertecknas med avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. Lag (2008:83).

2 kap. Bildandet av en ekonomisk förening

1 § En ekonomisk förening skall ha minst tre medlemmar.

Medlemmarna skall anta stadgar samt välja styrelse och revisorer. Lag (1993:313).

2 § Föreningens stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, hur insatserna skall fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i föreningen med insats utöver vad han är skyldig att delta med,
5. för det fall att regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,

7. för det fall att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § skall finnas, deras befogenhet, hur de skall utses och tiden för deras uppdrag,

8. inom vilken tid och hur föreningsstämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,

9. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,

10. vilken tid föreningens räkenskapsår skall omfatta,

11. grunderna för fördelning av föreningens vinst samt hur man skall förfara med föreningens behållna tillgångar när föreningen upplöses, samt

12. för det fall att förlagsinsatser som avses i 5 kap. eller insatsemission som avses i 10 kap. 2 a § skall förekomma, vad som skall gälla för dessa.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Om föreningen skall ha euro som redovisningsvaluta enligt 4 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078), skall detta anges i stadgarna. I så fall skall det i stadgarna också anges att den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen skall vara bestämd i euro.

Vid byte av redovisningsvaluta får ändring av uppgift som avses i första stycket 4 om insatsbelopp anstå till den första ordinarie föreningsstämman efter det att beslutet om byte av redovisningsvaluta fick verkan. Lag (2000:33).

3 § Föreningen skall anmälas för registrering senast sex månader efter det att beslut fattades om att bilda den.

Om föreningen enligt stadgarna eller enligt beslut som har fattats vid sammanträde med medlemmarna inte skall börja sin verksamhet förrän visst villkor har uppfyllts, räknas tiden för anmälan för registrering i stället från den tidpunkt då villkoret är uppfyllt. Registrering får inte ske före denna tidpunkt.

Frågan om föreningens bildande har fallit, om anmälan för registrering inte skett inom den tid som anges i första eller andra stycket eller om registreringsmyndigheten genom beslut som vunnit laga kraft har avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering. Styrelseledamöterna svarar solidariskt för återbetalningen av insatser eller avgifter jämte uppkommen avkastning, med avdrag för kostnader på grund av åtgärder som avses i 4 § första stycket.

4 § Utan hinder av 1 kap. 2 § andra stycket får styrelsen före registreringen föra talan i mål rörande föreningens bildande och även i övrigt vidta åtgärder för att erhålla utfästa insatser eller avgifter.

Om en förpliktelse uppkommer genom en åtgärd på föreningens vägnar före registreringen, svarar de som har beslutat eller deltagit i åtgärden solidariskt för förpliktelsen. Vid registreringen övergår ansvaret på föreningen, om förpliktelsen har tillkommit efter det att föreningen bildats.

Har före registreringen ett avtal för föreningen slutits med en medkontrahent som visste att föreningen var oregistrerad kan denne, såvida inte annat följer av avtalet, frånträda detta endast om frågan om föreningens bildande har fallit enligt 3 § tredje stycket. Om medkontrahenten inte visste att föreningen var oregistrerad, kan han frånträda avtalet innan föreningen har registrerats.

3 kap. Föreningens medlemmar m. m.

1 § En ekonomisk förening får inte vägra någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för vägran med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller föreningens syfte eller annan orsak.

Styrelsen skall pröva en ansökan om inträde, om inte annat följer av stadgarna.

I stadgarna får föreskrivas att inträdesansökan skall göras skriftligen och att ansökningshandlingen skall vara försedd med sökandens bevittnade namnunderskrift.

2 § Den som genom bodelning, arv eller testamente har förvärvat en medlems andel har rätt att efter anmälan inträda som medlem i föreningen, om inte annat föreskrivs i stadgarna.

Anmälan om inträde skall, vid förvärv av en avliden medlems andel, göras senast sex månader efter dödsfallet eller vid den senare tidpunkt då dödsboets avgång ur föreningen inträffar enligt 5 §.

I annat fall än som sägs i andra stycket skall anmälan göras senast sex månader efter det att andelen vid bodelning har lagts ut på andra makens lott. Ansöker förvärvaren inte om inträde inom denna tid, skall medlemmen därmed anses ha sagt upp sig till utträde. Förvärvaren har i sådant fall den rätt som tillkommer en avgången medlem enligt 4 kap. 1 §, med den skyldighet som följer av 4 kap. 2 §.

3 § Den som genom överlåtelse har förvärvat en medlems andel skall ansöka om inträde i föreningen inom sex månader därefter. Om han antas, inträder han som medlem i överlåtarens ställe. Ansöker han inte om inträde inom föreskriven tid eller avslås hans ansökan, skall överlåtaren därmed anses ha sagt upp sig till utträde. Förvärvaren har i sådant fall den rätt som tillkommer en avgången medlem enligt 4 kap. 1 §, med den skyldighet som följer av 4 kap. 2 §.

4 § En medlem har rätt att säga upp sig till utträde ur föreningen. I stadgarna får föreskrivas att en uppsägning ska

göras skriftligen och att uppsägningshandlingen ska vara försedd med medlemmens bevittnade namnunderskrift

I stadgarna får även föreskrivas att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet. Tiden får utsträckas till högst fem år, om registreringsmyndigheten medger det. Föreskrifter i stadgarna om att uppsägning får göras först efter en viss tid gäller inte i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket och 12 kap. 20 §.

En medlem får uteslutas ur föreningen på sådan grund som anges i stadgarna. Föreningsstämman ska besluta om uteslutningen, om inte annat föreskrivs i stadgarna. Lag (2008:3).

5 § Avgång ur föreningen sker, utom i fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket och 12 kap. 20 §, vid utgången av det räkenskapsår som slutar näst efter en månad eller den längre tid, högst sex månader, som har bestämts i stadgarna, sedan medlemmen har sagt upp sig till utträde eller uteslutits eller någon annan omständighet som föranlett avgången har inträffat.

En medlem som har uteslutits ur föreningen förlorar genast sin rätt att delta i överläggningar och beslut om föreningens angelägenheter. Lag (2008:3).

6 § Styrelsen skall föra en medlemsförteckning. Denna skall innehålla uppgift om

1. varje medlems namn och postadress samt det antal medlemsinsatser med vilket han deltar i föreningen,
2. det sammanlagda beloppet inbetalda eller genom insatsemission tillgodoförda medlemsinsatser enligt den senast fastställda balansräkningen, samt

3. summorna av medlemsinsatsbelopp som efter utgången av det räkenskapsår balansräkningen avser har återbetalats eller högst skall återbetalas enligt 4 kap. 1 och 3 §§ och om tiden för återbetalningarna.

Medlemsförteckningen kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Den kan också föras med automatisk databehandling eller på annat liknande sätt.

Medlemsförteckningen skall hållas tillgänglig hos föreningen för var och en som vill ta del av den.

Varje medlem har rätt att på begäran få skriftlig uppgift av föreningen om sitt medlemskap och om de insatser som han har betalt in eller tillgodoförts genom insatsemission.

Lag (1997:914).

4 kap. Återbetalning av medlemsinsatser

1 § En medlem som har avgått har rätt att sex månader efter avgången få ut sina inbetalda eller genom insatsemission tillgodoförda medlemsinsatser. Beloppet får dock inte överstiga vad som belöper på honom eller henne i förhållande till övriga medlemmar av föreningens egna kapital enligt den balansräkning som hänför sig till tiden för avgången. Vid beräkningen av föreningens egna kapital ska bortses från reservfonden, uppskrivningsfonden och förlagsinsatserna. I en kreditmarknadsförening får utbetalningar av insatsbelopp dock ske tidigast sex månader efter medlemmens avgång och verkställas bara en gång per kvartal och efter Finansinspektionens tillstånd. Ett insatsbelopp i ett institut för elektroniska pengar får betalas ut bara när det kan ske med hänsyn till bestämmelserna i lagen (2011:755) om elektroniska pengar.

Den avgångne har vidare rätt att i samma ordning som övriga medlemmar få ut vad som belöper på honom eller henne av beslutad vinstutdelning.

Går föreningen i likvidation inom sex månader från avgången eller meddelas inom samma tid beslut om att försätta föreningen i konkurs, ska den avgångnes rätt att få ut medlemsinsatser bedömas enligt grunderna för reglerna om skifte av föreningens tillgångar.

En medlems rätt enligt första–tredje styckena får begränsas i stadgarna. Detta gäller dock inte i sådana fall som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket eller 12 kap. 20 §.

I fall som avses i första stycket fjärde meningen ska Finansinspektionen ge tillstånd till utbetalning, om inte kreditmarknadsföreningens förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras. Lag (2011:761).

2 § Om föreningen försätts i konkurs på en ansökan som har gjorts inom ett år från en medlems avgång, är denne skyldig att betala tillbaka vad han har fått ut av sina medlemsinsatser i den mån det behövs för att föreningens skulder skall kunna betalas.

3 § En medlem, som deltar i föreningen med högre insatsbelopp än han är skyldig att delta med, har rätt att efter uppsägning få ut överskjutande belopp med undantag av genom insatsemission tillgodoförda insatser utan att avgå ur föreningen. Beträffande uppsägningen samt medlemmens rätt att få ut det uppsagda beloppet och hans skyldighet att betala tillbaka vad han har fått ut tillämpas 1 och 2 §§ samt 3 kap. 4 § första stycket. Sexmånadersfristen enligt 1 § skall därvid räknas från utgången av det räkenskapsår som sedan uppsägningen har gjorts slutar näst efter en månad eller den längre tid, högst sex månader, som har bestämts i stadgarna. För kreditmarknadsföreningar

skall sexmånadersfristen dock räknas från uppsägningen.

Lag (2004:305).

5 kap. Förlagsinsatser

1 § En ekonomisk förening kan i stadgarna föreskriva att, utöver vad som följer av 2 kap. 2 § första stycket 4, kapital får tillskjutas genom särskilda insatser (förlagsinsatser) och att sådana insatser får tillskjutas även av andra än medlemmar.

Förlagsinsatser från andra än medlemmar får tillskjutas med högst ett så stort belopp att summan av sådana insatser efter tillskottet uppgår till högst summan av andra då inbetalda samt genom insatsemission tillgodoförda insatser än förlagsinsatser.

Lag (1997:914).

2 § I stadgarna kan tas in föreskrifter om begränsningar i fråga om vem som har rätt att tillskjuta förlagsinsatser och genom överlåtelse förvärva de rättigheter som är förenade med förlagsinsatserna (förlagsandelar). För redan gjorda insatser får inte införas strängare begränsningar än vad som gällde när insatsen gjordes.

Förvärv av förlagsandelar i strid mot föreskrifter som avses i första stycket är ogiltiga.

3 § Om föreningen upplöses och det vid upplösningen finns överskott, har innehavarna av förlagsandelar rätt att så långt överskottet räcker få förlagsinsatserna inlösta med belopp motsvarande insatsernas storlek, innan utbetalning sker för andra ändamål. Finns flera förlagsinsatser och förslår inte överskottet till full betalning av samtliga, skall överskottet fördelas på insatserna i förhållande till deras storlek.

4 § För varje förlagsinsats ska föreningen utfärda ett förlagsandelsbevis. Beviset ska ställas till viss man, till innehavaren eller till viss man eller order och innehålla

uppgift om

1. föreningens firma,
2. nummer eller annan beteckning för beviset,
3. insatsens storlek,
4. den rätt till utdelning som insatsen medför,
5. det sätt på vilket utdelning ska utbetalas och inlösen ske,
6. föreskrifter som avses i 2 § första stycket, samt
7. erinran enligt 2 § andra stycket.

Förlagsandelsbeviset ska undertecknas av föreningen.

Styrelseledamöters eller firmatecknares namnteckning får återges genom tryckning eller på liknande sätt. Bestämmelsen i 1 kap. 7 § ska inte tillämpas.

I stadgarna kan det bestämmas att föreningen får registrera förlagsandelar hos en central värdepappersförvarare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument i stället för att utfärda förlagsandelsbevis. Detta gäller dock inte förlagsandelar för vilka det gäller förvärvsbegränsningar enligt 2 § första stycket första meningen.

Av 4 kap. 5 § lagen om kontoföring av finansiella instrument följer att förlagsandelsbevis inte får utfärdas för förlagsandelar som har registrerats enligt den lagen.

Ett beslut som innebär att en förlagsandel inte längre ska vara registrerad hos en central värdepappersförvarare blir giltigt endast om den som har panträtt i förlagsandelen skriftligen har

samtyckt till beslutet. Lag (2008:83).

5 § I fråga om förlagsandelsbevis gäller, om ej annat följer av denna lag, i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen (1936:81) om skuldebrev. Härvid jämställs bevis som har ställts till viss man med enkelt skuldebrev och bevis till innehavaren eller till viss man eller order med löpande skuldebrev. Den som innehar ett förlagsandelsbevis ställt till viss man eller order och som enligt föreningens påskrift på beviset är ägare till förlagsandelen är likställd med den som enligt 13 § andra stycket samma lag förmodas äga rätt att göra skuldebrevet gällande. Påskrift på beviset skall göras endast om innehavaren styrker sitt förvärv av den förlagsandel som beviset avser.

6 § Styrelsen skall föra en förteckning över samtliga förlagsinsatser. Denna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem eller föras med automatisk databehandling eller på annat liknande sätt. Förteckningen skall innehålla uppgift om storleken på varje förlagsinsats, om tidpunkten för varje insats och om den rätt till utdelning som insatsen medför. Förteckningen skall hållas tillgänglig för var och en som vill ta del av den.

7 § Den som innehar en förlagsandel har rätt att få förlagsinsatsen inlöst tidigast efter fem år från tillskottet, om han skriftligen säger upp beloppet minst två år i förväg.

Föreningen får lösa in en förlagsinsats tidigast efter fem år från tillskottet, om föreningen skriftligen säger upp beloppet minst sex månader i förväg.

I stadgarna kan bestämmas att det får förekomma förlagsinsatser som skall lösas in vid en viss tidpunkt utan föregående uppsägning, dock tidigast efter fem år från tillskottet. En sådan bestämmelse får inte avse redan tillskjutna förlagsinsatser. Lag (2007:870).

8 § Inlösen enligt 7 § sker till det belopp som utgör insatsens storlek enligt förlagsandelsbeviset eller, för förlagsandelar som har registrerats hos en central värdepappersförvarare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, insatsens storlek enligt registreringen. Beloppet får dock inte överstiga vad som av föreningens egna kapital enligt den senast fastställda balansräkningen, utan anlitan­de av reservfonden eller uppskrivningsfonden, belöper på andelen i förhållande till övriga förlagsinsatser.

Om föreningen försätts i konkurs på en ansökan som görs inom ett år efter inlösen, skall vad som föreskrivs i 4 kap. 2 § om återbetalning tillämpas i fråga om förlagsinsatsen. Detta gäller dock inte förlagsinsatser för vilka inlösen har kunnat ske utan föregående uppsägning. Lag (2007:870).

6 kap. Föreningens ledning

1 § En ekonomisk förening ska ha en styrelse med minst tre ledamöter.

Styrelsen väljs av föreningsstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter ska utses på annat sätt.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i stadgarna. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och ska bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie föreningsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter ska i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen

(1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda och i lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner. Lag (2008:15).

2 § Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om avgång ska göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på föreningsstämma vill avgå, även hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 4 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, ska övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda eller i lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner. Ska ledamoten väljas på föreningsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamot som enligt stadgarna ska tillsättas i annan ordning än genom val av föreningsstämman inte har utsetts, ska rätten förordna en ersättare på ansökan av en styrelseledamot, medlem, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen. Lag (2008:15).

3 § Styrelsen ska utse en verkställande direktör, om antalet anställda i föreningen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200. Om en

verkställande direktör har utsetts, får han eller hon kvarstå i befattningen även om antalet anställda skulle komma att gå ned till 200 eller ett lägre tal. I en förenings stadgar kan det föreskrivas att styrelsen även i andra fall ska utse en verkställande direktör.

Det som sägs i denna lag om verkställande direktör ska i tillämpliga delar gälla även en suppleant för honom eller henne (vice verkställande direktör).

Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från kravet i första stycket första meningen. Lag (2014:541).

4 § Verkställande direktören och minst hälften av styrelseledamöterna ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. Den som är underårig eller i konkurs eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 11 § lagen (2014:836) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna ska vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda

eller lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner.

En juridisk person får inte vara styrelseledamot.
Lag (2014:840).

4 a § Den som har varit revisor i en ekonomisk förening, vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad, får inte vara styrelseledamot, verkställande direktör eller annan ledande befattningshavare i föreningen, om inte minst två år har förflutit sedan han eller hon lämnade revisionsuppdraget.

Första stycket gäller även den som har varit huvudansvarig för revisionen enligt 17 § revisorslagen (2001:883).
Lag (2009:566).

5 § Styrelseledamöterna och verkställande direktören skall när de tillträder sina uppdrag för införing i aktiebok anmäla sitt innehav av aktier i aktiebolag inom samma koncern som föreningen, om det inte har skett dessförinnan. Förändringar i aktieinnehavet skall anmälas inom en månad.

Första stycket gäller inte, om anmälningsskyldighet föreligger enligt lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument. Lag (2000:1092).

6 § Styrelsen svarar för föreningens organisation och förvaltningen av föreningens angelägenheter. Verkställande direktören skall ha hand om den löpande förvaltningen enligt de riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar. Verkställande direktören får dessutom utan styrelsens bemyndigande vidta sådana åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av föreningens verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för föreningens verksamhet. I sådana fall skall styrelsen så

snart som möjligt underrättas om åtgärderna.

Styrelsen skall se till att organisationen beträffande bokföringen och medelsförvaltningen även innefattar en tillfredsställande kontroll. Verkställande direktören skall sörja för att föreningens bokföring fullgörs i överensstämmelse med lag och att medelsförvaltningen sköts på ett betryggande sätt.

7 § I en ekonomisk förening, vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad, ska styrelsen ha ett revisionsutskott. Utskottets ledamöter får inte vara anställda av föreningen. Minst en ledamot ska vara oberoende och ha redovisnings- eller revisionskompetens.

Föreningen får besluta att styrelsen inte ska ha något revisionsutskott, förutsatt att styrelsen

1. fullgör de uppgifter som anges i 7 a §, och
2. uppfyller det krav som anges i första stycket tredje meningen. Lag (2009:566).

7 a § Revisionsutskottet ska, utan att det påverkar styrelsens ansvar och uppgifter i övrigt,

1. övervaka föreningens finansiella rapportering,
2. med avseende på den finansiella rapporteringen övervaka effektiviteten i föreningens interna kontroll, internrevision och riskhantering,
3. hålla sig informerat om revisionen av årsredovisningen och koncernredovisningen,
4. granska och övervaka revisorns opartiskhet och

självständighet och därvid särskilt uppmärksamma om revisorn tillhandahåller föreningen andra tjänster än revisionstjänster, och

5. biträda vid upprättandet av förslag till föreningsstämmans beslut om revisorsval. Lag (2009:566).

8 § Inom styrelsen skall en av ledamöterna vara ordförande. Styrelsen skall välja ordförande, om inte annat föreskrivs i stadgarna eller har beslutats av föreningsstämman. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning. Verkställande direktören får inte vara ordförande.

Ordföranden skall se till att sammanträden hålls när det behövs. På begäran av en styrelseledamot eller verkställande direktören skall styrelsen sammankallas. Verkställande direktören har, även om han inte är styrelseledamot, rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden, om inte styrelsen bestämmer annat i ett särskilt fall.

Vid styrelsens sammanträden skall det föras protokoll som undertecknas eller justeras av ordföranden och den ledamot som styrelsen utser till det. Styrelseledamöterna och verkställande direktören har rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollen skall föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

9 § Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter har fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten ges tillfälle till det. Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.

Om inte stadgarna föreskriver en särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i stadgarna.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

Lag (1987:1247).

10 § En styrelseledamot eller verkställande direktören får inte handlägga frågor rörande avtal mellan honom och föreningen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan föreningen och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot föreningens. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan.

11 § Styrelsen företräder föreningen och tecknar dess firma.

Styrelsen kan bemyndiga en styrelseledamot, verkställande direktören eller någon annan att företräda föreningen och teckna dess firma, om inte ett förbud mot sådant bemyndigande har tagits in i stadgarna. Minst en av dem som bemyndigas att företräda föreningen och teckna dess firma ska vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. I övrigt gäller i fråga om den som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör det som sägs i 4 och 10 §§ om verkställande direktör. Styrelsen kan föreskriva att rätten att företräda föreningen och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Ingen annan inskränkning får registreras.

Styrelsen kan när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i andra stycket.

Om föreningen inte har någon behörig ställföreträdare som är bosatt i Sverige, ska styrelsen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på föreningens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Lag (2014:541).

12 § Verkställande direktören har alltid rätt att företräda föreningen och teckna dess firma beträffande sådana åtgärder som enligt 6 § ankommer på honom.

13 § Styrelsen eller annan ställföreträdare för föreningen får inte företa en rättshandling eller annan åtgärd som är ägnad att bereda en otillbörlig fördel åt en medlem eller någon annan till nackdel för föreningen eller annan medlem.

En ställföreträdare får inte följa sådana föreskrifter av föreningsstämman eller annat föreningsorgan som inte är gällande därför att de står i strid med denna lag eller stadgarna.

14 § Har en ställföreträdare överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för föreningen, gäller inte rättshandlingen mot föreningen, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds. Detsamma gäller, om verkställande direktören då han företog en rättshandling överskred den behörighet att vidta åtgärder på föreningens vägnar som tillkommer honom enligt 6 §.

15 § För registrering ska föreningen anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant och firmatecknare och vem som enligt 11 § har bemyndigats att på föreningens vägnar ta emot delgivning samt deras postadress och personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:1245) om

styrelserepresentation för de privatanställda eller lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner, ska detta anges. För registrering ska föreningen även anmäla av vilka och hur föreningens firma tecknas.

Anmälan görs första gången när föreningen enligt 2 kap. 3 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller ska anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om föreningens postadress ändras, ska föreningen genast anmäla det för registrering. Lag (2008:15).

7 kap. Föreningsstämman

1 § Föreningsmedlemmarnas rätt att besluta i föreningens angelägenheter utövas vid föreningsstämman.

Varje medlem har en röst, om inte annat anges i stadgarna.

Av 12 § framgår att föreningsstämmans befogenheter kan helt eller delvis överlämnas åt särskilt valda fullmäktige.

2 § En medlems rätt vid föreningsstämman utövas av medlemmen personligen eller den som är medlemmens ställföreträdare enligt lag eller genom ombud med skriftlig, dagtecknad fullmakt.

Endast medlemmens make eller sambo eller annan medlem får vara ombud, om inte annat anges i stadgarna. Är medlemmen en juridisk person får denne företrädas av ombud som inte är medlem, om inte annat anges i stadgarna. Ingen får som ombud företräda mer än en medlem, om inte annat anges i stadgarna. Fullmakten gäller högst ett år från utfärdandet.

En medlem kan vid föreningsstämman medföra högst ett biträde. Endast medlemmens make eller sambo eller annan medlem får vara biträde, om inte annat anges i stadgarna.

3 § En medlem får inte själv eller genom ombud rösta i fråga om

1. talan mot honom,

2. hans befrielse från skadeståndsansvar eller annan förpliktelse gentemot föreningen, eller

3. talan eller befrielse som avses i 1 eller 2 beträffande annan, om medlemmen i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot föreningens.

Bestämmelserna i första stycket om medlem gäller även ombud för medlem.

4 § Ordinarie föreningsstämma skall hållas inom sex månader efter utgången av varje räkenskapsår. Vid sådan stämma skall styrelsen lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen samt, i moderförening, koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen.

Vid stämman skall beslut fattas

1. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i moderförening, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,

2. om dispositioner beträffande vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,

3. om ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och verkställande direktören, samt

4. i andra ärenden som ankommer på stämman enligt denna lag eller stadgarna.

Beslut i en fråga som avses i andra stycket 1--3 skall dock skjutas upp till en fortsatt stämma, om majoriteten eller en minoritet som består av minst en tiondel av samtliga röstberättigade begär det. Sådan stämma skall hållas minst en och högst två månader därefter. Något ytterligare uppskov är inte tillåtet.

5 § Extra föreningsstämma skall hållas när styrelsen finner skäl till det. Sådan stämma skall även hållas när det för uppgivet ändamål skriftligen begärs av en revisor eller av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna. Kallelse skall utfärdas inom fjorton dagar från den dag då sådan begäran kom in till föreningen.

6 § En medlem har rätt att få ett ärende behandlat vid en föreningsstämma, om han begär det i den ordning och inom den tid som kan vara bestämd i stadgarna. Saknar stadgarna sådana bestämmelser, skall medlemmen skriftligen framställa sin begäran hos styrelsen i så god tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman. Den som har uteslutits ur föreningen saknar rätt att få ärenden behandlade vid stämman även om han ännu inte har avgått ur föreningen.

7 § Styrelsen kallar till föreningsstämma.

Om en föreningsstämma som ska hållas enligt denna lag, stadgarna eller ett stämmobeslut inte sammankallas på föreskrivet sätt, ska Bolagsverket efter ansökan genast kalla till föreningsstämma i enlighet med 8 §. Om kallelse inte kan ske på det sätt som anges i 8 §, får Bolagsverket kalla till föreningsstämma på något annat lämpligt sätt. En ansökan får göras av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor eller en röstberättigad. Föreningen ska ersätta kostnaderna för kallelsen. Lag (2013:736).

8 § Kallelse till en föreningsstämma får utfärdas tidigast fyra veckor före

stämman. Kallelsen skall utfärdas senast två veckor före ordinarie och en vecka före extra stämma, om inte stadgarna föreskriver längre tid. Om en stämma skjuts upp till en dag som infaller senare än fyra veckor efter det att stämman har inletts, skall kallelse utfärdas till den fortsatta stämman.

Om det enligt denna lag eller stadgarna krävs för att ett föreningsstämmobeslut skall bli giltigt att det fattas på två stämmor, får kallelse till den senare stämman inte utfärdas innan den första stämman har hållits. I en sådan kallelse skall anges vilket beslut den första stämman har fattat.

Kallelse skall ske enligt stadgarna. Skriftlig kallelse skall dock alltid avsändas till varje medlem vars postadress är känd för föreningen, om

1. ordinarie föreningsstämma skall hållas på annan tid än som föreskrivs i stadgarna, eller

2. föreningsstämma skall behandla fråga om

a) sådan ändring av stadgarna som avses i 15 § första eller andra stycket,

b) föreningens försättande i likvidation,

c) föreningens uppgående i en annan förening genom fusion.

I kallelsen skall tydligt anges de ärenden som skall förekomma på stämman. Om stämman skall behandla ett ärende om föreningens uppgående i en annan förening genom fusion eller ett ärende om föreningens försättande i likvidation, skall förslaget och grunden för detta anges i kallelsen. Om ett ärende avser ändring av stadgarna, skall det huvudsakliga innehållet av förslaget till ändringen anges i kallelsen. Ett fullständigt förslag till stadgeändringen skall efter det att kallelse har utfärdats hållas tillgängligt för medlemmarna hos föreningen och genast sändas till medlemmar som begär det och uppger sin postadress.

Under minst en vecka före den stämma som avses i 4 § skall redovisningshand-

lingarna och revisionsberättelsen eller avskrifter därav hållas tillgängliga för medlemmarna och innehavarna av förlagsandelar hos föreningen och genast sändas till medlemmar och innehavare av förlagsandel som begär det.

9 § Om bestämmelser i denna lag eller stadgarna rörande kallelse till föreningsstämma eller tillhandahållande av handlingar har åsidosatts i ett ärende, får stämman inte besluta i ärendet utan samtycke av alla medlemmar som berörs av felet. Stämman får dock även utan sådant samtycke avgöra ett ärende som inte har tagits upp i kallelsen, om ärendet enligt stadgarna skall förekomma på stämman eller omedelbart föranleds av ett annat ärende som skall avgöras. Den får också besluta att extra föreningsstämma skall sammankallas för behandling av ärendet.

10 § Föreningsstämman öppnas av styrelsens ordförande eller av den som styrelsen har utsett. Ordförande vid föreningsstämma utses av stämman. I stadgarna kan dock bestämmas vem som skall öppna föreningsstämman och vara ordförande vid stämman.

Stämmans ordförande skall, om det behövs, upprätta en förteckning över närvarande medlemmar, ombud och biträden (röstlängd). Uppgift om medlemmarnas rösträtt skall lämnas i röstlängden, om det förekommer olika rösträtt bland medlemmarna. Sedan röstlängden har godkänts av stämman, skall den tillämpas till dess att stämman beslutar om ändring. Uppskjuts stämman till en senare dag än nästföljande vardag, skall en ny röstlängd upprättas om det behövs.

Ordföranden skall sörja för att det förs protokoll vid stämman. I fråga om protokollets innehåll gäller

1. att röstlängden skall tas in i eller fogas som bilaga till protokollet,
2. att stämmans beslut skall föras in i protokollet, samt
3. om röstning har skett, att resultatet skall anges i protokollet.

Protokollet skall undertecknas av ordföranden och minst en justeringsman som

utes av stämman. Senast tre veckor efter stämman skall det justerade protokollet hållas tillgängligt hos föreningen för medlemmarna och innehavarna av förlagsandelar. Protokollen skall förvaras på betryggande sätt.

11 § Styrelsen och verkställande direktören skall, om någon medlem begär det och styrelsen finner att det kan ske utan väsentlig nackdel för föreningen, på föreningsstämman lämna upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av föreningens årsredovisning och dess ställning i övrigt eller av ett ärende på stämman. Ingår föreningen i en koncern, avser upplysningsplikten även föreningens förhållande till andra koncernföretag samt, om föreningen är moderförening, koncernredovisning liksom sådana förhållanden som kan inverka på bedömningen av dotterföretagens ställning.

Kan en begärd upplysning lämnas endast med stöd av uppgifter som inte är tillgängliga på stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter hållas skriftligen tillgänglig hos föreningen för medlemmarna samt översändas till varje medlem som har begärt upplysningen.

Finner styrelsen att en begärd upplysning inte kan lämnas till medlemmarna utan väsentlig nackdel för föreningen, skall upplysningen i stället på medlemmens begäran lämnas till föreningens revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skall inom en månad efter stämman till styrelsen skriftligen yttra sig om huruvida den begärda upplysningen har lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening borde ha föranlett ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande moderförening, i koncernrevisionsberättelsen, liksom huruvida upplysningen i övrigt ger anledning till erinran. Om så är fallet, skall ändringen eller erinringen anges i yttrandet. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt hos föreningen för medlemmarna samt översända yttrandet i avskrift till varje medlem som har begärt upplysningen.

12 § I stadgarna får det bestämmas att föreningsstämmans befogenheter ska helt eller delvis utövas av särskilt valda fullmäktige.

En fullmäktig får inte väljas för längre tid än tre år. Till fullmäktig får utses endast medlemmar i föreningen eller någon som utan att vara medlem enligt 6 kap. 4 § andra stycket ändå kan väljas till styrelseledamot.

Ett fullmäktigsammanträde anses som en föreningsstämma. I fråga om fullmäktig gäller bestämmelserna i 1-11 §§ om föreningsmedlem. Dock får en fullmäktig inte rösta genom ombud.

Angående beslut av fullmäktige i ämnen som avses i 15 § eller i 12 kap. 20 § ska medlemmarna underrättas på det sätt som stadgarna föreskriver.

Även om fullmäktige har utsetts, har föreningsmedlemmarna sådan rätt som avses i 6 §, 8 § fjärde stycket och 10 § fjärde stycket andra meningen. Lag (2008:3).

13 § Föreningsstämmans beslut utgörs av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning, om inte annat beslutas av stämman innan valet förrättas.

Första stycket gäller inte, om annat följer av denna lag eller föreskrivs i stadgarna. Beträffande beslut som avses i 14 och 15 §§ kan dock i stadgarna endast föreskrivas villkor som går längre än som anges i dessa paragrafer.

14 § Beslut att ändra stadgarna fattas av föreningsstämman. Beslutet är giltigt, om samtliga röstberättigade i föreningen har förenat sig om det. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande eller den större majoritet som krävs enligt 15 §.

Har i stadgarna tagits in ytterligare villkor för ändring av

stadgarna, gäller det villkoret.

Om enligt en föreskrift i stadgarna en viss bestämmelse inte får ändras utan regeringens tillstånd, får inte heller en sådan föreskrift ändras utan regeringens tillstånd, om föreskriften har tagits in i stadgarna på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande.

Ett beslut om ändring av stadgarna skall genast anmälas för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän registreringen har skett.

Beslut som innebär nedsättning av medlemsinsatsernas belopp eller annan lindring av medlemmarnas insatsskyldighet enligt stadgarna får inte verkställas förrän ett år har förflutit efter registreringen.

Ett beslut om att införa eller ändra en sådan bestämmelse i stadgarna som avses i 2 kap. 2 § tredje stycket får verkan vid ingången av det räkenskapsår som inleds närmast efter beslutet. Har beslutet vid den tidpunkten inte registrerats, skall dock ändringen av stadgarna sakna verkan.

Styrelsen skall senast till första ordinarie föreningsstämma efter det att beslutet fick verkan lägga fram förslag om nödvändiga följdändringar av stadgarna avseende den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen. Lag (2000:33).

15 § Ett beslut om sådan ändring av stadgarna som innebär att en medlems förpliktelse att erlagga insatser eller avgifter till föreningen ökas eller att hans rätt till årsvinst inskränks är giltigt, om beslutet på den senare stämman enligt 14 § har biträtts av minst tre fjärdedelar av de röstande.

Ett beslut om sådan ändring av stadgarna som innebär att en medlems rätt till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränks är

giltigt, om beslutet på den senare stämman enligt 14 § har biträtts av samtliga röstande. Detsamma gäller, om ändringen innebär inskränkning i en medlems rätt att återfå insats enligt 4 kap. 1 eller 3 § eller innebär att en medlems utträde ur föreningen försvåras och ändringen skall gälla även dem som var medlemmar i föreningen när frågan avgjordes.

Ett beslut om ändring av stadgarna i de hänseenden som avses i första och andra styckena får inte tillämpas mot en medlem som inte har samtyckt till ändringen och som säger upp sig till utträde ur föreningen inom en månad från det att slutligt beslut fattades eller, om beslutet fattades av fullmäktige, från det att medlemmen underrättades om beslutet. I ett sådant fall får medlemmen, oavsett vad stadgarna föreskriver, utträda ur föreningen vid den utgång av ett räkenskapsår som infaller näst efter en månad efter uppsägningen. Vid utträdet har medlemmen den rätt som enligt 4 kap. 1 § första och andra styckena tillkommer en avgående medlem.

16 § Föreningsstämman får inte fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörlig fördel åt en medlem eller någon annan till nackdel för föreningen eller annan medlem.

17 § Om ett beslut av föreningsstämman inte har kommit till i behörig ordning eller i övrigt strider mot denna lag eller mot stadgarna, kan talan mot föreningen om att beslutet ska upphävas eller ändras föras av föreningsmedlemmar, innehavare av förlagsandelar, styrelsen, styrelseledamöter eller verkställande direktören.

Talan ska väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten till talan förlorad.

Talan får väckas senare än vad som sägs i andra stycket, när

1. beslutet är sådant att det inte lagligen kan fattas ens med alla medlemmarnas samtycke,

2. samtycke till beslutet krävs av alla eller vissa medlemmar

och sådant samtycke inte har getts, eller

3. kallelse till stämman inte har skett eller de bestämmelser om kallelse som gäller för föreningen har eftersatts i något väsentligt avseende.

Om föreningsstämmans beslut upphävs eller ändras genom dom, gäller domen även för de medlemmar och innehavare av förlagsandelar som inte har fört talan. Rätten kan ändra föreningsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft. Är föreningsstämmans beslut sådant som enligt denna lag ska anmälas för registrering, ska rätten underrätta registreringsmyndigheten för registrering, om beslutet har upphävts eller ändrats genom en dom som har vunnit laga kraft eller rätten genom beslut under rättegången har förordnat att föreningsstämmans beslut inte får verkställas.

I fråga om ett beslut att godkänna en fusionsplan som avser en gränsöverskridande fusion gäller, utöver vad som sägs i andra stycket, att talan inte får väckas efter det att Bolagsverket eller allmän domstol genom ett beslut som har vunnit laga kraft har lämnat tillstånd till verkställande av fusionsplanen enligt 12 kap. 15 eller 16 §. Tredje stycket ska inte tillämpas i fråga om en sådan fusion. Lag (2008:3).

18 § Om styrelsen vill väcka talan mot föreningen, skall styrelsen sammankalla en föreningsstämma för val av ställföreträdare att föra föreningens talan i tvisten. Stämning delges med den valde ställföreträdaren.

Ett förbehåll i stadgarna att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktören, likvidator, föreningsmedlem, innehavare av förlagsandel eller röstberättigad som inte är medlem skall hänskjutas till skiljemän har samma verkan som ett skiljeavtal. Om styrelsen begär skiljemannaförfarande mot föreningen, tillämpas första stycket. Är det fråga om en klandertalan av styrelsen mot föreningsstämmans beslut är rätten

till talan inte förlorad enligt 17 § andra stycket, om styrelsen inom den klandertid som anges där har kallat till föreningsstämma enligt första stycket.

8 kap. Revision och särskild granskning

1 § En ekonomisk förening skall ha minst en revisor. Revisorerna väljs av föreningsstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera revisorer skall utses på annat sätt.

En revisors uppdrag gäller för den tid som anges i stadgarna. Om uppdraget inte skall gälla tills vidare, skall uppdragstiden bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie föreningsstämma på vilken revisorsval förrättas.

Den som har utsetts till revisor skall omedelbart underrättas om det. Har revisorn valts på föreningsstämma är styrelsen skyldig att sörja för underrättelsen. I annat fall ligger skyldigheten på den som har tillsatt revisorn.

Föreningsstämman kan utse en eller flera revisorssuppleanter. Bestämmelserna i denna lag om revisorer gäller i tillämpliga delar om revisorssuppleanter.

2 § Varje röstberättigad har rätt att föreslå att det hos Bolagsverket begärs att en revisor (medrevisor) utses att delta i revisionen tillsammans med de övriga revisorerna. Förslaget ska framställas på en föreningsstämma där revisorsval ska ske eller där förslaget enligt kallelsen till stämman ska behandlas. Om förslaget har biträts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de på stämman närvarande röstberättigade, ska styrelsen inom en vecka ansöka hos Bolagsverket om att en medrevisor utses. Om styrelsen försummar detta, får varje röstberättigad göra en sådan ansökan. Medrevisorn ska tjänstgöra för tiden till och med ordinarie föreningsstämma under nästa räkenskapsår.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att en medrevisor utses. Om detta begärs av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, ska styrelsen inom två månader ansöka hos Bolagsverket om att en medrevisor utses. Om styrelsen försummar detta, får varje innehavare av en förlagsandel göra en sådan ansökan. Lag (2013:736).

3 § Revisorer som inte är auktoriserade eller godkända ska vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen. Om det finns särskilda skäl, får Bolagsverket i ett enskilt fall besluta om undantag från bosättningskravet. Den som är underårig eller i konkurs eller har näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Revisorerna ska ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av föreningens verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan utses även ett registrerat revisionsbolag. Bestämmelser om vem som kan vara huvudansvarig för revisionen och om underrättelseskyldighet finns i 17 § revisorslagen (2001:883). Bestämmelserna i 7, 8 a och 15 §§ i detta kapitel tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör utses minst en av moderföreningens revisorer, om det kan ske. Lag (2014:541).

4 § Om det hos en sammanslutning med ändamål att ha hand om gemensamma uppgifter för föreningar finns ett särskilt

revisionsorgan, får sammanslutningen eller, om revisionsorganet är en juridisk person, revisionsorganet utses till revisor. Den som har tillsatts som revisor ska utse en för uppdraget lämpad person att utföra revisionen. I fråga om den personen gäller i tillämpliga delar det som sägs i denna lag om revisor.

I fall som avses i 5 § första eller tredje stycket får Bolagsverket, om det finns särskilda skäl, medge att en sammanslutning eller ett revisionsorgan utses till revisor trots att revisionen därmed inte kommer att utföras av någon auktoriserad revisor. Lag (2014:541).

5 § Minst en revisor ska vara auktoriserad revisor, om föreningen uppfyller mer än ett av följande villkor:

1. medelantalet anställda i föreningen har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 50,

2. föreningens redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 40 miljoner kronor,

3. föreningens redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 80 miljoner kronor.

För en förening som omfattas av första stycket får Bolagsverket besluta att det i stället för en auktoriserad revisor får utses en viss godkänd revisor. Ett sådant beslut får meddelas om den godkända revisorn är revisor i föreningen och det finns särskilda skäl. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl ska revisorns kompetens och erfarenhet av föreningen beaktas särskilt. Beslutet gäller i högst fem år.

Första och andra styckena gäller även för en moderförening i en koncern, om koncernen uppfyller mer än ett av följande villkor:

1. medelantalet anställda i koncernen har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 50,
2. koncernföretagens redovisade balansomslutning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 40 miljoner kronor,
3. koncernföretagens redovisade nettoomsättning har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 80 miljoner kronor.

Vid tillämpningen av tredje stycket 2 och 3 ska fordringar och skulder mellan koncernföretag, liksom internvinster, elimineras. Detsamma gäller för intäkter och kostnader som hänför sig till transaktioner mellan koncernföretag, liksom förändring av internvinst.

I andra föreningar än som avses i första eller tredje stycket ska en auktoriserad eller en godkänd revisor utses, om minst en tiondel av samtliga röstberättigade begär det vid en föreningsstämma där revisorsval ska ske. Lag (2014:541).

6 § I fråga om andra föreningar än dem som avses i 5 § får Bolagsverket, om det är påkallat av särskilda omständigheter, besluta att minst en revisor ska vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

Om det finns skäl till det, får Bolagsverket samtidigt utse en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor att delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer. Uppdragstiden

för revisorn ska bestämmas så att uppdraget upphör när en annan behörig revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning.

Innan Bolagsverket meddelar ett beslut som avses i denna paragraf, ska föreningen ges tillfälle att yttra sig.
Lag (2013:736).

7 § Den får inte vara revisor som

1. är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i föreningen eller dess dotterföretag eller biträder vid föreningens bokföring eller medelsförvaltning eller föreningens kontroll däröver,
2. är anställd hos eller på annat sätt har en underordnad eller beroende ställning till föreningen eller någon som avses i 1,
3. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder föreningen vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller föreningens kontroll däröver,
4. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 1,
5. är besvägrad med en person som avses i 1 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
6. utöver vad som normalt sammanhänger med medlemskap i föreningen, står i låneskuld till denna eller ett annat företag i samma koncern eller har en förpliktelse som föreningen eller ett sådant företag har ställt säkerhet för.

I fråga om föreningar som avses i 5 § första eller tredje

stycket gäller, i stället för bestämmelsen i första stycket 3, att den inte får vara revisor som är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder föreningen vid bokföringen eller medelsförvaltningen eller föreningens kontroll däröver.

Den som enligt första eller andra stycket inte är behörig att vara revisor i en moderförening får inte heller vara revisor i dess dotterföretag.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt första, andra eller tredje stycket inte är behörig att vara revisor. Om föreningen eller dess moderförening har anställda med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta den interna revisionen, får revisorn dock vid revisionen anlita sådana anställda i den utsträckning det är förenligt med god revisionsred. Lag (2006:400).

8 § Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när ny revisor har utsetts.

Ett uppdrag som revisor upphör i förtid, om

1. revisorn anmäler att uppdraget ska upphöra, eller
2. den som har utsett revisorn entledigar honom eller henne på saklig grund och anmäler att uppdraget ska upphöra.

Anmälan enligt andra stycket ska göras hos styrelsen. Om en revisor som inte är vald på föreningsstämman vill avgå, ska revisorn anmäla det också hos den som har utsett honom eller henne.

En revisor vars uppdrag upphör i förtid ska genast anmäla detta till registreringsmyndigheten för registrering och överlämna en avskrift av anmälningen till föreningens

styrelse. Revisorn ska i anmälningen lämna en redogörelse för iakttagelserna vid den granskning som han eller hon har utfört under den del av löpande räkenskapsår som hans eller hennes uppdrag har omfattat. För anmälningen gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 13 § tredje och fjärde styckena om revisionsberättelse. Registreringsmyndigheten ska översända en avskrift av anmälningen till Skatteverket.

Upphör en revisors uppdrag i förtid eller uppkommer hinder för honom eller henne enligt 3, 5 eller 7 § eller enligt stadgarna att vara revisor och finns det inte någon suppleant för honom eller henne, ska styrelsen vidta åtgärder för att en ny revisor tillsätts för den återstående mandattiden.

Upphör en revisors uppdrag, som gäller tills vidare, vid annan tidpunkt än vid slutet av ordinarie föreningsstämma, gäller vad som föreskrivs i fjärde stycket.

Upphör en revisors uppdrag i förtid, ska revisorn och den som har utsett revisorn underrätta registreringsmyndigheten om skälet till detta. Lag (2009:566).

8 a § Uppdraget som revisor för en förening, vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad, får gälla högst sju år i följd.

Den som har varit revisor i föreningen under sju år enligt första stycket får inte delta i revisionen, om inte minst två år har förflutit sedan han eller hon lämnade revisionsuppdraget. Lag (2009:566).

9 § Efter ansökan ska Bolagsverket utse en behörig revisor, om

1. någon auktoriserad revisor eller godkänd revisor inte är

utsedd enligt 5 § första–tredje styckena,

2. en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket, eller

3. en bestämmelse i stadgarna om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

Var och en kan göra en ansökan enligt första stycket.

Styrelsen är skyldig att göra en ansökan, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Om föreningsstämman, trots en begäran enligt 5 § femte stycket, inte har utsett någon auktoriserad eller godkänd revisor och om en röstberättigad inom en månad från föreningsstämman ansöker om det hos Bolagsverket, ska Bolagsverket utse en sådan revisor.

Ett förordnande enligt denna paragraf ska meddelas efter det att föreningen har hörts och avse tiden till dess att en annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Vid förordnande på grund av att en revisor är obehörig enligt 3 § första stycket eller 7 § första eller andra stycket ska Bolagsverket entlediga den obehöriga revisorn. Lag (2013:736).

10 § Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionsred granska föreningens årsredovisning jämte räkenskaperna samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning.

Om föreningen är en moderförening, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Revisorerna skall följa de särskilda föreskrifter som meddelas av föreningsstämman, om de inte strider mot lag, stadgarna eller god revisionsred.

10 a § Revisorn ska rapportera till revisionsutskottet om viktiga omständigheter som framkommit vid revisionen. Detta gäller särskilt för brister i föreningens interna kontroll av den finansiella rapporteringen.

I fall som avses i 6 kap. 7 § andra stycket ska revisorn i stället rapportera till styrelsen. Lag (2009:566).

10 b § Revisorn ska

1. om det finns någon omständighet som väsentligt kan rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet eller självständighet, rådgöra med revisionsutskottet om detta förhållande och vilka åtgärder som har vidtagits,

2. till revisionsutskottet årligen lämna en skriftlig försäkran om sin opartiskhet och självständighet, och

3. för revisionsutskottet årligen redovisa vilka andra tjänster än revisionstjänster som han eller hon har tillhandahållit föreningen.

I fall som avses i 6 kap. 7 § andra stycket ska revisorn i stället vända sig till styrelsen. Lag (2009:566).

11 § Styrelsen och verkställande direktören skall ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som dessa finner behövligt samt lämna de upplysningar och det biträde som de begär. Samma skyldighet föreligger för företagsledningen och revisorerna i ett dotterföretag gentemot revisorerna i en moderförening.

12 § Sedan revisorerna har slutfört granskningen, skall de skriva en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och, i en moderförening, på koncernredovisningen. Finner revisorerna att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas, skall de anteckna även detta.

I en moderförening gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

13 § Revisorerna ska för varje räkenskapsår avge en revisionsberättelse till föreningsstämman. Berättelsen ska överlämnas till föreningens styrelse senast två veckor före den ordinarie föreningsstämman. Revisorerna ska inom samma tid till styrelsen återlämna de redovisningshandlingar som har överlämnats till dem.

Revisionsberättelsen ska innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har upprättats i överensstämmelse med tillämplig årsredovisningslag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som ska lämnas enligt tillämplig årsredovisningslag, ska revisorerna ange detta och lämna behövliga upplysningar i sin berättelse, om det kan ske.

Har revisorerna vid sin granskning funnit att någon åtgärd eller försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet ligger en styrelseledamot eller verkställande direktören till last eller att en styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid mot tillämplig årsredovisningslag eller mot stadgarna, ska det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen ska även innehålla ett uttalande i frågan om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktören. Revisorerna kan även i övrigt i berättelsen anteckna de upplysningar som de önskar meddela medlemmarna.

I revisionsberättelsen ska också anmärkas om revisorerna funnit att föreningen inte har fullgjort sin skyldighet

1. att göra skatteavdrag enligt skatteförfarandelagen (2011:1244),

2. att anmäla sig för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen,
3. att lämna skattedeklaration enligt 26 kap. 2 § eller 37 kap. 4 § skatteförfarandelagen, eller
4. att i rätt tid betala skatter och avgifter som omfattas av skatteförfarandelagen.

Revisionsberättelsen ska innehålla särskilda uttalanden om fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det förslag till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust som har lagts fram i förvaltningsberättelsen.

I en moderförening ska revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid ska första-, tredje och femte styckena tillämpas.

Om anmälan har gjorts enligt 8 § fjärde eller sjätte stycket, ska revisorn till revisionsberättelsen foga en avskrift av anmälan. Även kopior av de underrättelser som revisorn och den som har utsett revisorn har lämnat enligt 8 § sjätte stycket ska fogas till revisionsberättelsen. Lag (2011:1327).

13 a § Revisorn skall genast sända en kopia av revisionsberättelsen till Skatteverket, om revisionsberättelsen innehåller

1. anmärkningar enligt 13 § tredje stycket första meningen,

2. uttalanden om att

- årsredovisningen inte har upprättats i överensstämmelse med tillämplig lag om årsredovisning,

- sådana upplysningar som skall lämnas enligt tillämplig lag om årsredovisning inte har lämnats,

- styrelseledamöterna eller den verkställande direktören inte bör beviljas ansvarsfrihet gentemot föreningen,

- föreningen inte har fullgjort en skyldighet som avses i 13 § fjärde stycket 1-3. Lag (2003:693).

14 § Erinringar som revisorerna framställer till styrelsen eller verkställande

direktören och som inte har tagits in i revisionsberättelsen skall de anteckna i protokoll eller någon annan handling. Handlingen skall överlämnas till styrelsen och bevaras av denna på betryggande sätt.

15 § Revisorerna har rätt att närvara vid föreningsstämmorna. De är skyldiga att närvara vid en stämma, om det med hänsyn till ärendena kan anses påkallat.

16 § Revisorerna får inte obehörigen lämna upplysningar till enskilda medlemmar eller utomstående om sådana föreningens angelägenheter som de har fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till nackdel för föreningen.

Revisorerna är skyldiga att

1. till föreningsstämman lämna alla upplysningar som stämman begär, om det inte skulle vara till väsentlig nackdel för föreningen,

2. till medrevisor, granskare som avses i 17 §, ny revisor och, om föreningen har försatts i konkurs, konkursförvaltare lämna erforderliga upplysningar om föreningens angelägenheter, samt

3. på begäran lämna upplysningar om föreningens angelägenheter till undersökningsledaren under

förundersökning i brottmål.

Revisorerna i en förening som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är även skyldiga att på begäran lämna upplysningar om föreningens angelägenheter till de förtroendevalda revisorerna i kommunen eller landstinget. Lag (2009:435).

17 § Varje röstberättigad kan föreslå att Bolagsverket ska utse granskare för särskild granskning av föreningens förvaltning och räkenskaper under viss förfluten tid eller av vissa åtgärder eller förhållanden i föreningen.

Förslaget ska framställas på en ordinarie föreningsstämma eller på en stämma där ärendet enligt kallelsen ska behandlas. Om förslaget har biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller en tredjedel av de närvarande röstberättigade, ska styrelsen inom en vecka ansöka hos Bolagsverket om att granskare ska utses. Om styrelsen försummar detta, får varje röstberättigad göra en sådan ansökan. Bolagsverket får utse en eller flera granskare.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att granskare utses. Om detta begärs av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet, ska styrelsen inom två månader ansöka hos Bolagsverket om att granskare utses. Om styrelsen försummar detta, får varje innehavare av en förlagsandel göra en sådan ansökan. Bolagsverket får utse en eller flera granskare.

Det som sägs i 3 § första och tredje styckena, 4, 7, 11, 15 och 16 §§ samt 13 kap. 2 och 4–6 §§ om revisor ska tillämpas även i fråga om granskare.

Ett yttrande över granskningen ska avges till föreningsstämman. Yttrandet ska hållas tillgängligt för och sändas till medlemmar och andra röstberättigade enligt 7 kap. 8 § fjärde stycket samt läggas fram på stämman. På samma sätt ska yttrandet dessutom hållas tillgängligt för och sändas till innehavare av förlagsandelar, om granskaren har utsetts på begäran av en sådan innehavare. Lag (2013:736).

18 § En förening som enligt 5 § första eller tredje stycket eller enligt Bolagsverkets beslut ska ha en auktoriserad eller en godkänd revisor, ska för registrering anmäla vem som har utsetts till revisor. Anmälan behöver inte göras om revisorn har utsetts av Bolagsverket.

Anmälan ska innehålla uppgift om revisorns postadress. Om postadressen avviker från revisorns hemvist, ska även hemvisten anges. Anmälan ska vidare innehålla uppgift om revisorns personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, ska anmälan även innehålla uppgift om bolagets organisationsnummer och om vem som är huvudansvarig för revisionen.

Anmälan ska göras första gången genast efter det att skyldighet för föreningen att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor har uppkommit och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller ska anmälas för registrering. Om skyldigheten att ha en auktoriserad eller en godkänd revisor enligt 5 § första eller tredje stycket eller 6 § första stycket upphör, ska detta anmälas senast när föreningen har valt en ny revisor.

Rätt att göra anmälan har även den som anmälan gäller.
Lag (2013:736).

9 kap. Har upphävts genom lag (1999:1094).

10 kap. Överskottsutdelning och annan användning av föreningens egendom

1 § Föreningens medel får betalas ut till medlemmarna endast i form av överskottsutdelning, återbetalning av medlemsinsatser enligt 4 kap., utbetalning vid nedsättning av medlemsinsatsernas belopp och utskiftning vid föreningens likvidation.

Med överskottsutdelning avses i denna lag

1. gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar eller liknande som grundas på rörelsens resultat utan att ha räknats in i redovisade årsresultat, och
2. utdelningar från redovisade årsresultat i form av medlemsåterbäring eller på annat sätt (vinstutdelning).

Att stadgarna skall innehålla bestämmelser om användningen av vinst och av behållna tillgångar vid föreningens likvidation följer av 2 kap. 2 §.

2 § Vinstutdelning får inte överstiga vad som i den fastställda balansräkningen och, ifråga om moderförening, i den fastställda koncernbalansräkningen för det senaste räkenskapsåret redovisas som föreningens eller koncernens fria egna kapital med avdrag för

1. det belopp som enligt lag eller stadgarna skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderförening, det belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företaget inom denna skall föras över till det bundna egna kapitalet, och
2. belopp som annars enligt stadgarna skall användas för något

annat ändamål än utdelning till medlemmarna.

2 a § Sådant belopp som enligt 2 § kan bli föremål för vinstutdelning får överföras till medlemsinsatserna genom insatsemission. Lag (1997:914).

3 § Gottgörelser som avses i 1 § andra stycket 1 får inte lämnas i vidare mån än att föreskriven avsättning kan göras till reservfonden.

Överskottsutdelning får inte ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till föreningens eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed.

4 § Gottgörelser och sådan vinstutdelning som beräknas i förhållande till den omfattning i vilken någon har deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk får lämnas även till andra än medlemmar.

Vinstutdelning som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken någon deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk får även lämnas till innehavare av förlagsandelar och till avgången medlem i förhållande till inestående insatser. Lag (1997:914).

5 § Föreningsstämman fattar beslut om överskottsutdelning. Den får uppdra åt styrelsen att fatta beslut om gottgörelser.

6 § Till reservfonden skall avsättas minst fem procent, i kreditmarknadsförening dock minst tio procent, av den del av föreningens nettovinst för året som inte går åt för att täcka en balanserad förlust. Vid avsättning till reservfonden skall till nettovinsten räknas även gottgörelser. Uppgår reservfonden till minst tjugo procent av det inbetalda insatskapitalet behöver sådan avsättning till reservfond som avses i detta stycke inte ske, om summan av reservfonden och det inbetalda

insatskapitalet uppgår antingen till minst fyrtio procent av nettovärdet på föreningens tillgångar eller till minst samma belopp som föreningens skulder och avsättningar enligt balansräkningen. I en kreditmarknadsförening behöver avsättning inte heller göras enligt detta stycke om reservfonden uppgår till minst trettio procent av föreningens insatskapital.

Till reservfonden skall vidare avsättas det belopp som

1. medlem vid avgång ur föreningen inte får tillbaka av sina insatser,
2. förlagsandelsinnehavare inte får ut vid inlösen av en förlagsinsats,
3. enligt stadgarna skall avsättas till reservfonden,
4. enligt beslut av föreningsstämman i övrigt skall föras över från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfonden.

Reservfonden får enligt beslut av föreningsstämman sättas ned endast för att täcka sådan förlust enligt den fastställda balansräkningen som inte kan täckas av fritt eget kapital.

Vid tillämpningen av första stycket skall belopp som i balansräkningen har tagits upp under rubriken Avsatt till pensioner eller sådan delpost som avses i 8 a § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. inte räknas som skuld eller avsättning i den mån det överstiger det belopp under vilket posten enligt 7 § första stycket lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. inte får nedbringas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge en förening eller vissa grupper av föreningar undantag

helt eller delvis från bestämmelserna i första-tredje styckena, om det finns synnerliga skäl till det med hänsyn till arten av föreningsverksamheten och övriga omständigheter.

Lag (2004:305).

7 § Sker utbetalning till en medlem eller någon annan i strid mot denna lag, skall mottagaren betala tillbaka vad han har erhållit med ränta beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att utbetalningen erhållits intill dess att högre ränta skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag. Detta gäller dock inte, om mottagaren hade skäligen anledning att anta att utbetalningen utgjorde laglig överskottsutdelning.

För den brist som uppkommer vid återbetalningen ansvarar enligt 13 kap. 1--4 §§ de som har medverkat till att besluta om eller verkställa utbetalningen eller till att upprätta eller fastställa en oriktig balansräkning som har legat till grund för beslutet.

8 § Föreningsstämman får besluta om gåvor till allmännyttiga eller därmed jämförliga ändamål, om det med hänsyn till ändamålet, föreningens ställning och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Styrelsen får för sådana ändamål endast använda tillgångar som med hänsyn till föreningens ställning är av ringa betydelse.

11 kap. Likvidation och upplösning

Frivillig likvidation

1 § Föreningsstämman kan besluta att föreningen skall gå i likvidation.

Ett beslut om likvidation är giltigt endast om samtliga röstberättigade har förenat sig om beslutet eller detta har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de

röstande. Längre gående villkor för att beslutet skall bli giltigt får föreskrivas i stadgarna. Beslutet om likvidation gäller omedelbart eller från och med den senare dag föreningsstämman bestämmer.

Ett beslut om likvidation kan dock alltid fattas med enkel majoritet, om det finns grund för tvångslikvidation enligt 3, 4 eller 4 a §. Vid lika röstetal utgörs stämmans beslut av den mening som ordföranden biträder. Ett beslut om likvidation enligt detta stycke gäller omedelbart.

Beslutet om likvidation skall genom stämmans försorg genast anmälas för registrering. Lag (2003:865).

2 § Styrelsen skall genast till föreningsstämman hänskjuta frågan huruvida föreningen skall träda i likvidation, om det på grund av inträffade förluster eller av annan orsak finns anledning att anta att föreningens ställning fortgående kommer att försämrats så att föreningens skulder inte täcks av tillgångarna.

Tvångslikvidation

3 § Om antalet föreningsmedlemmar går ned under det lägsta antal som föreskrivs i 2 kap. 1 §, skall styrelsen snarast möjligt till föreningsstämman hänskjuta frågan huruvida föreningen skall gå i likvidation. Inträder inte ett tillräckligt antal medlemmar i föreningen inom tre månader efter det att antalet har gått ned under det föreskrivna lägsta antalet, skall styrelsen, om inte stämman beslutar att föreningen skall gå i likvidation, hos rätten ansöka att föreningen försätts i likvidation. En sådan ansökan kan även göras av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor, en föreningsmedlem eller en innehavare av en förlagsandel.

Görs ansökan enligt första stycket, skall rätten besluta att föreningen skall gå i likvidation, om det inte under ärendets handläggning vid tingsrätten visas att det föreskrivna lägsta medlemsantalet har uppnåtts.

Rättens beslut om likvidation gäller omedelbart.

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för föreningen. En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för föreningen inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den tid som anges i första stycket. Lag (2003:865).

4 § Rätten skall besluta att föreningen skall gå i likvidation, om

1. föreningen enligt stadgarna är skyldig att gå i likvidation,
2. föreningens verksamhet drivs på ett sätt som uppenbarligen inte motsvarar de förutsättningar under vilka registrering har skett, eller
3. föreningen har sådant ändamål som avses i 1 kap. 1 § tredje stycket och föreningens tillgångar enligt balansräkningen för närmast föregående räkenskapsår till övervägande del består av

annat än andelar i den eller de andra ekonomiska föreningarna.

Beslut om likvidation skall dock inte meddelas, om det under ärendets handläggning vid tingsrätten visas att likvidationsgrunden har upphört.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av registreringsmyndigheten eller, i fall som avses i 1, på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en föreningsmedlem eller en innehavare av en förlagsandel.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart. Lag (2003:865).

4 a § Registreringsmyndigheten skall besluta att föreningen skall gå i likvidation, om föreningen inte på föreskrivet sätt har kommit in med anmälan till registreringsmyndigheten om sådan behörig styrelse, verkställande direktör eller särskild delgivningsmottagare som skall finnas enligt denna lag.

Beslut om likvidation skall dock inte meddelas, om likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning hos registreringsmyndigheten.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas av registreringsmyndigheten självant eller på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en föreningsmedlem, en innehavare av en förlagsandel, en borgenär eller någon annan vars rätt är beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart. Lag (2003:865).

Handläggningen av frågor om likvidation

5 § I ett ärende enligt 3 eller 4 § ska rätten förelägga föreningen samt föreningsmedlemmar och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att komma in med ett skriftligt yttrande till rätten inom en viss tid. Föreläggandet ska delges föreningen, om det kan ske på annat sätt än enligt 38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932). Rätten ska låta kungöra föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar minst två månader och högst fyra månader före utgången av den utsatta tiden. Lag (2010:1950).

6 § I ett ärende enligt 4 a § ska registreringsmyndigheten förelägga föreningen samt föreningsmedlemmar och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att komma in med ett skriftligt yttrande eller efterfrågade handlingar till myndigheten inom en viss tid. Föreläggandet ska delges föreningen, om det kan ske på annat sätt än enligt 38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932). Registreringsmyndigheten ska låta kungöra föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar minst två och högst fyra månader före utgången av den utsatta tiden. Lag (2010:1950).

6 a § Ett beslut om likvidation som har fattats av rätten eller registreringsmyndigheten skall registreras. Lag (2003:865).

Förordnande och entledigande av likvidator

6 b § En domstol skall förordna en eller flera likvidatorer när den beslutar om likvidation.

Registreringsmyndigheten skall förordna en eller flera likvidatorer

1. när den beslutar om likvidation,
2. när den har registrerat en anmälan enligt 1 § fjärde

stycket, och

3. när en förening i likvidation i annat fall saknar en till registret anmäld behörig likvidator.

Ett förordnande av en likvidator skall registreras.

Den som förordnas till likvidator skall vara lämplig för uppdraget. Den som har ingått i föreningens ledning får förordnas till likvidator endast om det finns särskilda skäl. Lag (2003:865).

6 c § Om en likvidator begär att få avgå och visar skäl till det, skall likvidatorn entledigas. En likvidator skall också entledigas om han eller hon inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget.

En likvidator entledigas av domstol eller, om likvidatorn har förordnats av registreringsmyndigheten och själv begär att bli entledigad, av registreringsmyndigheten.

En ansökan om att domstol skall besluta om entledigande kan göras av registreringsmyndigheten, likvidatorn, en föreningsmedlem eller någon annan vars rätt är beroende av likvidationen.

Den som entledigar en likvidator skall genast förordna en ny. Detta gäller dock inte om det finns någon annan likvidator och det inte kan anses nödvändigt att förordna en ny likvidator i den entledigades ställe. Lag (2003:865).

Genomförandet av likvidationen

7 § En likvidator träder i styrelsens och den verkställande direktörens ställe och har i uppdrag att genomföra

likvidationen. Bestämmelserna om styrelse och styrelseledamöter i denna lag, med undantag för 6 kap. 4 § första stycket första meningen och andra stycket, och i tillämplig lag om årsredovisning gäller även i fråga om likvidatorn, om inte annat följer av detta kapitel.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att föreningen går i likvidation. Bestämmelserna i 8 kap. ska tillämpas under likvidationen.

Revisorerna ska i revisionsberättelsen uttala sig om huruvida likvidationen fördröjs i onödan. Lag (2014:541).

8 § I fråga om föreningsstämma under likvidationen skall bestämmelserna i denna lag om föreningsstämma tillämpas, i den mån inte annat följer av detta kapitel.

9 § När föreningen har trätt i likvidation skall styrelsen och verkställande direktören genast avge en redovisning för sin förvaltning av föreningens angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har lagts fram på föreningsstämma. Redovisningen skall läggas fram på föreningsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning avges för detta år. I en moderförening skall denna särskilda redovisning även omfatta koncernredovisning.

10 § Likvidatorerna skall genast söka kallelse på föreningens okända borgenärer.

11 § Likvidatorerna skall så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla föreningens egendom till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala föreningens skulder. Föreningens

rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skäligt rådrom för att skaffa sig nya anställningar.

Om rätten har beslutat om likvidation enligt 4 § första stycket 2, får likvidatorerna inte utan särskilt tillstånd av föreningsstämman avyttra föreningens egendom på annat sätt än genom försäljning på offentlig auktion. Till dess att beslutet har vunnit laga kraft får likvidatorerna inte utan stämmans samtycke vidta några likvidationsåtgärder utan endast vårda föreningens egendom och bevaka dess angelägenheter.
Lag (2003:865).

12 § Likvidatorerna skall för varje räkenskapsår avge en årsredovisning, som skall läggas fram på den ordinarie föreningsstämman för godkännande. I fråga om likvidatorernas redovisning och dess behandling på föreningsstämman tillämpas inte 7 kap. 4 § andra stycket 1 och 2 denna lag, 2 kap. 1 § andra stycket, 5 kap. 18-25 §§, 6 kap. 5 § årsredovisningslagen (1995:1554) eller 2 kap. 1 §, 5 kap. 2 § 3 och 6 kap 3 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.

I balansräkningen tas det egna kapitalet upp i en post, varvid insatskapitalet anges inom linjen och i förekommande fall delas upp på medlemsinsatskapital och förlagsinsatskapital.

Ingen tillgång får tas upp till ett högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det värde som har tagits upp i balansräkningen eller om för en skuld eller en likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från den redovisade skulden eller avsättningen, skall vid tillgångs- eller skuld- eller avsättningsposten det beräknade beloppet anges inom linjen.

Lag (1999:1094).

13 § När den i kallelsen på okända borgenärer bestämda anmälningstiden har gått ut och alla kända skulder blivit betalda, ska likvidatorerna skifta föreningens behållna tillgångar. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, ska så mycket av föreningens medel som kan behövas för denna betalning behållas och återstoden skiftas.

De föreningsmedlemmar eller innehavare av förlagsandelar som vill klandra skiftet ska väcka talan mot föreningen senast tre månader efter det att slutredovisning lades fram på föreningsstämman.

Om en medlem eller innehavare av en förlagsandel inte inom fem år efter det att slutredovisning lades fram på föreningsstämman har anmält sig för att lyfta vad han eller hon erhållit vid skiftet, har han eller hon förlorat sin rätt till detta. Om medlen är ringa i förhållande till de skiftade tillgångarna, kan Bolagsverket på anmälan av likvidatorerna förordna att medlen ska tillfalla Allmänna arvsfonden. I annat fall ska 16 § tillämpas. Lag (2011:895).

14 § När likvidatorerna har fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge en slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för skiftet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

Efter det att revisionsberättelsen har avlämnats till likvidatorerna skall dessa genast kalla föreningsmedlemmarna till en föreningsstämma för

granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall hållas tillgängliga och sändas till medlemmar och innehavare av förlagsandelar enligt bestämmelserna i 7 kap. 8 § fjärde stycket samt läggas fram på stämman. Föreskrifterna i 7 kap. 4 § andra stycket 3 och tredje stycket om beslut på föreningsstämma om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktören skall tillämpas på likvidatorerna.

15 § När likvidatorerna har lagt fram slutredovisningen, är föreningen upplöst. Detta förhållande ska genast anmälas för registrering.

En tiondel av samtliga röstberättigade kan dock begära hos likvidatorerna att en föreningsstämma sammankallas för att behandla frågan om huruvida talan ska väckas enligt 13 kap. 5 §. I så fall ska 7 kap. 7 § andra stycket tillämpas.

Om likvidatorerna finner att föreningen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna, ska de ansöka om att föreningen försätts i konkurs. Lag (2013:736).

16 § Om det efter föreningens upplösning enligt 15 § visar sig att föreningen har tillgångar eller om talan väcks mot föreningen eller det av någon annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas. Detta skall genast anmälas av likvidatorerna för registrering. Kallelse till första föreningsstämman efter återupptagandet skall utfärdas enligt stadgarna. Därutöver skall skriftliga kallelser sändas till varje föreningsmedlem vars postadress är känd för föreningen.

17 § Om en förening har trätt i likvidation på grund av föreningsstämmans beslut, kan stämman sedan revisorerna har avgett yttrande besluta att likvidationen skall upphöra och föreningens verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om det finns anledning till likvidation på grund av denna lag eller stadgarna eller om utskiftning har ägt rum.

När beslut enligt första stycket fattas, skall en styrelse samtidigt väljas.

Föreningsstämmans beslut om likvidationens upphörande och val av styrelse skall likvidatorerna genast anmäla för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän registrering har skett.

Om ett likvidationsbeslut har blivit upphävt genom en dom eller ett beslut av domstol som har vunnit laga kraft, skall likvidatorerna genast anmäla detta för registrering samt, om det upphävda likvidationsbeslutet är sådant som avses i 1, 3, 4 eller 4 a §, kalla till föreningsstämma för val av styrelse.

När likvidationen har upphört enligt denna paragraf, skall 14 § tillämpas. Lag (2003:865).

Upplösning utan likvidation

18 § Om någon anmälan rörande föreningen inte har kommit in till registreringsmyndigheten under de tio senaste åren, skall registreringsmyndigheten undersöka om föreningen har upphört med sin verksamhet. Detta skall ske genom brev till den i föreningsregistret registrerade adressen samt genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Om det ännu två månader efter kungörandet enligt första stycket inte framgår att föreningen fortfarande består, skall registreringsmyndigheten genast avföra föreningen ur registret. Föreningen är därmed upplöst. Uppkommer därefter behov av likvidationsåtgärd, skall rätten på ansökan av den som berörs besluta om likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart. Kallelse till den första föreningsstämman efter beslutet skall ske enligt 16 §. Lag (2003:865).

Konkurs och ackord

19 § Om en förening är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är föreningen upplöst när konkursen avslutas. Finns det efter konkursens avslutande tillgångar som inte omfattas av konkursen, skall rätten på ansökan av den som berörs besluta om likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart. Kallelse till den första föreningsstämman efter beslutet skall ske enligt 16 §.

Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ned efter frivillig uppgörelse eller om egendomen i konkursboet återställs till föreningen till följd av att ackord har fastställts, skall rätten i samband med att konkursen avslutas besluta att föreningen skall gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Var föreningen i likvidation när den försattes i konkurs, skall likvidationen fortsätta enligt 16 §, om konkursen avslutas på det sätt som anges i andra stycket. Lag (2003:865).

20 § Om en förening försätts i konkurs eller beslut om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion meddelas för föreningen, skall tingsrätten för registrering underrätta registreringsmyndigheten om beslutet och vem som har utsetts till konkursförvaltare.

Under konkursen företräds föreningen som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om ny tillsättning.

När en konkurs har avslutats eller en företagsrekonstruktion enligt lagen om företagsrekonstruktion har upphört, skall tingsrätten genast för registrering underrätta registreringsmyndigheten och i det förra fallet ange om något överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när högre rätt har upphävt ett beslut att försätta föreningen i konkurs eller ett beslut om företagsrekonstruktion. Lag (2006:705).

12 kap. Fusion

Fusion mellan ekonomiska föreningar

Vad en fusion innebär

1 § Två eller flera ekonomiska föreningar kan gå samman genom att samtliga tillgångar och skulder i en eller flera av föreningarna övertas av en annan förening (fusion). Vid fusionen upplöses den eller de överlåtande föreningarna utan likvidation och medlemmarna i denna eller dessa föreningar blir medlemmar i den övertagande föreningen.

Fusion kan ske

1. mellan den övertagande föreningen på ena sidan och en eller flera överlåtande föreningar på den andra (absorption), eller
2. mellan två eller flera överlåtande föreningar genom att de bildar en ny, övertagande förening (kombination). Lag (2008:3).

De deltagande föreningarnas redovisningsvaluta

2 § Fusion får ske endast om överlåtande och övertagande föreningar har samma redovisningsvaluta. Lag (2008:3).

Fusion när överlåtande förening har gått i likvidation

3 § Fusion får ske även om överlåtande förening har gått i likvidation, under förutsättning att skifte av föreningens tillgångar inte har påbörjats.

Om överlåtande förening har gått i likvidation, ska likvidatorerna, när en fusionsplan har upprättats enligt 4 §, lämna slutredovisning över sin förvaltning. När fusionsplanen har blivit gällande i föreningen, ska slutredovisningen läggas fram på en föreningsstämma. För slutredovisningen och dess granskning gäller i övrigt vad som föreskrivs i 11 kap. 14 §.

Likvidationen ska anses avslutad när anmälan om fusionen har registrerats enligt 17 § eller tillstånd att verkställa en fusionsplan har registrerats enligt 21 § fjärde stycket.

Lag (2008:3).

Upprättande av fusionsplan

4 § Styrelserna för överlåtande och, vid absorption, övertagande förening ska upprätta en gemensam, daterad fusionsplan. Planen ska undertecknas av styrelsen i var och en av föreningarna.

I fusionsplanen ska det för varje förening anges

1. firma, organisationsnummer och den ort där styrelsen ska ha sitt säte,
2. den planerade tidpunkten för överlåtande föreningsupplösning, och
3. vilka rättigheter i den övertagande föreningen som ska tillkomma innehavare av värdepapper med särskilda rättigheter i

överlåtande förening eller vilka åtgärder som i övrigt ska vidtas till förmån för de nämnda innehavarna.

I fusionsplanen ska även lämnas en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av fusionens lämplighet för föreningarna.

Vid kombination ska fusionsplanen även innehålla

1. stadgar för den övertagande föreningen, och
2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum samt postadress för styrelseledamot och revisor och, i förekommande fall, styrelsesuppleant och revisorssuppleant. Lag (2008:3).

Kompletterande information

5 § Till fusionsplanen ska det fogas en kopia av föreningarnas årsredovisningar för de senaste tre räkenskapsåren.

Om fusionsplanen har upprättats senare än sex månader efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats, ska det vidare till planen fogas en översiktlig redogörelse för verksamheten och resultatutvecklingen samt för investeringar och förändringar i likviditet och finansiering sedan föregående räkenskapsårs utgång. I redogörelsen ska det också lämnas beloppsuppgifter om nettoomsättningen och resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden. Om det finns särskilda skäl, får en ungefärlig beloppsuppgift om resultatet lämnas. Uppgifterna ska avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader innan fusionsplanen upprättas.

Om det inte finns något särskilt som hindrar det, ska det i

redogörelsen enligt andra stycket även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det närmast föregående räkenskapsåret. Begrepp och termer ska så långt det är möjligt stämma överens med dem som har använts i den senast framlagda årsredovisningen eller, i förekommande fall, koncernredovisningen.

Till fusionsplanen ska det även fogas

1. ett av revisorerna avgivet yttrande över den redogörelse som avses i 4 § tredje stycket, och
2. ett av revisorerna avgivet yttrande över de uppgifter som avses i andra stycket. Lag (2008:3).

Registrering av fusionsplanen

6 § Inom en månad från upprättandet av fusionsplanen ska den övertagande föreningen eller, vid kombination, den äldsta av de överlåtande föreningarna ge in planen med bifogade handlingar till Bolagsverket för registrering i föreningsregistret.

Uppgift om registreringen ska enligt 15 kap. 2 § kungöras. Om planen inte kungörs i sin helhet, ska det i kungörelsen lämnas uppgift om var den hålls tillgänglig. Lag (2008:3).

När fusionsplanen ska underställas föreningsstämman

7 § Fusionsplanen ska underställas föreningsstämman i samtliga överlåtande föreningar.

Stämman får hållas tidigast en månad efter det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts. Lag (2008:3).

Tillhandahållande av fusionsplanen m.m.

8 § Styrelsen ska hålla fusionsplanen med bifogade handlingar

tillgänglig för de röstberättigade, för föreningens medlemmar och innehavare av förlagsandelar under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas. Handlingarna ska hållas tillgängliga hos föreningen på den ort där styrelsen har sitt säte. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin postadress. Lag (2008:3).

Majoritetskrav m.m.

9 § Ett föreningsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträttats av nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträttats av minst två tredjedelar av de röstande. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Om någon av de stämmor som ska godkänna fusionsplanen inte godkänner planen i dess helhet, faller frågan om fusion.

Lag (2008:3).

Underrättelse till överlåtande förenings kända borgenärer

10 § När fusionsplanen har blivit gällande i samtliga föreningar som deltar i fusionen, ska var och en av de överlåtande föreningarna skriftligen underrätta sina kända borgenärer om beslutet. Underrättelserna ska innehålla uppgift om att föreningen avser att ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen samt uppgift om borgenärernas rätt att motsätta sig att fusionsplanen verkställs.

Borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497), behöver inte underrättas.

Lag (2008:3).

Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen

11 § Den övertagande föreningen eller, vid kombination, den äldsta av de överlåtande föreningarna ska ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen. Ansökan ska göras hos Bolagsverket. Den ska ges in inom en månad efter det att fusionsplanen har blivit gällande i samtliga föreningar och senast två år efter det att uppgift om att planen har registrerats har kungjorts.

Följande handlingar ska fogas till ansökan:

1. en kopia av fusionsplanen,
2. intyg från de överlåtande föreningarnas styrelser eller verkställande direktörer om att föreningarnas kända borgenärer har underrättats enligt 10 §, och
3. en kopia av protokollet från en föreningsstämma som avses i 7 §.

Om sökanden inte har bifogat de handlingar som anges i andra stycket, ska Bolagsverket förelägga denne att avhjälpa bristen. Om sökanden inte gör detta, ska ansökan avvisas. Lag (2008:3).

12 § Bolagsverket ska avslå en ansökan enligt 11 § om

1. fusionsplanen inte har godkänts i behörig ordning eller till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot stadgarna, eller
2. fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (2008:579) eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20

januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer eller om prövning av fusionen pågår enligt konkurrenslagen eller den nämnda förordningen.

Om ansökan inte kan beviljas på grund av att prövning pågår enligt konkurrenslagen eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 och prövningen kan antas bli avslutad inom kort tid, får Bolagsverket förklara tillståndsfrågan vilande under högst sex månader. Lag (2008:596).

13 § Under den tid som Bolagsverkets handläggning av en ansökan enligt 11 § pågår får Skatteverket besluta om att det under en viss tid om högst tolv månader föreligger hinder mot verkställande av fusionsplanen. Tiden får förlängas, om det finns särskilda skäl. Förlängning får endast ske med tre månader i taget. Så länge Skatteverkets beslut gäller, ska Bolagsverkets handläggning av ansökan enligt 11 § vila.

Skatteverket får besluta enligt första stycket endast om

1. det är motiverat av hänsyn till allmänintresset,
2. verket har beslutat om revision hos föreningen, och
3. det finns skäl att anta att revisionen skulle försvåras avsevärt av fusionen. Lag (2008:3).

Kallelse på överlåtande förenings borgenärer

14 § Om Bolagsverket finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 11 §, ska verket kalla de överlåtande föreningarnas borgenärer. Verket ska dock inte kalla borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Kallelsen ska innehålla ett föreläggande för den som vill motsätta sig ansökan att senast viss dag skriftligen anmäla detta. Förelägandet ska innehålla en upplysning om att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Bolagsverket ska skyndsamt kungöra kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar. Verket ska vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till Skatteverket. Lag (2008:3).

När Bolagsverket ska lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen

15 § Om inte någon av de borgenärer som har blivit kallade enligt 14 § motsätter sig ansökan inom förelagd tid, ska Bolagsverket ge föreningarna tillstånd att verkställa fusionsplanen. Motsätter sig någon borgenär ansökan, ska verket överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där styrelsen i den övertagande föreningen ska ha sitt säte. Lag (2008:3).

När allmän domstol ska lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen

16 § Om ett ärende om tillstånd till verkställande av fusionsplanen har överlämnats till domstol enligt 15 §, ska tillstånd lämnas om det visas att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall ska ansökan avslås. Lag (2008:3).

Registrering av fusionen

17 § Styrelsen för den övertagande föreningen ska anmäla fusionen för registrering i föreningsregistret. Vid kombination ska styrelsen även för registrering anmäla vilka som har

utsetts till styrelseledamöter och, i förekommande fall, styrelsesuppleanter i den övertagande föreningen.

Anmälan ska göras senast två månader från Bolagsverkets tillstånd till verkställande av fusionsplanen eller, när tillstånd lämnas av allmän domstol, från det att domstolens beslut har vunnit laga kraft.

Bestämmelserna i 38 § tredje stycket ska tillämpas om

1. någon av de föreningar som deltar i fusionen eller något annat företag som genom fusion har gått upp i någon av dessa föreningar tidigare har deltagit i en gränsöverskridande fusion,
2. den gränsöverskridande fusionen har registrerats inom tre år före anmälan för registrering enligt första stycket, och
3. någon av föreningarna fortfarande omfattas av ett system för arbetstagares medverkan enligt lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner. Lag (2008:3).

Fusionens rättsverkningar

18 § När en anmälan om fusion enligt 17 § registreras, inträder följande rättsverkningar.

1. Överlåtande förenings tillgångar och skulder med undantag för skadeståndsanspråk enligt 13 kap. 1–3 §§ som har samband med fusionen övergår till den övertagande föreningen.
2. Överlåtande förening upplöses.
3. Vid kombination: den övertagande föreningen anses bildad.

4. Medlemmarna i överlåtande förening blir medlemmar i den övertagande föreningen.

Trots första stycket kan en tiondel av samtliga röstberättigade i en överlåtande förening hos styrelsen begära att en föreningsstämma sammankallas för att behandla frågan om huruvida talan ska väckas enligt 13 kap. 5 §. I så fall ska 7 kap. 7 § andra stycket tillämpas.

Om stämman beslutar att väcka talan enligt andra stycket, ska den samtidigt besluta att föreningen ska träda i likvidation. Vid genomförandet av likvidationen ska 11 kap. tillämpas. Likvidatorerna behöver dock inte ansöka om kallelse på okända borgenärer. Lag (2013:736).

Frågan om fusion faller

19 § Bolagsverket ska förklara att frågan om fusion har fallit, om

1. ansökan enligt 11 § om tillstånd att verkställa fusionsplanen inte har gjorts inom föreskriven tid eller sådan ansökan har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft,

2. anmälan enligt 17 § inte har gjorts inom föreskriven tid, eller

3. Bolagsverket genom beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om registrering enligt 17 § eller har vägrat registrering. Lag (2008:3).

Medlems rätt till utträde

20 § En medlem i en överlåtande förening som inte har samtyckt till fusionen får säga upp sig till utträde inom den tid och på

de villkor som anges i 7 kap. 15 § tredje stycket.

Lag (2008:3).

Fusion mellan en ekonomisk förening och ett helägt dotteraktiebolag

21 § Om en ekonomisk förening äger samtliga aktier i ett dotteraktiebolag, kan föreningens och bolagets styrelser besluta att bolaget ska gå upp i föreningen genom fusion. En sådan fusion får dock inte ske, om dotteraktiebolaget är ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning.

I fråga om fusionen gäller

2 § om redovisningsvaluta,

3 § om fusion när överlåtande förening har gått i likvidation,

4 § om upprättande av fusionsplan,

6 § om registrering av fusionsplanen,

10 § om underrättelse till kända borgenärer,

11-13 §§ om ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen,

14 § om kallelse på borgenärer,

15 § om när Bolagsverket ska lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen,

16 § om när allmän domstol ska lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen, och

19 § 1 om när frågan om fusion faller.

Vid tillämpningen av andra stycket ska vad som sägs i de angivna paragraferna om överlåtande förening i stället avse dotteraktiebolaget. Vad som sägs i 3 § om 11 kap. 14 § ska i stället avse 25 kap. 40 § aktiebolagslagen (2005:551).

Ett tillstånd att verkställa fusionsplanen ska registreras i föreningsregistret. Vid registreringen inträder följande rättsverkningar.

1. Dotteraktiebolagets tillgångar och skulder övergår till föreningen.
2. Dotteraktiebolaget upplöses. Lag (2008:3).

Fusion mellan en ekonomisk förening och en motsvarande utländsk juridisk person

Tillämpliga bestämmelser

22 § En svensk ekonomisk förening får delta i en fusion med en motsvarande juridisk person med hemvist i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige (gränsöverskridande fusion). En juridisk person ska anses ha sådant hemvist, om den har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom detta område.

För en gränsöverskridande fusion gäller följande bestämmelser i detta kapitel:

1 § om vad en fusion innebär,

3 § om fusion när överlåtande förening har gått i likvidation,

23 och 24 §§ om fusionsplan,

25 § om styrelseredogörelse,

5 § första-tredje styckena om kompletterande information,

26-30 §§ om revisorsgranskning,

6 och 31 §§ om registrering av fusionsplanen,

7 och 32 §§ om när fusionsplanen ska underställas
föreningsstämman,

33 § om tillhandahållande av fusionsplanen m.m.,

9 § om majoritetskrav m.m.,

34 § om villkorat beslut om godkännande av fusionsplan,

10 § om underrättelse till överlåtande förenings kända
borgenärer,

11-13 och 35 §§ om ansökan om tillstånd att verkställa
fusionsplanen,

14 § om kallelse på överlåtande förenings borgenärer,

15 § om när Bolagsverket ska lämna tillstånd till verkställande
av fusionsplanen,

16 § om när allmän domstol ska lämna tillstånd till
verkställande av fusionsplanen,

36 § om fusionsintyg,

37 och 38 §§ om registrering,

18 och 39 §§ om fusionens rättsverkningar,

19 § om när frågan om fusion faller, varvid vad som i den paragrafen sägs om 17 § ska avse 38 §,

20 § om medlems rätt till utträde, och

40 § om särskilt bokslut. Lag (2008:3).

Fusionsplan m.m.

23 § Vid en gränsöverskridande fusion ska styrelsen i en svensk förening som deltar i fusionen, tillsammans med motsvarande organ i de utländska föreningar som deltar i fusionen, upprätta en fusionsplan. Styrelsen ska underteckna fusionsplanen. Lag (2008:3).

24 § Fusionsplanen enligt 23 § ska innehålla uppgift om

1. de fusionerande föreningarnas form, firma och säte,
2. utbytesförhållanden mellan andelar och förekommande värdepapper i överlåtande respektive övertagande förening och eventuell kontant betalning,
3. de villkor som ska gälla för tilldelning av andelar och förekommande värdepapper i den övertagande föreningen,
4. den gränsöverskridande fusionens sannolika följder för sysselsättningen,
5. från vilken tidpunkt och på vilka villkor andelar och

förekommande värdepapper medför rätt till utdelning i den övertagande föreningen,

6. från vilken tidpunkt de fusionerande föreningarnas transaktioner bokföringsmässigt ska anses ingå i den övertagande föreningen,

7. vilka rättigheter i den övertagande föreningen som ska tillkomma innehavare av särskilda rättigheter i överlåtande förening eller vilka åtgärder som i övrigt ska vidtas till förmån för de nämnda innehavarna,

8. arvode och annan särskild förmån som med anledning av fusionen ska lämnas till en styrelseledamot, verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare eller till den som utför granskning enligt 26 § eller 29 § 2,

9. stadgar för den övertagande föreningen,

10. värdet av de tillgångar och skulder som ska överföras till den övertagande föreningen och de överväganden som har gjorts vid värderingen, och

11. datum för de räkenskaper som har legat till grund för fastställandet av villkoren för fusionen.

I förekommande fall ska fusionsplanen också innehålla uppgift om hur arbetstagarna deltar i den process genom vilken formerna för arbetstagarnas medverkan i den övertagande föreningen beslutas.

Vid kombination ska fusionsplanen också innehålla uppgift om den övertagande föreningens form, firma och säte. Lag (2008:3).

25 § Styrelsen i var och en av de föreningar som deltar i

fusionen ska upprätta en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av fusionens lämplighet för föreningarna. I redogörelsen ska också anges vilka rättsliga och ekonomiska aspekter som har beaktats vid bestämmandet av villkoren för fusionen. Redogörelsen ska även innehålla uppgift om fusionens sannolika konsekvenser för medlemmar, borgenärer och anställda. Om styrelsen i skälig tid får ett yttrande från arbetstagarernas företrädare, ska detta yttrande fogas till redogörelsen. Lag (2008:3).

Revisorsgranskning

26 § För var och en av de föreningar som deltar i en gränsöverskridande fusion ska fusionsplanen och styrelsens redogörelse granskas av en eller flera revisorer. Granskningen ska vara så omfattande och ingående som god revisionssed kräver. För varje förening ska revisorn eller revisorerna upprätta ett yttrande över granskningen. Av yttrandena ska framgå huruvida sådana villkor som avses i 24 § första stycket 2 och 3 har bestämts på ett sakligt och korrekt sätt. Därvid ska anges vilken eller vilka metoder som har använts vid värderingen av föreningarnas tillgångar och skulder, resultatet av de tillämpade värderingsmetoderna samt deras lämplighet och vilken vikt som har tillmätts dem vid den samlade bedömningen av värdet på var och en av föreningarna. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen ska anmärkas.

Revisorernas yttranden ska fogas till fusionsplanen.

Lag (2008:3).

27 § En revisor som avses i 26 § ska vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av stadgarna, ska revisorn utses av föreningsstämman i respektive förening. Är någon särskild revisor inte utsedd, ska granskningen i stället utföras av

föreningens revisorer, om de har de kvalifikationer som anges i första meningen.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt 26 § gäller bestämmelserna i 8 kap. 15 § och 16 § andra och tredje styckena. Lag (2008:3).

28 § Styrelsen, den verkställande direktören och revisorn i en förening som ska delta i den gränsöverskridande fusionen ska ge varje revisor som utför granskning enligt 26 § tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som denne anser vara nödvändig. De ska också lämna de upplysningar och den hjälp som begärs. Samma skyldighet har en revisor som utför granskning enligt 26 § mot övriga sådana revisorer. Lag (2008:3).

29 § Bestämmelserna om revisorsgranskning i 26-28 §§ ska inte tillämpas, om

1. samtliga medlemmar i de föreningar som deltar i den gränsöverskridande fusionen har samtyckt till det, eller
2. Bolagsverket eller en utländsk behörig myndighet i en stat där någon av de deltagande föreningarna har sitt hemvist, efter en gemensam begäran från de fusionerande föreningarna, har utsett eller godkänt en eller flera oberoende sakkunniga att för samtliga föreningars räkning granska fusionsplanen och upprätta en gemensam skriftlig rapport för alla föreningar.

Vad som sägs i 28 § om revisors rätt till upplysningar och biträde gäller även för den som utses att utföra granskning enligt första stycket 2. Lag (2008:3).

30 § Den som Bolagsverket utser att utföra granskning enligt 29 § första stycket 2 ska vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. I fråga om

granskningen och innehållet i den rapport som upprättas gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 26 § och 27 § andra stycket. Lag (2008:3).

Registrering av fusionsplanen

31 § Vid en gränsöverskridande fusion ska skyldigheten enligt 6 § att ge in fusionsplanen med bifogade handlingar för registrering fullgöras av den svenska förening som deltar i fusionen. Om flera svenska föreningar deltar, ska skyldigheten fullgöras av den svenska förening som är övertagande förening eller, om den övertagande föreningen inte är en svensk förening, av den äldsta av de överlåtande svenska föreningarna.

Om fusionsplanen eller de handlingar som är fogade till planen är avfattade på annat språk än svenska, ska sökanden ge in en översättning till svenska. Översättningen ska vara gjord av en översättare som är auktoriserad eller har motsvarande utländsk behörighet. Bolagsverket får medge att någon översättning inte ges in.

I anmälan om registrering ska lämnas uppgift om

1. form, firma och säte för var och en av de fusionerande föreningarna,
2. de register där föreningarna är registrerade och de nummer som används för identifiering i registren,
3. hur borgenärer och, i förekommande fall, medlemmar ska förfara för att utöva sina rättigheter samt de adresser där fullständig information om detta förfarande kostnadsfritt kan erhållas, och
4. föreningarnas adresser.

När registreringen kungörs enligt 15 kap. 2 §, ska kungörelsen innehålla de uppgifter som avses i tredje stycket 1-3.

Lag (2008:3).

När fusionsplanen ska underställas föreningsstämman

32 § Vid en gränsöverskridande fusion ska, om minst fem procent av de röstberättigade i den övertagande föreningen begär det, fusionsplanen underställas även föreningsstämman i den föreningen. En sådan begäran ska göras inom två veckor från det att uppgift om att fusionsplanen har registrerats har kungjorts enligt 15 kap. 2 §. Stämman får hållas tidigast två veckor efter det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts. Lag (2008:3).

Tillhandahållande av fusionsplanen

33 § Vid en gränsöverskridande fusion ska styrelsen i en förening som deltar i fusionen hålla fusionsplanen med bifogade handlingar och styrelsens redogörelse enligt 25 § tillgängliga för de röstberättigade, för föreningens medlemmar, för innehavare av förlagsandelar, för arbetstagarorganisationer som företräder arbetstagare hos föreningen och för arbetstagare som inte företräds av någon arbetstagarorganisation. Handlingarna ska, under minst en månad före den föreningsstämma där frågan om godkännande av fusionsplanen ska behandlas, hållas tillgängliga hos föreningen på den ort där styrelsen ska ha sitt säte. Kopior av handlingarna ska genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de röstberättigade, medlemmar och innehavare av förlagsandelar som begär det och uppger sin postadress. Lag (2008:3).

Villkorat beslut om godkännande av fusionsplanen

34 § Föreningsstämman i en förening som deltar i en gränsöverskridande fusion får villkora beslutet om att godkänna fusionsplanen av att en senare stämma godkänner de former som beslutas för arbetstagarnas medverkan i den övertagande föreningen. Lag (2008:3).

Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen

35 § Vid en gränsöverskridande fusion ska ansökan enligt 11 § göras av den svenska förening som deltar i fusionen. Om flera svenska föreningar deltar, ska ansökan i förekommande fall göras av den svenska förening som är övertagande förening eller, om den övertagande föreningen inte är en svensk förening, av den äldsta av de överlåtande svenska föreningarna. Lag (2008:3).

Utfärdande av fusionsintyg

36 § Vid en gränsöverskridande fusion ska Bolagsverket, när det finns ett lagakraftvunnet beslut om tillstånd till verkställande av fusionsplanen enligt 15 eller 16 § och den eller de svenska föreningar som deltar i fusionen i övrigt har fullgjort vad som krävs enligt denna lag, för varje sådan förening utfärda ett intyg om att den del av förfarandet som regleras av svensk lag har skett på föreskrivet sätt. Ett sådant intyg får inte utfärdas om det har väckts talan mot föreningsstämmans beslut att godkänna fusionsplanen och målet inte slutligt har avgjorts. Lag (2008:3).

Registrering av fusionen när den övertagande föreningen ska ha sitt hemvist i en annan stat än Sverige

37 § Om den övertagande föreningen har eller, vid kombination, ska ha sitt hemvist i en annan stat än Sverige, ska en svensk förening som deltar i fusionen inför registreringen av fusionen

ge in det fusionsintyg som avses i 36 §, tillsammans med en kopia av fusionsplanen, till den behöriga myndigheten i den staten. Intyget ska ges in inom sex månader från den tidpunkt då det utfärdades.

Efter underrättelse från den behöriga utländska myndigheten om att fusionen har ägt rum, ska Bolagsverket i föreningsregistret föra in uppgift om att den eller de svenska överlåtande föreningar som deltagit i fusionen har upplösts. Lag (2008:3).

Registrering av fusionen när den övertagande föreningen ska ha sitt hemvist i Sverige

38 § Om den övertagande föreningen har eller, vid kombination, ska ha sitt hemvist i Sverige, ska Bolagsverket registrera den gränsöverskridande fusionen i föreningsregistret. Anmälan för registrering ska göras av styrelsen i den övertagande föreningen inom sex månader från den tidpunkt då intyg enligt 36 § utfärdades. Vid kombination ska styrelsen även för registrering anmäla vilka som har utsetts till styrelseledamöter och, i förekommande fall, styrelsesuppleanter i den övertagande föreningen.

Bolagsverket får registrera fusionen endast om

1. verket har utfärdat ett intyg enligt 36 § för varje svensk förening som deltar i fusionen,
2. de utländska föreningar som deltar i fusionen har gett in motsvarande intyg från behöriga myndigheter i de stater där de är registrerade, tillsammans med en kopia av fusionsplanen, och
3. det inte heller i övrigt finns något hinder mot registrering av fusionen.

Om lagen (2008:9) om arbetstagares medverkan vid gränsöverskridande fusioner är tillämplig, får fusionen registreras endast om

1. avtal har träffats eller beslut har fattats om medverkan enligt den lagen eller förhandlingsperioden har löpt ut utan att sådant avtal har träffats eller beslut har fattats, och
2. den övertagande föreningens stadgar inte strider mot den ordning för medverkan som ska gälla till följd av lagen.

Bolagsverket ska utan dröjsmål underrätta behöriga myndigheter i den eller de stater där överlåtande förening har sitt hemvist om registreringen. Lag (2008:3).

Fusionens rättsverkningar

39 § Vid en gränsöverskridande fusion inträder de rättsverkningar som avses i 18 § vid den tidpunkt som har fastställts i den stat där den övertagande föreningen har sitt hemvist. Om den övertagande föreningen har sitt hemvist i Sverige, inträder rättsverkningarna vid den tidpunkt då fusionen registreras i föreningsregistret enligt 38 §.

Utöver vad som anges i 18 § första stycket gäller att de fusionerande föreningarnas rättigheter och skyldigheter som härrör ur anställningsavtal eller anställningsförhållanden och som föreligger vid den tidpunkt då den gränsöverskridande fusionen får verkan överförs till den övertagande föreningen. Lag (2008:3).

Särskilt bokslut

40 § Om en svensk förening deltar i en gränsöverskridande fusion och den övertagande föreningen har sitt hemvist i en

annan stat än Sverige, ska styrelsen i den svenska föreningen upprätta ett särskilt bokslut. Det särskilda bokslutet ska omfatta den tid för vilken årsredovisning inte tidigare har upprättats fram till den dag då rättsverkningarna av fusionen inträdde enligt 39 §.

För det särskilda bokslutet gäller bestämmelserna om årsbokslut i 6 kap. 4, 5 och 8 §§ bokföringslagen (1999:1078). Bokslutet ska ges in till Bolagsverket inom en månad från utgången av den period som bokslutet omfattar. Lag (2010:1513).

Gränsöverskridande fusion mellan en förening och ett helägt dotterbolag

41 § Om en svensk ekonomisk förening äger samtliga aktier i en utländsk juridisk person, som motsvarar ett svenskt aktiebolag och har sitt hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, får den utländska juridiska personen gå upp i föreningen genom fusion. Lag (2008:3).

42 § Om en utländsk juridisk person, som motsvarar en svensk ekonomisk förening och har sitt hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, äger samtliga aktier i ett svenskt aktiebolag, får bolaget gå upp i den utländska juridiska personen genom fusion. En sådan fusion får dock inte ske, om bolaget är ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Lag (2008:3).

43 § Vid en fusion enligt 41 eller 42 § ska de bestämmelser som anges i 22 § tillämpas, dock med följande avvikelser.

1. Fusionsplanen behöver inte innehålla sådana uppgifter som avses i 24 § första stycket 2, 3 och 5.

2. Bestämmelserna om revisorsgranskning i 26-30 §§ och om

föreningsstämman s prövning av fusionsplanen i 7 § ska inte tillämpas.

3. I fråga om arten av fusionens rättsverkningar gäller vad som sägs i 21 § fjärde stycket 1 och 2 i stället för vad som sägs i 18 § första stycket 1-4.

Vad som sägs om överlåtande förening i detta kapitel ska vid tillämpningen på en fusion enligt 41 eller 42 § gälla bolaget. Lag (2008:3).

13 kap. Skadestånd m.m.

1 § Om en styrelseledamot eller verkställande direktören uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar föreningen då han fullgör sitt uppdrag, skall han ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en föreningsmedlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag eller tillämplig årsredovisningslag eller genom överträdelse av stadgarna. Lag (1999:1094).

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Revisorn ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av revisorns medhjälpare. I fall som avses i 8 kap. 16 § andra stycket 3 denna lag och 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

Om ett revisionsbolag är revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den som är huvudansvarig för revisionen. Om en sammanslutning eller ett revisionsorgan som avses i 8 kap. 4 § är revisor, åligger ersättningsskyldigheten den som har förrättat revisionen och

den som har utsett honom eller henne. Lag (2010:835).

3 § En föreningsmedlem eller en röstberättigad som inte är medlem är skyldig att ersätta den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag eller stadgarna uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar föreningen, en medlem eller någon annan.

4 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1--3 §§, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgett i skadestånd får krävas tillbaka från de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

5 § Talan om skadestånd till föreningen enligt 1--3 §§ kan väckas, om vid en föreningsstämma majoriteten eller en minoritet bestående av minst en tiondel av samtliga röstberättigade har biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan eller, såvitt gäller en styrelseledamot eller verkställande direktören, har röstat mot ett förslag om att bevilja ansvarsfrihet. En uppgörelse om skadeståndsskyldigheten kan träffas endast av föreningsstämman och bara under förutsättning att inte en tiondel av samtliga röstberättigade röstar mot förslaget till uppgörelse. Om en föreningsmedlem för skadeståndstalan för föreningens räkning, kan någon uppgörelse inte träffas utan hans samtycke.

Talan om skadestånd till föreningen får föras av röstberättigade som utgör minst en tiondel av samtliga röstberättigade. Om en röstberättigad sedan talan har väckts avstår från talan, kan likväl de övriga fullfölja denna.

Den som har väckt talan svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av föreningen för den kostnad som täcks av vad som har kommit föreningen till godo genom rättegången.

Talan för föreningens räkning mot en styrelseledamot eller verkställande direktören om skadestånd på grund av ett beslut eller en åtgärd under ett

räkenskapsår skall väckas senast ett år från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på föreningsstämma.

Har ett beslut fattats om att bevilja ansvarsfrihet eller att inte föra skadeståndstalan utan att det minsta antalet röstberättigade som avses i första stycket röstat mot beslutet eller har tiden för talan försuttits enligt tredje stycket, kan trots detta talan enligt första eller andra stycket väckas, om det i årsredovisningen eller i revisionsberättelsen eller på något annat sätt till föreningsstämman inte har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan.

Skadeståndstalan som grundas på brott kan alltid föras av styrelsen.

6 § Sådan talan för föreningens räkning enligt 1--3 §§ som inte grundas på brott kan ej väckas mot

1. styrelseledamot eller verkställande direktören sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd, som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs,
2. revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen lades fram på föreningsstämman eller yttrande som avses i denna lag avgavs,
3. föreningsmedlem eller röstberättigad, som inte är föreningsmedlem, sedan två år har förflutit från det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan.

Försätts föreningen i konkurs på en ansökan som gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut, kan konkursboet föra talan enligt 1--3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5 §. Efter utgången av den nämnda tiden kan en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet. Lag (1987:687).

14 kap. Föreningens firma

1 § En ekonomisk förenings firma skall innehålla orden "ekonomisk" och "förening" eller förkortningen "ek.för.". I firman får inte ordet "bolag" eller något annat som betecknar ett bolagsförhållande tas in på ett sådant sätt som kan leda till missförståndet att ett bolag innehar firman. Firman skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor som är införda i det föreningsregister som avses i 15 kap. 1 §. Registreringen av en förenings firma gäller för hela landet. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

Om föreningens firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i stadgarna.

Föreningens styrelse kan anta bifirma. Bestämmelserna i första stycket gäller även bifirma. Uttrycket ekonomisk förening eller förkortning därav får dock inte tas in i en bifirma. Lag (1992:1449).

2 § Skriftliga handlingar som utfärdas för en förening bör undertecknas med föreningens firma. Har styrelsen eller någon annan ställföreträdare för föreningen utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av handlingens innehåll att den har utfärdats på föreningens vägnar, svarar de som har undertecknat handlingen solidariskt för förpliktelsen enligt handlingen. Detta gäller dock inte, om

1. det framgick av omständigheterna vid handlingens tillkomst att handlingen utfärdades för föreningen, samt
2. medkontrahenten har fått ett av föreningen behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det att antingen en begäran om sådant godkännande har framställts eller personlig ansvarighet har gjorts gällande mot undertecknarna.

3 § Endast ekonomisk förening får i sin firma använda uttrycket ekonomisk förening eller förkortning därav.

I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering.

15 kap. Registrering m.m.

1 § Bolagsverket är registreringsmyndighet för en ekonomisk förening.

Registreringsmyndigheten ska föra ett föreningsregister för varje län för registreringar enligt denna lag eller andra författningar. En ekonomisk förening ska registreras för det län där styrelsen enligt stadgarna har sitt säte.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i registreringsärenden enligt denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ingivning av anmälningar i registreringsärenden. Lag (2008:83).

2 § Registreringsmyndigheten skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som införs i föreningsregistret med undantag för registrering av underrättelse enligt 11 kap. 20 §. En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret skall endast ange ändringens art.

3 § Det som enligt denna lag eller särskilda bestämmelser har blivit infört i föreningsregistret skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det enligt 2 § har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar och det inte av omständigheterna framgår att han varken kände till eller borde ha känt till det som kungjorts.

4 § Om en sökande vid anmälan för registrering inte har

iakttagit vad som är föreskrivet om anmälan, ska han eller hon föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om registreringsmyndigheten finner att ett beslut som anmäls för registrering eller en handling som bifogas anmälningen

1. inte har tillkommit i behörig ordning,
2. till sitt innehåll strider mot denna lag eller annan författning eller stadgarna, eller
3. i något viktigare hänseende har en otydlig eller vilseledande avfattning.

Om sökanden inte rättar sig efter föreläggandet, ska anmälan skrivas av. En underrättelse om denna påföljd ska tas in i föreläggandet. Finns det även efter det att yttrandet har avgetts något hinder mot registrering och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, ska registrering vägras, om det inte finns anledning att ge sökanden ett nytt föreläggande.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte hinder mot registrering av ett beslut av föreningsstämman, om rätten till talan mot beslutet har gått förlorad enligt 7 kap. 17 § andra eller femte stycket.

Registreringsmyndigheten ska genast skriftligen underrätta föreningen när registreringsmyndigheten fattar beslut enligt 11 kap. 18 §, 12 kap. 19 § eller 16 kap. 2 §. Lag (2008:3).

4 a § Om styrelseledamot, verkställande direktör eller annan ställföreträdare för föreningen har försatts i konkurs, fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken eller fått näringsförbud, skall registreringsmyndigheten avföra

ställföreträdaren ur föreningsregistret. Avregistreringen skall vid beslut om konkurs eller tillfälligt näringsförbud ske omedelbart. I övrigt skall avregistrering ske sedan beslutet har vunnit laga kraft. Lag (1994:1827).

5 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om avförande av en firma ur registret sedan en dom om hävande av firmaregistreringen har vunnit laga kraft.

6 § En myndighets beslut i tillståndsärenden enligt 10 kap. 6 § femte stycket får överklagas till regeringen.

Ett beslut av Bolagsverket som innebär att anmälan har skrivits av eller registrering har vägrats enligt 4 § andra stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol inom två månader från dagen för beslutet. Detsamma gäller ett beslut av Bolagsverket som avses i 4 a §, 7 kap. 7 §, 8 kap. 2, 6, 9 eller 17 §, 11 kap. 18 §, 12 kap. 19 § eller 16 kap. 2 § samt beslut i ett tillståndsärende enligt 6 kap. 3, 4 eller 11 §, 8 kap. 3–5 §§ eller 12 kap. 11 § eller beslut att vägra utfärda ett intyg enligt 12 kap. 36 §.

Skatteverkets beslut enligt 12 kap. 13 § om hinder mot verkställande av fusionsplan får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2014:541).

7 § Beslut av Bolagsverket i ärende enligt 11 kap. 4 a, 6 b, 6 c eller 13 § överklagas till tingsrätten i den ort där föreningens styrelse har sitt säte. Överklagandet ska ges in till Bolagsverket inom tre veckor från dagen för beslutet.

Vid ett överklagande av beslut enligt första stycket gäller

lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2011:895).

16 kap. Straff och vite

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 6 kap. 8 § andra stycket andra meningen eller 9 § första stycket andra eller tredje meningen.

Till böter döms den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att föra medlemsförteckning eller hålla sådan förteckning tillgänglig enligt 3 kap. 6 §, eller
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 14 kap. 3 § första stycket.

I fall som avses i 8 kap. 16 § första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

1 a § Har upphävts genom lag (2013:432).

2 § Registreringsmyndigheten kan vid vite förelägga verkställande direktören eller styrelseledamot att fullgöra skyldighet enligt denna lag eller andra författningar att hos myndigheten göra behörig anmälan för registrering.

Ett föreläggande enligt första stycket får inte meddelas, om underlåtenheten att göra anmälan medför att föreningsstämmans eller styrelsens beslut förfaller eller föreningen blir skyldig att träda i likvidation.

Registreringsmyndigheten skall pröva frågan om utdömande av ett vite som har förelagts enligt första stycket. Lag (1999:1094).

Ikraftträdandebestämmelse

1987:667

Föreskrifter om ikraftträdande av denna lag meddelas i lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

1989:843

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990 i fråga om 9 kap. 9 §. I övrigt träder lagen i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

1992:1449

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

2. En länsstyrelse kan även efter ikraftträdandet vara registreringsmyndighet, dock längst fram till den 1 januari 1995. Regeringen bestämmer vid vilken tidpunkt varje länsstyrelses föreningsregister skall överföras till Patent- och registreringsverket. Fram till den tidpunkt då sådan överföring sker gäller 9 kap. 3, 10 och 12 §§, 11 kap. 18 §, 14 kap. 1 § och 15 kap. 1 § i sin äldre lydelse.

3. Om en förening, som registrerats före den tidpunkt då registret överfördes till Patent- och registreringsverket, avförts ur registret och det därefter visar sig att verksamheten fortfarande utövas, får registreringsmyndigheten, efter anmälan från föreningen, undanröja uppgiften om avförande och återinföra föreningen i registret. Återinföring av föreningen i registret får dock bara ske om anmälan kommer in inom ett år från tidpunkten för avförandet.

1994:217

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om förhållanden som hänför sig till tiden före

ikraftträdandet.

1994:1827

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

1995:67

Denna lag träder i kraft den 1 april 1995. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

1996:774

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1996.

2. Om sådant förhållande avseende förhandling om offentlig ackord enligt ackordslagen (1970:847) som anges i 11 kap. 20 § i dess äldre lydelse inträffar efter ikraftträdandet, gäller paragrafen i den äldre lydelsen.

1996:1142

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2. Bestämmelserna i 9 kap. 15 och 16 §§ skall tillämpas första gången i fråga om det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 1996.

3. En förening som upprättar års- eller koncernredovisning med tillämpning av bestämmelser i årsredovisningslagen (1995:1554), lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag skall inte tillämpa 4 kap. 5 § tredje stycket

årsredovisningslagen på nedskrivning som har gjorts före lagens ikraftträdande.

4. En förening som upprättar års- eller koncernredovisning med tillämpning av bestämmelser i de lagar som anges i punkten 3 får använda belopp som avsatts till uppskrivningsfond före lagens ikraftträdande för nödvändiga nedskrivningar på anläggningstillgångar. Om detta görs, skall upplysning om detta lämnas i en not.

1997:533

Denna lag träder i kraft den 1 november 1997. Äldre föreskrifter gäller fortfarande avseende förhållanden som hänför sig till tiden före den 1 januari 1998 i fråga om fjärde stycket punkterna 1 och 2 och till tiden före den 1 februari 1998 i fråga om fjärde stycket punkterna 3 och 4.

1999:1094

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000. De nya föreskrifterna skall dock tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 1999. Föreskrifterna i 6 kap. 7 § och 9 kap. samt 16 kap. 2 § i sin äldre lydelse skall fortfarande tillämpas för räkenskapsår som har inletts före den 1 januari 2000.

2000:493

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Föreskrifterna i 11 kap. 4 § skall dock tillämpas i sin äldre lydelse till utgången av juni 2003.

2. Intill utgången av juni 2003 skall en förening som vid lagens ikraftträdande var registrerad som ekonomisk förening och som har ett sådant ändamål som anges i 1 kap. 1 § tredje

stycket anses som ekonomisk förening även om den inte uppfyller i 1 kap. 1 § tredje stycket angivet krav på att föreningens tillgångar till övervägande del skall bestå av andelar i den eller de andra ekonomiska föreningarna.

3. En förening som utgör en ekonomisk förening enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 1 § andra eller tredje stycket och som vid ikraftträdandet inte registrerats får intill utgången av år 2000 förvärva rättigheter och skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter trots att registrering inte har skett.

2001:1226

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002 och tillämpas i fråga om revisionsberättelser som upprättas efter ikraftträdandet.

2002:389

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

2003:865

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. Ärenden som avser fråga enligt 11 kap. 4 eller 7 § i deras äldre lydelse och som har inletts vid tingsrätt före ikraftträdandet skall handläggas enligt äldre bestämmelser.

3. Om en förening är försatt i konkurs och konkursen har avslutats före ikraftträdandet, gäller 11 kap. 4 § första stycket 2 och 19 § andra och tredje styckena i sina äldre

lydelser.

2004:249

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.
2. Registreringsärenden som har kommit in till Patent- och registreringsverket men i vilka verket inte har fattat beslut före ikraftträdandet skall överlämnas till Bolagsverket för fortsatt handläggning.

2005:555

Har inlösen av aktier enligt 12 kap. 9 § påkallats före utgången av år 2005, gäller äldre bestämmelser om förutsättningar för inlösen, om bestämmande av lösenbelopp och om förfarandet.

2006:400

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.
2. Äldre bestämmelser gäller om det yrkesmässiga biträde som annars skulle föranleda jäv för en revisor avser ett räkenskapsår som har inletts före den 1 januari 2007.

2006:868

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.
2. Den som har utsetts till revisor i en ekonomisk förening före ikraftträdandet och som enligt den nya lydelsen av 8 kap. 5 § inte längre ensam kan vara revisor i föreningen får ändå kvarstå som revisor till utgången av den första föreningsstämma som hålls efter utgången av år 2008.

2008:3

Denna lag träder i kraft den 15 februari 2008. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om fusioner där fusionsavtal har upprättats före ikraftträdandet.

2008:596

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.
2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

2009:566

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.
2. Bestämmelserna i 6 kap. 4 a § tillämpas inte om den som har varit revisor har utsetts till den nya befattningen före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i 6 kap. 7 § första stycket tredje meningen och andra stycket 2 tillämpas inte förrän efter den första ordinarie föreningsstämma som hålls efter ikraftträdandet.
4. För ett uppdrag som revisor som innehas vid ikraftträdandet räknas den tid som anges i 8 kap. 8 a § första stycket från den första ordinarie föreningsstämma som hålls efter ikraftträdandet.

2010:835

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2010.

2. Bestämmelserna i 8 kap. 5 § tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 oktober 2010.

2010:1950

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller om en handling har skickats eller lämnats före den 1 april 2011.

2011:895

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.
2. Äldre föreskrifter gäller om en ansökan eller anmälan har kommit in till tingsrätten före ikraftträdandet.

2011:1327

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om skyldigheter enligt skattebetalningslagen (1997:483).

2013:736

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2013.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överklagande av beslut som länsstyrelsen har meddelat före ikraftträdandet.

2014:541

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014.
2. För överklagande av beslut enligt 6 kap. 3 eller 4 § eller 8 kap. 3–5 §§ som har meddelats före ikraftträdandet gäller 15 kap. 6 § i sin äldre lydelse.

-END

LOU - lag (2007:1091) om offentlig upphandling

SFS nr: 2007:1091

Departement/

myndighet: Finansdepartementet UR

Rubrik: Lag (2007:1091) om offentlig upphandling

Utfärdad: 2007-11-22

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:474

Övrigt: Bilagorna 1, 2 och 3 är inte med här. Rättelseblad
2007:1091 har iakttagits.

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns föreskrifter om

- lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser (1 kap.),
- definitioner (2 kap.),
- tröskelvärden (3 kap.),
- upphandlingsförfaranden (4 kap.),
- ramavtal (5 kap.),

- elektronisk auktion (5 a kap.),
- tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m. (6 kap.),
- annonsering av upphandling (7 kap.),
- tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m. (8 kap.),
- kommunikation, information och dokumentation (9 kap.),
- uteslutning av leverantörer (10 kap.),
- kontroll av leverantörers lämplighet och val av deltagare m.m. (11 kap.),
- tilldelning av kontrakt (12 kap.),
- byggkoncessioner (13 kap.),
- projekttävlingar på tjänsteområdet (14 kap.),
- upphandling som inte omfattas av direktivet (15 kap.),
- avtalsspärr, överprövning och skadestånd (16 kap.),
- upphandlingsskadeavgift (17 kap.), och
- tillsyn (18 kap.).

Till lagen hör följande bilagor:

- Förteckning över byggtreprenadkontrakt (bilaga 1)

- Förteckning över tjänstekontrakt (A-tjänster) (bilaga 2)

- Förteckning över tjänstekontrakt (B-tjänster) (bilaga 3)

- Definition av vissa tekniska specifikationer (bilaga 4)

Lag (2010:571).

Lagens tillämpningsområde

2 § Denna lag gäller för offentlig upphandling av byggtreprenader, varor och tjänster samt av byggkoncessioner. Lagen gäller även när upphandlande myndigheter anordnar projektävlingar. Vad som avses med offentlig upphandling och upphandlande myndighet anges i 2 kap. 13 § respektive 19 §.

Endast 15 kap. tillämpas i fråga om offentlig upphandling som

1. avser tjänster enligt bilaga 3 (B-tjänster), eller

2. avser andra kontrakt, vars värde understiger de tröskelvärden som anges i lagen.

I fråga om offentlig upphandling som avser tjänster som anges i bilaga 2 (A-tjänster) tillämpas inte 13 och 14 kap.

En upphandling som avser både A-tjänster och B-tjänster ska anses vara en upphandling av A-tjänster om värdet av A-tjänsterna överstiger värdet av B-tjänsterna. I annat fall ska upphandlingen i sin helhet anses vara en upphandling av B-tjänster.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling CPV-referensnummer för byggtreprenadkontrakt samt CPC- och CPV-referensnummer för A-tjänster och B-tjänster.

I fråga om tjänstekoncessioner gäller endast 1 kap. 12 §.
Lag (2011:1030).

Undantag från lagens tillämpningsområde

Upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och
posttjänster

3 § Denna lag gäller inte för upphandling som

1. omfattas av lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
2. är undantagen enligt 1 kap. 12, 21, 22 eller 23 § i den lagen.

Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

3 a § Denna lag gäller inte för upphandling som

1. omfattas av lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, eller
2. är undantagen enligt 1 kap. 7, 8, 9 eller 10 § den lagen.

Lag (2011:1030).

Teletjänster

4 § Denna lag gäller inte för kontrakt som huvudsakligen syftar till att ge en upphandlande myndighet möjlighet att tillhandahålla eller driva publika telenät eller att för allmänheten tillhandahålla teletjänster.

Upphandling enligt andra internationella regler

5 § Denna lag gäller inte upphandling som omfattas av andra bestämmelser och görs enligt

1. ett internationellt avtal mellan någon av staterna inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och någon annan stat för ett projekt som är gemensamt för de avtalsslutande staterna,
2. upphandlingsförfaranden som har överenskommits i ett internationellt avtal med anknytning till stationering av militär personal, eller
3. upphandlingsförfaranden som har överenskommits i en internationell organisation.

Undantag på grund av sekretess m.m.

5 a § Bestämmelserna i denna lag gäller inte för upphandling som omfattas av sekretess eller rör rikets väsentliga intressen. Lag (2011:1030).

Särskilda undantag

6 § Denna lag gäller inte för kontrakt som avser

1. förvärv av fastighet, arrenderätt, hyresrätt, bostadsrätt, tomträtt, servitutsrätt eller någon annan rättighet till fastighet, dock gäller lagen för upphandling av finansiella tjänster med anledning av kontrakt som avses i denna punkt,
2. anskaffning, utveckling, produktion eller samproduktion av programmaterial avsett för radio- och TV-program samt

upphandling av sändningstid,

3. skiljemanna- eller förlikningsuppdrag,

4. finansiella tjänster i samband med utfärdande, försäljning, förvärv eller överlåtelse av värdepapper eller andra finansiella instrument,

5. anställningar,

6. forsknings- och utvecklingstjänster, med undantag för sådana vilkas resultat endast tillkommer en upphandlande myndighet i den egna verksamheten och betalas av myndigheten, eller

7. verksamhet som rör förvaltning av statsskulden eller som avser tjänster från en centralbank.

Med fastighet enligt första stycket 1 avses det som enligt jordabalken utgör eller tillhör en fastighet. Befintlig byggnad som tillhör någon annan än ägaren till jorden skall också anses utgöra en fastighet. Detsamma gäller sådana tillbehör till byggnaden som avses i 2 kap. 2 och 3 §§ jordabalken, om de tillhör byggnadens ägare.

Tjänstekontrakt som tilldelas på grund av ensamrätt

7 § Denna lag gäller inte för tjänstekontrakt som en upphandlande myndighet tilldelar en annan upphandlande myndighet som på grund av lag eller annan författning har ensamrätt att utföra tjänsten.

Kompletterande byggtreprenadkontrakt i samband med byggkoncessioner

8 § Denna lag skall inte tillämpas på kompletterande

byggtreprenader som varken ingår i det ursprungliga koncessionsprojektet eller det ursprungliga kontraktet om

1. de genom oförutsedda omständigheter har blivit nödvändiga för arbetets utförande enligt beskrivningen i koncessionsprojektet eller kontraktet, förutsatt att kontraktet tilldelas den ursprungliga leverantören,

2. de kompletterande arbetena inte utan stora tekniska eller ekonomiska olägenheter för den upphandlande myndigheten kan skiljas från det ursprungliga upphandlingskontraktet, eller

3. de är absolut nödvändiga för att kontraktet skall kunna fullföljas.

Undantaget i första stycket gäller dock inte om det sammanlagda värdet av kontraktet överstiger hälften av det ursprungliga kontraktets värde.

Allmänna bestämmelser

Principer för offentlig upphandling

9 § Upphandlande myndigheter skall behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar skall vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

9 a § Upphandlande myndigheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Lag (2010:571).

Rätten att få delta i en offentlig upphandling

10 § En anbudssökande eller anbudsgivare, som enligt bestämmelser i det land i vilket verksamheten är etablerad har rätt att leverera den tjänst som kontraktet är avsett för, får inte uteslutas från att delta i en offentlig upphandling endast på grund av krav på att leverantören skall vara en fysisk eller en juridisk person.

När det gäller tjänste- och byggentreprenadkontrakt eller varukontrakt som också omfattar tjänster eller monterings- och installationsarbeten får juridiska personer uppmanas att i anbudet eller anbudsansökan uppge namn och yrkeskvalifikationer på de personer som skall utföra tjänsterna.

11 § Grupper av leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna ett anbud och att lämna ett anbud. Den upphandlande myndigheten får inte ställa upp villkor om att sådana grupper skall ha en bestämd juridisk form för att få lämna en anbudsansökan eller ett anbud. Myndigheten får dock begära att en grupp skall ha en viss juridisk form när den blivit tilldelad kontraktet, om det krävs för att kontraktet skall kunna fullgöras på ett godtagbart sätt.

Beviljande av särskilda rättigheter eller ensamrätt att utöva offentlig tjänsteverksamhet

12 § Om en upphandlande myndighet beviljar någon annan än en upphandlande myndighet särskilda rättigheter eller ensamrätt att bedriva verksamhet i det allmännas intresse, skall den handling varigenom denna rätt beviljas innehålla en bestämmelse som innebär att innehavaren av rättigheten eller ensamrätten skall iaktta principen om icke-diskriminering på grund av nationalitet när den tilldelar tredje man varukontrakt.

2 kap. Definitioner

Allmänna definitioner

1 § Med anbudssökande avses den som ansöker om att få delta i ett selektivt eller förhandlat förfarande, i en konkurrenspräglad dialog eller i ett urvalsförfarande enligt 15 kap. Lag (2010:571).

2 § Med anknutet företag avses

1. företag över vilket en upphandlande myndighet har ett bestämmande inflytande,
2. företag som kan utöva ett bestämmande inflytande över en upphandlande myndighet, och
3. företag som tillsammans med en upphandlande myndighet står under bestämmande inflytande av ett annat företag på grund av ägande eller finansiellt deltagande eller på grund av de regler företaget lyder under.

Ett bestämmande inflytande skall anses finnas om en upphandlande myndighet direkt eller indirekt, i förhållande till ett företag, innehar mer än hälften av andelarna i företaget eller kontrollerar majoriteten av röstetalet på grund av aktieägande eller motsvarande eller kan utse mer än halva antalet ledamöter i företagets styrelse eller motsvarande ledningsorgan.

3 § Med byggtreprenadkontrakt avses ett kontrakt som

1. avser utförande eller både projektering och utförande av arbete som är hänförligt till en verksamhet som anges i bilaga 1, eller

2. medför att ett byggnadsverk realiseras, oavsett hur kontraktet utformas, enligt krav som ställs upp av den upphandlande myndigheten.

Med byggnadsverk avses det samlade resultatet av bygg- och anläggningsarbeten, om resultatet självständigt kan fullgöra en teknisk eller ekonomisk funktion.

4 § Med byggkoncession avses ett kontrakt av samma slag som ett byggtreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.

5 § Med CPV-nomenklaturen avses den gemensamma terminologi vid offentlig upphandling som antagits genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV), ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 2151/2003.

Om NACE- eller CPC-nomenklaturen i bilagorna 1-3 avviker från CPV-nomenklaturen har dessa företräde.

6 § Med elektroniska medel avses medel som överför signaler via tråd eller radiovågor, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier.

6 a § Med elektronisk auktion avses en upprepad process med hjälp av elektroniska medel för att presentera nya lägre priser eller nya värden för vissa delar av anbuden.

Lag (2010:571).

7 § Med erkända organ avses sådana provnings- och kalibreringslaboratorier samt organ för inspektion och certifiering som uppfyller tillämpliga europeiska standarder.

8 § Med förfrågningsunderlag avses sådant underlag för anbud som en upphandlande myndighet tillhandahåller en leverantör.

9 § Med förhandlat förfarande avses ett förfarande där den upphandlande myndigheten inbjuder utvalda leverantörer och förhandlar om kontraktsvillkoren med en eller flera av dem.

9 a § Med inköpscentral avses en upphandlande myndighet som

1. ingår ramavtal om byggtreprenader, varor eller tjänster som är avsedda för andra upphandlande myndigheter, eller

2. medverkar vid en offentlig upphandling i egenskap av ombud åt flera upphandlande myndigheter. Lag (2010:571).

9 b § Med konkurrenspräglad dialog avses ett förfarande som varje leverantör kan begära att få delta i och där den upphandlande myndigheten för en dialog med de anbudssökande som har bjudits in att delta i detta förfarande.

Lag (2010:571).

10 § Med kontrakt avses ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som

1. sluts mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer,

2. avser utförande av byggtreprenad, leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster, och

3. undertecknas av parterna eller signeras av dem med en elektronisk signatur.

10 a § Med kontrakt enligt 10 § avses dock inte avtal som sluts mellan en upphandlande myndighet och en juridisk person eller

en gemensam nämnd enligt kommunallagen (1991:900), om

1. den upphandlande myndigheten utövar en kontroll över den juridiska personen eller den gemensamma nämnden som motsvarar den som den utövar över sin egen förvaltning, och

2. den juridiska personen eller den gemensamma nämnden bedriver huvuddelen av sin verksamhet tillsammans med den eller de myndigheter som kontrollerar den. Lag (2012:392).

11 § Med leverantör avses den som på marknaden tillhandahåller varor eller tjänster eller utför byggtreprenader.

Med leverantör avses också grupper av leverantörer.

12 § Med offentligt styrda organ avses sådana bolag, föreningar, delägarförvaltningar, särskilt bildade samfällighetsföreningar och stiftelser som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och

1. som till största delen är finansierade av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet,

2. vars verksamhet står under kontroll av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet, eller

3. i vars styrelse eller motsvarande ledningsorgan mer än halva antalet ledamöter är utsedda av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet.

13 § Med offentlig upphandling avses de åtgärder som vidtas av en upphandlande myndighet i syfte att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggtreprenader.

14 § Med projekttävling avses en tävling som är öppen för alla och som anordnas av en upphandlande myndighet i syfte att förvärva en ritning eller en projektbeskrivning som en jury utsett till vinnande bidrag.

15 § Med ramavtal avses ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.

16 § Med selektivt förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer kan ansöka om att få delta men endast anbudssökande som inbjuds av den upphandlande myndigheten att delta får lämna anbud.

17 § Med tjänstekoncession avses ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.

18 § Med tjänstekontrakt avses ett kontrakt som gäller utförande av tjänster enligt bilaga 2 eller 3 (A- eller B-tjänster) och som inte utgör ett byggtreprenadkontrakt enligt 3 § eller ett varukontrakt enligt 21 §.

Ett kontrakt som avser varor och som även omfattar A- eller B-tjänster skall behandlas som ett tjänstekontrakt, om värdet av tjänsterna är högre än värdet av varorna.

Ett kontrakt som avser A- eller B-tjänster och omfattar verksamhet som hänförs till byggtreprenader enligt bilaga 1, men som är underordnad kontraktets ändamål i övrigt, skall behandlas som ett tjänstekontrakt.

19 § Med upphandlande myndighet avses statliga och kommunala myndigheter.

Vid tillämpning av denna lag skall med myndighet jämföras

1. beslutande församlingar i kommuner och landsting, och
2. offentligt styrda organ som avses i 12 §, samt
3. sammanslutningar av en eller flera myndigheter enligt första stycket eller församlingar enligt 1 eller sammanslutningar av ett eller flera organ enligt 2.

20 § Med upphandlarprofil avses en sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på Internet och som innehåller information om den upphandlande myndigheten och dess upphandlingar.

21 § Med varukontrakt avses ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor under förutsättning att kontraktet inte skall anses utgöra ett byggentreprenadkontrakt enligt 3 § eller ett tjänstekontrakt enligt 18 § andra stycket.

Ett kontrakt skall behandlas som ett varukontrakt även om det omfattar monterings- och installationsarbeten avseende varorna, om värdet av arbetena är mindre än värdet av varorna.

22 § Med öppet förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer får lämna anbud.

Definitioner som gäller endast 15 kap.

23 § Med direktupphandling avses en upphandling utan krav på anbud i viss form. Lag (2010:571).

24 § Med förenklat förfarande avses ett förfarande där alla

leverantörer har rätt att delta, deltagande leverantörer skall lämna anbud och den upphandlande myndigheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

25 § Med urvalsförfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud, den upphandlande myndigheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud och den upphandlande myndigheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

3 kap. Tröskelvärden

Tröskelvärdenas storlek

1 § Denna lag ska tillämpas på kontrakt vilkas värde beräknas uppgå till minst de belopp (tröskelvärden) som Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat eller lämnat meddelande om, om kontraktet avser

1. a) varor som upphandlas av en central statlig myndighet, i fråga om sådana myndigheter inom försvarsområdet dock endast då kontraktet avser produkter som anges i bilaga V till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster, senast ändrat genom kommissionens förordning (EG) nr 2083/2005,

1. b) tjänster som upphandlas av en central statlig myndighet, om inte annat följer av andra stycket,

2. varor och tjänster i andra fall än som avses i 1, eller

3. byggentreprenader.

Vid upphandling som görs av en central statlig myndighet tillämpas samma tröskelvärde som gäller enligt första stycket 2, om upphandlingen avser

1. sådana forsknings- och utvecklingstjänster som omfattas av kategori 8 i bilaga 2,
2. sådana telekommunikationstjänster i kategori 5 i bilaga 2, vilkas referensnummer i CPV-nomenklaturen motsvarar referensnumren CPC 7524, 7525 och 7526, eller
3. sådana tjänster som anges i bilaga 3 (B-tjänster).

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor samt en förteckning över de försvarsprodukter som avses i första stycket 1. a).

Särskilda bestämmelser om tröskelvärden vid projekttävlingar finns i 14 kap. 2 och 3 §§.

Värdet av kontraktet ska beräknas exklusive mervärdesskatt. Lag (2010:571).

Kontrakt som subventioneras med mer än hälften av en upphandlande myndighet

2 § Denna lag ska tillämpas på kontrakt som upphandlas av någon annan än en upphandlande myndighet eller av en upphandlande myndighet för någon annans räkning, om mer än hälften av kostnaden för kontraktet täcks av direkta bidrag från en upphandlande myndighet och kontraktets värde beräknas uppgå till minst de belopp (tröskelvärden) som Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat eller lämnat meddelande om, om kontraktet avser

1. en byggtreprenad som gäller uppförande av sjukhus, anläggningar för sport, rekreation och fritid, skol- eller universitetsbyggnader eller byggnader för administrationsändamål, eller
2. tjänster som har samband med en byggtreprenad som avses i 1.

Den upphandlande myndighet som lämnar ett sådant bidrag ska se till att bestämmelserna i denna lag tillämpas om kontraktet upphandlas av någon annan än myndigheten.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor. Lag (2010:571).

Beräkning av värdet av ett kontrakt

3 § Värdet av kontrakt som avses i 1 eller 2 § skall uppskattas till det totala belopp som skall betalas enligt kontraktet. Vid beräkningen skall options- och förlängningsklausuler beaktas som om de utnyttjats. Vidare skall de premier och ersättningar som den upphandlande myndigheten planerar att betala till anbudssökande eller anbudsgivare räknas in i värdet.

4 § Beräkningen av värdet av ett kontrakt skall avse värdet vid den tidpunkt då en annons om upphandlingen enligt 7 kap. 1 § skickas ut eller, om en sådan annons inte krävs, vid den tidpunkt då den upphandlande myndigheten bjuder in leverantörer till anbudsgivning.

Förbud i vissa fall mot att dela upp en upphandling

5 § En byggtreprenad eller en planerad anskaffning av en viss mängd varor eller tjänster får inte delas upp i avsikt att

kringgå bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag.

6 § Värdet av ett kontrakt som avser både varor och tjänster skall omfatta det totala värdet av kontraktet. I det totala värdet skall även värdet av monterings- och installationsarbeten räknas in.

Upphandling av delkontrakt

7 § Om en planerad byggtreprenad eller anskaffning av tjänster respektive anskaffning av likartade varor kan innebära att flera kontrakt upphandlas samtidigt i form av delkontrakt, skall det sammanlagda värdet av delkontrakten beaktas vid tillämpningen av 1 §. Om tröskelvärdet då överskrids, skall varje enskild upphandling av delkontrakt göras enligt bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag.

Första stycket andra meningen behöver inte tillämpas för ett delkontrakt vars värde understiger 80 000 euro när det gäller tjänster eller varor och 1 000 000 euro när det gäller byggtreprenader.

Andra stycket gäller bara om det sammanlagda värdet av sådana delkontrakt inte överstiger 20 procent av det sammanlagda värdet av alla delkontrakten.

Vid upphandling av sådana delkontrakt som undantas med stöd av denna paragraf skall 15 kap. tillämpas.

Byggtreprenadkontrakt

8 § Vid beräkningen av värdet av ett byggtreprenadkontrakt skall kostnaden för entreprenaden och värdet av varor och

tjänster som den upphandlande myndigheten tillhandahåller
entreprenören för att entreprenaden skall kunna fullgöras
räknas in.

Värdet av varor och tjänster som inte krävs för att
entreprenaden skall kunna fullgöras får inte ingå i beräkningen
av värdet, om det skulle medföra att lagens regler om
upphandling över tröskelvärdena inte blir tillämpliga på
upphandlingen av dessa varor och tjänster.

Varukontrakt som löper på viss tid eller på obestämd tid

9 § Värdet av ett kontrakt som är avsett att gälla leasing,
hyra eller hyrköp av varor och som löper på en bestämd tid om
högst tolv månader skall beräknas till den totala kostnaden för
kontraktet under löptiden.

För varukontrakt som avser längre löptid skall värdet beräknas
till den totala kostnaden inklusive varans uppskattade
restvärde.

För varukontrakt som löper på obestämd tid eller vilkas löptid
inte kan bestämmas skall värdet beräknas till månadskostnaden
multipliserad med talet 48.

Varu- eller tjänstekontrakt som regelbundet återkommer eller som skall förnyas

10 § Värdet av ett varu- eller tjänstekontrakt som regelbundet
återkommer eller som skall förnyas inom viss tid, skall
beräknas med ledning av

1. det verkliga totala värdet av en följd av liknande kontrakt
som upphandlats under den föregående tolv månadersperioden eller

under det föregående räkenskapsåret, om möjligt justerat med hänsyn till förutsebara ändringar i kvantitet eller värde under den tolv månadersperiod som följer efter det första kontraktet, eller

2. det uppskattade totala värdet av en följd av kontrakt som kommer att upphandlas under den tolv månadersperiod som följer på den första leveransen eller, om räkenskapsåret är längre än tolv månader, under räkenskapsåret.

Valet av beräkningsmetod får inte göras i avsikt att kringgå bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag.

Vissa tjänstekontrakt

11 § Värdet av ett tjänstekontrakt skall beräknas med utgångspunkt i

1. när det gäller försäkringstjänster: den premie som skall betalas och andra former av ersättning,

2. när det gäller banktjänster och andra finansiella tjänster: arvoden, provisioner, ränta och andra former av ersättning, och

3. när det gäller kontrakt som avser projektering: arvoden eller den provision som skall betalas och andra former av ersättning.

12 § Om ett tjänstekontrakt upphandlas utan att något totalpris anges, skall värdet av kontraktet vara det uppskattade totala värdet av tjänsterna under kontraktets löptid, om denna är högst 48 månader och av månadsvärdet multiplicerat med talet 48, om löptiden är längre eller om kontraktet löper på obestämd tid.

Ramavtal

13 § Värdet av ett ramavtal skall beräknas till det högsta sammanlagda värdet av samtliga de kontrakt som planeras under ramavtalets löptid.

4 kap. Upphandlingsförfaranden

Öppet, selektivt och förhandlat förfarande samt konkurrenspräglad dialog

1 § Vid offentlig upphandling ska öppet eller selektivt förfarande användas.

Förhandlat förfarande med eller utan föregående annonsering får dock användas under de förutsättningar och på det sätt som anges i 2-9 §§.

Konkurrenspräglad dialog får användas under de förutsättningar och på det sätt som anges i 10-21 §§. Lag (2010:571).

Förhandlat förfarande med föregående annonsering

2 § Förhandlat förfarande med föregående annonsering får användas

1. om de anbud som lämnats vid ett öppet eller ett selektivt förfarande eller vid en konkurrenspräglad dialog är ogiltiga eller inte kan godtas med hänsyn till vad som föreskrivs i

a) 1 kap. 10 § andra stycket om att juridiska personer i vissa fall ska uppge namn och yrkeskvalifikationer på personer som ska utföra en tjänst som omfattas av upphandlingen,

b) 6 kap. 9 § andra och fjärde styckena om att otillåtna

alternativa anbud inte får beaktas respektive att endast alternativa anbud som uppfyller ställda minimikrav får beaktas,

c) 6 kap. 11 § om att en anbudsgivare ska ange hur stor del som kan komma att läggas ut på tredje man,

d) 6 kap. 12 § andra stycket om att anbudsgivare och anbudssökande ska bekräfta att hänsyn tagits till bestämmelserna om arbetarskydd och arbetsvillkor vid utformning av anbudet,

e) 9 kap. 8 § andra stycket om att en leverantör ska förtydliga och komplettera handlingar som getts in,

f) 10 kap. om uteslutning av leverantörer,

g) 11 kap. om kontroll av leverantörers lämplighet och val av leverantörer m.m., eller

h) 12 kap. om tilldelning av kontrakt,

2. om det som ska upphandlas är av sådant slag eller förenat med sådana risker att det på grund av särskilda omständigheter inte går att ange något totalpris i förväg,

3. för finansiella och intellektuella tjänster som är av sådan art att det inte går att utarbeta tillräckligt exakt förfrågningsunderlag för att kunna genomföra upphandlingen genom att välja det bästa anbudet enligt bestämmelserna för öppna eller selektiva förfaranden, eller

4. för byggentreprenad, som endast har forsknings-, provnings- eller utvecklingsändamål och som inte syftar till vinst eller till att täcka forsknings- och utvecklingskostnader.

Första stycket 1 gäller bara om villkoren för kontraktet i förhållande till den tidigare upphandlingen inte ändras väsentligt. Lag (2010:571).

3 § Vid förhandlat förfarande med föregående annonsering skall en upphandlande myndighet förhandla med anbudsgivarna om de anbud som de har lämnat, för att anpassa anbuden till de krav som myndigheten har angett i annonsen om upphandling och i förfrågningsunderlaget samt för att få fram det bästa anbudet enligt 12 kap. 1 §.

4 § En upphandlande myndighet får i annonsen eller i förfrågningsunderlaget ange att förhandlat förfarande med föregående annonsering ska äga rum i successiva steg för att minska det antal anbud som förhandlingen ska omfatta. Därvid ska de tilldelningskriterier tillämpas som anges i annonsen om upphandlingen eller i förfrågningsunderlaget. Det slutliga antalet anbud ska alltid vara så stort att effektiv konkurrens uppnås, under förutsättning att det finns ett tillräckligt antal lämpliga anbudssökande eller anbudsgivare.

Lag (2011:1030).

Förhandlat förfarande utan föregående annonsering

5 § En upphandlande myndighet får använda förhandlat förfarande utan föregående annonsering vid tilldelning av kontrakt som avser byggtreprenader, varor och tjänster om

1. det vid ett öppet eller selektivt förfarande inte lämnats några anbudsansökningar eller inte lämnats några anbud eller inte lämnats några lämpliga anbud och de ursprungliga villkoren för kontraktet inte ändrats väsentligt,

2. det som ska upphandlas av tekniska eller konstnärliga skäl

eller på grund av ensamrätt kan fullgöras av endast en viss leverantör, eller

3. det är absolut nödvändigt att tilldela kontraktet, men synnerlig brådska, orsakad av omständigheter som inte kunnat förutses av den upphandlande myndigheten gör det omöjligt att hålla tidsfristerna vid öppet, selektivt eller förhandlat förfarande med föregående annonsering.

Om Europeiska kommissionen begär det, ska den upphandlande myndigheten i en rapport till kommissionen redovisa sådana ärenden där bestämmelsen i första stycket 1 har tillämpats av myndigheten. Lag (2010:571).

6 § I de fall som avses i 2 § 1 får en upphandlande myndighet avstå från att annonsera om upphandling, om den i ett förhandlat förfarande bjuder in endast anbudsgivare som uppfyller kraven i 10 och 11 kap. och som i ett föregående öppet eller selektivt förfarande eller i en föregående konkurrenspräglad dialog har lämnat anbud som uppfyller de formella kraven vid upphandlingen. I förfarandet får inte andra än sådana anbudsgivare delta. Lag (2010:571).

7 § En upphandlande myndighet får använda förhandlat förfarande utan föregående annonsering för tilldelning av varukontrakt om

1. det gäller varor som framställs endast för forsknings-, experiment-, studie- eller utvecklingsändamål, och kontraktet inte syftar till vinst eller till att täcka forsknings- och utvecklingskostnader och under förutsättning att det inte försämrar möjligheten till konkurrens vid en senare kontraktstilldelning som i första hand har ett sådant syfte,

2. det gäller kompletterande leveranser av varor från den ursprungliga leverantören om

a) varorna är avsedda som antingen delvis utbyte av eller tillägg till tidigare leveranser, och

b) ett byte av leverantör skulle medföra att den upphandlande myndigheten tvingades anskaffa varor som skulle vara tekniskt oförenliga med de först anskaffade eller leda till oproportionerliga tekniska svårigheter avseende drift och underhåll,

3. det gäller varor som noteras och omsätts på en råvarumarknad, eller

4. det är möjligt att anskaffa varor på särskilt förmånliga villkor genom att köpa i samband med att en leverantör upphört med sin verksamhet eller trätt i likvidation eller försatts i konkurs eller är föremål för motsvarande förfarande.

Ett varukontrakt enligt första stycket 2 får gälla under längre tid än tre år endast om det finns särskilda skäl.

8 § En upphandlande myndighet får använda förhandlat förfarande utan föregående annonsering om

1. det gäller kompletterande byggtreprenader eller tjänster som inte ingår i det ursprungliga projektet eller det ursprungliga kontraktet, om kompletteringarna på grund av oförutsedda omständigheter krävs för att kontraktet ska kunna fullgöras, och under förutsättning att de ska utföras av den ursprungliga leverantören, och om

a) de inte utan stora tekniska eller ekonomiska olägenheter för den upphandlande myndigheten kan skiljas från det ursprungliga kontraktet, eller

b) de, även om de kan avskiljas, är absolut nödvändiga för att kontraktet ska kunna fullföljas, eller

2. det gäller en ny byggentreprenad eller tjänst som är en upprepning av tidigare byggentreprenader eller tjänster under förutsättning

a) att de nya arbetena ingår i ett projekt som tidigare varit föremål för ett öppet eller selektivt förfarande,

b) att arbetena tilldelas samma leverantör,

c) att det nya kontraktet är i överensstämmelse med det ursprungliga projektet,

d) att värdet av det nya kontraktet ingått i beräkningen av värdet av det ursprungliga projektet enligt bestämmelserna i 3 kap., och

e) att det i samband med den ursprungliga upphandlingen annonserats att det nu avsedda förfarandet kunde komma att användas.

Det sammanlagda värdet av kontrakt som avses i första stycket 1 får inte överstiga hälften av det ursprungliga kontraktets värde.

Det förfarande som avses i första stycket 2 får tillämpas under högst tre år efter det att det ursprungliga kontraktet slöts. Lag (2011:1030).

Projekttävling

9 § En upphandlande myndighet får använda förhandlat förfarande utan föregående annonsering om det är fråga om ett

tjänstekontrakt som följer på en projekttävling som anordnats enligt 14 kap., under förutsättning att kontraktet enligt tävlingsreglerna skall tilldelas vinnaren eller en av vinnarna av tävlingen.

Om en tävling avslutats med att fler än en vinnare utsetts, skall samtliga vinnare inbjudas att delta i förhandlingar.

Konkurrenspräglad dialog

Förutsättningar

10 § En upphandlande myndighet får använda sig av konkurrenspräglad dialog vid tilldelning av ett särskilt komplicerat kontrakt och då öppet eller selektivt upphandlingsförfarande inte medger tilldelning av kontraktet. Lag (2010:571).

11 § Ett kontrakt anses som särskilt komplicerat, om det inte rimligen kan krävas av en upphandlande myndighet att den ska kunna

1. definiera de prestanda- eller funktionskrav enligt 6 kap. 3 § som kan tillgodose myndighetens behov eller med vilka dess mål kan uppnås, eller

2. ange den rättsliga eller finansiella utformningen av ett projekt. Lag (2010:571).

Annonsering

12 § Om en upphandlande myndighet avser att använda sig av en konkurrenspräglad dialog, ska den i en annons ange detta. I annonsen eller i ett beskrivande dokument ska myndigheten ange

sina behov och krav. Lag (2010:571).

Inledande av dialog

13 § Den upphandlande myndigheten ska inleda en dialog med de anbudssökande som har valts ut med tillämpning av 10 och 11 kap.

Dialogens syfte ska vara att identifiera och bestämma hur den upphandlande myndighetens behov bäst kan tillgodoses. Under dialogen får myndigheten diskutera alla aspekter av kontraktet med de utvalda anbudssökandena, för att nå fram till en eller flera lösningar som kan tillgodose myndighetens behov och utgöra grunden för de anbud som de utvalda anbudssökandena bjuds in att lämna. Lag (2010:571).

Genomförande av dialogen

14 § Den upphandlande myndigheten får bestämma att dialogen ska genomföras i successiva steg för att begränsa antalet lösningar som ska diskuteras under dialogen. I så fall ska det anges i annonsen eller i det beskrivande dokumentet. Begränsningen ska ske enligt de tilldelningskriterier som anges i annonsen eller i det beskrivande dokumentet. Det slutliga antalet lösningar ska alltid vara så stort att effektiv konkurrens uppnås, under förutsättning att det finns ett tillräckligt antal lösningar. Lag (2011:1030).

15 § Den upphandlande myndigheten ska fortsätta dialogen fram till dess att myndigheten har funnit den eller de lösningar som tillgodoser myndighetens behov. Dialogen ska därefter förklaras avslutad och de deltagande anbudssökandena ska snarast möjligt skriftligen underrättas om detta. Lag (2010:571).

Uppmaning att lämna slutgiltiga anbud

16 § När en underrättelse har lämnats enligt 15 §, ska den upphandlande myndigheten uppmana de deltagande anbudssökandena att lämna sina slutgiltiga anbud på grundval av den eller de lösningar som har lagts fram och preciserats under dialogen. Anbudena ska innehålla alla de faktorer och villkor som är nödvändiga för projektets genomförande. Lag (2010:571).

Klarläggande och precisering av anbud

17 § Den upphandlande myndigheten får uppmana en deltagande anbudsgivare att klarlägga och precisera sitt anbud.

Sådana åtgärder eller kompletterande upplysningar får dock inte leda till att grundläggande delar av anbudet eller inbjudan att lämna anbud ändras så att det snedvrider konkurrensen eller leder till diskriminering.
Lag (2010:571).

Värdering av anbud

18 § Den upphandlande myndigheten ska värdera anbudena på grundval av tilldelningskriterierna. Tilldelningskriterierna ska anges i annonsen eller i det beskrivande dokumentet.
Lag (2010:571).

19 § Den upphandlande myndigheten ska anta det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga. Lag (2010:571).

Precisering av anbud eller bekräftande av åtaganden

20 § Den upphandlande myndigheten får uppmana den anbudsgivare vars anbud har identifierats som det ekonomiskt mest fördelaktiga att precisera vissa aspekter i anbudet eller att bekräfta åtaganden som anges där.

En sådan precisering eller ett sådant bekräftande får dock inte leda till

1. att väsentliga delar av anbudet eller inbjudan ändras,
2. att konkurrensen snedvrids, eller
3. diskriminering.

Lag (2010:571).

Priser eller betalning till deltagare

21 § Den upphandlande myndigheten får bestämma att priser eller betalning ska ges till deltagarna i dialogen.

Lag (2010:571).

Inköpscentraler

22 § En upphandlande myndighet får anskaffa byggtreprenader, varor och tjänster med hjälp av en inköpscentral.

Lag (2010:571).

5 kap. Ramavtal

Tillämpliga bestämmelser

1 § En upphandlande myndighet får ingå ramavtal med tillämpning av bestämmelserna om offentlig upphandling av

byggtreprenader, varor och tjänster i denna lag.

Tilldelning av kontrakt

2 § Kontrakt som grundar sig på ett ramavtal skall tilldelas enligt 4, 6 eller 7 §. Ett sådant kontrakt får slutas endast mellan en upphandlande myndighet och en leverantör som är part i ramavtalet.

Vid tilldelning av kontrakt som grundar sig på ett ramavtal får parterna inte väsentligt avvika från villkoren i ramavtalet.

Ramavtalets löptid

3 § Ett ramavtal får löpa under längre tid än fyra år endast om det finns särskilda skäl.

Ramavtal med en enda leverantör

4 § Om ett ramavtal ingåtts med en enda leverantör, skall villkoren i ett kontrakt som grundar sig på ramavtalet överensstämma med villkoren i ramavtalet.

Vid tilldelningen av sådana kontrakt får den upphandlande myndigheten skriftligen samråda med den leverantör som är part i ramavtalet och vid behov uppmana leverantören att komplettera sitt anbud.

Ramavtal med flera leverantörer

5 § Om ett ramavtal ingås med flera leverantörer, i enlighet med 6 eller 7 §, skall dessa vara minst tre, om det finns ett tillräckligt antal leverantörer som uppfyller urvalskriterierna

och ett tillräckligt antal godtagbara anbud som uppfyller de tilldelningskriterier enligt 12 kap. 1 § andra stycket som angetts i förfrågningsunderlaget till ramavtalet.

6 § Om ramavtal ingåtts med flera leverantörer enligt 5 § får tilldelning av kontrakt som grundar sig på ramavtalet ske genom tillämpning av villkoren i ramavtalet utan förnyad inbjudan att lämna anbud.

Kontrakt skall tilldelas den leverantör som har lämnat det bästa anbudet på grundval av de villkor som angetts i ramavtalet.

7 § Om ramavtal ingåtts med flera leverantörer enligt 5 § och om inte alla villkor är angivna i ramavtalet, skall parterna inbjudas att på nytt lämna anbud i enlighet med de villkor som anges i ramavtalet. Dessa villkor får om det är nödvändigt preciseras och vid behov kompletteras med andra villkor som angetts i förfrågningsunderlaget till ramavtalet.

Vid tillämpning av första stycket skall

1. den upphandlande myndigheten för varje kontrakt som skall tilldelas skriftligen samråda med de leverantörer som kan genomföra kontraktet,
2. den upphandlande myndigheten ange en tidsfrist som är tillräcklig för att lämna in anbud för varje särskilt kontrakt, med hänsyn tagen till upphandlingens art och omfattning,
3. anbudena lämnas skriftligen och den upphandlande myndigheten inte ta del av innehållet i dem innan den angivna svarstiden har löpt ut, och
4. den upphandlande myndigheten tilldela varje enskilt kontrakt

till den anbudsgivare som har lämnat det bästa anbudet på grundval av de tilldelningskriterier som angetts i förfrågningsunderlaget till ramavtalet.

5 a kap. Elektronisk auktion

Tillämpningsområdet

1 § En upphandlande myndighet får, om förfrågningsunderlaget kan fastställas med tillräcklig grad av exakthet, som en avslutande del av ett upphandlingsförfarande genomföra en elektronisk auktion vid

1. öppet förfarande,
2. selektivt förfarande,
3. ett sådant förhandlat förfarande som får användas i det fall som avses i 4 kap. 2 § 1,
4. förnyad konkurrensutsättning inom ett ramavtal enligt 5 kap. 7 §,
5. förenklat förfarande, och
6. urvalsförfarande.

Lag (2010:571).

2 § Den elektroniska auktionen ska möjliggöra en rangordning på grund av automatiska utvärderingsmetoder och ska grundas på

1. priser, när kontraktet ska tilldelas den leverantör som erbjudit det lägsta priset, eller

2. priser eller nya värden på de delar av anbudet som angetts i förfrågningsunderlaget, när kontraktet ska tilldelas den leverantör som har lämnat det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Lag (2010:571).

3 § Om elektronisk auktion kommer att användas, ska den upphandlande myndigheten ange det i annonsen om upphandling. Lag (2010:571).

Förfrågningsunderlag

4 § Av förfrågningsunderlaget ska bl.a. framgå

1. de delar av anbudet, vars värden kan kvantifieras och uttryckas i siffror eller procenttal, som kommer att vara föremål för den elektroniska auktionen,
 2. de eventuella gränserna för de värden som kan presenteras, baserade på en bedömning av specifikationerna för föremålet för upphandlingen,
 3. vilka uppgifter som kommer att göras tillgängliga för anbudsgivarna under den elektroniska auktionen och när detta kommer att ske,
 4. relevanta uppgifter om genomförandet av den elektroniska auktionen,
 5. på vilka villkor anbudsgivarna kan lämna anbud, däribland de minsta skillnader mellan anbudet som kan ha bestämts, och
 6. relevanta uppgifter om den elektroniska utrustning som används och om anslutningen till denna utrustning.
- Lag (2010:571).

Första utvärdering av anbud

5 § Innan en upphandlande myndighet inleder en elektronisk auktion, ska myndigheten genomföra en första fullständig utvärdering av anbudena i enlighet med tilldelningskriterierna och den fastställda viktningen för dessa. Lag (2010:571).

Inbjudan att lämna nya priser eller värden m.m.

6 § Alla anbudsgivare som har lämnat godtagbara anbud ska bjudas in med elektroniska medel att lämna nya priser eller värden.

En inbjudan ska innehålla alla relevanta upplysningar för individuell anslutning till den elektroniska utrustning som används och uppgift om vid vilken tidpunkt den elektroniska auktionen kommer att inledas, genomföras och avslutas. Lag (2010:571).

7 § Vid tilldelning av kontrakt på grundval av det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska inbjudan åtföljas av resultatet av en fullständig bedömning av den berörda anbudsgivarens anbud som gjorts i enlighet med viktningen av tilldelningskriterierna. Lag (2010:571).

8 § I inbjudan ska anges den matematiska formel som används för att vid den elektroniska auktionen automatiskt bestämma rangordningen med hänsyn till de nya priser och nya värden som lämnas under auktionen.

Den matematiska formeln ska innefatta den i annonsen eller i förfrågningsunderlaget angivna viktningen av alla de kriterier som fastställts för att bestämma vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga. Om kriterieviktningen angetts som intervall ska dessa i förväg fastställas till ett bestämt

värde.

Om alternativa anbud är tillåtna ska separata formler ges för varje anbud. Lag (2010:571).

9 § Den elektroniska auktionen får inte inledas tidigare än två arbetsdagar efter den dag då inbjudan har skickats ut. Lag (2010:571).

10 § Den elektroniska auktionen får genomföras i flera på varandra följande etapper. Lag (2010:571).

Upplysningar till anbudsgivarna

11 § Under varje etapp i en elektronisk auktion ska den upphandlande myndigheten omedelbart meddela varje anbudsgivare tillräckliga upplysningar för att de ska ha kännedom om sin plats i rangordningen.

Den upphandlande myndigheten får också lämna andra upplysningar om priser eller värden, under förutsättning att detta har angetts i förfrågningsunderlaget.

Den upphandlande myndigheten får lämna upplysningar om antalet deltagare i den elektroniska auktionen. Lag (2010:571).

Avslutande av en elektronisk auktion

12 § En elektronisk auktion ska avslutas av den upphandlande myndigheten

1. vid den tidpunkt då auktionen enligt inbjudan att delta i auktionen ska avslutas,

2. när det inte längre lämnas några nya priser eller nya värden som motsvarar angivna krav på minsta skillnader, eller

3. då det antal auktionsetapper som fastställts i inbjudan att delta i auktionen har genomförts.

I det fall som avses i första stycket 2 ska den upphandlande myndigheten i inbjudan att delta i auktionen ange hur långt efter det att den har tagit emot det sista budet som den kommer att avsluta auktionen.

I det fall som avses i första stycket 3 ska tidsplanen för varje etapp i auktionen anges i inbjudan att delta i auktionen. Lag (2010:571).

13 § När den elektroniska auktionen har avslutats, ska den upphandlande myndigheten tilldela kontraktet på grundval av resultatet av den elektroniska auktionen. Lag (2010:571).

6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.

Tekniska specifikationer

1 § Tekniska specifikationer skall ingå i annonsen om upphandling, förfrågningsunderlaget eller de kompletterade handlingarna. Specifikationerna skall vara utformade på något av de sätt som anges i 2 och 3 §§.

När det är möjligt bör specifikationerna bestämmas med hänsyn till kriterier avseende tillgänglighet för personer med funktionshinder eller utformning med tanke på samtliga användares behov.

Tekniska specifikationer som hänvisar till en standard

2 § De tekniska specifikationerna skall, om inte 3 § tillämpas, vara utformade med hänvisning till de tekniska specifikationer som definieras i bilaga 4, och i turordning hänvisa till

1. svensk standard som överensstämmer med europeisk standard,
2. europeiskt tekniskt godkännande,
3. gemensam teknisk specifikation,
4. internationell standard,
5. annat tekniskt referenssystem som utarbetats av europeiska standardiseringsorgan, eller
6. annan svensk standard, svenskt tekniskt godkännande eller svensk teknisk specifikation om projektering, beräkning och utförande av byggtreprenader samt materialanvändning.

Varje hänvisning som avses i första stycket skall följas av orden "eller likvärdigt".

Första stycket gäller inte, om det i någon annan författning finns avvikande bestämmelser.

Tekniska specifikationer i form av prestanda- eller funktionskrav

3 § En upphandlande myndighet får ange de tekniska specifikationerna som prestanda- eller funktionskrav. I dessa krav kan miljöegenskaper ingå. Kraven skall vara så utformade att föremålet för upphandlingen klart framgår.

En upphandlande myndighet får hänvisa till de tekniska

specifikationerna enligt 2 § som ett sätt för leverantören att visa att de uppställda prestanda- eller funktionskraven enligt första stycket är uppfyllda.

En upphandlande myndighet får ange de tekniska specifikationerna genom hänvisning till specifikationerna enligt 2 § i fråga om vissa egenskaper och till prestanda- eller funktionskraven enligt första stycket i fråga om andra egenskaper.

Uppgifter om ursprung, tillverkning m.m.

4 § De tekniska specifikationerna får inte innehålla uppgifter om ursprung, tillverkning eller särskilt framställningssätt eller hänvisningar till varumärke, patent, typ, ursprung eller tillverkning, om detta leder till att vissa företag gynnas eller missgynnas.

Sådana uppgifter och hänvisningar får dock förekomma i specifikationerna, om det annars inte är möjligt att beskriva föremålet för upphandlingen tillräckligt preciserat och begripligt. En sådan uppgift eller hänvisning skall följas av orden "eller likvärdigt".

Likvärdiga lösningar

5 § Om en upphandlande myndighet väljer att hänvisa till tekniska specifikationer enligt 2 §, får den inte förkasta ett anbud enbart på grund av att varorna eller tjänsterna inte överensstämmer med specifikationer som den har hänvisat till, om anbudsgivaren i sitt anbud kan visa att de föreslagna lösningarna på ett likvärdigt sätt uppfyller kraven enligt de tekniska specifikationerna.

6 § Om en upphandlande myndighet väljer att i enlighet med 3 § ange prestanda- eller funktionskrav, får den inte på grund av dessa krav förkasta ett anbud, om anbudsgivaren kan visa att anbudet överensstämmer med

1. en nationell standard som överensstämmer med en europeisk standard,
2. ett europeiskt tekniskt godkännande,
3. en gemensam teknisk specifikation,
4. en internationell standard, eller
5. ett tekniskt referenssystem, som har utarbetats av ett europeiskt standardiseringsorgan.

Första stycket gäller under förutsättning att standardenliga byggtreprenader, varor eller tjänster uppfyller de prestanda- eller funktionskrav som den upphandlande myndigheten har ställt upp.

Miljömärken

7 § Om en upphandlande myndighet anger miljöegenskaper i form av prestanda- eller funktionskrav enligt 3 §, får den använda detaljerade specifikationer, eller vid behov delar av dessa, som fastställts för miljömärken, om

1. specifikationerna är lämpliga för att definiera egenskaperna hos de varor eller tjänster som skall upphandlas,
2. kraven för märket har utarbetats på grundval av vetenskapliga rön, och

3. märkena är tillgängliga för alla berörda parter.

Den upphandlande myndigheten får ange att varor eller tjänster som är försedda med ett sådant miljömärke skall antas motsvara de tekniska specifikationer som angetts i förfrågningsunderlaget men skall godta även annat lämpligt bevis för att så är fallet.

Erkända organ

8 § Upphandlande myndigheter skall godta intyg från organ som är erkända i ett EES-land.

Anbud med alternativa utföranden

9 § Skall en upphandlande myndighet anta det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, får den tillåta anbudsgivare att lämna anbud med alternativa utföranden.

En upphandlande myndighet skall i annonsen om upphandlingen ange om den godkänner anbud med alternativa utföranden. Om detta inte anges, är anbud med alternativa utföranden inte tillåtna.

En upphandlande myndighet som tillåter anbud med alternativa utföranden skall i förfrågningsunderlaget ange vilka minimikrav som gäller för sådana anbud och de särskilda villkor som gäller för hur de skall presenteras.

Endast sådana anbud som uppfyller minimikraven får beaktas vid upphandlingen.

10 § Vid tilldelning av varu- eller tjänstekontrakt får en upphandlande myndighet som har tillåtit anbud med alternativa utföranden enligt 9 § inte förkasta ett sådant anbud enbart på

grund av att det, om det antas, skulle bli ett tjänstekontrakt i stället för ett varukontrakt eller ett varukontrakt i stället för ett tjänstekontrakt.

Underentreprenad

11 § I förfrågningsunderlaget får en upphandlande myndighet begära att anbudsgivaren i anbudet anger hur stor del av kontraktet som kan komma att läggas ut på tredje man och vilka underleverantörer som föreslås.

Information om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd och arbetsvillkor

12 § En upphandlande myndighet får i förfrågningsunderlaget upplysa om vilka organ som kan lämna en anbudssökande eller anbudsgivare information om de bestämmelser om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd och arbetsvillkor som kommer att gälla vid de tjänster eller byggentreprenader som skall omfattas av kontraktet.

Om den upphandlande myndigheten lämnar sådana upplysningar avseende arbetarskydd och arbetsvillkor, skall den begära att anbudssökande eller anbudsgivare bekräftar att hänsyn har tagits till bestämmelserna om sådana villkor vid utformningen av anbudet.

Första och andra styckena skall inte påverka tillämpningen av bestämmelserna i 12 kap. 3 § om granskning av onormalt låga anbud.

Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt

13 § En upphandlande myndighet får ställa särskilda sociala,

miljömässiga och andra villkor för hur ett kontrakt skall fullgöras. Dessa villkor skall anges i annonsen om upphandling eller i förfrågningsunderlaget.

7 kap. Annonsering av upphandling

Obligatorisk och icke-obligatorisk annonsering av upphandlingar

1 § En upphandlande myndighet som avser att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal skall annonsera upphandlingen, om inte något annat följer av 4 kap. 5-8 §§.

Information om planerade upphandlingar (förhandsannonsering)

2 § En upphandlande myndighet som vill tillämpa bestämmelserna om förkortning av tidsfrister i 8 kap. 4 § skall i en annons lämna information om de kontrakt eller ramavtal som myndigheten avser att tilldela respektive ingå under de närmast följande tolv månaderna (förhandsannonsering).

Annonsering om resultatet av en upphandling (efterannonsering)

3 § En upphandlande myndighet som har tilldelat ett kontrakt eller ingått ett ramavtal ska till Europeiska kommissionen skicka en annons om upphandlingsresultatet senast 48 dagar efter det att kontraktet tilldelats eller ramavtalet ingåtts (efterannonsering).

Bestämmelserna i första stycket gäller inte för tilldelning av kontrakt som görs med stöd av ett ramavtal som ingåtts i enlighet med denna lag. Lag (2010:571).

Annonsering vid förhandsinsyn

4 § En upphandlande myndighet som avser att tilldela ett kontrakt genom förhandlat förfarande utan föregående annonsering enligt 4 kap. 5-9 §§ får skicka en annons om sin avsikt till Europeiska kommissionen (förhandsinsyn).
Lag (2010:571).

8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.

Förhållanden som skall beaktas när tidsfristernas längd bestäms

1 § När tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud bestäms av den upphandlande myndigheten skall särskild hänsyn tas till hur komplicerad upphandlingen är och hur lång tid som leverantörer kan antas behöva för att utarbeta anbudet. Dock skall tidsfristerna i detta kapitel iakttas.

Tidsfrist vid öppet förfarande

2 § Vid öppet förfarande skall tidsfristen för att komma in med anbud vara minst 52 dagar från den dag då annonsen om upphandling skickades för publicering, om inte något annat följer av 4-8 §§.

Tidsfrister vid selektivt förfarande, konkurrenspräglad dialog och förhandlat förfarande med föregående annonsering

3 § Vid selektivt förfarande, konkurrenspräglad dialog och förhandlat förfarande med föregående annonsering ska tidsfristen för att komma in med anbudsansökningar vara minst 37 dagar från den dag då annonsen om upphandling skickades för publicering.

Vid selektivt förfarande ska tidsfristen för att komma in med anbud vara minst 40 dagar från den dag då en inbjudan enligt 10 § skickades till utvalda anbudssökande.

Det som anges i första och andra styckena gäller om inte något annat följer av 4-8 §§. Lag (2010:571).

Tidsfrist efter förhandsannonsering

4 § Om den upphandlande myndigheten har förhandsannonserat enligt 7 kap. 2 §, bör tidsfristen för att komma in med anbud vid öppet eller selektivt förfarande vara minst 36 dagar och får inte i något fall vara kortare än 22 dagar från den dag då annonsen skickades för publicering.

De tidsfrister som anges i första stycket får användas endast om

1. förhandsannonsen innehöll de uppgifter som anges i bilaga VII A till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggtreprenader, varor och tjänster, senast ändrat genom kommissionens förordning (EG) nr 2083/2005, i den mån uppgifterna var tillgängliga vid tidpunkten för förhandsannonseringen, och

2. minst 52 dagar, men högst 12 månader, gått från den dag då förhandsannonsen skickades för publicering.

Förkortad tidsfrist vid användning av elektroniska medel

5 § Om en annons utarbetas och skickas med elektroniska medel, får tidsfristerna enligt 2 och 4 §§ för att komma in med anbud vid öppet förfarande och tidsfristen enligt 3 § första stycket

för att komma in med anbudsansökningar vid selektivt förfarande, konkurrenspräglad dialog eller förhandlat förfarande med föregående annonsering, förkortas med sju dagar. Lag (2010:571).

6 § Tidsfristerna för att komma in med anbud vid öppet och selektivt förfarande får, utöver vad som följer av 5 §, förkortas med fem dagar, om den upphandlande myndigheten med elektroniska medel ger fri, direkt och fullständig tillgång till hela förfrågningsunderlaget från den dag då annonsen om upphandlingen skickades till Europeiska kommissionen för publicering. Den Internetadress där förfrågningsunderlaget finns tillgängligt ska anges i annonsen. Lag (2010:571).

Förlängning av tidsfrister

7 § Tillhandahålls inte hela förfrågningsunderlaget och kompletterande upplysningar, trots att detta begärts i god tid, inom de tidsfrister som anges i 9 och 12 §§, skall fristerna för att komma in med anbud förlängas så att alla leverantörer skall kunna få kännedom om all den information som behövs för att utarbeta ett anbud.

Bestämmelserna i första stycket gäller även om anbud inte kan lämnas annat än efter ett besök på plats.

Förkortade tidsfrister på grund av tidsbrist i vissa fall

8 § Om det, vid selektivt förfarande eller vid förhandlat förfarande med föregående annonsering, på grund av tidsbrist inte är möjligt att tillämpa de tidsfrister som anges i detta kapitel, får en upphandlande myndighet ange att tidsfristen för att komma in med anbudsansökningar, räknat från den dag då annonsen om upphandling skickades för publicering, skall vara

minst 15 dagar eller, om annonsen skickades med elektroniska medel, minst 10 dagar.

Under förutsättning av tidsbrist får en upphandlande myndighet ange att tidsfristen för att komma in med anbud vid selektivt förfarande skall vara minst 10 dagar från den dag då inbjudan att lämna anbud skickades.

Tillhandahållande av förfrågningsunderlag vid öppet förfarande

9 § Om en upphandlande myndighet vid öppet förfarande inte enligt 6 § ger fri, direkt och fullständig tillgång genom elektroniska medel till hela förfrågningsunderlaget, skall förfrågningsunderlaget skickas till en leverantör senast sex dagar efter det att begäran att få ut handlingarna har tagits emot. Detta gäller dock bara om leverantörens begäran har gjorts i god tid före utgången av tidsfristen för att lämna anbud.

Den upphandlande myndigheten skall på begäran av en leverantör lämna ut kompletterande upplysningar om förfrågningsunderlaget senast sex dagar före angiven sista dag för att komma in med anbud, under förutsättning att en sådan begäran har gjorts i god tid.

Inbjudan att komma in med anbud, att förhandla eller att föra dialog

Skriftlig inbjudan att komma in med anbud, att förhandla eller att föra dialog vid selektivt respektive förhandlat förfarande eller konkurrenspräglad dialog

10 § Vid selektivt förfarande, konkurrenspräglad dialog och förhandlat förfarande med föregående annonsering ska en upphandlande myndighet vid ett och samma tillfälle skicka en

skriftlig inbjudan till samtliga utvalda anbudssökande att komma in med anbud, att delta i dialogen eller att förhandla.

En inbjudan ska innehålla förfrågningsunderlaget eller, i förekommande fall, det beskrivande dokumentet. Om förfrågningsunderlaget eller det beskrivande dokumentet är direkt tillgängligt med elektroniska medel, är det dock tillräckligt att inbjudan innehåller en uppgift om var underlaget hålls tillgängligt.

En inbjudan ska dessutom innehålla minst uppgift om

1. tidsfristen för att begära kompletterande handlingar, om det är aktuellt, samt belopp och betalningssätt, om det ska betalas en avgift för handlingarna,
2. sista dag för att ta emot anbud samt till vilken adress anbudet ska skickas och på vilket eller vilka språk det ska skrivas, eller, vid konkurrenspräglad dialog, uppgift om dag och plats för dialogens början samt om det eller de språk som ska användas,
3. en hänvisning till annonsen om upphandlingen,
4. vilka handlingar som ska bifogas,
5. den inbördes viktningen av kriterierna för tilldelning av kontrakt eller kriteriernas prioritetsordning, om dessa upplysningar inte framgår av annonsen om upphandling, det beskrivande dokumentet eller av förfrågningsunderlaget, och
6. övriga uppgifter av betydelse för upphandlingen.

Lag (2010:571).

Om någon annan än den upphandlande myndigheten ska lämna ut

förfrågningsunderlaget eller det beskrivande dokumentet

11 § Om någon annan än den upphandlande myndigheten på begäran ska lämna ut hela eller delar av förfrågningsunderlaget, det beskrivande dokumentet eller de kompletterande handlingarna, ska adressen anges i inbjudan. Om en tidsfrist gäller för en sådan begäran och om en avgift ska betalas för de begärda handlingarna, ska upplysning om fristen och avgiften samt betalningsvillkor anges i inbjudan.

De begärda handlingarna ska skickas till leverantörerna så snart som möjligt efter det att begäran har tagits emot.

Lag (2010:571).

Tillhandahållande av kompletterande handlingar och upplysningar vid selektivt och förhandlat förfarande samt konkurrenspräglad dialog

12 § Den upphandlande myndigheten ska vid selektivt och förhandlat förfarande samt vid konkurrenspräglad dialog lämna ut kompletterande upplysningar om förfrågningsunderlaget, det beskrivande dokumentet eller kompletterande handlingar senast sex dagar före angiven sista dag för att komma in med anbud, förutsatt att sådana upplysningar begärts i god tid.

Vid påskyndat förfarande enligt 8 § andra stycket ska denna tidsfrist vara fyra dagar. Lag (2010:571).

9 kap. Kommunikation, information och dokumentation

Regler för kommunikation

1 § Anbudsansökningar och anbud ska lämnas skriftligen om inte något annat följer av tredje stycket.

En upphandlande myndighet får bestämma att anbudsansökningar och anbud ska lämnas med ett elektroniskt medel eller på något annat sätt.

Myndigheten får tillåta att en anbudsansökan görs per telefon.

Myndigheten ska i en annons ange hur anbudsansökningar får lämnas och i en annons eller ett förfrågningsunderlag ange hur anbud får lämnas. Lag (2010:571).

2 § Vid kommunikation med elektroniska medel skall dessa vara icke-diskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som i allmänhet används.

3 § Information om de specifikationer som är nödvändiga för elektronisk inlämning av anbudsansökningar och anbud, inbegripet kryptering, skall finnas tillgänglig för alla berörda parter.

En upphandlande myndighet får kräva att elektroniska anbud skall vara försedda med en avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer.

En upphandlande myndighet skall ha sådan utrustning att den elektroniskt kan ta emot anbudsansökningar, anbud, ritningar och planer på ett säkert sätt. Utrustningen skall vara försedd med sådana säkerhetsanordningar att vissa uppgifter går att få fram, att bara behöriga personer skall få tillgång till uppgifterna och att det skall gå att spåra om någon obehörig har tagit del av uppgifterna.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om

säkerhetsanordningarna.

Skyldighet att lämna in intyg m.m.

4 § Vid användning av elektroniska medel enligt 1 § skall anbudssökande och anbudsgivare före utgången av tidsfristen för att lämna anbudsansökan eller anbud i annan form lämna in sådana handlingar som avses i 10 kap. 3 §, 11 kap. 6, 7, 9, 11, 12 och 14-16 §§ om de inte finns tillgängliga i elektronisk form.

Bekräftelse av ansökan om att få lämna anbud

5 § En upphandlande myndighet får begära att en anbudsansökan som görs per telefax skall bekräftas genom ett annat elektroniskt medel enligt 3 § andra stycket eller genom en egenhändigt undertecknad handling som är myndigheten tillhanda före utgången av den tidsfrist som myndigheten anger.

Har en anbudsansökan gjorts per telefon, skall en bekräftelse skickas före utgången av ansökningstiden.

Den upphandlande myndigheten skall i annonsen om upphandling ange sådana villkor som avses i första och andra styckena.

Uppgifter från leverantörer skall bevaras säkert

6 § Kommunikation, informationsutbyte och lagrade uppgifter som rör ett upphandlingsärende skall bevaras säkert.

Öppnande av anbud

7 § Den upphandlande myndigheten får inte ta del av innehållet i anbudsansökningarna och anbuden förrän tidsfristen för att

komma in med anbudsansökan respektive anbud har gått ut.

Försändelser med anbud skall, samtidigt och så snart som möjligt efter anbudstidens utgång, öppnas vid en förrättning där minst två personer som utsetts av den upphandlande myndigheten skall delta. Anbudena skall föras upp i en förteckning, som skall bestyrkas av dem som deltar i förrättningen. På begäran av en anbudsgivare skall dessutom en av en handelskammare utsedd person närvara. Kostnaderna för detta skall betalas av den som framställt begäran.

Rättelse av fel, förtydligande och komplettering

8 § En upphandlande myndighet får tillåta att en anbudssökande eller anbudsgivare rättar en uppenbar felskrivning eller felräkning eller något annat uppenbart fel i anbudsansökan eller anbudet.

Myndigheten får begära att en anbudsansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. Myndigheten får också begära att en leverantör förtydligar eller kompletterar handlingar som getts in och som avses i 10 och 11 kap.

Information till leverantörer

Underrättelse om beslut

9 § En upphandlande myndighet ska snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som har fattats om att sluta ett ramavtal eller att tilldela ett kontrakt och om skälen för besluten. I underrättelsen ska myndigheten ange den period under vilken avtal enligt 16 kap. 1 § inte får ingås (avtalsspärr).

En skriftlig underrättelse ska snarast möjligt lämnas till anbudssökandena och anbudsgivarna även när en upphandlande myndighet beslutar att avbryta en upphandling för vilken det har gått ut inbjudan att lämna anbud samt vid beslut att göra om upphandlingen. I underrättelsen ska skälen för beslutet anges. Lag (2011:1030).

Upplysningar på begäran av en leverantör

10 § En upphandlande myndighet skall till den anbudssökande eller anbudsgivare som begär det lämna upplysningar om skälen för att leverantörens ansökan har avslagits eller anbud förkastats.

En upphandlande myndighet skall på begäran av en anbudsgivare som har lämnat ett godtagbart anbud lämna upplysningar om utformningen av och de relativa fördelarna med det valda anbudet samt namnet på den anbudsgivare som tilldelats kontraktet eller parterna i ramavtalet.

Upplysningar enligt första och andra styckena skall lämnas snarast möjligt och senast inom 15 dagar från det att en skriftlig begäran kom in.

Anbudsgivare är bunden av sitt anbud

11 § En upphandlande myndighet skall i förfrågningsunderlaget ange den tid som en anbudsgivare skall vara bunden av sitt anbud. Vid öppet förfarande skall det anges i annonsen om upphandling.

En anbudsgivare är bunden av sitt anbud även om anbudsgivaren har fått underrättelse enligt 9 § första stycket eller upplysningar enligt 10 §.

Protokoll

12 § En upphandlande myndighet ska för varje upphandling upprätta ett protokoll där bl.a. ska framgå skälen till att

1. ett anbud som ansetts vara onormalt lågt förkastats,
2. ett kontrakt eller ramavtal inte tilldelats en leverantör, och
3. förhandlat förfarande enligt bestämmelserna i 4 kap. 2-8 §§ tillämpats.

En upphandlande myndighet är skyldig att på Europeiska kommissionens begäran sända protokollet eller huvuddragen i det till kommissionen.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om vad ett protokoll ska innehålla. Lag (2010:571).

Bevarande av handlingar

13 § När en upphandling har avslutats skall en upphandlande myndighet som inte omfattas av arkivlagen (1990:782) på betryggande sätt förvara anbudsansökningar och anbud med tillhörande beskrivningar, modeller och ritningar samt anbudsförteckningar, sammanställningar, protokoll och liknande.

Handlingarna skall bevaras minst fyra år från den dag då kontraktet tilldelades.

10 kap. Uteslutning av leverantörer

Omständigheter som skall medföra uteslutning av leverantörer

1 § En upphandlande myndighet ska utesluta en leverantör från att delta i en offentlig upphandling, om myndigheten får kännedom om att leverantören enligt en lagakraftvunnen dom är dömd för brott som innefattar

1. sådan brottslighet som avses i artikel 2 i rådets rambeslut 2008/841/RIF av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet,

2. bestickning enligt definitionen i artikel 3 i rådets akt av den 26 maj 1997 om utarbetande på grundval av artikel K 3.2 c i fördraget om Europeiska unionen av konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, respektive artikel 3.1 i rådets gemensamma åtgärd 98/742/RIF av den 22 december 1998 beslutad av rådet på grundval av artikel K 3 i fördraget om Europeiska unionen rörande korruption inom den privata sektorn,

3. bedrägeri i den mening som avses i artikel 1 i konventionen som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen, om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, eller

4. penningtvätt enligt definitionen i artikel 1 i rådets direktiv 91/308/EEG av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/97/EG.

Är leverantören en juridisk person, ska leverantören uteslutas om en företrädare för den juridiska personen har dömts för brottet.

Om det finns grundad anledning anta att en leverantör ska uteslutas med stöd av första stycket, får myndigheten begära att leverantören visar att det inte finns någon grund för uteslutning.

Om det finns särskilda skäl, får en upphandlande myndighet avstå från att utesluta en leverantör som dömts för brottslighet enligt första stycket. Lag (2011:1030).

Omständigheter som får medföra uteslutning av leverantörer

2 § En leverantör får uteslutas från att delta i en upphandling, om leverantören

1. är i konkurs eller likvidation, är under tvångsförvaltning eller är föremål för ackord eller tills vidare har inställt sina betalningar eller är underkastad näringsförbud,
2. är föremål för ansökan om konkurs, tvångslikvidation, tvångsförvaltning, ackord eller annat liknande förfarande,
3. genom lagakraftvunnen dom är dömd för brott avseende yrkesutövningen,
4. har gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen och den upphandlande myndigheten kan visa detta,
5. inte har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i det egna landet eller i det land där upphandlingen sker, eller
6. i något väsentligt hänseende har låtit bli att lämna begärda upplysningar eller lämnat felaktiga upplysningar som begärts med stöd av bestämmelserna i 10 eller 11 kap.

Är leverantören en juridisk person, får leverantören uteslutas om en företrädare för den juridiska personen har dömts för brott som avses i första stycket 3 eller gjort sig skyldig till sådant fel som avses i första stycket 4.

Myndigheten får, utom i de fall som avses i 4 §, begära att en leverantör visar att det inte finns någon grund för att utesluta leverantören med stöd av första stycket 1, 2, 3 eller 5. Lag (2010:571).

Intyg och bevis angående leverantör

3 § Den upphandlande myndigheten skall som bevis för att det inte finns grund för att utesluta en leverantör godta utdrag ur officiellt register eller annan likvärdig handling när det gäller ett förhållande som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1, 2 eller 3 och intyg från behörig myndighet när det gäller ett förhållande som avses i 2 § första stycket 5.

Om sådana handlingar eller intyg som avses i första stycket inte utfärdas i leverantörens hemland eller ursprungsland eller inte omfattar samtliga de fall som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1-3 kan de ersättas av en utsaga som har avgetts på heder och samvete eller av en liknande försäkran.

Om en leverantör är registrerad i en officiell förteckning över godkända leverantörer i ett land inom EES, får det antas att leverantören uppfyller de förutsättningar som anges i 1 § eller i 2 § första stycket 1-5.

4 § Vid kontroll av om en leverantör har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i Sverige enligt 2 § första stycket 5 ska den upphandlande myndigheten inhämta uppgifter om detta från behörig myndighet.

Lag (2010:571).

11 kap. Kontroll av leverantörers lämplighet och val av deltagare m.m.

Inledande bestämmelser

1 § Innan kontrakt tilldelas enligt 12 kap. skall den upphandlande myndigheten kontrollera lämpligheten hos de leverantörer som inte har uteslutits enligt 10 kap. 1 och 2 §§.

2 § En upphandlande myndighet får ställa krav på en lägsta nivå för anbudssökandes och anbudsgivares ekonomiska samt tekniska och yrkesmässiga kapacitet. Dessa ska överensstämma med bestämmelserna i 7-13 §§. Omfattningen av den information som avses i 7-13 §§ samt de lägsta nivåerna för den kapacitet som krävs för ett visst kontrakt ska ha samband med kontraktsföremålet och stå i proportion till detta.

De krav på kapacitet som ställs upp ska framgå av annonsen om upphandling. Lag (2011:1030).

Begränsning av antalet anbudssökande i upphandlingsförfaranden

3 § Vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande med föregående annonsering och konkurrenspräglad dialog får den upphandlande myndigheten begränsa antalet anbudssökande som den kommer att bjuda in att lämna anbud, förhandla med eller inleda en dialog med.

Den upphandlande myndigheten ska i annonsen ange

1. vilka kriterier eller regler som den kommer att tillämpa vid valet av anbudssökande, och

2. det lägsta antal anbudssökande som kommer att bjudas in och, om ett högsta antal kommer att bjudas in, detta antal. Lag (2010:571).

4 § Antalet anbudssökande som bjuds in att delta vid ett selektivt förfarande, vid ett förhandlat förfarande med föregående annonsering eller vid en konkurrenspräglad dialog ska vara tillräckligt stort för att en effektiv konkurrens ska kunna uppnås. Antalet anbudssökande som bjuds in att delta vid ett selektivt förfarande får inte vara mindre än fem och vid förhandlat förfarande med föregående annonsering eller vid en konkurrenspräglad dialog inte mindre än tre. Lag (2010:571).

5 § En upphandlande myndighet skall bjuda in minst det antal anbudssökande som angetts enligt 3 § andra stycket 2.

Om antalet anbudssökande, som uppfyller de i annonsen angivna kraven och urvalskriterierna (de kvalificerade anbudssökande), är lägre än det i annonsen angivna lägsta antal som kommer att bjudas in, får den upphandlande myndigheten fortsätta förfarandet genom att bjuda in de kvalificerade anbudssökande som har begärt att få delta.

Krav på registrering

6 § Den upphandlande myndigheten får begära att en anbudssökande och anbudsgivare visar att han eller hon är registrerad i aktiebolags- eller handelsregister eller motsvarande register, som förs i det land där leverantörens verksamhet är etablerad.

I stället för det som anges i första stycket kan en anbudssökande och anbudsgivare avge en utsaga på heder och samvete eller vidta annan liknande åtgärd eller visa upp ett intyg.

I samband med förfaranden för tilldelning av tjänstekontrakt får den upphandlande myndigheten begära att en anbudssökande eller anbudsgivare visar att han eller hon har ett särskilt tillstånd eller liknande i sitt hemland, om detta krävs för att tillhandahålla den aktuella tjänsten.

Leverantörers ekonomiska ställning

Bevis på den ekonomiska ställningen

7 § Bevis på en leverantörs ekonomiska kapacitet kan utgöras av

1. uppgift om företagets samlade omsättning och, i förekommande fall, omsättningen för det verksamhetsområde som upphandlingen gäller för de tre senaste verksamhetsåren eller den kortare tid under vilken verksamheten bedrivits,
2. balansräkningar eller utdrag ur dem, eller
3. intyg från banker eller, i förekommande fall, bevis på relevant ansvarsförsäkring för verksamheten.

8 § Den upphandlande myndigheten skall i annonsen om upphandling eller i inbjudan att lämna anbud ange vilken eller vilka av de i 7 § nämnda handlingarna och uppgifterna som skall visas upp samt vilka andra handlingar som skall visas upp. En balansräkning eller utdrag ur den behöver endast visas upp om den skall offentliggöras enligt lagstiftningen i det land där leverantören är hemmahörande.

9 § Om en leverantör har ett godtagbart skäl för att inte visa de handlingar och uppgifter som den upphandlande myndigheten begär, får leverantören visa sin ekonomiska kapacitet med någon

annan handling som den upphandlande myndigheten finner lämplig.

Teknisk och yrkesmässig kapacitet

10 § Om den upphandlande myndigheten har ställt krav på en leverantörs tekniska och yrkesmässiga kapacitet skall denna kontrolleras och bedömas enligt 11 och 12 §§.

Bevis på teknisk kapacitet

11 § Den upphandlande myndigheten skall i annonsen om upphandling eller i inbjudan att lämna anbud ange på vilket eller vilka av de sätt som anges i andra stycket som en leverantör skall styrka sin tekniska kapacitet.

Den tekniska kapaciteten får styrkas endast på ett eller flera av följande sätt:

1. genom en förteckning över slutförda byggentreprenader under de fem senaste åren, åtföljd av intyg om att de viktigaste byggentreprenaderna utförts på ett tillfredsställande sätt med uppgift om värde, tidpunkt och plats för byggentreprenaderna och huruvida de utfördes enligt gängse branschnormer och slutfördes på ett korrekt sätt,
2. genom en förteckning över de viktigaste varuleveranser eller tjänster som utförts under de tre senaste åren med uppgift om värde och tidpunkt samt huruvida det varit fråga om privata eller offentliga mottagare,
3. genom uppgifter om den tekniska personal och de tekniska organ som ansvarar för kvalitetskontrollen eller som berörs på annat sätt, vare sig de direkt tillhör leverantörens företag eller inte, och, i fråga om byggentreprenader, uppgifter om den

tekniska personal och de tekniska organ som entreprenören kan förfoga över för att genomföra entreprenaden,

4. genom en beskrivning av varuleverantörens eller tjänsteleverantörens tekniska utrustning och av de metoder som leverantören använder för att säkra kvaliteten samt av företagets undersöknings- och forskningsresurser,

5. när det är fråga om komplexa varor eller tjänster eller, om det finns särskilda skäl, varor eller tjänster avsedda för ett särskilt ändamål, genom en kontroll som skall utföras av den upphandlande myndigheten själv eller på dennas vägnar av ett behörigt organ i leverantörens etableringsland, förutsatt att detta organ ger sitt samtycke,

6. genom uppgifter om tjänsteleverantörens eller entreprenörens utbildnings- och yrkeskvalifikationer eller motsvarande uppgifter om ledande personer i företaget, särskilt om den eller dem som skall ansvara för tillhandahållande av tjänsterna eller leda byggentreprenaden,

7. när det är fråga om byggentreprenader eller tjänster, genom uppgifter om de miljöskyddsåtgärder leverantören kommer att tillämpa när kontraktet fullgörs, om det med hänsyn till vad kontraktet avser behövs sådana uppgifter,

8. genom en uppgift om antalet anställda i medeltal per år hos tjänsteleverantören eller entreprenören och antalet anställda med ledningsfunktion under de tre senaste åren,

9. genom en uppgift om vilka verktyg, maskiner och teknisk utrustning som tjänsteleverantören eller entreprenören förfogar över för att fullgöra kontraktet,

10. genom en upplysning om hur stor del av kontraktet som

tjänsteleverantören kan komma att lägga ut på underleverantörer, eller

11. när det gäller varor som skall levereras, genom prover, beskrivningar eller fotografier, vars äkthet skall styrkas om den upphandlande myndigheten begär det, eller genom intyg som upprättas av officiella institutioner för kvalitetskontroll eller enheter för sådan kontroll av erkänd kompetens och av vilka det skall framgå att varor som är klart identifierade genom referenser överensstämmer med vissa specifikationer eller standarder.

Om det är nödvändigt skall den behöriga myndigheten sända intyg enligt andra stycket 1 direkt till den upphandlande myndigheten.

Om en mottagare enligt andra stycket 2 är en upphandlande myndighet, skall intyg som utfärdats eller attesterats av denna myndighet lämnas. Om mottagaren inte är en upphandlande myndighet, skall intyg från köparen lämnas eller, om detta inte är möjligt, en försäkran från leverantören lämnas.

En kontroll enligt andra stycket 5 skall avse en varuleverantörs tillverkningskapacitet eller en tjänsteleverantörs tekniska kapacitet och, om det behövs, leverantörens undersöknings- och forskningsresurser samt åtgärder för kvalitetskontroll.

Tillgång till andra företags kapacitet

12 § En leverantör får vid behov och när det gäller ett visst kontrakt åberopa andra företags ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitet. Leverantören skall genom att tillhandahålla ett åtagande från företagen i fråga eller på annat sätt visa att leverantören kommer att förfoga över

nödvändiga resurser när kontraktet skall fullgöras.

Leverantörers yrkeskunnande

13 § Vid bedömningen av en leverantörs förmåga att fullgöra ett varukontrakt som innefattar monterings- eller installationsarbeten, tjänster eller byggentreprenad, får särskild vikt fästas vid yrkeskunnande, effektivitet, erfarenhet och tillförlitlighet.

Kvalitetssäkringsstandarder

14 § Om en upphandlande myndighet kräver att leverantören visar upp ett intyg utfärdat av ett oberoende organ om att leverantören iakttar vissa kvalitetssäkringsstandarder, skall myndigheten hänvisa till kvalitetssäkringssystem som bygger på relevanta europeiska standarder på området och vilka kvalitetssäkringssystem är certifierade av organ som uppfyller europeiska standarder för certifiering.

Myndigheten skall godkänna likvärdiga intyg från andra organ som är etablerade inom EES. Den skall även godta andra bevis på likvärdiga kvalitetssäkringsåtgärder som lämnas av leverantörer.

Standarder för miljöledning

15 § Om en upphandlande myndighet i de fall som avses i 11 § andra stycket 7 kräver att få tillgång till ett av ett oberoende organ upprättat certifikat som intygar att leverantören uppfyller vissa miljöledningsstandarder, ska myndigheten hänvisa till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1221/2009 av den 25 november 2009 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens

miljölednings- och miljörevisionsordning (Emas) och om upphävande av förordning (EG) nr 761/2001 och kommissionens beslut 2001/681/EG och 2006/193/EG eller till miljöledningsstandarder som bygger på relevanta europeiska eller internationella standarder. Miljöledningsstandarderna ska vara certifierade av organ som uppfyller unionslagstiftningen eller internationella standarder för certifiering.

Myndigheten ska godta likvärdiga intyg från andra organ som är etablerade inom EES. Den ska även godta andra bevis på likvärdiga miljöledningsåtgärder som lämnas av leverantörer. Lag (2011:696).

Officiella förteckningar

16 § Om en leverantör är registrerad i en officiell förteckning över godkända leverantörer i ett land inom EES eller innehar ett certifikat utfärdat av ett certifieringsorgan som uppfyller europeiska standarder för certifiering, får det antas att leverantören uppfyller de förutsättningar och krav som anges i

1. 10 kap. 1 §, 2 § första stycket 1-4 och 6, samt i detta kapitel 6 §, 7 § första stycket 1 och 2 samt 11 § andra stycket 1, 3, 6, 8 och 9 när det gäller byggentreprenörer,
2. 11 § 2-5 och 11 när det gäller varuleverantörer, eller
3. 11 § 2 och 4-10 när det gäller tjänstleverantörer.

Begränsad kontroll

17 § En upphandlande myndighet får begränsa kontrollen av sådana handlingar som rör leverantörens lämplighet till de

anbudssökande och anbudsgivare som anges i andra och tredje styckena. Leverantören ska ges skälig tid att komma in med de begärda handlingarna.

I ett öppet förfarande ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller den eller de anbudsgivare som myndigheten avser att tilldela kontraktet eller ramavtalet. Kontrollen ska göras innan anbudsgivarna underrättas om tilldelningsbeslutet enligt 9 kap. 9 § första stycket.

I ett selektivt eller förhandlat förfarande eller vid en konkurrenspräglad dialog ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller de anbudssökande som myndigheten avser att bjuda in att lämna anbud respektive att förhandla. Lag (2010:571).

12 kap. Tilldelning av kontrakt

Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt

1 § En upphandlande myndighet skall anta antingen

1. det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga för den upphandlande myndigheten, eller
2. det anbud som innehåller det lägsta priset.

Vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga, skall myndigheten ta hänsyn till olika kriterier som är kopplade till föremålet för kontraktet, såsom pris, leverans- eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftkostnader, kostnadseffektivitet, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt

stöd.

En upphandlande myndighet skall i annonsen om upphandlingen eller i förfrågningsunderlaget ange vilken grund för tilldelning av kontraktet som kommer att tillämpas.

Viktning av kriterier

2 § Den upphandlande myndigheten ska ange hur sådana kriterier som avses i 1 § andra stycket kommer att viktas inbördes vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga. Kriterieviktningen får anges som intervall med en lämplig största tillåtna spridning.

Om det enligt den upphandlande myndigheten inte är möjligt att ange viktningen av de olika kriterierna, ska dessa anges i fallande prioritetsordning.

Viktningen av kriterierna eller kriteriernas prioritetsordning ska anges i

1. annonsen om upphandlingen,
2. förfrågningsunderlaget,
3. en inbjudan att lämna anbud eller att delta i förhandlingar, eller i
4. det beskrivande dokumentet.

Lag (2010:571).

Onormalt låga anbud

3 § En upphandlande myndighet får förkasta ett anbud om den

finner att priset är onormalt lågt. Anbudet får dock förkastas först sedan myndigheten skriftligen begärt en förklaring till det låga anbudet och inte fått ett tillfredsställande svar.

En begäran om förklaring kan gälla

1. om anbudsgivaren kan utnyttja särskilt kostnadseffektiva metoder att fullgöra kontraktet,
2. om anbudsgivaren kan utnyttja tekniska lösningar eller ovanligt gynnsamma förhållanden för att fullgöra kontraktet,
3. egenarten hos de varor, tjänster eller byggentreprenader som föreslås av anbudsgivaren,
4. om anbudsgivaren iakttar de bestämmelser om arbetarskydd och arbetsförhållanden som gäller på den ort där kontraktet skall fullgöras, och
5. om anbudsgivaren fått möjlighet att erhålla statligt stöd.

Den upphandlande myndigheten skall ge anbudsgivaren tillfälle att yttra sig över myndighetens skäl för att förkasta anbudet med beaktande av de lämnade förklaringarna.

4 § Om en upphandlande myndighet finner att ett anbud är onormalt lågt på grund av att anbudsgivaren har fått statligt stöd, får myndigheten begära en förklaring av anbudsgivaren. Kan anbudsgivaren inte efter en sådan begäran och inom en skälig tidsfrist som angetts av den upphandlande myndigheten visa att det är fråga om ett med EUF-fördraget förenligt stöd, får anbudet förkastas.

En upphandlande myndighet som förkastar ett anbud enligt första stycket ska underrätta Europeiska kommissionen om det.

Lag (2010:571).

13 kap. Byggkoncessioner

Tillämpningsområdet

1 § Om inte något annat följer av 1 kap. tillämpas bestämmelserna i detta kapitel vid upphandling av en byggkoncession, om kontraktet har ett värde som uppgår till minst det belopp (tröskelvärde) som Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat eller lämnat meddelande om. Värdet ska beräknas enligt de regler för byggentreprenader som gäller enligt 3 kap. 3-5, 7 och 8 §§.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor. Lag (2010:571).

Annonsering

2 § En upphandlande myndighet skall annonsera upphandling av byggkoncessioner.

Tidsfrister för ansökan om att tilldelas en byggkoncession

3 § Tidsfristen för att komma in med ansökningar om att tilldelas en byggkoncession skall vara minst 52 dagar från den dag då annonsen om upphandling skickades för publicering.

Tidsfrister får förkortas enligt 8 kap. 5 § och förlängas enligt 8 kap. 7 §.

Underentreprenad

4 § En upphandlande myndighet får i förfrågningsunderlaget ange som villkor

1. att den som ansöker om att tilldelas en koncession skall lägga ut minst 30 procent av kontraktsvärdet på tredje man, med möjlighet för de sökande att öka denna andel, eller

2. att sökandena i sina anbud anger hur stor andel av koncessionens totala värde som de avser att lägga ut på tredje man.

Den minsta andel av koncessionsvärdet som skall läggas ut på tredje man enligt första stycket 1 skall anges i koncessionsavtalet.

Koncessionshavares skyldigheter

Annonsering

5 § Om den som tilldelas en byggkoncession inte är en upphandlande myndighet, ska kontraktet innehålla villkor om att koncessionshavaren, om han avser att tilldela tredje man ett byggtreprenadkontrakt, som uppgår till det värde (tröskelvärde) som Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat eller lämnat meddelande om, ska annonsera sådan upphandling och ange tidsfrister enligt andra och tredje styckena.

Annonseringen ska ske enligt föreskrifterna i 7 kap. 1 §.

Annonsering krävs dock inte i sådana fall då en upphandlande myndighet enligt 4 kap. 5 eller 8 § har fått använda förhandlat förfarande utan föregående annonsering.

Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud

ska anges enligt 8 kap. 3 §. Tidsfrister får förkortas enligt 8 kap. 5 och 6 §§ och förlängas enligt 8 kap. 7 §.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor. Lag (2010:571).

Företag som går samman och anknutna företag

6 § Om flera företag går samman för att erhålla en byggkoncession, skall inte något av dem anses som tredje man. Detsamma gäller ett anknutet företag.

En uttömmande förteckning över företag som avses i första stycket skall bifogas ansökan om att tilldelas en byggkoncession.

14 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet

Tillämpningsområdet

1 § Detta kapitel skall tillämpas på projekttävlingar som

1. ingår i ett förfarande för tilldelning av ett tjänstekontrakt, eller

2. innefattar priser eller ersättningar till deltagarna.

Första stycket gäller endast om tröskelvärdet uppgår till minst det belopp som framgår av 2 §.

Tröskelvärden för projekttävlingar

2 § Tröskelvärdet vid projekttävlingar är de värden som

Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat eller lämnat meddelande om, om tävlingen

1. anordnas av en central statlig myndighet,
2. a) anordnas av en annan upphandlande myndighet, eller
2. b) anordnas av alla upphandlande myndigheter och avser sådana forsknings- och utvecklingstjänster som omfattas av kategori 8 i bilaga 2 (A-tjänster), telekommunikationstjänster i kategori 5 i bilagan, vilkas positioner i CPV-nomenklaturen motsvarar referensnumren CPC 7524, 7525 och 7526 eller sådana tjänster som anges i bilaga 3 (B-tjänster).

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor. Lag (2010:571).

3 § Tröskelvärdet vid projekttävlingar som ingår i en tjänsteupphandling skall beräknas till värdet av tjänstekontraktet med i förekommande fall tillägg för värdet av det tjänstekontrakt som senare kan tilldelas vinnaren eller en av vinnarna i tävlingen. I värdet skall även de priser och ersättningar som skall betalas till deltagarna inräknas.

Val av deltagare

4 § En projekttävling får begränsas till ett visst antal tävlingsdeltagare. Den upphandlande myndigheten skall ange kriterier för urvalet av deltagare.

Antalet tävlingsdeltagare som inbjuds skall vara så stort att effektiv konkurrens uppnås.

Annonsering

5 § En upphandlande myndighet som avser att anordna en projektävling skall annonsera tävlingen och resultatet av denna (efterannonsering).

Kommunikation och information

6 § I fråga om kommunikation och information skall bestämmelserna i 9 kap. 1-6 §§ och 7 § första stycket tillämpas på motsvarande sätt på projektävlingar.

Jury och dess sammansättning

7 § En jury skall utse vinnande bidrag i en projektävling. Ledamöterna i jury skall vara fysiska personer som är oberoende i förhållande till deltagarna i projektävlingen. Om det krävs särskilda yrkesmässiga kvalifikationer för att få delta i en projektävling, skall minst en tredjedel av ledamöterna i jury ha motsvarande kvalifikationer.

Juryns beslut

8 § Jury skall vara självständig i sina yttranden och beslut.

Ett tävlingsbidrag får presenteras för jury endast på ett sådant sätt att det inte framgår vem som har lämnat ett enskilt bidrag. Anonymiteten skall gälla fram till dess jury har lämnat sitt yttrande eller meddelat sitt beslut.

Vid granskningen får endast de kriterier som angetts i annonsen om projektävlingen beaktas.

9 § Jury skall lämna ett av ledamöterna undertecknat protokoll i vilken tävlingsbidragen rangordnas. Protokollet skall

innehålla en motivering till rangordningen samt de kommentarer och klargöranden som det kan finnas behov av att göra.

Tävlingsdeltagarna kan vid behov uppmanas av juryn att besvara frågor som juryn har noterat i protokollet i syfte att klargöra projektets alla aspekter.

Fullständiga protokoll skall upprättas över dialogen mellan ledamöterna i juryn och tävlingsdeltagarna.

Tjänstekontrakt som följer på en projekttävling

10 § Av 4 kap. 9 § framgår att förhandlat förfarande utan föregående annonsering får användas vid projekttävlingar i vissa fall.

15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet

Tillämpningsområdet

1 § Detta kapitel gäller för sådan upphandling som avses i 1 kap. 2 § andra stycket.

Tillämpliga bestämmelser

2 § Vid offentlig upphandling enligt detta kapitel tillämpas även

- 1 kap. (lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser),

- 2 kap. (definitioner),

- 4 kap. 22 § (inköpscentraler),
- 5 kap. (ramavtal), utom såvitt avser 5 kap. 5 § beträffande kravet på minst tre leverantörer för sådana ramavtal som omfattas av 5 kap. 6 §,
- 6 kap. 4 § (uppgifter om ursprung, tillverkning m.m.),
- 6 kap. 7 § (miljömärken),
- 6 kap. 13 § (särskilda villkor för fullgörande av kontrakt),
- 8 kap. 11 § (om någon annan än den upphandlande myndigheten ska lämna ut förfrågningsunderlaget eller det beskrivande dokumentet),
- 11 kap. 6 § (krav på registrering),
- 13 kap. (byggkoncessioner),
- 16 kap. (avtalsspärr, överprövning och skadestånd),
- 17 kap. (upphandlingsskadeavgift), och
- 18 kap. (tillsyn).

Vidare tillämpas bestämmelserna om konkurrenspräglad dialog i 4 kap. 1 § tredje stycket och 10-21 §§, 8 kap. 3 § första stycket, 5, 10 och 12 §§ samt 11 kap. 3 och 4 §§.

Vid offentlig upphandling som avser tjänster som anges i bilaga 3 (B-tjänster) tillämpas även 6 kap. 1-3, 5, 6 och 8 §§, när värdet av kontraktet uppgår till minst tillämpligt tröskelvärde i 3 kap.

En upphandlande myndighet får publicera annonser om upphandlingar på det sätt som gäller för upphandlingar enligt 7 kap. Lag (2011:1030).

Upphandlingsförfaranden

3 § En offentlig upphandling enligt detta kapitel ska göras genom förenklat förfarande eller urvalsförfarande.

Direktupphandling får dock användas om kontraktets värde uppgår till högst 28 procent av det tröskelvärde som avses i 3 kap. 1 § första stycket 2 och andra stycket. Vidare får direktupphandling användas i tillämplig omfattning i de fall förutsättningarna för förhandlat förfarande utan föregående annonsering som avses i 4 kap. 5–9 §§ är uppfyllda eller om det finns synnerliga skäl. Den upphandlande myndigheten ska besluta riktlinjer för användning av direktupphandling.

Konkurrenspräglad dialog får, i enlighet med 2 §, användas om inte förenklat förfarande eller urvalsförfarande medger tilldelning av kontrakt. Lag (2014:474).

Beräkning av värdet av ett kontrakt

3 a § Värdet av ett kontrakt ska uppskattas till det totala belopp som ska betalas enligt kontraktet. En upphandling får inte delas upp i syfte att kringgå bestämmelserna i denna lag.

Vid beräkningen ska options- och förlängningsklausuler beaktas som om de utnyttjats.

Vid beräkningen ska den upphandlande myndigheten beakta direktupphandlingar av samma slag gjorda av myndigheten under räkenskapsåret. Lag (2010:571).

Annonsering

4 § Vid förenklat förfarande ska den upphandlande myndigheten begära anbud genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens.

Vid urvalsförfarande ska den upphandlande myndigheten publicera en ansökningsinbjudan genom en annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig. Myndigheten får i sin inbjudan ange det antal leverantörer som den avser att bjuda in. Antalet ska bestämmas med hänsyn till arten av det som ska upphandlas och vara tillräckligt stort för att effektiv konkurrens ska uppnås. Lag (2010:571).

Innehåll i en annons m.m.

5 § En annons om upphandling enligt 4 § ska innehålla uppgift om föremålet för upphandlingen och kontaktuppgifter till den upphandlande myndigheten.

Vid förenklat förfarande ska det dessutom framgå

1. hur anbud får lämnas,
2. den dag då anbud senast ska ha kommit in, och
3. den dag till och med vilken anbudet ska vara bindande.

Vid urvalsförfarande ska annonsen med ansökningsinbjudan innehålla uppgift om

1. hur en anbudsansökan får lämnas, och

2. den dag ansökan senast ska ha kommit in.

Lag (2010:571).

Annonsering vid förhandsinsyn

5 a § En upphandlande myndighet som avser att tilldela ett kontrakt genom direktupphandling enligt 3 § andra stycket får annonsera sin avsikt i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig (förhandsinsyn).

Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i en annons om förhandsinsyn. Lag (2010:571).

6 § Har upphävts genom lag (2010:571).

7 § Har upphävts genom lag (2010:571).

Kommunikationsmedel vid offentlig upphandling

8 § Bestämmelserna i 9 kap. 1-6 §§ och 7 § första stycket gäller för anbudsansökningar och anbud vid offentlig upphandling som avses i detta kapitel.

Tidsfrister för att lämna anbudsansökningar och anbud

9 § Anbudssökande och anbudsgivare ska ges skälig tid att komma in med ansökningar respektive anbud. Tiden för att komma in med anbudsansökningar får dock aldrig vara kortare än tio dagar från den dag då ansökningsinbjudan blev publicerad enligt 4 § andra stycket. Lag (2010:571).

10 § Den upphandlande myndigheten ska vid förenklat förfarande och urvalsförfarande lämna ut kompletterande upplysningar om

förfrågningsunderlaget senast sex dagar före angiven sista dag för att komma in med anbud, förutsatt att sådana upplysningar begärts i god tid. Lag (2011:1030).

Mottagande och öppnande av anbud

11 § Försändelser med anbud skall, så snart som möjligt efter anbudstidens utgång, öppnas vid en förrättning där minst två personer som utsetts av den upphandlande myndigheten skall delta. Anbudena skall föras upp i en förteckning, som skall bestyrkas av dem som deltar i förrättningen. På begäran av en anbudsgivare skall dessutom en person som utsetts av en handelskammare närvara. Kostnaderna för detta skall betalas av den som framställt begäran.

Anbudena skall öppnas samtidigt.

Rättelse av fel, förtydligande och komplettering

12 § En upphandlande myndighet får tillåta att en anbudssökande eller anbudsgivare rättar en uppenbar felskrivning eller felräkning eller något annat uppenbart fel i anbudsansökan eller anbudet.

Myndigheten får begära att en ansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning.

Kontroll och uteslutning av leverantörer

13 § En anbudssökande eller anbudsgivare skall uteslutas från deltagande i en upphandling i enlighet med det som föreskrivs i 10 kap. 1 §.

En anbudssökande eller anbudsgivare får uteslutas från deltagande i en upphandling enligt 10 kap. 2 och 3 §§.

En upphandlande myndighet som av leverantören begär upplysningar om förhållanden som avses i första och andra styckena skall i förfrågningsunderlaget, annonsen eller skrivelsen ange på vilket sätt leverantören kan lämna upplysningarna.

13 a § Vid kontroll av om en leverantör har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i Sverige enligt 10 kap. 2 § första stycket 5 ska den upphandlande myndigheten inhämta uppgifter om detta från behörig myndighet. Lag (2010:571). Lag (2010:571).

Begränsad kontroll

13 b § En upphandlande myndighet får begränsa kontrollen av sådana handlingar som rör leverantörens lämplighet till de anbudssökande och anbudsgivare som anges i andra och tredje styckena. Leverantören ska ges skälig tid att komma in med de begärda handlingarna.

I ett förenklat förfarande ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller den eller de anbudsgivare som myndigheten avser att bjuda in till förhandling eller, om ingen förhandling sker, den eller de anbudsgivare som myndigheten avser tilldela kontraktet eller ramavtalet. Kontrollen ska göras innan anbudsgivarna bjuds in till förhandling respektive underrättas om tilldelningsbeslutet enligt 19 §.

I ett urvalsförfarande eller vid en konkurrenspräglad dialog ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller de anbudssökande som myndigheten

avser att bjuda in att lämna anbud respektive att förhandla.
Lag (2010:571).

14 § Har upphävts genom lag (2010:571).

Prövning av anbudsansökningar och anbud

15 § En upphandlande myndighet ska pröva alla de anbudsansökningar och anbud som har kommit in i rätt tid, om inte något annat följer av 13 §. Lag (2010:571).

Tillgång till andra företags kapacitet

15 a § En leverantör får vid behov när det gäller ett visst kontrakt åberopa andra företags kapacitet. Leverantören ska genom att tillhandahålla ett åtagande från de andra företagen eller på annat sätt visa att leverantören kommer att förfoga över nödvändiga resurser när kontraktet ska fullgöras.
Lag (2010:571).

Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt

16 § En upphandlande myndighet skall anta antingen

1. det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga för den upphandlande myndigheten, eller
2. det anbud som har lägst pris.

Bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga skall göras enligt 12 kap. 1 § andra stycket.

Den upphandlande myndigheten skall antingen ange hur de olika kriterierna som avses i 12 kap. 1 § andra stycket viktas vid

bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga eller ange kriterierna i fallande prioritetsordning. Kriterieviktningen får anges som intervall med en lämplig största tillåtna spridning.

Kriterieviktningen eller prioritetsordningen skall anges i annonsen om upphandling, i ansökningsinbjudan eller i förfrågningsunderlaget.

Onormalt låga anbud

17 § En upphandlande myndighet får förkasta ett anbud om den finner att priset är onormalt lågt. Anbudet får dock förkastas först sedan myndigheten skriftligen begärt en förklaring till det låga anbudet och inte fått tillfredsställande svar.

Lag (2010:571).

Dokumentation, underrättelse och förvaring av handlingar

18 § En upphandlande myndighet ska anteckna skälen för sina beslut och annat av betydelse vid upphandlingen om upphandlingens värde överstiger 100 000 kronor.

Lag (2014:474).

19 § Vid förenklat förfarande och urvalsförfarande ska den upphandlande myndigheten snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som avses i 9 kap. 9 § och lämna sådana upplysningar som avses i 9 kap. 10 §.

Vid direktupphandling ska den upphandlande myndigheten, när beslut om leverantör och anbud fattats, underrätta anbudsgivarna om beslutet snarast möjligt.

En anbudsgivare är bunden av sitt anbud även om anbudsgivaren har fått sådan underrättelse eller sådana upplysningar som avses i första stycket. Lag (2011:1030).

20 § När en upphandling har avslutats skall en upphandlande myndighet som inte omfattas av arkivlagen (1990:782) på betryggande sätt förvara anbud och anbudsansökningar med tillhörande beskrivningar, modeller och ritningar samt anbudsförteckningar, sammanställningar, protokoll och liknande.

Handlingarna skall bevaras minst fyra år från den dag då kontraktet tilldelades.

Meddelande till kommissionen om resultatet av en upphandling av B-tjänster

21 § Om ett kontrakt som avser tjänster enligt bilaga 3 (B-tjänster) uppgår till minst tillämpligt tröskelvärde i 3 kap., ska den upphandlande myndigheten senast inom 48 dagar efter det att kontraktet tilldelats meddela Europeiska kommissionen om det. Lag (2010:571).

Undantag vid upphandling som rör rikets säkerhet m.m.

22 § Har upphävts genom lag (2011:1030).

Projekttävlingar

23 § Bestämmelserna i 14 kap. 1 § första stycket, 4 och 6-9 §§ gäller även för projekttävlingar som understiger tröskelvärdet i 14 kap. 2 §, om tävlingens värde uppgår till högst det i 3 § andra stycket angivna värdet.

Vid anordnande av projekttävlingar ska 3 § tillämpas. En projekttävling ska annonseras enligt 4 eller 5 §.

Om ett kontrakt enligt tävlingsreglerna ska tilldelas vinnaren eller en av vinnarna, ska vinnaren respektive vinnarna bjudas in att delta i förhandlingar. Lag (2010:571).

16 kap. Avtalsspärr, överprövning och skadestånd

Avtalsspärr

Allmänna bestämmelser om avtalsspärr

1 § Om en upphandlande myndighet är skyldig att skicka en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 9 kap. 9 § första stycket eller 15 kap. 19 § och underrättelsen har skickats med ett elektroniskt medel, får den upphandlande myndigheten inte ingå avtal (avtalsspärr) förrän tio dagar har gått från det att underrättelsen skickades.

Om underrättelsen har skickats på annat sätt än med ett elektroniskt medel till en eller flera anbudssökande eller anbudsgivare, får avtal inte ingås förrän 15 dagar har gått från utskickandet.

Om en upphandlande myndighet i underrättelsen har angett en längre avtalsspärr än den föreskrivna minimifristen, får avtal inte ingås förrän efter utgången av den angivna perioden. Lag (2011:1030).

Undantag från avtalsspärr

2 § Avtalsspärr gäller inte

1. vid tilldelning av kontrakt efter upphandling utan

föregående annonsering med stöd av 4 kap. 5-9 §§,

2. vid tilldelning av kontrakt på grund av ramavtal enligt 5 kap. 7 §, eller

3. vid direktupphandling enligt 15 kap. 3 § andra stycket. Lag (2011:1030).

Avtalsspärr vid förhandsinsyn

3 § Vid förhandsinsyn enligt 7 kap. 4 § eller 15 kap. 5 a § får den upphandlande myndigheten inte ingå avtal förrän tio dagar har gått från det att annonsen om förhandsinsyn publicerats. Lag (2011:1030).

Överprövning

Allmänna bestämmelser om överprövning

4 § Efter ansökan av en leverantör som anser sig ha lidit eller kunna komma att lida skada får allmän förvaltningsdomstol överpröva

1. en upphandling, och
2. giltigheten av ett avtal som har slutits mellan en upphandlande myndighet och en leverantör. Lag (2011:1030).

Behörig domstol

5 § En ansökan om överprövning ska göras hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den upphandlande myndigheten har sin hemvist.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
Lag (2011:1030).

Överprövning av en upphandling

6 § Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Överprövning av en upphandling får inte ske efter det att avtal har slutits mellan den upphandlande myndigheten och en leverantör. Lag (2011:1030).

7 § Om den upphandlande myndigheten under pågående överprövning av en upphandling ingår ett avtal i strid med 1, 3, 8, 9 eller 10 §, ska rätten, på yrkande av leverantören, överpröva avtalets giltighet i enlighet med 13-15 §§. Lag (2011:1030).

Förlängd avtalsspärr

8 § Om en ansökan om överprövning av en upphandling har gjorts, fortsätter avtalsspärr enligt 1 eller 3 § att gälla under handläggningen i förvaltningsrätten (förlängd avtalsspärr).

Rätten får besluta att någon förlängd avtalsspärr inte ska gälla. Lag (2011:1030).

Interimistiskt beslut vid överprövning av en upphandling

9 § I fall då avtalsspärr enligt 1, 3 eller 8 § inte gäller får

rätten besluta att den upphandlande myndigheten inte får ingå avtal innan något annat har bestämts.

Rätten får avstå från att fatta beslut enligt första stycket, om den skada eller olägenhet som åtgärden skulle medföra kan bedömas vara större än skadan för leverantören.

Lag (2011:1030).

Tiodagarsfrist

10 § När en förlängd avtalsspärr gäller enligt 8 §, får den upphandlande myndigheten inte ingå avtal förrän tio dagar har gått från det att förvaltningsrätten har avgjort målet.

När en förvaltningsrätt eller en kammarrätt har fattat ett beslut enligt 9 §, får avtal inte ingås förrän tio dagar har gått från det att domstolen har avgjort målet eller upphävt beslutet.

När Högsta förvaltningsdomstolen har fattat ett beslut enligt 9 § och beslutat att återförvisa målet till lägre instans, får avtal inte ingås förrän tio dagar har gått från beslutet om återförvisning.

Rätten får besluta att någon tiodagarsfrist inte ska gälla.

Lag (2011:1030).

Tidsfrister för ansökan om överprövning av en upphandling

11 § En ansökan om överprövning av en upphandling ska ha kommit in till förvaltningsrätten före utgången av en sådan avtalsspärr som avses i 1 eller 3 §. Lag (2011:1030).

12 § En ansökan om överprövning av ett beslut att avbryta en upphandling ska ha kommit in till förvaltningsrätten innan tio

dagar har gått från det att den upphandlande myndigheten med ett elektroniskt medel har skickat en underrättelse om beslutet och angett skälen för detta.

Om underrättelsen har skickats på annat sätt än med ett elektroniskt medel till en eller flera anbudssökande eller anbudsgivare, ska en ansökan om överprövning ha kommit in till förvaltningsrätten innan 15 dagar har gått från utskickandet. Lag (2010:571).

Överprövning av ett avtals giltighet

13 § Rätten ska besluta att ett avtal som har slutits mellan en upphandlande myndighet och en leverantör är ogiltigt, om avtalet har slutits

1. utan föregående annonsering enligt 7 kap. 1 eller 2 §, 13 kap. 2 eller 5 §, 14 kap. 5 § eller 15 kap. 4 §, eller

2. enligt ett förfarande i 5 kap. 7 § utan att de villkor har följts som framgår av den paragrafen eller av det ramavtal som ligger till grund för det nya anbuds förfarandet och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

Ett avtal ska också förklaras ogiltigt, om det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalsspärr i 1, 3 eller 8 §, ett interimistiskt beslut enligt 9 § eller tiodagarsfristen i 10 § eller om avtalet har slutits före en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 9 kap. 9 § första stycket eller 15 kap. 19 §. För ogiltighet i sådana fall krävs dessutom att de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag har överträtts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada.

Lag (2011:1030).

14 § Om det finns tvingande hänsyn till ett allmänintresse, ska rätten besluta att avtalet får bestå trots att förutsättningarna för ogiltighet enligt 13 § är uppfyllda.
Lag (2011:1030).

15 § Bestämmelserna om ogiltighet i 13 § ska inte tillämpas

1. på avtal som har slutits av en upphandlande myndighet med stöd av ramavtal enligt 5 kap. 7 §, om den upphandlande myndigheten skickat en underrättelse om tilldelningsbeslutet enligt 9 kap. 9 § första stycket, samt iakttagit en avtalsspärr enligt 1 §, eller

2. om en upphandlande myndighet genom förhandsinsyn enligt 7 kap. 4 § eller 15 kap. 5 a § har meddelat sin avsikt att upphandla och har iakttagit avtalsspärren vid förhandsinsyn enligt 3 §. Lag (2011:1030).

Interimistiskt beslut vid överprövning av ett avtals giltighet

16 § Rätten får besluta att ett avtal inte får fullgöras till dess något annat har bestämts.

Rätten får avstå från att fatta beslut enligt första stycket, om den skada eller olägenhet som åtgärden skulle medföra kan bedömas vara större än skadan för leverantören.
Lag (2011:1030).

Tidsfrister för ansökan om överprövning av ett avtals giltighet

17 § En ansökan om överprövning av ett avtals giltighet ska, om inte annat följer av andra stycket, ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från det att avtalet

slöts.

Ansökan ska dock ha kommit in till förvaltningsrätten innan 30 dagar har gått från det att

1. Europeiska kommissionen har publicerat en annons enligt 7 kap. 3 § eller ett meddelande enligt 15 kap. 21 §, eller
2. den upphandlande myndigheten skriftligen har underrättat anbudssökandena och anbudsgivarna om att avtalet har slutits samt har lämnat en sammanfattning av sådana upplysningar som avses i 9 kap. 10 §. Lag (2011:1030).

Beräkning av vissa tider

18 § Vid beräkningen av längden av en avtalsspärr samt av tiodagarsfrister enligt 10 § och tidsfrister för ansökan om överprövning ska 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid tillämpas. Lag (2011:1030).

Förbud mot överklagande

19 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900). Lag (2011:1030).

Skadestånd

20 § En upphandlande myndighet som inte har följt bestämmelserna i denna lag ska ersätta därigenom uppkommen skada för en leverantör.

Rätten till skadestånd inbegriper ersättning till en anbudssökande eller anbudsgivare som har deltagit i en

offentlig upphandling och som har haft kostnader för att förbereda anbud och i övrigt delta i upphandlingen, om åsidosättandet av bestämmelserna i denna lag menligt har påverkat hans eller hennes möjligheter att tilldelas kontraktet. Lag (2010:571).

21 § Talan om skadestånd ska väckas vid allmän domstol inom ett år från den tidpunkt då avtal har slutits mellan den upphandlande myndigheten och en leverantör eller har förklarats ogiltigt enligt 13 § genom ett avgörande som har vunnit laga kraft. Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad. Lag (2011:1030).

17 kap. Upphandlingsskadeavgift

Allmänna bestämmelser om upphandlingsskadeavgift

1 § Allmän förvaltningsdomstol får besluta att en upphandlande myndighet ska betala en särskild avgift (upphandlingsskadeavgift) om

1. allmän förvaltningsdomstol i ett avgörande som har vunnit laga kraft fastställt att ett avtal får bestå, trots att det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalsspärr i 16 kap. 1, 3 eller 8 §,

2. allmän förvaltningsdomstol i ett avgörande som har vunnit laga kraft fastställt att ett avtal får bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse enligt 16 kap. 14 §, eller

3. myndigheten har slutit avtal med en leverantör utan föregående annonsering enligt 7 kap. 1 eller 2 §, 13 kap. 2 eller 5 §, 14 kap. 5 § eller, 15 kap. 4 eller 6 §.
Lag (2011:1030).

2 § Tillsynsmyndigheten ska hos allmän förvaltningsdomstol ansöka om att en upphandlande myndighet ska betala upphandlingsskadeavgift i de fall som anges i 1 § 1 och 2.

Tillsynsmyndigheten får hos allmän förvaltningsdomstol ansöka om att en upphandlande myndighet ska betala upphandlingsskadeavgift i de fall som avses i 1 § 3.
Lag (2010:571).

Behörig domstol

3 § En ansökan om att en upphandlande myndighet ska betala upphandlingsskadeavgift ska göras hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den upphandlande myndigheten har sin hemvist.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
Lag (2010:571).

Avgiftens storlek

4 § Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10 000 kronor och högst 10 000 000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av kontraktsvärdet.

Beräkningen av kontraktsvärdet ska ske enligt 3 kap. 3 och 4 §§ eller 15 kap. 3 a §. Lag (2010:571).

5 § Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

I ringa fall ska någon avgift inte beslutas. Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl. Lag (2010:571).

Tidsfrister för ansökan om avgift

6 § En ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 1 § 1 eller 2 ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då det avgörande som ansökan grundas på har vunnit laga kraft. Lag (2010:571).

7 § När en ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på 1 § 3 och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap.

17 §, får ansökan inte göras förrän fristen har löpt ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft.

När ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, ska ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom ett år från det att avtalet slöts. Lag (2011:1030).

Betalning av avgift m.m.

8 § Upphandlingsskadeavgiften tillfaller staten.
Lag (2010:571).

9 § Upphandlingsskadeavgift ska betalas till tillsynsmyndigheten inom 30 dagar från det att avgörandet beträffande avgiften har vunnit laga kraft eller inom den längre tid som anges i avgörandet.

Om avgiften inte betalas i tid, ska tillsynsmyndigheten lämna den obetalda avgiften till indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Lag (2010:571).

10 § En beslutad upphandlingskadeavgift faller bort, om avgörandet beträffande avgiften inte har kunnat verkställas inom fem år från det att avgörandet har vunnit laga kraft.
Lag (2010:571).

18 kap. Tillsyn

Allmänna bestämmelser om tillsyn

1 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen enligt denna lag. Lag (2010:571).

2 § Vid sin tillsyn får myndigheten inhämta alla nödvändiga upplysningar för sin tillsynsverksamhet från upphandlande myndigheter eller den som kan antas vara en upphandlande myndighet. Upplysningarna ska i första hand inhämtas genom skriftligt förfarande. Om det på grund av materialets omfattning, brådska eller något annat förhållande är lämpligare, får upplysningarna inhämtas genom besök hos den upphandlande myndigheten. Lag (2010:571).

3 § En upphandlande myndighet och den som kan antas vara en upphandlande myndighet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn.
Lag (2010:571).

Föreläggande

4 § Om det behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna utöva sin tillsyn enligt denna lag, får myndigheten förelägga en upphandlande myndighet eller den som kan antas vara en upphandlande myndighet att lämna uppgift, att visa upp en

handling eller att lämna över en kopia av handlingen.

Ett föreläggande enligt första stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

När ett föreläggande överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart hos allmän förvaltningsdomstol. Lag (2010:571).

Behörig domstol

5 § Tillsynsmyndighetens föreläggande enligt 4 § får överklagas hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet riktar sig till har sin hemvist.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2010:571).

Övergångsbestämmelser

2007:1091

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.
2. Bestämmelserna i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling skall tillämpas på upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

2010:569

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2010 och ska tillämpas även i fall då avtal har slutits före ikraftträdandet.

2010:570

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

Lag (2012:391).

2010:571

1. Denna lag träder i kraft den 15 juli 2010.
2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

2011:1030

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

2012:392

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013 och ska tillämpas även i fall då avtal har slutits före ikraftträdandet.

2014:474

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

Bilaga 1

är inte med här. Bilagan införd genom lag (2011:1030).

Bilaga 2

Förteckning över tjänstekontrakt (A-tjänster)

Kategori	Beskrivning
1	Underhålls- och reparationstjänster
2	Landtransport, med undantag av järnvägstransport som omfattas av kategori 18, även säkerhets- och kurirtransporter, med undantag av postbefordran
3	Flygtransport av passagerare och gods, med undantag av postbefordran
4	Postbefordran på land, med undantag av järnvägstransport som omfattas av kategori 18, och i luften
5	Telekommunikationstjänster
6	Finansiella tjänster: a) Försäkringstjänster b) Bank- och investeringstjänster. Med undantag av finansiella tjänster i samband med utfärdande, förvärv, försäljning eller överföring av värdepapper eller andra finansiella instrument samt riksbankstjänster. Dessutom undantas tjänster som avser förvärv eller hyra, oavsett finansieringsvillkor, av mark, befintliga byggnader eller annan fast egendom eller som avser rättigheter till sådan egendom. Finansiella tjänster som tillhandahålls samtidigt med, före

eller efter köpe- eller hyreskontraktet,
oberoende av form, ska dock omfattas av detta
direktiv.

- 7 Databehandlingstjänster och därmed sammanhängande tjänster
- 8 Forsknings- och utvecklingstjänster, med undantag av forsknings- och utvecklingstjänster som inte uteslutande är till förmån för den upphandlande myndigheten i dess egen verksamhet, under förutsättning att dessa tjänster helt finansieras av den upphandlande myndigheten
- 9 Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster
- 10 Marknads- och opinionsundersökningar
- 11 Organisationskonsulttjänster, med undantag av medlings- och förlikningstjänster, och därmed sammanhängande tjänster
- 12 Arkitekttjänster, tekniska konsulttjänster och integrerade tekniska tjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, därmed sammanhängande vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, teknisk provning och analys
- 13 Reklamtjänster
- 14 Fastighetsstädning och fastighetsförvaltning
- 15 Förlags- och tryckeritjänster mot arvode eller på kontrakt

16 Avlopps- och renhållningstjänster, sanering och liknande tjänster
Lag (2011:1030).

Bilaga 3

Förteckning över tjänstekontrakt (B-tjänster)

Kategori	Beskrivning
17	Hotell- och restaurangtjänster
18	Järnvägstransport
19	Sjötransport
20	Hjälp-tjänster och tjänster i anslutning till transporter
21	Juridiska tjänster
22	Rekrytering och urval av personal, med undantag av anställningskontrakt
23	Spanings- och säkerhetstjänster, med undantag av säkerhetstransporter
24	Undervisning och yrkesutbildning
25	Hälsovård och socialtjänster
26	Fritids- och idrottsverksamhet samt kulturverksamhet, med undantag av kontrakt som avser förvärv, utveckling, produktion eller

samproduktion av program som utförs av radio- och TV-bolag samt kontrakt om sändningstider

27 Övriga tjänster
Lag (2011:1030).

Bilaga 4

Definitioner av vissa tekniska specifikationer

I lagen används följande beteckningar med de betydelser som här anges.

1. a) tekniska specifikationer: i fråga om byggtreprenadkontrakt, samtliga tekniska föreskrifter, vilka bland annat skall upptas i de allmänna specifikationerna, med angivande av de egenskaper som krävs av ett material, en produkt eller en vara för att materialet, produkten eller varan skall kunna beskrivas på ett sådant sätt att detta lämpar sig för den upphandlande myndighetens planerade användning. Dessa egenskaper skall omfatta nivå på miljöprestanda, projektering för alla användningsområden (inklusive tillgänglighet för funktionshindrade) och bedömning av överensstämmelse, prestanda, säkerhet och mått, samt förfarandena vid bedömning av kvalitetssäkring, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning och märkning samt produktionsprocesser och -metoder. De skall även innefatta bestämmelser om projektering och kostnad, provnings- och kontrollregler, villkoren för att entreprenaden skall antas, tekniken eller metoderna för byggnadsverksamheten samt samtliga övriga tekniska villkor som den upphandlande myndigheten enligt lag eller annan författning kan ange i fråga om den fullbordade entreprenaden samt om ingående material eller delar.

b) teknisk specifikation: i fråga om tjänste- eller

varukontrakt, en specifikation i ett dokument med angivande av kraven på en produkts eller en tjänsts egenskaper, som kvalitetsnivåer, nivå på miljöprestanda, projektering för alla användningsområden (inklusive tillgänglighet för funktionshindrade) och bedömning av överensstämmelse, prestanda, produktens användningsområde, säkerhet eller mått, samt krav på produkten angående den beteckning under vilken den saluförs, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning, bruksanvisningar, produktionsprocesser och -metoder samt förfaranden vid bedömning av överensstämmelse.

2. standard: en teknisk specifikation som godkänts av ett erkänt standardiseringsorgan för upprepad och kontinuerlig tillämpning, med vilken överensstämmelse inte är obligatorisk och som faller under en av följande kategorier:

- Internationell standard: en standard som antagits av ett internationellt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.

- Europeisk standard: en standard som antagits av ett europeiskt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.

- Nationell standard: en standard som antagits av ett nationellt standardiseringsorgan och gjorts tillgänglig för allmänheten.

3. europeiskt tekniskt godkännande: en positiv teknisk bedömning av en produkts lämplighet för att användas för ett bestämt ändamål, grundad på att de grundläggande kraven på byggtreprenaden är uppfyllda genom produktens konstitutiva egenskaper tillsammans med de villkor som fastställts för användningen och utnyttjandet. Ett europeiskt tekniskt

godkännande skall utfärdas av ett organ för godkännande som för detta ändamål utsetts av medlemsstaten.

4. gemensam teknisk specifikation: en teknisk specifikation som har utarbetats i enlighet med ett förfarande som erkänts av medlemsstaterna och som har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

5. teknisk referens: en produkt, med undantag för officiella standarder, som framställs av ett europeiskt standardiseringsorgan i enlighet med förfaranden som anpassats till utvecklingen av marknadens behov.

-END

LOU(forts.) lag (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

[Denna lag omfattas även av förkortningen i den föregående LOU - lag (2007:1091) om offentlig upphandling.]

SFS nr: 2007:1092

Departement/

myndighet: Finansdepartementet UR

Rubrik: Lag (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

Utfärdad: 2007-11-22

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:475

Övrigt: Bilagorna 1, 2 och 3 är inte med här. Rättelseblad 2007:1092 har iakttagits.

1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns föreskrifter om

- lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser (1 kap.),
- definitioner (2 kap.),
- tröskelvärden (3 kap.),

- upphandlingsförfaranden (4 kap.),
- ramavtal (5 kap.),
- elektronisk auktion (5 a kap.),
- tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m. (6 kap.),
- annonsering av upphandling (7 kap.),
- tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m. (8 kap.),
- kommunikation, information och dokumentation (9 kap.),
- uteslutning av leverantörer (10 kap.),
- kvalificering och urvalsbedömning (11 kap.),
- tilldelning av kontrakt (12 kap.),
- projekttävlingar på tjänsteområdet (13 kap.),
- anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land (14 kap.),
- upphandling som inte omfattas av direktivet (15 kap.),
- avtalsspärr, överprövning och skadestånd (16 kap.),
- upphandlingsskadeavgift (17 kap.), och
- tillsyn (18 kap.).

Till lagen hör följande bilagor:

- Förteckning över byggtreprenadkontrakt (bilaga 1)
- Förteckning över tjänstekontrakt (A-tjänster) (bilaga 2)
- Förteckning över tjänstekontrakt (B-tjänster) (bilaga 3)
- Definition av vissa tekniska specifikationer (bilaga 4)

Lag (2010:572).

Lagens tillämpningsområde

2 § Denna lag gäller för upphandling av byggtreprenader, varor och tjänster för verksamhet inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster enligt 4–10 §§. Lagen gäller också då en upphandlande enhet anordnar projekttävlingar. Vad som avses med upphandling och upphandlande enhet framgår av 2 kap. 23 § respektive 20 §.

Endast 15 kap. tillämpas i fråga om upphandling som

1. avser tjänster enligt bilaga 3 (B-tjänster), eller
2. avser andra kontrakt, vars värde understiger de tröskelvärden som anges i lagen.

I fråga om upphandling som avser tjänster som anges i bilaga 2 (A-tjänster) tillämpas inte 13 kap.

En upphandling som avser både A-tjänster och B-tjänster ska anses vara en upphandling av A-tjänster om värdet av A-tjänsterna överstiger värdet av B-tjänsterna. I annat fall ska upphandlingen i sin helhet anses vara en upphandling av B-tjänster.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling CPV-referensnummer för byggentreprenadkontrakt samt CPC- och CPV-referensnummer för A-tjänster och B-tjänster.

Lag (2011:1031).

3 § Det finns bestämmelser om offentlig upphandling i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling.

Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

3 a § Denna lag gäller inte för upphandling som

1. omfattas av lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, eller

2. är undantagen enligt 1 kap. 7, 8, 9 eller 10 § den lagen.

Lag (2011:1031).

Verksamheter som omfattas av lagen

Gas, värme, el och dricksvatten

4 § En verksamhet omfattas av denna lag om den består av

1. tillhandahållande eller drift av fasta publika nät i samband med produktion, transport eller distribution av gas, värme, el eller dricksvatten, eller

2. leverans av gas, värme, el eller dricksvatten till sådana nät som avses i 1.

5 § Om en annan upphandlande enhet än en upphandlande myndighet levererar gas eller värme till ett publikt nät, skall detta

inte anses utgöra en sådan verksamhet som avses i 4 §, om

1. enhetens produktion är en oundviklig följd av en annan verksamhet än någon av dem som avses i 4, 7, 8, 9 eller 10 §,

2. leverans till det publika nätet endast syftar till att använda denna produktion ekonomiskt, och

3. sådana leveranser uppgår till högst 20 procent av enhetens omsättning, beräknat efter genomsnittet för de senaste tre åren.

6 § Om en annan upphandlande enhet än en upphandlande myndighet levererar el eller dricksvatten till ett publikt nät, skall detta inte anses utgöra en sådan verksamhet som avses i 4 §, om

1. enhetens produktion behövs för en annan verksamhet än någon av dem som avses i 4, 7, 8, 9 eller 10 §,

2. leverans till det publika nätet beror endast på enhetens egen förbrukning, och

3. sådana leveranser uppgår till högst 30 procent av enhetens totala produktion av el respektive dricksvatten, beräknat efter genomsnittet för de senaste tre åren.

7 § Denna lag gäller även för upphandling som görs och projekttävlingar som anordnas av en upphandlande enhet som bedriver verksamhet som avser dricksvatten enligt 4 §, om upphandlingen eller projekttävlingen har anknytning till

1. vattenbyggnadsprojekt, konstbevattning eller dränering och den volym vatten som används för dricksvattenförsörjningen utgör mer än 20 procent av den totala volym vatten som tillhandahålls genom dessa projekt eller konstbevattnings- och

dräneringsanläggningar, eller

2. bortföring eller rening av avloppsvatten.

Transporttjänster

8 § En verksamhet omfattas av denna lag om den består av tillhandahållande eller drift av publika nät i form av transporter med järnväg, automatiserade system, spårväg, tunnelbana, buss, trådbuss eller linbana.

Ett nät för transporttjänster skall anses finnas om tjänsten tillhandahålls enligt villkor som fastställts av en behörig myndighet och som avser linjesträckning, tillgänglig transportkapacitet, turtäthet och liknande förhållanden.

Första stycket gäller inte sådan busstransportverksamhet som anges i 22 §.

Posttjänster m.m.

9 § Denna lag omfattar en verksamhet som består av tjänster enligt 2 kap. 13 §.

Prospektering eller utvinning av olja, gas, kol eller andra fasta bränslen samt tillhandahållande av hamnar och flygplatser

10 § En verksamhet omfattas av denna lag om den består av utnyttjande av ett geografiskt område i syfte att

1. prospektera eller utvinna olja, gas, kol eller andra fasta bränslen, eller

2. ge tillgång till flygplatser, hamnar eller andra terminaler

för transporter i luften eller till havs eller på inre vattenvägar.

Undantag från lagens tillämpningsområde

Byggkoncessioner och tjänstekoncessioner

11 § Denna lag gäller inte vid tilldelning av byggkoncessioner eller tjänstekoncessioner som beviljas för sådan verksamhet som omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 4-10 §§.

Kontrakt för återförsäljning eller uthyrning till tredje man

12 § Denna lag gäller inte för anskaffningar som görs vid återförsäljning eller uthyrning till tredje man, om den upphandlande enheten inte har någon särskild rättighet eller ensamrätt att sälja eller hyra ut föremålet för kontraktet och även andra har rätt att sälja eller hyra ut det på samma villkor som den upphandlande enheten.

En upphandlande enhet är skyldig att på begäran av Europeiska kommissionen anmäla de varukategorier och verksamheter som den anser vara undantagna enligt första stycket. Lag (2010:572).

Verksamhet i tredje land samt anmälan till kommissionen

13 § Denna lag gäller inte vid upphandling som görs för att i ett land som inte är bundet av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) utöva sådan verksamhet som omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 4-10 §§ utan fysisk användning av något nät eller geografiskt område i ett eller flera EES-länder.

En upphandlande enhet är skyldig att på begäran av Europeiska kommissionen anmäla de verksamheter som den anser vara undantagna enligt första stycket. Lag (2010:572).

Undantag på grund av sekretess

13 a § Bestämmelserna i denna lag gäller inte för upphandling som omfattas av sekretess. Lag (2011:1031).

Upphandling enligt andra internationella regler

14 § Denna lag gäller inte upphandling som omfattas av andra bestämmelser och görs enligt

1. ett internationellt avtal mellan någon av staterna inom EES och någon annan stat för ett projekt som är gemensamt för de avtalsslutande staterna,
2. upphandlingsförfaranden som har överenskommits i ett internationellt avtal med anknytning till stationering av militär personal, eller
3. upphandlingsförfaranden som har överenskommits i en internationell organisation.

Anknutna företag och samriskföretag

15 § Under de förutsättningar som anges i 16 § gäller inte denna lag för kontrakt som

1. en upphandlande enhet tilldelar ett anknutet företag, eller
2. ett samriskföretag, bildat uteslutande av flera upphandlande enheter för att bedriva verksamhet som omfattas av lagens

tillämpningsområde enligt 4-10 §§, tilldelar ett företag som är anknutet till någon av dem.

16 § Bestämmelserna i 15 § gäller under förutsättning att leverans med anledning av tilldelningen av byggtrepreneur-, varu- eller tjänstekontrakt motsvarar minst 80 procent av det anknutna företagets genomsnittliga omsättning av byggtrepreneur-, varor respektive tjänster under de föregående tre åren.

Om ett anknutet företag inte kan visa sin omsättning för de föregående tre åren på grund av tidpunkten för företagets etablering eller verksamhetens påbörjande, får företaget genom prognoser för verksamheten eller på något annat sätt göra sannolikt att den andel av omsättningen som avses i första stycket kommer att uppnås.

Om mer än ett företag som är anknutet till den upphandlande enheten tillhandahåller samma eller liknande byggtrepreneur-, varor eller tjänster, skall andelen beräknas med hänsyn till den totala omsättning som härrör från byggtrepreneur-, varor respektive tjänster från dessa anknutna företag.

17 § Denna lag gäller inte för kontrakt som

1. ett samriskföretag, bildat uteslutande av upphandlande enheter för att bedriva verksamhet som omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 4-10 §§, tilldelar en av dessa upphandlande enheter, eller

2. en upphandlande enhet tilldelar ett sådant samriskföretag som enheten ingår i, om samriskföretaget har bildats för att utföra den aktuella verksamheten under en tid av minst tre år och det i den handling som upprättats för bildandet av företaget anges att de upphandlande enheter som det består av

kommer att ingå i det under minst samma tid.

18 § På begäran av Europeiska kommissionen ska en upphandlande enhet som tilldelat ett kontrakt med tillämpning av något av undantagen i 15 eller 17 § lämna uppgifter till kommissionen om namnen på de berörda företagen eller samriskföretagen och om de berörda kontraktens art och värde samt tillhandahålla det underlag som kommissionen anser vara nödvändigt för att visa att relationerna mellan företaget eller samriskföretaget och den upphandlande enheten motsvarar kraven i 15-17 §§. Lag (2010:572).

Särskilda undantag

19 § Denna lag gäller inte för kontrakt som avser

1. förvärv av fastighet, arrenderätt, hyresrätt, bostadsrätt, tomträtt, servitutsrätt eller någon annan rättighet till fastighet, dock gäller lagen för upphandling av finansiella tjänster med anledning av kontrakt som avses i denna punkt,
2. skiljemanna- eller förlikningsuppdrag,
3. finansiella tjänster i samband med utfärdande, försäljning, förvärv eller överlåtelse av värdepapper eller andra finansiella instrument,
4. anställningar, eller
5. forsknings- och utvecklingstjänster, med undantag för sådana vilkas resultat endast tillkommer en upphandlande enhet i den egna verksamheten och betalas av den upphandlande enheten.

Med fastighet enligt första stycket 1 avses det som enligt jordabalken utgör eller tillhör en fastighet. Befintlig byggnad

som tillhör någon annan än ägaren till jorden skall också anses utgöra en fastighet. Detsamma gäller sådana tillbehör till byggnaden som avses i 2 kap. 2 och 3 §§ jordabalken, om de tillhör byggnadens ägare.

Tjänstekontrakt som tilldelas på grund av ensamrätt

20 § Denna lag gäller inte för tjänstekontrakt som en upphandlande enhet tilldelar en upphandlande myndighet som på grund av lag eller annan författning har ensamrätt att utföra tjänsten.

Kontrakt som avser vatten, energi eller bränsle i vissa fall

21 § Denna lag gäller inte för kontrakt som tilldelas av en upphandlande enhet och avser

1. anskaffning av vatten, om den upphandlande enheten bedriver verksamhet enligt 4 § som avser dricksvatten, eller
2. leverans av energi eller bränsle för energiproduktion, om den upphandlande enheten bedriver verksamhet enligt 4 § som avser el, gas eller värme eller verksamhet som avses i 10 § 1.

Vissa busstransporttjänster

22 § Lagen gäller inte för upphandling som avser busstransportverksamhet enligt 8 § om verksamheten var undantagen från tillämpningsområdet för rådets direktiv 93/38/EEG av den 14 juni 1993 om samordning av upphandlingsförfarandet för enheter som har verksamhet inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna, senast ändrat genom kommissionens direktiv 2001/78/EG enligt dess artikel 2.4 och påbörjades senast den 30 april 2004.

Direkt konkurrensutsatt verksamhet

23 § Denna lag gäller inte om det fastställts enligt det särskilda förfarande som anges i artikel 30 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, senast ändrat genom kommissionens förordning (EG) nr 2083/2005, att verksamheten är direkt konkurrensutsatt på marknader med fritt tillträde.

Europeiska kommissionen prövar efter begäran från en upphandlande enhet om förutsättningarna enligt första stycket är uppfyllda för viss verksamhet. Lag (2010:572).

Allmänna bestämmelser

Principer för upphandling

24 § Upphandlande enheter skall behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar skall vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

24 a § Upphandlande enheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn vid upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Lag (2010:572).

Kontrakt som rör mer än en verksamhet

25 § Om ett kontrakt rör mer än en verksamhet, skall de

bestämmelser tillämpas som gäller för den verksamhet som kontraktet huvudsakligen avser.

26 § Om ett kontrakt är avsett för både en verksamhet som omfattas av denna lag och en verksamhet som omfattas av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling skall den sistnämnda lagen tillämpas på kontraktet om det inte är möjligt att avgöra vilken verksamhet som kontraktet huvudsakligen avser.

27 § Om ett kontrakt är avsett för både en verksamhet som omfattas av denna lag och en annan verksamhet som inte omfattas av vare sig denna lag eller lagen (2007:1091) om offentlig upphandling skall denna lag tillämpas på kontraktet om det inte är möjligt att avgöra vilken verksamhet som kontraktet huvudsakligen avser.

28 § En upphandlande enhet får inte välja att tilldela endast ett kontrakt som avser mer än en verksamhet eller separata kontrakt för de olika verksamheterna i avsikt att bestämmelserna i denna lag eller i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling inte skall bli tillämpliga.

Rätten att få delta i en upphandling

29 § En anbudssökande eller anbudsgivare, som enligt bestämmelser i det land i vilket verksamheten är etablerad har rätt att leverera den tjänst som kontraktet är avsett för, får inte uteslutas från att delta i en upphandling endast på grund av krav på att leverantören skall vara en fysisk eller en juridisk person.

När det gäller tjänste- och byggtreprenadkontrakt eller varukontrakt som också omfattar tjänster eller monterings- och installationsarbeten, får juridiska personer uppmanas att i anbudet eller anbudsansökan uppge namn och yrkeskvalifikationer

på de personer som skall utföra tjänsterna.

30 § Grupper av leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna ett anbud och att lämna ett anbud. Den upphandlande enheten får inte ställa upp villkor om att sådana grupper skall ha en bestämd juridisk form för att få lämna en anbudsansökan eller ett anbud. Enheten får dock begära att en grupp skall ha en viss juridisk form när den blivit tilldelad kontraktet, om det krävs för att kontraktet skall kunna fullgöras på ett godtagbart sätt.

2 kap. Definitioner

Allmänna definitioner

1 § Med anbudssökande avses den som ansöker om att få delta i ett selektivt förfarande eller förhandlat förfarande eller i ett urvalsförfarande enligt 15 kap.

2 § Med anknutet företag avses

1. företag över vilket en upphandlande enhet har ett bestämmande inflytande,
2. företag som kan utöva ett bestämmande inflytande över en upphandlande enhet, och
3. företag som tillsammans med en upphandlande enhet står under bestämmande inflytande av ett annat företag på grund av ägande eller finansiellt deltagande eller på grund av de regler företaget lyder under.

Med anknutet företag avses även alla företag vars årsräkenskaper konsolideras med den upphandlande enhetens

enligt kraven i rådets sjunde direktiv 83/349/EEG av den 13 juni 1983, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/46/EG.

Ett bestämmande inflytande skall anses finnas om en upphandlande enhet direkt eller indirekt, i förhållande till ett företag, innehar mer än hälften av andelarna i företaget eller kontrollerar majoriteten av röstetalet på grund av aktieäggande eller motsvarande eller kan utse mer än halva antalet ledamöter i företagets styrelse eller motsvarande ledningsorgan.

3 § Med byggtreprenadkontrakt avses ett kontrakt som

1. avser utförande eller både projektering och utförande av arbete som är hänförligt till en verksamhet som anges i bilaga 1, eller
2. medför att ett byggnadsverk realiserar, oavsett hur kontraktet utformas, enligt krav som ställs upp av den upphandlande enheten.

Med byggnadsverk avses det samlade resultatet av bygg- och anläggningsarbeten, om resultatet självständigt kan fullgöra en teknisk eller ekonomisk funktion.

4 § Med byggkoncession avses ett kontrakt av samma slag som ett byggtreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.

5 § Med CPV-nomenklaturen avses den gemensamma terminologi vid offentlig upphandling som antagits genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV), ändrad genom kommissionens förordning (EG) nr 2151/2003.

Om NACE- eller CPC-nomenklaturen i bilagorna 1-3 avviker från CPV-nomenklaturen har dessa företräde.

6 § Med elektroniska medel avses medel som överför signaler via tråd eller radiovågor, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier.

6 a § Med elektronisk auktion avses en upprepad process med hjälp av elektroniska medel för att presentera nya lägre priser eller nya värden för vissa delar av anbuden.
Lag (2010:572).

7 § Med erkända organ avses sådana provnings- och kalibreringslaboratorier samt organ för inspektion och certifiering som uppfyller tillämpliga europeiska standarder.

8 § Med förfrågningsunderlag avses sådant underlag för anbud som en upphandlande enhet tillhandahåller en leverantör.

9 § Med förhandlat förfarande avses ett förfarande där den upphandlande enheten inbjuder utvalda leverantörer och förhandlar om kontraktsvillkoren med en eller flera av dem.

9 a § Med inköpscentral avses en upphandlande myndighet som

1. ingår ramavtal om byggentreprenader, varor eller tjänster som är avsedda för upphandlande enheter, eller

2. medverkar vid en upphandling i egenskap av ombud åt flera upphandlande enheter. Lag (2010:572).

10 § Med kontrakt avses ett skriftligt avtal med ekonomiska villkor som

1. sluts mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer,
2. avser utförande av byggentreprenad, leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster, och
3. undertecknas av parterna eller signeras av dem med en elektronisk signatur.

11 § Med leverantör avses den som på marknaden tillhandahåller varor eller tjänster eller utför byggentreprenader.

Med leverantör avses också grupper av leverantörer.

12 § Med offentligt styrda organ avses sådana bolag, föreningar, delägarförvaltningar, särskilt bildade samfällighetsföreningar och stiftelser som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och

1. som till största delen är finansierade av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet,
2. vars verksamhet står under kontroll av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet, eller
3. i vars styrelse eller motsvarande ledningsorgan mer än halva antalet ledamöter är utsedda av staten, en kommun, ett landsting eller en upphandlande myndighet.

13 § Med posttjänster avses insamling, sortering, transport och överlämnande av postförsändelser.

Med postförsändelse avses en adresserad försändelse i den slutliga utformning i vilken den skall överlämnas, såsom

brevförsändelser, böcker, kataloger, tidningar och tidskrifter samt postpaket som innehåller varor med eller utan kommersiellt värde.

Med närstående posttjänster avses följande tjänster som tillhandahålls av en upphandlande enhet som även tillhandahåller posttjänster:

1. tjänster som innebär hantering av posttjänster såväl före som efter avsändandet,
2. adresshanteringstjänster, överföring av registrerad e-post, säker elektronisk överföring av kodade dokument och andra liknande tjänster, om tjänsterna har anknytning till och utförs helt med elektroniska medel,
3. tjänster som avser oadresserad direktreklam och andra försändelser som inte omfattas av andra stycket,
4. tjänster som avser postanvisningar och girobetalningar samt finansiella tjänster som anges i 1 kap. 19 § första stycket 3 och är hänförliga till kategori 6 i bilaga 2 (A-tjänster),
5. filatelitjänster, och
6. tjänster där fysisk leverans eller magasinering kombineras med andra tjänster som inte är posttjänster (logistik-tjänster).

14 § Med projekttävling avses en tävling som är öppen för alla och som anordnas av en upphandlande enhet i syfte att förvärva en ritning eller en projektbeskrivning som en jury utsett till vinnande bidrag.

15 § Med publikt nät avses ett nät som är avsett för att tillhandahålla tjänster för allmänheten inom de verksamheter

som omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 1 kap. 4-10 §§.

16 § Med ramavtal avses ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.

17 § Med selektivt förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer kan ansöka om att få delta men endast anbudssökande som inbjuds av den upphandlande enheten att delta får lämna anbud.

18 § Med tjänstekoncession avses ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.

19 § Med tjänstekontrakt avses ett kontrakt som gäller utförande av tjänster enligt bilaga 2 eller 3 (A- eller B-tjänster) och som inte utgör ett byggtreprenadkontrakt enligt 3 § eller ett varukontrakt enligt 24 §.

Ett kontrakt som avser varor och som även omfattar A- eller B-tjänster skall behandlas som ett tjänstekontrakt, om värdet av tjänsterna är högre än värdet av varorna.

Ett kontrakt som avser A- eller B-tjänster och omfattar verksamhet som hänförs till byggtreprenader enligt bilaga 1, men som är underordnad kontraktets ändamål i övrigt, skall behandlas som ett tjänstekontrakt.

20 § Med upphandlande enheter avses i denna lag dels upphandlande myndigheter enligt 21 §, dels sådana företag som

1. en upphandlande myndighet kan utöva ett bestämmande inflytande över på det sätt som anges i andra stycket, eller

2. bedriver verksamhet som omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 1 kap. 4-10 §§ med stöd av en särskild rättighet eller ensamrätt enligt tredje stycket.

Ett bestämmande inflytande skall anses finnas om en upphandlande myndighet, direkt eller indirekt, i förhållande till ett företag innehar mer än hälften av andelarna i företaget eller kontrollerar majoriteten av röstetalet på grund av aktieäggande eller motsvarande eller kan utse mer än halva antalet ledamöter i företagets styrelse eller motsvarande ledningsorgan.

Med särskild rättighet eller ensamrätt avses en rättighet eller ensamrätt som

1. beviljats enligt lag eller annan författning,
2. begränsar rätten att utöva en sådan verksamhet som avses i 1 kap. 4-10 §§ till ett eller flera företag, och
3. väsentligt påverkar andra företags möjligheter att bedriva samma typ av verksamhet.

21 § Med upphandlande myndighet avses statliga och kommunala myndigheter.

Vid tillämpning av denna lag skall med upphandlande myndighet jämföras

1. beslutande församlingar i kommuner och landsting, och
2. offentligt styrda organ som avses i 12 §, samt

3. sammanslutningar av en eller flera myndigheter enligt första stycket eller församlingar enligt 1 eller sammanslutningar av ett eller flera organ enligt 2.

22 § Med upphandlarprofil avses en sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på Internet och som innehåller information om den upphandlande enheten och dess upphandlingar.

23 § Med upphandling avses de åtgärder som vidtas av en upphandlande enhet i syfte att tilldela ett kontrakt eller att ingå ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggtreprenader.

24 § Med varukontrakt avses ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor under förutsättning att kontraktet inte skall anses utgöra ett byggtreprenadkontrakt enligt 3 § eller ett tjänstekontrakt enligt 19 § andra stycket.

Ett kontrakt skall behandlas som ett varukontrakt även om det omfattar monterings- och installationsarbeten avseende varorna, om värdet av arbetena är mindre än värdet av varorna.

25 § Med öppet förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer får lämna anbud.

Definitioner som gäller endast 15 kap.

26 § Med direktupphandling avses en upphandling utan krav på anbud i viss form. Lag (2010:572).

27 § Med förenklat förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att delta, deltagande leverantörer skall lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

28 § Med urvalsförfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud, den upphandlande enheten inbjuder vissa leverantörer att lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

3 kap. Tröskelvärden

Tröskelvärdenas storlek

1 § Denna lag ska tillämpas på kontrakt vilkas värde beräknas uppgå till minst de belopp (tröskelvärden) som Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat eller lämnat meddelande om, om kontraktet avser

1. varu- eller tjänstekontrakt, eller
2. byggtreprenadkontrakt.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor.

Särskilda bestämmelser om tröskelvärden vid projektävlingar finns i 13 kap. 2 och 3 §§.

Värdet av kontraktet ska beräknas exklusive mervärdesskatt. Lag (2010:572).

Beräkning av värdet av ett kontrakt

2 § Värdet av kontrakt som avses i 1 § skall uppskattas till det totala belopp, som skall betalas enligt kontraktet. Vid beräkningen skall options- och förlängningsklausuler beaktas

som om de utnyttjats. Vidare skall de premier och ersättningar som den upphandlande enheten planerar att betala till anbudssökande eller anbudsgivare räknas in i värdet.

3 § Beräkningen av värdet av ett kontrakt skall avse värdet vid den tidpunkt då en annons om upphandlingen enligt 7 kap. 1 § skickas ut eller, om en sådan annons inte krävs, vid den tidpunkt då den upphandlande enheten bjuder in leverantörer till anbudsgivning.

Förbud i vissa fall mot att dela upp en upphandling

4 § En byggtreprenad eller en planerad anskaffning av en viss mängd varor eller tjänster får inte delas upp i avsikt att kringgå bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag.

Kontrakt som omfattar både varor och tjänster

5 § Värdet av ett kontrakt som avser både varor och tjänster skall omfatta det totala värdet av kontraktet. I det totala värdet skall även värdet av monterings- och installationsarbeten räknas in.

Upphandling av delkontrakt

6 § Om en planerad byggtreprenad eller anskaffning av tjänster respektive anskaffning av likartade varor kan innebära att flera kontrakt upphandlas samtidigt i form av delkontrakt, skall det sammanlagda värdet av delkontrakten beaktas vid tillämpningen av 1 §. Om tröskelvärdet då överskrids, skall varje enskild upphandling av delkontrakt göras enligt bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag.

Första stycket andra meningen behöver inte tillämpas för ett delkontrakt vars värde understiger 80 000 euro när det gäller tjänster eller varor och 1 000 000 euro när det gäller byggentreprenader.

Andra stycket gäller bara om det sammanlagda värdet av sådana delkontrakt inte överstiger 20 procent av det sammanlagda värdet av alla delkontrakten.

Vid tilldelning av sådana delkontrakt som undantas med stöd av denna paragraf skall 15 kap. tillämpas.

Byggentreprenadkontrakt

7 § Vid beräkningen av värdet av ett byggentreprenadkontrakt skall kostnaden för entreprenaden och värdet av varor och tjänster som den upphandlande enheten tillhandahåller entreprenören för att entreprenaden skall kunna fullgöras räknas in.

Värdet av varor och tjänster som inte krävs för att entreprenaden skall kunna fullgöras får inte ingå i beräkningen av värdet, om det skulle medföra att lagens regler om upphandling över tröskelvärdena inte blir tillämpliga på upphandlingen av dessa varor och tjänster.

Varukontrakt som löper på viss tid eller på obestämd tid

8 § Värdet av ett kontrakt som är avsett att gälla leasing, hyra eller hyrköp av varor och som löper på en bestämd tid om högst tolv månader skall beräknas till den totala kostnaden för kontraktet under löptiden.

För varukontrakt som avser längre löptid skall värdet beräknas

till den totala kostnaden inklusive varans uppskattade restvärde.

För varukontrakt som löper på obestämd tid eller vilkas löptid inte kan bestämmas skall värdet beräknas till månadskostnaden multiplicerad med talet 48.

Varu- eller tjänstekontrakt som regelbundet återkommer eller som skall förnyas

9 § Värdet av ett varu- eller tjänstekontrakt som regelbundet återkommer eller som skall förnyas inom viss tid, skall beräknas med ledning av

1. det verkliga totala värdet av en följd av liknande kontrakt som upphandlats under den föregående tolv månadersperioden eller under det föregående räkenskapsåret, om möjligt justerat med hänsyn till förutsebara ändringar i kvantitet eller värde under den tolv månadersperiod som följer efter det första kontraktet, eller

2. det uppskattade totala värdet av en följd av kontrakt som kommer att upphandlas under den tolv månadersperiod som följer på den första leveransen eller, om räkenskapsåret är längre än tolv månader, under räkenskapsåret.

Valet av beräkningsmetod får inte göras i avsikt att kringgå bestämmelserna om upphandling över tröskelvärdena i denna lag.

Vissa tjänstekontrakt

10 § Värdet av ett tjänstekontrakt skall beräknas med utgångspunkt i

1. när det gäller försäkringstjänster: den premie som skall betalas och andra former av ersättning,
2. när det gäller banktjänster och andra finansiella tjänster: arvoden, provisioner, ränta och andra former av ersättning, och
3. när det gäller kontrakt som avser projektering: arvoden eller provisioner som skall betalas och andra former av ersättning.

11 § Om ett tjänstekontrakt upphandlas utan att något totalpris anges, skall värdet av kontraktet vara det uppskattade totala värdet av tjänsterna under kontraktets löptid, om denna är högst 48 månader och av månadsvärdet multiplicerat med talet 48, om löptiden är längre eller om kontraktet löper på obestämd tid.

Ramavtal

12 § Värdet av ett ramavtal skall beräknas till det högsta sammanlagda värdet av samtliga de kontrakt som planeras under ramavtalets löptid.

4 kap. Upphandlingsförfaranden

Öppet, selektivt och förhandlat förfarande

1 § Vid upphandling skall öppet, selektivt eller förhandlat förfarande användas. Tilldelning av kontrakt skall föregås av annonsering enligt 7 kap. 1 § om inte något annat följer av 2 §.

Tilldelning av kontrakt utan föregående annonsering

2 § En upphandlande enhet får tilldela ett kontrakt utan föregående annonsering om

1. det vid ett förfarande med föregående annonsering inte lämnats några anbudsansökningar eller inte lämnats några anbud eller inte lämnats några lämpliga anbud och de ursprungliga villkoren för kontraktet inte ändrats väsentligt,

2. det gäller ett kontrakt som är avsett endast för forsknings-, experiment-, studie- eller utvecklingsändamål, och kontraktet inte syftar till vinst eller till att täcka forsknings- och utvecklingskostnader och under förutsättning att det inte försämrar möjligheten till konkurrens vid en senare kontraktstilldelning som i första hand har något sådant syfte,

3. det som ska upphandlas av tekniska eller konstnärliga skäl eller på grund av ensamrätt kan fullgöras av endast en viss leverantör,

4. det är absolut nödvändigt att tilldela kontraktet, men synnerlig brådska, orsakad av omständigheter som inte kunnat förutses av den upphandlande enheten, gör det omöjligt att hålla tidsfristerna vid öppet, selektivt eller förhandlat förfarande med föregående annonsering,

5. det gäller kompletterande leveranser av varor från den ursprungliga leverantören, om

a) varorna är avsedda som antingen delvis utbyte av eller tillägg till tidigare leveranser, och

b) ett byte av leverantör skulle medföra att den upphandlande enheten tvingades anskaffa varor som skulle vara tekniskt

oförenliga med de först anskaffade eller leda till oproportionerliga tekniska svårigheter avseende drift och underhåll,

6. det gäller kompletterande byggentreprenader eller tjänster som inte ingår i det ursprungliga projektet eller det ursprungliga kontraktet, om kompletteringarna på grund av oförutsedda omständigheter krävs för att kontraktet ska kunna fullgöras, och under förutsättning att de ska utföras av den ursprungliga leverantören, och om

a) de inte utan stora tekniska eller ekonomiska olägenheter för den upphandlande enheten kan skiljas från det ursprungliga kontraktet, eller

b) de, även om de kan avskiljas, är absolut nödvändiga för att det ursprungliga kontraktet ska kunna fullgöras,

7. det gäller en ny byggentreprenad, som är en upprepning av tidigare byggentreprenader under förutsättning

a) att de nya arbetena ingår i ett projekt som tidigare varit föremål för ett öppet eller selektivt förfarande,

b) att arbetena tilldelas samma leverantör,

c) att det nya kontraktet är i överensstämmelse med det ursprungliga projektet,

d) att värdet av det nya kontraktet ingått i beräkningen av värdet av det ursprungliga projektet enligt bestämmelserna i 3 kap., och

e) att det i samband med den ursprungliga upphandlingen annonserats att det nu avsedda förfarandet kunde komma att

användas,

8. det gäller varor som noteras och omsätts på en råvarumarknad,

9. kontraktet grundar sig på ett ramavtal som upphandlats enligt denna lag,

10. det är möjligt att anskaffa varor genom att utnyttja särskilt förmånliga erbjudanden som gäller under mycket kort tid, när priset ligger betydligt under det normala marknadspriset, eller

11. det är möjligt att anskaffa varor på särskilt förmånliga villkor genom att köpa i samband med att en leverantör upphört med sin verksamhet eller trätt i likvidation eller försatts i konkurs eller är föremål för motsvarande förfarande.

Lag (2011:1031).

Projekttävling

3 § En upphandlande enhet får tilldela ett kontrakt utan föregående annonsering om det är fråga om ett tjänstekontrakt som följer på en projekttävling som anordnats enligt 13 kap., under förutsättning att kontraktet enligt tävlingsreglerna skall tilldelas vinnaren eller en av vinnarna av tävlingen.

Om en tävling avslutats med att fler än en vinnare utsetts, skall vinnarna inbjudas att delta i förhandlingar.

Inköpscentraler

4 § En upphandlande enhet får anskaffa byggentreprenader, varor och tjänster med hjälp av en inköpscentral.

Lag (2010:572).

5 kap. Ramavtal

Tillämpliga bestämmelser

1 § En upphandlande enhet får ingå ramavtal med tillämpning av bestämmelserna om upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster i denna lag.

5 a kap. Elektronisk auktion

Tillämpningsområdet

1 § En upphandlande enhet får, om förfrågningsunderlaget kan fastställas med tillräcklig grad av exakthet, som en avslutande del av ett upphandlingsförfarande genomföra en elektronisk auktion vid

1. öppet förfarande,
2. selektivt förfarande,
3. förhandlat förfarande med föregående annonsering,
4. förenklat förfarande, och
5. urvalsförfarande.

Lag (2010:572).

2 § Den elektroniska auktionen ska möjliggöra en rangordning på grund av automatiska utvärderingsmetoder och ska grundas på

1. priser, när kontraktet ska tilldelas den leverantör som erbjudit det lägsta priset, eller

2. priser eller nya värden på de delar av anbuderna som angetts i förfrågningsunderlaget, när kontraktet ska tilldelas den leverantör som har lämnat det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Lag (2010:572).

3 § Om elektronisk auktion kommer att användas, ska den upphandlande enheten ange det i annonsen om upphandling. Lag (2010:572).

Förfrågningsunderlag

4 § Av förfrågningsunderlaget ska bl.a. framgå

1. de delar av anbuderna, vars värden kan kvantifieras och uttryckas i siffror eller procenttal, som kommer att vara föremål för den elektroniska auktionen,

2. de eventuella gränserna för de värden som kan presenteras, baserade på en bedömning av specifikationerna för föremålet för upphandlingen,

3. vilka uppgifter som kommer att göras tillgängliga för anbudsgivarna under den elektroniska auktionen och när detta kommer att ske,

4. relevanta uppgifter om genomförandet av den elektroniska auktionen,

5. på vilka villkor anbudsgivarna kan lämna anbud, däribland de minsta skillnader mellan anbuderna som kan ha bestämts, och

6. relevanta uppgifter om den elektroniska utrustning som

används och om anslutningen till denna utrustning.

Lag (2010:572).

Första utvärdering av anbud

5 § Innan en upphandlande enhet inleder en elektronisk auktion, ska enheten genomföra en första fullständig utvärdering av anbuderna i enlighet med tilldelningskriterierna och den fastställda viktningen för dessa. Lag (2010:572).

Inbjudan att lämna nya priser eller värden m.m.

6 § Alla anbudsgivare som har lämnat godtagbara anbud ska bjudas in med elektroniska medel att lämna nya priser eller värden.

En inbjudan ska innehålla alla relevanta upplysningar för individuell anslutning till den elektroniska utrustning som används och uppgift om vid vilken tidpunkt den elektroniska auktionen kommer att inledas, genomföras och avslutas.

Lag (2010:572).

7 § Vid tilldelning av kontrakt på grundval av det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska inbjudan åtföljas av resultatet av en fullständig bedömning av den berörda anbudsgivarens anbud som gjorts i enlighet med viktningen av tilldelningskriterierna. Lag (2010:572).

8 § I inbjudan ska anges den matematiska formel som används för att vid den elektroniska auktionen automatiskt bestämma rangordningen med hänsyn till de nya priser och nya värden som lämnas under auktionen.

Den matematiska formeln ska innefatta den i annonsen eller i

förfrågningsunderlaget angivna viktningen av alla de kriterier som fastställts för att bestämma vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga. Om kriterieviktningen angetts som intervall ska dessa i förväg fastställas till ett bestämt värde.

Om alternativa anbud är tillåtna ska separata formler ges för varje anbud. Lag (2010:572).

9 § Den elektroniska auktionen får inte inledas tidigare än två arbetsdagar efter den dag då inbjudan har skickats ut. Lag (2010:572).

10 § Den elektroniska auktionen får genomföras i flera på varandra följande etapper. Lag (2010:572).

Upplýsningar till anbudsgivarna

11 § Under varje etapp i en elektronisk auktion ska den upphandlande enheten omedelbart meddela varje anbudsgivare tillräckliga upplýsningar för att de ska ha kännedom om sin plats i rangordningen.

Den upphandlande enheten får också lämna andra upplýsningar om priser eller värden, under förutsättning att detta har angetts i förfrågningsunderlaget.

Den upphandlande enheten får lämna upplýsningar om antalet deltagare i den elektroniska auktionen. Lag (2010:572).

Avslutande av en elektronisk auktion

12 § En elektronisk auktion ska avslutas av den upphandlande enheten

1. vid den tidpunkt då auktionen enligt inbjudan att delta i auktionen ska avslutas,
2. när det inte längre lämnas några nya priser eller nya värden som motsvarar angivna krav på minsta skillnader, eller
3. då det antal auktionsetapper som fastställts i inbjudan att delta i auktionen har genomförts.

I det fall som avses i första stycket 2 ska den upphandlande enheten i inbjudan att delta i auktionen ange hur långt efter det att den har tagit emot det sista budet som den kommer att avsluta auktionen.

I det fall som avses i första stycket 3 ska tidsplanen för varje etapp i auktionen anges i inbjudan att delta i auktionen. Lag (2010:572).

13 § När den elektroniska auktionen har avslutats, ska den upphandlande enheten tilldela kontraktet på grundval av resultatet av den elektroniska auktionen. Lag (2010:572).

6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.

Tekniska specifikationer

1 § Tekniska specifikationer skall ingå i annonsen om upphandling, förfrågningsunderlaget eller de kompletterande handlingarna. Specifikationerna skall vara utformade på något av de sätt som anges i 2 och 3 §§.

När det är möjligt bör specifikationerna bestämmas med hänsyn

till kriterier avseende tillgänglighet för personer med funktionshinder eller utformning med tanke på samtliga användares behov.

Tekniska specifikationer som hänvisar till en standard

2 § De tekniska specifikationerna skall, om inte 3 § tillämpas, vara utformade med hänvisning till de tekniska specifikationer som definieras i bilaga 4, och i turordning hänvisa till

1. svensk standard som överensstämmer med europeisk standard,
2. europeiskt tekniskt godkännande,
3. gemensam teknisk specifikation,
4. internationell standard,
5. annat tekniskt referenssystem som utarbetats av europeiska standardiseringsorgan, eller
6. annan svensk standard, svenskt tekniskt godkännande eller svensk teknisk specifikation om projektering, beräkning och utförande av byggtreprenader samt materialanvändning.

Varje hänvisning som avses i första stycket skall följas av orden "eller likvärdigt".

Första stycket gäller inte, om det i någon annan författning finns avvikande bestämmelser.

Tekniska specifikationer i form av prestanda- eller funktionskrav

3 § En upphandlande enhet får ange de tekniska

specifikationerna som prestanda- eller funktionskrav. I dessa krav kan miljöegenskaper ingå. Kraven skall vara så utformade att föremålet för upphandlingen klart framgår.

En upphandlande enhet får hänvisa till de tekniska specifikationerna enligt 2 § som ett sätt för leverantören att visa att de uppställda prestanda- eller funktionskraven enligt första stycket är uppfyllda.

En upphandlande enhet får ange de tekniska specifikationerna genom hänvisning till specifikationerna enligt 2 § i fråga om vissa egenskaper och till prestanda- eller funktionskraven enligt första stycket i fråga om andra egenskaper.

Uppgifter om ursprung, tillverkning m.m.

4 § De tekniska specifikationerna får inte innehålla uppgifter om ursprung, tillverkning eller särskilt framställningssätt eller hänvisningar till varumärke, patent, typ, ursprung eller tillverkning, om detta leder till att vissa företag gynnas eller missgynnas.

Sådana uppgifter och hänvisningar får dock förekomma i specifikationerna, om det annars inte är möjligt att beskriva föremålet för upphandlingen tillräckligt preciserat och begripligt. En sådan uppgift eller hänvisning skall följas av orden "eller likvärdigt".

Likvärdiga lösningar

5 § Om en upphandlande enhet väljer att hänvisa till tekniska specifikationer enligt 2 §, får den inte förkasta ett anbud enbart på grund av att varorna eller tjänsterna inte överensstämmer med specifikationer som den har hänvisat till,

om anbudsgivaren i sitt anbud kan visa att de föreslagna lösningarna på ett likvärdigt sätt uppfyller kraven enligt de tekniska specifikationerna.

6 § Om en upphandlande enhet väljer att i enlighet med 3 § ange prestanda- eller funktionskrav, får den inte på grund av dessa krav förkasta ett anbud, om anbudsgivaren kan visa att anbudet överensstämmer med

1. en nationell standard som överensstämmer med en europeisk standard,
2. ett europeiskt tekniskt godkännande,
3. en gemensam teknisk specifikation,
4. en internationell standard, eller
5. ett tekniskt referenssystem, som har utarbetats av ett europeiskt standardiseringsorgan.

Första stycket gäller under förutsättning att standardenliga byggtreprenader, varor eller tjänster uppfyller de prestanda- eller funktionskrav som den upphandlande enheten har ställt upp.

Miljömärken

7 § Om en upphandlande enhet anger miljöegenskaper i form av prestanda- eller funktionskrav enligt 3 §, får den använda detaljerade specifikationer, eller vid behov delar av dessa, som fastställts för miljömärken, om

1. specifikationerna är lämpliga för att definiera egenskaperna hos de varor eller tjänster som skall upphandlas,

2. kraven för märket har utarbetats på grundval av vetenskapliga rön, och

3. märkena är tillgängliga för alla berörda parter.

Den upphandlande enheten får ange att varor eller tjänster som är försedda med ett sådant miljömärke skall antas motsvara de tekniska specifikationer som angetts i förfrågningsunderlaget men skall godta även annat lämpligt bevis för att så är fallet.

Erkända organ

8 § Upphandlande enheter skall godta intyg från organ som är erkända i ett EES-land.

Tillhandahållande av tekniska specifikationer

9 § En upphandlande enhet skall på begäran tillhandahålla en leverantör de tekniska specifikationer som regelbundet anges i enhetens upphandlingskontrakt. Detsamma gäller för de specifikationer enheten avser att tillämpa vid tilldelning av kontrakt som förhandsannonseras enligt 7 kap. 3 §.

Om specifikationerna har angetts i handlingar som är tillgängliga för leverantören, är det tillräckligt att enheten hänvisar till handlingarna.

Anbud med alternativa utföranden

10 § Skall en upphandlande enhet anta det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, får den tillåta anbudsgivare att lämna anbud med alternativa utföranden.

En upphandlande enhet skall i förfrågningsunderlaget ange om den godkänner anbud med alternativa utföranden. Om detta inte anges, är anbud med alternativa utföranden inte tillåtna.

En upphandlande enhet som tillåter anbud med alternativa utföranden skall i förfrågningsunderlaget ange vilka minimikrav som gäller för sådana anbud och de särskilda villkor som gäller för hur de skall presenteras.

Endast sådana anbud som uppfyller minimikraven får beaktas vid upphandlingen.

11 § Vid tilldelning av varu- eller tjänstekontrakt får en upphandlande enhet som har tillåtit anbud med alternativa utföranden enligt 10 § inte förkasta ett sådant anbud enbart på grund av att det, om det antas, skulle bli ett tjänstekontrakt i stället för ett varukontrakt eller ett varukontrakt i stället för ett tjänstekontrakt.

Underentreprenad

12 § I förfrågningsunderlaget får en upphandlande enhet begära att anbudsgivaren i anbudet anger hur stor del av kontraktet som kan komma att läggas ut på tredje man och vilka underleverantörer som föreslås.

Information om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd och arbetsvillkor

13 § En upphandlande enhet får i förfrågningsunderlaget upplysa om vilka organ som kan lämna en anbudssökande eller anbudsgivare information om de bestämmelser om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd och arbetsvillkor som kommer att gälla vid de tjänster eller byggtreprenader som skall omfattas av kontraktet.

Om den upphandlande enheten lämnar sådana upplysningar avseende arbetarskydd och arbetsvillkor, skall den begära att anbudssökande eller anbudsgivare bekräftar att hänsyn har tagits till bestämmelserna om sådana villkor vid utformningen av anbudet.

Första och andra styckena skall inte påverka tillämpningen av bestämmelserna i 12 kap. 3 § om granskning av onormalt låga anbud.

Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt

14 § En upphandlande enhet får ställa särskilda sociala, miljömässiga och andra villkor för hur ett kontrakt skall fullgöras. Dessa villkor skall anges i annonsen om upphandling eller i förfrågningsunderlaget.

7 kap. Annonsering av upphandling

Obligatorisk och icke-obligatorisk annonsering av upphandlingar

1 § En upphandlande enhet som avser att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal skall annonsera upphandlingen, om inte något annat följer av 4 kap. 2 §.

Olika slag av annonsering

2 § Annonsering om upphandling kan ske genom

1. förhandsannonsering enligt 3 §,
2. förhandsannonsering enligt 4 §,

3. annonsering om att det finns ett kvalificeringssystem enligt 5 §, eller

4. annonsering om upphandling som skall ske genom öppet, selektivt eller förhandlat förfarande.

Tilldelning av kontrakt skall annonseras enligt 6 § (efterannonsering).

Information om planerade upphandlingar (förhandsannonsering)

3 § En upphandlande enhet som vill tillämpa bestämmelserna om förkortning av tidsfrister i 8 kap. 5 § skall i en annons lämna information om de kontrakt eller ramavtal som enheten avser att tilldela respektive ingå under de närmast följande tolv månaderna (förhandsannonsering).

Inbjudan genom förhandsannonsering att lämna intresseanmälan

4 § Annonsering om upphandling enligt 1 § får göras genom förhandsannonsering. I annonsen skall anges

1. vilka varor, byggtreprenader eller tjänster som kontraktet kommer att omfatta, och

2. att kontraktet kommer att tilldelas genom selektivt förfarande eller förhandlat förfarande utan någon ytterligare annonsering och att intresserade leverantörer skriftligen skall anmäla sitt intresse.

Annonseringen skall offentliggöras tidigast tolv månader före den dag då enheten skickar ut inbjudan enligt 8 kap. 14 § att delta i upphandlingen.

Den upphandlande enheten skall följa de tidsfrister som anges i 8 kap. 1-9 §§.

Annonsering om kvalificeringssystem

5 § En upphandlande enhet som upprättar ett kvalificeringssystem enligt 11 kap. 2 § skall i en annons upplysa om detta. Annonsen skall innehålla uppgifter om syftet med systemet och hur man kan ta del av de regler som avses i 11 kap. 3 §.

Om systemet skall gälla under längre tid än tre år, skall annonsen publiceras årligen. Om det skall gälla kortare tid än tre år, är det tillräckligt med en annons i början av perioden.

Annonsering om resultatet av en upphandling (efterannonsering)

6 § En upphandlande enhet som har tilldelat ett kontrakt eller ingått ett ramavtal ska till Europeiska kommissionen skicka en annons om upphandlingsresultatet senast två månader efter det att kontraktet tilldelats eller ramavtalet ingåtts (efterannonsering).

Bestämmelserna i första stycket gäller inte för tilldelning av kontrakt som görs med stöd av ett ramavtal som ingåtts i enlighet med denna lag. Lag (2010:572).

Annonsering vid förhandsinsyn

7 § En upphandlande enhet som avser att tilldela ett kontrakt genom förhandlat förfarande utan föregående annonsering enligt 4 kap. 2 eller 3 § får skicka en annons om sin avsikt till Europeiska kommissionen (förhandsinsyn). Lag (2010:572).

8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.

Förhållanden som skall beaktas när tidsfristernas längd bestäms

1 § När tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud bestäms av den upphandlande enheten skall särskild hänsyn tas till hur komplicerad upphandlingen är och hur lång tid som leverantörer kan antas behöva för att utarbeta anbudet. Dock skall tidsfristerna i detta kapitel iakttas.

Tidsfrist vid öppet förfarande

2 § Vid öppet förfarande skall tidsfristen för att komma in med anbud vara minst 52 dagar från den dag då annonsen om upphandling skickades för publicering, om inte något annat följer av 5-8 §§.

Tidsfrister vid selektivt förfarande och förhandlat förfarande med föregående annonsering

3 § Vid selektivt förfarande och förhandlat förfarande med föregående annonsering skall tidsfristen för att komma in med anbudsansökningar efter annonsering enligt 7 kap. 2 § första stycket 4 eller svar på en uppmaning att bekräfta intresset för anbudsgivning efter en inbjudan enligt 14 § vara minst 37 dagar och får inte i något fall vara kortare än 22 dagar från den dag då annonsen eller inbjudan skickades till utvalda anbudssökande.

Det som anges i första stycket gäller om inte något annat följer av 4, 6 eller 9 §.

Tidsfrist för att komma in med anbud efter överenskommelse

4 § Tidsfristen för att komma in med anbud får anges till den tid som har överenskommits mellan den upphandlande enheten och de anbudssökande som utvalts av enheten, under förutsättning att alla anbudssökande får samma tid för att lämna anbud.

Om en sådan överenskommelse inte har kunnat uppnås, bör tidsfristen vara minst 24 dagar och inte i något fall kortare än 10 dagar från den dag då inbjudan att lämna anbud skickades till samtliga anbudssökande.

Tidsfrist efter förhandsannonsering

5 § Om den upphandlande enheten har förhandsannonserat enligt 7 kap. 3 §, bör tidsfristen för att komma in med anbud vid öppet förfarande vara minst 36 dagar och får inte i något fall vara kortare än 22 dagar från den dag då annonsen skickades för publicering.

De tidsfrister som anges i första stycket får användas endast om

1. förhandsannonsen innehöll de uppgifter som anges i bilaga XV A del I och II till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, senast ändrat genom kommissionens förordning (EG) nr 2083/2005, i den mån uppgifterna var tillgängliga vid tidpunkten för förhandsannonseringen, och
2. minst 52 dagar, men högst 12 månader, gått från den dag då förhandsannonsen skickades för publicering.

Förkortad tidsfrist vid användning av elektroniska medel

6 § Om en annons utarbetas och skickas med elektroniska medel, får tidsfristerna enligt 2 och 5 §§ för att komma in med anbud vid öppet förfarande och tidsfristen enligt 3 § för att komma in med anbudsansökningar vid selektivt eller förhandlat förfarande med föregående annonsering förkortas med sju dagar.

Vid selektivt eller förhandlat förfarande får tidsfristen enligt första stycket aldrig vara kortare än 15 dagar från den dag då annonsen skickades för publicering eller inbjudan enligt 14 § skickades till samtliga anbudssökande.

7 § Tidsfristerna för att komma in med anbud vid öppet förfarande enligt 2 och 5 §§ får, utöver vad som följer av 6 §, förkortas med fem dagar, om den upphandlande enheten med elektroniska medel ger fri, direkt och fullständig tillgång till förfrågningsunderlaget från den dag då annonsen om upphandlingen skickades till Europeiska kommissionen för publicering.

Tidsfristen för att komma in med anbud vid selektivt förfarande eller förhandlat förfarande enligt 4 § andra stycket får förkortas med fem dagar, om den upphandlande enheten ger fri, direkt och fullständig tillgång med elektroniska medel till förfrågningsunderlaget från den dag då annonsen om upphandlingen skickades till Europeiska kommissionen för publicering. Tidsfristen får dock aldrig vara kortare än den minsta tid som anges i 4 § andra stycket.

Den Internetadress där förfrågningsunderlaget finns tillgängligt ska anges i annonsen. Lag (2010:572).

Minsta tillåtna tidsfrist

8 § En förkortning av tidsfristen för att komma in med anbud vid öppet förfarande enligt 6§ första stycket och 7 § får, räknat från den dag då annons om upphandlingen skickades för publicering, inte i något fall leda till en tidsfrist som är

1. kortare än 15 dagar, om annonsen skickas med elektroniska medel, eller
2. 22 dagar i annat fall.

Förlängning av tidsfrister

9 § Tillhandahålls inte hela förfrågningsunderlaget och kompletterande upplysningar, trots att detta begärts i god tid, inom de tidsfrister som anges i 10 och 13 §§, skall fristerna för att komma in med anbud förlängas så att alla leverantörer skall kunna få kännedom om all den information som behövs för att utarbeta ett anbud.

Bestämmelserna i första stycket gäller även om anbud inte kan lämnas annat än efter ett besök på plats.

Första och andra styckena gäller inte om tidsfristen angetts efter en överenskommelse enligt 4 § första stycket.

Tillhandahållande av förfrågningsunderlag vid öppet förfarande

10 § Om en upphandlande enhet vid öppet förfarande inte enligt 7 § ger fri, direkt och fullständig tillgång genom elektroniska medel till hela förfrågningsunderlaget, skall förfrågningsunderlaget skickas till en leverantör senast sex dagar efter det att begäran att få ut handlingarna har tagits emot. Detta gäller dock bara om leverantörens begäran har

gjorts i god tid före utgången av tidsfristen för att lämna anbud.

Den upphandlande enheten skall på begäran av en leverantör lämna ut kompletterande upplysningar om förfrågningsunderlaget senast sex dagar före angiven sista dag för att komma in med anbud, under förutsättning att en sådan begäran har gjorts i god tid.

Inbjudan att komma in med anbud eller att förhandla

Skriftlig inbjudan att komma in med anbud eller att förhandla vid selektivt respektive förhandlat förfarande

11 § Vid selektivt förfarande och förhandlat förfarande med föregående annonsering skall en upphandlande enhet vid ett och samma tillfälle skicka en skriftlig inbjudan till samtliga utvalda anbudssökande att komma in med anbud eller att förhandla.

Inbjudan skall innehålla förfrågningsunderlaget. Om förfrågningsunderlaget är direkt tillgängligt med elektroniska medel, är det dock tillräckligt att inbjudan innehåller en uppgift om var underlaget hålls tillgängligt.

En inbjudan skall dessutom innehålla minst uppgift om

1. tidsfristen för att begära kompletterande handlingar, om det är aktuellt, samt belopp och betalningssätt, om det skall betalas en avgift för handlingarna,
2. sista dag för att ta emot anbud samt till vilken adress anbudet skall skickas och på vilket eller vilka språk det skall skrivas,

3. en hänvisning till annonsen om upphandlingen,
4. vilka handlingar som skall bifogas,
5. tilldelningskriterier, om det inte av en annons framgår att det finns ett kvalificeringssystem som används för upphandling,
6. den inbördes viktningen av kriterierna för tilldelning av kontrakt eller kriteriernas prioritetsordning, om dessa upplysningar inte framgår av annonsen om upphandling, annonsen om att det finns ett kvalificeringssystem eller av förfrågningsunderlaget, och
7. övriga uppgifter av betydelse för upphandlingen.

Om någon annan än den upphandlande enheten skall lämna ut förfrågningsunderlaget

12 § Om någon annan än den upphandlande enheten på begäran skall lämna ut hela eller delar av förfrågningsunderlaget, skall adressen anges i inbjudan. Om en tidsfrist gäller för en sådan begäran och om en avgift skall betalas för de begärda handlingarna, skall upplysning om fristen och avgiften samt betalningsvillkor anges i inbjudan.

De begärda handlingarna skall skickas till leverantörerna så snart som möjligt efter det att begäran har tagits emot.

Tillhandahållande av kompletterande handlingar och upplysningar vid selektivt och förhandlat förfarande

13 § Den upphandlande enheten skall vid selektivt och förhandlat förfarande lämna ut kompletterande upplysningar om förfrågningsunderlaget eller kompletterande handlingar senast sex dagar före angiven sista dag för att komma in med anbud,

förutsatt att sådana upplysningar har begärts i god tid.

Inbjudan efter förhandsannonsering

14 § Om upphandlingen har förhandsannonserats, skall samtliga anbudssökande bjudas in för att få mer detaljerade upplysningar om upphandlingen samt ges tillfälle att bekräfta sitt intresse för upphandlingen. Först när den upphandlande enheten har fått veta vilka anbudssökande som fortfarande är intresserade, får den ange vilka leverantörer som skall få komma in med anbud eller delta i förhandlingar.

Inbjudan skall innehålla minst uppgift om

1. typ och mängd av det som skall upphandlas, option på ytterligare kontrakt och om möjligt beräknad tidsfrist för optionen samt, när det gäller kontrakt som kan förnyas, typ och mängd och, om möjligt, beräknad tidpunkt för kommande annonser om upphandling av byggtreprenader, varor eller tjänster,
2. huruvida selektivt eller förhandlat förfarande skall användas,
3. dag för leverans av varor eller för påbörjande eller avslutande av byggtreprenaden eller tjänsterna,
4. inlämningsadress och sista dag för begäran att få ut underlag för ansökan samt uppgift om på vilket eller vilka språk ansökan skall skrivas,
5. adress till den som sköter upphandlingen och nödvändiga upplysningar om hur förfrågningsunderlaget och övriga handlingar rekvireras,
6. ekonomiska eller tekniska krav, ekonomiska garantier och

upplysningar som krävs från leverantörer,

7. belopp och betalningssätt, om en avgift skall betalas för de handlingar som gäller upphandlingen,

8. huruvida kontraktet avser köp, leasing, hyra eller hyrköp eller en kombination av dessa,

9. kriterier för tilldelning av kontrakt samt kriteriernas inbördes vikt eller kriteriernas prioritetsordning, om detta inte redovisas i förhandsannonsen eller i förfrågningsunderlaget, och

10. övriga uppgifter som är av betydelse för upphandlingen.

9 kap. Kommunikation, information och dokumentation

Regler för kommunikation

1 § Anbudsansökningar och anbud ska lämnas skriftligen om inte något annat följer av tredje stycket.

En upphandlande enhet får bestämma att anbudsansökningar och anbud ska lämnas med ett elektroniskt medel eller på något annat sätt.

Enheten får tillåta att en anbudsansökan görs per telefon.

Enheten ska i en annons ange hur anbudsansökningar får lämnas och i en annons eller ett förfrågningsunderlag ange hur anbud får lämnas. Lag (2010:572).

2 § Vid kommunikation med elektroniska medel skall dessa vara icke-diskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att

använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som i allmänhet används.

3 § Information om de specifikationer som är nödvändiga för elektronisk inlämning av anbudsansökningar och anbud, inbegripet kryptering, skall finnas tillgänglig för alla berörda parter.

En upphandlande enhet får kräva att elektroniska anbud skall vara försedda med en avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer.

En upphandlande enhet skall ha sådan utrustning att den elektroniskt kan ta emot anbudsansökningar, anbud, ritningar och planer på ett säkert sätt. Utrustningen skall vara försedd med sådana säkerhetsanordningar att vissa uppgifter går att få fram, att bara behöriga personer skall få tillgång till uppgifterna och att det skall gå att spåra om någon obehörig har tagit del av uppgifterna.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om säkerhetsanordningarna.

Skyldighet att lämna in intyg m.m.

4 § Vid användning av elektroniska medel enligt 1 § skall anbudssökande och anbudsgivare före utgången av tidsfristen för att lämna anbudsansökan eller anbud i annan form lämna in sådana handlingar som avses i 10 kap. 4 § och 11 kap. 11 och 12 §§ om de inte finns tillgängliga i elektronisk form.

Bekräftelse av ansökan om att få lämna anbud

5 § En upphandlande enhet får begära att en anbudsansökan som

görs per telefax skall bekräftas genom ett annat elektroniskt medel enligt 3 § andra stycket eller genom en egenhändig undertecknad handling som är enheten tillhanda före utgången av den tidsfrist som enheten anger.

Har en anbudsansökan gjorts per telefon, skall en bekräftelse skickas före utgången av ansökningstiden.

Den upphandlande enheten skall i annonsen om upphandling eller i inbjudan enligt 8 kap. 14 § ange sådana villkor som avses i första och andra styckena.

Uppgifter från leverantörer skall bevaras säkert

6 § Kommunikation, informationsutbyte och lagrade uppgifter som rör ett upphandlingsärende skall bevaras säkert.

Öppnande av anbud

7 § Den upphandlande enheten får inte ta del av innehållet i anbudsansökningarna och anbuden förrän tidsfristen för att komma in med anbudsansökan respektive anbud har gått ut.

Försändelser med anbud skall, samtidigt och så snart som möjligt efter anbudstidens utgång, öppnas vid en förrättning där minst två personer som utsetts av den upphandlande enheten skall delta. Anbuden skall föras upp i en förteckning, som skall bestyrkas av dem som deltar i förrättningen. På begäran av en anbudsgivare skall dessutom en av en handelskammare utsedd person närvara. Kostnaderna för detta skall betalas av den som framställt begäran.

Rättelse av fel, förtydligande och komplettering

8 § En upphandlande enhet får tillåta att en anbudssökande eller anbudsgivare rättar en uppenbar felskrivning eller felräkning eller något annat uppenbart fel i anbudsansökan eller anbudet.

Enheten får begära att en anbudsansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. Enheten får också begära att en leverantör förtydligar eller kompletterar handlingar som getts in och som avses i 10 och 11 kap.

Information till leverantörer

Underrättelse om beslut

9 § En upphandlande enhet ska snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som har fattats om att sluta ett ramavtal eller att tilldela ett kontrakt och om skälen för besluten. I underrättelsen ska enheten ange den period under vilken avtal enligt 16 kap. 1 § inte får ingås (avtalsspärr).

En skriftlig underrättelse ska snarast möjligt lämnas till anbudssökandena och anbudsgivarna även när en upphandlande enhet beslutar att avbryta en upphandling för vilken det har gått ut inbjudan att lämna anbud samt vid beslut att göra om upphandlingen. I underrättelsen ska skälen för beslutet anges. Lag (2011:1031).

Upplysningar på begäran av en leverantör

10 § En upphandlande enhet skall till den anbudssökande eller anbudsgivare som begär det lämna upplysningar om skälen för att leverantörens ansökan har avslagits eller anbud förkastats.

En upphandlande enhet skall på begäran av en anbudsgivare som har lämnat ett godtagbart anbud lämna upplysningar om utformningen av och de relativa fördelarna med det valda anbudet samt namnet på den anbudsgivare som tilldelats kontraktet eller parterna i ramavtalet.

Upplysningar enligt första och andra styckena skall lämnas snarast möjligt och senast inom 15 dagar från det att en skriftlig begäran kom in.

Anbudsgivare är bunden av sitt anbud

11 § En upphandlande enhet skall i förfrågningsunderlaget ange den tid som en anbudsgivare skall vara bunden av sitt anbud. Vid öppet förfarande skall det anges i annonsen om upphandling.

En anbudsgivare är bunden av sitt anbud även om anbudsgivaren har fått underrättelse enligt 9 § första stycket eller upplysningar enligt 10 §.

Beslut om kvalificering av leverantör

12 § En upphandlande enhet som har ett kvalificeringssystem enligt 11 kap. 2 § skall inom skälig tid pröva en ansökan från en leverantör om att få delta i systemet och underrätta sökanden om beslutet. Om beslutet inte kommer att fattas inom fyra månader från det att ansökan gjordes, skall den upphandlande enheten inom två månader underrätta sökanden om orsakerna till att handläggningen kommer att ta längre tid och ange när beslut kommer att fattas.

Ansökningar om att få delta i kvalificeringssystemet får avslås endast med tillämpning av sådana kriterier som avses i 11 kap. 3 och 4 §§.

En sökande vars ansökan avslagits skall underrättas om beslutet och om skälen för detta så snart som möjligt och senast inom 15 dagar från det att beslutet fattats.

Underrättelse om att uteslutning övervägs

13 § Om en leverantör har kvalificerat sig, får en upphandlande enhet som har ett kvalificeringssystem utesluta leverantören endast med tillämpning av sådana kriterier som avses i 11 kap. 3 och 4 §§.

En upphandlande enhet får inte utesluta en leverantör om inte leverantören dessförinnan underrättats om att det finns risk för uteslutning och om skälen för det. Underrättelsen skall ha skickats minst 15 dagar före den dag då beslut skall fattas.

Bevarande av information

14 § En upphandlande enhet skall bevara sådan information om varje kontrakt som behövs för att vid ett senare tillfälle kunna motivera beslut om

1. kvalificering och val av leverantörer samt tilldelning av kontrakt,
2. tillämpning av förfaranden utan föregående annonsering om upphandling enligt 4 kap. 2 §, och
3. tillämpning av bestämmelserna om att viss upphandling skall undantas från lagens tillämpningsområde.

När en upphandling har avslutats skall en upphandlande enhet som inte omfattas av arkivlagen (1990:782) på betryggande sätt

förvara anbudsansökningar och anbud med tillhörande beskrivningar, modeller och ritningar samt anbudsförteckningar, sammanställningar och liknande.

Informationen och handlingarna skall bevaras minst fyra år från den dag då kontraktet tilldelades.

10 kap. Uteslutning av leverantörer

Omständigheter som skall medföra uteslutning av leverantörer

1 § En upphandlande enhet som är en upphandlande myndighet ska utesluta en leverantör från att delta i ett kvalificeringssystem eller en upphandling, om myndigheten får kännedom om att leverantören enligt en lagakraftvunnen dom är dömd för brott som innefattar

1. sådan brottslighet som avses i artikel 2 i rådets rambeslut 2008/841/RIF av den 24 oktober 2008 om kampen mot organiserad brottslighet,

2. bestickning enligt definitionen i artikel 3 i rådets akt av den 26 maj 1997 om utarbetande på grundval av artikel K 3.2 c i fördraget om Europeiska unionen av konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, respektive artikel 3.1 i rådets gemensamma åtgärd 98/742/RIF av den 22 december 1998 beslutad av rådet på grundval av artikel K 3 i fördraget om Europeiska unionen rörande korruption inom den privata sektorn,

3. bedrägeri i den mening som avses i artikel 1 i konventionen som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen, om skydd av Europeiska gemenskapernas

finansiella intressen, eller

4. penningtvätt enligt definitionen i artikel 1 i rådets direktiv 91/308/EEG av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/97/EG.

Är leverantören en juridisk person, ska leverantören uteslutas om en företrädare för den juridiska personen har dömts för brottet.

Om det finns grundad anledning anta att en leverantör ska uteslutas med stöd av första stycket, får myndigheten begära att leverantören visar att det inte finns någon grund för uteslutning.

Om det finns särskilda skäl, får en upphandlande myndighet avstå från att utesluta en leverantör som dömts för brottslighet enligt första stycket. Lag (2011:1031).

Omständigheter som får medföra uteslutning av leverantörer

2 § En upphandlande enhet som inte är en upphandlande myndighet får på de grunder som anges i 1 § utesluta en leverantör från att delta i ett kvalificeringssystem eller en upphandling.

3 § En upphandlande enhet får, utöver vad som följer av 1 och 2 §§, utesluta en leverantör från att delta i ett kvalificeringssystem eller i en upphandling, om leverantören

1. är i konkurs eller likvidation, är under tvångsförvaltning eller är föremål för ackord eller tills vidare har inställt sina betalningar eller är underkastad näringsförbud,

2. är föremål för ansökan om konkurs, tvångslikvidation, tvångsförvaltning, ackord eller annat liknande förfarande,
3. genom lagakraftvunnen dom är dömd för brott avseende yrkesutövningen,
4. har gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen och den upphandlande enheten kan visa detta,
5. inte har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i det egna landet eller i det land där upphandlingen sker, eller
6. i något väsentligt hänseende har låtit bli att lämna begärda upplysningar eller lämnat felaktiga upplysningar som begärts med stöd av bestämmelserna i 10 eller 11 kap.

Är leverantören en juridisk person, får leverantören uteslutas om en företrädare för den juridiska personen har dömts för brott som avses i första stycket 3 eller gjort sig skyldig till sådant fel som avses i första stycket 4.

Enheten får, utom i de fall som avses i 5 §, begära att en leverantör visar att det inte finns någon grund för att utesluta leverantören med stöd av första stycket 1, 2, 3 eller 5. Lag (2010:572).

Intyg och bevis angående leverantör

4 § Den upphandlande enheten skall som bevis för att det inte finns grund för att utesluta en leverantör godta utdrag ur officiellt register eller annan likvärdig handling när det gäller ett förhållande som avses i 1 § eller 3 § första stycket 1, 2 eller 3 och intyg från behörig myndighet när det gäller ett förhållande som avses i 3 § första stycket 5.

Om sådana handlingar eller intyg som avses i första stycket inte utfärdas i leverantörens hemland eller ursprungsland eller inte omfattar samtliga de fall som avses i 1 § eller 3 § första stycket 1-3 kan de ersättas av en utsaga som har avgetts på heder och samvete eller av en likvärdig åtgärd.

Om en leverantör är registrerad i en officiell förteckning över godkända leverantörer i ett land inom EES, får det antas att leverantören uppfyller de förutsättningar som anges i 1 § eller i 3 § första stycket 1-5.

5 § Vid kontroll av om en leverantör har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i Sverige enligt 3 § första stycket 5 ska den upphandlande enheten inhämta uppgifter om detta från behörig myndighet. Lag (2010:572).

11 kap. Kvalificering och urvalsbedömning

Inledande bestämmelse

1 § Innan kontrakt tilldelas enligt 12 kap. skall den upphandlande enheten kontrollera lämpligheten hos de leverantörer som inte har uteslutits enligt 10 kap. 1, 2 eller 3 §.

Kvalificeringssystem

Upprättande av ett kvalificeringssystem

2 § En upphandlande enhet får ha ett särskilt kvalificeringssystem för urval på förhand av leverantörer som

får delta i selektivt förfarande eller förhandlat förfarande.

En kvalificering får begränsas till deltagande i upphandlingar av en eller flera kategorier av byggentreprenader, varor och tjänster.

Ett kvalificeringssystem kan omfatta flera kvalificeringsfaser.

När ett kvalificeringssystem upprättas och tillämpas skall 7 kap. 5 §, 9 kap. 12 och 13 §§, 3, 4, 6 och 11-12 §§ i detta kapitel samt 12 kap. tillämpas.

Fastställande av kriterier och regler för kvalificeringssystem

3 § Den upphandlande enheten ska ange kriterier och regler för urval till ett kvalificeringssystem, och i den utsträckning som framgår av 10 kap., grunder för uteslutning från ett sådant system. Detta kan göras genom en hänvisning till andra företags kvalificeringssystem.

Kriterierna och reglerna ska tillhandahållas den leverantör som begär det.

En leverantör kan när som helst ansöka om att bli kvalificerad.

Kriterierna och villkoren för urval får vid behov uppdateras. Berörda leverantörer ska underrättas om de ändringar som gjorts. Lag (2010:572).

Tekniska specifikationer

4 § Om de kriterier och regler som avses i 3 § omfattar tekniska specifikationer, skall bestämmelserna i 6 kap. 1-8 §§ tillämpas i fråga om sådana specifikationer.

Tillgång till andra företags kapacitet

5 § När de kriterier och regler för kvalificering som avses i 3 § innefattar krav som rör leverantörernas ekonomiska, tekniska eller yrkesmässiga kapacitet får en leverantör vid behov åberopa andra företags kapacitet, förmåga eller kunnande. Leverantören skall genom att tillhandahålla ett åtagande från företagen i fråga eller på annat sätt visa att leverantören kommer att förfoga över nödvändiga resurser under hela den period under vilken kvalificeringssystemet är giltigt.

Förteckning över leverantörer

6 § De leverantörer som av den upphandlande enheten ansetts kvalificerade att delta i kvalificeringssystemet skall föras upp i en förteckning, som enligt 9 kap. 14 § skall bevaras. Av förteckningen skall det framgå om en leverantörs kvalificering är begränsad till deltagande i upphandlingar av en eller flera kategorier av byggtreprenader, varor, och tjänster.

Kvalificerad leverantör skall väljas

7 § Om upphandling sker med hjälp av ett kvalificeringssystem, skall anbudsgivarna i ett selektivt förfarande eller deltagarna i ett förhandlat förfarande väljas ut bland de anbudssökande som kvalificerat sig enligt detta system.

Kvalitativa urvalskriterier

Fastställande av urvalskriterier

8 § Vid öppet förfarande skall en upphandlande enhet se till att urvalskriterierna är tillgängliga för de presumtiva leverantörerna.

Om urvalskriterierna innefattar krav som rör leverantörernas ekonomiska, tekniska eller yrkesmässiga kapacitet får andra företags kapacitet åberopas enligt 5 §.

De kriterier och regler som anges skall i den utsträckning som framgår av 10 kap. innefatta grunder för uteslutning från att delta i en upphandling.

Val av anbudssökande vid selektivt eller förhandlat förfarande

9 § Vid selektivt eller förhandlat förfarande skall en upphandlande enhet välja ut eller utesluta leverantörer enligt de kriterier och grunder som enheten angett och gjort tillgängliga för berörda leverantörer.

Begränsning av antalet anbudssökande vid selektivt och förhandlat förfarande

10 § Vid selektivt eller förhandlat förfarande får den upphandlande enheten använda kriterier som grundas på ett objektivet behov av att minska antalet anbudssökande till en nivå som kan anses rimlig med hänsyn till särskilda förhållanden i samband med upphandlingen och på de resurser som behövs för dess genomförande. De utvalda anbudssökandena skall dock vara så många att effektiv konkurrens kan uppnås.

Kvalitetssäkringsstandarder

11 § Om en upphandlande enhet kräver att leverantören visar upp ett intyg utfärdat av ett oberoende organ om att leverantören iakttar vissa kvalitetssäkringsstandarder, skall enheten

hänvisa till kvalitetssäkringssystem som bygger på relevanta europeiska standarder på området och vilka kvalitetssäkringssystem är certifierade av organ som uppfyller europeiska standarder för certifiering.

Enheten skall godkänna likvärdiga intyg från andra organ som är etablerade inom EES. Den skall även godta andra bevis på likvärdiga kvalitetssäkringsåtgärder som lämnas av leverantörer.

Standarder för miljöledning

12 § När det gäller byggtreprenad- eller tjänstekontrakt kan en upphandlande enhet, när det behövs, kräva att leverantörerna anger de åtgärder för miljöledning som de kommer att tillämpa när kontraktet fullgörs, för att därigenom kontrollera deras tekniska förmåga.

Om den upphandlande enheten i ett sådant fall kräver att få tillgång till ett av ett oberoende organ upprättat certifikat som intygar att leverantören uppfyller vissa miljöledningsstandarder, ska enheten hänvisa till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1221/2009 av den 25 november 2009 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (Emas) och om upphävande av förordning (EG) nr 761/2001 och kommissionens beslut 2001/681/EG och 2006/193/EG eller till miljöledningsstandarder som bygger på relevanta europeiska eller internationella standarder. Miljöledningsstandarderna ska vara certifierade av organ som uppfyller unionslagstiftningen eller relevanta europeiska eller internationella standarder för certifiering.

Enheten ska godta likvärdiga intyg från andra organ som är etablerade inom EES. Den ska även godta andra bevis på

likvärdiga miljöledningsåtgärder som lämnas av leverantörerna.
Lag (2011:697).

Begränsad kontroll

13 § En upphandlande enhet får begränsa kontrollen av sådana handlingar som rör leverantörens lämplighet till de anbudssökande och anbudsgivare som anges i andra och tredje styckena. Leverantören ska ges skälig tid att komma in med de begärda handlingarna.

I ett öppet förfarande ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller den eller de anbudsgivare som enheten avser att tilldela kontraktet eller ramavtalet. Kontrollen ska göras innan anbudsgivarna underrättas om tilldelningsbeslutet enligt 9 kap. 9 § första stycket.

I ett selektivt eller förhandlat förfarande ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller de anbudssökande som enheten avser att bjuda in att lämna anbud respektive att förhandla. Lag (2010:572).

12 kap. Tilldelning av kontrakt

Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt

1 § En upphandlande enhet skall anta antingen

1. det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga för den upphandlande enheten, eller
2. det anbud som innehåller det lägsta priset.

Vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga, skall enheten ta hänsyn till olika kriterier som är kopplade till föremålet för kontraktet, såsom pris, leverans- eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftkostnader, kostnadseffektivitet, kvalitet, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt stöd.

En upphandlande enhet skall i annonsen om upphandlingen eller i förfrågningsunderlaget ange vilken grund för tilldelning av kontraktet som kommer att tillämpas.

Viktning av kriterier

2 § Den upphandlande enheten skall ange hur sådana kriterier som avses i 1 § andra stycket kommer att viktas inbördes vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga. Kriterieviktningen får anges som intervall med en lämplig största tillåtna spridning.

Om det enligt den upphandlande enheten inte är möjligt att ange viktningen av de olika kriterierna, skall dessa anges i fallande prioritetsordning.

Viktningen av kriterierna eller kriteriernas prioritetsordning skall anges i

1. annonsen om upphandlingen,
2. förfrågningsunderlaget,
3. en inbjudan om att bekräfta intresse som avses i 8 kap. 14 §, eller
4. en inbjudan att lämna anbud eller att delta i förhandlingar.

Onormalt låga anbud

3 § En upphandlande enhet får förkasta ett anbud om den finner att priset är onormalt lågt. Anbudet får dock förkastas först sedan enheten skriftligen begärt en förklaring till det låga anbudet och inte fått ett tillfredsställande svar.

En begäran om förklaring kan gälla

1. om anbudsgivaren kan utnyttja särskilt kostnadseffektiva metoder att fullgöra kontraktet,
2. om anbudsgivaren kan utnyttja tekniska lösningar eller ovanligt gynnsamma förhållanden för att fullgöra kontraktet,
3. egenarten hos de varor, tjänster eller byggentreprenader som föreslås av anbudsgivaren,
4. om anbudsgivaren iakttar de bestämmelser om arbetarskydd och arbetsförhållanden som gäller på den ort där kontraktet skall fullgöras, och
5. om anbudsgivaren fått möjlighet att erhålla statligt stöd.

Den upphandlande enheten skall ge anbudsgivaren tillfälle att yttra sig över enhetens skäl för att förkasta anbudet med beaktande av de lämnade förklaringarna.

4 § Om en upphandlande enhet finner att ett anbud är onormalt lågt på grund av att anbudsgivaren har fått statligt stöd, får enheten begära en förklaring av anbudsgivaren. Kan anbudsgivaren inte efter en sådan begäran och inom en skälig tidsfrist som angetts av den upphandlande enheten visa att det är fråga om ett med EUF-fördraget förenligt stöd, får anbudet

förkastas.

En upphandlande enhet som förkastar ett anbud enligt första stycket ska underrätta Europeiska kommissionen om det.
Lag (2010:572).

13 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet

Tillämpningsområdet

1 § Detta kapitel skall tillämpas på projekttävlingar som

1. ingår i ett förfarande för tilldelning av ett tjänstekontrakt, eller

2. innefattar priser eller ersättningar till deltagarna.

Första stycket gäller endast om tröskelvärdet uppgår till minst det belopp som framgår av 2 §.

Tröskelvärden för projekttävlingar

2 § Tröskelvärdet vid projekttävlingar är de värden som Europeiska kommissionen vid varje tid har beslutat eller lämnat meddelande om.

Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling tröskelvärdena i euro och svenska kronor. Lag (2010:572).

3 § Tröskelvärdet vid projekttävlingar som ingår i en tjänsteupphandling skall beräknas till värdet av tjänstekontraktet med i förekommande fall tillägg för värdet av det tjänstekontrakt som senare kan tilldelas vinnaren eller en av vinnarna i tävlingen. I värdet skall även de priser och

ersättningar som skall betalas till deltagarna inräknas.

Val av deltagare

4 § En projekttävling får begränsas till ett visst antal tävlingsdeltagare. Den upphandlande enheten skall ange kriterier för urvalet av deltagare.

Antalet tävlingsdeltagare som inbjuds skall vara så stort att effektiv konkurrens uppnås.

Annonsering

5 § En upphandlande enhet som avser att anordna en projekttävling skall annonsera tävlingen och resultatet av denna (efterannonsering).

Kommunikation och information

6 § I fråga om kommunikation och information skall bestämmelserna i 9 kap. 1-6 §§ och 7 § första stycket tillämpas på motsvarande sätt på projekttävlingar.

7 § Resultatet av en projekttävling ska sändas till Europeiska kommissionen inom två månader efter det att projekttävlingen har avslutats. Lag (2010:572).

Jury och dess sammansättning

8 § En jury skall utse vinnande bidrag i en projekttävling. Ledamöterna i juryn skall vara fysiska personer som är oberoende i förhållande till deltagarna i projekttävlingen. Om det krävs särskilda yrkesmässiga kvalifikationer för att få

delta i en projekttävling, skall minst en tredjedel av ledamöterna i juryn ha motsvarande kvalifikationer.

Juryns beslut

9 § Juryn skall vara självständig i sina yttranden och beslut.

Ett tävlingsbidrag får presenteras för juryn endast på ett sådant sätt att det inte framgår vem som har lämnat ett enskilt bidrag. Anonymiteten skall gälla fram till dess juryn har lämnat sitt yttrande eller meddelat sitt beslut.

Vid granskningen får endast de kriterier som angetts i annonsen om projekttävlingen beaktas.

10 § Juryn skall lämna ett av ledamöterna undertecknat protokoll i vilket tävlingsbidragen rangordnas. Protokollet skall innehålla en motivering till rangordningen samt de kommentarer och klargöranden som det kan finnas behov av att göra.

Tävlingsdeltagarna kan vid behov uppmanas av juryn att besvara frågor som juryn har noterat i protokollet i syfte att klargöra projektets alla aspekter.

Fullständiga protokoll skall upprättas över dialogen mellan ledamöterna i juryn och tävlingsdeltagarna.

14 kap. Anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land

Tillämpningsområdet

1 § För anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land, med vilket Europeiska unionen inte har slutit avtal som

tillförsäkrar företag från unionen jämförbart och faktiskt tillträde till marknaden i detta tredje land, tillämpas 2 och 3 §§.

Bestämmelserna i 1-3 §§ tillämpas inte om något annat följer av åtaganden som unionen eller Sverige har med tredje land. Lag (2010:572).

Anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land får förkastas

2 § En upphandlande enhet får vid tilldelning av varukontrakt förkasta ett anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land, om andelen sådana varor, bestämd enligt rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen uppgår till mer än hälften av det totala värdet av de varor som anbudet omfattar.

Med vara avses även programvara för användning i ett telekommunikationsnät.

Företräde vid flera likvärdiga anbud

3 § Om prisskillnaden mellan två eller flera anbud inte är större än tre procent och anbuden i övrigt är likvärdiga vid en bedömning enligt 12 kap. 1 §, skall företräde ges anbud som inte kan förkastas med stöd av 2 §.

15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet

Tillämpningsområdet

1 § Detta kapitel gäller för sådan upphandling som avses i 1 kap. 2 § andra stycket.

Tillämpliga bestämmelser

2 § Vid upphandling enligt detta kapitel tillämpas även

– 1 kap. (lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser),

– 2 kap. (definitioner),

– 4 kap. 4 § (inköpscentraler),

– 5 kap. (ramavtal),

– 6 kap. 4 § (uppgifter om ursprung, tillverkning m.m.),

– 6 kap. 7 § (miljömärken),

– 6 kap. 14 § (särskilda villkor för fullgörande av kontrakt),

– 8 kap. 12 § (om någon annan än den upphandlande enheten ska lämna ut förfrågningsunderlaget),

– 16 kap. (avtalsspärr, överprövning och skadestånd),

– 17 kap. (upphandlingsskadeavgift), och

– 18 kap. (tillsyn).

Vid upphandling som avser tjänster som anges i bilaga 3 (B-tjänster) tillämpas även 6 kap. 1–3, 5, 6 och 8 §§, när värdet av kontraktet uppgår till minst tillämpligt tröskelvärde i 3 kap.

Ett särskilt kvalificeringssystem enligt 11 kap. 2 § får

tillämpas vid användning av urvalsförfarande för tilldelning av kontrakt eller ramavtal enligt detta kapitel.

En upphandlande enhet får publicera annonser om upphandlingar på det sätt som gäller för upphandlingar enligt 7 kap.

Lag (2011:1031).

Upphandlingsförfaranden

3 § En upphandling enligt detta kapitel ska göras genom förenklat förfarande eller urvalsförfarande.

Direktupphandling får dock användas om kontraktets värde uppgår till högst 26 procent av det tröskelvärde som avses i 3 kap. 1 § första stycket 1. Vidare får direktupphandling användas i tillämplig omfattning i de fall då förutsättningarna för tilldelning av kontrakt utan föregående annonsering som avses i 4 kap. 2 och 3 §§ är uppfyllda eller om det finns synnerliga skäl. Den upphandlande enheten ska besluta riktlinjer för användning av direktupphandling.

Lag (2014:475).

Beräkning av värdet av ett kontrakt

3 a § Värdet av ett kontrakt ska uppskattas till det totala belopp som ska betalas enligt kontraktet. En upphandling får inte delas upp i syfte att kringgå bestämmelserna i denna lag.

Vid beräkningen ska options- och förlängningsklausuler beaktas som om de utnyttjats.

Vid beräkningen ska den upphandlande enheten beakta direktupphandlingar av samma slag gjorda av enheten under räkenskapsåret. Lag (2010:572).

Annonsering

4 § Vid förenklat förfarande ska den upphandlande enheten begära anbud genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens.

Vid urvalsförfarande ska den upphandlande enheten publicera en ansökningsinbjudan genom en annons i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig. Enheten får i sin inbjudan ange det antal leverantörer som den avser att bjuda in. Antalet ska bestämmas med hänsyn till arten av det som ska upphandlas och vara tillräckligt stort för att effektiv konkurrens ska uppnås. Lag (2010:572).

Innehåll i en annons m.m.

5 § En annons om upphandling enligt 4 § ska innehålla uppgift om föremålet för upphandlingen och kontaktuppgifter till den upphandlande enheten.

Vid förenklat förfarande ska det dessutom framgå

1. hur anbud får lämnas,
2. den dag då anbud senast ska ha kommit in, och
3. den dag till och med vilken anbudet ska vara bindande.

Vid urvalsförfarande ska annonsen med ansökningsinbjudan innehålla uppgift om

1. hur en anbudsansökan får lämnas, och

2. den dag ansökan senast ska ha kommit in.

Lag (2010:572).

Annonsering vid förhandsinsyn

5 a § En upphandlande enhet som avser att tilldela ett kontrakt genom direktupphandling enligt 3 § andra stycket får annonsera sin avsikt i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig (förhandsinsyn).

Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i en annons om förhandsinsyn. Lag (2010:572).

6 § Har upphävts genom lag (2010:572).

7 § Har upphävts genom lag (2010:572).

Kommunikationsmedel vid upphandling

8 § Bestämmelserna i 9 kap. 1-6 §§ och 7 § första stycket gäller för anbudsansökningar och anbud vid upphandling som avses i detta kapitel.

Tidsfrister för att lämna anbudsansökningar och anbud

9 § Anbudssökande och anbudsgivare ska ges skälig tid att komma in med ansökningar respektive anbud. Tiden för att komma in med anbudsansökningar får dock aldrig vara kortare än tio dagar från den dag då ansökningsinbjudan blev publicerad enligt 4 § andra stycket. Lag (2010:572).

10 § Den upphandlande enheten ska vid förenklat förfarande och urvalsförfarande lämna ut kompletterande upplysningar om

förfrågningsunderlaget senast sex dagar före angiven sista dag för att komma in med anbud, förutsatt att sådana upplysningar begärts i god tid. Lag (2011:1031).

Mottagande och öppnande av anbud

11 § Försändelser med anbud skall, så snart som möjligt efter anbudstidens utgång, öppnas vid en förrättning där minst två personer som utsetts av den upphandlande enheten skall delta. Anbudet skall föras upp i en förteckning, som skall bestyrkas av dem som deltar i förrättningen. På begäran av en anbudsgivare skall dessutom en person som utsetts av en handelskammare närvara. Kostnaderna för detta skall betalas av den som framställt begäran.

Anbudet skall öppnas samtidigt.

Rättelse av fel, förtydligande och komplettering

12 § En upphandlande enhet får tillåta att en anbudssökande eller anbudsgivare rättar en uppenbar felskrivning eller felräkning eller något annat uppenbart fel i anbudsansökan eller anbudet.

Enheten får begära att en ansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning.

Kontroll och uteslutning av leverantörer

13 § En upphandlande enhet som är en upphandlande myndighet skall utesluta en anbudssökande eller anbudsgivare från deltagande i en upphandling i enlighet med det som föreskrivs i 10 kap. 1 §.

En anbudssökande eller anbudsgivare får uteslutas från deltagande i en upphandling enligt 10 kap. 2 och 3 §§.

En upphandlande enhet som av leverantören begär upplysningar om förhållanden som avses i första och andra styckena skall i förfrågningsunderlaget, annonsen eller skrivelsen ange på vilket sätt leverantören kan lämna upplysningarna.

13 a § Vid kontroll av om en leverantör har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i Sverige enligt 10 kap. 3 § första stycket 5 ska den upphandlande enheten inhämta uppgifter om detta från behörig myndighet. Lag (2010:572).

Begränsad kontroll

13 b § En upphandlande enhet får begränsa kontrollen av sådana handlingar som rör leverantörens lämplighet till de anbudssökande och anbudsgivare som anges i andra och tredje styckena. Leverantören ska ges skälig tid att komma in med de begärda handlingarna.

I ett förenklat förfarande ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller den eller de anbudsgivare som enheten avser att bjuda in till förhandling eller, om ingen förhandling sker, den eller de anbudsgivare som enheten avser tilldela kontraktet eller ramavtalet. Kontrollen ska göras innan anbudsgivarna bjuds in till förhandling respektive underrättas om tilldelningsbeslutet enligt 19 §.

I ett urvalsförfarande ska uppgifterna enligt första stycket begäras in och kontrolleras när det gäller de anbudssökande som enheten avser att bjuda in att lämna anbud respektive att

förhandla. Lag (2010:572).

14 § Har upphävts genom lag (2010:572).

Prövning av anbudsansökningar och anbud

15 § En upphandlande enhet ska pröva alla de anbudsansökningar och anbud som har kommit in i rätt tid, om inte något annat följer av 13 §. Lag (2010:572).

Tillgång till andra företags kapacitet

15 a § En leverantör får vid behov när det gäller ett visst kontrakt åberopa andra företags kapacitet. Leverantören ska genom att tillhandahålla ett åtagande från de andra företagen eller på annat sätt visa att leverantören kommer att förfoga över nödvändiga resurser när kontraktet ska fullgöras.
Lag (2010:572).

Alternativa grunder för tilldelning av kontrakt

16 § En upphandlande enhet skall anta antingen

1. det anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga för den upphandlande enheten, eller
2. det anbud som har lägst pris.

Bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga skall göras enligt 12 kap. 1 § andra stycket.

Den upphandlande enheten skall antingen ange hur de olika kriterierna som avses i 12 kap. 1 § andra stycket viktas vid bedömningen av vilket anbud som är det ekonomiskt mest

fördelaktiga eller ange kriterierna i fallande prioritetsordning. Kriterieviktningen får anges som intervall med en lämplig största tillåtna spridning.

Kriterieviktningen eller prioritetsordningen skall anges i annonsen om upphandling, i ansökningsinbjudan eller i förfrågningsunderlaget.

Onormalt låga anbud

17 § En upphandlande enhet får förkasta ett anbud om den finner att priset är onormalt lågt. Anbudet får dock förkastas först sedan enheten skriftligen begärt en förklaring till det låga anbudet och inte fått tillfredsställande svar.

Lag (2010:572).

Dokumentation, underrättelse och förvaring av handlingar

18 § En upphandlande enhet ska anteckna skälen för sina beslut och annat av betydelse vid upphandlingen om upphandlingens värde överstiger 100 000 kronor.

Lag (2014:475).

19 § Vid förenklat förfarande och urvalsförfarande ska den upphandlande enheten snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som avses i 9 kap. 9 § och lämna sådana upplysningar som avses i 9 kap. 10 §.

Vid direktupphandling ska den upphandlande enheten, när beslut om leverantör och anbud fattats, underrätta anbudsgivarna om beslutet snarast möjligt.

En anbudsgivare är bunden av sitt anbud även om anbudsgivaren

har fått sådan underrättelse eller sådana upplysningar som avses i första stycket. Lag (2011:1031).

20 § När en upphandling har avslutats skall en upphandlande enhet som inte omfattas av arkivlagen (1990:782) på betryggande sätt förvara anbud och anbudsansökningar med tillhörande beskrivningar, modeller och ritningar samt anbudsförteckningar, sammanställningar och liknande.

Handlingarna skall bevaras minst fyra år från den dag då kontraktet tilldelades.

Meddelande till kommissionen om resultatet av en upphandling av B-tjänster

21 § Om ett kontrakt som avser tjänster enligt bilaga 3 (B-tjänster) uppgår till minst tillämpligt tröskelvärde i 3 kap., ska den upphandlande enheten senast inom 60 dagar efter det att kontraktet tilldelats meddela Europeiska kommissionen om det. Lag (2010:572).

Undantag vid upphandling som rör rikets säkerhet m.m.

22 § Har upphävts genom lag (2011:1031).

Projekttävlingar

23 § Bestämmelserna i 13 kap. 1 § första stycket, 4, 6 och 8-10 §§ gäller även för projekttävlingar som understiger tröskelvärdet i 13 kap. 2 §, om tävlingens värde uppgår till högst det i 3 § andra stycket angivna värdet.

Vid anordnande av projekttävlingar ska 3 § tillämpas. En projekttävling ska annonseras enligt 4 eller 5 §.

Om ett kontrakt enligt tävlingsreglerna ska tilldelas vinnaren eller en av vinnarna, ska vinnaren respektive vinnarna bjudas in att delta i förhandlingar. Lag (2010:572).

16 kap. Avtalsspärr, överprövning och skadestånd

Avtalsspärr

Allmänna bestämmelser om avtalsspärr

1 § Om en upphandlande enhet är skyldig att skicka en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 9 kap. 9 § första stycket eller 15 kap. 19 § och underrättelsen har skickats med ett elektroniskt medel, får den upphandlande enheten inte ingå avtal (avtalsspärr) förrän tio dagar har gått från det att underrättelsen skickades.

Om underrättelsen har skickats på annat sätt än med ett elektroniskt medel till en eller flera anbudssökande eller anbudsgivare, får avtal inte ingås förrän 15 dagar har gått från utskickandet.

Om en upphandlande enhet i underrättelsen har angett en längre avtalsspärr än den föreskrivna minimifristen, får avtal inte ingås förrän efter utgången av den angivna perioden.

Lag (2011:1031).

Undantag från avtalsspärr

2 § Avtalsspärr gäller inte

1. vid tilldelning av kontrakt efter upphandling utan föregående annonsering med stöd av 4 kap. 2 eller 3 §, eller

2. vid direktupphandling enligt 15 kap. 3 § andra stycket.

Lag (2011:1031).

Avtalsspärr vid förhandsinsyn

3 § Vid förhandsinsyn enligt 7 kap. 7 § eller 15 kap. 5 a § får den upphandlande enheten inte ingå avtal förrän tio dagar har gått från det att annonsen om förhandsinsyn publicerats.

Lag (2011:1031).

Överprövning

Allmänna bestämmelser om överprövning

4 § Efter ansökan av en leverantör som anser sig ha lidit eller kunna komma att lida skada får allmän förvaltningsdomstol överpröva

1. en upphandling, och
2. giltigheten av ett avtal som har slutits mellan en upphandlande enhet och en leverantör. Lag (2011:1031).

Behörig domstol

5 § Har upphävts genom lag (2011:1031).

5 § En ansökan om överprövning ska göras hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den upphandlande enheten har sin hemvist.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Lag (2011:1031).

Överprövning av en upphandling

6 § Om den upphandlande enheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 24 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Överprövning av en upphandling får inte ske efter det att avtal har slutits mellan den upphandlande enheten och en leverantör. Lag (2011:1031).

7 § Om den upphandlande enheten under pågående överprövning av en upphandling ingår ett avtal i strid med 1, 3, 8, 9 eller 10 §, ska rätten, på yrkande av leverantören, överpröva avtalets giltighet i enlighet med 13–15 §§. Lag (2011:1031).

Förlängd avtalsspärr

8 § Om en ansökan om överprövning av en upphandling har gjorts, fortsätter avtalsspärr enligt 1 eller 3 § att gälla under handläggningen i förvaltningsrätten (förlängd avtalsspärr).

Rätten får besluta att någon förlängd avtalsspärr inte ska gälla. Lag (2011:1031).

Interimistiskt beslut vid överprövning av en upphandling

9 § I fall då avtalsspärr enligt 1, 3 eller 8 § inte gäller får rätten besluta att den upphandlande enheten inte får ingå

avtal innan något annat har bestämts.

Rätten får avstå från att fatta beslut enligt första stycket, om den skada eller olägenhet som åtgärden skulle medföra kan bedömas vara större än skadan för leverantören.

Lag (2011:1031).

Tiodagarsfrist

10 § När en förlängd avtalsspärr gäller enligt 8 §, får den upphandlande enheten inte ingå avtal förrän tio dagar har gått från det att förvaltningsrätten har avgjort målet.

När en förvaltningsrätt eller en kammarrätt har fattat ett beslut enligt 9 §, får avtal inte ingås förrän tio dagar har gått från det att domstolen har avgjort målet eller upphävt beslutet.

När Högsta förvaltningsdomstolen har fattat ett beslut enligt 9 § och beslutat att återförvisa målet till lägre instans, får avtal inte ingås förrän tio dagar har gått från beslutet om återförvisning.

Rätten får besluta att någon tiodagarsfrist inte ska gälla.

Lag (2011:1031).

Tidsfrister för ansökan om överprövning av en upphandling

11 § En ansökan om överprövning av en upphandling ska ha kommit in till förvaltningsrätten före utgången av en sådan avtalsspärr som avses i 1 eller 3 §. Lag (2011:1031).

12 § En ansökan om överprövning av ett beslut att avbryta en upphandling ska ha kommit in till förvaltningsrätten innan tio

dagar har gått från det att den upphandlande enheten med ett elektroniskt medel har skickat en underrättelse om beslutet och angett skälen för detta.

Om underrättelsen har skickats på annat sätt än med ett elektroniskt medel till en eller flera anbudssökande eller anbudsgivare, ska en ansökan om överprövning ha kommit in till förvaltningsrätten innan 15 dagar har gått från utskickandet. Lag (2010:572).

Överprövning av ett avtals giltighet

13 § Rätten ska besluta att ett avtal som har slutits mellan en upphandlande enhet och en leverantör är ogiltigt, om avtalet har slutits utan föregående annonsering enligt 7 kap. 1, 2, 3, 4 eller 5 §, 13 kap. 5 § eller 15 kap. 4 §.

Ett avtal ska också förklaras ogiltigt, om det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalsspärr i 1, 3 eller 8 §, ett interimistiskt beslut enligt 9 § eller tiodagarsfristen i 10 § eller om avtalet har slutits före en underrättelse om tilldelningsbeslut enligt 9 kap. 9 § första stycket eller 15 kap. 19 §. För ogiltighet i sådana fall krävs dessutom att de grundläggande principerna i 1 kap. 24 § eller någon annan bestämmelse i denna lag har överträtts och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada. Lag (2011:1031).

14 § Om det finns tvingande hänsyn till ett allmänintresse, ska rätten besluta att avtalet får bestå trots att förutsättningarna för ogiltighet enligt 13 § är uppfyllda. Lag (2011:1031).

15 § Bestämmelserna om ogiltighet i 13 § ska inte tillämpas om en upphandlande enhet genom förhandsinsyn enligt 7 kap. 7 §

eller 15 kap. 5 a § har meddelat sin avsikt att upphandla och har iakttagit avtalsspärren vid förhandsinsyn enligt 3 §. Lag (2011:1031).

Interimistiskt beslut vid överprövning av ett avtals giltighet

16 § Rätten får besluta att ett avtal inte får fullgöras till dess något annat har bestämts.

Rätten får avstå från att fatta beslut enligt första stycket, om den skada eller olägenhet som åtgärden skulle medföra kan bedömas vara större än skadan för leverantören.

Lag (2011:1031).

Tidsfrister för ansökan om överprövning av ett avtals giltighet

17 § En ansökan om överprövning av ett avtals giltighet ska, om inte annat följer av andra stycket, ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från det att avtalet slöts.

Ansökan ska dock ha kommit in till förvaltningsrätten innan 30 dagar har gått från det att

1. Europeiska kommissionen har publicerat en annons enligt 7 kap. 6 § eller ett meddelande enligt 15 kap. 21 §, eller
2. den upphandlande enheten skriftligen har underrättat anbudssökandena och anbudsgivarna om att avtalet har slutits samt har lämnat en sammanfattning av sådana upplysningar som avses i 9 kap. 10 §. Lag (2011:1031).

Beräkning av vissa tider

18 § Vid beräkningen av längden av en avtalsspärr samt av tiodagarsfrister enligt 10 § och tidsfrister för ansökan om överprövning ska 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid tillämpas. Lag (2011:1031).

Förbud mot överklagande

19 § Ett beslut som denna lag är tillämplig på får inte överklagas med stöd av 10 kap. kommunallagen (1991:900).
Lag (2011:1031).

Skadestånd

20 § En upphandlande enhet som inte har följt bestämmelserna i denna lag ska ersätta därigenom uppkommen skada för en leverantör.

Rätten till skadestånd inbegriper ersättning till en anbudssökande eller anbudsgivare som har deltagit i en upphandling och som har haft kostnader för att förbereda anbud och i övrigt delta i upphandlingen, om åsidosättandet av bestämmelserna i denna lag menligt har påverkat hans eller hennes möjligheter att tilldelas kontraktet. Lag (2010:572).

21 § Talan om skadestånd ska väckas vid allmän domstol inom ett år från den tidpunkt då avtal har slutits mellan den upphandlande enheten och en leverantör eller har förklarats ogiltigt enligt 13 § genom ett avgörande som har vunnit laga kraft. Väcks inte talan i tid, är rätten till skadestånd förlorad. Lag (2011:1031).

17 kap. Upphandlingsskadeavgift

Allmänna bestämmelser om upphandlingsskadeavgift

1 § Allmän förvaltningsdomstol får besluta att en upphandlande enhet ska betala en särskild avgift (upphandlingsskadeavgift) om

1. allmän förvaltningsdomstol i ett avgörande som har vunnit laga kraft fastställt att ett avtal får bestå, trots att det har slutits i strid med bestämmelserna om avtalsspärr i 16 kap. 1, 3 eller 8 §,

2. allmän förvaltningsdomstol i ett avgörande som har vunnit laga kraft fastställt att ett avtal får bestå av tvingande hänsyn till ett allmänintresse enligt 16 kap. 14 §, eller

3. enheten har slutit avtal med en leverantör utan föregående annonsering enligt 7 kap. 1, 2, 3, 4 eller 5 §, 13 kap. 5 §, eller 15 kap. 4 eller 6 §. Lag (2011:1031).

2 § Tillsynsmyndigheten ska hos allmän förvaltningsdomstol ansöka om att en upphandlande enhet ska betala upphandlingsskadeavgift i de fall som anges i 1 § 1 och 2.

Tillsynsmyndigheten får hos allmän förvaltningsdomstol ansöka om att en upphandlande enhet ska betala upphandlingsskadeavgift i de fall som avses i 1 § 3. Lag (2010:572).

Behörig domstol

3 § En ansökan om att en upphandlande enhet ska betala upphandlingsskadeavgift ska göras hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den upphandlande enheten har sin hemvist.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2010:572).

Avgiftens storlek

4 § Upphandlingsskadeavgiften ska uppgå till lägst 10 000 kronor och högst 10 000 000 kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av kontraktsvärdet.

Beräkningen av kontraktsvärdet ska ske enligt 3 kap. 2 och 3 §§ eller 15 kap. 3 a §. Lag (2010:572).

5 § Vid fastställande av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

I ringa fall ska någon avgift inte beslutas. Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl. Lag (2010:572).

Tidsfrister för ansökan om avgift

6 § En ansökan om upphandlingsskadeavgift enligt 1 § 1 eller 2 ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då det avgörande som ansökan grundas på har vunnit laga kraft. Lag (2010:572).

7 § När en ansökan om upphandlingsskadeavgift grundas på 1 § 3 och en eller flera leverantörer har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap.

17 §, får ansökan inte göras förrän fristen har löpt ut och samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom sex månader från den tidpunkt då samtliga beslut med anledning av överprövningen har vunnit laga kraft.

När ingen leverantör har ansökt om överprövning av avtalets giltighet inom de tidsfrister som anges i 16 kap. 17 §, ska

ansökan ha kommit in till förvaltningsrätten inom ett år från det att avtalet slöts. Lag (2011:1031).

Betalning av avgift m.m.

8 § Upphandlingsskadeavgiften tillfaller staten. Lag (2010:572).

9 § Upphandlingsskadeavgift ska betalas till tillsynsmyndigheten inom 30 dagar från det att avgörandet beträffande avgiften har vunnit laga kraft eller inom den längre tid som anges i avgörandet.

Om avgiften inte betalas i tid, ska tillsynsmyndigheten lämna den obetalda avgiften till indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Lag (2010:572).

10 § En beslutad upphandlingsskadeavgift faller bort, om avgörandet beträffande avgiften inte har kunnat verkställas inom fem år från det att avgörandet har vunnit laga kraft. Lag (2010:572).

18 kap. Tillsyn

Allmänna bestämmelser om tillsyn

1 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som utövar tillsyn över upphandling enligt denna lag. Lag (2010:572).

2 § Vid sin tillsyn får myndigheten inhämta alla nödvändiga upplysningar för sin tillsynsverksamhet från upphandlande enheter eller den som kan antas vara en upphandlande enhet. Upplysningarna ska i första hand inhämtas genom skriftligt

förfarande. Om det på grund av materialets omfång, brådska eller något annat förhållande är lämpligare, får upplysningarna inhämtas genom besök hos den upphandlande enheten. Lag (2010:572).

3 § En upphandlande enhet och den som kan antas vara en upphandlande enhet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som tillsynsmyndigheten begär för sin tillsyn. Lag (2010:572).

Föreläggande

4 § Om det behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna utöva sin tillsyn enligt denna lag, får myndigheten förelägga en upphandlande enhet eller den som kan antas vara en upphandlande enhet att lämna uppgift, att visa upp en handling eller att lämna över en kopia av handlingen.

Ett föreläggande enligt första stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

När ett föreläggande överklagas, är tillsynsmyndigheten motpart hos allmän förvaltningsdomstol. Lag (2010:572).

Behörig domstol

5 § Tillsynsmyndighetens föreläggande enligt 4 § får överklagas hos den förvaltningsrätt i vars domkrets den som föreläggandet riktar sig till har sin hemvist.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2010:572).

Övergångsbestämmelser

2007:1092

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.
2. Bestämmelserna i 1 kap. 9 § tillämpas på upphandlingar som påbörjas efter utgången av år 2008.
3. Bestämmelserna i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling skall tillämpas på upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

2010:572

1. Denna lag träder i kraft den 15 juli 2010.
2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

2011:1031

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

2014:475

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
2. Äldre bestämmelser gäller för upphandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

Bilaga 1 är inte med här. Bilagan införd genom lag (2011:1031).

Bilaga 2

Förteckning över tjänstekontrakt (A-tjänster)

Kategori	Beskrivning
1	Underhålls- och reparationstjänster
2	Landtransport, med undantag av järnvägstransport som omfattas av kategori 18, även säkerhets- och kurirtransporter, med undantag av postbefordran
3	Flygtransport av passagerare och gods, med undantag av postbefordran
4	Postbefordran på land, med undantag av järnvägstransport som omfattas av kategori 18, och i luften
5	Telekommunikationstjänster
6	Finansiella tjänster: a) Försäkringstjänster b) Bank- och investeringstjänster, med undantag av finansiella tjänster i samband med utfärdande, förvärv, försäljning eller överföring av värdepapper eller andra finansiella instrument samt riksbankstjänster. Dessutom undantas tjänster som avser förvärv eller hyra, oavsett finansieringsvillkor, av mark, befintliga byggnader eller annan fast egendom eller som

avser rättigheter till sådan egendom. Finansiella tjänster som tillhandahålls samtidigt med, före eller efter köpe- eller hyreskontraktet, oberoende av form, ska dock omfattas av detta direktiv.

- 7 Databehandlingstjänster och därmed sammanhängande tjänster
- 8 Forsknings- och utvecklingstjänster, med undantag av forsknings- och utvecklingstjänster som inte uteslutande är till förmån för den upphandlande enheten i dess egen verksamhet, under förutsättning att dessa tjänster helt finansieras av den upphandlande enheten
- 9 Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster
- 10 Marknads- och opinionsundersökningar
- 11 Organisationskonsulttjänster, med undantag av medlings- och förlikningstjänster, och därmed sammanhängande tjänster
- 12 Arkitekttjänster, tekniska konsulttjänster och integrerade tekniska tjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, därmed sammanhängande vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, teknisk provning och analys
- 13 Reklamtjänster
- 14 Fastighetsstädning och fastighetsförvaltning
- 15 Förlags- och tryckeritjänster mot arvode eller

på kontrakt

16 Avlopps- och renhållningstjänster, sanering och liknande tjänster

Lag (2011:1031).

Bilaga 3

Förteckning över tjänstekontrakt (B-tjänster)

Kategori	Beskrivning
17	Hotell- och restaurangtjänster
18	Järnvägstransport
19	Sjötransport
20	Hjälpstjänster och tjänster i anslutning till transporter
21	Juridiska tjänster
22	Rekrytering och urval av personal, med undantag av anställningskontrakt
23	Spanings- och säkerhetstjänster, med undantag av säkerhetstransporter
24	Undervisning och yrkesutbildning
25	Hälsovård och socialtjänster
26	Fritids- och idrottsverksamhet samt kulturverksamhet, med undantag av kontrakt som

avser förvärv, utveckling, produktion eller samproduktion av program som utförs av radio- och TV-bolag samt kontrakt om sändningstider

27 Övriga tjänster

Lag (2011:1031).

Bilaga 4

Definitioner av vissa tekniska specifikationer

I lagen används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

1. a) teknisk specifikation i fråga om tjänste- eller varukontrakt: en specifikation i ett dokument med angivande av kraven på en produkts eller en tjänsts egenskaper, som kvalitetsnivåer, miljöprestandanivåer, formgivning för alla användningsområden (inklusive tillgänglighet för funktionshindrade) och bedömning av överensstämmelse, prestanda, produktens användningsområde, säkerhet eller mått, samt krav på produkten angående den beteckning under vilken den saluförs, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning, bruksanvisningar, produktionsförfaranden och -metoder liksom förfaranden vid bedömning av överensstämmelse.

b) tekniska specifikationer i fråga om byggentreprenadkontrakt: samtliga tekniska föreskrifter, vilka bland annat skall upptas i specifikationerna, med angivande av de egenskaper som krävs av ett material, en produkt eller en vara för att materialet, produkten eller varan skall kunna beskrivas på ett sådant sätt att detta lämpar sig för den upphandlande enhetens planerade användning. De tekniska kraven skall omfatta

miljöprestandanivåer, formgivning med tanke på alla krav (inklusive tillgänglighet för funktionshindrade), bedömning av överensstämmelse, bruksegenskaper, säkerhet eller dimensioner, inbegripet förfaranden för kvalitetskontroll, terminologi, symboler, tester och testmetoder, förpackning, märkning och etikettering, bruksanvisningar samt produktionsprocesser och produktionsmetoder. De skall även innefatta bestämmelser om projektering och kostnad, provnings- och kontrollregler, villkoren för att entreprenaden skall antas, tekniken eller metoderna för byggnadsverksamheten samt samtliga övriga tekniska villkor som den upphandlande enheten enligt lag eller annan författning kan ange i fråga om den fullbordade entreprenaden samt om ingående material eller delar.

2. standard: en teknisk specifikation som godkänts av ett erkänt standardiseringsorgan för upprepad och kontinuerlig tillämpning, med vilken överensstämmelse inte är obligatorisk och som faller under en av följande kategorier:

- Internationell standard: standard som fastställts av ett internationellt standardiseringsorgan och som är allmänt tillgänglig.

- Europeisk standard: standard som fastställts av ett europeiskt standardiseringsorgan och som är allmänt tillgänglig.

- Nationell standard: standard som fastställts av ett nationellt standardiseringsorgan och som är allmänt tillgänglig.

3. europeiskt tekniskt godkännande: positivt tekniskt utlåtande om användningen av en produkt, grundat på hur den uppfyller väsentliga krav för byggnadsarbeten, genom sina egenskaper och angivna villkor för tillämpning och användning. Ett europeiskt

tekniskt godkännande skall utfärdas av ett organ för godkännande som för detta ändamål utsetts av medlemsstaten.

4. gemensam teknisk specifikation: en teknisk specifikation som upprättats enligt ett förfarande som har erkänts av medlemsstaterna i syfte att åstadkomma enhetlig tillämpning i alla medlemsstaterna och som har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

5. teknisk referens: en produkt, med undantag för officiella standarder, som framställs av ett europeiskt standardiseringsorgan i enlighet med förfaranden som anpassats till utvecklingen av marknadens behov.

-END

MB - miljöbalk (1998:808)

SFS nr: 1998:808

Departement/

myndighet: Miljö- och energidepartementet

Rubrik: Miljöbalk (1998:808)

Utfärdad: 1998-06-11

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:232

Övrigt: Rättelseblad 2006:673 och 2006:828 har iakttagits.

FÖRSTA AVDELNINGEN

ÖVERGRIPANDE BESTÄMMELSER

1 kap. Miljöbalkens mål och tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Miljöbalken skall tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,

2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
3. den biologiska mångfalden bevaras,
4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och
5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

2 § Bestämmelserna i denna balk om hushållning med mark- och vattenområden, tillstånd, anmälan och tillåtlighet ska i fråga om geologisk lagring av koldioxid tillämpas även på Sveriges kontinentalsockel utanför territorialgränsen.

Ytterligare bestämmelser om balkens tillämpning utanför territorialgränsen finns i 7 kap. 32 § och 15 kap. 31 § samt i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Lag (2012:430).

3 § I fråga om verksamhet som kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa, miljön eller andra intressen som skyddas enligt miljöbalken tillämpas utöver balken även bestämmelser i annan lag.

Såvitt gäller skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete samt i sådana hänseenden i övrigt som huvudsakligen avser arbetsmiljön tillämpas bestämmelserna i arbetsmiljölagen (1977:1160).

4 § I fråga om viss miljöfarlig verksamhet och viss vattenverksamhet gäller särskilda bestämmelser enligt lagen (2010:897) om gränsöverskridande överenskommelse mellan Sverige och

Finland, lagen (1974:268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige och lagen (1929:404) om giltighet här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929. Lag (2010:898).

5 § Regeringen får, i den utsträckning det på grund av rådande särskilda förhållanden är nödvändigt för att stärka försvarsberedskapen, meddela föreskrifter för totalförsvaret som avviker från denna balk, dock inte inom sådant ämnesområde för vilket föreskrifter måste meddelas i lag.

6 § I lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen finns föreskrifter om verkan av unionens fördrag och andra instrument samt unionens beslut. Lag (2011:322).

7 § I fråga om renhållning inom vissa vägområden och angränsande områden gäller 26 § väglagen (1971:948).

I fråga om framförande av luftfartyg i överljudsfart och luftfartygs miljövårdighet gäller 1 kap. 7 § och 3 kap. 1 § luftfartslagen (2010:500).

I fråga om framdragande och begagnande av rörledning gäller i vissa fall 23 § lagen (1978:160) om vissa rörledningar. I fråga om byggande av naturgasledning gäller 2 kap. 4 § naturgaslagen (2005:403). Lag (2010:504).

2 kap. Allmänna hänsynsregler m.m.

Tillämpning och bevisbörda

1 § När frågor prövas om tillåtlighet, tillstånd, godkännande

och dispens och när sådana villkor prövas som inte avser ersättning samt vid tillsyn enligt denna balk är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av detta kapitel iakttas. Detta gäller även den som har bedrivit verksamhet som kan antas ha orsakat skada eller olägenhet för miljön.

I detta kapitel avses med åtgärd en sådan åtgärd som inte är av försumbar betydelse i det enskilda fallet.

Hänsynsregler

2 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

3 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iakttas de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

4 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de

kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga. Motsvarande krav gäller i fråga om varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt eller bioteknisk organism. Lag (2006:1014).

5 § Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd skall hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning. I första hand skall förnybara energikällor användas.

Val av plats

6 § För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillståndsprövning enligt 9 och 11 kap., regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. och prövning av verksamheter enligt 9 kap. 6, 6 a och 6 b §§, 11 kap. 9 a § och 12 kap. 6 § ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Ett tillstånd eller en dispens får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900). Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas. Lag (2013:758).

Rimlighetsavvägning

7 § Kraven i 2-5 §§ och 6 § första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid

denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. När det är fråga om en totalförsvarsverksamhet eller en åtgärd som behövs för totalförsvaret, ska vid avvägningen hänsyn tas även till detta förhållande.

Trots första stycket ska de krav ställas som behövs för att följa en miljökvalitetsnorm som avses i 5 kap. 2 § första stycket 1. Om det finns ett åtgärdsprogram som har fastställts för att följa normen, ska det vara vägledande för bedömningen av behovet.

Vid prövning av tillåtlighet, tillstånd, godkännande eller dispens för en verksamhet eller åtgärd som ger en ökad förorening eller störning och kan antas på ett inte obetydligt sätt bidra till att en miljökvalitetsnorm som avses i 5 kap. 2 § första stycket 1 inte följs, får verksamheten eller åtgärden vid avvägningen enligt första och andra styckena tillåtas om den

1. är förenlig med ett åtgärdsprogram som har fastställts för att följa normen,
 2. förenas med villkor om att vidta eller bekosta kompensande åtgärder som ökar möjligheterna att följa normen i en utsträckning som inte är obetydlig, eller
 3. trots att den försvårar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormen på kort sikt eller i ett litet geografiskt område, kan antas ge väsentligt ökade förutsättningar att följa normen på längre sikt eller i ett större geografiskt område.
- Lag (2010:882).

Ansvar för skadad miljö

8 § Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. I den mån det föreskrivs i denna balk kan i stället skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.

Slutavvägning

9 § Kan en verksamhet eller åtgärd befaras föranleda skada eller olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön, även om sådana skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått vidtas som kan krävas enligt denna balk, får verksamheten bedrivas eller åtgärden vidtas endast om regeringen finner att det finns särskilda skäl.

En verksamhet eller åtgärd får inte bedrivas eller vidtas om den medför risk för att ett stort antal människor får sina levnadsförhållanden väsentligt försämrade eller miljön försämras avsevärt.

Vad som sägs i första och andra stycket gäller inte, om regeringen har tillåtit verksamheten enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 §. Lag (2002:175).

10 § Om en verksamhet eller åtgärd är av synnerlig betydelse från allmän synpunkt kan regeringen tillåta denna, även om förutsättningarna är sådana som anges i 9 § andra stycket. Detta gäller dock inte om verksamheten eller åtgärden kan befaras försämma det allmänna hälsotillståndet.

Beslut enligt första stycket får förenas med villkor för att tillgodose allmänna intressen.

3 kap. Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden

1 § Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

2 § Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär.

3 § Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.

4 § Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse.

Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhälls-intressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

5 § Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen eller yrkesfisket eller för vattenbruk skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande.

Områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

6 § Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

7 § Mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen av dessa.

Områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

8 § Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Områden som är av riksintresse för anläggningar som avses i första stycket skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

9 § Mark- och vattenområden som har betydelse för

totalförsvaret skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt motverka totalförsvarets intressen.

Områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

10 § Om ett område enligt 5-8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, skall företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Behövs området eller del av detta för en anläggning för totalförsvaret skall försvarsintresset ges företräde.

Beslut med stöd av första stycket får inte strida mot bestämmelserna i 4 kap.

4 kap. Särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa områden

Områden som i sin helhet är av riksintresse

1 § De områden som anges i 2-8 §§ är, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet av riksintresse. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om

1. det inte möter något hinder enligt 2-8 §§ och
2. det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden.

Bestämmelserna i första stycket 2 och i 2-6 §§ utgör inte

hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. Om det finns särskilda skäl utgör bestämmelserna inte heller hinder för anläggningar för utvinning av sådana fyndigheter av ämnen eller material som avses i 3 kap. 7 § andra stycket. Lag (2001:437).

2 § Inom följande områden skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön:

Kustområdet och skärgården i Bohuslän från riksgränsen mot Norge till Lysekil,

Kustområdet i Halland,

Kullaberg och Hallandsåsen med angränsande kustområden,

Kustområdet i Skåne från Örnahusen söder om Skillinge till Åhus,

Kustområdena och skärgårdarna i Småland och Östergötland från

Oskarshamn till Arkösund,

Kustområdena och skärgårdarna i Södermanland och Uppland från Oxelösund till Herräng och Singö,

Kustområdet och skärgården i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde,

Kustområdet och skärgården i Norrbotten från Bondöfjärden till riksgränsen mot Finland,

Öland,

Gotland,

Sjö- och åslandskapet vid Romeleåsen i Skåne,

Åsnen med öar och strandområden och områdena söder därom utmed Mörrumsån och vid sjön Mien till Pukaviksbukten och Listerlandet,

Vänern med öar och strandområden,

Vättern med öar och strandområden,

Tiveden med områdena vid sjön Unden och sjön Viken samt området utmed Göta kanal mellan Karlsborg och Sjötorp,

Området Dalsland-Nordmarken från Mellerud och sjön Ånimmen vid Vänern till sjösystemet från Dals-Ed i söder till Årjäng och Östervallskog i norr,

Fryksdalen från Kil till Torsby samt området utmed övre delen av Klarälven inom Torsby kommun,

Mälaren med öar och strandområden,

Området Malingsbo-Kloten mellan Storå, Kopparberg, Smedjebacken och Skinnskatteberg,

Området utmed Dalälven från Avesta till Skutskär,

Siljan och Orsasjön med öar och strandområden samt området utmed Oreälven, sjön Skattungen och Oresjön med området söder därom över Gulleråsen och Boda till Rättvik,

Området utmed Ljusnan från Färila till Bergvik,

Vindelådalen,

Fjällvärlden från Transtrandsfjällen i söder till Treriksröset med undantag för de fjällområden som anges i 5 §.

3 § Inom kustområdena och skärgårdarna i Bohuslän från gränsen mot Norge till Brofjorden, i Småland och Östergötland från Simpevarp till Arkösund och i Ångermanland från Storfjärden vid Ångermanälvens mynning till Skagsudde får anläggningar som avses i 17 kap. 1 § 1 och 4 a § 1–11 inte komma till stånd.

På Öland får anläggningar som avses i 17 kap. 1 § 1 och 4 a § 1–6 och 8–11 inte komma till stånd. Lag (2009:652).

4 § Inom kustområdena och skärgårdarna från Brofjorden till Simpevarp och från Arkösund till Forsmark, utmed Gotlands kust, på Östergarn och Storsudret på Gotland samt på Fårö får fritidsbebyggelse komma till stånd endast i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna.

Inom områden som avses i första stycket får anläggningar som avses i 17 kap. 1 § 1 samt 4 a § 1-6, 9 och 10 komma till stånd endast på platser där det redan finns anläggningar som omfattas av bestämmelserna i 17 kap. 1 och 4 a §§. Lag (2005:571).

5 § Inom fjällområdena Långfjället-Rogen, Sylarna-Helags, Skäcker-fjällen, Burvattnet, Hotagsfjällen, Frostviken-Borgafjällen, Marsfjällen-Vardofjällen, Artfjället, Tärna-

Vindelfjällen, Sarek-Mavas, Kebnekaise-Sjaunja, Rostu och Pessinki får bebyggelse och anläggningar komma till stånd endast om det behövs för rennärings, den bofasta befolkningen, den vetenskapliga forskningen eller det rörliga friluftslivet. Andra åtgärder inom områdena får vidtas endast om det kan ske utan att områdenas karaktär påverkas.

6 § Vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål får inte utföras i nationalälvarna Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven med tillhörande vattenområden, källflöden och biflöden samt i följande vattenområden med tillhörande käll- och biflöden:

I Dalälven Västerdalälven uppströms
Hummelforsen och Österdalälven
uppströms Trängslet

I Ljusnan Voxnan uppströms Vallhaga

I Ljungan Ljungan uppströms Storsjön samt
Gimån uppströms Holmsjön

I Indalsälven Åreälven, Ammerån, Storån-
Dammån samt Hårkan

I Ångermanälven Lejarälven, Storån uppströms
Klumpvattnet, Långselån-
Rörströmsälven, Saxån,
Ransarån uppströms Ransarn samt
Vojmån uppströms Vojmsjön

Vapstälven

Moälven

Lögdeälven

Öreälven

I Umeälven Tärnaån, Girjesån och Juktån
uppströms Fjosoken

Sävarån

I Skellefteälven källflödena uppströms Sädvajaure
respektive Riebnes samt Malån

Byskeälven

Åbyälven

I Luleälven Stora Luleälven uppströms Akkajaure, Lilla
Luleälven uppströms Skalka och Tjaktajaure
samt Pärlälven

Råneälven

Emån

Bräkneån

Mörrumsån

Fylleån

I Enningdalsälven Enningdalsälven uppströms riksgränsen
till Norge

Vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning
för kraftändamål får inte heller utföras i följande älvsträckor:

I Klarälven sträckan mellan Höljes och Edebäck

I Dalälven Västerdalälven nedströms Skiffs-
forsen samt Dalälven nedströms
Näs bruk

I Ljusnan sträckan mellan Hede och Svegsjön
samt sträckan mellan Laforsen och
Arbråsjöarna

I Ljungan sträckan mellan Havern och
Holmsjön samt sträckan nedströms
Viforsen

I Indalsälven Långan nedströms Landösjön

I Ångermanälven Faxälven mellan Edsele och
Helgumsjön

I Umeälven Tärnaforsen mellan Stor-Laisan och
Gäuta

Första och andra stycket gäller inte vattenverksamhet som
förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan.

7 § Området Ulriksdal–Haga–Brunnsviken–Djurgården är en
nationalstadspark.

Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya
anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas
endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller
naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och
kulturvärden i övrigt skadas.

Trots bestämmelsen i andra stycket får en åtgärd som innebär
ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada i en
nationalstadspark vidtas, om

1. åtgärden höjer parkens natur- och kulturvärden eller
tillgodoser ett annat angeläget allmänt intresse, och
2. parken återställs så att det inte kvarstår mer än ett
obetydligt intrång eller en obetydlig skada. Lag (2009:293).

8 § En användning av mark och vatten som kan påverka ett

naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 och som omfattar verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § får komma till stånd endast om sådant tillstånd har lämnats. Lag (2001:437).

Områden för geologisk lagring av koldioxid

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om var geologisk lagring av koldioxid får ske med hänsyn till lagringsplatsernas avgränsning mot land och vatten, mot allmänt och enskilt vatten samt mot Sveriges och andra staters territorier och ekonomiska zoner. Lag (2012:430).

Havsområden

10 § För vart och ett av havsområdena Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet ska det finnas en havsplan som ger vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av området. Havsplanerna ska omfatta Sveriges ekonomiska zon och de områden som inte ingår i fastigheter i svenskt territorialhav från en nautisk mil utanför den baslinje som avses i lagen (1966:374) om Sveriges sjöterritorium. Syftet med havsplanerna ska vara att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Havsplanerna ska beslutas av regeringen.

Regeringen får meddela föreskrifter om sådana förbud eller begränsningar som i fråga om verksamheter och åtgärder inom ett havsplanerat område behövs för att uppnå syftet med planen. Lag (2014:861).

5 kap. Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning

Föreskrifter om miljö kvalitet

1 § Regeringen får för vissa geografiska områden eller för hela landet meddela föreskrifter om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt, om det behövs för att varaktigt skydda människors hälsa eller miljön eller för att avhjälpa skador på eller olägenheter för människors hälsa eller miljön (miljö kvalitetsnormer).

Regeringen får överlåta till en myndighet att meddela miljö kvalitetsnormer som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

2 § Miljö kvalitetsnormer skall ange

1. föroreningsnivåer eller störningsnivåer som människor kan utsättas för utan fara för olägenheter av betydelse eller som miljön eller naturen kan belastas med utan fara för påtagliga olägenheter och som inte får överskridas eller underskridas efter en viss angiven tidpunkt eller under en eller flera angivna tidsperioder,

2. föroreningsnivåer eller störningsnivåer som skall eftersträvas eller som inte bör överskridas eller underskridas efter en viss angiven tidpunkt eller under en eller flera angivna tidsperioder,

3. högsta eller lägsta förekomst i yt- och grundvatten av organismer som kan tjäna till ledning för bedömning av tillståndet i miljön, eller

4. de krav i övrigt på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Miljö kvalitetsnormer skall vid behov omprövas.

Lag (2003:890).

3 § Myndigheter och kommuner ska ansvara för att miljö kvalitetsnormer följs. Lag (2010:882).

Åtgärdsprogram

4 § Om det behövs för att följa en miljö kvalitetsnorm, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram.

Om en miljö kvalitetsnorm för ett geografiskt område inte kan följas på grund av att miljön påverkas av en verksamhet som ligger utanför området, ska ett förslag till åtgärdsprogram upprättas för hela det område där störningar som påverkar möjligheten att följa normen förekommer.

Den som upprättar förslaget ska

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat sätt ge de myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet tillfälle under minst två månader att lämna synpunkter på förslaget, och
2. i en särskild sammanställning redovisa synpunkterna och hur hänsyn tas till dem samt föga sammanställningen till de övriga handlingarna i ärendet. Lag (2010:882).

5 § Ett åtgärdsprogram som avses i 4 § skall fastställas av regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer. Om det behövs får regeringen bestämma att ett åtgärdsprogram skall fastställas av flera myndigheter eller kommuner.

Ett åtgärdsprogram som skall fastställas av en kommun skall beslutas av kommunfullmäktige.

Åtgärdsprogrammet skall skickas till de myndigheter som regeringen bestämmer.

Med kommun avses i denna paragraf även kommunalförbund.
Lag (2003:890).

6 § Ett åtgärdsprogram får omfatta all verksamhet och alla åtgärder som kan påverka möjligheten att följa miljö kvalitetsnormer.

Programmet ska innehålla

1. uppgifter om den eller de miljö kvalitetsnormer som ska följas,
2. uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljö kvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda,
3. uppgifter om hur krav på förbättringar ska fördelas mellan olika typer av källor som påverkar möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormerna och mellan olika åtgärder som avses i 2,
4. i fråga om åtgärder för att följa en miljö kvalitetsnorm som avses i 2 § första stycket 1, uppgifter om den förbättring som var och en av åtgärderna bedöms medföra och hur åtgärderna tillsammans bedöms bidra till att normen följs,
5. de uppgifter som i övrigt behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, och

6. en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt och hur åtgärderna enligt 2 är avsedda att finansieras.

Ett åtgärdsprogram ska omprövas vid behov, dock minst vart sjätte år. Lag (2010:882).

7 § Regeringen får föreskriva att vissa åtgärdsprogram skall prövas av regeringen.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om hur åtgärdsprogram skall upprättas, vad sådana program skall innehålla och hur samråd skall ske. Lag (2003:890).

8 § Myndigheter och kommuner skall inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt ett åtgärdsprogram som fastställts enligt 5 §. Lag (2003:890).

Kontroll

9 § Regeringen ska, i samband med att föreskrifter enligt 1 § meddelas, även besluta vilka som ska kontrollera att en miljökvalitetsnorm följs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om provtagning och andra metoder för att kontrollera att en miljökvalitetsnorm följs samt om godkännande av mätmetoder och mätutrustning. Lag (2010:882).

Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

10 § För förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön skall Sveriges landområden och kustvattenområden delas in i

1. Bottenvikens vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i Bottenviken,
2. Bottenhavets vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i Bottenhavet,
3. Norra Östersjöns vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i södra Ålands hav eller norra Gotlandshavet,
4. Södra Östersjöns vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i västra Gotlandshavet, östra Gotlandshavet, Bornholmshavet, Arkonahavet eller Öresund, och
5. Västerhavets vattendistrikt: det landområde från vilket all ytvattenavrinning sker direkt till eller i avrinningsområden som mynnar i Västerhavet.

I varje vattendistrikt ingår det anslutande grundvattnet och det anslutande kustvattenområdet ut till en nautisk mil utanför den baslinje som avses i lagen (1966:374) om Sveriges sjöterritorium.

Med avrinningsområde avses ett landområde från vilket all ytvattenavrinning strömmar till havet genom ett enda utlopp eller delta.

Ytvatten, grundvatten, kustvatten och landområden vid kusten som inte kan hänföras till ett visst avrinningsområde skall hänföras till det vattendistrikt som är närmast eller

lämpligast.

Regeringen meddelar föreskrifter om gränsdragningen mellan vattendistriktet. Vid gränsdragningen får ett enskilt avrinningsområde hänföras till annat vattendistrikt än vad som följer av första stycket, om det är lämpligt med hänsyn till förvaltningsarbetet. Lag (2004:224).

11 § En länsstyrelse i varje vattendistrikt skall vara vattenmyndighet med ansvar för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet.

Regeringen meddelar föreskrifter om vattenmyndigheterna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om karakterisering av vattenområden, förvaltningsplaner för vattendistrikt och övervakning av vattenmiljön samt de föreskrifter som i övrigt behövs för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön. Lag (2004:224).

6 kap. Miljökonsekvensbeskrivningar och annat beslutsunderlag

När det krävs en miljökonsekvensbeskrivning

1 § En miljökonsekvensbeskrivning skall ingå i en ansökan om tillstånd att anlägga, driva eller ändra verksamheter enligt 9, 11 eller 12 kap. eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av bestämmelser i dessa kapitel. En sådan beskrivning skall finnas även vid tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. samt i en ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a §.

Regeringen får föreskriva att det skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning även i dispensärenden eller andra ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har

meddelats med stöd av balken där det behövs för att kunna bedöma miljöpåverkan. Regeringen får även föreskriva om undantag från skyldigheten enligt första stycket att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning för verksamheter vars miljöpåverkan kan antas bli mindre betydande.

Att en miljökonsekvensbeskrivning skall upprättas när en myndighet eller kommun gör en miljöbedömning av en plan eller ett program följer av 12 §. Lag (2004:606).

2 § Om det behövs för att miljöpåverkan skall kunna bedömas, får regeringen föreskriva att det skall finnas en miljökonsekvensbeskrivning

1. i ärenden enligt annan lag, av vilken det framgår att hänsyn till människors hälsa eller miljön skall beaktas vid lagens tillämpning,

2. i särskilda ärenden av annat slag inom miljöbalkens område än som avses i 1 §.

I fråga om sådana miljökonsekvensbeskrivningar som avses i första stycket gäller vad som sägs i detta kapitel, om inte något annat har föreskrivits.

Miljökonsekvensbeskrivningar och miljökonsekvensbedömningar av verksamheter och åtgärder

3 § Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi.

Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön.

Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning som berör en verksamhet som avses i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor är också att identifiera och bedöma faktorer i verksamhetens omgivning som kan påverka säkerheten hos denna. Lag (2004:606).

4 § Den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska samråda

1. med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda, om verksamheten eller åtgärden kräver tillstånd eller beslut om tillåtlighet enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller

2. med dem som anges i 1 och med de övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda, om

a) verksamheten eller åtgärden till följd av föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 a § ska antas medföra en betydande miljöpåverkan,

b) tillsynsmyndigheten har förelagt den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden att ansöka om ett tillstånd som avses i 9 kap. 6 a §, eller

c) verksamheten eller åtgärden till följd av länsstyrelsens beslut enligt 5 § andra stycket ska antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Samrådet ska genomföras i god tid och i behövlig omfattning

innan en ansökan om tillstånd görs och den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 1 § upprättas. Samrådet ska avse verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning, utformning och miljöpåverkan samt miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning.

Före samrådet ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden lämna uppgifter om den planerade verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning och utformning samt dess förutsedda miljöpåverkan. Uppgifterna ska lämnas till länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som särskilt berörs.

Det som sägs i första–tredje styckena gäller också ärenden för vilka en miljökonsekvensbeskrivning krävs enligt 1 § andra stycket. Lag (2013:758).

4 a § Om ett samråd enligt 4 § avser en verksamhet eller åtgärd som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, ska

1. samrådet även avse hur allvarliga kemikalieolyckor till följd av verksamheten eller åtgärden ska kunna förebyggas och begränsas, och

2. de uppgifter som lämnas före samrådet enligt 4 § tredje stycket innehålla en upplysning om att verksamheten eller åtgärden omfattas av den lagen. Förordning (2015:232).

4 b § Regeringen får meddela föreskrifter om att vissa slags verksamheter och åtgärder skall antas medföra en betydande miljöpåverkan. Lag (2015:232).

5 § Länsstyrelsen ska under samrådet enligt 4 § verka för att

miljökonsekvensbeskrivningen får den inriktning och omfattning som behövs för tillståndsprövningen.

Om länsstyrelsen finner att en verksamhet eller åtgärd inte omfattas av 4 § första stycket 2 a eller b, ska länsstyrelsen under samrådet pröva om verksamheten eller åtgärden ändå ska antas medföra en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen ska besluta i frågan sedan den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden gett tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda möjlighet att yttra sig. Beslutet får inte överklagas särskilt. Lag (2009:652).

6 § Om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land, skall den ansvariga myndighet som regeringen bestämmer informera det landets ansvariga myndighet om den planerade verksamheten eller åtgärden och ge den berörda staten och den allmänhet som berörs där möjlighet att delta i ett samrådsförfarande om ansökan och miljökonsekvensbedömningen.

Sådan information skall också lämnas om en annan stat som kan antas bli utsatt för en betydande miljöpåverkan begär det.

7 § Miljökonsekvensbeskrivningen ska, i den utsträckning det behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning, innehålla de uppgifter som behövs för att uppfylla syftet enligt 3 §.

Om verksamheten eller åtgärden omfattas av samrådskravet i 4 § första stycket 2, ska miljökonsekvensbeskrivningen alltid innehålla

1. en beskrivning av verksamheten eller åtgärden med uppgifter om lokalisering, utformning och omfattning,

2. en beskrivning av de åtgärder som planeras för att skadliga verkningar ska undvikas, minskas eller avhjälpas och hur det ska undvikas att verksamheten eller åtgärden medverkar till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. inte följs,

3. de uppgifter som krävs för att påvisa och bedöma den huvudsakliga inverkan på människors hälsa, miljön och hushållningen med mark och vatten samt andra resurser som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra,

4. en redovisning av alternativa platser, om sådana är möjliga, samt alternativa utformningar tillsammans med dels en motivering varför ett visst alternativ har valts, dels en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd, och

5. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1–4.

När en miljökonsekvensbeskrivning ska redovisa alternativa utformningar enligt andra stycket 4 får länsstyrelsen, inom ramen för samrådsförfarandet, ställa krav på att även andra jämförbara sätt att nå samma syfte ska redovisas.

För verksamheter eller åtgärder som kan antas påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 ska en miljökonsekvensbeskrivning alltid innehålla de uppgifter som behövs för prövningen enligt 7 kap. 28 b och 29 §§. Om miljökonsekvensbeskrivningen har upprättats enbart för en prövning enligt 7 kap. 28 b och 29 §§, behöver beskrivningen endast innehålla de uppgifter som behövs för den prövningen. Lag (2010:882).

8 § När en miljökonsekvensbeskrivning upprättats i ett mål eller ärende om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet,

skall detta kungöras tillsammans med kungörelsen om ansökan enligt 19 kap. 4 § och 22 kap. 3 §. Om en miljökonsekvensbeskrivning har upprättats i något annat mål eller ärende som rör en verksamhet eller åtgärd som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, skall detta kungöras. Har en ansökan gjorts skall kungörelsen ske tillsammans med kungörelsen av ansökan. Därefter skall ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen hållas tillgängliga för allmänheten, som skall beredas tillfälle att yttra sig över dessa innan målet eller ärendet prövas.

När dom eller beslut har meddelats i målet eller ärendet skall detta kungöras. Samtidigt skall också kungöras hur allmänheten kan få tillgång till information om innehållet. Vidare skall den ansvariga myndigheten i den stat med vilken samråd hållits enligt 6 § informeras.

När en miljökonsekvensbeskrivning har upprättats enbart för en prövning enligt 7 kap. 28 b och 29 §§, eller när ett beslut avser enbart en sådan prövning, skall vad som anges i första och andra styckena i denna paragraf tillämpas i den utsträckning som behövs för prövningen eller, om det är lämpligt, för att allmänheten skall få tillgång till information om innehållet. Lag (2001:437).

9 § Den myndighet som ska pröva en ansökan i ett mål eller ett ärende där det krävs en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd ska genom ett särskilt beslut eller i samband med avgörandet av målet eller ärendet ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i detta kapitel. Ett sådant ställningstagande får inte överklagas särskilt utan endast i samband med att avgörandet i målet eller ärendet överklagas.

Vid prövningen av ansökan ska myndigheten beakta innehållet i

miljökonsekvensbeskrivningen och resultatet av samråd och yttranden enligt 4, 4 a, 6 och 8 §§. Förordning (2015:232).

10 § En miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd samt förfarandet när miljökonsekvensbeskrivningen tas fram skall bekostas av den som gjort en ansökan som avses i 1 § eller i annat fall är skyldig att upprätta miljökonsekvensbeskrivningen. Lag (2005:571).

Miljöbedömningar och miljökonsekvensbeskrivningar av planer och program

11 § När en myndighet eller kommun upprättar eller ändrar en plan eller ett program, som krävs i lag eller annan författning, skall myndigheten eller kommunen göra en miljöbedömning av planen, programmet eller ändringen, om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen eller programmet så att en hållbar utveckling främjas.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka slags planer och program som alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan samt om undantag från kravet på miljöbedömning. Regeringen får också meddela föreskrifter om samråd i samband med bedömningen av om en plan, ett program eller en ändring kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Lag (2004:606).

12 § Inom ramen för en miljöbedömning enligt 11 § skall myndigheten eller kommunen upprätta en miljökonsekvensbeskrivning där den betydande miljöpåverkan som planens eller programmets genomförande kan antas medföra identifieras, beskrivs och bedöms. Rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd skall också identifieras, beskrivas och bedömas.

Miljökonsekvensbeskrivningen skall innehålla

1. en sammanfattning av planens eller programmets innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program,
2. en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen, programmet eller ändringen inte genomförs,
3. en beskrivning av miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt,
4. en beskrivning av relevanta befintliga miljöproblem som har samband med ett sådant naturområde som avses i 7 kap. eller ett annat område av särskild betydelse för miljön,
5. en beskrivning av hur relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn beaktas i planen eller programmet,
6. en beskrivning av den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma med avseende på biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter,
7. en beskrivning av de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan,
8. en sammanfattande redogörelse för hur bedömningen gjorts, vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ och eventuella problem i samband med att uppgifterna sammanställdes,

9. en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför, och

10. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1-9. Lag (2004:606).

13 § En miljökonsekvensbeskrivning enligt 12 § ska innehålla de uppgifter som är rimliga med hänsyn till

1. bedömningsmetoder och aktuell kunskap,
2. planens eller programmets innehåll och detaljeringsgrad,
3. var i en beslutsprocess som planen eller programmet befinner sig,
4. att vissa frågor kan bedömas bättre i samband med prövningen av andra planer och program eller i tillståndsprövningen av verksamheter eller åtgärder, och
5. allmänhetens intresse.

Innan en myndighet eller kommun bestämmer omfattningen av och detaljeringsgraden för miljökonsekvensbeskrivningen, ska myndigheten eller kommunen samråda med den eller de kommuner och länsstyrelser som berörs av planen eller programmet. För planer och program på nationell nivå ska samråd i stället ske med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och andra berörda statliga förvaltningsmyndigheter. Lag (2012:905).

14 § Den myndighet eller kommun som upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt 12 § skall göra den och förslaget till plan eller program tillgängliga för berörda

kommuner och myndigheter samt allmänheten. Dessa skall ges skälig tid att yttra sig. Lag (2004:606).

15 § Om en miljökonsekvensbeskrivning enligt 12 § avser en plan eller ett program vars genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land, skall den myndighet som regeringen bestämmer sända beskrivningen och förslaget till plan eller program till den berörda staten. Sådan information skall också lämnas om en annan stat som kan antas bli utsatt för en betydande miljöpåverkan begär det.

Om den berörda staten begär det, skall samråd ske avseende den gränsöverskridande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra och de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan. Lag (2004:606).

16 § Om en miljöbedömning krävs enligt 11 §, ska den miljökonsekvensbeskrivning som avses i 12 § samt synpunkter från samråd enligt 14 och 15 §§ beaktas innan planen eller programmet antas eller läggs till grund för reglering.

När planen eller programmet har antagits ska den beslutande myndigheten eller kommunen i en särskild sammanställning redovisa

1. hur miljöaspekterna har integrerats i planen eller programmet,
2. hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats,
3. skälen till att planen eller programmet har antagits i stället för de alternativ som varit föremål för överväganden, och

4. de åtgärder som avses att vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.

Myndigheten eller kommunen ska informera berörda kommuner och myndigheter, allmänheten samt de stater som avses i 15 § om att planen eller programmet har antagits samt göra sammanställningen och planen eller programmet tillgängliga för dem. Lag (2012:905).

17 § Regeringen får meddela föreskrifter om hur samråd och information enligt 14-16 §§ skall ske. Lag (2004:606).

18 § När en plan eller ett program har antagits skall den beslutande myndigheten eller kommunen skaffa sig kunskap om den betydande miljöpåverkan som planens eller programmets genomförande faktiskt medför. Detta skall göras för att myndigheten eller kommunen tidigt skall få kännedom om sådan betydande miljöpåverkan som tidigare inte identifierats så att lämpliga åtgärder för avhjälpande kan vidtas. Lag (2004:606).

Planer och planeringsunderlag

19 § Varje myndighet som ska tillämpa denna balk ska se till att sådana planer enligt plan- och bygglagen (2010:900) och sådant planeringsunderlag som behövs för att belysa frågor om hushållning med mark och vatten finns tillgängliga i målet eller ärendet. Myndigheten ska också se till att sådana beslutade åtgärdsprogram och förvaltningsplaner som avses i 5 kap. och som har betydelse för prövningen finns tillgängliga i målet eller ärendet.

Om myndigheten begär det, är kommunen skyldig att tillhandahålla planer enligt plan- och bygglagen samt

planeringsunderlaget till dessa. Lag (2010:902).

20 § Länsstyrelsen skall ställa samman utredningar, program och annat planeringsunderlag som har betydelse för hushållningen med mark och vatten i länet och som finns hos statliga myndigheter. Länsstyrelsen är skyldig att på begäran tillhandahålla sådant planeringsunderlag åt kommuner och myndigheter som skall tillämpa denna balk samt åt den som är skyldig att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning.

Lag (2004:606).

21 § Regeringen får i ett visst fall besluta att en eller flera kommuner ska redovisa till regeringen eller någon annan myndighet hur kommunen eller kommunerna i sin planering enligt plan- och bygglagen (2010:900) avser att

1. genomföra ett åtgärdsprogram enligt 5 kap. 5 § eller på annat sätt skapa förutsättningar för att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. följs, och

2. tillgodose ett intresse som rör hushållningen med mark och vatten enligt 3 och 4 kap.

Statliga myndigheter ska anmäla till regeringen om det uppkommer behov av en sådan redovisning. Lag (2010:902).

Samordning

22 § Myndigheter och kommuner skall sträva efter att samordna arbetet med de bedömningar och beskrivningar som görs enligt bestämmelserna i detta kapitel. Lag (2004:606).

ANDRA AVDELNINGEN

SKYDD AV NATUREN

7 kap. Skydd av områden

Allemansrätt m.m.

1 § Var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den.

Nationalpark

2 § Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får efter riksdagens medgivande av regeringen förklaras som nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick.

3 § Föreskrifter om vård och förvaltning av nationalparker och om inskränkningar i rätten att använda mark eller vatten inom nationalparker får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Naturreservat

4 § Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

5 § I ett beslut om att bilda naturreservat skall skälen för beslutet anges.

I beslutet skall också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

Om det senare visar sig finnas nya skäl eller behövas ytterligare inskränkningar för att uppnå syftet med skyddet, får länsstyrelsen eller kommunen meddela beslut om detta.

6 § Om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen eller kommunen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,

2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,

3. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller

4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

7 § Länsstyrelsen eller kommunen får helt eller delvis upphäva beslut som den har meddelat enligt 4-6 §§, om det finns

synnerliga skäl.

Länsstyrelsen eller kommunen får meddela dispens från föreskrifter som den har meddelat för ett naturreservat, om det finns särskilda skäl. Ett beslut om dispens upphör att gälla, om den åtgärd som avses med dispensen inte har påbörjats inom två år eller avslutats inom fem år från den dag då beslutet vann laga kraft.

Att regeringens tillåtelse behövs i vissa fall innan det beslutas om upphävande eller dispens för ett sådant särskilt skyddsområde eller särskilt bevarandeområde som anges i 28 § följer av 29 §.

Beslut om upphävande eller dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

8 § Beslut i frågor om bildande eller ändring av naturreservat får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900). Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas. Lag (2010:902).

Kulturresevat

9 § Ett mark- eller vattenområde får förklaras som kulturresevat i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. På ett sådant område ska bestämmelserna i 4–6 §§ tillämpas. Att det inom ett område finns en byggnad eller anläggning som är skyddad som byggnadsminne, kyrkligt kulturminne eller fornlämning enligt kulturmiljölagen (1988:950) hindrar inte att området förklaras som kulturresevat.

I fråga om beslut enligt denna paragraf gäller också 7 och 8 §§. Lag (2013:549).

Naturminne

10 § Ett särpräglad naturföremål får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturminne, om det behöver skyddas eller vårdas särskilt. Förklaringen får omfatta även det område på marken som krävs för att bevara naturföremålet och ge det behövligt utrymme.

Vad som i 5-8 §§ föreskrivs om naturreservat skall gälla även för naturminnen.

Biotopskyddsområde

11 § Regeringen får i fråga om små mark- eller vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda meddela föreskrifter om

1. att samtliga lätt igenkännbara områden av ett visst slag i landet eller i en del av landet ska utgöra biotopskyddsområden, och
2. att en myndighet eller kommun i det enskilda fallet får besluta att ett område ska utgöra ett biotopskyddsområde.

Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. En fråga om dispens ska prövas av den myndighet som regeringen bestämmer, om dispensen avser ett område enligt första stycket 1, och i andra fall av den

myndighet eller kommun som har bildat biotopskyddsområdet.

De åtgärder som behövs för att vårda ett biotopskyddsområde får vidtas av kommunen, om den har bildat området, och i fråga om andra områden av den myndighet som regeringen bestämmer. Innan en åtgärd vidtas ska den som äger eller har särskild rätt till området underrättas särskilt.

Ett beslut som avses i första stycket 2 ska gälla omedelbart även om det överklagas. Lag (2009:1322).

11 a § Inom ett biotopskyddsområde enligt 11 § första stycket 1 gäller förbuden i 11 § andra stycket inte byggande av allmän väg eller järnväg enligt en fastställd vägplan enligt väglagen (1971:948) eller en fastställd järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. Lag (2012:441).

11 b § När en fråga om dispens enligt 11 § andra stycket avser att inom ett biotopskyddsområde enligt 11 § första stycket 1 vidta en åtgärd som underlättar för jordbruket, ska det anses finnas särskilda skäl för dispens om

1. åtgärden behövs för att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark, och
2. biotopskyddets syften fortfarande kan tillgodoses med hänsyn till förekomsten av samma typ av biotopskyddsområde eller med hänsyn till naturvärdena hos det biotopskyddsområde som dispensen avser och de naturvärden som biotopskyddsområdet bidrar till i landskapet. Lag (2014:889).

Djur- och växtskyddsområde

12 § Om det utöver förbud enligt 8 kap. 1 och 2 §§ eller förbud och begränsningar enligt jakt- och fiskelagstiftningen behövs

särskilt skydd för en djur- eller växtart inom ett visst område, får länsstyrelsen eller kommunen meddela föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området.

Strandskyddsområde

13 § Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag.

Strandskyddet syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och
2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Lag (2009:532).

14 § Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde).

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet ska gälla omedelbart även om det överklagas. Lag (2009:532).

15 § Inom ett strandskyddsområde får inte

1. nya byggnader uppföras,
2. byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra

anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt,

3. grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses i 1 och 2, eller

4. åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Lag (2009:532).

16 § Förbuden i 15 § gäller inte

1. byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om de behövs för jordbruket, fisket, skogsbruket eller renskötseln och de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet,

2. verksamheter eller åtgärder som har tillåtits av regeringen enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 § eller som omfattas av ett tillstånd enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller

3. byggande av allmän väg eller järnväg enligt en fastställd vägplan enligt väglagen (1971:948) eller en fastställd järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. Lag (2012:441).

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att förbuden i 15 § inte ska gälla kompletteringsåtgärder till en huvudbyggnad som vidtas

1. inom 15 meter från huvudbyggnaden men inte närmare strandlinjen än 25 meter, och

2. inom en tomtplats som har angetts i ett beslut om dispens.
Lag (2009:532).

18 § Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område, om

1. det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften,

2. strandskyddet gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag och områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten, eller

3. området enligt plan- och bygglagen (2010:900) avses att omfattas av en detaljplan och

a) behövs för byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg, eller

b) skyddas enligt andra bestämmelser i detta kapitel än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde och skyddet har beslutats av någon annan än en kommun.

Ett upphävande enligt första stycket 2 får göras endast om sjöns vattenyta har en storlek som uppgår till omkring en hektar eller mindre eller om vattendragets bredd är omkring två meter eller smalare. Ett upphävande enligt första stycket 3 får göras endast om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset.

Bestämmelser om kommunens möjligheter att upphäva strandskyddet genom en bestämmelse i en detaljplan finns i 4 kap. 17 § plan- och bygglagen. Lag (2014:892).

18 a § Länsstyrelsen får i det enskilda fallet ge dispens från förbudet i 15 §, om det finns särskilda skäl och dispensen avser

1. byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg, eller
2. ett område som skyddas enligt andra bestämmelser i detta kapitel än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde och skyddet har beslutats av någon annan än en kommun. Lag (2011:392).

18 b § Kommunen får i det enskilda fallet ge dispens från förbudet i 15 §, om det finns särskilda skäl och dispensen avser något annat än det som anges i 18 a § 1 och 2.
Lag (2009:532).

18 c § Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,

5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller

6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

I 18 d § finns bestämmelser om vad man får beakta som särskilda skäl utöver det som anges i första stycket, om prövningen gäller ett sådant område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 18 e §. Lag (2009:532).

18 d § Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen får man också beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. Om prövningen gäller en dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder får man i stället beakta om huset eller husen avses att uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus. Lag (2009:532).

18 e § Med område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen avses vid tillämpningen av 18 d § ett område som

1. är lämpligt för utvecklingen av landsbygden,
2. är av ett sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt,
3. endast har en liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften,
 - a) i eller i närheten av tätorter,

b) i ett kust- eller kustskärgårdsområde från Forsmark till Klockestrand vid Ångermanälven eller från Skataudden vid Näskefjärden till gränsen mot Finland,

c) på Gotland, eller

d) vid Vänern, Vättern, Mälaren, Siljan, Orsasjön, Skattungen, Oresjön eller Oreälven mellan Orsasjön och Skattungen, om det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse i området, och

4. inte är ett kust- eller kustskärgårdsområde från gränsen mot Norge till Forsmark, utmed Ölands kust eller i Ångermanland från Klockestrand vid Ångermanälven till Skataudden vid Näskefjärden.

En översiktsplan enligt 3 kap. 1 § plan- och bygglagen (2010:900) ska ge vägledning vid bedömningen av om en plats ligger inom ett sådant område som avses i första stycket. Översiktsplanen är inte bindande. Förordning (2011:393).

18 f § Ett beslut om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet ska inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

I ett dispensbeslut ska det anges i vilken utsträckning mark får tas i anspråk som tomt eller annars användas för det avsedda ändamålet. Lag (2009:532).

18 g § I fråga om strandskydd som har upphävts för ett område

genom en bestämmelse i en detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) eller för ett område som har avsetts att omfattas av en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt samma lag gäller strandskyddet åter, om

1. området upphör att omfattas av detaljplanen eller områdesbestämmelserna, eller
2. detaljplanen eller områdesbestämmelserna ersätts med en ny detaljplan. Lag (2010:902).

18 h § En dispens från strandskyddet upphör att gälla om den åtgärd som dispensen avser inte har påbörjats inom två år eller inte har avslutats inom fem år från den dag då dispensbeslutet vann laga kraft. Lag (2009:532).

Miljöskyddsområde

19 § Ett större mark- eller vattenområde får av regeringen förklaras som miljöskyddsområde, om det krävs särskilda föreskrifter på grund av att området eller en del av området är utsatt för föroreningar eller på annat sätt innebär att en miljökvalitetsnorm inte följs. Lag (2010:882).

20 § För miljöskyddsområde skall regeringen eller efter regeringens bemyndigande länsstyrelsen meddela sådana föreskrifter om skyddsåtgärder, begränsningar och andra försiktighetsmått för verksamheter inom området som behövs för att tillgodose syftet med området. Länsstyrelsen får meddela dispens från föreskrifter som har meddelats för ett miljöskyddsområde, om det finns särskilda skäl.

I 10 kap. finns särskilda bestämmelser om miljöriskområden.

Vattenskyddsområde

21 § Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som vattenskyddsområde till skydd för en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas komma att utnyttjas för vattentäkt.

22 § För ett vattenskyddsområde skall länsstyrelsen eller kommunen meddela sådana föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheter inom området som behövs för att tillgodose syftet med området. Om det behövs, får länsstyrelsen eller kommunen föreskriva att skyltar eller stängsel skall sättas upp och att annans mark får tas i anspråk för detta. Föreskrifterna skall gälla omedelbart, även om de överklagas.

Länsstyrelsen eller kommunen får meddela dispens från föreskrifter som den har meddelat för ett vattenskyddsområde, om det finns särskilda skäl.

En länsstyrelse får överlåta åt den eller de kommunala nämnder som skall fullgöra kommunens uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet att på ansökan av den som berörs av ett beslut enligt första stycket medge undantag från beslutet. Vidare får bestämmas att anmälningar om en verksamhet eller åtgärd inom ett vattenskyddsområde skall göras hos den kommunala nämnden. Lag (2002:175).

Marinvetenskaplig forskning

23 § För att skydda den marina miljön får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att marinvetenskaplig forskning inom svenskt sjöterritorium inte får bedrivas från forskningsfartyg som är registrerade i eller tillhör en annan stat utan att det finns tillstånd för forskningen eller utan att den har anmälts.

Tillstånd får begränsas till viss tid och förenas med villkor.

Interimistiska förbud

24 § När en fråga har väckts om att ett område eller ett föremål skall skyddas som naturreservat, kulturresevat, naturminne eller vattenskyddsområde eller om att ett redan skyddat sådant område eller föremål skall få utökat skydd, får länsstyrelsen eller kommunen för viss tid dock högst tre år meddela förbud mot att sådana åtgärder vidtas utan tillstånd som berör området eller föremålet och som strider mot syftet med det tilltänkta skyddet. Om det finns särskilda skäl, får förbudet förlängas att gälla i ytterligare högst ett år. Om det finns synnerliga skäl, får förbudet därefter förlängas att gälla i ytterligare högst ett år.

Ett förbud enligt första stycket skall gälla omedelbart även om det överklagas.

Intresseprövning

25 § Vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

26 § Dispens enligt någon av bestämmelserna i 7, 9–11, 18 a–18 e, 20 och 22 §§ från förbud eller andra föreskrifter som meddelats med stöd av detta kapitel får ges endast om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Lag (2009:532).

Särskilda skyddade områden

27 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska fortlöpande föra en förteckning över naturområden som bör skyddas eller är skyddade

1. som särskilda skyddsområden enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar,
2. som särskilda bevarandeområden enligt rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG, eller
3. enligt internationella åtaganden eller nationella mål om skydd för naturområden.

Av förteckningen ska det framgå vad som motiverat att ett område har tagits upp i förteckningen och enligt vilket direktiv, internationellt åtagande eller nationellt mål som förtecknandet har skett.

Ett område som tagits upp i förteckningen ska prioriteras i det fortsatta skyddsarbetet. Lag (2012:748).

28 § Regeringen får förklara ett naturområde som särskilt skyddsområde, om området enligt direktiv 2009/147/EG är särskilt betydelsefullt för skyddet av vilda fåglar.

Ett område som enligt artikel 4.4 i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom rådets direktiv 2006/105/EG, har valts ut som ett område av intresse för unionen ska av regeringen förklaras som

särskilt bevarandeområde.

Regeringen får efter samråd med kommissionen upphäva en förklaring enligt första eller andra stycket, om områdets naturvärden inte längre motiverar en sådan förklaring.

Lag (2012:748).

28 a § Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 27 § första stycket 1 eller 2.

Tillstånd enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området.

Lag (2001:437).

28 b § Tillstånd enligt 28 a § får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte

1. kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas,

2. medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

Lag (2001:437).

29 § Trots bestämmelserna i 28 b § får tillstånd enligt 28 a § lämnas, om

1. det saknas alternativa lösningar,

2. verksamheten eller åtgärden måste genomföras av tvingande

orsaker som har ett väsentligt allmänintresse och

3. de åtgärder vidtas som behövs för att kompensera för förlorade miljövärden så att syftet med att skydda det berörda området ändå kan tillgodoses.

Ett beslut om tillstånd med stöd av första stycket får lämnas endast efter regeringens tillåtelse. Lag (2001:437).

29 a § Om ett tillstånd lämnas efter regeringens tillåtelse enligt 29 §, är den som ansökt om tillståndet skyldig att bekosta de kompensationsåtgärder som anges i beslutet om tillstånd.

Första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att kräva att sökanden skall stå för kostnaderna. Vid avvägningen skall särskilt beaktas det allmänintresse som avses i 29 § första stycket 2. Lag (2001:437).

29 b § Frågor om tillstånd enligt 28 a § prövas av länsstyrelsen i det län där det berörda området finns.

För en verksamhet eller åtgärd som omfattas av tillståndsplikt eller dispensprövning till följd av bestämmelserna i 9 kap. eller 11-15 kap. skall dock frågan om tillstånd enligt 28 a § prövas av den myndighet som prövar den andra tillståndsfrågan eller dispensen. Innan myndigheten meddelar sitt beslut, skall den länsstyrelse som avses i första stycket beredas tillfälle att yttra sig. Lag (2001:437).

Ordningsföreskrifter

30 § Föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den

myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. I de fall kommunen beslutar om skydd av ett område får den meddela sådana föreskrifter.

Föreskrifterna skall gälla omedelbart, även om de överklagas.

31 § Har upphävts genom lag (2009:532).

Skydd av områden i Sveriges ekonomiska zon

32 § Bestämmelserna i denna balk om sådana särskilda skyddade områden som avses i 27 § första stycket 1 och 2 ska tillämpas även i Sveriges ekonomiska zon. Om ett sådant område finns i den ekonomiska zonen, ska det som i 29 b § första stycket sägs om länsstyrelsen gälla länsstyrelsen i det län där Sveriges sjöterritorium är närmast det berörda området.

Bestämmelser om hänsyn till folkrättsliga grundsatser finns i 10 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon.

Lag (2008:831).

8 kap. Särskilda bestämmelser om skydd för djur- och växtarter

1 § Föreskrifter om förbud att inom landet eller del av landet döda, skada, fånga eller störa vilt levande djur eller att ta bort eller skada sådana djurs ägg, rom eller bon eller att skada eller förstöra sådana djurs fortplantningsområden och viloplatsar får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Sådana föreskrifter får meddelas, om det finns risk för att en vilt levande djurart kan komma att försvinna eller utsättas för plundring eller om det krävs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd av en sådan art. Förbudet får dock inte gälla fall då ett sådant djur måste dödas, skadas, fångas eller störas till försvar mot angrepp på person eller värdefull egendom.

Särskilda bestämmelser gäller om att döda eller fånga vilt levande djur av viss art, när åtgärden är att hänföra till jakt eller fiske. Lag (2001:437).

2 § Föreskrifter om förbud att inom landet eller del av landet ta bort, skada eller ta frö eller andra delar från vilt levande växter får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Sådana föreskrifter får meddelas, om det finns risk för att en vilt levande växtart kan komma att försvinna eller utsättas för plundring eller om det krävs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd av en sådan art.

3 § För att skydda vilt levande djur- eller växtarter eller naturmiljön får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om förbud mot eller särskilda villkor för att sätta ut exemplar av djur- eller växtarter i naturmiljön.

Detta gäller inte när sådana föreskrifter finns i annan lag.

I 13 kap. finns särskilda bestämmelser om genetiskt modifierade organismer.

4 § För att skydda vilt levande djur- eller växtarter får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om in- och utförsel, transport, förvaring, preparering och förevisning av djur och växter eller handel med dem. Sådana föreskrifter får meddelas, om det behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden på området eller av andra skäl. Föreskrifterna får också reglera motsvarande befattning med ägg, rom eller bon eller med andra produkter som har utvunnits av djur eller växter.

Föreskrifterna får innefatta förbud mot eller krav på tillstånd eller andra särskilda villkor för sådana åtgärder som anges i första stycket.

5 § Föreskrifter eller beslut i enskilda fall enligt detta kapitel skall gälla omedelbart, även om de överklagas.

TREDJE AVDELNINGEN

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VISSA VERKSAMHETER

9 kap. Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Definitioner

1 § Med miljöfarlig verksamhet avses

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten, eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

2 § Med avloppsvatten avses

1. spillvatten eller annan flytande orenlighet,
2. vatten som använts för kylning,
3. vatten som avleds för sådan avvattning av mark inom detaljplan som inte görs för en viss eller vissa fastigheters räkning, eller
4. vatten som avleds för avvattning av en begravningsplats.

3 § Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Allmänna bestämmelser om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

4 § Om det finns särskilda skäl med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, får regeringen för en viss del av landet meddela föreskrifter eller beslut om förbud mot att

1. släppa ut avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar, eller
2. lägga upp fasta ämnen.

Detta gäller om sådan verksamhet kan leda till att vattenområden, marken eller grundvattnet kan förorenas eller på annat sätt påverkas menligt.

5 § För att skydda människors hälsa eller miljön får regeringen, om det framstår som mer ändamålsenligt än beslut i enskilda fall, också i andra fall än som avses i 4 § i fråga om miljöfarlig verksamhet meddela föreskrifter om förbud, skyddsåtgärder, begränsningar och andra försiktighetsmått. Sådana föreskrifter får också meddelas för att uppfylla

Sveriges internationella åtaganden. Om det finns särskilda skäl, får regeringen bemyndiga en myndighet att meddela sådana föreskrifter.

Om det behövs, får regeringen meddela föreskrifter om sådana försiktighetsmått som går utöver vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen eller andra internationella åtaganden.

Tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet

6 § Regeringen får meddela föreskrifter om att det ska vara förbjudet att utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts

1. anlägga eller driva vissa slag av fabriker, andra inrättningar eller annan miljöfarlig verksamhet,
2. släppa ut avloppsvatten i mark, vattenområde eller grundvatten,
3. släppa ut eller lägga upp fast avfall eller andra fasta ämnen, om detta kan leda till att mark, vattenområde eller grundvatten kan förorenas, eller
4. bedriva sådan miljöfarlig verksamhet som avses i 1–3, om den ändras med avseende på tillverkningsprocess, reningsförfarande eller på något annat sätt. Lag (2012:907).

6 a § Även om tillståndsplikt inte följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 §, får tillsynsmyndigheten besluta att förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd, om verksamheten medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön. Lag (2012:907).

6 b § Den som bedriver eller avser att bedriva en miljöfarlig verksamhet får ansöka om tillstånd till verksamheten enligt denna balk även om det inte krävs tillstånd. Lag (2012:907).

6 c § En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Lag (2012:907).

6 d § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för tillsynsmyndigheten att meddela sådana förelägganden som avses i 6 a §, och

2. vad som ska gälla vid ändring av en verksamhet som omfattas av ett tillstånd som avses i 6 b § eller som har upphört att vara tillståndspliktig men bedrivs med stöd av ett tillstånd enligt detta kapitel. Lag (2012:907).

6 e § Tillstånd till täkt får ges endast om det för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet ställs säkerhet enligt 16 kap. 3 §. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver dock inte ställa säkerhet. Lag (2012:907).

6 f § Om en täkt av naturgrus kräver tillstånd eller anmälan enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet, får täkten inte komma till stånd om

1. det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material,

2. naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och täkten kan

medföra en försämrad vattenförsörjning, eller

3. naturgrusförekomsten utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Lag (2012:907).

6 g § Om en täkt av torv kräver tillstånd eller anmälan enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet, får takten inte komma till stånd i en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Lag (2012:907).

6 h § Vid prövning av en ansökan om tillstånd till täkt av matjord ska behovet av bruksbar jordbruksmark beaktas. Lag (2012:907).

7 § Avloppsvatten skall avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål skall lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras.

Regeringen får föreskriva att det skall vara förbjudet att utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts inrätta eller ändra sådana avloppsanordningar eller andra inrättningar.

Regeringen får överlåta åt kommunerna att meddela föreskrifter enligt andra stycket.

8 § Ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet prövas av mark- och miljödomstol.

Regeringen får föreskriva att ansökan om tillstånd för vissa slag av verksamheter skall prövas av länsstyrelsen. Om den miljöfarliga verksamheten kan antas ha en liten miljöpåverkan, får regeringen föreskriva att en kommunal nämnd skall pröva frågor om tillstånd. Tillstånd som rör Försvarmakten,

Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt skall alltid prövas av länsstyrelsen.

Anmälan om miljöfarlig verksamhet skall enligt vad regeringen föreskriver göras till generalläkaren, länsstyrelsen eller kommunen. Lag (2010:923).

Särskilda bestämmelser om hälsoskydd

9 § Bostäder och lokaler för allmänna ändamål skall brukas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer och hållas fria från ohyra och andra skadedjur.

Ägare eller nyttjanderättshavare till berörd egendom skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra uppkomsten av eller undanröja olägenheter för människors hälsa.

10 § Anläggningar för grundvattentäkter skall inrättas och användas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

Om det inte krävs tillstånd enligt 11 kap., får en kommun föreskriva att det ändå skall krävas tillstånd av kommunen eller anmälan till denna för att inrätta och använda en ny anläggning för grundvattentäkt i områden där knapphet på sött grundvatten råder eller kan befaras uppkomma. Detta gäller om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa skall uppkomma. Kommunen får också föreskriva anmälningsplikt för sådana anläggningar som redan finns inom angivna områden.

11 § Regeringen får föreskriva att vissa djur inte utan särskilt tillstånd av kommunen får hållas inom områden med detaljplan eller områdesbestämmelser, om sådana föreskrifter behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppstår.

Regeringen får överlåta åt kommunen att meddela sådana föreskrifter.

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får även i andra fall än som avses i 10 och 11 §§ meddela de föreskrifter som behövs till skydd mot olägenheter för människors hälsa. Regeringen får överlåta åt kommunen att meddela sådana föreskrifter.

I föreskrifter enligt första stycket får anges att verksamheter som kan medföra olägenheter för människors hälsa inte får bedrivas eller att vissa anläggningar inte får inrättas utan att kommunen har lämnat tillstånd eller en anmälan har gjorts till kommunen.

13 § Kommunala föreskrifter som meddelas till skydd mot olägenheter för människors hälsa får inte medföra onödigt tvång för allmänheten eller annan obefogad inskränkning i den enskildes frihet.

14 § Kommunen skall utan dröjsmål underrätta smittskyddsläkaren om iakttagelser som kan vara av betydelse för smittskyddet för människor. Lag (2004:169).

15 § Vid misstanke om att ett sällskapsdjur som innehas av privatperson eller ett objekt bär på en allvarlig smittsam sjukdom som kan föras över till människor, skall kommunen omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att spåra smittan och undanröja risken för smittspridning. Om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen får kommunen låta förstöra föremål av personlig natur och låta avliva sällskapsdjur som innehas av privatpersoner.

Den som har drabbats av ett beslut enligt första stycket andra

meningen har rätt till skälig ersättning av kommunen.

Första och andra styckena gäller inte om åtgärder vidtas enligt livsmedelslagen (2006:804), lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m., epizootilagen (1999:657) eller zoonoslagen (1999:658). Lag (2006:828).

10 kap. Verksamheter som orsakar miljökador

Definitioner

1 § Med föroreningsskada avses i detta kapitel en miljökada som genom förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med allvarlig miljökada avses i detta kapitel en miljökada som är så allvarlig att den

1. genom förorening av mark utgör en betydande risk för människors hälsa,
2. genom påverkan på ett vattenområde eller grundvatten har en betydande negativ effekt på kvaliteten på vattenmiljön, eller
3. i en betydande omfattning skadar eller försvårar bevarandet av en djur- eller växtart eller livsmiljön för en sådan art, om skadan avser
 - a) ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2,
 - b) ett djurs fortplantningsområde eller viloplats som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 §,

eller

c) en art som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 eller 2 §.

Med avhjälpande avses i detta kapitel utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa en föroreningskada eller en allvarlig miljöskada.

Lag (2007:660).

Verksamhetsutövares ansvar för avhjälpande

2 § Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) är ansvarig för det avhjälpande som skall ske enligt bestämmelserna i detta kapitel. Lag (2007:660).

Fastighetsägares ansvar för avhjälpande

3 § Om det inte finns någon verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta det avhjälpande av en föroreningskada som skall ske enligt bestämmelserna i detta kapitel, är var och en som förvärvat den förorenade fastigheten ansvarig, om förvärvaren vid förvärvet kände till föroreningen eller då borde ha upptäckt den. I fråga om en förorenad byggnad eller anläggning gäller detsamma den som förvärvat den fastighet där byggnaden eller anläggningen är belägen. Med förvärv av fastighet likställs förvärv av tomträtt.

Om förvärvet avsåg en privatbostadsfastighet enligt 2 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229) ansvarar endast den förvärvare som vid förvärvet kände till föroreningen.

Första och andra styckena gäller inte förvärv som en bank eller ett kreditmarknadsföretag gör för att skydda en fordran enligt 7 kap. 3 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Vid tillämpningen av denna paragraf skall med förvärv avses

1. köp, byte eller gåva,
 2. tillskott till ett bolag eller en förening, eller
 3. utdelning eller skifte från ett bolag eller en förening.
- Lag (2007:660).

Avhjälpandeansvarets innebörd

4 § Den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningskada skall i skälig omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

När ansvarets omfattning bestäms skall det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningen ägde rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att den har bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, skall även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

Om föroreningskadan är en allvarlig miljöskada, får första och andra styckena inte tillämpas på ett sätt som gör att ansvarets omfattning blir mindre än vad som följer av 5 §.

Lag (2007:660).

5 § Den som är ansvarig för att avhjälpa en allvarlig

miljöskada skall utföra eller bekosta det avhjälpande som behövs för att

1. omedelbart förebygga ytterligare skada på miljön och risk för människors hälsa,
2. om skadan är en sådan skada som avses i 1 § andra stycket 1, den förorenade marken inte längre skall utgöra någon betydande risk för människors hälsa, och
3. om skadan är en sådan skada som avses i 1 § andra stycket 2 eller 3,
 - a) återställa miljön till det skick som den skulle ha varit i om skadan inte hade uppstått,
 - b) kompensera för förlorade miljövärden i avvaktan på återställande, och
 - c) kompensera för förlorade miljövärden på annat sätt, om ett återställande inte är möjligt.

När omfattningen av ansvaret enligt första stycket bestäms skall det beaktas om skadan har orsakats av utsläpp eller andra åtgärder som, när de ägde rum, var uttryckligen tillåtna enligt föreskrifter i lag eller annan författning eller enligt en myndighets beslut, eller inte ansågs skadliga enligt den vetenskapliga och tekniska kunskap som fanns då.

Lag (2007:660).

Återställande när en verksamhet upphör

5 a § Den som senast har bedrivit en verksamhet som omfattas av en statusrapport enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 21 § första stycket 5 ska, när verksamheten har

upphört, återställa området där verksamheten har bedrivits till det skick området hade enligt statusrapporten, om

1. verksamheten har orsakat en betydande förorening i mark eller grundvatten i området, och
2. åtgärder för återställande är tekniskt genomförbara.

Första stycket innebär inte någon inskränkning av de skyldigheter som i övrigt följer av detta kapitel.

Lag (2012:907).

Ansvarsfördelning när flera är ansvariga

6 § Om flera verksamhetsutövare är ansvariga enligt 2 §, skall de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 eller 5 §. En verksamhetsutövare som visar att verksamhetsutövarens bidrag till miljöskadan är så obetydligt att det inte ensamt motiverar något avhjälpande skall dock ansvara endast för den del som motsvarar bidraget.

Vad de solidariskt ansvariga har betalat skall fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till miljöskadan och till omständigheterna i övrigt. Lag (2007:660).

7 § Om flera fastighetsägare eller tomträttshavare är ansvariga enligt 3 §, skall de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 eller 5 §.

Vad de solidariskt ansvariga har betalat skall fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till vad de insett vid förvärvet och omständigheterna i övrigt. Lag (2007:660).

Preskription

8 § Preskriptionslagen (1981:130) är inte tillämplig på ansvar enligt 2-7 §§. Lag (2007:660).

Kostnadsansvar när åtgärder medför värdeökning eller annan nytta

9 § Den som äger en fastighet där avhjälpande åtgärder vidtas kan trots frihet från ansvar enligt 2 eller 3 § förpliktas att i skäligen utsträckning svara för kostnader som motsvaras av den värdeökning på fastigheten som åtgärderna medför.

Lag (2007:660).

10 § Ägaren till en fastighet, byggnad eller anläggning kan trots frihet från ansvar enligt 2 eller 3 § förpliktas att svara för utredningskostnader som rör fastigheten, byggnaden eller anläggningen i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till den nytta ägaren kan antas få av utredningen, de personliga ekonomiska förhållandena och omständigheterna i övrigt. Lag (2007:660).

Skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten

11 § Den som äger eller brukar en fastighet skall oavsett om området tidigare ansetts förorenat genast underrätta tillsynsmyndigheten om det upptäcks en förorening på fastigheten och föroreningen kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Lag (2007:660).

12 § Om det upptäcks en överhängande fara för att en verksamhet eller åtgärd medför en allvarlig miljöskada, skall verksamhetsutövaren genast underrätta tillsynsmyndigheten om detta.

Om de åtgärder som verksamhetsutövaren vidtar med anledning av den upptäckta faran inte innebär att faran avvärjs, skall verksamhetsutövaren så snart som möjligt underrätta tillsynsmyndigheten om detta och redogöra för de åtgärder som verksamhetsutövaren har vidtagit och kommer att vidta samt de ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för att avvärja faran. Lag (2007:660).

13 § Om det upptäcks att en allvarlig miljöskada har uppstått, skall verksamhetsutövaren genast underrätta tillsynsmyndigheten om detta och redogöra för de åtgärder som verksamhetsutövaren har vidtagit och kommer att vidta samt de ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för avhjälpande. Lag (2007:660).

Föreläggande om avhjälpande vid allvarliga miljöskador

14 § Tillsynsmyndigheten skall pröva om de åtgärder som verksamhetsutövaren har redogjort för enligt 12 eller 13 § är lämpliga och tillräckliga. Tillsynsmyndigheten skall sedan förelägga verksamhetsutövaren att vidta de åtgärder för avhjälpande som behövs enligt 5 §. Lag (2007:660).

Miljöriskområden

15 § Om ett mark- eller vattenområde är så allvarligt förorenat att det med hänsyn till riskerna för människors hälsa och miljön är nödvändigt att besluta om begränsningar i markanvändningen eller andra försiktighetsmått, skall länsstyrelsen förklara området som miljöriskområde. Vid förklaringen skall föroreningarnas hälso- och miljöfarlighet, föroreningsgraden, förutsättningarna för spridning och den omgivande miljöns känslighet beaktas. Lag (2007:660).

16 § Länsstyrelsen får vid vite förelägga den som enligt 2

eller 3 § eller med stöd av 10 § är skyldig att svara för utredningskostnader att ge in den utredning som behövs för prövningen. I föreläggandet får länsstyrelsen besluta om tillträde för avhjälpande enligt 28 kap. 5 §. Länsstyrelsen får också låta utföra nödvändig utredning på den ansvariges bekostnad. Lag (2007:660).

17 § När ett område förklaras som miljöriskområde skall länsstyrelsen besluta om inskränkningar i markanvändningen eller om att vissa åtgärder som den eller de fastighetsägare eller andra som omfattas av förklaringen vill vidta skall vara förenade med villkor eller skall föregås av en anmälan till tillsynsmyndigheten.

Sådana inskränkningar och sådan anmälningsplikt får avse grävning, schaktning och andra markarbeten, bebyggelseåtgärder, ändrad markanvändning samt andra åtgärder som kan innebära

1. att belastningen av föroreningar i och omkring området kan komma att öka,
2. att den miljömässiga situationen annars försämras, eller
3. att framtida avhjälpandeåtgärder försvåras.

Länsstyrelsen får även besluta att sådana åtgärder inte får vidtas eller att en fastighet inte får överlätas förrän nödvändiga markundersökningar har utförts. Lag (2007:660).

18 § Länsstyrelsen skall ändra eller meddela nya villkor eller upphäva beslutet om miljöriskområde när föroreningarna är avhjälpade eller har minskat så att beslutade inskränkningar i markanvändningen eller andra försiktighetsmått inte längre är nödvändiga. Lag (2007:660).

Undantag och ansvarsbegränsningar

19 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/

Detta kapitel gäller inte miljöskador som

1. omfattas av 10 eller 10 a kap. sjölagen (1994:1009),
2. omfattas av lagen (2005:253) om ersättning från de internationella oljeskadefonderna,
3. orsakats av en väpnad konflikt, en fientlighet, ett inbördeskrig, ett uppror eller en exceptionell och oundviklig naturhändelse som det inte varit möjligt att skydda sig mot, eller
4. orsakats av en verksamhet eller åtgärd vars enda syfte varit att skydda mot en naturkatastrof. Lag (2013:326).

19 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

Detta kapitel gäller inte miljöskador som

1. omfattas av 10 eller 10 a kap. sjölagen (1994:1009),
2. omfattas av lagen (2005:253) om ersättning från de internationella oljeskadefonderna,
3. omfattas av lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor,
4. orsakats av en väpnad konflikt, en fientlighet, ett inbördeskrig, ett uppror eller en exceptionell och oundviklig naturhändelse som det inte varit möjligt att skydda sig mot, eller
5. orsakats av en verksamhet eller åtgärd vars enda syfte

varit att skydda mot en naturkatastrof. Lag (2013:325).

20 § Om en miljöskada omfattas av en ansvarsbegränsning enligt 9 kap. sjölagen (1994:1009) skall bestämmelserna i detta kapitel inte tillämpas i strid med den ansvarsbegränsningen. Lag (2007:660).

Bemyndiganden

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vilka omständigheter som det ska tas särskild hänsyn till vid bedömningen av vad som är en allvarlig miljöskada,
2. vilka åtgärder för avhjälpande som ska vidtas i händelse av en allvarlig miljöskada,
3. undantag från 5 och 12–14 §§ om allvarliga miljöskador,
4. utredningen i ärenden om miljöriskområden samt tillfälliga inskränkningar och andra villkor enligt 17 § i samband med prövning av sådana ärenden, och
5. skyldighet att upprätta en statusrapport som redovisar föroreningar som förekommer i mark och grundvatten inom det område där en verksamhet bedrivs eller ska bedrivas. Föreskrifter om undantag enligt första stycket 3 får meddelas endast

1. i fråga om verksamheter eller åtgärder som med hänsyn till sin art eller omfattning typiskt sett

a) inte anses kunna orsaka en allvarlig miljöskada, eller

b) syftar till en godtagbar påverkan på miljön, om undantaget inte omfattar skador som orsakas av fel eller försummelse, eller

2. i den mån som behövs för att kunna göra avvägningar mellan olika väsentliga allmänna intressen. Lag (2012:907).

11 kap. Vattenverksamhet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar. Bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar finns också i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Definitioner

2 § I detta kapitel avses med

vattenområde: ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd, och

markavvattning: en åtgärd som utförs för att avvattna mark, när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål. Lag (2014:114).

3 § Med vattenverksamhet avses i detta kapitel

1. uppförande, ändring, lagning eller utrivning av en anläggning i ett vattenområde,

2. fyllning eller pålning i ett vattenområde,
 3. bortledande av vatten från ett vattenområde,
 4. grävning, sprängning eller rensning i ett vattenområde,
 5. en annan åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge,
 6. bortledande av grundvatten eller utförande av en anläggning för detta,
 7. tillförsel av vatten för att öka grundvattenmängden eller utförande av en anläggning eller en annan åtgärd för detta, eller
 8. markavvattning.
- Lag (2014:114).

4 § I detta kapitel avses med

vattenanläggning: en anläggning, som har kommit till genom en vattenverksamhet, tillsammans med manöveranordningar som hör till en sådan anläggning,

damm: en vattenanläggning vars syfte är att dämna upp eller utestänga vatten eller blandningar av vatten och annat material,

dammhaveri: ett okontrollerat utströmmande av det vatten eller den blandning av vatten och annat material som dammen är avsedd att dämna upp eller utestänga. Lag (2014:114).

5 § I detta kapitel avses med

vattentäkt: bortledande av ytvatten eller grundvatten för vattenförsörjning, värmeutvinning eller bevattning,

vattenreglering: ändring av vattenföringen i ett vattendrag till förmån för annan vattenverksamhet, och

vattenöverledning: vattenreglering genom överföring av ytvatten från ett vattenområde till ett annat.

Lag (2014:114).

Särskilda förutsättningar för vattenverksamhet

6 § En vattenverksamhet får bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

I fråga om vissa vattenanläggningar finns ytterligare bestämmelser i 19 och 20 §§ elberedskapslagen (1997:228).

7 § En vattenverksamhet skall utföras så att den inte försvårar annan verksamhet som i framtiden kan antas beröra samma vattentillgång och som främjar allmänna eller enskilda ändamål av vikt. Detta krav gäller om vattenverksamheten kan utföras på detta sätt utan oskälig kostnad.

8 § Den som vill bedriva en vattenverksamhet som kan skada fisket är skyldig att utan ersättning vidta och för framtiden underhålla behövliga anordningar för fiskens framkomst eller fiskets bestånd, släppa fram vatten för ändamålet samt iaktta de villkor eller förelägganden i övrigt som på grund av verksamheten kan behövas till skydd för fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller i angränsande vattenområde. Om nyttan av en ifrågasatt anordning eller ett villkor eller ett föreläggande inte skäligen kan anses motsvara den kostnad

som verksamhetsutövaren därigenom skulle förorsakas, kan verksamhetsutövaren befrias från en sådan skyldighet.

Vad som i denna paragraf sägs om fisk skall gälla även vattenlevande blötdjur och vattenlevande kräftdjur.

Bestämmelser om särskilda fiskeavgifter som får bestämmas i stället för att det meddelas villkor eller förelägganden enligt första stycket finns i 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Lag (2005:571).

Tillståndsplikt för vattenverksamhet

9 § För vattenverksamhet krävs det tillstånd enligt denna balk, om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel.

Den som vill bedriva vattenverksamhet får ansöka om tillstånd även om det inte krävs tillstånd för verksamheten.

Oavsett vad som följer av 11-15, 19 och 23 §§, kan det för en viss verksamhet eller åtgärd krävas tillstånd enligt 7 kap.

28 a §. Lag (2005:571).

9 a § Regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för tillstånd skall krävas att verksamheterna har anmälts innan de påbörjas.

Även om anmälningsplikt har föreskrivits får tillsynsmyndigheten, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, i det enskilda fallet förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd. Lag (2005:571).

9 b § Ansökan om tillstånd till vattenverksamhet prövas av mark- och miljödomstolen. Ansökan om tillstånd till markavvattning prövas dock av länsstyrelsen, om den inte skall prövas av mark- och miljödomstolen enligt 7 kap. 19 eller 20 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Anmälan om vattenverksamhet skall, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, göras till generalläkaren, länsstyrelsen eller kommunen.

En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Lag (2010:923).

10 § Om det krävs tillstånd till en vattenverksamhet, får arbeten av större omfattning i anslutning till verksamheten inte påbörjas innan tillstånd har meddelats.

11 § Tillstånd enligt detta kapitel behövs inte för

1. vattentäkt för en en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning,
2. utförande av anläggningar för odling av fisk, musslor eller kräftdjur, eller
3. utförande av anläggningar för utvinning av värme, om åtgärden inte avser vattentäkt.

12 § Tillstånd enligt denna balk eller anmälan enligt 9 a § behövs inte, om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Av 13 § följer att första stycket inte gäller markavvattning eller, i den utsträckning regeringen föreskriver det, andra åtgärder för avvattning av mark. Lag (2005:571).

13 § Markavvattning får inte utföras utan tillstånd. Vidare

krävs tillstånd, i den utsträckning regeringen föreskriver det, för andra åtgärder som utförs för att avvattna mark i de fall åtgärden kan förväntas få en bestående negativ effekt på växt- och djurlivet.

För dränering av jordbruksmark genom täckdikning med dräneringsrör som har en största diameter av 300 millimeter krävs det dock tillstånd endast om det är sannolikt att allmänna eller enskilda intressen skadas genom verksamheten.

Ett tillstånd till markavvattning eller annan åtgärd för att avvattna mark skall förenas med de villkor som behövs för att begränsa eller motverka skada på allmänna eller enskilda intressen. I tillståndet skall anges inom vilken tid åtgärderna skall vara utförda.

Tillstånd enligt denna balk behövs inte för markavvattning i samband med torvtäkt om koncession har lämnats enligt lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter m.m.

14 § Regeringen får förbjuda markavvattning som skulle kräva tillstånd enligt detta kapitel i områden där det är särskilt angeläget att våtmarkerna bevaras.

Länsstyrelsen får meddela dispens från ett förbud som meddelats enligt första stycket om det finns särskilda skäl.

Om dispens meddelas enligt andra stycket fordras för utförandet av markavvattningen att tillstånd söks enligt 9 §. Beslutet om dispens upphör att gälla om tillstånd till markavvattningen meddelas.

15 § Tillstånd enligt detta kapitel behövs inte för att utföra rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från

sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp.

Om arbetena berör en fastighet som tillhör någon annan, skall fastighetsägaren alltid underrättas innan arbetena påbörjas.

Om fisket kan skadas, skall anmälan om de planerade arbetena göras till länsstyrelsen innan arbetena påbörjas.

16 § Arbeten får utföras utan föregående tillstånd, om det till följd av en skada eller för att förebygga en skada är nödvändigt att tillståndspliktiga ändrings- eller lagningsarbeten utförs genast. Ansökan om godkännande av arbetena skall dock göras snarast möjligt.

Åtgärder som strider mot bestämmelser om innehållande och tappning av vatten får vidtas utan föregående tillstånd, om det är nödvändigt för att avvärja fara för liv eller hälsa, rädda värdefull egendom eller av någon annan sådan orsak. Ansökan om godkännande av åtgärderna skall dock göras snarast möjligt.

Underhållsansvar

17 § Den som äger en vattenanläggning är skyldig att underhålla den så att det inte uppkommer skada för allmänna eller enskilda intressen genom ändringar i vattenförhållandena. Om vattenanläggningen med stöd av en särskild rättighet utförts på någon annans mark och äganderätten till anläggningen övergått till markägaren till följd av att rättigheten upphört, kvarstår underhållsskyldigheten för den som var rättighetshavare.

Den som enligt 28 kap. 12 § har fått rätt att använda någon annans vattenanläggning är tillsammans med ägaren skyldig att underhålla anläggningen, om inte mark- och miljödomstolen bestämt något annat.

I 20 och 21 §§ samt i 24 kap. 4 § andra stycket finns bestämmelser om överflyttning av underhållsskyldigheten. Lag (2010:923).

18 § Den som är skyldig att underhålla en damm för vattenreglering ska ersätta skada som orsakas av att anläggningen inte ger avsett skydd mot dammhaveri. Detta gäller även om varken den underhållsskyldige eller någon som den underhållsskyldige svarar för har vållat skadan.

En underhållsskyldig som visar att dammhaveriet orsakats av en krigshandling eller liknande handling under väpnad konflikt, inbördeskrig eller uppror är dock fri från ansvar. Lag (2014:114).

Utrivning m.m.

19 § Tillstånd enligt denna balk skall alltid lämnas till utrivning av en vattenanläggning i ytvatten, om inte förordnande meddelas enligt 20 §.

20 § I stället för att lämna tillstånd att riva ut en vattenanläggning i ytvatten får mark- och miljödomstolen på begäran av ägaren av en fastighet som skulle skadas av utrivningen förordna att skyldigheten att underhålla anläggningen och fullgöra övriga skyldigheter som ligger på anläggningens ägare skall övergå på fastighetsägaren till dess något annat bestäms.

Till skydd för allmänna intressen får efter åtagande ett sådant förordnande också meddelas för staten, en kommun eller ett vattenförbund.

Förordnande får inte meddelas, om det kan antas att

fastighetsägaren inte kan fullgöra skyldigheterna eller om det med hänsyn till den sökande eller till allmänna intressen anses mera angeläget att anläggningen rivs ut.

Om ägaren av en vattenanläggning vållas skada av att anläggningen bibehålls, skall den som övertar ansvaret för anläggningen betala skälig ersättning för skadan.

Lag (2011:923).

21 § Om en fastighet övergår till en ny ägare och den tidigare ägaren är underhållsskyldig efter övertagande enligt 20 § första stycket, svarar den nya ägaren för de skyldigheter som följer av övertagandet.

Övertagandet enligt 20 § första stycket skall antecknas i fastighetsregistrets allmänna del. Lag (2000:228).

22 § Om det kan uppkomma fara för allmänna eller enskilda intressen genom att en anläggning för bortledande av grundvatten helt eller delvis tas ur bruk, skall anläggningens ägare hämta in mark- och miljödomstolens tillstånd.

Skälig ersättning skall betalas, om en sådan åtgärd medför skada på någon annans egendom genom bestående ändring i vattenförhållandena. Lag (2010:923).

Viss vattenverksamhet som har prövats i annan ordning

23 § Tillstånd skall lämnas till följande vattenverksamheter, om inte något annat följer av 2 kap. 9 §:

1. vattenverksamhet som vid prövning av annan verksamhet enligt 17 kap. 1 eller 3 § har angetts som ett villkor för verksamhetens utövande,

2. anläggande av broar och annan vattenverksamhet för väg, järnväg, tunnelbana eller spårväg vars anläggande har prövats i särskild ordning,
3. anläggande av rörledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
4. verksamhet som bearbetningskoncession har meddelats för enligt lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, och
5. anläggande av naturgasledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt naturgaslagen (2005:403). Lag (2007:218).

Säkerhetsklassificering av dammar

24 § En damm ska vara klassificerad i en dammsäkerhetsklass, om dammen vid ett dammhaveri kan medföra

1. förlust av människoliv,
2. förstörelse av områden som är av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § andra stycket,
3. störning i elförsörjningen,
4. förstörelse av infrastruktur,
5. förstörelse av eller störning i samhällsviktig verksamhet,
6. miljöskada, eller
7. ekonomisk skada.

Första stycket gäller inte dammar som har uppförts för att

tillfälligt torrlägga ett område i samband med ett bygg- eller anläggningsarbete.

Första stycket 1 gäller inte om risken för förlust av människoliv är försumbar. Första stycket 2–7 gäller inte konsekvenser som har liten betydelse från samhällsynpunkt. Lag (2014:114).

25 § Vid klassificering enligt 24 § ska dammen vara klassificerad i

1. dammsäkerhetsklass A, om ett dammhaveri kan leda till en kris som drabbar många människor och stora delar av samhället samt hotar grundläggande värden och funktioner,

2. dammsäkerhetsklass B, om ett dammhaveri kan leda till stora regionala och lokala konsekvenser eller störningar och dammen inte ska vara klassificerad i dammsäkerhetsklass A, och

3. dammsäkerhetsklass C, om dammen inte ska vara klassificerad i dammsäkerhetsklass A eller B.

Om ett dammhaveri kan medföra förlust av människoliv och risken för detta inte är försumbar, ska dammen klassificeras i dammsäkerhetsklass A eller B. Lag (2014:114).

26 § Klassificeringen enligt 24 och 25 §§ ska göras av den myndighet som utövar tillsyn över dammens säkerhet. Lag (2014:114).

12 kap. Jordbruk och annan verksamhet

1 § Har upphävts genom lag (2005:571).

2 § Har upphävts genom lag (2005:571).

3 § Har upphävts genom lag (2005:571).

4 § Har upphävts genom lag (2005:571).

5 § Har upphävts genom lag (2005:571).

Anmälan för samråd

6 § Kan en verksamhet eller en åtgärd som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i denna balk komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall anmälan för samråd göras hos den myndighet som utövar tillsynen enligt bestämmelser i 26 kap. eller bestämmelser som har meddelats med stöd av samma kapitel.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att det inom landet eller en del av landet alltid skall göras en anmälan för samråd i fråga om särskilda slag av verksamheter eller åtgärder som kan medföra skada på naturmiljön. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om vilka uppgifter en anmälan skall innehålla.

Verksamhet eller åtgärd som skall anmälas för samråd får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten medger något annat.

Den myndighet som avses i första stycket får förelägga den anmälningskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får myndigheten förbjuda verksamheten.

Bestämmelser om rätt till ersättning vid ett sådant

föreläggande eller förbud finns i 31 kap.

6 a § Skyldigheten att göra en anmälan för samråd enligt 6 § gäller inte byggande av allmän väg eller byggande av järnväg om verksamheten eller åtgärden anges i en fastställd vägplan enligt väglagen (1971:948) eller i en fastställd järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg.

Lag (2012:441).

Miljöhänsyn i jordbruket

7 § Med jordbruksmark avses i 8 och 9 §§ sådan åkermark och betesmark som ingår i fastighet som är taxerad som lantbruksenhet. Bestämmelserna i samma paragrafer ska dock inte tillämpas på jordbruksmark

1. som ingår i en fastighet, som har bildats för ett annat ändamål än jordbruk och som därefter inte har taxerats, eller

2. som i en detaljplan eller i områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900) är avsedd för ett annat ändamål än jordbruk. Lag (2010:902).

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn till natur- och kulturvärden som skall tas vid skötsel av jordbruksmark och vid annan markanvändning i jordbruket, såsom i fråga om skyddet av odlings- och kulturlandskapet samt djur- och växtlivet. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten avsevärt försvåras.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att jordbruksmark får tas ur jordbruksproduktion först efter anmälan till länsstyrelsen, om inte åtgärden är av

ringa betydelse för jordbruket på brukningsenheten eller för natur- och kulturmiljön.

Första stycket gäller inte om marken tas i anspråk för verksamhet vars tillåtlighet har prövats i särskild ordning.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som skäligen kan behövas från miljöskyddssynpunkt i fråga om

1. begränsningar av antalet djur i ett jordbruk,
2. försiktighetsmått för gödselhanteringen, och
3. växtodlingen.

Vilthägn

11 § Vilthägn får inte uppföras utan tillstånd av länsstyrelsen på områden där allmänheten får färdas fritt.

Vid tillståndsprövningen skall behovet av skydd för friluftslivet och naturmiljön beaktas.

Tillstånd till vilthägn inom ett strandskyddsområde får meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Föreskrifter om tillståndsplikt

12 § Regeringen får föreskriva om sådan tillståndsplikt för verksamheter eller åtgärder som kan krävas till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

13 kap. Genteknik

Tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i detta kapitel skall tillämpas vid innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer. Bestämmelserna skall också tillämpas när produkter som innehåller eller består av sådana organismer släpps ut på marknaden.

Syftet med bestämmelserna är, utöver vad som sägs i 1 kap. 1 § första stycket, att säkerställa att särskilda etiska hänsyn tas vid sådan verksamhet som avses i första stycket.

2 § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kapitlets tillämpning i fråga om organismer som har tagits fram med sådana beprövade metoder för genetisk modifiering som har visat sig inte medföra några risker från hälso- och miljösynpunkt.

Definitioner

3 § Med organism avses en biologisk enhet som kan föröka sig eller föra över genetiskt material.

4 § Med genetiskt modifierad organism avses en organism där det genetiska materialet har ändrats på ett sätt som inte inträffar naturligt genom parning eller naturlig rekombination.

5 § Med innesluten användning avses en verksamhet där någon

1. modifierar organismer genetiskt eller odlar, förvarar, transporterar, destruerar, gör sig kvitt eller på annat sätt hanterar sådana genetiskt modifierade organismer och

2. använder specifika inneslutningsåtgärder för att begränsa dessa organismers kontakt med allmänheten och miljön och åstadkomma en hög grad av säkerhet för allmänheten och miljön. Lag (2003:232).

6 § Med avsiktlig utsättning avses ett avsiktligt införande av genetiskt modifierade organismer i miljön utan användning av sådana inneslutningsåtgärder som avses i 5 §. Lag (2003:232).

7 § Med uttrycket släppa ut på marknaden avses att tillhandahålla eller göra en produkt tillgänglig för någon annan.

Krav på utredning för bedömning av skaderisker

8 § Innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer skall föregås av en utredning. Den skall kunna läggas till grund för en tillfredsställande bedömning av vilka hälso- och miljöskador som organismerna kan orsaka. Utredningen skall vara gjord i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. En sådan utredning skall också göras innan en produkt som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer släpps ut på marknaden.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådan utredning som avses i 8 §.

Etiska hänsyn och försiktighetsmått

10 § Särskilda etiska hänsyn skall tas vid innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer liksom när en produkt som innehåller eller består av

sådana organismer släpps ut på marknaden.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om försiktighetsmått.

Tillståndskrav och anmälningsskyldighet

12 § Det krävs tillstånd för att genomföra en avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer eller för att släppa ut en produkt som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden.

13 § Ett tillstånd får lämnas endast om verksamheten är etiskt försvarbar.

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som krävs till skydd för människors hälsa och miljön för att få tillstånd enligt 12 §.

15 § Regeringen eller tillståndsmyndigheten får meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet enligt 12 §.

16 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på tillstånd till eller anmälan av innesluten användning av genetiskt modifierade organismer, om det behövs av hälso- eller miljöskäl.

17 § En ansökan om tillstånd och en anmälan görs hos den myndighet som regeringen föreskriver.

Frågor om tillstånd skall prövas inom den tid som regeringen föreskriver.

Ett tillstånd gäller i fem år, om inte något annat sägs i

tillståndsbeslutet.

Märkning

18 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att den som släpper ut en produkt som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer på marknaden skall märka produkten.

Gentekniknämnden

19 § En särskild nämnd, Gentekniknämnden, skall följa utvecklingen på genteknikområdet, bevaka de etiska frågorna och ge råd om användningen av gentekniken.

Regeringen meddelar föreskrifter om Gentekniknämndens uppgifter samt bestämmelser om nämndens sammansättning och arbetsformer.

14 kap. Kemiska produkter och biotekniska organismer

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om kemiska produkter och biotekniska organismer och om varor som på grund av sitt innehåll eller behandling har sådana egenskaper att de behöver regleras som kemiska produkter eller biotekniska organismer. I kapitlet finns också bestämmelser om utrustning för hantering av kemiska produkter och biotekniska organismer.

Lag (2011:734).

Definitioner

2 § I detta kapitel avses med

1. kemisk produkt: ett kemiskt ämne eller en blandning av kemiska ämnen som inte är en vara,
2. blandning: en blandning eller lösning som består av två eller flera kemiska ämnen,
3. vara: ett föremål som under produktionen får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning bestämmer dess funktion,
4. bioteknisk organism: en produkt som har framställts särskilt i bekämpningssyfte eller något annat tekniskt syfte och som helt eller delvis består av eller innehåller levande mikroorganismer, däribland virus, nematoder, insekter eller spindeldjur,
5. kemiskt bekämpningsmedel: en kemisk produkt som syftar till att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom,
6. biologiskt bekämpningsmedel: en bioteknisk organism som framställts särskilt för att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer, däribland virus, förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom,
7. hantering: en verksamhet eller åtgärd som innebär att en kemisk produkt eller bioteknisk organism tillverkas, bearbetas, behandlas, förpackas, förvaras, transporteras, används, omhändertas, destrueras, konverteras, saluförs, överläts eller är föremål för något annat jämförbart förfarande,

8. införsel: att föra in en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara till Sverige, och

9. utförsel: att föra ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara från Sverige. Lag (2010:742).

3 § I detta kapitel avses med

kemikalierregistreringsförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

kemikalieklassificeringsförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006,

biociddirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 98/8/EG av den 16 februari 1998 om utsläppande av biocidprodukter på marknaden, senast ändrat genom kommissionens direktiv 2009/151/EG,

preparatdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/45/EG av den 31 maj 1999 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga preparat, senast ändrat genom kemikalieklassificeringsförordningen,

växtskyddsmedelsdirektivet: rådets direktiv 91/414/EEG av den 15 juli 1991 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden, senast ändrat genom kommissionens direktiv 2009/160/EU,

ämnesdirektivet: rådets direktiv 67/548/EEG av den 27 juni 1967 om tillnärmning av lagar och andra författningar om klassificering, förpackning och märkning av farliga ämnen, senast ändrat genom kommissionens direktiv 2009/6/EG.
Lag (2010:742).

Hantering, införsel och utförsel m.m.

4 § Ett kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel får inte föras in till Sverige från ett land utanför Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, släppas ut på marknaden eller användas utan att medlet är godkänt enligt 10 § av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.
Lag (2008:240).

5 § En kemisk produkt eller bioteknisk organism som varken är godkänd enligt 10 § eller omfattas av ett undantag eller en dispens från kravet på godkännande, får användas som bekämpningsmedel endast om det är uppenbart att användningen inte medför risker för människors hälsa eller miljön.
Lag (2008:240).

6 § Den som sprider ett kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel ska

1. göra det på ett sådant sätt att människors hälsa inte skadas eller människor vållas annan olägenhet och så att miljöpåverkan blir så liten som möjligt, och
2. vidta åtgärder för att motverka att medlet sprids utanför det avsedda spridningsområdet. Lag (2008:240).

7 § Kemiska och biologiska bekämpningsmedel får inte spridas från luftfartyg.

Kemiska och biologiska bekämpningsmedel som är avsedda för att bekämpa lövsly får inte spridas över skogsmark eller användas för att behandla enskilda trädstammar. Lag (2008:240).

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. föreskrifter om hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor i frågor som avses i 2 kap. 2–4 §§,
2. föreskrifter som behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt om krav på tillstånd eller godkännande för hantering, införsel och utförsel av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara,
3. föreskrifter om särskilda villkor som behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt för hantering, införsel och utförsel av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara,
4. föreskrifter om förbud som är av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt mot hantering, införsel och utförsel av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara,
5. föreskrifter om sådana undantag från kravet på godkännande i 4 § som det finns särskilda skäl för,
6. föreskrifter om krav på anmälan innan ett bekämpningsmedel saluhålls eller används,

7. föreskrifter om sådana undantag från förbudet i 7 § första stycket att sprida bekämpningsmedel från luftfartyg som det finns synnerliga skäl för,

8. föreskrifter om införsel, överlåtelse och förbränning av bränsle, handel med bränsle samt bränsles egenskaper och kvalitet som behövs för att motverka utsläpp i luften av ämnen som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön,

9. föreskrifter som behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen om hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor,

10. föreskrifter som behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen om att på marknaden släppa ut, tillhandahålla eller ta i drift utrustning som är avsedd för hantering av kemiska produkter eller biotekniska organismer, och

11. föreskrifter som behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen om kontroll av utrustning som är avsedd för spridning av bekämpningsmedel.

Föreskrifter om varor enligt första stycket 1, 2, 3, 4 eller 9 får meddelas endast i fråga om varor som på grund av sitt innehåll av en kemisk produkt eller på grund av att de har behandlats med en kemisk produkt kan befaras medföra skada på människor eller miljön eller andra intressen som skyddas genom denna balk.

Regeringen får överlåta åt en kommun att meddela sådana föreskrifter som avses i första stycket 8. Lag (2013:758).

9 § Den myndighet som regeringen bestämmer får i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 7 § andra stycket, om det

1. behövs för vetenskaplig prövning, eller

2. med hänsyn till skogsmarkens läge och beskaffenhet, skogsbeståndets sammansättning, spridningens inverkan på livsbetingelserna för växt- och djurlivet och andra allmänna intressen inte rimligen går att genom röjning med mekaniska metoder tillgodose kravet om återväxt av skog i 6 § skogsvårdslagen (1979:429).

En dispens enligt första stycket 2 får inte ges i fråga om spridning i ett område som har betydelse för friluftslivet, naturvården, den lokala befolkningens trivsel eller något annat kommunalt intresse, om kommunen motsätter sig en dispens. Innan dispensfrågan avgörs, ska kommunen ges tillfälle att yttra sig. Lag (2013:758).

Godkännande av bekämpningsmedel

10 § Ett bekämpningsmedel får godkännas endast om medlet

1. är godtagbart från hälso- och miljöskyddssynpunkt och behövs för de bekämpningsändamål som anges i 2 § 5 eller 6, eller

2. uppfyller förutsättningarna för godkännande enligt växtskyddsmedelsdirektivet eller biociddirektivet.

Ett godkännande får gälla i högst fem år eller, om det finns särskilda skäl, tio år. Lag (2010:742).

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om förutsättningar för att

ett medel ska kunna godkännas enligt 10 §. Lag (2008:240).

Produktregister

12 § Kemiska produkter som yrkesmässigt tillverkas i eller förs in till Sverige ska registreras i ett produktregister enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Registret ska föras av den myndighet som regeringen bestämmer. Lag (2008:240).

13 § Regeringen får meddela föreskrifter om att biotekniska organismer och varor ska registreras i produktregistret eller i ett annat motsvarande register.

Föreskrifter om registrering av varor får meddelas endast i fråga om varor som på grund av sitt innehåll av en kemisk produkt eller på grund av att de har behandlats med en kemisk produkt kan befaras medföra skada på människor eller miljön eller andra intressen som skyddas genom denna balk.

Lag (2008:240).

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag eller i det enskilda fallet ge dispens från registreringskyldigheten enligt 12 §, om det finns särskilda skäl. Lag (2008:240).

Produktinformation och uppgiftsskyldighet

15 § I fråga om reklam för sådana biocidprodukter som avses i artikel 2.1 a i biociddirektivet och som inte omfattas av undantagen i artikel 1.2 gäller följande.

Reklamen ska innehålla en tydlig och från reklamen i övrigt särskiljbar uppmaning att använda biocider på ett säkert sätt

och alltid före användning ta del av upplysningarna på produktens förpackning och annan produktinformation. I uppmaningen får ordet "biocider" ersättas med en beskrivning av den typ av biocider som produkten tillhör.

Uttryck som "låg risk", "inte giftig", "oskadlig" eller liknande som anger att produkten inte är farlig eller kan leda till en underskattning av de faror som är förenade med produkten får inte förekomma i reklamen. Lag (2008:240).

16 § I reklam för ämnen som är farliga enligt artikel 2.2 i ämnesdirektivet och som inte omfattas av undantagen i artikel 1.2 ska anges den farlighetskategori eller de farlighetskategorier som ämnet tillhör. Lag (2008:240).

17 § Reklam för blandningar, som kan föranleda en enskild person att ingå köpeavtal utan att ha sett den etikett eller förpackning som blandningen är avsedd att levereras med, ska innehålla en upplysning om den typ eller de typer av fara som ska anges på etiketten eller förpackningen om blandningen är farlig enligt artikel 2.2 i preparatdirektivet och den inte omfattas av undantagen i artikel 1.5. Lag (2010:742).

18 § Den som tillverkar eller släpper ut en kemisk produkt eller bioteknisk organism på marknaden ska omedelbart underrätta den myndighet som regeringen bestämmer, om det efter ett tillstånd eller godkännande kommer fram nya uppgifter om att produkten eller organismen eller resthalter av ett aktivt ämne i den kan ha skadliga effekter på människors hälsa, grundvattnet eller miljön i övrigt.

Sådan upplysningsskyldighet gäller även för kemiska produkter och biotekniska organismer som inte omfattas av något krav på tillstånd eller godkännande, om det kommer fram nya uppgifter om att produkten eller organismen kan ha cancerogena, mutagena

eller reproduktionstoxiska egenskaper som kan antas påverka klassificeringen eller märkningen av den. Lag (2008:240).

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om skyldighet för

1. den som tillverkar, för in till Sverige eller på marknaden släpper ut en kemisk produkt eller bioteknisk organism att genom märkning eller på annat sätt tillhandahålla den information om produkten eller organismen som behövs till skydd för människors hälsa eller miljön, och

2. den som yrkesmässigt hanterar, för in till eller för ut från Sverige en kemisk produkt eller bioteknisk organism att till den myndighet som regeringen bestämmer lämna de uppgifter som behövs för att bedöma de hälso- eller miljörisker som är förknippade med produkten eller organismen och dess hantering, införsel eller utförsel. Lag (2008:240).

Dispenser från EU-förordningar

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i det enskilda fallet ge dispens från krav i kemikalierregistreringsförordningen och kemikalieklassificeringsförordningen, om det behövs med hänsyn till totalförsvarets intressen. Lag (2010:742).

15 kap. Avfall och producentansvar

Definitioner

1 § Med avfall avses varje föremål eller ämne som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.

Ett ämne eller föremål ska anses vara en biprodukt i stället för avfall, om ämnet eller föremålet

1. har uppkommit i en tillverkningsprocess där huvudsyftet inte är att producera ämnet eller föremålet,
2. kan användas direkt utan någon annan bearbetning än den bearbetning som är normal i industriell praxis, och
3. kommer att fortsätta att användas på ett sätt som är hälso- och miljömässigt godtagbart och som inte strider mot lag eller annan författning.

Ett ämne eller föremål som blivit avfall upphör att vara avfall, om det har hanterats på ett sätt som innebär återvinning och uppfyller krav i fråga om fortsatt användning enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 eller 28 §. Lag (2011:734).

2 § Med hushållsavfall avses avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet.

Med en uttjänt bil avses en personbil, buss eller lastbil vars totalvikt inte överstiger 3 500 kilogram och som är avfall.
Lag (2007:163).

3 § Med hantering av avfall avses

1. insamling, transport, återvinning, bortskaffande eller annan fysisk befattning med avfall, eller
2. åtgärder som inte innebär fysisk befattning med avfall men som syftar till att avfall samlas in, transporteras, återvinns, bortskaffas eller byter ägare eller innehavare.

Lag (2011:734).

4 § Med producent avses

1. den som yrkesmässigt tillverkar, för in till Sverige eller säljer en vara eller en förpackning, eller
2. den som i sin yrkesmässiga verksamhet frambringar avfall som kräver särskilda åtgärder av renhållnings- eller miljöskäl.

5 § Med fastighetsinnehavare avses i detta kapitel den som äger fastigheten eller den som enligt 1 kap. 5 § fastighets-taxeringslagen (1979:1152) skall anses som fastighetsägare.

Avfallsinnehavarens ansvar

5 a § Den som innehar avfall skall se till att avfallet hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

En bestämmelse om att producenter kan åläggas skyldighet att ta hand om avfall finns i 6 §. Bestämmelser om att kommuner har och kan åläggas skyldighet att ta hand om avfall finns i 8, 10 och 17 §§. Lag (2003:1187).

Producentansvar

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för producenter att se till att avfall samlas in, transporteras bort, återvinns, återanvänds eller bortscaffas på ett sätt som kan krävas för en hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering. Sådana föreskrifter får meddelas i fråga om avfallet från sådan verksamhet som producenterna bedriver och avfall som utgörs av sådana varor eller förpackningar som producenterna tillverkar,

för in till Sverige eller säljer.

Föreskrifter om skyldighet för en producent att ta hand om avfall som utgörs av varor eller förpackningar som producenten inte tillverkat, fört in till Sverige eller sålt får endast avse den del av avfallet som motsvarar producentens andel av marknaden för nya sådana varor eller förpackningar eller på annat sätt står i rimlig proportion till producentens verksamhet. Lag (2007:163).

7 § För att främja en minskad uppkomst av avfall eller en hälso- och miljömässigt godtagbar hantering av avfall får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldigheter för producenterna att

1. märka en vara eller en förpackning,
2. lämna uppgifter av betydelse för producentansvaret om vilka ämnen och material som en vara eller en förpackning innehåller samt om insamling, återanvändningsgrad, återvinningsgrad eller andra förhållanden och
3. se till att varor eller förpackningar har en viss sammansättning, återanvändbarhet och återvinningsbarhet.

Föreskrifter enligt första stycket 3 får i fråga om andra varor än förpackningar endast meddelas om föreskrifterna behövs till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.
Lag (2003:1187).

7 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för producenter av förpackningar, producenter av papper för tidningar, tidskrifter, direktreklam, kataloger

eller andra liknande pappersprodukter och producenter av elektriska eller elektroniska produkter att se till att förpackningarna, papperet eller de elektriska och elektroniska produkterna omfattas av ett insamlingssystem för återvinning eller återanvändning,

2. skyldighet för producenter av förpackningar för konsumtionsfärdig dryck gjorda av plast eller metall att se till att insamlingssystemen utformas så att de genom utbetalning av pant eller premie uppmuntrar att förpackningar lämnas tillbaka till systemen,

3. förbud för producenter som avses i 2 att överlåta eller saluföra förpackningar som inte ingår i ett insamlingssystem,

4. skyldighet för producenter som avses i 2 att se till att förpackningarna förses med märkning med uppgifter om insamlingssystemet,

5. tillstånd för yrkesmässig drift av ett sådant insamlingssystem som avses i 1,

6. tillstånd för yrkesmässig tappning av konsumtionsfärdig dryck i förpackningar gjorda av plast eller metall eller införsel till Sverige av konsumtionsfärdig dryck i sådana förpackningar, och

7. avgift vid införsel och annat som behövs för att säkerställa att inhemska och till Sverige införda förpackningar för konsumtionsfärdig dryck gjorda av plast eller metall kan konkurrera på lika villkor. Lag (2013:758).

7 b § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för en producent att utse någon som ska fullgöra skyldigheter som producenten har i ett annat medlemsland i Europeiska unionen, och
2. att det som gäller för en producent enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 6–7 a §§ också ska gälla den som på en producents uppdrag fullgör producentens skyldigheter. Lag (2013:758).

Den kommunala renhållningsskyldigheten

8 § Varje kommun skall, om inte annat föreskrivs med stöd av 6 §, svara för att

1. hushållsavfall inom kommunen transporteras till en behandlingsanläggning, om det behövs för att tillgodose såväl skyddet för människors hälsa och miljön som enskilda intressen, och
2. hushållsavfall från kommunen återvinns eller bortskaffas.

När kommunen planlägger och beslutar hur denna skyldighet skall fullgöras, skall hänsyn tas till fastighetsinnehavares och nyttjanderättshavares möjligheter att själva ta hand om hushållsavfallet på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Kommunen skall i sin planering och i sina beslut vidare beakta att borttransporten anpassas till de behov som finns hos olika slag av bebyggelse.

I sådana planer och beslut skall anges under vilka förutsättningar fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare själva får ta hand om hushållsavfall och, när föreskrifter enligt 10 § gäller, annat avfall som uppkommit hos dem.

Bemyndigande att meddela föreskrifter om hantering av avfall

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hanteringen av avfall. Regeringen får överlåta åt kommunerna att meddela sådana föreskrifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna information om hanteringen av avfall och om innehållet i avfallsplanerna. Lag (2011:734).

10 § Om det behövs av hälso- eller miljöskäl, får regeringen i fråga om annat avfall än hushållsavfall inom en kommun meddela föreskrifter om

1. att avfallet skall transporteras bort genom kommunens försorg,
2. att kommunen skall se till att avfallet återvinns eller bortskaffas.

Detta gäller inte i de fall som föreskrifter om producentansvar har meddelats med stöd av 6 §.

Regeringen får överlåta åt kommunerna att meddela föreskrifter enligt första och andra stycket.

Kommunal renhållningsordning

11 § För varje kommun skall det finnas en renhållningsordning som skall innehålla de föreskrifter om hantering av avfall som gäller för kommunen och en avfallsplan. I renhållningsordningen skall sådana förutsättningar anges som avses i 8 § tredje stycket. Avfallsplanen skall innehålla uppgifter om avfall inom kommunen och om kommunens åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avfallsplanens innehåll.

12 § Om renhållningsordningar med stöd av regeringens bemyndigande skall beslutas av kommunerna, skall de antas av kommunfullmäktige.

13 § När ett förslag till renhållningsordning upprättas, skall kommunen på lämpligt sätt och i skälig omfattning samråda med fastighetsinnehavare och myndigheter som kan ha ett väsentligt intresse i saken.

Innan förslaget till renhållningsordning antas, skall det ställas ut till granskning under minst fyra veckor.

När renhållningsordningen antas skall de synpunkter som kommit fram vid samrådet och granskningen enligt första och andra styckena beaktas. Lag (2005:182).

14 § Kungörelse om att förslag till renhållningsordning ställs ut skall utfärdas i ortstidning före utställningstidens början. Kungörelsen skall innehålla uppgift om förslagets huvudsakliga innebörd, var det ställs ut och inom vilken tid och till vem invändningar mot förslaget skall lämnas.

15 § Bestämmelserna i 13 och 14 §§ gäller även förslag till ändring i en renhållningsordning.

En kommun behöver inte ställa ut ett förslag till ändring i renhållningsordningen, om det berör endast ett mindre antal fastighetsinnehavare eller ändringen annars är av begränsad omfattning.

16 § Regeringen får föreskriva att den som yrkesmässigt

bedriver verksamhet som ger upphov till avfall skall lämna kommunen de uppgifter som behövs som underlag för kommunens renhållningsordning. Regeringen får överlåta åt kommunerna att meddela sådana föreskrifter.

17 § Kommunen är skyldig att utöver vad som följer av renhållningsordningen transportera bort hushållsavfall, om fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren begär det och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna.

Hantering av avfall

18 § När avfall skall transporteras genom kommunens eller en producents försorg, får avfall inte komposteras eller på annat sätt återvinnas eller bortskaffas av fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren.

Vad som sägs i första stycket gäller dock inte om avfallet kan tas om hand på fastigheten utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Kommunen får i enskilda fall tillåta fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare att själva ta hand om avfall som uppkommit hos dem och som annars skall tas om hand av kommunen, om de kan göra detta på ett sätt som är betryggande för människors hälsa och miljön och det finns särskilda skäl för en sådan dispens.

Även om tillstånd inte krävs, får tillstånd sökas hos kommunen för sådan verksamhet eller sådana åtgärder som avses i andra stycket. Lag (2002:175).

19 § Om det behövs av återanvändnings- eller återvinnings-skäl eller andra hälso- eller miljöskäl, får regeringen meddela föreskrifter som innebär att ett visst slag av avfall skall förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall samt

meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för ändamålet.
Regeringen får överlåta åt en myndighet eller åt kommunerna att meddela sådana föreskrifter.

20 § Om det behövs av återanvändnings- eller återvinningskäl eller andra hälso- eller miljöskäl, får regeringen meddela föreskrifter om förbud mot deponering av brännbart och organiskt avfall.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag eller i det enskilda fallet medge dispens från förbuden som avses i första stycket.

21 § Om avfall skall transporteras genom kommunens försorg, får inte någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar för ändamålet ta befattning med transporten.

Om avfallet skall transporteras genom en producents försorg, får regeringen meddela föreskrifter om att inte någon annan än producenten eller den producenten anlitar för ändamålet får ta befattning med transporten.

Bemyndigande att meddela föreskrifter om visst avfall

22 § Om det behövs av återanvändnings- eller återvinningskäl eller andra hälso- eller miljöskäl, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om

1. yrkesmässig förbehandling av avfall, såsom demontering och sortering, som utgörs av elektriska och elektroniska produkter, och

2. att den som yrkesmässigt bedriver verksamhet som syftar till att förbehandla avfall, såsom demontering och sortering, som utgörs av elektriska och elektroniska produkter ska ha personal eller kvalitetssystem som certifierats av ett organ som

ackrediterats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll. Lag (2011:793).

23 § Om det behövs av återanvändnings- eller återvinnings skäl eller andra hälso- eller miljöskäl, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om förbud mot deponering, förbränning och fragmentering av avfall som utgörs av elektriska och elektroniska produkter innan avfallet förbehandlats enligt 22 §. Lag (2007:163).

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter

1. om att den som bedriver yrkesmässig verksamhet som syftar till att återvinna, återanvända eller bortskaffa uttjänta bilar (bilskrotare) skall vara auktoriserad och om villkoren för auktorisation av bilskrotare,
2. om yrkesmässig demontering och annat liknande yrkesmässigt omhändertagande av uttjänta bilar,
3. om skyldighet för bilskrotare att lämna uppgifter om återanvändningsgrad, återvinningsgrad eller andra förhållanden som rör de uttjänta bilar som bilskrotaren samlat in eller tagit emot,
4. om skyldighet för den som förvärvat en uttjänt bil för skrotning att utfärda ett bevis om att bilen har mottagits för detta syfte (mottagningsbevis) och se till att bilen blir omhändertagen av en auktoriserad bilskrotare samt om utfärdandet av sådana bevis, och

5. om skyldighet för auktoriserade bilskrotare att utfärda ett intyg om att åtgärder har vidtagits för en hälso- och miljömässigt godtagbar hantering av en uttjänt bil (skrotningsintyg) samt om utfärdandet av sådana intyg. Lag (2007:163).

Bemyndigande att meddela föreskrifter om tillståndsplikt m.m.

25 § Om det behövs av hälso- eller miljöskäl, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om

1. att avfall får transporteras yrkesmässigt endast av den som har tillstånd eller är anmäld hos den myndighet som regeringen bestämmer eller att andra särskilda villkor skall gälla för sådan verksamhet, och

2. att den som i yrkesmässig verksamhet ger upphov till annat avfall än hushållsavfall skall lämna det för borttransport till den som innehar tillstånd till transportverksamhet eller är anmäld hos föreskriven myndighet.

Tillstånd enligt första stycket 1 skall sökas hos den myndighet som regeringen föreskriver.

26 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som i yrkesmässig verksamhet ger upphov till annat avfall än hushållsavfall eller yrkesmässigt hanterar annat avfall än hushållsavfall skall lämna uppgift om avfallets art, sammansättning och mängd samt uppgift om varifrån avfallet kommer och var avfallet lämnas. Uppgifterna skall lämnas till den kommunala nämnd som är tillsynsmyndighet.

27 § Om det behövs av hälso- eller miljöskäl, får regeringen

eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att de som yrkesmässigt samlar in eller för någon annans räkning yrkesmässigt ombesörjer bortskaffande eller återvinning av avfall skall vara anmälda hos den myndighet som regeringen föreskriver. Detta gäller inte den som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 25 § eller annars enligt denna balk.

Bemyndigande att meddela föreskrifter om avfall med anledning av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter om avfall, avfallsplanering och begränsningar i fråga om avfallstransporter som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Bemyndigande att meddela föreskrifter för försvaret

29 § Regeringen eller efter regeringens bestämmande generalläkaren får meddela särskilda föreskrifter för Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk och Försvarets radioanstalt som avviker från vad som föreskrivs i detta kapitel.

Nedskräpning

30 § Ingen får skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till.

Dumpning

31 § Inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon får avfall inte dumpas, vare sig som fast ämne, vätska eller gas. Avfall

får inte heller dumpas från svenska fartyg eller luftfartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får inte föras ut ur landet eller ur den ekonomiska zonen.

Vad som sägs om dumpning gäller också i fråga om förbränning av avfall.

32 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/

Vad som sägs i 31 § första stycket gäller inte sådana utsläpp av skadliga ämnen från fartyg som regleras genom lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg.

32 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

Vad som sägs i 31 § första stycket gäller inte sådana utsläpp av skadliga ämnen från fartyg som regleras genom lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg eller sådana utsläpp av sediment från fartyg som regleras genom barlastvattenlagen (2009:1165) eller föreskrifter som meddelats i anslutning till den lagen. Lag (2009:1168).

32 a § Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot dumpning av avfall i 31 § första stycket för geologisk lagring av koldioxid. Lag (2012:430).

33 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får genom beslut i det enskilda fallet medge dispens från 31 § första stycket, om avfallet kan dumpas utan olägenhet för människors hälsa och miljön.

Om det genom dumpning uppkommer olägenhet som inte förutsågs när medgivandet gavs, får den myndighet som har lämnat medgivandet meddela föreläggande i syfte att avhjälpa olägenheten. Om olägenheten inte avhjälps eller villkor eller föreskrifter åsidosätts, får medgivandet återkallas.

Deponering av avfall

34 § Tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får meddelas endast om verksamhetsutövaren för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten ställer säkerhet enligt 16 kap. 3 § eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande. Lag (2007:660).

35 § Verksamhetsutövaren skall ta betalt för samtliga kostnader som rör avfallsdeponin. I kostnadsberäkningen skall ingå alla kostnader för att inrätta och driva deponin samt, så långt det är möjligt, alla kostnader som är nödvändiga för att fullgöra de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten. Lag (2002:175).

Geologisk lagring av koldioxid

36 § Tillstånd till geologisk lagring av koldioxid får ges endast om verksamhetsutövaren ställer säkerhet enligt 16 kap. 3 § eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för att säkerställa fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten enligt denna balk, lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter samt de föreskrifter och tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av dessa lagar. Lag (2012:430).

FJÄRDE AVDELNINGEN

PRÖVNINGEN AV MÅL OCH ÄRENDEN

16 kap. Allmänt om prövningen

Prövningsmyndigheter

1 § Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. I fråga om prövningen av mål om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 21 kap. 1 § och i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Beslut eller dom om återkallelse av tillstånd, dispens, godkännande och förbud mot fortsatt verksamhet samt omprövning av tillstånd eller villkor meddelas av tillståndsmyndigheten. Lag (2010:923).

Tillstånd, godkännande och dispens

2 § Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, får ges för begränsad tid och får förenas med villkor. Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet får tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd).

I fråga om utsläpp av koldioxid, dikväveoxid eller perfluorkolväten som innebär att en verksamhet omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter, får det dock inte beslutas villkor om begränsning av utsläppen eller villkor som genom att reglera använd mängd fossilt bränsle syftar till en begränsning av

koldioxidutsläpp.

Andra stycket gäller inte villkor som i fråga om

1. koldioxid behövs för att hindra utsläpp från en verksamhet med geologisk lagring av koldioxid eller verksamhet med avskiljning, komprimering eller transport av koldioxid för sådan lagring, eller

2. dikväveoxid eller perfluorkolväten behövs för att hindra betydande lokala föroreningar. Lag (2012:430).

2 a § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan tidsbegränsning som avses i 2 § första stycket.

Lag (2012:430).

3 § Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver dock inte ställa säkerhet. Den som är skyldig att betala avgift eller ställa säkerhet enligt lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet behöver inte ställa säkerhet för åtgärder som omfattas av sådana avgifter och säkerheter.

En säkerhet skall godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten kan ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

Säkerheten skall prövas av tillståndsmyndigheten.

Lag (2007:661).

4 § Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det.

Första stycket gäller inte om regeringen har tillåtit verksamheten enligt 17 kap. Lag (2009:652).

5 § Har upphävts genom lag (2010:882).

6 § Tillstånd, godkännande eller dispens kan vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd, godkännande eller dispens. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att ansöka om nödvändigt tillstånd, godkännande eller dispens. Har sådan underlåtelse förekommit kan tillstånd, godkännande eller dispens vägras också om sökanden eller någon som på grund av ägar- eller ansvarsförhållanden har väsentlig anknytning till sökandens verksamhet, har eller har haft sådan anknytning till den verksamhet där underlåtelserna har förekommit.

7 § Vid prövningen enligt denna balk skall hänsyn tas till andra verksamheter eller särskilda anläggningar som kan antas bli behövliga för att verksamheten skall kunna utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt.

8 § Om två eller flera som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet kommer överens om att vidta åtgärder för att förebygga eller motverka olägenheter för människors hälsa och miljön, får villkor som avses i 2 § andra stycket omfatta två eller flera verksamheter. Som förutsättning för detta gäller att möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. ökar eller att fördelar från hälso- och miljösynpunkt uppnås på något annat sätt.

Frågor enligt första stycket får avgöras genom gemensamt beslut om tillstånd som innehåller villkor för verksamheterna eller genom skilda beslut med gemensamma villkor.

Lag (2010:882).

9 § Tillstånd eller dispens och upphävande av tillstånd eller dispens får förenas med skyldighet att utföra eller bekosta

1. särskild undersökning av berört område,
2. särskilda åtgärder för att bevara berört område, och
3. särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför.

Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av en avhjälpandeansvarigs skyldigheter enligt 10 kap.

Lag (2007:660).

10 § Om en vattenverksamhet har bedrivits utan tillstånd, är verksamhetsutövaren bevisskyldig i fråga om de förhållanden som rådde i vattnet innan verksamheten sattes i gång.

11 § Om mål eller ärenden enligt denna balk om tillstånd eller dispens till skilda verksamheter prövas samtidigt och verksamheterna på grund av att de berör samma naturresurs eller av någon annan orsak inte kan utövas vid sidan av varandra i enlighet med ansökningarna, skall verksamheterna om möjligt jämkas så att de kan komma till stånd utan väsentlig nackdel för någon av dem. Om en sådan jämkning inte kan göras, skall företräde ges åt den verksamhet som bäst stämmer överens med 3 kap.

Första stycket gäller inte om en samfällighet för de särskilda verksamheterna bildas enligt lagen (1998:812) med särskilda

bestämmelser om vattenverksamhet.

Rätt att överklaga

12 § Överklagbara domar eller beslut får överklagas av

1. den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot,
2. en lokal arbetstagarorganisation som organiserar arbetstagare i den verksamhet som avses med beslutet, såvitt avser domar och beslut i frågor om tillstånd till miljöfarlig verksamhet,
3. en central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, motsvarande organisation på arbetsgivarsidan samt en sammanslutning av konsumenter, såvitt avser beslut som en länsstyrelse eller en central förvaltningsmyndighet har meddelat med stöd av bemyndigande enligt 14 kap., förutsatt att beslutet inte avser ett särskilt fall, och
4. den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken, i föreskrifter meddelade med stöd av balken eller i lagen (2010:897) om gränsöverskridande samarbete mellan Sverige och Finland har rätt att överklaga.

Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken.

Lag (2010:898).

13 § Överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt denna balk, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i

sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, får överklagas av en ideell förening eller en annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen,
2. inte är vinstdrivande,
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

Rätten att överklaga enligt första stycket gäller även om överklagandet enbart avser ett villkor eller en annan bestämmelse i domen eller beslutet och även om domen eller beslutet är resultatet av en prövning enligt 22 kap. 26 §, 24 kap. 2, 3, 5, 6 eller 8 § denna balk eller en prövning enligt 7 kap. 13, 14 eller 16 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Rätten att överklaga enligt första stycket gäller dock inte domar och beslut som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

Den som vill överklaga med stöd av första eller andra stycket ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna och sakägarna. Lag (2010:882).

14 § Bestämmelserna i 13 § om vissa ideella föreningars rätt att överklaga gäller i fråga om strandskydd också för en ideell förening som enligt sina stadgar har till ändamål att tillvarata friluftsinntressen. Lag (2009:532).

17 kap. Regeringens tillåtlighetsprövning

Obligatorisk tillåtlighetsprövning

1 § Regeringen ska pröva tillåtligheten av nya verksamheter av följande slag:

1. anläggningar för kärnteknisk verksamhet som prövas av regeringen enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet samt anläggningar för att bryta uranhaltigt material eller andra ämnen som kan användas för framställning av kärnbränsle,
2. allmänna farleder, och
3. geologisk lagring av koldioxid, om verksamheten inte avser lagring för forskningsändamål av mindre än 100 000 ton koldioxid. Lag (2012:442).

2 § Om det finns särskilda skäl, får regeringen i ett visst fall avstå från att pröva en verksamhet som sägs i 1 §.

Tillåtlighetsprövning efter förbehåll

3 § Regeringen får för ett visst fall förbehålla sig att pröva tillåtligheten av en verksamhet som inte omfattas av kravet på prövning enligt 1 §, om

1. verksamheten i betraktande av de intressen som denna balk enligt 1 kap. 1 § skall främja kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag,
2. verksamheten utanför ett område som förtecknats enligt 7 kap. 27 § kan antas mer än obetydligt skada naturvärdet inom

området,

3. verksamheten omfattas av bestämmelserna i 4 kap. 6 § tredje stycket.

Rätten till förbehåll enligt första stycket 2 gäller enbart verksamhet som är tillståndspliktig enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken.

Om ett mål eller ärende enligt denna balk pågår om tillståndsprövning av verksamheten, skall regeringen omedelbart lämna besked om förbehållet till den tillståndsprövande mark- och miljödomstolen eller myndigheten. Lag (2010:923).

4 § I samband med prövningen av en verksamhet enligt 1 eller 3 § får regeringen förbehålla sig prövningen av tillåtligheten av en annan verksamhet, om ansökan avser tillstånd till båda verksamheterna och dessa hänger samman med varandra eller om det är fråga om jämkning eller företräde mellan verksamheterna enligt 16 kap. 11 §. För ett sådant förbehåll gäller 3 § tredje stycket.

4 a § På kommunfullmäktiges begäran ska regeringen förbehålla sig tillåtlighetsprövningen av en ny verksamhet av något av följande slag, om ett sådant förbehåll är möjligt enligt 3 § och det inte finns särskilda skäl för att avstå från prövningen:

1. järn-, stål- och andra metallverk samt ferrolegeringsverk,
2. massafabriker och pappersbruk,
3. fabriker för raffinering av råolja eller för tung petrokemisk produktion,

4. fabriker för framställning av baskemikalier eller gödselmedel,
5. cementfabriker,
6. förbränningsanläggningar som har en tillförd effekt om minst 200 megawatt,
7. anläggningar för vindkraft som är tillståndspliktiga enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 §,
8. anläggningar för lagring av minst 50 miljoner normalkubikmeter naturgas,
9. anläggningar för behandling av farligt avfall där huvuddelen av det avfall som avses bli behandlat kommer från andra inrättningar och där mer än 10 000 ton farligt avfall årligen förbränns eller på annat sätt återvinns eller bortskaffas,
10. anläggningar för att utvinna ämnen eller material inom de områden som anges i 4 kap. 5 §,
11. byggande av plattformar som är avsedda att användas vid utvinning av olja eller gas inom havsområden samt annan än helt tillfällig ankring eller förtöjning av sådana plattformar för reparation, ombyggnad eller av någon annan anledning,
12. vattenkraftverk som är avsedda för en installerad generatoreffekt av minst 20 megawatt,
13. vattenregleringar varigenom ett vattenmagasin av minst 100 miljoner kubikmeter under året eller tio miljoner

kubikmeter under veckan ska utnyttjas,

14. vattenöverledningar eller andra vattenbortledningar från vattendrag eller sjöar med en normal oreglerad lågvattenföring av minst tio kubikmeter i sekunden i bortledningspunkten eller utloppet, om därigenom en sådan mängd vatten tas i anspråk att vattenföringen understiger fyra femtedelar av den normala oreglerade lågvattenföringen,

15. grundvattentäkter för tillgodogörande av en större vattenmängd än 10 000 kubikmeter om dygnet, om inte minst nio tiondelar av det uttagna vattnet återförs till grundvattenmagasinet,

16. andra vattenregleringar, vattenöverledningar och vattenbortledningar än som har angetts förut, om verksamheten avser någon av sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren, Storsjön i Jämtland eller Siljan och företaget kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag, och

17. flygplatser med en banlängd av minst 2 100 meter.
Lag (2009:652).

Underrättelse

5 § En myndighet eller kommun som inom sitt verksamhetsområde får kännedom om en verksamhet som avses i 3 § ska underrätta regeringen om verksamheten.

Trafikverket ska årligen underrätta regeringen om byggande av vägar och järnvägar som omfattas av första stycket.

Lag (2012:441).

Förutsättningar för tillåtlighet

6 § Regeringen får tillåta en verksamhet som avses i 1 § 1, endast om kommunfullmäktige har tillstyrkt detta.

Samma förutsättning för regeringens tillåtlighet gäller också i fråga om verksamheter som avses i 3 § första stycket 1 eller 4 §, om de avser annat än vattenverksamhet eller trafikanläggningar.

Om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer till stånd, får regeringen trots det som sägs i första och andra styckena, tillåta

1. en verksamhet som anges i 1 § 1, om det är fråga om mellanlagring eller slutlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall, och

2. en verksamhet som anges i 4 a § 6–9.

Tredje stycket gäller dock inte om en annan plats bedöms vara lämpligare för verksamheten eller om en lämplig plats har anvisats för verksamheten inom en annan kommun som kan antas godta en placering där. Lag (2009:652).

6 a § Regeringen får tillåta en ny kärnkraftsreaktor endast om den nya reaktorn är avsedd att

1. ersätta en kärnkraftsreaktor som efter den 31 maj 2005 har varit i drift för att utvinna kärnenergi och som kommer att vara permanent avstängd när den nya reaktorn tas i kommersiell drift, och

2. uppföras på en plats där en kärnkraftsreaktor efter den 31 maj 2005 har varit i drift för att utvinna kärnenergi.

Med en permanent avstängd kärnkraftsreaktor avses detsamma som i 2 § 4 lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Lag (2010:945).

Särskilda villkor

7 § Om regeringen finner att en verksamhet får komma till stånd enligt detta kapitel, får regeringen besluta om särskilda villkor för att tillgodose allmänna intressen.

Om verksamheten avser geologisk lagring av koldioxid, får regeringen även besluta om villkor som behövs med hänsyn till synpunkter som Europeiska kommissionen har lämnat i samband med tillåtlighetsprövningen. Lag (2012:430).

Mindre avvikelser

8 § Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen tillåta en mindre avvikelse från ett tillåtlighetsbeslut som gäller en väg eller järnväg. Lag (2012:441).

18 kap. Regeringens prövning av överklagade avgöranden m.m.

1 § Regeringen prövar efter överklagande

1. beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av nationalparker, naturreservat, kulturresevat, naturminnen, strandskyddsområden, miljöskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning,

2. beslut av generalläkaren enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken,

3. beslut av länsstyrelsen enligt 17 kap. 8 § att tillåta en mindre avvikelse, och

4. andra beslut för vilka det är föreskrivet att de ska överklagas till regeringen. Lag (2012:441).

2 § Regeringens prövning av frågor som avses i 17 kap. 1 § sker efter överlämnande, om tillståndsplikt gäller för verksamheten.

19 kap. Förvaltningsmyndigheternas och kommunernas prövning

Allmänt om prövningen

1 § Förvaltningsmyndigheterna och kommunerna prövar ärenden enligt vad som är föreskrivet i balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Kommuners beslut i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av naturreservat, kulturresevat, naturminnen, biotopskyddsområden, djur- och växtskyddsområden, strandskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning, får överklagas hos länsstyrelsen om inte annat är särskilt föreskrivet. Kommunala nämnders beslut i särskilda fall får överklagas hos länsstyrelsen, om inte annat är särskilt föreskrivet.

Länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut i särskilda fall får överklagas hos mark- och miljödomstol enligt 21 kap. 1 § andra stycket. Detsamma gäller beslut av en annan myndighet än regeringen om att bilda, ändra eller upphäva ett biotopskyddsområde. Lag (2010:923).

2 § Om en förvaltningsmyndighet eller kommun finner att en verksamhet eller åtgärd endast kan tillåtas enligt 2 kap. 9 §

första stycket eller 10 § eller enligt 7 kap. 29 §, skall förvaltningsmyndigheten eller kommunen med eget yttrande överlämna frågan till regeringens avgörande. Detsamma gäller om regeringen skall pröva tillåtligheten enligt 17 kap. 1 § eller om regeringen har förbehållit sig prövningen av tillåtligheten enligt 17 kap. 3 §.

Att det finns en skyldighet att underrätta regeringen om verksamhet enligt 17 kap. 3 § framgår av 17 kap. 5 §.

Lag (2001:437).

3 § Vad som sägs i 21 kap. 3 § om handläggningen vid mark- och miljödomstol gäller även för en länsstyrelse som handlägger ett tillståndsärende eller handlägger ett anmälningsärende enligt 11 kap. 9 a § första stycket, om ärendet annars skulle ha prövats av en kommun. Lag (2010:923).

Statlig kontroll av strandskyddsdispenser

3 a § Om en kommun ger dispens från bestämmelserna i 7 kap. 15 §, ska kommunen sända beslutet till länsstyrelsen.

Lag (2009:532).

3 b § Länsstyrelsen ska pröva en kommuns beslut att ge dispens från bestämmelserna i 7 kap. 15 §, om det finns skäl att anta att

1. det inte finns förutsättningar för dispens, eller
2. en brist i ärendets handläggning kan ha haft betydelse för utgången i ärendet.

Länsstyrelsen ska inom tre veckor från den dag då kommunens beslut kom in till länsstyrelsen ta ställning till om det

finns något sådant prövningsskäl som anges i första stycket och besluta i frågan om en prövning ska ske eller inte. Länsstyrelsens beslut får inte överklagas.

Länsstyrelsen ska upphäva dispensbeslutet, om det inte finns förutsättningar för dispens. Lag (2009:532).

Särskilt om prövningen av miljöfarlig verksamhet

4 § Länsstyrelser eller kommunala nämnder skall

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat lämpligt sätt bereda den som kan beröras av verksamheten tillfälle att yttra sig,
2. samråda med de statliga och kommunala myndigheter som har väsentliga intressen att bevaka i saken,
3. hålla sammanträde med den som saken angår och besiktning på platsen om det behövs för utredningen i ärendet, samt
4. underrätta den som gjort en ansökan eller kommit med synpunkter genom någon annan än honom eller henne själv och ge honom eller henne tillfälle att yttra sig om inte annat följer av 17 § förvaltningslagen (1986:223).

5 § I ett ärende som prövas av länsstyrelsen eller en kommunal nämnd ska styrelsen eller nämnden tillämpa bestämmelserna

1. i 22 kap. 1 § första stycket och 1 c och 1 d §§ om ansökans form och innehåll,
2. i 22 kap. 2 § om en ansökans ingivande och brister i den,

3. i 22 kap. 2 a § om prövningar som avses i 24 kap. 3, 5 och 8 §§,

4. i 22 kap. 3 § om kungörelses innehåll,

5. i 22 kap. 6 § om talerätt,

6. i 22 kap. 9 § om rätt att företräda fastighet,

7. i 22 kap. 12 § om sakkunniga,

8. i 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar om undersökning på platsen,

9. i 22 kap. 25 § första stycket 1–3 och 5–11, andra stycket sista meningen och tredje stycket samt 25 a–25 c, 25 f och 25 g §§ om tillståndsdoms innehåll,

10. i 22 kap. 26 § om särskild dom,

11. i 22 kap. 27 § första stycket, andra stycket andra meningen samt tredje stycket första meningen om uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter,

12. i 22 kap. 28 § första stycket första meningen om verkställighetsförordnande, och

13. i 23 kap. 3 § när det gäller särskild överklagan i frågor om sakkunniga som avses i 22 kap. 12 §. Lag (2014:269).

20 kap. Har upphävts genom lag (2010:923).

21 kap. Mål i mark- och miljödomstol

1 § Mark och miljödomstol prövar som första instans mål om

1. miljöfarlig verksamhet som är ansökningsmål enligt 1 a § första stycket,
2. vattenverksamhet och vattenanläggningar enligt 11 kap. samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, utom verksamheter som avser markavvattning vilka ska prövas av länsstyrelsen och säkerhetsklassificering av dammar,
3. markavvattningar som enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet har överlämnats från länsstyrelsen eller anmälts av en lantmäterimyndighet,
4. ersättning för skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§,
5. ersättning och inlösen vid ingripande av det allmänna enligt denna balk och vid vattenverksamhet, om inte annat har särskilt föreskrivits,
6. ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap., talan om förbud eller försiktighetsmått enligt 32 kap. 12 § samt grupptalan enligt 32 kap. 13 §,
7. fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga,
8. utdömande av vite enligt ett föreläggande som har förenats med vite med stöd av balken, efter särskild ansökan av den myndighet som har beslutat vitesföreläggandet eller, om vitesföreläggandet har beslutats i förfarandet, med tillämpning av 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten,

9. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt vad som följer av artiklarna 27.6 och 30.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG, och

10. kostnadsansvar för fastighetsägare enligt 10 kap. 9 §.

Mark- och miljödomstol prövar, om inte annat är föreskrivet, efter överklagande enligt 19 kap. 1 § tredje stycket, länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut enligt denna balk eller föreskrifter som har meddelats med stöd av balken samt enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Att mark- och miljödomstol efter överklagande prövar Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning framgår av 26 kap. 17 § andra stycket.

Lag (2014:114).

1 a § Ansökningsmål är mål

1. om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som avses i 9 kap. 6 § som inte ska prövas av en länsstyrelse eller en kommun enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 8 §,

2. om tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § som inte ska prövas av en länsstyrelse,

3. om godkännande enligt 11 kap. 16 § av ett utfört ändrings- eller lagningsarbete eller av åtgärder som strider mot

meddelade bestämmelser om innehållande och tappning av vatten, om arbetet eller åtgärderna inte avser en markavvattnings som ska prövas av en länsstyrelse,

4. om tillstånd enligt 11 kap. till utrivning av en vattenanläggning eller tillståndsprövning enligt 11 kap. 22 §,

5. om förlängning enligt 24 kap. 2 § andra stycket av genomförandetiden eller den tid inom vilken verksamheten ska ha satts igång,

6. om återkallelse eller förbud mot fortsatt verksamhet enligt 24 kap. 3 §,

7. om omprövning enligt 24 kap. 5-9 §§ som inte ska prövas av en länsstyrelse eller en kommun enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 8 §,

8. enligt 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, och

9. om omprövning enligt 7 kap. 13-15 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Mark- och miljödomstol får besluta att ett ansökningsmål som gäller uteslutande en viss eller vissa sakägare ska behandlas enligt det som gäller för stämning enligt 7 kap. lagen med vissa bestämmelser om vattenverksamhet, om sökanden medger det och målet kan avgöras med bindande verkan endast mot dessa sakägare. Lag (2012:907).

2 § Talan i mål som inte enligt 1 a § är ansökningsmål väcks genom ansökan om stämning, om inte annat är särskilt föreskrivet. Beträffande vissa stämningssmål finns föreskrifter i 7 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Mål som har överklagats

till en mark- och miljödomstol handläggs enligt bestämmelserna i 5 kap. lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Lag (2010:923).

3 § Även i annat fall än som avses i 14 kap. 1–7 §§ rättegångsbalken får mål eller ärende enligt denna balk handläggas i en och samma rättegång, om de har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamheter som har samband med varandra. Om en mark- och miljödomstol prövar ett sådant mål eller ärende, får en ansökan i ett annat sådant ärende göras hos domstolen, även om ärendet annars skulle ha prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun. Om ett ärende som prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun handläggs gemensamt med ansökningsmål, gäller inte vad som sägs i 5 kap. 1–4 §§ lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

En mark- och miljödomstol får vid handläggningen av ett mål eller ärende som sägs i första stycket förbehålla sig prövningen av ett annat sådant ärende som handläggs vid en förvaltningsmyndighet eller en kommun.

Vad som sägs i första och andra styckena om ärenden gäller enbart sådana ärenden där myndighetens avgörande inte slutligen kan överklagas till regeringen. Lag (2010:923).

4 § Väcker någon talan vid mark- och miljödomstolen om förbud mot miljöfarlig verksamhet eller om skyldighet för den som utövar eller ämnar utöva sådan verksamhet att vidta försiktighetsmått och är frågan om tillstånd till verksamheten enligt denna balk under prövning eller kommer den under prövning innan mark- och miljödomstolen har avgjort målet, får mark- och miljödomstolen inte avgöra målet förrän tillståndsfrågan har prövats. Lag (2010:923).

5 § Har en tillsynsmyndighet med stöd av 26 kap. 9 § första

stycket förbjudit miljöfarlig verksamhet eller beslutat att den som bedriver eller avser att bedriva sådan verksamhet skall vidta försiktighetsmått och begärs tillstånd enligt denna balk, kan mark- och miljödomstolen, om sökanden ställer säkerhet för kostnad och skada, bestämma att tillsynsmyndighetens beslut inte får verkställas förrän tillståndsfrågan har avgjorts eller domstolen föreskriver något annat.

I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av domstolen och förvaras av länsstyrelsen. Lag (2010:923).

6 § Har upphävts genom lag (2010:923).

7 § Om mark- och miljödomstolen finner att en verksamhet eller åtgärd endast kan tillåtas enligt 2 kap. 9 § första stycket eller 10 § eller enligt 7 kap. 29 §, ska mark- och miljödomstolen med eget yttrande överlämna frågan till regeringen för prövning. Detsamma gäller om regeringen ska pröva tillåtligheten enligt 17 kap. 1 § eller om regeringen har förbehållit sig prövningen av tillåtligheten enligt 17 kap. 3 §.

Om mark- och miljödomstolen finner att ett mål hos domstolen rör även ett annat allmänt intresse av synnerlig vikt än sådant som avses i 1 kap. 1 §, ska domstolen med eget yttrande överlämna målet till regeringen för prövning. Detsamma gäller om Naturvårdsverket eller Havs- och vattenmyndigheten begär att målet av sådan anledning ska överlämnas till regeringen. Är det fråga om en statlig myndighets beslut som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt, ska domstolen alltid med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för prövning. Lag (2011:608).

22 kap. Förfarandet vid mark- och miljödomstolarna i ansökningsmål

1 § En ansökan i ett ansökningsmål ska vara skriftlig. Den ska innehålla

1. ritningar och tekniska beskrivningar med uppgifter om förhållandena på platsen, produktionsmängd eller annan liknande uppgift samt användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen liksom energianvändning,
2. uppgifter om utsläpsskällor, art och mängd av förutsebara utsläpp samt förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till,
3. en miljökonsekvensbeskrivning när det krävs enligt 6 kap. och uppgift om det samråd som skett enligt 6 kap. 4 och 6 §§,
4. förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de övriga uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. följs,
5. förslag till övervakning och kontroll av verksamheten,
6. det handlingsprogram och den säkerhetsrapport som krävs enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, om den verksamhet eller åtgärd som målet avser omfattas av den lagen,
7. en statusrapport när det krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap. 21 § första stycket 5, och

8. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 1–7.

I mål om vattenverksamhet ska ansökan dessutom innehålla

1. uppgift om det finns fastigheter som berörs av vattenverksamheten eller ej och i förekommande fall namn och adress på ägarna och berörda innehavare av särskild rätt till fastigheterna, och

2. uppgifter om de ersättningsbelopp som sökanden erbjuder varje sakägare, om det inte på grund av verksamhetens omfattning bör anstå med sådana uppgifter.

I 7 kap. 4 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet finns det ytterligare bestämmelser om vad en ansökan i vissa fall ska innehålla i mål om vattenverksamhet. Förordning (2015:232).

1 a § En ansökan om tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla

1. uppgift om vem som driver eller avser att driva lagringsverksamheten,

2. en beskrivning av verksamhetsutövarens tekniska kompetens och handlingar som styrker kompetensen,

3. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper, lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet,

4. uppgift om den totala mängd koldioxid som ska lagras,

5. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,
6. uppgift om sammansättningen av den koldioxidström som ska tillföras lagringsplatsen (injekteras),
7. uppgifter om injektionstakt och injektionstryck,
8. en beskrivning av den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,
9. en bedömning av den förväntade lagringssäkerheten,
10. uppgifter som visar att den finansiella säkerhet som krävs enligt 15 kap. 36 § kommer att vara giltig och i kraft innan koldioxid tillförs lagringsplatsen,
11. ett förslag till en plan för övervakning av lagringsplatsen,
12. ett förslag till en plan för underhåll efter det att lagringsplatsen har stängts för ytterligare tillförsel av koldioxid, och
13. ett förslag till en plan för åtgärder som behövs för att avhjälpa risker för koldioxidutsläpp. Lag (2012:430).

1 b § En ansökan om tillstånd till en ny förbränningsanläggning med en nominell elektrisk effekt på 300 megawatt eller mer ska utöver det som anges i 1 § första stycket innehålla en redogörelse för

1. om det finns tillgängliga och lämpliga geologiska

lagringsplatser för koldioxid där koldioxid från anläggningen kan lagras,

2. de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för transport av koldioxid till möjliga lagringsplatser, och

3. de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att efter driftstarten installera den utrustning som behövs för avskiljning av koldioxid från anläggningen. Lag (2012:430).

1 c § En ansökan om ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 § ska innehålla en redogörelse för gällande tillstånd och villkor samt de uppgifter enligt 1 § första stycket 1–8 som behövs för bedömning av ändringens omfattning och dess påverkan på människors hälsa och miljön. Lag (2013:758).

1 d § En ansökan om tillstånd till en anläggning där en kostnads-nyttoanalys ska utföras enligt 3 § lagen (2014:268) om vissa kostnads-nyttoanalyser på energiområdet, ska utöver det som anges i 1 § första stycket innehålla

1. en redovisning av slutsatserna i en kostnads-nyttoanalys som godkänts enligt den lagen, och

2. beslutet om godkännande av analysen enligt samma lag.

Första stycket gäller även då ansökan avser ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 § första stycket. Lag (2014:269).

2 § Ansökningshandlingarna skall ges in i det antal exemplar som mark- och miljödomstolen finner behövligt.

Har ansökningshandlingarna inte getts in i tillräckligt antal exemplar eller finner mark- och miljödomstolen att ansökan är ofullständig skall domstolen förelägga sökanden att avhjälpa

bristen inom viss tid. Följer sökanden inte ett föreläggande, får domstolen besluta att bristen skall avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan. Lag (2010:923).

2 a § I fråga om miljöfarlig verksamhet är den som erhållit tillstånd, dispens eller godkännande vid prövning av frågor som avses i 24 kap. 3, 5 och 8 §§ skyldig att tillhandahålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen. Mark- och miljödomstolen får förelägga denne att tillhandahålla den utredning som behövs. Föreläggandet får förenas med vite. Lag (2010:923).

3 § Om en ansökan tas upp till prövning, skall mark- och miljödomstolen utfärda kungörelse. Kungörelsen skall innehålla

1. en kortfattad redogörelse för ansökan och i mål om vattenverksamhet uppgift om de fastigheter som kan beröras,
2. en upplysning om innehållet i 7 §, om den inte kan lämnas på annat lämpligt sätt, samt en upplysning om innehållet i 10 och 19 §§,
3. sista tidpunkt för synpunkter enligt 10 §,
4. ett tillkännagivande om att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna skall införas i alla, eller vissa namngivna ortstidningar och att de, om de inte särskilt skickas till en part, hålls tillgängliga hos den som förvarar akten, och
5. namn och adress på aktförvararen.

Mark- och miljödomstolen skall förordna en eller flera personer

att förvara ett exemplar av handlingarna i målet
(aktförvarare).

Kungörelsen skall snarast införas i ortstidning. En utskrift av kungörelsen skall i mål om vattenverksamhet sändas till varje sakägare som har angetts i ansökningen eller som på annat sätt är känd för domstolen.

Om ansökan berör fast egendom som är samfällad för flera fastigheter, behöver någon utskrift av kungörelsen inte sändas till de särskilda delägarna i samfälligheten. Finns en känd styrelse för samfälligheten, skall en utskrift av kungörelsen sändas till styrelsen. Lag (2010:923).

3 a § Om en kungörelse enligt 3 § avser en verksamhet eller åtgärd som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, ska kungörelsen innehålla en upplysning om detta. Förordning (2015:232).

4 § Mark- och miljödomstolen ska skicka ett exemplar av ansökningshandlingarna och av kungörelsen till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och den eller de berörda kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Handlingarna behöver dock inte skickas över, om det kan antas att det allmänna fiskeintresset eller något annat allmänt intresse inte berörs av verksamheten.

Kungörelsen ska även skickas till berörda kommuner och andra myndigheter vars verksamhet kan beröras av ansökan.

Om målet avser geologisk lagring av koldioxid, ska domstolen alltid skicka ett exemplar av ansökningshandlingarna till

Sveriges geologiska undersökning och Europeiska kommissionen och underrätta dem om hos vilken aktförvarare handlingarna i målet finns tillgängliga. Detta ska göras inom en månad från det att ansökan kom in till domstolen. Lag (2012:430).

5 § Kungörelsen ska delges

1. styrelsen eller någon annan som förvaltar en av ansökan berörd kanal- eller slussanläggning eller annan allmän farled eller en hamn eller flottled som är allmän,

2. styrelsen för ett av ansökan berört vattenförbund samt styrelsen eller någon annan som förvaltar en berörd samfällighet enligt denna lag eller motsvarande äldre bestämmelser,

3. ägaren av en anläggning för tillgodogörande av vattenkraft, om med ansökan avses ianspråktagande av den tillgodogjorda kraften,

4. ägaren av den strömfallsfastighet från vilken andelskraft tillhandahålls, när det är fråga om en ansökan enligt 7 kap. 1 § andra stycket 3 lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, och

5. innehavaren av det tillstånd som avses med en ansökan enligt 21 kap. 1 a § första stycket 6 eller 7 miljöbalken. Lag (2010:923).

6 § Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen ska, när det behövs, föra talan i målet för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen.

En kommun får föra talan för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom kommunen. Lag (2011:608).

7 § Ägare av fastigheter som berörs av en ansökan i ett mål om vattenverksamhet skall till mark- och miljödomstolen uppge innehavare av servitut, nyttjanderätt eller rätt till elektrisk kraft som har upplåtits i fastigheten. Underlåts detta utan giltigt skäl och uppstår på grund av detta skada för sådana sakägare, skall fastighetsägaren ersätta skadan.

Lag (2010:923).

8 § Har en sakägare uppgetts eller på annat sätt blivit känd för mark- och miljödomstolen först efter det att kungörelsen har utfärdats och har sakägaren inte fört talan i målet, skall sakägaren på lämpligt sätt ges tillfälle att yttra sig.

Handläggningen av målet får dock inte uppehållas.

Lag (2010:923).

9 § Om det råder tvist om en fastighet som påverkas av den i målet avsedda verksamheten, har den av de tvistande som innehar fastigheten med äganderättsanspråk rätt att företräda fastigheten i målet, till dess den lagligen vinns från innehavaren.

En ny ägare får inte rubba vare sig överenskommelser som den förre ägaren har ingått eller andra åtgärder som har vidtagits i målet och som är bindande för den förre ägaren. Om den förre ägaren har erhållit meddelanden och kallelser i målet, behövs inte några nya meddelanden eller kallelser till den nye ägaren.

10 § Synpunkter på ansökan skall lämnas skriftligen och lämnas in till mark- och miljödomstolen i det antal exemplar som domstolen finner behövligt och inom den tid som domstolen har bestämt. Ett exemplar skall sändas till den sökande.

Lag (2010:923).

11 § Den fortsatta förberedelsen av målet kan vara skriftlig eller muntlig.

Mark- och miljödomstolen skall under förberedelsen se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs.

Mark- och miljödomstolen bestämmer vad en muntlig förberedelse skall avse och vilka parter som skall kallas till förberedelsen. Kallelsen skall delges parterna eller kungöras i ortstidning.

Vid den muntliga förberedelsen får tredskodom inte meddelas. Parterna får åberopa skrifter som de har gett in. En redogörelse bör lämnas för skrifternas innehåll.
Lag (2010:923).

12 § Om det för bedömning av målet behövs någon särskild utredning eller värdering, kan mark- och miljödomstolen förordna en eller flera sakkunniga att efter förberedande undersökning avge utlåtande i målet. Sådan undersökning skall verkställas snarast möjligt. Om det behövs med hänsyn till målets beskaffenhet eller ändamålet med undersökningen, skall domstolen på ett lämpligt sätt underrätta parterna om tiden för undersökningen. Lag (2010:923).

13 § Har upphävts genom lag (2010:923).

14 § På begäran av sökanden får mark- och miljödomstolen utan huvudförhandling besluta att åtgärder får vidtas för att förebygga eller minska skador eller olägenheter, innan frågan om sådana åtgärder slutligen avgörs. Som villkor gäller att den sökande hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den ersättning som den sökande kan bli skyldig att betala på grund av åtgärderna. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 §

utsökningsbalken.

Beslutet gäller omedelbart, men det kan ändras när förhållandena föranleder det. Lag (2010:923).

15 § Framgår det av ett utlåtande enligt 12 § eller på annat sätt att den sökta verksamheten berör fastigheter som inte har angivits i kungörelsen enligt 3 §, skall mark- och miljödomstolen med tillämpning av den paragrafen ge ägare och innehavare av särskilda rättigheter till sådana fastigheter tillfälle att yttra sig.

Om det är lämpligare får mark- och miljödomstolen kalla sakägarna till huvudförhandlingen i målet. Kallelserna skall senast åtta dagar före huvudförhandlingen delges sakägarna i den ordning som gäller för delgivning av stämning i tvistemål. Lag (2010:923).

16 § När målet är klart för huvudförhandling skall mark- och miljödomstolen bestämma tid och plats för den.

Om det är uppenbart onödigt med huvudförhandling, behöver sådan förhandling inte hållas. Om parterna begär det skall den dock hållas. Att målet eller ärendet kan komma att avgöras på handlingarna skall anges i kungörelsen. I frågor som avses i 26 § andra stycket behöver inte huvudförhandling hållas. Detsamma gäller i fall som avses i 42 kap. 18 § första stycket 1, 3 och 4 rättegångsbalken.

Besked om tid och plats för huvudförhandling skall i god tid lämnas parterna i den ordning som har bestämts för kallelser till dem. Om anledning till det finns, skall det i kallelsen lämnas uppgift om de frågor som avses behandlas vid huvudförhandlingen.

Om någon part bör infinna sig personligen vid

huvudförhandlingen, skall mark- och miljödomstolen förelägga vite. Föreläggandet skall delges.

Huvudförhandling får hållas, även om en part uteblir från den. Tredskodom får dock inte meddelas. Lag (2010:923).

17 § Om mark- och miljödomstolen finner att ett mål kan utredas utan förberedelse, får domstolen i kungörelse omedelbart kalla till huvudförhandling i målet. Då gäller 3-9 och 12-16 §§. Huvudförhandlingen får hållas tidigast tre veckor efter det att kungörandet skedde. Lag (2010:923).

18 § Har upphävts genom lag (2010:923).

19 § Yrkanden om ersättning till följd av vattenverksamhet eller en åtgärd enligt 11 kap. 22 § och synpunkter i anledning av utlåtande om verksamheten enligt 12 § ska framställas skriftligen eller muntligen senast vid huvudförhandlingen. Mark- och miljödomstolen får avvisa senare framställda yrkanden och synpunkter, om de inte har föranletts av iakttagelser vid syn eller av andra omständigheter som har förekommit under huvudförhandlingen. Lag (2011:1100).

20 § Vid huvudförhandlingens början bör ordföranden eller någon annan ledamot kort redogöra för ansökan och de yrkanden som har framställts i målet. För utredning av frågor av teknisk art får parterna åberopa ingivna skrifter. En redogörelse skall lämnas för skrifternas innehåll.

Vid en uppskjuten huvudförhandling skall målet återupptas i samma skick som det hade vid den tidigare handläggningens slut. Har de ledamöter som vid det senare sammanträdet tjänstgör i domstolen inte deltagit i den tidigare handläggningen, skall dock målet tas upp till ny huvudförhandling. Bevis som har tagits upp vid tidigare handläggning behöver inte tas upp på

nytt om det kan antas vara utan betydelse att det tas upp eller om det skulle medföra oskälig kostnad eller synnerlig olägenhet.

21 § Mark- och miljödomstolens dom skall grundas på vad som har förekommit vid syn och annan förhandling inför domstolen och på vad handlingarna innehåller.

Domen skall meddelas så snart som möjligt med hänsyn till målets art och omständigheterna i övrigt. Om det inte finns synnerliga skäl skall, om huvudförhandling hållits, domen meddelas inom två månader efter det att förhandlingen avslutades.

Skyldigheten enligt 17 kap. 9 § sjunde stycket rättegångsbalken att underrätta parterna om innehållet i domen skall anses fullgjord genom att ett exemplar av domen hålls tillgängligt hos den eller de aktförvarare som har förordnats.
Lag (2010:923).

21 a § Om mark- och miljödomstolens dom avser tillstånd till geologisk lagring av koldioxid, ska domstolen underrätta Sveriges geologiska undersökning och Europeiska kommissionen om innehållet i domen och regeringens beslut i frågan om tillåtlighet. Detta ska göras när domen har vunnit laga kraft. Lag (2012:430).

22 § När det på yrkande av någon part i ett mål om vattenverksamhet anses att den ersättning som parten har rätt till bör sättas högre än vad den sökande har föreslagit, får mark- och miljödomstolen även för andra parter vidta sådana jämkningar i ersättningsbeloppen som kan behövas för att uppnå likformighet i uppskattningen. Ersättningen får inte sättas lägre än vad den sökande har erbjudit i målet.

Om särskild uppgörelse har träffats mellan parterna, får ersättning dock inte bestämmas annorlunda än som har avtalats. Lag (2010:923).

23 § Om det behövs för tillämpningen av 6 kap. 18 § tredje stycket expropriationslagen (1972:719), skall mark- och miljödomstolen uppskatta det värde som en berörd fastighet har utan särskild rättighet som minskar fastighetens värde. Lag (2010:923).

24 § Innan mark- och miljödomstolen meddelar en dom om inlösen av en fastighetsdel skall en karta med beskrivning ha upprättats över området samt dess gränser ha utmärkts i den ordning som gäller för fastighetsbildning. Lag (2010:923).

25 § En dom som innebär att tillstånd ges till en verksamhet ska i förekommande fall innehålla bestämmelser om

1. den tid som tillståndet ska gälla,
2. verksamhetens ändamål, läge, omfattning, säkerhet och tekniska utformning i övrigt,
3. tillsyn, besiktning och kontroll såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod,
4. skyldighet att betala ersättning eller att utföra skadeförebyggande åtgärder samt hur betalningen ska ske,
5. skyldighet att betala avgifter,
6. de villkor om utsläpp, begränsningsvärden och bästa möjliga teknik som
 - a) behövs för att anpassa tillämpningen av sådana föreskrifter

om försiktighetsmått som har meddelats med stöd av denna balk,
om föreskrifterna medger eller förutsätter en sådan
anpassning, eller

b) annars behövs för att hindra eller begränsa skadlig
påverkan på grund av föroreningar,

7. de villkor som behövs avseende hantering av kemiska
produkter i verksamheten, om hanteringen kan medföra
olägenheter för den yttre miljön,

8. de villkor som behövs om avfallshantering, återvinning och
återanvändning, om hanteringen, återvinningen eller
återanvändningen kan medföra olägenheter för den yttre miljön,

9. de villkor som behövs med avseende på hushållningen med
mark, vatten och andra naturresurser,

10. de villkor som behövs med avseende på avhjälpande av
miljöskada och ställande av säkerhet,

11. de villkor som behövs för att förebygga allvarliga
kemikalieolyckor och begränsa följderna av dem för människors
hälsa och miljön,

12. de övriga villkor som behövs för att förhindra skada på
eller olägenhet för omgivningen,

13. den tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedda
skador får framställas,

14. den förlust av vatten eller annat som en tillståndshavare
enligt 31 kap. 22 och 23 §§ är skyldig att underkasta sig utan
ersättning, och

15. rättegångskostnader.

Om tillståndet avser arbeten för vattenverksamhet, ska den tid inom vilken arbetena ska vara utförda anges i domen. Denna tid får vara högst tio år. I fråga om miljöfarlig verksamhet ska det i domen anges den tid inom vilken verksamheten ska ha satts igång.

Mark- och miljödomstolen får överlåta åt en tillsynsmyndighet att besluta villkor av mindre betydelse.

Ytterligare bestämmelser om vad en dom i ett mål om vattenverksamhet och vattenanläggningar ska innehålla finns i 7 kap. 6 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Lag (2012:907).

25 a § En dom som omfattar tillstånd att lagra, återvinna eller bortskaffa avfall ska dessutom alltid innehålla

1. en förteckning över de kategorier av avfall och den totala mängd avfall som får lagras, återvinnas respektive bortskaffas,

2. uppgift om den metod för att lagra, återvinna eller bortskaffa avfall som ska tillämpas, och

3. de villkor som behövs i fråga om åtgärder för att övervaka och kontrollera att de skyldigheter som gäller för verksamheten uppfylls. Lag (2011:734).

25 b § En dom som omfattar tillstånd att bedriva verksamhet med förbränning av avfall ska dessutom alltid innehålla

1. uppgifter om förbränningsanläggningens totala kapacitet för förbränning av avfall,

2. en förteckning över de mängder av olika kategorier av farligt avfall som får förbrännas,
3. i fråga om det farliga avfall som får förbrännas, villkor om avfallets minsta och högsta flöde, lägsta och högsta värmevärde samt maximala innehåll av föroreningar,
4. villkor om begränsningsvärden för utsläpp som ska beräknas enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 5 §,
5. villkor om den längsta tid under vilken det i samband med tekniskt oundvikliga driftstopp, driftstörningar eller fel i renings- eller mätutrustning får ske sådana utsläpp av föroreningar till luft och vatten som överskrider fastställda värden, och
6. i fråga om tillstånd som omfattar energiåtervinning, villkor om att energiåtervinningen ska ske med hög energieffektivitet. Lag (2012:907).

25 c § En dom som omfattar tillstånd att bedriva verksamhet med deponering av avfall ska dessutom alltid innehålla

1. uppgift om vilken av deponiklasserna farligt avfall, icke-farligt avfall eller inert avfall som tillståndet avser,
2. de villkor som behövs i fråga om åtgärder före och under driften av deponin,
3. de villkor som, enligt vad som kan förutses när tillståndet ges, behövs i fråga om avslutning av deponin, och
4. de villkor som behövs i fråga om skyldighet att rapportera om typer och mängder av avfall som har deponerats.

Lag (2011:734).

25 d § En dom som omfattar tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska, i stället för det som sägs i 25 a och 25 c §§, dessutom alltid innehålla

1. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper,

2. villkor om den exakta lokaliseringen och avgränsningen av

a) lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet, och

b) den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,

3. villkor om lagringsplatsens hydrauliska egenskaper,

4. villkor om den totala mängd koldioxid som får lagras,

5. villkor om gränser för reservoartrycket,

6. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,

7. villkor om sammansättningen av den koldioxidström som får tillföras lagringsplatsen (injekteras) och om kontroll av koldioxidströmmen,

8. villkor om högsta tillåtna injekteringstakt och injekteringstryck,

9. villkor om övervakning enligt en särskild övervakningsplan

och om åtgärder enligt en särskild plan för avhjälpande av risker för koldioxidutsläpp samt om att planerna ska följas,

10. villkor om att verksamhetsutövaren ska förvissa sig om att den som är sysselsatt i verksamheten har den kompetens och utbildning som behövs,

11. villkor om vad som ska gälla i samband med att lagringsplatsen stängs för fortsatt tillförsel av koldioxid och om underhåll efter stängningen enligt en särskild plan,

12. villkor om att den säkerhet som krävs för verksamheten enligt 15 kap. 36 § fortlöpande ska vara giltig och i kraft,

13. upplysningar om

a) de krav på uppdatering av övervakningsplanen som kan följa av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk,

b) kravet på miljörapport i 26 kap. 20 § och andra föreskrifter med krav på rapportering avseende geologisk lagring av koldioxid som har meddelats med stöd av denna balk,

c) de bestämmelser om omprövning och återkallelse av tillstånd som finns i denna balk, och

d) de krav på underrättelse till tillsynsmyndigheten i händelse av läckage av koldioxid eller betydande störningar som följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk, och

14. skälen för avvikelser från synpunkter som Europeiska kommissionen har lämnat i samband med regeringens

tillåtlighetsprövning. Lag (2012:430).

25 e § En dom som omfattar tillstånd till en ny förbränningsanläggning med en nominell elektrisk effekt på 300 megawatt eller mer ska dessutom innehålla villkor om att utrymme ska avsättas vid anläggningen för den utrustning som behövs för att avskilja och komprimera koldioxid, om

1. det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön att avsätta ett sådant utrymme,

2. det är tekniskt och ekonomiskt möjligt att eftermontera utrustning för koldioxidavskiljning,

3. en lämplig lagringsplats finns tillgänglig för koldioxid från anläggningen, och

4. transport av koldioxid från anläggningen till en sådan lagringsplats är tekniskt och ekonomiskt genomförbar.

Lag (2012:430).

25 f § En dom som omfattar tillstånd till en förbränningsanläggning med en tillförd installerad effekt på minst 50 megawatt ska innehålla uppgift om de förfaranden som ska följas vid driftstörning i reningsutrustningen.

Lag (2012:907).

25 g § En dom som omfattar tillstånd till en sådan anläggning som avses i 1 d § ska dessutom innehålla en redovisning av slutsatserna i den kostnads-nyttanalyt vars slutsatser ska redovisas i ansökan om tillstånd till anläggningen. Lag (2014:269).

26 § På yrkande av sökanden får mark- och miljödomstolen i särskild dom avgöra frågan om verksamhetens tillåtlighet om

frågan inte enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 § skall prövas av regeringen.

Om domstolen funnit att verksamheten är tillåtlig och om verksamhetens snara genomförande är angeläget, får domstolen i särskild dom meddela tillstånd till de arbeten som behöver utföras. Att huvudförhandling inte behöver hållas framgår av 16 § andra stycket.

Meddelas särskild dom, får miljödomstolen förordna att målet i övrigt skall vila till dess domen fått laga kraft.

Lag (2010:923).

27 § När verkningarna av verksamheten inte kan förutses med tillräcklig säkerhet, får mark- och miljödomstolen vid meddelande av tillstånd till verksamheten skjuta upp frågan om ersättning eller andra villkor till dess erfarenhet har vunnits av verksamhetens inverkan.

I samband med uppskovsbeslutet skall mark- och miljödomstolen, i fråga om skada eller förlust som kan antas bli mera kännbar, meddela provisoriska föreskrifter om ersättning eller skadeförebyggande åtgärder. Om det är nödvändigt för att motverka olägenheter, skall provisoriska föreskrifter om skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått meddelas.

Den uppskjutna frågan skall avgöras så snart som möjligt. Ersättning får inte bestämmas till lägre belopp än vad som har bestämts provisoriskt.

Då målet har skjutits upp i en viss del, skall mark- och miljödomstolen som villkor för att tillståndet till verksamheten skall få tas i anspråk föreskriva att sökanden hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den slutliga ersättningen samt för den ersättning som bestämts provisoriskt och som inte

skall betalas innan tillståndet tas i anspråk. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Preskriptionslagen (1981:130) gäller inte ersättningsanspråk som omfattas av ett uppskovsbeslut. Lag (2010:923).

28 § När det finns skäl till det, får mark- och miljödomstolen förordna att tillståndet till en verksamhet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. Som villkor skall föreskrivas att sökanden hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den ersättning som för en vattenverksamhet kan komma att utgå, om domstolens dom ändras. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Om sökanden, sedan tillstånd till en verksamhet enligt balken har meddelats, åläggs skyldighet att förebygga eller minska skador eller att betala ersättning, får mark- och miljödomstolen förordna att domen skall gå i verkställighet som om den hade fått laga kraft.

Överklagas en dom med ett förordnande enligt första eller andra stycket, får Mark- och miljööverdomstolen undanröja förordnandet, innan talan mot domen i övrigt prövas. Lag (2010:923).

23 kap. Rättegången i Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen

Rättegången i Mark- och miljööverdomstolen

1 § Har upphävts genom lag (2010:923).

2 § Har upphävts genom lag (2010:923).

3 § Mark- och miljödomstolens beslut i frågor som avses i 22 kap. 14 § samt i 7 kap. 21 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet får överklagas särskilt. Beslut i fråga som avses i 7 kap. 12 § andra stycket lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet får överklagas endast i samband med överklagande av dom eller slutligt beslut i ansökningsmålet. Lag (2010:923).

4 § Har upphävts genom lag (2010:923).

5 § Har i ett ansökningsmål, där kungörelse enligt 22 kap. 3 § har utfärdats, sökanden överklagat mark- och miljödomstolens dom eller beslut, får Mark- och miljööverdomstolen i stället för att förordna om delgivning med motparterna besluta att ett exemplar av överklagandet skall översändas till den eller de aktförvarare som har förordnats av mark- och miljödomstolen samt utfärda kungörelse om överklagandet.

I kungörelsen skall uppges

1. att ett exemplar av handlingarna i målet hålls tillgängligt hos aktförvararen eller aktförvararna,
2. att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna skall, om de inte särskilt tillställs någon part, införas i viss eller vissa ortstidningar samt hållas tillgängliga hos aktförvararen eller aktförvararna,
3. att en svarsskrivelse skall ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen inom den tid, minst tre veckor efter kungörandet, som Mark- och miljööverdomstolen bestämt.

Kungörelsen skall införas i den eller de ortstidningar som mark- och miljödomstolen har bestämt för meddelanden i målet.

Då föreskrifterna i denna paragraf har iakttagits, skall delgivning anses ha skett. Lag (2010:923).

6 § Ett mål där en dom har överklagats får avgöras av Mark- och miljööverdomstolen utan huvudförhandling eller muntlig handläggning, om en sådan förhandling skulle sakna betydelse för prövningen. Om part och motpart har begärt huvudförhandling eller muntlig handläggning, skall dock sådan hållas, om den inte uppenbarligen skulle vara utan betydelse.

Vid huvudförhandling får utredningen läggas fram genom Mark- och miljööverdomstolens försorg i den omfattning som domstolen bestämmer.

Om Mark- och miljööverdomstolen i ett överklagat ansökningsmål finner att vite eller annan påföljd för utevaro bör föreläggas någon part, får föreläggandet inte tillkännages parten genom kungörelse som avses i 5 § utan skall delges med parten. Lag (2010:923).

7 § I fråga om rättegången i Mark- och miljööverdomstolen gäller i ansökningsmål i övrigt lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, 21 kap. 7 §, 22 kap. 12, 21, 23–28 §§ denna balk samt 7 kap. 5 och 7 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Mark- och miljööverdomstolen får förordna att tillståndet till en verksamhet som meddelats av mark- och miljödomstolen får tas i anspråk trots att domen inte vunnit laga kraft. För sådant förordnande gäller 22 kap. 28 § första stycket. Lag (2010:923).

Rättegången i Högsta domstolen

8 § Har upphävts genom lag (2010:923).

9 § I fråga om rättegången i Högsta domstolen gäller bestämmelserna om rättegången i Mark- och miljööverdomstolen i 5 och 6 §§ och 7 § första meningen. Lag (2010:923).

24 kap. Tillstånds giltighet, omprövning m.m.

Verkan av domar och beslut enligt miljöbalken

1 § Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, såvitt avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av en länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattning som har meddelats av länsstyrelse enligt 11 kap. Avser tillståndet utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, till följd av 7 kap. 20 eller 22 §, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 § eller 12 kap. 10 § denna balk eller till följd av 2 kap. 10 § eller 7 kap. 13, 14, 15, 16 eller 17 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller förbud enligt 10 kap. 14 § eller 26 kap. 9 § fjärde stycket.

Med tillstånd avses i detta kapitel även godkännande av arbeten eller åtgärder enligt 11 kap. 16 §.

En omprövningsdom eller ett omprövningsbeslut har samma verkan som en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut.

Lag (2012:907).

2 § Tillståndet förfaller, om tillståndshavaren inte iakttar de bestämmelser som har meddelats i tillståndsdomen eller tillståndsbeslutet i fråga om tid inom vilken arbetena skall vara utförda eller den tid inom vilken igångsättning skall ha skett.

Om tillståndshavaren visar att denne har giltigt skäl för dröjsmålet eller att synnerliga olägenheter skulle uppstå om tillståndet förfaller, kan tillståndsmyndigheten förlänga tiden med högst tio år. Tillståndsmyndigheten får föreskriva nya eller strängare villkor efter vad som är skäligt. Ansökan om förlängning skall göras innan den föreskrivna tiden har gått ut.

3 § Tillståndsmyndigheten får helt eller delvis återkalla tillstånd, dispens eller godkännande som meddelats enligt balken, eller enligt föreskrifter med stöd av balken, och förbjuda fortsatt verksamhet

1. om den som har sökt tillståndet, dispensen eller godkännandet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet, dispensen, godkännandet eller villkoren,

2. när tillståndet, dispensen, godkännandet eller villkor som gäller för verksamheten eller åtgärden inte har följts och avvikelsen inte är av ringa betydelse,

3. om det till följd av verksamheten eller åtgärden har uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten eller åtgärden tilläts,

4. om det till följd av verksamheten eller åtgärden har uppkommit sådana förhållanden som enligt 2 kap. 9 § innebär att verksamheten inte får bedrivas,

5. om verksamheten slutligt har upphört,

6. om ett nytt tillstånd ersätter ett tidigare tillstånd,

7. om det behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet,

8. om underhållet av en vattenanläggning allvarligt har försummats, eller

9. om tillstånd att inverka på vattenförhållandena inte har utnyttjats under en längre tid och det kan antas att tillståndet inte heller kommer att utnyttjas.

Mark- och miljödomstolen får om tillståndet avser verksamhet vid en vattenanläggning eller i fall som avses i första stycket 8 eller 9 återkalla rätten att bibehålla en vattenanläggning.

Tillstånd till täkt får upphävas helt eller delvis när tio år förflutit från det att tillståndet vann laga kraft.

Lag (2010:923).

4 § I samband med ett beslut om återkallelse enligt 3 § andra stycket som avser en vattenanläggning skall mark- och miljödomstolen ålägga den som är ansvarig för underhållet av anläggningen att riva ut den och att vidta de åtgärder som behövs för att förebygga eller minska skador genom utrivningen.

I stället för åläggande enligt första stycket får mark- och miljödomstolen medge någon annan vars rätt är beroende av utrivningen eller, till skydd för allmänna intressen, staten,

en kommun eller ett vattenförbund att riva ut anläggningen på den underhållsskyldiges bekostnad. Domstolen får också meddela förordnande enligt 11 kap. 20 §. Då äger 11 kap. 20 § fjärde stycket och 21 § motsvarande tillämpning. Lag (2010:923).

5 § I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd när det gäller en bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana

1. när, från det tillståndsbeslutet vann laga kraft, det förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,
2. om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljökvalitetsnorm inte följs,
3. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller låta bli att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet eller villkoren,
4. när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts,
5. om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts,
6. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,
7. om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process-

eller
reningsteknik,

8. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten,

9. om verksamheten helt eller till väsentlig del är förlagd inom ett område där förbud råder enligt föreskrift eller beslut med stöd av 9 kap. 4 §,

10. för att förbättra en anläggnings säkerhet,

11. om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet är mindre ändamålsenliga, eller

12. om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 a §, 15 kap. 34 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

Ändringstillstånd som avses i 16 kap. 2 § får förenas med bestämmelser om ändringar i villkor som tidigare har meddelats för de delar av verksamheten som inte omfattas av ändringen, om de tidigare villkoren har ett samband med ändringen.

Ändringstillstånd som avses i 16 kap. 2 § får trots bestämmelserna i första stycket omprövas i samband med att ett tillstånd som omfattar hela verksamheten omprövas.

I fall som avses i första stycket 5 får tillståndsmyndigheten också besluta om andra åtgärder som behövs för att förebygga

eller minska olägenheter för framtiden.

Tillståndsmyndigheten får inte med stöd av denna paragraf meddela så ingripande villkor eller andra bestämmelser att verksamheten inte längre kan bedrivas eller att den avsevärt försvåras. Lag (2010:882).

6 § Har villkor fastställts för två eller flera miljöfarliga verksamheter enligt 16 kap. 8 § och återkallas tillståndet eller omprövas villkoren för en av verksamheterna, får villkoren för de övriga verksamheterna omprövas.

7 § Ansökan om prövning som avses i 3–6 §§ får göras hos mark- och miljödomstol av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen. Om frågan ska prövas av någon annan myndighet än en domstol eller av en kommun, får den tas upp utan någon särskild framställning. Frågor om omprövning enligt 5 § andra och tredje styckena får tas upp utan särskild ansökan.

En ansökan om sådan prövning som avses i första stycket får även göras av en kommun i den utsträckning kommunen har övertagit tillsynen med stöd av 26 kap. 3 § fjärde stycket. Har tillståndet meddelats av länsstyrelsen, görs ansökan hos länsstyrelsen. Förordning (2015:232).

8 § Efter ansökan av tillståndshavaren får tillståndsmyndigheten besluta att

1. upphäva ett tillstånd till en miljöfarlig verksamhet, om verksamheten har anmälts till tillsynsmyndigheten och

a) tillståndsplikten för verksamheten har upphört, eller

b) verksamheten slutligt har upphört, eller

2. ändra eller upphäva andra bestämmelser och villkor i en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut än sådana som avser storleken av ersättningens belopp, dock att villkoret får upphävas eller mildras endast om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs. Lag (2012:907).

9 § Ytterligare bestämmelser om omprövning av vattenverksamhet finns i 7 kap. 13-16 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

10 § Om regeringen i samband med prövningen av en verksamhet har föreskrivit att ett visst villkor skall gälla för ett tillstånd, får tillståndsmyndigheten vid omprövningen inte avvika väsentligt från villkoret utan att regeringen har medgivit det.

Ändrade förhållanden i samfälligheter

11 § Bestämmelser om ändrade förhållanden i samfälligheter finns i 7 kap. 17 och 18 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Oförutsedda olägenheter med vilthägn

12 § Länsstyrelsen får besluta nya eller ändrade villkor, om det genom ett vilthägn uppkommer någon olägenhet som inte förutsågs när tillståndet gavs. Kan olägenheten inte avhjälpas och är den betydande, får tillståndet återkallas. Tillståndet får även återkallas, om vilthägn som avses med tillståndet inte längre behövs.

Oförutsedda skador

13 § Om en vattenverksamhet eller en vattenanläggning, som har utförts i enlighet med ett tillstånd enligt denna balk, medför skador som inte förutsågs av mark- och miljödomstolen när tillståndet meddelades, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning enligt 31 kap.

Om fråga är om betydande skador för enskild eller för något allmänt intresse, får begäras sådana ändringar på verksamhetsutövarens bekostnad av vattenverksamheten eller vattenanläggningen som, utan att medföra skador för tredje man eller väsentliga olägenheter för tillståndshavaren, är ägnade att förebygga eller minska framtida skador. I fråga om allmänna intressen förs talan av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, länsstyrelse eller kommun.

Anspråk på grund av oförutsedda skador ska för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tjugo år, som kan ha bestämts i samband med tillståndet. Tiden räknas från utgången av den av domstolen bestämda tiden inom vilken arbetena ska vara utförda.

Vid skada som avses i 7 kap. 7 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet utgår tiden för framställan dock aldrig tidigare än två år från det att skadan uppkom.

Bestämmelserna i preskriptionslagen (1981:130) gäller inte anspråk enligt denna paragraf. Lag (2011:608).

14 § Framställan som avses i 13 § ska vara skriftlig och ges in till mark- och miljödomstolen i tre exemplar. Ett exemplar ska delges tillståndshavaren.

Anspråket prövas före eller efter utgången av den tid som gäller för framställan. Beträffande förfarandet gäller vad som stadgas om förfarandet i stämningssmål i 7 kap. 8–12 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Dessutom tillämpas 22 kap. 23 § samt 28 § andra och tredje styckena. Lag (2011:734).

Villkor om utsläpp av koldioxid

15 § En verksamhet som omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter får släppa ut koldioxid, dikväveoxid och perfluorkolväten enligt vad som följer av de tillstånd till utsläpp som getts med stöd av den lagen utan hinder av att det med stöd av miljöbalken eller äldre miljölagstiftning har beslutats villkor om begränsning av utsläpp av koldioxid, dikväveoxid eller perfluorkolväten eller villkor som genom att reglera använd mängd fossilt bränsle syftar till en begränsning av koldioxidutsläpp. Detta gäller inte villkor om begränsning av utsläpp av dikväveoxid eller perfluorkolväten som beslutats för att hindra betydande lokala föroreningar. Lag (2009:1326).

25 kap. Rättegångskostnader och liknande kostnader

Rättegångskostnader vid domstol m.m.

1 § I mål om utövande av miljöfarlig verksamhet gäller inte rättegångsbalken i fråga om rättegångskostnader.

2 § I ansökningsmål om vattenverksamhet, utom sådana som anges i andra stycket, och i mål som avses i 21 kap. 1 a § andra stycket, ska sökanden svara för sina egna och motparternas kostnader vid mark- och miljödomstolen. I mål

som innefattar bildande av samfällighet för markavvattning, bevattning eller vattenreglering svarar sökanden inte för kostnader i länsstyrelsen eller mark- och miljödomstolen som uppkommit för deltagare i samfälligheten. En organisation som avses i 16 kap. 13 § har inte rätt att få ersättning för eller skyldighet att betala rättegångskostnader.

I sådana överklagade mål som avses i första stycket första meningen ska sökanden svara för sina egna kostnader i högre rätt och för de kostnader som där har uppkommit för motparterna genom att sökanden har klagat. Lag (2010:923).

3 § I mål som gäller återkallelse, förbud mot fortsatt verksamhet eller omprövning enligt 24 kap. 3–6 §§ eller 7 kap. 15 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen och tillståndshavaren svara för sina kostnader vid mark- och miljödomstolen. I mål enligt 24 kap. 5 § som avser omprövning för att tillgodose allmänna intressen ska den myndighet som ansökte om omprövning dessutom svara för kostnader vid mark- och miljödomstolen som uppkommer för andra motparter än tillståndshavaren. Detta gäller dock inte omprövning enligt 24 kap. 5 § första stycket 11. Om ett mål enligt 24 kap. 5 § första stycket 10 gäller omprövning för att förbättra en anläggnings säkerhet, ska dock tillståndshavaren svara för senast nämnda kostnader i stället för Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen. Förordning (2015:232).

4 § I mål som gäller omprövning på grund av ändrade förhållanden i samfälligheter enligt 7 kap. 17 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet i

fråga om kretsen av deltagare eller kostnadsfördelningen eller enligt 7 kap. 18 § samma lag skall varje part svara för sina kostnader.

5 § Bestämmelserna i 2-4 §§ gäller inte, om annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken.

Beträffande särskilda frågor i ansökningsmål om vattenverksamhet får efter vad som är skäligt förordnas att vardera parten skall svara för sina kostnader eller att part som förlorar skall ersätta annan parts kostnader.

6 § Ogillas i mål enligt 31 kap. 13 § talan som har väckts av fastighetsägaren eller innehavare av särskild rätt till fastigheten angående ersättning eller inlösen men har den som väckt talan haft skälig anledning att få sin talan prövad av mark- och miljödomstolen, kan mark- och miljödomstolen förordna att motparten skall ersätta fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt för rättegångskostnader eller att vardera parten skall svara för sina kostnader vid mark- och miljödomstolen. Lag (2010:923).

7 § I mål om vattenverksamhet får sökanden förpliktas att betala ersättning för motparters rättegångskostnader även om deras talan inte har blivit prövad slutligt vid domstolen. Ersättning skall även innefatta ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för beslutet till dess betalning sker.

8 § I ansökningsmål är sökanden skyldig att ersätta mark- och miljödomstolens kostnader för

1. kungörelser,
2. aktförvarare,

3. sakkunniga som har tillkallats av domstolen, och

4. lokaler för sammanträden.

Första stycket tillämpas även i stämningssmål som avses i 7 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Vad som i första stycket sägs om sökanden gäller därvid käranden.

I högre rätt gäller vad som i första och andra stycket sägs om sökande eller kärande den som fullföljt talan.

På begäran av domstolen skall förskott på ersättningen betalas. Lag (2010:923).

9 § I fråga om rättegångskostnader i mål som avses i 32 kap. 11 § och i mål enligt 31 kap. 10 § gäller bestämmelserna om kostnader i expropriationsmål. Om ett yrkande om inlösen ogillas, gäller dock bestämmelserna om rättegångskostnader i rättegångsbalken.

Ogillas talan om förbud mot miljöfarlig verksamhet eller åläggande för den som utövar sådan verksamhet att iaktta försiktighetsmått som avses i 21 kap. 4 § på den grund att svaranden efter talans väckande har sökt och fått tillstånd enligt denna balk, skall domstolen efter omständigheterna förordna att vardera parten själv skall bära sin rättegångskostnad eller att en av dem skall få full eller jämkad ersättning.

Övriga kostnader

10 § Om tillstånd meddelas till en markavvattning i mål som avses i 7 kap. 19 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, skall sökandens kostnader fördelas mellan

deltagarna i markavvattningen efter vad som är skäligt.
Meddelas inte tillstånd till markavvattningen, skall sökanden betala de kostnader som har uppkommit, om inte särskilda omständigheter föranleder att betalningsskyldigheten fördelas mellan samtliga sakägare eller vissa av dem. Om tillstånd inte meddelas till en markavvattning i ett mål som enligt 7 kap. 20 § nämnda lag har inletts på grund av ett beslut vid en fastighetsreglering, skall kostnaderna anses som förrättningskostnader vid fastighetsregleringen.

11 § I ärenden hos regeringen om ianspråktagande av strömfall enligt 2 kap. 9 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet skall sökanden svara för samtliga kostnader.

I ärenden hos länsstyrelsen om fördelning av ersättning skall den ersättningsskyldige svara för samtliga kostnader.

Första och andra stycket gäller inte om annat följer vid en motsvarande tillämpning av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken.

Frågor om ersättning enligt denna paragraf prövas av mark- och miljödomstolen. Lag (2010:923).

FEMTE AVDELNINGEN

TILLSYN M.M.

26 kap. Tillsyn

Allmänt om tillsynen

1 § Tillsynen skall säkerställa syftet med denna balk och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Tillsynsmyndigheten skall för detta ändamål på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera efterlevnaden av miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd skall tillsynsmyndigheten även fortlöpande bedöma om villkoren är tillräckliga.

Tillsynsmyndigheten skall dessutom, genom rådgivning, information och liknande verksamhet, skapa förutsättningar för att balkens ändamål skall kunna tillgodoses. Lag (2005:182).

2 § Tillsynsmyndigheten ska anmäla överträdelser av bestämmelser i balken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten, om det finns misstanke om brott.

Om tillsynsmyndigheten finner att villkoren i ett tillstånd till miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet inte är tillräckliga och det finns förutsättningar enligt 24 kap. 5 eller 6 §, ska myndigheten ansöka om prövning eller ta upp frågan om att ändra eller upphäva villkor utan någon särskild framställning om detta enligt vad som sägs i 24 kap. 7 §. Lag (2014:713).

3 § Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, generalläkaren, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) i enlighet med vad regeringen bestämmer.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om

åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap., med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd, och över avfallshanteringen enligt 15 kap.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig tillsynsmyndighet. Detta gäller inte verksamheter som utövas av Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt. Lag (2011:608).

4 § Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlåtas i enlighet med framställningen, skall tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten skall återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 3 kap. 5 § andra stycket kommunallagen (1991:900). Har regeringen beslutat om överlåtelse, skall regeringen besluta om återkallelse. Lag (2003:518).

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om att detta kapitel ska gälla även i fråga om tillsyn över att EU-förordningar inom denna balks tillämpningsområde följs. Lag (2010:1542).

6 § Tillsynsmyndigheter skall samarbeta med varandra samt med sådana statliga och kommunala organ som skall utöva tillsyn i särskilda hänseenden eller som på annat sätt fullgör uppgifter av betydelse för tillsynsverksamheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att tillsynsmyndigheterna skall lämna sådana uppgifter som behövs för att en regional eller central tillsynsmyndighet skall kunna fullgöra sitt samordnande, kontrollerande och uppföljande ansvar.

7 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att tillsynsuppgifter som kommunen har enligt denna balk skall skötas helt eller delvis av den andra kommunen. Kommunen får dock inte överlåta befogenheten att meddela beslut i ärendet.

Kommunen får också efter överenskommelse med en annan kommun uppdra åt anställda i den kommunen att besluta på kommunens vägnar i ett visst ärende eller en grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). Föreskrifterna i 6 kap. 24-27 och 35 §§ kommunallagen om jäv och anmälan av beslut till nämnd skall tillämpas på den som fattar sådana beslut.

8 § Den tillsynsmyndighet som har ansvar för tillsynen kan uppdra åt någon som inte är anställd vid en tillsynsmyndighet att utföra i tillståndsbeslut föreskriven besiktning av en anläggning.

Förelägganden och förbud

9 § En tillsynsmyndighet får i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas.

Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i ansökningsmål som har rättskraft enligt 24 kap. 1 §.

Ett tillståndsbeslut eller en tillståndsdom hindrar dock inte en tillsynsmyndighet från att meddela sådana förelägganden eller förbud som

1. är brådskande och nödvändiga för att undvika att ohälsa eller allvarlig skada på miljön uppkommer, eller

2. gäller säkerhetshöjande åtgärder vid en damm som klassificerats enligt 11 kap. 24 och 25 §§.

I fråga om utsläpp av koldioxid, dikväveoxid eller perfluorkolväten som innebär att en verksamhet omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter, får det inte beslutas förelägganden om begränsning av utsläppen eller förelägganden som genom att reglera använd mängd fossilt bränsle syftar till en begränsning av koldioxidutsläpp. Detta gäller inte förelägganden som i fråga om dikväveoxid eller perfluorkolväten behövs för att hindra betydande lokala föroreningar. Lag (2014:114).

9 a § I fråga om omgivningsbuller vid en bostadsbyggnad får tillsynsmyndigheten inte besluta om förelägganden eller förbud om det i planbeskrivningen till detaljplanen eller i bygglovet enligt plan- och bygglagen (2010:900) har angetts beräknade bullervärden och omgivningsbullret inte överskrider dessa värden.

Trots första stycket får förelägganden eller förbud beslutas om det med hänsyn till de boendes hälsa finns synnerliga skäl för det.

Förelägganden eller förbud får dock aldrig beslutas i fråga om omgivningsbullen vid ett sådant komplementbostadshus som avses i 9 kap. 4 a § plan- och bygglagen. Lag (2014:901).

10 § Om tillståndet till en vattenverksamhet har förfallit enligt 24 kap. 2 §, får tillsynsmyndigheten förelägga tillståndshavaren att riva ut en med stöd av tillståndet uppförd anläggning som kan skada allmänna eller enskilda intressen.

11 § En tillsynsmyndighet får förelägga den som håller stängsel i ett område av betydelse för friluftslivet eller i närheten av ett sådant område att ordna grindar eller andra genomgångar som behövs för att allmänheten skall kunna komma till mark inom ett sådant område som omfattas av allemansrätten.

Är det uppenbart att ett stängsel endast är avsett att utestänga allmänheten från området, får föreläggande meddelas om att ta bort det. Vad som nu har sagts om stängsel skall tillämpas på motsvarande sätt när det gäller diken.

12 § Har tidigare ägare av en fastighet eller tidigare tomträttshavare i denna egenskap kunnat föreläggas att avhjälpa skada eller olägenhet som uppstått vid deras användning av en fastighet eller en byggnad, anläggning eller anordning på annans mark enligt 7, 8, 11 eller 12 kap., får en tillsynsmyndighet ge ett sådant föreläggande mot en ny ägare eller tomträttshavare, om det är skäligt.

13 § Har ett föreläggande riktats mot någon i egenskap av ägare

till en fastighet, i egenskap av nyttjanderättshavare till berörd egendom eller mot både ägaren och nyttjanderättshavaren, och övergår ägande- eller nyttjanderätten till någon annan, får tillsynsmyndigheten ålägga den tidigare ägaren eller nyttjanderättshavaren, att utan dröjsmål lämna uppgift om den nya ägarens eller nyttjanderättshavarens namn och adress.

Vite

14 § Beslut om förelägganden eller förbud får förenas med vite.

Underrättelse till inskrivningsmyndigheten och dess rättsverkningar

15 § Om en tillsynsmyndighet har meddelat ett föreläggande eller förbud mot någon i egenskap av ägare till en fastighet, tomträttshavare eller ägare till en byggnad, anläggning eller anordning på mark som tillhör någon annan, får tillsynsmyndigheten sända beslutet till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Är föreläggandet förenat med löpande vite, skall även detta antecknas. Den som senast sökt lagfart eller inskrivning av förvärv av tomträtt skall, om den sökande inte är föreläggandets eller förbudets adressat, av inskrivningsmyndigheten genast i rekommenderat brev underrättas om anteckningen.

Har anteckning gjorts, gäller föreläggandet eller förbudet mot ny ägare av egendomen. Har den nya ägaren förvärvat egendomen genom köp, byte eller gåva och utgör egendomen fastighet eller tomträtt, gäller även löpande vite mot den nya ägaren räknat från tidpunkten för äganderättsövergången. Annat vite gäller inte mot en ny ägare av egendomen, men tillsynsmyndigheten får sätta ut nytt vite för den ägaren. Löpande vite som avser en viss period får tas ut endast av den som var ägare vid periodens början.

Har ett antecknat föreläggande eller förbud upphävts genom ett beslut som vunnit laga kraft eller har den åtgärd som avses med föreläggandet vidtagits eller har ändamålet med föreläggandet eller förbudet förlorat sin betydelse, skall tillsynsmyndigheten så snart den fått vetskap om förhållandet anmäla detta till inskrivningsmyndigheten för borttagande av anteckningen. Lag (2000:228).

16 § Överlåts en fastighet eller en tomträtt eller en byggnad, anläggning eller anordning på annans mark sedan ett beslut som avses i 15 § har överklagats, skall rättegångsbalkens bestämmelser om verkan av att tvisteföremålet överlåts och om tredje mans deltagande i rättegång tillämpas.

Verkställighet och rättelse på den felandes bekostnad

17 § Har tillsynsmyndigheten meddelat ett föreläggande eller ett förbud enligt 9-13 §§ och blir det inte åtlytt, skall kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten verkställa dess beslut. Därvid får beslutet verkställas enligt utökningsbalken.

Har någon begått en gärning som avses i 29 kap. 1-4, 8, 9 eller 10 §, får kronofogdemyndigheten efter ansökan av tillsynsmyndigheten meddela särskild handräckning för att åstadkomma rättelse. I fråga om sådan handräckning finns bestämmelser i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Avgörande i sådant mål överklagas hos mark- och miljödomstolen. Lag (2010:923).

18 § I stället för att begära verkställighet enligt 17 § får tillsynsmyndigheten besluta att rättelse skall vidtas på den felandes bekostnad.

Beslut om rättelse på den felandes bekostnad får meddelas utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl.

Verksamhetsutövarens kontroll och miljörapport

19 § Den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön skall fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar.

Den som bedriver sådan verksamhet eller vidtar sådan åtgärd skall också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön.

Den som bedriver sådan verksamhet skall lämna förslag till kontrollprogram eller förbättrande åtgärder till tillsynsmyndigheten, om tillsynsmyndigheten begär det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om kontrollen.

19 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i fråga om dammar som ska klassificeras enligt 11 kap. 24 och 25 §§ meddela föreskrifter om

1. skyldighet att se till att det finns dokumenterade och aktuella utredningar och bedömningar av dammarnas säkerhet och de konsekvenser enligt 11 kap. 24 § första stycket som ett dammhaveri kan medföra samt skyldighet att lämna förslag till klassificering,

2. upprättande och dokumentation av övergripande mål och

handlingsprinciper för dammsäkerheten,

3. upprättande och dokumentation av säkerhetsledningssystem till säkerställande av att de övergripande målen om dammsäkerheten uppnås,

4. rapportering avseende dammsäkerhet till den myndighet som utövar tillsyn över dammens säkerhet. Lag (2014:114).

20 § Om en miljöfarlig verksamhet omfattas av tillståndsplikt enligt vad som föreskrivs med stöd av 9 kap. 6 § ska den som utövar verksamheten varje år lämna en miljörapport till den tillsynsmyndighet som utövar tillsynen över verksamheten. Detta gäller också den som förelagts att ansöka om tillstånd enligt 9 kap. 6 a §. I miljörapporten ska redovisas de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkoren i ett tillståndsbeslut och resultaten av dessa åtgärder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att en miljörapport ska innehålla en redovisning av verksamhetens miljöpåverkan även i annat avseende än vad som omfattas av villkoren i ett tillståndsbeslut. Även redovisning av andra uppgifter som är relaterade till balkens tillämpningsområde och mål får föreskrivas.

Även om en verksamhet inte är tillståndspliktig, får en föreskrift om skyldighet att lämna en miljörapport meddelas. Lag (2013:758).

Upplysningar och undersökningar

21 § Tillsynsmyndigheten får förelägga den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som det finns bestämmelser om i denna balk eller i föreskrifter som meddelats med stöd av balken, att till myndigheten lämna de uppgifter och handlingar

som behövs för tillsynen. Detsamma gäller också för den som annars är skyldig att avhjälpa olägenheter från sådan verksamhet.

21 a § Regeringen får meddela föreskrifter om att den som har tillstånd till täkt enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken skall lämna uppgift till länsstyrelsen om vem som är exploatör av täkten.

När uppgift saknas om vem som är exploatör av en täkt för vilken tillstånd getts, skall vid tillämpningen av denna paragraf eller föreskrifter som meddelats med stöd av paragrafen tillståndshavaren anses som exploatör av täkten.
Lag (2005:571).

22 § Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Om inte annat följer av 22 b § 2, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Beslut om undersökning får förenas med förbud att överlåta den berörda fastigheten eller annan egendom till dess undersökningen är slutförd. Lag (2010:1542).

22 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för tillsynen. Lag (2010:1542).

22 b § Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter meddelade med stöd av 22 a §

1. ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det, och

2. behöver inte ersätta kostnaderna för provtagning och undersökning av prover, om det finns särskilda skäl för det.
Lag (2010:1542).

Naturvårdsvakter

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får utse naturvårdsvakter för tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter för områden, naturföremål och djur- och växtarter som omfattas av förordnanden enligt 7 och 8 kap., 11 kap. 14 § eller 12 kap. 6 §.

En naturvårdsvakt får avvisa personer som uppehåller sig där de på grund av dessa föreskrifter inte har rätt att vistas.

En naturvårdsvakt får ta i beslag jakt- och fångstredskap, fortskaffningsmedel och andra föremål som kan antas ha betydelse för utredning av brottet, om vakten ertappar någon på bar gärning, som bryter mot förbud eller föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 3, 5, 11, 12, 24 eller 28 §, 8 kap. 1-3 §§, 11 kap. 14 § eller 12 kap. 6 §, om detta är straffbelagt enligt

29 kap.

24 § Om en naturvårdsvakt har tagit ett föremål i beslag, ska vakten skyndsamt anmäla detta till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten. Den polisman eller åklagare som tar emot en sådan anmälan om beslag ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv hade gjort beslaget. Lag (2014:713).

Övriga bestämmelser

25 § Den som har fått dispens från en föreskrift för ett område eller naturföremål som omfattas av ett förordnande enligt 7 kap., dispens från en föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. eller dispens enligt 11 kap. 14 § är skyldig att på begäran visa upp beslutet för en naturvårdsvakt eller en polisman vid vistelse inom det område där dispensen gäller. Lag (2014:713).

26 § En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut skall gälla omedelbart även om det överklagas.

27 § De som har tagit befattning med ärenden enligt denna balk eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde eller i ett sådant ärende har utfört sådana undersökningar som anges i 22 § första stycket tredje meningen får inte obehörigen röja eller utnyttja vad de då har fått veta om affärs- eller driftförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Lag (2010:1542).

27 kap. Avgifter

Avgift för myndigheters verksamhet

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgift för myndigheters kostnader för

1. prövning och tillsyn enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken samt för prövning och tillsyn med anledning av EU-förordningar inom denna balks tillämpningsområde, och

2. utbildning som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 14 kap.

Kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter som avses i första stycket 1 när det gäller en kommunal myndighets verksamhet.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en myndighet får bestämma att dess beslut om påförande av avgift enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken ska gälla omedelbart även om beslutet överklagas.

Lag (2013:758).

Skyldighet att ersätta en myndighets kostnader

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket och 22 b § 2. Lag (2010:1542).

3 § Alla som är skyldiga att betala avgift enligt en föreskrift

som har meddelats med stöd av 1 § första stycket eller som är skyldiga att ersätta kostnader enligt 2 § första stycket eller 26 kap. 22 § andra stycket skall lämna de uppgifter som behövs för att avgiftens eller ersättnings storlek skall kunna bestämmas. Uppgifterna skall lämnas till den myndighet som regeringen bestämmer och i den omfattning regeringen eller efter regeringens bemyndigande, myndigheten föreskriver.

Renhållningsavgift

4 § Kommuner får meddela föreskrifter om att avgift skall betalas för insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall som enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken utförs genom deras försorg. Avgiften skall enligt kommunens bestämmande betalas till kommunen eller till den som utför renhållningen.

Särskilda bestämmelser om avgift för hantering av avfall från fartyg finns i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg.

5 § En avgift som avses i 4 § första stycket skall vara årlig eller på annat sätt periodisk. Om avgiften avser insamling, transport och bortskaffande vid enstaka tillfällen, får kommunen besluta att avgiften skall betalas särskilt för varje tillfälle i fråga.

Avgiften skall bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader för renhållningen. Från dessa kostnader skall räknas av kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än renhållning. Avgiften får tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering främjas.

Avtalar kommunen med någon annan att utföra renhållningen, får avtalet läggas till grund för beräkning av avgiften, om kostnaden därigenom inte blir väsentligt högre än om kommunen själv utför renhållningen.

6 § Avgift enligt 4 § första stycket skall betalas enligt den taxa som kommunfullmäktige antar.

I taxan skall anges hur avgiften skall bestämmas när taxan i övrigt saknar tillämplig bestämmelse om avgift. De grunder som anges i 5 § skall då beaktas.

Taxan skall innehålla bestämmelser om vem som är avgiftsskyldig och till vem avgiften skall betalas.

Producentavgift

7 § Regeringen, de kommuner eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att producenter skall betala avgift för insamling, transport och bortskaffande av avfall som utförs genom kommunens försorg. Sådana föreskrifter får meddelas om avfall för vilket producentansvar gäller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 6 §.

Avgiften får avse även kostnader för information om hanteringen.

Avgiften skall betalas till de kommuner eller till den myndighet som regeringen bestämmer.

Bygdeavgift och fiskeavgift

8 § Bestämmelser om bygdeavgift och fiskeavgift finns i 6 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om

vattenverksamhet.

28 kap. Tillträde m.m.

Tillträde för att fullgöra en myndighets uppgifter

1 § För att fullgöra sina uppgifter enligt denna balk eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde har en myndighet och den som på myndighetens uppdrag utför ett arbete rätt att få tillträde till fastigheter, byggnader, andra anläggningar samt transportmedel och att där utföra undersökningar och andra åtgärder. Bestämmelser om rätt till ersättning för skada och intrång finns i 31 kap. 10 §.

Lag (2011:322).

Tillträde för att utföra kompensationsåtgärder m.m.

2 § Om någon enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket eller 16 kap. 9 § är skyldig att utföra undersökningar, kompensationsåtgärder eller andra åtgärder på annans fastighet, byggnad eller annan anläggning, får länsstyrelsen besluta att tillträde skall lämnas under viss tid.

Den som utför undersökningarna eller åtgärderna skall betala ersättning för skada och intrång. Talan om ersättning skall väckas vid mark- och miljödomstol. Lag (2010:923).

Tillträde för att utreda en verksamhets verkningar

3 § Länsstyrelsen får, om det finns skäl för det, besluta att tillträde till annans mark skall lämnas under viss tid, om någon som bedriver eller avser att bedriva verksamhet eller vidta en åtgärd vill utreda verkningarna av verksamheten eller

åtgärden genom mätningar eller annat undersökningsarbete på fastigheten.

Den som bedriver eller avser att bedriva verksamheten eller åtgärden skall betala ersättning för skada och intrång. Talan om ersättning skall väckas vid mark- och miljödomstol.

Länsstyrelsen får kräva att den som skall utföra undersökningen ställer säkerhet för framtida ersättningsanspråk innan arbetet påbörjas. Om säkerhet ställs får länsstyrelsen förordna att arbetena får påbörjas även om beslutet om tillträde överklagas. Lag (2010:923).

Tillträde för att utföra förebyggande och avhjälpande åtgärder

4 § Om någon som bedriver eller avser att bedriva verksamhet eller vidta en åtgärd åläggs att vidta sådana försiktighetsmått och skyddsåtgärder på annans mark, byggnad eller annan anläggning, som behövs för att förebygga eller minska skada av verksamheten, får länsstyrelsen besluta att tillträde får ske under viss tid till en fastighet eller anläggning som ägs eller innehas av någon annan för att där utföra sådana åtgärder.

Den som vidtar försiktighetsmått eller skyddsåtgärder skall betala ersättning för skada och intrång. Talan om ersättning skall väckas vid mark- och miljödomstol. Om beslut om tillträde meddelas i ett mål om tillstånd till en vattenverksamhet, skall frågan om ersättning prövas i målet. Lag (2010:923).

Tillträde för avhjälpande

5 § Länsstyrelsen får besluta om tillträde under viss tid till en fastighet, en byggnad eller en anläggning, om någon annan än den som äger eller innehar den är skyldig enligt 10 kap. att

där vidta en åtgärd för att avhjälpa en miljöskada.

Den som utför åtgärden skall betala ersättning för skada och intrång om inte fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt själv har kostnadsansvar för åtgärden. Talan om ersättning skall väckas vid mark- och miljödomstol. Lag (2010:923).

Aktsamhetskrav

6 § Åtgärder enligt 1-5 §§ skall utföras så att minsta skada och intrång orsakas.

Tillträde till bostäder får endast ske i den utsträckning det behövs för att förebygga eller undanröja olägenheter för människors hälsa.

Förbud mot att rubba utrustning

7 § Om en mätapparat eller liknande utrustning behöver sättas ut vid undersökningar enligt 1-5 §§ får förbud vid vite meddelas att rubba eller skada utrustningen. Detsamma gäller om utrustning för pumpning eller liknande behöver sättas ut.

Hjälp av Polismyndigheten

8 § Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs för tillträde och åtgärder enligt 1-5 §§.

Tillträde till vattenståndsmätare m.m.

9 § Den som är beroende av hur en vattenverksamhet bedrivs, allmän åklagare och tjänsteman vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut har rätt att få tillträde till

platser för vattenståndsmätare, vattenmätare eller observationsrör samt att ta del av anteckningar som verksamhetsutövaren är skyldig att föra om vattenstånd, vattnets avrinning eller de vattenmängder som har tillgodogjorts.

Tjänstemän hos Havs- och vattenmyndigheten och fisketillsynsmän som har förordnats för detta ska ges tillfälle att utöva tillsyn över att ett villkor till skydd för fisket fullgörs. Lag (2011:608).

Särskild tvångsrätt för vattenverksamhet

10 § Den som utför eller skall utföra en vattenverksamhet kan av mark- och miljödomstolen ges rätt att utföra anläggningar eller åtgärder inom fastigheter som tillhör någon annan och ta i anspråk mark eller annat utrymme för detta, när det är fråga om

1. vattenverksamhet som utförs av staten, kommuner eller vattenförbund och som är önskvärda från hälso- eller miljösynpunkt eller som främjar fisket,
2. vattenverksamhet för att motverka förorening genom avloppsvatten,
3. vattenverksamhet som avser tillgodogörande av yt- eller grundvatten,
4. vattenreglering,
5. vattenverksamhet som avser allmän farled eller allmän hamn, eller
6. markavvattning.

Ett område som tas i anspråk enligt första stycket får lösas in, om det skall ingå i en strömfallsfastighet.

Har rätten upphört enligt denna paragraf att med annat än äganderätt ta annans fastighet i anspråk, skall anläggningar som har uppförts eller placerats inom fastigheten tillfalla fastighetsägaren utan lösen, om de inte har förts bort inom ett år från upphörandet. Lag (2010:923).

Tillträde för att underhålla en vattenanläggning

11 § Den som är skyldig att underhålla en vattenanläggning har rätt att nyttja annans mark eller annat utrymme för arbeten eller åtgärder som behövs för att underhållsskyldigheten skall kunna fullgöras.

Den underhållsskyldige skall betala ersättning för skada och intrång. Talan om ersättning skall väckas vid mark- och miljödomstol. Lag (2010:932).

Rätt att använda annans vattenanläggning

12 § Om det inte medför en väsentlig olägenhet för ägaren av en vattenanläggning, kan någon annan ges rätt att ändra anläggningen eller att använda den för en egen vattenverksamhet eller för att förebygga eller minska skador av en egen vattenverksamhet. Skall anläggningen ändras, har ägaren rätt att utföra ändringen och få ersättning för kostnaderna.

Den som ges rätt att använda en anläggning skall ge anläggningens ägare skälig ersättning för rätten att använda anläggningen.

Förbud mot fiske

13 § Förbud mot fiske inom ett visst område får meddelas i samband med beslut om anordningar för att främja fisket eller för att förebygga skador på fisket.

Skyldighet att upplåta plats för lagring av koldioxid

14 § Den som driver en verksamhet med geologisk lagring av koldioxid är skyldig att på skäliga villkor lagra koldioxid åt andra innehavare av koldioxid, om lagringsplatsen har kapacitet för det.

Vid bedömningen av om villkoren är skäliga ska hänsyn tas till

1. den kapacitet som är eller rimligen kan göras tillgänglig i lagringsplatsen,
 2. behovet av att samordna olika tekniker,
 3. verksamhetsutövarens och andras behov av lagringskapacitet, och
 4. påverkan på andra som använder lagringsplatsen eller bedriver en verksamhet som har samband med lagringsplatsen.
- Lag (2012:430).

15 § Om en verksamhetsutövare som avses i 14 § nekar att lagra koldioxid åt någon annan på grund av bristande kapacitet eller för att anslutning inte är möjlig, ska verksamhetsutövaren

1. ange skälen för sitt nekande, och

2. om det inte försämrar säkerheten vid transport eller lagring, mot skäligen ersättning göra de förbättringar och vidta de åtgärder i övrigt som behövs för att möjliggöra lagring åt andra. Lag (2012:430).

16 § Skyldigheterna enligt 14 och 15 §§ gäller inte geologisk lagring av koldioxid för forskningsändamål av mindre än 100 000 ton koldioxid. Lag (2012:430).

17 § Frågor om skyldigheterna enligt 14 och 15 §§ prövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Lag (2012:430).

18 § I samband med en prövning enligt 17 § ska verksamhetsutövaren och den som vill lagra koldioxid i verksamhetsutövarens lagringsplats på prövningsmyndighetens begäran tillhandahålla de tekniska och ekonomiska uppgifter som behövs för prövningen. Lag (2012:430).

19 § Prövningsmyndigheten får förelägga verksamhetsutövaren att tillhandahålla de uppgifter som avses i 18 §. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Lag (2012:430).

SJÄTTE AVDELNINGEN

PÅFÖLJDER

29 kap. Straffbestämmelser och förverkande

1 § För miljöbrott döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. orsakar att det i mark, vatten eller luft släpps ut ett ämne som typiskt sett eller i det enskilda fallet medför eller kan medföra

a) en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse, eller

b) någon annan betydande olägenhet i miljön,

2. förvarar eller bortskaffar avfall eller annat ämne på ett sätt som kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön,

3. orsakar en betydande olägenhet i miljön genom buller, skakning eller strålning, eller

4. bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som ändrar yt- eller grundvattennivån på ett sätt som skadar eller kan skada människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som medför eller kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön.

Är brottet grovt, döms för grovt miljöbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har medfört eller kunnat medföra varaktiga skador av stor omfattning, om gärningen annars varit av särskilt farlig art eller innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag eller om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

För försök eller förberedelse till grovt miljöbrott döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Om en behörig myndighet har tillåtit förfarandet, eller om förfarandet är allmänt vedertaget eller med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt, döms inte till ansvar enligt denna paragraf. Lag (2011:512).

2 § För brott mot områdesskydd döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. i ett biotopskyddsområde bedriver en verksamhet eller vidtar någon annan åtgärd som kan skada naturmiljön och som är förbjuden enligt 7 kap. 11 § andra stycket,

2. i ett strandskyddsområde uppför en byggnad eller vidtar någon annan åtgärd som är förbjuden enligt 7 kap. 15 §, eller

3. orsakar en skada eller en risk för skada på eller annan olägenhet för de miljövärden som avses att skyddas i en nationalpark, ett naturreservat, ett kulturresevat, ett djur- och växtskyddsområde, ett vattenskyddsområde eller ett område som omfattas av ett interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 § genom att olovligen uppehålla sig i området eller där olovligen uppföra bebyggelse, stängsel eller upplag, utföra schaktning, muddring, uppodling, markavvattning, täkt, plantering eller avverkning, utöva jakt eller fiske, eller använda bekämpningsmedel.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller 2 b §.

Lag (2009:532).

2 a § För förseelse mot områdesskydd döms till böter den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift eller bestämmelse som med stöd av 7 kap. har meddelats eller i det enskilda fallet beslutats för skyddet av en nationalpark, ett naturreservat, ett kulturresevat, ett biotopskyddsområde, ett

djur- och växtskyddsområde, ett strandskyddsområde eller ett vattenskyddsområde. Detsamma skall gälla den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot ett interimistiskt förbud enligt 7 kap. 24 §.

Ansvar skall inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1, 2 eller 2 b §. Lag (2006:1014).

2 b § För artskyddsbrott döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. dödar, skadar, fångar eller stör djur, tar bort eller skadar ägg, rom eller bo, skadar eller förstör djurs fortplantningsområde eller viloplats i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 1 §,

2. tar bort, skadar eller tar frö eller annan del av en växt i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 2 §,

3. sätter ut ett djur eller en växt i naturmiljön i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 3 §,

4. transporterar eller på annat sätt förflyttar, importerar, exporterar, förvarar, förevisar, preparerar, använder i vinstsyfte, förvärvar, säljer, hyr ut, byter eller byter ut, erbjuder sig att köpa, saluför eller innehar för försäljning djur, växt, ägg, rom, frö eller bo, eller del eller produkt därav, eller annan vara,

a) i strid med artikel 8.1, 8.5 eller 9.1 rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem, eller

b) i strid med en föreskrift om förbud eller tillstånd som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 §, eller

5. bryter mot ett villkor eller en bestämmelse som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av

a) artikel 8.3 eller 9.2 jämförd med artikel 11.3 rådets förordning (EG) nr 338/97, eller

b) en föreskrift som avses i 4 b.

Är brottet grovt, döms för grovt artskyddsbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har avsett en särskilt hotad, sällsynt eller annars skyddsvärd art eller om det har utgjort led i en brottslighet som utförts systematiskt och under lång tid, i stor omfattning eller i vinstsyfte.

För försök eller förberedelse till grovt artskyddsbrott döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §. Lag (2011:512).

3 § För miljöfarlig kemikaliehantering döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet tar befattning med en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt utan att vidta de skyddsåtgärder, produktval eller försiktighetsmått i övrigt som behövs på grund av produktens, organismens eller varans inneboende egenskaper och genom denna underlåtenhet orsakar eller riskerar att orsaka skada på människor eller i miljön.

För miljöfarlig kemikaliehantering döms även den som med

uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot ett förbud att sprida bekämpningsmedel enligt 14 kap. 7 §,
2. bryter mot ett förbud eller en föreskrift om en skyddsåtgärd, ett produktval eller ett annat försiktighetsmått som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap.,
3. på marknaden släpper ut ett tvätt- eller rengöringsmedel eller en tensid för ett sådant medel utan att följa en skyldighet enligt artikel 3 eller 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel,
4. bryter mot en begränsning för att producera, släppa ut på marknaden eller använda ett ämne enligt artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 850/2004 av den 29 april 2004 om långlivade organiska föroreningar och om ändring av direktiv 79/117/EEG,
5. i fråga om åtgärder för bortskaffande eller återvinning av avfall bryter mot artikel 7.2 eller 7.3 i förordning (EG) nr 850/2004,
6. i fråga om åtgärder för att hindra eller åtgärda läckage av fluorerade växthusgaser bryter mot bestämmelserna i artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 842/2006 av den 17 maj 2006 om vissa fluorerade växthusgaser,
7. i fråga om att återvinning av fluorerade växthusgaser ska utföras av certifierad personal eller personal med lämplig utbildning bryter mot en bestämmelse i artikel 4.1 eller 4.3

i förordning (EG) nr 842/2006,

8. använder en fluorerad växthusgas eller släpper ut en sådan gas på marknaden och därigenom bryter mot ett förbud i artikel 8 eller 9 i förordning (EG) nr 842/2006,

9. bryter mot en begränsning för att tillverka, släppa ut på marknaden eller använda ett ämne, som sådant eller ingående i en blandning eller i en vara, enligt artikel 67 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

10. släpper ut en kemisk produkt eller ett explosivt föremål på marknaden utan att följa en skyldighet i artikel 35.1 eller 35.2 första stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006,

11. i egenskap av att vara tillverkare, nedströmsanvändare eller någon som för in en kemisk produkt eller ett explosivt föremål till Sverige, släpper ut produkten eller föremålet på marknaden utan att följa en skyldighet i artikel 35.2 andra stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008,

12. bryter mot ett förbud eller en begränsning för att producera, använda, importera, exportera eller på marknaden

släppa ut ett ämne, en produkt eller en utrustning enligt artikel 4, 5, 6, 15.1, 17.1, 20.1 eller 24.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet,

13. i fråga om åtgärder för återvinning och destruktion av ozonedbrytande ämnen bryter mot artikel 22.1, 22.2 eller 22.4 i förordning (EG) nr 1005/2009,

14. i fråga om åtgärder för att hindra eller minska läckage av ozonedbrytande ämnen bryter mot artikel 23.1, 23.5 eller 23.6 i förordning (EG) nr 1005/2009,

15. använder ett växtskyddsmedel utan att följa de villkor som framgår av märkningen enligt vad som krävs i artikel 55 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

16. på marknaden släpper ut ett växtskyddsmedel eller ett hjälpämne som allmänheten får tillgång till, utan att se till att medlet eller ämnet innehåller sådana beståndsdelar som avskräcker från eller förhindrar konsumtion enligt vad som krävs i artikel 64.2 i förordning (EG) nr 1107/2009,

17. på marknaden släpper ut ett växtskyddsmedel eller ett hjälpämne utan att följa en skyldighet i artikel 64.3 i förordning (EG) nr 1107/2009,

18. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt i strid med ett förbud eller en begränsning i artikel 14, 15.1 eller 15.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1223/2009 av den 30 november 2009 om kosmetiska produkter, om inte förekomsten av ett förbjudet ämne i en kosmetisk produkt kan

anses tillåten enligt artikel 17 i samma förordning, eller

19. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt utan att produkten har genomgått en säkerhetsbedömning i enlighet med artikel 10 i förordning (EG) nr 1223/2009 eller att en säkerhetsrapport har upprättats i enlighet med samma artikel.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om

1. ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §,

2. ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 6 § eller om ansvar enligt 6 § inte ska dömas ut till följd av 6 § andra stycket, eller

3. ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 9 § första stycket 9. Lag (2013:309).

3 a § För olovlig kemikaliehantering döms till böter den som med uppsåt eller av oaktsamhet tar befattning med en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt i strid med ett förbud enligt en föreskrift som en myndighet har meddelat med stöd av regeringens bemyndigande enligt 14 kap.

Ansvar skall inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 eller 3 §. Lag (2006:1014).

3 b § För kemikalierregistreringsbrott döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. tillverkar eller importerar ett ämne, som sådant eller ingående i en blandning, utan att göra en

registreringsanmälan och därigenom bryter mot artiklarna 5 och 6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006,

2. producerar eller importerar en vara utan att göra en registreringsanmälan och därigenom bryter mot artiklarna 5 och 7.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,

3. producerar eller importerar en vara utan att göra en registrerings- anmälan och därigenom bryter mot artikel 5 och ett beslut enligt artikel 7.5 i förordning (EG) nr 1907/2006,

4. bryter mot en skyldighet att lämna eller uppdatera information enligt artikel 12.2 eller 22 i förordning (EG) nr 1907/2006, eller

5. lämnar oriktig information i en registreringsanmälan eller i en handling som kompletterar en sådan anmälan, om det är fråga om en anmälan eller komplettering som avses i artikel 6, 7.1, 7.5, 20.2 tredje stycket, 22.1 och 2, 40.4 eller 41.4 i förordning (EG) nr 1907/2006 och informationen har betydelse för en myndighets eller enskilds riskbedömning eller för en myndighets utvärdering av ett ämnes risk för människors hälsa eller miljön.

Om brottet är grovt, döms för grovt kemikalierregistreringsbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om det har avsett stora mängder av ett ämne, har medfört eller kunnat medföra skador av stor omfattning eller av allvarlig art eller har pågått under lång tid. Lag (2010:742).

4 § För otillåten miljöverksamhet döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av

oaktsamhet

1. påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller godkännande eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa en föreskriven tidsfrist, allt enligt vad som krävs i

a) bestämmelsen i 7 kap. 28 a § om skydd för särskilda naturområden, om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av ett tillstånd eller en dispens enligt bestämmelserna i 9 eller 11–15 kap.,

b) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § om miljöfarliga verksamheter,

c) bestämmelsen i 9 kap. 6 c § om anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter,

d) bestämmelserna i 11 kap. eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 11 kap. om vattenverksamheter,

e) bestämmelsen i 11 kap. 9 b § tredje stycket om anmälningspliktiga vattenverksamheter,

f) bestämmelsen i 11 kap. 22 § om att ta en anläggning för bortledning av grundvatten ur bruk,

g) bestämmelsen i 12 kap. 6 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 12 kap. 6 § om att en verksamhet eller åtgärd ska anmälas för samråd,

h) bestämmelsen i 13 kap. 12 § om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och om att släppa ut produkter som innehåller eller består av sådana organismer på

marknaden,

i) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 16 § om innesluten användning av genetiskt modifierade organismer,

j) bestämmelsen i 14 kap. 4 § om införsel från ett land utanför Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, utsläppande på marknaden och användning av kemiska och biologiska bekämpningsmedel,

k) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

l) bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om förutsättningar för att få använda ett ämne som anges i bilaga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

m) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel,

n) bestämmelserna om krav på godkännande av biocidprodukter i artikel 17.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter, eller

o) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller

2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av

balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förordning (EG) nr 1107/2009 eller förordning (EU) nr 528/2012 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller om gärningen omfattas av en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 30 kap. 1 § om skyldighet att betala miljöstraffavgift. Lag (2014:162).

4 a § För otillåten avfallstransport döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. transporterar avfall utan tillstånd och därigenom bryter mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 25 § om tillstånd för yrkesmässig transport av avfall,
2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och därigenom bryter mot artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,
3. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaffande och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 34 i förordning (EG) nr 1013/2006,
4. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,
5. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning

och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 36 i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 och därigenom bryter mot ett förbud eller ett krav på skriftlig förhandsanmälan som gäller enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i förordning (EG) nr 1013/2006 eller som gäller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

7. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 38.4 a,

8. från Europeiska unionen exporterar avfall utan att avfallet är avsett för bortskaffande eller återvinning i en anläggning där bortskaffandet eller återvinningen sker enligt de bestämmelser som gäller i mottagarlandet och därigenom bryter mot någon av artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

9. från Europeiska unionen exporterar avfall avsett för bortskaffande i ett utomeuropeiskt land eller territorium och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 40.1 i förordning (EG) nr 1013/2006,

10. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande och därigenom bryter mot ett importförbud

enligt artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

11. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

12. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006,

13. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

14. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och därigenom bryter mot artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller

15. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

För försök till brott som avses i första stycket 3–9 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Lag (2010:210).

5 § För försvårande av miljökontroll döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. lämnar en oriktig uppgift som från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt har betydelse för en myndighets prövning

eller tillsyn, om uppgiften lämnas i en ansökan, anmälan eller annan handling som ska ges in till en myndighet enligt

a) en bestämmelse i denna balk, artikel 62 i förordning (EG) nr 1907/2006 eller artikel 33.1–33.3 i förordning (EG) nr 1107/2009,

b) en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av balken, eller

c) enligt ett beslut som i det enskilda fallet har meddelats med stöd av balken, artikel 46 i förordning (EG) nr 1907/2006 eller regeringens föreskrifter,

2. i fråga om en verksamhet eller åtgärd som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt bestämmelserna i 9, 11, 13 eller 14 kap. eller enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av de bestämmelserna bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en driftsstörning i verksamheten eller liknande händelse som kan skada människors hälsa eller miljön,

3. bryter mot en bestämmelse i 10 kap. 11 §, 12 § första stycket eller 13 § om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en förorening, överhängande fara för en allvarlig miljöskada eller allvarlig miljöskada,

4. i fråga om innesluten användning, avsiktlig utsättning eller utsläppande på marknaden av genetiskt modifierade organismer bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. om skyldighet att anmäla kännedom om nya uppgifter eller ändrade förhållanden,

5. i fråga om yrkesmässig tillverkning eller införsel av

kemiska produkter bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 12 eller 13 § om skyldighet att göra en anmälan för registrering i ett produktregister,

6. i fråga om tillverkning eller utsläppande på marknaden av kemiska produkter eller biotekniska organismer bryter mot bestämmelserna i 14 kap. 18 § om skyldighet att underrätta om skadliga verkningar,

7. i fråga om ett godkänt växtskyddsmedel låter bli att lämna sådan information om medlet som krävs enligt artikel 56.1 i förordning (EG) nr 1107/2009, eller

8. i fråga om kosmetiska produkter låter bli att lämna information till Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 13.1, 13.2, 13.3, 13.4 eller 16.3 i förordning (EG) nr 1223/2009 eller uppdatera informationen till Europeiska kommissionen enligt artikel 13.7 i samma förordning.
Lag (2013:309).

6 § För bristfällig miljöinformation döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. i fråga om kemiska produkter eller biotekniska organismer bryter mot bestämmelserna om produktinformation i 14 kap. genom att

a) felaktigt klassificera eller låta bli att klassificera en produkt enligt vad som krävs i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap.,

b) låta bli att märka en produkt eller att lämna annan produktinformation enligt vad som krävs i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap.,

c) låta bli att med en lämplig symbol eller beteckning för fara eller risk eller med annan tydlig varningstext märka en produkt eller på annat sätt lämna produktinformation, om märkningen eller informationen behövs till skydd för människors hälsa eller miljön, eller

d) lämna oriktig eller bristfällig produktinformation,

2. i fråga om kemiska produkter bryter mot en bestämmelse i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 689/2008 av den 17 juni 2008 om export och import av farliga kemikalier genom att

a) låta bli att märka en produkt med en farosymbol, en farobeteckning, en riskfras eller ett varningsmärke enligt vad som krävs i förordningens artikel 16.1,

b) låta bli att lämna säkerhetsdatablad enligt vad som krävs i förordningens artikel 16.3, eller

c) lämna oriktig uppgift i märkningen eller säkerhetsdatabladet,

3. i fråga om tvätt- eller rengöringsmedel bryter mot förordning (EG) nr 648/2004 genom att låta bli att märka förpackningar enligt vad som krävs i förordningens artikel 11,

4. i fråga om produkter och utrustning som innehåller fluorerade växthusgaser bryter mot förordning (EG) nr 842/2006 genom att låta bli att märka produkter och utrustning enligt vad som krävs i förordningens artikel 7,

5. i fråga om kemiska produkter bryter mot förordning (EG) nr 1907/2006 genom att

a) låta bli att förse mottagaren av ett ämne eller en blandning med ett säkerhetsdatablad enligt kraven i artikel 31,

b) lämna oriktig eller bristfällig uppgift i säkerhetsdatabladet, eller

c) låta bli att enligt vad som krävs i artikel 33 tillhandahålla en mottagare eller konsument information om namn på ett ämne som ingår i en vara och finns angivet i bilaga XIV till förordningen eller angivet i den kandidatförteckning som avses i artikel 59,

6. i fråga om kemiska produkter och explosiva föremål bryter mot förordning (EG) nr 1272/2008 genom att

a) felaktigt klassificera eller låta bli att klassificera ett ämne, en blandning eller ett explosivt föremål enligt vad som krävs i artiklarna 4.1, 4.2, 4.3 eller 4.8, eller

b) felaktigt märka eller låta bli att märka ett ämne, en blandning eller ett explosivt föremål enligt vad som krävs i artiklarna 4.4, 4.7 eller 4.8, eller

7. i fråga om behandlat utsäde eller växtskyddsmedel bryter mot förordning (EG) nr 1107/2009 genom att

a) felaktigt märka eller låta bli att märka ett behandlat utsäde enligt vad som krävs i artikel 49.4,

b) felaktigt märka eller låta bli att märka ett växtskyddsmedel enligt vad som krävs i artikel 65.1 och i kommissionens förordning (EU) nr 547/2011 av den 8 juni 2011 om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 vad gäller märkningskrav för

växtskyddsmedel, eller

c) lämna oriktig eller bristfällig produktinformation enligt vad som krävs i artikel 66.1, 66.2 eller 66.5.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om underlåtenheten eller den oriktiga eller bristfälliga informationen varit sådan att den inte kunnat försvåra bedömningen av risken för skada på människors hälsa eller i miljön. Ansvar ska inte heller dömas ut enligt denna paragraf om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 9 § första stycket 9. Lag (2012:150).

7 § Den som med uppsåt eller av oaktsamhet skräpar ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till döms för nedskräpning till böter eller fängelse i högst ett år.

7 a § Den som begår en gärning som avses i 7 § döms för nedskräpningsförseelse till penningböter, om nedskräpningen är att anse som mindre allvarlig. Lag (2011:734).

8 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot en föreskrift för totalförsvaret som har meddelats med stöd av 1 kap. 5 §, om en överträdelse av den lagbestämmelse från vilken avvikelserna har föreskrivits är straffbelagd,

2. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått inom ett miljöskyddsområde, som regeringen har meddelat med stöd av 7 kap. 20 §,

3. bryter mot en föreskrift eller ett beslut om förbud mot utsläpp av avloppsvatten m.m. som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 4 §,

4. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid miljöfarlig verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 5 §,
5. i ett miljöriskområde som avses i 10 kap. 17 § vidtar en åtgärd som ökar belastningen av föroreningar i eller omkring området, annars försämrar den miljömässiga situationen eller försvårar avhjälpandeåtgärder,
6. bryter mot den skyldighet att underhålla en vattenanläggning som följer av 11 kap. 17 § första stycket, 20 § första stycket eller 21 § första stycket,
7. bryter mot ett förbud till skydd för naturmiljön enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket,
8. bryter mot bestämmelsen i 13 kap. 8 § om utredning innan en genteknisk verksamhet påbörjas eller mot en föreskrift om utredningen som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 9 §,
9. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid genteknisk verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,
10. bryter mot skyldigheten att upprätta en kemikaliesäkerhetsrapport enligt vad som krävs i artiklarna 37.4 och 39.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,
11. bryter mot skyldigheten att förse Europeiska kemikaliemyndigheten med information enligt vad som krävs i artiklarna 38, 39.2 och 66.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,
12. bryter mot förbudet mot dumpning eller förbränning av

avfall enligt 15 kap. 31 §, eller

13. bryter mot ett förbud mot fiske som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av 28 kap. 13 §.

För försök till brott som avses i första stycket 12 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller 9 § första stycket 5. Lag (2010:210).

9 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot bestämmelsen i artikel 6.3 i förordning (EG) nr 338/97 om skyldighet att i en ansökan lämna uppgift om tidigare beslut om avslag,

2. bryter mot en föreskrift eller ett beslut i ett enskilt fall om tomgångskörning eller gatumusik som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 9 kap. 12 §,

3. bryter mot en föreskrift om skötsel av jordbruksmark som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 8 §,

4. bryter mot en föreskrift om hantering av gödsel som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 10 §,

5. vid en sådan odling av genetiskt modifierade organismer som omfattas av ett tillstånd enligt 13 kap. 12 § bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med

stöd av 13 kap. 11 §,

6. bryter mot en föreskrift om märkning av genetiskt modifierade organismer som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 18 §,

7. bryter mot en bestämmelse om spårbarhet eller märkning enligt artikel 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 5.1 eller 5.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG,

8. bryter mot en bestämmelse om information, identifiering, dokumentation eller anmälan enligt artikel 6, 12 eller 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

9. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 eller 19.2 i förordning (EG) nr 1223/2009, eller på marknaden tillhandahåller en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 a, e eller g i samma förordning,

10. bryter mot skyldigheten att lämna information enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 648/2004,

11. bryter mot en bestämmelse om information eller dokumentation enligt artikel 32, 34 eller 36 i förordning (EG) nr 1907/2006,

12. bryter mot bestämmelsen i 15 kap. 21 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 21 § andra stycket om förbud att ta befattning med en avfallstransport, genom att yrkesmässigt eller annars i större omfattning samla in och forsla bort avfall,

13. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 25 § första stycket 2 genom att för borttransport lämna annat avfall än hushållsavfall till den som inte har det tillstånd som krävs för en sådan transport, eller

14. i fråga om ett växtskyddsmedel som är godkänt i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänt i Sverige bryter mot artikel 52 i förordning (EG) nr 1107/2009 genom att föra in medlet till Sverige, släppa ut det på marknaden eller använda det utan att medlet omfattas av ett sådant parallellhandeltillstånd som krävs enligt artikeln.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §. Lag (2013:309).

10 § Allmänt åtal för en gärning som avses i 6 § första stycket 5 c och som rör en överträdelse av artikel 33.2 i förordning (EG) nr 1907/2006 får väckas endast om ett åtal är påkallat från allmän synpunkt. Lag (2008:240).

11 § Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken eller

om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljöstraffavgift och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Lag (2011:734).

12 § Djur, växter, produkter som utvunnits av djur eller växter, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor innehållande kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat. Lag (2011:512).

13 § Den som begått brott enligt 8 § första stycket 12 döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. Har brottet förövats i Sveriges

ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Lag (2010:742).

14 § Om någon som ådragit sig ansvar enligt 1 §, frivilligt har avvärjt en sådan fara eller verkan som anges där innan en avsevärd olägenhet har uppkommit, får dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen.

Lag (2006:1014).

30 kap. Miljösanktionsavgifter

1 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en särskild avgift (miljösanktionsavgift) ska betalas av den som

1. påbörjar en verksamhet som är tillståndspliktig eller anmälningspliktig enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, utan att tillstånd har getts eller anmälan har gjorts,
2. åsidosätter villkor eller andra bestämmelser i ett tillstånd som har beslutats med stöd av denna balk eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller
3. åsidosätter andra bestämmelser i denna balk, föreskrifter som har meddelats med stöd av balken eller bestämmelser i EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Avgiftens storlek ska framgå av föreskrifterna. Avgiften ska uppgå till minst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. När avgiftens storlek bestäms, ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser. Lag (2011:322).

2 § En miljösktionsavgift skall tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Avgiften behöver dock inte tas ut om det vore oskäligt med hänsyn till

1. sjukdom som medfört att den avgiftsskyldige inte förmått att på egen hand eller genom att uppdra åt någon annan göra det som ålegat den avgiftsskyldige,

2. att överträdelsen berott på en omständighet som inte kunnat eller borde ha förutsetts eller som den avgiftsskyldige inte kunnat påverka,

3. vad den avgiftsskyldige har gjort för att undvika att en överträdelse skulle inträffa, eller

4. att överträdelsen har föranlett straff enligt bestämmelserna i 29 kap.

Miljösktionsavgiften skall tillfalla staten. Lag (2006:1014).

3 § Tillsynsmyndigheten beslutar om miljösktionsavgift.

Innan tillsynsmyndigheten beslutar om avgift skall den som anspråket riktas mot ges tillfälle att yttra sig.

4 § Ett beslut om att ta ut en miljösktionsavgift skall delges den avgiftsskyldige. Lag (2006:1014).

5 § En miljösktionsavgift skall betalas inom trettio dagar efter det att beslutet om att ta ut avgiften har delgetts enligt 4 §, om tillsynsmyndigheten i beslutet inte har bestämt en senare tidpunkt.

Beslutet om miljöstraffavgift får efter sista betalningsdagen verkställas såsom en dom som har vunnit laga kraft. Lag (2006:1014).

6 § Miljöstraffavgift får inte beslutas, om den som anspråket riktas mot inte inom fem år från det att förutsättningarna enligt 1 § att besluta om avgift har inträffat har getts tillfälle att yttra sig.

7 § Den som enligt ett beslut av en tillsynsmyndighet skall betala en miljöstraffavgift får överklaga beslutet till mark- och miljödomstol. Lag (2010:923).

8 § En beslutad miljöstraffavgift faller bort, om beslutet om avgiften inte har verkställts inom tio år från det att beslutet har vunnit laga kraft.

9 § Miljöstraffavgift skall återbetalas, om betalningsansvaret har upphävts genom beslut som har vunnit laga kraft.

Ränta på miljöstraffavgift som återbetalas enligt första stycket lämnas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden från den dag avgiften betalades till och med den dag avgiften återbetalas.

10 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om den ordning i vilken miljöstraffavgifter skall betalas.

SJUNDE AVDELNINGEN

ERSÄTTNING OCH SKADESTÅND M.M.

31 kap. Ersättning vid ingripanden av det allmänna och vid tillståndsprovning av vattenverksamhet m.m.

Kapitlets innehåll m.m.

1 § Detta kapitel är tillämpligt i frågor om ersättning vid vissa ingripanden av det allmänna samt vid tillståndsprovning av vattenverksamhet. Kapitlet innehåller dessutom bestämmelser om ersättning när skada uppkommit till följd av förbud mot fiske.

2 § Bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) skall gälla vid ersättning och inlösen enligt detta kapitel, om inte balken innehåller avvikande bestämmelser.

3 § Vad som i detta kapitel sägs om fastighet skall även gälla särskild rätt till fastighet.

Ersättning och inlösen på grund av vissa föreskrifter, förelägganden och förbud

4 § Fastighetsägaren har rätt till ersättning på grund av beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras, om beslutet gäller

1. föreskrifter enligt 7 kap. 3 § om åtgärder och inskränkningar som rör nationalparker,
2. föreskrifter enligt 7 kap. 5, 6 eller 9 § om åtgärder och inskränkningar som rör naturreservat och kulturreservat,
3. en dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket som har förenats med särskilda villkor eller en vägran att ge en

dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket, om dispensen avser ett biotopskyddsområde enligt 7 kap. 11 § första stycket 1,

4. bildande av ett biotopskyddsområde enligt 7 kap. 11 § första stycket 2,

5. föreskrifter enligt 7 kap. 22 § om åtgärder och inskränkningar som rör vattenskyddsområden,

6. skydd för särskilda områden enligt 7 kap. 28 a–29 b §§, eller

7. förelägganden eller förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket som rör viss verksamhet.

En föreskrift enligt 7 kap. 3 § om begränsning av rätten till jakt efter björn, lo, varg, järv, älg eller örn medför inte rätt till ersättning. Lag (2009:1322).

5 § Om ett beslut som avses i 4 § första stycket 1, 2, 5 eller 6 innebär att det krävs tillstånd för en viss verksamhet eller åtgärd, betalas ersättning endast om tillstånd har vägrats eller förenats med särskilda villkor.

Om det enligt 7 kap. 24 § har meddelats ett förbud att vidta en åtgärd utan tillstånd och tillstånd vägras, gäller 4 § första stycket. Lag (2009:1322).

6 § Har upphävts genom lag (2009:1322).

7 § Ersättning enligt 4 § betalas av staten. Om det är en kommun som har meddelat det beslut som avses i 4 §, ska ersättningen i stället betalas av kommunen.

Om föreskrifter som avses i 4 § första stycket 5 har

beslutats av länsstyrelsen efter ansökan av en kommun eller den i vars intresse vattenskyddsområdet har fastställts, ska ersättningen betalas av sökanden. Detsamma gäller om sådana föreskrifter har beslutats av en kommun efter ansökan av den i vars intresse föreskrifterna har meddelats. Lag (2009:1322).

8 § Om det i ett fall som avses i 4 § första stycket uppstår synnerliga olägenheter vid pågående användning av fastigheten, har fastighetsägaren rätt att få fastigheten inlöst i stället för att få ersättning enligt 4 §. Beror olägenheten på ett förbud att vidta viss åtgärd utan tillstånd skall 5 § första stycket tillämpas.

9 § Vid tillämpningen av 4 och 8 §§ ska hänsyn tas också till andra beslut enligt 7 kap. 3, 5, 6, 9 eller 22 §, förbud enligt 7 kap. 11 § andra stycket, förelägganden och förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket, beslut enligt 18 § skogsvårdslagen (1979:429) samt beslut som avses i 14 kap. 5–7 och 10–13 §§ plan- och bygglagen (2010:900). Detta gäller under förutsättning att besluten har meddelats inom tio år före det senaste beslutet. Dessutom ska sådan inverkan av hänsynstaganden enligt 30 § skogsvårdslagen som i särskilda fall har inträtt inom samma tid uppmärksammas.

Om en rätt till talan, ersättning eller inlösen med anledning av ett sådant beslut har förlorats på grund av bestämmelserna i 12 eller 13 § eller motsvarande bestämmelser i plan- och bygglagen, utgör detta förhållande inte något hinder mot att beslutet beaktas enligt första stycket. Lag (2010:902).

Ersättning vid vissa undersökningar

10 § För skada och intrång som tillfogas fastighetsägaren genom åtgärder enligt 28 kap. 1 § betalas ersättning av staten. Om åtgärderna har vidtagits av en kommun eller av någon annan på

uppdrag av en kommun, skall ersättning i stället betalas av kommunen.

Ersättning enligt första stycket skall inte betalas, om åtgärderna vidtas med anledning av tillsyn över en verksamhet som utövas på fastigheten.

Talan om ersättning väcks vid den mark- och miljödomstol inom vars område marken eller större delen av den finns.

Lag (2010:923).

Ersättning vid förelägganden om stängselgenombrott

11 § Den som har stängsel och har anordnat en grind eller någon annan genomgång på grund av ett föreläggande enligt 26 kap.

11 § är berättigad till ersättning av staten för detta och för underhåll av genomgången. Ersättning skall dock inte betalas, om det är uppenbart att stängslet endast avser att stänga ute allmänheten från ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt.

Första stycket gäller också, när en övergång har gjorts över ett dike på grund av ett föreläggande enligt 26 kap. 11 §.

Anmälan om ersättningsanspråk

12 § Innan en myndighet fattar ett beslut som kan leda till ersättning enligt 4, 5, 10 eller 11 §, får myndigheten förelägga den som vill göra anspråk på betalning eller inlösen att inom viss tid, minst två månader, anmäla sitt anspråk och ange sina yrkanden vid påföljd att rätten till talan annars förloras.

Vad som i fråga om ersättning eller inlösen har avtalats eller

uppenbarligen förutsatts gälla mellan den ersättningsskyldige och en sakägare gäller även mot den som efter det att rätten till betalning uppkom har förvärvat sakägarens rätt till fastigheten.

Ersättningstalan

13 § Har inte överenskommelse träffats om ersättning enligt 4 eller 11 § eller om inlösen enligt 8 § och har inte rätten till talan gått förlorad enligt 12 §, skall den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen väcka talan hos mark- och miljödomstolen mot den som är skyldig att betala ersättning eller att lösa in fastigheten. Sådan talan skall väckas inom ett år från det att beslutet på vilket anspråket grundas har vunnit laga kraft vid påföljd att rätten till ersättning eller inlösen annars går förlorad.

Lag (2010:923).

14 § När föreskrifter skall meddelas enligt 7 kap. 5, 6, 9 eller 22 §, får den ersättningsskyldige vid mark- och miljödomstolen väcka talan mot en sakägare för att fastställa de villkor som skall gälla för ersättning eller inlösen, om föreskrifterna meddelas. Meddelas inte föreskrifter med det innehåll som förutsatts vid mark- och miljödomstolen inom ett år från det att målet har avgjorts genom en dom som har vunnit laga kraft, skall domen inte längre vara bindande för parterna.

Lag (2010:923).

Återbetalning av ersättning

15 § Har ersättning enligt 4 § betalats med anledning av föreskrifter eller tillståndsvägran och upphävs föreskrifterna helt eller delvis eller ges tillstånd eller dispens, får fastighetsägaren förpliktas att betala tillbaka ersättningen

eller en del av den, om det är skäligt med hänsyn till fastighetsägarens nytta av beslutet och omständigheterna i övrigt. Detta gäller också, om en åtgärd har vidtagits i strid mot sådana föreskrifter eller mot ett sådant beslut om tillståndsvägran och tillsynsmyndigheten har beslutat att inte kräva rättelse.

Talan om återbetalning skall väckas vid mark- och miljödomstolen inom ett år från det att beslutet som anspråket grundas på har vunnit laga kraft och senast tio år efter det att ersättningen betalades ut vid påföljd att rätten att föra talan annars går förlorad. Lag (2010:923).

Ersättning och inlösen vid tillstånd till vattenverksamhet

16 § Den som med stöd av tillstånd enligt 11 kap. genom inlösen eller på annat sätt tar i anspråk annans egendom eller vidtar en åtgärd som skadar annans egendom skall betala ersättning för vad som avstås eller skadas, om annat inte är särskilt föreskrivet. Ersättning skall betalas även för skada till följd av förbud mot fiske enligt 28 kap. 13 §.

Ersättning skall betalas endast för skador som kvarstår, sedan förebyggande eller avhjälpande åtgärder har utförts av tillståndshavaren.

17 § Fastigheter eller fastighetsdelar som drabbas av synnerliga olägenheter av en verksamhet för vilken tillstånd har meddelats enligt 11 kap., skall lösas in, om ägaren begär det.

Den ersättningsskyldige har rätt till inlösen, om detta skulle medföra endast en ringa höjning av fastighetsägarens ersättning och fastighetsägaren inte har något beaktansvärt intresse av att behålla fastigheten eller fastighetsdelen. Kostnaderna för

åtgärder som avses i 16 § andra stycket skall då räknas in i ersättningen.

Skada på egen fastighet vid tillstånd till vattenverksamhet

18 § Om en verksamhet för vilken tillstånd har lämnats enligt 11 kap. medför skada på en fastighet som tillhör den som har fått tillståndet, skall ersättning för skadan bestämmas. Detta gäller dock inte, om medgivanden har lämnats av samtliga borgenärer som har panträtt i fastigheten. Om fastigheten är intecknad gemensamt med annan fastighet, krävs det dessutom att fastighetsägare och fordringshavare lämnar de medgivanden som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken.

Medgivande fordras dock inte av den för vars rätt domstolens avgörande är väsentligen utan betydelse.

Ersättning vid utrivning av en vattenanläggning

19 § Den som har fått tillstånd till utrivning av en vattenanläggning eller har ålagts eller medgetts enligt 24 kap. 4 § att riva ut en vattenanläggning skall betala skälig ersättning för skador på annans egendom som orsakas av bestående ändring i vattenförhållandena. Skyldighet att betala ersättning för en sådan förlust av förmån som orsakas av utrivningen finns endast om förmånen har tillförsäkrats i tillståndsdomen eller i avtal som träffats i samband med vattenanläggningens tillkomst. Ersättning lämnas i sådant fall endast för kostnader orsakade av förlusten av förmånen.

Om medgivande att riva ut en vattenanläggning har lämnats till någon annan än den som är skyldig att underhålla anläggningen och skyldighet att betala ersättning har ålagts i samband med detta, får ersättningen sökas åter av den underhållsskyldige.

Ersättning vid omprövning av vattenverksamhet

20 § Ersättning för en förlust eller en inskränkning lämnas, om omprövning enligt 24 kap. 5 § eller enligt 7 kap. 13 eller 14 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet medför förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning för den som har tillstånd till den vattenverksamhet som avses med omprövningen och om annat inte följer av 22 §. Ersättning lämnas inte till den del förlusten eller inskränkningen är att räkna som förbättring av en vattenanläggnings säkerhet.

Ersättning lämnas om omprövning av vattenverksamhet enligt denna balk eller enligt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet medför skada för någon annan än tillståndshavaren som omfattas av omprövningen. För mottagare av andelskraft gäller dock viss begränsning enligt 8 kap. 4 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

På ersättning enligt första eller andra stycket skall 16-18 §§ tillämpas.

21 § Ersättning enligt 20 § första stycket betalas av den som har begärt omprövningen eller, om omprövning enligt 7 kap. 14 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet omfattar tillstånden till konkurrerande vattentäkter, av vardera tillståndshavaren.

Ersättning enligt 20 § andra stycket betalas,

1. om omprövningen sker enligt 24 kap. 5 eller 8 §, av tillståndshavaren,

2. om omprövning enligt 7 kap. 14 § lagen (1998:812) med

särskilda bestämmelser om vattenverksamhet omfattar tillstånden till konkurrerande vattentäkter, av vardera tillståndshavaren,

3. vid annan omprövning, av den som har begärt omprövningen.

Ersättning för minskning av andelskraft från vattenkraftverk som omfattas av omprövningen betalas av den som har tillstånd till kraftverket.

Begränsning i ersättningsrätten vid omprövning av viss vattenverksamhet

22 § En tillståndshavare är skyldig att utan ersättning tåla viss del av en förlust eller inskränkning om det är en förlust eller inskränkning som avses i 20 § första stycket och den föranleds av omprövning till förmån för det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn eller hälsovården eller, vid omprövning enligt 24 kap. 5 § eller enligt 7 kap. 13 § första meningen lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, till förmån för den allmänna miljövården.

Den del som inte ersätts avser den sammanlagda förlusten eller inskränkningen till följd av de skilda omprövningarna och av vattenverksamhet som avses i 23 § och motsvarar i fråga om

1. vattenkraftverk: högst en femtedel och lägst en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt meddelat tillstånd kan tas ut vid kraftverket efter avdrag för den del av produktionsvärdet som är en följd av vattenregleringar,

2. vattenreglering för kraftändamål: högst en femtedel och lägst en tjugondel av det produktionsvärde av den vattenkraft som enligt meddelade tillstånd kan tas ut vid varje kraftverk och som är en följd av regleringen,

3. andra vattenverksamheter: högst en femtedel och lägst en tjugondel av värdet av den vattenmängd, fallhöjd eller magasinvolym som omfattas av tillståndet till verksamheten.

När mark- och miljödomstolen lämnar tillstånd till en vattenverksamhet för vilken denna begränsning i ersättningsrätten skall gälla, skall domstolen inom de gränser som anges i andra stycket 1-3 fastställa den del som inte ersätts. Hänsyn skall då tas främst till verksamhetens inverkan på vattenstånds- och avrinningsförhållandena, den fördel eller olägenhet som verksamheten väntas medföra från allmän synpunkt samt graden av nytta för tillståndshavaren och mottagare av andelskraft.

Vid omprövning före den enligt 24 kap. 5 § första stycket 1 fastställda tidpunkten skall den del som inte ersätts minskas i förhållande till den tid som återstår till denna tidpunkt.

Lag (2010:923).

23 § Rätten till ersättning är begränsad på samma sätt som gäller enligt 22 § om den som har tillstånd enligt denna balk till en vattenverksamhet orsakas förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning till följd av att tillstånd lämnas till en vattenverksamhet som skall tillgodose det allmänna fiskeintresset, allmän farled eller allmän hamn, hälsovården eller den allmänna miljövården.

Vad som sagts nu gäller även förlust av fallhöjd som inte är utbyggd. Därvid skall den del som inte ersätts motsvara en tjugondel av värdet av vattenkraften i det berörda strömfallet efter avdrag för vad som av detta värde är en följd av vattenregleringar.

Betalningsanmälan som rör ersättning vid tillstånd till vattenverksamhet

24 § Anmälan till länsstyrelsen enligt 6 kap. 4 § expropriationslagen (1972:719) behöver vid tillämpningen av detta kapitel endast göras för ersättning som avser mark som skall lösas in.

Betalningsfrist som rör ersättning vid tillstånd till vattenverksamhet

25 § När tillstånd har lämnats enligt 11 kap. skall ersättning för inlöst mark betalas och anmälan enligt 6 kap. 4 § expropriationslagen (1972:719) göras inom sex månader från det att såväl tillståndsfrågan som ersättningsfrågan har avgjorts slutligt. Ersättning som inte avser inlöst mark och som skall tas ut på en gång skall betalas inom två år från samma tid. Om den ersättningskyldige inte iakttar vad som har sagts nu, är den rätt som förvärvats gentemot den ersättningsberättigade förlorad.

Tidsfristerna får förkortas eller förlängas när parterna är ense om det eller om det finns särskilda skäl för det.

Ersättning bestämd efter det att tillstånd till vattenverksamhet har tagits i anspråk

26 § Om ersättningen till följd av en vattenverksamhet eller annan åtgärd har bestämts slutligt först efter det att tillståndet har tagits i anspråk, skall den del av ersättningen som överstiger vad som fastställts tidigare betalas och anmälan enligt 6 kap. 4 § expropriationslagen (1972:719) göras inom en månad från det ersättningen bestämdes slutligt. Detsamma gäller ersättning som har bestämts i samband med godkännandet av en vattenverksamhet som redan har utförts.

Om den slutligt fastställda ersättningen inte överstiger den

ersättning som tidigare har fastställts och det annars skulle ha funnits depositions- eller anmälningsskyldighet, skall den ersättningsskyldige anmäla ersättningsbeslutet hos länsstyrelsen sedan detta har vunnit laga kraft.

27 § På ersättning som avses i 26 § första stycket beräknas ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag marken tillträdde, vattenverksamheten påbörjades eller åtgärden utfördes, om inte något annat följer av andra stycket. Om betalningen inte görs i rätt tid, tas det ut ränta enligt 6 § räntelagen för tiden efter det dröjsmålet inträdde.

På ersättning som avser oförutsedd skada tas det ut ränta enligt 6 § räntelagen från den dag ersättningsanspråket framställdes vid mark- och miljödomstolen.

Om den ersättningsskyldige försummar att betala sådan ersättning enligt 26 § första stycket som skall betalas genom deposition skall länsstyrelsen på begäran av den som är berättigad till ersättningen eller en del av denna söka verkställighet av den dom eller det beslut varigenom ersättningen har bestämts. Lag (2010:923).

Fullbordande av inlösen som rör tillstånd till vattenverksamhet

28 § Inlösen av mark är fullbordad när den ersättningsskyldige har fullgjort sina skyldigheter enligt 6 kap. 1 § första stycket och 4 § expropriationslagen (1972:719). Inlösen fullbordas även om ränta enligt 27 § första stycket inte betalas.

Rätt att utnyttja tillståndet till vattenverksamhet

29 § Den ersättningsskyldige får utnyttja tillståndet genom att

ta i anspråk egendomen eller vidta åtgärder som medför skada för någon annan när de skyldigheter som gäller enligt 6 kap. 1 § första stycket och 4 § expropriationslagen (1972:719) har fullgjorts. För detta fall skall den begränsning av anmälningsskyldigheten som framgår av 24 § gälla.

Om det behövs med hänsyn till den ersättningsberättigades förhållanden, får mark- och miljödomstolen bestämma skäligt uppskov med tillträdet eller med utförandet av åtgärden. Lag (2010:923).

Återbetalning av ersättning som rör tillstånd till vattenverksamhet

30 § Ersättningsbelopp som har betalats med anledning av tillstånd enligt 11 kap. får inte till någon del återkrävas. Beloppet får dock återkrävas om det tillstånd som har föranlett beslutet om ersättning upphävs på talan av den ersättningsberättigade.

Övriga bestämmelser

31 § Ersättning enligt detta kapitel ska bestämmas i pengar som ska betalas vid ett tillfälle.

Ersättning i fall som avses i 5 § andra stycket ska dock betalas med ett visst årligt belopp. Om det finns särskilda skäl, får ersättningen räknas av mot ersättning som kan komma att betalas enligt 4 § första stycket eller 8 §.

Om det finns särskilda skäl, får det på begäran av den ersättningskyldige eller den ersättningsberättigade bestämmas att också ersättning enligt 4 § första stycket eller 11 § ska betalas med ett visst årligt belopp med rätt att få omprövning vid ändrade förhållanden.

I fråga om ersättning enligt 4 § till följd av skada eller olägenhet för renskötseln gäller 28 § andra stycket rennäringslagen (1971:437). Lag (2009:1322).

32 § Har upphävts genom lag (2010:815).

33 § Om en borgenär som hade panträtt i fastigheten när rätten till ersättning uppkom gör en förlust därför att ersättningen inte har deponerats hos länsstyrelsen, har borgenären rätt till ersättning av den ersättningsskyldige för förlusten mot avskrivning på fordringshandlingen. Detsamma gäller, om en borgenär gör en förlust därför att ersättning inte har bestämts eller blivit för låg och ersättningen efter överenskommelse mellan den ersättningsskyldige och den ersättningsberättigade eller av någon annan anledning inte prövats av domstol. Rätt till ersättning finns också för förlust till följd av att överenskommelse har träffats om ersättning i annat än pengar eller om att förebyggande eller avhjälpande åtgärder skall utföras.

Talan om ersättning enligt första stycket skall väckas vid mark- och miljödomstolen. Lag (2010:923).

34 § Om det behövs, skall det i beslut om ersättning tas in bestämmelser som skall hindra att ersättningstagaren gör en förlust till följd av ändringar i penningvärdet under tiden från ersättningsbeslutet till dess betalning gjorts.

35 § När inlösen av mark är fullbordad, skall detta antecknas i fastighetsregistrets allmänna del. Lag (2000:228).

36 § Om det råder tvist om bättre rätt till ersättning, skall ersättningen deponeras hos länsstyrelsen, även om depositionen inte behövs enligt 6 kap. 1 § expropriationslagen (1972:719).

Bestämmelserna i 6 kap. 17-19 §§ i samma lag skall tillämpas i fråga om sådan deposition.

32 kap. Skadestånd för vissa miljöskador och andra enskilda anspråk

Inledande bestämmelser

1 § Skadestånd enligt detta kapitel ska betalas för personskada och sagskada samt ren förmögenhetsskada som verksamhet på en fastighet har orsakat i sin omgivning.

En ren förmögenhetsskada som inte har orsakats genom brott ersätts dock endast om skadan är av någon betydelse.

En skada, som inte har orsakats med uppsåt eller genom vårdslöshet, ersätts bara om den störning som har orsakat skadan inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena på orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden. Lag (2010:815).

2 § Kapitlet tillämpas inte på skador som har orsakats av joniserande strålning eller inverkan av elektrisk ström från elektrisk anläggning i fall då särskilda bestämmelser gäller.

Förutsättningar för skadestånd

3 § Skadestånd enligt detta kapitel betalas för skador genom

1. förorening av vattenområden,
2. förorening av grundvatten,
3. ändring av grundvattennivån,

4. luftförorening,

5. markförorening,

6. buller,

7. skakning, eller

8. annan liknande störning.

Första stycket 1-3 gäller inte skador som har orsakats av verksamhet som bedrivs i enlighet med tillstånd till vattenverksamhet. För sådana skador tillämpas 31 kap.

En skada skall anses ha orsakats genom en störning som avses i första stycket, om det med hänsyn till störningens och skadeverkningarnas art, andra möjliga skadeorsaker samt omständigheterna i övrigt föreligger övervägande sannolikhet för ett sådant orsakssamband.

4 § Skadestånd skall också betalas för skador genom sprängsten eller andra lössprängda föremål, om skadan orsakas av ett sprängningsarbete eller av en annan verksamhet som medför särskild fara för explosion.

5 § I andra fall än som anges i 3 eller 4 § skall skadestånd betalas för skador som orsakas av grävning eller liknande arbete, om den som utför eller låter utföra arbetet har försummat att vidta sådana skyddsåtgärder som anges i 3 kap. 3 § jordabalken eller i ett annat hänseende har brustit i omsorg vid arbetets utförande.

Om arbetet är särskilt ingripande eller av annan anledning medför särskild risk, skall den skada som orsakas av arbetet ersättas även om den som utför eller låter utföra arbetet inte

har varit försumlig.

5 a § I andra fall än som anges i 3 eller 4 § skall skadestånd betalas för skador som orsakas inom ramen för sådant byggnadsarbete som avses i 3 kap. 6 § jordabalken och som uppkommer på annan del av den anläggning där arbetena utförs, om

1. den som utför eller låter utföra arbetet har försummat att vidta sådana skyddsåtgärder som anges i 3 kap. 3 § jordabalken, eller

2. denne i ett annat hänseende har brustit i omsorg vid arbetets utförande.

Om en åtgärd inom ramen för ett sådant byggnadsarbete som avses i första stycket är särskilt ingripande eller av annan anledning medför särskild risk, skall den skada som orsakas av åtgärden ersättas även om den som utför eller låter utföra åtgärden inte varit försumlig. Lag (2003:627).

Skadeståndsansvariga

6 § Skyldig att betala skadestånd enligt detta kapitel är den som bedriver eller låter bedriva den skadegörande verksamheten i egenskap av fastighetsägare eller tomträttshavare. Samma skadeståndsskyldighet har andra som bedriver eller låter bedriva den skadegörande verksamheten och som brukar fastigheten i sin näringsverksamhet eller i offentlig verksamhet.

Om någon annan som brukar fastigheten bedriver eller låter bedriva den skadegörande verksamheten är han eller hon skadeståndsskyldig enligt detta kapitel endast om han eller hon har orsakat skadan uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

7 § Skyldig att betala skadestånd enligt detta kapitel är också den som utan att vara fastighetsägare, tomträttshavare eller annan brukare av fastigheten, i egen näringsverksamhet utför eller låter utföra arbete på fastigheten.

8 § Skall två eller flera ersätta samma skada enligt detta kapitel, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte annat följer av att begränsning gäller i den skadeståndsskyldighet som åligger någon av dem.

Vad de solidariskt ansvariga har betalat i skadestånd skall, om inte annat har avtalats, fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till grunden för skadeståndsansvaret, möjligheterna att förebygga skadan och omständigheterna i övrigt.

Ersättning för framtida skador på egendom

9 § Kan i fråga om skador som avser egendom ersättningens belopp lämpligen uppskattas på förhand, skall ersättning bestämmas för framtida skador, om en part begär det.

Om det finns skälig anledning, kan ersättningen bestämmas till ett visst årligt belopp. Ändras förhållandena sedan ersättningen har bestämts på detta sätt, kan ersättningen jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till de ändrade förhållandena.

10 § I fråga om nedsättning, fördelning och utbetalning av ersättning som fastställs att betalas på en gång för framtida skador på en fastighet och som tillkommer ägaren av fastigheten eller en innehavare av tomträtt i denna tillämpas expropriationslagen (1972:719). Även när det gäller verkan av sådan nedsättning, fördelning och utbetalning skall den lagen

tillämpas.

Om en borgenär som har panträtt i fastigheten lider förlust genom att ersättning enligt första stycket har blivit för lågt beräknad och ersättningen till följd av överenskommelse mellan den ersättningsskyldige och den ersättningsberättigade eller av någon annan anledning inte har blivit prövad av domstol, har borgenären rätt till gottgörelse av den ersättningsskyldige mot att borgenärens fordran i denna del skrivs av på fordringshandlingen.

Inlösen av fastighet

11 § Medför en verksamhet som avses i detta kapitel att en fastighet helt eller delvis blir onyttig för ägaren eller att det uppstår synnerligt men vid användningen, ska fastigheten eller fastighetsdelen på ägarens begäran lösas in av den som bedriver verksamheten.

Första stycket tillämpas också, om någon som är ansvarig för avhjälpande enligt 10 kap. vidtar en åtgärd som medför att fastigheten blir helt eller delvis onyttig för ägaren eller att synnerligt men uppkommer vid användningen. Vad som nu har sagts gäller dock inte om ansvaret för avhjälpande vilar även på ägaren.

I fråga om sådan inlösen tillämpas expropriationslagen (1972:719). Lag (2010:815).

Enskild talan och grupptalan

12 § Utöver talan om skadestånd och inlösen får enskild, mot den som bedriver eller har bedrivit miljöfarlig verksamhet utan tillstånd, väcka talan om förbud mot fortsatt verksamhet eller

om att skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått skall vidtas.

13 § Talan om skadestånd får föras som grupptalan enligt lagen (2002:599) om grupprättegång.

Talan om förbud mot fortsatt verksamhet eller om skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått enligt 12 § får föras enligt samma lag som enskild grupptalan eller organisationstalan.

Vid en grupptalan enligt första eller andra stycket tillämpas lagen (2002:599) om grupprättegång med undantag för 2 § första stycket andra meningen och andra stycket, 3 och 5 §§ samt 24 § andra stycket andra meningen och tredje stycket.

Lag (2002:600).

14 § Organisationstalan enligt 13 § första eller andra stycket får väckas av en ideell förening som i enlighet med sina stadgar tillvaratar naturskydds- eller miljöskyddsintressen eller av en sammanslutning av yrkesverksamma inom fiske-, jordbruks-, ren- och skogsbruksnäringen.

Det som sägs i första stycket gäller också en sammanslutning av sådana organisationer som nämns där. Lag (2002:600).

33 kap. Har upphävts genom lag (2009:1210).

Övergångsbestämmelser

1998:808

Föreskrifter om ikraftträdande av denna balk meddelas i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.

1999:385

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.
2. Denna lag är inte tillämplig på mål eller ärenden som är under handläggning enligt miljöbalkens bestämmelser, eller motsvarande äldre bestämmelser i lag som upphävts genom miljöbalken enligt 2 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, vid denna lags ikraftträdande.

1999:1231

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om förvärv som gjorts före ikraftträdandet.

2000:119

Denna lag träder ikraft, i fråga om 10 kap. 3 § den 1 april 2000, i fråga om 13 kap. 5 § den 5 juni 2000, och i övrigt den 13 maj 2000.

2001:437

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.
2. För verksamheter som påbörjats före den 1 juli 2001 krävs inte tillstånd enligt 7 kap. 28 a §.

2002:175

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.
2. I fråga om utdömande av vite tillämpas fortfarande äldre

bestämmelser på mål som inletts vid en miljödomstol före ikraftträdandet.

3. I fråga om brott som begåtts före ikraftträdandet tillämpas 29 kap. 12 § i dess äldre lydelse.

2003:232

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. I fråga om beredningar av kemiska ämnen som omfattas av rådets direktiv 91/414/EEG av den 19 augusti 1991 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden⁹, senast ändrat genom direktiv 2003/5/EG¹⁰, eller som är biocidprodukter och omfattas av direktiv 98/8/EG om utsläppande av biocidprodukter på marknaden, skall 14 kap. 8 c § tillämpas från och med den 30 juli 2004.

2004:606

1. Denna lag träder i kraft den 21 juli 2004.

2. I fråga om planer och program som formellt börjat förberedas före den 21 juli 2004 skall de nya föreskrifterna i 6 kap. 11-18 och 22 §§ tillämpas endast om planen eller programmet antas eller läggs till grund för reglering efter den 21 juli 2006.

3. Trots det som sägs i 2 får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i det enskilda fallet besluta att de nya föreskrifterna i 6 kap. 11-18 och 22 §§ inte skall tillämpas i fråga om en sådan plan eller ett sådant program.

2005:687

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre

bestämmelser gäller i fråga om krav på provningstillstånd vid överklagande av domar och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2006:1014

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.
2. I fråga om bestämmelser som under tiden från och med den 1 januari 1999 till och med den 31 december 2006 har meddelats i ett tillstånd eller i ett beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens, skall straffbestämmelsen i 29 kap. 4 § första stycket 2 tillämpas endast om den i tillståndet eller beslutet intagna bestämmelsen uttryckligen har rubricerats som villkor.
3. Bestämmelsen i 30 kap. 1 § skall endast tillämpas på överträdelse som ägt rum efter att denna lag har trätt i kraft.

2007:660

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2007.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007. Den begränsning av ansvar som följer av 10 kap. 3 § fjärde stycket skall dock beträffande förvärv som sker efter den 31 juli 2007 gälla även i fråga om sådana miljöskador som avses i denna punkt.

2008:240

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2008.

2. Tillstånd till yrkesmässig överlåtelse eller annan hantering av särskilt farliga kemiska produkter som har getts i enlighet med 14 kap. 12 § i dess äldre lydelse fortsätter att gälla och ska anses ha getts i enlighet med den nya lydelsen av 14 kap. 8 § första stycket 2.

3. Äldre bestämmelser i 14 och 29 kap. gäller i fråga om straff för överträdelse som ägt rum före den 1 juni 2008.

2009:532

1. Denna lag träder i kraft den 1 februari 2010 i fråga om 7 kap. 18 d § och i övrigt den 1 juli 2009.

2. Äldre bestämmelser gäller för ärenden som har inletts före den 1 juli 2009.

3. Strandskydd gäller efter den 31 december 2014 inom ett utvidgat strandskyddsområde endast om utvidgningen har beslutats med stöd av 7 kap. 14 § i dess nya lydelse.

4. Inom ett strandskyddsområde får man efter den 31 december 2014 inte vidta kompletteringsåtgärder till en huvudbyggnad med stöd av undantag som har föreskrivits enligt 7 kap. 17 § i dess tidigare lydelse eller motsvarande äldre bestämmelser.

5. Bestämmelserna i 7 kap. 18 g § om återinträde av strandskydd gäller även när strandskydd har upphävts enligt den tidigare lydelsen av 7 kap. 15 § andra stycket eller enligt motsvarande bestämmelser i äldre lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av sådana bestämmelser.

2009:649

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2009.
2. Äldre bestämmelser gäller för täkter av naturgrus eller torv som den 1 augusti 2009 omfattas av ett tillstånd eller en anmälan enligt 9 kap. eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap.
3. Om en täkt den 1 augusti 2009 har ett tidsbegränsat tillstånd, får ett nytt tillstånd till täkt på samma plats ges enligt äldre bestämmelser längst till utgången av 2011.

2009:1322

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
2. Äldre bestämmelser gäller
 - a) i mål enligt 31 kap. 13 § om ersättning på grund av ett beslut som har meddelats före den 1 januari 2010, och
 - b) i mål enligt 31 kap. 14 § om fastställelse av villkor för ersättning, om talan har väckts före den 1 januari 2010.

2010:815

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2010.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för
 - a) ersättning med anledning av ett sådant beslut som avses i 31 kap. 4, 5 eller 11 §, om beslutet har meddelats före ikraftträdandet,

- b) ersättning med anledning av en sådan åtgärd som avses i 31 kap. 10 §, om åtgärden har vidtagits före ikraftträdandet,

- c) en talan enligt 31 kap. 14 § om fastställelse av villkor för ersättning eller inlösen som har väckts före ikraftträdandet,

- d) ersättning enligt 31 kap. 16–19 §§, om ansökan om tillstånd eller en anmälan enligt 7 kap. 20 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet har gjorts före ikraftträdandet,

- e) ersättning enligt 31 kap. 20 §, om ansökan om omprövning har gjorts före ikraftträdandet, och

- f) ersättning enligt 32 kap. 11 §, om talan om inlösen har väckts före ikraftträdandet.

3. Även om ett skadefall har inträffat efter ikraftträdandet, gäller 32 kap. 1 § i dess äldre lydelse, om skadan är en följd av en störning som har upphört före ikraftträdandet.

4. I de fall som avses i 2 och 3 ska hänvisningarna i 31 respektive 32 kap. till expropriationslagen (1972:719) avse den lagens lydelse vid utgången av juli 2010.

2010:902

1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011. Lag (2011:393).

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före den 2 maj 2011. Lag (2011:393).

2010:1542

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.
2. Bestämmelserna i 26 kap. 3 § i sin äldre lydelse gäller för tillsynsärenden som inletts före ikraftträdandet.

2011:392

1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före den 2 maj 2011.

2012:441

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för prövning av ärenden som har inletts före ikraftträdandet.
3. En arbetsplan som har upprättats enligt väglagen (1971:948) i dess lydelse före den 1 januari 2013 ska anses vara en vägplan enligt denna lag.

2012:907

1. Denna lag träder i kraft den 7 januari 2013.
2. I fråga om föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 10 § före den 7 januari 2013 gäller 24 kap. 1 § i sin äldre lydelse.

2014:269

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2014.

2. Äldre föreskrifter gäller för mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

2014:901

1. Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

2. Bestämmelserna i 26 kap. 9 a § första och andra styckena ska inte tillämpas om ett ärende om detaljplan eller bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900) har påbörjats före den 2 januari 2015.

2015:232

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2015.

2. Bestämmelsen i 22 kap. 3 a § tillämpas inte för mål och ärenden där en kungörelse enligt 22 kap. 3 § har utfärdats före lagens ikraftträdande.

3. Bestämmelsen i 22 kap. 1 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts hos den tillståndsprövande myndigheten före ikraftträdandet.

Bilaga 1 Har upphävts genom lag (2001:1079).

Bilaga 2 Har upphävts genom lag (2001:1079).

-END

MBL - lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

SFS nr: 1976:580

Departement/

myndighet: Arbetsmarknadsdepartementet ARM

Rubrik: Lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Utfärdad: 1976-06-10

Ändring införd: t.o.m. SFS 2013:615

Övrigt: Rättelseblad 2007:1095 har iakttagits.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag äger tillämpning på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Som arbetstagare anses i lagen även den som utför arbete åt annan och därvid ej är anställd hos denne men har en ställning av väsentligen samma slag som en anställd. Den för vars räkning arbetet utföres skall i sådant fall anses som arbetsgivare.

2 § Arbetsgivares verksamhet som är av religiös, vetenskaplig, konstnärlig eller annan ideell natur eller som har kooperativt, fackligt, politiskt eller annat opinionsbildande ändamål undantages från lagens tillämpningsområde såvitt avser verksamhetens mål och inriktning.

3 § Innehåller lag eller med stöd av lag meddelad författning särskild föreskrift som avviker från denna lag, gäller den föreskriften.

4 § Ett avtal är ogiltigt i den mån det innebär att rättighet eller skyldighet enligt denna lag upphävs eller inskränks.

Genom ett kollektivavtal får det dock göras avvikelser från 11, 12, 14 och 19 §§, 20 § första stycket, 21, 22 och 28 §§, 29 § tredje meningen, 33-40 §§, 43 § andra stycket samt 64 och 65 §§. Kollektivavtalet får inte innebära att mindre förmånliga regler skall tillämpas för arbetstagersidan än som följer av rådets direktiv 75/129/EEG av den 17 februari 1975, 77/187/EEG av den 14 februari 1977 och 92/56/EEG av den 24 juni 1992.

I ett kollektivavtal får det också föreskrivas längre gående fredsplikt än som anges i 41, 41 a, 41 b och 44 §§ eller ett längre gående skadeståndsansvar än som följer av denna lag. Lag (2005:392).

5 § Vad i denna lag föreskrivs innebär inte rätt till insyn för en part i sådana förhållanden hos motparten, som har betydelse för en förestående eller redan utbruten arbetskonflikt, eller rätt till inflytande över motpartens beslut rörande sådan konflikt.

Föreskrifterna i 11, 12, 19, 34, 35, 38 och 39 §§ skall tillämpas även när kollektivavtal tillfälligt inte gäller. Lag (1994:1686).

6 § Med arbetstagarorganisation avses sådan sammanslutning av arbetstagare som enligt sina stadgar skall tillvarataga arbetstagarnas intressen i förhållandet till arbetsgivaren. Med arbetsgivarorganisation avses motsvarande sammanslutning på arbetsgiversidan.

Med lokal arbetstagarorganisation avses sådan sammanslutning av arbetstagare som är part i lokal förhandling med arbetsgivare. Med central arbetstagarorganisation avses förbund eller därmed jämförlig sammanslutning av arbetstagare.

Bestämmelser som avser arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation gäller i tillämpliga delar sammanslutning av flera sådana organisationer. Vad som sägs om medlem i organisation gäller i sådant fall de anslutna organisationerna och deras medlemmar.

Föreningsrätt

7 § Med föreningsrätt avses rätt för arbetsgivare och arbetstagare att tillhöra arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation, att utnyttja medlemskapet och att verka för organisationen eller för att sådan bildas.

8 § Föreningsrätten skall lämnas okränkvt. Kränkning av föreningsrätten föreligger, om någon på arbetsgivar- eller arbetstagersidan vidtager åtgärd till skada för någon på andra sidan för att denne har utnyttjat sin föreningsrätt eller om någon på ena sidan vidtager åtgärd mot någon på andra sidan i syfte att förbjuda denne att icke utnyttja sin föreningsrätt. Sådan kränkning föreligger även om åtgärden vidtages för att åtagande mot annan skall uppfyllas.

Arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation är icke skyldig att tåla sådan kränkning av föreningsrätten som innebär intrång i dess verksamhet. Finns både lokal och central organisation, gäller vad som nu har sagts den centrala organisationen.

Sker kränkning av föreningsrätten genom avtalsuppsägning eller annan sådan rättshandling eller genom bestämmelse i kollektivavtal eller annat avtal, är rättshandlingen eller bestämmelsen ogiltig.

9 § Det åligger arbetsgivar- och arbetstagarorganisation att söka hindra, att medlem vidtager åtgärd som kränker föreningsrätten, Har medlem vidtagit sådan åtgärd, är organisationen skyldig att söka förbjuda honom att upphöra därmed.

Förhandlingsrätt

10 § Arbetstagarorganisation har rätt till förhandling med arbetsgivare i fråga rörande förhållande mellan arbetsgivaren och sådan medlem i organisationen, som är eller har varit arbetstagare hos arbetsgivaren. Arbetsgivare har motsvarande rätt att förhandla med arbetstagarorganisation.

Förhandlingsrätt enligt första stycket tillkommer arbetstagarorganisationen även i förhållande till organisation som arbetsgivaren tillhör och arbetsgivarens organisation i förhållande till arbetstagarorganisationen.

11 § Innan arbetsgivare beslutar om viktigare förändring av sin verksamhet, skall han på eget initiativ förhandla med arbetstagarorganisation i förhållande till vilken han är bunden av kollektivavtal. Detsamma skall iakttas innan arbetsgivare beslutar om viktigare förändring av arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör organisationen.

Om synnerliga skäl föranleder det, får arbetsgivaren fatta och verkställa beslut innan han har fullgjort sin förhandlingsskyldighet enligt första stycket.

12 § När arbetstagarorganisation som avses i 11 § påkallar det, skall arbetsgivare även i annat fall än där anges förhandla med organisationen innan han fattar eller verkställer beslut, som rör medlem i organisationen. Om särskilda skäl föranleder det, får arbetsgivaren dock fatta och verkställa beslutet innan han har fullgjort sin förhandlingsskyldighet.

13 § Om en fråga särskilt angår arbets- eller anställningsförhållandena för arbetstagare som tillhör en arbetstagarorganisation i förhållande till vilken arbetsgivaren inte är bunden av kollektivavtal, är arbetsgivaren skyldig att förhandla

enligt 11 och 12 §§ med den organisationen.

Om arbetsgivaren inte är bunden av något kollektivavtal alls, är arbetsgivaren skyldig att förhandla enligt 11 § med alla berörda arbetstagarorganisationer i frågor som rör uppsägning på grund av arbetsbrist eller en sådan övergång av ett företag, en verksamhet eller en del av en verksamhet som omfattas av 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd. Detta gäller dock inte om arbetsgivaren endast tillfälligt inte är bunden av något kollektivavtal.

Lag (1994:1686).

14 § Finns lokal arbetstagarorganisation, skall förhandlingsskyldigheten enligt 11-13 §§ fullgöras i första hand genom förhandling med denna.

Uppnås icke enighet vid förhandling enligt första stycket, skall arbetsgivaren på begäran förhandla även med central arbetstagarorganisation.

15 § En part som är skyldig att förhandla skall själv eller genom ombud inställa sig vid förhandlingssammanträde och, om det behövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja någon annan form för förhandling än sammanträde.

En arbetsgivare skall i samband med förhandling inför beslut om uppsägning på grund av arbetsbrist i god tid skriftligen underrätta motparten om

1. skälen till de planerade uppsägningarna,
2. antalet arbetstagare som avses bli uppsagda och vilka kategorier de tillhör,
3. antalet arbetstagare som normalt sysselsätts och vilka

kategorier de tillhör,

4. den tidsperiod under vilken uppsägningarna är avsedda att verkställas, och

5. beräkningsmetoden för eventuella ersättningar utöver vad som följer av lag eller kollektivavtal vid uppsägning.

Arbetsgivaren skall också lämna motparten en kopia av de varsel som har lämnats till Arbetsförmedlingen enligt 2 a § första och andra styckena lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder. Lag (2007:402).

16 § Part som vill förhandla skall göra framställning hos motparten om förhandling. Om motparten begär det, skall framställningen vara skriftlig och ange den fråga om vilken förhandling påkallas.

I annat fall än som avses i 11-13 §§ skall, om parterna ej enas om annat, sammanträde för förhandling hållas inom två veckor efter det att motparten har fått del av förhandlingsframställning, när motparten är enskild arbetsgivare eller lokal arbetstagarorganisation, och annars inom tre veckor efter det att framställningen har kommit motparten till handa. Det ankommer i övrigt på parterna att bestämma tid och plats för förhandlingssammanträde.

Förhandling skall bedrivas skyndsamt. Om part begär det, skall föras protokoll som justeras av båda parter. Enas parterna ej om annat, skall förhandling anses avslutad, när part som har fullgjort sin förhandlingsskyldighet har givit motparten skriftligt besked om att han frånträder förhandlingen.

17 § Arbetstagare som har utsetts att företräda sin organisation vid förhandling får ej vägras skälig ledighet för att delta i förhandlingen.

Rätt till information

18 § Part som vid förhandling åberopar skriftlig handling skall hålla den tillgänglig för motparten, om denne begär det.

19 § Arbetsgivare skall fortlöpande hålla arbetstagarorganisation i förhållande till vilken han är bunden av kollektivavtal underrättad om hur hans verksamhet utvecklas produktionsmässigt och ekonomiskt liksom om riktlinjerna för personalpolitiken. Arbetsgivaren skall dessutom bereda arbetstagarorganisationen tillfälle att granska böcker, räkenskaper och andra handlingar, som rör arbetsgivarens verksamhet, i den omfattning som organisationen behöver för att tillvarataga medlemmarnas gemensamma intressen i förhållande till arbetsgivaren.

Om det kan ske utan oskälig kostnad eller omgång, skall arbetsgivaren på begäran förse arbetstagarorganisationen med avskrift av handling och biträda organisationen med utredning, som den behöver för nyss angivet ändamål.

19 a § En arbetsgivare som inte är bunden av något kollektivavtal alls skall fortlöpande hålla arbetstagarorganisationer som har medlemmar som är arbetstagare hos arbetsgivaren underrättade om hur verksamheten utvecklas produktionsmässigt och ekonomiskt liksom om riktlinjerna för personalpolitiken. Lag (2005:392).

19 b § Arbetstagare som har utsetts att företräda sin organisation för att ta emot information enligt 19 a § får inte vägras skälig ledighet för att ta emot informationen.
Lag (2005:392).

20 § Finns lokal arbetstagarorganisation, skall informationsskyldigheten enligt 19 § fullgöras mot denna. Vid förhandling enligt 14 § andra stycket skall skyldigheten fullgöras även mot central arbetstagarorganisation, i den mån

informationen är av betydelse för förhandlingsfrågan.

Informationsskyldigheten enligt 19 a § skall fullgöras mot lokal arbetstagarorganisation om sådan finns.

Lag (2005:392).

21 § Part som skall lämna information har rätt till förhandling med motparten om tystnadsplikt rörande den information som skall lämnas. Om förhandlingen avser information enligt 19 §, äger 14 § motsvarande tillämpning.

Uppnås icke enighet vid förhandling enligt första stycket, kan parten väcka talan vid domstol om tystnadsplikt. Sådan talan skall väckas inom tio dagar efter det att förhandling har avslutats. Domstolen skall förordna om tystnadsplikt, i den mån det kan antagas att det annars skulle föreligga risk för väsentlig skada för part eller annan.

Har part påkallat förhandling om tystnadsplikt och iakttagit han föreskrifterna i första och andra styckena, gäller till dess frågan har blivit slutligt avgjord den tystnadsplikt som han kräver. Är kravet obefogat och har parten insett eller bort inse detta, föreligger dock ej tystnadsplikt. Lag (1977:532).

22 § Den som med tystnadsplikt har mottagit information för lokal eller central arbetstagarorganisationens räkning får utan hinder av tystnadsplikten föra informationen vidare till ledamot i styrelsen för organisationen. I sådant fall gäller tystnadsplikten även för styrelseledamoten.

Kollektivavtal

23 § Med kollektivavtal avses skriftligt avtal mellan arbetsgivarorganisation eller arbetsgivare och arbetstagarorganisation om anställningsvillkor för arbetstagare eller om förhållandet i övrigt

mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Avtal anses skriftligt även när dess innehåll har upptagits i justerat protokoll eller när förslag till avtal och godkännande därav har upptagits i skilda skrifter.

24 § Avser kollektivavtal arbetstagares hyresförhållande, har avtalet i den delen verkan som kollektivavtal endast i den mån det är fråga om partsställning och innehåll är sådant som anges i 12 kap. 67 § jordabalken.

25 § Avtal saknar verkan som kollektivavtal i den mån det har annat innehåll än sådant som avses i 23 och 24 §§.

25 a § Ett kollektivavtal som är ogiltigt enligt utländsk rätt på den grunden att det tillkommit efter en stridsåtgärd är trots detta giltigt här i landet, om stridsåtgärden var tillåten enligt denna lag. Lag (1991:681).

26 § Kollektivavtal som har slutits av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation binder inom sitt tillämpningsområde även medlem i organisationen. Detta gäller oavsett om medlemmen har trätt in i organisationen före eller efter avtalets tillkomst, dock ej i den mån han redan är bunden av annat kollektivavtal.

Utträder medlem ur organisation som har slutit kollektivavtal, upphör han ej därmed att vara bunden av avtalet.

27 § Arbetsgivare och arbetstagar som är bundna av kollektivavtal kan ej med giltig verkan träffa överenskommelse som strider mot avtalet.

28 § När ett företag, en verksamhet eller en del av en verksamhet övergår från en arbetsgivare som är bunden av ett kollektivavtal till en ny arbetsgivare, genom en sådan övergång som omfattas av 6 b § i lagen (1982:80) om anställningsskydd, gäller avtalet i tillämpliga

delar för den nya arbetsgivaren. Detta gäller dock inte om den nya arbetsgivaren redan är bunden av något annat kollektivavtal som kan tillämpas på de arbetstagare som följer med.

I det fall som avses i första stycket får arbetstagarparten säga upp avtalet inom trettio dagar efter det att den har underrättats om övergången. Görs uppsägning inom denna tid, upphör avtalet att gälla vid övergången eller, om uppsägningen görs efter övergången, vid tidpunkten för uppsägningen. Kollektivavtalet gäller inte heller för den nya arbetsgivaren, om den tidigare arbetsgivaren säger upp avtalet före övergången. Görs en sådan uppsägning senare än sextio dagar före övergången, gäller dock avtalet för den nya arbetsgivaren till dess sextio dagar har förflutit från uppsägningen.

När arbetstagares anställningsavtal och anställningsförhållanden har övergått till en ny arbetsgivare enligt 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd, är den nya arbetsgivaren skyldig att under ett år från övergången tillämpa anställningsvillkoren i det kollektivavtal som då gällde för den tidigare arbetsgivaren. Villkoren skall tillämpas på samma sätt som den tidigare arbetsgivaren var skyldig att tillämpa dessa villkor. Detta gäller dock inte sedan kollektivavtalets giltighetstid har löpt ut eller sedan ett nytt kollektivavtal har börjat gälla för de övertagna arbetstagarna.

Om två eller flera arbetsgivar- eller arbetstagarorganisationer slås samman, skall kollektivavtal som gäller för organisation som upplöses, gälla för den sammanslagna organisationen som om avtalet hade slutits av denna. Lag (1994:1686).

29 § Är kollektivavtal på den ena sidan eller på båda sidor slutet av flera parter och kräves uppsägning för att avtalet skall upphöra att gälla, får part för egen del säga upp avtalet hos en eller flera parter på andra sidan. Har sådan uppsägning skett till viss tid, får annan part säga upp avtalet till samma tidpunkt. Dennes uppsägning

skall dock göras inom tre veckor efter det att uppsägningen annars skulle ha skett eller, om den avtalade uppsägningstiden understiger sex veckor, inom hälften av uppsägningstiden.

30 § Uppsägning av kollektivavtal skall ske skriftligen.

Har meddelande om uppsägning avsänts under motpartens senast kända adress så tidigt att det hade bort komma denne till handa innan uppsägning senast skulle ha skett, skall uppsägning anses ha ägt rum i tid även om meddelandet icke kommer fram eller kommer fram för sent.

31 § Har arbetsgivare, arbetstagare eller organisation som är bunden av kollektivavtal grovt brutit mot sådant avtal eller mot denna lag och har förfarandet väsentlig betydelse för avtalsförhållandet i dess helhet, får domstol på yrkande av motpart förklara att kollektivavtal som binder parterna icke längre skall gälla mellan dem.

Är kollektivavtal på den ena sidan eller på båda sidor slutet av flera parter och har förklaring enligt första stycket gjorts för endast vissa av dem, får annan part inom tre veckor därefter med omedelbar verkan säga upp samma avtal för egen del.

Finner domstol att visst förfarande strider mot kollektivavtal eller mot denna lag, får domstolen på yrkande befria arbetsgivare, arbetstagare eller organisation från förpliktelse enligt kollektivavtal eller enligt lagen, i den mån det med hänsyn till det otillåtna förfarandet icke skäligen kan krävas att förpliktelsen fullgöres. Lag (1977:532).

31 a § Är en arbetsgivare bunden av ett kollektivavtal som denna lag inte är direkt tillämplig på och träffar han därefter ett kollektivavtal enligt bestämmelserna i 23--24 §§ skall i de delar avtalen är oförenliga det senare avtalet gälla. Lag (1991:681).

Medbestämmanderätt genom kollektivavtal

32 § Mellan parter som träffar kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor bör, om arbetstagarparten begär det, även träffas kollektivavtal om medbestämmanderätt för arbetstagarna i frågor som avser ingående och upphörande av anställningsavtal, ledningen och fördelningen av arbetet och verksamhetens bedrivande i övrigt.

I kollektivavtal om medbestämmanderätt kan parterna, med beaktande av vad som föreskrives i 3 §, bestämma att beslut, som annars skulle fattas av arbetsgivaren, skall fattas av företrädare för arbetstagarna eller av särskilt inrättat partssammansatt organ. Lag (1977:529).

Bestämmanderätt om tvist om tolkning av avtal

33 § Innehåller kollektivavtal föreskrifter om medbestämmanderätt för arbetstagarna i fråga som avses i 32 § och uppkommer tvist om tillämpning i visst fall av sådan föreskrift eller av beslut som har fattats med stöd därav, gäller arbetstagarpartens mening till dess tvisten har slutligt prövats. Detsamma gäller tvist om kollektivavtal rörande påföljd för arbetstagare som har begått avtalsbrott. Vad som nu har sagts ger dock ej arbetstagarparten rätt att verkställa beslut på arbetsgivarens vägnar.

Intager två eller flera arbetstagarparter oförenliga ståndpunkter i sådan tvist som avses i första stycket, får arbetsgivaren ej fatta eller verkställa beslut som beröres av tvisten förrän denna har slutligt prövats.

Arbetsgivaren behöver ej iakttaga vad som föreskrives i första och andra styckena, om synnerliga skäl föreligger eller om arbetstagarparts mening är oriktig och parten har insett eller bort inse detta. Lag (1977:529).

34 § Uppkommer mellan arbetsgivare och arbetstagarorganisation, som är bundna av samma kollektivavtal, tvist om medlems arbetsskyldighet

enligt avtal, gäller organisationens mening till dess tvisten har slutligt prövats.

Föreligger enligt arbetsgivarens uppfattning synnerliga skäl mot att omtvistat arbete uppskjutes, får han utan hinder av första stycket kräva att arbetet utföres enligt hans mening i tvisten. Arbetstägaren är då skyldig att utföra arbetet. Sådan skyldighet föreligger dock ej, om arbetsgivarens mening i tvisten är oriktig och arbetsgivaren har insett eller bort inse detta eller om arbetet innebär fara för liv eller hälsa eller därmed jämförligt hinder möter.

Blir arbetet utfört enligt andra stycket, skall arbetsgivaren omedelbart påkalla förhandling i tvisten. Kan tvisten icke lösas vid förhandling, skall han väcka talan vid domstol. Lag (1977:532).

35 § Uppkommer mellan arbetsgivare och arbetstagarorganisation, som är bundna av samma kollektivavtal, rättstvist om lön eller annan ersättning till medlem i organisationen, är arbetsgivaren skyldig att omedelbart påkalla förhandling i tvisten. Kan tvisten icke lösas vid förhandling, skall han väcka talan vid domstol. Underlåter arbetsgivaren att påkalla förhandling eller väcka talan, är han såvitt avser det omtvistade beloppet skyldig att utge ersättning enligt arbetstagarorganisationens mening, om kravet ej är oskäligt. Lag (1977:532).

36 § Arbetstagarpartens rätt enligt 33-35 §§ tillkommer den avtalsslutande arbetstagarorganisationen och utövas av lokal arbetstagarorganisation, om sådan finns. Har central förhandling påkallats, utövas rätten av den centrala arbetstagarorganisationen.

37 § Skall enligt föreskrift i kollektivavtal förhandling enligt 34 § tredje stycket eller 35 § äga rum både lokalt och centralt, skall central förhandling påkallas inom tio dagar efter det att den lokala förhandlingen har avslutats. Talan vid domstol skall väckas inom tio dagar efter det att förhandling har avslutats. Lag (1977:532).

Facklig vetorätt i vissa fall

38 § Innan en arbetsgivare beslutar att låta någon utföra visst arbete för hans räkning eller i hans verksamhet utan att denne därvid ska vara arbetstagare hos honom, ska arbetsgivaren på eget initiativ förhandla med den arbetstagarorganisation i förhållande till vilken han är bunden av kollektivavtal för sådant arbete. Arbetsgivaren är vid förhandlingen skyldig att lämna den information om det tilltänkta arbetet som arbetstagarorganisationen behöver för att kunna ta ställning i förhandlingsfrågan.

Första stycket gäller inte, om arbetet är av kortvarig och tillfällig natur eller kräver särskild sakkunskap och det inte är fråga om att anlita arbetstagare enligt lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare. Första stycket gäller inte heller om den tilltänkta åtgärden i allt väsentligt motsvarar en åtgärd som har godtagits av arbetstagarorganisationen. Om organisationen i ett särskilt fall begär det, är arbetsgivaren dock skyldig att förhandla innan han fattar eller verkställer ett beslut.

Om synnerliga skäl föranleder det, får arbetsgivaren fatta och verkställa ett beslut innan förhandlingsskyldigheten enligt första stycket har fullgjorts. Begärs förhandling enligt andra stycket, är arbetsgivaren inte skyldig att skjuta upp beslutet eller verkställigheten till dess förhandlingsskyldigheten har fullgjorts, om det finns särskilda skäl mot uppskov. I fråga om förhandling enligt första och andra styckena ska 14 § tillämpas.

Har förhandling begärts enligt första eller andra stycket är arbetsgivaren skyldig att på begäran av arbetstagarorganisationen lämna sådan information om det

tilltänkta arbetet som organisationen behöver för att kunna ta ställning i frågan. Lag (2012:855).

39 § Har förhandling enligt 38 § ägt rum och förklarar den centrala arbetstagarorganisationen eller, om en sådan inte finns, den arbetstagarorganisation som har slutit kollektivavtalet, att den av arbetsgivaren tilltänkta åtgärden kan antas medföra att lag eller kollektivavtal för arbetet åsidosätts eller att åtgärden på annat sätt strider mot vad som är allmänt godtaget inom parternas avtalsområde, får åtgärden inte beslutas eller verkställas av arbetsgivaren.

Vid upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, lagen (2008:962) om valfrihetssystem eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet får en förklaring enligt första stycket göras endast om den grundar sig på omständigheter som anges i

- 10 kap. 2 § och 15 kap. 13 § lagen om offentlig upphandling,

- 10 kap. 2 och 3 §§ samt 15 kap. 13 § lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster,

- 7 kap. 1 § lagen om valfrihetssystem, eller

- 11 kap. 2 § och 15 kap. 13 § lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Lag (2011:1033).

40 § Förbud enligt 39 § inträder inte, om arbetstagarorganisationen saknar fog för sin ståndpunkt. Förbud inträder inte heller, om arbetstagarorganisationen vid sådan upphandling som avses i 39 § andra stycket har grundat sin förklaring på andra omständigheter än som anges i

- 10 kap. 2 § och 15 kap. 13 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,

- 10 kap. 2 och 3 §§ samt 15 kap. 13 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster,

- 7 kap. 1 § lagen (2008:962) om valfrihetssystem, eller

- 11 kap. 2 § och 15 kap. 13 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Har arbetsgivaren med stöd av 38 § tredje stycket verkställt beslut i den fråga som förhandlingen avser, ska 39 § inte tillämpas. Lag (2011:1033).

Fredsplikt

41 § Arbetsgivare och arbetstagare som är bundna av kollektivavtal får inte vidta eller delta i arbetsinställelse (lockout eller strejk), blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd, om avtalet har ingåtts av en organisation och denna organisation inte i behörig ordning har beslutat åtgärden, om åtgärden strider mot en bestämmelse om fredsplikt i kollektivavtal eller om åtgärden har till ändamål

1. att utöva påtryckning i en tvist om ett kollektivavtals giltighet, bestånd eller rätta innebörd eller i en tvist huruvida ett visst förfarande strider mot avtalet eller mot denna lag,

2. att åstadkomma ändring i avtalet,

3. att genomföra bestämmelse, som är avsedd att tillämpas sedan avtalet har upphört att gälla, eller

4. att stödja någon annan, när denne inte själv får vidta stridsåtgärd.

Stridsåtgärder som har vidtagits i strid mot första stycket betecknas som olovliga.

Första stycket hindrar inte arbetstagare att delta i en blockad som har beslutats av en arbetstagarorganisation i behörig ordning och som har till ändamål att utverka betalning av klar och förfallen fordran på lön eller på någon annan ersättning för utfört arbete (indrivningsblockad). En sådan stridsåtgärd är inte olovlig.

Lag (1993:1498).

41 a § En arbetsgivare får inte såsom stridsåtgärd eller som ett led i en stridsåtgärd hålla inne lön eller någon annan ersättning för utfört arbete som har förfallit till betalning. Arbetsgivaren får inte heller hålla inne lön eller någon annan ersättning för utfört arbete, som har förfallit till betalning, med anledning av att arbetstagarna deltar i en strejk eller någon annan stridsåtgärd.

Sådana åtgärder som avses i första stycket är att anse som olovliga stridsåtgärder. Lag (1993:1498).

41 b § En arbetstagare får inte vidta eller delta i en stridsåtgärd som har till ändamål att kollektivavtal skall träffas med ett företag som inte har några arbetstagare eller där bara företagaren eller företagarens familjemedlemmar är arbetstagare och ensamma ägare. Detsamma gäller när en stridsåtgärd har till ändamål att stödja någon som vill träffa kollektivavtal med ett sådant företag. Vad som nu sagts hindrar inte en arbetstagare från att delta i en anställningsblockad som riktar sig mot ett sådant företag och som har beslutats i behörig ordning av en arbetstagarorganisation.

Stridsåtgärder som har vidtagits i strid mot första stycket är att anse som olovliga. Förändringar i anställnings- eller ägarförhållanden som har inträffat sedan en stridsåtgärd har varslats eller inletts skall inte beaktas vid bedömningen av om en stridsåtgärd är att anse som olovlig enligt första stycket. Lag (2000:166).

41 c § En stridsåtgärd som vidtas i strid mot 5 a eller 5 b § lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare är olovlig. Lag (2012:855).

42 § En arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation får inte anordna eller på något annat sätt föranleda en olovlig stridsåtgärd. En sådan organisation får inte heller genom understöd eller på något annat sätt medverka vid en olovlig stridsåtgärd.

En organisation som själv är bunden av ett kollektivavtal är skyldig att, om en olovlig stridsåtgärd av en medlem förestår eller pågår, försöka hindra åtgärden eller verka för att den upphör.

Om någon har vidtagit en olovlig stridsåtgärd, får ingen annan delta i den. Lag (2010:229).

42 a § Bestämmelserna i 42 § första stycket ska inte tillämpas när en organisation vidtar åtgärder med anledning av arbetsförhållanden som denna lag inte är direkt tillämplig på.

Trots första stycket ska 42 § första stycket tillämpas när åtgärder vidtas mot en arbetsgivare som utstationerar arbetstagare i Sverige enligt lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare. Lag (2010:229).

43 § Har olovlig stridsåtgärd vidtagits av arbetstagare som är bundna av kollektivavtal, åligger det arbetsgivaren och berörd arbetstagarorganisation att omedelbart taga upp överläggning med anledning av stridsåtgärden och att gemensamt verka för dess upphörande.

Första stycket gäller lokal arbetstagarorganisation, om sådan finns.

44 § Har vid förhandling om kollektivavtal part begärt, att i avtalet eller i särskilt avtal skall regleras fråga som avses i 32 §, men blir frågan ej uttryckligt reglerad när kollektivavtal träffas mellan parterna, skall den icke till följd av det träffade avtalet anses omfattad av fredsplikt enligt 41 § vid senare förhandling om frågans reglering i särskilt avtal.

Varsel

45 § När en arbetsgivarorganisation, arbetsgivare eller arbetstagarorganisation avser att vidta en stridsåtgärd eller att utvidga en pågående stridsåtgärd, skall den skriftligen varsla motparten och Medlingsinstitutet minst sju arbetsdagar i förväg. Som arbetsdag räknas varje dag utom lördag, söndag, annan allmän helgdag, midsommarafton, julafton och nyårsafton. Tidsfristen skall räknas från samma tidpunkt på dagen som den då stridsåtgärden skall inledas.

Omfattar en stridsåtgärd från arbetsgivarsidan även arbetstagare som inte är medlemmar i berörd arbetstagarorganisation, bör de varslas genom allmänt synliga anslag på arbetsplatsen eller på annat lämpligt sätt.

Varselskyldigheten gäller inte om det finns giltigt hinder mot att varsla. Skyldighet att varsla finns inte i fråga om stridsåtgärd som avses i 41 § tredje stycket.

Varsel enligt första och andra styckena skall innehålla uppgift om anledningen till stridsåtgärden och om stridsåtgärdens omfattning. Lag (2000:163).

Medling

46 § För medling i arbetstvister mellan å ena sidan en arbetsgivare eller arbetsgivarorganisation och å andra sidan en arbetstagarorganisation finns Medlingsinstitutet. Institutet ska verka för en väl fungerande lönebildning. Lag (2013:615).

47 § Medlingsinstitutet skall genom överläggningar med parter eller på annat sätt informera sig om kommande eller pågående avtalsförhandlingar.

Institutet skall också ge råd och upplysningar till parterna på arbetsmarknaden om förhandlingar och kollektivavtal.

En part som träffat kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor skall på begäran ge in en kopia av avtalet till Medlingsinstitutet. Lag (2000:163).

47 a § Efter samtycke från parter som förhandlar om kollektivavtal kan Medlingsinstitutet utse en eller flera förhandlingsledare eller medlare. Lag (2000:163).

47 b § Om Medlingsinstitutet bedömer att det i en tvist finns risk för stridsåtgärder eller om stridsåtgärder redan har påbörjats, får institutet även utan samtycke från parterna utse en eller flera medlare för att medla i tvisten.

Medlingsinstitutets beslut enligt första stycket får inte överklagas.

Parter som är ense om att de är bundna av ett avtal om förhandlingsordning som innehåller tidsplaner för förhandlingar, tidsramar och regler för tillsättning av medlare, regler om medlarens befogenheter och regler om uppsägning av avtalet kan anmäla avtalet till Medlingsinstitutet för registrering. När avtalet har registrerats, får under dess giltighetstid medlare inte utses utan samtycke från parterna. Lag (2000:163).

48 § En medlare som utsetts av Medlingsinstitutet skall försöka få till stånd en överenskommelse mellan parterna. Medlaren skall för det ändamålet kalla parterna till förhandling eller vidta annan lämplig åtgärd. För att främja en god lösning av tvisten, kan medlaren lägga fram egna förslag till överenskommelse.

Medlaren skall också verka för att en part uppskjuter eller inställer en stridsåtgärd. Lag (2000:163).

49 § Om det främjar en god lösning av tvisten, får Medlingsinstitutet på medlarens begäran besluta att en part skall skjuta upp varslade stridsåtgärder under en sammanhängande tid av högst 14 dagar för varje stridsåtgärd eller utvidgning av en stridsåtgärd. Ett sådant beslut får meddelas endast en gång för varje medlingsuppdrag. Tidsfristen skall räknas från den dag då åtgärden enligt varselmeddelandet skall påbörjas eller utvidgas. Beslutet skall om möjligt föregås av samråd med parterna.

Medlingsinstitutets beslut enligt första stycket får inte överklagas. Lag (2000:163).

50 § En parts skyldighet enligt 18 § att vid förhandling hålla skriftlig handling tillgänglig för motparten gäller även i förhållande till en medlare som medverkar vid förhandlingen.

Lag (2000:163).

51 § En medlare kan föreslå parterna att låta en tvist avgöras genom skiljeförfarande.

Medlingsinstitutet kan medverka vid utseende av skiljemän.

Om stridsåtgärder har påbörjats, kan Medlingsinstitutet uppmana parterna att låta tvisten avgöras genom skiljeförfarande.

En medlare får inte åta sig skiljemannauppdrag i arbetstvist, om inte Medlingsinstitutet i särskilt fall medger det.

Lag (2000:163).

52 § Om en part har kallats till en överläggning enligt 47 § första stycket och inte infinner sig, kan Medlingsinstitutet förelägga parten vid vite att komma till en överläggning.

Om en part, som enligt 10 § är förhandlingsskyldig, har kallats till en förhandling inför medlare men inte infinner sig eller om parten på annat sätt underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt 15 § första stycket, kan Medlingsinstitutet på begäran av medlaren förelägga parten vid vite att fullgöra sin förhandlingsskyldighet.

Medlingsinstitutets beslut enligt första och andra styckena får inte överklagas.

Talan om utdömande av vite förs av Medlingsinstitutet vid Arbetsdomstolen. I mål om utdömande av vite får Arbetsdomstolen bedöma även vitets lämplighet. Lag (2000:163).

53 § Om en part underlåter att fullgöra sin skyldighet enligt 47 § tredje stycket att ge in en kopia av ett kollektivavtal, kan Medlingsinstitutet förelägga parten vid vite att ge in

kopian.

Medlingsinstitutets beslut enligt första stycket får inte överklagas.

Talan om utdömning av vite förs av Medlingsinstitutet vid Arbetsdomstolen. I mål om utdömning av vite får Arbetsdomstolen bedöma även vitets lämplighet. Lag (2000:163).

Skadestånd och andra påföljder

54 § Arbetsgivare, arbetstagarorganisation och organisation som bryter mot denna lag eller mot kollektivavtal skall ersätta uppkommen skada, om ej annat följer av vad nedan sägs.

55 § Vid bedömning om och i vad mån skada har uppkommit för någon skall hänsyn tagas även till dennes intresse av att lagens eller kollektivavtalets bestämmelser iakttages och till övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

56 § Bryter arbetsgivare eller arbetstagarorganisation mot tystnadsplikt som avses i denna lag eller utnyttjar han obehörigen vad han under sådan tystnadsplikt har fått kännedom om, skall han ersätta uppkommen skada.

Om någon som företräder arbetsgivare eller organisation gör sig skyldig till handling som avses i första stycket, svarar arbetsgivaren eller organisationen för skadan.

I fall som avses i denna paragraf skall ej följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

57 § Arbetstagarorganisation skall ersätta uppkommen skada, om den i tvist som avses i 33 eller 34 § har föranlett eller godkänt felaktig tillämpning av avtal eller av denna lag och organisationen

har saknat fog för sin ståndpunkt i tvisten. Detsamma gäller om organisationen har saknat fog för förklaring enligt 39 §.

Arbetsstagarorganisation svarar vidare för skada, som tillfogas arbetsgivaren genom att företrädare för organisationen i förhållande till honom missbrukar sin ställning som ledamot i särskilt genom avtal inrättat beslutsorgan eller i sådan ställning förfar grovt vårdslöst. Lag (1994:1686).

58 § Har arbetsgivare utan fog utkrävt arbete enligt 34 § andra stycket utan att sådana synnerliga skäl som där avses har förelegat, skall han ersätta uppkommen skada.

59 § Har organisation, som är bunden av kollektivavtal, eller överordnad organisation anordnat eller föranlett olovlig stridsåtgärd, kan skadestånd ej åläggas enskild arbetsgivare eller arbetstagarare för att han har deltagit i åtgärden.

Skadestånd kan icke åläggas arbetstagarare, om han med sin organisations godkännande har vägrat att utföra arbete som arbetsgivaren har krävt enligt 34 § andra stycket.

60 § Om det är skäligt kan skadestånd sättas ned eller helt falla bort.

Vid bedömning enligt första stycket av arbetstagarares skadeståndsskyldighet för deltagande i olovlig stridsåtgärd skall särskild hänsyn tas till omständigheter, som har framkommit vid överläggning enligt 43 §, och verkningarna av överläggningen.

I mål om skadestånd för arbetstagarares deltagande i en olovlig stridsåtgärd skall domstolen, om arbetskonflikten ännu pågår och om domstolen finner den olovlig, så snart som möjligt ålägga arbetstagararna att återgå till arbetet. Lag (1992:440).

61 § Är flera ansvariga för skada, skall skadeståndsskyldigheten

fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

62 § Kan enligt denna lag skadestånd följa på åtgärd eller underlåtenhet av arbetstagare, får annan påföljd icke åläggas arbetstagaren utan stöd i författning eller kollektivavtal. Detsamma gäller i fall när av 56 § andra stycket eller 59 § följer, att arbetstagare icke kan åläggas skadestånd.

Är annan påföljd än skadestånd föreskriven i kollektivavtal, får den utan hinder av första stycket tillämpas även på arbetstagare som ej är medlem av den avtalsslutande arbetstagarorganisationen men sysselsätts i sådant arbete som avses med avtalet.

Varselavgift

62 a § Den som underlåter att varsla Medlingsinstitutet enligt 45 § skall åläggas att betala en varselavgift till staten.

Varselavgiften skall bestämmas till lägst 30 000 kr och högst 100 000 kr. Om det finns särskilda skäl kan varselavgiften bestämmas till ett lägre belopp eller helt falla bort.

Den som vidtar en stridsåtgärd i strid mot Medlingsinstitutets beslut enligt 49 § att en varslad stridsåtgärd skall skjutas upp skall åläggas att betala en förhöjd varselavgift om minst 300 000 kr och högst 1 000 000 kr till staten. Om det finns särskilda skäl kan varselavgiften bestämmas till ett lägre belopp eller helt falla bort.

Varselavgiften åläggs av tingsrätt på talan av Medlingsinstitutet. Talan skall väckas inom ett år från den dag varsel skulle ha lämnats eller, när det gäller förhöjd varselavgift enligt andra stycket, den dag då stridsåtgärden vidtogs. Försummas det får talan inte väckas.

Lag (2000:163).

Tvisteförhandling och rättegång

63 § I mål, vari denna lag skall tillämpas, gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

I fråga om mål enligt 62 a § tillämpas för rättegången vad som är föreskrivet om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten. Överklagande av tingsrättens avgörande sker till Arbetsdomstolen. I sådant fall tillämpas lagen om rättegången i arbetstvister med beaktande av första meningen i detta stycke.

I fråga om mål om utdömande av vite enligt 52 § fjärde stycket och 53 § tredje stycket gäller vad som i 8 § lagen (1985:206) om viten föreskrivs om allmän domstols handläggning av mål om vitets utdömande. Lag (2000:163).

64 § Vill någon som har förhandlingsrätt enligt 10 § yrka skadestånd eller annan fullgörelse enligt denna lag eller kollektivavtal, skall han påkalla förhandling inom fyra månader efter det att han har fått kännedom om den omständighet vartill yrkandet hänför sig och senast inom två år efter det att omständigheten har inträffat. Skall enligt föreskrift i kollektivavtal förhandling äga rum både lokalt och centralt, gäller vad som nu har sagts den lokala förhandlingen. Central förhandling skall i sådant fall påkallas inom två månader efter det att den lokala förhandlingen har avslutats.

Första stycket äger motsvarande tillämpning, när part som avses där vill vinna förklaring att rättshandling eller avtalsbestämmelse är ogiltig av det skälet att den innebär kränkning av föreningsrätten.

Påkallar part ej förhandling inom föreskriven tid, förlorar han rätten till förhandling.

65 § Talan i fall som avses i 64 § skall väckas inom tre månader efter

det att förhandling har avslutats. När både lokal och central förhandling har ägt rum, räknas tiden från det att den centrala förhandlingen har avslutats. Har mot förhandling förelegat hinder som ej har berott av kändanden, räknas tiden från det att förhandling senast skulle ha hållits.

66 § Har organisation ej iakttagit föreskriven tid för förhandling eller väckande av talan, får den som är eller har varit medlem i organisationen och som beröres av tvisten väcka talan inom en månad efter det att tiden har löpt ut. Skall enligt 4 kap. 7 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister talan föregås av förhandling men har sådan ej ägt rum, gäller vad som nu har sagts i stället rätt att påkalla förhandling. Talan skall i sådant fall väckas inom tid som anges i 65 §.

I tvist, vari arbetstagare ej kan företrädas av organisation, skall han väcka talan inom fyra månader efter det att han fått kännedom om den omständighet vartill yrkandet hänför sig och senast inom två år efter det att omständigheten har inträffat.

67 § Talan om skadestånd eller annan fullgörelse med anledning av olovlig stridsåtgärd får ej i något fall väckas senare än tre månader efter det att stridsåtgärden har avslutats.

68 § Väcker part ej talan inom föreskriven tid, förlorar han rätten till talan.

69 § Föreskrifterna i 33--35 och 39 §§ utgör inte hinder mot beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken. Lag (1994:1686).

70 § har upphävts genom lag (1980:238).

Övergångsbestämmelser

1984:817

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985. De nya bestämmelserna i 60 § tillämpas när skadeståndsskyldigheten har uppkommit efter ikraftträdandet. I annat fall tillämpas 60 § i dess äldre lydelse.

1992:440

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992. I fråga om skadeståndsansvar som har uppkommit före ikraftträdandet gäller 60 § i sin äldre lydelse.

1994:1686

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995. En arbetsgivare är dock inte skyldig att förhandla eller underrätta enligt de nya bestämmelserna i 13 § andra stycket och 15 § andra stycket, om det skulle innebära att förhandling skulle ha inletts eller underrättelse skulle ha lämnats före ikraftträdandet.

2007:1095

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om upphandlingar på vilka lagen (1992:1528) om offentlig upphandling är tillämplig.

-END

MfL - marknadsföringslag (2008:486)

[Ersätter - MfL(1995:450)]

SFS nr: 2008:486

Departement/

myndighet: Finansdepartementet KO

Rubrik: Marknadsföringslag (2008:486)

Utfärdad: 2008-06-05

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:415

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

- lagen (1992:1672) om paketresor,
- tobakslagen (1993:581),
- sjölagen (1994:1009),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
- lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet,

- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
- lagen (1999:158) om investerarskydd,
- lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
- prisinformationslagen (2004:347),
- lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
- lagen (2010:510) om lufttransporter,
- radio- och tv-lagen (2010:696),
- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,

– lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölk ersättning och tillskottsnäring, och

– lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar.

Lag (2015:254).

Lagens tillämpningsområde

2 § Lagen tillämpas

1. då näringsidkare marknadsför eller själva efterfrågar produkter i sin näringsverksamhet,

2. på sådana tv-sändningar över satellit som omfattas av radio- och tv-lagen (2010:696),

3. då Konsumentombudsmannen fullgör sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen, och

4. då behörig myndighet fullgör sina skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

Bestämmelserna om garantier i 22 § tillämpas inte i fråga om en tjänst som tillhandahålls av en näringsidkare som är etablerad i en annan stat än Sverige inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Detsamma gäller 4 § tredje stycket och 7 § när en näringsidkare, som är etablerad i en annan stat än Sverige inom EES, riktar marknadsföring mot en annan näringsidkare.

Förordning (2011:1216).

Definitioner

3 § I denna lag avses med

affärsbeslut: ett beslut som fattas av en konsument eller en näringsidkare om huruvida, hur och under vilka förutsättningar en produkt ska köpas, om hela eller delar av köpesumman ska betalas, om produkten ska behållas eller överlåtas, eller om en avtalsenlig rättighet i samband med produkten ska utnyttjas, oavsett om konsumenten eller näringsidkaren beslutar att handla eller att avstå från att handla,

elektronisk post: ett adresserat eller på något annat sätt individualiserat elektroniskt meddelande i form av text, röst, ljud eller bild som sänds via ett allmänt kommunikationsnät och som kan lagras i nätet eller i mottagarens terminalutrustning tills mottagaren hämtar det,

god marknadsföringssed: god affärssed eller andra vedertagna normer som syftar till att skydda konsumenter och näringsidkare vid marknadsföring av produkter,

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

marknadsföring: reklam och andra åtgärder i näringsverksamhet som är ägnade att främja avsättningen av och tillgången till produkter inbegripet en näringsidkares handlande, underlåtenhet eller någon annan åtgärd eller beteende i övrigt före, under eller efter försäljning eller leverans av produkter till konsumenter eller näringsidkare,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för

ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,

produkter: varor, tjänster, fast egendom, arbetstillfällen och andra nyttigheter.

Otillbörlig marknadsföring

Direktivbilagan

4 § Bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG,

98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 ska gälla som lag i Sverige. Regeringen tillkännager den aktuella bilagan i Svensk författningssamling.

Vid en prövning enligt någon av bestämmelserna i bilaga I till direktivet ska denna lag tillämpas.

Bestämmelserna i punkterna 1-31 i bilaga I till direktivet ska tillämpas även om marknadsföringen riktas till näringsidkare.

Bestämmelsen i punkt 14 i bilaga I till direktivet ska tillämpas på åtgärder som skett i strid med denna punkt om inte åtgärden omfattas av lotterilagen (1994:100).

God marknadsföringssed

5 § Marknadsföring ska stämma överens med god marknadsföringssed.

6 § Marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed enligt 5 § är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut.

Aggressiv marknadsföring

7 § En näringsidkare får inte använda sig av aggressiv marknadsföring.

Marknadsföringen är att anse som aggressiv om den innefattar trakasserier, tvång, fysiskt våld, hot eller annat aggressivt påtryckningsmedel.

Aggressiv marknadsföring är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut.

Sådan aggressiv marknadsföring som anges i punkterna 24-31 i bilaga I till direktiv 2005/29/EG är alltid att anse som otillbörlig.

Vilseledande marknadsföring

8 § Marknadsföring som är vilseledande enligt någon av bestämmelserna i 9, 10 eller 12-17 §§ är att anse som otillbörlig om den påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut.

Sådan vilseledande marknadsföring som anges i punkterna 1-23 i bilaga I till direktiv 2005/29/EG är alltid att anse som otillbörlig.

Reklamidentifiering

9 § All marknadsföring ska utformas och presenteras så att det tydligt framgår att det är fråga om marknadsföring.

Det ska också tydligt framgå vem som svarar för marknadsföringen. Detta gäller dock inte framställningar vars enda syfte är att skapa uppmärksamhet inför uppföljande framställningar.

Förbud mot vilseledande marknadsföring

10 § En näringsidkare får vid marknadsföringen inte använda sig av felaktiga påståenden eller andra framställningar som är vilseledande i fråga om näringsidkarens egen eller någon annans näringsverksamhet.

Första stycket gäller särskilt framställningar som rör

1. produktens förekomst, art, mängd, kvalitet och andra utmärkande egenskaper,
2. produktens ursprung, användning och risker såsom inverkan på hälsa och miljö,
3. kundservice, reklamationshantering samt metod och datum för tillverkning eller tillhandahållande,
4. produktens pris, grunderna för prisberäkningen, särskilda prisfördelar och betalningsvillkoren,
5. näringsidkarens egna eller andra näringsidkares kvalifikationer, ställning på marknaden, åtaganden, varumärken, varunamn, kännetecken och andra rättigheter,

6. belöningar och utmärkelser som har tilldelats näringsidkaren,
7. leveransvillkor för produkten,
8. behovet av service, reservdelar, byte eller reparation,
9. näringsidkarens åtagande att följa uppförandekoder, och
10. konsumentens rättigheter enligt lag eller annan författning.

En näringsidkare får inte heller utelämna väsentlig information i marknadsföringen av sin egen eller någon annans näringsverksamhet. Med vilseledande utelämnande avses även sådana fall när den väsentliga informationen ges på ett oklart, obegripligt, tvetydigt eller annat olämpligt sätt.

Begränsningar i kommunikationsmediet m.m.

11 § Vid bedömningen av om en framställning är vilseledande enligt 10 § tredje stycket, får beaktas det använda kommunikationsmediets begränsningar i tid och utrymme samt de åtgärder som näringsidkaren har vidtagit för att på något annat sätt lämna informationen.

Köperbudanden

12 § Marknadsföringen är vilseledande om näringsidkaren i en framställning erbjuder konsumenter en bestämd produkt med en prisangivelse utan att följande väsentliga information framgår:

1. produktens utmärkande egenskaper i den omfattning som är lämplig för mediet och produkten,

2. pris och jämförpris angivet på det sätt som framgår av 7-10 §§ prisinformationslagen (2004:347),

3. näringsidkarens identitet och geografiska adress,

4. villkor för betalning, leverans, fullgörande och hantering av reklamationer om dessa avviker från vad som är normalt för branschen eller produkten i fråga,

5. information om ångerrätt eller rätt att häva ett köp som ska lämnas till konsumenten enligt lag.

Marknadsföringen är också vilseledande om näringsidkaren i en framställning erbjuder konsumenter flera bestämda produkter med en uppgift om ett gemensamt pris, utan att erbjudandet innehåller väsentlig information enligt punkterna 1-5 i första stycket.

Vilseledande förpackningsstorlekar

13 § En näringsidkare får vid marknadsföringen inte använda förpackningar som genom sin storlek eller yttre utformning i övrigt är vilseledande i fråga om produktens mängd, storlek eller form.

Vilseledande efterbildningar

14 § En näringsidkare får vid marknadsföringen inte använda efterbildningar som är vilseledande genom att de lätt kan förväxlas med någon annan näringsidkares kända och särpräglade produkter. Detta gäller dock inte efterbildningar vilkas utformning huvudsakligen tjänar till att göra produkten funktionell.

Konkursutförsäljningar

15 § En näringsidkare får vid marknadsföringen använda uttrycket "konkurs", ensamt eller i förening med något annat uttryck, bara om produkterna bjuds ut av konkursboet eller för dess räkning.

Utförsäljningar

16 § En näringsidkare får vid marknadsföring av produkter använda uttrycken "slutförsäljning", "utförsäljning" eller något annat uttryck med motsvarande innebörd bara om

1. det är fråga om en slutförsäljning av näringsidkarens hela varulager eller en klart avgränsad del av det,
2. försäljningen sker under en begränsad tid, och
3. priserna är väsentligt lägre än näringsidkarens normala priser för motsvarande produkter.

Realisationer

17 § En näringsidkare får vid marknadsföring av produkter använda uttrycket "realisation" eller något annat uttryck med motsvarande innebörd bara om

1. försäljningen avser produkter som ingår i näringsidkarens ordinarie sortiment,
2. försäljningen sker under en begränsad tid, och
3. priserna är väsentligt lägre än näringsidkarens normala

priser för motsvarande produkter.

Jämförande reklam

18 § En näringsidkare får i sin reklam direkt eller indirekt peka ut en annan näringsidkare eller dennes produkter bara om jämförelsen

1. inte är vilseledande,
2. avser produkter som svarar mot samma behov eller är avsedda för samma ändamål,
3. på ett objektivt sätt avser väsentliga, relevanta, kontrollerbara och utmärkande egenskaper hos produkterna,
4. inte medför förväxling mellan näringsidkaren och en annan näringsidkare eller mellan deras produkter, varumärken, firmor eller andra kännetecken,
5. inte misskrediterar eller är nedsättande för en annan näringsidkares verksamhet, förhållanden, produkter, varumärken, firma eller andra kännetecken,
6. i fråga om varor med ursprungsbeteckning alltid avser varor med samma beteckning,
7. inte drar otillbörlig fördel av en annan näringsidkares renommé som är förknippat med näringsidkarens varumärke, firma eller andra kännetecken eller varans ursprungsbeteckning, och
8. inte framställer en produkt som en imitation eller kopia av en produkt som har ett skyddat varumärke eller firma.

Obeställd reklam

19 § En näringsidkare får vid marknadsföring till en fysisk person använda elektronisk post, telefax eller sådana uppringningsautomater eller andra liknande automatiska system för individuell kommunikation som inte betjänas av någon enskild, bara om den fysiska personen har samtyckt till det på förhand.

Har näringsidkaren fått den fysiska personens uppgifter om elektronisk adress för elektronisk post i samband med försäljning av en produkt till personen, gäller inte kravet på samtycke enligt första stycket om,

1. den fysiska personen inte motsatt sig att uppgiften om elektronisk adress används i marknadsföringssyfte med användande av elektronisk post,
2. marknadsföringen avser näringsidkarens egna, likartade produkter och
3. den fysiska personen klart och tydligt ges möjlighet att kostnadsfritt och enkelt motsätta sig att uppgiften används i marknadsföringssyfte när den samlas in och vid varje följande marknadsföringsmeddelande.

20 § Vid marknadsföring med elektronisk post ska meddelandet alltid innehålla en giltig adress till vilken mottagaren kan sända en begäran om att marknadsföringen ska upphöra. Detta gäller även vid marknadsföring till en juridisk person.

20 a § Vid marknadsföring av informationssamhällets tjänster med elektronisk post får mottagaren inte uppmanas att besöka webbplatser vars marknadsföring strider mot 9 § eller 10 § tredje stycket. Lag (2011:591).

21 § En näringsidkare får använda andra metoder för individuell kommunikation på distans än sådana som avses i 19 §, om inte den fysiska personen tydligt motsatt sig att metoden används.

Information om garantier

22 § En näringsidkare, som vid marknadsföringen erbjuder sig att genom en garanti eller liknande utfästelse under en viss tid svara för en produkt eller del därav eller för en egenskap hos produkten, ska vid försäljningen lämna köparen tydlig information om utfästelsens innehåll och de uppgifter som är nödvändiga för att köparen ska kunna göra den gällande. Information ska även lämnas om att köparens rättigheter enligt lag inte påverkas av utfästelsen.

Utfästelsen och informationen ska lämnas i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för köparen.

Information innan ett konsumentavtal ingås

22 a § Vid andra avtal än distansavtal och avtal utanför affärslokaler enligt 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska näringsidkaren innan avtalet ingås ge konsumenten klar och begriplig information om

1. sitt namn och telefonnummer samt sin gatuadress och e-postadress,
2. produktens huvudsakliga egenskaper i den omfattning som är lämplig med hänsyn till produkten och till hur informationen ges,

3. produktens pris, inbegripet skatter och avgifter, eller, om priset inte kan anges i förväg, hur priset beräknas,
4. kostnader för leverans eller porto och andra tillkommande kostnader,
5. villkoren för betalning samt för leverans eller fullgörande på något annat sätt och tidpunkt för leverans eller fullgörande,
6. den rätt som konsumenten har att reklamera enligt lag och hur reklamation kan göras,
7. garantier eller liknande utfästelser samt den assistans och service som gäller efter försäljningen,
8. avtalets löptid,
9. villkoren för att säga upp avtalet, om det gäller tills vidare eller förnyas automatiskt, och
10. funktionen hos digitalt innehåll, inbegripet tekniska skyddsåtgärder, och vilken maskin- och programvara som krävs för att använda det digitala innehållet.

Informationsskyldigheten enligt första stycket gäller inte, om informationen framgår av sammanhanget.

Informationsskyldigheten gäller inte heller i fråga om

1. vardagliga avtal som fullgörs omedelbart,
2. andra avtal om fast egendom än sådana som avser uthyrning av fast egendom, eller

3. avtal som anges i 2 kap. 1 § andra stycket 1, 2 och 6–8 samt fjärde stycket och i 3 kap. lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler. Lag (2014:16).

Förbud och ålägganden

Förbud mot viss marknadsföring

23 § En näringsidkare vars marknadsföring är otillbörlig får förbjudas att fortsätta med denna eller med någon annan liknande åtgärd.

Ett förbud enligt första stycket får meddelas också

1. en anställd hos näringsidkaren,
2. någon annan som handlar på näringsidkarens vägnar, och
3. var och en som i övrigt väsentligt har bidragit till marknadsföringen.

Åläggande att lämna information

24 § En näringsidkare som vid sin marknadsföring låter bli att lämna väsentlig information får åläggas att lämna sådan information.

Ett sådant åläggande får meddelas också

1. en anställd hos näringsidkaren, och
2. någon annan som handlar på näringsidkarens vägnar.

Ett åläggande enligt första stycket får innehålla en skyldighet

att lämna informationen

1. i annonser eller andra framställningar som näringsidkaren använder vid marknadsföringen,
2. genom märkning på varan eller i någon annan form på säljstället, eller
3. i viss form till konsumenter som begär det.

Åläggande att tillhandahålla tekniska hjälpmedel

25 § En tjänsteleverantör enligt lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster som i strid med 10 § i den lagen låter bli att tillhandahålla sådana tekniska hjälpmedel som avses där får åläggas att tillhandahålla hjälpmedlen.

Vite

26 § Ett förbud enligt 23 § och ett åläggande enligt 24 eller 25 § ska förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Interimistiska beslut

27 § Rätten får meddela förbud enligt 23 § eller åläggande enligt 24 eller 25 § att gälla tills vidare om

1. käranden visar sannolika skäl för sin talan, och
2. det skäligen kan befaras att svaranden genom att vidta eller låta bli att vidta en viss handling minskar betydelsen av ett förbud eller åläggande.

I fråga om beslut enligt första stycket tillämpas 15 kap. 5 § andra-fjärde styckena samt 6 och 8 §§ rättegångsbalken. Beslutet får verkställas genast. Förordning (2011:1216).

Förelägganden

28 § I fall som inte är av större vikt får Konsumentombudsmannen meddela föreläggande om

1. förbud som avses i 23 § (förbuds föreläggande),
2. åläggande som avses i 24 § (informationsföreläggande), eller
3. åläggande som avses i 25 §.

Föreläggandet ska förenas med vite.

För att bli gällande ska näringsidkaren godkänna föreläggandet omedelbart eller inom en viss tid. Om föreläggandet har godkänts gäller det som en lagakraftvunnen dom.

Ett godkännande som sker efter den utsatta tiden gäller inte.

Marknadsstörningsavgift

Förutsättningar för avgift

29 § En näringsidkare får åläggas att betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift) om näringsidkaren, eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar, uppsåtligt eller av oaktsamhet har brutit mot

- 7 §,

- 8 § och någon av bestämmelserna i 9, 10, 12-17 §§,

- 18 §,

- 20 §, eller

- någon av bestämmelserna i bilaga I till direktiv 2005/29/EG.

Detsamma gäller om en näringsidkare uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon av bestämmelserna i

- 14 § första stycket 2 eller 3 eller 14 a § första stycket 2 eller 3 tobakslagen (1993:581),

- 7 kap. 3 § alkohollagen (2010:1622),

- 8 kap. 7 § första stycket, 8, 9 eller 14 § första eller andra stycket samt 15 kap. 4 § radio- och tv-lagen (2010:696),

- 11 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti eller 8 § lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet när det gäller ett erbjudande som inte är riktat bara till andra än konsumenter.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller också en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt har bidragit till överträdelsen.

Avgiften tillfaller staten. Lag (2010:1632).

30 § En marknadsstörningsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett åläggande som har meddelats vid vite enligt denna lag.

Avgiftens storlek

31 § Marknadsstörningsavgiften ska fastställas till lägst fem tusen kronor och högst fem miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning.

Årsomsättningen ska avse omsättningen närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under näringsidkarens första verksamhetsår eller om uppgifter om årsomsättning annars saknas eller är bristfälliga, får årsomsättningen uppskattas.

Riktas talan mot flera näringsidkare ska avgiften fastställas särskilt för var och en av dem.

32 § När marknadsstörningsavgiften fastställs ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

I ringa fall ska någon avgift inte dömas ut. Avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det.

Betalning av avgiften

33 § Marknadsstörningsavgift ska betalas till Kammarkollegiet inom trettio dagar efter det att domen har vunnit laga kraft eller den längre tid som anges i domen.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket ska Kammarkollegiet lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Preskription

34 § En marknadsstörningsavgift får dömas ut bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktar sig mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

35 § En marknadsstörningsavgift faller bort om domen inte har kunnat verkställas inom fem år från det att den vann laga kraft.

Kvarstad

36 § För att säkerställa ett anspråk på marknadsstörningsavgift får rätten besluta om kvarstad. I sådant fall gäller föreskrifterna i 15 kap. rättegångsbalken om kvarstad för fordran.

Skadestånd

37 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett förbud eller ett åläggande som har meddelats med stöd av 23, 24 eller 25 §, eller mot 7 §, eller mot 8 § och någon av bestämmelserna i 9, 10, 12–17 §§, eller mot någon av bestämmelserna i 18–22 a §§, eller mot någon av punkterna i bilaga I till direktiv 2005/29/EG, ska ersätta den skada som därigenom uppkommer för en konsument eller någon annan näringsidkare.

När ersättningen till näringsidkare bestäms får hänsyn tas även till omständigheter av annan än ekonomisk art.

Lag (2014:16).

38 § Rätten till skadestånd faller bort om talan inte väcks inom fem år från det att skadan uppkom.

Utplånande

Utplånande m.m. av vilseledande framställningar

39 § Vid överträdelse av ett vitesförbud enligt 23 §, eller av 8 § och någon av bestämmelserna i 9, 10, 12-17 §§, eller av 18 §, eller av någon av punkterna 1-23 i bilaga I till direktiv 2005/29/EG, får rätten efter vad som är skäligt besluta att en vilseledande framställning som finns på en vara, förpackning, trycksak, affärshandling eller liknande ska utplånas eller ändras så att den inte längre är vilseledande. Om detta syfte inte kan uppnås på något annat sätt får rätten besluta att egendomen ska förstöras.

Säkerhetsåtgärder

40 § Om käranden visar sannolika skäl för bifall till ett yrkande enligt 39 § och det skäligen kan befaras att svaranden genom att vidta eller att låta bli att vidta en viss handling minskar betydelsen av ett beslut om utplånande, får rätten besluta om lämplig åtgärd att gälla tills vidare. I fråga om en sådan åtgärd gäller 15 kap. 3 § andra stycket, 5 § andra-fjärde styckena samt 6 och 8 §§ rättegångsbalken. Beslutet får verkställas genast.

Framställs ett yrkande enligt 39 § i ett mål om utdömande av vite som har förelagts med stöd av denna lag gäller i stället för bestämmelserna i första stycket att egendomen får tas i beslag. I sådant fall tillämpas föreskrifterna i 27 kap. rättegångsbalken om beslag i brottmål. Beslutet får verkställas genast.

41 § Beslut att utplåna vilseledande framställningar enligt 39

§ och beslut om säkerhetsåtgärd enligt 40 § meddelas på yrkande av part av den domstol där en rättegång om förbud enligt 23 §, marknadsstörningsavgift enligt 29 § eller skadestånd enligt 37 § pågår.

Beslut att utplåna framställningar på grund av överträdelse av ett vitesförbud enligt 23 och 26 §§ får meddelas på yrkande av part av den domstol där en rättegång om utdömande av vitet pågår.

Upplysningsskyldighet m.m.

42 § På uppmaning av Konsumentombudsmannen ska

1. var och en yttra sig och lämna de upplysningar som behövs i ett ärende om tillämpningen av denna lag,
2. en näringsidkare tillhandahålla de handlingar, varuprover och liknande som kan ha betydelse för utredningen i ett ärende där beslut om förbud eller åläggande enligt 23, 24 eller 25 § kan antas komma i fråga.

43 § Den som har meddelats ett förbud eller åläggande enligt 23, 24 eller 25 § är skyldig att på uppmaning av Konsumentombudsmannen tillhandahålla de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för tillsynen över att förbudet eller åläggandet följs.

44 § Om det behövs för tillsynen i ett ärende som avses i 42 § 2 eller 43 § får Konsumentombudsmannen uppmana näringsidkaren att hålla de lokaler eller motsvarande utrymmen där näringsverksamheten utövas, dock inte bostäder, tillgängliga för inspektion.

45 § Om en uppmaning enligt 42, 43 eller 44 § inte följs får

Konsumentombudsmannen förelägga den som berörs att fullgöra sin skyldighet vid vite.

46 § Konsumentombudsmannen får lämna ersättning för sådana varuprover och liknande som avses i 42 och 43 §§ om det finns särskilda skäl för det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en näringsidkare att ersätta Konsumentombudsmannens kostnader för provtagning och undersökning av prov i fall som avses i 43 §.

Var och av vem talan får väckas

Förbud och ålägganden

47 § Talan om förbud eller åläggande enligt 23, 24 eller 25 § väcks vid Marknadsdomstolen. Om samma kärke, eller en annan kärke i samråd med denne, samtidigt väcker en talan om marknadsstörningsavgift enligt 29 § eller skadestånd enligt 37 § med anledning av marknadsföringen, ska dock en talan om förbud eller åläggande väckas vid Stockholms tingsrätt.

Talan om förbud eller åläggande får väckas av

1. Konsumentombudsmannen,
2. en näringsidkare som berörs av marknadsföringen, eller
3. en sammanslutning av konsumenter, näringsidkare eller löntagare.

Ett interimistiskt beslut enligt 27 § meddelas av den domstol där en rättegång enligt första stycket pågår.

Marknadsstörningsavgift

48 § Talan om marknadsstörningsavgift enligt 29 § väcks vid Stockholms tingsrätt av Konsumentombudsmannen.

Om Konsumentombudsmannen i ett visst fall beslutar att inte föra talan om marknadsstörningsavgift, får en enskild näringsidkare som berörs av marknadsföringen eller en sammanslutning av näringsidkare väcka en sådan talan.

Beslut om kvarstad enligt 36 § meddelas av den domstol där en rättegång om marknadsstörningsavgift pågår. Om talan ännu inte har väckts gäller i fråga om behörig domstol vad som föreskrivs i första stycket.

Utdömande av vite

49 § Talan om utdömande av vite som har förelagts med stöd av denna lag väcks vid en tingsrätt som är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken. En sådan talan får alltid väckas vid Stockholms tingsrätt.

Talan får väckas av den som har begärt vitesföreläggandet och av Konsumentombudsmannen.

Skadestånd

50 § Talan om skadestånd enligt 37 § väcks vid Stockholms tingsrätt. En sådan talan får även väckas vid en tingsrätt som är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken.

Överklagande

51 § Konsumentombudsmannens beslut enligt 42-44 §§ samt om vitesföreläggande efter en sådan uppmaning överklagas hos Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller beslut om ersättning enligt 46 § eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av nämnda paragraf.

52 § Tingsrätts domar och beslut i mål och ärenden enligt denna lag överklagas hos Marknadsdomstolen. Domar och beslut i mål om utdömande av vite som har förelagts med stöd av denna lag överklagas dock hos hovrätt enligt vad som föreskrivs i lagen (1985:206) om viten.

Beslut under rättegången i frågor som avses i 27 § och 40 § första stycket får överklagas särskilt. Besluten ska vid handläggningen i Marknadsdomstolen anses röra åtgärd enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Rättskraft

53 § En dom i vilken frågan om förbud enligt 23 § eller åläggande enligt 24 eller 25 § har prövats, hindrar att en ny talan enligt 23, 24 eller 25 § väcks med anledning av marknadsföringen. En sådan dom hindrar dock inte att samma fråga prövas på nytt när ändrade förhållanden föranleder det.

Rättens sammansättning m.m.

54 § Vid huvudförhandling i mål enligt denna lag ska Stockholms tingsrätt bestå av fyra ledamöter, av vilka två ska vara lagfarna domare och två ekonomiska experter. En av de lagfarna domarna ska vara rättens ordförande.

Om det sedan huvudförhandlingen har påbörjats inträffar förfall

för en av ledamöterna är rätten ändå domför.

Om inte annat följer av 55 § ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare

1. vid huvudförhandling i fall som avses i 1 kap. 3 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken,
2. vid avgörande av mål utan huvudförhandling, och
3. vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

I fall som avses i tredje stycket får även en ekonomisk expert delta i tingsrätten.

55 § Vid avgörande av mål utan huvudförhandling och vid prövning av frågor som hör till rättegången får Stockholms tingsrätt ha den sammansättning som anges i 54 § första stycket, om det finns särskilda skäl för det med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet.

56 § I mål som bara rör skadestånd enligt 37 § får Stockholms tingsrätt ha den sammansättning som följer av 1 kap. 3 a, 3 c och 3 d §§ rättegångsbalken.

57 § Vid handläggning av ärenden som avses i 51 § ska Stockholms tingsrätt bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet får tingsrätten dock ha den sammansättning som anges i 54 § första stycket.

58 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som ekonomiska experter enligt 54 §.

Om det medan en ekonomisk expert deltar i behandlingen av ett mål eller ärende inträffar en omständighet som medför att förordnandet upphör att gälla, ska förordnandet ändå gälla i det pågående målet eller ärendet.

Den som ska tjänstgöra som ekonomisk expert ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Lag (2013:112).

Rättegångsbestämmelser

Handläggningen vid Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen

59 § Om något annat inte följer av denna lag ska föreskrifterna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas på mål om förbud eller åläggande enligt 23, 24 eller 25 § och mål om marknadsstörningsavgift enligt 29 §.

I mål om skadestånd enligt 37 § gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken är tillåten.

I ärenden som avses i 51 § gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden, om något annat inte följer av denna lag.

60 § När Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden efter överklagande enligt 52 § ska det som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken och i 39 § första stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen. Prövningstillstånd krävs dock inte för att Marknadsdomstolen ska pröva tingsrättens avgörande.

61 § Om en talan enligt denna lag har väckts av någon annan än

Konsumentombudsmannen ska rätten underrätta ombudsmannen om rättegången.

När ett mål om marknadsstörningsavgift eller skadestånd väcks ska tingsrätten underrätta Marknadsdomstolen om rättegången.

Kumulation

62 § Mål om skadestånd enligt 37 § får i tingsrätt endast förenas med annat mål enligt denna lag.

Intervention

63 § I mål om förbud eller åläggande enligt 23, 24 eller 25 § har den som har talerätt enligt 47 § andra stycket rätt att delta i rättegången som intervenient enligt 14 kap. rättegångsbalken.

Rättegångskostnader

64 § I mål enligt denna lag gäller i fråga om rättegångskostnader 18 kap. rättegångsbalken. Bestämmelsen i 18 kap. 16 § rättegångsbalken ska dock inte tillämpas i mål om förbud eller åläggande enligt 23, 24 eller 25 §. I sådana mål får rätten bestämma att var och en av parterna ska svara för sina rättegångskostnader.

Utevaro

65 § För Konsumentombudsmannen som part i mål och ärenden enligt denna lag gäller, i fråga om föreläggande för part och parts utevaro, vad som i rättegångsbalken är föreskrivet för åklagare.

Övriga bestämmelser

66 § Regeringen kan med avseende på främmande stat bestämma att följande ska gälla.

I fråga om en vara som är försedd med en oriktig eller vilseledande ursprungsbeteckning, genom vilken varan direkt eller indirekt anges vara frambragd eller tillverkad i den främmande staten eller i en region eller ort i den främmande staten, får åtgärd enligt 39 § beslutas även i andra fall än som avses där. Detta gäller dock inte om beteckningen enligt handelsbruk endast tjänar till att märka ut varans art eller om den åtföljs av en uppgift som tydligt anger att varan inte har frambragts eller tillverkats i den angivna staten eller på den angivna orten.

Talan om åtgärd enligt andra stycket väcks vid Stockholms tingsrätt av Konsumentombudsmannen eller, om denne har beslutat att inte väcka talan, av någon som driver rörelse med varor av samma slag som den vara som talan avser.

Övergångsbestämmelser

2008:486

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008, då marknadsföringslagen (1995:450) ska upphöra att gälla samt lagen (2005:706) om ändring i marknadsföringslagen (1995:450) ska utgå.

2. Bestämmelserna i 4-22 och 29-36 §§ tillämpas också på marknadsföring som har vidtagits före ikraftträdandet, om inte

åtgärden var tillåten enligt äldre föreskrifter.

3. Förbud och ålägganden samt förbuds- och informationsförelägganden som har meddelats enligt äldre föreskrifter ska fortfarande gälla.

4. Bestämmelserna om skadestånd i 29 § marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas fortfarande i fråga om överträdelser som skett före den nya lagens ikraftträdande.

5. Bestämmelserna i 49 § tillämpas också i fråga om utdömande av vite som förelagts med stöd av marknadsföringslagen (1995:450).

-END

MönstL - mönsterskyddslag (1970:485)

SFS nr: 1970:485

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L3

Rubrik: Mönsterskyddslag (1970:485);

Utfärdad: 1970-06-29

Ändring införd: t.o.m. SFS 2012:447

Allmänna bestämmelser

1 § I denna lag avses med

1. mönster: en produkts eller produktfels utseende, som bestäms av själva produktens detaljer eller av detaljer i produktens utsmyckning särskilt vad gäller linjer, konturer, färger, former, ytstrukturer eller material,

2. produkt: ett industriellt eller hantverksmässigt framställt föremål, inbegripet delar som skall monteras till en sammansatt produkt, förpackningar, utstyrelse, grafiska symboler och typsnitt, men inte datorprogram,

3. sammansatt produkt: en produkt som genom att den är sammansatt av flera utbytbara beståndsdelar kan tas isär och på nytt fogas samman,

Bestämmelser om gemenskapsformgivning enligt rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning

finns i denna lag i 50-52 §§. Lag (2004:1154).

1 a § Den som har skapat ett mönster (formgivaren) eller den till vilken formgivarens rätt har övergått kan genom registrering få ensamrätt till mönstret enligt denna lag (mönsterrätt). Lag (2002:570).

2 § Mönsterrätt kan någon få endast om mönstret är nytt och särpräglad.

Ett mönster anses som nytt om inget identiskt mönster har gjorts allmänt tillgängligt före dagen för registreringsansökan eller, om prioritet åberopas enligt 8-8 d §§, före prioritetdagen. Mönster skall anses som identiska trots att de skiljer sig åt, om skillnaderna föreligger endast i oväsentliga avseenden.

Ett mönster anses ha särprägel om en kunnig användares helhetsintryck av mönstret skiljer sig från helhetsintrycket av varje annat mönster som har gjorts allmänt tillgängligt före den dag som anges i andra stycket. Vid bedömningen av om mönstret har särprägel skall hänsyn tas till det variationsutrymme som funnits för formgivaren vid framtagandet av mönstret. Lag (2002:570).

2 a § Ett mönster till en beståndsdel i en sammansatt produkt, anses vara nytt och särpräglad endast om

1. beståndsdelen eller del därav, när den har fogats in i den sammansatta produkten, förblir synlig vid normal användning av den produkten, och
2. mönstret till det som syns i sig uppfyller kraven på nyhet och särprägel i 2 §.

Med normal användning avses slutanvändarens användning, med undantag för underhåll, service och reparationsarbeten.

Lag (2002:570).

3 § Ett mönster skall anses ha blivit allmänt tillgängligt om det har offentliggjorts i samband med ett registreringsförfarande eller på annat sätt. Detsamma gäller om mönstret har förevisats, använts i yrkesmässig verksamhet eller annars har blivit känt.

Trots det som sägs i första stycket anses ett mönster inte ha blivit allmänt tillgängligt

1. om fackkretsarna inom den aktuella sektorn inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet i sin normala näringsverksamhet inte rimligen kunde ha fått kunskap om de åtgärder som nämns i första stycket före dagen för registreringsansökan eller, om prioritet åberopas enligt 8-8 d §§, före prioritetdagen, eller

2. om mönstret har blivit känt endast till följd av att det har visats för någon annan efter ett uttalat eller underförstått förbehåll om att mönstret skall hållas hemligt. Lag (2002:570).

3 a § Ett mönster anses inte heller ha blivit allmänt tillgängligt om det har blivit känt inom en period av tolv månader före den dag som anges i 2 § andra stycket, förutsatt att mönstret har offentliggjorts eller annars gjorts känt

1. av formgivaren,

2. av någon annan till följd av uppgifter som formgivaren tillhandahållit eller åtgärder som formgivaren vidtagit, eller

3. till följd av missbruk i förhållande till formgivaren.

Vad som sägs om formgivaren i denna paragraf gäller även den som formgivarens rätt har övergått till. Lag (2002:570).

4 § Hinder mot mönsterrätt föreligger

1. om mönstret strider mot goda seder eller allmän ordning,
2. om i mönstret utan tillstånd intagits statsvapen, statsflagga eller annat statseblem, statlig kontroll- eller garantibeteckning, annan beteckning som hänsyftar på svenska staten och därigenom ger mönstret en officiell karaktär, svenskt kommunalt vapen eller sådan internationell beteckning som åtnjuter skydd enligt lagen (1970:498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar eller något som lätt kan förväxlas med vapen, flagga, emblem eller beteckning som nu nämnts,
3. om mönstret strider mot ett annat mönster som visserligen inte var allmänt tillgängligt före den dag som anges i 2 § andra stycket men som framgår av en ansökan om registrering i Sverige eller vid Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken och formgivning) för vilken gäller en tidigare ansöknings- eller prioritetsdag, förutsatt att detta mönster sedermera har gjorts allmänt tillgängligt,
4. om mönstret utan tillstånd innehåller
 - a) någon annans i Sverige skyddade firma eller varukännetecken eller något som kan uppfattas som ett kännetecken som i näringsverksamhet har inarbetats i Sverige för annan,
 - b) någon annans porträtt eller något som kan uppfattas som annans släktnamn, konstnärsnamn eller likartat namn, om inte porträttet eller namnet uppenbart syftar på någon sedan länge avliden person,

c) något som kan uppfattas som titel på annans i Sverige skyddade litterära eller konstnärliga verk i fall då titeln är egenartad eller något som kränker annans upphovsrätt till sådant verk eller annans rätt till fotografisk bild som åtnjuter skydd i Sverige. Lag (2002:570).

4 a § Mönsterrätt får inte omfatta sådana detaljer i en produkts utseende

1. som uteslutande är bestämda av produktens tekniska funktion, eller
2. som måste återskapas exakt till formen och dimensionerna för att den produkt som mönstret avser skall gå att mekaniskt ansluta till eller placera i, kring eller mot en annan produkt så att båda produkterna fyller sin funktion.

Trots det som sägs i första stycket 2 kan mönsterrätt omfatta mönster som tillåter att sinsemellan utbytbara produkter fogas samman ett upprepat antal gånger eller förbinds med varandra inom ett system uppbyggt av moduler. Lag (2002:570).

5 § Mönsterrätt innebär, med de undantag som anges i 7-7 b §§, att ingen får utnyttja mönstret utan samtycke av den som är innehavare av mönsterrätten (mönsterhavaren). Förbudet mot utnyttjande omfattar särskilt att tillverka, bjuda ut, marknadsföra, införa till eller utföra från Sverige eller använda en produkt som mönstret ingår i eller används på eller att lagerhålla en sådan produkt för ändamål som nu sagts.

Mönsterrätten omfattar varje annat mönster som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare än det registrerade mönstret (skyddsomfång). Vid prövning av mönsterrättens skyddsomfång skall hänsyn tas till det variationsutrymme som

funnits för formgivaren vid framtagandet av mönstret.

Lag (2002:570).

6 § Har upphävts genom lag (2002:570).

7 § Från mönsterrätten undantas utnyttjanden

1. som företas för privat bruk och utan vinstsyfte,

2. som företas i experimentsyfte, eller

3. som innebär återgivning i syfte att citera eller undervisa, förutsatt att sådana utnyttjanden är förenliga med god affärssed och inte oskäligt inkräktar på ett normalt utnyttjande av mönstret samt sker på villkor att källan anges.

Lag (2002:570).

7 a § Från mönsterrätten undantas vidare utrustningen på fartyg och luftfartyg hemmahörande i främmande stat när ett sådant fartyg tillfälligt kommer in till Sverige. Detsamma gäller införsel till Sverige av reservdelar och tillbehör för reparation av sådana fartyg samt arbete med reparation av sådana fartyg. Lag (2002:570).

7 b § Mönsterrätten omfattar inte utnyttjandet av en produkt, om den har bringats i omsättning inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av mönsterhavaren eller med dennes samtycke. Lag (2002:570).

8 § Har ett mönster angetts i en ansökan om mönsterregistrering eller om skydd för en nyttighetsmodell i en främmande stat, som är ansluten till Pariskonventionen den 20 mars 1883 om skydd för den industriella äganderätten (Pariskonventionen), och söks registrering av mönstret i Sverige inom sex månader från ansökan i den främmande staten,

skall ansökan i Sverige vid tillämpningen av 2 § anses gjord samtidigt med ansökan i den främmande staten (prioritetsdagen). Detsamma skall gälla om mönstret har angetts i en sådan ansökan som har gjorts i en stat som är ansluten till eller ett område som är anslutet till avtalet om upprättandet av Världshandelsorganisationen (WTO-avtalet).

Samma prioritet får åtnjutas också från en ansökan om registrering som avser någon annan stat eller något annat område, om motsvarande prioritet från en svensk ansökan medges där den tidigare ansökan har gjorts och om där gällande lagstiftning i huvudsak stämmer överens med Pariskonventionen.

En sökande som vill åtnjuta prioritet skall begära detta i ansökan om registrering. Sökanden skall därvid lämna uppgifter om var och när den åberopade ansökan gjordes. Sökanden skall också, så snart det kan ske, uppge numret på den tidigare ansökan. Lag (2002:570).

8 a § Registreringsmyndigheten kan förelägga sökanden att inom viss frist styrka begärd prioritet genom att ge in följande handlingar.

1. Ett bevis om sökandens namn och om ingivningsdagen utfärdat av den myndighet som har mottagit ansökan.
2. En av samma myndighet bestyrkt kopia av ansökan och därvid fogad bild som visar mönstret.

Den förelagda fristen får inte löpa ut tidigare än tre månader från ingivandet av ansökan här i riket. Lag (2002:570).

8 b § Prioritet kan grundas endast på den första ansökan som mönstret har angetts i.

Om den som har gjort den första ansökan eller hans rättsinnehavare senare till samma myndighet har gett in en ansökan som avser samma mönster, får den senare ansökan åberopas som prioritetsgrundande. Detta gäller dock bara om den tidigare ansökan när den senare ansökan ges in

1. har återkallats, avskrivits eller avslagits utan att ha blivit allmänt tillgänglig och

2. inte kvarlämnar någon rätt som grundas på den eller har utgjort grund för någon rätt till prioritet.

Om någon har fått prioritet på grund av en senare ansökan enligt andra stycket, får den tidigare ansökan inte längre åberopas som grund för prioritet. Lag (2002:570).

8 c § Vid ansökan om samregistrering enligt 11 § kan prioritet erhållas för ett eller flera av mönstren.

Prioritet kan vid sådan ansökan åberopas från flera tidigare ansökningar. Detta gäller även om de tidigare ansökningarna har getts in i olika länder. Lag (2002:570).

8 d § Om föreskrifterna i 8-8 c §§ inte iakttas, gäller inte rätten till prioritet. Lag (2002:570).

Registreringsansökan och dess handläggning

9 § Registreringsmyndighet är patent- och registreringsverket.

10 § Den som vill ansöka om registrering av ett mönster skall göra detta skriftligen hos registreringsmyndigheten.

Ansökan skall innehålla uppgifter om vem som har skapat mönstret och om den produkt eller de produkter som mönstret är

avsett att användas på eller ingå i samt bildmaterial som visar mönstret. Söks registrering av annan än formgivaren, skall sökanden styrka sin rätt till mönstret.

Om sökanden innan mönstret kungörs enligt 18 § inger även en modell, skall modellen anses visa mönstret.

I övrigt skall ansökan uppfylla de föreskrifter som meddelas med stöd av 49 §. Sökanden skall också betala i 48 § föreskrivna ansöknings- och tilläggsavgifter. Lag (2002:570).

11 § En ansökan får omfatta flera mönster, om de produkter som mönstren är avsedda att användas på eller ingå i hör till samma klass. Vid bestämningen av klasstillhörighet gäller som svensk rätt den klassificering som anges i Locarnoöverenskommelsen av den 8 oktober 1968 om upprättande av en internationell klassificering för mönster. Lag (2002:570).

12 § Registreringsmyndigheten får förelägga en sökande som inte har hemvist i Sverige att för sig ställa ett ombud med behörighet att ta emot delgivning i ärendet och med hemvist här i landet, samt att anmäla ombudet hos myndigheten. Om sökanden inte följer förelägandet, får delgivning ske genom att handlingen sänds med posten till sökanden under dennes senaste kända adress. Delgivning skall anses ha skett när detta har blivit fullgjort. Lag (2002:570).

13 § En ansökan om registrering anses inte gjord förrän sökanden lämnat in bildmaterial eller en modell som visar mönstret.

På sökandens begäran får mönstret i en ansökan ändras om mönstret efter ändringen bibehåller sin identitet och uppfyller förutsättningarna för skydd enligt denna lag. Lag (2002:570).

14 § Registreringsmyndigheten skall undersöka om en ansökan uppfyller de krav som avses i 10, 11 och 13 §§.

Registreringsmyndigheten skall också undersöka om en ansökan avser ett mönster enligt 1 § 1 och om det finns något hinder mot mönsterrätt enligt 4 § 1 eller 2.

Uppfyller ansökan inte de krav som avses i första stycket, skall registreringsmyndigheten förelägga sökanden att inom viss tid komplettera eller ändra sin ansökan. I föreläggandet skall sökanden upplysas om att ansökan kan komma att avskrivas om han inte svarar i rätt tid.

Yttrar sig sökanden inte i rätt tid över ett föreläggande enligt andra stycket, skall registreringsmyndigheten avskriva ansökan.

Registreringsmyndigheten skall återuppta en avskriven ansökan, om sökanden inom två månader efter utgången av förelagd tid kompletterar eller ändrar sin ansökan och betalar fastställd återupptagningsavgift. En ansökan kan återupptas endast en gång. Lag (2002:570).

15 § Föreligger hinder för bifall till ansökningen även efter det yttrande avgivits och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall ansökningen avslås, om ej anledning förekommer att ge sökanden nytt föreläggande.

16 § Påstår någon inför registreringsmyndigheten att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden och finnes saken tveksam, kan myndigheten förelägga honom att väcka talan vid domstol inom viss tid vid påföljd att hans påstående annars lämnas utan avseende vid ansökningens fortsatta prövning.

Är tvist om bättre rätt till mönstret anhängig vid domstol, kan registreringsansökningen förklaras vilande i avbidan på att målet

slutligt avgöres.

17 § Visar någon inför registreringsmyndigheten, att han äger bättre rätt till mönstret än sökanden, skall myndigheten överföra ansökningen på honom, om han yrkar det. Den som får en ansökan överförd på sig skall erlægga ny ansökningsavgift.

Om överföring yrkas, får ansökningen ej ändras, avskrivas, avslås eller bifallas, förrän yrkandet slutligt prövats.

18 § Är ansökningshandlingarna fullständiga och har registreringsmyndigheten inte efter granskning enligt 14 § första stycket funnit något hinder mot registrering, skall mönstret tas in i registret och en kungörelse om det utfärdas.

Den som vill invända mot registreringen skall göra det skriftligen hos registreringsmyndigheten inom två månader från kungörelsedagen.

Registreringsmyndigheten skall underrätta mönsterhavaren om invändningen och ge denne tillfälle att yttra sig, om invändningen inte är uppenbart obefogad.

Återkallas invändningen får invändningsförfarandet ändå fullföljas, om det finns särskilda skäl. Lag (2002:570).

18 a § Invändning får göras endast av

1. den som anser sig vara berättigad till mönstret, om invändningen grundas på att hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 1 a §,

2. den som ansöker om eller innehar rättigheten, om invändningen grundas på att hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 4 § 3 eller 4,

3. den som berörs av rättigheten, om invändningen grundas på att hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 4 § 2.

I övriga fall råder ingen begränsning i möjligheten att framställa invändning. Lag (2002:570).

19 § Skall i ärende angående ansökan om registrering av mönster handling som visar mönstret hållas hemlig enligt vad som är särskilt föreskrivet därom, får handlingen ej utlämnas utan sökandens samtycke, förrän den av honom begärda fristen löpt ut eller sex månader förflutit från den dag då ansökningen gjordes eller, om prioritet som avses i 8 § första stycket yrkas, från den dag från vilken prioritet begäres. Har registreringsmyndigheten beslutat avskriva eller avslå ansökningen, innan tiden för hemlighållande gått ut, får handlingen utlämnas endast om sökanden begär att ansökningen återupptages eller anför besvär.

20 § Registreringsmyndigheten skall efter invändning häva en registrering helt eller delvis, om hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 1-4 a §§ och hindret fortfarande består eller om registrering har skett i strid med 13 § andra stycket.

Registreringsmyndigheten skall avslå invändningen, om det inte finns något hinder mot mönsterrätten.

En registrering får hävas delvis endast om mönsterhavaren yrkar det eller medger ett yrkande om det och mönstret i ändrad form bibehåller sin identitet och uppfyller förutsättningarna för skydd enligt denna lag.

När registreringsmyndighetens beslut om en invändning har vunnit laga kraft, skall det kungöras. Om beslutet innebär att registreringen helt eller delvis hävs, skall en anteckning om det göras i registret. Lag (2002:570).

21 § Talan mot slutligt beslut av registreringsmyndigheten i ett ärende angående ansökan om registrering av mönster får föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Ett slutligt beslut med anledning av en invändning mot registrering får överklagas av mönsterhavaren och invändaren, om det har gått den som vill klaga emot. Återkallar invändaren sin talan, får den ändå prövas, om det finns särskilda skäl.

Mot beslut, varigenom begäran om återupptagning enligt 14 § fjärde stycket avslagits eller yrkande om överföring enligt 17 § bifallits, får talan föras av sökanden. Den som framställt yrkande om överföring får föra talan mot beslut varigenom yrkandet avslagits. Lag (2002:570).

22 § Ett slutligt beslut av registreringsmyndigheten enligt 21 § får överklagas till Patentbesvärsrätten inom två månader från beslutets dag.

Ett slutligt beslut av Patentbesvärsrätten får överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen inom två månader från beslutets dag. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om överklagande av kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut ska innehålla uppgift om att det krävs särskilt tillstånd för prövning i Högsta förvaltningsdomstolen och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas. Lag (2010:1397).

23 § Har upphävts genom lag (2002:570).

Mönsterregistrerings giltighetstid

24 § Mönsterregistrering gäller för en eller flera femårsperioder, räknat från den dag då ansökan om registrering gjordes. Registrering som gäller för kortare tid än tjugofem år kan på begäran förnyas för ytterligare femårsperioder till

sammanlagt tjugofem år. Varje sådan period löper från utgången av föregående period.

För mönster som avser en beståndsdel, som används för att reparera en sammansatt produkt så att den återfår sitt ursprungliga utseende, gäller registreringen aldrig för mer än högst tre femårsperioder. Lag (2002:570).

25 § Ansökan om förnyelse av registrering göres skriftligen hos registreringsmyndigheten tidigast ett år före och senast sex månader efter utgången av löpande registreringsperiod. Inom samma tid skall i 48 § angivna förnyelse- och tilläggsavgifter erläggas vid påföljd att ansökningen annars avslås.

Förnyelse av registrering skall kungöras.

Licens, överlåtelse m.m.

26 § Har mönsterhavare medgivit annan rätt att utnyttja mönstret (licens), får denne överlåta sin rätt vidare endast om avtal träffas om det.

Ingår licensen i en rörelse får den dock överlåtas i samband med överlåtelse av rörelsen, om ej annat avtalats. I sådant fall svarar överlåtaren alltjämt för att licensavtalet fullgöres. Lag (2002:570).

27 § Har mönsterrätt övergått på annan eller har licens upplåtits eller överlåtits, skall på begäran och mot fastställd avgift anteckning därom göras i mönsterregistret. Visas att licens som antecknats i registret upphört att gälla, skall anteckningen avföras.

Första stycket skall även tillämpas i fråga om rätt som avses i 32 § andra stycket.

Har samregistrering skett, kan övergång av mönsterrätt antecknas endast i fråga om samtliga mönster.

I mål eller ärende om mönsterrätt anses den som mönsterhavare, vilken senast blivit införd i mönsterregistret i denna egenskap. Lag (2002:570).

28 § Har upphävts genom lag (2002:570).

29 § Har upphävts genom lag (2002:570).

30 § Har upphävts genom lag (2002:570).

Registrerings upphörande m.m.

31 § Allmän domstol ska på talan därom häva en registrering av ett mönster helt eller delvis, om hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 1–4 a §§ och hindret fortfarande består eller om registrering har skett i strid med 13 § andra stycket.

En registrering får hävas delvis endast om mönsterhavaren yrkar det eller medger ett yrkande om det och mönstret i ändrad form bibehåller sin identitet och uppfyller förutsättningarna för skydd enligt denna lag.

Registreringen får inte hävas på den grunden att den som fått registreringen endast varit berättigad till viss andel i mönsterrätten.

När domen vunnit laga kraft ska den sändas till registreringsmyndigheten för anteckning i mönsterregistret. Lag (2012:447).

31 a § Talan om hävning av en registrering får föras endast av

1. den som anser sig vara berättigad till mönstret, om talan grundas på att hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 1 a §,

2. den som ansöker om eller innehar rättigheten, om talan grundas på att hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 4 § 3 eller 4, eller

3. den som berörs av rättigheten, om talan grundas på att hinder mot mönsterrätt har förelegat enligt 4 § 2.

I övriga fall får talan föras av var och en som lider förfång av registreringen.

Talan som grundas på någon av bestämmelserna i 4 § 1 eller 2 får föras även av den myndighet som regeringen bestämmer.

Talan, som avses i första stycket 1, skall väckas inom ett år efter det att käranden fått kännedom om registreringen och de övriga omständigheter på vilka talan grundas. Var mönsterhavaren i god tro när mönstret registrerades eller när mönsterrätten övergick på honom, får talan inte väckas senare än tre år efter registreringen. Lag (2002:570).

31 b § Allmän domstol kan förklara en mönsterrätt ogiltig även efter det att den har upphört eller uppgivits.

I fråga om sådan talan skall bestämmelserna i 31 a § tillämpas. Lag (2002:570).

32 § Har mönster registrerats för annan än den som är berättigad därtill enligt 1 a §, skall rätten på talan av den berättigade överföra registreringen på honom. Talan skall

väckas inom tid som anges i 31 a § fjärde stycket.

Har den som fränkännes registrering av mönster i god tro börjat utnyttja mönstret yrkesmässigt här i riket eller vidtagit väsentliga åtgärder därför, får han mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt fortsätta det påbörjade eller igångsätta det tillämnade utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Sådan rätt tillkommer under motsvarande förutsättningar innehavare av licens som är antecknad i registret.

Rätt enligt andra stycket kan övergå till annan endast tillsammans med rörelse vari den utnyttjas eller utnyttjandet avsetts skola ske. Lag (2002:570).

33 § Om mönsterhavare skriftligen hos registreringsmyndigheten avstår från mönsterrätten, skall myndigheten avföra mönstret ur registret.

Är mönsterrätt utmätt, belagd med kvarstad eller tagen i anspråk genom betalningssäkring eller är tvist om överföring av registrering anhängig, får mönstret icke på begäran av mönsterhavaren avföras ur registret så länge utmätningen, kvarstaden eller betalningssäkringen består eller tvisten icke blivit slutligt avgjord. Lag (1981:817).

Uppgiftsskyldighet

34 § Om den som sökt registrering av mönster åberopar ansökningen mot annan, innan handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, är han skyldig att lämna sitt samtycke till att den andre får taga del av handlingen.

Den som genom direkt hänvändelse till annan, i annons eller genom påskrift på produkt eller dess förpackning eller på annat sätt anger att registrering av mönster sökts eller meddelats, utan att samtidigt lämna upplysning om ansökningens eller registrerings nummer, är skyldig att

på begäran lämna sådan upplysning utan dröjsmål. Anges ej uttryckligen att registrering sökts eller meddelats men är vad som förekommer ägnat att framkalla uppfattningen att så är fallet, skall på begäran utan dröjsmål lämnas upplysning huruvida registrering sökts eller meddelats. Lag (2002:570).

Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.

35 § Gör någon intrång i en mönsterrätt (mönsterintrång) och sker det uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, skall han eller hon dömas till böter eller fängelse i högst två år. Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 35 b § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott enligt första stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Åklagaren får väcka åtal för brott som avses i första eller andra stycket endast om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt.

Lag (2005:291).

35 a § Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 35 § skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 35 §.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 35 § får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott

eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 35 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Lag (2005:291).

35 b § På yrkande av mönsterhavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja mönstret får domstolen vid vite förbjuda den som gör eller medverkar till mönsterintrång att fortsätta med det.

Om käranden visar sannolika skäl för att intrång, eller medverkan till intrång, förekommer och om det skäligen kan befaras att svaranden genom att fortsätta intrånget, eller medverkan till det, förringar värdet av ensamrätten till mönstret, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har beslutats. Innan ett sådant förbud meddelas ska svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Förbud enligt andra stycket får meddelas endast om käranden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas svaranden. Saknar käranden förmåga att ställa sådan säkerhet, får domstolen befria honom eller henne från detta.

I fråga om slaget av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utskökningsbalken. Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av svaranden.

När målet avgörs ska domstolen pröva om förbud som har meddelats enligt andra stycket fortfarande ska bestå.

I fråga om överklagande av beslut enligt andra eller fjärde stycket samt i fråga om handläggningen i högre domstol gäller rättegångsbalkens bestämmelser om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Talan om utdömning av vite förs av den som har ansökt om förbudet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med sådan talan får talan föras om nytt vitesförbud. Lag (2009:112).

35 c § Om sökanden visar sannolika skäl för att någon har gjort ett mönsterintrång får domstolen vid vite besluta att någon eller några av dem som anges i andra stycket ska ge sökanden information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget gäller (informationsföreläggande). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av mönsterhavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja mönstret. Det får bara meddelas om informationen kan antas underlätta utredning av ett intrång som avser varorna eller tjänsterna.

Skyldigheten att lämna information omfattar den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget,
2. i kommersiell skala har förfogat över en vara som intrånget gäller,
3. i kommersiell skala har använt en tjänst som intrånget gäller,
4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts

vid intrånget, eller

5. har identifierats av någon som anges i 2–4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget gäller.

Information om varors eller tjänsters ursprung och distributionsnät kan särskilt avse

1. namn på och adress till producenter, distributörer, leverantörer och andra som har innehaft varorna eller tillhandahållit tjänsterna,

2. namn på och adress till avsedda grossister och detaljister, och

3. uppgifter om hur mycket som har producerats, levererats, mottagits eller beställts och om vilket pris som har bestämts för varorna eller tjänsterna.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Lag (2009:112).

35 d § Ett informationsföreläggande får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Skyldigheten att lämna information enligt 35 c § omfattar inte uppgifter vars yppande skulle röja att uppgiftslämnaren eller någon honom eller henne närstående som avses i 36 kap. 3 § rättegångsbalken har begått en brottslig handling.

I personuppgiftslagen (1998:204) finns bestämmelser som

begränsar hur mottagna personuppgifter får behandlas.

Lag (2009:112).

35 e § Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av den domstol där rättegång om intrånget pågår. I övrigt gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 43 och 52 §§ för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömning av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om nytt informationsföreläggande.

Lag (2009:112).

35 f § Den som på grund av bestämmelserna i 35 c § andra stycket 2–5 har förelagts att enligt första stycket samma paragraf lämna information har rätt till skälig ersättning

för kostnader och besvär. Ersättningen ska betalas av den som har framställt yrkandet om informationsföreläggande.

Den som tillhandahåller en elektronisk kommunikationstjänst och som till följd av ett informationsföreläggande har lämnat ut information som avses i 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska sända en skriftlig underrättelse om detta till den som uppgifterna gäller tidigast efter en månad och senast efter tre månader från det att informationen lämnades ut. Kostnaden för underrättelsen ersätts enligt första stycket. Lag (2009:112).

35 g § Trots förbudet i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott enligt 35 § behandlas om detta är nödvändigt för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras. Lag (2009:112).

35 h § På yrkande av käranden får domstolen, i mål om intrång, ålägga den som har gjort eller medverkat till intrånget att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång. Lag (2009:112).

36 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör mönsterintrång ska betala skälig ersättning för utnyttjandet av mönstret samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget har medfört. När ersättningens storlek bestäms ska hänsyn särskilt tas till

1. utebliven vinst,
2. vinst som den som har begått intrånget har gjort,

3. skada på mönstrets anseende,

4. ideell skada, och

5. mönsterhavarens intresse av att intrång inte begås. Den som utan uppsåt eller oaktsamhet gör mönsterintrång ska betala ersättning för utnyttjandet av mönstret, om och i den mån det är skäligt.

Rätten till ersättning för mönsterintrång preskriberas, om talan inte väcks inom fem år från det skadan uppkom.

Lag (2009:112).

37 § På yrkande av den som har lidit mönsterintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att en produkt som tillverkats eller förts in till Sverige i strid mot annans mönsterrätt ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av skyddstiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 35 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av skyddstiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit mönsterintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd till förebyggande av missbruk ska beslutas enligt 35 a § eller enligt brottsbalken.

Lag (2009:112).

37 a § Om det skäligen kan antas att någon har gjort eller medverkat till ett intrång, får domstolen för att bevisning ska kunna säkras om intrånget besluta att en undersökning får göras hos denne för att söka efter föremål eller handlingar som kan antas ha betydelse för en utredning om intrånget (intrångsundersökning).

Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Lag (2009:112).

37 b § Ett beslut om intrångsundersökning meddelas av den domstol där rättegång som rör intrånget pågår. Om rättegång inte är inledd, gäller i fråga om behörig domstol det som

föreskrivs i 43 och 52 §§ för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

En fråga om intrångsundersökning får tas upp endast på yrkande av mönsterhavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja mönstret. Om rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan uppkommit under rättegång. Lag (2009:112).

37 c § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet, får domstolen befria sökanden från det. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av domstolen, om den inte har godkänts av motparten.

I fråga om överklagande av domstolens beslut om intrångsundersökning och i fråga om handläggningen i högre domstol gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken. Lag (1998:1457).

37 d § Ett beslut om intrångsundersökning skall innehålla uppgifter om

1. vilket ändamål undersökningen skall ha,
2. vilka föremål och handlingar som det får sökas efter, och
3. vilka utrymmen som får genomsökas.

Om det behövs, skall domstolen även förordna om andra villkor för verkställandet. Lag (1998:1457).

37 e § Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ansökan om verkställighet inte har gjorts inom en månad från beslutet, förfaller det.

Om sökanden inte inom en månad från det att verkställigheten avslutats väcker talan eller på något annat sätt inleder ett förfarande om saken, skall en åtgärd som företagits vid verkställigheten av intrångsundersökningen omedelbart gå åter, i den utsträckning det är möjligt. Detsamma gäller om ett beslut om intrångsundersökning upphävs sedan verkställighet genomförts. Lag (1998:1457).

37 f § Ett beslut om intrångsundersökning verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt de villkor som domstolen har föreskrivit och med tillämpning av 1-3 kap., 17 kap. 1-5 §§ samt 18 kap. utsökningsbalken. Sökandens motpart skall underrättas om verkställigheten endast om beslutet om intrångsundersökning har tillkommit efter motpartens hörande. Myndigheten har rätt att ta fotografier och göra film- och ljudupptagningar av sådana föremål som den får söka efter. Myndigheten har också rätt att ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som den får söka efter.

En intrångsundersökning får inte omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Lag (2006:685).

37 g § När ett beslut om intrångsundersökning skall verkställas har motparten rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att biträdet inställer sig får verkställigheten inte påbörjas. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen därigenom onödigt fördröjs, eller
2. det finns en risk att ändamålet med åtgärden annars inte uppnås.

Vid verkställigheten får Kronofogdemyndigheten anlita det biträde av en sakkunnig som behövs.

Myndigheten får tillåta att sökanden eller ett ombud för sökanden är närvarande vid undersökningen för att bistå med upplysningar. Om ett sådant tillstånd ges, skall myndigheten se till att sökanden eller ombudet inte i större utsträckning än som kan motiveras av verkställigheten får kännedom om förhållanden som kommer fram. Lag (2006:685).

37 h § Fotografier och film- och ljudupptagningar av föremål samt kopior av och utdrag ur handlingar skall förtecknas och hållas tillgängliga för sökanden och motparten.
Lag (1998:1457).

38 § Utnyttjar någon i strid med 5 § mönster, som avses med ansökan om registrering, efter det att handling som visar mönstret blivit allmänt tillgänglig, äger vad som sägs om mönsterintrång motsvarande tillämpning i den mån ansökningsleden leder till registrering. Straff får inte dömas ut, förverkande får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande

som sker innan mönstret kungjorts enligt 18 § får bestämmas enligt 36 § andra stycket.

Bestämmelsen i 36 § tredje stycket äger icke tillämpning, om ersättningstalan väckes senast ett år efter det mönstret registrerades. Lag (2005:291).

39 § Om en registrering av ett mönster har hävts eller om mönsterrätten har förklarats ogiltig genom ett beslut eller en dom som har vunnit laga kraft, får rätten inte döma till påföljd eller besluta om annan åtgärd enligt 35-38 §§.

Föres talan om mönsterintrång och gör den mot vilken talan föres gällande att mönsterregistreringen bör hävas, skall rätten på hans yrkande förklara målet vilande i avvaktan på att frågan om registreringens hävande slutligt prövas. Är talan härom inte väckt, skall domstolen i samband med vilandeförklaringen förelägga honom viss tid inom vilken sådan talan skall väckas. Lag (2002:570).

40 § Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är ringa,

1. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 34 §,
2. i fall som avses i nämnda paragraf lämnar felaktig upplysning, om straff för gärningen ej är föreskrivet i brottsbalken.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör sig skyldig till underlåtenhet eller förfarande som avses i första stycket skall ersätta uppkommen skada. Är oaktsamheten ringa, kan ersättningen jämkas.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat från allmän synpunkt.

Rättegångsbestämmelser

41 § Mönsterhavare eller den som på grund av licens får utnyttja mönster kan föra talan om fastställelse, huruvida han på grund av registreringen åtnjuter skydd mot annan, om ovisshet råder om förhållandet och denna länder honom till förfång.

Under samma villkor kan den som driver eller avser att driva verksamhet föra talan mot mönsterhavare om fastställelse, huruvida hinder föreligger mot verksamheten på grund av viss mönsterregistrering.

Göres i mål som avses i första stycket gällande att mönsterregistreringen bör hävas, äger 39 § andra stycket motsvarande tillämpning.

42 § Den som vill väcka talan om hävande av mönsterregistrering eller om överföring av registrering skall anmäla detta till registreringsmyndigheten samt underrätta var och en som enligt mönsterregistret innehar licens att utnyttja mönstret. Vill licenstagare väcka talan om mönsterintrång eller om fastställelse enligt 41 § första stycket, skall han underrätta mönsterhavaren därom.

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i mönsterregistret.

Visas icke, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt första stycket, skall käranden ges tid därtill. Försitter han denna tid, får hans talan icke upptagas till prövning. Lag (2002:570).

43 § Finnes ej enligt rättegångsbalken behörig domstol för talan om bättre rätt till mönster, om hävande av

mönsterregistrering, om överföring av sådan registrering, om ogiltigförklaring av en mönsterrätt enligt 31 b §, om rätt som avses i 32 § andra stycket, om ersättning enligt 40 § andra stycket eller om fastställelse enligt 41 §, väcks talan vid Stockholms tingsrätt. Lag (2002:570).

44 § Avskrift av dom eller slutligt beslut i mål som avses i 16, 31-32, 35-38 eller 41 §§ sändes till registreringsmyndigheten. Lag (2002:570).

45 § Mönsterhavare som icke har hemvist i Sverige skall ha ett här bosatt ombud med behörighet att för honom mottaga delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden om mönsterrätt med undantag av stämning i brottmål och av föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Ombud skall anmälas till mönsterregistret och antecknas i detta.

Har mönsterhavare ej anmält ombud enligt första stycket, kan delgivning i stället ske genom att den handling som skall delges sändes till honom med posten i betalt brev under hans i mönsterregistret antecknade adress. Är fullständig adress ej antecknad i registret, kan delgivning ske genom att handlingen hålles tillgänglig hos registreringsmyndigheten och genom att meddelande härom och om handlingens huvudsakliga innehåll kungöres i publikation som regeringen bestämmer. Delgivning anses ha skett, när vad nu sagts blivit fullgjort. Lag (1977:702).

46 § Regeringen kan under förutsättning av ömsesidighet förordna, att bestämmelserna i 12 eller 45 § icke skall gälla i fråga om sådan sökande eller mönsterhavare som har hemvist i viss främmande stat eller har ett i den staten bosatt ombud som anmälts hos registreringsmyndigheten här i riket och äger sådan behörighet som avses i nämnda paragrafer. Lag (1977:731).

47 § Andra slutliga beslut av registreringsmyndigheten än som avses i 21 § får överklagas till Patentbesvärsrätten inom två

månader från beslutets dag.

Ett slutligt beslut av Patentbesvärsrätten får överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen inom två månader från beslutets dag. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om överklagande av kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut ska innehålla uppgift om att det krävs särskilt tillstånd för prövning i Högsta förvaltningsdomstolen och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas. Lag (2010:1397).

48 § I ärende rörande ansökan om registrering av mönster eller om förnyelse av mönsterregistrering skall sökanden erlagga ansöknings- eller förnyelseavgift samt, i förekommande fall, följande tilläggsavgifter, nämligen klassavgift för varje varuklass utöver den första, samregistreringsavgift för varje mönster utöver det första, förvaringsavgift för förvaring av modell och kungörelseavgift för kungörande av varje bild utöver den första. Förnyelseavgift som erlägges efter utgången av löpande registreringsperiod utgår med förhöjt belopp.

49 § Regeringen fastställer avgifter enligt denna lag.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av registreringsmyndigheten. Lag (1977:731).

Gemenskapsformgivning

50 § Den som ger in en ansökan om registrering av en gemenskapsformgivning till registreringsmyndigheten för vidare befordran enligt artikel 35.2 i rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning skall betala en avgift med det belopp som regeringen bestämmer. Detsamma gäller den som begär ett intyg enligt artikel 78.5 i rådets förordning.

Lag (2004:1154).

51 § Vid intrång i en gemenskapsformgivning tillämpas bestämmelserna i 35 § om ansvar för mönsterintrång. I övrigt gäller 35 a-37 h §§, i den mån inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning. I dessa fall skall det som sägs om mönsterintrång gälla intrång i gemenskapsformgivning. Lag (2004:1154).

52 § Stockholms tingsrätt är domstol i de mål som avses i 51 § och i artikel 81 i rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning. Lag (2004:1154).

Övergångsbestämmelser

1970:485

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970, då lagen (1899:59) om skydd för vissa mönster och modeller upphör att gälla.

Har mönster registrerats före den nya lagens ikraftträdande, gäller äldre lag fortfarande i fråga om mönstret. Är vid ikraftträdandet ansökan om registrering enligt äldre lag alltjämt beroende på prövning, gäller äldre lag angående den fortsatta handläggningen av ansökningen och, vid bifall till denna, i fråga om mönstret. Bestämmelserna i 24 och 25 §§ nya lagen gäller dock i fråga om mönsterregistrering, som är gällande vid den nya lagens ikraftträdande eller som sker efter ikraftträdandet på grund av ansökan som gjorts dessförinnan.

1977:702

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om kungörande som har beslutats eller börjat verkställas före ikraftträdandet.

1981:817

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

Vad som sägs om kvarstad i 33 § i dess nya lydelse gäller även skingringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet.

1986:235

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

2. I fråga om överklagande av beslut som patentbesvärsrätten har meddelat före ikraftträdandet skall äldre föreskrifter fortfarande tillämpas.

1986:1159

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. I fråga om besväravgift för överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet gäller dock äldre föreskrifter.

2002:570

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

2. De nya bestämmelserna skall tillämpas även på mönster som är registrerade vid tidpunkten för ikraftträdandet eller som registreras på grund av ansökningar som har gjorts innan dess, om inte annat följer av vad som föreskrivs nedan.

3. En registreringsansökan som getts in före den 28 oktober 2001 skall, vad gäller registreringsförfarandet och förutsättningarna för registrering, behandlas och avgöras enligt äldre bestämmelser.

4. Bestämmelserna i 2 a och 4 a §§ skall inte tillämpas på mönster som har registrerats på grund av ansökningar som har getts in före ikraftträdandet.

5. Frågan om hävande av registrering av ett mönster som har registrerats enligt äldre bestämmelser skall bedömas enligt de äldre bestämmelserna.

6. En mönsterregistrering för vilken en skyddstid om 15 år har löpt ut före ikraftträdandet men efter den 27 oktober 2001 kan på begäran förnyas för ytterligare femårsperioder till sammanlagt 25 år räknat från den dagen då ansökan om registrering gjordes, om ansökan om förnyelse ges in före den 31 december 2002.

7. Om någon före ikraftträdandet har börjat utnyttja ett mönster på ett sätt som inte fordrade samtycke av mönsterhavaren enligt äldre bestämmelser men som fordrar sådant samtycke enligt denna lag, får han eller hon trots de nya bestämmelserna fortsätta den planerade verksamheten. Sådan rätt har under motsvarande förutsättningar även den som har vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja mönstret.

2009:112

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2009.

2. Bestämmelserna i 35 c–35 f och 35 h §§ ska inte tillämpas när intrånget, eller försöket eller förberedelsen till intrånget, har begåtts före ikraftträdandet.

2012:447

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2012.

2. Den nya bestämmelsen ska tillämpas även på mönster som är registrerade vid tidpunkten för ikraftträdandet eller som registreras på grund av ansökningar som har gjorts innan dess, om inte annat följer av vad som beskrivs nedan.

3. Frågan om hävande av registrering av ett mönster som har registrerats enligt bestämmelser som gällde före den 1 juli 2002 ska bedömas enligt de bestämmelserna.

-END

Mönsterskyddsförordningen (1970:486)

SFS nr: 1970:486

Departement/

myndighet: Näringsdepartementet

Rubrik: Mönsterskyddsförordning (1970:486)

Utfärdad: 1970-08-03

Ändring införd: t.o.m. SFS 2009:1576

Registreringsansökan och diarium

1 § Ansökan om registrering av mönster inges till patent- och registreringsverket (registreringsmyndigheten).

2 § Ansökan om registrering av mönster skall bestå av en skrivelse (ansökningshandling) med bilagor.

Ansökningshandlingen skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud och innehålla

1. sökandens namn, hemvist och adress samt, om sökanden företrädes av ombud, även ombudets namn, hemvist och adress,
2. formgivarens namn och adress,
3. uppgift om den produkt eller de produkter som mönstret är avsett att användas på eller ingå i och om den klass enligt Locarnoöverenskommelsen av den 8 oktober 1968 om upprättande av en internationell klassificering för mönster¹ till vilken

produkten skall hänföras enligt sökanden,

4. när registrering söks av flera gemensamt, uppgift om huruvida någon av dem är utsedd att för alla ta emot meddelanden från registreringsmyndigheten,

5. uppgift om huruvida prioritet enligt 8 § mönsterskyddslagen (1970:485) begärs samt uppgift om var och när den tidigare ansökan har gjorts,

6. uppgift om huruvida sökanden begär att handling som visar mönstret skall hållas hemlig,

7. uppgift om hur många femårsperioder ansökan avser, om sökanden enligt 24 § mönsterskyddslagen ansöker om registrering för flera femårsperioder,

8. uppgift om vilka bilagor som bifogas ansökningshandlingen.

Som bilagor skall till ansökningshandlingen fogas

a) bildmaterial som visar mönstret,

b) om sökanden företräds av ombud, fullmakt för ombudet,

c) om mönstret skapats av annan än sökanden, handling som styrker sökandens rätt till mönstret.

Med ansökningshandlingen skall i 29 § angivna ansöknings- och tilläggsavgifter ges in. Förordning (2002:572).

3 § Ansökningshandling och bilagor skall vara skrivna på svenska, danska eller norska. Registreringsmyndigheten kan dock för visst fall bestämma att produktuppgiften skall skrivas på svenska.

Är ingiven handling skriven på annat språk än som gäller enligt första stycket första punkten, skall översättning ges in, om registreringsmyndigheten begär det. Förordning (2002:572).

4 § Bildmaterial som visar mönstret skall ges in i det antal exemplar som registreringsmyndigheten bestämmer och i format som inte överstiger A 4 (21 x 29,7 cm). Är formatet mindre än A 4, skall ett exemplar vara monterat på vitt papper i format A 4. Bildmaterialet skall vara lämpat för reproduktion i svart-vitt i annan storlek.

Om sökanden ger in en modell av mönstret, skall den vara av hållbart material och får inte överstiga 40 centimeter på någon led eller väga mer än 4 kilogram. Ett föremål som kan förskämmas eller är farligt får inte ges in som modell.

Omfattar en ansökan flera mönster, skall särskilt bildmaterial ges in för varje mönster. Vid sådan ansökan skall bilder och, i förekommande fall, modeller vara tydligt märkta med fortlöpande nummer. Förordning (2002:572).

5 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

6 § Registreringsmyndigheten för diarium över inkomna ansökningar om registrering av mönster. Diariet är tillgängligt för allmänheten.

I diariet antecknas för varje ansökan

1. ansökningens ingivningsdag och diarienummer,
2. dag då bildmaterial eller modell som visar mönstret först gavs in, om den dagen inte sammanfaller med ingivningsdagen,

3. produkt som mönstret är avsett att användas på eller ingå i och klass till vilken mönstret skall hänföras enligt sökanden,

4. sökandens namn, hemvist och adress,

5. om sökanden företräds av ombud, ombudets namn, hemvist och adress,

6. formgivarens namn och adress,

7. om prioritet begärts, var åberopad tidigare ansökan har gjorts, dagen för denna ansökan och ansökningens nummer,

8. uppgift om sista giltighetsdag för den begärda skyddsperioden,

9. om sökanden begärt att handling som visar mönstret skall hållas hemlig,

10. modell som givits in, skrivelser som lämnats in och avgifter som betalats i ärendet,

11. beslut som fattats i ärendet,

12. uppskov som enligt 28 f § meddelats i ett invändningsärende. Förordning (2002:572).

7 § Anmäles att mönster som sökts registrerat övergått till annan, får denne antecknas som sökande i diariet endast om rättsövergången styrks.

8 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

9 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

10 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

11 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

Delning

12 § Omfattar en ansökan flera mönster kan sökanden dela ansökningen i flera ansökningar, vilka skall anses gjorda samtidigt med den ursprungliga ansökningen.

Handläggning av registreringsansökan

13 § Vid prövning enligt 14 § mönsterskyddslagen (1970:485) beaktar registreringsmyndigheten allt som myndigheten har kännedom om.

Undersökning enligt 14 § mönsterskyddslagen av om hinder mot registrering föreligger sker i den omfattning som föranleds av mönstrets innehåll och i den utsträckning det kan ske utan att behandlingen av ansökan väsentligt fördröjs.

Förordning (2002:572).

14 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

15 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

16 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

17 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

18 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

19 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

Mönsterregistret m.m.

20 § Det register som avses i 18 § mönsterskyddslagen (1970:485), mönsterregistret, förs av registreringsmyndigheten.

Mönsterregistret och det diarium som avses i 6 § förs med hjälp av automatiserad behandling.

Registren skall hållas tillgängliga hos registreringsmyndigheten. Förordning (2002:572).

20 a § Mönsterregistret och det diarium som avses i 6 § skall ge offentlighet åt den information som ingår i registren.

I fråga om personuppgifter skall registren ha till ändamål att tillhandhålla uppgifter för

1. affärsverksamhet, kreditgivning, försäkringsgivning eller annan allmän eller enskild verksamhet där den registrerade informationen utgör underlag för prövningar eller beslut,
2. förvärv, upplåtelse eller avyttring av egendom som registreras eller av verksamhet som har anknytning till sådan egendom,
3. aktualisering, komplettering eller kontroll av information som finns i kund- eller medlemsregister eller liknande register,
4. fullgörande av åliggande som följer av ett för Sverige bindande internationellt åtagande, eller
5. verksamhet för vilken staten eller en kommun ansvarar enligt lag eller annan författning och
 - a) som avser verksamhet som har anknytning till egendom som

registreras,

b) som för att kunna utföras förutsätter tillgång till registrerad information, eller

c) som avser fullgörande av underrättelseskyldighet.
Förordning (2001:776).

20 b § Registreringsmyndigheten är personuppgiftsansvarig enligt personuppgiftslagen (1998:204) för mönsterregistret och det diarium som avses i 6 §. Förordning (2001:776).

20 c § Registreringsmyndigheten skall se till att det inte uppkommer något otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet eller några risker från säkerhetssynpunkt. För dessa syften får myndigheten i enskilda fall ställa upp villkor för behandlingen av personuppgifter.
Förordning (2001:776).

20 d § Registreringsmyndigheten får för de ändamål som anges i 20 a § medge direktåtkomst till mönsterregistret och det diarium som avses i 6 §. Förordning (2001:776).

20 e § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter enligt denna förordning. Förordning (2001:776).

20 f § Att beslut om rättelse eller avslag på ansökan om information enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204) får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol följer av 22 a § förvaltningslagen (1986:223). Förordning (2001:776).

21 § När mönster tas in i mönsterregistret, tilldelas det ett registernummer. Vid samregistrering tilldelas samtliga mönster ett gemensamt registernummer. Mönsterhavaren skall tillställas

bevis om registreringen.

Registret skall innehålla

1. ansökningens diarienummer och mönstrets registernummer,
2. mönsterhavarens namn, hemvist och adress samt, om mönsterhavaren företräds av ombud, ombudets namn, hemvist och adress,
3. formgivarens namn och adress,
4. uppgift om den produkt som mönstret är avsett att användas på eller ingå i och om den klass till vilken det hänförts,
5. uppgift om den dag
 - a) då registreringsansökningen gavs in eller enligt 13 § första stycket mönsterskyddslagen (1970:485) skall anses gjord,
 - b) då handling som visar mönstret blev allmänt tillgänglig,
 - c) då mönstret registrerades och kungjordes,
6. uppgift om registreringens sista giltighetsdag,
7. uppgift om begärd prioritet med angivande av var den prioritetsgrundande ansökningen gjorts, dagen för denna ansökan samt ansökningens nummer,
8. bildmaterial som visar mönstret,
9. uppgift om huruvida modell givits in.
Förordning (2002:572).

22 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

23 § Har upphävts genom förordning (2002:572).

24 § Har någon till registreringsmyndigheten anmält, att han vill väcka talan om hävande av mönsterregistrering eller om överföring av registrering, antecknas det i registret.

När avskrift av dom eller slutligt beslut sänts till registreringsmyndigheten enligt 44 § mönsterskyddslagen (1970:485), antecknas det i registret. När domen eller beslutet vunnit laga kraft, göres sådan anteckning att den huvudsakliga utgången i målet kan utläsas av registret.

Förordning (2002:572).

25 § Anteckning enligt 27 § mönsterskyddslagen (1970:485) skall ange rättsinnehavarens namn, hemvist och adress samt dagen för övergång eller upplåtelse. På begäran skall beträffande licens antecknas huruvida mönsterhavarens rätt att upplåta ytterligare licens begränsats.

Kan fråga om anteckning ej omedelbart avgöras, skall likväl i registret anmärkas att anteckning har begärts.

Har mönsterrätt utmätts, belagts med kvarstad eller tagits i anspråk genom betalningssäkring, antecknas det efter anmälan i registret.

Anmälan om ändring rörande ombud antecknas i registret. Förordning (1981:1016).

26 § Anmäler mönsterhavare enligt 33 § första stycket mönsterskyddslagen (1970:485) att han avstår från mönsterrätten och är licens antecknad i registret, skall licenstagaren underrättas och skäligen rådruddas beredas honom att tillvarataga sina intressen i ärendet, innan mönstret avföres ur registret.

27 § Kungörelse om förnyelse skall innehålla uppgift om mönstrets registernummer, förnyelseperiodens begynnelse- och slutdag samt mönsterhavarens namn och adress.

Förordning (2002:572).

28 § Har registrering upphört att gälla, skall myndigheten avföra mönstret ur registret.

Har mönster avförts ur registret eller har registrering blivit överförd på annan genom lagakraftvunnen dom, skall registreringsmyndigheten utfärda kungörelse därom.

Kungörelse om registrering

28 a § Kungörelse om registrering enligt 18 § första stycket mönsterskyddslagen (1970:485) skall innehålla

1. ansökningens diarienummer och registreringsnummer,
2. mönsterhavarens namn, hemvist och adress samt, om innehavaren företräds av ombud, ombudets namn, hemvist och adress,
3. formgivarens namn och adress,
4. uppgift om produkt som mönstret är avsett att användas på eller ingå i och om klass till vilken mönstret hänförs,
5. uppgift om dag då ansökningen gavs in eller enligt 13 § första stycket mönsterskyddslagen skall anses gjord,
6. uppgift om begärd prioritet samt om var åberopad tidigare ansökan gjorts, dagen för denna ansökan och ansökningens nummer,

7. bildmaterial som visar mönstret,
 8. uppgift om huruvida modell ingivits,
 9. uppgift om huruvida bildmaterialet är utfört i färg,
 10. uppgift om sista giltighetsdagen för registreringen.
- Förordning (2002:572).

Invändningsförfarande

28 b § Invändning mot registrering samt senare skrivelser från mönsterhavare och invändare skall tillsammans med bilagor ges in till registreringsmyndigheten i tre exemplar.

När invändning görs, skall grunderna för invändningen anges.
Förordning (2002:572).

28 c § Om invändaren företräds av ombud, skall fullmakt för ombudet ges in. Förordning (2002:572).

28 d § Mönsterhavaren skall tillställas exemplar av samtliga skrivelser från invändare.

Om mönsterhavaren kommer in med yttrande över invändningen, beslutar registreringsmyndigheten om ytterligare skriftväxling krävs i ärendet. Förordning (2002:572).

28 e § Om det under prövningen av registreringsansökningen kommer in en skrivelse av betydelse för prövningen till registreringsmyndigheten, skall sökanden underrättas om det. Har någon sänt in en sådan skrivelse innan registreringen har kungjorts skall registreringsmyndigheten, om det inte är fråga om bättre rätt till mönstret, göra denne uppmärksam på

möjligheten att göra invändning. Förordning (2002:572).

28 f § Om en framställd invändning grundas på 4 § 3
mönsterskyddslagen (1970:485) får registreringsmyndigheten
skjuta upp behandlingen av invändningsärendet till dess att
mönstret med den tidigare ansöknings- eller prioritetsdagen
blir allmänt tillgängligt. Förordning (2002:572).

28 g § Registreringsmyndighetens beslut i ett invändningsärende
skall kungöras. Om beslutet innebär att registreringen hävs
delvis skall mönstret i den ändrade formen framgå av
kungörelsen. Förordning (2002:572).

Avgifter

29 § Avgifter i ärenden som rör ansökan om registrering av
mönster ska betalas med följande belopp.

1. Ansökningsavgift enligt 48 § mönsterskyddslagen
(1970:485) för den första femårsperioden 1 900 kr

2. Ansökningsavgift för varje femårsperiod utöver
den första, om ansökan avser registrering för flera
femårsperioder 2 500 kr

3. Tilläggsavgift enligt 48 § mönsterskyddslagen

a) klassavgift för varje klass till vilken mönstret
hänförs utöver den första 500 kr

b) samregistreringsavgift för varje mönster utöver
det första 1 400 kr

c) förvaringsavgift för varje modell 800 kr

d) kungörelseavgift för varje bild utöver den första 200 kr

4. Återupptagningsavgift enligt 14 § fjärde stycket
mönsterskyddslagen 500 kr

Tilläggsavgift ska, utom när det gäller kungörelseavgift,
betalas även för varje femårsperiod utöver den första.
Förordning (2009:1576).

30 § Avgifter i ärenden som rör registrerat mönster ska
betalas med följande belopp.

1. Förnyelseavgift enligt 48 § mönsterskyddslagen
(1970:485) per femårsperiod 2 500 kr

2. Tilläggsavgift enligt samma paragraf vid ansökan
om förnyelse

a) klassavgift för varje klass till vilken mönstret
hänförs utöver den första 500 kr

b) samregistreringsavgift för varje mönster utöver
det första 1 400 kr

c) förvaringsavgift för varje modell 800 kr

d) om förnyelseavgift betalas efter utgången av
löpande registreringsperiod 500 kr

3. Ansökan om anteckning av ny innehavare eller
licens 900 kr

Förordning (2009:1576).

30 a § I ärenden i anslutning till rådets förordning (EG) nr
6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning ska

avgifter betalas till Patent- och registreringsverket med nedanstående belopp.

1. Ansökan om gemenskapsformgivning enligt artikel 35.2 i rådets förordning 500 kr

2. Intyg enligt artikel 78.5 i rådets förordning 1 200 kr
Förordning (2009:1576).

31 § Avgift, som icke erlagts i rätt tid eller som erlagts med otillräckligt belopp så att betalningen icke kan godtagas, skall återbetalas.

Övriga bestämmelser

32 § Mönster indelas i klasser enligt Locarnoöverenskommelsen av den 8 oktober 1968 om upprättande av internationell klassificering för mönster. Klassindelningen skall hållas tillgänglig hos registreringsmyndigheten.
Förordning (2002:572).

33 § Kungörelser i mönsterskyddsärenden införes i en av registreringsmyndigheten utgiven publikation.

34 § Modell som har givits in till registreringsmyndigheten enligt 10 § tredje stycket mönsterskyddslagen (1970:485) förvaras hos myndigheten till dess fem år förflutit efter det att registreringen upphört att gälla. Har mönsterhavaren vid femårsperiodens utgång inte begärt att få tillbaka modellen, får registreringsmyndigheten förstöra den.
Förordning (2002:572).

35 § Har upphävts förordning (2002:572).

36 § Talan som grundas på någon av bestämmelserna i 4 § 1

eller 2 mönsterskyddslagen (1970:485) förs av åklagare.
Förordning (2002:572).

37 § När dom eller slutligt beslut i mål som avses i 16, 31-32, 35-38 eller 41 § mönsterskyddslagen (1970:485) vunnit laga kraft, skall domstolen, så snart det kan ske, underrätta registreringsmyndigheten. Förordning (2002:572).

38 § Registreringsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om registreringsansökan och handläggningen av den, om ärende rörande registrerat mönster, om mönsterregistret samt om kungörelser i mönsterskyddsärenden. Förordning (2002:572).

Övergångsbestämmelser

1970:486

Denna kungörelse träder i kraft den 1 oktober 1970.

Genom kungörelsen upphäves

kungörelsen (1899:94 s.1) angående beskaffenheten av de handlingar som i ärenden rörande registrering av mönster och modeller inlämnas,

kungörelsen (1899:94 s.4) om mönsterregistrets förande m.m.

De upphävda kungörelserna gäller dock fortfarande i fall då registreringsansökan gjorts före den 1 oktober 1970.

1981:1016

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1982. Vad som sägs om kvarstad i 25 § i dess nya lydelse gäller även skingringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet.

2002:572

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2002.
2. De nya bestämmelserna skall tillämpas även på mönster som är registrerade vid tidpunkten för ikraftträdandet eller som registreras på grund av ansökningar som har gjorts innan dess, om inte annat följer av vad som föreskrivs nedan.
3. Äldre bestämmelser skall tillämpas på registreringsansökningar som har givits in före den 28 oktober 2001.

-END

PatL - patentlag (1967:837)

SFS nr: 1967:837

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L3

Rubrik: Patentlag (1967:837)

Utfärdad: 1967-12-01

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:317

Omtryck: SFS 1983:433

1 Kap. Allmänna bestämmelser

1 § Den som har gjort en uppfinning, som kan tillgodogöras industriellt, eller den till vilken uppfinnarens rätt har övergått kan, enligt 1-10 kap. denna lag, efter ansökan beviljas patent på uppfinningen i Sverige och därigenom få ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja uppfinningen. Bestämmelser om europeiskt patent finns i 11 kap.

Som en uppfinning anses aldrig vad som enbart är

1. en upptäckt, vetenskaplig teori eller matematisk metod,
2. en konstnärlig skapelse,
3. en plan, regel eller metod för intellektuell verksamhet, för spel eller för affärsverksamhet eller ett datorprogram, eller
4. en presentation av information. Lag (2007:516).

1 a § Patent meddelas inte på växtsorter eller djurras. Patent kan dock meddelas på en uppfinning som avser växter eller djur, om uppfinningens genomförbarhet inte är tekniskt begränsad till en viss växtsort eller djurras. Vad som avses med växtsort framgår av 1 kap. 3 § växtförädlarrättslagen (1997:306).

Patent meddelas inte på ett väsentligen biologiskt förfarande för framställning av växter eller djur. Med väsentligen biologiskt förfarande för framställning av växter eller djur avses ett förfarande som i sin helhet består i naturliga företeelser, som korsning eller urval. Patent kan dock meddelas på en uppfinning som avser ett mikrobiologiskt förfarande eller ett annat tekniskt förfarande eller ett genom sådant förfarande framställt alster. Med mikrobiologiskt förfarande avses ett förfarande som utförs på mikrobiologiskt material eller genom vilket sådant material används eller framställs.

En uppfinning kan vara patenterbar även om den avser ett alster som består av eller innehåller biologiskt material eller ett förfarande genom vilket biologiskt material framställs, bearbetas eller används. Ett biologiskt material som isoleras från sin naturliga miljö, eller framställs genom ett tekniskt förfarande, kan vara föremål för en uppfinning även om det redan förekommer i naturen. Biologiskt material omfattar material som innehåller genetisk information och som kan reproducera sig självt eller kan reproduceras i ett biologiskt system. Lag (2004:159).

1 b § Människokroppen i sina olika bildnings- och utvecklingsstadier, liksom enbart upptäckten av en av dess beståndsdelar, inbegripet en gensekvens eller en delsekvens av en gen, kan inte utgöra en patenterbar uppfinning.

En isolerad beståndsdel av människokroppen eller en på annat sätt genom ett tekniskt förfarande framställd beståndsdel, inbegripet en gensekvens eller en delsekvens av en gen, kan utgöra en patenterbar uppfinning även om denna beståndsdelns struktur är identisk med strukturen hos en naturlig beståndsdel. Lag (2004:159).

1 c § Patent meddelas inte på en uppfinning vars yrkesmässiga utnyttjande skulle strida mot allmän ordning eller goda seder.

Ett utnyttjande skall inte anses strida mot allmän ordning eller goda seder endast på den grunden att det är förbjudet i lag eller annan författning.

Vid tillämpningen av första stycket skall bland annat följande anses strida mot allmän ordning eller goda seder,

1. förfaranden för kloning av mänskliga varelser,
2. förfaranden för ändring i den genetiska identiteten hos mänskliga könsceller,
3. användning av mänskliga embryon för industriella eller kommersiella ändamål, samt
4. sådana förfaranden för ändring i den genetiska identiteten hos djur som kan förorsaka dem lidande, utan att det medför några påtagliga medicinska fördelar för människor eller djur.

Vad som i tredje stycket 4 sägs om ett förfarande för ändring i den genetiska identiteten hos djur har motsvarande tillämpning på djur som framställs genom ett sådant förfarande.

Lag (2004:159).

1 d § Patent meddelas inte på sådant förfarande för kirurgisk

eller terapeutisk behandling eller för diagnostisering som skall utövas på människor eller djur. Patent kan dock meddelas på alster, bland annat ämnen och blandningar av ämnen, för användning vid ett förfarande av detta slag. Lag (2007:516).

2 § Patent meddelas endast på en uppfinning som är ny i förhållande till vad som blivit känt före dagen för patentansökan och tillika väsentligen skiljer sig därifrån.

Som känt anses allt som blivit allmänt tillgängligt, vare sig detta skett genom skrift, föredrag, utnyttjande eller på annat sätt. Även innehållet i en tidigare patentansökan som före nämnda dag gjorts i Sverige anses som känt, om denna ansökan blir allmänt tillgänglig enligt 22 §. Villkoret i första stycket, att uppfinningen väsentligen ska skilja sig från vad som blivit känt före dagen för patentansökan, gäller dock inte i förhållande till innehållet i en sådan ansökan.

Bestämmelser om att, vid tillämpning av andra stycket, ansökan som avses i 3 eller 11 kap. i vissa fall har samma verkan som en patentansökan som gjorts i Sverige finns i 29, 38 och 87 §§.

Villkoret i första stycket, att uppfinningen ska vara ny, hindrar inte att patent meddelas på ett känt ämne eller en känd blandning av ämnen för användning vid ett förfarande som avses i 1 d §, om användningen av ämnet eller blandningen av ämnen inte är känd vid något sådant förfarande. Villkoret hindrar inte heller att patent meddelas på ett känt ämne eller en känd blandning av ämnen för en specifik användning vid ett förfarande som avses i 1 d §, om en sådan användning inte är känd.

Patent får meddelas även om uppfinningen inom sex månader innan patentansökan gjordes blivit allmänt tillgänglig

1. till följd av uppenbart missbruk i förhållande till sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt, eller

2. genom att sökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt förevisat uppfinningen på sådan officiell eller officiellt erkänd internationell utställning som avses i den i Paris den 22 november 1928 avslutade konventionen om internationella utställningar (SÖ 1996:30). Lag (2011:580).

3 § /Upphör att gälla U:2016-01-01/

Den ensamrätt som ett patent ger innebär, med de undantag som anges nedan, att ingen utan patenthavarens samtycke får utnyttja uppfinningen genom att

1. tillverka, bjuda ut, föra ut på marknaden eller använda ett patentskyddat alster eller föra in eller inneha ett sådant alster för något av dessa ändamål,

2. använda ett patentskyddat förfarande eller, om han eller hon vet eller det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att förfarandet inte får användas utan patenthavarens samtycke, bjuda ut det för användning i Sverige,

3. bjuda ut, föra ut på marknaden eller använda ett alster som har tillverkats enligt ett patentskyddat förfarande eller föra in eller inneha alstret för något av dessa ändamål.

Ensamrätten innebär också att ingen utan patenthavarens samtycke får utnyttja uppfinningen genom att erbjuda eller tillhandahålla någon som inte har rätt att utnyttja uppfinningen sådant medel för att utöva den i Sverige som hänför sig till något väsentligt i uppfinningen, om den som erbjuder eller tillhandahåller medlet vet eller det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att medlet är lämpat och

avsett att användas vid utövande av uppfinningen. Är medlet en vara som allmänt förekommer i handeln, gäller detta dock endast om den som erbjuder eller tillhandahåller medlet försöker påverka mottagaren till en sådan handling som avses i första stycket. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta stycke skall den som utnyttjar uppfinningen på det sätt som sägs i tredje stycket 1, 3, 4 eller 5 inte anses ha rätt att utnyttja uppfinningen.

Från ensamrätten undantas

1. utnyttjanden som inte sker yrkesmässigt,
2. utnyttjanden av ett patentskyddat alster som har förts ut på marknaden inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av patenthavaren eller med dennes samtycke; i fråga om biologiskt material gäller detta även utnyttjanden i form av reproduktion eller mångfaldigande av alster när reproduktionen eller mångfaldigandet är ett nödvändigt led i den användning för vilken det biologiska materialet har förts ut på marknaden, under förutsättning att det erhållna alstret inte senare används för ytterligare reproduktion eller mångfaldigande,
3. utnyttjanden av en uppfinning för experiment som avser själva uppfinningen,
4. studier, prövningar, undersökningar och praktiska åtgärder som hänför sig till ett referensläkemedel, i den utsträckning dessa är nödvändiga för att få ett godkännande för försäljning av ett läkemedel med tillämpning av 8 a § läkemedelslagen (1992:859) eller i andra förfaranden för godkännande som baseras på artikel 10.1-4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/83/EG av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/27/EG, eller

artikel 13.1-13.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/82/EG av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för veterinärmedicinska läkemedel, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/28/EG,

5. beredningar på apotek av läkemedel enligt läkares förskrivning i enskilt fall eller åtgärder med läkemedel som har beretts i sådana fall. Lag (2006:254).

3 § /Träder i kraft I:2016-01-01/

Den ensamrätt som ett patent ger innebär, med de undantag som anges nedan, att ingen utan patenthavarens samtycke får utnyttja uppfinningen genom att

1. tillverka, bjuda ut, föra ut på marknaden eller använda ett patentskyddat alster eller föra in eller inneha ett sådant alster för något av dessa ändamål,

2. använda ett patentskyddat förfarande eller, om han eller hon vet eller det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att förfarandet inte får användas utan patenthavarens samtycke, bjuda ut det för användning i Sverige,

3. bjuda ut, föra ut på marknaden eller använda ett alster som har tillverkats enligt ett patentskyddat förfarande eller föra in eller inneha alstret för något av dessa ändamål.

Ensamrätten innebär också att ingen utan patenthavarens samtycke får utnyttja uppfinningen genom att erbjuda eller tillhandahålla någon som inte har rätt att utnyttja uppfinningen sådant medel för att utöva den i Sverige som hänför sig till något väsentligt i uppfinningen, om den som erbjuder eller tillhandahåller medlet vet eller det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att medlet är

lämpat och avsett att användas vid utövande av uppfinningen. Är medlet en vara som allmänt förekommer i handeln, gäller detta dock endast om den som erbjuder eller tillhandahåller medlet försöker påverka mottagaren till en sådan handling som avses i första stycket. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta stycke ska den som utnyttjar uppfinningen på det sätt som sägs i tredje stycket 1, 3, 4 eller 5 inte anses ha rätt att utnyttja uppfinningen.

Från ensamrätten undantas

1. utnyttjanden som inte sker yrkesmässigt,
2. utnyttjanden av ett patentskyddat alster som har förts ut på marknaden inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av patenthavaren eller med dennes samtycke; i fråga om biologiskt material gäller detta även utnyttjanden i form av reproduktion eller mångfaldigande av alster när reproduktionen eller mångfaldigandet är ett nödvändigt led i den användning för vilken det biologiska materialet har förts ut på marknaden, under förutsättning att det erhållna alstret inte senare används för ytterligare reproduktion eller mångfaldigande,
3. utnyttjanden av en uppfinning för experiment som avser själva uppfinningen,
4. studier, prövningar, undersökningar och praktiska åtgärder som hänför sig till ett referensläkemedel, i den utsträckning dessa är nödvändiga för att få ett godkännande för försäljning av ett läkemedel med tillämpning av 4 kap. 13 § läkemedelslagen (2015:315) eller i andra förfaranden för godkännande som baseras på artikel 10.1–10.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/83/EG av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för

humanläkemedel, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/27/EG, eller artikel 13.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/82/EG av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för veterinärmedicinska läkemedel, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 596/2009, eller artikel 13.2–13.5 i direktiv 2001/82/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/28/EG,

5. beredningar på apotek av läkemedel enligt läkares förskrivning i enskilt fall eller åtgärder med läkemedel som har beretts i sådana fall. Lag (2015:317).

3 a § Den ensamrätt som ett patent ger för ett biologiskt material, som på grund av uppfinningen har bestämda egenskaper, omfattar allt biologiskt material i identisk eller differentierad form med dessa egenskaper som erhålls ur det biologiska materialet genom reproduktion eller mångfaldigande.

Den ensamrätt som ett patent ger för ett förfarande som gör det möjligt att framställa ett biologiskt material, som på grund av uppfinningen har bestämda egenskaper, omfattar, förutom det biologiska material med dessa egenskaper som direkt framställs genom detta förfarande, allt annat biologiskt material i identisk eller differentierad form med samma egenskaper som genom reproduktion eller mångfaldigande erhålls från det först framställda biologiska materialet.

Den ensamrätt som ett patent ger för ett alster som innehåller eller består av genetisk information omfattar, med undantag för sådant som enligt 1 b § första stycket inte kan utgöra en patenterbar uppfinning, allt material i vilket alstret införlivas och i vilket den genetiska informationen innefattas och utövar sin funktion. Lag (2004:159).

3 b § Överlåter patenthavaren eller någon med dennes samtycke vegetabiliskt reproduktionsmaterial till en jordbrukare för att utnyttjas i jordbruket, får jordbrukaren, utan hinder av 3 och 3 a §§, använda skörden för reproduktion eller mångfaldigande i det egna jordbruket. Omfattningen av och villkoren för detta undantag från patenthavarens ensamrätt framgår av artikel 14 i rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt⁵ och av de tillämpningsföreskrifter som har meddelats med stöd av artikeln.

Överlåter patenthavaren eller någon med dennes samtycke avelsdjur eller annat animaliskt reproduktionsmaterial till en jordbrukare, får denne, utan hinder av 3 och 3 a §§, använda djuret eller det andra materialet för jordbruksändamål i sin jordbruksverksamhet. Jordbrukaren får dock inte sälja skyddade djur eller annat material inom ramen för eller i syfte att bedriva yrkesmässig reproduktionsverksamhet.

Jordbrukarens rätt enligt andra stycket får inte utövas i vidare omfattning än vad som är skäligt med hänsyn till jordbrukarens behov och patenthavarens intressen.

Lag (2004:159).

4 § Den som utnyttjade uppfinning yrkesmässigt här i riket när ansökan om patent därå gjordes må utan hinder av patentet fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art, om utnyttjandet icke innefattade uppenbart missbruk i förhållande till patentsökanden eller någon från vilken denne härleder sin rätt. Sådan rätt till utnyttjande tillkommer under motsvarande förutsättningar även den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt här i riket.

Rätt enligt första stycket må övergå till annan endast tillsammans med rörelse, vari den uppkommit eller utnyttjandet avsetts skola ske.

5 § Utan hinder av patent må uppfinningen utnyttjas på utländskt fartyg, luftfartyg eller annat utländskt samfärdsmedel för dess behov, när det tillfälligt inkommer till riket vid regelbunden trafik eller eljest.

Regeringen äger förordna, att reservdelar och tillbehör till luftfartyg utan hinder av patent må införas till riket och användas här för reparation av luftfartyg, hemmahörande i främmande stat i vilken motsvarande förmåner medgivnas för svenska luftfartyg. Lag (1977:700).

5 a § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
När den domstol som avses i 93 a § prövar mål om europeiska patent som avses i 80 § tredje stycket, gäller artiklarna 25–30 i avtalet om en enhetlig patentdomstol som lag här i landet i fråga om vilka handlingar som omfattas av ensamrätten och ensamrättens begränsningar. Artiklarna gäller i originaltexternas lydelse. Originaltexterna har samma giltighet.

Artiklarna 25–30 i originaltext finns tillsammans med en svensk översättning som en bilaga till denna lag.
Lag (2014:434).

6 § En ansökan om patent på en uppfinning, som inom tolv månader före ingivningsdagen enligt 8 c eller 8 d § har angetts i en tidigare ansökan om patent i Sverige, ska vid tillämpningen av 2 § första, andra och fjärde styckena samt 4 § anses gjord samtidigt med den tidigare ansökan, om sökanden begär det i enlighet med 6 a–6 e §§ (prioritet). Detsamma gäller en ansökan om patent på en uppfinning, som inom tolv månader före ingivningsdagen har angetts i en tidigare ansökan om patent, uppfinnarcertifikat eller skydd som nyttighetsmodell antingen i en främmande stat som är ansluten till Pariskonventionen den 20 mars 1883 för skydd av den industriella äganderätten (SÖ 1970:60), eller i en stat som är ansluten eller ett område som är anslutet till avtalet om

upprättandet av Världshandelsorganisationen (WTO). Sådan prioritet får åtnjutas också från en ansökan om skydd som avser någon annan stat eller något annat område, om motsvarande prioritet från en svensk patentansökan medges där den tidigare ansökan gjorts och om där gällande lagstiftning i huvudsak överensstämmer med Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten. Lag (2014:289).

6 a § Om sökanden vill begära prioritet från en tidigare ansökan, ska begäran ges in inom 16 månader från ingivningsdagen för den ansökan som åberopas som prioritetsgrundande eller, om den tidpunkten infaller senare, inom fyra månader från ingivningsdagen enligt 8 c eller 8 d § för den senaste ansökan. När prioritet begärs ska sökanden lämna uppgifter om var och när den åberopade ansökan gjordes samt, om denna är en internationell ansökan, vilken mottagande myndighet den gavs in till. Sökanden ska också, så snart som möjligt, uppges numret på den tidigare ansökan.

Sökanden får inom den tid och under de förutsättningar som anges i första stycket göra en ändring i en begäran om prioritet genom en anmälan om detta till patentmyndigheten. Om ändringen innebär att ingivningsdagen för den ansökan som åberopas som prioritetsgrundande blir en tidigare dag än den ursprungligen åberopade ingivningsdagen, ska den nya ingivningsdagen gälla vid tillämpningen av första stycket.

Om det är fråga om en internationell patentansökan enligt 3 kap., ska prioritet begäras i ansökan eller inom den tid som anges i fjärde stycket. Sökanden ska samtidigt lämna uppgifter om var och när den åberopade ansökan gjordes och dess nummer samt, om denna är en internationell ansökan, vilken mottagande myndighet den gavs in till.

För en sådan ansökan som avses i tredje stycket gäller att

sökanden får göra en ändring i en begäran om prioritet genom en anmälan om detta till den mottagande myndigheten eller den internationella byrån som anges i 35 §. Om ändringen innebär att sökanden begär prioritet från en annan ansökan än den som ursprungligen åberopats, ska sökanden i anmälan lämna de uppgifter om ansökan som anges i tredje stycket. En sådan anmälan ska ges in inom 16 månader från ingivningsdagen för den ansökan som åberopas som prioritetsgrundande. Om ändringen innebär att ingivningsdagen blir en tidigare dag än den ursprungligen åberopade ingivningsdagen, ska anmälan göras inom 16 månader från den nya ingivningsdagen. Sökanden har dock alltid möjlighet att göra en anmälan om ändring inom fyra månader från den internationella ingivningsdagen.

Om flera uppfinningar är beskrivna i grundhandlingarna och ansökan delas enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 11 §, ska en begäran om prioritet för den ursprungliga ansökan också gälla för en ny ansökan som uppkommer genom delningen.

En begäran eller anmälan enligt första–fjärde styckena får inte göras, om sökanden begärt tidigare offentliggörande enligt 22 § tredje stycket. Lag (2014:289).

6 b § En sökande som har begärt prioritet ska inom 16 månader från den dag från vilken prioritet begärs ge in följande handlingar till patentmyndigheten i fråga om den tidigare ansökan.

1. Ett bevis om sökandens namn och om ingivningsdagen utfärdat av den myndighet som har mottagit ansökan.
2. En av samma myndighet bestyrkt kopia av ansökan.

Om beviset eller kopian inte har kommit in inom den tid som

anges i första stycket, ska patentmyndigheten underrätta sökanden och ge denne möjlighet att ge in handlingarna inom två månader från dagen för underrättelsen.

Beviset eller kopian behöver inte ges in, om den tidigare ansökan har getts in till patentmyndigheten. Lag (2014:434).

6 c § Om det är fråga om en internationell patentansökan enligt 3 kap., gäller andra-fjärde styckena såvitt avser en sökandes skyldigheter enligt 6 b §.

Sökanden skall ge in det bevis som avses i 6 b § första stycket 1 endast om patentmyndigheten förelägger sökanden att göra det.

Sökanden får i stället enligt regel 17.1 i tillämpningsföreskrifterna till den i Washington den 19 juni 1970 avslutade konventionen om patentsamarbete ge in kopian av den tidigare ansökan till den i 35 § angivna internationella byrån eller till den mottagande myndigheten, eller begära att den överförs till den internationella byrån enligt samma regel.

Om en kopia av den tidigare ansökan har kommit in till den internationella byrån enligt den regel som anges i tredje stycket, får patentmyndigheten kräva en kopia och en översättning av en sådan kopia endast i enlighet med regel 17.2 i de tillämpningsföreskrifter som anges i tredje stycket. Lag (2007:516).

6 d § Prioritet kan grundas endast på den första ansökan som uppfinningen har angetts i.

Om den som har gjort den första ansökan eller hans eller hennes rättsinnehavare senare till samma myndighet har gett in en ansökan som avser samma uppfinning, får den senare ansökan åberopas som prioritetsgrundande. Detta gäller dock bara om den

tidigare ansökan när den senare ansökan ges in

1. har återkallats, avskrivits eller avslagits utan att ha blivit allmänt tillgänglig och

2. inte kvarlämnar någon rätt som grundas på den eller har utgjort grund för någon rätt till prioritet.

Om någon har fått prioritet på grund av en senare ansökan enligt andra stycket, får den tidigare ansökan inte längre åberopas som grund för prioritet. Lag (2007:516).

6 e § En sökande kan få prioritet för en del av en ansökan.

Prioritet kan för en och samma ansökan åberopas från flera tidigare ansökningar. Detta gäller även om de tidigare ansökningarna avser olika länder. Lag (2000:1158).

6 f § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, patentmyndigheten föreskriver

1. i vilken form en begäran om prioritet skall framställas,

2. i vilken form bevis och kopior som avses i 6 b § skall ges in.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, patentmyndigheten får föreskriva om undantag i vissa fall från skyldigheten enligt 6 b-6 c §§ att ge in bevis och kopior. Lag (2000:1158).

6 g § Om föreskrifterna i 6 a-6 e §§ inte iakttas, gäller inte rätten till prioritet. Lag (2000:1158).

2 Kap. Handläggning av svenska patentärenden

Lag (1993:1406).

7 § Med patentmyndigheten avses i denna lag patentmyndigheten här i riket, om ej annat sägs. Patentmyndigheten här i riket är patent- och registreringsverket. Lag (1978:149).

8 § En ansökan om patent ska göras hos patentmyndigheten eller, i fall som avses i 3 kap., hos patentmyndigheten i en främmande stat eller hos en internationell organisation.

Ansökan ska innehålla en beskrivning av uppfinningen, innefattande även ritningar om sådana behövs, samt bestämda uppgifter om det som söks skyddat genom patentet (patentkrav). Den omständigheten att uppfinningen avser en kemisk förening medför inte att en bestämd användning måste anges i patentkravet. Ansökan ska innehålla uppgift om hur uppfinningen kan tillgodogöras industriellt, om det inte följer av uppfinningens art. Om uppfinningen avser en gensekvens eller delsekvens av en gen, ska det dock alltid anges i ansökan hur uppfinningen kan tillgodogöras industriellt. Beskrivningen av uppfinningen ska vara så tydlig att en fackman med ledning av den kan utöva uppfinningen. En uppfinning som avser ett biologiskt material eller innebär användning av ett sådant material ska i de fall som anges i 8 b § anses tillräckligt tydligt angiven endast om dessutom villkoren i den paragrafen är uppfyllda.

Ansökan ska dessutom innehålla ett sammandrag av beskrivningen och patentkraven. Sammandraget är endast avsett att ge teknisk information om innehållet i patentansökan och får inte tillmätas betydelse i något annat avseende.

Sökanden ska lämna uppgift om uppfinnarens namn och adress i ansökan. Om patent söks av någon annan än uppfinnaren, ska

sökanden ange grunden för sin rätt till uppfinningen i ansökan. Patentmyndigheten ska godta uppgiften, om det inte finns särskild anledning att ifrågasätta att den är riktig. Patentmyndigheten ska sända en underrättelse om ansökan till den som sökanden angett som uppfinnare, om inte detta är uppenbart obehövt.

Sökanden ska betala en ansökningsavgift. För ansökan ska sökanden också betala en årsavgift för varje avgiftsår som börjar innan ansökan slutligt har avgjorts.

Ett avgiftsår enligt denna lag omfattar ett år och räknas från ingivningsdagen enligt 8 c eller 8 d § och därefter från motsvarande dag efter kalendern. Lag (2014:289).

8 a § Beskrivning, patentkrav och sammandrag i en patentansökan ska vara skrivna på svenska eller engelska, om inte något annat följer av förordning.

I ansökan ska det anges om patent ska meddelas i svensk eller engelsk lydelse. Lag (2014:289).

8 b § Om en uppfinning avser ett biologiskt material som varken är allmänt tillgängligt eller i ansökningshandlingarna kan beskrivas så att en fackman med ledning av dessa kan utöva uppfinningen, eller om uppfinningen innebär användning av ett sådant material, skall det biologiska materialet deponeras senast den dag då ansökan görs. Det biologiska materialet skall därefter fortlöpande finnas deponerat så att den som enligt denna lag är berättigad att få prov från materialet kan få sitt prov levererat i Sverige. Regeringen föreskriver var depositioner får göras.

Upphör ett deponerat biologiskt material att vara livsdugligt eller kan av annan orsak prov inte tillhandahållas från

materialet, får det ersättas med en ny deposition av samma biologiska material inom den tid och i den ordning som regeringen föreskriver. Har så skett, skall den nya depositionen anses gjord redan den dag då den tidigare depositionen gjordes. Lag (2014:289).

8 c § Ingivningsdagen för en patentansökan är den dag då följande uppgifter getts in:

1. en uttrycklig eller underförstådd uppgift om att det som getts in är en ansökan om patent,
2. uppgifter som gör det möjligt för patentmyndigheten att avgöra vem sökanden är och att kontakta denne, och
3. något som framstår som
 - a) en beskrivning av uppfinningen eller
 - b) ritningar som avser uppfinningen, eller
4. en hänvisning till en tidigare gjord patentansökan och, om denna ansökan inte gjorts till patentmyndigheten, en kopia av ansökan samt uppgift om dess ingivningsdag, nummer och vilken patentmyndighet den har getts in till.

Om kraven för att besluta en ingivningsdag enligt första stycket inte är uppfyllda och patentmyndigheten har uppgifter som gör det möjligt att kontakta sökanden, ska patentmyndigheten utan dröjsmål förelägga sökanden att avhjälpa bristerna inom två månader från dagen för föreläggandet.

Om bristerna inte har avhjälpats inom den förelagda tiden, ska någon patentansökan inte anses ingiven och ärendet avskrivas.

Detsamma gäller om ett föreläggande inte har kunnat ges och bristerna inte har avhjälpats inom två månader från den dag då någon av uppgifterna enligt första stycket gavs in.

Upplysning om konsekvenserna av att bristerna inte avhjälpats ska lämnas i föreläggandet.

Om bristerna har avhjälpats inom den tid som anges i tredje stycket, ska som ingivningsdag för patentansökan gälla den dag då samtliga brister har avhjälpats, om något annat inte följer av 8 d §. Lag (2014:289).

8 d § Om patentmyndigheten vid prövningen enligt 8 c § finner att det saknas en del av beskrivningen eller en ritning till vilken det hänvisas i beskrivningen eller patentkraven, ska sökanden föreläggas att komplettera handlingarna inom två månader från dagen för föreläggandet. Om en komplettering med sådana utelämnade delar sker inom den förelagda tiden, ska som ingivningsdag gälla den senare dag då kompletteringen gjorts, om inte något annat följer av andra och tredje styckena. Detsamma gäller om ett föreläggande inte har getts och en komplettering gjorts inom två månader från den dag då någon av uppgifterna enligt 8 c § första stycket gavs in.

Om kompletterade delar av en ansökan återtas inom en månad från det de gavs in i enlighet med första stycket, ska den ursprungliga ingivningsdagen för ansökan gälla.

Om kompletterade delar av en ansökan har getts in i enlighet med första stycket, ska den ursprungliga ingivningsdagen gälla, om

1. prioritet från en tidigare ansökan åberopas och de kompletterande delarna i sin helhet framgår av den tidigare ansökan och

2. sökanden begär det och han eller hon ger in en kopia av den tidigare ansökan inom den tid som anges i första stycket.

En kopia som avses i tredje stycket 2 behöver inte ges in, om den tidigare ansökan har getts in till patentmyndigheten. Lag (2014:289).

9 § Om sökanden begär det och erlägger särskild avgift, skall patentmyndigheten på de villkor regeringen bestämmer låta ansökningen bli föremål för sådan nyhetsgranskning vid internationell nyhetsgranskningsmyndighet som avses i artikel 15.5 i den i Washington den 19 juni 1970 avslutade konventionen om patentsamarbete.

10 § I samma ansökan må icke sökas patent på två eller flera uppfinningar, som äro oberoende av varandra.

11 § Sökes patent på uppfinning som framgår av tidigare av sökanden ingiven patentansökan vilken icke slutligt avgjorts, skall den senare ansökningen på de villkor regeringen bestämmer anses gjord vid den tidpunkt då de handlingar av vilka uppfinningen framgår inkommo till patentmyndigheten, om sökanden yrkar det. Lag (1977:700).

12 § Patentmyndigheten får förelägga en sökande som inte har hemvist i Sverige att för sig ställa ett ombud med behörighet att ta emot delgivning i ärendet och med hemvist här i landet, samt att anmäla ombudet hos myndigheten. Om sökanden inte följer föreläggandet, får delgivning ske genom att handlingen sänds med posten till sökanden under dennes senaste kända adress. Delgivning skall anses ha skett när detta har blivit fullgjort. Lag (2000:1158).

13 § En ansökan om patent får inte ändras så, att patent söks på något som inte framgick av ansökan på ingivningsdagen. Lag (2007:516).

14 § Har upphävts genom lag (2007:516).

15 § Om sökanden, i andra fall än som avses i 8 c och 8 d §§, inte har följt vad som är föreskrivet om ansökan eller om patentmyndigheten finner att det finns något annat som hindrar bifall till ansökan, ska sökanden föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. I sammandraget får patentmyndigheten dock, utan att höra sökanden, göra de ändringar som den finner nödvändiga.

Om sökanden inte inom förelagd tid kommer in med yttrande eller vidtar åtgärd för att avhjälpa anmärkt brist, ska ansökan avskrivas. En upplysning om detta ska lämnas i föreläggandet.

En avskriven ansökan ska återupptas, om sökanden inom fyra månader efter utgången av förelagd tid kommer in med yttrande eller vidtar åtgärd för att avhjälpa bristerna och inom samma tid betalar en återupptagningsavgift.

Om sökanden inte betalar årsavgift enligt 8, 41 och 42 §§, ska ansökan avskrivas utan föregående föreläggande. En ansökan som har avskrivits på denna grund får inte återupptas. Lag (2014:289).

16 § Föreligger även efter det yttrande avgivits hinder för bifall till ansökningen och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall ansökningen avslås, om anledning ej förekommer att ge sökanden nytt föreläggande.

17 § Påstår någon inför patentmyndigheten bättre rätt till uppfinningen än sökanden och finnes saken tveksam, må patentmyndigheten förelägga honom att väcka talan vid domstol inom viss tid vid äventyr att påståendet lämnas utan avseende vid patentansökningens fortsatta

prövning.

Är tvist om bättre rätt till uppfinningen anhängig vid domstol, må patentansökningen förklaras vilande i avbidan på att målet slutligt avgöres.

18 § Visar någon inför patentmyndigheten att han äger bättre rätt till uppfinningen än sökanden, skall patentmyndigheten överföra ansökningen på honom, om han yrkar det. Den som får patentansökan överförd på sig skall erlägga ny ansökningsavgift.

Yrkas överföring, må ansökningen icke avskrivas, avslås eller bifallas förrän yrkandet slutligt prövats.

19 § Om ansökan är fullständig och det inte finns hinder mot patent, ska patentmyndigheten underrätta sökanden om att patent kan meddelas.

Inom två månader från dagen för underrättelsen ska sökanden betala en fastställd meddelandeavgift och, om patentkraven är skrivna på engelska, ge in en översättning till svenska av patentkraven. Om detta inte sker, ska ansökan avskrivas. En avskriven ansökan ska återupptas, om sökanden inom fyra månader efter utgången av de två månaderna fullgör sina skyldigheter och dessutom betalar en fastställd återupptagningsavgift.

Söks patent av en uppfinnare som har avsevärda svårigheter att betala meddelandeavgiften, får patentmyndigheten befria sökanden från denna, om sökanden skriftligen begär det inom två månader från dagen för underrättelsen. Om patentmyndigheten avslår uppfinnarens begäran, ska en avgift som betalas inom två månader därefter anses betald i rätt tid. Lag (2014:289).

20 § Om sökanden har fullgjort vad som krävs enligt 19 § och det fortfarande inte finns hinder mot patent, skall patentmyndigheten bifalla ansökningen. Beslutet skall kungöras.

När beslutet att bifalla patentansökningen har kungjorts, är ett patent meddelat. Ett meddelat patent skall antecknas i patentregistret som förs av patentmyndigheten. Ett patentbrev skall också utfärdas.

Sedan patentet har meddelats får patentkraven inte ändras så att patentskyddets omfattning utvidgas. Lag (1993:1406).

21 § Från och med den dag då patentet meddelas ska en patentskrift finnas tillgänglig hos patentmyndigheten. Patentskriften ska innehålla beskrivning, patentkrav och sammandrag samt uppgift om patenthavaren och uppfinnaren.

Om patentkraven är skrivna på engelska, ska en översättning av dessa till svenska biläggas patentskriften. Det ska framgå av bilagan att det är patentkravens lydelse på engelska som gäller. Lag (2014:289).

22 § Från och med den dag då patentet meddelas ska handlingarna i ärendet hållas tillgängliga för var och en.

Efter 18 månader från den dag då patentansökan gjordes, eller, om prioritet yrkas, den dag från vilken prioriteten begärs, ska handlingarna, om de inte redan har gjorts tillgängliga enligt första stycket, hållas tillgängliga för var och en. Om ansökan har avskrivits eller avslagits, ska handlingarna dock hållas tillgängliga endast om sökanden begär att ansökan återupptas, överklagar eller gör en framställning enligt 72 eller 73 §.

På begäran av sökanden ska handlingarna hållas tillgängliga

tidigare än vad som följer av första och andra styckena.

Om patentkraven är skrivna på engelska och en översättning av dessa till svenska har getts in i ärendet ska det, när handlingarna hålls tillgängliga enligt andra eller tredje stycket, anges på översättningen att det är patentkravens lydelse på engelska som gäller.

När handlingarna blir tillgängliga enligt andra eller tredje stycket, ska det kungöras. Om en översättning som avses i fjärde stycket ges in efter det att kungörelse har skett, ska en särskild kungörelse angående översättningen utfärdas om sökanden betalar fastställd avgift för detta.

Innehåller en handling en företagshemlighet och rör den inte en uppfinning på vilken patent söks eller har meddelats, får patentmyndigheten på yrkande besluta, om det finns särskilda skäl för det, att handlingen inte får lämnas ut. Om ett sådant yrkande har framställts, får handlingen inte lämnas ut förrän yrkandet har ogillats genom ett beslut som har vunnit laga kraft.

Om ett biologiskt material har deponerats enligt 8 b §, har var och en, med de begränsningar som föreskrivs i detta och följande stycken, rätt att få prov från materialet sedan handlingarna har blivit allmänt tillgängliga enligt första, andra eller tredje stycket. Detta gäller oavsett om patentet har upphört eller förklarats ogiltigt. Prov får inte lämnas ut till någon som till följd av föreskrift i lag eller annan författning inte får ta befattning med det deponerade materialet. Prov får inte heller lämnas ut till någon vars befattning med provet kan antas vara förbunden med en påtaglig risk med hänsyn till materialets skadebringande egenskaper.

Till dess att patent har meddelats eller patentansökan har avgjorts slutligt utan att ha lett till patent gäller att prov från en deposition får lämnas endast till en särskild sakkunnig, om sökanden begär det. Om patentansökan avslås eller återkallas, gäller motsvarande under en period av 20 år från den dag ansökan lämnades in. Regeringen meddelar föreskrifter om inom vilken tid en begäran om begränsning får göras och vem som får anlitas som sakkunnig av den som vill få prov.

Den som vill få ett prov ska begära det skriftligen hos patentmyndigheten och lämna en förbindelse med det innehåll som regeringen föreskriver för att förebygga missbruk av provet. Om ett prov får lämnas ut endast till en särskild sakkunnig, ska förbindelsen i stället lämnas av denne.
Lag (2014:289).

23 § Om patentmyndigheten avskriver eller avslår en ansökan som har blivit tillgänglig för var och en, skall beslutet kungöras när det har vunnit laga kraft. Lag (1993:1406).

24 § Andra än patenthavaren får göra invändning mot ett meddelat patent. En invändning ska göras skriftligen hos patentmyndigheten inom nio månader från den dag då patentet meddelades.

Patentmyndigheten ska underrätta patenthavaren om invändningen och ge denne tillfälle att yttra sig.

Om patentet meddelats med beskrivning, patentkrav och sammandrag skrivna på engelska, får patentmyndigheten förelägga patenthavaren att ge in en översättning av beskrivningen och sammandraget till svenska. Föreläggandet ska ges vid påföljd att patentmyndigheten annars kan låta göra en sådan översättning på patenthavarens bekostnad.

Om invändningen återkallas, får invändningsförfarandet ändå fullföljas om det finns särskilda skäl. Lag (2014:289).

25 § Patentmyndigheten ska efter invändning upphäva patentet, om det

1. har meddelats trots att villkoren i 1–2 §§ inte är uppfyllda,
2. avser en uppfinning som inte är så tydligt beskriven att en fackman med ledning av beskrivningen kan utöva uppfinningen, eller
3. omfattar något som inte framgick av ansökan när den gjordes.

Patentmyndigheten ska avslå invändningen, om det inte finns något hinder enligt första stycket mot att patentet upprätthålls.

Om patenthavaren under invändningsförfarandet har gjort sådana ändringar att hinder inte finns enligt första stycket mot att patentet upprätthålls i sin ändrade lydelse, ska patentmyndigheten förklara att patentet upprätthålls i den ändrade lydelsen. Om patentkraven är skrivna på engelska, får patentet upprätthållas i ändrad lydelse endast om patenthavaren gett in en översättning till svenska av patentkraven i den ändrade lydelsen. Översättningen ska biläggas beslutet och det ska framgå av bilagan att det är patentkravens lydelse på engelska som gäller.

När patentmyndighetens beslut om en invändning har vunnit laga kraft, ska det kungöras. Om beslutet innebär att patentet ändras, ska en ny patentskrift finnas tillgänglig

hos patentmyndigheten och ett nytt patentbrev utfärdas.

Lag (2014:289).

26 § Ett slutligt beslut av patentmyndigheten om en ansökan om patent får överklagas av sökanden, om det har gått honom eller henne emot. Ett slutligt beslut enligt 8 c § tredje stycket får överklagas av sökanden. Ett slutligt beslut om en invändning mot patent får överklagas av patenthavaren och invändaren, om det har gått den som vill klaga emot. Om invändaren återkallar sin talan, får denna ändå prövas om det finns särskilda skäl.

Ett beslut, genom vilket en begäran om återupptagning enligt 15 § tredje stycket eller 19 § andra stycket har avslagits eller ett yrkande om överföring enligt 18 § har bifallits, får överklagas av sökanden. Ett beslut, genom vilket ett yrkande om överföring enligt 18 § har avslagits, får överklagas av den som har framställt yrkandet.

Ett beslut, genom vilket ett yrkande om förordnande enligt 22 § sjätte stycket har avslagits, får överklagas av den som har framställt yrkandet.

Bestämmelser om överklagande av beslut enligt 42, 72 eller 73 § finns i 75 §. Lag (2014:289).

27 § Överklagande enligt 26 § görs till Patentbesvärsrätten inom två månader från beslutets dag.

Ett slutligt beslut av Patentbesvärsrätten får överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen inom två månader från beslutets dag. Överklagandet får inte avse andra patentkrav än sådana som har prövats genom det överklagade beslutet. I övrigt tillämpas bestämmelserna i 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om överklagande av

kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut ska innehålla uppgift om att det krävs särskilt tillstånd för prövning i Högsta förvaltningsdomstolen och om de grunder på vilka ett sådant tillstånd meddelas.

Bestämmelserna i 22 § sjätte stycket tillämpas på handling som kommer in till Patentbesvärsrätten eller Högsta förvaltningsdomstolen.

Bestämmelserna i 24 § tredje stycket tillämpas även i Patentbesvärsrätten och Högsta förvaltningsdomstolen. Lag (2014:289).

3 Kap. Internationell patentansökan

28 § Med internationell patentansökan avses ansökan som göres enligt den i Washington den 19 juni 1970 avslutade konventionen om patentsamarbete.

Internationell patentansökan inges till patentmyndighet eller internationell organisation som enligt konventionen om patentsamarbete och tillämpningsföreskrifterna till denna är behörig att mottaga sådan ansökan (mottagande myndighet). Den svenska patentmyndigheten är mottagande myndighet i enlighet med vad regeringen föreskriver. För internationell patentansökan, som inges till den svenska patentmyndigheten, skall sökanden erlagga fastställd avgift.

Bestämmelserna i 29--38 §§ gälla internationell patentansökan som omfattar Sverige. Sökes genom sådan ansökan europeiskt patent för Sverige, gäller dock 11 kap. Lag (1977:700).

29 § En internationell patentansökan, för vilken den mottagande myndigheten fastställt en internationell ingivningsdag, skall i Sverige ha samma verkan som en svensk patentansökan med samma ingivningsdag. Det som sägs i 2 § andra stycket andra meningen skall dock gälla endast om ansökan fullföljts enligt 31 §.

Lag (2007:516).

30 § Internationell patentansökan skall anses återkallad såvitt avser Sverige i de fall som avses i artikel 24.1. i och ii i konventionen om patentsamarbete.

31 § Om sökanden vill fullfölja en internationell patentansökan i Sverige, ska sökanden inom 31 månader från den internationella ingivningsdagen eller, om prioritet begärs, den dag från vilken prioriteten begärs till patentmyndigheten ge in en översättning till svenska eller engelska av den internationella patentansökan i den omfattning regeringen föreskriver eller, om ansökan är skriven på svenska eller engelska, en kopia av ansökan. Sökanden ska inom samma tid betala en avgift till patentmyndigheten.

Om sökanden har betalat avgift inom den frist som föreskrivs i första stycket, får den översättning eller kopia som krävs ges in inom en ytterligare frist om två månader, förutsatt att en tilläggsavgift betalas inom den senare fristen.

Om sökanden inte följer föreskrifterna i denna paragraf, ska ansökan anses återkallad såvitt avser Sverige. Lag (2014:289).

32 § Har upphävts genom lag (2007:516).

33 § Om en internationell patentansökan har fullföljts enligt 31 §, gäller 2 kap. i fråga om ansökan och dess handläggning, om inte annat sägs i denna paragraf eller i 34–37 §§. Ansökan får endast på framställning av sökanden tas upp till prövning före utgången av den frist som gäller enligt 31 § första stycket.

Ett föreläggande enligt 12 § får inte meddelas före den

tidpunkt då patentmyndigheten har rätt att ta upp ansökan till prövning.

Bestämmelserna i 22 § andra och tredje styckena blir tillämpliga redan innan ansökan har fullföljts så snart sökanden har fullgjort sin skyldighet enligt 31 § att ge in en översättning av ansökan eller, om ansökan är skriven på svenska eller engelska, så snart sökanden har gett in en kopia av den till patentmyndigheten.

I fråga om en internationell patentansökan ska vid tillämpning av 48, 56 och 60 §§ vad som där sägs om att handlingarna i ansökningsärendet har blivit tillgängliga enligt 22 § i stället avse att handlingarna har blivit tillgängliga enligt 22 § med iakttagande av tredje stycket.

Om patentansökan uppfyller de krav när det gäller form och innehåll som föreskrivs i konventionen om patentsamarbete och tillämpningsföreskrifterna till denna, ska den godtas i dessa avseenden. Lag (2014:289).

34 § I fråga om en internationell patentansökan får inte patent meddelas eller beslut om avslag fattas förrän efter utgången av den frist som regeringen föreskriver, om inte sökanden samtycker till att ansökningen avgörs innan dess. Lag (1993:1406).

35 § I fråga om en internationell patentansökan får patentmyndigheten inte utan sökandens samtycke meddela patent eller offentliggöra ansökningen förrän Världsorganisationen för den intellektuella äganderättens internationella byrå har publicerat ansökningen eller tjugo månader har förflutit från den internationella ingivningsdagen eller, om prioritet yrkas, den dag från vilken prioritet begärs. Lag (1993:1406).

36 § Om en del av en internationell patentansökan inte har varit

föremål för internationell nyhetsgranskning eller internationell förberedande patenterbarhetsprövning på grund av att ansökningen har bedömts omfatta av varandra oberoende uppfinningar och att sökanden inte inom föreskriven tid har betalat tilläggsavgift enligt konventionen om patentsamarbete, skall patentmyndigheten pröva om bedömningen var riktig. Om patentmyndigheten finner att bedömningen var riktig, skall den del av ansökningen som inte har varit föremål för sådan granskning eller prövning anses återkallad hos patentmyndigheten, om inte sökanden betalar föreskriven avgift till myndigheten inom två månader från det myndigheten sände en underrättelse till honom om sitt ställningstagande. Om patentmyndigheten finner att bedömningen inte var riktig, skall myndigheten fortsätta handläggningen av ansökningen i dess helhet.

Ett beslut enligt första stycket, genom vilket patentmyndigheten har funnit att en patentansökan omfattar av varandra oberoende uppfinningar, får överklagas av sökanden. Vad som sägs i 27 § första och andra styckena skall tillämpas.

Om rätten finner patentmyndighetens beslut riktigt, räknas fristen för att betala sådan avgift som avses i första stycket andra meningen från det att patentmyndigheten sände en underrättelse till sökanden om rättens lagakraftvunna beslut. Lag (1993:1406).

37 § Har del av internationell patentansökan icke varit föremål för internationell förberedande patenterbarhetsprövning på grund av att sökanden inskränkt patentkraven efter anmodan av myndighet för sådan prövning att antingen inskränka kraven eller betala tilläggsavgifter, skall den icke prövade delen av ansökningen anses återkallad hos patentmyndigheten, om ej sökanden erlägger föreskriven avgift till myndigheten inom två månader från det myndigheten avsånde underrättelse till honom om vad sålunda gäller.

38 § Har mottagande myndighet vägrat att fastställa internationell

ingivningsdag för internationell patentansökan eller förklarat, att ansökningen skall anses återkallad eller att yrkande om att ansökningen skall omfatta Sverige skall anses återkallat, skall patentmyndigheten på begäran av sökanden pröva om detta beslut var riktigt. Detsamma skall gälla i fråga om beslut av internationella byrån att ansökningen skall anses återkallad.

Begäran om prövning enligt första stycket skall framställas till internationella byrån inom den frist som regeringen föreskriver. Sökanden skall inom samma tid till patentmyndigheten inge översättning av ansökningen i den omfattning regeringen förordnar samt erlagga fastställd ansökningsavgift.

Finner patentmyndigheten att den mottagande myndighetens eller internationella byråns beslut ej var riktigt, skall patentmyndigheten handlägga ansökningen enligt 2 kap. Har internationell ingivningsdag ej fastställts av mottagande myndighet, skall ansökningen anses gjord den dag som patentmyndigheten finner borde ha fastställts såsom internationell ingivningsdag. Uppfyller ansökningen de krav rörande form och innehåll som föreskrivas i konventionen om patentsamarbete och tillämpningsföreskrifterna till denna, skall den godtagas i dessa avseenden.

Bestämmelsen i 2 § andra stycket andra punkten äger tillämpning på ansökan som upptagits till handläggning enligt tredje stycket, om ansökningen blir allmänt tillgänglig enligt 22 §. Lag (1983:433).

4 Kap. Patents omfattning och giltighetstid

39 § Patentskyddets omfattning bestämmes av patentkraven. För förståelse av patentkraven må ledning hämtas från beskrivningen.

40 § Ett meddelat patent kan upprätthållas intill dess tjugo år har förflutit från den dag då patentansökningen gjordes.

För ett patent skall betalas fastställd årsavgift för varje avgiftsår som börjar efter meddelandet. Om patentet har meddelats innan årsavgifter för patentansökningen har börjat förfalla enligt 41 §, skall dock patenthavaren, när årsavgift för patentet för första gången förfaller till betalning, betala årsavgift också för avgiftsår som har börjat före patentmeddelandet.

Bestämmelser om tillägsskydd finns i 13 kap. Lag (1996:889).

4 a kap. Patentbegränsning m.m.

40 a § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
En patenthavare får hos patentmyndigheten begära

1. att ett eller flera patentkrav och, om det behövs, beskrivningen ändras så att patentskyddets omfattning begränsas (patentbegränsning), eller
2. att patentet upphävs.

Om patentkraven är skrivna på engelska, ska patenthavaren vid en begäran enligt första stycket 1 ge in en översättning till svenska av patentkraven i den lydelse som begärs.

En begäran enligt första stycket ska avslås om det vid tidpunkten för begäran pågår ett invändningsförfarande enligt 24 § eller enligt artikel 99 i den i München den 5 oktober 1973 avslutade konventionen om meddelande av europeiska patent (den europeiska patentkonventionen) eller ett mål om ogiltighet enligt 52 § som avser patentet. Om patenthavaren har begärt eller begär att patentet ska begränsas eller upphävas enligt artikel 105 a i den europeiska patentkonventionen, ska en begäran enligt första stycket förklaras vilande tills det europeiska patentverket meddelat slutligt beslut i frågan.

En begäran enligt första stycket får inte utan berörda rättighetshavares samtycke bifallas så länge patentet är utmätt, belagt med kvarstad, taget i anspråk genom betalningssäkring eller en tvist om överföring av patentet pågår vid en domstol.

För en begäran enligt första stycket ska patenthavaren betala en särskild avgift. Lag (2014:289).

40 a § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
En patenthavare får hos patentmyndigheten begära

1. att ett eller flera patentkrav och, om det behövs, beskrivningen ändras så att patentskyddets omfattning begränsas (patentbegränsning), eller

2. att patentet upphävs.

Om patentkraven är skrivna på engelska, ska patenthavaren vid en begäran enligt första stycket lägga in en översättning till svenska av patentkraven i den lydelse som begärs.

En begäran enligt första stycket ska avslås om det vid tidpunkten för begäran pågår ett invändningsförfarande enligt 24 § eller enligt artikel 99 i den i München den 5 oktober 1973 avslutade konventionen om meddelande av europeiska patent (den europeiska patentkonventionen) eller ett mål om ogiltighet enligt 52 § som avser patentet. Om patenthavaren har begärt eller begär att patentet ska begränsas eller upphävas enligt artikel 105 a i den europeiska patentkonventionen, ska en begäran enligt första stycket förklaras vilande tills det europeiska patentverket meddelat slutligt beslut i frågan.

En begäran enligt första stycket får inte utan berörda rättighetshavares samtycke bifallas så länge patentet är utmätt, belagt med kvarstad, taget i anspråk genom betalningssäkring eller en tvist om överföring av patentet pågår vid en domstol.

För en begäran enligt första stycket ska patenthavaren betala en särskild avgift.

Paragrafen gäller inte i fråga om europeiska patent som avses i 80 § tredje stycket. Den tillämpas dock i fråga om tilläggsskydd som avses i 105 §, även om grundpatentet är ett europeiskt patent med enhetlig verkan. Lag (2014:434).

40 b § Om patenthavaren inte har följt bestämmelserna i 40 a § eller om en begäran om patentbegränsning inte är förenlig med bestämmelserna i 52 § första stycket 2-4 om ogiltighet, skall patenthavaren föreläggas att inom en viss tid vidta rättelse.

Om patenthavaren inte hörs av eller om begäran även efter det att patenthavaren har yttrat sig inte kan bifallas, skall begäran avslås, om

1. patenthavaren har haft tillfälle att yttra sig över hindret och

2. det inte finns anledning att ge patenthavaren ett nytt föreläggande. Lag (2007:516).

40 c § Om patentmyndigheten finner att det inte finns några hinder för att bifalla en begäran enligt 40 a §, ska patentet begränsas eller upphävas i enlighet med begäran. En översättning som avses i 40 a § andra stycket ska biläggas beslutet och det ska framgå av bilagan att det är patentkravens lydelse på engelska som gäller.

Patentmyndigheten ska kungöra beslutet. Om patentet har begränsats, ska patentmyndigheten utfärda ett nytt patentbrev och hålla en ny patentskrift tillgänglig.

Patentmyndighetens beslut har verkan från ingivningsdagen för patentansökan. Lag (2014:289).

40 d § I mål om patentintrång eller patents ogiltighet är patenthavaren skyldig att informera domstolen om att en begäran om begränsning eller upphävande av patentet har gjorts. Lag (2007:516).

5 Kap. Betalning av årsavgifter

41 § Årsavgiften förfaller till betalning sista dagen i den kalendermånad under vilken avgiftsåret börjar. Årsavgifterna för de två första avgiftsåren förfaller dock först samtidigt med avgiften för det tredje avgiftsåret. Årsavgifter får inte erläggas tidigare än sex månader innan de förfaller till betalning.

För en sådan senare ansökan som avses i 11 § förfaller årsavgifterna för avgiftsår, som har börjat före den dag då den senare ansökningen tillkom eller som börjar inom två månader från den dagen, inte i något fall förrän två månader har förflutit från nämnda dag. För en internationell patentansökan förfaller årsavgifterna för avgiftsår, som har börjat före den dag då ansökningen fullföljdes enligt 31 § eller upptogs till behandling enligt 38 § eller som börjar inom två månader från den dagen, inte i något fall förrän två månader har förflutit från den dag då ansökningen fullföljdes eller upptogs till behandling.

Årsavgift får, med den förhöjning som har fastställts, erläggas inom sex månader efter det den förföll till betalning. Lag (1983:433).

42 § Är uppfinnaren sökande eller innehavare av patentet och har han avsevärd svårighet att erlægga årsavgifterna, får patentmyndigheten

medge honom anstånd med betalningen, om han gör framställning därom senast när årsavgifterna första gången förfaller till betalning. Anstånd får medges med upp till tre år i sänder, dock längst till dess tre år har förflutit från patentmeddelandet. Framställning om förlängt anstånd skall göras innan meddelat anstånd har gått ut.

Avslås en framställning om anstånd eller förlängt anstånd, skall avgift som erläggs inom två månader därefter anses erlagd i rätt tid.

Årsavgifter, med vilkas erläggande anstånd medgivits enligt första stycket, får med samma förhöjning som avses i 41 § tredje stycket erläggas inom sex månader efter den tidpunkt till vilken anstånd har erhållits. Lag (1983:433).

6 Kap. Licens, överlåtelse m. m.

43 § Har patenthavaren medgivit annan rätt att yrkesmässigt utnyttja uppfinningen (licens), äger denne överlåta sin rätt vidare endast om avtal träffats därom.

44 § Har patent övergått på annan eller licens upplåtits, skall på begäran anteckning därom göras i patentregistret.

Visas att i registret antecknad licens upphört att gälla, skall anteckningen om licensen avföras.

Bestämmelserna i första och andra styckena äga motsvarande tillämpning beträffande tvångslicens och rätt som avses i 53 § andra stycket.

I mål eller ärende angående patent anses den som patenthavare, vilken senast blivit införd i patentregistret i sådan egenskap.

45 § En tvångslicens för att utöva en uppfinning i Sverige får meddelas om

1. det har gått tre år från det att patentet meddelades och fyra år från det att patentansökan gjordes,
2. uppfinningen inte utövas i skäligen utsträckning i Sverige, samt
3. det saknas godtagbar anledning till att uppfinningen inte utövas.

Vid tillämpning av första stycket 2 jämförelses med utövning av en uppfinning införas av uppfinningen till Sverige från en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller en stat som är ansluten till eller ett område som är anslutet till avtalet om upprättandet av Världshandelsorganisationen (WTO). Lag (2004:159).

46 § En innehavare av ett patent på en uppfinning, vars utnyttjande är beroende av ett patent som tillhör någon annan, kan få en tvångslicens att utnyttja den uppfinning som skyddas av det andra patentet. En sådan licens meddelas endast om sökanden visar att den först nämnda uppfinningen utgör ett viktigt tekniskt framsteg av betydande ekonomiskt intresse i förhållande till den andra uppfinningen.

Om en tvångslicens meddelas enligt första stycket har innehavaren av det patent i vilket tvångslicens meddelas rätt att på skäligen villkor få en tvångslicens (motlicens) att utnyttja den andra uppfinningen. Lag (2004:159).

46 a § En växtförädlare som inte kan få eller utnyttja en växtförädlarrätt eller en gemenskapens växtförädlarrätt utan att göra intrång i ett tidigare meddelat patent kan få en tvångslicens att utnyttja den uppfinning som skyddas av patentet, om en sådan licens är nödvändig för att växtsorten skall kunna utnyttjas. En sådan licens meddelas endast om

sökanden visar att växtsorten utgör ett viktigt tekniskt framsteg av betydande ekonomiskt intresse i förhållande till uppfinningen.

Om en patenthavare får en tvångslicens i en växtförädlarrätt eller en gemenskapens växtförädlarrätt har innehavaren av växtförädlarrätten rätt att på skäligen villkor få en tvångslicens (motlicens) att utnyttja patenthavarens uppfinning.

Bestämmelser om möjlighet för innehavare av ett patent på en bioteknisk uppfinning att under vissa förutsättningar få en tvångslicens att utnyttja en skyddad växtsort finns i 7 kap. 3 a § växtförädlarrättslagen (1997:306) och, vad gäller en gemenskapens växtförädlarrätt, i artikel 29 i rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt. Lag (2007:516).

47 § Om hänsyn till allmänt intresse av synnerlig vikt kräver det, äger den som vill yrkesmässigt utnyttja uppfinning, varå annan har patent, erhålla tvångslicens därtill.

48 § Den som utnyttjade patentsökt uppfinning yrkesmässigt här i riket när handlingarna i ansökningsärendet blevo tillgängliga enligt 22 § äger, om ansökningsleden leder till patent, erhålla tvångslicens till utnyttjandet, om synnerliga skäl föreligga samt han saknade kännedom om ansökningsleden och ej heller skäligen kunnat skaffa sig kännedom därom. Sådan rätt tillkommer under motsvarande förutsättningar även den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt här i riket. Tvångslicens kan avse även tid innan patentet meddelades.

49 § En tvångslicens får endast beviljas den som kan antas ha förutsättningar att utnyttja uppfinningen på ett godtagbart sätt och i överensstämmelse med licensen. Sökanden måste också visa att han eller hon utan framgång har vänt sig till

patenthavaren för att få ett licensavtal på skäliga villkor.

En tvångslicens hindrar inte patenthavaren från att själv utnyttja uppfinningen eller att upplåta licenser. En tvångslicens kan övergå till någon annan endast tillsammans med en rörelse där den utnyttjas eller var avsedd att utnyttjas. För sådana tvångslicenser som avses i 46 § första stycket och 46 a § första stycket gäller dessutom att licensen endast får överlåtas tillsammans med det patent eller den växtförädlarrätt som licensen grundats på. Lag (2004:159).

50 § Tvångslicens meddelas av rätten, som även bestämmer i vilken omfattning uppfinningen må utnyttjas samt fastställer vederlaget och övriga villkor för licensen. När väsentligt ändrade förhållanden påkalla det, äger rätten på yrkande upphäva licensen eller fastställa nya villkor för denna.

7 Kap. Patents upphörande m. m.

51 § Erläggs inte årsavgift för patent enligt föreskrifterna i 40, 41 och 42 §§, är patentet förfallet från och med ingången av det avgiftsår för vilket avgiften inte har erlagts. Lag (1983:433).

52 § Om det yrkas ska rätten förklara patentet ogiltigt, om

1. det har meddelats trots att villkoren i 1–2 §§ inte är uppfyllda,
2. det avser en uppfinning som inte är så tydligt beskriven att en fackman med ledning av beskrivningen kan utöva uppfinningen,
3. det omfattar något som inte framgick av ansökan på ingivningsdagen, eller

4. patentskyddets omfattning har utvidgats efter det att patentet meddelats.

Om patentet är ogiltigt endast till en viss del, ska patentskyddets omfattning begränsas i motsvarande utsträckning genom en ändring av patentkraven, om

1. patenthavaren yrkar det,
2. det är förenligt med första stycket 2–4, och
3. patenthavaren, när patentkraven är skrivna på engelska, har gett in en översättning till svenska av patentkraven i den ändrade lydelsen.

En översättning som avses i andra stycket 3 ska biläggas domen och det ska framgå av bilagan att det är patentkravens lydelse på engelska som gäller.

Ett patent får inte förklaras ogiltigt på den grunden att den som har fått patentet har haft rätt till bara en viss andel i det.

Utom i fall som avses i sjätte stycket får talan föras av var och en som lider förfång av patentet och, om det är påkallat ur allmän synpunkt, av den myndighet som regeringen bestämmer.

En talan, som grundas på att patentet har meddelats någon annan än den som har rätt att få patentet enligt 1 §, får föras endast av den som påstår sig ha sådan rätt. Talan ska väckas inom ett år från det att den som påstår sig ha sådan rätt fick kännedom om patentets meddelande och de övriga omständigheter på vilka talan grundas. Om patenthavaren var i god tro när patentet meddelades eller när det övergick till

denne, får dock talan inte väckas senare än tre år efter patentets meddelande. Lag (2014:289).

53 § Om patent har meddelats annan än den som är berättigad till patentet enligt 1 §, ska rätten på talan av den berättigade överföra patentet på honom eller henne. Bestämmelserna i 52 § sjätte stycket ska tillämpas när det gäller tiden inom vilken talan ska väckas.

Om den som fränkänns patentet i god tro har börjat utnyttja uppfinningen yrkesmässigt i Sverige eller vidtagit väsentliga åtgärder för det, får han eller hon mot skäligt vederlag och på skäliga villkor i övrigt fortsätta det påbörjade utnyttjandet eller genomföra det planerade utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. En sådan rätt har under motsvarande förutsättningar även den som innehar en licens som är antecknad i patentregistret.

En rätt som avses i andra stycket får överlåtas till någon annan endast tillsammans med rörelse i vilken rätten utnyttjas eller har avsetts bli utnyttjad. Lag (2014:289).

54 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Avstår patenthavaren skriftligen hos patentmyndigheten från patentet, skall myndigheten förklara att patentet har upphört i sin helhet.

Är patentet utmätt, belagt med kvarstad eller taget i anspråk genom betalningssäkring eller pågår en tvist om överföring av patentet vid domstol, får patentet inte förklaras ha upphört, så länge utmätningen, kvarstaden eller betalningssäkringen består eller tvisten inte blivit slutligt avgjord.

Lag (2007:516).

54 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

Om patenthavaren hos patentmyndigheten skriftligen avstår från patentet, ska myndigheten förklara att patentet har upphört i sin helhet.

Om patentet är utmätt, belagt med kvarstad eller taget i anspråk genom betalningssäkring eller om en tvist pågår vid domstol om överföring av patentet, får patentet inte förklaras ha upphört, så länge utmätningen, kvarstaden eller betalningssäkringen består eller tvisten inte har blivit slutligt avgjord.

Paragrafen gäller inte i fråga om europeiska patent som avses i 80 § tredje stycket. Den tillämpas dock i fråga om tilläggskydd som avses i 105 §, även om grundpatentet är ett europeiskt patent med enhetlig verkan. Lag (2014:434).

55 § Om ett patent har förfallit eller förklarats ha upphört eller om det genom dom som vunnit laga kraft har förklarats ogiltigt, ändrats eller blivit överfört, ska patentmyndigheten utfärda kungörelse om det.

Om patentet har ändrats genom en dom som vunnit laga kraft, ska en ny patentskrift finnas tillgänglig hos patentmyndigheten och ett nytt patentbrev utfärdas. Lag (2014:289).

8 Kap. Uppgiftsskyldighet

56 § Om en patentsökande återoppar sin ansökan gentemot annan innan handlingarna i ärendet har blivit tillgängliga enligt 22 §, är sökanden skyldig att på begäran lämna sitt samtycke till att denne får ta del av handlingarna. Omfattar patentansökan en sådan deposition av biologiskt material som avses i 8 b §, ska samtycket inbegripa också en rätt att få prov från materialet. Bestämmelserna i 22 § sjunde stycket

tredje och fjärde meningarna samt åttonde och nionde styckena tillämpas då någon vill få prov med stöd av sådant samtycke.

Den som genom att direkt vända sig till annan, i annons, genom påskrift på en vara eller dess förpackning eller på annat sätt anger att ett patent har sökts eller meddelats utan att samtidigt lämna upplysning om ansökans eller patentets nummer, ska på begäran utan dröjsmål lämna sådan upplysning. Om det inte uttryckligen anges att patent har sökts eller meddelats men omständigheterna ger intryck av att så är fallet, ska på begäran utan dröjsmål lämnas upplysning om ett patent har sökts eller meddelats.
Lag (2014:289).

9 Kap. Ansvar och ersättningsskyldighet m. m.

57 § Gör någon intrång i den ensamrätt som patent medför (patentintrång) och sker det uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, skall han eller hon dömas till böter eller fängelse i högst två år. Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 57 b § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott enligt första stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Åklagaren får väcka åtal för brott som avses i första eller andra stycket endast om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt.
Lag (2005:289).

57 a § Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 57 § skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde förklaras

förverkat. Även utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 57 §.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 57 § får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 57 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Lag (2005:289).

57 b § På yrkande av patenthavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja uppfinningen får domstolen vid vite förbjuda den som gör eller medverkar till patentintrång att fortsätta med det.

Om käranden visar sannolika skäl för att intrång, eller medverkan till intrång, förekommer och om det skäligen kan befaras att svaranden genom att fortsätta intrånget, eller medverkan till det, förringar värdet av ensamrätten till patentet, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har beslutats. Innan ett sådant förbud meddelas ska svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Förbud enligt andra stycket får meddelas endast om käranden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan

tillfogas svaranden. Saknar kändanden förmåga att ställa sådan säkerhet, får domstolen befria honom eller henne från detta.

I fråga om slaget av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av svaranden.

När målet avgörs ska domstolen pröva om förbud som har meddelats enligt andra stycket fortfarande ska bestå.

I fråga om överklagande av beslut enligt andra eller fjärde stycket samt i fråga om handläggningen i högre domstol gäller rättegångsbalkens bestämmelser om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Talan om utdömning av vite förs av den som har ansökt om förbudet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med sådan talan får talan föras om nytt vitesförbud. Lag (2009:111).

57 c § Om sökanden visar sannolika skäl för att någon har gjort ett patentintrång får domstolen vid vite besluta att någon eller några av dem som anges i andra stycket ska ge sökanden information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget gäller (informationsföreläggande). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av patenthavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja uppfinningen. Det får bara meddelas om informationen kan antas underlätta utredning av ett intrång som avser varorna eller tjänsterna.

Skyldigheten att lämna information omfattar den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget,

2. i kommersiell skala har förfogat över en vara som intrånget gäller,

3. i kommersiell skala har använt en tjänst som intrånget gäller,

4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget, eller

5. har identifierats av någon som anges i 2–4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget gäller.

Information om varors eller tjänsters ursprung och distributionsnät kan särskilt avse

1. namn på och adress till producenter, distributörer, leverantörer och andra som har innehaft varorna eller tillhandahållit tjänsterna,

2. namn på och adress till avsedda grossister och detaljister, och

3. uppgifter om hur mycket som har producerats, levererats, mottagits eller beställts och om vilket pris som har bestämts för varorna eller tjänsterna.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Lag (2009:111).

57 d § Ett informationsföreläggande får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller

för något annat motstående intresse.

Skyldigheten att lämna information enligt 57 c § omfattar inte uppgifter vars yppande skulle röja att uppgiftslämnaren eller någon honom eller henne närstående som avses i 36 kap. 3 § rättegångsbalken har begått en brottslig handling.

I personuppgiftslagen (1998:204) finns bestämmelser som begränsar hur mottagna personuppgifter får behandlas. Lag (2009:111).

57 e § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av domstol som avses i 65 §.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömning av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om nytt informationsföreläggande.

Lag (2009:111).

57 e § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av den domstol som avses i 65 §, om inte något annat följer av 65 a §.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Ett beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömning av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om ett nytt informationsföreläggande.
Lag (2014:434).

57 f § Den som på grund av bestämmelserna i 57 c § andra stycket 2–5 har förelagts att enligt första stycket samma paragraf lämna information har rätt till skälig ersättning för kostnader och besvär. Ersättningen ska betalas av den som har framställt yrkandet om informationsföreläggande.

Den som tillhandahåller en elektronisk kommunikationstjänst och som till följd av ett informationsföreläggande har lämnat ut information som avses i 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska sända en skriftlig

underrättelse om detta till den som uppgifterna gäller tidigast efter en månad och senast efter tre månader från det att informationen lämnades ut. Kostnaden för underrättelsen ersätts enligt första stycket. Lag (2009:111).

57 g § Trots förbudet i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott enligt 57 § behandlas om detta är nödvändigt för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras. Lag (2009:111).

57 h § På yrkande av käranden får domstolen, i mål om intrång, ålägga den som har gjort eller medverkat till intrånget att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång. Lag (2009:111).

58 § Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet gör patentintrång ska betala skälig ersättning för utnyttjandet av uppfinningen samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget har medfört. När ersättningens storlek bestäms ska hänsyn särskilt tas till

1. utebliven vinst,
2. vinst som den som har begått intrånget har gjort,
3. skada på uppfinningens anseende,
4. ideell skada, och
5. patenthavarens intresse av att intrång inte begås.

Den som utan uppsåt eller oaktsamhet gör patentinfrång ska betala ersättning för utnyttjandet av uppfinningen, om och i den mån det är skäligt.

Talan om ersättning för patentinfrång får endast avse skada under de fem senaste åren innan talan väcktes. Om talan inte förs inom den tiden, är rätten till ersättning förlorad.

Lag (2009:111).

59 § På yrkande av den som har lidit patentinfrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att ett patentskyddat alster som har tillverkats utan patenthavarens lov ska återkallas från marknaden, ändras, sättas i förvar för återstoden av patenttiden eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med det. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Egendom som avses i första stycket får tas i beslag, om det skäligen kan antas att ett brott enligt 57 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Trots vad som sägs i första stycket får domstolen, om det finns synnerliga skäl, på yrkande besluta att en innehavare av egendom som avses i första stycket ska få förfoga över egendomen under återstoden av patenttiden eller del av den, mot skälig ersättning och på skäliga villkor i övrigt. Ett sådant beslut får meddelas endast om innehavaren har handlat i god tro.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära

att den som har lidit patentintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd till förebyggande av missbruk ska beslutas enligt 57 a § eller enligt brottsbalken.

Lag (2009:111).

59 a § Om det skäligen kan antas att någon har gjort eller medverkat till ett intrång, får domstolen för att bevisning ska kunna säkras om intrånget besluta att en undersökning får göras hos denne för att söka efter föremål eller handlingar som kan antas ha betydelse för en utredning om intrånget (intrångsundersökning).

Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Lag (2009:111).

59 b § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/

Ett beslut om intrångsundersökning meddelas av domstol som avses i 65 §.

En fråga om intrångsundersökning får tas upp endast på yrkande av patenthavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja uppfinningen. Om rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan uppkommit under rättegång. Lag (2009:111).

59 b § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Ett beslut om intrångsundersökning meddelas av den domstol som avses i 65 §, om inte något annat följer av 65 a §.

En fråga om intrångsundersökning får tas upp endast på yrkande av patenthavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja uppfinningen. Om en rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då en rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan har uppkommit under en rättegång. Lag (2014:434).

59 c § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som

kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet, får domstolen befria sökanden från det. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av domstolen, om den inte har godkänts av motparten.

I fråga om överklagande av domstolens beslut om intrångsundersökning och i fråga om handläggningen i högre domstol gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken. Lag (1998:1456).

59 d § Ett beslut om intrångsundersökning skall innehålla uppgifter om

1. vilket ändamål undersökningen skall ha,
2. vilka föremål och handlingar som det får sökas efter, och
3. vilka utrymmen som får genomsökas.

Om det behövs, skall domstolen även förordna om andra villkor för verkställandet. Lag (1998:1456).

59 e § Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ansökan om verkställighet inte har gjorts inom en månad från beslutet, förfaller det.

Om sökanden inte inom en månad från det att verkställigheten avslutats väcker talan eller på något annat sätt inleder ett förfarande om saken, skall en åtgärd som företagits vid verkställigheten av intrångsundersökningen omedelbart gå åter, i den utsträckning det är möjligt. Detsamma gäller om ett beslut om intrångsundersökning upphävs sedan verkställighet genomförts. Lag (1998:1456).

59 f § Ett beslut om intrångsundersökning verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt de villkor som domstolen har föreskrivit och med tillämpning av 1-3 kap., 17 kap. 1-5 §§ samt 18 kap. utsökningsbalken. Sökandens motpart skall underrättas om verkställigheten endast om beslutet om intrångsundersökning har tillkommit efter motpartens hörande. Myndigheten har rätt att ta fotografier och göra film- och ljudupptagningar av sådana föremål som den får söka efter. Myndigheten har också rätt att ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som den får söka efter.

En intrångsundersökning får inte omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Lag (2006:682).

59 g § När ett beslut om intrångsundersökning skall verkställas har motparten rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att biträdet inställer sig får verkställigheten inte påbörjas. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen därigenom onödigt fördröjs, eller
2. det finns en risk att ändamålet med åtgärden annars inte uppnås.

Vid verkställigheten får Kronofogdemyndigheten anlita det biträde av en sakkunnig som behövs.

Myndigheten får tillåta att sökanden eller ett ombud för sökanden är närvarande vid undersökningen för att bistå med upplysningar. Om ett sådant tillstånd ges, skall myndigheten se till att sökanden eller ombudet inte i större utsträckning än som kan motiveras av verkställigheten får kännedom om förhållanden som kommer fram. Lag (2006:682).

59 h § Fotografier och film- och ljudupptagningar av föremål samt kopior av och utdrag ur handlingar skall förtecknas och hållas tillgängliga för sökanden och motparten. Lag (1998:1456).

60 § Om någon yrkesmässigt utnyttjar en patentsökt uppfinning efter det att handlingarna i ansökningsärendet har blivit tillgängliga enligt 22 §, ska det som sägs om patentinträng tillämpas i den utsträckning som ansökan leder till patent. För tiden innan patentet har meddelats enligt 20 § omfattar patentskyddet dock endast vad som framgår såväl av patentkraven i deras lydelse när ansökan blev allmänt tillgänglig som av patentkraven enligt patentet. Straff får inte dömas ut, förverkande får inte ske och ersättning för skada på grund av utnyttjande som sker innan patentet har meddelats får bestämmas endast enligt 58 § andra stycket.

Om patentkraven är skrivna på engelska, gäller första stycket endast om en översättning av patentkraven till svenska finns tillgänglig i ansökningsärendet och, om översättningen har getts in efter det att kungörelse enligt 22 § femte stycket första meningen har skett, patentmyndigheten har utfärdat en särskild kungörelse angående översättningen.

Det som sägs i 58 § tredje stycket ska inte tillämpas, om ersättningstalan väcks senast ett år efter det att tiden för invändning har gått ut eller, om invändning har gjorts, senast ett år efter det att patentmyndigheten har beslutat att patentet ska upprätthållas. Lag (2014:289).

61 § Om ett patent har upphävts eller förklarats ogiltigt genom ett beslut eller en dom som har vunnit laga kraft, får domstolen inte döma till straff, besluta om förverkande, meddela vitesförbud, döma ut vite eller ersättning eller besluta om annan åtgärd enligt 57–60 §§.

Förs talan rörande patentinfrång och gör den mot vilken talan förs gällande att patentet är ogiltigt, får frågan om ogiltighet prövas endast sedan talan om detta har väckts. Domstolen ska förelägga den som gör gällande att patentet är ogiltigt att inom viss tid väcka sådan talan.

Förs i samma rättegång talan om patentinfrång och talan om patentets ogiltighet och är det med hänsyn till utredningen lämpligt att frågan huruvida patentinfrång föreligger avgörs särskilt för sig, får på begäran av någon av parterna särskild dom ges i den frågan. Om särskild dom ges, får domstolen förordna att målet om ogiltighet ska vila till dess domen har vunnit laga kraft. Lag (2009:111).

62 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 56 § döms till böter.

Sådan påföljd skall även ådömas den som i fall som avses i nämnda paragraf uppsåtligen eller av oaktsamhet som ej är ringa lämnar felaktig upplysning, om för gärningen ej är stadgat straff i brottsbalken.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 56 § eller i fall som där avses lämnar felaktig upplysning skall ersätta uppkommen skada. Är oaktsamheten ringa må ersättningen jämkas.

Brott som avses i första och andra styckena må åtalas av allmän åklagare endast om målsägande anger det till åtal och åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt. Lag (1991:296).

63 § Patenthavare eller den som på grund av licens äger utnyttja uppfinningen må föra talan om fastställelse, huruvida han på grund av patentet åtnjuter skydd gentemot annan, om ovisshet råder om förhållandet och denna länder honom till förfång.

Den som driver eller avser att driva verksamhet äger, under samma villkor, föra talan mot patenthavare om fastställelse, huruvida hinder mot verksamheten föreligger på grund av visst patent.

Göres i mål som avses i första stycket gällande att patentet är ogiltigt, äga bestämmelserna i 61 § andra stycket motsvarande tillämpning.

64 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret innehar licens till eller panträtt i patentet. Vill en licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren härom. Detsamma gäller, om en panthavare vill väcka talan med anledning av intrång i patent.

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i patentregistret.

Visas ej, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt föreskrifterna i första stycket, skall käranden givas tid därtill. Försitter han denna tid, må hans talan icke upptagas till prövning. Lag (1987:1330).

64 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

Den som vill väcka talan om ett patents ogiltighet, överföring av ett patent eller meddelande av tvångslicens ska anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta var och en som enligt patentregistret innehar licens till eller panträtt i patentet. Om en licenstagare vill väcka talan om intrång i ett patent eller om fastställelse enligt 63 §

första stycket, ska licenstagaren underrätta patenthavaren om detta. Detsamma gäller om en patenthavare vill väcka talan med anledning av intrång i patentet.

Underrättelseskyldigheten enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelsen i betald rekommenderad försändelse sänts till den adress som har antecknats i patentregistret.

Om det när talan väcks inte visas att anmälan eller underrättelse har skett enligt första stycket, ska käranden föreläggas att avhjälpa bristen inom viss tid. Följer käranden inte föreläggandet, ska talan avvisas.

Paragrafen gäller inte den som vill väcka talan vid den domstol som avses i 93 a § eller talan vid en svensk domstol i fråga om ett europeiskt patent som avses i 80 § tredje stycket. Lag (2014:434).

65 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Stockholms tingsrätt är rätt domstol i mål som gäller

1. bättre rätt till patentsökt uppfinning,
2. patents ogiltighet eller överföring av patent,
3. meddelande av tvångslicens, fastställande av nya villkor för eller upphävande av sådan licens eller rätt som avses i 53 § andra stycket,
4. patentintrång,
5. fastställelse enligt 63 § eller
6. bestämmande av ersättning enligt 78 §. Lag (1978:149).

65 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Stockholms tingsrätt är, om inte något annat följer av
65 a §, rätt domstol i mål som gäller

1. bättre rätt till patentsökt uppfinning,
 2. patents ogiltighet eller överföring av patent,
 3. meddelande av tvångslicens, fastställande av nya villkor
för eller upphävande av sådan licens eller rätt som avses i
53 § andra stycket,
 4. patentintrång,
 5. fastställelse enligt 63 §,
 6. bestämmande av ersättning enligt 78 §, eller
 7. skadestånd enligt 93 b §.
- Lag (2014:434).

65 a § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Om den domstol som avses i 93 a § är ensam behörig
enligt det avtal som anges i den paragrafen, får talan inte
tas upp till prövning av en svensk domstol. Lag (2014:434).

66 § I mål som anges i 65 § är tingsrätten domför med fyra ledamöter, av
vilka två skall vara lagfarna och två tekniskt sakkunniga. Fler än tre
lagfarna och tre tekniskt sakkunniga ledamöter får inte sitta i rätten.
En av de lagfarna ledamöterna skall vara rättens ordförande.

Vid avgörande av mål utan huvudförhandling, liksom vid handläggning som
inte sker vid huvudförhandling eller syn på stället, är tingsrätten dock
domför med en lagfaren ledamot. I sådana fall får inte fler än en
lagfaren och en tekniskt sakkunnig ledamot sitta i rätten. Därvid är den

lagfarna ledamoten rättens ordförande. Lag (1986:233).

67 § Hovrätten är i mål, i vars avgörande i tingsrätten tekniskt sakkunnig ledamot deltagit, domför med tre lagfarna och två tekniskt sakkunniga ledamöter. Har tre lagfarna ledamöter deltagit i tingsrättens avgörande, skall dock minst fyra lagfarna ledamöter delta i hovrättens avgörande. Fler än fem lagfarna och tre tekniskt sakkunniga ledamöter får inte sitta i rätten.

Om hovrätten finner att medverkan av tekniskt sakkunniga ledamöter uppenbarligen inte behövs, är hovrätten domför utan sådana ledamöter.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd skall hovrätten bestå av tre lagfarna ledamöter. En tekniskt sakkunnig ledamot får dock ingå i rätten i stället för en av de lagfarna ledamöterna. Lag (2005:692).

68 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som tekniskt sakkunniga ledamöter i tingsrätten och hovrätten.

Om det medan en tekniskt sakkunnig ledamot deltar i behandlingen av ett mål inträffar en omständighet som medför att förordnandet upphör att gälla, ska förordnandet ändå gälla i det pågående målet.

Rättens ordförande utser bland de förordnade för varje mål dem som ska ingå i rätten. Detta ska ske med beaktande av vilken teknisk sakkunskap som behövs och övriga förhållanden i målet. Lag (2013:84).

68 a § I tvistemål enligt 65 § får rätten, om patentskriften i sin helhet inte finns tillgänglig på svenska hos

patentmyndigheten, förelägga patenthavaren eller annan som för talan på grund av en rätt som härleds från patenthavaren att ge in en översättning till svenska av patentskriften. Om den förelagda parten är kärke i målet, ska föreläggandet ges vid påföljd att talan annars kan komma att avvisas. Är den förelagda parten svarande i målet, ska föreläggandet i stället ges vid påföljd att rätten annars kan låta översätta patentskriften på dennes bekostnad. Lag (2014:289).

69 § I mål enligt 65 § skall rätten inhämta yttrande från patentbesvärshöjden, om det finnes erforderligt. Lag (1977:730).

70 § Avskrift av dom eller slutligt beslut i mål som avses i 65 § skall sändas till patentmyndigheten.

70 a § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Ett avgörande som har meddelats av den domstol som avses i 93 a § verkställs här i landet som ett motsvarande svenskt avgörande. Lag (2014:434).

10 Kap. Särskilda bestämmelser

71 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Patenthavare, som ej har hemvist här i riket, skall ha ett här bosatt ombud, som äger för honom mottaga delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden rörande patentet med undantag av stämning i brottmål och föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Ombud skall anmälas till patentregistret och antecknas däri.

Har patenthavaren ej anmält ombud som avses i första stycket, må delgivning i stället ske genom att den handling som skall delges sändes till honom med posten i betalt brev under hans i patentregistret antecknade adress. Är fullständig adress ej antecknad i registret, må delgivning ske genom att handlingen hålles tillgänglig hos

patentmyndigheten och genom att meddelande härom och om handlingens huvudsakliga innehåll kungöres i publikation som regeringen bestämmer. Delgivningen anses ha skett när vad nu sagts blivit fullgjort.

Regeringen äger under förutsättning av ömsesidighet förordna, att bestämmelserna i första och andra styckena icke skola äga tillämpning i fråga om patenthavare som har hemvist i viss främmande stat eller har ett i den staten bosatt ombud, vilket är anmält till patentregistret här i riket och äger behörighet som anges i första stycket. Lag (1977:700).

71 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

En patenthavare som inte har hemvist i Sverige ska ha ett ombud som är bosatt här. Ombudet ska ha rätt att för patenthavaren ta emot delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden i fråga om patentet med undantag av stämning i brottmål och föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Ombudet ska anmälas till patentregistret och antecknas i detta.

Om patenthavaren inte har anmält ett ombud, får delgivning i stället ske genom att den handling som ska delges sänds till patenthavaren med posten i betalt brev till den adress som har antecknats för patenthavaren i patentregistret. Om en fullständig adress inte finns antecknad i registret, får delgivning ske genom att handlingen hålls tillgänglig hos patentmyndigheten och genom att ett meddelande om detta och om handlingens huvudsakliga innehåll kungöres i den publikation som regeringen meddelar föreskrifter om. Delgivningen anses ha skett när det som nu angetts har fullgjorts.

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, meddela föreskrifter om att bestämmelserna i första och andra styckena inte ska tillämpas i fråga om patenthavare som har hemvist i viss främmande stat eller har ett i den staten

bosatt ombud, vilket är anmält till det svenska patentregistret och har behörighet som anges i första stycket.

Paragrafen gäller inte i fråga om innehavare av europeiska patent som avses i 80 § tredje stycket. Lag (2014:434).

72 § Om sökanden eller patenthavaren trots att han eller hon har iakttagit all omsorg som har betingats av omständigheterna har lidit rättsförlust på grund av att han eller hon inte har vidtagit en åtgärd hos patentmyndigheten inom tid som föreskrivs i denna lag eller med stöd av lagen och vidtar han eller hon åtgärden inom två månader från det att förfallet upphörde, dock senast inom ett år från fristens utgång, skall patentmyndigheten förklara att åtgärden skall anses vidtagen i rätt tid. Om sökanden eller patenthavaren vill få en sådan förklaring, skall han eller hon inom den tid som nu har angetts för åtgärden begära den hos patentmyndigheten och betala en avgift.

När det gäller den frist som avses i 6 § får en förklaring enligt första stycket ges endast om den ansökan för vilken prioritet åberopas ges in senast inom två månader från fristens utgång samt en begäran om förklaring gjorts och avgiften betalats inom samma tid.

I fråga om en internationell patentansökan som har fullföljts i Sverige enligt 31 § tillämpas första och andra styckena också om sökanden har lidit rättsförlust på grund av att han eller hon inte har iakttagit en frist gentemot den mottagande myndigheten, den internationella nyhetsgranskningsmyndigheten, myndigheten för internationell förberedande patenterbarhetsprövning eller internationella byrån. Den åtgärd som inte har vidtagits inom fristen skall i de fall som avses här vidtas hos patentmyndigheten. Lag (2007:516).

73 § Har, i fall som avses i 31 eller 38 §, handling eller avgift som avsänts med posten icke inkommit till patentmyndigheten inom föreskriven tid men blir den med försändelsen avsedda åtgärden vidtagen inom två månader från det sökanden insåg eller bort inse att fristen överskridits, dock senast inom ett år från fristens utgång, skall patentmyndigheten förklara att åtgärden skall anses vidtagen i rätt tid, om

1) avbrott i postförbindelserna förekommit under någon av de tio dagarna närmast före fristens utgång på grund av krig, revolution, upplopp, strejk, naturkatastrof eller annan liknande omständighet på den ort där avsändaren vistas eller har sin rörelse, samt handlingen eller avgiften avsänts till patentmyndigheten inom fem dagar från det postförbindelserna återupptagits, eller

2) handlingen eller avgiften avsänts till patentmyndigheten i rekommenderad försändelse senast fem dagar före fristens utgång, dock endast om försändelsen sänts med flygpost där så varit möjligt eller avsändaren haft anledning antaga att försändelsen vid ytledes befordran skulle ha anlät till patentmyndigheten inom två dagar från avsändningsdagen.

Vill patentsökanden vinna förklaring enligt första stycket, skall han göra skriftlig framställning därom hos patentmyndigheten inom tid som där föreskrivits för åtgärden. Lag (1983:433).

74 § Har framställning enligt 72 eller 73 § bifallits och skall till följd därav patentansökan, som avskrivits eller avslagits efter det den blivit tillgänglig enligt 22 §, företagas till fortsatt handläggning eller patent, som förfallit, anses upprätthållet, skall kungörelse därom utfärdas.

Har någon, efter det tiden för återupptaganden av den avskrivna ansökningen utgått eller beslutet om avslag vunnit laga kraft eller

patentet förfallit men innan kungörelsen utfärdades, i god tro börjat utnyttja uppfinningen yrkesmässigt här i riket, må han utan hinder av patentet fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Sådan rätt till utnyttjande tillkommer under motsvarande förutsättningar även den som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt här i riket.

Rätt enligt andra stycket må övergå till annan endast tillsammans med rörelse, vari den uppkommit eller utnyttjandet avsetts skola ske.

75 § Andra slutliga beslut av patentmyndigheten än som avses i 26 § samt beslut enligt 42, 72 eller 73 § får överklagas till Patentbesvärsrätten inom två månader från beslutets dag.

Ett slutligt beslut av Patentbesvärsrätten får överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen inom två månader från beslutets dag. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om överklagande av kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut ska innehålla uppgift om att det krävs särskilt tillstånd för prövning i Högsta förvaltningsdomstolen och om de grunder på vilka ett sådant tillstånd meddelas. Lag (2010:1395).

76 § Avgifter enligt denna lag fastställs av regeringen. Därvid får regeringen, såvitt avser årsavgifter, förordna att ett eller flera av de första avgiftsåren skall vara avgiftsfria. Lag (1983:433).

77 § Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddelar föreskrifter om verkställigheten av denna lag. Diarier hos patentmyndigheten skall vara tillgängliga för allmänheten i den utsträckning regeringen bestämmer.

Regeringen får meddela föreskrifter om att handlingar i ärenden angående ansökan om patent får lämnas ut till en myndighet i annan stat.

Regeringen får också meddela föreskrifter om

1. att granskning av ansökningar om patent, efter framställning av patentmyndigheten, får äga rum hos en myndighet i annan stat eller hos en internationell institution samt

2. att den som söker patent på en uppfinning, för vilken han eller hon sökt patent i en annan stat, skall vara skyldig att redovisa vad patentmyndigheten i den staten delgivit honom eller henne om prövningen av uppfinningens patenterbarhet.

Föreskrifter om redovisningskyldighet enligt tredje stycket 2 får dock inte meddelas i fråga om sådan patentansökan som avses i 3 kap., om den varit föremål för internationell förberedande patenterbarhetsprövning och en rapport om denna prövning getts in till patentmyndigheten. Lag (2007:516).

78 § Befinner sig riket i krig eller krigsfara äger regeringen, om det finnes nödvändigt ur allmän synpunkt, förordna, att rätt till viss uppfinning skall avstås till staten eller till annan som regeringen bestämmer. För rätt till uppfinning, som sålunda tages i anspråk, skall skälig ersättning utges. Träffas icke överenskommelse om ersättningen med den ersättningsberättigade, bestämmes ersättningen av rätten.

Har rätt till uppfinning tagits i anspråk av annan än staten till följd av förordnande enligt första stycket och fullgör denne icke sin ersättningskyldighet, är staten pliktig att på ansökan av den ersättningsberättigade genast utge ersättningen.

79 § Om uppfinningar av betydelse för rikets försvar gälla särskilda bestämmelser.

11 Kap. Europeiskt patent

80 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/

Med europeiskt patent avses patent som meddelas av det europeiska patentverket enligt den i München den 5 oktober 1973 avslutade europeiska patentkonventionen. Med europeisk patentansökan avses patentansökan som göres enligt nämnda konvention.

Ansökan om europeiskt patent göres hos det europeiska patentverket. Sådan ansökan må inges även till patentmyndigheten för att av denna vidarebefordras till det europeiska patentverket. Ansökan som avses i artikel 76 i nämnda konvention (europeisk avdelad ansökan) skall dock alltid inges till det europeiska patentverket.

Bestämmelserna i 81--93 §§ gälla europeiskt patent för Sverige och europeisk patentansökan som omfattar Sverige.

80 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

Med europeiskt patent avses ett patent som meddelas av det europeiska patentverket enligt den i München den 5 oktober 1973 avslutade europeiska patentkonventionen. Med europeisk patentansökan avses en patentansökan som görs enligt konventionen.

En ansökan om ett europeiskt patent görs hos det europeiska patentverket. En sådan ansökan får ges in även till patentmyndigheten för att av denna vidarebefordras till det europeiska patentverket. En ansökan som avses i artikel 76 i konventionen (europeisk avdelad ansökan) ska dock alltid ges in till det europeiska patentverket.

Europeiska patent kan ha enhetlig verkan i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2012 av den 17 december 2012 om genomförande av ett fördjupat samarbete för att skapa ett enhetligt patentskydd.

Lag (2014:434).

81 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Europeiskt patent är meddelat, när det europeiska patentverket kungjort sitt beslut att bifalla patentansökningen. Det europeiska patentet har samma rättsverkan som patent meddelat här i riket och följer även i övrigt samma bestämmelser som sådant patent, om ej annat sägs i detta kapitel.

81 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Ett europeiskt patent är meddelat, när det europeiska patentverket har kungjort sitt beslut att bifalla patentansökan. Ett europeiskt patent har samma rättsverkan som ett patent som har meddelats i Sverige och följer även i övrigt samma bestämmelser som ett sådant patent, om inte något annat föreskrivs i denna lag. Lag (2014:434).

82 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Ett europeiskt patent har verkan i Sverige endast om sökanden inom tre månader efter den dag då det europeiska patentverket kungjort sitt beslut att meddela patentet till patentmyndigheten har

- gett in en översättning, på det sätt som föreskrivs i tredje stycket, av den text med vilken patentet meddelats av det europeiska patentverket, och

- betalat en avgift för offentliggörandet.

Beslutar det europeiska patentverket att ett europeiskt patent skall upprätthållas i ändrad lydelse eller begränsas, gäller motsvarande även i fråga om den ändrade texten.

Patentkraven skall alltid ges in i översättning till svenska. Har patentet meddelats på tyska eller franska, skall beskrivningen ges in i översättning till svenska eller engelska.

Översättningen skall hållas tillgänglig för var och en. Den skall dock inte hållas tillgänglig förrän det europeiska patentverket har publicerat den europeiska patentansökan.

Har översättningen getts in och avgiften betalats inom föreskriven tid och har det europeiska patentverket kungjort sitt beslut att meddela patentet eller beslutat att det europeiska patentet skall upprätthållas i ändrad lydelse eller begränsas, skall det kungöras av patentmyndigheten.
Lag (2007:518).

82 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Ett europeiskt patent har verkan i Sverige endast om sökanden inom tre månader efter den dag då det europeiska patentverket kungjort sitt beslut att meddela patentet till patentmyndigheten har

– gett in en översättning, på det sätt som föreskrivs i tredje stycket, av den text med vilken patentet meddelats av det europeiska patentverket, och

– betalat en avgift för offentliggörandet.

Om det europeiska patentverket beslutar att ett europeiskt patent ska upprätthållas i ändrad lydelse eller begränsas, gäller motsvarande även i fråga om den ändrade texten.

Patentkraven ska alltid ges in i översättning till svenska. Om patentet har meddelats på tyska eller franska, ska beskrivningen ges in i översättning till svenska eller engelska.

Översättningen ska hållas tillgänglig för var och en. Den ska dock inte hållas tillgänglig förrän det europeiska

patentverket har publicerat den europeiska patentansökan.

Om översättningen har getts in och avgiften har betalats inom föreskriven tid och det europeiska patentverket har kungjort sitt beslut att meddela patentet eller beslutat att det europeiska patentet ska upprätthållas i ändrad lydelse eller begränsas, ska det kungöras av patentmyndigheten.

Paragrafen gäller inte i fråga om europeiska patent som avses i 80 § tredje stycket. Lag (2014:434).

82 a § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

Om ett europeiskt patent får enhetlig verkan som avses i 80 § tredje stycket, är sökandens åtgärder enligt 82 § utan verkan. Lag (2014:434).

83 § Har en patenthavare inte inom föreskriven tid vidtagit åtgärd som avses i 82 §, skall vad i 72 § första stycket sägs om patentsökande ha motsvarande tillämpning. Förklaras med stöd av 72 § att sådan åtgärd skall anses vidtagen i rätt tid, skall det kungöras av patentmyndigheten.

Har någon, efter det tiden för att vidta åtgärd enligt 82 § gått ut men innan kungörelsen utfärdades, i god tro börjat utnyttja uppfinningen yrkesmässigt i Sverige eller vidtagit väsentliga åtgärder för det, har han den rätt som anges i 74 § andra och tredje styckena. Lag (2006:625).

84 § Har upphävts genom lag (1993:1406).

85 § Om det europeiska patentverket har beslutat att begränsa eller helt eller delvis upphäva ett europeiskt patent, skall detta ha samma verkan som om patentet i motsvarande mån begränsats eller förklarats ogiltigt i Sverige. För att ett begränsningsbeslut skall få verkan i Sverige måste dock

förutsättningarna i 82 § vara uppfyllda. Patentmyndigheten skall kungöra beslutet. Lag (2007:516).

86 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
För europeiskt patent skall årsavgift erläggas till patentmyndigheten för varje avgiftsår som börjar efter det under vilket det europeiska patentverket kungjort sitt beslut att bifalla patentansökningen.

Erläggs inte årsavgift för europeiskt patent enligt vad som sägs i första stycket och i 41 och 42 §§, har 51 § motsvarande tillämpning. Den första årsavgiften för europeiskt patent förfaller dock inte till betalning förrän två månader har förflutit från den dag då patentet meddelades. Lag (1983:433).

86 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
För ett europeiskt patent ska årsavgift betalas till patentmyndigheten för varje avgiftsår som börjar efter det avgiftsår under vilket det europeiska patentverket har kungjort sitt beslut att bifalla patentansökan.

Om årsavgift inte betalas för ett europeiskt patent enligt vad som sägs i första stycket och i 41 och 42 §§, tillämpas 51 §. Den första årsavgiften för ett europeiskt patent förfaller dock inte till betalning förrän två månader har gått från den dag då patentet meddelades.

Paragrafen gäller inte i fråga om europeiska patent som avses i 80 § tredje stycket. Lag (2014:434).

87 § En europeisk patentansökan, för vilken det europeiska patentverket fastställt ingivningsdag, skall i Sverige ha samma verkan som en svensk patentansökan med samma ingivningsdag. Åtnjuter ansökan enligt den europeiska patentkonventionen prioritet från tidigare dag än ingivningsdagen, skall sådan

prioritet beaktas.

Vid tillämpning av 2 § andra stycket andra meningen skall publiceringen av en europeisk patentansökan som sker enligt artikel 93 i den europeiska patentkonventionen jämföras med att ansökan blir allmänt tillgänglig enligt 22 §. Detta gäller även en publicering som avses i artikel 153.3 eller 153.4 i konventionen, om denna publicering av det europeiska patentverket jämföras med en publicering som sker enligt artikel 93. Lag (2007:516).

88 § Har europeisk patentansökan publicerats enligt den europeiska patentkonventionen och har översättning till svenska av patentkraven i den lydelse de publicerades ingivits till patentmyndigheten samt fastställd avgift erlagts, skall patentmyndigheten utfärda kungörelse därom och hålla översättningen tillgänglig för envar.

Utnyttjar någon yrkesmässigt uppfinning som sökes skyddad i europeisk patentansökan efter det att kungörelse utfärdats enligt första stycket, äger vad som sägs om patentintrång motsvarande tillämpning om ansökningen leder till patent för Sverige. I sådant fall omfattar patentskyddet dock endast vad som framgår såväl av patentkraven i den lydelse de publicerades som av patentkraven enligt patentet. Till straff må ej dömas och ersättning för skada må bestämmas endast enligt 58 § andra stycket.

Bestämmelserna i 58 § tredje stycket äga ej tillämpning, om ersättningstalan väckes senast ett år efter det tiden för invändning mot det europeiska patentet utgått eller, om invändning gjorts, senast ett år efter det att det europeiska patentverket beslutat att patentet skall upprätthållas. Lag (1980:105).

89 § Har europeisk patentansökan eller yrkande att sådan ansökan skall omfatta Sverige återkallats eller skall enligt den europeiska patentkonventionen sådan återkallelse anses ha skett och har ansökningen

icke återupptagits enligt artikel 121 i konventionen, skall detta ha samma verkan som återkallelse av patentansökan hos patentmyndigheten.

Har europeisk patentansökan avslagits, skall detta ha samma verkan som avslag på patentansökan här i riket.

90 § Om en text har översatts och getts in till patentmyndigheten enligt 82 eller 88 §, gäller textens lydelse på handläggningsspråket vid det europeiska patentverket.

När en översättning som avses i första stycket hålls tillgänglig av patentmyndigheten, ska det framgå att det är textens lydelse på handläggningsspråket vid det europeiska patentverket som gäller. Lag (2014:434).

91 § Har upphävts genom lag (2014:434)

92 § Om det europeiska patentverket har beslutat att begränsa eller helt eller delvis upphäva ett europeiskt patent eller har beträffande en europeisk patentansökan inträtt sådant förhållande som avses i 89 §, men förklarar det europeiska patentverket enligt den europeiska patentkonventionen patenthavaren eller sökanden återinsatt i tidigare rättigheter, gäller detta även i Sverige.

Har någon, efter det beslutet meddelades eller förhållandet inträdde men innan det europeiska patentverket utfärdat kungörelse om förklaring som avses i första stycket, i god tro börjat utnyttja uppfinningen yrkesmässigt i Sverige eller vidtagit väsentliga åtgärder för det, har han eller hon den rätt som anges i 74 § andra och tredje styckena.

Om det europeiska patentverket har undanröjt ett beslut enligt artikel 112 a i den europeiska patentkonventionen, gäller

beslutet om undanröjande även i Sverige. Om ett europeiskt patent har blivit gällande i Sverige efter det att det europeiska patentverket beslutat om undanröjande av ett beslut, skall bestämmelserna i andra stycket tillämpas, om utnyttjandet påbörjats eller åtgärder vidtagits innan beslutet om undanröjande kungjordes. Motsvarande gäller om patentskyddets omfattning för ett i Sverige gällande europeiskt patent har utvidgats efter det att det europeiska patentverket beslutat om undanröjande av ett beslut. Lag (2007:516).

93 § Om en europeisk patentansökan som getts in till en nationell patentmyndighet är att anse som återkallad därför att den inte kommit in till det europeiska patentverket inom föreskriven tid, ska patentmyndigheten på framställning av sökanden ta upp den som omvandlad till en ansökan om svenskt patent under förutsättning

1. att framställningen ges in till den nationella myndighet som tog emot patentansökan inom tre månader från det sökanden underrättades om att ansökan ansågs återkallad och dessutom kommer in till patentmyndigheten inom 20 månader från den dag då ansökan gavs in eller, om prioritet yrkas, den dag från vilken prioritet begärs, samt

2. att sökanden inom den tid som regeringen bestämmer betalar fastställd ansökningsavgift och ger in översättning till svenska eller engelska av patentansökan eller, om ansökan är skriven på engelska, en kopia av ansökan.

Om patentansökan uppfyller de krav på ansökans form som föreskrivs i den europeiska patentkonventionen och tillämpningsföreskrifterna till denna, ska den godtas i detta avseende. Lag (2014:289).

93 a § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

I avtalet om en enhetlig patentdomstol finns bestämmelser om en domstol som har till uppgift att handlägga tvister om europeiska patent. Lag (2014:434).

93 b § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Staten ska ersätta skada i enlighet med artikel 22.1 och 22.2 i det avtal som anges i 93 a §. Lag (2014:434).

12 kap. Pantsättning

94 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Patent som har meddelats eller har verkan här i riket kan pantsättas enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Pantsättning kan också avse

1. svensk patentansökan,
2. internationell patentansökan som har fullföljts enligt 31 § eller som har tagits upp till handläggning enligt 33 § tredje stycket eller 38 §, eller
3. europeisk patentansökan för vilken översättning enligt 88 § har kommit in till patentmyndigheten eller som har omvandlats enligt 93 §.

Panträtt i en patentansökan omfattar också en del av ansökningen som blir föremål för delning eller utbrytning. Lag (1987:1330).

94 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Ett patent som har meddelats eller har verkan i Sverige kan pantsättas enligt bestämmelserna i detta kapitel. I fråga om europeiska patent som avses i 80 § tredje stycket gäller dock inte 95 § första och andra styckena, 96 § första och tredje styckena, 97 § första och tredje styckena samt 99, 100 och 104 §§.

En pantsättning kan också avse

1. en svensk patentansökan,
2. en internationell patentansökan som har fullföljts enligt 31 § eller som har tagits upp till handläggning enligt 33 § tredje stycket eller 38 §, eller
3. en europeisk patentansökan för vilken översättning enligt 88 § har kommit in till patentmyndigheten eller som har omvandlats enligt 93 §.

Panträtt i en patentansökan omfattar också en del av ansökan som blir föremål för delning eller utbrytning. Lag (2014:434).

94 a § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/

Om det europeiska patentverket i det europeiska patentregistret registrerar ett skriftligt avtal om pantsättning av ett europeiskt patent som avses i 80 § tredje stycket, har pantsättningen verkan enligt bestämmelserna i detta kapitel.

I fråga om europeiska patent med enhetlig verkan gäller det som sägs i

– 95 § tredje stycket och 102 § första stycket om patentmyndigheten i stället det europeiska patentverket,

– 96 § andra stycket om patentregistret i stället det europeiska patentregistret, samt

– 101 § första stycket om registrering enligt 95 § i stället registrering i det europeiska patentregistret. Lag (2014:434).

95 § Panträtt i patent eller patentansökan uppkommer genom registrering av ett skriftligt avtal om pantsättning av egendomen. Ansökan om registrering görs hos patentmyndigheten.

Om en registrerad panträtt har övergått på någon annan, skall det på begäran antecknas i patentregistret eller diariet för patentansökningar.

Har panträtt upplåtits till flera var för sig, har den upplåtelse företräde för vilken ansökan om registrering först inkom till patentmyndigheten, om inte annat har avtalats.

Görs samma dag ansökan om registrering av flera upplåtelser, har de sinsemellan företräde efter den tidsföljd i vilken de har ägt rum, om inte annat har avtalats. Är upplåtelseerna samtidiga eller kan det inte utredas i vilken tidsföljd de har skett, har de lika rätt. Lag (1987:1330).

96 § Ansökan om registrering enligt 95 § görs av den som har rätt till patentet eller patentansökningen eller av den till vilken panträtt har upplåtits. Sökanden skall styrka upplåtarens rätt till patentet eller patentansökningen.

Den som i patentregistret anges som patenthavare skall anses ha rätt till patentet, om inte annat framgår i ärendet. Avser ansökan om registrering pantsättning av en patentansökan, skall den som har registrerats hos patentmyndigheten som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare anses ha rätt till patentansökningen, om inte annat framgår i ärendet.

Är upplåtaren, när ansökan om registrering görs, på grund av utmätning, konkurs, omyndighet, betalningssäkring, kvarstad eller någon annan anledning inte behörig att förfoga över den pantförskrivna egendomen, får ansökningen inte bifallas. Lag (1987:1330).

97 § Ett avtal om pantsättning av patent kan registreras när patent har

meddelats eller, om avtalet avser ett europeiskt patent, när detta enligt 82 § har fått verkan här i riket.

Ett avtal om pantsättning av patentansökan kan registreras när denna har registrerats i patentmyndighetens diarium eller, om avtalet avser en europeisk patentansökan, när kungörelse enligt 88 § har utfärdats.

Om en pantsatt patentansökan leder till att patent meddelas, gäller därefter patentet som pantobjekt. Lag (1987:1330).

98 § Även om registrering har skett, gäller panträtt i den pantsatta egendomen endast om pantavtalet har ingåtts av någon som var rätt ägare till egendomen och behörig att förfoga över den och om avtalet inte heller av någon annan anledning är ogiltigt. Lag (1987:1330).

99 § Panträten är förfallen, om patentet eller patentansökningen har överförts på någon annan eller annars på grund av bestämmelserna i denna lag inte vidare skall gälla. Lag (1987:1330).

100 § Registreringen skall avföras, om panträten genom lagakraftvunnen dom har förklarats ogiltig eller om panträten har förfallit eller annars upphört att gälla. Lag (1987:1330).

101 § Pantsättning av patent eller patentansökan gäller från tiden för ansökan om registrering enligt 95 § mot den som senare förvärvar äganderätt eller annan rätt till egendomen.

Ett licensavtal gäller mot panthavaren, om avtalet har slutits före ansökan om registrering av pantavtalet. Lag (1987:1330).

102 § Bestämmelser i annan lag om handpanträtt vid utmätning eller i konkurs gäller också för panträtt i patent eller patentansökan. När ansökan om registrering enligt 95 § inkommer till patentmyndigheten medför det samma rättsverkningar som när en panthavare tar en lös sak i besittning.

Säljs pantsatt patent eller patentansökan vid utmätning eller i konkurs, består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket. Lag (1987:1330).

103 § Pantborgenären får sälja panten och ta ut sin fordran ur köpeskillingen endast om han dessförinnan har underrättat gäldenären och andra kända sakägare om försäljningen och dessa har erhållit skäligt rådrom att bevaka sin rätt.

Vid försäljning enligt denna paragraf består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket. Lag (1987:1330).

104 § Den som ansöker om registrering enligt detta kapitel skall betala en avgift. Regeringen bestämmer avgiftens storlek. Lag (1987:1330).

13 Kap. Tilläggsskydd

105 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Den som ansöker om tilläggsskydd eller förlängd giltighetstid för ett tilläggsskydd enligt rådets förordning (EEG) nr 1768/92 av den 18 juni 1992 om tilläggsskydd för läkemedel eller om tilläggsskydd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1610/96 av den 23 juli 1996 om tilläggsskydd för växtskyddsmedel skall betala fastställd ansökningsavgift.

För tilläggsskyddet skall också betalas årsavgift. Avgiftsåret räknas från den dag då skyddet började gälla och därefter från motsvarande dag. Lag (2007:242).

105 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Den som ansöker om tilläggsskydd eller förlängd giltighetstid för ett tilläggsskydd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 469/2009 av den 6 maj 2009 om

tilläggsskydd för läkemedel eller om tilläggsskydd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1610/96 av den 23 juli 1996 om införande av tilläggsskydd för växtskyddsmedel ska betala fastställd ansökningsavgift.

För tilläggsskyddet ska det betalas årsavgift. Avgiftsåret räknas från den dag då skyddet började gälla och därefter från motsvarande dag. Lag (2014:434).

106 § Vad som sägs i 9 kap. om ansvar skall tillämpas på tilläggsskydd. Lag (1994:1511).

107 § har upphävts genom lag (1994:1511).

108 § har upphävts genom lag (1994:1511).

109 § har upphävts genom lag (1994:1511).

110 § har upphävts genom lag (1994:1511).

111 § har upphävts genom lag (1994:1511).

112 § har upphävts genom lag (1994:1511).

113 § har upphävts genom lag (1994:1511).

114 § har upphävts genom lag (1994:1511).

Övergångsbestämmelser

1986:233

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.
2. I fråga om tingsrättens domförhet skall äldre föreskrifter

fortfarande tillämpas vid huvudförhandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet samt vid överläggningar och omröstningar i anslutning till sådana huvudförhandlingar.

3. I fråga om hovrättens domförhet skall äldre föreskrifter fortfarande tillämpas i mål där den slutliga handläggningen har påbörjats före ikraftträdandet.

4. I fråga om överklagande av beslut som patentbesvärshöjningen har meddelat före ikraftträdandet skall äldre föreskrifter fortfarande tillämpas.

1986:1156

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. I fråga om besväravgift vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet gäller dock äldre föreskrifter.

1992:1688

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2. Intill den dag regeringen särskilt bestämmer skall, vid tillämpning av den nya bestämmelsen i 3 § tredje stycket 2), den omständigheten att livsmedel eller läkemedel bringats i omsättning i Finland eller att läkemedel bringats i omsättning i Island inte anses innebära att produkten ifråga bringats i omsättning inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Vad nu sagts gäller dock endast i fråga om produkter som åtnjuter patentskydd i Sverige på annan grund än att de utgör alster som tillverkats enligt ett patentskyddat förfarande.

1993:1406

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

2. Om en ansökan om patent har godkänts för utläggning före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser gälla med undantag av vad som anges i punkt 3.

3. Bestämmelsen i 72 § skall tillämpas även i fråga om ett patent som har meddelats och en ansökan som behandlas enligt äldre bestämmelser.

4. Om en ansökan om tilläggsskydd avser ingrediens i ett läkemedel som har godkänts efter den 1 januari 1985 men före ikraftträdandet av denna lag, får ansökan trots vad som sägs i 107 § andra stycket första meningen göras senast den 30 juni 1994.

5. Om en ansökan om tilläggsskydd avser ingrediens som skyddades av ett patent den 1 januari 1993 men patentets giltighetstid har löpt ut före ikraftträdandet av denna lag, får ansökan trots vad som sägs i 106 § 1 göras senast den 30 juni 1994.

Ett tilläggsskydd som har meddelats efter ansökan enligt första stycket börjar gälla när det har meddelats.

Har någon efter utgången av patentets giltighetstid men innan ansökningen om tilläggsskydd enligt första stycket gjordes i god tro börjat utnyttja uppfinningen yrkesmässigt här i landet, får han utan hinder av tilläggsskyddet fortsätta utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art. Sådan rätt till utnyttjande har under motsvarande förutsättningar även den som har vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt här i landet.

Rätt enligt tredje stycket får övergå till någon annan endast tillsammans med den rörelse i vilken den uppkommit eller utnyttjandet avsetts skola ske.

1994:1511

1. Denna lag träder i kraft samtidigt med lagen med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

2. I fråga om tilläggskydd som har meddelats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2000:1158

Denna lag träder i fråga om 8 § i kraft den dag regeringen bestämmer och i övrigt den 1 januari 2001.

2004:159

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2004.

2. De nya bestämmelserna skall tillämpas även på patent som har meddelats eller sökts före ikraftträdandet.

2006:625

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2. De nya bestämmelserna skall tillämpas på europeiska patent beträffande vilka kungörelse om att patentet meddelats publicerats i den europeiska patenttidningen efter ikraftträdandet.

2007:516

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 6 a-6 d, 8, 8 b, 8 c, 13-15, 24, 26, 29, 31-33, 40 a-40 d, 46 a, 52-54, 72, 77 och 91 §§, den 1 juli 2007 och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

2. De nya bestämmelserna skall, om annat inte följer av punkten 3 eller 4, tillämpas även på patent som har meddelats eller sökts före ikraftträdandet.

3. I fråga om handläggning och avgörande av patentansökningar som gjorts före ikraftträdandet gäller 6 d, 13 och 14 §§ i äldre lydelse.

4. Har någon före den 1 juli 2007 i god tro börjat att yrkesmässigt utnyttja en uppfinning, för vilken meddelats ett patent vars skyddsomfång begränsas med tillämpning av 40 a-40 c §§ eller 52 § andra stycket, och utgör utnyttjandet intrång i patentet till följd av att de ändrade patentkraven tillförts uppgifter som inte framgick av kraven i deras lydelse före begränsningen, får utnyttjandet med bibehållande av dess allmänna art fortsättas utan hinder av patentet. Detsamma gäller för den som före ikraftträdandet har vidtagit väsentliga åtgärder för ett yrkesmässigt utnyttjande av uppfinningen. Rätten att fortsätta utnyttjandet får övergå till någon annan endast tillsammans med den rörelse där den har uppkommit eller utnyttjandet avsetts komma att ske.

2009:111

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2009.

2. Bestämmelserna i 57 c–57 f och 57 h §§ ska inte tillämpas när intrånget, eller försöket eller förberedelsen till intrånget, har begåtts före ikraftträdandet.

2011:580

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2. De nya bestämmelserna tillämpas även på patent som har

meddelats eller sökts före ikraftträdandet.

2014:289

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
2. Äldre bestämmelser gäller för svenska patentansökningar som har gjorts samt internationella patentansökningar som har fullföljts och europeiska patentansökningar som har begärts omvandlade före ikraftträdandet.

2014:434

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014 i fråga om 6 b, 90 och 91 §§ samt i övrigt den dag regeringen bestämmer.
2. I fråga om en europeisk patentansökan för vilken det europeiska patentverket har fastställt en ingivningsdag som ligger före ikraftträdandet gäller 90 § i sin äldre lydelse och den upphävda 91 §. Detsamma gäller i fråga om ett europeiskt patent för vilket det europeiska patentverket före ikraftträdandet har kungjort sitt beslut att bifalla patentansökan.

-END

PAL - produktansvarslag (1992:18)

SFS nr: 1992:18

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Produktansvarslag (1992:18)

Utfärdad: 1992-01-23

Ändring införd: t.o.m. SFS 2010:975

Förutsättningar för skadestånd

1 § Skadestånd enligt denna lag betalas för personskada som en produkt har orsakat på grund av en säkerhetsbrist.

Skadestånd enligt denna lag betalas också för sakskada som en produkt på grund av en säkerhetsbrist har orsakat på egendom som till sin typ vanligen är avsedd för enskilt ändamål, om den skadelidande vid tiden för skadan använde egendomen huvudsakligen för sådant ändamål. Skador på själva produkten ersätts dock inte.

2 § Med produkter avses i denna lag lösa saker. En produkt som har infogats eller på annat sätt blivit en beståndsdel i någon annan lös egendom eller i fast egendom skall alltjämt anses i lagens mening utgöra en produkt för sig.

Om en skada har uppstått till följd av en säkerhetsbrist hos en produkt som utgör en beståndsdel i en annan produkt, skall båda produkterna anses ha orsakat skadan.

3 § En produkt har en säkerhetsbrist, om produkten inte är så säker som skäligen kan förväntas. Säkerheten skall bedömas med hänsyn till hur produkten kunnat förutses bli använd och hur den har marknadsförts samt med hänsyn till bruksanvisningar, tidpunkt då produkten satts i omlopp och övriga omständigheter.

4 § /Upphör att gälla U:den dag regeringen bestämmer/
Lagen gäller inte skador som omfattas av atomansvarighetslagen (1968:45).

4 § /Träder i kraft I:den dag regeringen bestämmer/
Lagen gäller inte skador som omfattas av lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.
Lag (2010:975).

5 § Avtalsvillkor som inskränker ansvaret enligt denna lag är utan verkan.

Skadeståndsskyldiga

6 § Skadeståndsskyldiga enligt denna lag är

1. den som har tillverkat, frambringat eller insamlat den skadegörande produkten,
2. den som har importerat produkten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet för att sätta den i omlopp där,
3. den som för att sätta produkten i omlopp har importerat den från en stat som ingår i Europeiska frihandelsorganisationen (EFTA-stat) till Europeiska gemenskapen (EG) eller från EG till en EFTA-stat eller från en EFTA-stat till en annan EFTA-stat, och
4. den som har marknadsfört produkten som sin genom att förse den med sitt namn eller varumärke eller något annat särskiljande kännetecken.

Första stycket 3 gäller inte vid import mellan stater som har ratificerat konventionen den 16 september 1988 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, om en dom i importlandet till den skadelidandes förmån mot någon som är skadeståndsskyldig enligt första stycket 1, 2 eller 4 är verkställbar enligt konventionen i den stat där den skadeståndsskyldige har hemvist. Lag (1992:1137) och (1995:1185).

7 § Framgår det inte av en skadegörande produkt som är tillverkad, frambringad eller insamlad här i landet vem som är skadeståndsskyldig enligt 6 §, är var och en som har tillhandahållit produkten skyldig att betala skadestånd enligt denna lag, om han inte inom den i tredje stycket angivna tiden anvisar någon som har tillverkat, frambringat eller insamlat produkten eller marknadsfört den som sin eller tillhandahållit den för honom.

Framgår det inte av en importerad produkt som har orsakat skada vem som är importör enligt 6 § första stycket 2 eller 3, är var och en som har tillhandahållit produkten skyldig att betala skadestånd enligt denna lag, om han inte inom den i tredje stycket angivna tiden anvisar en importör som anges i 6 § första stycket 2 eller 3 eller den som har tillhandahållit produkten för honom.

En anvisning enligt första eller andra stycket skall ges inom en månad efter det att den skadelidande framställt krav på ersättning eller på annat sätt påkallat en sådan anvisning. Lag (1992:1137) och (1995:1185).

8 § Skadeståndsskyldig enligt 6 eller 7 § är inte den som

1. visar att han inte har satt produkten i omlopp i en näringsverksamhet,
2. gör sannolikt att säkerhetsbristen inte fanns när han satte produkten i omlopp,

3. visar att säkerhetsbristen beror på att produkten måste stämma överens med tvingande föreskrifter som har meddelats av en myndighet, eller

4. visar att det på grundval av det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då han satte produkten i omlopp inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen.

Avräkning vid sakskada

9 § När ersättning för sakskada bestäms enligt denna lag avräknas ett belopp om 3 500 kr.

Skadelidandes medvållande

10 § Skadestånd enligt denna lag jämkas efter vad som är skäligt, om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan. Lag (1992:1137).

Regressrätt

11 § I den mån någon är skyldig att ersätta en skada enligt denna lag, har den som enligt 31 § konsumentköplagen (1990:932) eller 31 § fjärde stycket konsumenttjänstlagen (1985:716) har lämnat ersättning för skadan rätt att av honom återfå vad han betalat. Lag (1992:1137).

Preskription

12 § Den som vill ha ersättning enligt denna lag skall väcka talan inom tre år från det att han fick eller borde ha fått kännedom om att fordringen kunde göras gällande.

Talan om ersättning måste dock väckas inom tio år från det att den som påstås vara skadeståndsskyldig satte den skadegörande produkten i omlopp.

Den som inte väcker talan i tid har inte rätt till ersättning.

Lag (1992:1137).

Övergångsbestämmelser

1992:18

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
2. Lagen tillämpas inte mot någon som har satt den skadegörande produkten i omlopp före ikraftträdandet.

1992:1137

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 6 och 7 §§, den dag regeringen bestämmer och i övrigt den 1 januari 1993. Regeringen får sätta 6 och 7 §§ i kraft i förhållande till Liechtenstein och Schweiz vid en senare tidpunkt än i förhållande till andra EFTA-stater. (I kraft den 1 januari 1994 genom SFS 1993:1646 och den 1 december 1995 genom SFS 1995:1185). Lag (1993:647).
2. Lagen tillämpas inte beträffande någon som har satt den skadegörande produkten i omlopp före ikraftträdandet.

-END

PBL - plan- och bygglag (2010:900)

(ersätter 1987:10)

SFS nr: 2010:900

Departement/

myndighet: Näringsdepartementet RS N

Rubrik: Plan- och bygglag (2010:900)

Utfärdad: 2010-07-01

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:235

1 kap. Syfte, innehåll och definitioner

1 § I denna lag finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

2 § Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten enligt denna lag.

3 § Lagen innehåller bestämmelser om

1. lagens syfte, innehåll och definitioner (1 kap.),
2. allmänna och enskilda intressen (2 kap.),
3. översiktsplan (3 kap.),

4. reglering med detaljplan och områdesbestämmelser (4 kap.),
5. att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser (5 kap.),
6. genomförandet av detaljplaner (6 kap.),
7. regionplanering (7 kap.),
8. krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser (8 kap.),
9. bygglov, rivningslov och marklov m.m. (9 kap.),
10. genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder (10 kap.),
11. tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder (11 kap.),
12. byggnadsnämnden (12 kap.),
13. överklagande (13 kap.),
14. skadeersättning och inlösen (14 kap.),
15. domstolsprövning m.m. (15 kap.), och
16. bemyndiganden (16 kap.). Lag (2011:335).

4 § I denna lag avses med

allmän plats: en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov,

bebygga: att förse ett område med ett eller flera

byggnadsverk,

bebyggelse: en samling av byggnadsverk som inte enbart består av andra anläggningar än byggnader,

byggherre: den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten,

byggnad: en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den,

byggnadsnämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt denna lag,

byggnadsverk: en byggnad eller annan anläggning,

byggprodukt: en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk,

exploateringsavtal: ett avtal om genomförande av en detaljplan mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen, dock inte avtal mellan en kommun och staten om utbyggnad av statlig transportinfrastruktur,

genomförandetiden: den tid för genomförandet av en detaljplan som ska bestämmas enligt 4 kap. 21–25 §§,

kvartersmark: mark som enligt en detaljplan inte ska vara allmän plats eller vattenområde,

miljönämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens

uppgifter på miljö- och hälsoskyddsområdet,

nybyggnad: uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats,

ombyggnad: ändring av en byggnad som innebär att hela byggnaden eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas,

omgivningsbuller: buller från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik och vägar,

planläggning: arbetet med att ta fram en regionplan, en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser,

sammanhållen bebyggelse: bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark,

tillbyggnad: ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym,

tomt: ett område som inte är en allmän plats men som omfattar mark avsedd för en eller flera byggnader och mark som ligger i direkt anslutning till byggnaderna och behövs för att byggnaderna ska kunna användas för avsett ändamål,

underhåll: en eller flera åtgärder som vidtas i syfte att bibehålla eller återställa en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde, och

ändring av en byggnad: en eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde. Lag (2014:902).

5 § Om en fastighet har upplåtits med tomträtt, ska det som sägs i denna lag om fastighetsägaren eller fastigheten tillämpas på tomträttshavaren eller tomträten. En tomträttshavare är dock inte skyldig att bekosta anläggande av gator och andra allmänna platser.

6 § Den som innehar egendom med ständig besittningsrätt eller med fideikommissrätt eller på grund av testamentariskt förordnande utan att äganderätten tillkommer någon ska vid tillämpning av denna lag anses som egendomens ägare.

2 kap. Allmänna och enskilda intressen

1 § Vid prövningen av frågor enligt denna lag ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen.

2 § Planläggning och prövningen i ärenden om lov eller förhandsbesked enligt denna lag ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ miljöbalken ska tillämpas. Lag (2014:862).

3 § Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja

1. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder,
2. en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig

och användbar för alla samhällsgrupper,

3. en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt,

4. en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens, och

5. bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Även i andra ärenden enligt denna lag ska hänsyn tas till de intressen som anges i första stycket 1–5. Lag (2013:867).

4 § Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked enligt denna

lag får mark tas i anspråk för att bebyggas endast om marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet.

5 § Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked enligt denna

lag ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till

1. människors hälsa och säkerhet,

2. jord, berg- och vattenförhållandena,

3. möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation samt samhällsservice i övrigt,

4. möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar, och

5. risken för olyckor, översvämning och erosion.

Bebyggelse och byggnadsverk som för sin funktion kräver tillförsel av energi ska

lokaliseras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till energiförsörjningen och energihushållningen.

6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,
2. skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,
3. åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,
4. behovet av hushållning med energi och vatten och av goda klimat- och hygienförhållanden,
5. möjligheterna att hantera avfall,
6. trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö,
7. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området, och
8. behovet av framtida förändringar och kompletteringar.

Första stycket gäller också i fråga om skyltar och ljusanordningar.

Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder

avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Lag (2014:477).

6 a § Vid planläggning och i ärenden om bygglov enligt denna lag ska bostadsbyggnader

1. lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till möjligheterna att förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller, och
2. utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till möjligheterna att förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller.

Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Första stycket 1 tillämpas även i ärenden om förhandsbesked. Lag (2014:902).

7 § Vid planläggning enligt denna lag ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns

1. gator och vägar,
2. torg,
3. parker och andra grönområden,
4. lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse, och

5. möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service.

8 § Vid planläggning och i ärenden om bygglov enligt denna lag ska byggnadsverk

som placeras under markytan i skälig omfattning utformas så att det inte försvårar användningen av marken ovanför.

9 § Planläggning av mark och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk, skyltar och ljusanordningar enligt denna lag får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket, skylten eller ljusanordningen kan medföra en sådan påverkan på grundvattnet eller omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

10 § Vid planläggning och i andra ärenden enligt denna lag ska miljö kvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken följas.

11 § Planläggning och annan prövning enligt denna lag som avser en användning av ett mark- eller vattenområde som också har prövats eller ska prövas enligt annan lag ska samordnas med det andra arbetet, om det lämpligen kan ske.

3 kap. Översiktsplan

1 § Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan, som omfattar hela kommunen.

2 § Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

3 § Översiktsplanen är inte bindande.

4 § Kommunen ska i översiktsplanen redovisa sin bedömning av hur skyldigheten att enligt 2 kap. ta hänsyn till allmänna intressen vid beslut om användningen av mark- och vattenområden kommer att tillgodoses. I redovisningen ska riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken anges särskilt.

5 § Av översiktsplanen ska framgå

1. grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden,

2. kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras,

3. hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och följa gällande miljö kvalitetsnormer,

4. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen,

5. hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder, och

6. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken.

Lag (2014:224).

6 § Översiktsplanen ska utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår.

Förslag till översiktsplan

7 § Innan kommunen antar en översiktsplan eller en ändring i den ska kommunen

1. upprätta ett förslag till plan eller ändring som uppfyller kraven i 4–6 §§,
2. vid upprättandet av förslaget samråda med myndigheter, kommuner och andra som är berörda enligt 9–11 §§, och
3. ställa ut förslaget och låta det granskas enligt 12–18 §§.

8 § Om planförslaget kan antas medföra en sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. 11 § miljöbalken, ska kommunen låta det bli föremål för samråd och granskning på ett sätt som uppfyller också kraven i 6 kap. 11–18 och 22 §§ miljöbalken. Om en miljökonsekvensbeskrivning upprättas ska den finnas tillsammans med planförslaget.

Samråd om kommunens förslag

9 § När kommunen upprättar ett förslag till översiktsplan eller ändring i planen ska kommunen samråda med länsstyrelsen samt med de berörda kommuner, regionplaneorgan och kommunala organ i övrigt som har ansvar för regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, de andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet.

Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

Under samrådet ska kommunen redovisa förslagets innebörd, skälen för förslaget, förslagets konsekvenser och det planeringsunderlag som har betydelse från nationell, regional, mellankommunal eller annan synpunkt.

10 § Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,
2. tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om

sådana allmänna intressen enligt 2 kap. som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark- och vattenområden,

3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,

4. verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och

5. verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

11 § Kommunen ska redovisa resultatet av samrådet i en samrådsredogörelse som också ska innehålla de förslag som framförda synpunkter har gett anledning till. Samrådsredogörelsen ska finnas tillsammans med planförslaget.

Utställning och granskning av kommunens förslag

12 § Kommunen ska ställa ut planförslaget under minst två månader.

13 § Kommunen ska kungöra utställningen av planförslaget före utställningstidens

början. Kommunen ska anslå kungörelsen på kommunens anslagstavla och införa den i en ortstidning. Av kungörelsen ska det framgå var utställningen äger rum samt inom vilken tid, på vilket sätt och till vem synpunkter på förslaget ska lämnas.

Kungörandet ska ske enligt lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.

14 § Innan utställningen äger rum ska kommunen skicka planförslaget och kungörelsen till länsstyrelsen och till de kommuner och kommunala organ som avses i 9 §.

15 § Den som vill lämna synpunkter på planförslaget ska göra det skriftligen under utställningstiden.

16 § Länsstyrelsen ska under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget.

Av yttrandet ska det framgå om

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

17 § Efter utställningstiden ska kommunen i ett särskilt utlåtande sammanställa de synpunkter som kommit fram och redovisa de förslag som synpunkterna gett anledning till.

18 § Om planförslaget ändras väsentligt efter utställningen, ska kommunen ställa ut förslaget på nytt.

Antagande

19 § Kommunfullmäktige beslutar i frågor om antagande och ändring av översiktsplanen.

20 § Kommunen ska redovisa länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 16 § tillsammans med översiktsplanen. Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen.

21 § Ett beslut att anta eller ändra översiktsplanen gäller först sedan beslutet har vunnit laga kraft.

22 § När ett beslut att anta eller ändra översiktsplanen har vunnit laga kraft, ska kommunen utan dröjsmål skicka följande handlingar till Boverket och länsstyrelsen samt de berörda kommuner, regionplaneorgan och kommunala organ i övrigt som har ansvar för regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering:

1. översiktsplanen,
2. den samrådsredogörelse som avses i 11 §,
3. det granskningsyttrande som avses i 16 §,
4. det utlåtande som avses i 17 §, och
5. ett protokollsutdrag med beslutet.

Ändringar

23 § En översiktsplan kan ändras för en viss del av kommunen. Den kan också ändras genom ett tillägg för att tillgodose ett särskilt allmänt intresse. Om inte annat följer av 24–26 §§, ska 1–22 §§ tillämpas när planen ändras.

En ändring av planen för en viss del av kommunen får redovisas med en annan

detaljeringsgrad än för översiktsplanen i övrigt.

Om planen innebär en ändring av den gällande översiktsplanen ska sambanden med och konsekvenserna för översiktsplanen som helhet redovisas.

24 § Om ett förslag till ändring avser endast en viss del av kommunen, får kommunen, i stället för att ställa ut det enligt 12 §, anslå en kungörelse om förslaget på kommunens anslagstavla och föra in kungörelsen i en ortstidning. Kommunen ska hålla förslaget, samrådsredogörelsen och i förekommande fall miljökonsekvensbeskrivningen tillgängliga för granskning.

Av kungörelsen ska det framgå

1. var området som avses med ändringen ligger,
2. var förslaget finns tillgängligt för granskning,
3. att den som vill granska förslaget och lämna synpunkter får göra det inom en viss tid (granskningstid) som ska vara minst sex veckor, och
4. till vem synpunkter på förslaget ska lämnas.

25 § Om kommunen kungör ett planförslag enligt 24 §, ska kommunen i stället för att skicka handlingar enligt 14 §

1. senast den dag då kungörandet sker skicka ett meddelande om innehållet i kungörelsen till länsstyrelsen samt till de kommuner och kommunala organ enligt 9 § som berörs,
2. skicka förslaget till länsstyrelsen, och
3. under granskningstiden hålla förslaget tillgängligt för dem som vill granska det.

26 § Om kommunen kungör ett förslag enligt 24 §, ska det som sägs i 15–17 §§ om utställningstiden i stället avse granskningstiden. Om förslaget ändras väsentligt efter granskningstiden, får kommunen kungöra det ändrade förslaget i stället för att ställa ut det på nytt.

Översyn av planens aktualitet

27 § Kommunfullmäktige ska minst en gång under mandattiden pröva om översiktsplanen är aktuell i förhållande till kraven i 5 §.

28 § Länsstyrelsen ska minst en gång under den mandattid som avses i 27 § redovisa sina synpunkter i fråga om sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. Synpunkterna ska redovisas i en sammanfattande redogörelse till kommunen. Av redogörelsen ska det framgå hur synpunkterna förhåller sig till översiktsplanen.

Länsstyrelsen ska lämna en sådan redogörelse till kommunen också när kommunen begär det.

4 kap. Reglering med detaljplan och områdesbestämmelser

1 § Inom kommunen får mark- och vattenområdets användning, bebyggelse och byggnadsverk regleras med detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt detta kapitel.

Krav på reglering med detaljplan

2 § Kommunen ska med en detaljplan pröva ett mark- eller vattenområdes lämplighet för bebyggelse och byggnadsverk samt reglera bebyggelsemiljöns utformning för

1. en ny sammanhållen bebyggelse, om det behövs med hänsyn

till omfattningen av bygglovspliktiga byggnadsverk i bebyggelsen,

2. en bebyggelse som ska förändras eller bevaras, om regleringen behöver ske i ett sammanhang,

3. ett nytt byggnadsverk som inte är ett vindkraftverk, om byggnadsverket kräver bygglov eller är en annan byggnad än en sådan som avses i 9 kap. 4 a §, och

a) byggnadsverkets användning får betydande inverkan på omgivningen eller om det råder stor efterfrågan på området för bebyggande, eller

b) byggnadsverket placeras i närheten av en verksamhet som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, och

4. en åtgärd som kräver bygglov vid nyetablering av en verksamhet som omfattas av lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Trots första stycket 3 krävs det ingen detaljplan om byggnadsverket kan prövas i samband med en prövning av ansökan om bygglov eller förhandsbesked och användningen av byggnadsverket inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Lag (2015:235).

3 § Kommunen ska med en detaljplan pröva ett mark- eller vattenområdes lämplighet för ett vindkraftverk, om

1. vindkraftverket omfattas av krav på bygglov eller anmälan enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 eller 8 §,

2. det råder stor efterfrågan på området för bebyggande, och

3. kraftverket inte kan prövas i samband med prövning av ansökan om bygglov, förhandsbesked eller anmälan.

4 § Trots 2 och 3 §§ behöver reglering inte göras med en detaljplan, om tillräcklig reglering har gjorts med områdesbestämmelser.

5 § I en detaljplan ska kommunen

1. bestämma och ange gränserna för allmänna platser, kvartersmark och vattenområden,

2. bestämma användningen och utformningen av allmänna platser som kommunen är huvudman för, och

3. bestämma användningen av kvartersmark och vattenområden.

Markreservat och allmänna platser

6 § I en detaljplan får kommunen bestämma markreservat för sådana trafik- och väganläggningar, energianläggningar, anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål.

7 § Kommunen ska vara huvudman för allmänna platser. Kommunen får dock, om det finns särskilda skäl för det, i detaljplanen bestämma att huvudmannskapet i stället ska vara enskilt för en eller flera allmänna platser. Lag (2014:900).

8 § I en detaljplan får kommunen bestämma

1. hur allmänna platser som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt ska skyddas, och

2. hur allmänna platser som har enskilt huvudmannaskap ska användas och utformas. Lag (2014:900).

9 § I en detaljplan får kommunen bestämma om stängsel samt utfart eller annan utgång mot allmänna platser.

Markytan

10 § I en detaljplan får kommunen bestämma om vegetation och om markytans utformning och höjdläge.

Bebyggandets omfattning och byggnaders omfattning och användning

11 § I en detaljplan får kommunen bestämma

1. bebyggandets omfattning över och under markytan,
2. byggnaders användning, och
3. andelen lägenheter av olika slag i bostadsbyggnader och lägenheternas storlek.

Skydd mot störningar

12 § I en detaljplan får kommunen bestämma

1. skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion,
2. skyddsåtgärder för att motverka störningar från omgivningen, och
3. om det finns särskilda skäl för det, högsta tillåtna värden för störningar genom luftförorening, buller, skakning, ljus eller andra olägenheter som omfattas av 9 kap. miljöbalken.

Parkering

13 § I en detaljplan får kommunen bestämma

1. de krav i fråga om att ordna utrymme för parkering, lastning och lossning som behövs med hänsyn till 8 kap. 9 § första stycket 4,
2. placeringen och utformningen av parkeringsplatser, och
3. att viss mark eller vissa byggnader inte får användas för parkering.

Bygglov, rivningslov och marklov

14 § I en detaljplan får kommunen bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att

1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning eller avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,
2. ett visst byggnadsverk på tomten har rivits, byggts om, flyttats eller fått den ändrade användning som anges i planen,
3. utfarten eller en annan utgång från fastigheten har ändrats,
4. markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförening har avhjälppts eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten,
5. åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller

har vidtagits. Lag (2014:902).

15 § I en detaljplan får kommunen bestämma omfattningen av kraven på

1. bygglov enligt det som anges i 9 kap. 7 och 8 §§,
2. rivningslov enligt 9 kap. 10 § första stycket 1 och andra stycket, och
3. marklov enligt 9 kap. 11 och 12 §§.

Placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter

16 § I en detaljplan får kommunen

1. bestämma placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter,
 2. i fråga om byggnadsverk bestämma de preciserade krav som behövs för att följa kraven på varsamhet enligt 2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 17 och 18 §§,
 3. bestämma om skydd för sådana särskilt värdefulla byggnadsverk, tomter, bebyggelseområden och allmänna platser som avses i 2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 13 §,
 4. bestämma att byggnader som omfattas av förbudet mot förvanskning enligt 8 kap. 13 § inte får rivas, och
 5. i fråga om andra ändringar av byggnader än tillbyggnader bestämma sådana krav på byggnadsverk som avses i 16 kap. 2 och 5 §§ och bestämma undantag från sådana krav.
- Lag (2014:900).

Strandskydd

17 § I en detaljplan får kommunen upphäva strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken för ett område, om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. En bestämmelse om upphävande får dock inte avse ett sådant område som enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt. Bestämmelserna i 7 kap. 18 c–18 g §§ miljöbalken ska tillämpas på detaljplanebestämmelser om upphävande av strandskydd. Lag (2014:1014).

Fastighetsindelning m.m.

18 § I en detaljplan får kommunen bestämma en största eller minsta storlek på fastigheter, bestämma markreservat för gemensamhetsanläggningar samt, om det behövs för genomförandet av en ändamålsenlig indelning i fastigheter eller för att annars underlätta detaljplanens genomförande, bestämma

1. hur området ska vara indelat i fastigheter,
2. de servitut, ledningsrätter och liknande särskilda rättigheter som ska bildas, ändras eller upphävas,
3. de anläggningar som ska utgöra gemensamhetsanläggningar, och
4. de fastigheter som ska delta i gemensamhetsanläggningarna och de utrymmen som ska tas i anspråk för anläggningarna.

En detaljplanebestämmelse om markens indelning i fastigheter eller om servitut eller liknande särskilda rättigheter ska vara förenlig med 3 kap. 1 § och 5 kap. 4 § första stycket fastighetsbildningslagen (1970:988).

En detaljplanebestämmelse om inrättande av en gemensamhetsanläggning ska vara förenlig med 5 och 6 §§ anläggningslagen (1973:1149). En detaljplanebestämmelse

om ledningsrätt ska vara förenlig med 6 § ledningsrättslagen (1973:1144).

18 a § Bestämmelserna i 18 § om fastigheter ska tillämpas också på mark eller annat utrymme som hör till flera fastigheter gemensamt. Lag (2011:335).

19 § Har upphävts genom lag (2012:187).

20 § Har upphävts genom lag (2012:187).

Detaljplanens genomförandetid

21 § I detaljplanen ska kommunen ange en genomförandetid. Tiden ska bestämmas så att det finns rimliga möjligheter att genomföra planen, men tiden får inte vara kortare än fem år och inte längre än femton år.

Tiden räknas från den dag då beslutet att anta planen vinner laga kraft. Om någon del av planen får genomföras tidigare på grund av ett förordnande enligt 13 kap. 17 § tredje stycket, räknas tiden från den dag då genomförandet får påbörjas. Detta gäller dock inte om kommunen i planen har bestämt att tiden ska räknas från en senare tidpunkt eller bestämt olika tider för skilda områden av planen.

22 § Om en detaljplan ändras, ska planens genomförandetid gälla också för den del som ändras.

Om planen vid ändringen inte innehåller någon uppgift om genomförandetid, ska kommunen med tillämpning av 21 § bestämma en särskild genomförandetid för den del av planen som ändras.

23 § Om detaljplanen saknar uppgift om genomförandetidens längd, ska längden anses vara femton år. Om planen saknar uppgift om när tiden ska börja räknas, ska den räknas enligt 21 § andra stycket.

24 § Innan genomförandetiden har gått ut får den förlängas med högst fem år i

sänder. Efter det att genomförandetiden har gått ut, får den förnyas med högst fem år i sänder.

En förlängning eller förnyelse får avse ett visst område av detaljplanen.

25 § Om någon i fråga om en viss fastighet har påbörjat åtgärder för att genomföra detaljplanen men inte hinner fullfölja åtgärderna före genomförandetidens utgång och förseningen beror på omständigheter som kommunen råder över, ska kommunen förlänga genomförandetiden för den fastigheten. Förlängningen ska ske med den tid som är skälig.

En ansökan om förlängning ska göras före genomförandetidens utgång.

Tillfällig användning

26 § I detaljplanen får kommunen bestämma tillfällig användning av mark eller byggnader som inte genast behöver tas i anspråk för det ändamål som anges i planen.

27 § Den tid som den tillfälliga användningen får pågå ska bestämmas i planen.

Tiden får bestämmas till högst tio år och ska räknas från den dag som följer av 21 § andra stycket.

28 § Om detaljplanen saknar uppgift om hur lång tid en tillfällig användning får pågå, är tiden fem år.

29 § Tiden för tillfällig användning får förlängas med högst fem år i sänder. Den sammanlagda tiden får dock inte överstiga tjugo år.

Detaljplanens omfattning och utformning

30 § En detaljplan ska bestå av en karta över det område som planen omfattar

(plankarta) och de bestämmelser i övrigt som behövs. Av plankartan ska det framgå hur planområdet delas upp för skilda ändamål och vilka bestämmelser som gäller för olika områden.

Om det behövs för att planen ska bli tydlig, får reglering av frågor som avses i

18 § första stycket redovisas på en särskild plankarta.

31 § En beskrivning av hur detaljplanen ska förstås och genomföras (planbeskrivning) ska finnas tillsammans med planen.

32 § En detaljplan får inte omfatta ett större område än vad som behövs med hänsyn till planens syfte och genomförandetid.

Den avsedda regleringen av bebyggelsen, byggnadsverk och miljö i övrigt ska tydligt framgå av planen.

Detaljplanen får inte vara mer detaljerad än som behövs med hänsyn till planens syfte. Lag (2011:335).

33 § Planbeskrivningen ska innehålla en redovisning av

1. planeringsförutsättningarna,
2. planens syfte,
3. hur planen är avsedd att genomföras,
4. de överväganden som har legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser, och
5. om planen avviker från översiktsplanen, på vilket sätt den i så fall gör det och skälen för avvikelsen.

Planbeskrivningen ska innehålla det illustrationsmaterial som behövs för att förstå planen.

Av redovisningen enligt första stycket 3 ska framgå de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt samt vilka konsekvenser dessa åtgärder får för fastighetsägarna och andra berörda.

Vidare ska det framgå om kommunen avser att ingå exploateringsavtal, dessa avtals huvudsakliga innehåll och konsekvenserna av att planen helt eller delvis genomförs med stöd av ett eller flera sådana avtal. Lag (2014:900).

33 a § Om en detaljplan avser en eller flera bostadsbyggnader ska planbeskrivningen, om det inte kan anses obehövt med hänsyn till bullersituationen, innehålla en redovisning av beräknade värden för omgivningsbuller

1. vid bostadsbyggnadens fasad, och

2. vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. Lag (2014:902).

34 § Om genomförandet av planen kan antas få en betydande miljöpåverkan, ska redovisningen enligt 33 § första stycket 4 i fråga om miljökonsekvenserna ha det innehåll som följer av 6 kap. 12 § och 13 § första stycket miljöbalken.

Redovisningen ska också uppfylla kraven i 6 kap. 7 § första och andra styckena miljöbalken, om genomförandet av detaljplanen kan antas få en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för

1. industriändamål,

2. ett köpcentrum, en parkeringsanläggning eller något annat projekt för sammanhållen bebyggelse,
3. en skidbacke, skidlift eller linbana med tillhörande anläggningar,
4. en hamn för fritidsbåtar,
5. ett hotellkomplex eller en fritidsby med tillhörande anläggningar, utanför sammanhållen bebyggelse,
6. en permanent campingsplats,
7. en nöjespark,
8. en djurpark,
9. en spårväg, eller
10. en tunnelbana.

Lag (2012:444).

35 § Redovisningen enligt 33 § första stycket 4 behöver inte innehålla någon miljökonsekvensbeskrivning som är särskilt upprättad för detaljplaneärendet, om planen är en sådan som avses i 5 kap. 7 a § och miljökonsekvensbeskrivningen i det andra ärendet återges i och är aktuell och tillräcklig för detaljplaneärendet. Lag (2014:900).

36 § Detaljplanen ska vara utformad med skälig hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande.

I de delar som planen medför att mark eller annat utrymme

eller särskild rätt till mark eller annat utrymme kan komma att tas i anspråk enligt 6 kap. 13 eller 16 § ska planen vara utformad så att de fördelar som kan vinnas med den överväger de olägenheter som planen orsakar enskilda. Lag (2014:900).

37 § En detaljplan får innebära en närmare reglering av möjligheterna att bedriva handel endast om det finns skäl av betydande vikt för det.

Detaljplanens giltighet

38 § En detaljplan gäller till dess den ändras eller upphävs.

39 § En detaljplan får inte ändras eller upphävas före genomförandetidens utgång, om någon fastighetsägare som berörs motsätter sig det.

Första stycket gäller inte om ändringen eller upphävandet behövs

1. på grund av nya förhållanden av stor allmän vikt som inte har kunnat förutses vid planläggningen, eller

2. för införande av bestämmelser enligt 18 § första stycket.

40 § De rättigheter som har uppkommit genom detaljplanen hindrar inte att detaljplanen ändras eller upphävs efter genomförandetidens utgång.

Områdesbestämmelser

41 § Kommunen får anta områdesbestämmelser för att i vissa avseenden reglera begränsade områden av kommunen som inte omfattas av en detaljplan.

42 § Med områdesbestämmelser får kommunen endast reglera

1. grunddragen för användningen av mark- och vattenområden för bebyggelse, fritidsanläggningar, kommunikationsleder och

andra jämförliga ändamål, om det behövs för att säkerställa syftet med översiktsplanen eller för att tillgodose ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,

2. användningen och utformningen av mark för gemensam användning,

3. största tillåtna byggnads- eller bruksarean för fritidshus och storleken på tomter för sådana hus,

4. omfattningen av kraven på bygglov enligt det som anges i 9 kap. 7 och 8 §§, rivningslov enligt 9 kap. 10 § första stycket 2 och marklov enligt 9 kap. 13 §, och

5. placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter och i samband med det bestämma

a) om vegetation och markytans utformning och höjdläge inom sådana områden som avses i 9 kap. 13 § 1,

b) om skyddsanordningar för att motverka sådana störningar från omgivningen som avses i 12 § 1, och

c) i frågor som avses i 16 § 2, 4 och 5.

I samband med en reglering enligt första stycket 2 eller 5 får kommunen även reglera skydd för sådana särskilt värdefulla byggnadsverk, tomter och bebyggelseområden som avses i 2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 13 § samt för sådan mark för gemensam användning som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Lag (2014:900).

43 § Kommunen ska redovisa områdesbestämmelserna och skälen för dem i en särskild handling. Handlingen ska utformas så att det tydligt framgår hur

bestämmelserna reglerar bebyggelse, byggnadsverk och miljön i övrigt.

Ett beslut om att ändra eller upphäva områdesbestämmelser och skälen för det ska också redovisas i en särskild handling.

5 kap. Att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om hur en detaljplan och områdesbestämmelser upprättas, antas, ändras och upphävs samt om besked från kommunen om att inleda en sådan planläggning. Lag (2011:335).

Planbesked

2 § På begäran av någon som avser att vidta en åtgärd som kan förutsätta att en detaljplan antas, ändras eller upphävs eller att områdesbestämmelser ändras eller upphävs, ska kommunen i ett planbesked redovisa sin avsikt i frågan om att inleda en sådan planläggning. Lag (2011:335).

3 § En begäran om planbesked ska vara skriftlig och innehålla en beskrivning av det huvudsakliga ändamålet med den avsedda åtgärden och en karta som visar det område som berörs.

Om åtgärden avser ett byggnadsverk, ska begäran också innehålla en beskrivning av byggnadsverkets karaktär och ungefärliga omfattning.

4 § När kommunen har fått en begäran om planbesked som uppfyller kraven i 3 § ska kommunen ge sitt planbesked inom fyra månader, om kommunen och den som har gjort begäran inte kommer överens om något annat.

5 § Av planbeskedet ska det framgå om kommunen avser att inleda en planläggning.

Om kommunen avser att inleda en planläggning, ska kommunen i planbeskedet ange den tidpunkt då planläggningen enligt kommunens bedömning kommer att ha lett fram till ett slutligt beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller ändra eller upphäva områdesbestämmelser.

Om kommunen inte avser att inleda en planläggning, ska kommunen i planbeskedet ange skälen för det. Lag (2011:335).

Processen innan en detaljplan antas

6 § Innan kommunen antar en detaljplan ska kommunen ha tagit fram ett planförslag, samrått om förslaget och låtit det granskas enligt 8–37 §§.

För vissa detaljplaner gäller enligt 7 och 7 a §§ även särskilda bestämmelser. Lag (2014:900).

7 § Särskilda bestämmelser om ett utökat planförfarande finns i 11 a § första stycket, 11 b och 11 c §§, 17 § första stycket, 18 § andra och tredje styckena samt 25 § för en detaljplan som

1. inte är förenlig med översiktsplanen eller länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 3 kap. 16 §,

2. är av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse, eller

3. kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Lag (2014:900).

7 a § Särskilda bestämmelser om ett samordnat planförfarande finns i 11 a § andra stycket, 16 och 18 a §§, 21 § andra stycket och 23 § andra stycket för en detaljplan som är förenlig med översiktsplanen och länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 3 kap. 16 § och som enbart gäller

1. en verksamhet som har tillståndsprövats eller ska tillståndsprövas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken, eller
2. en åtgärd som har prövats eller ska prövas genom upprättande och fastställande av en vägplan enligt väglagen (1971:948) eller en järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. Lag (2014:900).

Underlag för detaljplanarbetet

8 § I arbetet med att ta fram en detaljplan ska det, om det inte är uppenbart onödigt, finnas en eller flera kartor som är lämpliga för ändamålet (grundkartor) och en fastighetsförteckning.

9 § Av fastighetsförteckningen ska det framgå

1. vilka fastigheter som är berörda, vilken berörd mark som är samfällad för flera fastigheter och vilka allmänna vattenområden som är berörda,
2. vilka som är ägare till de fastigheter, den mark och de vattenområden som avses i 1,
3. vilka som är innehavare av någon annan särskild rätt till egendom som avses i 1 än bostadsrätt eller hyresrätt, och
4. vilka gemensamhetsanläggningar enligt anläggningslagen (1973:1149) som är berörda och vilka som är ägare till de fastigheter som deltar i anläggningarna.

Om en samfällighet, särskild rätt eller gemensamhetsanläggning som avses i första stycket förvaltas av en samfällighetsförening enligt lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter, ska föreningen anges i förteckningen i stället för ägare eller innehavare.

10 § Om kommunen bedömer att det behövs för att underlätta detaljplanearbetet, ska kommunen ange planens utgångspunkter och mål i ett särskilt program.

Samråd och kungörelse

11 § I arbetet med att ta fram ett program enligt 10 § eller ett förslag till en detaljplan ska kommunen samråda med

1. länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och de kommuner som berörs,
2. de kända sakägarna och de kända bostadsrättshavare, hyresgäster och boende som berörs,
3. de kända organisationer av hyresgäster som har avtal om förhandlingsordning för en berörd fastighet eller, om någon förhandlingsordning inte gäller, som är anslutna till en riksorganisation inom vars verksamhetsområde en berörd fastighet är belägen, och
4. de myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget.

Kommunen behöver dock inte samråda med bostadsrättshavare, hyresgäster, boende eller organisationer av hyresgäster, om det är uppenbart att förslaget saknar betydelse för dem.

För samråd enligt första stycket 2–4 är det tillräckligt att

kommunen ger tillfälle till samråd.

Om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, ska samrådet genomföras så att det uppfyller bestämmelserna i 6 kap. 6 §, 13 § andra stycket och 15 § miljöbalken. Lag (2014:900).

11 a § Om planförslaget är ett sådant förslag som avses i 7 §, ska kommunen kungöra förslaget och samråda om det under en viss tid som ska vara minst tre veckor (samrådstid).

För planförslag som avses i 7 a § finns bestämmelser om kungörelse i 18 a §. Lag (2014:900).

11 b § En kungörelse ska anslås på kommunens anslagstavla och föras in i en ortstidning. Av kungörelsen ska det framgå

1. vilket område detaljplanen avser,
2. om förslaget avviker från översiktsplanen,
3. var förslaget finns tillgängligt och hur lång samrådstiden är,
4. att den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra det under samrådstiden, och
5. till vem synpunkter på förslaget ska lämnas.

Kungörandet ska ske enligt lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. Lag (2014:900).

11 c § Under samrådstiden ska kommunen hålla planförslaget tillgängligt för alla som vill ta del av det. Kommunen ska också se till att det underlag som avses i 8–10 §§ finns

tillgängligt liksom det planeringsunderlag i övrigt som kommunen anser har betydelse för bedömningen av förslaget. Lag (2014:900).

12 § Samrådet ska syfta till att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

13 § Under ett samråd om ett planförslag ska kommunen redovisa förslaget, skälen för förslaget, det planeringsunderlag som har betydelse och hur kommunen avser att handlägga förslaget. Kommunen får låta bli att redovisa skälen för planförslaget och planeringsunderlaget om det är uppenbart obehövligt.

Om det finns ett program enligt 10 §, ska kommunen redovisa detta.

Om kommunen avser att ingå exploateringsavtal, ska kommunen redovisa dessa avtals huvudsakliga innehåll och konsekvenserna av att planen helt eller delvis genomförs med stöd av ett eller flera sådana avtal. Lag (2014:900).

14 § Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,
2. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken inte upphävs i strid med gällande bestämmelser,
3. verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och

4. verka för att en bebyggelse eller ett byggnadsverk inte blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Under samrådet ska länsstyrelsen också särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna i denna lag, om det behövs från allmän synpunkt. Lag (2014:900).

15 § Under samrådet ska lantmäterimyndigheten särskilt

1. verka för att ett förslag till detaljplan är förenligt med 4 kap. 7, 18 och 18 a §§ samt 33 § första stycket 3 och tredje stycket, och

2. ge råd om tillämpningen av 6 kap. 40–42 §§. Lag (2014:900).

16 § För ett planförslag som avses i 7 a § behöver samråd enligt 11–15 §§ endast ske om prövningen av det andra ärendet är avslutad och

1. den utredning som finns i det ärendet inte är tillräcklig eller inte längre är aktuell för detaljplaneärendet, eller

2. samråd inte har skett i det andra ärendet med alla dem som ska omfattas av samråd enligt 11 §.

I ett fall som avses i första stycket 2 är det tillräckligt att komplettera detaljplaneärendet så att samråd sker med dem som inte omfattades av samrådet i det andra ärendet.

Lag (2014:900).

17 § Kommunen ska redovisa de synpunkter som har kommit fram i samrådet samt de kommentarer och förslag som kommunen har

med anledning av synpunkterna. Om planförslaget är ett sådant som avses i 7 §, ska redovisningen göras samlat för alla synpunkter som har kommit fram (samrådsredogörelse). För andra planförslag än sådana som avses i 7 § är det tillräckligt att redovisningen görs i granskningsutlåtandet enligt 23 §.

Om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, ska samrådsredogörelsen utformas så att den också uppfyller kraven i 6 kap. 16 § andra stycket miljöbalken. Lag (2014:900).

Granskning

18 § När samrådet enligt 11–17 §§ är klart ska kommunen i en underrättelse informera om sitt planförslag och låta det granskas under en viss tid (granskningstid). Om de som kommunen har samrått med enligt 11 § har godkänt planförslaget, behöver underrättelse inte lämnas.

Granskningstiden ska vara minst två veckor, men den får göras kortare, om alla berörda är överens om det. För ett sådant planförslag som avses i 7 § ska granskningstiden dock vara minst tre veckor.

Om kommunen när samrådet är klart bedömer att planförslaget är ett sådant som avses i 7 §, ska kommunen dessutom kungöra förslaget på det sätt som anges i 11 b §, om förslaget inte har kungjorts tidigare eller det har ändrats väsentligt. Det som sägs om samrådstid i 11 b § ska då i stället avse granskningstid. Lag (2014:900).

18 a § Om planförslaget är ett sådant som avses i 7 a §, ska kommunen kungöra förslaget på det sätt som anges i 11 b § och låta det granskas. Det som sägs om samrådstid i 11 b § ska då

i stället avse granskningstid. Granskningstiden ska vara minst tre veckor.

Kungörandet får samordnas med det kungörande som ska ske i det andra ärendet som avses i 7 a §. Lag (2014:900).

19 § En underrättelse enligt 18 § ska anslås på kommunens anslagstavla och göras tillgänglig på kommunens webbplats. Av underrättelsen ska det framgå

1. vilket område detaljplanen avser,
2. om förslaget avviker från översiktsplanen,
3. var förslaget finns tillgängligt för granskning och hur lång granskningstiden är,
4. att den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra det under granskningstiden,
5. till vem synpunkter på förslaget ska lämnas, och
6. att den som inte senast under granskningstiden har lämnat någon skriftlig synpunkt på förslaget kan förlora rätten att överklaga beslut att anta planen. Lag (2014:900).

20 § Kommunen ska senast den dag då underrättelsen anslås på kommunens anslagstavla skicka

1. ett meddelande om innehållet i underrättelsen till kända sakägare och dem som avses i 11 § första stycket 3 och 4, och
2. förslaget och den samrådsredogörelse som avses i 17 § till länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och de kommuner som

berörs. Lag (2014:900).

21 § Under granskningstiden ska kommunen hålla förslaget tillgängligt för alla som vill granska det. Kommunen ska också se till att det underlag som avses i 8–10 §§ och den samrådsredogörelse som avses i 17 § finns tillgängliga liksom det planeringsunderlag i övrigt som kommunen anser har betydelse för bedömningen av förslaget.

Om förslaget är ett sådant som avses i 7 a § och kungörandet har samordnats enligt 18 a § andra stycket, får kommunen fullgöra sin skyldighet enligt första stycket genom att hålla en kopia av handlingarna i det andra ärendet tillgänglig i den mån informationen finns där. Lag (2014:900).

22 § Under granskningstiden ska länsstyrelsen yttra sig över planförslaget, om förslaget enligt länsstyrelsens bedömning innebär att

1. ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses,
2. en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
3. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser,
4. regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte har samordnats på ett lämpligt sätt, eller
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk annars blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

22 a § Under granskningstiden ska lantmäterimyndigheten yttra sig över planförslaget om myndigheten bedömer att förslaget

inte är förenligt med 4 kap. 7, 18 och 18 a §§ samt 33 § första stycket 3 och tredje stycket. Lag (2014:900).

23 § Efter granskningstiden ska kommunen göra ett granskningsutlåtande. Det ska innehålla en sammanställning av de skriftliga synpunkter som har kommit in under granskningstiden och en redovisning av kommunens förslag med anledning av synpunkterna.

Om förslaget är ett sådant som avses i 7 a § och kungörandet har samordnats enligt 18 a § andra stycket, ska granskningsutlåtandet också behandla de skriftliga synpunkter som har kommit in i det andra ärendet och har betydelse för detaljplaneprovningen. Lag (2014:900).

24 § Kommunen ska så snart som möjligt skicka granskningsutlåtandet eller ett meddelande om var det finns tillgängligt till dem som inte har fått sina synpunkter tillgodosedda.

Granskningsutlåtandet ska finnas tillgängligt tillsammans med övriga handlingar i ärendet.

25 § Om kommunen efter granskningstiden ändrar sitt förslag väsentligt, ska kommunen låta granska det ändrade förslaget enligt 18 § första och tredje styckena samt 19–24 §§. Om kommunen bedömer att förslaget är ett sådant som avses i 7 § och det inte har kungjorts tidigare, ska kommunen dessutom kungöra det ändrade förslaget på det sätt som anges i 11 b §. Det som sägs om samrådstid i 11 b § ska då i stället avse granskningstid. Lag (2014:900).

Föreläggande om anspråk på ersättning eller inlösen

26 § Om ett förslag till detaljplan kan medföra en sådan skada som avses i 14

kap. 7, 10 eller 12 §, får kommunen förelägga den som kan komma att drabbas av skadan att inom en viss tid anmäla sitt anspråk på ersättning eller inlösen. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att rätten till ersättning annars kan gå förlorad.

Föreläggandet ska innehålla upplysningar om förslagets innebörd.

Tidsfristen för anmälan ska bestämmas till minst två månader. En bestämmelse om att kommunen inte får anta planen innan tidsfristen har löpt ut finns i 28 §.

Antagandet av en detaljplan

27 § En detaljplan ska antas av kommunfullmäktige, men fullmäktige får uppdra åt kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden att anta en plan som inte är av stor vikt eller har principiell betydelse.

28 § Om kommunen har meddelat ett föreläggande enligt 26 §, får kommunen inte anta detaljplanen innan tidsfristen för anmälan av anspråk har löpt ut. Lag (2014:900).

29 § När detaljplanen har antagits ska kommunen skicka ett meddelande om detta till

1. länsstyrelsen och lantmäterimyndigheten,
2. de kommuner och regionplaneorgan som är berörda, och
3. dem som anges i 11 § första stycket 2 och 3 och dem som får överklaga enligt 13 kap. 12 eller 13 § och
 - a) senast under granskningstiden har lämnat skriftliga synpunkter som inte blivit tillgodosedda, eller

b) har rätt att överklaga beslutet enligt 13 kap. 11 § andra stycket 1.

Meddelandet ska innehålla ett protokollsutdrag med beslutet och upplysningar om vad den som vill överklaga beslutet måste göra.

Kommunen ska till länsstyrelsen skicka det granskningsutlåtande som avses i 23 § tillsammans med meddelandet om att planen har antagits, om kommunen inte redan har skickat utlåtandet enligt 24 §.

30 § Meddelandet enligt 29 § ska skickas senast dagen efter det att justeringen av det protokoll som innehåller beslutet har tillkännagetts på kommunens anslagstavla.

31 § Om det för detaljplanen ska finnas en miljökonsekvensbeskrivning enligt 4 kap. 34 §, ska kommunen när planen har antagits skicka ett meddelande om det till den myndighet som avses i 6 kap. 8 § andra stycket miljöbalken.

32 § När beslutet att anta detaljplanen har vunnit laga kraft ska kommunen

1. på planhandlingarna anteckna det datum då planen vann laga kraft och, om ett förordnande enligt 13 kap. 17 § tredje stycket har meddelats, det datum då förordnandet meddelades,

2. inom två veckor skicka planen, planbeskrivningen och fastighetsförteckningen enligt 9 § till länsstyrelsen och lantmäterimyndigheten, och

3. med en kungörelse på det sätt som anges i 11 b § eller med ett skriftligt meddelande underrätta de fastighetsägare som

kan ha rätt till ersättning enligt 14 kap. 5, 6, 7, 9, 10 eller 11 § och dem som enligt 14 kap. 12 § kan ha motsvarande rätt till ersättning samt i underrättelsen upplysa om innehållet i 15 kap. 5 §. Lag (2014:900).

Meddelanden till samfälligheter och bostadsrättshavare

33 § Ett meddelande enligt 20, 24 eller 29 § som ska skickas till en samfällighet får skickas till

1. en ledamot av den styrelse som finns för samfälligheten,
2. den som är utsedd att förvalta samfällighetens angelägenheter, eller
3. om det inte finns någon styrelse eller förvaltare, någon av samfällighetens delägare för att hållas tillgänglig för de andra delägarna.

34 § Ett meddelande enligt 20, 24 eller 29 § som ska skickas till en bostadsrättshavare som saknar känd adress, får i stället skickas till en ledamot av styrelsen för bostadsrättsföreningen.

Meddelanden till ett stort antal personer

35 § Om ett meddelande enligt 20, 24 eller 29 § ska skickas till ett stort antal personer som inte är samfälligheter eller bostadsrättshavare, och det skulle innebära större kostnader och besvär än vad som är försvarligt med hänsyn till ändamålet med meddelandet att skicka det till var och en av dem, får kommunen

1. om meddelandet är ett sådant som avses i 20 §, låta bli att skicka det enligt 20 § 1, och
2. om meddelandet är ett sådant som avses i 24 eller 29 §, i stället för att skicka det, kungöra meddelandet genom att anslå det på kommunens anslagstavla och

a) föra in det i en ortstidning, eller

b) sprida ett informationsblad om kungörelsen till de boende som är berörda, om det stora antalet mottagare av meddelandet är boende.

Om kungörelsen avser ett meddelande enligt 29 §, ska det av kungörelsen framgå

vilket beslut som meddelandet avser, när beslutet tillkännagavs och vad den måste göra som vill överklaga beslutet. Om kungörelsen förs in i en ortstidning, ska det ske samma dag som beslutet tillkännages.

36 § Om ett meddelande avser en detaljplan som innebär att ett mark- eller vattenområde eller ett utrymme kan komma att tas i anspråk enligt 6 kap. 13 eller 16 §, får 35 § inte tillämpas för meddelanden till ägaren eller innehavaren av en särskild rätt till området eller utrymmet. Lag (2014:900).

37 § I fråga om den som har fått ett föreläggande enligt 26 § får kommunen inte tillämpa 35 § för att meddela att detaljplanen har antagits.

Att ändra och upphäva detaljplaner

38 § Det som enligt detta kapitel gäller i fråga om förslag till och antagande av en detaljplan ska också gälla i fråga om förslag till och beslut om att ändra eller upphäva en detaljplan.

38 a § Vid förlängning av genomförandetiden enligt 4 kap. 24 § behöver 18 § första och tredje styckena samt 19–25 §§ inte tillämpas. Samråd enligt 11 § krävs endast med kända sakägare inom planområdet. Lag (2014:900).

38 b § I fråga om förslag till att upphäva en detaljplan behöver 18 § första och tredje styckena samt 19–25 §§ inte tillämpas när planens genomförandetid har gått ut, och upphävandet av planen

1. är förenligt med översiktsplanen och länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 3 kap. 16 §,

2. inte är av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse, och

3. inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

I fall som avses i första stycket, ska kommunen så snart som möjligt skicka samrådsredogörelsen eller ett meddelande om var den finns tillgänglig till dem som inte har fått sina synpunkter tillgodosedda.

Om kommunen efter att samrådet är klart ändrar sitt förslag väsentligt, ska kommunen trots första stycket låta granska det ändrade förslaget enligt 18 § första och tredje styckena samt 19–24 §§. Lag (2014:900).

Att anta, ändra och upphäva områdesbestämmelser

39 § I fråga om förslag till och beslut om att anta, ändra eller upphäva områdesbestämmelser ska kommunen tillämpa bestämmelserna om förslag till och antagande av en detaljplan i 7 §, 8 § i den del som avser fastighetsförteckning, 9 och 10 §§, 11 § första–tredje styckena, 11 a § första stycket, 11 b och 11 c §§, 12–15 §§, 17 § första stycket, 18, 19 och 20 §§, 21 § första stycket, 22 och 22 a §§, 23 § första stycket, 24, 25, 27, 29 och 30 §§, 32 § 1 och 2, 33–35 §§ och 38 §. Vid tillämpningen ska det som sägs om detaljplan avse områdesbestämmelserna. Lag (2014:900).

Effekten av beslut enligt detta kapitel

40 § Ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller

områdesbestämmelser gäller först sedan beslutet har vunnit laga kraft.

Bestämmelser som innebär att beslutet kan få tillämpas innan det har vunnit laga kraft finns i 13 kap. 17 § tredje stycket.

41 § Områdesbestämmelser upphör att gälla när ett beslut att anta en detaljplan för området vinner laga kraft eller när en detaljplan för området får genomföras med stöd av ett förordnande enligt 13 kap. 17 § tredje stycket.

6 kap. Genomförandet av detaljplaner

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om genomförande av detaljplan för allmänna platser när kommunen är huvudman. Bestämmelserna avser

1. kommunens rätt att lösa in fastigheter, mark och andra utrymmen,
2. ordnandet och underhållet av allmänna platser, och
3. fastighetsägares skyldighet att betala för gatukostnader m.m.

Kapitlet innehåller även bestämmelser om exploateringsavtal.

Vid enskilt huvudmannaskap tillämpas bestämmelserna om inrättande av anläggning som är gemensam för flera fastigheter i anläggningslagen (1973:1149). I anläggningslagen finns även bestämmelser om underhåll av vägar och andra allmänna platser som har enskilt huvudmannaskap. Lag (2014:900).

2 § Genomförandet av en detaljplan ska grundas på den planbeskrivning som kommunen har gjort enligt 4 kap. 31 och

33 §§. Lag (2014:900).

3 § Har upphävts genom lag (2014:900).

4 § Har upphävts genom lag (2014:900).

5 § Har upphävts genom lag (2014:900).

6 § Har upphävts genom lag (2014:900).

7 § Har upphävts genom lag (2014:900).

8 § Har upphävts genom lag (2014:900).

9 § Har upphävts genom lag (2014:900).

10 § Har upphävts genom lag (2014:900).

11 § Har upphävts genom lag (2012:187).

12 § Har upphävts genom lag (2014:900).

Kommunens rätt att lösa in fastigheter, mark och andra utrymmen

13 § Kommunen får lösa in mark eller annat utrymme som enligt detaljplanen ska användas för

1. en allmän plats som kommunen ska vara huvudman för,
eller

2. annat än enskilt bebyggande, om markens eller utrymmets användning för det avsedda ändamålet inte kan anses säkerställd ändå.

Kommunens rätt enligt första stycket 2 upphör att gälla om

kommunen ger bygglov enligt 9 kap. 32 a § första stycket.

Bestämmelser om skyldighet för kommunen att lösa in mark eller annat utrymme finns i 14 kap. Lag (2014:900).

14 § Om ett markområde enligt detaljplanen ska vara en enda fastighet men vid genomförandetidens utgång omfattar flera fastigheter med olika ägare och kommunen enligt planen är huvudman för en allmän plats, får kommunen lösa in fastigheter eller delar av fastigheter så att fastighetsindelningen överensstämmer med planen.
Lag (2014:900).

15 § Om kommunen är huvudman för en allmän plats som är avsedd att tillgodose en kvartersmarks eller ett annat utrymmes behov av den allmänna platsen och kvartersmarken eller utrymmet vid genomförandetidens utgång inte har bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer detaljplanen, får kommunen lösa in marken eller utrymmet.

Första stycket gäller inte om marken eller utrymmet omfattas av ett bygglov som får tas i anspråk. Lag (2014:900).

16 § Om någon har särskild rätt till mark eller annat utrymme som omfattas av kommunens rätt enligt 13, 14 eller 15 §, får kommunen också lösa in den särskilda rätten. Lag (2014:900).

17 § Om kommunen använder sig av sin rätt enligt 13, 14, 15 eller 16 §, ska ersättningen bestämmas enligt 4 kap. expropriationslagen (1972:719).

Ordnandet av allmänna platser

18 § Efter hand som bebyggelsen färdigställs enligt detaljplanen, ska kommunen ordna de gator och andra allmänna platser som kommunen är huvudman för, så att platserna kan användas för deras avsedda ändamål.

Kommunen ska upplåta platserna för allmän användning så snart det område som platserna finns inom har bebyggts enligt planen eller, om genomförandetiden har löpt ut, efter hand som bebyggelsen färdigställs.

När platserna upplåts för allmän användning ska de vara ordnade på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med ortens sed. De ska i fråga om gatubredd, höjdläge och utformning i övrigt följa detaljplanen. Kommunen får göra små avvikelser från planen, om det inte motverkar syftet med planen.

19 § I den mån staten är väghållare inom ett område som omfattas av detaljplanen, ska det som enligt 18 § gäller i fråga om kommunens skyldighet att ordna gator i stället gälla staten.

Om en gata ges en större bredd eller ett dyrbarare utförande i övrigt än vad som behövs med hänsyn till trafiken, ska kommunen trots första stycket betala merkostnaden.

Regeringen får i det enskilda fallet besluta att staten ska svara för den merkostnad som avses i andra stycket.

20 § Innan kommunen har hunnit ordna den gata som en fastighet ska ha utgång till eller den avloppsledning som en fastighet ska få vara ansluten till, får den som vill bygga på fastigheten

1. själv ordna utfartsväg och avloppsanläggning, och
 2. utan ersättning använda kommunens mark för utfartsvägen och avloppsanläggningen, om marken är avsedd för det ändamålet.
- Lag (2011:335).

Underhållet av allmänna platser

21 § Kommunen ska svara för underhållet av gator och andra allmänna platser som kommunen är huvudman för. Detta gäller även om detaljplanen upphävs.

22 § Om staten är väghållare för en allmän väg inom ett område som omfattas av detaljplanen, ska staten svara för att vägen underhålls i enlighet med väglagen (1971:948).

Om underhållet blir dyrare än vad som behövs med hänsyn till trafiken, ska kommunen trots första stycket betala merkostnaden. Detta gäller dock inte om regeringen beslutar att staten ska betala merkostnaden.

23 § Har upphävts genom lag (2014:900).

Fastighetsägares skyldighet att betala för gatukostnader m.m.

24 § Om kommunen i egenskap av huvudman har skyldighet att anlägga eller förbättra en gata eller annan allmän plats eller vidta en annan åtgärd som är avsedd att tillgodose ett områdes behov av allmänna platser och av anordningar som normalt hör till sådana platser, får kommunen besluta att ägarna till fastigheterna i området ska betala kostnaderna för sådana åtgärder.

Kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna på ett skäligt och rättvist sätt.

Kommunen ska besluta om avgränsningen av det område som ska omfattas av fördelningen, vilka kostnader som ska fördelas och grunderna för fördelningen.

25 § Om kommunen i egenskap av huvudman har skyldighet att anlägga eller förbättra en gata, får kommunen i stället för att tillämpa 24 § besluta att kostnaderna för detta ska betalas av ägarna till de fastigheter som ligger vid gatan.

Kostnaderna får fördelas mellan fastigheterna så att

1. varje fastighet svarar för hälften av den del av kostnaden som belöper på gatan framför fastigheten,
2. kostnaden för sådana anordningar som normalt hör till en gata fördelas lika, och
3. kostnaden för att anlägga ett gatukors fördelas lika mellan fastigheterna vid gatukorset.

Om kostnaden för att anlägga eller förbättra en gata inte är densamma utmed hela gatan, får kommunen besluta att kostnaden ska fördelas mellan fastigheterna på något annat sätt som är skäligt och rättvist.

Det som enligt denna paragraf gäller för en gata ska också gälla för andra allmänna platser än gator.

26 § Om en fastighet ligger vid en allmän plats som inte är en gata, ska platsen vid tillämpningen av 24 och 25 §§ anses ha en bredd som motsvarar fem fjärdedelar av den högsta byggnadshöjd som enligt detaljplanen gällde för fastigheten när den mark som platsen ligger på uppläts för allmän användning.

27 § Till grund för bestämmandet av betalningsskyldighetens omfattning enligt 24 eller 25 § får kommunen lägga

1. de faktiska kostnaderna, eller
2. beräkningar av vad det erfarenhetsmässigt kostar att i motsvarande utförande anlägga eller förbättra gator och andra allmänna platser.

Samråd och granskning före beslut om kostnadsfördelning

28 § Innan kommunen beslutar om betalningsskyldighet enligt 24 eller 25 §, ska

kommunen utreda frågan och upprätta det förslag till kostnadsfördelning som utredningen föranleder.

Kommunen ska ge sakägare och de bostadsrättshavare, hyresgäster och boende som berörs av förslaget samt andra sammanslutningar och enskilda som kan ha ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle till samråd med kommunen. Samrådet ska syfta till ett utbyte av information och synpunkter. Under samrådet bör kommunen redovisa skälen för förslaget, det planeringsunderlag som har betydelse och de viktigaste följderna av förslaget.

Kommunen ska redovisa resultatet av samrådet och de förslag som samrådet har gett anledning till i en samrådsredogörelse.

29 § Om kommunens förslag avser kostnadsfördelning enligt 24 §, ska kommunen kungöra att förslaget finns tillgängligt för granskning. Kungörelsen ska anslås på kommunens anslagstavla och föras in i en ortstidning enligt lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.

Av kungörelsen ska det framgå vilket område som förslaget avser, att den som vill granska förslaget och lämna synpunkter får göra det inom en viss angiven granskningstid och till vem synpunkterna ska lämnas. Granskningstiden ska vara minst tre veckor. Kommunen ska skicka en underrättelse om kungörelsen och dess innehåll i brev till de kända fastighetsägare som berörs men som inte skriftligen har godkänt förslaget.

30 § Under granskningstiden enligt 29 § ska kommunen hålla förslaget till kostnadsfördelning och samrådsredogörelsen enligt 28 § tillgängliga för dem som vill granska förslaget.

31 § Om kommunens förslag avser kostnadsfördelning enligt 25 §, ska kommunen ge de kända fastighetsägare som berörs men som inte skriftligen har godkänt förslaget tillfälle att senast en viss dag yttra sig över förslaget och samrådsredogörelsen.

32 § Kommunen får inte slutligt besluta om kostnadsfördelning

1. enligt 24 § förrän granskningstiden enligt 29 § har löpt ut, eller
2. enligt 25 § förrän tiden för yttrande enligt 31 § har löpt ut.

Jämkning av betalningsskyldigheten

33 § En fastighetsägares betalningsskyldighet enligt 24 eller 25 § ska jämkas, om

1. kostnaden för kommunens åtgärder är oskäligt hög, eller
2. den eller de åtgärder som kostnaden avser har en omfattning eller ett utförande som går utöver det som kan anses normalt med hänsyn till den användning som är tillåten för fastigheten.

Fullgörandet av betalningsskyldigheten

34 § Om kommunen beslutar att en fastighetsägare ska betala kostnader enligt 24 eller 25 §, inträder betalningsskyldigheten när den anläggning som betalningen avser kan användas för fastigheten på avsett sätt.

35 § När betalningsskyldighet har inträtt enligt 34 §, ska betalningen ske när kommunen begär det.

På obetalt belopp som har förfallit till betalning ska ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) betalas från förfallodagen.

36 § Trots 35 § får betalningsskyldigheten fullgöras genom avbetalningar med minst en tiondel årligen, om

1. betalningsskyldigheten är betungande för fastighetsägaren med hänsyn till

fastighetens ekonomiska bärkraft eller andra omständigheter, och

2. fastighetsägaren ställer godtagbar säkerhet.

På obetalt belopp som inte har förfallit till betalning ska ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) betalas från den dag då den första inbetalningen ska ske.

På obetalt belopp som har förfallit till betalning ska ränta enligt 6 § räntelagen betalas från förfallodagen.

37 § Betalningsvillkoren enligt 36 § ska jämkas, om de är alltför betungande för fastighetsägaren.

38 § Om en fastighetsägare har blivit betalningsskyldig enligt 34 § och fastigheten därefter byter ägare, är den nya ägaren betalningsskyldig i samma omfattning som den tidigare ägaren var. Detta gäller dock inte belopp som har förfallit till betalning före tillträdesdagen.

Exploateringsavtal

39 § Om kommunen avser att ingå exploateringsavtal, ska kommunen anta riktlinjer som anger utgångspunkter och mål för sådana avtal. Riktlinjerna ska ange grundläggande principer för fördelning av kostnader och intäkter för genomförandet av detaljplaner samt andra förhållanden som har betydelse för bedömningen av konsekvenserna av att ingå exploateringsavtal. Lag (2014:900).

40 § Ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser och av anläggningar för vattenförsörjning och avlopp samt andra åtgärder. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras. De åtgärder som ingår i byggherrens eller fastighetsägarens åtagande ska stå i

rimligt förhållande till dennes nytta av planen.

Lag (2014:900).

41 § Ett exploateringsavtal får inte innehålla ett åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att helt eller delvis bekosta byggnadsverk för vård, utbildning eller omsorg som kommunen har en skyldighet enligt lag att tillhandahålla.

Lag (2014:900).

42 § Ett exploateringsavtal får inte avse ersättning för åtgärder som har vidtagits före avtalets ingående i andra fall än när detaljplanen avser ett steg i en etappvis utbyggnad. Lag (2014:900).

Kapitlets tillämpning på samfälligheter

43 § Det som gäller i fråga om fastigheter enligt detta kapitel ska också tillämpas på mark eller annat utrymme som hör till flera fastigheter gemensamt. Vid en sådan tillämpning ska

1. det som gäller i fråga om fastighetsägaren gälla ägarna till de fastigheter som har del i samfälligheten, och
2. en samfällighet som inte är avsedd för bebyggelse anses vara bebyggd när samfälligheten i väsentlig omfattning har tagits i anspråk för sitt avsedda ändamål.

Om en samfällighet ska anses vara bebyggd enligt första stycket 2, ska den högsta tillåtna byggnadshöjden anses vara den genomsnittliga högsta tillåtna byggnadshöjden för de fastigheter som har del i samfälligheten. Lag (2014:900).

7 kap. Regionplanering

1 § Regeringen får besluta att det under en viss tid eller tills vidare ska finnas ett regionplaneorgan med uppgift att

1. utreda sådana frågor om användningen av mark- eller vattenområden som angår två eller fler kommuner och behöver utredas gemensamt, och
2. samordna översiktlig planering för två eller fler kommuner i den mån det behövs.

Regeringen ska besluta om ett sådant regionplaneorgan endast om det gemensamma utredningsarbetet eller samordningen inte kommer till stånd på annat sätt och det bland de berörda kommunerna inte finns ett utbrett motstånd mot detta. I beslutet ska regionplaneorganets huvudsakliga uppgifter anges.

2 § I ett beslut enligt 1 § får regeringen bestämma att

1. ett kommunalförbund ska vara regionplaneorgan, eller
2. de berörda kommunerna ska bilda ett särskilt regionplaneförbund som ska vara regionplaneorgan.

3 § I frågor som inte särskilt regleras i detta kapitel ska bestämmelserna om kommunalförbund i kommunallagen (1991:900) tillämpas på regionplaneförbund.

4 § Bestämmelser om regionplanering i Stockholms län finns i lagen (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län.

5 § Regionen för ett regionplaneorgan omfattar de kommuner som organet har utsetts för.

Regionplaneorganet ska inom sin region bevaka regionala frågor och i sådana

frågor fortlöpande lämna underlag till kommunerna och de statliga myndigheterna för deras planering.

6 § Ett regionplaneorgan får, för regionen eller en del av den, anta en regionplan som ska

1. vara vägledande för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser, och

2. ange grunddragen för användningen av mark- och vattenområden och riktlinjer för lokaliseringen av bebyggelse och byggnadsverk, om det har betydelse för regionen.

Lag (2011:335).

7 § Regionplanen ska utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår.

8 § Bestämmelserna i 3 kap. 7–18 §§ om samråd, utställning och granskning ska tillämpas också i fråga om regionplaner och även när en regionplan ska ändras eller upphävas. Vid tillämpningen ska det som sägs där om översiktsplan i stället gälla regionplan och det som sägs om kommunen gälla regionplaneorganet. Utställningstiden ska dock vara minst tre månader.

9 § En regionplan ska antas, ändras och upphävas av fullmäktige i det kommunalförbund eller regionplaneförbund som är regionplaneorgan.

Regionplaneorganet ska se till att

1. ett beslut om att anta, ändra eller upphäva en regionplan tillkännages genom att justeringen av protokollet med beslutet anslås på den plats som avses i 3 kap. 28 § 10 kommunallagen (1991:900),

2. ett meddelande om tillkännagivandet och ett protokollsutdrag med beslutet sänds till de kommuner och länsstyrelser som berörs av planen och till regeringen senast dagen efter tillkännagivandet, och

3. planen sänds till länsstyrelserna inom regionen och Boverket, när beslutet har vunnit laga kraft.

10 § En regionplan gäller i åtta år räknat från

1. dagen för regeringens beslut enligt 11 kap. 13 § att inte överpröva planen, eller

2. dagen för regeringens beslut enligt 11 kap. 14 §, om det innebär att regionplanen inte har upphävts i dess helhet.

11 § Om en regionplan ändras, gäller den ändrade planen från

1. dagen för regeringens beslut enligt 11 kap. 13 § att inte överpröva ändringen, eller

2. dagen för regeringens beslut enligt 11 kap. 14 §, om det innebär att ändringen inte har upphävts i dess helhet.

Den ändrade planen gäller endast under återstoden av planens ursprungliga giltighetstid enligt 10 §.

12 § Om en regionplan upphävs, upphör planen att gälla från

1. dagen för regeringens beslut enligt 11 kap. 13 § att inte överpröva upphävandet, eller

2. dagen för regeringens beslut enligt 11 kap. 14 §, om det innebär att planen har upphävts.

8 kap. Krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser

Byggnadsverks utformning

1 § En byggnad ska

1. vara lämplig för sitt ändamål,
2. ha en god form-, färg- och materialverkan, och
3. vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

2 § Om inte annat följer av detta kapitel eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 § ska kraven i 1 § uppfyllas på så sätt att de,

1. vid nybyggnad uppfylls för hela byggnaden,
2. vid ombyggnad uppfylls för hela byggnaden eller, om detta inte är rimligt, den betydande och avgränsbara del av byggnaden som påtagligt förnyas genom ombyggnaden, och
3. vid annan ändring av en byggnad än ombyggnad uppfylls i fråga om ändringen.

När det gäller kravet i 1 § 3 ska hinder mot tillgänglighet till eller användbarhet av lokaler dit allmänheten har tillträde trots första stycket alltid avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa.

3 § I den omfattning som framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av

16 kap. 2 § ska det som

1. enligt 1 och 2 §§ gäller för en byggnad också gälla för en annan anläggning, och
2. enligt 1 § gäller för en byggnad också gälla för skyltar och ljusanordningar.

Byggnadsverks tekniska egenskaper

4 § Ett byggnadsverk ska ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i fråga om

1. bärförmåga, stadga och beständighet,
2. säkerhet i händelse av brand,
3. skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljön,
4. säkerhet vid användning,
5. skydd mot buller,
6. energihushållning och värmeisolering,
7. lämplighet för det avsedda ändamålet,
8. tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, och
9. hushållning med vatten och avfall.

Vad som krävs för att ett byggnadsverk ska anses uppfylla första stycket framgår

av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 §.

4 a § En kommun får inte i andra fall än som följer av 4 kap. 12 och 16 §§ eller i fall där kommunen handlar som byggherre eller fastighetsägare, ställa egna krav på ett byggnadsverks tekniska egenskaper vid planläggning, i andra ärenden enligt denna lag eller i samband med genomförande av detaljplaner. Om en kommun ställer sådana egna krav, är dessa krav utan verkan. Lag (2014:900).

5 § Kraven i 4 § ska uppfyllas på så sätt att de

1. uppfylls vid nybyggnad, ombyggnad och annan ändring av en byggnad än ombyggnad, och

2. med normalt underhåll kan antas komma att fortsätta att vara uppfyllda under en ekonomiskt rimlig livslängd.

De egenskapskrav som ska uppfyllas vid tillämpningen av första stycket är de krav som gäller när uppförandet eller ändringen görs. Kraven ska uppfyllas i samma omfattning av byggnaden som anges i 2 § första stycket, om inte annat följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 §.

Det som enligt första och andra styckena gäller i fråga om byggnad ska också tillämpas på andra anläggningar än byggnader.

Undantag från utformnings- och egenskapskraven på byggnadsverk

6 § Kraven på tillgänglighet och användbarhet i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 gäller inte i fråga om

1. en arbetslokal, om kraven är obefogade med hänsyn till arten av den verksamhet som lokalen är avsedd för,

2. ett fritidshus med högst två bostäder, och

3. tillgänglighet till ett en- eller tvåbostadshus, om det med hänsyn till terrängen inte är rimligt att uppfylla kraven.

Lag (2011:335).

7 § Vid ändring eller flyttning av en byggnad får kraven i 1 och 4 §§ anpassas och avsteg från kraven göras med hänsyn till ändringens omfattning eller flyttningens syfte samt med hänsyn till byggnadens förutsättningar och till

bestämmelserna om varsamhet och förbud mot förvanskning i detta kapitel. Avsteg från kraven i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 får dock göras endast om det med hänsyn till ändringens omfattning eller flyttningens syfte och byggnadens standard är uppenbart oskäligt att uppfylla kraven. Vidare får avsteg från kraven i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 alltid göras om ändringen innebär att bostäder på högst 35 kvadratmeter inreds på en vind.

Det som enligt första stycket gäller i fråga om en byggnad ska tillämpas också på andra anläggningar än byggnader.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om krav som alltid ska uppfyllas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 § 4. Lag (2014:224).

8 § I fråga om en byggåtgärd som inte kräver bygglov eller anmälan enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, får kraven i 1 och 4 §§ anpassas och avsteg från kraven göras i den utsträckning som är skälig med hänsyn till åtgärdens art och omfattning. Avsteg från kraven i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 får dock göras endast om det med hänsyn till åtgärdens omfattning och byggnadens standard är uppenbart oskäligt att uppfylla kraven.

Första stycket gäller inte i fråga om krav som alltid ska uppfyllas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 § 4. Lag (2011:335).

Tomter

9 § En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska ordnas så att

1. naturförutsättningarna så långt möjligt tas till vara,
2. betydande olägenheter för omgivningen eller trafiken inte uppkommer,
3. det finns en lämpligt belägen utfart eller annan utgång från tomten samt anordningar som medger nödvändiga transporter och tillgodoser kravet på framkomlighet för utryckningsfordon,
4. det på tomten eller i närheten av den i skälig utsträckning finns lämpligt utrymme för parkering, lastning och lossning av fordon,
5. personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten, om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt, och
6. risken för olycksfall begränsas.

Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta.

10 § Det som gäller i fråga om utrymme för parkering, lastning och lossning och om friyta i 9 § första stycket 4 och andra stycket ska i skälig utsträckning också tillämpas om tomten är bebyggd.

11 § I fråga om att på en bebyggd tomt vidta sådana ändringar av en byggnad som kräver lov enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 § eller åtgärder som kräver anmälan enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 8 § ska 9 § tillämpas i den

utsträckning som är skälig med hänsyn till kostnaderna för arbetet och tomtens särskilda egenskaper. Lag (2011:335).

Allmänna platser och andra områden

12 § Det som gäller i fråga om tomter enligt 9–11 §§ ska i skälig utsträckning tillämpas också på allmänna platser och på områden för andra anläggningar än byggnader, dock att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna använda platsen eller området i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag.

Ett hinder mot tillgänglighet eller användbarhet på en allmän plats ska alltid avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa. Lag (2011:335).

Förbud mot förvanskning

13 § En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Första stycket ska tillämpas också på

1. anläggningar som är bygglovspliktiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,
2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser,
3. allmänna platser, och
4. bebyggelseområden.

Underhåll och varsamhet

14 § Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

En anordning för ett syfte som avses i 4 § första stycket 2–4, 6 eller 8, ska hållas i sådant skick att den alltid fyller sitt ändamål. Lag (2011:335).

15 § En tomt ska hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall begränsas och betydande olägenheter för omgivningen och för trafiken inte uppkommer.

Om det på tomten finns en anordning som är avsedd att uppfylla kraven i 9 §, ska den i skälig utsträckning hållas i sådant skick att den fyller sitt ändamål. Lekplatser och fasta anordningar på lekplatser ska underhållas så att risken för olycksfall begränsas.

Byggnadsnämnden får besluta att det ska planteras på tomten och att befintlig växtlighet på tomten ska bevaras, om det behövs för att uppfylla kraven i första stycket.

16 § Det som gäller i fråga om vård och skötsel av en tomt enligt 15 § ska i skälig utsträckning också tillämpas på allmänna platser och på områden för andra anläggningar än byggnader.

17 § Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

18 § Det som gäller i fråga om ändring och flyttning av en byggnad enligt 17 § ska tillämpas också på ändring och flyttning av en anläggning som kräver bygglov enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §.

Byggprodukters lämplighet

19 § En byggprodukt får ingå i ett byggnadsverk endast om den är lämplig för den avsedda användningen.

En byggprodukt ska anses lämplig om den

1. har sådana egenskaper att det byggnadsverk som produkten ska ingå i kan uppfylla de tekniska egenskapskrav som avses i 4 § första stycket 1–6, 8 och 9 när byggnadsverket är projekterat och uppfört på rätt sätt, eller

2. uppfyller kraven i föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 6 §. Lag (2013:306).

Utsläppande på marknaden

20 § Bestämmelser om villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter på marknaden finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG.

En byggprodukt som inte omfattas av förordning (EU) nr 305/2011 får säljas här i landet för avsedd användning endast om den är lämplig enligt 19 §. Lag (2013:306).

21 § Bestämmelserna om märkning i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 338/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll gäller för byggprodukter som ska vara CE-märkta enligt

1. förordning (EU) nr 305/2011, eller
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 6 § första stycket 2. Lag (2013:306).

Typgodkännande och tillverkningskontroll

22 § Material, konstruktioner och anordningar får typgodkännas för användning i byggnadsverk. Ett sådant typgodkännande får endast meddelas av någon som är ackrediterad för uppgiften enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Om det följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 6 § första stycket 4 ska ett visst materialslag eller en viss konstruktion eller anordning vara typgodkänd för att få användas i ett byggnadsverk (obligatoriskt typgodkännande).

Även om ett typgodkännande inte är obligatoriskt, får ett typgodkännande meddelas på ansökan (frivilligt typgodkännande).

Ett visst materialslag eller en viss konstruktion eller anordning som är typgodkänd ska anses uppfylla de tekniska egenskapskrav som avses i 4 § i de avseenden som typgodkännandet gäller. Lag (2011:795).

22 a § När CE-märkning ska vara den enda märkning som styrker en byggprodukts överensstämmelse med angivna prestanda i enlighet med artikel 8.3 i förordning (EU) nr 305/2011, får typgodkännande inte meddelas och redan meddelade typgodkännanden ska upphöra att gälla. Lag (2013:306).

23 § Ett typgodkännande enligt 22 § får förenas med ett villkor om att tillverkningen av produkten fortlöpande kontrolleras (tillverkningskontroll). Även i fråga om materialslag, konstruktioner eller anordningar som inte är typgodkända får den som är behörig att typgodkänna enligt 22 § på ansökan besluta att tillverkningen ska omfattas av tillverkningskontroll.

Material, konstruktioner och anordningar som är tillverkningskontrollerade ska anses uppfylla de tekniska egenskapskrav som avses i 4 § i de avseenden som tillverkningskontrollen gäller.

Hissar och linbaneanläggningar

24 § Hissar i byggnader och linbaneanläggningar för persontransport ska alltid ha det utförande och den utrustning som skäligen kan fordras för att uppfylla de tekniska egenskapskrav som avses i 4 §.

Ventilationssystem

25 § Om det med stöd av 16 kap. 11 § är särskilt föreskrivet

att funktionen hos ett ventilationssystem ska kontrolleras för att säkerställa ett tillfredsställande inomhusklimat i byggnader enligt 4 § första stycket 3–6, ska byggnadens ägare se till att kontrollen görs av en sakkunnig funktionskontrollant som är certifierad av någon som är ackrediterad för uppgiften enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lag (2011:795).

Dispens

26 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i det enskilda fallet ge dispens från bestämmelserna i detta kapitel.

9 kap. Bygglov, rivningslov och marklov m.m.

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. bygglov, rivningslov, marklov och anmälningsplikt,
2. förhandsbesked och villkorsbesked,
3. handläggningen av lovärenden,
4. förutsättningar och villkor för lov, och
5. vad ett beslut om lov ska innehålla, hur det ska expedieras och hur länge det gäller.

Bygglov

2 § Det krävs bygglov för

1. nybyggnad,
2. tillbyggnad, och
3. annan ändring av en byggnad än tillbyggnad, om ändringen innebär att
 - a) byggnaden helt eller delvis tas i anspråk eller inreds för ett väsentligen annat ändamål än det som byggnaden senast har använts för eller enligt senast beviljade bygglov har anpassats till utan att den avsedda användningen kommit till stånd,
 - b) det i byggnaden inreds någon ytterligare bostad eller någon ytterligare lokal för handel, hantverk eller industri, eller
 - c) byggnaden byter färg, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial eller byggnadens yttre utseende avsevärt påverkas på annat sätt.

Första stycket 3 c gäller bara om byggnaden ligger i ett område som omfattas av en detaljplan.

3 § Trots 2 § första stycket 1, 2 och 3 b krävs det inte bygglov för en ekonomibyggnad för jordbruk, skogsbruk eller annan liknande näring, om åtgärden vidtas i ett område som inte omfattas av en detaljplan. Lag (2011:335).

4 § För en- och tvåbostadshus och till dem hörande fristående uthus, garage och andra små byggnader (komplementbyggnader) krävs det, trots 2 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §, inte bygglov för att

1. med en mur eller ett plank anordna en skyddad uteplats inom 3,6 meter från bostadshuset, om muren eller planket inte är högre än 1,8 meter och inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter,

2. anordna ett skärmtak över en sådan uteplats som anges i 1 eller över en altan, balkong eller entré, om skärmtaket tillsammans med andra skärmtak som har anordnats på tomten med stöd av undantag från krav på bygglov inte täcker en större area än 15,0 kvadratmeter och inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter, eller

3. i omedelbar närhet av bostadshuset uppföra eller bygga till en komplementbyggnad som

a) tillsammans med andra komplementbyggnader som har uppförts på tomten med stöd av undantag från krav på bygglov enligt denna paragraf eller motsvarande äldre bestämmelser inte får en större byggnadsarea än 15,0 kvadratmeter,

b) har en taknockshöjd som inte överstiger 3,0 meter, och

c) inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter.

En åtgärd som avses i 1–3 får vidtas närmare gränsen än 4,5 meter, om de grannar som berörs medger det.

Första stycket 3 gäller inte

1. om kommunen enligt 8 § första stycket 2 a har bestämt att åtgärden kräver bygglov, eller

2. för ett sådant bostadshus som utgör ett komplementbostadshus som avses i 4 a §. Lag (2014:900).

4 a § Trots 2 § krävs det inte bygglov för att, i omedelbar närhet av ett en- eller tvåbostadshus, uppföra eller bygga till en byggnad som

1. avses utgöra antingen en särskild bostad (komplementbostadshus) eller en komplementbyggnad,
2. tillsammans med övriga byggnader som har uppförts på tomten med stöd av denna paragraf inte får en större byggnadsarea än 25,0 kvadratmeter,
3. har en taknockshöjd som inte överstiger 4,0 meter,
4. inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter, och
5. i förhållande till en järnväg inte placeras närmare spårets mitt än 30,0 meter.

Det krävs inte heller bygglov för att ändra en komplementbyggnad till ett sådant komplementbostadshus som avses i första stycket.

En åtgärd som avses i första eller andra stycket får vidtas närmare gränsen än 4,5 meter, om de grannar som berörs medger det. Sådan åtgärd får även vidtas närmare spårets mitt än 30,0 meter om järnvägens infrastrukturförvaltare medger det. Lag (2014:477).

4 b § För en- eller tvåbostadshus krävs det trots 2 § inte bygglov för att

1. göra högst en tillbyggnad som inte har en större bruttoarea än 15,0 kvadratmeter, som inte överstiger bostadshusets taknockshöjd och som inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter, eller

2. på ett bostadshus som saknar takkupor bygga högst två kupor eller på ett bostadshus som redan har en takkupa bygga ytterligare en takkupa, där takkuporna får uppta högst halva takfallet och det inte innebär något ingrepp i den bärande konstruktionen.

En åtgärd som avses i första stycket 1 får vidtas närmare gränsen än 4,5 meter, om de grannar som berörs medger det.

Första stycket gäller inte för ett sådant bostadshus som utgör ett komplementbostadshus. Lag (2014:477).

4 c § För enbostadshus krävs det trots 2 § inte bygglov för att i byggnaden inreda ytterligare en bostad. Detta gäller dock inte för ett sådant bostadshus som utgör ett komplementbostadshus. Lag (2014:477).

4 d § En åtgärd som avses i 4 a–4 c §§ får inte vidtas utan bygglov

1. om kommunen enligt 8 § första stycket 2 a har bestämt att åtgärden kräver bygglov, eller

2. på byggnader eller inom bebyggelseområden som avses i 8 kap. 13 §.

En åtgärd som avser ett komplementbostadshus enligt 4 a §, en åtgärd enligt 4 b § första stycket 1 eller 4 c § får inte vidtas utan bygglov inom eller i anslutning till sådana områden som avses i 3 kap. 9 § andra stycket miljöbalken om det är fråga om flygplatser och övnings- eller skjutfält. Lag (2014:477).

4 e § Vid tillämpningen av 4 a § ska ett komplementbostadshus

inte anses utgöra ett sådant enbostadshus som avses i paragrafens första stycke. Lag (2014:477).

5 § För en- och tvåbostadshus och tillhörande komplementbyggnader inom ett område med detaljplan krävs det, trots 2 §, inte bygglov för att färga om, byta fasadbeklädnad eller byta taktäckningsmaterial, om åtgärden inte väsentligt ändrar byggnadens eller områdets karaktär.

Första stycket gäller inte om kommunen enligt 8 § första stycket 2 a har bestämt att åtgärden kräver bygglov.

6 § För en- och tvåbostadshus och tillhörande komplementbyggnader, murar och plank utanför ett område med detaljplan krävs det, trots 2 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §, inte bygglov för att

1. göra en liten tillbyggnad, om åtgärden inte vidtas närmare gränsen än 4,5 meter, eller

2. uppföra en komplementbyggnad, en mur eller ett plank i omedelbar närhet av bostadshuset, om åtgärden inte vidtas närmare gränsen än 4,5 meter.

En åtgärd som avses i 1 eller 2 får vidtas närmare gränsen än 4,5 meter, om de grannar som berörs medger det.

Första och andra styckena gäller inte om kommunen enligt 8 § första stycket 3 har bestämt att åtgärden kräver bygglov eller om åtgärden vidtas inom en sammanhållen bebyggelse och bygglov behövs med hänsyn till omfattningen av byggnadsverk i bebyggelsen. Lag (2014:900).

7 § I den omfattning som kommunen med stöd av 4 kap. 15 eller 42 § har bestämt

ska gälla som undantag från kravet på bygglov krävs det, trots 2 §, inte bygglov för att

1. inom ett område med detaljplan, genomföra en åtgärd på det sätt och under den tid som kommunen har bestämt i planen, eller
2. inom ett område som omfattas av områdesbestämmelser på det sätt som kommunen har bestämt i områdesbestämmelserna
 - a) vidta en åtgärd som avser en komplementbyggnad,
 - b) göra en liten tillbyggnad,
 - c) göra en tillbyggnad till eller annan ändring av en industribyggnad, eller
 - d) vidta en åtgärd som avser ett enkelt fritidshus, en kolonistuga eller annan liknande byggnad.

För att inom en sammanhållen bebyggelse vidta en åtgärd som avses i första stycket 2 a eller b krävs medgivande från berörda grannar för att åtgärden ska få vidtas utan bygglov, om ett sådant medgivande behövs med hänsyn till omfattningen av byggnadsverk i bebyggelsen.

Första och andra styckena gäller inte om en bygglovsprövning är nödvändig för att tillvarata grannars intressen eller allmänna intressen.

8 § Utöver det som följer av 2–7 §§ krävs det bygglov i den utsträckning som framgår av

1. föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,
2. det som kommunen för ett område som utgör en värdefull miljö
 - a) i en detaljplan har bestämt för att vidta en åtgärd som

avses i 4 § första stycket 3, 4 a–4 c §§ eller 5 § första stycket,

b) i en detaljplan eller områdesbestämmelser har bestämt för att underhålla eller ändra ett byggnadsverk eller bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 §,

c) i områdesbestämmelser har bestämt för att i området byta en byggnads färg, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial eller vidta någon annan åtgärd som avsevärt påverkar byggnadens yttre utseende,

3. det som kommunen i områdesbestämmelser har bestämt för att utanför en sammanhållen bebyggelse vidta åtgärder som avses i 6 § första stycket 1 och 2,

4. det som kommunen i områdesbestämmelser har bestämt i fråga om ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller liknande näring,

5. det som kommunen i en detaljplan eller områdesbestämmelser har bestämt för att anordna eller väsentligt ändra anläggningar för sådana grundvattentäkter som avses i 11 kap. 11 § 1 miljöbalken.

Första stycket 4 och 5 gäller endast om det finns särskilda skäl för en bygglovsprövning. Lag (2014:900).

9 § Om ett bygglov används för ett ändamål som har en sådan säsongskaraktär att den åtgärd som omfattas av bygglovet behöver upprepas under två eller flera år i följd, får åtgärden vidtas igen utan ny prövning, om det sker inom ett år från det att åtgärden senast avslutades.

Rivningslov

10 § Det krävs rivningslov för att riva en byggnad eller en del av en byggnad

1. inom ett område med detaljplan, om kommunen inte har bestämt något annat i planen, och

2. utanför ett område med detaljplan, om kommunen i områdesbestämmelser har bestämt att ett rivningslov krävs.

Det krävs dock inte rivningslov, om byggnaden eller byggnadsdelen får uppföras utan bygglov och kommunen i detaljplanen eller områdesbestämmelserna inte har bestämt att det krävs rivningslov.

Marklov

11 § Det krävs marklov för schaktning eller fyllning som inom ett område med detaljplan avsevärt ändrar höjdläget inom en tomt eller för mark inom en allmän plats, om inte kommunen har bestämt annat i detaljplanen.

Om ett visst höjdläge för markytan är bestämt i detaljplanen, krävs det trots första stycket inte marklov för att höja eller sänka markytan till den nivån. Lag (2014:900).

12 § Det krävs marklov för trädfällning och skogsplantering inom ett område med detaljplan, om kommunen har bestämt det i planen.

13 § Det krävs marklov för schaktning, fyllning, trädfällning och skogsplantering i ett område utanför detaljplan, om

1. åtgärden ska genomföras i ett område som är avsett för bebyggelse eller i närheten av en befintlig eller planerad anläggning för totalförsvaret, statlig flygplats, annan flygplats för allmänt bruk, kärnreaktor, annan

kärnenergianläggning eller annan anläggning som kräver ett skydds- eller säkerhetsområde, och

2. kommunen i områdesbestämmelser har bestämt att det krävs sådant marklov i området.

Lov för åtgärder som inte kräver lov

14 § Även om en åtgärd med ett byggnadsverk eller mark inte kräver bygglov, rivningslov eller marklov, får den som avser att vidta åtgärden ansöka om att åtgärden prövas och har rätt att få sin ansökan prövad som om åtgärden krävde lov. Prövningen ska avse åtgärdens förenlighet med denna lag.

Åtgärder för totalförsvaret

15 § Bestämmelser om bygglov, rivningslov och marklov gäller inte åtgärder med byggnader eller andra anläggningar som är avsedda för totalförsvaret och som är av hemlig natur. Sådana åtgärder ska föregås av samråd med länsstyrelsen som på lämpligt sätt ska underrätta kommunen om åtgärderna och var de ska utföras.

Anmälningsplikt

16 § Även om en åtgärd inte kräver bygglov, rivningslov eller marklov, får åtgärden inte påbörjas i strid med föreskrifter om skyldighet att anmäla åtgärden som har meddelats med stöd av 16 kap. 8 §.

Förhandsbesked

17 § Om den som avser att vidta en bygglovspliktig åtgärd begär det, ska byggnadsnämnden ge ett förhandsbesked i fråga om åtgärden kan tillåtas på den avsedda platsen.

18 § Ett förhandsbesked som innebär att åtgärden kan tillåtas är bindande vid

den kommande bygglovsprövningen, om ansökan om bygglov görs inom två år från den dag då förhandsbeskedet vann laga kraft.

Villkorsbesked

19 § Om den som avser att vidta en bygglovspliktig åtgärd begär det, ska byggnadsnämnden i ett villkorsbesked redovisa sin bedömning i fråga om åtgärden kan antas komma att bli föremål för villkor för att uppfylla kraven i 8 kap. 1 och 2 §§. Ett sådant villkorsbesked är inte bindande.

Handläggningen av ärenden om lov och förhandsbesked

20 § Ansökningar om bygglov, rivningslov, marklov och förhandsbesked prövas av byggnadsnämnden.

21 § En ansökan om lov eller förhandsbesked ska vara skriftlig och innehålla de ritningar, beskrivningar och andra uppgifter som behövs för prövningen.

En ansökan om lov ska dessutom innehålla

1. byggherrens förslag om vem eller vilka som ska vara kontrollansvariga enligt det som följer av 10 kap. 9 och 10 §§, och
2. de handlingar som krävs för beslut om startbesked enligt 10 kap., om ansökningen avser tillbyggnad eller annan ändring av ett en- eller tvåbostadshus.

22 § Om ansökningen är ofullständig, får byggnadsnämnden förelägga sökanden att avhjälpa bristerna inom en viss tid. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att ansökan kan komma att avvisas eller att ärendet kan komma att avgöras i befintligt skick om föreläggandet inte följs.

Om föreläggandet inte följs, får byggnadsnämnden avvisa ansökan eller avgöra ärendet i befintligt skick.

23 § Om byggnadsnämnden finner att en åtgärd som avses med ansökningen också kräver tillstånd av eller anmälan till någon annan myndighet, ska nämnden upplysa sökanden om detta.

24 § Om ansökningen avser en åtgärd som måste anmälas till kommunen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken, ska byggnadsnämnden underrätta miljönämnden om sitt ärende. Byggnadsnämnden och miljönämnden ska samordna handläggningen av ärendena så att

1. berörda myndigheter, organisationer och enskilda parter ges tillfälle att i ett sammanhang yttra sig i båda ärendena, och

2. beslut i båda ärendena meddelas i ett sammanhang.

Om det finns särskilda skäl, får nämnderna besluta att någon samordning enligt

första stycket inte ska ske. Innan de fattar ett sådant beslut ska de ge varandra och de berörda parterna tillfälle att yttra sig.

25 § Om ansökningen avser en åtgärd som innebär en avvikelse från en detaljplan eller områdesbestämmelser eller ska utföras i ett område som inte omfattas av en detaljplan eller områdesbestämmelser och åtgärden inte är en sådan åtgärd som avses i 31 a § 1, ska byggnadsnämnden underrätta de som avses i 5 kap. 11 § första stycket 2 och 3 om ansökningen och ge dem tillfälle att yttra sig.

Om ett stort antal personer ska underrättas, får nämnden tillämpa 5 kap. 35 § första stycket 2.

Underrättelse enligt första stycket behöver inte ske om det är uppenbart att lov inte kan ges. Lag (2011:335).

26 § Om det inte är uppenbart onödigt, får en fråga om lov eller förhandsbesked

inte avgöras utan att sökanden och fastighetsägaren har underrättats om vad andra har tillfört ärendet och fått tillfälle att yttra sig över det.

27 § Byggnadsnämnden ska handlägga ärenden om lov och förhandsbesked skyndsamt

och meddela sitt beslut om lov eller förhandsbesked inom tio veckor från det att den fullständiga ansökningen kom in till nämnden. Om det är nödvändigt på grund av utredningen i ärendet, får tiden förlängas en gång med högst tio veckor utöver de ursprungliga tio veckorna. Sökanden ska informeras om förlängningen och skälen för den innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut.

Bestämmelser om att ett mottagningsbevis ska skickas till sökanden när en fullständig ansökan har kommit in och om innehållet i ett sådant bevis finns i 8 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden.

28 § Om ett ärende om lov eller förhandsbesked avser en byggnad eller ett markområde som omfattas av en ansökan om expropriationstillstånd eller av ett påbörjat arbete för att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser, får byggnadsnämnden besluta att ärendet om lov eller förhandsbesked inte ska avgöras förrän frågan om expropriationstillstånd har avgjorts eller planarbetet har avslutats. Om kommunen inte har avslutat planarbetet inom två år från det att ansökningen om lov eller förhandsbesked kom in till byggnadsnämnden, ska dock ärendet om lov eller förhandsbesked avgöras utan dröjsmål.

29 § Om ett bygglov för en åtgärd tidigare har vägrats på grund av att ett tillstånd till expropriation har getts och det tillståndet har upphört att gälla, får en ny ansökan om bygglov till åtgärden inte avslås på grund av ett nytt expropriationstillstånd förrän tio år har förflutit från den dag då det första expropriationstillståndet gavs.

Förutsättningar för bygglov

30 § Bygglov ska ges för en åtgärd inom ett område med detaljplan, om

1. den fastighet och det byggnadsverk som åtgärden avser

a) överensstämmer med detaljplanen, eller

b) avviker från detaljplanen men avvikelsen har godtagits vid en tidigare bygglovsprövning enligt denna lag eller äldre bestämmelser eller vid en fastighetsbildning enligt 3 kap. 2 § första stycket andra meningen fastighetsbildningslagen (1970:988),

2. åtgärden inte strider mot detaljplanen,

3. åtgärden inte måste avvakta att genomförandetiden för detaljplanen börjar löpa, och

4. åtgärden uppfyller de krav som följer av 2 kap. 6 § första stycket 1 och 5, 6 § tredje stycket, 8 och 9 §§ samt 8 kap.

1 §, 2 § första stycket, 3, 6, 7, 9–11 §§, 12 § första stycket, 13, 17 och 18 §§.

Om åtgärden är en sådan ändring av en byggnad som avses i 2 § första stycket 3 b eller c, ska bygglov ges även om fastigheten eller byggnaden inte uppfyller kraven i första stycket 1. Lag (2014:900).

30 a § Om den fastighet eller det byggnadsverk som åtgärden avser på grund av antagande av en detaljplan enligt denna lag eller äldre bestämmelser avviker från planen, får byggnadsnämnden i ett beslut om bygglov förklara att avvikelsen ska anses vara en sådan avvikelse som avses i 30 § första stycket 1 b. En sådan förklaring får avse endast en

liten avvikelse som är förenlig med detaljplanens syfte.

Lag (2014:900).

31 § Bygglov ska ges för en åtgärd utanför ett område med detaljplan, om åtgärden

1. inte strider mot områdesbestämmelser,
2. inte förutsätter planläggning enligt 4 kap. 2 eller 3 §, och
3. uppfyller de krav som följer av 2 kap. och 8 kap. 1 §, 2 § första stycket, 3, 6, 7, 9–11 §§, 12 § första stycket, 13, 17 och 18 §§ i de delar som inte har prövats i områdesbestämmelser. Lag (2014:900).

31 a § Bygglov ska ges för en åtgärd utanför ett område med detaljplan, om åtgärden

1. innebär endast att en byggnad ändras på ett sådant sätt som avses i 2 § första stycket 3 c eller att ett en- eller tvåbostadshus kompletteras med en komplementbyggnad eller en liten tillbyggnad,
2. inte strider mot sådana områdesbestämmelser som avses i 4 kap. 42 § första stycket 3 eller 5 c, och
3. uppfyller de krav som följer av 2 kap. 6 § första stycket 1 och 5, 6 § tredje stycket, 8 och 9 §§ samt 8 kap. 1 §, 2 § första stycket, 3, 6, 7, 9–11 §§, 12 § första stycket, 13, 17 och 18 §§ i de delar som inte har prövats i områdesbestämmelser. Lag (2014:900).

31 b § Trots 30 § första stycket 2, 31 § 1 och 31 a § 2 får bygglov ges för en åtgärd som avviker från en detaljplan

eller områdesbestämmelser, om avvikelsen är förenlig med detaljplanens eller områdesbestämmelsernas syfte och

1. avvikelsen är liten, eller

2. åtgärden är av begränsad omfattning och nödvändig för att området ska kunna användas eller bebyggas på ett ändamålsenligt sätt. Lag (2014:900).

31 c § Efter det att genomförandetiden för en detaljplan har gått ut får bygglov utöver vad som följer av 31 b § ges för en åtgärd som avviker från detaljplanen, om åtgärden

1. är förenlig med detaljplanens syfte och tillgodoser ett angeläget gemensamt behov eller ett allmänt intresse, eller

2. innebär en sådan annan användning av mark eller vatten som utgör ett lämpligt komplement till den användning som har bestämts i detaljplanen. Lag (2014:900).

31 d § Om avvikelser tidigare har godtagits enligt 30 § första stycket 1 b, 31 b eller 31 c §, ska en samlad bedömning göras av den avvikande åtgärd som söks och de som tidigare har godtagits. Lag (2014:900).

31 e § Bygglov enligt 31 b eller 31 c § får inte ges om åtgärden kan antas medföra

1. betydande miljöpåverkan, eller

2. begränsning av rättighet eller pågående verksamhet i omgivningen. Lag (2014:900).

32 § För en åtgärd på mark som enligt detaljplanen utgör kvartersmark för allmänt ändamål, får bygglov ges endast om ändamålet är närmare angivet i

planen.

32 a § Bygglov får ges för en åtgärd på mark som enligt detaljplanen utgör kvartersmark för allmänt ändamål, även om sökanden inte är ett offentligt organ.

Om det allmänna ändamålet inte är närmare angivet i en plan, får dock bygglov enligt första stycket ges endast om åtgärden innebär att fastigheten och det byggnadsverk som åtgärden avser används för det allmänna ändamål som fastigheten och byggnadsverket senast har använts för eller enligt senast beviljade bygglov har anpassats till utan att den avsedda användningen kommit till stånd.

Trots andra stycket får bygglov ges för en åtgärd som innebär en liten avvikelse från den senaste eller avsedda användningen. Bygglov får dock inte ges om åtgärden kan antas medföra

1. betydande miljöpåverkan, eller
2. begränsning av rättighet eller pågående verksamhet i omgivningen. Lag (2014:900).

Tidsbegränsade bygglov

33 § För en åtgärd som uppfyller någon eller några men inte alla förutsättningar enligt 30–32 a §§ får ett tidsbegränsat bygglov ges, om sökanden begär det och åtgärden avses att pågå under en begränsad tid. Ett sådant lov ska ges, om åtgärden har stöd i en detaljplanebestämmelse om tillfällig användning av byggnad eller mark.

Ett tidsbegränsat bygglov får ges för högst tio år. Tiden kan på sökandens begäran förlängas med högst fem år i taget. Den

sammanlagda tiden får överstiga femton år endast om lovet ska användas för ett ändamål som avses i 9 §. Lag (2014:900).

Förutsättningar för rivningslov

34 § Rivningslov ska ges för en åtgärd som avser en byggnad eller byggnadsdel som inte

1. omfattas av rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser, eller
2. bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde.

Förutsättningar för marklov

35 § Marklov ska ges för en åtgärd som

1. inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser,
2. inte förhindrar eller försvårar det berörda områdets användning för bebyggelse,
3. inte medför olägenheter för användningen av sådana anläggningar som anges i 13 § 1,
4. inte medför störningar eller betydande olägenheter för omgivningen, och
5. uppfyller de krav som
 - a) följer av 2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 9–12 §§, om lovet avser en åtgärd inom ett område med detaljplan, eller
 - b) följer av 2 kap. och 8 kap. 9–12 §§ i de delar som inte har prövats i områdesbestämmelser, om lovet avser en åtgärd

utanför ett område med detaljplan.

Marklov får ges till en åtgärd som endast innebär en liten avvikelse från detaljplanen eller områdesbestämmelserna, om avvikelsen är förenlig med syftet med planen eller bestämmelserna. Lag (2011:335).

Villkorade lov

36 § Om ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser inte har vunnit laga kraft, får ett bygglov, rivningslov eller marklov för en åtgärd som avses att vidtas inom det område som detaljplanen eller områdesbestämmelserna omfattar ges med villkoret att planbeslutet vinner laga kraft. Beslutet om lov ska i så fall innehålla en upplysning om att åtgärden inte får påbörjas innan planbeslutet har vunnit laga kraft.

37 § I ett beslut om bygglov får byggnadsnämnden bestämma att byggnadsarbeten inte får påbörjas förrän fastighetsägaren har betalat ersättning för gator eller andra allmänna platser eller har ställt säkerhet för ersättningen.

37 a § Om kommunen i en detaljplan med stöd av 4 kap. 14 § har bestämt att lov endast får ges om en viss förutsättning är uppfylld, får ett lov ges med villkoret att förutsättningen i stället ska vara uppfylld för att startbesked ska få ges. Lag (2014:900).

38 § I ett bygglov eller marklov för en åtgärd som redan har utförts, får byggnadsnämnden bestämma om skyldighet att vidta de ändringar i det utförda som behövs. I beslutet ska nämnden i så fall ange den tid inom vilken ändringarna ska vara utförda.

Beslutets innehåll

39 § Ett förhandsbesked som innebär att en åtgärd kan tillåtas ska innehålla

1. en upplysning om att förhandsbeskedet endast gäller om bygglov för åtgärden söks inom två år efter det att beslutet om förhandsbesked vann laga kraft,
2. en upplysning om att förhandsbeskedet inte innebär att åtgärden får påbörjas, och
3. de villkor som behövs för att förhandsbeskedet ska vara förenligt med de förutsättningar som gäller för den kommande bygglovsprövningen.

40 § Av ett bygglov, rivningslov eller marklov ska det framgå

1. vilken giltighetstid lovet har,
2. om det ska finnas någon som är kontrollansvarig och i så fall vem eller vilka som är kontrollansvariga, och
3. att lovet inte innebär en rätt att påbörja den sökta åtgärden förrän byggnadsnämnden har gett startbesked enligt 10 kap.

Lovet ska också innehålla de villkor och upplysningar som följer av 23, 36, 37 eller 38 § eller behövs i övrigt.

Om ett bygglov avser nybyggnad eller tillbyggnad av en bostadsbyggnad utanför ett område med detaljplan ska det, om det inte kan anses obehövt med hänsyn till bullersituationen, även framgå beräknade värden för omgivningsbuller vid bostadsbyggnadens fasad och vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. Lag (2014:902).

Expediering och kungörelse

41 § Ett beslut om lov eller förhandsbesked ska, tillsammans med en uppgift om vad den som vill överklaga beslutet måste göra, delges

1. sökanden och annan part, om det inte är uppenbart obehövt, och
2. dem som anges i 25 § och har lämnat synpunkter i ärendet som inte har blivit tillgodosedda.

Delgivning med sökanden får inte ske enligt någon av bestämmelserna i 34–38 eller 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932). Lag (2011:336).

41 a § Ett beslut om lov eller förhandsbesked ska kungöras genom ett meddelande i Post- och Inrikes Tidningar. I meddelandet ska beslutets huvudsakliga innehåll och var beslutet hålls tillgängligt anges. Lag (2011:335).

41 b § Det meddelande som kungörs enligt 41 a § ska senast den dag då kungörandet sker skickas till

1. ägaren eller innehavaren av en särskild rätt till en tomt eller fastighet, som gränsar till den tomt eller fastighet som lovet eller förhandsbeskedet avser, eller som skiljs åt från denna endast av en väg eller gata, och
2. övriga kända sakägare, om antalet inte är så stort att det skulle innebära större kostnader och besvär än vad som är försvarligt med hänsyn till ändamålet med meddelandet att skicka det till var och en av dem.

Första stycket gäller inte dem som enligt 41 § ska delges det beslut som meddelandet avser. Lag (2011:335).

42 § Om byggnadsnämndens beslut omfattas av ett beslut enligt 11 kap. 12 § om att länsstyrelsen ska pröva beslutet, ska byggnadsnämnden genast skicka beslutet till länsstyrelsen. Lag (2011:335).

Giltighetstiden för lov

43 § Om inte annat följer av 9 eller 33 §, upphör ett bygglov, rivningslov eller marklov att gälla, om den åtgärd som lovet avser inte har påbörjats inom två år och avslutats inom fem år från den dag då beslutet vann laga kraft.

10 kap. Genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. förutsättningar för att få påbörja vissa åtgärder och ta ett byggnadsverk i bruk,
2. byggherrens skyldighet att kontrollera genomförandet och ha en kontrollplan,
3. kontrollansvariga och deras uppgifter,
4. tekniskt samråd och startbesked innan åtgärderna påbörjas,
5. utstakning av en planerad byggnad, tillbyggnad eller anläggning,
6. byggnadsnämndens arbetsplatsbesök, och
7. slutsamråd och slutbesked i samband med att åtgärderna avslutas.

2 § Om annat inte särskilt anges i denna lag eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, ska en åtgärd som avser ett byggnadsverk, en tomt eller en allmän

plats genomföras så att åtgärden inte strider mot

1. det lov som har getts för åtgärden, eller
2. om åtgärden inte kräver lov, den detaljplan eller de områdesbestämmelser som gäller för området.

Åtgärder som avses i 9 kap. 4–4 c och 5 §§ får, trots första stycket 2, strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Lag (2014:477).

Startbesked och slutbesked

3 § En åtgärd får inte påbörjas innan byggnadsnämnden har gett ett startbesked, om åtgärden kräver

1. bygglov, marklov eller rivningslov, eller
2. en anmälan enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 8 §.

4 § Ett byggnadsverk får inte tas i bruk i de delar som omfattas av ett startbesked för byggåtgärder förrän byggnadsnämnden har gett ett slutbesked, om nämnden inte beslutar annat.

Byggherrens ansvar för kontrollen av genomförandet

5 § Byggherren ska se till att varje bygg-, rivnings- och markåtgärd som byggherren utför eller låter utföra genomförs i enlighet med de krav som gäller för åtgärden enligt denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. Om åtgärden är lov- eller anmälningspliktig, ska byggherren se till att den kontrolleras enligt den kontrollplan som byggnadsnämnden fastställer i startbeskedet.

Kontrollplan

6 § Byggherren ska se till att det finns en plan för kontrollen av en bygg- eller rivningsåtgärd som avses i 3 § (kontrollplan) med uppgifter om

1. vilka kontroller som ska göras och vad kontrollerna ska avse,
2. vem som ska göra kontrollerna,
3. vilka anmälningar som ska göras till byggnadsnämnden,
4. vilka arbetsplatsbesök som byggnadsnämnden bör göra och när besöken bör ske,
5. vilket farligt avfall som rivningsåtgärder kan ge upphov till, och
6. hur farligt avfall och annat avfall ska tas om hand.

7 § Kontrollplanen ska vara anpassad till omständigheterna i det enskilda fallet och ha den utformning och detaljeringsgrad som behövs för att på ett ändamålsenligt sätt säkerställa att

1. alla väsentliga krav som avses i 8 kap. 4 § uppfylls,
2. förbudet mot förvanskning enligt 8 kap. 13 § följs, och
3. kraven på varsamhet enligt 8 kap. 17 och 18 §§ uppfylls.

Lag (2011:335).

8 § Av kontrollplanen ska det framgå i vilken omfattning kontrollen ska utföras

1. inom ramen för byggherrens dokumenterade egenkontroll, eller
2. av någon som har särskild sakkunskap och erfarenhet i fråga om sådana åtgärder som kontrollen avser (sakkunnig) och som kan styrka sin sakkunnighet med ett certifikat som har utfärdats av

ett organ som har ackrediterats för detta ändamål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller av någon som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lag (2011:795).

Kontrollansvariga

9 § För den kontroll som avses i 5 § ska det finnas en eller flera kontrollansvariga som

1. har den kunskap, erfarenhet och lämplighet som behövs för uppgiften och kan styrka detta med ett bevis om certifiering, och
2. har en självständig ställning i förhållande till den som utför den åtgärd som ska kontrolleras.

Om det finns flera kontrollansvariga, ska byggherren se till att någon av dem samordnar de kontrollansvarigas uppgifter.

Den certifiering som avses i första stycket 1 ska vara gjord av någon som har ackrediterats för detta ändamål enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och 5 § lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll eller av någon som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Certifieringen ska vara tidsbegränsad och

avse ett visst slag av arbete. Lag (2011:795).

10 § Trots 9 § krävs det inte någon kontrollansvarig i fråga om

1. små ändringar av en- eller tvåbostadshus, om byggnadsnämnden inte beslutar annat, eller
2. andra små åtgärder enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 10 §.

11 § En kontrollansvarig ska

1. biträda byggherren med att upprätta förslag till den kontrollplan som krävs enligt 6 § och, i fråga om rivningsåtgärder, biträda vid inventeringen av farligt avfall och annat avfall,
2. se till att kontrollplanen och gällande bestämmelser och villkor för åtgärderna följs samt att nödvändiga kontroller utförs,
3. vid avvikelser från föreskrifter och villkor som avses i 2 informera byggherren och vid behov meddela byggnadsnämnden,
4. närvara vid tekniska samråd, besiktningar och andra kontroller samt vid byggnadsnämndens arbetsplatsbesök,
5. dokumentera sina byggplatsbesök och notera iakttagelser som kan vara av värde vid utvärderingen inför slutbeskedet,
6. avge ett utlåtande till byggherren och byggnadsnämnden som underlag för slutbesked, och
7. om den kontrollansvarige lämnar sitt uppdrag, meddela detta till byggnadsnämnden.

12 § Om en kontrollansvarig inte utför sina uppgifter enligt 11 §, ska byggherren omedelbart underrätta byggnadsnämnden. Om en kontrollansvarig har lämnat sitt uppdrag, ska byggherren föreslå en ny kontrollansvarig.

13 § Om en kontrollansvarig har lämnat sitt uppdrag ska byggnadsnämnden utse en ny kontrollansvarig.

Tekniskt samråd

14 § I fråga om sådana åtgärder som avses i 3 § ska byggnadsnämnden utan dröjsmål efter att lov har getts eller anmälan har kommit in kalla till ett sammanträde för tekniskt samråd, om

1. det krävs en kontrollansvarig enligt det som följer av 9 och 10 §§,
2. ett sådant samråd inte är uppenbart obehövt, eller
3. byggherren har begärt ett sådant samråd.

Tekniskt samråd behövs inte för sådana åtgärder som avses i 9 kap. 4 a §, 4 b § första stycket 1, 4 c § eller för flyttning av en enstaka enkel byggnad, om byggnadsnämnden inte beslutar annat. Byggnadsnämnden får besluta att tekniskt samråd inte behövs för att flytta flera enkla byggnader.

En kallelse enligt första stycket ska vara skriftlig och skickas till byggherren och den eller dem som är kontrollansvariga. Kallelsen ska också skickas till dem i övrigt som enligt detta kapitel ska ges tillfälle att delta i samrådet eller som enligt byggnadsnämndens bedömning bör ges

tillfälle att delta. Lag (2014:477).

15 § Om samrådet rör byggåtgärder som avser en arbetslokal eller ett personalrum för arbetstagare som ska utföra arbete för en arbetsgivares räkning, ska byggnadsnämnden ge den myndighet som ansvarar för arbetsmiljöfrågor (arbetsmiljömyndigheten) och en representant för arbetstagarna tillfälle att delta i samrådet. Om det behövs, ska nämnden även i andra fall ge arbetsmiljömyndigheten tillfälle att delta i samrådet.

Om samrådet rör byggåtgärder som avser tillfälliga personalbostäder för sammanlagt minst tio boende ska byggnadsnämnden ge en representant för arbetstagarna tillfälle att delta i samrådet.

Vid tillämpningen av denna paragraf ska det som gäller i fråga om arbetstagare också gälla andra som enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) ska likställas med arbetstagare.

16 § Om samrådet avser en åtgärd för vilken det krävs ett färdigställandeskydd enligt lagen (2014:227) om färdigställandeskydd, ska byggnadsnämnden ge den som svarar för skyddet tillfälle att delta i samrådet. Lag (2014:228).

17 § Om samrådet avser en befintlig byggnad som innehåller ett skyddsrum, ska byggnadsnämnden ge den myndighet som avses i 3 kap. 1 § lagen (2006:545) om skyddsrum tillfälle att yttra sig.

18 § Byggherren ska senast vid det tekniska samrådet till byggnadsnämnden lämna

1. ett förslag till en sådan kontrollplan som krävs enligt 6 §, samt
2. de tekniska handlingar som, utöver ansökningshandlingarna enligt 9 kap. 21 §, krävs för att byggnadsnämnden ska kunna pröva frågan om startbesked.

Första stycket 1 gäller inte rivningsåtgärder, om byggnadsnämnden i det enskilda

fallet har beslutat att det inte behövs någon kontrollplan.

19 § Vid det tekniska samrådet ska man gå igenom

1. arbetets planering och organisation,
2. byggherrens förslag till kontrollplan och de handlingar i övrigt som byggherren har gett in,
3. hur förekomsten av tänkbart farligt avfall har inventerats, om samrådet avser en rivningsåtgärd,
4. behovet av att byggnadsnämnden gör arbetsplatsbesök eller av andra tillsynsåtgärder,
5. behovet av ett färdigställandeskydd,
6. behovet av utstakning,
7. byggnadsnämndens behov av ytterligare handlingar inför beslut om kontrollplan eller startbesked, och
8. behovet av ytterligare sammanträden.

Lag (2014:228).

20 § Om byggnadsnämnden finner att de åtgärder som det tekniska samrådet avser

kräver tillstånd av eller anmälan till någon annan myndighet, ska nämnden upplysa byggherren om detta under samrådet.

21 § Byggnadsnämnden ska föra protokoll över det tekniska samrådet.

Förfarandet när det inte behövs något tekniskt samråd

22 § Om det enligt 14 § inte behövs något tekniskt samråd, ska byggnadsnämnden i beslutet om lov eller snarast möjligt därefter eller efter det att anmälan har kommit in

1. ge startbesked, eller
2. förelägga byggherren att ge in de ytterligare handlingar som behövs för nämndens prövning i frågan om startbesked.

Om byggnadsnämnden finner att de åtgärder som lovet eller anmälan avser kräver tillstånd av någon annan myndighet, ska nämnden upplysa byggherren om detta.

Byggnadsnämndens startbesked

23 § Byggnadsnämnden ska med ett startbesked godkänna att en åtgärd som avses i 3 § får påbörjas, om

1. åtgärden kan antas komma att uppfylla de krav som gäller enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,
2. ett bevis om att det finns ett färdigställandeskydd som avses i 16 § har visats upp för nämnden, om det krävs ett sådant skydd,
3. ett bevis om besked om skyddsrum har visats upp för nämnden, om det krävs ett sådant besked enligt 3 kap. 4 § lagen (2006:545) om skyddsrum,
4. en redovisning av alternativa energiförsörjningssystem har visats upp för nämnden, om en sådan redovisning krävs enligt 23 § lagen (2006:985) om energideklaration för byggnader, och

5. de villkor som har uppställts enligt 4 kap. 14 § eller 9 kap. 37 a § är uppfyllda.

Vid anmälan som avser åtgärder enligt 9 kap. 4 a §, 4 b § första stycket 1 eller 4 c § ska byggnadsnämndens bedömning enligt första stycket endast omfatta det som anges i första stycket 1. Lag (2014:900).

24 § I startbeskedet ska byggnadsnämnden

1. fastställa den kontrollplan som ska gälla för åtgärderna enligt byggherrens förslag och det som kommit fram i det tekniska samrådet eller annars i handläggningen av ärendet, med uppgift om vem eller vilka som är sakkunniga eller kontrollansvariga,
2. bestämma villkor för att få påbörja åtgärderna, om sådana villkor behövs,
3. bestämma villkor och ungefärlig tidpunkt för utstakning, om utstakning behövs,
4. bestämma vilka handlingar som ska lämnas till nämnden inför beslut om slutbesked, och
5. ge upplysningar om krav enligt annan lagstiftning, i den mån sådana upplysningar behövs.

25 § Ett startbesked för lovpliktiga åtgärder upphör att gälla den dag då beslutet om lov upphör att gälla.

Ett startbesked för anmälningspliktiga åtgärder upphör att gälla två år efter att startbeskedet gavs. Om arbetena då har påbörjats men inte avslutats och ett nytt tekniskt samråd behövs, ska byggnadsnämnden kalla till ett nytt sammanträde för tekniskt samråd. Om det finns förutsättningar för slutsamråd enligt 30 § får byggnadsnämnden i stället kalla till slutsamråd.

Det som sägs om slutsamråd i andra stycket gäller även när startbesked enligt första stycket upphör att gälla.

Utstakning

26 § När byggnadsnämnden har gett ett startbesked enligt 23 §, ska nämnden skyndsamt och inom den tid som anges i beskedet låta staka ut byggnaden, tillbyggnaden eller anläggningen och märka ut dess höjdläge, om det behövs med hänsyn till förhållandena på platsen och omständigheterna i övrigt.

Om byggnaden eller anläggningen till sitt läge är direkt beroende av gränsen mot en grannes fastighet, ska grannen kallas till utstakningen.

Arbetsplatsbesök

27 § Efter ett startbesked enligt 23 § ska byggnadsnämnden minst en gång under arbetets gång besöka den plats där åtgärderna genomförs, om

1. startbeskedet har föregåtts av ett tekniskt samråd, och
2. ett arbetsplatsbesök inte kan anses obehövligt.

Ett arbetsplatsbesök ska alltid göras, om startbeskedet avser ett stort eller komplicerat byggprojekt eller om byggnadsnämnden och byggherren vid det tekniska samrådet har kommit överens om ett arbetsplatsbesök.

28 § Byggnadsnämnden ska föra protokoll över arbetsplatsbesöket. Protokollet ska skickas till byggherren och den kontrollansvarige.

Kompletterande villkor

29 § Byggnadsnämnden får besluta om kompletterande villkor för bygg- eller rivningsåtgärderna eller för kontrollen, om

1. sådana villkor behövs för att uppfylla kraven enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, och
2. behovet av villkoren inte kunde förutses när startbeskedet gavs.

Slutsamråd

30 § I samband med att byggåtgärder som har omfattats av ett tekniskt samråd avslutas ska byggnadsnämnden kalla till ett sammanträde för slutsamråd, om det inte är uppenbart obehövligt.

31 § En kallelse enligt 30 § ska vara skriftlig och skickas till

1. byggherren,
2. den eller de kontrollansvariga, och
3. övriga som enligt byggnadsnämnden bör ges tillfälle att delta.

32 § Slutsamrådet ska normalt hållas på den plats där byggåtgärderna har genomförts. Vid slutsamrådet ska följande gås igenom:

1. hur kontrollplanen, andra villkor i startbeskedet och kompletterande villkor har följts,
2. avvikelser från de krav som gäller för åtgärderna,
3. den kontrollansvariges utlåtande enligt 11 § 6,
4. den kontrollansvariges och byggnadsnämndens dokumentation över besök på byggarbetsplatsen och annan dokumentation över arbetets utförande,

5. behov av andra åtgärder, och

6. förutsättningarna för ett slutbesked.

33 § Byggnadsnämnden ska föra protokoll över slutsamrådet.

Byggnadsnämndens slutbesked

34 § Byggnadsnämnden ska med ett slutbesked godkänna att en eller flera åtgärder som avses i 3 § ska anses slutförda och, i fråga om byggåtgärder, att byggnadsverket får tas i bruk, om

1. byggherren har visat att alla krav som gäller för åtgärderna enligt lovet, kontrollplanen, startbeskedet eller beslut om kompletterande villkor är uppfyllda, och

2. nämnden inte har funnit skäl att ingripa enligt 11 kap.

35 § Trots 34 § 1 får ett slutbesked ges om det finns brister i uppfyllandet som är försumbara.

Byggnadsnämnden ska i slutbeskedet göra de anmärkningar som behövs med anledning av bristerna.

36 § Om ett slutbesked inte kan ges på grund av att en brist som inte är försumbar behöver avhjälpas eller på grund av att en kontroll behöver göras i ett senare skede, får byggnadsnämnden ge ett slutbesked som är beroende av att bristen avhjälps eller att kontrollen görs (interimistiskt slutbesked). Ett interimistiskt slutbesked får avse etapper i ett projekt.

Om det behövs, ska nämnden i ett interimistiskt slutbesked

ange vad som gäller i fråga om möjligheterna att ta ett byggnadsverk i bruk.

När bristen är avhjälpd eller kontrollen är gjord ska nämnden slutligt pröva frågan om slutbesked enligt 34 §.

Lag (2014:900).

37 § Byggnadsnämnden ska pröva frågan om slutbesked så snart nämnden har fått in eller skaffat sig det underlag som behövs för prövningen. Handläggningen ska ske skyndsamt.

Om nämnden finner att det finns skäl för ett ingripande enligt 11 kap., ska nämnden också handlägga den frågan skyndsamt.

11 kap. Tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. tillsynen allmänt, möjlighet att få ett ingripandebesked samt skyldighet att ge tillträde och lämna upplysningar för tillsynen,
2. tillsynen över kommunala beslut och regionplanebeslut,
3. förelägganden som behövs för att regler, domar och beslut ska följas,
4. genomförande på den försumliges bekostnad och förbud mot fortsatt arbete eller användning av byggnadsverk,
5. ingripanden mot kontrollanter och kontrollansvariga,
6. att förelägganden och förbud får förenas med vite eller ska genomföras omedelbart,

7. handräckning,

8. anteckningar av förelägganden och förbud i fastighetsregistret samt verkan av förelägganden och förbud vid ägarbyte,

9. byggsanktionsavgifter,

10. överlåtelse av egendom efter en överträdelse,

11. tystnadsplikt, och

12. avgift vid tillsyn.

Lag (2013:306).

Allmänt om tillsynen

2 § Tillsynen över att denna lag och EU-förordningar i frågor inom lagens tillämpningsområde samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av lagen eller en sådan EU-förordning följs utövas enligt detta kapitel och föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap.

3 § Tillsynen ska utövas av regeringen, länsstyrelsen och den eller de statliga myndigheter i övrigt som regeringen bestämmer och av byggnadsnämnden (tillsynsmyndigheterna).

Tillsynsmyndigheterna ska samarbeta med varandra samt med sådana statliga och kommunala organ som fullgör uppgifter av betydelse för tillsynsverksamheten.

4 § En kommun får träffa avtal med en annan kommun om att tillsynsuppgifter som byggnadsnämnden har enligt detta kapitel ska skötas helt eller delvis av byggnadsnämnden i den andra kommunen. Befogenheten att meddela beslut i

tillsynsärenden får dock inte överlåtas.

5 § En tillsynsmyndighet ska pröva förutsättningarna för och behovet av att ingripa eller besluta om en påföljd enligt detta kapitel, så snart det finns anledning att anta att någon inte har följt en bestämmelse i denna lag, i föreskrifter, domar eller andra beslut som har meddelats med stöd av lagen eller i EU-förordningar som rör frågor inom lagens tillämpningsområde.

6 § Det som gäller för byggnadsverk i detta kapitel ska tillämpas också i fråga om skyltar och ljusanordningar.

Ingripandebesked

7 § Om någon begär det, ska byggnadsnämnden i ett skriftligt ingripandebesked redovisa om det i fråga om ett visst byggnadsverk har vidtagits någon åtgärd som enligt nämndens bedömning motiverar ett ingripande enligt detta kapitel.

Tillträde och upplysningar

8 § För att fullgöra sina uppgifter enligt denna lag har

1. byggnadsnämnden och länsstyrelsen samt den som på nämndens eller länsstyrelsens uppdrag utför ett arbete rätt att få tillträde till fastigheter och byggnadsverk samt att där vidta de åtgärder som behövs för att utföra arbetet,

2. en tillsynsmyndighet rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar från byggherren som behövs för tillsynen över bygg-, rivnings- och markåtgärder, och

3. en tillsynsmyndighet rätt att hos den som tillverkar eller representerar den som tillverkar och hos den som importerar eller saluför byggprodukter som omfattas av tillsynen

a) få tillgång till produkter för kontroll,

b) på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs,
och

c) få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen,
dock inte bostäder.

En myndighet som framställer kartor för samhällets behov har för att fullgöra sin kartläggningsuppgift också en sådan rätt till tillträde som anges i första stycket 1, dock inte till bostäder. Om det behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna ta del av innehållet i ett utländskt certifikat, intyg eller annan handling, ska handlingen på myndighetens begäran visas i översättning till svenska. Översättningen behöver inte vara auktoriserad. Lag (2013:306).

8 a § En tillsynsmyndighet som ska övervaka och utvärdera tekniska bedömningsorgan enligt artikel 29.3 i förordning (EU) nr 305/2011 har rätt att hos bedömningsorganen

1. på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs,
och

2. få tillträde till lokaler.

Lag (2013:306).

8 b § Den som tillverkar eller representerar den som tillverkar och den som importerar eller saluför byggprodukter ska efter beslut från tillsynsmyndigheten ersätta myndigheten för kostnader vid provtagning och undersökning av prov, om en produkt vid tillsyn enligt 2 § visar sig inte uppfylla gällande krav. Lag (2013:306).

8 c § Den som tillverkar eller representerar den som tillverkar och den som importerar eller saluför byggprodukter ska få ersättning från tillsynsmyndigheten för produkter som ska kontrolleras enligt 8 § första stycket 3, om det finns särskilda skäl för det. Lag (2013:306).

9 § Polismyndigheten ska lämna det biträde som behövs för tillträde enligt 8 §. Lag (2014:769).

Tillsyn över kommunala beslut

10 § När länsstyrelsen enligt 5 kap. 29, 38 eller 39 § har fått ett meddelande om att en kommun beslutat att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser, ska länsstyrelsen inom tre veckor besluta om den ska överpröva kommunens beslut eller inte.

Länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut, om beslutet kan antas innebära att

1. ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses,
2. regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt,
3. en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
4. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser, eller
5. en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

11 § Länsstyrelsen ska upphäva kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser i dess helhet, om beslutet har en sådan

innebörd som anges i 10 § andra stycket. Om kommunen medger det, får beslutet upphävas i en viss del.

12 § För ett visst geografiskt område får regeringen eller länsstyrelsen, om det finns särskilda skäl, besluta att det som enligt 10 och 11 §§ gäller för länsstyrelsens prövning av kommunens beslut också ska tillämpas i fråga om byggnadsnämndens beslut om lov eller förhandsbesked enligt 9 kap.

Om länsstyrelsen beslutar att överpröva ett lov eller förhandsbesked, får länsstyrelsen besluta att lovet eller förhandsbeskedet inte ska gälla förrän prövningen har avslutats.

Tillsyn över regionplanebeslut

13 § När regeringen enligt 7 kap. 9 § har fått ett meddelande om ett beslut att anta, ändra eller upphäva en regionplan, ska regeringen inom tre månader besluta om den ska överpröva regionplanebeslutet eller inte.

Regeringen får överpröva regionplanebeslutet endast om beslutet kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses.

14 § Regeringen får upphäva ett beslut att anta, ändra eller upphäva en regionplan i dess helhet eller i en viss del, om beslutet innebär att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses.

Planförelägganden

15 § Regeringen får förelägga en kommun att inom en viss tid anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser (planföreläggande), om det behövs för att tillgodose ett intresse som avses i 10 § andra stycket 1 eller 2.

16 § Om kommunen inte följer ett planföreläggande, får regeringen

1. besluta att länsstyrelsen på kommunens bekostnad ska ta fram det förslag och i övrigt göra det arbete som enligt 5 kap. behövs för att detaljplanen eller områdesbestämmelserna ska kunna antas, ändras eller upphävas, och
2. anta, ändra eller upphäva detaljplanen eller områdesbestämmelserna.

Lovförelägganden

17 § Om en åtgärd som kräver bygglov, rivningslov eller marklov har vidtagits utan lov, ska byggnadsnämnden i ett föreläggande ge fastighetens eller byggnadsverkets ägare tillfälle att inom en viss tid ansöka om lov, om det är sannolikt att lov kan ges för åtgärden (lovföreläggande).

Förelägganden om underhållsutredning

18 § Om det brister i underhållet av ett byggnadsverk, får byggnadsnämnden uppdra åt en sakkunnig att utreda behovet av underhållsåtgärder. Innan nämnden beslutar om ett sådant uppdrag, ska nämnden i ett föreläggande ge byggnadsverkets ägare tillfälle att inom en viss tid ge synpunkter på uppdraget och på frågan om vem som ska betala kostnaderna för uppdraget.

Den sakkunnige ska vara certifierad enligt 10 kap. 8 § 2.

Åtgärdsförelägganden

19 § Om en byggherre, ägare, nyttjanderättshavare, väghållare, kontrollansvarig, sakkunnig eller huvudman för en allmän plats låter bli att vidta en åtgärd och därigenom bryter mot en skyldighet enligt denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, får byggnadsnämnden förelägga denne att inom en viss tid vidta åtgärden (åtgärdsföreläggande).

Rättelseförelägganden

20 § Om det på en fastighet eller i fråga om ett byggnadsverk har vidtagits en åtgärd i strid mot denna lag eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, får byggnadsnämnden förelägga den som äger fastigheten eller byggnadsverket att vidta rättelse inom en viss tid (rättelseföreläggande).

Byggnadsnämnden får inte besluta om ett föreläggande om det har förflutit mer än tio år från överträdelsen.

Den tioårsgräns som anges i andra stycket gäller inte om överträdelsen är att någon olovligen har tagit i anspråk eller inrett en bostadslägenhet för ett väsentligen annat ändamål än bostadsändamål. Lag (2011:335).

Rivningsförelägganden

21 § Om ett byggnadsverk är förfallet eller skadat i väsentlig omfattning och inte sätts i stånd inom skälig tid, får byggnadsnämnden förelägga ägaren att inom viss tid riva byggnadsverket (rivningsföreläggande).

Förelägganden för ökad trafiksäkerhet

22 § Om ett byggnadsverk inom ett område med detaljplan innebär stora olägenheter för trafiksäkerheten på grund av att förhållandena har ändrats, får byggnadsnämnden förelägga ägaren att ta bort byggnadsverket eller att vidta någon annan åtgärd med det som avhjälper eller minskar olägenheterna.

Om byggnadsverket är en byggnad, får ett föreläggande att ta bort eller flytta byggnaden meddelas endast om byggnaden kan flyttas utan svårighet eller har ett ringa värde.

23 § Byggnadsnämnden får förelägga ägaren av en fastighet eller en byggnad

inom

ett område med detaljplan att anordna stängsel eller ändra utfart eller annan utgång mot gator eller vägar, om det behövs med hänsyn till trafiksäkerheten.

Förelägganden om stängsel kring industrianläggningar som inte används

24 § Om ett byggnadsverk för industriändamål inte längre används, får byggnadsnämnden förelägga ägaren att anordna stängsel kring det, om det behövs till skydd mot olycksfall.

Produktförelägganden

25 § Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet besluta om det föreläggande eller förbud som från skyddssynpunkt behövs för att bestämmelsen om byggprodukter i 8 kap. 20 § andra stycket ska följas. Lag (2013:306).

26 § Om en byggprodukt som omfattas av förordning (EU) nr 305/2011 inte uppfyller de krav som fastställs i förordningen eller om tillsynsmyndigheten har tillräckliga skäl att anta att produkten inte uppfyller förordningens krav får myndigheten vidta de åtgärder som följer av artiklarna 56–59.

Om en byggprodukt inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter meddelade med stöd av 16 kap. 6 § 2 får tillsynsmyndigheten vidta de åtgärder som följer av artiklarna 19–21 i förordning (EG) nr 765/2008.

Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet besluta om det föreläggande som behövs för att de krav på byggprodukter som avses i första och andra styckena ska uppfyllas.

Lag (2013:306).

Genomförande på bekostnad av den som fått ett föreläggande

27 § Om ett föreläggande enligt 17 § inte följs, får byggnadsnämnden besluta att på ägarens bekostnad låta upprätta de ritningar och beskrivningar samt vidta de åtgärder i övrigt som är nödvändiga för att pröva frågan om lov.

När den tid för synpunkter som har angetts i ett föreläggande enligt 18 § har gått ut, får byggnadsnämnden uppdra åt en sakkunnig att på ägarens bekostnad utreda behovet av underhållsåtgärder.

Om ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23 eller 24 § inte följs, får byggnadsnämnden besluta att åtgärden ska genomföras på den försumliges bekostnad och hur det ska ske.

28 § Byggnadsnämnden får besluta om genomförande enligt 27 § endast om förelägandet har innehållit en upplysning om detta.

Nämnden ska se till att genomförandet inte ger upphov till oskäligen kostnader.

29 § Kronofogdemyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att genomföra en åtgärd som avses i 27 § tredje stycket.

Förbud mot fortsatt arbete eller åtgärd

30 § Om det är uppenbart att ett byggnads-, rivnings- eller markarbete eller en annan åtgärd äventyrar en byggnads hållfasthet eller medför fara för människors liv eller hälsa, ska byggnadsnämnden förbjuda att arbetet eller åtgärden fortsätter.

31 § Om det är uppenbart att ett byggnads-, rivnings- eller markarbete eller en annan åtgärd strider mot denna lag eller en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av lagen, får byggnadsnämnden förbjuda att arbetet eller åtgärden fortsätter.

32 § Om byggherren i fråga om ett byggnads-, rivnings- eller markarbete eller en annan åtgärd inte följer någon väsentlig del av en kontrollplan, får byggnadsnämnden förbjuda att arbetet fortsätter till dess bristerna har avhjälpits.

32 a § Byggnadsnämnden får i samband med ett föreläggande enligt 20 § förbjuda att den olovliga åtgärden utförs på nytt, om den kräver bygglov. Lag (2014:900).

Förbud mot användning av byggnadsverk

33 § Byggnadsnämnden får förbjuda den som äger eller har nyttjanderätt till ett byggnadsverk att använda hela eller delar av byggnadsverket, om

1. byggnadsverket har brister som kan äventyra säkerheten för dem som uppehåller sig i eller i närheten av byggnadsverket, eller

2. det inte finns förutsättningar för att ge slutbesked enligt 10 kap. 34 eller 35 §.

Om ett byggnadsverk eller en del av ett byggnadsverk har tagits i bruk med stöd av ett interimistiskt slutbesked, får byggnadsnämnden fatta beslut om förbud enligt första stycket 2 endast om det finns synnerliga skäl för det. Lag (2014:900).

Byte av och ingripanden mot en funktionskontrollant eller kontrollansvarig

34 § Om byggnadsnämnden finner att en funktionskontrollant som avses i 8 kap. 25 § har åsidosatt sina skyldigheter, får nämnden besluta att en annan funktionskontrollant ska utses.

Nämnden ska anmäla sitt beslut till den som har certifierat kontrollanten.

35 § Om byggnadsnämnden finner att en kontrollansvarig som avses i 10 kap. 9 §

har åsidosatt sina skyldigheter enligt 10 kap. 11 §, ska nämnden

1. entlediga den kontrollansvarige från sitt uppdrag och underrätta den som har certifierat den kontrollansvarige om beslutet, och

2. efter förslag från byggherren besluta om en ny kontrollansvarig.

36 § Om en kontrollansvarig har visat sig vara olämplig för sin uppgift, får den

som har certifierat den kontrollansvarige återkalla certifieringen.

Vite

37 § Ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 eller

26 § eller ett beslut om förbud enligt 25, 30, 31, 32, 32 a

eller 33 § får förenas med vite.

Vitet får inte förvandlas till fängelse.

Frågor om utdömning av vite prövas av mark- och miljödomstol.

Lag (2014:900).

Omedelbart genomförande

38 § I ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23 eller 24 §

eller ett beslut enligt 27 § tredje stycket får

byggnadsnämnden bestämma att den åtgärd som föreläggandet

eller beslutet avser ska genomföras omedelbart trots att

föreläggandet eller beslutet inte har vunnit laga kraft.

Beslut om förbud enligt 25, 30, 31, 32, 32 a eller 33 §
gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Lag (2014:900).

Handräckning

39 § Kronofogdemyndigheten får efter ansökan av
tillsynsmyndigheten besluta om handräckning för att genomföra
en åtgärd

1. som avses i 8 §, eller

2. som avses med ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22, 23,
24 eller 25 § och det inte har förflutit mer än tio år från
den överträdelse som föreläggandet avser.

Den tioårsgräns som anges i första stycket 2 gäller inte om
överträdelsen är att någon olovligen har tagit i anspråk eller
inrett en bostadslägenhet för ett väsentligen annat ändamål än
bostadsändamål.

Bestämmelser om handräckning finns i lagen (1990:746) om
betalningsföreläggande och handräckning. Lag (2011:335).

Anteckningar i fastighetsregistrets inskrivningsdel m.m.

40 § Den myndighet som beslutar om ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22
eller

23 § eller förbud enligt 33 § ska genast skicka sitt beslut till
inskrivningsmyndigheten.

41 § När ett beslut som avses i 40 § har kommit in till
inskrivningsmyndigheten, ska myndigheten genast göra en

anteckning om det i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Om föreläggandet eller förbudet har förenats med ett löpande vite enligt 4 § lagen (1985:206) om viten, ska myndigheten göra en anteckning också om detta.

Inskrivningsmyndigheten ska genast i ett rekommenderat brev underrätta den som senast har sökt lagfart eller inskrivning av förvärv av tomträtt om anteckningen, om föreläggandet eller förbudet inte är riktat mot denne. Lag (2011:335).

42 § Om byggnadsnämnden återkallar ett föreläggande eller ett förbud som avses i

40 §, ska nämnden genast anmäla återkallelsen till inskrivningsmyndigheten.

43 § Så snart byggnadsnämnden har fått kännedom om att ett föreläggande eller förbud som avses i 40 § har upphävts genom ett lagakraftvunnet beslut eller av annan anledning har upphört att gälla, ska nämnden anmäla detta till inskrivningsmyndigheten.

44 § Så snart byggnadsnämnden har fått kännedom om att ett föreläggande som avses i 40 § har följts, ska nämnden anmäla detta till inskrivningsmyndigheten.

45 § När en anmälan enligt 42, 43 eller 44 § som avser en anteckning som har gjorts enligt 41 § har kommit in till inskrivningsmyndigheten, ska myndigheten ta bort anteckningen.

Verkan av ett föreläggande eller förbud vid ägarbyte

46 § Om ett föreläggande enligt 19, 20, 21, 22 eller 23 § eller förbud enligt 33 § har riktats mot fastighetens ägare och fastigheten därefter byter ägare, gäller föreläggandet eller förbudet i stället mot den nya ägaren.

47 § Om ett föreläggande eller förbud i ett fall som avses i 46 § har förenats med löpande vite enligt 4 § lagen (1985:206) om viten och ägarbytet har skett

genom köp, byte eller gåva, gäller vitet mot den nya ägaren räknat från och med den första tidsperiod som börjar löpa efter äganderättsövergången under förutsättning att vitesföreläggandet dessförinnan har antecknats enligt 41 §.

48 § Andra viten än sådana löpande viten som avses i 47 § gäller inte mot den nya ägaren vid ett ägarbyte som avses i 46 §. Byggnadsnämnden får i stället besluta om ett särskilt vitesföreläggande mot den nya ägaren.

49 § Det som enligt 46 och 48 §§ gäller i fråga om byte av ägare till en fastighet ska tillämpas också på byte av ägare till en byggnad på mark som tillhör någon annan.

50 § I ärenden om förelägganden eller förbud som avses i 46 § ska rättegångsbalkens bestämmelser om verkan av att tvisteföremålet överläts och om tredje mans deltagande i rättegång tillämpas.

Byggsanktionsavgifter

51 § Om någon bryter mot en bestämmelse i 8–10 kap. eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av någon av bestämmelserna i 16 kap. 2–10 §§ eller mot en bestämmelse i en EU-förordning om krav på byggnadsverk eller byggprodukter, ska tillsynsmyndigheten ta ut en särskild avgift (byggsanktionsavgift) enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 12 §.

52 § Byggsanktionsavgiftens storlek ska framgå av de föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 16 kap. 12 §. Avgiften får uppgå till högst 50 prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. När regeringen meddelar föreskrifter om avgiftens storlek, ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser. Lag (2013:307).

53 § En byggsanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Avgiften behöver dock inte tas ut om det är oskäligt med hänsyn till

1. att den avgiftsskyldige på grund av sjukdom inte har förmått att själv eller genom någon annan fullgöra sin skyldighet,
2. att överträdelsen berott på en omständighet som den avgiftsskyldige inte har kunnat eller bort förutse eller kunnat påverka, eller
3. vad den avgiftsskyldige har gjort för att undvika att en överträdelse skulle inträffa.

53 a § En byggsanktionsavgift får i ett enskilt fall sättas ned om avgiften inte står i rimlig proportion till den överträdelse som har begåtts. Avgiften får sättas ned till hälften eller en fjärdedel.

Vid prövningen enligt första stycket ska det särskilt beaktas om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet eller om överträdelsen av andra skäl kan anses vara av mindre allvarlig art. Lag (2013:307).

54 § En byggsanktionsavgift ska inte tas ut om rättelse sker innan frågan om sanktion eller ingripande enligt detta kapitel har tagits upp till överläggning vid ett sammanträde med tillsynsmyndigheten.

55 § En byggsanktionsavgift ska inte tas ut om överträdelsen har medfört att ett vite har dömts ut.

56 § En byggsanktionsavgift ska inte tas ut om överträdelsen avser rivning av en byggnad och rivningen har

1. gjorts med stöd av annan lag eller författning,

2. varit nödvändig för att undanröja risk för människors liv eller hälsa eller för att avvärja eller begränsa en omfattande skada på annan egendom, eller

3. gjorts på grund av att byggnaden till väsentlig del var skadad till följd av en eldsvåda eller någon annan liknande händelse.

57 § En byggsanktionsavgift ska tas ut av

1. den som när överträdelsen begicks var ägare till den fastighet eller det byggnadsverk som överträdelsen avser,

2. den som begick överträdelsen, eller

3. den som har fått en fördel av överträdelsen.

58 § Innan tillsynsmyndigheten beslutar att ta ut en byggsanktionsavgift ska den

som anspråket riktas mot ges tillfälle att yttra sig.

En byggsanktionsavgift får inte beslutas, om den som anspråket riktas mot inte

har getts tillfälle att yttra sig inom fem år efter överträdelsen.

59 § Ett beslut om att ta ut en byggsanktionsavgift ska delges den avgiftsskyldige.

60 § Om två eller flera är avgiftsskyldiga för samma överträdelse, är de solidariskt ansvariga för betalningen.

61 § En byggsanktionsavgift ska betalas inom två månader efter det att beslutet

om att ta ut avgiften har delgetts den avgiftsskyldige enligt 59 §. Det gäller dock inte, om tillsynsmyndigheten i beslutet har bestämt en senare betalningsdag.

Ett beslut om byggsanktionsavgift får efter sista betalningsdagen verkställas som en dom som har vunnit laga kraft.

Om ett beslut om byggsanktionsavgift inte har verkställts inom tio år från det att beslutet vann laga kraft, behöver avgiften inte betalas.

62 § Byggsanktionsavgiften ska tillfalla kommunen när det är byggnadsnämnden som har beslutat att ta ut avgiften och i övrigt tillfalla staten.

63 § Om en skyldighet att betala en byggsanktionsavgift har upphävts genom ett beslut som har vunnit laga kraft, ska tillsynsmyndigheten återbetala avgiften jämte ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden från den dag avgiften betalades till och med den dag återbetalningen sker.

Överlåtelse av egendom efter en överträdelse

64 § Bestämmelserna om rätt till avdrag på köpeskilling eller hävning av köp i 4 kap. 12 § jordabalken ska tillämpas när egendom överlåts mot ersättning efter en överträdelse som avses i 51 § men innan rättelse har skett, om inte överlåtaren vid överlåtelsen upplyst om överträdelsen eller förvärvaren annars känt till eller bort känna till överträdelsen.

Tystnadsplikt

65 § Den som i ett ärende som gäller tillsyn enligt denna lag eller EU-förordningar i frågor inom lagens tillämpningsområde samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av lagen eller en sådan EU-förordning har fått information om någons affärs- eller driftsförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar, får inte obehörigen röja eller utnyttja informationen.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Avgift vid tillsyn

66 § Den myndighet som ska övervaka och utvärdera tekniska bedömningsorgan i enlighet med artikel 29.3 i förordning (EU) nr 305/2011 ska ha rätt att ta ut avgift för att täcka kostnaderna för övervakning och utvärdering. Lag (2013:306).

12 kap. Byggnadsnämnden

1 § I varje kommun ska det finnas en byggnadsnämnd.

2 § Utöver de uppgifter som byggnadsnämnden har enligt andra bestämmelser i denna lag ska nämnden

1. verka för en god byggnadskultur samt en god och estetiskt tilltalande stads- och landskapsmiljö,
2. uppmärksamt följa den allmänna utvecklingen inom kommunen och dess närmaste omgivning samt ta de initiativ som behövs i frågor om planläggning, byggande och fastighetsbildning,
3. samarbeta med de myndigheter, organisationer och enskilda vars arbete och intressen rör nämndens verksamhet, och
4. lämna råd och upplysningar i frågor som rör nämndens verksamhet.

3 § Om någon begär det, ska byggnadsnämnden ge skriftliga upplysningar om planläggning, byggande och fastighetsbildning.

4 § Om det behövs en karta för prövningen av en fråga om bygglov inom ett område

med sammanhållen bebyggelse (nybyggnadskarta) och sökanden begär det, ska byggnadsnämnden tillhandahålla en sådan karta.

5 § Bestämmelserna i kommunallagen (1991:900) om nämnder ska gälla för byggnadsnämnden.

6 § Ett delegationsuppdrag enligt 6 kap. 33 § kommunallagen (1991:900) får, utöver det som följer av 6 kap. 34 § kommunallagen, inte omfatta befogenhet att

1. avgöra ärenden som är av stor vikt eller har principiell betydelse,
2. i andra fall än som avses i 11 kap. 30–32 §§ och 33 § 1 besluta förelägganden eller förbud som förenas med vite,
3. besluta förelägganden som förenas med en upplysning om att den åtgärd som föreläggandet avser kan komma att utföras genom byggnadsnämndens försorg på bekostnad av den som föreläggandet riktas mot, eller
4. avgöra frågor om byggsanktionsavgift enligt 11 kap.

7 § Byggnadsnämnden ska ha minst en person med arkitektutbildning till sin hjälp

och i övrigt ha tillgång till personal i den omfattning och med den särskilda kompetens som behövs för att nämnden ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

8 § Byggnadsnämnden får ta ut avgifter för

1. beslut om planbesked, förhandsbesked, villkorsbesked, startbesked, slutbesked och ingripandebesked,
2. beslut om lov,
3. tekniska samråd och slutsamråd,
4. arbetsplatsbesök och andra tillsynsbesök på

byggarbetsplatsen,

5. upprättande av nybyggnadskartor,

6. framställning av arkivbeständiga handlingar,

7. expediering och kungörelse enligt 9 kap. 41–41 b §§, och

8. andra tids- eller kostnadskrävande åtgärder.

Lag (2011:335).

9 § Byggnadsnämnden får ta ut en planavgift för att täcka programkostnader och

kostnader för andra åtgärder som behövs för att upprätta eller ändra detaljplaner eller områdesbestämmelser, om

1. nämnden ger bygglov för nybyggnad eller ändring av en byggnad, och

2. den fastighet som bygglovet avser har nytta av planen eller områdesbestämmelserna.

Det som enligt första stycket gäller i fråga om en byggnad ska också tillämpas

på en anläggning som kräver bygglov enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §.

10 § En avgift enligt 8 eller 9 § får inte överstiga kommunens genomsnittliga kostnad för den typ av besked, beslut eller handläggning som avgiften avser.

Grunderna för hur avgifterna ska beräknas ska anges i en taxa som beslutas av kommunfullmäktige.

11 § En avgift enligt 8 eller 9 § ska betalas av den som är sökande eller har gjort anmälan i det ärende som beskedet, beslutet eller handläggningen avser. Avgiften får tas ut i förskott.

13 kap. Överklagande

Överklagande av kommunala beslut

1 § Följande beslut enligt denna lag får överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900):

1. kommunfullmäktiges beslut om översiktsplan,
2. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att anta, ändra eller upphäva detaljplaner eller områdesbestämmelser,
3. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att fatta beslut om skyldighet för fastighetsägare att betala kostnader för gator och andra allmänna platser eller att fatta beslut om villkoren för sådan betalning,
4. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut att inte anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser,
5. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut om grunderna för skyldighet att betala kostnader för gator och andra allmänna platser och om generella villkor för sådan betalning,
6. kommunfullmäktiges beslut om taxa i ärenden hos byggnadsnämnden,
7. ett kommunalförbunds eller regionplaneförbunds fullmäktiges beslut om regionplan, och

8. kommunens beslut om riktlinjer för exploateringsavtal.

Lag (2014:900).

2 § Kommunala beslut enligt denna lag får inte överklagas i den del de avser

1. avbrytande av ett planarbete,

2. planbesked enligt 5 kap. 2 §,

3. andra frågor om gatukostnader än de som avses i 1 § 5,

4. villkorsbesked enligt 9 kap. 19 §,

5. förlängd handläggningstid enligt 9 kap. 27 §,

6. behovet av kontrollansvarig, särskilt sakkunnig, tekniskt samråd eller slutsamråd,

7. ingripandebesked enligt 11 kap. 7 §, eller

8. en fråga som redan är avgjord genom en detaljplan, områdesbestämmelser eller ett förhandsbesked.

Att tvister rörande gatukostnader prövas av mark- och miljödomstol framgår av

15

kap. 10 §.

3 § Andra kommunala beslut enligt denna lag än de som avses i 1 och 2 §§ får överklagas hos länsstyrelsen.

Överklagande av länsstyrelsens och andra statliga förvaltningsmyndigheters beslut

4 § Länsstyrelsens beslut enligt 11 kap. 10 § i frågan om att överpröva

kommunens beslut får inte överklagas. Detsamma gäller länsstyrelsens beslut enligt 11 kap. 12 § om att överprövningsbestämmelserna också ska gälla lov eller förhandsbesked inom ett visst geografiskt område eller att ett lov eller förhandsbesked inte ska gälla förrän en överprövning har avslutats.

5 § Länsstyrelsens beslut enligt 11 kap. 11 § att helt eller i en viss del upphäva kommunens beslut om detaljplan, områdesbestämmelser, lov eller förhandsbesked får överklagas hos regeringen.

6 § Andra beslut av länsstyrelsen enligt denna lag än de som avses i 4 och 5 §§
och andra beslut av en statlig förvaltningsmyndighet enligt denna lag får överklagas hos mark- och miljödomstol.

7 § Om ett ärende som har överklagats hos en mark- och miljödomstol rör en fråga som har särskild betydelse för Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt, ska domstolen överlämna målet till regeringen för prövning.

Rätten att överklaga

8 § Bestämmelser om vem som får överklaga beslut som avses i 3, 5 och 6 §§ finns i 22 § förvaltningslagen (1986:223).

9 § Enbart det förhållandet att någon har underrättats eller ska ha underrättats enligt denna lag ger inte denne rätt att överklaga beslut som avses i 3, 5 och 6 §§. Lag (2011:335).

10 § Ett beslut som gäller staten i egenskap av fastighetsägare eller innehavare av en särskild rätt till en fastighet får överklagas av den statliga myndighet som förvaltar fastigheten.

11 § Ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller

områdesbestämmelser får överklagas endast av den som före utgången av granskningstiden skriftligen har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda.

Den inskränkning i rätten att överklaga som följer av första stycket gäller inte om

1. beslutet har gått emot sakägaren genom att förslaget ändrats efter granskningstiden, eller

2. överklagandet grundas på att beslutet inte har tillkommit i laga ordning.

12 § En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap.

13

§ miljöbalken får överklaga ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 4 kap. 34 § denna lag.

13 § En sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap.

13

§ miljöbalken eller en sådan ideell förening som avses i 16 kap. 14 § miljöbalken får överklaga ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som innebär att ett område inte längre ska omfattas av strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken.

14 § Ett beslut om lov eller förhandsbesked inom sådana skydds- eller säkerhetsområden som avses i 9 kap. 13 § får överklagas av

1. Transportstyrelsen, om beslutet rör en civil flygplats,

2. Strålsäkerhetsmyndigheten, om beslutet rör en kärnkraftsreaktor eller annan kärnteknisk anläggning, och

3. Försvarsmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, i andra fall än de som anges i 1 och 2.

15 § Ett beslut om startbesked får överklagas endast av sökanden i bygglovsärendet.

Överklagandetid m.m.

16 § Bestämmelser om överklagande av ett beslut som avses i 3, 5 och 6 §§ finns i 23–25 §§ förvaltningslagen (1986:223).

Tiden för överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser räknas dock från den dag då beslutet eller justeringen av protokollet över beslutet har tillkännagetts på kommunens anslagstavla. När beslutet har fattats av kommunfullmäktige, ska det som enligt 23–25 §§ förvaltningslagen gäller i fråga om den myndighet som har meddelat beslutet i stället gälla kommunstyrelsen.

Tiden för överklagande av ett beslut om lov eller förhandsbesked räknas, för alla som inte ska delges beslutet enligt 9 kap. 41 §, från den dag som infaller en vecka efter att beslutet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar.

Lag (2011:335).

Prövningen av ett överklagande

17 § Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser ska endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna.

Om myndigheten vid en prövning enligt första stycket finner att beslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att

felet saknar betydelse för avgörandet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet upphävas i en viss del eller ändras på annat sätt. Ändringar som har ringa betydelse får göras utan kommunens medgivande.

Om kommunen begär det, får myndigheten förordna att det överklagade beslutet i sådana delar som uppenbarligen inte berörs av överklagandet får genomföras trots att överklagandet inte har avgjorts slutligt. Ett sådant förordnande får inte överklagas.

18 § Om länsstyrelsen enligt 11 kap. 10 eller 12 § har beslutat att överpröva en kommuns beslut om en detaljplan eller områdesbestämmelser eller ett lov eller förhandsbesked, får länsstyrelsen besluta att ett överklagande av samma kommunala beslut inte ska prövas förrän ärendet om överprövning enligt 11 kap. är slutligt avgjort.

14 kap. Skadeersättning och inlösen

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. skyldighet för kommunen att betala ersättning för skador som uppkommer till följd av beslut enligt denna lag,
2. skyldighet för kommunen och andra att lösa in eller på annat sätt förvärva rätt till egendom,
3. hur en skada ska bedömas och ersättning beräknas,
4. kommunens rätt till ersättning i vissa fall, och
5. att rätten till ersättning eller inlösen kan gå förlorad.

Ersättning i samband med en myndighets tillträde m.m.

2 § Om en skada har uppkommit till följd av en åtgärd som avses i 11 kap. 8 § första stycket 1 eller andra stycket, har den skadelidande rätt till ersättning av kommunen eller, om åtgärden har vidtagits på uppdrag av en statlig myndighet, av staten.

Ersättning vid vissa förelägganden

3 § Om byggnadsnämnden med stöd av 11 kap. 22 eller 23 § har meddelat ett föreläggande som innebär att ett byggnadsverk ska tas bort eller bli föremål för en annan åtgärd eller att en utfart eller annan utgång ska ändras, har den som äger byggnadsverket rätt till ersättning för den skada som föreläggandet medför. Lag (2014:900).

Ersättning på grund av vägrat bygglov

4 § Om ersättning har betalats för gatukostnader enligt 6 kap. 24 eller 25 § eller enligt motsvarande äldre bestämmelser, ska kommunen betala tillbaka ersättningen i den mån skada uppkommer genom att fastighetsägaren på grund av att bygglov vägras inte kan använda fastigheten på det sätt som förutsattes när ersättningen togs ut.

Kommunen ska också betala ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag ersättningen betalades till kommunen.

5 § Om bygglov vägras för en åtgärd som avser att en byggnad som är förstörd genom en olyckshändelse eller riven ska ersättas med en i huvudsak likadan byggnad, har fastighetens ägare rätt till ersättning av kommunen för den skada som det vägrade bygglovet medför.

Om den byggnad som ska ersättas inte är förstörd genom en olyckshändelse, gäller rätten till ersättning endast om den skada som det vägrade bygglovet medför är betydande i förhållande till värdet av den berörda delen av fastigheten.

Rätten till ersättning gäller endast om ansökan om bygglov har gjorts inom fem år från det att byggnaden revs eller förstördes.

Ersättning på grund av vägrat marklov

6 § Om marklov vägras med stöd av 9 kap. 35 § första stycket 2 eller 3, har fastighetens ägare rätt till ersättning av kommunen för den skada som det vägrade marklovet medför.

Rätten till ersättning gäller dock endast om det vägrade marklovet innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom den berörda delen av fastigheten.

Ersättning på grund av rivningsförbud eller vägrat rivningslov

7 § Om en detaljplan eller områdesbestämmelser innehåller ett rivningsförbud eller om ett rivningslov vägras enligt 9 kap. 34 §, har fastighetens ägare rätt till ersättning av kommunen för den skada som rivningsförbudet eller det vägrade rivningslovet medför.

Rätten till ersättning gäller dock endast om den skada som rivningsförbudet eller det vägrade rivningslovet medför är betydande i förhållande till värdet av den berörda delen av fastigheten.

Ersättning när en detaljplan ändras eller upphävs

8 § Om ett område som enligt en detaljplan har varit avsett för allmän samfärdsel kommer att helt eller delvis användas för ett annat ändamål eller få sitt höjdläge ändrat när en ny eller ändrad detaljplan genomförs, har den som äger en fastighet som ligger intill området rätt till ersättning av väghållaren för den skada som genomförandet av den nya eller ändrade detaljplanen medför för

ägaren.

9 § Om en detaljplan ändras eller upphävs före genomförandetidens utgång, har den som äger en fastighet rätt till ersättning av kommunen för den skada som ändringen eller upphävandet medför för ägaren.

En sådan rätt till ersättning gäller också om ändringen eller upphävandet sker efter genomförandetidens utgång och skadan avser en åtgärd som när genomförandetiden löpte ut omfattades av ett bygglovsärende som inte var slutligt avgjort.

Ersättning på grund av bestämmelser om skydd, placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter

10 § Om kommunen i en detaljplan inför en bestämmelse som avses i 4 kap. 8 § 1 eller 16 § 3 eller i områdesbestämmelser inför en bestämmelse som avses i 4 kap. 42 § andra stycket, har den som äger en fastighet som berörs av bestämmelsen rätt till ersättning av kommunen för den skada som bestämmelsen medför.

Rätten till ersättning gäller dock endast om bestämmelsen innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten.

Första och andra styckena gäller inte bestämmelser om rivningsförbud. För sådana bestämmelser gäller i stället 7 §. Lag (2014:900).

Ersättning på grund av områdesbestämmelser om vegetation och markyta

11 § Om kommunen i områdesbestämmelser för ett område som avses i 9 kap. 13 § inför en bestämmelse om vegetation eller

om markytans utformning eller höjdläge, har den som äger en fastighet som berörs av bestämmelsen rätt till ersättning av kommunen för den skada som bestämmelsen medför.

Rätten till ersättning gäller dock endast om bestämmelsen innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten. Lag (2011:335).

Ersättning till innehavare av särskild rätt

12 § Det som enligt 5–11 §§ gäller i fråga om fastighetens ägare ska gälla också den som har en särskild rätt till fastigheten.

Inlösen

13 § Om ett beslut som avses i 5, 6 eller 7 §, 9 § första stycket eller 10 eller 11 § medför att användningen av fastigheten synnerligen försvåras, är kommunen skyldig att på fastighetsägarens begäran lösa in fastigheten.

14 § Kommunen är skyldig att på fastighetsägarens begäran lösa in mark eller annat utrymme som enligt detaljplanen ska användas för

1. en allmän plats som kommunen ska vara huvudman för, eller
2. annat än enskilt byggande.

Skyldigheten enligt första stycket 2 gäller inte om byggloves enligt 9 kap. 32 a § första stycket. Lag (2014:900).

15 § Om mark eller annat utrymme enligt en detaljplan ska användas för en allmän plats som har enskilt huvudmannaskap,

är den som ska vara huvudman för platsen skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva äganderätt, nyttjanderätt eller annan särskild rätt till marken eller utrymmet.

Första stycket gäller inte om staten enligt 16 § eller kommunen enligt 17 § är skyldig att lösa in marken eller utrymmet. Lag (2014:900).

16 § Om mark eller annat utrymme enligt en detaljplan ska användas för en väg som staten ska vara väghållare för enligt väglagen (1971:948) och som har enskilt huvudmannaskap, är staten skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva äganderätt, nyttjanderätt eller annan särskild rätt till marken eller utrymmet. Lag (2014:900).

17 § Om mark eller annat utrymme enligt en detaljplan ska användas för en väg som kommunen ska vara väghållare för enligt väglagen (1971:948) men som har enskilt huvudmannaskap, är kommunen skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva äganderätt, nyttjanderätt eller annan särskild rätt till marken eller utrymmet. Lag (2014:900).

18 § Om mark eller annat utrymme enligt en detaljplan ska användas för enskilt byggande men också för en allmän ledning, en allmän trafikanläggning eller en trafikanläggning som är gemensam för flera fastigheter, är den som ska vara huvudman för anläggningen skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den omfattning som behövs för ändamålet.

19 § Den som är skyldig att förvärva en rätt till mark eller utrymme enligt 15, 16, 17 eller 18 § får bestämma vilken rätt som förvärvet ska avse.

20 § Skyldigheterna i 14–17 §§ gäller inte för tid då tillfällig användning

av

marken eller utrymmet enligt detaljplanen får pågå enligt det som följer av 4 kap. 26–29 §§.

21 § Har upphävts genom lag (2012:187).

Bedömningen av en skadas betydelse

22 § Vid bedömningen av en skadas betydelse enligt någon av bestämmelserna i 5–7 och 10–13 §§ ska hänsyn också tas till

1. andra beslut som avses i 5–7 och 10–13 §§,
2. beslut enligt 3 kap. 2 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,
3. beslut enligt 7 kap. 3, 5, 6, 9, 22 eller 24 § miljöbalken,
4. beslut som innebär att tillstånd enligt 7 kap. 11 § andra stycket eller 28 b–29 a §§ miljöbalken inte ges,
5. förelägganden eller förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken,
6. beslut som innebär att dispens inte ges i fråga om de bestämmelser som avses i 1–5,
7. beslut enligt 18 § skogsvårdslagen (1979:429), och
8. inverkan av föreskrifter som har meddelats med stöd av 30 § skogsvårdslagen.

Första stycket gäller endast i fråga om beslut och föreskrifter som har meddelats inom tio år före det senaste beslutet.

Att en talerätt eller rätt till ersättning eller inlösen med anledning av ett beslut som avses i första stycket har gått förlorad till följd av bestämmelserna i 15 kap. 4 § eller motsvarande bestämmelser i miljöbalken eller lagen om kulturminnen m.m. hindrar inte att hänsyn tas till beslutet.

Ersättningens bestämmande

23 § Vid bestämmande av ersättning enligt detta kapitel ska 4 kap. expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

24 § I fall som avses i någon av bestämmelserna i 3 och 5–8 §§, 9 § första stycket samt 10–12 §§ ska, trots det som sägs i 23 §, ersättning för minskning av en fastighets marknadsvärde bestämmas

1. som skillnaden mellan fastighetens marknadsvärde före och efter beslutet eller den åtgärd som avses i 8 §, och
2. utan hänsyn till förväntningar om ändring av markanvändningen.

Vid bestämmande av ersättningen ska 4 kap. 1 § andra stycket expropriationslagen (1972:719) tillämpas.

I fall som avses i 5, 7 och 12 §§ ska ersättningen minskas med ett belopp som motsvarar det som på grund av 5 § andra stycket och 7 § andra stycket ska tålas utan ersättning.

Ersättning för kommunens kostnader enligt detta kapitel

25 § Om kommunens införande av ett rivningsförbud som avses i 7 § eller en bestämmelse som avses i 10 § har gjorts efter ett planföreläggande enligt 11 kap. 15 § och för att tillgodose ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken, är staten skyldig att ersätta kommunen dess kostnader för

ersättning eller inlösen.

26 § Om kommunen har betalat ersättning på grund av någon av bestämmelserna i 6, 11 och 12 §§, är ägaren till den anläggning för vilken skydds- eller säkerhetsområdet har beslutats skyldig att ersätta kommunen dess kostnader för ersättning eller inlösen.

Förlorad rätt till ersättning eller inlösen

27 § Den som inte anmäler sina anspråk inom den tid som avses i 5 kap. 26 § förlorar sin rätt till ersättning eller inlösen.

Trots det som sägs i första stycket gäller rätt till ersättning eller inlösen om skadan inte rimligen kunde förutses inom den angivna tiden.

15 kap. Domstolsprövning m.m.

1 § Om annat inte anges i denna lag, ska, utöver det som följer av 6 kap. 17 § och 14 kap. 23 och 24 §§ denna lag, expropriationslagen (1972:719) tillämpas i mål om

1. inlösen enligt 6 kap. 13, 14, 15 eller 16 §, och
2. ersättning eller inlösen eller förvärv av nyttjanderätt eller annan särskild rätt i fall som avses i någon av bestämmelserna i 14 kap. 2–18 §§.

2 § En talan om inlösen enligt 6 kap. 13 § får väckas även om beslutet att anta detaljplanen inte har vunnit laga kraft.

3 § Om en talan om inlösen av ett markområde enligt 6 kap. 14 § har väckts,

ska

mark- och miljödomstolen omedelbart underrätta lantmäterimyndigheten.

Om det vid prövningen av målet om inlösen pågår ett ärende om fastighetsbildning

i överensstämmelse med den detaljplan som gäller för markområdet, ska målet om inlösen förklaras vilande till dess att fastighetsbildningsärendet är slutligt avgjort.

Om en fastighet bildas som överensstämmer med detaljplanen, förfaller kommunens talan om inlösen.

4 § En talan om inlösen av mark eller utrymme enligt 6 kap. 15 § ska väckas inom tre år efter utgången av detaljplanens genomförandetid.

Om det vid prövningen av målet om inlösen pågår ett ärende om en förlängning eller förnyelse av genomförandetiden, ska målet om inlösen förklaras vilande till dess ärendet om genomförandetiden är slutligt avgjort.

Om genomförandetiden förlängs eller förnyas, förfaller kommunens talan om inlösen.

5 § I fall som avses i 14 kap. 3–7 och 9–13 §§ ska talan väckas inom två år från den dag då det beslut som talan grundas på vann laga kraft.

I fall som avses i 14 kap. 2 och 8 §§ ska talan väckas inom två år från den dag då den åtgärd som talan grundas på utfördes.

En talan får dock väckas senare än som anges i första och andra styckena, om skadan inte rimligen kunde förutses inom tvåårsperioden.

6 § Ersättning enligt 14 kap. 2, 3 och 5–13 §§ ska bestämmas i pengar som ska betalas på en gång eller, om det finns särskilda skäl, med ett visst årligt belopp. Om ersättningen ska betalas årligen och förhållandena ändras, ska det årliga beloppet omprövas på begäran av kommunen, fastighetsägaren eller den som har en särskild rätt till fastigheten.

Om kommunen begär det och det inte är uppenbart oskäligt, ska domstolen förordna att ersättning enligt 14 kap. 7, 10 eller 12 § ska betalas ut först när vissa åtgärder med byggnaden har utförts.

7 § Om kommunen och fastighetsägaren eller den som har en särskild rätt till fastigheten har träffat avtal eller uppenbarligen förutsatt att något ska gälla i fråga om ersättning gäller det även mot en ny ägare av fastigheten eller en ny innehavare av den särskilda rätten.

8 § Om domstolen i ett mål som avses i 1 § ogillar en talan på grund av att en fastighetsägare eller någon som har en särskild rätt till en fastighet har inlett rättegången utan tillräckliga skäl, får domstolen förordna att den som väckte talan ska bära sina egna kostnader. Om rättegången inleddes trots att det måste ha varit uppenbart för den som väckte talan att talan väcktes utan skälig grund, får domstolen dessutom förplikta den som väckte talan att ersätta motparten för dennes rättegångskostnader.

9 § På begäran av den som har rätt till ersättning som har fastställts i ett mål om inlösen enligt denna lag, ska den väckta frågan om avstående av mark eller annat utrymme förfalla i den del som rör dennes rätt, om

1. ersättningen inte har nedsatts på det sätt som sägs i expropriationslagen (1972:719), och

2. marken eller utrymmet inte har tillträtts eller övergått enligt 6 kap. 10 § expropriationslagen.

10 § En tvist mellan kommunen och en fastighetsägare om ersättning för gatukostnader eller kostnader för andra allmänna platser eller om villkoren för betalning av sådan ersättning prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område fastigheten ligger.

I ett sådant mål ska lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar tillämpas. I mål om jämkning av ersättning enligt 6 kap. 33 § ska dock expropriationslagen (1972:719) tillämpas i fråga om rättegångskostnader.

Om fastighetsägaren förlorar ett mål om jämkning på grund av att fastighetsägaren har inlett rättegången utan tillräckliga skäl, får domstolen förordna att fastighetsägaren ska bära sina egna kostnader. Om fastighetsägaren inledde rättegången trots att det måste ha varit uppenbart för fastighetsägaren att talan väcktes utan skälig grund, får domstolen dessutom förplikta fastighetsägaren att ersätta kommunens rättegångskostnader. Lag (2012:820).

16 kap. Bemyndiganden

Föreskrifter om planer och områdesbestämmelser

1 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. att kommunen ska skicka beslut enligt 3 kap. 27 § om översiktsplanens aktualitet till myndigheter, kommuner och andra berörda,
2. när genomförandet av en detaljplan på grund av en sådan användning som avses i 4 kap. 34 § andra stycket kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, och

3. undantag från kommunens skyldighet enligt 5 kap. 32 eller 39 § att skicka handlingar om detaljplaner eller områdesbestämmelser till länsstyrelsen. Lag (2011:335).

Föreskrifter om byggnadsverk, tomter och allmänna platser m.m.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. att det som gäller i fråga om en byggnad i 8 kap. 1 och 2 §§ ska tillämpas också på en annan anläggning än en byggnad,

2. att det som gäller i fråga om en byggnad i 8 kap. 1 § 2 ska tillämpas också på skyltar och ljusanordningar,

3. vad som krävs för att ett byggnadsverk, skyltar och ljusanordningar ska anses uppfylla kraven i 8 kap. 1 och 4 §§,

4. att vissa krav trots 8 kap. 2 och 5 §§ eller vid tillämpning av 8 kap. 7 och 8 §§ alltid ska uppfyllas vid nybyggnad, ombyggnad eller annan ändring av en byggnad, och

5. att vissa krav trots 8 kap. 2 och 5 §§ eller vid tillämpning av 8 kap. 7 och 8 §§ inte behöver uppfyllas vid nybyggnad, ombyggnad eller annan ändring av en byggnad.
Lag (2011:335).

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att vissa slags hinder mot tillgänglighet eller användbarhet vid tillämpningen av 8 kap. 2 eller 12 § ska anses vara enkla att avhjälpa.

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana undantag från de tekniska egenskapskrav som avses i 8 kap. 4 § som det finns särskilda skäl för och avser nybyggnad eller ändring av

en byggnad i experimentsyfte. Undantagen får inte medföra en oacceptabel risk för människors hälsa eller säkerhet.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter om krav på byggnadsverk, tomter, allmänna platser och annat som omfattas av 8 kap. och som utöver bestämmelserna i 8 kap. behövs

1. till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa, och
2. för en lämplig utformning av byggnadsverk, tomter, områden för andra anläggningar än byggnader och allmänna platser.

Föreskrifter om byggprodukter

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vad som krävs för att en byggprodukt enligt 8 kap. 19 § ska anses lämplig för att ingå i ett byggnadsverk,
2. märkning av byggprodukter enligt 8 kap. 21 § 2 som förutsättning för att de ska få släppas ut på marknaden och användas,
3. typgodkännanden och tillverkningskontroll enligt 8 kap. 22 och 23 §§,
4. att en byggprodukt måste vara typgodkänd enligt 8 kap. 22 § för att få användas i ett byggnadsverk,
5. på vilket eller vilka språk prestandadeklarationer, bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter enligt artiklarna 7.4, 11.6, 13.4 och 14.2 i förordning (EU) nr 305/2011 ska tillhandahållas,

6. på vilket eller vilka språk tillverkarna, importörerna och distributörerna ska förse tillsynsmyndigheten med information och dokumentation enligt artiklarna 11.8, 13.9 och 14.5 i förordning (EU) nr 305/2011,

7. sådan ersättning som anges i 11 kap. 8 b och 8 c §§, och

8. avgift vid tillsyn enligt 11 kap. 66 §.

Föreskrifter enligt första stycket 4 får endast avse typgodkännande som behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa. Lag (2013:306).

Föreskrifter om bygglov

7 § Regeringen får meddela föreskrifter om att det, utöver det som följer av 9 kap. 2–7 §§, krävs bygglov för

1. skyltar och ljusanordningar, och
2. andra anläggningar än byggnader, om anläggningarna genom sin storlek eller funktion kan ha en betydande inverkan på omgivningen.

Föreskrifter om anmälningsplikt

8 § Regeringen får meddela föreskrifter om att anmälan krävs för vissa åtgärder enligt 9 kap. 16 §.

Föreskrifter om funktionskontrollanter, kontrollansvariga och sakkunniga

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. föreskrifter om funktionskontrollanter enligt 8 kap. 25 §,

2. föreskrifter om vad som i fråga om kunskap, erfarenhet och certifiering krävs av sådana kontrollansvariga och sakkunniga som avses i 10 kap., och

3. de föreskrifter i övrigt om kontrollansvariga och sakkunniga som behövs utöver bestämmelserna i 10 kap. 9–13 §§.

10 § Regeringen får meddela föreskrifter om vilka små åtgärder som enligt 10 kap. 10 § 2 innebär ett undantag från kravet på kontrollansvarig enligt 10 kap. 9 §.

Föreskrifter om kontroll

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kontroll av att föreskrifter som har meddelats med stöd av 2, 5 eller 6 § följs.

Föreskrifter om tillsyn och byggsanktionsavgifter

12 § Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om tillsyn och byggsanktionsavgifter enligt 11 kap.

Föreskrifter i extraordinära situationer

13 § Om det har inträffat en naturhändelse med synnerligen omfattande negativa effekter på miljön eller egendom och om det behövs för att nödvändiga åtgärder snabbt ska kunna vidtas, får regeringen meddela föreskrifter om tidsbegränsade undantag från

1. krav på att hänsyn ska tas till allmänna intressen vid lokalisering av bebyggelse enligt 2 kap.,

2. krav på byggnader, andra anläggningar, tomter, allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader enligt 8 kap.,

3. krav på att en åtgärd ska vara förenlig med en detaljplan eller områdesbestämmelser,
4. krav på bygglov, rivningslov och marklov enligt 9 kap., samt
5. bestämmelserna i 10 kap. om förfarandet efter bygg- och rivningslov m.m.

14 § Om riket är i krig eller krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som beror på krig eller krigsfara som riket har befunnit sig i, får regeringen meddela sådana från denna lag avvikande föreskrifter som är av betydelse för totalförsvaret eller som behövs för att nödvändig byggnadsverksamhet i övrigt ska kunna utföras.

Övergångsbestämmelser

2010:900

1. Denna lag träder i kraft den 2 maj 2011 då plan- och bygglagen (1987:10) och lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. ska upphöra att gälla.
2. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för mål och ärenden som har påbörjats före den 2 maj 2011 och mål och ärenden som avser överklagande av beslut i ett sådant mål eller ärende till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.
3. För överträdelse som har ägt rum före den 2 maj 2011 ska äldre bestämmelser tillämpas på prövningen i sak. Den nya lagen ska dock tillämpas, om den leder till lindrigare påföljd.
4. Generalplaner som den 1 maj 2011 gäller som områdesbestämmelser enligt 17 kap. 3 § första stycket i den upphävda plan- och bygglagen ska även i

fortsättningen gälla som områdesbestämmelser.

5. Stadsplaner, byggnadsplaner, avstyckningsplaner och andra planer och bestämmelser som den 1 maj 2011 enligt 17 kap. 4 § i den upphävda plan- och bygglagen ska anses ha antagits med stöd av den upphävda lagen ska även i fortsättningen anses ha antagits med stöd av den upphävda lagen. Bestämmelserna i 17 kap. 4 § sista stycket i den upphävda plan- och bygglagen gäller fortfarande för sådana planer.

6. Bestämmelserna i 6 kap. 15 § gäller inte i fråga om planer som avses i punkten 5.

7. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § gäller inte inom områden som omfattas av en byggnadsplan eller avstyckningsplan som avses i punkten 5. Lag (2011:335).

8. Bestämmelserna i 9 kap. 32 § gäller inte inom områden som omfattas av en stadsplan eller byggnadsplan som avses i punkten 5.

9. Fastighetsplaner enligt den upphävda plan- och bygglagen och tomtindelningar som före den 2 maj 2011 gäller som fastighetsplaner enligt 17 kap. 11 § i den upphävda lagen ska i fortsättningen gälla som detaljplanebestämmelser enligt 4 kap. 18 § i den nya lagen.

10. Sådana förbud mot nybyggnad som avses i 17 kap. 14 § i den upphävda plan- och bygglagen ska i fortsättningen gälla som detaljplanebestämmelser enligt 4 kap. 14 § 1 i den nya lagen.

11. I områden som avses i 17 kap. 16 § första stycket i den upphävda plan- och bygglagen ska det som gäller för detaljplaner i 11 kap. 10 och 11 §§ i den nya lagen också tillämpas i fråga om bygglov, marklov och förhandsbesked.

12. Kravet på marklov för schaktning, fyllning, trädfällning eller andra

åtgärder enligt 17 kap. 16 § andra stycket eller 17 § i den upphävda plan- och bygglagen ska gälla även i fortsättningen. För marklovsprövningen gäller 9 kap. 11–13 §§ i den nya lagen.

13. I ett beslut om bygglov får byggnadsnämnden förklara att en sådan avvikelse från en stadsplan, byggnadsplan, avstyckningsplan eller tomtindelning som avses i 17 kap.

18 a § i den upphävda plan- och bygglagen ska anses vara en sådan avvikelse som avses i 9 kap. 30 § första stycket 1 b i den nya lagen. Lag (2011:335).

14. Har upphävts genom lag (2014:900).

15. Den upphävda plan- och bygglagen gäller fortfarande för ersättning med anledning av

a) ett sådant beslut som avses i 14 kap. 3, 5, 7 och 8 §§ i den lagen, om beslutet har meddelats före den 2 maj 2011, och

b) en sådan åtgärd som avses i 14 kap. 4 och 6 §§ i den lagen, om åtgärden har utförts före den 2 maj 2011.

16. För sådana mål och ärenden som har påbörjats före den 2 maj 2011 men som vid denna tidpunkt inte har inletts hos en allmän förvaltningsdomstol respektive hos regeringen ska, trots vad som anges i punkten 2, bestämmelserna om instansordningen i den nya lagen tillämpas. Lag (2011:413).

17. Trots de krav som en kontrollansvarig ska uppfylla enligt 10 kap. 9 § får den som före den 2 maj 2011 har utsetts till kvalitetsansvarig enligt 9 kap. 14 § i den upphävda plan- och bygglagen utses till kontrollansvarig före den 1 juli 2013, om det finns synnerliga skäl för det. Lag (2012:820).

18. Förordnanden som avses i 17 kap. 19 § i den upphävda

plan- och bygglagen om skyldighet att avstå eller upplåta mark ska upphöra att gälla efter utgången av år 2018.
Lag (2014:900).

19. Förordnanden enligt 6 kap. 19 § i den upphävda plan- och bygglagen om skyldighet att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme ska upphöra att gälla den dag då genomförandetiden för detaljplanen går ut, dock tidigast efter utgången av år 2018. Lag (2014:900).

20. Om en förrättning enligt fastighetsbildningslagen (1970:988) eller anläggningslagen (1973:1149) eller ett mål om inlösen enligt 6 kap. 17 § eller 14 kap. 1 § i den upphävda plan- och bygglagen eller motsvarande äldre bestämmelser pågår när förordnanden som avses i punkten 18 eller 19 ska upphöra att gälla, ska förordnandena att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme fortsätta att gälla till dess att målet eller ärendet är slutligt avgjort.
Detsamma ska gälla för mål och ärenden som avser överklagande av beslut i ett sådant förrättningsärende eller inlösenmål till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.
Lag (2014:900).

2012:187

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden om exploateringssamverkan enligt lagen (1987:11) om exploateringssamverkan.

2012:444

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för vägar och järnvägar som planeras eller prövas enligt väglagen (1971:948) eller lagen (1995:1649)

om byggande av järnväg i den lydelse lagarna hade före den 1 januari 2013.

2012:820

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013. Bestämmelserna i 15 kap. 10 § i sin nya lydelse tillämpas dock för tid från och med den 2 maj 2011.

2013:307

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013. Bestämmelserna i 11 kap. 53 a § tillämpas dock för tid från och med den 2 maj 2011.

2013:867

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före den 1 januari 2014.

2014:224

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för översiktsplaner som har påbörjats före den 1 juli 2014.

2014:477

1. Denna lag träder i kraft den 2 juli 2014.
2. För åtgärder som har påbörjats före ikraftträdandet gäller 2 kap. 6 § i dess äldre lydelse.

3. Har en kommun, före ikraftträdandet, med stöd av 9 kap. 8 § första stycket 2 a bestämt att bygglov krävs för att vidta en åtgärd som avses i 9 kap. 4 § första stycket 3 ska bygglov krävas även för sådana åtgärder som avses i 4 a–4 c §§, till dess att kommunen bestämmer annat.

2014:900

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

2. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för ärenden om detaljplaner och områdesbestämmelser som har påbörjats före den 1 januari 2015 och för mål och ärenden som avser överklagande av beslut om sådana detaljplaner och områdesbestämmelser till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

3. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för ansökningar som har gjorts före den 1 januari 2016 avseende länsstyrelsens prövning enligt den upphävda 6 kap. 5 § om skyldighet att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme.

4. Beslut enligt de upphävda 6 kap. 3 och 4 §§ om skyldighet att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme ska upphöra att gälla den dag då genomförandetiden för detaljplanen går ut, dock tidigast efter utgången av år 2018.

5. Om en förrättning enligt fastighetsbildningslagen (1970:988) eller anläggningslagen (1973:1149) eller ett mål om inlösen enligt 6 kap. 13 §, 14 kap. 14 eller 15 § pågår när beslut som avses i punkten 4 ska upphöra att gälla, ska besluten att avstå eller upplåta mark eller annat utrymme

fortsätta att gälla till dess att målet eller ärendet är slutligt avgjort. Detsamma ska gälla för mål och ärenden som avser överklagande av beslut i ett sådant förrättningsärende eller inlösenmål till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

6. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för exploateringsavtal som avser sådana ärenden om detaljplaner som har påbörjats före den 1 januari 2015.

2014:902

1. Denna lag träder i kraft den 2 januari 2015.

2. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för mål och ärenden som har påbörjats före den 2 januari 2015 och mål och ärenden som avser överklagande av beslut i ett sådant mål eller ärende till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

2015:235

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2015.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och för mål och ärenden som avser överklagande av beslut om sådana mål och ärenden till dess att målet eller ärendet är slutligt avgjort.

-END

PiL - prisinformationslag (2004:347)

SFS nr: 2004:347

Departement/

myndighet: Finansdepartementet KO

Rubrik: Prisinformationslag (2004:347)

Utfärdad: 2004-05-13

Ändring införd: t.o.m. SFS 2008:507

Lagens ändamål och tillämpningsområde

1 § Denna lag har till ändamål att främja god prisinformation till konsumenter.

2 § I denna lag avses med

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,

produkt: vara, tjänst eller annan nyttighet, dock inte fast egendom och arbetstillfälle,

pris: det slutliga priset för en bestämd produkt eller en bestämd enhet av en produkt, uttryckt i kronor, inbegripet mervärdesskatt och andra skatter,

jämförpris: det slutliga priset för en produkt per kilogram, liter, meter eller annat vanligen använt mått för produkten, uttryckt i kronor, inbegripet mervärdesskatt och andra skatter.

3 § Lagen gäller för sådana näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillhandahåller produkter till konsumenterna.

4 § Lagen gäller inte produkter som försäljs på auktion. Inte heller gäller lagen andra produkter än varor som försäljs vid auktionsliknande förfaranden.

5 § Om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om prisinformation till konsumenterna, skall de bestämmelserna gälla i stället för bestämmelserna i denna lag.

Prisinformation

6 § Prisinformation ska lämnas när en näringsidkare tillhandahåller bestämda produkter. Lag (2008:507).

7 § Prisinformation för varor skall lämnas genom uppgift om varans pris och jämförpris.

För andra produkter än varor skall prisinformation lämnas genom uppgift om produktens pris. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att även jämförpris skall anges för sådana produkter.

Om priset för en produkt inte kan anges, skall näringsidkaren i stället lämna prisinformation genom att ange grunderna för hur priset bestäms.

8 § Jämförpris behöver inte anges om det på grund av produktens

karaktär eller ändamål kan antas att en angivelse av jämförpris skulle sakna betydelse eller om en sådan angivelse skulle kunna skapa förvirring.

9 § Endast jämförpris behöver anges för en vara som inte är färdigförpackad och som mäts upp i kundens närvaro.

10 § Prisinformationen skall vara korrekt och tydlig. Om det kan tillkomma avgifter och andra kostnader, skall detta anges särskilt.

Prisinformationen skall lämnas skriftligen, om konsumenten inte kan få informationen på något annat likvärdigt sätt.

Prisinformationen skall lämnas på sådant sätt att det framgår klart för konsumenten vilken produkt informationen avser.

Bemyndigande

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna prisinformation och om beräkningen av pris och jämförpris.

Påföljder

12 § Om en näringsidkare inte lämnar prisinformation enligt denna lag eller enligt föreskrift som meddelats med stöd av denna lag ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag av bestämmelserna i 29-36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan prisinformation ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen. Lag (2008:507).

Övergångsbestämmelser

2004:347

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2004 då prisinformationslagen (1991:601) upphör att gälla.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för marknadsföringsåtgärder som har vidtagits före ikraftträdandet.

-END

PreskL - preskriptionslagen (1981:130)

SFS nr: 1981:130

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Preskriptionslag (1981:130)

Utfärdad: 1981-01-29

Ändring införd: t.o.m. SFS 2006:698

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag gäller i fråga om preskription av fordringar, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

Preskriptionstid

2 § En fordran preskriberas tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan.

Preskriptionstiden är dock tre år för fordran mot en konsument, om fordringen avser en vara, tjänst eller annan nyttighet som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har tillhandahållit konsumenten för huvudsakligen enskilt bruk. Detsamma gäller fordran mot den som har gått i borgen för betalningen av en sådan fordran. Den treåriga preskriptionstiden gäller dock inte fordringar som grundar sig på löpande skuldebrev.

För fordran på pension räknas preskriptionstiden från den dag fordringen

tidigast kan göras gällande.

3 § En fordran på skadestånd i anledning av brott preskriberas ej före utgången av tiden för åtalspreskription, om inte frågan om ansvar för brottet har avgjorts dessförinnan. Har så skett, preskriberas fordringen ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelas, om inte preskriptionstiden går ut senare enligt 2 §.

Om någon har häktats eller erhållit del av åtal för brott före utgången av tiden för åtalspreskription men ansvarsfrågan inte har avgjorts dessförinnan, preskriberas en fordran på skadestånd i anledning av brottet tidigast ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelas.

4 § En regressfordran som har uppkommit genom att någon har betalt en skuld, för vilken flera är ansvariga, preskriberas tidigast ett år efter betalningen av huvudfordringen.

Preskriptionsavbrott

5 § Preskription avbryts genom att

1. gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären,
 2. gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären eller
 3. borgenären väcker talan mot gäldenären eller annars åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol, hos Kronofogdemyndigheten eller i skiljeförfarande, konkursförfarande eller förhandling om offentligt ackord.
- Lag (2006:698).

Verkan av preskriptionsavbrott

6 § Om preskription har avbrutits genom erkännande, krav eller erinran, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § från dagen för avbrottet.

7 § Om preskription har avbrutits genom att talan har väckts eller genom att fordringen annars har åberopats enligt 5 § 3, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § från den dag dom eller slutligt beslut meddelas eller det rättsliga förfarandet avslutas på annat sätt. Fullföljs talan eller återupptas förfarandet av någon annan anledning före den nya preskriptionstidens utgång, avbryts preskriptionen, varefter ny tid räknas från den dag det återupptagna förfarandet avslutas.

Avslutas det rättsliga förfarandet utan att gäldenären har delgivits eller på annat sätt underrättats om borgenärens framställning, beräknas dock preskriptionstiden som om något avbrott inte hade skett. Fordringen preskriberas likväl tidigast ett år efter det att förfarandet avslutas.

Preskriptionstiden kan inte förlängas enligt andra stycket andra meningen mer än en gång.

Innebörden av preskription

8 § Preskription innebär att borgenären förlorar rätten att kräva ut sin fordran.

Preskription av en huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggsförpliktelse samt fordran på grund av borgen.

9 § Om flera har åtagit sig eller förpliktats att svara solidariskt för samma skuld och denna preskriberas i förhållande till någon av dem, svarar var och en av de andra endast för sin andel. Andelarna beräknas efter huvudtalet, om inte annat har bestämts genom ett avtal eller avgörande som borgenären har fått kännedom om senast sex månader före

preskriptionen.

Uppkommer brist hos någon av de kvarvarande gäldenärerna, fördelas ansvaret för bristen mellan de övriga kvarvarande och borgenären. Därvid svarar varje gäldenär i förhållande till sin andel och borgenären i förhållande till den andel som har preskriberats.

10 § Utan hinder av att en fordran är preskriberad får den användas till kvittning, om detta eljest är tillåtet och den inte var preskriberad vare sig när borgenären förvärvade den eller när han kom i skuld till gäldenären.

11 § Preskriptionen inskränker inte borgenärens rätt att ta ut sin fordran ur egendom i vilken han har panträtt eller retentionsrätt till säkerhet för fordringen.

Särskilda bestämmelser

12 § Avtal att en fordran inte skall preskriberas eller att preskription skall kunna avbrytas på annat sätt än som föreskrivs i denna lag är ogiltigt. Detsamma gäller avtal om längre preskriptionstid än tre år för en fordran som avses i 2 § andra stycket.

13 § Om en åtgärd som avses i 5 § 3 vidtas utomlands, medför den verkningar enligt denna lag, under förutsättning att borgenären med hänsyn till gäldenärens förhållanden och omständigheterna i övrigt har haft skälig anledning att vidta åtgärden i den främmande staten.

-END

PSL - produktsäkerhetslag (2004:451)

[Ersätter 1988:1604]

SFS nr: 2004:451

Departement/

myndighet: Finansdepartementet KO

Rubrik: Produktsäkerhetslag (2004:451)

Utfärdad: 2004-05-27

Ändring införd: t.o.m. SFS 2011:1215

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § Denna lag syftar till att säkerställa att varor och tjänster som tillhandahålls konsumenterna inte orsakar skada på person.

Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 596/2009. Lag (2011:1215).

2 § Lagen tillämpas i fråga om varor och tjänster som tillhandahålls i näringsverksamhet och varor som tillhandahålls i offentlig verksamhet. En förutsättning är att varan eller tjänsten är avsedd för konsumenterna eller kan antas komma att användas av konsumenterna.

Vad som sägs i denna lag om näringsidkare och tillverkare gäller också den som i offentlig verksamhet tillhandahåller

sådana varor som avses i första stycket.

3 § Lagen tillämpas inte i fråga om

1. begagnade varor som tillhandahålls som antikviteter, och
2. varor som skall repareras eller renoveras innan de kan tas i bruk, om näringsidkaren tydligt informerar konsumenten om att det är fråga om en sådan vara.

4 § Bestämmelserna i 7–9, 11 och 12 §§ ska inte tillämpas på varor när det gäller risker som omfattas av särskilda säkerhetskrav i någon annan författning eller i en EU-förordning.

Bestämmelserna i 13–18 och 20–45 §§ ska inte tillämpas på varor i den utsträckning det i någon annan författning som genomför ett EU-direktiv eller i en EU-förordning finns bestämmelser som reglerar samma fråga och som har samma syfte.

Bestämmelser i någon annan författning än som avses i andra stycket ska tillämpas på varor i stället för 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44 eller 45 §, i den utsträckning bestämmelserna reglerar samma fråga och har samma syfte samt uppfyller motsvarande krav i denna lag.

Lag (2011:1215).

5 § Bestämmelserna i 7, 8, 10 och 12 §§ skall inte tillämpas på tjänster när det gäller risker som omfattas av särskilda säkerhetskrav i någon annan författning.

Bestämmelserna i 13, 14, 19, 22-27, 30-35 och 37-45 §§ skall inte tillämpas på tjänster i den utsträckning det i någon annan författning finns bestämmelser som reglerar samma fråga

och som har samma syfte.

5 a § Bestämmelserna om tjänster i denna lag tillämpas inte i fråga om en tjänst som tillhandahålls av en näringsidkare som är etablerad i en annan stat än Sverige inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Detta gäller dock inte vid ingripanden enligt 30 a § mot vissa gränsöverskridande tjänster. Lag (2009:1091).

5 b § Lagen tillämpas när en tillsynsmyndighet, som är behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden, fullgör sina skyldigheter enligt direktivet. Lag (2009:1091).

Definitioner

6 § I denna lag avses med

1. konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,
2. näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,
3. tillverkare:
 - a) en näringsidkare som tillverkar en vara och är etablerad inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
 - b) en näringsidkare som genom att förse en vara med sitt namn, varumärke eller annat kännetecken framstår som den som har tillverkat varan,
 - c) en näringsidkare som renoverar en vara,

d) företrädaren för en sådan näringsidkare som anges i a-c, om näringsidkaren inte är etablerad inom EES,

e) en näringsidkare som importerar en vara till EES, om en sådan företrädare som anges i d inte finns inom området,

f) andra näringsidkare som är verksamma i distributionsledet, om deras verksamhet kan påverka en varas säkerhet,

4. distributör: en näringsidkare som är verksam i distributionsledet och vars verksamhet inte påverkar en varas säkerhet,

5. tillhandahålla en vara: överlåta eller erbjuda en vara, eller upplåta nyttjanderätt till en vara.

Det allmänna säkerhetskravet

Säkra varor och tjänster

7 § Varor och tjänster som tillhandahålls av näringsidkare skall vara säkra.

8 § En vara eller en tjänst är säker, om den vid normal eller rimligen förutsebar användning och livslängd inte för med sig någon risk för människors hälsa och säkerhet eller bara en låg risk. Denna risk måste dock vara godtagbar med beaktande av hur varan eller tjänsten används och skall vara förenlig med en hög skyddsnivå när det gäller människors hälsa och säkerhet.

En vara eller tjänst är farlig, om den inte motsvarar kraven för en säker vara eller tjänst i första stycket.

9 § Vid bedömningen av om en risk hos en vara skall anses som godtagbar och förenlig med en hög skyddsnivå skall hänsyn särskilt tas till

1. en varas egenskaper, såsom dess sammansättning och förpackning samt anvisningar för montering, installation och underhåll,
2. annan information som lämnas om varan genom märkning, varningar, bruksanvisningar, anvisningar för dess bortskaffande eller på något annat sätt,
3. varans inverkan på andra varor, om det kan antas att den kommer att användas tillsammans med sådana,
4. risker som varan kan föra med sig för vissa konsumentgrupper, särskilt barn och äldre.

10 § Vid bedömningen av om en risk hos en tjänst skall anses som godtagbar och förenlig med en hög skyddsnivå skall hänsyn särskilt tas till

1. hur tjänsten utförs,
2. säkerhetsinformation som näringsidkaren lämnar,
3. tjänstens inverkan på varor, om det kan antas att säkerheten hos varor kommer att påverkas av hur tjänsten utförs, och
4. risker som tjänsten kan föra med sig för vissa konsumentgrupper, särskilt barn och äldre.

Presumtion för att en vara är säker

11 § En vara som uppfyller en svensk standard som överför en

Europastandard ska anses säker i fråga om sådana risker som omfattas av den svenska standarden, om Europeiska kommissionen enligt artikel 4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet har offentliggjort en hänvisning till Europastandarden i Europeiska unionens officiella tidning.

Hänvisningar till sådana standarder kungörs av den myndighet som regeringen bestämmer. Lag (2011:1215).

Andra kriterier för bedömning av varors och tjänsters säkerhet

12 § När man i andra fall än som avses i 11 § ska bedöma om en vara eller tjänst är säker ska särskilt beaktas

1. andra svenska standarder än sådana som avses i 11 §,
 2. rekommendationer från Europeiska kommissionen med riktlinjer för bedömningen av varors eller tjänsters säkerhet,
 3. god sed för produktsäkerhet i den berörda branschen,
 4. den aktuella vetenskapliga och tekniska kunskapsnivån, och
 5. den skyddsnivå som konsumenterna rimligen kan förvänta sig.
- Lag (2011:1215).

Näringsidkares övriga skyldigheter

Säkerhetsinformation

13 § En tillverkare som tillhandahåller en vara eller en näringsidkare som tillhandahåller en tjänst skall lämna sådan säkerhetsinformation som behövs för att en konsument skall

kunna bedöma riskerna med varan eller tjänsten och skydda sig mot dessa risker.

Säkerhetsinformation behöver inte lämnas, om riskerna är uppenbara.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur säkerhetsinformationen skall lämnas.

Varningsinformation

14 § En tillverkare som har tillhandahållit en farlig vara eller en näringsidkare som har tillhandahållit en farlig tjänst skall utan dröjsmål informera om skaderisken och om hur den kan undanröjas, om det behövs för att förebygga skadefall. Informationen skall lämnas till dem som innehar varan eller som tjänsten har utförts åt eller som innehar den egendom som tjänsten avser.

Informationen skall lämnas på ett sådant sätt att den kan antas komma till de berördas kännedom, genom direkta meddelanden, annonser eller andra framställningar som näringsidkaren använder i sin marknadsföring. Informationen skall lämnas i den omfattning som är skälig med hänsyn till behovet av att förebygga skadefall.

Återkallelse

15 § En tillverkare som har tillhandahållit en farlig vara skall utan dröjsmål återkalla varan från de distributörer som innehar den, om det behövs för att förebygga skadefall. Är denna åtgärd inte tillräcklig för att förebygga skadefall, skall tillverkaren utan dröjsmål återkalla varan från de

konsumenter som innehar den.

Återkallelsen skall ske i en omfattning som är skälig med hänsyn till behovet av att förebygga skadefall.

16 § Återkallelse skall ske genom att tillverkaren erbjuder sig att på vissa villkor

1. avhjälpa det fel som skaderisken hänför sig till (rättelse),
2. ta tillbaka varan och leverera en annan felfri vara av samma eller motsvarande slag (utbyte), eller
3. ta tillbaka varan och lämna ersättning för den (återgång).

En tillverkare som återkallar en vara skall samtidigt tillkännage erbjudandet och villkoren för detta samt informera om skaderisken. För tillkännagivandet tillämpas 14 § andra stycket om varningsinformation.

17 § Villkoren för återkallelsen skall bestämmas så att erbjudandet kan förväntas bli godtaget av innehavarna. Villkoren skall innebära att erbjudandet skall fullgöras inom skälig tid och utan väsentlig kostnad eller olägenhet för dem som utnyttjar det.

Vid återgång skall ersättningen för det återlämnade svara mot kostnaden för att återanskaffa en ny vara av samma eller motsvarande slag. Om det finns särskilda skäl till det, får avdrag från återgångsersättningen göras för den nytta som innehavaren av varan har haft.

18 § En tillverkare skall utan dröjsmål låta förstöra eller på något annat sätt oskadliggöra en vara som har tagits tillbaka i samband med utbyte eller återgång, om varan är särskilt farlig.

19 § En näringsidkare som har utfört en tjänst som är farlig skall utan dröjsmål återkalla tjänsten från dem åt vilka tjänsten har utförts, om andra åtgärder inte räcker för att förebygga skadefall. Detsamma gäller i fråga om dem som innehar egendom som tjänsten har avsett.

Återkallelsen skall ske i en omfattning som är skälig med hänsyn till behovet av att förebygga skadefall och skall innebära att näringsidkaren erbjuder sig att på vissa villkor

1. själv avhjälpa det fel som skaderisken hänför sig till, eller

2. lämna ersättning för att felet skall kunna avhjälpas genom någon annan. Ersättningen skall även täcka kostnaden för att återställa den egendom som tjänsten avsett i ursprungligt skick.

Vid återkallelse enligt första stycket tillämpas 16 § andra stycket och 17 § första stycket.

Skadeförebyggande åtgärder och samarbete

20 § Tillverkare skall bedriva ett förebyggande produktsäkerhetsarbete i syfte att få kännedom om skaderisker hos de varor som de tillhandahåller eller har tillhandahållit.

Tillverkare skall i detta syfte

1. märka en vara eller dess förpackning med tillverkarens namn och adress och med en referens till varan eller det varuparti som den tillhör, om en sådan märkning inte är uppenbart obehövlig, och

2. granska och föra register över inkomna klagomål när det gäller skaderisker.

21 § Distributörer skall i fråga om varor som de tillhandahåller eller har tillhandahållit medverka till att tillverkare kan fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag.

Distributörer skall

1. utan dröjsmål vidarebefordra information om varornas skaderisker till tillverkaren, om det inte är uppenbart obehövt, och

2. bevara sådan dokumentation som behövs för att spåra varornas ursprung.

22 § Näringsidkare är skyldiga att informera och samarbeta med varandra och med tillsynsmyndigheten för att undanröja sådana risker som är förknippade med en vara eller tjänst som de tillhandahåller eller har tillhandahållit.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förfarandet för samarbetet mellan näringsidkare och tillsynsmyndigheten.

Underrättelseskyldighet

23 § Näringsidkare som får kännedom om att en vara eller tjänst som de tillhandahåller eller har tillhandahållit är farlig skall omedelbart underrätta tillsynsmyndigheten om det och om de åtgärder som har vidtagits för att förebygga skadefall.

Tillsynsmyndigheten behöver dock inte underrättas, om det uppenbart skulle vara utan betydelse.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

meddela föreskrifter om undantag från första stycket första meningen för de fall en underrättelse skulle sakna betydelse för tillsynsmyndighetens skadeförebyggande arbete.

Tillsyn

Tillsynsmyndigheter

24 § Tillsynen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

25 § Tillsynsmyndigheterna skall utöva en effektiv tillsyn och därigenom säkerställa efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Befogenheter i samband med tillsyn

26 § Tillsynsmyndigheten får förelägga en näringsidkare som tillhandahåller eller har tillhandahållit varor eller tjänster att

1. yttra sig och lämna de upplysningar som behövs i ett ärende om efterlevnaden av denna lag, och
2. tillhandahålla de handlingar, varuprover och liknande som kan ha betydelse för utredningen.

För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen där varor hanteras, dock inte bostäder.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs vid tillsynen.

Förelägganden och förbud

27 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska efterlevas.

Ett föreläggande eller förbud får meddelas även om en vara ska anses säker enligt 11 § eller en vara eller tjänst uppfyller sådana kriterier som anges i 12 §, om det visar sig att varan eller tjänsten trots detta är farlig.

Särskilda bestämmelser om befogenheter för tillsynsmyndigheterna att ingripa mot farliga varor som förs in från tredje land finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93. Lag (2011:1215).

28 § Tillsynsmyndigheten får besluta att en vara tills vidare inte får tillhandahållas eller ställas ut, om den kan antas vara farlig. Beslutet får inte gälla under längre tid än vad som är nödvändigt för att utföra de kontroller och bedömningar som behövs.

29 § Tillsynsmyndigheten får förbjuda en näringsidkare att föra ut en vara till ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller att exportera varan, om den är särskilt farlig.

30 § Ett föreläggande eller förbud enligt 27-29 §§ får meddelas varje näringsidkare som tillhandahåller, har tillhandahållit, tar befattning med eller har tagit befattning med en farlig vara eller tjänst.

Om det finns förutsättningar att meddela ett föreläggande mot flera näringsidkare, får tillsynsmyndigheten rikta föreläggandet mot någon eller några av dem. Hänsyn skall då särskilt tas till

1. vem som har de bästa förutsättningarna att uppfylla ändamålet med föreläggandet,
2. vem som först har fört in varan eller tjänsten på den svenska marknaden, och
3. vilken verkan föreläggandet får för näringsidkaren.

Ingripande mot vissa gränsöverskridande tjänster

30 a § En tillsynsmyndighet får ingripa med stöd av denna lag mot en tjänst som tillhandahålls av en näringsidkare som är etablerad i en annan stat än Sverige inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) endast om

1. det sker enligt det förfarande för ömsesidigt bistånd som regleras i 30 b §,
2. åtgärden ger ett mer omfattande skydd för konsumenterna än det skydd den åtgärd ger som den behöriga myndigheten i etableringsmedlemsstaten skulle kunna vidta med stöd av föreskrifter som gäller i det landet,
3. den behöriga myndigheten i etableringsmedlemsstaten inte har vidtagit några åtgärder eller har vidtagit åtgärder som är otillräckliga i förhållande till de åtgärder som omfattas av en sådan begäran som avses i 30 b §, och
4. åtgärden är proportionerlig i förhållande till det

intresse som ska skyddas. Lag (2009:1091).

30 b § En tillsynsmyndighet som överväger att ingripa enligt 30 a § ska först begära att den behöriga myndigheten i etableringsmedlemsstaten vidtar åtgärder mot tjänsten i fråga. Om tillsynsmyndigheten efter en sådan begäran fortfarande avser att ingripa, ska den anmäla åtgärden till den behöriga myndigheten i etableringsmedlemsstaten och till Europeiska kommissionen. Ett ingripande enligt 30 a § får ske tidigast femton arbetsdagar efter det att en sådan anmälan gjorts.

I brådskande fall får tillsynsmyndigheten ingripa enligt 30 a § trots första stycket. Ingripandet ska utan dröjsmål anmälas till den behöriga myndigheten i etableringsmedlemsstaten och till Europeiska kommissionen.

Första och andra styckena gäller inte i samband med domstolsförfaranden och brottsutredningar. Lag (2011:1215).

Vite

31 § Ett föreläggande eller förbud enligt 26-29 §§ skall förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövt.

Frivilliga åtgärder

32 § Om åtgärder måste genomföras för att motverka att en vara eller tjänst orsakar skada på person, skall tillsynsmyndigheten ta upp förhandlingar med näringsidkaren i syfte att denne frivilligt skall ta på sig att genomföra de åtgärder som behövs. Detta gäller dock inte, om saken brådskar eller omständigheterna i övrigt talar mot att förhandlingar tas upp.

Varningsinformation av tillsynsmyndigheten

33 § Om ett föreläggande om varningsinformation eller återkallelse inte kan meddelas någon som kan genomföra åtgärden, skall tillsynsmyndigheten lämna varningsinformation i den utsträckning som behövs för att förebygga skada på person.

Ersättning

34 § En näringsidkare har rätt till ersättning från tillsynsmyndigheten för varuprover och liknande som lämnas enligt lagen, om det finns särskilda skäl för det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en näringsidkare som skall tillhandahålla varuprover och liknande att ersätta tillsynsmyndigheten för kostnader för provtagning och undersökning av prov när varan efter sådan undersökning visar sig vara farlig.

Tystnadsplikt

35 § Den som har tagit befattning med ett ärende som gäller tillsyn enligt denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad denne har fått veta om någons affärs- eller driftsförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Lag (2009:505).

Föreskrifter om förbud

36 § Regeringen får meddela de föreskrifter som behövs för att genomföra beslut som Europeiska kommissionen fattar med stöd av artikel 13 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG

av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet.

Regeringen får även i andra fall än som anges i första stycket meddela föreskrifter om förbud mot att tillhandahålla och att exportera en viss typ av vara, om varan medför allvarlig risk för konsumenternas hälsa och säkerhet. Lag (2011:1215).

Sanktionsavgifter

Förutsättningar för avgift

37 § En näringsidkare skall åläggas att betala en sanktionsavgift, om näringsidkaren eller någon som handlar på näringsidkarens vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har brutit mot 7 §, 13-19 §, 20 § andra stycket, 21 § andra stycket eller 23 §, eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 36 §.

Avgiften tillfaller staten.

38 § Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en överträdelse av ett förbud eller en underlåtelse att följa ett föreläggande som har meddelats vid vite enligt denna lag.

Var och av vem ansökan får göras

39 § Frågor om påförande av sanktionsavgift enligt 37 § prövas av förvaltningsrätt efter ansökan av tillsynsmyndigheten.

Ansökan skall göras hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets tillsynsmyndigheten är belägen. Lag (2009:842).

Avgiftens storlek

40 § Sanktionsavgiften skall fastställas till lägst fem tusen kronor och högst fem miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av näringsidkarens årsomsättning. Årsomsättningen skall avse omsättningen närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under näringsidkarens första verksamhetsår eller om uppgifter om årsomsättning annars saknas, kan antas vara missvisande eller är bristfälliga, får årsomsättningen uppskattas.

Om ansökan riktas mot flera näringsidkare, skall avgiften fastställas särskilt för var och en av dem.

41 § När sanktionsavgift fastställs skall särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser.

I ringa fall skall någon avgift inte dömas ut.

Avgiften får efterges, om det finns synnerliga skäl för det.

Preskription

42 § Sanktionsavgift får dömas ut bara om ansökan har delgetts den som anspråket riktar sig mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

En sanktionsavgift faller bort, om domen inte har kunnat verkställas inom fem år från det att den vann laga kraft.

Betalning av sanktionsavgifter

43 § Sanktionsavgifter skall betalas inom trettio dagar efter det att domen har vunnit laga kraft eller den längre tid som

anges i domen.

Sanktionsavgifter skall betalas till den myndighet som regeringen bestämmer. Om en avgift inte betalas inom den tid som anges i första stycket, skall myndigheten lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Överklagande m.m.

44 § En tillsynsmyndighets beslut enligt 26-29 §§, 34 § första stycket och enligt sådana föreskrifter som har meddelats med stöd av 34 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av en tillsynsmyndighet får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av förvaltningsdomstols beslut enligt första stycket. Lag (2009:842).

45 § En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut enligt 26-29 §§ skall gälla omedelbart.

Övergångsbestämmelser

2004:451

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004, då produktsäkerhetslagen (1988:1604) upphör att gälla.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om varor och tjänster som har tillhandahållits före ikraftträdandet.
3. Förbud och ålägganden samt informations-, förbuds- och

återkallelseförelägganden som har meddelats enligt äldre föreskrifter skall alltså gälla.

4. Har ett informations-, förbuds- eller återkallelseföreläggande enligt 22 § produktsäkerhetslagen (1988:1604) meddelats före ikraftträdandet och har den i föreläggandet utsatta tidsfristen för godkännande inte gått ut, får ett godkännande lämnas inom den angivna tidsfristen.

5. Äldre föreskrifter skall alltså gälla för talan om utdömande av vite som har förelagts av Konsumentombudsmannen eller Marknadsdomstolen.

6. Mål som vid ikraftträdandet är anhängigt vid domstol prövas enligt äldre bestämmelser.

-END

RB - rättegångsbalken (1942:740)

SFS nr: 1942:740

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet DOM, L5 och Å

Rubrik: Rättegångsbalk (1942:740)

Utfärdad: 1942-07-18

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:445

FÖRSTA AVDELNINGEN

Om domstolsväsendet

1 Kap. Om allmän underrätt

1 § Tingsrätt är allmän underrätt och, om ej annat är föreskrivet, första domstol.

Domsaga är tingsrättens domkrets. Om indelningen i domsagor förordnar regeringen. Lag (1974:573).

2 § I en tingsrätt ska det finnas en lagman.

Om regeringen inte bestämmer något annat ska det i en tingsrätt även finnas en eller flera rådmän. I de tingsrätter som regeringen bestämmer ska det också finnas en eller flera chefsrådmän.

Lagmän, chefsrådmän och rådmän ska vara lagfarna.

En tingsrätt får vara indelad i avdelningar. Chef för en avdelning är lagmannen eller en chefsrådman.

Vid en tingsrätt ska det finnas ett kansli, som hålls öppet för allmänheten på bestämda tider. Lag (2013:81).

3 § Tingsrätten skall, om annat inte är föreskrivet, bestå av en lagfaren domare. Lag (1989:656).

3 a § Vid huvudförhandling i tvistemål skall tingsrätten bestå av tre lagfarna domare, om annat inte är föreskrivet.

Rätten skall bestå av en lagfaren domare när huvudförhandlingen hålls i förenklad form.

Rätten är vid huvudförhandlingen domför med en lagfaren domare om i annat fall än som avses i andra stycket rätten anser det tillräckligt att en domare sitter i rätten och parterna samtycker till det eller målet är av enkel beskaffenhet.

Består rätten av tre lagfarna domare och inträffar förfall för någon av dessa sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten domför med två lagfarna domare. Lag (1989:656).

3 b § Tingsrätten skall vid huvudförhandling i brottmål bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Om en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten domför med en lagfaren domare och två nämndemän.

Vid huvudförhandling i mål om brott för vilket inte är föreskrivet svårare straff än böter eller fängelse i högst sex månader är tingsrätten domför utan nämndemän, om det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter och det i målet inte är fråga om företagsbot.

Om det finns skäl för det, får antalet lagfarna domare utökas med en utöver vad som följer av första stycket. Detsamma gäller i fråga om antalet nämndemän. Om någon eller några av ledamöterna får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats gäller första stycket andra meningen i fråga om domförhet. Lag (1997:391).

3 c § Vid avgörande av mål utan huvudförhandling och vid prövning av frågor som hör till rättegången får tingsrätten ha den sammansättning som är föreskriven för huvudförhandling, om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet. Lag (1989:656).

3 d § I tvistemål där förlikning om saken är tillåten ska tingsrätten alltid bestå av en lagfaren domare, om värdet av vad som yrkas uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Första stycket gäller inte, om en part första gången han ska föra talan i målet yrkar att allmänna regler ska tillämpas och därvid gör sannolikt at den bakomliggande tvisten rör ett högre värde eller att utgången annars är av synnerlig betydelse för bedömningen av andra föreliggande rättsförhållanden. Har talan väckts genom ansökan om betalningsföreläggande, ska den part som begär att målet överlämnas till tingsrätt senast i samband därmed framställa yrkande som nyss sagts.

Med värde enligt första stycket avses det värde som kan antas gälla vid tiden för talans väckande. Har talan väckts genom ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning eller som enskilt anspråk i brottmål, avses värdet vid rättens beslut att tvisten ska handläggas som tvistemål. Vid bedömningen ska hänsyn inte tas till

rättegångskostnaderna. Lag (2010:1202).

3 e § Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid tingsrätten eller vid en förvaltningsrätt eller en hyresnämnd på samma ort som tingsrätten. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra tjänstemän än domare när de utför åtgärder enligt första stycket.

Lag (2009:774).

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall fastställa hur många nämndemän som skall finnas i varje domsaga.

Tingsrätten fördelar tjänstgöringen mellan nämndemännen efter samråd med dem. Lag (1983:370).

5 § En tingsrätt skall ha kansli på den eller de orter som regeringen bestämmer. Tingsrätten skall ha tingsställe på den eller de orterna om regeringen inte bestämmer annat. Tingsrätten får också ha tingsställe på annan ort som regeringen bestämmer. Lag (2000:1455).

6 § Tingsrätt skall hålla sammanträde så ofta det kräves för arbetet. Sammanträde för huvudförhandling (ting) skall hållas på tingsställe, om ej särskilda skäl tala för att sammanträdet hålles på annan ort. Lag (1975:502).

7 § har upphävts genom Lag (1990:443).

8 § Utöver vad som följer av 3 b § får, vid prövning av vidlyftiga eller annars särskilt krävande mål om allmänt åtal i vilka bedömningen av ekonomiska eller skatterättsliga

förhållanden har väsentlig betydelse, såsom särskilda ledamöter ingå, var för sig eller tillsammans,

1. en person som förordnats som ekonomisk expert enligt 4 kap. 10 a §, om det finns behov av särskild fackkunskap inom rätten i fråga om ekonomiska förhållanden,

2. en person som är eller har varit lagfaren domare i allmän förvaltningsdomstol, om det finns behov av särskild fackkunskap inom rätten i fråga om skatterättsliga förhållanden.

Om någon eller några av rättsens ledamöter får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats, gäller 3 b § första stycket andra meningen i fråga om domförhet. Rätten får dock inte bestå av fler lagfarna domare än nämndemän. Lag (1997:391).

9 § har upphävts genom lag (2000:172).

10 § har upphävts genom lag (1975:502).

11 § har upphävts genom lag (1969:244).

12 § har upphävts genom lag (1969:244).

13 § har upphävts genom lag (1969:244).

14 § har upphävts genom lag (1969:244).

15 § har upphävts genom lag (1969:244).

16 § har upphävts genom lag (1969:244).

17 § har upphävts genom lag (1969:244).

2 Kap. Om hovrätt

1 § Hovrätt är överrätt i mål, som fullföljas från allmän underrätt. Den äger tillsyn över de domstolar, som höra under hovrätten.

2 § Hovrätt ska som första domstol ta upp mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av domare i allmän underrätt.

Hovrätt är i övrigt första domstol i mål, beträffande vilka detta föreskrivs i lag. Lag (2008:156).

3 § I varje hovrätt skall det finnas en hovrättspresident, en eller flera hovrättslagmän samt hovrättsråd av vilka en eller flera skall vara vice ordförande. De skall vara lagfarna.

En hovrätt får vara indelad i avdelningar. Chef för en avdelning är presidenten eller en lagman.

Vid varje hovrätt skall det finnas ett kansli som hålls öppet för allmänheten på bestämda tider. Lag (1998:1800).

4 § Hovrätten är domför med tre lagfarna domare. I mål som överklagats från tingsrätt skall dock minst fyra lagfarna domare delta när hovrätten avgör målet, om tingsrätten bestått av tre lagfarna domare. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fem lagfarna domare får inte delta i hovrätten.

I brottmål gäller, i stället för bestämmelserna i första stycket, att hovrätten är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fyra lagfarna domare

och tre nämndemän får inte delta. Finns det inte anledning att döma till svårare straff än böter och är det i målet inte fråga om företagsbot, är hovrätten domför även med den sammansättning som anges i första stycket. Detsamma gäller vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd skall hovrätten bestå av tre lagfarna domare. Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 49 kap. 14 a § första stycket får dock meddelas av en lagfaren domare, om frågan är enkel.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit vid sammanträde som avses i 50 kap. 10 § eller 51 kap. 10 § är hovrätten domför med en lagfaren domare. Detsamma gäller vid beslut om undanröjande av tingsrättens avgörande sedan käromålet återkallats.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av en annan tjänsteman i hovrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra tjänstemän än domare när de utför åtgärder enligt femte stycket.

Lag (2005:683).

4 a § Utöver vad som följer av 4 § får i hovrätten som särskilda ledamöter ingå, var för sig eller tillsammans,

1. en person som förordnats som ekonomisk expert enligt 4 kap. 10 a §, om det finns behov av särskild fackkunskap inom hovrätten i fråga om ekonomiska förhållanden,

2. en person som är eller har varit lagfaren domare i allmän

förvaltningsdomstol, om det finns behov av särskild fackkunskap inom hovrätten i fråga om skatterättsliga förhållanden. Lag (1985:415).

4 b § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall fastställa hur många nämndemän som skall finnas i hovrättens domkrets för tjänstgöring i hovrätten.

Hovrätten fördelar tjänstgöringen mellan nämndemännen efter samråd med dem. Lag (1985:415).

5 § Hovrätt skall sammanträda på den ort där den har sitt säte.

Sammanträde får också hållas på någon annan ort om det finns skäl till det.

Sammanträde skall hållas så ofta det krävs för arbetet.
Lag (1993:514).

6 § Rikets hovrätter äro: Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland och hovrätten för Övre Norrland.

Om hovrätternas domkretsar förordnar regeringen. Lag (1974:573).

7 § har upphört att gälla genom lag (1975:502).

3 Kap. Om Högsta domstolen

1 § Högsta domstolen är överrätt i mål, som fullföljas från hovrätt.
Lag (1974:573).

2 § Att i Högsta domstolen talan i visst fall må föras mot beslut av advokatsamfundets styrelse eller annat samfundets organ, stadgas i 8 kap. 8 §. Lag (2009:344).

3 § Högsta domstolen ska som första domstol ta upp mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av anställningen eller uppdraget begåtts av statsråd, justitieråd, någon av riksdagens ombudsmän, justitiekanslern, riksåklagaren, domare eller generaladvokat i Europeiska unionens domstol eller den som utövar något av dessa ämbeten eller av hovrättsdomare eller justitiesekreterare i Högsta domstolen.

Högsta domstolen ska vidare som första domstol pröva om justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen ska skiljas eller avstängas från sin anställning eller vara skyldig att genomgå läkarundersökning. Högsta domstolen är i övrigt första domstol i mål beträffande vilka detta föreskrivs i lag. Lag (2010:1391).

4 § I Högsta domstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden ska vara lagfarna. De får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

Ett av justitieråden ska vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen får vara indelad i avdelningar. Om Högsta domstolen är indelad i avdelningar, är Högsta domstolens ordförande även ordförande på en avdelning. Ett av de övriga justitieråden är ordförande på annan avdelning.

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta domstolen, får den som har avgått med ålderspension från sin anställning som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. Det som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd ska även tillämpas på ersättare. Lag (2010:1391).

5 § Rätten ska, om inte annat följer av andra stycket eller 5 a § andra stycket, bestå av minst fem ledamöter vid prövning

av själva saken i

1. mål där prövningstillstånd har beviljats av Högsta domstolen,
2. mål där Högsta domstolen är första domstolsinstans,
3. mål där talan har väckts i hovrätt och överklagande har skett till Högsta domstolen,
4. mål som har överklagats av Justitiekanslern eller av en justitieombudsman,
5. ärenden om resning, återställande av försutten tid eller klagan över domvilla, om prövningen inte är enkel, och
6. ärenden enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott.

Om en framställning i ett mål där Högsta domstolen är första domstolsinstans inte innefattar laga skäl för talan eller det annars är uppenbart att talan är ogrundad, får rätten bestå av tre eller fyra ledamöter när dom i målet meddelas utan att stämning har utfärdats.

När Högsta domstolen avger ett sådant yttrande som avses i 2 § lagen (1974:579) om handläggningen av nådeärenden ska rätten bestå av minst tre ledamöter. Lag (2009:344).

5 a § I andra fall än sådana som avses i 5 § beslutar Högsta domstolen för varje mål eller ärende hur många ledamöter som ska ingå i rätten.

Det som sägs i första stycket gäller även vid prövning av

1. frågor om beviljande av prövningstillstånd i hovrätt,

2. frågor om återförvisning av mål till hovrätt, och

3. överklagande av hovrätts avvisningsbeslut som avses i 54 kap. 17 §. Lag (2009:344).

5 b § Fler än sju ledamöter får inte ingå i rätten, om inte annat följer av 6 §. Lag (2009:344).

6 § Om det vid överläggning till dom eller beslut framkommer att den mening som råder i rätten avviker från en rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av Högsta domstolen, får rätten besluta att målet eller, om det är lämpligt, en viss fråga i målet ska avgöras av Högsta domstolen i dess helhet. Ett sådant beslut får också meddelas om det i annat fall är av särskild betydelse för rättstillämpningen att målet eller en viss fråga avgörs av Högsta domstolen i dess helhet.

Om det i olika domar eller beslut av Högsta domstolen har gjorts sig gällande mot varandra stridande åsikter i fråga om en viss rättsgrundsats eller lagtolkning, gäller första stycket första meningen endast om rätten finner att den rådande meningen avviker från den dom eller det beslut som meddelades senast.

Första stycket gäller inte mål som angår den som är häktad eller mål som annars enligt särskild föreskrift kräver ett skyndsamt avgörande, om målet inte utan menlig tidsutdräkt kan avgöras av Högsta domstolen i dess helhet.

När ett mål eller en fråga avgörs av Högsta domstolen i dess helhet ska alla justitieråd som inte har förhinder delta i avgörandet. Lag (2009:344).

6 a § Om rätten består av fler än två ledamöter och en av dessa får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför. Lag (2009:344).

7 § När Högsta domstolen behandlar en ansökan om resning eller en klagan över domvilla i ett mål som har avgjorts av Högsta domstolen, får inte någon ledamot som deltagit i det tidigare avgörandet ingå i rätten, om ett tillräckligt antal ledamöter ändå finns tillgängligt inom domstolen.

Lag (2009:344).

8 § För beredning och föredragning av mål i Högsta domstolen finns hos domstolen särskilda tjänstemän. Lag (2009:344).

4 Kap. Om domare

1 § Lagfaren domare skall vara svensk medborgare och hava avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov.

Ej må den utöva domarämbete, som är i konkurstillstånd eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om kunskapsprov och villkor i övrigt för utövande av domarämbete förordnar regeringen. Lag (1988:1260).

2 § I lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare finns bestämmelser om utnämning av sådana domare som avses i 1 kap.

2 §, 2 kap. 3 § och 3 kap. 4 §. Lag (2010:1391).

3 § Har upphävts genom lag (1964:646).

4 § Om beviljande av ledighet och förordnande av vikarie för lagfaren domare i hovrätt eller underrätt meddelas bestämmelser av regeringen. Lag (1974:573).

5 § Nämndemän utses genom val.

Om det i en domsaga ingår mer än en kommun eller, utöver en eller flera kommuner, en del av en annan kommun, fördelar tingsrätten antalet nämndemän mellan kommunerna i förhållande till kommunernas respektive kommundelens folkmängd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall för varje län inom hovrätts domkrets eller, om del av län ingår i hovrätts domkrets, för sådan del fastställa det antal nämndemän i hovrätt som skall utses. Lag (2007:74).

6 § Valbar till nämndeman är varje svensk medborgare som inte är underårig, är i konkurstillstånd eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. För att vara valbar till nämndeman i en tingsrätt krävs vidare att han eller hon är folkbokförd i kommunen eller den del av kommunen som hör till tingsrätten och i en hovrätt att han eller hon är folkbokförd i länet eller den del av länet som hör till hovrätten. Den som är lagfaren domare, anställd vid domstol, åklagare, polisman eller advokat eller någon annan som har till yrke att föra andras talan inför domstol får inte vara nämndeman.

Ingen får samtidigt vara nämndeman i en hovrätt och i en tingsrätt.

Till nämndeman får endast den utses som med hänsyn till omdömesförmåga, självständighet, laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget.

Den som har fyllt sextio år eller uppger något giltigt hinder är inte skyldig att ta emot uppdrag som nämndeman. Den som har avgått som nämndeman är inte skyldig att ta emot nytt uppdrag förrän efter fyra år.

Domstolen ska kontrollera behörigheten och, i fråga om laglydnad, lämpligheten hos den som har utsetts till nämndeman. Lag (2014:904).

7 § Val av nämndeman i tingsrätt förrättas av kommunfullmäktige.

Val av nämndeman i hovrätt förrättas av landstingsfullmäktige. I Gotlands län förrättas valet av kommunfullmäktige i Gotlands kommun.

Valet skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande som motsvarar det tal man får om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns bestämmelser i lagen (1992:339) om proportionellt valsätt.

Vid val av nämndemän skall eftersträvas att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön, etnisk bakgrund och yrke. Om det finns flera alternativa sätt att uppnå en allsidig sammansättning, bör de personer väljas som inte tidigare tjänstgjort som nämndemän eller som tjänstgjort kortast tid. Lag (2006:850).

7 a § En nämndeman har rätt till ledighet från anställning i den utsträckning som behövs för att han eller hon skall kunna utföra sitt uppdrag. Lag (2006:850).

8 § En nämndeman utses för fyra år. Den som har fyllt sextio år får avgå som nämndeman. Domstolen får entlediga en nämndeman som visar giltigt hinder.

Domstolen ska entlediga en nämndeman som genom att begå brott eller på annat sätt har visat sig olämplig för uppdraget.

Om en nämndeman inte längre är valbar eller behörig upphör nämndemannens uppdrag. Fullmäktige får dock besluta att en nämndeman som till följd av ändrad folkbokföring inte längre är valbar får ha kvar sitt uppdrag under resten av tjänstgöringstiden.

Om en nämndemans uppdrag upphör under tjänstgöringstiden utses en ny nämndeman för den tid som återstår. Ändras antalet nämndemän inom domsagan eller länet får en nytillträdande nämndeman utses för kortare tid än som följer av första stycket. Lag (2014:904).

8 a § Domstolen får stänga av en nämndeman från tjänstgöringen om han eller hon

1. är föremål för ett ärende om entledigande,
2. är föremål för förundersökning eller står under åtal för ett brott som vid fällande dom kan antas leda till entledigande, eller
3. i övrigt uppvisar ett beteende eller ett tillstånd som bedöms skada allmänhetens förtroende för rättskipningen.

Ett beslut om avstängning enligt första stycket 3 skall gälla för viss tid, dock högst sex månader. Lag (2006:850).

8 b § Beslut om entledigande och avstängning av nämndemän får överklagas till en särskild statlig nämnd. Nämndens beslut får inte överklagas.

Regeringen meddelar föreskrifter om nämnden. Lag (2006:850).

9 § En nämndeman som entledigats eller avgått är, om han eller

hon alltjämt är valbar, skyldig att fullgöra uppdraget till dess domstolen fått besked om att annan blivit vald samt att även därefter tjänstgöra vid fortsatt behandling av mål i vars handläggning han eller hon tidigare har deltagit. Detta gäller dock inte den som entledigats enligt 8 § andra stycket eller som avgått sedan ett ärende om sådant entledigande eller om avstängning har inletts. Lag (2006:850).

10 § Är nämndeman av jäv hindrad att tjänstgöra eller uteblir han från rättens sammanträde och kan annan nämndeman ej utan tidsutdräkt infinna sig, äge rättens ordförande till tjänstgöring i nämnden kalla någon, som är valbar till nämndeman för domkretsen.

10 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som ekonomiska experter enligt 1 kap. 8 § och 2 kap. 4 a §.

Om det medan en ekonomisk expert deltar i behandlingen av ett mål inträffar en omständighet som medför att förordnandet upphör att gälla, ska förordnandet ändå gälla i det pågående målet.

Den som ska tjänstgöra som ekonomisk expert ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Lag (2013:81).

11 § Domare skall, innan han må tjänstgöra, avlägga denna ed:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag vill och skall efter mitt bästa förstånd och samvete i alla domar rätt göra, ej mindre den fattige än den rike, och döma efter Sveriges lag och laga stadgar; aldrig lag vränga eller orätt främja för släktskap, svågerskap, vänskap, avund, illvilja eller räddhåga, ej heller för mutor och gåvor eller annan orsak, under vad sken det vara må; ej den saker göra, som

saklös är, eller den saklös, som saker är. Jag skall varken förr, än domen avsäges, eller sedan uppenbara dem, som till rätta gå, eller andra de rådslag rätten inom stängda dörrar håller. Detta allt vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla."

Ed skall avläggas inför domstol eller inför rättens ordförande. Lag (1975:1288).

12 § De som med varandra äro eller varit gifta eller äro i rätt upp- och nedstigande släktskap eller svågerlag eller äro syskon eller äro i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller de som på liknande sätt äro varandra närstående må ej samtidigt sitta som domare i rätten. Lag (1973:240).

13 § Domare är jävig att handlägga mål:

1. Om han själv är part eller eljest har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada;

2. om han med part är eller varit gift eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller om han på liknande sätt är part närstående;

3. om han till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 2;

4. om han eller någon honom närstående, som avses i 2, är förmyndare, god man eller förvaltare för part eller eljest parts ställföreträdare eller är ledamot av styrelsen för bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, som är part, eller, då kommun eller annan sådan menighet är part, är ledamot av nämnd eller styrelse, som handhar förvaltningen av den angelägenhet målet rör;

5. om han eller någon honom närstående, som sägs i 2, till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 4;

6. om han är parts vederdeloman, dock ej om parten sökt sak med honom för att göra honom jävig;

7. om han i annan rätt såsom domare eller befattningshavare fattat beslut, som rör saken, eller hos annan myndighet än domstol eller såsom skiljeman tagit befattning därmed;

8. vid huvudförhandling i brottmål om han före denna huvudförhandling har prövat frågan om den tilltalade har begått gärningen;

9. om han i saken såsom rättegångsombud fört parts talan eller biträtt part eller vittnat eller varit sakkunnig; eller

10. om eljest särskild omständighet föreligger, som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i målet. Lag (1993:348).

14 § Vet domare omständighet föreligga, som kan antagas utgöra jäv mot honom, vare han skyldig att självmant giva det till känna.

Vill part göra jäv mot domare, skall han framställa invändning därom, då han första gången för talan i målet, sedan han erhöll kännedom om att domaren sitter i rätten eller eljest tager befattning med målet eller, om den omständighet, varå jävet grundas, då ej var känd för parten, sedan han erhöll sådan kännedom. Underlåter parten det, vare hans rätt att framställa invändningen förfallen.

Fråga om jäv mot domare i lägre rätt får inte upptagas i högre rätt, med mindre jävet i den högre rätten görs av part, som enligt vad i andra stycket stadgats är berättigad därtill, eller överklagande sker av beslut, varigenom jävet ogillats. Lag (1983:370).

15 § Sedan fråga om jäv mot domare uppkommit, må han vidtaga allenast sådan åtgärd i målet, som icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas och ej innefattar avgörande av målet. Åtgärd, som nu sagts, må av domare vidtagas, ehuru han förklarats jävig.

Har part i rätt tid gjort jäv mot domare, give rätten, så snart ske kan, särskilt beslut däröver.

I prövning av jävsfråga må domaren ej delta, med mindre rätten utan honom ej är domför och annan domare ej kan utan tidsutdräkt taga säte i rätten.

5 Kap. Om offentlighet och ordning m.m. vid domstol

1 § En förhandling vid domstol ska vara offentlig.

Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen eller, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en

psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är det annars för särskilt fall föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

Lag (2009:401).

2 § Tillträde till offentlig förhandling må, när rättens ordförande finner skäl därtill, vägras den som enligt vad är känt eller må antagas ej fyllt aderton år. Lag (1974:239).

3 § Vid förhandling inom stängda dörrar må efter medgivande av rättens ordförande tjänsteman vid domstolen så ock den som för sin utbildning tjänstgör vid denna vara närvarande. När särskilda skäl äro därtill, må rätten medgiva även annan att närvara vid sådan förhandling.

4 § Har en förhandling hållits inom stängda dörrar och har det då lagts fram uppgift, för vilken det hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten besluta att uppgiften inte får uppenbaras. Lag (2009:401).

5 § Överläggning till dom eller beslut ska hållas inom stängda dörrar, om rätten inte finner att det kan ske offentligt. Hålls överläggning inom stängda dörrar, får, förutom rättens ledamöter, närvara endast sådan rättens tjänsteman som har att ta befattning med målet. När det finns särskilda skäl får rätten tillåta även annan att närvara vid sådan överläggning.

Avkunnande av dom eller beslut ska ske offentligt. I den utsträckning domen eller beslutet innehåller uppgift som omfattas av beslut om sekretess enligt 43 kap. 8 § andra och tredje styckena offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), ska dock avkunnandet ske inom stängda dörrar. Lag (2009:401).

6 § /Upphör att gälla U:2015-11-01/

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska, får en tolk anlitas att biträda rätten. Om en misstänkt i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten.

Rätten ska, om det är möjligt, förordna en tolk som är auktoriserad att biträda som tolk i målet. I annat fall ska en annan lämplig person förordnas. Om det vid domstolen finns en allmän tolk i det språk som det är fråga om, ska han eller hon anlitas.

Det som föreskrivs i första stycket om den som inte behärskar svenska gäller också den som till följd av en hörselnedsättning eller talsvårigheter behöver en tolk. Om det är lämpligt, får ett tekniskt hjälpmedel användas i stället för att en tolk anlitas.

Den som står i ett sådant förhållande till saken eller till en part att det kan anses minska hans eller hennes tillförlitlighet, får inte anlitas som tolk.

Bestämmelser om anställande av allmän tolk och om anlitan-
de av tolk för den som har en hörselnedsättning eller
talsvårigheter meddelas av regeringen. Lag (2013:663).

6 § /Träder i kraft I:2015-11-01/

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska, får rätten anlita en tolk. Om en misstänkt eller en målsägande i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten.

Rätten ska, om det är möjligt, förordna en tolk som är auktoriserad att vara tolk i målet. I annat fall ska en annan

lämplig person förordnas. Om det vid domstolen finns en allmän tolk i det språk som det är fråga om, ska han eller hon anlitas.

Det som föreskrivs i första stycket om den som inte behärskar svenska gäller också den som behöver en tolk till följd av en hörselnedsättning eller talsvårigheter. Om det är lämpligt, får ett tekniskt hjälpmedel användas i stället för att en tolk anlitas.

Den som står i ett sådant förhållande till saken eller till en part att det kan anses minska hans eller hennes tillförlitlighet får inte anlitas som tolk.

Bestämmelser om anställande av allmän tolk och om anlitan­de av tolk för den som har en hörselnedsättning eller talsvårigheter meddelas av regeringen. Lag (2015:429).

7 § Den som anställes som allmän tolk eller eljest förordnas att biträda som tolk skall inför rätten avlägga ed, att han efter bästa förstånd skall fullgöra det uppdrag, som lämnats honom. Finnes anledning antaga att den som förordnas att biträda som tolk skall erhålla ytterligare uppdrag som tolk vid domstolen, må han avlägga ed som avser även framtida uppdrag. Lag (1975:1288).

8 § En tolk har rätt till skälig ersättning för arbete, tidspillan och utlägg som uppdraget krävt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som skall tillämpas vid bestämmande av ersättning. Ersättningen betalas av allmänna medel. Lag (1984:131).

9 § Det ankommer på rättens ordförande att upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden och att meddela de ordningsregler som behövs. Ordföranden får utvisa den som stör förhandlingen eller på annat sätt uppträder otillbörligt.

Ordföranden får också begränsa antalet åhörare i rättssalen för att undvika trängsel.

En bildupptagning i eller en bildöverföring från rättssalen får ske endast om det följer av lag. Rätten får förbjuda annans ljudupptagning eller ljudöverföring under ett förhör, om det kan antas att upptagningen eller överföringen besvärar den som hörs i sådan grad att det blir till men för utredningen.

Om någon som har utvisats tränger sig in i rättssalen eller om någon i övrigt inte lyder en tillsägelse som har meddelats för att upprätthålla ordningen, får rätten besluta att han eller hon omedelbart skall häktas och kvarbli i häkte så länge sammanträdet pågår, dock inte längre än tre dagar.

Om säkerhetskontroll i domstol finns särskilda föreskrifter.
Lag (2005:683).

10 § Parter och andra som skall delta i ett sammanträde inför rätten skall infinna sig i rättssalen eller där sammanträdet annars hålls.

Om det finns skäl för det, får rätten besluta att en part eller annan som avses i första stycket i stället skall delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid bedömningen av om det finns skäl för ett sådant deltagande skall rätten särskilt beakta

1. de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om den som skall delta i sammanträdet måste infinna sig i rättssalen, och
2. om någon som skall delta i sammanträdet känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättssalen.

Ett deltagande enligt andra stycket får inte ske, om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Den som deltar i ett sammanträde genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring skall anses ha inställt sig inför rätten. Lag (2005:683).

11 § Om det finns skäl för det, får rätten besluta att syn skall hållas genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om det är olämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter. Lag (2005:683).

12 § Rätten skall se till att de, som skall delta i ett sammanträde och som inte kan beredas plats i rättssalen, kan följa sammanträdet genom en ljud- och bildöverföring i en lokal som ställts i ordning för detta ändamål (sidosal).

Rätten får även låta åhörare som inte kan beredas plats i rättssalen följa sammanträdet genom en ljudöverföring eller en ljud- och bildöverföring i en sidesal.

Bestämmelserna i 9 § skall tillämpas också i fråga om en sidesal. Lag (2005:683).

6 kap. Om registrering av uppgifter och handlingar

1 § Vid domstolen skall det föras register över alla mål. Registret skall utvisa tiden då varje mål kommit in, de åtgärder som vidtagits med målet, tiden för målets avgörande och, om missnöje anmälts eller överklagande kommit in, dagen då det skett och de åtgärder som vidtagits. Lag (2000:172).

Handlingarna i målet skall föras samman till en akt.

2 § Av målregistret eller av akten skall det framgå

1. domstolens avgöranden i målet, när de har beslutats och vem eller vilka som svarar för beslutet, samt
2. vem eller vilka som svarar för gjorda anteckningar.

När omröstning har förekommit skall skiljaktiga meningar framgå av målregistret eller av akten. Lag (2000:172).

3 § Vid ett sammanträde skall följande antecknas:

1. tid och ställe för sammanträdet,
2. vilka som deltar i sammanträdet,
3. rättegångsfullmakter som ges muntligen inför domstolen,
4. när sammanträdet hålls inom stängda dörrar, anledningen till det,
5. parternas yrkanden och invändningar samt medgivanden eller bestridanden av motpartens yrkanden,
6. yrkanden av andra än parter samt parternas medgivanden eller bestridanden av sådana yrkanden,
7. den utredning som läggs fram,
8. vad som iakttas vid en syn på stället, samt
9. det som i övrigt förekommer vid ett sammanträde, i den mån det kan ha betydelse för parterna eller för högre rätt att det antecknas.

Anteckningarna skall göras i anslutning till sammanträdet.

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § om jäv gäller för den som gör anteckningarna. Lag (2000:172).

4 § Vid ett sammanträde som hålls under förberedelsen av ett mål och som inte endast avser bevisupptagning skall utöver vad som anges i 3 § följande antecknas:

1. i korthet de omständigheter som parterna åberopar samt motpartens yttrande över dessa omständigheter,

2. de bevis som parterna vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis, samt

3. det som i övrigt behövs inför målets avgörande.

Lag (2005:683).

5 § När ett bevis tas upp av en domstol som inte har att fatta något slutligt avgörande i målet eller ärendet, skall det upprättas ett protokoll över vad som förekommer.

Lag (2000:172).

6 § I tingsrätt skall en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inför domstol inte dokumenteras enligt första stycket, skall den dokumenteras genom en ljudupptagning eller, i den omfattning berättelsen kan antas vara av betydelse i målet, skrivas ned. Detta gäller dock inte vid huvudförhandling i Högsta domstolen.

Om berättelsen skrivs ned, skall parterna och den som hörts genast få tillfälle att kontrollera det som skrivits. Den som lämnat berättelsen skall tillfrågas om han eller hon har något att invända mot innehållet. En invändning som inte leder till någon ändring skall antecknas. Därefter får det som skrivits inte ändras. Lag (2005:683).

6 a § Det som iakttas vid syn får dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning. Lag (2005:683).

7 § Det som i detta kapitel sägs om mål gäller även ärenden som handläggs enligt denna balk. Lag (2000:172).

7 Kap. Om åklagare och om jäv mot anställda vid brottsbekämpande myndigheter

1 § Allmänna åklagare är:

- riksåklagaren och vice riksåklagaren,
- överåklagare och vice överåklagare, samt
- chefsåklagare, vice chefsåklagare och kammaråklagare.

Närmare bestämmelser om åklagarväsendet meddelas av regeringen. Lag (2001:280).

2 § Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.

Vice riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare. I övrigt får vice riksåklagaren i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra.

Om det finns särskilda skäl får regeringen, efter anmälan av riksåklagaren, förordna en överåklagare att för viss tid fullgöra åklagaruppgifter som får utföras av vice riksåklagaren.

Under riksåklagaren har överåklagare ansvaret för åklagarverksamheten inom särskilda områden. Lag (2004:1264).

3 § Riksåklagaren och vice riksåklagaren anställs med fullmakt genom beslut av regeringen. Lag (2001:280).

4 § Allmänna åklagare utför åklagaruppgifter i tingsrätt och hovrätt. Endast riksåklagaren är emellertid allmän åklagare i hovrätt i mål som avses i 2 kap. 2 § första stycket.

Riksåklagaren är allmän åklagare i Högsta domstolen.

Riksåklagaren får förordna en annan allmän åklagare att utföra talan i Högsta domstolen. Lag (2004:402).

5 § Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare får överta uppgifter som skall utföras av lägre åklagare. Lag (2004:1264).

6 § Om det för åklagare beträffande visst brott finns omständighet som skulle utgöra jäv mot domare, får han eller hon inte ta befattning med förundersökning, åtal för brottet eller annan åtgärd enligt denna balk. Detsamma gäller vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter.

Jäv får inte grundas på åtgärd som en åklagare har vidtagit på tjänstens vägnar, eller gärning som förövats mot honom eller henne i eller för hans eller hennes tjänst.

Även om en åklagare är jävig, får han eller hon vidta åtgärder

som inte utan fara kan uppskjutas.

En fråga om jäv mot åklagare prövas av en överåklagare. Jäv mot vice riksåklagaren och biträdande åklagare till riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare prövas dock av riksåklagaren. Jäv mot riksåklagaren prövas av honom eller henne. Lag (2004:1264).

7 § Inom åklagarväsendet får det finnas biträdande åklagare. Dessa åklagare får i den omfattning som regeringen bestämmer utföra uppgifter som skall utföras av allmän åklagare. Väckande eller fullföljande av åtal i Högsta domstolen får dock inte beslutas av någon annan än riksåklagaren.

Det får även finnas extra åklagare inom åklagarväsendet. Regeringen bestämmer i vilken omfattning extra åklagare får förordnas att utföra uppgifter som skall utföras av annan allmän åklagare än riksåklagaren eller vice riksåklagaren. Riksåklagaren får förordna extra åklagare att utföra talan i Högsta domstolen. Lag (2004:1264).

8 § För särskilda åklagare gäller vad som är föreskrivet för dem.

Ingen annan särskild åklagare än justitiekanslern eller en justitieombudsman får besluta att åtal skall väckas eller fullföljas i Högsta domstolen. Lag (2001:280).

9 § Det som anges i 6 § om åklagare tillämpas även på anställda vid Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen och andra anställda än åklagare vid Ekobrottsmyndigheten som har att vidta åtgärd eller meddela beslut i brottsbekämpande verksamhet. En fråga om jäv prövas av respektive myndighet.

Bestämmelser om jäv för anställda vid Polismyndigheten och

Säkerhetspolisen finns i 7 § polislagen (1984:387).

Lag (2015:445).

8 Kap. Om advokater

1 § För riket skall finnas ett allmänt advokatsamfund. Stadgar för samfundet fastställas av regeringen.

Advokat är den som är ledamot av samfundet. Lag (1974:573).

2 § Till ledamot av advokatsamfundet får endast den antas som

1. har hemvist i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz,
2. har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domarämbete,
3. har genomgått för advokatverksamhet erforderlig praktisk och teoretisk utbildning,
4. har gjort sig känd för redbarhet, och
5. även i övrigt bedöms lämplig att utöva advokatverksamhet.

Advokatsamfundets styrelse får i enskilda fall medge undantag från antagningskraven såvitt gäller första stycket 1. Detsamma gäller antagningskraven enligt första stycket 2 och 3 beträffande den som är auktoriserad som advokat i en annan stat i enlighet med där gällande bestämmelser.

Den som har genomgått en utbildning som krävs för att bli advokat i en stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz och som i Sverige

genomgått ett prov som visar att han eller hon har tillräckliga kunskaper om den svenska rättsordningen, ska anses uppfylla kraven enligt första stycket 2 och 3. Detsamma gäller den som registrerats enligt 2 a § och som därefter under minst tre år bedrivit faktisk och regelbunden advokatverksamhet i Sverige, under förutsättning antingen att verksamheten huvudsakligen omfattat svensk rätt eller att, om verksamheten inte huvudsakligen omfattat svensk rätt, den registrerade på annat sätt har förvärvat tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att antas till ledamot i samfundet.

Den som har blivit auktoriserad som advokat i Danmark, Finland, Island eller Norge i enlighet med där gällande bestämmelser och som därefter under minst tre år på ett tillfredsställande sätt har tjänstgjort som biträdande jurist på advokatbyrå i Sverige ska anses uppfylla kraven enligt första stycket 2-5.

Den som är försatt i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte antas till ledamot. Inte heller får den antas till ledamot som enligt 3 § lagen (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall är förbjuden att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde.

Ordinarie domare, allmän åklagare eller kronofogde får inte antas till ledamot. Detsamma gäller den som annars är anställd hos någon annan än advokat, om inte advokatsamfundets styrelse medger undantag. Lag (2008:420).

2 a § Den som är auktoriserad som advokat i en annan stat inom Europeiska unionen och utövar stadigvarande advokatverksamhet i Sverige under sitt hemlands titel, skall vara registrerad hos advokatsamfundet.

En sådan advokat skall uppfylla de villkor som anges i 2 §

sjätte stycket. Lag (1999:791).

3 § Ansökan om inträde i advokatsamfundet eller registrering enligt 2 a § prövas av dess styrelse. Lag (1999:791).

4 § En advokat skall i sin verksamhet redbart och nitiskt utföra de uppdrag som anförtrotts honom och iaktta god advokatsed. En advokat är skyldig att förtiga vad han får kännedom om i sin yrkesutövning när god advokatsed kräver detta.

I advokatverksamhet som bedrivs i bolagsform får endast advokat vara delägare eller bolagsman, om inte advokatsamfundets styrelse medger undantag.

En advokat är skyldig att hålla sina huvudmäns pengar och andra tillgångar avskilda från det som tillhör honom själv.

Lag (2000:172).

5 § Har upphävts genom lag (1972:430).

6 § Tillsyn över advokatväsendet utövas av advokatsamfundets styrelse och disciplinnämnd, vilka har att tillse att en advokat vid utförande av talan inför domstol och i sin övriga verksamhet fyller de plikter som åvilar honom. Frågor om disciplinära ingripanden mot advokater enligt 7 § första-fjärde stycket prövas av disciplinnämnden och, i enlighet med vad som bestäms i stadgarna, av styrelsen.

En advokat är skyldig att lämna samfundet de uppgifter som behövs för tillsynen.

Justitiekanslern får begära åtgärd hos disciplinnämnden mot en advokat som åsidosätter sin plikt och hos styrelsen mot den som inte längre är behörig att vara advokat.

Den som har deltagit i handläggningen av ett tillsynsärende hos advokatsamfundet får inte obehörigen röja vad han därvid har erfarit om någons personliga eller ekonomiska förhållanden. Lag (1997:273).

7 § En advokat, som i sin verksamhet uppsåtligen gör orätt eller som annars förfar oredligt, ska uteslutas ur advokatsamfundet. När det gäller en sådan advokat som avses i 2 a § ska registreringen upphävas. Är omständigheterna mildrande, får advokaten i stället tilldelas en varning.

En advokat som annars åsidosätter sina plikter som advokat får meddelas en varning eller erinran. Är omständigheterna synnerligen försvårande, får advokaten uteslutas ur samfundet eller, i fråga om en sådan advokat som avses i 2 a §, registreringen upphävas.

En advokat som tilldelas en varning får, om det finns särskilda skäl, även åläggas att utge en straffavgift till samfundet med lägst ettusen och högst femtiotusen kronor.

Om det bedöms tillräckligt får disciplinnämnden, i stället för att tilldela en advokat erinran, göra ett uttalande om att advokatens åtgärd är felaktig eller olämplig.

En advokat är skyldig att genast träda ur samfundet om det inträffar en sådan omständighet som gör att han eller hon enligt 2 § femte eller sjätte stycket inte får antas till ledamot av samfundet, om inte styrelsen i fall som avses i 2 § sjätte stycket andra meningen medger undantag. Om advokaten inte träder ur samfundet, trots att han eller hon är skyldig att utträda, ska styrelsen förordna om hans eller hennes uteslutning. Detsamma gäller, om en advokat inte längre uppfyller hemvistkravet enligt 2 § första stycket 1 och

styrelsen inte medger att han eller hon får stå kvar som ledamot av samfundet. Om en sådan advokat som är registrerad enligt 2 a § fråntas rätten att uppträda som advokat i den stat där han eller hon är auktoriserad, ska styrelsen upphäva registreringen.

I beslut varigenom någon uteslutits ur samfundet får förordnas att beslutet genast ska verkställas. Detsamma gäller ett beslut att upphäva en registrering.

Brott mot tystnadsplikt enligt 4 § första stycket andra meningen får inte åtalas av någon annan än Justitiekanslern. Åtal får väckas endast om det är påkallat från allmän synpunkt. Lag (2008:420).

8 § Den som vägrats inträde i eller uteslutits ur advokatsamfundet får överklaga beslutet hos Högsta domstolen. Detsamma gäller den som vägrats registrering enligt 2 a § eller vars registrering upphävts enligt 7 §. Justitiekanslern får hos Högsta domstolen överklaga ett beslut enligt 7 § av samfundets styrelse eller disciplinnämnd. Lag (1999:791).

9 § Vad i rättegångsbalken eller i någon annan lag föreskrivs om advokater skall i tillämpliga delar gälla även den som är auktoriserad som advokat i någon annan stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz när denne är verksam i Sverige. Därvid skall han använda den yrkesbeteckning som används i den stat där han är auktoriserad, uttryckt på denna stats språk och med hänvisning till den yrkesorganisation som han tillhör eller till den domstol vid vilken han enligt den stats lag får tjänstgöra. Om rätten kräver det, skall den som uppger sig uppfylla kraven i första meningen förete bevis härför.

Första stycket första meningen omfattar bestämmelsen i 4 §

andra stycket om advokatverksamhet i bolag endast i fråga om den som är skyldig att vara registrerad enligt 2 a §.

Advokatsamfundets styrelse skall underrätta behörig myndighet eller organisation i den stat där advokaten är auktoriserad om beslut i vilket det har konstaterats att han åsidosatt sina plikter som advokat. Lag (2001:57).

10 § Den som utan att vara behörig till det utger sig för att vara auktoriserad som advokat i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz, döms till böter. Lag (2001:57).

11 § Regeringen får föreskriva att bestämmelserna i detta kapitel om registrering av den som är auktoriserad som advokat i en stat inom Europeiska unionen också skall omfatta den som är auktoriserad som advokat i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz. Lag (2001:57).

9 Kap. Om straff, vite och hämtning

1 § En part, som mot bättre vetande inleder eller föranleder rättegång i tvistemål, döms till böter. Lag (1991:241).

2 § Om en part mot bättre vetande för talan mot dom eller beslut, döms han till böter. Lag (1991:241).

3 § Försöker en part i tvistemål eller en målsägande i brottmål förhålla rättegången genom påståenden eller invändningar, som är uppenbart ogrundade, eller genom innehållande av bevis eller någon annan otillbörlig åtgärd, döms han till böter. Vad nu sagts om part gäller också intervenient, även om han inte har ställning som part. Lag (1991:241).

4 § Vad i 1 - 3 §§ är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande

ställföreträdare så ock ombud eller biträde.

5 § Den som vid ett sammanträde inför rätten stör förhandlingen, bryter mot en ordningsregel eller ett förbud, som har meddelats med stöd av 5 kap. 9 §, eller tar upp eller överför bild i strid mot 5 kap. 9 § andra stycket döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt.

Första stycket skall tillämpas också i fråga om en sådan sidosal som avses i 5 kap. 12 §. Lag (2005:683).

6 § Röjer någon utan giltigt skäl vad enligt rättens eller undersökningsledarens förordnande inte får uppenbaras, döms han till böter. Lag (1991:241).

7 § Rätten får, om en part eller någon annan bör komma tillstådes eller infinna sig personligen vid en förhandling, förelägga vite. Om någon särskild föreskrift om föreläggande har meddelats, skall den gälla.

Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som vistas utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. Om något vite inte har satts ut, får den förelagde inte åläggas något ansvar för de kostnader som kan ha uppstått till följd av att föreläggandet inte följts. Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande. Lag (2000:564).

8 § Vite får inte föreläggas när straff är utsatt.

Staten får inte föreläggas vite. Lag (1987:747).

9 § Bestämmelser i denna balk om att den som skall kallas till ett sammanträde skall föreläggas vite i vissa fall gäller inte den som är under femton år. Vite skall inte heller föreläggas om den som skall kallas fyllt femton men inte arton år och det finns anledning att anta att han eller hon inte kan infinna sig utan medverkan av vårdnadshavare eller annan som svarar för hans eller hennes vård och fostran.

Den omständigheten att något vite inte har förelagts hindrar inte att den unge kallas på nytt eller att i övrigt sådana åtgärder vidtas vid den fortsatta handläggningen av målet som skulle ha kunnat komma i fråga om vite hade förelagts.

Har den som skall kallas till ett sammanträde inte fyllt arton år, skall vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran underrättas om kallelsen, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om den som skall kallas är tilltalad gäller i stället bestämmelserna om underrättelse i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Lag (2002:381).

10 § Ska någon hämtas till ett sammanträde inför rätten, får han eller hon, om inte annat följer av det som sägs nedan, inte omhändertas tidigare än vad som är nödvändigt för att han eller hon ska kunna inställas omedelbart till sammanträdet.

Om ett hämtningsförsök tidigare har misslyckats, eller det annars på grund av vad som är känt om den som ska hämtas finns särskild anledning till det, får rätten eller Polismyndigheten besluta att han eller hon får omhändertas tidigare än vad som följer av första stycket. Omhändertagande får i sådant fall äga rum högst sex timmar eller, om rätten beslutat, högst arton timmar tidigare än vad som följer av

första stycket. Vid rättens prövning ska det särskilt beaktas vilka olägenheter det kan antas medföra att den som ska hämtas inte är närvarande vid sammanträdet inför rätten.

Den som har omhändertagits enligt andra stycket är skyldig att i avvaktan på inställelsen stanna kvar på den plats som bestäms av Polismyndigheten. Om den omhändertagne ska inställas i brottmål som tilltalad får han eller hon tas i förvar.

Den som har omhändertagits enligt denna paragraf får inte underkastas annan inskränkning i sin frihet än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet, ordningen eller allmän säkerhet. Lag (2014:649).

ANDRA AVDELNINGEN

Om rättegången i allmänhet

I. Om rättegången i tvistemål

10 Kap. Om laga domstol

1 § Laga domstol i tvistemål i allmänhet är rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist.

Är svaranden folkbokförd i Sverige anses som hans hemvist den ort där han var folkbokförd den 1 november föregående år.

För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning gälle som hemvist den ort, där styrelsen har sitt säte eller, om säte för styrelsen ej är bestämt eller styrelse ej finnes, där förvaltningen föres. Lag samma vare i fråga om kommun eller annan sådan

menighet.

Dödsbo sökes vid den rätt, där den döde skolat svara.

Den som icke äger känt hemvist vare sig inom eller utom riket sökes där han uppehåller sig. Är han svensk medborgare och uppehåller han sig utom riket eller är hans uppehållsort okänd, sökes han där han inom riket senast haft hemvist eller uppehållit sig. Lag (1991:485).

2 § Kronan sökes i tvistemål i allmänhet där den myndighet, som har att bevaka talan i målet, har sitt säte.

3 § Den som icke äger känt hemvist inom riket må i tvist rörande betalningsskyldighet sökas där honom tillhörig egendom finnes. Rör tvisten lös egendom, må han sökas där egendomen finnes.

Fordran, som grundas å löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, anses finnas där handlingen är. Annan fordran anses finnas där gäldenären har sitt hemvist. Är pant ställd för fordringen, må denna anses finnas där panten är.

4 § Har den som icke äger känt hemvist inom riket här ingått förbindelse eller eljest ådragit sig gäld, må han i tvist därom sökas där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

5 § Den som idkar jordbruk, gruv- eller fabriksdrift, hantverk, handel eller annan dylik rörelse med fast driftställe må i tvist, som uppkommit omedelbart på grund av den rörelsen, sökas där driftstället är.

6 § Har någon ingått förbindelse eller eljest ådragit sig gäld å ort, där han mera varaktigt uppehåller sig, må han, medan han befinner sig å orten, för sådan förbindelse eller gäld sökas där. Lag samma vare i fråga om gäld, som någon vid tillfällig vistelse å annan ort ådragit sig för kost, bostad eller dylikt.

7 § Tvist på grund av förmyndares, god mans eller förvaltares förvaltning får väckas vid rätten i den ort där den omyndige eller den för vilken god man eller förvaltare är eller varit förordnad har sitt hemvist, eller också vid rätten i den ort där förvaltningen förts.

Har någon eljest haft annans egendom till förvaltning, får tvist på grund av förvaltningen väckas vid rätten i den ort, där förvaltningen förts. Lag (1994:1435).

8 § Talan i anledning av skadegörande handling må väckas vid rätten i den ort, där handlingen företogs eller skadan uppkom. Företogs handlingen eller uppkom skadan å orter under skilda domstolar, må talan väckas vid envar av dem.

8 a § I tvist mellan konsument och näringsidkare rörande vara, tjänst eller annan nyttighet som tillhandahållits för huvudsakligen enskilt bruk får talan mot näringsidkaren väckas vid rätten i den ort där konsumenten har sitt hemvist. Detta gäller dock endast om målet i tingsrätten kan antas bli prövat av en lagfaren domare enligt 1 kap. 3 d §. Lag (1989:656).

9 § Tvist om arv eller testamente skall tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet.

Tvist om bodelning mellan makar eller sambor skall tas upp av den rätt där någon av dem skall svara i tvistemål i allmänhet. Har någon av dem avlidit, skall en bodelningstvist tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet.

Finns det inte någon domstol som är behörig enligt första eller andra stycket, skall målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

I fråga om klander av bodelning eller arvskifte som har förrättats av

bodelningsförrättare eller skiftesman finns särskilda bestämmelser. Lag (1987:792).

10 § Tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen ska tas upp av rätten i den ort, där fastigheten ligger. Detsamma gäller om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något som åligger honom eller henne i denna egenskap eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, det är fråga om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt.

Ligger fastigheten under flera domstolar eller gäller tvisten flera fastigheter under skilda domstolar, ska tvisten tas upp av den rätt under vilken huvuddelen av fastigheterna ligger. Lag (2010:980).

11 § Vid domstol, som sägs i 10 §, må ock väckas:

1. tvist om köpeskillning för fast egendom eller annat dylikt anspråk på grund av överlåtelse av äganderätt till egendomen;
2. talan mot ägare av fast egendom om skyldighet att personligen svara för gäld, för vilken egendomen utgör pant, om betalning samtidigt sökes ur egendomen;
3. tvist om skada eller annat intrång å fast egendom;
4. talan om ersättning för arbete, som utförts å fast egendom; eller
5. talan om ersättning för det någon brustit åt hemul angående fast egendom.

12 § Som fast egendom anses vid tillämpning av detta kapitel även

byggnad å annans grund samt gruva och för gruvsdrift avsedd byggnad eller anläggning.

13 § Tvist angående ombudsarvode, fördelning av rättegångskostnad mellan flera ersättningsskyldiga eller annat dylikt anspråk på grund av rättegång må väckas vid den rätt, som först dömt i målet.

14 § Käromål mot flera svarande må väckas vid den rätt, där någon av dem enligt vad förut i detta kapitel är stadgat har att svara, om det sker samtidigt och käromålen stödja sig på väsentligen samma grund. Är saken sådan, att endast en dom kan givas mot alla, som hava del i saken, må talan ock väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara.

Genkäromål upptages av den rätt, som upptagit huvudkäromålet.

Talan, som avses i 14 kap. 4 eller 5 §, upptages av den rätt, som upptagit huvudmålet.

15 § Har, sedan stämning delgivits svaranden, ändring inträtt i förhållande, som betingat domstolens behörighet, vare den utan verkan.

16 § Har skriftligt avtal slutits därom, att uppkommen tvist eller framtida tvist, härflytande ur angivet rättsförhållande, må väckas vid viss domstol eller att för tvisten viss domstol ensam skall vara behörig, lände det till efterrättelse, om ej annat är stadgat.

17 § Ej vare på grund av vad i detta kapitel stadgas rätten behörig att upptaga:

1. tvist, som skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller enligt lag eller författning skall omedelbart prövas av skiljemän;

2. tvist, som skall väckas vid viss domstol, om denna enligt lag eller författning är ensam behörig att upptaga sådan tvist;

3. tvist, som enligt lag må upptagas allenast av vissa särskilda tingsrätter, om tvisten väckes vid annan domstol;

4. tvist, som avses i 9 eller 10 § eller eljest enligt lag skall upptagas av domstol, som där sägs, om tvisten väckes vid annan domstol;

5. äktenskapsmål;

6. tvist, som angår utmätt egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad; eller

7. tvist, som är av beskaffenhet att kunna utan stämning upptagas av domstol.

Ej heller må på grund av vad i detta kapitel stadgas talan väckas vid domstol av annan ordning än den som för tvistens upptagande är i lag föreskriven; vad nu sagts gälle dock ej tvist, som avses i 13 §.

Yrkande om kvittning för fordran må icke upptagas av domstol, som enligt första stycket ej ägt upptaga tvist angående samma fordran. Lag (1981:828).

17 a § I lagen (1999:116) om skiljeförfarande finns särskilda bestämmelser om hinder mot rättegång. Dessa skall beaktas endast efter invändning av en part. Lag (1999:117).

18 § Är rätten av annan grund än i 17 eller 17 a § sägs obehörig att upptaga tvist, som där väckes, skall tvisten dock anses väckt vid rätt domstol, om ej svaranden i rätt tid gjort invändning om domstolens behörighet eller uteblivit från första inställelsen eller, då förberedelsen är skriftlig, underlåtit att inkomma med svaromål. Har svaranden uteblivit eller underlåtit att inkomma med svaromål, skall kändens uppgift om

de omständigheter, som betinga domstolens behörighet, tagas för god, om svaranden erhållit del därav och anledning ej förekommer, att den är oriktig. Lag (1999:117).

19 § Har lägre rätt upptagit tvist, må fråga om rättens behörighet ej upptagas av högre rätt, med mindre frågan dit fullföljes eller där väckes av part, som är berättigad därtill, eller ock tvisten är sådan, att den skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt eller enligt lag eller författning skall omedelbart prövas av skiljemän.

20 § Förklarar högre rätt att lägre rätt inte är behörig att ta upp ett mål som väckts där, får den högre rätten på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt som är behörig.

Har flera domstolar genom lagakraftvunna beslut förklarats obehöriga, får Högsta domstolen, om någon av domstolarna ändå är behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstolen.

I fråga om behörighet att ta upp mål, som på grund av Högsta domstolens förordnande enligt 14 kap. 7 a § skall förenas i en rättegång, gäller vad högsta domstolen bestämmer.
Lag (2009:344).

20 a § Finner rätten i samband med att en ansökan ges in att rätten saknar behörighet att ta upp målet eller att i annan ordning pröva ansökan men att en annan domstol skulle vara behörig, skall ansökan lämnas över till den domstolen, om sökanden inte har något att invända mot detta och det inte heller finns något annat skäl mot att ansökan överlämnas. Ansökan skall anses ha kommit in till den senare domstolen samma dag som den kom in till den domstol som först tog emot ansökan. Lag (1996:247).

21 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om laga

domstol, vare de gällande.

11 Kap. Om part och ställföreträdare

1 § Envar kan vara part i rättegång.

Råder ej parten över det, varom tvistas, eller rör tvisten rättshandling, som han ej själv äger ingå, föres talan av den som är partens ställföreträdare. Om talan på grund av skadegörande handling äge vad i 20 kap. 14 § och 21 kap. 1 § första stycket stadgas motsvarande tillämpning.

2 § Bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, som kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter, kan vara part i rättegång. Lag samma vare i fråga om kronan samt kommun eller annan sådan menighet.

För part, som nu sagts, föres talan av den som är partens ställföreträdare. Lag (1947:616).

3 § Utlänning, som enligt lagen i sitt hemland är oförmögen att föra sin talan, äge dock föra talan här i riket, om han enligt svensk lag är behörig därtill.

4 § Bevis, att den som i rättegång uppgives vara part eller vill föra talan som part eller ställföreträdare för part är behörig, erfordras ej, med mindre rätten finner bevis böra företes.

5 § En part skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i tingsrätt och hovrätt, om inte hans närvaro kan antas vara utan betydelse för utredningen.

Vid huvudförhandling i Högsta domstolen är en part skyldig att infinna sig personligen, om domstolen finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Vid ett sammanträde för förberedelse och vid annan förhandling är en part skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro kan antas främja syftet med sammanträdet.

Vad nu sagts om en parts skyldighet att infinna sig personligen gäller också en parts ställföreträdare. Finns det flera ställföreträdare för en part, får rätten bestämma vilken eller vilka av dem som skall infinna sig. Får en part inte själv föra sin talan, är han ändå skyldig att infinna sig personligen, om rätten finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Är en part eller hans ställföreträdare skyldig att infinna sig personligen, skall rätten förordna om detta. Lag (2009:344).

6 § En part som har kallats att inställa sig till ett sammanträde får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om parten är en fysisk person och det är skäligt med hänsyn till hans eller hennes ekonomiska förhållanden, de kostnader som kan uppstå i samband med inställelsen och omständigheterna i övrigt. Rätten får bevilja förskott på ersättningen.

Ersättning betalas enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Lag (1996:1624).

12 Kap. Om rättegångsombud

1 § Parts talan må föras genom ombud.

Om skyldighet för part att infinna sig personligen stadgas i 11 kap. 5 §.

2 § Såsom ombud får inte brukas annan än den som rätten med hänsyn till redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet. Ombudet skall behärska svenska

språket.

Ombud skall ha hemvist i Sverige, i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz; dock får även annan brukas såsom ombud, om rätten med hänsyn till omständigheterna finner det lämpligen kunna ske.

Ej må den vara ombud, som är underårig eller i konkurstillstånd eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Lag (2001:57).

3 § Lagfaren domare i eller rättsbildad befattningshavare vid domstol eller allmän åklagare eller kronofogde får ej vara ombud, med mindre regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer giver lov därtill. Vad nu sagts skall dock ej avse den som, under tjänstledighet, i utbildningssyfte tjänstgör såsom biträde åt advokat.

Ej må nämndeman vid den domstol han tillhör föra annans talan.

Lag (1992:1511).

4 § Står någon till domare, som vid målets behandling är ledamot av rätten, i sådant förhållande, som avses i 4 kap. 12 §, må han ej brukas som ombud i målet. Ej heller må någon brukas som ombud, om han tagit befattning med saken som domare eller befattningshavare vid domstol eller som ombud för motparten.

5 § Visar ombud oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller finnes han eljest olämplig, skall rätten avvisa honom som ombud i målet; rätten äge ock, om skäl äro därtill, förklara honom obehörig antingen för viss tid eller tills vidare att brukas som ombud vid den rätten.

6 § Avvisas ombud, skall rätten, om ej parten är tillstädes och själv vill föra sin talan, förelägga parten att för sig ställa ombud, som kan godkännas. Underlåter parten det och infinner han sig ej personligen, skall han anses som utebliven.

Om den som avvisas eller förklaras obehörig enligt 5 § är advokat, skall anmälan om åtgärden göras hos advokatsamfundets styrelse. Lag (1987:747).

7 § Gör någon, som ej må vara ombud, i rättegång gällande å honom överlåtet anspråk och finnes sannolikt, att överlåtelsen skett, för att han skall kunna föra talan i målet, skall rätten förelägga honom att för sig ställa ombud. Underlåter han det, skall han anses som utebliven.

8 § Vill part föra talan genom ombud, skall han giva ombudet fullmakt muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Skriftlig fullmakt skall vara egenhändigt undertecknad av parten.

9 § Skriftlig fullmakt skall visas upp i original när ombudet första gången för talan i målet. Fullmakt behöver emellertid inte visas upp för anmälan av missnöje med ett beslut.

Om en fullmakt inte finns tillgänglig när den skall visas upp, skall rätten ge ombudet tid att visa upp den. Är ett uppskov olägligt, får rätten fortsätta med handläggningen av målet, dock utan att meddela dom eller slutligt beslut. Utfärdas fullmakt, skall behörigheten anses innefatta ombudets tidigare åtgärder i rättegången.

Anser rätten att det är ovisst om en parts underskrift på fullmakten är riktig, får rätten ge anstånd för att undanröja ovissheten.

Skriftlig fullmakt skall tas in i akten i original eller bestyrkt kopia. Lag (2000:172).

10 § Har innehållet i skriftlig fullmakt överbringats genom telegraf eller telefon enligt vad därom är föreskrivet, vare uppteckning därav

gällande som fullmakt; fullmakten skall dock, om rätten finner det erforderligt, företes i huvudskrift för rätten vid påföljd att uppteckningen eljest anses ogill som fullmakt.

Närmare föreskrifter om överbringande av fullmakt genom telegraf eller telefon givas av regeringen. Lag (1974:573).

11 § Såsom fullmakt för kronan eller kommun eller annan sådan menighet eller allmän inrättning gälle i behörig ordning utfärdat förordnande eller utdrag av protokoll över beslut, varigenom ombud förordnats. För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning må styrkt utdrag av protokoll över sådant beslut gälla som fullmakt. Lag (1947:616).

12 § Fullmakt skall innehålla ombudets namn. Ej må fullmakt ställas till innehavaren.

Fullmakt skall avse visst mål eller rättegång i allmänhet. Vill part meddela fullmakt allenast för viss domstol eller särskilt rättegångstillfälle, skall det angivas i fullmakten. Muntlig fullmakt gälle allenast i det mål, vari den givits.

13 § Ombud må ej sätta annan i sitt ställe, med mindre parten givit lov därtill.

Äger ombud sätta annan i sitt ställe, må även den, som av ombudet bemyndigats, överlåta åt annan att föra partens talan, om ombudet givit lov därtill.

14 § Fullmakt medför behörighet för ombudet att å partens vägnar angående saken

1. väcka talan samt påkalla åtgärd, även om åtgärden ankommer å annan myndighet än rätten;

2. mottaga delgivning av inlagor och andra handlingar, dock ej föreläggande för parten att infinna sig personligen;
3. företaga alla handlingar för utförande av partens talan samt avgiva svaromål å alla mot parten framställda yrkanden;
4. avstå från yrkande, som framställts av parten, och medgiva motpartens yrkande;
5. ingå förlikning;
6. söka verkställighet av rättens dom; samt
7. uppbära parten tillerkänd ersättning för rättegångskostnad.

Ett ombud får inte på grund av en fullmakt, som avser rättegång i allmänhet, väcka talan eller motta stämning angående en sak varom förlikning inte är tillåten.

Om en fullmakt avser endast en viss domstol, har ombudet vid den domstolen samma behörighet som sägs i första stycket. Ombudet får även anmäla missnöje mot ett beslut som meddelas av domstolen.

Om en fullmakt gäller endast för ett visst rättegångstillfälle, har ombudet vid det rättegångstillfället samma behörighet som sägs i första stycket 2--5. Ombudet får även anmäla missnöje mot ett beslut som då meddelas. Lag (1987:747).

15 § I ombuds behörighet enligt 14 § må inskränkning ske, allenast såvitt angår ombudets rätt att väcka talan, att mottaga delgivning av stämning, att ingå förlikning, att söka verkställighet av rättens dom eller att uppbära parten tillerkänd ersättning för rättegångskostnad; har annan inskränkning skett, vare den utan verkan.

Har inskränkning, som är tillåten, icke skett i fullmakten, vare den ej

gällande mot rätten och motparten, innan den bragts till deras kännedom muntligen inför rätten eller ock skriftligen.

16 § Är rättegångsfullmakt ej så avfattad som sägs i 12 §, skall rätten förelägga parten att avhjälpa felet. Avhjälpes ej felet, må fullmakten icke gälla.

17 § Rättegångshandling, som ombud i partens närvaro företagit, vare utan verkan mot parten, om han genast gör gensaga däremot.

18 § Fullmakt kan av parten när som helst återkallas.

Vill ombud avsäga sig partens talan, åligge honom att på grund av fullmakten bevaka partens rätt, till dess denne hunnit vidtaga åtgärd för utförande av sin talan.

Mot rätten och motparten vare återkallelse eller avsägelse ej gällande, innan den bragts till deras kännedom muntligen inför rätten eller ock skriftligen.

19 § Dör parten eller förlorar han rådighet över det, varom tvistas, upphör icke därmed fullmakten att gälla; rätten skall dock, när anledning förekommer därtill, om rättegången underrätta dödsboet eller partens ställföreträdare.

Har fullmakt givits av parts ställföreträdare och upphör sedan hans behörighet, vare fullmakten dock gällande.

20 § Den som uppträder som ombud svarar för att han äger behörighet därtill och vare, om han ej förmår styrka, att han handlat efter fullmakt eller att rättegångshandling, som han företagit, blivit av parten godkänd eller ändock är gällande mot parten, skyldig att ersätta motparten eller annan den kostnad, som i rättegången uppstått genom att vad han företagit ej är bindande för parten. Om skyldighet att ersätta annan skada äge vad om fullmakt i allmänhet är stadgat motsvarande

tillämpning.

21 § Vad i detta kapitel stadgas om ombud, som äger föra parts talan, gälle i tillämpliga delar beträffande ombud för vidtagande av särskild åtgärd.

22 § Part äge vid utförande av sin talan anlita biträde. Om rättegångsbiträde gälle vad i 2 - 5 §§ samt 6 § andra stycket stadgats. Rättegångshandling, som biträde i partens närvaro företagit, skall anses av parten godkänd, om han ej genast gör gensaga däremot.

23 § Har någon allmän fullmakt att förvalta annans egendom eller eljest handhava annans angelägenheter och är han på grund därav tillika behörig att föra huvudmannens talan inför rätta, gälle om sådant ombud vad om ställföreträdare är stadgat.

24 § Är i lag eller författning särskild föreskrift meddelad om behörighet att föra annans talan, vare den gällande.

13 Kap. Om föremål för talan och talans väckande

1 § Talan om åläggande för svaranden att fullgöra något må upptagas till prövning, ehuru tiden för fullgörelsen ej inträtt, då målet avgöres, om

1. fråga är om tid efter annan återkommande fullgörelser, som ej bero av redan lämnat eller framtida vederlag eller vilka på grund av redan lämnat vederlag utgå som pension eller livränta, och någon av dem är förfallen;

2. skyldigheten att fullgöra inträder, först då annan förpliktelse, varom talan väckts i målet, ej fullgöres;

3. fråga är om ränta, till dess betalning sker, å förfallen fordran eller om annan tilläggförpliktelse, som följer av huvudförpliktelsen;

4. för käranden är av vikt, att fullgörelse sker å rätt tid, samt särskild anledning förekommer, att svaranden kommer att undandraga sig sådan fullgörelse; eller

5. sådan talan i annat fall än nu sagts enligt lag må väckas.

2 § Talan om fastställelse, huruvida visst rättsförhållande består eller icke består, må upptagas till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och denna länder käranden till förfång.

Beror sakens prövning av frågan, huruvida visst rättsförhållande, som är stridigt mellan parterna, består eller icke består, må ock talan om fastställelse därav upptagas.

Är i lag eljest stadgat, att fastställsetalan i visst fall må upptagas, vare det gällande.

3 § Väckt talan får inte ändras. Käranden får dock

1. på grund av omständighet, som inträffat under rättegången eller först då blivit för honom känd, kräva annan fullgörelse än den, om vilken talan väckts,

2. yrka fastställelse enligt 2 § andra stycket samt

3. kräva ränta eller annan tilläggsförpliktelse, som följer av huvudförpliktelsen, och även i övrigt framställa nytt yrkande, om det stöder sig på väsentligen samma grund.

Framställs yrkande enligt första stycket 2 eller 3 sedan huvudförhandling påbörjats eller målet på annat sätt företagits till avgörande, får det nya yrkandet avvisas, om det inte utan olägenhet kan prövas i målet. Ett yrkande enligt första stycket 2 eller 3 är inte tillåtet i högre rätt.

Såsom ändring av talan anses inte att kändanden beträffande samma sak inskränker sin talan eller, utan att saken ändras, åberopar ny omständighet till stöd för sin talan. Lag (1987:747).

4 § Talan skall väckas genom stämning, om ej annat är stadgat.

Vill kändanden enligt 3 § ändra sin talan, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Svaranden skall erhålla del därav.

Talan skall anses väckt, då ansökan om stämning inkom till rätten, eller, om stämning ej erfordras, då talan framställdes inför rätten.

5 § Återkallar kändanden sin talan, sedan svaranden ingått i svaromål, och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, skall, om svaranden yrkar det, målet dock prövas.

Är saken ej sådan, som i första stycket sägs, och återkallar kändanden, sedan dom fallit, utan svarandens samtycke sin talan, vare återkallelsen utan verkan.

6 § Ej må ny talan angående fråga, varom redan är rättegång mellan samma parter, upptagas till prövning.

7 § Överlåter kändanden det, varom tvistas, å annan, må denne utan ny stämning övertaga kändandens talan i målet sådan denna vid hans inträde rättegången är; om överlåtarens skyldighet att svara för rättegångskostnad gälle vad i 18 kap. 10 § stadgas.

Sker överlåtelse å svarandens sida, må den, å vilken överlåtelsen skett, i svarandens ställe inträda i målet, om kändanden samtycker därtill.

Har överlåtelse, som nu sagts, å någondera sidan ägt rum, vare den, å vilken överlåtelsen skett, på motpartens yrkande skyldig att efter kallelse inträda som part i rättegången.

14 Kap. Om förening av mål och tredje mans deltagande i rättegång

1 § Väcker någon samtidigt flera käromål mot samme svarande, skola de handläggas i en rättegång, om de stödja sig på väsentligen samma grund.

2 § Har samtidigt en kärande väckt käromål mot flera svarande eller flera kärande mot en eller flera svarande, skola målen handläggas i en rättegång, om de stödja sig på väsentligen samma grund.

3 § Vill svaranden till gemensam handläggning väcka talan mot käranden angående samma sak eller en sak, som har gemenskap med denna, eller rörande fordran, som kan gå i avräkning mot kärandens, skall målen handläggas i en rättegång. Käromål, som sålunda förenats med huvudkäromålet, är genkäromål. Lag (1987:747).

4 § Vill någon, som inte är part i rättegången, till gemensam handläggning väcka talan mot båda parterna eller en av dem om det, som tvisten gäller, skall målen handläggas i en rättegång. Lag (1987:747).

5 § Vill part, om han förlorar målet, framställa återgångskrav eller anspråk på skadestånd eller annat dylikt mot tredje man, får han väcka sin talan mot tredje man till gemensam handläggning med huvudkäromålet.

Om tredje man i anledning av den utgång målet mellan parterna kan få vill väcka talan mot någon av dem eller båda angående sådant anspråk som sägs i första stycket, får han väcka denna talan till gemensam handläggning med huvudkäromålet. Lag (1987:747).

6 § Mål mellan samma eller olika parter må även i annat fall än nu sagts handläggas i en rättegång, om det är till gagn för utredningen. När skäl äro därtill, må de åter särskiljas.

7 § I fall som avses i 1-6 §§ får mål förenas endast om målen väckts vid samma domstol och denna är behörig samt samma

rättegångsform är tillämplig för målen.

Väcks talan som avses i 3-5 §§ sedan huvudförhandling påbörjats eller huvudkäromålet på annat sätt företagits till avgörande, får rätten handlägga målen särskilt, om de inte utan olägenhet kan handläggas i samma rättegång. Detsamma gäller, om part väcker talan som avses i 3 eller 5 § efter det att tiden för yttrande enligt 42 kap. 15 § har gått ut eller efter den tidpunkt som angetts i ett sådant meddelande som avses i 42 kap. 15 a §. Lag (2000:172).

7 a § Handläggs vid två eller flera tingsrätter eller vid två eller flera hovrätter mål mellan vilka råder sådant samband som avses i 1-6 §§, får Högsta domstolen efter ansökan av part eller anmälan av tingsrätt eller hovrätt förordna att målen skall förenas i en rättegång vid en av domstolarna, om detta har väsentliga fördelar för handläggningen av målen och det inte innebär betydande olägenhet för någon part. Om det visar sig vara lämpligt, får den domstol som skall handlägga målen särskilja dem.

Beslut som rätten fattat i ett mål, som på grund av Högsta domstolens förordnande överlämnas från en domstol till en annan, skall gälla, om inte den domstol dit målet överlämnats bestämmer annat. Lag (2009:344).

8 § Äro å någondera sidan flera parter, vare envar av dem i förhållande till motparten att anse som självständig part.

Är saken sådan, att endast en dom kan givas för alla, som hava del i saken, skall rättegångshandling, som en medpart företager, gälla till förmån för de övriga, även om den strider mot deras handlingar.

9 § Påstår någon, som ej är part i rättegången, att saken rör hans rätt, och visar han sannolika skäl för sitt påstående, äge han som

intervenient å endera sidan deltaga i rättegången.

10 § Vill någon deltaga i rättegång som intervenient, skall han hos rätten göra ansökan därom. Över ansökan skola parterna höras. Om skäl äro därtill, må förhandling äga rum med parterna och sökanden. Rätten meddele, så snart ske kan, beslut över ansökan.

11 § Intervenient äge företaga rättegångshandling, som står öppen för parten; han må dock ej ändra partens talan eller eljest företaga handling, som strider mot partens, eller annorledes än jämte parten fullfölja talan mot dom eller beslut.

Är på grund av rättsförhållandets natur eller eljest dom gällande för och mot intervenienten, som om den meddelats i rättegång, däri han varit part, äge han dock ställning av part i rättegången.

12 § Menar part, att någon kan som intervenient deltaga i rättegången, äge han kungöra honom rättegången med anmaning att inträda däri.

Den, för vilken rättegång kungjorts äge i sin ordning kungöra den för annan, som han menar kunna inträda i rättegången.

Om skyldighet för part att i vissa fall kungöra rättegång är särskilt stadgat.

13 § Kungörande av rättegång sker genom delgivning av skriftlig inlaga. Inlagan skall även delgivas motparten. I inlagan skola saken och grunden för åtgärden angivas.

15 kap. Om kvarstad m.m.

1 § Om någon visar sannolika skäl för att han har en fordran, som är eller kan antas bli föremål för rättegång eller prövning i annan liknande ordning, och det skäligen kan befaras att motparten genom att avvika, skaffa undan egendom eller förfara på annat sätt undandrar sig

att betala skulden, får domstol förordna om kvarstad på så mycket av motpartens egendom att fordringen kan antas bli täckt vid utmätning. Lag (1981:828).

2 § Om någon visar sannolika skäl för att han har bättre rätt till viss egendom, som är eller kan antas bli föremål för rättegång eller prövning i annan liknande ordning, och det skäligen kan befaras att motparten skaffar undan, väsentligt försämrar eller på annat sätt förfogar över egendomen till skada för sökanden, får domstol förordna om kvarstad på egendomen. Lag (1981:828).

3 § Om någon visar sannolika skäl för att han mot någon annan har ett anspråk, som är eller kan antas bli föremål för rättegång eller prövning i annan liknande ordning, och det skäligen kan befaras att motparten genom att utöva viss verksamhet eller företa eller underlåta viss handling eller på annat sätt hindrar eller försvårar utövningen av sökandens rätt eller väsentligt förringar dess värde, får domstol förordna om lämplig åtgärd för att säkerställa sökandens rätt.

En åtgärd enligt första stycket får innebära förbud vid vite att utöva viss verksamhet eller företa viss handling eller annat föreläggande vid vite att beakta sökandens anspråk eller förordnande av syssloman eller meddelande av en föreskrift som är ägnad att på annat sätt förebygga intrång i sökandens rätt. Lag (2000:172).

4 § Framgår det i en rättegång om bättre rätt till viss egendom att den ena parten har olovligen rubbat motpartens besittning eller vidtagit någon annan olovlig åtgärd beträffande egendomen, får domstolen förordna att besittningen genast skall återställas eller annan rättelse genast ske. Lag (1981:828).

5 § Beslut om åtgärd som avses i detta kapitel meddelas av den domstol där rättegången är anhängig. Är rättegång ej anhängig, gäller i fråga om

behörig domstol vad som är föreskrivet om tvistemål. Vad som sägs om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som skall tas upp i annan ordning än inför domstol skall dock ej tillämpas.

Fråga om åtgärd enligt detta kapitel får tas upp endast på yrkande. Är rättegång ej anhängig, skall yrkandet framställas skriftligen.

Ett yrkande får ej bifallas utan att motparten har beretts tillfälle att yttra sig. Är det fara i dröjsmål, får dock rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annat förordnas.

Beträffande behandlingen i övrigt av fråga angående en åtgärd som avses i 1, 2 eller 3 § då rättegång ej är anhängig tillämpas vad som gäller när en sådan fråga uppkommer i rättegång. Yrkande av sökandens motpart om ersättning för kostnad får dock prövas i samband med avgörandet av frågan om åtgärden. Lag (1981:828).

6 § En åtgärd som avses i 1, 2 eller 3 § får beviljas endast om sökanden hos rätten ställer säkerhet för skada som kan tillfogas motparten. Förmår sökanden ej ställa säkerhet och har han visat synnerliga skäl för sitt anspråk, får rätten befria honom däriifrån. Staten, kommuner, landstingskommuner och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet.

I fråga om beskaffenheten av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av rätten, om den ej har godkänts av motparten. Lag (1981:828).

7 § När en åtgärd som avses i 1, 2 eller 3 § har beviljats, skall sökanden, om ej talan redan har väckts, inom en månad från beslutet väcka talan i saken vid domstol eller, om anspråket skall prövas i annan ordning, enligt vad som gäller därom. Talan som ej skall prövas av domstol eller annan myndighet anses väckt när prövning har påkallats hos motparten eller förfarandet har inletts i annan ordning.

Väcks ej talan enligt vad som sägs i första stycket, skall åtgärden

omedelbart återgå. Lag (1981:828).

8 § En åtgärd som har beviljats enligt 1, 2 eller 3 § skall omedelbart hävas, om säkerhet, som tillgodoser ändamålet med åtgärden, ställs eller det annars ej längre finns skäl för åtgärden. Återkallas eller förfaller talan som har väckts i saken, skall åtgärden också omedelbart hävas.

Frågan om hävande prövas av den domstol där rättegången är anhängig eller, om rättegång ej är anhängig, av den domstol som först har prövat frågan om åtgärden.

Då saken är föremål för rättegång och målet avgörs, skall rätten pröva, om åtgärden fortfarande skall bestå. Rätten får även i samband med domen förordna om en åtgärd som nu har angetts. Lag (1981:828).

9 § Rätten får, när det finns skäl till det, på yrkande av någon av parterna förordna att en åtgärd enligt 4 § skall gå åter. Lag (1981:828).

10 § I fråga om verkställandet av en åtgärd som avses i detta kapitel finns bestämmelser i utsköningsbalken. Rätten får meddela närmare föreskrifter om verkställandet, om det behövs. Lag (1981:828).

16 Kap. Om omröstning

1 § Yppas vid överläggning till dom eller beslut skiljaktiga meningar, skall omröstning ske.

Vid omröstning skall den yngste i rätten först yttra sig och sedan var efter annan, såsom de hava säte i rätten. Har målet beretts av viss ledamot, säge han först sin mening.

Envar ange de skäl, varå han grundar sin mening. Lag (1969:244).

2 § Över fråga, som hör till rättegången, skall röstas särskilt.

Äro i saken flera käromål, skall beträffande varje käromål särskild omröstning ske. Över fordran, som åberopats till kvittning, skall ock röstas särskilt. Är beträffande samma käromål fråga om flera omständigheter, som var för sig äro av omedelbar betydelse för utgången, skola de, såvitt sakens beskaffenhet påkallar det, uppställas till särskild omröstning. Om rättegångskostnad skall röstas särskilt.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning.

3 § Vid omröstning skall den mening gälla, som omfattats av mer än hälften av rättens ledamöter. Om någon mening har erhållit hälften av rösterna och ordförandens röst är bland dem, skall dock den meningen gälla. Lag (1993:514).

4 § Yppas vid omröstning flera än två meningar, utan att någon enligt 3 § skall gälla, och är fråga om penningar eller annat, som utgör viss myckenhet, skola rösterna för den större myckenheten sammanläggas med rösterna för närmast mindre och, om det erfordras, sammanläggningen fortsättas efter samma grund, till dess någon mening skall gälla; i annat fall gälle den mening, för vilken rösterna äro flera än för annan, eller, om för flera meningar rösterna äro lika många, den som biträtts av den främste bland dem som röstat för någon av dessa meningar. Lag (1969:244).

5 § Är det stridigt, huru omröstning skall ske eller vilken mening skall gälla, skall röstas därom.

6 § Är i tvistemål fråga även om ansvar, utdömande av vite eller någons hållande i häkte, gäller om omröstning i frågan vad som föreskrivs i 29 kap. Lag (1981:828).

7 § har upphävts genom lag (1969:244).

17 Kap. Om dom och beslut

1 § Rättens avgörande av saken sker genom dom. Annat rättens avgörande träffas genom beslut. Beslut, varigenom rätten annorledes än genom dom skiljer saken från sig, så ock högre rätts beslut i fråga, som dit fullföljts särskilt, är slutligt beslut.

2 § Om huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid förhandlingen. I domen får delta endast domare som varit med om hela huvudförhandlingen. Om ny huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid den. I fall som avses i 43 kap. 14 § andra meningen får domen grundas även på vad som har inhämtats efter huvudförhandlingen.

När ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall domen grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt förekommit i målet. Lag (1987:747).

3 § Dom må ej givas över annat eller mera, än vad part i behörig ordning yrkat. Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, må dom ej grundas å omständighet, som icke av part åberopats till grund för hans talan.

4 § Äro i en rättegång flera käromål och kunna de särskiljas, må dom givas över något av dem, ehuru handläggningen angående de övriga icke avslutats. Över huvudfordran och fordran, som åberopats till kvittning, må dömas allenast i ett sammanhang. Medgives käromål till någon del, må särskild dom givas över det som medgivits.

5 § Beror prövningen av en viss talan av en annan talan som handläggs i samma rättegång, får särskild dom ges över den talan.

Om det är lämpligt med hänsyn till utredningen, får särskild dom ges över en av flera omständigheter, som var för sig är av omedelbar betydelse för utgången, eller över hur en viss i målet uppkommen fråga,

som främst angår rättstillämpningen, skall bedömas vid avgörande av saken.

När särskild dom ges enligt denna paragraf, får rätten bestämma att målet i övrigt skall vila till dess domen har vunnit laga kraft. Lag (1990:443).

6 § Förlikas parterna om det, varom tvistas, och begära de, att rätten stadfäster förlikningen, skall det ske genom dom.

7 § En dom skall avfattas skriftligen och i skilda avdelningar ange

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande,
2. parterna samt deras ombud eller biträden,
3. domslutet,
4. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundats på och
5. domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet.

En högre rätts dom skall i den utsträckning det behövs innehålla en redogörelse för lägre rätts dom.

Om en part har rätt att överklaga eller att ansöka om återvinning, skall det i domen anges vad han i så fall skall iaktta.

Lag (1994:1034).

8 § Tredskodom, dom, varigenom kändens talan bifalles på grund av svarandens medgivande, samt dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må utfärdas i förenklad form. Lag (1976:567).

9 § Innan dom beslutas, skall överläggning hållas.

Då huvudförhandling ägt rum, skall samma eller sist nästa helgfria dag överläggning hållas och, om det kan ske, dom beslutas och avkunnas. Erfordras på grund av målets beskaffenhet rådrom för domens beslutande eller avfattande, må rätten besluta anstånd därmed; domen skall dock, om ej synnerligt hinder möter, skriftligen avfattas och meddelas inom två veckor efter förhandlingens avslutande. Avkunnas ej domen vid huvudförhandlingen, skall den avkunnas vid annat rättens sammanträde eller ock meddelas genom att den hålles tillgänglig å rättens kansli; vid huvudförhandlingen skall underrättelse givas om tiden och sättet för domens meddelande.

Vad nu sagts om måls avgörande efter huvudförhandling gälle ock, då mål avgöres vid sammanträde för muntlig förberedelse.

Avgörs i annat fall ett mål utan huvudförhandling, skall så snart som möjligt överläggning hållas samt domen beslutas, skriftligen avfattas och meddelas. Meddelandet skall ske genom att domen hålls tillgänglig på rättens kansli.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domslutet och skälen jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

Har skiljaktig mening förekommit, skall denna meddelas parterna på samma tid och sätt som domen.

När ett mål avgjorts, skall parterna snarast underättas skriftligen om utgången i målet. Lag (1987:1097).

10 § Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet. Lag (1996:247).

11 § Dom äge, sedan tid för talan utgått, rättskraft, såvitt därigenom avgjorts den sak, varom talan väckts.

Domen äge ock rättskraft, i vad den innefattar prövning av fordran, som åberopats till kvittning.

Ej må fråga, som sålunda avgjorts, ånyo upptagas till prövning.

Om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

12 § Det som sägs i 2 och 9 §§ om dom skall tillämpas i fråga om slutligt beslut. Beträffande ett sådant beslut skall även 7 och 10 §§ tillämpas, om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det tas in i domen.

Om en part har rätt att överklaga eller att ansöka om återupptagande av målet, skall det i beslutet anges vad han i så fall skall iaktta. Lag (1994:1034).

13 § Ett beslut som inte är slutligt skall i den utsträckning det behövs ange de skäl som det grundas på.

Om den som vill överklaga ett beslut under rättegången måste anmäla missnöje, skall det anges i beslutet. Får ett sådant beslut överklagas särskilt, skall också det anges. Rätten skall på begäran lämna den som vill överklaga upplysning om vad denne i övrigt skall iaktta.

Om ett beslut som inte är slutligt meddelas i samband med dom eller slutligt beslut, skall det tas in i domen eller det slutliga beslutet. Får beslutet överklagas särskilt, skall rätten ange vad den som vill överklaga skall iaktta. Lag (1994:1034).

14 § Rätten får, när det finns skäl till det, i dom förordna att den får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft. När det finns anledning, skall rätten därvid föreskriva att säkerhet skall ställas för skadestånd som parten kan bli skyldig att utge om domen

ändras.

Beslut under rättegången som inte får överklagas särskilt, skall genast gå i verkställighet. Detsamma gäller beslut, enligt vilket rätten

1. avvisat ombud eller biträde,
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient delta i rättegången,
3. utlåtit sig angående ersättning eller förskott till biträde, vittne, sakkunnig eller annan, som inte är part eller intervenient,
4. förordnat om någons hållande i häkte eller om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävande av sådan åtgärd,
5. till biträde utsett någon annan än part föreslagit, eller
6. utlåtit sig i annat fall än som avses i 3 eller 5 i fråga som gäller rättshjälp, dock inte beslut om ersättningsskyldighet enligt 30 § rättshjälpslagen (1996:1619).

I fråga om beslut, enligt vilket föreläggande har meddelats part eller annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, gäller vad som sägs i första stycket.

Är särskild föreskrift meddelad om att dom eller beslut, som inte har laga kraft, får verkställas, är den gällande. Lag (1996:1624).

15 § Om rätten finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av rättens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rätten besluta om rättelse.

Har rätten av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med en dom eller ett slutligt beslut, får rätten komplettera sitt avgörande inom sex månader från det att avgörandet vann laga kraft. En komplettering senare än två veckor efter det att avgörandet meddelades får dock ske endast om en part begär det och motparten inte motsätter sig kompletteringen.

Innan beslut om rättelse eller komplettering fattas, skall parterna även i annat fall än som avses i andra stycket andra meningen ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Beslutet skall om möjligt antecknas på varje exemplar av det avgörande som rättats. Lag (1999:84).

18 Kap. Om rättegångskostnad

1 § Part, som tappar målet, skall ersätta motparten hans rättegångskostnad, om ej annat är stadgat.

2 § Angår målet rättsförhållande, som enligt lag ej må bestämmas annorledes än genom dom, må förordnas, att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

3 § Finnes den vinnande parten hava inlett rättegång, utan att motparten givit anledning därtill, eller har den vinnande parten eljest uppsåtligen eller genom försummelse föranlett onödig rättegång, skall han ersätta motparten hans rättegångskostnad eller ock, om omständigheterna föranleda därtill, vardera parten bära sin kostnad.

Var den omständighet, varav utgången berodde, icke före rättegången känd för den tappande parten och hade han ej heller bort äga kännedom därom, må förordnas, att vardera parten skall bära sin kostnad.

3 a § Har den vinnande parten inlett rättegången genom ansökan om

stämning trots att saken lika gärna hade kunnat avgöras i mål enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning, är hans rätt till ersättning för kostnader begränsad till vad han hade kunnat få i ett sådant mål. Lag (1990:747).

4 § Äro i samma mål flera yrkanden och vinna parterna ömsom, skall vardera parten bära sin kostnad eller jämkad ersättning tilläggas endera eller ock, såvitt kostnaderna för olika delar av målet kunna särskiljas, ersättningsskyldigheten därefter bestämmas. Är vad parten tappat av allenast ringa betydelse, må han dock erhålla full ersättning för sin kostnad.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om parts yrkande bifalles allenast till en del.

5 § Avvisas parts talan, anses parten som tappande.

Avskrivs mål på grund av att part återkallat sin talan eller uteblivit, skall han ersätta motparten hans rättegångskostnad, om ej särskilda omständigheter föranleda, att ersättningsskyldigheten bestämmes annorledes.

Förlikas parterna, skall vardera parten bära sin kostnad, om ej annat avtalats.

6 § Har part genom att utebliva från rätten eller ej iakttaga föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påstående eller invändning, som han insett eller bort inse sakna fog, eller annorledes genom vårdslöshet eller försummelse föranlett uppskov i målet eller eljest vållat kostnad för motparten, vare han skyldig att ersätta sådan kostnad, huru rättegångskostnaden i övrigt än skall bäras.

7 § Skall part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta motpartens rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller biträde hava genom åtgärd, som avses i 3 §

första stycket, eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i 6 §, vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden.

8 § Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidspilan i anledning av rättegången. Såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan.

Ersättning för rättegångskostnad skall även innefatta ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen då målet avgörs till dess betalning sker. Lag (1987:328).

8 a § I mål där 1 kap. 3 d § första stycket tillämpas gäller följande i stället för bestämmelserna i 8 §.

Ersättning för rättegångskostnad får inte avse annat än kostnad för

1. rättslig rådgivning under en timme vid ett tillfälle för varje instans och med ett belopp som motsvarar högst den ersättning som betalas för rådgivning enligt rättshjälpslagen (1996:1619) under en timme,
2. ansökningsavgift eller tilläggsavgift,
3. resa och uppehälle för en part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse inte föreskrivits, resa och uppehälle för ombud,
4. vittnesbevisning,

5. översättning av handlingar.

Om en part har handlat så att 3 eller 6 § är tillämplig, får dock ersättning till motparten avse dennes samtliga kostnader enligt 8 §.

Ersättning lämnas endast i den utsträckning kostnaden skäligen behövs för att ta tillvara partens rätt.

Ersättning som anges i andra stycket 3 lämnas enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Om målet till en början har handlagts i annan ordning än som gäller för mål som avses i denna paragraf, lämnas ersättning för kostnad som avser den tidigare handläggningen enligt de kostnadsregler som gäller för denna.

Om ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning har överlämnats till en tingsrätt får, om målet därefter avgörs genom tredskodom mot svaranden, ersättning även avse skälig kostnad för högst en rättegångsskrift eller inställelse vid högst ett sammanträde inför rätten. Sådan ytterligare ersättning lämnas, om inte särskilda skäl leder till en annan bedömning, med ett belopp som motsvarar högst hälften av den ersättning som betalas för rådgivning enligt rättshjälpslagen (1996:1619) under en timme. Lag (2014:249).

9 § Skall rättegångskostnad ersättas av flera medparter, svare de en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av parterna, eller ock part orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 6 §, skall dock denna kostnad gäldas av den parten ensam.

Är någon enligt 7 § skyldig att jämte part ersätta kostnad, svare de en för båda och båda för en.

10 § Har någon enligt 13 kap. 7 § övertagit kändens talan, svare han och känden, en för båda och båda för en, för den rättegångskostnad, som uppkommit före övertagandet; för kostnad, som uppkommit därefter, svare han ensam.

Den som inträtt i svarandens ställe svare ensam för rättegångskostnaden.

11 § Skola två eller flera, en för alla och alla för en, svara förrättegångskostnad, äge rätten, på yrkande av någon av dem, med hänsyn till omständigheterna pröva, huru kostnaden mellan dem skall fördelas eller om någon av dem skall vidkännas hela kostnaden.

12 § I fråga om skyldighet för intervenient, som icke äger ställning av part i rättegången, att ersätta rättegångskostnad och hans rätt till ersättning för sådan kostnad skall vad i detta kapitel stadgas om part äga motsvarande tillämpning; dock svare intervenienten allenast för den särskilda kostnad, som orsakats av interventionen. Ej må den part, å vilkens sida intervenienten deltagit, förpliktas att ersätta kostnad, som nu nämnts.

13 § Skall kostnad för bevisning eller annan åtgärd betalas av parterna en för båda och båda för en, gäller i fråga om skyldighet att ersätta sådan kostnad vad som föreskrivs i detta kapitel om rättegångskostnad. Om parterna skall bära var sin rättegångskostnad, får rätten besluta, att kostnaden skall fördelas med hälften på var och en av dem. Har staten haft kostnader för att hämta en part till rätten, skall parten ersätta staten för kostnaden.

Om skyldighet att ersätta staten för kostnad i anledning av att part har beviljats rättshjälp är särskilt föreskrivet. Lag (1996:1624).

14 § En part, som vill ha ersättning för rättegångskostnad, skall framställa sitt yrkande innan handläggningen avslutas. Han skall därvid uppge vari kostnaden består. Om han inte har framställt sitt yrkande

inom den angivna tiden, får han inte därefter föra talan om kostnad som har uppkommit vid samma rätt. En part får dock, även om han inte har framställt något yrkande, erhålla ränta som avses i 8 § andra stycket samt ersättning för ett exemplar av rättsens dom eller slutliga beslut.

Rätten skall självmant pröva frågor om tillämpningen av bestämmelserna i 1--10 samt 12 och 13 §§, om inte sådan prövning är obehövlig på grund av särskilda omständigheter. Beslut i sådan kostnadsfråga som avses i detta kapitel meddelas när rätten avgör målet. Ingår i ersättning för rättegångskostnad arvode till ombud eller biträde, skall arvodets belopp anges. Lag (1987:747).

15 § Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad i detta kapitel stadgas om mål, som väckts vid lägre rätt, motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

16 § I mål där en myndighet för talan på det allmännas vägnar utan att talan avser tillvaratagande av statens eller någon annans enskilda rätt tillämpas i fråga om rättegångskostnader bestämmelserna i 31 kap., om annat inte är föreskrivet. Lag (1990:443).

II. Om rättegången i brottmål

19 Kap. Om laga domstol

1 § Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet förövades. Brotts anses förövat å den ort, där den brottsliga handlingen företogs,

och, om brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats å annan ort, även å den orten. Förövades brottet å orter under skilda domstolar, äge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han gripits eller eljest uppehåller sig, behörig.

Är, då åtal väckes, ovisst, var brottet förövades, må åtal upptagas av rätten i någon av de orter, där det kan antagas hava skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller eljest uppehåller sig.

Åtal för brott må ock upptagas av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. Lag (1957:299).

2 § Åtal för brott, som förövats å ort utom riket eller å utländskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, upptages, om ej regeringen för visst fall förordnar annat, av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller av rätten i den ort, där han gripits eller eljest uppehåller sig. Lag (1974:573).

3 § Åtal mot flera för medverkan till brott må, om det sker samtidigt, väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara. Väckas åtalen å olika tider, må vid den rätt, som upptagit åtal mot någon av dem, åtal väckas även mot den eller de övriga.

Vad nu sagts skall ock gälla angående åtal i andra fall mot flera för brott, som äga samband med varandra, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner lämpligt, att åtalen upptagas av samma domstol. Lag (1948:453).

4 § Talan om ansvar för falskt eller obefogat åtal eller för falsk

angivelse eller annan osann tillvitelse, vara åtal följt, må väckas vid den rätt, där brottet åtalats. Lag (1948:453).

5 § Över förseelse i rättegången döme den rätt, där rättegången föres.

Förövar någon annat brott inför domstol vid dess sammanträde, äge samma rätt döma däröver, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet och andra omständigheter finnes lämpligt.

6 § Har någon förövat flera brott, må åtal för samtliga brotten upptagas av den rätt, som är behörig att upptaga åtal för något av dem, om denna med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

7 § En domstol behåller sin behörighet att handlägga ett mål även om något förhållande som har grundat behörigheten ändras efter det att stämning delgetts den misstänkte.

Har allmänt åtal väckts vid en viss tingsrätt, får denna på åklagarens begäran överlämna målet till en annan tingsrätt, om den är behörig och särskilda skäl föreligger. Står den tilltalade redan under åtal vid den andra tingsrätten, skall sådant överlämnande ske, om det inte är olämpligt. De beslut som fattats före överlämnandet skall gälla, om inte den domstol dit målet överlämnats bestämmer annat.

Andra stycket gäller i tillämpliga delar också när flera mål om allmänt åtal mot den tilltalade samtidigt är anhängiga vid olika hovrätter. Lag (1987:747).

8 § Avvisas mål på den grund, att rätten icke är behörig, äge den dock i avbidan på att åtal väckes vid rätt domstol meddela beslut, som icke utan fara kan uppskjutas.

9 § Är i lag föreskrivet, att åtal skall upptagas omedelbart av högre rätt eller skall åtal enligt lag eller författning upptagas av

annan allmän underrätt än den, där den misstänkte enligt 1 eller 2 § har att svara, må ej på grund av vad i detta kapitel stadgas åtalet upptagas av annan domstol. Skall fråga om ansvar upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol, äger vad i detta kapitel stadgas ej tillämpning.

Avtal, varigenom någon utfäst sig att väcka åtal eller svara vid viss domstol, vare utan verkan. Lag (1965:585).

10 § Har lägre rätt upptagit mål, må fråga om rättens behörighet ej upptagas av högre rätt, med mindre frågan dit fullföljes eller där väckes av part, som är berättigad därtill, eller ock målet skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt eller av annan allmän underrätt än den, där den misstänkte enligt 1 eller 2 § har att svara.

11 § Meddelas i högre rätt beslut, varigenom lägre rätt förklaras icke vara behörig att upptaga mål, som där väckts, äge den högre rätten på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt, som finnes behörig.

Hava skilda domstolar genom beslut, som vunnit laga kraft, funnits obehöriga, äge Högsta domstolen, om någon av dem finnes behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstol, av vilken målet bort upptagas. Lag (2009:344).

11 a § Finner rätten i samband med att en ansökan ges in att rätten saknar behörighet att ta upp målet eller att i annan ordning pröva ansökan men att en annan domstol skulle vara behörig, skall ansökan lämnas över till den domstolen, om sökanden inte har något att invända mot detta och det inte heller finns något annat skäl mot att ansökan överlämnas. Ansökan skall anses ha kommit in till den senare domstolen samma dag som den kom in till den domstol som först tog emot ansökan. Lag (1996:247).

12 § Vad som sägs i detta kapitel skall tillämpas även i fråga om domstolarnas befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel. En sådan fråga får tas upp även av rätten i en annan ort än som följer av reglerna i detta kapitel, om beslut i frågan bör fattas utan dröjsmål.
Lag (2000:172).

20 Kap. Om rätt till åtal och om målsägande

1 § Fråga om ansvar för brott må ej av rätten upptagas, med mindre åtal för brottet väckts. Rätten äge dock utan åtal upptaga fråga om ansvar för förseelse i rättegången.

2 § Allmän åklagare äge tala å brott, som hör under allmänt åtal, om ej annat är stadgat.

Om befogenhet för särskild åklagare att tala å brott, som hör under allmänt åtal, gälle vad särskilt är föreskrivet.

Åklagare må i högre rätt fullfölja talan även till den misstänktes förmån.

3 § Under allmänt åtal höra alla brott, som ej uttryckligen äro undantagna därifrån.

Är för allmänt åtal stadgat särskilt villkor, såsom tillstånd av myndighet eller angivelse av målsägande, vare det gällande.

4 § Innefattar en handling flera brott och hör något av dem under allmänt åtal, må sådant åtal äga rum även för de övriga.

Har någon angivits för brott, som allenast efter angivelse hör under allmänt åtal, och äro flera misstänkta för att hava tagit del i brottet, må allmänt åtal äga rum mot dem alla.

5 § En målsägande får ange ett brott till åtal hos åklagare eller Polismyndigheten. Lag (2014:649).

6 § Åklagare skall, om ej annat är stadgat, tala å brott, som hör under allmänt åtal. Lag (1964:166).

7 § Åklagare får besluta att underlåta åtal för brott (åtalsunderlåtelse) under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts:

1. om det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter,
2. om det kan antas att påföljden skulle bli villkorlig dom och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse,
3. om den misstänkte begått annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet, eller
4. om psykiatrisk vård eller insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer till stånd.

Åtal får underlåtas i andra fall än som nämns i första stycket, om det av särskilda skäl är uppenbart att det inte krävs någon påföljd för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna inte heller krävs av andra skäl att åtal väcks. Lag (1997:726).

7 a § Beslut om åtalsunderlåtelse får meddelas även sedan åtal har väckts, om det kommer fram sådana förhållanden som, om de förelegat eller varit kända vid tiden för åtalet, skulle ha föranlett åtalsunderlåtelse. Åtalsunderlåtelse får dock inte beslutas om den tilltalade motsätter sig det eller om dom redan har fallit. Lag

(1981:1285).

7 b § Ett beslut om åtalsunderlåtelse får återkallas, om särskilda omständigheter föranleder det. Lag (1985:13).

8 § Målsäganden må ej väcka åtal för brott, som hör under allmänt åtal, med mindre han angivit brottet och åklagaren beslutat, att åtal ej skall äga rum.

Har åklagare väckt talan, äge målsäganden biträda åtalet; han må ock i högre rätt fullfölja talan.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må målsägande väcka talan om ansvar för falskt eller obefogat åtal, falsk angivelse eller annan osann tillvitelse angående brott.

Målsägande är den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada. Lag (1964:166).

9 § Sedan dom fallit, må ej allmänt åtal nedläggas.

Nedlägges allmänt åtal på den grund, att tillräckliga skäl, att den misstänkte är skyldig till brottet, ej föreligga, må målsäganden övertaga åtalet; han skall dock hos rätten göra anmälan därom inom den tid, högst en månad, som av rätten bestämmes, sedan han erhöll vetskap om nedläggandet. Övertager ej målsäganden åtalet, äge han icke därefter väcka åtal för brottet; om den tilltalade yrkar det, skall frikännande dom meddelas.

10 § Bestämmelserna i 8 och 9 §§ om rätt för målsäganden att väcka åtal eller överta väckt åtal gäller inte i fråga om brott som i utövningen av anställningen eller uppdraget har begåtts av

1. statsråd,

2. justitieråd,

3. någon av riksdagens ombudsmän eller den som har tjänstgjort i hans eller hennes ställe,

4. någon annan befattningshavare, mot vilken enligt riksdagsordningen eller annan författning endast något av riksdagens utskott eller annat riksdagsorgan är behörigt att besluta om åtal för sådant brott,

5. justitiekanslern eller den som har tjänstgjort i hans eller hennes ställe, eller

6. domare eller generaladvokat i Europeiska unionens domstol.
Lag (2010:1391).

11 § Äro i fråga om samma brott flera målsägande, gälle angivelse eller åtal av en målsägande även för de övriga.

12 § Har målsäganden genom förlikning eller eljest utfäst sig att ej angiva brottet eller tala därå eller har han återkallat angivelse eller nedlagt åtal, må han ej därefter angiva brottet eller tala därå. Hör brottet allenast efter angivelse under allmänt åtal och har utfästelsen gjorts eller angivelsen återkallats, innan allmänt åtal väckts, må allmänt åtal för brottet ej därefter äga rum.

13 § Har någon genom brott blivit dödad, har hans eller hennes efterlevande make, bröstarvinge, förälder eller syskon samma rätt som målsägande att ange brottet eller föra talan om det.

Avlider eljest den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada, äge närstående, som nu sagts, samma rätt att angiva brottet eller tala därå, som tillkom den avlidne, om icke av omständigheterna framgår, att

denne ej velat angiva eller åtala brottet. Lag (2005:438).

14 § Är målsäganden omyndig och rör brottet egendom, varöver han ej råder, eller rättshandling, som han ej själv äger ingå, får hans ställföreträdare angiva brottet eller tala därå. Samma rätt har en förvaltare enligt föräldrabalken för en målsägandes räkning när brottet rör egendom eller rättshandling som omfattas av förvaltarens uppdrag. Rör brottet den omyndiges person, får den som har vårdnaden om honom angiva brottet eller tala därå. Vad i 11 kap. 2--5 §§ är stadgat om part och ställföreträdare i tvistemål tillämpas beträffande målsägande, även om han ej för talan.

Om rättegångsombud för målsägande gäller vad i 12 kap. är stadgat. Lag (1988:1260).

15 § Målsägande, som hörs med anledning av åklagarens talan, får åtföljas av lämplig person som personligt stöd (stödperson) under rättegången. Sådan stödperson som rätten har kännedom om skall om möjligt underrättas om rättegången.

I vissa fall kan målsägandebiträde förordnas enligt lagen (1988:609) om målsägandebiträde.

Målsägandebiträde skall kallas till huvudförhandling eller annat sammanträde i rätten där målsäganden eller målsägandens ställföreträdare skall höras. Lag (1994:420).

15 a § har upphävts genom lag (1987:747).

15 a § /Träder i kraft I:2015-11-01/

En målsägande som har begärt det ska av rätten underrättas om tidpunkt och plats för sammanträden inför rätten. Lag (2015:429).

16 § Är i lag eller författning stadgat, att åtal för brott må väckas

av annan enskild än målsägande, skall han i fråga om rätt att angiva brottet eller tala därå samt åtal, som väckes av honom, anses som målsägande.

21 Kap. Om den misstänkte och hans försvar

1 § Den misstänkte äge själv föra sin talan. Är han omyndig, skall rätten, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest finnes erforderligt, höra den som har vårdnaden om honom; denne äge ock föra talan för den omyndige.

Har den misstänkte avlidit, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon föra talan mot dom, såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen. Lag (1971:875).

2 § Den misstänkte är skyldig att infinna sig personligen vid huvudförhandling i tingsrätt och hovrätt. Sådan skyldighet föreligger dock inte, om målet kan avgöras även om han inte infinner sig vid huvudförhandlingen och hans närvaro kan antas vara utan betydelse för utredningen.

Vid huvudförhandling i Högsta domstolen är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om domstolen finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Vid ett sammanträde för förberedelse och vid annan förhandling är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro kan antas främja syftet med sammanträdet.

Är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, skall rätten förordna om detta.

När den misstänkte inte är skyldig att infinna sig personligen, får hans talan föras genom ombud. I fråga om ombud gäller bestämmelserna i 12 kap. Lag (2009:344).

3 § Vid sin talans förberedande och utförande må den misstänkte biträdas av försvarare.

Försvarare utses av den misstänkte. Är den misstänkte under aderton år eller lider han av en allvarlig psykisk störning, utses försvarare av den som har vårdnaden om honom. Har den misstänkte för sig ställt rättegångsombud, anses ombudet som försvarare.

En person får inte vara försvarare, om han har eller har haft uppdrag åt den misstänkte eller ekonomiska förbindelser med denne och omständigheterna är ägnade att minska förtroendet för hans förmåga att iaktta vad som åligger en försvarare enligt 7 § första stycket.

Utländsk medborgare eller den som har hemvist utom riket får inte vara försvarare om det med hänsyn till rikets säkerhet är olämpligt. Om försvarare gäller i övrigt 12 kap. 2--5 §§ samt 6 § andra stycket.

Lag (1992:1511).

3 a § Är den misstänkte anhållen eller häktad skall offentlig försvarare förordnas för honom, om han begär det. Offentlig försvarare skall också på begäran förordnas för den som är misstänkt för ett brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader.

Offentlig försvarare skall därutöver förordnas

1. om den misstänkte är i behov av försvarare med hänsyn till utredningen om brottet,
2. om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som skall väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening, eller
3. om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till vad målet rör.

Om den misstänkte biträds av försvarare som han själv har utsett, skall inte vid sidan av denne någon offentlig försvarare förordnas.

Lag (1983:920).

3 b § En offentlig försvarare ska förordnas för en tidigare tilltalad om

1. han eller hon är i behov av försvarare med hänsyn till att åklagaren enligt 58 kap. 6 a § beslutat eller har möjlighet att besluta att återuppta en förundersökning eller att låta en pågående förundersökning även avse frågan om den tidigare tilltalades delaktighet i brottet, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Vid bedömningen av om den tidigare tilltalade är i behov av försvarare ska rätten beakta brottets beskaffenhet, den tidigare tilltalades personliga förhållanden och vilka utredningsåtgärder som ska vidtas. Lag (2012:659).

4 § Offentlig försvarare förordnas av rätten; har rätten skilt saken från sig, äge den, till dess talan av den misstänkte fullföljts eller tiden för sådan talan utgått, förordna försvarare att biträda honom i högre rätt.

Fråga om förordnande av offentlig försvarare skall upptagas, då framställning därom göres eller rätten eljest finner anledning därtill.

4 a § En framställan om förordnande av en offentlig försvarare enligt 3 b § ska göras hos den domstol som enligt 58 kap. 4 § första stycket är behörig att pröva ansökan om resning.

Lag (2012:659).

5 § Till offentlig försvarare ska förordnas en advokat som är

lämplig för uppdraget. Om det finns särskilda skäl, får till sådan försvarare utses någon annan lämplig person som har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domaranställning. Företrädesvis bör det förordnas någon som brukar förekomma som rättegångsombud vid domstolen.

Har den misstänkte till offentlig försvarare föreslagit någon som är behörig för uppdraget, ska denne förordnas, om det inte finns särskilda skäl mot det. Lag (2009:1252).

6 § Ett förordnande av offentlig försvarare får återkallas av rätten, om behovet av offentlig försvarare upphör eller något annat giltigt skäl för återkallelse föreligger. Utser den misstänkte själv annan försvarare, skall förordnandet återkallas, om det inte skulle uppstå synnerlig olägenhet.

En offentlig försvarare får inte utan rättens medgivande sätta någon annan i sitt ställe. Lag (1983:920).

7 § Försvarare skall med nit och omsorg tillvarataga den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning.

Försvarare bör, så snart ske kan, genom överläggning med den misstänkte förbereda försvaret.

8 § Försvarare äge under förundersökningen och målets behandling vid rätten göra framställning och vidtaga åtgärd, som erfordras för tillvaratagande av den misstänktes rätt, så ock, om målet fullföljes, biträda honom i högre rätt.

9 § Försvarare för den som är anhållen eller häktad må ej förvägras att sammanträffa med honom. Försvararen äge i enrum meddela sig med den anhållne eller häktade; annan än offentlig försvarare dock endast om undersökningsledaren eller åklagaren medgiver det eller rätten finner det kunna ske utan men för utredningen eller för ordningen eller

säkerheten å förvaringsplatsen.

Offentlig försvarare så ock av den misstänkte utsedd försvarare, som uppgivits för rätten, skola kallas till huvudförhandling eller annat rättens sammanträde för förhandling.

10 § En offentlig försvarare har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättningen för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av en timkostnadsnorm. Regeringen meddelar föreskrifter om timkostnadsnormen.

Timersättningen får avvika från timkostnadsnormen, om den skicklighet och den omsorg som uppdraget utförts med eller andra omständigheter av betydelse ger anledning till det.

När ersättningen bestäms ska i vissa fall en taxa tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om taxan och om beräkning av ersättningen för tidspillan.

Ersättningen till offentlig försvarare får endast om det finns särskilda skäl avse de merkostnader för tidspillan och utlägg som har uppstått på grund av att försvararen har sin verksamhet långt ifrån den ort där domstolen är belägen. På begäran av den misstänkte eller den föreslagna offentlige försvararen ska förhandsbesked lämnas i frågan om sådana merkostnader omfattas av rätten till ersättning.

En offentlig försvarare får inte förbehålla sig eller ta emot ersättning av den misstänkte. Har detta skett är förbehållet utan verkan och den offentlige försvararen ska till den misstänkte betala tillbaka vad han eller hon har tagit emot.

Den offentlige försvararen får dock förbehålla sig och ta emot skälig ersättning för tidsspillan och utlägg som enligt fjärde stycket inte omfattas av försvararens rätt till ersättning av allmänna medel. Lag (2009:1252).

10 a § En offentlig försvarare som överklagat ett beslut om ersättning får i den högre instansen åberopa nya omständigheter till stöd för sitt anspråk endast om det finns särskilda skäl för det. Lag (1988:214).

11 § Vårdnadshavare som höres enligt 1 § äger rätt till ersättning och förskott enligt vad om vittne är stadgat. Ersättningen skall gäldas av statsverket. Lag (1971:240)

12 § En misstänkt som har kallats att inställa sig till ett sammanträde får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle om det är skäligt med hänsyn till hans eller hennes ekonomiska förhållanden, de kostnader som kan uppstå i samband med inställelsen och omständigheterna i övrigt. Rätten får bevilja förskott på ersättningen.

Ersättning betalas enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Lag (1996:1624).

22 Kap. Om enskilt anspråk i anledning av brott

1 § Talan mot den misstänkte eller annan om enskilt anspråk i anledning av brott må föras i samband med åtal för brottet. Upptages ej anspråket i samband med åtalet, skall talan föras i den för tvistemål stadgade ordningen.

2 § Grundas enskilt anspråk på ett brott som hör under allmänt åtal, är åklagaren på målsägandens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan, om det kan ske utan väsentlig olägenhet och hans anspråk inte är uppenbart obefogat. Vill målsäganden att anspråket skall tas upp i samband med åtalet, skall han

anmäla anspråket till undersökningsledaren eller åklagaren och lämna uppgift om de omständigheter på vilka det grundas.

Finner undersökningsledaren eller åklagaren vid utredning angående brott, att enskilt anspråk kan grundas på brottet, skall han, om det kan ske, i god tid före åtalet underrätta målsäganden om detta.

Första och andra styckena skall tillämpas också när anspråket övertagits av någon annan. Lag (1988:6).

3 § Föres i särskilt mål vid rätten talan om enskilt anspråk i anledning av brott, äge rätten, om det finnes lämpligt, förordna, att talan skall upptagas till behandling i samband med åtalet.

4 § Om rätt för den tilltalade eller annan, mot vilken målsäganden för talan, eller för tredje man att till gemensam handläggning med åtalet väcka talan, som avses i 14 kap. 5 §, äge vad i nämnda lagrum är stadgat motsvarande tillämpning.

5 § Har talan om enskilt anspråk tagits upp till behandling i samband med åtalet, får rätten förordna att talan skall handläggas som särskilt mål enligt reglerna för tvistemål, om en fortsatt gemensam handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter. Lag (1988:6).

6 § Nedlägges eller avvisas åtal eller förklaras målsäganden hava förlorat sin rätt att tala å brottet, förordne rätten, om part yrkar det, att talan om det enskilda anspråket skall som särskilt mål handläggas i den för tvistemål stadgade ordningen. Framställes ej sådant yrkande, skall talan i målet anses förfallen.

Återkallar part sin talan angående det enskilda anspråket, sedan motparten ingått i svaromål, skall, om denne yrkar det, talan dock prövas.

Framställes ej sådant yrkande, skall talan i målet anses förfallen.

7 § Föres talan om enskilt anspråk i anledning av brott i samband med åtalet och finnes, att den åtalade gärningen icke är straffbar, må talan dock prövas i målet. Lag (1969:588)

8 § Talan om enskilt anspråk på grund av sådant brott under allmänt åtal som avses i 20 kap. 10 § får ej väckas av målsäganden, om inte åtal för brottet äger rum eller talan biträds av någon som är behörig att besluta sådant åtal. Lag (1981:1312).

23 Kap. Om förundersökning

1 § Förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats.

Förundersökning behöver dock inte inledas, om det är uppenbart att brottet inte går att utreda. Att förundersökning inte behöver inledas i vissa andra fall följer av 4 a § och 22 §.

Om det krävs angivelse för att brottet skall höra under allmänt åtal, får förundersökning trots det inledas utan angivelse, om det innebär fara att avvakta en angivelse. I så fall skall målsäganden underrättas snarast. Om denne då inte anger brottet till åtal, skall förundersökningen läggas ned. Lag (1994:1412).

2 § Under förundersökningen skall utredas, vem som skäligen kan misstänkas för brottet och om tillräckliga skäl föreligga för åtal mot honom, samt målet så beredas, att bevisningen kan vid huvudförhandlingen förebringas i ett sammanhang.

3 § Beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen och är saken inte av enkel beskaffenhet, ska

ledningen av förundersökningen om brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren ska också i annat fall överta ledningen när det är motiverat av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han eller hon anlita biträde av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen för att genomföra den. Åklagaren får också uppdra åt en polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Det som i denna balk föreskrivs om Polismyndigheten gäller för Säkerhetspolisen då den leder förundersökning eller biträder åklagare i en förundersökning.

Innan förundersökning hunnit inledas, får en polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. Lag (2014:649).

4 § Vid förundersökningen skola ej blott de omständigheter, som tala emot den misstänkte, utan även de som äro gynnsamma för honom beaktas och bevis, som är till hans förmån, tillvaratagas. Undersökningen bör så bedrivas, att ej någon onödigt utsättes för misstanke eller får vidkännas kostnad eller olägenhet.

Förundersökningen skall bedrivas så skyndsamt omständigheterna medgiva. Finnes ej längre anledning till dess fullföljande, skall den nedläggas.

4 a § En förundersökning får vidare läggas ned

1. om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att brottets straffvärde inte överstiger fängelse i tre månader, eller

2. om det kan antas att åtal för brottet inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse i 20 kap. eller om särskild åtalsprövning samt något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts genom att förundersökningen läggs ned.

Om det finns förutsättningar för att lägga ned en förundersökning enligt första stycket redan innan en sådan har inletts, får det beslutas att förundersökning inte ska inledas.

Beslut enligt denna paragraf att lägga ned en förundersökning meddelas av den åklagare som leder förundersökningen om det kan antas att åtal för brottet inte skulle komma att ske till följd av bestämmelserna om åtalsunderlåtelse i 20 kap. 7 § första stycket eller om särskild åtalsprövning. Detsamma gäller beslut att inte inleda förundersökning i motsvarande fall. Om förundersökningen leds av Polismyndigheten beslutar undersökningsledaren i dessa frågor. Övriga beslut enligt denna paragraf meddelas av åklagare. Lag (2014:649).

5 § Ska enligt 21 kap. 3 a eller 3 b § en offentlig försvarare utses för den misstänkte eller den tidigare tilltalade, ska undersökningsledaren göra anmälan om det hos rätten. Undersökningsledaren ska också göra anmälan hos rätten, om målsäganden begär att få ett målsägandebiträde eller om det annars finns anledning att förordna ett sådant biträde.

Om det inte pågår någon förundersökning ska anmälan enligt första stycket göras av åklagaren. Lag (2012:659).

6 § Under förundersökningen må förhör hållas med envar, som antages kunna lämna upplysning av betydelse för utredningen.

6 a § Den som skall höras under förundersökningen får vid vite

kallas att infinna sig vid förhöret, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Vite får inte föreläggas, om förhöret avses ske per telefon eller om väglängden till den plats där förhöret skall hållas överstiger tio mil från den plats där den kallade har sin bostad eller stadigvarande uppehåller sig och det inte är av synnerlig vikt för utredningen att förhöret äger rum.

Beslut om vitesföreläggande enligt första stycket meddelas av undersökningsledaren eller av en polisman som får leda förhöret.

Uteblir den som har kallats vid vite, får nytt vite föreläggas i samband med kallelse till förhör en senare dag.

Lag (2002:440).

6 b § Frågor om utdömande av vite som har förelagts med stöd av 6 a § prövas av åklagaren.

Den som har förpliktats att betala ett vite får inom tre veckor från det att han eller hon fick del av beslutet begära rättens prövning av detta. Begäran om sådan prövning skall göras hos åklagaren, som med eget yttrande skall överlämna ärendet till rätten.

Om någon begäran om rättens prövning inte har gjorts inom den angivna tiden, får åklagarens beslut verkställas enligt utsökningsbalken. Lag (2002:440).

7 § Den som utan giltig orsak underlåter att följa en kallelse att inställa sig till ett förhör får hämtas till förhöret, om det har satts ut att hållas på en plats inom en väglängd av tio mil från den plats där han eller hon har sin bostad eller vid kallelsens mottagande uppehöll sig.

Utan föregående kallelse får den som uppehåller sig inom en väglängd av tio mil från den plats där förhör skall hållas hämtas till förhöret, om undersökningen avser ett brott på vilket fängelse kan följa och det skäligen kan befaras att han eller hon inte skulle följa en kallelse eller att han eller hon med anledning av en kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

När det är av synnerlig vikt för utredningen att förhöret äger rum, får hämtning enligt första eller andra stycket ske oavsett väglängden.

Hämtning till förhör av den som skall höras som vittne eller annars utan att vara misstänkt för brott, bör äga rum endast när det föreligger skäl av särskild vikt för en sådan åtgärd.

Är den som skall höras anhållen eller häktad, skall han eller hon inställas på den plats som bestämts för förhöret.

Lag (2002:440).

8 § På tillsägelse av en polisman är den som befinner sig på den plats, där ett brott förövas, skyldig att medfölja till ett förhör som hålls omedelbart därefter. Vägrar han utan giltig orsak, får polismannen ta med honom till förhöret.

Vad som sägs i första stycket gäller också den som befinner sig inom ett område i anslutning till den plats där ett brott nyligen förövats, om det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år. Detta gäller också vid försök till ett sådant brott.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller även innan förundersökning hunnit inledas. Lag (1994:1412).

9 § Den som inte är anhållen eller häktad är inte skyldig att

stanna kvar för förhör längre än sex timmar. Är det av synnerlig vikt, att den som kan misstänkas för brottet är tillgänglig för fortsatt förhör, är han skyldig att stanna kvar ytterligare sex timmar.

Den som är under femton år är inte skyldig att stanna kvar för förhör längre än tre timmar. Om det är av synnerlig vikt för utredningen, är den hörde skyldig att kvarstanna ytterligare tre timmar.

Sedan förhöret avslutats eller tiden, då den hörde är skyldig att stanna kvar, utgått, får han omedelbart avlägsna sig. Utan synnerliga skäl får det inte krävas att han infinner sig till nytt förhör tidigare än tolv timmar därefter.

Den som kan misstänkas för brottet får tas i förvar under den tid han är skyldig att stanna kvar, om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med ingripandet, ordning eller säkerhet. Lag (1998:24).

10 § Undersökningsledaren bestämmer, med de begränsningar som följer av andra-sjätte styckena, vem som får närvara vid förhör.

Vid förhör ska såvitt möjligt ett av undersökningsledaren anmodat trovärdigt vittne närvara.

Ett biträde till en person som förhörs har rätt att närvara vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen och biträdet svarar mot de krav som ställs på försvarare i 21 kap. 3 § tredje stycket.

Den misstänkte och hans eller hennes försvarare har rätt att närvara vid förhör som hålls på den misstänktes begäran enligt 18 § andra stycket. Vid andra förhör får försvararen närvara,

om det kan ske utan men för utredningen.

Målsägandebitråde har rätt att närvara vid förhör med målsäganden. Detsamma gäller en stödperson, om hans eller hennes närvaro inte är till men för utredningen.

Är den som hörs under 15 år, bör den som har vårdnaden om honom eller henne vara närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen.

Undersökningsledaren får besluta att det som har förekommit vid förhör inte får uppenbaras. Lag (2008:67).

11 § Är den misstänkte eller hans försvarare närvarande vid förhör, får han i den ordning undersökningsledaren bestämmer framställa frågor till den som hörs. Detsamma gäller målsägandebitråde vid förhör med målsäganden. Om någon annan är närvarande vid förhör, får denne inte utan undersökningsledarens tillstånd vid förhöret meddela sig med den hörde. Lag (1988:610).

12 § Under förhör må ej i syfte att framkalla bekännelse eller uttalande i viss riktning användas medvetet oriktiga uppgifter, löften eller förespeglningar om särskilda förmåner, hot, tvång, uttröttning eller andra otillbörliga åtgärder. Den som höres må icke förmenas att intaga sedvanliga måltider eller åtnjuta nödig vila.

13 § Vägrar någon vid förhör att yttra sig angående omständighet, som är av vikt för utredningen, och är han, om åtal väcks, skyldig att

i målet vittna därom, eller är det annars av synnerlig vikt för utredningen att någon, som är skyldig att vittna i målet, redan under förundersökningen hörs som vittne, får på undersökningsledarens begäran vittnesförhör med honom äga rum inför rätten.

Förhör, som avses i första stycket, får inte äga rum, innan förundersökningen fortskridit så långt, att någon skäligen kan misstänkas för brottet. Om förhöret gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om bevisupptagning utom huvudförhandling. Den misstänkte skall ges tillfälle att närvara vid förhöret.

Ersättning för hans inställelse betalas av allmänna medel enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Lag (1996:1624).

14 § Undersökningsledaren får inhämta yttrande från en sakkunnig. Innan ett yttrande inhämtas från någon annan än en myndighet, skall den som misstänks för brottet eller hans försvarare ges tillfälle att yttra sig om valet av sakkunnig, om inte särskilda skäl talar mot detta.

Om en sakkunnig redan under förundersökningen bör utses av rätten, får undersökningsledaren framställa begäran om det. Han får också hos rätten begära föreläggande att skriftligt bevis skall företes eller föremål tillhandahållas för besiktning eller förordnande att allmän handling som kan antas ha betydelse som bevis skall tillhandahållas vid förundersökningen. Lag (1990:443).

15 § Är fara, att bevis, som skall åberopas vid huvudförhandlingen, därförinnan går förlorat eller då endast med svårighet kan föras, får på yrkande av undersökningsledaren eller den misstänkte rätten genast ta upp beviset. Om beviset gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om bevis, som tas upp utom huvudförhandling. Kostnaden för bevisupptagningen och för den misstänktes inställelse vid rätten skall utgå av allmänna medel. Ersättning för den misstänktes inställelse betalas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Lag (1996:1624).

16 § I fråga om användande av tvångsmedel under förundersökningen gäller 24–28 kap.

I fråga om tolk och översättning av handlingar under

förundersökningen tillämpas 5 kap. 6 och 8 §§ samt 33 kap. 9 §.
Undersökningsledaren beslutar i dessa frågor. Lag (2013:663).

17 § Har upphävts genom lag (2014:649).

18 § När förundersökningen har kommit så långt att någon skäligen misstänks för brottet, ska den misstänkte, då han eller hon hörs, underrättas om misstanken. Den misstänkte och hans eller hennes försvarare har rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av det som har förekommit vid undersökningen. De har vidare rätt att ange den utredning som de anser är önskvärd och i övrigt anföra det som de anser är nödvändigt. Underrättelse om detta ska lämnas eller sändas till den misstänkte och hans eller hennes försvarare, varvid de ska ges skäligt rådrom. Åtal får inte beslutas innan detta har skett.

På begäran av den misstänkte eller hans eller hennes försvarare ska förhör eller annan utredning äga rum, om detta kan antas vara av betydelse för undersökningen. Om en sådan begäran avslås, ska skälen för detta anges.

Innan åklagaren beslutar i fråga om åtal, får han eller hon hålla ett särskilt sammanträde med den misstänkte eller hans eller hennes försvarare, om detta kan antas vara till fördel för åtalsbeslutet eller för sakens fortsatta handläggning i övrigt.

I fråga om rätten för den som anhålls eller häktas att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen gäller även 24 kap. 9 a §. Lag (2014:257).

19 § Har undersökningsledaren slutfört den utredning han anser nödvändig utan att bifalla begäran, som avses i 18 § andra stycket, eller anser den misstänkte, att det finns annan brist i utredningen

kan han anmäla detta till rätten.

Rätten skall så snart det kan ske pröva anmälan. Om det finns skäl för det får rätten hålla förhör med den misstänkte eller annan eller vidtaga den åtgärd i övrigt, som är påkallad. Ersättning för den misstänktes inställelse betalas av allmänna medel enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Lag (1996:1624).

20 § Då förundersökningen avslutas, skall beslut meddelas, huruvida åtal skall väckas. Lag (1957:38)

21 § Vid förundersökningen skall protokoll föras över vad därvid förekommit av betydelse för utredningen.

Sedan en utsaga av en misstänkt eller någon annan har upptecknats skall utsagan läsas upp eller tillfälle på annat sätt ges den som har hörts att granska uppteckningen. Han skall också tillfrågas om han har något att invända mot innehållet. Uppteckning och granskning skall ske innan förhöret avslutas eller, om förhöret är särskilt omfattande eller behandlar komplicerade sakförhållanden, så snart som möjligt därefter. En invändning som inte medför någon ändring skall antecknas. Efter granskningen får uppteckningen inte ändras. Har utsagan först efter granskningen antecknats i protokollet, skall uppteckningen biläggas handlingarna.

I mindre mål får i stället för protokoll föras kortfattade anteckningar över det väsentliga, som förekommit vid förundersökningen.

Så snart åtal beslutats, har den misstänkte eller hans försvarare rätt att på begäran få en avskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen. Har offentlig försvarare förordnats för den misstänkte, skall en avskrift utan särskild begäran lämnas eller sändas till försvararen.

Lag (1999:72).

22 § Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Beslag får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i 27 kap.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum. Lag (2004:504).

23 § Finnes, sedan åtal väckts, ytterligare utredning erforderlig, gälle därom i tillämpliga delar vad i detta kapitel stadgas.

24 § Närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om underrättelse enligt 18 § första stycket fjärde meningen samt om protokoll och anteckningar vid förundersökning meddelas av regeringen. Lag (1987:747).

24 Kap. Om häktning och anhållande

1 § Den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott, för vilket är föreskrivet fängelse ett år eller däröver, får häktas, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet finns risk för att han

1. avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff,
2. genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning eller
3. fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är för brottet inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, skall häktning ske, om det inte är uppenbart, att skäl till häktning saknas.

Häktning får ske endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Kan det antas att den misstänkte kommer att dömas endast till böter, får häktning inte ske. Lag (1989:650).

2 § Den som på sannolika skäl är misstänkt för brott får häktas oberoende av brottets beskaffenhet,

1. om han är okänd och vägrar att uppge namn och hemvist eller om hans uppgift om detta kan antas vara osann, eller
2. om han saknar hemvist inom riket och det finns risk för att han genom att bege sig från riket undandrar sig lagföring eller straff. Lag (1987:1211).

3 § Även den som endast är skäligen misstänkt för brott får, med den begränsning som följer av 19 §, häktas, om

1. förutsättningarna för häktning i övrigt är uppfyllda enligt vad som sägs i 1 § första, tredje och fjärde styckena eller 2 § och
2. det är av synnerlig vikt att han tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning om brottet. Lag (1989:650).

4 § Om det på grund av den misstänktes ålder, hälsotillstånd eller någon annan liknande omständighet kan befaras att häktning skulle komma att medföra allvarligt men för den misstänkte, får häktning ske endast om det är uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas. Detsamma gäller kvinna som har fött så kort tid förut att häktning kan befaras

medföra allvarligt men för barnet. Vill den misstänkte inte underkasta sig övervakning, skall häktning ske.

Om ytterligare inskränkningar i fråga om häktning av den som är under arton år finns särskilda bestämmelser.

Att reseförbud eller anmälningsskyldighet får träda i stället för häktning föreskrivs i 25 kap. Lag (1987:1211).

5 § Beslut att häkta någon meddelas av rätten. I häktningsbeslutet skall anges det brott som misstanken avser och grunden för häktningen.

Om hävning av häktningsbeslut finns bestämmelser i 20 §. Lag (1987:1211).

5 a § Om rätten beslutar att häkta någon, förordnar att någon skall kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om det på grund av senare inträffade omständigheter är nödvändigt, får åklagaren meddela beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden även om rätten inte har meddelat tillstånd till restriktioner. Har åklagaren meddelat ett sådant beslut skall han samma dag eller senast dagen därefter begära rättens prövning enligt första stycket. När en sådan framställan kommit in till rätten, skall rätten så snart det kan ske och senast inom en vecka hålla förhandling i frågan. För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningsförhandling.

Ett tillstånd till restriktioner förfaller om rätten inte

medger fortsatt tillstånd i samband med att den förordnar att någon skall kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal. Lag (1998:601).

6 § Om det finns skäl att häkta någon, får han anhållas i avvaktan på rättens prövning av häktningsfrågan.

Finns inte fulla skäl till häktning men är den misstänkte skäligen misstänkt för brottet, får han anhållas, om det är av synnerlig vikt att han tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning.

Beslut om anhållande meddelas av åklagaren. I anhållningsbeslutet skall anges det brott som misstanken avser och grunden för anhållandet. Lag (1987:1211).

7 § Om det finns skäl att anhålla någon, får en polisman i brådskande fall gripa honom även utan anhållningsbeslut.

Om den som har begått brott, på vilket fängelse kan följa, påträffas på bar gärning eller flyende fot, får han gripas av envar. Envar får också gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman. Lag (1987:1211).

8 § Har ett beslut att anhålla någon meddelats i den misstänktes frånvaro, ska han eller hon, så snart beslutet har verkställts, förhöras. Förhöret ska hållas av en åklagare eller av en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska förbli anhållen.

Har någon gripits enligt 7 §, ska han eller hon så snart som möjligt förhöras av en åklagare eller av en polisman eller

annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, ska det skyndsamt anmälas till honom eller henne. Åklagaren ska efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte ska anhållas. Anhålls inte den misstänkte, ska åklagaren omedelbart häva beslutet om gripande.

Innan åklagaren har underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av Polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gripandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av den polisman som har fattat beslutet.

Om den som misstänks för brott avviker och det finns skäl för anhållande, får åklagaren efterlysa honom eller henne.

Lag (2014:1410).

9 § När någon grips eller anhålls eller när ett anhållningsbeslut enligt 8 § första stycket verkställs, ska den frihetsberövade få besked om det brott som han eller hon är misstänkt för samt grunden för frihetsberövandet.

Lag (2008:67).

9 a § Den som anhålls eller häktas har rätt att ta del av de omständigheter som ligger till grund för beslutet om anhållande eller häktning. Lag (2014:257).

10 § Om det inte längre finns skäl för ett anhållningsbeslut, skall åklagaren omedelbart häva beslutet. Lag (1987:1211).

11 § Om inte anhållningsbeslutet hävs, skall åklagaren inom tid som anges i 12 § muntligen eller skriftligen göra framställning hos rätten om häktning av den anhållne.

I framställningen skall anges det brott som misstanken avser, grunden för häktningsyrkandet samt tidpunkten för frihetsberövandet.

Den anhållne och hans försvarare skall, om möjligt, genast underrättas om häktningsframställningen genom åklagarens försorg. Lag (1987:1211).

12 § Häktningsframställning skall göras utan dröjsmål och senast klockan tolv tredje dagen efter anhållningsbeslutet.

Har anhållningsbeslutet meddelats i den misstänktes frånvaro, skall vid tillämpning av första stycket som dag för beslutet anses dagen då beslutet verkställdes.

Görs inte häktningsframställning inom föreskriven tid, skall åklagaren omedelbart häva anhållningsbeslutet. Lag (1995:1310).

13 § Har en häktningsframställning gjorts, skall rätten utan dröjsmål hålla förhandling i häktningsfrågan.

Häktningsförhandlingen får aldrig hållas senare än fyra dygn efter det att den misstänkte greps eller anhållningsbeslutet verkställdes. Lag (1995:1310).

14 § Vid häktningsförhandlingen skall den som yrkar häktning och, om det inte finns synnerligt hinder, den anhållne vara närvarande.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som yrkandet grundas på. Detsamma gäller i fråga om en begäran om tillstånd till restriktioner enligt 5 a §. Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

Lag (1998:601).

15 § Häktningförhandlingen skall, om möjligt, pågå utan avbrott till dess häktningsfrågan kan avgöras.

Uppskov får äga rum endast om det finns synnerliga skäl till det. Uppskovet får inte vara längre än fyra dagar, om inte den misstänkte begär det.

Uppskjuts förhandlingen, skall anhållandet bestå, om inte rätten bestämmer något annat. Lag (1987:1211).

16 § Sedan häktningförhandlingen avslutats, skall rätten omedelbart meddela beslut i häktningsfrågan.

Beslutas häktning av en anhållen som inte är närvarande vid rätten, tillämpas 17 § tredje och fjärde styckena.

Beslutas ej häktning, skall rätten omedelbart häva anhållningsbeslutet. Lag (1987:1211).

17 § En fråga om att häkta den som inte är anhållen får tas upp på yrkande av åklagaren. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsäganden eller självmant ta upp frågan.

Då en fråga om häktning enligt första stycket har väckts, skall häktningförhandling inför rätten hållas så snart som möjligt. I fråga om sådan förhandling gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 14 16 §§. Har den misstänkte kallats till förhandlingen eller finns det anledning att anta att han avvikit eller på annat sätt håller sig undan, utgör dock hans utevaro ej hinder för förhandlingen. Uteblir målsäganden trots att han kallats till förhandlingen, får frågan ändå avgöras.

Har rätten beslutat om häktning av någon som inte är närvarande

vid rätten skall, så snart beslutet har verkställts eller hindret för hans närvaro har upphört, anmälan om detta göras hos rätten.

När en anmälan enligt tredje stycket har gjorts, skall rätten utan dröjsmål hålla förhandling i häktningsfrågan. Häktningsförhandlingen får aldrig hållas senare än fyra dygn efter det att häktningsbeslutet har verkställts eller hindret för den misstänktes närvaro vid rätten har upphört. Lag (1995:1310).

18 § Då rätten beslutar om häktning skall, om inte åtal redan har väckts, rätten sätta ut den tid, inom vilken åtal skall väckas. Tiden får inte bestämmas längre än vad som är oundgängligen nödvändigt.

Är den utsatta tiden otillräcklig, får rätten medge förlängning av tiden, om detta begärs före tidens utgång. Den misstänkte eller hans försvarare skall om möjligt beredas tillfälle att yttra sig.

Väcks inte åtal inom två veckor, skall rätten, så länge den misstänkte är häktad och till dess åtal har väckts, med högst två veckors mellanrum hålla ny förhandling i häktningsfrågan och därvid särskilt se till att utredningen bedrivs så skyndsamt som möjligt. Är det med hänsyn till utredningen eller av annan anledning uppenbart att förhandling inom nu angiven tid skulle vara utan betydelse, får rätten bestämma längre tids mellanrum.

Tid för åtals väckande behöver inte bestämmas då rätten beslutar om häktning enligt 3 § eller om häktning av någon som inte är närvarande vid rätten. Lag (1987:1211).

19 § Har någon som är närvarande vid rätten häktats med stöd av 3 §, skall åklagaren, så snart han anser att det finns sannolika skäl för att den misstänkte begått brottet, anmäla detta till rätten. Rätten skall utan dröjsmål efter en sådan anmälan hålla ny förhandling i häktningsfrågan. Förhandling måste alltid, oberoende av anmälan, hållas inom en vecka från häktningsbeslutet.

Om det när förhandlingen hålls inte framkommit sannolika skäl för att den misstänkte begått brottet eller i övrigt inte längre finns skäl för häktning, skall beslutet om häktning omedelbart hävas. Lag (1995:1310).

20 § Rätten skall omedelbart häva ett häktningsbeslut,

1. om inte inom den tid som avses i 18 § åtal har väckts eller förlängning av tiden har begärts eller
2. om det inte längre finns skäl för beslutet.

Innan åtal har väckts, får häktningsbeslutet hävas även av åklagaren. Rätten skall snarast underrättas om åtgärden. Lag (1987:1211).

21 § Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om tillstånd till restriktioner gäller bestämmelserna i 5 a §.

Vid tillämpningen av första stycket skall bestämmelserna i detta kapitel om häktning, i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig straff, gälla även i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig utvisning. Om rätten har beslutat om utvisning får den förordna om häktning trots att det för brottet inte är föreskrivet fängelse ett år eller däröver. Förordnandet om häktning skall dock inte gälla under den tid då den dömde avtjänar en frihetsberövande påföljd som han har dömts till i målet. Lag (1998:601).

21 a § När någon har frihetsberövats genom gripande enligt 7 § första stycket, genom överlämnande till en polisman enligt 7 §

andra stycket och då inte har frigivits, genom anhållande eller genom häktning enligt 17 §, ska någon av den frihetsberövades närmaste anhöriga eller någon annan person som står den frihetsberövade särskilt nära underrättas om frihetsberövandet så snart det kan ske utan men för utredningen.

Om den frihetsberövade motsätter sig att någon underrättas om frihetsberövandet, får underrättelse lämnas bara om det finns synnerliga skäl.

Underrättelse behöver inte lämnas om frihetsberövandet har upphört. Lag (2008:67).

22 § Den som är gripen, anhållen eller häktad skall tas i förvar. Den som är gripen behöver dock inte tas i förvar om det inte är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med gripandet, ordning eller säkerhet. Den som häktas skall utan dröjsmål föras till häkte.

Om det är av synnerlig vikt att den häktade, för utredning av det brott som föranlett häktningen eller något annat brott som han är misstänkt för, förvaras på en annan plats än som anges i första stycket, får rätten på åklagarens begäran förordna att den häktade tills vidare inte skall föras till häkte. Rätten eller åklagaren får även besluta att den häktade, sedan han förts till häkte, skall föras till en plats utom häktet för förhör eller annan åtgärd.

Om förvaring av den som är häktad och undergår eller har undergått rättspsykiatrisk undersökning finns särskilda bestämmelser. Lag (1998:24).

23 § Oavsett samtycke får ingen som är misstänkt för brott hållas i förvar annat än enligt föreskrift i detta kapitel eller annars i lag.

Om skyldighet för den som misstänks för brott att stanna kvar för förhör finns bestämmelser i 23 kap. Lag (1987:1211).

24 § I fråga om behandlingen av den som är anhållen eller häktad samt om ersättning av allmänna medel åt den som varit oskyldigt anhållen eller häktad finns särskilda bestämmelser. Detsamma gäller i fråga om rättens prövning av undersökningsledarens eller åklagarens beslut om inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden. Lag (1998:601).

25 Kap. Om reseförbud och anmälningsskyldighet

1 § Om någon är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa och det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet finns risk för att han eller hon avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff men det i övrigt inte finns anledning att anhålla eller häkta den misstänkte, får han eller hon, om det är tillräckligt, i stället

1. meddelas förbud att utan tillstånd lämna anvisad vistelseort (reseförbud), eller

2. föreläggas att på viss ort och vissa tider anmäla sig hos Polismyndigheten (anmälningsskyldighet).

Oberoende av brottets beskaffenhet får också reseförbud eller anmälningsskyldighet beslutas, om det finns risk för att den misstänkte genom att bege sig från riket undandrar sig lagföring eller straff.

Finns det skäl att häkta eller anhålla någon, men kan det antas att syftet kan tillgodoses genom reseförbud eller anmälningsskyldighet, får beslut om detta meddelas även i

andra fall än som avses i första stycket.

Reseförbud eller anmälningsskyldighet får åläggas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som den innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Lag (2014:649).

2 § I samband med reseförbud eller anmälningsskyldighet får föreskrivas att den misstänkte på vissa tider skall vara tillgänglig i sin bostad eller på sin arbetsplats. Det får också ställas upp annat villkor som behövs för den misstänktes övervakande. Vidare får reseförbud förenas med anmälningsskyldighet.

I fråga om anmälningsskyldighet gäller vid tillämpning av denna balk i övrigt vad som är föreskrivet om reseförbud. Lag (1981:1294).

3 § Reseförbud meddelas av åklagaren eller rätten.

Fråga om reseförbud får tas upp av rätten på yrkande av åklagaren eller då rätten har att besluta om den misstänktes häktning eller hans kvarhållande i häkte. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsäganden eller självmant ta upp frågan.

Väckes vid rätten fråga om reseförbud, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart meddela reseförbud att gälla, till dess annorlunda förordnas. Lag (1981:1295).

4 § Beslut om reseförbud skall innehålla uppgift å det brott misstanken avser samt ange den ort, där den misstänkte skall uppehållas, och vad han i övrigt har att iakttaga. I beslutet skall erinras om påföljden för överträdelse av förbudet och för underlåtenhet att fullgöra därmed förenat villkor.

Beslutet skall delgivas den misstänkte.

5 § Har reseförbud meddelats av åklagaren, får den misstänkte begära rättens prövning av förbudet. Då begäran kommit in, skall rätten, så snart det kan ske och, om synnerligt hinder ej möter, senast på fjärde dagen därefter hålla förhandling som avses i 3 §. Utsätts huvudförhandling att hållas inom en vecka, sedan begäran framställdes, får dock, om inte rätten finner att särskild förhandling bör äga rum, förhandlingen anstå till huvudförhandlingen. Lag (1981:1294).

6 § Då rätten meddelar reseförbud eller fastställer sådant förbud, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad, sedan reseförbudet meddelades.

Finnes tid, som avses i första stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

7 § Reseförbud skall omedelbart hävas om

1. det inom den tid som avses i 6 § varken har väckts åtal eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden, eller

2. reseförbudet av något annat skäl inte längre bör gälla.

Reseförbud hävs av rätten. Även åklagaren får häva ett reseförbud, om inte förbudet har meddelats eller fastställts av rätten och åtal har väckts. Rätten får överlåta till åklagaren att besluta om tillfälliga undantag från reseförbudet eller från föreskrifter som har meddelats i samband med detta.

Vad som anges i 24 kap. 21 § om häktning skall tillämpas i fråga om reseförbud. Lag (2000:172).

8 § Väcket i mål, som fullföljts till högre rätt, fråga om reseförbud, äge denna utan förhandling besluta däröver. Finnes förhandling erforderlig, skall den hållas, så snart ske kan. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat.

9 § Överträdes reseförbud eller fullgöres ej därmed förenat villkor, skall den misstänkte omedelbart anhållas eller häktas, om det ej är uppenbart, att skäl därtill ej förekomma.

26 kap. Om kvarstad

1 § Är någon skäligen misstänkt för brott och kan det skäligen befaras, att han genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandraget sig att betala böter, värdet av förverkad egendom, företagsbot eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom, får förordnas om kvarstad på så mycket av hans egendom att fordringen kan antas bli täckt vid utmätning.

Kvarstad får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Lag (1989:650).

2 § Beslut om kvarstad meddelas av rätten.

Fråga om kvarstad får upptagas på yrkande av undersökningsledaren, åklagaren eller målsäganden. Efter åtalet får rätten även självmant upptaga fråga därom.

I anledning av målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning får undersökningsledaren eller åklagaren yrka kvarstad endast om anspråket anmälts hos honom. Rätten får endast på yrkande förordna

därom.

Väcks fråga om kvarstad, skall, så snart det kan ske, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 24 kap. 17 §. Är det fara i dröjsmål, får rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annorlunda förordnas. Lag (1981:828).

3 § I avvaktan på rättens beslut om kvarstad får åklagaren ta egendom i förvar.

Om det är fara i dröjsmål, får en polisman ta lös egendom i förvar. En sådan åtgärd ska skyndsamt anmälas till åklagaren, som omedelbart prövar om egendomen ska förbli i förvar.

Förvar får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som beslutet avser eller något annat motstående intresse. Lag (2008:376).

3 a § Om det som tagits i förvar är ett föremål och om det kan ske utan fara för att föremålet går förlorat och annars är lämpligt, får det lämnas kvar i innehavarens besittning. Avser beslutet om förvar en fordran eller annan rättighet, ska gäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än Kronofogdemyndigheten.

Har egendom tagits i förvar, får ägaren eller innehavaren inte överlåta egendomen eller förfoga över den på annat sätt till skada för den vars intressen förvarsbeslutet ska skydda. I fråga om utmätning av egendom som tagits i förvar gäller vad som är föreskrivet i 16 kap. 15 § utsökningsbalken om utmätning av egendom som belagts med kvarstad för fordran.

Det som tagits i förvar ska vårdas väl och hållas under

noggrann tillsyn. Lag (2008:376).

3 b § Över förvar ska protokoll föras. I protokollet ska noga anges vad som tagits i förvar, var och när åtgärden ägt rum, vad som varit ändamålet med den och vilka som varit närvarande när den vidtogs.

Om den vars egendom tas i förvar inte är närvarande vid åtgärden, ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om den och om vad som har skett med den egendom som tagits i förvar.

Den vars egendom tagits i förvar ska på begäran få ett bevis om åtgärden. Beviset ska också innehålla uppgift om det brott som misstanken avser. Lag (2008:376).

4 § Har åklagaren tagit egendom i förvar eller beslutat att egendom ska förbli i förvar, ska han eller hon så snart som möjligt och senast fem dagar därefter till rätten ge in en framställning om kvarstad. Görs inte en sådan framställning, ska egendomen omedelbart återställas.

När en framställning har kommit in, ska rätten så snart som möjligt och, om det inte finns något synnerligt hinder mot det, senast inom fyra dagar därefter hålla en sådan förhandling som avses i 2 §. Om huvudförhandling sätts ut att hållas inom en vecka sedan framställningen kom in och rätten inte anser att det behöver hållas en särskild förhandling, får framställningen dock prövas vid huvudförhandlingen.

Beslutas kvarstad, ska omhändertagen egendom förbli i myndighetens vård till dess beslutet har verkställts, om inte rätten bestämmer annat. Lag (2008:376).

5 § Då rätten förordnar om kvarstad, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna får ej

bestämmas längre än som är oundgängligen erforderligt.

Finnes den utsatta tiden otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden. Lag (1981:828).

6 § Har ej inom tid, som avses i 5 §, åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller har för skulden ställts säkerhet eller förekommer eljest ej längre skäl för kvarstad, skall rätten omedelbart häva åtgärden.

Då målet avgöres, pröve rätten, om åtgärden fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om åtgärd, som nu sagts. Lag (1981:828).

7 § Bestämmelserna i 25 kap. 8 § om reseförbud gäller också beträffande kvarstad. Lag (1981:828).

8 § I fråga om verkställandet av kvarstad finns bestämmelser i utsökningensbalken. Rätten får meddela närmare föreskrifter om verkställandet, om det behövs. Lag (1981:828).

27 kap. Om beslag och hemliga tvångsmedel

Beslag m.m.

1 § Föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara avhänt någon genom brott eller förverkat på grund av brott får tas i beslag. Detsamma gäller föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.

Vad som sägs i detta kapitel om föremål gäller också om skriftlig handling, i den mån inte annat är föreskrivet.

Tvångsmedel enligt detta kapitel får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Lag (2008:376).

2 § En skriftlig handling får inte tas i beslag om

1. den kan antas innehålla uppgifter som en befattningshavare eller någon annan som avses i 36 kap. 5 § inte får höras som vittne om, och
2. handlingen innehas av honom eller henne eller av den som tystnadsplikten gäller till förmån för.

Ett skriftligt meddelande mellan den misstänkte och en närstående som avses i 36 kap. 3 §, eller mellan sådana närstående inbördes, får tas i beslag hos den misstänkte eller en närstående endast vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. sabotage eller grovt sabotage enligt 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,
3. mordbrand, grov mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplatsabotage enligt 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,
4. uppror, väpnat hot mot laglig ordning eller brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken,
5. högförräderi, krigsanstiftan, spioneri, grovt spioneri,

obehörig befattning med hemlig uppgift, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 10 a eller 10 b § brottsbalken,

6. företagsspioneri enligt 3 § lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

7. terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, brott enligt 3 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall eller brott enligt lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet, eller

8. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 2–7, om en sådan gärning är belagd med straff.

Ett beslut enligt andra stycket 2–8 får meddelas endast av rätten eller åklagaren.

Om åklagaren har beslutat om beslag enligt tredje stycket, ska han eller hon utan dröjsmål anmäla åtgärden hos rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet. Lag (2014:1419).

3 § Brev, telegram eller annan försändelse som finns hos ett post- eller telebefordringsföretag, får tas i beslag endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver och försändelsen

hade kunnat tas i beslag hos mottagaren. Lag (1993:602).

4 § Den som med laga rätt griper eller anhåller en misstänkt eller verkställer häktning, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får ta föremål som därvid påträffas i beslag.

Föremål, som i annat fall påträffas, får tas i beslag efter beslut av undersökningsledaren eller åklagaren. Vid fara i dröjsmål, får även utan sådant beslut åtgärden vidtas av polisman, om det inte är fråga om en försändelse som avses i 3 §.

Verkställs beslag av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och har denne inte beslutat beslaget, skall anmälan skyndsamt göras hos honom, som omedelbart skall pröva om beslaget skall bestå. Lag (1993:1408).

4 a § Om en målsägande eller någon som trätt i dennes ställe har framställt anspråk på det beslagtagna föremålet och det är uppenbart att han eller hon har bättre rätt till detta än den hos vilken beslaget har gjorts, får undersökningsledaren eller åklagaren innan åtal väckts besluta att föremålet skall lämnas ut till honom eller henne.

En underrättelse om beslutet skall genast sändas till den hos vilken beslaget har gjorts. Lag (2003:163).

5 § Rätten må förordna om beslag å föremål, som företes vid rätten eller eljest är tillgängligt för beslag.

Fråga om beslag må av rätten upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självmant upptaga fråga därom.

Väckes vid rätten fråga om beslag, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga

delar vad i 24 kap. 17 § är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart förordna om beslag att gälla, till dess annorlunda förordnas.

6 § Har ett beslag verkställt utan rättens förordnande, får den som drabbats av beslaget begära rättens prövning av beslaget. När en sådan begäran har kommit in, skall rätten så snart som möjligt och, om det inte finns något synnerligt hinder mot det, senast inom fyra dagar därefter hålla en sådan förhandling som avses i 5 §. Om huvudförhandling sätts ut att hållas inom en vecka sedan begäran framställdes och rätten inte anser att det behöver hållas en särskild förhandling, får begäran dock prövas vid huvudförhandlingen.

Har beslut fattats enligt 4 a § om att ett beslagtaget föremål skall lämnas ut, får den som drabbats av beslaget begära rättens prövning av beslutet. För denna prövning gäller vad som sägs i första stycket. Den som har framställt anspråk på föremålet skall underrättas om förhandlingen. Lag (2003:163).

7 § Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om inte åtal redan har väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Tiden får inte sättas längre, än vad som är nödvändigt.

Om den tid som avses i första stycket är otillräcklig, får rätten medge förlängning av tiden, om framställning om detta görs före tidens utgång. Lag (1994:1412).

8 § Om det inte inom den tid som avses i 7 § har väckts åtal eller kommit in någon begäran till rätten om förlängning av tiden eller om det annars inte längre finns skäl för beslag, skall beslaget omedelbart hävas.

Har beslut fattats enligt 4 a § om att ett beslagtaget föremål skall lämnas ut, får beslaget hävas först tre veckor efter det

att en underrättelse om beslutet enligt 4 a § andra stycket har sänts till den hos vilken beslaget har gjorts. Om denne medger det, får dock beslaget hävas omedelbart. Detsamma gäller, om rätten fastställer ett beslut enligt 4 a § om att föremålet skall lämnas ut.

Om någon har framställt ett anspråk på ett beslagttaget föremål eller yrkat att en viss åtgärd skall vidtas med detta föremål, utan att det har fattats beslut enligt 4 a § om att föremålet skall lämnas ut, får beslaget hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om att beslaget kan komma att hävas har sänts till den som framställt anspråket. Om denne medger det, skall dock beslaget hävas omedelbart. Av underrättelsen skall det framgå hos vem beslaget har gjorts. Den som beslaget har gjorts hos behöver inte underrättas i detta fall.

Ett beslag hävs av rätten eller, om beslaget inte har meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren. Har den som drabbats av beslaget begärt rättens prövning av ett beslut enligt 4 a § om att ett beslagttaget föremål skall lämnas ut, hävs beslaget av rätten.

När målet avgörs, skall rätten pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Om målet avgörs genom dom, skall tredje stycket inte tillämpas. Rätten får i samband med dom besluta om beslag. Lag (2005:282).

8 a § När ett beslag har hävts ska, om föremålet inte enligt 4 a § ska lämnas ut till målsäganden eller någon som trätt i dennes ställe, föremålet lämnas ut till den hos vilken beslaget har gjorts. Gör denne inte anspråk på föremålet eller kan det inte utredas hos vem beslaget har gjorts, ska föremålet lämnas ut till den som gör anspråk på det om denne kan visa sannolika skäl för sin rätt till föremålet.

Om den som ett föremål ska lämnas ut till enligt första stycket inte hämtar det, eller föremålet inte kan lämnas ut till någon enligt samma stycke, tillämpas lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegoods m.m. Lag (2009:1171).

8 b § När ett föremål enligt 8 a § ska lämnas ut till den hos vilken beslaget gjorts eller den som gör anspråk på föremålet ska denne så snart som möjligt efter det att beslaget har hävts, underrättas om att föremålet kan hämtas och att det, om det inte hämtas, kan komma att säljas för statens räkning eller förstöras.

Om det i fall som avses i 8 a § är känt att någon annan också har drabbats av beslaget ska även denne underrättas om att beslaget har hävts och, om föremålet ska lämnas ut, till vem utlämnandet ska ske. Lag (2009:1171).

9 § Rätten får förordna, att försändelse som får tas i beslag och som väntas komma in till ett befordringsföretag skall, när försändelsen kommer in, hållas kvar till dess frågan om beslag har avgjorts. Fråga därom får tas upp endast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Ett förordnande skall meddelas att gälla viss tid, högst en månad, från den dag då förordnandet delgavs befordringsföretaget. I förordnandet skall det tas in en underrättelse om att meddelande om åtgärden inte utan tillstånd av undersökningsledaren eller åklagaren får lämnas till avsändaren, mottagaren eller någon annan.

När en försändelse på grund av ett förordnande hållits kvar, skall befordringsföretaget utan dröjsmål göra anmälan hos den som har begärt förordnandet. Denne skall omedelbart pröva, om beslag skall ske. Lag (1993:602).

9 a § Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att inhämta rättens förordnande enligt 9 §, får ett sådant förordnande beslutas av åklagaren. När en försändelse har hållits kvar på grund av åklagarens förordnande, ska befordringsföretaget utan dröjsmål anmäla detta till åklagaren. Åklagaren ska omedelbart pröva om försändelsen ska tas i beslag.

Om åklagaren har beslutat ett förordnande enligt första stycket, ska han eller hon utan dröjsmål skriftligt anmäla beslutet till rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva förordnandet.

Om ett förordnande om att hålla kvar en försändelse har upphört att gälla innan rätten har prövat ett ärende enligt andra stycket, ska åklagaren anmäla åtgärden till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Lag (2014:1419).

10 § Beslagtaget föremål skall tas i förvar av den som verkställt beslaget. Om det kan ske utan fara och eljest är lämpligt, får dock föremålet lämnas kvar i innehavarens besittning. Ett föremål som lämnas kvar i innehavarens besittning skall förseglas eller märkas som beslagtaget, såvida det ej framstår som obehövt.

Den från vilken beslag har skett får ej överlåta föremålet eller i strid mot ändamålet med beslaget förfoga över föremålet på annat sätt. Ett föremål som ej tas i förvar eller förseglas får nyttjas av innehavaren, om ej annat beslutas.

Föremål, som tagits i beslag, skall väl vårdas, och noggrann tillsyn skall hållas däröver, att det icke förbytes eller förändras eller annat

missbruk sker därmed. Lag (1981:828).

11 § Om den från vilken beslag sker, inte är närvarande vid beslaget, skall han utan dröjsmål underrättas om det och om vad som har skett med det beslagtagna. Om en försändelse hos ett befordringsföretag har tagits i beslag, skall, så snart det kan ske utan men för utredningen, mottagaren underrättas och, om avsändaren är känd, även denne. Lag (1993:602).

11 a § Den hos vilken ett beslag görs skall underrättas om att det kan komma att fattas ett beslut enligt 4 a §. Någon underrättelse behövs inte, om det är uppenbart att ett sådant beslut inte kommer att fattas. Lag (2003:163).

12 § Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som tages i beslag, må icke närmare undersökas, ej heller brev eller annan sluten handling öppnas av annan än rätten, undersökningsledaren eller åklagaren; dock må sakkunnig eller annan, som anlitas för utredningen angående brottet eller eljest därvid höres, efter anvisning av myndighet, som nu sagts, granska handlingen. Äger den som verkställer beslaget ej närmare undersöka handlingen, skall den av honom förseglas.

Handling, varom här är fråga, skall snarast möjligt undersökas. Kan innehållet i post- eller telegrafförsändelse i sin helhet eller till någon del utan men för utredningen meddelas mottagaren, skall avskrift eller utdrag av handlingen ofördröjligen tillställas honom.

13 § Över beslag skall föras protokoll, vari ändamålet med beslaget och vad därvid förekommit angives samt beslaget föremål noga beskrives.

Den som drabbats av beslag äge på begäran erhålla bevis om beslaget, innehållande även uppgift å det brott misstanken avser.

14 § Vad i 25 kap. 8 § är stadgat om reseförbud äge motsvarande

tillämpning beträffande beslag.

14 a § Kan föremål skäligen antagas vara förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken, må det tagas i beslag. Härvid äga bestämmelserna i detta kapitel om beslag motsvarande tillämpning. Lag (1975:403).

15 § För säkerställande av utredning om brott må byggnad eller rum tillstängas, tillträde till visst område förbjudas, förbud meddelas mot flyttande av visst föremål eller annan dylik åtgärd vidtagas.

Om åtgärd, som nu nämnts, gälle i tillämpliga delar vad i detta kapitel är stadgat om beslag.

16 § Har upphävts genom lag (1989:650).

17 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om beslag, vare de gällande.

Hemliga tvångsmedel

18 § Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. brott som avses i 2 § andra stycket 2–7,

3. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1 eller 2, om en sådan gärning är belagd med straff eller

4. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år.

Ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ger också rätt att vidta åtgärder som anges i 19 §. Lag (2014:1419).

19 § Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om

1. meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress,

2. vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, eller

3. i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits.

Genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får sådana meddelanden som avses i första stycket 1 även hindras från att nå fram.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader,

2. dataintrång enligt 4 kap. 9 c § brottsbalken,

barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken som inte är att anse som ringa, narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen (1968:64), narkotikasmuggling enligt 6 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

3. brott som avses i 2 § andra stycket 2–7, eller

4. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1–3, om en sådan gärning är belagd med straff.

I fall som avses i 20 § andra stycket får hemlig övervakning av elektronisk kommunikation dock användas endast vid en förundersökning som avser brott som kan leda till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 18 § andra stycket. Lag (2014:1419).

20 § Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får, om inte annat följer av andra stycket, endast ske om någon är skäligen misstänkt för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Åtgärden får endast avse

1. ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller

2. ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får, utöver vad som anges i första stycket, ske i syfte att utreda vem som

skäligen kan misstänkas för brottet, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Övervakning som innebär att uppgifter hämtas in om meddelanden får dock endast avse förfluten tid.

Avlyssning eller övervakning får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt. Lag (2012:281).

20 a § Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda TV-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål, utan att upplysning om övervakningen lämnas.

Hemlig kameraövervakning får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. brott som avses i 2 § andra stycket 2–7,
3. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1 eller 2, om en sådan gärning är belagd med straff, eller
4. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år. Lag (2014:1419).

20 b § Hemlig kameraövervakning får, utom i fall som avses i 20 c §, användas endast om någon är skäligen misstänkt för

brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Åtgärden får, utom i fall som avses i 20 c §, avse endast en sådan plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. Lag (2008:855).

20 c § Om det inte finns någon som är skäligen misstänkt för brottet, får hemlig kameraövervakning användas för att övervaka den plats där brottet har begåtts eller en nära omgivning till denna plats. Hemlig kameraövervakning enligt denna paragraf får ske endast om syftet är att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Lag (2008:855).

20 d § Med hemlig rumsavlyssning avses avlyssning eller upptagning som

1. görs i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud, och
2. avser tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till.

Hemlig rumsavlyssning får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,
2. spioneri enligt 19 kap. 5 § brottsbalken,
3. brott som avses i 3 § lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av

en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

4. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år och det är fråga om

a) människohandel enligt 4 kap. 1 a § brottsbalken,

b) våldtäkt enligt 6 kap. 1 § första eller andra stycket brottsbalken,

c) grovt sexuellt tvång enligt 6 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken,

d) våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 4 § första eller andra stycket brottsbalken,

e) grovt sexuellt övergrepp mot barn enligt 6 kap. 6 § andra stycket brottsbalken,

f) grovt utnyttjande av barn för sexuell posering enligt 6 kap. 8 § tredje stycket brottsbalken,

g) grovt koppleri enligt 6 kap. 12 § tredje stycket brottsbalken,

h) utpressning, grovt brott, enligt 9 kap. 4 § andra stycket brottsbalken,

i) grovt barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § femte stycket brottsbalken,

j) övergrepp i rättssak, grovt brott, enligt 17 kap. 10 §

tredje stycket brottsbalken,

k) grovt narkotikabrott enligt 3 § narkotikastrafflagen (1968:64), eller

l) grov narkotikasmuggling enligt 6 § tredje stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

5. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1–3, om en sådan gärning är belagd med straff,

6. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 4, om en sådan gärning är belagd med straff och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i fyra år. Lag (2014:1419).

20 e § Hemlig rumsavlyssning får användas endast om någon är skäligen misstänkt för ett brott som avses i 20 d § och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Åtgärden får avse endast en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avser åtgärden någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får hemlig rumsavlyssning användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där.

Hemlig rumsavlyssning får inte avse

1. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas för verksamhet som tystnadsplikt gäller för enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

2. en plats som stadigvarande används eller är särskilt

avsedd att användas för verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter eller familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller

3. en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund, för bikt eller enskild själavård. Lag (2014:1419).

21 § Frågor om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

I ett beslut att tillåta åtgärder enligt första stycket ska det anges vilken tid tillståndet avser. Tiden får inte bestämmas längre än nödvändigt. När det gäller tid som infaller efter beslutet får tiden inte överstiga en månad från dagen för beslutet.

I ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska det anges vilket telefonnummer eller annan adress, vilken elektronisk kommunikationsutrustning eller vilket geografiskt område tillståndet avser. Det ska vidare särskilt anges om åtgärden får verkställas utanför allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät.

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning ska det anges vilken plats tillståndet gäller. Om tillståndet är förenat med ett särskilt tillstånd enligt 25 a § att få tillträde till en plats för att installera tekniska hjälpmedel, ska det anges särskilt i beslutet.

I ett beslut att tillåta hemlig rumsavlyssning ska det också anges vem som är skäligen misstänkt för brottet.

I ett beslut att tillåta åtgärder enligt första stycket ska det, när det finns skäl till detta, också i övrigt anges villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan. Lag (2014:1419).

21 a § Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att inhämta rättens tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning, får tillstånd till åtgärden ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut.

Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd, ska han eller hon utan dröjsmål skriftligt anmäla beslutet till rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva beslutet.

Om åklagarens beslut har verkställts innan rätten gjort en prövning som avses i andra stycket, ska rätten pröva om det funnits skäl för åtgärden. Om rätten finner att det saknats sådana skäl, får de inhämtade uppgifterna inte användas i en brottsutredning till nackdel för den som har omfattats av avlyssningen eller övervakningen, eller för någon annan som uppgifterna avser. Lag (2014:1419).

22 § Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får inte avse telefonsamtal eller andra meddelanden där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra–sjätte styckena, inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram. Om det

under avlyssningen kommer fram att det är fråga om ett sådant samtal eller meddelande, ska avlyssningen omedelbart avbrytas.

Hemlig rumsavlyssning får inte avse samtal eller annat tal där någon som angetts i första stycket talar. Om det under rumsavlyssningen kommer fram att det är fråga om ett sådant samtal eller tal, ska avlyssningen omedelbart avbrytas.

Upptagningar och uppteckningar ska omedelbart förstöras i de delar som de omfattas av förbud enligt första eller andra stycket. Lag (2014:1419).

23 § Om det inte längre finns skäl för ett beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning, ska åklagaren eller rätten omedelbart upphäva beslutet. Lag (2014:1419).

23 a § Om det vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har legat till grund för beslutet om avlyssning eller övervakning, får uppgifterna användas för att utreda brottet. Förundersökning eller motsvarande utredning om brottet får dock inledas på grund av dessa uppgifter endast om

1. det är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver för brottet och det kan antas att brottet inte leder till endast böter, eller

2. det finns särskilda skäl.

Om det vid hemlig rumsavlyssning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har legat till grund för beslutet om hemlig rumsavlyssning, får uppgifterna användas för att utreda brottet endast om det är fråga om

1. brott som anges i 20 d §, eller
2. annat brott, om det är föreskrivet fängelse i tre år eller däröver för brottet.

Om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, får uppgifterna användas för att förhindra brott. Lag (2014:1419).

24 § En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning ska granskas snarast möjligt. I fråga om sådan granskning tillämpas 12 § första stycket.

Upptagningar och uppteckningar som avses i första stycket ska, i de delar de är av betydelse från brottsutredningssynpunkt, bevaras till dess förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet har avgjorts slutligt. I de delar som upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. De ska därefter förstöras.

Trots andra stycket får brottsutredande myndigheter behandla uppgifter från upptagningar och uppteckningar i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet i lag. Uppgifter från hemlig rumsavlyssning får dock behandlas endast om de rör förestående brott eller brott som avses i 23 a § andra stycket. Lag (2014:1419).

25 § När tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har lämnats, får de tekniska hjälpmedel som behövs för åtgärden användas.

I 6 kap. lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som gäller för den som driver verksamhet som avses i den lagen.
Lag (2012:281).

25 a § Vid hemlig rumsavlyssning får den verkställande myndigheten, efter särskilt tillstånd, i hemlighet skaffa sig tillträde till och installera tekniska hjälpmedel på en plats som annars skyddas mot intrång. Ett sådant tillstånd får avse endast den plats som ska avlyssnas eller, om det finns särskilda skäl, en plats som direkt angränsar till den platsen. Ett tillstånd att skaffa sig tillträde till en sådan angränsande plats får dock inte avse någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes.

Om en plats ska bli föremål för både hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning, får ett särskilt tillstånd enligt första stycket meddelas även för kameraövervakningen. Detta får dock inte avse tillträde för installation av tekniska hjälpmedel i någons stadigvarande bostad.

Om ett tillstånd enligt första eller andra stycket avser ett fordon, får den verkställande myndigheten, om det behövs, tillfälligt flytta fordonet i samband med tillträdet.

Om ett tekniskt hjälpmedel har installerats med stöd av ett tillstånd enligt första eller andra stycket, ska hjälpmedlet tas bort eller göras obrukbart så snart som möjligt efter det

att tiden för tillståndet har gått ut eller tillståndet har upphävts.

När ett beslut om hemlig rumsavlyssning eller hemlig kameraövervakning verkställs får olägenhet eller skada inte förorsakas utöver vad som är absolut nödvändigt.
Lag (2014:1419).

Offentligt ombud

26 § Offentliga ombud ska bevaka enskildas integritetsintressen i ärenden hos domstol om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning.

Ett offentligt ombud har rätt att ta del av det som förekommer i ärendet, yttra sig i ärendet och överklaga rättens beslut. Lag (2014:1419).

27 § Regeringen förordnar för tre år i sänder personer som kan tjänstgöra som offentliga ombud. Under treårsperioden får vid behov ytterligare personer förordnas för återstående del av perioden.

Ett offentligt ombud ska vara svensk medborgare och ska vara eller ha varit advokat eller ha varit ordinarie domare. Ett offentligt ombud får inte vara i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Regeringen ska inhämta förslag på lämpliga kandidater från Sveriges advokatsamfund och Domarnämnden.

Ett offentligt ombud får trots att regeringens förordnande har upphört slutföra pågående uppdrag. Lag (2008:420).

28 § När en ansökan eller anmälan om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning har kommit in till rätten, ska rätten så snart som möjligt utse ett offentligt ombud i ärendet och hålla ett sammanträde. Vid sammanträdet ska åklagaren och det offentliga ombudet närvara.

Ett uppdrag som offentligt ombud gäller även i högre rätt.
Lag (2014:1419).

29 § I fråga om ersättning till offentligt ombud tillämpas bestämmelserna i 21 kap. 10 § första och andra styckena samt 10 a §. Lag (2003:1146).

30 § Den som förordnats som offentligt ombud i ett ärende får inte obehörigen röja vad han eller hon i ärendet fått kännedom om. Lag (2003:1146).

Underrättelse till enskild

31 § Den som är eller har varit misstänkt för brott ska, om inte annat följer av 33 §, underrättas om sådan hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som han eller hon har utsatts för.

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 § eller inhämtning har skett med stöd av 20 § andra stycket och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa.

Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett en plats

som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen underrättas om inte annat följer av 33 §.

En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan enligt 23 kap. 18 § eller på annat sätt har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas, om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse. Lag (2014:1419).

32 § En underrättelse enligt 31 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och när det har skett. Den som är eller har varit misstänkt för brott ska få uppgift om vilken brottsmisstanke som har legat till grund för åtgärden eller som åtgärden har lett till. Den som inte är eller har varit misstänkt för brott ska få uppgift om detta.

En underrättelse om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska även innehålla en uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som avlyssningen eller övervakningen har avsett. En underrättelse om hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning ska även innehålla en uppgift om vilken plats som har övervakats eller avlyssnats.
Lag (2014:1419).

33 § Om det gäller sekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 §, 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som avses i 32 §, ska en underrättelse enligt 31 § skjutas upp till dess att

sekretess inte längre gäller.

Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att förundersökningen avslutades, behöver underrättelsen inte lämnas.

En underrättelse enligt 31 § ska inte lämnas, om förundersökningen angår

1. brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,
2. brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,
3. brott som avses i 18 kap. 1, 3, 5 eller 6 § eller 19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 10 a, 10 b, 12 eller 13 § brottsbalken,
4. brott som avses i 3 eller 4 kap. brottsbalken, om brottet är av det slag som anges i 18 kap. 2 § eller 19 kap. 11 § samma balk,
5. brott som avses i 3 § lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,
6. brott som avses i 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, 3 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall eller lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet, eller

7. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–6 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff. Lag (2014:1419).

34 § Frågor om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller kvarhållande av försändelse enligt 9 § eller 9 a § andra stycket får vid förundersökning om brott som avses i 2 § andra stycket 2–8, utöver av domstol som föreskrivs i 19 kap., prövas av Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller för prövningen av beslag enligt 2 § tredje och fjärde styckena. Lag (2014:1419).

28 Kap. Om husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning

1 § Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.

Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om brottet har begåtts hos honom eller henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid rannsakingen ska anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken kan vinnas.

För husrannsakan hos den misstänkte får inte i något fall

åberopas hans eller hennes samtycke, om inte den misstänkte själv har begärt att åtgärden ska vidtas. Lag (2008:376).

2 § För eftersökande av den som skall gripas, anhållas eller häktas, hämtas till förhör eller till inställelse vid rätten eller underkastas kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får husrannsakan företas hos honom, eller hos någon annan om det finns synnerlig anledning att anta att den sökta uppehåller sig där. Detsamma gäller i fråga om en tilltalad som söks för delgivning av stämning eller kallelse till förhandling, om försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa. Lag (1995:637).

2 a § För att söka efter någon som skall gripas, anhållas eller häktas som misstänkt för brott, för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år, eller försök till sådant brott, får husrannsakan företas i transportmedel på viss plats, om det finns särskild anledning att anta att den sökta kan komma att passera platsen. Lag (1991:666).

3 § I en lokal som är tillgänglig för allmänheten får för ändamål som avses i 1 eller 2 § husrannsakan ske också i annat fall än som avses där.

I en lokal som brukar användas gemensamt av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet får för ändamål som avses i 1 eller 2 § husrannsakan ske, om det förekommer anledning att brott har förövats för vilket det är föreskrivet fängelse ett år eller däröver och det finns särskild anledning att anta att ändamålet med rannsakingen kommer att uppfyllas. Detta gäller dock inte lokal som huvudsakligen utgör bostad.

Bestämmelsen i andra stycket gäller också utrymmen och fordon som finns i omedelbar anslutning till lokalen och brukas av dem som använder lokalen. Lag (1999:72).

3 a § Husrannsakan får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Lag (1989:650).

4 § Förordnande om husrannsakan meddelas, utom i fall som avses i tredje stycket, av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Förordnande om husrannsakan för delgivning ska alltid meddelas av rätten. Kan i annat fall husrannsakan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas, bör, om det inte är fara i dröjsmål, åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande.

Fråga om husrannsakan får rätten ta upp på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsägande eller självant ta upp en sådan fråga. Fråga om husrannsakan för delgivning tas upp av rätten självant eller på yrkande av Polismyndigheten eller åklagaren.

Förordnande om husrannsakan för eftersökande av den som ska häktas enligt beslut som avses i 24 kap. 17 § tredje stycket eller hämtas till inställelse vid rätten meddelas av Polismyndigheten eller polisman enligt bestämmelser i polislagen (1984:387). Lag (2014:649).

5 § En polisman får företa husrannsakan utan förordnande enligt 4 §, om det är fara i dröjsmål. Detta gäller dock inte husrannsakan för delgivning. Lag (1995:637).

6 § Vid husrannsakan må olägenhet eller skada ej förorsakas utöver vad som är oundgängligen nödvändigt.

Rum eller förvaringsställe må, om det erfordras, öppnas med våld. Har så skett, skall det efter förrättningen på lämpligt sätt åter tillslutas.

Husrannsakan må ej utan särskilt skäl verkställas mellan klockan nio eftermiddagen och klockan sex förmiddagen.

7 § Vid husrannsakan skall såvitt möjligt ett av förrättningsmannen anmodat trovärdigt vittne närvara. Förrättningsmannen äge anlita erforderligt biträde av sakkunnig eller annan.

Den, hos vilken husrannsakan företages, eller, om han ej är tillstädes, hans hemmavarande husfolk skall erhålla tillfälle att övervara förrättningen så ock att tillkalla vittne, dock utan att undersökningen därigenom uppehålls. Har varken han eller någon av hans husfolk eller av dem tillkallat vittne närvarit, skall han, så snart det kan ske utan men för utredningen, underrättas om den vidtagna åtgärden.

Vid förrättningen må målsägande eller hans ombud tillåtas att närvara för att tillhandagå med nödiga upplysningar; dock skall tillses, att målsäganden eller ombudet icke i vidare mån än för ändamålet erfordras vinner kännedom om förhållande, som därvid yppas.

8 § Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som anträffas vid husrannsakan, må icke närmare undersökas, ej heller brev eller annan sluten handling öppnas i annan ordning än i 27 kap. 12 § första stycket sägs.

9 § Över husrannsakan skall föras protokoll, vari angives ändmålet med förrättningen och vad därvid förekommit.

Den, hos vilken husrannsakan företagits, äge på begäran erhålla bevis därom, innehållande även uppgift å det brott misstanken avser.

10 § För ändamål, som sägs i 1 eller 2 §, äge undersökningsledaren eller åklagaren så ock polisman företaga undersökning å annat ställe än i 1 § avses, även om det icke är tillgängligt för allmänheten.

11 § Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.

Annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras, om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt 36 kap. 1 b § brottsbalken.

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig. Lag (2008:376).

12 § Den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa, får kroppsbesiktigas för ändamål som anges i 11 § eller enligt bestämmelserna i 12 a §. I den omfattning och för det ändamål som anges i 12 b § får också en annan person kroppsbesiktigas.

Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen och undersökning av sådana prov. En kroppsbesiktning får inte utföras så att den undersökte riskerar framtida ohälsa eller skada.

Den som skall kroppsbesiktigas får hållas kvar för ändamålet upp till sex timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare sex timmar. Lag (2005:878).

12 a § Kroppsbesiktning genom tagande av salivprov får göras på den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa, om syftet är att göra en DNA-analys av provet och registrera DNA-profilen i det DNA-register eller det utredningsregister som förs enligt polisdatalagen (2010:361). Lag (2010:363).

12 b § Kroppsbesiktning genom tagande av salivprov får göras på annan än den som skäligen kan misstänkas för ett brott, om

1. syftet är att genom en DNA-analys av provet underlätta identifiering vid utredning av ett brott på vilket fängelse kan följa, och

2. det finns synnerlig anledning att anta att det är av betydelse för utredningen av brottet.

Analysresultatet får inte jämföras med de DNA-profiler som finns registrerade i register över DNA-profiler som förs enligt polisdatalagen (2010:361) eller i övrigt användas för annat ändamål än det för vilket provet har tagits.

Första stycket gäller inte den som är under 15 år.
Lag (2010:363).

13 § Beträffande kroppsvisitation och kroppsbesiktning skall i tillämpliga delar gälla vad i 3 a, 4, 8 och 9 §§ är föreskrivet om husrannsakan. Är fara i dröjsmål, får kroppsvisitation och kroppsbesiktning beslutas av polisman.

Förrättning, som är av mera väsentlig omfattning, skall verkställas inomhus och i avskilt rum. Verkställs den av någon annan än en läkare, skall såvitt möjligt ett av förrättningsmannen anmodat trovärdigt vittne närvara. Blodprov får inte tas av någon annan än en läkare eller en legitimerad

sjuksköterska. Annan mera ingående undersökning får utföras endast av läkare.

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning av en kvinna får inte verkställas eller bevitnas av någon annan än en kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. Kroppsvisitation som enbart innebär att föremål som en kvinna har med sig undersöks och kroppsbesiktning som enbart innebär att blodprov, alkoholutandningsprov eller salivprov för DNA-analys tas får dock verkställas och bevitnas av en man. Lag (2005:878).

14 § Av den som är anhållen eller häktad må fotografi och fingeravtryck tagas; han vare ock underkastad annan dylik åtgärd. Vad nu sagts gälle ock annan, om det erfordras för vinnande av utredning om brott, varå fängelse kan följa.

Närmare bestämmelser om åtgärd, som här avses, meddelas av regeringen. Lag (1974:573).

15 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, vare de gällande.

29 Kap. Om omröstning

1 § Om det vid överläggning till dom eller beslut framförs skiljaktiga meningar, skall omröstning ske.

Vid omröstningen skall den yngste i rätten först yttra sig. Därefter skall ledamöterna yttra sig allt eftersom de har säte i rätten. Om målet har beretts av en viss ledamot, skall denne först säga sin mening. Om nämndemän ingår i rätten, skall dessa säga sin mening sist.

Var och en skall ange de skäl han grundar sin mening på. Lag (1983:370).

2 § Över fråga, som hör till rättegången, skall röstas särskilt.

Över frågor som avser ansvar skall röstas i ett sammanhang. Om det kan påverka utgången i målet, skall dock röstas särskilt angående

1. frågan om den tilltalade begått gärningen och hur denna i sådant fall skall bedömas,
2. frågor om åtgärder, som inte avser påföljd men som har omedelbar betydelse för bestämmande av påföljd,
3. frågan om påföljd, utom såvitt gäller storleken av dagsbot, föreskrifter, varning, övervakning, förlängning av prøvotid eller verkställighet av påföljd,
4. återstående frågor som avser ansvar.

Anser någon ledamot att den tilltalade skall överlämnas till särskild vård av annat slag än som avses i 32 kap. 5 § brottsbalken, skall före omröstning enligt andra stycket 3 röstas särskilt angående denna mening. Lag (2006:890).

3 § Vid omröstning skall den mening gälla som omfattas av mer än hälften av ledamöterna. Om någon mening har fått hälften av rösterna och denna är den lindrigaste eller minst ingripande för den tilltalade, skall den meningen gälla. Kan ingen mening anses som lindrigare eller mindre ingripande, gäller den mening som fått hälften av rösterna, bland dem ordförandens.

Om det framförs flera meningar än två utan att någon av dem skall gälla, skall de röster som är ogynnsammast för den tilltalade läggas samman med de röster som är närmast minst förmånliga för honom. Om det behövs, skall sammanläggningen fortsätta till dess någon mening skall gälla. Kan

inte någon mening anses som ogynnsammare för den tilltalade, skall den mening gälla som har fått flest röster. Har flera meningar fått lika många röster, gäller den som biträts av den främste bland dem som röstat för någon av dessa meningar.

Ingen mening skall anses lindrigare eller mindre ingripande än någon annan mening vid omröstning enligt 2 § tredje stycket. Lag (1988:1369).

4 § En ledamot som blir överröstad är skyldig att delta i senare omröstningar. Den som röstat för att den tilltalade skall frikännas helt skall dock vid senare omröstning, om någon mening därvid kan anses som lindrigast eller minst ingripande för den tilltalade, anses ha röstat för denna mening. Lag (1988:1369).

5 § Är det stridigt, huru omröstning skall ske eller vilken mening skall gälla, skall röstas därom.

6 § Beträffande omröstning i frågor som hör till rättegången och inte avser ansvar eller som rör enskilt anspråk samt i frågor enligt 5 § eller om rättegångskostnad gäller vad som föreskrivs i 16 kap. Beträffande häktning eller åtgärd som avses i 25--28 kap. tillämpas dock bestämmelserna i detta kapitel om omröstning i fråga om ansvar. Om det i brottmål förs talan om enskilt anspråk, skall rättens avgörande i ansvarsfrågan vara bindande vid prövningen av det enskilda anspråket. Lag (1983:370).

7 § har upphört att gälla genom lag (1983:370).

30 Kap. Om dom och beslut

1 § Rättens avgörande av saken sker genom dom. Annat rättens avgörande träffas genom beslut. Beslut, varigenom rätten annorledes än genom dom skiljer saken från sig, så ock högre rätts beslut i fråga, som dit fullföljts särskilt, är slutligt beslut.

2 § Om huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid förhandlingen. I domen får delta endast domare som varit med om hela huvudförhandlingen. Om ny huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid den. I fall som avses i 46 kap. 17 § andra meningen får domen grundas även på vad som har inhämtats efter huvudförhandlingen.

När ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall domen grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt förekommit i målet. Lag (1987:747).

3 § Dom må ej avse annan gärning än den, för vilken talan om ansvar i behörig ordning förts eller fråga om ansvar eljest enligt lag må av rätten upptagas. Ej vare rätten bunden av yrkande beträffande brottets rättsliga beteckning eller tillämpligt lagrum.

4 § Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning och det inte finns särskilda skäl mot det. Lag (2014:320).

5 § En dom skall avfattas skriftligen och i skilda avdelningar ange

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande,
2. parterna samt deras ombud eller biträden och den tilltalades försvarare,
3. domslutet,
4. parternas yrkanden och de omständigheter som dessa grundats på och

5. domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet.

En högre rätts dom skall i den utsträckning det behövs innehålla en redogörelse för lägre rätts dom.

Om en part har rätt att överklaga, skall det i domen anges vad han i så fall skall iaktta. Lag (1994:1034).

6 § Har den tilltalade erkänt gärningen och bestäms brottspåföljden till annat än fängelse eller sluten ungdomvård eller till fängelse i högst sex månader, får domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, får också utfärdas i förenklad form.

Förs i målet talan om enskilt anspråk i anledning av brott, gäller vad som sägs i första stycket första meningen endast om den tilltalade medger anspråket eller om rätten finner saken vara uppenbar. Lag (1998:605).

7 § Innan dom beslutas, skall överläggning hållas. Ingå nämndemän i rätten, framställe ordföranden eller, om målet beretts av annan lagfaren domare, denne saken och vad lag stadgar därom.

Då huvudförhandling ägt rum, skall samma eller sist nästa helgfria dag överläggning hållas och, om det kan ske, dom beslutas och avkunnas. Finnes rådrum för domens beslutande eller avfattande oundgängligen erforderligt, må rätten besluta anstånd därmed; domen skall dock, om ej synnerligt hinder möter, skriftligen avfattas och meddelas, då den tilltalade är häktad, inom en vecka och i annat fall inom två veckor efter förhandlingens avslutande. Avkunnas ej domen vid huvudförhandlingen, skall den avkunnas vid annat rättens sammanträde eller ock meddelas genom att den hålles tillgänglig å rättens kansli; vid huvudförhandlingen skall underrättelse givas om tiden och sättet för domens meddelande.

Avgörs ett mål utan huvudförhandling, skall så snart som möjligt överläggning hållas samt domen beslutas, skriftligen avfattas och meddelas. Meddelandet skall ske genom att domen hålls tillgänglig på rättskansli.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domslutet och skälen jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

Har skiljaktig mening förekommit, skall denna meddelas parterna på samma tid och sätt som domen.

När ett mål avgjorts, skall parterna snarast underrättas skriftligen om utgången i målet. Lag (1987:1097).

8 § Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet. Lag (1996:247).

9 § Sedan tid för talan mot dom utgått, må ej fråga om ansvar å den tilltalade för gärning, som genom domen prövats, ånyo upptagas.

Om förändring och förening av brottspåföljd, om särskilda rättsmedel samt om överförande av lagföring till främmande stat i visst fall gälla vad därom är stadgat. Lag (1976:21).

10 § Det som sägs i 2 och 7 §§ om dom skall tillämpas i fråga om slutligt beslut. När inte annat är föreskrivet skall även 5 och 8 §§ tillämpas beträffande ett sådant beslut, om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det tas in i domen.

Om en part har rätt att överklaga eller att ansöka om återupptagande av målet, skall det i beslutet anges vad han i så fall skall iaktta. Lag (1994:1034).

11 § Ett beslut som inte är slutligt skall i den utsträckning det

behövs ange de skäl som det grundas på.

Om den som vill överklaga ett beslut under rättegången måste anmäla missnöje, skall det anges i beslutet. Får ett sådant beslut överklagas särskilt, skall också det anges. Rätten skall på begäran lämna den som vill överklaga upplysning om vad denne i övrigt skall iaktta.

Om ett beslut, som inte är slutligt meddelas i samband med dom eller slutligt beslut, skall det tas in i domen eller det slutliga beslutet. Får beslutet överklagas särskilt, skall rätten ange vad den som vill överklaga skall iaktta. Lag (1994:1034).

12 § Beslut under rättegången som inte får överklagas särskilt skall genast gå i verkställighet. Detsamma gäller beslut enligt vilket rätten

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare,
2. utlåtit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som inte är part,
3. utlåtit sig angående häktning eller åtgärd, som avses i 25-28 kap.,
4. till försvarare utsett annan än part föreslagit, eller
5. utlåtit sig i annat fall än som avses i 2 eller 4, i fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619), dock inte beslut om skyldighet att till staten återbetala kostnader för rättshjälpen.

Rätten får, när det finns skäl till det, i beslut, enligt vilket föreläggande har meddelats part eller annan att lägga fram skriftligt

bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, bestämma att beslutet får verkställas utan hinder av att det inte har laga kraft.

När det finns anledning, skall rätten därvid föreskriva att säkerhet skall ställas för skadestånd som parten kan bli skyldig att utge om beslutet ändras.

Är särskild föreskrift meddelad om, att dom eller beslut, som inte har laga kraft, får verkställas, är den gällande. Lag (1996:1624).

13 § Om rätten finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av rättens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rätten besluta om rättelse.

Har rätten av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med en dom eller ett slutligt beslut, får rätten komplettera sitt avgörande inom sex månader från det att avgörandet vann laga kraft. En komplettering senare än två veckor efter det att avgörandet meddelades får dock ske endast om en part begär det och motparten inte motsätter sig kompletteringen.

Har den dömde lämnat oriktiga uppgifter om sitt namn eller personnummer utan att detta avslöjats under rättegången, får rätten på åklagarens begäran besluta om rättelse av sitt avgörande.

Innan beslut om rättelse eller komplettering fattas, skall parterna även i annat fall än som avses i andra stycket andra meningen ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Beslutet skall om möjligt antecknas på varje exemplar av det avgörande som rättats. Lag (1999:84).

14 § har upphört att gälla genom lag (1976:567).

31 Kap. Om rättegångskostnad

1 § Om den tilltalade döms för brottet i ett mål där åklagaren för talan, ska den tilltalade ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Den tilltalade ska också ersätta staten för kostnaden att hämta honom eller henne till rätten och för kostnaden för blodprovstagning, blodundersökning, urinprovstagning och urinundersökning som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet.

Ersättningsskyldigheten omfattar dock inte kostnader som inte skäligen varit motiverade för utredningen, eller kostnader som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än den tilltalade, hans eller hennes ombud eller försvarare som utsetts av honom eller henne.

Ersättningsskyldigheten omfattar inte heller det som betalats i ersättning till en försvarare för utlägg för tolkning av överläggning med den tilltalade.

Den tilltalade är inte i annat fall än som avses i 4 § första stycket skyldig att betala mera av kostnaden för försvararen än vad han eller hon skulle ha fått betala i rättshjälpsavgift vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Det som sägs i den lagen om kostnad för rättshjälpsbiträde gäller i stället kostnad för offentlig försvarare.

Det belopp som den tilltalade ska betala får sättas ned eller efterges, om det finns skäl till det med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden.

Om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss gräns som regeringen fastställt, ska han eller hon inte vara ersättningskyldig.

Lag (2013:663).

2 § Om den tilltalade frikänns i ett mål, där åklagaren för talan eller om ett åtal som väckts av åklagaren avvisas eller avskrivs, kan rätten besluta att den tilltalade ska få ersättning av allmänna medel för sina kostnader för försvarare, för rådgivning enligt rättshjälpslagen (1996:1619) och för bevisning under förundersökningen eller i rättegången, under förutsättning att kostnaderna skäligen varit motiverade för att den tilltalade skulle kunna ta tillvara sin rätt.

Den tilltalade kan också få ersättning för inställelse inför rätten. Sådan ersättning betalas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Om den tilltalade döms för brottet, kan han eller hon få ersättning av allmänna medel för kostnader för tolkning av överläggning med försvararen som skäligen varit motiverade för att den tilltalade skulle kunna ta tillvara sin rätt och för andra kostnader som avses i första eller andra stycket och som vållats honom eller henne genom fel eller försummelse av åklagaren. Lag (2013:663).

3 § Har målsäganden utan skäl gjort angivelse eller på annat sätt föranlett allmänt åtal, får han i den omfattning som är skälig förpliktas att ersätta staten kostnad, som avses i 1 §, och vad som enligt 2 § tillerkänts den tilltalade. Lag (1990:443).

4 § Om den tilltalade i ett mål, där åklagaren för talan, genom att utebli från rätten eller inte följa ett föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påståenden eller invändningar,

som han insett eller bort inse sakna fog, eller på annat sätt genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten, är han skyldig att ersätta sådana kostnader oavsett hur ansvaret för rättegångskostnaderna i övrigt skall fördelas.

Om målsäganden eller en offentlig försvarare genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten eller den tilltalade, är han skyldig att ersätta dessa kostnader.

I 9 kap. 7 § finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut. Lag (2000:564).

5 § Skall enskild part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller biträde eller av honom utsedd försvarare hava genom åtgärd, som avses i 3 §, eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i 4 §, vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden. Lag (1990:443).

6 § Dömas flera för medverkan till samma brott eller för brott, som äga samband med varandra, eller skola flera målsägande ersätta rättegångskostnad, svare de för kostnaden en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av dem, eller ock någon orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i 4 §, skall dock denna kostnad gäldas av honom ensam.

Är någon enligt 5 § skyldig att jämte part ersätta kostnad, svare de en för båda och båda för en. Lag (1990:443).

7 § Skola två eller flera, en för alla och alla för en, svara för rättegångskostnad, äge rätten på yrkande av någon av dem med hänsyn till omständigheterna pröva, huru kostnaden mellan dem skall fördelas eller om någon av dem skall vidkännas hela kostnaden.

8 § Vad i 2-7 §§ är stadgat skall, då förundersökning nedlagts eller åtal eljest ej följt å förundersökningen, äga motsvarande tillämpning i fråga om kostnad under förundersökningen; skyldighet att ersätta sådan kostnad må ej åläggas statsverket, med mindre förundersökningen inletts utan skäl eller eljest synnerlig anledning förekommer därtill.

Har målsäganden enligt 20 kap. 9 § övertagit av åklagaren nedlagt åtal, gälle beträffande kostnad före övertagandet vad i 1-7 §§ är stadgat.

9 § Vill åklagaren, att den tilltalade skall förpliktas att ersätta rättegångskostnad, eller vill den tilltalade erhålla ersättning för sådan kostnad, skall han, innan handläggningen avslutas, framställa yrkande därom och uppgiva, vari kostnaden består. Gör han det ej, äge han ej därefter tala å den kostnad, som uppkommit vid samma rätt. Rätten pröve självmant, huruvida kostnad, som enligt rättens beslut skall utgå av allmänna medel, skall återgäldas av den tilltalade eller annan eller den skall stanna å statsverket. Fråga, som avses i 3 §, pröve rätten ock självmant.

Då rätten avgör målet, meddele rätten samtidigt beslut angående rättegångskostnaden.

Har förundersökning inletts men åtal ej följt och vill den misstänkte kräva ersättning för kostnad under förundersökningen eller väckes å det allmännas vägnar fråga om återgäldande av sådan kostnad, skall ansökan därom göras hos rätten. Lag (1972:430).

9 a § Har ett strafföreläggande enligt 48 kap. 3 § andra stycket trätt i stället för åtal och har den misstänkte godkänt strafföreläggandet, tillämpas 1 och 4-7 §§ i fråga om kostnad som staten haft för en offentlig försvarare som varit förordnad för den misstänkte.

Frågan om ersättning för sådan kostnad som avses i första

stycket prövas av den domstol som förordnat den offentliga försvararen. Lag (2010:575).

10 § Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes. Högre rätts dom skall anses som fällande, allenast då den tilltalade dömes till påföljd, som är att anse såsom svårare än den, vartill lägre rätt dömt, eller, om han frikänts av lägre rätt, finnes hava begått brottet eller av honom fullföljd talan ej föranleder ändring i lägre rätts dom. Stadgandet i 3 § skall avse det fall, att målsäganden utan skäl föranlett att talan fullföljts av åklagaren.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad i detta kapitel stadgas om mål, som väckts vid lägre rätt, motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande. Lag (1990:443).

11 § Om rättegångskostnad i mål där endast målsägande för talan gäller 18 kap. i tillämpliga delar.

I fråga om den tilltalades skyldighet att ersätta staten kostnad för offentlig försvarare tillämpas dock 1 § andra och tredje styckena detta kapitel.

I mål där endast målsägande för talan skall han eller hon vid frikännande dom ersätta staten vad som enligt rättens beslut betalas av allmänna medel i ersättning till försvarare, om det finns särskilda skäl för det.

I fråga om skyldighet för målsägande att i mål, där han eller hon biträder allmänt åtal eller annars för talan jämte åklagaren eller denne för talan för målsäganden, ersätta rättegångskostnad och om hans eller hennes rätt till ersättning

för sådan kostnad gäller, utöver bestämmelserna i 3 och 4 §§, vad som sägs i 18 kap. 12 §. Lag (2005:72).

12 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om kostnad i rättegång, vare de gällande.

III. Gemensamma bestämmelser

32 Kap. Om frister och laga förfall

1 § Skall part eller annan enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången, skall han erhålla skäligt rådrum därtill.

2 § Skall en stämning eller ett överklagande delges genom en parts försorg och har det, när rätten skall handlägga målet, inte kommit in något bevis till rätten om att delgivning skett på föreskrivet sätt och har inte heller motparten inställt sig eller yttrat sig över saken, är partens talan förfallen. En upplysning om detta skall tas in i rättens medgivande till parten att ombesörja delgivningen. Lag (1994:1034).

3 § Finnes part eller annan, som enligt rättens beslut skall infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången, ej hava erhållit skäligt rådrum därtill eller förekomma eljest skäl till förlängning av tid, som rätten föreskrivit, utsätte rätten ny tid.

4 § Finner rätten, sedan förhandling utsatts, före sammanträdet omständighet föreligga, som kan antagas utgöra hinder för förhandlingens hållande eller för dess genomförande i erforderlig omfattning, äge rätten bestämma ny tid för förhandlingen.

Har part erhållit kännedom om omständighet, som nu sagts, eller finner någon, som kallats att infinna sig vid sammanträde för förhandling, att

han är hindrad att hörsamma kallelsen, skall han omedelbart göra anmälan därom hos rätten.

5 § Är för prövning av mål av synnerlig vikt, att fråga, som är föremål för annan rättegång eller behandling i annan ordning, först avgöres, eller möter mot handläggningen annat hinder av längre varaktighet, äge rätten förordna, att målet skall vila i avbidan på hindrets undanröjande.

6 § Om det är sannolikt att den som underlåtit att enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller i övrigt fullgöra något i rättegången har laga förfall för sin underlåtenhet, skall denna inte leda till någon påföljd för honom eller på annat sätt läggas honom till last i rättegången.

Har någon gjort sig skyldig till underlåtenhet som avses i första stycket men kan det på grund av någon särskild omständighet antas att han har laga förfall, skall han beredas tillfälle att komma in med utredning om detta. Rätten skall därvid uppskjuta frågan om utdömande av påföljd eller om annan åtgärd på grund av underlåtenheten. Lag (1987:747).

7 § Om ett sammanträde ställs in i förväg därför att någon som kallats till sammanträdet har anmält förhinder, kan rätten ändå besluta i fråga om påföljd som upptagits i föreläggandet om inställelse, om den som har anmält förhinder inte i efterhand kommer in med utredning som gör det sannolikt att han hade laga förfall. För att tredskodom skall meddelas krävs ett yrkande om det. Lag (1999:84).

8 § Laga förfall är, då någon genom avbrott i allmänna sam färdsele, sjukdom eller annan omständighet, som han ej bort förutse eller rätten eljest finner utgöra giltig ursäkt, hindrats att fullgöra vad honom ålegat.

Såsom laga förfall för part skall ock anses, då för ombud, som av parten vidtalats, förelegat hinder, som nu sagts, och annat ombud ej kunnat i tid ställas.

33 Kap. Om inlaga i rättegång och om delgivning

1 § En ansökan, en anmälan eller en annan inlaga i rättegång ska innehålla uppgift om domstolen samt parternas namn och hemvist.

En enskild parts första inlaga i rättegången ska innehålla uppgift om partens

1. personnummer eller organisationsnummer,
2. postadress och adress till arbetsplats samt i förekommande fall annan adress där parten kan anträffas för delgivning genom stämningsman,
3. telefonnummer till bostaden och arbetsplatsen samt mobiltelefonnummer, med undantag för nummer som avser ett hemligt telefonabonnemang som behöver uppges endast om rätten begär det,
4. e-postadress, och
5. förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med honom eller henne.

Förs partens talan av ställföreträdare, ska motsvarande uppgifter lämnas även om denne. Har parten ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.

En stämningsansökan ska dessutom innehålla uppgift om enskild

svarande i de hänseenden som anges i andra och tredje styckena.

Uppgift om svarandens eller dennes ställföreträdarens arbetsplats, telefonnummer, e-postadress och ombud behöver lämnas endast om uppgiften utan särskild utredning är tillgänglig för sökanden. Saknar svaranden känd adress, ska uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta.

Begär en part att ett vittne eller annan ska höras, är parten i den utsträckning som anges i fjärde stycket skyldig att lämna uppgifter beträffande denne.

Uppgifter som avses i första–femte styckena ska gälla förhållandena när uppgifterna lämnas till rätten. Ändras något av dessa förhållanden eller är en uppgift ofullständig eller felaktig, ska det utan dröjsmål anmälas till rätten.

Lag (2010:1936).

2 § Skall rätten underrätta någon om innehållet i en handling eller om något annat, får det ske genom delgivning. Delgivning skall användas, om det är särskilt föreskrivet eller om det med hänsyn till syftet med bestämmelsen om underrättelse framgår att delgivning bör ske, men bör i övrigt tillgripas bara om det är påkallat med hänsyn till omständigheterna.

Då från part inkommen inlägga eller annan handling skall delgivas, åligger parten att vid handlingen följa styrkt avskrift därav. Skall delgivning ske genom rättens försorg och erfordras för delgivningen flera avskrifter, vare parten skyldig att tillhandahålla dem. Tillhandahåller ej part avskrift, som nu sagts, ombesörje rätten på partens bekostnad handlingens avskrivande. Lag (1990:1411).

3 § En handling anses ha kommit in till rätten den dag då handlingen eller en avi om betald postförsändelse som innehåller handlingen anlänt till rätten eller kommit en behörig tjänsteman till

handa. Underrättas rätten särskilt om att ett meddelande till rätten anlänt till ett telebefordringsföretag, anses meddelandet ha kommit in redan när underrättelsen nått en behörig tjänsteman.

Kan det antas att handlingen eller en avi om denna en viss dag har lämnats i rättens kansli eller avskilts för rätten på postanstalt, anses den ha kommit in den dagen, om den kommit en behörig tjänsteman till handa närmast följande arbetsdag.

Om det behövs får rätten begära att ett telefax eller annat meddelande som saknar avsändarens underskrift i original bekräftas av avsändaren genom en i original undertecknad handling. Har rätten begärt en sådan bekräftelse men inte fått någon, får rätten bortse från meddelandet. Lag (1994:1034).

4 § Om delgivning i allmänhet är särskilt stadgat. Lag (1970:429).

5 § Stämning i tvistemål får delges enligt 34–37 §§ delgivningslagen (2010:1932) endast om det med beaktande av vad som har framkommit i det aktuella delgivningsärendet eller vid andra delgivningsförsök med delgivningsmottagaren finns anledning att anta att han eller hon har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Om stämning i tvistemål där förlikning om saken är tillåten inte har kunnat delges, ska rätten pröva om försöken till delgivning ska fortsätta eller om käranden ska erbjudas att själv se till att delgivning sker. Hänsyn ska då tas till det arbete och den kostnad som dittills har lagts ned på delgivningen, förutsättningarna för att fortsatta försök ska lyckas samt omständigheterna i övrigt. Om käranden inte antar erbjudandet ska stämningsansökan avvisas. Lag (2010:1936).

6 § Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivnings-lagen (2010:1932) gäller inte delgivning av

stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en sådan tjänsteman som anges i tredje stycket vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än tio veckor sedan informationen lämnades.

Information som avses i andra stycket får delges av

- a) en åklagare,
- b) en polisman eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett,
- c) en tulltjänsteman, eller
- d) en tjänsteman vid Kustbevakningen.

Lag (2014:1410).

7 § Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen (2010:1932) hindrar inte att hovrätt delger en part handlingar genom förenklad delgivning, om parten under handläggningen vid tingsrätt, Kronofogdemyndigheten, Statens va-nämnd, hyresnämnd eller arrendenämnd har fått information om att sådan delgivning kan komma att användas i hovrätten om ett avgörande överklagas dit.

Första stycket gäller även för Högsta domstolen om informationen har lämnats vid tingsrätt, hovrätt, Kronofogdemyndigheten, Statens va-nämnd eller arrendenämnd.

Lag (2010:1936).

8 § Har part, som saknar hemvist inom riket, inte hos rätten uppgivit ombud, som har hemvist i riket, i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz och som äger att för parten ta emot delgivning i målet, får rätten förelägga honom, då han första gången för talan, att för sig ställa sådant ombud och göra anmälan därom hos rätten.

Underlåter han det, får delgivning med honom ske genom att handlingen med posten sänds till honom under hans senaste kända adress. Lag (2001:57).

9 § /Upphör att gälla U:2015-11-01/

Rätten får vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte ska kunna ta tillvara sin rätt.

Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till vad handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet.

Rätten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen ska sändas till någon som vistas i en annan stat och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen ska översättas till språket i den andra staten eller om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som biträtt med översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och tredje styckena ska tillämpas även i fråga om

överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Om det är möjligt ska rätten anlita en översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas för att utföra översättningen. Lag (2013:834).

9 § /Träder i kraft I:2015-11-01/

Rätten får vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att åt den misstänkte eller på begäran av en målsägande översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte eller målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till det som handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet.

Rätten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen ska sändas till någon som vistas i en annan stat och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen ska översättas till språket i den andra staten eller, om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som utfört översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och tredje styckena ska tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Om det är möjligt ska rätten anlita en översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person

anlitas för att utföra översättningen. Lag (2015:429).

10 § Uppfyller en stämningsansökan inte föreskrifterna i 1 § första-- fjärde styckena, skall sökanden föreläggas att komplettera ansökningen, om inte bristen är av ringa betydelse för frågan om delgivning. Följs inte föreläggandet och är saken sådan att förlikning därom är tillåten, får rätten avvisa ansökningen, om det inte är oskäligt. Lag (1985:267).

11 § Den som utan att vara part skall höras i en rättegång är skyldig att på begäran av rätten lämna uppgift om egna förhållanden i den utsträckning som i fråga om part anges i 1 § andra och sjätte styckena. Lag (1985:267).

12 § Den som enligt 1 eller 11 § skall lämna uppgifter om egna förhållanden får vid vite föreläggas att fullgöra sin uppgiftsskyldighet. Lag (1985:267).

13-27 §§ Har upphävts genom lag (1970:429).

34 Kap. Om rättegångshinder

1 § Fråga om hinder för målets upptagande skall av rätten företagas, så snart anledning förekommer därtill.

Rättegångshinder skall av rätten självmant beaktas, om ej annat är stadgat.

2 § Vill part göra invändning därom, att rätten icke är behörig att upptaga målet, skall han framställa invändningen, då han första gången skall vid rätten föra talan i målet. Var han av laga förfall hindrad att då göra invändningen, skall han framställa den, så snart ske kan, sedan förfallet upphörde. Underlåter part att inom tid, som nu sagts, framställa invändningen, vare hans rätt därtill förfallen.

3 § Har part i rätt tid gjort invändning, som avses i 2 §, give rätten,

så snart ske kan, särskilt beslut däröver. Göres invändning om annat rättegångshinder, give rätten särskilt beslut däröver, om dess beskaffenhet fordrar det.

TREDJE AVDELNINGEN

Om bevisning

35 Kap. Om bevisning i allmänhet

1 § Rätten skall efter samvetsgrann prövning av allt, som förekommit, avgöra, vad i målet är bevisat.

Vad om verkan av visst slag av bevis är stadgat vare gällande.

2 § För omständighet, som är allmänt veterlig, kräves icke bevis.

Ej heller erfordras bevis om vad lag stadgar. Skall främmande lag lända till efterrättelse och är ej dess innehåll för rätten känt, äge dock rätten anmana part att förebringa bevisning därom.

3 § Erkänner part i rättegången viss omständighet och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, skall vad parten erkänt gälla mot honom. Återkallar parten sitt erkännande, pröve rätten med hänsyn till de skäl, som anföras för återkallelsen, och övriga omständigheter, vilken verkan som bevis må tillkomma erkännandet.

Är saken ej sådan som i första stycket sägs, pröve rätten med hänsyn till omständigheterna, vilken verkan parts erkännande må äga som bevis.

4 § Underlåter part att enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången eller att besvara för utredningen framställd fråga, pröve rätten med hänsyn till allt, som förekommit, vilken verkan som bevis må tillkomma partens förhållande.

5 § Om det är fråga om uppskattning av en inträffad skada och full bevisning om skadan inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta skadan till skäligt belopp. Så får också ske om bevisningen kan antas medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till skadans storlek och det yrkade skadeståndet avser ett mindre belopp. Lag (1988:6).

6 § Det ankommer på parterna att svara för bevisningen. Rätten får självmant inhämta bevisning endast i tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten och i mål om brott som hör under allmänt åtal. Lag (2005:683).

7 § Rätten får avvisa bevisning

1. om den omständighet som en part vill bevisa är utan betydelse i målet,
2. om beviset inte behövs,
3. om beviset uppenbart skulle bli utan verkan,
4. om bevisningen med avsevärt mindre besvär eller kostnad kan föras på annat sätt, eller
5. om beviset trots rimliga ansträngningar inte kan tas upp och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare. Lag (2005:683).

8 § Bevis skall, då huvudförhandling hålles, upptagas vid denna, om ej, enligt vad därom är stadgat, bevis må upptagas utom huvudförhandlingen. Hålles ej huvudförhandling eller skall bevis eljest upptagas utom huvudförhandling, må beviset upptagas vid samma rätt eller vid annan domstol.

9 § Skall ett bevis tas upp utom huvudförhandling gäller i

fråga om kallelser av parter och om parter underlåtenhet att följa en kallelse det som föreskrivs för sammanträden under förberedelsen av målet. Uteblir en part, får beviset ändå tas upp, om handläggningen av målet skall fortsätta.

Lag (2005:683).

10 § Beslutar rätten, att bevis skall upptagas av annan inländsk domstol, skall rätten hos denna domstol göra framställning därom och därvid kort redogöra för saken samt uppgiva beviset och den omständighet, som skall styrkas därmed. Vid framställningen skall rätten, om det finnes lämpligt och hinder ej möter, foga akten i målet.

11 § Domstol, som anmodats att upptaga bevis, har att utsätta tid och ställe för bevisupptagningen. Vid denna äge domstolen samma befogenhet, som om rättegången fördes där.

Protokollet över bevisupptagningen skall tillika med alla till domstolen översända eller eljest till ärendet hörande handlingar tillställas den rätt, där rättegången föres.

12 § Om upptagande av bevis i utlandet är särskilt stadgat.

13 § Vid huvudförhandlingen skall de bevis som har tagits upp utom huvudförhandlingen tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. I tvistemål där förlikning om saken är tillåten får dock beviset tas upp på nytt endast om någon av parterna begär det.

Har tingsrätten i ett mål som överklagats till hovrätten tagit upp bevisning, behöver beviset tas upp på nytt endast om hovrätten finner att det är av betydelse för utredningen. Kan ett muntligt bevis läggas fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret vid tingsrätten, får beviset tas upp på nytt endast om ytterligare frågor behöver ställas. Ett bevis som avses i detta stycke får tas upp på nytt även utan begäran

av part.

I Högsta domstolen får de bevis som har tagits upp av lägre rätt tas upp på nytt endast om det finns synnerliga skäl.

Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt. Lag (2005:683).

14 § En berättelse, som någon har avgett skriftligen med anledning av en redan inledd eller förestående rättegång, eller en uppteckning av en berättelse, som någon med anledning av en sådan rättegång lämnat inför åklagare eller Polismyndigheten eller annars utom rätta, får åberopas som bevis i rättegången endast

1. om det är särskilt föreskrivet,
2. om förhör med den som lämnat berättelsen inte kan hållas vid eller utom huvudförhandling eller i övrigt inför rätten eller
3. om det finns särskilda skäl med hänsyn till de kostnader eller olägenheter som ett förhör vid eller utom huvudförhandling kan antas medföra, vad som kan antas stå att vinna med ett sådant förhör, berättelsens betydelse och övriga omständigheter.

Även i annat fall än som sägs i första stycket får dock i tvistemål en sådan skriftlig berättelse eller uppteckning av en berättelse som avses där åberopas som bevis i rättegången, om parterna godtar det och det inte är uppenbart olämpligt.

Vad som sägs i första och andra styckena om en skriftlig eller upptecknad berättelse ska också tillämpas i fråga om en ljudupptagning eller en ljud- och bildupptagning av en

berättelse. Lag (2014:649).

36 Kap. Om vittne

1 § Var och en, som inte är part i målet, får höras som vittne. I brottmål får dock målsäganden inte vittna, även om han eller hon inte för talan.

I brottmål får vittnesförhör inte heller äga rum med någon som har åtalats för medverkan till den gärning förhöret gäller eller för någon annan gärning som har omedelbart samband med den gärningen.

Vad som sägs i andra stycket om den som har åtalats ska också gälla den som för gärning som där avses

1. är skäligen misstänkt och har underrättats om misstanken enligt 23 kap. 18 §,

2. har meddelats strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, eller

3. till följd av beslut enligt bestämmelser om åtalsunderlåtelse, straffvarning eller särskild åtalsprövning inte har åtalats.

Ska någon som avses i andra eller tredje stycket höras i en rättegång som inte avser åtal mot honom eller henne, gäller i fråga om kallelse till förhandling och påföljd för utevaro från förhandlingen samt i fråga om förhöret vad som sägs om tilltalade i 31 kap. 4 §, 37 kap. 1 §, 45 kap. 15 § samt, med undantag för vad som sägs om häktning, 46 kap. 15 §. I fråga om rätt till ersättning för inställelse vid förhandling gäller 36 kap. 24 och 25 §§. Lag (2015:79).

2 § Åberopas till vittne ledamot av rätten, pröve han på sin domared, om han vet något, som kan tjäna till upplysning i målet. Finner han det, må han höras som vittne.

3 § Den som med part är eller varit gift eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som på liknande sätt är parten närstående, vare ej skyldig att avlägga vittnesmål.

Står någon till parts ställföreträdare i sådant förhållande, som nu sagts, äge han ej på grund därav undandraga sig att vittna. Lag (1973:240).

4 § Är den som åberopas till vittne under femton år eller lider han av en psykisk störning, prövar rätten med hänsyn till omständigheterna, om han får höras som vittne. Lag (1991:1549).

5 § Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Medlare enligt denna balk, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen

(2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförtrotts dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrotts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utan hinder av vad som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock inte försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen och
3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag eller enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning. Lag (2011:861).

6 § Ett vittne får vägra att yttra sig om en omständighet, vars yppande skulle röja att vittnet eller någon vittnets närstående, som avses i 3 §, har förövat brottslig eller vanärande handling.

Ett vittne får även vägra att yttra sig om yrkeshemlighet. Han eller hon får också vägra att lämna uppgift om en enskilds personliga förhållanden som omfattas av sekretess enligt 35 kap. 11 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vad som sägs i andra stycket gäller inte, om det finns synnerlig anledning att vittnet hörs om yrkeshemligheten eller uppgiften. Lag (2009:401).

7 § Den som skall höras som vittne skall vid vite kallas att infinna sig vid förhandling inför rätten.

I kallelsen till vittnet skall lämnas behövliga uppgifter om parterna och målet samt i korthet anges vad förhöret gäller. Vittnet skall även erinras om sina rättigheter och skyldigheter enligt 20 och 23--25 §§. Lag (1987:747).

8 § Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han

infinner sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhöret gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yttrande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften. Lag (1991:1561).

9 § Vittne må ej, med mindre särskilda skäl äro därtill, övervara förhandlingen i målet, innan förhöret med vittnet äger rum.

Äro i målet flera vittnen, skola de höras var för sig. Finnas vittnenas utsagor otydliga eller stridiga eller äro eljest särskilda skäl, att vittnena höras mot varandra, må det ske.

10 § Innan vittnesmål avläggs, skall rätten höra vittnet om hans fullständiga namn och, om det behövs, ålder, yrke och hemvist. Rätten skall också försöka klargöra om vittnet till part eller till saken står i något förhållande, som kan vara av vikt för bedömandet av tilltron till vittnets berättelse, eller om det annars finns omständigheter av betydelse i detta hänseende.

Står vittne till part i sådant förhållande, som avses i 3 §, skall vittnet erinras om att han icke är skyldig att avlägga vittnesmål.

Om det namn som vittnet uppger ingår i en kvalificerad skyddsidentitet enligt lagen (2006:939) om kvalificerade

skyddsidentiteter, skall vittnet upplysa om detta.

Lag (2006:940).

11 § Innan vittne avgiver sin berättelse, skall vittnet avlägga denna ed:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag skall säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra." Lag (1975:1288)

12 § har upphört att gälla genom lag (1975:1288).

13 § Ed får inte avläggas av

1. den som är under femton år; eller
2. den som på grund av en psykisk störning befinns sakna erforderlig insikt om betydelsen av ed.

Ej heller må i brottmål ed avläggas av någon den tilltalade närstående, som avses i 3 §. Lag (1991:1549).

14 § Innan vittne höres, erinre rätten vittnet om hans sanningsplikt så ock, då ed avlagts, om vikten därav. När skäl äro därtill, skall vittnet tillika erinras om innehållet i 5 och 6 §§. Lag (1975:1288).

15 § Ed skall avläggas av varje vittne för sig.

Vittne, som ånyo höres i målet, må vittna å förut avlagd ed; vittnet skall av rätten erinras om att denna ed alltjämt är bindande för honom. Lag (1975:1288).

16 § Ett vittne ska lämna sin berättelse muntligen. Vittnet får dock med rättens medgivande använda sig av anteckningar till stöd för minnet.

Vid ett vittnesförhör får det som vittnet tidigare har berättat inför rätta eller inför åklagare eller Polismyndigheten läggas fram endast när vittnets berättelse vid förhöret avviker från vad han eller hon tidigare har berättat eller när vittnet vid förhöret förklarar att han eller hon inte kan eller inte vill yttra sig. Avser förhöret någon som tidigare har hörts inför rätta och har det förra förhöret dokumenterats genom en ljud- och bildupptagning, får dock förhöret inledas med en uppspelning av upptagningen. Har den tidigare bevisupptagningen skett i lägre rätt, ska förhöret i högre rätt inledas med en sådan uppspelning, om det inte är olämpligt. Lag (2014:649).

17 § Ett vittnesförhör skall inledas av den part som åberopat förhöret, om inte rätten bestämmer annat. Vid förhöret skall vittnet först beredas tillfälle att på egen hand eller, om det behövs, med stöd av frågor avge sin berättelse i ett sammanhang.

Motparten skall sedan få tillfälle att höra vittnet. Om motparten inte är närvarande eller om det av annan anledning behövs, bör rätten leda denna del av förhöret.

Därefter får rätten och parterna ställa ytterligare frågor till vittnet. Den part som åberopat förhöret bör först få tillfälle till detta.

Har ingen av parterna eller båda åberopat förhöret, skall detta inledas av rätten, om det inte är lämpligare att någon av parterna inleder förhöret.

Frågor, som genom sitt innehåll, sin form eller sättet för deras framställande inbjuder till visst svar, får inte ställas annat än om det vid förhör enligt andra stycket behövs för att undersöka i vad mån vittnets berättelse stämmer med det verkliga händelseförloppet. Rätten

skall avvisa frågor, som uppenbart inte hör till saken eller som är förvirrande eller på annat sätt otillbörliga. Lag (1987:747).

18 § Rätten får besluta att en part eller en åhörare inte får vara närvarande vid ett vittnesförhör

1. om det finns anledning att anta att vittnet av rädsla eller annan orsak inte fritt berättar sanningen på grund av partens eller åhörarens närvaro, eller

2. om parten eller åhöraren hindrar vittnet i hans eller hennes berättelse genom att falla honom eller henne i talet eller på annat sätt.

När en vittnesberättelse enligt första stycket lämnas i en parts frånvaro, skall parten om möjligt få följa förhöret genom en ljudöverföring eller en ljud- och bildöverföring. Om detta inte kan ske, skall vittnesberättelsen återges i behövlig omfattning när parten åter är närvarande. Parten skall beredas tillfälle att ställa frågor till vittnet. Lag (2005:683).

19 § Förhör med ett vittne får äga rum utom huvudförhandling,

1. om vittnet inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen,

2. om en inställelse vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen, eller

3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling. Lag (2005:683).

20 § Om ett vittne som kallats enligt 7 § uteblir får rätten besluta att vittnet ska hämtas till domstolen, antingen

omedelbart eller till en senare dag. Ett skäl för hämtning är att det kan antas att vittnet inte kommer att följa en ny kallelse.

Om rätten inte beslutar om hämtning ska vittnet kallas på nytt vid vite till en senare dag. Lag (2014:320).

21 § Vägrar vittne utan giltigt skäl att avlägga ed eller att avgiva vittnesmål eller besvara fråga eller att iakttaga föreläggande enligt 8 §, förelägge rätten vittnet vid vite och, om vittnet ej låter sig rätta därav, vid äventyr av häkte att fullgöra sin skyldighet. Ej må av anledning, som nu sagts, någon hållas i häkte under längre tid än tre månader och i intet fall längre, än till dess rätten skilt målet från sig. Vittne, som insatts i häkte, skall senast var fjortonde dag inställas för rätten. Lag (1975:1288).

22 § Bestämmelserna i detta kapitel om vitesföreläggande och om häkte gäller inte vittne som avses i 13 § första stycket. Sådant vittne får dock hämtas till rätten.

Om den som åberopat ett vittne avstår från förhör med vittnet eller om frågan om vittnesförhör av annan orsak förfaller, får därefter inga tvångsmedel enligt 20 eller 21 § användas mot vittnet. Lag (1987:747).

23 § Gör ett vittne sig skyldigt till sådan försummelse eller tredska som avses i 20 eller 21 § och vållas rättegångskostnad därav för någon av parterna, skall rätten på yrkande av parten ålägga vittnet att i skälig omfattning ersätta kostnaden. Har även en part av rätten ålagts att ersätta motparten sådan kostnad och har parten utgett ersättningen, har han rätt att av vittnet få ut vad vittnet ålagts att utge.

Vad som nu sagts om vittnes skyldighet att ersätta en parts kostnad skall gälla även beträffande kostnad som orsakats för staten.

I 9 kap. 7 § finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut. Lag (2000:564).

24 § Ett vittne har rätt till ersättning enligt vad som sägs nedan.

Ersättning till ett vittne, som har åberopats av en enskild part skall betalas av parten. Om det är skäligt med hänsyn till partens ekonomiska förhållanden får dock rätten besluta att ersättningen skall betalas av allmänna medel. Har rätten självmant inkallat ett vittne och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, eller är fråga om ansvar för brott, som inte hör under allmänt åtal, skall ersättningen betalas av parterna en för båda och båda för en. I annat fall skall ersättningen betalas av allmänna medel.

Ersättning som skall betalas av en part, skall avse nödvändiga kostnader för resa, uppehälle och tidspillan efter vad rätten prövar skäligt. Ersättning, som skall betalas av allmänna medel, fastställs av rätten enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Lag (1996:1624).

25 § Den som kallats till vittne äge att i förskott erhålla ersättning för kostnader till resa och uppehälle. Förskott skall erläggas av den som enligt 24 § har att utgiva ersättning till vittnet. Förskottets storlek bestämmes av rätten.

Underlåter part, som är skyldig att utgiva förskott till vittne, att på begäran erlægga sådant förskott, må parten ej sedermera påkalla vittnets hörande, om uppskov med målet därigenom skulle vållas.

Närmare bestämmelser om förskott meddelas av regeringen. Lag (1974:573).

37 kap. Om förhör med part och med målsägande som inte för talan

1 § Vid förhör i bevissyfte med part eller med målsägande som inte för

talans skall 36 kap. 17 § tillämpas. Om rätten inte beslutar annat, skall dock förhör med den som är tilltalad i brottmål inledas av rätten och ledningen av förhöret därefter övergå till åklagaren. Lag (1987:747).

2 § I tvistemål får förhör i bevis syfte med part äga rum under sanningsförsäkran. Förhöret bör därvid begränsas till sådana omständigheter som är av särskild betydelse i målet.

Innan förhör enligt första stycket hålls, skall parten avge denna försäkran:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag skall säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra." Lag (1987:747).

3 § Vid förhör enligt detta kapitel skall i övrigt 36 kap. 9 § andra stycket, 10 § första och tredje styckena, 13 § första stycket, 16 § samt 18 och 19 §§ tillämpas.

Vid förhör under sanningsförsäkran skall, förutom de lagrum som anges i första stycket, 36 kap. 5 och 6 §§, 8 § andra stycket samt 14 och 15 §§ tillämpas.

I brottmål skall, förutom de lagrum som anges i första stycket, 36 kap. 24 och 25 §§ tillämpas i fråga om ersättning till målsägande, som kallats till förhör i anledning av åklagarens talan. Detta skall gälla även när någon annan part än en målsägande eller en tilltalad kallats till sådant förhör.

Vid tillämpning av de lagrum som anges i första-tredje styckena skall vad som sägs om vittne gälla part eller målsägande som inte för talan och vad som sägs om ed gälla sanningsförsäkran. Lag (2006:940).

4 § har upphävts genom lag (1987:747).

5 § har upphävts genom lag (1987:747).

38 Kap. Om skriftligt bevis

1 § Skriftlig handling, som åberopas till bevis, bör företes i huvudskrift. Sådan handling må företes i styrkt avskrift, om det finnes tillfyllest eller huvudskriften ej är att tillgå.

Innehåller handling även sådant, som innehavaren enligt 2 § ej äger eller är skyldig att yppa eller som eljest ej bör uppenbaras, må han i stället för handlingen förete styrkt utdrag därav.

2 § Innehar någon skriftlig handling, som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att förete den; sådan skyldighet åligger dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i 36 kap. 3 §.

Ej vare part eller honom närstående, som nu sagts, skyldig att förete skriftligt meddelande mellan parten och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes. Befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, må ej förete skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att han ej må höras som vittne därom; innehaves handlingen av part, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller, vare han ej skyldig att förete handlingen. Stadgandet i 36 kap. 6 § om vittnes rätt att vägra att yttra sig äge motsvarande tillämpning i fråga om innehavare av skriftlig handling, om dess innehåll är sådant, som avses i nämnda lagrum.

Skyldighet att förete skriftlig handling gälle ej minnesanteckning eller annan sådan uppteckning, som är avsedd uteslutande för personligt bruk, med mindre synnerlig anledning förekommer, att den företes.

3 § Är innehavare av skriftlig handling på grund av rättsförhållande mellan honom och part eller eljest enligt lag skyldig att utgiva

handlingen eller låta annan taga del därav, vare det gällande även i fråga om handlingens företeende i rättegång.

4 § Är någon skyldig att förete skriftlig handling som bevis, äge rätten förelägga honom att förete handlingen. Tillfälle att yttra sig skall lämnas den som föreläggandet skulle avse. För prövning av frågan må förhör hållas med honom enligt vad i 36 eller 37 kap. är stadgat så ock annan bevisning förebringas.

5 § Föreläggande att förete skriftlig handling skall innehålla uppgift om var och huru handlingen skall tillhandahållas. Den som skall förete handlingen må genom vite tillhållas att fullgöra sin skyldighet. Rätten äge ock, om det finnes lämpligare, förordna, att handlingen skall tillhandahållas genom kronofogdemyndighetens försorg. Lag (1981:828).

6 § Bevisupptagning genom skriftlig handling får äga rum utom huvudförhandling,

1. om handlingen inte kan visas upp vid huvudförhandlingen,

2. om ett uppvisande vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisupptagningen sker vid huvudförhandlingen, eller

3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling. Lag (2005:683).

7 § Har någon, som ej är part, efter anmodan av part eller rätten tillhandahållit skriftlig handling, äge han rätt till ersättning för kostnad och besvär efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättning skall, om handlingens företeende påkallats av enskild part, utgivas av parten. I annat fall skall ersättningen utgå av allmänna medel.

8 § Om en allmän handling kan antas ha betydelse som bevis, får rätten besluta att handlingen ska tillhandahållas.

Första stycket gäller inte

1. handling som innehåller uppgift, för vilken gäller sekretess till följd av 15 kap. 1 eller 2 § eller 16 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, om inte den myndighet som har att pröva fråga om utlämnande av handlingar har gett sitt tillstånd,

2. handling vars innehåll är sådant, att någon, som haft befattning med handlingen, enligt 36 kap. 5 § andra, tredje, fjärde eller sjätte stycket inte får höras därom, eller

3. handling genom vars företeende yrkeshemlighet skulle uppenbaras, med mindre synnerlig anledning förekommer. Lag (2009:401).

9 § Har bestämmelser som avviker från vad som föreskrivs i 1-8 §§ meddelats om skyldighet att förete skriftlig handling, skall de gälla. Lag (1980:101).

39 Kap. Om syn

1 § För skärskådan av fastighet eller av föremål, som ej lämpligen kan flyttas till rätten, eller av plats, där viss händelse timat, må rätten hålla syn å stället.

Vid syn må yrkeshemlighet ej röjas, med mindre synnerlig anledning förekommer därtill.

2 § Syn får äga rum utom huvudförhandling,

1. om syn inte kan hållas vid huvudförhandlingen,
2. om syn vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att den hålls vid huvudförhandlingen, eller
3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling. Lag (2005:683).

3 § Har upphävts genom lag (1987:747).

4 § Kostnaden för syn skall, utom i fall som avses i 41 kap., gäldas av statsverket. Lag (1969:244).

5 § Innehär någon föremål, som lämpligen kan flyttas till rätten och som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att tillhandahålla det för syn; sådan skyldighet åligger dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i 36 kap.

3 §. Stadgandet i 36 kap. 6 § om vittnes rätt att vägra att yttra sig äge motsvarande tillämpning i fråga om rätt för part eller annan att vägra att tillhandahålla föremål för syn. Om skyldighet att förete skriftlig handling för syn gälla vad i 38 kap. 2 § är stadgat.

Vad i 38 kap. 3-9 §§ är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande föremål eller skriftlig handling, som skall tillhandahållas för syn. Lag (1980:101).

40 Kap. Om sakkunnig

1 § Finnes för prövning av fråga, vars bedömande kräver särskild fackkunskap, nödigt att anlita sakkunnig, äge rätten över frågan inhämta yttrande av myndighet eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i ämnet, eller ock uppdraga åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avgiva

yttrande.

2 § Ej må den vara sakkunnig, som till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad.

3 § Innan sakkunnig utses, bör tillfälle lämnas parterna att yttra sig i frågan. Ena sig parterna om sakkunnig, skall denne anlitas, om han finnes lämplig och hinder ej möter därför; rätten äge dock jämte honom utse annan.

4 § Den som icke å tjänstens vägnar är skyldig att biträda som sakkunnig eller är satt att tillhandagå med yttrande vare ej utan eget åtagande pliktig att utföra sakkunniguppdrag. Har någon åtagit sig sådant uppdrag, må han ej utan giltig ursäkt undandraga sig dess fullgörande. Sakkunnig vare dock ej skyldig att yppa yrkeshemlighet, med mindre synnerlig anledning förekommer, att han yttrar sig därom.

5 § Finnes för vinnande av upplysning rörande omständighet, som är av betydelse för den sakkunniges uppgift, före huvudförhandlingen part eller annan böra höras eller annan utredning böra förebringas inför rätten, må rätten förordna därom. Om upptagande av bevis gälle i tillämpliga delar vad om bevisupptagning utom huvudförhandling är stadgat.

Erfordras besiktning av fastighet eller av föremål, som ej lämpligen kan flyttas, eller av plats, där viss händelse timat, må rätten förordna, att den sakkunnige skall företaga besiktning å stället. Vid besiktning må yrkeshemlighet ej röjas, med mindre rätten finner synnerlig anledning förekomma därtill.

Rätten äge förordna, att föremål, som innehavaren enligt 39 kap. 5 § är skyldig att förete vid rätten, skall för granskning tillhandahållas den sakkunnige.

6 § Finnes lämpligt, att parterna äro närvarande vid besiktning, som verkställes av sakkunnig, må rätten föreskriva, att de skola genom den sakkunniges försorg kallas till förrättningen. Har part kallats, må hans utevaro ej utgöra hinder för förrättningens företagande.

Över förrättningen skall föras protokoll, vari antecknas, vilka vid förrättningen närvarit och vad därvid förekommit.

7 § Om utlåtande av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, gälle vad därom är stadgat eller eljest är vedertaget.

Annan sakkunnig skall, om ej rätten förordnar annat, avgiva skriftligt utlåtande. Rätten skall förelägga honom viss tid, inom vilken utlåtandet skall avgivas.

Utlåtande skall angiva de skäl och omständigheter, på vilka det däri givna omdömet är grundat.

Sedan utlåtande inkommit till rätten, skall det hållas tillgängligt för parterna.

8 § Sakkunnig, som utlåtitt sig skriftligen, skall ock höras muntligen, om part yrkar det och hans hörande ej uppenbart saknar betydelse eller om rätten eljest finner det erforderligt. Har utlåtande avgivits av ämbetsverk, akademi eller annat offentligt samfund, må den eller de som deltagit i utlåtandets avgivande, ej höras muntligen, med mindre det prövas oundgängligen nödvändigt; om flera deltagit i utlåtandets avgivande, må endast en företrädare för varje mening inkallas.

9 § Sakkunnig, som höres muntligen, skall, innan han avgiver sin utsaga, avlägga denna ed:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag efter bästa

förstånd skall fullgöra det sakkunniguppdrag, som lämnats mig."

Har den sakkunnige, då han höres, redan avgivit utlåtande, skall eden därefter jämkas.

Sedan den sakkunnige avlagt ed, erinre rätten honom om edens vikt. Lag (1975:1288).

10 § Då sakkunnig höres muntligen, företages förhöret av rätten. Med rättens tillstånd må dock sakkunnig höras av parterna. Rätten och parterna äge ställa frågor till den sakkunnige.

Rätten skall avvisa frågor, som uppenbart ej höra till saken eller som äro förvirrande eller eljest otillbörliga.

Har den sakkunnige avgivit skriftligt utlåtande, må, om rätten finner det lämpligt, utlåtandet helt eller delvis uppläsas.

11 § Vad som sägs i 36 kap. 9 § andra stycket samt 15, 18 och 19 §§ om vittne skall tillämpas också i fråga om sakkunnig. Lag (1987:747).

12 § Underlåter den som åtagit sig att vara sakkunnig utan giltig ursäkt att inom förelagd tid inkomma med skriftligt utlåtande, må rätten förelägga honom vid vite att avgiva utlåtande.

13 § har upphävts genom lag (1987:747).

14 § Vägrar sakkunnig utan giltigt skäl att avlägga ed eller att avgiva utsaga eller besvara fråga, förelägge rätten honom vid vite att fullgöra sin skyldighet. Lag (1975:1288).

15 § har upphävts genom lag (1987:747).

16 § Gör en sakkunnig sig skyldig till sådan försummelse eller

trede som avses i 12 eller 14 § eller uteblir en sakkunnig, som kallats till förhör, och vållas rättegångskostnad därav för någon av parterna, skall rätten på yrkande av parten ålägga den sakkunnige att i skälig omfattning ersätta kostnaden. Har även en part av rätten ålagts att ersätta motparten sådan kostnad och har parten utgett ersättningen, har han rätt att av den sakkunnige få ut vad denne ålagts att utge.

Vad som nu sagts om sakkunnigs skyldighet att ersätta parts kostnad skall gälla även beträffande kostnad som orsakats för staten.

I 9 kap. 7 § finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut. Lag (2000:564).

17 § Har utlåtande avgivits av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, skall ersättning utgå allenast i den mån särskild föreskrift därom är meddelad. Annan sakkunnig äge rätt till ersättning för kostnad, som han haft för uppdragets fullgörande, samt för arbete och tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättningen skall, om saken är sådan, att förlikning därom är tillåten, eller fråga är om ansvar för brott, som ej hör under allmänt åtal, utgivas av parterna en för båda och båda för en eller, om sakkunnigs anlåtande påkallats blott av ena parten, av den parten ensam. I annat fall skall ersättningen utgå av allmänna medel.

18 § Sakkunnig vare berättigad till förskott å sin ersättning efter vad rätten prövar skäligt. Förskott skall erläggas av den som enligt 17 § har att utgiva ersättning till den sakkunnige.

Närmare bestämmelser om förskott meddelas av regeringen. Lag (1974:573).

19 § Vill part som sakkunnig åberopa någon, som icke nämnts av rätten, gälle om sådan sakkunnig i tillämpliga delar vad i 7 och 8 §§ är stadgat.

Höres den sakkunnige muntligen, skall i övrigt tillämpas vad om vittne är föreskrivet; dock må, om rätten finner det lämpligt, skriftligt utlåtande helt eller delvis uppläsas.

20 § Är i lag eller författning föreskrift meddelad om sakkunnigs hörande i visst fall, vare den gällande.

41 Kap. Om bevisning till framtida säkerhet

1 § Är fara, att bevis rörande omständighet, som är av betydelse för någons rätt, framdeles skall gå förlorat eller endast med svårighet skall kunna föras, och är ej rättegång därom, må till framtida säkerhet bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller skriftligt bevis upptagas vid underrätt. Ej må dock enligt detta kapitel bevis upptagas i syfte att vinna utredning om brott.

2 § Vill någon, att bevis upptages till framtida säkerhet, skall han göra ansökan därom hos rätten.

I ansökan skall uppgivas den omständighet, som sökanden vill styrka med beviset, bevisets beskaffenhet och de skäl, som sökanden åberopar till stöd för dess upptagande, samt, om det kan ske, den, vilkens rätt eljest kan bero därav.

3 § Om bevisning till framtida säkerhet äge vad om bevisupptagning i rättegång utom huvudförhandling är stadgat motsvarande tillämpning; kan, utom sökandens, annans rätt bero av bevisets upptagande, erfordras dock ej kallelse å honom, med mindre särskilda skäl äro därtill. Ej vare någon skyldig att inställa sig som vittne eller sakkunnig vid annan underrätt än den, under vilken han har sitt hemvist.

4 § Kostnaden för upptagande av bevis till framtida säkerhet skall gäldas av sökanden.

Har den, vilkens rätt eljest kan bero av bevisupptagningen, efter kallelse närvarit vid denna, äge han av sökanden erhålla ersättning för nödiga kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

FJÄRDE AVDELNINGEN

Om rättegången i underrätt

I. Om rättegången i tvistemål

42 kap. Om stämning och förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling

1 § Den som vill inleda en rättegång mot någon skall hos rätten skriftligen ansöka om stämning. Lag (1987:747).

2 § En ansökan om stämning skall innehålla

1. ett bestämt yrkande,
2. en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet,
3. uppgift om de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis samt
4. uppgift om sådana omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår av vad som anförs i övrigt.

Har käranden några önskemål om hur målet skall handläggas, bör han ange

dessa i ansökningen.

Ansökningen skall vara egenhändigt undertecknad av käranden eller hans ombud.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in tillsammans med ansökningen. Lag (1987:747).

3 § Om stämningsansökningen inte uppfyller föreskrifterna i 2 § eller i övrigt är ofullständig, skall rätten förelägga käranden att avhjälpa bristen. Detsamma gäller om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats. Lag (1987:448).

4 § Följer käranden inte ett föreläggande enligt 3 §, skall ansökningen avvisas, om den är så ofullständig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång eller om underlåtenheten avser betalning av ansökningsavgiften.

Ansökningen skall också avvisas, om det är uppenbart att målet på grund av rättegångshinder inte kan tas upp till prövning. Lag (1987:448).

5 § Avvisas ej ansökningen, skall rätten utfärda stämning på svaranden att svara på käromålet. Om kärandens framställning inte innefattar laga skäl för käromålet eller om det annars är uppenbart att detta är ogrundat, får rätten dock genast meddela dom i målet utan att stämning utfärdas.

Utfärdas stämning, skall denna delges svaranden tillsammans med stämningsansökningen och därvid fogade handlingar. Lag (1984:131).

6 § Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Förberedelsen har till syfte att klarlägga

1. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter

som parterna åberopar till grund för sin talan,

2. i vad mån parterna är oense om åberopade sakförhållanden,

3. vilka bevis som skall läggas fram och vad som skall styrkas med varje bevis,

4. om ytterligare utredning eller andra åtgärder behövs före målets avgörande och

5. om det finns förutsättningar för förlikning eller annan samförståndslösning.

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning.

Rätten skall upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt. Parterna skall fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas såvitt gäller dem och deras bevisning. Om en part bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall detta genast anmälas till rätten. Om rätten bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall parterna underrättas om detta. Lag (2006:465).

7 § Vid förberedelsen skall svaranden genast avge svaromål. I detta skall anges

1. de invändningar om rättegångshinder som svaranden vill göra,

2. i vad mån kändens yrkande medges eller bestrids,

3. om kändens yrkande bestrids, grunden för detta med yttrande rörande de omständigheter, som kändens grundar sin talan på, och med angivande

av de omständigheter som svaranden vill anföra samt

4. uppgift om de bevis som svaranden åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in samtidigt som svaromålet avges. Lag (1987:747).

8 § Under förberedelsen skall parterna var för sig ange de ytterligare omständigheter som de vill anföra samt yttra sig över vad motparten anfört. De skall också, i den mån det inte skett tidigare, uppge de bevis som de vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis. Skriftliga bevis som inte redan företetts skall genast framläggas. Parterna är skyldiga att på framställning av motparten uppge, vilka andra skriftliga bevis de innehar.

Rätten skall, allt efter målets beskaffenhet, vid förberedelsen verka för att tvistefrågorna blir klarlagda och att parterna anger allt som de vill åberopa i målet. Rätten skall genom frågor och påpekanden försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar.

Rätten får bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig vid förberedelsen. Lag (1987:747).

8 a § har upphävts genom lag (1987:747).

9 § Förberedelsen sker vid sammanträde eller genom skriftväxling eller annan handläggning. Om det är lämpligt, får olika former av förberedelse förenas.

Svaromål enligt 7 § skall avges skriftligen, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att svaromålet avges vid ett sammanträde.

När ett skriftligt svaromål har kommit in till rätten, skall sammanträde

hållas så snart som möjligt, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare med fortsatt skriftväxling.

Om sammanträde hålls, skall förberedelsen om möjligt avslutas vid detta.

Om så inte kan ske, skall förberedelsen fortsätta genom skriftväxling eller vid ett nytt sammanträde. Lag (1987:747).

10 § Har upphävts genom lag (2005:683).

11 § I mål där förlikning om saken är tillåten får svaranden föreläggas att skriftligen avge svaromål enligt 7 § vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. I föreläggandet skall anges vad svaranden enligt 44 kap. 7 a eller 7 b § skall iaktta för att tredskodom inte skall kunna meddelas mot honom. I föreläggandet skall anges när tredskodom kan komma att meddelas.

I mål där förlikning om saken är tillåten får käranden, om han underlåter att medverka i målet, föreläggas att senast en viss dag ange om han vidhåller sin talan vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. I föreläggandet skall anges när tredskodom kan komma att meddelas. Lag (2000:172).

12 § I mål där förlikning om saken är tillåten skall parterna föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas. Parter som skall infinna sig personligen skall också föreläggas vite. Parter som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas. Avser sammanträdet en fråga om rättegångshinder, tillämpas i stället andra stycket.

I mål där förlikning om saken inte är tillåten, skall käranden föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att käromålet annars förfaller. En kärande som skall infinna

sig personligen skall också föreläggas vite. En kärande som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att käromålet annars förfaller. Svaranden skall föreläggas vite.

Om det behövs, skall det i kallelsen anges vad som skall behandlas vid sammanträdet. Lag (2005:683).

13 § Vid sammanträde får parterna ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen. Lag (1987:747).

14 § Om det är till fördel för utredningen i målet, bör rätten före sammanträde eller fortsatt skriftväxling tillstålla parterna en förteckning över de frågor som bör tas upp under den fortsatta handläggningen.

Parterna skall före ett sammanträde sätta sig in i saken på sådant sätt att något ytterligare sammanträde för förberedelse om möjligt inte behövs. Lag (1987:747).

15 § Är saken sådan att förlikning därom är tillåten, får en part föreläggas att slutligt bestämma sin talan och uppge de bevis han åberopar, om det är påkallat med hänsyn till hur parten utfört sin talan tidigare under målets handläggning. Efter det att tiden för sådant yttrande har gått ut, får parten inte åberopa någon ny omständighet eller något nytt bevis, om han inte gör sannolikt att han har haft giltig ursäkt för sin underlåtenhet att åberopa omständigheten eller beviset tidigare. Lag (1987:747).

15 a § I mål där förlikning om saken är tillåten får tingsrätten meddela parterna att förberedelsen vid en viss senare tidpunkt skall anses vara avslutad. I sådant fall får efter den tidpunkten en part åberopa en ny omständighet eller

ett nytt bevis endast om

1. parten gör sannolikt att han har haft en giltig ursäkt att inte åberopa omständigheten eller beviset tidigare eller
2. målets prövning inte fördröjs i någon väsentlig mån, om åberopandet tillåts.

I meddelandet skall parterna upplysas om den verkan som meddelandet har. Lag (2000:172).

16 § Om det är till fördel för handläggningen av målet, skall rätten göra en skriftlig sammanställning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen. Lag (2005:683).

17 § Rätten ska verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning, om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

Rätten får vid tillämpning av första stycket, i ett mål där förlikning om saken är tillåten, besluta om särskild medling, om parterna samtycker till det. I sådant fall ska rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten och ange inom vilken tid medlingen senast ska vara slutförd. Rätten får förlänga tidsfristen om det finns särskilda skäl för det. Lag (2011:861).

17 a § I 56 kap. 13--15 §§ finns bestämmelser om att tingsrätten får hänskjuta en fråga till prövning av Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

18 § Ett mål avgörs efter huvudförhandling. Utan sådan förhandling får rätten dock

1. avgöra ett mål på annat sätt än genom dom,
2. meddela tredsdom,
3. meddela dom i anledning av talan som medgivits eller eftergivits,
4. stadfästa förlikning och
5. även i annat fall meddela dom, om huvudförhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna.

Innan ett mål avgörs med stöd av första stycket 5, skall parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, beredas tillfälle till detta.

Innan ett mål avgörs genom tredsdom enligt 44 kap. 7 a eller 7 b §, gäller vad som sägs i andra stycket i fråga om käranden.

Innan ett mål avgörs genom tredsdom enligt 44 kap. 7 c §, gäller vad som sägs i andra stycket i fråga om svaranden.

Lag (2000:172).

19 § Erfordras, för att bevisningen skall vara på en gång tillgänglig vid huvudförhandlingen, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahålles för syn eller besiktning eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom meddelas under förberedelsen.

Skall bevis upptagas utom huvudförhandlingen, bör ock förordnande därom

meddelas under förberedelsen.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos rätten.

20 § Huvudförhandling för handläggning av rättegångsfråga eller del av saken, som kan avgöras särskilt, får hållas även om förberedelsen av målet i övrigt inte har avslutats.

Huvudförhandlingen får med parternas samtycke hållas i förenklad form, om det är möjligt med hänsyn till reglerna i 43 kap. 2 §. Sådan huvudförhandling kan äga rum i omedelbart samband med förberedelsen eller, under förutsättning att samma domare sitter i rätten, inom femton dagar från den dag då den muntliga förberedelsen avslutades. Oavsett parternas samtycke får huvudförhandling i förenklad form hållas i omedelbart samband med förberedelsen, om saken är uppenbar.

Vid huvudförhandling i förenklad form skall vad som ägt rum under det sammanträde då den muntliga förberedelsen avslutades anses ha ägt rum även vid huvudförhandlingen utan att det behöver upprepas vid denna. Lag (2005:683).

21 § I fråga om kallelse till huvudförhandling gäller 12 §. Lag (1987:747).

22 § Vill part vid huvudförhandlingen åberopa bevis, som han icke uppgivit under förberedelsen, skall han omedelbart giva rätten och motparten underrättelse om beviset och vad han vill styrka därmed.

43 Kap. Om huvudförhandling

1 § Då målet uppropas, skall rätten inhämta upplysning, huruvida hinder möter för målets företagande till slutlig handläggning.

2 § Huvudförhandlingen skall inställas och utsättas till annan dag:

1. om part, som finnes böra närvara personligen, inställt sig allenast genom ombud;
2. om vittne eller sakkunnig, som finnes böra höras, icke är tillstädes;
3. om part vill anföra nytt viktigt skäl eller åberopa nytt bevis och motparten finnes vara i behov av anstånd för att bemöta vad parten vill andraga; eller
4. om hinder eljest möter för målets företagande till slutlig handläggning.

Kan det antagas, att hindret kommer att undanröjas före handläggningens slut, må huvudförhandling hållas.

3 § Om det finns sådant hinder mot huvudförhandling som avses i 2 §, får förhandlingen ändå påbörjas, om det kan antas att hindret kommer att undanröjas utan att ny huvudförhandling behöver hållas enligt 11 § tredje stycket och en uppdelning av förhandlingen inte är olämplig med hänsyn till målets beskaffenhet.

Inställs huvudförhandlingen, får rätten ändå ta upp muntlig bevisning, om det är tillåtet enligt reglerna om förhör utom huvudförhandling och den som skall höras finns tillgänglig.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning äga rum i anslutning till bevisupptagning enligt andra stycket.

Om bevisning upptas med stöd av andra eller tredje stycket,

gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om bevis som upptas utom huvudförhandlingen. Lag (2000:172).

4 § Rätten skall se till att ordning och reda iakttas vid handläggningen. Rätten kan bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig eller att i övrigt avvikelser skall göras från den ordning som föreskrivs i 7--9 §§.

Rätten skall också se till att målet blir utrett efter vad dess beskaffenhet kräver och att inget onödigt dras in i målet. Genom frågor och påpekanden skall rätten försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i de uttalanden som görs. Lag (1987:747).

5 § Förhandlingen skall vara muntlig. Parterna får ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen.

Det som en part har anfört under förberedelsen får dock läsas upp, om de uppgifter som parten lämnar vid förhandlingen avviker från de uppgifter som parten lämnat under förberedelsen eller parten låter bli att yttra sig eller det finns något annat särskilt skäl. Lag (2005:683).

6 § Part skall sanningsenligt redogöra för de omständigheter han åberopar i målet och uttala sig om de av motparten anförda omständigheterna samt besvara framställda frågor.

Lämnar part uppgift, som strider mot vad han tidigare anfört, eller förekommer eljest motsägelse i parts uppgifter, skall han uppmanas att förklara sig däröver.

7 § Vid huvudförhandlingen skall rätten inledningsvis, om det är lämpligt, kort redogöra för tvisteläget och för vad som

skall behandlas vid förhandlingen.

Därefter skall käranden framställa sitt yrkande. Svaranden skall ange om yrkandet medges eller bestrids. Vardera parten skall sedan utveckla sin talan och yttra sig över det som motparten har anfört.

Om huvudförhandlingen hålls trots att ena parten har uteblivit, skall rätten i den mån det behövs se till att det som parten tidigare har anfört läggs fram ur handlingarna.

Framställningar enligt andra och tredje styckena får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

8 § Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram.

Skall en part höras i bevissyfte, bör förhöret äga rum innan vittnesbevisning tas upp om den omständighet som förhöret gäller.

Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

9 § Sedan bevisningen har lagts fram får parterna hålla slutanföranden. Lag (2005:683).

10 § Om en part under huvudförhandlingen ändrar eller gör tillägg till tidigare lämnade uppgifter eller om han åberopar omständigheter eller bevis som han inte uppgett före förhandlingens början, får det nya materialet lämnas utan avseende, om det kan antas att parten genom detta förfarande försöker förhala rättegången eller överrumpla motparten eller att parten annars handlar i otillbörligt syfte eller av grov vårdslöshet. Lag (1987:747).

11 § Huvudförhandlingen skall genomföras utan onödiga uppehåll och så långt möjligt i ett sammanhang.

Om huvudförhandlingen inte kräver mer än tre dagar, skall den genomföras inom loppet av en vecka. I andra fall skall förhandlingen pågå minst tre dagar per vecka.

Om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets omfattning, huvudförhandlingens längd eller andra särskilda omständigheter, får uppehåll göras i större omfattning än vad som följer av andra stycket. Ny huvudförhandling skall hållas, om uppehåll i förhandlingen gjorts i sådan omfattning att syftet med en sammanhållen huvudförhandling väsentligen gått förlorat.

I fråga om föreläggande i kallelse till en senare förhandling gäller vad som sägs i 42 kap. 12 §. Om ett mål sätts ut till fortsatt huvudförhandling, får i stället för föreläggande enligt 12 § första stycket en part föreläggas att inställa sig vid påföljd att annars tredskodom kan komma att meddelas mot honom eller målet avgöras utan hinder av hans utevaror.

Lag (2000:172).

12 § Då mål utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall ånyo äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom.

13 § Vid fortsatt huvudförhandling skall handläggningen fortsätta där den slutade vid den tidigare förhandlingen.

Vid en ny huvudförhandling skall målet företas till fullständig handläggning. Bevis, som har tagits upp vid tidigare handläggning, skall tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att

ta upp beviset. I mål där förlikning om saken är tillåten får dock förnyad bevisupptagning ske endast om någon av parterna begär det. Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt. Lag (2005:683).

14 § Om rätten sedan huvudförhandlingen avslutats finner att det är nödvändigt att komplettera utredningen innan målet avgörs, får fortsatt eller ny huvudförhandling hållas enligt reglerna i detta kapitel. Är kompletteringen av enkel beskaffenhet, får rätten dock efter samråd med parterna i stället besluta att utredningen skall inhämtas på annat lämpligt sätt. Lag (1987:747).

44 kap. Om parts utevaro m. m.

1 § Uteblir båda parterna från ett sammanträde under förberedelsen, skall målet avskrivas. Lag (2005:683).

2 § Uteblir, i mål där förlikning om saken är tillåten, ena parten från ett sammanträde under förberedelsen och har den uteblivne förelagts att inställa sig vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas, skall sådan dom meddelas mot honom eller henne, om motparten yrkar det. Yrkas inte tredskodom, skall målet avskrivas.

Är det svaranden som uteblir, får dock på yrkande av käranden målet sättas ut till ett nytt sammanträde. Inställer sig svaranden inte heller till detta sammanträde, gäller första stycket.

Första och andra styckena tillämpas också när en part, som har förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd av tredskodom, inte följer förelägandet.

Avser sammanträdet en fråga om rättegångshinder, tillämpas 3 § i stället för första-tredje styckena. Lag (2005:683).

3 § Uteblir, i mål där förlikning om saken inte är tillåten, kändanden från ett sammanträde under förberedelsen och har han eller hon förelagts att inställa sig vid påföljd att käromålet annars förfaller, skall målet avskrivas.

Första stycket tillämpas också när en kändande, som har förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att käromålet annars förfaller, inte följer föreläggandet.

Uteblir svaranden och har vite förelagts, får rätten i stället för att förelägga nytt vite besluta att svaranden skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

Lag (2005:683).

4 § Om en part uteblir eller underlåter att infinna sig personligen vid en huvudförhandling, tillämpas 1-3 §§.

Har en part förelagts att inställa sig eller infinna sig personligen vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas eller att målet kan avgöras även om parten uteblir, och meddelas inte tredskodom, får rätten på yrkande av den part som har inställt sig ändå genomföra huvudförhandlingen.

Framställs inte något sådant yrkande, skall målet avskrivas.

Lag (2005:683).

5 § Kommer part tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, och är saken sådan, att förlikning därom ej är tillåten, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

6 § Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock förberedelsen avslutas eller målet

avgöras utan hinder av att parten kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

7 § Uteblir en part från ett sammanträde där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta. Lag (2005:683).

7 a § Underlåter svaranden att följa ett föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom, får sådan dom meddelas, om inte kändanden har motsatt sig det.

Svaranden skall anses ha följt ett föreläggande att avge svaromål, om han klargjort sin inställning till kändandens yrkande och angett skäl som kan vara av betydelse vid prövning av saken. Lag (1987:747).

7 b § Har kändanden grundat sitt yrkande på ett skriftligt fordringsbevis eller på en skriftlig utfästelse som rör annan fullgörelse än betalning, får tredskodom meddelas även om svaranden efter föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd av tredskodom uppfyllt vad som sägs i 7 a § andra stycket men inte förmått visa sannolika skäl för sin inställning.

Tredskodom enligt första stycket får inte meddelas

1. om kändandens yrkande grundas på ett ömsesidigt förpliktande avtal och svaranden gör invändning om vederlaget,
2. om tredskodom har meddelats tidigare i saken, eller
3. om kändanden motsätter sig det. Lag (1996:1024).

7 c § Om kändanden inte följer ett föreläggande enligt 42 kap. 11 § andra stycket att ange om han vidhåller sin talan, får tredskodom meddelas mot honom. Lag (2000:172).

8 § Då tredsokod meddelas mot käranden, skall käromålet ogillas, såvitt ej detta medgivits av svaranden eller det eljest uppenbart framgår, att käromålet  r grundat.

Tredsokod mot svaranden skall grundas på kärandens framställning av omständigheterna i målet, såvitt svaranden erhållit del av framställningen och den ej strider mot förhållande, som  r allmänt veterligt. I den mån framställningen ej innefattar laga skäl f r käromålet eller det eljest uppenbart framgår, att käromålet  r ogrundat, skall det ogillas.

Domen skall betecknas som tredsokod.

9 § Part, mot vilken tredsokod meddelats, f r hos den rätt där talan väckts söka återvinning inom en månad från den dag då domen meddelades. Om  tervinning inte söks st r domen fast i den del den gått parten emot.

Ansökan om återvinning skall göras skriftligen. Har tredsokod meddelats utan huvudförhandling, b r ansökan innehålla allt som behövs från sökandens sida f r förberedelsens fullföljande.

Lag (2000:172).

10 § Vid  tervinning skall handläggningen av målet, i den del återvinning har sökts, fortsätta där den slutade n r frågan om tredsokod togs upp.

En part mot vilken tredsokod meddelas på nytt har inte rätt till återvinning i målet. Lag (1996:1024).

II. OM RÄTTEGÅNGEN I BROTTMÅL

45 kap. Om väckande av allmänt åtal, om förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling

1 § Åtal väcks genom att åklagaren hos rätten skriftligen ansöker om stämning mot den som skall tilltalas. Åtal skall anses väckt när stämningsansökan kom in till rätten.

Rätten får i samråd med den berörda åklagaren eller åklagarmyndigheten uppdra åt åklagare att utfärda stämning. I sådant fall skall åklagaren i samband med att stämning utfärdas ge in ett exemplar av stämningen till rätten. Åtal anses väckt när detta exemplar kom in till rätten.

Nytt åtal får inte väckas mot den tilltalade för gärning för vilken han eller hon redan står under åtal. Lag (2002:440).

2 § Åtal för förseelse i rättegången må väckas utan stämning.

Förövar någon annat brott inför rätten vid dess sammanträde, må åtal för brottet väckas utan stämning, om rätten med hänsyn till brottets beskaffenhet och andra omständigheter finner det lämpligt.

Är eljest för särskilt fall föreskrivet, att åtal må väckas utan stämning, vare det gällande.

3 § Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning och det inte finns särskilda skäl mot det.

Om åtal har väckts mot flera personer får åtalen handläggas i en rättegång om det är till fördel för målets handläggning eller det annars finns skäl för det.

Åtal får inte förenas om domstolen är obehörig att handlägga

något av åtalen eller om det gäller olika rättegångsformer för dem.

Åtal som handläggs gemensamt får delas upp när det finns skäl för det. Lag (2014:320).

4 § I stämningsansökan ska åklagaren uppge:

1. den tilltalade,
2. målsäganden, om någon sådan finns,
3. den brottsliga gärningen med uppgift om tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter som behövs för dess kännetecknande samt de bestämmelser som är tillämpliga,
4. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, samt
5. de omständigheter som gör domstolen behörig, om inte behörigheten framgår på annat sätt.

Vill åklagaren i samband med att åtalet väcks även väcka talan om enskilt anspråk enligt 22 kap. 2 §, ska åklagaren i ansökan lämna uppgift om anspråket och de omständigheter som det grundas på samt de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Om den tilltalade är eller har varit anhållen eller häktad på grund av misstanke om brott som omfattas av åtalet, ska åklagaren ange detta i stämningsansökan. Uppgift ska dessutom lämnas om tiden för frihetsberövandet.

Har åklagaren några önskemål om hur målet ska handläggas, bör dessa anges i stämningsansökan.

Ansökan ska vara undertecknad av åklagaren. En ansökan som ges in på elektronisk väg ska vara undertecknad med en elektronisk signatur enligt 2 § lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer eller överförs på ett sätt som uppfyller motsvarande krav på säkerhet. Lag (2012:326).

5 § Väckt åtal må icke ändras. Åklagaren äge dock mot samme tilltalade utvidga åtalet att avse annan gärning, om rätten med hänsyn till utredningen och andra omständigheter finner det lämpligt.

Åklagaren eller målsäganden må ock, sedan åtal väckts, utan stämning mot den tilltalade väcka talan om enskilt anspråk på grund av brottet, om rätten med hänsyn till utredningen och andra omständigheter finner det lämpligt. Motsvarande gäller, när anspråket övertagits av annan.

Såsom ändring av åtal anses icke, att åklagaren beträffande samma gärning inskränker sin talan eller åberopar annat lagrum än i stämningen uppgivits eller ny omständighet till stöd för åtalet. Lag (1969:588).

6 § Vill åklagaren enligt 2 § första eller andra stycket väcka åtal för brott eller enligt 5 § utvidga åtalet eller vill åklagaren, målsäganden eller den, som övertagit målsägandens anspråk, enligt sistnämnda paragraf väcka talan om enskilt anspråk, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den tilltalade skall erhålla del därav. Talan, som nu sagts, skall anses väckt, då den framställdes inför rätten. Lag (1969:588).

7 § Har förundersökning ägt rum i målet, ska åklagaren, då åtalet väcks eller så snart som möjligt därefter, till rätten ge in protokoll eller anteckningar från förundersökningen samt de skriftliga handlingar och föremål som åberopas som bevis. Sådant som inte rör åtalet bör dock inte ges in. Lag (2012:326).

8 § Stämningens ansökan skall avvisas, om rätten finner uppenbart, att den som väcker åtalet icke äger tala å brottet eller att målet på grund av annat rättegångshinder icke kan upptagas till prövning.

9 § Avvisas inte ansökan, skall rätten utfärda stämning på den tilltalade att svara på åtalet.

Stämningen skall tillsammans med stämningens ansökan och därvid fogade handlingar delges den tilltalade. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress, som saknar betydelse för åtalet, skall inte framgå av de handlingar som delges.

Lag (1994:420).

10 § I stämningen ska rätten även förelägga den tilltalade att muntligen eller skriftligen uppge vilken bevisning han eller hon åberopar och vad han eller hon vill styrka med varje bevis. Detta gäller dock inte om det på grund av den tilltalades erkännande eller andra omständigheter kan antas att uppgift om bevisning inte behövs.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in samtidigt med att bevisuppgift lämnas.

Rätten ska allt efter målets beskaffenhet verka för att målet förbereds så, att huvudförhandlingen kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Om det behövs får rätten förelägga den tilltalade att skriftligen redovisa sin inställning till åtalet och grunden för den. Förberedelse får ske vid ett sammanträde eller genom skriftväxling eller annan handläggning. Om det är lämpligt får olika former av förberedelse förenas. Lag (2014:320).

10 a § Ett mål skall avgöras efter huvudförhandling. Utan en sådan förhandling får rätten dock

1. avgöra ett mål på annat sätt än genom dom,
2. meddela frikännande dom enligt 20 kap. 9 § andra stycket, och
3. meddela dom i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, om huvudförhandling varken begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet.

Innan ett mål avgörs med stöd av första stycket 3, skall

1. den tilltalade informeras om att målet kan komma att avgöras utan huvudförhandling och om sin rätt till en sådan förhandling, och
2. parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, ges tillfälle till detta. Lag (2005:683).

11 § Finnes, för att målet skall kunna vid huvudförhandlingen slutföras i ett sammanhang, förundersökningen böra fullständig eller, om förundersökning ej ägt rum, sådan böra företagas, äge rätten meddela åklagaren föreläggande därom.

12 § Erfordras, för att bevisningen skall vara på en gång tillgänglig vid huvudförhandlingen, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahålles för syn eller besiktning eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom utan dröjsmål meddelas.

Skall bevis upptagas utom huvudförhandlingen, bör ock förordnande därom utan dröjsmål meddelas.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos rätten.

13 § Om det behövs för målets förberedelse eller av något annat skäl, ska rätten hålla ett sammanträde med parter och andra som berörs. Vid bedömningen av om ett sammanträde behövs ska rätten särskilt beakta om målets omfattning gör att ett sammanträde kan antas främja att huvudförhandlingen kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt. I fråga om kallelse av parter ska 15 § tillämpas.

Uteblir någon som kallats till sammanträdet, får detta ändå hållas om det främjar beredningen av målet. Om den som uteblivit förelagts vite, får rätten besluta att nytt vite ska föreläggas eller att han eller hon ska hämtas till rätten.

I 24–27 kap. finns bestämmelser om sammanträde för prövning av tvångsmedel. Lag (2014:320).

14 § Rätten ska bestämma tid för huvudförhandling så snart som möjligt. För behandling av en rättegångsfråga eller en del av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut, trots att målet i övrigt inte är förberett för huvudförhandling.

Om den tilltalade är anhållen eller häktad, ska huvudförhandling påbörjas snarast och senast inom två veckor från den dag då åtalet väcktes om inte ett sammanträde enligt 13 § har hållits. Om ett sådant sammanträde har hållits ska huvudförhandlingen i stället påbörjas senast inom tre veckor från den dag då åtalet väcktes.

Huvudförhandlingen får påbörjas senare än vad som anges i andra stycket, om ett längre uppskov är nödvändigt för att en särskild utredning om den tilltalades personliga förhållanden ska hinna färdigställas eller på grund av en åtgärd som avses

i 11 eller 12 §, målets omfattning eller någon annan omständighet. Har den tilltalade häktats efter åtalet, ska tiden räknas från dagen för hans eller hennes häktande.

Om den tilltalade är ålagd reseförbud, ska huvudförhandling påbörjas snarast och senast inom en månad från den dag då åtalet väcktes, om inte ett längre uppskov är nödvändigt för att en särskild utredning om den tilltalades personliga förhållanden ska hinna färdigställas eller på grund av en åtgärd som avses i 11 eller 12 §, målets omfattning eller någon annan omständighet. Har reseförbudet meddelats efter åtalet, ska tiden räknas från dagen för delgivning av beslutet. Lag (2014:320).

15 § Till huvudförhandlingen skall åklagaren kallas. Biträder målsäganden åtalet eller för han eller hon annars talan jämte åklagaren eller skall han eller hon höras i anledning av åklagarens talan, skall även målsäganden kallas. Skall målsäganden infinna sig personligen, skall rätten förelägga honom eller henne vite.

Den tilltalade skall kallas till huvudförhandlingen i stämningen eller genom särskild kallelse. Skall han eller hon infinna sig personligen eller krävs det att han eller hon på annat sätt är närvarande, skall rätten förelägga honom eller henne vite. Om det finns anledning att anta att den tilltalade inte skulle följa ett sådant föreläggande, får rätten besluta att han eller hon skall hämtas till huvudförhandlingen. Kan målet enligt 46 kap. 15 a § komma att avgöras trots att den tilltalade har inställt sig endast genom ombud eller har uteblivit, skall han eller hon i kallelsen erinras om detta. Rätten beslutar om inställandet av den som är anhållen eller häktad.

Bestämmelser om kallande av vittne och sakkunnig finns i 36 och

40 kap. Lag (2001:235).

16 § En stämning som utfärdas av åklagaren skall ha det innehåll som i 4 § anges om stämningsansökan och vara undertecknad av åklagaren.

I stämningen skall åklagaren dessutom förelägga den tilltalade att inom en viss, av åklagaren bestämd tid muntligen eller skriftligen hos rätten ange de bevis som han eller hon vill åberopa vid huvudförhandlingen och vad som skall styrkas med varje särskilt bevis. Det gäller dock inte om åklagaren på grund av den tilltalades erkännande eller någon annan omständighet finner att det är uppenbart att bevis inte kommer att anges av den tilltalade. Om det är lämpligt, får åklagaren i stämningen kalla den tilltalade till huvudförhandling.

En åklagare som sätter ut ett mål till huvudförhandling skall följa de föreskrifter om tiden för huvudförhandling som meddelats av rätten. Åklagaren får ombesörja sådana kallelser och förelägganden som avses i 15 §.

Stämningen och till denna fogade handlingar skall delges den tilltalade. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress, som saknar betydelse för åtalet, skall inte framgå av de handlingar som delges. Sedan stämningen delgetts skall bevis om detta ges in till rätten. När sådana kallelser och förelägganden som avses i tredje stycket delgetts, skall de med bevis om delgivning ges in till rätten.

Frågor om utdömande av vite som förelagts i en kallelse med stöd av tredje stycket prövas av rätten utan särskild ansökan.
Lag (2002:440).

17 § Vill part vid huvudförhandlingen åberopa bevis, som han icke förut uppgivit, skall han omedelbart giva rätten och motparten underrättelse

om beviset och vad han vill styrka därmed.

18 § Har upphört genom lag (1976:567).

46 Kap. Om huvudförhandling i mål, vari allmänt åtal föres

1 § Då målet uppropas, skall rätten inhämta upplysning, huruvida hinder möter för målets företagande till slutlig handläggning.

2 § Huvudförhandlingen skall inställas och utsättas till annan dag:

1. om åklagaren icke är tillstädes;

2. om den tilltalade uteblivit eller, då föreläggande meddelats honom att infinna sig personligen, kommit tillstädes allenast genom ombud och sådant fall ej är för handen, att målet må avgöras utan hinder därav;

3. om, då den tilltalade enligt lag skall hava försvarare, sådan icke är närvarande och försvarare icke omedelbart utses;

4. om målsägande, vittne eller sakkunnig, som finnes böra höras, icke är tillstädes;

5. om part vill anföra nytt viktigt skäl eller åberopa nytt bevis och motparten finnes vara i behov av anstånd för att bemöta vad parten vill andraga; eller

6. om hinder eljest möter för målets företagande till slutlig handläggning.

Kan det antagas, att hindret kommer att undanröjas före handläggningens slut, må huvudförhandling hållas.

3 § Om det finns sådant hinder mot huvudförhandling som avses i 2 § första stycket 4-6, får förhandlingen ändå påbörjas, om

det kan antas att hindret kommer att undanröjas utan att ny huvudförhandling behöver hållas enligt 11 § tredje stycket och en uppdelning av förhandlingen inte är olämplig med hänsyn till målets beskaffenhet.

Inställs huvudförhandlingen, får rätten ändå ta upp muntlig bevisning, om det är tillåtet enligt reglerna om förhör utom huvudförhandling och den som skall höras finns tillgänglig.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning äga rum i anslutning till bevisupptagning enligt andra stycket.

Om bevisning upptas med stöd av andra eller tredje stycket, gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om bevis som upptas utom huvudförhandlingen. Lag (2000:172).

4 § Rätten skall se till att ordning och reda iakttas vid handläggningen. Rätten kan bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig eller att i övrigt avvikelser skall göras från den ordning som föreskrivs i 6, 9 och 10 §§.

Rätten skall också se till att målet blir utrett efter vad dess beskaffenhet kräver och att inget onödigt dras in i målet. Genom frågor och påpekanden skall rätten försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i de uttalanden som görs. Lag (1987:747).

5 § Förhandlingen skall vara muntlig. Parterna får ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen. Lag (1987:747).

6 § Vid huvudförhandlingen skall åklagaren framställa sitt yrkande. Den tilltalade skall uppmanas att kort ange sin ståndpunkt och grunden för den. Åklagaren skall därefter

utveckla sin talan. Målsäganden och den tilltalade skall i den mån det behövs beredas tillfälle att utveckla sin talan.

Därefter skall målsäganden och den tilltalade höras och annan bevisning läggas fram. Förhör med målsäganden och den tilltalade bör äga rum innan vittnesbevisning tas upp om den omständighet som förhöret gäller.

Om huvudförhandling hålls trots att målsäganden eller den tilltalade inte är närvarande, skall rätten i den mån det behövs se till att det som han eller hon tidigare har anfört läggs fram ur handlingarna.

Framställningar enligt första och tredje styckena samt framläggande av bevisningen får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Lag (2005:683).

7 § Har upphävts genom lag (2005:683).

8 § Om målsäganden inte för talan i målet och det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna, får rätten bestämma att målsäganden inte skall vara närvarande vid huvudförhandlingen innan han skall höras. Lag (1987:747).

9 § I den utsträckning det behövs skall uppgifter om den tilltalade från belastningsregistret och utredning om den tilltalades personliga förhållanden läggas fram. Detta får ske genom hänvisningar till handlingar i målet. Lag (2005:683).

10 § Sedan bevisningen har lagts fram får parterna hålla slutanförenden. Lag (2005:683).

11 § Huvudförhandlingen skall genomföras utan onödiga uppehåll och så långt möjligt i ett sammanhang.

Om huvudförhandlingen inte kräver mer än tre dagar, skall den genomföras inom loppet av en vecka. I andra fall skall förhandlingen pågå minst tre dagar per vecka.

Om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets omfattning, huvudförhandlingens längd eller andra särskilda omständigheter, får uppehåll göras i större omfattning än vad som följer av andra stycket. Ny huvudförhandling skall hållas, om uppehåll i förhandlingen gjorts i sådan omfattning att syftet med en sammanhållen huvudförhandling väsentligen gått förlorat. Är den tilltalade häktad, får ett uppehåll inte göras i mer än en vecka, om inte på grund av särskilda omständigheter ett längre uppehåll är nödvändigt.

I fråga om föreläggande i kallelse till en senare förhandling gäller vad som sägs i 45 kap. 15 §. Lag (2000:172).

12 § Då mål utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten förordna om de åtgärder, som finnas lämpliga, för att målet vid den förhandlingen skall kunna slutföras. Om sådan åtgärd gälle vad i 45 kap. 11-13 §§ är stadgat.

13 § Vid fortsatt huvudförhandling skall handläggningen fortsätta där den slutade vid den tidigare förhandlingen.

Vid ny huvudförhandling skall målet företas till fullständig handläggning. Bevis, som upptagits vid tidigare handläggning, skall tas upp på nytt, om rätten finner detta vara av betydelse i målet och det inte finns hinder mot att ta upp beviset. Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt. Lag (2000:172).

14 § Om en målsägande som ska höras med anledning av åklagarens talan inte inställer sig personligen till ett

rättegångstillfälle för huvudförhandling, ska rätten ta ställning till om ett förelagt vite ska dömas ut. Rätten får besluta att målsäganden ska hämtas till domstolen, antingen omedelbart eller till en senare dag. Ett skäl för hämtning är att det kan antas att målsäganden inte kommer att följa en ny kallelse.

Om rätten inte beslutar om hämtning ska målsäganden kallas på nytt vid vite till en senare dag. Lag (2014:320).

15 § Om en tilltalad uteblir från ett rättegångstillfälle för huvudförhandling eller inställer sig genom ombud då han eller hon har förelagts att infinna sig personligen, ska rätten i första hand pröva om målet kan avgöras enligt 15 a §. Om det inte är möjligt att avgöra målet ska rätten ta ställning till om ett förelagt vite ska dömas ut. Rätten ska också ta ställning till om den tilltalade ska hämtas till domstolen, antingen omedelbart eller till en senare dag, eller häktas, om det finns förutsättningar för häktning enligt 24 kap.

Ett skäl för

1. hämtning är att det kan antas att den tilltalade inte kommer att följa en ny kallelse,

2. häktning är att det på grund av att tidigare hämtningsförsök i målet har misslyckats eller av annat skäl är sannolikt att den tilltalade inte kan hämtas.

Om rätten inte beslutar om hämtning eller häktning ska den tilltalade kallas på nytt vid vite till en senare dag.

Lag (2014:320).

15 a § Kan saken utredas tillfredsställande, får målet avgöras trots att den tilltalade har inställt sig endast

genom ombud eller har uteblivit, om

1. det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, fängelse i högst sex månader, villkorlig dom eller skyddstillsyn eller sådana påföljder i förening,
2. den tilltalade, sedan han eller hon har delgetts stämning, har avvikit eller håller sig undan på ett sådant sätt att han eller hon inte kan hämtas till huvudförhandlingen eller
3. den tilltalade lider av en allvarlig psykisk störning och hans eller hennes närvaro därför inte är nödvändig.

Första stycket 1 gäller också vid förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelse om det inte finns anledning att förverka en strafftid som, sammantagen med ett fängelsestraff som döms ut, överstiger sex månader. Ett förordnande enligt 34 kap. 1 § första stycket 1 brottsbalken ska likställas med de påföljder som anges i första stycket 1.

I de fall som avses i första stycket 2 får målet avgöras även om den tilltalade inte har delgetts kallelse till förhandlingen.

Rättegångsfrågor får avgöras trots att den tilltalade har uteblivit. Lag (2014:320).

16 § Är, då den tilltalade enligt lag skall hava försvarare, sådan icke tillstådes, förordne rätten, om det kan ske, någon, som är vid rätten närvarande och är behörig att mottaga sådant uppdrag, att försvara den tilltalade.

17 § Om rätten sedan huvudförhandlingen avslutats finner att det är nödvändigt att komplettera utredningen innan målet avgörs, får fortsatt eller ny huvudförhandling hållas enligt reglerna i detta kapitel. Är

kompletteringen av enkel beskaffenhet, får rätten dock efter samråd med parterna i stället besluta att utredningen skall inhämtas på annat lämpligt sätt. Lag (1987:747).

47 Kap. Om väckande av enskilt åtal och huvudförhandling i mål, vari sådant åtal föres

1 § Vill målsägande väcka åtal, skall han hos rätten göra skriftlig ansökan om stämning å den som skall tilltalas. Åtal skall anses väckt, då stämningsansökan inkom till rätten.

Vill den tilltalade i samma mål mot målsäganden eller åklagaren väcka talan om ansvar för falskt eller obefogat åtal, falsk angivelse eller annan osann tillvitelse angående brott, må det ske utan stämning muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den, mot vilken talan väckes, skall erhålla del därav. Lag (1948:453).

2 § En ansökan om stämning skall innehålla uppgifter om

1. den tilltalade,
2. den brottsliga gärningen med angivande av tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som erfordras för dess kännetecknande, samt det eller de lagrum, som är tillämpliga,
3. det enskilda anspråk, som målsäganden vill framställa samt en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för anspråket,
4. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis samt
5. sådana omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår av vad som anförs i övrigt.

Har målsäganden några önskemål om hur målet skall handläggas, bör han

ange dessa i ansökningen.

Ansökningen skall vara egenhändigt undertecknad av målsäganden eller hans ombud.

Är brottet sådant att målsäganden får väcka åtal endast om åklagaren beslutat att inte åtala, skall tillsammans med ansökningen ges in intyg om att ett sådant beslut meddelats. De skriftliga bevis som åberopas bör också ges in tillsammans med ansökningen. Lag (1987:747).

3 § Om stämningsansökningen inte uppfyller föreskrifterna i 2 § eller i övrigt är ofullständig eller om sådant intyg, som avses i 2 § fjärde stycket, inte företetts, skall rätten förelägga målsäganden att avhjälpa bristen. Detsamma gäller om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats. Lag (1989:656).

4 § Följer målsäganden inte ett föreläggande enligt 3 §, skall ansökningen avvisas, om den är så ofullständig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i ansvarsfrågan. Detsamma gäller om något intyg som avses i 2 § fjärde stycket inte har företetts eller om underlåtenheten avser betalning av ansökningsavgiften. Lag (1989:656).

5 § Avvisas ej ansökningen, skall rätten utfärda stämning på den tilltalade att svara på åtalet. Om målsägandens framställning inte innefattar laga skäl för åtalet eller om det annars är uppenbart att detta är ogrundat, får rätten dock genast meddela dom i målet utan att stämning utfärdas.

Utfärdas stämning, skall denna delges den tilltalade tillsammans med stämningsansökningen och därvid fogade handlingar. Lag (1984:131).

6 § Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Förberedelsen har till syfte att klarlägga

1. den tilltalades inställning till åtalet och grunden för den,
2. vilka bevis som skall läggas fram och vad som skall styrkas med varje bevis, samt
3. om ytterligare utredning eller andra åtgärder behövs före målets avgörande.

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning.

Rätten skall upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt. Parterna skall fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas såvitt gäller dem och deras bevisning. Om en part bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall detta genast anmälas till rätten. Om rätten bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall parterna underrättas om detta. Lag (2005:683).

7 § Vid förberedelsen bör den tilltalade avge svaromål och ange, om han erkänner eller förnekar gärningen, samt yttra sig över de omständigheter på vilka åtalet grundats. Han bör också ange de omständigheter som han vill anföra.

Parterna bör därefter var för sig ange de ytterligare omständigheter som de vill anföra samt yttra sig över vad motparten anfört. De skall också, i den mån det inte skett tidigare, uppge de bevis som de vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis. Skriftliga bevis, som inte redan företetts, skall genast framläggas.

Rätten får bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig vid förberedelsen. Lag (1987:747).

8 § Förberedelsen sker vid sammanträde eller genom skriftväxling eller annan handläggning. Om det är lämpligt, får olika former av förberedelse förenas.

Svaromål enligt 7 § första stycket skall avges skriftligen, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att svaromålet avges vid ett sammanträde.

När ett skriftligt svaromål har kommit in till rätten, skall sammanträde hållas så snart som möjligt, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare med fortsatt skriftväxling.

Om sammanträde hålls, skall förberedelsen om möjligt avslutas vid detta. Om så inte kan ske, skall förberedelsen fortsätta genom skriftväxling eller vid ett nytt sammanträde. Lag (1987:747).

9 § Om förberedelse skall ske vid sammanträde och den tilltalade är häktad, skall sammanträdet hållas inom en vecka från dagen för hans häktande, om inte längre uppskov är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter. Är den tilltalade ålagd reseförbud, skall sammanträdet, hållas inom en månad från dagen för delgivning av beslutet.

Är den tilltalade häktad och skall ett ytterligare sammanträde hållas, skall det ske inom en vecka från dagen för föregående sammanträdes avslutande eller, då han häktats därefter, från dagen för hans häktande, om inte längre uppskov är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter. Lag (1987:747).

10 § Har upphävts genom lag (2005:683).

11 § Vid sammanträde får parterna ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara

till fördel för handläggningen. Lag (1987:747).

12 § Målsäganden skall föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet. Skall målsäganden infinna sig personligen, skall rätten också förelägga vite. En målsägande som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet. Den tilltalade skall föreläggas vite. Rätten beslutar att den som är häktad skall inställas till sammanträdet. Lag (2005:683).

13 § Uteblir båda parterna från ett sammanträde under förberedelsen, skall målet avskrivas. Lag (2005:683).

14 § Uteblir en målsägande från ett sammanträde under förberedelsen, och har han eller hon förelagts att inställa sig vid påföljd att rätten att föra talan om brottet annars förklaras förlorad, skall en sådan förklaring ges, om den tilltalade yrkar det. Yrkas inte detta, skall målet avskrivas.

Första stycket tillämpas också när en målsägande, som förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet, inte följer föreläggandet.

Uteblir den tilltalade och har vite förelagts, får rätten i stället för att förelägga nytt vite besluta att den tilltalade skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Lag (2005:683).

15 § Kommer målsäganden eller den tilltalade tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

16 § Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock förberedelsen avslutas utan hinder av att parten kommit tillstädes allenast genom ombud eller uteblivit.

17 § Uteblir en part från ett sammanträde under förberedelsen där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta. Lag (2005:683).

18 § Då rätten enligt 14 § förklarat målsäganden hava förlorat sin rätt att tala å brottet, äge han hos rätten göra ansökan om målets återupptagande.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom en månad från den dag, då beslutet meddelades. Uteblir målsäganden ånyo, vare hans rätt till målets återupptagande förfallen.

19 § Om det är till fördel för utredningen i målet, bör rätten före sammanträde eller fortsatt skriftväxling tillställa parterna en förteckning över de frågor som bör tas upp under den fortsatta handläggningen.

Parterna skall före ett sammanträde sätta sig in i saken på sådant sätt att något ytterligare sammanträde för förberedelse om möjligt inte behövs. Lag (1987:747).

20 § Om det är till fördel för handläggningen av målet, skall rätten göra en skriftlig sammanställning av parternas ståndpunkter. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen. Lag (2005:683).

21 § Under förberedelsen må beslut meddelas i fråga om måls avvisande.

22 § Huvudförhandling för handläggning av rättegångsfråga eller del av saken, som kan avgöras särskilt, får hållas även om förberedelsen av målet i övrigt inte har avslutats.

Är den tilltalade häktad, ska huvudförhandling påbörjas snarast och senast inom två veckor från dagen för förberedelsens avslutande eller, då han eller hon häktats därefter, från dagen för hans eller hennes häktande.

Är den tilltalade ålagd reseförbud, ska huvudförhandling påbörjas snarast och senast inom en månad från dagen för förberedelsens avslutande. Har reseförbudet meddelats därefter, ska tiden räknas från dagen för delgivning av beslutet. Lag (2010:575).

23 § I fråga om kallelse till huvudförhandling skall 12 § tillämpas.

Om det finns anledning anta att den tilltalade inte skulle följa ett föreläggande vid vite att infinna sig personligen, får rätten besluta att han skall hämtas till huvudförhandlingen. Lag (1987:747).

24 § Vid enskilt åtal tillämpas i övrigt 45 kap. 1 § tredje stycket, 2, 3, 5, 6, 8, 10 a, 12 och 17 §§.

Beträffande huvudförhandling i mål om enskilt åtal tillämpas bestämmelserna i 46 kap. med följande avvikelser:

1. I fråga om kallelse till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och föreläggande för part gäller det som sägs i 23 § i detta kapitel.
2. Om båda parterna uteblir från en huvudförhandling, skall målet avskrivas. I fråga om påföljd för målsägande som uteblir eller underlåter att infinna sig personligen samt om

återupptagande av mål tillämpas bestämmelserna i 14-16 och 18 §§ i detta kapitel. Uteblir en part från en huvudförhandling där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta.

3. Då mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får rätten i stället för åtgärd som avses i 46 kap. 12 § besluta att förberedelse skall äga rum på nytt samt meddela bestämmelser om detta. Lag (2005:683).

48 Kap. Om strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

Allmänna bestämmelser

1 § Fråga om ansvar för brott, som hör under allmänt åtal, får under de villkor som föreskrivas i detta kapitel upptagas av åklagare genom strafföreläggande och av polisman genom föreläggande av ordningsbot. Föreläggande som nu nämnts träder i stället för åtal i den utsträckning som framgår av 3 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av detta kapitel meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Lag (1974:573).

2 § Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda. Under förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får strafföreläggande avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett strafföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid

föreläggs ett bötesstraff efter vad som bestämts enligt 14 §.

Är brott förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också denna föreläggas den misstänkte till godkännande. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning, blodundersökning, urinprovstagning och urinundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Är brott förenat med företagsbot ska också denna genom strafföreläggande föreläggas den misstänkte till godkännande. Lag (2010:575).

3 § Har ett föreläggande enligt detta kapitel utfärdats till godkännande inom viss tid, får frågan om ansvar för brottet tas upp på nytt innan denna tid har gått ut endast om den misstänkte har förklarat att han inte godkänner föreläggandet.

Har ett föreläggande godkänts, gäller det som en dom som har vunnit laga kraft. Lag (2000:299).

Om strafföreläggande

4 § Bötesstraff får föreläggas genom strafföreläggande beträffande brott, för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § första stycket 2 brottsbalken är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom strafföreläggande i fall då det är uppenbart

att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Företagsbot får föreläggas genom strafföreläggande i fall då boten inte överstiger 500 000 kr. Lag (2006:284).

5 § Strafföreläggande får inte utfärdas,

om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger,

om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, eller

om målsäganden förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet. Lag (2006:284).

5 a § Har målsäganden anmält enskilt anspråk avseende betalningsskyldighet i anledning av brottet och är omständigheterna sådana att åklagaren enligt 22 kap. 2 § första stycket är skyldig att utföra målsägandens talan, skall också det enskilda anspråket föreläggas den misstänkte till godkännande. Lag (1994:1412).

6 § Ett strafföreläggande skall innehålla uppgift om

1. den åklagare som har utfärdat föreläggandet,
2. den misstänkte,
3. brottet med angivande av tid och plats för dess begående samt övriga omständigheter som behövs för att känneteckna det,

4. den eller de bestämmelser som är tillämpliga när det gäller brottet,

5. det straff och den särskilda rättsverkan, som föreläggs den misstänkte, och

6. det enskilda anspråk som föreläggs den misstänkte med uppgift om målsäganden och de omständigheter som anspråket grundar sig på. Lag (2000:299).

7 § Utfärdas ett straffföreläggande till godkännande inom viss tid, skall den misstänkte ges

1. upplysning om sättet för godkännande och om den tid som fastställts för detta, och

2. upplysning att, om godkännande inte sker, åtal kan äga rum efter utgången av den fastställda tiden. Lag (2000:299).

8 § Ett skriftligt besked med straffföreläggandets innehåll och sådana upplysningar som anges i 7 § skall lämnas eller sändas till den misstänkte. Lag (2000:299).

9 § Straffföreläggande godkänns genom att den misstänkte undertecknar och tillställer behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. Närmare bestämmelser om vem som skall motta sådan förklaring meddelas av regeringen. Lag (2000:299).

10 § Skriftligt godkännande av straffföreläggande, som inte avser villkorlig dom, får i den misstänktes ställe lämnas av den som är ombud för honom, om det till åklagaren inges fullmakt i original. Fullmakten skall, utöver vad som följer av 12 kap., innehålla

1. förklaring att ombudet har rätt att godkänna strafföreläggande på den misstänktes vägnar,
2. uppgift om det brott som godkännandet får avse, varvid skall anges brottets art samt tid och plats för dess begående, samt
3. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Har sådan fullmakt getts in till åklagaren, får ombudet motta handlingar i saken på den misstänktes vägnar. Lag (1996:1462).

11 § Ett strafföreläggande kan också godkännas genom att hela beloppet betalas till den myndighet som regeringen bestämmer, utan att ett skriftligt godkännande skett, om föreläggandet avser endast böter, eller böter och särskild rättsverkan som innebär betalningsskyldighet.

Betalning enligt första stycket skall inte anses som ett godkännande, om det framgår att den misstänkte inte har avsett att godkänna föreläggandet. Lag (2000:299).

12 § Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande,
 2. beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller
 3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning.
- Lag (2000:299).

12 a § Om åklagaren finner att ett strafföreläggande, som har godkänts, innehåller en uppenbar oriktighet till följd av åklagarens eller någon

annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, skall han, sedan den som har godkänt föreläggandet har getts tillfälle att yttra sig, besluta om rättelse av föreläggandet.

Rättelse får inte göras, om den som har godkänt föreläggandet motsätter sig det.

En rättelse får inte innebära att straffet höjs. Lag (1990:443).

Om föreläggande av ordningsbot

13 § Föreläggande av ordningsbot får utfärdas beträffande brott, för vilket ej stadgas annat straff än böter omedelbart i penningar och ej heller normerade böter och för vilket ordningsbot bestämts på sätt föreskrives i 14 §.

Bestämmelserna om föreläggande av ordningsbot äro icke tillämpliga, om särskilt villkor är stadgat för allmänt åtal. Lag (1968:193).

14 § Regeringen får meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande av ordningsbot.

Riksåklagaren väljer, i samråd med Polismyndigheten, ut de brott för vilka ordningsbot ska bestämmas.

Riksåklagaren bestämmer ordningsbotens belopp för olika brott och anger även grunder för beräkning av gemensam ordningsbot för flera brott. Om det finns särskilda skäl, får riksåklagaren uppdra åt en överåklagare att i fråga om vissa brott bestämma ordningsbotens belopp. Lag (2014:649).

15 § Föreläggande av ordningsbot får icke utfärdas,

om den misstänkte förnekar gärningen,

om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt polismannens vetskap föreligga till bedömning, eller

om det föreligger anledning att antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras.

Föreläggande bör ej utfärdas, om det i annat fall kan antagas vara påkallat att åklagare prövar fråga om strafföreläggande eller åtal för brottet. Lag (1986:649).

16 § Ett föreläggande av ordningsbot bör utfärdas i den misstänktes närvaro, varvid polismannen skall ge den misstänkte tillfälle att omedelbart godkänna föreläggandet.

Om föreläggandet utfärdas i den misstänktes frånvaro eller om en misstänkt, som är närvarande när föreläggandet utfärdas, behöver rådrum, får polismannen ge honom eller henne tillfälle att ta ställning till frågan om godkännande senare.

Lag (2006:501).

17 § Ett föreläggande av ordningsbot skall innehålla uppgift om den polisman som har utfärdat föreläggandet samt sådana uppgifter som avses i 6 § 2, 3 och 5. Bestämmelserna i 7-9, 11 och 12 a §§ gäller även i fråga om föreläggande av ordningsbot. Vad som sägs om åklagare i 12 a § skall därvid i stället avse polisman. Lag (2006:501).

18 § Finner polisman i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, att föreläggandet innehåller uppenbar oriktighet, och avser denna annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, utan hinder av 3 § andra stycket bereda den misstänkte tillfälle att stryka över godkännandet. Sker detta, skall föreläggandet återkallas. Nytt

föreläggande får därefter utfärdas. Lag (1968:193).

19 § Godkännes föreläggande av ordningsbot sedan åklagaren utfärdat stämning eller stämningsansökan, är godkännandet utan verkan. Sker godkännandet sedan strafföreläggande utfärdats, är godkännandet också utan verkan, om icke den åklagare som utfärdat strafföreläggandet förklarar, att godkännandet skall gälla, och återkallar strafföreläggandet. Lag (1968:193).

20 § Föreläggande av ordningsbot får utfärdas även av åklagare, tulltjänsteman eller kustbevakningstjänsteman. De bestämmelser i detta kapitel som gäller polisman skall gälla även annan som får utfärda föreläggande av ordningsbot. Lag (2006:83).

FEMTE AVDELNINGEN

Om rättegången i hovrätt

49 kap. Om rätten att överklaga en tingsrätts domar och beslut och om prövningstillstånd

1 § En tingsrätts dom får överklagas, om inte annat är föreskrivet.

När en tingsrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra stycket, skall rätten med hänsyn till omständigheterna bestämma om domen skall få överklagas särskilt eller endast i samband med att tingsrättens slutliga avgörande överklagas.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i 44 kap. 9 §. Lag (1994:1034).

2 § Har parterna muntligen inför rätten eller skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas

till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om förlikning om saken är tillåten. Lag (2005:683).

3 § En tingsrätts slutliga beslut får överklagas, om inte annat är föreskrivet. Har en part rätt att ansöka om återupptagande av ett mål som avgjorts genom ett slutligt beslut, får han dock inte överklaga beslutet.

Andra beslut får överklagas endast i samband med överklagande av dom eller slutligt beslut, om inte annat är föreskrivet.

Lag (1994:1034).

4 § Har en tingsrätt i beslut under rättegången ogillat jäv mot domare eller invändning om rättegångshinder eller beslutat angående frågor som avses i 1 kap. 3 d §, skall den part som vill överklaga beslutet först anmäla missnöje. Sådan anmälan skall göras genast, om beslutet meddelats vid ett sammanträde, och annars inom en vecka från den dag då parten fick del av beslutet. Försummar parten detta, har han inte längre rätt att överklaga beslutet. Om en part anmäler missnöje, skall rätten med hänsyn till omständigheterna bestämma om beslutet skall få överklagas särskilt eller endast i samband med att dom eller slutligt beslut överklagas. Lag (1994:1034).

5 § En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13

kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25-28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälplagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part skall utgå av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket eller

10. prövat en fråga enligt 33 kap. brottsbalken om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden. Lag (1998:601).

6 § Den som vill överklaga ett sådant beslut som avses i 5 § 1, 2, 3, 7, 8 eller 9 skall först anmäla missnöje, om beslutet har meddelats under rättegången. Anmälan skall göras genast, om beslutet meddelats vid ett sammanträde, och annars inom en vecka från den dag då han fick del av beslutet. Den som försummar detta har inte längre rätt att överklaga beslutet.

Myndigheter som enligt lag eller föreskrifter som beslutats med stöd av lag är behöriga att överklaga beslut som avses i första stycket skall anmäla missnöje senast en vecka från dagen för beslutet, om detta har meddelats vid ett sammanträde där myndigheten inte har varit företrädd. Lag (1994:1034).

7 § Anser en part att ett beslut av tingsrätten medför att målet försenas i onödan, får han överklaga beslutet särskilt.
Lag (1994:1034).

8 § Om tingsrätten förklarar en domare jävig, utsett målsägandebiträde, beslutat att kostnader för enskild parts inställelse skall betalas av allmänna medel eller bifallit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av enskild part skall betalas av allmänna medel får tingsrättens beslut inte överklagas.

Ett beslut som gäller hänskjutande av en fråga till Högsta domstolen enligt 56 kap. 13 § får inte överklagas.
Lag (1999:84).

9 § För att bemöta klagandens ändringsyrkande får motparten begära att ett beslut som inte får överklagas särskilt ändå skall prövas.

Om ett beslut enligt vilket rätten förelagt vite eller annan påföljd

inte får överklagas särskilt, kan den som är missnöjd med beslutet, begära att föreläggandets giltighet prövas i samband med att han överklagar ett beslut i vilket föreläggandet har tillämpats.

Lag (1994:1034).

10 § En tingsrätts beslut genom vilket en missnöjesanmälan, en ansökan om återvinning eller återupptagande eller ett överklagande har avvisats får överklagas. Frågan om en sådan anmälan eller ansökan gjorts eller ett överklagande skett inom rätt tid får annars inte prövas av hovrätten. Lag (1994:1034).

11 § Har en part som enligt 4 § anmält missnöje med tingsrätts beslut under rättegången hänvisats att överklaga beslutet särskilt, skall målet vila till dess att överklagandet prövats. Rätten får dock bestämma att förberedelsen i målet skall fortsätta.

Anmäler någon missnöje enligt 6 §, får rätten förklara målet vilande till dess att överklagandet prövats, om det finns särskilda skäl.

I andra fall än som har sagts nu får ett överklagande av en tingsrätts beslut under rättegången inte leda till att målets behandling skjuts upp. Lag (1994:1034).

12 § För att hovrätten skall pröva tingsrätts dom eller beslut krävs prövningstillstånd, om inte annat är föreskrivet. Lag (2005:683).

13 § För att hovrätten ska pröva tingsrätts dom i brottmål, såvitt avser annat än enskilt anspråk, krävs inte prövningstillstånd i andra fall än då den tilltalade genom domen

1. som enda påföljd dömts till böter, eller
2. frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är

föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Har tingsrätten i en dom i brottmål även prövat enskilt anspråk mot den tilltalade krävs inte prövningstillstånd i den delen, om

1. ett överklagande avser frågan om den tilltalade ska dömas för den åtalade gärning som det enskilda anspråket hänför sig till, och

2. prövningstillstånd meddelas i den frågan eller sådant prövningstillstånd inte krävs.

Kravet på prövningstillstånd enligt första stycket gäller inte om domen överklagas av justitiekanslern eller en justitieombudsman.

Det som sägs i första-tredje styckena gäller även beslut som får överklagas endast i samband med överklagande av dom.

För att hovrätten i brottmål ska pröva tingsrättens slutliga beslut eller beslut som får överklagas särskilt krävs inte prövningstillstånd. Lag (2008:795).

14 § Prövningstillstånd skall meddelas om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller

4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Lag (2005:683).

14 a § Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss del av en dom eller ett slutligt beslut, om utgången i den delen inte kan påverka andra delar av det överklagade avgörandet.

Ett prövningstillstånd som meddelas utan en sådan begränsning som avses i första stycket gäller

1. domen eller det slutliga beslutet i den utsträckning parten har överklagat avgörandet,
2. överklagade beslut som har tagits in i domen eller det slutliga beslutet och som inte angår ett ombud, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte var part eller intervenient i tingsrätten, och
3. överklagade beslut som får överklagas endast i samband med att domen eller det slutliga beslutet överklagas.

Meddelas inte prövningstillstånd skall tingsrättens avgörande stå fast. En upplysning om detta skall tas in i hovrättens beslut. Lag (2005:683).

15 § Krävs prövningstillstånd i hovrätten, skall tingsrättens dom eller beslut innehålla uppgift om detta och om innehållet i 14 §. Lag (1994:1034).

50 kap. Om överklagande av domar i tvistemål

1 § En part som vill överklaga tingsrättens dom i ett tvistemål skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätten. Den skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från

den dag då domen meddelades. Lag (1994:1034).

2 § Om ena parten överklagat tingsrättens dom, har motparten rätt att överklaga domen inom en vecka från den dag då den i 1 § angivna tiden gick ut. Ett överklagande som gjorts under sådan tid förfaller, om det första överklagandet återkallas eller av annat skäl förfaller. Lag (1994:1034).

3 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av tingsrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till hovrätten inom klagotiden. Lag (1994:1034).

4 § Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,
2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, och
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, ska klaganden i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han

eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten. Lag (2008:649).

5 § Om inte överklagandet avvisas enligt 3 §, skall tingsrätten efter utgången av den i 2 § angivna tiden sända över detta och övriga handlingar i målet till hovrätten.

Handlingarna skall översändas genast, om klaganden framställt ett yrkande som fordrar omedelbar prövning, såsom ett yrkande om kvarstad eller ett yrkande om upphävande av ett beslut om sådan åtgärd eller av ett beslut om att dom får verkställas även om den inte har laga kraft. Till dess att den i 2 § angivna tiden har gått ut, skall dock en kopia av överklagandet finnas tillgänglig vid tingsrätten. Lag (1994:1034).

6 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

7 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i 4 § första stycket 4.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. Lag (2005:683).

7 a § Om överklagandet inte avvisas enligt 6 § eller 7 § andra stycket, ska hovrätten besluta om prövningstillstånd ska meddelas. Om det behövs, ska beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan

frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde ska parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras. Lag (2008:649).

8 § Beviljas prövningstillstånd, ska överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att domen får verkställas även om den inte har laga kraft, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas. Lag (2008:649).

9 § Om inte klagandens yrkande medges, skall motparten i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden har anfört och ange de omständigheter han eller hon själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte har lagts fram tidigare, skall parten i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svarsskrivelsen. Vill parten att det skall hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, skall han eller hon ange det och skälen till detta. Parten skall också ange om han eller hon vill att klaganden skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten. Lag (2005:683).

10 § Hovrätten skall sända över svarsskrivelsen till klaganden.

Om det behövs, får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling under förberedelsen. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet. I fråga om ett sådant sammanträde tillämpas bestämmelserna i 16 § första stycket och andra stycket första meningen, 21 § första stycket första meningen och 22 §. Lag (2005:683).

11 § Hovrätten bör verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter.

Rätten får vid tillämpning av första stycket, i ett mål där förlikning om saken är tillåten, besluta om särskild medling, om parterna samtycker till det. I sådant fall ska rätten förelägga parterna att inställa sig till ett sammanträde inför medlare som förordnas av rätten och ange inom vilken tid medlingen senast ska vara slutförd. Rätten får förlänga tidsfristen om det finns särskilda skäl för det.

Lag (2011:861).

12 § Om hovrätten anser att det behövs, skall hovrätten besluta att yttrande av sakkunnig inhämtas, skriftligt bevis läggs fram, föremål tillhandahålls för syn eller besiktning, bevis tas upp utom huvudförhandlingen eller någon annan förberedande åtgärd företas.

Om en part vill att en åtgärd enligt första stycket skall företas, skall han så snart som möjligt begära det hos hovrätten.

I fråga om hovrättens skyldigheter under förberedelsen skall 42 kap. 8 § andra stycket tillämpas. Lag (1994:1034).

12 a § Om det är till fördel för handläggningen av målet, bör hovrätten göra en skriftlig sammanställning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen. Lag (2005:683).

13 § Hovrätten får avgöra målet utan huvudförhandling, om klagandens ändringsyrkande har medgetts eller om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat.

Kan saken utredas tillfredsställande får hovrätten även i andra fall avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om parterna har begärt att målet skall avgöras utan huvudförhandling eller
2. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta.

Ett mål får alltid avgöras utan huvudförhandling, om det är uppenbart att sådan förhandling är obehövlig.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas. Lag (1999:84).

14 § Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall parterna, om det inte är uppenbart att de redan har slutfört sin talan, beredas tillfälle att göra det. Lag (1994:1034).

15 § Om inte målet enligt 13 § avgörs utan

huvudförhandling, skall hovrätten bestämma tid för sådan förhandling. Tiden skall om möjligt bestämmas efter samråd med parterna. För behandling av en rättegångsfråga eller sådan del av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut även om målet i övrigt inte är färdigt för huvudförhandling.

Lag (1994:1034).

16 § Till huvudförhandlingen skall parterna kallas.

Klaganden skall föreläggas att inställa sig vid påföljd att överklagandet annars förfaller. Skall han infinna sig personligen, skall hovrätten också upplysa honom om bestämmelsen i 21 § första stycket andra meningen. Om det är av betydelse för målets handläggning eller utredning att motparten inställer sig eller om denne är skyldig att infinna sig personligen, skall han föreläggas vite. Föreläggs motparten inte vite, skall han upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han uteblir.

Hovrätten skall också bestämma vilka vittnen och sakkunniga som skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna skall underrättas om beslutet. Lag (1999:84).

17 § I övrigt skall det som sägs i 43 kap. 1-6 §§, 8 § andra stycket och 10-14 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och förelägganden för parterna. Lag (2005:683).

18 § Vid huvudförhandlingen skall den överklagade domen redovisas i den omfattning det behövs. Klaganden skall ange i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas. Motparten skall ange om yrkandet medges eller bestrids.

Därefter skall, om inte hovrätten anser något annat lämpligare, först klaganden och sedan motparten utveckla sin talan. Varje part skall yttra sig över vad den andra parten anfört. Om förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att det som denne anfört läggs fram ur handlingarna i den utsträckning det behövs.

Framställningar enligt första och andra styckena får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

19 § Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Om huvudförhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att den bevisning som han eller hon lagt fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Om inte särskilda skäl föranleder annat, bör ett av tingsrätten upptaget bevis, som inte enligt 35 kap. 13 § skall tas upp på nytt, läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang. Lag (2005:683).

20 § Sedan bevisningen lagts fram skall parterna lämnas tillfälle att slutföra sin talan. Lag (1994:1034).

21 § Uteblir klaganden från sammanträde för huvudförhandling, förfaller överklagandet. Detsamma gäller om en klagande som förelagts att infinna sig personligen inställer sig endast genom ombud och hovrätten inte anser sig ändå kunna avgöra målet.

Uteblir klagandens motpart och har vite förelagts honom, får hovrätten, när förlikning om saken inte är tillåten, i stället för att förelägga nytt vite besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Detsamma gäller om klagandens motpart inställer sig endast genom ombud när han förelagts vid vite att infinna sig personligen.

Har vite förelagts klagandens motpart eller skall han hämtas till rätten och kan han inte hämtas, får dock målet avgöras trots att han inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om klaganden har förelagts att infinna sig personligen men inställt sig endast genom ombud. Lag (1999:84).

22 § Har överklagandet förfallit enligt 21 §, skall hovrätten på ansökan av klaganden återuppta målet, om han för sin utevaro eller underlåtenhet att infinna sig personligen hade laga förfall som han inte kunde anmäla i tid.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Om klaganden sedan målet återupptagits uteblir eller inte följer ett föreläggande att infinna sig personligen, har han inte rätt att få målet återupptaget. Lag (1999:84).

23 § Har det vid huvudförhandling i tingsrätten hållits förhör inför rätten eller syn på stället angående någon viss omständighet och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret i tingsrätten eller tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras, om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit. Lag (2005:683).

24 § Om den överklagade domen är en tredskodom och tingsrätten tar upp en av klagandens motpart gjord ansökan om återvinning, skall målet av hovrätten återförvisas till tingsrätten för att handläggas i samband med återvinningsmålet. Lag (1994:1034).

25 § Ett överklagande får återkallas innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats.

En klagande får inte ändra sin talan att avse en annan del av tingsrättens dom än den som uppgetts vid överklagandet.

I mål där förlikning om saken är tillåten får en part i hovrätten till stöd för sin talan åberopa en omständighet eller ett bevis som inte lagts fram tidigare endast om

1. han gör sannolikt att han inte kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid tingsrätten eller
2. han annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Framställs först i hovrätten ett yrkande om kvittning och kan det inte utan olägenhet prövas i målet, får yrkandet avvisas. Lag (1994:1034).

26 § Även utan yrkande skall hovrätten undanröja tingsrättens dom, om domvilla, som sägs i 59 kap. 1 § 1- 3, har förekommit vid tingsrätten.

Undanröjandet får avse domen i dess helhet eller endast viss del. Berör rättegångsfelet även del av domen, som inte överklagats, skall hovrätten med hänsyn till omständigheterna pröva, om denna del skall undanröjas. Lag (1989:656).

27 § Förs talan om jäv mot en domare i tingsrätten och anser hovrätten att jäv förelegat skall hovrätten undanröja tingsrättens

dom i den del den överklagats. Lag (1994:1034).

28 § Om det vid tingsrätten har förekommit annat fel i rättegången än som avses i 26 eller 27 §, får hovrätten undanröja tingsrättens dom endast om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten. Parterna skall få tillfälle att yttra sig i frågan om undanröjande, om det inte är uppenbart obehövt. Lag (1989:656).

29 § Undanröjer hovrätten tingsrättens dom på någon annan grund än att tingsrätten varit obehörig eller av något annat skäl inte bort ta upp målet till prövning, skall hovrätten samtidigt återförvisa målet till tingsrätten för fortsatt behandling.

Bestämmelser om hovrättens befogenhet att när tingsrätten varit obehörig hänvisa målet till annan tingsrätt finns i 10 kap. 20 §. Lag (1994:1034).

30 § har upphävts genom lag (1994:1034).

51 kap. Om överklagande av domar i brottmål

1 § En part som vill överklaga tingsrättens dom i ett brottmål skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätten. Den skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag då domen meddelades. Lag (1994:1034).

2 § Om ena parten överklagat tingsrättens dom, har motparten rätt att överklaga domen inom en vecka från den dag då den i 1 § angivna tiden gick ut. Ett överklagande som gjorts under sådan tid förfaller, om det första överklagandet återkallas eller av annat skäl förfaller. Lag (1994:1034).

3 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av tingsrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har

kommit in till hovrätten inom klagotiden. Lag (1994:1034).

4 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,
2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det skall hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, skall han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden skall också ange om han eller hon vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall det anges.

Lag (2005:683).

5 § Om inte överklagandet avvisas enligt 3 §, skall tingsrätten efter utgången av den i 2 § angivna tiden sända över detta och övriga handlingar i målet till hovrätten.

Handlingarna skall översändas genast, om den tilltalade är häktad

eller om klaganden framställt ett yrkande som fordrar omedelbar prövning, såsom ett yrkande om häktning av den tilltalade, om åtgärd som avses i 25--28 kap. eller om upphävande av ett beslut om sådan åtgärd. Till dess att den i 2 § angivna tiden har gått ut, skall dock en kopia av överklagandet finnas tillgänglig vid tingsrätten. Lag (1994:1034).

6 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

7 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i 4 § första stycket 4.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. Lag (2005:683).

7 a § Om överklagandet inte avvisas enligt 6 § eller 7 § andra stycket, skall hovrätten, när prövningstillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde skall parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras. Lag (2005:683).

8 § Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta

inte redan har skett eller inte behövs enligt andra stycket. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat, får hovrätten genast meddela dom i målet.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i 26-28 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas. I frågor om häktning, reseförbud eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken får hovrätten ändra tingsrättens beslut även om motparten inte hörts.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, skall 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas. Lag (2005:683).

9 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden har anfört och ange de omständigheter han eller hon själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svarsskrivelsen. Vill parten att det skall hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, skall han eller hon ange det och skälen till detta. Parten skall också ange om han eller hon vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Lag (2005:683).

10 § Hovrätten skall sända över svarsskrivelsen till klaganden. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som sänds över till den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det behövs, får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling under förberedelsen. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet. I fråga om ett sådant sammanträde tillämpas bestämmelserna i 16 § första stycket och andra stycket första meningen, 21 § första stycket första meningen och 22 §. Hovrätten får besluta att den som är anhållen eller häktad skall inställas till sammanträdet.

Lag (2005:683).

11 § Har upphävts genom lag (2005:683).

12 § Om hovrätten anser att det behövs, skall hovrätten besluta att yttrande av sakkunnig inhämtas, skriftligt bevis läggs fram, föremål tillhandahålls för syn eller besiktning, bevis tas upp utom huvudförhandlingen eller någon annan förberedande åtgärd företas.

Om en part vill att en åtgärd enligt första stycket skall företas, skall han så snart som möjligt begära det hos hovrätten.

Behöver i mål om allmänt åtal åtgärd enligt 23 kap. företas, får

hovrätten meddela åklagaren föreläggande om det.

Lag (1994:1034).

13 § Hovrätten får avgöra målet utan huvudförhandling, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat.

Kan saken utredas tillfredsställande får hovrätten avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om åklagaren har överklagat endast till den tilltalades förmån,
2. om endast den tilltalade överklagat och hans ändringsyrkande godtas av motparten,
3. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller ådöma honom påföljd eller döma honom till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening,
4. om parterna har begärt att målet skall avgöras utan huvudförhandling eller
5. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta.

Har i fall som avses i andra stycket 1-3 en part begärt huvudförhandling, skall sådan hållas, om det inte är uppenbart obehövligt.

Med de påföljder som anges i andra stycket 3 likställs vite och, om det inte samtidigt är fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff, förordnande enligt 34 kap. 1 § första stycket 1 brottsbalken. Det som sägs i andra stycket 3 om villkorlig dom gäller inte villkorlig dom

som förenas med föreskrift om samhällstjänst.

Avser överklagandet även annat än ansvar, får målet avgöras utan huvudförhandling endast om denna talan enligt 50 kap. 13 § får prövas utan huvudförhandling.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas. Lag (1999:84).

14 § Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall parterna, om det inte är uppenbart att de redan har slutfört sin talan, beredas tillfälle att göra det. Lag (1994:1034).

15 § Om inte målet enligt 13 § avgörs utan huvudförhandling, skall hovrätten bestämma tid för sådan förhandling. Tiden skall om möjligt bestämmas efter samråd med parterna. För behandling av en rättegångsfråga eller sådan del av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut även om målet i övrigt inte är färdigt för huvudförhandling.

Om den tilltalade är häktad, skall huvudförhandling hållas inom fyra veckor efter utgången av den tid som anges i 2 §, om det inte till följd av åtgärder som avses i 12 § eller andra omständigheter är nödvändigt med längre uppskov. Har den tilltalade häktats efter utgången av den tid som anges i 2 §, skall tiden räknas från den dag han häktades. Lag (1994:1034).

16 § Till huvudförhandlingen skall parterna kallas.

En enskild klagande skall föreläggas att inställa sig vid påföljd att överklagandet annars förfaller. Skall han infinna sig personligen, skall hovrätten också upplysa honom om bestämmelsen i 21 § första stycket andra meningen. Om det är av betydelse för målets handläggning eller utredning att en enskild motpart inställer sig eller om denne är skyldig att infinna sig personligen, skall han

föreläggas vite. Finns det i fråga om den tilltalade anledning anta att han inte skulle följa ett sådant föreläggande, får hovrätten besluta att han skall hämtas till rätten. Om hovrätten inte förelägger motparten vite eller beslutar att han skall hämtas, skall hovrätten upplysa honom om att målet kan komma att avgöras även om han uteblir. Hovrätten skall besluta att en tilltalad som är anhållen eller häktad skall inställas till huvudförhandlingen.

Skall i mål om allmänt åtal en målsägande höras med anledning av åklagarens talan, skall han vid vite kallas att infinna sig personligen.

Hovrätten skall också bestämma vilka vittnen och sakkunniga som skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna skall underrättas om beslutet. Lag (1994:1034).

17 § I övrigt skall det som sägs i 46 kap. 1-5 §§, 6 § andra stycket, 8, 9, 11, 13, 16 och 17 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och förelägganden för parterna.

När ett mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får hovrätten besluta om lämpliga åtgärder för att målet skall kunna slutföras vid den förhandlingen.

I fråga om sådana åtgärder gäller 10 och 12 §§ i detta kapitel. Lag (2005:683).

18 § Vid huvudförhandlingen skall den överklagade domen redovisas i den omfattning det behövs. Klaganden skall ange i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas. Motparten skall ges tillfälle att yttra sig över yrkandet.

Därefter skall åklagaren utveckla åtalet i den utsträckning det

behövs för prövningen av överklagandet. Om talan förs endast av målsäganden, gäller detta i stället denne. Om hovrätten finner det lämpligare får dock en tilltalad som överklagat utveckla sin talan före åklagaren eller målsäganden. Varje part skall få tillfälle att bemöta vad den andra parten anfört. Om förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att det som denne anfört läggs fram ur handlingarna i den utsträckning det behövs.

Framställningar enligt första och andra styckena får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

19 § Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Hovrätten skall se till att den bevisning som har lagts fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Om inte särskilda skäl föranleder annat, bör ett av tingsrätten upptaget bevis, som inte enligt 35 kap. 13 § skall tas upp på nytt, läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang. Lag (2005:683).

20 § Sedan bevisningen lagts fram skall parterna lämnas tillfälle att slutföra sin talan. Lag (1994:1034).

21 § Uteblir en enskild klagande från sammanträde för huvudförhandling, förfaller överklagandet. Detsamma gäller, om en enskild klagande som förelagts att infinna sig personligen inställer sig endast genom ombud och hovrätten inte anser sig ändå kunna avgöra målet.

Uteblir en enskild motpart och har vite förelagts honom, får hovrätten förelägga nytt vite eller besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Detsamma gäller om en enskild motpart som vid vite förelagts att infinna sig personligen, inställer sig endast genom ombud.

Underlåter i mål om allmänt åtal en målsägande, som skall höras i anledning av åklagarens talan, att infinna sig personligen, gäller andra stycket.

Om vite har förelagts klagandens motpart eller om denne skall hämtas till rätten och hämtning inte kan ske, får hovrätten avgöra målet trots att han inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om en enskild klagande som förelagts att infinna sig personligen inställt sig endast genom ombud.

Lag (1994:1034).

22 § Har överklagandet förfallit enligt 21 § skall hovrätten på ansökan av klaganden återuppta målet, om han för sin utevaro eller underlåtenhet att infinna sig personligen hade laga förfall som han inte kunde anmäla i tid.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Om klaganden sedan målet återupptagits uteblir eller inte följer ett föreläggande att infinna sig personligen, har han inte rätt att få målet återupptaget.

Lag (1994:1034).

23 § Har det vid huvudförhandling i tingsrätten hållits förhör inför rätten eller syn på stället angående någon viss omständighet och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret i tingsrätten eller tagits

upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller
2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit. Lag (2005:683).

23 a § Har tingsrätten funnit att den tilltalade skall dömas för den åtalade gärningen och överklagas domen bara beträffande annat än denna fråga, skall hovrätten pröva frågan endast om

1. det i denna del föreligger något förhållande som skulle kunna utgöra grund för resning enligt 58 kap. 2 § eller kunna medföra undanröjande av domen på grund av domvilla eller
2. målets utgång vid tingsrätten i samma del uppenbarligen beror på förbiseende eller misstag.

Beträffande fråga som avses i första stycket 1 eller 2 behöver hänsyn tas endast till omständigheter som har åberopats av part. Lag (1989:656).

24 § Ett överklagande får återkallas innan hovrättens dom eller slutliga beslut har meddelats. Åklagare som i hovrätten fört talan mot den tilltalade får ändra sin talan till dennes förmån.

En klagande får inte ändra sin talan att gälla en annan gärning än den som avses i överklagandet. Lag (1994:1034).

25 § Hovrätten får inte med anledning av den tilltalades överklagande eller av åklagarens överklagande till hans eller hennes förmån döma till en brottspåföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som

tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock överlämna till särskild vård enligt 31 eller 32 kap. brottsbalken eller, om tingsrätten beslutat om sådan vård, döma till annan påföljd.

Vid tillämpningen av första stycket skall sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken jämföras med fängelse.

Har tingsrätten förenat villkorlig dom eller skyddstillsyn med en föreskrift som förutsätter samtycke och samtycker den dömde inte längre till föreskriften, får hovrätten trots första stycket döma till en svårare eller mer ingripande påföljd.

Hovrätten får inte med anledning av ett överklagande som anges i första stycket besluta om utvisning, om tingsrätten inte har meddelat sådant beslut, eller bestämma längre tid än tingsrätten gjort för förbud för den tilltalade att återvända till Sverige. Lag (2006:890).

26 § Även utan yrkande skall hovrätten undanröja tingsrättens dom, om domvilla, som sägs i 59 kap. 1 § 1- 3, har förekommit vid tingsrätten.

Undanröjandet får avse domen i dess helhet eller endast viss del. Berör rättegångsfelet även del av domen, som inte överklagats, skall hovrätten med hänsyn till omständigheterna pröva, om denna del skall undanröjas. Lag (1989:656).

27 § Förs talan om jäv mot en domare i tingsrätten och anser hovrätten att jäv förelegat skall hovrätten undanröja tingsrättens dom i den del den överklagats. Lag (1994:1034).

28 § Om det vid tingsrätten har förekommit annat fel i rättegången än som avses i 26 eller 27 §, får hovrätten undanröja tingsrättens dom endast om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten. Parterna skall få tillfälle att yttra sig i frågan om undanröjande, om det inte är

uppenbart obehövt. Lag (1989:656).

29 § Undanröjer hovrätten tingsrättens dom på någon annan grund än att tingsrätten varit obehörig eller av något annat skäl inte borta upp målet till prövning, skall hovrätten samtidigt återförvisa målet till tingsrätten för fortsatt behandling.

Bestämmelser om hovrättens befogenhet att när tingsrätten varit obehörig hänvisa målet till annan tingsrätt finns i 19 kap. 11 §. Lag (1994:1034).

30 § Har tingsrättens dom överklagats endast i fråga om annat än ansvar, skall målet i hovrätten behandlas som tvistemål. Lag (1994:1034).

52 Kap. Om överklagande av beslut

1 § Den som vill överklaga en tingsrätts beslut skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätten.

Skrivelsen skall ha kommit in till tingsrätten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde och det inte heller vid något sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, skall dock klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Ett överklagande av ett beslut om någons häktande, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, om åläggande av reseförbud eller i fråga som avses i 49 kap. 7 § är inte inskränkt till viss tid.

I 49 kap. finns bestämmelser om att den, som vill överklaga ett beslut, i vissa fall först skall anmäla missnöje. Lag (1994:1034).

2 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas

av tingsrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till hovrätten inom klagotiden. Lag (1994:1034).

3 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. det beslut som överklagas,
2. den ändring i beslutet som yrkas,
3. grunderna för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Lag (1994:1034).

4 § Om inte överklagandet avvisas enligt 2 §, skall tingsrätten till hovrätten sända över detta och övriga handlingar i målet som har betydelse för prövningen av överklagandet. Lag (1994:1034).

5 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

6 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 3 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i 3 § första stycket 4.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig

olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.
Lag (2005:683).

6 a § Om överklagandet inte avvisas enligt 5 § eller 6 § andra stycket, skall hovrätten, när prövningstillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde skall parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras. Lag (2005:683).

7 § Om hovrätten finner att klagandens motpart bör höras angående överklagandet och prövningstillstånd beviljas eller sådant tillstånd inte krävs, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett. I mål där åklagaren är motpart får överklagandet dock översändas till denne utan delgivning.

Det överklagade beslutet får inte ändras såvitt angår motpartens rätt utan att han eller hon har getts tillfälle att yttra sig.

Har tingsrätten i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd eller i brottmål avslagit yrkande om en åtgärd som avses i 26-28 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att beslutet får verkställas även om det inte har laga kraft, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas.

Hovrätten får också ändra tingsrättens beslut i fråga om

häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § eller reseförbud utan att höra motparten. Lag (2005:683).

8 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anfört och ange de omständigheter han själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in till hovrätten samtidigt med svarsskrivelsen. Lag (1994:1034).

9 § Om det behövs får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl. Lag (1994:1034).

10 § Har upphävts genom lag (2005:683).

11 § Om det är nödvändigt för utredningen i målet att en part eller någon annan hörs muntligen, får hovrätten besluta om detta på lämpligt sätt. Hovrätten skall besluta att den som är anhållen eller häktad skall inställas till förhöret.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, skall 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas. Lag (2005:683).

12 § Ett överklagande får återkallas innan hovrättens slutliga beslut har meddelats. Lag (1994:1034).

13 § Har en part eller intervenient överklagat ett beslut som tagits in i en dom eller som får överklagas endast i samband med att domen överklagas, och är även domen överklagad, skall målen i

hovrätten handläggas gemensamt enligt 50 eller 51 kap.

Första stycket gäller inte om beslutet angår ett ombud, en försvarare, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte var part eller intervenient i tingsrätten. Lag (1994:1034).

53 Kap. Om mål som tas upp omedelbart

1 § I tvistemål som skall tas upp omedelbart av en hovrätt tillämpas bestämmelserna om rättegången vid tingsrätt i 42--44 kap. Lag (1994:1034).

2 § I brottmål som ska tas upp omedelbart av en hovrätt, tillämpas bestämmelserna om rättegången vid tingsrätt i 45–47 kap. med följande avvikelser:

1. Hovrätten får inte uppdra åt åklagaren att utfärda stämning.
2. Hovrätten ska i stämningen förelägga den tilltalade att svara skriftligen inom en viss tid. Hovrätten ska sända över svarsskrivelsen till åklagaren. Om det behövs får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och bestämma i vilket avseende parten ska yttra sig.
3. Är den tilltalade häktad, får ett uppehåll i huvudförhandlingen inte göras i mer än två veckor, om inte på grund av särskilda omständigheter ett längre uppehåll är nödvändigt.
4. Om det inte finns anledning att döma till någon annan påföljd än böter, får hovrätten avgöra målet utan huvudförhandling. I sådant fall tillämpas 51 kap. 14 §. Lag (2010:575).

SJÄTTE AVDELNINGEN

Om rättegången i Högsta domstolen

54 kap. Om rätten att överklaga en hovrätts domar och beslut och om prövningstillstånd

1 § En hovrätts dom får överklagas, om inte annat är föreskrivet.

När en hovrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra stycket, skall hovrätten med hänsyn till omständigheterna bestämma om domen skall få överklagas särskilt eller endast i samband med att hovrättens slutliga avgörande överklagas.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i 44 kap. 9 § och 53 kap. 1 §. Lag (1994:1034).

2 § Har parterna muntligen inför rätten eller skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om förlikning om saken är tillåten. Lag (2005:683).

3 § En hovrätts slutliga beslut får överklagas, om inte annat är föreskrivet. Har en part rätt att ansöka om återupptagande av ett mål som avgjorts genom ett slutligt beslut, får han dock inte överklaga beslutet.

Ett beslut av en hovrätt enligt vilket ett mål återförvisats till tingsrätten får överklagas endast om hovrättens prövning innefattar

ett avgörande av en fråga som inverkar på målets utgång.

Hovrättens beslut i en överklagad fråga om ersättning till offentlig försvarare får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för att pröva om tillstånd skall ges enligt 10 § första stycket 1. Lag (1994:1034).

4 § Det som sägs i 49 kap. 4--6, 8 och 11 §§ om överklagande av en tingsrätts beslut skall tillämpas vid överklagande av en hovrätts beslut, som inte är slutligt, i frågor som avses i de nämnda paragraferna och som uppkommit i hovrätten eller överklagats dit. Lag (1994:1034).

5 § I fråga om hovrättens beslut i annat fall än som anges i 3 eller 4 § tillämpas 49 kap. 3 § andra stycket och 9 §. Lag (1994:1034).

6 § Om hovrätten ogillat ett yrkande om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § eller reseförbud eller upphävt ett beslut om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § eller reseförbud, får beslutet överklagas endast i samband med att hovrättens dom eller slutliga beslut överklagas. Lag (1994:1034).

7 § Har hovrätten funnit att tingsrätten varit behörig att ta upp ett mål, får hovrättens beslut om detta överklagas endast om invändningen mot tingsrättens behörighet grundas på en omständighet som högre rätt självmant skall beakta vid ett överklagande. Lag (1994:1034).

8 § Ett beslut får inte överklagas, om hovrätten i beslutet

1. prövat en fråga om jäv mot domare i tingsrätt,
2. prövat en till hovrätten överklagad fråga som avses i 49 kap. 5 § 7 eller 9 eller 7 § eller
3. meddelat prövningstillstånd. Lag (1994:1034).

9 § Prövningstillstånd krävs för att Högsta domstolen skall pröva hovrättens dom eller slutliga beslut i mål eller ärende som väckts vid tingsrätt. Detsamma gäller hovrättens slutliga beslut i ett ärende som har ett direkt samband med ett sådant mål eller ärende utom beslut som avses i 17 §.

Första stycket gäller inte överklaganden av justitiekanslern eller en justitieombudsman i mål där allmänt åtal förs.

Lag (2004:402).

10 § Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller

2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd fordras i två eller flera likartade mål och Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i ett av dem, får prövningstillstånd meddelas även i övriga mål. Lag (1994:1034).

11 § Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss fråga i målet, vars prövning är av vikt för ledning av rättstillämpningen (prejudikatfråga) eller en viss del av målet.

I avvaktan på att prövning sker i enlighet med ett prövningstillstånd som begränsats enligt första stycket får Högsta domstolen förklara frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt vilande helt eller delvis.

Ett prövningstillstånd som meddelas utan sådan begränsning som avses i första stycket gäller

1. domen eller det slutliga beslutet i den utsträckning parten har överklagat avgörandet,
2. överklagade beslut som tagits in i domen eller det slutliga beslutet och som inte angår ett ombud, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte var part eller intervenient i hovrätten,
3. överklagade beslut som får överklagas endast i samband med att domen eller det slutliga beslutet överklagas.

I den utsträckning prövningstillstånd inte meddelas och fråga om tillstånd inte heller förklaras vilande, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En upplysning om detta skall tas in i Högsta domstolens beslut. Lag (1994:1034).

12 § Vid överklagande som avses i 9 § andra stycket får Högsta domstolen, om målet väckts vid tingsrätt, besluta att begränsa prövningen av målet till en viss prejudikatfråga.

Ett beslut som avses i första stycket får meddelas att gälla till dess annorlunda bestäms. Ett sådant beslut fattas enligt de regler som gäller för beslut om prövningstillstånd. Meddelas beslut enligt detta stycke, skall målet i övrigt vila.

I den utsträckning Högsta domstolen inte prövar målet, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En upplysning om detta skall tas in i det beslut genom vilket prövning vägras.

Lag (1994:1034).

13 § Vid avgörandet av om prövningstillstånd skall meddelas behöver hänsyn tas endast till sådana omständigheter som har åberopats av klaganden. Lag (1994:1034).

14 § Avser överklagandet ett beslut av hovrätten som inte

är slutligt och som meddelats i ett mål eller ärende som väckts vid tingsrätt skall 9--13 §§ tillämpas. Detta gäller dock inte om Högsta domstolen med anledning av talan mot hovrättens dom eller slutliga beslut har meddelat prövningstillstånd som enligt 11 § tredje stycket gäller även beslutet. Lag (1994:1034).

15 § Om ett beslut av en hovrätt enligt 3 § andra stycket eller 6, 7 eller 8 § inte får överklagas, skall beslutet innehålla uppgift om det.

Krävs prövningstillstånd i Högsta domstolen, skall hovrättens dom eller beslut innehålla uppgift om detta och om innehållet i 10 §. Lag (1994:1034).

16 § Om en part anser att en upplysning enligt 15 § första stycket är oriktig, får han i samband med att beslutet överklagas begära att Högsta domstolen prövar frågan om rätt att överklaga. I annat fall får frågan inte prövas av Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

17 § Ett beslut genom vilket hovrätten avvisat en missnöjesanmälan, en ansökan om återvinning eller återupptagande eller ett överklagande av hovrätts dom eller beslut får överklagas. Frågan om en sådan anmälan eller ansökan gjorts eller ett överklagande skett inom rätt tid får annars inte prövas av Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

55 kap. Om överklagande av domar

1 § En part som vill överklaga hovrättens dom skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till hovrätten. Den skall ha kommit in till rätten inom fyra veckor från den dag då domen meddelades. Lag (1994:1034).

2 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av hovrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har

kommit in till Högsta domstolen inom klagotiden. Lag (1994:1034).

3 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,
2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende hovrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Högsta domstolen inte lagts fram tidigare, skall klaganden i tvistemål förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Klaganden skall också ange om han vill att motparten eller i brottmål målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i Högsta domstolen.

Är i brottmål den tilltalade anhållen eller häktad, skall det anges.
Lag (1994:1034).

4 § Om inte överklagandet avvisas enligt 2 §, skall hovrätten efter utgången av klagotiden sända över detta och övriga handlingar i målet till Högsta domstolen. Handlingarna skall översändas genast, om i brottmål den tilltalade är häktad eller om klaganden framställt ett yrkande som fordrar omedelbar prövning, såsom i tvistemål ett yrkande om kvarstad eller ett yrkande om upphävande av ett beslut om en sådan åtgärd eller av ett beslut om

att dom får verkställas även om den inte har laga kraft, eller i brottmål ett yrkande om häktning av den tilltalade eller om åtgärd som avses i 25--28 kap. eller om upphävande av ett beslut om en sådan åtgärd. Lag (1994:1034).

5 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får Högsta domstolen omedelbart avvisa överklagandet.
Lag (1994:1034).

6 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 3 § första stycket 1--3 eller 5 eller andra stycket eller är det på annat sätt ofullständigt, skall Högsta domstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i Högsta domstolen.
Lag (1994:1034).

7 § Om överklagandet inte avvisas enligt 5 § eller 6 § andra stycket, skall Högsta domstolen, när prövningstillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling. Lag (2005:683).

8 § Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Har hovrätten i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad

eller någon annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd eller i brottmål avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i 26-28 kap. eller upphävt ett beslut om sådan åtgärd, får Högsta domstolen omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har hovrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att domen får verkställas även om den inte har laga kraft, eller fastställt tingsrätts beslut om det, får Högsta domstolen omedelbart besluta att tingsrättens eller hovrättens beslut tills vidare inte får verkställas. I frågor om häktning eller reseförbud får Högsta domstolen ändra hovrättens beslut även om motparten inte hörts. Lag (2005:683).

9 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anfört och ange de omständigheter han själv vill anföra. Det som har sagts nu gäller inte i tvistemål där klagandens yrkande medges.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om en omständighet eller ett bevis som åberopas i Högsta domstolen inte lagts fram tidigare, skall parten i tvistemål förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in till Högsta domstolen samtidigt med svarsskrivelsen. Parten skall också ange om han vill att motparten eller i brottmål målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

10 § Högsta domstolen skall sända över svarsskrivelsen till klaganden. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som sänds över till den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det behövs, får Högsta domstolen besluta om ytterligare skriftväxling. Högsta domstolen får också meddela närmare

bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl.

Lag (1994:1034).

11 § Högsta domstolen får utan huvudförhandling avgöra

1. en prejudikatfråga,
2. ett mål i vilket Högsta domstolen med stöd av bestämmelserna i 12 § i allt väsentligt grundar avgörandet i övrigt på hovrättens bedömning,
3. ett mål som har tagits upp omedelbart av hovrätten eller
4. ett sådant mål eller en sådan fråga i ett mål som skall avgöras av Högsta domstolen i dess helhet eller med nio ledamöter.

Beträffande avgörande i övrigt i Högsta domstolen av mål utan huvudförhandling skall i tvistemål 50 kap. 13 § och i brottmål 51 kap. 13 § tillämpas. Lag (1996:157).

12 § Har Högsta domstolen med tillämpning av bestämmelserna i 54 kap. 11 eller 12 § prövat en prejudikatfråga, får domstolen, om ytterligare prövning krävs, helt eller delvis grunda sitt avgörande av målet i övrigt på hovrättens bedömning eller undanröja lägre rätts dom och återförvisa målet till lägre rätt för fortsatt handläggning.

En prejudikatfråga får avgöras genom dom även i andra fall än som avses i 17 kap. 5 § andra stycket. Lag (1994:1034).

13 § I tvistemål får en part i Högsta domstolen till stöd för sin talan åberopa en omständighet eller ett bevis som inte lagts fram tidigare endast om han gör sannolikt att han inte kunnat åberopa

omständigheten eller beviset vid lägre rätt eller han annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Framställs först i Högsta domstolen ett yrkande om kvittning och kan det inte utan olägenhet prövas i målet, får yrkandet avvisas. Lag (1994:1034).

14 § Har det vid huvudförhandling i lägre rätt hållits förhör inför rätten eller syn på stället angående någon viss omständighet och beror avgörandet även i Högsta domstolen av tilltron till den bevisningen, får hovrättens dom ändras i den delen endast om hovrätten i samma del ändrat tingsrättens dom utan att ta upp beviset vid huvudförhandling eller ta del av en ljud- och bildupptagning av förhöret. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller
2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än hovrätten antagit. Lag (2005:683).

15 § Vid rättegången i Högsta domstolen skall i övrigt följande bestämmelser tillämpas:

1. i tvistemål, 50 kap. 10 § tredje stycket, 12 §, 14-22 §§, 24 § och 25 § första och andra styckena och
2. i brottmål, 51 kap. 8 § fjärde stycket, 10 § tredje stycket, 12 §, 14-22 §§, samt 23 a, 24, 25 och 30 §§.

Det som sägs i 50 kap. 26-29 §§ rörande tvistemål samt i 51 kap. 26-29 §§ rörande brottmål om undanröjande av tingsrätts dom och om återförvisning gäller för Högsta domstolen i fråga om lägre rätts dom. Lag (2005:683).

56 kap. Om överklagande av beslut och om hänskjutande av prejudikatfrågor

1 § Den som vill överklaga en hovrätts beslut skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till hovrätten.

Skrivelsen skall ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde och det inte heller vid något sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, skall dock klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Ett överklagande av ett beslut om någons häktande, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § eller om åläggande av reseförbud är inte inskränkt till viss tid.

Av bestämmelser i 49 kap. och 54 kap. 4 § följer att den som vill överklaga en hovrätts beslut i vissa fall först skall anmäla missnöje. Lag (1994:1034).

2 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av hovrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till Högsta domstolen inom klagotiden. Lag (1994:1034).

3 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. det beslut som överklagas,
2. den ändring i beslutet som yrkas,
3. grunderna för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och

5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Lag (1994:1034).

4 § Om inte överklagandet avvisas enligt 2 §, skall hovrätten till Högsta domstolen sända över detta och övriga handlingar i målet som har betydelse för prövningen av överklagandet. Lag (1994:1034).

5 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får Högsta domstolen omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

6 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 3 § första stycket 1--3 eller 5 eller andra stycket eller är det på annat sätt ofullständigt, skall Högsta domstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i Högsta domstolen.
Lag (1994:1034).

7 § Om Högsta domstolen finner att klagandens motpart bör höras angående överklagandet, skall överklagandet delges honom med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid. I mål där åklagaren är motpart får överklagandet dock översändas till denne utan delgivning. Lag (1999:84).

8 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anfört och ange de omständigheter han själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och

om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in till Högsta domstolen samtidigt med svarsskrivelsen. Lag (1994:1034).

9 § Om det behövs får Högsta domstolen besluta om ytterligare skriftväxling. Högsta domstolen får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl. Lag (1994:1034).

10 § Behövs prövningstillstånd och har motparten hörts angående överklagandet, skall Högsta domstolen sedan skriftväxlingen avslutats besluta om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan tas upp utan att skriftväxling har skett. Lag (1994:1034).

11 § Vid rättegången i Högsta domstolen skall i övrigt 52 kap. 11--13 §§ samt 55 kap. 12 § första stycket tillämpas.

Vid tillämpning av 52 kap. 13 § första stycket skall den gemensamma handläggningen av målen ske enligt 55 kap. i stället för enligt 50 eller 51 kap. Lag (1994:1034).

12 § I fråga om överklagande enligt 8 kap. 8 § tillämpas 1--11 §§ med följande avvikelser:

1. Klaganden skall ge in sin skrivelse till advokatsamfundet. Skrivelsen skall ha kommit in till samfundet inom fyra veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.
2. Om inte särskilda skäl föranleder annat, skall klaganden och, när talan förs av Justitiekanslern, även motparten höras muntligen i Högsta domstolen.

3. Det organ inom advokatsamfundet som meddelat beslutet skall lämnas tillfälle att ge in en skriftlig förklaring och att yttra sig i samband med att en part hörs muntligen.

4. Ett beslut av advokatsamfundet genom vilket överklagandet avvisas får överklagas hos Högsta domstolen. Bestämmelserna i 1 skall då tillämpas. Lag (1994:1034).

13 § En tingsrätt får med parternas samtycke hänskjuta en viss fråga i målet till prövning av Högsta domstolen, när förlikning om saken är tillåten. Lag (1999:84).

14 § En fråga som hänskjutits enligt 13 § får inte komma under Högsta domstolens prövning utan att domstolen meddelat tillstånd till detta. Sådant tillstånd får ges endast i den mån det gäller en sådan prejudikatfråga som avses i 54 kap. 11 § första stycket.

Frågan om prövningstillstånd får prövas utan att parterna fått tillfälle att yttra sig. Lag (1994:1034).

15 § Om prövningstillstånd meddelas enligt 14 §, skall Högsta domstolen pröva prejudikatfrågan med tillämpning av reglerna i 7, 9 och 11 §§. Lag (1994:1034).

57 Kap. Om mål som tas upp omedelbart

1 § I mål som skall tas upp omedelbart av Högsta domstolen skall 53 kap. tillämpas. Lag (1994:1034).

SJUNDE AVDELNINGEN

Om särskilda rättsmedel

58 Kap. Om resning och återställande av försutten tid

1 § Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller tjänsteförseelse eller om brott som har avseende å målet ligger ombud eller ställföreträdare till last, samt brottet eller tjänsteförseelsen kan antagas hava inverkat på målets utgång;
2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningsförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;
3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller
4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det. Lag (1975:670)

2 § Sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, får resning beviljas till förmån för den tilltalade,

1. om någon ledamot av rätten, där anställd tjänsteman eller åklagaren med avseende på målet har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller tjänsteförseelse eller om något brott som har avseende på målet

ligger ombud, ställföreträdare eller försvarare till last, samt brottet eller tjänsteförseelsen kan antas ha inverkat på målets utgång,

2. om någon lagfaren domare eller åklagaren har varit jävig och det inte är uppenbart att jävet har saknat betydelse för målets utgång,

3. om någon skriftlig handling, som åberopats till bevis, har varit falsk eller om ett vittne, en sakkunnig eller en tolk har avgett falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antas ha inverkat på utgången,

4. om någon omständighet eller något bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats eller om det, med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott, för vilket han dömts, eller

5. om den rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag. Lag (1987:1345).

3 § Sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, får resning beviljas till men för den tilltalade,

1. om något sådant förhållande, som avses i 2 § 1 eller 3, förelegat och detta kan antas ha medverkat till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en väsentligt mildare straffbestämmelse än den som borde ha tillämpats, eller,

2. om det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än ett år samt någon omständighet eller bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade dömts för brottet eller till att detta hänförts under en väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 2, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det. Lag (1987:1345).

4 § Den som vill ansöka om resning skall göra detta skriftligen hos hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall hos högsta domstolen.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av något sådant förhållande som avses i 1 § första stycket 1, 2 eller 3 samt ansökan om resning i brottmål till men för den tilltalade skall göras inom ett år från det att sökanden fick kännedom om det förhållande som ansökningen grundas på. Åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, får tiden räknas från det dom över gärningen vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av något sådant förhållande, som avses i 1 § första stycket 4, skall sökas inom sex månader från det att domen vann laga kraft. Lag (1988:1451).

5 § I resningsansökan skall sökanden uppgiva:

1. den dom ansökan avser;
2. det förhållande, varå ansökan grundas, och skälen för ansökan; samt
3. de bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Grundas ansökan å förhållande, som avses i 1 § första stycket 3 eller 3 § första stycket 2, skall sökanden uppgiva anledningen till att omständigheten eller beviset ej åberopats i rättegången.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Vid ansökan skola i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas de skriftliga bevis sökanden åberopar.

6 § Om resningsansökan inte avvisas, skall den tillsammans med därvid fogade handlingar delges motparten. Gäller ansökningen resning i mål där åklagaren är motpart får den dock översändas till åklagaren utan delgivning. Motparten skall samtidigt föreläggas att inkomma med skriftlig förklaring. Om ansökningen är ogrundad, får den dock avslås omedelbart.

Om prövning av ansökningen sker i hovrätt tillämpas 52 kap. 8-12 §§. Om ansökningen tas upp omedelbart av Högsta domstolen, tillämpas 56 kap. 8, 9 och 11 §§.

Rätten får förordna att, till dess annat föreskrivs, vidare åtgärder för verkställighet av domen inte skall äga rum. Lag (1999:84).

6 a § Åklagaren ska återuppta en förundersökning om det i en ansökan om resning åberopas eller om det på annat sätt kommer fram en omständighet eller ett bevis som inte tidigare lagts fram och det är sannolikt att omständigheten eller beviset utgör grund för resning. Förundersökningen ska dock inte återupptas om det saknas behov av utredningsåtgärder.

Om förundersökningen inte är avslutad ska åklagaren, under de förutsättningar som anges i första stycket, i stället besluta att förundersökningen även ska avse frågan om den tidigare tilltalades delaktighet i brottet. Lag (2012:659).

6 b § I ett ärende om resning får rätten förelägga åklagaren att vidta en viss utredningsåtgärd, om det enligt 6 a § finns förutsättningar att återuppta förundersökningen eller besluta att en pågående förundersökning även ska avse frågan om den

tidigare tilltalades delaktighet i brottet. Lag (2012:659).

7 § Beviljas resning, skall rätten samtidigt förordna att målet åter skall tas upp vid den domstol, som sist dömt i målet. Om resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, får rätten dock omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, när målet på nytt tas upp vid en förhandling, skall resningen anses förfallen. Om motparten uteblir, får målet ändå avgöras. Kallelserna skall innehålla en upplysning om dessa regler. Vad som sägs i detta stycke gäller inte i fråga om åklagaren. Lag (1988:1451).

8 § Avvisas eller avslås en resningsansökan, får sökanden åläggas att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, staten kostnaderna i resningsärendet. Har resning sökts av åklagaren, får kostnaderna utgå av allmänna medel. Bifalls ansökningen, skall kostnadsfrågan prövas i samband med målet efter dess återupptagande. Lag (1988:1451).

8 a § Om en offentlig försvarare har förordnats enligt 21 kap. 3 b § och det inte ges in någon resningsansökan till domstol, får den tidigare tilltalade åläggas att ersätta staten för det som har betalats av allmänna medel i ersättning till försvararen.

Om en åtgärd som avses i 6 a § har vidtagits i syfte att utreda om det finns grund för resning till men för den tidigare tilltalade och det inte ges in någon resningsansökan till domstol, får den tidigare tilltalade tillerkännas ersättning av allmänna medel för sådana skäliga kostnader som avses i 31 kap. 2 §.

Frågan om ersättning för kostnader enligt första och andra styckena prövas av den domstol som enligt 4 § första stycket är behörig att pröva resningsansökan. Lag (2012:659).

9 § Avser dom i brottmål även annat än ansvar, gälle beträffande resning i denna del av målet vad om resning i tvistemål är stadgat; beviljas resning i ansvarsfrågan, må dock utan hinder av vad sålunda är föreskrivet resning samtidigt beviljas även i målet i övrigt.

10 § Vad i 1-9 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut.

10 a § Om talan mot avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt, görs ansökan om resning i ärendet skriftligen hos hovrätten. Detsamma gäller ärende som avgjorts genom godkännande av strafföreläggande eller godkännande av föreläggande av ordningsbot.

Beträffande sådan ansökan som gjorts enligt första stycket tillämpas 1--3 §§, 4 § andra stycket och 5--8 §§. Lag (1988:1451).

11 § Har någon försuttit den tid som gäller för överklagande av dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande, och hade han laga förfall, får på ansökan av honom den försuttna tiden återställas. Lag (1994:1034).

12 § Den som vill ansöka om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i hovrätt eller för ansökan om återvinning eller återupptagande i tingsrätt skall göra detta skriftligen hos hovrätten inom tre veckor från det att förfallet upphörde och sist inom ett år från det att tiden gick ut.

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i Högsta domstolen eller ansökan om återvinning eller återupptagande i hovrätt eller Högsta domstolen görs skriftligen hos högsta domstolen inom den tid som anges i första stycket.

Beträffande ansökningen tillämpas i 5, 6 och 8 §§.

Lag (2009:344).

13 § Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i tingsrätt eller hovrätt mot sådant avgörande som avses i 10 a § görs skriftligen hos hovrätten. Beträffande sådan ansökan tillämpas 11 § och 12 § första och tredje styckena. Lag (1988:1451).

14 § Vid fullföljd av talan mot hovrätts beslut i fråga om resning eller återställande av försutten tid gäller vad som sägs i 54 och 56 kap. om fullföljd av talan mot beslut i mål eller ärende, som väckts vid tingsrätt. Lag (1988:1451).

59 Kap. Om klagan över domvilla m.m.

1 § Dom som vunnit laga kraft skall efter klagan av den vars rätt domen rör på grund av domvilla undanröjas,

1. om målet har tagits upp trots att det har förelegat ett rättegångshinder, som högre rätt haft att beakta självmant vid ett överklagande,
2. om domen givits mot någon, som inte har varit rätteligen stämd och inte heller har fört talan i målet, eller genom domen någon, som inte har varit part i målet, lider förfång,
3. om domen är så oklar eller ofullständig att det inte framgår av den, hur rätten har dömt i saken eller
4. om det i rättegången förekommit något annat grovt rättegångsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång.

Klagan över domvilla enligt första stycket 4 som grundas på en omständighet som inte tidigare har åberopats i målet skall avvisas, om klaganden inte gör sannolikt att han har varit förhindrad att

åberopa omständigheten i rättegången eller han annars haft giltig ursäkt att inte göra det. Lag (1994:1034).

2 § Den som vill klaga över domvilla skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall till Högsta domstolen.

Om klagan grundas på någon omständighet som avses i 1 § 1 eller 4 skall skrivelsen ges in inom sex månader från det att domen vann laga kraft. Grundas klagan på någon omständighet som avses i 1 § 2, skall skrivelsen ges in inom sex månader från det att klaganden fick kännedom om domen. Fick han kännedom om domen innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag då domen vann laga kraft. Lag (1994:1034).

3 § I fråga om klagan över domvilla och överklagande av hovrätts beslut i sådant ärende skall i övrigt 52, 54 och 56 kap. tillämpas. I fråga om klagan som skall prövas omedelbart av Högsta domstolen gäller dock inte bestämmelserna om prövningstillstånd.

Rätten får besluta att domen tills vidare inte får verkställas.

Undanröjs domen av annat skäl än att rätten varit obehörig eller annars inte bort ta upp målet till prövning, skall rätten samtidigt besluta att ny handläggning skall äga rum vid den rätt som meddelat domen.

I fråga om ersättning för kostnad gäller bestämmelserna om rättegångskostnad. Lag (1994:1034).

4 § Det som sägs i 1--3 §§ om dom skall tillämpas även när det gäller rättens beslut. Lag (1994:1034).

5 § Om ett avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha överklagats hos tingsrätt eller hovrätt, får klagan över

domvilla i ärendet göras skriftligen hos hovrätten.

I fråga om klagan enligt första stycket tillämpas 1 §, 2 § andra stycket och 3 §. Lag (1994:1034).

6 § Strafföreläggande som godkänts av den misstänkte skall efter klagan undanröjas,

1. om godkännandet inte kan anses som en giltig viljeförklaring,
2. om det vid ärendets behandling har förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt eller
3. om föreläggandet av annan anledning inte överensstämmer med lag.

Har strafföreläggande undanröjts, får inte därefter för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff.

Lag (1994:1034).

7 § Den som vill klaga på strafföreläggande skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätt som kunnat ta upp åtal för brottet.

Skrivelsen skall ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Om föreläggandet inte avser någon annan brottspåföljd än villkorlig dom räknas tiden från provotidens början. I fråga om handläggningen skall 52 kap. 2, 3 och 5-12 §§ tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten. Lag (1996:1462).

8 § I fråga om överklagande av tingsrättens beslut med anledning av klagan på strafföreläggande gäller 49 och 52 kap.

Hovrättens beslut får inte överklagas. Lag (1994:1034).

9 § I mål som avses i 7 eller 8 § får rätten besluta att strafföreläggandet tills vidare inte får verkställas.

Lag (1994:1034).

10 § Bestämmelserna i 6--9 §§ skall tillämpas även i fråga om godkänt föreläggande av ordningsbot. I mål om klagan på sådant föreläggande är allmän åklagare motpart till den misstänkte.

Lag (1994:1034).

Övergångsbestämmelser

1983:920

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. I fråga om offentliga försvarare som har förordnats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1984:131

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.
2. Äldre bestämmelser om tingsrätternas domförhet gäller alltjämt vid huvudförhandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet samt vid överläggningar och omröstningar i anslutning till sådana huvudförhandlingar.
3. Äldre bestämmelser om hovrätternas domförhet gäller alltjämt i mål där den slutliga handläggningen har påbörjats före ikraftträdandet.
4. Äldre bestämmelser om avvisning av ofullständiga stämningsansökningar samt vade-, revisions- och besvärslagor gäller alltjämt i fråga om ansökningar och inlagor som har kommit in till rätten före ikraftträdandet.

5. Äldre bestämmelser om rätt till återupptagande av ett tvistemål eller ett brottmål i en hovrätt efter det att hovrätten förklarar vadetalan i målet förfallen gäller alltjämt, om vadetalan har förklarats förfallen före ikraftträdandet.

6. Äldre bestämmelser om tid för anförande av besvär över en underrätts beslut gäller alltjämt beträffande beslut som inte har meddelats vid sammanträde för förhandling men i fråga om vilka tiden för meddelandet har tillkännagivits före ikraftträdandet.

1987:328

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987. Lagen gäller dock ej i fall då ränta har börjat löpa före ikraftträdandet.

1987:681

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som en konkursdomare har begått i utövningen av tjänsten.

1987:747

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Genom lagen upphävs lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden. Den lagen gäller dock fortfarande i mål där ansökan om stämning kommit in till rätten före ikraftträdandet eller där rätten, om talan väckts genom ansökan om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning eller som enskilt anspråk i brottmål, före ikraftträdandet beslutat att tvisten skall handläggas som tvistemål.

3. Bestämmelserna i 36 kap. 1 § tredje stycket 3 i deras äldre lydelse gäller fortfarande beträffande den som av militär befattningshavare ålagts disciplinstraff.

4. Äldre bestämmelser om vadeanmälan gäller fortfarande i fråga om domar som meddelats före ikraftträdandet.

5. Förekommer i lag eller annan författning någon hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den bestämmelsen.

1987:792

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Beträffande tvist om bodelning skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas om talan om äktenskapsskillnad har väckts före ikraftträdandet, en av makarna har avlidit före ikraftträdandet eller tvisten gäller bodelning med anledning av boskillnad.

1987:1211

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Är någon vid lagens ikraftträdande berövad friheten genom gripande, anhållande eller häktning, får häktningsframställning enligt 24 kap. 12 § göras samt häktningsförhandling enligt 13 och 17 §§ samma kapitel hållas den dag lagen träder i kraft eller följande dag, om äldre rätt medger att så sker.

1988:167

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Bestämmelsen i 7 § om straffavgift tillämpas dock inte i fråga om förhållande som hänför sig till tiden före den 1 januari 1983.

1988:616

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989. Löpande tjänstgöringstider för nämndemän upphör vid utgången av år 1988. Nyval av nämndemän för tiden från och med år 1989 skall med tillämpning av de nya bestämmelserna äga rum under år 1988. Valen förrättas av de kommunfullmäktige och landsting som nyvalts under detta år.

1988:1451

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989. Har ansökan om resning eller återställande av försutten tid gjorts före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser. Detsamma gäller i fall då besvär över domvilla har anförts före ikraftträdandet.

1989:113

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet gäller dock äldre föreskrifter.

1989:352

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
2. Bestämmelserna i 54 kap. 2 a och 11 a §§ tillämpas inte på avgöranden av hovrätt som meddelats före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i 54 kap. 9 och 11 §§ i deras äldre lydelse gäller fortfarande vid fullföljd av talan mot avgöranden av hovrätt som meddelats före ikraftträdandet.
4. Bestämmelserna i 49 kap. 1 § och 54 kap. 1 § i deras äldre lydelse gäller fortfarande i fråga om sådan utfästelse att inte fullfölja talan som gjorts före ikraftträdandet.

1989:656

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1989.
2. Äldre föreskrifter om rättens sammansättning gäller alltjämt vid huvudförhandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.
3. Äldre föreskrifter i 50 kap. 25 § tredje stycket gäller alltjämt när det överklagade avgörandet har meddelats före ikraftträdandet.

1990:443

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre bestämmelser gäller dock

1. i fråga om fullföljd av talan mot särskild dom enligt 17 kap. 5 § som har meddelats före ikraftträdandet,
2. i fråga om tid för besvär över beslut som meddelats före ikraftträdandet,
3. i fråga om lägre rätts skyldighet att pröva om talan mot avgörande som meddelats före ikraftträdandet fullföljts på föreskrivet sätt.

Har i mål som avses i 1 kap. 7 § äldre lydelsen talan före ikraftträdandet väckts vid viss tingsrätt som sägs där, behåller tingsrätten sin behörighet att handlägga målet.

1990:1128

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i mål

1. där talan väckts vid fastighetsdomstol före ikraftträdandet,
2. som efter återvinning överlämnats till fastighetsdomstol före ikraftträdandet, eller

3. som enligt lagsökningslagen (1946:808) hänskjutits till rättegång vid fastighetsdomstol före ikraftträdandet.

1991:485

Denna lag träder i kraft, i fråga om 4 kap. 6 § den 1 juli 1991 och i övrigt den 1 januari 1992.

1991:847

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning där talan väckts före ikraftträdandet.

1991:1561

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. Äldre föreskrifter gäller dock vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet och i fråga om tystnadsplikter som har uppkommit före ikraftträdandet.

1992:1511

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
(I kraft den 1 januari 1994, 1993:1646).

2. Är ombud enligt 33 kap. 7 § anmält vid ikraftträdandet, skall anmälan anses avse tre månader efter ikraftträdandet. Den som gjort anmälan och ombudet skall av Högsta domstolen på lämpligt sätt underrättas därom snarast efter ikraftträdandet.

1993:10

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 1993.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fall då offentlig försvarare förordnats före ikraftträdandet.

1993:348

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993. Äldre bestämmelser tillämpas dock alltjämt i fråga om mål i vilka rätten har fattat beslut om rättspsykiatrisk undersökning före ikraftträdandet.

1993:514

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993. Om en dom eller ett beslut har meddelats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om överklagande och krav på prövningstillstånd.

1994:1034

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1994.

2. Förekommer det i en lag eller en författning som har beslutats av regeringen en hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag tillämpas i stället den nya föreskriften.

3. Har en dom eller ett beslut meddelats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om rätten att överklaga och om vad den som vill överklaga skall iaktta.

1994:1412

Denna lag träder i kraft, i fråga om 23 kap, 1, 3, 8 och 22 §§ och 27 kap. 7 § den 1 april 1995, och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

1994:1435

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.
2. Mål som vid ikraftträdandet är anhängigt vid en domstol som var behörig enligt äldre bestämmelser skall även efter ikraftträdandet handläggas där.

1994:1620

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
2. Den nya lydelsen av 4 kap. 6 § skall dock tillämpas första gången efter valet år 1998.
3. Val enligt den nya lydelsen av 4 kap. 8 § skall äga rum första gången år 1998.
4. Löpande tjänstgöringstid för de nämndemän som har valts enligt äldre bestämmelser skall vara fyra i stället för tre år.

1996:1624

Denna lag träder i kraft den 1 december 1997 då lagen (1946:864) om återgåldande av kostnad för blodundersökning i brottmål skall upphöra att gälla.

1997:273

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997. I fråga om förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet tillämpas dock 8 kap. 7 § tredje stycket i sin äldre lydelse. Den nya lydelsen av 8 kap. 7 § fjärde stycket tillämpas inte i fråga om sådana förhållanden som nyss sagts.

1997:298

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997. I fråga om uppgifter som anförtrotts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1997:391

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1997.
2. Om huvudförhandlingen har påbörjats före ikraftträdandet gäller 1 kap. 3 b och 8 §§ i sina äldre lydelse.

1999:84

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.
2. Om kallelse har utfärdats före ikraftträdandet, tillämpas 50 kap. 10 och 21 §§ och 51 kap. 10 § i sin äldre lydelse.

2000:172

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.
2. Bestämmelserna i 18 kap. 8 a § i dess äldre lydelse skall tillämpas i mål som handläggs enligt 1 kap. 3 d §, om ansökan om stämning har kommit in till rätten före ikraftträdandet eller, när talan har väckts som enskilt anspråk i brottmål, rätten före ikraftträdandet beslutat att tvisten skall handläggas som tvistemål. Detsamma gäller om talan har väckts genom ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning och kronofogdemyndigheten före ikraftträdandet har beslutat att, enligt 36 eller 54 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning, överlämna målet till tingsrätt.

3. Har en huvudförhandling påbörjats före ikraftträdandet tillämpas i fråga om den förhandlingen 43 kap. 3 och 11 §§ eller 46 kap. 3 och 11 §§ i deras äldre lydelse.

4. Har en tredskodom meddelats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om rätten att söka återvinning.

2000:299

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. I fråga om strafförelägganden och ordningsbot som utfärdats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

2003:1146

Denna lag träder i kraft den 1 april 2004 i fråga om 27 § och i övrigt den 1 oktober 2004. Tillstånd till hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning för tid före rättens beslut får inte avse tid före ikraftträdandet.

2004:402

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004. Äldre bestämmelser gäller i fråga om prövningstillstånd vid överklagande av domar och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2005:72

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2005.

2. Den nya bestämmelsen skall inte tillämpas, om enskilt åtal har väckts eller målsägande har övertagit ett allmänt åtal före ikraftträdandet. Bestämmelsen skall inte heller tillämpas, om målsäganden i mål rörande brott som hör under allmänt åtal före

ikraftträdandet ensam har drivit ansvarstalan vidare i högre rätt.

2005:683

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av domar och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.
3. Äldre bestämmelser gäller i fråga om avtal att inte överklaga en dom enligt 49 kap. 2 § och 54 kap. 2 §, som har ingåtts före ikraftträdandet.

2007:981

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008. Underrättelse enligt 31 § behöver dock inte lämnas beträffande hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning som har avslutats före ikraftträdandet.

2009:1252

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
2. Äldre bestämmelser ska gälla för offentliga försvarare som har förordnats före ikraftträdandet.

2010:575

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.
2. För urinprov som tagits före ikraftträdandet gäller 31 kap. 1 § och 48 kap. 2 § i sin äldre lydelse.

3. För kostnader för offentlig försvarare som förordnats före ikraftträdandet tillämpas inte 31 kap. 9 a §.

2010:1936

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

2. Äldre bestämmelser gäller om ett beslut om delgivning enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428) har fattats före den 1 april 2011 eller om en handling har skickats eller lämnats före denna tidpunkt.

2012:659

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2. Bestämmelserna i rättshjälpslagen (1996:1619) gäller fortfarande för det fall ett rättshjälpsbiträde har utsetts för en tidigare tilltalad i ett resningsförfarande före ikraftträdandet.

2014:320

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

2. Bestämmelsen i 33 kap. 6 § gäller i sin äldre lydelse om det personliga sammanträffande som avses i bestämmelsen skett före ikraftträdandet.

2014:904

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för en nämndeman

vars tjänstgöringsperiod upphör senast den 31 december 2014.

3. För en nämndeman som utses 2014 upphör tjänstgöringsperioden senast den 31 december 2015.

4. Val av nämndemän ska genomföras 2015 för en tjänstgöringsperiod som börjar den 1 januari 2016.

2014:1419

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

2. I fråga om användning och behandling av uppgifter som vid hemlig rumsavlyssning har kommit fram om något annat brott än det som har legat till grund för beslutet om rumsavlyssning, och som har samlats in före den 1 januari 2015, gäller äldre föreskrifter.

-END

RF - regeringsformen (1974:152)

SFS nr: 1974:152

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L6

Rubrik: Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform

Utfärdad: 1974-02-28

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:1385

Omtryck: SFS 2011:109, 2014:1385

Övrigt: Rättelseblad 2002:904 och 2010:1408 har iakttagits.

1 kap. Statsskickets grunder

1 § All offentlig makt i Sverige utgår från folket.

Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse.

Den offentliga makten utövas under lagarna.

2 § Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.

Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Lag (2010:1408).

3 § Regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen är rikets grundlag. Lag (1991:1471).

4 § Riksdagen är folkets främsta företrädare.

Riksdagen stiftar lag, beslutar om skatt till staten och bestämmer hur statens medel ska användas. Riksdagen granskar rikets styrelse och förvaltning. Lag (2010:1408).

5 § Konungen eller drottning som enligt successionsordningen innehar Sveriges tron är rikets statschef. Lag (2010:1408).

6 § Regeringen styr riket. Den är ansvarig inför riksdagen. Lag (1976:871).

7 § I riket finns kommuner på lokal och regional nivå. Lag (2010:1408).

8 § För rättskipningen finns domstolar och för den offentliga förvaltningen statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter. Lag (1976:871).

9 § Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Lag (2010:1408).

10 § Sverige är medlem i Europeiska unionen. Sverige deltar även inom ramen för Förenta nationerna och Europarådet samt i andra sammanhang i internationellt samarbete. Lag (2010:1408).

2 kap. Grundläggande fri- och rättigheter

Opinionsfriheter

1 § Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad

1. yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor,

2. informationsfrihet: frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden,

3. mötesfrihet: frihet att anordna och delta i sammankomster för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av konstnärligt verk,

4. demonstrationsfrihet: frihet att anordna och delta i demonstrationer på allmän plats,

5. föreningsfrihet: frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften, och

6. religionsfrihet: frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.

I fråga om tryckfriheten och motsvarande frihet att yttra sig i ljudradio, television och i vissa liknande överföringar, offentliga uppspelningar ur en databas samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar gäller tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

I tryckfrihetsförordningen finns också bestämmelser om rätt att ta del av allmänna handlingar. Lag (2010:1408).

2 § Ingen får av det allmänna tvingas att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Inte heller får någon av det allmänna tvingas att delta i sammankomst för opinionsbildning eller i demonstration eller annan meningsyttring eller att tillhöra politisk sammanslutning, trossamfund eller annan sammanslutning för åskådning som avses i första meningen. Lag (2010:1408).

3 § Ingen svensk medborgare får utan samtycke antecknas i ett allmänt register enbart på grund av sin politiska åskådning.

Lag (2010:1408).

Kroppslig integritet och rörelsefrihet

4 § Dödsstraff får inte förekomma. Lag (2010:1408).

5 § Var och en är skyddad mot kroppsstraff. Ingen får heller utsättas för tortyr eller för medicinsk påverkan i syfte att framtvinga eller hindra yttranden. Lag (2010:1408).

6 § Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp även i andra fall än som avses i 4 och 5 §§. Var och en är dessutom skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång samt mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande.

Utöver vad som föreskrivs i första stycket är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Lag (2010:1408).

7 § Ingen svensk medborgare får landsförvisas eller hindras att resa in i riket.

Ingen svensk medborgare som är eller har varit bosatt i riket får fråntas sitt medborgarskap. Det får dock föreskrivas att barn under arton år i fråga om sitt medborgarskap ska följa föräldrarna eller en av dem. Lag (2010:1408).

8 § Var och en är gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövanden. Den som är svensk medborgare är även i övrigt tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och

att lämna det. Lag (2010:1408).

Rättssäkerhet

9 § Om en annan myndighet än en domstol har berövat någon friheten med anledning av brott eller misstanke om brott, ska han eller hon kunna få frihetsberövandet prövat av domstol utan oskäligt dröjsmål. Detta gäller dock inte när det är fråga om att till Sverige flytta över verkställighet av en frihetsberövande påföljd enligt en dom i en annan stat.

Även den som av någon annan anledning än som anges i första stycket har blivit omhändertagen tvångsvis, ska kunna få omhändertagandet prövat av domstol utan oskäligt dröjsmål. Med prövning av domstol likställs i sådant fall prövning av en nämnd, om nämndens sammansättning är bestämd i lag och ordföranden i nämnden ska vara eller ha varit ordinarie domare.

Har prövningen inte uppdragits åt en myndighet som är behörig enligt första eller andra stycket, ska prövningen göras av allmän domstol. Lag (2010:1408).

10 § Ingen får dömas till straff eller annan brottspåföljd för en gärning som inte var belagd med brottspåföljd när den begicks. Inte heller får någon dömas till svårare brottspåföljd för gärningen än den som var föreskriven då. Vad som föreskrivs här om brottspåföljd gäller även förverkande och annan särskild rättsverkan av brott.

Skatt eller statlig avgift får inte tas ut i vidare mån än som följer av föreskrifter som gällde när den omständighet inträffade som utlöste skatt- eller avgiftsskyldigheten. Finner riksdagen att det finns särskilda skäl för det, får en lag dock innebära att skatt eller statlig avgift tas ut trots

att lagen inte hade trätt i kraft när omständigheten inträffade, om regeringen eller ett riksdagsutskott då hade lämnat ett förslag om det till riksdagen. Med förslag jämställs ett meddelande i skrivelse från regeringen till riksdagen om att ett sådant förslag är att vänta. Vidare får riksdagen föreskriva undantag från första meningen, om riksdagen finner att det av särskilda skäl krävs i samband med krig, krigsfara eller svår ekonomisk kris. Lag (2010:1408).

11 § Domstol får inte inrättas för en redan begången gärning och inte heller för en viss tvist eller i övrigt för ett visst mål.

En rättegång ska genomföras rättvist och inom skälig tid. Förhandling vid domstol ska vara offentlig. Lag (2010:1408).

Skydd mot diskriminering

12 § Lag eller annan föreskrift får inte innebära att någon missgynnas därför att han eller hon tillhör en minoritet med hänsyn till etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande eller med hänsyn till sexuell läggning. Lag (2010:1408).

13 § Lag eller annan föreskrift får inte innebära att någon missgynnas på grund av sitt kön, om inte föreskriften utgör ett led i strävanden att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor eller avser värnplikt eller motsvarande tjänsteplikt. Lag (2010:1408).

Stridsåtgärder på arbetsmarknaden

14 § En förening av arbetstagare samt arbetsgivare och en förening av arbetsgivare har rätt att vidta stridsåtgärder på

arbetsmarknaden, om inte annat följer av lag eller avtal. Lag (2010:1408).

Egendomsskydd och allemansrätt

15 § Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Den som genom expropriation eller något annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten.

Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag.

Vid inskränkningar i användningen av mark eller byggnad som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller dock vad som följer av lag i fråga om rätt till ersättning.

Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten oberoende av vad som föreskrivits ovan. Lag (2010:1408).

Upphovsrätt

16 § Författare, konstnärer och fotografer äger rätt till sina verk enligt bestämmelser som meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Näringsfrihet

17 § Begränsningar i rätten att driva näring eller utöva yrke får införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte enbart att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag.

Samernas rätt att bedriva renskötsel regleras i lag. Lag (2010:1408).

Utbildning och forskning

18 § Alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola. Det allmänna ska svara också för att högre utbildning finns.

Forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Europakonventionen

19 § Lag eller annan föreskrift får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lag (2010:1408).

Förutsättningar för begränsningar av fri- och rättigheter

20 § Följande fri- och rättigheter får, i den utsträckning som medges i 21–24 §§, begränsas genom lag:

1. yttrandefriheten, informationsfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten och föreningsfriheten (1 § första stycket 1–5),

2. skyddet mot annat kroppsligt ingrepp än som avses i 4 och 5 §§, mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot intrång i förtroliga försändelser och meddelanden samt i övrigt mot intrång som innebär övervakning och kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 §),

3. rörelsefriheten (8 §), och

4. offentligheten vid domstolsförhandling (11 § andra stycket andra meningen).

Efter bemyndigande i lag får de i första stycket angivna fri- och rättigheterna begränsas genom annan författning i de fall som anges i 8 kap. 5 § och i fråga om förbud att röja sådant som någon fått kännedom om i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt. I samma ordning får mötesfriheten och demonstrationsfriheten begränsas även i de fall som anges i 24 § första stycket andra meningen. Lag (2010:1408).

21 § Begränsningar enligt 20 § får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Lag (2010:1408).

22 § Ett förslag till lag enligt 20 § ska, om det inte avslås av riksdagen, på yrkande av lägst tio av dess ledamöter vila i minst tolv månader från det att det första utskottsyttrandet över förslaget anmälades i riksdagens

kammare. Riksdagen får dock anta förslaget direkt, om minst fem sjättedelar av de röstande enas om beslutet.

Första stycket gäller inte förslag till lag om fortsatt giltighet i högst två år av lag. Det gäller inte heller förslag till lag som enbart rör

1. förbud att röja sådant som någon har fått kännedom om i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt och vars hemlighållande är nödvändigt med hänsyn till något av de intressen som anges i 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen,
2. husrannsakan eller liknande intrång, eller
3. frihetsstraff som påföljd för viss gärning.

Konstitutionsutskottet prövar för riksdagens del om första stycket är tillämpligt i fråga om ett visst lagförslag. Lag (2010:1408).

23 § Yttrandefriheten och informationsfriheten får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskildas anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt får begränsningar av yttrandefriheten och informationsfriheten göras endast om särskilt viktiga skäl föranleder det.

Vid bedömandet av vilka begränsningar som får göras med stöd av första stycket ska särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter.

Att meddela föreskrifter som utan avseende på yttrandens innehåll närmare reglerar ett visst sätt att sprida eller ta emot yttranden anses inte som en begränsning av yttrandefriheten och informationsfriheten. Lag (2010:1408).

24 § Mötesfriheten och demonstrationsfriheten får begränsas av hänsyn till ordning och säkerhet vid sammankomsten eller demonstrationen eller till trafiken. I övrigt får dessa friheter begränsas endast av hänsyn till rikets säkerhet eller för att motverka farsot.

Föreningsfriheten får begränsas endast när det gäller sammanslutningar vilkas verksamhet är av militär eller liknande natur eller innebär förföljelse av en folkgrupp på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande. Lag (2010:1408).

25 § För andra än svenska medborgare här i riket får särskilda begränsningar göras genom lag i fråga om följande fri- och rättigheter:

1. yttrandefriheten, informationsfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten, föreningsfriheten och religionsfriheten (1 § första stycket),
2. skyddet mot tvång att ge till känna åskådning (2 § första meningen),
3. skyddet mot kroppsligt ingrepp även i annat fall än som avses i 4 och 5 §§, mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot intrång i förtroliga försändelser och meddelanden samt i övrigt mot intrång som innebär övervakning och kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 §),

4. skyddet mot frihetsberövande (8 § första meningen),
5. rätten till domstolsprövning av frihetsberövande av annan anledning än brott eller misstanke om brott (9 § andra och tredje styckena),
6. offentligheten vid domstolsförhandling (11 § andra stycket andra meningen),
7. författares, konstnärers och fotografers rätt till sina verk (16 §),
8. rätten att driva näring eller utöva yrke (17 §),
9. skyddet för forskningens frihet (18 § andra stycket),
och
10. skyddet mot ingrepp på grund av åskådning (21 § tredje meningen).

På sådana föreskrifter om särskilda begränsningar som avses i första stycket ska 22 § första stycket, andra stycket första meningen samt tredje stycket tillämpas. Lag (2010:1408).

3 kap. Riksdagen

Riksdagens bildande och sammansättning

1 § Riksdagen utses genom fria, hemliga och direkta val.

Vid sådant val sker röstning på parti med möjlighet för väljarna att lämna särskild personröst. Lag (2014:1385).

2 § Riksdagen består av en kammare med 349 ledamöter. För ledamöterna ska det finnas ersättare. Lag (2010:1408).

Ordinarie val

3 § Ordinarie val till riksdagen hålls vart fjärde år. Lag (2010:1408).

Rösträtt och valbarhet

4 § Rösträtt vid val till riksdagen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt arton år.

Endast den som uppfyller villkoren för rösträtt kan vara ledamot av riksdagen eller ersättare för ledamot.

Frågan om någon har rösträtt avgörs på grundval av en före valet upprättad röstlängd. Lag (2010:1408).

Valkretsar

5 § För val till riksdagen är riket indelat i valkretsar. Lag (2010:1408).

Mandatfördelningen mellan valkretsarna

6 § Av mandatet i riksdagen är 310 fasta valkretsmandat och 39 utjämningsmandat.

De fasta valkretsmandaten fördelas mellan valkretsarna på grundval av en beräkning av förhållandet mellan antalet röstberättigade i varje valkrets och antalet röstberättigade i hela riket. Fördelningen fastställs för fyra år i sänder. Lag (2010:1408).

Mandatfördelningen mellan partierna

7 § Mandaten fördelas mellan partier som anmält sitt deltagande i valet i enlighet med bestämmelser som meddelas i särskild lag.

Endast partier som har fått minst fyra procent av rösterna i hela riket får delta i fördelningen av mandaten. Ett parti som har fått färre röster får dock delta i fördelningen av de fasta valkretsmandaten i en valkrets där partiet har fått minst tolv procent av rösterna. Lag (2014:1385).

8 § De fasta valkretsmandaten fördelas på varje valkrets proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i valkretsen.

Om ett parti vid fördelningen av fasta valkretsmandat enligt första stycket har fått fler mandat i hela riket än vad som motsvarar en proportionell representation i riksdagen för partiet ska överskjutande mandat återföras och fördelas mellan övriga partier enligt bestämmelser som meddelas i särskild lag.

Utjämningsmandaten fördelas mellan partierna så, att fördelningen av alla mandat i riksdagen, med undantag av de fasta valkretsmandat som har tillfallit ett parti med mindre än fyra procent av rösterna, blir proportionell mot röstetalet i hela riket för de partier som deltar i fördelningen. Om ett parti vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten har fått så många mandat som motsvarar den proportionella representationen i riksdagen för partiet, bortses vid fördelningen av utjämningsmandaten från partiet och de fasta valkretsmandat som det har fått. Sedan utjämningsmandaten har fördelats mellan partierna, tillförs de valkretsar.

Vid mandatfördelningen mellan partierna används

uddatalsmetoden med första divisorn jämkad till 1, 2. Lag (2014:1385).

9 § För varje mandat som ett parti har fått utses en riksdagsledamot samt ersättare för honom eller henne. Lag (2010:1408).

Valperiod

10 § Varje val gäller för tiden från det att den nyvalda riksdagen har samlats till dess den närmast därefter valda riksdagen samlas.

Den nyvalda riksdagen samlas på den femtonde dagen efter valdagen, dock tidigast på den fjärde dagen efter det att valresultatet har kungjorts. Lag (2010:1408).

Extra val

11 § Regeringen får besluta om extra val till riksdagen mellan ordinarie val. Extra val ska hållas inom tre månader efter beslutet.

Efter val till riksdagen får regeringen inte besluta om extra val förrän tre månader har gått från den nyvalda riksdagens första sammanträde. Regeringen får inte heller besluta om extra val under den tid då dess ledamöter, efter det att samtliga har entledigats, uppehåller sina befattningar till dess en ny regering ska tillträda.

Bestämmelser om extra val i visst fall finns i 6 kap. 5 §. Lag (2010:1408).

Överklagande av val

12 § Val till riksdagen får överklagas hos en av riksdagen utsedd valprövningsnämnd. Nämndens beslut får inte överklagas.

Den som har valts till riksdagsledamot utövar sitt uppdrag även om valet har överklagats. Ändras valet, intar en ny ledamot sin plats så snart ändringen har kungjorts. Det gäller också för ersättare.

Valprövningsnämnden består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och som inte får tillhöra riksdagen, och sex andra ledamöter. Ledamöterna väljs efter varje ordinarie val, så snart valet har vunnit laga kraft, för tiden till dess nytt val till nämnden har ägt rum. Ordföranden väljs särskilt. Lag (2010:1408).

Ytterligare bestämmelser

13 § Ytterligare bestämmelser om det som anges i 3–12 §§ och om utseende av ersättare för riksdagsledamöterna meddelas i riksdags-ordningen eller annan särskild lag. Lag (2014:1385).

4 kap. Riksdagsarbetet

Riksmöte

1 § Riksdagen sammanträder till riksmöte varje år. Riksmötet hålls i Stockholm, om inte riksdagen eller talmannen bestämmer annat av hänsyn till riksdagens säkerhet eller frihet. Lag (2010:1408).

Talmannen

2 § Riksdagen väljer inom sig för varje valperiod en talman

samt en förste, en andre och en tredje vice talman. Lag (2010:1408).

Utskotten

3 § Riksdagen väljer inom sig utskott, däribland ett konstitutionsutskott och ett finansutskott, enligt bestämmelser i riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

Rätten att väcka förslag

4 § Regeringen och varje riksdagsledamot får, i enlighet med bestämmelser i riksdagsordningen, väcka förslag i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning, om inte annat anges i denna regeringsform. Lag (2010:1408).

Ärendenas beredning

5 § Ett ärende som har väckts av regeringen eller en riksdagsledamot bereds av ett utskott innan det avgörs, om inte annat anges i denna regeringsform. Lag (2010:1408).

Ärendenas avgörande

6 § När ett ärende ska avgöras i kammaren, får varje riksdagsledamot och varje statsråd yttra sig i enlighet med de närmare bestämmelser som meddelas i riksdagsordningen.

I riksdagsordningen meddelas också bestämmelser om jäv. Lag (2010:1408).

7 § Vid omröstning i kammaren gäller som riksdagens beslut den mening som mer än hälften av de röstande enas om, om inte något annat anges i denna regeringsform eller, när det gäller frågor som hör till förfarandet i riksdagen, i

huvudbestämmelse i riksdagsordningen. Bestämmelser om förfarandet vid lika röstetal meddelas i riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

Uppföljning och utvärdering

8 § Varje utskott följer upp och utvärderar riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde. Lag (2010:1408).

Offentlighet i kammaren

9 § Sammanträden i kammaren är offentliga.

Ett sammanträde får dock hållas inom stängda dörrar enligt bestämmelser i riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

Ledamöternas ställning

10 § Riksdagsledamöter och ersättare får fullgöra uppdrag som ledamot utan att hindras av tjänsteuppgift eller annan sådan skyldighet. Lag (2010:1408).

11 § En riksdagsledamot eller en ersättare får inte lämna sitt uppdrag utan att riksdagen har medgett det.

När det finns anledning till det, ska Valprovsningsnämnden självant pröva om en ledamot eller en ersättare är behörig enligt 3 kap. 4 § andra stycket. Den som förklaras obehörig är därmed skild från sitt uppdrag.

En ledamot eller en ersättare får i annat fall skiljas från uppdraget endast om han eller hon genom brott har visat sig uppenbart olämplig för uppdraget. Beslut om detta fattas av domstol. Lag (2010:1408).

12 § Talan får inte väckas mot den som utövar eller har utövat uppdrag som riksdagsledamot på grund av hans eller hennes yttranden eller gärningar under utövandet av uppdraget, utan att riksdagen har medgett det genom ett beslut som minst fem sjättedelar av de röstande har enats om. Utan ett sådant medgivande får en sådan person inte heller berövas friheten eller hindras från att resa inom riket på grund av yttranden eller gärningar under utövandet av uppdraget.

Misstänks en riksdagsledamot för brott i annat fall, ska bestämmelser i lag om gripande, anhållande eller häktning tillämpas endast om han eller hon erkänner brottet eller har tagits på bar gärning eller om det är fråga om ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Lag (2010:1408).

13 § Under den tid som en riksdagsledamot är riksdagens talman eller tillhör regeringen utövas hans eller hennes uppdrag som riksdagsledamot av en ersättare. Riksdagen kan i riksdagsordningen föreskriva att en ersättare ska träda i en riksdagsledamots ställe när han eller hon är ledig.

Bestämmelserna i 10 § och 12 § första stycket gäller även för talmannen och hans eller hennes uppdrag.

För en ersättare som utövar uppdrag som riksdagsledamot gäller bestämmelserna om ledamot. Lag (2010:1408).

Ytterligare bestämmelser

14 § Ytterligare bestämmelser om riksdagsarbetet meddelas i riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

5 kap. Statschefen

1 § Av 1 kap. 5 § framgår att konungen eller drottning som enligt successionsordningen innehar Sveriges tron är rikets statschef. Lag (2010:1408).

2 § Som statschef får endast den tjänstgöra som är svensk medborgare och har fyllt arton år. Han eller hon får inte samtidigt vara statsråd eller utöva uppdrag som talman eller riksdagsledamot. Lag (2010:1408).

3 § Statschefen ska hållas underrättad om rikets angelägenheter av statsministern. När det behövs sammanträder regeringen i konselj under statschefens ordförandeskap.

Innan statschefen reser utomlands ska han eller hon samråda med statsministern. Lag (2010:1408).

4 § Om konungen eller drottning som är statschef är förhindrad att fullgöra sina uppgifter, inträder enligt gällande tronföljd medlem av konungahuset, som inte är förhindrad, för att som tillfällig riksföreståndare fullgöra statschefens uppgifter. Lag (2010:1408).

5 § Om konungahuset utslocknar väljer riksdagen en riksföreståndare som ska fullgöra statschefens uppgifter tills vidare. Riksdagen väljer samtidigt en vice riksföreståndare.

Detsamma gäller om konungen eller drottning som är statschef dör eller avgår och tronföljaren ännu inte har fyllt arton år. Lag (2010:1408).

6 § Om konungen eller drottning som är statschef under en sammanhängande tid av sex månader inte har fullgjort eller

kunnat fullgöra sina uppgifter, ska regeringen anmäla det till riksdagen. Riksdagen beslutar om konungen eller drottningen ska anses ha avgått. Lag (2010:1408).

7 § Riksdagen kan välja någon att efter regeringens förordnande tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare när ingen med behörighet enligt 4 eller 5 § kan tjänstgöra.

Talmannen eller, om han eller hon har förhinder, vice talman tjänstgör efter regeringens förordnande som tillfällig riksföreståndare, när ingen annan behörig kan tjänstgöra. Lag (2010:1408).

8 § Konungen eller drottning som är statschef kan inte åtalas för sina gärningar. En riksföreståndare kan inte åtalas för sina gärningar som statschef. Lag (2010:1408).

6 kap. Regeringen

Regeringens sammansättning

1 § Regeringen består av statsministern och övriga statsråd.

Statsministern utses enligt bestämmelserna i 4–6 §§. Statsministern tillsätter övriga statsråd. Lag (2010:1408).

2 § Statsråden ska vara svenska medborgare.

Ett statsråd får inte inneha någon anställning. Han eller hon får inte heller inneha något uppdrag eller utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för honom eller henne. Lag (2010:1408).

Statsministeromröstning efter val

3 § En nyvald riksdag ska senast två veckor efter det att den samlats genom omröstning pröva frågan om statsministern har tillräckligt stöd i riksdagen. Om mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar nej, ska statsministern entledigas.

Omröstningen ska inte hållas om statsministern redan har entledigats. Lag (2010:1408).

Regeringsbildningen

4 § När en statsminister ska utses, kallar talmannen företrädare för varje partigrupp inom riksdagen till samråd. Talmannen överlägger med vice talmännen och lämnar sedan förslag till riksdagen.

Riksdagen ska inom fyra dagar, utan beredning i utskott, pröva förslaget genom omröstning. Om mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar mot förslaget, är det förkastat. I annat fall är det godkänt. Lag (2010:1408).

5 § Förkastar riksdagen talmannens förslag, ska förfarandet enligt 4 § upprepas. Har riksdagen fyra gånger förkastat talmannens förslag, ska förfarandet avbrytas och återupptas först sedan val till riksdagen har hållits. Om inte ordinarie val ändå ska hållas inom tre månader, ska extra val hållas inom samma tid. Lag (2010:1408).

6 § När riksdagen har godkänt ett förslag om ny statsminister, ska han eller hon så snart det kan ske anmäla de övriga statsråden för riksdagen. Därefter äger regeringsskifte rum vid en särskild konselj inför statschefen eller, om statschefen har förhinder, inför talmannen. Talmannen ska alltid kallas till konseljen.

Talmannen utfärdar förordnande för statsministern på riksdagens vägnar. Lag (2010:1408).

Entledigande av statsministern eller annat statsråd

7 § Förklarar riksdagen att statsministern eller något annat statsråd inte har riksdagens förtroende, ska talmannen entlediga statsrådet. Om regeringen kan besluta om extra val till riksdagen och gör det inom en vecka från misstroendeförklaringen, ska något entledigande dock inte ske.

I 3 § finns bestämmelser om entledigande av statsministern med anledning av en statsministeromröstning efter val. Lag (2010:1408).

8 § Ett statsråd ska entledigas om han eller hon begär det, statsministern av talmannen och ett annat statsråd av statsministern. Statsministern får även i andra fall entlediga statsråd. Lag (2010:1408).

9 § Om statsministern entledigas eller dör, ska talmannen entlediga de övriga statsråden. Lag (2010:1408).

Ställföreträdare för statsministern

10 § Statsministern kan bland de övriga statsråden utse någon att i egenskap av ställföreträdare vid förhinder för statsministern fullgöra hans eller hennes uppgifter. Har någon ställföreträdare inte utsetts eller har också ställföreträdaren förhinder, fullgörs statsministerns uppgifter i stället av den av de tjänstgörande statsråden som har varit statsråd längst tid. Om två eller flera har varit statsråd lika länge, har den äldste av dem företräde. Lag

(2010:1408).

Övergångsregering

11 § Har regeringens samtliga ledamöter entledigats, uppehåller de sina befattningar till dess en ny regering har tillträtt. Har ett annat statsråd än statsministern entledigats på egen begäran, uppehåller han eller hon sin befattning till dess en efterträdare har tillträtt, om statsministern begär det. Lag (2010:1408).

Förhinder för talmannen

12 § Om talmannen har förhinder övertar en vice talman de uppgifter som talmannen har enligt detta kapitel. Lag (2010:1408).

7 kap. Regeringskansliet och dess uppgifter

1 § För att bereda regeringsärenden och för att biträda regeringen och statsråden i deras verksamhet i övrigt ska det finnas ett regeringskansli. I detta ingår departement för olika verksamhetsgrenar. Regeringen fördelar ärendena mellan departementen. Statsministern utser bland statsråden chefer för departementen. Lag (2010:1408).

Ärendenas beredning

2 § Vid beredningen av regeringsärenden ska behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som behövs inhämtas från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i den omfattning som behövs ges möjlighet att yttra sig. Lag (2010:1408).

3 § Regeringsärenden avgörs av regeringen vid regeringssammanträde.

Regeringsärenden som gäller verkställighet inom försvarsmakten av författningar eller särskilda regeringsbeslut kan dock, i den omfattning som anges i lag, under statsministerns överinseende avgöras av chefen för det departement som ärendena hör till. Lag (2010:1408).

4 § Statsministern kallar övriga statsråd till regeringssammanträde och är ordförande vid sammanträdet. Minst fem statsråd ska delta i regeringssammanträdet. Lag (2010:1408).

5 § Vid ett regeringssammanträde är departementschefen föredragande i de ärenden som hör till hans eller hennes departement. Statsministern kan dock förordna att ett ärende eller en grupp av ärenden, som hör till ett visst departement, ska föredras av ett annat statsråd än departementschefen. Lag (2010:1408).

Protokoll och skiljaktig mening

6 § Vid regeringssammanträden ska protokoll föras. Skiljaktiga meningar ska antecknas i protokollet. Lag (2010:1408).

7 § Författningar, förslag till riksdagen och andra beslut som ska expedieras ska för att bli gällande skrivas under av statsministern eller ett annat statsråd på regeringens vägnar. Regeringen kan dock genom förordning föreskriva att en tjänsteman i särskilda fall ska få skriva under beslut som ska expedieras. Lag (2010:1408).

8 kap. Lagar och andra föreskrifter

1 § Föreskrifter meddelas av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordning. Föreskrifter kan också, efter bemyndigande av riksdagen eller regeringen, meddelas av andra myndigheter än regeringen och av kommuner.

Ett bemyndigande att meddela föreskrifter ska alltid ges i lag eller förordning. Lag (2010:1408).

Föreskrifter som meddelas genom lag

2 § Föreskrifter ska meddelas genom lag om de avser

1. enskildas personliga ställning och deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes,
2. förhållandet mellan enskilda och det allmänna under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden,
3. grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer och för den kommunala beskattningen samt kommunernas befogenheter i övrigt och deras åligganden,
4. trossamfund och grunderna för Svenska kyrkan som trossamfund,
5. rådgivande folkomröstning i hela riket och förfarandet vid folkomröstning i en grundlagsfråga, eller
6. val till Europaparlamentet.

Även av andra bestämmelser i denna regeringsform och av annan

grundlag följer att föreskrifter av visst innehåll ska meddelas genom lag. Lag (2010:1408).

Föreskrifter som meddelas av regeringen

3 § Riksdagen kan bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter enligt 2 § första stycket 2 och 3.

Föreskrifterna får dock inte avse

1. annan rättsverkan av brott än böter,
2. skatt, utom tull på införsel av varor, eller
3. konkurs eller utsökning.

Riksdagen kan i lag, som innehåller ett bemyndigande enligt första stycket, föreskriva även annan rättsverkan av brott än böter för överträdelse av en föreskrift som meddelas av regeringen med stöd av bemyndigandet. Lag (2010:1408).

4 § Riksdagen kan bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter enligt 2 § första stycket 1–3 om anstånd med att fullgöra förpliktelser. Lag (2010:1408).

5 § Riksdagen kan i en lag bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter om

1. när lagen ska träda i kraft,
2. när delar av lagen ska börja eller upphöra att tillämpas, eller
3. tillämpning av lagen i förhållande till ett annat land eller en mellanfolklig organisation. Lag (2010:1408).

6 § Föreskrifter som regeringen meddelat med stöd av ett bemyndigande enligt denna regeringsform ska underställas riksdagen för prövning om riksdagen bestämmer det. Lag (2010:1408).

7 § Regeringen får utöver vad som följer av 3–5 §§ meddela

1. föreskrifter om verkställighet av lag, och
2. föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen.

Regeringens föreskrifter enligt första stycket får inte avse riksdagen eller dess myndigheter. Regeringen får inte heller med stöd av bestämmelsen i första stycket 2 meddela föreskrifter som avser den kommunala beskattningen. Lag (2010:1408).

8 § Att regeringen får meddela föreskrifter i ett visst ämne hindrar inte att riksdagen meddelar föreskrifter i samma ämne. Lag (2010:1408).

Föreskrifter som meddelas av andra än riksdagen och regeringen

9 § Riksdagen kan bemyndiga en kommun att meddela föreskrifter enligt 2 § första stycket 2 om föreskrifterna avser

1. avgifter, eller
2. skatt som syftar till att reglera trafikförhållanden i kommunen. Lag (2010:1408).

10 § Om riksdagen enligt detta kapitel bemyndigar regeringen

att meddela föreskrifter i ett visst ämne, kan riksdagen också medge att regeringen bemyndigar en förvaltningsmyndighet eller en kommun att meddela föreskrifter i ämnet. Lag (2010:1408).

11 § Regeringen får bemyndiga en myndighet under regeringen eller någon av riksdagens myndigheter att meddela föreskrifter enligt 7 §. Ett bemyndigande till riksdagens myndigheter får dock inte avse förhållanden inom riksdagen eller dess myndigheter. Lag (2010:1408).

12 § Föreskrifter som en myndighet under regeringen meddelat med stöd av ett bemyndigande enligt 10 eller 11 § ska underställas regeringen för prövning om regeringen bestämmer det. Lag (2010:1408).

13 § Riksdagen kan genom lag uppdra åt Riksbanken att meddela föreskrifter inom dess ansvarsområde enligt 9 kap. och i fråga om dess uppgift att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende.

Riksdagen kan bemyndiga riksdagens myndigheter att meddela föreskrifter som avser förhållanden inom riksdagen eller dess myndigheter. Lag (2010:1408).

Stiftande av grundlag och riksdagsordningen

14 § Grundlag stiftas genom två likalydande beslut. Genom det första beslutet antas grundlagsförslaget som vilande. Det andra beslutet får inte fattas tidigare än att det efter det första beslutet har hållits val till riksdagen i hela riket och den nyvalda riksdagen har samlats. Det ska dessutom gå minst nio månader mellan den tidpunkt då ärendet första gången anmäldes i riksdagens kammare och valet, om inte konstitutionsutskottet beslutar om undantag. Ett sådant

beslut ska fattas senast vid ärendets beredning och minst fem sjättedelar av ledamöterna måste rösta för beslutet. Lag (2010:1408).

15 § Riksdagen får inte såsom vilande anta ett förslag om stiftande av grundlag som är oförenligt med ett annat vilande grundlagsförslag, utan att samtidigt avslå det först antagna förslaget. Lag (2010:1408).

16 § Folkomröstning om ett vilande grundlagsförslag ska hållas, om det yrkas av minst en tiondel av riksdagens ledamöter och minst en tredjedel av ledamöterna röstar för yrkandet. Ett sådant yrkande ska framställas inom femton dagar från det att riksdagen antog grundlagsförslaget som vilande. Yrkandet ska inte beredas i utskott.

Folkomröstningen ska hållas samtidigt med det val till riksdagen som avses i 14 §. Vid omröstningen får de som har rösträtt vid valet förklara om de godtar det vilande grundlagsförslaget eller inte. Förslaget är förkastat, om de som röstat mot förslaget är fler än de som röstat för förslaget och de som röstat mot till antalet är fler än hälften av dem som har avgett godkända röster vid riksdagsvalet. I annat fall tar riksdagen upp förslaget till slutlig prövning. Lag (2010:1408).

17 § Riksdagsordningen stiftas på det sätt som anges i 14 § första–tredje meningarna och 15 §. Den kan också stiftas genom endast ett beslut, om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för beslutet.

Tilläggsbestämmelser i riksdagsordningen meddelas dock i samma ordning som lag i allmänhet.

Första stycket tillämpas också vid stiftande av sådan lag som avses i 2 § första stycket 4. Lag (2010:1408).

Ändring och upphävande av lag

18 § En lag får inte ändras eller upphävas på annat sätt än genom lag.

I fråga om ändring eller upphävande av grundlag eller riksdagsordningen tillämpas 14–17 §§. Vid ändring eller upphävande av sådan lag som avses i 2 § första stycket 4 tillämpas 17 § första stycket. Lag (2010:1408).

Utfärdande och kungörande av föreskrifter

19 § En beslutad lag ska utfärdas av regeringen så snart som möjligt. En lag med sådana föreskrifter om riksdagen eller dess myndigheter som inte ska tas in i grundlag eller riksdagsordningen kan dock utfärdas av riksdagen.

Lagar ska kungöras så snart som möjligt. Detsamma gäller förordningar, om inte annat anges i lag. Lag (2010:1408).

Lagrådet

20 § För att lämna yttranden över lagförslag ska det finnas ett lagråd, där det ingår domare eller, vid behov, tidigare domare i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. Närmare bestämmelser om Lagrådets sammansättning och tjänstgöring meddelas i lag. Lag (2010:1408).

21 § Yttrande från Lagrådet inhämtas av regeringen eller, enligt vad som närmare anges i riksdagsordningen, av ett riksdagsutskott.

Ett yttrande ska inhämtas innan riksdagen beslutar

1. grundlag om tryckfriheten eller om motsvarande frihet att yttra sig i ljudradio, television och vissa liknande överföringar, offentliga uppspelningar ur en databas samt tekniska upptagningar,
2. lag om begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar,
3. lag som avses i 2 kap. 14–16 §§, 20 § eller 25 §,
4. lag om behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad,
5. lag om kommunal beskattning eller lag som innebär åligganden för kommunerna,
6. lag som avses i 2 § första stycket 1 eller 2 eller lag som avses i 11 eller 12 kap., eller
7. lag som ändrar eller upphäver en lag enligt 1–6.

Bestämmelserna i andra stycket gäller dock inte, om Lagrådets granskning skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer. Föreslår regeringen att riksdagen ska meddela lag i något av de ämnen som avses i andra stycket och har Lagrådets yttrande dessförinnan inte inhämtats, ska regeringen samtidigt redovisa skälen för detta för riksdagen. Att Lagrådet inte har hörts över ett lagförslag utgör aldrig hinder mot att lagen tillämpas. Lag (2010:1408).

22 § Lagrådets granskning ska avse

1. hur förslaget förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt,
2. hur förslagets föreskrifter förhåller sig till varandra,
3. hur förslaget förhåller sig till rättssäkerhetens krav,
4. om förslaget är utformat så att lagen kan antas tillgodose de syften som har angetts, och
5. vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen. Lag (2010:1408).

9 kap. Finansmakten

Beslut om statens inkomster och utgifter

1 § Riksdagen beslutar om skatter och avgifter till staten samt om statens budget. Lag (2010:1408).

Förslag till budget

2 § Regeringen lämnar en budgetproposition till riksdagen. Lag (2010:1408).

Beslut om budget

3 § Riksdagen beslutar om budget för det följande budgetåret eller, om det finns särskilda skäl, för en annan budgetperiod. Riksdagen beslutar därvid om en beräkning av statens inkomster och om anslag för bestämda ändamål.

Riksdagen kan besluta att ett särskilt anslag ska utgå för en

annan tid än budgetperioden.

Riksdagen kan besluta att statens inkomster får tas i anspråk för bestämda ändamål på annat sätt än genom beslut om anslag. Lag (2010:1408).

4 § Under budgetperioden kan riksdagen besluta om en ny beräkning av statens inkomster och om nya eller ändrade anslag. Lag (2010:1408).

5 § Om riksdagen inte har beslutat om en budget före budgetperiodens början, beslutar riksdagen i den omfattning som behövs om anslag för tiden till dess en budget har beslutats. Riksdagen kan uppdra åt finansutskottet att fatta ett sådant beslut på riksdagens vägnar.

Om riksdagen inte har beslutat om anslag enligt första stycket för ett visst ändamål, ska den senaste budgeten, med de ändringar som följer av andra beslut av riksdagen, gälla till dess anslag beslutats. Lag (2010:1408).

Riktlinjebeslut

6 § Riksdagen kan besluta om riktlinjer för statens verksamhet även för tid efter den följande budgetperioden. Lag (2010:1408).

Användning av anslag och inkomster

7 § Anslag och inkomster får inte användas på annat sätt än vad riksdagen har bestämt. Lag (2010:1408).

Statens tillgångar och åtaganden

8 § Regeringen förvaltar och förfogar över statens

tillgångar, om de inte avser riksdagens myndigheter eller i lag har avsatts till särskild förvaltning.

Regeringen får inte utan att riksdagen har medgett det ta upp lån eller göra andra ekonomiska åtaganden för staten. Lag (2010:1408).

9 § Riksdagen beslutar om grunder för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Riksdagen kan också besluta att en åtgärd av ett visst slag inte får vidtas utan att riksdagen har medgett det. Lag (2010:1408).

Årsredovisning för staten

10 § Regeringen lämnar efter budgetperiodens slut en årsredovisning för staten till riksdagen. Lag (2010:1408).

Ytterligare bestämmelser om budgeten

11 § Ytterligare bestämmelser om riksdagens och regeringens befogenheter och skyldigheter i fråga om budgeten meddelas i riksdagsordningen eller särskild lag. Lag (2010:1408).

Valutapolitiken

12 § Regeringen har ansvaret för övergripande valutapolitiska frågor. Övriga bestämmelser om valutapolitiken meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Riksbanken

13 § Riksbanken är rikets centralbank och en myndighet under riksdagen. Riksbanken har ansvaret för penningpolitiken. Ingen myndighet får bestämma hur Riksbanken ska besluta i frågor som rör penningpolitik.

Riksbanken har elva fullmäktige, som väljs av riksdagen.
Riksbanken leds av en direktion, som utses av fullmäktige.

Riksdagen prövar om ledamöterna i fullmäktige och direktionen ska beviljas ansvarsfrihet. Om riksdagen vägrar en fullmäktig ansvarsfrihet är han eller hon därmed skild från sitt uppdrag. Fullmäktige får skilja en ledamot av direktionen från anställningen endast om ledamoten inte längre uppfyller de krav som ställs för att han eller hon ska kunna utföra sina uppgifter eller om han eller hon gjort sig skyldig till allvarlig försummelse.

Bestämmelser om val av fullmäktige och om Riksbankens ledning och verksamhet meddelas i lag. Lag (2010:1408).

14 § Endast Riksbanken har rätt att ge ut sedlar och mynt.
Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag. Lag (2010:1408).

10 kap. Internationella förhållanden

Regeringens behörighet att ingå internationella överenskommelser

1 § Överenskommelser med andra stater eller med mellanfolkliga organisationer ingås av regeringen. Lag (2010:1408).

2 § Regeringen får ge en förvaltningsmyndighet i uppdrag att ingå en internationell överenskommelse i en fråga där överenskommelsen inte kräver riksdagens eller Utrikesnämndens medverkan. Lag (2010:1408).

Riksdagens godkännande av internationella överenskommelser

3 § Riksdagens godkännande krävs innan regeringen ingår en för riket bindande internationell överenskommelse som

1. förutsätter att en lag ändras eller upphävs eller att en ny lag stiftas, eller

2. i övrigt gäller ett ämne som riksdagen ska besluta om.

Om det riksdagsbeslut som avses i första stycket 1 eller 2 ska fattas enligt en särskild ordning, ska denna följas även vid riksdagens godkännande av överenskommelsen.

Även i andra fall krävs riksdagens godkännande innan regeringen ingår en för riket bindande internationell överenskommelse, om överenskommelsen är av större vikt. Regeringen kan dock avstå från att inhämta riksdagens godkännande, om rikets intresse kräver det. Regeringen ska då i stället överlägga med Utrikesnämnden innan överenskommelsen ingås. Lag (2010:1408).

4 § En överenskommelse som avses i 3 § och som ingås inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen kan godkännas av riksdagen, även om överenskommelsen inte finns i slutligt skick. Lag (2010:1408).

Andra internationella förpliktelser samt uppsägning

5 § Bestämmelserna i 1–4 §§ tillämpas även på andra former av internationella förpliktelser för riket än överenskommelser samt på uppsägning av internationella överenskommelser eller förpliktelser. Lag (2010:1408).

Överlåtelse av beslutanderätt inom EU-samarbetet

6 § Inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen kan riksdagen överlåta beslutanderätt som inte rör principerna för statskicket. Sådan överlåtelse förutsätter att fri- och rättighetsskyddet inom det samarbetsområde till vilket överlåtelsen sker motsvarar det som ges i denna regeringsform och i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Riksdagen kan besluta om sådan överlåtelse, om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för det. Riksdagens beslut kan också fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag. Överlåtelse kan beslutas först efter riksdagens godkännande av överenskommelse enligt 3 §. Lag (2010:1408).

Överlåtelse av beslutanderätt utanför EU-samarbetet

7 § I andra fall än de som avses i 6 § kan beslutanderätt som direkt grundar sig på denna regeringsform och som avser meddelande av föreskrifter, användningen av statens tillgångar, rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter eller ingående eller uppsägning av internationella överenskommelser eller förpliktelser, i begränsad omfattning överlåtas till en mellanfolklig organisation för fredligt samarbete, till vilken riket är eller ska bli anslutet, eller till en mellanfolklig domstol.

Beslutanderätt som avser frågor om stiftande, ändring eller upphävande av grundlag, riksdagsordningen eller lag om val till riksdagen eller frågor om begränsning av någon av de fri- och rättigheter som avses i 2 kap. får inte överlåtas enligt första stycket.

Riksdagen fattar beslut om överlåtelse i den ordning som anges i 6 § andra stycket. Lag (2010:1408).

8 § Rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på denna regeringsform kan, i andra fall än de som avses i 6 §, genom beslut av riksdagen överlåtas till en annan stat, till en mellanfolklig organisation eller till en utländsk eller internationell inrättning eller samfällighet. Riksdagen får i lag bemyndiga regeringen eller någon annan myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse.

Innefattar uppgiften myndighetsutövning, fattar riksdagen beslut om överlåtelse eller bemyndigande i den ordning som anges i 6 § andra stycket. Lag (2010:1408).

Framtida ändringar i internationella överenskommelser

9 § Föreskrivs i lag att en internationell överenskommelse ska gälla som svensk rätt, får riksdagen besluta att även en framtida, för riket bindande ändring i överenskommelsen ska gälla som svensk rätt. Ett sådant beslut får endast avse framtida ändringar av begränsad omfattning. Beslutet fattas i den ordning som anges i 6 § andra stycket. Lag (2010:1408).

Riksdagens rätt till information och samråd om
EU-samarbetet

10 § Regeringen ska fortlöpande informera riksdagen och samråda med organ som utses av riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen. Närmare bestämmelser om informations- och samrådsskyldigheten meddelas i riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

Utrikesnämnden

11 § Regeringen ska fortlöpande hålla Utrikesnämnden underrättad om de utrikespolitiska förhållanden som kan få

betydelse för riket och överlägga med nämnden om dessa så ofta som det behövs. I alla utrikesärenden av större vikt ska regeringen före avgörandet överlägga med nämnden, om det kan ske. Lag (2010:1408).

12 § Utrikesnämnden består av talmannen samt nio andra ledamöter, som riksdagen väljer inom sig. Närmare bestämmelser om Utrikesnämndens sammansättning meddelas i riksdagsordningen.

Utrikesnämnden sammanträder på kallelse av regeringen. Regeringen är skyldig att sammankalla nämnden om minst fyra av nämndens ledamöter begär överläggning i en viss fråga. Ordförande vid sammanträde med nämnden är statschefen eller, om han eller hon har förhinder, statsministern.

Ledamot av Utrikesnämnden och den som i övrigt är knuten till nämnden ska visa varsamhet i fråga om meddelanden till andra om vad han eller hon har fått kännedom om i denna egenskap. Ordföranden kan besluta om ovillkorlig tystnadsplikt. Lag (2010:1408).

Statliga myndigheters underrättelseskyldighet

13 § Chefen för det departement som har hand om utrikesärendena ska hållas underrättad, när en fråga som är av betydelse för förhållandet till en annan stat eller till en mellanfolklig organisation uppkommer hos en statlig myndighet. Lag (2010:1408).

Mellanfolkliga brottmålsdomstolar

14 § Bestämmelserna i 2 kap. 7 §, 4 kap. 12 §, 5 kap. 8 §, 11 kap. 8 § och 13 kap. 3 § utgör inte hinder mot att Sverige uppfyller sina åtaganden med anledning av Romstadgan för

Internationella brottmålsdomstolen eller i förhållande till andra mellanfolkliga brottmålsdomstolar. Lag (2010:1408).

11 kap. Rättskipningen

Domstolarna

1 § Högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna är allmänna domstolar. Högsta förvaltningsdomstolen, kammarrätterna och förvaltningsrätterna är allmänna förvaltningsdomstolar. Rätten att få ett mål prövat av Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen, hovrätt eller kammarrätt kan begränsas genom lag.

Andra domstolar inrättas med stöd av lag. I 2 kap. 11 § första stycket finns bestämmelser om förbud mot inrättande av domstolar i vissa fall.

I Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen får endast den som är eller har varit ordinarie domare i någon av domstolarna tjänstgöra som ledamot. Vid övriga domstolar ska det finnas ordinarie domare. Undantag härifrån får dock göras i lag i fråga om domstolar som har inrättats för handläggningen av en viss bestämd grupp eller vissa bestämda grupper av mål. Lag (2010:1408).

2 § Bestämmelser om domstolarnas rättskipningsuppgifter, om huvuddragen i deras organisation och om rättegången, i andra hänseenden än som berörs i denna regeringsform, meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Rättskipningens självständighet

3 § Ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en domstol ska döma i det enskilda fallet eller hur en

domstol i övrigt ska tillämpa en rättsregel i ett särskilt fall. Ingen annan myndighet får heller bestämma hur dömande uppgifter ska fördelas mellan enskilda domare. Lag (2010:1408).

4 § Rättskipningsuppgifter får inte fullgöras av riksdagen i vidare mån än vad som följer av grundlag eller riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

5 § Rättstvister mellan enskilda får inte utan stöd av lag avgöras av andra myndigheter än domstolar. Lag (2010:1408).

Utnämningen av ordinarie domare

6 § Ordinarie domare utnämns av regeringen.

Vid utnämningen ska avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet.

Bestämmelser om grunderna för förfarandet vid utnämningen av ordinarie domare meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Ordinarie domares rättsställning

7 § Den som har utnämnts till ordinarie domare får skiljas från anställningen endast om

1. han eller hon genom brott eller grovt eller upprepat åsidosättande av skyldigheterna i anställningen har visat sig uppenbart olämplig att inneha anställningen, eller

2. han eller hon har uppnått gällande pensionsålder eller enligt lag är skyldig att avgå på grund av varaktig förlust av arbetsförmågan.

Om det krävs av organisatoriska skäl, får den som har utnämnts till ordinarie domare förflyttas till en annan jämställd domaranställning. Lag (2010:1408).

8 § Åtal för brott i utövningen av en anställning som ledamot av Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen väcks i Högsta domstolen.

Högsta förvaltningsdomstolen prövar om en ledamot av Högsta domstolen ska skiljas eller avstängas från sin anställning eller vara skyldig att genomgå en läkarundersökning. Om en sådan talan avser en ledamot av Högsta förvaltningsdomstolen, prövas den av Högsta domstolen.

Talan enligt första och andra styckena väcks av riksdagens ombudsman eller justitiekanslern. Lag (2010:1408).

9 § Har en ordinarie domare skilts från anställningen genom beslut av en annan myndighet än en domstol, ska han eller hon kunna begära att beslutet prövas av domstol. Vid en sådan prövning ska ordinarie domare ingå i domstolen. Detta gäller också beslut varigenom en ordinarie domare har avstängts från utövning av sin anställning, ålagts att genomgå en läkarundersökning eller meddelats en disciplinpåföljd. Lag (2010:1408).

10 § Grundläggande bestämmelser om ordinarie domares rättsställning i övrigt meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Krav på medborgarskap

11 § Ordinarie domare ska vara svenska medborgare. I övrigt får krav på svenskt medborgarskap för behörighet att utöva rättsskipningsuppgifter uppställas endast i lag eller enligt förutsättningar som anges i lag. Lag (2010:1408).

Andra anställda vid domstolarna

12 § För andra anställda vid domstolarna än de ordinarie domarna tillämpas 12 kap. 5–7 §§. Lag (2010:1408).

Resning och återställande av försutten tid

13 § Resning i ett avgjort ärende samt återställande av försutten tid beviljas av Högsta förvaltningsdomstolen eller, om det anges i lag, av en lägre förvaltningsdomstol, när det gäller ett ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans. I annat fall beviljas resning och återställande av försutten tid av Högsta domstolen eller, om det anges i lag, av en annan domstol som inte är en förvaltningsdomstol.

Närmare bestämmelser om resning och återställande av försutten tid får meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Lagprövning

14 § Finner en domstol att en föreskrift står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning får föreskriften inte tillämpas. Detsamma gäller om stadgad ordning i något väsentligt hänseende har åsidosatts vid föreskriftens tillkomst.

Vid prövning enligt första stycket av en lag ska det särskilt beaktas att riksdagen är folkets främsta företrädare och att grundlag går före lag. Lag (2010:1408).

12 kap. Förvaltningen

Den statliga förvaltningsorganisationen

1 § Under regeringen lyder Justitiekanslern och andra statliga förvaltningsmyndigheter som inte enligt denna regeringsform eller annan lag är myndigheter under riksdagen. Lag (2010:1408).

Förvaltningens självständighet

2 § Ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpningen av lag. Lag (2010:1408).

3 § Förvaltningsuppgifter får inte fullgöras av riksdagen i vidare mån än vad som följer av grundlag eller riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

Överlämnande av förvaltningsuppgifter

4 § Förvaltningsuppgifter kan överlämnas åt kommuner.

Förvaltningsuppgifter kan även överlämnas åt andra juridiska personer och enskilda individer. Innefattar uppgiften myndighetsutövning, får ett överlämnande göras endast med stöd av lag. Lag (2010:1408).

Särskilda bestämmelser om statligt anställda

5 § Arbetstagare vid förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen anställs av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

Vid beslut om statliga anställningar ska avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet.

Lag (2010:1408).

6 § Riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna ska vara svenska medborgare. Detsamma gäller justitiekanslern. I övrigt får krav på svenskt medborgarskap för behörighet att inneha en anställning eller utöva ett uppdrag hos staten eller en kommun uppställas endast i lag eller enligt förutsättningar som anges i lag. Lag (2010:1408).

7 § Grundläggande bestämmelser om statligt anställdas rättsställning i andra hänseenden än de som berörs i denna regeringsform meddelas i lag. Lag (2010:1408).

Dispens och nåd

8 § Regeringen får medge undantag från föreskrifter i förordningar eller från bestämmelser som har meddelats med stöd av beslut av regeringen, om inte annat följer av lag eller beslut om utgiftsanslag. Lag (2010:1408).

9 § Regeringen får genom nåd efterge eller mildra en brottspåföljd eller en annan sådan rättsverkan av brott samt efterge eller mildra ett annat liknande ingrepp som avser enskildas person eller egendom och som har beslutats av en myndighet.

Om det finns synnerliga skäl, får regeringen besluta att vidare åtgärder för att utreda eller lagföra en brottslig gärning inte ska vidtas. Lag (2010:1408).

Lagprövning

10 § Finner ett offentligt organ att en föreskrift står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning får föreskriften inte tillämpas. Detsamma gäller

om stadgad ordning i något väsentligt hänseende har åsidosatts vid föreskriftens tillkomst.

Vid prövning enligt första stycket av en lag ska det särskilt beaktas att riksdagen är folkets främsta företrädare och att grundlag går före lag. Lag (2010:1408).

13 kap. Kontrollmakten

Konstitutionsutskottets granskning

1 § Konstitutionsutskottet ska granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Utskottet har rätt att för granskningen få ut protokollen över beslut i regeringsärenden, handlingar som hör till dessa ärenden samt regeringens övriga handlingar som utskottet finner nödvändiga för sin granskning.

Andra utskott och varje riksdagsledamot får hos konstitutionsutskottet skriftligen väcka frågor om statsrådets tjänsteutövning eller handläggningen av regeringsärenden. Lag (2010:1408).

2 § När det finns skäl till det, dock minst en gång om året, ska konstitutionsutskottet meddela riksdagen vad utskottet vid sin granskning har funnit värt att uppmärksamma. Riksdagen kan med anledning därav göra en framställning till regeringen. Lag (2010:1408).

Åtal mot statsråd

3 § Den som är eller har varit statsråd får dömas för brott i utövningen av statsrådstjänsten endast om han eller hon genom brottet grovt har åsidosatt sin tjänsteplikt. Åtal beslutas av konstitutionsutskottet och prövas av Högsta domstolen. Lag

(2010:1408).

Misstroendeförklaring

4 § Riksdagen kan förklara att ett statsråd inte har riksdagens förtroende. Ett yrkande om en sådan misstroendeförklaring ska väckas av minst en tiondel av riksdagens ledamöter för att tas upp till prövning. För en misstroendeförklaring krävs att mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för den.

Ett yrkande om misstroendeförklaring tas inte upp till prövning om det väcks under tiden från det att ordinarie val har ägt rum eller beslut om extra val har meddelats till dess den genom valet utsedda riksdagen samlas. Ett yrkande avseende ett statsråd som efter att ha entledigats uppehåller sin befattning enligt 6 kap. 11 § får inte i något fall tas upp till prövning.

Ett yrkande om misstroendeförklaring ska inte beredas i utskott. Lag (2010:1408).

Interpellationer och frågor

5 § En riksdagsledamot får framställa interpellationer och frågor till ett statsråd i angelägenheter som rör statsrådets tjänsteutövning i enlighet med de närmare bestämmelser som meddelas i riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

Riksdagens ombudsmän

6 § Riksdagen väljer en eller flera ombudsmän (justitieombudsmän), som i enlighet med den instruktion som riksdagen beslutar ska utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra föreskrifter. En

ombudsman får föra talan i de fall som anges i instruktionen.

Domstolar och förvaltningsmyndigheter samt anställda hos staten eller kommuner ska lämna de upplysningar och yttranden som en ombudsman begär. Sådan skyldighet har även andra som står under en ombudsmans tillsyn. En ombudsman har rätt att få tillgång till domstolars och förvaltningsmyndigheters protokoll och handlingar. Allmän åklagare ska på begäran biträda en ombudsman.

Närmare bestämmelser om ombudsmännen meddelas i riksdagsordningen och i annan lag. Lag (2010:1408).

Riksrevisionen

7 § Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med uppgift att granska den verksamhet som bedrivs av staten. Bestämmelser om att Riksrevisionens granskning kan avse också annan än statlig verksamhet meddelas i lag. Lag (2010:1408).

8 § Riksrevisionen leds av tre riksrevisorer, som väljs av riksdagen. Riksdagen får skilja en riksrevisor från uppdraget endast om riksrevisorn inte längre uppfyller de krav som gäller för uppdraget eller om riksrevisorn har gjort sig skyldig till allvarlig försummelse.

Riksrevisorerna beslutar självständigt, med beaktande av de bestämmelser som finns i lag, vad som ska granskas. De beslutar självständigt och var för sig hur granskningen ska bedrivas och om slutsatserna av sin granskning. Lag (2010:1408).

9 § Ytterligare bestämmelser om Riksrevisionen meddelas i riksdagsordningen och i annan lag. Lag (2010:1408).

14 kap. Kommunerna

1 § Beslutanderätten i kommunerna utövas av valda församlingar. Lag (2010:1408).

2 § Kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Närmare bestämmelser om detta finns i lag. På samma grund sköter kommunerna även de övriga angelägenheter som bestäms i lag. Lag (2010:1408).

3 § En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Lag (2010:1408).

4 § Kommunerna får ta ut skatt för skötseln av sina angelägenheter. Lag (2010:1408).

5 § Kommunerna får i lag åläggas att bidra till kostnaden för andra kommuners angelägenheter, om det krävs för att uppnå likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Lag (2010:1408).

6 § Föreskrifter om grunderna för ändring i rikets indelning i kommuner meddelas i lag. Lag (2010:1408).

15 kap. Krig och krigsfara

Inkallande av riksdagen

1 § Kommer riket i krig eller krigsfara ska regeringen eller talmannen kalla riksdagen till sammanträde. Den som utfärdar kallelsen kan besluta att riksdagen ska sammanträda någon annanstans än i Stockholm. Lag (2010:1408).

Krigsdelegationen

2 § Är riket i krig eller krigsfara, ska en inom riksdagen utsedd krigsdelegation träda i riksdagens ställe, om förhållandena kräver det.

Om riket är i krig, meddelas beslut att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe av Utrikesnämndens ledamöter enligt närmare bestämmelser i riksdagsordningen. Innan beslut meddelas ska samråd ske med statsministern, om det är möjligt. Hindras nämndens ledamöter av krigsförhållandena att sammanträda, meddelas beslutet av regeringen. Om riket är i krigsfara, meddelas beslutet av Utrikesnämndens ledamöter i förening med statsministern. För ett sådant beslut krävs att statsministern och sex av nämndens ledamöter röstar för det.

Krigsdelegationen och regeringen kan i samråd eller var för sig besluta att riksdagen ska återta sina befogenheter. Beslutet ska fattas så snart förhållandena medger det.

Bestämmelser om krigsdelegationens sammansättning meddelas i riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

3 § Medan krigsdelegationen är i riksdagens ställe utövar den riksdagens befogenheter. Den får dock inte fatta beslut som avses i 11 § första stycket första meningen eller andra eller fjärde stycket.

Krigsdelegationen beslutar själv om formerna för sin verksamhet. Lag (2010:1408).

Regeringsbildning och regeringens arbetsformer

4 § Är riket i krig och kan regeringen till följd av detta

inte fullgöra sina uppgifter, kan riksdagen besluta om bildande av regering och om regeringens arbetsformer. Lag (2010:1408).

Regeringens befogenheter

5 § Är riket i krig och kan varken riksdagen eller krigsdelegationen till följd av detta fullgöra sina uppgifter, ska regeringen fullgöra dessa i den utsträckning det behövs för att skydda riket och slutföra kriget.

Regeringen får inte med stöd av första stycket stifta, ändra eller upphäva grundlag, riksdagsordningen eller lag om val till riksdagen. Lag (2010:1408).

6 § Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i, kan regeringen med stöd av bemyndigande i lag genom förordning meddela sådana föreskrifter i visst ämne som enligt grundlag annars ska meddelas genom lag. Om det behövs med hänsyn till försvarsberedskapen, kan regeringen även i annat fall med stöd av bemyndigande i lag genom förordning bestämma att en i lag meddelad föreskrift om rekvisition eller annat sådant förfogande ska börja eller upphöra att tillämpas.

I en lag med ett sådant bemyndigande ska det noga anges under vilka förutsättningar bemyndigandet får utnyttjas.

Bemyndigandet medför inte rätt att stifta, ändra eller upphäva grundlag, riksdagsordningen eller lag om val till riksdagen. Lag (2010:1408).

Begränsningar av fri- och rättigheter

7 § Är riket i krig eller omedelbar krigsfara, ska 2 kap. 22

§ första stycket inte tillämpas. Detsamma gäller om krigsdelegationen i annat fall har trätt i riksdagens ställe. Lag (2010:1408).

Befogenheter för andra myndigheter än regeringen

8 § Är riket i krig eller omedelbar krigsfara, kan regeringen med stöd av riksdagens bemyndigande besluta att uppgift som enligt grundlag ska fullgöras av regeringen i stället ska fullgöras av en annan myndighet. Ett sådant bemyndigande får inte omfatta någon befogenhet enligt 5 eller 6 §, om det inte endast är fråga om beslut att en lag i ett visst ämne ska börja tillämpas. Lag (2010:1408).

Förhållanden under ockupation

9 § Riksdagen eller regeringen får inte fatta beslut på ockuperat område. På sådant område får inte heller utövas befogenhet som någon har i egenskap av riksdagsledamot eller statsråd.

Varje offentligt organ ska på ockuperat område handla på det sätt som bäst gagnar försvarsansträngningarna och motståndsverksamheten samt civilbefolkningens skydd och svenska intressen i övrigt. Inte i något fall får ett offentligt organ meddela ett beslut eller vidta en åtgärd som i strid mot folkrättens regler ålägger någon av rikets medborgare att lämna ockupationsmakten bistånd.

Val till riksdagen eller beslutande kommunala församlingar får inte hållas på ockuperat område. Lag (2010:1408).

Statschefen

10 § Är riket i krig, bör statschefen följa regeringen. Om

statschefen befinner sig på ockuperat område eller på annan ort än regeringen, ska han eller hon anses hindrad att fullgöra sina uppgifter som statschef. Lag (2010:1408).

Val till riksdagen

11 § Är riket i krig, får val till riksdagen hållas endast efter beslut av riksdagen. Är riket i krigsfara, när ordinarie val ska hållas, kan riksdagen besluta att skjuta upp valet. Ett sådant beslut ska omprövas inom ett år och därefter med högst ett års mellanrum. Beslut som avses i detta stycke blir gällande endast om minst tre fjärdedelar av riksdagens ledamöter röstar för det.

Om riket till någon del är ockuperat, när val ska hållas, beslutar riksdagen de jämkningar av reglerna i 3 kap. som behövs. Undantag får dock inte göras från 3 kap. 1, 4, 5, 7–9 och 12 §§. Vad som sägs om riket i 3 kap. 5 §, 7 § andra stycket och 8 § andra stycket ska i stället gälla den del av riket för vilken val ska hållas. Minst en tiondel av alla mandaten ska vara utjämningsmandat.

Ordinarie val, som till följd av första stycket inte hålls på föreskriven tid, ska hållas så snart det kan ske sedan kriget eller krigsfaran har upphört. Regeringen och talmannen ska i samråd eller var för sig se till att de åtgärder som behövs för detta blir vidtagna.

Har ordinarie val till följd av denna paragraf hållits på en annan tid än när det annars skulle ha ägt rum, ska riksdagen bestämma tiden för därefter följande ordinarie val till den månad under fjärde eller femte året efter det först nämnda valet, då ordinarie val ska hållas enligt riksdagsordningen. Lag (2010:1408).

Beslutanderätten i kommunerna

12 § Om riket är i krig eller krigsfara eller om det råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i, utövas beslutanderätten i kommunerna på det sätt som anges i lag. Lag (2010:1408).

Rikets försvar

13 § Regeringen får sätta in rikets försvarsmakt i enlighet med internationell rätt för att möta ett väpnat angrepp mot riket eller för att hindra en kränkning av rikets territorium.

Regeringen får uppdra åt försvarsmakten att använda våld i enlighet med internationell rätt för att hindra kränkning av rikets territorium i fred eller under krig mellan främmande stater. Lag (2010:1408).

Krigsförklaring

14 § Förklaring att riket är i krig får, utom vid ett väpnat angrepp mot riket, inte ges av regeringen utan riksdagens medgivande. Lag (2010:1408).

Vapenstillestånd

15 § Regeringen får ingå överenskommelse om vapenstillestånd utan att inhämta riksdagens godkännande och utan att rådgöra med Utrikesnämnden, om uppskov med överenskommelsen skulle innebära fara för riket. Lag (1979:933).

Insättande av väpnade styrkor

16 § Regeringen får sända svenska väpnade styrkor till andra länder eller i övrigt sätta in sådana styrkor för att fullgöra en internationell förpliktelse som har godkänts av riksdagen.

Svenska väpnade styrkor får i övrigt sändas till andra länder eller sättas in om

1. det är medgett i lag som anger förutsättningarna för åtgärden, eller
2. riksdagen medger det i ett särskilt fall. Lag (2010:1408).

Övergångsbestämmelser

1974:152

1. Genom denna regeringsform upphäves den äldre regeringsformen. Den äldre regeringsformen skall dock med nedan angivna undantag tillämpas i stället för den nya regeringsformen till utgången av det år under vilket riksdagen slutligt antager denna samt, i de fall som angives nedan, även därefter.

6. Äldre författning eller föreskrift gäller fortfarande trots att den inte har tillkommit i den ordning som skulle ha iakttagits vid tillämpning av denna regeringsform. Ett bemyndigande, som har beslutats av Konungen och riksdagen gemensamt eller av riksdagen ensam, får utnyttjas även efter den under 1 angivna tidpunkten, tills riksdagen bestämmer något annat.

Bestämmelserna i 8 kap. 18 § i denna regeringsform ska gälla i fråga om äldre författning, som har tillkommit genom beslut av Konungen och riksdagen gemensamt eller genom beslut av riksdagen ensam. Lag (2014:1385).

7. Bestämmelser i äldre lag eller annan författning om Konungen eller Kungl. Maj:t skall [1/4] gälla regeringen, såvida det icke följer av författning eller i övrigt framgår av omständigheterna att konungen personligen, Högsta domstolen, Regeringsrätten eller kammarrätt åsyftas.

Föreskrift som enligt äldre lag eller annan författning skall beslutas av Konungen och riksdagen gemensamt skall i stället beslutas genom lag.

8. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till eller avses där eljest föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna regeringsform, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

14. Genom denna regeringsform görs ej ändring i vad som hittills gällt enligt 2 § i den äldre regeringsformen. Lag (1985:864).

1976:871

1. Ändringarna i regeringsformen träder i kraft den 1 januari 1977.

2. Utan hinder av 2 kap. 13 § behåller äldre föreskrifter, som innebär särbehandling på grund av kön, sin giltighet tills vidare. En sådan föreskrift får ändras, även om ändringen innebär fortsatt särbehandling. Lag (2014:1385).

3. har upphävts genom lag (1998:1700).

4. Utan hinder av 2 kap. 1 § 3 och 14 § första stycket får det i lag föreskrivas att filmer och videogram inte får förevisas offentligt om de inte dessförinnan har godkänts för sådan visning. I lag får det också föreskrivas att offentlig uppspelning av rörliga bilder ur en databas inte får ske, om inte bilderna dessförinnan har godkänts för sådan uppspelning. Lag (2010:1408).

5. Äldre författning eller föreskrift äger fortsatt giltighet utan hinder av att den icke har tillkommit i den ordning som skulle ha iakttagits vid tillämpningen av regeringsformen i dess nya lydelse.

1979:933

1. Ändringarna i regeringsformen träder i kraft den 1 januari 1980.

2. Äldre föreskrift om skatt eller avgift skall tillämpas utan hinder av 2 kap. 10 § andra stycket.

2010:1408

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2. För tiden längst fram till och med den 31 december 2015 behåller äldre föreskrifter, som innebär betydande intrång i den personliga integriteten, sin giltighet utan hinder av 2 kap. 6 § andra stycket. Sådana föreskrifter får fram till dess ändras även om ändringen innebär att intrånget består.

3. Utan hinder av 2 kap. 12 § behåller äldre föreskrifter,

som innebär särbehandling på grund av sexuell läggning, sin giltighet tills vidare. Sådana föreskrifter får ändras även om ändringen innebär fortsatt särbehandling.

4. Utan hinder av 11 kap. 3 § behåller äldre föreskrifter om fördelning av dömande uppgifter mellan domare sin giltighet tills vidare.

5. Äldre föreskrifter och bemyndiganden gäller fortfarande utan hinder av att de inte har tillkommit i den ordning som anges i regeringsformen i dess nya lydelse.

6. Om det i en lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i regeringsformen i dess nya lydelse, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2014:1385

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 1, 7, 8 och 13 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången vid ordinarie val till riksdagen 2018.

-END

RO - riksdagsordningen (2014:801)

SFS nr: 2014:801

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L6

Rubrik: Riksdagsordning (2014:801)

Utfärdad: 2014-06-19

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:382

1 KAP. INLEDANDE BESTÄMMELSER

Riksdagsordningens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om riksdagen.

Bestämmelser om val till riksdagen, riksdagsarbetet och riksdagens uppgifter finns i regeringsformen.

Lagen är indelad i huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser. Regler om stiftande och ändring av riksdagsordningens bestämmelser finns i 8 kap. 17 § regeringsformen.

Riksdagsordningens indelning

2 § Riksdagsordningen innehåller 14 kapitel. Dessa är

– inledande bestämmelser (1 kap.),

- val till riksdagen (2 kap.),
- riksmöten (3 kap.),
- ledning och planering av riksdagsarbetet (4 kap.),
- riksdagens ledamöter (5 kap.),
- kammaren (6 kap.),
- utskotten och EU-nämnden (7 kap.),
- interpellationer och frågor till statsråd (8 kap.),
- ärendenas väckande (9 kap.),
- ärendenas beredning (10 kap.),
- ärendenas avgörande (11 kap.),
- val inom riksdagen (12 kap.),
- riksdagsorgan och nämnder (13 kap.), och
- Riksdagsförvaltningen (14 kap.).

Definitioner

3 § I denna lag avses med

– valperiod: Den period som motsvarar tiden från det att en nyvald riksdag har samlats till dess den närmast därefter valda riksdagen samlas.

– riksmöte: Den period som riksdagen sammanträder.

– ålderspresident: Den närvarande ledamot som har varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera ledamöter har tillhört riksdagen lika länge har den äldste av dem företräde.

– gruppleddare: Den särskilda företrädare som en partigrupp, som vid valet till riksdagen har fått minst 4 procent av rösterna i hela riket ska utse för att samråda med talmannen enligt denna lag.

– arbetsplenum: Ett sammanträde med kammaren under vilket överläggning om och avgörande av betänkanden och utlåtanden från utskott kan ske.

2 KAP. VAL TILL RIKSDAGEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om val till riksdagen.

Tidpunkt för ordinarie val

2 § Ordinarie val till riksdagen hålls i september.

Extra val

Tilläggsbestämmelse 2.2.1

Bestämmelser om extra val till riksdagen finns i 3 kap. 11 § och 6 kap. 5 § regeringsformen.

Ytterligare bestämmelser om val

3 § Ytterligare bestämmelser om val till riksdagen finns i regeringsformen och i lag.

3 KAP. RIKSMÖTEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- riksmötet som följer efter ett val till riksdagen (2–5 §§),
- riksmötets öppnande (6 §), och
- övrigt om riksmöten (7–9 §§).

Riksmötet som följer efter ett val till riksdagen

Riksmötets inledning

2 § Riksmötet inleds genom att en nyvald riksdag sammanträder i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 10 § regeringsformen.

Tidpunkt för det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.2.1

Kammarens första sammanträde under ett riksmöte efter ett val inleds kl. 11.00. Ledamöterna ska underrättas om tidpunkten för det sammanträdet.

Första sammanträdet

3 § Vid det första sammanträdet med kammaren efter ett val till riksdagen ska i nedan nämnd ordning

1. Valprövningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare föredras,
2. ledamöterna ropas upp,
3. talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman väljas för valperioden, och
4. en valberedning utses för valperioden.

Ordförande vid det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.3.1

Ålderspresidenten leder sammanträdet med kammaren fram till dess att talmannen och de vice talmännen har valts.

Förfarande vid val av talman

4 § Riksdagen ska, enligt 4 kap. 2 § regeringsformen, välja en talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman. De väljs var för sig i nu nämnd ordning. Valen gäller till valperiodens slut.

Om valet av talman sker med slutna sedlar enligt bestämmelserna i 12 kap., är den vald som får mer än hälften av rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, ska ett nytt val genomföras. Om inte heller då någon får mer än hälften av rösterna, ska ett tredje val genomföras mellan de två som vid den andra omröstningen fick flest röster. Vid den tredje omröstningen är den vald som får de flesta rösterna.

Förfarande för att utse valberedning

5 § Varje partigrupp, som motsvarar ett parti som vid valet till riksdagen fick minst 4 procent av rösterna i hela riket, ska besätta en plats i valberedningen. Därutöver fördelas tio platser proportionellt mellan dessa partigrupper. Ledamöterna tillsätts med tillämpning av det förfarande som anges i 12 kap. 14 §.

Antal ledamöter i valberedningen

Tilläggsbestämmelse 3.5.1

Talmannen fastställer det antal ledamöter som respektive partigrupp ska tillsätta i valberedningen. Vid den proportionella fördelningen tillämpas den beräkningsgrund som anges i 12 kap. 8 § tredje stycket.

Riksmötets öppnande

Särskilt sammanträde för riksmötets öppnande

6 § Riksdagen ska senast på riksmötets tredje dag hålla ett särskilt sammanträde för riksmötets öppnande. Statschefen förklarar på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat.

Vid sammanträdet avger statsministern en regeringsförklaring, om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta.

Tidpunkt för sammanträde för riksmötets öppnande

Tilläggsbestämmelse 3.6.1

Efter ett val till riksdagen äger sammanträdet för riksmötets

öppnande rum kl. 14.00 den andra dagen under riksmötet.

Har det inte varit något val till riksdagen äger sammanträdet rum den första dagen vid samma tidpunkt.

Talmannen får bestämma en annan tidpunkt för sammanträdet.

Övrigt om riksmöten

Riksmötets längd

7 § Ett riksmöte pågår till dess nästa riksmöte inleds.

Övriga riksmöten under valperioden

8 § Under år då det inte hålls ordinarie val till riksdagen, ska ett nytt riksmöte inledas den dag i september som kammaren har fastställt under det föregående riksmötet.

Förslag om tidpunkt för inledande sammanträde

Tillägsbestämmelse 3.8.1

Riksdagsstyrelsen lämnar förslag till kammaren inför beslut enligt 8 §.

Namnupprop vid övriga riksmöten

Tillägsbestämmelse 3.8.2

Talmannen får besluta att ledamöterna ska ropas upp vid det första sammanträdet med kammaren även under övriga riksmöten under valperioden. Om namnupprop inte har hållits ska en förteckning över vilka som är ledamöter vid riksmötets början bifogas kammarens protokoll.

Nytt riksmöte efter extra val

9 § Har beslut om extra val fattats före den fastställda dagen för att inleda ett riksmöte, ska ett nytt riksmöte enligt 8 § inledas bara om den riksdag som valts genom det extra valet samlats före den 1 juli samma år.

4 KAP. LEDNING OCH PLANERING AV RIKSDAGSARBETET

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om ledning och planering av riksdagsarbetet.

Talmannen och de vice talmännen

2 § Talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av de vice talmännen leder riksdagsarbetet.

Gruppledare

3 § Varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § ska utse en särskild företrädare (gruppledare) som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren i enlighet med bestämmelser i denna lag.

Partigrupperna ska utse en personlig ersättare för gruppledaren (vice gruppledare).

Information om beslut som har fattats efter samråd

Tilläggsbestämmelse 4.3.1

Beslut som har fattats efter samråd ska göras tillgängliga

för ledamöterna. Det ska ske enligt den ordning som talmannen bestämmer.

Riksdagsförvaltningen

4 § Riksdagsförvaltningen leds av en styrelse.

Bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter finns i 14 kap.

Riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse 4.4.1

Riksdagsstyrelsen leder Riksdagsförvaltningen och överlägger om planeringen av riksdagsarbetet.

Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande och tio andra ledamöter som riksdagen väljer inom sig för en valperiod. Riksdagen väljer även tio ersättare för de valda ledamöterna av riksdagsstyrelsen.

Riksdagsstyrelsens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 4.4.2

Riksdagsstyrelsen sammanträder på kallelse av talmannen. Om talmannen är förhindrad att närvara vid ett sammanträde, inträder någon av de vice talmännen som ordförande. En frånvarande ledamots plats intas av en ersättare som tillhör samma partigrupp.

Riksdagsstyrelsen sammanträder inom stängda dörrar. Om styrelsen vill inhämta upplysningar av någon som inte tillhör styrelsen, får den kalla honom eller henne till ett

sammanträde.

De vice talmännen, de av gruppledarna som inte är ledamöter av styrelsen och riksdagsdirektören får delta i styrelsens överläggningar.

Ordförandekonferensen

5 § Ordförandekonferensen överlägger i frågor av gemensamt intresse för verksamheten i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Ordförandekonferensens sammansättning

Tilläggsbestämmelse 4.5.1

Ordförandekonferensen består av talmannen som ordförande samt utskottens och EU-nämndens ordförande.

5 KAP. RIKSDAGENS LEDAMÖTER

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om uppdraget som riksdagsledamot.

Bestämmelser om uppdraget finns även i 4 kap. 10–13 §§ regeringsformen.

Arvode

2 § En ledamot har rätt till arvode för sitt uppdrag av allmänna medel. Närmare bestämmelser om arvode och ekonomiska villkor för ledamöter och ersättare finns i lag.

Registrering av åtaganden och ekonomiska intressen

Tilläggsbestämmelse 5.2.1

Bestämmelser om registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen finns i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

Ledighet från uppdraget

3 § En ledamot kan efter ansökan få ledigt från sitt uppdrag. Om en ledamot får ledigt för en tid av minst en månad, ska ledamotens uppdrag utövas av en ersättare under den tid ledamoten är ledig.

Prövning av ledighetsansökan

4 § Talmannen beslutar om ledighet från uppdraget som ledamot med den begränsning som framgår av andra stycket.

Kammaren beslutar om ledighet för andra skäl än sjukdom eller föräldraledighet om ledigheten avser en period om en månad eller längre.

Om en ansökan om ledighet ges in under en period då kammaren inte sammanträder och om denna period är längre än en månad, får dock talmannen besluta om ledigheten ska beviljas.

Innehåll i ansökan om ledighet

Tilläggsbestämmelse 5.4.1

En ansökan om ledighet ska vara skriftlig, innehålla de skäl som ansökan grundas på och avse en bestämd tid. Ansökan ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Ersättare

5 § När en ersättare ska inträda i stället för talmannen, en ledamot som tillhör regeringen eller en ledig ledamot, ska talmannen kalla ersättaren till tjänstgöring. Talmannen ska då följa den ordning mellan ersättarna som har fastställts enligt lag. Om det finns särskilda skäl, får talmannen frångå denna ordning.

Meddelande till ersättare

Tilläggsbestämmelse 5.5.1

En ersättare som ska utöva uppdrag som ledamot ska få ett meddelande om vilken ledamot som han eller hon ersätter och om tiden för förordnandet. En ersättare kan få ett särskilt meddelande med besked om när uppdraget upphör.

Ersättares ställning vid ledamots avgång

6 § Om en ledig ledamot lämnar sitt uppdrag, fortsätter den tjänstgörande ersättaren att utöva sitt uppdrag till dess att en ny ledamot har utsetts.

Åtal eller frihetsberövande

7 § För att talan ska få väckas mot en ledamot eller ett ingripande ska få göras i en ledamots personliga frihet krävs i vissa fall enligt 4 kap. 12 § första stycket regeringsformen riksdagens medgivande. Detta gäller även i fråga om tidigare ledamöter.

En ansökan om riksdagens medgivande ska av åklagare, eller annan som vill väcka talan, ges in till talmannen.

Om ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för riksdagens prövning eller om sökanden inte har gjort troligt att han eller hon är behörig att väcka talan eller begära denna åtgärd hos en myndighet, ska talmannen avvisa ansökan. I annat fall ska talmannen anmäla den vid ett sammanträde med kammaren.

Ansökan om medgivande

Tilläggsbestämmelse 5.7.1

En ansökan som avses i 7 § ska vara skriftlig och innehålla de omständigheter som ansökan grundas på.

6 KAP. KAMMAREN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- planering och ledning av sammanträden (2–6 §§),
- sammanträden (7–14 §§),
- rätten att yttra sig vid sammanträden (15–19 §§),
- ärendedebatter (20–22 §§),
- särskilda debatter (23 §), och
- vissa gemensamma frågor (24–27 §§).

Planering och ledning av sammanträden

Planering

2 § Talmannen beslutar om planeringen av arbetet i kammaren och om när kammaren ska sammanträda.

Samråd inför planering

Tilläggsbestämmelse 6.2.1

Talmannen ska inför ett beslut enligt 2 § samråda med riksdagsstyrelsen.

Talmannen

3 § Talmannen leder kammarens sammanträden.

Biträde till talmannen

Tilläggsbestämmelse 6.3.1

Vid ledningen av kammarens sammanträden biträds talmannen av en kammarsekreterare.

Vice talman

4 § Talmannen får överlåta åt en vice talman att leda ett sammanträde.

Ålderspresident

5 § Ålderspresidenten leder ett sammanträde om talmannen och samtliga vice talmän har förhinder.

Talmannens opartiskhet

6 § Vid överläggning i ett ämne som är upptaget på föredragningslistan får talmannen inte yttra sig i sakfrågan. Detsamma gäller den vice talman eller ålderspresident som leder ett sammanträde.

Sammanträden

Offentlighet vid sammanträden

7 § Ett sammanträde i kammaren ska vara offentligt enligt bestämmelserna i 4 kap. 9 § regeringsformen.

Kammaren får besluta att ett sammanträde ska hållas inom stängda dörrar, om det krävs med hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation.

Om regeringen vid ett sammanträde ska lämna information till riksdagen, får även regeringen besluta om stängda dörrar på de grunder som anges i andra stycket.

Tystnadsplikt

8 § Ingen som har närvarat vid ett sammanträde i kammaren som hållits inom stängda dörrar får obehörigen röja vad som har framkommit vid sammanträdet. Kammaren får besluta att i ett särskilt fall helt eller delvis upphäva tystnadsplikten.

Kallelse

9 § Kammaren sammanträder på kallelse av talmannen om inte annat föreskrivs i regeringsformen eller i denna lag.

En kallelse ska anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om det finns

synnerliga skäl, får kallelsen anslås senare. I så fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Innehållet i en kallelse

10 § Det ska framgå av en kallelse om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Övriga uppgifter i kallelsen

Tilläggsbestämmelse 6.10.1

Om ett val ska genomföras vid ett sammanträde, ska det anges i kallelsen.

Avbrott i kammarens arbete efter ett beslut om extra val

11 § Om regeringen har beslutat om extra val, får talmannen på begäran av regeringen besluta att kammaren inte ska sammanträda under återstoden av valperioden.

Extra sammanträde

12 § Talmannen får besluta att kalla kammaren till sammanträde under en period då arbete i kammaren inte pågår. Ett sådant beslut ska fattas om regeringen eller minst 115 av ledamöterna begär det.

Ett sammanträde ska hållas inom tio dagar från det att en begäran om det har framställts. Ett sammanträde får hållas först sedan ledamöterna har erhållit skälig tid att inställa sig från det att de underrättats om kallelsen.

Ett sammanträde för arbetsplenum under en period då

arbetsplenum inte ingår i kammarens planering får hållas inom kortare tid än 48 timmar från det att ledamöterna underrättades om kallelsen endast om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för att ärendet får avgöras.

Meddelande om tid för extra sammanträde

Tilläggsbestämmelse 6.12.1

Tidpunkten för det första sammanträdet som avses i 12 § ska offentliggöras.

Föredragningslista

13 § Talmannen ska till varje sammanträde upprätta en föredragningslista över vad som ska behandlas under sammanträdet. Undantag får göras för sådant som antas bli behandlat inom stängda dörrar. Föredragningslistan ska göras tillgänglig för ledamöterna.

Det ska framgå av föredragningslistan om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Vid sammanträdet ska ärenden och val behandlas i den ordning som de har tagits upp på föredragningslistan.

Yrkanden m.m. som ska tas upp först på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.1

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga, statsministeromröstning enligt 6 kap. 3 § regeringsformen, förslag till ny statsminister eller yrkande om misstroendeförklaring, ska tas upp som första punkt på

föredragningslistan. Om det finns fler än ett sådant yrkande, ska de tas upp i den ordning de nu har angetts. Talmannen får bestämma en annan ordning mellan statsministeromröstning och ett yrkande om misstroendeförklaring.

Vad som ska tas upp på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.2

Utöver vad som framgår av 6.13.1 ska följande tas upp på föredragningslistan:

1. val,
2. propositioner, skrivelser från regeringen, framställningar och redogörelser från riksdagsorgan, motioner och EU-dokument som ska hänvisas till utskott,
3. betänkanden och utlåtanden från utskott som ska bordläggas, debatteras eller avgöras och om ett utskott eller talmannen har föreslagit att ett ärende ska avgöras efter kortare tid än som avses i 11 kap. 2 § första stycket,
4. beslut och information om att sammansättningen av ledamöter ändras,
5. andra beslut som ska fattas av kammaren,
6. meddelande om att en särskilt anordnad debatt ska äga rum, och
7. övriga frågor i den omfattning som talmannen bestämmer.

Vidare bör ett meddelande om att ett statsråd kommer att lämna muntlig information tas upp på föredragningslistan. Om

det är möjligt ska även ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i tolv månader tas upp på föredragningslistan.

Beslut om avslutning och ajournering av ett sammanträde

14 § Beslut att ett sammanträde ska avslutas eller att ett uppehåll ska göras i ett pågående sammanträde fattas av kammaren utan föregående överläggning.

Rätten att yttra sig vid sammanträden

Yttranderätten

15 § Varje ledamot och statsråd får, med de undantag som föreskrivs i denna lag, fritt yttra sig i alla frågor som är under behandling och om lagligheten av allt som sker vid sammanträdet.

Begränsningar i yttranderätten

16 § Den som har ordet ska begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas. Om någon bryter mot bestämmelsen och inte rättar sig efter talmannens påpekande, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ingen får vid ett sammanträde uttala sig nedlåtande om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning. Om någon bryter mot bestämmelsen, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ordningsregler

Tilläggsbestämmelse 6.16.1

Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta om ordningsregler för kammaren.

Statschefens ämbetsförklaring

17 § Statschefen får avge ämbetsförklaring inför kammaren.

Muntlig information från regeringen

18 § Regeringen får lämna information till riksdagen muntligen genom ett statsråd vid ett sammanträde med kammaren.

Jäv

19 § Ingen får delta i behandlingen av ett ärende vid ett sammanträde i kammaren, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

Ett statsråd får delta i överläggningen i kammaren i ett ärende som rör statsrådets tjänsteutövning.

Ärendedebatter

Uppläggningsen av debatterna

20 § Talmannen ska samråda med gruppledarna om uppläggningsen av kammarens överläggningar.

Debattrestriktioner

21 § Riksdagen får i en tilläggsbestämmelse begränsa antalet anföranden som en talare får hålla under överläggningen i en fråga och tiden för varje anförande. I begränsningen får det

göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

I samband med överläggningen i en viss fråga får kammaren på förslag av talmannen besluta om en begränsning av det slag som avses i första stycket. Beslutet fattas utan föregående överläggning.

Var och en som vill yttra sig i en fråga ska dock få tala i minst fyra minuter.

Anmälan till debatt

Tilläggsbestämmelse 6.21.1

Ett anförande av en ledamot som inte har föranmält sig får inte överstiga fyra minuter, om inte talmannen medger längre tid. Ett nytt anförande från någon som tidigare haft ordet för anförande vid överläggningen i en viss fråga får inte överstiga två minuter.

En föranmälan ska göras till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 vardagen före det sammanträde då överläggningen ska inledas. Anmälan ska innehålla den beräknade tiden för anförandet.

Första och andra styckena gäller inte när en interpellation eller en fråga besvaras.

Talarordningen

22 § Talmannen bestämmer ordningen mellan dem som föranmält att de vill yttra sig under överläggningen i en viss fråga. De som begär ordet under överläggningen yttrar sig i anmälningsordning.

Oberoende av talarordningen och utan föränmälan får talmannen medge att

1. ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande ska få ordet för ett anförande, och
2. ett statsråd eller en ledamot som redan har hållit ett anförande ska få ordet för en replik med anledning av en föregående talares anförande.

Talmannen får, efter samråd med gruppledarna, inför en viss överläggning besluta att ett statsråd eller en ledamot kan få ordet för replik innan han eller hon har hållit sitt anförande. I ett sådant beslut får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

Statsråds möjlighet till anförande

Tilläggsbestämmelse 6.22.1

Oberoende av talarordningen och utan föränmälan kan ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande vid överläggningen i en viss fråga få ordet för ett anförande om högst tio minuter.

Replik

Tilläggsbestämmelse 6.22.2

En replik ska begäras under pågående anförande.

Tiden för en replik får inte överstiga två minuter, om inte talmannen av särskilda skäl medger en utsträckning av tiden till fyra minuter. Varje talare kan få avge två repliker på samma anförande. Har talmannen redan beviljat en talare rätt

till replik, får talaren yttra sig innan ett statsråd håller ett anförande som bryter talarordningen.

Instämmande

Tilläggsbestämmelse 6.22.3

Under överläggningen i en fråga får en ledamot, oberoende av talarordningen, instämma med föregående talare utan att ange skäl för detta.

Särskilda debatter

Särskilt anordnad debatt

23 § Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta att en debatt utan samband med annan handläggning ska äga rum vid ett sammanträde med kammaren. En sådan debatt får begränsas till ett särskilt ämne eller delas in i avsnitt efter ämne.

Tid för anföranden i en särskilt anordnad debatt

Tilläggsbestämmelse 6.23.1

Talmannen bestämmer efter samråd med gruppledarna om tider för anföranden i en särskilt anordnad debatt.

Vissa gemensamma frågor

Protokoll

24 § Vid sammanträdena ska fullständiga protokoll föras. Ingen får tala utanför protokollet. Vid justering av ett protokoll får beslut inte ändras.

Kammarens protokoll och de handlingar som hör till protokollet ska göras tillgängliga i den omfattning uppgifterna inte omfattas av sekretess.

Snabbprotokoll

Tilläggsbestämmelse 6.24.1

Ett yttrande vid ett sammanträde ska utan dröjsmål göras tillgängligt i läsbar form (snabbprotokoll). Om talaren inte har gjort någon anmärkning mot snabbprotokollet senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet, anses han eller hon ha godkänt det.

Om talaren justerar snabbprotokollet, bör han eller hon signera det.

Justering av protokoll

Tilläggsbestämmelse 6.24.2

Ett protokoll justeras av kammaren inom tre veckor efter sammanträdet. Ett protokoll som inte kan justeras inom den tiden, justeras inom en månad eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

Vid justeringen får en ledamot begära ändring av protokollet i fråga om ett yttrande som en annan ledamot har godkänt enligt 6.24.1.

Plats i plenisalen

25 § För varje ledamot ska det finnas en särskild plats i plenisalen. Det ska också finnas särskilda platser för talmannen, de vice talmännen och statsråd.

Placering i plenisalen

Tilläggsbestämmelse 6.25.1

I plenisalen placeras ledamöterna valkretsvis.

Plats för yttrande i plenisalen

Tilläggsbestämmelse 6.25.2

Den som yttrar sig i plenisalen ska tala från någon av talarstolarna eller från en ledamotsplats.

Åhörare

26 § I plenisalen ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse 6.26.1

Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt föremål som kan användas för att störa ordningen i plenisalen. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till åhörarplatserna. Under besöket i plenisalen förvaras de inlämnade tillhörigheterna i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

27 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om

oordning uppstår bland åhörarna, får talmannen utvisa samtliga åhörare.

7 KAP. UTSKOTTEN OCH EU-NÄMNDEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- val (2–4 §§),
- utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden (5–11 §§),
- EU-frågor (12–14 §§), och
- sammanträden (15–21 §§).

Val

Utskott

2 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja ett konstitutionsutskott, ett finansutskott och ett skatteutskott samt så många övriga utskott som behövs för riksdagsarbetet. Valet gäller till valperiodens slut.

Riksdagen kan även under valperioden välja utskott för längst den tid som återstår av valperioden.

Vilka utskott som ska väljas

Tilläggsbestämmelse 7.2.1

Riksdagen ska senast på åttonde dagen efter det första

sammanträdet med kammaren under en valperiod välja följande
15 utskott i nedan nämnd ordning:

1. konstitutionsutskott (KU),
2. finansutskott (FiU),
3. skatteutskott (SkU),
4. justitieutskott (JuU),
5. civilutskott (CU),
6. utrikesutskott (UU),
7. försvarsutskott (FöU),
8. socialförsäkringsutskott (SfU),
9. socialutskott (SoU),
10. kulturutskott (KrU),
11. utbildningsutskott (UbU),
12. trafikutskott (TU),
13. miljö- och jordbruksutskott (MJU),
14. näringsutskott (NU), och
15. arbetsmarknadsutskott (AU).

Val av ytterligare utskott

Tilläggsbestämmelse 7.2.2

Om riksdagen väljer ytterligare utskott, ska det utskottets huvudsakliga arbetsuppgifter anges.

EU-nämnd

3 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden) för samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen.

Ledamöter i utskott och EU-nämnd

4 § Utskotten och EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst 15.

Vid EU-nämndens sammanträden har varje partigrupp rätt att ersätta en ledamot med en ledamot av berört utskott. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet.

Beslut om antal ledamöter

Tilläggsbestämmelse 7.4.1

Antalet ledamöter i utskotten och i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

Utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden

Ärendefördelningen mellan utskotten

5 § Riksdagen föreskriver i tilläggsbestämmelse enligt vilka grunder som ärenden ska fördelas mellan utskotten, utöver vad

som framgår av 8, 9 och 10 §§. Ärenden som hör till ett och samma ämnesområde ska hänvisas till samma utskott.

Riksdagen får bestämma att det ska finnas ett utskott för beredning av ärenden om sådana lagar som avses i 8 kap. 2 § första stycket 1 regeringsformen, oberoende av ämnesområde.

Utskottens ämnesområden

Tilläggsbestämmelse 7.5.1

I bilagan till denna lag anges utskottens ämnesområden, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§.

Delning av ärenden mellan utskott

6 § Budgetpropositionen får delas mellan två eller flera utskott. Andra ärenden får delas endast om det finns särskilda skäl.

Sammansatta utskott

7 § Två eller flera utskott får besluta att gemensamt bereda ett ärende i ett sammansatt utskott genom deputerade.

Konstitutionsutskottets uppgifter och ämnesområden

8 § Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden som rör grundlagarna och riksdagsordningen.

Utskottet ska följa tillämpningen i riksdagen av subsidiaritetsprincipen enligt 9 kap. 20 § andra stycket och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i

regeringsformen och denna lag.

Finansutskottets uppgifter och ämnesområden

9 § Finansutskottet ska bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för beslut om statens budget, och

2. Riksbankens verksamhet.

Utskottet ska dessutom bereda förslag till beslut om statens budget enligt 11 kap. 18 § tredje och femte styckena. Vidare ska utskottet granska beräkningen av statens inkomster och årsredovisningen för staten. Utskottet ska sammanställa riksdagens beslut om statens budget.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Skatteutskottets ämnesområden

10 § Skatteutskottet ska bereda ärenden om statliga och kommunala skatter.

Avvikelser från ärendefördelningen

11 § Riksdagen får avvika från de grunder som har fastställts för fördelningen av ärenden mellan utskott, med undantag för 8 § första stycket, om det i ett särskilt fall är påkallat av hänsyn till sambandet mellan olika ärenden, ett ärendes särskilda beskaffenhet eller arbetsförhållandena.

Under samma förutsättningar som anges i första stycket får ett utskott överlämna ett ärende till ett annat utskott, om

det mottagande utskottet samtycker till det. I samband med överlämnandet får det överlämnande utskottet yttra sig över ärendet till det mottagande utskottet.

EU-frågor

Regeringens överläggningar med utskotten om EU-frågor

12 § Regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet i Europeiska unionen som utskotten bestämmer.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska utskottet besluta att överlägga med regeringen enligt första stycket. Utskottet får avslå en sådan begäran om en överläggning skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Utskottens skyldighet att följa arbetet inom EU

13 § Utskotten ska följa arbetet i Europeiska unionen inom sina ämnesområden.

Regeringens samråd med EU-nämnden

14 § Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet.

Regeringen ska överlägga med EU-nämnden i andra frågor om arbetet i Europeiska unionen när nämnden av särskilda skäl begär sådan överläggning.

Regeringen ska rådgöra med nämnden inför möten och beslut i

Europeiska rådet.

Sammanträden

När utskott och EU-nämnden ska sammanträda

15 § Utskotten och EU-nämnden sammanträder när riksdagsarbetet kräver det.

Kallelse

Tilläggsbestämmelse 7.15.1

Utskotten och EU-nämnden sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar efter valet av utskottet eller nämnden. Därefter sammanträder utskotten och EU-nämnden på kallelse av ordföranden. Ordföranden ska kalla till sammanträde om minst fem ledamöter av utskottet eller nämnden begär det.

En kallelse ska skickas till samtliga ledamöter och suppleanter. Kallelsen bör anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet.

För ändamål som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska talmannen sammankalla finansutskottet också på begäran av regeringen.

Ledning av sammanträde innan ordförande har valts

Tilläggsbestämmelse 7.15.2

Ålderspresidenten i utskottet eller i EU-nämnden leder sammanträdet innan en ordförande har valts.

Utskottssammanträden samtidigt som kammarsammanträden

Tilläggsbestämmelse 7.15.3

Endast om utskottet har fattat ett enhälligt beslut i förväg, får utskottet sammanträda under arbetsplenum eller val i kammaren. Dock får ett sådant sammanträde inte vara offentligt enligt 17 §. I övrigt får ett utskottssammanträde äga rum samtidigt med att kammaren sammanträder.

Protokoll

Tilläggsbestämmelse 7.15.4

Protokoll ska föras vid sammanträden i utskott och i EU-nämnden.

Yttranden i EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse 7.15.5

Vad som yttras vid EU-nämndens överläggningar med regeringen ska nedtecknas i läsbar form.

Sammanträden inom stängda dörrar

16 § Utskotten och EU-nämnden ska sammanträda inom stängda dörrar.

Utskotten och EU-nämnden får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i utskottet eller EU-nämnden får närvara vid ett sammanträde inom stängda dörrar. För EU-nämnden och för överläggningar i utskott i EU-frågor enligt 12 § krävs inget beslut för att ett statsråd, eller en tjänsteman som åtföljer statsrådet, ska få

närvara.

Offentligt sammanträde

17 § Ett utskott får besluta att ett sammanträde i den del det avser inhämtande av upplysningar eller överläggning i EU-frågor enligt 12 § ska vara offentligt.

EU-nämnden får besluta att ett sammanträde, eller del av ett sammanträde, ska vara offentligt.

Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden är en företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna uppgifter för vilka sekretess gäller hos myndigheten.

Upptagning av ljud eller bild vid offentliga sammanträden

Tilläggsbestämmelse 7.17.1

Ljud- eller bildupptagning vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden får göras om inte utskottet eller nämnden beslutar annat.

Åhörare

18 § Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse 7.18.1

Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt

sådana föremål som kan användas för att störa ordningen vid sammanträdet. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till sammanträdet. De inlämnade tillhörigheterna förvaras under besöket i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

19 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får ordföranden utvisa samtliga åhörare.

Tystnadsplikt

20 § Ingen som har närvarat vid ett sammanträde med ett utskott eller EU-nämnden får obehörigen röja vad som enligt beslut av regeringen, ett utskott eller EU-nämnden ska omfattas av sekretess till skydd för rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt skäl som rör förhållandet till en främmande stat eller en mellanfolklig organisation.

Jäv

21 § Ingen får närvara vid behandlingen av ett ärende i ett utskott, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

8 KAP. INTERPELLATIONER OCH FRÅGOR TILL STATSRAÅD

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- interpellationer (2–4 §§),
- skriftliga frågor (5–7 §§), och
- frågestund (8 §).

Interpellationer

Interpellationers innehåll

2 § En interpellation ska vara skriftlig och ställas till ett visst statsråd. Den ska ha ett bestämt innehåll och vara försedd med en motivering.

Beslut om interpellationer

3 § Talmannen beslutar om en interpellation får ställas. Om talmannen finner att en interpellation strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att interpellationen inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att interpellationen ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande.

Talmannen ska tillåta att interpellationen ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av interpellationer

Tilläggsbestämmelse 8.3.1

En interpellation ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att interpellationen ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att interpellationen får ställas, ska talmannen överlämna interpellationen till statsrådet utan dröjsmål.

Interpellationen ska redovisas i riksdagens protokoll.

Återkallelse av interpellationer

Tilläggsbestämmelse 8.3.2

En interpellation får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på interpellationer

4 § En interpellation ska besvaras i ett anförande av ett statsråd inom två veckor från det att den har överlämnats till statsrådet. Om planeringen av kammarens arbete medför att interpellationer inte kan besvaras en viss vecka, förlängs svarstiden till dess att planeringen medger att svar lämnas.

Om ett svar inte lämnas inom den tid som har angetts i första stycket eller om ett svar inte kommer att lämnas, ska statsrådet meddela kammaren skälen för detta. Meddelandet får inte följas av överläggning.

En interpellation faller om den inte har besvarats under den valperiod då den väcktes.

När svar ska lämnas

Tilläggsbestämmelse 8.4.1

Talmannen bestämmer efter samråd med statsrådet och interpellanten vid vilket sammanträde svaret ska lämnas.

Utkastet till svar på en interpellation får göras tillgängligt för ledamöterna i förväg.

Interpellationsdebatt

Tilläggsbestämmelse 8.4.2

Ett anförande för besvarande av en interpellation får vara högst sex minuter. Statsrådet kan därutöver få ordet för ytterligare tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Interpellanten kan få ordet för högst tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Andra talare kan få ordet för högst två anföranden, varav det första får vara högst fyra minuter och det andra högst två minuter.

En talare ska anmäla sig senast under andra omgången.

Skriftliga frågor

Innehållet i skriftliga frågor

5 § En skriftlig fråga till ett statsråd får innehålla en kort inledande förklaring. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Beslut om skriftliga frågor

6 § Talmannen beslutar om en skriftlig fråga får ställas. Om talmannen finner att en skriftlig fråga strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att frågan inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att frågan ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att frågan ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.6.1

En skriftlig fråga ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att frågan ska eller inte ska få ställas.

Om talmannen har beslutat att frågan får ställas, ska talmannen överlämna frågan till statsrådet utan dröjsmål.

Återkallelse av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.6.2

En skriftlig fråga får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på skriftliga frågor

7 § En skriftlig fråga besvaras skriftligen av ett statsråd.

Om ett svar inte lämnas inom den tid som anges i tilläggsbestämmelse, ska statsrådet meddela

Riksdagsförvaltningen när frågan kommer att besvaras eller att den inte kommer att besvaras.

Tidsfrister för svar på skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.7.1

En skriftlig fråga som ges in senast en torsdag kl. 10.00 besvaras senast kl. 12.00 följande onsdag. Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen efter samråd med gruppledarna besluta att svar i stället ska lämnas inom 14 dagar efter att frågan framställdes.

Det skriftliga svaret lämnas till Riksdagsförvaltningen, som överlämnar svaret till den ledamot som har ställt frågan.

Återgivande av skriftliga frågor och svar

Tilläggsbestämmelse 8.7.2

Skriftliga frågor och statsrådets svar på frågorna ska redovisas i riksdagens protokoll.

Frågestund

Muntliga frågor

8 § En muntlig fråga till ett statsråd ställs vid en frågestund som anordnas i kammaren. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Frågan besvaras omedelbart av ett statsråd.

Talmannen beslutar om vem som ska få ordet vid en frågestund och får besluta om en begränsning av anförandena till högst

en minut.

Planering av frågestunder

Tilläggsbestämmelse 8.8.1

En frågestund anordnas varje torsdag under de veckor som kammaren sammanträder.

Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen besluta att frågestunden ska anordnas någon annan dag än en torsdag eller ställas in.

Regeringskansliet ska i god tid i förväg anmäla till Riksdagsförvaltningen vilka statsråd som kommer att vara närvarande vid en frågestund. Meddelande om detta lämnas till ledamöterna på det sätt som talmannen bestämmer.

9 KAP. ÄRENDENAS VÄCKANDE

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- ärenden som väcks av regeringen (2–9 §§),
- ärenden som väcks av ledamöter (10–15 §§),
- ärenden som väcks av riksdagsorgan (16–19 §§),
- ärenden som väcks genom dokument från EU (20 §),
- information om EU (21–23 §§),
- andra frågor som riksdagen har att hantera (24 och 25 §§),

och

– vissa gemensamma frågor (26 och 27 §§).

Ärenden som väcks av regeringen

Propositioner

2 § Regeringen lämnar förslag till riksdagen genom propositioner.

En proposition ska innehålla regeringens protokoll i ärendet, en redovisning av ärendets beredning och skälen för regeringens förslag. Propositioner med lagförslag ska i förekommande fall innehålla Lagrådets yttrande.

Avlämnande av proposition

Tilläggsbestämmelse 9.2.1

En proposition ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

När propositioner ska lämnas

3 § Riksdagen beslutar på förslag av talmannen när propositioner som enligt regeringen bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas. Om en särskild tidpunkt föreskrivs i denna lag, gäller den tidpunkten.

En tidpunkt som beslutats enligt första stycket gäller inte

1. om regeringen genom en proposition underställer riksdagen en utfärdad förordning för prövning enligt lag, eller

2. om regeringen anser att det finns synnerliga skäl att lämna en proposition senare.

Samråd för att undvika anhopning av arbete

4 § Regeringen bör lämna propositioner på sådana tider att en anhopning av arbete hos riksdagen undviks. Regeringen ska samråda med talmannen om detta.

Propositioner om statens budget

5 § Regeringen ska lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för det kommande budgetåret (budgetproposition). Budgetåret sammanfaller med kalenderåret.

Budgetpropositionen ska innehålla en finansplan och ett förslag till beslut om statens budget. I förslaget till statens budget ska utgifterna hänföras till utgiftsområden som anslagen ska fördelas på, om inte riksdagen med stöd av 11 kap. 18 § genom lag har beslutat något annat.

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret lämnas efter budgetpropositionen.

En proposition med förslag om ett nytt eller väsentligen höjt anslag eller om riktlinjer enligt 9 kap. 6 § regeringsformen för statens verksamhet för längre tid än anslaget till verksamheten avser bör innehålla en uppskattning av de framtida kostnaderna för det ändamål som förslaget avser. Om ett förslag till anslag grundar sig på en plan för en längre tid än den för vilken anslaget har beräknats i propositionen,

bör planen redovisas.

Avlämnande av budgetproposition

Tilläggsbestämmelse 9.5.1

Budgetpropositionen ska lämnas senast den 20 september.

De år då riksdagsval hålls i september ska budgetpropositionen i stället lämnas senast två veckor efter riksmötets öppnande. Om detta till följd av ett regeringsskifte inte är möjligt, ska budgetpropositionen lämnas inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november.

Ekonomisk vårproposition

Tilläggsbestämmelse 9.5.2

Regeringen ska årligen senast den 15 april lämna en proposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (ekonomisk vårproposition).

Utgiftsområden

/Upphör att gälla U:2015-09-01/

Tilläggsbestämmelse 9.5.3

Statens utgifter ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12

Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13 Integration och jämställdhet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

9.5.3 /Träder i kraft I:2015-09-01/

Statens utgifter ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarens etablering, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Lag (2015:382).

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen

Tilläggsbestämmelse 9.5.4

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen finns i budgetlagen (2011:203).

Propositioner med förslag till ändringar i statens budget

6 § Regeringen får, med det undantag som anges i andra stycket, vid högst två tillfällen lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret.

Endast om regeringen anser att det finns särskilda skäl får propositioner med förslag till ändringar i statens budget lämnas vid andra tillfällen.

Avlämnande av proposition med förslag till ändringar i statens budget

Tilläggsbestämmelse 9.6.1

En sådan proposition som avses i 6 § första stycket lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen.

Skrivelser

7 § Regeringen får lämna information till riksdagen genom

skrivelser.

Avlämnande av skrivelse

Tilläggsbestämmelse 9.7.1

En skrivelse från regeringen ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Skrivelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

8 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen.

Kommittéberättelse

9 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten inom de kommittéer som har tillsatts på grund av regeringens beslut.

Ärenden som väcks av ledamöter

Motioner

10 § Ledamöter lämnar förslag till riksdagen genom motioner.

I en motion får inte förslag i skilda ämnen sammanföras.

Avlämnande av motion

Tilläggsbestämmelse 9.10.1

En motion ska ges in till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 den sista dagen som motionen får lämnas. Den bör innehålla uppgift om vilken partigrupp som motionären tillhör.

Motionen anmäls vid ett sammanträde med kammaren.

Allmän motionstid

11 § Motioner i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning får väckas en gång per år (allmän motionstid).

Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmannen bestämmer annat, från början av ett riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober och så länge som motioner får lämnas med anledning av budgetpropositionen.

Följdmotioner

12 § En motion med anledning av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse (följdmotion) får väckas inom ramen för ärendet senast den femtonde dagen efter den dag då ärendet anmäldes i kammaren.

Ändrad motionstid

13 § Om en proposition eller en framställning måste behandlas skyndsamt får riksdagen, på förslag av regeringen eller det riksdagsorgan som lämnat framställningen, besluta om kortare motionstid om det finns synnerliga skäl.

Riksdagen får på förslag av talmannen besluta att förlänga motionstiden om det finns särskilda skäl.

Förslag om förlängd motionstid

Tilläggsbestämmelse 9.13.1

Ett förslag om förlängning av motionstiden lämnas senast vid tidpunkten för det andra sammanträdet efter det att propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen anmäldes i kammaren. Ett beslut om förlängning fattas senast vid nästa sammanträde.

Följdmotioner efter att behandlingen av ett ärende har skjutits upp

14 § Följdmotioner får, med anledning av att behandlingen av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har skjutits upp från en valperiod till nästa, väckas inom sju dagar från början av den nya valperioden.

Motion med anledning av en händelse av större vikt

15 § Motioner med anledning av en händelse av större vikt får väckas gemensamt av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunde förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid som anges i detta kapitel.

Ärenden som väcks av riksdagsorgan

Utskottsinitiativ

16 § Ett utskott får väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde (utskottsinitiativ). Ett utskottsinitiativ tas genom ett utskottsbetänkande enligt de bestämmelser som gäller för betänkanden i allmänhet.

Finansutskottet får i ekonomisk-politiskt syfte väcka förslag även i ett ämne som hör till ett annat utskotts beredningsområde.

Riksdagsorgans framställningsrätt

17 § Riksdagsorganen riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör riksdagsorganets kompetens, organisation, personal eller verksamhetsformer.

Riksdagen får föreskriva att riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion samt Riksdagens ombudsmän även i andra fall får göra framställningar hos riksdagen.

Särskilda bestämmelser om redogörelser till riksdagen från ett riksdagsorgan finns i lag.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också var och en av riksrevisorerna i Riksrevisionen. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lag.

Avlämnande av framställning eller redogörelse

Tilläggsbestämmelse 9.17.1

En framställning eller en redogörelse från ett riksdagsorgan ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Framställningar från riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse 9.17.2

Riksdagsstyrelsen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagsarbetets bedrivande, hör till styrelsens handläggning eller gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Innan riksdagsstyrelsen gör en framställning som gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen ska berörda myndigheter ges tillfälle att yttra sig.

Styrelsen får även i andra fall göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagen eller dess organ om framställningarna grundar sig på förslag från utredningar som styrelsen har tillsatt på riksdagens uppdrag.

Redogörelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

Tilläggsbestämmelse 9.17.3

Riksdagsstyrelsen ska årligen i en redogörelse redovisa vilka åtgärder styrelsen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till styrelsen.

Framställningar från Riksbankens fullmäktige och direktion

Tilläggsbestämmelse 9.17.4

Riksbankens fullmäktige och direktion får göra framställningar hos riksdagen inom sina ansvarsområden.

Framställningar från riksdagens ombudsmän

Tilläggsbestämmelse 9.17.5

Var och en av riksdagens ombudsmän får göra framställningar hos riksdagen med anledning av frågor som har uppkommit i hans eller hennes tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

Redogörelser från riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse 9.17.6

Var och en av riksrevisorerna får lämna redogörelser till riksdagen avseende revisionsberättelserna över årsredovisningen för staten, Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Riksrevisorernas rapporter

18 § Var och en av riksrevisorerna lämnar sina granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen till riksdagen. Riksrevisorerna lämnar den årliga rapporten med de viktigaste iakttagelserna vid effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen till riksdagen.

Rapporterna ska ges in till Riksdagsförvaltningen. De anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att de har gjorts tillgängliga för ledamöterna.

Den årliga rapporten och de granskningsrapporter som rör den verksamhet som bedrivs av Riksdagsförvaltningen och myndigheter under riksdagen lämnas som redogörelser.

Övriga rapporter ska överlämnas till regeringen och berörda

utskott av talmannen.

Regeringens skrivelser med anledning av riksrevisorernas rapporter

19 § För varje granskningsrapport som har överlämnats till regeringen ska regeringen i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelser i rapporten. Om regeringen har vidtagit eller avser att vidta likartade åtgärder på grund av iakttagelserna i flera rapporter, får regeringen lämna en skrivelse som omfattar flera rapporter till riksdagen.

Regeringens skrivelse ska lämnas till riksdagen inom fyra månader från det att regeringen har tagit emot rapporten. Vid beräkning av fristen ska juli och augusti månader inte räknas in.

Ärenden som väcks genom dokument från EU

EU-ärenden

20 § Grön- och vitböcker som överlämnas till riksdagen av Europeiska kommissionen ska behandlas av riksdagen. Talmannen får efter samråd med gruppledarna bestämma att även andra dokument från Europeiska unionen, med undantag för utkast till lagstiftningsakter, ska behandlas av riksdagen.

Riksdagen ska pröva om ett utkast till en lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen.

Riksdagen ska godkänna eller avslå initiativ från Europeiska rådet om att bemyndiga rådet att ändra beslutsordningen på ett visst område eller i ett visst fall från enhällighet till

kvalificerad majoritet eller från ett särskilt lagstiftningsförfarande till det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Riksdagen ska också godkänna eller avslå förslag från Europeiska kommissionen om att ange vilka aspekter av familjerätten som har gränsöverskridande följder och som kan bli föremål för lagstiftningsakter som antas med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Information om EU

Information från regeringen om samarbetet i EU

21 § Regeringen ska enligt 10 kap. 10 § regeringsformen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen.

Regeringen ska redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen och varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten i Europeiska unionen.

Information från regeringen om dokument från EU

22 § Regeringen ska informera riksdagen om sin syn på de dokument som Europeiska unionens institutioner har överlämnat till riksdagen och som regeringen bedömer som betydelsefulla.

Information från unionens institutioner om arbetet i EU

23 § Riksdagen får skriftlig information om arbetet i Europeiska unionen från unionens institutioner i enlighet med fördragen och de till fördragen hörande protokollen.

Andra frågor som riksdagen har att hantera

Anmälan av vilande beslut och undantag från en tidsfrist

24 § Konstitutionsutskottet ska anmäla vilande beslut i ärenden som rör grundlag eller riksdagsordningen till kammaren för slutligt beslut. Om den ordning som gäller för grundlagsändring eller ändring av riksdagsordningen enligt en bestämmelse i regeringsformen ska tillämpas i något annat fall, ska ett vilande beslut i ärendet anmälas av berört utskott.

Konstitutionsutskottet ska anmäla ett beslut om undantag från den tidsfrist som gäller för framläggande av förslag som ska antas enligt 8 kap. 14 § regeringsformen till kammaren.

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring

25 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska läggas fram vid ett sammanträde med kammaren. Yrkandet ska lämnas skriftligen så snart det har framställts.

Vissa gemensamma frågor

Återkallelser

26 § Fram till dess att ett utskott har avgett ett betänkande i ett ärende får en proposition, skrivelse, framställning, redogörelse eller motion återkallas genom en skrivelse till riksdagen. Ett förslag som vilar minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen får återkallas till dess utskottet har avgett ett nytt betänkande enligt 10 kap. 6 § tredje stycket.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse

återkallas, faller de följdmotioner som har väckts.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har återkallats, får motioner väckas med anledning av återkallelsen inom sju dagar från det att återkallelsen anmäldes i kammaren.

Hanteringen av återkallelser

Tilläggsbestämmelse 9.26.1

En återkallelse av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse ska göras i en skrivelse som ges in till Riksdagsförvaltningen.

En återkallelse av en motion ska ges in skriftligen till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen avskriver propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har återkallats eller fallit på grund av återkallelsen. Avskrivningsbeslutet anmäls i kammaren.

Beräkning av lagstadgad tid

27 § Vad som i allmänhet gäller om beräkning av lagstadgad tid ska tillämpas också på tid då en åtgärd enligt en bestämmelse i detta kapitel senast ska vidtas.

10 KAP. ÄRENDENAS BEREDNING

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om utskottens beredning och behandling av ärenden.

Beredningstväng och bordläggning

2 § Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser, motioner och EU-dokument som avses i 9 kap. 20 § ska hänvisas av kammaren till ett utskott för beredning. Detsamma gäller ansökningar som avses i 5 kap. 7 § om medgivande av åtal eller frihetsberövande, som har anmälts i kammaren.

Innan ett ärende hänvisas till ett utskott ska det bordläggas vid ett sammanträde med kammaren, om kammaren inte beslutar om omedelbar hänvisning.

Behandlingstväng

3 § Utskotten ska avge betänkanden till kammaren över de propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

Utskotten ska avge utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som avses i 9 kap. 20 § första och tredje styckena och som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

När det gäller ärenden om subsidiaritetsprövning enligt 9 kap. 20 § andra stycket ska ett utskott, om det finner att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen, avge ett utlåtande till kammaren med förslag om att riksdagen ska avge ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Utskottet ska också avge ett utlåtande till kammaren, om minst fem ledamöter av utskottet begär det. I annat fall ska utskottet genom ett protokollsutdrag till kammaren anmäla att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen.

Beredning av ärenden som har väckts inom riksdagen

4 § Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag om att riksdagen ska anta en lag, eller väcker ett sådant förslag genom ett utskottsinitiativ, ska utskottet inhämta behövliga upplysningar och yttranden om inte utskottet finner synnerliga skäl mot det. Detta gäller också för förslag som påverkar statens budget. Om utskottet inte har inhämtat upplysningar eller yttranden, ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag genom ett utskottsinitiativ ska finansutskottet ges tillfälle att yttra sig om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna.

Yttrande från Lagrådet

5 § Bestämmelser om utskotts skyldighet att inhämta yttrande från Lagrådet finns i 8 kap. 21 § regeringsformen.

Om utskottet inte har inhämtat yttrande från Lagrådet ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Konstitutionsutskottet får avge förklaring att 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen inte är tillämpligt i fråga om ett visst lagförslag endast efter att Lagrådet har yttrat sig.

Behandling av uppskjutna och vilande ärenden

6 § Betänkanden i ärenden som har skjutits upp till nästa valperiod enligt bestämmelserna i 11 kap. 15, 16 och 20 §§

ska avges av de utskott som har valts av den nyvalda riksdagen.

Ett utskott ska tillsammans med anmälan till kammaren av ett vilande beslut enligt 9 kap. 24 § lämna ett betänkande i ärendet.

Om ett lagförslag har vilat i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen, ska utskottet avge ett nytt betänkande i ärendet.

Beslut av finansutskottet

Tilläggsbestämmelse 10.6.1

Beslut av finansutskottet i en fråga som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska meddelas regeringen genom en skrivelse från utskottet.

Samarbete mellan utskott

7 § Ett utskott får ge ett annat utskott tillfälle att yttra sig i ett ärende eller en fråga som berör det andra utskottets beredningsområde.

Statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott

8 § En statlig myndighet ska lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott som begär det, om inte annat följer av 7 kap. 17 § tredje stycket. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en sådan begäran till regeringen för avgörande.

Regeringens skyldighet enligt denna paragraf att lämna

upplysningar och avge yttrande till ett utskott är begränsad till dels frågor om arbetet inom Europeiska unionen, dels de av riksrevisorernas granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen som har överlämnats till regeringen.

Minoritetsskydd i utskott

9 § Ett utskott ska inhämta upplysningar eller ett yttrande enligt 4, 7 eller 8 § om minst fem av dess ledamöter begär det vid behandlingen av ett ärende. Om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen eller sådana rapporter från riksrevisorerna som avses i 9 kap. 18 § får en sådan begäran framställas utan samband med behandlingen av ett ärende.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska ett utskott som fått tillfälle att yttra sig till ett annat utskott, enligt 7 §, avge ett yttrande.

Utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller ett yttrande enligt första eller andra stycket, om den har framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i sitt betänkande eller utlåtande redovisa skälen till att en sådan begäran har avslagits. Har en begäran enligt andra stycket avslagits ska utskottet redovisa skälen i sitt protokoll.

Behövliga upplysningar i vissa EU-ärenden

10 § Utskotten ska vid beredning av ett utlåtande enligt 3 § andra stycket inhämta behövliga upplysningar från regeringen.

Regeringen ska inom två veckor från den dag då utskottet

begär det informera om sin bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i det aktuella utkastet till lagstiftningsakt enligt 3 § tredje stycket.

Omröstning och reservationsrätt i utskotten

11 § En omröstning inom ett utskott ska göras öppet. Om det blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

En ledamot som har förlorat vid en omröstning inom ett utskott får till utskottets betänkande eller utlåtande lämna en reservation med ett yrkande. Gäller omröstningen utskottets ställningstagande i ett yttrande till ett annat utskott, får ledamoten lämna en avvikande mening till yttrandet. Betänkandet, utlåtandet eller yttrandet får dock inte fördröjas på grund av detta.

Särskilt yttrande

12 § I ett betänkande, utlåtande eller yttrande till ett annat utskott får en ledamot förklara sitt ställningstagande i ett särskilt yttrande.

11 KAP. ÄRENDENAS AVGÖRANDE

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras (2–6 §§),
- förfarandet vid beslut av kammaren (7–14 §§),
- när ärenden ska avgöras (15–17 §§),

- särskilda förfaranden för vissa ärenden (18–20 §§), och
- meddelanden om riksdagens beslut (21 §).

Förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras

Betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

2 § Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott ska vara tillgängligt för ledamöterna senast två vardagar före den dag då ärendet ska behandlas.

Betänkandet eller utlåtandet ska anmälas i kammaren och bordläggas vid ett sammanträde innan ärendet avgörs.

Riksdagen får på förslag av utskottet eller talmannen besluta att ärendet får avgöras trots att ärendet har varit tillgängligt kortare tid än vad som anges i första stycket.

Tidpunkt för betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

Tilläggsbestämmelse 11.2.1

Betänkandet eller utlåtandet ska vara tillgängligt för ledamöterna senast kl. 15.00 den dag som anges i 2 § första stycket.

Förslag om avgörande av ett ärende som har varit tillgängligt kortare tid

Tilläggsbestämmelse 11.2.2

Ett förslag enligt 2 § tredje stycket ska anmälas i kammaren i samband med att betänkandet eller utlåtandet behandlas.

Innan talmannen väcker ett sådant förslag ska han eller hon samråda med utskottets ordförande och vice ordförande.

Bordläggning och tid för avgörande av vissa ärenden

3 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska avgöras senast vid det tredje sammanträdet efter det då yrkandet framställdes.

Ett förslag av talmannen till ny statsminister ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. 4 § andra stycket regeringsformen avgöras senast på fjärde dagen efter den dag då förslaget framställdes.

Framläggande av yrkanden

4 § Ett utskott yrkar bifall till sitt förslag i ett ärende genom ett betänkande eller utlåtande.

En ledamot som vill yrka bifall till eller avslag på ett förslag till beslut som behandlas i ett betänkande eller ett utlåtande ska lägga fram yrkandet under överläggningen.

Återförvisning och hänvisning till ett annat utskott

5 § Ett ärende, i vilket ett utskott har avgett ett betänkande eller ett utlåtande, ska återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än

en gång i samma ärende.

Kammaren får hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning. Om det samtidigt finns ett yrkande om detta och ett yrkande om återförvisning, ska yrkandet om återförvisning prövas först. Om återförvisning beslutas, faller yrkandet om hänvisning till ett annat utskott.

Förutsättningar för ärendenas avgörande

6 § Ett ärende i vilket överläggning äger rum får inte tas upp till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit att överläggningen är avslutad.

Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott får tas upp till avgörande endast vid ett sammanträde som i kallelsen och på föredragningslistan har angetts som arbetsplenum.

Förfarandet vid beslut av kammaren

Ställande av proposition till beslut

7 § Talmannen ställer proposition till beslut utifrån de yrkanden som har lagts fram under överläggningen.

Om talmannen finner att ett yrkande strider mot grundlag eller mot denna lag, ska han eller hon besluta att inte ställa proposition och ange skäl för detta beslut. Om kammaren begär proposition, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Om utskottet har förklarat att ett yrkande inte strider mot grundlag eller mot denna lag, ska talmannen ställa proposition.

Vad som föreskrivs i andra stycket om prövning av ett yrkandes grundlagsenlighet gäller inte frågan om 2 kap. 22 §

första stycket regeringsformen är tillämpligt på ett visst lagförslag.

Avgörande

8 § Ett ärende avgörs med acklamation eller, om en ledamot begär det, genom omröstning.

Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas, ska ärendet avgöras genom omröstning.

Avgörandet av ett ärende ska, om det behövs, delas upp på skilda beslut.

Avgörande genom acklamation

9 § När ett ärende ska avgöras genom acklamation, ska talmannen ställa proposition på de yrkanden som har lagts fram under överläggningen och som kan ställas mot varandra. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har blivit enligt hans eller hennes uppfattning och bekräftar det med ett klubbslag, om inte omröstning begärs av någon ledamot.

Avgörande genom omröstning

10 § När ett ärende ska avgöras genom omröstning ska de yrkanden som har lagts fram under överläggningen ställas mot varandra. Det yrkande som enligt talmannens uppfattning har bifallits med acklamation, eller det yrkande som talmannen bestämmer, utgör huvudförslag vid omröstningen. Mot huvudförslaget ställs ett annat yrkande som motförslag.

Om det finns fler än ett yrkande som kan ställas mot huvudförslaget, ska kammaren först i ett eller flera

förberedande beslut avgöra vilket yrkande som ska vara motförslag i huvudomröstningen.

Omröstningen sker öppet. I enlighet med bestämmelsen i 4 kap. 7 § regeringsformen är riksdagens beslut det förslag som stöds av mer än hälften av de röstande, om inte något annat anges i regeringsformen eller i denna lag. Talmannen tillkännager hur omröstningen har utfallit och bekräftar beslutet med ett klubbslag.

Omröstningsförfarandet

Tilläggsbestämmelse 11.10.1

Omröstning sker vid en i förväg fastställd tidpunkt eller efter särskild förvarning.

När en omröstning ska ske, ska talmannen upprätta en omröstningsproposition. Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas i ett visst fall, ska det anges i omröstningspropositionen. Omröstningspropositionen ska läsas upp och underställas kammaren för godkännande.

Omröstning ska ske elektroniskt eller, när det inte kan ske, med namnupprop.

Rösträkning vid elektronisk omröstning

Tilläggsbestämmelse 11.10.2

Vid en elektronisk omröstning registreras hur varje ledamot har röstat.

Rösträkning vid omröstning med namnupprop

Tilläggsbestämmelse 11.10.3

Vid en omröstning med namnupprop ska talmannen uppmana två ledamöter att föra anteckningar över omröstningen. De vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter valkretsvis. Något av följande svar ska avgas: ja, nej, avstår. Vid röstningen registreras hur varje ledamot har röstat.

Omröstning genom uppresning

Tilläggsbestämmelse 11.10.4

Om talmannen finner det lämpligt, får omröstning i stället ske genom uppresning. Om resultatet av uppresningen är oklart eller om en ledamot begär rösträkning, ska omröstning ske elektroniskt eller med namnupprop.

Förfarandet vid omröstning med uppresning

Tilläggsbestämmelse 11.10.5

Vid en omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter som vill rösta ja att resa sig och därefter de ledamöter som vill rösta nej att resa sig.

Lika röstetal i förberedande omröstning

11 § Om det blir lika röstetal vid en förberedande omröstning om vilket yrkande som ska vara motförslag, avgörs utgången genom lottning.

Lika röstetal i huvudomröstning

12 § Om det blir lika röstetal i en huvudomröstning, ska

ärendet i sin helhet bordläggas för en ny omröstning vid nästa beslutstillfälle.

Om det blir lika röstetal vid nästa omröstning, ska talmannen ställa proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Ärendet ska återförvisas om minst hälften av de röstande förenar sig om detta. Återförvisas inte ärendet ska det avgöras genom lottning.

Efter återförvisning ska ärendet på nytt tas upp till behandling i sin helhet. Om det blir lika röstetal vid huvudomröstningen, ska ärendet avgöras genom lottning.

Återförvisning av ett lagstiftningsärende som har avgjorts genom delbeslut

13 § Om avgörandet i ett lagstiftningsärende har delats upp på två eller flera beslut, får kammaren omedelbart efter det sista delbeslutet på förslag av talmannen eller en ledamot besluta att ärendet ska återförvisas till utskottet för ytterligare beredning. Om riksdagen beslutar om återförvisning, har delbesluten fallit.

Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Beslut med särskild beslutsregel

14 § Finns det fler än ett förslag till beslut för vilka är föreskrivet annan ordning än för beslut i allmänhet, ska kammaren först välja ett av förslagen med tillämpning av vad som gäller för beslut i allmänhet. Därefter avgörs om det valda förslaget ska antas eller förkastas, enligt den beslutsregel som gäller för förslaget. Förfarandet tillämpas

även när det är fråga om flera lagförslag som är oförenliga inbördes och ett yrkande har lagts fram om att något av dem ska vila i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen.

Om det samtidigt finns två eller flera yrkanden om folkomröstning i fråga om samma vilande grundlagsförslag eller om misstroendeförklaring mot samma statsråd, ska endast en omröstning äga rum.

När ärenden ska avgöras

Tidsram för ärendenas avgörande

15 § Ett ärende ska avgöras under den valperiod då det har väckts. Riksdagen får dock besluta att behandlingen får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod.

Ett ärende som gäller statens budget för närmast följande budgetår ska avgöras före budgetårets början om det inte utan olägenhet för beslut om statens budget kan avgöras senare.

Beslut om uppskov

Tilläggsbestämmelse 11.15.1

Beslut om att behandlingen av ett ärende får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod fattas av riksdagen på förslag av berört utskott. Riksdagen får även utan sådant förslag besluta om uppskov.

Uppskov med avgörande av ärenden i särskilda fall

16 § Ett ärende som har väckts under en period då kammaren inte sammanträder vilken sträcker sig fram till det första

riksmötet i nästa valperiod ska anses uppskjutet till det första riksmötet i nästa valperiod. Detsamma gäller om kammaren inte sammanträder på grund av ett beslut av talmannen med anledning av ett extra val.

Slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val

17 § Ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 14–17 §§ regeringsformen ska avgöras vid det första riksmötet i den valperiod då slutligt beslut enligt bestämmelserna först får fattas, om inte förslaget i ärendet dessförinnan förkastas. Riksdagen får besluta att skjuta upp avgörandet till ett annat riksmöte. Ärendet ska dock avgöras slutligt före nästa ordinarie val till riksdagen.

I fråga om uppskov i samband med extra val ska bestämmelserna i 16 § tillämpas.

Om ett vilande förslag till grundlagsändring eller till ett annat beslut som fattas i samma ordning har förkastats vid en folkomröstning, ska det berörda utskottet anmäla detta till kammaren.

Förslag till beslut om uppskov i ett ärende som har vilat över ett val

Tilläggsbestämmelse 11.17.1

Beslut om uppskov med slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 17 § första stycket fattas på förslag av det berörda utskottet.

Särskilda förfaranden för vissa ärenden

Beslut om statens budget

18 § Beslut om statens budget ska fattas enligt andra–femte styckena, om inte riksdagen genom lag har beslutat något annat.

Statens budget för det närmast följande budgetåret beslutas i två steg.

I ett första steg fastställs genom ett enda beslut

1. en beräkning av inkomsterna på statens budget,
2. för varje utgiftsområde det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (utgiftsram),
3. en beräkning av andra betalningar som påverkar statens lånebehov, och
4. beslut med anledning av de budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat att använda.

Sedan ett beslut enligt tredje stycket har fattats fastställs i ett andra steg genom ett enda beslut för varje utgiftsområde anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.

Ändringar i statens budget beslutas genom ett enda beslut. Endast om ändringarna är mycket omfattande får beslut fattas i två steg, enligt tredje och fjärde styckena.

Preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar

Tillägsbestämmelse 11.18.1

I ett beslut enligt 18 § tredje stycket fastställs också preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

Yrkande om att ett lagförslag ska vila

19 § Ett yrkande enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader får läggas fram när utskottets betänkande över förslaget har bordlagts.

Om det samtidigt finns ett yrkande enligt första stycket och ett yrkande om att förslaget ska förkastas, ska yrkandet om att förslaget ska förkastas prövas innan förslaget ställs under omröstning om omedelbart antagande.

Skriftligt yrkande om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse 11.19.1

Ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader ska läggas fram skriftligen.

Omröstning om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse 11.19.2

Finns ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader, och uppnås vid omröstningen inte den majoritet som krävs för omedelbart antagande av förslaget, ska förslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning enligt 2 kap. 22 § tredje stycket regeringsformen, om inte konstitutionsutskottet redan har yttrat sig i ärendet.

Om konstitutionsutskottet har förklarat att förfarandet är

tillämpligt, ska riksdagen på nytt pröva om förslaget ska avslås eller omedelbart antas. I annat fall återförvisas det till det utskott som har berett ärendet.

Avgörande av vilande lagförslag

20 § Ett lagförslag som har vilat i tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen ska prövas före utgången av följande kalenderår.

Om ett annat lagförslag har ett nära samband med ett lagförslag som vilar enligt den i första stycket nämnda bestämmelsen, får riksdagen på förslag av berört utskott besluta att det ska avgöras inom den tid som gäller för prövningen av det vilande lagförslaget.

Om ett ärende som avses i denna paragraf inte kan avgöras inom föreskriven tid till följd av beslut om extra val, ska det avgöras snarast möjligt efter det att den nyvalda riksdagen har sammanträtt.

Meddelanden om riksdagens beslut

Riksdagens skrivelser

21 § Om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, ska det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning ska alltid genom en skrivelse meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som har lämnat framställningen.

Ett beslut om ett motiverat yttrande rörande subsidiaritetsprincipen ska meddelas Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Ett beslut om avslag enligt 9 kap. 20 § tredje stycket på ett initiativ eller ett förslag ska meddelas Europeiska rådets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Undertecknande av riksdagens skrivelser

Tilläggsbestämmelse 11.21.1

Riksdagens skrivelser undertecknas av talmannen.

12 KAP. VAL INOM RIKSDAGEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- utgångspunkter för val och valbarhet (2–5 §§),
- formerna för val (6–10 §§),
- överklagande (11 och 12 §§),
- vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör (13–15 §§), och
- val inom utskott och andra riksdagsorgan (16 och 17 §§).

Utgångspunkter för val och valbarhet

Valberedningen

2 § Val inom riksdagen ska beredas av en särskild valberedning, utsedd inom riksdagen, om inte något annat är föreskrivet.

Val som inte ska beredas av valberedningen

Tilläggsbestämmelse 12.2.1

Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som ska inträda som tillfällig riksföreståndare, talman och vice talmän. Valberedningen bereder inte heller val som enligt någon bestämmelse i denna lag ska beredas i särskild ordning.

Kallelse till sammanträden

Tilläggsbestämmelse 12.2.2

Valberedningen sammanträder samma dag som den utses på kallelse av talmannen. Därefter sammanträder valberedningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 7 kap. 16 §, tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas också på valberedningen.

Krav på svenskt medborgarskap

3 § Endast den som är svensk medborgare får inneha uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen.

Skyldighet att kvarstå i uppdrag

4 § Den som har valts till ett uppdrag får inte lämna uppdraget utan att riksdagen medger det.

Tidpunkt för val och valens giltighet

5 § Ett val som avser tid motsvarande riksdagens valperiod ska genomföras snarast efter valperiodens början och gälla till dess att riksdagen genomför ett nytt val under nästa valperiod, om inte annat är föreskrivet.

Formerna för val

Val av innehavare av ett visst uppdrag

6 § Ska en innehavare av ett visst uppdrag väljas för sig, ska valet genomföras med acklamation.

Om någon ledamot begär det, ska valet ske med slutna sedlar. Vid val av en person är den vald som har fått flest röster, om inte annat är föreskrivet i denna lag. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning. Bestämmelser om förfarandet vid val med slutna sedlar finns i tilläggsbestämmelser.

Om det organ eller den grupp som berett valet har lagt fram ett enhälligt förslag, ska valet med slutna sedlar ske först vid ett följande sammanträde.

Val av flera personer på gemensam lista

7 § Vid val som avser två eller flera personer får valberedningen lägga fram en gemensam lista. Listan ska innehålla namn på så många personer som valet avser och ska godkännas av alla ledamöter som har deltagit i valberedningens sammanträde eller av alla utom en.

Talmannen ska framställa förslag om den gemensamma listan för kammaren och, vid bifall, förklara de på listan upptagna personerna valda.

Val med slutna sedlar ska ske, om det begärs av minst så

många riksdagsledamöter som motsvarar den kvot som man får, om samtliga röstberättigade ledamöters antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, ska den avrundas till närmaste högre hela tal. Detta val ska äga rum vid ett följande sammanträde.

Val med slutna sedlar

8 § Ett val ska ske med slutna sedlar, om inte annat följer av 6 eller 7 § eller av annan huvudbestämmelse i denna lag.

Om två eller flera personer ska väljas genom val med slutna sedlar, fördelas platserna proportionellt mellan varje gruppering av riksdagsledamöter som uppträder under gemensam beteckning vid valet (proportionellt val).

Platserna fördelas mellan grupperingar genom att en plats i taget tilldelas den gruppering som för varje gång får det högsta jämförelsetalet. Jämförelsetalet är lika med grupperingens röstetal, så länge grupperingen inte har tilldelats någon plats. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att grupperingens röstetal delas med det antal platser som grupperingen har tilldelats, ökat med 1. Vid lika jämförelsetal ska avgörandet ske genom lottning.

Förfarande vid val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse 12.8.1

Vid val med slutna sedlar ska talmannen uppmana tre ledamöter att biträda när valsedlarna öppnas och granskas samt två att föra anteckningar över valet.

Ledamöterna ropas upp i den ordning som anges i tilläggsbestämmelse 11.10.3 och lämnar sin valsedel till

talmannen.

Sedan samtliga godkända valsedlar har lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över valet.

Talmannen fastställer resultatet av valet och tillkännager det för kammaren.

Förfarande vid flera val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse 12.8.2

Om två eller flera val med slutna sedlar ska genomföras, får talmannen, om inte en ledamot yrkar annat, bestämma att valsedlarna i samtliga val ska lämnas innan sammanräkning görs i något av valen.

Valsedelns form och ogiltighet

Tilläggsbestämmelse 12.8.3

Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg. De får innehålla uppgift om det val de gäller.

En valsedel är ogiltig om den är försedd med något kännetecken som uppenbarligen har förts på valsedeln med avsikt.

Om en ledamot i ett val har lämnat mer än en valsedel, är valsedlarna ogiltiga. Om sedlarna har samma innehåll, ska dock en av valsedlarna betraktas som giltig vid sammanräkningen.

Valsedelns vid proportionellt val

Tilläggsbestämmelse 12.8.4

Vid proportionellt val ska det på valsedeln finnas en beteckning i ord för en viss gruppering av riksdagsledamöter. Efter denna beteckning förs namnen upp i en följd under varandra.

En valsedel är ogiltig om den

1. saknar beteckning för en gruppering av riksdagsledamöter,
2. innehåller mer än en beteckning, eller
3. saknar namn på en valbar kandidat.

Ett namn på en valsedel ska anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar,
2. namnet är överstruket,
3. det inte klart framgår vem som avses, eller
4. ordningen mellan namnet och något annat namn på valsedeln inte klart framgår.

Ordningsföljden mellan kandidatnamnen inom varje gruppering av riksdagsledamöter ska bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden enligt 14 kap. 10 § vallagen (2005:837). Om flera kandidater får lika stora jämförelsetal, ska valet avgöras genom lottning.

Valsedelns vid val av en person

Tilläggsbestämmelse 12.8.5

Vid val av en person ska det på valsedeln finnas ett kandidatnamn.

En valsedel är ogiltig om

1. den innehåller två eller flera kandidatnamn,
2. den innehåller namnet på en kandidat som inte är valbar,
3. namnet är överstruket,
4. det inte klart framgår vem som avses, eller
5. den innehåller en beteckning på en gruppering av riksdagsledamöter.

Suppleantval

9 § Vid val som avser två eller flera personer ska också suppleanter väljas till minst samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet. Vad som gäller för val av ordinarie ledamöter tillämpas även på suppleanter.

Efter ett val till ett organ får riksdagen besluta om ändring av antalet suppleanter så länge det inte understiger antalet ordinarie ledamöter.

Utan att antalet suppleanter i ett utskott eller i EU-nämnden utökas får en ersättare som har kallats till tjänstgöring utses till suppleant i ett utskott eller i EU-nämnden om den

lediga riksdagsledamoten tillhör utskottet eller nämnden. Då tillämpas det förfarande som anges i 14 §.

Val av utökat antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse 12.9.1

Frågor om att välja ett större antal suppleanter än som ursprungligen valts bereds av valberedningen.

Suppleantval som föranleds av en utökning av antalet suppleanter ska ske så snart det kan ske.

Antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse 12.9.2

Suppleanter ska väljas till samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet eller särskilt beslutas.

Suppleanternas tjänstgöring

10 § En frånvarande ledamots plats i ett organ intas av en suppleant som hör till samma partigrupp, om inte annat är föreskrivet. Om detta inte kan ske, har suppleanterna företräde i den ordning som de har valts eller, om valet har skett med gemensam lista, i den ordning som de har förts upp på listan.

Överklagande

Överklagande av val med slutna sedlar

11 § Val med slutna sedlar får överklagas av en

riksdagsledamot till Valprövningsnämnden. Valet gäller även om det har överklagats.

Former för överklagande

Tilläggsbestämmelse 12.11.1

Ett överklagande ska vara skriftligt och vara ställt till Valprövningsnämnden men ges in till Riksdagsförvaltningen. Överklagandet ska ha kommit in till Riksdagsförvaltningen inom fem dagar från den dag då resultatet av valet meddelades i kammaren.

När tiden för överklagande har gått ut, ska talmannen vid ett sammanträde med kammaren tillkännage samtliga överklaganden som har kommit in. Talmannen ska bestämma när förklaring över överklagandena ska ha kommit in till Valprövningsnämnden.

När förklaringstiden har gått ut, ska talmannen genast sända skrivelserna med överklaganden till Valprövningsnämnden. Talmannen bör skyndsamt lämna ett yttrande över överklagandena till Valprövningsnämnden.

Valprövningsnämndens beslut

Tilläggsbestämmelse 12.11.2

Om en föreskrift i 6 § andra stycket, 8 § eller tilläggsbestämmelserna 12.8.1–12.8.5 har blivit åsidosatt vid ett val, ska Valprövningsnämnden upphäva valet och förordna om omval.

Omval ska förordnas endast om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Om felet kan avhjälpas genom förnyad sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd, ska Valprövningsnämnden i stället uppdra åt talmannen att vidta denna rättelse.

Förvaring av valsedlar m.m.

Tilläggsbestämmelse 12.11.3

Valsedlar och annat valmaterial ska förvaras under betryggande säkerhet till dess att valet har vunnit laga kraft.

Nytt val efter överklagande

12 § Har en ny ledamot tagit plats i riksdagen med anledning av att utgången av ett val till riksdagen har blivit ändrad efter ett överklagande, ska val som riksdagen har genomfört dessförinnan under valperioden göras om, om det begärs av minst tio riksdagsledamöter.

Vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör

Obehörighet

13 § Den som är vald till ett uppdrag som förutsätter ledamotskap av riksdagen, ska avgå från uppdraget om han eller hon lämnar riksdagen eller utses till talman eller till statsråd, om inte annat är föreskrivet.

Val av efterträdare i ett organ

14 § Om någon som har valts till ett organ, som vid valperiodens början tillsattes genom val av två eller flera personer, lämnar sitt uppdrag i förtid, ska den eller de partigrupper som han eller hon var vald för, till talmannen

anmäla en efterträdare. Talmannen förklarar den anmälda efterträdaren vald. Om en sådan anmälan inte görs eller om mer än en person anmäls, utser talmannen en efterträdare.

Kompletteringsval

15 § Om en plats blir ledig i förtid och det ursprungliga valet avsåg endast en person, ska val för den återstående tiden hållas. Vid kompletteringsvalet ska samma förfarande tillämpas som vid det ursprungliga valet.

Val inom utskott och andra riksdagsorgan

Val av ordförande i ett organ

16 § Ett organ vars ledamöter helt eller delvis väljs av riksdagen väljer inom sig en ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte annat är föreskrivet.

Val inom ett riksdagsorgan

17 § Val inom ett organ som avses i 16 § ska ske med acklamation eller, om någon ledamot begär det, med slutna sedlar. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning.

Valsedelns form

Tilläggsbestämmelse 12.17.1

Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg.

13 KAP. RIKSDAGSORGAN OCH NÄMNDER

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- riksdagens ombudsmän (2–4 §§),
- Riksrevisionen (5–8 §§),
- Utrikesnämnden och krigsdelegationen (9–12 §§),
- nämnder (13–17 §§),
- delegationer till mellanfolkliga organisationer (18 och 19 §§),
- andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen (20–23 §§), och
- åtal (24 §).

Riksdagens ombudsmän

Ombudsmännens organisation och uppgifter

2 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 6 § regeringsformen välja ombudsmän som ska utöva tillsyn över tillämpningen av lagar och andra författningar i offentlig verksamhet.

Riksdagens ombudsmän ska vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef och bestämmer inriktningen av verksamheten i stort. Riksdagen får härutöver välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. En ställföreträdande ombudsman ska ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Konstitutionsutskottets samråd med ombudsmännen

Tilläggsbestämmelse 13.2.1

Konstitutionsutskottet ska, på eget initiativ eller på begäran av någon av riksdagens ombudsmän, samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.

Val av ombudsmän

3 § Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året.

Valet av en ställföreträdande ombudsman gäller för en tid av två år från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer.

Beredning av val av ombudsmän

Tilläggsbestämmelse 13.3.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän.

Entledigande av ombudsman

4 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet

entlediga en ombudsman eller en ställföreträdande ombudsman som inte har riksdagens förtroende.

Om en ombudsman avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja en efterträdare för en ny fyraårsperiod.

Riksrevisionen

Riksrevisorernas organisation och uppgifter

5 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 8 § regeringsformen välja tre riksrevisorer. En av riksrevisorerna ska vara riksrevisor med administrativt ansvar och svara för myndighetens administrativa ledning. Riksdagen bestämmer vem av riksrevisorerna som ska ha denna uppgift.

En riksrevisor får inte vara i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. En riksrevisor får inte heller inneha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som kan påverka riksrevisorns självständiga ställning.

Val av riksrevisorer

6 § Riksrevisorerna väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en riksrevisor gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under sjunde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året. En riksrevisor kan inte väljas om.

Beredning av val av riksrevisorer

Tilläggsbestämmelse 13.6.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksrevisorer.

Riksrevisorers anmälningskyldighet

Tilläggsbestämmelse 13.6.2

En riksrevisor ska skriftligen anmäla följande förhållanden till riksdagen:

1. innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,
2. avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån som utges under tid som omfattas av uppdraget i Riksrevisionen,
3. avlönad anställning som inte är av endast tillfällig karaktär,
4. inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksrevisor,
5. uppdrag hos en kommun eller ett landsting, om uppdraget inte är av endast tillfällig karaktär, och
6. andra anställningar och uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande.

Entledigande av riksrevisor

7 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet skilja en riksrevisor från uppdraget.

Om en riksrevisor avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja efterträdare för en ny sjuårsperiod.

Riksrevisionens parlamentariska råd

8 § Riksdagen väljer för valperioden Riksrevisionens parlamentariska råd.

Rådet består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 §. Suppleanter ska inte utses.

Riksdagen väljer bland rådets ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande. Ordföranden och varje vice ordförande väljs var för sig.

Utrikesnämnden och krigsdelegationen

Utrikesnämnden

9 § Riksdagen väljer för valperioden ledamöter i Utrikesnämnden enligt bestämmelserna i 10 kap. 12 § regeringsformen.

I Utrikesnämnden är de vice talmännen suppleanter för talmannen. Antalet valda suppleanter ska vara nio.

Sammanträden i Utrikesnämnden

10 § Utrikesnämnden sammanträder inom stängda dörrar. Statsministern får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant, ett statsråd eller en tjänsteman är närvarande.

Protokoll vid Utrikesnämndens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 13.10.1

Vid Utrikesnämndens sammanträden ska protokoll föras.
Sekreterare hos nämnden förordnas av regeringen.

Suppleanter i Utrikesnämnden ska alltid underrättas om nämndens sammanträden.

Försäkran om tystnadsplikt

Tilläggsbestämmelse 13.10.2

En ledamot, suppleant eller tjänsteman ska första gången han eller hon är närvarande vid ett sammanträde med Utrikesnämnden avge försäkran om att följa åtagande om tystnadsplikt enligt 10 kap. 12 § regeringsformen.

Krigsdelegationen

11 § Riksdagen ska enligt 15 kap. 2 § regeringsformen välja en krigsdelegation inom sig.

Krigsdelegationen består av talmannen som ordförande och av 50 andra ledamöter, som riksdagen väljer för riksdagens valperiod. Delegationen väljer inom sig vice ordförande enligt 12 kap. 16 §. En riksdagsledamot är behörig att vara ledamot i krigsdelegationen även om han eller hon tillhör regeringen. Suppleanter ska inte utses till krigsdelegationen.

Om en ledamot får varaktigt förhinder när delegationen har trätt i riksdagens ställe, utses en annan riksdagsledamot

till ersättare på det sätt som anges i 12 kap. 14 §.

Förberedelse av krigsdelegationens arbete

Tilläggsbestämmelse 13.11.1

Krigsdelegationens ordförande och vice ordförande ska förbereda delegationens verksamhet för den händelse att delegationen träder i riksdagens ställe.

Krigsdelegationens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 13.11.2

Bestämmelserna i 7 kap. 16 § samt tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.3–7.15.4 tillämpas på krigsdelegationen när den inte är i riksdagens ställe.

Förordnande att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe

12 § För beslut att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe enligt 15 kap. 2 § regeringsformen sammanträder Utrikesnämndens ledamöter på kallelse av talmannen eller, vid förhinder för talmannen, en vice talman, eller på kallelse av två av nämndens övriga ledamöter.

Förhandlingarna leds av talmannen, av en vice talman eller, om ingen av dem är närvarande, av ålderspresidenten.

Om det vid omröstning till beslut blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

Nämnder

Valprovsningsnämnden

13 § Riksdagen ska välja en valprovsningsnämnd och till nämnden välja ordförande och ledamöter enligt bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen.

Riksdagen väljer särskilt en ersättare för ordföranden. Bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen om ordföranden tillämpas också på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Statsrådsarvodesnämnden

14 § Statsrådsarvodesnämnden består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Statsrådsarvodesnämnden

Tilläggsbestämmelse 13.14.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Statsrådsarvodesnämnden.

Riksdagens arvodesnämnd

15 § Riksdagens arvodesnämnd består av en ordförande och två

andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum.

Beredning av val till Riksdagens arvodesnämnd

Tilläggsbestämmelse 13.15.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Riksdagens arvodesnämnd.

Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

16 § Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse 13.16.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.

Riksdagens överklagandenämnd

17 § Riksdagens överklagandenämnd består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och inte vara ledamot av riksdagen, och fyra andra ledamöter, valda inom riksdagen. Ordföranden väljs särskilt. Val till överklagandenämnden avser riksdagens valperiod.

För ordföranden ska det finnas en ersättare. Bestämmelser om ordföranden ska tillämpas även på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden i överklagandenämnden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Delegationer till mellanfolkliga organisationer

Delegationer som väljs av riksdagen

18 § Om det har träffats en internationell överenskommelse att riksdagen bland sina ledamöter ska välja ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation, får bestämmelser om detta införas i en tilläggsbestämmelse till denna paragraf.

Nordiska rådet

Tilläggsbestämmelse 13.18.1

Riksdagen väljer årligen 20 ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation. De väljs efter riksmötets inledande för tiden till dess att ett nytt val till delegationen har ägt rum.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Europarådet

Tilläggsbestämmelse 13.18.2

Riksdagen väljer sex ledamöter i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling. Delegationen väljs för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val.

En ledamot av eller en suppleant i delegationen som har lämnat riksdagen i samband med ett riksdagsval får kvarstå under den återstående delen av delegationens mandatperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Tilläggsbestämmelse 13.18.3

Riksdagen väljer åtta ledamöter i den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Delegationen väljs för riksdagens valperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Delegationer som utses av talmannen

19 § Partigrupperna nominerar ledamöter till delegationerna till Interparlamentariska unionen respektive den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet.

Talmannen beslutar efter samråd med gruppledarna om

sammansättningen av delegationerna. Beslutet gäller för den tid som talmannen bestämmer.

Andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen

Riksföreståndare

20 § Om val av riksföreståndare, vice riksföreståndare eller en person som ska tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare enligt 5 kap. 5 och 7 §§ regeringsformen ska ske med slutna sedlar, tillämpas förfarandet som gäller för val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket. Valet gäller till dess riksdagen beslutar annat.

Riksbankens fullmäktige

21 § Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 13 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Hinder mot att vara ledamot i Riksbankens fullmäktige

Tilläggsbestämmelse 13.21.1

En ledamot i fullmäktige i Riksbanken får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn, eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör honom eller henne olämplig för uppdraget som fullmäktig.

En ledamot får inte heller vara underårig, i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, ska riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar ska anmälas till riksdagen.

Ledamöter i konvent för fördragsändringar inom Europeiska unionen

22 § Riksdagen ska inom sig välja ledamöter och suppleanter i konvent som inrättas för att förbereda fördragsändringar inom Europeiska unionen. Om ett riksdagsval äger rum under tiden som ett konvent arbetar, ska riksdagen efter riksdagsvalet genomföra ett nytt val av ledamöter och suppleanter i konventet. Vid valet tillämpas i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 §, 12 kap. 6–8 och 11 §§ samt för suppleanternas tjänstgöring 12 kap. 10 §.

Konventsledamöter ska lämna information om konventets arbete vid sammanträden med kammaren.

Ytterligare bestämmelser

23 § Riksdagen får meddela närmare bestämmelser för riksdagens organ samt utse representanter i visst fall.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Tilläggsbestämmelse 13.23.1

Riksdagen fastställer stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och väljer tolv ledamöter i stiftelsens styrelse i enlighet med 3 § i stiftelsens stadgar (RFS 1988:1).

Stiftelsen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Domarnämnden

Tilläggsbestämmelse 13.23.2

Riksdagen väljer i enlighet med bestämmelserna i 4 § lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare två ledamöter som representerar allmänheten i Domarnämnden och en personlig ersättare för var och en av dem.

Åtal

Åtal mot befattningshavare

24 § Åtal mot nedan angivna befattningshavare för ett brott begånget i utövningen av hans eller hennes uppdrag eller anställning får beslutas

1. endast av finansutskottet när det gäller åtal mot en fullmäktig i Riksbanken eller en ledamot av Riksbankens direktion, och
2. endast av konstitutionsutskottet när det gäller åtal mot en ledamot av riksdagsstyrelsen, Valprovningarnämnden eller Riksdagens överklagandenämnd, mot en av riksdagens ombudsmän, riksrevisorerna eller mot riksdagsdirektören.

Bestämmelserna i första stycket om åtal mot en ledamot av Riksbankens direktion ska inte tillämpas i fråga om ett brott begånget i utövningen av Riksbankens beslutanderätt enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.

14 KAP. RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- Riksdagsförvaltningen (2 och 3 §§),
- Riksdagsförvaltningens ledning (4–7 §§), och
- överklagande (8 §).

Riksdagsförvaltningen

Riksdagsförvaltningens uppgifter

2 § Riksdagsförvaltningen ska ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden samt bistå riksdagens ledamöter och organ med sakuppgifter för riksdagsarbetet.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver, när det gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. ansvara för centrala förhandlingar med de fackliga organisationerna samt företräda riksdagens myndigheter i sådana tvister,
2. upprätta förslag till anslag på statens budget, dock inte för Riksrevisionen,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, och

4. besluta om föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Kanslier för utskotten och EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse 14.2.1

Utskotten och EU-nämnden biträds av kanslier som ingår i Riksdagsförvaltningen.

Chefen för ett kansli ska vara svensk medborgare.

Instruktion för Riksdagsförvaltningen

3 § Riksdagen beslutar om instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsförvaltningens ledning

Riksdagsdirektör

4 § Riksdagsdirektören är chef för Riksdagsförvaltningen, låter föra protokollet vid sammanträden med kammaren, expedierar riksdagens beslut, är sekreterare i krigsdelegationen och biträder i övrigt talmannen i riksdagsarbetet.

Val av riksdagsdirektör

5 § Riksdagen väljer riksdagsdirektör. Valet äger rum vid

början av riksmötet närmast efter ett ordinarie val till riksdagen. Valet gäller från valtillfället, eller annan tidpunkt som riksdagen beslutar, för tiden till dess ett nytt val av riksdagsdirektör har genomförts och den då valde har tillträtt tjänsten.

Vid val med slutna sedlar är den vald som får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, sker ett nytt val. Om inte heller då någon får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna, bereds valet på nytt.

Beredning av val av riksdagsdirektör

Tilläggsbestämmelse 14.5.1

Valet av riksdagsdirektör ska beredas av en grupp bestående av talmannen och gruppledarna.

Avskedande av riksdagsdirektör

6 § Riksdagen får på begäran av riksdagsstyrelsen avskeda en riksdagsdirektör som grovt har åsidosatt sina åligganden mot riksdagen.

Tillförordnad riksdagsdirektör

7 § Om riksdagen står utan riksdagsdirektör, ska riksdagen välja en tillförordnad riksdagsdirektör för tiden till dess att en ordinarie riksdagsdirektör har valts och tillträtt.

Överklagande

Överklagande av förvaltningsbeslut

8 § Beslut av ett riksdagsorgan i ett förvaltningsärende som får överklagas enligt särskilda bestämmelser, prövas av allmän förvaltningsdomstol i de fall som riksdagen bestämmer och i övriga fall av Riksdagens överklagandenämnd.

Övergångsbestämmelser

2014:801

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2014, då riksdagsordningen (1974:153) ska upphöra att gälla.
2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i riksdagsordningen (1974:153) som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.
3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.
4. Beslut som har fattats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses fattade med stöd av denna lag.
5. Val som har genomförts med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses genomförda med stöd av denna lag.
6. Ärenden som väckts inom riksdagen före den 1 september 2014 men ännu inte avgjorts ska handläggas enligt denna lag.

2015:382

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2015.

2. Lagen tillämpas första gången i fråga om statens budget för 2016.

Bilaga (tilläggsbestämmelse 7.5.1)

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om

- a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
- b) lagstiftning om radio, television och film,
- c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
- d) press- och partistöd,
- e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,
- f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
- g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
- h) den kommunala självstyrelsen,
- i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

- a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
- b) kredit- och fondväsendet,
- c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
- d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- e) den kommunala ekonomin,
- f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
- g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
- h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
- i) budgettekniska frågor, samt
- j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

- a) skatteförfarandet,
- b) folkbokföring,
- c) exekutionsväsendet, samt

d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

a) domstolarna,

b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,

c) åklagarväsendet,

d) polisväsendet,

e) rättsmedicinen,

f) kriminalvården,

g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt

h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,

b) försäkringsavtalsrätt,

c) associationsrätt,

d) skadeståndsrätt,

e) transporträtt,

f) konkursrätt,

g) konsumentpolitik,

h) internationell privaträtt,

i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,

j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,

k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,

l) vattenrätt,

m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt

n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,

b) internationellt utvecklingssamarbete,

c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt

d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

- a) totalförsvaret,
- b) samhällets räddningstjänst,
- c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
- d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
- e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
- b) familjeförmåner,
- c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
- d) förmåner vid ålderdom,
- e) förmåner till efterlevande,
- f) bostadsstöd,
- g) sjuklön,

h) socialavgifter,

i) migration,

j) svenskt medborgarskap, samt

k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,

b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,

c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,

d) alkoholpolitiska åtgärder,

e) hälso- och sjukvård,

f) sociala ärenden i övrigt, samt

g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna kultur- och bildningsändamål,

b) kulturarv,

- c) folkbildning,
- d) ungdomsverksamhet,
- e) internationellt kulturellt samarbete,
- f) idrotts- och friluftsvksamhet,
- g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
- h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

- a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
- b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
- c) studiestöd, samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

- a) vägar och vägtrafik,

b) järnvägar och järnvägstrafik,

c) hamnar och sjöfart,

d) flygplatser och luftfart,

e) post,

f) elektroniska kommunikationer,

g) it-politik, samt

h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,

b) vädertjänst,

c) naturvård,

d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt

e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,

b) industri och hantverk,

- c) handel,
- d) immaterialrätt,
- e) energipolitik,
- f) regional tillväxtpolitik,
- g) statlig företagsamhet,
- h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
- i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv.

/Upphör att gälla U:2015-09-01/

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

- a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
- b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
- c) integration,
- d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

/Träder i kraft I:2015-09-01/

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,

b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,

c) integration,

d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,

e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt

f) anslag inom utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Lag (2015:382).

-END

SamägL - lag (1904:48 s.1) om samäganderätt

SFS nr: 1904:48 s.1

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Lag (1904:48 s.1) om samäganderätt

Utfärdad: 1904-09-30

Ändring införd: t.o.m. SFS 2010:26

1 § Äro två eller flera samfällt ägare av fastighet eller lös sak, eller tillhör aktie, obligation eller skuldebrev två eller flera samfällt, tillkomme envar av dem viss lott i godset. Lotterna vare för lika räknad, där ej annat förhållande kan visas.

2 § För förfogande över det samfällda godset i dess helhet eller för vidtagande av åtgärd i godsets förvaltning erfordras samtliga delägares samtycke; dock må åtgärd, som för godsets bevarande tarvas och ej tål uppskov, utan hinder därav att någon delägare i följd av sjukdom, frånvaro eller annan orsak är ut stånd att i åtgärden delta, av övriga vidtagas.

3 § Kunna delägarna ej enas rörande godsets förvaltning eller nyttjande, äge på ansökan av delägare rätten förordna, att godset under viss tid skall omhänderhavas av god man, som av rätten utses. Till god man må ock delägare förordnas.

4 § Den, som enligt 3 § blivit utsedd till god man, åligger att godset till delägarnes samfällda bästa förvalta. Vill han godset bortlega, äge makt därtill, dock ej för längre tid än förordnandet avser. Där fråga är om fast egenom, äge han bortlega egendomen till den fardag, som infaller

näst efter det sagda tid gått till ända, eller, om viss minsta tid för upplåtelsen är bestämd enligt lag, för sådan tid.

Behållen avkastning av godset varde av gode mannen för varje år mellan ägarna fördelad. Lag (1970:1005).

5 § Varda före utgången av den tid, gode mannens förordnande avser, delägarna ense att återtaga förvaltningen av godset, och göra de därom anmälan hos rätten, eller varder hos rätten upplyst, att godset blivit för gemensam räkning försålt eller att någon delägare löst de andra ut eller att gemenskapen annorledes upphört, varde gode mannen av rätten entledigad.

6 § Envar delägare i samfällt gods, varom i 1 § sägs, äge, där ej annorledes är mellan honom och övriga delägare avtalat, hos rätten söka, att godset för gemensam räkning utbjudes till försäljning å offentlig auktion; dock må förordnande om utbudande ej meddelas, där annan delägare visar synnerliga skäl för anstånd.

7 § Är samfälld fastighet sådan, att tillämpning av forskrifterna om klyvning kan ifrågakomma, och har delägare i fastigheten gjort ansökan om fastighetens försäljning; vill annan delägare att gemenskapen skall upplösas genom klyvning, give det tillkänna, innan ansökningen varder av första domstol avgjord. Upplyses, att klyvning blivit i laga ordning sökt, låte rätten frågan om försäljning vila, till dess sig visat, huruvida på den ansökan klyvning kommer till stånd; är ej ansökan om klyvning gjord, give rätten nödig tid därtill. Kommer någon i högre rätt och visar, att klyvning blivit sökt, må fastigheten ändock gå till försäljning, evad klyvningen kommer till stånd eller icke. (Lag (1971:1051).

8 § Förordnar rätten, att gods skall utbjudas till försäljning å offentlig auktion, nämne rätten en god man att ombesörja auktionen och fördela köpeskillingen samt, där fråga är om fastighet, utfärda köpebrev.

9 § I samband med ett förordnande om offentlig auktion skall rätten också, om det yrkas av någon delägare, bestämma ett pris under vilket godset inte får försäljas. Är det fråga om försäljning av en fastighet, i vilken en omyndig har del eller som till någon del omfattas av ett förvaltarenskap enligt föräldrabalken, skall ett sådant pris bestämmas, även om det inte yrkas av någon.

I övrigt skall försäljningsvillkoren bestämmas av gode mannen. Lag (1988:1263).

10 § Auktion, varom i denna lag är fråga, skall, efter det laga kraft åkommit rättens beslut om auktion, hållas så snart ske kan; dock att, där någon delägare är i konkurstillstånd försatt, gode mannen ej äger makt att godset försälja, så länge sagd delägares lott tillhör konkursboet.

11 § Den gode mannen ska på lämpligt sätt kungöra försäljningsvillkoren samt tid och plats för auktionen. Avser auktionen en jordbruksfastighet, ska den gode mannen vid auktionen upplysa om reglerna i jordförvärvslagen (1979:230). Lag (2010:26).

12 § Om samtliga delägare är närvarande vid auktionen och de är överens om att anta eller förkasta ett anbud som lämnas på auktionen, gäller deras beslut. Är det fråga om en fastighet, för vilken rätten utan yrkande enligt 9 § skall bestämma ett visst lägsta pris, får försäljning dock inte ske om inte den omyndiges andel eller den andel som omfattas av ett förvaltarenskap enligt föräldrabalken blir betald enligt det bestämda priset.

Är delägarna ej ense, gäller högsta anbudet såsom antaget, om det ej understiger det pris som har bestämts enligt 9 §. Är lott i samfällid fastighet särskilt in-tecknad och uppgår den på sådan lott belöpande andelen i den bjudna köpeskillingen icke till beloppet av den gäld, för

vilken lotten på grund av inteckning häftar, får anbudet inte antas, om inte ägare av övriga lotter medger det. Vad som nu har sagts gäller dock inte, om försäljningen avser att från två eller flera hemmanslotter avsöndra mark, som varit anslagen till ständigt ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp. Lag (1988:1263).

13 § Hava, efter det förordnande om auktion meddelats, delägare träffat överenskommelse om auktionens inställande, give de gode mannen det till känna; och vare, där det skett, förordnandet förfallet.

Lag samma vare, där auktion ej leder till godsets försäljning.

14 § Vad i 18 kap. handelsbalken är för syssloman stadgat i fråga om ansvarighet och redovisning, så ock om arvode och ersättning för kostnader, skall gälla även för god man, som i denna lag avses.

15 § Kostnad, som enligt denna lag gjorts för förvaltning av samfällt gods eller för auktion, skola samtliga delägare vidkännas, envar i förhållande till sin lott.

16 § Ej må någon till god man förordnas, utan att han därtill samtyckt. Vill den, som är till god man förordnad, befattningen frånträda och gitter han visa skälig orsak; varde av rätten entledigad. På ansökan av delägare äge ock rätten entledig god man, när skäl därtill äro.

17 § Beslut om förordnande eller entledigande av god man, som i 3 § sägs, gånge utan hinder av förd klagan i verkställighet.

Är god man förordnad att ombesörja auktion, varom i denna lag är fråga, och har rättens beslut om auktionen vunnit laga kraft, träde gode mannen till sin befattning utan hinder därav, att klagan föres över det beslut, varigenom han förordnats. Föres klagan över beslut, varigenom rätten entledigat god man, som sist är nämnd, gånge beslutet icke dess mindre i verkställighet.

18 § Laga domstol i fråga, som avses i 3 eller 6 §, vare, evad frågan rör löst eller fast gods, allmän underrätt i den ort, där godset finnes. Domstol, hos vilken gjorts ansökan, som föranlett god mans tillsättande, tillkomme ock att upptaga fråga om gode mannens entledigande och om förordnande av annan i hans ställe.

19 § Vad i denna lag finnes stadgat äge ej tillämpning å sådan samfällighet, som avses i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter, eller å sådan allmänning, som avses i lagen (1952:166) om häradsallmänningar eller lagen (1952:167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna; ej heller vare i något fall lagens föreskrifter tillämpliga i fråga om bildande av viltvårdsområde, bestående av allenast en fastighet, eller av fiskevårdsområde, omfattande allenast en fastighet eller det till allenast en fastighet hörande fisket.

Beträffande egendomsförhållanden som rör makar, sambor, delägare i oskiftat dödsbo, bolagsmän, redare som ingått överenskommelse om partrederi eller deltagare i samma gruvrörelse finns särskilda bestämmelser. I fråga om förvaltningen av fast egendom som är taxerad som lantbruksenhet och som ägs av minst tre gemensamt gäller särskilda bestämmelser i stället för 2 6 §§.

Bestämmelserna i 13 kap. 10 § eller 14 kap. 11 § föräldrabalken skall inte tillämpas i fråga om försäljning enligt denna lag av samfällid fast egendom, som till någon del ägs av omyndig eller omfattas av ett förvaltarskap enligt föräldrabalken.
Lag (2000:596).

20 § Vad i denna lag är stadgat om samäganderätt till fastighet skall i tillämpliga delar gälla i fråga om tomträtt, som innehaves av två eller flera. Lag (1953:420).

-END

SkbrL - lag (1936:81) om skuldebrev

SFS nr: 1936:81

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Lag (1936:81) om skuldebrev

Utfärdad: 1936-03-27

Ändring införd: t.o.m SFS 2004:419

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Utfärdar någon skuldebrev, svare han för sin förskrivning; dock äge han, där ej annat må anses avtalat, utan hinder av förskrivningen göra gällande invändningar beträffande rättsförhållande som föranlett handlingens utfärdande.

2 § Är skuldebrev utfärdat av flere utan förbehåll om delad ansvarighet, svare de en för alla och alla för en för vad förskrivet är.

Där någon av dem betalt gälden, äge han att av varje medgäldenär utkräva dennes andel. Har någon medgäldenär kommit på uppenbart obestånd eller är hans vistelseort okänd, gälde envar av de övriga så stor del av bristen som på honom belöper. Lag samma vare, där den som betalt gälden krävt medgäldenär å dennes andel eller på ändamålsenligt sätt avsänt meddelande om kravet, och betalning ej därefter ingått inom fjorton dagar.

3 § Är ej bestämt var betalningen skall erläggas, varde den fullgjord i

borgenärens bostad. Driver han handel eller annan rörelse, skall betalningen fullgöras i affärslokalen. Flyttar borgenären från ett land till ett annat, eller övergår fordringen till borgenär i annat land, skall betalningen likväl erläggas å den ort som förut var betalningsort.

Borgenären äge att, inom det land där betalning skall erläggas, anvisa annan betalningsort än nyss sagts, där detta ej medför väsentlig olägenhet eller kostnad för gäldenären.

Har borgenären flyttat eller fordringen övergått till annan borgenär, och saknar gäldenären kännedom om var betalning i ty fall skall erläggas, äge borgenären ej tala å dröjsmål med betalningen som därav föranledes; och svare han för kostnad och skada som tillskyndats gäldenären därigenom att förändringen ej varit denne kunnig.

4 § Utgivnas i större antal obligationer eller andra skuldebrev som uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, varde, där ej annat förbehåll träffats, betalningen fullgjord i gäldenärens affärslokal.

Detsamma gäller i fråga om insättningsbevis som utfärdats av bank, kreditmarknadsföretag eller företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet. Lag (2004:419).

5 § Är förfallotid ej avtalad, vare gäldenären pliktig att infria skuldebrevet när borgenären det fordrar och äge rätt att betala så snart han själv vill. Räntebetalning varde, så länge huvudstolen ej är förfallen, fullgjord årligen å dag som efter kalendern motsvarar dagen för skuldebrevets utfärdande.

Inträffar skuldebrevs förfallotid på söndag eller annan allmän helgdag, anses nästa söckendag såsom förfallodag. Detsamma gäller, när skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag. Likställda med allmän helgdag äro enligt denna lag lördagar samt midsommarafton, julafton och nyårsafton. Lag (1974:759).

6 § I fråga om ränta på grund av skuldebrev gälla bestämmelserna i räntelagen (1975:635). Lag (1975:639).

7 § Är skuldebrev ställt att betalas i myntslag som icke är gångbart å den ort där betalningen sker, må, där ej annat förbehåll träffats, skulden gäldas i ortens mynt efter värdet å betalningsdagen.

Varder skuldebrev å myntslag som ej är gångbart å den ort där betalning skall ske icke i rätt tid infriat, och har kursen å det utländska myntslaget där fallit, äge borgenären kräva betalning i ortens mynt efter kursen å den dag då betalning hade bort erläggas. Föranleda omständigheterna annan beräkning av den skada borgenären må hava lidit genom kursfallet, varde betalningen därefter lämpad. Kan det antagas att borgenären ej av kursfallet haft skada, gälle vad i första stycket är sagt. Beror dröjsmålet av borgenären, eller av lagbud, avbrott i den allmänna samfärdseln eller liknande oöverstigligt hinder, som ej bort av gäldenären tagas i beräkning vid skuldebrevets utfärdande, äge första stycket ock tillämpning.

8 § Har upphävts genom Lag (1976:189).

9 § Varder skuldebrev annorledes än genom gåva överlåtet å annan, svare överlåtare för fordringens giltighet, utan så är att den till vilken fordringen överläts ägde kännedom om att den var ogiltig eller hade skälig anledning till misstanke därom.

För gäldenärens vederhäftighet svare överlåtare ej utan att han åtagit sig det.

10 § Vad i denna lag sägs om överlåtelse av skuldebrev gälle ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

2 kap. Om löpande skuldebrev

11 § Såsom löpande anses skuldebrev som är ställt till innehavaren eller till viss man eller order.

Lika med skuldebrev som är ställt till innehavaren anses skuldebrev varav ej framgår till vem betalning skall ske.

Har den som utfärdat skuldebrev till viss man därå tecknat medgivande till inteckning, gälle skuldebrevet såsom vore det ställt till viss man eller order, utan så är att, genom orden "icke till order" eller motsvarande uttryck, i skuldebrevet träffats förbehåll att det ej skall vara löpande.

12 § Tecknas å skuldebrev som är ställt till innehavaren påskrift, enligt vilken det skall gälla såsom ställt till viss man eller till viss man eller order, vare utan hinder därav skuldebrevet gällande i innehavarens hand, där ej påskriften var gjord av gäldenären, eller av skuldebrevet framgår att den var tillkommen med hans samtycke.

13 § Är skuldebrev ställt till innehavaren, skall den som har det i händer förmodas äga rätt att göra fordringen gällande.

Är skuldebrev ställt till viss man eller order, och innehaves det av annan än den till vilken det är ställt, skall ock den som har det i händer förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, där han till stöd för sin rätt förmår åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelse, även om någon av dem är ställd till innehavaren eller tecknad in blanco. Är skuldebrevet intecknat, och innehaves det av den intecknade egendomens ägare, skall denne förmodas äga rätt att förfoga över skuldebrevet, ändå att han ej förmår åberopa skriftlig överlåtelse från den som, såvitt handlingen utvisar, näst före honom var dess rätte innehavare.

14 § Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren var i konkurs eller att han ej var rätte

borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändock ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där överlåtelsen var verkställd av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger. Lag (1975:249).

15 § Har någon, efter överlåtelse, i god tro kommit i besittning av löpande skuldebrev, må ej mot nye borgenären göras gällande:

att skuldebrevet är ogiltigt på grund av tvång som avses i 29 § lagen om avtal eller på grund av svek eller annat förhållande som avses i 30-33 §§ sagda lag;

att betingat vederlag ej tillgodokommit gäldenären, eller att i övrigt det rättsförhållande som föranlett skuldebrevets utfärdande medför rätt till jäv; ej heller

att, innan överlåtelsen skett, skuldförhållandet upphört eller förändrats genom betalning, avtal, kvittning, uppsägning eller dom.

Ej må nye borgenären anses hava varit i god tro, där han kände omständighet varå invändningen grundas, eller hade skälig anledning till misstanke därom.

Har angående betalning, uppsägning eller annan omständighet som här förut är nämnd å skuldebrevet tecknats påskrift som ej lätteligen kunnat avlägnas, men har detta likväl skett, må, ändå att nye borgenären var i god tro, den omständighet varom fråga är göras gällande.

I fråga om invändning att löpande skuldebrev tillkommit för skens skull, eller att det utan undertecknarens vilja kommit ur dennes besittning, är stadgat i lagen om avtal.

16 § Har gäldenären guldit ränta eller sådan avbetalning som enligt skuldebrevet skall erläggas å däri angiven tid, må det, utan hinder av vad i 15 § är stadgat, åberopas jämväl mot ny borgenär som i god tro fått handlingen på sig överlåten sedan beloppet förfallit till betalning. Mot krav å betalning som här avses gälle ock annat jäv som i 15 § sägs.

17 § Även om en ny borgenär är i god tro, får gäldenären mot honom göra gällande att skuldebrevet är förfalskat, att det på gäldenärens vägnar har utfärdats av någon som saknade behörighet till det eller att det är ogiltigt på grund av att det har kommit till under sådant tvång som anges i 28 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Vidare får gäldenären även mot en godtroende borgenär göra gällande att skuldebrevet har utfärdats av någon som var omyndig eller handlade under påverkan av en psykisk störning eller inte hade rätt att utfärda skuldebrevet på grund av att en förvaltare enligt föräldrabalken var förordnad för honom.

Slutligen får gäldenären även mot en godtroende borgenär åberopa att skuldebrevet har dödats eller att betalning har fullgjorts genom att fordringsbeloppet har satts ned i allmänt förvar eller att borgenären på grund av preskription eller proklama har förlorat sin talan eller att skuldförhållandet har ändrats genom tvångsackord eller skuldsanering. Lag (1994:337).

18 § Har skuldebrevet genom överlåtelse kommit i ny borgenärs hand, och äger gäldenären hos tidigare borgenär genfordran, må den ej göras kvittningsvis gällande, med mindre dess indrivande skulle äventyras

genom kvittningsrättens upphörande och nye borgenären uppenbarligen insåg detta då skuldebrevet kom i hans hand.

Grundar sig genfordringen på det rättsförhållande som föranlett skuldebrevets utfärdande, gälle vad i 15 § är stadgat om jäv på grund av sådant förhållande.

19 § Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han var i konkurs eller att han icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där betalningen uppbars av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida överlåtelse som åberopas av innehavaren är äkta och i övrigt giltig, vare gäldenären ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger. Lag (1975:249).

20 § Har löpande skuldebrev efter överlåtelse kommit i ny innehavares hand, vare ändock räntebetalning som, då förfallotid är inne, erlägges till överlåtaren gill, utan så är att gäldenären visste, att denne ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skäligen anledning att det misstänka. Vad sålunda stadgats om ränta gälle ock i fråga om avbetalning som enligt skuldebrevet skall erläggas å däri angiven tid.

Erlades betalningen av löftesman eller av någon som icke, eller allenast med intecknad egendom eller annan pant, svarade för förbindelsen, vare betalningen ej gill, med mindre såväl denne som gäldenären var i god tro på sätt i första stycket sägs.

21 § Ej vare gäldenären pliktig att infria löpande skuldebrev utan att

det till honom återställs; och give borgenären honom särskilt kvitto, där sådant påfordras.

I fråga om betalning av ränta eller avbetalning å huvudstolen äge gäldenären kräva att särskilt kvitto lämnas och anteckning göres å skuldebrevet; dock må anteckning om räntebetalning eller om sådan avbetalning som enligt skuldebrevet skall ske å däri angiven tid ej krävas, där betalningen erlægges till den som, enligt vad av skuldebrevet framgår, var dess förste innehavare eller, gäldenären veterligen, senare därå tecknats såsom borgenär.

Uppsägning av skuldebrevet varde på gäldenärens begäran tecknad å handlingen.

22 § Överlåtelse av löpande skuldebrev vare ej gällande mot överlåtarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelsen skett fått handlingen i besittning.

Säljer bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersinstitut löpande skuldebrev, vare försäljningen gällande mot bankens, kreditmarknadsföretagets eller värdepappersinstitutets borgenärer, ändå att skuldebrevet för förvaring kvarlämnats hos banken, företaget eller institutet. Lag (2001:171).

23 § Där till obligationer eller andra skuldebrev varom förmåles i 4 § första stycket utfärdats räntekuponger, tillkomme innehavare av sådan kupong, ändå att han icke innehar huvudförbindelsen, att, mot kupongens överlämnande uppbära räntan; och skall, under förutsättning att huvudförbindelsen lagligen medfört betalningsskyldighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat. Kupong som finnes vara förvärvad i samband med huvudförbindelsen skall dock anses allenast såsom tillbehör till denna. Bestämmelser som innefattas i huvudförbindelsernas gemensamma text vare mot kuponghavaren gällande.

Ej må betalning krävas för räntekupong som skulle förfallit efter det

enligt bestämmelse i huvudförbindelsen denna är, i följd av utlottning eller eljest, förfallen till betalning.

Finnes kupong hava tidigare än en månad före förfallodagen, utan samband med huvudförbindelsen, överlåtits till kuponghavaren, äge 14 och 15 §§ ej tillämpning; ej heller skall 19 § vinna tillämpning, där tidigare än nu är sagt betalning för kupong erlägges till annan än den som visar sig innehava huvudförbindelsen.

24 § Äro utdelningskuponger utfärdade till aktiebrev, tillkomme kuponghavare att, mot kupongens överlämnande, uppbära utdelningen, ändå att han ej är aktieägare. Så snart beslut om utdelning fattats, skall, under förutsättning av aktierättens giltighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat; dock att kupong som finnes hava förvärvats i samband med aktiebrevet skall anses allenast såsom tillbehör till detta. Vad i bolagsordningen må vara stadgat angående kuponger lände kuponghavaren till efterrättelse.

Finnes kupong hava, utan samband med aktiebrevet, överlåtits till kuponghavaren innan utdelningen beslutits, gälle ej vad i 14 och 15 §§ är stadgat. Lag (1990:1118).

25 § Har ränte- eller utdelningskupong varom i 23 eller 24 § sägs ej företetts till inlösen inom tre år från förfallodagen, vare den ej vidare gällande. Avtal om kortare tid vare utan verkan.

Anmäler någon hos gäldenären, inom tiden för kupongs giltighet, att kupongen förstörts eller eljest förkommit, och gitter han göra sin rätt till kupongen sannolik, äge han, när samma tid gått till ända, utfå betalning, ändå att kupongen ej företes.

3 kap. Om enkla skuldebrev

26 § Enkelt skuldebrev är det som ställes till viss man.

Att skuldebrev som är ställt till viss man och av gäldenären försetts med medgivande till inteckning gäller såsom löpande, är stadgat i 11 §.

27 § Varder enkelt skuldebrev överlåtet, njute nye borgenären ej mot gäldenären bättre rätt än den överlåtarens ägde; dock gälle, i fråga om skuldebrev som upprättats för skens skull, vad därom är stadgat i lagen om avtal.

28 § För fordran hos överlåtarens äge gäldenären njuta kvittning, utan så är att han förvärvat genfordringen efter den tid då överlåtelser blev honom kunnig eller han fick skälig anledning till förmodan därom. Förföll genfordringen först efter sagda tid och senare än skuldebrevet, äge kvittning ej rum.

29 § Har enkelt skuldebrev överlåtits, vare, där gäldenären ändock erlägger betalning till överlåtarens, sådan betalning gill, utan så är att gäldenären visste, att den andre ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skälig anledning att det misstänka.

30 § Erläggas betalning till den som beropar sig å skriftlig överlåtelser av enkelt skuldebrev, och finnes sedan överlåtelsern vara ogiltig, vare utan hinder därav betalningen gill, såframt ej gäldenären ägde kunskap om den omständighet som medförde ogiltigheten eller hade skälig anledning till misstanke därom; dock äge gäldenären ej tillgodoräkna sig betalningen, där överlåtelsern var förfalskad eller eljest tillkommen under någon av de omständigheter som enligt 17 § medföra ogiltighet av förskrivning.

31 § Överlåter någon enkelt skuldebrev, vare överlåtelsern ej gällande mot hans borgenärer, med mindre gäldenären om åtgärden underrättats av överlåtarens eller den till vilken överlåtelsern skett; innebar överlåtelsern gåva, gälle om dess verkan vad därom är särskilt stadgat.

Varder enkelt skuldebrev överlåtet till flere, gälle tidigare överlåtelser framför senare; dock äge den senare överlåtelsern företräde,

där den tidigare än den andra meddelats gäldenären på sätt nu är sagt och förvärvaren då var i god tro.

Har någon avhänt sig rörelse varmed följer skyldighet att föra handelsböcker, och omfattar avhändelsen de i rörelsen uppkomna fordringar, äge vad i första stycket är stadgat ej tillämpning.

4 kap. Särskilda bestämmelser angående vissa enkla skuldebrev

32 § Innehåller bevis rörande tillgodohavande hos bank förbehåll enligt vilket medlen ej må uttagas utan att beviset återställes eller förses med påskrift, vare, i fråga om bankens rätt att mot ny innehavare av beviset göra gällande invändning som grundas å bankens förhållande till tidigare innehavare, tillämpat vad med avseende å löpande skuldebrev är stadgat; och skola de i 22 § givna bestämmelser om överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer äga tillämpning. Varder sådant bevis överlåtet till flere, äge den företräde som i god tro fått beviset i besittning.

Beträffande motbok rörande tillgodohavande hos bank skall vad i första stycket är stadgat gälla, ändå att motboken ej innehåller förbehåll som där är sagt.

Enkla skuldebrev som, under namn av förlagsbevis eller eljest, utgivas i större antal och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, vare ock, oaktat sådant förbehåll saknas, ansedda lika med löpande skuldebrev i de hänseenden nu äro angivna.

33 § Har i enkelt skuldebrev intagits förbehåll, som skulle medföra att betalning till innehavaren finge anses gill ändå att han ej vore rätt borgenär eller behörig att å rätte borgenärens vägnar uppbära betalning, må sådant förbehåll ej åberopas, där gäldenären åsidosatt skälig aktsamhet vid prövning huruvida innehavaren var den till vilken skuldebrevet var ställt eller dennes rättsinnehavare eller ägde å rätte borgenärens vägnar uppbära betalningen.

Beträffande motbok med bank gälle vad därom är särskilt stadgat. Lag
(1968:606).

-END

SkL - skadeståndslag (1972:207)

SFS nr: 1972:207

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Skadeståndslag (1972:207)

Utfärdad: 1972-06-02

Ändring införd: t.o.m. SFS 2010:1458

Omtryck: SFS 2001:732

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag meddelade bestämmelser om skadestånd tillämpas, om ej annat är särskilt föreskrivet eller föranledes av avtal eller i övrigt följer av regler om skadestånd i avtalsförhållanden.

2 § Med ren förmögenhetsskada förstås i denna lag sådan ekonomisk skada som uppkommer utan samband med att någon lider person- eller sakskada.

3 § Har upphävts genom lag (2001:732).

2 kap. Skadeståndsansvar på grund av eget vållande

1 § Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada eller sakskada skall ersätta skadan. Lag (2001:732).

2 § Den som vållar ren förmögenhetsskada genom brott skall ersätta skadan. Lag (2001:732).

3 § Den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära skall ersätta den skada som kränkningen innebär. Lag (2001:732).

4 § Den som i fall som avses i 1-3 §§ vållar skada innan han har fyllt arton år skall ersätta skadan i den mån det är skäligt med hänsyn till hans ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter. Lag (2001:732).

5 § Den som i fall som avses i 1-3 §§ vållar skada under påverkan av en allvarlig psykisk störning eller av någon annan psykisk störning som inte är självförvållad och tillfällig skall ersätta skadan i den mån det är skäligt med hänsyn till hans sinnestillstånd, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter. Lag (2001:732).

6 § För skada som vållats genom underlåtenhet att avslöja brott skall ersättning enligt denna lag inte betalas enbart på den grund att straff för underlåtenheten kan följa enligt 23 kap. 6 § första stycket brottsbalken. Lag (2001:732).

3 kap. Skadeståndsansvar för annans vållande och för det allmänna

1 § Den som har arbetstagare i sin tjänst skall ersätta

1. personskada eller sakskada som arbetstagaren vållar genom fel eller försummelse i tjänsten,

2. ren förmögenhetsskada som arbetstagaren i tjänsten vållar genom brott, och

3. skada på grund av att arbetstagaren kränker någon annan på sätt som anges i 2 kap. 3 § genom fel eller försummelse i tjänsten.

I fråga om skadeståndsansvar för staten eller en kommun gäller även vad som sägs nedan i detta kapitel. Vad som där sägs om en kommun gäller också ett landsting och ett kommunalförbund. Lag (2001:732).

2 § Staten eller en kommun skall ersätta

1. personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada, som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller kommunen svarar, och

2. skada på grund av att någon annan kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § genom fel eller försummelse vid sådan myndighetsutövning. Lag (2001:732).

3 § Staten eller en kommun skall ersätta ren förmögenhetsskada som vållas av att en myndighet genom fel eller försummelse lämnar felaktiga upplysningar eller råd, om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl. Därvid skall särskilt beaktas upplysningarnas eller rådets art, deras samband med myndighetens verksamhetsområde och omständigheterna när de lämnades. Lag (1998:715).

4 § Har upphävts genom lag (1989:926).

5 § En förälder som har vårdnaden om ett barn ska ersätta

1. personskada eller sakskada som barnet vållar genom brott, och

2. skada på grund av att barnet kränker någon annan på sätt som anges i 2 kap. 3 §.

Förälderns ansvar enligt första stycket är för varje skadehändelse begränsat till en femtedel av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för det år då skadehändelsen inträffade. Står barnet under vårdnad av två föräldrar, gäller begränsningen för dem gemensamt.

Om beloppet som anges i andra stycket inte räcker till full ersättning åt flera som lidit skada till följd av skadehändelsen, ska ersättningen sättas ned med samma kvotdel för var och en av de skadelidande. Lag (2010:704).

6 § Ersättning enligt 1 eller 2 § för sakskada kan jämkas, om det är skäligt med hänsyn till föreliggande försäkringar eller försäkringsmöjligheter.

Ersättning enligt 5 § kan jämkas, om det är uppenbart oskäligt att föräldern ska betala skadeståndet med hänsyn till förälderns förhållande till barnet eller de särskilda åtgärder föräldern har vidtagit för att förhindra att barnet begår brott. Lag (2010:703).

7 § Talan om ersättning enligt 2 § får inte föras med anledning av beslut av riksdagen eller regeringen eller av Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen, om inte beslutet upphävts eller ändrats. Sådan talan får inte heller föras med anledning av beslut av lägre myndighet, vilket efter överklagande prövats av regeringen, Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen, utan att beslutet upphävts eller

ändrats. Lag (2010:1458).

8 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej i fråga om sådan skada i följd av trafik med motordrivet fordon som vållats av fordonets förare, i den mån trafikskadeersättning kan utgå för skadan enligt trafikskadelagen (1975:1410). Lag (1975:1411).

9 § Skadeståndsansvar enligt detta kapitel åvilar ej staten eller kommun med anledning av fel eller försummelse vid lotsning.

10 § Talan om ersättning enligt 2 § med anledning av dom eller beslut av Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen, hovrätt eller allmän underrätt väcks vid den domstol som enligt 2 kap. 2 § eller 3 kap. 3 § rättegångsbalken är behörig att ta upp där angivna mål på grund av brott av domare vid den domstol som meddelat domen eller beslutet. Motsvarande gäller i fråga om ersättningstalan enligt 2 § med anledning av beslut eller åtgärd av någon som anges i nämnda lagrum i rättegångsbalken. Sådan talan med anledning av beslut av riksdagen eller regeringen väcks i Högsta domstolen. Lag (2010:1458).

11 § Åklagaren är under de förutsättningar som anges i 22 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra målsägandens talan om sådant skadestånd som avses i 5 §. Lag (2010:703).

4 kap. Arbetstagares skadeståndsansvar

1 § För skada, som arbetstagare vållar genom fel eller försummelse i tjänsten, är han ansvarig endast i den mån synnerliga skäl föreligger med hänsyn till handlingens beskaffenhet, arbetstagarens ställning, den skadelidandes intresse och övriga omständigheter.

5 kap. Skadeståndets bestämmande

1 § Skadestånd till den som har tillfogats personskada omfattar ersättning för

1. sjukvårdskostnad och andra kostnader för den skadelidande, inbegripet skälig kompensation till den som står den skadelidande särskilt nära,
2. inkomstförlust,
3. fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte eller annat stadigvarande men) samt särskilda olägenheter till följd av skadan.

Ersättning för inkomstförlust motsvarar skillnaden mellan den inkomst som den skadelidande skulle ha kunnat uppbära, om han icke hade skadats, och den inkomst som han trots skadan har eller borde ha uppnått eller som han kan beräknas komma att uppnå genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till tidigare utbildning och verksamhet, omskolning eller annan liknande åtgärd samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter.

Med inkomstförlust likställs intrång i näringsverksamhet. Med inkomst likställs värdet av hushållsarbete i hemmet. Lag (2001:732).

2 § Har personskada lett till döden, skall ersättning betalas för

1. begravningskostnad och, i skälig omfattning, annan kostnad till följd av dödsfallet,

2. förlust av underhåll,

3. personskada som till följd av dödsfallet åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära.

Ersättning för förlust av underhåll tillkommer efterlevande som enligt lag hade rätt till underhåll av den avlidne eller som på annat sätt var beroende av honom för sin försörjning, om underhåll utgick vid tiden för dödsfallet eller om det kan antas att underhåll skulle ha kommit att utgå inom en nära framtid därefter. Förlusten ersätts i den omfattning som är skälig med hänsyn till den efterlevandes förmåga och möjligheter att genom eget arbete eller annars, på annat sätt än genom förmån som avses i 3 §, själv bidra till sin försörjning. Med underhåll likställs värdet av den avlidnes hushållsarbete i hemmet. Lag (2001:732).

3 § Vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust eller förlust av underhåll avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av

1. ersättning enligt socialförsäkringsbalken eller någon annan likartad förmån,

2. pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån. Lag (2010:1213).

4 § Ersättning för framtida inkomstförlust eller förlust av underhåll fastställs i form av livränta eller engångsbelopp eller som livränta jämte engångsbelopp. Är ersättningen av väsentlig betydelse för den skadelidandes försörjning, skall den utgå som livränta, om icke särskilda skäl talar däremot.

Fastställd livränta kan, om skäl föreligger, helt eller delvis utbytas mot engångsbelopp. (Lag 1975:404).

5 § Sedan frågan om ersättning enligt 1 eller 2 § har avgjorts slutligt genom avtal eller dom, kan ersättningsfrågan omprövas, om förhållanden som enligt detta kapitel låg till grund för ersättningen har ändrats väsentligt. Ersättning som har fastställts i form av engångsbelopp kan dock inte sänkas.

Om ändring i skadeståndslivränta med anledning av förändringar i penningvärdet finns särskilda bestämmelser. Lag (2001:732).

6 § Skadestånd med anledning av kränkning bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet.

Därvid skall särskilt beaktas om handlingen

1. haft förnedrande eller skändliga inslag,
2. varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa,
3. riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet,
4. inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande, eller
5. varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet.

Den som har gjort sig skyldig till ärekränkning eller dylik brottslig gärning eller som annars är skadeståndsskyldig med anledning av sådant brott kan på yrkande av den kränkte i mål om gärningen efter omständigheterna åläggas att bekosta tryckning i en eller flera tidningar av dom i målet. Lag

(2001:732).

7 § Skadestånd med anledning av sakskada omfattar ersättning för

1. sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning,
2. annan kostnad till följd av skadan,
3. inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet. (Lag 1975:404).

6 kap. Gemensamma bestämmelser

1 § Skadestånd med anledning av personskada kan jämkas, om den skadelidande själv uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet har medverkat till skadan. Skadestånd till förare av motordrivet fordon som har gjort sig skyldig till rattfylleri eller grovt rattfylleri kan även jämkas, om föraren därvid genom vårdslöshet har medverkat till skadan. Har personskada lett till döden, kan skadestånd som avses i 5 kap. 2 § också jämkas, om den avlidne uppsåtligen har medverkat till dödsfallet.

Skadestånd med anledning av sakskada eller ren förmögenhetsskada kan jämkas, om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan.

Jämkning av skadestånd enligt första eller andra stycket sker efter vad som är skäligt med hänsyn till graden av vållande på ömse sidor och omständigheterna i övrigt. Lag (2001:732).

2 § Är skyldighet att utge skadestånd oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt, varvid även den skadelidandes behov av skadeståndet och övriga

omständigheter skall beaktas. (Lag 1975:404).

3 § Rätten till ersättning för fysiskt och psykiskt lidande samt för särskilda olägenheter faller bort, om den skadelidande avlider innan krav på sådan ersättning har framställts.

Detsamma gäller rätten till ersättning för kränkning. Lag (2001:732).

4 § Skall två eller flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet, i den mån ej annat följer av att begränsning gäller i den skadeståndsskyldighet som åvilar någon av dem. (Lag 1975:404).

5 § Vid tillämpning av denna lag likställs med arbetstagare

1. den som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och annan som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring,

2. den som under utbildning vid skola eller vård i anstalt utför arbete som till sin art liknar sådant som vanligen utföres av arbetstagare,

3. den som för annans räkning eljest utför arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i anställningsförhållande. Lag (1994:2065).

6 § En skadelidande som har tillerkänts skadestånd för kränkning skall inte förpliktas att ersätta den skadeståndsskyldiges rättegångskostnader i ett mål där skadestånd på grund av brottet prövas. Detta gäller dock inte om särskilda skäl föranleder annat.

Om det finns särskilda skäl gäller vad som sägs i första stycket första meningen också en skadelidande som har

tillerkänts skadestånd för fysiskt och psykiskt lidande eller för särskilda olägenheter på grund av brott.

Undantag från vad som sägs i första och andra styckena får göras i fråga om sådana kostnader som den skadelidande har orsakat genom att uppträda på ett sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § eller 31 kap. 4 § rättegångsbalken. Lag (2001:732).

Övergångsbestämmelser

1994:2065

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995. Äldre bestämmelser tillämpas beträffande den som före ikraftträdandet antagits till grundutbildning enligt lagen (1980:1021) om militär grundutbildning för kvinnor.

1995:24

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995. I fråga om beslut som har meddelats av Försäkringsöverdomstolen före ikraftträdandet gäller 3 kap. 7 § i sin äldre lydelse.

2000:126

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2000. Den nya bestämmelsen skall dock endast tillämpas i de fall yrkandet om skadestånd har framställts efter ikraftträdandet.

2010:1213

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

2. Äldre bestämmelser gäller för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

-END

TF - tryckfrihetsförordningen (1949:105)

SFS nr: 1949:105

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L6

Rubrik: Tryckfrihetsförordning (1949:105)

Utfärdad: 1949-04-05

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:1370

Omtryck: SFS 2015:151

1 kap. Om tryckfrihet

1 § Med tryckfrihet förstås varje svensk medborgares rätt att, utan några av myndighet eller annat allmänt organ i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna straffas därför, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, given att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning.

I överensstämmelse med de i första stycket angivna grunderna för en allmän tryckfrihet och till säkerställande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall det stå varje svensk medborgare fritt att, med iakttagande av de bestämmelser som äro i denna förordning meddelade till skydd för enskild rätt och allmän säkerhet, i tryckt skrift yttra sina tankar och åsikter, offentliggöra allmänna handlingar samt meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som

helst.

Det skall ock stå envar fritt att, i alla de fall då ej annat är i denna förordning föreskrivet, meddela uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst för offentliggörande i tryckt skrift till författare eller annan som är att anse som upphovsman till framställning i skriften, till skriftens utgivare eller, om för skriften finnes särskild redaktion, till denna eller till företag för yrkesmässig förmedling av nyheter eller andra meddelanden till periodiska skrifter.

Vidare skall envar äga rätt att, om ej annat följer av denna förordning, anskaffa uppgifter och underrättelser i vad ämne som helst för att offentliggöra dem i tryckt skrift eller för att lämna meddelande som avses i föregående stycke. Lag (1976:955).

2 § Någon tryckningen föregående granskning av skrift eller något förbud mot tryckning därav må ej förekomma.

Ej heller vare tillåtet för myndighet eller annat allmänt organ att på grund av skrifts innehåll, genom åtgärd som icke äger stöd i denna förordning, hindra tryckning eller utgivning av skriften eller dess spridning bland allmänheten.

3 § För missbruk av tryckfriheten eller medverkan däri må ej någon i annan ordning eller i annat fall än denna förordning bestämmer kunna tilltalas eller dömas till ansvar eller ersättningsskyldighet eller skriften konfiskeras eller läggas under beslag.

4 § Envar, vilken blivit förtrott att döma över missbruk av tryckfriheten eller eljest vaka över denna förordnings efterlevnad, bör därvid städse hava i åtanke att

tryckfriheten utgör grundval för ett fritt samhällsskick,
alltid fästa sin uppmärksamhet mera på ämnets och tankens än
på uttryckets lagstridighet, på syftet än på
framställningssättet, samt i tvivelsmål hellre fria än fälla.

Vid bestämmande av påföljd, som enligt denna förordning är
förenad med missbruk av tryckfriheten, skall, då meddelad
uppgift påkallat rättelse, särskilt beaktas, huruvida sådan
på lämpligt sätt bringats till allmänhetens kännedom.

5 § Denna förordning äger tillämpning å skrift, som
framställts i tryckpress. Den skall ock tillämpas å skrift,
som mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller
liknande tekniskt förfarande, om

1. utgivningsbevis gäller för skriften; eller
2. skriften är försedd med beteckning, som utvisar att den är
mångfaldigad, samt i anslutning därtill tydliga uppgifter om
vem som har mångfaldigat skriften och om ort och år för
mångfaldigandet.

Bestämmelse i förordningen som har avseende å skrift som
framställts i tryckpress eller å tryckning skall, när ej
annat anges, äga motsvarande tillämpning å annan skrift,
varå förordningen enligt första stycket är tillämplig, eller
å mångfaldigande av sådan skrift.

Till skrift hänföres bild, även om den ej åtföljes av text.
Lag (1976:955).

6 § En tryckt skrift ska, för att anses såsom sådan, vara
utgiven. En skrift anses utgiven när den blivit utlämnad till
försäljning eller för spridning på annat sätt i Sverige.

Detta gäller dock inte en myndighets tryckta handlingar, om de inte är tillgängliga för var och en.

En skrift ska inte anses utlämnad för spridning i Sverige enbart på den grunden att den skickas härifrån till mottagare i utlandet. Lag (2014:1360).

7 § Med periodisk skrift förstås en tidning, tidskrift eller någon annan sådan tryckt skrift som enligt utgivningsplanen är avsedd att under en bestämd titel utgivas med minst fyra vid särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen, samt löpsedlar och bilagor som hör till skriften. Sedan utgivningsbevis för skriften har meddelats, skall denna anses som periodisk till dess att beviset återkallas eller förklaras förfallet.

Om ägaren till en periodisk skrift sprider eller låter sprida skriftens innehåll eller delar av detta i form av ett radioprogram eller en teknisk upptagning som avses i yttrandefrihetsgrundlagen, skall i fråga om tillämpning av 1–14 kap. programmet eller upptagningen jämföras med en bilaga till skriften i den utsträckning den i sådan form spridda versionen återger innehållet i skriften oförändrat samt anger hur innehållet har disponerats. I lag får föreskrivas om särskild skyldighet att spela in sådana program och bevara tekniska upptagningar samt att tillhandahålla dessa. Bestämmelser om rätt till sändningar finns i 3 kap. yttrandefrihetsgrundlagen. Lag (1998:1438).

8 § Om den rätt, som tillkommer upphovsman till litterärt eller konstnärligt verk eller framställare av fotografisk bild, om upphovsrätten närstående rättigheter och om förbud mot att återgiva litterärt eller konstnärligt verk på ett sätt, som kränker den andliga odlingens intressen, gälla vad i lag är stadgat. Lag (1988:1448).

9 § Utan hinder av denna förordning gäller vad i lag är stadgat

1. om förbud mot kommersiell annons i den mån annonsen används vid marknadsföring av alkoholhaltiga drycker eller tobaksvaror;
2. om förbud mot kommersiell annons som används vid marknadsföring av andra varor än tobaksvaror samt tjänster om det i annonsen förekommer ett varukännetecken som är i bruk för en tobaksvara eller enligt gällande bestämmelser om varumärken är registrerat eller inarbetat för en sådan vara;
3. om förbud mot kommersiell annons som meddelats till skydd för hälsa eller miljö enligt förpliktelse som följer av anslutning till Europeiska gemenskaperna;
4. om förbud mot offentliggörande i yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet av kreditupplysning, som innebär otillbörligt intrång i enskilds personliga integritet eller som innehåller oriktig eller missvisande uppgift, om ersättningsskyldighet för sådant offentliggörande, om krav på berättigat behov hos den som beställer kreditupplysningen, om skyldighet att lämna information till den som avses med upplysningen och om rättelse av oriktig eller missvisande uppgift;
5. om ansvar och ersättningsskyldighet som avser det sätt på vilket en uppgift eller en underrättelse anskaffats. Lag (2014:1360).

10 § Denna förordning är inte tillämplig på pornografiska bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. Lag (2010:1355).

2 kap. Om allmänna handlingars offentlighet

1 § Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmänna handlingar. Lag (1976:954).

2 § Rätten att taga del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till

1. rikets säkerhet eller dess förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation,
2. rikets centrala finanspolitik, penningpolitik eller valutapolitik,
3. myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn,
4. intresset att förebygga eller beivra brott,
5. det allmännas ekonomiska intresse,
6. skyddet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden,
7. intresset att bevara djur- eller växtart.

Begränsning av rätten att taga del av allmänna handlingar skall angivas noga i bestämmelse i en särskild lag eller, om så i visst fall befinnes lämpligare, i annan lag vartill den särskilda lagen hänvisar. Efter bemyndigande i sådan bestämmelse får dock regeringen genom förordning meddela närmare föreskrifter om bestämmelsens tillämplighet.

Utan hinder av andra stycket får i bestämmelse som där avses riksdagen eller regeringen tilläggas befogenhet att efter omständigheterna medgiva att viss handling lämnas ut. Lag (1976:954).

3 § Med handling förstås framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet.

En upptagning som avses i första stycket anses förvarad hos myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock förvarad hos myndigheten endast om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder.

En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock inte förvarad hos myndigheten om sammanställningen innehåller personuppgifter och myndigheten enligt lag eller förordning saknar befogenhet att göra sammanställningen tillgänglig. Med personuppgift avses all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person. Lag (2002:907).

4 § Brev eller annat meddelande som är ställt personligen till den som innehar befattning vid myndighet anses som allmän handling, om handlingen gäller ärende eller annan fråga som ankommer på myndigheten och ej är avsedd för mottagaren endast som innehavare av annan ställning. Lag (1976:954).

5 § Med myndighet likställs i detta kapitel riksdagen och beslutande kommunal församling. Lag (1998:1701).

6 § Handling anses inkommen till myndighet, när den har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare till handa. I fråga om upptagning som avses i 3 § första stycket gäller i stället att den anses inkommen till myndighet när annan har gjort den tillgänglig för myndigheten på sätt som angives i 3 § andra stycket.

Tävlingsskrift, anbud eller annan sådan handling som enligt tillkännagivande skall avlämnas i förseglat omslag anses ej inkommen före den tidpunkt som har bestämts för öppnandet. Åtgärd som någon vidtager endast som led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring av handling, som myndighet har tillhandahållit, skall ej anses leda till att handling är inkommen till den myndigheten. Lag (1976:954).

7 § Handling anses upprättad hos myndighet, när den har expedierats. Handling som ej har expedierats anses upprättad när det ärende till vilket den hänför sig har slutbehandlats hos myndigheten eller, om handlingen ej hänför sig till visst ärende, när den har justerats av myndigheten eller på annat sätt färdigställts.

I stället för vad som föreskrives i första stycket gäller att handling anses upprättad,

1. diarium, journal samt sådant register eller annan förteckning som föres fortlöpande, när handlingen har färdigställts för anteckning eller införing,

2. dom och annat beslut, som enligt vad därom är föreskrivet skall avkunnas eller expedieras, samt protokoll och annan handling i vad den hänför sig till sådant beslut, när

beslutet har avkunnats eller expedierats,

3. annat myndighets protokoll och därmed jämförliga anteckningar, när handlingen har justerats av myndigheten eller på annat sätt färdigställts, dock ej protokoll hos riksdagens utskott, kommuns revisorer eller statliga kommittéer eller hos kommunal myndighet i ärende som denna endast bereder till avgörande. Lag (2002:1049).

8 § Har organ som ingår i eller är knutet till ett verk eller liknande myndighetsorganisation överlämnat handling till annat organ inom samma myndighetsorganisation eller framställt handling för sådant överlämnande, skall handlingen ej anses som därigenom inkommen eller upprättad i annat fall än då organen uppträda som självständiga i förhållande till varandra. Lag (1976:954).

9 § Hos myndighet tillkommen minnesanteckning som ej har expedierats skall ej heller efter den tidpunkt då den enligt 7 § är att anse som upprättad anses som allmän handling hos myndigheten, om den icke tages om hand för arkivering. Med minnesanteckning förstås promemoria och annan uppteckning eller upptagning som har kommit till endast för ärendes föredragning eller beredning, dock ej till den del den har tillfört ärendet sakuppgift.

Utkast eller koncept till myndighets beslut eller skrivelse och annan därmed jämställd handling som ej har expedierats anses ej som allmän handling, såvida den icke tages om hand för arkivering. Lag (1976:954).

10 § Handling som förvaras hos en myndighet endast som led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring för annans räkning anses inte som allmän handling hos den myndigheten.

Som allmän handling anses inte handling som en myndighet förvarar endast i syfte att kunna återskapa information som har gått förlorad i en myndighets ordinarie system för automatiserad behandling av information (säkerhetskopia). Lag (2010:1342).

11 § Som allmän handling anses ej

1. brev, telegram eller annan sådan handling som har inlämnats till eller upprättats hos myndighet endast för befordran av meddelande,

2. meddelande eller annan handling som har inlämnats till eller upprättats hos myndighet endast för offentliggörande i periodisk skrift som utgives genom myndigheten,

3. tryckt skrift, ljud- eller bildupptagning eller annan handling som ingår i bibliotek eller som från enskild har tillförts allmänt arkiv uteslutande för förvaring och vård eller forsknings- och studieändamål eller privata brev, skrifter eller upptagningar som eljest ha överlämnats till myndighet uteslutande för ändamål som nu angivits,

4. upptagning av innehållet i handling som avses i 3, om upptagningen förvaras hos myndighet där den ursprungliga handlingen ej skulle vara att anse som allmän.

Det som föreskrivs i första stycket 3 om handling som ingår i bibliotek tillämpas inte på upptagning i en databas som en myndighet har tillgång till enligt avtal med en annan myndighet, om upptagningen är allmän handling hos den myndigheten. Lag (2002:907).

12 § Allmän handling som får lämnas ut skall på begäran genast eller så snart det är möjligt på stället utan avgift

tillhandahållas den, som önskar taga del därav, så att handlingen kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. Handling får även skrivas av, avbildas eller tagas i anspråk för ljudöverföring. Kan handling ej tillhandahållas utan att sådan del därav som icke får lämnas ut röjes, skall den i övriga delar göras tillgänglig för sökanden i avskrift eller kopia.

Myndighet är icke skyldig att tillhandahålla handling på stället, om betydande hinder möter. I fråga om upptagning som avses i 3 § första stycket föreligger ej heller sådan skyldighet, om sökanden utan beaktansvärd olägenhet kan taga del av upptagningen hos närbelägen myndighet. Lag (1976:954).

13 § Den som önskar ta del av en allmän handling har även rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen till den del den får lämnas ut. En myndighet är dock inte skyldig att i större utsträckning än vad som följer av lag lämna ut en upptagning för automatiserad behandling i annan form än utskrift. En myndighet är inte heller skyldig att framställa kopia av karta, ritning, bild eller annan i 3 § första stycket avsedd upptagning än som nyss har angivits, om svårighet möter och handlingen kan tillhandahållas på stället.

Begäran att få avskrift eller kopia av allmän handling skall behandlas skyndsamt. Lag (2002:907).

14 § Begäran att få taga del av allmän handling göres hos myndighet som förvarar handlingen.

Begäran prövas av myndighet som angives i första stycket. Om särskilda skäl föranleda det, får dock i bestämmelse som avses i 2 § andra stycket föreskrivas att prövningen vid

tillämpningen av bestämmelsen skall ankomma på annan myndighet. I fråga om handling som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet kan även genom förordning föreskrivas att endast viss myndighet får pröva frågan om utlämnande. I de nu nämnda fallen skall begäran om utlämnande genast hänskjutas till behörig myndighet.

Myndighet får inte på grund av att någon begär att få taga del av allmän handling efterforska vem han är eller vilket syfte han har med sin begäran i större utsträckning än som behövs för att myndigheten skall kunna pröva om hinder föreligger mot att handlingen lämnas ut. Lag (1982:939).

15 § Om annan än riksdagen eller regeringen avslår begäran att få taga del av handling eller lämnar ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller eljest förfoga över den, får sökanden föra talan mot beslutet. Talan mot beslut av statsråd skall föras hos regeringen och talan mot beslut av annan myndighet hos domstol.

I den i 2 § omnämnda lagen skall närmare angivas hur talan mot beslut som avses i första stycket skall föras. Sådan talan skall alltid prövas skyndsamt.

Angående rätt att föra talan mot beslut av myndighet som lyder under riksdagen är särskilt föreskrivet. Lag (1976:954).

16 § Anteckning om hinder att lämna ut allmän handling får göras endast på handling som omfattas av bestämmelse som avses i 2 § andra stycket. Härvid skall tillämplig bestämmelse angivas. Lag (1976:954).

17 § I lag får föreskrivas att regeringen eller beslutande

kommunal församling får besluta att allmänna handlingar som hänför sig till myndighets verksamhet, vilken skall övertas av enskilt organ, får överlämnas till det organet för förvaring, om detta behöver handlingarna i verksamheten, utan att handlingarna därigenom upphör att vara allmänna. Ett sådant organ skall i fråga om överlämnade handlingar jämföras med myndighet vid tillämpningen av 12–16 §§.

I lag får även föreskrivas att regeringen får besluta att allmänna handlingar får överlämnas till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring, utan att handlingarna därigenom upphör att vara allmänna. Detta gäller handlingar som senast den 31 december 1999 har kommit in till eller upprättats hos

1. myndigheter som har upphört och som har haft uppgifter som hänför sig till Svenska kyrkans verksamhet, eller
2. Svenska kyrkans beslutande församlingar.

Vid tillämpningen av 12–16 §§ skall Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar jämföras med myndighet i fråga om överlämnade handlingar. Lag (1998:1701).

18 § Grundläggande bestämmelser om hur allmänna handlingar skall bevaras samt om gallring och annat avhändande av sådana handlingar meddelas i lag. Lag (2002:907).

3 kap. Om rätt till anonymitet

1 § Författare till tryckt skrift vare ej skyldig att låta sitt namn eller sin pseudonym eller signatur utsättas å skriften. Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning beträffande den som lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket, så ock i fråga om utgivare av tryckt skrift

som ej är periodisk. Lag (1976:955).

2 § I mål som rör tryckfrihetsbrott må fråga ej väckas om vem som är författare eller har lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket, ej heller om vem som är utgivare av tryckt skrift som ej är periodisk. Om för skrift, som ej är periodisk, författare eller utgivare har angivits å skriften med namn eller med pseudonym eller signatur, som enligt vad allmänt är känt åsyftar bestämd person, eller någon i skriftlig förklaring erkänt sig vara författaren eller utgivaren eller inför domstol i målet självmant avgivit sådant erkännande, må dock frågan om han är ansvarig behandlas i målet.

Fråga om vem som är ansvarig för brott enligt 7 kap. 3 § må utan hinder av första stycket handläggas i samma rättegång som mål som där anges. Lag (1976:955).

3 § Den som har tagit befattning med tillkomsten eller utgivningen av tryckt skrift eller med framställning som var avsedd att införas i tryckt skrift och den som har varit verksam inom företag för utgivning av tryckta skrifter eller inom företag för yrkesmässig förmedling av nyheter eller andra meddelanden till periodiska skrifter får inte röja vad han därvid erfarit om vem som är författare eller har lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket eller är utgivare av skrift som inte är periodisk.

Tystnadsplikten enligt första stycket gäller inte

1. om den till vars förmån tystnadsplikten gäller har samtyckt till att hans identitet röjs,
2. om fråga om identiteten får väckas enligt 2 § första stycket,

3. om det rör sig om brott som anges i 7 kap. 3 § första stycket 1,

4. i den mån domstol, när det är fråga om brott enligt 7 kap. 2 § eller 3 § första stycket 2 eller 3, finner det erforderligt, att vid förhandling uppgift lämnas, huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för den brottsliga gärningen har lämnat meddelandet eller medverkat till framställningen, eller

5. i den mån domstol i annat fall av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift om identiteten lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran.

Vid förhör som avses i andra stycket 4 eller 5 skall rätten noga vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten utöver vad som i varje särskilt fall är medgivet. Lag (1991:1470).

4 § En myndighet eller ett annat allmänt organ får inte efterforska författaren till framställning som införts eller varit avsedd att införas i tryckt skrift, den som utgett eller avsett att utge framställning i sådan skrift eller den som lämnat meddelande enligt 1 kap. 1 § tredje stycket, i vidare mån än vad som erfordras för åtal eller annat ingripande mot honom som inte står i strid med denna förordning. Får efterforskning förekomma, ska den i 3 § angivna tystnadsplikten beaktas.

Inte heller får en myndighet eller ett annat allmänt organ ingripa mot någon för att han eller hon i en tryckt skrift har brukat sin tryckfrihet eller medverkat till ett sådant bruk. Lag (2010:1347).

5 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet mot författarens eller, i fall som avses i 1 §, mot utgivarens eller meddelarens vilja på tryckt skrift sätter ut dennes namn, pseudonym eller signatur eller åsidosätter sin tystnadsplikt enligt 3 §, döms till böter eller fängelse i högst ett år. Till samma straff döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet på skriften såsom författare, utgivare eller meddelare sätter ut namnet på eller pseudonym eller signaturen för annan person än den verkliga författaren, utgivaren eller meddelaren.

För efterforskning i strid med 4 § första stycket första meningen döms, om efterforskningen har skett uppsåtligen, till böter eller fängelse i högst ett år.

För uppsåtligt ingripande i strid med 4 § andra stycket döms, om åtgärden utgör avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd, till böter eller fängelse i högst ett år.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsäganden anmält brottet till åtal. Lag (2010:1347).

6 § Med författare likställes i detta kapitel annan som är att anse som upphovsman till framställning som införts eller är avsedd att införas i tryckt skrift. Lag (1976:955).

4 kap. Om tryckta skrifers framställning

1 § Rätt att själv eller med biträde av andra genom tryckpress framställa tryckalster skall tillkomma varje svensk medborgare eller svensk juridisk person. Lag (1976:955).

2 § Skrift, som i riket framställs genom tryckpress eller som här mångfaldigas genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande och för vilken gäller utgivningsbevis, skall innehålla tydliga uppgifter om vem som har tryckt eller eljest mångfaldigat skriften samt om ort och år för mångfaldigandet, om skriften är avsedd att utgivas i riket och ej är att hänföra till bild- eller tillfällighetstryck.

Om utsättande av uppgifter som avses i första stycket å skrift, som mångfaldigas genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande och för vilken ej gäller utgivningsbevis, är föreskrivet i 1 kap. 5 § första stycket. Lag (1976:955).

3 § Med bild- eller tillfällighetstryck förstås i denna förordning vykort och bildalbum, visitkort och notifikationer, adresskort, etiketter, blanketter, reklam- och emballagetryck samt annat affärstryck även som andra sådana tryckalster, allt under förutsättning att på grund av texten eller vad eljest framställs tryckfrihetsmissbruk kan anses uteslutet. Lag (1976:955).

4 § Om skyldighet att bevara exemplar av tryckt skrift för granskning och att lämna exemplar av skrift till bibliotek eller arkiv föreskrives i lag. Lag (1976:955).

5 § Den som framställer skrift och därvid bryter mot 2 § första stycket dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Lag (1976:955).

6 § Har betecknats 4 § genom lag (1976:955).

7 § Har upphävts genom lag (1976:955).

8 § Har betecknats 5 § genom lag (1976:955).

9 § Har betecknats 3 § genom lag (1976:955).

5 kap. Om utgivning av periodisk skrift

1 § Ägare till periodisk skrift skall vara svensk medborgare eller svensk juridisk person. I lag får föreskrivas att även utlänning eller utländsk juridisk person får vara ägare till sådan skrift. Lag (1994:1376).

2 § För periodisk skrift skall finnas en utgivare.

Utgivare skall vara svensk medborgare. I lag får föreskrivas att även utlänning får vara utgivare.

Utgivare skall äga hemvist inom riket. Ej må den vara utgivare som är underårig eller i konkurstillstånd eller som har förvaltare enligt särskilda bestämmelser i lag. Lag (1988:1448).

3 § Utgivare för periodisk skrift utses av dess ägare.

Uppdrag att vara utgivare skall innefatta befogenhet att öva inseende över skriftens utgivning och bestämma över dess innehåll så att intet däri får införas mot utgivarens vilja. Inskränkning i den befogenhet, som sålunda tillkommer utgivaren, vare utan verkan.

4 § Då utgivare utsetts, åligger ägaren att göra anmälan därom hos myndighet som angives i lag. Anmälan skall innehålla uppgift å utgivarens namn och hemvist. Vid anmälan skall fogas bevis att utgivaren fyller föreskrivna behörighetsvillkor samt förklaring av utgivaren att han

åtagit sig uppdraget att vara utgivare. Lag (1976:955).

5 § En periodisk skrift får inte utgivas innan det har utfärdats ett bevis om att det inte finns något hinder mot utgivning enligt denna förordning. Ett sådant utgivningsbevis meddelas av den myndighet som avses i 4 § på ansökan av skriftens ägare. I ansökan skall anges skriftens titel och utgivningsort samt utgivningsplanen för skriften.

Ett utgivningsbevis får inte utfärdas innan det har gjorts en anmälan om utgivare enligt 4 §.

En ansökan om utgivningsbevis får avslås, om skriftens titel företer en sådan likhet med titeln på en annan skrift som det finns ett utgivningsbevis för att förväxling lätt kan ske.

Ett utgivningsbevis gäller för en period av tio år från utfärdandet. Därefter förfaller beviset. Beslut om att beviset skall anses förfallet vid tioårsperiodens utgång meddelas av den myndighet som avses i 4 §.

Beviset får förnyas på ansökan av skriftens ägare, varje gång för tio år från utgången av den föregående tioårsperioden. En ansökan om förnyelse får göras tidigast ett år före och senast på dagen för periodens utgång. För en ansökan om förnyelse av ett utgivningsbevis gäller i övrigt samma bestämmelser som för den första ansökan.

Om en ansökan om förnyelse har gjorts i rätt tid, fortsätter beviset, trots vad som sägs i fjärde och femte styckena, att gälla till dess att beslutet med anledning av ansökan har vunnit laga kraft. Lag (1998:1438).

6 § Utfärdat utgivningsbevis må återkallas:

1. om ägaren anmält att skriftens utgivning upphört;
2. om äganderätten till skriften övergått till någon som ej fyller föreskrivna behörighetsvillkor;
3. om utgivare ej finnes eller utgivaren ej fyller föreskrivna behörighetsvillkor och behörig utgivare ej omedelbart utses;
4. om sex månader förflutit från den dag, då utgivningsbeviset utfärdades, utan att skriften utkommit;
5. om den skrift, som beviset avser, icke under något av de två senast förflutna kalenderåren å särskilda tider utkommit med minst fyra nummer eller häften;
6. om inom sex månader, sedan skriften första gången utkom, visas att beviset med hänsyn till stadgandet i 5 § tredje stycket icke bort utfärdas; eller
7. om titeln å en skrift typografiskt sett givits sådan likhet med titeln å annan skrift, för vilken utgivningsbevis utfärdats, att förväxling lätt kan ske samt rättelse ej omedelbart vidtages.

Beslut om återkallelse meddelas av myndighet som avses i 4 §.

I ärenden, som avses i första stycket 2–7, skola, om det kan ske, ägaren och utgivaren erhålla tillfälle att yttra sig.

Lag (2002:908).

7 § Har ett utgivningsbevis återkallats på grund av ett förhållande som avses i 6 § första stycket 2, 3, 5 eller 7 eller har beviset förklarats förfallet, får det ändå inte utan medgivande av skriftens ägare utfärdas ett utgivningsbevis för en annan skrift vars titel visar en sådan

likhet med skriftens titel att förväxling lätt kan ske, innan två år har förflutit sedan beslutet om återkallelse meddelades eller beviset förföll. Lag (1998:1438).

8 § Är utgivaren ej längre behörig eller kommer hans uppdrag eljest att upphöra, åligger ägaren att genast draga försorg om att ny utgivare utses samt att därom göra anmälan hos myndighet som avses i 4 §. Angående sådan anmälan äge vad i 4 § är föreskrivet motsvarande tillämpning; vid anmälan skall, om det kan ske, fogas bevis att den förre utgivaren erhållit del av anmälan.

Om utgivningsorten eller utgivningsplanen ändras, skall ägaren genast anmäla det till den myndighet som avses i 4 §. Lag (1988:1448).

9 § För utgivare av periodisk skrift må finnas en eller flera ställföreträdare. Ställföreträdare utses av utgivaren. Då ställföreträdare utsetts, skall anmälan därom göras hos myndighet som avses i 4 §. Vid anmälan skall fogas bevis att ställföreträdaren fyller för utgivare föreskrivna behörighetsvillkor samt förklaring dels av ställföreträdaren att han åtagit sig uppdraget och dels av ägaren att han godkänt ställföreträdaren.

Angående ställföreträdare gälle i övrigt vad i 2 § andra och tredje styckena är stadgat. Kommer utgivarens uppdrag att upphöra, vare även uppdraget som ställföreträdare förfallet. Lag (1988:1448).

10 § Utgivaren må, sedan anmälan om ställföreträdare blivit gjord, överlämna åt denne eller, om flera ställföreträdare finnas, åt någon av dem att i utgivarens ställe utöva den befogenhet, som enligt 3 § tillkommer utgivaren.

Kan det antagas att utgivaren på grund av sjukdom eller av annan tillfällig orsak oavbrutet under minst en månad ej kommer att utöva befogenheten som utgivare, skall han snarast överlämna denna till ställföreträdare. Finnes ej ställföreträdare eller kommer uppdraget för den eller dem som utsetts till ställföreträdare att upphöra, åligge utgivaren att genast draga försorg om att ställföreträdare utses och att anmälan därom sker på sätt i 9 § är föreskrivet.

11 § Å varje nummer eller häfte av periodisk skrift skall utgivarens namn utsättas.

Är befogenheten som utgivare överlämnad till ställföreträdare, skall å varje nummer eller häfte av skriften, varom är fråga, angivas att ställföreträdaren inträtt som utgivare; sker det, erfordras ej att även utgivarens namn utsättes.

12 § Utgiver ägare till periodisk skrift sådan skrift utan att utgivningsbevis finnes eller ägaren är behörig

eller underlåter ägaren att på sätt i 8 § sägs draga försorg om att ny utgivare utses och göra anmälan därom

eller underlåter utgivare att, i fall som avses i 10 § andra stycket, överlämna sitt uppdrag till ställföreträdare

eller utgiver någon periodisk skrift, för vars utgivning förbud enligt denna förordning meddelats eller som uppenbart utgör fortsättning av sådan skrift

eller låter någon å periodisk skrift angiva sitt namn som utgivare eller ställföreträdare utan att vara behörig,

straffes med böter; har skriften förklarats brottslig eller

äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande, må dömas till fängelse i högst ett år. Lag (1991:1470).

13 § Såsom i 12 § sägs straffes den som i ansökan eller anmälan, som avses i detta kapitel, eller i förklaring, som bifogats sådan ansökan eller anmälan, mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift.

14 § Underlåter ägaren till en periodisk skrift att enligt 8 § anmäla ny utgivningsort eller ny utgivningsplan, skall han dömas till penningböter.

Överträder utgivare vad i 11 § är föreskrivet, vare straffet penningböter. Vad nu sagts gälle ock ställföreträdare, vilken inträtt som utgivare. Lag (1991:1470).

6 kap. Om tryckta skrifers spridning

1 § Rätt att själv eller med biträde av andra till salu hålla, försända eller annorledes sprida tryckta skrifter skall tillkomma varje svensk medborgare eller svensk juridisk person.

2 § Utan hinder av denna förordning gälle vad i lag är stadgat för det fall att någon

1. förevisar pornografisk bild på eller vid allmän plats genom skyltning eller annat liknande förfarande på sätt som är ägnat att väcka allmän anstöt eller utan föregående beställning med posten sänder eller på annat sätt tillställer någon sådan bild;

2. bland barn och ungdom sprider tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran.

Beträffande spridande av sådan karta över Sverige eller del därav som innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar, eller av därmed jämförlig ritning eller bild meddelas närmare bestämmelser i lag. Lag (1971:29).

3 § Saknar skrift, som avses i 4 kap. 2 § första stycket, där föreskriven uppgift eller är sådan uppgift eller uppgift enligt 1 kap. 5 § första stycket 2 å skrift, som där åsyftas, utspridaren vederligt, oriktig, straffes utspridaren med penningböter.

För spridande av tryckt skrift som, utspridaren vederligt, lagts under beslag eller förklarats konfiskerad eller utgivits i strid mot förbud som enligt denna förordning meddelats för skriftens utgivning eller uppenbart utgör fortsättning av skrift som avses med sådant förbud, vare straffet böter eller fängelse i högst ett år. Lag (1991:1470).

4 § För tryckt skrifts försändande genom postbefordringsföretag eller annan allmän trafikanstalt skola ej på grund av skriftens innehåll gälla särskilda inskränkningar eller villkor. Vad nu sagts skall dock ej avse försändande, som innebär överträdelse av vad i 3 § är stadgat.

Allmän trafikanstalt, som mottagit tryckt skrift för befordran, skall ej anses som skriftens utspridare. Lag (1994:1474).

7 kap. Om tryckfrihetsbrott

1 § Med tryckfrihetsbrott förstås i denna förordning de gärningar som anges i 4 och 5 §§. Lag (1988:1448).

2 § Såsom tryckfrihetsbrott skall icke anses tillkännagivande i annons eller annat sådant meddelande, om ej av meddelandets innehåll omedelbart framgår att ansvar för sådant brott kan ifrågakomma. Är i förening med omständighet, som icke omedelbart framgår av meddelandets innehåll, meddelandet straffbart, gälle vad därom är stadgat. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning i fråga om meddelande genom chiffer eller på annat sätt, som är hemligt för allmänheten.

3 § Om någon lämnar meddelande, som avses i 1 kap. 1 § tredje stycket, eller, utan att svara enligt 8 kap., medverkar till framställning, som är avsedd att införas i tryckt skrift, såsom författare eller annan upphovsman eller såsom utgivare och därigenom gör sig skyldig till

1. högförräderi, spioneri, grovt spioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift, uppror, landsförräderi, landssvek eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott;

2. oriktigt utlämnande av allmän handling som ej är tillgänglig för envar eller tillhandahållande av sådan handling i strid med myndighets förbehåll vid dess utlämnande, när gärningen är uppsåtlig; eller

3. uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt i de fall som angivas i särskild lag,

gäller om ansvar för sådant brott vad i lag är stadgat.

Om någon anskaffar uppgift eller underrättelse i sådant syfte som avses i 1 kap. 1 § fjärde stycket och därigenom gör sig skyldig till brott som angives i förevarande paragrafs första stycke 1, gäller om ansvar härför vad i lag är stadgat.

Det som föreskrivs i 2 kap. 22 § första stycket
regeringsformen ska gälla också i fråga om förslag till
föreskrifter som avses i första stycket 3. Lag (2010:1409).

4 § Med beaktande av det i 1 kap. angivna syftet med en
allmän tryckfrihet ska såsom tryckfrihetsbrott anses följande
gärningar, om de begås genom tryckt skrift och är straffbara
enligt lag:

1. högförräderi, förövat med uppsåt att riket eller del därav
ska med våldsamma eller annars lagstridiga medel eller med
utländskt bistånd läggas under främmande makt eller bringas i
beroende av sådan makt eller att del av riket ska på så sätt
lösryckas eller att åtgärd eller beslut av statschefen,
regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska med
utländskt bistånd framtvings eller hindras, om gärningen
innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant
högförräderi;

2. krigsanstiftan, om fara för att riket ska invecklas i krig
eller andra fientligheter framkallas med utländskt bistånd;

3. spioneri, varigenom någon för att gå främmande makt till
handa obehörigen befordrar, lämnar eller röjer uppgift om
försvarsverk, vapen, förråd, import, export,
tillverkningssätt, underhandlingar, beslut, eller något
förhållande i övrigt, vars uppenbarande för främmande makt
kan medföra men för Sveriges säkerhet, vare sig uppgiften är
riktig eller inte;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant spioneri;

4. obehörig befattning med hemlig uppgift, varigenom någon utan syfte att gå främmande makt till handa begår gärning som avses under 3 och uppgiften rör något förhållande av hemlig natur;

försök eller förberedelse till sådan obehörig befattning med hemlig uppgift;

stämpling till sådant brott, om detta är att anse som grovt, vid vilken bedömning det särskilt ska beaktas om gärningen innefattade tillhandagående av främmande makt eller var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrotts honom eller henne;

5. vårdslöshet med hemlig uppgift, varigenom någon av grov oaktsamhet begår gärning som avses under 4;

6. uppror, förövad med uppsåt att statskicket ska med vapenmakt eller annars med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten ska på så sätt framtvingas eller hindras, om gärningen innebär fara för uppsåtets förverkligande;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant uppror;

7. landsförräderi eller landssvek, i vad därigenom, då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser om sådant brott äger tillämpning, någon missleder eller förråder dem som är verksamma för rikets försvar eller förleder dem till myteri, trolöshet eller modlöshet, förråder egendom som är av betydelse för totalförsvaret eller begår annan liknande förrädisk gärning som är ägnad att medföra men för

totalförsvaret eller innefattar bistånd åt fienden;

försök, förberedelse eller stämpling till sådant
landsförräderi eller landssvek;

8. landsskadlig vårdslöshet, i vad därigenom någon av
oaktsamhet begår gärning som avses under 7;

9. ryktesspridning till fara för rikets säkerhet, varigenom,
då riket är i krig eller annars i lag meddelade bestämmelser
om sådant brott har tillämpning, någon sprider falska rykten
eller andra osanna påståenden, som är ägnade att framkalla
fara för rikets säkerhet, eller till främmande makt framför
eller låter framkomma sådana rykten eller påståenden eller
bland krigsmän sprider falska rykten eller andra osanna
påståenden som är ägnade att framkalla trolöshet eller
modlöshet;

10. uppvigling, varigenom någon uppmanar eller annars söker
förleda till brottslig gärning, svikande av medborgerlig
skyldighet eller ohörsamhet mot myndighet eller åsidosättande
av vad som åligger krigsman i tjänsten;

11. hets mot folkgrupp, varigenom någon hotar eller uttrycker
missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer
med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt
ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning;

12. brott mot medborgerlig frihet, varigenom någon utövar
olaga hot med uppsåt att påverka den allmänna
åsiktsbildningen eller inkräkta på handlingsfriheten inom
politisk organisation eller yrkes- eller
näringsammanslutning och därigenom sätter yttrande-,
församlings- eller föreningsfriheten i fara;

försök till sådant brott mot medborgerlig frihet;

13. olaga våldsskildring, varigenom någon i bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig;

14. förtal, varigenom någon utpekar annan såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller annars lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, och, om den förtalade är avliden, gärningen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne, dock inte om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken och han eller hon visar att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den;

15. förolämpning, varigenom någon smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom eller henne;

16. olaga hot, varigenom någon hotar annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom;

17. hot mot tjänsteman, varigenom någon med hot om våld förgriper sig på annan i hans eller hennes myndighetsutövning, i annan verksamhet där det finns samma skydd som är förenat med myndighetsutövning eller vid biträde till åtgärd som omfattas av sådant skydd, för att tvinga honom eller henne till eller hindra honom eller henne från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd eller varigenom någon på så sätt förgriper sig mot den som tidigare utövat sådan verksamhet eller biträtt därvid för vad denne däri

gjort eller underlåtit;

försök eller förberedelse till sådant hot mot tjänsteman, såvida inte brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa;

18. övergrepp i rättssak, varigenom någon med hot om våld angriper annan för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra annan från en sådan åtgärd eller varigenom någon med hot om gärning som medför lidande, skada eller olägenhet angriper annan för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom eller henne från att avge en sådan utsaga. Lag (2014:1370).

5 § Som tryckfrihetsbrott skall anses också sådana gärningar, begångna genom tryckt skrift och straffbara enligt lag, som innebär att någon

1. uppsåtligen offentliggör allmän handling som ej är tillgänglig för envar, om han fått tillgång till handlingen i allmän tjänst, under utövande av tjänsteplikt eller i därmed jämförbart förhållande;

2. offentliggör uppgift och därvid uppsåtligen åsidosätter tystnadsplikt som avses i den i 3 § första stycket 3 angivna särskilda lagen;

3. när riket är i krig eller omedelbar krigsfara offentliggör uppgift om förhållanden vilkas röjande enligt lag innefattar annat brott mot rikets säkerhet än som anges i 4 §. Lag (1988:1448).

6 § Vad i lag är stadgat angående påföljd för brott, som

avses i 4 och 5 §§, gälle ock då brottet är att anse som tryckfrihetsbrott.

Angående enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott stadgas i 11 kap. Fälles den tilltalade för brott, som avses i 4 § 14 eller 15, må ock, då fråga är om periodisk skrift, på yrkande förordnas att domen skall införas i skriften. Lag (1988:1448).

7 § Tryckt skrift, som innefattar tryckfrihetsbrott, må konfiskeras.

Konfiskering av tryckt skrift innebär att alla för spridning avsedda exemplar av skriften skola förstöras samt att med formar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, uteslutande för tryckningen av skriften användbara materialier skall så förfaras att missbruk därmed ej kan ske. Lag (1998:1438).

8 § I samband med konfiskering av periodisk skrift må, då fråga är om något av de brott som avses i 4 § 1–3, 4 såvida det brottet är att anse som grovt, samt 6 och 7, meddelas förbud att utgiva skriften under viss, av rätten bestämd tid, högst sex månader från det domen i tryckfrihetsmålet vinner laga kraft. Förbud som nu sagts må dock meddelas allenast då riket befinner sig i krig.

Angående konfiskering av periodisk skrift, som sprides i strid mot utgivningsförbud eller uppenbart utgör fortsättning av skrift som avses med sådant förbud, gälle vad i allmänhet är stadgat om förverkande av föremål på grund av brott. Lag (1988:1448).

8 kap. Ansvarighetsregler

Om ansvaret för periodisk skrift

1 § För tryckfrihetsbrott genom periodisk skrift svare den som var anmäld som utgivare, då skriften utgavs.

Var ställföreträdare anmäld och har han inträtt som utgivare, svare ställföreträdaren. Lag (1976:955).

2 § Fanns ej utgivningsbevis, då skriften utgavs, eller var utgivare, som enligt 1 § första stycket har att svara, ej längre behörig eller hade hans uppdrag eljest upphört, svare skriftens ägare.

Ägare vare ock ansvarig, om utgivaren var utsedd för skens skull eller denne eljest, då skriften utgavs, uppenbart icke innehade den befogenhet, som enligt 5 kap. 3 § skall tillkomma honom.

Var ställföreträdare, vilken inträtt som utgivare, ej längre behörig, då skriften utgavs, eller hade hans uppdrag eljest upphört eller förelåg beträffande ställföreträdaren förhållande, som i andra stycket sägs, svare utgivaren. Lag (1976:955).

3 § Kan det ej visas vem som var ägare, då skriften utgavs, svare i ägarens ställe den som tryckt skriften. Lag (1976:955).

4 § Sprider någon periodisk skrift, varå uppgift om vem som tryckt skriften saknas eller, utspridaren vederligt, är oriktig, och kan det ej utrönas vem som tryckt skriften, svare i stället för den som tryckt skriften utspridaren. Lag (1976:955).

Om ansvaret för tryckt skrift, som ej är periodisk

5 § För tryckfrihetsbrott genom tryckt skrift, som ej är periodisk, svare skriftens författare, om han på sätt i 3 kap. 2 § sägs uppgivits vara författare till skriften.

Författaren vare dock ej ansvarig, om skriften utgivits utan hans samtycke eller hans namn, pseudonym eller signatur utsatts därå mot hans vilja. Lag (1976:955).

6 § Är författare ej enligt 5 § ansvarig för skrift, vilken innehåller eller är avsedd att innehålla bidrag av flera författare, och har på sätt i 3 kap. 2 § sägs särskild utgivare för skriften uppgivits, svare utgivaren.

För annan skrift än i första stycket avses svare utgivaren, allenast om författaren var avliden, då skriften utgavs.

Utgivaren vare ej ansvarig, om hans namn, pseudonym eller signatur utsatts å skriften mot hans vilja.

Med utgivare av tryckt skrift, som ej är periodisk, förstås den som, utan att vara skriftens författare, tillhandahållit den för tryckning och utgivning. Lag (1976:955)

7 § Är varken författare eller utgivare enligt 5 eller 6 § ansvarig eller var han vid skriftens utgivning avliden, svare förläggaren.

Med förläggare till tryckt skrift, som ej är periodisk, förstås den som omhänderhaft tryckning och utgivning av annans skrift.

8 § Fanns ej förläggare eller kan det ej visas vem han är, svare i förläggarens ställe den som tryckt skriften. Lag (1976:955).

9 § I fråga om ansvar för utspridare av tryckt skrift, som ej är periodisk, äge vad i 4 § stadgats motsvarande tillämpning.

Gemensamma bestämmelser

10 § Hade den som enligt 2, 5, 6 eller 7 § skulle ha att svara vid skriftens utgivning ej känt hemvist inom riket och kan ej heller i målet utrönas, var han här i riket uppehåller sig, skall ansvaret övergå å den som efter honom har att svara, dock ej å utgivare av tryckt skrift, som ej är periodisk, i annat fall än som avses i 6 § första stycket eller å utspridare.

Lag samma vare, om beträffande den som enligt 1, 2, 5, 6 eller 7 § skulle ha att svara förelåg omständighet, vilken enligt lag utesluter straffbarhet, samt den efter honom ansvarige ägt eller bort äga kännedom om omständigheten.

11 § Till omständighet, som enligt detta kapitel skulle medföra att annan än den tilltalade hade att svara, må hänsyn tagas allenast om den åberopas före huvudförhandlingen.

12 § Vid bedömande av fråga om ansvar för den som enligt detta kapitel har att svara för tryckt skrift skall så anses som om vad skriften innehåller införts däri med hans vetskap och vilja.

9 kap. Om tillsyn och åtal

1 § Justitiekanslern skall vaka över att de gränser för tryckfriheten som angivas i denna förordning ej överskridas. Lag (1976:955).

2 § Justitiekanslern är ensam åklagare i mål om tryckfrihetsbrott. Ej må annan än Justitiekanslern inleda

förundersökning rörande tryckfrihetsbrott. Endast Justitiekanslern och rätten äga besluta om tvångsmedel med anledning av misstanke om sådant brott, om ej annat är föreskrivet i denna förordning.

Regeringen äger hos Justitiekanslern anmäla skrift till åtal för tryckfrihetsbrott. I lag må föreskrivas att allmänt åtal för tryckfrihetsbrott må väckas endast efter regeringens medgivande.

Justitiekanslern är tillika ensam åklagare i annat tryckfrihetsmål än mål om tryckfrihetsbrott samt i mål som eljest avser brott mot bestämmelse i denna förordning; om befogenhet för Riksdagens ombudsman att vara åklagare i mål som nu angivits gäller dock vad i lag är stadgat. Lag (1976:955).

3 § Allmänt åtal för tryckfrihetsbrott skall väckas, i fråga om periodisk skrift för vilken vid utgivningen gällde utgivningsbevis inom sex månader och i fråga om annan skrift inom ett år från det skriften utgavs, vid påföljd att skriften eljest är från sådant åtal fri. Utan hinder av vad nu sagts må dock, sedan allmänt åtal inom nämnda tid blivit väckt, nytt åtal väckas mot annan, som är för brottet ansvarig.

Vad i lag är stadgat om tid, inom vilken brott skall beivras för att påföljd för brott ej skall anses bortfallen, gälla även i fråga om tryckfrihetsbrott. Lag (1976:955).

4 § Angående målsägandes rätt att angiva tryckfrihetsbrott eller tala därå gälla vad i lag är stadgat.

5 § Finnes ej någon, som enligt 8 kap. är för brottet ansvarig, eller kan ej stämning här i riket delgivas honom,

må åklagaren eller målsäganden i stället för att väcka åtal göra ansökan om skriftens konfiskering. Lag (1998:1438).

10 kap. Om särskilda tvångsmedel

1 § Förekommer anledning att tryckt skrift på grund av tryckfrihetsbrott kan konfiskeras, må i avbidan på beslut därom skriften läggas under beslag.

I avbidan på rättens beslut må ock, i fall som avses i 7 kap. 8 §, meddelas utgivningsförbud för periodisk skrift. Lag (1998:1438).

2 § Innan åtal för tryckfrihetsbrott väckts eller ansökan hos rätten gjorts om skriftens konfiskering, må, om brottet hör under allmänt åtal, förordnande enligt 1 § om beslag och utgivningsförbud meddelas av Justitiekanslern. I lag må föreskrivas att även allmän åklagare äger förordna om beslag inom sitt verksamhetsområde. Lag (1976:955).

3 § Om ett beslag har verkställts utan rättens förordnande, får den som drabbas av beslaget begära att rätten prövar det.

Då allmän åklagare förordnat om beslag, skall anmälan därom skyndsamt göras hos Justitiekanslern. Denne har att genast pröva huruvida beslaget skall äga bestånd. Lag (2002:908).

4 § Då Justitiekanslern förordnat om beslag eller fastställt beslag varom allmän åklagare förordnat, skall åtal vara väckt eller ansökan om konfiskering av skriften gjord inom två veckor, sedan Justitiekanslern meddelade beslutet. Sker det ej, vare beslaget samt, om utgivningsförbud är därmed förenat, även förbudet förfallet. Lag (1976:955).

5 § Sedan åtal för tryckfrihetsbrott väckts eller ansökan hos rätten gjorts om skriftens konfiskering, äge rätten förordna om beslag och utgivningsförbud samt häva beslag eller förbud, som tidigare meddelats.

Då målet avgöres, pröve rätten, om meddelat förordnande fortfarande skall bestå. Avvisas målet på den grund att rätten icke är behörig eller skiljer rätten eljest målet från sig utan att prövning av skriftens brottslighet ägt rum och finnes anledning antaga att talan om skriftens konfiskering kommer att föras i annat mål, äge rätten bestämma att förordnandet skall bestå under viss, av rätten utsatt tid. Väckes ej talan inom denna tid, vare förordnandet förfallet.

6 § Förordnande om beslag skall innehålla uppgift å det eller de stycken i skriften, som föranlett beslaget, och gälle endast band, del, nummer eller häfte, vari samma stycken förekomma.

7 § Polisen ska genast verkställa ett förordnande om beslag. I 6 kap. 3 § finns bestämmelser om förbud mot spridande av en tryckt skrift som lagts under beslag. Lag (2014:1360).

8 § Verkställande av beslag å tryckt skrift skall uteslutande omfatta de för spridning avsedda exemplaren av skriften.

Bevis om tryckt skrifts tagande i beslag skall, så snart det kan ske, utan avgift tillställas såväl den, hos vilken beslaget verkställs, som den som tryckt skriften. Beviset skall innehålla uppgift å det eller de stycken i skriften, vilka föranlett beslaget. Lag (2002:908).

9 § Då förordnande om beslag blivit hävt eller förfallit, skall verkställighet av beslaget genast gå åter.

10 § Har upphävts genom lag (1971:29).

11 § Är riket i krig eller krigsfara och anträffas vid avdelning av försvarsmakten tryckt skrift, som uppenbart innefattar sådan enligt 7 kap. 4 § straffbar uppvigling att krigsman därigenom kan förledas åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten, får skriften efter beslut av befattningshavare, som enligt lag skall avgöra frågor om disciplinansvar beträffande personal vid avdelningen, i avbidan på förordnande om beslag tagas i förvar.

Är fara i dröjsmål, må även utan sådant beslut som avses i första stycket åtgärd som där sägs vidtagas av annan befattningshavare enligt bestämmelser som meddelas i lag. Anmälan därom skall dock skyndsamt göras hos befattningshavare som avses i första stycket. Denne har att genast pröva om skriften skall kvarbliva i förvar. Lag (1988:1448).

12 § Då enligt 11 § beslut meddelats angående tryckt skrifts tagande i förvar, skall anmälan därom, så snart ske kan, göras hos Justitiekanslern. Denne har att genast pröva, huruvida skriften skall läggas under beslag. Lag (1976:955).

13 § Angående beslag å periodisk skrift, som sprides i strid mot utgivningsförbud eller uppenbart utgör fortsättning av skrift som avses med sådant förbud, gälle vad i allmänhet är stadgat om beslag å föremål, som må förklaras förverkat.

14 § Exemplar av tryckt skrift, vilket skäligen kan antas äga betydelse för utredning i tryckfrihetsmål, får tas i beslag. Därvid gäller vad i 2 och 3 §§, 5 § första stycket, 6 §, 7 §

första stycket samt 9 § är stadgat. I övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad som i allmänhet är föreskrivet om beslag. Åtal skall dock alltid väckas inom en månad från det att beslut om beslag meddelades, om inte rätten på Justitiekanslerns framställning medger att tiden förlängs. Lag (1994:1475).

11 kap. Om enskilt anspråk

1 § Enskilt anspråk i anledning av missbruk av tryckfriheten må grundas allenast därå att den skrift, som anspråket avser, innefattar tryckfrihetsbrott. Sådant anspråk må, om ej annat nedan stadgas, icke göras gällande mot annan än den som enligt 8 kap. svarar för brottet. Har på grund av omständighet, som avses i 8 kap. 10 §, ansvaret övergått å honom, må anspråket göras gällande även mot den som före honom haft att svara, om och i den omfattning sådant anspråk eljest enligt lag må göras gällande.

Vad i 8 kap. 12 § är stadgat i fråga om ansvar gälle ock beträffande enskilt anspråk.

Om enskilt anspråk på grund av brott enligt 7 kap. 2 eller 3 § gäller vad i lag är stadgat. Lag (1976:955).

2 § För enskilt anspråk, som må göras gällande mot utgivare av periodisk skrift eller ställföreträdare för denne, svare ock skriftens ägare. I fråga om annan tryckt skrift svare för anspråk, som må göras gällande mot författaren eller utgivaren, även skriftens förläggare.

3 § Har någon som laga ställföreträdare för juridisk person eller som förmyndare, god man eller förvaltare att svara för enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott, får anspråket göras gällande även mot den juridiska personen eller mot den,

för vilken förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren förordnats, om och i den omfattning sådant anspråk eljest enligt lag får göras gällande. Lag (1988:1448).

4 § Skall någon enligt detta kapitel jämte annan svara för enskilt anspråk, svare de en för båda och båda för en. Om bestämmande av ansvarigheten mellan dessa inbördes gälle vad eljest är stadgat.

5 § Enskilt anspråk i anledning av tryckfrihetsbrott må göras gällande utan hinder av att fråga om ansvar för brottet förfallit eller talan därom eljest ej kan föras.

12 kap. Om rättegången i tryckfrihetsmål

1 § Tryckfrihetsmål upptagas av tingsrätt inom vars domkrets länsstyrelse har sitt säte. Förekommer anledning att även annan tingsrätt inom länet skall äga upptaga tryckfrihetsmål, äger regeringen förordna därom.

Till tryckfrihetsmål hänförs mål angående ansvar eller enskilt anspråk på grund av tryckfrihetsbrott så ock ansökningsmål, som avses i 9 kap. 5 §. Till tryckfrihetsmål hänförs även mål angående ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott enligt 7 kap. 3 §. Är fråga om brott enligt sistnämnda paragrafs andra stycke och har den som anskaffat uppgiften eller underrättelsen ej offentliggjort denna i tryckt skrift eller meddelat den till annan för sådant offentliggörande, skall dock målet handläggas som tryckfrihetsmål endast om det är uppenbart att anskaffandet skett för offentliggörande i tryckt skrift. Lag (1976:955).

2 § I tryckfrihetsmål, vari talan föres om ansvar, skall frågan, huruvida brott föreligger, prövas av en jury om nio medlemmar, såframt ej parterna å ömse sidor förklara sig

vilja utan sådan prövning hänskjuta målet till rättens avgörande. Frågan, huruvida den tilltalade enligt 8 kap. är ansvarig för skrift, prövas dock alltid enbart av rätten. Då jury prövar, huruvida brott föreligger, skall så anses vara fallet, om minst sex jurymän äro ense därom.

Finner juryn att brott icke föreligger, skall den tilltalade frikännas. Har juryn funnit brott föreligga, skall även rätten pröva frågan härom. Är rätten av annan mening än juryn, äger rätten frikänna den tilltalade eller hänföra brottet under mildare straffbestämmelse än den som juryn tillämpat. Högre rätt, dit talan mot tingsrättens dom fullföljts, äge ej i vidare mån än tingsrätten frångå juryns bedömning. Lag (1976:955).

3 § För varje län skall utses jurymän, fördelade i två grupper med sexton jurymän i första gruppen och åtta jurymän i andra gruppen. För Stockholms län skall dock första gruppen omfatta tjugofyra jurymän och andra gruppen tolv jurymän. Jurymännen i den andra gruppen skall vara eller ha varit nämndemän vid allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol. Lag (1994:1475).

4 § Jurymännen utses genom val för en tid av fyra kalenderår.

Valet skall förrättas av landstingsfullmäktige i länet eller, då inom länet finns kommun som ej tillhör landsting, av landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige i kommunen. I Gotlands län förrättas valet av kommunfullmäktige i Gotlands kommun. Skall enligt vad nu sagts jurymännen väljas av mer än en valmyndighet, fördelar länsstyrelsen antalet jurymän inom vardera gruppen mellan valmyndigheterna med ledning av folkmängden.

Då juryman skall väljas, ankommer det på tingsrätten att göra anmälan därom till den som har att föranstalta om valet. Lag (1998:1438).

5 § Till jurymän skola utses svenska medborgare, som äro bosatta inom länet. De bör vara kända för omdömesgillhet, självständighet och rättrådighet. Bland jurymännen bör skilda samhällsgrupper och meningsriktningar samt olika delar av länet vara företrädda. Den som är underårig eller som har förvaltare enligt särskilda bestämmelser i lag får inte vara juryman. Lag (1988:1448).

6 § Juryman, som fyllt sextio år, äge avsäga sig uppdraget. Vill juryman eljest avgå, pröve tingsrätten, om giltigt hinder föreligger för honom att utöva uppdraget. Upphör juryman att vara valbar, vare uppdraget förfallet. Lag (1971:27).

7 § Avgår juryman eller upphör han att vara valbar, skall inom den grupp av jurymän, som den avgångne tillhörde, valmyndigheten utse annan i hans ställe för återstoden av valperioden. Valet får i landstingsfullmäktiges ställe företagas av landstingsstyrelsen; dock gäller sådant val endast för tiden intill landstingsfullmäktiges nästkommande möte. Lag (1998:1438).

8 § Klagan över val av juryman skall föras hos tingsrätten. Ehuru klagan ej föres, pröve rätten den valdes behörighet.

Beträffande fullföljd av talan mot tingsrätts beslut i fråga, som avses i första stycket, gälle vad i lag är stadgat om fullföljd av talan mot underrätts beslut i rättegång. Mot hovrätts beslut må talan ej föras.

Föres klagan, lände valet dock till efterrättelse, om ej

rätten förordnar annat. Lag (1971:27).

9 § De som äro utsedda till jurymän skola uppföras å en jurymannalista. I denna skall varje grupp upptagas särskilt.

10 § I ett mål i vilket jury skall delta, skall rätten föredra jurymannalistan och behandla frågan, om det föreligger jäv mot någon som är upptagen på listan. Om jäv mot juryman gäller vad som i lag är stadgat om domare.

Därefter skall juryn bildas av de ojäviga jurymännen på så sätt att vardera parten får utesluta tre jurymän inom den första gruppen och en inom den andra samt att rätten genom lottning bland de övriga tar ut så många till suppleanter att sex kvarstår i den första gruppen och tre i den andra.

För jury i Stockholms län får vardera parten utesluta fem jurymän inom den första gruppen och två inom den andra. Lag (1994:1475).

11 § Äro å ena sidan flera parter och vill endast någon av dem begagna sin uteslutningsrätt, gälle den uteslutning han företager även för de övriga. Vilja medparter utesluta olika jurymän och kunna de ej enas, företage rätten uteslutningen genom lottning.

12 § Ej må någon utan laga förfall undandraga sig att tjänstgöra i jury.

Kan på grund av jäv eller laga förfall för juryman nödigt antal ledamöter i någon grupp ej erhållas, nämne rätten för varje juryman som erfordras tre till jurymän inom gruppen behöriga personer. Av de sålunda nämnda äge vardera parten utesluta en. Ej må till juryman nämnas någon som förut i samma mål uteslutits.

13 § Förekomma samtidigt flera mål, vari jury skall deltaga, må rätten, efter parternas hörande, förordna att samma jury skall tjänstgöra i alla målen. Skall jury utses gemensamt för flera mål, äge vad i 11 § är stadgat om uteslutning av juryman i mål, vari å ena sidan äro flera parter, motsvarande tillämpning. Lag (1976:955).

14 § Föres i mål om ansvar jämväl talan om enskilt anspråk mot annan än den tilltalade, skola de åtgärder av svarandepart, som avses i 2 § första stycket, 10 § andra stycket och 12 § andra stycket, ankomma på den tilltalade.

Då talan utan samband med åtal föres om tryckt skrifts konfiskering eller om enskilt anspråk gälle om rättegången i sådant mål vad i 2 och 10–13 §§ är föreskrivet; har frågan huruvida brott föreligger tidigare prövats i tryckfrihetsmål avseende ansvar för brott, skall dock prövning av samma fråga ej ånyo äga rum. I ansökningsmål skall den uteslutning av jurymän, som eljest ankommer på parterna, företagas av rätten genom lottning. Lag (1998:1438).

15 § Närmare bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål meddelas i lag.

Äro inom samma län flera tingsrätter, vilka äga upptaga tryckfrihetsmål, skola de uppgifter, som avses i 4, 6, 8 och 9 §§, fullgöras av den tingsrätt regeringen bestämmer. Lag (1974:155).

16 § För fall då riket är i krig eller krigsfara eller det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller krigsfara vari riket har befunnit sig får föreskrifter om anstånd med val av jurymän och om undantag från jurymäns rätt att avsäga sig sitt uppdrag meddelas i lag

eller, efter bemyndigande i lag, av regeringen genom förordning. Lag (1988:1448).

13 kap. Om utrikes tryckta skrifter m.m.

1 § I fråga om skrift som tryckts utom riket och som utges här skall, om inte annat sägs nedan, i tillämpliga delar gälla vad som är föreskrivet i 1 kap., 3 kap., 6 kap., 7 kap., 8 kap. 1, 2, 5–7 och 10–12 §§ samt 9–12 kap. Lag (1991:1470).

2 § Skrift, som tryckts utom riket, skall anses här utgiven då den på sätt i 1 kap. 6 § sägs blivit utlämnad för spridning inom riket. Lag (1991:1470).

3 § Är periodisk skrift, som tryckes utom riket, huvudsakligen avsedd för spridning inom riket, gälla i tillämpliga delar vad i 5 kap. är stadgat; vad där sägs om ägares behörighet skall icke äga tillämpning.

För utgivning här i riket av annan utom riket tryckt periodisk skrift erfordras ej utgivningsbevis. Finnes sådant bevis, skall i fråga om skriften tillämpas vad i första stycket sägs. Lag (1991:1470).

4 § Vad i denna förordning är stadgat om ansvarighet för den som tryckt skrift skall i fråga om skrift, som tryckts utom riket, avse den som låtit utlämna skriften för spridning inom riket eller, om det ej kan visas vem han är eller han ej, då skriften här utgavs, ägde hemvist inom riket, den som enligt 6 kap. är att anse som utspridare. Lag (1991:1470).

5 § Om skyldighet att för granskning bevara exemplar av skrift, som tryckts utom riket, och att lämna exemplar av sådan skrift till bibliotek eller arkiv föreskrives i lag.

Lag (1991:1470).

6 § I fråga om en skrift som trycks utom riket och som ges ut här men som inte huvudsakligen är avsedd för spridning inom riket och för vilken det inte heller finns utgivningsbevis gäller bestämmelserna i 1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena om meddelande och anskaffande av uppgifter och underrättelser för offentliggörande om inte

1. meddelandet eller anskaffandet innefattar brott mot rikets säkerhet;

2. meddelandet innefattar utlämnande eller tillhandahållande som avses i 7 kap. 3 § första stycket 2;

3. meddelandet utgör uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt.

Första stycket tillämpas också i fråga om en skrift som inte ges ut i Sverige, om meddelandet lämnades eller anskaffandet ägde rum här, oavsett om skriften trycks här eller utomlands. Med den som lämnar meddelande för offentliggörande jämföras den som på annat sätt medverkar till framställning i periodisk skrift såsom författare eller annan upphovsman.

Är meddelandet eller anskaffandet straffbart enligt första och andra styckena, gäller vad som är föreskrivet om detta. Mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som nu sagts ska handläggas som tryckfrihetsmål, när inte 12 kap. 1 § andra stycket tredje meningen har motsvarande tillämpning. I fråga om rätt till anonymitet för meddelaren gäller det som är föreskrivet i 3 kap. Bestämmelsen i 3 § 3 ska dock omfatta även andra brott mot rikets säkerhet än de som avses där. Lag (2014:1360).

14 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Vad i lag är stadgat om resning i mål i allmänhet gälle, utan hinder av att jury prövat huruvida brott föreligger, även dom i tryckfrihetsmål.

Beviljas resning i mål, vari jury prövat huruvida brott föreligger, och grundas resningen på omständighet som kan antagas hava inverkat på juryprövningen, skall samtidigt beslutas att målet skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet. Om resning beviljas till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, får den domstol som beviljar resningen i stället omedelbart ändra domen. Lag (1988:1447).

2 § Då på grund av högre rätts beslut tryckfrihetsmål, vari jury deltagit, skall ånyo upptagas inför jury av den rätt som först dömt i målet, gälle om juryns tillsättande vad i 12 kap. 10–14 §§ är stadgat.

3 § Tryckfrihetsmål och annat mål om brott mot bestämmelserna i denna förordning skola alltid skyndsamt behandlas.

4 § Har upphävts genom lag (1976:955).

5 § I allt varom bestämmelse ej meddelats i denna förordning eller i särskild lag, som utfärdas med stöd därav, gälle vad i lag eller författning eljest är stadgat.

Utlänning vare, såvitt ej annat följer av denna förordning eller annan lag, likställd med svensk medborgare. Lag (1976:955).

6 § Har upphävts genom lag (1974:155).

Övergångsbestämmelser

1976:955

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.
2. De nya bestämmelserna äger ej tillämpning på skrift, som mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande och som utgivits före ikraftträdandet.

1998:1438

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
2. Äldre föreskrifter tillämpas på sådana tekniska upptagningar som spritts före ikraftträdandet.
3. De nya föreskrifterna i 1 kap. 7 § samt 5 kap. 5 och 7 §§ gäller även för utgivningsbevis som har utfärdats före ikraftträdandet. I stället för vad som sägs i 5 kap. 5 § fjärde stycket första meningen gäller sådana bevis för en period av tio år från lagens ikraftträdande.
4. I mål som rör skildring av barn i pornografisk bild tillämpas äldre föreskrifter, om talan väckts före ikraftträdandet.

-END

UB - Utsökningsbalk (1981:774)

SFS nr: 1981:774

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Utsökningsbalk (1981:774)

Utfärdad: 1981-06-25

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:151

Övrigt: SFS 1989:844 ikrafttr.- och överg.best. till 1989:842

1 kap. Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna balk är tillämplig i fråga om verkställighet av dom eller annan exekutionstitel, som innefattar betalningsskyldighet eller annan förpliktelse, samt i fråga om verkställighet av beslut om kvarstad eller annan liknande säkerhetsåtgärd.

Verkställighet som avser betalningsskyldighet sker genom utmätning. Verkställighet som avser annan förpliktelse eller säkerhetsåtgärd sker i den ordning som anges i 16 kap. Lag (1995:298).

2 § Har i annan lag meddelats bestämmelse som avviker från denna balk, gäller den bestämmelsen.

Exekutiv myndighet

3 § Verkställighet åvilar Kronofogdemyndigheten.

Mål om verkställighet (utsökningsmål) handläggs av kronofogde eller annan tjänsteman hos Kronofogdemyndigheten (förrättningsman).

Lag (2006:672).

4 § Mot förrättningsman gäller samma jäv som i 4 kap. rättegångsbalken föreskrivs i fråga om domare. Jäv får ej grundas på åtgärd som förrättningsmannen har vidtagit i tjänsten eller på gärning som har förövats mot honom i eller för hans tjänst.

5 § Känner förrättningsman till omständighet som kan antagas utgöra jäv mot honom, skall han självman ge det till känna.

Har fråga om jäv mot förrättningsman uppkommit och har ej annan trätt i hans ställe, skall kronofogdemyndigheten snarast besluta i jävsfrågan.

Förrättningsmannen får själv pröva jävsfrågan endast om annan tjänsteman ej kan träda i hans ställe utan olägligt uppskov.

Förrättningsman som är jävig får utan hinder därav vidtaga åtgärd som ej kan uppskjutas utan olägenhet.

Vissa föreskrifter om mål och parter m.m.

6 § Utsökningsmål handläggs som enskilt mål eller allmänt mål.

Allmänt mål är mål om uttagande av böter, vite, skatt, tull, avgift och andra medel som staten har rätt till och som får utsökas utan föregående dom samt, enligt vad regeringen närmare föreskriver, annan liknande fordran som staten eller en kommun har rätt till. I annan lag kan föreskrivas att även mål om uttagande av någon annan fordran är allmänt mål.

Annat mål än som avses i andra stycket är enskilt mål. Lag

(1993:893).

7 § Den som begär verkställighet hos kronofogdemyndigheten kallas sökande. I allmänt mål anses staten eller kommun som sökande.

Sökandens motpart hos kronofogdemyndigheten benämns svarande eller, i mål som rör fordran mot honom, gäldenär. När viss egendom svarar för fordran, skall vad som sägs om gäldenär i tillämpliga delar gälla ägaren, även om han ej är personligen betalningsskyldig.

Den som ej är sökande eller svarande kallas tredje man. Tredje man hos vilken en gäldenär själv har fordran kallas sekundogäldenär.

Tillämpning av bestämmelser som rör fartyg, luftfartyg eller fast egendom

8 § Vad som sägs i denna balk om registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg gäller, om ej annat följer av vad som är särskilt föreskrivet, även egendom som utom riket är införd i register motsvarande fartygsregistrets skeppsdel eller luftfartygsregistret eller, beträffande reservdelar, egendom som är intecknad utom riket.

Bestämmelserna i 4 kap. 7 § andra stycket och 30 § andra stycket är dock ej tillämpliga på egendom som avses i första stycket. Lag (2001:377).

9 § Med fartyg jämställs fartyg under byggnad. I fråga om skeppsbygge skall härvid vad som sägs om fartygsregistrets skeppsdel i stället avse fartygsregistrets skeppsbyggnadsdel. Lag (2001:377).

10 § Vad som sägs om registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg gäller i tillämpliga delar även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om ej annat föreskrivs.

11 § Med fast egendom avses fastighet, visst område av fastighet,

samfällid mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom.

Vad som sägs om fast egendom gäller i tillämpliga delar även tomträtt.

12 § Vad som sägs om pantbrev i fastighet gäller i tillämpliga delar även vilandebevis.

2 kap. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten

Ansökan m.m.

1 § Ansökan om verkställighet görs muntligen eller skriftligen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock medge att ansökan görs på medium för automatisk databehandling.

Skriftlig ansökan skall vara undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Utslag i mål om betalningsföreläggande eller handräckning verkställs självmant av kronofogdemyndigheten, om inte sökanden i målet har angett att verkställighet inte skall ske. Ansökan om verkställighet anses gjord när utslaget meddelades. Lag (1991:849).

2 § Sökanden skall ange den åtgärd som han yrkar.

Vid ansökan skall inges den exekutionstitel på grund varav verkställighet söks. Grundas anspråket på löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, skall den handlingen inges.

Exekutionstiteln skall inges i huvudskrift eller, om kronofogdemyndigheten anser det tillräckligt, i bestyrkt avskrift. Handling som avses i andra stycket andra meningen skall inges i huvudskrift. Annan handling bör inges i huvudskrift eller bestyrkt

avskrift.

Görs ansökan på medium för automatisk databehandling behöver exekutionstiteln inte ges in, om den är ett utslag i mål om betalningsföreläggande.

Sökanden behöver inte ge in exekutionstiteln, om denna är en dom eller ett strafföreläggande som på grund av föreskrift i lag eller annan författning har översänts till kronofogdemyndigheten från en domstol eller en myndighet. Lag (1996:1027).

3 § Har upphävts genom lag (2006:672).

4 § Har upphävts genom lag (2006:672).

5 § Om en ansökan är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och om sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökan avvisas. Lag (1993:893).

6 § Beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part tillämpas 11 och 12 kap. rättegångsbalken, i den mån ej annat föreskrivs i denna paragraf.

Ombud behöver ej styrka sin behörighet genom fullmakt annat än om kronofogdemyndigheten finner det behövligt.

Visar ombud eller biträde oskicklighet eller oförstånd eller är han eljest olämplig, får kronofogdemyndigheten avvisa honom som ombud eller biträde i målet.

7 § I fråga om handling som kommer in till kronofogdemyndigheten tillämpas 33 kap. 3 § rättegångsbalken.

Handling, som avser anmälan eller annan åtgärd som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas, anses

dock inkommen i rätt tid endast om innehållet i handlingen har hunnit bli känt för förrättningsmannen före nämnda tidpunkt.

8 § Kronofogdemyndigheten får vid behov anlita tolk. Tolk som ej fullgör uppdraget i tjänsten har rätt till ersättning av allmänna medel.

I fråga om översättning av ansökan eller annan handling som ej är avfattad på svenska tillämpas 33 kap. 9 § rättegångsbalken.

9 § Underlåter part eller tredje man att fullgöra något som åligger honom i utsökningsmål och finns anledning antaga att han har laga förfall, skall underlåtenheten ej leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i målet. Auktion eller bevakningssammanträde skall dock ej inställas annat än om synnerliga skäl föreligger.

Har någon förelagts att väcka talan inom viss tid och visar han laga förfall före utgången av den tiden, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid.

I fråga om vad som skall räknas som laga förfall tillämpas 32 kap. 8 § rättegångsbalken.

Förhör

10 § Kronofogdemyndigheten får hålla förhör med svaranden, om det behövs. Svaranden får föreläggas att inställa sig personligen vid vite av högst ettusen kronor.

Till sådant förhör skall vid behov även sökanden kallas. Sökanden får föreläggas att inställa sig vid påföljd av att hans ansökan annars förfaller. Bör sökanden inställa sig personligen, får vite av högst ettusen kronor föreläggas honom.

11 § Förhör får vid behov hållas med tredje man som är sakägare eller som enligt denna balk är skyldig lämna upplysningar. Tredje man får

föreläggas att inställa sig personligen vid vite av högst ettusen kronor.

12 § Fråga om utdömande av vite som har förelagts enligt 10 eller 11 § prövas av kronofogdemyndigheten. Har ändamålet med vitet förfallit, får det ej dömas ut.

Uteblir svaranden från förhör och har vite förelagts honom, får han hämtas.

13 § Tredje man som har inställt sig för att höras får tillerkännas skälig ersättning av allmänna medel för inställelsen.

14 § Har vid förhör förebringats uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, vars röjande kan antagas medföra att den enskilde eller någon honom närstående lider avsevärd skada eller betydande men, kan kronofogdemyndigheten förordna att uppgiften ej får röjas obehörigen.

Tvångsmedel

15 § När Kronofogdemyndigheten enligt 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 9 eller 12 § eller 13 § jämförd med 4 kap. 14 och 15 §§ förelägger svaranden eller tredje man att fullgöra eller underlåta något, får myndigheten föreskriva vite till belopp som finnes behövt.

Fråga om utdömande av vite som har förelagts enligt första stycket prövas, på talan av Kronofogdemyndigheten, av den tingsrätt som enligt 18 kap. 1 § prövar överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut. Har ändamålet med vitet förfallit, får det ej dömas ut.

Om föreläggande vid vite ej iakttas, kan Kronofogdemyndigheten ge nytt vitesföreläggande utan hinder av att det förra ej har

vunnit laga kraft. Lag (2006:672).

16 § Efterkommer ej gäldenären eller tredje man föreläggande enligt 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 13 § jämförd med nämnda lagrum, får han häktas, om synnerliga skäl föreligger. Fråga om häktning prövas, efter framställning av Kronofogdemyndigheten, av den tingsrätt som enligt 18 kap. 1 § prövar överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut.

När framställning om häktning har gjorts, skall förhandling äga rum inför rätten. Till förhandlingen skall Kronofogdemyndigheten och, om hinder ej möter, den som avses med yrkandet kallas. Denne får hämtas, om skäl föreligger därtill. Har han kallats till förhandlingen eller kan det antagas att han har avvikit eller eljest håller sig undan, utgör hans utevaro ej hinder för prövning av yrkandet. I fråga om rätt till biträde och kostnader i målet har vad som föreskrivs i rättegångsbalken om försvarare och om rättegångskostnader i brottmål motsvarande tillämpning.

Rätten skall med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för att pröva om den som är intagen i häkte fortfarande skall vara häktad. Föreligger ej längre skäl för häktning, skall rätten omedelbart förordna att den häktade skall frigges. Ingen får hållas häktad längre tid än tre månader i målet.

Beträffande behandlingen i övrigt av frågor om häktning enligt denna paragraf har vad som gäller enligt rättegångsbalken om häktning av misstänkt motsvarande tillämpning.

Lag (2006:672).

17 § Vid förrättning får hus, rum eller förvaringsställe genomsökas, om det behövs för att verkställighet skall kunna ske.

Behöver förrättningsmannen ha tillträde till utrymme som är tillslutet, får han låta öppna lås eller bereda sig tillträde på annat sätt. Han får

dock ej bereda sig tillträde till bostad i innehavarens frånvaro annat än om underrättelse om tiden för förrättningen har sänts till innehavaren med posten eller lämnats på annat lämpligt sätt och det kan antagas att denne håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

För att genomföra förrättning får förrättningsmannen i övrigt använda tvång i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Våld mot person får dock brukas endast om förrättningsmannen möter motstånd och i den mån det med hänsyn till förrättningens ändamål kan anses försvarligt.

Beslut

18 § Beslut skall, i den mån det behövs, ange de skäl på vilka det grundas.

Beslut som får överklagas skall innehålla upplysning om vad den som vill föra talan mot beslutet skall iakttaga. Sådan upplysning får dock utelämnas när den är uppenbart obehövlig.

19 § Kronofogdemyndighetens beslut gäller omedelbart. Vite får dock inte utsökas innan det beslut, genom vilket kronofogdemyndigheten har dömt ut vitet, har vunnit laga kraft.

Verkställigheten fortgår även om kronofogdemyndighetens beslut överklagas, om inte något annat föreskrivs i denna balk eller förordnas av en domstol. Lag (1993:516).

20 § Beslut, som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, får rättas av kronofogdemyndigheten. Om det ej är obehövligt, skall part och annan sakägare beredas tillfälle att yttra sig innan rättelse sker.

21 § Vad som i balken sägs om beslut gäller i tillämpliga delar även

sådan åtgärd av kronofogdemyndigheten som inverkar på parts eller tredje mans rätt.

Prövning av tvist

22 § I tvist vid fördelning av medel som enligt 13 kap. 7 § tredje stycket prövas av kronofogdemyndigheten anses talan väckt när borgenären anmälde sitt anspråk.

Om talan ej uppfyller vad som gäller för stämningsansökan i tvistemål, skall kronofogdemyndigheten anmoda borgenären att avhjälpa bristen.

23 § Kronofogdemyndigheten skall sätta ut muntlig förhandling i tvisten och kalla parterna till förhandlingen. I fråga om sådan förhandling tillämpas bestämmelserna om förhör i 10 § första stycket andra meningen och andra stycket tredje meningen, 11 § andra meningen, 12 § första stycket och 14 §. Parts utevaro från förhandlingen utgör ej hinder för prövning av tvisten.

Om bevisning gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken för tvistemål. Bestämmelserna om häkte i 36 kap. 21 § rättegångsbalken får dock ej tillämpas.

Tvisten avgörs i samband med fördelning av de medel som tvisten rör. Avgörandet tas upp i beslutet om fördelningen.

24 § Har enligt 4 kap. 20, 21 eller 22 § eller 13 kap. 7 § andra stycket föreläggande meddelats att väcka talan vid domstol, skall tvisten prövas av den tingsrätt som enligt 18 kap. 1 § prövar överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut, om ej annat följer av andra stycket.

Om föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21, 22 eller 26 § i fall då tvisten rör egendom som avses i 10 kap. 10 eller 12 § rättegångsbalken, gäller om domstols behörighet vad som

sägs där.

Har föreläggande meddelats enligt 4 kap. 23 § första stycket eller 9 kap. 11 § tredje stycket, gäller om domstols behörighet vad som i allmänhet är föreskrivet därom. I fall som avses i 4 kap. 23 § andra stycket skall tvisten prövas, när fråga är om pantbrev i fastighet, av den tingsrätt som anges i 10 kap. 10 § rättegångsbalken och annars av den tingsrätt som enligt 18 kap. 1 § prövar överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut.

Har ett föreläggande meddelats enligt 3 kap. 16 § gäller om domstols behörighet vad som sägs i 43 § första stycket lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

I föreläggande skall anges vid vilken domstol talan i första hand bör väckas. Lag (2006:672).

Ställande av säkerhet m.m.

25 § Säkerhet som ska ställas enligt denna balk ska bestå av pant, borgen eller företagshypotek. Borgen ska ställas såsom för egen skuld och, om den ingås av två eller flera personer gemensamt, vara solidarisk. Är säkerheten inte godkänd av den till vars förmån säkerheten ska gälla, ska den prövas av Kronofogdemyndigheten.

Om bank eller annan jämförbar penninginrättning ska ställa säkerhet, får godtas utfästelse av penninginrättningen att infria den förpliktelse som säkerheten ska avse.

Säkerheten ska tas i förvar av Kronofogdemyndigheten.
Lag (2008:991).

26 § När säkerhet ska tas i anspråk av Kronofogdemyndigheten enligt 3 kap. 22 § andra stycket, eller 13 kap. 3 eller 20 §,

får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom. Borgen får genast utsökas. Om säkerheten utgörs av företagshypotek, får utmätning genast ske i den egendom som omfattas av företagshypoteket. Detta gäller även när företagshypoteket gäller i annan näringsverksamhet än gäldenärens. Lag (2008:991).

27 § Staten, kommun, landsting och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet.

Vite får ej föreläggas staten. Lag (2007:277).

Fordran som ej är förfallen samt ränta

28 § Fordran, som ej är förfallen till betalning och ej löper med ränta före förfallodagen, beräknas till det belopp som efter fem procent årlig ränta utgör fordringens värde. Motsvarande gäller, om utfäst ränta är lägre än fem procent.

29 § När medel som sökanden eller annan sakägare har fått lyfta skall betalas tillbaka, utgår ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag medlen utbetalades till och med den dag återbetalning skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter.

Ränta utgår dock ej i den mån det beror på den som är berättigad till medlen att de ej har betalats tillbaka.

Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål

30 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ samt 10 § andra stycket gäller inte i allmänt mål. I fråga om sökanden i ett sådant mål gäller inte 6 § och inte heller 29 § i fall då exekutionstiteln upphävs.

Sökanden i allmänt mål företräds av Kronofogdemyndigheten. Om fråga uppkommer om avvisning enligt 2 kap. 5 § eller invändning görs mot verkställighet enligt 3 kap. 21 § för dock sökanden själv sin talan. I tvister som avses i 4 kap. 20-23 och 26 §§, 9 kap. 11 § tredje stycket och 13 kap. 7 § andra stycket samt när talan förs i ett överklagat utsökningsmål företräds sökanden av Skatteverket.

I allmänt mål anses ansökan gjord, när indrivningsuppdraget har förts in i Kronofogdemyndighetens system för automatisk databehandling och uppgifterna är tillgängliga för myndigheten. När indrivning begärs enligt särskilda bestämmelser, anses ansökan gjord när ansökningshandlingarna har kommit in till Kronofogdemyndigheten. Lag (2006:672).

3 kap. Exekutionstitlar

Inledande bestämmelser

1 § Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. domstols dom, utslag eller beslut,
2. förlikning som är stadfäst av domstol och medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar av domstol,
3. godkänt strafföreläggande, godkänt föreläggande av ordningsbot eller godkänt avgiftsföreläggande,
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,

6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,

7. handling som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet, och

8. Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten.

Det som i balken sägs om dom gäller, om inte annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut, Kronofogdemyndighetens utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats verkställbart av Kronofogdemyndigheten. Lag (2011:862).

2 § I vad mån verkställighet på grund av utländsk exekutionstitel får äga rum här i riket framgår av särskilda föreskrifter.

Dom

3 § Dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft.

Har talan fullföljts endast mot viss del av dom, får domen i övrigt, när det kan ske, verkställas såsom lagakraftvärdande dom, om ej annat förordnas med anledning av den fullföljda talan.

4 § Dom som ej har vunnit laga kraft får verkställas i fall och under villkor som anges i 5–9 §§.

Bestämmelser om hinder mot att utmätt egendom säljs eller influtna

medel betalas ut finns i 8 kap. 4 § samt 13 kap. 1 och 14 §§.

Lag (1995:298).

5 § Verkställighet får genast ske av

1. dom i växelmål eller checkmål,

2. tredskodom varigenom betalningsskyldighet har ålagts den part som uteblivit eller inte uppfyllt vad som sägs i 44 kap. 7 a eller 7 b § rättegångsbalken, om inte något annat förordnas med anledning av ansökan om återvinning. Lag (1991:848).

6 § Annan dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts än som avses i 5 § får verkställas genast, om inte gäldenären hos Kronofogdemyndigheten

1. nedsätter pengar till belopp som svarar mot betalningsskyldigheten den dag nedsättningen sker jämte förrättningskostnader eller

2. som pant ställer ett motsvarande tillgodohavande hos bank eller kreditmarknadsföretag jämte den ränta som belöper på tillgodohavandet för tiden därefter eller

3. när domen har meddelats av underrätt ställer annan säkerhet för betalningsskyldigheten jämte förrättningskostnader.

Fullgör gäldenären vad som nu har sagts först sedan åtgärd har vidtagits för verkställighet av domen, skall åtgärden återgå, om det kan ske. Lag (2006:672).

7 § Har högre rätt förklarat talan mot dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts förfallen, får domen verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av ansökan om målets återupptagande.

Har hovrätt vägrat en part prövningstillstånd vid talan mot tingsrätts dom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts parten, får domen verkställas genast, om inte annat förordnas med anledning av talan mot hovrättens beslut. Lag (1987:755).

8 § Dom varigenom någon har förpliktats att utge lös egendom får verkställas genast, om säkerhet ställs för återbäring av egendomen jämte avkastning. Detta gäller dock ej, om förpliktelsen har ålagts som särskild rättsverkan av brott.

9 § Dom, som enligt annan lag eller enligt förordnande av domstolen får verkställas innan den har vunnit laga kraft, verkställs såsom lagakraftäggande dom, om ej annat följer av lagen eller förordnandet.

10 § Ansökan om resning eller återställande av försutten tid, beslut genom vilket en sådan ansökan har beviljats eller klagan över domvilla hindrar inte verkställighet, om inte rätten beslutar annat. Lag (1994:1038).

Utslag och beslut i mål om betalningsföreläggande och handräckning samt europeiskt betalningsföreläggande

11 § Utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning genom vilket någon har ålagts betalningsskyldighet får verkställas genast, om inte något annat beslutas med anledning av ansökan om återvinning eller överklagande. Har gäldenären sökt återvinning eller överklagat, tillämpas det som sägs i 6 § om underrätts dom. Lag (1994:1038).

12 § Utslag eller beslut i mål om handräckning verkställs, utom i fall som avses i 11 §, såsom lagakraftäggande dom, om inte något annat beslutas med anledning av ansökan om återvinning eller överklagande. Lag (1994:1038).

12 a § Europeiskt betalningsföreläggande som har förklarats

verkställbart av Kronofogdemyndigheten får verkställas utan särskilda villkor, om inte något annat följer av artikel 22 eller 23 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 av den 12 december 2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande. Lag (2008:881).

Förlikning och medlingsöverenskommelse

13 § Förlikning som är stadfäst av domstol och medlingsöverenskommelse som har förklarats verkställbar av domstol verkställs som lagakraftägande dom, om inte annat beslutas med anledning av talan mot domen eller beslutet eller talan om ogiltigförklaring av förlikningen eller medlingsöverenskommelsen. Lag (2011:862).

Strafföreläggande, föreläggande av ordningsbot och avgiftsföreläggande

14 § Godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs såsom lagakraftägande dom.

Första stycket gäller även för avgiftsföreläggande som har godkänts enligt 3 kap. 18 § konkurrenslagen (2008:579).
Lag (2008:588).

Skiljedom

15 § Skiljedom som grundas på skiljeavtal får verkställas, om

1. skiljeavtalet inte innehåller något förbehåll om rätt för part att föra talan mot domen eller, när ett sådant förbehåll finns, tiden för parts talan har gått ut utan att talan har förts, och

2. domen uppfyller föreskrifterna om skriftlighet och

undertecknande i 31 § första stycket lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

I fråga om ersättning till skiljeman får skiljedomen verkställas, om

1. tiden för parts talan mot domen i denna del har gått ut utan att talan har väckts och

2. domen uppfyller föreskrifterna om skriftlighet och undertecknande i 31 § första stycket lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

Svaranden skall alltid ges tillfälle att yttra sig innan verkställighet sker.

Om verkställighet av en skiljedom som omfattas av en sådan överenskommelse om inskränkning i parternas rätt att föra talan mot skiljedomen som anges i 51 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande gäller vad som föreskrivs där. Lag (1999:118).

16 § Finns det anledning att anta att en skiljedom som enligt 15 § får verkställas är ogiltig och pågår inte redan rättegång om detta, skall kronofogdemyndigheten förelägga sökanden att inom en månad från det att föreläggandet delgavs sökanden väcka talan i saken mot svaranden. Lag (1999:118).

17 § Bestämmelserna i 15 och 16 §§ gäller i tillämpliga delar en skiljedom som, utan att skiljeavtal föreligger, med stöd av bestämmelse i lag har meddelats med tillämpning av lagen (1999:116) om skiljeförfarande. Lag (1999:118).

18 § Finns inte på grund av bestämmelserna i 15 eller 17 § hinder mot verkställighet av skiljedomen, verkställs den som lagakraftgående dom, om inte annat förordnas av den domstol där

talán mot skiljedomen förs.

Har sökanden förelagts att väcka talan enligt 16 § får skiljedomen dock verkställas endast i fall och under villkor som gäller för icke lagakraftägande underrättsdomar. Sedan talan om skiljedomens giltighet väckts av sökanden eller svaranden får domstolen bestämma om verkställigheten. Väcks inte talan inom den angivna tiden eller avslutas målet utan prövning i sak skall vid tillämpning av 22 § anses som om skiljedomen hade upphävts. Lag (1999:118).

Förbindelse angående underhållsbidrag

19 § Skriftlig, av två personer bevitnad förbindelse angående underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken eller föräldrabalken verkställs såsom lagakraftägande dom.

I fråga om underhållsbidrag, som skall utges till gäldenärens make för makens egen del eller för makarnas barn, får verkställighet dock äga rum endast om makarna under den tid som bidraget avser ej varaktigt bodde tillsammans och alljämt ej gör det.

Har talan rörande en förbindelse väckts vid domstol, kan denna förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare. Lag (1987:793).

Annan exekutionstitel

20 § I fråga om verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut tillämpas vad som gäller om dom, om ej annat är föreskrivet. Innan saken har blivit slutligt prövad, räknas beslutet som underrätts dom.

I fråga om verkställighet på grund av handling som avses i 1 § första stycket 7 gäller vad som är särskilt föreskrivet.

Invändningar mot verkställighet

21 § Visar svaranden att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse som ansökningen om verkställighet avser, får verkställighet ej äga rum. Detsamma gäller om svaranden till kvittning åberopar fordran, som har fastställts genom exekutionstitel vilken får verkställas eller som grundas på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, och i övrigt förutsättningar för kvittning föreligger.

Gör svaranden gällande att annat förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen ej lämnas utan avseende, får verkställighet ej heller äga rum.

Föreligger fall som avses i första eller andra stycket och har åtgärd för verkställighet redan vidtagits i målet, skall åtgärden återgå, om det kan ske.

Kronofogdemyndighetens beslut med anledning av invändning som avses i första eller andra stycket hindrar ej att saken prövas i rättegång.

Upphävande av exekutionstitel

22 § Upphävs en exekutionstitel, skall sökt verkställighet omedelbart inställas. Redan vidtagen åtgärd för verkställighet skall såvitt möjligt återgå. Sådan återgång skall ske genast, om inte annat har förordnats. I mål om utmätning skall dock vidtagen åtgärd inte utan särskilt förordnande återgå förrän det avgörande varigenom exekutionstiteln har upphävts har vunnit laga kraft.

I mål om utmätning skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad borgenären skall betala tillbaka. Härvid får ställd säkerhet tas i anspråk. I annat mål skall myndigheten på begäran återställa besittning eller annat förhållande som har rubbats, om hinder inte möter.

Sökanden är även skyldig att ersätta skada som svaranden har lidit genom verkställigheten. Lag (1995:298).

Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål

23 § Bestämmelserna i 3 13 och 15 20 §§ samt 22 § första stycket tredje och fjärde meningarna och andra och tredje styckena gäller ej i allmänt mål.

Dom eller beslut, varigenom någon har dömts att utge böter eller vite eller har ålagts sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet, får ej verkställas förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft. Annan exekutionstitel i allmänt mål får verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt föreskrivet.

Exekutionstitel i allmänt mål verkställs såsom lagakraftägande dom. I stället för vad som sägs i 22 § första stycket tredje och fjärde meningarna gäller att återgång av utmätning skall ske genast, när exekutionstiteln har upphävts. Lag (1995:298).

24 § Har innehållet i exekutionstitel tagits upp i saköreslängd, restlängd eller annan sådan handling som har upprättats enligt särskild föreskrift, får verkställighet äga rum på grund av handlingen.

4 kap. Utmätning

Inledande bestämmelser

1 § Utmätning får äga rum när verkställighet som avser betalningsskyldighet är medgiven enligt 3 kap. Utmätning får också ske när kronofogdemyndigheten enligt särskild bestämmelse i denna balk får utsöka fordran eller kostnad.

1 a § Utmätning på grund av att gäldenären enligt lag på särskilda tider skall betala underhållsbidrag till make, förutvarande make, eget barn eller annans barn skall avse samtliga bidrag som är förfallna vid verkställighetstillfället. Sökanden kan dock begära att verkställigheten skall begränsas till vissa bidragsbelopp.

Utmätning får inte ske för preskriberade underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken. Lag (1995:298).

2 § Genom utmätning får tagas i anspråk egendom som ej är undantagen på grund av bestämmelse i denna balk eller på grund av särskild föreskrift. I den mån pantbrev i skepp eller fastighet ej utgör säkerhet för fordran får det utmätas hos den intecknade egendomens ägare. Motsvarande gäller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

För utmätning av lön och vissa andra förmåner gäller enligt 7 kap. särskilda villkor.

Utmätningsordningen

3 § Utmätning skall ske endast om det belopp som kan beräknas flyta in, efter avdrag för kostnader som uppkommer efter utmätningen, ger ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

Av utmätningsbar egendom bör i första hand tagas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären, om ej annat följer av 4--6 §§. Lag (1993:1650).

4 § Sökande, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt, har rätt att i första hand få utmätning av egendom vari förmånsrätten gäller. Annan tillgång får ej utmätas för fordringen, om det är till skada för annan sökande, såvida ej utmätning sker på villkor att betalning i första hand skall utgå ur den egendom vari förmånsrätten gäller.

5 § Registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom får endast om sökanden begär det utmätas för fordran som ej är förenad särskild förmånsrätt i egendomen.

6 § Tillgångar som hör samman får ej skiljas utan särskilda skäl.

Tillbehör till fartyg, luftfartyg eller fastighet får ej utmätas särskilt för sig.

Omfattar inteckning i luftfartyg även reservdelar, får ej någon av de på viss plats förvarade reservdelarna utmätas särskilt för sig utan inteckningshavarens samtycke.

7 § Lös egendom får utmätas endast om egendomen är tillgänglig vid förrättningen eller om egendomen ändå på grund av registrering, upplysningar vid förhör eller annan utredning kan identifieras och hinder ej kan antagas möta mot säkerställande av utmätningen enligt vad som sägs i 6 kap.

Här i riket registrerat skepp eller luftfartyg får dock utmätas även om hinder mot säkerställande av utmätningen kan antagas föreligga.

Förfarandet

8 § Har upphävts genom lag (2006:672).

9 § Kronofogdemyndigheten skall i den utsträckning som behövs med hänsyn till ansökans innehåll, tillkommande uppgifter, gäldenärens förhållanden och omständigheterna i övrigt utreda gäldenärens anställnings- och inkomstförhållanden samt undersöka om gäldenären har utmättningsbar egendom.
Lag (2007:277).

9 a § Om gäldenären enligt utredningen saknar tillgångar till

full betalning av utmätningssfordringen, skall Kronofogdemyndigheten snarast underrätta sökanden och gäldenären om detta. Sökanden skall också underrättas om vilka utredningsåtgärder som myndigheten avser att vidta senare under målets handläggning. Lag (2007:277).

9 b § Om gäldenären under handläggningstiden försätts i konkurs, skall målets handläggning avbrytas. Gäller målet en fordran med panträtt i viss egendom, följer det av 3 kap. 7 § konkurslagen (1987:672) att det skall handläggas vidare i den del som avser utmätning i egendomen. Pågår löneutmätning gäller 7 kap. 19 §.

Egendom som har utmätts före konkursen får säljas och influtna medel redovisas i den utsträckning som följer av 3 kap. 8 § konkurslagen. Detsamma gäller för åtgärder mot arbetsgivare enligt 7 kap. 21 §. Lag (2007:277).

9 c § Har upphävts genom lag (2007:277).

9 d § Har upphävts genom lag (2007:277).

9 e § Har upphävts genom lag (2007:277).

9 f § Har upphävts genom lag (2007:277).

9 g § Har upphävts genom lag (2007:277).

10 § Utmätning skall ske så snart som möjligt efter det att de handlingar som behövs har kommit in till Kronofogdemyndigheten.

Om sökanden medger uppskov med utmätningen och uppskovet varar över två månader, förfaller ansökan. Detsamma gäller om sökanden medger uppskov fler än två gånger under ett år. Lag (2007:277).

11 § Har två eller flera sökt utmätning mot samma gäldenär, skall utmätning för fordringarna ske samtidigt, om ej utmätning för någon av fordringarna därigenom fördröjs oskäligt.

Bestämmelserna i 7 kap. 17 § första stycket om jämkning av underhållsbidrag vid utmätning av lön tillämpas även vid annan utmätning. Lag (1995:298).

12 § Innan utmätning sker skall underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen skall ske så tidigt att gäldenären kan beräknas få tillräcklig tid att bevaka sin rätt.

Föreligger risk att gäldenären skaffar undan eller förstör egendom eller är saken eljest brådskande, behöver gäldenären ej underrättas.

Underrättelse behövs ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej har kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

13 § Utmätning får ske utan hinder av att gäldenären ej är närvarande, om det ej behövs att han får tillfälle att yttra sig vid förrättningen.

13 a § Har upphävts genom lag (2007:277).

Upplyningsplikt

14 § Gäldenären är skyldig att lämna de uppgifter om sina tillgångar som behövs i målet.

Kronofogdemyndigheten kan ålägga gäldenären att inge förteckning över sina tillgångar. Vid behov kan myndigheten förordna lämplig person att biträda gäldenären vid upprättande av förteckningen.

Gäldenären kan också åläggas att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör

eller i förteckning.

15 § Tredje man är skyldig att uppge huruvida gäldenären har fordran hos honom eller annat mellanhavande med honom, som kan vara av betydelse för bedömning i vad mån gäldenären har utmättningsbar egendom, samt att ange den närmare beskaffenheten av mellanhavandet.

16 § Bestämmelser om förhör med gäldenären eller tredje man och om tvångsmedel i samband med att upplysningar begärs av gäldenären eller tredje man finns i 2 kap. 10-16 §§.

Förhållandet till tredje man vid utmätning av lös egendom

17 § Lös egendom får utmätas, om det framgår att egendomen tillhör gäldenären eller om han enligt 18 eller 19 § skall anses vara ägare.

18 § Gäldenären anses vara ägare till lös egendom som han har i sin besittning, om det ej framgår att egendomen tillhör annan.

I fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg gäller dock att egendomen anses tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det ej framgår att egendomen tillhör annan.

19 § Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make och de har lös egendom i sin gemensamma besittning, anses gäldenären som ägare till egendomen, om det ej görs sannolikt att de är samägare till egendomen enligt lagen (1904:48 s.1) om samäganderätt och det ej heller framgår att egendomen tillhör den andre eller någon annan. Detsamma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Om gäldenären och annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel däri utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.

Första och andra styckena gäller ej i fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

20 § Utmäts lös egendom enligt 17, 18 eller 19 § trots att tredje man har påstått bättre rätt till egendomen, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga tredje mannen att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären. Detsamma gäller, om tredje man påstår bättre rätt först sedan utmätning har skett.

Efterkommer tredje man ej föreläggandet, har han förlorat sin rätt mot sökanden, om ej denne inom den angivna tiden har väckt talan i saken mot tredje mannen.

21 § Sedan utmätt lös egendom har sålts eller utmätt fordran har drivits in, gäller 20 § beträffande rätten till influtna medel, om ej tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden.

22 § Kan viss lös egendom ej utmätas enligt 17-19 §§ men föreligger sannolika skäl att egendomen tillhör gäldenären, får egendomen utmätas med förbehåll för tredje mans rätt.

Kronofogdemyndigheten skall, om det ej av särskilda skäl är obehövt, förelägga sökanden att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan i saken mot tredje mannen. Efterkommer sökanden ej föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen inom den angivna tiden har väckt talan i saken mot sökanden.

Första och andra styckena gäller ej i fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

23 § Har fordran eller annan rättighet blivit utmätt och råder ovisshet om fordringens eller rättighetens bestånd, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga sökanden att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan i saken mot tredje mannen.

Efterkommer sökanden ej föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen inom den angivna tiden har väckt talan i saken mot sökanden.

Första stycket gäller även när ovissheten i fall som avses i 2 § andra stycket rör i vad mån utmätt pantbrev eller annan in-teckningshandling utgör säkerhet för fordran.

Förhållandet till tredje man vid utmätning av fast egendom

24 § Fast egendom får utmätas, om det framgår att egendomen tillhör gäldenären. Har gäldenären lagfart på egendomen, får utmätning ske, om det ej framgår att egendomen tillhör annan.

25 § När överlåtelse av fast egendom beror av villkor som ännu ej är uppfyllt, hindrar ej överlåtelsen att egendomen utmäts för fordran hos överlåtaren. Utmätningen omfattar i sådant fall även överlåtarens rätt mot den som har förvärvat egendomen. Uppfylls villkoret, gäller utmätningen därefter endast överlåtarens rätt mot förvärvaren.

Utmätning av fast egendom får även äga rum för fordran hos den som har förvärvat egendomen, fastän hans förvärv beror av villkor. Återgår hans förvärv, omfattar utmätningen därefter endast den rätt som han i sådant fall har mot den som överlät egendomen.

26 § Utmäts fast egendom och påstår tredje man bättre rätt till egendomen, gäller vad som sägs i 20 och 21 §§.

Utmättningsverkan av domstols beslut eller av betalning till kronofogdemyndigheten, m.m.

27 § Har domstol eller Kronofogdemyndigheten fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, in-tecknade

reservdelar till luftfartyg eller fast egendom anses egendomen omedelbart utmätt.

Denna verkan förfaller, om inte försäljning begärs hos Kronofogdemyndigheten inom två månader från det att beslutet eller utslaget vann laga kraft. Utmättningsverkan förfaller dessutom om borgenären hos Kronofogdemyndigheten anmäler att han inte kommer att begära försäljning. Lag (2006:672).

28 § Medel vilka gäldenären betalar till kronofogdemyndigheten i anhängigt mål anses omedelbart utmätta i målet, om betalningen ej har skett med villkor som strider häremot.

Verkan av utmätning

29 § När utmätning har beslutats, får gäldenären ej till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

Första stycket utgör ej hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan in-teckningshandling som gäller i egendomen. Om förbud mot pantsättning av sådan handling när den har tagits i förvar av kronofogdemyndigheten finns bestämmelser i 6 kap. 5 § och 12 kap. 5 §.

Om nyttjandet av utmätt egendom m.m. finns bestämmelser i 6 kap. 4 § andra stycket och 12 kap. 6-10 §§.

30 § Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om ej annat följer av andra, fjärde eller femte stycket eller 7 kap. 13 §.

Utmätning av här i landet registrerat skepp eller luftfartyg, in-tecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför inte förmånsrätt förrän ärende angående

anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Upptas på samma inskrivningsdag mer än ett sådant ärende, ska den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i landet registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i ett annat land innan det har tagits om hand av kronofogdemyndigheten, ska den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom eller av luftfartyg i vilket en rättighet skrivits in i inskrivningsregistret för luftfartyg ger företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 3 kap. i nämnda lag inträder förmånsrätten i stället genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Detsamma gäller för en utsläppsrätt eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter. Lag (2011:1201).

31 § Utmätning ger kronofogdemyndigheten rätt att vidtaga de åtgärder beträffande egendomen som behövs för att sökandens rätt skall tagas till vara. Kronofogdemyndigheten har härvid samma befogenheter som annars tillkommer egendomens ägare. Myndigheten får dock ej väcka talan vid domstol eller svara i mål angående egendomen.

32 § Har upphävts genom lag (2006:672).

Hävande av utmätning och annan rättelse

33 § Om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man, skall utmätningen hävas, såvida inte tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Har egendomen sålts, gäller hävandet av utmätningen endast rätten till influtna medel.

Utmätningen skall också hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran inte kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Lag (2007:277).

34 § Finner kronofogdemyndigheten av annat skäl än som anges i 33 § att viss egendom ej borde ha utmätts, skall rättelse ske. Sådan rättelse får dock ej vidtagas senare än två veckor från utmättningsbeslutet.

35 § Kronofogdemyndigheten skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, höra sökanden innan rättelse sker enligt 33 eller 34 §.

Särskilda bestämmelser om allmänna mål

36 § Bestämmelserna i 10 § andra stycket skall inte tillämpas i ett allmänt mål. Bestämmelser om uppskov i allmänna mål finns i 7-9 §§ lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Bestämmelserna i 11 § skall inte tillämpas i allmänt mål om Kronofogdemyndigheten har avbrutit indrivningen enligt 18 § första stycket andra meningen lagen om indrivning av statliga fordringar m.m. Lag (2007:331).

5 kap. Undantag från utmätning

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov

1 § Från utmätning undantas

1. kläder och andra föremål som tjänar uteslutande till gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde,
2. möbler, husgeråd och annan utrustning, i den mån egendomen är nödvändig för ett hem och dess skötsel,
3. arbetsredskap och annan utrustning som behövs för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning samt djur, foder och sådant som i övrigt behövs för hans försörjning, allt till skäligt värde,
4. föremål med sådant övervägande personligt värde för gäldenären att det måste anses uppenbart obilligt att taga egendomen i anspråk,
5. hyresrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad eller behövs för hans förvärvsverksamhet, även om hyresrätten får överlåtas,
6. bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad, såvida ej gäldenären vid förvärv av bostadsrätten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer eller det med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att bostadsrätten undantas från utmätning,
7. pengar, banktillgodohavande, annan fordran och förnödenheter, i den mån annat ej är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock ej utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

2 § När gäldenären har familj, bestäms vad som får undantagas enligt 1 §

med skälig hänsyn även till vad familjen brukar eller behöver.

Om gäldenären eller någon som tillhör hans familj lider av lyte eller allvarlig sjukdom, skall det också beaktas.

Undantag enligt 1 § 7 bestäms med skälig hänsyn även till gäldenärens underhållsbörda.

3 § Vid utmätning hos dödsbo gäller 1 och 2 §§ i fråga om dödsboet tillhörig egendom som den dödes efterlevande familj brukar eller behöver. I stället för 1 § 7 gäller dock att sådan egendom som avses där skall undantagas i den mån det behövs för underhåll enligt 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

I övrigt är 1 och 2 §§ ej tillämpliga vid utmätning hos juridisk person.

4 § Om egendom som avses i 1 § 1-3 har sådant värde att den ej kan undantagas enligt vad som sägs där, får utmätning ske med förbehåll att gäldenären efter egendomens försäljning skall av den behållna köpeskillingen få ut visst skäligt belopp för att kunna anskaffa vad han behöver i den sålda egendomens ställe.

Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift

5 § Egendom, som till följd av sin beskaffenhet, enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot envar ej får överlåtas, får ej heller utmätas, om ej annat följer av andra stycket eller av särskild föreskrift.

Egendom, som gäldenären har förvärvat på kredit under förbehåll om återtaganderätt för kreditgivaren, får utmätas utan hinder av att egendomen ej får överlåtas.

6 § Medel, som för särskilt angivet ändamål har anvisats gäldenären av staten, kommun eller annan menighet eller av

samfund, stiftelse eller inrättning med allmännyttigt syfte eller har samlats in bland allmänheten, får ej utmätas, om det strider mot det angivna ändamålet.

Sedan medlen har betalats ut, gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda.

Första och andra styckena gäller också medel för begravning som tillfaller ett dödsbo på grund av en försäkring eller en utfästelse av en arbetsgivare, i den mån beloppet inte överstiger det för dödsåret gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Lag (2005:108).

7 § Skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, får ej utmätas medan skadeståndet inestår hos den som skall utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå som livränta, gäller vad som har sagts nu rätten till livräntan.

Sedan skadeståndet har betalats ut, får vad som hålls avskilt ej utmätas, om skadeståndet skall tillgodose försörjningsbehov som alltjämt kvarstår eller, i annat fall, om mindre än två år har förflutit från det att medlen betalades ut.

8 § Rätt till pension eller till annan livränta än som avses i 7 § får ej utmätas i den mån rättigheten behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom. Detta gäller dock ej, om gäldenären vid förvärv av rättigheten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer.

9 § När rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant ej får utmätas, får ej heller rätt till vederlag för utnyttjande av rättigheten utmätas innan denna har utnyttjats så som förutsätts för att vederlag skall utgå och vederlaget kan beräknas.

10 § Om förbud mot utmätning i vissa andra fall gäller särskilda föreskrifter.

11 § Beträffande utmätning av lön och vissa andra förmåner finns bestämmelser i 7 kap.

12 § Medel som ej får utmätas medan de inestår hos annan får ej heller sedan de har betalats ut utmätas förrän dagen efter utbetalningen.

Pantsatt egendom m.m.

13 § Bestämmelserna om förbud mot utmätning i 1-9 §§ hindrar ej att egendom som avses där utmäts för fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egendomen.

Nämnda bestämmelser hindrar ej heller utmätning av egendom som har belagts med kvarstad för fordran eller tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Förfarandet vid prövningen

14 § Gälldenären skall lämna de uppgifter som är tillgängliga för honom och som behövs för kronofogdemyndighetens prövning av vad som bör undantagas från utmätning. Myndigheten skall förfara efter vad som är känt eller kan utrönas utan omgång.

15 § Anvisar gälldenären viss egendom till utmätning, hindrar bestämmelserna om förbud mot utmätning i 1-12 §§ ej att egendomen utmäts, om den kan överlåtas och utmätning ej uppenbart strider mot vad som är påkallat av hänsyn till gälldenärens eller hans familjs behov.

6 kap. Säkerställande av utmätning

Lös egendom

1 § Utmätning av lös egendom skall säkerställas enligt vad som sägs i detta kapitel.

Säkerställande enligt 2-8 §§ skall ske utan dröjsmål. Utmäts här i riket registrerat skepp eller luftfartyg trots att hinder föreligger mot att säkerställa utmätningen, skall säkerställande ske utan dröjsmål sedan hindret har bortfallit.

När registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg enligt 4 kap. 27 § anses utmäta, skall åtgärd för säkerställande ej utan särskilt yrkande vidtagas innan försäljning har begärts.

2 § Pengar samt löpande skuldebrev och annan handling, vars uppvisande utgör villkor för rätt att kräva betalning eller begära att någon annan förpliktelse fullgörs, ska tas i förvar.

Utmäts pantbrev i skepp eller fastighet eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg hos den intecknade egendomens ägare, ska pantbrevet eller inteckningshandlingen tas i förvar. Om beslutet om utmätning av pantbrev avser ett datapantbrev, ska Kronofogdemyndigheten begära att den statliga lantmäterimyndigheten beslutar att sådana registreringsåtgärder som anges i 7–8 §§ lagen (1994:448) om pantbrevsregister inte får vidtas eller att den statliga lantmäterimyndigheten utfärdar ett skriftligt pantbrev enligt 8 § nämnda lag.

Om det kan antas att en sådan handling som avses i första eller andra stycket undanhålls eller har förkommit, ska i stället sekundogäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än Kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument ska säkerställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 3 kap. nämnda lag, ska säkerställandet i stället ske genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat ska säkerställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Detsamma gäller vid utmätning av en utsläppsrätt eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter. Lag (2011:1201).

3 § Utmäts annan fordran eller rättighet än som avses i 2 §, skall sekundogäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Vid utmätning av rättighet som avses i 7 kap. jordabalken eller av byggnad på ofri grund skall fastighetens ägare underrättas. Om utmätning av bostadsrätt underrättas bostadsrättsföreningen.

4 § Annan lös egendom än som avses i 2 och 3 §§ skall tagas i förvar eller, om den lämnas i gäldenärens besittning, förseglas eller märkas som utmätt, såvida det ej framstår som obehövt.

Utmätt egendom som ej tas i förvar eller förseglas får nyttjas av gäldenären, om ej kronofogdemyndigheten beslutar annat.

5 § Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmätta reservdelar till luftfartyg eller i utmätt egendom som är intecknad enligt lagen

(2008:990) om företagshypotek och inte är belånad, får tas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar, får den inte pantförskrivas utan Kronofogdemyndighetens tillstånd. Lag (2008:991).

6 § Förbehåll om återtaganderätt hindrar ej att egendomen tas i förvar, förseglas eller märks, om den har utmätts hos förvärvaren.

Överlåtaren skall underrättas om utmätningen.

7 § Egendom som är i tredje mans besittning får tas i förvar, förseglas eller märkas, när en sådan åtgärd föreskrivs i 2-5 §§. Om ett beslut om utmätning av pantbrev avser ett datapantbrev och tredje man är registrerad som pantbrevshavare, får Kronofogdemyndigheten begära att den statliga lantmäterimyndigheten beslutar att sådana registreringsåtgärder som anges i 7-8 §§ lagen (1994:448) om pantbrevsregister inte får vidtas.

I fråga om pantbrev och andra inteckningshandlingar som är belånade tillämpas bestämmelserna i första stycket endast om det finns särskilda skäl. Om egendomen inte tas i förvar eller ett sådant beslut som avses i första stycket andra meningen inte meddelas, ska i stället förbud meddelas innehavaren att utan Kronofogdemyndighetens tillstånd lämna ut egendomen eller vidta någon annan åtgärd med den till skada för sökanden.

Om tredje man har handpanträtt eller retentionsrätt i egendom som tas i förvar, innehar Kronofogdemyndigheten egendomen för tredje mannens räkning. Lag (2008:542).

8 § Handling, som ej är nämnd i 2 eller 5 § men som visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller vars omhändertagande är påkallat för att hindra förfogande över egendomen eller som behövs vid nyttjande av denna, får tagas i förvar. Detta gäller även om handlingen innehas av

tredje man.

9 § Kronofogdemyndigheten skall så snart som möjligt förteckna och värdera utmätt lös egendom. Vid behov får sakkunnig person anlitas för värderingen.

Även handlingar som tas i förvar skall förtecknas.

10 § Utöver vad som följer av 1-9 §§ skall kronofogdemyndigheten vidtaga de åtgärder som i varje särskilt fall behövs för att utmätning skall säkerställas.

10 a § När ett utmätt fartyg eller luftfartyg står under tullövervakning, får kronofogdemyndigheten begära hjälp av Tullverket för att hindra att fartyget eller luftfartyget avgår. För att hindra fartyget eller luftfartyget att avgå har Tullverket samma befogenheter som myndigheten har enligt tullagen (2000:1281). Detsamma gäller när gods i fartyget eller luftfartyget har utmätts. Lag (2000:1286).

11 § Utmäts egendom som redan är utmätt för annan fordran eller som är belagd med kvarstad, skall åtgärderna för säkerställande av utmätningen anpassas därefter.

Provisorisk åtgärd

12 § Kan utmätning av viss lös egendom ej ske genast, får kronofogdemyndigheten likväl vid behov taga egendomen i förvar eller vidtaga annan åtgärd som anges i 1-10 §§.

När sådan åtgärd har vidtagits, gäller vad som sägs i 4 kap. 29 §.

Åtgärden får ej bestå längre än som är nödvändigt. Har utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden hävas.

Fast egendom

13 § Om säkerställande av utmätning av fast egendom och om nyttjande av sådan egendom finns bestämmelser i 12 kap. 3-10 §§.

14 § Utmäts fast egendom i fall som avses i 4 kap. 25 §, skall förvärvaren eller, när utmätning sker hos förvärvaren, överlåtaren underrättas och förbud meddelas honom att till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar betala eller återbetala köpeskillning eller utge annat som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären.

7 kap. Utmätning av lön m.m.

Allmänna bestämmelser

1 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller i fråga om utmätning av

1. arbetstagares lön, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares,
3. periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annan sådan rättighet eller för överlåtelse av rörelse,
4. belopp som utgår som pension eller livränta,
5. föräldrapenningsförmåner, sjukpenning, rehabiliteringspenning och närståendepenning enligt socialförsäkringsbalken samt annan ersättning som lämnas

på grund av sjukdom, smitta, olycksfall, utbildning, arbetslöshet, värnpliktstjänstgöring eller annan tjänstgöring som ersätts med samma eller liknande förmåner som värnpliktstjänstgöring, allt i den utsträckning ersättningen inte avser att kompensera för särskilt angivna kostnader eller ska återbetalas.

Bestämmelserna i detta kapitel är inte tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

Lag (2010:1229).

2 § Vad som föreskrivs om utmätning av lön gäller även utmätning av annan förmån som avses i 1 §, om inte annat anges. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen. Lag (1995:298).

Villkor för utmätning

3 § Lön som inestår hos arbetsgivaren får utmätas genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och betala ut en viss del av lönen till kronofogdemyndigheten. Beslutet om utmätning får avse framtida utbetalningar av lön eller viss lönepost.

Utmätning av lön skall ske endast om det är försvarligt med hänsyn till det belopp som kan beräknas flyta in. Lag (1995:298).

4 § Lön får tas i anspråk genom utmätning endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll samt till fullgörande av betalningsskyldighet mot annan som vid utmätning av lön har bättre rätt till lönen. Vid utmätning för fordran med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1 skall även betalningsskyldighet mot annan som har lika rätt som sökanden beaktas.

Om utmätningen avser ackordslön, provision eller annan ersättning som inestår för längre tid än en månad, skall särskild hänsyn tas

till detta förhållande. Lag (1996:1032).

5 § Den del av lönen som inte får tas i anspråk genom utmätning (förbehållsbeloppet) bestäms med ledning av belopp multiplicerade med ett tal som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober månad närmast föregående år och prisläget i oktober 1993 (normalbelopp). Beloppen är 43 800 kronor för ensamstående, 72 360 kronor för sammanlevande makar och därmed jämställda, 23 240 kronor för varje barn till och med det kalenderår då barnet fyller sex år och 26 750 kronor för tid därefter.

Normalbeloppen skall anses innefatta alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad, som beräknas särskilt och läggs till normalbeloppen.

Normalbeloppen fastställs för varje år av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Lag (1995:298).

6 § Utmätning av lön för underhållsbidrag som avses i 4 kap. 1 a § första stycket får ske endast om bidragsbeloppet utestår obetalt eller om gäldenären vid två eller flera tillfällen under de senaste två åren före utmätningsbeslutet har underlåtit att betala i rätt tid och det finns anledning att anta att detta skall upprepas.

Utmätning får bara ske för bidragsbelopp som är förfallet när verkställighet skall ske eller som förfaller näst därefter. Lag (2004:479).

Förfarandet

7 § Innan ett beslut om utmätning meddelas, skall gäldenären ges tillfälle att yttra sig, om det inte avsevärt skulle fördröja handläggningen. Om det inte finns särskilda skäl för det, behöver gäldenären dock inte höras när han byter anställning och beslut skall

meddelas om utmätning hos den nye arbetsgivaren. Lag (1995:298).

8 § Vid utmätning av lön skall kronofogdemyndigheten bestämma dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (utmätningensbeloppet), dels förbehållsbeloppet. I stället för att fastställa ett utmätningensbelopp får myndigheten bestämma att all lön som överstiger förbehållsbeloppet skall tas i anspråk.

Vid utmätning av sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 1 § första stycket 5 bestäms utmätningensbeloppet och förbehållsbeloppet per dag. Om sådan ersättning betalas ut för mer än en dag, skall utmätningensbelopp och förbehållsbelopp för samtliga dagar som ingår i ersättningsperioden räknas samman. Lag (1995:298).

8 a § Vid utmätning för ett engångsbelopp som avser underhållsbidrag med företrädesrätt enligt 14 § skall kronofogdemyndigheten vid behov fördela beloppet på särskilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid som beloppet är avsett för och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid utmätningen förfallna enligt vad som bestämts vid fördelningen. Lag (1995:298).

9 § Om det finns särskilda skäl, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för löneutbetalningen så att utmätningen kan verkställas i lämplig ordning. Lag (1995:298).

10 § Ett beslut om utmätning skall ändras, om det finns anledning till det. Innan en ändring som är till nackdel för gäldenären beslutas, skall denne ges tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Sådant tillfälle behöver inte heller ges, om beslutet inte kan uppskjutas.

Ett beslut om utmätning för underhållsbidrag som avses i 4 kap. 1 a § första stycket skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och uppkomna förräntningskostnader och det finns anledning att anta att gäldenären även i framtiden fullgör bidragsskyldigheten.

Lag (1995:298).

11 § Kronofogdemyndigheten får på begäran av sökanden eller gäldenären bevilja anstånd under pågående utmätning av lön. På begäran av gäldenären får anstånd dock beviljas endast om sökanden medger det eller om det finns särskilda skäl. Lag (1995:298).

12 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren om ett beslut om utmätning och beslut i frågor som avses i 9 11 §§.

Lag (1995:298).

Företrädesordning

13 § Utmätning av lön medför förmånsrätt när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning.

När sjukpenning eller annan dag ersättning som avses i 1 § första stycket 5 utges för mer än en dag, skall ersättningen anses ha förfallit till betalning med utmätningens beloppet varje dag som ersättningsperioden omfattar. Lag (1995:298).

14 § Vid utmätning av lön har följande fordringar i nämnd ordning företräde framför andra fordringsanspråk:

1. fordran som avser underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken och föräldrabalken,
2. konkursbos fordran på gäldenärens lön enligt 3 kap. 4 § konkurslagen (1987:672), om lönen innehållits under konkursen,
3. fordran som avses i 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Företrädesrätten enligt första stycket 1 gäller även sådant utländskt underhållsbidrag som får verkställas i Sverige, om

bidragsfordringen vid verkställighetstillfället inte är äldre än fem år. Lag (2004:479).

15 § Avdrag för preliminär skatt har företräde framför utmätning av lön. En fordran enligt 14 § första stycket 1 har företräde framför förrättningskostnaderna i målet. Lag (1997:490).

16 § Vid samtidig utmätning för flera fordringar med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1 skall det innehållna beloppet fördelas efter de löpande fordringarnas storlek. Om mer än som svarar mot de löpande fordringarna har utmätts, har belopp som har stått ute längre företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet.

En delbetalning som flyter in på en viss berättigads fordran avräknas i första hand på den fordran som har stått ute längst. Lag (1996:1032).

17 § Bor gäldenären varaktigt tillsammans med sin make och överstiger underhållsbidrag till maken eller till makarnas barn vad som skäligen bör tillkomma den underhållsberättigade, får bidraget vid tillämpningen av 14 och 16 §§ jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken utmätning sker samtidigt. Om det finns särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.

Har gäldenären rätt till avdrag enligt 7 kap. 4 § föräldrabalken eller 19 kap. 19 § socialförsäkringsbalken, får belopp som på denna grund tillgodoräknas honom inte tas i anspråk genom utmätning för fordran, som tillkommer annan än den underhållsberättigade eller någon som har inträtt i dennes rätt, eller för fordran som avser underhållsstöd till samma barn. Lag (2010:1229).

18 § Har utmätning för fordran med företrädesrätt enligt 14 § beviljats i förmån som avses i 1 § första stycket 3 eller 4 och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har den förra fordringen företräde till betalning ur vad som flyter in till följd av den senare utmätningen. I fråga om fordran med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1 gäller detta i fråga om belopp som har förfallit till betalning när beslutet om utmätning av rättigheten meddelas eller förfaller näst därefter.

Har utmätning beviljats i förmån som avses i 1 § första stycket 3 eller 4 för någon annan fordran än som avses i 14 § och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för ytterligare fordran, skall den senare utmätningen anses ha skett även för den obetalda delen av den förra fordringen. Lag (1996:1032).

19 § Även om gäldenären är i konkurs får utmätning enligt detta kapitel ske för fordran med företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1.

Utmätning får också ske för konkursboets räkning.

Försätts gäldenären i konkurs under pågående utmätning av lön för någon annan fordran än sådan som har företrädesrätt enligt 14 § första stycket 1, skall utmätningen fortsätta för konkursboets räkning, om inte konkursförvaltaren begär att verkställigheten skall upphöra. Lag (1996:1032).

Arbetsgivares skyldigheter

20 § Arbetsgivaren skall innehålla utmätningens beloppet endast till den del som lönen överstiger förbehållsbeloppet.

Arbetsgivaren skall betala ut det innehållna beloppet till kronofogdemyndigheten på tid och sätt som myndigheten bestämmer. Kronofogdemyndigheten får, i de fall regeringen föreskriver det, besluta att det innehållna beloppet skall betalas ut till en annan myndighet än kronofogdemyndigheten.

Om det finns särskild anledning till det, får arbetsgivaren åläggas att omedelbart betala ut det innehållna beloppet till kronofogdemyndigheten. Lag (1995:298).

21 § Betalar arbetsgivaren ut lön i uppenbar strid mot ett beslut om utmätning eller underlåter han att inom föreskriven tid eller på anfordran betala ut det innehållna beloppet till kronofogdemyndigheten, får hos arbetsgivaren genast utsökas vad denne skulle ha innehållit eller har innehållit. Lag (1995:298).

22 § Arbetar gäldenären i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och kan utmätning därför inte ske eller ske endast med för lågt belopp, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att, för tid efter det att beslut därom har meddelats och till dess annat beslutas, till myndigheten utge så mycket som hade kunnat tas ut genom utmätning, om skälig lön hade betalats för arbetet. Innan ett sådant beslut meddelas skall gäldenären och arbetsgivaren ges tillfälle att yttra sig.

En åtgärd som avses i första stycket räknas som utmätning av lön. Underlåter arbetsgivaren att utge belopp som har bestämts genom beslutet, gäller vad som sägs i 21 §. Lag (1995:298).

Särskilda bestämmelser

23 § Har arbetsgivaren innehållit medel vid utmätning av lön i allmänt mål för fordran som avses i 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m., är gäldenären inte längre betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av det innehållna beloppet, även om det inte kan tas ut hos arbetsgivaren. Detsamma gäller när medel har innehållits för fordran som avser underhållsbidrag, om fordringen tillkommer Försäkringskassan enligt 19 kap. 29 §

socialförsäkringsbalken. Lag (2010:1229).

24 § Sedan lön har betalats ut, kan medlen utmätas endast i enlighet med vad som sägs i 5 kap. Lag (1995:298).

Straffbestämmelse

25 § En arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skulle ha innehållits enligt beslut om utmätning, döms till böter. Lag (1995:298).

8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m. m.

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt egendom säljs genom kronofogdemyndighetens försorg.

I 9 kap. finns bestämmelser om indrivning av utmätt fordran och om åtgärder efter utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev.

Bestämmelser om försäljning av utmätt egendom gäller i tillämpliga delar även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs.

2 § Om sökanden beträffande egendom för vilken enligt 10-12 kap. skyddsbelopp skall bestämmas visar att hans fordran är förenad med bättre särskild förmånsrätt än som följer av utmätningen, kan han begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till förstnämnda förmånsrätt. Härvid tillämpas vad som föreskrivs om borgenärs anslutningsrätt.

Tidsfrist för försäljning och hinder mot försäljning

3 § Försäljning av utmätt egendom skall ske utan dröjsmål, om ej hinder möter. I 10-12 kap. föreskrivs särskilda tidsfrister beträffande egendom som avses där.

Kronofogdemyndigheten får bevilja anstånd med försäljningen på begäran av utmätningssökanden eller gäldenären. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om utmätningssökanden medger det eller särskilda skäl föreligger.

4 § När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Detsamma gäller, när utmätning har skett på grund av utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning och gäldenären har sökt återvinning eller överklagat.

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln har vunnit laga kraft eller får verkställas såsom lagakraftägande dom.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård skall utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt. Lag (1990:748).

5 § Har tredje man eller sökanden enligt 4 kap. 20, 22 eller 26 § förelagts att väcka talan, får den utmäta egendomen ej utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten har blivit slutligt avgjord eller, när föreläggande har givits tredje man, tiden för väckande av talan har gått ut. Försäljning får dock ske, om det kan antagas att tvisten ej påverkar köpeskillingen i väsentlig mån eller om egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket i detta kapitel.

Pågår i annat fall rättegång om utmätt egendom, får kronofogdemyndigheten ge det anstånd med försäljningen som är påkallat av omständigheterna.

6 § När utmätning har skett hos dödsbo, får egendomen ej utan dödsboets samtycke säljas innan en månad har förflutit från det att bouppteckning förrättades eller tiden för förrättandet gick ut eller, om boet förvaltas av bouppteckningsman, innan uppgörelse har skett med borgenärerna. Försäljning får dock ske, om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen på annan grund än utmätningen eller om egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket.

När andel i dödsbo har utmätts, bör skifte avvaktas, om det ej medför oskäligt dröjsmål.

7 § Särskilda bestämmelser om hinder mot försäljning av fast egendom finns i 12 kap.

Andel i egendom

8 § Har utmätning skett av andel i viss egendom som tillhör två eller flera och är lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt tillämplig, kan kronofogdemyndigheten på yrkande av sökanden, gäldenären eller annan delägare förordna att hela egendomen skall säljas. När någon av nämnda sakägare har framställt sådant yrkande, skall de övriga beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. I fråga om hinder mot försäljningen gäller 6 och 7 §§ lagen om samäganderätt.

Första stycket gäller ej andel i fordran, om andelen utan olägenhet kan drivas in för sig. Är så ej fallet, gäller första stycket i fråga om såväl indrivning som försäljning av hela fordringen.

9 § Bifalls yrkande om försäljning som avses i 8 §, anses hela egendomen utmätt. Försäljning får ej äga rum innan beslutet har vunnit laga kraft, såvida ej egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket.

Framställs ej yrkande som avses i 8 § eller vinner sådant yrkande ej bifall, skall den utmätta andelen bjudas ut till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet eller, i

fråga om andel i fordran, drivas in när det kan ske. Detsamma gäller, om yrkande som avses i 8 § har bifallits men försäljning av hela egendomen eller indrivning av hela fordringen ej kommer till stånd.

Tredje mans rätt till betalning

10 § När utmätning har skett av annat fartyg än registrerat skepp eller gods i fartyg eller av luftfartyg som ej är registrerat eller gods i luftfartyg, har borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall äga rum.

Borgenär, som har gjort anmälan som avses i första stycket, kan, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks, begära att egendomen säljs för hans fordran. Har sådan begäran framställts, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller.

11 § Borgenär, vars fordran är förenad med handpanträtt eller retentionsrätt i utmätt egendom, är skyldig att taga betalning i förtid i den ordning som anges i 13 kap. Han är dock ej pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att hans fordran blir betald, om ej försäljning eller, i fråga om utmätt fordran, indrivning sker för fordran med lika eller bättre rätt.

12 § Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i utmätt egendom på grund av registrering av båtbyggnadsförskott, har rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

13 § En borgenär, vars fordran är förenad med företagshypotek i utmätt egendom, har rätt att få betalning ur egendomen, om borgenären anmäler sin fordran hos Kronofogdemyndigheten innan

egendomen säljs. Om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in eller försäljning i annat fall inte behövs, görs anmälan senast när fördelning ska äga rum.

Sökanden har dock företräde i den mån betalning till en borgenär som avses i första stycket är obehövlig för att trygga borgenären och dem som har sämre förmånsrätt i egendomen på grund av företagshypotek. Vid prövningen ska hänsyn tas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i egendom som tillhör gäldenären. Lag (2008:991).

14 § har upphävts genom lag (1994:480).

15 § Säljs egendom exekutivt under konkurs, skall betalning utgå för de konkursboets kostnader som enligt 14 kap. 18 § konkurslagen (1987:672) får tas ut ur egendomen, om kostnaderna anmäls enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

När egendom säljs exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivs in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in eller försäljning i annat fall inte behövs, senast när fördelning skall äga rum. Lag (2003:531).

16 § Om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, in-tecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom har utmätts gäller bestämmelserna i 10-12 kap.

Angående rätt till betalning ur överskott, när fordran ej har anmälts i tid, finns bestämmelser i 13 kap.

Avbrytande av verkställigheten

17 § Verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall tagas ut i målet.

Undantag från första stycket följer av 10 § andra stycket samt av 10 kap. 5 §, 11 kap. 1 och 2 §§ och 12 kap. 13 §.

Handräckning efter försäljning

18 § När utmätt egendom har sålts, har köparen rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 16 kap. 2-9, 11 och 12 §§.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

19 § Bestämmelserna i 3 § gäller ej i allmänt mål. I sådant mål skall försäljning av utmätt egendom ske utan dröjsmål, om ej hinder möter eller anstånd lämnas av kronofogdemyndigheten.

9 kap. Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m.

Allmänna bestämmelser om försäljning

1 § Utmätt lös egendom säljs på offentlig auktion eller under hand. För försäljning under hand gäller särskilda förutsättningar enligt 8 §.

Kronofogdemyndigheten får uppdraga åt annan att hålla auktion.

Detta kapitel gäller ej sådan lös egendom som avses i 10 eller 11 kap.

Försäljning på auktion

2 § En auktion ska kungöras i god tid och på lämpligt sätt.

Om det kan förutses att ett sammanträde behöver hållas för fördelning av köpeskillingen, ska kungörelsen innehålla uppgift om sammanträdet.

Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt berörs av försäljningen ska i god tid underrättas särskilt, om inte en underrättelse är uppenbart obehövlig. Lag (2014:151).

3 § Vid auktionen skall kronofogdemyndigheten, när anledning föreligger, lämna en kortfattad redogörelse för vad som har förekommit i målet.

Vidare skall, när det finns anledning, borgenär som har rätt till betalning ur egendomen uppmanas att anmäla sin fordran samt villkoren för försäljningen anges.

4 § Ett bud får inte godtas, om det är sannolikt att en avsevärt högre köpeskillning kan uppnås.

Om en tredje man har handpanträtt eller retentionsrätt i utmätt egendom och egendomen ska säljas för fordran med sämre rätt, får försäljning ske endast om köpeskillingen räcker till betalning av tredje mannens fordran.

Trots första och andra styckena ska ett bud godtas, om samtliga berörda sakägare medger det. Lag (2014:151).

5 § Köpeskillingen för egendomen ska betalas genast efter det att ett bud har godtagits. Kronofogdemyndigheten får dock ge anstånd med betalningen utom i fråga om handpenning. Egendomen ska hållas inne till dess full betalning sker.

Om köpeskillingen eller handpenning inte betalas genast efter det att budet har godtagits, ska egendomen bjudas ut på

nytt.

Om anstånd har getts, blir budet ogiltigt, om full betalning inte sker inom föreskriven tid. Lag (2014:151).

6 § Om det inte lämnas något bud som godtas och fullföljs genom att köpeskillingen eller handpenning betalas genast, ska ett nytt försäljningsförsök göras, om inte sökanden avstår från det. Detsamma gäller, om ett bud har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket.

Om två auktioner har hållits utan att egendomen har blivit såld och det saknas anledning att anta att egendomen kan säljas inom rimlig tid, ska ett nytt försäljningsförsök inte göras.

Om en ny auktion ska hållas, gäller 2–5 §§. Anmälan av en fordran som har skett för en auktion gäller även för ett senare försäljningsförsök.

Om ett nytt försäljningsförsök inte ska göras, ska utmätningen hävas. Detta gäller dock inte medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder. Lag (2014:151).

7 § När en ny auktion hålls sedan ett bud har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket, ska handpenningen användas till betalning av förrättningskostnaderna för den förra auktionen och för vård och förvaltning av egendomen från det att budet blev ogiltigt till dess att den nya auktionen hålls. Om köpeskillingen vid den nya auktionen är lägre än det bud som har godtagits vid den förra, ska återstoden av handpenningen användas för att täcka skillnaden. Det som inte behöver tas i anspråk ska återlämnas när köpeskillingen vid den nya auktionen har betalats. Om inte egendomen blir såld vid den

nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Om en ny auktion inte hålls, ska handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som inte har kommit till nytta. Det som inte behöver tas i anspråk ska återlämnas.

Lag (2014:151).

Försäljning under hand

8 § Utmätt egendom bör säljas under hand, om det är sannolikt att högre köpeskillning kan uppnås därigenom och sådan försäljning även i övrigt är ändamålsenlig. Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall beredas tillfälle att yttra sig i frågan, om anledning föreligger därtill.

Försäljning får dock ej ske under hand, om egendomen häftar för sjö- eller luftpanträtt eller ovisshet råder härom samt det ej är känt vem som gör anspråk på sådan panträtt eller var han uppehåller sig.

9 § Innan egendom säljs under hand skall anbud fordras in. I fråga om försäljningsvillkoren tillämpas 4 och 5 §§.

Lämnas ej anbud som godtas, skall auktion sättas ut. Detta gäller dock ej, om sökanden avstår därifrån eller om auktion har hållits tidigare och det därjämte saknas anledning antaga att egendomen kan säljas inom rimlig tid. Skall nytt försäljningsförsök ej göras, gäller 6 § fjärde stycket.

Blir köpet ogiltigt till följd av att full betalning ej sker inom föreskriven tid, gäller bestämmelserna i 7 §. Vad som sägs om auktion i 7 § första stycket gäller även försäljning under hand.

Försäljning av egendom som innehas under förbehåll om återtaganderätt

10 § Har utmätning skett av egendom som gäldenären har förvärvat på kredit under förbehåll om återtaganderätt för kreditgivaren, får egendomen säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av kreditgivarens fordran eller försäljningen med kreditgivarens samtycke i målet sker med förbehåll för hans eller hennes rätt enligt avtalet.

Kreditgivarens fordran bestäms enligt 36 § konsumentkreditlagen (2010:1846) eller enligt 5 § lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Är inte någon av dessa lagar tillämplig på avtalet, bestäms fordringen likväl enligt sistnämnda paragraf, varvid jämkning får ske efter vad som är skäligt.

Sker försäljningen med förbehåll för kreditgivarens rätt, svarar därefter den som förvärvar egendomen i stället för gäldenären för dennes skyldigheter enligt avtalet.

Lag (2010:1848).

Indrivning av utmätt fordran

11 § Om utmätt fordran är förfallen till betalning, skall kronofogdemyndigheten utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten.

Betalar sekundogäldenären ej frivilligt, skall kronofogdemyndigheten utsöka fordringen, om exekutionstitel finns.

Vad som föreskrivs i 4 kap. 23 § första stycket får tillämpas även när sekundogäldenären underlåter att betala utmätt fordran utan att ovisshet råder om fordringens bestånd.

12 § Är utmätt fordran ej förfallen till betalning, får kronofogdemyndigheten träffa avtal med sekundogäldenären om förtida betalning av fordringen och om den nedsättning av fordringens belopp som

kan föranledas därav.

13 § Kan utmätt fordran ej drivas in inom rimlig tid, får den säljas.

Åtgärder efter utmätning av pantbrev m.m.

14 § När pantbrev i skepp eller fastighet har blivit utmätt, skall den intecknade egendomen tagas i anspråk, om sökanden yrkar det inom en månad från utmätningen.

Har föreläggande meddelats enligt 4 kap. 23 § andra stycket, får beslut att egendomen tas i anspråk ej meddelas innan tvisten har blivit slutligt avgjord, om ej domstolen finner att hinder ej möter.

När kronofogdemyndigheten har meddelat beslut att den intecknade egendomen tas i anspråk, anses den utmätt.

15 § Har sökanden ej inom tid som anges i 14 § första stycket yrkat att den intecknade egendomen skall tagas i anspråk, skall pantbrevet pantförskrivas till honom.

Pantförskrivning sker genom att kronofogdemyndigheten till sökanden utfärdar bevis att pantbrevet utgör pant för hans fordran och överlämnar pantbrevet eller, om annan än den intecknade egendomens ägare innehar detta, underrättar innehavaren om pantförskrivningen. I underrättelsen skall anges att innehavaren ej får lämna ut handlingen till skada för sökanden. Andel i pantbrev som tillkommer delägare i intecknad egendom får ej pantförskrivas för sig.

Bestämmelsen i 14 § andra stycket gäller även beträffande pantförskrivning av pantbrevet.

16 § Bestämmelserna i 14 och 15 §§ gäller även när skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg har utmätts hos den intecknade egendomens ägare.

Pantförskrivning av in-teckningshandlingen omfattar ej personligt betalningsansvar som enligt handlingen åvilar utmätningsskuldaren.

10 kap. Försäljning av registrerat skepp

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt skepp som är infört i fartygsregistrets skeppsdelen säljs på offentlig auktion. Lag (2001:377).

2 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till skepp.

Tidsfrist för försäljning

3 § Utmätt skepp bör säljas inom fyra månader från utmätningen eller, i fall som avses i 4 kap. 27 § eller 8 kap. 1 § tredje stycket, från det att begäran om försäljning kom in till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 8 kap. 3 §.

Utlösnings- och anslutningsrätt

4 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av skeppets försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan skeppet har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

5 § Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet, kan begära att detta säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är

ostridig eller styrks. Hör skeppet till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), sådan befogenhet.

Skall arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkurs utgå ur skeppet, kan förvaltaren begära att det säljs för den fordringen.

Om borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet, har begärt att det säljs för hans fordran, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

I fråga om rätt att utlösa borgenär eller konkursbo som har anslutit sig enligt första eller andra stycket tillämpas bestämmelserna i 4 §.

Åtgärder före auktion

6 § Auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om sammanträde för fördelning av köpeskillingen. Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid auktionen.

7 § Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost. Lag (1994:480).

8 § Har auktionen ej blivit utlyst så som anges i 6 och 7 §§, skall den inställas och ny tid sättas ut, om bristen är väsentlig och ej kan

avhjälpas på annat sätt.

Förhandling och sakägarförteckning

9 § Vid början av auktionen skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran som bör iakttas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran anmälts hos kronofogdemyndigheten före auktionen, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

När förhandlingen har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

10 § I sakägarförteckningen upptas, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt samt förrättningskostnaderna.

Om skeppet hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptas fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp har tagits i anspråk enligt 9 kap. 14 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek. Lag (1994:480).

11 § Fordringarna upptas efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptas före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptas närmast före exekutionsfordringen.

Fordran upptas även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt in-teckning beviljas, upptas fordringen med det företräde som tillkommer den om in-teckningen beviljas.

När försäljning har begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej annat följer av 5 §.

12 § Fordran upptas med det belopp till vilket den beräknas uppgå den dag då fördelningssammanträde skall äga rum. Beträffande fordran med sjöpanträtt skall iakttagas vad som föreskrivs i 3 kap. 41 § andra stycket andra meningen sjölagen (1994:1009). Panträtt på grund av in-teckning får ej åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 3 kap. 4 § sjölagen. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptas återstoden som ägarhypotek.

Om i skeppet gäller pantbrev som ej innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej har blivit anmäld, upptas pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptas utan tillägg enligt 3 kap. 4 § sjölagen. Lag (1994:1010).

13 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,
2. det lägsta bud som måste avges för att skeppet enligt 14 § skall få säljas,
3. betalningsvillkoren.

Villkor för försäljning

14 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för skeppet och andra medel som finns att tillgå.

15 § Köpeskillingen skall betalas kontant. Efter medgivande av borgenär, vars fordran enligt sakägarförteckningen är förenad med panträtt på grund av inteckning, får dock vad som faller inom köpeskillingen och pantbrevets belopp inestå i avräkning på köpeskillingen, om det ej är fråga om sådan fordran som avses i 11 § tredje stycket.

I sakägarförteckningen skall anmärkas, om fordran ej får inestå.

16 § Den som ropar in skeppet är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en sjättedel av köpeskillingen, dock ej mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur skeppet.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning i skeppet, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landsting och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 22 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Obetald del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 6 § har kungjorts för köpeskillingens fördelning. När köpeskillingen har till fullo betalats, får köparen komma i besittning av skeppet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på köpeskillingen och den förre ägaren blir fri från ansvar härför. Lag (2007:277).

17 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt köparens rätt att komma i besittning av skeppet, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv har begärt försäljning motsätter sig det.

Auktionen

18 § Innan skeppet ropas ut skall redogörelse lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Uppllysning skall lämnas om att skeppet ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 19 §.

19 § Innan inrop godtas skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 14 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskillning kan uppnås.

Utän hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna ej har blivit täckta.

Inrop får ej mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

20 § Sedan inrop har godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall skeppet ropas ut på nytt.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

21 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att skeppet har blivit sålt och saknas anledning antaga att skeppet kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 6-20 §§. Anmälan av fordran som har skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

22 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte ränta därå, beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635), från utsatt dag för köpeskillings fördelning till och med den nya dagen för sådan fördelning och för att även förrättningskostnaderna med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om ändrade förhållanden har inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nye inroparen har fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir skeppet ej sålt vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas.

23 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen komma i besittning av skeppet, om ej annat har förordnats enligt 18 kap. 12 eller 19 § innan han har blivit berättigad därtill. Får han på grund av sådant förordnande ej komma i besittning av skeppet och är hindret ej hävt inom tre månader från utsatt dag för köpeskillingens fördelning, får han frånträda köpet och återfå vad han har betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

24 § Bestämmelsen i 3 § gäller ej i allmänt mål.

11 kap. Försäljning av registrerat luftfartyg m. m.

1 § Beträffande exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg tillämpas 10 kap., om ej annat föreskrivs nedan.

I fråga om vissa främmande luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådana luftfartyg skall även tillämpas lagen (1955:229) i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till luftfartyg eller reservdelar.

2 § Vad som sägs om sjöpanträtt i 10 kap. 5, 7 och 10 §§ skall i stället gälla luftpanträtt.

Kungörandet av auktion enligt 10 kap. 6 § skall ske minst sex veckor i förväg. Underrättelser enligt 10 kap. 7 § skall sändas i rekommenderade brev minst en månad före auktionen. Innehåller inskrivningsregistret för luftfartyg uppgift om adress, skall

den användas.

Vad som sägs i 10 kap. 8 § är tillämpligt även när bestämmelse i andra stycket har åsidosatts. Lag (2004:84).

2 a § Vad som sägs om innehavare av fordran i 10 kap. 6 och 9 §§ skall även gälla innehavare av rättighet som skall iaktas vid auktionen. Vad som sägs i 10 kap. 7 § om underrättelser skall även gälla kända innehavare av rättigheter som skall iaktas vid auktionen.

I sakägarförteckningen upptas, förutom vad som anges i 10 kap. 10 §, även nyttjanderätt som är inskriven eller för vilken inskrivning sökts.

I stället för vad som föreskrivs i 10 kap. 11 § första och tredje styckena skall 12 kap. 26 § första och tredje styckena tillämpas. Rättighet upptas utan att något belopp anges. Lag (2004:84).

3 § Vad som sägs om pantbrev och tillägg i 10 kap. 12 och 15 §§ skall i stället gälla intecknat skuldebrev och ränta som anges i 19 a § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. I fall som avses i 10 kap. 12 § andra stycket upptas, i stället för tio procents tillägg, ett belopp motsvarande ett års ränta enligt det intecknade skuldebrevet.

Om reservdelar skall säljas på begäran av borgenär som ej har inteckning för sin fordran, får skyddsbelopp enligt 10 kap. 13 § 1 ej i något fall bestämmas högre än till två tredjedelar av det värde som i målet har åsatts reservdelarna av sakkunniga som kronofogdemyndigheten har anlitat.

I fall som avses i andra stycket får, vid fördelning av inlutna medel, den som har inteckning i reservdelarna ej till skada för borgenär som ej har inteckning göra sin rätt gällande till högre belopp än som svarar

mot två tredjedelar av köpeskillingen minskad med förrättningskostnaderna. Därvid skall i fall som avses i 10 kap. 22 § handpenning för reservdelarna läggas till köpeskillingen, i den mån den ej skall tillkomma inroparen.

3 a § Nyttjanderätt är skyddad utan särskilt förbehåll, om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen.

Om sakägarförteckningen upptar en rättighet som inte enligt första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll, skall luftfartyget först ropas ut utan förbehåll för rättighetens bestånd och därefter med sådant förbehåll. Uppnås vid det senare utropet bud som täcker fordringar med bättre rätt än rättigheten eller som, utan att täcka dem, är lika högt som eller högre än budet vid det föregående utropet, har budet vid det senare utropet företräde. Att ägarhypotek inte täcks, utgör inte hinder mot att bud med förbehåll för rättigheten godtas.

Upptar sakägarförteckningen två eller flera sådana rättigheter som avses i andra stycket, skall luftfartyget först ropas ut utan förbehåll för någon av rättigheterna och därefter med förbehåll först endast för den rättighet som har bästa rätt och efter hand för ökat antal rättigheter enligt deras inbördes ordning. Ett bud som skyddar fler rättigheter än ett annat bud har företräde framför detta, om det inte leder till sämre täckning av fordran som har bättre rätt än någon av rättigheterna.

När ett bud med förbehåll för en rättighet inte täcker fordringar med bättre rätt, kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan det budet och bud utan förbehåll för rättigheten eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt.

Om rättighetshavaren i fall som avses i tredje stycket är

villig att betala enligt vad som sägs i fjärde stycket men det sålunda erbjudna beloppet, till följd av att flera tillskott behövs, inte ensamt eller i förening med annat tillskott som bjuds är tillräckligt för att hans rättighet skall skyddas, skall luftfartyget ropas ut med förbehåll för rättigheten och den eller de rättigheter som är skyddade genom tidigare bud och annat tillskott som bjuds.

Om en borgenär vars fordran inte har blivit täckt genom ett visst bud godtar budet, skall fordringen vid tillämpningen av andra-femte styckena anses täckt.

Om en rättighetshavare i stället för att betala ställer säkerhet, skall det gälla. Lag (2004:84).

4 § Vid försäljning av flera luftfartyg skall varje luftfartyg ropas ut för sig. Luftfartyg som är i samma ägares hand och svarar för samma fordringar skall dock ropas ut gemensamt, om ägaren eller borgenär ej begär särskild försäljning av visst eller vissa luftfartyg. Särskild sakägarförteckning skall upprättas för egendom som ropas ut för sig. Beträffande fordran för vilken flera luftfartyg svarar skall i förteckningen anmärkas att mindre belopp än som anges i förteckningen kan komma att falla på egendomen till följd av att köpeskillingen för annan egendom lämnar tillgång till betalning av fordringen eller del därav.

Bestämmelserna i första stycket gäller också i fråga om försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar. Luftfartyg och reservdelar får dock ej ropas ut gemensamt, om fordran har bevakats av borgenär som ej har inteckning i reservdelarna.

Reservdelar som ej ropas ut gemensamt med luftfartyg kan på begäran av ägaren eller borgenär ropas ut i skilda poster, med förbehåll att försäljning av sådan post sker endast om försäljningen med hänsyn även till de bud som avges för andra poster kan godtagas enligt 10 kap. 19 §.

5 § Omfattar inteckning flera luftfartyg eller luftfartyg och reservdelar, får fordringen innestå enligt 10 kap. 15 § endast om all den intecknade egendomen har blivit utmätt och säljs vid gemensamt utrop.

I stället för 10 kap. 16 § sjätte stycket gäller 33 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

12 kap. Försäljning av fast egendom

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt fast egendom säljs på offentlig auktion, om ej annat följer av 15 eller 57 §.

2 § Vad som i detta kapitel sägs om fordran som är förenad med panträtt gäller även fordran för vilken fast egendom har tagits i anspråk enligt 9 kap. 14 § samt, om ej annat följer av särskilda bestämmelser i kapitlet, rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Förberedande åtgärder

3 § Utmätt fastighet skall beskrivas och värderas så snart det är lämpligt med hänsyn till det fortsatta förfarandet. Tillhör skall anges i beskrivningen och värderas för sig i den mån det är påkallat med hänsyn till deras värde eller av annan orsak.

Om fastighet som är intecknad gemensamt med annan fastighet skall säljas och särskilt taxeringsvärde saknas för någon av fastigheterna, skall var och en av dem värderas.

Vid behov får sakkunnig person anlitas för beskrivning och värdering.

4 § Fastighetens ägare skall på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar hans äganderätt eller tjänar till upplysning om rättigheter som besvärar fastigheten eller om tillhör till denna och uppge vilka som har fordran eller rättighet som bör iakttas vid egendomens försäljning. Kronofogdemyndigheten skall även på annat sätt söka införskaffa utredning i dessa hänseenden samt om den belastning som rättighet utgör och det vederlag som utgår.

5 § Pantbrev som gäller i fastigheten och inte är belånat får tas i förvar av Kronofogdemyndigheten. Sedan pantbrevet har tagits i förvar, får det inte pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

I fråga om datapantbrev ska Kronofogdemyndigheten i stället begära att den statliga lantmäterimyndigheten beslutar om att sådana registreringsåtgärder som anges i 7-8 §§ lagen (1994:448) om pantbrevsregister inte får vidtas. När ett sådant beslut har meddelats, får pantbrevet inte användas för pantsättning utan Kronofogdemyndighetens tillstånd.
Lag (2008:542).

Förvaltning av utmätt fastighet

6 § Ägare till utmätt fastighet får ej minska dess värde genom att överlåta tillhör eller genom att annat än till husbehov avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångarna eller förändra fastigheten. Om ej annat följer av 8 eller 9 §, får han i övrigt tillgodogöra sig vanlig avkastning till dess fastigheten har sålts och skall tillräddas av köparen. Sådan rätt föreligger dock ej i fråga om växande gröda eller annan avkastning som har förklarats ingå i försäljningen.

Ägaren får ej upplåta rättighet som går utöver vad som är medgivet enligt första stycket. Kronofogdemyndigheten kan förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning.

På begäran av ägaren kan kronofogdemyndigheten medge undantag från första eller andra stycket i den mån det kan ske utan intrång i utmätningssökandens rätt och i övrigt är lämpligt.

7 § På begäran av borgenär kan kronofogdemyndigheten vid behov taga vård om tillhör till fastigheten.

8 § Arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som förfaller till betalning under förfarandets gång skall, om borgenär begär det och skäl föreligger, uppbäras av kronofogdemyndigheten eller syssloman som myndigheten förordnar. Kronofogdemyndigheten skall i sådant fall utan dröjsmål meddela den betalningsskyldige förbud att betala till annan än myndigheten eller sysslomannen.

9 § Kan det befaras att ägaren vanvårdar fastigheten eller förfogar över den i strid med 6 § eller att egendomen på annat sätt försämras i större mån, kan kronofogdemyndigheten på begäran av borgenär förordna syssloman att omhändertaga och förvalta fastigheten.

10 § Arrendeavgift, hyra och annan avkastning som syssloman uppbär skall redovisas till kronofogdemyndigheten vid tidpunkt som myndigheten bestämmer.

Tidsfrist för försäljning

11 § Utmätt fastighet bör säljas inom fyra månader från utmätningen eller, i fall som avses i 4 kap. 27 § eller 8 kap. 1 § tredje stycket, från det att begäran om försäljning kom in till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 8 kap. 3 §. Anstånd får ej utan synnerliga skäl medges utöver ett år från nämnda tidpunkt.

Utlösnings- och anslutningsrätt

12 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av fastighetens försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan fastigheten har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

13 § Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979), kan begära att fastigheten säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör fastigheten till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt i fastigheten, sådan befogenhet.

Förvaltaren i en konkurs kan begära att fastigheten säljs för den rätt till betalning som följer med ett ägarhypotek i fastigheten.

Förvaltaren kan också begära att fastigheten säljs för hans fordran avseende arvode och sådana kostnader för fastighetens vård under konkursen som skall utgå ur fastigheten, om konkursgäldenären är en juridisk person.

Vill borgenär ansluta sig enligt första stycket, skall han anmäla det hos kronofogdemyndigheten senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Om borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen, har begärt att fastigheten säljs för hans fordran, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

I fråga om rätt att lösa ut den som har anslutit sig enligt första eller andra stycket tillämpas bestämmelserna i 12 §. Lag (1994:444).

Försäljning av fastighetstillbehör

14 § Är det sannolikt att tillbehör kan med fördel säljas för sig utan samtidig försäljning av fastigheten i övrigt, skall kronofogdemyndigheten sätta ut sammanträde för prövning av frågan. Till sammanträdet skall kronofogdemyndigheten kalla sökanden, fastighetens ägare och envar för myndigheten känd innehavare av panträtt i fastigheten eller av annan rättighet som kan påverkas av försäljningen.

Blir vid sammanträdet närvarande sakägare ense om att tillbehör bör säljas för sig, förordnar kronofogdemyndigheten i enlighet därmed, om ej särskilda skäl föranleder annat. Uppnås ej enighet om särskild försäljning, får kronofogdemyndigheten förordna därom endast om synnerliga skäl föreligger.

Råder tvist om tillbehör, tillämpas vad som sägs i 8 kap. 5 §.

15 § Särskild försäljning av tillbehör sker enligt bestämmelserna om försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet.

Tillbehör som säljs för sig upphör att höra till fastigheten, även om det ej skiljs från denna.

16 § Vad som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör tillkommer dem som har fordringar med rätt i fastigheten med det företräde mellan dem som gäller enligt lag. Den som har fordran med panträtt i fastigheten kan avstå från betalning utan att det minskar hans rätt i fastigheten i övrigt. Innehavare av fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får dock ej avstå från betalning ur tillbehörsmedel under annan förutsättning än att samtycke till avståendet har lämnats av såväl ägare till övriga av inteckningen besvärade fastigheter som innehavare av panträtt vilken gäller i en eller flera av fastigheterna med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen.

Avstående som inverkar på villkoren vid fastighetens försäljning på

auktion skall ske senast vid bevakningssammanträdet och kan därefter ej återkallas.

17 § Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör förslår att förnöja sökanden samt dem som har bättre rätt och ej har avstått från betalning, skall förfarandet avbrytas, såvida ej egendomen är avträdd till konkurs och förvaltaren begär att förfarandet skall fortgå.

Åtgärder före försäljning på auktion

18 § Tid och plats för auktion på fastighet bestäms av kronofogdemyndigheten.

Fastighetens ägare och innehavare av nyttjanderätt till fastigheten är skyldiga att låta fastigheten visas på lämplig tid.

19 § För förhandling om försäljningen skall bevakningssammanträde hållas antingen samma dag som auktionen eller lämplig dag före denna.

20 § Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet.

Har kronofogdemyndigheten förordnat om särskild försäljning av tillbehör, får kungörelsen ej utfärdas förrän försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen har betalats eller frågan om sådan försäljning har förfallit.

21 § Sökanden, ägaren samt kända innehavare av fordringar och rättigheter som bör iakttagas vid auktionen skall i god tid särskilt

underrättas om denna.

Har anslutning enligt 13 § ägt rum, skall underrättelse därom ske enligt första stycket.

22 § Har auktionen och sammanträdena ej blivit utlysta så som anges i 20 och 21 §§, skall de inställas och nya tider sättas ut, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Bevakningssammanträde

23 § Vid bevakningssammanträdet skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran eller rättighet anmälts hos kronofogdemyndigheten före sammanträdet, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

Om tillbehör har sålts för sig, behandlas särskilt hur den behållna köpeskillingen för tillbehöret skall användas, i den mån det inverkar på villkoren för fastighetens försäljning.

Sakägarförteckning

24 § När förhandlingen vid bevakningssammanträdet har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

25 § I sakägarförteckningen upptas förutom exekutionsfordringen

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1

eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,

3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besväras fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig eller avser hyra av en bostadslägenhet i en fastighet, som är taxerad som hyreshusenhet, om hyresgästen har tillträtt lägenheten, dock ej sådan rättighet som skall bestå oavsett fastighetens försäljning,

4. förrättningskostnaderna.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen. Lag (1994:480).

26 § Fordringar och rättigheter upptas efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptas före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptas närmast före exekutionsfordringen.

Fordran eller rättighet upptas även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas eller är inskrivning av rättighet sökt men ännu ej beviljad, upptas fordringen eller rättigheten med det företräde som tillkommer den om inteckningen eller inskrivningen beviljas.

När försäljning har begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning har skett enligt 13 §.

27 § Fordran upptas med det belopp till vilket den beräknas uppgå på tillträdesdagen, dock med den begränsning som kan följa av att panträtt ej får åtnjutas för mer än pantbrevets

belopp jämte tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptas återstoden som ägarhypotek.

Om i fastigheten gäller pantbrev som ej innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej har blivit anmäld, upptas pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptas utan tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken.

Om ett pantbrevs belopp är bestämt i utländsk valuta skall, vid tillämpningen av första och andra styckena, pantbrevets belopp jämte tillägg räknas om till svenska kronor. Före omräkningen skall det göras ett påslag om fem procent på pantbrevets belopp jämte tillägg. Påslaget skall dock inte föranleda någon ökning av det belopp som upptas som ägarhypotek. Lag (2004:448).

28 § Rättighet upptas utan att något belopp anges.

29 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. i vad mån behållen köpeskilling för tillbehör skall användas för betalning av fordringar som har upptagits i förteckningen,

3. det lägsta bud som måste avges för att fastigheten enligt 32 § skall få säljas,

4. vilka rättigheter som enligt 33 § första stycket är skyddade utan förbehåll eller enligt 33 § andra stycket skall förbehållas vid försäljningen,

5. betalningsvillkoren och tillträdesdag.

Av fordran som gäller endast i andel i fastigheten skall vid tillämpning av första stycket 1 medräknas så mycket som med hänsyn till andelens storlek och fordringens läge täcks, när övriga fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen samt förrättningskostnaderna är fullt täckta.

Köpeskillning för tillbehör får ej tagas i anspråk för betalning av fordran inom skyddsbeloppet i vidare mån än som har angivits i sakägarförteckningen.

30 § I sakägarförteckningen skall i förekommande fall erinras om

1. verkan av underlåten uppsägning av arrende- eller hyresavtal i fall som avses i 46 § andra stycket samt rätt till förlängt avtal eller skadestånd som enligt lag tillkommer arrendator eller hyresgäst om han blir uppsagd med anledning av fastighetens försäljning,
2. rätt att bo kvar såsom hyresgäst som enligt lag tillkommer bostadsrättshavare,
3. rätt att bo kvar på fastigheten som kronofogdemyndigheten enligt 36 § tredje stycket har medgivit ägaren.

31 § Om försäljningen enligt 37 § skall ske på avvikande villkor, upprättas sakägarförteckningen i enlighet därmed.

Villkor för försäljning på auktion

32 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för fastigheten, behållen köpeskillning för tillbehör i den mån den enligt sakägarförteckningen skall användas till betalning av fordringar inom skyddsbeloppet, behållen avkastning och andra medel som finns att

tillgå.

33 § Tomträtt som har inskrivits är vid försäljningen skyddad utan särskilt förbehåll. Annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft är skyddade utan särskilt förbehåll, om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen.

I andra fall än som avses i första stycket skall nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft särskilt förbehållas, om det saknas anledning antaga att rättigheten belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Härvid skall rätt till betalning på grund av ägarhypotek ej anses som fordran.

Bestämmelser om inskränkningar i rätten att föra talan mot beslut angående förbehåll som avses i andra stycket finns i 18 kap.

Rättighet som ej enligt första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt andra stycket kan skyddas genom förbehåll vid auktionen enligt 39 §.

34 § I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall inestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och ej enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskillning för tillbehör. Detta gäller dock ej, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären har yrkat kontant betalning,
2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket eller
3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.

I den mån avräkning ej skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han har avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

35 § Den som ropar in fastigheten är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en tiondel av köpeskillingen, dock ej mer än som enligt 34 § skall betalas kontant eller mindre än de förrätningskostnader som skall utgå ur fastigheten.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt i fastigheten, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landsting och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 43 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Obetald del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 20 § har kungjorts för köpeskillingens fördelning. Lag (2007:277).

36 § Som tillträdesdag räknas den dag då enligt kungörelse fördelningssammanträdet skall äga rum. Kronofogdemyndigheten kan dock medge inroparen att taga vård om fastigheten eller del därav före tillträdesdagen.

Kronofogdemyndigheten får förordna att obetald avkastning av fastigheten, som enligt 8 eller 9 § har skolat betalas till myndigheten eller syssloman och som har förfallit under tiden till och med den dag köparen har tillträtt fastigheten, skall tillkomma denne. Om sådan avkastning i annat fall betalas till köparen, skall denne redovisa

därför till kronofogdemyndigheten.

Har förre ägaren ej annan bostad, kan kronofogdemyndigheten tillåta honom att bo kvar på fastigheten högst tre månader efter tillträdesdagen.

37 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt tiden för tillträde, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv har begärt försäljning motsätter sig det.

Begäran som avses i första stycket skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

Auktion

38 § Vid auktionen skall, i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak, anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör ej skall följa den. Vad sålunda har angivits är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen. I övrigt ingår i försäljningen vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten. Råder tvist om tillbehör, skall det anmälas.

Redogörelse skall lämnas för innehållet i sakägarförteckningen.

Upplysning skall lämnas om att fastigheten ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 40 §.

39 § Om sakägarförteckningen upptager rättighet som ej enligt 33 § första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt 33 § andra stycket, skall fastigheten först ropas ut utan förbehåll om rättighetens bestånd och därefter med sådant förbehåll. Uppnås vid det senare utropet bud som täcker fordringar med bättre rätt än rättigheten eller som, utan att täcka dem, är lika högt

som eller högre än budet vid det föregående utropet, har budet vid det senare utropet företräde. Att ägarhypotek ej täcks utgör ej hinder mot att bud med förbehåll för rättigheten godtas.

Upptager sakägarförteckningen två eller flera sådana rättigheter som avses i första stycket, skall fastigheten först ropas ut utan förbehåll för någon av rättigheterna och därefter med förbehåll först endast för den rättighet som har bästa rätt och efter hand för ökat antal rättigheter enligt deras inbördes ordning. Bud som skyddar flera rättigheter än annat bud har företräde framför detta, om det ej leder till sämre täckning av fordran som har bättre rätt än någon av rättigheterna.

När bud med förbehåll för rättighet ej täcker fordringar med bättre rätt, kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan det budet och bud utan förbehåll för rättigheten eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt.

Om rättighetshavare i fall som avses i andra stycket är villig att betala enligt vad som sägs i tredje stycket men det sålunda erbjudna beloppet, till följd av att flera tillskott behövs, ej ensamt eller i förening med annat tillskott som bjuds är tillräckligt för att hans rättighet skall skyddas, skall fastigheten ropas ut med förbehåll för rättigheten och den eller de rättigheter som är skyddade genom tidigare bud och annat tillskott som bjuds.

Om borgenär vars fordran ej har blivit täckt genom visst bud godtager budet, skall fordringen vid tillämpning av första-fjärde styckena anses täckt.

Om rättighetshavare i stället för att betala ställer säkerhet, skall det gälla.

40 § Innan inrop godtas skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 32 §

angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskillning kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna ej har blivit täckta.

Inrop får ej mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

41 § Sedan inrop har godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall fastigheten ropas ut på nytt.

I fall som avses i 39 § skall handpenning lämnas för varje inrop, även om fastigheten skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

42 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att fastigheten har blivit såld och saknas anledning antaga att fastigheten kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 18-41 §§. Anmälan av fordran eller rättighet som har skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

43 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte ränta därå, beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635), från tillträdesdagen till och med den nya tillträdesdagen och för att även förrättningskostnaderna med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om fastigheten säljs med förbehåll för rättighet som ej har förbehållits vid den förra auktionen eller ändrade förhållanden har inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nye inroparen har fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir fastigheten ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas.

44 § Sedan auktion som har lett till försäljning av fastigheten har vunnit laga kraft och köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Visar inroparen att han har bjudit för annans räkning, skall köpebrev utfärdas till denne.

Vissa rättsföljder av auktion

45 § Sedan fastigheten har sålts svarar den ej för fordran som avses i 25 § första stycket 1.

Borgenär som har pantbrev kan ej efter fastighetens försäljning mot köparen göra gällande panträtt i fastigheten för större fordran än som har avräknats på köpeskillingen jämte utfäst ränta därå från tillträdesdagen samt framtida skadestånd och kostnad som föranleds av fordringsförhållandet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på den kontanta köpeskillingen och den förre ägaren blir fri från ansvar härför. I fall som avses i 44 § andra stycket blir även den som har gjort inropet betalningsskyldig.

46 § Köpare som har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket får tillträda fastigheten på den dag som har bestämts för köpeskillingens fördelning. Han svarar därefter för ägares skyldigheter i den mån de skall fullgöras efter tillträdesdagen.

Vill köparen att i sakägarförteckningen upptagen arrende- eller hyresrätt, som ej är skyddad enligt 33 § första stycket eller har förbehållits enligt 33 § andra stycket eller vid auktionen, skall upphöra, åligger det honom att inom en månad från tillträdesdagen säga upp avtalet. I annat fall gäller avtalet mot honom. Beträffande den tidpunkt vid vilken arrende- eller hyresavtal skall upphöra med anledning av uppsägning gäller vad som är föreskrivet i fråga om uppsägning efter frivillig överlåtelse av fastighet.

Om rätt i vissa fall för arrendator eller hyresgäst att begära förlängning av avtalet eller att få ersättning vid uppsägning finns särskilda föreskrifter.

47 § I fråga om rättighet som ej skall upphöra omedelbart efter fastighetens försäljning gäller följande bestämmelser.

På arrendeavgift, hyra eller annat vederlag för rättigheten som förfaller till betalning mer än sex månader eller, i fråga om arrende,

mer än ett år efter tillträdesdagen får rättighetshavaren ej avräkna fordran hos den förre ägaren. I fråga om sådant belopp gäller ej heller betalning som rättighetshavaren har erlagt till den förre ägaren eller annan uppgörelse med denne.

Fordran som rättighetshavare har förvärvat eller förskottsbetalning eller uppgörelse som har skett efter det att fastigheten har utmätts får ej återopas mot köparen, om rättighetshavaren ägde eller hade bort äga kännedom om utmätningen.

Angående rättighetshavares rätt till ersättning av tidigare ägare, om rättigheten upphör med anledning av fastighetens försäljning, finns bestämmelser i 7 kap. 19 och 20 §§ jordabalken.

Underlåter köpare att fullgöra tidigare ägares skyldigheter mot rättighetshavare enligt 46 § första stycket, gäller i fråga om skyldighet för tidigare ägare att ersätta rättighetshavaren dennes skada vad som sägs i 7 kap. 20 § första och tredje styckena jordabalken.

48 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen tillträda fastigheten på den bestämda dagen, om ej dessförinnan annat har förordnats enligt 18 kap. 12 eller 19 §. Får han på grund av sådant förordnande ej tillträda fastigheten och är hindret ej hävt inom tre månader från den bestämda tillträdesdagen, får han frånträda köpet och återfå vad han har betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Gemensamt intecknade fastigheter

49 § När någon av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, har den som har fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen rätt att indraga annan av de intecknade fastigheterna i

försäljningen, om den svarar för det intecknade beloppet eller del av detta före den fastighet som skall säljas. Skall denna säljas för panträttshavarens fordran eller för fordran som har lika eller bättre rätt, får han även indraga fastighet som svarar för inteckningen först efter den fastighet som skall säljas.

Yrkande om indragning skall framställas hos kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet. Fastighetens ägare skall beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Bevakningssammanträde och auktion skall inställas och nya tider sättas ut, om det behövs för att yrkandet skall hinna prövas.

Bifalls yrkandet, anses den indragna fastigheten utmätt när beslutet meddelas. Den får ej säljas innan beslutet har vunnit laga kraft.

50 § Om en av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, skall fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen upptagas i sakägarförteckningen med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Beloppet skall betalas kontant, om ej annat avtalas mellan köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad.

51 § Om samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas på auktion och förhållande som anges i 52 § andra stycket ej föreligger, upprättas gemensam sakägarförteckning för fastigheterna. Rättighet i någon av fastigheterna skall härvid anses upplåten i dem alla. Vid auktionen ropas fastigheterna ut gemensamt.

52 § Skall flera av gemensamt intecknade fastigheter men ej alla säljas på auktion, gäller 53-55 §§.

När samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas, gäller likaledes 53-55 §§, om

1. fastigheterna har olika ägare,

2. någon av fastigheterna med stöd av 49 § har indragits i försäljningen,
3. någon av fastigheterna endast i andra hand svarar för gemensam inteckning,
4. någon av fastigheterna besväras av särskild inteckning,
5. någon fastighets ansvar för gemensam inteckning ej avser inteckningens hela belopp,
6. det yrkas av innehavare av sådan rättighet i någon av fastigheterna som ej skall bestå oavsett om fastigheten säljs, eller
7. det i annat fall yrkas av ägare eller borgenär vars rätt kan bero därav.

Yrkande som avses i andra stycket 6 eller 7 skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

53 § Särskild sakägarförteckning skall upprättas för varje fastighet som skall säljas. Förteckningen upprättas som om försäljningen hade begärts på grund av den bästa gemensamma inteckningen, om ej exekutionsfordringen har bättre rätt. Fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning upptas för varje fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Kan ansvaret komma att vid försäljningen vidgas härutöver, skall det anmärkas. Beträffande fastighet som svarar endast i andra hand anges om sådant ansvar kan ifrågakomma.

När fastighet har indragits i försäljningen enligt 49 §, skall vid beräkning av tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken anses som om fastigheten hade utmätts samtidigt med den ursprungligen utmätta fastigheten.

54 § Vid auktionen skall fastigheterna ropas ut var för sig. Därefter skall de ropas ut gemensamt, om de har samma ägare. Efterföljande gemensamt utrop skall även eljest äga rum, om full betalning ej har uppnåtts för fordran för vilken samtliga fastigheter svarar eller fastigheternas ägare är ense om att de skall ropas ut gemensamt.

Uppnås vid gemensamt utrop högre bud än summan av buden vid de särskilda utropen, skall budet vid det gemensamma utropet ha företräde. Den köpeskillning som har bjudits vid det gemensamma utropet skall fördelas på fastigheterna efter de värden som har åsatts dem i målet. Fastighets andel i den gemensamma köpeskillningen utgör dock minst vad som har bjudits för den fastigheten vid särskilt utrop. Har någon av fastigheterna ropats ut med tillbehör som ej ingick i det värde efter vilket dess andel i köpeskillningen skall beräknas eller ropats ut utan tillbehör som omfattades av nämnda värde, skall den fastighetens värde vid tillämpningen av det sagda jämkas efter vad som påkallas av nämnda förhållande. Uppgår i fråga om någon av fastigheterna dess andel i köpeskillningen och andra tillgängliga medel ej till skyddsbeloppet och skall därför frågan om den fastighetens försäljning förfalla, skall de övriga fastigheterna ropas ut gemensamt.

Uppnås ej bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får ej någon av fastigheterna säljas.

Har fastighet indragits i försäljningen med stöd av 49 §, skall den ursprungligen utmätta fastigheten ropas ut först. Om därvid ej uppnås bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får fastigheten ej säljas. Blir den ej såld, skall ej heller den indragna fastigheten säljas.

Fastighet som endast i andra hand svarar för fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får ej säljas för den fordringen innan det har visat sig att betalning ej kan utgå ur den fastighet som svarar i första hand. I andra hand ansvarig fastighet får ej heller säljas, om

dess ägare eller annan sakägare betalar den brist för vilken fastigheten skall svara eller ställer säkerhet för beloppet. Gemensamt utrop av fastigheterna behöver ej ske annat än om särskilda skäl föreligger.

55 § Om rättighet har förbehållits vid särskilt utrop, skall förbehållet gälla även vid efterföljande gemensamt utrop. Har rättigheten ej förbehållits vid det särskilda utropet, tillämpas 39 § även vid det gemensamma utropet.

Vid tillämpning av 40 § skall prövningen huruvida avsevärt högre köpeskillning kan uppnås avse den sammanlagda köpeskillningen för samtliga fastigheter som har ropats in vid auktionen.

Handpenning skall lämnas efter varje inrop, även om inropad fastighet skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fordran som på grund av gemensam inteckning är förenad med panträtt i såld fastighet betalas kontant, om ej köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad avtalar annat.

Fortsatt inteckningsansvar

56 § Sådant förordnande av kronofogdemyndigheten om fortsatt inteckningsansvar som avses i 6 kap. 12 § jordabalken får meddelas på begäran av köparen.

Har fastighet sålts i fall som avses i 6 kap. 12 § andra stycket andra eller tredje meningen jordabalken, får förordnande om fortsatt inteckningsansvar meddelas beträffande gemensam inteckning som besvärar fastigheten endast om fastigheten i förhållande till de andra gemensamt intecknade fastigheterna svarar för hela inteckningen och den fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckningen har blivit täckt. Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör utfaller på pantbrevets

belopp, får förordnande ej meddelas beträffande motsvarande del av inteckningen.

Begäran om förordnande enligt denna paragraf skall framställas senast vid sammanträdet för köpeskillingens fördelning eller, vid försäljning under hand, innan kronofogdemyndigheten utfärdar köpebrev. Därvid skall pantbrevet ges in, om det inte redan är tillgängligt för kronofogdemyndigheten eller om kronofogdemyndigheten i annat fall finner skäl att medge undantag. Lag (1994:444).

Försäljning under hand

57 § En utmätt fastighet får säljas under hand, om en försäljning i sådan ordning bedöms vara mer ändamålsenlig än försäljning på auktion och det är tillförlitligt utrett vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten. Vid bedömningen av om en försäljning under hand är mer ändamålsenlig skall särskilt beaktas förutsättningarna för att därigenom erhålla en högre köpeskillning för fastigheten än vid försäljning på auktion.

Fastigheten får inte säljas under hand om en inskriven rättighet har sämre rätt än en fordran som är förenad med panträtt om fordringen inte täcks av köpeskillingen. Försäljning får dock ske om innehavare av sådan fordran samtycker till en sådan försäljning. En fastighet som är gemensamt intecknad med annan fastighet får inte säljas under hand. Lag (1994:444).

58 § Vid försäljning under hand skall en sakägarförteckning upprättas. Därvid tillämpas 25 och 26 §§, 27 § första, tredje och fjärde styckena, 28 §, 29 § första stycket 1-3, 29 § andra och tredje styckena samt 31 §.

I fråga om försäljningen och villkoren för denna tillämpas 32 och 34 §§, 37 § första stycket, 38 § första stycket samt 40 §.

Före försäljningen upplåten rättighet som grundas på skriftlig handling skall förbehållas. Förbehåll skall också göras för varje upplåten hyresrätt till en bostadslägenhet i en fastighet, som är taxerad som hyreshusenhet, om hyresgästen har tillträtt lägenheten. I fråga om sådana rättigheter gäller 47 §.

Köparen skall lämna handpenning enligt vad som föreskrivs i 35 §. Återstoden av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast tio veckor efter det att köpehandlingen upprättades. Försummas det, är köpet ogiltigt.

Blir köpet ogiltigt, gäller bestämmelserna i 43 § om handpenning. Vad som sägs om auktion i 43 § första stycket gäller även försäljning under hand.

Bestämmelserna i 45 § om vissa rättsföljder och 56 § första stycket om fortsatt in-teckningsansvar gäller även vid försäljning under hand. Lag (2004:448).

59 § Innan fastigheten bjuds ut till försäljning under hand skall ägaren och sökanden ges tillfälle att yttra sig. Innehavare av sådana fordringar och rättigheter som avses i 25 § första stycket skall delges en underrättelse om försäljningen och samtidigt uppmanas att inom viss tid anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten.

En borgenär vars fordran är förenad med panträtt i fastigheten skall, om fordringen inte blir täckt av erbjuden köpeskillning, ges tillfälle att köpa fastigheten till ett pris som överstiger den erbjudna köpeskillingen. Lag (1994:444).

60 § Om inte något annat följer av 58 § eller 59 § andra stycket bestämmer kronofogdemyndigheten köpevillkoren.

Försäljningen sker genom att en särskilt upprättad köpehandling skrivs under av kronofogdemyndigheten och köparen.

Ägaren skall genast underrättas om försäljningen.

När köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 58 § fjärde stycket och försäljningen vunnit laga kraft, skall kronofogdemyndigheten utfärda köpebrev.

Bestämmelserna i 48 § gäller också i fråga om försäljning under hand. Lag (1994:444).

61 § Säljs ej egendomen under hand, skall den bjudas ut till försäljning på auktion, om ej sökanden avstår därifrån.

Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet m. m.

62 § Bestämmelserna i 3-61 §§ gäller i tillämpliga delar även när utmätning av fast egendom har skett medan gäldenärens rätt är villkorlig och när utmätning av fast egendom ej har avsett hel fastighet, om ej annat följer av 63-68 §§.

63 § Har, i fall då överlåtelse av fastighet är beroende av villkor, fastigheten blivit utmätt för fordran hos överlåtaren, får försäljning ej ske förrän det visar sig om villkoret uppfylls.

Vad som sägs i första stycket gäller också om del av fastighet genom överlåtelse har kommit i särskild ägares hand och fastigheten har blivit utmätt för fordran hos överlåtaren innan fastighetsbildning som enligt lag utgör villkor för överlåtelsens giltighet har kommit till stånd. Skulle det medföra betydande tidsutdräkt att avvakta huruvida fastighetsbildningen kommer till stånd, får dock fastigheten säljas med förbehåll för den rätt som tillkommer förvärvaren. Försäljningen omfattar då även gäldenärens rätt mot förvärvaren. Köparen svarar för

gäldenärens skyldigheter mot förvärvaren.

64 § Har, i fall då förvärv av fastighet eller del av fastighet är beroende av villkor, egendomen blivit utmätt för fordran hos förvärvaren, skall kronofogdemyndigheten bjuda ut gäldenärens rätt till egendomen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Kommer försäljning till stånd, svarar köparen för gäldenärens skyldigheter mot sin fångesman. Ansökan om inteckning, som har gjorts samma dag som utmätningen eller senare, förfaller genom försäljningen, om ej kronofogdemyndigheten på begäran av köparen förordnar annat.

Kan det utan betydande tidsutdräkt avvaktas om det för förvärvet gällande villkoret uppfylls, kan anstånd med försäljningen medges tills det visar sig om så blir fallet. Uppfylls villkoret, sker försäljning i den ordning som i allmänhet gäller för exekutiv försäljning av fast egendom.

När försäljning som har skett enligt första stycket har vunnit laga kraft och köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpehandling.

65 § Bestämmelserna i 63 och 64 §§ gäller ej, om den fordran för vilken utmätning har skett var förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten.

66 § Om villkoret uppfylls i fall som avses i 63 § eller om förvärvet går åter i fall som avses i 64 § andra stycket, skall kronofogdemyndigheten driva in eller bjuda ut till försäljning vad som därefter tillkommer gäldenären och omfattas av utmätningen. Härvid tillämpas den ordning som enligt 8 och 9 kap. gäller i fråga om utmätt fordran eller rättighet.

67 § Har endast andel i fastighet blivit utmätt men skall enligt 8 kap. 8 § hela fastigheten säljas på auktion, skall av sakägarförteckningen framgå vilka fordringar och rättigheter som belastar varje särskild

andel. Skyddsbeloppet skall bestämmas så att fordringar, som gäller i den först utmätta andelen enbart eller i nämnda andel jämte annan andel och som har bättre rätt än exekutionsfordringen, samt förrättningskostnaderna blir fullt täckta.

Är någon av delägarna i konkurs, får borgenär utöva anslutningsrätt enligt 13 § även om han har förmånsrätt endast i andel av fastigheten.

68 § När andel i fastighet har sålts enligt 8 kap. 9 § andra stycket och försäljningen har vunnit laga kraft samt köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

69 § Bestämmelserna i 11 § gäller ej i allmänt mål.

13 kap. Redovisning av influtna medel

Allmänna bestämmelser om redovisning

1 § Medel som har flutit in till kronofogdemyndigheten i mål om utmätning skall redovisas så snart som möjligt. Är influtet belopp ringa och kan det antas att ytterligare medel kommer att flyta in i målet, får myndigheten avvakta med redovisningen.

Vid utmätning för ej förfallet underhållsbidrag enligt 7 kap. 6 § andra stycket får redovisning ske tidigast i nära anslutning till den tidpunkt då bidraget förfaller till betalning. Lag (1995:298).

2 § Vad som sägs i detta kapitel om influtna medel gäller även ränta som utgår på medlen till och med den i 6 § angivna fördelningsdagen. Ränta på belopp som inestår därefter tillkommer den som är berättigad till beloppet.

3 § När köpare har ställt säkerhet för handpenning och köpeskillingen ej betalas inom föreskriven tid, skall kronofogdemyndigheten taga säkerheten i anspråk, om det behövs för betalning av vad köparen har att svara för. Motsvarande gäller, när annan sakägare enligt 12 kap. 39 eller 54 § har ställt säkerhet för belopp som skall redovisas.

Fördelning

4 § För fördelning av influtna medel skall kronofogdemyndigheten hålla fördelningssammanträde, när det är föreskrivet i balken eller när det i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas.

Sammanträde som ej har blivit utsatt i samband med kungörande av auktion skall kungöras särskilt, om det är behövligt med hänsyn till okända sakägare eller av annat skäl. Kungörande skall ske i god tid och på lämpligt sätt. Sökanden, gäldenären och andra kända sakägare skall kallas till sammanträdet.

5 § Vid fördelningssammanträde skall kronofogdemyndigheten redogöra för vad som skall fördelas och för de fordringar som har anmälts eller skall beaktas utan anmälan.

6 § En fordran som skall beaktas skall tas upp med det belopp som den uppgår till på fördelningsdagen.

Vid bedömningen av om en fordran är förenad med särskild förmånsrätt i en fastighet skall ett pantbrev vars belopp är bestämt i utländsk valuta räknas om till svenska kronor enligt den kurs som gäller på fördelningsdagen. Pantbrevets belopp får dock inte sättas högre än det belopp som har bestämts vid omräkning enligt 12 kap. 27 § fjärde stycket.

Som fördelningsdag anses den dag till vilken fördelningssammanträde är utsatt, även om det då finns något hinder mot att verkställa fördelningen. Om det inte hålls något

sammanträde, anses den dag då kronofogdemyndighetens beslut meddelas som fördelningsdag.

Vid fördelning räknas som fordran i ett mål även sådan förrättningskostnad som avser endast det målet.

Begär borgenär betalning för fordran som ej har anmälts i tid, skall utdelning utgå av överskott, om sådant uppkommer.

Lag (2004:448).

7 § Är fordran eller därmed förenad förmånsrätt beroende av villkor eller tvistig eller är förmånsrätt beroende av att sökt inteckning beviljas, skall kronofogdemyndigheten avsätta vad som belöper på fordringen i avvaktan på att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Avsättning skall dock ej ske i fall då tvist skall prövas enligt tredje stycket.

Borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall, om det ej av särskilda skäl är obehövligt, föreläggas att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan om rätten till medlen mot sakägare som medlen skall tillkomma om borgenärens anspråk faller bort. Efterkommer borgenären ej föreläggandet, har han förlorat sin rätt till medlen, om ej motparten inom den angivna tiden har väckt talan mot borgenären.

Kan fördelningen ej utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten har blivit avgjord, skall kronofogdemyndigheten själv pröva tvisten, om det är ändamålsenligt. Därvid gäller vad som sägs i 2 kap. 22 och 23 §§. Lag (1994:480).

8 § När medel avsätts enligt 7 §, skall kronofogdemyndigheten ange hur det skall förfaras med dem om fordringen faller bort helt eller delvis.

9 § Om alla berörda sakägare är ense om hur medlen skall fördelas, skall

fördelningen ske i enlighet därmed.

Särskilda bestämmelser beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg m. m. och fast egendom

10 § När registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har sålts på auktion, skall behållen avkastning av egendomen, ersättning som har influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon har betalat för att bevara sin rätt vid försäljningen fördelas tillsammans med köpeskillingen för egendomen. Medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör till fastighet skall fördelas samtidigt som köpeskillingen för fastigheten.

Fördelningen skall ske i enlighet med sakägarförteckningen, om det ej framgår att fordran understiger vad som anges i förteckningen. Angående begränsning av inteckningshavares rätt vid försäljning av intecknade reservdelar till luftfartyg finns föreskrift i 11 kap. 3 § tredje stycket.

Utdelning för fordran som ej har tagits upp i förteckningen utgår endast av överskott, om sådant uppkommer.

11 § Bestämmelserna i 10 § första stycket gäller också när fastighet har sålts under hand. Medlen skall fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning.

12 § Avbryts förfarandet i fråga om egendom som avses i 10 § utan att egendomen har blivit såld, skall influtna medel fördelas enligt vad som sägs där, om sakägarförteckning har upprättats, och i annat fall enligt de grunder som gäller för upprättande av sådan förteckning. Annan borgenär än sökanden har dock ej rätt att få betalning ur medlen för annat än ränta och kostnader, om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning.

När tillbehör till fastighet har sålts för sig, skall borgenär, som ej har avstått från betalning, få utdelning med tillämpning av 12 kap. 16 §, även om fastigheten ej säljs.

Avräkning

13 § Medel som tillkommer borgenär skall avräknas på ränta och annan biförpliktelse före fordrans kapitalbelopp, om ej borgenären har yrkat annat före fördelningen eller, om fördelning ej äger rum, före utbetalningen.

Om ordningen mellan fordrans kapitalbelopp och biförpliktelser när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har utmätts finns bestämmelser i 10 kap. 11 § första stycket, 11 kap. 1 § och 12 kap. 26 § första stycket.

Utbetalning

14 § Medel får ej betalas ut utan att säkerhet ställs, om

1. utmätning har skett med stöd av 3 kap. 5 § 1 eller 6 § och exekutionstiteln ej har vunnit laga kraft eller utmätning har skett på grund av utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning och gäldenären har sökt återvinning eller överklagat,
2. utmätning har skett hos dödsbo för fordran som ej var förenad med särskild förmånsrätt i egendomen och den tid som anges i 8 kap. 6 § första stycket ej har gått till ända,
3. rätten till medlen är beroende av ett överklagande av utmätningen eller den utmätta egendomens försäljning eller av talan som avses i 4 kap. 20--22 eller 26 §,

4. fördelning som har skett vid fördelningssammanträde ej har vunnit laga kraft,

5. i annat fall tvist råder om vem som är betalningsberättigad.
Lag (1994:1038).

14 a § Vid utmätning av lön för underhållsbidrag med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § tillämpas inte 14 § 3 eller 5. Om det finns särskilda skäl, skall dock 14 § 5 tillämpas. Lag (1995:298).

15 § Har medel avsatts enligt 7 § första stycket på grund av tvist och har tvisten prövats av domstol, får den vinnande parten mot säkerhet lyfta medlen utan hinder av att avgörandet ej har vunnit laga kraft. I annat fall får medel som har avsatts enligt 7 § första stycket, om skäl föreligger, mot säkerhet betalas ut till den borgenär för vilken de har avsatts eller, om denne ej vill lyfta medlen, till den som i andra hand är berättigad till dem.

16 § Att en verkställd fördelning överklagas hindrar inte att belopp som inte berörs av överklagandet betalas ut. Lag (1994:1038).

17 § När medel betalas ut, skall iakttagas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som har lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fastighet eller företagsinteckningsbrev, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företes även om borgenären ej är skyldig att återställa handlingen, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köparen åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på

köpeskillingen, gäller vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen vad som föreskrivs i första och andra styckena. Lag (2003:531).

18 § Om borgenär för vilken utdelning har beräknats ej inom ett år från det att fördelningen har vunnit laga kraft företer fordringsbevis eller i övrigt fullgör vad som krävs enligt 17 § för att han skall få lyfta medlen, får dessa mot säkerhet betalas ut till den som i andra hand är berättigad till dem, om ej särskilda skäl föreligger.

19 § Om alla berörda sakägare medger att belopp betalas ut utan säkerhet när sådan annars krävs, skall det ske.

20 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. Härvid får ställd säkerhet tagas i anspråk. Motsvarande gäller, om medel som någon har fått lyfta enligt 14 eller 15 § skall tillkomma annan sakägare eller om borgenär har fått lyfta medel enligt 18 § och den som har bättre rätt till medlen anmäler sig och fullgör vad som krävs för betalning till honom.

20 a § Skall influtna medel fördelas mellan flera mål och understiger det belopp som skall betalas ut i något av dessa 100 kronor, skall beloppet, om särskilda skäl inte föranleder något annat, i stället fördelas mellan övriga mål där fordringen inte fått full täckning.

Kronofogdemyndigheten är inte skyldig att betala ut belopp som understiger 25 kronor. Om beloppet inte betalas ut, tillfaller det staten. Lag (1993:1650).

Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål

21 § Bestämmelserna i 1, 13, 14 och 20 §§ gäller ej i fråga om sökanden i allmänt mål. I sådant mål gäller ej heller 4-6 §§, 7 § första-tredje

styckena, 8 och 9 §§ annat än om fördelning skall ske med enskild borgenär eller om det är särskilt föreskrivet att fördelningssammanträde skall hållas. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket får ej tillämpas i allmänt mål, om sökandens fordran berörs av tvisten.

14 kap. Verkan av exekutiv försäljning m. m.

1 § Exekutiv försäljning ger köparen samma rätt till den sålda egendomen som frivillig försäljning, om ej annat följer av vad som sägs i detta kapitel.

2 § När utmätning av viss egendom ger företräde framför överlåtelse av egendomen, gäller det till förmån även för den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning. Detsamma gäller, när tredje man efter föreläggande enligt 4 kap. 20 § eller 26 § jämförd med 20 § har förlorat sin rätt mot sökanden.

3 § Har exekutiv försäljning av registrerat skepp eller luftfartyg som registrerats i luftfartygsregistret vunnit laga kraft och köpeskillingen betalats skall, om gäldenären inte var rätt ägare, köparens förvärv dock gälla, om gäldenärens åtkomst var inskriven när försäljningen ägde rum.

När exekutiv försäljning av fast egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen har erlagts, har den som åberopar annat förvärv av egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen. Även den som åberopar att gäldenärens eller någon hans företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätte ägaren har förlorat sin rätt mot köparen, om lagfart var beviljad för gäldenären när den exekutiva försäljningen ägde rum.

Lag (2004:84).

4 § Om exekutivt såld egendom frångår köparen därför att gäldenären ej var rätt ägare, är gäldenären skyldig att ersätta köparen dennes skada

med sammanlagda beloppet av vad som har gått till betalning av fordran mot gäldenären och har betalats ut till denne. Har gäldenären uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat köparen skada, är han skyldig att ersätta skadan utan sådan begränsning.

Borgenär, som ej var i god tro när han mottog betalning, är skyldig att solidariskt med gäldenären ersätta köparen dennes skada med det belopp som han har erhållit i betalning. Har borgenären uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat köparen skada, är han skyldig att ersätta skadan utan sådan begränsning.

5 § När exekutiv försäljning medför att tredje man förlorar sin äganderätt till den sålda egendomen, gäller i fråga om tredje mans rätt till ersättning för liden skada vad som sägs i 4 § om köpares rätt till ersättning av gäldenären och borgenär. Motsvarande gäller, när indrivning av utmätt fordran medför att tredje man förlorar sin rätt till fordringen.

6 § Har tredje man enligt 3 § första stycket förlorat sin rätt till här i landet registrerat skepp eller luftfartyg som registrerats i inskrivningsregistret för luftfartyg, är han berättigad till ersättning av staten enligt samma bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall betalas med anledning av att ägarens rätt har gått förlorad genom frivillig försäljning. Motsvarande gäller, när tredje man enligt 3 § andra stycket andra meningen har förlorat sin rätt till fast egendom.

Har staten utgivit ersättning enligt första stycket, inträder staten i tredje mannens rätt enligt 5 §. Lag (2004:84).

15 kap. Har upphävts genom lag (1995:298).

16 kap. Annan verkställighet

Avhysning

1 § Med avhysning avses en förpliktelse för tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, en bostadslägenhet eller något annat utrymme i en byggnad. Lag (2006:672).

2 § Innan avhysning sker ska svaranden beredas tillfälle att yttra sig. Saknar svaranden känt hemvist och har det inte kunnat klarläggas var han eller hon uppehåller sig, får avhysning dock ske utan hinder av att han eller hon inte har beretts tillfälle att yttra sig.

I fråga om delgivning av handling varigenom svaranden bereds tillfälle att yttra sig gäller delgivningslagen (2010:1932).

Har delgivningsmottagaren känt hemvist inom riket men träffas varken han eller någon som handlingen kan lämnas till enligt 34–37 §§ delgivningslagen och kan det inte klarläggas var han eller hon uppehåller sig, får kungörelsedelgivning användas eller handlingen lämnas i delgivningsmottagarens hemvist eller på lämplig plats i anslutning till hans eller hennes hemvist. Är svaranden bosatt utomlands får handlingen sändas till honom eller henne med posten under hans eller hennes utländska adress. Lag (2010:1937).

3 § Avhysning skall genomföras så att skäligen hänsyn tas till såväl sökandens intresse som svarandens situation.

Om möjligt skall avhysning ske inom fyra veckor från det att behövliga handlingar kom in till kronofogdemyndigheten.

Avhysning får ske tidigast en vecka från det att svaranden bereddades tillfälle att yttra sig eller, om svaranden är bosatt utomlands, två veckor från det att underrättelse sändes till honom.

4 § Om det behövs av hänsyn till svaranden får kronofogdemyndigheten medge anstånd med avhysningen under högst två veckor från utgången av den tid som anges i 3 § andra stycket. Föreligger synnerliga skäl får anståndet utsträckas till högst fyra veckor, om skälig ersättning betalas för hela den anståndstid som har medgivits av myndigheten.

Har på grund av 3 § tredje stycket hinder mött att genomföra avhysningen inom den tid som anges i 3 § andra stycket, skall anståndstiden räknas från den dag då förrättningen tidigast hade kunnat äga rum.

5 § Medger sökanden uppskov med avhysningen och varar uppskovet över sex månader från dagen för ansökan, är ansökan förfallen, om det inte finns särskilda skäl att godta ytterligare uppskov.

Lag (1995:298).

6 § Kronofogdemyndigheten skall vid behov ombesörja transport av egendom som skall bortföras, hyra utrymme för förvaring av egendomen och vidtaga andra liknande åtgärder som föranleds av avhysningen.

Innan åtgärd enligt första stycket vidtas, skall parterna underrättas, om det kan ha betydelse för dem.

Den som har mottagit egendom för förvaring i fall som avses i första stycket har rätt till skälig ersättning av svaranden för förvaringen.

Har egendomen inte hämtats tre månader efter avhysningen, får den som har mottagit egendomen sälja den och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskafta den. Innan egendomen säljs eller bortskaftas skall svaranden, om han kan nås, anmanas att hämta egendomen. Anmaningsskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev till svarandens kända adress. I övrigt tillämpas 5--7 §§ samt 10 § första och andra styckena lagen (1985:982) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om beställaren avse svaranden och vad som sägs om näringsidkaren avse den som har mottagit egendomen för förvaring. Lag (1985:983).

7 § Skall avhysning ske från annat än bostad och underlåter svaranden att ta hand om egendomen och kan ej heller lämpligt förvaringsutrymme anskaffas, får kronofogdemyndigheten förordna att egendomen skall säljas. Kan egendomen antagas sakna försäljningsvärde, får i stället förordnas att den skall förstöras. Egendom som tillhör tredje man får säljas eller förstöras endast om denne underlåter att själv ta hand om egendomen.

Innan förordnande enligt första stycket meddelas skall svaranden och, om egendomen tillhör tredje man, denne beredas tillfälle att yttra sig. Härvid tillämpas 2 §.

Försäljning äger rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet. Bestämmelsen i 9 kap. 4 § första stycket gäller dock ej.

8 § Avhysning får genomföras även mot inneboende eller annan tredje man som hindrar sökanden i utövningen av hans rätt, om det är uppenbart att tredje mannen saknar fog att motsätta sig verkställigheten. När anledning föreligger skall kronofogdemyndigheten om möjligt i förväg underrätta tredje mannen om avhysningen.

Anstånd som sägs i 4 § får meddelas, om det behövs av hänsyn till tredje mannen.

9 § Om det anses lämpligt och sökanden medger det, får kronofogde myndigheten förelägga svaranden att själv fullgöra sin förpliktelse att flytta. Därvid tillämpas 2 §, 3 § första och tredje styckena samt 5 och 8 §§.

Verkställighet i annat fall

10 § Har upphävts genom lag (2006:672).

11 § Innan verkställighet som ej avser kvarstad eller annan

säkerhetsåtgärd sker skall svaranden underrättas. Om saken är brådskande, får dock kronofogdemyndigheten genast vidtaga behövlig åtgärd. Så snart som möjligt skall prövas om åtgärden skall bestå.

12 § Verkställighet som ej avser kvarstad sker genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att iakttaga förbud eller annan föreskrift eller genom att myndigheten själv vidtar behövlig åtgärd. På framställning av sökanden kan kronofogdemyndigheten, om det anses lämpligt, överlämna åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd.

Beträffande genomförandet av verkställigheten tillämpas 6 §.

Föreskrift i exekutionstiteln som avser verkställigheten hindrar ej att denna genomförs på annat sätt, om det behövs.

12 a § Medger sökanden uppskov med verkställighet och varar uppskovet över sex månader från dagen för ansökan, är ansökan förfallen. Detsamma gäller om sökanden medger uppskov fler än två gånger.

Kronofogdemyndigheten får bevilja anstånd med handräckning för återtagande av en vara, om det finns särskilda skäl med hänsyn till köparens förhållanden och övriga omständigheter. Anstånd får dock inte beviljas för mer än fyra månader från dagen för ansökan om handräckning.

Kronofogdemyndigheten får besluta om villkor för anståndet och, om det finns anledning till det, förklara att anståndet skall upphöra att gälla. Lag (1995:298).

Särskilda bestämmelser om kvarstad

13 § Beträffande verkställighet av beslut om kvarstad för fordran tillämpas vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap. 2-7, 9 och 13-19 §§,

22 § första och tredje styckena, 24, 25 och 33-35 §§, 5 och 6 kap. samt 12 kap. 3-5 §§.

Kvarstad för fordran får ej läggas på lön eller annan förmån som avses i 7 kap. innan den har betalats ut och kan utmätas.

14 § När egendom har belagts med kvarstad för fordran, får svaranden ej överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

I fråga om verkan av kvarstaden i övrigt gäller vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap. 29 § andra stycket och 31 § samt 12 kap. 6-10 §§.

Om lös egendom, som har belagts med kvarstad för fordran, hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, får den på begäran av part säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom.

15 § Kvarstad för fordran hindrar ej att egendomen utmäts eller beläggs med kvarstad för annan fordran. Finns annan egendom att tillgå, skall dock denna tagas i anspråk i första hand, om ej den fordran för vilken utmätning eller kvarstad söks är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen.

Om egendom som har belagts med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran vilken ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall egendomen anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Sådan utmätning verkan förfaller, om den sökta utmätningen hävs. Lag (1994:480).

16 § Beträffande verkställighet av beslut om kvarstad till säkerhet för bättre rätt tillämpas 6 kap. och 12 kap. 5 §.

I fråga om verkan av sådan kvarstad gäller 14 §. Pantbrev som gäller i egendomen får dock ej pantsättas, om ej kronofogdemyndigheten efter

hörande av sökanden medger det av särskilda skäl. Detsamma gäller skuldebrev som är in-tecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

17 kap. Kostnader

Inledande bestämmelse

1 § I utsökningsmål får det tas ut en årlig grundavgift för allmänna kostnader vid handläggningen och även i övrigt tas ut ersättning för statens kostnader för förfarandet hos Kronofogdemyndigheten (förrättningskostnader).

Regeringen får meddela föreskrifter om när ersättning skall tas ut och om ersättningens storlek. Lag (2007:277).

Sökandens ansvar för förrättningskostnader

2 § Sökanden ansvarar mot staten för förrättningskostnaderna i målet, om inte något annat följer av 3 eller 4 § eller av särskild föreskrift. Betalar sökanden inte en grundavgift inom förelagd tid, får Kronofogdemyndigheten avskryva målet.

I fråga om kostnader för en åtgärd som har begärts av någon annan än sökanden i målet skall den som har begärt åtgärden anses som sökande. När en fastighet enligt 12 kap. 49 § har indragits i försäljning av en gemensamt in-tecknad fastighet, skall dock sökanden i målet ansvara även för kostnader som föranleds av indragningen, om han har sämre rätt än den som har begärt indragning. Lag (2007:277).

3 § Sökanden ansvarar inte för förrättningskostnaderna för utmätning enligt 7 kap. 21 § eller för sådan handräckning enligt 8 kap. 18 § som behövs för att komma i besittning av lös

egendom eller bostad.

Sökanden ansvarar inte heller för förrättningskostnaderna i mål om utmätning för fordran som vid utmätning av lön har företrädesrätt enligt 7 kap. 14 §.

Vid avhysning ansvarar sökanden inte för kostnader för förvaring av svarandens egendom eller för andra åtgärder som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Detsamma gäller kostnader för försäljning enligt 16 kap. 7 §.

Lag (2007:277).

4 § Kronofogdemyndigheten får medge befrielse helt eller delvis från skyldigheten att betala förrättningskostnaderna, om det finns särskilda skäl.

Återstår endast ett obetydligt belopp att betala i ett allmänt eller enskilt mål om utmätning, får Kronofogdemyndigheten betala beloppet till sökanden genom att jämka förrättningskostnaderna i motsvarande mån. Lag (2008:216).

5 § Förrättningskostnader för vilka sökanden ansvarar skall förskottas av honom, om Kronofogdemyndigheten begär det. Staten, kommun, landsting och kommunalförbund är dock inte skyldiga att lämna sådant förskott.

Betalas inte förskott inom förelagd tid, får Kronofogdemyndigheten inställa verkställigheten och häva vidtagna åtgärder. Om förskottet avser en grundavgift, får myndigheten i stället avskriva målet. Lag (2007:277).

Uttagande av förrättningskostnader

6 § Kronofogdemyndigheten skall ta ut förrättningskostnader utan särskild begäran. Preskription av en huvudfordran omfattar även

förrättningskostnad. En förrättningskostnad som avser ett mål om utmätning för underhållsbidrag preskriberas vid utgången av kalenderåret fyra år efter det att avgiften debiterades.

Lag (1995:298).

7 § Förrättningskostnader i mål om utmätning tas ut ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning och andra tillgängliga medel. De får vid behov genast utsökas hos gäldenären.

Förrättningskostnader som är gemensamma för flera mål har företrädare framför kostnader som endast avser ett mål.

Förrättningskostnad för handräckning enligt 8 kap. 18 § får genast utsökas hos den mot vilken åtgärden har vidtagits. Lag (1996:130).

8 § Förrättningskostnader i mål om verkställighet enligt 16 kap. får genast utsökas hos svaranden, om ej annat följer av exekutionstiteln. Detta gäller dock ej verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Om egendom i samband med avhysning säljs enligt 16 kap. 7 §, tas förrättningskostnad för försäljningen ut ur köpeskillingen.

När förrättningskostnader för avhysning tas ut hos svaranden, har kostnad som avses i 3 § tredje stycket företräde framför annan förrättningskostnad. Lag (1996:130).

9 § Förrättningskostnad för verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt består när verkställighet äger rum för det anspråk som har föranlett åtgärden, anses som förrättningskostnad för sistnämnda verkställighet.

Om egendom som är belagd med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran, anses förrättningskostnad för verkställighet av kvarstaden som förrättningskostnad i målet om utmätning.

10 § Om lös egendom som har belagts med kvarstad säljs enligt 16 kap.

14 § tredje stycket eller 16 § andra stycket, tas förrättningskostnad för försäljningen ut ur köpeskillingen.

Har kronofogdemyndigheten med anledning av kvarstad på fast egendom förordnat om åtgärd som avses i 12 kap. 8 eller 9 §, tas kostnad för åtgärden ut ur behållen avkastning.

11 § Vad som sägs i 7-10 §§ om uttagande av förrättningskostnad hos svaranden gäller ej kostnad som till följd av exekutionstitelns upphävande, ansökningens återkallande eller annan särskild anledning bör betalas av sökanden.

Om sökanden ej har förskotterat förrättningskostnad för vilken han ansvarar och kostnaden ej får eller har kunnat i målet tagas ut hos svaranden, får den genast utsökas hos sökanden.

Kostnader i tvist vid fördelning

12 § I fråga om kostnader i tvist vid fördelning av medel som enligt 13 kap. 7 § tredje stycket prövas av kronofogdemyndigheten tillämpas 18 kap. rättegångsbalken.

Beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har ålagt ersättningsskyldighet enligt första stycket, verkställs såsom dom som avses i 3 kap. 6 §.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

13 § Bestämmelserna i 2 och 3 §§, 4 § första stycket och 5 § om sökandens ansvar för förrättningskostnader gäller inte i allmänt mål. Lag (2008:216).

18 kap. Överklagande

Inledande bestämmelser

1 § Kronofogdemyndighetens beslut överklagas skriftligen hos en tingsrätt som regeringen föreskriver med hänsyn till var svaranden har sitt hemvist.

Med svarandens hemvist förstås den ort där svaranden är bosatt. Beträffande dödsbo förstås den ort där den döde senast var bosatt och beträffande annan juridisk person förstås den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

I den mån det inte föreskrivs något annat i detta kapitel gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden vid överklagande i utökningsmål. Kronofogdemyndigheten skall dock inte vara part i domstolen. Lag (2006:672).

Överklagande av kronofogdemyndighetens beslut

2 § Kronofogdemyndighetens beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Sökanden eller svaranden får klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

Ett beslut, genom vilket en rättighet har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får överklagas endast av den som har bestritt att sådant förbehåll görs. Lag (1993:516).

3 § Har upphävts genom lag (1993:516).

4 § Har upphävts genom lag (2006:672).

5 § Följande beslut får inte överklagas:

1. ett beslut genom vilket begäran om rättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 eller 34 § eller av kvarstad för fordran enligt 16 kap. 13 § har lämnats utan bifall,

2. ett beslut genom vilket en rättighet inte har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket,

3. ett beslut genom vilket en förrättningsman har förklarats jävig,

4. ett beslut i en fråga som avses i 17 kap. 4 § första stycket,

5. ett beslut i en sådan fråga om verkställighet av en skiljedom som avses i 3 kap. 16 §. Lag (1999:118).

6 § Ett beslut i en fråga som avses i 2 kap. 10 eller 11 § får inte överklagas. I samband med att ett beslut överklagas, genom vilket föreläggande av vite eller annan påföljd har tillämpats, får dock prövning av föreläggandets giltighet påkallas.

Ett beslut som innefattar endast förberedelse till senare beslut och inte rör tredje man får överklagas endast i samband med överklagande av det senare beslutet. Beslutet får dock överklagas särskilt på den grund att målet onödigt uppehålls genom beslutet.

En sakägarförteckning får överklagas endast i samband med att den exekutiva försäljningen eller beslutet om fördelningen av influtna medel överklagas. Lag (1994:444).

7 § Ett beslut om utmätning som avses i 7 kap. får överklagas utan inskränkning till viss tid.

Ett beslut om annan utmätning skall överklagas av sökanden eller svaranden inom tre veckor från det att beslutet delgavs honom. Tredje man får överklaga sådan utmätning utan inskränkning till viss tid. Ett beslut som avses i 8 kap. 9 § första stycket eller 12 kap. 49 § tredje stycket skall dock överklagas inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden.

En exekutiv försäljning skall överklagas inom tre veckor från försäljningen. Ett beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall överklagas inom tre veckor från beslutet.

Ett sådant överklagande som avses i 6 § andra stycket andra meningen får göras utan inskränkning till viss tid.

Kronofogdemyndighetens beslut i andra fall skall överklagas inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden. Lag (1995:298).

8 § har upphävts genom lag (1996:248).

9 § Ett överklagande skall ges in till kronofogdemyndigheten.

Ett överklagande som inte har kommit in i rätt tid skall avvisas av kronofogdemyndigheten. Om överklagandet har kommit in till tingsrätten inom tiden för överklagande, skall den omständigheten att överklagandet har kommit in till kronofogdemyndigheten först därefter inte föranleda att det avvisas.

Om den som vill överklaga ett beslut visar laga förfall innan tiden för överklagande gått ut, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid. Lag (1993:516).

10 § Om överklagandet inte avvisas, skall kronofogdemyndigheten så snart som möjligt sända detta och övriga handlingar i målet till tingsrätten. Lag (1993:516).

11 § har upphävts genom lag (1996:248).

Vissa bestämmelser om förfarandet i tingsrätten

12 § Tingsrätten får, utan att motparten dessförinnan har getts tillfälle att yttra sig över överklagandet, förordna att någon åtgärd för verkställighet tills vidare inte skall vidtas eller, om det finns synnerliga skäl, att en redan vidtagen åtgärd skall hävas. Vid utmätning av lön för underhållsbidrag får förordnandet inskränkas till att avse att influtna medel inte skall betala ut.

Tingsrätten får också omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. Lag (1995:298).

13 § Den omständigheten att ett beslut har meddelats av en jävig förrättningsman skall inte föranleda att beslutet hävs, om jävet uppenbarligen inte har inverkat på beslutet. Lag (1993:516).

14 § Vid bifall till ett överklagande av ett visst beslut får även ett senare beslut i målet hävas när det kan ske, om detta beslut har samband med det förra beslutet och inte hade vunnit laga kraft mot klaganden när han överklagade det första beslutet. Lag (1993:516).

15 § Om ett överklagande av ett beslut om fördelning av medel bifalls, gäller det till förmån även för den som inte själv har överklagat beslutet. Lag (1993:516).

16 § Tingsrättens beslut i en fråga som överklagats dit gäller på det sätt som i 2 kap. 19 § sägs om kronofogdemyndighetens beslut.

I mål om utmätning skall dock en vidtagen åtgärd inte utan särskilt förordnande återgå innan tingsrättens beslut har vunnit laga kraft. Lag (1995:298).

Överklagande av tingsrättens beslut, m. m.

16 a § Har upphävts genom lag (2005:689).

17 § Ett beslut av en domstol med anledning av ett sådant överklagande som avses i 6 § andra stycket andra meningen får inte överklagas. Lag (2006:672).

18 § Har upphävts genom lag (1996:248).

19 § Vad som sägs i 4 § andra stycket och 12, 14 och 15 §§ tillämpas även i hovrätten och Högsta domstolen. Vad som sägs i 16 § tillämpas även i hovrätten. Lag (1993:516).

Särskilda rättsmedel

20 § Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken tillämpas i fråga om kronofogdemyndighets beslut i utsökningsmål.

Vad som sägs i 58 kap. 13 § rättegångsbalken om återställande av försutten tid gäller även när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket i denna balk.

Användning av särskilt rättsmedel får ej utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs. Lag (1988:1454).

Övergångsbestämmelser

1984:695

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985. Om sakägarförteckningen har upprättats före ikraftträdandet tillämpas fortfarande äldre bestämmelser.

1985:983

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986. Har någon före ikraftträdandet tagit emot egendom för förvaring, tillämpas dock äldre bestämmelser.

1987:755

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988. Bestämmelserna i 3 kap. 7 § andra stycket i dess äldre lydelse gäller dock fortfarande i fråga om mål som handlagts enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

1990:669

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre bestämmelser i 15 kap. 14 § gäller till den 1 januari 1991.

1990:748

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om utslag eller beslut som meddelats enligt lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande samt handräckningslagen (1981:847).

1991:848

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning där talan väckts före ikraftträdandet.

1992:636

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. I enskilda mål om

införsel som har kommit in till kronofogdemyndigheten före ikraftträdandet får ersättning tas ut för sådana förrättningskostnader som uppkommer efter utgången av 1994. Sådana förrättningskostnader får genast tas ut genom införsel hos gäldenären. I övrigt gäller äldre föreskrifter fortfarande i fråga om utökningsmål som har kommit in till kronofogdemyndigheten före ikraftträdandet. Lag (1994:1983).

1992:831

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. I fall då gäldenären har förvärvat varan före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

1993:516

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994. I fråga om beslut som meddelats av kronofogdemyndighet före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

1994:480

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994. Äldre föreskrifter tillämpas fortfarande i fråga om betalningssäkring som verkställts före ikraftträdandet.

1994:1413

Denna lag träder i kraft, i fråga om 2 kap. 15 § den 1 januari 1995, och i övrigt den dag regeringen bestämmer. I fråga om 2 kap. 15 § gäller äldre bestämmelser om talan väckts före ikraftträdandet.

1994:1964

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995 och tillämpas på underhållsbidrag för vilka den ursprungliga förfallodagen inträtt

den 31 december 1991 eller senare.

1995:298

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1996.
2. De nya föreskrifterna skall tillämpas även i mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet beträffande förhållande som hänför sig till tiden därefter. I fråga om överklagande av ett beslut om införsel tillämpas efter ikraftträdandet de nya föreskrifterna om överklagande av ett beslut om utmätning.
3. Om det vid ikraftträdandet pågår verkställighet av ett beslut om införsel eller utmätning av lön, skall kronofogdemyndigheten ompröva beslutet med tillämpning av de nya föreskrifterna i 7 kap. Om ett sådant beslut vid ikraftträdandet är föremål för prövning i domstol, skall kronofogdemyndigheten avvakta med omprövningen tills domstolsprövningen är avslutad.
4. Mål som har anhängiggjorts före ikraftträdandet skall vid beräkning av den ettåriga handläggningstiden enligt 4 kap. 9 § anses ha kommit in till kronofogdemyndigheten på dagen för ikraftträdandet.
5. En ansökan om införsel som har gjorts före ikraftträdandet skall anses som en ansökan om utmätning med begäran om begränsad tillgångsundersökning enligt 4 kap. 9 d §. Lag (1996:130).
6. Den nya bestämmelsen i 7 kap. 14 § andra stycket tillämpas endast på underhållsbidrag för vilka den ursprungliga förfallodagen inträtt den 31 december 1991 eller senare.

1996:1032

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

2. I fråga om fordran enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott eller lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande gäller 23 § i sin äldre lydelse.

3. Även om ett beslut om återbetalningsskyldighet enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd ännu inte har delgetts den bidragsskyldige den 1 januari 1997, får pågående handläggning hos kronofogdemyndigheten avseende återkrav enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott eller lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande fortsätta och omfatta även krav som gäller fastställd återbetalningsskyldighet enligt lagen om underhållsstöd.

4. Belopp som vid fördelning enligt 7 kap. 16 § första stycket tilldelats fordran enligt lagen (1996:1030) om underhållsstöd skall i första hand avräknas på fordringar som för samma barn uppkommit enligt den upphävda lagen (1964:143) om bidragsförskott och den upphävda lagen (1984:1095) om förlängt bidragsförskott för studerande.

1999:118

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

2. Äldre bestämmelser tillämpas beträffande en ansökan om verkställighet som gjorts före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande vid tillämpningen av 12 § lagen (1981:775) om införande av utsökningsbalken.

2003:531

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om en utmätning som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre

bestämmelser.

3. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser fram till den 1 januari 2005.

2005:689

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2006:672

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2. Äldre föreskrifter om behörig domstol i 2 kap. 15, 16 och 24 §§ gäller fortfarande i fråga om talan med anledning av ett föreläggande som har meddelats före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter i 18 kap. 1 § gäller fortfarande i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

4. Äldre föreskrifter i 18 kap. 17 § första meningen om överklagandeförbud gäller fortfarande i fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2007:277

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

2. Om exekutiv försäljning har skett före ikraftträdandet, gäller 17 kap. 3 § i paragrafens äldre lydelse.

2010:1937

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.
2. Äldre bestämmelser gäller om ett beslut om delgivning enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428) har fattats före den 1 april 2011 eller om en handling har skickats eller lämnats före denna tidpunkt.

-END

URL - lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

SFS nr: 1960:729

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L3

Rubrik: Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och
konstnärliga verk

Utfärdad: 1960-12-30

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:884

1 Kap. Upphovsrättens föremål och innehåll

1 § Den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket oavsett om det är

1. skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal,
2. datorprogram,
3. musikaliskt eller sceniskt verk,
4. filmverk,
5. fotografiskt verk eller något annat alster av bildkonst,
6. alster av byggnadskonst eller brukskonst, eller
7. verk som har kommit till uttryck på något annat sätt.

Till litterära verk hänförs kartor, samt även andra i teckning eller grafik eller i plastisk form utförda verk av beskrivande art.

Vad som i denna lag sägs om datorprogram skall i tillämpliga delar gälla även förberedande designmaterial för datorprogram.

Lag (1994:190).

2 § Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som föreskrivs i det följande, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konststart eller i annan teknik.

Framställning av exemplar innefattar varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket, oavsett i vilken form eller med vilken metod den sker och oavsett om den sker helt eller delvis.

Verket görs tillgängligt för allmänheten i följande fall:

1. När verket överförs till allmänheten. Detta sker när verket på trådbunden eller trådlös väg görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den där allmänheten kan ta del av verket. Överföring till allmänheten innefattar överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.
2. När verket framförs offentligt. Offentligt framförande innefattar endast sådana fall då verket görs tillgängligt för allmänheten med eller utan användning av ett tekniskt hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av verket.

3. När exemplar av verket visas offentligt. Offentlig visning innefattar endast sådana fall då ett exemplar av ett verk görs tillgängligt för allmänheten utan användning av ett tekniskt hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av exemplaret. Om ett tekniskt hjälpmedel används är det i stället ett offentligt framförande.

4. När exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten.

Med överföring till allmänheten och offentligt framförande jämställs överföringar och framföranden som i förvärvsverksamhet anordnas till eller inför en större slutna krets. Lag (2005:359).

3 § Då exemplar av ett verk framställs eller verket göres tillgängligt för allmänheten, skall upphovsmannen angivas i den omfattning och på det sätt god sed kräver.

Ett verk må icke ändras så, att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränkes; ej heller må verket göras tillgängligt för allmänheten i sådan form eller i sådant sammanhang som är på angivet sätt kränkande för upphovsmannen.

Sin rätt enligt denna paragraf kan upphovsmannen med bindande verkan eftergiva endast såvitt angår en till art och omfattning begränsad användning av verket.

4 § Den som översatt eller bearbetat ett verk eller överfört det till annan litteratur- eller konst har upphovsrätt till verket i denna gestalt, men han äger icke förfoga däröver i strid mot upphovsrätten till originalverket.

Har någon i fri anslutning till ett verk åstadkommit ett nytt och

självständigt verk, är hans upphovsrätt ej beroende av rätten till originalverket.

5 § Den som genom att sammanställa verk eller delar av verk åstadkommit ett litterärt eller konstnärligt samlingsverk har upphovsrätt till detta, men hans rätt inskränker icke rätten till de särskilda verken.

6 § Har ett verk två eller flera upphovsmän, vilkas bidrag icke utgöra självständiga verk, tillkommer upphovsrätten dem gemensamt. De äga dock var för sig beivra intrång i rätten.

7 § Såsom upphovsman anses, där ej annat visas, den vars namn eller ock allmänt kända pseudonym eller signatur på sedvanligt sätt utsättes på exemplar av verket eller anges då detta göres tillgängligt för allmänheten.

Är ett verk utgivet utan att upphovsmannen är angiven såsom i första stycket sägs, äger utgivaren, om sådan är nämnd, och eljest förläggaren företräda upphovsmannen, till dess denne blivit angiven på ny upplaga eller genom anmälan i justitiedepartementet.

8 § Ett verk anses offentliggjort, då det lovligen gjorts tillgängligt för allmänheten.

Verket anses utgivet, då exemplar därav med upphovsmannens samtycke förts i handeln eller eljest blivit spridda till allmänheten. Lag (1973:363).

9 § Upphovsrätt gäller inte till

1. författningar,
2. beslut av myndigheter,
3. yttranden av svenska myndigheter och

4. officiella översättningar av sådant som avses i 1-3.

Upphovsrätt gäller dock till verk vilka ingår i en handling som avses i första stycket och är av följande slag:

1. kartor,
2. alster av bildkonst,
3. musikaliska verk eller
4. diktverk.

Upphovsrätt gäller även till ett verk som ingår i en bilaga till ett beslut av en myndighet, om beslutet avser rätten att ta del av den allmänna handling där verket ingår.

Lag (2000:92).

10 § Upphovsrätt till ett verk gäller även om verket har registrerats som mönster.

Upphovsrätt gäller inte till kretsmönster för halvlederprodukter. Om rätten till sådana kretsmönster finns särskilda bestämmelser. Lag (1994:190).

2 Kap. Inskränkningar i upphovsrätten

Allmänna bestämmelser om inskränkningar

11 § Bestämmelserna i detta kapitel medför inga inskränkningar i upphovsmannens rätt enligt 3 § utöver dem som följer av 26 c §.

När ett verk återges offentligt med stöd av detta kapitel skall

källan anges i den omfattning och på det sätt som god sed kräver samt får verket inte ändras i större utsträckning än användningen kräver. Lag (1993:1007).

Framställning av tillfälliga exemplar

11 a § Tillfälliga former av exemplar av verk får framställas, om framställningen utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och om exemplaren är flyktiga eller har underordnad betydelse i processen. Exemplaren får inte ha självständig ekonomisk betydelse.

Framställning av exemplar enligt första stycket är tillåten bara om det enda syftet med framställningen är att möjliggöra

1. överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller
2. laglig användning, dvs. användning som sker med tillstånd från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare, eller annan användning som inte är otillåten enligt denna lag.

Första och andra styckena ger inte rätt att framställa exemplar av litterära verk i form av datorprogram eller sammanställningar. Lag (2005:359).

11 b § Har upphävts genom lag (1993:1007).

Framställning av exemplar för privat bruk

12 § Var och en får för privat bruk framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk. Såvitt gäller litterära verk i skriftlig form får exemplarframställningen dock endast avse begränsade delar av verk eller sådana verk av begränsat

omfång. Exemplaren får inte användas för andra ändamål än privat bruk.

Första stycket ger inte rätt att

1. uppföra byggnadsverk,
2. framställa exemplar av datorprogram, eller
3. framställa exemplar i digital form av sammanställningar i digital form.

Första stycket ger inte heller rätt att för privat bruk låta en utomstående

1. framställa exemplar av musikaliska verk eller filmverk,
2. framställa bruksföremål eller skulpturer, eller
3. genom konstnärligt förfarande efterbilda andra konstverk.

Denna paragraf ger inte rätt att framställa exemplar av ett verk när det exemplar som är den egentliga förlagan framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 §.

Lag (2005:359).

13 § Ny beteckning 42 c § genom lag (2005:359).

Framställning av exemplar för undervisningsändamål

14 § För undervisningsändamål får lärare och elever göra upptagningar av sina egna framföranden av verk. Upptagningarna får inte användas för andra ändamål. Lag (1993:1007).

15 § Har upphävts genom lag (2005:359).

15 a § Har upphävts genom lag (1993:1007).

Framställning och spridning av exemplar inom vissa arkiv och bibliotek

16 § De arkiv och bibliotek som avses i tredje och fjärde styckena har rätt att framställa exemplar av verk, dock inte datorprogram,

1. för bevarande-, kompletterings- eller forskningsändamål,
2. för att tillgodose lånesökandes önskemål om enskilda artiklar eller korta avsnitt eller om material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, eller
3. för användning i läsapparater.

Exemplar som framställs på papper med stöd av första stycket 2 får spridas till lånesökande.

Rätt till exemplarframställning och spridning enligt denna paragraf har

1. de statliga och kommunala arkivmyndigheterna,
2. de vetenskapliga bibliotek och fackbibliotek som drivs av det allmänna, och
3. folkbiblioteken.

Regeringen får i enskilda fall besluta att vissa andra arkiv och bibliotek än de som anges i tredje stycket ska ha rätt till exemplarframställning enligt denna paragraf.

Lag (2013:691).

Användning av herrelösa verk

16 a §

Bibliotek, utbildningsanstalter och museer som är tillgängliga för allmänheten samt arkiv och institutioner för film- eller ljudarvet får framställa exemplar av litterära verk i skrifter och av filmverk samt överföra sådana verk till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, om

1. verket anses eller har ansetts herrelöst enligt 16 b § och rättsinnehavaren inte har gett sig till känna för användaren,
2. verket ingår i användarens egna samlingar,
3. verket har anknytning till ett land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (ett EES-land) genom att
 - a) om verket har getts ut, den första utgivningen har skett i ett sådant land, eller
 - b) om verket inte har getts ut men sänts ut i ljudradio eller television, den första utsändningen har skett i ett sådant land, eller
 - c) om verket varken har getts ut eller sänts ut, det med rättsinnehavarens samtycke har gjorts tillgängligt för allmänheten i ett sådant land av en användare som avses i denna paragraf och det rimligen kan antas att rättsinnehavaren inte motsätter sig förfogandet,
4. användaren är etablerad i ett EES-land,

5. användarens verksamhet inte bedrivs i vinstsyfte och, när det gäller institutioner för film- eller ljudarvet, institutionen utsetts av det allmänna att förvalta film- eller ljudarvet,

6. förfogandet sker för att uppnå mål som rör användarens uppdrag i allmänhetens intresse och, i fråga om exemplarframställning, för att digitalisera, indexera, katalogisera, bevara, restaurera eller överföra verket till allmänheten,

7. intäkterna från förfogandet uteslutande syftar till att täcka kostnaderna för att digitalisera och överföra herrelösa verk till allmänheten, och

8. rättsinnehavare som är kända anges.

Ett radio- eller tv-företag i allmänhetens tjänst får förfoga över filmverk som har producerats av eller för ett sådant företag före den 1 januari 2003 på de sätt och under de förutsättningar som anges i första stycket 1–4 och 6–8.

En användare som avses i första stycket får på de sätt och under de förutsättningar som anges där förfoga över verk som ingår i ett litterärt verk i en skrift, ett filmverk eller en ljudupptagning med sådan anknytning till ett EES-land som anges i första stycket 3. Ett radio- eller tv-företag i allmänhetens tjänst får på samma sätt och under de förutsättningar som anges i första stycket 1–4 och 6–8 förfoga över verk som ingår i ett sådant filmverk eller i en sådan ljudupptagning, om filmverket eller ljudupptagningen har producerats av eller för ett sådant företag före den 1 januari 2003. Lag (2014:884).

16 b § Ett verk ska anses herrelöst om samtliga rättsinnehavare är okända eller inte gått att finna efter det att en användare som avses i 16 a § har utfört en omsorgsfull efterforskning enligt 16 c § och dokumenterat den. Om ett verk har flera rättsinnehavare och endast någon eller några av dessa är okända eller inte gått att finna, ska det som sägs i denna lag om herrelösa verk tillämpas på den rätt till verket som tillkommer denna eller dessa rättsinnehavare.

Om rättsinnehavaren ger sig till känna för en användare som förfogat över verket med stöd av 16 a §, ska verket inte längre anses herrelöst. Rättsinnehavaren har rätt till rimlig kompensation av den som har förfogat över verket.

Lag (2014:884).

16 c § En omsorgsfull efterforskning ska utföras för varje självständigt verk.

Efterforskningen ska utföras i det land där verket först gavs ut, eller, om det inte har getts ut, i det land där det först sändes ut i ljudradio eller television. Om ett verk varken har getts ut eller sänts ut men med rättsinnehavarens samtycke har gjorts tillgängligt för allmänheten av en användare som avses i 16 a §, ska efterforskningen utföras i det land där användaren är etablerad.

För filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i ett EES-land gäller i stället att efterforskningen ska utföras i det landet.

För verk som avses i 16 a § tredje stycket ska efterforskningen utföras där den skulle ha utförts för ljudupptagningen eller det verk i vilket det ingår.

Vid efterforskning i Sverige ska de källor användas som är

lämpliga för verk av det slag som efterforskningen avser. Sådana källor som anges i bilagan till Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/28/EU av den 25 oktober 2012 om viss tillåten användning av föräldralösa verk ska alltid användas vid efterforskningen. Vid efterforskning i ett annat land gäller det som föreskrivs i det landet om lämpliga källor.

Om det framkommer att det kan finnas information av betydelse för efterforskningen i något annat land än det som följer av andra–fjärde styckena, ska även informationskällor i det landet användas. Lag (2014:884).

16 d § Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för de användare som avses i 16 a § att till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna de uppgifter som enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/28/EU av den 25 oktober 2012 om viss tillåten användning av föräldralösa verk ska registreras hos Byrån för harmonisering inom den inre marknaden. Lag (2014:884).

Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionshinder

17 § Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

De bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall får även

1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,

2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och

3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som döva eller hörselskadade behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionshinder på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionshinder.
Lag (2005:359).

Framställning av samlingsverk för användning vid undervisning

18 § Den som framställer ett samlingsverk, sammanställt ur verk från ett större antal upphovsmän, för användning vid undervisning, får återge mindre delar av litterära och musikaliska verk och sådana verk av litet omfång, om det har gått fem år efter det år då verken gavs ut. Konstverk får återges i anslutning till texten, om det har gått fem år efter det år då verket offentliggjordes. Upphovsmännen har rätt till ersättning.

Första stycket gäller inte sådana verk som har skapats för att

användas vid undervisning och ger inte rätt att i förvärvssyfte framställa samlingsverk. Lag (2005:359).

Spridning av exemplar

19 § När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, får exemplaret spridas vidare.

Första stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av verk, utom byggnader och brukskonst, genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av datorprogram i maskinläsbar form eller filmverk genom utlåning. Lag (2005:359).

Visning av exemplar

20 § När ett verk har utgivits får de exemplar som omfattas av utgivningen visas offentligt. Motsvarande gäller när upphovsmannen har överlåtit exemplar av ett konstverk.
Lag (2005:359).

Konstverk som ingår i en film, ett televisionsprogram eller en bild

20 a § Var och en får genom film eller televisionsprogram framställa och sprida exemplar av konstverk, framföra konstverk offentligt och överföra konstverk till allmänheten, om förfogandet är av underordnad betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammet innehåll. Motsvarande förfoganden får göras vad gäller konstverk som förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild.

Förfoganden enligt första stycket får dock endast ske om förlagan till det exemplar som framställs när konstverket tas in i filmen, televisionsprogrammet eller bilden är ett exemplar som omfattas av en utgivning av konstverket eller ett exemplar som överlåtit av upphovsmannen. Om någon exemplarframställning inte sker, gäller motsvarande det exemplar som direkt överförs till allmänheten genom televisionsprogrammet. Lag (2005:359).

Offentliga framföranden

21 § Var och en får, med undantag för filmverk och sceniska verk, framföra offentliggjorda verk offentligt

1. vid tillfällen där framförandet av sådana verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och anordnandet sker utan förvärvssyfte samt

2. vid undervisning eller gudstjänst.

Riksdagen samt statliga och kommunala myndigheter får i fall som avses i första stycket 1 även framföra offentliggjorda filmverk och sceniska verk. Verken får framföras endast genom en uppkoppling till ett externt nätverk som tillhandahålls i syfte att tillgodose ett allmänt informationsintresse och, beträffande arkiv och bibliotek som avses i 16 § tredje stycket, genom ett tekniskt hjälpmedel avsett för enstaka besökare i syfte att tillgängliggöra verk som ingår i de egna samlingarna. Framförandet får ske endast i riksdagens eller myndigheternas egna lokaler.

Första stycket 2 ger inte rätt att i förvärvssyfte framföra sammanställningar vid undervisning. Lag (2013:691).

Citat

22 § Var och en får citera ur offentliggjorda verk i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet. Lag (1993:1007).

22 a § Har upphävts genom lag (1993:1007).

22 b § Har upphävts genom lag (1993:1007).

22 c § Har upphävts genom lag (1993:1007).

22 d § Har upphävts genom lag (1993:1007).

Återgivning av konstverk och byggnader

23 § Offentliggjorda konstverk får återges

1. i anslutning till texten i en vetenskaplig framställning som inte framställts i förvärvssyfte,

2. i anslutning till texten i en kritisk framställning, dock inte i digital form och

3. i en tidning eller tidskrift i samband med en redogörelse för en dagshändelse, dock inte om verket har skapats för att återges i en sådan publikation.

Första stycket gäller endast om återgivningen sker i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet. Lag (2005:359).

24 § Konstverk får avbildas

1. om de stadigvarande är placerade på eller vid allmän plats utomhus,

2. om syftet är att annonsera en utställning eller försäljning av konstverken, men endast i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen, eller

3. om de ingår i en samling, i kataloger, dock inte i digital form.

Byggnader får fritt avbildas. Lag (2005:359).

24 a § Har upphävts genom lag (1993:1007).

Information om dagshändelser genom ljudradio och television m.m.

25 § Verk som syns eller hörs under en dagshändelse får återges vid information om dagshändelsen genom ljudradio, television, direkt överföring eller film. Verken får dock återges endast i den omfattning som motiveras av informationssyftet. Lag (1993:1007).

25 a § Verk som syns eller hörs i en televisionsutsändning får återges när ett televisionsföretag med stöd av 48 a § återger ett utdrag ur utsändningen. Lag (2010:697).

Offentliga debatter, allmänna handlingar m.m.

26 § Var och en får återge vad som muntligen eller skriftligen anförs

1. inför myndigheter,

2. i statliga eller kommunala representationer,

3. vid offentliga debatter om allmänna angelägenheter eller

4. vid offentliga utfrågningar om sådana angelägenheter.

Första stycket 1 och 2 gäller dock inte uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 31 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid tillämpning av första stycket gäller

1. att skrifter vilka åberopas som bevis, utlåtanden och liknande får återges endast i samband med en redogörelse för det mål eller ärende i vilket de förekommit och endast i den omfattning som motiveras av ändamålet med redogörelsen,

2. att en upphovsman har ensamrätt att ge ut samlingar av sina anföranden och

3. att det som anförs vid sådana utfrågningar som avses i första stycket 4 inte får återges i ljudradio eller television med stöd av den bestämmelsen. Lag (2009:406).

26 a § Var och en får återge verk, vilka ingår i de handlingar som avses i 9 § första stycket och är av de slag som anges i 9 § andra stycket 2-4. Detta gäller dock inte ett sådant verk som avses i 9 § tredje stycket. Upphovsmannen har rätt till ersättning, utom när återgivningen sker i samband med

1. en myndighets verksamhet eller

2. en redogörelse för ett mål eller ärende i vilket verket förekommit och verket återges endast i den omfattning som motiveras av ändamålet med redogörelsen.

Var och en får återge handlingar som är upprättade hos svenska myndigheter men inte är sådana som avses i 9 § första stycket.

Andra stycket gäller inte beträffande

1. kartor,
2. tekniska förebilder,
3. datorprogram,
4. verk som skapats för undervisning,
5. verk som är resultatet av vetenskaplig forskning,
6. alster av bildkonst,
7. musikaliska verk,
8. diktverk eller
9. verk av vilka exemplar genom en myndighets försorg tillhandahålls allmänheten i samband med affärsverksamhet.
Lag (2000:92).

26 b § Allmänna handlingar skall oavsett upphovsrätten tillhandahållas enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Upphovsrätten hindrar inte att ett verk används i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse. Lag (1997:790).

Ändringar av byggnader och bruksföremål

26 c § Ägaren till en byggnad eller ett bruksföremål får ändra egendomen utan upphovsmannens samtycke. Lag (1993:1007).

Särskilda bestämmelser om ljudradio och television

26 d § Ny beteckning 42 e § genom lag (2005:359).

26 e § Ett radio- eller televisionsföretag som har rätt att sända ut ett verk får ta upp verket på en anordning genom vilken det kan återges, om det görs

1. för användning vid egna utsändningar ett fåtal gånger under begränsad tid,
2. för att säkerställa bevisning om utsändningens innehåll, eller
3. för att en statlig myndighet ska kunna utöva tillsyn över utsändningsverksamheten.

Upptagningar som avses i första stycket 2 och 3 får användas endast för de ändamål som anges där. Om sådana upptagningar har dokumentariskt värde, får de dock bevaras hos Kungl. biblioteket.

En statlig myndighet som har till uppgift att utöva tillsyn över reklamen i ljudradio- och televisionsutsändningar får återge utsändningar i den omfattning som motiveras av ändamålet med tillsynen. Lag (2008:1416).

26 f § Ny beteckning 42 f § genom lag (2005:359).

Särskilda bestämmelser om datorprogram m.m.

26 g § Den som har förvärvat rätt att använda ett datorprogram får framställa sådana exemplar av programmet och göra sådana ändringar i programmet som är nödvändiga för att han skall kunna använda programmet för dess avsedda ändamål. Detta gäller även rättelse av fel.

Den som har rätt att använda ett datorprogram får framställa säkerhetsexemplar av programmet, om detta är nödvändigt för den avsedda användningen av programmet.

Exemplar som framställs med stöd av första eller andra stycket får inte utnyttjas för andra ändamål och får inte heller användas när rätten att utnyttja programmet har upphört.

Den som har rätt att använda ett datorprogram får iaktta, undersöka eller prova programmets funktion för att fastställa de idéer och principer som ligger bakom programmets olika detaljer. Detta gäller under förutsättning att det sker vid sådan laddning, visning på skärm, körning, överföring eller lagring av programmet som han har rätt att utföra.

Den som har rätt att använda en sammanställning får förfoga över den på det sätt som är nödvändigt för att han skall kunna använda sammanställningen för dess avsedda ändamål.

Avtalsvillkor som inskränker användarens rätt enligt andra, fjärde eller femte stycket är ogiltiga. Lag (1997:790).

26 h § Återgivning av ett datorprogramms kod eller översättning av kodens form är tillåten om åtgärderna krävs för att få den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmåga mellan programmet och ett annat program. Detta gäller dock endast under förutsättning att följande villkor är uppfyllda:

1. åtgärderna utförs av en person som har rätt att använda programmet eller för hans räkning av en person som har fått rätt att utföra åtgärderna,
2. den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmåga har inte tidigare varit lätt åtkomlig för de i 1

angivna personerna och

3. åtgärderna är begränsade till de delar av originalprogrammet som är nödvändiga för att uppnå den avsedda samverkansförmågan.

Första stycket innebär inte att informationen får

1. användas för andra ändamål än att uppnå den avsedda samverkansförmågan,

2. överlämnas till andra personer, utom när detta är nödvändigt för att uppnå den avsedda samverkansförmågan,

3. användas för utveckling, tillverkning eller marknadsföring av ett datorprogram som i förhållande till det skyddade programmet har en väsentligen likartad uttrycksform eller

4. användas för andra åtgärder som utgör intrång i upphovsrätten.

Avtalsvillkor som inskränker användarens rätt enligt denna paragraf är ogiltiga. Lag (1993:1007).

26 i § Ny beteckning 42 a § genom lag (2005:359).

2 a kap. Rätt till särskild ersättning

26 j § Har upphävts genom lag (2007:521).

Ersättning vid tillverkning och införsel av anordningar för ljud- eller bildupptagning

26 k § När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för

framställning av exemplar av verk för privat bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna skall

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,
2. föras ut ur landet eller
3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med funktionshinder. Lag (2005:359).

26 l § Ersättningen enligt 26 k § är

1. för en anordning för analog upptagning: två och ett halvt öre för varje möjlig upptagningsminut,
2. för anordningar där digital upptagning kan ske upprepade gånger: 0,4 öre per megabyte lagringsutrymme,
3. för andra anordningar där digital upptagning kan ske: 0,25 öre per megabyte lagringsutrymme.

Näringsidkaren har rätt till nedsättning av ersättningsbeloppen enligt första stycket, om

1. upphovsmännen på annat sätt kompenseras för framställning av exemplar av sådana verk som avses i 26 k §, eller
2. ersättningen med hänsyn till omständigheter hänförliga till

en anordning eller i övrigt förhållandena på marknaden är oskäligt hög. Lag (2005:359).

26 m § Endast en organisation som företräder ett flertal ersättningsberättigade upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter på området har rätt att kräva in och träffa avtal om att sätta ned ersättning enligt 26 k och 26 l §§. Organisationen ska kräva in ersättningen och fördela den mellan de ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Vid fördelningen ska rättighetshavare som inte företräds av organisationen vara likställda med rättighetshavare som organisationen företräder.

Näringsidkare som avses i 26 k § första stycket ska anmäla sig hos en sådan organisation som avses i första stycket. Näringsidkaren ska på begäran av organisationen redovisa det antal anordningar som omfattas av rätt till ersättning, anordningarnas upptagningstid eller lagringskapacitet, om anordningarna kan användas för digital upptagning upprepade gånger och när anordningarna tillverkades eller infördes. Av redovisningen ska framgå antalet anordningar enligt 26 k § andra stycket. Lag (2013:691).

Ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)

26 n § Om ett exemplar av ett originalkonstverk som har överlåtitits säljs vidare inom upphovsrättens giltighetstid har upphovsmannen rätt till ersättning (följerätt) om någon som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden är säljare, förmedlare eller köpare vid försäljningen. Med originalkonstverk avses

1. konstverk som har utförts av konstnären själv, eller

2. exemplar av konstverk som har framställts i ett begränsat antal av konstnären själv eller med hans eller hennes tillstånd.

Upphovsmannen har inte rätt till ersättning om

1. försäljningspriset exklusive mervärdesskatt inte överstiger en tjugondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,
2. försäljningen avser ett alster av byggnadskonst, eller
3. försäljningen sker från en privatperson till ett museum som är öppet för allmänheten och som bedriver verksamhet utan vinstsyfte, om försäljningen skett utan att en förmedlare som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden medverkat.

Om endast en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare deltar vid försäljningen, ska ersättningen betalas av denne. Har fler än en sådan person deltagit vid försäljningen ska ersättningen betalas av säljaren. Om säljaren inte är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden ska ersättningen i stället betalas av förmedlaren. Lag (2010:1206).

26 o § Ersättningen enligt 26 n § skall beräknas på försäljningspriset exklusive mervärdesskatt och tas ut med

1. fem procent av den del av försäljningspriset som inte överstiger 50 000 euro,
2. tre procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 50 000,01 och 200 000 euro,

3. en procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 200 000,01 och 350 000 euro,
4. en halv procent av den del av försäljningspriset som ligger mellan 350 000,01 och 500 000 euro,
5. 0,25 procent av den del av försäljningspriset som överstiger 500 000 euro.

Ersättning enligt första stycket får tas ut med högst 12 500 euro.

Vid fastställande av vad som skall betalas i följerättsersättning skall omräkning av de belopp som anges i första och andra styckena från euro till svenska kronor ske enligt den växelkurs som Europeiska centralbanken har fastställt för den dag då försäljningen äger rum, eller, om försäljningen inte sker på en svensk bankdag, den växelkurs som fastställts för närmast föregående svenska bankdag.

Rätten till ersättning är personlig och får inte överlåtas eller efterges. Efter upphovsmannens död är, trots 10 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken, föreskrifterna om bodelning, arv och testamente tillämpliga på rätten. Lag (2007:521).

26 p § Endast en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Sverige använda verk på området har rätt att kräva in ersättningen. Organisationen ska kräva in ersättningen och betala beloppet till den ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Om organisationen inte kräver den ersättningsskyldige på ersättningen inom tre år efter utgången av det kalenderår då försäljningen ägde rum, är fordringen preskriberad.

Den som är ersättningskyldig ska på begäran av organisationen redovisa de ersättningsgrundande försäljningar som gjorts under de tre närmast föregående kalenderåren.

Den ersättningsberättigades fordran på organisationen preskriberas tio år efter tillkomsten, dock endast om organisationen har vidtagit rimliga åtgärder för att finna den ersättningsberättigade. Lag (2013:691).

3 Kap. Upphovsrättens övergång

Allmänna bestämmelser om överlåtelse

27 § Upphovsrätt må, med den begränsning som följer av vad i 3 § sägs, helt eller delvis överlåtas. Överlåtelse av exemplar innefattar icke överlåtelse av upphovsrätt. I fråga om beställd porträttbild äger upphovsmannen dock icke utöva sin rätt utan tillstånd av beställaren eller, efter dennes död, av hans efterlevande make och arvingar.

Beträffande överlåtelse av upphovsrätt i vissa särskilda avseenden föreskrivs i 30--40 §§. Dessa bestämmelser tillämpas dock endast i den mån ej annat avtalats. Lag (1992:1687).

28 § Om ej annat avtalats, äger den till vilken upphovsrätt överlåtit icke ändra verket samt ej heller överlåta rätten vidare. Ingår rätten i en rörelse, må den överlåtas i samband med överlåtelse av rörelsen eller del därav; överlåtaren svarar dock alltjämt för avtalets fullgörande.

29 § Om en upphovsman till en framställare av ljudupptagningar eller upptagningar av rörliga bilder överlåter sin rätt att genom uthyrning av sådana upptagningar göra ett verk tillgängligt för allmänheten, har upphovsmannen rätt till skälig ersättning.

Avtalsvillkor som inskränker denna rätt är ogiltiga.

Lag (1997:309).

Avtal om offentligt framförande m.m.

30 § Överlåts rätt att överföra ett verk till allmänheten eller att framföra det offentligt, skall överlåtelsen gälla för en tid av tre år och inte medföra ensamrätt. Har längre giltighetstid än tre år bestämts och är ensamrätt avtalad, får upphovsmannen ändå själv överföra eller framföra verket eller överlåta sådan rätt åt annan, om rätten under en tid av tre år inte tagits i bruk.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte filmverk.

Lag (2005:359).

Förlagsavtal

31 § Genom förlagsavtal överlåter upphovsmannen till förläggare rätt att genom tryck eller liknande förfarande mångfaldiga och utgiva litterärt eller konstnärligt verk.

Manuskript eller annat exemplar av verket, efter vilket detta skall återgivas, förblir i upphovsmannens ägo.

32 § Förläggaren har rätt att utgiva en upplaga, vilken ej må överstiga av litterärt verk 2 000, av musikaliskt verk 1 000 och av konstverk 200 exemplar.

Med upplaga förstås vad förläggaren på en gång låter framställa.

33 § Förläggaren är pliktig att utgiva verket inom skälig tid, på sedvanligt sätt sörja för dess spridning samt fullfölja utgivningen i

den omfattning som betingas av möjligheterna till avsättning och övriga omständigheter. Försummas det, äger upphovsmannen häva avtalet och därvid behålla uppåret honorar. Har upphovsmannen lidit skada, som ej täckes därav, skall den ock ersättas.

34 § Om verket icke är utgivet inom två år eller, såvitt angår musikaliskt verk, inom fyra år från det upphovsmannen avlämnat fullständigt manuskript eller annat exemplar som skall mångfaldigas, äger upphovsmannen, ändå att försummelse ej ligger förläggaren till last, häva avtalet och därvid behålla uppåret honorar. Samma lag vare, om verket är utgånet och förläggaren har rätt att utgiva ny upplaga men icke inom ett år efter det upphovsmannen hos honom begärt sådan utgivning utnyttjar sin rätt.

35 § Förläggaren är skyldig att tillställa upphovsmannen intyg från tryckeriet eller den som eljest mångfaldigar verket om antalet framställda exemplar.

Har under räkenskapsår skett försäljning för vilken upphovsmannen har rätt till honorar, skall förläggaren inom nio månader efter årets slut tillställa honom redovisning, angivande försäljningen under året samt restupplagan vid årsskiftet. Även eljest äger upphovsmannen efter redovisningsfristens utgång på begäran erhålla uppgift om restupplagan vid årsskiftet.

36 § Påbörjas framställning av ny upplaga senare än ett år efter det föregående upplaga utgavs, skall upphovsmannen före framställningen erhålla tillfälle att göra sådana ändringar i verket, som kunna vidtagas utan oskäligen kostnad och icke ändra verkets karaktär.

37 § Upphovsmannen har icke rätt att på nytt utgiva verket i den form och på det sätt som avses i avtalet, förrän den eller de upplagor som förläggaren äger utgiva blivit slutsålda.

Litterärt verk må dock sedan femton år förflutit efter det år, då

utgivningen påbörjades, av upphovsmannen intagas i upplaga av hans samlade eller valda arbeten.

38 § Bestämmelserna om förlagsavtal äga icke tillämpning på bidrag till tidning eller tidskrift. För bidrag till annat samlingsverk gälla icke 33 och 34 §§.

Avtal om filmning

39 § Överlåtelse av rätt till inspelning av litterärt eller konstnärligt verk på film omfattar rätt att genom filmen på biograf, i television eller annorledes göra verket tillgängligt för allmänheten samt att i filmen återgiva talade inslag i text eller översätta dem till annat språk. Vad sålunda stadgats gäller icke musikaliskt verk. Lag (1973:363).

40 § Överlåtes rätt att utnyttja ett litterärt eller musikaliskt verk för film, som är avsedd för offentlig visning, är förvärvaren pliktig att inom skäligen tid inspela filmverket och sörja för att det göres tillgängligt för allmänheten. Försummas det, äger upphovsmannen häva avtalet och därvid behålla uppbygget honorar. Har upphovsmannen lidit skada, som ej täckes därav, skall den ock ersättas.

Om filmverket icke är inspelat inom fem år från det upphovsmannen fullgjort vad på honom ankommer, äger upphovsmannen, ändå att försummelse ej ligger förvärvaren till last, häva avtalet och därvid behålla uppbygget honorar.

Datorprogram skapade i anställningsförhållanden

40 a § Upphovsrätten till ett datorprogram, som skapas av en arbetstagar som ett led i hans arbetsuppgifter eller efter instruktioner av arbetsgivaren, övergår till arbetsgivaren, såvida inte något annat har avtalats. Lag (1992:1687).

Upphovsrättens övergång vid upphovsmannens död, m.m.

41 § Efter upphovsmannens död är, utan hinder av 10 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken, föreskrifterna om bodelning, arv och testamente tillämpliga på upphovsrätten. Avträds boet till förvaltning av boutredningsman, får denne inte utan dödsbodelägarnas samtycke utnyttja verket på annat sätt än som förut har skett.

Upphovsmannen äger genom testamente, med bindande verkan även för efterlevande make och bröstarvingar, giva föreskrifter om rättens utövande eller bemyndiga annan att meddela dylika föreskrifter. Lag (1987:800).

42 § Upphovsrätt må ej tagas i mät hos upphovsmannen själv eller hos någon, till vilken rätten övergått på grund av bodelning, arv eller testamente. Samma lag vare beträffande manuskript, så ock i fråga om exemplar av sådant konstverk som ej blivit utställt, utbudet till salu eller eljest godkänt för offentliggörande. Lag (1987:800).

3 a kap. Avtalslicenser

Gemensamma bestämmelser om avtalslicenser

42 a § En avtalslicens som avses i 42 b–42 h §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal upphovsmän till i Sverige använda verk på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen. För att ett verk ska få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen ska i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder.

Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han eller hon begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades.

Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven ska framställas samtidigt.

Lag (2013:691).

Avtalslicens för myndigheter, företag och organisationer m.fl.

42 b § Riksdagen, beslutande kommunala församlingar, statliga och kommunala myndigheter samt företag och organisationer får för att tillgodose behovet av information inom sin verksamhet framställa exemplar av samt överföra och framföra offentliggjorda litterära verk och konstverk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen, överföringen eller framförandet.

Lag (2013:691).

Avtalslicens för undervisningsverksamhet

42 c § För undervisningsändamål får exemplar framställas av offentliggjorda verk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Exemplaren får användas endast i undervisningsverksamhet som omfattas av det avtal som förutsätts för uppkomsten av avtalslicensen.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen. Lag (2005:359).

Avtalslicens för vissa arkiv och bibliotek

42 d § De arkiv och bibliotek som avses i 16 § tredje och fjärde styckena får framställa exemplar av verk som ingår i de egna samlingarna och tillgängliggöra offentliggjorda sådana verk för allmänheten, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen eller tillgängliggörandet, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet. Lag (2013:691).

Avtalslicenser för radio och tv

42 e § Ett radio- eller tv-företag får sända ut offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §. Om verket ingår i ett radio- eller tv-program som företaget sänder ut, får företaget också överföra verket till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Företaget får även framställa sådana exemplar som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte heller andra verk, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot utsändningen eller överföringen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet. Första stycket gäller inte sådan vidareändning som avses i 42 f §.

Vid utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare. Lag (2013:691).

42 f § Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidareändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen. Lag (2005:359).

42 g § Ett radio- eller televisionsföretag får, om avtalslicens gäller enligt 42 a §, överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om verken ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005. Företaget får också framställa sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet. Lag (2011:94).

Generell avtalslicens

42 h § Var och en får inom ett avgränsat användningsområde framställa exemplar av verk eller tillgängliggöra offentliggjorda verk för allmänheten också i andra fall än de som anges i 42 b–42 g §§, om avtalslicens gäller enligt 42 a § och det är en förutsättning för utnyttjandet att användaren genom avtalet med organisationen ges rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

Första stycket gäller inte, om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen eller tillgängliggörandet, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig förfogandet. Lag (2013:691).

4 Kap. Upphovsrättens giltighet

43 § Upphovsrätt till ett verk gäller till utgången av sjuttionde året efter det år då upphovsmannen avled eller, i fråga om verk som avses i 6 §, efter den sist avlidne upphovsmannens dödsår.

I stället för det som anges i första stycket gäller upphovsrätt till

1. ett filmverk, till utgången av sjuttionde året efter dödsåret för den sist avlidne av huvudregissören, manusförfattaren, dialogförfattaren och kompositören av musik som har skapats speciellt för verket, och
2. ett musikaliskt verk med text, till utgången av sjuttionde året efter dödsåret för den sist avlidne av kompositören och textförfattaren, om musik och text har skapats speciellt för verket. Lag (2013:691).

44 § För verk som har offentliggjorts utan att upphovsmannen har blivit angiven med sitt namn eller med sin allmänt kända pseudonym eller signatur gäller upphovsrätten intill utgången av sjuttionde året efter det år då verket offentliggjordes. Om verket består av två eller flera delar, räknas tiden för varje del för sig.

Om upphovsmannen inom den tid som anges i första stycket avslöjar sin identitet, gäller bestämmelserna i 43 §.

För verk som inte har offentliggjorts och vars upphovsman inte är känd gäller upphovsrätten intill utgången av sjuttionde året efter det år då verket skapades.

44 a § Om ett verk inte har getts ut inom den tid som avses i 43 eller 44 §, har den som därefter för första gången ger ut eller offentliggör verket sådan rätt till verket som svarar mot de ekonomiska rättigheter som innefattas i upphovsrätten. Rätten gäller intill utgången av tjugofemte året efter det år då verket gavs ut eller offentliggjordes. Lag (1995:1273).

5 Kap. Vissa upphovsrätten närstående rättigheter

Utövande konstnärer

45 § En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet,

och

3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller till utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde eller, för ljudupptagningar, sjuttionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 27–29 §§, 39 § första meningen samt i 41–42 h §§ ska tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning. Lag (2014:884).

45 a § Om en utövande konstnär som har rätt till en ljudupptagning enligt 45 § har överlåtits denna rätt till en framställare av ljudupptagningar mot en engångsersättning, har konstnären rätt till särskild ersättning av framställaren

(tilläggsersättning) för varje år som följer på det femtionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller, om den inte har getts ut, det år då den först offentliggjordes. Om två eller flera konstnärer som har rätt till tilläggsersättning samverkat vid framförandet, tillkommer ersättningen dem gemensamt.

Tilläggsersättningen ska uppgå till tjugo procent av de intäkter som framställaren haft till följd av rätten att utnyttja upptagningen. Framställarens intäkter från uthyrning av upptagningen eller ersättning till framställaren med stöd av 26 k eller 47 § ska dock inte tas med vid beräkningen.

Ett avtalsvillkor som inskränker konstnärens rätt enligt denna paragraf är ogiltigt. Lag (2013:691).

45 b § Endast en organisation som företräder ett flertal ersättningsberättigade utövande konstnärer på området får kräva in tilläggsersättning enligt 45 a §. Organisationen ska kräva in ersättningen och fördela den mellan de ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Vid fördelningen ska konstnärer som inte företräds av organisationen vara likställda med konstnärer som organisationen företräder.

Framställaren ska på begäran av organisationen lämna det underlag som krävs för att ersättningen ska kunna beräknas. Lag (2013:691).

45 c § Om en utövande konstnär som har rätt till en ljudupptagning enligt 45 § har överlåtit denna rätt till en framställare av ljudupptagningar mot återkommande betalning, har konstnären, efter det femtionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller, om den inte har getts ut, det år då den först offentliggjordes, rätt till betalning

utan avräkning för förskott eller avräkning på någon annan grund. Avräkning får dock ske om konstnären uttryckligen godkänt det. Lag (2013:691).

45 d § Om en utövande konstnär som har rätt till en ljudupptagning enligt 45 § har överlåtit denna rätt till en framställare av ljudupptagningar, har konstnären, efter det femtionde året efter det år då upptagningen först gavs ut eller, om den inte har getts ut, det år då den först offentliggjordes, rätt att häva avtalet om

1. framställaren inte bjuder ut upptagningen till försäljning i tillräckligt antal exemplar och överför den till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till den från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, och

2. konstnären har uppmanat framställaren att göra upptagningen tillgänglig för allmänheten på de sätt som anges i 1 och framställaren inte inom ett år från uppmaningen gör detta.

Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet och överlåtit sina rättigheter till upptagningen till framställaren, kan de endast gemensamt lämna uppmaning och hävningsförklaring.

Om avtalet hävs, har konstnären rätt att behålla mottagen ersättning.

Ett avtalsvillkor som inskränker konstnärens rätt enligt denna paragraf är ogiltigt. Lag (2013:691).

Framställare av ljud- eller bildupptagningar

46 § En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid, gäller rättigheterna i stället till utgången av det sjuttionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Hävs ett avtal enligt 45 d §, gäller dock inte längre rättigheterna. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m och 42 a–42 h §§ ska tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. I fråga om ljudupptagningar ska dessutom det som gäller för filmverk enligt 16 a och 16 b §§ samt 16 c § första, andra och fjärde–sjätte styckena tillämpas.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska

ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning. Lag (2014:884).

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m.

47 § Oavsett bestämmelserna i 45 § första stycket och 46 § första stycket får ljudupptagningar användas vid

1. ett offentligt framförande, eller
2. en överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Vid användning som avses i första stycket har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Mot den som har använt anordningen ska konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Används en ljudupptagning vid överföring i form av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning som samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel gäller följande. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast

genom sådana organisationer som företräder ett flertal utövande konstnärer eller framställare vars framföranden eller upptagningar används i Sverige. Organisationerna ska framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 42 a § tredje stycket.

Bestämmelsen i 11 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i denna paragraf.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm. Lag (2013:691).

Radio- och tv-företag

48 § Ett radio- eller tv-företag har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,
3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,
4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller
5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller

till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 42 a, 42 b, 42 d, 42 g och 42 h §§ ska tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller tv-företag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, ska företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § tredje stycket.
Lag (2014:884).

48 a § Om ett televisionsföretag ensamt har rätt att sända ut ett evenemang av stort allmänintresse får, trots 48 §, andra televisionsföretag som är etablerade i ett land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet återge utdrag ur televisionsutsändningen från evenemanget i sina televisionsutsändningar av allmänna nyhetsprogram. Televisionsföretaget får även återge utdraget när en upptagning av nyhetsprogrammet därefter överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Utdraget får inte vara längre än vad som motiveras av informationssyftet. Det får inte heller återges längre tid efter evenemanget än vad som motiveras av nyhetsintresset.

Bestämmelserna i 11 § andra stycket ska tillämpas i de fall som avses i första stycket. Lag (2010:697).

Framställare av kataloger m.m.

49 § Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14 och 16 §§, 16 a § tredje stycket, 17–22, 25–26 b och 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 42 a–42 h §§ ska tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Ett avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltigt.

Lag (2014:884).

Fotografer

49 a § Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra

den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra–fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16 §, 16 a § tredje stycket, 17–21 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 k–28, 31–38, 41–42 h och 50–52 §§ ska tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Lag (2014:884).

6 Kap. Särskilda bestämmelser

50 § Litterärt eller konstnärligt verk må ej göras tillgängligt för allmänheten under sådan titel, pseudonym eller signatur, att verket eller dess upphovsman lätt kan förväxlas med förut offentliggjort verk eller dess upphovsman.

51 § Om litterärt eller konstnärligt verk återgives offentligt på ett sätt som kränker den andliga odlingens intressen, äger domstol på talan av myndighet som regeringen bestämmer vid vite meddela förbud mot återgivandet. Vad nu är sagt skall ej gälla återgivande som sker under upphovsmannens livstid. Lag (1978:488).

52 § I samband med utdömande av vite äger rätten efter vad som finnes skäligt föreskriva åtgärder för att förebygga missbruk av exemplar som avses med förbud enligt 51 §, så ock av föremål som kan användas endast för framställning därav. Sådan föreskrift må avse, att egendomen skall

förstöras eller på visst sätt ändras.

Vad i denna paragraf stadgas gäller ej mot den som i god tro förvärvat egendomen eller särskild rätt därtill.

Egendom som avses i första stycket må i avbidan på föreskrift som där sägs tagas i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är stadgat äga motsvarande tillämpning.

52 a § Om någon vill företa en vidareändring genom kabel av verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning och begär men inte på önskade villkor får avtal om detta hos en organisation som företräder svenska rättighetshavare eller hos ett radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, har han på begäran rätt till förhandling med organisationen respektive företaget.

En förhandlingsskyldig part skall själv eller genom ombud inställa sig vid förhandlingssammanträde och, om det behövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja en annan form för förhandling än sammanträde.

Den som bryter mot bestämmelsen i andra stycket skall ersätta uppkommen skada. Vid bedömning av om och i vilken utsträckning skada har uppkommit för någon skall hänsyn tas även till dennes intresse av att bestämmelsen iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse. Lag (1995:447).

6 a kap. Skydd för tekniska åtgärder m.m.

Inledande bestämmelser

52 b § I detta kapitel finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning.

Med teknisk åtgärd avses i detta kapitel varje verkningsfull teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare.

Med information om rättighetsförvaltning avses all information, även i form av nummer eller koder, som är kopplad till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller som framträder i samband med överföring till allmänheten av ett sådant verk och som syftar till att identifiera verket, upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare eller till att upplysa om villkor för användning av verket. Informationen skall ha lämnats av upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare. Lag (2005:359).

52 c § Bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel är inte tillämpliga om verket är ett datorprogram. De är inte heller tillämpliga vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 26 b § andra stycket, eller vid kryptografisk forskning.

I lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning finns bestämmelser som avser att förhindra obehörig tillgång till vissa tjänster. Såvitt gäller tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som avses i 2 § 1 i den lagen är bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel inte tillämpliga. Lag (2005:359).

Skydd för tekniska åtgärder

52 d § Det är förbjudet att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare kringgå en digital eller analog spärr som hindrar eller begränsar framställning av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, kringgå en teknisk skyddsprocess, exempelvis en kryptering, som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller kringgå en annan teknisk åtgärd som hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande.

Första stycket gäller inte när någon som lovligen har tillgång till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, kringgår en teknisk åtgärd för att kunna se eller lyssna på verket. Lag (2005:359).

52 e § Det är förbjudet att tillverka, importera, överföra, sprida genom att exempelvis sälja eller hyra ut, eller i förvärvssyfte inneha anordningar, produkter eller komponenter eller att tillhandahålla tjänster som

1. marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd,
2. utöver att kringgå en teknisk åtgärd endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde, eller
3. huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd. Lag (2005:359).

Rätt att i vissa fall använda verk som skyddas av tekniska åtgärder

52 f § Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk har rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning, får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Första och andra styckena gäller inte i fråga om verk som har gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till verket genom överföring från en plats och vid en tidpunkt som de själva har valt. Lag (2005:359).

Skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning

52 g § Det är förbjudet att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare

1. avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning som avser ett upphovsrättsligt skyddat verk,
2. förfoga över ett upphovsrättsligt skyddat verk eller ett exemplar av verket som ändrats i strid med 1 genom att sprida det, importera det i spridningssyfte eller överföra det till allmänheten.

Första stycket gäller endast om den åtgärd som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt denna lag. Lag (2005:359).

Bestämmelsernas tillämplighet på närstående rättigheter

52 h § Vad som i detta kapitel föreskrivits beträffande verk skall också tillämpas på prestationer som skyddas enligt 45, 46 och 48 §§ samt sådana sammanställningar och fotografier som skyddas enligt 49 och 49 a §§. Lag (2005:359).

7 Kap. Ansvar och ersättningsskyldighet m.m.

53 § Den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtar åtgärder, som innebär intrång i den till verket enligt 1 och 2 kap. knutna upphovsrätten eller som strider mot föreskrift enligt 41 § andra stycket eller mot 50 §, döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Den som för sitt enskilda bruk kopierar ett datorprogram som är utgivet eller av vilket exemplar har överlåtits med upphovsmannens samtycke, skall inte dömas till ansvar, om förlagan för kopieringen inte används i näringsverksamhet eller offentlig verksamhet och han eller hon inte utnyttjar framställda exemplar av datorprogrammet för annat ändamål än sitt enskilda bruk. Den som för sitt enskilda bruk framställer exemplar i digital form av en offentliggjord sammanställning i digital form skall under de förutsättningar som nyss nämnts inte dömas till ansvar.

Vad som sägs i första stycket gäller också, om någon till Sverige för spridning till allmänheten för in exemplar av verk, där exemplet framställts utomlands under sådana omständigheter att en sådan framställning här skulle ha varit straffbar enligt vad som sägs i det stycket.

Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 53 b § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott som avses i första och tredje styckena döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Lag (2005:360).

53 a § Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt denna lag skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett sådant brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Lag (2005:360).

53 b § På yrkande av upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare eller av den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket får domstolen vid vite förbjuda den som vidtar eller medverkar till en åtgärd som innebär intrång eller överträdelse som avses i 53 § att fortsätta med åtgärden.

Om käranden visar sannolika skäl för att en åtgärd som innebär intrång eller överträdelse som avses i 53 §, eller medverkan till åtgärden, förekommer och om det skäligen kan

befaras att svaranden genom att fortsätta med åtgärden, eller medverka till den, förringar värdet av den ensamrätt som upphovsrätten medför, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har beslutats. Innan ett sådant förbud meddelas ska svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §.

Förbud enligt andra stycket får meddelas endast om käranden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas svaranden. Saknar käranden förmåga att ställa sådan säkerhet, får domstolen befria honom eller henne från detta. I fråga om slaget av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsokningsbalken. Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av svaranden.

När målet avgörs ska domstolen pröva om förbud som har meddelats enligt andra stycket fortfarande ska bestå.

I fråga om överklagande av beslut enligt andra eller fjärde stycket samt i fråga om handläggningen i högre domstol gäller rättegångsbalkens bestämmelser om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Talan om utdömning av vite förs av den som har ansökt om förbudet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med sådan talan får talan föras om nytt vitesförbud. Lag (2009:109).

53 c § Om sökanden visar sannolika skäl för att någon har

gjort ett intrång eller gjort sig skyldig till en överträdelse som avses i 53 §, får domstolen vid vite besluta att någon eller några av dem som anges i andra stycket ska ge sökanden information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget eller överträdelsen gäller (informationsföreläggande). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av upphovsmannen eller upphovsmannens rättsinnehavare eller den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket. Det får bara meddelas om informationen kan antas underlätta utredning av ett intrång eller en överträdelse som avser varorna eller tjänsterna.

Skyldigheten att lämna information omfattar den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget eller gjort sig skyldig till eller medverkat till överträdelsen,
2. i kommersiell skala har förfogat över en vara som intrånget eller överträdelsen gäller,
3. i kommersiell skala har använt en tjänst som intrånget eller överträdelsen gäller,
4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget eller överträdelsen, eller
5. har identifierats av någon som anges i 2–4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget eller överträdelsen gäller.

Information om varors eller tjänsters ursprung och distributionsnät kan särskilt avse

1. namn på och adress till producenter, distributörer, leverantörer och andra som har innehaft varorna eller tillhandahållit tjänsterna,
2. namn på och adress till avsedda grossister och detaljister, och
3. uppgifter om hur mycket som har producerats, levererats, mottagits eller beställts och om vilket pris som har bestämts för varorna eller tjänsterna.

Bestämmelserna i första–tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §. Lag (2009:109).

53 d § Ett informationsföreläggande får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Skyldigheten att lämna information enligt 53 c § omfattar inte uppgifter vars yppande skulle röja att uppgiftslämnaren eller någon honom eller henne närstående som avses i 36 kap. 3 § rättegångsbalken har begått en brottslig handling.

I personuppgiftslagen (1998:204) finns bestämmelser som begränsar hur mottagna personuppgifter får behandlas. Lag (2009:109).

53 e § Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av den domstol där rättegång om intrånget eller överträdelsen pågår. I övrigt gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 58 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång eller överträdelse. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning

av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång eller överträdelse, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömning av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet och ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om nytt informationsföreläggande.

Lag (2009:109).

53 f § Den som på grund av bestämmelserna i 53 c § andra stycket 2–5 har förelagts att enligt första stycket samma paragraf lämna information har rätt till skälig ersättning för kostnader och besvär. Ersättningen ska betalas av den som har framställt yrkandet om informationsföreläggande.

Den som tillhandahåller en elektronisk kommunikationstjänst och som till följd av ett informationsföreläggande har lämnat ut information som avses i 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska sända en skriftlig underrättelse om detta till den som uppgifterna gäller tidigast efter en månad och senast efter tre månader från det

att informationen lämnades ut. Kostnaden för underrättelsen ersätts enligt första stycket. Lag (2009:109).

53 g § Trots förbudet i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott enligt 53 § behandlas om detta är nödvändigt för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras. Lag (2009:109).

53 h § På yrkande av käranden får domstolen, i mål om intrång eller överträdelse som avses i 53 §, ålägga den som har gjort eller medverkat till intrånget eller gjort sig skyldig till eller medverkat till överträdelsen att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §. Lag (2009:109).

54 § Den som i strid mot denna lag eller mot föreskrift enligt 41 § andra stycket utnyttjar ett verk ska betala skälig ersättning för utnyttjandet till upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare.

Sker det uppsåtligen eller av oaktsamhet, ska ersättning även betalas för den ytterligare skada som intrånget eller överträdelsen har medfört. När ersättningens storlek bestäms ska hänsyn särskilt tas till

1. utebliven vinst,
2. vinst som den som har begått intrånget eller överträdelsen har gjort,
3. skada på verkets anseende,

4. ideell skada, och

5. upphovsmannens eller rättsinnehavarens intresse av att intrång inte begås. Andra stycket gäller även den som annars uppsåtligen eller av oaktsamhet vidtar en åtgärd, som innebär intrång eller överträdelse enligt 53 §.

Ersättningsskyldighet enligt första eller andra stycket gäller inte den som i samband med framställning av exemplar för privat bruk enbart överträder 12 § fjärde stycket, om inte denna överträdelse sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Lag (2009:109).

55 § På yrkande av upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom som ett intrång eller en överträdelse som avses i 53 § gäller ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget eller överträdelsen.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om det olagliga förfarandet består i utförande av byggnadsverk.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om

det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd till förebyggande av missbruk ska beslutas enligt 53 a § eller enligt brottsbalken.

Lag (2009:109).

56 § Trots 55 § får domstolen, om det med hänsyn till det konstnärliga eller ekonomiska värdet hos ett exemplar av ett verk eller övriga omständigheter är skäligt, på yrkande av den som har handlat i god tro, meddela tillstånd att exemplaret mot särskild ersättning till upphovsmannen eller hans eller hennes rättsinnehavare görs tillgängligt för allmänheten eller används för annat avsett ändamål.

Lag (2009:109).

56 a § Om det skäligen kan antas att någon har gjort eller medverkat till ett intrång, eller gjort sig skyldig till eller medverkat till en överträdelse som avses i 53 §, får domstolen för att bevisning ska kunna säkras om intrånget eller överträdelsen besluta att en undersökning får göras hos denne för att söka efter föremål eller handlingar som kan antas ha betydelse för en utredning om intrånget eller överträdelsen (intrångsundersökning).

Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång eller överträdelse som avses i 53 §. Lag (2009:109).

56 b § Ett beslut om intrångsundersökning meddelas av den

domstol där rättegång som rör intrånget pågår. Om rättegång inte är inledd, gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 58 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång eller överträdelse. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol ska dock inte tillämpas.

En fråga om intrångsundersökning får tas upp endast på yrkande av upphovsmannen eller upphovsmannens rättsinnehavare eller den som på grund av upplåtelse har rätt att utnyttja verket. Om rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan uppkommit under rättegång. Lag (2009:109).

56 c § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet, får domstolen befria sökanden från det. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av domstolen, om den inte har godkänts av motparten.

I fråga om överklagande av domstolens beslut om intrångsundersökning och i fråga om handläggningen i högre

domstol gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken. Lag (1998:1454).

56 d § Ett beslut om intrångsundersökning skall innehålla uppgifter om

1. vilket ändamål undersökningen skall ha,
2. vilka föremål och handlingar som det får sökas efter, och
3. vilka utrymmen som får genomsökas.

Om det behövs, skall domstolen även förordna om andra villkor för verkställandet. Lag (1998:1454).

56 e § Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ansökan om verkställighet inte har gjorts inom en månad från beslutet, förfaller det.

Om sökanden inte inom en månad från det att verkställigheten avslutats väcker talan eller på något annat sätt inleder ett förfarande om saken, skall en åtgärd som företagits vid verkställigheten av intrångsundersökningen omedelbart gå åter, i den utsträckning det är möjligt. Detsamma gäller om ett beslut om intrångsundersökning upphävs sedan verkställighet genomförts. Lag (1998:1454).

56 f § Ett beslut om intrångsundersökning verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt de villkor som domstolen har föreskrivit och med tillämpning av 1-3 kap., 17 kap. 1-5 §§ samt 18 kap. utsökningbalken. Sökandens motpart skall underrättas om verkställigheten endast om beslutet om intrångsundersökning har tillkommit efter motpartens hörande. Myndigheten har rätt att ta fotografier och göra film- och

ljudupptagningar av sådana föremål som den får söka efter.
Myndigheten har också rätt att ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som den får söka efter.

En intrångsundersökning får inte omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken. Lag (2006:680).

56 g § När ett beslut om intrångsundersökning skall verkställas har motparten rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att biträdet inställer sig får verkställigheten inte påbörjas. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen därigenom onödigt fördröjs, eller
2. det finns en risk att ändamålet med åtgärden annars inte uppnås.

Vid verkställigheten får Kronofogdemyndigheten anlita det biträde av en sakkunnig som behövs.

Myndigheten får tillåta att sökanden eller ett ombud för sökanden är närvarande vid undersökningen för att bistå med upplysningar. Om ett sådant tillstånd ges, skall myndigheten se till att sökanden eller ombudet inte i större utsträckning än som kan motiveras av verkställigheten får kännedom om förhållanden som kommer fram. Lag (2006:680).

56 h § Fotografier och film- och ljudupptagningar av föremål samt kopior av och utdrag ur handlingar skall förtecknas och hållas tillgängliga för sökanden och motparten. Lag (1998:1454).

57 § Vad som sägs i 53-56 h §§ skall också tillämpas på rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. Lag (1998:1454).

57 a § Den som i annat fall än som avses i 53 § säljer, hyr ut eller för

försäljning, uthyrning eller annat förvärvssyfte innehar ett hjälpmedel som är avsett endast för att underlätta olovligt borttagande eller kr ingående av en anordning som anbringats för att skydda ett datorprogram mot olovlig exemplarframställning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag (1992:1687).

57 b § Den som, i annat fall än som avses i 53 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 52 e eller 52 g § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 53 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 52 d § döms till böter.
Lag (2005:359).

58 § Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutsändning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller i mål om ersättning som avses i 16 b § andra stycket, 17 och 18 §§, 26 a § första stycket eller 47 § och i mål i vilket motsvarande ersättning begärs på grund av en hänvisning i 45, 46, 48, 49 eller 49 a § samt i mål om ersättning för utnyttjande med stöd av 42 e § eller ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 42 f §.
Lag (2014:884).

59 § Brott som avses i 57 b § andra stycket får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Brott i övrigt som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Överträdelse av 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket får alltid beivras av upphovsmannens efterlevande make, släktingar i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.

Egendom som avses i 55 § får, om brott enligt denna lag

skäligen kan antas föreligga, tas i beslag. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet. Lag (2005:359).

8 Kap. Lagens tillämpningsområde

60 § Bestämmelserna om upphovsrätt tillämpas på

1. verk av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige,
2. verk som först utgivits i Sverige eller samtidigt i Sverige och utom riket,
3. filmverk vars producent har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i Sverige,
4. här uppfört byggnadsverk,
5. konstverk som utgör del av här belägen byggnad eller på annat sätt är fast förenat med marken.

Vid tillämpning av första stycket 2. anses samtidig utgivning ha ägt rum, om verket utgivits i Sverige inom trettio dagar efter utgivning utomlands. Vid tillämpning av första stycket 3. anses, där ej annat visas, den vars namn på sedvanligt sätt utsatts på exemplar av filmverket som verkets producent.

Bestämmelserna i 26 k-26 p §§ tillämpas på verk av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige.

Bestämmelserna i 44 a § tillämpas på utgivningar och offentliggöranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna tillämpas också på utgivningar och offentliggöranden av juridiska personer som

har säte i Sverige.

Bestämmelserna i 50 och 51 §§ tillämpas på varje litterärt eller konstnärligt verk, oberoende av dess ursprung.

Lag (2007:521).

61 § Bestämmelserna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framföranden, ljudupptagningar samt ljudradio- och televisionsutsändningar som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas bestämmelserna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige, bestämmelserna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och bestämmelserna i 48 § på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte här i landet. Bestämmelserna i 46 § tillämpas på ljudupptagningar och upptagningar av rörliga bilder vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av rörliga bilder som äger rum i Sverige. Bestämmelsen i 46 § om eftergörande gäller dock alla ljudupptagningar.

Bestämmelserna i 49 § tillämpas på arbeten vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelserna tillämpas även på arbeten vars framställare är svensk juridisk person och har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet i Sverige. Om den juridiska personen har sitt säte i Sverige men inte sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet här, tillämpas bestämmelserna dock endast om arbetet ingår i en ekonomisk verksamhet som har etablerats i Sverige.

Av bestämmelserna i 49 a § tillämpas hänvisningen till 50 och 51 §§ på alla fotografiska bilder och övriga bestämmelser på

fotografiska bilder

1. vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige eller

2. som först har utgivits i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands eller

3. som har infogats i en byggnad eller annan anordning som är fast förenad med marken, om byggnaden eller anordningen är belägen i Sverige.

Vid tillämpningen av tredje stycket 2 anses utgivningen ha skett samtidigt, om bilden har utgivits i Sverige inom trettio dagar efter utgivningen utomlands.

Av bestämmelserna i 45 § tillämpas hänvisningen till 26 k-26 m §§ endast på framföranden som har gjorts av någon som är svensk medborgare eller som har sin vanliga vistelseort i Sverige. Av bestämmelserna i 46 § tillämpas hänvisningen till 26 k-26 m §§ endast på upptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Av bestämmelserna i 49 a § tillämpas hänvisningen till 26 k-26 p §§ endast på fotografiska bilder vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Lag (2007:521).

61 a § När verk eller andra prestationer som skyddas enligt denna lag sänds ut till allmänheten över satellit, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.

Detta gäller inte, om införandet äger rum i ett land som inte ingår

i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i kapitel 2 i Europeiska gemenskapernas råds direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993.12

Om i fall som avses i andra stycket uppsändningen till satelliten äger rum i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där uppsändningen äger rum. Om uppsändningen till satelliten inte äger rum i ett EES-land men det radio- eller televisionsföretag som har beslutat om utsändningen har sitt säte i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det landet. Lag (1995:447).

62 § Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet eller om det följer av ett sådant avtal med en främmande stat eller en mellanfolklig organisation som riksdagen godkänt, meddela föreskrifter om denna lags tillämpning med avseende på andra länder. Regeringen får också meddela föreskrifter om lagens tillämpning på verk och fotografiska bilder som först har utgivits av en mellanfolklig organisation och på inte utgivna verk och fotografiska bilder som en sådan organisation får ge ut. Lag (1995:1273).

9 Kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

63 § Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att 51 § och därtill anslutande bestämmelser i 6 och 8 kap. skola, såvitt angår återgivande i tryckt skrift, träda i kraft den dag Konungen förordnar. Lag (1970:488).

64 § Genom denna lag upphävas:

- 1) lagen den 30 maj 1919 (nr 381) om rätt till litterära och musikaliska verk;
- 2) lagen den 30 maj 1919 (nr 382) om rätt till verk av bildande konst;
- 3) lagen den 14 december 1956 (nr 590) om skydd för vissa kartor; samt

4) lagen den 1 mars 1957 (nr 32) om tillfällig förlängning av skyddstid för litterära och musikaliska verk.

65 § Den nya lagen skall, med iakttagande av vad i 66-69 §§ sägs, äga tillämpning jämväl med avseende å litterärt eller konstnärligt verk, som tillkommit före ikraftträdandet. Lag (1970:488).

66 § Sådana exemplar av ett verk, som framställts med stöd av äldre lag, må fritt spridas och visas, dock att vad i 23 § stadgas om uthyrning av noter till musikaliskt verk skall äga tillämpning.

67 § Trycksatser, klichéer, formar och andra hjälpmedel, som med stöd av äldre lag framställts för mångfaldigande av visst verk, må utan hinder av vad i nya lagen är stadgat fritt användas för sitt ändamål till utgången av år 1963. På exemplar, som framställts med stöd härav, skall vad i 66 § sägs äga motsvarande tillämpning.

68 § Beträffande tidning, tidskrift eller annat verk, som består av självständiga bidrag från särskilda medarbetare och som utgivits före nya lagens ikraftträdande, skall upphovsrätt enligt 5 § tillkomma utgivaren eller, om han ej är känd, förläggaren.

Om såsom utgivare angivits offentlig undervisningsanstalt eller akademi eller ock bolag, förening eller annan samfällighet eller, där utgivare ej är känd, dylik samfällighet är förläggare, skall skyddstiden beräknas enligt 44 §.

69 § Äldre lag skall tillämpas på sådant avtal om överlåtelse av upphovsrätt, som tillkommit före nya lagens ikraftträdande. Lag (1976:192).

70 § Vad i 65-67 §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning med avseende å rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Har avtal om upptagning som sägs i 45 § tillkommit före nya lagens ikraftträdande, skall vad i 69 § sägs äga motsvarande tillämpning.

Övergångsbestämmelser

1970:488

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1970.

I fråga om alster av konsthantverk eller konstindustri, som tillkommit före ikraftträdandet och då åtnjöt skydd enligt äldre bestämmelser, äger de nya bestämmelserna tillämpning, om alstret är att hänföra under brukskonst, och skall i annat fall upphovsrätten icke upphöra före utgången av september 1980.

1973:363

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

Den nya lagen skall tillämpas även på verk som tillkommit före ikraftträdandet, dock med följande undantag:

1. Exemplar av verk som framställts med stöd av äldre lag får fritt spridas och visas.
2. Har någon före ikraftträdandet tillverkat trycksats, kliché, form eller annat sådant hjälpmedel för att med stöd av äldre lag mångfaldiga visst verk, får han använda det för detta ändamål till utgången av år 1975 och fritt sprida och visa exemplar som framställts.

Vad sålunda stadgas om verk skall äga motsvarande tillämpning på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionsutsändning som avses i 45-48 §§ ävensom på arbete som avses i 49 §.

1978:488

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978. Den skall tillämpas även på verk som tillkommit före ikraftträdandet. Vad sålunda har föreskrivits om verk skall ha motsvarande tillämpning på framförande, ljudupptagning, ljudradioutsändning och televisionsutsändning som avses i 45, 46 och 48 §§ samt på arbete som avses i 49 §.

1980:610

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Den nya lagen skall tillämpas även på sådant verk och i 49 § avsett arbete som tillkommit före ikraftträdandet.

1982:284

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982. Den gäller inte beträffande intrång eller överträdelse som har skett dessförinnan eller i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet.

1982:1059

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983. Den skall tillämpas även på verk som har tillkommit före ikraftträdandet.

1986:367

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.
2. Bestämmelserna i 22 d §, 45 § tredje stycket, i vad avser hänvisningen till 22 d §, och 47 § andra stycket tillämpas även på verk och upptagningar som har tillkommit före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i 45 § tredje stycket, i vad avser hänvisningen till

6--8 och 26 §§, 46 § andra stycket, 47 § tredje stycket, 48 § tredje stycket, 49 § andra stycket och 61 § första stycket tredje meningen tillämpas även på verk som har tillkommit före ikraftträdandet, på radio- och televisionsutsändningar, upptagningar och framföranden som har ägt rum före ikraftträdandet och på sammanställningar som har gjorts före ikraftträdandet.

4. Bestämmelsen i 47 § första stycket tillämpas även på upptagningar som har gjorts före lagens ikraftträdande, förutsatt att den tid inom vilken en utsändning har gett rätt till ersättning enligt äldre bestämmelser då inte har löpt ut.

5. Bestämmelserna om skyddstid i 45 § andra stycket, 46 § första stycket och 48 § andra stycket tillämpas även på framföranden, ljudupptagningar samt ljudradio- och televisionsutsändningar som har ägt rum före lagens ikraftträdande, förutsatt att skyddstiden enligt äldre bestämmelser då inte har löpt ut.

1986:1426

Denna lag träder i kraft den 1 april 1987. Lagen tillämpas inte på kretsmönster som har tillkommit före ikraftträdandet.

1987:800

1. Denna lag träder ikraft den 1 januari 1988.

2. Har upphovsmannen avlidit före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas.

1989:396

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lagen tillämpas även på verk som har tillkommit före ikraftträdandet.

Bestämmelserna i 40 a § tillämpas även på överlåtelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

1991:1073

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991. Den skall tillämpas även på verk som har kommit till före ikraftträdandet. Vad som föreskrivs om verk gäller också framföranden, ljudupptagning, ljudradiosändning och televisionssändning som avses i 45, 46 och 48 §§ samt arbete som avses i 49 §.

1992:1687

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993 utom i fråga om 23 §. Vad gäller 23 § träder lagen i kraft den dag regeringen bestämmer. Har regeringen inte före den 1 januari 1994 satt lagen i kraft såvitt gäller 23 §, träder dock lagen i den delen aldrig i kraft. Har regeringen före den 1 januari 1994 satt lagen i kraft såvitt gäller 23 §, upphör lagen att gälla i den delen vid utgången av år 1993. Lag (1993:1008).

2. Lagen tillämpas även på verk som har tillkommit före i kraftträdandet utom så vitt gäller åtgärder som vidtagits eller rättigheter som förvärvats dessförinnan.

1993:1007

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 utom i fråga om 19 § tredje meningen som träder i kraft den dag regeringen bestämmer. (I kraft den 1 januari 1994, 1993:1646).

2. Lagen tillämpas även på verk som har kommit till före ikraftträdandet utom när det gäller åtgärder som har gjorts eller rättigheter som har förvärvats före den tidpunkten. Det som sägs i 19 § om uthyrning och andra jämförliga rättshandlingar avseende

exemplar av litterära verk skall dock alltid tillämpas från tiden för ikraftträdandet.

3. Det som sägs i 2 tillämpas också i fråga om framföranden, upptagningar, utsändningar och arbeten som avses i 45, 46, 48, och 49 §§. I fråga om framföranden, ljudupptagningar och utsändningar för vilka skyddstiden enligt äldre bestämmelser löpte ut före den 1 juli 1986, gäller dock fjärde och femte punkterna i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1986:367) om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lag (1993:1213).

1994:190

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994, då lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild skall upphöra att gälla.

2. Med de undantag som anges i punkterna 3--7 tillämpas de nya föreskrifterna även på verk och fotografiska bilder som har kommit till före ikraftträdandet.

3. Sådana exemplar av en fotografisk bild som har framställts med stöd av äldre föreskrifter, får även i fortsättningen fritt spridas och visas. De nya föreskrifterna tillämpas inte heller i övrigt när det gäller åtgärder som har gjorts eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

4. Bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid i 43 och 44 §§ tillämpas på fotografiska verk som har kommit till före ikraftträdandet endast under förutsättning att skyddstiden enligt äldre bestämmelser inte har löpt ut vid ikraftträdandet.

5. Bestämmelsen om skyddstid i 49 a § tredje stycket tillämpas på fotografiska bilder som har kommit till före ikraftträdandet endast under förutsättning att skyddstiden enligt äldre bestämmelser inte

har löpt ut vid ikraftträdandet.

6. Om de nya föreskrifterna i fråga om en viss fotografisk bild medför en kortare skyddstid än den som följer av äldre bestämmelser, skall de äldre bestämmelserna om skyddstid tillämpas.

7. Bestämmelsen i 10 § andra stycket tillämpas inte på kretsmönster som kom till före den 1 april 1987.

1995:447

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 1995.

2. Bestämmelserna i 26 d § tredje stycket och 61 a § skall i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet inte tillämpas förrän den 1 januari 2000.

3. Bestämmelsen i 45 § tredje stycket såvitt gäller hänvisningen till 39 § första meningen skall inte tillämpas i fråga om avtal om filminspelning som har ingåtts före ikraftträdandet. I fråga om sådana avtal gäller dock att en utövande konstnär genom avtalet skall anses ha överlåtit rätt att genom filmen göra framförandet tillgängligt för allmänheten.

4. Med de undantag som anges i 5 och 6 skall de nya föreskrifterna tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

5. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas när det gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. Bestämmelserna i 19 § andra stycket samt 45 och 46 §§ såvitt gäller hänvisningen till 19 § andra stycket skall dock alltid tillämpas från tiden för ikraftträdandet.

6. I fråga om framföranden, ljudupptagningar och utsändningar för vilka skyddstiden enligt äldre bestämmelser löpte ut före den 1 juli 1986 gäller 4 och 5 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1986:367) om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

1995:1273

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.
2. De nya bestämmelserna tillämpas även på verk som har kommit till före ikraftträdandet.
3. De nya bestämmelserna tillämpas inte när det gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. De exemplar av ett verk som har framställts med stöd av äldre bestämmelser får fritt spridas och visas. Vad som sägs i 19 § andra stycket och 26 j § skall dock tillämpas.
4. Om någon efter utgången av upphovsrättens giltighetstid enligt de äldre bestämmelserna men före ikraftträdandet har börjat att förfoga över ett verk genom att framställa exemplar av det eller genom att göra det tillgängligt för allmänheten, får han utan hinder av de nya bestämmelserna om upphovsrättens giltighetstid i nödvändig och sedvanlig utsträckning fortsätta den planerade verksamheten dock längst till den 1 januari 2000. Sådan rätt till förfogande har under motsvarande förutsättningar även den som har vidtagit väsentliga åtgärder för att framställa exemplar av verket eller för att göra det tillgängligt för allmänheten. De exemplar av ett verk som framställs med stöd av dessa bestämmelser får fritt spridas och visas. Vad som sägs i 19 § andra stycket och 26 j § skall dock tillämpas.
5. Om upphovsrättens giltighetstid för ett visst verk vid tillämpningen av de nya bestämmelserna blir kortare än den skulle ha blivit vid tillämpning av äldre bestämmelser, tillämpas de äldre

bestämmelserna om giltighetstid. Bestämmelserna i 44 § tredje stycket tillämpas dock alltid efter ikraftträdandet.

6. Det som sägs i punkterna 2 - 5 tillämpas också på framföranden och upptagningar som avses i 45 och 46 §§.

1995:1274

Enligt riksdagens beslut föreskrivs i fråga om lagen (1995:447) om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk att punkt 6 övergångsbestämmelserna skall upphöra att gälla så vitt avser framföranden och ljudupptagningar.

1997:309

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997.
2. De nya bestämmelserna tillämpas även på verk och framföranden som har kommit till före ikraftträdandet.
3. De nya bestämmelserna tillämpas även på avtal om överlåtelse som har ingåtts före ikraftträdandet, dock inte på avtal som har ingåtts före den 19 november 1992. Beträffande avtal som har ingåtts därefter men före den 1 juli 1994 föreligger rätt till ersättning enligt de nya bestämmelserna endast om krav på ersättning har framställts före den 1 september 1997.

1997:790

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.
2. De nya bestämmelserna tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet. I fråga om arbeten som har framställts inom femton år före

ikraftträdandet gäller rätt enligt 49 § till den 1 januari 2014.

3. De nya bestämmelserna tillämpas inte när det gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. De exemplar av arbeten enligt 49 § som har framställts med stöd av äldre bestämmelser får fritt spridas och visas. Hänvisningen i 49 § tredje stycket till 19 § andra stycket skall dock tillämpas.

4. Om någon med stöd av äldre bestämmelser har börjat att förfoga över ett arbete enligt 49 § genom att framställa exemplar av det eller genom att göra det tillgängligt för allmänheten, får han trots de nya bestämmelserna i nödvändig och sedvanlig utsträckning fortsätta den planerade verksamheten, dock längst till den 1 januari 2000. Sådan rätt till förfogande har under motsvarande förutsättningar även den som före ikraftträdandet har vidtagit väsentliga åtgärder för att framställa exemplar av arbetet eller för att göra det tillgängligt för allmänheten. De exemplar av ett arbete som framställs med stöd av dessa bestämmelser får fritt spridas och visas. Hänvisningen i 49 § tredje stycket till 19 § andra stycket skall dock tillämpas.

1998:1552

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. De nya bestämmelserna tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

2000:92

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2000.

2. De nya bestämmelserna i 9 och 26 a §§ tillämpas även på verk som ingår i en bilaga till ett beslut som meddelats före ikraftträdandet.

3. Den nya bestämmelsen i 26 § tillämpas även på uppgifter i verk som anförts muntligen eller skriftligen före ikraftträdandet.

4. En åtgärd som före ikraftträdandet har vidtagits med ett sådant verk som avses i punkterna 2 och 3 och som då var tillåten kan inte angripas med stöd av de nya bestämmelserna.

2005:359

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

2. Med de undantag som anges i 3-5 skall de nya föreskrifterna även tillämpas på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser i 19 § första stycket skall fortfarande tillämpas på sådana exemplar av verk som med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet före ikraftträdandet.

4. Bestämmelsen i 46 § andra stycket om beräkning av skyddstiden för ljudupptagningar skall inte tillämpas på ljudupptagningar beträffande vilka skyddstiden löpt ut vid lagens ikraftträdande.

5. Äldre bestämmelser skall fortfarande tillämpas i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

2005:360

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

2. För brott begångna innan denna lag trätt i kraft gäller 55 § i sin äldre lydelse.

2007:521

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

2. Med det undantag som anges i 3 skall de nya bestämmelserna även tillämpas på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

3. Har en vidareförsäljning av ett konstverk skett före ikraftträdandet gäller fortfarande äldre bestämmelser.

4. Bestämmelsen i 26 p § tredje stycket skall dock tillämpas även på fordringar som har uppkommit före ikraftträdandet, om inte fordran innan dess har preskriberats enligt äldre bestämmelser.

2009:109

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2009.

2. Bestämmelserna i 53 c–53 f och 53 h §§ ska inte tillämpas när intrånget eller överträdelsen, eller försöket eller förberedelsen till intrånget eller överträdelsen, har begåtts före ikraftträdandet.

2013:691

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2013.

2. De nya bestämmelserna ska tillämpas även på verk och prestationer som har tillkommit före ikraftträdandet. De nya bestämmelserna i 45 § andra stycket och 46 § andra stycket ska dock inte tillämpas om skyddstiden har löpt ut vid lagens ikraftträdande.

3. Äldre bestämmelser gäller i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. 45 a, 45 c och 45 d §§ ska dock tillämpas även på avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

4. Om inte annat uttryckligen har avtalats ska en överlåtelse, genom vilken en utövande konstnär före ikraftträdandet har överlåtit den rätt till en ljudupptagning som konstnären har enligt 45 § till en framställare av ljudupptagningar, anses omfatta även tid efter det att skyddstiden för den utövande konstnärens rätt enligt äldre bestämmelser löpt ut.

-END

VmL - varumärkeslag (2010:1877)

[ersätter 1960:644]

SFS nr: 2010:1877

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L3

Rubrik: Varumärkeslag (2010:1877)

Utfärdad: 2010-12-09

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:1339

1 kap. Grundläggande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

Varumärken och andra varukännetecken m.m.

1 § I denna lag finns bestämmelser om varumärken och andra varukännetecken för varor eller tjänster som tillhandahålls i en näringsverksamhet och som var och en kan förvärva ensamrätt till.

Lagen innehåller också bestämmelser om särskilda beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel som är skyddade i Europeiska unionen.

Kollektiv-, garanti- och kontrollmärken

2 § En förening, ett bolag eller en annan sammanslutning kan förvärva ensamrätt för sina medlemmar att använda gemensamma varumärken (kollektivmärken) och andra varukännetecken i näringsverksamhet.

En myndighet som meddelar föreskrifter om eller kontrollerar varor eller tjänster kan förvärva ensamrätt till varumärken (garanti- eller kontrollmärken) och andra varukännetecken för användning för sådana varor eller tjänster som föreskrifterna eller kontrollerna avser. Detsamma gäller för stiftelser, föreningar, bolag och andra sammanslutningar som fastställer krav för eller kontrollerar varor eller tjänster.

Gemenskapsvarumärken

3 § Lagen innehåller även vissa bestämmelser om gemenskapsvarumärken.

Med gemenskapsvarumärken avses varumärken enligt rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om gemenskapsvarumärken.

Vad som kan utgöra ett varumärke

4 § Ett varumärke kan bestå av alla tecken som kan återges grafiskt, särskilt ord, inbegripet personnamn, samt figurer, bokstäver, siffror och formen eller utstyrelsen på en vara eller dess förpackning, förutsatt att tecknen har särskiljningsförmåga.

Särskiljningsförmåga

5 § Ett varukännetecken ska anses ha särskiljningsförmåga om det kan skilja varor eller tjänster som tillhandahålls i en

näringsverksamhet från dem som tillhandahålls i en annan.

Bristande särskiljningsförmåga kan bero på att ett varukännetecken endast består av tecken eller benämningar som

1. i handeln visar varans eller tjänstens art, kvalitet, kvantitet, avsedda användning, värde, geografiska ursprung eller andra egenskaper eller tidpunkten för när varan eller tjänsten är framställd, eller

2. i dagligt språkbruk eller enligt branschens vedertagna handelsbruk kommit att bli en sedvanlig beteckning för varan eller tjänsten.

Vid bedömningen av om ett varukännetecken har särskiljningsförmåga ska hänsyn tas till att det kan förvärva förmågan genom användning.

Förvärv av ensamrätt

Ensamrätt genom registrering

6 § Ensamrätt till varumärken kan förvärvas genom registrering i varumärkesregistret enligt 2 kap. Registret förs av Patent- och registreringsverket.

Ensamrätt till varumärken kan också förvärvas genom internationell registrering enligt 5 kap.

Ensamrätt genom inarbetning

7 § Ensamrätt till varukännetecken kan förvärvas utan registrering genom inarbetning.

Ett varukännetecken ska anses inarbetat om det här i landet inom en betydande del av den krets till vilken det riktar sig (omsättningskretsen) är känt som beteckning för de varor eller tjänster som tillhandahålls under kännetecknet. Om varukännetecknet är inarbetat endast inom en del av landet, gäller ensamrätten endast inom det området.

Ensamrätt till näringskännetecken och namn som varukännetecken

8 § Den som innehar en firma eller ett annat näringskännetecken har ensamrätt till kännetecknet som varukännetecken. Om näringskännetecknet är skyddat endast inom en del av landet, gäller ensamrätten endast inom det området.

Den som använder sitt namn som varukännetecken har ensamrätt till kännetecknet som varukännetecken, om namnet har särskiljningsförmåga för de varor eller tjänster som det används för. Om namnet används endast inom en del av landet, gäller ensamrätten endast inom det området.

Kännetecken som inte kan omfattas av ensamrätt

9 § Ensamrätt kan inte förvärfvas till kännetecken som endast består av en form som följer av varans art, en form som är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat eller en form som ger varan ett betydande värde.

Ensamrättens innebörd

10 § Ensamrätten till ett varukännetecken enligt 6-8 §§ innebär att ingen annan än innehavaren, utan dennes tillstånd, i näringsverksamhet får använda ett tecken som är

1. identiskt med varukännetecknet för varor eller tjänster av

samma slag,

2. identiskt med eller liknar varukännetecknet för varor eller tjänster av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av tecknet leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder tecknet och innehavaren av varukännetecknet, eller

3. identiskt med eller liknar ett varukännetecken som här i landet är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, om användningen avser varor eller tjänster och drar otillbörlig fördel av eller utan skälig anledning är till skada för varukännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende.

Som användning anses

1. att förse varor eller deras förpackningar med tecknet,
2. att bjuda ut varor till försäljning, föra ut dem på marknaden, lagra dem för dessa ändamål eller bjuda ut eller tillhandahålla tjänster under tecknet,
3. att importera eller exportera varor under tecknet, eller
4. att använda tecknet i affärshandlingar och reklam.

Begränsning av ensamrätten

11 § Ensamrätten till ett varukännetecken ger inte något självständigt skydd för en del av kännetecknet som saknar särskiljningsförmåga.

Ensamrätten till ett varukännetecken hindrar inte att någon annan, när det sker i enlighet med god affärssed, i näringsverksamhet använder

1. sin firma, sitt namn eller sin adress,
2. uppgifter om varans eller tjänstens art, kvalitet, kvantitet, avsedda användning, värde, geografiska ursprung eller andra egenskaper eller tidpunkten för när varan eller tjänsten är framställd, eller
3. varukännetecknet, om det är nödvändigt för att ange varans eller tjänstens avsedda ändamål, särskilt när det rör sig om tillbehör eller reservdelar.

Ensamrätten till ett kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke hindrar inte att någon annan i näringsverksamhet använder sig av tecken eller benämningar som anger geografiskt ursprung, om det sker i enlighet med god affärssed. Ensamrätten till ett sådant märke hindrar inte att den som har rätt att använda ett geografiskt namn gör detta.

Konsumtion av ensamrätten

12 § Ensamrätten till ett varukännetecken hindrar inte att någon annan än innehavaren använder kännetecknet för varor som innehavaren, eller någon med innehavarens samtycke, fört ut under varukännetecknet på marknaden inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första stycket gäller inte när varornas skick förändrats eller försämrats sedan de förts ut på marknaden eller när det finns någon annan skälig grund för innehavaren att motsätta sig användningen.

Kolliderande rättigheter

Företrädesrätt

13 § Gör flera anspråk på ensamrätt till varukännetecken som är identiska eller liknar varandra på det sätt som anges i 10 §, ska den ha företräde som har tidigaste grund för sitt anspråk, om inte annat följer av 14 eller 15 §.

Verkan av passivitet (registrerade varumärken)

14 § Rätten till ett registrerat varumärke ska gälla vid sidan av en äldre rätt till ett varukännetecken som är identiskt eller likartat på det sätt som anges i 10 §, om

1. ansökan om registrering gjorts i god tro, och
2. innehavaren av den äldre rätten har känt till och funnit sig i att det yngre varumärket efter registreringsdagen har använts här i landet fem år i följd.

Om varumärket har använts endast för en del av de varor eller tjänster som det är registrerat för, ska rätten gälla endast för dessa varor eller tjänster.

Verkan av passivitet (inarbetade varukännetecken)

15 § Rätten till ett inarbetat varukännetecken ska gälla vid sidan av en äldre rätt till ett varukännetecken som är identiskt eller likartat på det sätt som anges i 10 §, om innehavaren av den äldre rätten inte inom rimlig tid vidtagit åtgärder för att hindra användningen av det yngre kännetecknet.

Samexistens

16 § I de fall som avses i 14 och 15 §§ hindrar inte rätten

till det yngre varukännetecknet användningen av det äldre.

På yrkande av någon av parterna, får en domstol i de fall som avses i 15 § om det är skäligt besluta att ett av kännetecknen, eller båda, endast får användas på särskilt sätt, såsom i ett visst utförande eller med tillägg av ortsangivelse eller innehavarens namn. Ett sådant beslut får dock inte avse ett registrerat varumärke.

Uppgiftsskyldighet

17 § Vid utgivning av lexikon, handböcker eller andra liknande tryckta skrifter är skriftens författare, utgivare eller förläggare, på begäran av den som innehar ett registrerat varumärke, skyldig att se till att varumärket inte återges i skriften utan att det framgår att varumärket är skyddat genom registrering. Detsamma gäller om en sådan skrift görs tillgänglig elektroniskt av någon som avses i 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Den som inte följer en begäran enligt första stycket är skyldig att medverka till att en rättelse offentliggörs på det sätt och i den omfattning som är skäligt samt att bekosta detta.

2 kap. Nationell registrering av varumärken

Ansökan om registrering

Ansökans innehåll

1 § Den som vill registrera ett varumärke ska ansöka om detta hos Patent- och registreringsverket. Ansökan ska innehålla

1. uppgifter om sökandens namn eller firma och adress,
2. uppgifter om ombuds namn och adress,
3. en tydlig återgivning av varumärket, och
4. en förteckning över de varor eller tjänster som varumärket avser och vilka klasser dessa tillhör (varu- eller tjänsteförteckning).

En ansökan om registrering av ett kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke ska dessutom innehålla uppgifter om de villkor som gäller för att varumärket ska få användas.

Sökanden ska betala föreskriven ansökningsavgift.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

Ändring av ansökan

2 § En sökande får göra sådana oväsentliga ändringar i det sökta varumärket som inte påverkar helhetsintrycket. Vidare får sökanden begränsa varu- eller tjänsteförteckningen i ansökan.

Delning av ansökan

3 § En ansökan som avser flera varor eller tjänster får delas i två eller flera ansökningar som varorna eller tjänsterna fördelas på. Ansökningarna ska anses ha samma ingivningsdag och prioritet som den ursprungliga ansökan.

Allmänna registreringsvillkor

4 § Ett varumärke får inte registreras om det endast består av en form som följer av varans art, en form som är nödvändig för att uppnå ett tekniskt resultat eller en form som ger varan ett betydande värde.

5 § Ett varumärke som ska registreras måste ha särskiljningsförmåga för de varor eller tjänster som det avser.

6 § Tecken eller benämningar, som i näringsverksamhet används för att ange varornas eller tjänsternas geografiska ursprung får registreras som kollektiv-, garanti- eller kontrollmärken även om de enligt 1 kap. 5 § andra stycket 1 saknar särskiljningsförmåga.

Hinder mot registrering på grund av hänsyn till allmänna intressen

7 § Ett varumärke får inte registreras om det

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning,

2. är ägnat att vilseleda allmänheten i fråga om varans eller tjänstens art, kvalitet, geografiska ursprung eller någon annan omständighet,

3. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning eller ett sådant kommunalt vapen som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som varumärke, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning eller ett sådant vapen, eller

4. utan tillstånd innehåller ett sådant kännetecken som enligt lagen (2014:812) om skydd för kännetecken i den internationella humanitära rätten inte får användas obehörigen som varumärke, eller något som kan förväxlas med

ett sådant kännetecken.

Ett varumärke får inte heller registreras om märket innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som en geografisk ursprungsbeteckning för vin eller spritdrycker och det avser vin eller spritdrycker av annat ursprung. Lag (2014:814).

Hinder mot registrering på grund av andra rättigheter

8 § Ett varumärke får inte registreras om det

1. är identiskt med ett äldre varukännetecken för varor eller tjänster av samma slag,
2. är identiskt med eller liknar ett äldre varukännetecken för varor eller tjänster av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av varumärket leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder varumärket och innehavaren av varukännetecknet,
3. är identiskt med eller liknar ett äldre varukännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, och användningen av varumärket skulle dra otillbörlig fördel av eller utan skälig anledning vara till skada för varukännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende, eller
4. kan förväxlas med ett kännetecken som användes här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan.

Med ett varukännetecken avses i första stycket 1-3

1. ett varumärke som är registrerat enligt detta kapitel,
2. ett varumärke som är registrerat genom en internationell varumärkesregistrering som enligt 5 kap. fått giltighet i Sverige,
3. ett varukännetecken som är inarbetat, om det inarbetade skyddet gäller inom en väsentlig del av landet, samt
4. ett gemenskapsvarumärke.

9 § De hinder för registrering av varumärken som anges i 8 § första stycket 1-3 gäller på motsvarande sätt i fråga om

1. en registrerad firma som används i näringsverksamhet, och
2. ett sådant namn eller ett sådant annat näringskännetecken än en registrerad firma som är skyddat enligt 1 kap. 8 §, om skyddet gäller inom en väsentlig del av landet.

10 § Ett varumärke får inte registreras om det innehåller eller består av

1. något som är ägnat att uppfattas som någon annans firma,
2. något som är ägnat att uppfattas som någon annans egenartade efternamn, allmänt kända konstnärsnamn eller likartat namn, om användningen av märket skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,
3. en bild av någon annan som uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden, eller
4. något som kränker någon annans upphovsrätt till ett

litterärt eller konstnärligt verk eller någon annans rätt till en fotografisk bild eller ett mönster.

11 § Bestämmelserna i 8-10 §§ utgör inte hinder mot registrering, om den som innehar den äldre rättigheten medger registreringen.

Undantag för en del av ett varumärke från skydd

12 § Om ett varumärke innehåller en beståndsdel som inte kan registreras ensam för sig, och det finns en uppenbar risk för att registreringen av märket leder till ovisshet om ensamrättens omfattning, får denna beståndsdel uttryckligen undantas från skyddet vid registreringen.

Om beståndsdelen senare uppfyller kraven för registrering, får delen eller varumärket i sin helhet registreras efter ny ansökan utan sådant undantag som avses i första stycket.

Varu- och tjänsteklasser

13 § Varumärken registreras i en eller flera klasser av varor eller tjänster. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om indelningen i klasser.

Prioritet

14 § En ansökan om registrering av ett varumärke i Sverige ska, i förhållande till andra ansökningar eller till användning som skett av andra varukännetecken, anses gjord samtidigt med en ansökan om registrering av varumärket som sökanden, eller någon som har överlåtit sin rätt till sökanden, först gjort i ett annat land, om förutsättningarna i andra-fjärde styckena är

uppfyllda.

Den tidigare ansökan ska ha gjorts i

1. ett annat land som är anslutet till Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd (SÖ 1970:60),
2. en stat som är ansluten till eller ett område som är anslutet till avtalet om upprättande av världshandelsorganisationen (SÖ 1995:30), eller
3. en annan stat eller ett annat område, om svenska ansökningar ger rätt till motsvarande prioritet där, och om lagstiftningen där i huvudsak stämmer överens med Pariskonventionen.

Ansökan om registrering av varumärket i Sverige ska göras inom sex månader från det att ansökan gjordes i det andra landet eller området.

En sökande som vill ha prioritet ska begära det innan varumärket har registrerats. Sökanden ska lämna uppgifter om

1. vem som gjorde den tidigare ansökan,
2. var och när den tidigare ansökan gjordes, och
3. den tidigare ansökans nummer, så snart det är möjligt.

15 § Patent- och registreringsverket får förelägga sökanden att inom en viss tid styrka rätten till prioritet genom att ge in

1. ett bevis om sökandens namn och om ingivningsdagen, utfärdat av den myndighet som har mottagit den tidigare ansökan, och
2. en av samma myndighet styrkt kopia av ansökan och, i

förekommande fall, en bild som visar varumärket.

Den förelagda tiden får inte löpa ut tidigare än tre månader från ingivandet av ansökan om registrering av varumärket i Sverige.

Följer sökanden inte föreläggandet, gäller inte rätten till prioritet. Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

16 § En ansökan om registrering av ett varumärke ska i förhållande till andra ansökningar eller till användning som skett av andra varukännetecken anses gjord första gången varumärket använts för en vara eller tjänst i samband med visning på en internationell utställning enligt konventionen den 22 november 1928 om internationella utställningar (SÖ 1996:30), om förutsättningarna i andra och tredje styckena är uppfyllda.

Ansökan om registrering av varumärket ska göras inom sex månader efter det att varumärket första gången användes på utställningen.

En sökande som vill ha prioritet ska begära det innan varumärket har registrerats samt visa när varumärket användes på utställningen. Sökanden ska då också ge in de handlingar som sökanden vill åberopa för att visa att utställningen var sådan som avses i första stycket.

Handläggningen av en ansökan om registrering

Prövningen av ansökan

17 § Uppfyller ansökan inte kraven i 1 § första och andra styckena och 2 § eller finns det något hinder mot registrering

enligt 4-10 §§, ska Patent- och registreringsverket förelägga sökanden att avhjälpa bristerna eller att yttra sig inom en viss tid. I föreläggandet ska det upplysas om att ansökan kan komma att avskrivas, om sökanden inte svarar i rätt tid. Har sökanden inte betalat ansökningsavgiften, ska verket förelägga sökanden att betala avgiften. I föreläggandet ska det upplysas om att ansökan kan komma att avskrivas, om sökanden inte betalar i rätt tid.

Svarar sökanden inte i rätt tid på ett föreläggande enligt första stycket, eller underlåter sökanden att betala ansökningsavgiften efter föreläggande om att betala den, får Patent- och registreringsverket avskriva ansökan.

18 § Finns det en brist eller ett hinder enligt 17 § första stycket första meningen även efter det att sökanden har yttrat sig, ska ansökan helt eller delvis avslås, om det inte finns skäl att förelägga sökanden på nytt.

Avskrivning vid återkallelse

19 § Återkallar sökanden ansökan, ska ärendet avskrivas.

Återupptagande av en avskriven ansökan

20 § Patent- och registreringsverket ska återuppta en ansökan som avskrivits enligt 17 § andra stycket, om sökanden inom två månader efter utgången av förelagd tid kompletterar eller ändrar sin ansökan.

Sökanden ska betala föreskriven återupptagningsavgift.

Överföring av ansökan på grund av bättre rätt

21 § Om någon påstår inför Patent- och registreringsverket att han eller hon har bättre rätt till varumärket än sökanden, och saken är oviss, får verket förelägga honom eller henne att väcka talan vid domstol inom en viss tid. Om talan inte väcks i tid, får påståendet lämnas utan avseende vid den fortsatta prövningen av ansökan. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om detta.

Pågår ett mål om bättre rätt till varumärket vid domstol, får Patent- och registreringsverket förklara ärendet om registrering vilande till dess att målet avgjorts slutligt.

22 § Om någon visar inför Patent- och registreringsverket att han eller hon har bättre rätt till varumärket än sökanden, ska verket på yrkande överföra ansökan på honom eller henne. Den som ansökan överförs på ska betala ny ansökningsavgift.

Ansökan får inte ändras, avskrivas, avslås eller bifallas förrän yrkandet har prövats slutligt.

Registrering

23 § Om ansökan om registrering av ett varumärke uppfyller de krav som avses i 1 § första-tredje styckena och 2 § och det inte finns något hinder mot registrering enligt 4-10 §§, ska Patent- och registreringsverket föra in varumärket i varumärkesregistret. Beslutet ska kungöras.

Om en ansökan har avslagits delvis, ska varumärket föras in i varumärkesregistret och kungöras för återstående varor eller tjänster när beslutet har vunnit laga kraft.

När ett kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke registreras ska också uppgifter om de villkor som gäller för att varumärket ska få användas föras in i registret och kungöras.

Invändning

Tidsfrist för invändning och invändningens innehåll

24 § När Patent- och registreringsverket har kungjort en registrering av ett varumärke får invändning göras mot den. Invändningen ska ha kommit in till verket inom tre månader från kungörelsedagen. Om invändningen inte har kommit in i rätt tid, ska den avvisas.

Invändningen ska innehålla

1. uppgifter om invändarens namn eller firma och adress,
2. uppgifter om ombuds namn och adress,
3. uppgift om den registrering som invändningen avser, och
4. uppgift om de omständigheter som åberopas till grund för invändningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om invändningsförfarandet.

Brister i invändningen

25 § Om invändningen är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för en prövning av ärendet, ska Patent- och registreringsverket förelägga invändaren att avhjälpa bristerna inom en viss tid. Följs inte föreläggandet, ska invändningen avvisas. Invändaren ska upplysas om detta i föreläggandet.

Underrättelse om invändningen

26 § Patent- och registreringsverket ska underrätta innehavaren av det registrerade varumärket om invändningen och ge denne tillfälle att yttra sig inom en viss tid.

Om det är uppenbart att invändningen är ogrundad, ska den genast avslås.

Prövning av en återkallad invändning

27 § Återkallas invändningen, får invändningsförfarandet ändå fullföljas om det finns särskilda skäl. Invändningsförfarandet får dock inte fullföljas om det till grund för invändningen endast har åberopats hinder som avses i 8-10 §§.

Beslut om invändningen

28 § Har en invändning gjorts ska Patent- och registreringsverket, om det finns något hinder som avses i 4-10 §§ mot registreringen, häva registreringen helt eller delvis.

En invändning som helt eller delvis grundas på ett hinder som avses i 8-10 §§ ska avslås i motsvarande utsträckning om den har gjorts av någon som inte invänder i eget intresse och innehavaren av det registrerade varumärket begär det.

Om registreringen på grund av en invändning har hävts helt eller delvis, ska registreringen avföras ur varumärkesregistret i motsvarande utsträckning när avgörandet har vunnit laga kraft. Beslutet ska kungöras.

Ändringar i ett registrerat varumärke

Oväsentliga ändringar i ett registrerat varumärke

29 § På ansökan av innehavaren av ett registrerat varumärke får det i varumärkesregistret göras sådana oväsentliga ändringar i varumärket som inte påverkar helhetsintrycket.

Den som ansöker om ändring i ett varumärke ska betala föreskriven avgift.

När ett registrerat varumärke ändras ska detta antecknas i varumärkesregistret och kungöras.

Delning av en registrering

30 § En registrering av ett varumärke som avser flera varor eller tjänster får delas i två eller flera registreringar som varorna eller tjänsterna fördelas på. Registreringarna ska anses ha samma ingivningsdag och prioritet som den ursprungliga registreringen

Ändring av villkor för användning av kollektiv-, garanti- eller kontrollmärken

31 § Om det efter registreringen görs någon ändring av de villkor som gäller för att ett kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke ska få användas, ska innehavaren anmäla detta till Patent- och registreringsverket.

De ändrade villkoren ska föras in i varumärkesregistret och kungöras.

Registreringens varaktighet

32 § Registreringen gäller från den dag då ansökan om registrering kom in till Patent- och registreringsverket och i tio år från registreringsdagen.

Förnyelse av en registrering

33 § Registreringen kan förnyas varje gång för en period om tio år räknat från utgången av föregående registreringsperiod. En ansökan om förnyelse ska ha kommit in till Patent- och registreringsverket tidigast ett år före och senast sex månader efter registreringsperiodens utgång.

Den som ansöker om förnyelse ska betala föreskriven förnyelseavgift. En inbetalning av förnyelseavgiften som görs inom den frist som anges i första stycket ska anses utgöra en ansökan om förnyelse.

Ett beslut att förnya en registrering ska föras in i varumärkesregistret och kungöras.

34 § Om det inte framgår vilken varumärkesregistrering som ansökan om förnyelse avser eller om förnyelseavgiften inte har betalats, ska Patent- och registreringsverket förelägga sökanden att avhjälpa bristerna. I föreläggandet ska det finnas en upplysning om att ansökan kan komma att avskrivas om sökanden inte svarar i rätt tid.

Svarar sökanden inte i rätt tid på ett föreläggande enligt första stycket, eller underlåter sökanden att betala förnyelseavgift efter föreläggande om att betala den, får Patent- och registreringsverket avskriva ansökan. Finns det en brist enligt första stycket även efter det att sökanden har yttrat sig, ska ansökan om förnyelse avslås, om det inte finns skäl att förelägga sökanden på nytt.

Patent- och registreringsverket ska återuppta en ansökan som avskrivits enligt andra stycket, om sökanden inom två månader

efter utgången av förelagd tid kompletterar sin ansökan.
Sökanden ska betala föreskriven återupptagningsavgift.

Avförande av registrering

35 § Om innehavaren inte förnyar registreringen eller om han eller hon begär att den ska tas bort helt eller delvis, ska registreringen avföras ur varumärkesregistret i motsvarande utsträckning. Beslutet ska kungöras.

3 kap. Hävning av registrering

Grunder för hävning

Allmänna grunder

1 § En registrering av ett varumärke får hävas om

1. märket har registrerats i strid mot denna lag,
2. registreringen fortfarande strider mot lagen, och
3. rätten till märket ändå inte får bestå enligt 1 kap. 14 eller 15 §.

En registrering får vidare hävas om

1. varumärket, till följd av innehavarens handlande eller passivitet, i handeln har blivit en allmän beteckning för sådana varor eller tjänster som registreringen avser,
2. varumärket har kommit att strida mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning, eller

3. varumärket har blivit ägnat att vilseleda allmänheten i fråga om varans eller tjänstens art, kvalitet, geografiska ursprung eller någon annan omständighet och detta är en följd av det bruk innehavaren eller någon med hans eller hennes samtycke gjort av märket för sådana varor eller tjänster som det är registrerat för.

I de fall som avses i första stycket får registreringen inte hävas på den grunden att det enligt 2 kap. 8 § finns ett hinder mot den, om hindret utgörs av ett äldre registrerat varumärke och det äldre märket inte uppfyller kraven på användning enligt 2 §.

Underlåten användning

2 § En registrering av ett varumärke får hävas om innehavaren inte har gjort verkligt bruk av märket i Sverige för de varor eller tjänster som det registrerats för inom fem år från den dag då frågan om registrering slutligt har avgjorts eller inom en period av fem år i följd. Registreringen får dock inte hävas på grund av underlåten användning om det finns giltiga skäl till att varumärket inte har använts.

Med sådant bruk som avses i första stycket likställs

1. att varumärket används i en annan form än den registrerade, om avvikelsen avser endast detaljer som inte förändrar märkets särskiljningsförmåga, och
2. att varor eller deras emballage har försetts med varumärket här i landet endast för exportändamål.

Med att ett varumärke används av innehavaren likställs att varumärket används av någon annan med innehavarens samtycke.

Registreringen får inte hävas om varumärket har använts under tiden mellan utgången av femårsperioden och ingivandet av ansökan om hävning av registreringen. Användning som påbörjas eller återupptas efter femårsperiodens utgång och inom tre månader före ingivandet av ansökan om hävning ska dock lämnas utan avseende, om förberedelserna för att påbörja eller återuppta användningen vidtogs efter det att innehavaren fått kännedom om att en ansökan om hävning kunde komma att göras.

Kollektiv-, garanti- och kontrollmärken

3 § En registrering av ett kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke får hävas, förutom på de grunder som anges i 1 eller 2 §, om

1. villkoren för användning av märket har ändrats och innehavaren inte har anmält detta till Patent- och registreringsverket enligt 2 kap. 31 §, eller
2. märket har använts på ett sätt som inte är förenligt med villkoren för användningen och innehavaren inte har vidtagit rimliga åtgärder för att förhindra den användningen.

Partiell hävning

4 § Om det finns grund för hävning av en registrering endast för en del av de varor eller tjänster som ett varumärke har registrerats för, ska registreringen hävas för dessa varor eller tjänster.

Tillvägagångssätt

5 § Den som vill inleda ett förfarande för att häva en

registrering kan föra talan vid domstol, eller ansöka om hävning av registreringen hos Patent- och registreringsverket enligt 6–21 §§ (administrativ hävning). I 2 kap. 28 § finns det bestämmelser om att en registrering av ett varumärke får hävas efter det att någon gjort en invändning mot registreringen.

Ett förfarande för att häva en registrering med stöd av 1 § andra stycket, 2, 3 eller 4 § eller 2 kap. 4, 5 eller 7 § får också inledas av en myndighet. Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som får göra detta. Lag (2014:253).

Administrativ hävning

Ansökans innehåll

6 § En ansökan om administrativ hävning ska innehålla

1. uppgifter om parterna i den utsträckning som anges i 33 kap. 1 § rättegångsbalken,
2. ett yrkande om hävning och uppgift om den registrering som yrkandet avser, och
3. en redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet om hävning.

En sökande ska betala föreskriven ansökningsavgift.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad ansökan i övrigt ska innehålla.

Brister i ansökan

7 § Är ansökan så bristfällig att den inte kan läggas till grund för handläggning av ärendet, ska Patent- och registreringsverket förelägga sökanden att avhjälpa bristerna inom en viss tid. Detsamma gäller om sökanden inte har betalat ansökningsavgiften.

Följer sökanden inte föreläggandet, ska ansökan avvisas. Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

Ansökan ska också avvisas om den avser någon annan åtgärd än hävning av en registrering eller om det finns något annat hinder mot att den tas upp till prövning.

Avskrivning vid återkallelse

8 § Återkallar sökanden ansökan, ska ärendet avskrivas.

Ogrundad ansökan

9 § Om det kan antas att ansökan är ogrundad, ska ansökan behandlas som om innehavaren har bestritt den. I sådant fall ska 13 § tillämpas.

Föreläggande för innehavaren att yttra sig

10 § Tar Patent- och registreringsverket upp ansökan till prövning, ska verket förelägga innehavaren av registreringen att yttra sig inom en viss tid från det att ansökan delgavs innehavaren.

I föreläggandet ska innehavaren uppmanas att

1. ange om ansökan medges eller bestrids och, om ansökan bestrids, skälen för bestridandet, och

2. lämna de uppgifter om sig själv som avses i 33 kap. 1 § första-tredje styckena rättegångsbalken, i den utsträckning uppgifterna i ansökan är ofullständiga eller felaktiga.

I föreläggandet ska det upplysas om att ärendet kan komma att avgöras även om innehavaren inte svarar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vad föreläggandet i övrigt ska innehålla.

Delgivning av föreläggandet

11 § Föreläggandet enligt 10 § ska delges innehavaren.

Delgivningen ska ske på det sätt som enligt rättegångsbalken gäller för delgivning av stämning i tvistemål.

En kopia av ansökningshandlingarna ska fogas till föreläggandet när handlingarna innehåller något utöver vad som framgår av föreläggandet.

Ska sökanden se till att delgivning sker, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken.

12 § Har Patent- och registreringsverket inte kunnat delge föreläggandet, ska verket pröva om försöken till delgivning ska fortsätta eller om sökanden ska erbjudas att själv se till att delgivning sker. Hänsyn ska tas till det arbete och den kostnad som dittills har lagts ned på delgivningen, förutsättningarna för att fortsätta försök ska lyckas samt omständigheterna i övrigt. Antar sökanden inte erbjudandet, ska ansökan avvisas.

Ska sökanden se till att delgivning sker, tillämpas 32 kap. 2 § rättegångsbalken.

Överlämnande till tingsrätt

13 § Om innehavaren i rätt tid bestrider ansökan helt eller delvis, ska Patent- och registreringsverket underrätta sökanden om detta. Vill sökanden vidhålla sitt yrkande, kan han eller hon begära att ärendet eller, om bestridandet avser endast en del av yrkandet, ärendet i den bestridda delen ska överlämnas till tingsrätt.

En begäran om överlämnande ska ha kommit in till Patent- och registreringsverket inom en månad från den dag då underrättelsen om bestridandet sändes till sökanden. I sin begäran ska sökanden ange de omständigheter och de bevis som åberopas, samt ange vad som ska styrkas med varje bevis. Sökanden ska samtidigt ge in de skriftliga bevis och andra handlingar som åberopas.

Har sökanden begärt överlämnande i rätt tid, ska Patent- och registreringsverket överlämna ärendet till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig. Har sökanden inte begärt överlämnande i rätt tid, ska ärendet avskrivas i den del det är bestritt.

14 § En underrättelse om att innehavaren har bestritt ansökan enligt 13 § första stycket ska innehålla en upplysning om

1. att sökanden kan begära överlämnande till tingsrätt,
2. inom vilken tid en sådan begäran ska ges in,
3. vad en sådan begäran ska innehålla, och
4. vad som i övrigt anges i 13 §.

Hävning av registreringen

15 § Har innehavaren inte bestritt ansökan i rätt tid, ska Patent- och registreringsverket häva registreringen i enlighet med ansökan. Har innehavaren bestritt endast en del av ansökan, ska verket häva registreringen i den obestridda delen.

Återvinning

16 § Innehavaren av en registrering som hävts enligt 15 § får ansöka om återvinning. En sådan ansökan ska ha kommit in till Patent- och registreringsverket inom en månad från dagen för beslutet.

Har innehavaren ansökt om återvinning i rätt tid, ska Patent- och registreringsverket överlämna ärendet till en tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig. I annat fall ska verket avvisa ansökan.

Underrättelser

17 § Underrättelse om hävning ska sändas till sökanden och innehavaren.

Avvisas en ansökan om hävning, ska Patent- och registreringsverket underrätta sökanden om detta. Avvisas en ansökan om återvinning, ska verket underrätta innehavaren om detta. Meddelar verket något annat beslut som innebär att ärendet avgörs, ska både sökanden och innehavaren underrättas om beslutet, om det inte är uppenbart onödigt.

Rättskraft

18 § Sedan tiden för ansökan om återvinning löpt ut, har ett

beslut om hävning enligt 15 § rättskraft i enlighet med vad som gäller för en dom i ett tvistemål som har vunnit laga kraft.

Den fortsatta handläggningen vid tingsrätten

19 § Om ett ärende har överlämnats till en tingsrätt, ska talan anses väckt när ansökan om administrativ hävning kom in till Patent- och registreringsverket. De handlingar som sökanden gett in ska anses som stämmningsansökan. Stämning ska anses utfärdad när rätten beslutar om målets handläggning.

20 § Om en tingsrätt, som får ett mål från Patent- och registreringsverket eller från en annan tingsrätt, finner att det inte framgår av handlingarna att tingsrätten är behörig att handlägga målet, ska rätten överlämna målet till en annan tingsrätt som kan vara behörig. Tingsrättens beslut om överlämnande får inte överklagas.

21 § Om ett ärende har överlämnats till en tingsrätt ska käranden betala föreskriven tilläggsavgift. I ett sådant fall ska det som anges i 42 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken om ansökningsavgift gälla tilläggsavgiften.

Om ett mål där Patent- och registreringsverket har beslutat om hävning avvisas av tingsrätten på grund av att tilläggsavgiften inte har betalats, ska tingsrätten samtidigt undanröja Patent- och registreringsverkets beslut.

Lag (2014:253).

Avförande av registrering

22 § Om registreringen av ett varumärke har hävts helt eller delvis av Patent- och registreringsverket enligt 15 § eller av en domstol, ska registreringen avföras ur varumärkesregistret i

motsvarande utsträckning när avgörandet har vunnit laga kraft.
Beslutet ska kungöras. Lag (2014:253).

4 kap. Registrering såsom i hemlandet och ombud för utländska sökande och innehavare

Registrering såsom i hemlandet

1 § Är sökandens hemland en stat som är ansluten till Pariskonventionen den 20 mars 1883 för industriellt rättsskydd, eller en stat som är ansluten eller ett område som är anslutet till avtalet om upprättande av världshandelsorganisationen, ska ett varumärke som är registrerat för sökanden i hemlandet registreras i Sverige såsom det är registrerat där, om det inte finns hinder enligt 2 §.

Är sökandens hemland någon annan stat eller något annat område än som avses i första stycket, ska ett varumärke som är registrerat för sökanden i hemlandet registreras i Sverige såsom det är registrerat där, om

1. motsvarande rätt ges i fråga om en svensk registrering i den staten eller i det området,
2. där gällande lagstiftning i huvudsak överensstämmer med Pariskonventionen, och
3. det inte finns hinder enligt 2 §.

En sökande som begär registrering enligt denna paragraf ska visa att varumärket är registrerat för sökanden i hemlandet för de varor eller tjänster som ansökan omfattar. Detsamma gäller vid förnyelse av ett varumärke som registrerats enligt denna paragraf.

2 § Ett varumärke får inte registreras enligt 1 § om det helt saknar särskiljningsförmåga eller om det finns något hinder mot registrering enligt 2 kap. 4 §, 5 § andra stycket och 6-11 §§.

Ett varumärke som har registrerats enligt 1 §, men som annars inte skulle ha kunnat registreras här i landet, har inte skydd på grund av registreringen i vidare mån eller för längre tid än det har i innehavarens hemland.

Ombud och delgivning

Ombud för den som ansöker om varumärkesregistrering

3 § Patent- och registreringsverket får förelägga en sökande, som varken har hemvist i Sverige eller bedriver näringsverksamhet som har etablerats här, att utse och till verket anmäla ett ombud med behörighet att ta emot delgivning i ärendet och med hemvist här i landet.

Om sökanden inte följer föreläggandet, får delgivning ske genom att handlingen sänds med posten till sökanden under dennes senaste kända adress. Delgivning ska anses ha skett när detta har gjorts. Sökanden ska i föreläggandet upplysas om följderna av att föreläggandet inte följs.

Ombud för en innehavare av en varumärkesregistrering

4 § En innehavare av en varumärkesregistrering, som varken har hemvist i Sverige eller bedriver näringsverksamhet som har etablerats här, ska ha ett ombud som har hemvist här i landet. Ombudet ska ha behörighet att för innehavaren ta emot delgivning av stämning, kallelser och andra handlingar i mål och ärenden om varumärket med undantag av stämning i brottmål

och av föreläggande för part att infinna sig personligen inför domstol. Ombudet ska anmälas till Patent- och registreringsverket och antecknas i varumärkesregistret.

Om innehavaren inte har anmält något ombud, får delgivning i stället ske genom att den handling som ska delges sänds till innehavaren under den i varumärkesregistret antecknade adressen. Om någon fullständig adress inte är antecknad i registret, får delgivning ske genom att handlingen hålls tillgänglig hos Patent- och registreringsverket och ett meddelande om detta och om handlingens huvudsakliga innehåll kungörs. Delgivning ska anses ha skett när detta har gjorts.

5 kap. Internationell varumärkesregistrering

Vad som avses med internationell varumärkesregistrering

1 § Med en internationell varumärkesregistrering avses en registrering av ett varumärke som den internationella byrån hos Världsförbundet för den intellektuella äganderätten (Internationella byrån) har gjort i det internationella varumärkesregistret enligt protokollet den 27 juni 1989 till Madridöverenskommelsen den 14 april 1891 om den internationella registreringen av varumärken (SÖ 1994:82).

Patent- och registreringsverket är varumärkesmyndighet i Sverige i ärenden om internationell varumärkesregistrering.

Ansökan om internationell varumärkesregistrering

Vem som får ansöka om internationell varumärkesregistrering

2 § Den som innehar eller har ansökt om en svensk

varumärkesregistrering, och som är svensk medborgare, har hemvist i Sverige eller bedriver näringsverksamhet som har etablerats här får ansöka om internationell registrering av varumärket.

Var ansökan ges in och dess innehåll

3 § En ansökan om internationell varumärkesregistrering ska vara ställd till Internationella byrån men ges in till Patent- och registreringsverket. Ansökan ska vara skriven på engelska och innehålla

1. uppgifter om sökandens namn eller firma och adress,
2. uppgifter om ombuds namn och adress,
3. uppgifter om nummer och datum för den svenska registrering eller ansökan om registrering som den internationella ansökan bygger på,
4. en tydlig återgivning av varumärket,
5. en förteckning över de varor eller tjänster som varumärket begärs registrerat för och vilka klasser dessa tillhör (varu- eller tjänsteförteckning),
6. uppgift om i vilka länder den internationella varumärkesregistreringen ska gälla, och
7. de övriga uppgifter om återgivningen av varumärket, sökandens anknytning till Sverige och annat som en ansökan ska innehålla enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

Sökanden ska betala föreskriven ansökningsavgift.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

Behandlingen av ansökan

4 § Patent- och registreringsverket ska kontrollera om ansökan uppfyller kraven i 3 § och om uppgifterna i ansökan stämmer överens med uppgifterna i den varumärkesregistrering som sökanden har eller har ansökt om i Sverige.

Uppfyller ansökan inte de krav som avses i första stycket, ska Patent- och registreringsverket förelägga sökanden att avhjälpa bristerna inom en viss tid. Detsamma gäller om sökanden inte har betalat ansökningsavgiften. Följer sökanden inte föreläggandet, ska ansökan avskrivas. Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

Uppfyller ansökan kraven, ska Patent- och registreringsverket skicka ett intyg om detta till Internationella byrån tillsammans med ansökan.

5 § Om sökanden återkallar ansökan innan Patent- och registreringsverket har skickat intyg och ansökan till Internationella byrån, ska ärendet avskrivas.

Återupptagande av en avskriven ansökan

6 § Patent- och registreringsverket ska återuppta en ansökan som avskrivits enligt 4 § andra stycket, om sökanden inom två månader efter utgången av förelagd tid kompletterar eller ändrar sin ansökan.

Sökanden ska betala föreskriven återupptagningsavgift.

Ansökan om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i ytterligare länder

7 § Den som innehar en internationell varumärkesregistrering grundad på en svensk registrering eller ansökan om registrering får ansöka om att den internationella varumärkesregistreringen ska gälla i ytterligare länder.

En ansökan enligt första stycket ges in till Internationella byrån.

Om sökanden har hemvist i Sverige, får en ansökan enligt första stycket i stället ges in till Patent- och registreringsverket.

En sådan ansökan ska vara skriven på engelska. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om ansökans innehåll.

Ansökan om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige

Prövningen av ansökan

8 § Om Patent- och registreringsverket får en underrättelse från Internationella byrån om att någon har ansökt om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige, ska verket pröva om det finns något hinder mot detta.

Sådant hinder finns om det skulle ha funnits något hinder mot en nationell registrering av varumärket enligt 2 kap. 4-11 §§.

Om Patent- och registreringsverket anser att det finns hinder enligt andra stycket, ska verket ge Internationella byrån besked om att den internationella varumärkesregistreringen helt eller delvis inte kan gälla i Sverige. Ett sådant besked ska

ges inom 18 månader från dagen för underrättelsen enligt första stycket samt innehålla skälen till att registreringen inte kan gälla här.

Beslut om att den internationella varumärkesregistreringen inte ska gälla i Sverige

9 § Har Patent- och registreringsverket lämnat ett besked till Internationella byrån enligt 8 § tredje stycket, ska verket tidigast tre månader efter det att beskedet lämnades besluta att den internationella varumärkesregistreringen helt eller delvis inte ska gälla i Sverige, om det då fortfarande finns något hinder som avses i 2 kap. 4-11 §§.

Införande av varumärket i varumärkesregistret

10 § Finns det inte något hinder som avses i 2 kap. 4-11 §§, ska Patent- och registreringsverket föra in varumärket i varumärkesregistret och kungöra att den internationella varumärkesregistreringen gäller i Sverige.

Om Patent- och registreringsverket har beslutat att den internationella varumärkesregistreringen delvis inte gäller i Sverige, ska varumärket föras in i varumärkesregistret och kungöras för återstående varor eller tjänster när beslutet har vunnit laga kraft.

Invändning

11 § När Patent- och registreringsverket har kungjort att den internationella varumärkesregistreringen gäller i Sverige, får invändning göras mot att den gäller här. Invändningen ska ha kommit in till verket inom tre månader från kungörelsedagen. Om

invändningen inte har kommit in i rätt tid, ska den avvisas.

Invändningen ska innehålla

1. uppgifter om invändarens namn eller firma och adress,
2. uppgifter om ombuds namn och adress,
3. uppgift om den internationella varumärkesregistrering som invändningen avser, och
4. uppgift om de omständigheter som åberopas till grund för invändningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om invändningsförfarandet.

12 § Om invändningen är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för en prövning av ärendet, ska Patent- och registreringsverket förelägga invändaren att avhjälpa bristerna inom en viss tid. Följs inte föreläggandet, ska invändningen avvisas. Invändaren ska upplysas om detta i föreläggandet.

13 § Patent- och registreringsverket ska underrätta innehavaren av den internationella varumärkesregistreringen om invändningen och ge denne tillfälle att yttra sig inom en viss tid.

Om det är uppenbart att invändningen är ogrundad, ska den genast avslås.

14 § Återkallas invändningen, får invändningsförfarandet ändå fullföljas om det finns särskilda skäl. Invändningsförfarandet får dock inte fullföljas om det till grund för invändningen endast har åberopats hinder som avses i 2 kap. 8-10 §§.

15 § Har en invändning gjorts ska Patent- och registreringsverket, om det finns något hinder som avses i 2 kap. 4-11 §§ mot att den internationella varumärkesregistreringen gäller i Sverige, besluta att registreringen helt eller delvis inte ska gälla här. Annars ska invändningen avslås.

En invändning som helt eller delvis grundas på ett hinder som avses i 2 kap. 8-10 §§ ska avslås i motsvarande utsträckning, om den har gjorts av någon som inte invänder i eget intresse och innehavaren av registreringen begär det.

Ett beslut att registreringen inte ska gälla i Sverige får grundas endast på en omständighet som meddelas till Internationella byrån inom 18 månader från dagen för underrättelsen enligt 8 § första stycket. Har tiden för invändning enligt 11 § löpt ut efter denna frist, får beslutet dock grundas på omständigheter som meddelas till Internationella byrån inom en månad från det att tiden för invändning löpt ut. Detta gäller under förutsättning att Patent- och registreringsverket inom 18-månadersfristen har underrättat Internationella byrån om att ett meddelande om ett sådant beslut kan komma att översändas senare.

Om Patent- och registreringsverket på grund av en invändning beslutar att registreringen helt eller delvis inte ska gälla i Sverige, ska registreringen avföras ur varumärkesregistret i motsvarande utsträckning när avgörandet har vunnit laga kraft. Beslutet ska kungöras.

Verkan av ett beslut om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige

16 § Ett beslut om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige har verkan från den dag som Internationella

byrån i underrättelsen enligt 8 § första stycket har angett för den internationella varumärkesregistreringen eller för en senare begäran om att registreringen ska gälla i Sverige.

En internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige gäller på samma sätt som en nationell varumärkesregistrering. Bestämmelserna i 4 kap. ska dock inte tillämpas.

Det som föreskrivs i 7 kap. om pantsättning av en ansökan om registrering av ett varumärke ska tillämpas även i fråga om en ansökan enligt 8 § första stycket om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige.

Ett beslut om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige kan hävas enligt 3 kap. Det som föreskrivs i 3 kap. om registrering av ett varumärke ska då i stället avse beslutet om att den internationella varumärkesregistreringen ska gälla i Sverige.

17 § Om en internationell varumärkesregistrering har förnyats, ska detta antecknas i varumärkesregistret och kungöras.

Utbyte av en nationell varumärkesregistrering mot en internationell varumärkesregistrering

18 § När någon innehar både en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige och en svensk registrering av samma varumärke, ersätter den internationella varumärkesregistreringen den svenska, om den internationella varumärkesregistreringen gäller här i landet från en senare tidpunkt än den svenska och alla varor eller tjänster som omfattas av den svenska registreringen ingår i förteckningen över de varor eller tjänster som omfattas av den internationella varumärkesregistreringen. Detta innebär ingen inskränkning i de rättigheter som kan ha förvärvats på grund av

den svenska registreringen.

På begäran av innehavaren ska Patent- och registreringsverket anteckna att den internationella varumärkesregistreringen ersätter den svenska samt kungöra detta.

Följden av att en internationell varumärkesregistrering upphör

19 § Om en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige upphör att gälla helt eller delvis, upphör dess giltighet här i landet i motsvarande utsträckning. En anteckning om detta ska göras i varumärkesregistret och kungöras.

Omvandling av en internationell varumärkesregistrering till en nationell varumärkesregistrering

20 § Om en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige upphör att gälla helt eller delvis inom fem år från den dag som Internationella byrån angett för registreringen i underrättelsen enligt 8 § första stycket på grund av att den ursprungliga registreringen eller ansökan om registrering inte längre kan utgöra grund för en internationell varumärkesregistrering, och innehavaren därefter ansöker om registrering av samma varumärke i Sverige, ska denna ansökan anses gjord den dag som Internationella byrån har angett för den internationella varumärkesregistreringen. Detta gäller under förutsättning att

1. ansökan görs inom tre månader från den dag då den internationella varumärkesregistreringen upphörde, och
2. de varor eller tjänster som anges i ansökan också omfattades av den internationella varumärkesregistreringens verkan i

Sverige.

Uppgift om att en internationell varumärkesregistrering har upphört att gälla eller om att en sådan ansökan som avses i första stycket har gjorts ska antecknas i varumärkesregistret och kungöras.

21 § Om en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige upphör att gälla på grund av en uppsägning av protokollet den 27 juni 1989 till Madridöverenskommelsen den 14 april 1891 om den internationella registreringen av varumärken, och innehavaren därefter ansöker om registrering av samma varumärke i Sverige, ska denna ansökan anses gjord den dag som Internationella byrån har angett för den internationella varumärkesregistreringen. Detta gäller under förutsättning att

1. ansökan görs inom två år från den dag då uppsägningen fick verkan, och
2. de varor eller tjänster som anges i ansökan också omfattades av den internationella varumärkesregistreringens verkan i Sverige.

Uppgift om att en internationell varumärkesregistrering har upphört att gälla, eller om att en sådan ansökan som avses i första stycket har gjorts, ska antecknas i varumärkesregistret och kungöras.

6 kap. Överlåtelse och licens

Överlåtelse

Allmänt om överlåtelse

1 § Ett sådant varukännetecken som avses i 1 kap. 6 och 7 §§ kan överlåtas, separat eller i samband med en överlåtelse av den näringsverksamhet där det används.

Vid överlåtelse av en näringsverksamhet ingår ett sådant varukännetecken som avses i första stycket och som hör till näringsverksamheten i överlåtelsen, om inte något annat har avtalats.

Anteckning om överlåtelse av ett registrerat varumärke

2 § En överlåtelse av ett registrerat varumärke ska på begäran antecknas i varumärkesregistret och kungöras. En anteckning och kungörelse ska också göras på begäran av den som genom en dom som har vunnit laga kraft fått fastställt att han eller hon har bättre rätt till ett registrerat varumärke.

Den som begär att en anteckning enligt första stycket görs i registret ska betala föreskriven avgift.

Verkan av anteckning om innehavare

3 § I ett mål eller ärende om ett nationellt registrerat varumärke ska den som är antecknad som innehavare i varumärkesregistret anses vara innehavare av varumärket.

I ett mål eller ärende om ett internationellt registrerat varumärke ska den som är antecknad som innehavare i det internationella varumärkesregistret anses vara innehavare av varumärket.

Licens

Allmänt om licens

4 § Innehavaren av ett varukännetecken som avses i 1 kap. 6 och 7 §§ kan ge någon annan rätt att använda kännetecknet (licens) för en del av eller alla de varor eller tjänster som kännetecknet är registrerat eller inarbetat för samt för hela eller en del av landet. Licensen kan vara exklusiv eller icke-exklusiv. En licenstagare får inte överlåta sin rätt vidare utan samtycke av innehavaren av kännetecknet.

Innehavaren av varukännetecknet kan åberopa de rättigheter som ensamrätten innebär gentemot en licenstagare som överträder en bestämmelse i licensavtalet med avseende på

1. licensens giltighetstid,
2. den form under vilken kännetecknet får användas,
3. arten av de varor eller tjänster för vilka licensen är utfärdad,
4. det geografiska område inom vilket kännetecknet får användas, eller
5. kvaliteten på de av licenstagaren tillverkade varorna eller tillhandahållna tjänsterna.

Anteckning om licens

5 § En licens som avser ett registrerat varumärke ska på begäran antecknas i varumärkesregistret och kungöras. En licens som avser ett varumärke som är föremål för en ansökan om registrering ska på begäran antecknas i Patent- och registreringsverkets diarium. Den som begär att en licens antecknas ska betala föreskriven avgift.

Om det visas att licensen har upphört att gälla, ska anteckningen tas bort. Ett beslut att ta bort en anteckning ur registret ska kungöras.

7 kap. Pantsättning av ett registrerat varumärke

Om panträttens uppkomst

1 § Ett registrerat varumärke eller en ansökan om registrering av ett varumärke kan pantsättas enligt detta kapitel.

2 § Panträtt i ett registrerat varumärke eller i en ansökan om registrering av ett varumärke uppkommer genom registrering av ett skriftligt avtal om pantsättning av egendomen. Registrering görs i varumärkesregistret eller, om avtalet avser en varumärkesansökan, i Patent- och registreringsverkets diarium. Den som ansöker om registrering ska betala föreskriven avgift.

Har en registrerad panträtt övergått till någon annan, ska detta på begäran antecknas i varumärkesregistret, om det är fråga om ett registrerat varumärke, eller i Patent- och registreringsverkets diarium, om det är fråga om en varumärkesansökan. Den som begär en anteckning ska betala föreskriven avgift.

Företrädesordning vid flera upplåtelser av panträtt

3 § Har panträtt upplåtits till flera var för sig, har den upplåtelse företräde för vilken ansökan om registrering först kom in till Patent- och registreringsverket, om inte något annat har avtalats.

Görs samma dag ansökan om registrering av flera upplåtelser,

har de sinsemellan företräde efter den tidsföljd i vilken de har ägt rum, om inte något annat har avtalats. Är upplåtelseerna samtidiga eller kan det inte utredas i vilken tidsföljd de har skett, har de lika rätt.

Vem som får ansöka om registrering

4 § En ansökan om registrering enligt 2 § får göras av den som har rätten till varumärket eller varumärkesansökan eller av den som panträtten har upplåtits till. Sökanden ska styrka upplåtarens rätt till varumärket eller varumärkesansökan.

Vid tillämpning av första stycket ska den som i varumärkesregistret är antecknad som innehavare av ett registrerat varumärke anses ha rätt till märket, om inte något annat framkommer i ärendet. Avser ansökan om registrering pantsättning av en varumärkesansökan, ska den som i Patent- och registreringsverkets diarium har registrerats som sökande anses ha rätt till varumärkesansökan, om inte något annat framkommer i ärendet.

Hinder på grund av upplåtarens bristande behörighet

5 § En ansökan om registrering enligt 2 § får inte bifallas om upplåtaren, när ansökan om registrering görs, inte är behörig att förfoga över den pantförskrivna egendomen på grund av utmätning, konkurs, betalningssäkring, kvarstad eller någon annan anledning.

När en upplåtelse av panträtt kan registreras

6 § Ett avtal om pantsättning kan registreras när varumärket har registrerats eller, om avtalet avser en varumärkesansökan, när ansökan har registrerats i Patent- och registreringsverkets

diarium.

Om en pantsatt varumärkesansökan leder till att varumärket registreras, gäller därefter rätten till det registrerade varumärket som pantobjekt.

Ogiltiga pantavtal

7 § Även om en panträtt har registrerats, gäller panträtt i den pantsatta egendomen endast om pantavtalet har ingåtts av någon som var rätt ägare till egendomen och behörig att förfoga över den, och om avtalet inte heller av någon annan anledning är ogiltigt.

Förfallen panträtt

8 § Panträten är förfallen, om varumärkesansökan har överförts på någon annan eller rätten till varumärket eller varumärkesansökan på grund av bestämmelserna i denna lag inte vidare ska gälla.

Avförande av en registrering

9 § Registreringen av en panträtt ska avföras, om panträten genom en dom som har vunnit laga kraft har förklarats ogiltig eller om panträten har förfallit eller annars har upphört att gälla.

Sakrättsligt skydd för pantsättningen

10 § Pantsättning gäller från tiden för ansökan om registrering enligt 2 § mot den som senare förvärvar äganderätt eller annan rätt till egendomen.

Ett licensavtal gäller mot panthavaren, om avtalet har ingåtts före ansökan om registrering av pantavtalet.

11 § Bestämmelser i annan lag om handpanträtt vid utmätning eller i konkurs gäller också för panträtt i ett varumärke eller en varumärkesansökan. När ansökan om registrering enligt 2 § kommer in till Patent- och registreringsverket medför det samma rättsverkningar som när en panthavare tar en lös sak i besittning.

Säljs rätten till ett pantsatt varumärke eller en pantsatt varumärkesansökan vid utmätning eller i konkurs, består sådana licensavtal som avses i 10 § andra stycket.

Försäljning av panten

12 § Panthavaren får sälja panten och ta ut sin fordran ur köpeskillingen endast om panthavaren dessförinnan har underrättat gäldenären och andra kända sakägare om försäljningen och dessa har fått skälig tid att bevaka sin rätt.

Vid en försäljning enligt första stycket består sådana licensavtal som avses i 10 § andra stycket.

8 kap. Straffansvar, vitesförbud, skadestånd m.m.

Straffansvar

1 § Gör någon intrång i rätten till ett varukännetecken (varumärkesintrång) och sker det uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, ska han eller hon dömas till böter eller fängelse i högst två år. Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 3 §

får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott enligt första stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Åklagaren får väcka åtal för brott som avses i första eller andra stycket endast om målsäganden anger brottet till åtal och åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

Förverkande av egendom och av hjälpmedel vid brott

2 § Egendom med avseende på vilken brott föreligger enligt 1 § ska förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av sådant brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt 1 §.

Egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1 § får förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 1 §, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.

Vitesförbud

3 § På yrkande av den som innehar ett varukännetecken enligt 1 kap. 6-8 §§, eller av den som på grund av licens har rätt att utnyttja ett varukännetecken, får domstolen vid vite förbjuda

den som gör eller medverkar till varumärkesintrång att fortsätta med det.

Om käranden visar sannolika skäl för att varumärkesintrång, eller medverkan till intrång, förekommer och om det skäligen kan befaras att svaranden genom att fortsätta intrånget, eller medverkan till det, förringar värdet av ensamrätten till varukännetecknet, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har beslutats. Innan ett sådant förbud meddelas ska svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Förbud enligt andra stycket får meddelas endast om käranden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas svaranden. Saknar käranden förmåga att ställa sådan säkerhet, får domstolen befria honom eller henne från detta. I fråga om slaget av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av svaranden.

När målet avgörs ska domstolen pröva om förbud som har meddelats enligt andra stycket fortfarande ska bestå.

I fråga om överklagande av beslut enligt andra eller fjärde stycket samt i fråga om handläggningen i högre domstol gäller rättegångsbalkens bestämmelser om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Talan om utdömning av vite förs av den som har ansökt om förbudet. Talan ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än

böter inte är föreskrivet. I samband med sådan talan får talan föras om nytt vitesförbud.

Skadestånd

4 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet gör varumärkesintrång ska betala skälig ersättning för utnyttjandet av varukännetecknet samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget har medfört. När ersättningens storlek bestäms ska hänsyn särskilt tas till

1. utebliven vinst,
2. vinst som den som har begått intrånget har gjort,
3. skada på varukännetecknets anseende,
4. ideell skada, och
5. rättighetshavarens intresse av att intrång inte begås.

Den som utan uppsåt eller oaktsamhet gör varumärkesintrång ska betala ersättning för utnyttjandet av varukännetecknet, om och i den mån det är skäligt.

Begränsning av straffansvar och skadeståndsskyldighet i vissa fall

5 § Grundas en talan om varumärkesintrång på registrering enligt denna lag, ska 1 och 2 §§ inte tillämpas för tid före registreringsdagen. Inte heller 4 § ska i dessa fall tillämpas för tid före registreringsdagen, om inte intrånget skett uppsåtligen.

Preskription av rätten till skadestånd

6 § Rätten till ersättning för skada preskriberas, om talan inte väcks inom fem år från det att skadan uppkom. Rätten till ersättning med anledning av intrång i ett varumärke som är skyddat enbart på grund av registrering preskriberas dock inte i något fall tidigare än ett år från registreringsdagen.

Åtgärder med egendom och hjälpmedel

7 § På yrkande av den som har lidit varumärkesintrång får domstolen, efter vad som är skäligt, besluta att egendom på vilken varukännetecken olovligen förekommer ska återkallas från marknaden, ändras eller förstöras eller att någon annan åtgärd ska vidtas med den. Detsamma gäller i fråga om hjälpmedel som har använts eller varit avsett att användas vid intrånget.

Sådan egendom som avses i första stycket får tas i beslag om det skäligen kan antas att ett brott enligt 1 § har begåtts. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Ett beslut om åtgärd enligt första stycket får inte innebära att den som har lidit varumärkesintrång ska betala ersättning till den som åtgärden riktas mot.

Åtgärder enligt första stycket ska bekostas av svaranden om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Ett beslut som avses i denna paragraf ska inte meddelas, om förverkande eller någon åtgärd till förebyggande av missbruk ska beslutas enligt 2 § eller enligt brottsbalken.

Spridning av information om dom i mål om varumärkesintrång

8 § På yrkande av käranden får domstolen, i mål om varumärkesintrång, besluta att den som har gjort eller medverkat till intrånget ska bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

Första stycket tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

9 kap. Informationsföreläggande och intrångsundersökning

Informationsföreläggande

Grundläggande bestämmelser

1 § Om en sökande visar sannolika skäl för att någon har gjort ett varumärkesintrång, får domstolen vid vite besluta att någon eller några av dem som anges i andra stycket ska ge sökanden information om ursprung och distributionsnät för de varor eller tjänster som intrånget gäller (informationsföreläggande). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av den som innehar varukännetecknet enligt 1 kap. 6-8 §§ eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja detta. Det får bara meddelas om informationen kan antas underlätta utredning av ett intrång som avser varorna eller tjänsterna.

Skyldigheten att lämna information omfattar den som

1. har gjort eller medverkat till intrånget,
2. i kommersiell skala har förfogat över en vara som intrånget gäller,

3. i kommersiell skala har använt en tjänst som intrånget gäller,

4. i kommersiell skala har tillhandahållit en elektronisk kommunikationstjänst eller en annan tjänst som har använts vid intrånget, eller

5. har identifierats av någon som anges i 2-4 såsom delaktig i tillverkningen eller distributionen av en vara eller tillhandahållandet av en tjänst som intrånget gäller.

Information om varors eller tjänsters ursprung och distributionsnät kan särskilt avse

1. namn på och adress till producenter, distributörer, leverantörer och andra som innehaft varorna eller tillhandahållit tjänsterna,

2. namn på och adress till avsedda grossister och detaljister, och

3. uppgifter om hur mycket som har producerats, levererats, mottagits eller beställts och om vilket pris som har bestämts för varorna eller tjänsterna.

Första-tredje styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

2 § Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Skyldigheten att lämna information enligt 1 § omfattar inte uppgifter vars yppande skulle röja att uppgiftslämnaren eller

någon honom eller henne närstående som avses i 36 kap. 3 § rättegångsbalken har begått en brottslig handling.

I personuppgiftslagen (1998:204) finns bestämmelser som begränsar hur mottagna personuppgifter får behandlas.

Handläggningen av frågor om informationsföreläggande

3 § Ett beslut om informationsföreläggande får meddelas av den domstol där rättegången om intrånget pågår. I övrigt gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 10 kap. 6 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång. Det som sägs i rättegångsbalken om inskränkning av en domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol, ska dock inte tillämpas.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot den som är sökandens motpart i ett mål om intrång, ska bestämmelserna om rättegång som gäller för det målet tillämpas. Ett beslut om informationsföreläggande får överklagas särskilt.

Om yrkandet om informationsföreläggande riktar sig mot någon annan än den som anges i andra stycket, ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas. För prövning av frågan får det även hållas förhör enligt 37 kap. rättegångsbalken. Domstolen får bestämma att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Talan om utdömning av vite får föras av den som har ansökt om föreläggandet. Talan ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet. I samband med en sådan talan får talan föras om nytt informationsföreläggande.

Rätt till ersättning samt underrättelseskyldighet

4 § Den som på grund av 1 § andra stycket 2-5 har förelagts att enligt första stycket samma paragraf lämna information, har rätt till skälig ersättning för kostnader och besvär.

Ersättningen ska betalas av den som har framställt yrkandet om informationsföreläggande.

Den som tillhandahåller en elektronisk kommunikationstjänst och som till följd av ett informationsföreläggande har lämnat ut information som avses i 6 kap. 20 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska sända en skriftlig underrättelse om detta till den som uppgifterna gäller tidigast efter en månad och senast efter tre månader från det att informationen lämnades ut. Kostnaden för underrättelsen ersätts enligt första stycket.

Intrågsundersökning

Grundläggande bestämmelser

5 § Om det skäligen kan antas att någon har gjort eller medverkat till ett varumärkesintrång, får domstolen för att bevisning ska kunna säkras om intrånget besluta att en undersökning får göras hos denne för att söka efter föremål eller handlingar som kan antas ha betydelse för en utredning om intrånget (intrågsundersökning). Ett sådant beslut får meddelas på yrkande av den som innehar varukännetecknet enligt 1 kap. 6-8 §§ eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja detta. Om rättegång inte är inledd, ska yrkandet framställas skriftligen.

Ett beslut om intrågsundersökning får meddelas endast om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i

övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse.

Första och andra styckena tillämpas också i fråga om försök eller förberedelse till intrång.

Handläggningen av frågor om intrångsundersökning

6 § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas av den domstol där rättegången om intrånget pågår. Om rättegång inte är inledd, gäller i fråga om behörig domstol det som föreskrivs i 10 kap. 6 § för där avsedda mål och i rättegångsbalken om tvistemål för andra fall som rör intrång. Det som föreskrivs i rättegångsbalken om inskränkning av en domstols behörighet i fråga om tvist som ska tas upp i annan ordning än inför domstol, ska dock inte tillämpas.

Innan ett beslut om undersökning meddelas ska motparten ha fått tillfälle att yttra sig. Domstolen får dock omedelbart meddela ett beslut som gäller till dess att annat har beslutats, om ett dröjsmål skulle medföra risk för att föremål eller handlingar som har betydelse för utredning om intrånget skaffas undan, förstörs eller förvanskas.

I övrigt ska en fråga om intrångsundersökning som uppkommer då rättegång inte är inledd handläggas på samma sätt som om frågan uppkommit under rättegång.

Ställande av säkerhet och överklagande av beslut

7 § Ett beslut om intrångsundersökning får meddelas endast om sökanden ställer säkerhet hos domstolen för den skada som kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet, får domstolen befria sökanden från det. I fråga om

slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Säkerheten ska prövas av domstolen, om den inte har godkänts av motparten.

I fråga om överklagande av domstolens beslut om intrångsundersökning och i fråga om handläggningen i högre domstol gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om överklagande av beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Beslut om intrångsundersökning

8 § Ett beslut om intrångsundersökning ska innehålla uppgifter om

1. vilket ändamål undersökningen ska ha,
2. vilka föremål och handlingar som får eftersökas, och
3. vilka utrymmen som får genomsökas.

Om det behövs, ska domstolen även besluta om andra villkor för verkställandet.

Verkställighet av ett beslut om intrångsundersökning

9 § Ett beslut om intrångsundersökning gäller omedelbart. Om ansökan om verkställighet inte har gjorts inom en månad från beslutet, förfaller det.

10 § Ett beslut om intrångsundersökning verkställs av Kronofogdemyndigheten enligt de villkor som domstolen har beslutat och med tillämpning av 1-3 kap., 17 kap. 1-5 §§ samt 18 kap. utsökningsbalken. Sökandens motpart ska underrättas om verkställigheten endast om beslutet om intrångsundersökning har

tillkommit efter motpartens hörande. Myndigheten har rätt att ta fotografier och göra film- och ljudupptagningar av sådana föremål som den får söka efter. Myndigheten har också rätt att ta kopior av och göra utdrag ur sådana handlingar som den får söka efter.

En intrångsundersökning får inte omfatta en skriftlig handling som avses i 27 kap. 2 § rättegångsbalken.

Juridiskt biträde och rätt att närvara vid intrångsundersökningen

11 § När ett beslut om intrångsundersökning ska verkställas har motparten rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att biträdet inställer sig får verkställigheten inte påbörjas. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen därigenom onödigt fördröjs, eller
2. det finns en risk att ändamålet med åtgärden annars inte uppnås.

Vid verkställigheten får Kronofogdemyndigheten anlita det biträde av en sakkunnig som behövs.

Myndigheten får tillåta att sökanden eller ett ombud för sökanden är närvarande vid undersökningen för att bistå med upplysningar. Om ett sådant tillstånd ges, ska myndigheten se till att sökanden eller ombudet inte i större utsträckning än som kan motiveras av verkställigheten får kännedom om förhållanden som kommer fram.

Återgång av en åtgärd vid intrångsundersökning

12 § Om sökanden inte inom en månad från det att verkställigheten avslutats väcker talan eller på något annat sätt inleder ett förfarande om saken, ska en åtgärd som företagits vid verkställigheten av intrångsundersökningen omedelbart gå åter, i den utsträckning det är möjligt. Detsamma gäller om ett beslut om intrångsundersökning hävs sedan verkställighet genomförts.

Hantering av material från intrångsundersökningen

13 § Kronofogdemyndigheten ska förteckna fotografier och film- och ljudupptagningar av föremål samt kopior av och utdrag ur handlingar från intrångsundersökningen. Materialet ska hållas tillgängligt för sökanden och motparten.

10 kap. Övriga bestämmelser

Förbud att döma till påföljd m.m.

1 § Om en registrering av ett varumärke har hävts genom ett beslut eller en dom som har vunnit laga kraft, får domstolen inte döma till påföljd eller besluta om ersättning eller annan åtgärd enligt 8 eller 9 kap.

Invändning om ogiltighet

2 § Förs talan om intrång i ett registrerat varumärke och gör den mot vilken talan förs gällande att registreringen är ogiltig, får frågan om ogiltighet prövas endast sedan talan om hävning har väckts. Domstolen får förelägga den som gör gällande att registreringen är ogiltig att inom viss tid väcka sådan talan.

Första stycket ska också tillämpas om det i ett mål som gäller fastställsetalan avseende ett registrerat varumärke görs gällande att registreringen är ogiltig.

Behandling av personuppgifter

3 § Trots förbudet i 21 § personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott enligt 8 kap. 1 § behandlas om detta är nödvändigt för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras.

Särskilda bestämmelser om gemenskapsvarumärken

Avgifter för vidarebefordrade ansökningar m.m.

4 § Föreskriven avgift ska betalas av den som

1. ger in en ansökan om registrering av ett gemenskapsvarumärke till Patent- och registreringsverket för vidare befordran enligt artikel 25.2 i rådets förordning (EG) nr 207/2009 om gemenskapsvarumärken,

2. begär omvandling av en registrering av ett gemenskapsvarumärke eller en ansökan om registrering av ett gemenskapsvarumärke till en ansökan om nationell registrering av ett varumärke, eller

3. begär ett intyg enligt artikel 93.3 i rådets förordning.

Bestämmelser som tillämpas för gemenskapsvarumärken

5 § Vid intrång i ett gemenskapsvarumärke tillämpas

bestämmelserna i 8 kap. 1 § om ansvar för varumärkesintrång. I den utsträckning inte något annat följer av rådets förordning (EG) nr 207/2009 om gemenskapsvarumärken gäller i övrigt 3 §, 8 kap. 2-8 §§ och 9 kap. I dessa fall ska vad som sägs om varumärkesintrång gälla intrång i gemenskapsvarumärke.

Behörig domstol

6 § Om det inte finns någon domstol som enligt rättegångsbalken är behörig att ta upp ett mål om hävning av registreringen av ett varumärke, om varumärkesintrång eller om fastställelse, väcks talan vid Stockholms tingsrätt.

Talan som avses i 5 § och i artikel 96 i rådets förordning (EG) nr 207/2009 om gemenskapsvarumärken väcks vid Stockholms tingsrätt.

Särskilda beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel

7 § Bestämmelserna i 3 § samt 8 kap. 3-8 §§ och 9 kap. ska tillämpas vid intrång i den rätt till en beteckning som följer av

1. rådets förordning (EG) nr 509/2006 av den 20 mars 2006 om garanterade traditionella specialiteter av jordbruksprodukter och livsmedel,

2. rådets förordning (EG) nr 510/2006 av den 20 mars 2006 om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel,

3. rådets förordning (EEG) nr 1576/89 av den 29 maj 1989 om allmänna bestämmelser för definition, beskrivning och presentation av spritdrycker,

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 av den 15 januari 2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker, samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1576/89,

5. rådets förordning (EG) nr 1493/1999 av den 17 maj 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin, eller

6. rådets förordning (EG) nr 1234/2007 av den 22 oktober 2007 om upprättande av en gemensam organisation av jordbruksmarknaderna och om särskilda bestämmelser för vissa jordbruksprodukter (”enda förordningen om de gemensamma organisationerna av marknaden”).

Skyldighet för licenstagare och andra att underrätta innehavaren

8 § Innehavaren av ett varukännetecken eller av en sådan särskild beteckning som avses i 7 § ska underrättas innan en talan om varumärkesintrång väcks. Detta gäller dock endast om den som vill väcka talan är

1. en licenstagare,

2. en pantavare som vill väcka talan med anledning av intrång i den pantsatta egendomen,

3. någon som är berättigad att använda ett sådant varukännetecken som avses i 1 kap. 2 §, eller

4. någon som är berättigad att använda en sådan särskild beteckning som avses i 7 § och som vill väcka talan enligt 8 kap. 4 eller 7 §.

Underrättelse enligt första stycket ska också ske när en licenstagare eller en panthavare vill väcka talan om fastställelse avseende ett varukännetecken.

Om någon underrättelse enligt första eller andra stycket inte har skett, ska talan avvisas.

Förbud mot utmätning av inarbetade varukännetecken

9 § Rätten till ett varukännetecken enligt 1 kap. 7 § får inte utmätas. Försätts innehavaren i konkurs, ingår dock rätten i konkursboet.

Överklagande

10 § Ett slutligt beslut av Patent- och registreringsverket enligt denna lag får överklagas till Patentbesvärsrätten inom två månader från dagen för beslutet.

Ett slutligt beslut i ett ärende om registrering av ett varumärke får överklagas endast av sökanden. Detsamma gäller för ett slutligt beslut i ett ärende om att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige.

Ett slutligt beslut med anledning av en invändning mot en registrering får överklagas endast av innehavaren av varumärket och av invändaren. Ett slutligt beslut med anledning av en invändning mot att en internationell varumärkesregistrering ska gälla i Sverige får överklagas endast av innehavaren av den internationella varumärkesregistreringen och av invändaren. Återkallar en invändare sin talan, får denna ändå prövas, om det finns särskilda skäl. Talan får dock inte prövas om det till grund för den endast har åberopats hinder som avses i 2 kap. 8-10 §§.

Ett slutligt beslut av Patentbesvärsrätten får överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen inom två månader från dagen för beslutet. Vid ett överklagande till Högsta förvaltningsdomstolen tillämpas 35-37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291). Patentbesvärsrättens beslut ska innehålla uppgift om att det krävs särskilt tillstånd för prövning i Högsta förvaltningsdomstolen och om de grunder på vilka ett sådant tillstånd meddelas.

Denna paragraf gäller inte beslut i ärenden om administrativ hävning av en registrering.

11 § Ett beslut enligt 3 kap. 15 § om administrativ hävning av en registrering av ett varumärke får inte överklagas. Detsamma gäller ett beslut genom vilket ett ärende har överlämnats till tingsrätt eller avskrivits enligt 3 kap. 13 § tredje stycket. Andra beslut i ärenden om administrativ hävning får överklagas till tingsrätt inom tre veckor från dagen för beslutet. Beslut under handläggningen av ett sådant ärende får inte överklagas särskilt.

12 § Ett överklagande enligt 11 § görs till den tingsrätt som enligt vad handlingarna visar är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken att pröva frågan om hävning av registrering. Om det inte finns någon domstol som enligt rättegångsbalken är behörig att pröva överklagandet, ska beslutet överklagas till Stockholms tingsrätt.

Överklagandet ges in till Patent- och registreringsverket.

Vid handläggningen i domstol tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden. Patent- och registreringsverket ska dock inte vara part i domstolen.

Kungörande

13 § Kungörelser enligt denna lag ska göras i en särskild publikation som ges ut av Patent- och registreringsverket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om kungörelser enligt denna lag.

Bemyndigande

14 § Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden enligt denna lag.

Övergångsbestämmelser

2010:1877

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011, då varumärkeslagen (1960:644) och kollektivmärkeslagen (1960:645) ska upphöra att gälla.

2. Lagen ska tillämpas även på varukännetecken som har inarbetats, varumärken som har registrerats eller varumärkesregistreringar som har sökts före ikraftträdandet, om inte annat följer av 3-5.

3. Ett varumärke som har registrerats före ikraftträdandet får inte hävas på grund av att det strider mot 2 kap. 7 § andra stycket.

4. Bestämmelserna i 8 kap. 8 § och 9 kap. 1-4 §§ ska inte tillämpas när intrånget, eller försöket eller förberedelsen till intrånget, har begåtts före den 1 april 2009.

5. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

6. Nationella och internationella varumärken som genom registrering har beviljats skydd i Sverige enligt äldre föreskrifter ska anses utgöra sådana varukännetecken som avses i 2 kap. 8 § andra stycket 1 och 2.

-END

YGL - yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469)

SFS nr: 1991:1469

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L6

Rubrik: Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469)

Utfärdad: 1991-11-14

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:1359

Omtryck: SFS 2015:150

Övrigt: Rättelseblad 2015:150 har iakttagits.

1 kap. Grundläggande bestämmelser

1 § Varje svensk medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad rätt enligt denna grundlag att i ljudradio, television och vissa liknande överföringar, offentliga

uppspelningar ur en databas samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst.

Yttrandefriheten enligt denna grundlag har till ändamål att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. I den får inga andra begränsningar göras än de som följer av denna grundlag.

Vad som sägs i grundlagen om radioprogram gäller förutom program i ljudradio också program i television och innehållet i vissa andra överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor samt innehållet i vissa offentliga uppspelningar ur en databas.

Med tekniska upptagningar avses i denna grundlag upptagningar som innehåller text, bild eller ljud och som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel.

Med databas avses i denna grundlag en samling av information lagrad för automatiserad behandling. Lag (2010:1349).

2 § Varje svensk medborgare är tillförsäkrad rätt att till författare och andra upphovsmän samt till utgivare, redaktioner, nyhetsbyråer och företag för framställning av tekniska upptagningar lämna uppgifter i vilket ämne som helst för offentliggörande i radioprogram och sådana upptagningar. Han har också rätt att anskaffa uppgifter i vilket ämne som helst för sådant uppgiftslämnande eller offentliggörande. I dessa rättigheter får inga andra begränsningar göras än de som följer av denna grundlag. Lag (1998:1439).

3 § Det får inte förekomma att något som är avsett att

framföras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning först måste granskas av en myndighet eller något annat allmänt organ. Inte heller är det tillåtet för myndigheter och andra allmänna organ att utan stöd i denna grundlag, på grund av det kända eller väntade innehållet i ett radioprogram eller en teknisk upptagning, förbjuda eller hindra dess offentliggörande eller spridning bland allmänheten.

Trots första stycket får det genom lag meddelas föreskrifter om granskning och godkännande av rörliga bilder i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar som ska visas offentligt samt av rörliga bilder i en sådan offentlig uppspelning ur en databas som avses i 9 § första stycket 3.

Det får inte utan stöd i denna grundlag förekomma att myndigheter och andra allmänna organ på grund av innehållet i radioprogram och tekniska upptagningar förbjuder eller hindrar innehav eller användning av sådana tekniska hjälpmedel som behövs för att kunna ta emot radioprogram eller för att kunna uppfatta innehållet i tekniska upptagningar. Detsamma gäller förbud mot anläggande av trådnät för sändning av radioprogram. Lag (2010:1349).

4 § Myndigheter och andra allmänna organ får inte utan stöd i denna grundlag ingripa mot någon på grund av att han i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har missbrukat yttrandefriheten eller medverkat till ett sådant missbruk. Inte heller får de utan stöd av denna grundlag av sådan anledning göra några ingripanden mot programmet eller upptagningen. Lag (1998:1439).

5 § Den som skall döma över missbruk av yttrandefriheten eller på annat sätt vaka över att denna grundlag efterlevs bör betänka att yttrandefriheten är en grundval för ett fritt

samhällsskick. Han bör alltid uppmärksamma syftet mera än framställningssättet. Om han är tveksam, bör han hellre fria än fälla.

6 § Grundlagen är tillämplig på sändningar av radioprogram som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Som sändningar av radioprogram anses också tillhandahållande till allmänheten på särskild begäran av direktsända eller inspelade program, om starttidpunkten och innehållet inte kan påverkas av mottagaren.

I fråga om radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige gäller vad som i denna grundlag föreskrivs om radioprogram i allmänhet.

I lag får föreskrivas om undantag från denna grundlag i fråga om radioprogram som huvudsakligen är avsedda att tas emot utomlands och radioprogram som sänds genom tråd men inte är avsedda att tas emot av någon större allmänhet. Sådant undantag får dock inte gälla vad som föreskrivs i 2 och 3 §§. Lag (2010:1349).

7 § I fråga om samtidig och oförändrad vidareändning här i landet av radioprogram som avses i 6 § och som kommer från utlandet eller förmedlas hit genom satellitsändning men inte utgår från Sverige gäller enbart vad som föreskrivs i

3 § första stycket om förbud mot förhandsgranskning och andra hinder,

3 § tredje stycket om innehav av tekniska hjälpmedel och anläggande av trådnät,

4 § om förbud mot ingripanden utan stöd i grundlagen,

5 § om det förhållningssätt som skall iakttas vid tillämpningen av denna grundlag,

3 kap. 1 § om rätt att sända radioprogram i tråd samt

3 kap. 3 och 5 §§ om särskilda regler för lagstiftning och rättslig prövning.

Har riksdagen godkänt en internationell överenskommelse om radioprogram får sådana föreskrifter som avses i 12 § andra stycket inte i strid med överenskommelsen hindra vidaresändning av radioprogram.

I 10 kap. 2 § finns föreskrifter om rätt att meddela och anskaffa uppgifter och underrättelser för offentliggörande i radioprogram från utlandet. Lag (2002:909).

8 § I fråga om radioprogram eller delar av program som består i direktsändningar av dagshändelser eller av sådana gudstjänster eller offentliga tillställningar som anordnas av någon annan än den som bedriver programverksamheten tillämpas inte bestämmelserna i

2 § om rätt att meddela och anskaffa uppgifter för offentliggörande,

4 § om förbud mot ingripanden,

5 § om förhållningssättet vid tillämpning av denna grundlag,

2 kap. om rätt till anonymitet,

5–7 kap. om yttrandefrihetsbrott, ansvarighet samt tillsyn, åtal och särskilda tvångsmedel,

9 kap. om rättegången i yttrandefrihetsmål samt

10 kap. 2 § om rätt att meddela och anskaffa uppgifter för offentliggörande i radioprogram från utlandet.

9 § Denna grundlags föreskrifter om radioprogram tillämpas också, i andra fall än som avses i 6 § första stycket andra meningen, när en redaktion för en periodisk skrift eller för radioprogram, ett företag för yrkesmässig framställning av tryckta eller därmed enligt tryckfrihetsförordningen jämställda skrifter eller av tekniska upptagningar eller en nyhetsbyrå med hjälp av elektromagnetiska vågor

1. på särskild begäran tillhandahåller allmänheten information ur en databas, vars innehåll kan ändras endast av den som driver verksamheten, direkt genom överföring eller indirekt genom framställning av en teknisk upptagning, en skrift eller en bild,
2. annars, enligt överenskommelser i förväg, tillhandahåller allmänheten information som överförs direkt ur en sådan databas som anges i 1, eller
3. genom offentlig uppspelning tillhandahåller allmänheten information ur en sådan databas som anges i 1.

Vad som sägs i första stycket gäller också annan som har utgivningsbevis för sådan verksamhet. För att utgivningsbevis ska utfärdas krävs att

- verksamheten är ordnad på det sätt som anges i första stycket och att överföringarna utgår från Sverige,
- behörig utgivare utsetts och åtagit sig uppdraget,

– verksamheten har ett namn som är sådant att det inte lätt kan förväxlas med namn på en annan verksamhet enligt denna paragraf.

Ett utgivningsbevis gäller för en period av tio år från utfärdandet. Därefter förfaller beviset. Beviset får förnyas, varje gång för tio år från utgången av den föregående tioårsperioden, om det finns förutsättningar att utfärda sådant bevis. Utgivningsbevis får återkallas om förutsättningar att utfärda sådant bevis inte längre finns, om verksamheten inte påbörjats inom sex månader från den dag då utgivningsbeviset utfärdades eller om den som drev verksamheten anmält att den upphört. Om utgivningsbeviset förfaller eller återkallas, tillämpas därefter föreskrifter i lag eller annan författning.

Närmare bestämmelser om utfärdande, förfall, förnyelse och återkallelse av utgivningsbevis meddelas i lag.

Varje databas ska ha ett namn. Närmare bestämmelser om sådana namn meddelas i lag.

Föreskrifter om straff för den som bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av fjärde eller femte stycket meddelas i lag. Lag (2010:1349).

10 § Grundlagen är tillämplig på sådana tekniska upptagningar som är utgivna. En teknisk upptagning anses utgiven när den lämnats ut för att spridas till allmänheten i Sverige genom att spelas upp, säljas eller tillhandahållas på annat sätt.

En teknisk upptagning ska inte anses utlämnad för att spridas till allmänheten i Sverige enbart på den grunden att den skickas härifrån till mottagare i utlandet.

Om grundlagen är tillämplig eller inte prövas i det enskilda fallet på grundval av vad som kan antas om spridningen. Om inte annat framgår av omständigheterna, ska grundlagen anses tillämplig på en upptagning med uppgifter enligt 3 kap. 13 § och 4 kap. 4 §. Lag (2014:1359).

11 § Att vissa radioprogram och tekniska upptagningar skall jämföras med periodiska skrifter framgår av 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen. Lag (1998:1439).

12 § Vad som sägs i 1 kap. 8 och 9 §§ tryckfrihetsförordningen om att föreskrifter i lag får meddelas i fråga om upphovsmäns rättigheter, vissa kommersiella annonser, kreditupplysningsverksamhet och tillvägagångssätt för anskaffande av uppgifter utan hinder av grundlagen skall gälla också i fråga om radioprogram och tekniska upptagningar.

Bestämmelserna i denna grundlag hindrar inte att det i lag meddelas föreskrifter om förbud i övrigt mot kommersiell reklam i radioprogram eller om villkor för sådan reklam. Detsamma gäller föreskrifter om förbud mot och villkor för annan annonsering och sändning av program, som helt eller delvis bekostas av annan än den som bedriver programverksamheten. Lag (1998:1439).

13 § Grundlagen är inte tillämplig på pornografiska bilder av personer vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under arton år. Lag (2010:1356).

2 kap. Om rätt till anonymitet

1 § Upphovsmannen till ett radioprogram eller en teknisk upptagning är inte skyldig att röja sin identitet. Detsamma gäller den som har framträtt i en sådan framställning och den

som har lämnat en uppgift enligt 1 kap. 2 §. Lag (1998:1439).

2 § I mål om ansvar, skadestånd eller särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller en teknisk upptagning får ingen ta upp frågan om vem som är framställningens upphovsman, vem som har framträtt i den, vem som har tillhandahållit den för offentliggörande eller vem som har lämnat uppgifter enligt 1 kap. 2 §.

Om någon har angetts som upphovsman till framställningen eller som den som har framträtt i denna, är det dock tillåtet att i målet pröva om han är ansvarig. Detsamma skall gälla, om någon i målet uppger sig vara upphovsmannen eller den som har framträtt.

Första stycket hindrar inte att det i en och samma rättegång handläggs både mål om yttrandefrihetsbrott och mål om brott som avses i 5 kap. 3 §. Lag (1998:1439).

3 § Den som har tagit befattning med tillkomsten eller spridningen av en framställning som utgjort eller varit avsedd att ingå i ett radioprogram eller en teknisk upptagning och den som har varit verksam på en nyhetsbyrå får inte röja vad han därvid har fått veta om vem som är upphovsman till framställningen eller har tillhandahållit den för offentliggörande eller om vem som har framträtt i den eller lämnat uppgifter enligt 1 kap. 2 §.

Tystnadsplikten enligt första stycket gäller inte

1. om den till vars förmån tystnadsplikten gäller har samtyckt till att hans identitet röjs,
2. om fråga om identiteten får väckas enligt 2 § andra stycket,

3. om det rör sig om brott som anges i 5 kap. 3 § första stycket 1,

4. i den mån domstol, när det är fråga om brott enligt 5 kap. 2 § eller 3 § första stycket 2 eller 3, finner det erforderligt att vid förhandling uppgift lämnas, huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för den brottsliga gärningen är den till vars förmån tystnadsplikten enligt första stycket gäller, eller

5. i den mån domstol i annat fall av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift om identiteten lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran.

Vid förhör som avses i andra stycket 4 eller 5 skall rätten noga vaka över att frågor inte ställs som kan inkräkta på tystnadsplikten utöver vad som i varje särskilt fall är medgivet. Lag (1998:1439).

4 § Ingen myndighet eller annat allmänt organ får efterforska

1. upphovsmannen till en framställning som har offentliggjorts eller varit avsedd att offentliggöras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning eller den som har framträtt i en sådan framställning,

2. den som har tillhandahållit eller avsett att tillhandahålla en framställning för offentliggörande i ett radioprogram eller en teknisk upptagning, eller

3. den som har lämnat uppgifter enligt 1 kap. 2 §.

Förbudet hindrar inte efterforskning i fall då denna grundlag medger åtal eller annat ingripande. I sådana fall ska dock den i 3 § angivna tystnadsplikten beaktas.

Inte heller får en myndighet eller ett annat allmänt organ ingripa mot någon för att han eller hon i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har brukat sin yttrandefrihet eller medverkat till ett sådant bruk. Lag (2010:1349).

5 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot sin tystnadsplikt enligt 3 § ska dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Detsamma gäller den som i ett radioprogram eller en teknisk upptagning uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar felaktiga uppgifter om vem som är framställningens upphovsman eller har tillhandahållit den för offentliggörande, vem som framträder i den eller vem som har lämnat uppgifter i den.

För efterforskning i strid med 4 § första och andra styckena döms, om efterforskningen har skett uppsåtligen, till böter eller fängelse i högst ett år.

För uppsåtligt ingripande i strid med 4 § tredje stycket döms, om åtgärden utgör avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd, till böter eller fängelse i högst ett år.

Allmänt åtal för brott som avses i första stycket får väckas endast om målsäganden har anmält brottet till åtal. Lag (2010:1349).

3 kap. Om sändning samt framställande och spridning

Radioprogram

1 § Varje svensk medborgare och svensk juridisk person har rätt att sända radioprogram genom tråd.

Den frihet som följer av första stycket hindrar inte att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om

1. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning,

2. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar,

3. skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet,

4. skyldighet för den som sänder program i television att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen genom textning, tolkning, uppläst text eller liknande teknik blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, eller

5. ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp. Lag (2010:1349).

2 § Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända.

Det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga

ytrandefrihet och informationsfrihet.

Det skall finnas möjlighet för sammanslutningar att få tillstånd att sända ljudradioprogram i lokala radiosändningar i den utsträckning som tillgängliga radiofrekvenser medger. Närmare föreskrifter härom meddelas i lag.

3 § I fråga om sådana begränsningar i sändningsrätten som avses i 1 och 2 §§ gäller vad som föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i 2 kap. 21–23 §§ regeringsformen. Lag (2010:1410).

4 § Den som sänder radioprogram avgör självständigt vad som skall förekomma i programmen.

5 § Frågor om rätt att sända radioprogram skall kunna prövas av domstol eller av en nämnd, vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare. Prövningen av beslut av regeringen skall göras av domstol och behöver endast avse beslutets laglighet.

Gäller saken en fråga om ingripande på grund av missbruk av yttrandefriheten, skall frågan prövas av domstol under medverkan av jury enligt de närmare bestämmelser som meddelas i lag. Detta gäller dock inte om saken rör överträdelse av sådana föreskrifter eller villkor i fråga om kommersiell reklam, annan annonsering eller sändning av radioprogram som avses i 1 kap. 12 § andra stycket.

6 § Föreskrifter om skyldighet att bevara och tillhandahålla inspelningar av radioprogram för granskning i efterhand och att lämna dem till arkiv får meddelas i lag. Lag (2002:909).

7 § I lag får meddelas föreskrifter med syfte att förebygga spridning genom radioprogram av kartor,

ritningar eller bilder som återger Sverige helt eller delvis och innehåller upplysningar av betydelse för rikets försvar.

Tekniska upptagningar

8 § Varje svensk medborgare och svensk juridisk person har rätt att framställa och sprida tekniska upptagningar. För rätt att offentligt förevisa en film, ett videogram eller någon annan teknisk upptagning med rörliga bilder kan det dock krävas granskning och godkännande i enlighet med 1 kap. 3 § andra stycket. Lag (1998:1439).

9 § Föreskrifter om skyldighet att bevara exemplar av tekniska upptagningar och att tillhandahålla dem för granskning får meddelas i lag. I lag får också meddelas föreskrifter om skyldighet att lämna exemplar av sådana upptagningar till en myndighet och att lämna upplysningar i anslutning till sådan skyldighet. Lag (1998:1439).

10 § Varken postbefordringsföretag eller någon annan allmän trafiknätning får vägra att befordra tekniska upptagningar på grund av deras innehåll i annat fall än då befordran skulle innebära överträdelse som avses i 13 § tredje eller fjärde stycket.

En allmän trafiknätning som tar emot en teknisk upptagning för befordran skall inte anses som spridare av upptagningen enligt 6 kap. Lag (1998:1439).

11 § Utan hinder av denna grundlag gäller det som föreskrivs i lag för det fall att någon i förvärvssyfte till den som är under femton år lämnar ut filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder med ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur. Lag

(1998:1439).

12 § Bestämmelserna i denna grundlag hindrar inte att det meddelas föreskrifter i lag om straff och särskild rättsverkan för den som

1. förevisar pornografiska bilder på eller vid allmän plats genom skyltning eller något liknande förfarande som kan väcka allmän anstöt,
2. utan föregående beställning med post eller på annat sätt tillställer någon pornografiska bilder, eller
3. bland barn och ungdom sprider tekniska upptagningar som genom sitt innehåll kan verka förråande eller medföra annan allvarlig fara för de unga.

Detsamma gäller i fråga om straff och särskild rättsverkan för den som bryter mot föreskrifter om granskning och godkännande av filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder som ska visas offentligt samt av rörliga bilder i en sådan offentlig uppspelning ur en databas som avses i 1 kap. 9 § första stycket 3.

I lag får meddelas föreskrifter med syfte att förebygga spridning genom teknisk upptagning av kartor, ritningar eller bilder som återger Sverige helt eller delvis och innehåller upplysningar av betydelse för rikets försvar. Lag (2010:1349).

13 § Sådana exemplar av tekniska upptagningar, som framställs i landet och är avsedda för spridning här, skall förses med tydliga uppgifter om vem som har låtit framställa upptagningen samt om när, var och av vem exemplaren har framställts. Närmare bestämmelser om detta får meddelas i lag.

Den som framställer en teknisk upptagning och därvid uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot första stycket eller bestämmelser som avses där skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som sprider en teknisk upptagning som saknar någon uppgift som är föreskriven i första stycket skall, om det sker uppsåtligen eller av oaktsamhet, dömas till penningböter. Detsamma skall gälla om en sådan uppgift är oriktig och spridaren känner till detta.

Den som sprider en teknisk upptagning trots att han vet att den enligt denna grundlag har tagits i beslag eller konfiskerats skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Lag (1998:1439).

14 § Föreskrifter om skyldighet för den som yrkesmässigt säljer eller hyr ut filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder att anmäla sig för registrering hos en myndighet får meddelas i lag eller, i fråga om anmälans innehåll och hur anmälan närmare skall ske, med stöd av lag. Lag (1998:1439).

Beställda exemplar av upptagningar, skrifter och bilder

15 § Av en sådan teknisk upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 skall framgå databasens namn samt när, var och hur upptagningen, skriften eller bilden framställts. Den som driver verksamheten skall se till att upptagningen, skriften eller bilden har sådana uppgifter. Närmare bestämmelser om detta får meddelas i lag.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot första stycket eller bestämmelser som avses där skall dömas till

böter eller fängelse i högst ett år.

Den som lämnar ut en sådan teknisk upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 och som saknar någon uppgift som är föreskriven i första stycket skall, om det sker uppsåtligen eller av oaktsamhet, dömas till penningböter. Detsamma skall gälla om en sådan uppgift är oriktig och den som lämnar ut upptagningen, skriften eller bilden känner till detta. Lag (2002:909).

4 kap. Om utgivare

1 § Radioprogram och tekniska upptagningar skall ha en utgivare. Utgivare av radioprogram skall enligt vad som närmare föreskrivs i lag utses för varje program eller för hela eller delar av programverksamheten.

Utgivaren utses av den som bedriver sändningsverksamheten eller låter framställa den tekniska upptagningen. Lag (1998:1439).

2 § Utgivaren skall vara svensk medborgare. I lag får föreskrivas att även utlänningar får vara utgivare.

Den som är utgivare skall ha hemvist här i riket. Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt särskilda bestämmelser i lag får inte vara utgivare. Uppgift om vem som är utgivare skall vara tillgänglig för allmänheten.

3 § Utgivaren skall ha befogenhet att utöva tillsyn över framställningens offentlighöret och att bestämma över dess innehåll så att ingenting får införas i den mot hans vilja. Varje inskränkning i den befogenheten skall vara utan verkan.

4 § Av en teknisk upptagning skall framgå vem som är utgivare. Utgivaren skall se till att varje exemplar av upptagningen har en sådan uppgift. Av en sådan teknisk upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 skall framgå vem som är utgivare för databasen. Utgivaren skall se till att varje exemplar har en sådan uppgift.

Uppgift om utgivaren av radioprogram skall hållas tillgänglig för allmänheten enligt vad som närmare föreskrivs i lag. Lag (2002:909).

5 § En utgivare för radioprogramverksamhet får utse en eller flera ställföreträdare. Vad som sägs om utgivare i 2–4 §§ skall gälla också ställföreträdare. Om utgivarens uppdrag upphör, upphör även uppdraget att vara ställföreträdare.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 § skall dömas till böter eller, om omständigheterna är synnerligen försvårade, till fängelse i högst ett år. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4 § första stycket skall dömas till penningböter.

I lag får föreskrivas straff för den som bryter mot en föreskrift i lag som meddelats med stöd av 4 eller 5 §. Lag (1994:1477).

7 § Har upphävts genom lag (1998:1439).

5 kap. Om yttrandefrihetsbrott

1 § De gärningar som anges som tryckfrihetsbrott i 7 kap. 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen skall anses som yttrandefrihetsbrott, om de begås i ett radioprogram eller en

teknisk upptagning och är straffbara enligt lag.

Under samma förutsättningar skall som yttrandefrihetsbrott anses även sådan olaga våldsskildring varigenom någon genom rörliga bilder närgånget eller utdraget skildrar grovt våld mot människor eller djur med uppsåt att framställningen sprids, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Lag (1998:1439).

2 § Gärningar som enligt 7 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen inte skall anses som tryckfrihetsbrott, därför att de begås genom meddelanden där det brottsliga är dolt, skall inte heller anses som yttrandefrihetsbrott.

3 § Om någon lämnar ett meddelande, som avses i 1 kap. 2 §, eller, utan att svara enligt 6 kap., medverkar till en framställning som är avsedd att offentliggöras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning, som författare eller annan upphovsman eller genom att framträda i radioprogrammet och därigenom gör sig skyldig till

1. högförräderi, spioneri, grovt spioneri, grov obehörig befattning med hemlig uppgift, uppror, landsförräderi, landssvek eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott;

2. oriktigt utlämnande av allmän handling som ej är tillgänglig för envar eller tillhandahållande av sådan handling i strid med myndighets förbehåll vid dess utlämnande, när gärningen är uppsåtlig; eller

3. uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt i de fall som anges i särskild lag,

gäller vad som föreskrivs i lag om ansvar för sådant brott.

Om någon anskaffar en uppgift eller underrättelse i sådant syfte som avses i 1 kap. 2 § och därigenom gör sig skyldig till brott som anges i första stycket 1, gäller vad som föreskrivs i lag om ansvar för brottet.

Det som föreskrivs i 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen om särskilt lagstiftningsförfarande ska gälla också i fråga om förslag till föreskrifter som avses i första stycket 3. Lag (2010:1410).

4 § Vad som är föreskrivet i lag om påföljd för brott som avses i 1 § skall gälla också när brottet är att anse som ett yttrandefrihetsbrott.

Om skadestånd på grund av yttrandefrihetsbrott finns bestämmelser i 8 kap.

När någon döms för förtal eller förolämpning i enlighet med 1 § första stycket, kan domstolen, om brottet begåtts i ett radioprogram, på yrkande av motparten besluta att domen skall återges helt eller delvis i ett radioprogram i samma sändningsverksamhet. Rätten får besluta att skyldigheten att återge domen skall avse ett av rätten gjort sammandrag av denna.

5 § När en domstol bestämmer påföljd för ett yttrandefrihetsbrott, skall domstolen särskilt ta hänsyn till om en rättelse har offentliggjorts.

6 § En teknisk upptagning som innefattar ett yttrandefrihetsbrott får konfiskeras. Är brottet olaga våldsskildring gäller om särskild rättsverkan i övrigt vad som föreskrivs i lag.

Vid konfiskering skall alla exemplar som är avsedda för spridning förstöras. Dessutom skall tillses att föremål som kan användas särskilt för att mångfaldiga den tekniska upptagningen inte skall kunna användas för att framställa ytterligare exemplar. Lag (1998:1439).

6 kap. Ansvarighetsregler

1 § Ansvar för yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller en teknisk upptagning ligger på utgivaren. Har en ställföreträdare inträtt som utgivare, har han ansvaret.

I fråga om andra direktsända radioprogram än sådana som avses i 1 kap. 8 § får i lag föreskrivas att den som framträder i programmet skall ansvara för sina yttranden själv.
Lag (1998:1439).

2 § Det ansvar för yttrandefrihetsbrott som annars skulle åvila utgivaren ligger på den som är skyldig att utse utgivare, om

1. det inte fanns någon behörig utgivare när brottet förövades,
2. utgivaren var utsedd för skens skull eller uppenbarligen inte kunde utöva den befogenhet som anges i 4 kap. 3 § eller
3. uppgift om utgivaren inte har hållits tillgänglig för allmänheten på föreskrivet sätt.

Har en ställföreträdare inträtt som utgivare men var han inte längre behörig när brottet förövades eller hade hans uppdrag upphört eller förelåg det beträffande honom något förhållande som anges i första stycket 2 eller 3, ligger ansvaret för yttrandefrihetsbrott på utgivaren.

I stället för den som anges i första stycket ansvarar den som sprider en teknisk upptagning för yttrandefrihetsbrott i denna, om upptagningen saknar den i 3 kap. 13 § första stycket föreskrivna uppgiften om vem som har låtit framställa den och det inte kan klarläggas vem denne är eller han saknar känd hemortsadress i Sverige och inte heller kan påträffas här under rättegången.

Vad som sägs i tredje stycket för det fall att en uppgift saknas gäller också om en lämnad uppgift innebär att den som har låtit framställa den tekniska upptagningen har hemvist utomlands eller om uppgiften är oriktig och den som sprider upptagningen känner till detta. Lag (1998:1439).

3 § Om åtal väcks för ett yttrandefrihetsbrott och den tilltalade anser att det finns någon omständighet som medför att han inte skall vara ansvarig, skall han åberopa denna omständighet före huvudförhandlingen. Om han inte gör det, skall han betraktas som ansvarig. Lag (1998:1439).

4 § Den som ansvarar enligt detta kapitel för ett yttrandefrihetsbrott i en framställning skall anses ha haft kännedom om innehållet i framställningen. Han skall också anses ha medgett dess offentliggörande. Lag (1998:1439).

5 § Har upphävts genom lag (1998:1439).

6 § Har betecknats 3 § genom lag (1998:1439).

7 § Har betecknats 4 § genom lag (1998:1439).

7 kap. Om tillsyn, åtal och särskilda tvångsmedel

1 § Bestämmelserna i 9 kap. 1–4 §§ tryckfrihetsförordningen

om tillsyn och åtal ska gälla också i fråga om radioprogram och tekniska upptagningar och i fråga om yttrandefrihetsmål. Justitiekanslern får överlämna åt allmän åklagare att vara åklagare i yttrandefrihetsmål om ansvar eller konfiskering på grund av olaga våldsskildring, hets mot folkgrupp, brott mot medborgerlig frihet, olaga hot, hot mot tjänsteman eller övergrepp i rättsak i tekniska upptagningar. Rätten att väcka allmänt åtal får dock inte överlämnas när det gäller yttrandefrihetsbrotten hets mot folkgrupp eller brott mot medborgerlig frihet.

Den tid inom vilken allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott ska väckas är i fråga om radioprogram sex månader från det att programmet sändes eller, i fråga om tillhandahållande som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 och 2, från den tidpunkt när informationen inte längre tillhandahölls. I fråga om sådan offentlig uppspelning ur en databas som avses i 1 kap. 9 § första stycket 3 är tiden sex månader från uppspelningen. Beträffande tekniska upptagningar är tiden ett år från det att upptagningen gavs ut. Beträffande sådana upptagningar som saknar någon av de i 3 kap. 13 § föreskrivna uppgifterna gäller dock vad som är föreskrivet i lag om tid för väckande av talan med den begränsningen att allmänt åtal inte får väckas senare än två år från det att Justitiekanslern fick kännedom om upptagningen. Lag (2010:1349).

2 § Om ett yttrandefrihetsbrott har förövats i en teknisk upptagning utan att det finns någon som enligt 6 kap. är ansvarig för brottet, får åklagaren eller målsäganden i stället för att väcka åtal ansöka om konfiskering av upptagningen. Detsamma gäller, om stämning i Sverige inte kan delges den som är ansvarig för brottet. Lag (1998:1439).

3 § Vad som sägs i 10 kap. tryckfrihetsförordningen om beslag av tryckta skrifter skall gälla också i fråga om beslag av

tekniska upptagningar. För sådan upptagning, skrift eller bild som avses i 1 kap. 9 § första stycket 1 gäller, när det är fråga om utredningsbeslag med anledning av yttrandefrihetsbrott, vad som sägs i 10 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen. I stället för 10 kap. 6 § och 8 § andra stycket tryckfrihetsförordningen gäller dock beträffande tekniska upptagningar vad som föreskrivs i andra och tredje styckena i denna paragraf. Om den tid som avses i 10 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen med hänsyn till beslagets omfattning eller någon annan omständighet är otillräcklig, får rätten på Justitiekanslerns framställning medge att tiden förlängs. Förlängningen får inte avse längre tid än som är oundgängligen nödvändig och får omfatta sammanlagt högst två veckor. Vad som sägs i 10 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen gäller inte, om Justitiekanslern enligt 1 § första stycket detta kapitel har överlämnat åt allmän åklagare att vara åklagare i yttrandefrihetsmål. Vad som sägs i 10 kap. 2, 4 och 14 §§ tryckfrihetsförordningen samt denna paragraf om Justitiekanslerns uppgifter gäller i sådant fall även den allmänna åklagaren.

Varje beslut om beslag skall ange det eller de avsnitt av framställningen som har föranlett beslaget. Om det vid ett beslag som är av det slag som avses i 10 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen inte är möjligt att i beslutet närmare ange varje sådant avsnitt, skall i efterhand, så snart det kan ske, i särskilt beslut anges vilka avsnitt som åberopas som brottsliga. Beslaget gäller endast de särskilda skivor, rullar eller andra sådana delar av upptagningen där dessa avsnitt förekommer.

Bevis om att beslag har beslutats skall, så snart det kan ske, utan kostnad tillställas den som beslaget verkställs hos samt den som har låtit framställa den tekniska upptagningen.

Beviset skall innehålla uppgift om det eller de avsnitt i upptagningen som har föranlett beslaget. Lag (2002:909).

4 § I lag får föreskrivas att en nämnd vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare skall granska om radioprogram, som någon har sänt på annat sätt än genom tråd, står i överensstämmelse med de föreskrifter eller andra villkor som gäller för sändningarna. En sådan nämnd får endast uttala sin mening och förelägga den sändande att följa föreskrifterna eller villkoren. I lagen får föreskrivas att ett föreläggande av nämnden får förenas med vite. Frågor om ansvar för yttrandefrihetsbrott och om utdömande av vite prövas alltid av domstol enligt 3 kap. 5 §.

5 § Genom lag får föreskrivas om särskild tillsyn över att yttrandefriheten i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar med rörliga bilder inte missbrukas genom olaga våldsskildring och över att sådana upptagningar med våld eller hot om våld inte i förvärvssyfte sprids till den som är under femton år. Därvid får föreskrivas om befogenhet för en tillsynsmyndighet att tillfälligt ta hand om ett exemplar av en film, ett videogram eller en teknisk upptagning med rörliga bilder som kan antas innehålla en framställning som innefattar olaga våldsskildring. Lag (1998:1439).

6 § I fråga om sådana föreskrifter som avses i 4 och 5 §§ gäller vad som föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i 2 kap. 21–23 §§ regeringsformen. Lag (2010:1410).

8 kap. Om skadestånd

1 § Skadestånd får inte dömas ut på grund av innehållet i ett radioprogram eller en teknisk upptagning i andra fall än när

framställningen innefattar ett yttrandefrihetsbrott.

Om skadestånd på grund av brott som avses i 5 kap. 2 och 3 §§ gäller vad som är föreskrivet i lag. Lag (1998:1439).

2 § Den som enligt 6 kap. bär det straffrättsliga ansvaret ansvarar även för skadestånd. Skadeståndet kan krävas ut också av den som bedriver programverksamheten eller har låtit framställa den tekniska upptagningen.

I fall som avses i 1 kap. 8 § ansvarar gärningsmannen för skadestånd på grund av brott som han begår i sändningen. Skadeståndet kan krävas ut även av den som bedriver programverksamheten. Lag (1998:1439).

3 § Om den som skulle bära det straffrättsliga ansvaret inte har någon känd hemortsadress i landet när brottet förövas och inte heller kan påträffas här under rättegången och ansvaret därför övergår på någon annan enligt 6 kap. 2 § tredje stycket, får skadestånd ändå krävas ut även av den förre, i den mån det medges i lag. Lag (1998:1439).

4 § Vad som sägs i 6 kap. 4 § denna grundlag skall gälla också i fråga om skadestånd på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller en teknisk upptagning. I fråga om sådant skadestånd skall också gälla vad som sägs i 11 kap. 3–5 §§ tryckfrihetsförordningen om enskilt anspråk i vissa fall. Lag (1998:1439).

9 kap. Om rättegången i yttrandefrihetsmål

1 § Vad som sägs i 12 kap. tryckfrihetsförordningen om rättegången i tryckfrihetsmål skall gälla också i fråga om motsvarande mål som avser radioprogram och tekniska upptagningar (yttrandefrihetsmål). Hänvisningen i 12 kap. 2 §

till 8 kap. tryckfrihetsförordningen skall därvid avse 6 kap. denna grundlag.

De som utsetts till jurymän för tryckfrihetsmål skall också vara jurymän i yttrandefrihetsmål. Lag (1998:1439).

10 kap. Om radioprogram och tekniska upptagningar från utlandet m.m.

1 § Bestämmelserna i 1–9 och 11 kap. är tillämpliga också på sådana tekniska upptagningar som har framställts utomlands och som lämnas ut för spridning i Sverige. Vad som annars sägs om den som har låtit framställa upptagningen skall därvid i stället gälla den som här i landet lämnar ut den för spridning.

I fråga om rätten att meddela och anskaffa uppgifter och underrättelser för offentliggörande och om rätten till anonymitet gäller dock i tillämpliga delar vad som sägs i 13 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen. Därvid skall

hänvisningen till 1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena tryckfrihetsförordningen avse 1 kap. 2 § denna grundlag,

hänvisningen till 3 kap. tryckfrihetsförordningen avse 2 kap. denna grundlag,

hänvisningen till 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen avse 2 kap. 3 § denna grundlag och

hänvisningen till 7 kap. 3 § första stycket 2 tryckfrihetsförordningen avse 5 kap. 3 § första stycket 2 denna grundlag. Lag (1998:1439).

2 § Det som enligt 1 § gäller i fråga om rätt att meddela och anskaffa uppgifter och underrättelser och att vara anonym

gäller också radioprogram som sänds från sändare utanför Sverige och tekniska upptagningar som inte lämnas ut för spridning i Sverige om meddelandet lämnades eller anskaffandet ägde rum här, oavsett om upptagningen har framställts här eller i utlandet. I lag får det dock föreskrivas undantag från rätten att meddela och anskaffa uppgifter i fråga om radioprogram som sänds från öppna havet eller luftrummet däröver. Lag (2014:1359).

11 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Vad som sägs i 14 kap. 1–3 §§ tryckfrihetsförordningen om resning, högre rätts prövning av tryckfrihetsmål och skyndsam behandling av mål skall gälla också i fråga om motsvarande mål enligt denna grundlag.

I alla hänseenden som inte har reglerats särskilt i denna grundlag eller i lag som har beslutats med stöd av den gäller vad som är föreskrivet i lag eller annan författning.

Utlänningar är i fråga om yttrandefriheten enligt denna grundlag likställda med svenska medborgare, om inte något annat följer av lag. Lag (2002:909).

Övergångsbestämmelser

1991:1469

1. Denna grundlag träder i kraft den 1 januari 1992.
2. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas på radioprogram som har sänts före ikraftträdandet.

3. I fråga om filmer och ljudupptagningar som har lämnats ut för spridning före ikraftträdandet skall de nya föreskrifterna tillämpas med följande undantag:

a) En film eller en ljudupptagning skall anses ha lämnats ut för spridning den dag denna grundlag trätt i kraft.

b) Föreskrifterna i 2 kap., 3 kap. 13 § första–tredje styckena, 4 kap., 6 kap. 1–5 §§ och 10 kap. 1 § första stycket andra meningen skall inte tillämpas.

c) Den som sprider en film är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i filmen, om spridningen skulle ha varit straffbar även enligt äldre bestämmelser.

d) Ansvar för yttrandefrihetsbrott i en ljudupptagning ligger på upphovsmannen och den som framträder i upptagningen, om de är att anse som gärningsmän, samt på den som har låtit framställa upptagningen och på den som sprider den, allt under förutsättning att deras handlande skulle ha varit straffbart även enligt äldre bestämmelser.

e) I stället för vad som föreskrivs i 8 kap. 2 § första stycket gäller att skadestånd kan krävas ut av den som enligt c) och d) bär det straffrättsliga ansvaret för innehållet i en film eller en ljudupptagning.

f) De nya föreskrifterna gäller inte i fråga om spridning som före ikraftträdandet har skett av filmer med skildringar av sexuellt våld eller tvång eller närgångna eller utdragna skildringar av grovt våld mot människor eller djur.

g) De nya föreskrifterna tillämpas inte vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet. Skulle en tillämpning av de nya föreskrifterna ha lett till frihet från påföljd, får

någon sådan dock inte ådömas.

1994:1477

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995. Har beslut om beslag meddelats före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser tillämpas för beslaget.

1998:1439

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

2. I fråga om tekniska upptagningar som inte omfattas av tidigare lydelse och som har lämnats ut för spridning före ikraftträdandet skall de nya föreskrifterna tillämpas med följande undantag.

a) En teknisk upptagning skall anses ha lämnats ut för spridning den dag denna grundlag trätt i kraft.

b) Föreskrifterna i 2 kap., 3 kap. 13 § första–tredje styckena, 4 kap., 6 kap. 1 och 2 §§ och 10 kap. 1 § första stycket andra meningen skall inte tillämpas.

c) Den som sprider en teknisk upptagning är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i upptagningen, om gärningen skulle ha varit straffbar även enligt äldre bestämmelser.

d) I stället för vad som föreskrivs i 8 kap. 2 § första stycket gäller att skadestånd kan krävas ut av den som enligt c bär det straffrättsliga ansvaret för innehållet i en teknisk upptagning, om skadeståndsskyldighet förelegat enligt bestämmelser i vanlig lag.

e) De nya föreskrifterna gäller inte i fråga om spridning som

före ikraftträdandet har skett av tekniska upptagningar med bilder som innefattar skildringar av sexuellt våld eller tvång.

f) De nya föreskrifterna tillämpas inte vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet. Skulle en tillämpning av de nya föreskrifterna ha lett till frihet från påföljd, får någon sådan dock inte dömas ut.

3. De äldre föreskrifterna skall tillämpas på ljudupptagningar som har lämnats ut för spridning före ikraftträdandet.

4. I mål som rör skildring av barn i pornografisk bild tillämpas äldre föreskrifter, om talan väckts före ikraftträdandet.

2002:909

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2. Äldre föreskrifter tillämpas på sådant tillhandahållande som avses i 1 kap. 9 § och som skett före ikraftträdandet.

3. Den nya föreskriften i 7 kap. 1 § andra stycket första meningen om preskriptionstid för yttrandefrihetsbrott vid tillhandahållande som avses i 1 kap. 9 § tillämpas endast på information som fortfarande finns i databasen vid ikraftträdandet.

4. Den nya föreskriften i 7 kap. 1 § andra stycket tredje meningen tillämpas endast på tekniska upptagningar som ges ut efter ikraftträdandet.

-END

ÄB - ärvdabalk (1958:637)

SFS nr: 1958:637

Departement/

myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Ärvdabalk (1958:637)

Utfärdad: 1958-12-12

Ändring införd: t.o.m. SFS 2015:418

Omtryck: SFS 1981:359

1 kap. Om rätt att taga arv

1 § Arv kan tagas endast av den som lever vid arvlåtarens död; dock må barn, som är avlat dessförinnan, taga arv, om det sedermera födes med liv. Är fråga om rätt till del i boet efter arvlåtarens efterlevande make, skall hänsyn tagas till tiden för makens död.

2 § Är arvinge till den, efter vilken arv fallit, jämväl avliden, och kan bevis ej förebringas att han överlevat arvlåtaren, skall med arvet så förfaras som om han icke överlevat denne.

3 § Utländsk medborgare må lika med svensk taga arv här i riket. Är i annan stat svensk medborgare icke likställd med inlänning i fråga om rätten att taga arv, eller måste han där vidkännas större avdrag än denne, äger Regeringen förordna att motsvarande inskränkning skall gälla för den statens medborgare här i riket. Lag (1987:231).

2 kap. Om skyldemans arvsrätt

1 § Närmaste arvingar på grund av skyldskap äro arvlåtarens avkomlingar (bröstarvingar).

Arvlåtarens barn taga lika lott. Är barn dött, skola dess avkomlingar träda i dess ställe, och skall var gren taga lika lott.

2 § Finns det inga bröstarvingar, tar arvlåtarens föräldrar hälften var av arvet.

Är någon av föräldrarna död, delar arvlåtarens syskon den förälderns lott. I ett avlidet syskons ställe träder dess avkomlingar, och varje gren tar lika lott. Finns det inga syskon eller avkomlingar till dem, men lever någon av arvlåtarens föräldrar, tar den föräldern hela arvet.

Finns det halvsyskon efter arvlåtaren, tar de tillsammans med helsyskon eller deras avkomlingar del i lott, som skulle ha tillfallit deras förälder. Finns det inga helsyskon, och är båda föräldrarna döda, tar arvlåtarens halvsyskon hela arvet. I ett avlidet halvsyskons ställe träder dess avkomlingar.
Lag (2005:435).

3 § Lever inte arvlåtarens föräldrar, syskon eller syskons avkomlingar, tar farföräldrar och morföräldrar arvet. Var och en ärver lika lott.

Är en farförälder eller morförälder död, delar den dödes barn dennes lott. Finns det inga barn efter den döde, tar den andre av farföräldrarna eller morföräldrarna den dödes lott. Om även han eller hon är död men har efterlämnat barn, tar barnen den dödes lott. Finns det ingen arvinge på den sidan, går hela arvet till arvingarna på den andra sidan.

Det som sägs i första och andra styckena om farföräldrar och morföräldrar gäller även föräldrar till en förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken. Lag (2005:435).

4 § Andra skyldemän än ovan sägs äga ej ärva.

3 kap. Om makes arvsrätt; så ock om rätt för den först avlidne makens arvingar i boet efter den sist avlidne maken

1 § Var arvlåtaren gift, ska kvarlåtenskapen tillfalla den efterlevande maken. Efterlämnar arvlåtaren någon bröstarvinge som inte är den efterlevande makens bröstarvinge, gäller dock att makens rätt till kvarlåtenskapen omfattar en sådan arvinges arvslott endast om arvingen har avstått från sin rätt i enlighet med vad som anges i 9 §.

Den efterlevande maken har alltid rätt att ur kvarlåtenskapen efter den avlidna maken, så långt kvarlåtenskapen räcker, få egendom till så stort värde att den tillsammans med egendom som den efterlevande maken erhöll vid bodelningen eller som utgör den makens enskilda egendom motsvarar fyra gånger det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gäller vid tiden för dödsfallet. Ett testamente av den avlidna maken är utan verkan i den mån förordnandet inkräktar på den rätt för den efterlevande maken som avses i detta stycke. Lag (2010:1205).

2 § Lever vid den efterlevande makens död någon bröstarvinge till den först avlidna maken eller dennes föräldrar, syskon eller syskons avkomling, skall, om inte annat sägs i tredje stycket eller i 3-5 §§, 6 § tredje stycket eller 7 § tredje stycket, hälften av den efterlevande makens bo tillfalla dem som då har den bästa arvsrätten efter den först avlidna maken.

Den efterlevande maken får inte genom testamente bestämma över egendom som skall tillfalla den först avlidnes arvingar.

Har en bröstarvinge redan vid den först avlidna makens död helt eller delvis fått ut sitt arv efter denne, skall bröstarvingens andel i den efterlevande makens bo minskas i motsvarande mån.

Om det som den efterlevande maken erhöll i arv av kvarlåtenskapen efter den först avlidne utgjorde annan andel än hälften av summan av detta arv och den efterlevandes egendom efter bodelningen, skall arvingarna efter den först avlidne ta samma andel i boet efter den sist avlidne. Lag (2005:435).

3 § Har efterlevande maken genom gåva eller annan därmed jämförlig handling, utan tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar, orsakat väsentlig minskning av sin egendom, skall av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet.

Kan vederlag ej utgå, skall gåvan eller dess värde återbäras, såframt den som mottog gåvan insåg eller bort inse, att den lände arvingarna efter den först avlidne till förfång. Talan härom må dock ej väckas, sedan fem år förflutit från det gåvan mottogs.

Var vid dödsfallet gåva, som tillkommit under omständigheter varom ovan sägs, ej fullbordad, må den ej göras gällande, i den mån det skulle lända arvingarna efter den först avlidne till förfång.

4 § Överstiger boets värde vid efterlevande makens död dess värde vid den först avlidnes frånfälle, skall denna förkovran tilläggas den efterlevandes arvingar, såvitt visas att egendom till motsvarande värde tillfallit den efterlevande i arv, gåva eller testamente eller ock må antagas att boets förkovran härrör från förvärvsarbete, som efter den först avlidne makens död drivits av den efterlevande.

Har efterlevande maken gjort sig skyldig till förfarande som avses i 3 §, skall, vid beräkning huruvida förkovran föreligger, kvarlåtenskapen ökas med ett belopp, motsvarande den minskning av boet som orsakats av efterlevande maken.

5 § Vid delningen av boet efter den sist avlidne maken äga vardera makens arvingar på sin lott erhålla egendom, som under äktenskapet tillhört den maken, och den sist avlidnes arvingar jämväl egendom, som sedermera förvärvats av denne. Fastighet må, även om den i värde överstiger vad å lotten belöper, uttagas, om penningar lämnas till fyllnad av andra sidans lott.

I övrigt skall beträffande förrättningen i tillämpliga delar gälla vad om bodelning är stadgat.

6 § Har efterlevande maken gått i nytt gifte, skall vid hans död delning enligt detta kapitel av hans behållna giftorättsgods och enskilda egendom äga rum, innan bodelning må förrättas.

Skall i efterlevande makens livstid bodelning äga rum mellan honom och hans make i nytt äktenskap eller dennes arvingar, skall av efterlevande makens behållna giftorättsgods och enskilda egendom före delningen uttagas egendom till värde, motsvarande vad enligt 1--4 §§ belöper å den först avlidnes arvingar.

Vad i 4 § stadgas för det fall, att egendom tillfallit efterlevande maken i arv, gåva eller testamente, skall äga motsvarande tillämpning, därest han, till följd av nytt gifte, vid bodelning eller eljest på grund av giftorätt erhållit egendom utöver vad förut tillkom honom.

7 § Om den efterlevande maken vid sin död efterlämnar en sambo och bodelning skall förrättas mellan samborna, skall dessförinnan den efterlevande makens behållna egendom delas enligt detta kapitel.

Skall i den efterlevande makens livstid bodelning ske mellan den efterlevande maken och dennes sambo eller sambons arvingar, skall av den efterlevandes egendom före bodelningen tas ut egendom till ett värde som motsvarar vad som enligt 1-4 §§ skall tillkomma den först avlidna makens arvingar.

Vad som föreskrivs i 4 § för det fall att egendom har tillfallit den efterlevande maken i arv, gåva eller testamente skall gälla, om den efterlevande maken genom bodelning med en sambo har erhållit egendom utöver vad maken förut hade.

Vad som föreskrivs i denna balk om sambor gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift. Lag (2005:435).

8 § Finns det vid den efterlevande makens död arvsberättigade efter endast en av makarna, skall dessa arvingar ärva allt. Lag (1987:231).

9 § Om vid den först avlidna makens död någon som är bröstarvinge till denne men inte till den efterlevande maken avstår från sitt arv efter den först avlidna maken till förmån för den efterlevande maken, har bröstarvingen i stället rätt att ta del i dennes bo enligt bestämmelserna i 2 §. Lag (1987:231).

10 § Detta kapitel gäller ej, om mål om äktenskapsskillnad pågick vid arvlåtarens död. Lag (1987:231).

4 kap. (Om arvsrätt vid adoptivförhållande)

1 § har upphävts genom lag (1971:872).

2 § har upphävts genom lag (1971:872).

5 kap. Om allmänna arvsfondens rätt till arv

1 § Finnes ej arvinge jämlikt ovan givna bestämmelser, skall arvet tillfalla en fond, benämnd allmänna arvsfonden.

2 § har upphävts genom lag (1969:224).

3 § har upphävts genom lag (1969:224).

4 § har upphävts genom lag (1969:224).

6 kap. Om förskott å arv

1 § Vad arvlåtaren i livstiden har gett en bröstarvinge skall avräknas som förskott på dennes arv efter arvlåtaren, om inte annat har föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antas ha varit avsett. Är mottagaren en annan arvinge, skall avräkning ske endast om detta har föreskrivits eller på grund av omständigheterna måste antas ha varit avsett då egendomen gavs.

Har en make av sitt giftorättsgods gett förskott på arv till en bröstarvinge som är makarnas gemensamma, skall avräkning för detta göras på arvet efter den först avlidna maken. Om detta arv inte räcker till, skall återstoden avräknas på arvet efter den andra maken. Vad som sagts nu gäller också då en efterlevande make av sådan egendom som omfattas av bröstarvingars arvsrätt enligt 3 kap. 2 § har gett förskott på arv till en bröstarvinge till den först avlidna maken. Lag (1987:231).

2 § Kostnader, som en förälder har lagt ned på ett barns uppehälle och utbildning, skall inte avräknas från barnets arv, om föräldern därmed endast fullgjort sin underhållsskyldighet.

Inte heller skall från bröstarvinges arv avräknas sedvanliga gåvor, vilkas värde inte står i missförhållande till givarens villkor. Lag (2005:435).

3 § Avräkning av förskott skall ske efter egendomens värde vid mottagandet, såframt icke på grund av omständigheterna annat bör gälla.

4 § Kan vad arvinge mottagit i förskott ej till fullo avräknas å hans arvslott, är han ej skyldig återbära överskottet, med mindre bestämmelse därom träffats då förskottet gavs.

5 § Har förskott givits, skall, för bestämmande av arvslotternas storlek, kvarlåtenskapen före delningen ökas med förskottets värde eller, om avräkning ej kan till fullo ske å förskottstagarens arv, med vad därå kan avräknas.

6 § Har arvinge som mottagit förskott avlidit före arvlåtaren, äro förskottstagarens avkomlingar pliktiga att avräkna förskottet å sina arvslotter.

Skall arv delas mellan flera grenar och har arvinge i en gren mottagit förskott, äro, om han avlidit före arvlåtaren utan att efterlämna avkomlingar som äga träda i hans ställe, övriga arvingar inom samma gren pliktiga att avräkna förskottet å sina arvslotter; dock taga de ej mindre del i kvarlåtenskapen än de ägt bekomma, om förskottstagaren levat.

7 § Vad en make av sitt giftorättsgods har gett ett styvbarn eller en avkomling till styvbarn skall avräknas på mottagarens arv efter den andra maken, om inte annat har föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antas ha varit avsett. Med samma förbehåll skall, om inte annat följer av 1 §, vad den efterlevande maken har gett en sådan arvinge eller testamentstagare som enligt 3 kap. 2 § eller 12 kap. 1 § har rätt att ta del i den efterlevande makens bo avräknas på mottagarenslott i detta. Bestämmelserna i 2--6 §§ skall tillämpas även i dessa fall.
Lag (1987:231).

7 kap. Om laglott

1 § Hälften av den arvslott, som enligt lag tillkommer bröstarvinge, utgör hans laglott.

2 § Bröstarvinge är pliktig att å sin laglott avräkna vad han av arvlåtaren mottagit i förskott å sitt arv, så ock vad han mottagit på grund av testamente, såframt icke annat föränledes av detta.

3 § För utfående av laglott äger bröstarvinge påkalla jämkning i testamente. Äro flera förordnanden, skall, om ej annat följer av testamentet, legat utgå före förordnande till universell testamentstagare och legat, som avser viss egendom, utgå före annat samt i övrigt nedsättning ske i förhållande till storleken av varje förordnande eller, vad angår förordnande till bröstarvinge, till den del därav som han ej är pliktig avräkna å sin laglott.

Vad en bröstarvinge erhåller genom att påkalla jämkning i testamente skall inte omfattas av den efterlevande makens rätt till kvarlåtenskapen enligt 3 kap. i andra fall än då jämkningen avser testamentsvillkor som gäller till förmån för den efterlevande maken.

Bröstarvinge, som ej inom sex månader efter det han erhöill del av testamentet på sätt i 14 kap. sägs påkallat jämkning genom att giva testamentstagaren sitt anspråk tillkänna eller genom att väcka talan mot honom, har förlorat sin rätt. Lag (1987:231).

4 § Har arvlåtaren i livstiden bortgivit egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor att gåvan till syftet är att likställa med testamente, skall i avseende å gåvan vad i 2 och 3 §§ är stadgat om testamente äga motsvarande tillämpning, om ej särskilda skäl äro däremot; och skall vid nedsättning av gåvan motsvarande del av den bortgivna egendomen återbäras eller, om det ej kan ske, ersättning utgivas för dess värde. Vid laglottens beräkning skall värdet av den bortgivna egendomen läggas till kvarlåtenskapen.

Vill bröstarvinge mot gåvotagare göra gällande rätt som avses i första

stycket, skall han väcka talan inom ett år från det bouppteckning efter arvlåtaren avslutades. Försittes denna tid, är rätt till talan förlorad.

Var vid dödsfallet gåvan ej fullbordad, må den ej, med mindre särskilda skäl äro därtill, göras gällande, i den mån det skulle lända till intrång i bröstarvinges laglott.

5 § Har arvlåtaren genom testamente tillerkänt någon nyttjanderätt, avkomst eller annan förmån att utgå av kvarlåtenskapen eller genom föreskrifter rörande dennas förvaltning eller på annat sätt inskränkt rätten att förfoga över den, äger bröstarvinge utan hinder av sådant förordnande utfå sin laglott i egendom, varöver han äger fritt förfoga.

6 § har upphört att gälla genom lag (1978:855).

7 § Bröstarvinges rätt enligt detta kapitel att påkalla jämkning av testamente eller gåva övergår ej till hans borgenärer. Lag (1975:245).

8 kap. har upphört att gälla genom lag (1978:855).

9 kap. Om rätt att göra eller taga testamente

1 § Den som har fyllt 18 år får genom testamente förordna om sin kvarlåtenskap. Testamente får också göras av underårig som efter fyllda 16 år vill förordna om egendom som han eller hon själv får råda över. Lag (2014:378).

2 § Förordnande till annan än den som är född vid testators död eller då är avlad och sedermera födes med liv är utan verkan.

Utan hinder av vad nu är sagt gäller förordnande, enligt vilket blivande arvsberättigade avkomlingar till någon, som enligt första stycket äger taga testamente, skola erhålla egendom till full ägo sist vid dennes död eller då annan, som skall åtnjuta rätt till egendomen, avlider eller hans

rätt eljest upphör. Ej må i sådant förordnande olikhet göras mellan syskon, vilka ej äro födda eller avlade vid testators död.

3 § Om rätt för utländsk medborgare att här i riket taga testamente gäller vad om utlännings rätt att taga arv är stadgat.

10 kap. Om upprättande och återkallelse av testamente

1 § Testamente skall upprättas skriftligen med två vittnen. I deras samtidiga närvaro skall testator underskriva testamentshandlingen eller vidkännas sin underskrift därå. Vittnena skola bestyrka handlingen med sina namn. De skola äga kännedom om handlingens egenskap av testamente, men det står testator fritt att låta dem veta dess innehåll eller ej.

2 § Testamentsvittnena böra vid sina namn anteckna yrke och hemvist. De böra ock å handlingen teckna intyg rörande tiden för bevittnandet samt övriga omständigheter som kunna vara av betydelse för testamentets giltighet.

Hava vittnena å handlingen intygat att vid testamentets upprättande så tillgått som i 1 § sägs, skall intyget, där klander väckes, äga tilltro, såframt omständigheter ej förekomma som förringa intygets trovärdighet.

3 § Är någon av sjukdom eller annat nödfall förhindrad att upprätta testamente på sätt i 1 § sägs, må han förordna om sin kvarlåtenskap muntligen inför två vittnen eller ock utan vittnen genom egenhändigt skriven och undertecknad handling.

Sådant testamente är ogillt, om testator sedermera under tre månader varit i tillfälle att förordna om sin kvarlåtenskap såsom i 1 § är stadgat.

4 § Den som är under femton år eller på grund av en psykisk störning saknar insikt om betydelsen av vittnesbekräftelsen får inte vara testamentsvittne. Inte heller testators make,

sambo eller den som står i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag till testatorn eller är hans eller hennes syskon får vara vittne.

Ingen får bevittna ett förordnande till honom eller henne själv, en make eller sambo, ett syskon eller någon som står i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag till honom eller henne. Den som är förmyndare, god man eller förvaltare för någon får inte bevittna ett förordnande till denne. Inte heller ledamot av styrelsen för ett bolag, en förening, ett trossamfund eller en stiftelse får bevittna ett förordnande till den juridiska person som han eller hon företräder. Förordnande att vara testamentsexekutor medför dock inte hinder att vara vittne.

Om ett testamentsvittne åberopas till bevis i en rättegång, gäller rättegångsbalkens bestämmelser om sådant bevis. Lag (2012:448).

5 § Har testator i den ordning som gäller för testamentes upprättande återkallat sitt förordnande eller har han förstört testamentshandlingen eller eljest otvetydigt givit tillkänna att förordnandet ej längre var uttryck för hans yttersta vilja, är förordnandet utan verkan.

Utfästelse att ej återkalla testamente är icke bindande.

6 § Vill någon, i samband med återkallelse av visst förordnande eller eljest, göra tillägg till sitt testamente, gäller vad om upprättande av testamente är stadgat.

7 § Har någon genom ensidig återkallelse eller ändring av inbördes testamente väsentligt rubbat förutsättningarna för det ömsesidiga förordnandet, är han förlustig sin rätt på grund av testamentet.

11 kap. Om testamentes tolkning

1 § Åt testamente skall givas den tolkning som må antagas överensstämma med testators vilja; och skall förty vad nedan i 2--9 §§ stadgas lända till efterrättelse allenast såvitt icke med hänsyn till förordnandets syfte och övriga omständigheter annat får anses följa av förordnandet.

Har testamente genom felskrivning eller eljest till följd av misstag fått annat innehåll än testator åsyftat, skall det likväl verkställas, såvitt rätta meningen kan utrönas.

2 § Legat skall utgå av oskifto och ej räknas å viss lott.

3 § Kunna samtliga legat ej utgå, skall legat som avser viss egendom äga företräde framför annat, men skall i övrigt nedsättning ske efter legatens värde.

4 § Avser förordnande viss egendom och finnes den ej i kvarlåtenskapen, är förordnandet utan verkan.

5 § Besväras viss egendom, varom förordnande gjorts, av panträtt eller annan rättighet, äger testamentstagaren icke i anledning därav njuta ersättning. Lag (1970:1001).

6 § Dör testamentstagare innan hans rätt inträtt eller kan testamentet eljest ej verkställas i vad honom angår, skola hans avkomlingar träda i hans ställe, såframt de i fråga om arv efter testator varit berättigade därtill.

7 § Är förordnande gjort om hela kvarlåtenskapen eller om allt som ej utgör bröstarvinges laglott, och kan testamentet ej verkställas såvitt angår viss testamentstagare, skola, där ej annat följer av 6 §, universella testamentstagares lotter i motsvarande mån ökas.

8 § Har en make gjort testamente till den andra maken är förordnandet

utan verkan, om äktenskapet är upplöst vid testators död eller mål om äktenskapsskillnad då pågår. Detsamma gäller, om någon har gjort testamente till sin sambo men samboförhållandet har upphört före testators död. Lag (1987:231).

9 § Är ändamålsbestämmelse meddelad beträffande egendom som tillkommer viss arvinge eller testamentstagare, åligger det denne att verkställa förordnandet. I andra fall skall ändamålsbestämmelse verkställas av oskifto.

10 § Med legat förstås särskild i testamente given förmån, såsom viss sak eller visst penningbelopp eller nyttjanderätt till egendom eller rätt att därav njuta ränta eller avkomst.

Universell testamentstagare är den som testator insatt i arvinges ställe genom att tillerkänna honom kvarlåtenskapen i dess helhet, viss andel av kvarlåtenskapen eller överskott därå.

12 kap. Om testamentstagares rätt i vissa fall

1 § Är genom testamente förordnat att egendom, som tillkommer efterlevande make såsom arvinge eller universell testamentstagare, skall, sedan makens rätt upphört, tillfalla annan, äger vad i 3 kap. är stadgat motsvarande tillämpning, såvitt ej annat följer av testamentet.

2 § Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till egendom, vartill äganderätten vid testators död eller senare skall tillfalla annan, gäller vad nedan i 3--9 §§ stadgas, såvitt ej annat följer av testamentet.

3 § Nyttjanderättshavaren förvaltar egendomen och njuter avkastningen därav. Vid förvaltningen skall han iakttaga jämväl ägarens rätt och bästa. Egendomen må ej sammanblandas med annan, såframt ej dess ändamålsenliga användning föranleder därtill.

Nyttjanderättshavaren skall vidkännas alla nödiga kostnader för egendomen som böra gäldas med avkastningen under hans besittningstid.

4 § Lösören som ej hava särskilt värde för ägaren må nyttjanderättshavaren avyttra. Äro särskilda skäl till avyttring eller pantsättning av annan lös egendom och kan ägarens medverkan därtill ej vinnas, äger rätten på ansökan bemyndiga nyttjanderättshavaren att vidtaga åtgärden. Fordringar är nyttjanderättshavaren behörig att uppsäga, och må han jämväl för dem uppbära betalning.

Ej må nyttjanderätten överlåtas.

5 § Kapitalbelopp skall av nyttjanderättshavaren göras räntebärande så som föreskrivs om omyndigs medel i 13 kap. 5 och 7 §§ föräldrabalken, om inte ägaren eller, när hans samtycke ej kan erhållas, rätten medgivit annat. Utan sådant tillstånd må dock vad som varit anbragt i jordbruk eller annan näring ånyo tagas i anspråk för samma ändamål samt mindre belopp, som eljest influtit för avyttrade lösören, användas till inköp av egendom av samma slag.
Lag (1994:1434).

6 § Ej må ägaren utan nyttjanderättshavarens samtycke överlåta eller eljest förfoga över egendomen. Beträffande fast egendom eller tomträtt skall samtycket lämnas skriftligen med två vittnen.

Kan samtycke ej erhållas, äger rätten på ansökan tillåta åtgärden, när skäl äro därtill.

Har ägaren utan erforderligt samtycke förfogat över egendom, är åtgärden ogill, om nyttjanderättshavaren påstår det.

7 § Egendom som omfattas av nyttjanderätten må ej tagas i mät för ägarens gäld, med mindre den på grund av panträtt eller eljest särskilt häftar därför eller fråga är om gäld, för vilken ägaren svarar enligt 21 kap.
Lag (1970:1001).

8 § Vad som trätt i stället för egendom som omfattats av nyttjanderätten skall tillhöra ägaren.

9 § Om nyttjanderättshavaren genom vanvård av egendomen eller genom annat otillbörligt förfarande uppenbarligen äventyrar ägarens bästa, får rätten på ansökan ålägga honom att ställa säkerhet för egendomen eller också förordna, att denna skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i 11 kap. föräldrabalken.

För skada, som nyttjanderättshavaren uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat ägaren, skall ersättning betalas, då nyttjanderätten upphör eller egendomen ställs under vård och förvaltning av god man. Lag (1988:1255).

10 § Har genom testamente förordnats att legat skall tillfalla två eller flera efter varandra, skall, såvitt ej annat följer av testamentet, vad i 9 § stadgas äga motsvarande tillämpning, om någon bland dem, såsom där sägs, äventyrar efterföljande testamentstagares bästa eller tillskyndar honom skada.

11 § Skall enligt testamente någon njuta avkomst av egendom i kvarlåtenskapen och egendomen, till betryggande av hans rätt, sättas under särskild vård, skall den, där ej annat följer av testamentet, ställas under förvaltning av god man som avses i 11 kap. föräldrabalken. Lag (1988:1255).

12 § Förvärv genom förordnande i testamente, som innebär att visst område av fastighet som legat kommer i särskild ägares hand, är giltigt endast om fastighetsbildning sker i överensstämmelse med förordnandet genom förrättning, som är sökt senast sex månader efter det testamentet vunnit laga kraft och legatet utgivits samt, om förrättningen ej är avslutad vid utgången av nämnda tid, skall verkställas på grundval av förordnandet.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fall då legatet avser andel i fastighet med villkor att andelen skall utbrytas genom

fastighetsbildning eller fastighets andel i mark som är samfälld för flera fastigheter. Lag (1970:1001).

13 § Den som genom förordnande i testamente såsom legat erhållit andel i fastighet, vilken i sin helhet ingår i dödsboet efter testator, utan villkor att andelen skall utbrytas genom fastighetsbildning innehar fastigheten under samäganderätt med den eller de andra delägarna. Lag (1970:1001).

13 kap. Om testamentes ogiltighet

1 § Var testator ej behörig att förordna om sin kvarlåtenskap eller är testamentet ej upprättat i laga form, är det ej gällande. I fall, varom sägs i 10 kap. 4 § andra stycket, är dock testamentet ogillt allenast i den del som där avses.

2 § Ett testamente gäller inte, om det har upprättats under påverkan av en psykisk störning. Lag (1991:1547).

3 § Har någon tvungit testator att upprätta testamentet eller förmått honom därtill genom missbruk av hans oförstånd, viljesvaghet eller beroende ställning, är testamentet ej gällande.

Samma lag vare, om testator blivit svikligen förledd att upprätta testamentet eller om han eljest svävat i villfarelse som varit bestämmande för hans vilja att göra testamentet.

14 kap. Om delgivning och klander av testamente

1 § har upphävts genom lag (1989:308).

2 § har upphävts genom lag (1989:308).

3 § har upphävts genom lag (1989:308).

4 § Testamente skall delges arvinge genom överlämnande av testamentshandlingen i bestyrkt avskrift eller, i fråga om muntligt testamente, protokoll över förhör med testamentsvittnena eller annan skriftlig uppgift om testamentets innehåll. Delgivning behövs dock inte med en arvinge som har godkänt testamentet.

Efterlämnar testator, jämte make, arvingar som avses i 3 kap. 2 §, må testamentet, såvitt dessa angår, delgivas dem som vid tiden för delgivningen äro närmast till arv efter testator.

Äro flera testamentstagare, gäller delgivning, som verkställts av en bland dem, jämväl för de övriga. Lag (1989:308).

5 § Vill arvinge göra gällande att testamente är ogillt enligt 13 kap., skall han därom väcka klandertalan inom sex månader efter det han erhöll del av testamentet såsom i 4 § är stadgat. Försittes denna tid, är rätt till talan förlorad.

Om påkallande av jämkning i testamente för utfående av laglott stadgas i 7 kap.

6 § Arvinges rätt att väcka talan om klander av testamente övergår ej till hans borgenärer. Lag (1975:245).

15 kap. Om förverkande av rätt att taga arv eller testamente

1 § Den som genom brott uppsåtligen har dödat någon får inte ta arv eller testamente efter denne. Är den dödade arvinge eller testamentstagare efter någon annan, får gärningsmannen inte bättre rätt till arv eller testamente efter denne än om den dödade hade levat.

Vad som sägs i första stycket gäller även när någon annars har orsakat någon annans död genom en uppsåtlig gärning som innefattat våld på den dödades person och utgjort brott för vilket lindrigare straff än fängelse

i ett år inte är föreskrivet. Lika med våld anses att försätta någon i vanmakt eller annat sådant tillstånd.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller inte, om gärningsmannen var under femton år.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller inte heller, om det föreligger synnerliga skäl däremot med hänsyn till gärningens beskaffenhet. Vid bedömningen av om det med hänsyn till gärningens beskaffenhet föreligger synnerliga skäl skall också beaktas,

1. om gärningsmannen begick gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning, eller

2. om gärningsmannen var under arton år och hans handlande stod i samband med uppenbart bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga hos honom. Lag (1991:1547).

2 § Har någon genom tvång, förledande eller missbruk av annans oförstånd, viljesvaghet eller beroende ställning förmått denne att upprätta eller återkalla testamente eller att avstå därifrån, har han förverkat rätten att taga arv eller testamente efter honom, såvitt ej särskilda skäl äro däremot. Vad sålunda är stadgat äger motsvarande tillämpning, där någon uppsåtligen förstört eller undanhållit testamente.

3 § Vad som sägs i 1 och 2 §§ om den som har begått ett brott gäller också var och en som har medverkat till brottet såsom sägs i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken. Lag (1991:1547).

4 § Har någon förverkat sin rätt att taga arv, skall ärvas såsom hade han dött före arvlåtaren.

16 kap. Om preskription av rätt att taga arv eller testamente

1 § Vistas, då bouppteckning förrättas, till namnet känd

arvinge efter den döde på okänd ort, ska det hos Skatteverket anmälas av den som har boet i sin vård. När sådan anmälan sker eller förhållandet annars blir känt, ska Skatteverket utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar, att arv efter den döde tillfallit den bortovarande, med uppmaning till honom eller henne att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag då kungörelsen var införd i tidningen. I kungörelsen ska den bortovarandes namn anges.

I fall som avses i 3 kap. 2 § ska, vid tillämpning av vad nu sagts, den rätt, som tillkommer den först avlidne makens arvingar i den efterlevandes bo, behandlas som arv efter den efterlevande maken. Lag (2011:892).

2 § Kan det, när bouppteckning förrättas, inte utrönas huruvida arvinge finns som före Allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arv, ska Skatteverket, på anmälan av den som har boet i sin vård eller då förhållandet annars blir känt, utan dröjsmål kungöra arvfallet i Post- och Inrikes Tidningar, med uppmaning till okända arvingar att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag då kungörelsen var införd i tidningen. Detta gäller också om det vid bouppteckningen finns kännedom om arvinge men det saknas kunskap såväl om arvingens namn som om hans eller hennes vistelseort. Lag (2011:892).

3 § Är testamentstagare okänd eller vistas han å okänd ort, skall vad i 1 § första stycket är stadgat om anmälan och kungörelse angående arv äga motsvarande tillämpning med avseende å testamentsförordnandet.

Skall testamentstagarens rätt inträda vid annan tid än testators död, må kungörelse ej ske förrän den tiden är inne.

3 a § Är vid någons död faderskapet till honom eller henne inte

fastställt och är fadern inte heller på annat sätt känd för annan dödsbodelägare, boutredningsman eller den som sitter i boet, skall den som vill grunda arvsrätt på faderskapet göra sin rätt gällande inom tre månader från dödsfallet eller, om bouppteckningen förrättas senare, senast vid bouppteckningen.

Första stycket tillämpas också i fråga om föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken. Lag (2005:435).

4 § Arvinge eller testamentstagare, som ej har att göra sin rätt gällande efter vad i 1-3 a § sägs, skall göra det inom tio år från dödsfallet eller, om hans rätt inträder först vid senare tidpunkt, från denna. Lag (1976:1117).

5 § Undandrar sig en arvinge eller testamentstagare att ge tillkänna huruvida han eller hon vill göra anspråk på arv eller på rätt enligt testamentet, får Skatteverket förelägga honom eller henne att göra sin rätt gällande inom sex månader från det att föreläggandet delgavs honom eller henne. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 48 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Ett sådant föreläggande ska meddelas på ansökan av någon som är berättigad till arvingens eller testamentstagarens del i kvarlåtenskapen om denne försummar att bevara sin rätt. Lag (2011:892).

6 § Vill arvinge eller testamentstagare, utan att tillträda kvarlåtenskapen eller sin lott däri, göra sin rätt gällande, ska han eller hon anmäla sitt anspråk hos god man, om sådan förordnats att bevaka hans eller hennes rätt, eller hos varje dödsbodelägare som tillträtt kvarlåtenskapen eller, om skifte inte skett, hos boutredningsman eller annan som sitter i boet. Anmälan får också göras hos Skatteverket.

Har en god man tagit emot anmälan, ska han eller hon tillkännage den hos Skatteverket. Om anmälan gjorts eller tillkännagetts hos Skatteverket, ska verket se till att underrättelse översänds med posten till övriga dödsbodelägare, vilkas namn och vistelseort är upptagna i bouppteckningen efter den döde eller annars är kända för Skatteverket. Lag (2011:892).

7 § Har arvinge eller testamentstagare icke inom tid, som i 1--5 §§ är för varje fall stadgad, tillträtt kvarlåtenskapen eller sin lott däri eller anmält anspråk därpå efter vad i 6 § sägs, är han sin rätt förlustig.

8 § Arv, som arvinge enligt 7 § gått förlustig, skall tillfalla dem som skulle varit berättigade därtill, om arvingen avlidit före arvlåtaren eller, i fall som avses i 3 kap. 2 §, före den sist avlidne maken. Lag (1987:231).

9 § Närmare bestämmelser om kungörelse varom stadgas i 1--3 §§ meddelas av Regeringen. Lag (1987:231).

10 § Skatteverkets beslut får överklagas till den tingsrätt där den döde skulle ha svarat i tvistemål i allmänhet.

Finns det inte någon domstol som är behörig enligt första stycket är Stockholms tingsrätt behörig domstol.

Vid ett överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2011:892).

17 kap. Om arvsavtal

1 § Har någon i fråga om arv efter den som ännu lever träffat avtal med annan än denne, är det ogillt.

Samma lag vare om avtal angående rätt på grund av testamente.

2 § Avsäger sig arvinge, genom godkännande av testamente eller eljest, skriftligen hos arvlåtaren sin rätt till arv, är det gällande.

Bröstarvinge äger dock utfå sin laglott, med mindre han avstått från denna mot skäligt vederlag eller ock egendom, svarande mot laglotten, tillkommer arvingens make enligt testamente eller tillfaller hans avkomlingar enligt lag eller testamente med föreskrift om fördelning på sätt om bröstarv är stadgat.

En underårig får inte avsäga sig arv. Den som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte avsäga sig arv utan förvaltarens skriftliga samtycke.

Om något annat inte framgår av omständigheterna, gäller arvsavsägelse också mot arvinges avkomlingar. Lag (1988:1255).

3 § Avtal, varigenom arvlåtare förfogat över sin kvarlåtenskap, är ej gällande. Utfästelse om gåva, som icke må göras gällande under givarens livstid, är giltig allenast såvitt följer av vad om testamente är stadgat.

18 kap. Allmänna bestämmelser om dödsbo

1 § Har inte särskild dödsboförvaltning anordnats enligt 19 kap. skall efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare (d ö d s b o d e l ä g a r e) gemensamt förvalta den dödes egendom under boets utredning. De företräder därvid dödsboet mot tredje man samt har rätt att tala och svara i mål som rör boet. Åtgärder som inte tål att uppskjutas får företas även om någon delägares samtycke inte kan inhämtas.

Har bodelning skett efter arvlåtarens död eller skall bodelning inte ske, är en efterlevande make eller sambo inte dödsbodelägare, om maken eller sambon ej är arvinge eller universell testamentstagare.

Den som har rätt att ta arv eller testamente först sedan en annan arvinge eller universell testamentstagare har avlidit är delägare i dennes bo men inte i arvlåtarens.

Innan testamente blivit ståndande, anses såsom delägare såväl arvinge, vilken uteslutits från arv, som ock den, vilken insatts till universell testamentstagare. Lag (1987:231).

1 a § När ett dödsbo ska delges är dödsbodelägarna tillsammans delgivningsmottagare. En av dödsbodelägarna är dock ensam delgivningsmottagare om han eller hon sitter i boet eller om delgivningen föranleds av att dödsboet innehar fast egendom som är taxerad som lantbruksenhet. Den som tar emot handlingen ska så snart det kan ske underrätta övriga delägare om delgivningen.

Om boutredningsman har förordnats är denne i stället delgivningsmottagare. Lag (2010:1934).

1 b § När särskild dödsboförvaltning inte har anordnats enligt 19 kap. får enskilda delägare i mål som rör boet väcka och föra talan som parter i eget namn men för boets räkning, om övriga delägare är motparter i målet.

Delägare som har väckt talan har rätt till ersättning av dödsboet för kostnaderna i målet, i den mån kostnaderna täcks av det som har kommit boet till godo genom rättegången.

Väcker någon delägare talan mot dödsboet för egen räkning och har särskild dödsboförvaltning inte anordnats, förs boets talan i målet av övriga delägare. Lag (2010:1934).

2 § Till dess att egendomen har tagits om hand av samtliga dödsbodelägare eller av den som i annat fall har att förvalta boet, skall egendomen, om den ej står under vård av förmyndare, syssloman

eller annan, vårdas av delägare som sammanbodde med den avlidne eller annars kan ta hand om egendomen. Den som har tagit hand om egendomen skall genast underrätta övriga delägare om dödsfallet och, om det behövs god man för någon delägare, göra anmälan hos överförmyndaren enligt 11 kap. föräldrabalken. Vad som har sagts om delägare gäller också efterlevande make som inte är delägare.

Finns det inte någon som sålunda tar hand om den dödes egendom, skall medlem av hushållet som den döde tillhörde, hyresvärd eller annan som är närmast till det ta hand om egendomen samt tillkalla delägare eller anmäla dödsfallet till socialnämnden. Då anmälan skett eller förhållandet på annat sätt blir känt, skall socialnämnden, om det behövs, göra vad som enligt första stycket åligger delägare. För kostnaderna med anledning av detta har kommunen rätt till ersättning av boet. Lag (1994:1435).

3 § Göres för dödsbo annan gäld än som erfordras för begravningen eller för boets uppteckning, vård eller förvaltning eller företages eljest för dödsboet rättshandling som ej är för sådant ändamål erforderlig, är det ej för boet bindande, med mindre tredje man var i god tro.

4 § Vad tredje man i god tro slutit med dem som enligt bouppteckningen äro dödsbodelägare är gällande, ändå att annan delägare finnes.

Har, innan bouppteckning skett, rättshandling företagits utan medverkan av testamentstagare, är den ej på sådan grund ogiltig, där tredje man var i god tro och rättshandlingen skäligen ej kunde anstå tills bouppteckningen förrättats.

5 § Delägare som var för sin försörjning beroende av den döde äger såsom förskott å sin lott utfå vad för sådant ändamål erfordras, såvitt lotten uppenbarligen förslår och förskottet kan lämnas utan olägenhet för utredningen.

Efterlevande make och oförsörjda barn skola städse njuta nödigt underhåll

ur boet under tre månader från dödsfallet. Lag (1971:872).

6 § Dödsbodelägare är pliktig att ersätta skada, som han med avseende å boets vård eller förvaltning uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat någon, vars rätt är beroende av utredningen.

Äro flera ersättningspliktiga, svara de en för alla och alla för en. Vad sålunda utgivits skall dem emellan fördelas efter deras andelar i kvarlåtenskapen, så långt de förslå, och därutöver efter huvudtalet, där ej jämkning prövas skälig med hänsyn till den större eller mindre skuld som ligger envar delägare till last.

7 § Om det i ett dödsbo ingår fast egendom som är taxerad som lantbruksenhet, skall boet ha avvecklat fastighetsinnehavet senast fyra år efter utgången av det kalenderår då dödsfallet inträffade. Har dödsboet förvärvat sådan egendom därefter, skall avvecklingen ske snarast möjligt.

Tillsyn över att avveckling sker utövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Om avvecklingen inte har skett inom föreskriven tid, får tillsynsmyndigheten vid vite förelägga dödsboet att fullgöra sin skyldighet.

Tillsynsmyndigheten får på ansökan av dödsboet medge anstånd med avvecklingen, om det finns särskilda skäl. Anstånd meddelas för viss tid och får förenas med villkor.

Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande och anstånd får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2001:94).

19 kap. Om boutredningsman och testamentsexekutor

1 § Då dödsbodelägare begär det, skall rätten förordna, att egendomen skall avträdas till förvaltning av boutredningsman, samt utse någon att i

sådan egenskap handha förvaltningen. Har någon genom testamente blivit utsedd att i fråga om förvaltningen träda i arvingars och universella testamentstagares ställe (testamentsexekutor), äger jämväl han påkalla beslut som nu är sagt. Sådant beslut skall också meddelas på begäran av den som erhållit legat eller äger föra talan om fullgörande av ändamålsbestämmelse, där det prövas nödigt för legatets eller ändamålsbestämmelsens verkställande, eller på begäran av borgenär eller den som står i ansvar för betalning av gäld efter den döde, där det måste antas att dödsboet är på obestånd eller att sökandens rätt eljest äventyras. Är dödsbodelägare eller den som erhållit legat omyndig eller har enligt 11 kap. 3, 4 eller 7 § föräldrabalken god man eller förvaltare förordnats för honom, skall dödsboet avträdas till förvaltning av boutredningsman, om överförmyndaren begär det och rätten finner skäl därtill.

Skall enligt testamente egendomen vara undantagen delägarnas förvaltning, men är testamentsexekutor ej utsedd eller kan den utsedde ej utföra uppdraget, skall rätten, då ansökan görs av någon vars rätt är beroende av utredningen eller förhållandet eljest blir känt, meddela beslut som avses i första stycket.

Beslut enligt denna paragraf får grundas även på testamente som ej vunnit laga kraft. Lag (1988:1255).

2 § Till en ansökan enligt 1 § skall fogas en kopia av bouppteckningen efter den döde och, om bouppteckningen har registrerats, ett bevis om detta. Är inte bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna i boet och deras hemvist samt, där testamentsexekutor är förordnad, om dennes namn och hemvist. Lag (2001:94).

3 § Ett val av boutredningsman ska göras så att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver. Särskilt avseende ska fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är beroende av utredningen.

En delägare får utses till boutredningsman.

Om testamentsexekutor är utsedd ska denne utses till boutredningsman, om det inte finns skäl som talar mot det.

I lagen (2015:417) om arv i internationella situationer finns bestämmelser om särskild boutredningsman. Lag (2015:418).

4 § Där det prövas erforderligt, må flera boutredningsmän förordnas. Rätten äger bestämma, att förvaltningen skall delas mellan dem, och skall därvid tillika föreskriva, efter vilka grunder delningen skall ske.

5 § Vill boutredningsman frånträda sitt uppdrag och visar han skälig orsak, skall han av rätten entledigas.

Finnes boutredningsman icke vara lämplig eller bör han av annan särskild orsak skiljas från uppdraget, skall han entledigas, då det begäres av någon vars rätt är beroende av utredningen eller förhållandet eljest varder kunnigt.

Är testamentsexekutor förordnad till boutredningsman och förklaras testamentet sedermera ogiltigt, skall rätten på begäran pröva, huruvida uppdraget likväl bör vara honom anförtrott.

6 § Göres av samtliga delägare ansökan att boet ej längre skall förvaltas av boutredningsman, och är ej fall för handen som i 1 § andra stycket sägs, skall rätten, med boutredningsmannens entledigande, förordna därom, såframt det kan ske utan fara för någon vars rätt är beroende av utredningen. Är testamentsexekutor förordnad till boutredningsman, skall hans samtycke inhämtas.

7 § Avträdes dödsbos egendom till konkurs, är förordnandet för boutredningsman förfallet.

8 § Dör boutredningsman, skall det av den som har hans egendom i sin vård utan dröjsmål anmälas hos rätten.

9 § Har den som gjort ansökan enligt 1 § ej fullgjort vad i 2 § är stadgat, skall rätten förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.

Innan rätten meddelar beslut som avses i 1 eller 5 §, skola dödsbodelägarna genom särskilda meddelanden av rätten erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det kan ske utan märklig tidsutdräkt. Där det prövas erforderligt, skall delägare jämte sökanden på sätt nyss är sagt kallas att inställa sig inför rätten.

Ej må någon förordnas till boutredningsman utan att han samtyckt därtill eller entledigas från sådant uppdrag utan att han erhållit tillfälle att yttra sig.

10 § Kan i ärende som avses i 1 eller 5 § slutligt beslut ej omedelbart meddelas, äger rätten där det erfordras, meddela beslut att gälla intill dess att slutligt beslut föreligger; och skall vad i 9 § tredje stycket sägs vinna tillämpning, i fråga om entledigande av boutredningsman dock endast där så kan ske utan märklig tidsutdräkt.

Mot rättens beslut skall i händelse av missnöje talan föras särskilt. Mot hovrättens beslut må talan ej föras.

11 § Boutredningsmannen har att, med iakttagande av vad nedan är stadgat, företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder.

Finnas tillgångarna ej förslå till gäldens betalning, skall boutredningsmannen söka träffa uppgörelse med borgenärerna. Om uppgörelse ej kan nås och delägarna ej fylla bristen samt ej heller offentligt ackord kommer till stånd, skall boutredningsmannen avträda boets egendom till konkurs.

I fråga om rättshandlingar som i avsevärd mån inverka på delägarnas behållning i boet samt beträffande andra angelägenheter av vikt, såsom avyttring av egendom som har särskilt värde för delägarna, avveckling av rörelse som den döde idkat eller uppgörelse med borgenärerna, skall boutredningsmannen inhämta delägarnas mening, om det lämpligen kan ske. Lag (1970:851).

12 § Boutredningsmannen företräder dödsboet mot tredje man samt äger att tala och svara i mål som röra boet.

12 a § När dödsboet förvaltas av boutredningsman får var och en av delägarna i mål som rör boet väcka och föra talan som part i eget namn men för boets räkning, om övriga delägare är motparter i målet och boutredningsmannen avstår från att föra boets talan.

Delägare som har väckt talan har rätt till ersättning av dödsboet för kostnaderna i målet, i den mån kostnaderna täcks av det som har kommit boet till godo genom rättegången. Lag (1981:359).

13 § Fast egendom eller tomträtt må ej av boutredningsmannen överlåtas utan att delägarna skriftligen lämna sitt samtycke eller, där det ej kan erhållas, rätten på ansökan tillåter åtgärden. Vad nu är sagt länder dock ej till inskränkning i den förfoganderätt som kan tillkomma boutredningsmannen enligt lagakraftvunnet testamente.

Har boutredningsmannen utan erforderligt samtycke företagit åtgärd som i första stycket sägs, är den ogill, om delägare väcker talan om klander därå inom tre månader från det han fick kännedom om åtgärden och senast inom ett år sedan lagfart eller inskrivning beviljades. Lag (1970:1001).

14 § Till dödsboet hörande penningmedel, som görs räntebärande genom insättning i bank eller kreditmarknadsföretag, ska sättas in i boets namn.

Dödsboets egendom får inte heller i övrigt sammanblandas med vad boutredningsmannen eller annan tillhör.

Värdehandlingar ska nedsättas i öppet förvar i bank eller kreditmarknadsföretag, om det sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Utöver vad av 18 kap. 5 § föranledes må egendom ej förskottsvis utgivas till delägare, med mindre det kan ske utan men för annan, vars rätt är beroende av utredningen. Lag (2010:1205).

14 a § Före den 1 april varje år skall boutredningsmannen avge redovisning för medelsförvaltningen under föregående kalenderår. I redovisningen skall tas upp saldo vid årets början och slut samt in- och utbetalningar under året. Har medel inestått i bank eller annan inrättning skall vid redovisningen fogas bevis om insättningar och uttag under året samt behållning vid årets slut. När värdehandlingar nedsatts i bank eller kreditmarknadsföretag skall vid redovisningen fogas bevis av motsvarande innehåll.

Årsredovisning skall tillställas minst en delägare i boet. Övriga delägare samt rätten skall samtidigt underrättas om vem som tillställts redovisningen. Dödsbodelägare som inte har tillställts redovisningen har rätt att på begäran hos boutredningsmannen erhålla ett exemplar av den. Finns det delägare i boet som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken skall ett exemplar tillställas överförmyndaren.

Fullgör boutredningsman ej vad som åligger honom enligt denna paragraf, kan rätten vid vite förelägga honom att fullgöra sin

skyldighet. Lag (2004:423).

15 § Så snart dödsboet beretts för bodelning eller arvskifte samt delning kan äga rum utan men för någon, vars rätt är beroende av utredningen, skall boutredningsmannen göra anmälan härom till delägarna och avgiva redovisning för sin förvaltning.

Sedan bodelning eller arvskifte har förrättats av delägarna, skall boutredningsmannen lämna ut egendomen. Detsamma gäller när en delning som har verkställts av bodelningsförrättare eller skiftesman har vunnit laga kraft.

Har boutredningsman frånträtt uppdraget utan att det blivit slutfört efter vad nu är sagt, är han ock redovisningsskyldig.

När boutredningsman slutfört sitt uppdrag, må han på begäran entledigas av rätten. Lag (1987:231).

16 § Kunna flera boutredningsmän, som hava förvaltningen odelad, ej enas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem, och föreligger ej flertal för viss mening, skall saken hänskjutas till rättens avgörande. Mot rättens beslut må talan ej föras.

17 § När dödsbodelägare begär det eller rätten eljest prövar lämpligt, skall rätten förordna god man att öva tillsyn å boutredningsmannens förvaltning, såframt boutredningsmannen icke ställer säkerhet för ersättning som han kan finnas skyldig att utgiva. Gode mannen äger genomgå räkenskaper och andra handlingar ävensom verkställa inventering av egendomen. Han skall, på föreläggande av rätten eller framställning av delägare, meddela upplysningar om boet och dess förvaltning samt, där anledning föreligger till anmärkning, göra anmälan hos rätten.

Är god man ej utsedd, äger rätten, på ansökan av delägare eller eljest, förelägga boutredningsmannen att avgiva redogörelse för sin förvaltning eller ock förordna någon att granska förvaltningen och däröver avgiva

berättelse.

Har beslut enligt denna paragraf meddelats på ansökan av allenast vissa delägare, må rätten på talan av delägare föreskriva, att kostnaden ej skall stanna å boet utan av sökandena slutligen gäldas, med fördelning dem emellan efter deras lotter i boet.

18 § Boutredningsman är pliktig att ersätta skada, som han uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat dödsboet eller någon, vars rätt är beroende av utredningen.

Är flera utredningsmän ersättningspliktiga, svarar de solidariskt. Ersättningsbeloppet skall utredningsmännen emellan slutligen fördelas efter den större eller mindre skuld som prövas ligga envar av dem till last.

Om skyldighet att hos bank eller kreditmarknadsföretag inbetala penningmedel, som tillkommer omyndig eller den för vilken god man eller förvaltare förordnats, stadgas i föräldrabalken.

Lag (2004:423).

19 § Om talan å boutredningsmans förvaltning gäller vad om syssloman är stadgat. Klandertalan må föras av envar delägare. Den som anställt klandertalan är berättigad att av dödsboet erhålla ersättning för rättegångskostnaden, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

Boutredningsmannen äger av dödsboet erhålla skäligt arvode ävensom ersättning för sina kostnader. Lämnar boet ej tillgång, skall sådan gottgörelse gäldas av den på vars ansökan förordnandet meddelats. Äro flera betalningsskyldiga, svara de en för alla och alla för en.

20 § Förordnande att vara testamentsexekutor skall, såvitt ej annat framgår av testamentet, anses innefatta bemyndigande att företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder.

Det som sägs i 14 16, 18 och 19 §§ om boutredningsman skall tillämpas på testamentsexekutor och på den som genom testamente förordnats att endast i viss del verkställa utredningen efter den døde. Även i fråga om entledigande skall tillämpas det som sägs om boutredningsman. Skyldigheten enligt 14 a § att underrätta rätten om vem som tillställts årsredovisning gäller dock endast den som är boutredningsman. Lag (1996:245).

20 a § När dödsboet förvaltas av testamentsexekutor med behörighet att företräda boet i rättegång får var och en av delägarna i mål som rör boet väcka och föra talan som part i eget namn men för boets räkning, om övriga delägare är motparter i målet och testamentsexekutorn avstår från att föra boets talan.

Delägare som har väckt talan har rätt till ersättning av dödsboet för kostnaderna i målet, i den mån kostnaderna täcks av det som har kommit boet till godo genom rättegången. Lag (1981:359).

21 § Rättens beslut i ärenden enligt detta kapitel skola utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse, dock ej beslut enligt 6 §.

21 a § Regeringen får bestämma att även sådana anställda i en tingsrätt som inte är lagfarna domare skall få handlägga enkla ärenden enligt 1 och 5 §§. Lag (1996:245).

20 kap. Om bouppteckning och dödsboanmälan

1 § Bouppteckning skall förrättas senast tre månader efter dödsfallet, om inte Skatteverket efter ansökan inom samma tid med hänsyn till boets beskaffenhet eller av annan särskild orsak förlänger tiden.

Om dödsboanmälan och undantag på grund av sådan anmälan från skyldigheten att förrätta bouppteckning föreskrives i 8 a §.

Lag (2003:675).

2 § Dödsbodelägare som har egendomen i sin vård, bouppteckningsman eller testamentsexekutor skall bestämma tid och ort för bouppteckning samt utse två kunniga och trovärdiga gode män att förrätta den. Samtliga delägare skall kallas i god tid till förrättningen. Den avlidnes efterlevande make eller sambo skall alltid kallas. Skall lott i kvarlåtenskapen åtnjutas först sedan arvinge eller universell testamentstagare har avlidit, skall även den kallas som vid tiden för bouppteckningen är närmast att sålunda ta arv eller testamente.

Omhändertages ej egendomen av delägare, bouppteckningsman eller testamentsexekutor, ankommer på annan, som efter vad i 18 kap. 2 § sägs har egendomen i sin vård, att föranstalta om bouppteckning. Lag (1987:231).

3 § I bouppteckningen anges dagen för förrättningen, den dödes fullständiga namn, personnummer eller samordningsnummer enligt folkbokföringslagen (1991:481), hemvist och dödsdag. Även namn och hemvist för dem som skall ha kallats till förrättningen skall anges. För underårig skall anges födelsedatum och för arvinge skall anges hans släktskap med den döde. Arvinge skall anges även om han är utesluten från del i kvarlåtenskapen. Om den döde efterlämnar en make, skall för bröstarvingar anges om de är bröstarvingar även till maken. Kan uppgift i visst hänseende inte lämnas, skall det anmärkas.

Av bouppteckningen skall framgå vilka som närvarit vid förrättningen. Där någon som skolat kallas ej närvarit, skall vid bouppteckningen fogas bevis att han i tid blivit kallad. Lag (2001:94).

3 a § Skatteverket får till dödsboet översända en förtryckt bouppteckningsblankett med följande uppgifter om den döde:

1. fullständigt namn och person- eller samordningsnummer enligt folkbokföringslagen (1991:481),

2. hemvist,

3. dödsdag,

4. civilstånd,

5. äktenskapsförord och

6. fastighetsinnehav.

Även uppgift om efterlevande makes namn och fastighetsinnehav samt dödsboets adress får förtryckas. Lag (2003:675).

4 § Den dödes tillgångar och skulder antecknas sådana de var vid dödsfallet. Därvid anges tillgångarnas värde och skuldernas belopp.

Var den döde gift, skall båda makarnas tillgångar och skulder var för sig antecknas och värderas. Hade makarna eller en av dem enskild egendom eller sådan rättighet som enligt 10 kap. 3 § äktenskapsbalken inte skall ingå i bodelning, skall grunden för att egendomen skall vara undantagen från bodelningen och egendomens värde anges särskilt, om det inte på grund av förhållandena är obehövligt.

Efterlämnar den döde en sambo och hade någon av dem förvärvat bostad eller bohag för gemensamt begagnande, skall denna egendom antecknas och värderas särskilt, om den efterlevande sambon har begärt bodelning.

Därvid skall anges vem egendomen tillhör. Även fordringar som är förenade med särskild förmånsrätt i egendomen eller av annan anledning är att hänföra till denna egendom skall antecknas. Om den efterlevande sambon eller den avlidna sambons övriga dödsbodelägare begär att få täckning för annan skuld ur egendomen, skall sambons samtliga tillgångar och skulder antecknas och värderas. Lag (1987:231).

5 § Är efter den döde testamente eller, om han var gift, äktenskapsförord angående förmögenhetsordningen, skall det intagas i bouppteckningen eller i bestyrkt avskrift fogas därvid såsom bilaga.

Bouppteckningen skall också innehålla uppgift om livförsäkringar och tillgångar på pensionssparkonto enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande som till följd av att förmånstagare insatts, inte ingår i kvarlåtenskapen.

Är bland delägarna laglottsb berättigad arvinge, skall, där delägare begär det, i bouppteckningen uppgift lämnas om vad arvinge eller hans avkomling av den döde mottagit i förskott eller eljest såsom gåva, så ock om gåva som den efterlevande maken, dennes avkomling eller universell testamentstagare mottagit av den döde; och skall tillika uppgivas vad arvinge i förskott erhållit av efterlevande makens giftorättsgods. Vad nu är sagt skall ej gälla, där fråga är om sedvanliga skänker vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor. Lag (1993:932).

6 § Den som vårdar egendomen eller i övrigt bäst känner till boet skall såsom bouppgivare lämna uppgifter om boet. Varje delägare samt efterlevande make eller sambo skall på anmaning lämna uppgifter till bouppteckningen.

Bouppgivaren skall på handlingen teckna försäkran på heder och samvete att uppgifterna till bouppteckningen är riktiga och att inga uppgifter avsiktligt har utelämnats. Bouppgivaren skall bekräfta sina uppgifter med ed, om talan om edgång förs av någon vars rätt kan bero därav eller av boutredningsman eller testamentsexekutor. Samma skyldighet har dessutom dödsbodelägare samt efterlevande make eller sambo som inte har varit bouppgivare. Även andra personer som har tagit befattning med boet kan åläggas att bekräfta uppgifterna i bouppteckningen under ed.

Gode männen skall på handlingen intyga att allt har blivit riktigt antecknat och att tillgångarna har värderats efter bästa förstånd. Lag (1987:231).

7 § Finnes egendom å flera orter, må särskild bouppteckning förrättas å varje ort. I en av bouppteckningarna skall intagas sammanfattning av boets tillgångar och skulder, och skall vad i 5 § stadgas äga tillämpning allenast å den bouppteckningen.

8 § Bouppteckningen skall inom en månad efter det att den upprättats jämte en bestyrkt kopia ges in för registrering till Skatteverket. Finns det flera bouppteckningar, skall de ges in samtidigt och inom en månad från det den sista bouppteckningen upprättades.

En bestyrkt kopia av bouppteckningen skall förvaras hos Skatteverket.

Har omyndig del i boet eller är någon för vilken förvaltare enligt föräldrabalken har förordnats delägare eller finns delägare, för vilken god man skall förordnas, skall ytterligare en bestyrkt kopia ges in för varje överförmyndare som skall ha tillsyn över ifrågavarande förmyndarskap, förvaltarskap eller godmanskap. Är bouppteckningen av vidlyftig beskaffenhet, behöver denna kopia omfatta endast erforderliga delar.

Är inte erforderliga kopior ingivna, skall sådana tas på boets bekostnad. Lag (2003:675).

8 a § Räcker den dödes tillgångar eller, när han efterlämnar make, tillgångarna jämte hans andel i makens giftorättsgods inte till annat än begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet och omfattar tillgångarna inte fast egendom eller tomträtt, behöver bouppteckning inte förrättas, om dödsboanmälan görs till Skatteverket av socialnämnden.

Dödsboanmälan skall vara skriftlig och innehålla den dödes fullständiga namn, personnummer eller samordningsnummer enligt folkbokföringslagen (1991:481), hemvist, bostadsadress och dödsdag samt intyg, utvisande att beträffande tillgångarna föreligger fall som avses i första stycket. I anmälan skall även dödsbodelägares namn och bostadsadresser anges, om uppgifterna kan inhämtas utan avsevärd tidsutdräkt.

Dödsboanmälan bör göras inom två månader efter dödsfallet. Den skall förvaras hos Skatteverket.

Även om dödsboanmälan gjorts, skall bouppteckning förrättas, om det begäres av dödsbodelägare eller annan vars rätt kan bero därav och denne ställer säkerhet för bouppteckningskostnaden eller om ny tillgång yppas och det därför ej längre föreligger sådant fall som avses i första stycket. Bouppteckning skall förrättas sist tre månader efter det att begäran därom gjordes och säkerhet ställdes eller den nya tillgången yppades. Om förlängning av tiden för boupptecknings förrättande äger 1 § första stycket motsvarande tillämpning. Lag (2003:675).

9 § Skatteverket skall se till att bouppteckning, när sådan krävs, förrättas och ges in inom föreskriven tid. Om det har försummats får Skatteverket vid vite förelägga viss tid eller, där bouppteckning inte skett, förordna en lämplig person att föranstalta om det. Sådant förordnande utgör inte hinder att vara god man vid förrättningen.

Skatteverket skall registrera bouppteckningen och förse den med bevis om detta.

Registrering av bouppteckning får inte ske, om det inte framgår att vid bouppteckningen har gått till på det sätt som sägs i detta kapitel. Är bouppteckningen bristfällig, får Skatteverket med föreläggande av vite utsätta tid inom vilken bristen skall

avhjälpas.

Den som är skyldig att lämna uppgift till bouppteckning får föreläggas vid vite att fullgöra sin skyldighet. Lag (2003:675).

10 § Blir en ny tillgång eller skuld känd efter det att bouppteckning har förrättats eller upptäcks annan felaktighet i bouppteckningen, skall tilläggsbouppteckning innehållande tillägg eller rättelse förrättas inom en månad.

Tilläggsbouppteckning skall också förrättas, om efterlevande sambo efter det att bouppteckning har förrättats framställer en sådan begäran om skuldtäckning som avses i 4 § tredje stycket fjärde meningen och sambons tillgångar och skulder inte tidigare har antecknats och värderats. I detta fall skall tilläggsbouppteckningen förrättas inom tre månader från det att begäran framställdes.

Beträffande tilläggsbouppteckning gäller i övrigt vad som förut i detta kapitel är föreskrivet om bouppteckning. Lag (1987:231).

11 § I fråga om förfarandet hos Skatteverket och om överklagande gäller i övrigt den upphävda lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt. Lag (2004:1340).

12 § Har upphävts genom lag (2001:94).

21 kap. Om den dödes skulder

1 § Innan en månad har förflutit efter det att bouppteckning förrättades eller, om boet förvaltas av bouppteckningsman, uppgörelse har träffats med samtliga borgenärer om betalningen av skulderna får en skuld betalas endast om det med fog kan antas att betalningen inte är till skada för borgenärerna. Lag (1981:359).

2 § Sedan en månad har förflutit efter det att bouppteckning förrättades

får borgenärerna kräva säkerhet för sådana skulder efter den döde vilka inte har förfallit till betalning och för vilka det inte redan finns tillräcklig säkerhet. Ställs ej säkerhet inom tre månader, får dödsboet inte längre tillgodoräkna sig någon förfallotid. Lag (1981:359).

3 § Finns det flera delägare i dödsboet eller är allmänna arvsfonden ensam delägare, får en skuld som inte förfaller till betalning inom sex månader sägas upp hos borgenären till betalning sex månader efter uppsägningen. Om borgenären till säkerhet för sin fordran har företagshypotek eller panträtt på grund av in-teckning och inom tre månader efter uppsägningen meddelar att han eller hon vill hålla sig endast till säkerheten, behöver betalning dock inte tas emot före förfallodagen. Lag (2008:987).

4 § Sker bodelning eller arvskifte innan den dödes och boets andra skulder har betalats eller medel till deras betalning har ställts under särskild vård, skall bodelningen eller skiftet gå åter.

Är skulderna inte större än att de kan betalas av den dödes tillgångar och, om han var gift, vad som av den andra makens egendom skulle ha belöpt på hans lott för det fall att skulderna hade beaktats vid bodelningen, skall återgången begränsas till vad som behövs för att skulderna och kostnaderna för boets förvaltning skall kunna betalas. Vad som sålunda behövs skall utges av delägarna i förhållande till vad var och en av dem har fått för mycket vid bodelningen eller arvskiftet. I övrigt skall bodelningen eller skiftet bestå.

Finns egendom som skall lämnas åter inte i behåll, skall ersättning utges för det värde egendomen hade när återgång påkallades, om det inte finns särskilda skäl mot detta. Uppkommer brist hos någon delägare, skall de övriga delägarna täcka bristen med vad de har fått vid bodelningen eller skiftet. Vad som behövs för att bristen skall kunna täckas skall utges av delägarna i förhållande till vad var och en av dem sålunda har fått. Lag (1981:359).

5 § Egendom som har utgetts som legat eller i enlighet med en ändamålsbestämmelse skall lämnas tillbaka till boet, om det behövs för att den dödes skulder skall kunna betalas. Finns egendomen inte i behåll, skall ersättning utges för det värde egendomen hade när återlämnande påkallades, om det inte finns särskilda skäl mot detta. Lag (1981:359).

6 § Den som enligt 4 eller 5 § är skyldig att lämna tillbaka egendom till boet eller att ersätta egendomens värde skall utge även ränta eller avkomst av egendomen. Han har dock själv rätt till ersättning för nödvändiga kostnader för egendomen och, om han var i god tro, kostnader som har varit till nytta för egendomen. Lag (1981:359).

22 kap. Om verkställighet av legat och ändamålsbestämmelser

1 § Legat av oskifto skall utgivas så snart det kan ske utan men för någon, vars rätt är beroende av boets utredning.

Företages arvskifte innan legatet utgivits eller egendom, som därför erfordras, blivit ställd under särskild vård, äro delägarna en för alla och alla för en ansvariga för förordnandets verkställande såsom om skifte ej ägt rum. Vad sålunda utgivits skall dem emellan fördelas enligt den i 18 kap. 6 § stadgade grunden.

2 § Skall legat fullgöras av viss arvinge eller testamentstagare, är denne pliktig att verkställa förordnandet, när han mottagit den egendom som är avsedd för legatets fullgörande. Där av hans försummelse beror att egendomen ej utgivits till honom, skall han gälta skadan.

3 § Varder i fråga om legat testamentstagarens rätt genom vanvård eller eljest äventyrad, må rätten på ansökan förordna, att säkerhet skall ställas för legatets utgörande eller att egendom, varom fråga är, skall sättas under särskild vård.

4 § Avser legat viss egendom, skall, där ej annat följer av testamentet,

avkastningen tillfalla testamentstagaren men nödig kostnad, vilken ej föränletts av boutredningen, av honom gäldas innan egendomen utgives.

5 § Å legat, som avser visst penningbelopp, äger testamentstagaren, såvitt ej annat framgår av testamentet, tillgodonjuta ränta, sedan fyra månader förflutit från testators död. Röntan beräknas enligt 5 § röntelagen (1975:635) för tiden fram till dess legatet enligt 1 § i detta kapitel skall utgivas och enligt 6 § röntelagen för tiden därefter. Lag (1975:640).

6 § Vad i detta kapitel är stadgat om legat skall äga motsvarande tillämpning å ändamålsbestämmelse.

7 § Underlåter någon vad honom åligger med avseende å verkställande av ändamålsbestämmelse, må talan därom föras av testators arvinge, vare sig han äger del i boet eller ej, efterlevande make, arvinges avkomling eller universell testamentstagare, så ock av boutredningsman eller testamentsexekutor.

Då fråga är om allmännyttigt ändamål, må talan jämväl föras på förordnande av länsstyrelsen i det län där verkställigheten huvudsakligen skall ske.

23 kap. Om arvskifte

1 § Arvskifte förrättas av arvingar och universella testamentstagare.

Var den döde gift, skall först bodelning förrättas enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Efterlämnar den döde en sambo och begär denne bodelning enligt sambolagen (2003:376), skall bodelningen förrättas innan arvskifte äger rum.
Lag (2003:377).

2 § Mot någon delägares bestridande får skifte ej företas innan

bouppteckning har förrättats och alla kända skulder har betalats eller medel till deras betalning har ställts under särskild vård eller uppgörelse har träffats som innebär att delägaren inte svarar för skulderna.

Skall legat eller ändamålsbestämmelse fullgöras av oskifto, får skifte ej mot delägares bestridande äga rum innan förordnandet har verkställts eller delägaren har fritagits från att svara för dess fullgörande eller erforderlig egendom har blivit ställd under särskild vård.

Står boet under förvaltning av boutredningsman eller testamentsexekutor, får skifte ej företas innan denne har anmält att utredningen har slutförts. Lag (1987:231).

3 § Envar delägare äger vid skiftet njuta lott i varje slag av egendom; dock bör vad ej lämpligen kan delas eller skiljas såvitt möjligt läggas å en lott. Fordran å delägare skall tillskiftas denne så långt hans lott förslår.

Har vid skifte fastighet delats så, att delägare fått skilda andelar utan att villkor om utbrytning uppställts i den handling som enligt 4 § upprättas över skiftet, innehava dessa delägare fastigheten under samäganderätt.

Om i annat fall än i andra stycket anges skiftet innebär att del av fastighet kommer i särskild ägares hand, är skiftet ogiltigt i den delen. Lag (1970:1001).

4 § Över arvskifte skall upprättas en handling som skrivs under av delägarna. Lag (1987:231).

5 § På en delägares begäran ska rätten utse någon att vara skiftesman. Det som föreskrivs i 17 kap. 1–4 och 6–9 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make ska gälla i fråga om arvskifte, skiftesman och delägare i

boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen ska dock betalas av dödsboet.

Om boet ställs under förvaltning av testamentsexekutor, är denne utan särskilt beslut skiftesman. Detta gäller dock inte, om någon annan redan har utsetts till skiftesman eller om testamentsexekutorn är delägare i boet.

En dödsbodelägare eller en person som på annat sätt är beroende av arvskiftet får inte utses till skiftesman.
Lag (2015:418).

6 § Regeringen får bestämma att även sådana anställda i en tingsrätt som inte är lagfarna domare skall få handlägga enkla ärenden enligt 5 §.
Lag (1996:245).

7 § har upphävts genom Lag 1987:231.

8 § har upphävts genom Lag 1987:231.

9 § har upphävts genom Lag 1987:231.

24 kap. Om avtal angående sammanlevnad i oskiftat dödsbo

1 § Om ett dödsbo förvaltas av delägarna gemensamt och de har kommit överens om att leva samman i oskiftat bo, gäller i fråga om förvaltningen av boet och rätten att företräda boet vad som sägs i 18 kap. 1 §, om inte annat har avtalats. Också bestämmelserna i 3, 4, 6 och 7 §§ samma kapitel skall tillämpas.

I fråga om rätten för enskilda delägare att väcka och föra talan som parter i eget namn men för boets räkning gäller vad som sägs i 18 kap. 1 a §, om inte annat avtalats mellan delägarna. Lag (1989:30).

2 § Såvitt avkastningen ej skall användas till bekostnad av gemensam

hushållning eller eljest för gemensam räkning, är envar delägare berättigad att efter varje kalenderårs utgång fordra delning av behållen avkastning.

3 § Har ej tid fastställts för beståndet av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, är avtalet gällande tills tre månader förflutit sedan det blivit av någon delägare uppsagt hos de övriga. Samma lag vare, där vid avtal gällande för bestämd tid sammanlevnaden fortsatt efter den tidens utgång.

4 § Träder efterlevande make, som deltagit i avtalet, i nytt gifte, eller dör delägare och efterlämnar han såsom dödsbodelägare någon, som ej deltagit i avtalet, skall detta, om uppsägning sker inom fyra månader därefter, upphöra att gälla tre månader efter uppsägningen.

Om förmyndare, god man eller förvaltare deltagit i avtalet, skall vid förmynderskapets, godmanskapets eller förvaltarskapets upphörande rätt till uppsägning som avses i första stycket tillkomma den på vars vägnar avtalet slutits. Lag (1988:1255).

5 § Har, efter det avtal om sammanlevnad i oskiftat bo slutits, väsentlig ändring inträtt i de förhållanden som därvid var avgörande, eller befinns avtalet av annan särskild orsak ej böra bestå, får rätten på delägars talan förklara, att avtalet skall upphöra att gälla.

Om hävande av avtal, vars fortsatta bestånd medför äventyr för delägare som är omyndig eller för vilken god man eller förvaltare är förordnad, är särskilt stadgat. Lag (1988:1255).

6 § Förordnas om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman, är avtal om sammanlevnad i oskiftat bo förfallet. Ej må sådant förordnande meddelas på ansökan av delägare.

25 kap. Har upphävts genom lag (2005:131).

Övergångsbestämmelser

1969:621

3. Är barn utom äktenskap fött innan nya lagen trätt i kraft och skulle icke arvsrätt mellan fadern och barnet ha förelegat redan enligt äldre lag, ärver barnet och dess bröstarvingar fadern och dennes släktingar endast under förutsättning att annan dödsbodelägare, boutredningsman eller den som sitter i boet inom tre månader från dödsfallet eller, om bouppteckningen förrättas senare, senast vid bouppteckningen fått kännedom om arvingen eller anteckning om barnet före arvfallet gjorts i personakt eller registrerats i folkbokföringen för arvlåtaren eller annan från vilken arvingen härleder sin arvsrätt. Lag (1991:489).

1987:231

1. Denna lag träder i kraft samtidigt som äktenskapsbalken.
2. Har arvlåtaren avlidit före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas.
3. Den nya bestämmelsen i 3 kap. 8 § skall tillämpas även om den först avlidna maken har avlidit före ikraftträdandet.

1989:30

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
2. Om det i dödsboet efter någon som har avlidit före ikraftträdandet ingår fast egendom som är taxerad som lantbruksenhet, gäller i stället

för vad som sägs i 18 kap. 7 § första stycket första meningen att boet skall ha avvecklat fastighetsinnehavet senast den 1 juli 1993. Lag (1990:1385).

1989:308

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Har någon testamentstagare vid lagens ikraftträdande förlorat sin rätt mot en arvinge på grund av att testamentet inte har bevakats enligt äldre bestämmelser, skall den rättsförlusten kvarstå.

1991:1547

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.
2. Har gärningen begåtts före ikraftträdandet, skall 15 kap. 1 § i dess äldre lydelse fortfarande tillämpas.

2001:94

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.
2. 18 kap. 7 § i den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om ärenden om anstånd om ansökan har kommit in till tingsrätten före ikraftträdandet.
3. Vid överklagande av tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande enligt 18 kap. 7 § skall, om beslutet har meddelats före ikraftträdandet, 18 kap. 7 § i den äldre lydelsen fortfarande gälla.
4. En dödsboanmälan eller ett ärende om registrering av bouppteckning eller tilläggsbouppteckning skall handläggas av tingsrätten om handlingen har kommit in till tingsrätten före ikraftträdandet. Äldre bestämmelser gäller därvid fortfarande.

5. Regeringen får föreskriva att en annan tingsrätt än den som anges i 20 kap. 8 § i dess äldre lydelse är behörig att handlägga en dödsboanmälan eller ett ärende om registrering av bouppteckning eller tilläggsbouppteckning som har getts in till tingsrätten före ikraftträdandet. Den tingsrätt som anges i 20 kap. 8 § i dess äldre lydelse skall då lämna över ingivna handlingar till den tingsrätt som skall handlägga ärendet samt underrätta ingivaren om överlämnandet. Sedan en bouppteckning eller tilläggsbouppteckning har registrerats, skall en kopia av handlingen sändas för förvaring till den tingsrätt som anges i 20 kap. 8 § i dess äldre lydelse. En kopia av handlingen skall förvaras även hos den beslutande tingsrätten. Dödsboanmälan skall sändas för förvaring till den tingsrätt som anges i 20 kap. 8 § i dess äldre lydelse. En kopia av dödsboanmälan skall förvaras hos den tingsrätt som handlagt dödsboanmälan.

6. Har en ansökan om registrering av en bouppteckning eller tilläggsbouppteckning getts in till tingsrätten före ikraftträdandet och har genom ett beslut som vunnit laga kraft ansökan avvisats, registrering vägrats eller ett beslut om registrering upphävts, skall den skattemyndighet som är behörig enligt 20 kap. 8 § i dess nya lydelse i fortsättningen handlägga frågan om registrering.

7. Har en tingsrätt före ikraftträdandet förelagt vite enligt 20 kap. 9 § första stycket i dess äldre lydelse utan att vitet har dömts ut, skall beslutet när fråga är om utdömande av vite anses vara ett beslut som har meddelats av den skattemyndighet hos vilken bouppteckningen eller tilläggsbouppteckningen enligt 20 kap. 8 § i dess nya lydelse skall ges in.

2003:377

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003.

2. Om ett samboförhållande har upphört före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

2003:529

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

2. I fråga om företagshypotek på grund av en inteckning som har beviljats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser om uppsägning görs före den 1 januari 2005.

2010:1934

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

2. Äldre bestämmelser gäller om ett beslut om delgivning enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428) har fattats före den 1 april 2011 eller om en handling har skickats eller lämnats före denna tidpunkt.

2011:892

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller om en ansökan eller en anmälan har kommit in till tingsrätten före ikraftträdandet.

2012:448

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2013.

2. Om ett testamente har upprättats före ikraftträdandet, gäller 10 kap. 4 § i sin äldre lydelse.

2014:378

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.
 2. Äldre bestämmelser gäller för den som har ingått äktenskap med stöd av ett tillstånd enligt 15 kap. 1 § äktenskapsbalken i dess lydelse före den 1 juli 2014.
- END

ÄktB - äktenskapsbalk (1987:230)

SFS nr: 1987:230

Departement/
myndighet: Justitiedepartementet L2

Rubrik: Äktenskapsbalk (1987:230)

Utfärdad: 1987-05-14

Ändring införd: t.o.m. SFS 2014:376

Första avdelningen

Allmänna bestämmelser

1 kap. Äktenskap

1 § I denna balk finns bestämmelser om samlevnad i äktenskap. De två som ingår äktenskap med varandra blir makar. Lag (2009:253).

2 § Makar skall visa varandra trohet och hänsyn. De skall gemensamt

vårda hem och barn och i samråd verka för familjens bästa.

3 § Varje make råder över sin egendom och svarar för sina skulder.

4 § Makar skall fördela utgifter och sysslor mellan sig. De skall lämna varandra de upplysningar som behövs för att familjens ekonomiska förhållanden skall kunna bedömas.

5 § Äktenskap upplöses genom den ena makens död eller genom äktenskapsskillnad.

Andra avdelningen

Äktenskaps ingående och upplösning

2 kap. Äktenskapshinder

1 § Den som är under 18 år får inte ingå äktenskap.
Lag (2014:376).

2 § Har upphävts genom lag (1988:1254).

3 § Äktenskap får inte ingås mellan dem som är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller är helsyskon.

Halvsyskon får inte ingå äktenskap med varandra utan tillstånd av myndighet som anges i 15 kap. 1 §.

Vid tillämpningen av första och andra styckena jämställs adoptivförhållande med släktskap. De som därvid anses som helsyskon får dock ingå äktenskap med varandra efter tillstånd av myndighet som anges i 15 kap. 1 §. Lag (2004:763).

4 § Den som är gift eller partner i ett registrerat partnerskap får inte

ingå äktenskap. Lag (1994:1118).

3 kap. Prövning av äktenskapshinder

1 § Innan ett äktenskap ingås ska det prövas om det finns något hinder mot äktenskapet. Denna prövning ska göras av Skatteverket.

De två som avser att ingå äktenskap ska gemensamt begära hindersprövningen hos Skatteverket. Lag (2009:253).

2 § Den som varken är eller skall vara folkbokförd här i landet skall vid hindersprövningen visa upp ett intyg av utländsk myndighet om sin behörighet att ingå äktenskapet, om ett sådant intyg kan anskaffas.

Om det fordras tillstånd till äktenskapet, skall bevis om tillståndet visas upp vid hindersprövningen. Lag (1991:495).

3 § De som begär hindersprövning ska skriftligen försäkra på heder och samvete att de inte är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller helsyskon. Har de inte tillstånd till äktenskapet enligt 2 kap. 3 § andra stycket, ska deras försäkran också avse att de inte är halvsyskon.

De som begär hindersprövning ska på heder och samvete skriftligen uppge om de tidigare har ingått äktenskap eller låtit registrera partnerskap. Den som tidigare har ingått äktenskap eller låtit registrera partnerskap ska styrka att äktenskapet eller partnerskapet har blivit upplöst, om inte detta framgår av folkbokföringen eller av intyg från utländsk myndighet. Lag (2009:253).

4 § Finner Skatteverket att det inte finns något hinder mot äktenskapet, ska verket utfärda intyg om detta.
Lag (2009:253).

4 kap. Vigsel

1 § Äktenskap ingås genom vigseln i närvaro av släktingar eller andra vittnen.

2 § Vid vigseln ska de som ingår äktenskap vara närvarande samtidigt. De ska var för sig på fråga av vigsleförrättaren ge till känna att de samtycker till äktenskapet.

Vigsleförrättaren ska därefter förklara att de är makar.

Har det inte gått till så som anges i första stycket eller var vigsleförrättaren inte behörig att förrätta vigseln, är förrättningen ogiltig som vigseln.

En förrättning som enligt andra stycket är ogiltig som vigseln får godkännas av regeringen, om det finns synnerliga skäl. Ärendet får tas upp endast på ansökan av en av dem som avsett att ingå äktenskap eller, om en av dem har avlidit, av arvingar till den avlidne. Lag (2009:253).

3 § Behörig att vara vigsleförrättare är

1. sådan präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnats enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigseln inom trossamfund, eller

2. den som länsstyrelsen har förordnat.

Den som är behörig enligt första stycket 1 är inte skyldig att förrätta vigseln. Lag (2009:253).

4 § Innan någon förordnas till vigsleförrättare enligt 3 § första stycket 2 ska länsstyrelsen pröva att han eller hon har de kunskaper och kvalifikationer i övrigt som behövs för uppdraget.

Förordnandet ska gälla för en viss period, om det inte har begränsats att gälla till en angiven dag.

Uppfyller en vigselförrättare inte längre kraven enligt första stycket eller missköter vigselförrättaren sitt uppdrag, ska länsstyrelsen återkalla förordnandet att vara vigselförrättare. Lag (2009:253).

5 § Innan vigsel förrättas skall vigselförrättaren förvissa sig om att hindersprövning har skett inom fyra månader före den planerade vigseln och att inget hinder har framkommit. Lag (1991:495).

6 § Vid vigsel gäller i övrigt

1. den ordning som gäller inom ett trossamfund, om vigseln förrättas av en präst eller någon annan befattningshavare i samfundet, och

2. föreskrifter som meddelas av regeringen för andra fall.
Lag (2009:253).

7 § Vigselförrättaren skall genast lämna makarna ett bevis om vigseln. Regeringen meddelar föreskrifter om i vilka fall särskilt protokoll skall föras över vigslar.

8 § Vigselförrättaren skall genast sända underrättelse om vigseln till Skatteverket.

Vid underrättelse om vigsel skall Skatteverket kontrollera att vigseln har föregåtts av hindersprövning och att vid denna prövning något hinder mot äktenskapet inte kommit fram. Om en sådan prövning inte har förekommit eller om vigseln har förrättats trots att det vid prövningen kommit fram hinder mot äktenskapet, skall Skatteverket sända underrättelse om förhållandet till den som skall anmäla eller pröva frågor om

disciplinansvar, åtalsanmälan, avskedande eller entledigande beträffande vigselförrättaren. I de fall som avses i 5 kap. 5 § första stycket skall Skatteverket även underrätta allmän åklagare. Lag (2004:142).

5 kap. Äktenskapsskillnad

1 § Är makarna ense om att äktenskapet skall upplösas, har de rätt till äktenskapsskillnad. Denna skall föregås av betänketid, om båda makarna begär det eller om någon av dem varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad.

2 § Vill bara en av makarna att äktenskapet skall upplösas, har den maken rätt till äktenskapsskillnad endast efter betänketid.

3 § Betänketiden inleds när makarna gemensamt ansöker om äktenskapsskillnad eller när den ena makens yrkande om äktenskapsskillnad delges den andra maken. Har betänketiden löpt under minst sex månader, skall dom på äktenskapsskillnad meddelas om någon av makarna då framställer ett särskilt yrkande om det. Har ett sådant yrkande inte framställts inom ett år från betänketidens början, har frågan om äktenskapsskillnad fallit. Avvisas talan om äktenskapsskillnad eller avskrivs målet, upphör betänketiden.

4 § Om makarna lever åtskilda sedan minst två år, har var och en av dem rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

5 § En make har rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om det görs sannolikt att maken har tvingats att ingå äktenskapet eller om maken har ingått äktenskapet före 18 års ålder. Om äktenskapet har ingåtts trots att makarna är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller är helsyskon, har var och en av makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om äktenskapet har ingåtts trots att någon av makarna redan var gift eller partner i ett registrerat partnerskap

och det tidigare äktenskapet eller partnerskapet inte har blivit upplöst.

Om det är fråga om tvegifte, har var och en av makarna i det tidigare äktenskapet rätt att få detta upplöst genom äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om partnerskap registrerats trots att någon av partnerna då var gift.

I de fall som avses i första stycket får talan om äktenskapsskillnad föras även av allmän åklagare. I de fall som avser äktenskap som har ingåtts av underårig är socialnämnden i den kommun där personen är folkbokförd eller, om personen inte är folkbokförd här i landet, i den kommun där han eller hon vistas skyldig att på begäran lämna yttrande samt de upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning till åklagaren. En annan socialnämnd som har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse i frågan är skyldig att lämna sådana på begäran av den socialnämnd som ska yttra sig. Lag (2014:376).

6 § När dom på äktenskapsskillnad vinner laga kraft, är äktenskapet upplöst.

Tredje avdelningen

Makars ekonomiska förhållanden

6 kap. Underhåll

1 § Makarna skall, var och en efter sin förmåga, bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov skall tillgodoses. Om underhåll till barn finns bestämmelser i föräldrabalken.

2 § Om det som den ena maken skall bidra med inte räcker till för den makens personliga behov eller för de betalningar som den maken annars ombesörjer för familjens underhåll, skall den andra maken skjuta till de pengar som behövs.

3 § Det som den ena maken med tillämpning av 1 och 2 §§ har erhållit av den andra maken för sitt personliga behov är den förstnämnda makens egendom.

4 § Kan den ena maken på grund av sjukdom eller bortavaro inte själv sköta sina angelägenheter och fattas det medel för familjens underhåll, får den andra maken i behövlig omfattning lyfta den sjuka eller bortavarande makens inkomst och avkastning av dennes egendom samt kvittera ut banktillgodohavanden och andra penningmedel. Detta gäller dock ej, om samlevnaden mellan makarna har upphört eller om det finns fullmäktig, förmyndare, god man eller förvaltare som har rätt att företräda den sjuka eller bortavarande maken i dessa angelägenheter.

Rättshandling som avses i första stycket är bindande för den sjuka eller bortavarande maken även om medlen inte behövdes för familjens underhåll, såvida tredje man varken insåg eller borde ha insett att behovet inte förelåg. Lag (1988:1254).

5 § Om den ena maken försummar sin underhållsskyldighet, får domstolen ålägga den maken att betala underhållsbidrag till den andra maken.

6 § Om makarna inte varaktigt bor tillsammans, skall den ena maken fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag till den andra maken.

Domstolen får, när makarna inte varaktigt bor tillsammans, förplikta en av makarna att lämna bohag till den andra maken att användas av denne. Skyldigheten omfattar dock bara det bohag som tillhörde makarna eller någon av dem när samlevnaden upphörde. Avtal som efter domstolens beslut ingås med tredje man om egendomen inskränker inte nyttjanderätten till bohaget.

7 § Efter äktenskapsskillnad svarar varje make för sin försörjning.

Om den ena maken behöver bidrag till sitt underhåll under en övergångstid, har den maken rätt att få underhållsbidrag av den andra maken efter vad som är skäligt med hänsyn till denna makes förmåga och övriga omständigheter.

Har den ena maken svårigheter att försörja sig själv sedan ett långvarigt äktenskap har upplösts eller finns det andra synnerliga skäl, har den maken rätt till underhållsbidrag av den andra maken för längre tid än som anges i andra stycket. Vid prövning av den rätten skall hänsyn tas till om den ena maken behöver bidrag för att skaffa sig pensionsskydd. Lag (1998:619).

8 § Underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad skall betalas fortlöpande. Finns det särskilda skäl, såsom att den underhållsberättigade behöver ett bidrag för att skaffa sig pensionsskydd, får domstolen dock bestämma att bidraget skall betalas med ett engångsbelopp. Lag (1998:619).

9 § Talan om att underhållsbidrag skall fastställas får inte bifallas för längre tid tillbaka än tre år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det.

10 § Rätten att kräva ut ett fastställt underhållsbidrag upphör tre år efter den förfallodag som ursprungligen gällde.

Har utmätning för underhållsbidraget skett före den tidpunkt som anges i första stycket eller har den bidragsskyldige försatts i konkurs på grund av en ansökan som har gjorts före denna tidpunkt, får betalning för fordringen även därefter tas ut ur den utmäta egendomen eller erhållas i konkursen.

Har ansökan om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion gjorts före den tidpunkt som anges i första

stycket, får underhållsbidraget krävas ut inom tre månader från det att beslut om företagsrekonstruktionens upphörande meddelades. Om ackord kommer till stånd, får fordringen krävas ut inom tre månader från det att ackordet skulle ha fullgjorts. Har utmätning för underhållsbidraget skett eller konkursansökan gjorts inom den tid som nu har angetts, gäller andra stycket.

Avtal som strider mot denna paragraf är ogiltiga. Lag (1996:765).

11 § En dom eller ett avtal om underhåll får jämkas av domstolen, om det finns skäl för det med hänsyn till att förhållandena har ändrats. För tiden innan talan har väckts får dock jämkning mot en parts bestridande göras endast på det sättet att obetalda bidrag sätts ned eller tas bort.

Underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad får endast om det finns synnerliga skäl höjas utöver det högsta belopp till vilket bidraget tidigare har varit bestämt. Underhållsbidrag i form av engångsbelopp får inte jämkas mot en parts bestridande.

Ett avtal om underhåll får också jämkas av domstolen, om avtalet är oskäligt med hänsyn till omständigheterna vid dess tillkomst och förhållandena i övrigt. Beslut om att erhållna bidrag skall betalas tillbaka får dock meddelas endast om det finns särskilda skäl.

7 kap. Makars egendom

1 § En makes egendom är giftorättsgods i den mån den inte är enskild egendom.

2 § Enskild egendom är

1. egendom som till följd av äktenskapsförord är enskild,
2. egendom som en make har fått i gåva av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,
3. egendom som en make har erhållit genom testamente med det villkoret att

den skall vara mottagarens enskilda,

4. egendom som en make har ärvt och som enligt testamente av arvlåtaren skall vara mottagarens enskilda,

5. egendom som en make erhållit genom förmånstagarförordnande vid livförsäkring, olycksfallsförsäkring, sjukförsäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande som tecknats av någon annan än den andra maken med det villkoret att egendomen skall vara mottagarens enskilda,

6. vad som har trätt i stället för egendom som avses i 1--5, om inte annat har föreskrivits genom den rättshandling på grund av vilken egendomen är enskild.

Avkastning av enskild egendom är giftorättsgods, om inte annat har föreskrivits genom en sådan rättshandling som avses i första stycket. Lag (1993:933).

3 § Genom äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket

inom en månad från det att äktenskapet ingicks.

I annat fall gäller äktenskapsförord först från och med den dag då det ges in till Skatteverket. Lag (2011:891).

4 § Med makars gemensamma bostad avses i denna balk

1. fast egendom som makarna eller någon av dem äger eller innehar med tomträtt, om det finns en byggnad inom egendomen som är avsedd som makarnas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,
2. fast egendom som makarna eller någon av dem innehar med nyttjanderätt i förening med byggnad på egendomen som makarna eller någon av dem äger, om byggnaden är avsedd som makarnas gemensamma hem och egendomen innehas huvudsakligen för detta ändamål,
3. byggnad eller del av byggnad som makarna eller någon av dem innehar med hyresrätt, bostadsrätt eller annan liknande rätt, om byggnaden eller byggnadsdelen är avsedd som makarnas gemensamma hem och innehas huvudsakligen för detta ändamål,
4. byggnad eller del av byggnad som makarna eller någon av dem har rätt att framdeles förvärva med bostadsrätt enligt förhandsavtal som sägs i 5 kap. bostadsrättslagen (1991:614), om rätten gäller en lägenhet som när avtalet träffades var avsedd att bli makarnas gemensamma hem och att innehas huvudsakligen för detta ändamål.

Med makars gemensamma bohag avses i denna balk möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för det gemensamma hemmet.

Till gemensamt bohag räknas inte sådant bohag som används

uteslutande för den ena makens bruk.

Till makars gemensamma bostad och bohag räknas inte egendom som används huvudsakligen för fritidsändamål. Lag (2009:181).

5 § En make får inte utan den andra makens samtycke

1. avhända sig, låta inteckna, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta fast egendom som utgör makarnas gemensamma bostad,
2. avhända sig, pantsätta, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta annan egendom som utgör makarnas gemensamma bostad, eller
3. avhända sig eller pantsätta makarnas gemensamma bohag. Första stycket gäller inte bostad eller bohag som är den ena makens enskilda egendom enligt 2 § första stycket 2--4. En make får inte heller utan den andra makens samtycke avhända sig, låta inteckna, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt upplåta fast egendom som inte utgör makarnas gemensamma bostad, om egendomen är giftorättsgods. Detta gäller dock ej, om mål om äktenskapsskillnad pågår och maken har förvärvat egendomen efter det att talan om äktenskapsskillnad väcktes.

Samtycke till avhändelse av eller inteckning i fast egendom skall lämnas skriftligen.

Bestämmelserna i denna paragraf om fast egendom och rättighet i denna tillämpas också i fråga om tomträtt.

6 § Bestämmelserna i 5 § om samtycke av en make till en åtgärd av den andra maken tillämpas också när dödsboet efter en avliden make vidtar en sådan åtgärd.

7 § Samtycke enligt 5 eller 6 § behövs inte, om maken inte kan lämna giltigt samtycke eller om dennes samtycke inte kan inhämtas inom rimlig tid. Samtycke enligt 5 § behövs inte heller sedan bodelning med anledning

av äktenskapsskillnad har skett.

8 § Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 5 eller 6 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den.

9 § Om en make eller dödsboet efter en avliden make utan erforderligt samtycke eller tillstånd har avhänt sig eller till nackdel för den andra maken upplåtit nyttjanderätt till egendom, skall domstolen på talan av denne förklara att rättshandlingen är ogiltig och att egendomen skall återgå. Detsamma gäller om en make eller dödsboet efter en avliden make utan erforderligt samtycke eller tillstånd har pantsatt makarnas gemensamma bohag. Överlåtelse eller pantsättning av bohag skall dock inte förklaras ogiltig, om den nya innehavaren har fått egendomen i sin besittning i god tro.

Talan enligt första stycket skall väckas hos domstolen inom tre månader från det att den andra maken fick kännedom om förfogandet över egendomen. När det gäller bohag räknas dock tiden från det att maken fick kännedom om överlämnandet. Har lagfart eller inskrivning beviljats med anledning av överlåtelse av fast egendom eller tomträtt, får talan inte väckas.

Förs talan om avhysning, får domstolen medge skäligt anstånd med flyttningen.

8 kap. Gåvor mellan makar

1 § En gåva mellan makar är gällande mellan dem, om vad som gäller för fullbordande av gåva i allmänhet har iakttagits eller om gåvan har registrerats enligt 16 kap.

Gåvan blir gällande mot givarens borgenärer när den har registrerats enligt 16 kap. Är gåvan en personlig present vars värde inte står i missförhållande till givarens ekonomiska villkor, är den dock gällande mot givarens borgenärer utan registrering, om den är gällande mellan makarna.

Om det för visst slag av egendom finns särskilda bestämmelser som innebär att en gåva blir gällande mot givarens borgenärer först efter inskrivning eller annan särskild registrering, krävs även dessa åtgärder för att en sådan gåva mellan makar skall bli gällande mot givarens borgenärer.

2 § En utfästelse av den ena maken att under äktenskapet ge den andra maken en gåva är utan verkan.

3 § Kan en make som har gett den andra maken en gåva inte betala en skuld för vilken givaren svarade när gåvan blev gällande mot givarens borgenärer eller kan det av annan anledning antas att givaren är på obestånd, svarar den andra maken för bristen intill värdet av gåvan. Detta gäller dock ej i fråga om personliga presenter vilkas värde inte står i missförhållande till givarens ekonomiska villkor. Det gäller inte heller om givaren, när gåvan blev gällande mot borgenärerna, hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbarligen motsvarade de skulder för vilka givaren då svarade.

Har gåvan utan mottagarens vållande gått förlorad helt eller delvis, är mottagaren i motsvarande mån fri från ansvar.

En makes ansvar enligt denna paragraf får inte göras gällande så länge ett mål pågår om återvinning av gåvan enligt konkurslagen (1987:672) eller lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion. Lag (1996:1053).

9 kap. Allmänna bestämmelser om bodelning

1 § När ett äktenskap upplöses, ska makarnas egendom fördelas mellan dem genom bodelning. Bodelning behövs dock inte, om makarna har endast enskild egendom och ingen av dem begär att få överta bostad eller bohag från den andra maken.

Är makarna ense, får de efter skriftlig anmälan till Skatteverket fördela sin egendom genom bodelning under

äktenskapet utan att något mål om äktenskapsskillnad pågår.

Anmälan ska registreras av Skatteverket. Lag (2011:891).

2 § Bodelning skall göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes eller, om äktenskapet har upplösts genom den ena makens död utan att ett mål om äktenskapsskillnad pågick, den dag då dödsfallet inträffade.

Bodelning under äktenskapet utan att något mål om äktenskapsskillnad pågår skall göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då anmälan om bodelningen gjordes enligt 1 § andra stycket.

3 § Varje make är skyldig att tills bodelningen förrättas redovisa för sin egendom och för sådan egendom som maken har haft hand om men som tillhör den andra maken. Makarna är även i övrigt skyldiga att lämna de uppgifter som kan vara av betydelse vid bodelningen.

4 § Bodelning med anledning av äktenskapsskillnad skall förrättas när äktenskapet har upplösts. Om någon av makarna begär bodelning när ett mål om äktenskapsskillnad pågår, skall bodelningen dock förrättas genast.

5 § Bodelning förrättas av makarna tillsammans. Över bodelningen skall upprättas en handling som skrivs under av dem båda. Är den ena maken död, förrättas bodelningen av den andra maken samt den dödes arvingar och universella testamentstagare. För arvingar och universella testamentstagare gäller i så fall, om inget annat sägs, vad som är föreskrivet om make.

6 § Bodelning mellan den ena maken och den andra makens arvingar och universella testamentstagare får inte mot någon dödsbodelägares bestridande förrättas innan alla kända skulder för vilka den döde svarade har betalats eller medel till deras betalning har satts under särskild vård eller uppgörelse har träffats som innebär att delägaren inte svarar för skulderna. Har den dödes egendom avträtts till konkurs, får bodelning dock förrättas även om någon delägare bestrider det.

7 § När talan om äktenskapsskillnad har väckts skall, i den omfattning det behövs, varje makes tillgångar och skulder upptecknas sådana de var när talan väcktes. Om det behövs för att få bouppteckningen till stånd, får bodelningsförrättare förordnas.

8 § Om det, när talan om äktenskapsskillnad har väckts, behövs för att skydda den ena makens rätt vid bodelning, skall domstolen på begäran sätta den andra makens egendom eller del därav under särskild förvaltning. Mot en makes bestridande får dock en sådan åtgärd inte vidtas, om godtagbar säkerhet ställs.

Beslutet om särskild förvaltning gäller tills vidare intill dess att bodelning förrättas eller frågan om äktenskapsskillnad faller enligt 5 kap. 3 §, avvisas eller avskrivs.

9 § En makes egendom får utmätas för den makens skuld även om bodelning skall förrättas. Har egendomen satts under särskild förvaltning, får den dock utmätas för den makens skuld endast om också den andra maken svarar för skulden eller utmätningfordringen är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

10 § Försätts en make i konkurs innan bodelning har ägt rum eller har en bodelning återgått med anledning av en makes konkurs, skall den makens giftorättsgods stå under konkursboets förvaltning till dess att det har blivit bestämt genom bodelning vad som skall tillfalla den maken. Konkursboet får sälja egendomen om det behövs.

Beslut om särskild förvaltning enligt 8 § faller vid konkurs.

11 § Om en make dör när ett mål om äktenskapsskillnad pågår, skall de bestämmelser som avser bodelning med anledning av äktenskapsskillnad tillämpas. Bestämmelserna i 10 kap. 3 § andra stycket gäller dock i stället för bestämmelserna i tredje stycket i den paragrafen. Lag (1998:619).

12 § Med den tid då ett mål om äktenskapsskillnad pågår förstås i denna balk tiden från det att talan väcks till dess att domen på äktenskapsskillnad vinner laga kraft eller, om domstolen avvisar eller avskriver frågan om äktenskapsskillnad, till dess att beslut om detta vinner laga kraft eller frågan om äktenskapsskillnad dessförinnan har fallit enligt 5 kap. 3 §.

13 § Makar får inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet skall upprättas en handling som undertecknas av makarna.

Avtal som makar i annat fall har ingått om kommande bodelning är utan verkan, om det inte utgör äktenskapsförord.

10 kap. Vad som skall ingå i bodelning

1 § I bodelning skall makarnas giftorättsgods ingå.

2 § Varje make får från bodelningen i skälig omfattning ta undan kläder och andra föremål som maken har uteslutande till sitt personliga bruk, liksom personliga presenter. Om den ena maken är död, gäller denna rätt endast för den efterlevande maken.

2 a § Varje make får från bodelningen ta undan egendom som maken har fått i ersättning för personskada och kränkning samt avkastning av egendomen. Ersättning för inkomstförlust eller för kostnader får dock tas undan endast i den mån ersättningen avser tiden efter det att talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade. Rätten att ta undan egendom gäller också vad som har trätt i stället för sådan egendom som anges i första meningen.

Om den ena maken är död, gäller rätten att ta undan egendom

enligt första stycket endast för den efterlevande maken.

Lag (2007:184).

3 § Rättigheter som inte kan överlåtas eller som i annat fall är av personlig art skall inte ingå i bodelning om det skulle strida mot vad som gäller för rättigheten. Dessutom skall pensionsrättigheter, även om de inte är av sådant slag som avses i första meningen, undantas från bodelning enligt vad som sägs i andra och tredje styckena.

Vid bodelning med anledning av en makes död skall en rätt till pension som den efterlevande maken har på grund av pensionssparavtal enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande inte ingå i bodelningen. Detsamma gäller en rätt till pension som den efterlevande maken har på grund av en försäkring, om det belopp som skall betalas ut skall beskattas som inkomst. Om pensionssparkontot eller försäkringen ägdes av den avlidna maken, tillämpas i stället bestämmelserna i lagen om individuellt pensionssparande eller försäkringsavtalslagen (2005:104).

Vid bodelning med anledning av äktenskapsskillnad skall en rätt till pension som någon av makarna har på grund av pensionssparavtal enligt lagen om individuellt pensionssparande helt eller delvis undantas från bodelningen, om det med hänsyn till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt att hela pensionsrätten ingick. Detsamma gäller rätt till pension på grund av en försäkring, om det belopp som skall betalas ut skall beskattas som inkomst och försäkringen gäller rätt till

1. ålderspension eller sjukpension, eller

2. efterlevandepension om det finns en rätt till utbetalning av pensionen vid bodelningen. Lag (2005:107).

4 § Egendom som har gjorts till enskild genom äktenskapsförord, liksom vad som har trätt i stället för sådan egendom samt avkastning av denna som är enskild egendom, skall ingå i bodelning om makarna kommer överens om det vid bodelningen. Detsamma gäller sådan rätt till pension på grund av försäkring eller pensionssparavtal som avses i 3 § andra stycket.

Har makarna kommit överens om att enskild egendom skall ingå i bodelningen, skall sådan egendom vid bodelningen anses utgöra giftorättsgods.

En sådan rätt till pension på grund av försäkring eller pensionssparavtal som avses i 3 § tredje stycket skall inte ingå i bodelning, om makarna kommer överens om det vid bodelningen. Lag (1998:619).

5 § Om försäkring eller försäkringsbelopp som vid försäkringstagarens död tillfaller en förmånstagare finns bestämmelser i försäkringsavtalslagen (2005:104).

Om förmånstagares rätt enligt pensionssparavtal finns bestämmelser i lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande. Lag (2005:107).

11 kap. Andelar och lotter

Makarnas andelar i boet

1 § Vid bodelning skall först makarnas andelar i boet beräknas.

2 § Vid beräkningen av makarnas andelar i boet skall så mycket avräknas från en makes giftorättsgods att det täcker de skulder som den maken hade

när talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade.

För sådana fordringar mot en make som är förenade med särskild förmånsrätt i makens enskilda egendom skall maken få täckning ur sitt giftorättsgods endast i den mån betalning inte kan erhållas ur den enskilda egendomen. Detsamma gäller skulder som maken har ådragit sig för underhåll eller förbättring av den enskilda egendomen eller som på annat sätt är att hänföra till denna.

Vad som sägs i andra stycket om enskild egendom skall även gälla sådan rättighet som enligt 10 kap. 3 § inte skall ingå i bodelning.

3 § Vad som återstår av makarnas giftorättsgods, sedan avdrag har gjorts för att skulderna skall täckas, skall läggas samman. Värdet därav skall därefter delas lika mellan makarna.

4 § Har den ena maken utan den andra makens samtycke inom tre år innan talan om äktenskapsskillnad väcktes i inte obetydlig omfattning genom gåva minskat sitt giftorättsgods eller använt sitt giftorättsgods till att öka värdet av sin enskilda egendom, skall den andra makens andel vid bodelning med anledning av äktenskapsskillnad beräknas som om gåvans värde eller värdet av det använda giftorättsgodset alltjämt hade ingått i den förstnämnda makens giftorättsgods. Dennes del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

Vad som sägs i första stycket om enskild egendom skall även gälla sådana rättigheter som enligt 10 kap. 3 § inte skall ingå i bodelning. Därvid skall med ökning av värdet av en sådan rättighet jämföras förvärv av rättigheten. Vidare skall, om en makes användning av sitt giftorättsgods har medfört att värdet av egen pensionsförsäkring eller eget pensionssparkonto ökat eller att maken förvärvat förmån på grund av sådan försäkring eller på grund av pensionssparavtal, bestämmelserna i första stycket tillämpas även om den andra maken har samtyckt till åtgärden.
Lag (1993:933).

4 a § Om en skuld som uppkommit genom brott har räknats av från den ena makens giftorättsgods enligt 2 § eller om ena maken har använt sitt giftorättsgods till att betala en sådan skuld, skall den andra makens andel vid bodelningen beräknas som om skulden inte hade räknats av eller betalningen inte hade skett. Den förstnämnda makens del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

Första stycket gäller endast skulder som har uppkommit inom tre år innan talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade. Lag (2007:184).

5 § Skall vid bodelning med anledning av en makes död förskott på arv som har getts ur någon makes giftorättsgods avräknas på arvet efter den döde, skall på den lott som vid bodelningen tillkommer den dödes arvingar avräkning ske för förskottet eller, om det inte kan avräknas helt på arvet, för vad som kan avräknas av förskottet. Sedan avdrag har gjorts för att skulderna skall täckas, skall förskottsgivarens giftorättsgods före sammanläggningen med den andra makens giftorättsgods ökas med ett belopp som motsvarar vad som skall avräknas vid bodelningen.

6 § Summan av det giftorättsgods som den ena maken skall få för täckning av skulder och vid delning av återstående giftorättsgods utgör den makens andel i boet. Ett underhållsbidrag som har förfallit till betalning och som en make enligt 6 kap. 8 § skall betala med ett engångsbelopp till den andra maken skall vid bodelningen dock tas från vad den bidragsskyldiga maken har rätt till utöver egendom till täckning av skuld. Den bidragsskyldiga makens andel skall minskas och den andra makens andel ökas med de belopp som detta föranleder.

Egendomens fördelning på lotter

7 § Med ledning av de andelar som har beräknats för makarna skall

giftorättsgodset fördelas på lotter. Varje make har rätt att på sin lott i första hand få sin egendom eller den del av denna som den maken önskar.

8 § Den make som bäst behöver makarnas gemensamma bostad eller bohag har rätt att få denna egendom i avräkning på sin lott eller, om värdet är ringa, utan avräkning. Denna rätt gäller dock inte om egendomen är den andra makens enskilda enligt 7 kap. 2 § första stycket 2--4. En förutsättning för att en make skall få överta en bostad eller bohag som tillhör den andra maken är vidare att ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Svarar egendomen för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, är en ytterligare förutsättning för ett övertagande att den andra maken befrias från ansvar för fordringen eller att medel till att betala denna har satts under särskild vård.

När den ena maken är död, gäller första stycket endast till förmån för den efterlevande maken.

9 § En make, vars giftorättsgods i värde överstiger den makens andel, har rätt att i stället för att lämna egendom till den andra maken betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan maken få skäligt anstånd med denna. Lämnas inte någon betalning, har den andra maken rätt att så långt det är möjligt få sådan egendom som inte är uppenbart olämplig för den maken.

Vid bodelning med anledning av den ena makens död gäller första stycket endast till förmån för den efterlevande maken.

10 § Om en make övertar makarnas gemensamma bostad eller bohag mot avräkning och inte tillgodoser den andra maken med egendom ur giftorättsgodset, skall den övertagande maken betala motsvarande belopp i pengar. Om godtagbar säkerhet ställs för betalningen, kan maken få skäligt anstånd med denna.

11 § En make, som vid fördelningen på lotter inte har kunnat få ut hela sin andel, har en fordran på den andra maken för bristen.

12 kap. Jämkning vid bodelning

1 § I den mån det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning skall lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av 11 kap., skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgods. Är en make försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela makarnas giftorättsgods, skall varje make behålla sitt giftorättsgods som sin andel.

Första stycket gäller inte vid bodelning med anledning av en makes död.

2 § Vid bodelning med anledning av en makes död skall, om den efterlevande maken begär det, vardera sidan som sin andel behålla sitt giftorättsgods. Om den efterlevande maken begränsar sin begäran till att avse endast en del av sitt giftorättsgods, skall den andra sidan behålla motsvarande kvotdel av den avlidna makens giftorättsgods, varefter återstoden fördelas enligt 11 kap.

Bestämmelserna i 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förlust av rätt till arv skall också gälla i fråga om rätten för den efterlevande maken att vid bodelning få del i den avlidnes giftorättsgods liksom beträffande rätten för den efterlevande maken att få behålla sitt giftorättsgods.

3 § Om ett villkor i ett äktenskapsförord är oskäligt med hänsyn till förordets innehåll, omständigheterna vid förordets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt, får det jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

Vad som sägs i första stycket om villkor i äktenskapsförord skall gälla även villkor i föravtal.

13 kap. Verkan av bodelning

1 § En make får inte vid bodelning till skada för sina borgenärer låta enskild egendom ingå i bodelningen eller, på annat sätt än som anges i denna balk, avstå egendom som skall ingå i bodelningen.

En make får inte heller vid fördelning på lotter till skada för sina borgenärer avstå utmättningsbar egendom i utbyte mot sådan egendom som inte får utmätas. Detta gäller dock ej, om den egendom som avstås

eller förvärfvas utgör makarnas gemensamma bostad eller bohag och övertas med stöd av 11 kap. 8 §.

Om den ena maken till följd av en sådan åtgärd som avses i första eller andra stycket inte kan betala en skuld som har uppkommit före bodelningen eller om det av annan anledning kan antas att maken är på obestånd, svarar den andra maken för bristen intill värdet av vad den förstnämnda makens utmättningsbara egendom har minskat genom åtgärden. Detta gäller dock ej, om den förstnämnda maken efter bodelningen hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbarligen motsvarade skulderna.

En makes ansvar enligt denna paragraf får inte göras gällande så länge ett mål pågår om återvinning av bodelningen enligt konkurslagen (1987:672) eller lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion. Lag (1996:1053).

2 § Om ansvaret för en avlidens makes skulder gäller särskilda bestämmelser i ärvdabalken i stället för vad som sägs i 1 §.

Har bodelning förrättats mellan en make och den andra makens arvingar eller universella testamentstagare och har den efterlevande maken vidtagit en sådan åtgärd som avses i 1 §, svarar arvingarna och testamentstagarna solidariskt för betalningsskyldighet enligt 1 §.

3 § Har en makes andel enligt 11 kap. 4 § första stycket beräknats som om värdet av en gåva hade ingått bland tillgångarna och kan maken vid bodelningen inte få ut sin andel, gäller följande. Om den som fick gåvan insåg eller borde ha insett att gåvan var till skada för maken, skall gåvotagaren återbära så stor del av gåvan eller dess värde som fordras för att makens rätt skall tillgodoses. Talan om detta skall väckas inom fem år från det att gåvan fullbordades.

Om gåvan inte var fullbordad vid tiden för bodelningen, får den inte göras gällande i den mån den skulle hindra att maken får ut sin andel.

4 § Har en makes andel enligt 11 kap. 4 § andra stycket beräknats som om värde av en pensionsförsäkring hade ingått bland tillgångarna och kan maken vid bodelningen inte få ut sin andel är försäkringsgivaren skyldig att av försäkringstagarens tillgodohavande betala tillbaka vad som fattas. Återbetalningen får göras direkt till försäkringstagarens make. Vad som nu sagts skall tillämpas på motsvarande sätt i fråga om tillgångar på pensionssparkonto. Lag (1993:933).

5 § Om en bodelning har lett till att en fastighet har delats så, att makarna har fått skilda andelar utan att villkor om utbrytning har ställts upp i bodelningshandlingen, innehar makarna fastigheten med samäganderätt.

I den mån bodelningen i andra fall innebär att en del av en fastighet kommer i en särskild ägares hand är bodelningen utan verkan.

6 § När bodelning har förrättats, får makarna eller en av dem ge in bodelningshandlingen till Skatteverket för registrering. Lag (2011:891).

Fjärde avdelningen

Rättegångsbestämmelser

14 kap. Äktenskapsmål och mål om underhåll

Äktenskapsmål

1 § Äktenskapsmål är mål om äktenskapsskillnad och mål där talan förs om fastställelse av att ett äktenskap består eller inte består.

2 § Talan om fastställelse av att ett äktenskap består eller inte består kan föras endast i en tvist mellan makarna.

Frågan huruvida ett äktenskap består kan i övrigt prövas i tvister där någons rätt är beroende av det. Lag (2009:253).

3 § Äktenskapsmål tas upp av tingsrätten i den ort där en av makarna har sitt hemvist. Har ingen av dem hemvist här i landet, tas målet upp av Stockholms tingsrätt.
Lag (2009:253).

4 § Vill båda makarna ha äktenskapsskillnad, får de gemensamt ansöka om detta. I andra fall skall talan i äktenskapsmål väckas genom ansökan om stämning.

5 § I mål om äktenskapsskillnad får domstolen pröva frågor om underhållsbidrag, vårdnad om barn, barns boende, umgänge med barn, rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad till dess att bodelning sker och förbud att besöka varandra. Yrkanden i sådana frågor framställs i den ansökan genom vilken talan om äktenskapsskillnad väcks. Har sådan talan redan väckts, får yrkandena framställas muntligen inför domstolen eller skriftligen utan särskild stämning.

I målet får även prövas frågan om förordnande av bodelningsförrättare. Lag (1998:320).

6 § Sedan talan om äktenskapsskillnad har väckts, skall domstolen pröva om dom på äktenskapsskillnad kan meddelas genast. Behövs betänketid, skall domstolen underrätta parterna om att betänketid löper och ge besked om målets fortsatta handläggning.

7 § I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av makarna

1. bestämma vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,
2. förordna om skyldighet för den ena maken att utge bidrag till den andra makens underhåll.

I sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, förordna om vad som ska gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har

avgjorts genom en dom som har vunnit laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och, i de fall det krävs för att avtalet ska gälla, avtalet har godkänts av socialnämnden. Lag (2011:484).

8 § Den make som domstolen har berättigat att bo kvar i makarnas gemensamma bostad har rätt att använda även den andra makens bohag som finns i bostaden. Domstolen får dock beträffande viss egendom bestämma annat. Avtal som den sistnämnda maken därefter ingår med tredje man inskränker inte nyttjanderätten till bostaden eller bohaget.

Har den ena maken berättigats att bo kvar i bostaden, är den andra maken skyldig att genast flytta därifrån.

9 § Innan rätten meddelar ett beslut enligt 7 §, skall den andra maken få tillfälle att yttra sig över yrkandet.
Lag (2000:173).

10 § Särskilt yrkande om dom på äktenskapsskillnad efter betänketid skall framställas muntligen inför domstolen eller skriftligen. Har yrkandet framställts av endast en av makarna, skall domstolen bereda den andra maken tillfälle att yttra sig över yrkandet.

11 § Om en make återkallar ett yrkande om äktenskapsskillnad sedan gemensam ansökan om äktenskapsskillnad har getts in till domstolen eller sedan den makens yrkande om äktenskapsskillnad har delgetts den andra maken, skall yrkandet ändå prövas om den andra maken yrkar det. Den andra maken skall underrättas om detta när återkallelsen skickas till honom eller henne.

Om käranden uteblir från en förhandling i ett mål om äktenskapsskillnad, skall yrkandet om äktenskapsskillnad ändå prövas om svaranden begär det. Rätten skall underrätta käranden om detta i kallelsen till förhandlingen. Lag (2000:173).

12 § När makarna eller en av dem yrkar äktenskapsskillnad får yrkandet prövas utan huvudförhandling. Andra frågor i målet kan avgöras utan huvudförhandling enligt bestämmelserna i rättegångsbalken. Lag (2000:173).

13 § Dömer domstolen till äktenskapsskillnad, skall den samtidigt ompröva beslut som har meddelats enligt 7 § första stycket 1 eller andra stycket. När domstolen dömer i fråga om skyldighet för den ena maken att utge bidrag till den andra makens underhåll, skall den ompröva beslut som har meddelats enligt 7 § första stycket 2.

14 § Har frågan om äktenskapsskillnad fallit enligt 5 kap. 3 §, skall målet avskrivas. Parterna svarar då för sina egna rättegångskostnader.

Mål om underhåll

15 § Vad som sägs i 7, 9 och 13 §§ beträffande förordnande om underhållsbidrag för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft gäller även när

1. en make utan samband med ett mål om äktenskapsskillnad har yrkat att den andra maken skall utge underhållsbidrag enligt 6 kap. 5 § eller 6 § första stycket,
2. frågor om underhåll enligt 6 kap. 7 § handläggs sedan dom på äktenskapsskillnad har meddelats, eller
3. talan om jämkning av dom eller avtal om underhåll förs enligt 6 kap. 11 §.

16 § I fall som avses i 6 kap. 6 § andra stycket får domstolen på yrkande av en av makarna besluta i frågan om nyttjanderätt för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft. Innan rätten meddelar beslut, skall den andra maken få tillfälle att yttra sig över yrkandet. Beslutet

får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft men får när som helst ändras av domstolen.

Lag (2000:173).

Domstols sammansättning m.m.

17 § Vid huvudförhandling i äktenskapsmål och mål om underhåll skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän, om annat inte följer av 1 kap. 3 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken. Denna regel gäller även för andra mål som handläggs i samma rättegång.

Om en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten domför med en lagfaren domare och två nämndemän.

Om det finns skäl för det, får antalet lagfarna domare utökas med en utöver vad som följer av första stycket. Detsamma gäller i fråga om antalet nämndemän. Om någon eller några av ledamöterna får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats, gäller andra stycket i fråga om domförhet.

När nämndemän ingår i tingsrätten, skall ordföranden vid överläggning redogöra för omständigheterna i målet och innehållet i gällande rätt. Vid omröstning skall först ordföranden och därefter nämndemännen säga sin mening. I övrigt gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om överläggning och omröstning i tvistemål. Lag (1997:390).

18 § I äktenskapsmål och mål om underhåll är hovrätten domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Fler än fyra lagfarna domare och tre nämndemän får inte delta. Vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling, liksom när

målet i tingsrätten har avgjorts utan nämndemän, är hovrätten domför även med enbart lagfarna domare enligt 2 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken. Hovrätten är i övrigt domför enligt 2 kap. 4 § tredje-femte styckena rättegångsbalken.

Tar nämndemän del i målets avgörande, ska vid överläggning ordföranden eller, om målet har beretts av en annan lagfaren domare, denne redogöra för omständigheterna i målet och innehållet i gällande rätt. Vid omröstning ska nämndemännen säga sin mening sist. I övrigt gäller bestämmelserna i rättegångsbalken om överläggning och omröstning i tvistemål. Lag (2008:645).

15 kap. Ärenden om äktenskaps ingående

1 § En ansökan om tillstånd till äktenskap enligt 2 kap. 3 § prövas av länsstyrelsen i ett län där en sökande är folkbokförd. Om det saknas en sådan behörig länsstyrelse, prövas ansökan av Länsstyrelsen i Stockholms län.

I ärenden som rör halvsyskon ska länsstyrelsen inhämta ett yttrande från Socialstyrelsen. Lag (2014:376).

2 § Skatteverkets beslut i fråga om hindersprövning får överklagas hos en förvaltningsrätt inom vars domkrets någon av dem som begärt hindersprövningen är folkbokförd. Finns ingen sådan behörig förvaltningsrätt, överklagas beslutet hos Förvaltningsrätten i Stockholm.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2010:8).

3 § Beslut av särskilt förordnade vigselförrättare om förrättande av vigsel får överklagas hos länsstyrelsen. Lag (2009:253).

4 § Länsstyrelsens beslut om tillstånd till äktenskap eller om förrättande av vigsel får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (1995:1681).

5 § Länsstyrelsens beslut att inte förordna någon som vigselförrättare får inte överklagas. Lag (2009:253).

16 kap. Registreringsärenden

1 § För hela landet gemensamt skall föras ett äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter som skall registreras enligt denna balk eller som skall tas in i registret enligt andra bestämmelser.

Närmare föreskrifter om hur äktenskapsregistret skall föras meddelas av regeringen.

2 § Ansökan om registrering görs hos Skatteverket.

Till ansökan ska fogas den handling som ska registreras.

Begärs registrering av en gåva som inte har skett skriftligen, ska uppgift om gåvan lämnas i en handling som har undertecknats av båda makarna.

Beträffande anmälan om bodelning finns bestämmelser i 9 kap.

1 § andra stycket. Lag (2011:891).

3 § Begärs registrering av en gåva, ska Skatteverket kungöra detta i Post- och Inrikes Tidningar. Detsamma gäller om makar gör en anmälan om bodelning enligt 9 kap. 1 § andra stycket eller om makarna eller en av dem ger in en bodelningshandling för registrering. Lag (2011:891).

4 § Om ansökan bifalls, anses registrering ha skett den dag

handlingen kom in till Skatteverket. Lag (2011:891).

5 § Skatteverkets beslut i fråga om registrering får överklagas till den tingsrätt där någon av sökandena ska svara i tvistemål i allmänhet.

Vid ett överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Lag (2011:891).

17 kap. Bodelningsförrättare

1 § Om makarna inte kan enas om en bodelning, skall domstolen på ansökan av make förordna någon att vara bodelningsförrättare. Om det behövs får flera bodelningsförrättare förordnas.

Om boet efter den ena makens död ställs under förvaltning av en boutredningsman, är denne utan särskilt förordnande bodelningsförrättare. Detta gäller dock ej, om någon annan redan har förordnats eller om boutredningsmannen är delägare i boet.

2 § Ansökan om förordnande av bodelningsförrättare skall, om mål om äktenskapsskillnad pågår, göras i målet. I annat fall skall ansökan ges in till en tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan makarna.

3 § Skall ansökan prövas i mål om äktenskapsskillnad, gäller vad som sägs i 14 kap. 9 § också förordnande av bodelningsförrättare. Även i annat fall skall domstolen, innan den avgör frågan, bereda den andra maken tillfälle att yttra sig.

4 § Till bodelningsförrättare får endast förordnas den som har samtyckt till det. Bodelningsförrättaren skall entledigas om det finns skäl för det. Innan beslut fattas om entledigande skall bodelningsförrättaren få tillfälle att yttra sig.

Förordnanden som meddelas i mål om äktenskapsskillnad upphör att gälla, om talan förfaller eller om målet avskrivs av annan anledning än den ena makens död.

5 § Bodelningsförrättaren skall vid behov se till att bouppteckning förrättas. Varje make skall uppge sina tillgångar och skulder. Om en make underlåter att lämna uppgifter till bouppteckningen, får domstolen på ansökan av bodelningsförrättaren förelägga och döma ut vite.

En make är skyldig att bekräfta riktigheten av en upprättad bouppteckning med ed inför domstolen, om den andra maken begär det. I ett sådant fall får domstolen inte avsluta målet förrän eden har avlagts. Domstolen får för detta ändamål förelägga och döma ut vite.

6 § Bodelningsförrättaren skall bestämma tid och plats för bodelning samt kalla makarna till förrättningen.

Kan makarna inte komma överens, skall bodelningsförrättaren pröva sådana tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen och inte är föremål för rättegång. I sådant fall skall han i en av honom underskriven handling själv bestämma om bodelning i enlighet med denna balk. Finns det inget att dela, skall detta anges i bodelningshandlingen.

7 § Bodelningsförrättaren har rätt att få arvode och ersättning för sina utgifter.

Kostnaderna skall betalas av makarna med hälften vardera.

Bodelningsförrättaren kan dock vid bodelningen bestämma en annan fördelning, om den ena maken genom vårdslöshet eller försummelse har orsakat ökade kostnader eller om makarnas ekonomiska förhållanden ger särskild anledning till det.

I förhållande till bodelningsförrättaren svarar makarna solidariskt för dennes ersättning.

7 a § Om det är skäligt med hänsyn till en makes ekonomiska och personliga förhållanden samt omständigheterna i övrigt, kan domstol på ansökan av denne besluta att ersättning till bodelningsförrättare för högst fem timmars arbete skall betalas av allmänna medel på de villkor som anges i andra stycket (ersättningsgaranti). I fråga om sådan ersättning tillämpas 27 § rättshjälpslagen (1996:1619).

Ersättning enligt den beslutade ersättningsgarantin skall betalas ut, om den make som har utverkat garantin har en andel i boet som efter avdrag för täckning av skulder är värd mindre än 100 000 kr. Ersättningen skall betalas ut till bodelningsförrättaren efter ansökan. Utbetalt belopp skall vid tillämpningen av 7 § tillgodoräknas samme make.

Ansökan enligt första och andra stycket görs hos den domstol som avses i 2 §. Lag (1996:1622).

8 § Den bodelningshandling som bodelningsförrättaren har upprättat skall i original eller bestyrkt kopia så snart som möjligt delges båda makarna.

En make som är missnöjd med bodelningen får klandra den genom att inom fyra veckor efter delgivningen väcka talan mot den andra maken vid den tingsrätt som har förordnat bodelningsförrättaren. Klandras inte bodelningen inom denna tid, har maken förlorat sin talan. I bodelningshandlingen skall anges vad en make i dessa avseenden har att iaktta.

I mål om klander av bodelning får domstolen inhämta yttrande av bodelningsförrättaren och återförvisa ärendet till honom.

9 § Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om bodelning som förrättats av bodelningsförrättare. Härvid skall det som sägs i 58 kap. 10 a och 13 §§ och 59 kap. 5 § rättegångsbalken om överklagande gälla klander av bodelning. Lag (1994:1035).

18 kap. Gemensamma bestämmelser

1 § Om den som talan enligt denna balk riktas mot saknar känt hemvist och det inte heller kan klarläggas var den parten uppehåller sig, skall dennes rätt i saken bevakas av god man enligt 11 kap. föräldrabalken. Detsamma gäller, om den som har känt hemvist utom riket inte kan nås för delgivning eller om denne underlåter att utse ombud för sig och det finns särskilda skäl att förordna god man.

Gode mannen skall samråda med den som han har förordnats för, om det kan ske.

I fråga om ersättning till gode mannen gäller 20 kap. 2 b § föräldrabalken.

Lag (1988:1254).

2 § Om handläggningen av ett mål om äktenskapsskillnad har avslutats utan att det har bestämts vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i deras gemensamma bostad till dess att bodelning har skett, får domstolen på ansökan av en av makarna meddela sådant förordnande. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av makarna, förbjuda makarna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare förordnande.

På begäran av någon av makarna får domstolen besluta om vad som ska gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom beslut som har vunnit laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och ska omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett förbud som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Innan domstolen meddelar ett beslut ska motparten få tillfälle att yttra sig.

En ansökan enligt första stycket ska ges in till en tingsrätt som är behörig att pröva tvist om bodelning mellan makarna. Till samma tingsrätt inges ansökan om rättens tillstånd enligt 7 kap. 8 § eller om rättens förordnande enligt 9 kap. 8 § att egendom ska sättas under särskild förvaltning. Om ett mål om äktenskapsskillnad pågår, ska dock en sådan ansökan alltid ges in till den tingsrätt som har tagit upp målet. Lag (2011:484).

3 § Meddelar domstolen under rättegången beslut i frågor som avses i 14 kap. 7, 15 eller 16 § eller 17 kap., skall talan mot beslutet föras särskilt.

4 § Hovrättens dom eller slutliga beslut i mål om underhåll enligt 6 kap. får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att domen eller beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Första stycket första meningen gäller inte, om någon annan del av domen överklagas.

Hovrättens beslut i frågor som avses i 14 kap. 7, 15 eller 16 § eller 17 kap. 7 a § får aldrig överklagas. Lag (1996:1622).

4 a § Vid handläggning som sker enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän.

Regeringen får bestämma att även sådana anställda i en tingsrätt som inte är lagfarna domare skall få handlägga enkla ärenden enligt 17 kap. 1 §. Lag (1996:243).

5 § Uppgifter om ingångna och upplösta äktenskap registreras inom folkbokföringen enligt särskilda bestämmelser. Lag (1991:495).

Övergångsbestämmelser

1988:690

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om förbud enligt 14 kap. 7 § andra stycket som har meddelats före ikraftträdandet.

1989:353

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. Äldre bestämmelser tillämpas dock i fråga om avgöranden av hovrätt som meddelats före ikraftträdandet.

1989:657

Denna lag träder i kraft den 1 september 1989. Äldre föreskrifter gäller alltså vid huvudförhandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.

1989:925

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

2. Ligger den dag som avses i 9 kap. 2 § äktenskapsbalken före den 1 januari 1990 tillämpas 10 kap. 3 § och 11 kap. 4 § i deras äldre lydelse.

1991:495

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

2. Hindersprövning hos pastorsämbetet som inte har beslutats före

ikraftträdandet skall göras av skattemyndigheten.

3. I fråga om överklagande av sådant beslut av pastorsämbetet eller av präst inom svenska kyrkan om förrättande av vigsel som har meddelats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1993:130

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1993.

2. Den nya lagen tillämpas endast beträffande villkor om enskild egendom vilka har tillkommit efter ikraftträdandet.

1995:1681

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1996 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförinnan.

1996:765

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1996.

2. Har god man förordnats enligt ackordslagen (1970:847) före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

1997:390

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1997.

2. Om huvudförhandlingen har påbörjats före ikraftträdandet gäller 14 kap. 17 § i sin äldre lydelse.

1997:994

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte

i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

1998:619

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.
2. Ligger den dag som avses i 9 kap. 2 § äktenskapsbalken före den 1 januari 1999, tillämpas 6 kap. 7 och 8 §§, 9 kap. 11 § samt 10 kap. 3 och 4 §§ i deras äldre lydelse.

2003:644

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004. Äldre föreskrifter i 15 kap. 2 § gäller fortfarande för överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet. I dessa fall skall dock Skatteverket föra det allmännas talan.

2004:142

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2004. För äktenskap som har ingåtts före ikraftträdandet gäller bestämmelserna i 5 kap. 5 § i sin äldre lydelse.

2004:763

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för hindersprövning som har begärts före den 1 januari 2005.

2006:212

1. Denna lag träder i kraft den 15 april 2006.

2. Ett förordnande som vigselförrättare eller som registreringsförrättare enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap som gäller vid ikraftträdandet skall därefter anses avse såväl behörighet att förrätta vigsel som behörighet att registrera partnerskap.

2007:184

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.

2. Ligger den dag som avses i 9 kap. 2 § äktenskapsbalken före den 1 juli 2007, tillämpas inte 10 kap. 2 a § och 11 kap. 4 a §.

2009:253

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2009.

2. Bestämmelsen i 4 kap. 3 § första stycket 1 i dess äldre lydelse ska fortsätta att gälla till utgången av april 2010.

3. I fråga om ärenden om förordnande av vigselförrättare som en länsstyrelse avgjort före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

2011:891

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011.

2. Äldre föreskrifter gäller om en ansökan eller anmälan har kommit in till tingsrätten före ikraftträdandet.

2014:376

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2014.

2. Äldre bestämmelser gäller för ett äktenskap som har ingåtts före ikraftträdandet eller som ingås efter ikraftträdandet med stöd av ett tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet. Äldre bestämmelser gäller också om en ansökan om tillstånd har kommit in till länsstyrelsen före ikraftträdandet och prövningen sker efter ikraftträdandet.

-END

Hänvisningar och Förkortningsregler

Förkortningar

Några typiska förkortningar inom juridiken, men långt ifrån alla.

Tala med din lärare om du studerar vid universitet eller högskola om en officiell förkortningslista för ändamålet som omfattar din verksamhet. I andra fall kan du även söka på Internet eller jämföra med SAOL eller andra officiella källor. Domstolar och myndigheter i övrigt har även ofta gett ut en officiell ordlista med förklaringar för deras specifika verksamhetsområde.

TR	Tingsrätten
HovR	Hovrätten
HD	Högsta Domstolen
FR	Förvaltningsrätten
KR	Kammarrätten
HFR	Högsta förvaltningsdomstolen
RegR	Regeringsrätten
AD	Arbetsdomstolen
MD	Marknadsdomstolen
RK	Regeringskansliet
DO	Diskrimineringsombudsmannen
JK	Justitiekanslern
JO	Justitieombudsmannen
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	Proposition
SOU	Statens Offentliga Utredningar
s	Sida
st	Stycke
men	Mening

Lagrumsreferenser

I svensk lagstiftning används vanligen följande metod för förkortning av referenser till lagrum.

Lag (åååå:#) # Kap. # §, # st. # men.

Årtalet är endast nödvändigt vid t.ex. jämförelser mellan två olika versioner av lag med samma namn. I övrigt förutsätts senast giltiga upplaga. Det kan dock, i min personliga mening, vara en fördel att ange detta eftersom det förenklar elektronisk sökning efter lagtext och tillhörande kommentarer. Till exempel skall en förkortning av referenser till Avtalslagen, Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, 4 kapitlet, 40 §, andra stycket förkortas;

AvtL (1915:218) 40 § 2:a st.

Detta beroende på att paragraferna har löpande numrering utan hänsyn till kapitelindelning. Om lagen har sekventiell paragrafnumrering per kapitel, som t.ex. Jordabalken (1970:994) skulle den istället förkortats;

JB (1970:994) 5 kap. 1 § 2:a st.

Hänvisningar till rättspraxis och prejudikat

Vad avser källhänvisningar till NJA (Nytt Juridiskt Arkiv) så skall man ange ett dokument och den relevanta domen efter sidnummer i NJA åååå s. #. D.v.s. med en hänvisning till Instagramdomen t.ex. skall hänvisningen återges såsom;

NJA 2014 s. 684

Då NJA-underlagen ges ut i ett sammanhängande dokument för året då domslutet föll och där sidnummer anger var den omtalade domen påbörjas och referenser till påföljande sidor sker normalt sett genom referenser till avsnitt i domen och inte efterföljande sidangivelser.

D.v.s. den reella sidan i *NJA 2014 s 684* antecknas såsom källreferens. Ett citat ifrån sidan 687 som fortfarande berör samma domslut anges därefter med sin korrekta sidangivelse enligt befintlig numrering till *NJA 2014 s 687* och inte som kan antas, *NJA 2014 s 684 s 3*.

Övriga hänvisningar¹

Domslut som hänvisar till AD (Arbetsdomstolen) eller MD (Marknadsdomstolen) skall som i fallet med övriga domstolar hänvisa till målnummer och för vidare underlydande sidcitat till den i domslutet angivna sidan. T.ex. som följer;

AD 2015 nr. 10 eller MD 2012:2

Hänvisningar till propositioner och förberedande arbete i källreferenser anges t.ex. såsom;

SOU 2001:26 Ny varumärkeslag – och ändringar i firmalagen

Prop. 1970:20 med förslag till Jordabalk

När dessa omtalas i fotnötter anges de som;

SOU 2001:26 s 255 (om det gäller en sida)

SOU 2001:26 s 283 f (om det gäller fler än en men färre än tre sidor)

SOU 2001:26 s 140 ff (om det gäller fler än två sidor)

...motsvarande gäller för ”prop.”

¹ Enligt instruktioner för kommunikationsregler HÖK/D HT15 vid Uppsala Universitet, av Universitetsadjunkt Sanna Thorslund vid Företagsekonomiska Institutionen.

Källreferenser

RK (2015), *Regeringskansliets rättsdatabas*, <http://rkrattsbaser.gov.se/>

[Elektronisk källa avläst 2015-10-27]

Munck, Johan (red.) (2015). *Sveriges rikets lag: gillad och antagen på riksdagen år 1734, stadfäst av Konungen den 23 januari 1736. Med tillägg av författningar som kommit ut från trycket fram till början av januari 2015*. 136. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Vidare Läsning: *förslag till fördjupningar*

Dahlman, Christian (2010). *Rätt och rättfärdigande: en tematisk introduktion i allmän rättslära*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur, ISBN: 9789144070667

Hemström, Carl & Giertz, Magdalena (2014). *Bolag - föreningar - stiftelser*. 8., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik, ISBN: 9789139206408

Ramberg, Christina et al. (2014). *Malmströms Civilrätt*. 23., [rev.] uppl. Stockholm: Liber, ISBN: 9789147114504

Webblänkar: *för information och vidare studier*

Om ämnet Handelsrätt, Uppsala Universitet, Företagsekonomiska institutionen:

http://handels.fek.uu.se/index.asp?page=hr_amnen

Domar och beslut:

<http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/>

Svensk Författningssamling:

<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/>

Se även: <https://www.lagrummet.se>, en samlad söksida för rättsinformation från regeringen, riksdagen, de högre domstolarna och statliga myndigheter.